

OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENTET

Særskilt vedlegg til Prop. 1 S (2013–2014) Energi- og vassdragsforvaltning

Meddelte vassdragskonsesjoner

Tillatelser meddelt i 2012

OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENTET

Særskilt vedlegg til Prop. 1 S (2013–2014) Energi- og vassdragsforvaltning

Meddelte vassdragskonsesjoner

Tillatelser meddelt i 2012

Innholdsfortegnelse

1.	Sjøfossen Energi AS. Endring i reguleringskonsesjon. Olje- og energidepartementets samtykke 2. januar 2012. Jf. kgl.res. 4.3.1949, kgl.res. 1.10.1999, kgl.res. 25.8.2000	5
2.	Salten Kraftsamband AS. Fusjon SKS Heggmoen AS inn i SKS Produksjon AS. Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett. Olje- og energidepartementets samtykke 12. januar 2012. Jf. kgl.res. 20.12.1918, kgl.res. 25.2.1955, kgl.res. 5.5.1972, kgl.res. 22.10.2010	5
3.	Statkraft Energi AS. Tillatelse til bygging og drift av Kivatn pumpe med overføring av vann fra Kivatn til Langvatn i Sørfold kommune i Nordland. Kongelig resolusjon 10. februar 2012. Jf. kgl.res. 14.5.1993	7
4.	Fortum Älvkraft i Värmland AB. Det kreves ikke norsk samtykke for utføring av damsikkerhetstiltak ved Höljes kraftverk i Sverige. Kongelig resolusjon 17. februar 2012	45
5.	Ångermanälvens Vattenregleringsföretag. Midlertidig forlengelse av reguleringskonsesjon for Limingen. Olje- og energidepartementets samtykke 28. februar 2012. Jf. kgl.res. 4.7.1952, kgl.res. 5.11.1971	46
6.	Nord-Salten Kraftlag A/L. Tillatelse til å forlenge leieavtale for Statskogs SF's andel av vannfall i Falkelva. Olje- og energidepartementets samtykke 28. februar 2012. Jf. kgl.res. 11.2.1955	46
7.	Salten Kraftsamband Produksjon AS. Løyve til regulering og overføring for utbygging av Smibelg og Storåvatn kraftverk i Rødøy og Lurøy kommunar i Nordland. Kongelig resolusjon 2. mars 2012	47
8.	Rødøy-Lurøy kraftverk AS. Tillatelse for Rødøy-Lurøy kraftverk AS om å utvide eksisterende reguleringer i Reppavatn og Memorvatn i Rødøy kommune i Nordland. Kongelig resolusjon 9. mars 2012. Jf. kgl.res. 23.5.1957	164
9.	Statkraft Energi AS. Tillatelse for Statkraft Energi AS til overføring av Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av bekker i Kvitnadalen og Botnane i Kvinnherad kommune i Hordaland. Kongelig resolusjon 30. mars 2012. Jf. kgl.res. 18.7.1969, kgl.res. 26.3.1982, kgl.res. 29.4.2005, kgl.res. 1.7.2005	186
10.	Lyse Kraft DA. Spørsmål om konsesjonsplikt, eventuelt søknad om konsesjon i forbindelse med oppløsning. Olje- og energidepartementets samtykke 1. juni 2012	268
11.	HelgelandsKraft AS. Tillatelse til regulering av Leiråvatnet og bygging av Leiråa kraftverk i Brønnøy kommune, Nordland. Kongelig resolusjon 22. juni 2012	269
12.	HelgelandsKraft AS. Tillatelse til bygging av Tosdalen kraftverk i Brønnøy kommune i Nordland. Kongelig resolusjon 22. juni 2012	345
13.	Statkraft Energi AS. Permanent manøvreringsreglement for Suldalslågen i Suldal kommune, Rogaland. Kongelig resolusjon 22. juni 2012. Jf. kgl.res. 13.9.1974, kgl.res. 4.11.1983, kgl.res. 22.6.1990, kgl.res. 20.3.1998	421
14.	Statkraft Energi. Iverksettelse av permanent manøvreringsreglement for Suldalslågen. Olje- og energidepartementets samtykke 18. juli 2012. Jf. kgl.res. 22.6.2012	519
15.	Canica AS. Konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 36. Olje- og energidepartementets samtykke 23. august 2012	520
16.	Knaben Kraft AS. Tillatelse til bygging av Stølen kraftverk, regulering av Finndalsvatnet og Bergetjørn og overføring av vann mellom Bergetjørn og Finndalsvatnet i Kvinesdal kommune, Vest-Agder fylke. Kongelig resolusjon 24. august 2012	520
17.	Linnvasselvs Kraftverk A/L. Det kreves ikke norsk samtykke for fornyelse av konsesjonen til Linnvasselvs kraftverk i Sverige. Kongelig resolusjon 7. september 2012. Jf. kgl.res. 3.12.1999	565

18.	Salten Kraftsamband AS. Konesesjon for erverv av aksjer i SKS Produksjon AS og unntak fra forkjøpsrett. Kongelig resolusjon 7. september 2012	567
19.	Troms Kraft AS. Troms Kraftforsyning og Energi AS gis konsesjon til erverv av fallrettigheter og overføring av reguleringskonsesjoner mv. for Skibotn og Lavka kraftverker. Jämtkraft AB gis konsesjon til erverv av 33,33 prosent av aksjene i Troms Kraftforsyning og Energi AS. Kongelig resolusjon 7. september 2012. Jf. kgl.res. 25.6.1976, kgl.res. 7.12.1979	568
20.	Rødøy-Lurøy Kraftverk AS. Tillatelse for Rødøy-Lurøy Kraftverk AS til overføring fra nedre Rismålvatn mv. til Reppavatn til Rødøy kommune i Nordland. Kongelig resolusjon 7. september 2012. Jf. kgl.res. 23.5.1957, kgl.res. 9.3.2012	573
21.	Opplandskraft DA. Tillatelse til oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk i Nord-Fron kommune i Oppland. Kongelig resolusjon 9. november 2012. Jf. kgl.res. 20.8.1948, kgl.res. 14.7.1950, kgl.res. 8.7.1954, kgl.res. 19.11.1954, kronprinsreg.res. 13.4.1956, kgl.res. 12.12.2008	609
22.	AS Eidefoss. Utbygging av Smådøla kraftverk i Lom kommune i Oppland. Kongelig resolusjon 9. november 2012	658
23.	Helgelandskraft AS. Laksen kraftverk i Vefsn kommune. Retting av kotehøyder i fastsatt manøvreringsreglement. Olje- og energidepartementets samtykke 10. desember 2012. Jf. kgl.res. 20.9.2002, kgl.res. 13.2.2009	708
24.	Mork Kraftverk AS. Tillatelse til bygging av Mork kraftverk i Lærdal kommune i Sogn og Fjordane. Kongelig resolusjon 14. desember 2012	709
25.	Statkraft Energi AS. Bygging av Ringedalen kraftverk i Mosdalselven i Odda kommune i Hordaland. Kongelig resolusjon 14. desember 2012	833
26.	Hisvatn Kraftlag AS. Samtykke til overføring av vassdragsreguleringskonsesjon. Olje- og energidepartementets samtykke 17. desember 2012. Jf. kronprinsreg.res. 2.8.2002	900

1. Sjøfossen Energi AS

(Endring i reguleringskonsesjon)

Olje- og energidepartementets samtykke 2. januar 2012.

I Innledning

Sjøfossen Energi AS (Sjøfossen Energi) – tidligere Gildeskål Kraftlag A/S - eies av Gildeskål kommune (43,18 %), Beiarn kommune (25,44 %) og private aksjonærer (31,38 %).

Sjøfossen Energi ble meddelt reguleringskonsesjon for Sundsfjordvassdraget i Gildeskål kommune i Nordland fylke ved kgl.res. av 4. mars 1949. Selskapet oppførte og er eier av Sjøfossen kraftverk. Fallrettighetene som utnyttes i kraftproduksjonen har vært eid av staten, senest gjennom Statkraft Energi AS (Statkraft Energi). I henhold til leieavtale fra 1947 og tilleggsavtaler fra 1978 og 1997, har Sjøfossen Energi disponert fallrettighetene.

II Søknaden

I brev av 9. mars har advokat Roy M. Slettvoll på vegne av Sjøfossen Energi søkt om endring i post 1 første ledd i den gjeldende reguleringskonsesjonen. Bestemmelsen om tidsbegrensning av konsesjonen ble endret ved kgl.res. av 1. oktober 1999, og har i dag slik ordlyd:

”Konsesjonen gis på ubegrenset tid, dog begrenset til den tid leieavtalen for fallrettighetene varer.”

Gjennom avtaler av 8. juli 2011 mellom Sjøfossen Energi og Statkraft Energi AS, oversendt departementet i brev av 26. juli, overdras fallrettighetene som benyttes i Sjøfossen kraftverk til Sjøfossen Energi. Gjennomføring av avtalene forutsetter konsesjonsmyndighetenes godkjenning gjennom en endring av vilkåret i reguleringskonsesjonen. Sjøfossen Energi søker om at begrensningen til leieforholdets varighet tas ut av reguleringskonsesjonen post 1 første ledd.

III Departementets vurdering

Hjemmel for endring i reguleringskonsesjoner er vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd. Endringskompetansen er delegert til departementet ved resolusjon av 25. august 2000 nr. 880.

Transaksjonen mellom partene består av en innløsningsavtale og en overdragelsesavtale. I konsesjonsrettslig sammenheng utgjør transaksjonen i realiteten kun overdragelse av fallrettigheter fra Statkraft Energi til Sjøfossen Energi. Departementet legger til grunn at ervervet er under konsesjonsgrensen, slik at det ikke er nødvendig med konsesjon etter industrikonsesjonsloven. Departementet

kan ikke se at innløsningsavtalen isolert sett utløser konsesjonsbehandling etter vassdragsreguleringsloven, ettersom anleggene umiddelbart etterpå blir overdratt til Sjøfossen Energi sammen med fallrettighetene.

Departementet finner at vilkårene for endring av betingelsene i reguleringskonsesjonen er oppfylt, og at tidsbegrensningen knyttet til leieavtalens varighet kan tas ut.

IV Konklusjon

I medhold av vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 annet ledd og fullmakt ved kgl.res. 25. august 2000, endres post 1 første ledd i Sjøfossen Energis reguleringskonsesjon for Sundsfjordvassdraget, meddelt ved kgl.res. av 4. mars 1949, endret ved kgl.res. av 1. oktober 1999, og gis følgende ordlyd:

”Konsesjon gis på ubegrenset tid.”

2. Salten Kraftsamband AS

Fusjon SKS Heggmoen AS inn i SKS Produksjon AS

(Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett)

Olje- og energidepartementets samtykke 12. januar 2012.

Det vises til søknad av 7. desember 2011 om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd.

1. Bakgrunn og søknad

Styret i Salten Kraftsamband AS (Salten Kraftsamband) vedtok 30. november 2011 fusjonering av selskapet SKS Heggmoen AS (SKS Heggmoen) inn i SKS Produksjon AS (SKS Produksjon).

Både SKS Heggmoen og SKS Produksjon AS er heleide datterselskaper av Salten Kraftsamband, og inngår i konsernet Salten Kraftsamband (SKS-konsernet).

SKS Heggmoen eier Heggmoen og Undfossen kraftverker. Førstnevnte kraftverk har en årsproduksjon på 52 GWh og utnytter fallrettigheter over industrikonsesjonslovens konsesjonsgrense på 4.000 nat.hk. Undfossen kraftverk er betydelig mindre, og utnytter fallrettigheter under konsesjonsgrensen.

Den vedtatte fusjonen innebærer at SKS Heggmoen integreres i SKS Produksjon. Sistnevnte selskap overtar alle eiendeler, rettigheter og forpliktelser som i dag tilligger SKS Heggmoen, herunder konsesjonspliktige fallrettigheter som nyttes til kraftproduksjon i Heggmoen Kraftverk.

Det er opplyst at fusjonen av datterselskapene i SKS-konsernet er et ledd i forenkling av konsern-

strukturen. Antall juridiske enheter reduseres, samtidig som konsernets virksomhet knyttet til kraftproduksjon samles i ett selskap. Det er videre opplyst at fusjonen ikke endrer det bakenforliggende eierskapet til de konsesjonspliktige fallrettighetene. Samtlige aksjer i SKS Produksjon eies av Salten Kraftsamband, og kravet til offentlig eierskap er oppfylt.

Det er nå søkt unntak fra konsesjonsplikt (ervervskonsesjon) og forkjøpsrett i medhold av industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd i forbindelse med ovennevnte fusjon. Videre er det søkt om overføring av SKS Heggmoens reguleringskonsesjoner til SKS Produksjon i uendret form.

2. Departementets vurdering

2.1 Unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett

Departementet skal sikre statlig styring og kontroll med vannressursene gjennom industrikonsesjonsloven. Utgangspunktet er at fusjonen mellom datterselskapene i SKS-konsernet utløser konsesjonsplikt for SKS Produksjon, ettersom de erverver konsesjonspliktige fallrettigheter, jf. industrikonsesjonsloven § 1 annet ledd.

Det fremgår av kgl.res. av 22. oktober 2010 punkt 3 at fallrettighetene som utnyttes i Heggmoen kraftverk er ukondenserte. Dette innebærer at fusjonen også utløser statlig forkjøpsrett i medhold av industrikonsesjonsloven § 6 første ledd.

Unntak fra hovedregelen om at overdragelsen av fallrettighetene krever ervervskonsesjon og utløser forkjøpsrett, kan gjøres der særlige hensyn gjør seg gjeldende, jf. industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd.

Retningslinjer for unntaksbestemmelsen er trukket opp i Ot.prp. nr. 31 (1989-90). Unntaksbestemmelsen ble snevret inn i Ot.prp. nr. 61 (2007-08) i forbindelse med etablering av den såkalte konsolideringsmodellen ved endring av hjemfallsinstituttet.

Etter gjeldende rettstilstand er unntaket i første rekke forbeholdt overdragelser som innebærer omorganiseringer, som i liten grad endrer de overordnede eierforholdene, for eksempel i en konsernmodell.

Etter departementets vurdering er den aktuelle fusjonen av datterselskaper i SKS-konsernet kun en forenkling av konsernstrukturen. Virksomheten i konsernet effektiviseres ved at kraftproduksjonen samles i ett selskap. Det er dermed slike særlige hensyn som gjør seg gjeldende, som gir grunnlag for å unnta fusjonen fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i medhold av unntaksbestemmelsen i industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd.

Det er i søknaden opplyst at det ikke vil skje endringer i det bakenforliggende eierskapet til de konsesjonspliktige fallrettighetene som følge av fusjonen. Salten Kraftsamband eier samtlige aksjer i

SKS Produksjon. Departementet viser til sin vurdering i kgl.res. av 22. oktober 2010 punkt 3 der det ble konkludert med at Salten Kraftsamband oppfylder kravet til reelt offentlig eierskap. På bakgrunn av departementets tidligere vurdering av eierskaps spørsmålet, sammenholdt med opplysningene i søknaden om at eierforholdene forblir uendrede, legger departementet til grunn at kravet til reelt offentlig eierskap til fallrettighetene fortsatt er oppfylt, jf. industrikonsesjonsloven § 2 første ledd.

På bakgrunn av ovennevnte, finner departementet at det er grunnlag for å gjøre unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett i samsvar med søknaden.

2.2 Forbehold om konsesjonsbehandling og forkjøpsrett

Fremtidige aksjesalg eller tilsvarende disposisjoner i Salten Kraftsamband eller SKS Produksjon, kan direkte eller indirekte medføre endringer i eierskapet til de konsesjonspliktige fallrettighetene som utnyttes i Heggmoen Kraftverk. Slike aksjesalg eller disposisjoner kan dermed endre de forutsetninger som ligger til grunn for å gi unntak i medhold av industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd.

Av den grunn settes det vilkår om meldeplikt ved enhver aksjeoverdragelse eller disposisjon som direkte eller indirekte medfører endring i eierrettighetene til de konsesjonspliktige fallrettighetene. Departementet tar forbehold om rett til konsesjonsbehandling av de rettigheter som ved dette vedtak er unntatt konsesjonsplikt.

Samtidig forbeholder departementet seg retten til å gjøre statlige forkjøpsrett gjeldende i medhold av industrikonsesjonsloven § 6 nr. 1 ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse eller disposisjon i Salten Kraftsamband eller SKS Produksjon, som direkte eller indirekte medfører endring i eierskapet til de konsesjonspliktige fallrettighetene.

2.3 Overdragelse av reguleringskonsesjoner

SKS Heggmoen innehar i dag tre reguleringskonsesjoner. Departementet samtykker i at disse reguleringsstillatelser overdras SKS Produksjon i uendret form.

3. Konklusjon

Med hjemmel i lov av 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall mv. § 1 femte ledd gis unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett ved innfusjonering av SKS Heggmoen AS i SKS Produksjon AS.

Unntak gis med de forbehold om fremtidig konsesjonsbehandling og forkjøpsrett som inntatt ovenfor i punkt 2.2.

Departementet samtykker i at reguleringsstillatelsene meddelt ved kgl.res. av 20. desember 1918 for Heggmoen, kgl.res. av 5. mai 1972 for ytterligere regulering av Heggmovatn og kgl.res. av 25. februar 1955 for regulering av Durmålsvatnet, som innehas

av SKS Heggmoen, overdras til SKS Produksjon AS i uendret form.

Departementet ber om at det oversendes konsesjonsdata til Norges vassdrags- og energidirektorat slik at konsesjonsregistrene blir ajourført.

3. Statkraft Energi AS

(Tillatelse til bygging og drift av Kivatn pumpe med overføring av vann fra Kivatn til Langvatn i Sørfold kommune i Nordland)

Kongelig resolusjon 10. februar 2012.

I Innledning

Statkraft Energi AS (Statkraft) har søkt om tillatelse etter vassdragsreguleringsloven av 14. des. 1917 nr. 17 (vassdragsreguleringsloven) § 2 om å pumpe tilsiget til Kivatn opp til Langvatn for utnytting i Kobbelv kraftverk. Videre er det etter samme lovbestemmelse søkt om å regulere Kivatn 2 meter opp og 2 meter ned i forhold til naturlig vannstand. Tiltakshaver ønsker på denne måten å utnytte et større energipotensial i allerede regulerte og utbygde vassdrag i Sørfold kommune. Tiltaket vil øke netto årlig kraftproduksjon i Kobbelv kraftverk med ca. 25 GWh regulerbar kraft.

Statkraft Energi AS er et datterselskap av Statkraft AS i Statkraftkonsernet.

II Søknaden og NVEs innstilling

NVE har mottatt følgende søknad fra Statkraft daterert 5. desember 2008:

Statkraft Energi AS - Søknad om konsesjon for bygging og drift av Kivatn pumpe i Sørfold kommune, Nordland — NVEs innstilling

Statkraft Energi har søkt om å få pumpe tilsiget til Kivatn opp til Langvatn for utnytting i Kobbelv kraftverk.

Etter en samlet vurdering av planene og mottatte høringsuttalelser anbefaler NVE at Statkraft Energi AS får tillatelse til bygging og drift av Kivatn pumpe med overføring fra Kivatn til Langvatn. NVE mener at fordelene ved utbyggingen er større enn ulempene for allmenne og private interesser, og at § 8 i vassdragsreguleringsloven er oppfylt.

Vi anbefaler at Statkraft Energi AS får tillatelse etter vassdragsreguleringsloven § 2 til å gjennomføre det omsøkte tiltaket. En slik tillatelse medfører rett til å ekspropriere grunn og rettigheter som er nødvendig for gjennomføring av tiltaket.

Vi anbefaler at tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt.

Søknad

Statkraft Energi har sendt følgende søknad til NVE datert 5. desember 2008 om bygging av Kivatn pumpe:

"Statkraft Energi AS søker herved om følgende tillatelser:

I Etter vassdragsreguleringsloven, jf. § 2:

- Tillatelse til overføring av tilsiget til Kivatn (kt. 494) opp til Langvatn (kt. 622) for utnytting i Kobbelv kraftverk.
- Tillatelse til å regulere Kivatn mellom LRV kt. 492 og HRV kt. 496 (naturlig vannstand kt. 494).

Slik vi ser det vil konsesjon etter vassdragsreguleringsloven også omfatte ekspropriasjonstillatelse til grunn for pumpestasjon og dam ved Kivatn.

II Etter energiloven, jf. § 3-1:

- Tillatelse til bygging og drift av Kivatn pumpestasjon, med tilhørende koblingsanlegg og kraftlinjer.

§ III Etter oreigningsloven, jf. § 2 nr. 19 og nr. 51 og 25:

- Erverve nødvendig grunn og rettigheter for bygging og drift av kraftledninger med hjelpeanlegg/infrastruktur, dersom det ikke lykkes å komme til avtale med berørte grunneiere.
- Tillatelse til å ta i bruk arealer og rettigheter for skjønn er avholdt eller avtale er inngått med grunneiere og rettighetshavere (forhåndstiltredelse)."

Vi refererer videre fra den vedlagte søknaden og brosjyren:

"Formål

Statkraft Energi AS ønsker å utnytte et større energipotensial i allerede regulerte og utbygde vassdrag i Sørfold kommune. Statkraft har derfor utredet mulighetene for å utnytte tilsiget til Kivatn i Sørfjordvassdraget.

Prosjektet går ut på å bygge en pumpestasjon som pumper vann fra Kivatn opp til Langvatn, som i dag fungerer som magasin for Kobbelv kraftverk.

Begrunnelse for tiltaket

Bygging av Kivatn pumpe vil på en miljøvennlig måte tilføre det norske kraftsystem om lag 25 GWh ny kraft. De totale konsekvensene for miljø og ressurser som følge av Kivatn pumpe vurderes etter de foreliggende planer for å være ubetydelige. Sett i forhold til tiltakets omfang vil prosjektet likevel føre til betydelige positive samfunnsøkonomiske konsekvenser.

Om Statkraft AS

Statkraft Energi AS er et datterselskap til Statkraft AS i Statkraftkonsernet.

Med en samlet kraftproduksjon på 49 TWh er Statkraftkonsernet Nordens tredje største kraftprodusent og ledende i Europa innen fornybar energi. Konsernet produserer vannkraft, vindkraft og fjernvarme og driver gasskraftverk i Norge og Tyskland.

Selskapet legger et langsiktig perspektiv til grunn for all virksomhet for å sikre gode økonomiske resultater, sikre miljøet og gi energi til kommende generasjoner. For Statkraft er det viktig til en hver tid å søke å nytte de ressursene som er til disposisjon på en optimal måte, både med hensyn til økonomi og miljø.

Eksisterende anlegg

Innerst i Leirfjorden i Salten utnyttes Kobbelva og Sørfjordelva i en felles utbygging, Kobbelv kraftverk. Eierskapet er fordelt mellom Statkraft (82,5 %) og Nordlandskraft (17,5 %). Årsproduksjonen er om lag 742 GWh, noe som gjør Kobbelv kraftverk til et relativt stort kraftverk i Norge.

Øvre deler av Sørfjordvassdraget ble overført til Kobbelv kraftverk ved at Langvatn ble oppdemmet. Magasinet blir i dag regulert ca. 10 m opp og 67 m ned i forhold til naturlig vannstand.

Utbyggingsplanene

Det er utredet 2 alternative utbyggingsløsninger:

Alternativ 1: Dette alternativet går ut på å benytte tilsiget i Sørfjordvassdraget fra Kolbakkvatn ned til Sørfjordmoen i et nytt Kolbakkelva kraftverk. Prosjektet består av ca. 2,5 km tilløpstunnel, noe dambygging, bekkeinntak nedstrøms Langvatn og en kraftstasjon i dagen.

Statkraft har valgt å skrinlegge dette alternativet på grunnlag av tilbakemeldinger fra Sørfold kommune og grunneiere, økonomi, teknisk gjennomførbarhet og miljømessige aspekter som fremkom i konsekvensvurderingene.

Alternativ 2: Denne løsningen går ut på å overføre tilsiget til Kivatn til magasinet i Langvatn, som beskrevet innledningsvis i denne brosjyren. Prosjektet vil bestå av en pumpestasjon i fjell, ca. 2,4 km overføringstunnel i fjell, ca. 15 m lang betongdam, 4 meter regulering av Kivatn og ca. 3,3 km ny 22 kV linje. Nedslagsområdet ligger i randsonen til eksisterende reguleringsområde for Kobbelv kraftverk.

Det er alternativ 2, heretter kalt Kivatn pumpe, som er valgt, da dette alternativet påvirker naturmiljøet minst, og samtidig er teknisk og økonomisk akseptabelt.

Forholdet til offentlige planer og nasjonale føringer.

Kommuneplan

Utbyggingsområdet er definert som landbruks-, natur og friluftslivsområde (LNF-område), kategori A i kommuneplanens arealdel (Sørfold kommune, 2007).

Samlet plan for vassdrag (SP)

Det er vedtatt at det kan søkes på vannkraftprosjekter med en installasjon inntil 10 MW eller produksjon inntil 50 GWh uten en forhåndsvurdering i Samlet Plan (vedtak i Stortinget 18.2.2005). Det aktuelle tiltaket ligger under denne grensen, og er dermed fritatt fra behandling i Samlet Plan for vassdrag. Tiltaket berører heller ikke noen andre Samlet Plan prosjekter.

Verneplan for vassdrag

Tiltaket berører ikke vernede vassdrag. Det nærmeste vernede vassdraget er Laksåga i Rago nasjonalpark rett syd for Sørfjordvassdraget.

Nasjonale laksevassdrag

Tiltaket berører ikke nasjonale laksevassdrag. I Nordland er det kun Roksdalsvassdraget som er med blant de 37 nasjonale laksevassdrag opprettet av Stortinget i 2003. Tiltaket berører heller ikke de 6 laksevassdrag og laksefjorder Fylkesmannen i Nordland har foreslått medtatt i svar på høringsbrev av 29.03.04.

Ev. andre planer eller beskyttede områder

I fjellområdene i nærheten av tiltaket er det opprettet to verneområder: Rago nasjonalpark (162 km²) og Veikdalen naturreservat (3238 daa, barskogreservat). Avstanden fra Kivatn til nærmeste grense for disse områdene er hhv. ca. 3 km og 4 km. Det er ikke registrert områder som er foreslått vernet med hjemmel i naturvernloven i nærheten av tiltaket.

Inngrepsfrie naturområder (INON)

Siden Langvatnet allerede er overført til Kobbelv kraftverk og vannføringen i Sørfjordvassdraget med Kivatn er påvirket av dette, er Kivatnområdet med lokalitetene for pumpestasjon og dam karakterisert som inngrepsnært område i kartdatabasen for inngrepsfrie naturområder i Norge. Den planlagte 22 kV linjen er ikke definert som tyngre teknisk inngrep og vil heller ikke ha innvirkning på dagens INON områder.

Eiendomsforhold

Rettighetshavere i det berørte vassdraget er Statskog og private grunneiere. Statskog eier ca. 29 % av fallrettene mens resten er fordelt på private grunneierne. Statkraft eier i dag ikke fallretter i det aktuelle vassdraget. Grunneieroversikt er vedlagt i vedlegg 6 og eiendomsgrenser

er vist på kart i vedlegg 5. Statskog er grunneier for Kivatn og området for tunnel- og linjetrasé.

Statkraft arrangerte grunneiermøte høsten 2007 hvor det ble informert om utbyggingsløsninger og utredningsprogrammet. Våren 2008 ble det arrangert nytt grunneiermøte hvor det valgte utbyggingsalternativ ble presentert. På dette møtet ble det også presentert alternative erstatningsmodeller. Det er imidlertid ikke foregått noen reelle forhandlinger om erverv av grunn- og fallretter. De nødvendige avtaler med grunneiere planlegges inngått etter minnelig ordning. Dersom forhandlinger likevel ikke skulle føre frem, søkes det om mulighet for ekspropriasjon av nødvendige arealer og rettigheter.

Tekniske løsninger

Pumpe-stasjonen vil bli bygd i fjellet øst for Kivatn som vil fungere som et inntaksmagasin. Selve inntaket vil ligge under laveste regulerte vannstand (LRV) og vil dermed ikke synes. Ved utløpet av Kivatn vil det bli bygget en liten betongdam (ca. 15 m lang) som tillater en regulering av vannet 2 meter opp og 2 meter ned i forhold til naturlig vannstand. Vannet vil pumpes opp til Langvatn.

Ved Kivatn vil det bli etablert et tippområde for de massene som sprenges ut av fjellet. Det blir ikke bygget ny vei til pumpe-stasjonen. All transport skjer med helikopter, eventuelt på snø om vinteren.

Kivatn pumpe vil produsere om lag 25 GWh i året, noe som tilsvarer det årlige strømforkretet til om lag 1250 husstander. Utbyggingen er estimert til å koste omtrent 87 millioner kroner.

Hoveddata

TILSIG	Hovedalternativ	
Nedbørfelt	km ²	14,83
Årlig tilsig til inntaket	mill. m ³	29,6
Spesifikk avrenning	l/s/km ²	63,23
Middelvannføring	m ³ /s	0,94
Alminnelig lavvannføring	m ³ /s	0,096
5-persentil sommer (1/5-30/9)	m ³ /s	0,238
5-persentil vinter (1/10-30/4)	m ³ /s	0,071
KRAFTVERK		
Inntak	moh.	492
Avløp	moh.	623
Lengde på berørt elvestrekning	km	10,4
Brutto pumpehøyde	m	129
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	-0,410

TILSIG	Hovedalternativ	
Slukeevne, maks	m ³ /s	2,3
Slukeevne, min.	m ³ /s	-
Tilløpsrør, diameter	mm	900
Tunnel, tverrsnitt	m ²	12-15 (min)
Tilløpsrør/tunnel, lengde	km	2,4
Installert effekt, maks	MW	3,8 (inntil 4,5)
Brukstid	timer	2552

MAGASIN

Magasinvolum	mill. m ³	1,93
HRV	moh.	496
LRV	moh.	492

PRODUKSJON

Forbruk, vinter (1/10-30/4)	GWh	-3,3
Forbruk, sommer (1/5-30/9)	GWh	-6,4
Forbruk, årlig middel	GWh	-9,7

Ny produksjon

Kobbelv kraftverk*	GWh	34,7
Total ny produksjon	GWh	24,9

ØKONOMI

Utbyggingskostnad	mill. kr	87,4
Utbyggingspris	kr/kWh	3,51

* Beregnet ut fra energiekvivalent i Kobbelv kraftverk på 1,444 kWh/m³

Kivatn pumpe, Elektriske anlegg

GENERATOR		
Ytelse	MVA	4,2
Spenning	kV	0,6 - 3,3

TRANSFORMATOR

Ytelse	MVA	4,2
Omsetning	kV/kV	22/(0,6 - 3,3)

NETTILKNYTNING (kraftlinjer/kabler)

Lengde	km	3,3
Nominell spenning	kV	22
Luftlinje el. jordkabel		luftlinje

Fordeler og ulemper ved tiltaket

Fordeler

Prosjektet vil gi en midlere ny grønn produksjon på ca. 25 GWh/år. I tillegg til bidrag til lokal og nasjonal kraftoppdekning vil pumpe-stasjonen gi inntekter til grunneiere, Sørfold kommune og til

Statkraft Energi AS. I byggeperioden vil det være behov for lokal arbeidskraft.

Fylkeskommunen og staten vil også få inntekter i form av naturressursskatt og eventuelt konsesjonskraft, samt at staten vil motta overskuddsskatt. Se pkt 3.13 for detaljer.

Ulemper

Prosjektet medfører redusert vannføring i Sørfjordvassdraget, da særlig på elvestrekningen ut av Kivatn. Konsekvensene av dette er nærmere beskrevet i de forskjellige fagrappporter til Konsesjonssøknaden.”

Konsekvenser ved tiltaket

Vi siterer fra sammendraget til konsekvensvurderingen:

”1.2 Hydrologi

Den planlagte Kivatn pumpe baserer seg på helårig slipping av minstevannføring tilsvarende ”Alminnelig lavvannføring” 96 l/s.

Som følge av byggingen av Kivatn Pumpe vil vannføringene bli redusert fra inntaket i Kivatn (494) og ned til Sørfjordelvas utløp i fjorden. Tilslig fra restfeltet gjør at restvannføringen i Sørfjordelva ved utløpet vil utgjøre ca. 80 % i forhold til dagens vannføring. Ved inntaket vil vannføringen i middel være 20 % av dagens vannføring.

...ved utløp av Austervatn vil 62 % av dagens vannføring bestå...

Det totale tilsiget til Kivatna utgjør ca. 26 % av tilsiget for feltet mellom Langvatnet og Sørfjorden. I øvre deler av restfeltet vil bidraget fra Kivatnfeltet være av større betydning, og i disse områdene vil man på grunn av magasineringen i Kivatn (494) kun få bidrag fra Kivatnet ved flomhendelser om sommeren og eventuelt om høsten utover minstevannføringen.

Generelt forventes det ikke at tiltaket vil føre til forverrede flomforhold i vassdraget. Flomforholdende vil heller avta noe grunnet fraføring av vann og noe demping i magasinet.

Tiltaket anses ikke å ha noen vesentlig negativ konsekvens på temperatur- og isforhold. Utløpselva fra Kivatn (494) vil trolig fryse til på vinteren på grunn av at tilsiget holdes tilbake i reguleringsmagasinet.

Det planlagte tiltaket anses ikke ha noen varig effekt på forhold tilknyttet erosjon og sedimenttransport utover anleggsperioden.

1.3 Vannkvalitet, vannforsyning og forurensning

Dagens situasjon rapporterer vannkvaliteten som god i området, ubetydelig forurenset og godt egnet til drikkevann. Hovedinntrykket av tilstanden for ferskvannsressursene i området er et ionefattig vann med liten eller ingen lokale tilførsler av forurensning. Næringsinnholdet er meget lavt. Området virker ikke å være preget av forsuring.

Sørfjordvatnet, nedstrøms tiltaksområdet, benyttes i dag som en av kommunens drikkevannskilder.

Som en samlet konsekvensvurdering forventes det en ubetydelig konsekvens av tiltaket under både anleggs- og driftsfasen. Partikulært utslipp kan forårsake lokal og midlertidig blakking i vatnene tilknyttet anleggsområdet.

Bygging av nett vil føre til noe anleggstraffikk og arbeid i en kort anleggsperiode, men dette anses som ubetydelig. Det antas ikke at nettfremføringen vil ha påvirkning av betydning for vannkvalitet i området, ut fra beliggenhet og installasjoner i området i dag.

Avbøtende tiltak kan være renseanlegg for drems-, spyle- og borevann fra tunnel og anleggsvirksomhet. Det rensede vannet kan videre ledes gjennom løsmasser før utslipp til vann/bekk. Hvis det renner bekker gjennom midlertidige og permanente tipper/riggområder bør disse ledes rundt.

For å redusere ulempene fra støy og støv, kan utbyggingen legges på tidspunkt når turister og tilreisende ikke ferdes i området.

1.4 Landskap

Området tilhører landskapsregion 32: Fjellbygdene i Nordland og Troms. Landskapet preges av rolige fjellmassiv, skråninger, bratte fjellsider/flåg og slakke skråninger ned mot fjorden. Øvre del av influensområdet, der utbyggingen er planlagt, har alpin karakter og viser synlige tegn på tidligere, stor vannkraftutbygging med det regulerte Langvatn.

Landskapet ved Kivatn (494) er typisk for regionen og fremstår som vilt og urørt med elvejuvet ned mot Austervatn. Dette øker opplevelsesverdien i området. Dam ved Langvatn og kraftledningen som går gjennom deler av området, reduserer verdien. Landskapet nedover i dalen preges av elveløpet som svinger seg med svakt fall nedover og fossestryket mellom nedre Kolbakkvatnan og Sørfjordvatnet.

Landskapet som helhet fremstår som variert og harmonisk og har generelt gode kvaliteter. Det er ikke enestående. De tekniske inngrepe i elven og kraftledningen forringer noe av opplevelsen. Fossene fra Austervatnet og ned mot Sørfjordvatnet skaper større inntryksstyrke.

Landskapsverdi og opplevelseskvalitet: Liten - Middels verdi, B2 – med inngrep.

Utbyggingen av Kivatn pumpe med en 15 meter lang og 2,5 meter høy dam, 10 – 15 daa stor tipp, regulert vann og redusert vannføring i utløpselva vil ha en middels negativ påvirkning på landskapet. Konsekvensen vurderes derfor til Liten/Middels negativt.

1.5 Naturmiljø

Naturmiljøet med flora og vegetasjon, vilt og fisk er godt undersøkt og beskrevet.

Influensområdet fra Langvatnet på ca. 600 moh. og Kivatn (494) langs vassdraget ned til Sørfjordmoen har stor variasjon i biotyper og artssammensetning. Det er registrert prioriterte naturtyper som fossesprøytoner og bekkeklofter med middels verdi mens vegetasjonstypene og floraen er ordinær med liten verdi. Ingen rødlistede plantearter er funnet.

Det foreligger hekkeobservasjoner av følgende rovfuglarter i området:

- Kongeørn (NT – Nær truet)
- Jaktfalk (NT – Nær truet)
- Havørn

Ellers er det registrert gode biotoper for jaktbart vilt som elg og rype.

Det er registrert middels gode bestander av ørret i vassdraget og Kivatn (494) er et godt sportsfiskevann men med dårlige gyte- og oppvekstvilkår. Ingen anadrome fiskebestander blir berørt av utbyggingsplanene, så verdien for ferskvannsfisk settes til Liten.

Reguleringen, dammen i Kivatn (494), 10 – 15 daa tipp og reduksjonen i vannføringen i elva vurderes å få middels negative konsekvenser for naturmiljøet i området.

1.6 Kulturminner og kulturmiljø

Fjellområdene har lange tradisjoner for samisk reindrift og har middels til stor verdi for samiske kulturminner. Ferdselsveien over Reinhausen – nord for det berørte området har også middels verdi som kulturminne. Kulturminner fra 2. verdenskrig i lavlandet er også med på å gi influensområdet verdi for kulturminner. Potensialet for funn av fredete kulturminner vurderes å være under middels, men rundt Kivatn (494) er det et visst potensial.

Utbyggingen av Kivatn pumpe vil medføre ubetydelig påvirkning på kulturminner og kulturmiljøet i området, mens omfanget av 22 kV kraftlinjen vil kunne ha middels negativ påvirkning på kulturlandskapet.

De samlede konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø vurderes å være små til middels negative.

1.7 Jordbruk, Skogbruk og Reindrift

Selv om det er noe furuskog langs nedre del av Kolbakkelva er det ikke aktivt landbruk i influensområdet. Fjellområdene utgjør de nordligste delene av Doukta reinbeitedistrikt som er på ca. 2000 km² og har et øvre reintall på 900. Områdene rundt Langvatn er ikke mye i bruk av norske reindriftssamer, men en avtale med den svenske samebyen Tuorpon medfører at det beiter en del rein her sommer og høst. I utbyggingsområdet rundt Kivatn (494) er beitekvaliteten ikke spesielt god, så området regnes for å ha liten verdi for reindrift. Det er ingen reindrifftsanlegg i området.

Utbyggingen vurderes derfor å ha ubetydelige konsekvenser for landbruk og reindrift.

1.8 Friluftsliv

Salten og Sørfold har mange viktige områder for friluftsliv, og det er mange utøvere som benytter de ulike kvalitetene. I influensområdet er områdene rundt Kolbakkvatnan det mest verdifulle for friluftsliv; både turgåing, jakt og fiske. Området vurderes å ha middels verdi, mens de øvrige områdene har liten verdi.

Tiltaket rundt Kivatn (494) vil i liten grad påvirke bruken og kvalitetene i området, men 80 % reduksjon av vannføringen i utløpselva vil redusere opplevelsen av fossen i elva ned mot Austervatnet. Områdene langs Kolbakkvatna vil bli lite påvirket av tiltaket da restfeltene er store og vannføringen her vil bli lite endret sammenlignet med dagens.

Samlede konsekvenser for friluftslivet vurderes å være små negative.

1.9 Samfunnsmessige virkninger

Virkningene av Kivatn pumpe for kommunal økonomi og for næringsliv og sysselsetting er vurdert.

Sørfold kommune har en nedgang i innbyggertall som har vart i mange år. Innbyggertallet var 2084 pr. 1.1.2007, og arbeidsledigheten var 4,2 % som er litt over gjennomsnittet for Nordland.

Tiltaket vil føre til en liten økning i sysselsetting i anleggsfasen men ikke i driftsfasen. For reiselivsnæringen vil tiltaket ha liten virkning men en liten positiv effekt i anleggsfasen.

I driftsfasen vil kommunen, fylkeskommunen og staten få økte skatteinntekter. Naturressursskatten vil utgjøre ca. kr 275 000 til kommunen og ca. kr 50 000 til fylkeskommunen etter 7 års drift. Eiendomsskatten til kommunen vil utgjøre mellom 166 000 og 411 000 kr pr. år.

Konsesjonsavgifter og konsesjonskraft beregnes ut ifra det kraftgrunnlaget overføringen genererer etter Vassdragsreguleringsloven og Industrikonsesjonsloven. Da tiltaket i sin helhet ligger i Sørfold kommune, vil konsesjonsavgifter og konsesjonskraft i sin helhet gå til Sørfold kommune og Nordland Fylke.

Kivatn Pumpe vil generere et kraftgrunnlag for reguleringsavgift på 6510 nat.hk. og netto erverv på 78 nat.hk. Satsene for konsesjonsavgifter settes av NVE når konsesjonen gis. NVE antyder konsesjonsavgifter for Kivatn Pumpe på 24 kr/nat.hk. til kommunen og 7 kr/nat.hk. til staten.

Med NVEs satser vil utbyggingen gi konsesjonsavgifter på kr 158 136 til Sørfold kommune og kr 46 123 til staten.

Kraftverkseier skal avstå inntil 10 % av kraftgrunnlaget som konsesjonskraft til kommunen eller fylkeskommunen der kraftanlegget ligger. Konsesjonskraften fra Kivatn Pumpe vil tilfalle Sørfold kommune eller Nordland Fylke avhen-

gig av om konsesjonskraften overstiger kommunens behov. Utbyggingen vil generere 3,44 GWh i konsesjonskraft etter Vregl. og 0,04 GWh i netto erverv. Kraftverkseier vil dermed avstå 3,5 GWh til Sørfold kommune/Nordland Fylke.

Årsproduksjonen på 25 GWh tilsvarer årsforbruket til ca. 1250 husstander.

Samlet sett vurderes tiltaket å gi små positive samfunnsmessige konsekvenser.”

Høringsuttalelser til søknaden

Søknaden har vært kunngjort i pressen og lagt ut til offentlig ettersyn i Sørfold kommune. Videre er søknaden sendt på høring til kommunen, Fylkesmannen, fylkeskommunen og til berørte statlige forvaltningsorganer. NVE har mottatt følgende uttalelser:

Sørfold kommune uttaler i Saksprotokoll i Kommunestyret - 27.04.2009

”Vedtak

Sørfold kommune stiller seg negativ til utbygging av Kivatn pumpe med bakgrunn i at ca. 50 % av Sørfjordvassdraget allerede er ført over til Kobbeltvassdraget.”

Fra kommunens saksbehandling sakser vi.

”Tiltakets virkning på området

Næring

Sørfjorden industriområde er under utvikling og en reduksjon i vannføringen av Sørfjordelva vil kunne gjøre det vanskelig å fremskaffe nok vann av god kvalitet til dette industriområdet.

Utbygging av Kivatn pumpe vil medføre at det vil være redusert mulighet til å utnytte Sørfjordelva til småkraftverk. Det foreligger planer for utbygging av Baggforsen der kraften i hovedsak skal benyttes av Kobbeltv vertshus. Etter det kommunen kjenner til foreligger det også planer for småkraftverk i Svafossen.

Etter kommunens vurdering vil det være å foretrekke å utnytte potensialet i Sørfjordelva til småkraftverk og nødvendig vannuttak for eventuell ny industrietablering. Dette vil kunne gi mulighet for å sikre etablerte arbeidsplasser og utvikling av nødvendige nye arbeidsplasser.

Natur og friluftsliv

Området fra Langvatnet og ned til sjøen i Sørfjordmo har stor variasjon av naturtyper med stor artsvariasjon. Det er gode bestander av ørret i vassdraget og det er registrert blant annet hekking av kongeørn, jaktfalk og havørn.

Den største reduksjonen i vannføringen vil være i øvre del av vassdraget og de negative konsekvensene for natur og friluftsliv kan synes størst her. Området slik det fremstår i dag har gode muligheter for å drive jakt, fiske og friluftsliv. Grunneierlaget har satset på naturbasert tu-

risme i området og investert i tilrettelegging av bl.a. bru over Kolbakkelva. Sørfold kommune har bidratt med midler til disse investeringene for å gi lettere adgang til dette området.

Grunneierne, med unntak av hjemmelshaver av Gnr./Bnr. 21/4 er negativ til omsøkt utbygging. Statkraft har pr. i dag ikke fallrettigheter i vassdraget.

Økonomi/arbeid

Tiltaket vil kunne medføre noen arbeidsplasser i anleggsperioden men vil ikke gi nye varige arbeidsplasser.

I følge Statkrafts egne beregninger (jf. konsesjonssøknad s. 34) vil utbygging av Kivatn pumpe medføre at Sørfold kommune vil få økte inntekter på i størrelsesorden 800 – 1,1 mill. pr. år i driftsperioden.

Konklusjon

Øvre deler av Sørfjordvassdraget utnyttes allerede av Kobbeltv kraftverk, med oppdemmingen av Langvannet. Etter kommunens syn vil en ytterligere nedbygging av dette vassdraget ha større negative konsekvenser for kommunen på lang sikt både når det gjelder naturbasert turisme og industrietablering i dette området av kommunen.

Lokal utnyttelse av Sørfjordelva, der vannet forblir i vassdraget slik at det kan utnyttes flere ganger og samtidig gi minimale negative konsekvenser på natur og friluftsliv er å foretrekke fremfor at vannet pumpes over i et annet vassdrag. På bakgrunn av dette stiller Sørfold kommune seg negativ til utbygging av Kivatn pumpe som omsøkt.

Skulle allikevel NVE likevel gi konsesjon mot kommunens tilråding må det i tillatelsen utarbeides krav om prøvetakingsplan vedrørende vannkvalitet i anleggsperioden da Sørfjordvatnet er drikkevannskilde for Sørfjordområdet.”

Fylkesmannen i Nordland uttaler i brev av 29.4.09:

”Inngrepsfrie naturområder

Etter som omsøkte tiltak er planlagt lokalisert til et allerede regulert og utbygd område, vil ikke etablering av pumpen og regulering av Kivatn føre til tap av inngrepsfrie områder. Den planlagte 22 kV kraftledning fra Veikdalen til Kivatn (494) går gjennom inngrepsfritt naturområde (INON sone 2). Etableringen av 22 kV kraftledning er ikke definert som tyngre tekniske inngrep, og tiltaket vil følgelig ikke innvirke på inngrepsfrie naturområder. Kraftledningen vil likevel bli et betydelig naturinngrep.

Bekkekløft

Som følge av redusert vannføring vil fuktigheten i bekkekløftene også reduseres. Fylkesmannen har gjennom bekkekløftprosjektet registrert en lokalitet i Kolbakkelva. Bekkekløfter er en na-

turtype med konstant høy fuktighet. De store vekslingene i naturforhold vil kunne gi et høyt artsmangfold og stort innslag av rødlistearter. Liten tilgjengelighet på grunn av vanskelig topografi har ofte resultert i stabile miljøforhold og kontinuitet.

Formålet med bekkekløftprosjektet er å framskaffe en oversikt over forekomster av verdifulle bekkekløfter. Det pågår for tiden en landsdekkende kartlegging av bekkekløfter. Bekkekløften i Kolbakkelva er imidlertid ikke blant lokalitetene i Nordland som er høyest prioritert. Fylkesmannen er enig i vurderingene om at tiltaket samlet sett vil gi liten til middels negativ påvirkning på botaniske verdier, ettersom beregnet vannføring i vassdraget nedstrøms Austervatn viser at ca. 62 % av dagens vannføring vil bestå som følge av den foreslåtte utbygging av Kivatn med minstevannføring.

Fisk og ferskvannsbibliologi

Ørretbestanden vil sannsynligvis bli mest skadelidende av en utbygging. Som det påpekes i rapporten fra Sweco vil en regulering av Kivatn (4 meter, + 2/- 2) på sikt kunne føre til en noe redusert fiskebestand, blant annet fordi mengden næringsdyr og artssammensetning normalt forringes i en regulert innsjø.

På bakgrunn av miljørapporten er det grunn til å tro at ørretbestanden i Kivatn foretar gyting i innsjøen. Det kan tenkes at gyteområder blir berørt av den foreslåtte reguleringen. Dersom dette er tilfellet, vil produksjonen av yngel kunne bli redusert. Dette vil igjen kunne få konsekvenser for ørretbestanden som helhet.

En minstevannføring på 96 l/s vinterstid vil i liten grad påvirke på oppvekstområdene sett i forhold til dagens forhold. Det framgår av konsekvensvurderingen at elveløpet vil bli fordelt på tre mindre løp ved lav vannføring. Videre heter det at "bunnsstratet er dominert av stor stein og blokk, og det er lite kulpereal her. Redusert vannføring gir i et slikt substrat stort areal med tilnærmet stillestående vann, og grunne "kulper" som er ugunstig habitat for yngel". Det er imidlertid ikke usannsynlig at rekrutteringen av ørret i Austervatn kan opprettholdes som følge av at andre gytebekker enn den berørte elva har tilfredsstillende store gyte- og oppvekstområder.

Landskap og friluftsliv

I og med at vannveien er lagt i tunnel, vil en reduksjon i vannføring være mest negativt. Som følge av redusert vannføring vil fossen og elvestrekningen i perioder kunne miste betydningen som landskapselementer. Deponerte masser vil variere fra ca. 55.000 m³ til 85.000 m³, alt avhengig av tverrsnitt på vannveien. Deponiet, som dekker et areal tilsvarende 10-15 daa, er planlagt lokalisert til en mindre vannforekomst og vil bli synlig i et karrig landskap.

Øvre del av vassdraget har stort potensial for jakt, fiske og friluftsliv. Kvaliteten på fisken i Kivatn er karakterisert som god. Bestanden er middels tett, med innslag av stor fisk. Dette medfører at Kivatn er et attraktivt fiskevann. Fylkesmannen er enig i at tiltaket rundt Kivatn i liten grad vil påvirke bruken, men reduksjon av vannføringen i utløpselva vil redusere opplevelsen og forringe kvalitetene i området. Områdene langs Kolbakkvatna vil imidlertid bli lite påvirket av tiltaket, ettersom restfeltene er store og vannføringen her i stor grad blir opprettholdt.

Konklusjon

Ut fra foreliggende kunnskap ser den omsøkte utbyggingen ut til å gi moderate skader på miljøverdiene i området.

Dersom det blir gitt tillatelse for bygging av omsøkte tiltak, forutsetter vi at det stilles krav om slipp av minstevannføring for både sommer- og vinterhalvåret. Slipp av minstevannføring er med på å opprettholde en viss produksjon av bunndyr på den berørte elvestrekningen, og vil være av positiv betydning for ørreten og eventuelle fuktighetskrevende arter/vegetasjonstyper langs den berørte elvestrengen. I tillegg vil dette til en viss grad ivareta hensynet til landskapsbildet.

Det er i konsekvensvurderingen foreslått flere avbøtende tiltak som kan være aktuelle i angjeldende sak."

Nordland fylkeskommune har i Fylkestingssak 086/09 gjort følgende

"vedtak:

Nordland fylkeskommune anbefaler at det ikke gis konsesjon for bygging av Kivatn pumpe.

Hvis det tross vår anbefaling gis konsesjon, bør alternative utbyggingsmodeller vurderes for å gi mest mulig vann i vassdraget til øvrige formål.

Hvis det tross vår anbefaling gis konsesjon, bes det om at reindriftens innspill vedrørende anleggsperioden tas til følge.

Hvis det tross vår anbefaling gis konsesjon, bes det om at NVE tar følgende vilkår inn i en eventuell konsesjon:

Det vises til tiltakshavers aktsomhets- og meldeplikt dersom en under markinngrep skulle støte på fornminner, jf. kulturminnelovens §§ 3, 4 og 8 andre ledd. Dersom det under arbeidet skulle oppdages gamle gjenstander, ansamlinger av trekull eller unaturlige/uventede stein-konstruksjoner, må Kulturminner i Nordland varsles umiddelbart. Det forutsettes at nevnte pålegg bringes videre til dem som skal utføre arbeide i marken."

Saksutredningen siterer konsekvenser og høringsuttalelser fra kommunen og reindriftsforvaltningen:

"Fylkesrådets vurdering"

Fylkesrådet støtter kommunens vurdering av saken og vektlegger de viktige næringsinteressene som er knyttet til etablering av smoltanlegg i Sørfjorden, mulige øvrige etableringer av småkraft i vassdraget samt hensynet til naturbasert reiseliv. Videre vurderes konsekvensene knyttet til friluftslivet, landskap og biologisk mangfold til å ha betydning. Tiltaket vurderes også til å være relativt lite lønnsomt og omfattende i forholdt til produsert mengde kraft. Fylkesrådet vil derfor ikke anbefale at det gis konsesjon for bygging av Kivatn pumpe."

Riksantikvaren mener at Sametinget og Nordland fylkeskommune ivaretar kulturminneforvaltningens merknader i brev av 5.01.09.

Sametinget varsler befarung i brev av 15.5.09. De har følgende merknader:

"På bakgrunn av kunnskapsgrunnlaget, herunder konsesjonssøknaden og konsekvensutredningen, så er det Sametingets vurderinger at tiltaket ikke vil påvirke samiske interesser i særlig negativ grad. Sametinget anbefaler derfor at tiltaket gjennomføres etter de foreliggende planene dersom nødvendige avklaringer gjøres i forhold til reindrifta og samiske kulturminner.

I forhold til reindrift vil Sametinget påpeke at tiltaket vil direkte berøre det samiske reinbeiteområdet. En gjennomføring av tiltaket vil føre til direkte tap av reinbeiteland, samt at anleggsvirksomhet og etablering av ny infrastruktur i området vil føre til forstyrrelser for reindriften. Sametinget ber om NVE som en statlig myndighet avklarer med direkte berørte samiske interesser, dvs. Duokta reinbeitedistrikt og Tuorpon sameby, om behovet for konsultasjoner (jf. ILO-konvensjonen nr. 169 artikkel 6 og "Prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget, pkt. 9).

Dersom det gjennomføres konsultasjoner skal siktemålet være at de direkte berørte reinbeitedistrikt og sameby på forhånd og på et fritt grunnlag gir sitt informerte samtykke til planene. De berørte kan samtykke i forslaget, og samtidig stille vilkår for iverksettelsen av planene og den videre utvikling av tiltaket som må oppfylles for at de berørte kan anses for å ha samtykket. Dersom det ikke foreligger samtykke fra de berørte samiske interesser, skal nytteverdien av tiltaket vurderes mot de ulemper tiltaket har som materielt grunnlag for samisk kultur.

Sametinget forutsetter videre at myndighetene ser til at tiltakshaver ikke gjennomfører planene før det er avtalt en rettferdig kompensasjon og en rimelig erstatning for alle tap de direkte berørte reinbeitedistrikt og sameby måtte ha som følge av tiltaket.

Sametinget har som kjent forvaltningsansvar for samiske kulturminner ut fra Sametingets generelle kjennskap til det aktuelle området

hvor tiltak planlegges finner vi det sannsynlig at det kan være samiske kulturminner som hittil ikke er påvist innenfor det omsøkte området. Sannsynligheten for konflikt med automatisk fredete samiske kulturminner vil videre kunne legge føringer på omfanget av tiltaket innenfor planområdet. Lokaliseringen av tiltaket, tiltakets konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø, eventuelle markeringer må i alle tilfeller avklares med kulturminnemyndighetene. Sametinget må derfor foreta en befarung av det omsøkte tiltaket. Kulturmyndighetenes befarung tar utgangspunkt i kulturhistorisk kildemateriale og arkivstudier, fysiske undersøkelser i marken ved for eksempel bruk av stikkbor og spade, og intervjuundersøkelser med lokale brukere av området. Befarungen vil kunne bli utført i løpet av feltsesongen 2009, omkring juni/juli måned

Sametinget ber om at oppfyllelse av undersøkelsesplikten inngår som et konsesjonsvilkår dersom NVE går inn for konsesjon. Sametinget understreker at det ikke under noen omstendigheter kan iverksettes markeringer i det omsøkte området før det er befart og vi har avgitt vår endelige uttalelse, jf. kulturminneloven §§ 8 og 9."

Sametingets tilbakemelding etter befarung 29.6. og 5.8.2009

"I vårt brev av 29.6.2009 hadde vi følgende merknader til saken:

....

- Den kulturminnefaglige befarungen viser direkte konflikt med et automatisk fredet samisk kulturminne etter Lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kml.) § 4 annet ledd, et sperregjerde ved nordenden av Vestre Kivatn. Tiltaket, det vil si kraftlinjetrasé, må endres slik at tiltaket ikke virker inn på sperregjerdet, og ny planskisse hvor ny trasé fremgår må sendes Sametinget for vurdering i forhold til den generelle undersøkelsesplikten etter (kml.) § 9.
- Det er behov for ytterligere befarung for oppfyllelse av undersøkelsesplikten etter kml. § 9, dette ettersom området for tipp og utløp ved Langvatnet ikke ble undersøkt på grunn av ufremkommelig vei.

I e-post av 14.7.2009 fra tiltakshaver til Sametinget ber tiltakshaver om at undersøkelsesplikten oppfylles i forbindelse med detaljplanleggingen for Kivatn pumpe, som vil bli utarbeidet etter at konsesjon eventuelt er gitt.

Sametinget har foretatt en vurdering av tiltakshavers anmodning om utsettelse av undersøkelsesplikten oppfyllelse, jf. punkt 1 nedenfor

1. Tidspunkt for oppfyllelse av undersøkelsesplikten

Vår vurdering av tiltakshavers anmodning er at oppfyllelse av undersøkelsesplikten kan skje et

ter at konsesjon eventuelt er gitt. Det må tydelig fremgå av et eventuelt konsesjonsvedtak at undersøkelsesplikten for deler av området ikke er oppfylt og at dette skal skje på detaljplanleggingsnivå. Sametinget stiller krav om, og forutsetter, at oppfyllelse av undersøkelsesplikten etter kml. 9 fremgår som et vilkår for at konsesjon eventuelt blir gitt. I tillegg til områdene nevnt under kulepunkt 2 innledningsvis finner Sametinget at det også vil være nødvendig å måtte befære området for planlagt regulering av vannstand med henblikk på oppfyllelse av undersøkelsesplikten, jf. rapporten "Kivatn pumpe - Konsekvensvurderinger" punkt 8.4.3 "Inngrep ved Kivatn (494)".

Generelt sett ønsker Sametinget at undersøkelsesplikten oppfylles før konsesjonsvedtak fattes, men med bakgrunn i tiltakshavers ønske og en spesifikk vurdering av denne sak finner Sametinget at det ikke er nødvendig med oppfyllelse av undersøkelsesplikten før etter konsesjonsvedtak. Tiltakshaver må gjøres oppmerksom på at en slik utsettelse kan føre til nye funn av automatisk fredete samiske kulturminner, med nødvendig tilpasning av tiltak eller søknad om dispensasjon fra kulturminnelovens bestemmelser.

2. *Konflikt med automatisk fredete samiske kulturminner*

I forbindelse med vår befaring ble det som tidligere nevnt registrert et sperregjerde ved nordenden av Vestre Kivatn. Sperregjerdet har identifikasjonsnummer (idnr.) 128163 i den nasjonale kulturminnedatabasen Askeladden. Sperregjerdet er å anse som et automatisk fredet samisk kulturminne, jf. kml. § 4 bokstavene c og i. Sametinget anser sperregjerdet som et svært verdifullt kulturminne, med stor verneverdi. Sperregjerdet må sees i sammenheng med reindriftens bruk av området, og sperregjerdet har derfor også stor pedagogisk verdi. Det omsøkte tiltak kommer i direkte konflikt med det registrerte sperregjerdet. Det vil derfor være behov for enten tilpasning av tiltaket slik at sperregjerdet med nødvendig sikringszone bevares, jf. kml. § 6 andre ledd eller så må det søkes om dispensasjon fra kulturminnelovens bestemmelser § 8 første ledd. Riksantikvaren er rette dispensasjonsmyndighet. Med bakgrunn i vår vurdering av sperregjerdet som et svært verdifullt kulturminne, anbefaler vi at tiltaket søkes tilpasset slik at sperregjerdet med tilhørende sikringszone bevares for ettertiden.

En dispensasjonsbehandling etter konsesjonsvedtak vil føre til en frigivningsprosess med usikkert utfall. Dersom dispensasjon fra kulturminneloven ikke blir gitt kan tiltakshaver måtte søke ny konsesjon for en justert lokalisering av tiltaket. Sametinget anbefaler derfor at det tas stilling til tilpasning eller dispensasjon før konsesjon blir gitt.

En tilpasning av kraftlinjetraseen for å unngå konflikt med registrert automatisk fredet samisk kulturminne, må etter Sametingets vurdering, gjøres i forkant av konsesjonsvedtak. Der som planene skal tilpasses må ny trasé avklares med tanke på undersøkelsesplikten. Etter Sametingets vurdering kan dette imidlertid gjøres etter at et eventuelt konsesjonsvedtak er fattet, sammen med vurdering av det øvrige området, men det må da fremgå av konsesjonsvedtaket at undersøkelsesplikten ikke er oppfylt for dette området.

Kraftlinjetraseen vil også krysse den historiske ferdselsvegen som går nord for Vestre og Austre Kivatn. Ferdselsvegen er å anse som et automatisk fredet samisk kulturminne, jf. kml. § 4 bokstav d. Ferdselsvegen er vitnesbyrd om ferdselen til og fra fjord og fjellområdene inn mot grensen, og tilhørende områder. En rekke av de gamle ferdselsvegene og vegfarene som finnes må sees i lys av behovet for kommunikasjon mellom steder der mennesker har hatt tilhold, og tilgang til ressurser i utmark og fjell. Ferdselsvegen kan, med stor grad av sannsynlighet, også settes i sammenheng med reindriftens bruk av området og den aktivitet som har vært forbundet med denne. Ferdselsvegen har vært benyttet av både samer og andre i lang tid, og må betraktes som et viktig element i det samiske kulturmiljøet.

Det omsøkte tiltaket vil etter Sametingets vurdering være i direkte konflikt med ferdselsvegen som et automatisk fredet kulturminne og slik i strid med kml. § 3 første ledd, jf. § 4 første ledd bokstav d. Sametinget er enig med forutsetningen som gitt i konsekvensutredningen om at det ikke settes master eller andre inngrep i ferdselsvegen inkludert en 5 meters sikringszone, jf. kml. § 6 annet ledd. Med forutsetning av dette har Sametinget ingen øvrige merknader. Ved inngrep må det søkes om dispensasjon fra kml. med Riksantikvaren som rette myndighet.

3. *Mulig konflikt med automatisk fredet kulturminne*

I forbindelse med den kulturminnefaglige befaringen ble det registrert en røys (idnr. 128184) og et sirkelformet plant aktivitetsoverflate (idnr. 128176) sør for det før nevnte registrerte sperregjerdet idnr. 128163. I tillegg er det registrert et sperregjerde i sørenden av vestre Kivatn med idnr. 128173. Alle de registrerte kulturminnene er automatisk fredet. Etter Sametingets vurdering synes ikke det omsøkte tiltak å komme i konflikt med idnr. 128184 og 128176. Da det tilgjengelige kartgrunnlaget vedlagt konsesjonsøknaden var av grov karakter, forutsetter Sametinget at det ved detaljplanlegging unngås konflikt med de registrerte automatisk fredete kulturminnene, dette inkludert sikringssonen.

4. Konklusjon

- Tilpasning/dispensasjon for registrerte automatisk fredete samiske kulturminner.
- Oppfyllelse av kml. 9 for detaljplanlegging for følgende områder (tipp, utløp ved Langvatnet, område for tilpasning av kraftlinjetrase for å unngå konflikt med sperregjerdet og område ved Kivatn for heving av vannstand.
- Det må tydelig fremgå av konsesjonsvedtak at undersøkelsesplikten for ovennevnte deler av området ikke er oppfylt. Sametinget forutsetter at oppfyllelse av undersøkelsesplikten etter kml. § 9 fremgår som et vilkår for at konsesjon eventuelt blir gitt.

På bakgrunn av Sametingets vurderinger finner vi å kunne frafalle vår tidligere varslede tilleggsbefaring i 2009, og ser frem til en fortsatt god dialog med tiltakshaver i forbindelse med detaljplanleggingen.”

Reindriftsforvaltningen i Nordland skriver i brev av 27.4.09:

”Reindriftsforvaltningen har vært i kontakt med leder av berørte reinbeitedistrikt, Annfinn Pavall. Han uttaler at distriktet ikke har noen spesielle motforestillinger til tiltaket.

Reindriftsforvaltningen ser av reindriftens arealbrukskart at området er høstbeite for distriktet. Distriktet har, som utreder påpeker, ingen driftsanlegg i det nærliggende området. Det bør etterstribes fra tiltakshavers side å legge anleggsperioden utenfor tidsrommet det kan finne seg rein i nærområdet. Dette kan avklares direkte med reindriftsutøverne på norsk og svensk side.

Utover dette har Reindriftsforvaltningen ingen merknader til saken.”

Fiskeridirektoratet har ingen merknader til søknaden i brev av 13.3.09

Statens vegvesen har ingen merknader til søknaden i brev av 13.01.09.

Bergvesenet hadde ingen merknader til søknaden, jf. brev av 29.4.09.

Statskog har kommet med en uttalelse i ettertid, 6.11.09:

”Statskog er berørt av tiltaket som grunn- og fallrettseier. Vi har gått gjennom prosjektet og deler de konklusjoner og vurderinger som framgår av konsesjonssøknad fra Statkraft. I vår interne gjennomgang av tiltaket er det ikke framkommet særlige innvendinger mot tiltaket. Vi vurderer det slik at tiltaket gir god ressursanvendelse, og at de negative konsekvensene er moderate.

Med bakgrunn i dette er Statskog og Statkraft i forhandlinger om en minnelig avtale om leie av fallrettigheter og nødvendig areal. Parte-

ne regner med å være i havn med en minnelig avtale innen kort tid.”

Grunneiere i Sørfjordvassdraget, representert ved adv. John Steen Holm i brev av 18.3.09 protesterer mot utbyggingen begrunnet i to forhold:

a) Hensynet til natur og friluftslivet

Grunneierne mener at den omsøkte utbygging vil påvirke vannføringen i Sørfjordelva negativt.

I tørre perioder vil elva bli tilnærmet tørrlagt og verdien av hytter og foretatte investeringer langs vassdraget i den forbindelse vil bli sterkt forringet.

Således er det 3 private naust på svæet ovenfor Sørfjordvatnet og grunneierlaget har i alt 4 båter i vassdraget fra Sørfjordvatnet til Austervatnet. I tillegg har grunneierlaget hytte og naust i Austervatnet. Det fryktes at ferdsel med båt i vassdraget vil bli sterkt skadelidende ved redusert vannføring.

Det er investert i trapp opp svæet ovenfor Sørfjordvatnet, og det er bygget tilrettelagt sti med bru over Kolbakkelva (se konsesjonssøknaden side 71) og stier er merket.

Til en del av tiltakene er det mottatt offentlige midler fra fylket og Sørfold kommune, og også fra andre (herunder Statkraft).

Det er i det hele tatt satset sterkt på naturbasert turisme fra grunneierlagets side i området.

b) Tap av mulighet til å utnytte eksisterende vannmengde i Sørfjordelva til småkraftverk

Grunneierne ser også negativt på at fjerning av vann fra Sørfjordvassdraget vil ødelegge den mulighet grunneierne og lokale aktører ellers ville ha for utnytting av vannkraften til småkraftverk.

Selvsagt vil også slik utbygging berøre vassdraget, men alt vann som brukes i småkraftverk vil til syvende og sist bli tilbakeført vassdraget og kan således benyttes flere ganger uten at noe av vannet går tapt.

Så langt er det laget et forprosjekt og søkt konsesjonsfritak for utbygging av Baggfossen, og NVE's vedtak om at den planlagte utbygging var konsesjonspliktig er nå oversendt Olje- og energidepartementet ved brev av 23.01.09. (Deres ref. NVE 200804205-9). I tillegg er det utarbeidet forprosjekt for Svafossen som vil gi 11 - 13 GWh, og her er konsesjonssøknad under utarbeidelse.

Selv om ikke alle grunneiere jeg representerer står bak disse prosjektene, er det enighet om at verdien av en lokalt styrt utbygging er å foretrekke fremfor Statskrafts planlagte utbygging som for alltid vil fjerne vann fra Sørfjordelva.

Ekspropriasjonstillatelse

På vegne av grunneierne anføres at vilkårene for å gi ekspropriasjonstillatelse ikke er til stede for

di inngrepet ikke tvillaust er mer til gagn enn til skade, jf. oreign.l. § 2 annet ledd.

Det vises her til begge de under punkt 1 nevnte forhold, og særlig til muligheten til å nytte vannet i Sørfjordvassdraget til ett eller flere småkraftverk.

Ut fra de foreliggende forprosjekter for Baggfossen og Svafossen, er dette en realistisk mulighet som kan gjennomføres med mindre konsekvenser for vannføringen i vassdraget og til konkurransedyktige priser.

Forhåndstiltredelse

Dersom konsesjons- og ekspropriasjonstillatelse blir gitt, har grunneierne ingen vesentlige innvendinger mot at tillatelse til forhåndstiltredelse blir gitt etter oreign.l. § 25."

Karen Johanne Sevaldsen, gnr. 21 bnr. 4 har ingen motforestillinger til tiltaket, i brev av 2.3.09.

Søkers kommentarer til uttalelsene

Søker har i brev av 26.5.09 og 3.7.09 følgende kommentarer til uttalelsene:

"Statkraft registrerer at ingen har kommentarer til konsekvensutredningen og forutsetter derfor utredningsplikten som oppfylt. Sametinget har imidlertid bedt om ytterligere undersøkelser. Statkraft registrerer også at ingen av høringsinstansene er imot utbygging av vassdraget.

Blant høringsinstansene går grunneierlaget og Sørfold kommune mot Statkrafts utbyggingsalternativ. Statkraft registrerer ellers ingen spesielle motforestillinger mot Kivatn pumpe.

Om eiendomsforhold

Statkraft er ikke grunneier ved Kivatn eller fallrettseier i det berørte vassdraget. Slik det fremkommer i søknaden er det Statskog som er grunneier ved Kivatn, samt fallrettseier i ca. 30 % av fallstrekningen i vassdraget. Resten av fallet tilligger private eiendommer.

Sørfold kommune skriver i sin høringsuttalelse at "grunneierne, med unntak av hjemmelshaver av Gnr./Bnr. 21/4 er negativ til omsøkt utbygging". Dette gir ikke et riktig bilde av situasjonen. Statkraft kan ikke se at Statskog, som den største enkeltstående berørte grunn- og fallrettseier, har uttalt seg i forbindelse med utbyggingsplanene. Vi kan heller ikke se at hjemmelshaver av gnr. 20 bnr. 2 har uttalt seg i forbindelse med utbyggingsplanene.

Landskap, natur og friluftsliv

Kommunen og grunneierlaget mener utbyggingen vil føre til redusert landskapsverdi som igjen forringer muligheten til naturbasert turisme og de investeringene som er gjort i forbindelse med dette. Statkraft er kjent med at det er gjort investeringer i området, som blant annet tilrettelegging av stier og etablering av bru. Stat-

kraft har vært med på finansieringene tidligere. Konsekvensutredningen stadfester dette, men konsekvensutredningen stadfester også at friluftinteressene i all hovedsak er knyttet til strekningen fra Austervatn mot Sørfjordmoen. Fylkesmannen uttaler at "områdene langs Kolbakkvatna vil imidlertid bli lite påvirket av tiltaket, ettersom restfeltene er store og vannføringen her i stor grad blir opprettholdt". Konsekvensutredningen stadfester også at det ikke er tilrettelagt for ferdsel i områdene fra Austervatn og Kivatn og at verdien for friluftslivet i disse områdene derfor er liten. På den øverste strekningen renner vannet delvis gjennom et vanskelig tilgjengelig juv og er lite/ikke synlig. Kivatn og området rundt er ellers tungt eller vanskelig tilgjengelig.

Ved Kivatn er det planlagt en ca. 15 m lang dam, et tunnelpåhugg samt et massedeponi over et område på 10-15 daa. Statkraft vil så langt det lar seg gjøre tilpasse inngrepene til omgivelsene i den grad det kan forsvares teknisk og økonomisk. Landskapsutforming vil også utføres i henhold til godkjente detaljplaner for natur- og landskapsmessige forhold.

Sametinget har vist bekymring for tap av reinbeiteareal. Konsekvensutredningen stadfester at tapet av reinbeiteareal vil være "helt ubetydelig areal i forhold til beitearealet i denne delen av reinbeitedistriktet". For øvrig viser vi til uttalelsen fra Reindriftsforvaltningen.

Fylkesmannen opplyser at mengden næringsdyr og artssammensetning normalt forrings i en regulert innsjø. Konsekvensutredningen forteller imidlertid at den foreslåtte regulerings høyden i Kivatn er under det nivå der man ved andre utbygginger har sett store negative virkninger.

Både kommunene og Fylkesmannen fremhever artsmangfoldet i vassdraget. Fylkesmannen har imidlertid gjort undersøkelser i området i forbindelse med registrering av bekkekløfter i Nordland. Bekkekløfter kan være rike på botaniske verdier. Det ble registrert én bekkekløft i det aktuelle vassdraget, men den er av en slik art at den ikke er høyt prioritert hos Fylkesmannen. Statkraft vil påpeke at miljøutredningen ikke har registrert funn av sjeldne eller truede planter i undersøkelsesområdet. Den foreslåtte minstevannsføringen vil også bidra til at fuktighetsnivået opprettholdes på et akseptabelt nivå, noe også Fylkesmannen stadfester.

Fylkesmannen velger å beskrive 22 kV kraftlinjen fra Kivatn til Veikdalen som et "betydelig naturinngrep", til tross for at etablering av slik linje ikke er definert som et tyngre teknisk inngrep. Konsekvensutredningen konkluderer med at kraftlinjen vil ha en liten negativ konsekvens for friluftslivet, middels negativ konsekvens for kulturmiljøet og ellers være et ubetydelig negativt inngrep i landskapet. Inngrepet vil ikke redusere inngrepsfrie naturområder (INON).

Sametinget ønsker å utføre ytterligere feltundersøkelser på/ved de berørte arealene for å avdekke eventuelle ukjente samiske kulturminner. Statkraft stiller seg positiv til dette og vil også dekke nødvendige utgifter i forbindelse med dette arbeidet.

Om alternativ utbygging med småkraftverk

Som nevnt innledningsvis har Statkraft registrert at ingen av høringsinstansene, heriblant grunneierne eller Sørfold kommune, er negative til utbygging i vassdraget. Det er imidlertid interesse for at utbyggingen skal skje i privat regi og det skisseres konkrete planer om å bygge småkraftverk.

Statkraft er av den oppfatning at bygging av småkraftverk i vassdraget vil føre til vesentlig større inngrep og konsekvenser enn utbyggingsalternativet med Kivatn pumpe. Vi mener at dersom det bygges småkraftverk i Sørfjordelva, vil lengre strekninger utvilsomt få redusert vannføring i betydelig større grad, selv med krav om minstevannføring fra småkraftverket. Fra Kivatn vil det slippes en minstevannføring lik alminnelig lavvannsføring sommer og vinter. Som det presiseres i konsekvensutredningen, samt påpekes av Fylkesmannen, vil det forholdsvis betydelige restfeltet i vassdraget nedstrøms Kivatn opprettholde store deler av den naturlige vannføringen. Statkraft vil fremheve at ved utløpet av Austervatn vil middelvannføringen etter utbygging utgjøre omtrent 62 % av dagens situasjon, mens det tilsvarende ved utløpet i fjorden utgjør hele 79 % av dagens situasjon.

Bygging av småkraftverk i vassdraget vil være markante inngrep i de områdene hvor grunneierne, kommunen og Statkraft har foretatt investeringer og lagt til rette for naturbasert turisme. En betydelig reduksjon i vannføringen og tekniske installasjoner i dagen i lavereliggende deler av vassdraget vil etter vår mening være klare miljøutfordringer. Kivatn pumpe vil til sammenligning, slik vi oppfatter det, ligge utenfor satsingsområdet for naturbasert turisme (området ved Kivatn er vanskelig tilgjengelig med krevende terreng, jf. konsekvensutredningen s. 69). Pumpestasjonen og rørgaten vil ligge i fjell og følgelig er det små tekniske inngrep i dagen.

Vi vil opplyse om at også Statkraft har sett på muligheten til å bygge småkraftverk i vassdraget (jf. konsesjonssøknaden s. 22). Statkraft valgte imidlertid å ikke gå videre med dette alternativet på grunn av lokal motstand og at prosjektet viste seg å være teknisk vanskelig og økonomisk ugunstig, og av den grunn mener Statkraft at det heller ikke var påregnelig at det ble gitt konsesjon for et slikt prosjekt. En betydelig utfordring ville være begrenset nettkapasitet i det lokale nettet ved Sørfjordmoen. Småkraftalternativet ville forutsatt store investeringskostnader i dette lokale nettet. Vi kan ikke

se at bygging av småkraftverk i privat regi kan unngå tilsvarende utfordringer.

Både grunneierlaget og kommunen trekker frem Baggfossen kraftverk som et konkret småkraftalternativ i Sørfjordelva. Baggfossen ligger ved Sørfjordelvas utløp ved Kobbelv vertshus og intensjonen er at Baggfossen kraftverk skal forsyne vertshuset med kraft. Det opplyses om at det tidligere er søkt NVE om konsesjonsfritak for Baggfossen kraftverk, noe NVE har avslått. Vedtaket er imidlertid påklaget til OED.

Baggfossen kraftverk er planlagt å ha en produksjon på 0,924 GWh i året samt tillate en minstevannføring på 0,36 m³/s som tilsvarende 10 % av dagens middelvannføring. Det er også opplyst at Baggfossen kraftverk vil ha en maksimal slukeevne på 0,8 m³/s (Kilde: sak 7/2009, Plan- og ressursutvalget, Sørfold kommune). Kivatn pumpe vil til sammenligning produsere 25 GWh i året (netto), samt slippe en minstevannføring fra Kivatn som ved elvas utløp i fjorden (ved Baggfossen) i middel utgjør 2,87 m³/s. Dette tilsvarende som tidligere nevnt ca. 80 % av dagens middelvannføring. Vi viser til konsesjonssøknaden for flere detaljer.

Vi kan for øvrig ikke se at bygging av Kivatn pumpe vil være en hindring for utbygging av Baggfossen i fremtiden. Våre beregninger, på grunnlag av de opplysninger som fremkommer over, viser at tapet i Baggfossen kraftverk på grunn av overføringen av Kivatn, utgjør en reduksjon i produksjonen på omtrent 1,2 %.

Minstevannføring

Statkraft har foreslått å slippe minstevannføring fra Kivatn som tilsvarende alminnelig lavvannsføring, 96 l/s. Minstevannføring, samt tilsig fra restfeltet, vil opprettholde mye av natur- og landskapsopplevelsen mellom Kivatn og Austervatn, samt være viktig for det biologiske mangfoldet og ørretbestanden på denne strekningen. Etablering av magasin i Kivatn vil føre til at minstevannføring normalt slippes selv i naturlig tørre perioder, også om vinteren.

Annet

Anleggsperioden er ventet å vare i ca. 1,5 år. En må forvente at arbeidet fører til noe støy, hovedsakelig tidlig i anleggsperioden når det sprennes inn i fjellet. Den første delen av anleggsarbeidet må nødvendigvis startes og utføres i barmarksesongen.

Kommunen viser til Sørfjorden industriområde som er under utvikling og et eventuelt behov for tilgang til nok vann av god kvalitet.

Konsekvensutredningen og de hydrologiske beregningene konkluderer med at bygging av Kivatn pumpe vil ha ubetydelig konsekvenser for drikkevannskilder i vassdraget i anleggs- og driftsperioden og for vannføringen og vannkvaliteten nederst i Sørfjordelva. I anleggsperioden vil Statkraft likevel foreta nødvendige tiltak for å sikre vassdraget mot forurensning.

Statkraft håper med dette å ha svart på de viktigste temaene som er kommet frem gjennom høringsrunden. Dersom det er behov for ytterligere kommentarer ber vi om å bli kontaktet."

Statkrafts tilleggs kommentar i brev av 19.6.09

"Bakgrunn

Som vi har nevnt i brevet av 26.05 har også Statkraft vurdert et småkraftalternativ i Sørfjordelva – Kolbakkelva kraftverk. Til utredningen av dette utbyggingsalternativet ble det av SWECO, på oppdrag fra Statkraft, utarbeidet en konsekvensvurdering. Denne rapporten har imidlertid kun vært et internt dokument i Statkraft, da vi valgte å ikke søke konsesjon for Kolbakkelva kraftverk. Ved nærmere gjennomgang av denne har vi imidlertid blitt kjent med ny informasjon som ikke fremkommer i konsekvensvurderingene for Kivatn pumpe. Dette er informasjon av en slik art at vi ønsker å dele det med NVE.

Forekomst av sjelden/truet biologisk art

Ved utløpet av Sørfjordvatnet er det en mindre fossesprøytzone. I følge KU-rapporten for Kivatn pumpe pkt. 7.3.1 (4. avsnitt) ble det ikke funnet noen "rødlistede" forekomster i denne fossesprøytsonen. Dette er ikke i samsvar med konsekvensvurderingen for Kolbakkelva kraftverk, hvor det i punkt 7.3.1 (4. avsnitt) positivt står at det er funnet en forekomst av lavarten flatesaltlav (*Stereocaulon coniophyllum*). Denne arten er oppført som sårbar på "rødlisten". Det vurderes derfor at områdene langs Sørfjordelva nedstrøms Sørfjordvatnet har stor verdi.

I de miljøfaglige vurderingene av virkningen av et Kolbakkelva kraftverk karakterisert som middels til store negative, dersom vannføringen ved utløpet av Sørfjordvatnet blir vesentlig redusert. Konsekvensvurderingen for Kivatn pumpe stadfester imidlertid at vannføringen ved utløpet av Sørfjordvatnet vil være i underkant av 80 % av dagens situasjon ved overføring av Kivatn, og at fuktighetsnivået derfor opprettholdes på et akseptabelt nivå.

Hensynet til friluftsliv

Vi vil i denne sammenheng også peke på vurderingen av konsekvensene for friluftslivet ved bygging av småkraftverk i vassdraget. KU-rapporten for Kolbakkelva vurderer riktignok konsekvensene ut fra et relativt stort småkraftverk, med regulering av Kolbakkvatn, samt et bekkeinntak. Men selv et mindre kraftverk vil medføre inngrep som betydelig redusert vannføring og tekniske installasjoner. Vi mener derfor at bygging av småkraftverk i vassdraget kan få konsekvenser som av SWECO er vurdert som store til middels negative for friluftslivet. Dette er hovedårsaken til at vi ikke har valgt å gå videre med et slikt alternativ.

Statkrafts kommentarer til Nordland fylkeskommunes innspill kom i brev av 3.7.09.

"Statkraft er ikke enig i at Kivatn pumpe vil være et lite lønnsomt prosjekt. Sett i forhold til reguleringsgevinsten som oppnås i Langevatn og en netto produksjon på 25 GWh, er vi av den oppfatning at inngrepene ikke er omfattende. Statkraft mener også at de totale inntektene til både lokalsamfunnet og samfunnet for øvrig er betydelige sett i forhold til prosjektets størrelse. Vi mener at inngrepene dette prosjektet medfører uansett vil være et bedre alternativ enn de inngrepene småkraftverk lenger ned i vassdraget vil medføre.

Massedeponiet ved Kivatn vil bli plassert i en naturlig forsinking i terrenget. Statkraft vil så langt det lar seg gjøre tilpasse inngrepene til omgivelsene i den grad det kan forsvares teknisk og økonomisk. Landskapsutforming vil utføres i henhold til godkjente planer for natur- og landskapsmessige forhold. For øvrig var representantene fra grunneierlaget og kommunen ikke kritiske til arealinngrepene ved Kivatn, da det ble gjennomført befarings med NVE 25.06. d.å. Grunneier ved Kivatn, Statskog, var imidlertid ikke til stede på befaringsen.

Tiltaket vil ikke påvirke Rago nasjonalpark eller Veikdalen naturreservat direkte. Inngrepet vil ikke redusere inngrepsfrie naturområder (INON). For øvrig vil Sametinget utføre befarings og undersøkelser etter samiske kulturminner i det aktuelle området i inneværende barmarksesong.

Fylkeskommunen mener det ikke er kartlagt hvilke konsekvenser utbyggingen vil ha for kongeørn, jaktfalk og havørn i området. Dette er ikke riktig. Miljøutredningen sier følgende i pkt. 7.8.3 annet avsnitt om konsekvensene for fugl ved bygging av ny kraftlinje:

"Tiltaket innebærer ikke arealinngrep med direkte påvirkning i områder som er viktige for pattedyr og fugl i området. Den planlagte 22 kV kraftlinjen (3,3 km) fra eksisterende 22 kV linje ved Tverrfjellet i Veikdalen til Kivatn pumpe vil krysse mellom Austre og Vestre Kivatn (609 og 605) og medføre en kollisjonsrisiko for fugl. [...] Da det ikke er kjent spesielle verdifulle lokaliteter for fugl i umiddelbar nærhet til linjen og heller ikke gode lokaliteter for vannfugl, vil linjen først og fremst være en risiko for rype, først og fremst fjellrype. [...] virkningens omfang for fugl vurderes å være liten/ubetydelig."

Videre, i påfølgende avsnitt, stadfester miljøutredningen at redusert vannføring lenger ned i Sørfjordvassdraget vil ha ubetydelig eller ingen påvirkning på fugl i området. Hva gjelder konsekvensene for ørretbestanden i Kivatn og Austervatn, viser vi til miljøutredningens vurdering av dette i pkt 7.8.4.

Statkraft er kun i den siste tiden blitt kjent med Sørfold kommunes planer om smoltanlegg ved Sørfjordmoen. Kommunen har imidlertid ikke lagt frem konkrete planer for dette prosjektet, og det er heller ikke nevnt i kommunens høringsuttalelse.”

Konkurrerende prosjekter

Minikraftverk i Baggfossen

Cato Sørgård har søkt om fritak for konsesjonsplikt for å få bygge ut Baggfossen minikraftverk. Kraften skal benyttes til eget forbruk på Kobbelv vertshus. Han beregner en årlig produksjon på 0,924 GWh. Fra søknaden siterer vi:

”Anlegget vil bli kjørt for fullt så lenge det er nok vann i elva til dette. Maskinen har en slukeevne på ca. 0,8 m³. Det vil til enhver tid bli sluppet en restvannføring på 10 % av middelvannføringen, noe som tilsvarer 360 l/s. Middelvannføringen i Sørfjordelva er etter reguleringen av Langvatnet under Kobbelvutbyggingen 3,6 m³/s. Turbinens slukeevne tilsvarer derfor i overkant av 20 % av middelvannføringen.

Det omsøkte anlegget ligger i tilknytning til Kobbelv vertshus. Kobbelv vertshus driver cafe og overnatting ved fossen i Sørfjordelva. Fossefallet er et viktig landskapselement, og ikke minst enormt viktig for driften av Kobbelv vertshus, da det er lagt spesiell vekt på å vise frem fossefallet for turistene. I tillegg til dette er det høye utgifter på elektrisitet, noe som gjør at marginene er ganske små for driften av anlegget. Man er derfor i et dilemma når man her skal leve av fossen estetisk, og samtidig ønsker å benytte fallet til kraftproduksjon.

Planen er derfor å sette 10 % av middelvannføringen på 3,6 m³ som restvannføring etter utbygging, noe som tilsvarer en restvannføring på 360 l/s. Samtidig så vil det bli lagt opp til at man kan stille ned slukeevnen på maskinen slik at man i enkelte perioder, ved behov kan stille ned slukeevnen på maskinen for å oppnå det estetiske ved fossen. Det vil her kunne bli snakk om å kjøre mer vann over fossen i perioder man har gjester, og samtidig kjøre normalt på turbinen utenom åpningstider og vinterstid. Det er også planer om å sette turbinen inn i et bygg som har store glassflater, og benytte dette som en del av presentasjonen av Sørfold kommune som en vannkraftkommune.”

Svafossen kraftverk

A/L Sørfold kraftlag har i juni 2009 sendt søknad om å få bygge Svafossen kraftverk. Fra sammendraget:

”Svafossen kraftverk skal utnytte fallet mellom 185 og 80 i Kolbakkelva, en brutto fallhøyde på 105 m, som gir en installert effekt på 4,3 MW og en årsproduksjon på ca. 13,6 GWh. Utbyggingsprisen er estimert til ca. 3,3 kr/kWh. Vannveien er planlagt som en kombinasjon av boret tunnel

og rør i grøft og blir totalt ca. 0,75 km lang. Det er ikke planlagt reguleringer eller overføringer i forbindelse med utbyggingen. Det er forutsatt slipping av alminnelig lavvannføring (0,19 m³/s) i perioden 1. juni til 15. oktober, og dette er vurdert å avbøte de negative konsekvensene av redusert vannføring på utbyggingsstrekningen, også forholdet til oppvandrende fisk nederst på utbyggingsstrekningen.

Utbyggingen er planlagt i et vassdrag som allerede er sterkt påvirket av vannkraftutbygging ved fraføring av vann til Kobbelv kraftverk, og vil derfor ikke påvirke utbredelsen av inngrepssvære områder. De negative konsekvensene av utbyggingen knytter seg hovedsaklig til de terrengmessige inngrepene i anleggsfasen. På sikt vil imidlertid forholdene normaliseres, ettersom vannveien blir som en kombinasjon av boret hull og rør i grøft, samtidig som innsynet til tiltaksområdet er meget begrenset.”

Sørfjord Stamfiskanlegg

Salten stamfisk sendte søknad 6.11.2009. Fra sammendraget siteres:

”Salten Stamfisk AS ønsker å hente ut vann fra Sørfjordelva for bruk i et planlagt stamfisk og rognproduksjons anlegg i Sørfjorden, Sørfold kommune. Selskapet har allerede fått konsesjon fra Fiskeridirektoratet for stamfiskproduksjon og rognproduksjon.

Planlagt vannuttak vil være 200-250 l/sek. Men dette halveres ved bruk av teknisk løsning for gjenbruk av vann. Rørledning fra elv til stamfiskanlegg vil være om lag 600 meter lang, og planlegges lagt nedgravd fra inntak i elv, ned til fjæra, og videre loddet ned langs bunn utenfor marebakken om lag 500 m bort til stamfiskanlegget slik at det ikke kommer i konflikt med naust, båtfortøyninger osv.

For uttak av vann til anlegget er det aktuelt med to alternative løsninger. Det ene innebærer uttak av vann ovenfor Baggfoss på kote 26 i Sørfjordelva. Her planlegger man et mikrokraftverk på kote 10 som skal forsyne Kobbelv Vertshus med strøm. Vann går så videre i rør ned i fjæra og bort til stamfiskanlegget. Det andre alternativet innebærer uttak av vann på kote 10 nedenfor Baggfoss og rørledning direkte bort til stamfiskanlegget.

Vi har til vurdering av hydrologi nyttet hydrologisk rapport for utløpet til Sørfjordvatnet. Det vil være noe tilslag til elva nedstrøms utløpet fra Sørfjordvatnet, og dette vil (i mindre grad) påvirke vannføringen ved inntakspunkt positivt. Hydrologisk rapport baserer seg på beregnet serie for utløp Sørfjordvatn i årrekken 1954-1998. Middelvannføring for utløp Sørfjordvatnet ligger på 36261 l/sek. Årsavløp vil ligge fra 1,86 m³/sek (1960) til 5,62 m³/sek (1975).

Hydrologisk rapport viser at vannføringen selv i tørre perioder dekker behovet til et stamfiskanlegg. For å spare vann i tørre perioder in-

stalleres utstyr for å gjenbruke vann på karnivå. Dette utstyret "lufte" vannet, og da kommer man ned i om lag 50 % av normalt vannforbruk. Dette igjen betyr at regulering av Sørfjordvatn ikke vil være nødvendig for dette tiltaket. Det er ikke planlagt noe reserve vannkilde for anlegget. Da berørt elvestrekning er såpass kort, og uten oppgang av anadrom fisk er det vurdert at biologisk rapport ikke er nødvendig for søknaden. Denne vurderingen er gjort i samråd med NVE.

Vanninntaket vil ligge nedenom fossen som i dag er en attraksjon for Kobbeltvertshus. Inntaket vil ikke påvirke fossen, så det er ingen motstand fra innehaver av vertshuset for tiltaket. Innehaver (Cato Sørgård) er også fallretts-haver på ene siden av berørt elvestrekning, og det er inngått intensjonsavtale om vannrett med rettighetshavere.

Til beregning av minstevannføring nedenfor inntakspunkt er nyttet 5-persentil sesongvannføring.

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader

Innledning

Søker

Søker er Statkraft Energi AS, et datterselskap til Statkraft AS i Statkraftkonsernet.

Søknaden

Søknaden gjelder tillatelse til å pumpe vann fra Kivatn (494) i Sørfjordvassdraget til Langvatnmagasinet for deretter å utnytte det i Kobbelt kraftverk.

Bakgrunn for søknaden

Statkraft Energi AS ønsker å utnytte et større energipotensial i allerede regulerte og utbygde vassdrag i Sørfold kommune. Statkraft har derfor utredet muligheten for å utnytte tilsiget til Kivatn i Sørfjordvassdraget.

Forholdet til lovverket

Statkraft Energi AS søker om følgende tillatelser:

I Etter vassdragsreguleringsloven, jf. § 2:

- Tillatelse til overføring av tilsiget til Kivatn (kote 494) opp til Langvatn (kote 622) for utnytting i Kobbelt kraftverk.
- Tillatelse til å regulere Kivatn mellom LRV kote 492 og HRV kote 496 (naturlig vannstand kote 494).

Dette vil også omfatte ekspropriasjonstillatelse til grunn for pumpestasjon og dam ved Kivatn.

II Etter energiloven, jf. § 3-1:

- Tillatelse til bygging og drift av Kivatn pumpestasjon, med tilhørende koblingsanlegg og kraftlinjer.

III Etter oreigningsloven, jf. § 2 nr. 19 og nr. 51 og § 25:

- Erverve nødvendig grunn og rettigheter for bygging og drift av kraftledninger med hjelpeanlegg/ infrastruktur, dersom det ikke lykkes å komme til avtale med berørte grunneiere.

Tillatelse til å ta i bruk arealer og rettigheter før skjønn er avholdt eller avtale er inngått med grunneiere og rettighetshavere.

Eksisterende forhold i vassdraget

Innerst i Leirfjorden i Salten utnyttes Kobbeltva og Sørfjordelva i en felles utbygging, Kobbelt kraftverk. Eierskapet er fordelt mellom Statkraft (82,5 %) og Nordlandskraft (17,5 %). Årsproduksjonen er om lag 742 GWh, noe som gjør Kobbelt kraftverk til et relativt stort kraftverk i Norge.

Øvre deler av Sørfjordvassdraget ble overført til Kobbelt kraftverk ved at Langvatn ble oppdemmet. Magasinet blir i dag regulert 10 m opp og 67 m ned i forhold til naturlig vannstand.

Fallrettigheter og grunneierforhold

Fallrettighetene i Sørfjordvassdraget fordeler seg på 29 % til Statskog og resten på private grunneiere. Statkraft eier i dag ikke fallrettigheter i det aktuelle vassdraget. Statskog er grunneier for Kivatn og området for tunnel- og linjetrasé.

Forholdet til Samlet plan (SP), Verneplan for vassdrag (VP), konkurrerende prosjekter og andre planer

Forholdet til SP

Prosjektet medfører en produksjonsgevinst < 50 GWh og krever derfor ingen behandling i Samlet Plan. Det foreligger et prosjekt i Samlet Plan 1983, 71302 Kobbelt L (alt. B). Dette prosjektet innebærer overføring fra Austervatnet ved å senke det 10 m og ta med tre bekkeinntak. Tiltaket er kostbart, men viktigst er at det er mange negative konsekvenser for miljø og friluftsliv. Prosjektet er plassert i kategori II i Samlet Plan, og vil ikke være et aktuelt prosjekt i overskuelig framtid.

Forholdet til verneplan for vassdrag og naturmangfoldloven

Prosjektet berører ikke vernede vassdrag eller områder vernet i medhold av naturmangfoldloven.

Forholdet til konkurrerende prosjekter

Prosjektet kommer i konflikt med konsesjonssøkte Svafossen kraftverk. I tillegg er det tidligere søkt om konsesjonsfritak for Baggfossen kraftverk ved Kobbeltvertshus, og NVE har nylig mottatt søknad om vannuttak til stamfiskproduksjon for Salten Stamfisk AS nederst i vassdraget.

Svafossen kraftverk er konsesjonssøkt. Det skal utnytte fallet mellom kote 185 og kote 80 i Kolbakkelva, en brutto fallhøyde på 105 m, som gir en installert effekt på 4,3 MW og en årsproduksjon på 13,6 GWh. Vannveien er planlagt som en kombinasjon av boret tunnel og rør i grøft og blir totalt 750 m lang. Det er ikke planlagt reguleringer eller overføringer i forbindelse med utbyggingen. Det er forutsatt slipping av alminnelig lavvannføring (0,19 m³/s) i perioden fra 1. juni til 15. oktober, og dette er vurdert å avbøte de negative konsekvensene av redusert vannføring på utbyggingsstrekningen, også forholdet til oppvandrende fisk nederst på utbyggingsstrekningen.

Det har noe lavere utbyggingspris enn Kivatn pumpe, hhv. 3,3 kr/kWh og 3,5 kr/kWh.

Baggfossen minikraftverk v. Cato Sørgaard planlegger å utnytte ca. 20 % av vannet til et kraftverk som skal tilføre strøm til Kobbelv Vertshus. Han har søkt om fritak fra konsesjonsplikt. NVE har ikke gitt fritak, og saken er påklaget til OED, der den nå befinner seg.

Salten Stamfisk har 6. november 2009 sendt søknad til NVE om å etablere et stamfiskanlegg på et industriområde vest for utløpet av Sørfjordelva. Området er regulert til område for landbasert akvakultur. De planlegger å hente vann nedenfor fossen ved kote 10. De vil trenge 200-250 l/s vann om sommeren, med mulighet for halvering med resirkulering av vannet. De søker om to alternativer, ett med vanninntak på kote 26, og mikrokraftverk på kote 10 (Baggfossen, se over), og avløp som føres derfra til anlegget. Det andre alternativet er kun vanninntak på kote 10.

Forholdet til andre planer

Kommunen har regulert inn rørledning fra Sørfjordvatnet til industriområdet vest for utløpet av Sørfjordelva. Utover dette er det ikke andre planer i strid med utbyggingen.

Utbyggingsplanene

Prosjektet går ut på å pumpe tilsiget til Kivatn (kt. 494) opp til Langvatn (kt. 622) for utnytting i Kobbelv kraftverk. Prosjektet består av en pumpestasjon i fjell, ca. 2,4 km overføringstunnel, ca. 15 m lang betongdam, 4 meter regulering av Kivatn og ca. 3,3 km ny 22 kV-linje. De søker her om installert effekt inntil 4,5 MW, men det er i denne søknaden utredet et alternativ med 3,8 MW installert effekt. Prosjektet vil være veiløst.

Produksjon og kostnader

Søker har beregnet en produksjonsøkning på ca. 25 GWh. Kostnadene ved tiltaket er beregnet til ca. 87,4 mill. kr, hvilket gir en estimert utbyggingskostnad på 3,51 kr/kWh. Ut fra søkers eget kostnads-

overslag gir prosjektet god økonomi. NVE har vurdert økonomien i prosjektet og har ingen innvendinger. I tråd med energiloven er det utbyggers eget ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten.

Tiltakets virkninger

Beskrivelsen av fordeler og ulemper er hentet fra søknaden og NVEs vurdering av høringsuttalelsene.

Fordeler

Fordelene ved tiltaket er først og fremst av økonomisk karakter og knyttet til en økt netto energiproduksjon på ca. 25 GWh godt regulert kraft. Kommunen vil få skatteinntekter og avgifter og ev. konsesjonskraft (det siste ev. til fylkeskommunen).

Ulemper

Ulempene ved utbyggingen er i første rekke knyttet til reduksjon i vannføringen i Sørfjordelva, og konsekvensene for friluftsliv.

I tillegg vil dette tiltaket kunne begrense muligheten for andre små- og minikraftprosjekter, og vanninntak til stamfiskanlegg.

NVEs vurdering av miljøutredningene

Det har ikke kommet høringsuttalelser som har vært kritiske til konsekvensvurderingene. NVE mener at de viktigste konsekvensene for utbyggingen er tilstrekkelig belyst i miljøutredningen som følger søknaden.

Saksbehandling

Søknaden er behandlet etter reglene i vassdragsreguleringsloven og gjelder tillatelse etter § 8. Konsesjon kan bare gis hvis skader eller ulemper for allmenne eller private interesser anses for å være av mindre betydning i sammenligning med de fordeler som reguleringen vil medføre.

NVE var på befaring i området i juni 2009 sammen med representanter fra søker, grunneiere og kommunen.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden har vært kunngjort og sendt på høring. Innkomne uttalelser er referert foran. Vi vil her bare referere hovedpunktene i de uttalelsene som inneholder merknader til søknaden.

Sørfold kommune går imot prosjektet fordi 50 % av vassdraget allerede er overført til Kobbelv. De mener også at overføringen vil gjøre det vanskelig å skaffe nok vann til det planlagte stamfiskanlegget nederst i vassdraget, at det vil bli redusert mulighet til å utnytte Sørfjordelva til småkraftverk som Bag-

fossen og Svafossen. I tillegg er de bekymret for den naturbaserte turismen.

Nordland fylkeskommune støtter vedtaket i Sørfold kommune og anbefaler at det ikke gis konsesjon. De tar opp spesielt behovet for nok vann til smoltanlegget og områdets kvaliteter for friluftsliv.

Fylkesmannen i Nordland er ikke imot bygging av Kivatn pumpe, men stiller en del betingelser ved en ev. konsesjon, bl.a. minstevannføring i både sommer- og vinterhalvåret.

Sametinget har befart området og funnet to kulturminner fra reindriftssamenes bruk av området. Disse er ikke i direkte konflikt med utbyggingsområdet. I tillegg er det registrert to sperregjerder i området. Det ene vil være i konflikt med linjetraseen på nordsiden av Vestre Kivatn. De mener at traseen må endres slik at tiltaket ikke virker inn på sperregjerdet, og at oppfyllelse av undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9 fremgår som et vilkår for at konsesjon ev. blir gitt.

Reindriftsforvaltningen påpeker at området er høstbeiteområde, og anbefaler at tiltakshaverne legger anleggsperioden utenfor tidsrommet det kan finne seg rein i området. Utover det har reindriftsforvaltningen ingen spesielle motforestillinger til tiltaket.

Grunneiere i Sørfjordvassdraget v. Adv. J. S. Holm protesterer mot utbyggingen av to grunner,

1. Hensynet til natur og friluftslivet fordi de mener at vannføringa i Sørfjordelva vil påvirkes negativt.
2. Tap av mulighet til å utnytte eksisterende vannmengde i Sørfjordelva til småkraftverk i Baggfossen og Svafossen.

Grunneier Karen Johanne Sevaldsen er uenig med de andre grunneierne, og har ikke motforestillinger til utbyggingen.

Statskog, som er den største grunneieren, og den eneste som er direkte berørt av tiltaket, mener at tiltaket gir god ressursanvendelse, og at de negative konsekvensene er moderate.

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) vurdering og konklusjon

Produksjon og kraftpotensial

Det er en nasjonal målsetning at det skal satses på produksjon fra nye fornybare energikilder. Våre politiske myndigheter har som målsetning at årsproduksjonen av fornybar energi samt energieffektivisering, skal fra 2001 til 2016 økes med 30 TWh. En bedre utnyttelse av allerede eksisterende reguleringsmagasiner er noe NVE ser på som en god ressursutnyttelse i denne sammenheng. Overføringen fra Kivatn til Langvatn vil være et utvidelsesprosjekt som vil gi et positivt bidrag til den samlede regulerbare kraftproduksjonen.

NVE konstaterer at prosjektet vil bidra positivt til den samlede regulerbare kraftproduksjonen i Norge. Prosjektet vil være samfunnsøkonomisk lønnsomt.

Forholdet til de konkurrerende prosjektene

Svafossen kraftverk:

I prosjekt Kivatn pumpe løftes tilløpet til Kivatn opp i Langvatn og utnyttes i Kobbelv kraftverk som har betydelig større energiekvivalent enn omsøkte Svafossen kraftverk. Kivatn pumpe utnytter dermed ressursen bedre. Tilløpet fra Kivatn produserer mer kraft i Kobbelv kraftverk enn hele Svafossen kraftverk totalt. Kraften som produseres kan også utnyttes om vinteren, i motsetning til et småkraftverk i Svafossen.

Dersom Kivatn pumpe bygges vil Svafossen kraftverk få redusert vannmengde. Restvannføringen utgjør 71 % av opprinnelig vannføring. En eventuell redusert utbygging av Svafossen vil gi en vesentlig høyere utbyggingspris. Om det likevel er bedriftsøkonomisk lønnsomt vil bl.a. avhenge av rammebetingelsene.

Kommunen og grunneierne er kritiske til Kivatn pumpe fordi utbyggingen vil fjerne vann fra vassdraget og redusere områdets attraktivitet for friluftsliv og redusere områdets attraktivitet for friluftsliv med trapper og gelendre for å kunne ferdes langs den bratte skrenten. Fossen er et viktig landskapselement.

Svafossen kraftverk har ikke vært til høring og behandling i NVE. Uttalelsene fra kommunen og fylkeskommunen tyder på at de i utgangspunktet er positive til en utbygging.

Etter NVEs vurdering vil den samfunnsmessige nytten av 25 GWh godt regulerbar kraft i Kobbelv kraftverk være langt større enn 13,6 GWh uregulert kraft. Ved å utnytte fallet i Svafossen til kraftverk vil langt mer av vannet i fossen bli borte enn om Kivatn blir bygget ut. Områdets attraktivitet for friluftsliv vil bli mindre med Svafossen kraftverk enn Kivatn pumpe.

Baggfossen kraftverk

Cato Sørgeard planlegger å utnytte ca. 20 % av vannet til et kraftverk som skal tilføre strøm til Kobbelv Vertshus. Salten Stamfisk har med det samme kraftverket som et alternativ i sin søknad om uttak av vann til stamfiskanlegget.

Etter NVEs vurdering vil det fortsatt være nok vann i elva til å utnytte den til kraft i et minikraftverk (ca. 80 % ved utløpet). Ulempen vil være at Baggfossen, som er en severdighet for turistene på vertshuset, vil få noe større reduksjon av vannføringen dersom begge tiltakene blir utbygd.

Salten Stamfisk AS har søkt om uttak av 200-250 l/sek til drift av stamfiskanlegget. De vil ta vann nedenfor Baggfossen. Ifølge de hydrologiske bereg-

ningene gjort i søknaden, vil det ved spesielt tørre år kunne være vanskelig å få nok vann til stamfiskanlegget med dagens vannføring. En redusert vannføring vil forsterke dette noe.

NVE mener at muligheten for å etablere stamfiskanlegg i nedre del av elva ikke vil reduseres i betydelig grad med uttaket av vann til Kivatn pumpe. Det vil kun være i spesielt tørre år at det i perioder kan være problemer med nok vann. Dette har Salten Stamfisk planlagt å bøte på gjennom vannbesparende tiltak.

Forholdet til lokale myndigheter

Sørfold kommune, Nordland fylkeskommune og grunneiere er negative til Statkrafts planer, men positive til lokal utnytting av ressursene. Verken kommunen eller fylkeskommunen har konkrete merknader til prosjektet, utover en viss bekymring for friluftslivet.

Tiltaket gir en relativt stor økning i produksjonen, ca. 25 GWh. Dette vil være regulert energi som kan utnyttes når det er behov for den, i motsetning til energi produsert i småkraftverk. Denne typen tiltak er i tråd med nasjonal målsetting om økt produksjon av fornybar energi i allerede utbygde vassdrag. Skatter, avgifter og ev. konsesjonskraft vil tilfalle kommunen og fylkeskommunen.

Forholdet til friluftsliv og landskap

Områdene rundt Kolbakkvatna nevnes i konsekvensutredningen som de viktigste for friluftslivet. I tillegg er det gjort en del tilretteleggingstiltak for å sikre adkomst opp og ned langs Svafossen.

I Kolbakkvatnan finnes det to terskler. Utløpet ender i en terskel på kote 185. Ferdsel langs Kolbakkvatnan foregår hovedsaklig med båt. Vannstanden i vatna er avhengig av tersklene og ikke av vannføringen i elva. En redusert vannføring vil derfor ikke få noen stor betydning for båttransporten på Kolbakkvatnan. Dersom det likevel viser seg at det vil bli problemer med båtferdselen i Kolbakkvatna, kan en heving av tersklene være aktuelt.

Landskapsopplevelsen vil bli noe redusert spesielt rundt fossen ved utløpet av Austervatn. Der vil middelvannføringen utgjøre ca. 62 % av dagens vannføring. I Svafossen vil vannføringen utgjøre ca. 71 % av dagens vannføring. En lokal utbygging av Svafossen vil redusere vannføringen i denne adskillig mer.

NVE merker seg at konsekvensgraden for landskap og friluftsliv er vurdert til henholdsvis middels negativ og liten negativ. NVE vurderer de nye inngrepene til ikke å medføre en vesentlig endring av landskapsopplevelsen i området. Muligheten til å utøve friluftsliv vil bli lite berørt.

Forholdet til kulturminner

Sametinget har påpekt at traseen til kraftlinjen er i direkte konflikt med et sperregjerde for reindrift. Det er registrert andre kulturminner i området, og noen områder er ikke befart. *NVE mener disse forholdene kan bli ivaretatt gjennom detaljplanene.*

Forholdet til reindrift

NVE kan ikke se ut fra uttalelsen til reindriftsforvaltningen at utbyggingen er i konflikt med reindriftsinteressene. *NVE mener det er nødvendig at Statkraft tar kontakt med reindriften for å unngå konflikt med rein under høstbeitet i anleggsperioden.*

Forholdet til naturmiljø

Fylkesmannen forutsetter at det stilles krav til slipp av minstevannføring. Dette vil opprettholde produksjonen av bunndyr og være positivt for ørreten og eventuell fuktighetskrevede vegetasjon langs elvestrengen. *NVE anbefaler derfor at det stilles krav om minstevannføring.*

Statkraft har selv pekt på at det er funnet en rødlistet lavart ved utløpet av Sørfjordvatn. Der vil vannføringen utgjøre 79 % av dagens vannføring, så *NVE anser at konsekvensene for den vil være små.*

Avbøtende tiltak

I fagrapportene er det foreslått flere avbøtende tiltak utover minstevannføring for å gjøre prosjektet mer miljøvennlig både i utbyggings- og driftsfasen. Dette gjelder tiltak som kan pålegges med hjemmel i konsesjonsvilkårenes post 8 I. Statkraft har ikke kommentert disse i søknaden. Ingen av høringsinstansene har hatt kommentarer til de foreslåtte tiltakene, og det er heller ikke fremsatt forslag eller krav til nye avbøtende tiltak.

NVE anbefaler at de foreslåtte tiltakene bør være en del av miljøoppfølgingsprogrammet som skal utarbeides. Videre vil eventuelle detaljplaner sørge for en oppfølging på flere områder.

Forhåndstiltredelse etter oreigningslova

Statkraft Energi AS har søkt om tillatelse etter Oreigningsloven til å ekspropriere nødvendig grunn og rettigheter, samt om tillatelse til å ta rettighetene i bruk før skjønn er avholdt (forhåndstiltredelse) eller før avtale er inngått med grunneiere og rettighetshavere. Etter reglene i vassdragsreguleringsloven følger det automatisk med ekspropriasjonstillatelse til å gjennomføre tiltaket. NVE kan ikke se at Statkraft har behov for separat ekspropriasjonshjemmel utover dette. Statkraft har også søkt om tillatelse til å ta eksproprieerte rettigheter i bruk før skjønn er avholdt. Etter oreigningsloven § 25 kan det gis tillatelse til forhåndstiltredelse før det foreligger rettskraftig skjønn. Når skjønn ikke er krevd, kan samtykke til slik forhåndstiltredelse bare gis i

særlige tilfeller. Det avgjørende i denne sammenheng er om det vil føre til en urimelig forsinkelse for eksproprianten å vente til skjønnskravet er fremsatt. NVE kan ikke se at det i dette tilfellet er anført tilstrekkelige grunner som tilsier at det kan gis tillatelse til forhåndstiltredelse før skjønn er krevd, og NVE vil derfor ikke tilrå at det gis samtykke til forhåndstiltredelse samtidig med eventuell konsesjon. Søknad om forhåndstiltredelse kan eventuelt sendes Olje- og energidepartementet etter at det er krevd skjønn.

Konklusjon

Etter en samlet vurdering av planene og mottatte høringsuttalelser anbefaler NVE at Statkraft Energi AS får tillatelse til bygging og drift av Kivatn pumpe med overføring fra Kivatn til Langvatn. NVE mener at fordelene ved utbyggingen er større enn ulemperne for allmenne og private interesser, og at § 8 i vassdragsreguleringsloven er oppfylt.

Vi anbefaler at Statkraft Energi AS får tillatelse etter vassdragsreguleringsloven § 2 til å gjennomføre det omsøkte tiltaket. En slik tillatelse medfører rett til å ekspropriere grunn og rettigheter som er nødvendig for gjennomføring av tiltaket.

Vi anbefaler at tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt.

Kivatn (494) reguleres mellom HRV kote 496 og LRV kote 492.

Energiloven

I NVEs helhetsvurdering inngår også konsekvensene av elektriske anlegg som er nødvendig for å gjennomføre bygging av Kivatn pumpe. Etter vår vurdering medfører ikke de elektriske anleggene skader av et slikt omfang at det har avgjørende betydning for om det omsøkte tiltaket kan tillates eller ikke. NVE vil sluttbehandle søknaden etter energiloven om bygging og drift av de elektriske anleggene når spørsmålet om tillatelse etter vassdragslovgivningen er avgjort.

Merknader til vilkårene

Forslagene til konsesjonsvilkår er basert på standard konsesjonsvilkår. Noen av vilkårene har ikke relevans til det omsøkte prosjektet og er ikke tatt med. NVE finner det ikke nødvendig å kommentere de postene der det foreslås brukt standardvilkår uendret eller det ikke har kommet innspill i høringsuttalelsene. For de øvrige postene har vi følgende kommentarer:

Post 1 - Konsesjonstid

Statkraft Energi AS er et 100 % offentlig eid selskap, og konsesjonen kan da gis på ubegrenset tid.

Post 2 - Konsesjonsavgifter og næringsfond

NVE foreslår at avgiftene settes til kr 24,-/nat.hk. til kommunen og 8,-/nat.hk. til staten. Dette samsvarer med hva som er vanlig ved nye konsesjoner.

I denne saken er det ikke fremmet krav om næringsfond. NVE anser på bakgrunn av prosjektets begrensede størrelse, samt at ulempene og inngrepene ved en ev. utbygging er såpass små, at det ikke er grunnlag for å opprette et næringsfond.

Post 7 - Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold tilsyn mv.

NVE vil bemerke at vilkåret gir hjemmel for godkjenning av planer, tilsyn med utførelsen, senere vedlikehold av utbyggingen samt opprydding av anleggsområder og landskapsmessige tiltak. Ved godkjenning av detaljplaner vil NVE legge vekt på at de tekniske inngrepene skal få en god utforming. NVE påpeker at standardvilkåret har krav om at kommunene skal ha anledning til å uttale seg om planer for anleggsveier, massetak og plassering av overskuddsmasser. Dette sikrer etter vårt syn kommunenes deltagelse i detaljplanleggingen.

Post 9 - Automatisk fredete kulturminner

Vi minner om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jf. kulturminneloven § 8, og viser ellers til konsesjonærens ansvar etter post 6.

Post 10 - Forurensning

Konsesjonæren må søke Fylkesmannen om dispensasjon av forurensende utslipp i byggeperioden. Sørfold kommune mener at det i tillatelsen må utarbeides krav om prøvetakingsplan for vannkvalitet i anleggsperioden da Sørfjordvatnet er drikkevannskilde for Sørfjordområdet. Post 10 ivaretar dette forholdet i driftsperioden.

Post 13 - Manøvreringsreglement mv.

Vi viser til vedlagte og oppdaterte manøvreringsreglement og merknader til manøvreringsreglementet. Ettersom dette er en overføring til Kobbelv kraftverk har vi tatt utgangspunkt i gjeldende manøvreringsreglement og har innarbeidet anbefalte tiltak i gjeldende reglement.

Merknader til manøvreringsreglementet

Statkraft Energi AS har foreslått å slippe en minstevannføring forbi dammen større eller lik alminnelig lavvannsføring, 0,096 m³/s. Fylkesmannen i Nordland forutsetter at det stilles krav til minstevannføring for både sommer- og vinterhalvåret. Konsekvensutredningen foreslår som avbøtende tiltak å øke minstevannføringen som slippes ut fra Kivatn for å sikre at den økologiske funksjonen delvis opprettholdes nedstrøms fossen mot Austervatn. En

minstevassføring på 96 l/s som foreslått vil, i perioder vinterstid, kunne være mer enn tilfellet er i dag og vil da ikke virke forverrende fra dagens forhold.

NVE anbefaler at søkers forslag om minstevannføring tas til følge.

Vi anbefaler at Kivatn tas inn som et nytt magasin i oversikten over magasiner med reguleringsgren-

ser, og at følgende setning tas med i det oppdaterte manøvreringsreglement for vassdraget, under B, punkt f. Avløpet fra Kivatn 494 (14,83 km²) overføres til Langvatnet. Det skal slippes minstevannføring tilsvarende 0,096 m³/s sommer og vinter.

Forslag til Manøvreringsreglement for regulering av Kobbelv og Sørfjordvassdragene

1.

A. Reguleringer

Magasin	Nat.vst. moh.	Reg.grenser		Reg. høyde m
		Øvre moh.	Nedre moh.	
Livsejav'ri	710,1	710,0	670,0	40,0
Slæddovagjav'ri	650,5	652,5	648,5	4,0
Reinoiksvatnet	664,3	680,0	615,0	65,0
Linnajav'ri	614,5	620,0	614,0	6,0
Fossvatnet	610,8	620,0	520,0	100,0
Varrevæjekajav'ri	598,9	598,8	565,0	33,8
Kivatn	494,0	496,0	492,0	4,0
Langvatnet, vestlig del			560,0	62,0
Langvatnet, østlig del	612,3	622,0	545,0	77,0
Littleindvatnet	691,0	690,9	687,0	3,9

Høydene refererer seg til NGOs Normal null 1954 med utgangspunkt dels i NVEs nivellement, dels i NGOs høyder.

B. Overføringer

a) Avløpene fra Livsejav'ri (31,4 km²), Slæddovagjav'ri (10,2 km²) og Reinoksvatnet (48,6 km²) tilsammen 90,2 km² nedbørfelt overføres til Linnajav'ri.

Ved kongelig resolusjonen av 14. mai 1993 endres manøvreringsreglementets post 1 B b) til følgende:

b) Avløpet av tre bekker (0,6 km²) med avløp til Juoksajav'ri overføres til nordre Gaskajav'ri og sammen med avløpet fra nordre og søndre Gaskajav'ris eget felt (1,8 km²), i alt 2,4 km² nedbørfelt, videre til Linnajav'ri.

c) Avløpet fra Langvatnet, 50,5 km² nedbørfelt, overføres til Kobbvatnet gjennom tilløpstunnelen for Kobbelv kraftstasjon.

d) Avløpene fra Littleindvatnet (10,4 km²) og øvre del av Tverrelva (3,2 km²), tilsammen 13,6 km² nedbørfelt, overføres til tilløpstunnelen for Kobbelv kraftstasjon. Avløpet kan lagres i et av inntaksmagasinerne Fossvatnet/Linnajav'ri, Varrevæjekajav'ri eller Langvatnet.

e) Avløpene fra to bekkeinntak på Veikdalsisens sydsida med nedbørfelter henholdsvis 1,4 km² og 2,0 km², tilsammen 3,4 km² nedbørfelt, over-

føres til tilløpstunnelen for Kobbelv kraftstasjon og kan lagres i ett av inntaksmagasinerne Fossvatnet/Linnajav'ri, Varrevæjekajav'ri eller Langvatnet.

f) Avløpet fra Kivatn 494 (14,83 km²) overføres til Langvatnet. Det skal slippes minstevannføring tilsvarende 0,096 m³/s sommer og vinter.

2.

Det skal ved manøvreringen has for øye at naturlige flomvassføringer så vidt mulig ikke forøkes. For Veikdalsvassdraget må dette likevel ses i sammenheng med post 9, IV i reguleringsbestemmelsene. For øvrig kan manøvreringen foregå etter kraftverkets behov.

3.

Det skal påses at flomløpene ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vasstander. Dersom det forlanges, observeres og noteres regnmengder, temperatur mv. Protokollen oppbevares ved Kobbelv kraftstasjon.

4.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som tilsettes av Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

5.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Forslag til vilkår for tillatelse for Statkraft Energi AS til å foreta regulering av Kivatn i Sørfold kommune, Nordland fylke

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr 8,- pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 24 pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler danner et fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtekter for fondet skal godkjennes av Fylkesmannen.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 20 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000,-.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunene skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- å sørge for at forholdene i Kivatn er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen

forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

VI

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turstier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignjengelige.

12

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

14

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

15

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

16

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

17

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstillelse uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

18

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av

den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1, jf. § 2 tredje ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

19

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre el-

ler redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

20

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene **2, 4, 13, 18** og **20** kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

21

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

III Uttalelser til NVEs innstilling

Sørfold kommune har ved brev av 5. mai 2010 oversendt kommunens vedtak av 29. april 2010. Her uttales:

Saken har tidligere vært til behandling i kommunestyret med følgende vedtak:

Saksprotokoll i kommunestyret – 27.4.2009

Behandling

Forslag fra Senterpartiet og Høyre:

Sørfold kommune stiller seg negativ til utbygging av Kivatn pumpe med bakgrunn i at ca. 50 % av Sør-

fjordvassdraget allerede er ført over til Kobbelvassdraget.

Vedtak

Sørfold kommune stiller seg negativ til utbygging av Kivatn pumpe med bakgrunn i at ca. 50 % av Sørfjordvassdraget allerede er ført over til Kobbelvassdraget.

Forslag fra Senterpartiet og Høyre enstemmig vedtatt.

Utdrag fra saksfremlegget:

”Øvre deler av Sørfjordvassdraget utnyttes allerede av Kobbelv kraftverk, med oppdemmingen av Langvannet. Etter kommunens syn vil en ytterligere nedbygging av dette vassdraget ha større negative konsekvenser for kommunen på lang sikt både når det gjelder naturbasert turisme og industrietablering i dette området av kommunen.

Lokal utnyttelse av Sørfjordelva, der vannet forblir i vassdraget slik at det kan utnyttes flere ganger og samtidig gi minimale negative konsekvenser natur og friluftsliv er å foretrekke fremfor at vannet pumpes over i et annet vassdrag. På bakgrunn av dette stiller Sørfold kommune seg negativ til utbygging av Kivatn pumpe som omsøkt.”

Vurdering

Nedslagsfeltet vil ligge i randsonen til eksisterende reguleringsområde for Kobbelv kraftverk. Øvre deler av det berørte vassdrag er tidligere berørt av kraftutbygging ved at Langvatn i dag er i bruk som magasin til Kobbelv kraftverk. Vannføringen i vassdraget fra Kivatn til Sørfjordelvas utløp vil bli redusert. Ved utløpet av Kivatn vil middels vannføring bli ca. 20 % av dagens vannføring mens ved utløpet av fjorden vil den utgjøre ca. 80 % av dagens vannføring.

I tillegg til Kivatn pumpe er det i Sørfjordvassdraget to andre planlagte tiltak. Det ene er konsesjon for vannuttak til stamfiskproduksjon med ett vannbehov på 200 – 250 l/s med to alternative løsninger (med og uten mikrokraftverk). Det andre er minikraftverk i Bagfossen med en slukeevne i overkant av 20 % av middelvannføringen.

Etter kommunens vurdering bør disse tiltakene sees i sammenheng da det fra kommunens side er viktig at ressursen som vassdraget representerer utnyttes lokalt for å sikre eksisterende arbeidsplasser og kan være med på å etablere ny virksomhet i et område av kommunen som trenger nye arbeidsplasser.

I og med at ca. 50 % av vassdraget allerede er overført til Kobbelvanlegget kan en ytterligere nedbygging av vassdraget få en negativ konsekvens for lokal utnyttelse av vassdraget.

Nordland fylkeskommune har ved brev av 13. juli 2010 oversendt Fylkestingets vedtak av 15. juni 2009. Her uttales:

Vedtak:

1. Nordland fylkeskommune anbefaler at det ikke gis konsesjon for bygging av Kivatn pumpe.
2. Hvis det tross vår anbefaling gis konsesjon, bør alternative utbyggingsmodeller vurderes for å gi mest mulig vann i vassdraget til øvrige formål.
3. Hvis det tross vår anbefaling gis konsesjon, bes det om at reindriftens innspill vedrørende anleggsperioden tas til følge.
4. Hvis det tross vår anbefaling gis konsesjon, bes det om at NVE tar følgende vilkår inn i en eventuell konsesjon:

Det vises til tiltakshavers aktsomhets- og meldepikt dersom en under markinngrep skulle støte på fornminner, jf. kulturminnelovens §§ 3, 4 og 8 andre ledd. Dersom det under arbeidet skulle oppdages gamle gjenstander, ansamlinger av trekull eller unaturlige/uventede steinkonstruksjoner, må Kulturminner i Nordland varsles umiddelbart. Det forutsettes at nevnte pålegg bringes videre til dem som skal utføre arbeide i marken.

Salten Stamfisk AS har i brev av 29. november 2010 uttalt følgende:

Innledning

Det følgende er opplysninger som Salten Stamfisk AS mener ikke er kommet godt nok fram i saksbehandlingen av Statkrafts konsesjonssøknad for bygging og drift av Kivatn Pumpe i Sørfold.

I høringsuttalelsene har både Nordland Fylkeskommune, Sørfold Kommune og Grunneierne (unntatt en) vært negativ til Statkrafts konsesjonssøknad. Alle tre instansene har blant annet begrunnet sine innstillinger med at det å fjerne ytterligere vannmengder fra Sørfjordvassdraget (Kobbelvutbyggingen har allerede fjernet 50 % av vannmengden) vil begrense mulighetene for næringsutvikling i Sørfjorden. Prosjektet Kivatn Pumpe vil redusere årlig vannmengde med ytterligere 20 % fra dagens nivå.

Sammendrag

Vannføringen i Sørfjordvassdraget er allerede lave enn ønskelig ut fra behovet til Salten Stamfisk AS, og i perioder med lav vannføring må det taes vann fra reserveinntak under Baggforsen for å opprettholde minstevannføring i fossen. En reduksjon på 20 % av vannmengden i vassdraget vil forsterke dette som et problem.

Salten Stamfisk AS er i en tidlig etableringsfase, men har planer om utvidelse av sine aktiviteter på industriområdet som følger:

1. Utvidelse av Stamfiskproduksjonen
2. Etablering av Smoltproduksjon
3. Bygging av kraftverk

Alle disse tiltakene vil bidra til varig aktivitet og arbeidsplasser i området, men vil også ha behov for tilførsel av ferskvann i så store mengder at dersom Kivatn Pumpe blir realisert vil det sette disse utbyggingene i fare.

Selv om delvis resirkulering av vann er mulige løsninger for stamfisk og smolt vil økende bruk av slike løsninger både fordyre og øke sårbarheten for driften.

Beregninger utført av Minikraft A/S for Salten Stamfisk viser at dersom Kivatn Pumpe realiseres vil det redusere kraftpotensialet med ca. 0,8 GWh med tilsvarende lavere inntjening og risiko for å ikke bli realisert. For mulighetene til å realisere planene for industriområdet er dette alvorlig. Men like alvorlig er det at periodene med så lav vannføring at bassenget i Sørfjorden er nedtappet vil øke når tilslaget synker.

Vannledning fra Sørfjordvatn til Sørfjord Industriområde er hensyntatt i Sørfold kommunes reguleringsplan for området.

For Salten Stamfisk AS vil igjen peke på de lokale myndighetene og grunneierens innstilling om at man ønsker å beholde vannressursene i Sørfjordvassdraget for å kunne bidra til verdiskapning og arbeidsplasser lokalt. Dette vil ikke realisering av Kivatn Pumpe bidra til.

Ytterligere opplysninger

1. Vannføring Sørfjordelva

Minstevannføring i Baggforsen er satt til 30 kbm/min (mai-sep) og 18 kbm/min (okt-apr) i konsesjonen gitt Salten Stamfisk AS for uttak av vann fra Sørfjordelva. (Meddelt fra NVE 6. juli 2010).

Selv om midlere vannføring i vassdraget er mye høyere enn dette, viser tidligere hydrologiske undersøkelser at det er hyppige perioder hvor vannføring er lavere enn dette. (Se VEDLEGG 1).

Selv om det etableres en reserveløsning med uttak av vann fra kote 10, er det helt klart av vannføringa i vassdraget vil være en begrensning for ytterligere utvikling av stamfiskproduksjonen og smoltanlegg.

Utvikling vannforbruk

Vannforbruket i et stamfiskanlegg vil være avhengig av følgende faktorer:

- a) Antall fisk på land
- b) Antall rogn under utvikling
- c) Grad av resirkulering av vann

Den driftsformen som planlegges ved start av stamfiskanlegget i Sørfjorden vil ha et forbruk på maksimalt 15 kbm/min. Her vil fisk bli tatt på land i mai, start rognproduksjon i september med rogn i anlegget frem til mars.

Utviklingstrendene er dog slik at det snart vil bli tatt fisk på land i flere perioder og målet er å kunne levere rogn hele året. Dette innebærer at vannforbruket vil bli jevnere (jevnt høyt) gjennom hele året.

Planene for Salten Stamfisk AS er så å utvide rognproduksjonen ved at det bygges flere kar og mer fisk vil til enhver tid være på land. Dette krever økt vannforbruk.

Neste fase i utviklingen av Sørfjord Industriområde er planlagt gjennom å bygge et smoltanlegg på området. Dette vil ytterligere øke behovet for ferskvann til området, og er planlagt gjennom en rørtrasé fra Sørfjordvatnet. (Allerede en del av Sørfold kommunes reguleringsplan for området). En slik rørtrasé kombinert med regulering av Sørfjordvatnet vil muliggjøre også bygging av en kraftstasjon i forbindelse med industriområdet.

Salten Stamfisk AS er et nytt selskap, og man er klar over at utbygginger som skissert over vil kreve nye konsesjonssøknader. Dette er rimeligvis ikke iverksatt enda, men både grunneiere, Sørfold kommune og Nordland Fylkeskommune har gått i mot konsesjonssøknaden for Kivatn Pumpe med henvisning til at man ønsker lokal næringsutvikling basert på resterende vannressurser i Sørfjordvassdraget. Salten Stamfisk AS har konkrete planer som tilfredsstillende disse ønskene selv om det er på et tidlig stadium.

3. Kraftproduksjon og regulering av Sørfjordvatn

Minikraft A/S har på oppdrag for Salten Stamfisk AS utført beregninger for mulig kraftproduksjon ved Sørfjord Industriområdet med basis i regulering av Sørfjordvatnet. (VEDLEGG 3). Beregningene her viser at den samme vannmengden som er planlagt pumpet fra Kivatn til Kobbelvassdraget vil kunne produsere ca. 7 GWh. Det er her hensyntatt minstevannføring i Baggforsen og behovet til kraftstasjonen i Baggforsen (som allerede har fått konsesjon).

Det er her gått ut fra en regulering av Sørfjordvatn på 10 m opp fra dagens nivå. Dette vil selvfølgelig kreve nye konsesjonssøknader, men topografien er slik at det ligger gått til rette både for selve terskelen og økt vannnivå. (VEDLEGG 2). I tillegg vil regulering av Sørfjordvatn kunne jevne ut vannføringen i Sørfjordelva og sikre minstevannføring bedre enn uten regulering.

4. Effekt av næringsutvikling

Sørfold kommune har et synkende folketall. Fra 2005 til 1. oktober 2010 er innbyggertallet redusert fra 2.153 til 1.974 (8,3 %) og SSB's fremskrivninger antyder en fortsatt reduksjon. Utviklingen av nye arbeidsplasser er således meget viktig for kommunen, og mulighetene for å utvikle arbeidsplasser på Sørfjorden Industriområde er en viktig årsak til at Sørfold Kommune og Nordland Fylke har gått i mot prosjektet Kivatn Pumpe.

Når det gjelder den planlagte stamfiskproduksjonen er dette en investering i størrelsesorden 40 mill. kr som vil gi ca. 8 årsverk.

Etablering av smoltproduksjon vil være en investering i størrelsesorden 100 mill. kr og vil gi ca. 10 årsverk. Dette i tillegg til de positive effektene for området i selve anleggsperioden. Det synes derfor meget viktig for distriktet at muligheten for å etablere disse arbeidsplassene ikke reduseres ved å fjerne vann fra Sørfjordvassdraget.

NVE har i brev av 11. januar 2011 uttalt følgende:

Vi viser til kopi av brev av 29.11.10 fra Salten Stamfisk AS.

Salten Stamfisk hevder i brevet at de har planer om å utvikle sine aktivitetsområder på industriområdet både med smoltproduksjon og bygging av kraftverk i tillegg til stamfiskproduksjonen.

Dette var ikke kjent for NVE da vi behandlet saken for Kivatn pumpe eller fattet vedtak om konsesjon for Salten Stamfisk AS og Baggfoss kraftverk.

Konsesjonen som ble gitt til Salten Stamfisk AS har tatt høyde for fraføringen av vann til Kivatn pumpe.

Vedlagt er konsesjonene for Sørfjord Stamfiskanlegg og Baggfossen minikraftverk med felles bakgrunnsnotat 59/2010. Bakgrunnsnotatet gir en oversikt over de vurderingene som ble gjort da NVE ga konsesjon til Salten Stamfisk AS. Konsesjonene ble gitt etter innstillingen til Kivatn pumpe.

Under kommenteres punktene i brevet under Ytterligere opplysninger.

Punkt 1. Vannføring Sørfjordelva

Hydrologiske forhold

NVE vurderte grundig om vanntilførselen ville være tilstrekkelig for å kunne gi konsesjon både til Kivatn pumpe og stamfiskanlegget. Bl.a. gjennomførte Salten Stamfisk AS en ekstra vurdering av hydrologigrunnlaget der de tok høyde for at ca. 20 % av vannet skulle overføres til Kivatn pumpe. De fikk sine tall fra NVE Region Nord, og disse ble sjekket av hydrologene på NVEs hovedkontor for å være på den sikre siden. Konklusjonen var at det kun i svært sjeldne tilfeller vil være for lite vann til stamfiskproduksjonen.

Til de tilfellene har de fått konsesjon til et ekstra inntak nedenfor Baggfossen.

Punkt 2. Utvikling vannforbruk

Da NVE behandlet søknaden om stamfiskanlegget var det vannbehov til stamfisk og produksjon av inn-til 70 mill. egg som ble vurdert. Salten Stamfisk AS kommenterte at de vurderte å installere et fullverdig resirkuleringsanlegg, men de prioriterte ikke dette i første byggetrinn (s. 18 i det vedlagte bakgrunnsnotatet).

Et nytt anlegg der det er stor usikkerhet rundt vannkilden kan med fordel installere et fullverdig resirkuleringsanlegg. I følge søknaden vil et resirkuleringsanlegg redusere vannbehovet med om lag 90 %. Om selskapet ønsker å utvide med smoltproduksjon, mener NVE at et resirkuleringsanlegg bør etableres. For selskap som skal bygge nye anlegg er det en fordel å etablere resirkuleringsanlegg med en gang. Å etablere resirkuleringsanlegg i ettertid på et eksisterende settefisk/stamfiskanlegg er en mer omfattende og dyrere prosess. Planlegger selskapet utbygging med et fullverdig resirkuleringsanlegg mener NVE at selskapet skal kunne produsere både stamfisk og en betydelig mengde sjødyktig smolt for salg. Smoltanlegg ble ikke vurdert i konsesjonen til Salten Stamfisk, da det da var uaktuelt.

I følge konsesjonssøknaden for vannuttak til stamfiskproduksjon trenger selskapet et vannuttak på 12-15 m³/min. Med utlufting av gasser vil dette forbruket kunne halveres i følge søker. Gassutluftere (CO₂-luftere som mange også kaller dem) er noe som de aller fleste anlegg har montert på karene sine for å kunne øke biomassen av fisk i forhold til tilgjengelig vann. Ved bruk av halvparten av vannet til smoltproduksjon i tillegg til planlagt stamfiskproduksjon vil dette erfaringsmessig gi grunnlag for en produksjon på 500 000 til 700 000 sjødyktige smolt. Dette vil altså være mulig med det vanninntaket som er gitt i konsesjonen i dag uten et fullverdig resirkuleringsanlegg.

NVE er oppmerksom på at smolt er en flaskehals i oppdrettsnæringen, og at behovet for sjødyktig smolt er ekstra stort i Nordland.

Punkt 3. Kraftproduksjon og regulering av Sørfjordvatn

NVE er kjent med reguleringsplanen til kommunen. Ved forespørsel ønsket ikke søker å trekke Sørfjordvatn inn som en reservevannkilde i søknaden. Som de skriver i brevet er de klar over at dette vil kreve nye konsesjoner.

Planene om kraftproduksjon og regulering av Sørfjordvatn er ukjente for oss. Det foreligger derimot en søknad om et småkraftverk i Svafossen ovenfor Sørfjordvatn, med en annen utbygger.

Punkt 4. Effekt av næringsutvikling

Basert på NVEs erfaringer har et etablert stamfisk/settefiskanlegg av denne størrelsen færre arbeidsplasser enn søker har oppgitt i denne saken. NVE kjenner imidlertid ikke bakgrunnen for søkers vurderinger av antall årsverk i dette tilfellet.

Olje- og energidepartementet har i likelydende brev til Duokta reinbeitedistrikt og Tuorpon sameby av 23. februar 2011 uttalt følgende:

Det vises til NVEs innstilling av 4. mars 2010 vedrørende ovenstående.

Saken vil bli avgjort ved kongelig resolusjon.

Ifølge Sametingets brev til NVE av 15.05.09 har Sametinget ikke behov for å konsultere med NVE i denne sak. Sametinget opplyser videre at det heller ikke er nødvendig med konsultasjoner på senere trinn i behandlingsprosessen.

Når det gjelder spørsmålet om konsultasjoner med reindriften i området, ber Sametinget i nevnte brev om at NVE tar direkte kontakt med Duokta reinbeitedistrikt og Tuorpon sameby. Ved brev av hhv. 18. og 25.05.09 inviterte NVE disse til konsultasjoner og sluttbefaring. Verken Duokta reinbeitedistrikt eller Tuorpon sameby møtte her.

Dersom det er ønskelig med konsultasjoner før vedtak fattes, ber departementet om å få skriftlig beskjed om dette innen fredag 11. mars d.å.

Etter departementets vurdering er det ikke nødvendig med befaring før vedtak fattes.

Tuorpon sameby har i brev av 3. mars 2011 uttalt følgende:

Tuorpon sameby har fått möjlighet att inkomma med yttrande gällande Statkraft Energi AS ansökan om koncession för byggandet och drift av Kivatn pumpe i Sørfold kommune i Nordland, Norge.

Tuorpon sameby har inga synpunkter att tillföra då Kivatn ligger utanför samebys verksamhetsområde. I detta ärende har styrelsen för Tuorpon sameby beslutat den 1 mars 2011.

Olje- og energidepartementet har i brev av 8. april 2011 til Duokta reinbeitedistrikt uttalt følgende:

Det vises til departementets likelydende brev av 23. februar 2011 til Duokta reinbeitedistrikt og Tuorpon sameby vedrørende ovenstående.

Tuorpon sameby har ved brev av 4. mars d.å. opplyst at det ikke er ønskelig med konsultasjoner, fordi det omsøkte prosjekt ligger utenfor samebyens reinbeiteområder.

Da en ikke kan se å ha mottatt noe svar fra Duokta reinbeitedistrikt, vil en minne om saken.

Salten Stamfisk AS har i brev av 6. mai 2011 uttalt følgende:

I mitt brev av 29. november 2010 redegjorde jeg for de planene som Salten Stamfisk AS har og de

mulighetene som ligger i vassdraget fra Kivatnan til Sørfjorden.

Jeg har også blitt gjort oppmerksom på at det også finnes en søknad hos NVE som gjelder et annet fall i samme vassdrag - Svafossen. Dette vil også bli påvirket dersom Kivatn Pumpe-prosjektet gjennomføres.

Jeg vil anta at dere har kontroll på dette, men legger for ordens skyld ved informasjon om dette prosjektet.

*IV Olje- og energidepartementets merknader**Bakgrunn*

I departementets vurdering av om konsesjon etter vassdragslovgivningen skal gis, må fordeler og ulemper ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. Bevaring av naturmangfoldet inngår i skjønnsutøvingen ved saksbehandlingen. Dette innebærer at miljøkonsekvensene ved omsøkte overføring må vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakets bidrag til den nasjonale satsingen på fornybar energi og hensynet til kraftbalansen avveies mot forringelsen eller tapet i naturmangfoldet.

Prinsippene i naturmangfoldloven (nml.) §§ 8 - 12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter vassdragsreguleringsloven. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i nml. §§ 4 - 5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departementets behandling av nåværende søknad.

Statkraft Energi AS (Statkraft) er konsesjonssøker, selskapet er heleid av Statkraft AS.

Statkraft ønsker å utnytte ett større energipotensial i allerede regulerte og utbygde vassdrag i Sørfold kommune. Statkraft har utredet mulighetene for å utnytte tilsiget til Kivatn i Sørfjordvassdraget.

Eksisterende forhold i vassdraget

Kobbelva og Sørfjordelva i Leirfjorden i Salten utnyttes i Kobbelv kraftverk. Eierskapet til kraftverket er fordelt mellom Statkraft (82,5 %) og Nordlandskraft (17,5 %). Kobbelv kraftverk har en årsproduksjon på ca. 742 GWh.

Øvre del av Sørfjordvassdraget ble overført til Kobbelv kraftverk ved oppdemming av Langvatn. Dette magasinet blir i dag regulert ca. 10 m opp og ca. 67 m ned i forhold til naturlig vannstand.

Søknaden

Prosjektet går ut på å bygge en pumpestasjon, som pumper vann fra Kivatn opp til Langvatn. Installert effekt vil være 3,8 MW (inntil 4,5 MW). Langvatn fungerer i dag som magasin for Kobbelv kraftverk. Prosjektet vil tilføre det norske kraftsystem ca. 25 GWh ny kraft pr. år. Kraften vil være regulert energi som kan nyttes når det er behov for den. Til-

taket vil bestå av en pumpestasjon i fjell, en overføringstunnel i fjell på ca. 2,4 km, en ca. 15 m lang betongdam, regulering av Kivatn med 4 m og en ny 22 kV kraftledning på ca. 3,3 km.

Det er søkt om tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til overføring av tilsiget til Kivatn (kote 494) opp til Langvatn (kote 622) for utnytting i Kobbelv kraftverk.

Videre er det søkt etter samme lov om tillatelse til å regulere Kivatn mellom kote 492 og kote 496. (Naturlig vannstand i Kivatn er kote 494).

Det er søkt om tillatelse etter energiloven til bygging og drift av Kivatn pumpestasjon med tilhørende koblingsanlegg og kraftledninger.

Det er også søkt om tillatelse etter oreigningsloven for ekspropriasjon av grunn og rettigheter for bygging og drift av kraftledninger mv. og forhåndstiltredelse av arealer.

Statskog SF eier 29 % av fallrettighetene i Sørfjordvassdraget, mens resten eies av private grunneiere.

Samlet plan og Verneplan for vassdrag mv.

Prosjektet er mindre enn 50 GWh og krever ingen behandling etter Samlet plan.

Prosjektet berører ikke vernede vassdrag.

Nasjonalpark/naturreservat

Nærmeste avstand fra Kivatn til Rago nasjonalpark og Veikdalen naturreservat er hhv. ca. 3 km og 4 km. Det er ikke registrert områder som er foreslått vernet etter naturmangfoldloven i området.

NVEs innstilling

Det er en nasjonal målsetning at det skal satses på produksjon fra fornybare energikilder. En bedre utnyttelse av allerede eksisterende reguleringsmagasiner er en god ressursutnyttelse i den sammenheng.

Det er konkurrerende prosjekter i vassdraget. Det foreligger søknad om konsesjon for et småkraftverk i Svafossen. I tillegg er det søkt om konsesjonsfritak for Baggfossen minikraftverk. NVE har også mottatt søknad om konsesjon for vannuttak til stamfiskproduksjon for Salten Stamfisk AS nedenfor Baggfossen.

Når det gjelder Baggfossen minikraftverk, har NVE fattet vedtak om at den planlagte utbyggingen er konsesjonspliktig etter vannressursloven. Utbygger har påklaget vedtaket, og NVE har oversendt klagesaken til Olje- og energidepartementet den 23. januar 2009.

For så vidt gjelder søknaden fra Salten Stamfisk AS, mener NVE at muligheten for å etablere stamfiskanlegget ikke vil bli redusert i betydelig grad selv om Kivatn pumpe blir bygget. Kun i spesielt tørre år kan det i perioder bli problem med nok vann. Dette vil tiltakshaver bøte på gjennom vannbesparende tiltak.

Installert effekt for Svafossen småkraftverk er 4,3 MW som vil gi en årsproduksjon på 13,6 GWh. Det er ikke planlagt reguleringer eller overføringer ved denne utbyggingen.

Når det gjelder Kivatn pumpe, er produksjonen anslått til ca. 25 GWh/år. Den vesentligste fordelene med tiltaket er en lønnsom utbygging, som vil gi en økt netto energiproduksjon på ca. 25 GWh/år godt regulert kraft. Ulempene ved tiltaket er i første rekke redusert vannføring nederst i vassdraget.

Sørfold kommune, Nordland fylkeskommune og grunneiere er negative til Statkrafts utbyggingsplaner, men er positive til lokal utnytting av ressursene.

Etter NVEs vurdering vil den samfunnsmessige nytten av 25 GWh/år godt regulert kraft i Kobbelv kraftverk være langt større enn 13,6 GWh/år uregulert kraft fra Svafossen småkraftverk. Ved å utnytte fallet i Svafossen til kraftverk vil langt mer av vannet i fossen bli borte enn om Kivatn pumpe blir bygget ut. Områdets attraktivitet for friluftslivet vil bli mindre ved å realisere Svafossen småkraftverk fremfor Kivatn pumpe.

NVE tilrår at Statkraft får tillatelse til å bygge og drive Kivatn pumpe som omsøkt.

Konsultasjoner med reindriften

Når det gjelder konsultasjoner, har Sametinget ved brev av 15.05.09 bedt om at behovet for konsultasjoner avklares med direkte berørte samiske interesser. Departementet har ved likelydende brev til Duokta reinbeitedistrikt og Tuorpon sameby av 23.02.11 spurt om konsultasjoner er ønskelig før vedtak fattes. Ifølge Tuorpon samebys svarbrev av 04.03.11 er det ikke ønskelig med konsultasjoner, fordi omsøkte Kivatn pumpe ligger utenfor samebyens reinbeiteområder. Selv etter purring har det ikke kommet noe svar fra Duokta reinbeitedistriktet. Reindriftsforvaltningen i Nordland har ved brev av 27.04.09 opplyst at de har vært i kontakt med lederen av Duokta reinbeitedistrikt, Annfinn Pavall, som uttaler at distriktet ikke har noen spesielle motforestillinger til tiltaket. Departementet legger derfor til grunn at heller ikke Duokta reinbeitedistrikt ønsker noen konsultasjoner i sakens anledning.

V Olje- og energidepartementets vurdering

Det følger av nml. § 8 første ledd at beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand samt effekten av påvirkninger.

Kunnskapsgrunnlaget

Departementet bygger på følgende kunnskapsgrunnlag for innstillingen:

- NVEs innstilling av 4. mars 2010 med høringsuttalelser til søknaden
- Søknad av 5. desember 2008 fra Statkraft Energi AS med tilhørende konsekvensutredninger
- Høringsuttalelser til NVEs innstilling
- Registreringer i Naturbase
- Artsdatabanken

Departementet finner at tiltaket er godt nok opplyst ved gjennomførte utredninger og høringer slik at vedtak kan fattes. Departementet viser til at materialet gir den kunnskap som kreves om arters bestandssituasjon, utbredelse av naturtyper og den økologiske tilstanden i området. Også virkningene av utbyggingen er beskrevet på tilstrekkelig vis.

Virkninger på naturmangfold mv.

Naturmiljø

Influensområdet fra Langvatnet og Kivatn langs vassdraget ned til utløpet av Sørfjordelva har ifølge fagrapporten store variasjoner i biotoyper og arts sammensetninger. Det er registrert prioriterte naturtyper som fossesprøytesoner og bekkekløfter med middels verdi, mens vegetasjonstypene og floraen er ordinær med liten verdi. Tiltakshaver har imidlertid funnet en forekomst av lavarten flatesaltlav, som står oppført på "rødlisten", nedstrøms Sørfjordvatnet.

Det foreligger hekkeobservasjoner av kongeørn, jaktfalk og havørn i området. Det er registrert middels gode bestander av ørret i vassdraget. Kivatn er et godt sportsfiskevann, men med dårlige gyte- og oppvekstvilkår. Ingen anadrome fiskebestander blir berørt av tiltaket, slik at verdien av ferskvannsfisk er satt til liten.

Tiltaket vil ifølge fagrapporten få middels negative konsekvenser for naturmiljøet i området. Områdene langs Sørfjordelva nedstrøms Sørfjordvatnet vurderes imidlertid å ha stor verdi.

Hva angår rødlistearten flatesaltlav, har NVE anslått at restvannføringen i det aktuelle området vil bli ca. 79 % av dagens vannføring, og at konsekvensene for denne lavarten antas å bli liten. Fylkesmannen forutsetter at det stilles krav om minstevannføring. Dette vil opprettholde produksjonen av bunn-dyr, være positivt for ørreten og eventuell fuktighetskrevede vegetasjon langs elvestrengen. NVE anbefaler i sin innstilling at det stilles krav om minstevannføring. I fagrapportene er det foreslått flere avbøtende tiltak utover minstevannføring for å gjøre prosjektet mer miljøvennlig både i utbyggings- og driftsfasen. Ingen høringsinstanser har ifølge NVE fremsatt krav til nye avbøtende tiltak. NVE anbefaler at de foreslåtte tiltakene kan pålegges etter konsesjonsvilkårene og at slike tiltak bør bli en del av miljøoppfølgingsprogrammet som skal utarbeides. Videre vil det bli oppfølging fra NVEs side gjennom eventuelle detaljplaner.

Friluftsliv

Ifølge fagrapporten er influensområdet rundt Kolbakkvatnan det mest verdifulle for friluftaktiviteter som turgåing, jakt og fiske. Området vurderes å ha middels verdi, mens de øvrige områdene har liten verdi.

Tiltaket rundt Kivatn vil i liten grad påvirke bruken og kvalitetene i området, men 80 % reduksjon av vannføringen i utløpselva vil redusere opplevelsen i fossen i elva ned mot Austervatnet. Områdene langs Kolbakkelva vil bli lite påvirket av tiltaket, da restfeltene er store slik at vannføringen her vil bli lite endret sammenlignet med dagens.

Samlede konsekvenser for friluftslivet vurderes å være små negative ifølge fagrapporten.

I Kolbakkvatnan er det to terskler. Ferdsele foregår hovedsakelig med båt. Vannstanden i disse vannene er ifølge NVE avhengig av tersklene, og ikke av vannføringen i elva. En redusert vannføring vil ikke medføre noen stor ulempe for båttransporten på Kolbakkvatnan. Skulle det likevel bli problemer med båtferdselen her, kan en heving av tersklene være et aktuelt avbøtende tiltak ifølge NVE.

Landskap

Øvre del av influensområdet der utbyggingen er planlagt, viser tydelige tegn på tidligere, stor vannkraftutbygging med det regulerte Langvatnet.

Ifølge fagrapporten er landskapet ved Kivatn typisk for regionen og fremstår som vilt og urørt med elvejuvet ned mot Austervatn. Dette øker opplevelsesverdien i området. Eksisterende dam ved Langvatn og kraftledning gjennom deler av området reduserer verdien. Landskapet nedover i dalen preges av elveløpet som svinger seg med svakt fall nedover og fossestryket mellom nedre Kolbakkvatnan og Sørfjordvatnet. Landskapet har generelt gode kvaliteter, men er ikke enestående.

Landskapsverdi og opplevelseskvalitet vurderes å være av liten-middels verdi ifølge fagrapporten.

Ifølge NVE vil landskapsopplevelsen bli noe redusert, spesielt ved fossen ved utløpet av Austervatn. Her vil middelvannføringen utgjøre ca. 62 % av dagens vannføring. I Svafossen vil vannføringen utgjøre ca. 71 % av dagens vannføring.

Inngrepsfrie naturområder (INON)

Kivatnområdet med lokalitetene for pumpe-stasjon og dam er karakterisert som inngrepsnært område i kartdatabasen for INON områder i Norge. Årsaken til dette er at Langvatn fra før er overført til Kobbelykraftverk, og vannføringen i Sørfjordvassdraget med Kivatn er påvirket av dette. Den planlagte 22 kV kraftledningen er ikke definert som tyngre tekniske inngrep, og vil heller ikke ha innvirkning på dagens INON områder.

Kulturminner og kulturmiljø

Fjellområdene har lange tradisjoner for samisk rein-drift og har ifølge fagrapporten middels til stor verdi for samiske kulturminner.

Ferdelsveien over Reinhausen nord for det berørte området har også middels verdi som kulturminne. Kulturminner fra 2. verdenskrig i lavlandet er også med på å gi influensområdet verdi som kulturminner. Potensialet for funn av fredete kulturminner vurderes å være under middels, men rundt Kivatn er det et visst potensial.

Kivatn pumpe vil medføre ubetydelig påvirkning på kulturminner og kulturmiljøet i området, mens byggingen av 22 kV kraftledning vil kunne ha middels negativ påvirkning på kulturlandskapet.

De samlede konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø vurderes å være små til middels negative ifølge fagrapporten.

Sametinget påpeker at traseen for den omsøkte 22 kV kraftledningen er i direkte konflikt med et fredet sperregjerde ved nordenden av Vestre Kivatnan. (Østre og Vestre Kivatnan ligger nord for Kivatn). Det er registrert andre fredete kulturminner i området, herunder et sperregjerde i sørenden av Vestre Kivatnan. Ferdelsveien over Reinhausen går nord for det berørte området.

Jord- og skogbruk

Selv om det er noe furuskog langs nedre del av Kolbakkelva, er det ikke aktivt landbruk i influensområdet.

Utbyggingen vurderes å ha ubetydelige konsekvenser for jord- og skogbruket.

Reindrift

Fjellområdene utgjør de nordligste delene av Duokta reinbeitedistrikt. Områdene rundt Langvatn er ikke mye i bruk av norske reindrifssamer, men en avtale med den svenske samebyen Tuorpon medfører at det beiter en del rein her sommer og høst. Rundt Kivatn er beitekvaliteten ikke spesielt god. Området regnes å ha liten verdi for reindrift. Det er ingen reindrifsanlegg i området.

Utbyggingen vurderes ifølge fagrapporten å ha ubetydelige konsekvenser for reindriften.

Hydrologi

Tiltakshaver baserer seg på helårlig slipping av minstevannføring tilsvarende "alminnelig lavvannføring" på 96 l/s.

Tiltaket vil ifølge fagrapporten føre til redusert vannføring fra inntaket i Kivatn til Sørfjordelvas utløp i fjorden. Tilsig fra restfeltet gjør at restvannføringen i Sørfjordelva ved utløpet vil utgjøre ca. 80 % i forhold til dagens vannføring. Ved inntaket vil vannføringen i middel være 20 % av dagens vannføring.

Det forventes ikke forverrede flomforhold i vassdraget ifølge fagrapporten.

Det antas ikke å bli noen vesentlige konsekvenser på temperatur- og isforhold. Utløpselva fra Kivatn vil trolig fryse til på vinteren fordi tilsiget holdes tilbake i reguleringsmagasinet.

Tiltaket antas ikke å ha noen varig effekt på erosjon og sedimenttransport utover anleggsperioden ifølge fagrapporten.

Ved inntaket vil vannføringen ved inntaket i middel være ca. 20 % av dagens vannføring. Tilsig fra restfeltet gjør at restvannføringen øker gradvis nedover vassdraget. Ved utløpet av Austervatn vil ca. 62 % av dagens vannføring bestå. I følge NVE vil vannføringen i Svafossen utgjøre ca. 71 % av dagens vannføring, mens den ved utløpet vil utgjøre ca. 80 % av nåværende vannføring.

Vannkvalitet, vannforsyning og forurensning

Ifølge fagrapporten er vannkvaliteten i dag god i området, ubetydelig forurenset og godt egnet til drikkevann. Sørfjordvatnet nedstrøms tiltaksområdet benyttes i dag som en av kommunens drikkevannskilder. Det forventes en ubetydelig konsekvens av tiltaket under både anleggs- og driftsfasen. Partikulært utslipp kan forårsake lokal og midlertidig blakking i vannene tilknyttet anleggsområdet.

Eksisterende kraftforsyningsanlegg

Kobbelv kraftverk utnytter Kobbelva og øvre del av Sørfjordvassdraget. Sistnevnte vassdrag er overført til Langvatnet som er reguleringsmagasin for Kobbelv kraftverk. Årsproduksjonen er ca. 742 GWh. 420 kV kraftledning Salten-Kobbelv krysser Sørfjordvassdraget mellom Kolbakkvatnan og Austervatnet.

Fremtidige kraftutbygginger

Konsesjonsbehandling i dette området pågår for Svafossen småkraftverk 4,3 MW, Sagelva småkraftverk 1,65 MW, Vittnes småkraftverk 1,92 MW og Storvikelv småkraftverk 2,9 MW.

Andre inngrep

Ved Austervatn er det en hytte. Videre er det en seter ved Kolbakkvatnan og en seter ved Nordvatnet. Nederst i Sørfjordvassdraget nær elvemunningen er det ca. 20 bolighus/gårder, 1 overnattingssted og 7 hytter. Nedenfor Sørfjordvatnet er det 2 hytter.

Samlet belastning

I henhold til nml. § 10 skal en påvirkning av et økosystem vurderes ut i fra den samlede belastningen økosystemet er eller vil bli utsatt for. Vurderingene skal ta hensyn til både eksisterende og forventede fremtidige inngrep. Departementet har foretatt en nøye vurdering av den samlede belastning på øko-

systemet i tråd med § 10 både knyttet til omsøkte tiltak og for andre eksisterende og mulig fremtidige tiltak innenfor energi – og vassdragssektoren.

I departementets vurdering av om konsesjon skal gis etter vassdragsreguleringsloven, må fordelene og ulempene ved de omsøkte tiltak veies opp mot hverandre. Ivaretagelse av naturmangfoldet er et tilleggshensyn i skjønnsutøvingen ved saksbehandlingen etter vassdragsreguleringsloven. Det innebærer at søknaden om bygging og drift av Kivatn pumpe med overføring fra Kivatn til Langvatn og miljøkonsekvensene av dette tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakets bidrag til den nasjonale satsingen på fornybar energi og hensynet til kraftforsyningssikkerheten og tapet av forringelsen av naturmangfoldet på sikt avveies.

Søknaden om konsesjon for utbygging av det konkurrerende prosjektet Svafossen småkraftverk ligger i saksbehandlingsskøen i NVE. Departementet har i nærværende sak merket seg at Sørfold kommune er negativ til å gi konsesjon til Kivatn pumpe, men positiv til realisering av Svafossen småkraftverk. Nordland fylkeskommune støtter kommunens syn. Fylkesmannen i Nordland er positiv til realisering av Kivatn pumpe forutsatt minstevannføring. Svafossen småkraftverk skal utnytte fallet mellom kote 185 og kote 80 i Kolbakkelva, som gir en installert effekt på 4,3 MW og en årsproduksjon på 13,6 GWh. Det er ikke planlagt reguleringer eller overføringer i forbindelse med utbyggingen. Omsøkte Kivatn pumpe har betydelig større energiekvivalent enn søknaden om utbygging av Svafossen småkraftverk. Kraften fra omsøkte Kivatn pumpe kan også utnyttes om vinteren, i motsetning til kraften fra Svafossen småkraftverk som er uregulert. Dersom Kivatn pumpe bygges, vil vannføringen i Svafossen utgjøre ca. 71 % av dagens vannføring. En realisering av Svafossen småkraftverk vil redusere vannføringen i fossen atskillig mer. Etter departementets vurdering vil den samfunnsmessige nytten av 25 GWh godt regulert kraft i Kobbelv kraftverk være langt større enn 13,6 GWh uregulert kraft i Svafossen småkraftverk.

NVE ga den 6. juli 2010 tillatelse til bygging av Baggfossen minikraftverk i Sørfjordelva i medhold av vannressurslovens bestemmelser. Kraftverket vil gi 0,7 GWh i årlig kraftproduksjon. En utbygging av Kivatn pumpe vil ikke hindre realisering av Baggfossen minikraftverk.

Samtidig ga NVE Salten Stamfisk AS (selskapet) tillatelse til uttak av vann til stamfiskanlegg i Sørfjordelva etter bestemmelsene i vannressursloven. NVE mener at muligheten for å etablere stamfiskanlegg i nedre del av Sørfjordelva ikke vil reduseres i betydelig grad med uttak av vann til Kivatn pumpe. Det vil kun være i spesielt tørre år at det i perioder kan være problemer med nok vann. Dette har

selskapet planlagt å bøte på gjennom vannbesparende tiltak. I brev av 29.11.10 opplyser selskapet at det har planer om å utvide stamfiskproduksjonen og i tillegg etablere smoltproduksjon på eksisterende industriområde nær Baggfossen. Videre opplyser selskapet at det har planer om kraftproduksjon og regulering av Sørfjordvatn i Sørfjordvassdraget. NVE har kommentert brevet i sin uttalelse av 11.01.11. Her opplyser NVE at planer om utvidet stamfiskproduksjon og etablering av smoltproduksjon ikke var kjent for NVE verken da direktoratet avga sin innstilling til søknaden om Kivatn pumpe eller ga ovennevnte konsesjoner til Baggfossen minikraftverk og Salten Stamfisk AS. NVE vurderte grundig om vanntilførselen ville være tilstrekkelig for å kunne gi konsesjon både til Kivatn pumpe og stamfiskanlegget. NVEs konklusjon var at det kun i svært sjeldne tilfeller vil være for lite vann til stamfiskproduksjonen. For disse unntakstilfeller har selskapet fått tillatelse til et ekstra vanninntak nedenfor Baggfossen. NVE er ikke kjent med selskapets planer om kraftproduksjon og regulering av Sørfjordvatn.

Departementet vil påpeke at eventuelle søknader om utvidelse av stamfiskproduksjonen og etablering av smoltproduksjon må behandles på vanlig måte. Det samme gjelder eventuell søknad om utbygging og regulering av Sørfjordvatn.

Departementets oppsummering og konklusjon

Etter departementets vurdering foreligger det tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger vedtaket kan ha for naturmiljøet.

Med de ulike avbøtende tiltak som kan fastsettes i henhold til konsesjonsvilkårene, finner departementet at de negative konsekvensene for natur, landskap og miljø ikke er til hinder for at det gis tillatelse til omsøkte tiltak.

Når det gjelder prinsippet om at tiltakshaver skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket forårsaker, viser departementet til konsesjonens standardvilkår om naturforvaltning mv. og merknader til disse, se nedenfor. Departementet har tatt utgangspunkt i driftsmetoder, teknikker og lokalisering som ut fra en samlet vurdering og avveining av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold gir de beste samfunnsmessige resultater.

Etter en helhetsvurdering er departementet kommet til at fordelene ved tiltaket er større enn ulempene for allmenne interesser, jf. vassdragsreguleringsloven § 8.

Det tilrås at Statkraft Energi AS får tillatelse etter vassdragsreguleringsloven § 8 til å gjennomføre det omsøkte tiltaket.

Tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt.

Tiltakshaver har søkt om ekspropriasjonstillatelse av nødvendig grunn og rettigheter etter oreig-

ningsloven § 2 første ledd nr. 19 og nr. 51, samt tillatelse til å ta rettighetene i bruk før skjønn er avholdt (forhåndstiltredelse) etter lovens § 25.

Departementet vil påpeke at tillatelse etter vassdragsreguleringsloven innbefatter ekspropriasjonstiltatelse for avståelse av nødvendig grunn for anlegget, jf. vassdragsreguleringsloven § 16 nr. 1 første ledd. Det er derfor ikke nødvendig med særskilt ekspropriasjonstiltatelse etter oreigningsloven her.

Når skjønn ikke er begjært kan samtykke til forhåndstiltredelse bare gis dersom det vil føre til urimelig forsinkelse for tiltakshaver å vente til skjønn er begjært. Departementet kan ikke se at særvilkårene i oreigningsloven § 25 første ledd annet punktum er oppfylt her. Tiltakshaver kan søke om forhåndstiltredelse når skjønn er begjært.

Departementets merknader til vilkårene:

Post 1 – Konsesjonstid

Statkraft Energi AS er et 100 % offentlig eid selskap. Konsesjonen gis på ubegrenset tid. Vilkaene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år.

Post 2 – Konsesjonsavgifter og næringsfond

NVE anbefaler at avgiftene settes til kr 24 pr. nat.hk. til kommunen og kr 8 pr. nat.hk. til staten. Departementet viser til at dette er i samsvar med praksis i de senere konsesjoner, og tilrår avgifter i samsvar med NVEs anbefaling.

Post 7 – Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Det er viktig å finne frem til løsninger som gir minst mulig inngrep i terrenget og ivaretar landskapet på best mulig måte. Ved NVEs godkjenning av detaljplanene må de tekniske inngrepene få en så god miljømessig utforming som mulig, jf. prinsippet i nml. § 12.

Post 9 – Automatisk fredete kulturminner

Sametinget påpeker at traseen for den omsøkte 22 kV kraftledningen er i direkte konflikt med et fredet sperregjerde ved nordenden av Vestre Kivatnan. Departementet forutsetter at dette ivaretas ved NVEs fastsettelse av detaljplanen.

Post 10 – Forurensning mv.

Departementet forutsetter at tiltakshaver søker fylkesmannen i Nordland om dispensasjon av forurensete utslipp i anleggsperioden.

Sørfold kommune krever at det i tillatelsen må settes krav om prøvetakingsplan for vannkvalitet i anleggsperioden, fordi Sørfjordvatnet er drikkevannskilde for Sørfjordområdet. Departementet vil påpeke at dette forhold er ivaretatt i vilkår i tillatelsen.

Departementets merknader til manøvreringsreglementet

Statkraft Energi AS har foreslått å slippe en minstevannføring forbi dammen hele året større eller lik alminnelig lavvannsføring, 0,096 m³/s. Fylkesmannen i Nordland forutsetter at det stilles krav til minstevannføring for både sommer- og vinterhalvåret. Konsekvensutredningen foreslår som avbøtende tiltak å øke minstevannføringen som slippes fra Kivatn for å sikre at den økologiske funksjonen delvis opprettholdes nedstrøms fossen mot Austervatn.

NVE uttaler at en minstevannføring på 96 l/s som foreslått, i perioder om vinteren vil medføre en høyere vannføring enn tilfellet er i dag, og vil ikke forverre dagens situasjon. NVE anbefaler at tiltakshavers forslag til minstevannføring legges til grunn. NVE anbefaler at Kivatn tas inn som et nytt magasin i oversikten over magasiner med reguleringsgrenser, og at følgende tilføyelse tas inn i manøvreringsreglementet for Kobbelv og Sørfjordvassdragene som nytt punkt f) under kapittel "B. Overføringer":

"Avløpet fra Kivatn 494 (14,83 km²) overføres til Langvatnet. Det skal slippes minstevannføring tilsvarende 0,096 m³/s sommer og vinter."

Olje- og energidepartementet slutter seg til NVEs forslag til manøvreringsreglement.

Vannforskriften

Etter vannforskriften § 12 kan nye fysiske inngrep gjennomføres i en vannforekomst selv om miljøtilstanden svekkes dersom

alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i tilstanden, jf. annet ledd litra a

samfunnsnyttene av de inngrepene er større enn tapet av miljøkvalitet, og hensikten med de nye inngrepene er større enn miljøtapene, jf. annet ledd litra b

og

hensikten med de nye inngrepene kan på grunn av manglende teknisk gjennomførbarhet eller uforholdsmessig store kostnader, ikke med rimelighet oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre, jf. annet ledd litra c.

Formålet med utbyggingen er å øke produksjonen av fornybar elektrisitet, og departementet bemerker at forringelsen av naturmangfoldet på sikt som følge av inngrepene må ses i sammenheng med dette formålet. Ny regulerbar vannkraft har en særlig høy verdi fordi innslag av en stadig større andel uregulert kraftproduksjon ikke gir samme handlingsrom som er avgjørende for utnyttelsen av energiresursene fremover. Samfunnsnyttene av tiltaket må anses som betydelig. Med de minstevannførin-

ger som her er foreslått, finner departementet at vilkårene etter vannforskriften § 12 er oppfylt.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer gis Statkraft Energi AS tillatelse

til bygging og drift av Kivatn pumpe med overføring av tilsiget fra Kivatn opp til Langvatn i Sørfold kommune i Nordland.

Tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt Olje- og energidepartementets foredrag av 2012.

Det fastsettes manøvreringsreglement i svar med forslag vedlagt Olje- og energidepartementets foredrag av 10. februar 2012.

Forslag til Manøvreringsreglement for regulering av Kobbelv og Sørfjordvassdragene

1.

A. Reguleringer

	Nat.vst. moh.	Reg.grenser		Reg. høyde m
		Øvre moh.	Nedre moh.	
Magasin				
Livsejav'ri	710,1	710,0	670,0	40,0
Slæddovagjav'ri	650,5	652,5	648,5	4,0
Reinoiksvatnet	664,3	680,0	615,0	65,0
Linnajav'ri	614,5	620,0	614,0	6,0
Fossvatnet	610,8	620,0	520,0	100,0
Varrevæjekajav'ri	598,9	598,8	565,0	33,8
Kivatn	494,0	496,0	492,0	4,0
Langvatnet, vestlig del			560,0	62,0
Langvatnet, østlig del	612,3	622,0	545,0	77,0
Littleindvatnet	691,0	690,9	687,0	3,9

Høydene refererer seg til NGOs Normal null 1954 med utgangspunkt dels i NVEs nivellement, dels i NGOs høyder.

B. Overføringer

a) Avløpene fra Livsejav'ri (31,4 km²), Slæddovagjav'ri (10,2 km²) og Reinoksvatnet (48,6 km²) til sammen 90,2 km² nedbørfelt overføres til Linnajav'ri.

Ved kongelig resolusjonen av 14. mai 1993 endres manøvreringsreglementets post 1 B b) til følgende:

b) Avløpet av tre bekker (0,6 km²) med avløp til Juoksajav'ri overføres til nordre Gaskajav'ri og sammen med avløpet fra nordre og søndre Gaskajav'ris eget felt (1,8 km²), i alt 2,4 km² nedbørfelt, videre til Linnajav'ri.

c) Avløpet fra Langvatnet, 50,5 km² nedbørfelt, overføres til Kobbvatnet gjennom tilløpstunnelen for Kobbelv kraftstasjon.

d) Avløpene fra Littleindvatnet (10,4 km²) og øvre del av Tverrelva (3,2 km²), til sammen 13,6 km² nedbørfelt, overføres til tilløpstunnelen for Kobbelv kraftstasjon. Avløpet kan lagres i et av

inntaksmagasinene Fossvatnet/Linnajav'ri, Varrevæjekajav'ri eller Langvatnet.

e) Avløpene fra to bekkeinntak på Veikdalsisens syd side med nedbørfelter henholdsvis 1,4 km² og 2,0 km², til sammen 3,4 km² nedbørfelt, overføres til tilløpstunnelen for Kobbelv kraftstasjon og kan lagres i ett av inntaksmagasinene Fossvatnet/Linnajav'ri, Varrevæjekajav'ri eller Langvatnet.

f) Avløpet fra Kivatn 494 (14,83 km²) overføres til Langvatnet. Det skal slippes minstevannsføring tilsvarende 0,096 m³/s sommer og vinter.

2.

Det skal ved manøvreringen has for øye at naturlige flomvassføringer så vidt mulig ikke forøkes. For Veikdalsvassdraget må dette likevel ses i sammenheng med post 9, IV i reguleringsbestemmelsene. For øvrig kan manøvreringen foregå etter kraftverkets behov.

3.

Det skal påses at flomløpene ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vasstander. Dersom det forlanges, observeres og noteres regnmengder, temperatur mv. Protokollen oppbevares ved Kobbelv kraftstasjon.

4.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som tilsettes av Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

5.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Vilkår for tillatelse for Statkraft Energi AS til å foreta regulering av Kivatn i Sørfold kommune, Nordland fylke

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr 8 pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 24 pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kapittel 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler danner et fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtekter for fondet skal godkjennes av Fylkesmannen.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 20 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000,-.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og

kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunene skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- a. å sørge for at forholdene i Kivatn er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk

- og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompensierende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompensierende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

VI

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller

på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turstier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

12

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

14

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

15

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

16

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

17

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

18

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1, jf. § 2 tredje ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets be-

stemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

19

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

20

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 13, 18 og 20 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

21

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i

vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

4. Fortum Älvkraft i Värmland AS (Fortum)

(Det kreves ikke norsk samtykke for utføring av damsikkerhetstiltak ved Höljes kraftverk i Sverige)

Kongelig resolusjon 17. februar 2012.

I Innledning

Mark- og miljødomstolen ved Vänerborgs tingsrätt har via det svenske Utrikesdepartementet oversendt søknad fra Fortum Älvkraft i Värmland AB (Fortum) om damsikkerhetstiltak ved Höljes kraftverk i Övre Klarälven i Torsby kommune i Värmland. Søknaden er forelagt den norske vassdragsmyndigheten i henhold til den svensk-norske vassdragskonvensjonen av 11. mai 1929.

Damanlegget ble ferdigbygd i 1961 og regulerer Höljessjön. Tillatelse til reguleringen ble gitt av den svenske Vattendomstolen i 1962. Bakgrunn for søknaden er at damanleggene må utbedres for å oppfylle krav i de svenske kraftforetakenes retningslinjer for damsikkerhet.

En liten del av magasinet til Höljesdammen ligger på norsk side av riksgrensen, rett nedstrøms Lutufallet kraftverk i Trysil. Mark – og miljødomstolen finner at de planlagte tiltakene er av en slik art at de omfattes av den svensk-norske vassdragskonvensjonen.

II Nærmere om konvensjonen og 1931-loven

Konvensjonen mellom Norge og Sverige av 11. mai 1929 ble gjennomført ved *lov 12. juni 1931 i henhold til konvensjonen mellom Norge og Sverige om visse spørsmål vedrørende vassdragsretten av 11. mai 1929* (1931-loven). Loven omfatter anlegg, arbeid eller annen foranstaltning (tiltak) i grensevassdrag mellom Norge og Sverige som er av en slik art at det voldes *merkbar forandring* i vassdrag i det annet land med hensyn til dybde, leie, retning, vannstand eller vannmengde eller forårsaker hinder for fiskens gang til skade for fisket i dette landet.

Etter konvensjonen kan tillatelse til et tiltak ikke gis av det ene riket uten at det annet rike har gitt sitt samtykke dersom foretagendet kan antas der å fremkalle *betydelige forstyrrelser* i vannforholdene innenfor et større område, jf. Art. 12 nr. 1. Antas foretagendet imidlertid ikke å ha slike virkninger i det annet land, kan dette landet ikke motsette seg at foretagendet iverksettes, jf. samme artikkel nr. 2.

Spørsmål om et foretagende trenger samtykke etter konvensjonen Art. 12 og i så fall om samtykke bør gis, avgjøres av Kongen, jf. Art. 20, jf. 1931-loven § 14 nr. 1. Kongens myndighet er ikke delegert.

III Søknaden

Søknaden fra Fortum datert 6.4.11 gjelder tiltak for å bedre damsikkerheten under større flommer og for å tilpasse dammen til dagens sikkerhetskrav.

Vedlagt søknaden ligger teknisk beskrivelse av anleggene og de omsøkte tiltakene, samt miljøkonsekvensutredning.

Påvirkning av vannmiljø og vannkvalitet påvirkes i liten grad av tiltakene. Forholdene for fisk påvirkes ikke. Heller ingen kulturminner eller sårbare naturtyper vil bli berørt av disse tiltakene. Det er opplyst at tiltakene ikke strider mot klassifiseringen av vannforekomsten Höljessjön som er foretatt av vattendistriktet i henhold til rammedirektivet for vann.

Länsstyrelsen i Värmland finner at tiltakene ikke antas å medføre noen direkte påvirkning av natur og friluftsliv og allmenne interesser.

IV Departementets vurdering

Lov 12. juni 1931 i henhold til konvensjonen mellom Norge og Sverige om visse spørsmål vedrørende vassdragsretten av 11. mai 1929 omfatter anlegg, arbeid eller annen foranstaltning (tiltak) i grensevassdrag som er av en slik art at det voldes merkbar forandring i vassdrag i det annet land med hensyn til dybde, leie, retning, vannstand eller vannmengde eller forårsaker hinder for fiskens gang til skade for fisket i dette landet. Etter Olje- og energidepartementets vurdering ligger søknaden fra Fortum Älvkraft helt i grenseområdet for hva som omfattes av 1931-loven og konvensjonen siden virkningene på norsk side er så begrenset. Departementet er likevel kommet til at avgjørelsen om behov for samtykke, og om eventuelt samtykke skal gis, må forelegges og avgjøres av Kongen i henhold til 1931-loven § 14.

Fortum har blant annet forelagt søknaden for NVE. I NVEs brev datert 4.2.11 heter det:

”Vi viser til Deres brev datert 24.1.2011 med vedlagte planer for rehabilitering av Höljesdammen.

En liten del av magasinet til Höljesdammen ligger på norsk side av riksgrensen, rett nedstrøms Lutufallet kraftverk. Høy vannstanden i magasinet vil kunne påvirke undervannet i Lutufallet kraftverk, men vil ellers ikke ha noen betydning for vassdraget på norsk side.

Vi ser positivt på at dammen rehabiliteres, da økt flomavledningskapasitet vil kunne føre til lavere flomvannstander og økt sikkerhet for dammen. Vi har for øvrig ingen kommentarer til planene.”

Departementet viser til Vänerborgs Tingsrätts brev datert 11.1.12 til det svenske Utrikesdepartementet hvor det blant annet uttales:

”Nu ansökta åtgärder innebär emellertid inte någon ändring i den reglering av vattennivåer som kraftverket har tillstånd till sedan 1960-talet vare sig under arbetenas genomförande eller därefter. De avvikande vattennivåer som kan uppkomma, jämfört med normala vattenståndsvariationer, som trots allt kan förmedlas av nu aktuell ansökan och under arbetstiden utgör inte avsteg från vad som tidigare tillståndsgivits. Detta beskrivs närmare i tidigare bifogad ansökan under avsnitt 5.2 i teknisk beskrivning (återfinns under flik 1) och under avsnitt 4.8 i MKB:n (återfinns under flik 5). Dessa avsnitt bör därmed vara de som främst kan vara av interesse för norska staten.”

Departementet har foretatt den gjennomgang av søknaden som har vært nødvendig for å kunne tilrå om det er behov for samtykke fra Kongen etter 1931-loven § 14.

HRV i Höljesmagasinet er 304,0 m. Under byggetiden kommer vannivået periodevis til å senkes til et nivå som ligger om lag 3 meter under normalt nivå. Dette avviket ligger imidlertid innenfor de allerede konsesjonsgitte grensene. Muligheten til å ta vannspeilet opp til normalt nivå kommer dessuten til å være der under hele byggetiden i henhold til Miljøkonsekvensberetningen.

1931-loven § 14 om samtykke viser til konvensjonen Art. 12. I følge denne bestemmelsen må det annet rike gi sitt samtykke dersom tiltaket kan antas å fremkalle *betydelige forstyrrelser* i vannforholdene innenfor et større område, jf. Art. 12 nr. 1. Departementet viser til at de omsøkte tiltakene antas å få svært liten eller ingen påvirkning av de forhold vassdragsmyndigheten vurderer i tilsvarende konsesjonssøknader, dvs. landskap og friluftsliv, miljø, vannkvalitet og biologisk mangfold. Departementet viser til pkt. 3 ovenfor. I følge NVE vil tiltakene kunne påvirke undervannet i Lutefallet kraftverk, men vil ellers ikke ha noen betydning for vassdraget på norsk side. Departementet viser til at NVE ser positivt på at dammen rehabiliteres som omsøkt.

Departementet finner ikke at de omsøkte sikkerhetstiltakene vil fremkalle *betydelige forstyrrelser* i vannforholdene på norsk side.

Olje- og energidepartementet er derfor kommet til at de omsøkte damsikkerhetstiltakene ved Höljes kraftverk fra Fortum er av en slik art at det ikke skal gis samtykke fra norske myndigheter i medhold av lov 12. juni 1931 nr. 1 § 14.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

Det kreves ikke samtykke fra norske myndigheter for damsikkerhetstiltak ved Höljes kraftverk etter lov 12. juni 1931 nr. 1 i henhold til konvensjonen

mellem Norge og Sverige om visse spørsmål vedrørende vassdragsretten av 11. mai 1929 § 14 nr. 1.

5. Ångermanälvens Vattenregleringsforetag

(Midlertidig forlengelse av reguleringskonsesjon for Limingen)

Olje- og energidepartementets samtykke
28. februar 2012.

Det vises til deres brev av 2. november 2011, hvor det på vegne av Ångermanälvens Vattenregleringsforetag (ÅVF) søkes om midlertidig forlengelse av reguleringskonsesjonen for Limingen.

Faxälvens Vattenregleringsforetag fikk ved kongelig resolusjon av 4. juli 1952 tillatelse til regulering av Limingen i Nord-Trøndelag. Ved kongelig resolusjon av 5. november 1971 ble reguleringskonsesjon overført til ÅVF på uendrede vilkår. Ved Olje- og energidepartementets vedtak av 9. desember 1999 fikk ÅVF tilsagn om ny konsesjon for regulering av Limingen for en ny konsesjonsperiode på 50 år.

Søknad om ny konsesjon for svensk regulering av Limingen ble sendt til Norges vassdrags- og energidirektorat ved brev av 24. september 2007.

Olje- og energidepartementet gir Ångermanälvens Vattenregleringsforetag tillatelse til fortsatt regulering av Limingen inntil søknaden om ny reguleringskonsesjon er avgjort.

Midlertidig tillatelse gis på de vilkår som følger av konsesjonen av 4. juli 1952.

Departementet vil presisere at vilkår i en ny reguleringskonsesjon kan gis virkning fra utløpstidspunktet av gjeldende reguleringskonsesjon 4. juli 2012.

6. Nord-Salten Kraftlag A/L

(Tillatelse til å forlenge leieavtale for Statskogs SF's andel av vannfall i Falkelva)

Olje- og energidepartementets samtykke
28. februar 2012.

I

Advokatfirmaet Thommesen søkte 15.12.2003 på vegne av Nord-Salten Kraftlag AL om bruksrettskonsesjon for fornyelse av eksisterende leieforhold for Statskogs halvdel av fallrettighetene i Falkelva som utnyttet i kraftlagets anlegg, Rekvatn kraftverk, i Hamarøy kommune.

Nord-Salten Kraftlag fikk ervervskonsesjon for den ene halvdel i Falkelva ved kongelig resolu-

sjon 11.02.1955. Konsesjonen ble i 1980 omgjort til å gjelde på ubegrenset tid.

For den andre delen ble det inngått leieavtale i 1955 med varighet frem til 20.12.2003. Leieavtalen ble inngått med staten ved Landbruksdepartementet og var ikke konsesjonspliktig på avtaletidspunktet. Avtale om fortsatt leie av fallrettighetene ble inngått med Statskog SF 12.12.2003, med varighet frem til 31.12.2053.

I brev av 18.12.2003 bekrefter Olje- og energidepartementet at Nord-Salten Kraftlag kan fortsette driften av kraftverket i perioden frem til et vedtak foreligger i saken.

II

Som det fremkommer ovenfor innehar Nord-Salten Kraftlag A/L i tillegg til kraftverket, også halvparten av de nødvendige fallrettighetene. Kraftlaget har ikke konsesjon for den leide delen av fallrettighetene.

Ved endringslov av 26.09.2008 nr. 78 ble adgangen til å gi bruksrettskonsesjoner opphevet, men det ble innført rettslig grunnlag i industrikonsesjonsloven § 4 første ledd annet punktum for departementet til å treffe vedtak om forlengelse av konsesjonsfrie inngåtte avtaler om leie av vannfall uten konsesjon for inntil 30 år av gangen. Det følger av bestemmelsens annet ledd at det ikke kan settes vilkår ved slike forlengelser. Departementet finner at grunnlaget for forlengelse av avtalen er til stede.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 4 første ledd annet punktum gir Olje- og energidepartementet Nord-Salten Kraftlag A/L tillatelse til å forlenge det omsøkte leieforholdet uten konsesjon. Forlengelsen gis for 30 år fra dette vedtaks dato.

7. Salten Kraftsamband Produksjon (SKS) AS

(Løyve til regulering og overføring for utbygging av Smibelg og Storåvatn kraftverk i Rødøy og Lurøy kommunar i Nordland)

Kongelig resolusjon 2. mars 2012.

1. Innleiing

Salten Kraftsamband Produksjon (SKS) AS søkte i mai 2002 om konsesjon for utbygging av høvesvis Smibelg kraftverk og Storåvatn kraftverk. Vassdraga som er omfatta av søknaden ligg i Rødøy og Lurøy kommunar i Nordland. Planendringssøknad vart fremma i mai 2005 av SKS Produksjon AS som konsesjonssøklar.

Smibelg og Storåvatn kraftverk er to separate utbyggingsprosjekt på kvar side av fjorden Gjervalen. Gjennom fleire overføringar og reguleringar gir utbyggingane ein samla årleg produksjon på om lag 200 GWh. Storåvatnprosjektet ligg i det heile innan-

for Rødøy kommune. Det meste av Smibelgprosjektet ligg òg i Rødøy kommune men det er søkt om regulering og overføring av eit delfelt som ligg i Lurøy kommune.

Utbyggingane er handsama samla av di det er same konsesjonssøklar og dei ligg i same område.

2. Søknaden og NVE si innstilling

NVE si innstilling dagsett 5. juli 2007 lyder:

NVE har mottatt følgende søknad datert 30.05.2005:

”SKS Produksjon AS legger med dette fram endrede planer om kraftutbygging i Rødøy og Lurøy kommuner i Nordland og søknad om nødvendige konsesjoner og tillatelser for bygging av kraftverkene Smibelg og Storåvatn. I forbindelse med utbyggingen er det forutsatt regulering og overføringer av flere vassdrag rundt Mel-fjorden og Gjervalen.

De aktuelle vassdragene er behandlet i Samla Plan og fagundersøkelser etter Samla Plan standard er utført. Sleågaprosjektet, nå Storåvatn, ble forhåndsmeldt etter vassdragsreguleringslovens bestemmelser allerede i 1985 og deretter i 1987. På grunnlag av innkomne kommentarer ble det utført supplerende utredninger utover Samla Plans omfang. Siden deler av Samla Plan løsningene var plassert i kategori II, ble det utarbeidet nye planløsninger hvor det ble tatt hensyn til mange av innvendingene til de opprinnelige planene. De nye planene ble behandlet i 1997, og plassert i kategori I gjennom en forenklet behandling. Ny melding datert mai 1998 ble utarbeidet, denne gang etter plan- og bygningslovens bestemmelser om konsekvensutredninger. Etter høring og behandling i NVE ble konsekvensutredningsprogram utarbeidet og meddelt Salten Kraftsamband med brev av 17.06.1999. Supplerende fagutredninger ble utført innen en rekke fagtemaer, og konsesjonssøknad datert mai 2002 ble utarbeidet. Søknaden ble sendt på normal høring til de instansene som skulle uttale seg om saken.

Noen av høringsinstansene mente fortsatt det var mangler ved enkelte fagutredninger. Det ble foretatt en ny teknisk/økonomisk gjennomgang av planene, og basert på disse planene og innspill fra høringen av søknaden, ble det fattet vedtak om å fremme en revidert plan. Det ble utarbeidet en ny Samla Plan rapport datert oktober 2003. Etter høring og behandling i NVE ble den nye planløsningen i samråd med Direktoratet for naturforvaltning innvilget unntak fra Samla Plan, jf. NVEs brev av 16.03.2004. Endrings-søknaden som nå fremmes er basert på denne planløsningen.

Endringsplanene bygger videre på planene i den opprinnelige konsesjonssøknaden. Det er de samme vassdragene som utnyttes, og utbyggingsmønsteret er i prinsippet det samme, men fallutnyttelsen er noe bedret. Utbyggingen er ut-

videt med avløpet fra noen mindre nedbørfelt, mens andre er sløyfet. Det hydrologiske grunnlaget er også oppdatert i samsvar med NVEs sist publiserte avløpsgrunnlag for den hydrologiske normalperioden 1961-90, se kapittel 3.3.5, og supplert med resultater fra aktuelle vannmerker etter anbefaling fra NVE-Hydrologisk Avdeling. Det er videre utført supplerende fagundersøkelser innenfor temaene skred, samiske kulturminner og kulturmiljøer, fisk og fiskeribiologi.

Fallrettighetene i de berørte elvene eies av private grunneiere.

Da kraftverkene forutsettes å bli tilkoplek eksisterende 132 kV ledning som passerer i umiddelbar nærhet og de elektriske anleggene forøvrig er av konvensjonell utforming for denne typen anlegg, er det valgt å innarbeide søknad om elektrisk konsesjon etter energiloven sammen med søknad etter vassdragslovgivningen.

Med henvisning til etterfølgende beskrivelse av teknisk utførelse og konsekvensutredningen forøvrig, søkes det primært om utbygging etter alternativ I som beskrevet nedenfor. Dette krever følgende tillatelser:

1. Etter industrikonsesjonsloven av 14. desember 1917 nr. 16 konsesjon på erverv av fallrettighetene i:
 - Tverråga/Sørfjordelva fra Smibelgvatnet til havet
 - Oldervikelva fra Storåvatnet til havet
 - Sandvikelva fra Vestre Sandvikvatnet til havet
2. Etter lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 nr. 17 tillatelse til:
 - a. Regulering av
 - Nedre Kvannskardvatnet ved 2,0 m senking fra normal vannstand på kote 498,0 til LRV kote 496,0
 - Smibelgvatnet ved 6,0 m oppdemming fra normal vannstand på kote 506,0 til HRV kote 512,0 og 36,0 m senking til LRV kote 470,0, en regulerings høyde på i alt 42,0 m
 - Storåvatnet ved 24,0 m senking fra normal vannstand på kote 454,0 til LRV kote 430,0, i alt 24,0 m regulering. HRV blir ved normal vannstand på kote 454,0.
 - Vestre Sandvikvatnet ved 33,0 m senking fra normal vannstand på kote 573,0 til LRV kote 540,0. HRV blir lik normal vannstand på kote 573,0
 - Østre Sandvikvatnet ved 6,7 m oppdemming til HRV kote 620,0 fra normal vannstand på kote 613,3 og 23,3 m senking til LRV kote 590,0, i alt 30,0 m regulering
 - Vakkerjordvatnet ved 1,0 m senking fra normal vannstand på kote 404,8 til LRV på kote 403,8. HRV blir lik normal vannstand på kote 404,8.
 - b. Overføring av avløpet fra
 - Nedre Kvannskardvatnet (4,2 km²) til Smibelgvatnet
 - Vassvikelva ved bekkeinntak i Vakkerjordelva (3,3 km²), Sendselva (2,6 km²) og

Vakkerjordvatn pumpe (2,6 km²) til til løpstunnelen for Smibelg kraftverk, eventuelt til magasinering i Smibelgvatnet

- Mangåga (4,2 km²) til til løpstunnelen for Smibelg kraftverk, eventuelt til magasinering i Smibelgvatnet
 - Tre bekker med avløp nedstrøms Smibelgvatnet (1,4 km²) til Smibelgvatnet
 - Hyttvatnet (1,6 km²) til Vestre Sandvikvatnet, alternativt Storåvatnet
 - Sleåga (Sleådalen) (1,1 km²) til Vestre Sandvikvatnet, alternativt Storåvatnet
 - Øvre Komagvatnet (5,5 km²) til Østre Sandvikvatnet
 - Østre Sandvikvatnet (2,8 km²) sammen med overført avløp fra øvre Komagvatnet til Vestre Sandvikvatnet
 - Felt i Hundådalen (0,8 km²) til Storåvatnet
3. Etter lov om vassdrag og grunnvann (vannressursloven) av 20. november 2000:
 - Tillatelse til å bygge ut Smibelg og Storåvatn kraftverker etter de fremlagte planer eventuelt med mindre vesentlige endringer i den tekniske utførelsen.
 4. Etter lov om produksjon, omforming, overføring og fordeling av energi av 29. juni 1990 nr. 50 § 3 - 1 søkes om tillatelse til oppføring av de elektriske anleggene slik den tekniske beskrivelsen gjør rede for og bygging av sjøkabelforbindelse over Gjervalen som er nødvendig for å knytte Storåvatn kraftverk til eksisterende 132 kV-ledning Øresvik-Sjona (Elektrisk konsesjon). Spesifiserte data for disse anleggene er angitt under kapittel 1.9 i konsekvensutredningen.
 5. Etter lov om oreigning av fast eiendom av 23. oktober 1959:
 - Tillatelse til å ekspropriere. Ekspropriasjonstillatelse til nødvendig grunn for anleggene, samt midlertidig bruksrett til grunn for lagerplasser, provisoriske boliger, vegger, grustak m.m slik behovene går fram av den tekniske beskrivelsen, og i den utstrekning det ikke oppnås minnelige avtaler om avståelse eller leie av slik grunn.
 - Tillatelse til å ekspropriere fall i henhold til punkt 1 foran hvis det ikke lykkes å innløse dem ved minnelig overenskomst.
 - Samtykke til å benytte allmannastevning.
 - Samtykke til forhåndstiltredelse.
 6. Etter lov om vannforurensning av 13. mars 1981 søkes om nødvendige utslippstillatelser.
 7. Subsidiært søkes om utbygging etter en planløsning som beskrevet ovenfor, men uten overføring fra felt i Hundådalen. Søknad om ekspropriasjonstillatelse gjelder grunn og fallrettigheter som berører private eiere. Søknad om å benytte allmannastevning skyldes det tilfellet at reguleringene vil kunne med-

føre erstatningsansvar overfor et ukjent antall fiskere som er bosatt rundt fjorden.

Det vil bli sendt egen søknad etter havne- og farvannsloven om tillatelse til bygging av de planlagte kaianleggene og utfylling i sjøen av sprengingsmasser fra kraftverkene slik planene beskriver.”

Vi refererer videre fra søknaden. Søknaden inneholder i alt 29 vedlegg. Av disse er vedlegg 11.1 og 11.11, som er kart over utbyggingsområdet som viser eksisterende og planlagte nye tekniske inn-grep, tatt med som vedlegg til innstillingen.

”SAMMENDRAG

GENERELT

SKS Produksjon AS legger med dette fram revideerte planer om kraftutbygging i Rødøy og Lurøy kommuner i Nordland og søknad om nødvendige konsesjoner og tillatelser for bygging av kraftverkene Smibelg og Storåvatn. I forbindelse med utbyggingen er det forutsatt reguleringer og overføringer av flere vassdrag rundt Mel-fjorden og Gjervalen.

SKS Produksjon AS utgjør produksjonsselskapet i konsernet Salten Kraftsamband AS som eies av kommuner og elverker i Nordland fylke samt det danske selskapet Energi E2 A/S. De

offentlige eierinteressene er Bodø og Fauske kommuner, Narvik Energi AS, Sjøfossen Energi A/S, Rødøy-Lurøy Kraftverk AS og Skjerstad Kraftlag AS. Selskapet driver produksjon og omsetning av elektrisk kraft samt drift og vedlikehold av regional- og distribusjonsnett i midtre del av Nordland.

SKS Produksjon AS eies av Salten Kraftsamband AS (80 %) og Norsk Hydro Produksjon AS (20 %). Selskapet har 48 ansatte og eier 8 vannkraftverk i kommunene Fauske, Bodø og Gilde-skål med en midlere årsproduksjon på ca. 1700 GWh.

Utbyggingsområdet ligger i Rødøy og Lurøy kommuner i Nordland og omfatter to kraftverk, Smibelg og Storåvatn. Kraftstasjonene ligger i fjell på hver sin side av Gjervalen med ca. tre kilometers avstand.

Utbygging av kraftverkene som beskrevet er beregnet å ville gi 216 GWh ny kraft. I tillegg ligger det til rette for effektkjøring om vinteren ved at kraftverkene kan kjøres i det vesentlige på dagtid. Med de foreslåtte reguleringsmagasinene vil ca. 80 % av produksjonen kunne kjøres ut om vinteren, og kraftverkene vil derfor ha en ekstra verdi ved samkjøring med dårlig regulerte vannkraftverk og varme- og vindkraftproduksjon.

HOVEDDATA FOR KRAFTVERKENE

1. Tilløpsdata, referert perioden 1931-60		Smibelg	Storåvatn, to fall	Sum
Nedbørfelt	km ²	23,0	20,8	43,8
Midlere tilløp	mill. m ³	105	77	182
Magasin	mill. m ³	34,2	42,3	76,5
2. Stasjonsdata				
Midlere brutto fallhøyde	m	492,0	560,0/443,0	
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	1,20	1,34/1,06	
Maksimal slukeevne	m ³ /s	7,0	6,0	
Maksimal ytelse ved stasjonsvegg	MW	30,0	26,0	56,0
Brukstid	timer	4130	3700	
3. Produksjon, netto etter pumping, referert perioden 1931-90				
Årlig produksjon				
Vinter	GWh	90	81	171
Sommer	GWh	34	15	49
Sum brutto	GWh	124	96	220
Pumping	GWh	- 4		- 4
Sum netto		120	96	216
4. Økonomi				
Byggetid	mnd	28	36	
Utbyggingskostnad	mill. kr	318	260	578
	kr/kWh	2,65	2,71	2,68

MAGASINOVERSIKT

Magasin	NV moh.	HRV moh.	LRV moh.	Oppdemming m	Senking m	Magasin mill. m ³
Nedre Kvannskardvatnet	498,0	498,0	496,0	-	2,0	0,7
Smibelgvatnet	506,0	512,0	470,0	6,0	36,0	33,5
Vakkerjordvatnet	404,8	404,8	403,8	-	1,0	0,05
Østre Sandvikvatnet	613,3	620,0	590,0	6,7	23,3	15,6
Vestre Sandvikvatnet	573,0	573,0	540,0	-	33,0	8,9
Storåvatnet	454,0	454,0	430,0	-	24,0	17,8

DE VIKTIGSTE ENDRINGENE I FORHOLD TIL OPPRINNELIG SØKNAD

Dette avsnittet inneholder et kortfattet sammen- drag av planendringene for at de som kjenner de opprinnelige planene lett skal kunne orientere seg om endringene. Den fullstendige beskrivelsen følger fra kapittel 1 og utover.

*A. INNLEDENDE KOMMENTARER**Ett eller to kraftverk?*

De to kraftverkene er fysisk uavhengige av hverandre, men svært like. Det vil derfor kunne oppnås betydelige samordningsgevinster ved en samordnet utbygging av begge kraftverkene. Det vil bety mye økonomisk både for utbygger og lokalsamfunnet.

Kraftstasjonene

I planendringssøknaden er installasjonen henholdsvis 26 og 30 MW. Fallhøgdene er nokså like slik at utformingen av kraftstasjonene med maskiner og elektroinstallasjoner blir helt eller praktisk talt helt lik. I konsesjonssøknaden er det tatt forbehold om endringer i installasjonsstørrelsen, og etter detaljprosjekteringen kan det være aktuelt å gjøre installasjonene helt like. Dette vil gi betydelige besparelser ved prosjektering, innkjøp, montasje og drift.

Øvrige konstruksjoner

Begge kraftverkene er fjellanlegg med henholdsvis ca. 10 og 13 km lange tunneler med samme tverrsnitt, 18-20 m². Det er derfor det samme utstyret som vil bli brukt på begge anleggene, og ved å bygge i serie kan en få ombruk av utstyret. Begge kraftverkene har ellers et betydelig innslag av stort sett mindre, veiløse arbeidssteder i fjellet, som krever sitt spesielle utstyr.

Logistikk

Logistikken blir også svært lik med båttransport til kraftstasjonene, som ligger nær hverandre, og et stort innslag av helikoptertransport til veiløse arbeidssteder i fjellet.

Framdrift, se plan under kapittel 1.11

Tiltakshaver forutsetter i utgangspunktet at kraftverkene bygges i serie med en viss praktisk

overlapping. Med et slikt opplegg vil både utbygger og lokalsamfunnet få størst økonomisk utbytte av utbyggingen.

I kostnadsoverslagene har en imidlertid forutsatt to uavhengige anlegg. Besparelsene ved en samordning vil derfor først komme fram etter en anbudsrunde for begge kraftverkene.

Utbygger og lokalsamfunn vil ha klare felles interesser i at begge kraftverkene bygges som skissert.

Småkraft kontra større utbygging

På bakgrunn av en generelt mer positiv holdning til småkraftprosjekter enn til større prosjekter både politisk og i miljøsammenheng, vurderte SKS Produksjon i den innledende fasen av planendringprosessen også et konsept med flere småkraftverk i utbyggingsområdet. Konklusjonen ble at dette ville være en dårligere løsning, både økonomisk og miljømessig, enn med de to noe større kraftverkene som det nå blir søkt konsesjon for.

*B. DE VIKTIGSTE ENDRINGENE I FORHOLD TIL DEN OPPRINNELIGE KONSESJONSSØKNADEN**1. Innledning*

Det overordnede siktemålet for arbeidet med planendringssøknaden har vært å gjøre prosjektet mer realistisk, for at det skulle kunne bli realisert med dagens rammebetingelser og kraftpriser.

SKS Produksjon har hatt 2 delmål for arbeidet:

- Å få ned utbyggingskostnadene, som i utgangspunktet var høye.
- Å gjøre prosjektet bedre på miljø- og kulturminnesiden etter kritiske kommentarer fra høringsrunden til konsesjonssøknaden.

Arbeidet resulterte til slutt i så store planendringer at prosjektet måtte behandles på nytt i Samlet Plan.

Prosjektet har etter planendringene:

- Bedre økonomi
- Større produksjon
- Større andel vinterproduksjon

- Større installasjon/kortere brukstid
- Mer robust kostnadsoverslag, der enhetsprisene referert til samme tidspunkt, grovt sett ligger ca. 10 % over de opprinnelige
- Bedre miljøprofil
- Mer skånsom mot kulturminner

2. Utredninger

Det er i planendringsfasen gjennomført flere supplerende utredninger.

Konsekvensutredninger:

- Samiske kulturminner i to omganger
- Fiskeundersøkelser i to omganger
- Marine ressurser
- Supplerende undersøkelser flora og fauna
- Skredundersøkelser

Tekniske undersøkelser:

- Seismiske undersøkelser ved inntak i Sleådalen
- Supplerende detaljkartlegging ved Vestre Sandvikvatn, Sleådalen, Smibelgdalen, Vakkerjordvatnan
- Skredkartlegging

3. Grunneiere

Det er utarbeidet en foreløpig oversikt over grunneiere i området som imidlertid ikke er helt fullstendig. Da det vil kreve et omfattende arbeid å finne ut av det lille som gjenstår, har en valgt å la dette utstå til etter en eventuell konsesjon.

4. Minstevassføring

I konsesjonssøknaden er det ikke foreslått minstevassføring i noen av vassdragene. Det er det heller ikke gjort i planendringssøknaden. Dette er begrunnet ut fra flere forhold: tekniske, økonomiske og i enkelte tilfeller tvil om effekten.

Magasiner generelt

Magasinene er stort sett senkningsmagasiner, slik at det rent praktisk vil være vanskelig – eller i hvert fall svært dyrt – å få etablert minstevassføring i de fleste vassdragene som berøres, bortsett fra i kortere perioder sent på høsten; en tid på året vi går ut fra at minstevassføring ikke vil være så interessant verken ut fra hensynet til fiskebiologi eller estetikk.

Nedre Kvannskardvatnet og Smibelgvatnet

Disse magasinene vil det kunne etableres minstevassføring med forholdsvis enkle midler. Begrunnelsen for å kreve minstevassføring i disse vassdragene vil først og fremst være knyttet til fisk. Slik vi tolker rapportene fra fiskeundersøkelsene som er gjennomført, ser det ut til at en minstevassføring vil ha liten eller ingen betydning for fisket. Vi vil derfor foreslå at en etter en eventuell konsesjon i første omgang avventer med å ta stilling til spørsmålet om minstevassføring

til etter at det er gjennomført oppfølgende fiskeundersøkelser. I tilfelle negative konsekvenser for fisket forutsetter vi at minstevassføring vurderes sammen med mulige andre tiltak for å finne fram til det/de tiltaket/tiltakene som er mest hensiktsmessig(e), alle forhold tatt i betraktning, også økonomiske.

Sendselv/Vassvikelva, Mangåna

Disse elvene er ikke fiskeelver. Hensikten med en minstevassføring måtte i så fall være av estetiske grunner. Elvene går i et nakent landskap av gneissgranitt uten løsmasser og vegetasjon; bortsett fra de små vannene øverst på fjellet er det derfor ikke noe som jevner ut vassføringa mellom våte og tørre perioder. Vassføringa varierer derfor i takt med nedbøren, med store svingninger over året; i tørre perioder forsvinner elvene mer eller mindre, mens de bruser opp i våte perioder. Dersom Smibelg kraftverk blir bygd ut etter de foreliggende planer vil normaltstanden for tørre perioder gjøres permanent. For at en minstevassføring i disse elvene skal ha noen særlig mening måtte det etter vår vurdering være ved å slippe vannet konsentrert i perioder, og kanskje velge en av elvene for å få mest mulig effekt av tiltaket. Vi vil foreslå at en etter en eventuell konsesjon følger utviklingen, for eventuelt å ta saken opp ved en framtidig revisjon av konsesjonsvilkårene.

Vassdrag mot Melfjorden

Selv om det ikke er foreslått minstevassføring, er Storåvatn kraftverk etter de nye planene betraktelig bedre stilt i forhold til utgangspunktet når det gjelder restvassføringer ved at Sleåga får beholde ca. 85 % av vassføringa til havet, mot tidligere 3 %. De øvrige elvene på sørsida av Melfjorden som vil bli berørt vil i tillegg bevare en betydelig restvassføring etter en eventuell utbygging, samtidig som det er flere betydelige elver her som ikke blir berørt av planene både vest for Hyttelva og øst for Komagåga. Samtlige elver i dette området er for bratte til å være fiskeelver.

Oldervikelva

Etter de nye planene er oppdemmingen av Storåvatnet sløffet slik at magasinet nå er et rent senkningsmagasin. Dette er først og fremst gjort av hensyn til verdifulle samiske kulturminner rundt vannet, men også trekkleier for rein og hensynet til lokalbefolkningens bruk av området som utferdsområde har telt med i vurderingen. Det vil derfor bli både vanskelig og kostbart å etablere minstevassføring i Oldervikvassdraget. I tillegg konkluderer fiskeundersøkelsene med at forholdene for fisk i Oldervikelva i utgangspunktet er marginale. Vi foreslår derfor oppfølgende fiskeundersøkelser først og fremst med tanke på Heimervatnet, som er et godt fiskevatn, for å finne ut om det er behov for avbøtende tiltak.

5. Sammenligning med opprinnelig konsesjons-søknad

5.1 Produksjon og økonomi

- Ca. 20 % større produksjon når vi legger til grunn samme hydrologiske grunnlag.
- Større installasjon/kortere brukstid:

Smibelg kraftverk planendringssøknad: 30 MW, brukstid 4130 timer

tidligere: 20 MW, brukstid 4400 timer

Storåvatn kraftverk planendringssøknad: 26 MW, brukstid 3700 timer

tidligere: 18 MW, brukstid 4450 timer

- Større installasjon/kortere brukstid gir større andel vinterproduksjon:

Smibelg kraftverk planendringssøknad: 90 GWh/77% vinterkraft

tidligere: 60 GWh/68% vinterkraft

Storåvatn kraftverk planendringssøknad: 81 GWh/84,5% vinterkraft

tidligere: 63 GWh/79% vinterkraft

5.2 Kostnadsgrunnlag

Konjunktursvingningene har opp gjennom årene vært store i byggeindustrien. Kostnadsoverslagene er derfor bevisst gjort mer robuste enn i den opprinnelige konsesjonssøknaden for å ta høyde for dette forholdet.

Prisene på elektro og mekanisk utstyr bygges på budsjettpriser fra 4 av de presumptivt mest aktuelle utstyrsleverandører.

5.3 Skredundersøkelser

NGI, Norges geotekniske institutt, har gjennomført skredundersøkelser i utbyggingsområdet.

5.4 Utbyggingskostnad

Det lar seg ikke uten videre gjøre å sammenlikne det opprinnelige prosjektet med det nye ved å ta for seg en enkelt parameter som kr/kWh. Da måtte prosjektene være sammenliknbare med samme referanse i tid, samme brukstid, kostnadsgrunnlag, detaljeringsgrad, hydrologiske grunnlag, miljøulemper osv. Det er ikke tilfellet; det nye prosjektet er totalt sett klart bedre enn det første.

5.5 Særskilt om Smibelg kraftverk

For Smibelg kraftverk er økonomien bedret ved å ta inn feltet til Vakkerjordvatnan på tilløpstunnelen samt overføre 3 mindre, men vannrike felter til Smibelgvatnet.

I tillegg har en i de nye planene valgt å etablere et vegløst tunnelarbeidssted ved Vakker-

jordvatnan for å kutte ned på byggetiden og dermed kostnadene. Arbeidsstedet er forutsatt drevet en sommersesong. En tilsvarende løsning var for øvrig tatt med som alternativ i den opprinnelige konsesjonssøknaden.

I høringsrunden til konsesjonssøknaden var protestene i all hovedsak knyttet til inngrepene ved Nedre Kvannskardvatnet. På miljøsidene har derfor det aller viktigste vært å få flyttet inngrep og anleggsvirksomhet herfra til et mindre følsomt område, i praksis Smibelgområdet.

I tillegg har det vært sterkt ønskelig å få flyttet inntak/lukehus ved Smibelgvatnet til et sikrere sted nærmere utløpsosen.

Praktisk talt alle inngrep ved Nedre Kvannskardvatnet er flyttet til området ved Smibelgvatnet

Dette er den mest omgripende endringen i forhold til de opprinnelige planene. Følgende konstruksjoner/virksomheter er fjernet fra Nedre Kvannskardvatnet:

- Tunnelarbeidssted med rigg og tipp ca. 60.000 m³)
- Betongdam
- Lukehus

Det er søkt om 2 meter regulering ved senking, mot tidligere totalt 4 meter i konsesjonssøknaden, 2 meter ved oppdemming og 2 meter ved senking.

Tiltakshaver er innstilt på å gjennomføre avbøtende tiltak for å bedre forholdene i gytebekkene inn til Nedre Kvannskardvatnet og så langt råd er tilpasse manøvreringsreglementet til fiskeinteressene.

Arbeidssted Smibelgvatnet

I den opprinnelige konsesjonssøknaden var det kun regnet med begrenset anleggsaktivitet ved Smibelgvatnet, og denne var forutsatt skulle skje vegløst.

Etter de nye planene blir størstedelen av den anleggsvirksomheten som skal foregå på fjellet konsentrert til dette området. I tillegg til aktivitetene som er flyttet over fra Nedre Kvannskardvatnet får vi nå dam, tunnelarbeidsplass med tipp og lukehus, pumpeinstallasjon og overføring fra 3 tilleggsefelter som er nærmere omtalt nedenfor.

Etter de nye planene vil det bli en omfattende tunnelvirksomhet i området. Angrepspunktet ved Smibelgvatnet åpner for å drive på 2 stuffer; en mot Nedre Kvannskardvatnet og en mot Vakkerjordvatnan/kraftstasjonen. Det er beregnet ca. 200.000 m³ i tippet.

Med den sterke konsentrasjonen av anleggsvirksomhet vil det være en forutsetning at det blir ført veg fram fra Vårheim nede i bygda. Hvorvidt denne skal bli permanent eller fjernes etter bruk vil måtte avklares i den videre prosessen om det blir gitt konsesjon.

Manøvrering av luker og drift av pumper forutsetter at det må føres fram strøm. Det kan være aktuelt både med luftstrekke og/eller med kabel i grunnen. Kabel vil vel først og fremst være aktuelt om det blir ført fram permanent veg slik at kableen kan legges i vegskuldra.

Inntak fra nedbørfeltet til Vakkerjordvatnan

Avløpet tas inn på tilløpstunnelen ved pumping. Tunnelpåhugget er plassert i sørøstre ende av Øvre Vakkerjordvatn. Pumpe og pumpeledning legges i tunnelen.

Tilsiget til Vakkerjordvatnan ca.10 % av totalen for Smibelg kraftverk, og representerer en klar forbedring av økonomien i prosjektet.

KU-rapporten for samiske kulturminner forelå ikke den gang søknaden til Samlet Plan ble sendt. Da den kom, viste det seg at de første planene i området kommer i konflikt med verdifulle samiske kulturminner. Planene er derfor justert noe i forhold til Samlet Plan, og går i kort-het ut på følgende:

- Vannstanden i Øvre Vakkerjordvatnet heves ikke
- Vannstandspendlingen som er nødvendig av hensyn til pumpene, tas fra normalvannstanden og nedover, samtidig som den holdes på et minimum
- Terskelen i Nedre Vakkerjordvatnet flyttes fra utløpet til en innsnevring i vannet ca. 150 m sørvest for utløpet
- Den planlagte tippet i nordøstre ende av Øvre Vakkerjordvatn legges langs fjellet nordøstover fra tunnelpåhugget og videre over brinken mot Nedre Storåvatnet, der hovedtyngden vil bli lagt. Dersom en ikke får plassert all steinen på denne måten, skal saken tas opp med Sametinget for å finne fram til en best mulig løsning. Sametinget vil at tippet legges slik at den i minst mulig grad berører Øvre Vakkerjordvatnet.
- Av hensyn til et samisk kulturminne nedenfor Vakkerjordvatnan flyttes kraftledningen som skal gå fram til pumpestasjonen til øst-siden av dalen langs Vassvikelva. Med den nye plasseringen av tippet kan vi få en miljøgevinst ved å legge den øverste delen som kabel i tippet slik at den ikke blir synlig i området rundt Vakkerjordvatnan.

Overføring fra 3 bekker til Smibelgvatnet

Avløpet fra 3 bekker nordvest for Smibelgvatnet er tenkt overført til Smibelgvatnet. Dette er gjort for å bedre økonomien i prosjektet. Feltene er små, men avløpstallene er svært høye i området så de gir et betydelig tilskudd likevel, beregnet til ca. 8 GWh. Overføringen er planlagt som en kombinasjon av tunnel og sprengt grøft med nedgravde rør.

Overgang fra 1 til 2 inntaksmagasiner

Nedre Kvannskardvatnet ligger i utgangspunktet ca. 8 meter lavere enn Smibelgvatnet. Problemet med den "negative" høgdeforskjellen har i konsesjonsprosessen fram til dagens planer vært løst på 3 forskjellige måter:

- I de første planene var det lagt en pumpe-stasjon ved Nedre Kvannskardvatnet som skulle pumpe vannet over til Smibelgvatnet. Planen ble forlatt etter protester mot kraftledning opp til Nedre Kvannskardvatnet.
- I konsesjonssøknaden fra mai 2002 er problemet løst ved en permanent senking av Smibelgvatnet på 6 meter og 2 meter heving av Nedre Kvannskardvatnet.
- I den foreliggende planendringssøknaden er det valgt en tredje variant: Tunnelen fra Nedre Kvannskardvatnet går sammenhengende fram til kraftstasjonen. Ved å sette luker i avgreningene mot Smibelgvatnet og Nedre Kvannskardvatnet kan en da kjøre vekselvis mellom de to vannene som begge blir inntaksmagasiner.

HRV i Smibelgvatnet heves 6 meter i stedet for en senking på 6 meter

Etter de nye planene blir det ikke lenger nødvendig med 6 meter permanent senking av vannstanden i Smibelgvatnet. Smibelgvatnet er den eneste magasinmuligheten for Smibelg kraftverk slik at det vil være naturlig å gå tilbake til de aller første planene igjen og heve HRV 6 meter i forhold til normalvannstanden. På den måten får vi med en beskjeden investering økt både magasinprosenten og fallhøgden. Magasinprosenten er 27 % i konsesjonssøknaden fra 2002 som er heller lite i dagens situasjon; etter de nye planene er den økt til 33 %.

5.6 Særskilt om Storåvatn kraftverk

Etter planene i den opprinnelige konsesjonssøknaden ble vannet på øverste nivå, dvs. over kote 573, dårlig utnyttet ved at det rant fritt fra Vestre Sandvikvatnet over til Storåvatnet før det ble utnyttet. På den måten ble brutto fallhøgde redusert med 119-143 m. I de nye planene har vi lyktes i å utnytte vannet over kote 573 fullt ut, og på den måten bedret økonomien i prosjektet. I tillegg er økonomien bedret ved å ta inn enkelte mindre felt, der et lite felt øverst i Hundådalen er det viktigste. Dette feltet står i en litt spesiell situasjon, da det berører Gjervalvassdraget som er vernet i Verneplan IV, jf. også kapittel 1.5.3.2.

I høringsrunden for konsesjonssøknaden var det spesielt sterke protester mot den planlagte kraftledningen og pumpestasjonen i Sleådalen. Det var også sterke protester fra rein-driftsnæringen mot den planlagte overføringen fra Hyttvatnet til Sleådalen. Vi har derfor forsøkt å skåne dette området mest mulig. I de nye planene er det aller meste av Sleådalen holdt uten-

for planene og overføringen fra Hyttvatnet skjer nå i sin helhet i tunnel.

Etter at undersøkelser av samiske kulturminner var gjennomført sommeren 2003 ble det klart at området rundt Storåvatnet står i en særstilling da undersøkelser avdekket mange verdifulle samiske kulturminner rundt vannet. Dette forholdet kommer i tillegg til de innsigelsene som tidligere er kommet fra lokalbefolkningen og reindriftsnæringen i høringsrunden. I planendringssøknaden er derfor den tidligere planlagte oppdemmingen av Storåvatnet trukket ut av planene.

To inntaksmagasiner med Y-formet tilløps-tunnel

I stedet for Storåvatnet som eneste inntaksmagasin har vi valgt en løsning med lukket tunnel-system der vi kan kjøre vekselvis mellom Storåvatnet og Vestre Sandvikvatnet som inntaksmagasiner.

Vestre Sandvikvatnet som ikke var foreslått regulert etter de opprinnelige planene blir nå regulert 33 meter, med HRV kote 573,0 og LRV kote 540,0. Vi får nå utnyttet vannet på øverste nivå - som samles opp i Vestre Sandvikvatnet - vesentlig bedre enn etter de tidligere planer.

I tillegg til en betydelig produksjonsøkning får vi på denne måten også flere andre gevinster:

- Ved å ha 2 inntaksmagasiner å spille på kan ulempene ved nedtappingen av inntaksmagasin i størst mulig grad kanaliseres dit de betyr minst; i dette tilfellet fra Storåvatnet til Vestre Sandvikvatnet. Vannstanden i Storåvatnet kan på den måten holdes høyere og lengre enn tilfellet var etter de tidligere planene.

Med den nye løsningen blir ikke overføringstunnelen fra Vestre Sandvikvatnet ført ut i Storåvatnet som etter de opprinnelige planene. På den måten blir vanngjennomstrømmingen under isen på vinteren fra utløpet av overføringstunnelen til kraftverksinntaket fjernet, slik at isen blir mye sikrere. Etter de nye planene vil den usikre isen nå være konsentrert til et begrenset område rundt inntaket.

Oppdemming av Storåvatnet er sløyfet

Den omfattende kartleggingen av samiske kulturminner som ble gjennomført sommeren 2003 avdekket i alt 12 samiske kulturminner rundt Storåvatnet. Området er ett av i alt 3 områder i utbyggingsområdet som blir framhevet som spesielt verdifulle, og det eneste som berører Storåvatn kraftverk. En oppdemming på 3 meter som det er søkt om i den opprinnelige konsesjonssøknaden, og senere opprettholdt i planendringssøknaden til Samlet Plan, vil komme i

konflikt med de verdifulle samiske kulturminnene.

I tillegg ville en oppdemming også berørt en trekkei for rein langs nordøstsida av vannet, og ha møtt motstand hos lokalbefolkningen da Storåvatnet ligger midt i et populært utfartsområde.

Tiltakshaver har tatt konsekvensen av dette, og trukket oppdemmingen ut av planene som et avbøtende tiltak. Som kompensasjon for det produksjonstapet som dette medfører, håper en til gjengjeld at det blir gitt grønt lys for den omsøkte overføringen fra Skårdafjellet/Hundådalen som er omtalt nedenfor.

Overføring fra felt Skårdafjellet/Hundådalen til Storåvatnet

Et felt på 0,8 km² av nedbørfeltet til Gjervalelva, som er fredet i verneplan IV, er planlagt overført til Storåvatnet. Da vernevedtaket ble fattet i 1991 var Salten Kraftsamband i gang med å planlegge kraftutbygging i området med flere utbyggingsalternativer som omfattet noen av de øvre delene av nedbørfeltet til Gjervalelva, blant annet et felt øverst i Hundådalen, over dobbelt så stort som det som er med i de foreliggende planene. I vernevedtaket er det tatt hensyn til kraftutbyggingsplanene, og åpnet for at de øverste delene av vassdraget kan vurderes med tanke på kraftutbygging. I tillegg til en produksjonsgevinst på vel 3 GWh, med neglisjerbare kostnader, vil en slik overføring utgjøre ca. 3 meters ekstra oppfylling av magasinet i Storåvatnet etter nedtapping på ettervinteren, og således representere en ikke ubetydelig miljøgevinst.

Praktisk talt hele nedbørfeltet til Øvre Sleåvatnet er tatt ut av planene

I all hovedsak vil Sleådalen bli uberørt etter de nye planene. Bare den delen som ligger over ca. kote 575, aller innerst og aller øverst i Sleådalen er tatt med. Denne utgjør bare en liten del av nedbørfeltet til Sleåga. I nærheten av bekeinntaket på ca. kote 575 vil det også komme en tipp med masser fra tunnelen mot Vestre Sandvikvatnet, og trolig også fra tunnelen mot Hyttvatnet. Tippen blir på ca. 70.000 m³ og vil bli lagt der det ligger en ur innerst i dalen.

Etter de nye planene vil Sleåga få ca. 85 % av naturlig vassføring ved fjorden, mot tidligere 31 %. Kraftledning og pumpestasjon, som det var sterke protester mot i høringsrunden, er tatt ut av planene.

Ved at størstedelen av Sleådalen tas ut av planene får vi en ekstra miljøgevinst ved at overføringen av ferskvatn fra Melfjordsida til Gjervalen blir redusert. Selv om Sleådalen nå er tatt ut av planene, vil utbyggingspotensialet fortsatt kunne utnyttes, men da med en separat utbygging mot Melfjorden.

Tunnelarbeidssted Sleådalen kuttes ut, alternativt flyttes påhugget til Hyttvatnet

Et av resultatene fra skredundersøkelsen som NGI foretok sommeren 04 var at det planlagte tunnelarbeidsstedet i Sleådalen måtte kuttes ut på grunn av skredfaren. Trolig vil det da være mest hensiktsmessig å drive alt fra kraftstasjonsområdet, og heller starte ca. 7 måneder tidligere med tilløpstunnelen enn med de øvrige arbeidene for å få resten av den framdriftsmessige kabalen til å gå opp. Når en er kommet opp til Sleådalen og avgreningen mot Vestre Sandvikvatnet, er det planlagt å slå seg ut med et vindu i Sleådalen og anlegge en tipp der for å kutte ned på transportavstanden, jf. avsnittet ovenfor. Alternativt kan påhugget flyttes til sørenden av Hyttvatnet. Arbeidsstedet vil i så fall bli liggende svært utsatt til. Valget til å etablere seg der vil bli overlatt til entreprenøren.

Inntak av tilleggsfelt nedenfor utløpet av Vestre Sandvikvatnet

Dette er et lite felt med et potensiale på ca. 1,3 GWh, om det blir fullt utnyttet. Damstedet er imidlertid ikke så gunstig at det vil være lønnsomt å demme opp tjønna nedenfor Vestre Sandvikvatnet til samme nivå som vannet. I konsesjonssøknaden holdes muligheten åpen for en mindre oppdemming kombinert med et raiseboret hull/kanalisering mellom tjønna og Vestre Sandvikvatnet slik at tilleggsfeltet kan utnyttes når vannet ligger lavere enn tjønna.

Inntaket av Øvre Komagvatnet er flyttet til tjern nedenfor utløpet

Øvre Komagvatnet er grunt, og både den opprinnelige konsesjonssøknaden og søknaden til Samlet Plan hadde inntak i den sørvestre enden av vannet, der en var usikker på om vanndybden var stor nok til å unngå isproblemer på vinteren. I begge søknadene var det derfor tatt med en passus om at det kunne bli aktuelt å demme opp vannet ca. 1 meter for å unngå isproblemer i inntaket på vinteren. En dam måtte i så fall legges nedstrøms den lange grovblokkige morenen i uløpet av vannet, og ville blitt ca. 75-100 meter lang og ca. 3-4 meter høg.

Ved å flytte inntaket til tjernet nedstrøms utløpet blir Øvre Komagvatnet helt uberørt av utbyggingen. Tunnelen blir ca. 100 meter lengre enn etter de tidligere planene, men som en motpost blir damvolumet med denne løsningen redusert til et absolutt minimum, og i tillegg en ekstra bonus på miljøside. Inntaket er etter de foreliggende planene nå blitt et vanlig bekkeinntak.

Samling av arbeidsstedene ved vestre – og østre Sandvikvatnet og Komagvatnet

Etter de nye planene blir arbeidsstedene for vestre- og østre Sandvikvatnet og Komagvatnet liggende så nær hverandre at det vil være nok med

en tilrigging i området ved utløpet av Vestre Sandvikvatnet som vil dekke samtlige arbeidssteder.

Fjordspennet over Gjervalen er erstattet av sjøkabel

Fjordspenn vil være den billigste løsningen for tilknytningen av Storåvatn til 132-kV ledningen på sørsida av Gjervalen. Tiltakshaver er imidlertid enig med de som i høringsrunden til den opprinnelige konsesjonssøknaden hevder at et fjordspenn markert med kraftige farger vil virke svært skjemmende på landskapsrommet i Gjervalen, og har derfor i de nye planene erstattet fjordspennet med sjøkabel, selv om det er en dyrere løsning.

VIRKNINGER FOR MILJØ, NATURRESSURSER OG SAMFUNN

Generelt

Fagundersøkelsene som er utført om naturmiljøet gir i en felles konklusjon for naturfagene en beskrivelse av utbyggingsområdet hvor dagens verdi og konsekvensene av en utbygging er beskrevet. SKS vurderer denne framstillingen å være generell og representativ for en samlet beskrivelse av konsekvensene. De viktigste vurderingene fra denne rapporten er:

- Området er i hovedsak utilgjengelig, lavproduktivt og lite brukt til primærnæringer bortsett fra en del beite.
- Det er ikke funnet enkeltområder som antas å ha spesielt høy verdi, og lokaliteter innen de enkelte fagfeltene som har lokal verdi, berøres ikke av utbyggingen.
- Områdets verdi som helhet er først og fremst knyttet til urørthet, og vurderingene som ble gjort i forbindelse med verneplanarbeidet for verneplan IV, ga som konklusjon at området som helhet har en klar verdi som urørt kystvassdragsområde. I og med at de aktuelle vassdragene likevel ikke kom med i verneplan IV, er det likevel rimelig å si at naturlandskapet her som helhet ikke kan karakteriseres å ha nasjonal verdi.
- Vurdert ut fra enkeltområder og enkeltfagfelt vil utbyggingen få liten negativ konsekvens. Det forutsettes da at det tas mest mulig hensyn til naturen under anleggsfasen og at det velges skånsomme løsninger for transport av anleggsmaskiner, anlegg av brygger samt lagring eller deponi av over-skuddsmasser.
- På landskapsnivå gjør verdien av området som en del av et større urørt naturområde at konsekvensen totalt sett kan betegnes som middels negativ. Det er ikke realiteten i hvert enkelt inngrep som fører til denne konklusjon, men at vassdragene endrer status fra uberørt til berørt i vassdragsutbyggingssammenheng.

Vassføringsforhold

De berørte elvene vil få redusert vassføring i varierende grad sammenlignet med naturlige forhold. Umiddelbart nedstrøms inntakene forutsettes elvene å bli tørrlagt, men etter hvert vil restfeltene gi bidrag til økende vassføring. Tabellen nedenfor viser hvilken gjennomsnittlig restvassføring som kan påregnes ved utløp i fjorden på de enkelte elvestrekningene sammenlignet med naturlig vassføring:

Storåga (Kjerringåga):	80 %
Sørfjordelva:	55 %
Vassvikelva:	16 %
Mangåga:	~ 0
Oldervikelva:	50 %
Sleåga:	85 %
Komagåga:	27 %
Sandvikelva:	35 %
Hyttelva:	60 %
Hundådalselva:	98 % (73 % ved utløp i Gjervalvatnet)

Dette er middelveier. Fra år til år og innenfor året vil det være avvik fra disse verdiene.

Virkningene for flom og erosjon, vannforsyning og grunnvann forventes å bli små eller ubetydelige.

Klima, is og vanntemperatur

Det forventes ingen store endringer i vanntemperatur og klima. Isen på magasinene får sprekkdannelse - til dels ganske kraftig på enkelte magasiner - samt en del overvannsinnsig. Ved lav vannstand vil det oppstå enkelte råker, særlig over tunnelåpningene. Elver, bekker og vatn som får redusert vassføring vil få noe lengre issesong og mer stabile isforhold.

Overflatevannet i Melfjorden blir saltere hele året og forøvrig kaldere i juli og august, men varmere om vinteren. Redusert ferskvannstilførsel vil redusere mulighetene for isdannelse i Melfjorden ytterligere, mens økt ferskvannstilførsel til Gjervalen vil gi mer is i fjorden med tradisjonelt overflateutslipp fra kraftverkene. Der som det blir dykket utslipp fra kraftverkene, vil imidlertid endringene fra dagens forhold bli små både for is- og klimaforholdene i Gjervalen og Sørfjorden.

Områder som får økt islegging, får noe mindre frostrøyk og opptil et par grader lavere lufttemperatur nær fjorden i stille, klart vær.

Landskap og friluftsliv

I hovedsak er det reguleringene og vassføringsreduksjonen i elvene som medfører de største inngrepene, i noen grad også tippene. Både landskapsverdier og brukskvaliteter i friluftssammenheng i området er knyttet til vatna og

vassdragene. Generelt er området lite brukt, blant annet på grunn av at det er få veier som fører inn i området. Det er derfor områdets uberørte karakter som del av et større urørt naturområde som framheves, og som i en større sammenheng kan karakteriseres som verdifull. Deler av området inngår i Direktoratet for naturforvaltning's oversikt over "Inngrepsfrie naturområde".

Magasinene blir stort sett etablert ved senking; oppdemmingene er beskjedne. Neddemming av arealer vil derfor skje i begrenset omfang, mens senkingen vil medføre tørrlagte strandsoner. Det vil bli tatt ut noe over 450.000 m³ sprengningsmasser på seks forskjellige steder. Massene forutsettes lagt i tipp ved tunnelpåhoggene eller tippet i fjorden.

Det forutsettes bygget veg til Smibelgvatnet fra Vårheim, for øvrig blir det lite vegbygging idet kraftstasjonene forutsettes å få adkomst sjøveien fra kaianlegg, mens arbeidene i fjellet i hovedsak blir utført veiløst ved hjelp av helikopter eller andre transportmidler. Det må føres fram permanent 22 kV kraftlinje til Smibelgvatnet og til pumpa ved Vakkerjordvatnet. Kraftstasjonene tilknyttet eksisterende nett via korte avgreninger.

Området er vurdert å ha middels til høy verdi i friluftslivssammenheng, og virkningene karakteriseres stort sett som middels negative i fagutredningen. I endringssøknaden er inngrepene i de viktigste områdene (Sleådalen, Kvannskardvatnet og Storåvatnet) betydelig redusert.

Fisk, vilt og jakt

Med unntak av Sleågaområdet har området en stor variasjon av biotyper fra sjø til høyfjell. Dyrelivet er jevnt over godt representert. Virkningene for vilt av en utbygging forventes imidlertid stort sett å bli små, og utøvelse av jakt vil ikke bli påvirket av utbyggingen.

For fisket vil reguleringen av Storåvatnet og fraføring av vann forringe produksjons- og oppvekstvilkårene lenger nede i vassdraget. Det er ikke påvist fisk i Storåvatnet eller i de andre vatna som inngår i Storåvatnutbyggingen. Disse vassdragene antas å ha liten verdi i fiskesammenheng. Smibelgvatnet er sannsynligvis også fisketomt. Det er i de lettere tilgjengelige delene av vassdragene, Kjerringåga og Sørfjordvatnet/Svartvatnet, at det drives noe fritidsfiske. Konsekvensene for fiskebestanden er vurdert å bli små, og det samme også når det gjelder utøvelsen av fisket.

Naturmiljøet

For geofaglige interesser er virkningene av tiltaket vurdert å være små. Hovedeffekten er som nevnt ovenfor knyttet til inngrep i et urørt område. Det mest interessante området for plantelivet i de aktuelle vassdragene er beitemarka nord for Vassvatnet gård. Dette området vil imidlertid ikke bli direkte påvirket av inngrepe-

ne. Der hvor inngrepene skjer, er de botaniske verdiene vurdert å være lave og konsekvensene tilsvarende små. Når det gjelder ferskvannsbio-logiske forhold, vil de sentrale vatna i utbyggin-gen kunne betraktes som marginale med hen-syn til produksjon av bunndyr, plankton og fisk, og utbyggingen vurderes derfor å ha små kon-sekvenser for de ferskvannsbio-logiske forholde-ne her. Svartvatnet i Sørfjordelva har et større potensiale enn de øvrige vatna i utbyggingsom-rådet. Konklusjonen fra undersøkelser og prø-vefiske er at innsjøen med dagens beskatning har svært god rekruttering, og et moderat tap av rekrutter vil neppe føre til behov for utsettinger dersom enkelte mindre tiltak for å sikre opp-vandringen i innløpsbakkene blir gjennomført.

De generelle vurderingene ovenfor er repre-sentative for naturmiljøet.

Kulturmiljø

Det er påvist 12 kulturmiljøer som direkte eller indirekte (visuelt) blir berørt av utbyggingspla-nene. Ni av disse er samiske kulturmiljøer. Det er enkelte spor og rester etter næringsvirksom-het så som brygger, kverner m.m. Kulturland-skapet og -miljøet vil bli negativt påvirket av re-guleringer og vassføringsreduksjoner i varierende grad. Påvirkningen generelt vil kunne karakteriseres som middels negativ.

For samiske kulturmiljøer ville påvirknin-gen også hatt stort negativt omfang, hovedsake-lig knyttet til reguleringer ved oppdemming slik de opprinnelige planene var. På bakgrunn av konklusjonene i de utredningene som nå er gjennomført, er det i endringsplanene tatt hen-syn til de viktigste innvendingene, og oppdem-ming av Nedre Kvannskardvatnet, Vakkerjord-vatnet og Storåvatnet er tatt ut av planene.

Næringsinteresser

Utbyggingen vil i svært liten grad berøre jord-eller skogbruksinteresser. Enkelte elvestrek-ninger vil imidlertid kunne miste noe av sin ver-di som sjølgjerde. Når det gjelder reindriften i området, uttalte den sakyndige i forbindelse med konsesjonssøknaden i 2002 at det ikke vil være mulig å gjennomføre en så pass stor regu-lering og utbygging uten at det vil føre til forstyr-relser og ulemper for reinen i anleggstida og merarbeid for reindrifsamene. Det må forven-tes tap i beiteland og enkelte hindringer i driv-ings- og trekkleier, blant annet ved oppsprek-king av isen på de regulerte vatna. I de nye pla-nene er det tatt hensyn til noen av de viktigste innvendingene bl.a. ved å ta størstedelen av Sleåдалen, inklusive kraftledning og pumpe-stasjon, ut av planene, legge overføringen fra Hytt-vatnet i tunnel og sløyfe oppdemmingen av Stor-åvatnet og Nedre Kvannskardvatnet.

Samfunnsmessige forhold

Investeringene vil bli ca. 580 mill. kr. Det meste forventes å bli levert av norske leverandører.

Bemanningen i anleggsfasen antas å bli ca. 150 mann i gjennomsnitt. Det er vurdert å ville ligge en rasjonaliseringsgevinst i å bygge anleggene etter hverandre med en viss overlapping. Samlet byggetid kan da bli ca. 4 år. Antall årsverk anslås til ca. 400. En del av bemanningen vil bli rekrut-tert lokalt. Det forventes ikke stort behov for lo-kal arbeidskraft etter at anlegget er ferdig og satt i drift, men siden AS Rødøy-Lurøy Kraftverk nå er et datterselskap i SKS-konsernet, vil det kunne være naturlig å legge driften av kraftver-kene dit.

En del permanent infrastruktur vil kunne nyttiggjøres av kommunene, turistnæringen el-ler andre private. Ved å strekke byggetiden som antydnet ovenfor vil det lokale/regionale nær-ingslivet bedre kunne tilpasse seg og utnytte anleggsinvesteringene. Hovedentreprisen for bygg- og anleggstekniske arbeider vil bli ca. 340 mill. kr. Mye av dette arbeidet vil bli satt bort til underentreprenører, og virksomheter fra dis-triktet vil kunne delta i konkurransen om disse oppgavene.

I anleggsperioden vil kommunene få noe høyere skatteinntekter, men totalvirkningen blir liten. Når anlegget kommer i drift, vil kom-munene få konsesjonsavgift, konsesjonskraft og skatteinntekter av anleggene. Disse ytelsene vil etter en overslagsmessig beregning tilsvare ca. 7 mill. kr pr. år.

Når det gjelder befolkningsutvikling og bo-ligbygging, sosiale og helsemessige forhold og lignende, forventes ingen konsekvenser av be-tydning.”

Høring og distriktsbehandling

Søknaden har vært kunngjort og sendt på høring på vanlig måte. I forbindelse med NVEs saksbehand-ling har det vært avholdt flere møter og befaringer i området med representanter for grunneiere og an-dre berørte interesser, Rødøy kommune, Lurøy kommune, Fylkesmannen i Nordland, Salten kraft-samband Produksjon AS og NVE. Sluttbefaring ble gjennomført 25. august 2006.

Vi har mottatt nedenfor angitte uttalelser til sa-ken. Vi har ikke referert de delene av uttalelsene som er en gjengivelse av faktiske opplysninger fra søknaden.

Rødøy kommune har i brev datert 12.05.2005 meddelt at kommunestyret i møte 30. juni fattet føl-gende enstemmige vedtak:

”Rødøy kommunestyre gir sin tilslutning til foreliggende planendringssøknad og anbefaler at SKS Produksjon innvilges konsesjon for ut-bygging av Smibelg og Storåvatn kraftverker, kfr. vedtak i 21/02.”

I saksfremlegget er det gitt et sammendrag av søk-naden. I tillegg er det gitt andre opplysninger og vurderinger som refereres her:

"Innledning

Spørsmålet om kraftutbygging i områdene mellom Melfjord-Gjervalen og på sørsiden av Gjervalen har vært utredet over lang tid. I perioden 1984-87 utredet SKS ulike utbyggingsalternativer og framla en planmelding for Sleåga kraftverk, som gjaldt området mellom Melfjorden-Gjervalen.

Vassdragene på sørsiden av Gjervalen er omtalt i Samla Plan for vassdrag (SP) og har vært utredet både som selvstendige, mindre prosjekter eller i ulike helhetsvariasjoner. Selve Gjervalvassdraget ble undergitt vassdragsvern i Verneplan IV (1991-92) og faller derfor bort fra mulige framtidige kraftutbyggingsprosjekter.

Hele dette fjellområdet er preget av mindre vassdrag / vatn og sterkt begrensede muligheter for større magasindannelser, og det er derfor en spesiell teknisk utfordring å planlegge slik at utbyggingen blir rasjonell og lønnsom.

Tidligere behandlinger

I forbindelse med behandlingen av Samla Plan vedtok kommunestyret i ksak 132/86 (møte 05.12.86) en uttalelse hvor det bl.a. heter:

"(Rødøy kommune).... vil på det sterkeste henstille til Nordland fylke om å frigi, for kraftutbygging (Sørfjorden, Gjervalen, Oldervik, Sleåga). Salten kraftsamband søker nå om konsesjon for utbygging av nevnte anlegg, noe Rødøy kommune er sterkt opptatt av."

I fsak 32/87 (møte 17.02.87) ble det knyttet følgende merknad til et skriv hvor SKS ga en statusredegjørelse for planleggingen av Sleåga-kraftverk:

"Rødøy formannskap har med tilfredshet notert den interesse og det engasjement a/c Salten Kraftsamband har vist i denne sak og kommunen ser fram til at den planlagte kraftutbygging kan realiseres snarest mulig."

SKS framla flere alternative løsninger, bl.a. med/uten utnyttelse av Gjervalvassdraget. I ksak 165/87 (møte den 22.12.87) ble det gitt uttalelse til de daværende planene for Sleåga kraftverk og uttalelsen vedlegges denne saken. Som det framgår hadde kommunestyret en positiv holdning til saken, men satte som betingelse at det ble gjort noe med vegspørsmålet (fastlandsforbindelse rundt Gjervalen).

I samband med de reviderte planene som ble framlagt i planmeldingen 1997-98 behandlet formannskapet i fsak 110/98 (møte 09.07.98) spørsmålet om konsekvensutredningsprogrammet iht. Plan- og bygningsloven VJI-a som var ute til høring. NVE fastsatte så endelig KU-program (KU=konsekvensutredning) i brev av

17. juni 1999, referert i kommunestyrets møte 30. juni s.å.

Samtidig som planmeldingen og KU-programmet var til høring søkte Rødøy kommune om prosjektmidler fra Nordland fylkeskommune for et eget næringsutviklingsprosjekt (NæRiKu) som hadde til formål å skape varige, næringsmessige ringvirkninger av kraftverkene.

Den ferdige konsesjonssøknaden forelå i mai/ juni 2002 og ble behandlet av Rødøy kommunestyre i september samme år, kfr ksak 41/2002 med følgende enstemmige vedtak:

1. Rødøy kommunestyre gir sin tilslutning til den foreliggende konsesjonssøknad og anbefaler hovedalternativet gjennomført.
2. Avgjørende for saken er de plussverdier dette prosjektet skaper for lokalsamfunnet og at utbyggingen skjer uten konflikt med eller forringelse av andre viktige, lokale samsfunnsinteresser.

Etter denne tid med sentral høringsrunde lå saken til bearbeiding hos SKS, som altså valgte å gjøre en del tekniske endringer i planene som i sin tur krevde planendring. I denne tiden gjorde også arbeidet med Verneplan for vassdrag at saken ble forsinket.

Det vises for øvrig til at formannskap og kommunestyre er holdt løpende orientert om framdriften og valget av nye tekniske løsninger. (...)

NæRiKu-prosjektet

NæRiKu (næringsretta ringvirkninger av kraftutbygging) er et prosjekt igangsatt av Rødøy kommune i et samarbeid med Nordland fylkeskommune og SKS (Salten Kraftsamband). Prosjektets mål er å utnytte de muligheter kraftutbyggingen gir for å skape varige ringvirkninger i form av arbeidsplasser og virksomhet i lokalsamfunnet. Det er nedsatt en egen styringsgruppe som skal lede arbeidet og det er engasjert eget prosjektsekretariat gjennom SNU/RU på Mo.

Prosjektet ble oppstartet i 1998, men har avvirket konsesjonssøknaden før prosjektet kan komme ordentlig i gang. Kommunen har som mål at en allerede før utbyggingen starter har konkrete næringsetableringer som kan utnytte kraft eller andre råstoffer lokalt.

Vurderinger

Den foreliggende planendringssøknad bygger på konsesjonssøknaden fra 2002. Rødøy kommune har alltid uttrykt en positiv grunnholdning til SKS sine planer om kraftutbygging i disse to områdene. Jeg viser således til tidligere kommunale vedtak.

I og med at denne planendringssøknaden bygger på tidligere prosjekt så er det naturlig å anbefale at Rødøy kommunestyre gir en klar uttalelse med anbefaling. Spørsmål som har med

gjennomføring av prosjektene etc. ligger utenfor denne saken å behandle.”

Lurøy kommune har i brev datert 23.09.2005 meddelt at kommunestyret i møte 21. september fattet følgende vedtak:

”Lurøy kommune vil ikke gi sin tilslutning til utbygging av Kvannskarvatnet som del av Smibelg/Storåga kraftverk. Ut fra den massive motstanden i lokalbefolkningen, samt store ødeleggende konsekvenser for elvene Storåga/Kjerringåga, vil fordelene på langt nær oppveie for ulemperne.”

Fra saksutredningen refereres fra avsnittet ”Konklusjon og vurderinger”

”Konklusjon og vurderinger

Den foreliggende planendringssøknad bygger i all hovedsak på konsesjonssøknaden fra 2002. Både gjennom denne behandling i kommunestyret i 2002 og tidligere behandling i 1986, har kommunen uttrykt en positiv holdning til en utnyttning av vannkraftpotensialet innen denne del av Lurøy. Viser her til disse to behandlinger, hvorav den første ble vedtatt uten forbehold eller reservasjoner.

Totalt er konsekvensene ved en utbygging som omsøkt, moderate og mindre omfattende enn de fleste utbyggingsalternativene skissert i Samlet Plan. Ikke minst gjelder dette forslaget om en egen kraftutbygging i Lurøy med kraftstasjon i Vassvatnet og Aasvika i tråd med disse planene. De eldste planene her gir anvisninger på en årlig produksjon for disse to kraftverk på kun 29 GWh, hvorav Vassvatnet kraftverk skulle utnytte fallet mellom Kvannskardvatn og Vassvatnet. Det er det samme utbyggingspotensiale som nå overføres til Smibelgutbyggingen. Kvannskardvatnet skulle da reguleres med 20 meter og vannet føres i en frittliggende rørgate på 1400 meter til kraftstasjonen i Vassvatnet. Videre skulle Vassvatnet senkes med 1 meter fra naturlig vannstand. Dette ville resultere i at vannføringa i Kjerringåga bare ville bli på ca. 26 % av dagens.

Selv om kraftutbyggerne i dag tar mer hensyn til natur og naturmiljø m.m., er det liten tvil om at det ville forårsake vesentlige større konsekvenser med en ”egen” Lurøyutbygging i tråd med forslagene i Samlet Plan enn hva tilfellet er med Smibelgutbyggingsplanene av 2002 og langt mindre enn denne igjen ved den utbygging som nå foreslås.

Enhver kraftutbygging har i seg fordeler og ulemper, av større og mindre karakter. Det er disse konsekvenser som en gjennom forsvarlig planlegging, utredninger og aktiv medvirkning, skal sikre at blir tilstrekkelig belyst gjennom saksbehandlingen. En vil da gjennom et forsvarlig utredningsarbeide, sikre det nødvendige beslutningsunderlag. Dermed vil et vedtak pri-

mært bli tatt på bakgrunn av tilgjengelig og tilstrekkelig faktainformasjon. I dette tilfellet, vil utredningene fra behandlingen for to år siden med tillegg av de foretatte tilleggsutredninger, være en faglig vurdering av de konsekvenser en vil måtte vurdere å ta hensyn til ved utbyggingen. Saksbehandler er av den formening at utredningene er tilstrekkelig for å kunne vurdere utbyggingssaken og er i tråd med en vurdering fra NVE. Lokalutvalget burde ha kommet med disse nye utredningsønsker langt tidligere, om disse skulle blitt vurdert gjennomført.

Utbygger har tatt hensyn til de fleste motforestillinger som ble meldt ved forrige gangs behandling i sin endring av utbyggingen når det gjelder området Kvannskaret. Praktisk talt alle tekniske inngrep er flyttet fra dette området og gjenværende konsekvens er nå hovedsakelig knyttet til bortfall av vann til Storåga. Det vil fortsatt være inngrep som en del av kommunens innbyggere har motforestillinger mot. Selve Kvannskarvatnet vil bli nedtappet i perioder med inntil 2 meter, noe som vil kunne få konsekvenser for fiskebestanden i vatnet. Tilrenningen til Vassvatnet vil bli noe redusert, kanskje med rundt 1/5 del, noe som av fagfolk er vurdert å ha ubetydelig konsekvens. Kjerringåga vil få noe redusert vannføring, i gjennomsnitt vil vannføringen her bli redusert med ca. 20 %. Tørrelgging av Storåga, redusert vannføring i nedre del, vil kunne føre til reduksjon på 10-20 % i rekruttering av ørret i Vassvatnet. En slik reduksjon vil imidlertid ha små konsekvenser, da vannet har en ganske tett ørretbestand med mange andre muligheter til rekruttering. En tørrelgging av elveløpet mellom Kvannskarvatnet og Vassvatnet, vil kunne endre vegetasjonen langs elveløpet.

Det legges opp til en oppgradering av overføringslinjenettet mellom Eidhaugen via Gjervalen og inn til sentralnettet i Melfjordbotten, ei kraftlinje som også er ment benyttet for å overføre krafta fra en eventuell vindmøllepark på Sleneset. En slik samhandling med planene for Smibelg og Storåvatn vannkraftverk og Sleneset vindkraftverk, vil virke gunstig på flere måter. Her vil også en kraftutbygging for Stelåga vannkraftverk i Melfjordbotn, som Rødøy-Lurøy kraftverk vurderer å søke på, kunne få sin nettilknytning.

En utbygging av denne størrelse vil måtte ha noen konsekvenser, men disse må i det alt vesentlige vurderes å være små totalt sett. En er kjent med den lokale motstand som finnes i Aldersundet til utbygging av Kvannskaret som omsøkt, men ut fra en helhetsvurdering gis denne ikke nødvendig vekt for å gå mot de foreslåtte utbyggingsplanene. Ikke minst gjelder det at bortfall av Kvannskaret i sammenheng med utbygging, kan velte hele vannkraftutbyggingen i tilknytning til Smibelg kraftverk eller forårsake betydelige forsinkelser ved en eventuell utbygging på Rødøysiden.

Med utgangspunkt i forannevnte og sett ut fra den klare positive holdning som er utvist fra Lurøy og Rødøy kommunestyre til SKS sine planer om vannkraftutbygging gjennom tidligere behandlinger hvor konsekvensene var betydelig større enn hva som nå foreslås, finner derfor saksbehandler å kunne anbefale utbyggingen av Smibelg kraftverk som omsøkt hvor Kvannskaret inngår som en del av Smibelgutbyggingen.”

Nordland fylkeskommune v/ fylkesrådet fattet følgende vedtak i møte den 10.10.2005:

”Fylkestinget viser til tidligere uttalelse (FT-sak 91-2002), og anbefaler at det gis konsesjon for bygging av Smibelg og Storåvatn kraftverker med reguleringer og overføringer som beskrevet i søknaden.

Fra saksutredningen i forbindelse med behandlingen i fylkesrådet den 10.10.2005 refereres avsnittene ”Problemstilling”, ”Konsekvenser ”og ”Oppsummering”:

”Problemstilling

Utbyggingen det søkes om er mye det samme som Fylkestinget i 2002 anbefalte at det ble gitt konsesjon til. I ettertid har utbygger forbedret prosjektet noe, både i forhold til økonomi, kraftproduksjon og noen innvendinger som kom inn ved forrige høringsrunde. Undersøkelsesplikten (jf. kulturminnelovens § 9), når det gjelder ikke-samiske kulturminner, vurderes som oppfylt i og med at områder med stort kulturminnepotensiale er tatt ut av planen, slik det fremgår av konsesjonssøknadens s. 19-20.

Rødøy kommune behandlet saken i kommunestyret den 30. juni 2005. Uttalelsen lyder: ”Rødøy kommunestyre gir sin tilslutning til den foreliggende planendringssøknad og anbefaler at SKS Produksjon innvilges konsesjon for utbygging av Smibelg og Storvatn kraftverker, krf. vedtak i 2002.”

Lurøy kommune skal behandle saken i kommunestyret den 21. september. Uttalelsen etter sendes saken. Den 30. august er det planlagt folkemøte og den 14. september behandling i formannskapet.

Konsekvenser

Ved behandling av søknaden i 2002 ble konsekvensene ansett for å være små til ubetydelige, mest på grunn av at området er lavproduktivt med få brukerinteresser. De største negative konsekvensene ble da regnet for å være reduksjon av inngrepsfrie områder, beitebruk for sau, reindrift og muligens bevaring av kulturminner.

Oppsummering

Konsesjonssøknad for bygging av Smibelg og Storåvatn kraftverker ble behandlet i Fylkestin-

get i 2002. Fylkestinget ga da anbefaling om at det ble gitt konsesjon. Ellers ble det forutsatt at undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 oppfylles og at det tas hensyn til reindriftsutøvelsen i anleggsfasen. I ettertid har utbygger forbedret prosjektet noe, både i forhold til økonomi, kraftproduksjon og noen innvendinger som kom inn ved forrige høringsrunde. Undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 anses nå for oppfylt, da områder med stort kulturminnepotensiale er tatt ut av planen. Rødøy kommune anbefaler at det gis konsesjon.”

Fylkesmannen i Nordland har i brev datert 05.10.05 kommet med følgende uttalelse

” (...)

Konsekvensar av utbygginga

Denne kraftutbygginga er i våre dagar ei svært utypisk utbygging. Ho fører til svært store inngrep, men ho gjev også mykje energi. Dei nye planane fører ikkje til særleg mindre inngrep totalt, men inngrepa kjem i antatt mindre konfliktfylte områder. Vi tek utgangspunkt i brevet vårt av 4.11.2002 til førre konsesjonssøknad.

Ferskvassbiologi – fisk

Ein stor svakheit i førre KU var at det ikkje var gjennomført prøvefiske eller andre ferskvassbiologiske undersøkingar i påverka innsjøar og elver. Det er no gjort prøvefiske (Nordnorske ferskvannsbiolegar 2004, rapport 2004-6 og 2004-9) i Kjerringåga, Vassvatn, Svartvatn, Sørfjordvatn, Nedre Kvannskardvatn og i Oldervik-elva. Dette gjev oss eit betydeleg betre grunnlag for å vurdere konsekvensane for fisk.

Kjerringåga, Vassvatnet og Nedre Kvannskarvatnet

Kjerringåga blir vurdert til ikkje å ha ei eigne stammer av laks og sjøaure. Det betyr ikkje at det ikkje går fisk opp i elva, men at gyte- og oppvekstmulegheitane er for dårlege til at elva har eigne stammer av anadrom fisk. Undersøkingane har vist at den lakseførande strekninga i tillegg til å vere kort, også har små areal egna som gyte- og oppvekstområder. Vassvatnet vil få 10-20 % reduksjon i rekrutteringa av aure. Det blir foreslått å tynne ut røyebestanden i vatnet for å kompensere for redusert rekruttering av aure – mindre røyebestand vil gje betra overleving for småaure i strandsona. Effektane av mindre gjennomstrauming i Vassvatnet er ikkje vurdert. Nedre Kvannskarvatn er ikkje prøvefiska med garn. Aktuelle gyteområder og deler av strandsona er elfiska. Vatnet har fin fisk i dag, men det har svært dårleg rekruttering. Gytemulegheitane er avgrensa til utløpselva, innløpselva frå Midtre Kvannskarvatn og muligens gruntområder langs land. Tørrlegging av gruntområda store deler av sommaren vil vere svært negativt

både for produksjon og for mulegheit til gyting om hausten.

Svartvatnet og Sørfjordvatnet

Hovudinnløpselva i Svartvatnet vil få sterkt redusert vassføring. Dette er også den viktigaste gyteelva per i dag. Prøvefiske i Svartvatnet viste at vatnet har ein tett bestand av aure. Ved å gjennomføre ein del mindre tiltak i hovudinnløpselva meiner ein Svartvatnet vil ha tilstrekkeleg rekruttering også etter ei utbygging.

I Sørfjordvatnet reknar ein ikkje med at redusert vassføring i hovudinnløpselva vil få spesiell betyding. Det meste av gytinga skjer i ein innløpsbekk i sørvest. Vatnet er i dag på grensa til å vere overbefolka så ein liten reduksjon i gyte- og oppvekstareal reknar ein ikkje med vil vere negativ for fiskebestanden i dette vatnet.

Oldervikelva

Oldervikelva kjem frå Storåvatnet. Regulering og overføring av Storåvatnet til Gjervalen vil gje betydeleg reduksjon i vassføringa i denne elva. I følgje undersøkinga som er gjort har Oldervikelva svært avgrensa potensiale for laks og sjøaure og ein meiner elva truleg har for liten produksjon til at ein kan definere ei eiga stamme av sjøaure i elva.

Oppsummering av dei nye undersøkingane

Ein reknar det ikkje lenger som sannsynleg at Sørfjordelva og Kjerringåga har eigne stammer av laks eller sjøaure. For Oldervikelva er det framleis vanskeleg å gje ei sikker vurdering. Utbygginga er framleis planlagt utan minstevassføringar. Sjølv om dette vil vere negativt for fisk i dei påverka vassdraga, vil ikkje lenger sjølvstendige stammer av laks eller sjøaure bli utrydda, kanskje med unntak av Oldervikelva. Utbygginga vil likevel vere negativt for fiske etter laks og sjøaure. Dette kjem vi tilbake til under konsekvensar for friluftsliv.

Nedre Kvannskarvatn har marginale forhold for aure. Det produserer i dag lite, men fin fisk. Sjølv ei lita regulering av vatnet og stenging av utløpselva vil vere negativt, kanskje heilt øydeleggande for både produksjon i vatnet og gyttemulegheitene i bekkane rundt vatnet. Dei andre vatna og elvene som blir påverka av utbygginga er vurdert til å vere marginale for fisk og er ikkje undersøkt nærmare.

Andre forhold for fisk

Både utløpet frå Smibelg og Storåvatn kraftverk vil ha utløp i dagen. Dette kan føre til at fisk kan bli ståande i utløpa frå kraftstasjonane og dermed kome seinare inn til elvene i Gjervalen enn tidlegare. Dette kan vere eit særleg stort problem for Gjervalelva som er den einaste elva i fjorden med ei sjølvstendig sjøaurestamme og ein betydeleg oppgang av laks.

Biologisk mangfald

Denne utbygginga berører store områder. Desse områda er prega av fattige, harde bergartar, lite lausmassar og sparsam, fattig vegetasjon. Undersøkingane på fagtema botanikk og vilt er til dels gamle, og dei ber meir preg av å vere raske befaringar enn grundige undersøkingar. Områda på nordsida av Gjervalen har det eldste faktagrunnlaget. Områda rundt Storåvatnet og Sleåvatnet vart befart ein dag i 1987 eller 1988 av folk frå Tromsø museum. Dei andre områda som blir berørt av Storåvatnutbygginga er aldri undersøkt nærmare. Områda på sørsida av Gjervalen vart befart i 1997 av NINA. Også her var det snakk om ein dags helikopterbefaring. Dei vidare vurderingane er gjort på bakgrunn av berggrunnskart, generell biologisk erfaring m.m.

For fugl og pattedyr er også "undersøkingane" basert på ein dags helikopterbefaring av områda sør for Gjervalen i 1997. I tillegg har NINA gått gjennom kjent litteratur frå området (Samla Plan rapportar med meir) og gjort intervju med ressurspersonar i området. Sjølv om det er eit fattig område er vi litt forundra over at det ikkje er gjort litt grundigare undersøkingar i samband med ei så omfattande utbygging. Vi tenker spesielt på at mange av vatna og elvene ikkje ein gong er oppsøkt i felt av biologar. Vi har vurdert undersøkingane og vel under tvil å akseptere dei som grunnlag for konsesjonssøknaden.

Konkrete førekomstar som blir negativt påverka

Det er skildra nokre få lokalitetar som har verdi i utbyggingsområdet.

1. Det er eit rikt område rundt Storåvatnet. Dette blir ikkje påverka av utbyggingsplanane.
2. Dei lågareliggande vatna som Vassvatnet og Svartvatnet kan bli negativt påverka som følge av mindre gjennomstrauming. Dette kan vere negativt for våtmarksfugl knytta til vatna.
3. Mellom Nedre Kvannskarvatnet og Vassvatnet er det skildra ei verdifull naturbeitemark. Denne har fått B-verdi i ei kartlegging av kulturlandskap utført av Planteforsk Kvithammar sommaren 2005. NINA (1997) meiner utbygginga ikkje vil ha konsekvensar for naturbeitemarka. Frå lokalt hald er det peika på at Storåga både fungerer som naturleg gjerde og som vasskjelde for dyr som beiter i området. I tørre perioder vil Storåga vere meir eller mindre tørrlagt etter ei utbygging. Det er nettopp i desse tørre periodene Storåga per i dag er einaste vasskjelde for beitedyr i området. Indirekte vil dermed tørrlegging av Storåga påverke naturbeitemarka, fordi det blir vanskelegare å ha beitedyr i området, dersom dei ikkje har drikkevatt i tørre perioder. Beitedyr er naudsynt

for å oppretthalde verdiane i naturbeitemarka.

Bortsett frå for overføring av Nedre Kvannskarvatn er det ikkje påvist negative konsekvensar for truga eller sårbare naturtyper og arter. Vi må presisere at dei enkle undersøkingane som ligg til grunn for søknaden gjev dårleg grunnlag for å vurdere konsekvensane på arts- og naturtype-nivå.

Friluftsliv

Konsekvensane for friluftsliv er vurdert i to rapportar – ein frå KOMMIT i 1987 og ein frå NIVA i 1997. NIVA gjev både området nord og sør for Gjervalen høg heilskapsverdi for friluftslivet. Dei vurderer konsekvensane til å vere middels negative. KOMMIT har vurdert områda på nordsida av Gjervalen. Alle områda bortsett frå det rundt Storåvatnet vurderer dei til å ha middels verdi og ei utbygging vil ha middels negative konsekvensar. Området rundt Storåvatnet får og middels verdi, men her vurderer dei konsekvensane til å vere store negative ved ei utbygging.

Det er inngrep i heilt urørte områder, usikker is for ferdsel om vinteren og reduserte fiske-mulegheiter som utgjer dei største negative konsekvensane for friluftsliv.

- Området Kvannskarvatna – Vassvatnet. Dette området får betydeleg mindre inngrep enn i opphavleg plan. Det er no ei liten reguleringszone og redusert vassføring i Storåga som blir dei synlege inngrepa – kraftlinje, demning og anleggsområde er ikkje lenger aktuelt i området. Dette er lokalt eit svært viktig område i Lurøy kommune. Dei nye planane har sannsynlegvis middels negative konsekvensar for friluftsliv i området.
- Uavhengig av om Kjerringåga, Sørfjordelva og Oldervikelva har sjølvstendige stammer av laks eller sjøaure, blir det likevel fiska ein god del der, særleg i Kjerringåga. Til dels sterkt redusert vassføring vil gjere det vanskelegare for fisk å vandre opp i elvene, og det vil sannsynlegvis bli vanskelegare å få fisk her. I konsesjonssøknaden er ikkje reduserte fiskemulegheiter vurdert, men dette er klart negativt for friluftslivet i området.
- Dei største negative konsekvensane for friluftslivet kjem på grunn av at utbygginga vil gje nye, store inngrep i heilt urørte områder. Vi vil få tørrlagte elver, store reguleringssoner, fleire steintipper, kaianlegg og kraftlinjer i området. Området som heilheit er forholdsviss lite bruka, men konsekvensane er likevel betydelege. Vi er samde i konsekvensvurderingane i dei to utredningane.

Landskap og inngrepsfrie naturområder (INON)

Det er for landskap og INON at dei største negative konsekvensane av ei utbygging kjem. I høve til førre søknad er ein del inngrep no fjerna. Dette gjeld:

- Luftspenn over Gjervalen frå Storåvatn kraftverk. Dette er erstatta med sjøkabel.
- Kraftlinje opp Sleådalen, pumpestasjon i Sleådalen og regulering av Sleåvatnet. Dette er ikkje lenger aktuelt. Det vil no kun vere bekkeinntak øvst i Sleådalen.
- Kraftlinje, pumpestasjon og reguleringsmagasin ved Kvannskarvatnet er ikkje lenger med i planane.
- Storåvatnet skal kun senkast. Det vil dessutan vere eit uttak frå vatnet, mot både inntaks- og uttakspunkt i dei opphavlege planane.

Dei nye planane konsentrerer i større grad inngrepa. Dei største nye inngrepa i ny plan er pumpestasjon, regulering og kraftledning opp til Vakkerjordvatna og kraftledning og anleggsveg opp til Smibelgvatnet for Smibelg kraftverk. For Storåvatn kraftverk vil Vestre Sandviksvatn bli regulert med 33 meter. I tillegg ønsker ein å overføre Hundåga frå Gjervalvassdraget til Storåvatnet. Dette vil i så fall påverke eit verna vassdrag.

Dei negative konsekvensane for landskapet vil vere mindre totalt sett enn dei var i opphavleg plan. Særleg fjerning av pumpestasjonane i Sleådalen og ved Kvannskarvatnet med tilhøyrande kraftledningar og reguleringar og fjordspennet over Gjervalen er positivt. For dei andre vatna og elvene i området er det fyrst og fremst snakk om mindre endringar. Vatna vil framleis bli regulert og elver vil bli tørrlagt i det som i dag er eit heilt urørt kystlandskap. Vi meiner framleis utbygginga vil ha store negative konsekvensar for landskapet i dette området.

Inngrepsfrie naturområder i Noreg (INON)

Det har i mange år vore eit miljøpolitisk mål å sikre store, samanhengande naturområder utan tekniske inngrep. Dette går mellom anna fram av St.meld. nr. 29 (1996-97) Regional planlegging og miljøpolitikk, St.meld. nr. 58 (1996-97) Miljøvernpolitikk for en berekraftig utvikling, i St.meld. nr. 37 (2000-2001) Om vasskrafta og kraftbalansen, og i Sem-erklæringa til den no avgåtte regjeringa. I Stortinget si handsaming av stortingsmelding nr. 37 (2000-2001) seier komiteen mellom anna følgjande:

”Komiteens flertall mener potensialet i framtidige utbyggingar kombinert med den økte verdien av å sikre de gjenværende naturområdene gjør at epoken med store vannkraftutbygginger er over. Flertallet mener hensynet til kommende generasjoners na-

turopplevelser tilsier en restriktiv holdning til vidare vassdragsutbygging, og at vi lar de aller fleste vassdrag som står igjen forbli urørt”.

Dette er klare føringar vi må forhalde oss til og som også har vore kjent for utbyggar gjennom heile planleggingsprosessen. Den nye regjeringa vidarefører også dette i plattformen dei har lagt gjennom Soria Moria forhandlingane. Dei seier m.a. i si erklæring:

”Hensynet til kommende generasjoners naturopplevelser tilsier en restriktiv holdning til vidare vassdragsutbygging, og at vi lar de aller fleste vassdrag som står igjen forbli urørte.”

Tekniske inngrep har redusert arealet og antalet villmarksprega områder (>5 km frå tyngre tekniske inngrep) i Noreg dei siste 100 åra. I perioden 1988 – 2003 mista Nordland 701 km² villmarksprega områder, meir enn noko anna fylke i Noreg. I same periode mista Nordland 978 km² inngrepsfrie naturområder (> 1 km frå tyngre tekniske inngrep), også dette meir enn noko anna fylke i Noreg.

I utbyggingsområdet er INON i dag redusert betydeleg på grunn av fleire kraftledningar som er lagt gjennom eller nær området. Dette gjeld kraftlinja på nordsida av Melfjorden, kraftlinja på sørsida av Gjervalen inn Gjervalvassdraget og kraftlinja på sørsida av Melfjorden. Den siste kraftlinja er ikkje registrert som inngrep i den nasjonale oversikta over INON. Vi har imidlertid vald å ta omsyn til denne kraftlinja. I våre INON-utrekningar er derfor INON-grunnlaget korrigert for denne eksisterande kraftlinja.

Reduksjon av INON ved ei muleg utbygging vil vere på 71 km². Dette vil vere 15,2 % av alt INON-areal i Rødøy og Lurøy kommuner. Utbygginga påverkar ikkje villmarksprega områder. Ein reduksjon på 71 km² utgjer 7,2 % av total reduksjon av INON i Nordland i perioden 1988 – 2003.

Denne store reduksjonen i INON er eit bilete på kor store inngrep vi får i heilt urørte områder. Det er inngrepa i dette urørte fjordlandskapet vi meiner er dei mest negative konsekvensane av utbygginga.

Marine områder / Marin verneplan

I 2002 var Melfjorden med i marin verneplan. Melfjorden er no tatt ut og kun Nordfjorden er framleis med i marin verneplan. Overføring av vatn frå Melfjorden til Gjervalen vil derfor ikkje påverke verneplan for marine områder.

NINA ved Hartvig Christie har vurdert konsekvensane for marine ressursar i 2004. Hovudkonklusjonane frå NINA er at overføringane i utbyggingsplanane ikkje har konsekvensar for viktige gyte- og oppvekstområder for fisk, for lokalt sjøfiske og for eksisterande oppdrettsan-

legg i Sørfjorden. Planane vil ha små negative konsekvensar for øvrige marine organismar.

Ein reknar med at særleg vatn frå Storåvatn kraftverk vil gje noko meir isdanning innerst i Gjervalen om vinteren, men dette vil ikkje gje vesentlege negative effektar for fisk og andre saltvassorganismar. NINA meiner også at utøvinga av fiske ikkje vil bli betydeleg berørt. Ei utbygging av Storåvatn og Smibelg kraftverk vil dermed ha forholdsvis små konsekvensar for marine ressursar og vil ikkje kome i konflikt med statlege, marine verneplanar.

Konflikt med vassdrag verna mot kraftutbygging

Utbyggar ønsker å overføre Hundåga til Storåvatnet. Hundåga er i dag ein del av Gjervalvassdraget som er varig verna mot vasskraftutbygging gjennom verneplan IV. I vernevedtaket er det opna opp for å vurdere overføring av dei øvre felta ved ei eventuell utbygging av Sleåga. Slik sett er det i ikkje automatisk vern av Hundåga. Konsekvensane av ei overføring vil fyrst og fremst vere negative i Hundådalen. Vi er likevel negative til å overføre Hundåga til Storåvatnet. Denne utbygginga vil gje så massiv påverknad av området under eit, at verdien av dei urørte restområda aukar. Gjervalvassdraget vil miste noko av referanseverdien sin dersom vi tillet ei overføring av deler av nedslagsfeltet til Storåvatnet. Ei slik overføring vil vere ei direkte utholing av vassdragsvernet.

Avbøtande tiltak og justering av planane – forslag frå Fylkesmannen

- Ingen overføring av vatn frå Gjervalelva sitt nedslagsfelt til Storåvatnet. Gjervalelva er verna mot vasskraftutbygging, og verdien av dette nedslagsfeltet som referansevassdrag vil auke dersom dei andre elvene i området blir bygd ut.
- I Oldervikelva er det foreslått å bygge ”Syvde-tersklar” for å kompensere for redusert vassføring i elva. Syvde-tersklar kan til ein viss grad gjere produksjonsforholda i Oldervikelva betre. Minstevassføring frå Storåvatnet vil og redusere konsekvensane i Oldervikelva, men det er ifølgje utbyggar ikkje aktuelt, i og med at Storåvatnet kun skal senkast.
- I Nedre Kvannskarvatn kan ein redusere konsekvensane av regulering og overføring ved å ikkje tillate nedtapping etter at isen går om våren fram til gytetida er over i slutten av oktober. I tørre perioder bør ikkje vatn overførast til Smibelg kraftverk i det heile. Dette vil ha ei rekke avbøtande konsekvensar:
 - Gruntområda i vatnet vil ikkje bli øydelagt og dermed framleis vere viktige for produksjonen i vatnet.
 - Det vil vere muleg for fisk å gå opp i gytebekkane om hausten.

- Det vil vere større restvassføring i Storåga. Dette vil gjere konsekvensane for friluftsliv og for naturbeitemarka ved Vassvatnet mindre negative.
- Ved å stoppe overføringa frå Nedre Kvannskarvatn i tørre perioder, vil beitedyr ha tilgang på vatn. Det er avgjerande at dyra har tilgang på vatn i tørre perioder for å oppretthalde beitemarka. I dag er det Storåga som er vasskjelde i desse periodene. I våte perioder er det nok vasstilgang andre stader.
- Auka totalvassføring i Storåga vil gje betre forhold for oppgang av fisk i Kjerringåga. Dette vil kunne redusere dei negative konsekvensane for laks- og sjøaurefiskarane.
- Innløpselva frå Smibelgvatnet i Svartvatnet må justerast slik at det framleis blir muleg for fisk å vandre opp. Også ein anna bekk bør utformast slik at fisk klarer å gå opp for å gyte. Forslaga er detaljert skildra i rapport 2004-6 frå Nordnorske ferskvannsbioologer.
- Neddykking av utløpa frå kraftstasjonane vil redusere feilvandring av anadrom fisk på veg inn til Gjervalelva.
- Inngrep i desse urørte områda har middels til store negative konsekvensar for friluftsliv.
- Varig, redusert vassføring i det verna vassdraget Gjervalelva.
- For flora og fauna, (biologisk mangfald), er det påvist få verdifulle lokalitetar i området. Også her er det områda ved Nedre Kvannskarvatn som har dei største verdiane. Naturbeitemarka mellom Nedre Kvannskarvatn og Vassvatnet blir indirekte negativt påverka av utbygginga. Ei medverkande årsak til at så få verdifulle lokalitetar er påvist kan vere at det er svært enkle undersøkingar som ligg til grunn for søknaden.
- Utbygginga har stort sett små negative konsekvensar for fisk og ferskvassorganismar. Størst negative konsekvensar er knytta til regulering og overføring av Nedre Kvannskarvatn.
- Utbyggingsplanane har små negative konsekvensar for marine ressursar.

Det er som vist til tidlegare, klare politiske føringer på at ein ønsker å verne dei fleste av dei resterande, urørte vassdraga i Noreg (m.a. St.meld. nr. 37 (2000-2001) og sist i Soria Moria erklæringa til den nye regjeringa). Det er vanskeleg å sjå at denne utbygginga er i tråd med dette klart uttrykte politiske målet. På den andre sida syner formuleringa i verneplan 4 for vassdrag, der det blir opna for muleg overføring av deler av nedslagsfeltet til Gjervalelva, at Stortinget den gongen gjorde ei klar vurdering i høve til kraftutbygging i området. Saka har også fleire andre motsettande interesser og ho byr på vanskelege avvegingar mellom viktige samfunnsinteresser.

Andre samfunnsmessige forhold

Mange kommunar i Nordland slit med dårleg økonomi. Av dei to kommunane i dette prosjektet har særleg Rødøy ein vanskeleg økonomisk situasjon. Dei har også problem med etablering av nye arbeidsplassar. Noko høgare skatteinntekter i anleggsperioden, konsesjonsavgift og skatteinntekt av anlegga (ca. 4-5 mill. kr per år) vil gje kommunane større økonomisk spelerom. Både i anleggs- og driftsfase vil det vere knytta nye arbeidsplassar til anlegga.

Energiproduksjon i regional samanheng

I Rødøy og Lurøy er det fleire større og mindre planer for utbygging av vass- og vindkraft. Fylkesmannen meiner det er viktig å sjå desse planane i samanheng. Det er i dag planer for fleire småkraftverk i Smibelg / Storåvatnområdet som er i direkte konkurranse med planane til SKS. Vidare er det planar for utbygging av fleire av elvene på nordsida av Melfjorden, mellom anna fossen i Nattmoråga. På Sleneset er det store planar for utbygging av vindkraft.

Konklusjon

Dei negative konsekvensane av utbygginga kan stort sett oppsummerast slik:

- Utbyggingsplanane vil gje store, nye inngrep i heilt urørte områder. Slike store, urørte områder er verdifulle i seg sjølv uansett kor dei ligg. Dei klart største negative konsekvensane av utbygginga knytter seg til dette – inngrep i eit stort, urørt område. Dette har store negative konsekvensar for landskap.

- I området er det konkurrerende planer om utbygging av mindre kraftverk.
- Kraftutbygging i området vil bidra til betra ressursgrunnlag i næringssvake kommuner.
- Det er store planer om andre vind- og vasskraftutbyggingar på Sleneset og på nordsida av Melfjorden, som kan vise seg å ha større konsekvensar for friluftsliv, biologisk mangfald og landskap enn det desse planane har.

Sjølv om oppgåva vår strengt tatt er å vurdere denne kraftutbygginga isolert, er det vanskeleg å ikkje sjå på planane i ein større, regional samanheng. Ut frå kunnskapen vi sit inne med har planane for Storåvatn og Smibelg mindre negative konsekvensar enn ein del av dei andre planane for kraftutbygging i området.

Under tvil vil vi ikkje gå mot ei utbygging av Storåvatn og Smibelg kraftverk

Forslaga vi har til avbøtande tiltak må påleggast utbyggar dersom det blir gjeve konsesjon til bygging av Smibelg og Storåvatn kraftverk. Vi

legg då særleg vekt på dei biotopjusterande tiltaka som er foreslått i elvene og på forslaget til manøvreringsreglement for Nedre Kvannskarvatn.

Vi føreset og at det ikkje blir gjeve løyve til å overføre deler av Gjervalvassdraget til Storåvatnet.”

Direktoratet for naturforvaltning (DN) har ikke avgitt uttalelse til de reviderte planene til tross for flere purringer.

Fiskeridirektoratet, region Nordland har kommet med følgende uttalelse datert 21.09.05:

”Fiskeridirektoratet region Nordland viser til mottatt revidert søknad om konsesjon i forbindelse med bygging av Smibelg og Storåvatn kraftverker i Rødøy og Lurøy kommuner. Vi viser videre til opprinnelig søknad datert 21.06.02 og vår uttalelse til denne, datert 07.10.2002.

I oversendelsesskriv fra NVE, datert 15.06.2005 hevdes følgende:

”Søknaden bygger på den opprinnelige konsesjonssøknaden (datert mai 2002). Salten Kraftsamband presenterer nå et prosjekt hvor det er tatt hensyn til kritiske momenter fra forrige høringsrunde. Det er også gjennomført tilleggsutredninger for fagområdene fisk, geologi, marine ressurser og kulturminner”.

Ovenstående sitat må i beste fall bygge på en misforståelse og i verste fall være en bevisst, feilaktig informasjon. Fiskeridirektoratet region Nordland registrerer at vår anmodning i brev av 07.10.2002, om å ta fiskeri- og oppdrettsorganisasjoner med på listen over høringsinstanser, ikke er tatt til følge, hva angår kartlegging og/eller konsekvensutredning for marine ressurser kan vi ikke se at det er gjort noen som helst tilleggsutredninger i forhold til opprinnelig søknad av mai 2002.

Kysttorskebestanden har i løpet av de to - tre siste årene blitt registrert som faretruende lav. Dette har igjen resultert i et meget strengt forvaltningsregime for eventuelt å kunne få til en snarlig gjenoppbygging av bestanden.

Utbyggingen av Smibelg og Storvatn kraftverker vil medføre en geografisk og tidsmessig forskyvning av ferskvannsutslipp til sjø som igjen vil få store konsekvenser for temperatur og salinitet i store områder i de aktuelle fjordsystemer.

Dette vil utvilsomt igjen få store konsekvenser både for artsmangfold og de enkelte arters mulighet til reproduksjon i områdene.

Fiskeridirektoratet region Nordland finner det svært bekymringsfullt at utbyggingen, med de potensielt negative virkninger den vil ha for både de marine ressurser og for den fremtidige næringsaktivitet i de berørte områder, ikke blir

forelagt næringsutøverne gjennom deres organisasjoner.

Fiskeridirektoratet region Nordland vil på det sterkeste henstille til at det blir satt krav om at en kartlegging av det marine økosystemet skal gjennomføres før en eventuell utbygging igangsettes. Dette er den eneste måten de kort-siktige og langsiktige virkninger av en slik utbygging kan bli dokumentert. Samtidig vil en slik undersøkelse kunne bidra til å belyse virkninger av en rekke fremtidige, lignende prosjekter.”

Bergvesenet har i brev datert 12.09.05 meddelt følgende:

”Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (Bergvesenet) har ikke registrert bergrettigheter eller mineralske forekomster i området som blir berørt av utbyggingen.

I planendringssøknad med konsekvensutredning datert mai 2005 fremgår det at det bare i liten grad vil bli aktuelt med massetak, steinbrudd eller uttak av andre masser i forbindelse med anlegget. Konsekvensutredningen er mangelfull med hensyn til plassering og istandsetting av eventuelle massetak.

Videre skal det deponeres ca. 700.000 m³ sprengt tunnelmasse ved 7 deponier. Deponiene er i konsekvensutredningen kun skravert inn på kart i målestokk 1:20.000 og 1:5000. Etter Bergvesenet mening er dette mangelfullt og må rettes opp. Det må fremgå av konsekvensutredningen hvordan deponiene tenkes utformet og plassert i terrenget.”

Statens vegvesen region nord har i brev datert 23.09.05 meddelt at det ikke har merknader til søknaden.

Sametinget har i brev datert 12.10.05 kommet med følgende uttalelse:

”Sametinget utførte i 2003 tilleggsutredningen ”Smibelg og Storåvatn Kraftverker - Konsekvensutredning for kulturminner og kulturmiljø”. I denne forbindelse ble det også foretatt undersøkelser etter Lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kml.) § 9, slik at undersøkelsesplikten i hovedsak kan regnes som oppfylt for samiske kulturminner i forbindelse med konsekvensutredningen og tilleggsutredningen. For området som omfattes av konsesjonssøknaden og konsekvensutredningen så foreligger det derfor et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag for å klargjøre konfliktnivået i forhold til samiske kulturminner og -miljøer.

I forbindelse med konsekvensutredningen ble det påvist 12 kulturmiljøer som direkte eller indirekte (visuelt) blir berørt av utbyggingsplanene. Ni av disse er samiske kulturmiljøer og består i hovedsak av kulturminnet som kan knyttes til reinnomadismen, som heller (slåh-

pa), arran (ildsted) og teltplass (goahtesadjc). For disse ville påvirkningen hatt stort negativt omfang, hovedsakelig knyttet til reguleringer ved oppdemming slik de opprinnelige planene var. Sametinget foretok videre i september 2004 befarings av noen områder hvor undersøkelsesplikten etter kml. § 9 ikke var oppfylt, samt at det hadde kommet til noen planendringer siden Sametingets første registrering i planområdet. I forbindelse med nevnte befarings har Sametinget i brev 14.12.2004 til SKS Produksjon AS oversendt våre faglige merknader.

Som det nå framgår av "Planendringssøknad med konsekvensutredning mai 2005" er det, på bakgrunn av konklusjonene i de utredningene som er gjennomført, tatt hensyn til de viktigste innvendingene hva gjelder forholdet til samiske kulturminner og -miljøer. Blant annet er oppdemming av Nedre Kvannskardvatnet, Vakkerjordvatnet og Storåvatn tatt ut av planene. Sametinget er tilfreds med dette.

Sametinget har følgende merknader knyttet til foreliggende konsesjonssøknad;

1. Når det gjelder anleggsvegen fra sjøen og opp til Smibelgvatn forutsetter Sametinget at tiltak tilpasses der registrerte automatisk fredete samiske kulturminnet (RI - heller).
2. Når det gjelder plassering av fremtidig tipp ved Vakkerjordvatnet forutsetter Sametinget at denne legges over brinken, for å virke minst mulig skjæmmende på kulturmiljøet ved vatnet. Skulle en slik plassering ikke la seg gjøre forutsetter Sametinget at saken tas opp med oss i den hensikt å komme frem til en løsning som ivaretar hensynet til det registrerte kulturmiljøet.
3. Når det gjelder området langs Mangåga og rundt nedre Mangåvatn forutsetter Sametinget at det utvises stor forsiktighet når man skal lage vannvei med inntak i området og dam/terskel, dette med tanke på det registrerte kulturmiljøet.
4. Når det gjelder området langs gårdsbosettingen i Vassvika forutsetter Sametinget at vi på detaljplannivå får høve til å vurdere om undersøkelsesplikten etter kml. § 9 kan anses som oppfylt.

Sametinget har ingen øvrige merknader, men forutsetter som tidligere nevnt, at vi får høve til å uttale oss til detaljplaner for områdene som omfattes av våre merknader punkt 1-4."

Statens Landbruksforvaltning har i brev datert 07.11.2005 sendt følgende uttalelse:

"Redusert vannføring i Storåga vil medføre at et naturlig hinder mellom to beiteområder blir borte. Det er også opplyst at Storåga er den eneste vannkilden for beitedyr i området i tørre perioder. Fylkesmannen har i sin uttalelse pekt på at beitedyr er nødvendig for å opprettholde verdien i dette naturbeiteområdet.

På denne bakgrunn vil Statens landbruksforvaltning be om at det blir stilt krav om avbøtende tiltak som tar hensyn til beiteinteressene, jf. fylkesmannens uttalelse.

Statens landbruksforvaltning har for øvrig ingen merknader til søknaden eller konsekvensutredningen. Vi beklager at høringsfristen er oversittet."

Riksantikvaren har i brev datert 05.10.05 kommet med følgende uttalelse:

"Riksantikvaren vil ikke avgi uttalelse til denne saken. Uttalelse fra Sametinget, Nordre Nordland og Nordland fylkeskommune vil ivareta kulturminneforvaltningens merknader."

Helgeland regionråd har i brev datert 11.10.05 kommet med følgende innstilling i saken som ble enstemmig vedtatt 5/10-05:

"Helgeland Regionråd gir sin tilslutning til byggeplanene for Smibelg og Storåga kraftverker i tråd med planendringssøknad hvor Kvennskarret inngår som en del av kraftutbyggingen. Det anbefales at SKS Produksjon innvilges konsesjon for den planlagte utbygging av nevnte kraftverker, hvor en utbygging gjennomføres med de endringer som følger av plandokumentene med konsekvensutredningen fra mai 2005."

Lurøy senterparti har i brev datert 20.10.05 kommet med følgende uttalelse:

"Lurøy Senterparti vil på det sterkeste fraråde senking av Kvannskarvatnet, og tørrlegging av Storåga. Storåga er den eneste elven som tilfører Vassvatnet rent smeltevann, vi er mot at elven tørrlegges da det ikke foreligger konsekvensanalyse for Vassvatnet. I tillegg vet vi at Kvannskard blir ødelagt ettersom det skal senkes med 2 meter, marbakken som ørreten beiter i vil bli tørrlagt og gyteplassene ødelagt. Viser til at flertallet i Lurøy kommunestyret i siste behandling hadde samme mening."

Aldersund lokallag har i brev datert 20.10.05 kommet med denne uttalelsen:

"Viser til kommunestyrevedtak sak. 28/02 dat. 23.09.02 og Lokalutvalgssak. 32/02. Lokalutvalget ba da formannskapet vurdere konsekvensene av den planlagte utbyggingen opp mot den beskjedne inntekten et slikt inngrep ville medføre. En ba videre om en mer offensiv lokal miljøpolitikk og spesielt med vektlegging på turisme. Da saken var til endelig behandling, ga kommunen sin fulle tilslutning til utbyggingsplanene, vedtaket var ikke enstemmig, og i ettertid ble det innlevert en underskriftsliste fra Aldersund krets, som krevde ny behandling av saken. Imidlertid trakk SKS, seg fra sine planer og har nå presentert en ny hvor konsekvensene for

Kvannskarvatnet er blitt langt mer moderat enn først antatt - i følge saksutreder. I det nye forslaget får en inntrykk av at Kvannskarvatnet og de merknader som var opphavet til protestskrivet fra kretsen - nå er imøtekommet, men dette er slett ikke tilfelle etter vårt syn, og det begrunner vi med følgende.

Selv om konsekvensene for Kvannskarvatnet synes noe redusert, frykter vi at nedtapping på inntil 2 m - fortsatt vil føre med seg negative konsekvenser for vassføringen i Kjerringaaga og Storaaga. I høringsutkastet er det ikke foretatt konsekvensutredninger for disse to elvene og andre tilstøtende vassdrag blant annet Vassvannet. En kan heller ikke se at det er foretatt en grundig nok utredning for Kvannskarvatnet, og innvirkningen ved å senke vannet 2 m. De naturlige vassveier er lite nevnt og i tørre perioder vil dette få konsekvenser for fiskebestanden i Kjerringaaga, fordi vannføringen til Storaaga om sommeren stort sett kommer fra Kvannskarvatnet.

Elveleiene er i dag naturlige utmarksgjerder og vil ved en nedtapping og følgende tørrlegging ikke fungere som naturlige stengsler for husdyrhold. Dette kan selvsagt reguleres ved gjerding, men et utmarksgjerde i den størrelsesorden som skal til for å erstatte inntørkede elveleier, vil kunne føre til konflikter mellom bønder og reindriftsnæringen, da et slikt gjerde vil være et hinder for reinens naturlige trekkveier. Konsekvensen kan bli at landbruket i området legges ned. Dette kan igjen føre til at kulturlandskapet gror igjen.

Også fiskemulighetene som er en av de store attraksjonene i området vil bli svært skadelidende ved en nedtapping med påfølgende tørrlagte elver.

Konsekvensene for de berørte områder er fortsatt store selv om de nye planene synes å gi inntrykk av noe annet. Vi snakker fortsatt om store inngrep i et naturområde i Lurøy, uten at dette gjenspeiler seg i noen større gevinst for kommunen. Man er skeptisk til at det planlegges inngrep i et uberørt naturområde. Det storlagne landskapet har i seg selv et stort potensiale for nærrekreasjon og turisme. En tørrlegging av elvene, med de konsekvensene det kan føre med seg, vil bidra til å redusere områdets verdi betraktelig. En viser her til en uttalelse fra samarbeidsrådet for Naturvernsaker (SRN) sin høringsuttalelse om vassdragsvern til Olje- og energidepartementet dat. 26.05.03 side 7, nest siste avsnitt:

”Kjerringåga har stor landskapsmessig variasjon, og er rikare enn vassdraga rundt, med bl.a. fleire lausmasseavsetningar og velutvikla bjørkeskog. Dette er et av dei viktigaste friluftsområda i Lurøy kommune, og planlagt utbygging gir sterkt redusert vassføring i Storaaga fra Nedre Kvannskardvatnet til Vassvatnet og reduserer friluftsliv og opplevingsverdien vesentlig. Fuktelskande vege-

tasjon ved Kvannskardvatnet og langs Storaaga blir også negativt påverka, og fisket kan bli redusert ved regulering”.

I disse tider er "kommunedelplanen" ute til høring i kretsene. Her finner en på det medfølgende oversiktskartet avmerkede områder som kan egne seg til småkraftverk. Undersøkelser viser at et minikraftverk knyttet til Storaaga, kan gi strøm tilsvarende 600 boligenheter. Verdien av dette til kommunen er ca. kr 5 mill. Dette er en langt større gevinst for kommunen enn de foreskrevne kr 600 000,- som er kommunens andel i forhold til dagens utbygging.

Vi har også merket en uttidig kobling mellom vindkraftutbyggingen på Sleneset, vannkraftutbyggingen i Rødøy og utbyggingen av Storaaga og Smibelgvannet. Vi har vanskelig for å se en slik sammenheng, og kan ikke uten videre ta for god fisk at en er avhengig av å tappe ned Kvannskarvatnet 2 m for å få til vindkraftanlegget på Sleneset? For Lurøys vedkommende er en andel på kr 600 000,- som smuler å regne hvis Rødøy er avhengig av vannet fra Kvannskarvatnet for å få realisert sin utbygging. Om så er tilfelle - må Lurøys andel i dette tilfelle beløpe seg til millioner.

Konklusjon:

Aldersund lokalutvalg kan ikke akseptere de reviderte kraftutbyggingsplanene for Storåvatn og Smibelgvatnet. Ulempene ved utbyggingen er fortsatt for store. Områdets egenverdi som uberørt natur og storslagent landskap er ikke tilstrekkelig tatt hensyn til i konsekvensutredningen.”

Den norske turistforening har i brev datert 16.06.06 kommet med følgende uttalelse:

”Vi viser til revidert konsesjonssøknad mottatt 23.06.05, som vi gjerne vil uttale oss til. Vi er klar over at vårt høringssvar kjem lenge etter høringsfristen, men vi er kjent med at NVE enda ikkje har avslutta si konsesjonsbehandling av prosjektet. For DNT er dette ei så stor, omfattande og kontroversiell sak at det uansett er viktig for oss å kome med våre synspunkt. Vi trur også det er interessant for NVE å få våre merknader sjølv om dei kjem seint, sidan vi har vore engasjert i vasskraftsaker i fleire tiår, og dessutan er Norges største friluftslivsorganisasjon. Vi håper derfor at dette høringsinnspelet blir registrert, og vil følgje saka på linje med andre høringssvar.”

Vi refererer vidare fra uttalelsen:

Merknader til revidert søknad

Prosjektet ligg i Rødøy og Lurøy kommune, og består av to kraftverk som skal gi 216 GWh i årlig produksjon. Smibelg kraftverk sør for fjorden Gjervalen utnytter Storåga i Kjerringåga,

Tverråga i Sørfjordelva, Vassvikelva og Mangåga. Storåvatn kraftverk nord for Gjervalen utnytter Oldervikelva, Hyttelva, Sleåga, Sandvikelva, Komagåga og Gjervalelva (verna vassdrag). Mange av dei vassdraga som inngår i prosjektet, får snudd avløpet, og det blir derfor til dels dramatiske naturinngrep.

Grunngjeving for tiltaket

Utbyggars viktigaste argument for å realisere dette tiltaket er lokal verdiskaping. Eit slikt prosjekt gir ein del sysselsetting i anleggsperioden sjølv om mange blir rekruttert utanfor regionen. I tillegg gir kraftverket inntekter til kommunane i form av skattar/avgifter. Men anlegget gir svært få varige arbeidsplassar, og sysselsettingseffekten lokalt av å bygge f.eks. bioenergi-anlegg er langt større.

Utbygger peker også på at tiltaket vil gi eit positivt bidrag til landets kraftforsyning og dermed redusere importen frå utlandet. Ytterligere vasskraftutbygging gjer oss enda meir avhengige av nedbør og temperatur, noe som var hovudårsaka til den knappheitssituasjonen vi opplevde vinteren 2002-03. Stikkordet for vår framtidige energiproduksjon er større fleksibilitet, og da er det andre energikjelder enn vasskraft vi skal satse på. Når det gjeld utbyggars argument om at kraftverket vil bidra til reduserte CO₂-utslepp, gjeld det berre dersom krafta kjem til erstatning for fossilt brensel, og det har vi slett ingen garanti for. Mest sannsynlig vil den berre bidra til å auke Norges allereie uforsvarlig høge energiforbruk.

Dessutan har vi bygd ut svært mye av norsk vassdragsnatur, og vi har eit stort ansvar for å ta vare på resten. Både Bondevik II-regjeringa og nåverande regjering har i sine regjeringserklæringar sagt at hensynet til kommende generasjoners naturopplevselser tilsier en restriktiv holdning til vidare vassdragsutbygging, og at vi lar de aller fleste vassdrag som står igjen forbli urørt. Dette har vi eit ansvar for å følgje opp, og ved denne utbygginga i Lurøy/Rødøy kan svært mange vassdrag miste sin status som urørte og verneverdige.

Endringar i ny søknad samanlikna med forrige

Tiltakshavar hevder at det nye prosjektet har vesentlig mindre konflikter enn søknaden i 2002. Det er derfor nødvendig med ein gjennomgang av dei mest sentrale endringane.

I 02-søknaden var planane for Smibelg kraftverk å nytte fallet mellom Smibelgvatnet og fjorden med Smibelgvatnet som hovudmagasin, med 6 m permanent senking og 25 m regulering ved senking. Vidare skulle Nedre Kvannskardvatn regulast 4 m og avløpet overførast til Smibelgvatnet. På tilløpstunnelen frå Smibelgvatnet skulle to bekkar i Vassvikelva samt Mangågas avløp takast inn. Tilsvarande var planane for Storåvatn kraftverk å utnytte fallet mellom Storåvatnet og fjorden, med Storåvatn som inn-

taks- og hovudmagasin med 27 m regulering. Avløpet frå Hyttelva, Sleåga, Sandvikelva og Komagåga skulle bli tatt inn via overføringstunnel. Også Østre Sandvikvatnet var planlagt som magasin med 18 m regulering, og avløpet skulle overførast til Vestre Sandvikvatnet.

Arealet med villmark var planlagt redusert med 7,5 km², mens inngrepsfrie område kat. I (3-5 km frå tekniske inngrep) vart redusert med 71 km² og kat. II (1-3 km frå tekniske inngrep) med 32 km². Totalt vart arealet med villmark/inngrepsfri natur redusert med drygt 110 km². I tillegg var det nødvendig med 132 kV-linje i fjordspenn over Gjervalen.

I den reviderte søknaden er endringane for Smibelg kraftverk at det ikkje blir anleggsdrift ved Nedre Kvannskardvatnet og at reguleringa berre blir 2 m. Derimot blir det større inngrep ved Smibelgvatnet med permanent anleggsveg inn dit og tre nye bekkar overført til vatnet. I tillegg blir Vassvikelva/Vakkerjordvatnan tatt med i planane. Vakkerjordvatnet blir regulert 1 m, og det blir bygd pumpestasjon med kraftlinje for å pumpe vatnet opp på nivå med Smibelgvatnet. For Storåvatn kraftverk blir endringane at reguleringa av Storåvatn er redusert til 24 m, at reguleringa i Østre Sandvikvatn aukar (nå 30 m) samt at Vestre Sandvikvatnet blir regulert (33 m), at Hundåga (ein del av det verna vassdraget Gjervalelva) blir overført til Storåvatnet og at regulering av Øvre Sleåvatn, pumpestasjon og kraftlinje i Sleådalen er sløyfa. Luftspennet over Gjervalen er erstatta med sjøkabel.

Oppsummert vurderer DNT det slik at inngrepa i revidert søknad blir minst like store som i opphavlig søknad. Dei største reguleringshøgdenene blir på 42 m (Smibelgvatnet), 33 m (Vestre Sandvikvatnet), 30 m (Østre Sandvikvatnet) og 24 m (Storåvatnet). Dette er klart meir enn i 02-søknaden. Overføring av nye elver inn på tilløpstunnelane er omtrent som før, men i tillegg blir delar av eit verna vassdrag tatt inn på tunnelen frå Storåvatn.

Som vi skreiv i vårt høringssvar til konsesjonssøknaden i 2002 er dette ei svært stor og dramatisk utbygging, der naturinngrepa ikkje kan forsvarast. DNT vil så sterkt vi kan få advare mot denne kraftutbygginga som har svært store reguleringsmagasin, sterk reduksjon i vassføringa til mange elver, ein dramatisk reduksjon av villmark/inngrepsfritt areal og inntak av delar av eit verna vassdrag. Utbygginga er i direkte konflikt med to regjeringars erklæring om å la dei fleste gjenverande vassdrag forbli urørte.

Andre konsekvensar av utbygginga

Masse frå sprenging av kraftstasjonar og tunnelar

Totalt volum av tunnelmasse og masse frå kraftstasjonane i fjell er ca. 730.000 m³. Planen er å tappe massen frå kraftstasjonane i Gjervalen. Det står ingenting i søknaden om eventuelle konsekvensar det vil ha for biologi, vasskvalitet

og landskapsmessige forhold i fjorden. Det vurderer vi som ein klar mangel ved søknaden. Resten av tunnelmassen blir lagt i tippa ved Smibelgvatnet, Øvre Vakkerjordvatnet, Sleådalen og ev. ved Hyttvatnet. Tippene vil representere terrenginngrep og vil forringe landskapskvalitetane i området.

Hydrologiske endringar

Alle magasin blir tappa ned utover vinteren og våren, og vil i større eller mindre grad bli fylt opp utover sommaren. Magasinet i Smibelgvatnet (utgjer 40 % av årstilløpet frå eige felt) vil bli fylt opp ca. 20.08 i eit normalår, dvs. at det blir synlege reguleringssoner heile sommaren. Dei andre magasin, dvs. Storåvatnet, Vestre og Østre Sandvikvatnet, blir fylt opp omtrent på same tidspunkt eller noe seinare. Altså vil det for alle magasin i utbyggingsområdet bli tydelige reguleringssoner i den perioden på sommaren det er mest aktuelt å bruke området til friluftsliv. Forutan biologiske effektar, erosjonsproblem og usikker is som dei regulerte vatna fører til, blir det altså vesentlege landskapsmessige konsekvensar. Totalt utgjer neddemt/tørrelagt areal ca. 1,5 km².

Elvene nedstrøms magasin og inntak får sterkt redusert vassføring, frå tørrelagging rett etter inntak til gradvis meir vatn. For dei større elvene vil vassføringa (gjennomsnitt for året) ved utløp i fjorden variere mellom tørrelagging (Mangåga), 16 % (Vassvikelva), 27 % (Komagåga), 35 % (Sandvikelva), 55 % (Sørfjordelva) og 80 % (Storåga). Dette er store reduksjonar, og vil omfatte mange km med elvestrekning (ikkje vurdert eller oppgitt i søknaden). Det er ikkje lagt opp til minstevassføringar for noen av elvene, så øvre del av alle dei regulerte elvene vil bli heilt tørrelagt.

Verneplan for vassdrag

I motsetning til i O2-planen blir det nå foreslått å overføre eit delfelt av det verna vassdraget Gjervalelva til Storåvatnet. Utbyggjar hevder at verneplanen opner for å utnytte dei øvre delane av nedbørfeltet til kraftutbygging. Det Stortinget vedtok om dette var: ...forutsetter at øvre del av vassdraget kan vurderes med tanke på utbygging sammen med Sleågavassdraget. For det første gir denne formuleringa rom for tolking. Både "øvre del" og "vurderes" er skjønsmessige, ikkje absolutte. For det andre er det eit gjennomgåande prinsipp i verneplan for vassdrag at ein verner heile nedbørfelt. DNT meiner det vil undergrave verneplanens status og innretning dersom ein tar ut delar av eit verna nedbørfelt og inkluderer i eit større utbyggingsprosjekt. Vi går derfor kraftig imot denne planendringa.

Utbyggjar hevder at dei andre vassdraga som inngår i utbyggingsplanen ikkje har vore vurdert i verneplanssamanheng. Det stemmer ikkje heilt. Kjerringåga vart vurdert i Verneplan for vassdrag IV saman med bl.a. Gjervalelva.

Elva fekk jamnt over stor-svært stor verdi for biologisk mangfald, og middels stor verdi for friluftsliv. Når vassdraget likevel ikkje kom med i verneplanen, var årsaka ei totalvurdering der andre vassdrag i området hadde større type- og referanseverdi, ikkje manglande verneverdi for Kjerringåga.

Landskap/inngrepsfritt naturområde/naturmiljø

I NINAs KU-rapport heiter det at området verdi i første rekke er knytt til urørtheit. Området blir framstilt som utilgjengelig, lågproduktivt og lite brukt av primærnæringa, og bør vurderast ut frå om det er representativt for denne naturregionen, og kor mye av slike naturtypar som er bevart. NINA viser så til behandlinga av verneplan IV for vassdrag i 1993, der det var ønske om betre representasjon av kystvassdrag i Nordland. NINA konkluderer med at området som heilskap har generelt stor verdi som del av eit større urørt naturområde, men ikkje nasjonal verdi (maks regional) i og med at dei aktuelle vassdraga ikkje kom med i verneplanen.

Dette er ein konklusjon DNT ikkje kan stille seg bak. Vi er heilt samd i at området har stor verdi pga. at det er urørt. Dette, saman med stor slått, variert natur og vassdrag med stor inntrykksstyrke og opplevingsverdi, gjer at området etter vårt syn har nasjonal verdi. Bildematerialet i konsesjonsøknaden understreker til fulle den fantastiske vassdragsnaturen i området. Det er svært få så store og urørte område att i Norge, og slike er det sær viktig å ta vare på. At inngrepsfri natur blir redusert med 110 km² ved ei utbygging framhever vårt poeng.

At ikkje fleire vassdrag i området vart verna ved behandling av Verneplan for vassdrag IV, skuldast bl.a. at eit vassdrag må ha eit visst areal for å kome med i ein nasjonal verneplan for vassdrag. I tillegg legg verneplaninstrumentet stor vekt på biologisk mangfald og omfanget av friluftslivsbruk. I og med at området stort sett består av mange små vassdrag (≤ 10 km²), har fattig berggrunn og er relativt tungt tilgjengelig, vil det ikkje få topp verdi for dei aktuelle fagfelte. Det betyr ikkje at vassdragsnaturen samla sett har liten verdi. Tvert imot rekner vi dette området som svært viktig, og DNT kjenner ikkje til noen planlagte vasskraftutbyggingar som vil ha så store negative effektar på natur, landskap og villmarksfriluftsliv. Den meir detaljerte gjennomgangen (i NIVA-rapporten om friluftsliv) av ulike vassdragsavsnitt i planområdet underbygger vårt syn om at det her dreier seg om storslagen og verneverdig vassdragsnatur.

Når det gjeld naturfaglige forhold, har både floraen og faunaen relativt få artar, dels pga. fattig berggrunn og dels fordi dette i stor grad er eit alpint landskap. Fleire av vassdraga har aure, og nedre delar har innslag av anadrom fisk. Trass i artsfattige miljø vil ei utbygging endre vegetasjonen langs enkelte elveløp, påverke

fugle- og oterbiotopar og forringe gyte- og oppvekstmuligheiter for aure. Desse negative effektane kjem altså i tillegg til store landskapsinngrep. Også viktige kulturminne, inkl. samiske knytt til reindrift, blir negativt påverka av utbygging. I tillegg er utbyggar usikker på om fisk på veg inn fjorden (særleg sjøaure) vil vandre inn mot utløpet av kraftverka (blir oppfatta som nye elver) eller passere og vandre opp i dei riktige elvene. Dette må etter kraftselskapets meining avklarast først etter utbygging, men det er etter DNTs syn ikkje akseptabelt.

Naturressursar

I dette delkapitlet, som handler om jord- og skogbruk, blir det foreslått å bruke steinmassar frå anleggsarbeidet til å forlengje ein skogsbilveg ved Sørfjordgarden, slik at det blir atkomstveg til Smibelg kraftstasjon, vidare inn i enden på fjorden (Gjervalen) og rundt til Storåvatn kraftstasjon og vidare til Sørfjorden/Oldervik for å gi vegsamband her. Dette blir i så fall eit gigantisk naturinngrep i ein hittil veglaus fjord, og vil ytterlegare forsterke dei negative effektane av tiltaket, samt auke reduksjonen i inngrepsfritt areal. Ein slik bruk av steinmasse vil vi advare mot.

Friluftsliv

Området er lite brukt til fiske, særleg dei øvre delane, mens nedre del brukast meir. Kjerringåga har både fastbuande og ein del hytter innan nedbørfeltet, og Vassvatnet og Svartvatnet er viktige fiskelokalitetar. Også Sørfjordvatnet og Svartvatnet i Sørfjordelva er mye brukt. Vidare er dei aller nedste delane av Kjerringåga, Sørfjordelva og Gjervalelva populære pga. anadrome strekningar med sjørøye, sjøaure og laks. Jakta har lite omfang, og det er særleg rypejakt det dreier seg om, i tillegg til sporadisk jakt på elg.

Utbyggingsområdet er relativt lite brukt til turgåing pga. vanskelig tilgjengeligheit, men potensialet for villmarksturisme er veksende. Det er eit viktig friluftsområde her, nemlig Vassvatnet/Svartvatnet, som blir intensivt brukt til ulike aktivitetar og har kommunal interesse. Utbygging vil gi store reguleringssoner i magasinane, usikker is og delvis tørrlagte elvestrekningar. Dette vil redusere naturopplevinga og villmarkspreget, og gjere området mindre attraktivt å bruke. Det viktige friluftsområdet Vassvatnet/Svartvatnet blir negativt påverka ved at Storåga ned mot Vassvatnet, eit viktig landskapselement, blir nærmast tørrlagt.

Konklusjon

Regjeringa har sagt at tida for dei store vasskraftutbyggingane er over. Salten Kraftsambands planar om Smibelg og Storåvatn kraftverk er ei omfattande utbygging når det gjeld natur- og miljøkonsekvensar, med fire store regule-

ringsmagasin, reduksjon av INON-område med 110 km² og svært mange elver som får kraftig reduksjon i vassføringa. Eit av dei største urørte områda i regionen, inkludert eit fjordområde utan inngrep, blir punktert og mister totalt sin verdi som villmark og nasjonalt kystlandskap. DNT går derfor sterkt mot denne utbygginga, og kan heller ikkje sjå at å gi konsesjon vil vere i tråd med Soria Moria-erklæringa.”

Forum for natur og friluftsliv har i brev av 03.11.2005 kommet med følgende uttalelse:

”Forum for Natur og Friluftsliv i Nordland, FNF Nordland, er et nettverk for 12 natur- og friluftslivsorganisasjoner i Nordland, med til sammen ca. 20 000 medlemskap. FNF Nordland arbeider for å sette friluftslivet og dets behov på dagsorden og øke bevisstheten om helse og livskvalitet samt viktigheten av å ta vare på naturen og miljøet rundt oss. FNF Nordland arbeider også for å sikre arealer for et aktivt friluftsliv.

FNF Nordland viser til konsekvensutredning og revidert søknad om konsesjon for nevnte kraftverk framsatt av Salten Kraftsamband AS. FNF Nordland frarår på det sterkeste at omsøkt konsesjon innvilges. Dette ut fra følgende begrunnelse:

Kystnær villmark

Inngrepet er planlagt lagt til et kystområde med stor grad av urørthet. Kystnær villmark, dvs. naturområder som ligger mer enn 5 km unna tyngre tekniske inngrep, er en natur- og landskaps-type som vårt land snart har mistet fullstendig. De kystnære områdene har gjennom tiden vært utsatt for det hardeste nedbyggingspresset, og i dag finner vi bare noen ytterst få og små områder igjen langs vår lange kyst som etter definisjonen kan betegnes som villmark. Melfjordområdet er imidlertid et slikt område, og Direktoratet for Naturforvaltning har allerede anerkjent området som spesielt verdifullt ved å sette Melfjordens ene sidefjord, Nordfjorden, på en liste over områder som skal vernes gjennom den kommende kystverneplanen.

Sjeldne og truede naturtyper

Kombinasjon av klima, topografi og berggrunn/løsmasser er avgjørende for hvilke natur- og vegetasjonstyper som finnes i et område. Når områder bygges ned, når vassdrag reguleres eller legges i rør, eller det foretas andre inngrep endres artenes livsgrunnlag. Dette innebærer at etablerte økosystemer ødelegges, og natur- og vegetasjonstyper skades eller forsvinner. Kartlegginger viser at det er mange natur- og vegetasjonstyper som av ulike årsaker er blitt sjeldne og truet i Norge i dag. Urørt kystnær vassdragsnatur med fossevegetasjon, elvedeltaer, brakkvannsområder osv. er en landskaps-type med naturtyper som er sjeldne og truet i Norge i dag.

Friluftsliv i urørt natur

Pr. definisjon er friluftsliv ”opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse”. Det vil si at det ikke bare er selve aktiviteten som er viktig for den enkelte friluftslivsutøver, men også hvilke omgivelser aktiviteten foregår i. Det å kunne oppleve opprinnelig natur uten inngrep og menneskeskapte endringer er en verdi som vi i vårt samfunn i dag må ses på som ubetalelig. FNF Nordland er opptatt av at vi må sikre disse verdiene også for kommende generasjoner. Vi har i dag et betydelig kraftoverskudd i Nordland, og det er ikke mange vassdrag igjen i vårt fylke som ikke i større eller mindre grad har vært utsatt for kraftutbygginger. Sett i lyset av disse momentene vil det ikke være bærekraftig samfunnsutvikling å bygge ut enda mer av vår tungt belastede vassdragsnatur.

På bakgrunn av de ovennevnte argumenter tilrås natur- og friluftslivsorganisasjonene i Nordland ved FNF Nordland at Salten Kraftsambands reviderte konsesjonssøknad ikke godkjennes, og at det omsøkte utbyggingsområdet med alle vassdrag og ulike naturtyper bevares i sin helhet slik det er.”

Ytterligere en uttalelse i saken ble avgitt den 11.08.06:

”Vi har tidligere uttalt oss i denne saken 03.11.05. Vi er kjent med at NVE enda ikke har avsluttet konsesjonsbehandlingen i denne saken og ønsker derfor å komme med en ytterligere uttalelse.

Inngrepsfrie naturområder (INON) og landskapsbilde

Arealet av villmarkspregede områder i Nordland har blitt redusert sterkt den siste tiden. I perioden 1988-2003 mistet Nordland 701 km² villmarkspregede områder og 978 km² inngrepsfrie naturområder (INON). Dette er mer enn noe annet fylke i Norge. Reduksjon av INON ved en eventuell utbygging vil bli 71 km². Dette utgjør 15,2 % av alt INON-areal i Lurøy og Rødøy kommuner og 7,2 % av total reduksjon av INON i Nordland i perioden 1988-2003. Inngrepsfrie naturområder i Nordland består mest av fjellarealer. Kystområder er av de sjeldneste uberørte naturområdene. Området som det her er søkt konsesjon for er nettopp et slikt kystområde. Direktoratet for Naturforvaltning har allerede anerkjent området som spesielt verdifullt ved å sette Melfjordens ene sidefjord, Nordfjorden, på en liste over områder som skal vernes gjennom den nye kystverneplanen. Melfjordområdet ligger i tillegg i forlengelsen av et stort naturområde, lite påvirket av menneskeskapte inngrep, med Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark mindre enn 4 km unna det planlagte utbyggingsområdet. Det er unikt med et så stort tilnærmet uberørt område som grenser opp mot

et stort verneområde som Saltfjellet-Svartisen Nasjonalpark. Det er derfor av nasjonal betydning at dette området forblir i dagens uberørte tilstand.

Det er svært sannsynlig at området vil forbli uberørt dersom kraftutbygging ikke tillates. Denne vurderingen er gjort på bakgrunn av dagens infrastruktur i området, med beskjeden bosetting og lite utbygd veinett. Det er heller ikke noe press på området av næringsmessig art.

Hensynet til friluftslivet

To konsekvensutredninger for friluftslivet er gjort for området (en fra KOMMIT i 1987 og en fra NIVA i 1997). Rapportene vurderer de negative konsekvensene ved en eventuell utbygging til å være middels til store for friluftslivet.

Magasinene vil bli nedtappet om vinteren og vil i mer eller mindre grad bli fylt opp igjen utover sommeren. Smibelgvatnet vil i et normalår bli fylt opp rundt 20. august. De andre på omtrent samme tid eller noe senere. Dette vil si at det vil være godt synlige reguleringssoner hele sommeren og dermed i sesongen det er mest aktuelt å bruke området til friluftsliv. I tillegg vil vi få tørrlagte elver som gir reduserte fiskemuligheter og oppvekstområder for fisk. Steintipper, kaianlegg og kraftlinjer vil sammen med de store reguleringssonene i innsjøene føre til stor forringelse av den estetiske/visuelle opplevelsen av området som helhet. Usikker is om vinteren vil føre til begrensede muligheter for ferdsel om vinteren

Biologisk mangfold

Områdene utbyggingen berører er preget av fattige, harde bergarter, lite løsmasser og sparsom, fattig vegetasjon. Grunnlaget for vurdering av biologisk mangfold i det planlagt utbygde området er basert på raske befaringer der store områder ikke er undersøkt i det hele tatt.

Forekomster som blir negativt påvirket:

- Vassvatnet og Svartvatnet kan bli negativt påvirket på grunn av mindre vanngjennomstrømming. Dette kan være negativt for våtmarksfugl knyttet til vannene.
- Verdifull naturbeitemark mellom Nedre Kvannskarvatnet og Vassvatnet vil bli berørt av utbyggingene.

Det er ellers ikke påvist negative konsekvenser for truende eller sårbare arter eller naturtyper.

Vi mener likevel undersøkelsene som her er gjort ikke er grundige nok til å vurdere biologisk mangfold i en så omfattende utbygging som berører så store områder.

Verna vassdrag

Hundåga er en del av Gjervalvassdraget verna i Verneplan 4 for vassdrag. Regulanten ønsker å overføre 0,8 km² av dette nedslagsfeltet til Stor-

åvatnet. Det er åpnet for å vurdere overføring av deler av Gjervalvassdraget i Verneplan 4. Vi mener likevel at dette ikke bør gjøres da det er en lite helhetlig forvaltning å åpne opp for utbygging i deler av et allerede verna vassdrag. En eventuell utbygging vil naturligvis komme i konflikt med verneformålet.

Både Bondevik II-regjeringa og nåværende regjering har i sine regjeringserklæringer sagt at hensynet til kommende generasjoners naturopplevelser tilsier en restriktiv holdning til videre vassdragsutbygging, og at vi lar de aller fleste vassdrag som står igjen forbli urørt. Dette har vi et ansvar for å følge opp, og ved denne utbyggingen i Lurøy/Rødøy kan svært mange vassdrag miste sin status som urørte og verneverdige.

Kulturminner

Området er rikt på verdifulle samiske kulturminner. Det er viktig å bevare disse i sin opprinnelige sammenheng da disse dokumenterer både sørsamisk og sjøsamisk bosetting.

Konklusjon

På bakgrunn av de nevnte argumenter oppsummeres de viktigste negative konsekvensene ved en eventuell utbygging:

- Reduksjon av inngrepsfrie naturområder (INON)
- Reduksjon av landskapsbilde/helhetsbilde og landskapskvaliteter
- Inngrep i og forringelse av et verdifullt og sjeldent kyst- og fjordlandskap
- Forringelse av friluftslivet ved reduserte fiske-, friluft- og opplevelsesverdier
- Ødeleggelse og forringelse av kulturminner
- Inngrep i det allerede vernede Gjervalvassdraget

Vi vil med dette fraråde at Salten Kraftsambands reviderte konsesjonssøknad blir godkjent. Området med alle vassdrag bør bevares slik de er.

Naturvernforbundet i Nordland har kommet med en uttalelse datert 10.10.2005.

”Naturvernforbundet i Nordland (NANO) ønsker med denne høringsuttalelsen å protestere mot at SKS skal få godkjent sin reviderte konsesjonssøknad for Smibelg og Storåvatn kraftverker i Rødøy og Lurøy.

I sin konsekvensutredning hevder SKS at det ikke finnes enkelte lokaliteter innen noen fagfelt som er vernet, eller som er verdifulle nok til å hindre en utbygging. Dette stemmer ikke, siden de i sin reviderte konsesjonssøknad ønsker å benytte avløpet fra feltet i Hundåddalen mot Gjervalvatnet, som er vernet i Samla Plan IV.

NANO mener også at man må vurdere området som en helhet for å innse dets betydning. Problematikken knyttes til områdets urørthet.

Villmark og inngrepsfrie i kystnære områder i Norge er sjeldne og verneverdige. Norge har internasjonale forpliktelser om å ta vare på slik landskapsnatur.

Det er svært lite uberørt natur igjen i Norge. Direktoratet for naturforvaltning anslår at ca. 11 % av det samla landarealet nå er å regne for ”villmark”. Det vil si naturområder mer enn 5 km unna tyngre tekniske inngrep. Langt fra alle slike områder er vernet, og de fleste verneområder ligger høyt til fjells. De aller sjeldneste uberørte naturområdene er de som finnes i kystområdene. Melfjord-området er imidlertid nettopp et slik område, og enestående i Norge som også på Helgeland. Direktoratet for naturforvaltning har allerede anerkjent området som spesielt verdifullt ved å sette Melfjordens ene sidefjord, Nordfjorden, på sin liste over områder som skal vernes gjennom den kommende Kystverneplanen. Fjordlandskapet er vakkert og dramatisk, og det er svært variert. Geologien og landskapsformene er svært kontrastrike, og alpine fjelltopper og isbreer sammen med bratte fjordsider og fossefall bidrar til å gjøre landskapet til et av de vakreste og mest spesielle i landsdelen. I tillegg er fossevegetasjon sterkt truede biotoper. Vassdragsnaturen bidrar betydelig til denne landskapsopplevelsen, og er i dag fullstendig uberørt og inngrepsfri i dette området. Urørt kystnær vassdragsnatur er den sjeldneste vassdragsformen i Norge.

Melfjord-området er ytterkanten av et stort naturområde, lite påvirket av tekniske inngrep, med Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark mindre enn 4 km unna det planlagte utbyggingsområdet. I nasjonal sammenheng er det unikt at et så stort og egenartet verneområde grenser opp mot et tilnærmet urørt kyst- og fjordlandskap. Inngrep må ikke tillates.

Kraftutbygging og vassdragsregulering det eneste som kan ødelegge dette naturområdet. Bosetningen er liten og spredt i ytterkantene av området. De aller fleste gårdene er fraflyttet, og nå nærmest å regne for kulturminner over en svunnen tids livsform og levemåte. Kommunikasjonene er dårlige, veiene få. Det er ikke press på området av noen art, verken næringsmessig eller bosetningsmessig. Et er derfor svært sannsynlig at området vil forbli uberørt dersom kraftutbygging ikke tillates. Dette forholdet er svært sjeldent for uberørte naturområder, og særlig langs kysten.

Spesielt er det også at området er så rikt på verdifulle samiske kulturminner. Disse dokumenterer sørsamisk og sjøsamisk bruk av området. Det er viktig å bevare disse i sin opprinnelige sammenheng med den uberørte naturen og vassdragene, som de fleste minnene er knyttet til. Det er grunn til å tro at en grundigere arkeologisk befaring også vil registrere flere fornminner, også av ikke-samisk art.

Summert opp kan man derfor si at de negative konsekvensene av en eventuell kraftutbygging vil bli:

1. Omfattende bortfall av villmarksområder og inngrepsfrie naturområder.
2. Store inngrep i uberørt vassdragsnatur.
3. Store inngrep i og forringelse av et verdifullt og sjeldent kyst- og fjordlandskap.
4. Sterkt reduserte landskapskvaliteter, miljøverdier og friluft-, fiske- og opplevelsesverdier.
5. Ødeleggelse og forringelse av naturfaglige verdier knyttet spesielt til geofag og vassdragsnatur.
6. Ødeleggelse og forringelse av kjente og ukjente kulturminner.
7. Motstrider de politiske ønskene om å beskytte og bevare det som er igjen av verdifull uberørt natur i Norge.

Etter vår mening overstiger derfor de negative konsekvensene fullstendig de positive konsekvenser. Vi har i dag et betydelig kraftoverskudd i Helgeland/Salten. Om kraftoverskuddet økes fører det til at det blir lønnsomt å øke kapasiteten på overføringslinjer ut av distriktet. Det vil ikke gagne den kraftkrevende industrien, som sliter med å skaffe kraft til en pris som opprettholder arbeidsplassene på Helgeland.

En kraftutbygging vil heller ikke være forenelig med Stortingets beslutning så sent som i juni 2005, om å følge regjeringens tiltak for å nå FN's målsetning om å stanse tapet av biologisk mangfold og natur innen 2010. Dette ambisiøse målet skal blant annet nås gjennom vern av norsk natur, heter det i Stortingets tilrådning. Vi har et økende press på areal som kan være vanskelig å stå imot, i lokalsamfunn så vel som fra regjeringshold. Da er det viktig å se framover i tid og tenke på behovene til generasjonene som kommer etter oss. Faktisk vil en godkjenning av denne konsesjonssøknaden være en hån mot Stortingets ønske om å bevare nettopp slike verdifulle naturområder. Også internasjonalt blir norsk kyst- og vassdragsnatur sett på som helt spesiell, og Norges forvalteransvar er ikke forenelig med en kraftutbygging i dette området.

Det bør fremheves spesielt at NANO i denne saken er i mot enhver form for utbygging, og alle alternativer. En småkraftutbygging er vanligvis å foretrekke framfor en storutbygging, men gitt områdets beskaffenhet er det bare en, eller høyst to plasser at en småkraftutbygging ville gitt miljøfordeler. Den eneste plassen NANO kunne vurdere et småkraftverk er i de nedre delene av Sørfjordelva, som alt er påvirket av tekniske inngrep. Ellers stiller vi oss fullstendig avvisende til annen småkraftutbygging, ikke minst de omfattende planene framlagt av grunneieren av gnr.23/1 Sandvik, for Komagåga, Sandvikelva, Sleåga og Natmorsåga (ikke i SKS plan).

Naturvernforbundet i Nordland sin tilrådning til saken kan oppsummeres slik:

1. Salten Kraftsambands reviderte konsesjonssøknad godkjennes ikke.
2. Ingen godkjenning av omfattende alternative løsninger med småkraftverk.
3. Området med alle vassdrag må bevares som det er."

Advokatfirma Bjercknes Wahl-Larsen p.v.a. 11 grunneiere i Oldervika og Sandvika (Storåvatnprosjektet) har i brev datert 25.10.05 kommet med følgende uttalelse:

"1 Innledning

Jeg representerer følgende grunneiere i Rødøy kommune, som berøres av SKS Produksjons konsesjonssøknad for utbygging av Storåvatn kraftverk:

- Tore Ytterdahl og Gry F. Blix som eier gnr. 23 bnr. 1 - Sandvika i Melfjorden,
- Kari E. Ravnsborg som eier gnr. 19 bnr. 1 – Oldervika i Sørfjorden,
- Kyrre Johan Einvik som eier gnr. 19 bnr. 2 – Oldervika i Sørfjorden,
- Dora B. Seljevoll som eier gnr. 19 bnr. 4 – Oldervika i Sørfjorden,
- Sylvi H. Mathisen som eier gnr. 19 bnr. 5 – Oldervika i Sørfjorden,
- Alf Peder Steinrem som eier gnr. 19 bnr. 11 – Oldervika i Sørfjorden,
- Ragnvald H. Seljevoll som eier gnr. 19 bnr. 15 – Oldervika i Sørfjorden,
- Leif A. Sjøvoll som eier gnr. 19 bnr. 17 – Oldervika i Sørfjorden,
- Alette O. Solvang som eier gnr. 19 bnr. 18 – Oldervika i Sørfjorden og
- Kåre Johan Nygård som eier gnr. 19 bnr. 22 – Oldervika i Sørfjorden.

Mine parter har følgende bemerkninger til SKS Produksjons søknad.

2 Sammenfatning

Samtlige av de grunneierne jeg representerer går imot SKS Produksjons søknad og utbyggingplaner for så vidt gjelder Storåvatn kraftverk. Disse grunneierne ønsker selv å utnytte sine vannfall ved bygging av flere småkraftverk i de berørte vassdragene. Det foreligger konkrete planer for slik småkraftutbygging.

Det samlede potensialet for småkraftutbygging er tilstrekkelig stort til å gjøre slik utnyttelse til et konkurransedyktig alternativ til SKS Produksjons søknad for Storåvatn kraftverk. Dette, sammenholdt med de øvrige ulemper forbundet med de omsøkte planer, medfører at vilkårene ikke er tilstede for å tillate ekspropriasjon i dette tilfellet. Uansett bør ikke slik tillatelse gis.

Tilsvarende synspunkter anføres til støtte for at nødvendige konsesjoner heller ikke bør gis etter andre berørte lover.

Av disse grunner må SKS Produksjons søknad for Storåvatn kraftverk avslås. Under henvisning til vassdragsreguleringsloven § 2 annet ledd krever grunneierne at saken forelegges Stortinget.

Grunneierne motsetter seg under enhver omstendighet at SKS Produksjon gis forhåndstiltredelse slik det søkes om.

3 Søknaden og vurderingstemaet for de omsøkte tillatelser

SKS Produksjon innehar ingen av de fallrettigheter som er nødvendig for kraftproduksjonen i Storåvatn kraftverk, og heller ingen rettigheter knyttet til den grunn som berøres av tiltaket. Alle slike rettigheter eies av private grunneiere. SKS Produksjon har således ingen tilknytning til området eller de aktuelle naturressursene som stiller selskapet i en annen stilling enn en hvilken som helst kraftprodusent som skulle finne det forretningsmessig interessant å bygge ut området. Alle nødvendige rettigheter må med andre ord erverves fra lokale grunneiere, fortrinnsvis gjennom ekspropriasjon ettersom disse har konkrete planer om å utnytte ressursene selv.

Vilkårene for ekspropriasjon i oreigningsloven § 2 annet ledd legger som kjent opp til en interesseavveining der nytten av tiltaket "tvillaust" må være større enn skadevirkningene/ ulemperne. I dette ligger blant annet den begrensning at samtykke til ekspropriasjon ikke kan gis dersom den aktuelle nyttevirkningen kan nås ved andre fremgangsmåter som medfører mindre grad av ulemper, jf. også formuleringen " ... så langt det trengs til ... " i bestemmelsens første ledd. (Se blant annet Fleischer, Norsk ekspropriasjonsrett, 1978, s. 55 og Sandene / Keiserud, Oreigningsloven med kommentarer, 1990, s. 37). Dette har særlig betydning i foreliggende sak i og med at en småkraftutbygging av de aktuelle vannressursene i grunneiernes regi langt på vei vil gi den samme nytte som det omsøkte tiltak, samtidig som ulemperne vil være langt mindre. Det avgjørende vil da være hvorvidt eventuelle økte nyttevirkninger knyttet til Storåvatn kraftverk sammenlignet med en småkraftutbygging, i tilstrekkelig grad oppveier de økte ulemperne ved tiltaket.

Mine parter mener disse avveininger må lede til at en småkraftutbygging er langt å foretrekke, også ut fra et samfunnmessig perspektiv. Således er vilkårene for å tillate ekspropriasjon etter deres oppfatning ikke tilstede. Jeg skal i det følgende utdype dette ved en gjennomgang av ulemperne ved tiltaket (punkt 5) sammenholdt med nyttevirkningene (punkt 6). Først skal jeg imidlertid gi en oversiktsmessig presentasjon av grunneiernes egne utbyggingsplaner (punkt 4).

Søknaden gjelder i tillegg konsesjoner etter blant annet industrikonsesjonsloven, vassdragsreguleringsloven og vannressursloven. De

ulemper og nyttevirkninger som gjennomgås nedenfor, vil i det vesentlige også ha betydning for konsesjonssøknadene etter disse lovene. Forholdene påberopes også i denne sammenheng, uten at jeg ser grunn til gå særskilt inn på hver enkelt av disse lovene i det følgende.

4 Grunneiernes utbyggingsplaner

Det foreligger konkrete planer om småkraftutbygging av de vassdrag som berøres av SKS Produksjons konsesjonssøknad. I korte trekk omfatter dette følgende prosjekter:

- For Tore Ytterdahls og Gry F. Blix' vedkommende er det aktuelt å bygge ut fallene mellom Østre / Vestre Sandvikvatn og Melfjorden i tre småkraftverk. Det ene kraftverket er planlagt med en installert effekt på 1 MW og vil utnytte et fall på ca. 213 meter mellom Østre Sandvikvatn og Sandvikputten. Beregnet årlig middelproduksjon utgjør 5,3 GWh.

Det andre kraftverket er planlagt med en installert effekt på ca. 0,84 MW og vil utnytte et fall på ca. 171 meter mellom Vestre Sandvikvatn og Sandvikputten. Årlig middelproduksjon for dette kraftverket er beregnet til 3,9 GWh.

Det tredje av disse kraftverkene vil ha en installert effekt på 4,3 MW og vil utnytte et fall på ca. 400 meter mellom Sandvikputten og Melfjorden. Beregnet årlig middelproduksjon utgjør 23,9 GWh.

Disse kraftverkene vil dermed til sammen gi 33,1 GWh i årlig middel.

- I tillegg har Tore Ytterdahl og Gry F. Blix planlagt å bygge ett småkraftverk som skal utnytte et fall på 362 meter mellom Sleåvatn og Melfjorden. Kraftverket vil ha en installert effekt på 4,54 MW og en beregnet årlig middelproduksjon på 19,2 GWh.
- Endelig vil det for Tore Ytterdahl og Gry F. Blix kunne være aktuelt å utnytte hele eller deler av fallet mellom Øvre Komagvatnet og Melfjorden. Størstedelen av dette vassdraget tilhører dem, og en utbygging vil kunne gi en årlig produksjon på i størrelsesorden 30 GWh. Imidlertid forutsetter dette en avklaring vis-à-vis den andre eieren av vassdraget, Hilde Kilhavn. En slik avklaring er til nå ikke foretatt, og nærmere planer for denne utnyttelsen presenteres derfor ikke i denne sammenheng. Det er likevel et poeng at Tore Ytterdahl og Gry F. Blix gjennom sin posisjon som grunneiere, står langt nærmere til å utnytte disse naturressursene enn SKS Produksjon.
- Når det gjelder grunneierne i Oldervika, foreligger det planer om bygging av to småkraftverk, ett som vil utnytte et fall på ca. 108 meter mellom Storåvatn og Heimervatnet og ett som vil utnytte fallet på ca. 343 meter mellom Heimervatnet og sjøen (Sørfjorden). Det øverste kraftverket er planlagt med en

installert effekt på ca. 0,95 MW, mens det nederste er planlagt med en installert effekt på ca. 4,5 MW. Produsert volum for disse to kraftverkene er planlagt med henholdsvis 5,8 og 25,5 GWh pr år.

Samlet planlagt utbygging så langt fra grunneierens side vil dermed gi ca. 83,6 GWh pr. år i middel. Planene er utviklet til konsesjonssøknader som konkretiserer prosjektene nærmere. Søknadene foreligger i utkastets form, og siktemålet er å innlevere dem til NVE, i første omgang for uformelle tilbakemeldinger vedrørende innholdet.

5 Ulempene ved det omsøkte tiltaket

5.1 Grunneierne fratras retten til selv å utnytte sine eiendommer

Det er et grunnleggende prinsipp at en grunneier selv bør få utnytte sin eiendom. Blant annet det vernet som oreigningsloven § 2 gir grunneieren, bygger på en slik forutsetning. Å frata grunneierne denne muligheten representerer i seg selv en betydelig ulempe i lovens forstand.

I vårt tilfelle innebærer dertil grunneierens planer den samme type utnyttelse, dvs. kraftproduksjon, som SKS Produksjon. En slik utnyttelse innebærer et vesentlig og vedvarende bidrag til næringsgrunnlaget knyttet til grunneierens eiendommer, og derved deres livsgrunnlag i dette lokalområdet. Småkraftverkene vil blant annet trenge regelmessig ettersyn i form av drift og vedlikehold. En utnyttelse av disse ressursene fra grunneierens side bidrar dermed til å sikre bosetting og verdiskapning i Rødøy kommune, noe som også vil være positivt for etablering av andre binæringer. En lokalt forankret småkraftutbygging vil med andre ord komme lokalsamfunnet til gode, hvilket er av stor betydning for en fraflyttingstruet kommune som Rødøy.

Det omsøkte tiltaket vil medføre at disse positive og viktige virkningene ikke kan oppnås, hvilket representerer en ytterligere ulempe i lovens forstand.

5.2 Negative konsekvenser som følge av redusert vannføring i berørte vassdrag

Sandvikelva og Oldervikelva

Det fremgår av konsesjonssøknaden på side 36 flg., jf. bilag 3.4 og 3.6, at SKS Produksjons utbygging av Storåvatn kraftverk vil medføre betydelig redusert vannføring i blant annet Sandvikelva og Oldervikelva. Midlere restvannføring i Sandvikelva er ved fjorden oppgitt til 34 % av naturlig vannføring, mens tilsvarende tall for Oldervikelva er oppgitt til 50 %. Det er samtidig opplyst at det fra dette utgangspunkt vil være endringer både fra år til år og innen det enkelte år. Endelig er det klart at den omsøkte regulering av de berørte vann, som i det alt vesentlige skal skje ved hjelp av store senkninger, ikke vil gi rom for noen minstevannføring i elvene.

Disse endringene har store negative konsekvenser for vassdragene. Det er den magasineringen som de regulerte vannene – Østre Sandvikvatn, Vestre Sandvikvatn og Storåvatn – naturlig gir, som medfører at det renner vann i disse elvene også i de tørrere periodene av året. Terrenget for øvrig, med bratte fjellsider og store mengder stein, gir ingen naturlig magasineringseffekt. Den omsøkte regulering og overføring av vassdragene vil dermed ha som konsekvens at elvene vil bli tørrlagte i perioder av året. Slik tørrlegging er svært negativt for de berørte grunneierne. Tore Ytterdahl og Gry F. Blix driver gårdsbruk i Sandvika ved utløpet av Sandvikelva, og elven er eneste drikkevannskilde, både for mennesker og husdyr (sau). De er med andre ord avhengig av kontinuerlig vannføring.

Tilsvarende innvendinger gjør seg gjeldende i forhold til tørrlegging / redusert vannføring i Oldervikelva. Denne er eneste kilde til et vannverk som eies av Kyrre Johan Einvik, og som forsyner hele Oldervika med drikkevann. Allerede i dag er det til tider problematisk å få nok vann fra elven til dette formål. Den omsøkte reguleringen / overføringen vil medføre en uholdbar forverring av denne situasjonen.

En overføring av Storåvatn vil i tillegg medføre en dramatisk redusert vanntilførsel til det nedenforliggende Heimervatnet hvor det er øret av bra kvalitet. Konsekvensene av dette, med blant annet ødelagte gyteforhold ved innløpselven, fremstår som usikre og ikke i tilstrekkelig grad utredet.

For Tore Ytterdahl og Gry F. Blix vil tørrlegging / redusert vannføring i Sandvikelva også ha negative konsekvenser for deres småbåthavn i Sandvika. Utløpet fra elven har i dag den effekt at det bidrar til å dempe bølgene fra Melfjorden mot havnen, særlig når været står på fra vest. Denne effekten vil reduseres med redusert vannføring i elven og medføre problemer for båtene deres.

Alle grunneierne mener under enhver omstendighet at det ikke er godt nok utredet fra SKS Produksjon sin side hvordan restvannføringen i disse vassdragene vil fordele seg over året, med andre ord i hvor stor grad disse elvene i realiteten vil bli tørrlagte. Konsekvensene av slik tørrlegging, og for så vidt også redusert vannføring, er heller ikke tilstrekkelig utredet. Til sammenligning kan det nevnes at de planlagte småkraftutbyggingene ikke vil endre vannføringen i disse vassdragene, og dermed ikke medføre noen av disse negative konsekvensene.

5.3 Omfattende regulering av flere vann

Det omsøkte tiltaket innebærer betydelig reguleringer i flere vann i et naturområde som i dag fremstår som uberørt og mektig. På side 31 i konsesjonssøknaden fremgår det at Østre Sandvikvatn er planlagt med en reguleringshøyde på 30 meter, hvorav 23,3 meter er senkning. Vestre Sandvikvatn er planlagt senket med 33 meter,

mens Storåvatnet er planlagt senket med 24 meter.

Dette er omfattende og merkbare naturinngrep. Visuelt vil områdets uberørte karakter ødelegges, noe som vil ha negative konsekvenser for naturopplevelsen til turister og fastboende som ferdes her.

Til sammenligning vil de nevnte planene for småkraftutbygging i området innebære helt minimale reguleringer, med reguleringshøyder opp til 2 meter.

5.4 Massedepoier og riggområder

På samme måte som de planlagte reguleringer, vil planlagte tipper og rigger knyttet til det omsøkte tiltaket medføre merkbare naturinngrep som ødelegger dette områdets urørte karakter. Slike inngrep vil ikke være nødvendige ved småkraftutbygging.

5.5 Øvrige virkninger i Melfjorden

Det fremgår på side 56 i konsesjonssøknaden at tiltaket vil medføre at overflatevannet i Melfjorden vil bli varmere om vinteren. Grunneierne savner en fagkyndig utredning av hvorvidt dette kan ha noen virkninger for fiskeforholdene i fjorden. Det kreves at en slik utredning foretas.

5.6 Virkninger i Gjervalen

Økt islegging i Gjervalen om vinteren som følge av det omsøkte tiltaket, vil ha negative konsekvenser for fisket og for gyteforhold i fjorden. Det kreves en nærmere fagkyndig utredning av disse forhold.

6 Nytttevirkningene av tiltaket

Det foreligger som nevnt ikke rettslig adgang til å tillate ekspropriasjon hvis ikke nyttevirkningene ved tiltaket "tvillust" er større enn ulemperne. I denne saken er det ikke de fulle nyttevirkningene ved det omsøkte tiltaket sammenlignet med dagens situasjon som er relevant. I og med at det her foreligger konkrete planer for småkraftutbygging, som grunneierne også ønsker å realisere, vil det vesentlige av de nyttevirkningene som kan anføres i forbindelse med en utbygging i SKS Produksjons regi, uansett nås uten de ovenfor nevnte ulemper. De nyttevirkningene som er relevante for avveiningen, vil derfor kun være mer-nytten som SKS Produksjons planer medfører sammenlignet med en utbygging i grunneiernes regi. Det er med andre ord en differansebetragtning som her gjør seg gjeldende; det er denne mer-nytten som må oppveie de ovenfor nevnte (og eventuelle øvrige) ulemper for at ekspropriasjonstillatelse skal kunne gis i dette tilfellet.

Det fremgår av konsesjonssøknaden på side 39 at en utbygging av Storåvatn kraftverk vil gi en årlig kraftproduksjon på ca. 96 GWh. Til sammenligning vil de planlagte småkraftutbyggin-

gene i grunneiernes regi gi ca. 83,6 GWh pr. år, jf. punkt 4 ovenfor.

(Dette er tall som fremkommer før det er tatt hensyn til en eventuell småkraftutbygging av fallet mellom Øvre Komagvatn og sjøen.) Differansen, dvs. mer-nytten, utgjør således ca. 12,4 GWh pr. år.

Det erkjennes fra grunneiernes side at det på grunn av de omsøkte reguleringer vil være en større fleksibilitet knyttet til kjøringen av Storåvatn kraftverk enn tilfellet vil være for småkraftverk. De avviser imidlertid at dette utgjør en relevant nyttevirksomhet i denne forbindelse. Muligheten til å foreta produksjonsmessige tilpasninger vil primært ha betydning for den pris som vil kunne oppnås for kraften, og altså for SKS Produksjons økonomiske fortjeneste. Hvilken tid på året kraften er tilgjengelig vil ut fra mer allmenne betraktninger ha mindre interesse, all den stund det i dagens kraftmarked normalt vil være kraft tilgjengelig hele tiden.

7 Nærmere om avveiningen av nyttevirksomheter mot ulemper

En merproduksjon på ca. 12,4 GWh pr. år er ikke på langt nær tilstrekkelig til å oppveie de ulemper som det omsøkte tiltaket vil medføre. De lovbestemte vilkårene for å tillate ekspropriasjon er dermed ikke oppfylt.

Under enhver omstendighet må denne avveiningen lede til at SKS Produksjon heller ikke bør gis slik tillatelse.

Tilsvarende synspunkter må etter grunneiernes oppfatning lede til at SKS Produksjon heller ikke gis de øvrige konsesjoner som søknaden omfatter.

I dette tilfellet fremstår utbygging i form av småkraftverk som den mest hensiktsmessige mellomløsningen, der behovet for ny kraft er fornuftig avveid mot hensynet til grunneierne og lokal næringsutvikling samt øvrige miljømessige hensyn.

Konsesjonssøknaden gjelder en utbygging som samlet overstiger grensen på 20.000 nat.hk. i vassdragsreguleringsloven § 2 annet ledd. I tillegg er så godt som alle grunneiere som berøres av Storåvatn kraftverk, imot tiltaket, idet de ønsker å sikre en utnyttelse av ressursene i lokal regi. Ut fra dette krever grunneierne at saken forelegges Stortinget.

8 Forhåndstiltredelse

SKS Produksjon har søkt om forhåndstiltredelse, jf. oreigningsloven § 25. Grunneierne krever under enhver omstendighet at denne delen av søknaden avslås. En forhåndstiltredelse i denne saken vil gjøre muligheten for domstolsprøvelse når det gjelder lovligheten av en eventuell ekspropriasjonstillatelse, illusorisk."

Advokatfirma Bjercknes Wahl-Larsen p.v.a. Håvard Kilhavn (Storåvatn kraftverk) har i brev av 24.10.05 kommet med følgende uttalelse:

I. INNLEDNING OG KONKLUSJONER

Denne høringsuttalelsen avgis på vegne av eieren av eiendommen gnr. 24 bnr. 1 i Rødøy kommune, Hilde Kilhavn ved Håvard Kilhavn (Grunneieren). Grunneieren eier den østre delen av Komagågavassdraget (50 % av vassdraget) fra Øvre Komagvatn til sjøen.

Nedenfor under pkt. II har jeg kort oppsummert hvordan forholdene er i dag i det området som vil bli berørt av den omsøkte utbyggingen.

Utbyggingen er avhengig av konsesjoner etter industrikonsesjonsloven, vassdragsreguleringsloven og vannressursloven, samt at det gis ekspropriasjonstillatelse etter oreigningsloven.

Grunneieren mener at den omsøkte utbyggingen vil medføre for store negative virkninger for naturen og miljøet, til at den kan tillates. Disse virkningene er det redegjort for nedenfor under pkt. III. Fordelene ved ny kraft vil ikke oppveie ulempene. Det er for øvrig kraftoverskudd i Helgelandsområdet, og den nye regjeringen har varslet storsatsing på gasskraftverk og alternative energikilder. I denne situasjonen blir det feil å ødelegge uberørt og unik natur.

En samlet vurdering viser at skadene og ulempene ved det omsøkte tiltaket klart overstiger fordelene ved det. Det er derfor ikke lovhjemmel for å meddele verken konsesjon eller ekspropriasjonstillatelse, og søknaden må avslås, jf. pkt. IV nedenfor. Ingen har for øvrig rettskrav på å få konsesjon eller ekspropriasjonstillatelse, selv om den nødvendige lovhjemmel skulle foreligge.

Det fremgår av konsesjonssøknaden på side 40 at den omsøkte utbyggingen vil øke vannkraften med totalt 37.270 naturhestekrefter. I tillegg står betydelige interesser mot hverandre. Grunneieren krever derfor at saken forelegges Stortinget, jf. vassdragsreguleringslovens § 2, 2. ledd.

II. DAGENS FORHOLD I OMRÅDET SOM VIL BLI BERØRT AV DEN OMSØKTE UTBYGGINGEN

Området som vil bli berørt av utbyggingen ligger ved Melfjorden i Rødøy kommune, og strekker seg mot Aldersundet i Lurøy. Med unntak av noen få små bosetninger i ytterkantene, utgjør det den midterste delen av et større naturområde, som er enestående i sin variasjon og beliggenhet.

Rett innenfor ligger Saltfjellet-Svartisen nasjonalpark, med evig is, øde fjell og daler. Utenfor ligger Helgelands øyrike.

På Helgeland finnes det bare ett annet kystområde som er omtrent like stort og urørt, nemlig Vevelstad - Visten - området mellom Mosjøen og Brønnøysund. Landskapet der er imidlertid av en helt annen karakter, og følgelig er Melfjord-området helt spesielt.

Området har stor opplevelselsesverdi, med et variert nedbørsfelt som veksler fra fjord og bratte

te fjellsider via fosser og stryk til vann som ligger høyt oppe i åpne landskapsrom. Vassdragsnaturen er spesiell, og formet av elvenes arbeid ved erosjon og avsetninger.

De indre delene av området er uberørt og dramatisk villmark. Der er alpine topper og mellom disse ligger vannene i dype botner. Kombinasjonen av fjellformasjonene, isbreene og de bratte fjellsider med fossefall gjør landskapet til et av de vakreste og mest spesielle i landsdelen.

Langs Melfjorden har det vært gårder i tidligere tider, men med ett unntak er disse fraflyttet, og i dag mest å regne som kulturminner over en svunden tids livsform og levemåte.

Området har også kulturminner knyttet til samisk kultur. Det ligger sentralt i reinbeitedistriktet Strandtinden og har stor verdi for rein-driften.

De indre delene av området er fullstendig uberørt av tekniske inngrep. Det finnes ingen veier, ingen kraftledninger, ingen hus, ingen dammer og heller ingen merkede stier. Mulighetene for naturopplevelser i uberørt kystnatur er unike.

Siden området ikke er bebodd i noen særlig grad, og få veier fører dit, er det sannsynlig at det også vil forbli urørt og dermed bevart for ettertiden, dersom det ikke bygges ut nå. Dette gjør det enda mer verneverdig.

III. VIRKNINGENE AV DEN OMSØKTE UTBYGGINGEN

Den omsøkte utbyggingen med de tekniske inngrepene den vil føre med seg vil fullstendig ødelegge områdets karakter som unikt og uberørt kystvassdragsområde, og medføre helt uakseptable naturinngrep:

- Storåvatn senkes 24 meter.
- Vestre Sandviksvatn senkes 23 meter.
- Østre Sandviksvatn senkes 23,3 meter og demmes opp 6,7 meter.
- Avløpene fra delfeltene mot Melfjorden overføres via tunneler.
- Det bygges 4 dammer.
- Det etableres 4 tipper.
- Elver tørrlegges, helt eller delvis.

Reguleringen av magasinene som ligger spredt over hele området. Reguleringene, med store, bratte og tørrlagte kanter, vil derfor fullstendig ødelegge det som et sammenhengende og uberørt naturområde. I tillegg vil de tørrlagte elvene mot fjorden ødelegge det visuelle inntrykket av den mektige naturen. I konsesjonssøknaden er oppgitt gjennomsnittlige restvannføringer ved utløp i fjorden. I tørre perioder vil imidlertid elvene bli helt tørrlagt.

I tillegg vil dammene og tippene være fremmedelementer som ytterligere vil ødelegge naturområdet.

IV. RETTSLIGE FORHOLD

Som nevnt innledningsvis er den omsøkte utbyggingen avhengig av konsesjoner etter industrikonsesjonsloven, vassdragsreguleringsloven og vannressursloven, samt at det gis ekspropriasjonstillatelse etter oreigningsloven.

I henhold til vassdragsreguleringslovens § 8 skal konsesjon til vassdragsregulering vanligvis bare gis hvis skader eller ulemper for allmenne eller private interesser anses for å være av mindre betydning sammenlignet med de fordeler som reguleringen vil medføre. Etter vannressurslovens § 25 kan konsesjon bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser i vassdraget eller nedbørsfeltet.

På bakgrunn av det som er anført ovenfor under pkt. II og III vil grunneieren på det sterkeste motsette seg at SKS får konsesjon og ekspropriasjonstillatelse. Skadene og ulempene på naturen og miljøet ved den omsøkte reguleringen og utbyggingen vil klart overskride de svært begrensede fordelene med ny kraft.

SKS har søkt om ekspropriasjonstillatelse etter oreigningslovens § 2. Denne bestemmelsens siste ledd har følgende ordlyd:

”Vedtak eller samtykke kan ikkje gjerast eller gjevast utan det må reknast med at innrepet tvillaust er meir til gagn enn skade.”

Det følger av dette at det bare kan gis tillatelse til ekspropriasjon når det er utvilsomt at inngrepet vil være mer til gagn enn skade. Det kreves derfor klar overvekt av fordeler for at det skal kunne fattes vedtak om ekspropriasjon.

Jeg viser i denne forbindelse til lovens forarbeider, Justiskomiteén innstilling (Innst. O. VII-59) hvorfra hitsettes:

”Nemnda meiner at løyve til inngrep berre må gjevast når vinninga tydeleg og klart er større enn skaden og ulempene det voldar og har difor sett til ordet ”tvillaust” i lovteksta.”:

(Min understrekning)

Det er etter dette et ufravikelig krav at interesseavveiningen skal gi en tvilløs konklusjon, etter at fordelene og ulempene er vurdert opp mot hverandre, for at ekspropriasjonstillatelse skal kunne gis. En slik overvekt finnes ikke i denne saken, og det er derfor ikke hjemmel for ekspropriasjon.

Selv om lovens vilkår for ekspropriasjon allikevel skulle være til stede, har for øvrig ingen krav på å få ekspropriasjonstillatelse. Dette er det opp til konsesjonsmyndigheten å vurdere og ta stilling til, ut fra en totalvurdering av alle relevante og saklige hensyn.

I denne saken taler hensynet til den uberørte naturen og de opplevelsesmulighetene denne gir, både nå og i all fremtid, for at området beva-

res uberørt. Grunneieren ber derfor om at konsesjonssøknaden avslås.”

Advokatfirma Bjercknes Wahl-Larsen p.v.a. Odd Pedersen (Smibelgprosjektet) har i brev datert 25.10.05 kommet med følgende kommentarer:

”Innledning

Jeg representerer Odd Pedersen som eier gnr. 15 bnr. 1 i Rødøy kommune. Eiendommen dekker hele Mangåga på sørsiden av Gjervalen og berøres av SKS Produksjons konsesjonssøknad for utbygging av Smibelg kraftverk. Eiendommen omfatter i tillegg en del av Gjervalvassdraget innerst i Gjervalen, med Hundådalen og det feltet der som er planlagt overført til Storåvatn.

Han har følgende bemerkninger til SKS Produksjons søknad.

Sammenfatning

Odd Pedersen er imot SKS Produksjons søknad og utbyggingsplaner for både Smibelg og Storåvatn kraftverker.

Når det gjelder Smibelg kraftverk, ønsker han å utnytte Mangåga ved selv å bygge et småkraftverk.

Når det gjelder Storåvatn kraftverk, vil en utbygging i henhold til de foreliggende planene av flere grunner ødelegge et rikt og innbringende fiske for ham i Gjervalvassdraget.

Pedersen motsetter seg under enhver omstendighet at SKS Produksjon gis forhåndstiltredelse slik det søkes om.

Smibelg kraftverk – egne utbyggingsplaner

Pedersen har utarbeidet planer om å bygge et småkraftverk som skal utnytte et fall på 570 meter mellom Nedre Mangågvatnet og Gjervalen. Kraftverket er planlagt med en installert effekt på ca. 4,9 MW og en beregnet årlig middelproduksjon på 23,1 GWh. Planen er utviklet til en konsesjonssøknad som konkretiserer prosjektene nærmere. Denne foreligger i utkastets form og er i ferd med å bli innlevert til NVE. Det vises til dette utkastet for mer utfyllende beskrivelser av planene.

I den avveiningen som må foretas mellom nyttevirkninger og ulemper ved det omsøkte prosjekt, jf. blant annet oreigningsloven § 2, må det i denne forbindelse legges vekt på at grunneieren i dette tilfellet selv ønsker å utnytte sine egne naturressurser og at dette kan skje på en miljømessig skånsom måte.

Det må også legges vekt på at en utnyttelse i grunneierens regi vil innebære et vesentlig og vedvarende bidrag til næringsgrunnlaget knyttet til hans eiendom og dermed også livsgrunnlaget i dette lokalområdet. Dette er igjen med på å sikre bosetting og verdiskapning lokalt, noe som er av stor betydning for en fraflyttingstruet kommune som Rødøy.

Pedersen hevder på dette grunnlag at SKS Produksjons søknad om ekspropriasjon av hans fallrettigheter på gnr. 15 bnr. 1 må avslås.

Storåvatn kraftverk – virkninger for fisket i Gjervalvassdraget

Pedersen har sterke næringsinteresser knyttet til fisket i Gjervalvassdraget, som er et vernet vassdrag med forekomster av sjørøye, sjørret og laks (se blant annet side 78 i søknaden). Bygging og drift av Storåvatn kraftverk vil på flere måter ødelegge fisket i dette vassdraget.

Det nedbørsområdet øverst i Hundådalen som søkes overført til Storåvatnet, er nødvendig for å holde tilstrekkelig vannføring i Gjervalvassdraget for lakseoppgang om sommeren. En overføring av dette feltet vil dermed etter Pedersen oppfatning ødelegge dette fisket.

Utbyggingsplanene omfatter også dumping av store mengder tunnelmasser i Gjervalen. Så lenge dette arbeidet pågår, og antakeligvis også en god stund deretter, vil dette medføre forurensninger i denne fjorden som vil hindre inn- gang av laks til Gjervalvassdraget. Også dette vil ødelegge fisket i vassdraget.

Torsk som gyter i Gjervalen om vinteren, vil på samme måte bli stengt ute fra fjorden på grunn av forurensninger.

Pedersen krever at konsesjonssøknaden for Storåvatn kraftverk avslås av disse grunner. Under enhver omstendighet kreves det at konsekvensene for fisket av overføringen av øverste del av Hundådalen, samt av massedeposering i Gjervalen, utredes nærmere fra fagkyndig hold.”

Advokatfirma Bjerknes Wahl-Larsen p.v.a. Harald Erichsen, Torbjørn Pedersen og Margrethe Aga har i brev datert 25.10.05 kommet med følgende uttalelse:

I. INNLEDNING OG KONKLUSJONER

Denne høringsuttalelsen avgis på vegne av eierne av gnr. 13, bnr. 1 og 2 ved Harald E. Erichsen, eieren av gnr. 13, bnr. 9 og 10 ved Torbjørn Pedersen og eieren av gnr. 13, bnr. 3 og 4, Margrethe Aga, alle i Rødøy kommune. Nevnte grunneiere eier hele vassdraget fra Smibelgvatn til sjøen (i denne høringsuttalelsen samlet betegnet Smibelgvassdraget). Nedenfor under pkt. 11 har jeg kort oppsummert hvordan forholdene er i og rundt Smibelgvassdraget i dag.

Utbyggingen er avhengig av konsesjoner etter industrikonsesjonsloven, vassdragsreguleringsloven og vannressursloven, samt at det gis ekspropriasjonstillatelse etter oreigningsloven. Grunneierne mener at den omsøkte utbyggingen av Smibelg Kraftverk vil medføre for store negative virkninger for naturen, miljøet og fisket til at den kan tillates. Disse virkningene er det redegjort for nedenfor under pkt. III. De begrensede fordelene ved ny kraft vil ikke oppveie ulempene.

I stedet for den store utbyggingen ønsker grunneierne selv å utnytte fallene i egne småkraftverk. Disse vil være langt mer skånsomme mot naturen og miljøet, og vil ikke påvirke fisket i negativ retning, jf. pkt. IV nedenfor. På denne måten vil det bli produsert kraft i vassdraget, selv om Salten Kraftsamband Produksjon AS (SKS) ikke får konsesjon. Grunneierne mener at en samlet vurdering viser at skadene og ulempene ved det omsøkte tiltaket klart overstiger fordelene ved det. Det er derfor ikke lovhjemmel for å meddele verken konsesjon eller ekspropriasjonstillatelse, og søknaden må avslås, jf. pkt. V nedenfor. For øvrig har ingen noe rettskrav på å få konsesjon eller ekspropriasjonstillatelse, selv om den nødvendige lovhjemmel måtte foreligge. På bakgrunn av de skader og ulemper som den omsøkte utbyggingen vil medføre, og fordi grunneierne ønsker å bygge ut sine egne vassdrag selv, bes om at konsesjonssøknaden fra SKS avslås.

Det fremgår av konsesjonssøknaden på side 40 at utbyggingen vil øke vannkraften i vassdraget med 20.310 naturhestekrefter i median år. I tillegg står betydelige interesser mot hverandre. Grunneierne krever derfor at saken forelegges Stortinget, jf. vassdragsreguleringslovens § 2, 2. ledd.

II. DAGENS FORHOLD RUNDT OG I SMIBELGVASSDRAGET

I dag er området fra Smibelgvatn til sjøen tilnærmet uberørt, med unntak av noe bebyggelse ved Sørfjordvatnet. Naturen er unik og storslagen, og fisket rikt. Området er mye benyttet til friluftsliv og fritidsfiske, særlig i Svartvatnet, Sørfjordvatnet og i den nederste delen av Sørfjordelva, som er lakse- og sjørrettførende.

Ørretbestanden i Svartvatnet er av spesiell god størrelse og kvalitet. Dette bekreftes også av fagrapport nr. 2004-09 fra Nordnorske ferskvannsbilologer hvor det heter:

”Vi kan dermed slå fast at innsjøen har en god ørretbestand. Dette gjenspeiles også i at fisken var fri for bendelmakk og at kjøttfargen var rød/rødlig ved lengder over 25 cm.”

Fisken gyter i det alt vesentlige i innløpselven fra Smibelgvatn, Forsåga. Fra rapporten hitsetes videre om gyteforholdene:

”Innløpsbakkene til Svartvatn samt utløpselva ble kartlagt i 2003. Det ble da klart at ørreten gyter på fire lokaliteter (tre innløp + utløpselva) og viktigst av disse er hovedinnløpselva, som vil få redusert vassføring ved eventuell regulering.”

Også Sørfjordvatnet er et meget godt og viktig fiskevann. Den nederste delen av Sørfjordelva, fra fossen og ned til sjøen, er lakse- og sjørrettførende og benyttes til fritidsfiske av laks og sjø-

ørret. Det antas at fisken gyter i elva. Til tross for dette foreligger det ingen undersøkelser av fiskeforholdene i elva.

III. VIRKNINGENE AV DEN OMSØKTE UTBYGGINGEN PÅ SMIBELGVASSDRAGET OG OMGIVELSENE RUNDT

Den omsøkte utbyggingen med de tekniske inngrepene vil ødelegge området karakter som unikt og uberørt kystvassdragsområde, og medføre helt uakseptable naturinngrep:

Smibelgvatn demmes opp 6 meter og senkes 36 meter, en samlet regulering på 42 meter. Vannet og omgivelsene ødelegges som friluftsområde. Det etableres fremmedelementer som dam, lukehus og pumpeinstallasjon ved vannet.

Det etableres en stor tipp med ca. 200.000 m³ masser beliggende høyt oppe i fjellsiden mot Nubben nedenfor Smibelgvatn. Selv med arrondering vil tippet være svært synlig og skjemmende fra de hyppig brukte friluftsområdene rundt Svartvatnet og videre nedover mot sjøen.

Det bygges ny vei fra Tømmerdalen til Smibelgvatn. En vei som beskrevet i søknaden vil fullstendig ødelegge området preg av uberørt natur og være svært skjemmende og synlig fra store områder.

Det bygges ny permanent 22 kV-kraftlinje til pumpestasjonen ved Smibelgvatn som på samme måte som veien vil virke ødeleggende på naturopplevelsen i området. Forsåga (elva fra Smibelgvatn til Svartvatn) vil bli tørrlagt i store perioder, og dermed ødelagt som positivt landskapselement.

Den omsøkte utbyggingen vil i tillegg til skadene på naturen og miljøet få helt uakseptable virkninger for fisket i vassdraget:

Forsåga er den viktigste gyteplassen for fisken i Svartvatn, som nevnt ovenfor har særlig rikt fiske. Den omsøkte utbyggingen vil i det alt vesentlige tørre elva, fordi avløpet fra Smibelgvatnet sperres med dam, og tre bekk med avløp nedstrøms Smibelgvatnet til Forsåga overføres til Smibelgvatn. Dette innebærer at det blir minimal restvannføring. Den viktigste gyteplassen blir dermed ødelagt. Det vil bli redusert gjennomstrømming av vann i Svartvatn og Sørfjordvatn, noe som er negativt for ørretens oppvekst- og livsforhold.

Sørfjordelva vil få betydelig redusert gjennomsnittlig restvannføring ved utløpet i sjøen. I følge søknaden er denne beregnet til gjennomsnittlig 55 %, sammenlignet med naturlig vannføring. Det heter i informasjonsbrosjyren fra SKS at fra år til år og innen året vil de prosentvise endringene kunne være annerledes. En så stor reduksjon i vannføringen som oppgitt vil ødelegge forholdene for fisken. Dette gjelder spesielt for lakse- og sjøørretungel som er sårbar, og særlig fordi elva vil tørke omtrent helt ut i tørre perioder. Uttørringen skyldes først og

fremst at den naturlige vannføringen i Forsåga vil falle bort, pga. dammen og overføring av de tre bekkene. Vannet fra Forsåga er i tørre perioder helt avgjørende for vannføringen i Sørfjordelva, fordi dette er mye smeltevann som kommer uavhengig av nedbøren, når andre tilløp er tørket ut.

Etter grunneiernes oppfatning er utbyggingens konsekvenser for fisket bagatellisert i fagrapportene. De som er lokalkjente sier at fisket i dag er rikt, og at fisken er av svært god kvalitet i hele vassdraget. Årsaken til dette må være de gode gyte- og tilvekstforholdene. Selv små endringer i disse kan derfor medføre store og uante negative konsekvenser. Utsetting av fisk er ikke noe ønskelig alternativ fordi den stedege stammen har vist seg sterk og uten bendelmakk. Yngel fra andre stammer kan være mindreverdig og ødelegge de naturgitte forholdene i vassdraget.

Det følger av konsesjonssøknaden at økt ferskvannstilførsel fra kraftverkene vil gi mer is i Gjervalen. Sørfjordgårdene er veiløse, slik at man er avhengig av båt for transport av mennesker og gods. Utbyggingen vil føre til umuliggjort eller vanskeliggjort adkomst i perioder med is på fjorden. I tillegg vil isen slite på kai og båter. Dette kan ikke aksepteres.

Nærværende uttalelse er som nevnt innledningsvis avgitt på vegne av grunneierne som eier Smibelgvassdraget. Dermed er det forholdene rundt dette vassdraget som er de mest sentrale i uttalelsen. Grunneierne vil allikevel også påpeke de negative konsekvensene en overføring av Nedre Kvannskardvatn til Smibelgvatn ville gitt, og som det ble muntlig redegjort for under informasjonsmøtet med NVE på Øresvik skole 06.09.2005. Overføringen vil medføre at Storåga, som er et viktig landskapselement og rik på røye og ørret, i det alt vesentlige, og i alle fall i perioder, blir tørrlagt og ødelagt. I tillegg til uheldige virkninger for landskapsbildet vil dette få store negative følger for fisken i Vassvatnet og Kjerringåga, spesielt i tørkeperioder hvor brevannet fra Nedre Kvannskardvatnet ofte er det eneste vannet som renner i vassdraget. Området rundt Kjerringåga og Storåga er ett av de viktigste friluftsområdene i Lurøy kommune. Overføringen har møtt stor motstand lokalt. Over to hundre grunneiere i Aldersundet har protestert mot overføringen, og også Lurøy kommune har motsatt seg den.

Utbygger har ikke noen steder foreslått minstevassføringer som i noen grad kunne ha avhjulpet ulempene, fordi det ville ha gjort prosjektet ulønnsomt. På bakgrunn av ovenstående konkluderes under dette punkt med at den omsøkte utbyggingen er uakseptabel, både av hensyn til den uberørte naturen og miljøet og av hensyn til gyte- og oppvekst- og livsforholdene for fisken.

IV. GRUNNEIERNES EGEN, ALTERNATIVE UTBYGGING I SMÅKRAFTVERK

Grunneierne ønsker å utnytte vassdraget sely, i to eller tre småkraftverk; ett som utnytter fallet mellom Smibelgvatn og Svartvatn, ett som utnytter fallet fra Svartvatnet til Sørfjordvatnet, og ett som utnytter fallet fra Sørfjordvatnet til rett nedenfor fossen i elva. Ved dette oppnår man å opprettholde vanngjennomstrømmingen i Svartvatnet og Sørfjordvatnet. Gytebekken opprettholdes når utløpet fra kraftverket legges et stykke ovenfor innoaset i Svartvatnet. I tillegg oppnås at Sørfjordelva fra fossen i elva nedenfor Sørfjordvatnet og ned til sjøen vil forbli uberørt, slik at forholdene for laksen og sjøørreten ikke blir ødelagt.

Det vil bli mindre arbeider i marken, og unødvendig å bygge vei til Smibelgvatnet. Nedre Kvannskardvatn vil ikke bli overført, slik at områdene rundt dette vannet og Vassvatnet vil forbli uberørte. Endelig vil også en slik løsning medføre at det blir kraftproduksjon i vassdraget, om enn ikke så stor som med den omsøkte utbyggingen. Utbygging i småkraftverk fremstår dermed som en mellomløsning med kombinasjon av bruk og vern, og som tar hensyn til alle berørte interesser: fiske, natur, miljø og kraftproduksjon. Dette er bruk av naturressurser som gir en balansert løsning med tilgang på ny kraft, samtidig som en ivaretar viktige miljøhensyn.

Løsningen er også den som samsvarer best med statsminister Jens Stoltenbergs uttalelse om at tiden er over for de store kraftutbyggingene. Den omsøkte utbyggingen er kanskje ikke så stor hva angår produksjonspotensialet, men den omfatter en rekke uberørte vassdrag i uberørt natur, og må derfor allikevel anses som stor når det gjelder miljøkonsekvenser.

Grunneierne har vært i kontakt med Rødøy-Lurøy Kraftverk AS med tanke på utnytting av vassdraget i småkraftverk. Jeg viser til vedlagte kopi av brev 03.05.2005 fra selskapet samt referat fra møte 13.05.2005 mellom grunneierne og selskapet.

Bilag 1: Brev 03.05.2005 fra Rødøy-Lurøy Kraftverk AS til grunneiere m.fl.

Bilag 2: Referat fra møte 13.05.2005.

Pga. søknaden fra SKS har grunneierne ikke brukt mye penger på å utrede småkraftprosjektene. De er imidlertid høyst reelle, og interessen fra Kraftverket bekrefter at forholdene på stedet ligger godt til rette for utbygging. Som kjent er det idag også mange andre interessenter som kan bistå grunneierne ved utbygging i småkraftverk.

Jeg viser i denne forbindelse også til at den opprinnelige "Samlet plan" i Nordland beskrev utbygging av det aktuelle vassdraget i to fall; Svartvatn Kraftverk som utnyttet fallet mellom Smibelgvatn og Svartvatnet, og Sørfjord Kraftverk som utnyttet fallet videre fra Svartvatnet til fjorden. Utbyggingsplanen er nærmere beskrevet

vet i fagrapport 1. Grunneiernes forslag er basert på dette, men slik at man verner den nederste delen av Sørfjordelva.

V. RETTSLIGE FORHOLD

Som nevnt innledningsvis er den omsøkte utbyggingen avhengig av konsesjoner etter industrikonsesjonsloven, vassdragsreguleringsloven og vannressursloven, samt at det gis ekspropriasjonstillatelse etter oreigningsloven.

I henhold til vassdragsreguleringslovens § 8 skal konsesjon til vassdragsregulering vanligvis bare gis hvis skader eller ulemper for allmenne eller private interesser anses for å være av mindre betydning sammenlignet med de fordeler som reguleringen vil medføre. Etter vannressurslovens § 25 kan konsesjon bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser i vassdraget eller nedbørsfeltet.

På bakgrunn av det som er anført ovenfor mener grunneierne at skadene og ulempene ved den omsøkte reguleringen og utbyggingen vil være klart større enn fordelene. Alternativet til det omsøkte prosjektet vil for øvrig ikke være at det ikke vil bli kraftproduksjon i vassdraget overhodet, men at det vil bli en mindre og mer miljømessig utbygging. Hensynet til utbygging av ny kraft vil derfor bli ivaretatt i et visst omfang. Merproduksjonen i det omsøkte prosjektet kan ikke forsvare ødeleggelsene av fisket og den uberørte kystnaturen.

Etter at vi fikk energiloven har for øvrig ikke Salten Kraftsamband lenger noen oppdekningsplikt og selskapet er et vanlig kommersielt selskap. I denne forbindelse vises til at morselskapet i konsernet i dag eies med 20 % av det danske selskapet Energi E2 AS.

Inntektene av kraftproduksjonen ved en småkraftutbygging vil komme lokalsamfunnet til gode, noe som er svært viktig i et område preget av fraflytting.

SKS har søkt om ekspropriasjonstillatelse etter oreigningslovens § 2. Denne bestemmelsens siste ledd har følgende ordlyd:

"Vedtaket eller samtykke kan ikke gjerast eller gjevast utan det må reknast med at inngrepet tvillaust er meir til gagn enn skade."

Det følger av dette at det bare kan gis tillatelse til ekspropriasjon når det er utvilsomt at inngrepet vil være mer til gagn enn skade. Det kreves derfor klar overvekt av fordeler for at det skal kunne fattes vedtak om ekspropriasjon. Jeg viser i denne forbindelse til lovens forarbeider, Justiskomiteen innstilling (Innst. 0.VTT-59) hvorfra hitsettes:

"Nemnda meiner at løyve til inngrep berre må gjevast når vinninga tydeleg og klart er større enn skaden og ulempene det voldar

og har difor sett til ordet "twillast" i lovtteksta."

(Min understrekning)

Det er etter dette et ufravikelig krav at interesseavveiningen skal gi en tvilløs konklusjon, etter at fordelene og ulempene er vurdert opp mot hverandre, for at ekspropriasjonstillatelse skal kunne gis. En slik overvekt finnes ikke i denne saken, og det er derfor ikke hjemmel for ekspropriasjon.

Selv om lovens vilkår for ekspropriasjon skulle være til stede, har for øvrig ingen krav på å få ekspropriasjonstillatelse. Dette er det opp til konsesjonsmyndigheten å vurdere og ta stilling til, ut fra en totalvurdering av alle relevante og saklige hensyn. Den private eiendomsrett er en rettslig grunnpilar i vår samfunnsorden og grunneieren kan selv utnytte eiendommen på de måter ikke rettsordenen har forbudt. Når han ønsker å utnytte eiendommen på en måte som ivaretar både hensynet til miljøet og til ny kraft bør han derfor ha førsteretten til å gjøre det. Det ville være dårlig i samsvar med eiendomsretten å la SKS ekspropriere seg inn i et område hvor selskapet ikke har noen som helst rettigheter fra tidligere. Også dette tilsier at det ikke bør gis noen ekspropriasjonstillatelse."

Frank og Bente Pedersen har i brev datert 25.10.05 kommet med følgende uttalelse:

"Synspunkter mot kraftutbygging av Smibelg og Storåvatn kraftverker

Vi driver pr. tiden et sauebruk i Tømmerdalen med turisme som tilleggsnæring og kan levende se for oss de negative konsekvenser som en utbygging vil medføre. Jeg vil liste opp følgende saker.

Beite for sau der elver er et naturlig gjerde

Våre sauer har i dag et naturlig gjerde i elven som kommer ned fra Smibelgvannet. Når denne elven blir tørr så fra sauene fritt leide inn på områder som vi ikke har rett til beite. Hvis det blir utbygging så er vi avhengig av at der blir satt opp gjerde fra Smibelgvannet og ned til Svartvannet. Dette gjerdet vil gjennom vinteren få hard medfart og vil trenge årlig reparasjon. Jeg tar det som en selvfølge at SKS vil stå for etter-syn og vedlikehold.

Skade på en natur som pr. i dag er tilnærmet urørt og som brukes som rekreasjon (tur og fiske) ikke bare av folk lokalt, men også folk fra andre plasser

I informasjonsheftet om planendringssøknad mai 2005 står det. "Området er i hovedsak utilgjengelig, lavproduktivt og lite brukt til primærnæringer bortsett fra en del beite." Videre står det. "Det er ikke funnet områder som antas å ha spesielt høy verdi. På enkelte fagfelt finnes loka-

liteter som har lokal verdi, men disse berøres ikke av utbyggingen."

Området er ikke utilgjengelig, lavproduktivt, ja vel men området brukes i primærnæringen innen landbruk, fiske og turisme. SKS skriver også at området ikke har høy verdi, men det er ikke sant. Det er jo derfor området er av interesse for SKS. Det er grunneiere som selv ønsker å bygge ut småkraft i de vassdrag som de eier og på den måten skape om et lavproduktivt område til et produktivt område.

Enkelte lokaliteter som har lokal verdi, men som ikke berøres av utbyggingen. Lokaliteter som har lokal verdi må være Svartvannet, Sørfjordvannet, laksen i Gjervalen, gyteforhold i fjorden og fjorden generelt m.m.

Det står at restvannføringen i Sørfjordelven vil være 55 %, det vil føre til store tørrlagte strandsoner i både Svartvannet og Sørfjordvannet. I sammenheng med turismen som drives her i dag ser jeg vanskelig for meg hvordan vi skal markedsføre tørrlagte vassdrag og raserte fiskevann. SKS har snakket om avbøtende tiltak, og terskler kunne vært ett av dem i denne sammenheng, men SKS har uttalt tidligere at det ble for dyrt. Hvor er økonomien og seriøsiteten i prosjektet?

Laksestammen i Gjervalelven vil komme i fare, dette fordi den går til den finner ferskvann som den trenger for å gyte, det vil den finne i fjorden ca. 1 km lengre ut i fjorden der den vil stå å stange i utløpet til kraftstasjonen. Når det gjelder gyteforholdene i fjorden for saltvannsfisk så vet vi ikke konsekvensen, det er ikke lagt frem en analyse som viser konsekvensen, ikke som har kommet oss i hende og som vi mener det burde da vi driver næring der fiske er det primære i fisketurisme. Her er det flere forhold som jeg mener vil ha innvirkning. En av grunnene er massene som skal tippes dels på land og dels i fjorden. Dette er masse fra profilboremaskin som lager en masse som i hovedsak består av subb. Når dette kommer i fjorden så blir det slam, og da tenker vi på Sjøna og hva resultatet der ble, forholdene for fisk og planter i havet ble ødelagt for lang tid fremover.

Det andre er ferskvannet som blir sluppet fra stasjonene. På vinteren er ferskvannstilførselen til havet på det laveste sett gjennom året. Nedising av fjorden skjer hver vinter, men som regel er det en tynn ishinne som forsvinner når vinden blir sterk nok til å lage bølger. Men det har hent i senere tid at man må flytte båter fra fjorden p.g.a is. Flytebrygger er blitt tatt ut med isen og vårt kaianlegg og brygge er blitt dradd ut og lagt i ruiner. Dette er skader som ikke dekkes av forsikringen, og det blir nok vanskelig å få tegnet en forsikring mot slike skader med de økte muligheter for nedising av fjorden. For mer is blir det.

Det skal slippes ut 182 mill. m³ ferskvann i Gjervalen, 77 % av dette vannet kommer på vinteren. Dette er en liten fjord med trangt utløp der utskifting av vann kunne vært bedre. Det

sies at vannet kan slippes ut på dypet for å hindre ising og at det vil ta lengre tid før vannet stiger til overflaten, det tror jeg nok, men over tid vil det bli mer ferskvann i fjorden som vil øke isdannelsen. Gyteforholdene for saltvannsfisk vil bli redusert med det resultat at det blir mindre fisk og kombinert med mulig slamtilførsel fra tipp så kan vi i verste fall oppleve at fjorden blir tom for fisk, for vår del vil det være dårlig å kombinere med fisketurisme.

Vei fra Rendalen til Vårheim

Å skulle nå så galt skje at det ble utbygging, så har vi registrert at det skal bygges vei fra Vårheim til Smibelgvannet. Hva med veien fra rv. 17 til Vårheim, dette er en vei som ikke holder den trafikken som er i dag, men den er ikke nevnt i SKS sine planer.

Konsekvensene for oss med kraftutbygging

Hvis gyteforholdene for fisk blir ødelagt så vil vi miste turister som er her for å fiske, noe vi har brukt ni år på å komme dit vi er i dag. Blir det ikke satt opp gjerde fra Smibelgvannet til Svartvannet vil sauene søke til beiteområder hvor vi ikke har beiterett, i verste fall kan vi bli nødt til å legge ned. Med isproblemene som blir i fjorden frykter vi hva som vil skje med kaianlegg og som ikke dekkes av forsikringen. Vi har hatt en høst med mye nedbør og de tre siste dagene har vi hatt frost, fjorden ligger nå med en tomme tykk is og det er dette vi er redd for skal bli resultatet med alt ferskvannet som kommer fra vannene i Melfjorden. Vi vil også sitte igjen med delvis ødelagt vei fra rv. 17 til Vårheim. Vi håper at SKS ikke får konsesjon, men at grunneierne får bygge ut selv og dermed blir det samme ferskvannsmengde som det er i dag i fjorden.”

Grunneiere i Vassvika med gårdsnummerne fra 14/1 til og med 14/7 har i brev datert 03.10.05 kommet med følgende uttalelse:

”(…)

Samtlige grunneiere er meget bekymret for de ekstra vannmassene som slippes ut fra Storråvann kraftverk til Gjervalen. Samt sideforskyvningen av vannmassene fra Smibelgvassdraget og ut i Gjervalen ved Vassvika. Isproblemer som fra før av er et problem om vinteren vil bli forsterket. Vi er derfor meget bekymret for ferdselen med båt på høst og vinter.

Vi er også bekymret for de ulike fiskeslag som naturlig er der. Der må utbygger komme med tiltak som sikrer ferdsel og fiske på fjorden.

Kraftstasjonen i Vassvika er planlagt ovenfor Storvika. Storvika har alltid vært benyttet som nødhavn for befolkningen i Vassvika under høst og vinterstormene. Samt at den benyttes som badeplass for grunneierne på 14/3. Derfor er det meget viktig at vi får beholde Storvika som den er i dag eller at utbygger kommer med alternative løsninger istedenfor.

Vi stiller oss også kritiske til at FOSSEN i Vassvikelva blir bortimot tørrlagt.

Grunneier på 14/4 har en naturlig vannkilde som kommer opp under huset i kjelleren, det er deres vannforsyning. Hvis vannet forsvinner etter reguleringen må det sikres på annen måte. Grunneierne på 14/1 - 14/2 - 14/7 benytter vannet fra Vassvikelva, det må derfor også sikres slik at det blir opprettholdt.

Grunneierne på 14/3 motsetter seg linjebygging foran hytte på eiendommen sin, kraftlinjen bes lagt i kabel (hvis aktuelt.)

Grunneierne i Vassvika fra 14/1 til og med 14/7 er meget positivt innstilt til veibygging fra Eihaugen i Øresvik til kraftstasjonen i Vassvika. Vi mener faktisk at med de samlede ulemper vi blir påført med den utbyggingen er det et krav med veg. Et poeng er det svære steindeponiet i Storvika - bygg veg av det. Hvis vei blir aktuell ber vi om at det blir tatt hensyn til boenheter samt hytter etter veitraseen. Hvis det blir bomveg ber grunneierne om å få benytte den allikevel.”

Grunneiere ved Vatne har i brev datert 20.10.05 kommet med følgende uttalelse:

”Innledning

I planendringssøknaden fremgår det at Storåga fortsatt blir helt tørr i tørre perioder da alt vann fra Kvannskarvatnet skal føres over til Smibelgvatnet. Det er kun i våte perioder at Storåga vil få vassføring. Konsekvensene for Storåga og Kjerringåga er derfor akkurat det samme som i forrige søknad. Den eneste endringen for Lurøys vedkommende er at det nå ikke skal legges en steintipp ved Kvannskarvatnet, og demningen der blir lavere. Dette betraktes som ubetydelige forbedringer. Det er tørrleggingen av vassdraget som var hovedinnvendingen i uttalelsen til den forrige søknaden. Det vises derfor til denne uttalelsen i tillegg til de momentene som nå trekkes fram.

Konsekvenser for landbruket

Fagrapport 9 – ”Jord og skogbruksinteresser.” Skrevet av Enco Environmental Consultants a.s. 1999 fremgår det at det ikke er gjort feltundersøkelser, jf. fagrapportens metodebeskrivelse hvor en kan lese følgende:

”Vurderingene er ikke gjort på bakgrunn av feltundersøkelser, kun ut fra informasjon hentet fra foreliggende planer, tidligere foreliggende planer, tidligere rapporter fra Samlet Plan, økonomisk kartverk, flyfotografier og informasjon fra den lokale landbruksforvaltning.”

Fagrapporter uten feltundersøkelser gir sjelden et godt bilde av de faktiske forhold. Det er tydelig at det er jordbruksdrifta rundt 1980 som er lagt til grunn når det gjelder Lurøydelen i fag-

rapporten. Rapportskriverne burde i det minste bruke reelle opplysninger fra dagens forhold. På Rødøysida har det vært tatt kontakt med jordbrukssjef, mens det for Lurøys vedkommende ikke har vært kontakt med jordbruksansvarlig.

Elva er et viktig moment for jordbruksdrifta. Ikke bare som selvgjerde for sau, men også som vannforsyning i tørre somrer. I tørre somrer er denne elva eneste vannkilde i beiteområdet (innmarksbeitet som er vurdert å ha høy verdi av DN). Det er også aktuelt å bruke denne vannkilden som vatningsanlegg for gårdsdrifta og beiteområdet.

I fagrapporten framgår det at selvgjerdeeffekten på hele strekningen fra Kvannskarvatnet til Vassvatn vil bortfalle. De framtidige driftsproblemer for sauedrifta er likevel ikke vurdert. I utmarka kan driftsproblemene være at sauene trekker til andre beitedistrikt og blander seg med sau derfra (smittefare - jf. også forskrifter vedr. bekjempelse av dyresykdommer). Rovdyrproblematikken kan også øke. Disse problemene kan til dels kompenseres ved hjelp av gjerde.

Det er imidlertid ikke uproblematisk å gjerde langs hele vassdraget. Eksempelvis kan det nevnes konflikter med sperring av trekkveier for rein. Adferdsmønsteret for andre dyr og fugler kan også bli påvirket. De som har prøvd å vedlikeholde gjerder i ulendt terreng med mye snø vet at dette krever store ressurser. Selv om de berørte grunneiere får kompensasjon i form av gjerder, vil det nesten være umulig å holde disse vedlike til enhver tid. Lønnsomheten i dagens landbruk er svært dårlig. Ytterligere ekstraarbeid og irritasjon over dårlig gjerdevedlikehold vil være en stor belastning. Konsekvensen kommer derfor til å bli nedlegging av sauedrifta. Dette vil igjen forårsake gjengroing av beitemarkene og arealene vil bli mindre attraktive i friluftssammenheng. Tar en bort en bit vil dette ha innvirkning på andre elementer. Uten jordbruksdrifta vil kulturlandskaper raskt gro igjen.

(...)

Elva som ressurs

Det finnes skriftlige kilder som viser at det har vært bosetting på gården Vatne helt fra 1567, men det har trolig vært bosetting før den tid også. Vannressursene har fra gammelt av vært viktige for bosettinga. I eldre skriftlige kilder beskrives og skatlegges flere større kverner i Storåga.

(...)

Ved Kjerringåga har kverndrifta også lange tradisjoner. I følge diverse artikler i Helgelands tidende november 1907, går det fram at mølla på Bratland var kjent for å male et utmerket fint godt mel og folk kom hit for å male fra Vega i Sør til Meløy i Nord. I 1913 ble mølla modernisert, slik at dette var et av den tids mest moderne mølleanlegg på Helgeland. Det var mølledrift på Bratland fram til 1946, da møllebygninga

brant ned. I dag er det bare rester igjen av mølla. Man finner noen av kvernsteinene, brukt til pynt i hager og lignende samt fundament og noen jerndele som ligger igjen ved elva. Det kan også nevnes at et av de første gårdskraftverkene i Nordland lå her.

Dersom det fortsatt skal være grunnlag for bosetting og gårdsdrift er det viktig at alle ressursene kan utnyttes. Ved at elva tørrlegges tas en stor framtidig ressurs bort.

Det bemerkes dessuten at elva også er vannkilde for flere hytter ved Vassvatnet.

(...)

Elva like før den renner ut i Vassvatnet. Da det ikke er sidebekker som tilfører elva vann blir denne delen helt tørr etter utbygging når det ikke er snøsmelting eller regn. På grunn av elvas lave temperatur er dette eneste elva som røya går opp i.

Konsekvenser for landskapet

Norge har ratifisert Den europeiske landskapskonvensjon den 23. oktober 2001. Konvensjonen trådte i kraft den 1. mars 2004, og omhandler alt landskap. Et vesentlig moment er at alt landskap har verdi i seg selv, og har betydning for menneskenes velvære og trivsel. I konvensjonen er det presisert at det er behov for målrettet arbeid når det gjelder forvaltning av landskap. Det er nødvendig med en bevisst holdning til landskapet i alt planarbeid. Metodikk for landskapsvurderinger er her sentralt. Det er videre presisert at landskap er et salgsobjekt.

I konsekvensutredningen for Smibelg og Storåga er det ikke gjort noen systematisk kartlegging av konsekvenser som er synliggjort med kart og bilder. Konsekvenser av utbyggingen for landskapet er tatt med som en del av andre temaer eller beskrevet i tekst.

Området Kvannskaret – Vassvatnet har en stor egenverdi som storslagent landskap med kulturpåvirkning fra landbruk og reindrift. Lyden av rennende vann og dyr på beiting er sentralt for opplevelsen av dette landskapet. For lokalbefolkningen og tilreisende har området en stor egenverdi. Områdets særpreg gjør det til et attraktivt turmål. Fisking er svært populært i både Kvannskarvatnet og Vassvatnet. Kvannskarvatnet er et turmål i seg selv, og er innfallspunkt til andre, flotte områder.

(...)

De reviderte utbyggingsplanene for Smibelg og Storåga innbefatter å demme ned Kvannskarvatnet. Konsekvensene av dette er altså tørrlegging av det verdifulle vassdraget. Inngrepet er irreversibelt, og kan ikke betraktes som noe forbedring i forhold til de forrige planene. At man unngår en steintipp i Kvannskarområdet er av mindre betydning. Det er konsekvensene av tørrleggingen som er mest vesentlige. Dette kan man ikke gjøre avbøtende tiltak for, som det fokuseres på i konsekvensutredningen. En tørrlegging av elvene, vil føre til at om-

rådet taper verdi som salgsobjekt og som rekreasjonsområde. Nedlegging av landbruksdrifta i området som følge av tapte selvgjerder, vil videre føre til gjengroing av kulturlandskapet. Det åpne landskapet i området vil da rask endre karakter.

Biologisk mangfold

Når det gjelder konsekvensene for kulturlandskapet langs Storåga fra Kvannskarvatnet til Vassvatnet så er dette ikke undersøkt og utredet. De få og ufullstendige fagrapportene bygger på en felles helikopterbefaring over området i september 1997, samt 25 års gammel informasjon. Dette bekreftes blant annet i fagrapport 8 - "Virkninger for Naturmiljøet" hvor en kan lese følgende fra fagrapportens forord:

"Rapporten bygger alt vesentlig på eksisterende informasjon hentet fra vassdragsrapportene i Samla Plan samt tilgjengelige kart og litteratur. I september 1997 ble det gjennomført en felles helikopterbefaring i området."

I fagrapporten siteres videre:

"Mellom Kvannskardvatnet og Vassvatnet, nord for elva går det et markert marmorband. Her er det utviklet en gressdekt slette, antagelig beitet, med et lite tjern hvor utløpsbekken forsvinner ned i undergrunnen. Det er utviklet svært klare karstformer på denne sletten. Det fører ikke noen overflate-drenering ut fra dette området, men det er ikke konstatert hvor vannet som går ned i undergrunnen renner ut."

(...)

Til venstre ser vi bekken forsvinne ned i bakken – bekken kommer frem i dagen igjen litt nord for Vassvatnet. Til høyre ser vi en gjen-grodd karstgrop. Karstområdet (dolinene) er godt synlig på grunn av den sterke beitinga av sau og delvis også storfe.

I løpet av 25 år har synet og holdningen til kulturlandskapet endret seg vesentlig. Det blir derfor feil å henvise til 25 års gamle rapporter. Rapportene den gang var også svært enkle uten at det var gjort systematiske registreringer. Ut fra dette kan man konkludere med at undersøkelsene er mangelfulle.

I planendringssøknaden framkommer det ikke at det er gjort biologisk mangfoldregistrering i Lurøy kommune sommeren 2004 hvor beiteområdet langs Storåga på gården Vatne ble besøkt. Både i inn- og utmark finnes her naturbeiter og tidligere slåttemarken med for regionen karakteristiske vegetasjonstyper. Området er gjennomgående i god hevd med drift helt opp mot fjellet og har stor verdi (B=viktig, i Direktoratet for naturforvaltnings naturdatabase.) Det-

te i flg. forskningsleder Ann Norderhaug som fikk Nordisk Råds natur og miljøpris.

Fra NOU 1991: 12B siteres følgende:

"Botanisk er Kjerringåga et av de mest artsrike vassdragene som vurderes i Verneplan IV i Nordland. En betydelig del av fjellsidene er kledd med forholdsvis rik og frodig vegetasjon. Vassdraget har relativt mange arter som har liten utbredelse i de øvrige Verneplan IV- objektene i fylket."

Dette tilsier at det burde gjøres grundige registreringer når et slikt stort inngrep planlegges. I utredningsarbeidet som presenteres, kommer det ikke fram at det er gjort registreringer i felt. Dette ansees som altfor dårlig.

Rapporten baseres i flg. fagrapporten kun på en felles helikopterbefaring i september 1997. Hvilke planter kan en se fra helikopter. Ved et slikt stort inngrep burde i det minste botanikeren ved elveleiet fra Kvannskaret til Vassvatnet vært undersøkt nærmere. Den botaniske rapporten som dekker begge kraftverkene (Storåvatn og Smibelg) består kun av 2 maskinskrevne A-4 sider skrevet av Odd Stabberud. (Nina).

Sitat fra beskrivelsen i fagrapporten:

"Nedre Kvannskardvann, utløpet: Vegetasjonen her er noe mer artsrik og variert enn det normale innenfor området, med forekomst av mer krevende arter som dvergjamne og blankstarr. Området synes til en viss grad å være influert av sauebeiting. Området ved tilløpsbekken i nord ble ikke undersøkt, men de største sammenhengende vierkjerr ble observert her, noe som tyder på en bedre næringsstatus."

De mer artsrike områdene langs elva fra Kvannskarvatnet og ned til Vassvatnet er ikke undersøkt.

Følgende konsekvenser pekes det på i fagrapporten:

"Tørrlegging av elveløpet mellom Kvannskarvann og Vassvatnet vil endre vegetasjonen langs elveløpet, og muligens vil dette også gi en viss effekt i den nærmeste bjørkeskogen."

Det området som antas mest botanisk interessant, beitemarka N. for Vassvatnet gård, vil ikke bli påvirket av inngrepet. Siden de områdene som berøres av inngrepet har forholdsvis lav botanisk verdi, må konsekvensen for vegetasjonen av inngrepet generelt sies å være liten."

Fugl og pattedyr:

Fagrapporten (Nina) som består kun av 2-3 A-4 sider er skrevet av Ole Reitan. Også denne rapporten baserer seg på en helikopterbefaring september 1997. Sitat fra fagrapporten:

”Dokumentasjon om de faunatiske forhold for fugl og pattedyr er svært begrenset for de aktuelle områdene, som i andre fjordnære vassdrag på denne del av Helgeland. Bortimot 150 arter fugl/pattedyr kan være potensielt forekommende i disse områdene. (Moksnes og Vie 1977).”

Kommentarer til fagrapporten:

Selv om rapporten konkluderer med at det ikke foreligger egne registreringer av artsriktighet for fugl og pattedyr i disse områdene, er det ikke gjort nærmere undersøkelser. Langs Storåga er det observert mange hekkende fuglearter, men for de fleste vil ikke tørrlegginga av elva bety noe. Størst betydning vil det ha for fossekallen, som kun hekker ved (rennende) vann.

I Storåga mellom Kvannskarvann og Vassvatnet er det årlig observert 2 fossekallpar som trolig hekker langs elva. Disse vil forsvinne når elva blir tørrlagt. Nasjonalt sett betyr dette lite, men lokalt betyr det mye at en fuglearter forsvinner fra kulturlandskapet. Andre fuglearter en tørrlegging trolig vil virke noe negativt på er Storlom, Krikkand, Stokkand, Brunnakkeand, Toppand, Laksand, Siland, Rødstilk, Strandsnippe m.fl. Indirekte vil også andre fuglearter bli berørt dersom jordbruksdrifta opphører. I beiteområdet er det årlig observert den forholdsvis sjeldne fuglen ”Varlser” som krever et åpent landskap.

Ut fra dette konkluderes med at konsekvensutredningen ikke gir tilstrekkelig utredning om konsekvenser for biologisk mangfold.

Konsekvenser for friluftsliv

Fra rapporten ”virkninger for friluftsliv” siteres følgende:

”Fylkesfriluftsnemnda regner Vassvatnet-Svartvatnet som et intensivt brukt friluftsområde av kommunal interesse. Vassdraget og området ellers har flere særpregede landskapskvaliteter og et nokså bredt bruksfelt som gjør det attraktivt til friluftsmål.”

”Inngrepene vil påvirke et av de viktigste friluftsområdene i Lurøy kommune (fastlandsdelen). Storåga ned mot Vassvatnet danner et attraktivt landskapselement som bidrar til friluft- og opplevelsesverdiene. En tørrlegging vil redusere disse verdiene i betydelig grad. Andre virkninger er endret vannføringsrytme i Kjerringåga og virkninger for fiskeinteressene i Kjerringåga.”

I samme rapport er Kjerringåga/Storåga for øvrig det eneste vassdrag i utbyggingsområdet som er betegnet å ha **meget høy** verdi i friluftssammenheng.

Fiskeressurser i Kvannskarvatnet

Kvannskarvatnet er det eneste fiskevatnet i Lurøy kommune som ikke er overbefolka. Dette skyldes først og fremst av at gytemulighetene er minimale. Den fisken som finnes er imidlertid av svært god kvalitet med fin rød kjøttfarge og uten bendelmark. Sportsfiskere foretrekker derfor dette fiskevann framfor andre fiskevann. Kvannskarvatnet har en svært liten strandsone. Denne strandsona blir i stor grad tørrlagt ved en senking av vannstanden. Senkingen vil trolig også forringe mattilgangen til fisken. Utsetting av fisk vil derfor ikke ha forventet effekt. Vatnet vil etter utbygging være ødelagt som fiskevann.

Det bemerkes videre at Samarbeidsrådet for Naturvernsaker anbefaler, i skriv datert 14.09.04, at Kjerringåga taes inn i verneplan for vassdrag. Begrunnelsen for dette er at området har stor landskapsmessig variasjon, og har stor verdi som friluftsområde.

Konklusjon

Dokumentasjon av områdets verdi som friluftsområde og særpreget landskap gjør at planlagte inngrep ikke kan aksepteres. I tillegg vil tørrleggingen av elva føre til uholdbare forhold for landbruket i området. Nedlegging av jordbruksdrifta i området vil bli en konsekvens av dette.”

Eystein Albertsen har i brev datert 14.10.05 kommet med følgende uttalelse:

”Innsigelser mot utbygging av Smibelg og Storåvann kraftverker.

Viser til den massive motstand det er i lokalbefolkningen mot utbygging av nevnte kraftverk. Folkemøte i Rødøy kommune i Øresvik der gymnsalen var fullsatt, kun en person stemte for. Det var ordføreren i Rødøy, ellers var det tomelen ned.

I Lurøy var folkemøtet enstemmig mot utbygging med innlemming av Kvannskarvannet, der Storåga vil bli tørrlagt da Kvannskarvatnet skal senkes med 2 m. Forsamlingen er redd for at dette vil medføre igjengroing av Vassvatnet da Storåga er eneste elv som tilfører Vassvatnet rent smeltevann. I en underskriftskampanje var det 220 underskrifter mot tørrlegging av, Storåga, en annen mot konsesjonssøknaden var det 41 som underskrev, dette må en regne som en massiv støtte i et lokalmiljø med i underkant av 400 innbyggere, flertallet i Lurøy kommunestyre hadde samme mening 21/9 2005.

Vedlegger kopier av all korrespondanse mellom undertegnede og Lurøy kommune, underskriftskampanjen og konsesjonssøknadene fra 11/9 2002 og 21/9 2005.

Det er stor interesse for bygging av minikraftverk, og dette vil få betydelige mindre følger for naturen i området og vannføringen i elvene vil ende der de hører hjemme etter bruk, dette gjelder både i Lurøy og Rødøy kommune.”

Lurøy beitelag har i brev datert 18.10.05 kommet med følgende uttalelse:

”Etter planene som foreligger i dag vil Storåga som er grenseelv mellom gnr. 31 og 32 bli tørrlagt, Kjerringåga vil bli sterkt redusert, elvene har en naturlig gjerdeeffekt og dette vil føre til store problemer for alle brukerne som driver med sau som produksjon i området da sauene vil spre seg over et større område, beiterodene er i dag naturlig avskilt.

I tillegg er Lurøy Beitelag bekymret på vegne av de grunneierne som ikke får anledning til å bygge ut sine vannressurser på sine eiendommer, i dag er bøndenes inntektsgrunnlag i fare og minikraftverk en av de muligheter for at disse brukerne kan fortsette i næringen.”

Lurøy bondelag har i brev datert 17.10.05 kommet med følgende uttalelse:

”Lurøy Bondelag er bekymret på vegne av de grunneierne som ikke får anledning til å bygge ut sine vannressurser på sine eiendommer. I dag som bøndenes inntektsgrunnlag smuldrer inn er minikraftverk en av de muligheter som bøndene har for å redde økonomien på sine gårdsbruk, dette gjelder da spesielt gnr. 32 i Lurøy som er små og utsatte bruk. Etter planene som foreligger i dag vil Storåga som er grenseelv mellom gnr. 31 og 32 bli tørrlagt, Kjerringåga vil bli sterkt redusert, elvene har en naturlig gjerdeeffekt og dette vil føre til store problemer for alle brukerne som driver med sau som produksjon i området.”

Hans Amundsen og Odlaug Amundsen har i brev datert 19.10.05 kommet med følgende uttalelse

”Det må stilles spørsmål ved om SKS produksjon AS har overholdt opplysningsplikten overfor grunneiere av utbyggingsområdet. Kopi av planendringssøknad av mai 2000 skulle vært tilsendt eier av eiendom gnr. 14 bnr. 1. Eier er her Odlaug Amundsen. Planendringssøknad er blitt tilgjengelig helt tilfeldig nylig, i form av en brosjyre.

Gnr. 14 bnr. 1 har også ifølge kjøpekontrakt, ikke spesifiserte oppmålte utmarksarealer utover selve grunneiendom, hvor Vassvikelva er tiltenkt regulert ned til 16 % av vanlig vassføring. Det vil altså si at denne elv i lange perioder vil være tørrlagt, når utbygger ikke vil skaffe en minimumsvannføring. Dette vil være meget uheldig for vannforsyning i området for de som er avhengige av dette nå, og framtidig utnyttelse av eiendommene.

Odd Pedersen, Rødøy, har gjort krav på Mangåa. Det har ikke vært mulig å framskaffe kartverk hvor Odd Pedersen står som eier av Mangåa. Det samme kan sies om eiendommen videre innover Gjervalen. Det mest naturligere var at Mangåa tilhørt 14/1. Ett rettsskjønn i

1976, sak nr. 25/1974 B, dokument 3322/38 Salten Sorenskriverembede, sier at 14/1, eier en strekning av ca. 500 m med fin løvskog i området ved Mangåa. Hvordan partene ellers fordelte areal innover Gjervalen i 1976 hadde vel med tekniske/taktiske hensyn for erstatning. Området var da i ett sameie av flere eiere. Her må en anta at hovedbruket har mer enn 500 m utmark.

Uansett hvem som eier Mangåa vil det ha meget store konsekvenser for eiendommen 14/1 hvis Mangåa blir tørrlagt. En må anta at den fine løvskogen som var påvist i 1976, som var et produkt av Mangåa, vil forringes. Da en ikke kjenner de hydrologiske målingene for nedslagsfelt Mangåa, vet en ikke heller hvor mye kraft man kunne ha levert ved en privat utbygging. En må se også at dette er uberørt natur som vil få en helt annen status etter en utbygging.

Ved vedtak om utbygging vil en forlange at oreigning av eiendom skjer etter skjønnsprosessloven og at eiere av Mangåa og Vassvikelva vil få full erstatning etter ekspropriasjonslov. En vil også forlange granneskjønn etter naboloven før tiltaket blir iverksatt, slik at rette eiere får sin rettmessige erstatning.”

Einar Pettersen har i brev datert hhv. 15.09.05 og 06.10.05 kommet med følgende uttalelser:

”Dumping av masser

Etter gjennomgang av planene for dumping av masser, er jeg meget forbauset over at det ikke er lagt frem planer for dumping på land. Det ble på møtet opplyst at hvem som helst kunne benytte seg av disse massene. Hvordan? Når de skal dumpes i havet.

For meg som er fisker i området Sørfjord/Gjervalen, er jeg meget bekymret for hva som vil skje med fisken, når disse massene blir dumpet i havet, og disses avleiring i mange år fremover. Store vannmasser forflytter seg ved høy- og lavvann og drar med seg slam fra fyllingene. Det vil forstyrre fiskens gyting i Gjervalenområdet. Med små naturinngrep kan disse massene plasseres på land.

Jeg håper dere forstår min bekymring i denne saken, da jeg er den eneste fiskeren som lever av dette i Sørfjorden/Gjervalområdet.

Isproblemer i forbindelse med kraftutbygging

Viser til tidligere brev sendt til dere i forbindelse med isproblemer, 08.09.2002. Det må da være mulig med bobleanlegg for å unngå disse problemene.”

Og videre i brev av 06.10.05:

”I forbindelse med mine tidligere brev, angående kraftutbygging i Rødøy/Lurøy, vil jeg gjerne komme tilbake til mine problemer angående fiske.

Is- og slamproblemer i Gjervalen/Sørfjordområdet. Jeg har etter nærmere undersøkelser fått opplysninger om at isproblemene blir mye verre enn tidligere antatt. Isen kan bli liggende i flere måneder, og da er mitt grunnlag som fisker helt ødelagt. Jeg har tidligere nevnt bobleanlegg, men etter hva jeg har fått opplyst, vil isen bli liggende i store flak, som ikke vil forlate området og gjør fiske umulig. Slamproblemene vil forårsake en omtrent død fjord i mange - mange år framover.

Kysttorsken spesielt, er den eneste som er drivverdig her, men gytingen vil bli forhindret eller umulig med alt slammet som legger seg på bunnen. Jeg vil i den anledning forlange en kompensasjon for tapt fiske i fjorden i forbindelse med utbyggingen. I 2004-2005 dreier det seg om ca. kr 150.000/år.”

Ulf Pedersen har i brev datert 12.09.05 kommet med følgende uttalelse:

”Mine meninger om Utbygginga

Jeg flytta tilbake hit etter 12 år borte. Det som var trekkrafta for det var elgjakta og ørret/laksefiske i vann og elver i området.

Mulighetene for å komme inn i et elglag er ytterst små. Man må nesten ha slekt eller eiendom innen valdet. Jeg eier ikke jord. Jeg har jaktet med laget siden 83.

- Nå kommer det en vei midt i det terrenget der elgen går. Ved Svartvatnet nedenom Smibelgvatn. Dette rammer osser på elglaget da det vil ødelegge jaktterrenget... NEI..

Jeg fisker mye i vatna i området

Vassvatnet

Kvannskarvatnet

Svartvatnet nedom Smibelgvatn

Kjerringåga

Sørfjordelva

Disse vann og elver er viktige for rekreasjon. Det er gode fiskevann/elver som betyr mye for folket her. Det er ikke store plassen her ute så det er viktig å ta vare på det som betyr noe her. Naturen og mulighetene til å oppleve det.

- Kvannskarvatnet er det beste fiskevannet i området.
- Det er stort sett eneste vannkilde til Vassvatnet på tørre somre, da det stort sett er fra det området det er smeltevann ned til Vassvatnet.
- Dette vil medføre at Kjerringåga (Bratlandselva) ikke vil være lakseførende mere.
- En reduksjon på 20 % vil medføre at det ikke går opp laks - ørret der mere. Da man pr. i dag ser at laksen kan bli stående å vente på regn før den går opp...Nei.

Kvannskarvatnet kan bygges ut til småkraft. Da går vannet til Vassvatnet og det får ikke disse konsekvensene.

Jeg driver et firma som lager båter og vi er 4 mann her nå. Grunnen til at jeg bor her er min interesse for jakt og fiske. Komme meg ut på elgjakt hver høst. Det er alt for meg. Fiske i elvene der du kan gå langs kulpene å se laksen stå der. Dette blir ødelagt.

Det er nok ikke bare meg dette har betydning for. Det er nok andre unge som vil tilbake hit. En slik utbygging vil nok stoppe mange av dem. Mine verdier i området blir ødelagte. Da kan man jo like godt flytte med de konsekvenser det får.

Håper dere tar hensyn til de innspill dere får.”

Gunnar Skivik har i brev datert 17.10.05 kommet med følgende uttalelse:

”Ser at steinmassene fra disse skal deponeres, eller er planlagt deponert i sjøen inne i fjorden. Dette synes jeg og mange med meg er helt forkastelig. Først bli deler av naturen i fjellheimen tuklet med slik at en ikke lengre kan si at det er uberørt natur, så kommer arbeide ned til fjorden og jammen skal de omkalfatre deler av fjorden også. Hvorfor skal utbyggere bestandig velge de enkleste løsningene.

I forbindelse med dette har jeg et forslag. Visst det bli godkjent å deponere stm. (steinmassene) i fjorden Hvorfor ikke bruke disse stm. til noe fornuftig, bor i en bygd med en ganske stor fritidsbåtflåte samtidig er det et skrikende behov etter en skikkelig havn, har et område som egner seg godt til dette formål. Så hvorfor ikke brukt disse stm. i en molo og kanskje i en fylling over deler av fjorden til en veiforbindelse. Det finnes en trasé som kan brukes.

Resten av stm. kan deponeres på dypt vann slik at den er borte for all framtid.

På meg virker det litt for enkelt å bare komme hit og bygge ut vannkraft uten og gi noe tilbake til bygda. La gå med at Kommunen tjener noen kroner på dette. Hva med de som bor i bygdene og til dagelig ferdes i disse områdene? Føler at vi blir sittende igjen med Svarteper.

Håper at dere tar disse momentene med i den videre saksbehandlingen, nå prata jeg med SKS på møte som var i Øresvika. Jo da, stm. skulle vi få for nesten ingen ting, men vi måtte selv få stm. til droppstedet.

Kommer også til å sende dette til Kommunen, slik at de er klar over dette utspillet fra min side.”

Sørfjorden hytteforening har i brev datert 19.09.05 kommet med følgende uttalelse:

- ”1. Kommentarene framsettes herved fra Sørfjorden Hytteforening, Rødøy.
2. Hytteforeninga omfatter et 40-talls medlemmer - totalt er det over 100 hytter og fritidshus på begge sider av Sørfjorden.

3. Henviser til kart omfattende Storåvatn Kraftverk - hvor det på plantegning er markert en tipp/utfylling i sjøen på nordsida av den smale Gjervalfjorden.
4. Arealet for tippen er ca. 200 ganger 50 meter, dvs. ca. 10000 m², tiltenkt volum for utfylling er ca. 220 000 m³ - dvs. at fyllingshøyden her blir ca. 22 meter - dette på et sted hvor sjødybden i dag er 40-50 meter. Fra den planlagte fylling blir det bare ca. 110 meter over til sørbredden.
5. Vi mener tippen burde anlegges PÅ LAND. Det er her store, egnede områder på vestsida av stasjonen/kaia.
6. En utfylling i sjøen vil kunne få UHELDIGE konsekvenser for fiskeforholdene i dette fra før smale området. Dette er et populært og godt fiskeområde som nyttes av mange. Et deponi på land vil være klart å foretrekke - det burde enkelt kunne ordnes/ innsåes."

Rødøy distriktfiskarlag har i brev datert 05.10.05 kommet med følgende uttalelse:

"Etter å ha blitt informert om Salten Kraftsambands planer for kraftutbygging i Rødøy, har laget diskutert saken i styret og vil komme med følgende uttalelse:

Rødøy Distriktfiskarlag ser meget positivt på planene om kraftutbygging i Rødøy. Kommunen er en næringsfattig kystkommune og en slik utbygging vil kunne gi mange arbeidsplasser og ellers store ringvirkninger for det lokale næringsliv. Etter en utbyggingsfase vil kraftproduksjon gi sårt tiltrengte skatte kroner i en slunken kommunekasse.

Når det gjelder det planlagte dumpfelt i sjøen; for masseuttak, er laget meget betenkt, og vil motsette seg dette, da vi tror det kan skape problemer for anadrome fiskeslag i nærmiljøet. Vi må her huske på at vi har en gyteelv for laks og sjørret like ved. Likeså at området fra gammelt av, er regnet som et gyteområde for kysttorsk. Dette siste er ikke minst viktig i disse dager, hvor forskerne melder om nedgang i kysttorsebestanden og vern av denne.

Videre er laget urolig for mulige isproblemer på fjorden etter en utbygging, og vil holde utbygger ansvarlig for de problemer som eventuelt vil oppstå. Kan nevne at problemet ble diskutert utenom sakliste på lagets årsmøte 14.09.2002. Følgende uttalelse fattet: Laget ber Rødøy kommune om å ta dette med i planleggingen av kraftverk i Sørfjorden, og å ta dette problem opp i den videre saksbehandling.

Laget oppsummerer til slutt med at det med å samarbeide og ta hensyn til hverandre, vil vi sikkert oppnå et sluttprodukt til beste for alle parter."

Tiltakshavers kommentarer til innkomne uttalelser

SKS produksjon har gitt følgende kommentarer til høringsuttalelsene i sitt brev av 19.01.2006:

"Innledning

Oversendelsen fra NVE besto av 35 høringsuttalelser. Høringsuttalelsen fra Direktoratet for naturforvaltning (DN) mangler foreløpig. Våre kommentarer til denne vil bli oversendt senere når uttalelsen foreligger.

De mottatte høringsuttalelsene kommer fra enkeltpersoner, grunneierlag, organisasjoner, lokale og sentrale myndigheter samt faginstanser som har ansvar for dette området ut fra overordnet politikk og miljøsensyn.

Vi registrerer at enkelte av uttalelsene bygger på et svært kort sammendrag av konsekvensutredningene i informasjonsbrosjyren og/eller sammendraget fra konsesjonssøknaden. Enkelte refererer i sine høringsuttalelser til at de har innhentet/fått informasjon osv. uten å referere til kilden. Slike uttalelser er det vanskelig å forholde seg til.

Noen uttalelser gir fine beskrivelser av eget forhold til landskap, jakt, fiske og generelle naturopplevelser. Dette er personlige syn som vi har forståelse for, men som vanskelig kan kommenteres fra vår side. Eksempelvis vil det for enkelte være en skuffelse å få en vei inn i sitt hytte- fiske- og jaktområde, mens andre steder opplever vi pågang nettopp for å få bygd veier til blant annet slike formål.

SKS Produksjon har ikke selv kompetanse på de fleste fagområdene som konsekvensutredningene skal dekke, men er ansvarlig for å få gjennomført og finansiert dette etter et konsekvensutredningsprogram godkjent av NVE. Konsekvensutredningsprogrammet ble fastsatt av NVE i brev datert 17.06.1999 og supplert etter brev fra NVE datert 13.01.2004.

Den totale oversikten over dette finnes på side 9 og 10 i Planendringssøknaden med henvisning til fagrapportene 1-13. Våre kommentarer vil henviser til disse rapportene uten å gjengi disse i sin helhet.

Det er umulig å gjøre inngrep som dette uten å sette spor i terrenget.

Formålet med konsekvensutredningene er at dette skal være tilstrekkelig for å vurdere følgen av en eventuell tillatelse. Undersøkelsene skal være representative for det omsøkte søknadsinnholdet.

Vi har valgt anerkjente institusjoner, institutt, firma og kompetansepersoner til utarbeidelse av de nødvendige fagrapportene. I fagrapportene er det lett å finne uttalelser av negativ art i avsnitt hvor fagpersonene diskuterer og evaluerer observasjoner. Flere av rapportene uttaler seg til alternative utbyggingsprosjekt. Det er vesentlig å lese spesielt det som gjelder for det omsøkte prosjektet og spesielt rapportene etter 2000 som forholder seg til dagens søknad med planendring.

Høringsuttalelsen fra Fylkesmannen i Nordland er fagmessig grundig, berører de fleste forhold og uttaler seg nøytralt uten å konsentrere seg om spe-

sielle grupperes interesser. Vi vil i våre kommentarer tillate oss og referere til denne uttalelsen.

Enkelte uttalelser setter spørsmål ved behovet for mer kraft i Nordland, kraft til industrien, energipolitikk generelt osv.

Begrunnelsen for kraftutbyggingen, utnyttelse av lokale ressurser og vårt eierforhold til det lokale energiverket framgår av konsesjonssøknaden.

Generelt om organiseringen av kommentarene

Flere av høringsuttalelsene berører de samme tema/fagområder. Vi har valgt å kommentere disse felles under avsnittet:

I. Felleskommentarer til tema/fagområder tatt opp i flere uttalelser

Det er den samlede prosessen i NVE og departementet (eventuelt Stortinget) som skal konkludere med om det omsøkte prosjektet med sine konsekvenser får konsesjon eller ikke. Dette vil være avgjørende for om en utnyttelse av vannkraftressursene i dette området skal utføres samlet av et lokalt/regionalt energiverk med behov for ekspropriasjonstillatelse eller baseres på nye konsesjonssøknader for småkraftutbygging.

Grunneiere med egne planer om småkraftverk tar spesielt dette opp. Vi vil kommentere dette under avsnittet:

II. Forholdet til småkraftutbygging

Miljømessig

Produksjonsmessig

Skattemessig

De samme og flere av de øvrige uttalelsene tar spesielt opp de juridiske forholdene mellom en større kraftutbygging og flere småkraftverk. Uttalelsene går også på privatrettslige forhold som uavklarte grenseforhold, beite-/gjerdeforhold, redusert fiske, redusert grunnlag for turistnæring, konkrete erstatningsbeløp osv.

Under forutsetning av at tillatelse blir gitt til denne søknaden, vil spesielt privatrettslige forhold bli behandlet i påfølgende skjønn. Vi har forståelse for at slike forhold blir tatt opp i høringsuttalelsene, men kan ikke kommentere slike konkrete krav nå.

Vi kommenterer alle uttalelser om disse forholdene med et eget avsnitt:

III. Juridiske forhold

Til slutt vil vi kommentere spesielle saker tatt opp i høringsuttalelsene i avsnittet:

IV. Spesielle kommentarer til enkelte av høringsuttalelsene

I. Felleskommentarer til tema/fagområder tatt opp i flere uttalelser

Fisk i vassdrag

Konsekvensutredningen bygger vesentlig på fagrapportene (3), (5), (8) og (12):

- (3) Tromsø Museum, Rapport fra naturfaglige befaringer av Vassdragsforsk og Tromsø Museum i Sleågaområdet, 1987.
- (5) Nordlandsforskning, Sleåga kraftverk, Rødøy kommune. En vurdering av fiskeribiologiske forhold og virkninger på fisk ved en eventuell regulering, 1989.
- (8) NINA, Smibelg kraftverk. Virkningene for naturmiljøet, jakt og fiske, 1998.
 - Avsnittet Ferskvannsbiologi
- (12) Nordnorske Ferskvannsbiologer,
 - Smibelg og Storåvatn kraftverk - Supplerende fiskeribiologiske undersøkelser, juni 2004.
 - Smibelg og Storåvatn kraftverk – Ytterligere undersøkelser i Svarevatn, Vassvatn og Nedre Kvannskarvatn i september 2004.

Fagrapportene er i sin helhet vedlagt søknaden, konklusjonene er inntatt i søknadens avsnitt 4.5.2.4 Ferskvannsbiologi.

Vi henviser spesielt til søknadens avsnitt Etter utbygging på sidene 65 og 66 hvor fagrapportenes konklusjoner om konsekvensene gjennomgås og avbøtende tiltak anbefales. Her blir vassdragene og vannene systematisk gjennomgått.

Vi må forholde oss til dette selv om flere av høringsuttalelsene fra brukere av området har en langt mer negativ utforming for spesielle vann og deler av elver. I tillegg etterlyses flere og bedre utredninger. Vi avventer NVEs vurdering av dette.

Fisk i sjøen

Konsekvensutredningen bygger vesentlig på fagrapportene (6) og (8):

- (6) Cand. real. C. J. Boe, Sleåga kraftverk. Forhåndsuttalelse om antatte virkninger på vanntemperatur, isforhold og klima, 1988 og 2000.
- (8) NINA, Smibelg kraftverk. Virkningene for naturmiljøet, jakt og fiske, 1998
 - Avsnittet Marine ressurser (september 2004), uttalelse vedrørende endringsplanen.

Fagrapportene er i sin helhet vedlagt søknaden, konklusjonene er inntatt i søknadens avsnitt 4.5.6.4 Marine ressurser.

Vi henviser spesielt til søknadens avsnitt Etter utbygging på sidene 76 og 77.

Vi siterer følgende avsnitt fra konklusjonen i fagrapporten om marine ressurser:

”Den foreslått utbyggingen av Storåvatn og Smibelgvatn kraftverk, med overføringer, forventes ikke å få konsekvenser for viktige gyte- og oppvekstområder for fisk, og for lokalt sjøfiske, og heller ikke for eksisterende oppdrettsanlegg i Sørfjorden. Utbyggingen forventes også å gi små konsekvenser for øvrige marine organismer”.

Flere av høringsuttalelsene gir uttrykk for at alt av fjordfiske vil bli ødelagt samt ytterligere konsekvenser for gyting, kysttorsk osv. Vi har ikke kompetanse til å svare på hver av disse uttalelsene ut over å henvise til fagrapportene i det konsekvensutredningsprogrammet som er utført.

Noe av årsaken til uoverensstemmelsene kan være at dimensjonene på denne utbyggingen blir feiltolket/overdrevet.

Massetak. Deponi i sjø eller på land

Det er et normalt utgangsforslag å plassere tippmasser under høyeste regulerte vannstand i vann eller i sjøen hvor dette er mulig. Vi ønsker imidlertid å gjøre disse massene tilgjengelig dersom de kan ha verdi for andre aktiviteter som masseuttak og/eller veibygging. I første omgang har vi angitt volumet på steinmassene og nødvendig areal for å få plassert disse under gitte forutsetninger.

Dersom tillatelse gis, skal detaljplaner godkjennes av NVE for hvert arbeidssted. Dette inkluderer tipplassering og avsluttende arrondering av tippene ofte i samarbeid med landskapsarkitekt. Vi har ingen innvendinger mot å plassere tippmassene på land og gjøre disse tilgjengelig for andre brukere som et avbøtende tiltak.

Tippmasser fra konvensjonell sprengning (boring/skyting/utlasting) vil normalt ikke være noe miljøproblem i vann eller sjø. Det danner seg raskt en steinhud mot vannet (filter) som hindrer utvasking. Dersom tunnelene drives ut med fullprofilmaskiner (mye finstoff og lite større stein), egner massene seg best til landdeponering. Landdeponering gir også fordeler mht. til sikkerhet for utglidninger når massene plasseres.

Det er også her viktig å være klar over dimensjonene på tippmassene som er små i forhold til dette landskapet med høye fjell og dype fjorder. Uttalelsen blir selvsagt preget av hvilket ståsted en har. Eksempelvis blir det framstilt som et miljøproblem å deponere tippmassene i fjorden, men derimot en positiv sak å benytte de samme masser til en veifylling over fjorden. Det siste vil være et langt større miljøinngrep mht. til strømningsforhold, is osv.

Tippmassene er berørt i flere fagrappporter. Vi henviser til søknadens punkt 4.5.6.5 Mineraler og masseforekomster på side 77.

Isforhold

Konsekvensutredningen bygger vesentlig på fagrapportene (6) og (8):

- (6) Cand. real. C. A. Boe, Sleåga kraftverk. Forhåndsuttalelse om antatte virkninger på vanntemperatur, isforhold og klima, 1989 og 2000.
- (8) NINA. Smibelg kraftverk, Virkninger for naturmiljøet, jakt og fiske, 1989.
 - Marine ressurser (september 2004) – uttalelse vedrørende endringsplanen.

Is på fjordene

Det vises spesielt til fagrapport (6), avsnitt Isforholdene datert Bodø 26. april 2000. Her er noe av konklusjonen at ved dykkede utslipp vil isforholdene i Gjervalen og Sørfjorden bli små, kanskje ikke særlig større enn i dag. I tillegg til at dykkede utslipp vil redusere faren for isdannelse, vil dette også redusere faren for feilvandring av anadrom fisk på vei til Gjervalvelva.

Fra fagrapport (8) siteres fra delen om Marine ressurser:

”.. Den økte tilførselen av ferskvann vil kunne føre til en svak økning av brakkvannslaget i deler av Gjervalen, og islegging som ofte forekommer vinterstid vil også kunne bli noe økende. Det antas imidlertid at dette vil bli lite merkbart...”.

Is på regulerte vann

På de regulerte vannene vil isen sprekke opp og spesielt vanskeliggjøre atkomsten til isen i reguleringssonene på vannene. Reguleringen vil bli mest utnyttet vinterstid og mindre sommerstid etter at vårfloppen fyller disse opp. Gjennom sommersesongen er det vesentlig å kunne benytte tilstrekkelig av reguleringen som dempningsmagasin for å hindre flomtap.

Det er spesielt ferdsel om vinteren på snø og is som vil være negativt for mennesker og dyr og vil kunne berøre trekkruter for reinsdyr i området. Det er lite ferdsel av mennesker i området på denne tiden, men forholdene vil bli varslet med skilting og på kart.

Tap av vannkilder for mennesker og dyr

I det omsøkte prosjektet går planene ut på å ta inn vann fra avrenningsområder høyere enn ca. 450 meter over havet. Alle de berørte 9 elvene vil i gjennomsnitt ha betydelig restvannføring i nedre del, bortsett fra Mangåga. På side 21 i søknaden er restvannføringen listet opp og i brosjyrens midtsider er nedbørfeltene som berøres vist.

Vann til beitende dyr er spesielt nevnt nedstrøms Nedre Kvannskarvatn til Vassvatn. Myrområdene med vann nord for Storelva er ikke berørt av

inngrepet. Det samme gjelder myr og vannområdene sør for Storelva mot Svartvatnet. I tillegg er ikke selve Vassvatnet berørt ut over redusert tilrenning fra Nedre Kvannskarvatn.

Det er vanskelig å se at det ikke skulle være tilstrekkelig vann til beitende dyr. Dette er et av de mest nedbørrike områdene i landet.

Dersom dette henger sammen med inngjerding og bortfall av vann for spesielt disse områdene, vil slike forhold bli vurdert/erstatte gjennom påfølgende skjønn. Avbøtende tiltak kan eksempelvis være brønnboring etter grunnvann.

Vannforsyning til boliger som blir berørt, skal tilsvarende erstattes med ny vannforsyning dersom eksisterende vannforsyning ikke kan benyttes etter en eventuell utbygging. Dette er forhold som normalt løses i påfølgende skjønn.

Verne vassdrag

Gjervalvassdraget er varig vernet mot kraftutbygging gjennom Verneplan IV. Da verneplanen ble vedtatt, var det allerede planer om å benytte de øvre feltene fra øverst i Gjervalelva i vannkraftprosjektet Sleåga. I vernevedtaket er det derfor åpnet for en overføring av disse feltene i en eventuell utbygging. Disse forholdene er godt beskrevet i høringsuttalelsen til Fylkesmannen i Nordland.

I denne søknaden med planendringer, er det forsøkt å tilpasse inngrepene bedre miljømessig etter høringer og innen en akseptabel økonomisk ramme. De tidligere vurderte øvre feltene av Gjervalen er ikke medtatt, men derimot et mindre felt på ca. 0,8 km² sørvest for Hundådalselva. Dette er et vannrikt felt som enkelt kan overføres til Storåvatn og medføre en raskere oppfylling av dette etter vintertapping. Dette feltet utgjør ca. 27 % av Hundådalselvas utløp til Gjervalvatnet og 2 % av Gjervalelvas utløp til fjorden. Inngrepet er svært begrenset (kanal) helt i yttergrensen av nedbørfeltet og vil ikke være synlig fra Gjervalen.

Vi kan vanskelig se at dette skal ødelegge oppgangen av anadrom fisk i Gjervalselva slik det framstilles i høringsuttalelsene.

Friluftsliv

Konsekvensutredningen bygger på fagrapport (4) og (7):

- (4) Komiteen for miljøvern ved universitetet i Trondheim, En verdi- og konsekvensutredning i forbindelse med utbyggingsplanene for vassdraget, 1988.
- (7) NIVA, Storåvatn og Smibelg kraftverk. Virkninger for friluftsliv, 1997.

Det er vesentlig å være klar over dagens status på de nå omsøkte planene når fagrapportene leses. Fagrapportene omfatter flere alternative utbyggin-

ger med større miljømessig negativ konsekvens enn dagens søknad. Spesielt er dette tydelig i området Gjervalen, hvor dagens søknad med planendring reduserer inngrepet i vassdraget til den omtalte overføringen av ca. 0,8 km² øverst i Hundådalen, se foregående avsnitt. I tidligere planer om overføring til Melfjordbotn (Sleåga kraftverk) var det forutsatt overføring av betydelig mer vann fra Gjervalelva, også som en del av Verneplan IV.

Begrepet friluftsliv tolkes på forskjellige måter avhengig av den enkeltes interesse og bakgrunn. Det vises til uttalelsene hvor det er gitt fine beskrivelser av forhold til landskap, jakt, fiske og andre naturopplevelser. Dette er personlige syn som vi har forståelse for, men som vanskelig kan kommenteres fra vår side. Eksempelvis vil det for enkelte være en skuffelse å få en vei inn i sitt hytte-, tur- fiske- og/eller jaktområdet, mens for andre vil dette være en fordel. Vi opplever andre steder pågang nettopp for å få bygd veier til blant annet slike formål.

Vi vil i disse kommentarene forholde oss til den offentlige friluftslivforvaltningens definisjon, hvor det heter at friluftsliv er opphold i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse. Vi viser derfor til oppsummeringen i søknaden om dette under avsnittet Landskap og friluftsliv på side 22.

De mest synlige miljøinngrepene vil være reguleringsmagasinene høyere enn ca. 450 meter over havet. Dette er vesentlig senkingsmagasin. Senkingen vil være størst om vinteren hvor områdene er dekket av snø og is. I sommerhalvåret vil behovet for regulering vesentlig være for å hindre flomtap.

I søknadens bilag fra og med 2-1 til og med 2-5, vises vannstandsforholdene for magasinene Kvannskarvatnet, Smibelgvatnet, Storåvatnet, Vestre Sandvikvatnet og østre Sandvikvatnet.

Samtlige berørte elver vil ha mindre vannføring og vil bare i våte perioder med fulle magasin framstå tilnærmet som i dag. Det er imidlertid et stort uregulert felt igjen i samtlige berørte elver bortsett fra Mangåga og Vassvikelva.

Anleggsperioden over 3-4 år vil være dominerende med nye sår i terrenget, støy, sprengning, steintipper og veibygging. Dette er forhold som etter ferdigstillelse utbedres/arronderes og på sikt gror til med omgivelsenes vegetasjon.

Veien opp til Smibelgvatn og kaiforholdene/uteområdene ved kraftstasjonene på hver side av fjorden inn mot Gjervalen vil være varige synlige konstruksjoner. Disse områdene vil få en arkitektonisk god form og holdes i god stand.

Inngrepsfrie naturområder i Norge, INON

Det omsøkte prosjektet berører, etter Fylkesmannens uttalelse, ikke villmarksprega områder. Dvs. områder med en avstand på mer enn 5 km fra tynge tekniske inngrep. Fylkesmannen har tatt hensyn til de siste utbyggingene av kraftlinjer i områ-

det. Prosjektet reduserer INON området, dvs. områder med en avstand på mer enn 1 km fra tyngre tekniske inngrep, med ca. 71 km². Fylkesmannens høringsuttalelse går grundig inn på dette temaet i sin uttalelse på sidene 5 og 6.

De inngrepsfrie områdene er i tillegg vist på kart i søknadens bilag 6 før utbygging og på bilag 7 etter utbygging. Temaet er også omtalt i søknaden på side 57. Det er mindre uoverensstemmelser mellom berørte arealer i søknaden og Fylkesmannens beregning. Årsaken er at Fylkesmannen har tatt hensyn til de siste etableringene av kraftlinjer.

Vi er enig med Fylkesmannens uttalelse i at dette sannsynligvis er den største negative konsekvensen av en eventuell utbygging ut fra de definisjonene som gjelder for slike områder. Dette kan i tillegg måles.

Det kan imidlertid kommenteres at dette inngrepet ikke er i form av veier, jernbane, turistattraksjoner osv. som hyppig skal benyttes, men punkt-inngrep som får høy aktivitet i anleggsfasen for deretter og bli besøkt 1-3 ganger årlig. Tunneler vises ikke i terrenget. Det er ikke behov for ny større kraftlinjebygging og bruken av veien til Smibelgvatn kan i ettertid reguleres. Det er spesielt kraftverkene ved sjøen inne i fjorden Gjervalen som vil medføre større trafikk mht. drift og vedlikehold. I dette området er det allerede fritidsboliger, hytter og kraftlinje.

Avbøtende tiltak

Flere av uttalelsene kommer med forslag til avbøtende tiltak. Spesielt har Fylkesmannens uttalelse systematisert dette på side 7.

Forslag om å ta deler av de regulerte områder ut av prosjektet (Kvannskarvatn, Hundådalen, bekkeinntak osv.) er lite aktuelt for oss som søker. Dette er behandlet i søknaden og kommentert tidligere. Dette vil i stor grad redusere økonomien i prosjektet og gjøre større deler av planene uaktuelle. Med de planendringene som nå foreligger i søknaden, mener vi å ha tatt hensyn til det som var mulig i tidligere høringsrunder.

Minstevannføring

Årsaken til at minstevannføring ikke er foreslått skyldes at inngrepene berører deler av vassdragenes høyereliggende nedbørfelt og gir en fortsatt høy restvannføring i de lavereliggende og mer produktive områdene. Minstevannføring ut av magasiner er teknisk vanskelig og kostbart å få til hvor magasineringen er basert på senking. Det vil medføre nye anleggssteder for å etablere mindre tunneler/borhull med tilhørende styringssystemer i form av luker. Minstevannføring ut av magasin med oppdemming

er teknisk greit å etablere. Dette gjelder også der hvor eksisterende tunneler tillater dette.

Eksempelvis kan dette være mulig for vassdraget Smibelgvatn, Svartevatn, Sørfjordvatn og til sjøen hvor en eventuell minstevannføring kan etableres via tverrslagstunnelene. Minstevannføring synes imidlertid her å ha tilnærmet ingen effekt på selve minstevannføringsstrekningen pga. topografien og vegetasjonen ned til Svartevatn. Sørfjordelva har mer enn 50 % gjennomsnittlig restvannføring ved utløpet til sjøen og enkelte grunneiere vurderer allerede å utnytte restvannføringen til småkraftproduksjon.

Terskelbygging

Terskelbygging i aktuelle vassdrag vil vi etablere der hvor NVE/DN finner at dette kan bedre forholdene etter reguleringen. Dette er spesielt nevnt for Oldervikelva. I tillegg er andre former for terskelbygging og innløpsforhold til vann i Sørfjordvassdraget nevnt. Vi viser spesielt til fagrapportene (12) fra Nordnorske Ferskvannsbiologer. Normalt gis det vilkår i slike tillatelser som gjør det mulig for myndighetene (NVE/DN) å pålegge terskelbygging også i ettertid når ulempene er mer klarlagt.

Reguleringshøyder med hensyn til fisk

Nedre Kvannskarvatn er spesielt nevnt mht. reguleringshøyde. Vannet inngår med en senking på 2 meter. Behovet for å benytte Nedre Kvannskarvatn i sommerperioden er vesentlig til flomdemping. I bilag 2-1 i søknaden er et typisk fyllingsforløp over året vist. Fra og med midten av juni og til vinteren er det den øverste meteren som vil bli benyttet og vannet vil bli regulert med ca. øverste halvmeteren i sommerhalvåret.

Ut fra Fylkesmannens uttalelse vil det være av betydning å gjøre minst mulig regulering i fiskens beste beitetid og gyting. Vi vil være positive til dette såfremt muligheten til å hindre flomtap med mindre regulering kan bli ivaretatt ut fra meteorologiske varsler.

Dykkede utløp fra avløpstunnelene

Dykkede utløp fra begge kraftstasjonene til Gjervalen vil etter fagrapporter og Fylkesmannens uttalelse, bidra til at faren for islegging ut over dagens situasjon blir ubetydelig. Det vil også hindre at anadrom fisk på vandring mot utløpet av Gjervalselfva blir stående i avløpstunnelene.

Dette er det teknisk mulig å gjennomføre uavhengig av valg av turbintype. Vi vil se på kostnadene til en slik løsning eventuelt også endre valg av turbintype for å oppnå best mulig resultat av en dykking både for kraftproduksjon og fisk.

Krav om vei

Grunneierne i Vassvika (fra gnr. 14/1 til 14/7) krever vei fra Vårheim til Vassvika og dermed også mulighet for vei til Smibelg kraftverk.

Dette er en veitrasé på ca. 5 km hvorav ca. 1 km i tunnel. Antatt kostnader til en anleggsvei i dette terrenget vil være ca. kr 1000,- per m og i tunnel ca. 15.000,- per m. Med prosjektering, sikringsarbeider, rigg og diverse uforutsett er dette et prosjekt til anslagsvis 25 mill. En vei fram til kraftstasjonen vil være positivt for kraftverket i anleggsperioden og senere for drift og vedlikehold. Vei til Smibelg kraftstasjon vil i tillegg gjøre sjøveien til Storåvatn kraftverk enklere. En vei inn til Gjervalselva er også innen rekkevidde. Vi vil se nærmere på dette, men antar at verdien totalt sett for begge kraftverk maksimalt kan være i størrelse 10 mill.

Dersom kommunen vurderer dette som et positivt tiltak for utvikling for fastboende, gårdsbruk, havbruk, turisme, friluftliv osv., vil vi kunne være med på et spleiselag for å få dette til. Vi som utbygger, vil også kunne forskuttere kommunens del mot en avtalt tilbakebetalingsplan for å få realisert et slikt samarbeidsprosjekt. En tilbakebetalingsplan kan sees i sammenheng med de inntekter kommunen vil få fra utbyggingen.

En vei på denne strekningen langs fjorden vil være et stort miljømessig inngrep som i seg selv vil kreve egne søknader og konsekvensutredninger.

Det er etablert et samarbeid som heter: Rødøy Utvikling - prosjekt for å skape næringsretta ringvirkninger av kraftutbygging i Rødøy kommune.

Her deltar Rødøy kommune, fylkeskommunen og SKS Produksjon. Det er tidligere bevilget midler til dette arbeidet fra SKS Produksjon og fylkeskommunen. Dette må være rett sted for å diskutere slike forhold.

*II. Forholdet til småkraftutbygging**1. Miljømessig*

Vi har i de 15-20 årene disse planene har blitt vurdert, vært oppmerksom på den miljømessige siden. Spørsmålet om det er minst miljømessig å bygge ett eller to større kraftverk med overføringer og reguleringer som omsøkt, eller satse på ett eller flere kraftverk *i hvert* av de berørte vassdragene, har blitt drøftet inngående.

Dette er det spesielt blitt mer fokus på etter at det ble enklere og mer aktuelt for grunneiere og bygge ut småkraftverk basert på egne rettigheter.

Samla Plan for vassdrag var i større grad enn for søknadens planløsning basert på mindre kraftverk i de enkelte elvene hver for seg. Disse løsningene hadde større konsekvenser for vannføringen i mange av elvene enn det man nå får. Myndighetene har heller ikke gått inn for at disse løsningene skal velges framfor den nå omsøkte løsningen.

Vår søknad gir den største miljøbelastningen høyere enn ca. 450 m over havet med direkte fysiske inngrep. Under dette nivået kommer de to kraftverksområdene i Gjervalen og vei til Smibelgvatn. Prosjektet overfører vann mellom vassdrag og fjordområder og reduserer vannføringen i de berørte vassdrag. Inngrepet er konsekvensutredet etter et godkjent program av myndighetene, og kan etter fylkesmannens uttalelse, utføres med visse avbøtende tiltak. Ulempene er vurdert i forhold til verdiene det gir lokalsamfunnet og regionen samt for oss som lokal og regional kraftprodusent.

En småkraftutbygging som skal gi mer enn halvparten av produksjonsverdien i det omsøkte prosjektet, ville kreve 1-3 kraftverk i hver av de berørte elvene, se bilag A. Dette vil medføre en form for atkomst til inntaksdam, atkomst langs frittliggende eller nedgravde rørgater, kraftstasjonsbygninger, og nødvendige provisoriske og permanente veier til bygging og vedlikehold.

Mulige kraftproduksjonssteder og forventet produksjon er vist i eget bilag A, utarbeidet av vår tekniske rådgiver Norconsult. Dette er prosjekt som er lansert og fremmet av grunneierne til de aktuelle elvene.

Det kan lages flere og andre utbyggingsvarianter, men vår konklusjon er at dette vil være et mer miljøbelastende inngrep enn det omsøkte prosjektet og det vil gi betydelig mindre energiproduksjon. En økning av energiproduksjonen ved å bygge ennå flere småkraftverk vil forverre dette forholdet.

Eksisterende 22-kV linjer i området er ikke dimensjonert for dette og må forsterkes/bygges nye. I tillegg må det bygges helt nye linjer fram til samtlige småkraftverk.

Melfjordens sørside er i dag forsynt med en 22-kV linje fra 60-tallet fra Øresvik trafostasjon. Total lengde er ca. 26 km hvorav ca. 1,3 km sjøkabel fra Brennsodden til Strand. Tverrsnittet er for en stor del 16 mm² og deler av den er 18 mm² der hvor linja er utført med jernkjerne pga. lange spenn. I tillegg er sjøkabelen en flaskehals. Restkapasitet på linja fra kraftverksområdene på sørsiden av Melfjorden er på ca. 7-800 kW. Effekten fra de foreslåtte 7 kraftverkene her er ca. 18-19 MW. Altså må ny linje bygges i full lengde.

Gjervalens sørside er tilsvarende forsynt fra Øresvik trafostasjon med en 22-kV linje fra 50-tallet. Total lengde ca. 6 km. Tverrsnitt 25 mm² med en kapasitet på ca. 6-8 MW avhengig av avstand til påkoblingssted. De foreslåtte kraftverkene har en installasjon på 10-11 MW. Eksisterende linje må forsterkes i full lengde.

Trafokapasiteten ved Øresvik trafostasjon er ca. 30 MVA hvorav ca. halvparten er utnyttet. Totalt kan dette dekke ca. halvparten av de nevnte småkraftverkene "på begge linjene" før installasjonen må økes.

En påkobling til NVEs 400 kV-linje i Melfjordbotn er utenkelig kostnadmessig med så små effektmengder. En påkobling på 132 kV-linje i Gjervalen vil kostnadmessig være dyrere enn å gå veien om Øresvik trafostasjon.

2. Produksjonsmessig

I høringsuttalelsene formulert av advokatene Øyvind Kraft og Christain Poulsson på vegne av flere grunneiere, er flere småkraftverk foreslått/antydnet. Produksjon fra disse virker for høy og er basert på utnyttelse av 100 % av vannføringen.

Det er ikke mulig å utnytte en så høy andel av tilrenningen uten store reguleringsmagasin og/eller maskiner med uøkonomisk stor slukeevne. I tillegg vil vassdraget i hele rørgatelengden som ser ut til å være opp til 1-2 km bli tørrlagt.

Normalt vil områder som dette kunne gi mulighet for 60-70 % utnyttelse med en slukeevne på ca. 1,5 av middelvannføringen. Oppgitt effekt på maskinene i uttalelsene tilsier en moderat slukeevne og dermed en langt lavere produksjon enn de sammenstillinger som er oppgitt.

Med hensyn til mulig forventet produksjon henviser vi til bilag A.

3. Skattemessig

I vår søknad om to større kraftverk i forhold til mange småkraftverk, har vi valgt å optimalisere effektinstallasjonen og produksjonsvolumet uten hensyn til hva som er gunstig skattemessig og avgiftsmessig.

Alle nivå i vassdragslovgivningen som begrenser utbetaling i form av skatter og avgifter til lokale og sentrale myndigheter er overskredet, slik at regler for næringsfond, konsesjonskraft, konsesjonsavgifter, eiendomsskatt, naturressursskatt, grunnrenteskatt og overskuddsskatt/formueskatt kommer til anvendelse.

Et konsept basert på småkraft fra vår eller andres side, unngår det meste av dette bortsett fra en lavere eiendomsskatt såfremt dette er innført i de berørte kommunene. I tillegg kommer firmaskattleggingen i form av overskudd- og formueskatt hvorav det meste etter dagens regler går til staten.

Fordelen med et konsept basert på småkraftutbygging, vil kunne være en lengre utbyggingsperiode og dermed en større utnyttelse av lokale ressurser over lengre tid.

Dersom de økonomiske fordelene for kommunen skal være tilnærmet de samme, må minst 10-15 småkraftverk bygges. Alle eiere av småkraftverk må være villige til å reinvestere eventuelle overskudd i kommunen og på den måten øke antall arbeidsplasser, skatteinntektene og forbruk i kommunene. Dette kan man håpe på.

Størrelsen på det omsøkte prosjektet gir en sikker overføring til de berørte kommuner regulert i

vassdragslovgivningen uavhengig av hvem som er eller blir eiere av anlegget.

Den omsøkte utbyggingen vil, om den blir gjennomført, tilføre de berørte kommunene årlig minimum 5 millioner og opp til 10 millioner etter nåværende skatte- og avgiftsregime. Utfallsrommet er styrt av kraftprisene. Det er da tatt hensyn til andre reduserte overføringer fra staten som vesentlig berører naturressursskatten. Dette er forsøkt vist i bilag B fordelt på de enkelte skatte- og avgiftstypene.

Et næringsfond kommer i tillegg. Dette er et engangsbetrag som bestemmes av OED eventuelt Stortinget, og som forfaller til utbetaling når konsesjon blir gitt.

III. Juridiske forhold

Vi viser til bilag C.

Dette er våre kommentarer til de juridiske forholdene som blir tatt opp i flere av høringsuttalelsene. Kommentarene er utarbeidet av Tofte & Co Advokatfirma DA v/advokat Helge Tofte.

IV. Spesielle kommentarer til enkelte høringsuttalelser

Rødøy kommune

Se felleskommentarer.

Aldersund lokalutvalg

Se felleskommentarer.

SKSP har ikke trukket sin tidligere konsesjonssøknad på dette prosjektet (2002), men tatt konsekvensen av tidligere høringer og forsøkt å imøtekomme dette innen det som er mulig for å få økonomi i prosjektet. Det er dette som presenteres i Planendringssøknaden.

Hvordan et småkraftverk i Storåga skal kunne gi kommunen 5 millioner i årlig inntekt er vanskelig å se. Bruttoverdien av produsert kraft kan komme opp mot dette. Først må imidlertid rettighetene erverves, investeringene gjøres og deretter kommer drift og vedlikehold. Det er driftsresultat/overskudd som kan kalles inntekt.

Koblingen mellom vannkraftverkene Smibelg og Storåvatn (spesielt Nedre Kvannskarvatn) og en eventuell vindmøllepark på Sleneset er ukjent for oss som konsesjonssøker og sannsynligvis en misforståelse.

Ulf Pedersen

Se felleskommentarer.

Bergvesenet

Se felleskommentarer.

Einar Pettersen (1)

Se felleskommentarer.

Einar Pettersen (2)

Se felleskommentarer.

Bobleanlegg for å hindre islegging vil neppe være aktuelt for så store områder som det her er snakk om, spesielt når det er tvilsomt om isforholdene blir verre med avbøtende tiltak som dykking av avløpstunnelene. Rundt kaiområder kan dette være en løsning.

Sørfjorden hytteforening

Se felleskommentarer.

Fiskeridirektoratet

Se felleskommentarer.

Vi antar at NVE selv svarer på antydningen om bevisst feilaktig informasjon. Det er uheldig at slike påstander kommer fra Fiskeridirektoratet. Det er vesentlig å sette seg inn i hva som er utført og hva som kreves i en slik konsesjonssøknad. Det er kun konsekvenser av det omsøkte inngrep som skal vurderes.

Konklusjonen i fagrapportene er at det omsøkte prosjektet ikke forventes å få konsekvenser for viktige gyte- og oppvekstområder, for lokalt sjøfiske eller oppdrettsnæringen. Derfor kan det ikke være grunnlag for å pålegge større og utvidede undersøkelser som eksempelvis skal gi svar på dagens situasjon for kysttorsken eller for lignende framtidige anlegg.

Lurøy kommune

Se felleskommentarer.

Uttalelsen tar utgangspunkt i behandlingen i formannskapet og kommunestyret. Behandlingen er grundig og oppsummerer godt forholdene i tredje og fjerde avsnitt på side 5.

Bruken av Kvannskarvatn som et mindre reguleringsmagasin, er vesentlig for å få overført ca. 20 % av total årlig vannmengde til Smibelg kraftverk. Magasinet skal brukes til vintertapping, men viktig er også reguleringsmuligheten for å unngå flomtap resten av året.

I våte perioder er det sannsynligvis ikke noe problem med vannsituasjonen for nedenforliggende områder. Dette er et av de mest nedbørrike områder i landet. Det berørte nedbørfeltet utgjør ca. en femtedel av det totale feltet til Vassvatn, noe faguttalelsene sier vil ha liten konsekvens. Eksempelvis er ikke feltet fra Svartvatnområde berørt.

Muligheten for å kunne tappe ut vann fra Kvannskarvatn til naturlig utløp i spesielt tørre perioder uten at vannet er fullt, vil kreve investeringer i kanal/tunnel/borhull med dertil hørende manøvringsmulighet. Vi vurderer dette som vanskelig (etablering, atkomst drift/vedlikehold).

Fylkesmannens uttalelser kommer med forslag om å unngå mest mulig nedtapping i perioder hvor dette betyr mest for fiskeforholdene. Dette er noe vi enklere kan tilpasse oss. Dette må vurderes i forhold til risiko for flomtap.

Statens vegvesen

Se felleskommentarer.

Grunneiere i Vassvika Rødøy kommune, Oddlaug M. Amundsen, Kaia T. Pedersen, Anne E. L. Bolstad, Petra O. Edvartsen, Thine Marie Edvardsen, Torhild K. Mikalsen, Charlotte R. Skarli, Jenny Marie Skoveng, Trude M. von Trepka, Anton K. Pedersen

Se felleskommentarene.

Vi ser ikke at Storvika skal bli redusert som nødhavn. Vi er selv avhengig av en god kaiplass og i tillegg vil det bli fasiliteter i området som hus og strøm. Etter en anleggsperiode er det strenge miljøkrav til opprydding og arrondering.

Hvorvidt dagens badeplass blir ødelagt har vi ikke detaljkunnskap om per i dag. Vi vil forsøke å opprettholde slike muligheter såfremt dette er forsvarlig sikkerhetsmessig. Det må være en viss avstand fra eksempelvis avløpstunnelen pga. strømningsforhold. Det er mange eksempler på bademuligheter i nærheten av kraftstasjoner.

Forslaget om vei til Vassvika/Smibelg kraftverk fra Vårheim er behandlet som eget punkt under hovedavsnitt I. Det henvises til dette punktet.

Rødøy Distriksfiskarlag

Se felleskommentarer.

Fylkesmannen i Nordland

Se felleskommentarer.

Uttalelsen er grundig og omfatter det meste. Vi har tillatt oss å referere til denne uttalelsen i våre kommentarer. Den kan med fordel leses av de fleste som skulle savne våre kommentarer på enkelte områder.

Under avsnittet Andre samfunnsmessige forhold, oppgis et tall på 4-5 millioner årlig til kommunene i skatter og avgifter. Dette er hentet fra søknaden. Med dagens regler for dette og de forventede kraftpriser vil dette være 5-10 millioner årlig. Det er da tatt hensyn til reduserte overføringer fra staten som følge av dette, noe som gjelder spesielt naturressursskatten. Se spesielt bilag B.

Riksantikvaren

Se felleskommentarer.

Einar Pettersen (3)

Se felleskommentarer.

Ut fra fagrapportene i konsekvensutredningene er det lite som skulle tilsi at fjorden blir tilslammet og fiske ødelagt. Krav om tapte inntekter må tas opp i forbindelse med skjønnet etter en eventuell utbygging.

Nordland Fylkeskommune

Se felleskommentarer.

Naturvernforbundet i Nordland

Se felleskommentarer.

Det er i Verneplan IV åpnet for en utbygging av de øvre feltene i Gjervassvassdraget på vannskillet mot Melfjordbotn. På dette tidspunkt var en utbygging av Sleåga aktuell. Se spesielt fylkesmannens uttalelse til dette: "...slik sett er det ikkje automatisk vern av Hundåga...". Vi berører nå en langt mindre del av vannføringen i Gjervalelva enn det som var antydnet i Verneplan IV. I tillegg gir dette vannrike feltet i Hundådalen på 0,8 km² en fordel mht. rask oppfylling av Storåvatn etter vinternedtapping.

Nye politiske signaler tilsier også mulighet for en moderat småkraftutbygging i vernede områder. Feltet fra Hundådalen utgjør ca. 2,9 millioner kubikkmeter vann tilsvarende ca. 3 GWh per år. Dette tilsvarer et lite småkraftverk med et svært lite teknisk inngrep.

Prosjektet gir etter fylkesmannens vurdering, hvor eksisterende tekniske inngrep er hensyntatt, ikke reduksjon av villmarkspregede områder etter definisjonen som gjelder for slike områder. Se fylkesmannens uttalelse.

For øvrig er vi enige i at reduksjonen av inngrepsfrie naturområder er et vesentlig miljøinngrep i dette prosjektet. Dette skal vurderes opp mot lokale og regionale fordeler.

Helgeland Regionråd

Se felleskommentarer.

Sametinget

Se felleskommentarer.

Vi har merket oss Sametingets uttalelser.

I tillegg til det som er kjent per i dag av samiske kulturminner/kulturmiljø, er vi forberedt på å ta hensyn til andre områder som måtte bli kjent i arbeidet med detaljplaner i forbindelse med en utbygging. Det er i de øvrige uttalelsene forslag til avbøtende tiltak som også kan berøre slike kulturminner.

Eystein Albertsen

Se felleskommentarer.

Vi var selv til stede på folkemøtet i gymsalen i Rødøy kommune 06.09.2005. Vi registrerte ikke noen avstemming der som skulle tilsi at kun en person stemte for en utbygging.

Lurøy Bondelag

Se felleskommentarer.

Gunnar Skivik

Se felleskommentarer.

Sannsynligvis er steinmassene fra tunneldriften lite egnet til molobygging. Det må i så fall være til en kjerne som igjen måtte kles med stor stein fra eget brudd for å få ut nok stor stein til ytre beskyttende steinlag.

Hensikten med en overføring av skatter og avgifter til kommunen på i størrelse 5-10 millioner årlig slik dette prosjektet vil gi, skal komme innbyggerne i kommunen til gode. Uavhengig av dette kommer næringsfondet.

Andre fordeler som bruk av tippmasser, åpne veier, åpne kaier osv., kommer i tillegg til dette.

Lurøy Beitelag

Se felleskommentarer.

Johny Albertsen

Se felleskommentarer.

Odlaug og Hans Amundsen

Se felleskommentarer.

Vi mener at opplysningsplikten er overholdt ved hjelp av annonsering og søk etter rettmessige eiere i offentlige register i tillegg til åpne folkemøter. I tillegg har NVE som formell saksbehandler, mottatt et stort antall komplette konsesjonssøknader som er sendt ut på normal måte og lagt ut på sentrale steder. Det er ikke vanlig at hver enkelt grunneier får tilsendt komplett søknad uten selv å be om dette.

I et skjønn etter en eventuell utbygging vil de privatrettslige forholdene bli tatt opp. Dersom det er enighet om erstatningenes størrelse, men ikke om hvem som skal ha dette, vil beløpene bli plassert på sperret konto inntil grenseforhold og andre eierforhold er avklart. Det er usannsynlig at erstatningene skal bli utbetalt til andre enn de som etter loven er eller blir, rettmessige eiere.

Leif Vatne, Bjørg Vatne, Geir Vatne og Ellen-Karin Kolle

Se felleskommentarer.

Uttalelsen er et faglig bidrag til området fra Nedre Kvannskarvatn og til utløpet i sjøen. Vi har ikke kompetanse på flere av disse områdene og forutsetter at NVE vurderer disse uttalelsene sammen med konsekvensutredningen og fagrapporter.

Vannkraftutbygging medfører redusert vann i berørte vassdrag, men mye kan gjøres av avbøtende tiltak for å opprettholde vannforsyning til beitende dyr i tørre perioder og gjerdehold.

Med hensyn til gamle kulturminner fra mølle-drift osv. vil ikke prosjektet ødelegge disse. Ved flere andre utbygginger har utbygger bidratt med ressurser til at slike kulturminner blir bevart på en god måte. Vi antar at et slikt samarbeid kan være mulig også her med enkeltpersoner, lag eller museum.

Lurøy Senterparti

Se felleskommentarer.

Frank og Bente Pedersen

Se felleskommentarer.

Avbøtende tiltak i form av terskler er ikke noe SKS Produksjon kan motsette seg. Dette er normale vilkår i en konsesjon. Disse etableres i byggetiden eller i ettertid når forholdene etter utbyggingene er bedre kjent.

Tap av næringsgrunnlag og andre privatrettslige forhold som vannforsyning og gjerdehold osv. vil bli behandlet i skjønn.

Normalt vil det etter en kraftutbygging som dette, bli både bedre og flere veier. Dette vil også ha sine fordeler for de som driver aktivt med jordbruk, skogbruk og turisme.

Advokat Øyvind Kraft v/Hilde og Håvard Kilhavn

Se felleskommentarer, spesielt hovedavsnitt III, Juridiske forhold.

Eventuell stortingsbehandling vil bli avgjort av Olje- og energidepartementet.

Kystverket

Se felleskommentarer.

Advokat Øyvind Kraft v/Harald E. Erichsen, Margrethe Aga, Torbjørn Pedersen

Se felleskommentarer, spesielt hovedavsnitt II Forholdet til småkraftutbygging og hovedavsnitt III Juridiske forhold.

Det nevnes i uttalelsen at grunneierene har vært i kontakt med Rødøy og Lurøy kraftverk med tanke på småkraftverk med referanse til brev og referat. SKS, Salten kraftsamband, eier 80 % i SKS Produksjon og 100 % i SKS Eiendom. Det er SKS Eiendom som er største eier i Rødøy og Lurøy kraftverk med ca. 58 %. Samtalene med grunneiere det refereres til, er basert på å utnytte restvannføringen etter en utbygging som omsøkt.

Eventuell stortingsbehandling vil bli avgjort av Olje- og energidepartementet.

Advokat Christian Poulsson v/Tore Ytterdahl, Gry Blix, Kari E. Ravnsborg, Kyrre Johan Einvik, Dora B. Seljevoll, Sylvi H. Mathisen, Alf Peder Steinrem, Ragnvald H. Seljevoll, Leif A. Sjøvoll, Alette O. Solvang, Kåre Johan Nygård

Se felleskommentarer, spesielt hovedavsnitt II Forholdet til småkraftutbygging og hovedavsnitt III Juridiske forhold.

Eventuell stortingsbehandling vil bli avgjort av Olje- og energidepartementet.

Advokat Christian Poulsson v/Odd Pedersen

Se felleskommentarer, spesielt hovedavsnitt II Forholdet til småkraftutbygging og hovedavsnitt III Juridiske forhold.

Forum for natur og friluftsliv

Se felleskommentarer.

Prosjektet vil ikke redusere villmarkspregede naturområder slik det er definert (mer enn 5 km fra tyngre tekniske inngrep), se spesielt fylkesmannens uttalelse. Prosjektet vil redusere inngrepsfrie naturområder i Norge (INON) med ca. 71 km² (mer enn 1 km fra tyngre tekniske inngrep).

Statens landbruksforvaltning

Se felleskommentarer.”

Det er videre lagt ved tre bilag som bakgrunn for noen av kommentarene til høringsuttalelsene. Disse refereres i sin helhet i det følgende:

Bilag A:

”SMÅKRAFTVERKALTERNATIVER I NEDBØRFELTET FOR SMIBELG OG STORÅVATN KRAFTVERK

I dette notatet er vist overslagsmessig produksjonspotensiale for en del mulige småkraftverk som er fremmet i høringsuttalelsene som aktuelle alternativer til konsesjonssøknadens planløsning. Forutsetningene er redegjort for etter hvert i notatet.

Det er vurdert 11 småkraftverk, 7 i Storåvatnfeltet og 4 i Smibelgfeltet, se kartskisser i vedlegg 1 og 2. Dette er de samme prosjektene som er referert i brev fra advokatfirmaet Bjerknes Wahl-Larsen ans.

Hydrologiske data for produksjonsberegningen er dels basert på søknadens data for de nedbørfeltene som inngår i søknaden, dels er det gjort supplerende beregninger basert på NVEs avrenningskart for perioden 1961-1990.

Av grunner som er nærmere beskrevet i konsesjonssøknaden er vannmerke VM 157.3 Vassvatn i Kjerringåga valgt som grunnlag for avrenningsfordelingen. Netto nyttbart tilløp er beregnet ut fra varighetskurven som er vist i bilag 3 for turbinslukeevne 1,5 x middeltilsiget til kraftverksinntaket. Det er regnet med at Pelton-turbiner kan utnytte vassføringer ned til 5 % av maks slukeevne og Francisturbiner ned til 35 %.

Det er ikke forutsatt magasiner siden dette heller ikke er nevnt i brevene fra Bjerknes Wahl-Larsen. Dette fører til stor overvekt av sommerproduksjon.

Tabell 1. Produksjonspotensialet for 11 prosjekter

Navn	Produksjon GWh	Ytelse ved slukeevne 1,5 x middelvassf. MW	Bruktid timer	Turbintype F=Francis P=Pelton
Komagåga	22,2	5,1	4353	P
Sandvikputten 1 (Ø-Sandvikv.)	3,9	0,9	4333	P
Sandvikputten 2 (V.Sandvikv.)	2,9	0,7	4143	P
Sandvika	16,1	3,7	4351	P
Sleåga	13,3	3,1	4290	P
Heimervatnet	4,2	1,0	4200	P
Oldervika	18,5	4,3	4302	P
Mangåga	17,0	3,9	4359	P
Svartvatn	12,2	2,8	4357	P
Sørfjordvatn	8,5	2,3	3696	F
Sørfjorden	6,5	1,8	3611	F
Sum	125	29,6	4200	

Utnyttelse av fallet fra Kvannskardvatnet er ikke tatt med siden dette prosjektet ikke er nevnt nå. Det har imidlertid vært nevnt som en aktuell mulighet ved tidligere anledninger.

Det er i denne omgang ikke gått inn på kostnadssiden for de enkelte prosjektene. I denne sammenhengen er det verdt å peke på spørsmålet om tilknytting til nettet som ikke er nevnt i beskrivelsen som er gitt fra grunneierhold så langt. Eksisterende 22 kV ledning langs sørsida av Melfjorden har ledig kapasitet bare for 7-800 kW og må derfor bygges helt om. I alt er det snakk om innmating på ca. 80 GWh og en effekt på ca. 19 MW. Til kraftstasjonene ved Sandvikputten og Heimervatnet må det bygges avgrensninger som i luftlinje er ca. 5,6 km.

På sørsida av Gjervalen er fire kraftverk med maksimal ytelse på ca. 11 MW vurdert. Eksisterende 22 kV linje fra Øresvik trafostasjon har en kapasitet på 6-8 MW og må derfor forsterkes. Påkopling til 132 kV linja som passerer i dette området anses ikke aktuelt på grunn av kostnadene.

Kapasiteten ved Øresvik trafostasjon vil også bli for liten idet ledig kapasitet pr. i dag er ca. 15 MVA".

Bilag B:

"Smibelg og Storåvatn kraftverker

Litt informasjon om økonomi

Naturressursskatt

Hjemmel: Skattelovens §18-2

Utlignes kun på kraftverk med generator \geq 5 500 kVA

Grunnlaget er gjennomsnittsproduksjonen 7 siste år

Satsen er 1,1 øre på kWh til kommunene, og 0,2 øre pr. kWh til fylkeskommunen.

Antatt til kommunene etter 7 år:

216 000 000 x kr 0,011 = kr 2 376 000

Skatten samordnes med kommunenes rammetilskudd. Kommunene "beholder" ca. 10 %. Småkraftverk betaler ikke naturressursskatt.

Eiendomsskatt

Hjemmel: Eieendomsskattelova § 8

Utlignes etter disse reglene på kraftverk med generator \geq 10 000 kVA

Grunnlaget er gjennomsnittsproduksjonen 7 siste år

Beregningen for eiendomsskatt er komplisert, men gir som resultat mellom 0,95 øre/kWh og 2,35 øre/kWh.

Eksempler Smibelg/Storåvatn:

Lavest: 216 000 000 x kr 0,0095 = kr 2 052 000

Høyest: 216 000 000 x kr 0,0235 = kr 5 076 000

Kommunene beholder eiendomsskatten uavkortet.

Småkraftverk betaler eiendomsskatt etter andre regler, som tilfører mindre til kommunene.

Konsesjonsavgift

Beregnes på bakgrunn av naturhesterkrefter

Svært grovt overslag Smibelg/Storåvatn: kr 1 000 000

Deles mellom kommunene og staten. Mesteparten går til kommunene.

Kommunene må bruke konsesjonsavgiften til næringsformål.

Småkraftverk ligger normalt under grensen for å måtte betale konsesjonsavgift.

Kommunene beholder konsesjonsavgiften uavkortet.

Konsesjonskraft

Kommunene vil få rett til å kjøpe ca. 9 % av kraftmengden som konsesjonskraft til en myndighetsbestemt pris på som i dag ligger på ca. 9 øre/kWh.

Nettkostnader må betales i tillegg.

Småkraftverk ligger normalt under grensen for å avgi konsesjonskraft.

Kommunene beholder konsesjonskraften uavkortet.

Regneeksempel Smibelg/Storåvatn:

(Salgspris 27 øre, kjøpspris 9 øre, nettkostnad 2,5 øre)

+ Salg av kons.kraft:		
19 440 000 x kr 0,27	=	kr 5 249 000
– Kjøp av kons.kraft:		
19 440 000 x kr 0,09	=	kr 1 749 000
– Nettkostnader:		
19 440 000 x kr 0,025	=	kr 486 000
Fortjeneste til kommunene	=	kr 3 014 000

Oppsummering - forventede årlige innbetalinger til kommunene

	Lavt anslag	Høyt anslag	Merknader
Naturressursskatt	2 100 000	2 500 000	Kommunene "beholder" 10 %
Eiendomsskatt	2 000 000	5 000 000	
Konsesjonsavgift	800 000	1 200 000	
Konsesjonskraft	2 500 000	4 000 000	
Sum	7 400 000	12 700 000	

Finansiering

SKS Produksjon vil uten tvil kunne finansiere utbyggingen av Smibelg og Storåvatn kraftverker.

Det hevdes at det eksisterer konkrete planer for utbygging av 80-90 GWh småkraft i området. En slik utbygging vil kreve svært store økonomiske ressurser – trolig langt over 100 mill. kr.

Bilag C:

1.

"På vegne av SKS Produksjon AS er jeg bedt om å knytte noen kommentarer til de uttalelser som er inngitt i forbindelse med konsesjonssøknaden.

2.

En rekke av de berørte parter har påpekt at utbyggingen vil føre til skader og ulemper av forskjellig karakter. Eksempelvis er det gjort gjeldende at utbyggingen vil føre til redusert fiske, ødelagt/ redusert vanntilførsel som igjen kan skape problemer både for folk og beitedyr, behovet for å gjerde i utmark mv.

Til dette er generelt å si at en ev. konsesjonssøknad er todelt idet den ene delen gjelder tillatelse til å gjennomføre selve prosjektet og den andre delen er en tillatelse til å erverve privat

Næringsfond

Engangsutbetaling som endelig fastsettes av NVE/OED (eventuelt Stortinget). Et næringsfond i størrelse 5 mill. er tidligere antydnet i samtaler med berørte kommuner.

Grunnrenteskatt

Hjemmel: Skattelovens § 18-3

Utlignes kun på kraftverk med generator >= 5 500 kVA (småkraftverk betaler ikke grunnrenteskatt).

Satsen er på 27 % av den såkalte grunnrenten.

Skatten går til staten.

Selskapsskatt / næringsbeskatning.

Alle kraftverk betaler 28 % skatt av overskuddet.

Skatten går til staten, og det er pr. i dag ingen direkte sammenheng mellom beskatningen og det kommunene mottar i statlige overføringer.

grunn og private rettigheter som er nødvendig for å gjennomføre utbyggingen (ekspropriasjonstillatelse).

Etter at konsesjon foreligger må kraftverket innen 1 år begjære skjønn ved den lokale tingrett. Skjønnsretten – som består av en juridisk dommer og fire skjønnsmenn – skal fastsette de erstatninger som grunneierne tilkommer for inngrepet. I vassdragsskjønn er det i tillegg slik at kraftverket kan bli pålagt å gjennomføre tiltak for å kompensere for skader eller ulemper. Eksempelvis kan dette være å sørge for ny vanntilførsel dersom den gamle vanntilførselen blir ødelagt. Skjønnen holdes for kraftverkets regning og grunneiere og rettighetshavere har krav på å få dekket nødvendige utgifter til juridisk hjelp i forbindelse med saken.

En del av de spørsmål som er tatt opp er forhold som hører hjemme under skjønnet og som vil få sin avklaring der.

3.

Advokatene Øyvind Kraft og Kristian Poulsson har begge avgitt uttalelser til NVE. Advokatene argumenterer med at ulempene knyttet til utbyggingen er så store at det av den grunn ikke bør gis konsesjon. Særlig argumenteres det med at området har miljømessige verdier som vil bli ødelagt. Samtidig argumenterer adv. Poulsson – og i noen grad adv. Kraft – for at områ-

det egner seg til en omfattende småkraftutbygging som – etter min vurdering – vil være langt mer skadelig for miljøet enn det utbyggingsalternativ som SKS Produksjon AS nå fremmer.

Når det gjelder vurderingen av om konsesjon skal gis viser advokatene til vassdragsreguleringslovens § 8 og vannressurslovens § 25. På rent prinsipielt grunnlag har jeg ingen innvendinger mot det som gjøres gjeldende.

Når det gjelder ekspropriasjonssøknaden er lovhjemmelen oreigningslovens § 2 hvor det bl.a. står:

”Vedtak eller samtykke kan ikkje gjerast eller gjevast utan at det må reknast med at inngrepet tvilaut er meir til gagn enn skade.”

Om dette skriver adv. Kraft:

”Det kreves derfor klar overvekt av fordeler for at det skal kunne fattes vedtak om ekspropriasjon.”

Dette er en feil forståelse av loven. Enhver overvekt av fordeler – uansett hvor begrenset de må være – er tilstrekkelig til at det kan gis ekspropriasjonstillatelse. Ordet ”tvilaut” knytter seg til selve bevisvurderingen, nemlig om det er dokumentert at det er en viss overvekt. Jeg viser til Sandene/Keiseruds kommentar til oreigningsloven (1960) s. 107 og 108.

I realiteten er det neppe noen praktisk forskjell fordi man ikke opererer med målbare størrelser og at man normalt må ha en viss overvekt av fordeler før man kan konstatere at lovens vilkår er oppfylt.

4.

Hovedinnsigelsen fra adv. Poulssons side mot konsesjons- og ekspropriasjonstillatelse er at grunneierne selv vil bygge ut småkraftverk i betydelig omfang.

Forvaltningsmyndighetene må derfor ta stilling til om et annet utbyggingsmønster er å foretrekke. Det er derfor viktig å få avklart hva den alternative utnyttelsen innebærer.

Adv. Poulsson har i sitt brev av 25. oktober 2005 til NVE vist til i alt 6-7 enkeltstående småkraftverk og skriver at ”... det foreligger konkrete planer for slik småkraftutbygging.”

For at man skal kunne vurdere de to utbyggingsalternativer mot hverandre er det viktig at grunneierne planer for småkraftutbygging blir fremlagt. Jeg har bedt begge advokatene om å fremlegge det som måtte foreligge av underlagsmateriale.

Adv. Kraft har meddelt tilbake at hans klienter ikke har noe slikt materiale.

Fra adv. Poulsson har jeg heller ikke mottatt noe på tross av at han i brev til departementet skriver at det foreligger konkrete planer.

Når jeg spesielt har etterlyst planene er det fordi det fra denne side reises stor tvil om riktigheten av de produksjonstall som er oppgitt og jeg viser særlig til s. 3 i adv. Poulssons brev av 25. oktober 2005.

Norconsult v/siv.ing. Helge Flæte har foretatt produksjonsberegninger, jf. hans notat av 9. januar i år. Gjennomgående ligger disse betydelig under de produksjonstall som grunneierne opererer med.

Øverst på s. 4 skriver adv. Poulsson at det samlet vil gi en produksjon på 83,6 GWh pr. år i middel. De seks kraftverk som omfattes av dette er følgende utbygginger:

- Østre Sandvikvann til Sandvikputten
- Vestre Sandvikvann til Sandvikputten
- Sandvikputten til Melfjorden
- Sleåga til Melfjorden
- Storevatn til Heimervatn
- Heimervatn til sjøen

Den produksjon som Norconsult har beregnet for disse seks kraftverk er på til sammen 58,9 GWh, dvs. en reduksjon på 24,7 GWh. Dette store avvik må avklares nærmere og jeg oppfordrer igjen grunneierne til å fremlegge sine beregninger.

5.

Når en vurderer de to utbyggingsalternativer mot hverandre vil en samlet utbygging gi en vesentlig større energiproduksjon. Den omsøkte ombygging vil miljømessig være bedre enn 10-11 småkraftverk.

Folk flest ferdes i dalbunnen og på havet og man vil bare registrere en noe redusert vannføring i de enkelte vassdrag. I tillegg kommer kai-anlegg, påhugg til kraftstasjoner og ev. plassering av tippmasse innerst i Gjervalen.

I magasinområdet vil man selvfølgelig i perioder registrere nedtappede magasiner. Betydelige deler av magasinområdet er imidlertid svært kupert og vanskelig tilgjengelig.

Ved en omfattende småkraftutbygging vil det bli markerte sår i de karrige fjellsidene. Enten må det anlegges rørgater som må festes til fjellsidene, alternativt at det sprenges i de samme fjellsider for å legge nedgravet rørgate.

Begge deler vil innebære markerte sår i terrenget.

6.

I tilknytning til grunneierne egne planer om småkraftutbygging har adv. Kraft fremlagt brev datert 03.05.2005 fra Rødøy – Lurøy Kraftverk til grunneierne.

Rødøy – Lurøy Kraftverk er et datterselskap til Salten Kraftsamband AS. Rødøy – Lurøy Kraftverk driver ikke i konkurranse med morselskapet men har vurdert hvorvidt restvannføringen kan utnyttes i et småkraftverk.

7.

Fra advokatene er det spesielt vektlagt at inntektene fra småkraftverkene vil komme lokalsamfunnet til gode. Dette er alt for unyansert.

Ved den omsøkte utbygging må det holdes skjønn og verdien av fallrettighetene må erstattes. Hver av partene kan kreve at dette skal gjøres i form av en årlig erstatning som følger de enkelte eiendommer. Ved den planlagte utbygging vil derfor fallrettshaverne – hvis de ønsker det – kunne få et årlig vederlag som indeksreguleres og som følger gården i all fremtid.

For øvrig er det en illusjon å tro at utbygging av småkraftverk – i den skala som det her dreier seg om – kan bli et rent lokalt foretak.

Dersom en tar utgangspunkt i de seks kraftverk som adv. Poulsson spesielt har omhandlet vil anleggsomkostningene – for eksempel ved en pris på kr 1,5 per årskilowatttime – innebære investeringer på ca. kr 90 mill. (våre produksjonstill.) Ved antatt krav til egenkapital på 20-30 % må det derfor fremskaffes egenkapital i størrelsesorden kr 20-25 mill. for å kunne realisere prosjektene.

8.

Grunneiernes advokater har gjort det klart at de vil motsette seg at grunn blir tatt i bruk før skjønn er holdt. Hjemmel for å gi tillatelse til forhåndstiltredelse er oreigningslovens § 25. Hovedregelen er her at det ikke skal gis samtykke til forhåndstiltredelse før det foreligger ekspropriasjonstillatelse og skjønn er begjært. Jeg vil derfor fremkomme med en egen søknad om forhåndstiltredelse når tiden for dette er inne. SKS Produksjons interesse i å komme i gang med tiltaket etter at det er gitt ekspropriasjonstillatelse vil normalt være tilstrekkelig til at forhåndstiltredelse skal gis. Jeg viser til Sandene/Keiserud oreigningsloven (1960) s. 255.

Som nevnt ovenfor vil jeg imidlertid komme tilbake til dette etter at skjønn er begjært.

9.

Adv. Poulsson skriver i sitt brev av 25. oktober 2005 under pkt. 5.1. følgende:

”Det er et grunnleggende prinsipp at en grunneier selv bør få utnytte sin eiendom. Blant annet det vern som oreigningslovens § 2 gir grunneieren, bygger på en slik forutsetning. Å frata grunneieren denne mulighet representerer i seg selv en betydelig ulempe i lovens forstand.”

Jeg skal knytte noen bemerkninger til denne anførsel.

Det er ikke slik i norsk ekspropriasjonsrett at man ikke kan ekspropriere en eiendom selv om grunneieren selv er villig til å bygge ut eiendommen.

Den eneste bestemmelse vi har om dette er plan- og bygningslovens § 35 nr. 4 som sier at

”Ekspropriasjon av enkelte tomter (bebygd eller ubebygd) bør i alminnelighet ikke foretas med mindre bygningsrådet først har gitt eier eller festeren rimelig frist for å bygge i samsvar med planen, og fristen oversittes.” (Understrekning av meg.)

Vi har en lang rekke kommuner i landet som konsekvent eksproprierer utbyggingsgrunn selv om grunneier – sammen med private aktører – er villig til å bygge ut området etter den plan som kommunen har vedtatt. Hele tiden er det spørsmålet om det finnes interesseovervekt. Dersom det er interesseovervekt for at kommunen skal bygge ut et boligfelt kan man fatte vedtak om å ekspropriere dette selv om grunneierne er villig til å bygge ut etter samme plan. I vårt tilfelle hadde saken kommet på spissen dersom grunneierne ønsket å bygge ut etter nøyaktig samme plan som SKS Produksjon nå har fremmet. Selv da vil man kunne ha ekspropriet dersom det forelå nødvendig interesseovervekt, for eksempel at forvaltningsmyndighetene fant at SKS Produksjon AS hadde større evne til å gjennomføre et så stort prosjekt enn de enkelte grunneiere. I vårt tilfelle er situasjonen at grunneiernes alternative utbyggingsplan innebærer en mindre kraftproduksjon og prosjektet får andre miljømessige konsekvenser.

Det er målt opp mot dette forvaltningen må ta stilling til om det foreligger nødvendig interesseovervekt.

10.

Grunneiernes advokater har krevd at saken må forelegges Stortinget.

Det er Olje- og energidepartementet som tar stilling til dette og jeg vil kommentere det spørsmål når den tid kommer.”

Advokat Christian Poulsen p.v.a. grunneiere i Rødøy har i brev datert 18.05.06 kommet med følgende kommentarer til SKSs kommentarer til høringsuttalelsene:

”Innledning

Jeg viser til mine høringsuttalelser av 25. oktober 2005 på vegne av grunneiere i Rødøy kommune, samt SKS Produksjon AS' kommentarer til høringsuttalelsene. På vegne av grunneierne skal jeg her komme med enkelte supplerende bemerkninger, særlig i relasjon til advokat Helge Toftes kommentarer i brev av 16. januar 2006.

Spørsmålet om interesseovervekt ved konkurrerende tiltak

En av de sentrale problemstillingene i denne saken er hvorvidt det foreligger tilstrekkelig grunnlag for ekspropriasjon av de aktuelle fall-

rettigheter, ettersom grunneierne selv planlegger å bygge ut vannfallene i konkurranse med SKS Produksjons planer. I relasjon til denne problemstillingen uttaler advokat Tofte i punkt 9 i sitt brev:

”Det er ikke slik i norsk ekspropriasjonsrett at man ikke kan ekspropriere en eiendom selv om grunneieren selv er villig til å bygge ut eiendommen.”

Noen slik rettsoppfatning er ikke hevdet fra grunneiernes side. Vilkkåret er imidlertid, her som ellers, at resultatet av den interesseavveiningen oreigningsloven § 2 legger opp til gir tilstrekkelig grunnlag for ekspropriasjonen. Det synes ikke å være noen uenighet om dette fra advokat Tofte.

Poenget fra denne side er imidlertid at grunneiernes interesser i å få beholde sine eierbeføyelser, ikke minst fallrettighetene, veier særlig tungt i dette tilfellet. I utgangspunktet innebærer det å pålegge tvangsavståelse av slike rettigheter i seg selv en betydelig ”skade” i oreigningslovens forstand, også i de tilfeller der grunneierne ikke har ønske om eller anledning til å utnytte rettighetene selv. Tradisjonelt er det jo dette som har vært situasjonen, ettersom kraftmarkedet tidligere ikke lå til rette for at private grunneiere kunne utnytte sine fall på egen hånd.

Det nye, og prinsipielt viktige, i dagens situasjon er at grunneierne nå har denne muligheten, typisk ved å bygge ut fallene i små- mini- eller mikrokraftverk. Tvangsinngrep som fratar grunneierne denne muligheten, må desto mer betraktes som en betydelig ulempe i den interesseavveining som skal foretas. Jeg viser blant annet til Fleisher, Norsk ekspropriasjonsrett, 1978, som på side 61 uttaler:

”Derimot vil inngrepet i ekspropriasjonens næringsmuligheter alltid måtte vurderes som en skade av betydning. Generelt og samfunnsmessig er det av verdi at den enkelte på best mulig måte kan få drive sin næring i fred.”

Den utnyttelse av vannfallene som er aktuell fra grunneiernes side, forfølger dertil en sentral politisk målsetting for vannressursutnyttelse, jf. kapittel 13 i Soria Moria-erklæringen. Her gjenntas som kjent uttalelsen fra statsminister Jens Stoltenberg om at ”[t]iden for de nye store vannkraftutbygginger er over.” En uttrykt målsetting fra Regjeringen er således ”... i større grad [å] utnytte potensialet som ligger i ... bygging av små- mini- og mikrokraftverk.”

Det er mot denne bakgrunn vilkårene i oreigningsloven § 2 må vurderes.

Produksjonsmessige forhold

I kommentarene til høringsuttalelsene reises det stor tvil om de produksjonstall jeg har vist til i mine høringsuttalelser. Grunnlaget for innvendningene er beregninger foretatt av Nordconsult AS vedrørende den andel av vannføringen som de planlagte småkraftverkene tenkes å kunne utnytte. Beregningene forutsetter at småkraftverkene ikke utnytter regulert vannføring.

Til dette påpeker jeg for det første at de planlagte småkraftverkene ved Melfjorden og i Oldervika vil utnytte et større nedslagsfelt enn Storåvatn kraftverk. Småkraftproduksjonen i Sandvikselven alene vil eksempelvis bidra med over enn en tredjedel av den anslåtte produksjonen i Storåvatn kraftverk.

For det andre er det fullt mulig ved enkle midler å endre småkraftprosjektene på den måten at også de i stor utstrekning gjør bruk av reguleringer. Så vel produsert energimengde som andel vinterproduksjon vil dermed øke. Hvis det fra myndighetenes side først er akseptabelt å foreta reguleringer (senkinger) i dette området, vil dette elementet således ikke representere noen reell forskjell mellom SKS Produksjons prosjekt og grunneiernes prosjekter.

Naturinngrep

SKS Produksjon / advokat Tofte gjør videre et poeng av at inngrepene knyttet til Storåvatn kraftverk gir de største miljøbelastningene i høyden der få ferdes. Således hevdes det i relasjon til de planlagte overføringene at ”... man vil bare registrere en noe redusert vannføring i de enkelte vassdrag”. Til sammenligning hevdes det at en småkraftutbygging vil være mer merkbar for folk flest som ferdes i dalbunnen og på havet, med ”... markerte sår i de karrige fjellsideene”.

Dette er ensidig fremstilt fra SKS Produksjons side. Konsesjonssøknaden oppgir restvannføringen i Sandvikselva og Oldervikelva til henholdsvis 34 % og 50 % av naturlig vannføring. I og med at dette er gjennomsnittstall på årsbasis, er det klart at overføringene i perioder vil medføre en fullstendig tørrlegging av disse vassdragene, ikke bare en noe redusert vannføring. Omfanget og konsekvensene av slik tørrlegging er ikke forsøkt utredet fra SKS Produksjons side.

En småkraftutbygging innebærer til sammenligning ingen overføringer, slik at alt vann vil renne ut der det alltid har gjort. Videre vil en småkraftutbygging også gi mulighet for minstevannføring i samtlige elver dersom dette skulle finnes påkrevd. Når det gjelder fysiske inngrep, er småkraftverkene i hovedsak planlagt i direkte tilknytning til eksisterende bebyggelse. Inngrepene skjer derfor i det vesentlige i områder som allerede har infrastruktur (Sandvika og Oldervika). De eneste nye inngrep som vil være synlige fra fjorden, vil være en kai i Sandvika ved eksisterende gårdsbebyggelse. For beboerne inne-

bærer dette en etterlengtet forbedring av dagens kompliserte adkomstmuligheter. Rørgatene vil bli nedgravd i morenemasser avsatt i dalbunnen.

Økonomi / skatt

De planlagte småkraftutbygginger vil kunne realiseres til en betydelig lavere utbyggingskostnad enn SKS Produksjons planer. Dette bør veie tyngre enn de rent skattemessige konsekvenser av forskjellige utbyggingsmodeller.

Advokat Toftes bemerkninger om krav til egenkapital på ca. kr 20 – 25 mill. (jf. punkt 7 i hans brev) er ikke realistiske. I dagens småkraftmarked er det mulig å oppnå 100 % lånefinansiering av prosjekter med utbyggingskostnader opptil kr 1,75 pr. årskilowatttime.

Nettforhold

Når det gjelder SKS Produksjons bemerkninger om nettilknytningen for småkraftverk, nevner jeg kort at de småkraftverk som er planlagt nærmest sjøen, vil ligge i umiddelbar nærhet til eksisterende 22 kV-linje. Ovenforliggende kraftverk vil bli tilknyttet via jordkabel i forbindelse med rørgate, slik at ingen nye kraftlinjer er påkrevd. Eksisterende 22 kV-linje forbi Sandvika er for øvrig gammel og i svært dårlig forfatning. Bare i januar og februar 2006 forårsaket den, etter det jeg har fått opplyst, over 15 strøbrudd, med en samlet utfallstid av nettet på over 250 timer. Den må derfor uansett opprustes.”

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader

Innledning

Søker

Konsesjonssøker er Salten Kraftsamband Produksjon AS som eies av Salten Kraftsamband AS (80 %) og Norsk Hydro Produksjon (20 %). Salten Kraftsamband eies av kommuner og elverk i Nordland fylke samt det danske selskapet Energi E2 A/S (Dong Energy). De offentlige eierinteressene er Bodø og Fauske kommuner, Narvik Energi AS, Sjøfossen Energi A/S, Rødøy-Lurøy Kraftverk AS og Skjerstad Kraftlag AS. Selskapet driver produksjon og omsetning av elektrisk kraft samt drift og vedlikehold av regional- og distribusjonsnett i midtre del av Nordland.

Bakgrunn for søknaden

Hovedbegrunnelsen for søknaden er å øke den lokale verdiskapningen basert på regionens ressurser. Utbygging av kraftverkene som omsøkt er beregnet å ville gi 216 GWh ny kraft. I tillegg ligger det til rette for effektkjøring om vinteren ved at kraftverkene kan kjøres i det vesentlige på dagtid. Med de foreslåtte reguleringsmagasinene vil ca. 80 % av produksjonen kunne kjøres ut om vinteren, og kraftver-

kene vil derfor ha en ekstra verdi ved samkjøring med dårlig regulerte vannkraftverk og varme- og vindkraftproduksjon.

Søknaden

Det er søkt om tillatelse til utbygging av Smibelg kraftverk og Storåvatn kraftverk etter vassdragsreguleringsloven og etter § 8 i vannressursloven. For utnytting av fallrettene søkes det om ervervs-konsesjon etter industrikonsesjonsloven.

Videre søkes det om tillatelse etter energiloven for bygging og drift av elektriske anlegg, og om tillatelse til ekspropriasjon av fall og grunn, forhåndstiltredelse og samtykke til allmannastevning etter oreigningsloven, jf. oreigningslova §§ 2 og 25.

Søknad med KU omfatter 2 primære utbyggingsprosjekter:

Smibelg kraftverk. Utnytte avløp fra vassdragene Storåga, Tverråga, Vassvikelva og Mangåga. 3 bekkeinntak nedstrøms Smibelgvatn. Regulering av Smibelgvatn (6 m heving, 36 m senking), Regulering og overføring Kvannskardvatn (2 m senking) og pumpe Vakkerjordvatna (1 m senking).

Storåvatn kraftverk. Utnytte avløp fra vassdragene Oldervikelva, Hyttelva, Sleåga, Sandvikelva og Komagåga. Regulering av Storåvatn (24 m senking), Vestre Sandvikvatn (23 m senking), Østre Sandvikvatn (23,3 m senking og 6,7 m heving). Overføre et lite felt i det vernede Gjervalvassdraget til Storåvatn.

Subsidiært søkes det om en utbygging uten overføring av feltet som ligger i vernet vassdrag.

For Smibelgprosjektet skisseres to alternative løsninger knyttet til tunnelsystem og regulering av Kvannskardvatn og Smibelgvatn.

Forholdet til annet lovverk

Forurensningsloven

Både bygging og drift av kraftverket forutsetter nødvendig tillatelse etter forurensningsloven.

I forbindelse med behandlingen av konsesjonssøknaden blir det vurdert om det kan gis tillatelse for driftsperioden. Ved en ev. utbygging må det søkes om utslippstillatelse og legges fram en plan som viser hvordan man vil håndtere forurensning i anleggsperioden. Dette gjelder særlig tilslammet vann fra tunneldriving, anleggsdrift med maskiner og bruk av kjemikalier.

Kulturminnelova

Undersøkelsesplikten (jf. kulturminnelovens § 9), når det gjelder ikke-samiske kulturminner, vurderes som oppfylt. For samiske kulturminner gjenstår kun en vurdering av gårdsbosettingsområde i Vassvika forbindelse med detaljplanleggingen før undersøkelseplikten ansees oppfylt.

Eksisterende forhold i vassdragene

Vassdragene som omfattes av utbyggingsplanene ligger i Rødøy og Lurøy kommuner i Nordland og er ikke berørt av tekniske eller andre inngrep av betydning. Området beskrives av naturtypen urørt kystnær vassdragsnatur.

Fallretter og grunneierforhold

Fallrettene i de elvene/bekkene som inngår i prosjektet tilhører private grunneiere. Søker har ikke avtale med noen av grunneierene, og har derfor søkt om å ekspropriere fallrettigheter og nødvendig grunn.

Magasin

Planlagt regulering og vannvolum i de planlagt regulerte vann er følgende:

Magasin	NV moh.	HRV moh.	LRV moh.	Oppdemming m	Senking m	Magasin mill. m ³
Nedre Kvannskardvatnet	498,0	498,0	496,0	-	2,0	0,7
Smibelgvatnet	506,0	512,0	470,0	6,0	36,0	33,5
Vakkerjordvatnet	404,8	404,8	403,8	-	1,0	0,05
Østre Sandvikvatnet	613,3	620,0	590,0	6,7	23,3	15,6
Vestre Sandvikvatnet	573,0	573,0	540,0	-	33,0	8,9
Storåvatnet	454,0	454,0	430,0	-	24,0	17,8

Som det fremgår av tabellen er det hovedsakelig planlagt senkingsmagasin. Smibelgvatnet og Østre Sandvikvatn er planlagt oppdemmet hhv. 6 m og 6,7 m. Tørrlagt areal ved LRV for de forskjellige magasinene varierer fra 0,02 til 0,57 km². Neddemt areal for Smibelgvatn og Østre Sandvikvatn er hhv. 0,04 og 0,1 km².

*Overføringer, bekkeinntak og vannveier**Smibelg*

Smibelgprosjektet er planlagt med flere bekkeinntak. Via en 600 m lang avgrening fra overføringstunnelen til Kvannskardvatnet overføres avløpet fra tre bekker.

Avløpet fra Mangåga skal overføres til tilløpstunnelen til Smibelg kraftverk via en 1200 m lang grentunnel.

Avløp fra de to grenene av Vassvikelva og Vakkerjordelva, samt Sendselva tas inn på tilløpstunnelen til kraftverket via to bekkeinntak. Resttilløpet til Vakkerjordvatna pumpes inn på tilløpstunnelen til Smibelg kraftverk.

Tilløpstunnelen for Smibelg kraftverk blir ca. 6 km fra inntak i Smibelgvatn til krysset med overføringstunnel fra Mangåga. Avløpstunnelen blir 600 m lang.

Storåvatn

Avløpet fra Øvre Komagvatn overføres til Østre Sandvikvatn via en 850 m lang tunnel. Avløpet fra

Utbyggingsplanen

Området som inngår i prosjektet ligger hovedsakelig i Rødøy kommune. Lurøy kommune blir berørt gjennom senking av Kvannskardvatn.

For Smibelgprosjektet vil den største anleggsaktiviteten foregå i området nedstrøms Smibelgvatn, ettersom det er i dette området det er planlagt anleggsveg, tverrslag og massedeponi fra tunnel-drift. Også ved Vakkerjordvatn vil det bli noe virksomhet i forbindelse med tverrslag og tipp.

Storåvatnprosjektet vil medføre mest aktivitet i området ved Sleådalen, hvor det skal anlegges en tipp.

Østre Sandvikvatn overføres så videre til Vestre Sandvikvatn som, sammen med Storåvatn, vil fungere som inntaksmagasin for Storåvatn kraftverk.

Avløpet fra Hyttvatn og øvre Sleådalen tas inn via bekkeinntak og overføres til tilløpstunnelen fra Vestre Sandvikvatn gjennom en 1150 m lang tunnel.

Tilløpstunnelen for Storåvatn kraftverk blir ca. 5,5 km fra inntak i Vestre Sandvikvatn. Omtrent 2 km opp i tunnelen fra stasjonen går en 800 m lang avgrening til Storåvatn. Avløpstunnelen blir 450 m lang.

Kraftstasjonene

I forbindelse med Smibelgprosjektet er det planlagt en kraftstasjon bygd som fjellanlegg ved fjorden ca. 1 km innenfor Vassvika (Gjervalen). Installert effekt i stasjonen blir 30 MW. Planlagt Peltonaggregat kan håndtere vannføringer fra ca. 0,7 m³/s til 7 m³/s.

Kraftstasjonen for Storåvatnprosjektet er planlagt som fjellanlegg ca. 1 km fra fjordenden og vil få omtrent samme installasjon som beskrevet for Smibelgprosjektet.

Veier

Det er forutsatt bygd anleggsvei inn til Smibelgvatn. Hovedinntakene, bekkeinntakene, overføringstunneler, dammer og pumpe er forutsatt bygget veiløst og all transport vil i det vesentlige bli utført med helikopter.

Massedeponi

Smibelgprosjektet vil medføre tipp ved Smibelgvatn (200.000 m³), Vakkerjordvatn (150.000 m³) samt 75.000 m³ masse fra kraftstasjonsområde som planlegges tippet i sjøen.

Storåvatnprosjektet vil medføre tippmasser med volum på ca. 250.000 m³. Noe vil bli plassert i tipp i øvre Sleådalen, hovedmengden vil bli i kraftstasjonsområdet alt. noe ved Hyttvatn. Videre vil det bli to mindre tipper ved Østre og Vestre Sandvikvatn.

Kraftlinje

Produksjonen ved planlagte kraftverk tenkes matet inn på 132 kV linja Øresvik-Sjona som passerer kraftstasjonsområdet for Smibelgprosjektet. Kraften fra Storåvatn føres i sjøkabel over Gjervalen og inn på samme linje som Smibelg.

For arbeidsstedet ved Smibelgvatn vil det bli fremført strøm fra linja til Sørfjordgarden. Arbeidsstedet ved Vakkerjordvatnet får strøm via en ny og permanent luftledning på 22 kV fra eksisterende ledning ved Vassvika. Lengde på denne blir ca. 2000 m. Ledningen skal betjene pumpa ved Vakkerjordvatn.

Kraftproduksjon og kostnader

Det er beregnet følgende kraftproduksjon i GWh i et midlere år:

Kraftverk	Vinter	Sommer	Sum
Smibelg	90	34	124
Storåvatn	81	15	96
Sum	171	49	220
Pumping	1	3	4
Sum, netto	170	46	216

I produksjonsberegningen er det ikke lagt til grunn slipp av minstevannføring.

Kostnadene med utbyggingene basert på priser pr. 1. kvartal 2004 er 318 mill. kr og 260 mill. kr for henholdsvis Smibelg og Storåvatn kraftverk. Dette tilsvarer en utbyggingspris i kr/kWh på 2,65 og 2,71.

*Forholdet til Samla Plan, verneplaner, kommunale og fylkeskommunale planer**Samla Plan*

Samla Plan i Nordland slik den var opprinnelig, beskriver utbygging av de aktuelle vassdragene etter andre planløsninger enn de som nå legges fram. I alt var det snakk om fire delprosjekt, 660 Kjerringåga, 661 Sørfjordelva, 663 Oldervikelva, 664 Sleåga.

Planløsningen som ligger til grunn for den søknaden som nå fremmes, har vært behandlet i Samla Plan. Etter behandling i NVE og i samråd med Direktoratet for naturforvaltning er planen innvilget

unntak fra Samla Plan, jf. NVEs brev til SKS Produksjon AS av 16.03.2004.

Verneplaner

Avløpet fra et lite felt i Hundådalen som er søkt overført til Storåvatn tilhører nedbørfeltet til Gjervalvassdraget som er et vernet vassdrag.

Kommunale planer

Områdene som blir påvirket av utbygging er i kommuneplanen lagt ut til landbruks-, natur- og friluftsområde (LNF).

Fylkeskommunale planer

Det er ikke kjent at det foreligger forhold som vil komme i konflikt med utbyggingsplanene.

Alternative utbyggingsplaner

Tiltakshaver har i søknaden beskrevet 2 alternative utbyggingsmåter for Smibelgprosjektet. Alternativene er beskrevet i den siste behandlinga av Samlet Plan.

A-alternativet

Dette alternativet innebærer en permanent senking av Smibelgvatn på 6 m. Kvannskardvatnet reguleres med 2 m heving og to meter senking. Ellers de samme inngrep som hovedalternativet

B-alternativet

Dette alternativet medfører tunneldrift fra Vakkerjordvatn til Kvannskardvatn. Kvannskardvatn og Smibelgvatn vil kunne reguleres separat i forhold til kraftstasjonen og man kan veksle på å kjøre vann fra Kvannskardvatn og Smibelgvatn. På den måten kan man unngå en permanent senking av Smibelgvatn.

Verken alternativ A eller B anses som realistiske da disse alternativene er mindre skånsomme for Kvannskardområdet enn hovedalternativet og økonomien er dårligere.

I tillegg er antatte virkninger av et 0-alternativ beskrevet. Dersom anlegget ikke bygges vil naturen forbli som i dag. Et udekket energibehov som prosjektet skal bidra til å redusere må dekkes på annen måte, enten ved import eller utbygging av alternative energiformer.

Virkninger av tiltaket

Fordeler og ulemper angis for de to omsøkte prosjektene og er basert på søknad og konsekvensutredning.

Fordeler

Innvunnet energimengde for begge kraftverkene er samlet estimert til 216 GWh i et år med midlere tilsig. Tilsvarende vil installert effekt ligge på totalt ca.

56 MW. Både energimengde og økning i maksimal last vil styrke leveringstryggheten lokalt/regionalt.

Med foreslåtte magasinkapasitet vil ca. 80 % av kraftmengden produseres i vinterhalvåret. I tillegg ligger det til rette for effektkjøring om vinteren ved at kraftverkene kan kjøres i det vesentlige på dagtid.

Utbyggingen vil gi et positivt bidrag til landets kraftforsyning og vil medvirke til redusert import av el fra utlandet. Dette gir reduserte utslipp av CO² til atmosfæren.

På sikt vil utbygginga gi Rødøy kommune stabile inntekter gjennom konsesjonsavgifter og -kraft og andre skatter.

Anleggsperioden på inntil 2,5 år vil gi arbeidsplasser i regionen og gjøre det mulig for næringslivet å levere varer og tjenester. Antall årsverk anslås til ca. 400 i anleggsfasen, men bare noen få nye i driftsfasen.

Ulemper

Hydrologi/vannføring

Tiltakene vil gi vesentlig endring i vassføringen i elvene som inngår i prosjektet. Umiddelbart nedstrøms bekkeinntak og dammer blir bekkene tørre. Restvannføringer ved utløp i fjorden vil i middel variere fra 0 til 85 %. Det er ikke lagt til grunn slipping av minstevannføring. Vann i de naturlige elveløpene vil dermed komme fra restfelt og som overløp ved bekkeinntakene i flomsituasjoner.

Vanntemperatur og isforhold

Det forventes ingen store endringer i vanntemperatur og klima.

Isen på magasinene får sprekkdannelse - til dels ganske kraftig på enkelte magasiner - samt en del overvannsinnsig.

Elver, bekker og vatn som får redusert vassføring vil få noe lengre issesong og mer stabile isforhold.

Overflatevannet i Melfjorden blir saltere hele året og forøvrig kaldere i juli og august, men varmere om vinteren. Endringene er imidlertid små. Dykket utslipp vil medføre at endringene fra dagens forhold blir små både for is- og klimaforholdene i Gjervalen og Sørfjorden.

Kvartærgeologi

Massetransport og fluviale landformende prosesser vil i liten grad bli påvirket av utbyggingen.

Landskap og friluftsliv

I hovedsak er det reguleringene og vassføringsreduksjonen i elvene som medfører de største inngrepene, i noen grad også tippene.

Magasinene blir stort sett etablert ved senking; oppdemmingene er beskjedne. Neddemming av

arealer vil derfor skje i begrenset omfang, mens senkingen vil medføre tørrlagte strandsoner med oppsprukket is om vinteren.

Fra eksisterende kraftlinje langs Melfjorden må det føres fram permanent 22 kV kraftlinje til pumpe ved øvre Sleåvatnet. Det må bygges vei til anleggsted ved Smibelgvatn

Inngrepene vil totalt sett medføre en forringelse av områdets uberørte karakter.

Kulturminner og kulturmiljø

Det er påvist 12 kulturmiljøer som berøres av utbyggingssplanene, hvorav 9 er samiske. Planene er så langt mulig tilpasset slik at miljøene ikke berøres direkte. Kulturlandskapet vil bli negativt påvirket av reguleringer og vassføringsreduksjoner.

Ved en eventuell utbygging må det forventes at kjente og potensielle samiske kulturminner forringes ved at de faller ut av sin sammenheng.

Forurensning

Det er ventet små eller ingen konsekvenser når det gjelder vannkvalitet, forurensning og vannforsyning.

Dyre- og planteliv

Reguleringssone, damanlegg, vei, steintipper og riggområde vil medføre reduserte leveområder for dyr og planter. Konsekvensene for plantelivet i områdene hvor det er planlagt inngrep er vurdert å være ubetydelige, men vurderingene er basert på relativt spinkelt grunnlag. Konsekvenser for vilt av en utbygging forventes også å bli små.

Fisk

Reguleringen av Storåvatnet og fraføringen av vann vil forringe produksjons- og oppvekstvilkårene for fisk lenger nede i vassdraget. Det er ikke påvist fisk i Storåvatnet eller i de andre vatna som inngår i Storåvatnutbyggingen. Disse vassdragene antas å ha liten verdi i fiskesammenheng.

Smibelgvatnet er sannsynligvis også fisketomt. Det er i de lettere tilgjengelige delene av vassdrage- ne, Kjerringåga og Sørfjordvatnet/Svartvatnet, hvor det drives noe fritidsfiske. Konsekvensene for fiskebestanden er vurdert å bli små, og det samme med få unntak også for utøvelse av fiske.

Næringsinteresser

Tap av gjerdeeffekt som følge av redusert vannføring vil medføre ulemper for dyrehold.

Utbyggingen vil føre til forstyrrelser og ulemper for reinen i anleggstida og merarbeid for reindriftsamenene. Det kan forventes tap av beiteland og enkelte hindringer i drivings- og trekkleier, blant annet ved oppsprekking av isen på de regulerte vannene.

Naturvern

Tiltaksområdene med damanlegg og bekkeinntak er planlagt etablert i områder som i eksisterende situasjon blir definert gjennom ulike kategorier av inngrepsfrie områder. Nye inngrep i form av en kraftlinje på sørsida av Melfjorden medfører at reduksjon av INON ved en utbygging pr. i dag vil være på 71 km² mot 110 km² som er oppgitt i søknaden. Dette vil være 15,2 % av alt INON-areal i Rødøy og Lurøy kommuner. Utbyggingen påvirker ikke villmarkspregede områder slik dette er definert under INON-begrepet.

NVEs vurdering av konsekvensutredningen (KU)

Den opprinnelige søknaden om utbygging av Storåvatn og Smibelg kraftverk var datert mai 2002. Utarbeidelsen av søknaden var bl.a. basert på KU-program datert 17.06.1999 og en rekke tilleggsutredninger. Søknad/KU ble sendt på høring medio juni 2002. Noen av høringsinstansene mente fortsatt det var mangler ved enkelte fagutredninger. Det ble foretatt en ny teknisk/økonomisk gjennomgang av planene, og basert på disse planene og innspill fra høringen av søknaden, ble det fremmet en revidert søknad 30.05.2005. Søknaden bygger videre på planene i den opprinnelige konsesjonssøknaden. Det er de samme vassdragene som utnyttes, og utbyggingsmønsteret er i prinsippet det samme, men fallutnyttelsen er noe bedret. NVE mente at endringene lå innenfor rammen av det opprinnelig søkte prosjekt og at det ikke var behov for en ny meldingsrunde. De foreliggende utredninger og forslåtte tilleggsutredninger var etter NVEs syn tilstrekkelig for å belyse prosjektet på en tilfredsstillende måte.

Meldingen og KU-program som endringssøknaden er basert på ble utarbeidet etter "forskrift om konsekvensutredning av 13. desember 1996, vedl. IV". Siden den gang er det fastsatt to nye forskrifter om konsekvensutredninger, hvorav den siste er gjeldende fra 1. april 2005. For tiltak der saksbehandlingen ble startet opp etter tidligere forskrifter kan ansvarlig myndighet legge den nye forskriften til grunn ved videre behandling av tiltaket. NVE finner at dette er hensiktsmessig for søknaden om bygging av Smibelg og Storåvatn kraftverk. Konsekvensene er først og fremst at det ikke er krav til utarbeidelse av et sluttdokument for behandlingen av KU eller krav til å ta eksplisitt stilling til om KU kan godkjennes.

I forbindelse med utarbeidelse av KU har SKS Produksjon fått utarbeidet en rekke fagrappporter som omhandler temaene ferskvannsbiologi, geologi, botanikk, fauna og vilt, reindrift, jakt og fiske, marine ressurser, landskap og friluftsliv, jord- og skogbruk, kulturminner og kulturmiljø, og is, vann-temperatur og lokalklima. Rapportene er fra perioden 1988 -2004.

Ved høringen av søknad/KU har det kommet en del synspunkter på opplysninger og vurderinger gitt i KU. I tillegg er det fremkommet synspunkter på om- og i hvilken grad alternativer for omsøkte planer bør gjennomføres. Videre er det fremkommet forhold knyttet til vilkår ved ev. konsesjon. Vi vil kommentere alle fremførte synspunkter av betydning under avsnittene "NVEs kommentarer og vurdering av konsesjonssøknaden", "Kommentarer til vilkårene" eller "Kommentarer til manøvreringsreglement."

I vår vurdering av KU vil vi primært diskutere krav som er fremmet om tilleggsutredninger. Kritikken av KU som ikke har resultert i krav om ytterligere utredninger vil i liten grad bli kommentert her. Ved vår vurdering av krav om tilleggsutredninger legger vi vekt på om vi anser at eventuelle nye utredninger vil være beslutningsrelevante.

Merknader til KU

Fiskeridirektoratet, region Nordland kritiserer KU for manglende kartlegging av de marine ressursene og krever at dette gjennomføres før en ev. utbygging igangsettes.

Bergvesenet mener konsekvensutredningen er mangelfull i forhold til plassering og istandsetting av ev. massetak. Videre krever Bergvesenet at det må fremgå av KU hvordan steindeponiene tenkes utformet og plassert i terrenget.

Aldersund lokalutvalg mener det ikke er foretatt grundige nok utredninger i forhold til virkningene for Kvannskardvatn med tilhørende elver, samt Vassvatn.

DNT vurderer det som en klar mangel at det ikke foreligger vurderinger av konsekvenser knyttet til dumping av masser i Gjervalen.

Forum for natur og friluftsliv mener at undersøkelser som ligger til grunn for vurdering av biologisk mangfold ikke er grundige nok.

Grunneiere i Oldervika og Sandvika påpeker at virkningene av Storåvatnprosjektet for det nedenforliggende Heimervatn ikke er utredet tilstrekkelig. Det etterlyses også en bedre beskrivelse av de hydrologiske endringene, herunder restvannføringen over året som følge av en utbygging, samt konsekvensene av disse. Videre kreves en vurdering av konsekvensene som følge av varmere overflatevann i Melfjorden og mer islegging i Gjervalen.

Grunneier i Gjervalen krever at virkningene for fisket i Gjervalelva ved overføring av felt i Hundådalen og dumping av masser i fjorden må utredes nærmere.

Grunneiere ved Vatne mener undersøkelsene av kulturlandskapet og biologisk mangfold i området fra Kvannskardvatn til Vassvatn er mangelfulle. I det minste burde botaniske forhold langs vassdraget undersøkes.

Faglig innhold

Marine ressurser

KU-programmet fra 17.06.99 sier at det skal gjøres rede for konsekvenser for fisk, lokalt sjøfiske og eksisterende oppdrettsanlegg i Sørfjorden. Videre skal det gjøres rede for konsekvenser for viktige gyte- og oppvekstområder for fisk. Med utgangspunkt i planer for massedeponie skal det gjøres en enkel vurdering av om viktige gyte- og oppvekstområder for fisk blir berørt av planene.

NVE mener at kravene i KU-programmet er oppfylt og at den informasjonen som foreligger er beslutningsrelevant. Fiskeridirektoratets påstand om at det ikke er gjort tilleggsutredninger for fagfeltet etter 2002 søknaden er feil. NVE viser til en vurdering utført av NINA i 2004, en vurdering det også er vist til i konsesjonssøknaden. Konklusjonen fra denne er direkte sitert på side 76 i søknaden.

Vi vil derfor ikke etterkomme Fiskeridirektoratets krav om ny konsekvensutredning for marine ressurser.

Mineraler og masseforekomster

I KU heter det at det skal lages en plan for hvordan sprengningsmassene skal håndteres. Videre skal det vurderes om massene kan nyttes til andre formål. Under pkt. landskap, naturmiljø og kulturmiljø står det at det skal lages planer for plassering av massedeponier.

NVE mener den informasjonen som fremkommer om tippenes størrelse, mulig plassering og ev. bruk gjennom div. fagrapporter og søknaden er tilstrekkelig i forhold til kravene i utredningsprogrammet. Sammen med innspill/vurderinger i høringsuttalelsene og landskapsmessige vurderinger under sluttbefaringen gir dette et tilfredsstillende beslutningsgrunnlag i forhold til selve konsesjonsspørsmålet. Den endelige utforming og plassering av tippene vil være naturlig å vurdere i forbindelse med ev. detaljplaner. SKS har signalisert at de finner det naturlig at spørsmål knyttet til en ev. utnytting av massene avgjøres i arbeidsgruppen som arbeider for næringsutvikling i kommunen.

Fisk

I KU'en står det at fiskeforholdene og virkningene på fisk i alle berørte elver og magasin skal utredes.

NVE mener at fagrapporten om fiskebiologi fra 1998, samt tilleggsutredningene gjennomført i 2004 av Nordnorske ferskvannsbioologer, gir tilstrekkelig informasjon om mulige konsekvenser av en regulering av Kvannskardvatn, samt virkninger i vassdraget nedenfor. Svært mange høringsuttalelser omtaler også fisk og fiskeinteresser i Kvannskardvatn og Vassvatn. Vi mener derfor at vi har tilstrekkelig beslutningsgrunnlag i forhold til konsesjonsspørsmå-

let når det gjelder Kvannskardvatn og vassdraget videre nedover. Angående virkninger for Heimervatn nedstrøms Storåvatn vil virkningene her i første rekke være mindre gjennomstrømning og reduserte gytemuligheter i en av flere innløpselver. I følge fagrapporten fra Nordlandsforskning i 1989 vil imidlertid reduserte gytemuligheter i Heimervatn være positivt da fiskebestanden er for stor for næringsgrunnlaget. Redusert fiskeproduksjon vil gi større og finere fisk i vannet. Virkningene for Oldervikelva er belyst i en rapport fra 2004. I forhold til vurderingen av konsesjonsspørsmålet anser NVE dette å være tilstrekkelig.

Behovet for tilleggsundersøkelser som grunnlag for oppfølging og iverksetting av avbøtende tiltak vil være mulig å pålegge ut fra et ev. vilkår om naturforvaltning i etterkant av et eventuelt konsesjonsvedtak. Ansvaret for å vurdere dette ligger til Direktoratet for naturforvaltning (DN).

Kulturlandskap og biologisk mangfold

NVE er til dels enig med høringspartene som hevder at undersøkelsene presentert i planendrings-søknaden knyttet til flora og fauna synes noe spinkle å basere konklusjoner på, og at mer omfattende feltundersøkelser ville gitt et bedre beslutningsgrunnlag.

I høringsuttalelsene fremkommer det imidlertid nye, supplerende opplysninger om biomangfoldregistreringer i Lurøy kommune, som blant annet omfatter registreringer langs Storågas nedre deler. I følge DN's naturdatabase er beiteområdet klassifisert som B = viktig. (Høy lokal eller av regional verdi).

Når det gjelder kulturlandskapet på Lurøysiden foreligger det også en rapport av nyere dato med en gjennomgang av botaniske verdier som ble kartlagt på kulturmark i Nordland. Registreringen som hovedsakelig ble utført i perioden 1993 til 1995 ble rapportert i 2003. Området ved Vassvatn og Storåga er ikke blant de nevnte verdifulle kulturlandskap i Lurøy kommune.

For Rødøy kommune foreligger det kartlegging av biologisk mangfold fra 2004 (Erath 2006, Mastergradsoppgave), som gir en oversikt over viktige lokaliteter i kommunen. Totalt 163 av 300 lokaliteter i Natubase2000 har fått verdi A, B eller C. Ingen av lokalitetene ligger innenfor prosjektområdet.

NVE mener at høringsuttalelsene, foreliggende fagrapporter samt nyere undersøkelser av biologisk mangfold til sammen gir et tilfredsstillende beslutningsgrunnlag i forhold til selve konsesjonsspørsmålet. Som nevnt er de biologiske undersøkelsene noe spinkle, men NVE velger i likhet med Fylkesmannen å godkjenne de biologiske undersøkelsene under tvil.

Konklusjon

NVE mener at konsekvensutredningen for bygging av Smibelg og Storåvatn kraftverker sammen med foreliggende kunnskap, tilleggsutredninger, og høringskommentarer og tiltakshavers kommentarer til disse, gir tilstrekkelige opplysninger om planene til at vedtak kan fattes.

NVEs kommentarer til og vurderinger av konsesjons-søknaden

Vurdering av andre

Innkommne høringsuttalelser og andre innspill til søknaden er referert foran. Nedenfor gis en kort oppsummering av de viktigste synspunktene på om-søkte planer. Der synspunktene er knyttet sammen med krav til vilkår for en eventuell konsesjon er disse kravene delvis gjengitt her, men alle vesentlige krav om vilkår vil bli nærmere drøftet i et eget avsnitt senere i innstillingen.

Rødøy kommune gir sin tilslutning til foreliggende planer for utbygging av Smibelg og Storåvatn kraftverk.

Lurøy kommune gikk i kommunestyret den 21.09.05 i mot prosjektet, hovedsakelig grunnet utbyggingen av Kvannskardvatnet og de konsekvenser dette vil få for elvene Storåga/Kjerringåga.

Nordland Fylkeskommune går inn for en utbygging etter forelagte planer. Den opprinnelige konsesjonssøknad for bygging av Smibelg og Storåvatn kraftverker ble behandlet i Fylkestinget i 2002. Fylkestinget ga da anbefaling om at det ble gitt konsesjon. Det ble den gang forutsatt at undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 oppfylles og at det tas hensyn til reindriftsutøvelsen i anleggsfasen. Fylkeskommunen er av den oppfatning at utbygger har forbedret prosjektet noe, både i forhold til økonomi, kraftproduksjon og noen innvendinger som kom inn ved forrige høringsrunde. Undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 anses nå for oppfylt, da områder med stort kulturminnepotensial er tatt ut av planen.

Direktoratet for naturforvaltning har ikke avgitt høringsuttalelse i denne saken til tross for gjentatte anmodninger fra NVE.

Fylkesmannen i Nordland går under sterk tvil inn for prosjektet. Fylkesmannen peker på at utbyggingen vil ha en rekke negative konsekvenser, hvor store, nye inngrep i helt urørte områder og negative virkninger for landskap og friluftsliv er de mest sentrale. Videre skisseres en rekke avbøtende tiltak som FM mener må pålegges ved en ev. konsesjon, med særlig vekt på biotopjusterende tiltak i elver og vann (Syvdeterskler i Oldervikelva, justering av innløpsbekk i Svartevatn) og begrenset manøvrering av Nedre Kvannskardvatn. FM forutsetter at det ikke blir gitt tillatelse til å overføre deler av det vernet Gjervalvassdraget til Storåvatn.

Fiskeridirektoratet i Nordland stiller krav om en kartlegging av det marine økosystem før en eventuell utbygging igangsettes slik at kortsiktige og langsiktige virkninger av en slik utbygging kan bli dokumentert. Videre hevdes det at forhold tatt opp i forbindelse med søknaden fra 2002 ikke er fulgt opp, herunder bl.a. konsekvensutredning for marine ressurser.

Bergvesenet går ikke i mot prosjektet, men peker på mangler ved konsekvensutredningen. Bergvesenet krever at plassering og istandsetting av ev. massetak belyses bedre. Videre krever Bergvesenet at massedeponienes plassering i terrenget og utforming må tydeliggjøres.

Statens vegvesen har ingen kommentarer til konsesjonssøknaden da prosjektene ikke berører noen riks eller fylkesveier.

Sametinget opplyser om at undersøkelsesplikten ansees oppfylt. Sametinget forutsetter at anleggsveien fra sjøen og opp til Smibelgvatn tilpasses kulturminnet R1 -Heller, plassering av tipp ved Vakerjordvatn må legges over brinken og det må utvises forsiktighet ved etablering av vannvei og inntak langs Mangåga og Mangåvatn. Sametinget vil vurdere om undersøkelsesplikten kan ansees for oppfylt for området ved Vassvika etter å ha vurdert detaljplaner når disse foreligger.

Statens landbruksforvaltning går ikke i mot prosjektet, men ber om at det blir stilt krav om avbøtende tiltak som tar hensyn til beiteinteressene, jf. fylkesmannens uttalelse.

Riksantikvaren gir ikke uttalelse i denne saken, men viser til Sametingets og fylkeskommunens uttalelser som ivaretar kulturminneinteressene.

Helgeland Regionråd gir sin tilslutning til planen.

Lurøy Senterparti vil på det sterkeste fraråde en senking av Kvannskardvatn og tørrlegging av Storåga.

Alderssund lokallag kan ikke akseptere de revurderte kraftutbyggingsplanene. Argumentene mot prosjektet er i stor grad sammenfallende med argumentene fra grunneierene ved Vatne referert ovenfor. I tillegg pekes det på potensialet for småkraftverk i Storåga og de inntekter det vil medføre for Lurøy kommune.

Den norske turistforening er sterkt i mot denne kraftutbyggingen som medfører svært store reguleringsmagasin, sterk reduksjon i vannføringen til mange elver, en dramatisk reduksjon av villmark/inngrepsfritt areal og inntak av deler av et vernet vassdrag. Utbyggingen er videre i direkte konflikt med to regjeringers erklæring om å la de fleste gjenværende vassdrag forbli urørte. DNT påpeker også forhold i søknaden som etter deres mening er for dårlig opplyst, herunder konsekvenser av tipper/massedepionier og virkninger av kraftverksutløp i sjø på vandring av sjøvandrende laksefisk.

Forum for natur og friluftsliv går i mot prosjektet på det sterkeste. Urørt kystnær vassdragsnatur er en landskapstype med sjeldne og truede naturtyper. Nordland har betydelig kraftoverskudd og en utbygging vil ikke være samfunnsmessig bærekraftig.

Naturvernforbundet i Nordland er i mot en hver form for utbygging i området, både omsøkt prosjekt og ev. småkraftprosjekter. Forbundet konkluderer med at området bør være som det er. Hovedbegrunnelsen for dette er knyttet til områdets urørthet. Urørt, kystnær vassdragsnatur er den mest sjeldne vassdragsformen i Norge og en ev. kraftutbygging vil føre til bortfall av denne naturtypen. En kraftutbygging vil også være i strid med Stortingets og FNs målsetting om å stanse tapet av biologisk mangfold innen 2010. Det pekes videre på det betydelige kraftoverskudd som allerede finnes i regionen.

Advokatfirma Bjerknæs Wahl-Larsen p.v.a. 11 grunneiere i Oldervika og Sandvika (Storåvatnprosjektet) går i mot prosjektet da de selv ønsker å utnytte ressursene. Potensialet for småkraftverk er etter deres mening stort nok til å være konkurransedyktig alternativ til en samlet utbygging som omsøkt. Det foreligger søknader for Sandvikelva (Tore Ytterdal og Gry Blix) og Oldervikelva. Det hevdes at vilkår for ekspropriasjon ikke er tilstede og grunneierne krever saken forelagt Stortinget. Grunneierne motsetter seg forhåndstiltredelse slik det er søkt om. Av negative konsekvenser ved en utbygging som omsøkt fokuseres det på redusert vannføring i en rekke vassdrag, omfattende regulering av flere vann samt rigg og massedeponier.

Advokatfirma Bjerknæs Wahl-Larsen p.v.a. Håvard Kilhavn (Storåvatn kraftverk) er i mot prosjektet og mener omsøkte prosjekt vil medføre stor negative virkninger for naturen og miljøet. Områdets urørthet og villmarkspreget og de opplevelsesmulighetene dette gir påpekes.

Advokatfirma Bjerknæs Wahl-Larsen p.v.a. Odd Pedersen (Smibelgprosjektet) er i mot begge prosjektene. Angående Smibelg ønsker han selv å utnytte Mangåga i et småkraftverk og det foreligger en konsesjonssøknad for denne utbyggingen. Videre vil en utbygging i henhold til gjeldende planer ødelegge et rikt fiske for ham i Gjervalvassdraget. Det pekes på at overføringen av et felt øverst i Hundådalen til Storåvatn vil kunne medføre at laksen ikke får nok vann i Gjervalvassdraget til å vandre opp. Dumping av masser i sjøen vil også kunne hindre en fri laksoppgang.

Under enhver omstendighet kreves det at konsekvensene for fisket som følge av en ev. fraføring av vann øverst i Hundådalen, samt massedeponering i Gjervalen utredes nærmere.

Advokatfirma Bjerknæs Wahl-Larsen p.v.a. Harald Erichsen, Torbjørn Pedersen og Margrethe Aga er i mot prosjektet hovedsakelig grunnet negative

virkninger for naturen og miljøet generelt, samt området fra Smibelgvatn og ned til sjøen spesielt. Det er spesielt forholdene for fisk på denne strekningen som er omtalt. Videre fremgår det at grunneierene selv ønsker å bygge ut fallene i småkraftverk. Dette gjelder fallene mellom Smibelgvatn og Svartavatn, Svartavatn-Sørfjordvatn og Sørfjordvatn - til under foss i Sørfjordelva.

Frank og Bente Pedersen går sterkt i mot prosjektet og peker på en rekke forhold som tørrlagte elver, redusert sjølgjerdeeffekt, behov for terskler, uavklarte virkninger av massetipp i fjorden, virkninger av ferskvannet på isforhold i sjøen. Videre påpekes forhold ved vei fra rv. 17 til Våheim hvor en ev. vei til Smibelgvatn vil begynne. De går inn for at grunneierne selv får bygge ut.

Grunneiere i Vassvika, Rødøy kommune, er bekymret for ekstra vannmasser fra et ev. Storåvatn kraftverk til Gjervalen, både av hensyn til isproblematikk og marinbiologi. Videre påpekes viktigheten av Storvika som nødhavn og badeplass. Andre forhold som tas opp er vannforsyning fra Vassvikelva og behov for veg fra Eihaugen til kraftstasjonen i Vassvika.

Grunneiere ved Vatne går sterkt i mot prosjektet. Det pekes på områdets verdi som friluftslivsområde og særpregete landskap. Tørrlegging av Storåga vil føre til uholdbare forhold for landbruket i området. Elva er viktig som sjølgjerde og som vannkilde i tørre somre. Det påpekes også at biologisk mangfoldundersøkelsene er utilstrekkelige. Det vises til ikke-refererte biologisk mangfoldregistreringer fra området utført i 2004 som klassifiserer beiteområdet som viktig.

Johnny Albertsen som er grunneier ved Storåga vil ha muligheten til å utnytte fallet selv. Påpeker også at en tørrlagt Storåga vil medføre tap av sjølgjerde.

Eystein Albertsen viser til den massive motstanden det er i lokalbefolkningen mot utbyggingsplanene.

Lurøy Beitelag/Lurøy Bondelag peker på viktigheten av Storåga som sjølgjerde. Videre uttrykkes bekymring for at grunneierne ikke selv får utnytte vannressursene.

Hans Amundsen og Odlaug Amundsen peker på negative konsekvenser som vil følge av redusert vannføring i Vassvikelva og Mangåga. I Vassvikelva er man bekymret for vannforsyningssituasjonen etter en ev. utbygging. Videre bemerkes forhold av privatrettslig karakter knyttet til eierforholdene i og rundt Mangåga.

Einar Pettersen uttrykker bekymring for ev. is- og slamproblemer i Gjervalen/Sørfjordområdet som følge av kraftverkene. Videre signaliseres bekymring knyttet til dumping av tunnelmasser i Gjervalområdet. Tunnelmassene burde plasseres i deponier på land. Noen masser bør kunne brukes til å an-

legge en kai i Kilboghavn. Pettersen forlanger kompensasjon for tapt fiske på kr 150.000,-.

Ulf Pedersen er i mot prosjektet og begrunner dette med at områdets store verdier i form av fiskemuligheter i elver og vann og elgjakt blir redusert/ødelagt ved en utbygging.

Gunnar Skivik er i mot at alle steinmassene skal deponeres i fjorden. Han foreslår at noe av massene kan brukes til bygging av molo eller til fylling over fjorden i forbindelse med en ev. vei. Resterende masser bør dumpes på dypt vann.

Sørfjorden hytteforening mener den planlagte tipp/utfylling i sjøen på nordsiden av Gjervalfjorden bør legges på land. En utfylling i sjøen vil kunne få uheldige konsekvenser for fiskeforholdene i dette området.

Rødøy Distriktsfiskarlag ser meget positiv på utbyggingsplanene, men er skeptisk til dumping av masser i sjøen og vil motsette seg dette. Skepsisen bunnar i mulige negative virkninger for anadrom fisk og kysttorsk. Videre er laget urolig for ev. isproblemer i fjorden etter en utbygging.

NVEs vurdering

SKS Produksjon AS har søkt om å få bygge Storåvatn og Smibelg kraftverker som etter omsøkte planer til sammen vil gi 216 GWh. Av disse er 170 GWh vinterkraft. Det primære søknadsalternativet omfatter overføring av et felt i et vernet vassdrag (Gjervalvassdraget). Subsidiært søkes det om en utbygging uten overføring av dette feltet.

For Smibelgprosjektet er det skissert to alternative løsninger knyttet til tunnelsystem og reguleringsene av Kvannskardvatn og Smibelgvatn, men ingen av disse ansees aktuelle. Grunnen til dette er hovedsakelig at det omsøkte hovedalternativet har bedre økonomi. Etter utbyggers mening vil en utbygging uansett alternativ medføre inngrep i et urørt område og forskjellene i konsekvenser mellom alternativene er ikke vesentlig. NVE deler utbyggers oppfatning og påpeker at hovedalternativet hensyntar noen av de viktigste motforestillinger som fremkom i forbindelse med høringsrunden av den opprinnelige søknaden i 2002. Dette innebærer reduserte inngrep ved Kvannskardvatn, Sleådalen og Storåvatn.

NVE har gått gjennom søkers kostnadsoverslag og produksjonsberegning. Vår gjennomgang av kostnadstallene stemmer akseptabelt overens med søkers beregninger. Ut fra en teknisk/økonomisk vurdering har vi ingen innvending mot prosjektet. I tråd med energiloven er det utbyggers eget ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten.

Investeringene er beregnet til ca. 580 mill. 2004-kroner og lokal sysselsetting til ca. 400 årsverk i anleggsperioden. Basert på informasjon fra søker legger NVE til grunn at kommunene samlet vil få inntekter fra skatter og avgifter (naturressursskatt, ei-

endomsskatt, konsesjonsavgift og konsesjonskraft) i størrelsesorden mellom 7,4 og 12 mill. kr avhengig av lavt/høyt anslag på satsene/priser. Rødøy kommune vil få den største andelen av disse inntektene.

Basert på informasjon fremkommet gjennom høringsuttalelsene synes det å være tre hovedsyn på Smibelg/Storåvatn prosjektet.

1. De som ønsker utbygging i tråd med omsøkt prosjekt

Hovedargumentene for en utbygging slik det er søkt om er at den vil gi et viktig bidrag til kraftoppdekningen, den vil gi mye regulert kraft og vinterkraft og betydelige inntekter for Rødøy kommune.

2. De som ønsker å bygge ut selv i form av flere småkraftverk

Grunneiere med fallrettigheter i prosjektområdet vil selv realisere potensialet i fallene. Totalt 11 småkraftverk er nevnt i høringsuttalelsene og for 3 av fallene foreligger det utkast til søknader.

3. De som ikke ønsker noen form for utbygging i området

Hovedargumentene er i hovedsak knyttet til de politiske signalene om at de store utbyggingers tid er forbi, videre at prosjektet vil medføre store naturinngrep og en kraftig reduksjon av urørt kystnatur.

I det følgende vil NVE drøfte og vurdere ulike forhold knyttet til en ev. utbygging av Smibelg og Storåvatn kraftverker basert på informasjon i søknaden, innkomne høringsuttalelser og søkers kommentarer til disse. Foreslått overføring av felt i vernet vassdrag er vurdert under eget avsnitt.

Vannføring

Endret og i mange tilfeller sterkt redusert vannføring i berørte bekker og elver er av flere høringsparter vurdert som svært negativt for landskapsopplevelsen og naturmiljøet. Flere høringsparter påpeker også viktigheten av bekkene som sjølgjerde og vannforsyning.

Utbyggingsprosjektene er i hovedsak planlagt med store senkingsmagasiner og bekkeinntak.

Siden det ikke er planlagt slipp av minstevannføring vil vannføringen nedstrøms magasinene være avhengig av tilsiget fra uregulert restfelt. Dette gjelder også nedstrøms bekkeinntakene, men her vil en i flomsituasjoner kunne få overløp i tillegg.

Utbyggingen vil innebære at man tar vann fra avrenningsområder over 450 meter over havet. Ut fra vannføringskurvene for vannmerke Vassvatn synes mye av nedbøren å komme om sommeren og høsten. I 2002 søknaden fremgår det at lav vannføring i de enkelte bekkene hovedsakelig forekommer i perioden desember til april. Også august fremstår som en måned hvor det statistisk kan være lite

nedbør. Restvannføringen ved utløp i fjord for de ulike vassdrag varierer fra tilnærmet 0 % i enkelte til

over 80 % i andre i forhold til dagens situasjon. Hva dette innebærer i m³/s er vist i tabell 1.

Tabell 1. Årlig middelvannføring i berørte bekker før og etter en ev. utbygging

Navn elv/bekk	Areal (km ²)	Spes. Avløp (l/s/km ²)	Midlere avløp (m ³ /s)
Storåvatn kraftverk			
Oldervikelva ved fjorden, dagens forhold	14,3	112	1,6
Oldervikelva ved fjorden, etter utbygging	7,9	112	0,9
Sleåga ved fjorden, dagens forhold	8,3	126	1,1
Sleåga ved fjorden, etter utbygging	7,2	126	0,9
Komagåga ved fjorden, dagens forhold	7,9	121	1,0
Komagåga ved fjorden, etter utbygging	2,4	121	0,3
Sandvikelva ved fjorden, dagen forhold	9,0	124	1,1
Sandvikelva ved fjorden, etter utbygging	3,9	124	0,5
Hyttelva ved fjorden, dagens forhold	4,3	105	0,5
Hyttelva ved fjorden, etter utbygging	2,7	105	0,3
Gjervalelva ved fjorden, dagens forhold	36,0	106	3,8
Gjervalelva ved fjorden, etter utbygging	35,2	96	3,4
Smibelg kraftverk			
Nedre Kvannskardvatn	4,2	166	0,7
Kjerringåga ved fjorden, dagens forhold	25,0	145	3,6
Kjerringåga ved fjorden, etter utbygging	20,8	140	2,9
Sørfjordelva ved fjorden, dagens forhold	17,3	127	2,2
Sørfjordelva ved fjorden, etter utbygging	11,2	113	1,3
Vassvikelva ved fjorden, dagens forhold	10,8	130	1,4
Vassvikelva ved fjorden, etter utbygging	2,3	106	0,2
Mangåga ved fjorden, dagens forhold	4,5	130	0,6
Mangåga ved fjorden, etter utbygging	0,3	106	0,03

I områdene rett nedstrøms bekkeinntakene og magasinene vil det bli tilnærmet tørt mesteparten av året. Flere høringsparter har påpekt viktigheten av bre/snøavsmelting fra de høyreliggende avrenningsområdene i tørre perioder om sommeren.

Med unntak av Mangåga og Vassvikelva vil det etter NVEs oppfatning normalt være en relativt stor restvannføring igjen i vassdragene ved utløp i fjord om sommeren og høsten. Om vinteren kan vannføringen bli relativt lav, men basert på vannføringskurvene vil bekkene ikke gå tørre. NVE konstaterer at vannføringen i bekkene rett nedstrøms magasin/bekkeinntak vil bli tørrlagt inntil resttilsiget virker inn.

Minstevannføring

Både i fagrappporter og i høringsuttalelser foreslås det slipp av minstevannføring. Det er ikke innkommet konkrete krav hva gjelder størrelse på minstevannføringene, men det fremgår at behovet for vann i berørte elver og bekker i hovedsak er knyttet til landskapsmessige og fiskebiologiske forhold.

Søker har ikke foreslått slipp av minstevannføring i noen av de berørte elver og bekker.

Dette begrunnes i hovedsak med at inngrepene berører deler av vassdragenes høyreliggende nedbørfelt og gir en fortsatt høy restvannføring i de lavereliggende og mer produktive områdene.

Videre er det ikke mulig med slipp av minstevannføring fra senkingsmagasin uten omløpstunnel eller tilsvarende som er teknisk vanskelig og kostbart å få til. Etablering av ordninger for slipp av minstevannføringer vil dessuten kreve ytterligere inngrep. Søker vurderer det dit hen at prosjektet ikke har økonomi til slipp av minstevannføringer av en størrelse som er nødvendig for å tilfredsstille ulike hensyn, som for eksempel opprettholdelse av viktig landskaps/vassdragsselement. I magasin med oppdemming er det imidlertid relativt greit å etablere minstevannføring dersom man finner det nødvendig.

NVE mener at behovet for en minstevannføring i de berørte bekkene i det vesentlige er knyttet til de høyreliggende deler av prosjektområdet. Minstevannføring av en viss størrelse i disse områdene vil hindre tørrlegging rett nedstrøms magasiner og bekkeinntak og vil kunne ha positiv effekt på landskapsmessige forhold. De høyreliggende områdene er i fagrapportene beskrevet som uproductive

både i forhold til fisk og naturmiljø slik at behovet i forhold til disse tema synes begrenset. Flere av disse områdene er også relativt utilgjengelig. Etter NVEs syn er det to områder som særlig peker seg ut i forhold til behov for en viss minstevannføring. Det er området fra Kvannskardvatn og ned til Vassvatn, samt området fra Smibelgvatn og ned til fjorden. Områdene er blant de lettest tilgjengelige i prosjektområdet og etter fagrappporter og høringsuttalelsene å dømme relativt mye brukt. Etter NVEs mening vil det for disse bekkene være viktig å søke løsninger som hindrer tørrlegging og som kan avbøte noe på virkningene av en ev. utbygging.

Forhold knyttet til en ev. minstevannføring fra Kvannskardvatn er diskutert under post 14 under kommentarer til ev. vilkår.

På strekningen fra Smibelgvatn til Svartevatn (Forsåga) vil det bli relativt lite vann dersom det ikke slippes en minstevannføring. Etter en ev. utbygging vil det være tørt rett nedstrøms dammen ved Smibelgvatn og rundt 15 % restvannføring ved innløp Svartevatn sammenliknet med dagens situasjon. Ved Sørfjordelvas utløp i fjorden vil midlere restvannføring tilsvare om lag 55 % tilsvarende 1,3 m³/s.

FM har ikke krevd minstevannføring i Forsåga, men anbefaler at det gjennomføres tiltak i innløpsbekken fra Smibelgvatn, som er en viktig gytebekk i Svartevatn, for å opprettholde en viss fiskeproduksjon.

Søker er av den oppfatning at en minstevannføring i Forsåga vil ha meget begrenset effekt rent landskapsmessig på grunn av topografien i området samt vegetasjonen langs elva.

NVE er av den oppfatning at det bør renne noe vann på strekningen i Forsåga fra Smibelg til Svartevatn. I landskapsrommet rundt Svartevatn utgjør elva fra Smibelgvatn et viktig landskaps- og vassdragsselement i form av en godt synlig foss. I likhet med området rundt Vassvatn-Kvannskardvatn er området ved Svartevatn blant de mer tilgjengelige og brukte i friluftslivssammenheng. Ved en ev. utbygging vil tilgangen til dette området også bli lettere og trolig medføre økt bruk. Fiske i Svartevatn er godt og bekken fra Smibelgvatn er en viktig gytebekk. I fagrapporten for fisk er det imidlertid konkludert med at bortfall av denne gytebekken ikke vil være negativt for fiskebestanden da det finnes en rekke gytebekker rundt vannet og fiskebestanden er på grensen til å være overbefolket. Begrunnelsen for en minstevannføring vil derfor primært være knyttet til landskapsopplevelsen og naturmiljøet i dette området.

NVE foreslår derfor å ta ut de tre bekkeoverføringene nedstrøms Smibelgvatn fra prosjektet og la dem besørge vannføringen i vassdraget nedstrøms Smibelgvatn. Midlere vannføring over året fra disse er samlet ca. 220 l/s. Dette innebærer at det i perio-

der er atskillig mer enn dette og i perioder noe mindre. En slik løsning vil sørge for en nedskalert, men naturlig dynamikk i vassdraget og medfører ikke behov for andre tekniske installasjoner. Mye av vannet i disse bekkene vil komme i perioder hvor det er lite tilsig fra de lavereliggende feltene og således være viktig for hele strekningen ned til sjøen.

Basert på et grovt overslag vil en løsning hvor en tar ut de tre bekkene medføre en redusert produksjon på rundt 7,5 GWh pr år, tilsvarende 1,5 mill. kr (kWh pris på 20 øre).

Alternativt må det etableres en slippanordning for minstevannføring fra Smibelgvatn.

De mest produktive, synlige og lett tilgjengelige delene av vassdragene finner man nær fjorden. Restvannføringen for mange av vassdragene er her betydelig og behovet for en minstevannføring vil derfor være begrenset for mange av dem. Det drives noe fritidsfiske i disse områdene, men ingen av vassdragene, med unntak av Gjervalvassdraget, er beskrevet som spesielt verdifulle i fiskesammenheng. Ut fra vannføringskurvene for det enkelte vassdrag som er presentert i 2002 søknaden vil vassdragene i de lavereliggende områdene, kanskje med to unntak (Mangåga og Vassvikelva), sjelden bli helt tørre.

NVE er av den oppfatning at forhold knyttet til minstevannføring vil være sentralt i konsesjons spørsmålet. Ytterligere vurderinger knyttet til minstevannføring er gitt under avsnittet "Kommentarer til manøvreringsreglement."

Landskap og INON

Fylkemannen i Nordland peker på at utbyggingen vil ha store negative virkninger for landskap og INON og mener dette er de mest negative konsekvensene av en ev. utbygging.

Også fra flere interesseorganisasjoner og private er det sterke innvendinger mot utbyggingsplanene på grunn av dette. Det påpekes at kystområder er av de sjeldneste, uberørte naturområdene vi har i Norge. Urørtheten gir området stor verdi. Flere påpeker at en ev. konsesjon til denne utbyggingen vil være klart i strid med det miljøpolitiske mål om å sikre store, sammenhengende naturområder uten tekniske inngrep.

Utbygger erkjenner at inngrepene i urørt natur sannsynligvis er den største negative konsekvensen av en ev. utbygging.

NVE vurderer de største miljøinngrepene til å være reguleringsmagasinene beliggende over 450 moh. Disse er vesentlig senkingsmagasin og vil store deler av året fremstå med tydelige reguleringssoner. Reguleringssonene vil være størst vinterstid, men vil også være synlige i deler av sommerhalvåret når folk normalt ferdes her. På grunn av topografien rundt magasinene vil reguleringssonene være bratte. Det er imidlertid begrenset med folk som

ferdes i disse uveisomme områdene og således få som blir direkte berørt av landskapsendringene.

To av vannene er tenkt etablert som magasin med oppdemming på 6-7 m. Dette innebærer større damkonstruksjoner. Smibelgvatn er planlagt med en dam på 6 m, beliggende ved dagens utløp av Smibelgvatn. Dammen vil bli godt synlig fra det åpne landskapsrommet nedenfor vannet og fremstå som et fremmedelement i urørt natur. I tillegg vil etablering av vei opp til dammen gi landskapsmessige sår. Østre Sandvikvatn er også planlagt med en 6-7 m høy dam, men denne dammen vil enklere kunne "skjules" noe i terrenget. Området er ikke like åpent og tilgjengelig som Smibelgområdet.

NVE anbefaler at Smibelgmagasinet etableres som et rent senkingsmagasin ved en ev. utbygging. I følge utbyggers egne beregninger er det relativt små produksjonsforskjeller med og uten dam i Smibelgvatn. Ved å redusere magasinvolument ned til 28 mill. m³, hvilket tilsvarer Smibelgvatn med kun senking på 36 m, reduseres produksjonen med 1,7 GWh. Tatt i betraktning at man da reduserer naturinngrepene i området vesentlig, og unngår kostnader ved dam og etablering av vei til dam, er NVE av den oppfatning at fordelene ved en dam er begrenset.

Bekkeinntakene vil være mindre betongkonstruksjoner i bekkeløpene som leder vannet ned i sjakta som går til overføringstunnelen. Betongkonstruksjonen alene vil etter vårt syn ikke bli dominerende eller lett synlig i terrenget dersom de blir tilpasset omgivelsene både i form og farge. Bruddet i vannstrengen i elveløpet vil derimot kunne ses på lenger avstand og også fange blikket ved gitte synsvinkler. På et prinsipielt grunnlag kan de fysiske inngrepene oppfattes uheldig og lite ønskelig i et urørt kystområde. Vi ser det likevel slik at inntakenes lokalisering har avgrenset negativ effekt på dette store landskapsrommet, og at den relativt store innbyrdes avstanden mellom inntakene reduserer ulempene ytterligere.

De mest synlige landskapsmessige endringene for folk flest vil være knyttet til redusert vannføring i berørte bekker. I nedbørrike perioder vil det ved en ev. utbygging likevel være mange mindre elveløp og bekker som vil komme til syne slik at hovedinntrykket av landskapet til en viss grad blir opprettholdt.

I tillegg vil veier, tippmasser og linjer medføre landskapsmessige endringer. Dette er endringer som til dels kan oppleves fra fjorden, dels fra områdene litt lenger opp i terrenget (f.eks. Vassvatn og Svartvatn).

NVE vurderer plasseringen av tippmasser i fjellområdet som mindre problematisk. Planlagte tippområder er for en stor del dominert av bart fjell og "gråstein" ikke ulik tippmassene. Gjennom en god detaljplanlegging bør tippmassene kunne plasseres

på en måte som gjør dem lite dominerende i landskapet.

Det er et begrenset behov for linjebygging i forbindelse med utbyggingen. Tidligere planlagt fjordspenn over Gjervalen er nå erstattet med sjøkabel og landskapsmessige virkninger av denne linja er derfor minimert. Det vil være behov for to linjer for å sikre anleggskraft og kraft til pumpene ved Smibelgvatn og Vakkerjordvatn.

NVE deler oppfatningen om at Smibelg og Storåvatn kraftverk vil medføre store inngrep i et kystområde med stor grad av urørthet. Inngrepene medfører at vassdragene og området som helhet endrer status fra uberørt til berørt av vassdragsutbygging. En reduksjon av INON på 71 km² viser tydelig inngrepenes omfang på dette urørte fjordlandskapet. Inngrepene reduserer imidlertid ikke INON-områder i kategorien villmarksområder, dvs. områder mer enn 5 km fra tyngre tekniske inngrep.

Det miljøpolitiske målet det henvises til i flere av høringsuttalelsene fremgår av en rekke Stortingsmeldinger og regjeringserklæringer, senest i Soria-Moria erklæringen hvor det blant annet står at *"Hensynet til kommende generasjoners naturopplevelser tilsier en restriktiv holdning til videre vassdragsutbygging, og at vi lar de aller fleste vassdrag som står igjen forbli urørte"* og videre at *"Stadig færre områder i Norge er uberørt av tekniske inngrep, og vi må gi sterkere beskyttelse av områder og naturkvaliteter som også våre etterkommere har rett til å oppleve."*

Dette gjør etter NVEs syn utbyggingsprosjektet Smibel/Storåvatn relativt konfliktfylt. De enkelte inngrep er i seg selv mindre kontroversielle all den tid området er utilgjengelig, lite brukt av primærnæringa og lavproduktivt.

Selv om naturtypen og landskapskvalitetene som kjennetegner prosjektområdet kan oppleves andre steder i fylket, blant annet i det tilgrensende Gjervalvassdraget som er vernet, vurderer NVE inngrepene både direkte og indirekte å svekke urørt og villmarkspreget natur.

NVE vurderer inngrepene i urørt natur å være et vesentlig moment i konsesjonsspørsmålet.

Fisk

Flere høringsparter mener virkningene for fisk vil bli mer negative enn det som fremkommer av søknad og fagrapporter. Det vises spesielt til virkningene for elvestrekningene med sjøvandrende laksefisk og virkningene for Kvannskardvatn, Vassvatn og Svartvatn. Grunneier i Gjervalelva mener at en ev. overføring av Hundåla vil få store konsekvenser for fisk og fiske.

NVE mener det fiskefaglige grunnlaget som foreligger for området tilsier at de negative virkningene for fisk, med få unntak, trolig blir relativt små. Fiskeundersøkelsene fra 2004 konkluderer med at Kvannskardvatn vil bli negativt påvirket og at utset-

ting kan bli nødvendig. Videre ville det vært en fordel om vannet ikke senkes før utpå høsten slik at gytefisk kan komme seg opp i gytebekken.

Vassvatn, Svartvatn og Sørfjordvatn vil alle kunne få redusert produksjon, men dette antas å ha liten negativ effekt fordi vannene i dag grenser til å være overbefolket. I Svartevatn vil en med relativt enkle tiltak i innløpsbekken fra Smibelgvatn kunne opprettholde en tilfredsstillende rekruttering dersom utviklingen er negativ.

De lakseførende elvene har, med unntak av Gjervalelva, relativt begrensede potensial for laks og ørret. Terskler kan vurderes i Oldervikelva, men det vil i følge fiskerapportene ikke endre elvas potensial vesentlig. Verken Kjerringåga eller Sørfjordelva regnes å ha egne bestander laks og ørret. Oldervikelva har trolig heller ikke egne bestander.

De andre elver og vann som omfattes av en ev. utbygging er vurdert å være marginale for fisk.

NVE mener av ovennevnte grunner at forholdet til fiskebestandene i området som berøres ikke vil være avgjørende for konsesjonsspørsmålet. Ev. negative virkninger kan delvis avbøtes med tiltak i form av minstevannføring og/eller terskler.

Friluftsliv og fiske

De negative konsekvensene for det enkle og lite tilrettelagte friluftslivet i urørt natur blir brukt som argument mot en utbygging.

NVE vurderer de landskapsmessige endringene som er beskrevet under pkt. landskap og INON i hovedsak å være negative for utøvelsen av friluftsliv i området. Vi ser imidlertid at inngrep i form av vei, f.eks. forbi Svartvatn, vil lette tilgangen til fjellområdene. For enkelte kan dette oppleves som positivt. Generelt er store deler av prosjektområdet vanskelig tilgjengelig og lite brukt.

Flere høringsparter mener virkningene for utøvelse av fiske vil bli mer negative enn det som fremkommer av søknad og fagrappporter. Selv om verken Kjerringåga, Sørfjordelva eller Oldervikelva har selvstendige stammer av laks eller sjørret blir det fisket en god del der. Særlig Kjerringåga er mye brukt. Fylkesmannen påpeker at redusert vannføring vil gjøre det vanskeligere for fisk å vandre opp i elvene, og det vil trolig bli vanskeligere å få fisk etter en utbygging. I Kvannskardvatn mener fylkesmannen at utsetting av fisk bør vurderes dersom fiskeutbudet skal opprettholdes på dagens nivå.

NVE mener i likhet med Fylkesmannen at fiskeforholdene i de berørte elvene trolig vil bli dårligere etter en utbygging. Dette uavhengig av om det slippes minstevannføring eller ikke, da gode fiskeforhold normalt forekommer under og etter flomepisoder. Antall flomepisoder vil bli redusert, og flommen som kommer vil være mindre enn under dagens situasjon. NVE er imidlertid av den oppfatning at de relativt store restfeltene vil sørge for at det fortsatt

vil forekomme flommer som gir brukbare fiskeforhold.

Fiskemulighetene i de vannene det er fisk vil etter NVEs vurdering bestå, og i flere av dem vil en redusert produksjon i følge fagrapportene kunne hindre en utvikling mot overtallige bestander. Kvannskardvatn vil bli mest negativt berørt og utsetting av fisk vil være et aktuelt tiltak. Fullmaktene i standardvilkåret om naturforvaltning gir naturforvaltningsmyndighetene anledning til å pålegge tiltak av denne typen ved behov.

NVE kan ikke se at det har fremkommet opplysninger i søknaden, fagrappport eller høringsuttalelser som tilsier at hensynet til friluftslivet i området og forholdene for sportsfiske i vassdragene bør være et vesentlig moment i konsesjonsspørsmålet.

Marine forhold

Flere høringsparter hevder at virkningen for marine forhold ikke er tilstrekkelig belyst, herunder virkningen av endret ferskvannstilførsel til fjordsystemet, virkning av ev. tippmasser i fjorden, og konsekvensene av kraftstasjonsutløp i fjorden for oppvandring av anadrom laksefisk.

I følge fagrapporten fra NINA vil forholdene i Melfjorden neppe endres av en ev. utbygging. Dette grunnlegges med at redusert ferskvannstilførsel som følge av en utbygging vil være ubetydelig sammenliknet med tilsiget til Melfjorden for øvrig, herunder tilførsel av ferskvann fra Storelva innerst i fjorden. Heller ikke for Oldervika og Aldersundet vil redusert ferskvannstilførsel medføre virkninger av betydning. Dette fordi områdene er store og dype og påvirket av stor vannutskiftning gjennom tidevannet.

Ferskvannstilførselen til Gjervalen vil øke fra dagens ca. 300 mill. m³ til 400 mill. m³. Tidevannsstrømmer og god utveksling av sjøvann fra utenforliggende områder vil sikre god innblanding og spredning av ferskvannet og det forventes små virkninger på saltholdighet, temperatur og sjiktning. Det er en viss usikkerhet knyttet til islegging i Gjervalen, men isleggingen som ofte forekommer vinterstid kan øke noe. Det antas imidlertid at dette blir lite merkbart.

Det konkluderes videre med at en ev. utbygging ikke forventes å få virkninger for viktige gyte- og oppvekstområder for fisk i fjordene, oppdrettsanlegg i Sørfjorden samt utøvelse av lokalt sjøfiske. En utbygging av Storåvatn kraftverk og Smibelg kraftverk vil ha relativt små konsekvenser for marine ressurser og kommer ikke i konflikt med statlig marin verneplan.

For å redusere faren for økt islegging i fjordsystemet samt å hindre at anadrom fisk på vandring til Gjervalelva blir stående og stange foran kraftverksutløpene har FM foreslått dykket utløp på kraftstasjonene. Søker har i sine kommentarer til hørings-

uttalelsene signalisert at han vil se nærmere på dette. NVE er kjent med at kraftverksutløp nær overflaten i mange tilfeller har ført til at fisk samles utenfor disse i stedet for å vandre opp i elvene. NVE anbefaler derfor at utbygger pålegges etablering av dykkete utløp dersom det gis konsesjon til utbyggingen.

Eventuelle problemer som måtte oppstå grunnet økt islegging i Gjervalen kan håndteres med vilkår.

Angående tippmasser i fjorden vil ev. negative virkninger avhenge av massenes beskaffenhet. Det er blant annet avgjørende om det er sprengstein eller stein fra fullprofilboring. Sistnevnte egner seg best for deponering på land da det er mye finmasse. SKS åpner for at massene kan plasseres på land og brukes til nyttige formål som masseuttak og veibygging. Andre forhold angående tippmasser som er tatt opp i høringsuttalelsene er kommentert i forbindelse med vilkårenes post 3 om detaljplaner.

Vernede vassdrag

En rekke høringsinstanser er sterkt i mot den planlagte overføringen av Hundåga til Storåvatnet. Hundåga er i dag en del av Gjervalvassdraget som er varig vernet mot kraftutbygging gjennom verneplan IV. Det ble imidlertid åpnet for å kunne vurdere overføring fra de "øvre felt" ved en ev. utbygging av Sleåga.

I de gamle Sleågaplanene er de "øvre felt" feltene som ligger langt øst (oppover i vassdraget) og over mot Melfjordbotn, herunder Gjervaltjønna og div. bekkeinntak i dette området. NVE vurderer det slik at Hundåga ikke inngår i "de øvre felt".

I St.prp. nr. 75 (2003-2004) "Supplering av Verneplan for vassdrag" fremgår det at kraftutbygginger som krever tillatelse etter vassdragsreguleringsloven er uaktuelle i vernede vassdrag. Etter NVEs syn er det således ikke hjemmel for å tillate den søkte overføringen av Hundåga.

NVE er videre enig i Fylkesmannen som påpeker at Gjervalvassdraget vil miste noe av referanseverdien sin dersom man tillater en overføring av vassdragets nedslagsfelt til Storåvatnet.

Total produksjon for Storåvatn kraftverk reduseres med rundt 3 GWh dersom Hunddåla ikke overføres til Storåvatn.

Konkurrerende småkraftverk

Det foreligger planer for alternativ utnyttelse av flere av fallene som inngår i Smibelg- og Storåvatnprosjektet. Totalt 11 potensielle småkraftverk er nevnt i høringsuttalelsene. For 3 av fallene foreligger det utkast til søknader, herunder fallet fra Storåvatn til Oldervika (Oldervika I og II), fallet fra Sandvikvatna til Melfjorden (Sandvika I, II og III) og fallet fra Mangåga til sjøen. Det knytter seg en viss usikkerhet til hvor mye kraft disse 11 småkraftverk vil generere. Småkraftprosjektene på Storåvatnsiden vil

anslagsvis ha en produksjon mellom 80 og 85 GWh, hvilket er noe mindre enn Storåvatnprosjektet på 96 GWh. Forskjellene kan imidlertid bli noe annerledes avhengig av valg av reguleringsgrad på småkraftverkene med magasin.

Det foreligger ikke produksjonsestimater fra ev. utbyggere av småkraftprosjektene på Smibelgsiden, med unntak av Mangåga. Basert på tall fra SKS og søknaden for Mangåga er kraftpotensialet for fallene fra Smibelg til fjorden og Mangåga til fjorden mellom 40 og 50 GWh. Fallet fra Kvannskardvatn til fjorden og fallet i Vassvikelva inngår ikke i potensialet siden det ikke foreligger planer her. Til sammenlikning er Smibelg kraftverk beregnet å kunne gi rundt 120 GWh i et middelår.

Produksjonstallene over, både for store og små kraftverk, er basert på at det ikke skal slippes minstevannføring. Virkelig produksjon vil bli noe mindre dersom minstevannføring pålegges.

Småkraftprosjektene vil gi mest sommerkraft, men også noe vinterkraft da det for enkelte av prosjektene er planer om en viss regulering. Til sammenlikning gir de to store prosjektene mest vinterkraft, bortimot 70-80 % og det ligger godt til rette for å produsere effekt i topplastperioder. Utbyggingsprisen for småkraftverkene som det foreligger søknadsutkast på er beregnet til mellom 1,35 kr/kWh og 2,15 kr/kWh.

Med ett unntak er småkraftprosjektene planlagt med nedsprenget/nedgravd rørgate. Mangåga kraftverk er primært tenkt utført med boret vannvei fra inntaket til kraftstasjonen, alternativt rør i dagen. Andre inngrep som ev. vil kunne følge de potensielle småkraftverk vil være inntaksdammer på inntil 4 meter, permanente eller midlertidige anleggsveier opp til dammene for bygging og vedlikehold, kraftstasjoner og kaianlegg ved fjorden. Inntaksdammene vil ev. komme i de samme områdene som for et stort prosjekt, og således også berøre de uberørte fjellområdene. Videre vil eksisterende 22 kV linjer i området måtte forsterkes dersom alle prosjektene skal kunne realiseres.

De ulike småkraftverk vil, vurdert uavhengig av SKS sine planer, etter NVEs mening gi fordeler i form av økt tilgang på kraft, lokal aktivitet i anleggsperioden og økonomisk tilskudd til involverte grunneiere. Bygging av småkraftverk er i tråd med sentrale politiske føringer. Ulempene vil være knyttet til sterkt redusert vannføring på de eksponerte utbyggingsstrekningene, mer eller mindre synlige rørgater i fjell/dalsiden ned mot fjorden og eventuelle negative konsekvenser for naturmiljø og landskapsopplevelse. Også småkraftverkene vil medføre at områder som i dag oppleves som urørt kystnatur endrer karakter. Det vil være aktuelt med avbøtende tiltak, for eksempel minstevannføring og hel eller delvis skjuling av rørgate ved bygging av småkraftverk. En massiv småkraftutbygging som

skissert vil gi mindre inntekter til berørte kommuner enn to store. Småkraftverk ligger normalt under grensen for å betale naturressursskatt og konsesjonsavgift, avgi konsesjonskraft, betale inn til næringsfond osv.

Dersom SKS gis konsesjon til utbygging av Smibelg- og Storåvatn kraftverk vil store deler av utbyggingspotensialet for småkraftverk i disse områdene forsvinne. Unntaket er nedre del av Sørfjordelva og Sleåga hvor restvannføringen er såpass stor at et kraftverk kan vurderes.

I avveiningen mellom de to store kontra en rekke småprosjekter legger NVE vekt på hvilken ressursutnyttelse som oppnås i tillegg til hvilke miljøvirkninger som oppstår. Angående ressursutnyttelse viser vi til merknadene til vannressursloven § 8 i Ot.prp. nr. 39 (1998-99) som anfører at effektiv ressursutnyttelse er en allmenn interesse som det skal tas hensyn til. Vi viser for øvrig til § 22 i vannressursloven angående forholdet til Samlet Plan (SP). Det fremgår av merknadene til § 22 at SP skal legges til grunn for konsesjonsbehandlingen og at planen også vil ha betydning for prosjekter som ikke omfattes av SP dersom disse kan redusere muligheten for å realisere prosjekter som er prioritert gjennom planen.

Nettsituasjonen

Produksjonen fra Smibelg og Storåvatn kraftverk skal etter planene mates inn på regionalnettet (132 kV ledningen i området Øresvik-Sjona). Helgelandskraft har påpekt at det allerede i dag er visse flaskehalsproblemer på dette nettet, og at dette problemet forventes å bli gradvis større ved innmating av ny produksjon i Sjona-området, blant annet fra Smibelg og Storåvatn kraftverker. I følge Helgelandskraft utgjør neppe Smibelg og Storåvatn noe stort problem isolert sett, men det er flere kraftverksplaner i området som vil medføre økt belastning på de omtalte linjene. Dette gjelder Fagervollan 2 og 3 (ca. 15 MW), Laupen (opp mot 10 MW), div. småkraft i distribusjonsnettet under Sjona (et par MW) og diverse kraftverk i Langvatnet-området (ca. 10 MW). Lenger sør i regionalnettet er det også aktuelt med innmating av nye 25 MW, som i visse situasjoner kan bli transportert over de omtalte linjestrekningene. For en del av disse prosjektene har Helgelandskraft gitt klarsignal for innmating.

NVE konstaterer at nettsituasjonen over tid kan bli anstrengt, men at det foreløpig synes å være kapasitet for en ev. produksjon fra Smibelg og Storåvatn kraftverk.

Juridiske forhold

Utbygging av Smibelg og Storåvatn kraftverker må ha konsesjon etter vassdragsreguleringsloven. I følge § 8 i loven bør en konsesjon vanligvis bare gis dersom skader eller ulemper for allmenne eller pri-

vate interesser anses å være av mindre betydning sammenlignet med de fordeler som en konsesjon vil medføre. Hensyn bør dessuten tas til andre skade- og nyttevirkninger av samfunnsmessig betydning. En konsesjon etter vassdragsreguleringsloven gir selvstendig hjemmel for å ekspropriere, mot erstatning etter skjønn, det som er nødvendig av grunn og rettigheter for å gjennomføre konsesjonen. Den interesseavveining som må foretas ved ekspropriasjon er uttømmende regulert i vassdragsreguleringsloven § 8. SKS har forsøkt, men ikke oppnådd minnelig avtale med rettighetshaverne til de aktuelle fall. NVE mener ulempene for rettighetshaverne dersom SKS får konsesjon til overføring først og fremst vil være av økonomisk art. Ved en ekspropriasjon skal det generelt gis full kompensasjon for eventuelt økonomisk tap. Ved ekspropriasjon til vannkraftproduksjon skal det ved utmåling av erstatninger beregnes et 25 % tillegg, jf. § 16 punkt 3 i vassdragsreguleringsloven.

Forsyningsikkerhet og kraftbalanse

Forsyningsikkerhet omfatter for Norges vedkommende særlig to forhold: 1) En sikker og stabil kraftoverføring uten lengre avbrudd og 2) Evne til å tåle vesentlig produksjonsreduksjon i tørre år. Ved vurdering av nye produksjonsanlegg står tørrårsproblematikken sentralt.

Norsk elektrisitetsproduksjon karakteriseres ved sterk avhengighet av vannkraft med tilhørende store årlige tilsigsvariasjoner. Det norske kraftsystemet hadde ved inngangen til 2007 en årlig midlere produksjonsevne på ca. 122,9 TWh, hvorav 120,7 TWh fra vannkraft. Vannkraftproduksjonen vil variere med tilsigsforholdene, fra ned mot 90 TWh i ekstreme tørrår til opp mot 150 TWh i spesielt våte år. I enkelte tørre år vil det oppstå stor knapphet med tilhørende høye priser. Bortfall av 20-30 TWh eller mer i forhold til normalen har hittil krevet store innenlandske forbruksreduksjoner. Den nye overføringskabelen til Nederland samt det nye gasskraftverket på Kårstø som begge kommer i drift høsten 2007 vil bedre Norges evne til å takle tørrår.

Forholdet mellom innenlandsk elektrisitetsproduksjon i nedbørmessige normalår og forventet innenlandsk forbruk i et temperaturmessig normalår er en av flere indikatorer på grad av forsyningsikkerhet. Med svak balanse er mye av importkapasiteten utnyttet selv under normale forhold og muligheten for økt import allerede noe begrenset. Dette øker behovet for forbruksreduksjon med tilhørende økt sannsynlighet for høye priser på elektrisitet i spesielt tørre perioder.

Import og eksport varierer mye fra år til år. De seneste årene har Norge hatt fra 15 TWh i nettoeksport til 10 TWh i nettoimport. I et nedbørmessig normalår har vi hatt et netto importbehov på ca.

6 TWh, men grunnet de siste årenes vekst i krafttilgang samt svak vekst i forbruket, er vi pr. i dag noe nærmere balanse i et normalår. I tørrår vil det imidlertid fortsatt være mulig å "tape" 25 TWh.

Økt overføringskapasitet mot utlandet vil ha noe av den samme virkning som økt innenlandsk kraftproduksjon. Overføringsforbindelsene mot utlandet kan i dag teoretisk frakte opp mot 40 TWh pr. år. NorNed kablen vil kunne bidra med ytterligere 5 TWh. Videre planlegges forsterkning av kapasiteten mellom Jylland og Norge (Skagerak 4), og dette var blant Nordels 5 prioriterte utvidelser de neste årene. Svenske energimyndigheter forventer at elsertifikatsystemet vil bidra til produksjonsoverskudd i Sverige, hvilket Norge vil kunne nyte godt av i tørrår. Nye overføringskabler og gasskraftverk vil i størst grad få virkning i Sør-Norge.

Smibelg og Storåvatn kraftverker vil, med anbefalte prosjektjusteringer og minstevannføringskrav samlet produsere rundt 200 GWh fornybar kraft årlig. Tilnærmet 80 % av produksjonen vil skje i vinterhalvåret da kraftbehovet er høyest. Norsk kraftforsyning karakteriseres ved sterk avhengighet av vannkraft, betydelig reduksjon i produksjonen i tørre år og begrenset utvekslingskapasitet mot utlandet. Etablering av mer kraftproduksjon i Norge vil derfor gi økt forsyningssikkerhet, og det omsøkte anlegg vil bidra positivt i denne sammenheng.

Et vesentlig argument for begge prosjektene er at de vil øke tilgangen på regulert kraft. Dette er viktig da man i dag for en stor del får økt krafttilgangen i form av uregulert kraft (vind og småkraftverk). Etter NVEs syn er det nødvendig at hensynet til kraftbalansen og fremtidig leveringssikkerhet tillegges vesentlig vekt ved nye prosjekt.

Det er bred enighet om at menneskeskapte klimaendringer er en realitet. Utslipp av klimagasser fra energisektoren er en av mange faktorer som bidrar til disse endringene. Klimaproblemet er globalt da utslipp i et land får like store konsekvenser i alle land. I et globalt perspektiv er satsing på økt fornybar energi i form av mer vannkraft fornuftig selv om det i mange tilfeller medfører negative, lokale miljøvirkninger. Et vesentlig poeng med vannkraften er at den har gunstige globale miljøegenskaper da den ikke medfører utslipp av klimagasser. Med et internasjonalt kraftmarked har energien vi importerer ofte en langt større miljøbelastning enn vår egenproduserte. Dette forhold bør etter NVEs syn tillegges vekt ved vurdering av nye vannkraftprosjekt.

Dersom man skulle produsert 200 GWh fra et gasskraftverk eller et moderne kullfyrt kraftverk ville det medført utslipp av hhv. 74000 og 154000 tonn CO₂-ekvivalenter pr. år.

St.meld. nr. 37 (2000-2001) Om vasskrafta og kraftbalansen legger opp til en restriktiv holdning til nye store vannkraftprosjekter og at urørte vassdrag som er viktige for miljøet skal forbli urørt. Det er li-

kevel framhevet at vannkraft skal være en viktig ressurs for ny kraftproduksjon.

Utfordringene blir å velge de energiprojektene som minimaliserer så vel de globale som de lokale miljøkonsekvensene, samtidig som de medfører en god ressursutnyttelse, gir regulert kraft og er viktig for leveringssikkerheten.

NVEs konklusjon

I denne saken er hovedproblemstillingen om SKS skal få gjennomføre en utbygging som er avklart i Samlet Plan, om grunneierne selv skal få bygge ut fallene i form av mange småkraftverk, eller om området skal forbli urørt. NVE legger vekt på faglige vurderinger der ressursutnyttelse og total miljøbelastning er avgjørende.

Ved vurdering av ressursutnyttelsen legger NVE vekt på både størrelse på produksjonen og kvaliteten på kraften. Høy kvalitet på kraften tillegges vekt fordi NVE ser at en stor del av forventet tilgang på ny elektrisk kraft vil være uregulert kraft fra vindmøller og småkraftverk. NVE mener derfor det er viktig å fremme vannkraftprosjekter som utnytter eksisterende eller nye reguleringsmagasin, og som gir tilgang på regulert kraft. Sammenliknet med en ev. utbygging av småkraftverk i området vil, etter NVEs vurdering, Smibelg og Storåvatn kraftverker gi størst produksjon og høyest kvalitet på kraften pga. regulering. NVE viser videre til § 22 i vannressursloven og vil peke på at de omsøkte alternativ er avklart i forhold til Samlet Plan for vassdrag og at Samlet Plan skal vektlegges ved behandling av søknad om konsesjon.

NVE mener inngrepene i tilknytning til Smibelg og Storåvatn kraftverk vil være til mindre ulempe for miljøet enn inngrepene knyttet til utbygging av de samme vannressursene gjennom 11 småkraftverk med tilhørende inntak, rørgater og kraftstasjoner. Begge måter å utnytte vannressursene på medfører imidlertid etter NVEs syn negative konsekvenser for et stort og uberørt fjordlandskap.

Med de avbøtende tiltak som er foreslått, og med gode tekniske og landskapsmessige utforminger, mener NVE imidlertid at området fremdeles vil beholde mange av sine kvaliteter. NVE viser også til at naturtypen og landskapskvaliteten i utbyggingsområdet kan oppleves urørt i for eksempel det nærliggende Melfjordområdet.

Det er fortsatt ikke balanse mellom kraftproduksjon og forbruk i et normalår. Det er videre knyttet usikkerhet til innfasing av forutsatte alternative energikilder og mulige løsninger for import. Vi viser til at omsøkte utbygging kan gi et ikke ubetydelig tilskudd til kraftbalansen. Det legges også betydelig vekt på at tilskuddet ikke medfører økt utslipp av CO₂. NVE viser også til at kommunestyret i Rødøy, Nordland Fylkeskommune og Fylkesmannen i Nordland er positive til utbyggingen.

Under forutsetning av enkelte prosjektjusteringer, blant annet at Smibelgvatn kun blir senkingsmagasin, bekkeinntakene nedstrøms Smibelgvatn utgår samt begrensninger for manøvrering av Kvannskardvatn, mener NVE at ulempene av en samlet utbygging av et Storåvatn kraftverk og Smibelg kraftverk er akseptable sett i forhold til den betydelige produksjonen av regulerbar kraft.

Konklusjon etter vassdragslovgivningen

Etter samlet vurdering av planene for foreliggende utbyggingsalternativ og mottatte høringsuttalelser anbefaler NVE at Salten Kraftsamband Produksjon AS får tillatelse til å bygge Smibelg og Storåvatn kraftverker i hovedsak etter sitt subsidiære alternativ, hvilket tilsvarende det primære alternativ uten en overføring av feltet i Hundådalen. NVE anbefaler at planlagt heving av Smibelgvatn utgår og at overføring av tre bekker nedstrøms Smibelgvatn tas ut av planen for å sikre minstevannføring i Forsåga fra Smibelgvatn til Svartevatn. Med de foreslåtte justeringer og avbøtende tiltak finner NVE at fordelene og nytten av å gjennomføre tiltaket er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser og at § 8 i vassdragsreguleringsloven og § 25 i vannressursloven dermed er oppfylt. Vi anbefaler at tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt.

I NVEs helhetsvurdering inngår også virkningene for miljø, naturressurser og samfunn av nødvendige kraftlinjer og andre elektriske anlegg for å gjennomføre planene. Etter NVEs vurdering medfører ikke de elektriske anleggene skader eller ulemper av et slikt omfang at de har avgjørende betydning for om det omsøkte tiltaket kan tillates eller ikke. NVE vil sluttbehandle søknaden etter energiloven om bygging og drift av de elektriske anleggene når søknaden om tillatelse etter vassdragslovgivningen er avgjort. NVE vil da vurdere nærmere forhold som er tatt opp i høringsuttalelsene angående elektriske anlegg og ta stilling til alternativer og aktuelle avbøtende tiltak.

Konklusjon etter industrikonsesjonsloven

SKS har etter industrikonsesjonsloven av 14. desember 1917 nr. 16 søkt om konsesjon på erverv av fallrettighetene i:

- Tverråga/Sørfjordelva fra Smibelgvatnet til havet
- Oldervikelva fra Storåvatnet til havet
- Sandvikelva fra vestre Sandvikvatnet til havet

Omsetning av disse fallene har ikke tidligere blitt behandlet etter industrikonsesjonsloven. I følge § 6 i loven har da staten forkjøpsrett til fallet. Hvis staten ikke benytter sin forkjøpsrett går forkjøpsretten iht. § 9 i loven over til fylkeskommunen.

Olje- og energidepartementet har i brev til NVE datert 05.12.2006 meddelt at staten ikke vil gjøre sin forkjøpsrett gjeldende. Nordland fylkeskommune har ikke svart på henvendelsen om å gjøre forkjøpsretten gjeldende. I tråd med reglene i industrikonsesjonslovens § 9 nr. 2, andre ledd, har forkjøpsretten falt bort da vedtaket om å gjøre den gjeldende ikke er tatt innen fristen på 3 måneder etter mottak av brevet fra Olje- og energidepartementet.

NVE anbefaler at det gis tillatelse etter industrikonsesjonsloven til erverv av følgende fallrettigheter

- Tverråga/Sørfjordelva fra Smibelgvatnet til havet
- Oldervikelva fra Storåvatnet til havet
- Sandvikelva fra Vestre Sandvikvatnet til havet

Konklusjon etter oreigningsloven

SKS har søkt om å erverve nødvendig grunn og rettigheter i forbindelse med bygging av Smibelg og Storåvatn kraftverker. Formålet med inngrepet er vannkraftproduksjon (oreigningsloven § 2 nr. 51). En rekke grunneiere vil bli påvirket av en ev. utbygging. Størrelsen på arealer og antall fallmeter som må erverves på de ulike eiendommene fremgår av vedlegg i søknaden som følger NVEs innstilling. Nye kraftstasjoner vil gi relativt mye, ny regulerbar kraft. En rekke grunneiere har motsatt seg SKS sine planer, deriblant flere som selv ønsker å bygge ut fallene i småkraftverk.

NVE viser til vurderingene gjort ovenfor hva gjelder prosjektene generelt og forholdet til småkraftverk spesielt. Etter en helhetsvurdering av planene og høringsuttalelsene mener NVE at inngrepene det her er snakk om er "tvillust meir til gagn enn skade" slik at kravet i oreigningslovens § 2 er tilfredsstillt.

SKS har også søkt om tillatelse til å ta eksproprierte rettigheter i bruk før skjønn er avholdt. Etter oreigningsloven § 25 kan det gis tillatelse til forhåndstiltredelse før det foreligger rettskraftig skjønn. Når skjønn ikke er krevd, kan samtykke til slik forhåndstiltredelse bare gis i særlige tilfeller. Det avgjørende i denne sammenheng er om det vil føre til en urimelig forsinkelse for eksproprianten å vente til skjønnskravet er fremsatt. NVE kan ikke se at det i dette tilfellet er anført tilstrekkelige grunner som tilsier at det kan gis tillatelse til forhåndstiltredelse før skjønn er krevd, og NVE vil derfor ikke tilrå at det gis samtykke til forhåndstiltredelse samtidig med eventuell konsesjon. Søknad om forhåndstiltredelse kan eventuelt sendes Olje- og energidepartementet etter at det er krevd skjønn.

NVE anbefaler at SKS Produksjon as gis tillatelse etter oreigningslovens § 2 til ekspropriasjon av nødvendige areal og rettigheter som ikke omfattes av reguleringstillatelsen for å gjennomføre utbyggingen av Smibelg og Storåvatn kraftverker.

NVE anbefaler også at det gis tillatelse til stevning til offentlig skjønn ved kunngjøring.

NVE anbefaler at SKS Produksjon AS ikke gis tillatelse til forhåndstiltredelse etter oreigningslovens § 25.

NVE forutsetter at en søker å få til en løsning ved forhandlinger om minnelig ordning (jf. Oreigningslovens § 12). NVE gjør oppmerksom på at et eventuelt skjønn må begjæres innen ett år, ellers faller ekspropriasjonstillatelsen bort, jf. Oreigningsloven § 16.

Kraftproduksjon og kostnader

NVEs anbefaling med forslag til minstevannføringer og andre justeringer og begrensninger vil grovt estimert gi en total produksjon på rundt 200 GWh/år ny kraft. Dette innebærer en reduksjon på ca. 16 GWh i forhold til omsøkt prosjekt. Utbyggingskostnaden blir da noe under 3 kr/kWh.

Kommentarer til vilkårene

Vi foreslår at det gis et felles vilkårsett etter vassdragsreguleringsloven og vannressursloven og et vilkårsett etter industrikonsesjonsloven. Vilråene er i stor grad sammenfallende, og vi har derfor valgt å kommentere vilråene med referanse til den nummereringen som er gitt i vilråene etter vassdragsreguleringsloven.

Forslagene til konsesjonsvilkår er basert på standard konsesjonsvilkår. Standard vilkår som ikke har relevans for det omsøkte prosjektet er ikke tatt med. NVE har ikke funnet grunn til å kommentere poster i vilråene der det foreslås brukt standard vilkår uendret og der det ikke har kommet innspill i høringsuttalelsene. For øvrige poster har vi følgende kommentarer:

Post 1 - Konsesjonstid

SKS Produksjon AS er eid av Salten Kraftsamband AS (80 %) og Norsk Hydro Produksjon AS (20 %). Salten Kraftsamband AS er et aksjeselskap eid av kommuner og elverker i Nordland fylke, samt det danske selskapet Energi E2 A/S (Dong Energy) (20 %).

SKS Produksjon AS tilfredsstillter dermed ervervslovens krav om minst 2/3 offentlig eierskap og kan få tidsubegrenset konsesjon med revisjonsadgang etter 30 år.

Post 2 – Konsesjonsavgifter og næringsfond

Det foreligger ingen krav om størrelsen på avgiftsatsene. NVE foreslår at avgiften settes til kr 8 pr. nat.hk. til staten og kr 24 pr. nat.hk. til kommunene. Dette er satser som er vanlig for nye konsesjoner. NVE vil beregne vannføringsøkningen etter reglene i vassdragsreguleringsloven og ervervsloven etter at eventuell konsesjon er gitt.

Avgifter etter ervervsloven og vassdragsreguleringsloven samordnes etter gjeldende praksis.

Rødøy kommune har i sin høringsuttalelse redegjort for prosjektet NæRiKu (næringsretta ringvirkninger av kraftutbygging). Prosjekt er igangsatt av Rødøy kommune i et samarbeid med Nordland fylkeskommune og SKS (Salten Kraftsamband). Prosjektets mål er å utnytte de muligheter kraftutbyggingen gir for å skape varige ringvirkninger i form av arbeidsplasser og virksomhet i lokalsamfunnet. Det er nedsatt en egen styringsgruppe som skal lede arbeidet og det er engasjert eget prosjektsekretariat gjennom SNU/RU på Mo. Prosjektet ble oppstartet i 1998, men har avventet konsesjonssøknaden før prosjektet kan komme ordentlig i gang. Kommunen har som mål at en allerede før utbyggingen starter har konkrete næringsetableringer som kan utnytte kraft eller andre råstoffer lokalt.

Det er ikke fremmet krav om tildeling av næringsfond eller fond av annen karakter, men SKS skriver i sine kommentarer til høringsuttalelsene at et næringsfond i størrelsesorden 5 mill. kr er antydnet i tidligere samtaler med berørte kommuner. I følge SKS finnes det ingen avtaler om økonomisk støtte/bidrag foreløpig.

En ev. utbygging vil gi kommunene sikre og stabile inntekter i lang tid framover gjennom de kompensasjoner (f.eks. konsesjonsavgift og –kraft) som følger av vassdragslovgivningen, og kommunen vil således få del i verdiskapningen. I tillegg vil kommunene få skatteinntekter.

Etter vårt syn har utbyggingsområdet få alternative bruksmuligheter utover å kunne brukes som en utmarksressurs for primærnæringsen eller i tilknytning til reiseliv. Skadene/ulempene langs de berørte fjordområdene vurderer vi som moderate både i forhold til landbruket og en videreutvikling av eksemplvis reiselivet.

Prosjektet vil med NVEs justeringer gi ca. 200 GWh og en kraftmengde på mellom 30000 og 35000 nat.hk. Hovedtyngden av de yrkesaktive er sysselsatt i primærnæringsen og privat og offentlig virksomhet. Et næringsfond vil kunne være med å legge et grunnlag for nyetablering av mindre nisjebedrifter, og styrke et noe ensidig næringsliv. Prosjektet er relativt dyrt og er følsomt for ytterligere kostnader. Vi anbefaler at Rødøy kommune tildeles et fond på kr 5 000 000. Ev. tidligere innbetalte midler til samarbeidsprosjektet NæRiKu kommer til fra trekk fra Rødøy kommunes andel.

Utbyggingen av Storåvatn og Smibelg kraftverker med tilhørende inngrep ligger i det alt vesentlige i Rødøy kommune. Virkningene av utbyggingen for Lurøy kommune er etter NVEs vurdering relativt små, og ikke vesentlig større enn om fallet fra Kvannskardvatn til Vassvatn ble utnyttet i et småkraftverk. NVE anbefaler derfor at det ikke tildeles næringsfond til Lurøy kommune.

Post 4 – Byggefrister

NVE foreslår standardvilkåret om byggefrister. Etter § 19 i vannressursloven gjelder vassdragsreguleringslovens frister også for de deler av den omsøkte utbyggingen som får konsesjon etter vannressursloven.

Post 6 – Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.

NVE forutsetter at det i anleggstiden blir tatt hensyn til vilt, beitedyr, reindrift og jaktinteresser og at anleggsdriften begrenser støy og støv så langt det er praktisk mulig og økonomisk forsvarlig. Vi viser ellers til omtale av miljøoppfølgingsplan under kommentarene til post 7.

Post 7 – Godkjenning av detaljplaner

NVE forutsetter at SKS utarbeider en miljøoppfølgingsplan (MOP) for både anleggsvirksomheten og driftsperioden etterpå som relativt detaljert skal beskrive hvordan anleggsvirksomheten skal gjennomføres for å redusere virkningene på naturmiljøet og andre brukeinteresser mest mulig. MOP for anleggsperioden skal innarbeides i entreprenørens anbudsforutsetninger så lang det er nødvendig for å sikre gjennomføring av planen. Utarbeidelse av MOP må skje i samråd med kommunen, fylkesmannen, reindriftnæringen og grunneierne.

NVE vil generelt bemerke at det er kommunene som forvalter plan- og bygningsloven og at kommunene kan kreve utarbeidelse av reguleringsplaner. Vi vil imidlertid i denne forbindelse vise til det samarbeid som allerede er inngått mellom søker og Rødøy kommune og ovennevnte uttalelse fra søker. NVE forutsetter at søker også samarbeider med øvrige kommuner under detaljplanleggingen. NVE vil oppfordre til at eventuelle ønsker om reguleringsplaner samordnes med NVEs godkjenning av detaljplaner for å unngå uheldig dobbeltbehandling. Vi viser i denne sammenheng også til byggeforskriftene som gir unntak for byggesaksbehandling for saker som behandles etter vassdragslovgivningen.

NVE viser også til standardvilkårets krav om at kommunene skal ha anledning til å uttale seg om planer for anleggsveier, massetak og plassering av overskuddsmasser. Dette sikrer etter vårt syn kommunenes deltagelse i detaljplanleggingen. NVE forutsetter at det gjennom dette opplegget for detaljplanleggingen blir tatt stilling til alle innspill og forutsetninger som gjelder utforming/alternativer for tipper, riggområder, midlertidige og permanente anleggsveier, midlertidige og permanente kraftlinjer, sperredammer, bekkeinntak, massetak, dam og flomløp, tunnelpåhugg og tunnelutløp.

Flere høringsuttalelser har ytret ønske om bruk av tippmasser til ulike formål. SKS har ingen innvendinger mot en slik bruk av massene. NVE ser det

som en fordel om overskuddsmasser fra tunneldrift kan utnyttes til lokale formål fremfor permanent deponering. I så fall må det allerede under detaljplanleggingen legges til grunn uttak av masser. Det må videre redegjøres for når og hvordan uttak og melomlagring av masser skal foregå til minst mulig ulempe for landskap og miljø.

Når det gjelder eiendomsrett til tunnelmasser viser vi til standardvilkåret som vil sikre ukontrollert uttak som er uheldig for landskap og miljø.

Som forutsatt av Sametinget må anleggsveien fra sjøen og opp til Smibelgvatn tilpasses kulturminnet R1 - Heller, plassering av tipp ved Vakkerjordvatn må legges over brinken og det må utvises forsiktighet ved etablering av vannvei og inntak langs Mangåga og Mangåvatn.

NVE vil bemerke at vilkåret gir hjemmel for godkjenning av planer, tilsyn med utførelsen, senere vedlikehold av utbyggingen samt opprydding av anleggsområder og landskapsmessige tiltak. Ved godkjenning av detaljplaner vil NVE legge vekt på at de tekniske inngrepene skal få en god utforming.

Post 8 – Naturforvaltning

Det er ikke reist krav om fond for opphjelpe av fisk m.m.

Standardbestemmelser om naturforvaltning er omfattende, og det presiseres at DN må vurdere eventuelle pålegg nøye med hensyn til kost/nytte. Pålegg skal dessuten ha direkte sammenheng med overføringene samt bygging og drift av overføringsanleggene.

I søknaden m/fagrapporter er det påpekt flere avbøtende tiltak i form av biotopjusteringer som bør bli gjenstand for etterundersøkelser og overvåking. NVE mener at fullmaktene i standardvilkåret gir naturforvaltningsmyndighetene en selvstendig mulighet til å følge opp disse forholdene.

Post 9 – Automatisk fredete kulturminner

Nordland fylkeskommune som kulturminnemyndighet skriver at undersøkelsesplikten (jf. kulturminnelovens § 9), når det gjelder ikke-samiske kulturminner, vurderes som oppfylt.

Vedrørende samiske kulturminner har Sametinget forutsatt at det under detaljplanleggingen gis anledning til å vurdere om undersøkelsesplikten etter kml. § 9 kan anses som oppfylt for området langs gårdsbosettingen i Vassvika.

NVE understreker at det er kulturmyndighetene som forvalter kulturminneloven. Vi viser til standardvilkåret om automatisk fredete kulturminner som er utformet på bakgrunn av kulturminneloven. Vi viser også til vilkårenes post 6 om konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.

Post 10 – Forurensning m.m.

Vi foreslår at standardvilkåret settes inn. Vi gjør samtidig oppmerksom på at det ved eventuell konsesjon må søkes spesielt til fylkesmannen om utslippstillatelse i anleggsperioden.

Vi viser for øvrig til kravet om en miljøoppfølgingsplan som også skal dekke tiltak for å unngå forurensning.

Post 11 – Ferdsel mv.

Konsesjonæren plikter å sørge for at ferdsel forbi damstedene og langs magasinene kan foregå på en trygg måte.

Post 12 – Terskler mv.

Fylkesmannen i Nordland mener at syvdeterskler i Oldervikelva må vurderes. NVE forutsetter at dette blir nærmere vurdert under detaljplanleggingen.

NVE vil påpeke at standardvilkåret gir mulighet for å pålegge terskelbygging og andre biotopjusterende tiltak i alle elvestrekninger som blir berørt av utbyggingen. Vilkåret gjelder også tiltak mot erosjonsskader m.m.

*Post 14 - Manøvreringsreglement mv.**Minstevannføring**Storåvatn kraftverk*

Oldervikelva vil ved utløp i fjorden ha 50 % av dagens naturlige middelvannføring. Dette tilsvarer ca. 0,9 m³/s. Basert på vannføringskurver for Oldervikelva i et tørt år, middels år og vått år synes ikke elva å gå helt tørr ved utløp i fjorden. Vannføringer ned mot 100-200 l/s vil kunne forekomme i tørre år etter en ev. utbygging, særlig i vinterhalvåret.

Elva mellom Storåvatn og Heimervatn, som er et viktig landskapselement i landskapsrommet omkring Heimervatn, vil bli tørrlagt eller få sterkt redusert vannføring. En ev. minstevannføring ut fra Storåvatn vil derfor ha som hovedmål å ivareta landskap og friluftslivsinteresser i dette området. Elva på denne strekningen er imidlertid ikke synlig nede fra fjorden.

Redusert vannføring i de andre berørte elven/bekken i Storåvatnutbyggingen vil forringe opplevelsverdien knyttet til båtferdsel i Melfjorden og for dem som har fritidshus i fjorden. Felles for dem er imidlertid at områdene med minst restvannføring er lite synlig fra fjord og generelt vanskelig tilgjengelig. Videre vil en redusert vannføring hindre privat utnyttelse av disse fallene i småkraftverk (jf. kappittel om småkraftverk).

Forholdene rundt en ev. overføring av Hundåga til Storåvatn er vurdert for seg under kap. "NVEs vurdering."

I fagrapportene er det foreslått å opprettholde mest mulig vannføring/minstevannføring i:

Oldervikelva, Sleåga, Hyttelva, Sandvikelva og Komagåga. Behovet for vann i disse elvene er i det alt vesentlig knyttet til landskapsmessige forhold.

Flere av høringspartene har også påpekt behovet for minstevannføring i en eller flere av bekkene som inngår i Storåvatnprosjektet. FM peker spesielt på Oldervikelva og mener at en minstevannføring vil kunne redusere negative konsekvenser. Oldervikelva er eneste kilde til vannverket som forsyner bygda med drikkevann. Ingen har imidlertid kommet med konkrete forslag til minstevannføringens størrelse.

Søker har som tidligere nevnt ikke foreslått slipp av minstevannføring.

Etter NVEs oppfatning vil elva på strekningen fra Heimervatn og til fjorden sjelden gå helt tørr da store deler av det uregulert restfelt har avrenning til Heimervatn. Videre har Oldervika i følge fagrapporten på fisk fra 2004 et svært lite potensial for sjøvandrende laksefisk, og produksjonen av ørret oppfyller neppe kravet til å kalles egen stamme. Av den grunn vurderes behovet for en minstevannføring av hensyn til fisk som begrenset. NVE mener at restvannføringen sammen med ev. terskler som foreslått i fiskerapporten, vil være tilstrekkelig for å opprettholde en viss fiskeproduksjon på den 1,2 km lange strekningen som er egnet for anadrom laksefisk.

For de andre elvene som berøres av en ev. Storåvatnutbygging vil slipp av minstevannføring kunne hindre tørrlegging på kortere strekninger rett nedstrøms dammer og bekkeinntak. Resttilsaget vil imidlertid relativt raskt tilføre bekkene vann, og i områdene som er synlige fra fjord/vei og hvorfra man oftest betrakter bekkene vil det normalt være noe vann. Slipp av en minstevannføring lik alminnelig lavvannføring vil etter NVEs syn i liten grad kunne gi en positiv endring i landskapsbildene for disse bekkene. For å gi en landskapsmessig effekt i øvre del vil en minstevannføring måtte være atskillig større enn alminnelig lavvannføring. Som nevnt er de øvre deler av bekkene/elvene som blir sterkest berørt ikke synlig fra verken fjord eller vei.

Basert på et relativt grovt anslag vil slipp av en årlig minstevannføring på 100 l/s i en av de berørte bekkene i Storåvatnprosjektet medføre tapt produksjon og inntekter pr. år i størrelsesorden 4,2 GWh eller 840.000 (kWh pris på 20 øre) gitt produksjon fra magasinet med størst fall.

I tillegg til det rene produksjonstap vil det påløpe betydelige kostnader forbundet med etablering av et minstevannføringslipp fra senkingsmagasiner. Som utbygger også påpeker vil dette gi ytterligere naturinngrep.

På denne bakgrunn finner NVE at fordelene med slipp av minstevannføring i bekkene som berøres av Storåvatnprosjektet ikke står i rimelig forhold til tapt produksjon.

Smibelg

I fagrapportene er det foreslått å opprettholde mest mulig vannføring/minstevannføring i Kjerringåga/Storåga, elva mellom Smibelgvatn og Svartevtn (Forsåga), Vassvikelva og Mangåga. Argumentene for vann i disse elvene er hovedsakelig knyttet til virkningene for landskap og friluftsliv, men også fisk (Forsåga/Svartevtn og Kjerringåga).

Flere av høringspartene har også påpekt behov for minstevannføring i en eller flere av bekkene/elvene som berøres av Smibelgprosjektet.

Kvannskardvatn - Kjerringåga

Kjerringåga vil etter en ev. regulering ha en middelvannføring på 2,9 m³/s mot tidligere 3,6 m³/s ved utløp til fjorden. I Storåga ved innløp Vassvatn, vil restvannføringen utgjøre rundt 20 % av dagens midlere vannføring på 0,7 m³/s. Uten minstevannføring vil det derfor i lange perioder være svært lite vann i denne delen av vassdraget.

FM har foreslått tiltak for å sikre forholdene for fisk i Kvannskardvatnet i tillegg til en viss vannføring i Storåga om sommeren og i tørre perioder. Forslaget innebærer at Kvannskardvatn ikke tappes i perioden fra isen går til slutten av oktober, og heller ikke i tørre perioder. FM mener dette vil sikre at Kvannskardvatn ikke blir ødelagt som fiskevann og at negative virkninger for friluftsliv og naturbeitemarka langs Storåga ved Vassvatnet reduseres. FM forslag om å kun bruke Kvannskardvatn aktivt i vinterhalvåret vil ivareta de allmenne interesser som er påpekt og sikre vannføring på strekningen ned mot Vassvatn. Kostnadene ved en slik begrensning er imidlertid store. Dersom Kvannskardvatnet skal holdes fullt i perioden 1. juni - 30. sept. og alt vann tappes forbi vil dette i følge utbygger medføre en redusert produksjon på 12,7 GWh.

En rekke høringsuttalelser påpeker også viktigheten av Storåga i tørre perioder, både som vannkilde og som sjølgjerde. I følge lokalkjente er vannet fra Kvannskardvatn med tilhørende områder spesielt viktig om sommeren fordi nedbørfeltet har en vesentlig del av avrenningen fra snø-/brefelt.

Søker har i kommentarene til høringsuttalelsene signalisert at de kan være villige til å foreta manøvrering av Kvannskardvatn delvis i tråd med Fylkesmannens forslag. Det forutsettes imidlertid at det gis rom for å manøvrere slik at en hindrer flomtap i perioden.

NVE mener det må iverksettes avbøtende tiltak for å sikre at ikke Storåga tørrlegges i perioder som er viktige av hensyn til allmenne interesser. Store deler av vassdraget er synlig fra Vassvatn, og området Vassvatn – Svartevtn er i følge søknaden og høringsuttalelser et viktig friluftsområde. En minstevannføring vil ha verdi for landskapsopplevelsen og naturmiljøet langs Storåga, særlig i de høyere liggende delene av berørte nedbørfelt. NVE vurderer

behov for minstevannføring i Storåga å være størst i sommerhalvåret da det er i denne perioden bruken av området er størst, både av folk og dyr. Sommerperioden er også viktigste periode for biologisk produksjon. NVE anbefaler derfor at det slippes en minstevannføring fra Kvannskardvatn i perioden 15. juni – 15. september på 100 l/s. Basert på et grovt anslag vil dette medføre redusert produksjon og inntekter pr. år i størrelsesorden 1,3 GWh eller 260.000 (kWh pris på 20 øre).

NVE anbefaler videre at det legges restriksjoner på reguleringen av Kvannskardvatn i perioden 15. juni – 15. september slik at man da kun får nytte den øverste meteren. Videre bør det forutsettes at utbygger søker å holde så høy vannstand om sommeren som mulig, dog hensyntatt mulighetene for flomtap. En slik løsning vil etter NVEs syn begrense skadene for fiskebestanden i Kvannskardvatn.

NVE er av den oppfatning at restvannføringen nedstrøms Vassvatn (i Kjerringåga) vil være tilstrekkelig for å opprettholde livsgrunnlaget for vassdragstilknyttet vegetasjon og en ev. fiskebestand. Det er etter NVEs syn ikke fremkommet opplysninger om denne elvestrekningen som skulle tilsi behov for ytterligere vannslipp utover det som allerede er foreslått.

Vassvikelva og Mangåga

Begge vassdragene vil i perioder ha svært liten vannføring dersom det ikke pålegges en minstevannføring. Vassvikelva vil i middel ha 16 % restvannføring igjen ved fjorden. Mangåga vil ha tilnærmet 0 % restvannføring.

Vassvikelva vil etter en ev. utbygging fortsatt få episoder med mindre flommer. Vannføringskurvene for elva for et middels år viser at det særlig sommerstid kan forekomme flere flommer mellom 2 og 4 m³/s etter en utbygging.

I perioder med mye nedbør danner nedre deler av vassdragene synlige landskapselementer sett fra fjorden. Øvre deler er i mindre grad synlig fra fjorden. Det er ikke fremkommet opplysninger som skulle tilsi at det er spesielle biologiske forhold på strekningene som krever minstevannføring. Områdene er også lite tilgjengelige for folk flest. En ev. minstevannføring vil derfor primært ha en landskapsmessig funksjon.

Slipp av en minstevannføring lik alminnelig lavvannføring vil etter NVEs syn i liten grad kunne gi en positiv endring i landskapsbildene for disse vassdragene. For å gi en landskapsmessig effekt vil en minstevannføring måtte være atskillig større. Kostnadene ved slipp av en helårlig minstevannføring på 100 l/s vil grovt estimert være ca. 3,8 GWh eller 760.000 (kWh pris på 20 øre) for hvert vassdrag.

NVE mener det er mest fornuftig å prioritere to hovedområder for Smibelgprosjektet hvor det bør slippes minstevannføring. Som tidligere nevnt er

dette Storåga og Forsåga. For Forsåga viser vi til omtale foran der vi foreslår å ta ut overføring av tre bekker nedstrøms Smibelgvatn for å sikre minstevannføring. De foreslåtte tiltak for disse elvene innebærer relativt store reduksjoner i produksjon.

Med bakgrunn i ovennevnte forhold finner NVE at fordelene med slipp av minstevannføring i Vassviknelva og Mangåga ikke står i rimelig forhold til tapt produksjon.

Post 16 - Merking av usikker is

Utbygging av Smibelg og Storåvatn kraftverk vil føre til endrete isforhold på reguleringsmagasinene. NVE vil påpeke at det er svært viktig at usikker is merkes eller sikres av hensyn til allmennhetens ferdsel i området.

Post 19 - Konsesjonskraft

Konsesjonskraften fastsettes i henhold til gjeldende regelverk, jf. vassdragsreguleringsloven § 12, punkt 15.

Post 20 - Tiltak mot isulemper

Det er fra flere hold pekt på faren for - og tiltak mot eventuelle isulemper i Gjervalen. NVE anbefaler at utbygging pålegges å etablere dykkede utløp fra kraftstasjonene. Dette vil i stor grad avhjelpe dette forhold. Vi mener denne posts ordlyd dekker disse forhold tilstrekkelig.

Øvrige merknader

Grunneiere i Oldervika har påpekt at reguleringen av Storåvatn kan få konsekvenser for vannverket som forsyner Oldervika med vann. Det er også påpekt at utbyggingen vil få konsekvenser for vannforsyning fra Sandviknelva, Storelva og Vassviknelva. Videre er det fra flere hold påpekt at redusert vannføring i bekken vil kunne redusere gjerdeeffekten. SKS skriver at vannforsyning til boliger som blir berørt skal tilsvarende erstattes med ny vannforsyning dersom eksisterende vannforsyning ikke kan benyttes etter en ev. utbygging. NVE viser til at problemer ved redusert gjerdeeffekt og vannforsyning er privatrettslige forhold som må avklares gjennom minnelig avtaler eller ved skjønn.

Gry Blix og Tore Ytterdahl påpeker at redusert vannføring i Sandviknelva vil få konsekvenser for deres småbåthavn. Vannstrømmen fra elven beskytter mot bølger. NVE mener at ev. ulemper for småbåthavn er et privatrettlig forhold som må finne sin løsning gjennom minnelig avtaler eller ved skjønn.

En grunneier krever at saken legges frem for Stortinget fordi reguleringene vil øke vannkraften med over 20000 naturhestekrefter. Dette er grensen for at slike saker skal forelegges Stortinget før konsesjon blir gitt, med mindre departementet finner det unødvendig. Det er således departementet som

skal avgjøre dette forhold i den videre saksbehandling.

Grunneiere i Vassvika har krevd vei fra Vårheim til Vassvika dersom det gis konsesjon.

SKS skriver i sine kommentarer at de kan være villig til å bidra med midler dersom etablering av en slik vei er aktuell sett fra kommunens side. SKS vil kunne ha nytte av en vei frem til kraftstasjonen, men mener kostnadene ved å etablere den uten andre bidragsyttere blir for stor i forhold til nytten. En ny vei langs fjorden vil utløse krav om egen søknad og konsekvensutredning.

Krav om vei ligger således utenfor det som kan behandles i forbindelse med denne søknaden og vi finner ikke å kunne anbefale eller pålegge dette som et vilkår for tillatelsen.

Einar Pettersen uttrykker bekymring knyttet til dumping av tunnelmasser i Gjervalområdet og virkninger for fiske. Pettersen forlanger kompensasjon for tapt fiske på kr 150 000,-. NVE mener at dette er et privatrettslig forhold som må avklares gjennom minnelig avtale eller skjønn.

Enkelte høringsparter er redd for at mindre vanngjennomstrømming i Vassvatn vil føre til jengroing. NVE mener dette er forhold som naturlig kan følges opp gjennom naturforvaltningsvilkårene og muligheten for etterundersøkelser og avbøtende tiltak.

Odd Pedersen /Oddlaug Ammundsen gjør begge krav på fallrettene i Mangåga. NVE mener at dette er et privatrettslig forhold som må avklares gjennom minnelig avtale eller skjønn.

NVE sitt forslag til vilkår for tillatelse for Smibelg og Storåvatn kraftverker til å erverve fallrettigheter i Tverråga/Sørfjordelva, Oldervikelva og Sandviknelva i Rødøy og Lurøy kommuner, Nordland fylke

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. industrikonsesjonsloven § 5a, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten på kr 8,- pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med

den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer på kr 24,- pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntreer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdelsesloven kap. 7.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Når konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale til Rødøy kommune kr 5 000 000 som avsettes til næringsfond for kommunen. Konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond danner ett og samme fond særskilt for hver kommune som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtektene for fondet skal være undergitt godkjenning av fylkesmannen.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jf. post 11 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonsens datum og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal naturvernmyndighetene underrettes.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

8

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete

te kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

9

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

10

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materialet til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

11

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den gjennomsnittlige kraftmengden som vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrifisering.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5 % av kraften, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens

ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverket for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

12

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 11 og 12 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i industrikonsesjonsloven § 26.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

13

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger, jf. industrikonsesjonsloven § 2.

NVE sitt forslag til vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8 og vassdragsreguleringsloven § 8 for Salten Kraftsamband Produksjon AS til å bygge Smibelg og Storåvatn kraftverker med tilhørende reguleringsmagasin og overføringer i Rødøy og Lurøy kommuner, Nordland

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr 8,- pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 24,- pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreter etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdelsesloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Når konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale til Rødøy kommune kr 5 000 000 som avsettes til næringsfond for kommunen.

Konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond danner ett og samme fond særskilt for hver kommune som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtekter for fondet skal godkjennes av fylkesmannen.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jf. post 18 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonsdato og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal naturvernmyndighetene underrettes.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene og vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- a. å sørge for at forholdene i berørte vassdrag er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen og utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid, utbygging og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen og reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det sam-

me og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelser:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen og utbyggingen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignjengelige.

12

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm lange. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding.

Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av utbyggingen og reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelsesrapportene med tilhørende materiale skal stilles til

rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

17

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

18

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den gjennomsnittlige kraftmengden som vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5 % av kraften, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller

lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverket for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

19

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene til luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

20

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 14, 18 og 20 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

21

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

22

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

NVE sitt forslag til Manøvreringsreglement for regulering av magasiner tilknyttet Smibelg og Storåvatn kraftverker i Rødøy og Lurøy kommuner, Nordland fylke

1. Reguleringer og overføringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reguleringsgrenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Nedre Kvannskardvatn	498,0	498,0	496,0		2,0	2,0
Smibelgvatn	506,0	506,0	470,0		36,0	36,0
Vakkerjordvatn	404,8	404,8	403,8		1,0	1,0
Østre Sandvikvatn	613,3	620,0	590,0	6,7	23,3	30,0
Vestre Sandvikvatn	573,0	573,0	540,0		33,0	33,0
Storåvatn	454,0	454,0	430,0		24,0	24,0

I perioden 15. juni – 15. sept. skal Kvannskardvatnet kun reguleres mellom kote 498 og 497.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Høydene refererer seg til SKs høydesystem (NN 1954).

Pumping

Resttilsaget til Vakkerjordvatnet kan pumpes inn på tilløpstunnelen til Smibelg kraftverk.

Overføringer

Avløpene fra følgende nedbørfelter tas inn på tilløpstunnelen til Smibelg kraftverk via bekkeinntak eller grentunnel:

Mangåga	4,2 km ²
Sendselva	2,6 km ²
Vakkerjordbekken (Vassvikelva)	3,3 km ²
Nedre Kvannskardvatn	4,4 km ²

Avløpene fra følgende nedbørfelter tas inn på tilløpstunnelen til Storåvatn kraftverk via bekkeinntak eller grentunnel:

Hyttvatnet.....	1,6 km ²
Sleådalen	1,1 km ²
Øvre Komagvatn	5,5 km ²
Østre Sandvikvatn	2,8 km ²
Vestre Sandvikvatn	2,6 km ²
Storåvatn	6,4 km ²

2.

I perioden 15. juni – 15. september slippes det minstevannføring på 100 l/sek fra Kvannskardvatn.

Ved manøvreringen skal det tas for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som reguleringsmyndigheten plikter å oppbevare for hele reguleringsperioden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

3. Høyring

Olje- og energidepartementet sendte NVEs innstilling frå 5. juli 2007 på høyring til Rødøy kommune, Lurøy kommune, Nordland fylkeskommune, Hestmannen/Strandtindene Reinbeitedistrikt, Rein driftsforvaltninga Nordland og Sametinget. Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet har uttala seg i konsesjonssaka.

Departementet har motteke fråsegner frå:

Rødøy kommune ved formannskapet har i brev dagsett 3. september 2007 uttalt:

”Rødøy kommune slutter seg til NVEs innstilling til Olje- og energidepartementet vedrørende utbygging av Smibelg og Storåvatn slik det framgår av høringsdokumentet datert 7. juli 2007.”

Arbeids- og inkluderingsdepartementet uttalar i brev dagsett 24. september 2007:

”Vi viser til dialog mellom Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Olje- og energidepartementet om saken. Vi er kjent med at Reindriftsforvaltningen i Nordland og det berørte reinbeitedistriktet nå har fått saken på høring. AID vil kunne ta stilling til de foreslåtte planene når de aktuelle høringsuttalelsene foreligger.”

Fiskeri- og kystdepartementet uttaler i brev dagsett 3. oktober 2007:

”Fiskeri- og kystdepartementet støtter Fiskeridirektoratet i sine uttalelser om at saksgangen for konsekvensutredningen for Smibelg- og Storåvatn kraftverk har vært mangelfull og ikke iht. gjeldende praksis for arbeid med konsekvensutredninger, jf. merknadene fra Fiskeridirektoratet som er referert i NVEs innstilling.

Vi ber om at både den mangelfulle saksbehandlingen og også de miljø- og ressursmessige innvendingene som Fiskeridirektoratet Region Nordland har påpekt tas hensyn til i den videre saksbehandlingen.”

Sametinget uttaler i brev dagsett 12. oktober 2007:

”Sametinget er av den oppfatning av at undersøkelsesplikten i henhold til Lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kml.) § 9 i hovedsak kan regnes som oppfylt for samiske kulturminner i forbindelse med konsekvensutredningen og tilleggsutredningen. På bakgrunn av konklusjonene i de utredningene som er gjennomført er det blitt tatt hensyn til viktigste innvendingene hva gjelder forholdet til samiske kulturminner og –miljøer.

Som det framgår av innstillingen fra NVE må anleggsveien fra sjøen og opp til Smibelgvatn tilpasses kulturminnet R1 – heller, plasse-

ring av tipp ved Vakkerjordvatn må legges over brinken og det må utvises forsiktighet ved etablering av vannvei og inntak langs Mangåga og Mangåvatn. I tillegg må Sametinget under detaljplanlegging gis anledning til å vurdere om undersøkelsesplikten etter kml. § 9 er oppfylt for området lang gårdsbosetningen i Vassvika.

Sametinget er tilfreds med dette. Vi har derfor ingen øvrige merknader til innstillingen.

Vi viser til egen uttalelse fra Nordland fylkeskommune, Kultur- og miljøavdelingen.”

Reindriftsforvaltningen Nordland skriv i brev dagsett 10. oktober 2007:

”Reindriftsforvaltningen har gjennomgått vårt arkiv, og det viser seg at vi ikke har mottatt søknaden om endret plan. Vi har søkt etter brev som er datert 15.06.2005 som er den datoen det er sendt på høring fra NVE. Vi har også søkt etter brev fra NVE med andre datorer og som omhandler Smibelg – Storåvatn. Den endrede plan er ikke mottatt noen steder i vår etat, verken hos Reindriftsforvaltningen i Alta, ved andre regionkontor eller hos oss.

Dette innebærer at vi ikke har sett den nye søknaden og heller ikke har hatt mulighet til å sette oss inn i selve planendringen. Vår uttalelse kan derfor bare bygge på de opplysninger som framgår av NVEs innstilling datert 7. juli 2007. Det er beklagelig at vi ikke har fått planendringen på høring, og det burde ha blitt oppdaget tidligere da NVE ikke mottok noen uttalelse fra oss. Det synes for oss at det må ha skjedd en saksbehandlingsfeil som kan ha konsekvenser for hvordan reindriften blir vurdert i konsekvensbehandlingen.

Det framgår av det vi har fått tilsendt, at planen er endret siden den opprinnelige konsesjonssøknaden fra mai 2002. Det er gjort en del fysiske endringer for å gjøre konsekvensene mindre for en del interesser. Bl.a. er det gjort grundigere undersøkelser om fisk og kulturminner.

Vi ser at Nedre Kvannskarvatn skal senkes 2 meter mens den forrige planen la opp til en regulering på 4 meter. Det blir reduserte inngrep her, mens det blir større inngrep ved Smibelgvatn. Det skal bygges en anleggsvei opp til Smibelgvatn, og det blir overføringer av tre nye bekker og to nye tverrslag. En permanent anleggsvei vil av erfaring være negativt for reindriften. Smibelgvatn skal fortsatt oppdemmes 6 meter og ha en reguleringshøyde på 42 meter.

Vakkerjordvatnan er med i denne planen. Her skal det være en senking med 1 meter, samt pumpestasjon og kraftlinje. Dette er et område som reinen trekker gjennom på naturlig måte, og det er klart at denne endringen også vil få negative konsekvenser for reindriften.

Storåvatn skal senkes 24 meter, men ikke demmes opp slik den første planen la opp til. Hundåga skal overføres til Storåvatn. Ellers vil Øvre Sleåvatn ikke lenger reguleres, og det er

foretatt en del endringer ved Kommagvatn og Vestre Sandvikvatn. Disse endringene vil neppe medføre vesentlige konsekvenser for reindriften i forhold til den opprinnelige planen. Dette må imidlertid vurderes grundigere i forbindelse med en oppfølging i forhold til reindriften dersom utbyggingene blir gjennomført.

I følge NVEs innstilling av 5. juli 2007 framgår det at Salten Kraftsamband skriver følgende om reindrift i sin søknad:

”Når det gjelder reindriften i området, uttalte den sakkynndige i forbindelse med konsesjonssøknaden i 2002 at det ikke vil være mulig å gjennomføre en så pass stor regulering og utbygging uten at det vil føre til forstyrrelser og ulemper for reinen i anleggstida og merarbeid for reindriftssamene. Det må forventes tap av beiteland og enkelte hindringer i drivings- og trekkleier, blant annet ved oppsprekking av isen på de regulerte vatna. I de nye planene er det tatt hensyn til noen av de viktigste innvendingene bl.a. ved å ta størstedelen av Sleådalen, inklusive kraftledning og pumpestasjon, ut av planene, legge overføringen fra Hyttvatnet i tunnel og sløyfe oppdemmingen av Storåvatnet og Nedre Kvannskardvatnet.”

Det som her er referert, antar vi er Salten Kraftsambands vurdering av hva som er ”de viktigste innvendingene”, og ikke den sakkynndiges vurdering. Det at den nye planen skal ha tatt hensyn til de viktigste innvendingene, har vi ingen mulighet til å kvalitetssjekke. Vår vurdering er at det i tillegg til endringene som SKS har nevnt, er kommet andre endringer som er ufordelaktig for reindriften. Det er, som tidligere nevnt, bl.a. en anleggsvei til Smibelgvatn og endringene ved Vakkerjordvatna.

Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt er i en spesiell situasjon når det gjelder beitetilgangen sammenlignet med andre reinbeitedistrikt i Nordland. Distriktet har bra tilgang på vinterbeiter, mens barmarksbeitene må sies å være minimumsfaktoren. De topografiske forholdene gjør at beiteområdene er oppstykket, og forholdene for flytting med rein er vanskelig. Det er tidligere foretatt flere kraftutbygginger og andre inngrep som har redusert beiteområdene og gjort driftsforholdene vanskeligere. Siste året er det i tillegg kommet en rekke andre planer om utbygging av kraftverk.

Det er klart at nye inngrep vil påvirke beite- og driftssituasjonen ytterligere. Den endrede planen er etter vårt syn store inngrep, og de kommer i områder der distriktet først og fremst har barmarksbeiter. Dette gjelder fra våren og til seint utpå høsten. Det vil selvsagt være årlige variasjoner i bruken, alt etter klimaforholdene det enkelte år.

Disse utbyggingsplanene vil derfor være med på å redusere beitetilgangen på barmark. Bruken av områdene vil bli vanskeligere fordi

inngrepene vil virke forstyrrende inn på naturlig trekk og flytting med rein. Anleggstida vil selvsagt være den verste perioden. Men også etterpå vil det gi virkning fordi det er snakk om varige inngrep.

I den endrede planen er det særlig den permanente anleggsveien til Smibelgvatn og tiltakene ved Vakkerjordvatnan som er nytt, og som vil gi negative konsekvenser. Erfaringene fra andre kraftutbygginger viser at anleggsveier blir en ny innfallsåre for folk som ønsker å bruke områdene til friluftaktiviteter. Dette vil forsterke de negative konsekvensene ved at det kommer flere aktiviteter og brukere i reindriftens områder. Det kan også føre til flere planer for fritidsbebyggelse og dermed også nye inngrep. En måte å unngå slike problemer på, er at anleggsveien stenges med bom. Reinbeitedistriktet må få nøkkel til en slik bom. Men vi har også erfart at kommunene ofte er negative til at anleggsveier blir stengt.

Det er vanskelig for Reindriftsforvaltningen å komme med forslag til tilpasninger i planen ettersom vi ikke har sett den. Dersom denne utbyggingen blir gjennomført, må det foretas et arbeid for å se hvordan planen kan tilpasses slik at konsekvensene for reindriften blir minst mulig. Reinbeitedistriktet må bli direkte involvert i dette arbeidet. Det bør være en del av de krav som stilles i forbindelse en eventuell konsesjon.”

Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt
ved advokat Geir Haugen uttalte følgende i brev dagsett 16. oktober 2007:

”Reindriftsforvaltningen i Nordland v/reindriftsagronom Ing Lill Pavall har avgitt uttalelse den 10. d.m. og min klient slutter seg til denne uttalelse, men vil i tillegg anføre følgende:

Vedr. saksbehandlingen

Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt har ikke mottatt til uttalelse søknaden om endret plan. Det er svært sannsynlig at det skyldes at reindriftsforvaltningen ikke har fått tilsendt søknad om endret plan, slik det fremgår av reindriftsforvaltningens brev av 10. d.m. Reinbeitedistriktets erfaring fra en rekke saker er at reindriftsforvaltningen nærmest automatisk oversender saker som gjelder planlagte inngrep til reinbeitedistriktet for uttalelse. Når dette ikke er gjort, er det en sterk indikasjon på at reindriftsforvaltningen ikke har mottatt søknaden om endret plan.

For at det skal ha noen hensikt med at saken først skal behandles av NVE, som skal avgi en innstilling overfor OED, må det være riktig at saken sendes tilbake til NVE, som må behandle saken på nytt på grunnlag av uttalelsene fra reindriftsnæringen. Hvis det ikke gjøres, vil det bli påstått at et vedtak av OED som eventuelt be-

slutter utbygging ansees for å være ugyldig pga. saksbehandlingsfeil.

Hestemannen/Strandtindende reinbeitedistrikt har gjennom mange år blitt utsatt for en lang rekke med kraftutbygginger og diverse andre inngrep slik som veier, hyttefelt m.m.

Det er nå under planlegging som en kjenner til pr. i dag syv vannkraftutbygginger og fire vindmølleparker. Selv om flere av disse gjør forholdsvis små inngrep overfor reindriften, vil de sett i sammenheng med både tidligere inngrep og de planlagte utbygginger innebære et så vesentlig samlet inngrep overfor reindriften, at det utvilsomt er over den terskel som folkerettens urbefolkningsvern setter. Jeg viser til FN's konvensjon om sivile- og politiske rettigheter av 1966 art. 27, som er gjort til norsk lov ved menneskerettsloven av 1999 og den praksis som foreligger fra FN's menneskerettighetskomité. Videre viser jeg til ILO-konvensjonen av 1989 art. 14 og 15. Det vises også til menneskerettighetskonvensjonen (EMK) sin tilleggsprotokoll art. 1 om vern av eiendom.

For at departementet skal ha tilstrekkelig faglig grunnlag for å kunne vurdere hvorvidt folkerettens urbefolkningsvern kommer til anvendelse, må det gjennomføres en omfattende konsekvensutredning hvor samtlige inngrep sees i sammenheng med den totale situasjon for reinbeitedistriktet.

Det som befinner seg av materiale i saken angående konsekvensene for reindriften er helt utilstrekkelig bl.a. fordi det er foreldet slik at det foreligger saksbehandlingsfeil hvis det ikke foretas en grundig konsekvensutredning.

Når en slik konsekvensutredning foreligger, må det engasjeres folkerettsekspert, da jeg går ut i fra at departementet ikke besitter kunnskaper om folkeretten når det gjelder dens urbefolkningsvern.

Jeg minner om den forpliktelse forvaltningen har når det gjelder å vurdere sine vedtak i forhold til folkeretten, spesielt gjelder det når departementet blir gjort oppmerksom på at folkeretten kan komme til anvendelse. I den forbindelse viser jeg til Sivilombudsmannens årsmelding for 1990.

Jeg vil påpeke at det ikke er tilstrekkelig at departementet bare summarisk viser til innsigelsene om at folkerettens urbefolkningsvern kommer til anvendelse, og jeg viser i den forbindelse til Nord-Toms tingretts kjennelse av 17.11.2006 vedrørende kraftutbygging i Kvængen. Jeg vedlegger en kopi av kjennelsen. Jeg vil særskilt understreke det retten skriver på s. 10:

”Retten mener at det er en vesentlig feil ved vedtaket at departementet, i sin begrunnelse, ikke med et eneste ord nevner de folkerettslige baserte innvendinger som klageren har reist mot lovligheten av konsesjonsvedtaket og som innvendinger mot at det skulle fattes vedtak om forhåndstiltredelse.

Dette medfører at omverdenen, derunder retten, er forhindret fra å kontrollere om departementet har fattet saklig begrunnet vedtak. Denne vesentlige svikten ved vedtaket gjør at retten ikke har grunnlag for positivt å tro at departementet faktisk har vurdert klagerens folkerettslige baserte innsigelser. Tyngden av denne feilen ved vedtaket øker fordi vedtaket var endelig da det ikke kunne påklages.

Det forhold, at konsesjonsvedtaket og vedtaket om forhåndstiltredelse innebærer et vesentlig inngrep i grunnlaget for klagerens fortsatte virksomhet – særlig sett i sammenheng med de tidligere inngrep klageren har vært utsatt for, tilsa at det var særskilt behov for at det fremgikk av vedtakets begrunnelse hvilke konkrete vurderinger departementet hadde foretatt av de fremsatte innsigelser da det kom frem til sin avgjørelse.”

Jeg viser også til det retten har skrevet på s. 11, hvor det heter følgende:

”Når departementet var kjent med at klagerens folkerettslig baserte innsigelser ikke har vært vurdert under konsesjonsbehandlingsprosessen fra 1987 og frem til vedtaket om forhåndstiltredelse av 28.11.05 – trass i at slike innvendinger utvilsomt har fått stadig økt aktualitet og tyngde i denne tiden, er det rettens oppfatning at et forsvarlig forvaltningsskjønn måtte omfatte også en etterviselig analyse og vurdering av denne innsigelsen. Når så ikke er tilfellet, kan det reises begrunnet tvil om departementet har utøvd et saklig skjønn.

Departementets helt manglende vurdering av klagerens folkerettslig baserte innsigelser, som åpenbart har en ikke ubetydelig vekt, åpner for at retten ikke finner det usannsynlig at departementet kunne ha kommet frem til en annen avgjørelse dersom man hadde behandlet disse innvendingene.”

Utbyggingens virkninger for reindriften

Reindriftsforvaltningen har i sitt brev av 10.10.07 gjort utførlig rede for de skadevirkninger som utbyggingen vil påføre reindriften. Jeg vil tilføye at pga. de andre store inngrep som er gjennomført og som er planlagt gjennomført i distriktet, vil skadevirkningene bli vesentlig forsterket. Reinbeitedistriktet ser spesielt alvorlig på at det blir en vei inn i området, da det utvilsomt – selv om den skulle bli sperret – fører til uønsket ferdsel inn i området.

Den planlagte utbyggingen medfører betydelige skadevirkninger for reindriften både isolert betraktet, og i særdeleshet når det sees i sammenheng med de andre inngrepene som er gjennomført og samt de planlagte inngrep.

Reinbeitedistriktet vil således gå sterkt imot at det gis samtykke til utbyggingen.

Sakens rettslige spørsmål

Det bør ikke tillates flere kraftutbygginger i dette distriktet før det er foretatt en analyse av reinbeitedistriktet totalt sett, som anført i pkt. 1 ovenfor. Det ansees for utvilsomt at den terskel som folkerettens urbefolkningsvern setter er overskredet, slik at eventuelt vedtak om utbygging vil være ugyldig.

Samerettsutvalget vil i løpet av kort tid være ferdig med sitt arbeid når det gjelder samiske rettigheter i Troms, Nordland, Trøndelag og Hedmark. Det er sannsynlig at dette arbeid vil bli etterfulgt av rettsprosesser for å få avklart reindriftssamenes rettigheter til land og vann. Det bør ikke tillates utbyggingsprosjekter før det foreligger en avklaring av samenes rettigheter.

Konklusjon

Saken må sendes tilbake til NVE, slik at de kan ta i betraktning uttalelsene fra reindriften før de gjør en ny innstilling til OED.

Det må foretas en omfattende konsekvensutredning for å se alle inngrep i reinbeitedistriktet i sammenheng, slik at det foreligger faglig grunnlag for å kunne vurdere hvorvidt utbyggingen vil være i strid med folkerettens urbefolkningsvern.

Det må engasjeres en folkerettsekspert som vurderer hvorvidt et utbyggingsvedtak vil være i strid med folkeretten.”

Landbruks- og matdepartementet uttaler i brev dagsett 30. oktober 2007:

”Ved en gjennomgang av saken viser det seg at Reindriftsforvaltningen Nordland ikke har vært med i høringsrunden i forbindelse med Endringssøknaden til denne utbyggingen. Det var noe Reindriftsforvaltningen la til grunn i sitt svar til Fylkesmannen i 2004.

Nå foreligger det en uttalelse fra Reindriftsforvaltninga Nordland og fra næringa i Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt. På bakgrunn av disse høringsuttalelsene forutsetter Landbruks- og matdepartementet at saken sendes tilbake til NVE for ny behandling.”

Reindriftsforvaltningen Nordland og Hestmannen/Strandtindene hadde ikke mottatt den reviderte søknaden frå SKS Produksjon AS frå mai 2005. Olje- og energidepartementet ga difor Reindriftsforvaltningen Nordland og Hestmannen/Strandtindene høve til å uttale seg til den reviderte søknaden og NVE si innstilling.

I brev dagsett 20. desember 2007 skriv Reindriftsforvaltningen Nordland:

Reindriftsforvaltningen har sendt saken på høring til Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt, og vi har mottatt følgende uttalelse fra distriktet:

”Generelt kan en si at det er feil at det ikke blir ulemper for reindriften ved en eventuell utbygging. Da man ikke bare kan se på tap av beite-land, men også må favne videre med en konsekvensutredning. Det skrives i ku'en at det er vanskelige flytt og trekkveier. Vi har flere eksempler på at nedtappede vann skaper barrierer for trekk og flytting med rein, da her blir høye skrenter hvor isen knekker opp og lager dype/breie sprekkdannelser.

Det viktigste spørsmålet blir utelatt, hvordan skal reindriften kunne bruke områdene på begge sider etter en eventuell utbygging, når flytt og trekkveiene blir ødelagt?

Denne utbyggingen har konsekvenser både for barmarksperioden og vinterperioden. Fordi man på våren samler rein ved kysten for flytting til kalvingslandet lengre øst i distriktet og motsatt på høsten. Distriktet ser det umulig i fortsettelsen å kunne bruke flyttveiene, fordi her skapes store barrierer som følge av reguleringene av vannene. Med høye islagte skrenter og store sprekkdannelser av isen. Denne problemstillingen blir enda mer forsterket av den ville topografien.

Det er flere vatn som ikke er tenkt regulert opp (oppdemming) men tenkt regulert ved senking. Men konsekvensene blir akkurat de samme.

Begge områdene vil skape barrierer for rein så lenge vannene ligger etter hverandre. Da den ene hindringen avløser den andre.

For Storåvatnutbyggingen ligger alle vannene etter hverandre.

For Smibelgvatn er problemene tildels de samme, men her får man også en vei i tillegg. Totalt sett ser ikke reindriften lysere på en eventuell utbygging etter den endrede planen, da reindriften totalt sett ikke kommer bedre ut.

Vedlagt følger også kopi av uttalelsen fra Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt.

Reindriftsforvaltningen har gått gjennom planendringssøknaden med konsekvensutredning. Konsekvensutredningen er ferdigstilt i 1999. I utredningen omtales reinbeitedistriktet som to distrikter. Etter distriktsinndelingen av 27.04.1999 er Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt ett distrikt. Dette har ingen praktisk betydning for denne saken fordi reindriften bruk av områdene er den samme.

Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt er preget av en vanskelig topografi med høye og bratte fjell. Dette, sammen med tidligere og planlagte inngrep, har store virkninger på bruken av områdene. Flytting og trekk av rein er vanskelig, og det er arbeidskrevende å bruke beiteområdene.

Det planlagte utbyggingsområdet brukes av reindriften i barmarksperioden. Ulikt de fleste

andre reinbeitedistrikt i Nordland, er det knapp tilgang på barmarksbeiter i Hestmannen/Strandtindene. Dette innebærer at inngrep i barmarksområdene, i utgangspunktet er inngrep i verdifulle minimumsbeiter. Inngrepene vil fysisk ikke gi de store direkte beitetapene. Det største beitetapet vil skje ved at reinens naturlige trekk blir forstyrret og hindret, og at flyttingene med rein blir mye vanskeligere enn tidligere. Dette fører til dårlig sammenheng i bruken av de ulike beiteområdene. Det kan også føre til at områder blir utilgjengelige og dermed tapt som beite.

Den største svakheten med det som fremstilles i konsekvensutredningen, er at hvert enkelt delprosjekt blir vurdert hver for seg. Sammenhengen i beitebruken i og utenfor prosjektområdet er mangelfullt beskrevet. Det gir derfor ikke klart nok uttrykk for at det reelle beitetapet vil komme av at området blir vanskeligere å bruke. Prosjektet fører til hindringer i reindriftens trekk- og flyttleier og fører til at beiteområdet blir oppstykket. Dette vil også føre til varig merarbeid for reineierne.

Reindriften har også erfaring fra mange tidligere kraftutbygginger at issprekker i regulerte vatn, fører til tap av rein. Regulerte vatn med usikker is gir også vanskeligere framkommelighet for de som skal arbeide med reinen.

Av endringene har Reindriftsforvaltningen i vår uttalelse av 10.10.07 spesielt fremhevet den permanente anleggsveien til Smibelgvatn og utbyggingen ved Vakkerjordvatna. Disse tiltakene vil være svært negative. Vi viser for øvrig til våre tidligere uttalelser.

Konklusjonen vår er at utbyggingen av Smibelg og Storåvatn kraftverker er svært negative for reindriften. Dette begrunnes med områdets verdi som barmarksbeite. Inngrepene er av en slik art at store beiteområder blir berørt på grunn av inngrep i naturlige trekkleier og flytteområder. Planendringen har ført til at prosjektet er blitt begrenset i noen delområder. Dette ser selvsagt ut som en forbedring. Men i realiteten er den svært liten fordi det stedet er det foretatt endringer i andre deler av prosjektet som er negativt for reindriften. Ut fra dette vil Reindriftsforvaltningen anbefale at det ikke gis konsesjon til utbygging av Smibelg og Storåvatn kraftverker.”

Hestmannen/Strandtindende reinbeitedistrikt ved advokat Geir Haugen uttalte følgende i brev dagsett 24. desember 2007:

”Reindriftsforvaltningen Nordland har den 20. d.m. avgitt uttalelse hvor reinbeitedistriktets reindriftsfaglige synspunkter er medtatt. Denne uttalelse vil derfor i det vesentlige ta for seg de rettslige spørsmål både mht. saksbehandlingen og realiteten.

På vegne av Hestmannen/Strandtindende reinbeitedistrikt avgis med dette følgende uttalelse:

1. Mangelfull saksbehandling

Hestmannen/Strandtindende reinbeitedistrikt er for tiden utsatt for et massivt utbyggingspress, spesielt når det gjelder vassdragsutbygginger. Det er tale om 7 saker, og i tillegg kommer 4 vindmølleparksaker. Imidlertid er utbyggingspotensialet stort slik at en må regne med at det i tiden fremover vil bli lagt frem flere planer om vassdragsutbygging.

I en slik situasjon må det stilles særdeles strenge krav til saksbehandlingen i den enkelte utbyggingssak, fordi det oppstår spørsmål om utbyggingen krenker reinbeitedistriktets vern i henhold til folkeretten. Det er ikke tilstrekkelig for å oppfylle kravet til forsvarlig saksbehandling at den reindriftsakkyndige konsekvensutredning kun tar for seg virkningene av den konkrete utbygging, men det må foretas en analyse av den totale inngrepssituasjonen for reinbeitedistriktet. Det er ikke gjort i denne sak, og det alene er tilstrekkelig til å kunne fastslå at det her foreligger mangelfull saksbehandling, slik at et eventuelt ekspropriasjonsvedtak blir ugyldig.

Jeg gjør i denne forbindelse oppmerksom på hva samerettsutvalgets folkerettsgruppe har uttalt i NOU 1997: 5 s. 58 om at selv inngrep som isolert sett medfører små skadevirkninger kan når det sees i sammenheng med andre inngrep medføre at det er i strid med folkeretten. I same rettsutvalgets utredning vedrørende samenes rettsstilling sør for Finnmark, NOU 2007:13 Den nye sameretten er det på s. 197 referert til en sak som ble behandlet av FN's Menneskerettskomite, hvor det var tale om et lite inngrep, men dette sett i sammenheng med ”historiske urettferdigheter” gjorde at det forelå en krenkelse av art. 27 i FN's konvensjon om sivile og politiske rettigheter fra 1966.

Jeg er ikke i særlig tvil om at en i dette reinbeitedistrikt har en situasjon hvor en befinner seg langt over den grense som folkeretten setter når en ser tidligere og planlagte inngrep i sammenheng.

Jeg påpeker at Sivilombudsmannen i sin årsmelding for 1990 gjør forvaltningen oppmerksom på dens plikt til å vurdere sine vedtak i forhold til folkeretten. Det betinger at en har tilstrekkelige opplysninger om reinbeitedistriktets totale inngrepssituasjon.

NVE har nylig i sak om utbygging av Fagervollan II og III som er i det samme reinbeitedistrikt, vedtatt at konsekvensutredningen skal ta for seg prosjektets og områdets funksjon og verdi sett i sammenheng med hele reinbeitedistriktet. Det skal vurderes i forhold til folkerettens urbefolkningsvern. Imidlertid er det viktig at det også trekkes inn i vurderingen tidligere inngrep i reinbeitedistriktet.

Dessuten er den reindriftssakkyndige utredning, som ble utarbeidet så langt tilbake som i 1999, foreldet bl.a. fordi det etter denne tid er foregått driftsomlegginger i reinbeitedistriktet, som også er blitt tillagt nye områder mot Saltfjellet, jf. pkt. 2 nedenfor. I tillegg kommer at nye inngrep og planer om utbygginger ikke er tatt i betraktning. Videre har rammebetingelsene for reindriftsnæringen gjennom bl.a. reindriftsavtalen endret seg mye siden 1999. Planendringen er heller ikke tatt i betraktning, slik at den reindriftssakkyndige utredning egentlig har tatt for seg en annen utbygging og således er "ugyldig" alene av denne grunn.

På denne bakgrunn vil det være sterkt krittikverdig å legge til grunn en slik foreldet reindriftssakkyndig utredning. Det vil innebære et klart brudd med prinsippet om forsvarlig saksbehandling og således være en saksbehandlingsfeil som medfører at et eventuelt ekspropriasjonsvedtak er ugyldig.

Under henvisning hertil kreves det således at det oppnevnes to nye reindriftssakkyndige personer, den ene med teoretisk bakgrunn og en reindriftsutøver til å forestå en omfattende analyse av inngrepssituasjonen i Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt. Det foreslås professor Øje Danell, Umeå universitet, Sverige, og reineier Inge Even Danielsen, 7370 Brekkebygd. Disse har hatt i oppdrag fra Forsvarsbygg å utrede konsekvensene vedrørende sammenbindingen Mauken– Blåtind skytefelt i Troms.

Alternativt foreslås AsplanViak Karasjok med tillegg av en aktiv reineier.

Når en slik konsekvensutredning foreligger bør en folkerettsekspert, som partene er enige om, foreta en vurdering av hvorvidt folkerettens urbefolkningsvern kommer til anvendelse.

Reinbeitedistriktets syn er at ethvert nytt inngrep uansett omfang vil være i strid med folkerettens urbefolkningsvern. Det er tale om en av de reindriftsgrupper i landet som gjennom flere tiår er blitt hardest belastet med inngrep, og hvor det nå må settes en bom for ytterligere inngrep hvis reindriften fortsatt skal bestå.

2. Utbyggingens skadevirkninger for reindriften

Jeg viser til uttalelsen fra reinbeitedistriktet som er tatt inn i Reindriftsforvaltningens brev av 20. d.m., slik at jeg vil innskrenke meg til å utdype enkelte forhold:

Jeg har erfaring fra flere saker at sprekkdannelse i regulerte vann innebærer langt større risiko for tap av rein enn en har grunn til å tro. Det er erfaringsmessig et betydelig mørketall når det gjelder funn av reinkadavre, slik at erstatningsutbetalingen ikke kompensere for tapet. I denne forbindelse må det også legges vekt på at reineierne må sette inn ekstra arbeidskraft for å prøve å holde reinen borte fra sprekkområdene.

Veger selv om de er stengt med bom innebærer betydelige ulemper for reindriften. Erfar-

ing fra en rekke steder viser at det ikke er mulig å stenge en vei effektivt med bom. En får trafikk langt inn i området med de forstyrrelser det medfører samt økt risiko for tyvslakting.

I nesten alle inngrepssakene vil det oppstå merarbeid. I Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt er det få reineiere og pga. topografien svært oppdelte beiteområder, som betyr stor arbeidsinnsats. Det er således ikke ledig arbeidskraft til å utføre alt merarbeidet som inngrepene fører med seg. Det er en fare for at reindriften i en slik situasjon vil kollapse.

For øvrig vises det reindriftsforvaltningens redegjørelse for skader og ulemper.

3. Rettslige spørsmål

Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt har et vern mot inngrep gjennom folkerettens urbefolkningsvern, slik som FN's konvensjon om sivile- og politiske rettigheter av 1966, spesielt art. 27, og ILO-konvensjonen av 1989. Det gis også en beskyttelse gjennom den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK) tilleggsprotokoll art. 1 vern om eiendom.

Når en ser de planlagte inngrep i sammenheng med de andre inngrepene som er foretatt og som planlegges i distriktet, vil det fra reinbeitedistriktet bli anført at utbyggingen vil være i strid med ovennevnte konvensjoner. Det innebærer at et eventuelt ekspropriasjonsvedtak vil være ugyldig. En slik påstand innebærer at et eventuelt vedtak om samtykke til forhåndstiltredelse vil være et klart folkerettsbrudd, jf. Nord-Troms tingretts kjennelse av 17.11.2006 som vedlegges.

Subsidiært under forutsetning at utbyggingen ikke skulle ansees for å være folkerettsstridig, vil reinbeitedistriktet kreve at det opprettes et næringsfond for reindriften på kr 10 mill. Reinbeitedistriktet må i tillegg til en erstatning få en andel av nettoinntekten på 25 %. Dette er i samsvar med ILO-konvensjonen art. 15. nr. 2.

Det kan opplyses at i Canada har urbefolkningen fått andel utbytte av virksomhet i deres områder på opptil 50 %.

Det understrekes at imøtekommelse av forannevnte økonomiske krav ikke medfører at utbyggingen lettere går klar av folkerettens urbefolkningsvern.

4. Sakens fremdrift

Denne saken har nå vært under behandling i mange år, og det innebærer at det har vært umulig for reinbeitedistriktet å utvikle sin drift slik det ønsker. Det kan for eksempel ikke investeres i gjerdeanlegg, gjeterhytter m.m. ikke bare i det aktuelle området, men også i tilstøtende områder, hvis bruk må sees i sammenheng med bruken av det aktuelle området.

Utbyggingsplanene har således i seg selv vært et inngrep og det vil få betydning for den vurdering som skal gjøres i forhold til folkeretten.

Prinsipielt kreves et snarlig vedtak om at konsesjon nektes, fordi det åpenbart er i strid med folkerettens urbefolkningsvern.

Subsidiært kreves at det igangsettes en omfattende konsekvensutredning som kan tjene som grunnlag for en vurdering om utbyggingen er i strid med folkerettens urbefolkningsvern.”

I tillegg har departementet motteke innspel frå:

Grunneigarar langs Smibelgvassdraget ved advokat Øyvind Kraft:

”Jeg har i brev 24.10.2005 gitt uttalelse i saken til NVE på vegne av eierne av Smibelgvassdraget fra Smibelgvatn til sjøen. Alt som er anført i nevnte uttalelse opprettholdes fullt ut. Dette er en tilleggsuttalelse som avgis på bakgrunn av NVEs innstilling av 05.07.2007.

NVEs innstilling

NVE uttaler i sin vurdering at direktoratet deler oppfatningen om at Smibelg og Storåvatn kraftverk vil medføre store inngrep i et kystområde med stor grad av urørthet, og at inngrepene medfører at vassdragene og området som helhet endrer status fra uberørt natur til berørt av vassdragsutbygging.

NVE uttaler videre at pga. miljøhensynene er utbyggingsprosjektet relativt konfliktfylt, og at det vurderer inngrepene både direkte og indirekte å svekke urørt og villmarkspreget natur.

Til tross for dette anbefaler NVE at Salten Kraftsamband AS (SKS) får tillatelse til å bygge Smibelg og Storåvatn kraftverk.

Tilleggsuttalelse fra grunneierne

Som nevnt i høringsuttalelsen av 24.10.2005 mener grunneierne at SKS' utbygging vil medføre så store og massive ødeleggelser av unik uberørt natur at konsesjon ikke må meddeles.

Vi vil i den forbindelse vise til Soria Moria-erklæringen, plattformen for regjeringssamarbeidet mellom Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet (som også NVE viser til), hvorfra hitsettes:

”Vassdragsnaturen er unik. Norge har et internasjonalt ansvar for å verne om og forvalte denne naturarven. Hensynet til kommende generasjoners naturopplevelser tilsier en restriktiv holdning til videre vassdragsutbygging, og at vi lar de aller fleste vassdrag som står igjen forbli urørte. Eksisterende vannkraftstruktur må utnyttes bedre, og bruken av små-, mini- og mikrokraftverk må økes, uten å komme i konflikt med naturverninteresser.”

”Tiden for de nye store vannkraftutbygginger er over. Derfor må framtidens økte energibehov i større grad dekkes på andre måter.”

”Regjeringen vil:

- i større grad utnytte potensialet som ligger i opprustning av eksisterende vannkraftverk og i bygging av små- mini- og mikrokraftverk.”

Vi viser også til St.prp. nr. 1 (2007-2008) hvor det heter under kapittelet ”hovedmål og strategier i energipolitikken” at utbygging av småkraftverk og vindkraftanlegg utgjør en viktig del av satsingen på fornybar energi.

I Senterpartiets program heter det:

”Den store utbyggingsepoken av norsk vannkraft er over. Likevel bør det kunne tas ut betydelige kraftressurser gjennom mindre utbygginger, mikrokraftverk og oppgradering av eksisterende kraftstasjoner og overføringsnett.”

I Arbeiderpartiets program heter det:

”Tiden for de nye store vannkraftutbygginger er over. Derfor må fremtidens økte energibehov dekkes på andre måter.”

I Sosialistisk Venstrepartis program heter det:

”De store vassdragsutbyggingens tid er forbi. Den norske vassdragsnaturen er unik i verdensmålestokk og bør vernes.”

”SV er også positiv til mikro-, mini- og småkraftverk, der de ikke kommer i konflikt med viktige natur- og friluftinteresser.”

Ovennevnte viktige politiske programerklæringer må få avgjørende betydning for denne saken. Regjeringen må nå vise at det er reell politisk vilje til å følge dem opp, selv om sterke utbyggingsinteresser er imot.

Erklæringene viser at det ikke lenger er tilstrekkelig for å få konsesjon at det omsøkte prosjektet kan frembringe mer energi enn utbygging i småkraftverk. De store utbyggingenes tid er forbi, selv om disse kunne gi mye energi. Hensynet til miljøet skal nå tillegges større vekt. Energibehovet skal dekkes på andre måter.

Ut fra det faktum at den omsøkte utbyggingen vil medføre store, ødeleggende og evigvarende inngrep i uberørt natur må den anses som en slik stor vassdragsutbygging som ikke lenger er aktuell.

I tråd med Soria Moria-erklæringen og ovennevnte programerklæringer må således konsesjonssøknaden avslås.

Skånsom utbygging i småkraftverk kan bli aktuelt dersom SKS ikke får konsesjon. Slike småkraftverk vil ikke berøre de indre uberørte områdene oppe i fjellet, men bare ”låne” vannet i vassdraget fra inntak til utløp. Rørgatene vil bli gravd ned og inngrepene i naturen blir små. Vanngjennomstrømmingen i Svartvatnet og

Sørfjordvatnet, samt i Sørfjordelva nedenfor fossen vil bestå. Smibelgvatnet og Nedre Kvannskarvatn vil forbli uberørt. Eksisterende kraftledning kan benyttes, ev. med en oppgradering som ikke medfører nye naturinngrep. Energibalansen vil bli bedret ved produksjonen i småkraftverkene. Utbygging i småkraftverk vil komme lokalsamfunnet til gode ved at inntektene fra kraftproduksjonen tilkommer brukene i området.

Konklusjon

På bakgrunn av ovenstående bes om at konsesjon til SKS ikke meddeles.”

Geir Vatne som er grunneigar i Lurøy skriv i e-post dagsett 16. september 2007:

”Verdifullt kulturlandskap

NVE skriver følgende om konsekvensutredningen vedrørende kulturlandskap og biologisk mangfold: (side 104)

”Når det gjelder kulturlandskap på Lurøysiden foreligger det en rapport av nyere dato med en gjennomgang av botaniske verdier som ble kartlagt på kulturmark i Nordland. Registreringen som hovedsakelig ble utført i perioden 1993-1995 ble rapportert i 2003. Området ved Vassvatn og Storåga er ikke blant de nevnte verdifulle kulturlandskap i Lurøy kommune.”

Det må her bemerkes at fylkesmannens rapport fra 2003 ikke er uttømmende. Registratorene brukte to dager i kommunen og det var fortrinnsvis kjente ”kalkøyer” som ble befart og registrert. De områder som er med i rapporten ble befart 5. og 6. august 1993 (av VV og Anders Often). Mellom 1993 og 2003 var det ikke nye registreringer eller befaringer. I 1993 var det kun en telefonisk kontakt mellom kommunen og Fylkesmannen vedrørende status på tidligere registrerte områder. Området ved Vassvatn ble først registrert i 2005 (av planteforsk kvithamar) og er derfor ikke med i denne rapporten.

Konkurrerende småkraftverk

På side 115 skriver NVE at det ikke foreligger planer for fallet fra Kvannskarvatn til fjorden. Dette er ikke helt korrekt i og med at det ble meldt inn et minikraftverk i Storåga 16.08.2002. Denne ble imidlertid henlagt/lagt til side da det forlås en konsesjonssøknad med høyere prioritet. (Jf. vedlagte brev fra NVE datert 19.11.2003.)

Minstevannføring

NVE skriver følgende i kommentarer til vilkår (post 14 side 125)

”NVE anbefaler videre at det legges restriksjoner på reguleringen av Kvannskarvatn i perioden 15. juni – 15. september.”

Viser til Fylkesmannens (og Statens landbruksforvaltning) uttalelse der de under tvil ikke går mot ei utbygging. Et av vilkårene for at de ikke går mot utbygging er flere avbøtende tiltak. Bl.a. ved å ikke tillate nedtapping av Kvannskarvatn etter at isen går og ut oktober.

Utbyggerne skriver også at de er positive til lite regulering i sommerhalvåret fram til vintren (side 76 under reguleringshøyder med hensyn til fisk). Videre uttaler de at behovet for å benytte Nedre Kvannskarvatn i sommerperioden er vesentlig til flomdemping.

Utbyggerne skriver på side 73:

”Det er vanskelig å se at det ikke skulle være tilstrekkelig vann til beitende dyr. Dette er et av de mest nedbørsrike områdene i landet.”

Dette er sant nok, men det kan også være tørre somrer. Landskapet er også av en slik karakter at regnvannet som kommer, fort renner ut i havet.

Tidsrommet fra 15. september til 15. oktober er ei viktig tid både for friluftsliv, beiting og gyting. Det vil derfor være svært uheldig å tillate tørrelegging i denne perioden.

Dersom OED går inn for en utbygging anmodes det derfor om at restriksjonene på reguleringen av Kvannskarvatn også gjelder i tidsrommet 15. september – 15. oktober og at det slippes minstevannføring på 100 l/sek fra Kvannskarvatn også i dette tidsrom.”

Olje- og energidepartementet sendte merknadane frå Reindriftsforvaltningen Nordland og Hestmannen/Strandtinden reinbeitedistrikt til NVE den 11. januar 2008 for uttale.

NVE kom med følgjande tilleggsuttale i brev dagsett 10. mars 2008:

”Uttalelsene gjelder planendringssøknaden for Smibelg og Storåvatn prosjekt datert mai 2005 og sendt på høring 15.06. 2005. Av adresselisten for søknaden fremgår det at Reindriftsadministrasjonen i Alta, samt reindriftsagronomen i Nordland skal ha fått tilsendt søknaden. Nevnte instanser ble også invitert med på sluttbefaringen i august 2006. Uvisst av hvilken årsak nådde imidlertid ikke nevnte søknad og invitasjon disse to høringspartene. Det ble derfor ikke avgitt noen uttalelse fra disse til søknaden av 2005. Partene hadde imidlertid utførlige høringsuttalelser til den opprinnelige søknaden fra 2002. Uttalelsene den gang medførte at SKS valgte å justere prosjektet for å redusere de negative virkningene for reindriften.

I det følgende oppsummeres de viktigste synspunktene i tilleggsuttalelsene.

Reindriftsforvaltningen i Nordland har sendt saken på høring til Hestmannen/Strandtinden reinbeitedistrikt som kort oppsummert mener virkningene av de endrete planene fortsatt er uheldige for reindriften. Det legges spesielt vekt på at en utbygging vil påvirke flyttveiene og gjøre det umulig å bruke flyttleiene. De stiller spørsmål om hvordan reindriften skal kunne bruke områdene på begge sider av utbyggingsområdene når trekkveiene blir ødelagt.

Reindriftsforvaltningen i Nordland konkluderer med at utbyggingen er svært negativ for reindriften og begrunner dette med områdets verdi som barmarksbeite. Inngrepene er av en slik art at store beiteområder blir berørt grunnet inngrep i naturlige trekkleier og flytteområder. De mener endringene i forhold til prosjektet fra 2002 gir begrenset bedring for reindriften og anbefaler at det ikke gis konsesjon.

Advokat Geir Haugen har på vegne av Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt påpekt 4 forhold.

1. Det kreves at det gjennomføres en analyse av den totale inngrepsituasjonen for reinbeitedistriktet. Hvis ikke anses det som en saksbehandlingsfeil og et ev. vedtak om ekspropriasjon blir ugyldig. I den forbindelse vises det til fastsatt utredningsprogram for Fagervollan kraftverk II og III i samme reinbeitedistrikt hvor en slik analyse er krevd av NVE.

Videre hevdes det at man i dette reinbeitedistriktet har en situasjon hvor en befinner seg langt over folkerettens grense i forhold til urbefolkningsvern og at den reindrifts-sakkyndige utredningen er foreldet.

2. Advokat Haugen utdyper noen forhold, basert på egne erfaringer, vedrørende utbyggings skadevirkninger for reindriften. Han hevder at sprekkdannelser i regulerte vann innebærer langt større risiko for tap av rein enn man skulle tro, at veger, selv om de er stengt med bom, utgjør en betydelig ulempe for reindriften og at inngrep gir merarbeid for reindriften.
3. Reinbeitedistriktet vil anføre at de planlagte inngrep, sett i sammenheng med andre foretatte og planlagte inngrep i distriktet, vil være i strid med FNs konvensjon for sivile og politiske rettigheter art. 27, ILO konvensjonen nr. 169 og EMKs tilleggsprotokoll nr. 1 artikkel 1. Dersom ikke inngrepet vurderes å være i strid med folkeretten vil reinbeitedistriktet kreve et næringsfond på 10 mill., samt en andel på 25 % av nettoinntekten.
4. Det vises til at saken har vært under behandling i mange år og at dette har gitt begrensninger for utviklingen av reinbeitedistriktet. Det kreves at konsesjon ikke gis, ev. at det

må utføres en konsekvensutredning som underlag for å vurdere forholdet til folkerettens urbefolkningsvern.

NVE oversendte sin innstilling i saken til OED i juli 2007. I innstillingen la NVE til grunn følgende virkninger for reindriften slik disse ble beskrevet i søknaden fra 2005.

”Når det gjelder reindriften i området, uttalte den sakkyndige i forbindelse med konsesjonssøknaden i 2002 at det ikke vil være mulig å gjennomføre en såpass stor regulering og utbygging uten at det vil føre til forstyrrelser og ulemper for reinen i anleggstida og merarbeid for reindriftssamene. Det må forventes tap i beiteland og enkelte hindringer i drivings- og trekkleier, blant annet ved oppsprekking av isen på de regulerte vatna. I de nye planene er det tatt hensyn til noen av de viktigste innvendingene bl.a. ved å ta størstedelen av Sleådalen, inklusive kraftledning og pumpestasjon, ut av planene, legge overføringen fra Hyttvatnet i tunnel og sløyfe oppdemmingen av Storåvatnet og Nedre Kvannskardvatnet.”

Under NVEs merknader ble virkningen for reindriften omtalt slik:

”Utbyggingen vil føre til forstyrrelser og ulemper for reinen i anleggstida og merarbeid for reindriftssamene. Det kan forventes tap av beiteland og enkelte hindringer i drivings- og trekkleier, blant annet ved oppsprekking av isen på de regulerte vannene.”

Det synes å være liten tvil om at tiltaket vil påvirke reindriften negativt, hovedsakelig på grunn av hindringer i drivings- og flyttleier. Dette vil igjen gjøre det vanskeligere å nå de ulike beiteområdene. Av tilleggsuttalelsene fremgår det ikke om det kan finnes tiltak som kan redusere de negative virkningene. I uttalelsene fra 2002 fra Reindriftsforvaltningen i Nordland ble imidlertid muligheter for avbøtende tiltak beskrevet:

”Totalt sett kan det være mulig å gjennomføre en del avbøtende tiltak” og videre ”Det er derfor viktig at utbygger har god kontakt med reinbeitedistriktet dersom planene blir gjennomført. Dette gjelder spesielt for utforming av avbøtende tiltak og ev. andre hensyn som kan lette situasjonen for reindriften. I samarbeid med reindriften må en bli enig om plassering av løsmasser slik at en unngår plassering på gode beiteområder eller steder der det opprettes nye sperrer i terrenget, ev. bygging av nye passasjer/anlegg dersom det kan lette trekk, flytting og annet arbeid med rein, og ev. andre avbøtende tiltak”.

Hva som er årsaken til at det ikke lenger er mulig med avbøtende tiltak for reindriften er ikke kjent.

NVE er videre av den oppfatning at de konkrete virkningene som påpekes i tilleggssuttalelsene, med enkelte unntak, ikke er vesentlig forskjellig fra de virkninger som er lagt til grunn i NVEs innstilling.

Av nye momenter i høringsuttalelsene er kravet om å foreta en analyse av den totale inngrepssituasjonen i reinbeitedistriktet og forholdet til folkerettens minoritetsvern. Dette kravet ble ikke reist av noen høringsparter i forbindelse med søknaden i 2002 eller 2005. Det har heller ikke vært noen automatikk i at forholdet til folkeretten skal utredes i en hver sammenheng hvor samisk reindrift berøres. I de senere år har imidlertid folkerettslig baserte innsigelser fått stadig økt aktualitet.

Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt er utsatt for et stort utbyggingspress, særlig når det gjelder vannkraftsaker (7 saker). I tillegg foreligger planer om 4 vindmølleparker. Som nevnt i brevet fra adv. Haugen er Helgelandskraft i gang med å utrede virkningene av kraftverkene Fagervollan II og III for reindriften i Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt, deriblant en vurdering av den totale inngrepssituasjonen i reinbeitedistriktet og forholdet til folkeretten. En slik vurdering vil nødvendigvis måtte omfatte Smibelg/Storåvatn-prosjektet. NVE vil anbefale at også SKS gis et ansvar for å vurdere den totale inngrepssituasjonen i reinbeitedistriktet sett i forhold til Smibelg/Storåvatn-prosjektet. En slik vurdering kan med fordel gjøres i samråd med Helgelandskraft. Dersom det er ønskelig fra OEDs side kan NVE sørge for den nødvendige kontakt mot SKS i den forbindelse.

En slik fremgangsmåte vil sikre at den totale inngrepssituasjonen i reinbeitedistriktet blir belyst tilstrekkelig til at OED kan vurdere det folkerettslige aspektet i saken. NVE finner at de andre anførte merknadene ikke skulle tilsi endringer i direktoratets innstilling i Smibelg/Storåvatn-saken.”

SKS Produksjon AS ved advokat Johan Fredrik Remmen kom den 27. mai 2008 med følgende merknadar:

Nærmere om uttalelsene fra reindriftsforvaltningen og advokat Haugen.

Det fremgår av reindriftsforvaltningens brev at ”det planlagte utbyggingsområdet brukes av reindriften i barmarkspriodene”. Videre fremheves det at ”det største beitetapet vil skje ved at reinens naturlige trekk blir forstyrret og hindret, og at flyttingene med rein blir mye vanskeligere enn tidligere.

De konkrete tiltak disse betraktningene forankres i synes å være dels at det på magasinene

kan bli usikker is som følge av nedtapping og i tillegg fremheves anleggsvei til Smibelgvatn.

Uttalelsen fra advokat Haugen inneholder i hovedsak folkerettslige betraktninger.

Når det gjelder mer konkrete forhold vedrørende det aktuelle prosjekt er det fra advokat Haugen nokså sparsomt med påpeking av konkrete ulemper, men det fremheves at ”sprekkdannelser i regulerte vann innebærer langt større risiko for tap av rein enn en har grunn til å tro”. Det nevnes i tillegg at det er få reineiere i Hestmann/Strandtindene reinbeitedistrikt, slik at det kan være vanskelig å finne ledig arbeidskraft til merarbeid inngrepene fører med seg.

I advokat Haugens brev fremholdes også at saksbehandlingen etter hans oppfatning, ikke har vært forsvarlig fordi det ikke er foretatt en ny reindriftsutredning etter at planendringen ble fremmet.

Nærmere om de inngrep som er påpekt i uttalelsene fra reindriftsagronomen og fra advokat Haugen.

Innledningsvis er det grunn til å minne om at vi står overfor en planendringssøknad i forhold til en opprinnelig konsesjonssøknad. Planendringssøknaden som ble utsendt 15.6.2005, er foranlediget av uttalelser under konsesjonsbehandlingen. Formålet med planendringen er blant annet å begrense de ulemper som fra faglig hold har vært påpekt kunne bli virkningen av den opprinnelige søknad. Det vises til uttalelser fra reinbeitedistriktet 14.7.1999 og fra Reindriftsforvaltningen 25.10.2002. I forhold til reindriften er det i denne forbindelse vesentlig at oppdemming av magasiner er vesentlig redusert.

For Storåvatnområdet er de vesentligste bekymringene knyttet til frykt for sprekker i isen i strandsonen som følge av nedtappingen. Det bestrides ikke at sprekker i is på magasin etter omstendighetene kan føre til tap av dyr, men til tross for omfattende erfaring fra regulerte vann i så vel tamrein - som villreinområder, foreligger ikke materiale som viser at dette er et vesentlig problem. Risikoen for tap av dyr må naturlig nok vurderes konkret under hensyntagen både til hva slags regulering det er tale om og hvordan reindriften i området skjer. Som opplyst av reindriftsagronomen er det i hovedsak barmarksbeitet det dreier seg om. Det begrenser naturlig nok risikoen for denne type tap. Med hensyn til reguleringens effekt på utnyttelsen av beiter er det vanskelig å se at reguleringen i seg selv vil representere noen hindring, bortsett fra den begrensede oppdemming som det er søkt om for Østre Sandvikvatn. Det er fra reindriften side ikke konkret pekt på at sentrale trekkveier blir stengt som følge av reguleringene, med i reindriftsutredningen er nevnt at det kan bli behov for utplanering av et nærmere angitt område.

Ellers er det naturlig nok slik at det på forhånd ikke er mulig å konkretisere omfanget av

ulemper. Det er derfor man har etterfølgende erstatningsskjønn for det tilfelle at partene ikke skulle bli enige om kompensasjon for skader og ulemper. Det er grunn til å merke seg at de påberopte ulemper er ikke av ekstraordinær karakter.

Advokat Haugens bemerkninger om mangelfull saksbehandling må bero på manglende kunnskap den behandling som har funnet sted. Den reindriftsfaglige utredning basert på opprinnelig søknad er utført av Loyd Vilmo som nok er den fagperson som har mest erfaring fra forholdet reindrift og vassdragsreguleringer. Det følger av utredningen at Vilmo har hatt nær kontakt med reinbeitedistriktet. Representanter fra reindriften har hele tiden hatt anledning til å uttale seg og har deltatt på befaring under konsesjonsbehandlingen. Reinbeitedistriktet var representert under befaring 25.8.2006, men det fremkom ikke vesentlige bemerkninger til planene i tilknytning til befaringen etterpå. Når de vesentlige bemerkninger fra den reindriftsfaglige utredningen hensyntas og prosjektet for øvrig ikke skaper nye vesentlige utfordringer for reindriften, er det naturlig nok ikke behov for noen ny utredning.

Når det spesielt gjelder ulemper knyttet til anleggsvei opp til Smibelgvatn er det grunn til å fremheve at Smibelgvatn ikke ligger i noe attraktivt turområde. Erfaringsmessig er det den menneskelige aktivitet med utgangspunkt i at nye attraktive områder åpnes gjennom veibygging som skaper problemer for reindriften. Dette vil ikke være tilfelle her.

Her som i lignende saker vil vi anta at den største ulempen for reindriften kan være knyttet til anleggstiden på grunn av de aktivitetene som da finner sted. SKS' Produksjon forutsetter god kontakt med reindriften med hensyn til gjennomføring av anleggsarbeidene og eventuelle tiltak, slik at ulemper i størst mulig utstrekning kan unngås. Også dette er etter hvert blitt vanlig i utbyggingssaker.

Samlet sett er det SKS Produksjons klare oppfatning at så vel arten som omfanget av ulempen for reindriften ikke er av ekstraordinær karakter. Utfordringene i anleggstiden må selvsagt planlegges og skulle det vise seg å være spesielle utfordringer som nødvendiggjør særskilte tiltak er SKS Produksjon selvsagt åpen for å vurdere slike. Vi minner også om skjønnsrettens alminnelige tiltakskompetanse.

Folkerettslige begrensninger

Det er i advokat Haugens uttalelse vist til artikkel 27 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter fra 1966. Det anføres at nevnte artikkel er overskredet når man ser "tidligere og planlagte inngrep i sammenheng". I denne sammenheng er påpekt planer om 4 vindmølleparker og et betydelig potensiale med hensyn til fremtidig kraftutbygging

Artikkel 27 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter lyder som følger:

"I de stater hvor det består etniske, religiøse eller språklige minoriteter, skal de som tilhører slike minoriteter, ikke berøves retten til sammen med andre medlemmer av sin gruppe, å dyrke sin egen kultur, bekjenne og praktisere sin egen religion, eller bruke sitt eget språk."

Folkerettslige kilder har enkelte ganger tidligere vært påberopt som grunnlag for begrensninger i adgangen til å treffe ekspropriasjonsvedtak og andre vedtak i forhold til reindriften.

I Altasaken ble en rekke folkerettslige kilder påberopt, jf. Rt 1982 s. 241 flg. Høyesteretts bemerkninger finnes i Rt s. 299 – 300. Høyesterett sier her blant annet:

"Avgjørende for mitt syn på dette spørsmål er det faktiske omfang av det inngrep som gjøres i de samiske interesser. En forutsetning for at det overhodet kan oppstå noe folkerettslig spørsmål i en reguleringssak, måtte i alle fall være at reguleringen medførte bastante og meget skadelige inngrep i slike interesser. Først da kunne man reise spørsmålet om den nevnte art. 27 var gått for nær, fordi inngrepet i reindriftnæringen var så stort at det truet samenes kultur. Det inngrep som finner sted her, er imidlertid langt fra av denne alvorlige karakter. Jeg viser til min tidligere drøftelse av inngrepet, og minner om at de varige virkninger av reguleringen vil være at et område på ca. 2,8 kvadratkilometer blir neddemmet og dermed går tapt som beiteland. ... Det vil videre bli en permanent vei med trafikk til og fra kraftanlegget Jeg kan derfor ikke se at reindriften blir skadelidende på en slik måte at det kan berøre mulige folkerettslige beskyttede samiske minoritetsrettigheter."

Sentrale folkerettslige kilder er videre drøftet i forarbeidene til Finnmarksloven, se Ot.prp. nr. 53 (2002-2003). Drøftelsene her går i hovedsak på rettighetsproblematikken og plikt til konsultasjoner før vedtak gjøres. Drøftelsen omkring ILO-konvensjon 169 er i liten grad spesielt knyttet mot inngrepsproblematikken. I forhold til mulige begrensninger i retten til inngrep er det først og fremst FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, art. 27, som er temaet. Det vises her til side 84 – 85 i prp-en hvor det heter:

"Det må på denne bakgrunn oppsummeringsvis anses klart at SP art. 27 både gir et vern mot inngrep i samenes rett til å utøve sin kultur og pålegger myndighetene å gjennomføre aktive tiltak der dette er nødvendig for å oppfylle kravet om kulturvern. Når det gjelder vernet mot inngrep, er det klart at

økonomisk aktivitet er vernet av bestemmelsen dersom aktiviteten utgjør en del av kulturen, eksempelvis reindrift, jakt, fiske og annen utmarksbruk. Inngrep som medfører at gruppen "nektes retten til" å utøve kulturen, er uforenlig med bestemmelsen. Det er på den annen side klart at inngrep som har liten innvirkning på minoritetsgruppens levemåte og livsopphold ikke vil innebære en krenkelse av bestemmelsen."

Endelig nevnes Høyesteretts dom av 28.6.2004 i anledning fredning av et reinbeiteområde på Senja. En rekke folkerettslige kilder ble påberopt av de berørte reineiere, uten at det førte frem. Med hensyn til mulig begrensninger i retten til inngrep heter det i dommen:

"Heller ikke SP artikkel 27 om etniske, religiøse eller språklige minoriteter fører til noen annen vurdering av dette spørsmålet. Bestemmelsen gir minoriteter rett til å dyrke sin egen kultur. Skal det kunne påberopes i forbindelse med inngrepet i næring, må det forutsettes at inngrepet i området er så omfattende at reindriftssamene "nektes retten til" å utøve sin næringsvirksomhet. Dette er ikke tilfellet her."

Det er etter vår oppfatning helt åpenbart at det aktuelle inngrep ikke er av en slik karakter at man står et brudd på nevnte artikkel 27.

Advokat Haugen er nok innforstått med det, idet oppfatningen av folkerettslige brudd synes forankret i forutsetningen om at andre mer eller mindre tenkelige prosjekter blir gjennomført. Det blir imidlertid helt feil å basere saksbehandlingen av den aktuelle planendringssøknad på et slikt høyst usikkert grunnlag. Den folkerettslige vurderingen må skje på grunnlaget av den aktuelle søknad og eventuelle tidligere gjennomførte tiltak. Det finnes ikke noe rettslig grunnlag for, verken nasjonalt eller folkerettslig, som tilsier at konsesjonsmyndighetene har plikt til å foreta en utredning av denne karakter. Ved fremtidige konsesjonsbehandlinger det være seg vannkraftutbygginger eller andre tiltak må vurderingene hva enten det gjelder folkerettslige utredninger eller andre utredninger ta utgangspunkt i de faktiske situasjoner som til enhver tid er tilstede, herunder konsekvensene av tidligere inngrep. I et slikt perspektiv kan det i hvert fall i teorien tenkes at begeret en gang blir fullt.

NVEs brev 10. mars 2008

NVE viser i utgangspunktet til de mulige fremtidige prosjekter, herunder vindmølleparker. Det nevnes at Helgelandskraft er i gang med å utrede konsekvenser for reindrift ved en videre utbygging av Fagervollan Kraftverk. Så vidt skjønnes skal denne utredningen omfatte en samlet vurdering av inngrep i distriktet.

Vi har ikke nærmere kjennskap til dette utredningsprosjektet og vi kjenner heller ikke til på hvilken (måte) reindriften kan tenkes å være berørt av videre utbygging i Fagervollan.

Det er i NVEs brev ikke nærmere angitt hvilket grunnlag eller omfang utredningen skal ha. Det fremgår heller ikke at NVE har gjort en foreløpig vurdering som skulle tilsi at det er et reelt behov for en slik folkerettslig vurdering. Med det innhold aktuelle folkerettslige bestemmelser har, er det i hvert fall ikke grunnlag for å iverksette en folkerettslig utredning basert på en totalbedømmelse av eksisterende og tenkelige fremtidige prosjekter i vår sak. Det er for konsesjonsbehandlingen tilstrekkelig at departementet vurderer det aktuelle inngrep mot den oppfatning som fremkommer av de rettskilder som er nevnt ovenfor.

SKS *Produksjon AS* har ellers kommentert innstillinga ved brev dagsett 2. mars 2009 og etterfølgjande e-postar dagsett 3. og 13. november 2009.

Brevet dagsett 2. mars 2009 lyder:

"Innledning

Arbeidet med konsesjonssøknaden har pågått i mange år med tilpassinger ikke minst til miljøforhold, etter mottatte uttalelser. Det som nå foreligger er en planendringssøknad datert mai 2005 som "erstatte" konsesjonssøknaden fra mai 2002. En reduksjon på 15-20 GWh tilsvarer 7-9 % av produksjonen. Produksjonen er omtrent proporsjonal med prosjektets inntjenings-evne. Den reduserte produksjonen tilsvarer mer enn avkastningskravet på investert kapital og betyr mye for om prosjektet kan realiseres.

1.

Begrensingen i reguleringen av Nedre Kvannskardvatn i forhold til det omsøkte samt minstevannføring fra vannet

Søknaden om 2 m permanent senkingen av Nedre Kvannskardvatn er redusert ved at utbygger bare får benytte den øverste meteren av senkingen i perioden 15. juni til 15. september. Det skal også slippes minstevannføring i denne perioden hvor vannet tillates senket med kun en meter. I tillegg skal vannet holdes så høyt som mulig uten å unngå flomtap i hele sommerhalvåret.

Det er krevende å etablere en minstevannføring ut av et vann som er senket. Det vil kreve kanalisering/borhull/tunnel/luker/ventiler eller lignende. I tillegg kommer et overvåkingssystem som må gjøre regulering og dokumentasjon mulig i et område uten veg, strøm og signalkontakt. Dette vil for sikker og kontinuerlig drift kreve linjebygging for strømforsyning og framføring av fiber/signalkabel fra Vassvatnet. Resultatet av dette pålegget vil sannsynligvis være at Nedre Kvannskardvatn må holdes på normal vannstand i denne perioden samt en overhøyde som tillater en minstevannføring på 100 l/sek

over en etablert definert terskel i utløpet. Dette vil også gjøre det vanskeligere å unngå flomtap.

Vår begrunnelse for å unngå dette er tatt med i våre kommentarer til høringsuttalelsene som i sin helhet er tatt med i Innstillingen fra NVE fra og med side 69 til og med side 94. Se spesielt avsnittet Avbøtende tiltak i underavsnittene Minstevannføring og Reguleringshøyder med hensyn til fisk. Vi viser også til avsnittet Tap av vannkilder for mennesker og dyr på side 73. I tillegg til begrensningene på bruk av Nedre Kvannskardvatn, er det også av NVE foreslått å endre reguleringen i Smibelgvatn til ikke å gjelde oppdemming med 6 m.

Vi antar at produksjonstapet her minst vil være i størrelse 2-3 GWh i tillegg til noe større investeringer for å overholde de foreslåtte vilkårene.

2.

Begrensningen i reguleringen av Smibelgvatn

Søknaden om å regulere opp Smibelgvatn med 6 meter er redusert til 0, men regulering under dagens normalvannstand med 36 m er opprettholdt. I tillegg til det reduserte magasinvolumet dette medfører, gjør dette at fallet over Smibelg kraftstasjon blir redusert i perioder av året. Produksjonstapet er anslått til ca. 2-3 GWh, sannsynligvis mer. En annen årsak til tap, i tillegg til vanntapet og falltapet, er at pumpestasjonen i tverrslaget ved Smibelgvatn mister verdi og blir mindre aktuell på grunn av lavere fallhøyde. Sannsynligvis kan nå tunnelen fra Nedre Kvannskardvatn gå rett ut i Smibelgvatn med luke. En luke vil hindre at vann fra et fullt Smibelgvatn renner over til Nedre Kvannskardvatn i de periodene av året dette er mulig. Tunnelen til kraftstasjonen kan gå videre rett fra Smibelgvatn. Tapte produksjon vil økonomisk oppveies noe av reduserte investeringskostnader. NVE nevner at vegen fra tipp tverrslag Smibelgvatn og opp til damsted Smibelgvatn faller ut som følge av at det ikke blir noen dam. Bortsett fra de siste ca. 500 m er dette en veg som også skal betjene anleggstedet for å drive tunnel til Nordre Kvannskardvatn og bekkeinntakene dersom disse kommer til utførelse i tillegg til pumpestasjonen. Vegen er også ønskelig for å nå utslagsstedene i Smibelgvatn fra isnivå og/eller med flåtearbeider i anleggsfasen.

3.

Begrensningen av tre bekker overført til Smibelgvatn

I NVEs innstilling er samtlige 3 bekkene tatt ut til fordel for minstevannføring ned mot Svartvatnet. Dette reduserer produksjonen med ca. 8 GWh. Dette er en betydelig reduksjon som vi mener kunne reduseres ved å slippe en kontrollert minstevannføring ut fra tverrslaget ved Smibelgvatn i de perioder hvor dette var mest påkrevd. Dette er kommentert av oss i NVEs Inn-

stilling under Avbøtende tiltak, Minstevannføring side 76 første avsnitt. Et annet alternativ kunne være at vi får med oss de to bekkeinntakene som ligger nærmest driftstunnelen (kortest mulig tunnel) mens det tredje bekkeinntaket lengst unna driftstunnelen, forblir urørt.

4.

Begrensningen av Hundågefeltet

Hundågefeltet er tatt helt ut i NVEs innstilling begrunnet med "Supplering av verneplan for Vassdrag". Vi har kommentert dette i våre kommentarer til NVE under høringsfasen. Dette er gjengitt i NVEs innstilling på side 73. NVE og vi som utbygger, definerer "øvre felt" på hver vår måte. Våre tidligere planer om å benytte en større del av "de øvre feltene" kom før verneplan IV. Det som nå inngår i Planendringssøknaden er et langt mindre felt enn det som da var omsøkt og åpnet for å kunne søke om etter Verneplan IV. Produksjonstapet er anslått til 3 GWh.

Vi ber OED under sin behandling om å redusere/ikke å ta til følge NVEs begrensninger i punktene 1, 2 og 3 behandlet over. NVE legger til grunn en kraftpris på 20 øre for å vurdere verdien av reduksjonene i kraftproduksjonen av disse foreslåtte påleggene. En riktigere pris i dag vil være ca. 40 øre.

Produksjonsreduksjon i punkt 4 er sannsynligvis det mest problematiske å få endret i forhold til partenes "tolking" av geografien om hva som er "øvre felt", Supplering av verneplan IV og fylkesmannens innsigelser.

5.

Annet

De siste kjente skjønnsavgjørelsene for erstatning av fall på tilsvarende prosjekt, viser erstatninger basert på hva falleierne taper ved å få redusert vannføringen over sine påregnelige tenkte/planlagte prosjekt. Dette kan gi erstatninger på mer enn det stat og kommune får til sammen i næringsfond, konsesjonskraft, konsesjonsavgifter, naturressurskatt, eiendomsskatt og grunnrenteskatt og vil kunne gjøre prosjekter av denne typen ulønnsomme.

Dersom OED gir SKS Produksjon konsesjon til denne utbyggingen, er det vesentlig at det kommer fram at det er dette utbyggingsalternativet som er påregnelig ut fra samfunnsnytte, miljø osv., og ikke de 10-12 småkraftverkene som det er informert om i søknadsprosessen. Prosjektet kan med forventet prisutvikling, tåle ca. 10 millioner til berørte kommuner i året (kapitalisert verdi ca. 200 mill.), men vil ikke kunne tåle et tilsvarende beløp i tillegg som erstatning for fallene.

Om SKS Produksjon ikke får konsesjon, vil det kunne åpne for småkraftutbygging i området. Selv om berørte kommuner mister det meste av de "faste inntektene" fra en slik større kraftutbygging, er det å håpe at aktiviteten til

grunneierne på sikt ved en slik avgjørelse, vil tilføre kommunen et tilsvarende beløp (skatt, selsksetting osv.). Det er da av betydning at det aktuelle selskapet er hjemhørende i kommunen.

SKS Produksjon vil, dersom konsesjon gis, kunne ta en rask avgjørelse på om vi tar imot konsesjonen etter å ha sette grunnlaget med vilkårene. Vi antar at vi har ca. 4 uker (?) på oss etter at konsesjonen er gitt til å vurdere konsesjonsvilkårene før vi formelt mottar konsesjonen og betaler ut næringsfondet. Er det fortsatt for stor usikkerhet knyttet til fallerstatningene, vil en videre framdrift kunne være å ta kostnadene med næringsfondet og det å avholde skjønn i forkant av en beslutning om utførelse (ikke benytte forhåndstiltredelse). Dette er antatt å koste ca. 10 millioner og vil forskyve en eventuell oppstart av prosjektet med ca. 2-3 år.”

Med utgangspunkt i pkt. 2 i SKS brev av 2. mars 2009 ba departementet ved e-post dagsett 29. oktober 2009 SKS om å presisere kva for løysing med overføring av N. Kvannskardvatn selskapet prinsipalt ønska. Bakgrunnen for spørsmålet var at pkt. 2 ga inntrykk av at SKS las NVE si innstilling slik at selskapet sto fritt med omsyn til å velje mellom pumping til Smibelgvatn, overføring direkte til Smibelgvatn eller inntak på tillaupstunnelen.

Dette synet kommer til uttrykk i e-post av 3. november 2009 der det heter:

”Jeg ser ikke at det er noen konsesjonsmessig forskjell på om vi bruker vannet direkte fra Kvannskardvatn gjennom et sammenhengende tunnelsystem (som omsøkt), gjennom å pumpe vannet fra Kvannskardvatn opp i Smibelgvatn (som omsøkt) eller ved at vannet fra Kvannskardvatnet renner direkte over i Smibelgvatnet gjennom tunnelen før det benyttes i Smibelg kraftverk?”

Ved e-post dagsett 13. november 2009 skriver SKS:

”Vi opprettholder hovedtunnelsystemet som omsøkt, selv om vi etter innstillingen til NVE har mistet de tre bekkeinntakene i området og har fått redusert reguleringene av både Smibelgvatn og N. Kvannskardvatn.

Da unngår vi endringer mh. nytt påhugg, ny tipplass, vei og linjeframføring. Vi håper på å få to av de tre bekkeinntakene ved Smibelgvatn som ligger nærmest hovedtunnelen, "tilbake" etter OEDs behandling. Da "mister" vi kun ett til minstevannføring.

Når vi opprettholder hovedtunneltraseen, antar vi at vi står fritt i om vi vil etablere pumpe-stasjonen eller ikke. Vi ville likevel stått fritt i når og om vi bruker pumpe-stasjonen, slik at dette burde ha liten betydning for konsesjonen, men mer for vår investering. Vi ønsker å se denne investeringen i sammenheng med de endelige vil-

kårene i en eventuell konsesjon og de avklaringer som kommer om private erstatninger og sertifikater i ettertid av konsesjonen. Dette vil danne grunnlaget for en beslutning om utbygging.”

4. Merknadene til Olje- og energidepartementet

Bakgrunn

Søknaden frå SKS Produksjon gjeld løyve til regulering av 6 vatn og tilhøyrande overføring etter vassdragsreguleringslova, bygging og drift av kraftverka etter vassressurslova og konsesjon for erverv av fallrettar for utbygging av Smibelg kraftverk og Storåvatn kraftverk. Vassdraga som er omfatta av søknaden ligg i Rødøy og Lurøy kommunar i Nordland.

Søknaden

Søknaden frå 2002 er i stor grad endra gjennom planendringssøknaden frå 2005. Endringane har hatt som mål å redusere utbyggingskostnadene samt å betre omsynet til reindrift, miljø og kulturminne. Planendringane har vore til ny handsaming i Samla Plan. NVE i samråd med Direktoratet for naturforvaltning ga unntak frå Samla Plan, jf. NVE sitt brev til SKS Produksjon dagsett 16. mars 2004.

Endringane medfører at installert effekt i Smibelg kraftverk kan aukast frå 20 til 30 MW, og i Storåvatn kraftverk frå 18 til 26 MW. Auken medfører at brukstida for kraftverka går noko ned. Reguleringsevna aukar noko. Dette gjer produksjonen meir fleksibel.

Smibelg

Fallet mellom Smibelgvatn og fjorden vert utnytta i Smibelg kraftverk i fjell like innafor Vassvika ved fjorden Gjervalen. Kraftverket vil nytte avlaupet frå Storåga, Tverråga, Vassvikelva og Mangåga. Smibelgvatn vert regulert med 36 meter senking og 6 meter heving, Nedre (N.)Kvannskardvatn vert regulert med 2 meter senking og Vakkerjordvatn vert regulert med 1 meter senking. Smibelgvatn vert inntaksmagasin for kraftverket.

Storåvatn

Storåvatn kraftverk i fjell om lag 1 km frå fjordbotnen vil nytte fallet vekselvis mellom inntaksmagasinet Storåvatnet og inntaksmagasinet Vestre Sandvikvatn til Gjervalen. Kraftverket vil nytte avlaupet frå Oldervikselva, Hyttelva, Sleåga, Sandvikselva og Komageåga. Storåvatn vert regulert med 24 meter senking, Vestre Sandvikvatn vert regulert med 23 meter senking og Østre Sandvikvatn vert regulert med 33 meter senking og 6,7 meter heving.

Søknaden om løyve etter vassdragsreguleringslova gjeld dei reguleringar og overføringar som vert nytta i dei to kraftverka omtala ovanfor.

Subsidiært søker SKS Produksjon om ei utbygging utan overføring av Hundåga tilhøyrande Gjervallvassdraget som er verna i Verneplan IV for vassdrag.

Etter industrikonsesjonslova er det søkt om erverv av fallrettane til Tverråga/Sørfjordelva frå Smibelgvatnet til havet, Oldervikelva frå Storåvatnet til havet og Sandvikelva frå Vestre Sandvikvatn til havet.

Etter vassressurslova er det søkt om løyve til utbygging av Smibelg kraftverk og Storåvatn kraftverk etter dei framlagte planane og med mindre vesentlege endringar i den tekniske utføringa.

Etter oreigningslova er det søkt om løyve til å erigne grunn og fallrettar som er naudsynt for å realisere prosjektet, dersom ein ikkje får i stand minnelige avtalar. Det er òg søkt om samtykke til å nytte allmannsstemming og om samtykke til førehandstiltreding.

Etter forureiningslova er det søkt om naudsynt utsleppsløyve.

Etter energilova søkast det løyve til oppføring av dei elektriske anlegga slik det er skildra og med bygging av sjøkabelsamband over Gjervalen som er naudsynt for å knytte Storåvatn kraftverk til eksisterande 132 kV-line Øresvik-Sjona. Løyve etter energilova vert handsama av NVE etter at utbyggingsløyve er gjeve.

Fordelar og ulemper

Ei utbygging vil gje fornybar elektrisitetsproduksjon med mykje regulerkraft. Leveringstryggleiken regionalt og lokalt vert dermed sikra. Det vert auka næringsaktivitet i eit næringsfattig distrikt og særleg Rødøy kommune vil få auka inntekter i form av skattar, avgifter og konsesjonskraft m.m.

Ei utbygging vil skape problem for reindrifta i form av forstyrning og ulemper i anleggstida som kan gje meirarbeid for reindrifta. Det kan òg ventast noko tap av beiteland og hindringar i driv- og trekkleier mellom anna som følgje av usikker is på dei regulerte vatna.

I tillegg vil ei utbygging medføre naturinngrep særleg i samband med reguleringane og redusert vassføring i vassdraga. Ei utbygging vil redusere urørt fjordlandskap med om lag 71 km². Kategorien villmarksområde som er meir enn 5 kilometer frå tyngre tekniske inngrep vert ikkje redusert.

Redusert vassføring

Tiltaka vil gje stor endring i vassføringa i dei vassdraga som inngår i prosjekta. Rett nedstraums bekkeinntak og dammar vil vassdraga verte tørrlagde. Restvassføring ved fjorden varierar frå 0 til 85 prosent. Det er lagt opp til minstevassføring i eit vassdrag. I eit anna vert det tilrådd å ta ut tre bekkar av prosjektet for å sikre vassføring.

Landskap og friluftsliv

Utbyggingane vil samla gje ein reduksjon av det urørte inntrykket i området. Påverkinga av landskapet vil skje ved reguleringar og reduserte vassføringar. Massetippa og vegar vil òg i nokon grad påverke landskapet. Dei fleste magasinane vert berre regulert ved senking. Det vert difor avgrensa neddemning av areal. Senkinga vil gje tørrlagde strandsonar og oppsprukken is om vinteren.

NVE si innstilling

NVE meiner at hovudproblemstillinga i denne saka er om SKS Produksjon skal få gjennomføre ei utbygging som er avklart gjennom Samla Plan, om grunneigarane sjølve skal få bygge ut falla i form av mange småkraftverk, eller om området fortsatt skal vere urørt av vasskraftutbygging.

NVE legg avgjerande vekt på storleiken på produksjonen og kvaliteten på krafta. Høg kvalitet i form av regulerkraft er viktig fordi mykje av den nye krafttilgangen vil vere uregulert vindkraft og småkraftverk. SKS Produksjon sitt prosjekt vil gje meir produksjon enn 11 små kraftverk, og dette vil vere regulerbar kraftproduksjon. Ved det større prosjektet vil inngrepa i naturen vere mindre enn ved mange små kraftverk. NVE har i si innstilling gjort fleire endringar av den justerte konsesjonssøknaden frå mai 2005. I parentes er det oppgjeve kor stort produksjonstapa blir som følgje av endringane:

- Bekkeinntaket frå øvre Hundåga går ut av di det ligg i nedbørsfeltet til Gjervalvassdraget som er verna i Verneplan IV for vassdrag (3 GWh).
- Ingen oppdemming (heving) av Smibelgvatn. Dette vil redusere naturinngrepa i området vesentleg (1,7 GWh).
- Inntak av tre bekkar nedstraums Smibelgvatn tas ikkje med. Dette sikrar minstevassføring i Forsåga frå Smibelgvatn til Svartevatn (7,5 GWh).
- Minstevassføring vert pålagt frå Nedre Kvannskardvatn med 100 liter pr. sekund i perioden 15. juni til 15. september av landskapsmessige årsaker, og for best mogleg å sikre biologisk produksjon og naturmiljøet. I tillegg kan regulering berre skje i den øvste meteren i denne perioden (1,3 GWh).

NVE si innstilling inneber at prosjektet vert redusert med om lag 14 GWh frå om lag 216 GWh årleg til om lag 202 GWh årleg.

Med dei avbøtande tiltaka som er foreslått, og med gode tekniske og landskapsmessige utformingar, meiner NVE at området framleis vil halde på mange av kvalitetane. NVE viser òg til at naturtypen og landskapskvaliteten i utbyggingsområdet kan opplevast i til dømes det nærliggande Melfjordområdet som er utan kraftutbygging.

Saman med dei føreslåtte justeringane og dei avbøtande tiltaka meiner NVE at fordelane og nytten av å gjennomføre utbygginga er større enn dei skader og ulemper for allmenne og private interesser utbygginga inneber, og at føresetnaden i § 8 i vassdragsreguleringslova såleis er oppfylt.

Uttaler til NVE si innstilling

Reindriftsforvaltninga Nordland synar til at Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt har vanskelege oppsplitta beitetilhøve og lite barmarksbeite. Det må tas omsyn til reindrifta ved planlegginga og drifta av kraftverka, mellom anna bør vegane stengast.

Sametinget synar til omsynet til samiske kulturminne og har inga andre merknader til innstillinga.

Rødøy kommune støttar NVE si innstilling.

Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt meiner det ikkje bør gis konsesjon til utbyggingane. I alle høve må det gjennomførast vurderingar av dei totale inngrepa med omsyn til reindrifta i området, og tiltaka må vurderast mot urfolksvernet til reindrifta.

Fleire grunneigarar er i mot utbyggingane og meiner det heller bør leggest til rette for små vasskraftutbyggingar.

Ein grunneigar i Lurøy peikar på at det er planar om småkraftutbygging nedstraums Kvannskardvatn. Han meiner perioden for minstevassføringa og reguleringsavgrensinga i Kvannskardvatn må utvidast.

SKS Produksjon AS ber om at departementet vurderar dei endringane med omsyn til konsesjonsøknaden NVE har innstilt på. SKS syner til at endringane gjer eit produksjonstap på om lag 15-20 GWh/år.

Departementet si vurdering

Sakshandsaming

Det har kome krav om at utbyggingssaka må føreleggast Stortinget ettersom det samla kraftgrunnlaget er over 20 000 naturhestekrefter, jf. vassdragsreguleringslova § 2 andre ledd. Departementet peikar på at sjølv om dei to prosjekta handsamast samla, er dei som kraftutbyggingar uavhengige av einannan og må i spørsmålet om stortingshandsaming etter vassdragsreguleringslova vurderast individuelt. Det er klart at kvar av prosjekta er under 20 000 naturhestekrefter slik det går fram av innstillinga frå NVE. Departementet finn heller ikkje andre omsyn som tilseier at saka må føreleggast Stortinget.

Utbyggingsløyning

Smibelg

NVE har innstilt på ei løyning der N. Kvannskardvatn og Smibelgvatn er alternative inntaksmagasin og vatnet frå N. Kvannskard ikkje kan lagrast

i Smibelg. SKS har i merknadar til innstillinga bedt om at det opnast for å lagre vatn frå N. Kvannskardvatn i Smibelgvatn ved pumping, slik det er søkt om i ein av dei alternative utbyggingsløyningane. SKS meiner det kan være økonomisk lønsamt med eit slikt pumpeanlegg og med dei føresetnadene NVE si innstilling sett, men at dette er noko usikkert, og at berekningar i samband med detaljplanlegging av anlegget derfor må til.

Departementet finn at det ikkje er monalege forskjellar på allmenne omsyn mellom ei utbyggingsløyning med eller utan pumping til Smibelgvatn. Pumping kan gje noko mindre overlaup med flomtap ut av N. Kvannskardvatn og noko større fyllingsgrad i Smibelgvatn med noko større fleksibilitet for regulant, medan forskjell i miljøverknad synes ubetydeleg. Departementet finn difor at det kan gjevast konsesjon til pumpestasjon som omsøkt i alternativ løyning. Departementet presiserar at ein konsesjon til pumpestasjon inneber at SKS ikkje står fritt til å vurdere om dette skal byggjast. Skulle regulanten seinare kome til at pumping likevel ikkje er ønskeleg, må han i så fall søka om planending for ei slik løyning. Ein slik planendingssøknad kan normalt handsamast parallelt med planlegging og bygging av anlegget, og behøver difor ikkje innebere tap av tid. Departementet finn at mindre endringar av teknisk løyning, slik som til dømes fråfall av pumping til Smibelgvatn, er noko departementet sjølv kan avgjere i etterkant.

Kva gjelder dei andre tekniske løyningane for Smibelg og Storåvatn kraftverk synar departementet til NVE si innstilling og sluttar seg til denne.

Reindrift

Rettsleg utgangspunkt

Omsynet til reindrift og samisk kultur har eit særskilt rettsvern, og må prinsipielt sett vurderast med to forskjellige utgangspunkt. For det fyrste inngår desse omsyna i den generelle vurderinga av fordelar og ulemper som følgjar av vassdragsreguleringslova § 8 om det kan vert gjeve løyve til utbygging. For det andre er reindrift spesielt og samisk kultur generelt beskytta av einskilde absolutte rammor for kva omfang av inngrep som styresmaktene kan samtykke i, og det er særskilte krav til sakshandsaminga ved saker som rør ved samiske område. I den konkrete konsesjonshandsaminga vil dei to prinsipielle utgangspunkta sjølv sagt langt på veg verte vurdert i samanheng. At ein kjem nær grensa for dei materielle skrankane for kva inngrep som styresmaktene kan godta, vil bety mykje for kva vekt omsynet til reindrifta skal ha i konsesjonsavveinga.

Dei absolutte rammene for kva inngrep som styresmaktene kan godta, følgjer av eit sett av både nasjonale og internasjonale føresegner. Det kan òg skiljast mellom prosessuelle og materielle føresegner.

Ein konkret materiell skranke er reindriftslova. Paragraf 22 i denne lova har eit forbod mot stenging av flyttlei. Ein meir diffus skranke følgjer av Grunnloven § 110 a), men det er rekna med at føresegna set rammer for i kor stor grad styresmaktene kan godta inngrep som øydelegg eller er eit trugsmål mot naturgrunnlaget for samisk kultur. Grunnloven § 110 a) vil ha sin viktigaste funksjon som tolkingsføresegn for andre lover og forskrifter.

ILO-konvensjonen fastset prosessuelle føresegner ved handsaming av saker som rør ved samiske områder. Dette gjeld særleg krava til konsultasjon og deltaking i sakshandsaminga. Det er òg antatt at kravet til utgreiing, jf. forvaltningslova § 17, er skjerpa i saker som rør ved samiske område.

Både Sametinget og reinbeitedistriktet har fått saka på høyring og har kome med høyringsfråsegn. Det har i tillegg vore møter med reinbeitedistriktet. Departementet har òg teke opp spørsmålet om konsultasjon med Sametinget og reinbeitedistriktet. Elles er reindrift eit eige tema for utgreiing i konsekvensutgreiinga. Dette spørsmålet er drøfta særskilt både av NVE og av departementet. Departementet finn at utgreiingsplikta både etter forvaltningsretten og etter særlege urfolksføresegner er oppfylt.

I tillegg til dei nemnde materielle skrankane i nasjonal rett set FN konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 27 og ILO-konvensjonen art. 14 og 15 folkerettslege rammer for kva inngrep i eit samiske område som styresmaktene kan godta. Eit viktig spørsmål er om inngrepet er av ein slik karakter at det gjer det umogeleg å halde oppe reindrifta i området.

Departementet kan ikkje sjå at utbyggingane inneber at dei samiske rettshavarane vert nekta vidare reindrift i område. Departementet ser det heller ikkje slik at utbygginga på anna vis er i strid med nasjonale eller internasjonale føresegner for vern av samisk kultur.

Sakshandsaminga

Hestmannen/Strandtindende reinbeitedistrikt og Reindriftsforvaltninga i Nordland har opplyst at dei ikkje har fått uttale seg til planendringssøknaden frå SKS Produksjon frå 2005 før NVE kom med si innstilling sommaren 2007. Departementet ga reinbeitedistriktet og reindriftsforvaltninga utvida høve til å kommentere planendringssøknaden og innstillinga frå NVE hausten 2007. Merknadene blei sendt over til NVE, som kommenterte desse i brev til departementet dagsett 10. mars 2008. NVE la til grunn at verknadene som reindriftsinteressene viste til i sine uttaler ikkje var monaleg forskjellige frå dei verknadene som NVE tok utgangspunkt i da innstillinga vart skriven.

NVE viser til at reinbeitedistriktet har fremja krav om ein analyse av dei samla inngrepa i reinbei-

tedistriktet og tilhøvet til minoritetsvernet i folkeretten. Sakshandsaminga blir mangelfull utan ei konsekvensutgreiing av dei samla inngrepa. Ei utbygging kan vere i strid med reinbeitedistriktet sitt vern etter folkeretten.

Det er fleire vasskraftverk og vindkraftverk under planlegging i området. På denne bakgrunn tilrår NVE at SKS Produksjon får ansvar for å vurdere verknadene av den isamla inngrepa i reinbeitedistriktet sett opp mot Smibelg/Storåvatn-prosjektet. Landbruks- og matdepartementet sluttar seg til NVE si vurdering i brev dagsett 16. februar 2009.

SKS Produksjon v/advokat Johan Fredrik Remmen har i sin uttale til departementet dagsett 27. mai 2008 vist til at dei utgreiingar som alt har vore i saka må vera tilstrekkelege for at departementet kan gjere ei vurdering av prosjektet. Advokat Remmen reiser òg spørsmål om NVE har gjort ei foreløpig vurdering som tilseier at det er eit reelt behov for ei slik folkerettsleg vurdering. Dei aktuelle folkerettslege føresegnene gjer ikkje grunnlag for at det kan setjast i verk ei slik folkerettsleg utgreiing basert på ein totalvurdering av eksisterande og tenkelege framtidige prosjekt.

Olje- og energidepartementet legg til grunn at det ikkje er noko krav etter folkeretten at verknadene av dei samla inngrepa i eit område må utgreiast. Departementet meiner vidare at omsynet til reindrifta er tilstrekkeleg dokumentert gjennom dei utgreiingane og uttalane som har kome. Utgreiinga om konsekvensar for reindrift i samband med søknaden om bygging av Fagervollan II og III kraftverk ligg føre for departementet. Denne utgreiinga har departementet vurdert i samband med handsaminga av Smibelg og Storåvatn kraftverk. Utgreiinga tek føre seg tilhøva i heile reinbeitedistriktet. Departementet har òg gått gjennom opplysningane i konsekvensutgreiinga for Smibelg/Storåvatn opp i mot opplysningar om reindrifta sin bruk av arealet slik det går fram av det reindriftskartet til Reindriftsforvaltninga som no gjeld.

Ved brev dagsett 1. desember 2011 til høvesvis Sametinget og Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt gjorde departementet greie for rettane til Sametinget og reinbeitedistriktet om konsultasjonar i denne utbyggingssaka. Ved e-post dagsett 7. desember 2011 uttalar reinbeitedistriktet sin advokat på vegne av reinbeitedistriktet at konsultasjon ikkje gir mening i denne saka. Sametinget uttaler i brev dagsett 5. januar 2012 at dei ikkje ser behov for konsultasjon i denne saka.

Tap av beiteland

Når det gjeld tap av beiteland synar reindriftsrapporten frå 1999 særleg til at det går tapt beiteland ved regulering av Øvre Sleåvatn og ved Storåvatnet. Øvre Sleåvatn inngår ikkje i planendringssøknaden i 2005, mens det no ikkje er planlagd heving av Stor-

åvatn. I tillegg er heving av N. Kvannskardvatnet teke ut av planendringssøknaden. NVE har i tillegg foreslått at det ikkje skal vere noko heving av Smibelgvatn og heller ikkje anleggsveg heilt opp til vatnet.

Etter NVE si innstilling er det berre opna for ei heving av Austre Sandviksvatn med 6,7 meter. Det går fram av reindriftsrapporten frå 1999 at det ikkje er særleg mykje produktiv grønbeite som vil gå tapt ved ei heving som tidlegare var foreslått til 6-8 meter. Eit mogleg unntak for noko lavmark vert likevel gjort. Det er bratt langs storparten av vatnet, og i rapporten står det òg at det er mykje blankskurte berg heilt utan vegetasjon langs vatnet. I tillegg ligg vatnet 614 meter over havet, og vegetasjonen i ei slik høgde er avgrensa. Direkte tap av beiteland ved heving av Austre Sandviksvatn er heller ikkje peika på av reinbeitedistriktet eller reindriftsforvaltninga i deira brev frå 2007. Departementet legg til grunn at det ikkje er beiteland av nokon storleik som går tapt ved heving av Austre Sandviksvatn. Reindriftsutgreininga for Fagervollan kraftverk peikar på at vinterbeite er den mest avgrensa faktoren for dei fleste reinbeitedistrikta i Nordland, og at dette òg gjeld for Hestmannen/Strandtindene. Uttalar frå distriktet og reindriftsforvaltninga tydar på at dette ikkje er rett, men i alle høve får ikkje utbygginga av Smibelg og Storåvatn kraftverk verknad for vinterbeite, slik dei går fram av reindriftskarta til Reindriftsforvaltninga. Storåvatnet og N. Kvannskardvatn ligg på austre grensa av det som er angitt som haustvinterbeite. Det vert ikkje direkte tap av beiteland i desse områda, jf. ovanfor.

Hindringar i driv- og trekklei for reinen

Etter NVE si innstilling er det seks vatn som er føreslått regulert, fem av desse berre ved senking. Reinbeitedistriktet og reindriftsforvaltninga peiker på at for Strandtindene/Hestmannen reinbeitedistrikt er sumarbeite ein minimumsfaktor, i motsetnad til mange andre distrikt i Nordland. Eitkvart inngrep i desse minimumsbeita vil difor få store verknader. Det blir vist til at reguleringane kan føre til at det vert vanskelegare å nytte fleire trekkleier. Flyttingar kan da bli mykje vanskelegare enn tidlegare. Det kan igjen føre til dårleg samheng i bruken av dei ulike beiteområda, slik at områda ikkje lenger blir tilgjengelege og såleis går tapt som beite.

Korkje reinbeitedistriktet eller reindriftsforvaltninga har vist konkret til kva for trekkleier som vil bli råka av reguleringa. Reindriftsrapporten frå 1999 har særleg vist til den viktige trekk- og drivleia ved Øvre Sleåvatn og i Sleådalen. Regulering av Sleåvatn er teke ut ved planendringssøknaden. Etter det gjeldande framlegget er det søkt om eit bekkeinntak i Øvre Sleådalen. Departementet legg til grunn at Øvre Sleåvatn og Sleådalen i mindre grad vil verte råka av kraftutbygginga. Driv- og trekkleier i dette

området vil difor i mindre grad verte påverka av utbygginga.

Av reindriftskartet som no gjeld, går det fram at det er ei trekklei i dalen nord for Hyttvatnet. Hyttvatnet er heller ikkje planlagd regulert, og departementet legg til grunn at overføringa av vatnet ikkje vil påverke trekkleia i nokon grad.

Av reindriftsrapporten frå 1999 går det fram at regulering av Austre Sandviksvatn kan få negative verknader for dei naturlege trekkleiene til reinen. Departementet vil i den samanhengen syne til reindriftsrapporten vedlegg 3 som er kart frå reindriftsforvaltninga. Reindriftsutøvarane ved distriktsstyret har sjølv teikna kartmanus under rettleiing frå Norsk institutt for Jord- og Skogkartlegging. Reindriftskartet er frå 1989, og er ei grov skisse av arealbruken til reindrifta gjennom årssyklusen for Strandtindene reinbeitedistrikt. Det er totalt seks kartblad der det på det fyrste er teikna inn anlegg og trekkleier. På dei fem andre er det teikna inn beiteområde om våren, sommaren, hausten, haust/vinter og vinter. Etter karta er ikkje Austre Sandviksvatn og Vestre Sandviksvatn omfatta av det som er skravert som beiteområde. På grunnlag av reindriftsrapporten og dei underliggende karta legg departementet til grunn at regulering av desse vatna vil kunne få negative verknader for reindrifta, men likevel slik at dette berre i mindre grad vil kunne hindre driv- og trekkleier.

Trekkleia ved Storåvatn vil i mindre grad enn det som er skildra i reindriftsrapporten verte råka av utbygginga ettersom planendringssøknaden tok ut heving av vatnet. I tillegg vert gjennomstrauminga i Storåvatn mindre når det berre er planlagd ein inntakstunnel. Istilhøva ved Storåvatn vil da truleg verte meir stabile enn rapporten føreset, og det vil heller ikkje bli ei demning som sperrar den viktige trekkleia på nordkanten av vatnet.

Reinbeitedistriktet viser vidare til at sprekkdanning i isen på regulert vatn inneber langt større risiko for tap av rein enn ein har hatt grunn til å tru. Tap av rein ved trekk over regulerte vatn vert også framheva av reindriftsforvaltninga.

Karta frå 1989 over beiteområdar, vedlegg 3 til reindriftsrapporten, viser at områda rundt N. Kvannskardvatnet, Smibelgvatnet, Vakkerjordvatnet og Storåvatn er nytta som vår, sommar og haustbeite. Av reindriftsrapporten går det fram at senkinga av N. Kvannskardvatn med to meter neppe vil gje farlege sprekkar i isen som kan medføre tap av dyr. Tilsvarende gjeld for Vakkerjordvatn som er foreslått senka med ein meter. For Smibelgvatnet og Storåvatn vil det vere ei stor regulering som vil kunne gje farlege sprekkar i isen.

Reindriftsinteressene viser til at anleggsvegen til Smibelgvatn kan medføre problem for reindrifta. Det vert vist til at ein veg vil medføre auka trafikk også om vegen er stengd med bom. Anleggsarbeida

ved Smibelgvatn var i utgangspunktet føresatt utført veglaust. På grunn av den omfattande anleggsverksemda i området ved Smibelgvatn som dei nye planane omfattar er det naudsynt med veg frå Vårheim til Smibelgvatn. I NVE si innstilling er det ikkje lagt opp til dam i Smibelgvatn og NVE føreset difor at denne vegen avsluttast ved tverrslaget nedstraums Smibelgvatn og ikkje skal først heilt opp til vatnet. Utanom anleggsperioden skal vegen berre verte nytta til inspeksjon av tunellar og luker, og mellom anna av omsyn til reindrifta verte stengd for ålmenn ferdsel.

Reindriftsrapporten peikar vidare på at uheldig plassering av steinmassar ved Smibelgvatn kan sperre eller hindre driv- og trekkleier for reinen. Reindriftsrapporten peikar på at det beste beite generelt og også ved Smibelgvatn er ved utlaupsosen. I planendringssøknaden er tippet plassert i god avstand frå og nedanfor Smibelgvatn og vil i mindre grad råke dette området enn det som tidlegare var planlagt. Som omtala ovanfor vert det heller ikkje vegen heilt opp til vatnet.

NVE legg generelt til grunn at plassering av tippmassar i fjellområdet er mindre problematisk. NVE viser til at planlagde tippområde for ein stor del er dominert av bart fjell og "gråstein" ikkje ulik tippmassane. Det er planlagt tipp ved Smibelgvatn og ved Vakkerjordvatn i samband med Smibelgutbygginga.

Inngrepa ved Vakkerjordvatnet vert av reindriftsforvaltninga framheva som særskild uheldige. Sametinget skriv i sitt brev dagsett 12. oktober 2007 at tippet av omsyn til kulturminnar må plasserast over bakkekammen. Vakkerjordvatnet er eit viktig område som ein nyttar som trekkveg, og utbygginga vil vere negativ for reindrifta. Departementet peikar på at området som no vert føreslått regulert, ikkje er vinterbeite. Det inneber at reinen vil kunne få problem når den vert driven austover på våren på veg mot sommarbeite, og motsett når den vert driven vestover på hausten til vinterbeite ute langs kysten. Faren for tap av rein i sprekkar i isen er i fyrste rekke avgrensa til dei periodane vatna er senka om våren.

Departementet legg til grunn at den viktigaste trekkleia for reindrifta i Sleådalen etter planendingsframlegget i mindre grad er råka av prosjektet. Etter det departementet forstår, er det frå reindrifta ikkje peika på at sentrale trekkveger vert stengd som følgje av reguleringane.

Oppsummering for reindrifta

Departementet meiner at problema for reindrifta vil vere størst i anleggsperioden, medan reguleringane i driftsfasen gir problem for reindrifta når reinen trekk over fjellområda på veg mot vinterbeite og sommarbeite. Departementet legg til grunn at ulempene for reindrifta ikkje er i strid med folkerettslege ur-

folksrettar eller på anna måte er så store at dei er til hinder for å gi konsesjon. Departementet syner i den samanheng og til at korkje Sametinget eller reinbeitedistriktet har funne grunnlag for å krevje konsultasjon om saka. Departementet føreset eit nært samarbeid mellom reindriften og utbyggjar både i fasen for detaljplanlegging av prosjektet, i anleggsperioden og i driftsperioden.

Reindriften meiner at prosjektet vil føre til at det blir meir arbeidskrevjande å flytte rein i området. I eit område der det som følgje av topografien er få reineigarar vil det vera vanskeleg å få tak i meir arbeidskraft til å drive reinen. Departementet legg til grunn at eventuelle ekstra kostnader til å leige inn menneske må dekkast av utbyggjar, og tilrår at det vert teke inn føresegnar om dette i fellesvilkåra etter vassressurslova og vassdragsreguleringslova.

Utbygging som eit stort prosjekt eller mange små kraftverk

Departementet har vurdert om SKS Produksjon skal få konsesjon til kraftverka eller om det er meir føremålstenleg at området heilt eller delvis seinare blir bygd ut med fleire små kraftverk. Departementet har mellom anna legge vekt på verknadene for miljøet og på omsynet til best mogleg ressursutnytting.

SKS Produksjon AS sine prosjekt vil gje om lag 200 GWh i årleg produksjon, noko som er ein monaleg auke i produksjonen av fornybar kraft. Om lag 80 prosent, tilsvarende om lag 160 GWh, av dette vil vere regulerbare kraft. Til samanlikning er det forventast at ny utbygging av fornybar kraft i stor grad vil vere uregulert kraft frå vindturbinar og småkraftverk.

Departementet legg til grunn at SKS Produksjon sine prosjekt vil gje høgare produksjon og meir regulerbare kraft enn alternative småkraftverk. Prosjekta vil òg legge til rette for produksjon i toppastperiodar.

Det er vanskeleg å samanlikne miljøverknadene av SKS Produksjon sine prosjekt og andre moglege småkraftprosjekt sidan det ikkje er klart kva for prosjekt som da vert realisert og verknadene av utbyggingane. Departementet legg til grunn at eit stort prosjekt ofte har mindre miljølempa enn mange små prosjekt med tilhøyrande infrastruktur som røyrgater, kraftstasjonar og netttilknytning.

Departementet vil også vise til at det etter vassressurslova § 22 skal vektleggast at eit vassdrag er avklart i Samla Plan for vassdrag og at Samla Plan skal vektleggast ved handsaming av søknad om konsesjon. Prosjekta er avklart i Samla Plan.

Rødøy kommune vil ved eit stort prosjekt få større inntekter gjennom vilkår om konsesjonsavgifter, næringsfond og konsesjonskraft enn ved mange små prosjekt.

Departementet meiner at i denne saka vil to store kraftverk innebere klart fleire fordelar enn mange små prosjekt.

Verknader for naturmangfald

Kunnskapsgrunnlag

Til grunn for departementet si vurdering av tiltaket si verknad på naturmangfald ligg følgjande dokumentasjon:

- Konsesjonssøknaden frå mai 2002 og planendringssøknaden dagsett 30. mai 2005.
- Konsekvensutgreiinga med fagrapportar.
- NVE si innstilling av 5. juli 2007 med høyringsfråsegn til søknaden.
- Høyringsfråsegn til NVE si innstilling
- Registreringar i Naturbase og Artsdatabanken.

Natur og miljø

Dei største negative miljøinngrepa er dei fire reguleringsmagasina med senking frå 24-36 meter og redusert vassføring i fleire vassdrag. I tillegg vil dei inngrepsfrie naturområda verte redusert med om lag 71 km². Ingen av områda kan reknast som villmarksprega meir enn fem kilometer frå tyngre tekniske inngrep.

Fylkesmannen peikar i sin uttale på at dei aktuelle inngrepsområda ikkje er mykje nytta til friluftsliv, men at konsekvensane likevel blir monalege. Størst verknad på friluftsliv er nye, store inngrep i heilt urørte område. Fylkesmannen i Nordland tilrår under tvil ei utbygging under føresetnad av at det ikkje vert gjeve løyve til å overføre delar av Gjervalvassdraget til Storåvatnet.

Lurøy kommune ønskjer N. Kvannskardvatn tatt ut av utbyggingsprosjektet av omsyn til konsekvensane for Storåga og Kjerringåga. Utbyggingsområdet er i fagrapportane om plante- og dyreliv ikkje peika ut som særleg viktige vekst- og leveområde for fauna og plantar. Inngreps- og influensområdet inneheld sparsam og fattig vegetasjon, og det er ikkje registrert truga dyre- eller planteartar. Området nedstrøms N. Kvannskardvatn er registrert som verdifull kulturbeitemark. I Naturbase er det registrert tre mindre avgrensa felt omtala som beiteskog og naturbeite i dette området. Det er ikkje registrert verdifulle artar her. Overføringa av vatn frå N. Kvannskardvatn vil ikkje direkte få følgjer for desse registreringane, men kan redusere den totale verdien av området. NVE tilrår å oppretthalde noko restvassføring om sumaren gjennom minstevassføring, sjå merknadar til manøvreringsreglementet.

Når det gjeld fisk synar departementet til fråsegn frå fylkesmannen i Nordland der det går fram at, med unntak av N. Kvannskardvatn, vil utbygginga ha marginale verknader for fisk og fiske. Redusert vassføring kan gjere det vanskelegare for ana-

drom fisk å vandre opp i Sørfjordelva og Olderfjordelva og i nokon grad Kjerringåga. Desse elvane er ikkje rekna å ha egne stammar av laks, og dette er ikkje eit omsyn av avgjerande betydning. NVE meiner at tilhøvet for fisket truleg vil verte dårlegare etter ei utbygging, særleg ut frå endra tilhøve for flom. NVE finn likevel ikkje at omsynet til fisk og fiske er viktig for konsesjonssaka. Departementet sluttar seg til NVE sine merknader.

Fylkesmannen peikar på at utbygginga vil ha små negative konsekvensar for marine ressursar. Når det gjeld marine tilhøve synar departementet til NVE si innstilling med referansar til fagrapporten, der det går fram at utbyggingane ikkje vil påverke marine tilhøve i særleg grad. Det kan verte noko auke i is på fjorden. NVE tilrår difor dykka utløp frå kraftverka. Departementet finn at dykka utløp kan verte vurdert og teken standpunkt til under detaljplanlegginga.

Det er registrert storlom (nær trua) og bergand (sårbar) i Vassvatnet nedstrøms Kvannskardvatna. Overføring av N. Kvannskardvatn vil redusere tilslaget til Vassvatnet, men dette vil i liten grad redusere kor viktig vatnet er for sårbare fuglearter. Det er òg registrert fossefall i Storåga mellom N. Kvannskardvatn og vassvatnet (artsdatabanken 2006).

Ved Vassvatnet er det òg registrert fjellvåk og i god avstand frå Storåvatnet er det ein eldre kongeørnregistrering. Ingen av desse er rekna som truga. Artane vert ikkje direkte påverka av utbygginga, men kan verte forstyrra i anleggsperioden.

Søraust for Storåvatnet og ved Sendseltinden aust for Smibelgvatn er det nokre eldre registreringar av jerv (truga). Ved Sendseltinden er det òg registrert gaupe (sårbar). Desse artane vert ikkje direkte påverka av utbygginga, men kan verte forstyrra i anleggsperioden.

Departementet har vurdert inngrepa, slik dei ligg føre i departementet si innstilling, etter naturmangfaldlova § 4 jf. §§ 8-10 og finn ikkje at dei er i strid med dei prinsippa lova bygger på når det gjeld naturleg mangfald og økosystemer.

Oppsummering og samla belastning

Eksisterande og planlagde inngrep

NVE ga konsesjon til Hundåga småkraftverk i desember 2009. Kraftverket vil liggje sør for Stordals-tinden i Lurøy kommune, om lag 7 km sørvest for Vassvatnet, og gje om lag 8 GWh i årleg produksjon. I same område om lag 2 km mot nord ga NVE i juli 2011 konsesjon til Stordalselva kraftverk med ein årleg produksjon på om lag 5 GWh.

Det er søkt om konsesjon til to kraftverk i området nord for Vassvatnet; høvesvis Kjerringåga og Heimstadelva kraftverk. Desse sakene er førebels ikkje handsama av NVE.

Om lag 15 km søraust for Smibelgvatn er det vasskraftproduksjon i Fagervollan og Sjona kraft-

verk. I samband med desse kraftverka er tre større vatn regulert, og nokre mindre nedbørsfelt er overført. I tillegg er det søkt om konsesjon til utvida produksjon i området gjennom bygging av Fagervollan II og III kraftverker. Mellom dette området og området som Smibelg og Storåvatnutbygginga får følgjer for, ligg tre verna vassdrag; Helgåga, Flostrandvassdraget og Gjervalelva.

Nokre kilometer vest for Storåvatnet er det søkt om konsesjon til bygging av Haugvikelva kraftverk på om lag 3 GWh/år. Saka er førebels ikkje handsama av NVE.

NVE gav 25. januar 2012 konsesjon til Gjervalåga kraftverk i Gjervalåga inst i Melfjorden. Kraftverket vil få ein årleg produksjon på om lag 17 GWh. Søknaden omfatta òg ei regulering av øvre og nedre Gjervaltjønn med inntil sju meter, men dette blei tatt ut ved slutthandsaminga. Frå Gjervaltjønn til Austre Sandvikvatn er det om lag 4 kilometer.

På nordsida av Melfjorden er to prosjekt handsama i Samla Plan-samanheng. Det er søkt om fritak frå Samla Plan for Stelåga kraftverk. Saka er under handsaming. Nattmoråga kraftverk fekk fritak i 2004, men departementet er ikkje kjent med at det er konkrete planar om utbygging i vassdraget.

Det er eit mikrokraftverk i Salen ved Konsvikosen. Dette ligg meir enn ein mil unna planområdet for Smibelg og Storåvatn kraftverker.

Ser ein bort frå nokre fritidshus og busetnader i område nær kysten ved vassdraga og ei kraftline langs Gjervalen, er sjølv utbyggingsområdet for Smibelg kraftverk utan vesentlege tekniske inngrep. Det same gjeld utbyggingsområdet for Storåvatn kraftverk. Det går ei kraftline langs Melfjorden, men elles er området prega av få menneskelege inngrep. Avstanden til tekniske inngrep er likevel ikkje så stor at områda er rekna som villmarksprega.

Samla vurdering

Korkje utgreiingane eller høyringsfråsegna har avdekka truga artar eller verdifulle naturtypar som vert vesentleg råka av utbygginga. Fiskebestanden i N. Kvannskardvatn og førekomstane av anadrom laksefisk i vassdraga kan verte redusert, men dette er ikkje omsyn av avgjerande vekt. Utbygginga er i område utan monalege tekniske inngrep, samstundes som områda ikkje er rekna som villmarksprega. Regulering av vatna vil gje noko redusert landskapsverdi lokalt, varierende med fyllingsgraden. Men departementet finn at inngrepa ikkje vil endre landskapet i avgjerande grad.

Samla vurdering etter vassdragslovgevinga

Nordland fylkeskommune og Rødøy kommune tilrår at ein gjer løyve til utbyggingane. Lurøy kommu-

ne ønskjer ikkje utbygging av den delen av Smibelgprosjektet Lurøy kommune vert råka av.

Olje- og energidepartementet syner til at utbyggingane vil gje om lag 200 GWh årleg regulerbar vasskraft og såleis vere eit monaleg bidrag for utbygging av meir fornybar energi. Utbygginga vil gje inngrep i naturen utan for store verknader på natur og miljø, og vil ikkje råke truga biologisk mangfald. Departementet legg særskilt vekt på at konsesjonæren skal ta omsyn til reindrifta ved utbygginga, men dei permanente ulempene for reindrifta meiner departementet vert små.

Etter ei samla vurdering er Olje- og energidepartementet av den oppfatning at fordelane ved utbygging av Smibelg og Storåvatn kraftverk er større enn dei skader og ulemper for allmenne og private interesser i vassdraga slik det går fram av vassdragsreguleringslova § 8. Vurderinga er i samsvar med NVE si tilråding.

Olje- og energidepartementet tilrår at det vert gjeve løyve etter vassdragsreguleringslova for reguleringar og overføringar, løyve etter industrikonsesjonslova for erverv av fallrettar, løyve etter vassressurslova til utbygging av Smibelg og Storåvatn kraftverk og løyve etter oreigningslova til å oreigne naudsynt grunn og rettar til utbygging av kraftverka. Departementet tilrår òg at det vert gjeve løyve til å overføre N. Kvannskardvatn til Smibelgvatn ved pumping.

I løyvet etter vassdragsreguleringslova inngår òg løyve etter forureiningslova § 11 og løyve til oreigning av naudsynt grunn og rettar for gjennomføring av reguleringar og overføringar etter vassdragsreguleringslova § 16 nr. 1.

Det er søkt om løyve til allmannstemning. SKS Produksjon grunnjev dette med at reguleringane kan føre til at fiskarar busett rundt fjorden, og som selskapet ikkje er kjend med, kan ha krav på erstatning. Departementet tilrår at det vert nytta allmannstemning for mogleg erstatningsansvar i samband med utbygginga, jf. oreigningslova § 20.

Løyve til førehandstiltreding etter oreigningslova § 25 får utbyggjaren ikkje før det er kravd skjøn dersom det ikkje ligg føre særlege omstende. Departementet kan ikkje sjå at det ligg føre slike særlege omstende i denne saka. Konsesjonæren må søke om slikt løyve på nytt når skjøn er kravd.

Departementet sine merknader til vilkåra

NVE tilrår at det vert gjeve eit felles vilkårssett etter vassdragsreguleringslova og vassressurslova og eit sett med vilkår for erverv av fallrettar etter industrikonsesjonslova. Departementet seier seg samd i dette. Vilråda i dei to setta er i stor grad samanfallande, og vert kommentert i rekkjefølgje slik vilkåra går fram av vassdragsreguleringslova/vassressurslova.

Konsesjonstid (post 1)

SKS Produksjon AS vart rekna som offentleg før endringane i industrikonsesjonslova frå september 2008.

Etter departementet sitt vedtak dagsett 7. oktober 2010, der Troms Kraftforsyning og Energi AS fekk konsesjon til erverv av 23,7 pst. av aksjane i Salten Kraftsamband, har Salten Kraftsamband eit offentleg eigarskap på om lag 95 prosent. SKS produksjon har eit offentleg eigarskap i tråd med krava jf. industrikonsesjonslova § 2 fyrste ledd.

Departementet finn at vilkåret om offentleg eigarskap, jf. industrikonsesjonslova § 2 fyrste ledd, er oppfylt. Konsesjonen til SKS Produksjon AS vert fastset på uavgrensa tid etter industrikonsesjonslova § 2.

Vilkåra i konsesjonen kan takast opp til revisjon etter 30 år frå konsesjonstidspunktet.

Konsesjonsavgifter og næringsfond (post 2)

NVE har foreslått at satsane for konsesjonsavgifter vert sett til kr 24 pr. naturhestekraft til kommunen og kr 8 pr. naturhestekraft til staten i samsvar med vanleg praksis. Konsesjonæren betalar 5 millionar kroner til et næringsfond til Rødøy kommune.

Departementet tilrår at NVE sitt forslag leggst til grunn slik at konsesjonsavgiftene til kommunen blir kr 24 pr. naturhestekraft og kr 8 til staten pr. naturhestekraft, og at utbyggar skal betale kr 5 millionar i næringsfond til Rødøy kommune. Departementet rår som NVE til at Lurøy kommune ikkje får næringsfond.

Godkjenning av planar, landskapsmessige høve, tilsyn osv. (post 7)

Før bygging av anlegga etter konsesjonen kan starte, skal detaljerte planar verte godkjend av NVE. Desse planane skal òg omfatte eit miljøoppfølgingsprogram for både anleggsverksemda og driftsperioden slik NVE føreset i innstillinga.

Departementet tilrår at dykka utlaup vert avklart som ledd i detaljplangodkjenninga i NVE. Ved planlegginga skal konsesjonæren ta omsyn til kulturminnet R-1 heller nedstraums Smibelgvatn. Tippen ved Vakkerjordvatn skal konsesjonæren legge over bakkekammen. Konsesjonæren skal ta omsyn til kulturmiljøet ved Nedre Mangåvatn og Mangåga slik Sametinget peikar på, jf. kulturminnevilkåret i post 9.

Ferdsl (post 11)

Reindrifta har kravd at ein veg frå Sørfjordvatnet og opp mot tverrslag nedstraums Smibelgvatn ikkje skal vere open for allmenn ferdsel. Olje- og energidepartementet tilrår at styresmaktene tek opp att om vegen skal haldast stengt for allmenn ferdsel et-

ter at Rødøy kommune har fått høve til å kommentere saka.

Departementet sine merknader til manøvreringsreglementet

NVE har ikkje innstilt på minstevassføring for vassdraga som inngår i Storåvatn kraftverk. I Sleådalen er det berre eit lite delfelt øvst i dalen som blir overført, og om lag 85 prosent av naturleg vassføring ved utløp i fjorden vil difor vere att i Sleåga. I Oldervikelva vil om lag 50 prosent av vassføringa målt ved sjøen oppretthaldast gjennom restfelt nedstraums reguleringa. I dei andre mindre vassdraga vil òg restfelt i nokon grad bidra til noko vassføring, høvesvis 27 prosent i Komageåga, 35 prosent i Sandvikelva og 60 prosent i Hyttelva; alt målt som rest av naturleg vassføring ved utlaup i fjorden. Vassføringa vil vere minst rett nedstraums reguleringane, og auke nedover etter tilsig frå restfelt. I dei fleste områda som er synlege frå fjorden, vil det normalt vere noko vassføring att varierende med dei naturlege tilsigsvariasjonane. NVE finn at slipp av minstevassføring for å sikre ein ytterlegare vassføring i desse vassdraga ikkje står i høve til tap i kraftproduksjonen. Departementet seier seg samd i dette.

Elva mellom Storåvatn og Heimervatn har eit avgrensa restfelt og vil normalt vere tørr eller ha ei sær avgrensa vassføring dersom det ikkje sleppast vatn frå Storåvatn. Nedstraums Heimervatn vil restvassføring bidra til å oppretthalde noko vassføring. Elva frå Storåvatn er eit viktig landskapselement i området rundt Heimervatn, men er ikkje synleg frå fjorden. I dei endra planane for Storåvatn kraftverk er det ikkje opna for heving av vatnet for å redusere ulempene ved utbygginga. Ordningar for å få minstevassføring frå senkingsmagasin er kostbare og vil gje nye inngrep. Ein årleg minstevassføring i storleiken 100 l/s ut frå Storåvatn vil etter NVE sine anslag gje eit årleg krafftap på om lag 4,2 GWh. NVE finn at nytta ved minstevassføring ikkje står i høve til dette tapet. Departementet finn at det rette avbøtande tiltaket i dette området er å seie nei til heving av Storåvatn. Med den føresetnaden finn departementet at kostnadene ved minstevassføring på den relativt korte strekkinga mellom Storåvatn og Heimervatn, både i form av krafftap, utbyggingskostnadar og naturinngrep er større enn nytta, og finn ikkje grunnlag for eit slikt pålegg.

Når det gjeld Smibelg kraftverk tilrår NVE ei minstevassføring på 100 l/s frå N. Kvannskardvatn i perioden 15. juni til 15. september. Minstevassføringa saman med vassføring frå andre delfelt inneber at Kjerringåga oppretthald ei restvassføring på over 80 prosent ved utlaupet i fjorden. Minstevassføringa inneber eit årleg produksjonstap på rundt 1,3 GWh.

Fylkesmannen i Nordland peikar i si høyringsfråsegn på at det bør vere reguleringsavgrensingar for N. Kvannskardvatn i perioden frå isgang til etter

gyting på hausten av omsyn til rekruttering og produksjon av fisk i vatnet. NVE tilrår i innstillinga at N. Kvannskardvatn berre skal regulerast innanfor den øvste meteren i minstevassføringsperioden. Departementet peikar på at SKS i kommentarane til høyringsfråsegna uttalar at frå og med midten av juni til vinteren er det øvste meteren av N. Kvannskardvatn som vert nytta, og at SKS vil regulere vatnet innanfor om lag den øvste halvmetern i sumarhalvåret. I lys av SKS si kommentar, og for at reguleringsavgrensinga skal ha verknad for gytetilhøva i vatnet slik fylkesmannen peikar på, finn departementet at perioden for reguleringsavgrensing bør forlengast til ut oktober, jf. prinsippa i naturmangfaldlova §§ 4, 10 og 12 om ein økosystembasert forvaltning som avgrensar inngrepet i naturmangfaldet. I tillegg vil departementet tilrå å forlenge perioden med minstevassføring til ut oktober av omsyn til vassføringa inn i Vassvatn, og for å oppretthalde vassføringa nedstraums Vassvatn i tørre periodar. Auka produksjonstap blir om lag 1,4 GWh/år.

NVE har ikkje tilrådd å gi løyve til å overføre tre bekker nedstraums Smibelgvatn til inntakstunnelen som omsøkt. Desse bekkane har til saman ein årleg middelvassføring på 220 l/s som vil sikre noko restvassføring med naturleg variasjon i Forsåga, og ei betre restvassføring i Sørfjordelva ved sjøen. Bekkane representerar eit produksjonspotensial på om lag 7,5 GWh. Departementet synar til at områda nedstraums Smibelgvatn er mykje nytta i friluftssamheng, og at utbygginga gjer høve til å nytte dei øvste delane til slikt føremål. I dette området er elva eit viktig landskapselement og er viktig for opplevinga av området. Departementet seier seg difor samd med NVE i at dei tre bekkane ikkje vert overført.

NVE finn ikkje grunnlag for pålegg om minstevassføring i Mangeåga og Vassvikelva. Vassvikelva vil ha ei restvassføring på om lag 16 prosent, medan det i Mangeåga ikkje vil vere vassføring att. Vassdraga er vanskeleg tilgjengelege, og det er ikkje vist til særskilte biologiske kvalitetar som krev vatn. Eventuell minstevassføring i desse vassdraga vil difor primært vere av omsyn til landskapet og sikta frå fjorden. Ei årleg minstevassføring i storleiken 100 l/s vil etter NVE sine anslag, gje eit krafttap på om lag 3,8 GWh pr. vassdrag. Departementet finn at for utbygginga av Smibelg kraftverk er det viktigast å sørge for vassføring i vassdraga nedstraums N. Kvannskardvatn og Smibelgvatn. Det er desse vassdraga det er knytt flest interesser til for folk flest. Departementet sluttar seg til NVE si innstilling om ikkje å påleggje minstevassføring i Mangeåga og Vassvikelva.

Departementet syner elles til NVE sine merknader til vilkåra og sluttar seg til desse.

Andre merknader

Vurdering etter vassforskrifta

Etter forskrift om rammar for vassforvaltninga § 12 kan ein gjennomføre nye fysiske inngrep i ein vassførekomst sjølv om miljøtilstanden vert svekka dersom ein følgjer dei føresetnadene som framgår av forskrifta.

Departementet finn at ein må sjå skadane på miljøet som følgjer av inngrepa i samheng med at føremålet med utbygginga er å auke produksjonen av ny fornybar elektrisitet. Dette er eit viktig tiltak for å møte klimatrusselen. Ny regulerbar vasskraft har ein særleg høg verdi i eit energisystem der ein stadig større del av ny fornybar kraftproduksjon er uregulert. Det er ikkje alternativ til vasskrafta som gjer i nærleiken av den same regulerbare krafta. Samfunnsnytta av nye reguleringar er difor stor. Departementet finn at skadar og ulempar på vassdragsmiljøet av utbyggingane er avgrensa, og synar i den samheng til merknadane ovanfor om skadar og ulempar ved tiltaka.

Avbøtande tiltak som reduserer produksjonen av vasskrafta må departementet vurdere mot den nytta produksjonen inneber. Når det gjeld dei avbøtande tiltaka i sjølve konsesjonen synar departementet til merknadene ovanfor. Vidare peikar departementet på vilkåra om naturforvaltning i post 8 i utkastet til vilkår til løyve, og den vidare oppfølging av desse vilkåra.

Departementet finn det klart at dei vilkåra vassforskrifta § 12 oppstillar for nye tiltak i vassdrag er oppfylt for utbygginga av Smibelg og Storåvatn kraftverk.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhald av lov 14. desember 1917 nr. 7 om vassdragsreguleringer § 8 vert SKS Produksjon AS gjeve løyve til regulering av N. Kvannskardvatnet, Smibelgvatnet, Vakkerjordvatn, Austre Sandvikvatn, Vestre Sandvikvatn og Storåvatn og overføring av nedbørfelt for utbygging av Smibelg kraftverk og Storåvatn kraftverk.
2. I medhald av lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vassfall, bergverk og anna fast eigedom mv. § 2 vert SKS Produksjon AS gjeve løyve til erverv av fallrettar for utbygging av Smibelg kraftverk og Storåvatn kraftverk.
3. I medhald av lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann § 25 vert SKS Produksjon AS gjeve løyve til utbygging av Smibelg kraftverk og Storåvatn kraftverk.
4. I medhald av lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oringning av fast eigedom § 2 nr. 51 vert SKS Pro-

duksjon AS gjeve løyve til oreigning av grunn og rettar for utbygging av Smibelg kraftverk og Storåvatn kraftverk.

5. I medhald av lov 14. desember 1917 nr. 17 om vasdragsreguleringer § 16 nr. 1 andre ledd og lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eigedom § 20 vert SKS Produksjon AS gjeve samtykke til å nytte allmannstemning.
6. I medhald av lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forureiningar og om avfall § 11 vert SKS Produksjon AS gjeve løyve til utbygging av Smibelg kraftverk og Storåvatn kraftverk.
7. Løyva vert gjevne på dei vilkår som er lagt ved Olje- og energidepartementet si tilråding frå 2. mars 2012.
8. Det vert fastsett manøvreringsreglement for regulering og overføring for utbygging av Smibelg kraftverk og Storåvatn kraftverk som er i samsvaret vedlagte forslag.

Vedlegg:

Forslag til vilkår for tillatelse for SKS Produksjon AS til å erverve fallrettigheter i Tverråga/Sørfjordelva, Oldervikelva og Sandvikelva i Rødøy og Lurøy kommuner, Nordland fylke

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. industrikonsesjonsloven § 5a, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten på kr 8,- pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer på kr 24,- pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntreter etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdelsesloven kap. 7.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Når konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale til Rødøy kommune kr 5 000 000 som avsettes til næringsfond for kommunen. Konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond danner ett og samme fond særskilt for hver kommune som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtektene for fondet skal være undergitt godkjenning av fylkesmannen.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jf. post 11 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonsens datum og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal naturvernmyndighetene underrettes.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

8

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

9

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

10

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

11

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den gjennomsnittlige kraftmengden som vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5 % av kraften, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året.

Twist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverket for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtaket om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

12

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 11 og 12 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i industrikonsesjonsloven § 26.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

13

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger, jf. industrikonsesjonsloven § 2.

Forslag til vilkår for tillatelse etter vannressursloven og vassdragsreguleringsloven for SKS Produksjon AS til å bygge Smibelg og Storåvatn kraftverker med tilhørende reguleringsmagasin og overføringer i Rødøy og Lurøy kommuner, Nordland

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr 8,- pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 24,- pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdelsesloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Når konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale til Rødøy kommune kr 5 000 000 som avsettes til næringsfond for kommunen.

Konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond danner ett og samme fond særskilt for hver kommune som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtekter for fondet skal godkjennes av fylkesmannen.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jf. post 18 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonsdato og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal naturvernmyndighetene underrettes.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som

omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene og vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- a. å sørge for at forholdene i berørte vassdrag er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen

og utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid, utbygging og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen og reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelser:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen og utbyggingen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige vegger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Vegger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

12

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at

stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm lange. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding.

Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av utbyggingen og reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvil-

ke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

17

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstillefelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

18

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den gjennomsnittlige kraftmengden som vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5 % av kraften, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urette-

lig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverket for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

19

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene til luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

20

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 14, 18 og 20 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

21

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

22

(Utgifter innleid personell)

Reinbeitedistriktets utgifter til innleid personell i forbindelse med flytting dekkes av konsesjonæren for en begrenset tidsperiode som fastsettes av konsesjonsmyndigheten. I tillegg dekker konsesjonæren eventuelle utgifter til nødvendige tekniske hjelpemidler i de spesielle unntakstilfeller der ekstra innleid personell er et utilstrekkelig tiltak ved flytting av reinen. I god tid før de enkelte flyttinger finner sted, må opplegget for flyttingen avklares mellom konsesjonæren, reinbeitedistriktet og Reindriftsforvaltningen. Konsesjonæren har ansvaret for at dette skjer. Reindriftsforvaltningen bør være til stede under flyttingene for på den måten å kunne bidra i en evaluering med sikte på eventuelle justeringer for kommende flyttinger.

23

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

Forslag til Manøvreringsreglement for regulering av magasiner tilknyttet Smibelg og Storåvatn kraftverker i Rødøy og Lurøy kommuner, Nordland fylke

1. Reguleringer og overføringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reguleringsgrenser			Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote				
Nedre Kvannskardvatn	498,0	498,0	496,0			2,0	2,0
Smibelgvatn	506,0	506,0	470,0			36,0	36,0
Vakkerjordvatn	404,8	404,8	403,8			1,0	1,0
Østre Sandvikvatn	613,3	620,0	590,0	6,7		23,3	30,0
Vestre Sandvikvatn	573,0	573,0	540,0			33,0	33,0
Storåvatn	454,0	454,0	430,0			24,0	24,0

I perioden 15. juni – 31. oktober skal Nedre Kvannskardvatnet kun reguleres mellom kote 498 og 497.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Høydene refererer seg til SKs høydesystem (NN 1954).

Pumping

Resttilsaget til Vakkerjordvatnet kan pumpes inn på tilløpstunnelen til Smibelg kraftverk.

Overføringen fra Nedre Kvannskardvatn kan pumpes opp i Smibelgvatn.

Overføringer

Avløpene fra følgende nedbørfelter tas inn på tilløpstunnelen til Smibelg kraftverk via bekkeinntak eller grentunnel:

Mangåga	4,2 km ²
Sendselva	2,6 km ²
Vakkerjordbekken (Vassvikelva)	3,3 km ²
Nedre Kvannskardvatn	4,4 km ²

Avløpene fra følgende nedbørfelter tas inn på tilløpstunnelen til Storåvatn kraftverk via bekkeinntak eller grentunnel:

Hyttvatnet	1,6 km ²
Sleådalen	1,1 km ²
Øvre Komagvatn	5,5 km ²
Østre Sandvikvatn	2,8 km ²
Vestre Sandvikvatn	2,6 km ²
Storåvatn	6,4 km ²

2.

I perioden 15. juni – 31. oktober slippes det minstevannføring på 100 l/sek fra Nedre Kvannskardvatn.

Ved manøvreringen skal det tas for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringsperioden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

8. Rødøy-Lurøy kraftverk AS

(Tillatelse for Rødøy-Lurøy kraftverk AS om å utvide eksisterende reguleringer i Reppavatn og Memorvatn i Rødøy kommune i Nordland)

Kongelig resolusjon 9. mars 2012.

Innledning

Rødøy-Lurøy kraftverk AS (Kraftselskapet) har søkt om å utvide eksisterende regulering av Reppavatnet og Memorvatnet, som begge er reguleringsmagasiner for Reppa kraftverk. Det søkes om senking av LRV i Reppavatnet fra dagens kote 560,0 til kote 553,0. I Memorvatnet søkes det om å heve HRV fra kote 638,5 til kote 641,0 og senke LRV fra kote 613,5 til kote 610,5. Økt magasinivolum i de to reguleringsmagasinene utgjør ca. 5,3 Mm³ som vil redusere kraftverkets flomtap fra 5 prosent til 2 prosent av årlig tilsig. Dette gir en total gjennomsnittlig årlig produksjon på ca. 72,6 GWh som er en økning på ca. 1,6 GWh i forhold til dagens situasjon.

NVE har mottatt følgende søknad fra Rødøy-Lurøy Kraftverk AS, datert 27.08.2008:

"Sammendrag

CM Consulting AS har på oppdrag fra Rødøy-Lurøy Kraftverk AS vurdert effekten av en utvidelse av eksisterende reguleringer i Reppavassdraget i Rødøy kommune i Nordland og utarbeidet denne rapporten som beskriver tiltaket og tiltakets virkning. Rådgivende Biologer AS har utarbeidet rapport som beskriver virkning for miljø, naturressurser og samfunn, samt biologisk mangfold.

Søknaden omfatter utvidelse av eksisterende regulering av Reppavatnet og Memorvatnet, som begge fungerer som reguleringsmagasin for Reppa kraftverk. Ved en senking av LRV i Reppavatnet fra dagens kote 560,0 til kote 553,0 øker magasinivolumet fra ca. 17,2 Mm³ til ca. 19,9 m³. I Memorvatnet søkes det om å heve HRV fra kote 638,5 til 641,0 og senke LRV fra kote 613,5 til 610,5, hvilket gjør at magasinivolumet her øker fra ca. 11,3 til 13,9 Mm³. Ca. 5,3 Mm³ økt magasinivolum i de to reguleringsmagasinene vil redusere flomtapet kraftverket har i dag fra ca. 5 % til 2 % av årlig tilsig, og gir totalt en gjennomsnittlig årlig produksjon på 72,6 GWh, som er en økning på ca. 1,6 GWh i forhold til dagens situasjon. Den marginale utbyggingsprisen er estimert til 1,4-1,5 kr/kWh.

Utvidelsen av magasinene innebærer små naturmessige inngrep, så tiltaket vurderes å være både samfunnsmessig og miljømessig hensiktsmessig.

Rapporteringen er utført i henhold til NVE's retningslinje for konsesjonssøknader for små kraftverk. Det presiseres at tiltaket er så lite at det ikke er krav om konsekvensutredning etter reglene i Plan- og bygningsloven, noe som nød-

vendigvis gjenspeiles i utredningens omfang og detaljeringsgrad."

Vi refererer videre fra søknaden, uten figurer:

"1 INNLEDNING

1.1 Om søkeren

Rødøy-Lurøy Kraftverk AS (RLK) er et typisk kystverk med forsyningsområde som dekker kommunene Rødøy, Lurøy og Træna. Selskapet ble registrert i 1949, og Træna kommune ble tilknyttet kraftverket i 1963. Verket har 23 ansatte fordelt på hovedkontor i Tjongsfjorden og sonekontor på Tonnes. Kraftverket har 3850 kunder og eier og drifter et omfattende linjenett fordelt på 150 km sjøkabel, 325 km høyspentlinjer, 355 km lavspenlinjer/kabel og 300 fordelingstransformatorer. RLK eier og driver en kraftsentral, og Reppa kraftstasjon ble oppstartet i 1956. I 1986 ble det installert ny turbin og generator, slik at effekten på kraftstasjonen ble fordoblet til 10 MW. RLK eies av Salten Kraftsamband AS (58,0 %), Rødøy kommune (13,2 %), Lurøy kommune (12,1 %), Træna kommune (4,2 %) og private aksjonærer (12,5 %).

1.2 Begrunnelse for tiltaket

Utvidelse av reguleringsmagasinene i Reppavatnet og i Memorvatnet vil med små naturinngrep gi en mer effektiv utnyttelse av de tilgjengelige naturressursene i Reppa-feltet. Ved en senking av LRV i Reppavatnet fra dagens kote 560,0 til kote 553,0 øker magasinivolumet fra ca. 17,2 Mm³ til ca. 19,9 Mm³. I Memorvatnet søkes det om å heve HRV fra kote 638,5 til 641,0 og senke LRV fra kote 613,5 til 610,5, hvilket gjør at magasinivolumet her øker fra ca. 11,3 til 13,9 Mm³.

Ca. 5,3 Mm³ økt magasinivolum vil redusere flomtapet kraftverket har i dag fra ca. 5 % til 2 % av årlig tilsig, og gir totalt en gjennomsnittlig årlig produksjon på 72,6 GWh, som er en økning på ca. 1,6 GWh i forhold til dagens situasjon. Magasinutvidelsene vurderes som et samfunnsmessig og miljømessig hensiktsmessig tiltak, fordi det innebærer utvidelse av eksisterende anlegg, og kan gjøres med små konsekvenser og lave kostnader.

1.3 Geografisk plassering av tiltaket

Reppa kraftverk og reguleringsmagasinene Reppavatnet og Memorvatnet ligger i Rødøy kommune i Nordland, innerst i Tjongsfjorden, rett vest for Svartisens vestligste utløper, se Figur 1 og Figur 2.

1.4 Dagens situasjon og eksisterende inngrep

Reppa kraftverk ble bygget i 1956 (Figur 3) med en installasjon på 5 MW, og ble i 1986 opprustet til doblett effektuttak. Reppa kraftverk utnytter vannet fra Svartisens vestlige deler gjennom de to reguleringsmagasinene Reppavatnet (HRV/

LRV 590,0/ 560,0) og Memorvatnet (HRV/LRV 638,5/ 613,5), se Figur 2. Memorvatnet er overført til Reppavatnet via en 490 m lang tunnel, og begge vannene er i dag rene senkningsmagasin. Reppavatnet fungerer som inntaksmagasin for kraftverket, og på tilløpstunnelen tas det også inn vann fra Sølvfastbekken. Fra ca. kote 600 ledes vannet i rør om lag 1400 m ned til kraftstasjonen.

Nedbørfeltet til Reppa kraftverk grenser i nordøst inn mot felter som er overført til Statkrafts Svartisenanlegg.

Småkraft har for øvrig konsesjonssøkt utbygging av et småkraftverk i Reppaelva nordvest for Reppa- og Memorvatnet.

1.5 Forholdet til lovverket

Maksimal brutto fallhøyde i Reppa kraftverk er 585,2 m, med turbinsenter på kote 4,8. Det er beregnet reguleringskurve og alminnelig lavvannføring på grunnlag av data fra serien 156.8 Svartisdal. Reguleringskurven er vist i Figur 4. Tar vi utgangspunkt i den utvidede reguleringen, så svarer denne til en reguleringsgrad på 5,3 Mm³/59,3 Mm³ = 9 %. Beregningen blir da:

Middelvannføring	1,88 m ³ /s
Reguleringsgrad:	9 %
Alminnelig lavvannføring:	0,06 m ³ /s
Brutto fallhøyde	585,2 m

Tabell 1 Nøkkeldata

	Areal Km ²	Høyde (min-med- max) moh.	Eff.sjø %	Bre %	QN ¹ 1/(s*klit ²)	QN Mm ³
Sølvfastvatn	1,00	665-920	14	0	94	3,0
Reppavatnet	5,75	590-1160	14	20	106	19,2
Memorvatnet	7,50	640-1230	10	47	115	27,2
156.27 Leiråga	43,7	78-491-1291	0,1	11	94	129,5
156.8 Svartisdal	122 ²	71-902-1583	3,6	43	87	334,7

1 Fra NVEs avrenningskart 1961-1990

2 Varierende feltareal, pga. bredemming, gjelder fra 1961.

Størrelsen på feltarealene angitt i NVEs "Reginesystem" ser ut til å være rimelig korrekte, med unntak av feltet til Memorvatnet. I henhold til rapporten "Reppa kraftverk. Fremtidige løsninger" utarbeidet av Siv. Ing. Harald Moe er dette feltet vurdert til å være ca. 2,5 km² større enn hva som er angitt i NVEs "Reginesystem", dvs., totalt ca. 7,5 km². Denne vurderingen var basert på inntrykk fra befaring i 2004, og er også i overensstemmelse med Samlet Plan rapport fra 1984.

Variasjonene i vannføring over året for vannføringsseriene 156.27 Leiråga i perioden 1974-1998 og 156.8 Svartisdal i perioden 1964-2004 er vist i Figur 5 og Figur 6. Mønsteret preges av jevnt høy vannføring i vår- og sommerperioden pga. snøsmelting. Høstsesongen domineres av hyppige flommer, mens vinteren generelt har

Dette gir ut fra bestemmende reguleringskurve en regulert vannføring på ca. 0,53 m³/s, og da blir innvunnede naturhestekrefter:

$$\text{Nat.hk.} = 13,33 * 585,2 \text{ m} * (0,53 - 0,06) \text{ m}^3/\text{s} = 3666 \text{ nat.hk.}$$

På bakgrunn av at utvidelsen av reguleringen i Reppavatnet gir over 500 naturhestekrefter, søkes det om utvidelse av reguleringen etter bestemmelsene i Vassdragsreguleringsloven.

2 BESKRIVELSE AV TILTAKET

2.1 Teknisk plan for det søkte alternativ

Utvidelsen av reguleringene i Reppavatnet og Memorvatnet vil ikke føre til endringer knyttet til eksisterende kraftstasjon, vannvei, overføringer eller andre anlegg i vassdraget, og innebærer kun etablering av dam på Memorvatnet. Hverken inntaket i Reppavatnet eller Memorvatnet må ombygges, ettersom tersklene til eksisterende inntaksluker ligger på hhv. kote 551,0 og 610,5.

Hydrologi og tilsig

Feltarealene til de ulike delfeltene som inngår i analysene er vist sammen med sentrale feltparametre i Tabell 1.

lav vannføring, med sporadiske flommer. På grunn av den større høyden over havet i feltet til 156.8 Svartisdal, er vintervannføringen her mer stabilt lav. Ettersom 156.27 Leiråga har store deler av feltet liggende en del lavere enn Reppafeltet, starter vårflommen i denne serien noe for tidlig, samtidig som vinterflommene sannsynligvis er overrepresentert sammenlignet med i Reppafeltet.

Ettersom feltene til Reppavatnet og Memorvatnet har en relativt stor breandel og ligger forholdsvist høyt, vurderes serien 156.8 Svartisdal å gi den beste representasjonen av tilsigsforholdene for Reppafeltet. NVE vurderer serien som bra. Serien 156.27 Leiråga kunne også vært benyttet, men denne har en mindre breandel, samt at den ligger noe lavere.

Observert tilsig for 156.8 Svartisdal i 30-årsperioden 1975-2004 er 89,6 l/(s*km²), som er ca. 3 % høyere enn verdien angitt i NVEs avrenningskart 1961-90. Da denne måleserien ligger på motsatt side av Svartisen, er det vanskelig å vurdere hvorvidt disse endringene i tilsiget er sammenlignbare med Reppafeltet.

For å bestemme representativt middeltilsig er det derfor foretatt en kalibrering av middeltilsiget mot observerte kraftproduksjon i Reppa kraftverk for 11-årsperioden 1993-2003. På grunnlag av denne kalibreringen er middeltilsigene for delfeltene skalert opp med 20 %. Dette gir et normaltilsig i dagens nedbørfelt til Reppa kraftverk på 59,3 Mm³, når perioden 1975-2004 legges til grunn som normalperiode.

Utvidet regulering av Reppavatnet

Inntaket i Reppavatnet ligger i dag på kote 551,0 (luketerskel), mens LRV ligger på kote 560. Dette betyr at det er et potensial for å utvide reguleringen til en lav kostnad. Senking ned til kote 553 er mulig uten at trykklinjen kommer under hengen på tilløpstunnelen. Med det planlagte tiltaket vil nyttbart magasinivolum i Reppavatnet totalt bli ca. 20 Mm³. Utløpet av Reppavatnet er vist i Figur 7.

Det søkes derfor om senking av LRV fra dagens kote 560,0 til kote 553,0.

Utvidet regulering av Memorvatnet

I Memorvatnet ligger luketerskelen på kote 610,5, mens LRV er på 613,5. Senking helt ned gir et ekstra magasinivolum på ca. 1,1 Mm³.

Ved å etablere en dam i utløpet er det vurdert som økonomisk forsvarlig å heve HRV med ca. 2,5 m til kote 641,0. Nyttbart magasinivolum vil da kunne bli ca. 13,9 Mm³. Dammen er planlagt utført som en betong gravitasjonsdam, og blir i gjennomsnitt 1,5 til 2 m høy og 30-40 m lang (Figur 8 og Figur 9).

Det søkes derfor om senking av LRV fra dagens kote 613,5 til kote 610,5 og en heving av HRV fra kote 638,5 til kote 641,0. Dette tilsvarer et ekstra magasinivolum på ca. 2,6 Mm³.

Veibygging

Bygging av dam på Memorvatnet vil foregå ved bruk av helikopter, og det vil ikke bli opparbeidet nye anleggsveier i forbindelse med arbeidene.

Kraftlinjer

Det vil ikke være behov for å strekke nye kraftlinjer eller oppgradere eksisterende nett i forbindelse med tiltakene.

Massetak og deponi

Det er ikke behov for å åpne massetak eller etablere områder for deponering av masser i forbindelse med tiltaket.

Kjøremønster og drift av kraftverket

Kjøremønsteret av kraftverket blir som pr. i dag. Den eneste forskjellen er at magasinene vil bli noe senere fulle om sommeren. Vinterstid kan magasinene tappes ned etter samme mønster som i dag. Simuleringsmodellen som ligger til grunn for beregning av magasinutfyllingskurver, forutsetter (som i dag) at Memorvatnet tømmes tidligere enn Reppavatnet, for å kunne kjøre ut mest mulig magasinivann med god fallhøyde. Fyllingskurver er vist i 3.1.

2.2 Kostnadsoverslag

Kostnader knyttet til utvidelse av reguleringsmagasinene er oppsummert i tabellen under. Med en produksjonsøkning på 1,6 GWh, gir dette en utbyggingskostnad på 1,4-1,5 kr/kWh, som viser at tiltakene er klart lønnsomme.

	MNOK
Dam Memorvatnet inkl. rigg og drift	2,0
Uforutsett 15 %	0,3
Sum kostnader	2,3

2.3 Framdriftsplan

Arbeidene er forutsatt igangsatt så snart konsesjon foreligger, og arbeidet vil bli forsøkt sluttført før magasinene fylles om sommeren (vanligvis i løpet av perioden juli-september).

2.4 Fordeler ved tiltaket

Utvidelsen av reguleringsmagasinene i Reppavatnet og Memorvatnet kan gjøres med små naturinngrep og et lavt kostnadsnivå, og vil tilføre kraftsystemet gjennomsnittlig ca. 1,6 GWh årlig. Tiltaket vil ikke redusere den ordinære produksjonen i Reppa kraftverk i anleggsperioden. Ettersom utvidelsen innebærer bedre ressursutnyttelse av potensialet for et eksisterende anlegg, ansees tiltaket som samfunnsmessig nyttig og miljømessig skånsomt.

2.5 Arealbruk, eiendomsforhold og offentlige planer

Arealbruk

Dammen på Memorvatnet blir gjennomsnittlig 1,5-2 m høy og 30-40 m lang. Det blir etablert en enkel anleggsrigg ved utløpet av Memorvatnet.

Eiendomsforhold

Det er ikke behov for å inngå nye avtaler i forbindelse med de omsøkte tiltakene.

Samlet plan for vassdrag

Tiltaket berører ikke utbyggingsplaner beskrevet i Samlet Plan.

Verneplaner, kommuneplaner og andre offentlige planer

Reppavatnet og Memorvatnet ligger like vest for Svartisen nasjonalpark, men den økte HRV i Memorvatnet vil ikke berøre områder som ligger innenfor nasjonalparken.

Området er avsatt som LNF-område i kommuneplanens arealdel, og det kreves derfor kompensasjon fra denne for gjennomføring av tiltaket.

3 VIRKNING FOR MILJØ, NATURRESSURSER OG SAMFUNN

3.1 Hydrologi

Med økt magasinivolum vil det bli noe mindre flomtap fra Memorvatnet og Reppavatnet, samtidig som vannstanden vil bli noe endret. Det er med dagens reguleringskonsesjon for de to magasinene ikke noe pålegg om slipping av minstevannføring, og umiddelbart nedstrøms magasinene er derfor elveleiene tørre i mesteparten av tiden i dagens situasjon. Under er det vist kurver for vannstand i og vannføring ("flomtap") fra Memorvatnet og Reppavatnet i et fuktig, et normalt og et tørt år for dagens situasjon sammenlignet med en situasjon med utvidede reguleringsmagasin. I tillegg er det gjort noen bemerkninger på vannføringen i restfeltet ved samløpet med elva fra Breidvikvatnet, hvor det vil bli svært små endringer som følge av magasinutvidelsen. Merk at for felter som dette, som har stor breandel, refererer et fuktig år til et år med høyt tilsig, som ikke nødvendigvis er knyttet til et år med mye nedbør, men oftest er knyttet til varme somre med stor snø og breavsmelting.

Vannstand i og vannføring fra Memorvatnet

I Figur 10 til Figur 12 og i Figur 13 til Figur 14 er det vist kurver for hhv. vannstand i og vannføring fra Memorvatnet. Med senket LRV og hevet HRV vil vannstanden senkes lavere på vinteren, mens den i fuktige og normale år blir høyere på sommeren. I tørre år fylles ikke magasinet helt opp, slik at vannstanden da blir noe lavere også på sommeren. Det vil ikke bli endringer av betydning når det gjelder flomtap fra vannet, og som i dag vil det være overløp mot det naturlige elveleiet kun i normale og fuktige år. I tørre år er det ikke overløp til det naturlige elveleiet i dag og dette vil også være uendret ved en magasinutvidelse (kurver ikke vist). Størrelsen på flomvannføringene i det naturlige elveleiet blir omtrent uendret fra i dag.

I tørre år er det hverken flomtap med dagens- eller utvidede reguleringer.

Vannstand i og vannføring fra Reppavatnet

I Figur 15 til Figur 17 og Figur 18 til Figur 19 er det vist kurver for hhv. vannstand i og vannføring fra Reppavatnet. Effekten av overføringen fra Memorvatnet er tydelig for alle kurvene ved at vannstanden er stabil fra november til mars, når Memorvatnet er nedtappet. Vannstanden vil endres forholdsvis lite, særlig i fuktige år. I normale år og tørre år vil vannstanden senkes ned mot ny LRV. Med utvidet magasinivolum vil flomtapet reduseres og tørtreggingsperioden bli noe lengre, og det vil bare være flomtap i år som er forholdsvis fuktige. Det bemerkes imidlertid at det også i dag er relativt sjelden overløp på Reppavatnet. I årene med flomtap utsettes tidspunktet for når det går overløp, men kulminasjonsvannføringen blir omtrent uendret dersom flommen er av noe varighet. I tørre år vil det, som i dag, ikke være flomtap (kurver ikke vist).

I tørre år er det hverken flomtap med dagens- eller utvidede reguleringer.

Vannføring ved samløp med elva fra Breidvikvatnet (Reppaelva)

Restfeltet i Stevasselva ved samløp med Reppaelva er på om lag 2,8 km², og det uregulerte midttilsigtet her er på 0,20 m³/s. I tillegg kommer sporadisk flomtap fra Reppavatnet som vist i Figur 18 til Figur 19. I middel reduseres flomtapet fra Reppavatnet fra ca. 0,1 m³/s til 0,05 m³/s. Der Stevasselva løper sammen med Reppaelva er midlere vannføring 1,23 m³/s i dag, og denne reduseres til 1,15 m³/s etter magasinutvidelsen (93 %). Det vil ikke være noen endring på dette punktet i vassdraget under moderate tilsigforhold, da det som i dag ikke vil være overløp fra hverken Reppavatnet eller Memorvatnet. Kun i kortvarige flomsituasjoner i enkelte år som vist i Figur 19, hvor magasinutvidelsen gjør det mulig å utnytte noe flomvann i kraftverket, kan endringen merkes ved at flomvannføringene blir noe lavere. Flommer av større volum vil fortsatt gi overløp i det naturlige elveleiet nedstrøms Reppavatnet, og i slike flomsituasjoner vil trolig ikke endringen være merkbar (Figur 18).

3.2 Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

Det er ikke ventet merkbare endringer i vanntemperatur, isforhold og lokalklima som følge av magasinutvidelsene.

3.3 Grunnvann, flom og erosjon

Strandsonen som settes under vann i Memorvatnet, består i all hovedsak av grov ur og sva-berg, slik at erosjonen er liten. Som vist over vil maksimal intensitet av flommene i det naturlige elveleiet både nedstrøms Memorvatnet og Reppavatnet bli omtrent uendret under kulminasjonen, mens flomvolumet vil reduseres.

3.4 Flora, fauna, biologisk mangfold og verneinteresser

I avsnittene nedenfor er det gitt et kort sammen- drag av konsekvenser av tiltakene for miljø, na- turrressurser og samfunn. Fullstendig rapport er vedlagt i [1].

Innenfor tiltakets influensområde er det regi- strert tre rødlistearter, men ingen er knyttet til de berørte områdene. Det er ingen områder el- ler objekter innenfor influensområdet som er fredet etter naturvernloven eller kulturminnelo- ven. Området ligger i ytterkanten av et større område med inngrepsfri natur, men dette vil ikke endres som følge av tiltaket. Tiltaket er samlet vurdert å ha ubetydelig negativ conse- kvens (0/-) for biologisk mangfold.

3.5 Fisk og ferskvannsbiologi

Tiltaket vil føre til redusert vannføring i Stevasselva og i Reppaelva i perioder med ellers stor restvannføring. Det vil ikke bli endring i lav- vannføringsperiodene, og tiltaket vil ha liten be- tydning for fisk og ferskvannsbiologi. Det finnes både laks og sjøaure, men det er trolig ikke egne bestander, men det kan være potensiale for sli- ke. For tiden er begge artene fredet. Samlet kon- sekvens på fisk og ferskvannsbiologi er vurdert som ingen (0).

3.6 Landskap

Det skal etableres terskel i utløpet av Memor- vatnet og HRV skal heves. LRV vil bli senket både i Memor- og Reppavatnet. Dette vil gi økte reguleringssoner i begge innsjøene, og redusert overløp fra Reppavatnet. Området er allerede sterkt påvirket av regulering og andre inngrep. Virkningen av tiltaket er vurdert som liten. En samlet vurdering tilsier en ubetydelig negativ konsekvens (0/-).

3.7 Kulturminner

Forekomsten av kulturminner er knyttet til de nedre deler av influensområdet, potensialet for nye funn er begrenset. Det ventes ikke nye funn i tiltaksområdet og området rundt Memorvat- net. Virkningen av tiltaket forventes å være svært liten på kulturminner. Konsekvensene er vurdert som ingen (0).

3.8 Landbruk

Det er svært lite landbruksinteresser i tiltaks- el- ler influensområdet. Tiltaket vil ha et begrenset arealbeslag, men siden området ikke er i bruk som beiteland, vil ikke tiltaket ha noen negativ effekt. Redusert vannføring i Reppaelva kan være med å begrense de største flomtoppene, og dette kan redusere farene for utgraving. To- talt sett vurderes tiltaket å ha ingen konsekvens (0) for landbruket i kommunen.

3.9 Vannkvalitet, vannforsynings- og resipient- interesser

Det er ingen uttak av vann til fastboende- eller ir- rigasjonsformål på den berørte elvestrekningen. Husdyr på beite er den eneste "forurensnings- kilden" i dette området, men dette er svært be- grenset. Det forventes ikke at vannkvaliteten vil endres i nevneverdig grad pga. tiltaket. Conse- kvensen for vannkvalitet, vannforsynings- og re- sipientinteresser blir totalt sett vurdert som in- gen (0).

3.10 Brukerinteresser

Fisken er fredet i den berørte elvestrengen ned- strøms de to magasinene. Det er en trekkvei for elg gjennom tiltaksområdet, og noe jakt i områ- det. Selve anleggsarbeidet kan være noe forstyr- rende for jakten. Tiltaket er likevel vurdert til å ha ingen til ubetydelig negativ konsekvens for friluftsliv og brukerinteresser (0/-).

3.11 Samiske interesser

Deler av influensområdet er anført som som- merbeite I og II og høstbeite I for rein. Områ- dets bruk har de siste årene vært svært begren- set og verdien er derfor satt til liten. Conse- kvensen er vurdert til ubetydelig negativ konsekvens for samiske interesser (0/-).

3.12 Samfunnsmessige virkninger

Tiltaket vil gi en liten økning av kraftproduksjo- nen i det eksisterende anlegget, dette vil gi en marginal økning i skatteinntektene til Rødøy kommune. I anleggsfasen vil tiltaket generere noe sysselsetting og økt lokal omsetning. Tilt- ket er vurdert å ha en ubetydelig positiv conse- kvens (01+) for lokalsamfunnet.

3.13 Konsekvenser av kraftlinjer

Det vil ikke være behov for nye elektriske an- legg i forbindelse med planlagt økning av kapa- siteten i de to magasinene.

4 AVBØTENDE TILTAK

Konsekvensene av de planlagte magasinutvidel- sene er så begrensede at det ikke er vurdert som nødvendig å iverksette avbøtende tiltak.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden har vært kunngjort i avisene "Nordland" og "Meløyavisa", og i Norsk Lysingsblad, og ble sendt på høring i perioden sep.-des. 2008. NVE har også vært på befaring i området.

NVE har mottatt følgende høringsuttalelser til søknaden:

Rødøy kommune har ingen merknader til søkna- den.

Fylkesmannen i Nordland skriver i brev av 08.12.2008:

"Innsjøene ligger i Reppavassdraget og er reguleringsmagasin for Reppa kraftverk. Formålet med den utvidete reguleringen er å øke magasinvolument slik at dagens flomtap reduseres fra ca. 5 % til ca. 2 % av årlig tilsig. Dette vil gi en produksjonsøkning på ca. 1,6 GWh årlig. Både Reppavatnet og Memorvatnet er allerede sterkt regulert med reguleringshøyder på henholdsvis 30 m og 25 m. En realisering av de omsøkte planene vil medføre en senking av LRV i Reppavatnet med 7 m. I Memorvatnet søkes det om å heve HRV med 2,5 m og senke LRV med 3 m.

Reppavassdraget er allerede sterkt påvirket av eksisterende kraftutbygging. En utvidet regulering av Reppavatnet og Memorvatnet vil ikke medføre inngrep i nye områder eller vassdragsstrekninger, men vil gi økte reguleringssoner i begge innsjøene og redusert overløp fra Reppavatnet.

Vi er i hovedtrekk enig i de vurderinger som Rådgivende Biologer AS har gjort av miljøverdiene i området og de konsekvensene den planlagte utbyggingen vil få for disse.

Fiskebiologiske undersøkelser i Reppaelva viser at elva har en anadrom strekning på ca. 2 km, og at elva trolig har en liten bestand av sjørørret og sporadisk oppgang av laks. Selv om det er noe usikkerhet knyttet til om elva har tilstrekkelig potensiale til å kunne "huse" en sjørørretbestand har miljøforvaltningen ut fra et "føre var" perspektiv valgt å forvalte Reppaelva som ei sjørørretelv. På grunn av negative effekter av eksisterende kraftutbygging er yngel- og ungfiskproduksjonen redusert i forhold til opprinnelig tilstand. Vi viser her til den offisielle bestandskategoriseringen i Lakseregisteret (www.lakse-reg.no).

Til orientering er det nå under utarbeidelse en habitattiltaksplan for Reppaelva i regi av prosjektet "Bedre fiske i regulerte vassdrag i Nordland" der Rødøy-Lurøy Kraftverk AS deltar. Formålet med tiltakene er å kompensere for negative effekter av kraftutbyggingen på gyte- og oppvekstforhold for sjørørreten i Reppaelva. I følge prosjektleder Øyvind Kanstad Hanssen vil aktuelle tiltak blant annet omfatte bygging av små terskler/buner for å skape flere standplasser for sjørørreten. Tiltaksplanen vil trolig være ferdig i løpet av vinteren 2009.

Fylkesmannens vurdering er at den omsøkte tilleggsreguleringen vil få små negative effekter på miljøverdiene i Reppavassdraget utover de effektene eksisterende utbygging allerede har. Vi går derfor ikke mot den omsøkte utbyggingen. Det forutsettes at kraftregulanten gjennomfører de habitattiltak som vil bli foreslått gjennom prosjektet "Bedre fiske i regulerte vassdrag i Nordland".

Vi forutsetter ellers at Rådgivende Biologers forslag til avbøtende tiltak blir fulgt opp. Når det gjelder forstyrrelser i forbindelse med anleggsarbeid og bruk av helikopter bør det vises spesiell aktsomhet i hekke- og yngleperioden for trua og sårbare fugle- og viltarter. Til orientering er

det registrert hekking av rødlistearten jakalk (nær truet) sørvest for Memortuva, jf. opplysninger i Naturbasen (www.naturbase.no).

For å opprettholde en viss produksjon av ellevelevende organismer i Stevasselva nedstrøms Reppavatnet samt av hensynet til friluftslivsinteressene og landskapsbilde, bør det stilles krav om en minstevannføring som minimum tilsvarer alminnelig lavvannføring. Slipp av minstevannføring fra Reppavatnet vil også ha betydning for eventuelle fuktighetskrevede arter/vegetasjonstyper langs den berørte elvestrekningen og for sjørørretbestanden i Reppaelva.

Vi forutsetter ellers at en eventuell konsesjon vil inneholde standard vilkår for tema naturforvaltning."

Nordland fylkeskommune gjorde vedtak i Fylkestinget 23.02.2009, som følger:

1. Fylkesrådet anbefaler at det gis konsesjon til Rødøy-Lurøy Kraftverk for utvidet regulering av Reppavatnet og Memorvatnet som beskrevet i søknaden.
2. Fylkesrådet ber om at det tas landskapsestetiske hensyn ved planlegging og bygging av dam på Memorvatnet.
3. Ved en eventuell konsesjon må følgende inntas i konsesjonsvilkårene:
 - a. Nordland fylkeskommune viser til tiltakshavers aktsomhets- og meldeplikt dersom det under markinngrep skulle støte på fornminner, jf. kulturminnelovens §§ 3, 4 og 8 andre ledd. Dersom det under arbeidet skulle oppdages gamle gjenstander, ansamlinger av trekull eller unaturlige/uventede steinkonsentrasjoner, må Kulturminner i Nordland underrettes umiddelbart. Det forutsettes at nevnte pålegg bringes videre til dem som skal utføre arbeide i marken.
 - b. At det legges opp til et nært samarbeid med reinbeitedistriktet angående detaljutforming av tiltaket.
 - c. Habitattiltak som foreslås i prosjektet "Bedre fiske i regulerte vassdrag i Nordland" skal gjennomføres av tiltakshaver.
 - d. I forbindelse med anleggsarbeid og bruk av helikopter bør det vises spesiell aktsomhet i hekke- og yngleperioden for trua og sårbare fugle- og viltarter.
 - e. Av hensyn til friluftslivsinteressene og landskapsbildet, samt ellevelevende organismer nedstrøms Reppavatnet bør det stilles krav om en minstevannføring lik alminnelig lavvannføring."

Fylkesrådets vurdering:

"Reppavassdraget er allerede sterkt påvirket av eksisterende kraftutbygging. En utvidet regulering av Reppavatnet og Memorvatnet vil ikke medføre inngrep i nye områder. I følge tiltaksha-

ver innebærer reguleringen kun etablering av dam på Memrvatnet og vil ikke føre til endringer knyttet til eksisterende kraftstasjon, vannvei, overføringer eller andre anlegg i vassdraget.

En ytterligere senking av laveste regulerte vannstand (LRV) i Reppavatnet og Memrvatnet, samt en økning av høyeste regulerte vannstand (HRV) i Memrvatnet vil ifølge tiltakshaver tilsvare et ekstra magasinivolum på ca. 5,3 Mm³ (millioner m³). Dette vil gi en økning på ca. 1,6 GWh i forhold til dagens situasjon.

Fylkesrådet anbefaler at det gis konsesjon for senking av LRV i Reppavatnet samt etablering av dam på Memrvatnet og senking av LRV og økning av HRV. Fylkesrådet anbefaler at det blir stilt krav om landskapsestetiske hensyn ved planlegging og utførelsen av dam på Memrvatnet. Av hensyn til friluftslivsinteresser, landskapsbildet og elvelevende organismer nedstrøms Reppavatnet anbefaler Fylkesrådet at det stilles krav om minstevannføring lik alminnelig lavvannføring, og anbefaler at tiltakshaver gjennomfører habitattiltakene som foreslås i prosjektet "Bedre fiske i regulerte vassdrag i Nordland". I forbindelse med anleggsarbeid og bruk av helikopter bør det vises spesiell aktsomhet i hekke- og yngleperioden for trua og sårbare fugle- og viltarter. Fylkesrådet vil be om at det tas hensyn til reindrifta i anleggsperioden."

Reindriftsforvaltningen Nordland har ingen merknader til søknaden. Søknaden har vært forelagt Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt, uten at det er kommet inn kommentarer.

FNF Nordland skriver i brev av 23.10.2008:

"Tiltaket slik det er beskrevet i søknaden når det gjelder omfang og gjennomføring vil kunne produsere 1,6 GWh årlig uten nye negative konsekvenser da vann og vassdrag allerede er utbygd. FNF Nordland synes det er positivt med effektøkning på allerede etablerte kraftverk framfor etablering av nye utbygginger. På bakgrunn av dette vil vi anbefale at søknaden blir innvilget."

Søkers kommentar til høringsuttalelsene

Søker har i e-post av 23.03.2009 kommentert de innkomne høringsuttalelsene, i praksis uttalelsene fra Fylkesmannen og Nordland fylkeskommune. Vi refererer søkers kommentar til disse:

"Fylkesmannen i Nordland: "Fylkesmannens vurdering er at den omsøkte tilleggsreguleringen vil få små negative effekter på miljøverdiene i Reppavassdraget utover de effektene eksisterende utbygging allerede har. Vi går derfor ikke mot den omsøkte utbyggingen. Det forutsettes at kraftregulanten gjennomfører de habitattiltak som vil bli foreslått gjennom prosjektet "Bedre

fiske i regulerte vassdrag i Nordland" (...) For å opprettholde en viss produksjon av elvelevende organismer i Stevasselva nedstrøms Reppavatnet, samt av hensynet til friluftslivsinteressene og landskapsbilde, bør det stilles krav om en minstevannføring som minimum tilsvarer alminnelig lavvannføring."

Kommentar: Rødøy-Lurøy kraftverk har deltatt i prosjektet "Bedre fiske i regulerte vassdrag i Nordland" siden oppstarten for om lag 10 år siden og vil følge opp de planene som ligger i prosjektet.

Det har ikke vært sluppet minstevannføring fra hverken Reppavatnet eller Memrvatnet siden Reppa kraftverk ble satt i drift i 1956. Som dokumentert i søknaden er flomtapet fra magasinene i dag meget lite og sporadisk, og vassdraget nedstrøms magasinene er gjennom mange tiår tilpasset en situasjon uten vannføring. Med en utvidet regulering vil flomtapsforholdene i praksis bli som i dag, med kun sporadiske flommer, og vi kan derfor ikke se at behovet for minstevannføring i elva er til stede. Med et pålegg om minstevannføring vil totalproduksjonen Reppa kraftverk gå ned, og søknaden om magasinutvidelse vil i så fall bli trukket.

Vi nevner for øvrig at Reppavatnet og Memrvatnet er senkningsmagasiner med 25-30 m regulering, og at det ville knyttet seg betydelige praktiske utfordringer til slipping av minstevannføring herfra. En kunne derfor havnet i den situasjon at arrangementet for slipping av minstevannføring i seg selv ville innebære et større teknisk inngrep sammenlignet med det inngrepet som ville finne sted i forbindelse med selve magasinutvidelsen.

Nordland Fylkeskommune:

1. Fylkesrådet anbefaler at det gis konsesjon til Rødøy-Lurøy Kraftverk for utvidet regulering av Reppavatnet og Memrvatnet som beskrevet i søknaden.
2. Fylkesrådet ber om at det tas landskapsestetiske hensyn ved planlegging og bygging av dam på Memrvatnet.
3. Ved en eventuell konsesjon må følgende inntas i konsesjonsvilkårene:
 - a. Nordland fylkeskommune viser til tiltakshavers aktsomhets- og meldeplikt dersom det under markinngrep skulle støte på fornminner, jf. kulturminnelovens §§ 3, 4 og 8 andre ledd. Dersom det under arbeidet skulle oppdages gamle gjenstander, ansamlinger av trekull eller unaturlige/uventede steinkonsentrasjoner, må Kulturminner i Nordland underrettes umiddelbart. Det forutsettes at nevnte pålegg bringes videre til dem som skal utføre arbeide i marken.
 - b. At det legges opp til et nært samarbeid med reinbeitedistriktet angående detaljutforming av tiltaket.

- c. Habitattiltak som foreslås i prosjektet "Bedre fiske i regulerte vassdrag i Nordland" skal gjennomføres av tiltakshaver.
- d. I forbindelse med anleggsarbeid og bruk av helikopter bør det vises spesiell aktsomhet i hekke- og yngleperioden for trua og sårbare fugle- og viltarter.
- e. Av hensyn til friluftslivsinteressene og landskapsbildet, samt elvelevende organismer nedstrøms Reppavatnet bør det stilles krav om en minstevannføring lik alminnelig lavvannføring."

Kommentar:

1. –
2. Det vil bli tatt estetiske hensyn ved iverksetting av planlegging og gjennomføring.
3. Ved en eventuell konsesjon må følgende inntas i konsesjonsvilkårene:
 - a. Ok.
 - b. Vi kan ikke se at det er behov for kontakt med reinbeitedistriktet under gjennomføringen, på grunnlag av reindriftsforvaltningens uttalelse.
 - c. Tiltakshaver har, som nevnt under kommentaren til fylkesmannen, deltatt i prosjektet "Bedre fiske i regulerte vassdrag i Nordland" siden oppstarten og vil følge opp de habitattiltak som er foreslått her.
 - d. Den er iht. den utarbeidete konsekvensvurderingen få arter i det aktuelle tiltaksområdet, men aktsomhet i aktuell periode vil bli utvist.
 - e. Se kommentar til fylkesmannen i Nordland."

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORATS (NVE) MERKNADER

Om søker

Rødøy-Lurøy Kraftverk AS (RLK) eies av Salten Kraftsamband (58 %), Rødøy, Lurøy og Træna kommuner (29,5 %) og private aksjonærer (12,5 %).

Om søknaden

RLK søker om tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til å utvide dagens reguleringer i Reppavatnet og Memorvatnet. Vassdragsreguleringsloven kommer til anvendelse siden dette er en tilleggsregulering, som også gir over 500 nat.hk.

Beliggenhet og eksisterende forhold i vassdraget

Utbyggingsområdet ligger i Rødøy kommune i Nordland, innerst i Tjongsfjorden. Området er typisk for denne delen av Helgelandskysten, med markante fjell som reiser seg bratt fra et fjordlandskap med høytliggende småvann. Vassdraget drenerer vestover fra Svartisen, som dekker platået innlands, og ned til fjorden.

Reppavatnet og Memorvatnet, på ca. 600 m høyde, er de to største vannene i vassdraget. Memorvat-

net er i dag overført til Reppavatnet, begge er regulert, og vannet utnyttes i Reppa kraftverk nede ved sjøen. Vannene er ikke synlige fra veien og den spredte bebyggelsen langs fjorden. Vannet som tas inn fra Reppavatnet føres vest- og nordover i rør ned til Reppa kraftverk, i en bratt, skogkledd skråning som er lite tilgjengelig for allmenn ferdsel.

Per i dag er det ingen pålagt minstevannføring fra Reppavatnet og Memorvatnet, og elveleiet nedstrøms Reppavatnet, Stevasselva, er tørrlagt bortsett fra i sjeldne perioder med flomoverløp. Litt over 1 km fra fjorden har denne elven samløp med den uregulerte Reppaelva, som fører vann fra Rismålvatnan og Breidvikvatnet lenger nord.

Utbyggingsplanene

RLK søker om å utvide reguleringen av Reppavatnet ved å senke dagens LRV med 7 m, og om å utvide reguleringen av Memorvatnet ved å senke dagens LRV med 3 m og heve dagens HRV med 2,5 m. Det planlagte inngrepet innebærer etablering av en dam ved Memorvatnet, 1,5-2 m høy og 30-40 m lang. Senkingen av LRV i begge vannene medfører kun å utnytte mer av den tilgjengelige høyden ned mot dagens luketerskel, og medfører ingen nye inngrep. Prosjektet medfører ingen andre nyetableringer eller tekniske endringer i de eksisterende reguleringene. Det planlegges å bruke helikopter ved dambyggingen.

Hydrologiske virkninger

Utvidelsen av reguleringene vil øke magasinvolu- met i Reppavatnet med 2,7 Mm³ og i Memorvatnet med 2,6 Mm³. Dette vil medføre noe mindre flomtap fra disse vannene. Beregninger søker har gjort viser at etter den økte reguleringen vil det kun i "fuktige år" være et visst overløp i en 6 ukers periode på høsten, om lag en uke kortere enn med dagens situasjon. I et "normalt år" vil det ikke være flomoverløp etter den økte reguleringen, mot 3-4 uker med overløp med dagens situasjon.

Vannføringen nedstrøms samløpet med Reppaelva vil bli noe mindre etter økt regulering, men effekten vil være liten siden det allerede er såpass korte og få perioder med overløp fra Reppavatnet per i dag.

Produksjon og kostnader

Søker har beregnet gjennomsnittlig kraftøkning i Reppa kraftverk til ca. 1,6 GWh. Byggekostnadene er estimert til 2,3 mill. kr. Dette gir en utbyggingspris på 1,4-1,5 kr/kWh.

NVE har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. Det vil likevel være søkers ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten i prosjektet.

Arealbruk og eiendomsforhold

Søker opplyser at den planlagte dammen vil bli 1,5-2 m høy, og 30-40 m lang. Det vil bli etablert en enkel anleggsrigg ved utløpet av Memorvatnet. Det er ingen nye eiendomsforhold som berøres.

Forholdet til offentlige planer

Området er avsatt som LNF-område i kommuneplanens arealdel, så det kreves dispensasjon for denne for å gjennomføre tiltaket. Utover dette berøres ingen andre offentlige planer.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse. NVE var på befaring i området i mai 2009, men dårlig vær gjorde at det ikke var mulig å ta seg helt frem til reguleringsmagasinene. NVE anser likevel saken som godt opplyst.

Høringsuttalelsene har vært forelagt søkeren for kommentar.

Rødøy kommune og Reindriftsforvaltningen Nordland har ingen kommentar til søknaden.

Fylkesmannen i Nordland går ikke imot den omsøkte byggingen, men forutsetter at det gjennomføres habitattiltak i tillegg til de foreslåtte avbøtende tiltak. Fylkesmannen mener også at det bør stilles krav om minstevannføring.

Nordland fylkeskommune anbefaler at det gis konsesjon, men ber om at det tas hensyn til landskapet ved dambyggingen, og mener bl.a. at det bør stilles krav om minstevannføring.

FNF Nordland mener at prosjektet ikke har nye negative konsekvenser og anbefaler at søknaden innvilges.

Søker bekrefter at habitattiltak og landskapstilpassing vil bli fulgt opp, men stiller spørsmålstegn ved behovet for minstevannføring.

*Tiltakets virkninger**Fordeler*

Fordelen ved prosjektet er at den økte reguleringen vil gi om lag 1,6 GWh årlig i ny produksjon, uten å redusere den ordinære produksjonen i Reppa kraftverk i anleggsperioden.

Ulemper

Ulempene ved utbyggingen er redusert flomoverløp fra Reppavatnet, samt noe forstyrrelse og støy i anleggsfasen.

NVES VURDERING

Søker planlegger å utvide en eksisterende regulering som har vært i bruk siden 1956. Høringspartene har få innvendinger til prosjektet, og er i stor

grad positive. Etter NVEs mening er følgende tre momenter aktuelle:

Anleggsperioden

Byggingen av en dam ved utløpet av Memorvatnet vil medføre en del støy og forstyrrelse i anleggsperioden. Det planlegges å bruke helikopter, slik at det ikke blir behov for bygging av nye veier. Fylkeskommunen ber søker om å vise spesiell aktsomhet i hekke- og yngleperioden for truede og sårbare fugle- og viltarter. Søker mener det er få aktuelle arter i området, men bekrefter at det vil bli tatt hensyn til dette. Området brukes også noe til jakt. Etter NVEs mening vil anleggsperioden ha en begrenset forstyrrende effekt, og at dette kan avbøtes ved planlegging av tidspunkt i samråd med fagfolk.

Effekten av dammen og den økte reguleringen på sikt

Dammen som er planlagt ved utløpet av Memorvatn er estimert til 1,5-2 m høy og 30-40 m lang. Søker har bekreftet at det vil bli tatt hensyn til landskapsestetikken ved byggingen av dammen, slik fylkeskommunen ber om. Memorvatn er lite synlig fra bebyggelsen, og området er ikke mye brukt for øvrig. NVE mener at en eventuell dam bør tilpasses terrenget så godt som mulig, og den behøver da ikke fremstå som skjemmende.

Den økte reguleringen vil gi en økt reguleringsone i begge magasinene. Slike reguleringssoner kan oppleves som nokså skjemmende, men det har ikke kommet inn negative uttalelser om dette punktet. Området rundt magasinene er lite i bruk av allmennheten, og er allerede preget av en langvarig regulering. Etter NVEs mening har den økte reguleringssonen lite å si i denne saken.

Reduksjon av vannføring

Tiltaket vil medføre en reduksjon i flomtapet fra Memor- og Reppavatnet. Per i dag er det kun flomtap om høsten i middels og fuktige år, fra Reppavatnet i noen uker og fra Memorvatnet en knapp uke i snitt. I tørrår er det ikke flomtap fra vannene. Etter utvidet regulering er flomtapet beregnet å bli litt under halvparten av det den er i dag, og vil forsvinne helt fra Reppavatnet i normalår.

Restfeltet nedstrøms vannene, før samløpet med elva fra Breidvikvatnet, er om lag 2,8 km² stort og bidrar med 0,20 m³/s i middeltilsig. Ved samløpet med Reppaelva er middelvannføringen i dag om lag 1,23 m³/s, og forventes å bli redusert til 1,15 m³/s etter en eventuell utbygging.

Etter NVEs mening er reduksjonen i vannføring i Reppaelva, nedstrøms samløpet, så liten at den kan ses bort fra. Spørsmålet blir så hvilke konsekvenser en utbygging måtte få for Stevasselva, oppstrøms samløpet.

Både fylkesmannen og fylkeskommunen har bedt om at det pålegges en minstevannføring minimum tilsvarende alminnelig lavvannføring. Det er ikke pålagt minstevannføring i vassdraget fra tidligere. Det har derfor i praksis knapt vært vannføring i øvre del av vassdraget siden 1956. Man må anta at det livet som måtte være i elveleiet per i dag er godt tilpasset lite og svært uregelmessig tilførsel av vann. Livet i elva kan neppe være avhengig av flomtapet fra magasinene, gitt at det ikke forekommer flomtap overhodet i tørrår per i dag, og at ukene med flomtap kun forekommer i perioder med stort tilslag for øvrig.

Etter NVEs mening er flomtapet allerede i dag såpass kortvarig og sporadisk at reduksjonen etter en eventuell utbygging vil ha minimal betydning for denne strekningen. Siden utbyggingen i praksis gir liten endring i dagens situasjon, vil en eventuell minstevannføring i så fall være å betrakte som "nytt vann" i vassdraget.

Søker har gjort rede for at et eventuelt krav om minstevannføring vil gjøre prosjektet økonomisk uinteressant. Magasinene er etablert som senkningsmagasiner, som gjør slipp av minstevannføring mer komplisert enn ved hevingsmagasiner. Søker argumenterer også for at etablering av en anordning for slipping av minstevannføring vil kunne innebære et større teknisk inngrep enn den omsøkte magasinutvidelsen. NVEs beregninger viser at med slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring ville produksjonstapet i GWh overstige gevinsten ved magasinutvidelsen.

I høringsprosessen er det ikke pekt på spesielle kvaliteter ved vassdraget som gjør at den utpeker seg ved å ha behov for "ny" vannføring. NVE vurderer de praktiske og økonomiske ulemper med et minstevannføringsslipp til å være større enn gevinsten, gitt at endringene er små og vassdraget har tilpasset seg en situasjon med svært sporadisk vanntilførsel. Det er uvanlig å gi konsesjoner uten krav om minstevannføring, men i dette tilfellet mener NVE at et slikt tiltak har relativt liten effekt.

Oppsummering

NVE mener at tiltaket bidrar positivt med økt kraftproduksjon, og har svært få og små ulemper. Ulemper som er påpekt kan tas hensyn til ved avbøtende tiltak.

NVES KONKLUSJON

NVE anbefaler at Rødøy-Lurøy Kraftverk AS gis tillatelse til å utvide reguleringene i Reppavatnet og Memorvatnet som omsøkt, på de betingelser som følger.

Merknader til konsesjonsvilkårene

Forslaget til konsesjonsvilkår er basert på standard konsesjonsvilkår, selv om enkelte vilkår ikke ser ut

til å ha direkte relevans for det omsøkte prosjektet. NVE har ikke funnet grunn til å kommentere poster i vilkårene der det foreslås brukt standardvilkår uendret og der det ikke har kommet innspill i høringsuttalelsene. For øvrige poster har vi følgende kommentarer:

Post 1: Konsesjonstid

Rødøy-Lurøy Kraftverk AS er eid av det offentlig eide Salten Kraftsamband (58,0 %), kommunene Rødøy, Lurøy og Træna (til sammen 29,5 %) og private aksjonærer (12,5 %). RLK tilfredsstillt dermed lovens krav for å bli tildelt konsesjon på ubegrenset tid med revisjonsadgang etter 30 år.

Post 2: Konsesjonsavgifter

Det foreligger ingen krav om størrelsen på avgiftsatsene. NVE foreslår at avgiften settes til kr 8,- pr. nat.hk. til staten og kr 24,- pr. nat.hk. til kommunene. Dette er satser som er vanlig for nye konsesjoner. NVE vil beregne vannføringsøkningen etter reglene i vassdragsreguleringsloven etter at eventuell konsesjon er gitt. Det er ikke fremmet krav om tildeling av næringsfond. NVE mener at konsesjonens omfang og virkninger ikke er av en slik størrelse at det gir grunnlag for opprettelse av et slikt fond.

Post 6: Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.

NVE forutsetter at det blir tatt hensyn til vilt, eventuelle beitedyr, reindrift og jaktinteresser i anleggstiden. Fylkesmannens og fylkeskommunens kommentar om aktsomhet i hekke- og yngleperioden kommer innunder dette punktet.

Post 7: Godkjenning av planer, mv.

NVE vil stå for godkjenning av detaljplaner for utbyggingen. Problemstillinger knyttet til utforming og tilpassing av dammen til terrenget kommer inn under dette vilkåret. Detaljplanleggingen skal skje i nært samarbeid med NVE, reindriftsforvaltningen og kommunen. Konsesjonær må merke seg at detaljplanene skal være NVE i hende i god tid før anleggsarbeidet starter.

Post 8: Naturforvaltning

NVE har foreslått standardvilkår for naturforvaltning, slik også Fylkesmannen har forutsatt. For øvrig viser vi til søkers egen kommentar om deltagelse i prosjektet "Bedre fiske i regulerte vassdrag i Nordland".

Post 9: Automatisk fredete kulturminner

Fylkeskommunens kommentar om aktsomhets- og meldeplikt under anleggsperioden kommer under dette vilkåret. NVE viser ellers til konsesjonærens ansvar etter post 6.

NVEs forslag til vilkår for tillatelse for Rødøy-Lurøy Kraftverk AS til utvidet regulering av Reppavatnet og Memorvatnet

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr 8,- pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 24,- pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreier etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivel-

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonsdato og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000,-.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- a. å sørge for at forholdene i Stevasselva er slik at de stede egne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste

naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Ferdsl mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige vegger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Vegger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av all-

mennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignjengelige.

12

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av regulerings- og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

17

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings- og overføringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1, jf. § 2 tredje ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

20

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

21

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 14, 19, 21 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

22

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

NVEs forslag til Manøvreringsreglement for regulering av Memorvatn og Reppavatn i Rødøy kommune, Nordland fylke (erstatte reglement gitt ved 23.05.1957)

1. *Reguleringer*

Magasin	Naturlig vannstand kote	Reguleringsgrenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Memorvatn	638,5	641,0	610,5	2,5	28,0	30,5
Reppavatn	590,0	590,0	553,0		37,0	37,0

Høyden refererer seg til SKs høydesystem (NN 1954).

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Overføringer

Avløpet fra Memorvatn kan overføres til Reppavatn.

2.

Ved manøvreringen skal det tas hensyn til at vassdragsnets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som reguleringsmyndighetens plikter å oppbevare for hele reguleringsperioden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

III UTTALELSER TIL NVEs INNSTILLING

Olje- og energidepartementet har ved brev av 22. januar 2010 sendt NVEs innstilling til Nordland fylkeskommune og Rødøy kommune til uttalelse. Ingen av disse har uttalt seg.

IV OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENTETS MERKNADER

Bakgrunn

I departementets vurdering av om konsesjon etter vassdragslovgivningen skal gis, må fordeler og ulemper ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. Bevaring av naturmangfoldet inngår i skjønnsutøvingen ved saksbehandlingen. Dette innebærer at miljøkonsekvensene ved omsøkte regulering må vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakets bidrag til den nasjonale satsingen på fornybar energi og hensynet til kraftbalansen avveies mot forringelsen eller tapet i naturmangfoldet.

Prinsippene i naturmangfoldloven (nml.) §§ 8 – 12 legges til grunn som retningslinjer etter vassdragsreguleringsloven. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i nml. §§ 4 – 5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departementets behandling av nåværende søknad.

Rødøy-Lurøy Kraftverk AS (Kraftselskapet) eies av Salten Kraftsamband AS (58 pst.), Rødøy, Lurøy og Træna kommuner (29,5 pst.), og private aksjonærer (12,5 pst.).

Kraftselskapet søker om tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til å utvide dagens reguleringer i Reppavatn og Memorvatn. Søknaden går ut på å senke LRV i Reppavatn fra dagens kote 560,0 til kote 553,0. I Memorvatn søkes det om å heve HRV fra kote 638,5 til 641,0 og senke LRV fra kote 613,5 til 610,5. Tilleggsreguleringene gir over 500 nat.hk. og er konsesjonspliktig etter vassdragsreguleringslovens § 2.

Både Reppavatn og Memorvatn er i dag reguleringsmagasiner for Reppa kraftverk. Det økte magasinivolumet i de to reguleringsmagasinene vil redusere dagens flomtap ved Reppa kraftverk ca. 5 pst. til ca. 2 pst. av årlig tilsig. Gjennomsnittlig fremtidig kraftproduksjon er stipulert til ca. 72,6 GWh/år, som er en økning på ca. 1,6 GWh/år i forhold til dagens situasjon.

Eksisterende forhold i vassdraget

Reppavatn og Memorvatn ligger ca. 600 meter over havet og er de to største vannene i Reppavassdraget. Memorvatn er i dag overført til Reppavatn. Vannene er ikke synlige fra veien og den spredte bebyg-

gelsen langs fjorden. Pr. i dag er det ingen pålagt minstevannføring fra Reppavatn og Memorvatn, og elveleiet nedstrøms Reppavatn, Stevasselva, er tørrlagt bortsett fra i sjeldne perioder med flomoverløp. Ca. 1 km fra Tjongsfjorden har denne elva samløp med den uregulerte Rappaelva, som fører vann fra Rismålsvatnan og Breidvikvatnet lenger nord.

Utbyggingsplanene

Det planlagte tiltaket innebærer etablering av en dam ved Memorvatn, 1,5-2 meter høy og 30-40 meter lang. Senkingen av LRV i Memorvatn og Reppavatn vil utnytte mer av den tilgjengelige høyden ned mot dagens luketerskel, og medfører ingen nye inngrep. Prosjektet medfører ingen andre nyetableringer eller tekniske endringer i eksisterende reguleringer. Det planlegges å bruke helikopter ved dambyggingen, slik at det ikke er nødvendig å bygge noen veier.

Produksjon

Søker har beregnet gjennomsnittlig kraftøkning i Reppa kraftverk til ca. 1,6 GWh/år. NVE har blant annet kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon, og har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger.

Samlet Plan og verneplan for vassdrag

Tiltaket berører ikke utbyggingsplaner beskrevet i Samlet Plan. Heller ikke Svartisen nasjonalpark vil bli berørt av tiltaket.

NVEs innstilling

NVE peker på at byggingen av dammen ved utløpet av Memorvatn vil medføre en del støy og forstyrrelse i anleggsperioden. Det planlegges å bruke helikopter, slik at det ikke vil bli behov for bygging av nye veier. Den planlagte dammen vil bli 1,5-2 meter høy og 30-40 meter lang. Den økte reguleringen vil gi en økt reguleringssone i begge magasinene. Slike reguleringssoner kan oppleves som nokså skjemmende, men det har ikke kommet inn negative uttalelser om dette. Området rundt magasinene er lite brukt av allmennheten, og er allerede preget av en langvarig regulering.

Etter NVEs mening er reduksjonen i vannføring i Reppaelva nedstrøms samløpet med Stevasselva så liten at den kan ses bort i fra. Både fylkesmannen og fylkeskommunen har bedt om at det pålegges en minstevannføring minst tilsvarende alminnelig lavvannføring. Det er ikke pålagt minstevannføring i vassdraget fra før. I praksis har det knapt vært noen vannføring i øvre del av vassdraget siden Reppa kraftverk ble satt i drift i 1956. NVE antar at det livet som måtte være i elveleiet pr. i dag er godt tilpasset lite og svært uregelmessig tilførsel av vann. Etter NVEs mening er flomtaket i dag såpass kortvarig og

spora disk at reduksjonen etter en eventuell utbygging vil ha minimal betydning for denne strekningen. Siden utbyggingen i praksis gir liten endring i dagens situasjon, vil en eventuell minstevannføring bli å betrakte som "nytt vann" i vassdraget. I høringsprosessen er det ifølge NVE ikke pekt på spesielle kvaliteter ved vassdraget som tilsier tilførsel av "nytt vann" i vassdraget. NVEs beregninger viser at ved slipp av minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring vil produksjonstapet i GWh overstige gevinsten ved magasinutvidelsen. NVE vurderer de praktiske og økonomiske ulempene med et minstevannføringslipp her til å være større enn gevinsten og vil derfor ikke pålegge noe slipp av minstevannføring. NVE anbefaler at Rødøy, Lurøy kraftverk AS gis tillatelse til å utvide reguleringene i Reppavatn og Memorvatn som omsøkt.

VOLJE – OG ENERGIDEPARTEMENTETS VURDERING

Det følger av naturmangfoldlovens § 8 første ledd at beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand samt effekten av påvirkninger.

Kunnskapsgrunnlaget

Departementet bygger på følgende kunnskapsgrunnlag for innstillingen:

- NVEs innstilling av 21. desember 2009
- Søknad av 27. august 2008 fra Rødøy Lurøy Kraftverk AS med tilhørende konsekvensutredninger
- Høringsinstansene har ikke uttalt seg til NVEs innstilling
- Registreringer i naturbase
- Artsdatabanken

Departementet finner at tiltaket er godt nok opplyst ved gjennomførte utredninger og høringer slik at vedtak kan fattes. Departementet viser til at materialet gir den kunnskap som kreves om arters bestandssituasjon, utbredelse av naturtyper og den økologiske tilstand i området som kan kreves for et tiltak som det omsøkte. Også virkningene av utbyggingen er beskrevet på tilstrekkelig vis.

Virkinger på naturmangfold mv.

Hydrologiske virkninger

Utvidelsen av reguleringen vil øke magasinvolumet i Reppavatn med 2,7 Mm³ og i Memorvatn med 2,6 Mm³. Dette vil medføre noe mindre flomtapp fra disse vannene. Beregninger søker har gjort viser at etter den økte reguleringen vil det kun i "fuktige år" være et visst overløp i en 6 ukers periode på høsten, om lag 1 uke kortere enn med dagens situasjon. I et

”normalt år” vil det ikke være flomoverløp etter den økte reguleringen, mot 3-4 uker med overløp med dagens situasjon. Vannføringen nedstrøms samløpet med Stevasselva vil bli noe mindre etter økt regulering, men effekten vil være liten siden det allerede er såpass korte og få perioder med overløp fra Reppavatn pr. i dag.

Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

Det er ikke ventet merkbare endringer i vanntemperatur, isforhold og lokalklima som følge av tiltaket.

Grunnvann og erosjon

Strandsonen som settes under vann ved Memorvatn består i all hovedsak av grov ur og svaberg, slik at erosjonen blir ubetydelig.

Fauna, flora og biologisk mangfold

Innenfor tiltakets influensområde er det registrert 3 rødlistearter, men ingen av disse er knyttet til de berørte områdene.

Vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser

Det er ikke uttak av vann til fastboende på den berørte elvestrekningen. Ifølge fagutredningen vil tiltaket tilnærmet ikke ha noen konsekvenser for vannkvalitet, vannforsyning og resipientinteresser.

Landskap

Det skal bygges en dam i utløpet av Memorvatn. Dammen vil bli 1,5-2 meter høy, og 30-40 meter lang. Dammen vil bli lite synlig fra bebyggelsen. Området rundt magasinene er lite brukt av allmennheten, og er sterkt påvirket av eksisterende regulering og andre inngrep. Byggingen vil medføre en del støy og forstyrrelse i anleggsperioden. Det er ikke behov for bygging av nye veier, da det skal brukes helikopter i forbindelse med byggingen av dammen.

Minstevannføring mv.

Tiltaket vil medføre en reduksjon i flomtaptet fra Memorvatnet og Reppavatnet. Fylkesmannen og fylkeskommunen har bedt om at det pålegges en minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannsføring. Det er ikke pålagt minstevannføring i vassdraget fra før. Det har i praksis ikke vært vannføring i øvre del av vassdraget siden Reppa kraftverk ble idriftsatt i 1956. NVE vurderer de praktiske og økonomiske ulempene med et minstevannføringsslipp til å være større enn gevinsten. Olje- og energidepartementet slutter seg til NVEs vurdering.

Eksisterende og fremtidige kraftutbygginger

Reppa kraftverk ble bygget i 1956 med en installasjon på 5 MW. Installert effektuttak ble økt til

10 MW ved opprustning av kraftverket i 1986. Småkraft har konsesjonssøkt utbygging av et småkraftverk i Reppaelva nordvest for Reppavatn og Memorvatn.

Samlet belastning

I henhold til nml. § 10 skal en påvirkning av et økosystem vurderes ut i fra den samlede belastningen økosystemet er eller vil bli påvirket av. Vurderingene skal ta hensyn til både eksisterende og fremtidige inngrep. Departementet har foretatt en nøye vurdering av den samlede belastning på økosystemet i tråd med nml. § 10, både knyttet til de aktuelle tilleggsreguleringene og for andre eksisterende og mulig fremtidige tiltak innenfor energi- og vassdragssektoren.

I departementets vurdering av om konsesjon skal gis etter vassdragsreguleringsloven, må fordelene og ulempene ved de omsøkte tiltak veies opp mot hverandre. Ivaretagelse av naturmangfoldet er et tilleggshensyn i skjønnsutøvingen ved saksbehandlingen etter vassdragsreguleringsloven. Dette innebærer at den utvidede reguleringen av Reppavatn og Memorvatn og miljøkonsekvensene av dette tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakets bidrag til den nasjonale satsingen på fornybar energi og hensynet til kraftforsyningssikkerheten og tapet av forringelsen av naturmangfoldet på sikt avveies.

Departementets oppsummering og konklusjon

Etter departementets vurdering foreligger det tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger tiltaket kan ha for naturmiljøet.

Med de ulike avbøtende tiltak som kan fastsettes i henhold til konsesjonsvilkårene, finner departementet at de negative konsekvenser for natur, landskap og miljø ikke er til hinder for at det gis tillatelse til de omsøkte tilleggsreguleringer.

Når det gjelder prinsippet om at tiltakshaver skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket forårsaker, viser departementet til konsesjonens standardvilkår om naturforvaltning mv. og merknader til disse, se nedenfor. Departementet har tatt utgangspunkt i driftsmetoder, teknikker og lokalisering som ut fra en samlet vurdering og avveining av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold gir de beste samfunnsmessige resultater.

Etter en helhetsvurdering er departementet kommet til at fordelene ved utvidet regulering av Reppavatn og Memorvatn er større enn ulempene for allmenn interesse, jf. vassdragsreguleringsloven § 8.

Olje- og energidepartementet tilrår at Rødøy-Lurøy Kraftverk AS får tillatelse etter vassdragsre-

guleringsloven § 8 til å gjennomføre det omsøkte tiltaket.

Tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt.

Departementets merknad til vilkårene:

Post 1 – Konsesjonstid

Kraftselskapet tilfredsstillers lovens krav for å bli tildeelt konsesjon på ubegrenset tid med revisjonsadgang etter 30 år.

Post 2 – Konsesjonsavgifter

NVE anbefaler at avgiftene settes til kr 8,- pr. nat.hk. til staten og kr 24,- pr. nat.hk. til kommunen. Departementet viser til at dette er i samsvar med praksis i de senere konsesjoner og tilrår avgifter i samsvar med NVEs anbefaling.

Post 6 – Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.

Departementet forutsetter at det blir tatt hensyn til vilt, eventuelt beitedyr, reindrift og jaktinteresser i anleggstiden. Fylkesmannen i Nordland skal konsulteres mht. anleggsperioden ut fra hensynet til hekke- og yngleperioder.

Post 7 – Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

NVE vil stå for godkjenning av detaljplaner for utbyggingen, herunder utforming og tilpasning av dammen i terrenget.

Post 8 – Naturforvaltning

NVE har foreslått standardvilkår for naturforvaltning. Olje- og energidepartementet slutter seg til dette.

Post 9 – Automatisk fredete kulturminner

Departementet vil påpeke tiltakshavers aktsomhets- og meldeplikt under anleggsperioden, jf. kulturminnelovens bestemmelser.

Departementets merknader til manøvreringsreglementet

NVE har utarbeidet utkast til oppdatert manøvreringsreglementet for regulering av Memrvatn og Reppavatn i Rødøy kommune i Nordland fylke, til erstatning for reglementet gitt ved kgl.res. 23.5.1957.

Olje- og energidepartementet slutter seg til NVEs forslag til manøvreringsreglement. Reglementet trer i stedet for manøvreringsreglementet gitt ved kgl.res. 23.5.1957.

Vannforskriften

Etter vannforskriften § 12 kan nye fysiske inngrep gjennomføres i en vannforekomst selv om miljøtilstanden svekkes dersom:

- alle praktiske gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i tilstanden
- samfunnsnyttene av de nye inngrepene eller aktiviteten er større enn tapet av miljøkvalitet og
- formålet med de nye inngrepene ikke med rimelighet kan oppnås kostnadseffektivt på andre miljømessige bedre måter.

Formålet med tilleggsreguleringene er å øke produksjonen av fornybar elektrisitet. Departementet bemerker at forringelsen av naturmangfoldet på sikt må ses i sammenheng med dette formål. Ny regulerbar vannkraft har en særlig høy verdi, fordi innslag av en stadig større andel uregulert kraftproduksjon ikke gir samme handlingsrom, noe som er avgjørende for utnyttelsen av energiressursene fremover. Departementet har kommet til at det ikke er andre alternativer til vannkraft som gir tilnærmet samme reguleringsevne. Samfunnsnyttene av tiltaket må anses som betydelig. Etter departementets vurdering kunne en ikke ha oppnådd tilsvarende nytte like kostnadseffektivt på annen miljømessig måte. Departementet finner at vilkårene etter vannforskriften § 12 er oppfylt.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer § 8 gis Rødøy – Lurøy Kraftverk AS tillatelse til å utvide eksisterende reguleringer i Reppavatn og Memrvatn i Rødøy kommune i Nordland.
2. Tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt Olje- og energidepartementets foredrag av 9. mars 2012.
3. Det fastsettes manøvreringsreglement i samsvar med forslag vedlagt Olje- og energidepartementets foredrag av 9. mars 2012.

Forslag til vilkår for tillatelse for Rødøy-Lurøy Kraftverk AS til utvidet regulering av Reppavatnet og Memrvatnet

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til

gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr 8,- pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 24,- pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreier etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 18 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonsens dato og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000,-.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- a. å sørge for at forholdene i Stevasselva er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Ferdsl mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige vegger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Vegger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

12

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjuste-

rende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemand, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologis-

ke observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av regulerings- og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

17

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings- og virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstille uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1, jf. § 2 tredje ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens

ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

20

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre el-

ler redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

21

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 14, 19, 21 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

22

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

Forslag til Manøvreringsreglement for regulering av Memorvatn og Reppavatn i Rødøy kommune, Nordland fylke (erstatte reglement gitt ved 23.05.1957)

1. Reguleringer

Magasin	Naturlig vannstand kote	Reguleringsgrenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Memorvatn	638,5	641,0	610,5	2,5	28,0	30,5
Reppavatn	590,0	590,0	553,0		37,0	37,0

Høydene refererer seg til SKs høydesystem (NN 1954).

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Overføringer

Avløpet fra Memorvatn kan overføres til Reppavatn.

2.

Ved manøvreringen skal det tas for øyet at vassdragsets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som reguleringsmyndighetens plikter å oppbevare for hele reguleringsperioden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

9. Statkraft Energi AS

(Tillatelse for Statkraft Energi AS til overføring av Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av bekker i Kvitnadalen og Botnane i Kvinnherad kommune i Hordaland)

Kongelig resolusjon 30. mars 2012.

Innledning

Statkraft søker om å utnytte en større del av energipotensialet i nedbørfeltene til Folgefonnverkene. Det vil ikke bli bygd nye kraftverk eller etablert nye reguleringsmagasiner. Eksisterende kraftverk i Folgefonnverkene er Mauranger kraftverk og Jukla pumpekraftverk. Installert effekt er hhv. 250 MW og 35 MW. Folgefonnverkene omfatter dessuten en rekke reguleringsmagasiner og overføringer. Prosjektet tar utgangspunkt i reguleringsmagasinene Blådalsvatnet, Svartedalsvatnet og Juklavatnet, der

målsettingen er å bedre utnyttelsen av de eksisterende vannressurser i nedbørfeltene. Dette gjøres ved å hente deler av vannet lenger opp i feltene og overføre det direkte til Juklavatnet.

Vannet pumpes i dag fra Svartedalsvatnet til Juklavatnet etter forutgående tapping fra Blådalsvatnet. Ved en direkte overføring fra Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av bekker fra breen i Kvitnadalen og Botnane på overføringstunnelen, vil pumpedriften av Jukla pumpekraftverk bli avlastet og den totale kraftproduksjonen ved Folgefonnverkene vil øke med ca. 46 GWh/år. I tillegg vil overføringen muliggjøre en bedre utnyttelse av magasinene.

II Søknad og NVEs innstilling

NVE har mottatt følgende søknad datert 08.10.2007:

1. Konklusjon

NVE har mottatt søknad fra Statkraft Energi AS om å få overføre Blådalsvatnet til Juklavatnet samt å få ta inn 5 bekker på tunnelen fra Blådalen, Kvitnadalen og Botnane. Tiltaket er et O/U-prosjekt innenfor Folgefonnverkene med en beregnet produksjonsgevinst på 46 GWh til en kostnad av 216 mill. kroner. Tiltaket ligger tett opp til Folgefonna nasjonalpark.

NVE har vektlagt at utbyggingen som omsøkt vil gi en bedre utnyttelse av ressursene i et allerede utbygd vassdrag gjennom økt regulerbar kraftproduksjon. Både Kvinnherad kommune og Hordaland fylkeskommune ser større fordeler enn ulemper ved prosjektet. Fylkesmannen i Hordaland og samtlige friluftsliv- og naturverninteresser er motstandere av utbyggingen med henvisning til angrep på verneverdig vill og urørt natur i og tett opptil grensen for Folgefonna nasjonalpark. NVE registrerer at utbyggingen vil medføre nye fysiske inngrep tett opp til nasjonalparkgrensen. NVE vurderer imidlertid inngrepene og konsekvensene av disse, til ikke å bidra til en vesentlig forringelse av landskapsopplevelsen, inntrykket av urørt natur og muligheten for fortsatt å kunne drive friluftslivsaktiviteter, turisme og reiseliv under tilnærmet de samme betingelser som i dag etter at anleggsperioden er avsluttet. NVE vurderer inngrepene som så vidt små at Folgefonnhalvøya og Folgefonna nasjonalpark fortsatt vil fremstå som et attraktivt mål for reiseliv og naturopplevelser.

Etter en samlet vurdering av planene for foreliggende utbyggingsalternativ og mottatte høringsuttalelser anbefaler NVE at Statkraft Energi AS får tillatelse til bygging og drift av en overføringstunnel fra Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av 5 bekker i Blådalen, Kvitnadalen og Botnane. NVE mener at fordelene og nytten av å gjennomføre tiltaket er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser og at § 8 i vassdragsreguleringsloven er oppfylt.

Vi anbefaler at Statkraft Energi AS får tillatelse etter vassdragsreguleringsloven § 2 til å gjennomføre det omsøkte tiltaket. En slik tillatelse medfører rett til å ekspropriere grunn og rettigheter som er nødvendig for gjennomføring av tiltaket.

Vi anbefaler at tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt.

2. Søknaden

NVE har mottatt følgende søknad fra Statkraft Energi AS datert 08.10.2007:

”Søknad om konsesjon for overføring av Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av bekker i Kvitnadalen og Botnane i Kvinnherad kommune, Hordaland fylke.

Statkraft Energi AS ønsker med planene å utnytte en større del av energipotensialet i nedbørfeltet til Folgefonnverkene. Det vil ikke bli bygget nytt kraftverk eller etablert nye reguleringsmagasin.

Ved Folgefonnverkene pumpes vannet i dag fra Svartedalsvatnet til Juklavatnet etter forutgående tapping fra Blådalsvatnet. En utbyggingsløsning med direkte overføring av Blådalsvatnet samt inntak av fem bekker fra breen i Kvitnadalen og Botnane, vil avlaste pumpedriften ved Jukla kraftverk og gi økt kraftproduksjon.

Produksjonsgevinsten ved overføringen er nå nærmere vurdert til ca. 46 GWh (i meldingen til ca. 56 GWh og 146 millioner) til en kostnad av 216 millioner, og i tillegg vil overføringen muliggjøre en bedre utnyttelse av magasinene ved Folgefonnverkene, da brukstiden for pumpedriften ved Jukla pumpekraftverk vil bli redusert.

Det er sett på to alternative utbyggingsløsninger; med og uten inntakene i Kvitnadalen. Det er kun aktuelt å søke om en overføring med inntakene i Kvitnadalen (alternativ 1).

Statkraft mener det omsøkte alternativet tilfredsstillende kravene i de ulike lovene for å kunne gi de tillatelsene som er nødvendige for gjennomføring av tiltaket. Idet vi viser til vedlagte planer og konsekvensutredning søker Statkraft Energi AS med dette om:

1. Etter vassdragsreguleringsloven og vassdragsloven (jf. § 8) om tillatelse til:
 - Bygging og drift av en overføringstunnel fra Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av 4 bekker i Kvitnadalen og to bekker i Botnane som beskrevet i vedlagte prosjektbeskrivelse.
2. Etter forurensningsloven jf. kap. 3, om tillatelse til:
 - Forurensning som følge av endringer i vannføring i berørte vassdrag.
3. Etter oreigningsloven, jf. § 2 nr. 19 og nr. 51 og § 25:
 - Erverve nødvendig grunn og rettigheter for bygging av 4 bekkeinntak rundt insta

Kvitnadalsvatnet, i tilfelle det ikke skulle lykkes å få til avtale med grunneiere og rettighetshaver. Det vises her til nærmere omtale i vedlagte prosjektbeskrivelse.

- Tillatelse til å ta i bruk arealer og rettigheter før skjønn er holdt eller avtale er inngått med grunneiere og rettighetshavere (forhåndstiltredelse).

4. Kommuneplan/reguleringsplan

- Dersom det blir nødvendig, vil det bli søkt om dispensasjon fra krav til reguleringsplan for tippen ved Markkjelkevatnet.

Utbyggingen vil ikke medføre vesentlige konflikter med naturmiljø, næringsinteresser eller samfunnsinteresser, ifølge konsekvensutredningen.”

I det følgende refereres søknad/konsekvensutredningen (KU) uten bilder, figurer og vedlegg. Søknaden med KU i sin helhet følger innstillingen som vedlegg.

SAMMENDRAG

Statkraft ønsker å utnytte en større del av det energipotensialet som finnes i allerede overførte vassdrag som i dag nyttes i Folgefonnverkene. Utbyggingsplanene vil medføre bedre utnyttelse av vannet i eksisterende magasin og gi økt produksjon i Mauranger kraftverk og redusere pumpedriften ved Jukla pumpekraftverk. Planene omfatter ingen nye magasiner eller endring av reguleringsgrenser.

Eksisterende utbygginger

Folgefonnverkene omfatter kraftverkene Mauranger og Jukla som utnytter nedbørfelter på nordvestsiden av Folgefonnhalvøya i Kvinnherad kommune og Hordaland fylke. Konsesjon for utbygging ble gitt 18. juli 1969 og de to kraftverkene satt i drift i 1974.

Ved kronprinsregentens resolusjon av 1. juli 2005 fikk Statkraft Energi AS tillatelse til overføring av Kvangrevatnet og Markkjelkevatnet for utnyttelse i Jukla og Mauranger kraftverker. Kvangrevatnet er nå overført til Langavatnet og Markkjelkevatn pumpe vil antagelig bli satt i drift vår/sommer 2007. Ut over dette er det ikke foretatt utvidelser av anleggene siden 1974.

Utbyggingsplanene

Det er utredet to alternative utbyggingsløsninger:

Alternativ 1: Det bygges en overføringstunnel fra Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av fire bekker i Kvitnadalen og to bekker i Botnane.

Alternativ 2: Det bygges en overføringstunnel fra Blådalsvatnet til Juklavatnet med kun inntak av to bekker i Botnane.

I tillegg gis en kort omtale av 0 – *alternativet*; ingen ny utbygging.

Det søkes her bare om en utbygging etter alternativ 1 som beskrevet under punkt 3.2.1. Statkraft vurderer pr. i dag alternativ 2 som økonomisk urealistisk.

Ved utbyggingen vil en nytte den infrastruktur som allerede finnes fra utbyggingen i 1974. Det vil ikke være behov for å nytte arealer som til nå har vært uberørt, med unntak av begrensede arealer ved bekkeinntakene.

Alle sprengningsmasser vil bli fraktet ut via eksisterende tunnelpåhugg ved Markkjelkevatnet, og massene foreslås primært deponert like vest for Markkjelkevatnet. Her er det en forsenkning i terrenget etter tidligere uttak av morenemasser til fyllingsdammer i området. Ved å fylle denne forsenkningen, vil et tidligere naturinngrep bli fjernet og terrenget kan tilbakeføres til tilnærmet opprinnelige form. En alternativ

plassering på eksisterende tipp er også vurdert, men her pågår det nå etablering av en pumpestasjon i forbindelse med overføringen av Markkjelkevatnet.

Det er ikke planlagt bygget nye, permanente veier, da en vil benytte de eksisterende veiene til Jukla kraftverk og tverrslaget ved Markkjelkevatnet. Bekkeinntakene vil bli bygget med adgang pr. helikopter. Utbyggingen vil ikke kreve opprusting eller nybygging av kraftlinjer.

Produksjonsberegninger og kostnader

Produksjonsberegningene er utført med programmet Vansimtap. Vassdraget er seriesimulert, med 70 års tilsigshistorikk. Tall for produksjon og utbyggingskostnader er vist i følgende tabell.

	Overføring Blådalsvatnet – Juklavatnet	Alternativ uten bekker i Kvitnadalen	Bidraget fra bekker i Kvitnadalen
Produksjonsgevinst GWh / år	46,0	33,7	12,3
Utbyggingskostnader mill. kr	216	183	33
Inntekt pr. år i mill. kr	23	8,8	14,2

Nåverdibetraktninger av utbyggingsprosjektet viser at det er lønnsomt å bygge ut, dersom inntektene kan forsvare utbyggingskostnadene. Dette er bare mulig dersom inntakene i Kvitnadalen tas med.

Produksjonspotensialet omregnet i naturhestekrefter er 11594.

Forholdet til offentlige planer

Prosjektet kommer ikke i konflikt med kommunale eller fylkeskommunale planer og den berører ikke vassdrag som er vernet mot kraftutbygging. Utbyggingsplanene er unntatt fra Samlet Plan (St.meld. nr. 60, 1991 – 92).

Naturmiljø, ressurser og samfunnsinteresser

Vannføring

Vannføringen vil bli redusert i tre bekker med utløp innerst i insta Kvitnadalsvatnet, nedstrøms inntakene. Tilsig fra restfeltene og nedbørfeltet til vannet for øvrig, gjør at vannføring i elva mellom insta og midtra Kvitnadalsvatnet etter en utbygging allikevel vil utgjøre ca. 23 % i forhold til dagens vannføring.

Vannføringen vil også bli redusert på hele strekningen nedstrøms midtra Kvitnadalsvatnet og ned til Svartedalsvatnet. Tilsig fra restfelt til innsjøene gjør at restvannføring i elva ved innløpet i Svartedalsvatnet vil utgjøre ca. 21 % i forhold til dagens vannføring. Det vil ikke bli noen endringer nedstrøms Svartedalsvatnet.

De største endringene vil her skje sommer og høst og i tillegg en periode mellom 1/1 og frem til om lag midten av mars, da dagens tapping fra Blådalsvannet normalt pågår.

Vannføringen vil videre bli redusert fra bekkeinntakene i Botnane og ned til innløpene i

hhv. søndre og nordre Botnatjørn. Tilsig fra nedstrøms restfelt gjør at vannføring i bekkene ved innløpet i tjernene vil utgjøre mellom 33 og 37 % i forhold til dagens vannføring. Ved eksisterende inntak i utløpet av søndre Botnatjørn vil tilsig fra restfelt utgjøre nær 38 % i forhold til dagens vannføring. De største endringene vil skje sommer og høst, da vintervannføringen generelt er meget lav.

Flomforhold

Det forventes ikke at tiltaket vil føre til forverrende flomforhold. Flomforholdene vil heller avta noe, grunnet fraføring av vann. Spesielt gjelder dette vinterstid i den perioden da tapping av Blådalsvatnet har pågått.

Vanntemperatur og isforhold

Overføringen av vann fra Blådalsvatnet direkte til Juklavatnet vurderes positivt for isforhold og lokalklima i innsjøene midtra og heimsta Kvitnadalsvatnet og elvestrekningene ned til Svartedalsvatnet. Kraftig tapping vinterstid fra Blådalsvatnmagasinet til midtra Kvitnadalsvatnet har tidligere ført til svekkede isforhold på disse innsjøene.

Geologi, erosjon og sedimentasjon

De planlagte tiltakene antas ikke ha noen effekt på forhold tilknyttet erosjon og sedimenttransport utover selve anleggsperioden. I denne perioden kan vassdraget bli tilført noe stedlig materiale som følge av tunnelboringen og byggingen av bekkeinntakene. Overføring av vann til Juklavatnet vil heller ikke medføre nevneverdig transport av sedimenter.

Vannkvalitet, forurensning og støy

Alle bekkene som ble undersøkt hadde lav vanntemperatur (1,2 – 6,1 °C). Videre var alle bekkene svakt sure, hadde lavt ioneinnhold (konduktivitet), lav bufferkapasitet (alkalitet) og forholdsvis lave verdier av totalt aluminium. Utbyggingsplanene vil ikke medføre endringer i disse naturgitte forholdene. Under anleggsfasen forutsettes det at det utarbeides en plan for forurensningsbegrensende tiltak.

Fauna, flora og biologisk mangfold

Utbyggingsalternativ 1 vil medføre ubetydelige negative konsekvenser for det biologiske mangfoldet i det berørte området i Kvitnadalen. Fordi tiltaket reduserer arealet av inngrepsfrie naturområder med 3,78 km², og 1,35 km² og endrer inngrepsstatus, vil det, ifølge definisjonen, generelt gi store negative konsekvenser for naturmiljøet. Andre verdier i nasjonalparken vil imidlertid ikke bli berørt og tiltaket er ikke i strid med parkens vernebestemmelser. (Jf. innholdet i kgl.res. av 29.04.05).

Alternativ 2 vil heller ikke ha negative konsekvenser for det biologiske mangfoldet i området. Konsekvensene for naturmiljøet vil bli mindre enn for alt. 1, fordi reduksjonen av inngrepsfrie naturområder er vesentlig mindre. Andre verdier inne i nasjonalparken blir heller ikke berørt ved alternativ 2.

Verken plasseringen av tunnelmasse på gammel tipp (tippalternativ A) eller i gammelt moreneuttak (alternativ B) vil medføre vesentlige negative konsekvenser for naturmiljøet. Alternativ B kan kanskje ha en positiv virkning.

Fisk

Det ble ikke påvist fisk i insta Kvitnadalsvatnet eller i Botnatjørna. Bunn dyrsamfunnet var fattig i alle bekkene og det ble ikke påvist rødlistearter.

Insta, midtra og heimsta Kvitnadalsvatnet er næringsfattige. Zooplanktonsamfunnet var fattig i alle sjøene, og det ble ikke påvist rødlistearter. Midtra og heimsta Kvitnadalsvatnet hadde en tynn bestand av utsatt aure av fin kvalitet. Auren synes ikke å reprodusere naturlig og bestandene vil derfor dø ut.

0-alternativet innebærer at bekkeinntakene ikke blir bygd ut. Insta Kvitnadalsvatnet og området ned til utløpet i midtra Kvitnadalsvatnet endrer da status til nasjonalpark. Det forventes ingen negative konsekvenser av 0-alternativet.

Alternativ 1

Konsekvensen for ferskvannbiologiske forhold er samlet vurdert til liten negativ.

Alternativ 2

Inntakene ved insta Kvitnadalsvatnet utelates. Konsekvensen for ferskvannbiologiske forhold

for midtra og heimsta Kvitnadalsvatnet og berørte bekker, er samlet vurdert til liten negativ.

Landskap og friluftsliv

0-alternativet innebærer at landskapet og mulighetene for utøvelse av friluftsliv antas å forbli slik det er i dag i overskuelig fremtid. Det er imidlertid ikke funnet grunn til å tro at Kvitnadalen vil bli mer brukt som friluftsområde, dersom den innlemmes i nasjonalparken.

Alternativ 1

Alternativet har som viktigste konsekvens redusert vannføring i enkelte bekker og ny tipp ved Markkjelkevatnet. I snøsesongen vil inngrepene ikke være synlige. Konsekvensgraden for landskap er satt til middels negativ, mens den for friluftslivet er satt til liten negativ.

Alternativ 2

Ved dette alternativet blir inngrepene lite merkbare og tidligere kunstig overføring fra Blådalsvatnet fjernes. Konsekvensgraden for landskapet er i fagrapporten satt til middels/liten negativ og for friluftslivet til liten negativ.

Forholdet til nasjonalparken

Følgefonnaområdet status som nasjonalpark er relativt ny (opprettet i mai 2005). Den bruken som er registrert for undersøkelsesområdet, er eldre enn dette og har røtter flere hundre år tilbake. Det foreligger ikke tall, som for eksempel registreringer fra hytter, som kan si noe om endret besøk i den korte tiden som er gått siden opprettelsen. Det er heller ikke å forvente. Verdsettingen i undersøkelsesområdet vil derfor i praksis gjøres uavhengig av nærheten til nasjonalparken.

Et områdes verdi vurderes ut fra kriteriene bruk, opplevelseskvaliteter, egnethet for ulike aktiviteter, mangfold, om området inngår som del av en grønnstruktur, en ferdselskorridor, et atkomstområde, eller har stor symbolverdi. I utredningsprogrammet er det poengtert at "områdets nærhet til Folgefonna nasjonalpark skal tas i betraktning ved vurderingen av områdets verdi i friluftslivssammenheng". Dette forstås slik at det skal vurderes om kriteriet "bruk" vil påvirkes som følge av den nye nasjonalparkstatusen. Det er vanskelig å se hvordan øvrige kriterier kan endres som en følge av dette. Det kan imidlertid diskuteres om symbolverdien vil påvirkes og om det eventuelt vil gjøre seg synlig i økt bruk.

Når et område får status som nasjonalpark, kommer det på en liste over "eksklusive naturområder". En naturlig mekanisme kan da være at området blir bedre kjent og at flere vil besøke det. Det er videre sannsynlig at det da skjer en viss økning i bruken av nasjonalparkområdet. Undersøkelsesområde, et randområde på nordvestsiden av Folgefonna, krever imidlertid en

god del av friluftslivsutøveren. Både topografi og værforhold omkring breen kan være en utfordring. Det er derfor ikke like lett bare å stoppe bilen og gå en liten tur i nasjonalparken. Besøket krever gode forberedelser. Det antas at de som ønsker slike utfordringer søker til områdene uavhengig av formell vernestatus. Fagutredningene vurderer det derfor som sannsynlig at opprettelsen av Folgefonna nasjonalpark bare vil gi en liten økt bruk av de aktuelle undersøkelsesområdene (randområder). Områdene er generelt vurdert til å være av stor verdi for friluftsliv. Sannsynlig økning i bruk vurderes ikke som stor nok til å endre verdsettingen.

Kulturminner

Konsekvensene i vestlig del av Kvitnadalen og Blådalen med insta, midtra og heimsta Kvitnadalvatnet, hvor bekkeinntak og overføringer er planlagt, blir i fagrapporten vurdert som ubetydelige både i anleggs- og driftsfasen.

I området omkring Markkjelkevatnet omfatter planene to alternativer til tipp samt to rigger. Konsekvensgraden er satt til liten negativ/ubetydelig i anleggsfasen og ubetydelig i driftsfasen. Her er imidlertid et visst potensial for å avdekke ikke kjente automatisk fredete kulturminner.

I Botnane med Botnatjørna omfatter planene to bekkeinntak. Konsekvensene vurderes som ubetydelige i anleggs- og driftsfasen.

Jord- og skogressurser

Jord- og skogbruksinteressene i utbyggingsområdet er begrenset til beitebruk med rundt 240 sau fra to gårdsbruk. Anleggsfasen vil kunne medføre en viss forstyrrelse og et begrenset arealbeslag for beitende dyr, særlig ved Markkjelkevatnet. På sikt vil det kun være tippområdet her som utgjør en endring med konsekvenser for disse interessene. Under forutsetning av at tippet beplantes med beitbar vegetasjon, vil tiltaket kunne medføre en liten forbedring i forhold til dagens situasjon. Det vil imidlertid ta en viss tid før vegetasjon er etablert.

Mineraler og masseforekomster

Forekomsten av løsmasser innen det aktuelle området består for det meste av rasurer og noe morene- og forvittringsmateriale. Både massenes kvalitet og beliggenhet tilsier at deres økonomiske verdi er ubetydelig. Om noen mot formodning skulle ha interesse av å utnytte disse massene, vil den aktuelle utbygging ikke ha noen betydning for slike planer.

Det er ikke kjente mineralforekomster i området.

Næringsliv og sysselsetting

Utenom vannkraftinteresser er næringslivsinteressene i utbyggingsområdet begrenset til kommersiell utnyttelse av sports- og friluftskativite-

ter i tilknytning til Folgefonna. Hovedaktørene er Folgefonna Breførarlag og Hardanger Bre-skole.

Enkelte av turene som disse arrangerer, berøres av tiltaket. Anleggsfasen vil kunne påvirke opplevelsen av berørte områder i denne perioden, men det forutsettes at anleggsarbeidene ikke vil være til hinder for normal utfart for friluftsliv. Således ødelegges ikke grunnlaget for de kommersielle turene.

Alternativ 0 innebærer at Kvitnadalen innlemmes i Folgefonna nasjonalpark. Det er ikke funnet grunn til å tro at Kvitnadalen vil bli mer brukt som friluftsområde, dersom den innlemmes i nasjonalparken og det antas derfor ikke at dette vil gi økte inntekter for de som utnytter friluftslivet kommersielt.

Både alternativ 1 og 2 medfører anleggsarbeid med en rekke aktiviteter der lokal og regional kompetanse kan benyttes. Det finnes flere relevante firma i Kvinnherad og omkringliggende kommuner. Forutsatt at utbygger benytter disse i størst mulig grad, kan tiltaket gi økt etterspørsel etter varer og tjenester i kommunen i de 2,5 årene anleggsarbeidet pågår. Utover den arbeidsstyrken som finnes i dag, vil det ikke bli behov for nye ansettelser i tiltakets driftsfase, men kommunen vil ha inntekter gjennom skatter og avgifter.

Skatter og avgifter

Uavhengig av de lokale og regionale konsekvensene av sysselsetting og lokale innkjøp og sysselsetting vil kommunen og fylkeskommunen sitte igjen med en viss årlig inntekt av utbygging. I tillegg til naturressursskatt, eiendomsskatt og konsesjonsavgift kan også kommunen eller fylkeskommunen bli tildelt konsesjonskraft. Den senere tid har det i flere utbyggingsaker også blitt skrevet en utbyggingsavtale mellom utbygger og berørt(e) kommune(r).

Foreslåtte avbøtende tiltak

- Forurensning fra anleggsaktiviteter kan forebygges gjennom god planlegging samt oppfølging av driften. I anleggsfasen bør det treffes tiltak for å redusere utslipp av bore-slam og sprengstoffrester.
- Bekkeinntakene bør gis en farge som er tilpasset omgivelsene og en form som er i samsvar med svabergene omkring ("myke" former).
- I utløpet av innsjøene kan det bygges en terskel av naturstein for å holde nivået i innsjøene på et ønsket nivå i perioden med lav vanntilførsel.
- Anleggsarbeid bør unngås i helger og ferieperioder.
- Anleggstrafikk må foregå med hensyn til sau som ferdes og beiter i anleggsområdet. For å hindre tap av beitemark bør tippet utformes på en måte som gjør den lett tilgjengelig.

gelig for dyr, samt beplantes med vegetasjon egnet for beite.

1 INNLEDNING OG BEGRUNNELSE FOR TILTAKET

1.1 KORT OM UTBYGGER

Statkraft Energi AS er konsesjonssøker og tiltakshaver for prosjektet. Statkraft Energi AS er et datterselskap under Statkraft AS. Staten v/ Næringsdepartementet eier 100 %.

Statkraft er Norges største produsent av elektrisk kraft og konsernet disponerer kraft fra 139 kraftverk i Norge. Konsernet har en samlet årlig produksjon på 42 TWh og er den nest største produsent av fornybar energi i Europa. Konsernet har ca. 2000 ansatte, inklusive selskapene Skagerrak Energi og Trondheim Energiverk. Statkraft er også medeier i Agder Energi, BKK og Fjordkraft. Konsernet hadde i 2005 en omsetning på NOK 15 milliarder og er Norges største landbaserte skatteyder.

Statkraft legger et langsiktig perspektiv til grunn for all virksomhet for å sikre gode økonomiske resultater, bevare miljøet og gi energi til kommende generasjoner. For Statkraft er det viktig til en hver tid å søke å utnytte de ressursene som disponeres på en optimal måte, både med hensyn til økonomi og miljø.

1.2 BEGRUNNELSE FOR TILTAKET

Bakgrunnen for denne søknaden er at Statkraft ønsker å utnytte en større del av det energipotensialet som finnes i allerede regulerte vassdrag i Kvinnherad kommune.

Følgefonnverkene, som består av Mauranger kraftverk og Jukla pumpekraftverk, omfatter en rekke reguleringsmagasin og overføringer. Dette prosjektet tar utgangspunkt i reguleringsmagasinene; Blådalsvatnet, Svartedalsvatnet og Juklavatnet og søker å få til en bedre utnyttelse av de vannressursene som finnes i nedbørfeltene. Dette gjøres ved å hente deler av vannet lenger opp i feltene og overføre det direkte til Juklavatnet.

Vannet pumpes i dag fra Svartedalsvatnet til Juklavatnet etter forutgående tapping fra Blådalsvatnet. En utbyggingsløsning med direkte overføring av Blådalsvatnet, samt inntak av 6 bekker fra breen i Kvitnadalen og Botnane, vil avlaste pumpedriften ved Jukla kraftverk og gi økt kraftproduksjon. Produksjonsgevinsten ved overføringen er vurdert til ca. 46 GWh til en kostnad av 216 millioner (2006-kroner), og i tillegg vil overføringen muliggjøre en bedre utnyttelse av magasinene, da brukstiden for pumpedriften ved Jukla pumpekraftverk vil bli redusert. I meldingen var det antatt en gevinst på ca. 56 GWh til en kostnad av 149 millioner (2004-kroner). Disse dataene er nå grundigere vurdert og justert.

Statkraft ser på prosjektet som et typisk opprustnings- og utvidelsesprosjekt (O&U).

2 EKSISTERENDE KRAFTVERK OG REGULERINGER

Følgefonnverkene omfatter kraftverkene Mauranger og Jukla som utnytter nedbørfelter på nordvestsiden av Følgefonnhalvøya i Hordaland fylke. Kraftverkene er lokalisert i Kvinnherad kommune, men nedbørfeltene og konstruksjoner i disse, berører også Jondal, Ullensvang og Odda kommuner. Kartskissen i vedlegg 1 viser anleggene pr. i dag.

Konsesjon for utbygging ble gitt 18. juli 1969 og etter en krevende byggeperiode ble de to kraftverkene satt i drift i 1974. Manøvreringsreglementet ble endret ved kronprinsregentens resolusjon av 26. mars 1982.

Ved kronprinsregentens resolusjon av 1. juli 2005 fikk Statkraft Energi AS tillatelse til overføring av Kvangrevatnet og Markkjelkevatn for utnyttelse i Jukla og Mauranger kraftverker. Anleggsvirksomheten pågår og Kvangrevatnet er allerede overført. Markkjelkevatn pumpe vil antagelig bli satt i drift vår/sommer 2007. Ut over dette er det ikke foretatt utvidelser av anleggene fra 1974. En oversikt over eksisterende anlegg er vist i vedlegg 1.

2.1 MAURANGER KRAFTVERK

Mauranger kraftverk (250 MW) utnytter fallet mellom Mysevatn, kote 855/ 775 og Maurangerfjorden. Til inntaksmagasinet Mysevatn overføres vann fra flere overføringstunneler, deriblant fra Svartedalsvatnet i nord og Bondhusbreen i syd. I tillegg utnyttes også avløpet fra Jukla pumpekraftverk.

2.2 JUKLA PUMPEKRAFTVERK

Jukla kraftverk (35 MW) er et pumpekraftverk. I sommerhalvåret pumpes det vann fra Svartedalsvatnet til Juklavatnet for magasinering. I vinterhalvåret nyttes Jukla som et kraftverk og utnytter fallet den andre veien. Kraftverket henter også vann fra magasinene Dravladalsvatnet og Langavatnet.

2.3 BLÅDALSVATNET

Blådalsvatnet ligger i vassdraget ovenfor Svartedalsvatnet og reguleres mellom kote 1072/1018, via en tappetunnel ved utløpet. Dette gir et magasinivolum på 18,7 mill. m³. I tappeperioden, om vinteren, følger vannet den naturlige elva ned til Svartedalsvatnet og utnyttes fra dette lavere nivået.

2.4 JUKLAVATNET

Juklavatnet er et flerårsmagasin med en samlet reguleringshøyde på 110 m. Høyeste regulerte vannstand (HRV) er på 1060 m og laveste (LRV) 950 m. Magasinivolumet er på 236 mill. m³.

Ved stort tilsig blir vann pumpet opp fra Svartedalsvatnet og Mysevatnet til Juklavatnet

ved hjelp av Jukla pumpekraftverk. Her lagres det for vinterbruk. Når Jukla nyttes som vanlig kraftverk (går som turbin) fungerer Juklavatnet

som inntaksmagasin for kraftverket på høyeste fallhøyde, ofte sammen med Jukladalsvatnet.

2.5 MAGASIN OG REGULERINGER

Magasin	Naturlig vannstand moh.	HRV moh.	LRV moh.	Senkning m	Oppdemming m	Reguleringshøyde m
Kvangrevatnet	970,5	972,0	937,0	33,5	1,5	35,0
Dravladalsvatnet	938,5	957,0	880,0	58,5	18,8	77,0
Jukladalsvatnet	1082,9	-	990,0	92,9	-	92,9
Juklavatnet	1010,4	1060,	950,0	60,4	49,6	110,0
Langavatnet	962,0	-	927,0	35,0	-	35,0
heimste Svartedalsvatnet	833,6	860,0	780,0	53,6	26,4	80,0
inste Svartedalsvatnet	837,6	860,0	780,0	57,6	22,4	80,0
Blådalsvatnet	1072,1	1104,0	1018,0	51,1	31,9	86,0
Mysevatnet	814,9	855,0	775,0	30,9	40,1	80,0

3 UTBYGGINGSPLANENE

Et oversiktskart over utbyggingsområdet er vist i vedlegg 2.

3.1 GENERELT

Prosjektområdet ligger i Kvinnherad kommune og berører de øvre delene av Øyreselva. Dette vassdraget er forøvrig allerede regulert, og det finnes en rekke reguleringsmagasin som utnyttes i Statkraft sine kraftverk i området.

Utbyggingsplanen består av en ny overføringstunnel, som ved gravitasjon vil føre avløpet fra Blådalsvatnet og noen bekker i Kvitnadalen og Botnane over til Juklavatnet på ca. kote 1060. I dag kan dette kun utnyttes fra Svartedalsvatnet på kote 860.

Gevinsten av tiltaket er økt kraftproduksjon. I tillegg til den direkte fallgevinsten ved at vannet utnyttes fra et høyere nivå, vil tiltaket også avlaste pumpedriften ved Jukla pumpekraftverk. Dette vil også muliggjøre en bedre utnyttelse av magasinene ved Folgefonnverkene. Da tiltaket vil medføre en mer effektiv utnyttelse av eksisterende kraftverk, med tilhørende reguleringsmagasin, kan utbyggingen betraktes som et opprustings- og utvidelsesprosjekt til de eksisterende anleggene i området.

Av andre utbyggingsplaner i området kan det nevnes at Statkraft har fått konsesjon til å pumpe avløpet fra Markkjelkevatnet på kote 740 opp på utløpstunnelen mellom Jukla pumpekraftverk og Svartedalsvatnet, for utnyttning i Mauranger kraftverk. I denne sammenheng vil det bli bygget en pumpestasjon ved Markkjelkevatn. Dette arbeidet er snart sluttført.

Søknaden beskriver to alternative utbyggingsløsninger:

- *Alternativ 1:* Det bygges en overføringstunnel fra Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak i fire bekker i Kvitnadalen/Blådalen og to bekker i Botnane.

- *Alternativ 2:* Det bygges en overføringstunnel fra Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak i en bekk i Blådalen og to bekker i Botnane.

I tillegg gis en kort omtale av 0 – alternativet; ingen ny utbygging.

Det søkes her kun om en utbygging etter alternativ 1 som beskrevet under post 3.2.1. Statkraft vurderer pr. i dag alternativ 2 som økonomisk urealistisk. Dette skyldes den store verdien som ligger i inntakene i Kvitnadalen.

3.2 ALTERNATIVE UTBYGGINGSLØSNINGER

3.2.1 0-alternativet

Dagens situasjon med utstrakt bruk av Jukla pumpekraftverk vil måtte fortsette. Dette er driftsmessig en dårlig løsning og heller ikke en optimal utnyttelse av vannressursene til Mauranger kraftverk.

Virkningene for naturmiljøet og andre brukerinteresser vil bli som før.

3.2.2 Utbyggingsalternativ 1

Planene er vist på tegning i vedlegg 5. I vedlegg 7 er vist snitt av tunneltraseen og i vedlegg 6 en prinsippskisse av bekkeinntakene.

Under utbyggingen av Folgefonnverkene (1969-1974) var det stor aktivitet ved Markkjelkevatnet med tunneldrift, bygging av Jukla kraftverk og store masseuttak av morene til flere fyllingsdammer. Det er det samme området som vil bli benyttet ved denne utbyggingen, da overføringstunnelen er planlagt drevet fra et arbeidssted ved Markkjelkevatnet. Her vil det eksisterende tverrslaget bli søkt benyttet, ved at påhugget og de ytterste 100 m av tverrslagstunnelen legges hit. Alternativt vil et nytt påhugg bli etablert litt lenger vest.

Deretter vil det bli drevet en ny tverrslagstunnel opp over den eksisterende vanntunnelen

mellom Jukla pumpekraftverk og Svartedalsvatnet. Etter ca. 1300 m etableres det et kryss/propp hvorfra det drives vanntunneler til hhv. Juklavatnet og Blådalen. Tunnelen til Blådalen vil krysse under utløpet av Kvitnadalen, og herfra drives en avgrenning inn til bekkeinntakene i dalen. En prinsippskisse for inntakene er vist i vedlegg 6. Overføringstunnelen vil så bli koblet inn på den eksisterende tappetunnelen fra Blådalsvatnet. Dette skjer nær dagens tunnelutløp til midtra Kvitnadalsvatnet. Her tas også en bekk inn.

Overføringstunnelens utløp i Juklavatnet vil ligge på ca. kote 1018 eller noe lavere, slik at hele magasinet i Blådalsvatnet kan utnyttes. Totalt vil det bli drevet ca. 11 km tunnel, hvorav avgrenningen til Kvitnadalen utgjør 1,6 km. Tunnelen mot Juklavatnet passerer direkte under to bekker i Botnane. Den sørligste av disse tas inn ved at det etableres en mindre betongkonstruksjon med en enkel overfallsrist og skråsakt ned på tunnelen. Den nordligste bekken er det knyttet en del usikkerhet til, grunnet bl.a. kostbar løsning for et relativt lite nedbørfelt. Inntaksløsningen vil bli som beskrevet for det sørlige inntaket.

3.2.3 Alternativ 2 (uten inntak i Kvitnadalen)

Tunnelavgrenningen inn i Kvitnadalen med de tre bekkeinntakene har vært omdiskuterte, og Statkraft har derfor utført beregninger for å få vurdert hva en utelatelse denne delen av prosjektet medfører.

Med unntak av selve tunnelavgrenningen vil de øvrige utbyggingsdelene være uendrete for dette alternativet. Dette skyldes at hovedtunnelen, av anleggsmessige årsaker, vil bli drevet med et tverrsnitt på ca. 22 m², som er et minstetverrsnitt for en tunnel med denne lengden og geometri. Dette er større enn det hydrauliske tverrsnittet, selv med inntakene i Kvitnadalen, slik at for hovedtunnelen er det "gratis" å inkludere vannmengden fra bekkeinntakene.

Videre vil avgrenningen fremdriftsmessig bli utført samtidig med de øvrige tunnelarbeidene med en felles administrasjon, slik at byggetid og administrasjonskostnader kun endres marginalt.

Besparelsen i kostnader ved å ikke inkludere inntakene i Kvitnadalen i et felles prosjekt blir dermed kun byggekostnadene til tunnelavgrenning fra hovedtunnelen og selve bekkeinntaks-konstruksjonene.

De vannmengder som innvinnes i Kvitnadalen er betydelige, og kostnadsbesparelsen er relativt beskjedne ved å utelate dem. Følgelig vil økonomien i en utbygging uten disse inntakene gjøre denne ulønnsom. Det vises her til tabell 3.2.12.

3.2.4 Alternative utbyggingsløsninger som er forkastet

I teorien kan fallet også utnyttes i et småkraftverk mellom Blådalsvatnet og Svartedalsvatnet, og bekkene i Botnane kunne utnyttes i en egen overføring til Jukla, men disse alternativene er overslagsmessig funnet klart ulønnsomme. Det forventes ingen andre realistiske løsninger.

3.2.5 Arealbruk og områdedisponering

Som tidligere nevnt vil en nytte den infrastruktur som allerede finnes og det vil ikke være behov for å nytte arealer som til nå har vært uberørt. En arealdisponeringsplan for området er vist i vedlegg 8.

3.2.6 Tipper og deponier

Alle sprengningsmasser vil bli fraktet ut via tunnelpåhugget ved Markkjelkevatnet. Tunnelarbeidene vil bli utført med konvensjonell tunnelsprengning. Basert på et tverrsnitt på ca. 22 m², vil tippvolumet utgjøre ca. 380 000 m³. Volumet er beregnet med en utvidelsesfaktor fra fast fjell til deponert tippmasse på 1,4.

To alternative deponiområder ved Markkjelkevatnet er vurdert. Se for øvrig kartskissen i vedlegg 8.

Deponialternativ A: Massene plasseres på eksisterende tipp ved vatnet. Her må deponeringen ev. tilpasses den aktivitet og det behov pågående etablering av et pumpehus, ledning og teknisk arrangement for pumping av Markkjelkevatnet opp til tunnelen mellom Jukla pumpekraftverk og Svartedalsvatnet.

Deponialternativ B: Massene plasseres like vest for Markkjelkevatnet, hvor det er en forsenkning i terrenget etter tidligere uttak av morene til fyllingsdammer i området.

Før arbeidet med deponering av steinmasser starter, vil en fjerne det øverste laget med løsmasser, slik at dette etter byggetiden kan legges tilbake som toppdekke over massene og tilsåes med stedegen vegetasjon. Ved å fylle denne forsenkningen vil et tidligere naturinngrep bli fjernet og terrenget tilbakeført til sin opprinnelige form.

Etter en samlet vurdering fremstår alternativ B som det foretrukne. Statkraft vil derfor søke om å nytte dette område som deponi.

3.2.7 Adkomstveier

Det er ikke planlagt bygget noen nye, permanente veier, da en vil benytte de eksisterende veiene til Jukla kraftverk og tverrslaget ved Markkjelkevatnet.

Innen anleggsområdet vil det bli etablert noen korte midlertidige interne veier, men disse vil bli fjernet etter byggeperioden.

Bekkeinntakene vil bli bygget med adkomst pr. helikopter. Alternativt kan adkomsten til noen av bekkeinntakene i Kvitnadalen skje gjen-

nom tunnelen, hvis fremdriftsplanen i byggeperioden åpner for dette.

3.2.8 Arbeidssteder og riggområde

Det skilles mellom hovedarbeidssteder og mindre arbeidssteder. Området ved Markkjelkevatnet planlegges å være hovedarbeidsstedet for den nye overføringstunnelen. Dette vil medføre at det etableres midlertidige brakkerigger for innkvartering og kontor, samt teknisk rigg for tunnelarbeidene. Ved bekkeinntakene vil det bli foretatt noen mindre, midlertidige tilrigginger.

Riggområdet er planlagt ut fra at arbeidsstedet i stor grad skal være selvstendige med hensyn til administrasjon, drift, vedlikehold, innkvartering, osv. Jukla kraftverk vil her være en sentral enhet. Riggområder og fasiliteter må etableres og vedlikeholdes i samsvar med de lov- og avtalemessige krav som myndigheter og arbeidsorganisasjoner stiller. Nedrigging og landskapspleie ved avslutning av arbeidene skal utføres ut fra krav fra myndigheter og utbygger. Typiske funksjoner innen et hovedriggområde er:

Verksted, Lager, Betongblandeanlegg, Ventilasjonsanlegg, Anleggskontor, Hvilebuer, Slam og oljeutskilleranlegg, Drikkevannsforsyning, Rense- og avløpsanlegg, Parkeringsplass,

Landingsplass for helikopter, Brakkerigg for innkvartering.

Tilriggingen forutsettes holdt innenfor de områdene som er vist på arealdisponeringsplanen. Riggen vil kreve i størrelsesorden 10-15 daa. Områdene som er avmerket, er vesentlig større for å oppnå en viss frihetsgrad for den endelige anleggsplanleggingen.

3.2.9 Linjetraseer/kraftforsyning

Utbyggingen vil ikke kreve opprusting eller nybygging av kraftlinjer.

I anleggsfasen forsynes riggområdet ved Markkjelkevatnet med kraft fra bestående 20 kV linje fra Jukla kraftverk til Svartedalsvatnet. Denne passerer gjennom riggområdet og har tilstrekkelig kapasitet. Midlertidig anleggs-kraftforsyning vil omfatte transformatorer, kabler og koblingsanlegg plassert utendørs på anleggsområdet. Ved bekkeinntakene vil diesलगregater bli benyttet i anleggsperioden.

Det er ikke behov for permanent strømforsyning etter anleggsperioden.

3.2.10 Tidsplan

Byggetiden er vurdert til ca. 30 måneder. Av klimatiske årsaker er det fordelaktig at arbeidene oppstartes på våren/ sommeren.

Aktivitet	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Høringsrunde		■				
Behandling av søknad hos NVE		■	■			
Behandling i OED			■	■		
Detaljplaner			■	■		
Anleggsarbeid				■	■	■

3.2.11 Produksjonsberegning og kostnadsoverslag

Produksjonsberegningene er utført med simuleringsprogrammet Vansimtap. Vassdraget er seriesimulert, med 70 års tilsigshistorikk.

Prosjektkostnadene er beregnet pr. 1.1.2006. De består av direkte byggekostnader samt forventete prosjekterings- og administrasjonskostnader i byggetiden. Finansieringskostnader er inkludert med 6 % rente.

Tabell over produksjon, kostnader og tekniske data er vist under punkt 3.2.12 på neste side. Av tabellen ser vi at inntakene i Kvitnadalen utgjør marginalt ca. 12 GWh for ca. 33 MNOK. Dette betyr at disse er svært avgjørende for lønnsomheten for prosjektet.

Nåverdidibetraktninger av utbyggingsprosjektet viser at det er lønnsomt å bygge ut, dersom inntakene i Kvitnadalen tas med. Dette skyldes bl.a. at det kun er snakk om et overføringsanlegg med bekkeinntak. Driftskostnadene blir derved vesentlig lavere enn dersom det inngikk kraftverk eller pumper i prosjektet.

Produksjonsgevinsten skyldes flytting av vannet til et høyere nivå. Videre reduseres pumpe-driften ved Jukla kraftverk og en får totalt et redusert flomtap ved Mauranger kraftverk. I tillegg til produksjonsgevinsten konverteres energi fra sommer til vinterproduksjon og driftskostnadene reduseres ved Jukla pumpekraftverk. Økt kraftgrunnlag som følge av Blådalsoverføringen omregnet i naturhestekrefter er vist i tabellen under.

	Økt regulert vann- føring (m ³ /s)	Brutto fallhøyde (m)	Økt kraftgrunnlag (nat.hk.)
Jukla H	2,47	190,0	6255,8
Jukla L	0	98,0	0
Mauranger	1,05	828,33	11593,7

I meldingen var det anslått en produksjonsgevinst på ca. 56 GWh til en utbyggingspris på NOK 146 mill. Produksjonen er nå justert ned til

ca. 46 GWh og vesentlige økninger i tunneldriving m.m. siden 2004 gir nå en utbyggingskostnad på 216 millioner.

3.2.12 Tabell produksjon, kostnader og tekniske data

Overføring av Blådalsvatnet til Juklavatnet

	Overføring Blådalsvatnet – Juklavatnet	Alternativ uten bekker i Kvitnadalen	Bidraget fra bekker i Kvitnadalen
Tilsigsdata, delfelt			
Nedbørfelt, km ² / Midlere årlig tilsig, Mm ³			
Blådalsvatnet	11,40 / 47,00	11,80 / 43,00	
Bekk ved lukehus	0,72 / 2,70	0,72 / 2,70	
Bekk Kvitnadalen Syd	3,46 / 13,10		3,46 / 13,10
Bekk Kvitnadalen Øst	0,82 / 3,10		0,82 / 3,10
Bekk Kvitnadalen NØ	3,39 / 12,80		3,39 / 12,80
Bekk Botnane Syd	4,69 / 18,50	4,69 / 18,50	
Bekk Botnane Nord	0,38 / 1,30	0,38 / 1,30	
Tilsigsdata, totalt			
Nedbørfelt, km ²	24,90	17,20	7,67
Midlere årlig tilsig, Mm ³	94,60	65,50	29,00
Magasin, (ingen endring)			
Blådalsvatnet			
HRV		k.1072,1	
LRV		k.1018,0	
Magasinvolum, Mm ³		18,70	
Juklavatnet			
HRV		k.1060,0	
LRV		k.950,0	
Magasinvolum, Mm ³		236,00	
Overføring			
Nye tunneler, m	1 0890	9 240	1 650
Tippvolum, m ³	380 000	320 000	60 000
Produksjon			
Produksjonsgevinst			
Jukla kraftverk, vinter	22,6(0 pumping)	12,1(0 pumping)	10,5
Jukla kraftverk sommer	6,1+13,1 (reduisert pumping)	5,2 +10,4 (reduisert pumping)	0,9
Mauranger kraftverk	4,2	6	0,9
Produksjonsgevinst			
GWh / år	46,0	33,7	12,3
Økonomi			
Utbyggingskostnader			
MNOK	216	183	33
Inntekter pr. år mill. kr	23	8,8	14,2

3.3 MAGASIN OG MAGASINFYLLING

Alle berørte magasin vil bli manøvrert innenfor de reguleringsgrenser som konsesjonen tillater i dag. Selv om Juklavatnet nå mottar større vannmengder, vil magasinets store kapasitet medføre at vannstandsvariasjonene i forhold til dagens regime blir marginale. For Svartedalsvatnet vil det ta noe lenger tid før magasinet fylles opp.

I Dravladalsvatnet i Jondal kommune vil en kunne få en høyere vannstand om sommeren, gjennom en større frihetsgrad i driften av Jukla pumpekraftverk. Dette antas å være gunstig for landskapsopplevelsen.

Vannstanden i Blådalsvatnet vil kommunisere direkte med vannstanden i Juklavatnmagasinet og følge forandringene her. Når Juklavatnet er fullt, vil det skje en videre fylling av Blådalsvatnet. Som følge av dette vil det antagelig ta noe lenger tid å fylle opp Blådalsvatnet.

4 ELEKTRISKE ANLEGG

4.1 PERMANENTE LINJER

Det vil ikke bli etablert permanente kraftlinjer.

4.2 ANLEGGSKRAFTLINJER

Det går eksisterende 22 kV kraftlinjer i området, der det er aktuelt med arbeidssteder. Kun korte avgreininger er nødvendig for å få anleggskraft fram.

4.3 SYSTEMMESSIG BEGRUNNELSE

Utbyggingen vil ikke forårsake kapasitetsproblemer i regional- eller sentralnettet.

5 FORHOLDET TIL OFFENTLIGE MYNDIGHETER

5.1 NØDVENDIGE OFFENTLIGE OG PRIVATE TILTAK FOR PROSJEKTET

Kvinnherad kommune har et godt utbygd lokalsamfunn, der vannkraftutnyttelsen er velkjent og viktig for den offentlige økonomien. I driftsperioden vil utbyggingen ikke gi økt sysselsetting. Det er derfor ikke behov for ny infrastruktur knyttet til veg, skole, barnehage, kollektivtransport mv. Tiltaket krever heller ikke utbygging av permanent avløpsanlegg eller elektrisitetsforsyning. Det vil bli etablert nødvendige anlegg for behandling av drensvann fra tunneler og sanitæravløpsvann fra brakkerigger mv. i anleggsperioden.

De av anleggsstedene som blir liggende langt unna offentlig vei, vil bli betjent med helikopter. I forbindelse med utbyggingen vil det heller ikke bli etablert nye, provisoriske eller permanente anleggsveier med unntak av svært korte avgreininger fra eksisterende veier.

5.2 FORHOLDET TIL KOMMUNALE OG FYLKESKOMMUNALE PLANER

5.2.1 Kommunale planer

I "Forslag til kommunedelplan for Maurangerområdet, 2004-2013" (Kvinnherad kommune, mars 2004) er utbyggingsområdet definert som LNF-område (landbruk, natur og friluftsliv). Kommunen foreslo her en endring i daværende forslag til nasjonalparkgrense, som medførte at innsjø Kvitnadalsvatnet ble holdt utenfor, mens Pyttafloene/Hundsøyraområdet ble inkludert.

5.2.2 Fylkeskommunale planer

Prosjektet kommer ikke i konflikt med fylkeskommunale planer.

5.2.3 Forholdet til Nasjonalparken

Kvitnadalen lå opprinnelig innenfor fylkesmannens opprinnelig foreslåtte grense for Folgefonna nasjonalpark (Fylkesmannen i Hordaland 2004). I regjeringens vedtak er imidlertid grensen trukket utenom Kvitnadalen. I kgl.res. av 29.04.05 sier Miljøverndepartementet følgende: "MD viser til at konsekvensane for naturverdiene og landskapsrommet som følge av ei overføring frå Kvitnodalen kan handsamast gjennom Statkraft sitt OU-prosjekt. Nasjonalparkgrensa skal derfor trekkjast utanom Kvitnodalen. Der som prosjektet ikkje blir gjennomført, vil området seinare bli teke inn i nasjonalparken."

5.2.4 Samlet Plan

Utbyggingsplanene er unntatt fra Samlet Plan. I St.meld. nr. 60 (1991 – 92) står det at prosjekt nr. 20411 er holdt utenfor Samlet Plan-behandlingen og at det derfor kan konsesjonssøkes.

5.2.5 Navnebruk

Som et utgangspunkt er nyttet navn på 1:50.000 kartene i M711 serien.

5.3 NØDVENDIGE TILLATELSER FRA MYNDIGHETER

I forbindelse med utbyggingsplanene for overføringen av Blådalsvatnet til Juklavatnet, vil det bli søkt om tillatelse og godkjenning etter følgende lovverk:

Vassdragsreguleringsloven og vassdragsloven

Det vil bli søkt om konsesjon for overføring av Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av 6 bekker (uten navn) i Kvitnadalen/Botnane.

Forurensningsloven

Det vil bli søkt om nødvendige tillatelser ved bygging og drift av anleggene.

Oreigningsloven

Det vil bli søkt om tillatelse til å ekspropriere nødvendig areal, dersom dette skulle bli aktuelt.

Det vises til nærmere beskrivelse i kap. 9. Statkraft innehar de fleste fallrettighetene og er selv den største grunneieren i området.

Kommuneplan/reguleringsplan

Dersom det blir nødvendig, vil det bli søkt om dispensasjon fra krav til reguleringsplan for tippene ved Markkjelkevatnet.

6 NATURMILJØ, RESSURSER OG SAMFUNNSINTERESSER

6.1 INNLEDNING

Området som berøres av planene, ligger vest for den nordre delen av Folgefonna. Det ligger i sin helhet i Kvinnherad kommune i Hordaland i en høyde av 740 -1100 moh. Landskapet er preget av kvartære landformer og avsetninger av relativt ung alder. Skoggrensa i området er på ca. 600 - 700 moh., avhengig av eksposisjon, løsmasseforekomster, tidligere beiteintensitet m.m. Berggrunnen på hele Folgefonnhalvøya er dominert av gneiser og granitter, som er harde og sure bergarter. Vegetasjonen er preget av dette og består av nøysomme plantearter. Store arealer med lite løsmasser i denne høyden gir opphav til lite sammenhengende vegetasjonsdekke, spesielt i områdene tett ved breen, som i Kvitnadalen og ved Botnane.

Det finnes 12 regulerte vann i området med Blådalsvatnet, Svartedalsvatnet og Juklavatnet som de nærmeste. Disse er magasin for Jukla kraftverk ved Markkjelkevatnet og Mauranger kraftverk ved Austrepollen.

Hele prosjektet ligger utenfor fastlagt grense for Folgefonna nasjonalpark, etter at regjeringen i kgl.res. av 29.04.05 trakk grensen utenom Kvitnadalen. Nærheten til nasjonalparken er imidlertid en viktig faktor i de konsekvensutredninger som er gjort.

6.1.1 Influensområdet

De permanente arealinngrepene som skal vurderes, vil i hovedsak bestå i:

- Etablering av et deponi for tunnelmasser i eksisterende grop etter tidligere løsmasseuttak ved Markkjelkevatnet (ca. 380.000 m³). Alternativt kan massene legges på gammel tipp ved vatnet, men her bygges det nå et pumpeanlegg for Markkjelkevatnet.
- Etablering av terskler for inntak av fire bekker i Kvitnadalen/Blådalen og to i Botnane.

Videre vil det bli redusert vannføring i følgende elver:

- 3 bekker inn i innsjø Kvitnadalsvatnet
- Bekken inn i sørøstre ende av midtra Kvitnadalsvatnet
- Elvene mellom Kvitnadalsvatna
- Elva mellom heimsta Kvitnadalsvatnet og Svartevatnet
- Bekk inn i nedre Botnatjørn
- Bekk inn i øvre Botnatjørn

I tillegg vil vanngjennomstrømningen i midtra og heimsta Kvitnadalsvatnet bli redusert.

6.1.2 Viktige spørsmål som er utredet

- Hva vil utbyggingsplanene ha å si for verneverdier i forhold til Folgefonna nasjonalpark?
- I hvor stor grad vil friluftinteressene i området bli berørt av utbyggingsplanene?

De undersøkelser og utredninger som inngår i konsekvensutredningen bygger på det utredningsprogram som er fastsatt i brev fra NVE av 14. september 2005 og er utført under ledelse av uavhengige konsulenter i SWECO Grøner AS. De faglige utredningene er baserte på bestemmelse om konsekvensutredning i Plan- og bygningsloven og NVE sin Veileder for konsesjonsbehandling av vannkraftsaker, 1/98. Det er lagt vekt på de interessene som utbyggingsplanene får mest å si for, og som nå er identifisert gjennom kontakter og møter.

Omfanget av de enkelte utredningene er utført i forhold til de virkningene en venter at inngrepene vil medføre, og den kjensgjerningen at vassdragsområdet allerede er utbygd. Det er tatt utgangspunkt i rapporter og ellers relevant grunnlagsmateriale/informasjon som er fremskaffet hos bl.a. miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Hordaland, Hordaland fylkeskommune, Bergen Turlag, Kvinnherad Turlag, Odda/Ullensvang Turlag, Folgefonna Breførarlag, Kvinnherad kommune og lokale instanser med interesser i eller kunnskap om fagfelt/næring.

De utdrag som her er foretatt er utført av Statkraft selv. Det fokuseres på de viktigste faglige, ressursmessige og samfunnsmessige verdier i tiltaksområdet og de antatt vesentligste virkninger av utbyggingsplanene.

Flere fagpersoner har bidratt til utredningsarbeidet. En liste over disse følger nedenfor. Det er gjennomført et relativt omfattende arbeid med egne registreringer og målinger. Feltarbeidet ble i hovedsak utført i perioden juli – august 2005. Følgende personer har stått ansvarlig for de ulike fagområdene:

Tema	Ansvarlig fagperson
<i>Naturmiljøet:</i>	
Hydrologi, temperatur og isforhold	Kjetil Sandsbråten og Jan-Petter Magnell
Geologi, erosjon og massetransport	Amund Gaut
Fisk og fiskeinteresser	Finn Gravem og Carsten S. Jensen
Fauna, flora og biologisk mangfold	Kjell Huseby
Forurensning og vannkvalitet	Finn Gravem
<i>Naturressurser:</i>	
Jord- og skogbruk	Cornelia Solheim
<i>Samfunn:</i>	
Landskap og friluftsliv	Ingunn Biørnstad
Visualiseringer	Carsten S. Jensen
Næringsliv og sysselsetting	Cornelia Solheim, Amund Gaut og Kjetil Sandsbråten
Reiseliv og turisme	Cornelia Solheim
Kulturminner og kulturmiljø	Mona Mortensen

6.1.3 Arealinngrep og reguleringsplan

Det er utarbeidet en arealdisponeringsplan for tipp og riggområdet ved Markkjelkevatnet (vedlegg 8).

6.1.4 Forholdet til Samla Plan for vassdrag og verneplaner

Utbyggingsplanene er unntatt behandling i Samla Plan i St.meld. nr. 60 (1991-92). Planene berører ikke verna vassdrag.

6.2 DAGENS SITUASJON

Beskrivelsen i det følgende er i hovedsak hentet fra fagrapportene. En liste over disse følger vedlagt (vedlegg 3). Det vises derfor til disse for mer detaljerte beskrivelser og vurderinger.

6.2.1 Hydrologi

De berørte vassdragene ligger hovedsakelig i Kvinnherad kommune, men de øvre deler av enkelte nedbørfelt tilhører Odda kommune. Vassdragene ligger på vestsiden av Folgefonnhalvøya og er sterkt brepåvirket. På figuren på neste side er vist et kart som angir vassdragenes beliggenhet og grenser for nedbørfeltene. Vedlegg 9 og 10 viser også i detalj de ulike delfeltene i Kvitnadalen og Botnane.

Blådalsvatnet tappes i dag via en tappetunnel til midtre Kvitnadalsvatnet, før det følger naturlig elveleie, via heimsta Kvitnadalsvatnet, ned mot Svartedalsvatnet. De planlagte bekkeinntakene i Kvitnadalen (felt 3) drenerer i dag ned til insta Kvitnadalsvatnet og derfra ned til Svartedalsvatnet via midtre og heimsta Kvitnadalsvatnet. Bekkeinntak felt 4, drenerer direkte ned til Midtre Kvitnadalsvatnet og derfra via heimsta Kvitnadalsvatnet før det når Svartedalsvatnet. Bekkeinntakene i Botnane (felt 5 og 6) drenerer i dag ned til Botnatjørna hvor de tas inn i eksisterende bekkeinntak og overføres ned til Svartedalsvatnet.

Blådalsvatnet er i dag regulert som et senkingsmagasin uten dam og med en reguleringshøyde på 54 meter og et magasinivolum på

18,7 Mm³. Vannet tappes ned på vinteren fra ca. 1. januar og i om lag 72 døgn. Strekningen nedstrøms er dermed allerede kraftig berørt av reguleringen gjennom endret gjennomstrømningsmønster og vannstandsforhold. Insta Kvitnadalsvatnet er i dag uregulert ned til samløpet med midtre Kvitnadalsvatnet. Det samme gjelder bekkene i Botnane ned til Botnatjørna ved eksisterende inntak.

Det hydrologiske grunnlaget

Nedbørfeltgrenser er digitalisert og kontrollert mot Statens Kartverks digitale N50 grunnlag. Middelløpene til de ulike delfeltene er beregnet ut fra digitalt avrenningskart for Norge med årsmiddelværdier for avrenning i perioden 1961-1990, utarbeidet av NVE. Dette avrenningskartet viser årlige middelværdier av vannmengden som er tilgjengelig for avrenning, enten som isolinjer eller som kvadratiske ruter med areal på 1 km² i hele Norge. Isohydat-data danner grunnlaget for utarbeidelse av avrenningskartet for de beskrevne delfelt.

Det eksisterer pr. d.d. ingen observasjoner av avløp i nedbørfeltet. For beregning av tilsigs-serier har det derfor vært nødvendig å benytte andre avløpsstasjoner for å beskrive vannføringen ved de ønskede steder i de betraktede nedbørfeltene. Alle stasjoner ligger på Folgefonnhalvøya. De har noenlunde lignende regimer og korresponderende nedbørssituasjoner og temperaturvariasjoner. Stasjonene har imidlertid forskjellig fordeling, når det gjelder høyde og andre parametere og vil derfor oppføre seg noe ulikt med hensyn på fordeling på bl.a. snø/regn og tilhørende snø-/ bresmelting.

48.2 Raundalsvatn er den nærmeste stasjonen. Den ligger rett øst for og grensende til planleggingsområdet. 46.3 Øyreselv og 46.7 Brakhaug ligger også nær ved. Begge er plassert 5-8 km rett vest av planleggingsområdet. 46.9 Fønnerdalsvatn og 46.4 Bondhus er lokalisert 15 km sørvest og 47.7 Fodnastøl 20 km nord-nordøst for området.

6.2.2 Vanntemperatur og isforhold

De berørte bekker og elver drenerer breen. Innsjøene ligger i umiddelbar nærhet av denne. Dette preger naturlig nok vanntemperaturforholdene. Det er målt lave temperaturer gjennom hele sommersesongen. Innsjøene viser allikevel en viss temperatursjiktning, selv om denne har liten stabilitet. Isen kommer tidlig og ligger lenge.

6.2.3 Grunnvannet

I følge utredningsprogrammet for Blådalsvatn-overføringen skal antatte konsekvenser for grunnvann omtales med vekt på fare for drenering som følge av tunneldrift.

Overføringstunnelen med sidegrenen til insta Kvitnadalsvatnet går gjennom et fjellterreng med bratte bergsider og dype daler. Grunnvannsnivået vil derfor på de fleste steder ligge langt under overflaten. I dette terrenget er det også lite vegetasjon som kan nyttiggjøre seg en høy grunnvannstand, og heller ingen større myrområder som vil kunne bli uttørket ved en eventuell drenering. Om tunnelene skulle drenere vann fra større områder, vil det derfor få liten effekt på vegetasjonen. Tunnelen krysser imidlertid sprekkesoner som kan medføre en viss drenasje av vann fra elver og innsjøer.

6.2.4 Erosjon og sedimentasjon

Breene i området anses som tynne og forholdsvis lite aktive og med beskjeden erosjonsevne. Feltbefaringen i området ga ingen synlige indikasjoner på at erosjon eller sedimentasjonsprosesser i dag eller ved fremtidige tiltak utgjør noen stor risiko.

Vannprøver tatt i Juklavatnet har relativt lavt innhold av partikler og tyder på at det heller ikke i dag er noen omfattende erosjonsproblematikk, kfr. vedlegg 12.

Flere av bekkeinntakene er planlagt nedstrøms mindre vann som allerede i dag fungerer som sedimentasjonsfeller.

6.2.5 Skredfare

Riggområdet ved Markkjelkevatnet ligger ikke utsatt til for snø- eller steinskred og er nyttet i tidligere utbygging.

Bekkeinntakene vil bli bygget sommerstid og de fleste ligger antatt lite utsatt til for snø eller steinskred. En vil imidlertid vurdere mer inngående det innerste inntaket i Kvitnadalen og det sørligste av inntakene i Botnane.

6.2.6 Naturmiljøet

Geofaglige forhold

Berggrunnen i prosjektområdet består av diorittisk til granittisk gneis som er motstandsdyktig mot erosjon (NGU og Naterstad 2003). Kvitnadalen er dannet i en sprekkesone som strekker seg fra Raunsdalsvatnet til Austrepollen (NØ-SV). Blådalen med Blådalsvatnet, midtra og

heimsta Kvitnadalsvatnet ligger i en NNV-SSØ gående forkastningssone, hvor bergartene har beveget seg i forhold til hverandre langs en bruddsone.

Bretungene fra Midtre og Nordre Folgefonna, som ligger ut mot Kvitnadalen, er tynne og beveger seg antakelig lite. Erosjonskraften er derfor liten sammenliknet med de tykkere og mer aktive bretungene på Søre Folgefonna. Denne type landskapselement finner en rundt hele Midtre Folgefonna.

Ved østenden av inste Kvitnadalsvatnet ligger det forholdsvis store løsmasseavsetninger (se foto under). Under befaringen ble det konkludert med at avsetningene er rester etter relativt unge sidemorener avsatt av den nordvestvendte bretunga fra Midtre Folgefonna.

Denne bretunga har gått sterkt tilbake de siste 50-60 år. På gradteigskartet Odda, som er basert på oppmålinger fra 1930-årene, lå bretunga fortsatt nede i insta Kvitnadalsvatnet. Morenene er blitt noe erodert av innløpselva til vannet fra øvre del av Kvitnadalen. Alderen på sidemorenene er anslått ut fra størrelsen på kartlav på eksponerte steinblokker i morenene. De største lavene som ble funnet, hadde en diameter på 5 cm. Dette tilsier en alder på ca. 120 år. Hvilket igjen betyr at morenene ble dannet rundt 1880. Dette samsvarer godt med alderen på dokumenterte breframstøt på Bondhus- og Buerbreene.

Fauna og flora

I den vestlige del av Kvitnadalen med insta, midtra og heimsta Kvitnadalsvatnet, er floraen i området relativt artsfattig og inneholder en del alpine plantearter. Verdien er ifølge verdisettingsmatrisen satt til "ingen".

Fuglefaunaen i området er også artsfattig. Det ble registrert rikelig med ekskrementer etter hare og relativt mye spor etter hjort. Sporene tyder på at hjorten har trekkruter over breen og mellom Bukkaspelvatnet og midtra/heimsta Kvitnadalsvatna. Også her har en i fagrapporten gitt verdien "ingen".

I Botnane med Botnatjørna er vegetasjonsdekket sammenhengende og området ligger i lavalpin vegetasjonssone. Vegetasjonen er preget av lite næring og rikelig, langvarig snødekke. Verdien er satt til ingen. Kun vanlige fuglearter er registrert. Verdien er satt til "ingen".

Området omkring Markkjelkevatnet er sterkt preget av tidligere kraftutbygging. Arealene fremviser tidlige suksesjoner av heivegetasjon med stort innslag av halvgras- og grasarter og mindre lyng. Verdien er her satt til "ingen".

Det er ikke observert hekking av sjeldne eller truede arter i området de seinere år.

Fisk og fiskeinteresser

Alle bekkene som ble undersøkt sommeren 2005 hadde lav vanntemperatur, var svakt sure og hadde et lavt innhold av ioner og lav buffer-

kapasitet. De hadde også forholdsvis lave verdier av totalt aluminium.

Bunndyrsamfunnet var fattig i alle bekkene og det ble ikke påvist rødlistearter. *Det ble heller ikke påvist fisk.* Bekkene regnes å ha et opprinnelig plante- og dyreliv, men fordi årlig middelvannføring er mindre enn 5 m³/s, gis de ingen verdi, ifølge verdsettelsesmatrisen. Verdissettingen er basert på følgende kilder for klassifisering av naturen: Kartlegging av naturtyper. Verdissetting av biologisk mangfold. (DN håndbok 13-1999). Nasjonal rødliste for truede arter i Norge 1998 (DN-rapport 1999-3). Kartlegging av ferskvannlokaliteter (DN håndbok 15-2000) Vernestatus (Vern med hjemmel i Lov 19. juni 1970 om naturvern).

Insta, midtra og heimsta Kvitnadalsvatnet er karakterisert som næringsfattige (oligotofe) innsjøer, med en viss grad av påvirkning fra bre (kryotrofe). Vanntemperaturen og siktedypet økte fra insta og ned til midtra og heimsta Kvitnadalsvatnet.

Zooplanktonsamfunnet var fattig i alle sjøene, og det ble ikke påvist rødlistearter. Insta Kvitnadalsvatnet var uten fisk, mens midtra og heimsta hadde en tynn bestand av utsatt aure av fin kvalitet. Auren synes ikke å reprodusere, da det kun ble fanget fisk fra utsettingen i 1990. *Over tid vil auren dø ut.*

Alle innsjøene er større enn 10 haa og har hovedsakelig sitt opprinnelig plante og dyresamfunn intakt. Insta Kvitnadalsvatnet er ikke påvirket av inngrep, mens både midtra og heimsta Kvitnadalsvatnet i liten grad er påvirket av tidligere regulering av Blådalsvatnet. Insta Kvitnadalsvatnet har nasjonal verdi, mens verdien av midtra og heimsta Kvitnadalsvatnet er vurdert til lokal verdi.

Botnatjørna (søndre og nordre Botnatjørn) er ikke undersøkt, siden det i følge lokalt kjente ikke er fisk i disse vannene.

6.2.7 Landskap og friluftsliv

Landskapet

Den vestlige del av Kvitnadalen og området omkring insta Kvitnadalsvatnet vurderes å ha en landform som regionalt representativ (typisk). Dalen er erodert av isen, har høye fjellvegger, glatte bergflater som et "vannfylt traue". Løsmassedekket og vegetasjonen er sparsom. Landskapet er helhetlig og harmonisk og strukturene er ikke brutt opp av inngrep. Nærheten til breen tilfører opplevelsen en viss dramatik. Den er i romlig landskapskartlegging gitt verdien: B1 (middels) i fagrappporten. I området omkring midtra og heimsta Kvitnadalsvatnet brytes noe av harmonien av tekniske inngrep. Verdi: B2 (middels).

Området med Botnane og Botnatjørna er rundaktig med steile vegger og preges av kvartære landformer (botn). Sentralt i området er det en fordypning som nå er fylt med vann. Det er rikelig med steinmasser i form av rasvifter, el-

vedelta, spredte blokker og morenemateriale. Vannet i sørlige Botnatjørn er demmet opp og vannet tas inn i tunnelsystemene som fører vann til Svartedalsvatnet og Mysevatnet. Verdi: B1 for nordlige Botnatjørn og B2 for sørlige.

Området omkring Markkjelkevatnet er formet som to U-daler som står vinkelrett på hverandre. Det er en vannfylt fordypning i hver "arm". Store mengder løsmasser omgir vannet. Området er sterkt påvirket av vannkraftutbygging fra 1970-tallet. Verdi: B2/C (middels/liten).

Friluftslivet

Områdene ved Folgefonna brukes mest til fotturer og turer på ski samt brevandring og isklating. Det finnes en rekke løyper og stier på tvers og på langs av breen. Følgende lag/organisasjoner er spesielt aktive: Kvinnherad Turlag og deres Fjellsportgruppe, Odda/Ullensvang Turlag, Bergen Turlag og Folgefonna Breførarlag. Sesongen varer hovedsakelig fra påske og ut september. Hyttestatistikk fra Bergen Turlag viser at 1350 personer besøkte de tre turlagshyttene, Breidablikk, Fonnabu og Holmaskjer i 2004. Et kart med rutene er vist under.

Det finnes ingen private eller "allment tilgjengelige" hytter i Botnane, ved Markkjelkevatnet eller i Kvitnadalen.

Botnane er innfallsport til en spesielt tilgjengelig og derfor mye brukt brearm (Botnabreen). Området vurderes å ha stor verdi som friluftsområde på regionalt og lokalt nivå. På nasjonalt nivå antas verdien å være noe mindre. Mye av områdets store verdi som friluftsområde skyldes at det er gjort tilgjengelig gjennom bygging av veier i forbindelse med kraftutbygging.

Ved nordre Botnatjørn er det ikke registrert friluftssinteresser utover det at tjernet passeres på veien mot Juklavatnet. Området er ikke mye brukt og vurderes å ha liten verdi for friluftsliv.

Området med Juklavatnet og Juklavassbreen er forsøkt utnyttet til arrangert friluftsliv av blant andre Folgefonna Breførarlag (kajakpadling og breklating). Opplevelsen er egenartet og tilgjengeligheten er god (på grunn av kraftutbygging), men gjennomføringen er avhengig av forholdsvis store ressurser (utstyr og guide). Avstanden er for øvrig kort til sommerskisenteret i Jondal. Området vurderes å ha middels/stor verdi for friluftsliv lokalt og regionalt. Den nasjonale verdien vurderes som noe mindre.

Området omkring Markkjelkevatnet er isolert sett ikke brukt til friluftsliv, men det er et mye brukt utgangspunkt for turer på og omkring Nordre og Midtre Fonna. Årsaken er at det er opparbeidet veier og parkeringsmuligheter som følge av kraftutbyggingen. Opplevelsesverdiene knyttet til landskap, natur og kulturmiljø er imidlertid sterkt redusert. Verdien som friluftsområde er vurdert som middels/stor på grunn av områdets betydning som utgangspunkt for friluftsliv lokalt og regionalt.

Den vestlige del av Kvitnadalen med insta, midtra og heimsta Kvitnadalsvatnet omfatter også Blådalen mellom Svartedalsvatnet og Blådalsvatnet samt Kvitnadalen opp til Kvitnaskavlen. En klassisk skiløype går på tvers av disse dalene og ned ved midtra Kvitnadalsvatnet. I seg selv er dalene så bratte og utfordrende at de mest brukte løypene naturlig nok er lagt andre steder. Områdene brukes til alternative skiturer ved gunstige is- og værforhold. Turene må kunne karakteriseres som spesielt krevende og de er lite brukt i forhold til de klassiske løypene.

Området omkring midtra Kvitnadalsvatnet er særlig mye brukt som ferdselskorridor, siden skiløypa "Fonna på langs" krysser her. Det vurderes derfor å være av stor verdi for friluftsliv.

Det kan ikke knyttes samme bruk og verdi til området omkring insta Kvitnadalsvatnet. Området vurderes å ha middels verdi for friluftsliv. Samme vurdering gjøres for resten av Blådalen, oppstrøms og nedstrøms midtra Kvitnadalsvatnet.

Pyttafloene – Hundsøyra er et mye brukt adkomstområde til Folgefonna. En T-merket fotrute går gjennom området i tillegg til den klassiske skiløypa "Fonna på langs". Utsikten fra viddeområdet mot fjord, dal og bre er storslått. Området vurderes å ha stor verdi for friluftsliv både på lokalt og regionalt nivå. På nasjonalt nivå vurderes verdien som noe mindre. Dette området blir ikke berørt av utbyggingsplanene.

6.2.8 Kulturminner og kulturmiljø

Undersøkellesområdet er tilsynelatende preget av naturlandskapet, men menneskets bruk gjennom mange hundre år har også satt spor. Bruken av området mellom Maurangerfjorden og Folgefonna kan først og fremst knyttes til utmarksvirksomhet. Støling, jakt og turisme har vært med å prege landskapet slik det framstår i dag. De største og mest synlige inngrepene er imidlertid de som er gjort i forbindelse med vannkraftutbyggingen på 1970-tallet.

I området Kvitnadalen og Kvitnadalsvatnet begrenser sporene etter menneskelig virksom-

het seg til kjennskap til en gammel ferdselsveg mellom Austrepollen og Sørfjorden. Den skal ha gått på tvers av Blådalen, oppstrøms midtra Kvitnadalsvatnet og deretter opp Kvitnadalen et stykke opp i sørlige fjellside. Det er kjent 3-4 varder langs traseen. En stor tipp i sørenden av midtra Kvitnadalsvatnet og en overføringstunnel er tydelig spor etter vannkraftutbyggingen og representerer moderne utnytting av fjellet. Området har liten/middels betydning som kulturmiljø.

I området Botnane med Botnatjørna er det ikke kjente kulturhistoriske spor, utenom sporene etter vannkraftutbyggingen på 1970-tallet. Området har ingen betydning som kulturmiljø.

I området Markkjelkevatnet ble det i sin tid registrert en stølsgrend med tufter fra 1700-tallet. Tuftene ble imidlertid dekket av tippmasser i forbindelse med vannkraftutbyggingen på 1970-tallet. Utbyggingen medførte også store inngrep i landskapsrommet med masseuttak, anlegging av veger og flere tipper. Området har i dag liten betydning som kulturmiljø. En situasjonsskisse over området er vist under.

6.2.9 Vannkvalitet og forurensning

Det ble tatt en rekke vannprøver på aktuelle stasjoner under feltperioden. De ble analysert med hensyn på pH, konduktivitet, alkalitet og totalt aluminium. Analysene er utført av Hardanger Miljøsenster – Alex Stewart Environmental services AS i Odda.

Vanntemperatur ble registrert i alle vannene og tilløps- og utløpsbekkene med digitalt termometer og siktedyp og vannfarge ble registrert med en Secchi-skive med diameter på 25 cm i alle de tre Kvitnadalsvatna.

Det er ikke registret permanente forurensningskilder i prosjektområdet og det bærer klart preg av liten menneskelig aktivitet. Det finnes heller ikke drikkevannsinteresser knyttet til denne delen av vassdraget.

Vannkvaliteten i de ulike lokalitetene som ble undersøkt i tiltaksområdet, var svært lik, som vist i tabellen under.

Oppsummering av vannkvaliteten registrert i de ulike lokalitetene

Prøvestasjon / parameter og benevnning	pH	konduktivitet mS/m	alkalitet mmol/l	aluminium ug/l
Stasjon 1 Bekk I, insta Kvitnadalsvatnet	5,96	<1	<0,02	48
Stasjon 2 (Bekk II) insta Kvitnadalsvatn	5,56	1,02	<0,02	<3
Stasjon 3 (Bekk III) insta Kvitnadalsvatnet	5,42	1,2	<0,02	3
Stasjon 4 Utløp – insta Kvitnadalsvatnet	5,77	<1	<0,02	20
Stasjon 5 (Bekk V) insta Kvitnadalsvatnet	5,40	1,07	<0,02	4
Stasjon 6 (Bekk VI) midtra Kvitnadalsvatnet	5,72	<1	<0,02	9
Stasjon 9 utløpsbekk midtra Kvitnadalsvatnet	5,99	<1	<0,02	6
Stasjon 10 Innløpsbekk heimsta Kvitnadalsvatnet	5,84	<1	0,03	10
Stasjon 11 utløpsbekk heimsta Kvitnadalsvatnet	5,86	<1	0,02	18

6.2.10 Naturressurser

Jord- og skogbruk

Tradisjonelt står landbruket sterkt i Kvinnherad kommune med flere store og viktige landbruksområder. Kommunen er en av de største skogbrukskommunene i fylket i areal og årlig tilvekst. Ivaretagelse av både store og små bruk er et satsningsområde for kommunen.

I kommunedelplan for Maurangerområdet er de mest verdifulle jordbruksarealene registrerte, men ingen av disse ligger innenfor utbyggingsområdet. Nedbørfeltet befinner seg i høyreliggende fjellområder (700-1100 moh.) over skoggrensa, som ligger på rundt 6-700 moh. Her er det skrint jordsmonn uten dyrkbar mark, og store deler av det øvrige landskapet rundt de berørte vassdragene består av blankskurt fjell og bratte fjellsider uten vegetasjon. Skogbruksinteresser er derfor fraværende. Den eneste interessen knyttet til jord- og skogbruk i influensområdet, er derfor beitebruk. Det er to beitelag som benytter områdene rundt utbyggingsarealet: Mauranger beitelag BA og Jondal beitelag.

Ferskvannsressurser

Blådalsvatnet, Svartedalsvatnet og Juklavatnet benyttes i dag som reguleringsmagasiner og som ressurs for kraftproduksjon i Jukla og Mauranger kraftverk. De resterende omtalte nedbørfelt bidrar i dag også som tilsigsgrunnlag og ressurs til disse. Annen bruk av ferskvannsressursene i området, som for eksempel til drikkevann, jordbruksvanning etc. eksisterer ikke.

Mineralforekomster

Ingen kjente mineralforekomster er registrert innenfor utbyggingsområdet.

Forekomsten av løsmasser innen det aktuelle området består for det meste av rasurer og noe morene- og forvitringmateriale. Både massenes kvalitet og beliggenhet tilsier at deres økonomiske verdi er ubetydelig.

6.2.11 Næringsliv og sysselsetting

I 2005 hadde kommunen en rekke permitteringer av arbeidsstyrken, hovedsakelig innen industri. På slutten av året var det derimot en oppgang i sysselsettingen og ved utgangen av året var registrerte arbeidsledige 2,4 prosent av arbeidsstyrken. Det forventes nå en ytterligere økning i antall sysselsatte. Kvinnherad er som nevnt en av de største landbrukskommunene i Hordaland. Hovedtyngden av næringslivet er imidlertid innen båtbygging, kraft- og aluminiumsproduksjon. Av nyere næringsliv er det fiskeoppdrett og foredling det satses på.

Utenom vannkraftinteresser er næringslivsinteressene i selve utbyggingsområdet begrenset til kommersiell utnyttelse av sports- og frileisureaktiviteter i tilknytning til Folgefonna. Hovedaktørene er Folgefonna Breførarlag og Hardanger Breskole.

Folgefonnaområdet status som nasjonalpark er relativt ny (opprettet i mai 2005). Den bruken som er registrert for undersøkelsesområdet er eldre enn dette og har røtter flere hundre år tilbake. Det foreligger ikke tall, som for eksempel registreringer fra hytter, som kan si noe om endret besøk i den korte tiden som er gått siden opprettelsen. Det er heller ikke å forvente. Verdsettingen i undersøkelsesområdet vil derfor i praksis gjøres uavhengig av nærheten til nasjonalparken.

Som følge av at området får status som nasjonalpark vil det sannsynligvis skje en viss økning i bruken av nasjonalparkområdet.

6.2.12 Befolkningsutvikling m.m.

Kvinnherad kommune ligger i Sunnhordland, mellom Bergen, Haugesund og Odda og har rundt 13.100 innbyggere. Folketallet har den siste tiårs-perioden vært relativt stabilt med små endringer fra år til år. Flytting til og fra kommunen har økt de siste årene, med netto utflytting alle år unntatt 1994 og 1998. Innad i Kvinnherad har bosetningsstrukturen vært nokså stabil uten noen utpreget sentraliseringstrend. Det finnes ikke bosetning i selve utbyggingsområdet.

6.2.13 Andre forhold

Arealbruk

En vil nytte den infrastruktur som allerede finnes og det vil ikke være behov for å gjøre inngrep i arealer som til nå har vært uberørt, bortsett fra svært begrensede områder rundt bekkeinntakene. Her vil det bli brukt helikopter for transport av utstyr og mannskap. En arealdisponeringsplan for området er vist i vedlegg 7.

Kraftlinjer

Utbyggingsplanene medfører verken bygging av kraftstasjon eller pumpe.

Anleggskraften vil bli hentet fra eksisterende 22 kV kraftlinjer i området, der det er aktuelt med arbeidssteder. Kun korte avgreininger er nødvendig for å få anleggskraft fram.

Tipp og tippmasser

Alle sprengningsmasser vil bli fraktet ut via tunnelpåhugget ved Markkjelkevatnet. Tunnelarbeidene vil bli utført med konvensjonell tunnelsprengning. Basert på et tverrsnitt på ca. 21-22 m², vil tippvolumet utgjøre ca. 350 000 m³. To alternative deponiområder ved Markkjelkevatnet er vurdert. Se for øvrig kap. 3.2.6 og kartskissene i vedlegg 7.

6.3 VIRKNINGER AV UTBYGGINGSPLANENE

6.3.1 Anleggsfasen

Grunnvann

Tunneltraseen krysser den store sprekkesonen gjennom Kvitnadalen som går mellom midtra-

og insta Kvitnadalsvatnet. Under drivingen av tunnelen, eller ved tapping for inspeksjon, vil begge disse vannene kunne bli delvis drenert om tunnelen ikke blir tilstrekkelig tett. Nedbørfeltet til innsjøene er imidlertid relativt stort, ca. 3 km², slik at en mindre lekkasje til tunnelen neppe vil føre til vesentlig senking av vannstanden om sommeren. Med vann i tunnelen vil imidlertid trykkehøyden ligge inntil 70 m over Kvitnadalsvatnet, slik at det da ikke er noen fare for drenering. Det er lite sannsynlig at de av vannene som ligger innenfor nasjonalparken vil bli berørt.

Totalt sett vurderes tunnelen til å kunne gi en liten til ubetydelig negativ konsekvens.

Vannkvalitet og forurensning

Sprengning og tunnelarbeid kan forårsake blakking av vannet i bekkene og innsjøene i tilknytning til anleggsområdene. Dersom det slippes ut boreslam i bekkene, vil mye av dette kunne sedimentere i innsjøene nedenfor. En eventuell blakking vil være av en lokal og midlertidig karakter.

Støy

I anleggsfasen kan det generelt bli en del støy forårsaket av helikoptertransport og tunnelsprengning. Forstyrrelsen vil være avgrenset i tid og rom og i liten grad berøre fast bosetting.

Landskapet og friluftslivet

Anleggsfasen vil vare ca. 2,5 år og påvirke landskapsopplevelsen og friluftslivet i denne perioden. Ved støping av inntaksdammene og anlegging av tippen vil anleggsaktivitet og helikoptertrafikk være synlig i landskapsbildet. Utøvelsen av friluftslivet vil ikke bli berørt, utenom de svært begrensede arealene for anleggsvirksomhet.

Jakt og fiske

Anleggsvirksomheten vil skape noe uro for viltet, men vil i hovedsak foregå i Markkjelkevatn-området, der det også i dag er en del trafikk. Fisket i Markkjelkevatnet kan bli forstyrret av anleggsmaskinene, men vannkvaliteten og fisken i vannet vil ikke bli påvirket. Det vil bli utarbeidet et miljøoppfølgingsprogram (MOP) som bl.a. skal ivareta disse interessene.

Kulturminner

I området omkring Markkjelkevatn omfatter planene to alternativer til tipp samt to rigger. Området hadde tidligere stor kulturhistorisk verdi som stølsmiljø, men dette kulturmiljøet ble ødelagt i forbindelse med vannkraftutbyggingen på 1970-tallet. Verken de to alternative tippene eller riggene berører kjente kulturminner eller kulturmiljø, men det er et visst potensial for å avdekke ikke kjente automatisk fredete kulturminner på disse arealene. Konsekvensen

for kulturminner og kulturmiljø vurderes å være liten negativ/ubetydelig i anleggsfasen. Det vises for øvrig til omtalen under driftsfasen.

Jord- og skogbruk

Jord- og skogbruksinteressene i utbyggingsområdet er begrenset til beitebruk med rundt 240 sau fra to gårdsbruk. Anleggsfasen vil kunne medføre en viss forstyrrelse og et begrenset arealbeslag for beitende dyr, særlig ved Markkjelkevatnet.

Mineraler og masseforekomster

De mineraler og masseforekomster som påvirkes av den planlagte utbygging har liten eller ingen verdi, og de vil bli berørt i lite eller intet omfang. I forhold til mineraler og masseforekomster vil derfor konsekvensen av utbyggingen være ubetydelig.

Næringsliv og sysselsetting

Alternativ 0 innebærer at Kvitnadalen innlemmes i Folgefonna nasjonalpark. Fagutredningen konkluderer med at Kvitnadalen antagelig ikke vil bli mer brukt som friluftsområde, dersom den innlemmes i nasjonalparken. Dette vil følgelig ikke medføre økte inntekter for de som utnytter friluftslivet kommersielt.

I løpet av anleggsperioden vil det være behov for arbeidskraft til en rekke oppgaver. En antar at anleggsperioden vil vare i om lag to og et halvt år. Arbeidet vil starte så tidlig som mulig den første sommeren og deretter foregå kontinuerlig fremover.

De som skal arbeide på anlegget kommer til å bo og spise i området. Det vil bli satt opp en boligrigg ved Markkjelkevatnet. I forbindelse med boligriggen vil det være kantinedrift.

Både *alternativ 1 og 2* medfører anleggsarbeid med en rekke aktiviteter, der lokal og regional kompetanse kan benyttes. Det finnes en rekke aktuelle firma i Kvinnherad og omkringliggende kommuner. Forutsatt at utbygger benytter disse i størst mulig grad, kan tiltaket gi økt etterspørsel etter varer og tjenester i kommunen i de 2,5 årene anleggsarbeidet pågår. Utover den arbeidsstyrken som finnes i dag, vil det ikke bli behov for nye ansettelser ved Mauranger kraftverk.

Enkelte av turene som arrangeres av Folgefonna Breførarlag og Hardanger breskole berøres av tiltaket. Anleggsfasen vil påvirke opplevelsen av berørte områder i denne perioden, men det forutsettes at anleggsarbeidene ikke vil være til hinder for normal utfart for friluftsliv. Således ødelegges ikke grunnlaget for de kommersielle turene, selv om det er vanskelig å forutsi om enkelte vil la være å delta dersom de blir klar over at det foregår anleggsarbeid i området.

Statkraft vil henstille til entreprenører om i størst mulig grad bruke lokal/regional arbeidskraft og lokale/regionale underentreprenører. Nedenfor følger en oversikt over hvilken type

kompetanse de ulike arbeidsoppgavene krever og i hvor stor grad er det antatt at en kan bruke lokal arbeidskraft.

- *Fjellarbeider:* Krever spesialarbeidere. Personer med erfaring fra anleggsarbeider i kommunen vil kunne søke seg til en slik jobb. Dessuten vil det være behov for noe lokal arbeidskraft i forbindelse med transport.
- *Betongarbeider:* Noe lokal arbeidskraft i form av mannskaper, transport og underentreprenører.
- *Maskin:* Krever spesialarbeidere, men lokal arbeidskraft i form av transport og rigg er aktuelt. Muligheter for lokal underentreprenør for enkle leveranser.
- *Elektro:* Krever spesialarbeidere. Også her er det muligheter for lokal underentreprenør for enkle leveranser som lavspent installasjon, ventilasjon, brannslukking og -varsling.
- *Drift av rigg:* Kantinedrift, rengjøring og transporttjeneste vil sannsynligvis bli utført av lokale firma.

En antar at det totale antallet sysselsatte i løpet av anleggsperioden vil ligge på mellom 25 og 50. På det meste anslås det at det vil være 40-50 personer i arbeid samtidig, avhengig av hvor mange skift entreprenøren velger å ha.

Investering og sysselsetting

De totale investeringer er beregnet å utgjøre ca. 216 mill. kr (alt. 1), eksklusiv planlegging og finansiering. Av dette kan en anslå at den lokale og regionale andelen vil være ca. 20 mill. kr, dvs. 10 % av de totale investeringene. Den lokale og regionale andelen av totale investeringer kan trolig økes betraktelig gjennom god planlegging og tilrettelegging i forkant av utbyggingen.

Det er vanlig å anta at av den lokale andelen vil ca. 50 % gå til innkjøp og 50 % til sysselsetting. Dette medfører lokale innkjøp til ca. 15 mill. kr, og lokal sysselsetting på ca. 20 årsverk. Fordelt på to og et halvt år utgjør dette ca. 10 personer sysselsatt i løpet av anleggsperioden.

6.3.2 Driftsfasen

Vannstandsforhold

Tilsiget til insta Kvitnadalsvatnet vil bli redusert med om lag 75 %. Effekten på vannstanden i vatnet vil imidlertid være beskjeden og vannstandsvariasjonene vil være innenfor dagens utfallsrom. De største endringene vil forekomme midtsommers og tidlig høst, når vannstanden ellers ville vært høy, grunnet avsmelting av snø og bre. Vinterstid vil endringene være marginale.

Midtre og heimsta Kvitnadalsvatnet vil få de største endringene i tilsiget. Disse er imidlertid fra tidligere påvirket av reguleringer. Vannet som i dag kommer fra Blådalsvatnet, vil etter utbygging gå direkte til Juklavatnet og ikke via

midtra og heimsta Kvitnadalsvatnet til Svartedalsvatnet. Spesielt gir dette seg utslag i redusert tilsig om vinteren, når tapping fra Blådalsvatnet har vært et unaturlig innslag. Innsjøene vil etter utbygging og overføring få et avløpsregime som mer korresponderer med det naturlige om enn i en noe nedskalert versjon. Redusert tilsig midtvinters vil også redusere risiko for usikker is på vannet i denne perioden.

Vannstandsvariasjonene vil være innenfor dagens intervall, men vil nå ligge noe lavere i periodene hvor det tidligere var tapping/overløp fra Blådalsvatnet. Blådalsvatnet, Svartedalsvatnet og Juklavatnet er i dag regulert og vil ikke få noe endret reguleringsmønster og endringene i vannstandsforholdene vil bli marginale.

Vannføring

Vannføringen vil bli sterkt redusert fra bekkeinntakene og ned til utløpet i insta Kvitnadalsvatnet. Tilsig fra nedstrøms restfelt gjør at restvannføringen blir fra 0,4 til 13,4 % i forhold til dagens vannføring.

Vannføringen vil også bli redusert fra bekkeinntaket og ned til utløpet i Botnatjørna, men her vil tilsig fra restfeltet gjøre at vannføringen i bekkene ved utløpet i tjerna vil utgjøre fra 33 til 38 % i forhold til dagens vannføring. Restvannføringen er med andre ord godt synlig.

Vannføringen i utløpselva fra insta Kvitnadalsvatnet vil, grunnet fraføring i bekkeinntakene, bli redusert. Tilsiget fra restfeltene til vannet gjør imidlertid at vannføring i elva vil utgjøre ca. 23 % i forhold til dagens vannføring. Elva blir også her godt synlig. Dette er illustrert på fotoene under. De største endringene i alle bekkene og elvene vil finne sted sommer og høst, da vintervannføringen generelt er meget lav.

På figurene under og på neste side er vist vannføringen i utløpselva fra insta Kvitnadalsvatnet før og etter utbygging i et tørt år, et midtels år og et vått år. Det vises for øvrig til fagrapporten om hydrologiske forhold for tilsvarende opplysninger om vannføringsforhold m.m. for de øvrige bekkene og elvene.

Flomforhold

En kjenner ikke til spesielle flomproblemer i de berørte vassdragene. Generelt forventes det ikke at tiltaket vil føre til forverrede forhold. Flommene vil derimot avta noe grunnet fraføring av vann. Spesielt gjelder dette vinterstid i perioden da tapping av Blådalsvatnet har pågått.

Overføringen til Juklavatnet anses marginal i forhold til andre overføringer og tilgjengelig kapasitet i nedstrøms reguleringer og kraftanlegg.

Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

Isforhold, vanntemperatur og lokalklima antas ikke bli endret i negativ grad av de planlagte tiltakene. Virkningene antas i stedet å bli positive, når det gjelder isforhold og lokalklima vinterstid

i midtra og heimsta Kvitnadalsvatnet og på elvestrekningene ned til Svartedalsvatnet. Dette skyldes at tappingen fra Blådalsvatnet opphører og at "varmt" tappevann går direkte til Juklavatnet. Slik kraftig tapping vinterstid har sannsynligvis tidligere ført til svekkede isforhold på disse innsjøene.

Erosjon og sedimentasjon

De planlagte tiltakene anses ikke ha noen varig effekt på forhold tilknyttet erosjon og sedimenttransport utover anleggperioden. I denne perioden kan vassdraget bli tilført noe stedlig materiale som følge av tunnelboringen og byggingen av bekkeinntakene.

Fauna, flora og biologisk mangfold

Utbyggingsplanene vil ha ubetydelige negative konsekvenser for det biologiske mangfoldet i områdene som berøres direkte. For naturmiljøet generelt vil alt. 1 allikevel ha store negative

konsekvenser, fordi det reduserer arealet av inngrepsfrie naturområder med 3,78 km², og 1,35 km² endrer inngrepsstatus. Det vesentligste av disse arealene ligger innenfor nasjonalparkens grenser, selv om inngrepet ligger utenfor. Andre verdier i nasjonalparken vil ikke bli berørt og tiltaket er ikke i strid med parkens vernebestemmelser.

Alternativ 2 vil heller ikke gi negative konsekvenser for det biologiske mangfoldet i området. De negative konsekvensene for naturmiljøet vil bli mindre enn alt. 1, fordi reduksjonen av inngrepsfrie naturområder er vesentlig mindre. Andre verdier inne i nasjonalparken blir heller ikke berørt ved alternativ 2, som heller ikke er i strid med vernebestemmelsene.

Uansett utbyggingsalternativ vil plassering av massetipp på gammel tipp (alternativ A) gi minst negative konsekvenser for naturmiljøet.

I tabellene nedenfor er de ulike elementene i vurderingen av naturmiljøet summert opp.

Driftsfasen – alternativ 1

Område	Verdi	Virkning av tiltaket	Konsekvensgrad
<i>Flora, vegetasjon, naturtyper</i>			
Kvitnadalen	Ingen	Middels negativ	Ingen/Ubetydelig
Botnane	Ingen	Liten negativ/Ingen	Ingen/Ubetydelig
Markkjelkevatnet	Ingen	Alt A: Liten negativ/Ingen Alt B: Middels negativ	A: Ingen/ Ubetydelig B: Liten negativ
<i>Fauna</i>			
Kvitnadalen	Ingen	Liten/ubetydelig	Ingen/Ubetydelig
Botnane	Ingen	Liten negativ/Ingen	Ingen/Ubetydelig
Markkjelkevatnet	Ingen	Liten negativ/Ingen	Ingen /Ubetydelig
<i>Inngrepsfri natur</i>			
Kvitnadalen	Middels	Stor negativt	Stor negativ
Botnane	Ingen	Middels negativt	Liten negativ
Markkjelkevatnet	Ingen	Ingen	Ingen

Driftsfasen – alternativ 2

Område	Verdi	Virkning av tiltaket	Konsekvensgrad
<i>Flora, vegetasjon, naturtyper</i>			
Kvitnadalen	Ingen	Ingen	Ingen
Botnane	Ingen	Liten negativ/Ingen	Ingen/Ubetydelig
Markkjelkevatnet	Ingen	Alt A: Liten negativ/Ingen Alt B: Middels negativ	A: Ingen/Ubetydelig B: Liten negativ
<i>Fauna</i>			
Kvitnadalen	Ingen	Ingen	Ingen
Botnane	Ingen	Liten negativ/Ingen	Ingen/Ubetydelig
Markkjelkevatnet	Ingen	Liten negativ/Ingen	Ingen /Ubetydelig
<i>Inngrepsfri natur</i>			
Kvitnadalen	Middels	Ingen	Ingen
Botnane	Ingen	Middels negativt	Liten negativ
Markkjelkevatnet	Ingen	Ingen	Ingen

Fisk og vannbiologiske forhold

I driftsfasen reduseres vannføringen i fire bekker med tilløp til insta og midtra Kvitnadalsvatnet. Det ble imidlertid ikke registrert fisk i noen av bekkene. Bunndyrsamfunnet var svært fattig både med hensyn på antall arter og individer og uten rødlistearter. Dette er imidlertid bekker med opprinnelige plante- og dyresamfunn inntakt og omfanget av tiltaket blir derfor teoretisk stort negativt i bekkene som overføres. Siden bekkene er små har de likevel ut fra dagens kriterier for verdisetting ingen verdi, men er gitt lokal verdi.

Alternativ 1: Konsekvensen for ferskvannsbiologiske forhold er vurdert til liten/middels negativ i insta og liten negativ i midtra og heimsta Kvitnadalsvatnet. Samlet vurdering: Liten negativ konsekvens.

Alternativ 2: Bekkeinntakene til insta Kvitnadalsvatnet sløyfes og det blir ingen konsekvens i insta og liten negativ konsekvens i midtra og heimsta Kvitnadalsvatnet og berørte bekker. Samlet vurdering: Liten negativ konsekvens.

Landskap og friluftsliv

0-alternativet

Kvitnadalen oppstrøms midtra Kvitnadalsvatnet blir ved dette alternativet innlemmet i Folgefonna nasjonalpark. Landskapet og mulighetene for utøvelse av friluftsliv antas å forbli slik det er i dag i overskuelig fremtid. Det er ikke funnet grunn til å anta at Kvitnadalen vil bli mer brukt som friluftsområde, dersom den innlemmes i nasjonalparken. De mest brukte skiløypene går utenom dalen, fordi det er andre steder hvor det topografisk sett er bedre å legge løypene. Det er heller ikke funnet andre attraksjoner (botaniske eller geologiske) som er av stor verdi og som derfor kunne tenkes å tiltrekke interesse.

Når et område får status som nasjonalpark, kommer det på en liste over "eksklusive naturområder". En naturlig mekanisme kan da være at området blir bedre kjent og at flere vil besøke det. Det aktuelle området krever en god del av friluftslivsutøveren. Både topografi og værforhold omkring breen kan være en utfordring. Det antas at de som ønsker slike utfordringer, søker til områdene uavhengig av formell vernestatus, slik det har vært inntil opprettelsen av nasjonalparken. Vi vurderer det derfor som sannsynlig at statusen som nasjonalpark eventuelt bare vil gi en liten økt bruk av de aktuelle undersøkelsesområdene.

Alternativ 1

Inngrepene omfatter tre inntak i Kvitnadalen, ett i Blådalen, to i Botnane og tipp ved Markkjelkevatnet. Virkningene vil bli mest merkbare som redusert vannføring i enkelte bekker og arealbeslag ved Markkjelkevatnet. I snøseson-

gen vil inngrepene ikke være synlige og den kunstige tappingen fra Blådalsvatnet fjernes.

- Konsekvensgrad landskap: Middels negativ
- Konsekvensgrad friluftsliv: Liten negativ

Alternativ 2

Inntakene i Kvitnadalen går ut og Kvitnadalen blir en del av nasjonalparken. Inngrepene omfatter ved dette alternativet et bekkeinntak i Blådalen, to i Botnane og tipp ved Markkjelkevatnet. Inngrepet blir totalt sett mindre merkbart samtidig som tidligere kunstige tappingen fra Blådalsvatnet fjernes.

- Konsekvensgrad landskap: Middels/liten negativ
- Konsekvensgrad friluftsliv: Liten negativ

Virkninger for inngrepsfri natur

Kvitnadalen

Areal som ligger 1-3 km fra inngrep vil bli redusert med 3,78 km². Det meste av dette arealet ligger innenfor nasjonalparkens grenser. Et areal på 1,35 km² som i dag ligger 3-5 km fra inngrep, vil bli liggende 1-3 km fra inngrep. Hele dette arealet ligger innenfor nasjonalparkens grenser. Virkningen av tiltaket vurderes i fagrapporten å bli stor negativ på inngrepsfri natur.

Botnane

Inngrepet vil føre til et bortfall av inngrepsfrie områder i klassen "1-3 km fra inngrep" på 1,65 km². Det aller meste av dette ligger innenfor grensen til Folgefonna nasjonalpark. Tiltaket vil også medføre en statusendring av et areal på 0,56 km², fra klasse "3-5 km fra inngrep" til klasse "1-3 km fra inngrep". Tiltaket vurderes å ha middels negativ virkning.

Markkjelkevatnet

Dette området er allerede berørt av tyngre tekniske inngrep og en ytterligere aktivitet her vil ikke ha virkning på inngrepsfrie naturområder.

Kulturminner og kulturmiljø

I fagrapporten er det vurdert to alternative prosjektløsninger samt et 0-alternativ, innen tre områder.

0-alternativet

Et 0-alternativ medfører at det meldte tiltaket ikke blir gjennomført og at deler av Kvitnadalen på sikt tas inn i nasjonalparken. De gamle vardene i Kvitnadalen er ikke kartfestet, men med et 0-alternativ vil de utvilsomt bli liggende innenfor nasjonalparkens grenser og komme inn under nasjonalparkens vernebestemmelser. Dette vurderes som positivt, selv om vernet er av formell art og ikke vil medføre endringer for vardenes reelle kulturhistoriske status.

Alternativ 1

Området som omfatter den vestlige delen av Kvitnadalen og Blådalen med Kvitnadalsvatna har et kulturmiljø som er knyttet til en gammel ferdselsveg over Blådalen og gjennom Kvitnadalen og særlig til de kjente vardene langs denne. Verken bekkeinntakene eller den sterkt reduserte vannføringen tiltaket medfører, vil være synlige fra vardene. Konsekvensen for kulturminner og kulturmiljø vurderes derfor å være ubetydelige.

I området Botnane med Botnatjørna omfatter planene to bekkeinntak. Her er det ingen kjente kulturminner eller kulturmiljø. Konsekvensen for kulturminner og kulturmiljø vurderes derfor å være ubetydelig.

Verken de to alternative tippene eller riggene berører kjente kulturminner eller kulturmiljø ved området Markkjelkevatnet, men det er et visst potensial for å avdekke ikke kjente automatisk fredete kulturminner på disse arealene. Konsekvensene for kulturminner og kulturmiljø vurderes i driftsfasen å være ubetydelige.

Alternativ 2

I den vestlige delen av Kvitnadalen og Blådalen med insta, midtra og heimsta Kvitnadalsvatnet innebærer alternativ 2 at kun tunnelinntaket ovenfor midtra Kvitnadalsvatnet bygges. Verken bekkeinntaket eller den sterkt reduserte vannføringen tiltaket medfører, vil være synlige fra en varde som skal stå like ovenfor bekkeinntaket. Tiltaket vil derfor ikke berøre de kulturhistoriske verdiene i landskapet. Konsekvensen for kulturminner og kulturmiljø vurderes derfor å være ubetydelige.

En utbygging etter alternativ 2 vil, som for 0-alternativet, medføre at Kvitnadalen på sikt vil inngå i Folgefonna nasjonalpark. Vardene i Kvitnadalen vil dermed formelt komme inn under nasjonalparkens vernebestemmelser, noe som generelt er positivt. Imidlertid er vernet av formell art og medfører ingen endringer for vardenes reelle kulturhistoriske status.

For området omkring Markkjelkevatnet og området Botnane med Botnatjørna er vurderingene de samme som for alternativ 1. Konsekvensen for kulturminner og kulturmiljø vurderes derfor å være ubetydelig.

I en samlet vurdering i forhold til kulturminner og kulturmiljø, likestilles de to prosjektløsningene, alternativ 1 og 2.

Vannkvalitet, forurensning og støy

Det forventes ikke at en fraføring av vann fra bekkeinntakene vil få noen merkbar betydning for vannkvaliteten i berørte elver og innsjøer. Det finnes ingen permanente forurensningskilder i nedbørfeltet.

Det vil ikke bli generert støy i driftsfasen. Tiltaket er kun en overføring av vann uten pumpe.

Jord- og skogbruk

På sikt vil det kun være tippområdet som utgjør en endring med konsekvenser for jord- og skogbruksinteressene. Under forutsetning av at tippen beplantes med beitbar vegetasjon, vil tiltaket kunne medføre en liten forbedring i forhold til dagens situasjon. Det vil imidlertid ta lang tid før vegetasjon er etablert.

Løsmasseforekomster

Om noen mot formodning skulle ha interesse av å utnytte disse massene, vil den aktuelle utbygging ikke ha noen betydning for slike planer.

Forholdet til nasjonalparken

I utredningsprogrammet er det poengtert at "områdets nærhet til Folgefonna nasjonalpark skal tas i betraktning ved vurderingen av områdets verdi i friluftslivssammenheng". Dette forstås slik at det skal vurderes om kriteriet "bruk" vil påvirkes som følge av den nye nasjonalparkstatusen. Det er vanskelig å se hvordan øvrige kriterier kan endres som en følge av dette. Det kan imidlertid diskuteres om symbolverdien vil påvirkes og om det eventuelt vil gjøre seg synlig i økt bruk.

Det foreligger begrenset dokumentasjon på "trekkplastereffekten" av å opprette en nasjonalpark, og den som finnes er ikke direkte sammenlignbare med Folgefonna nasjonalpark. De mest relevante undersøkelsene er omtalt i vedlagt fagrapport.

I reiselivssammenheng omtales ofte de norske nasjonalparkene som "juvelene" for turistsatsingen. I revidert statsbudsjett for 2003 ble det blant annet varslet økt satsing på bruk av verneområdene i reiselivssammenheng, altså flere besøkende og flere brukere. Produktene for reiselivsbedriftene i nærheten av nasjonalparkene vil være opplevelsesverdiene som finnes i parkene. Disse kvalitetene endres ikke ved et formelt vernevedtak. Opplevelsesverdiene endres gjennom forvaltningstiltak og tilrettelegging. En stiller spørsmålet om kvalitetshevende tiltak i parkene er vel så viktige som markedsføring av reiselivsbedrifter for å øke tilfredsheten hos de besøkende og dermed gjenbesøket i parkene. Tradisjonelt er forvaltningsinnsatsen i norske nasjonalparker liten, og det avsettes små statlige midler på dette feltet. Det antas at så lenge det ikke eksisterer et utbygd mottaksapparat for besøkende i nasjonalparkene, vil antall besøkende turister ikke øke vesentlig.

Reiseliv og turisme

Samlet sett vurderes begge alternativene å ha små negative konsekvenser for friluftslivet. Det antas derfor at tiltaket i svært liten grad kan sies å forringe mulighetene for kommersiell utnyttelse av friluftressursene i området. Mulighetene for andre turer enn de som arrangeres i dag og dermed fremtidig kommersiell bruk, anses

på tilsvarende måte å bli lite påvirket av tiltaket. Det anses ikke som vesentlig om Kvitnadalen innlemmes i Folgefonna nasjonalpark eller ikke.

Skatter og avgifter

Utbyggingen vil neppe medføre nye faste arbeidsplasser i Statkraft. For lokalt næringsliv vil grunnlaget for arbeidskraft forbedres. Dette er likt for begge alternativene. Uavhengig av de lokale og regionale konsekvensene av sysselsetting og lokale innkjøp og sysselsetting vil kommunen og fylkeskommunen sitte igjen med en viss årlig inntekt av utbyggingen. Det er NVE som fastsetter fordelingen av skatter og avgifter mellom de berørte kommunene.

I tillegg til naturressursskatt, eiendomsskatt, grunnrenteskatt og konsesjonsavgift kan også kommunen eller fylkeskommunen bli tildelt konsesjonskraft. Inntil 10 % av henholdsvis gjennomsnittlig kraftmengde eller kraftøkning avstås til de kommuner, eller fylkeskommuner, som kraftanleggene ligger i.

Den senere tid har det i flere utbyggingssaker blitt skrevet en utbyggingssavtale mellom utbygger og berørt(e) kommune(r). En slik utbyggingssavtale kan for eksempel inneholde punkt om et avtalt næringsfond og vilkår om å legge forholdene i prosjektet til rette for lokale vareleverandører og tjenesteytere. Til gjengjeld skal kommunen gi sitt samtykke til utbyggingen og ikke kreve ekstra tildeling i form av ordinært næringsfond eller tilsvarende gjennom konsesjonsmyndighetene.

6.3.3 En sammenstilling av virkningene

I tabellen under er forsøkt oppsummert virkningene av det omsøkte tiltaket for de ulike interesser og fagtema.

For de fleste fagområder/interesser er de samlede virkningene beskjedne, med unntak for temaet inngrepsfrie områder. Her blir naturlig nok konsekvensene tydelig negative, siden tiltaket ligger kloss i nasjonalparken.

Fagtema/interesse	Område	Virkning av tiltaket/ konsekvensgrad
<i>Flora, vegetasjon, naturtyper - biologisk mangfold</i>	Kvitnadalen	Middels negativ
	Botnane	Liten negativ/ingen
	Markkjelkevatnet	Alt A: Liten negativ/ingen Alt B: Middels negativ
<i>Fauna</i>	Kvitnadalen	Liten/ubetydelig
	Botnane	Liten negativ/ingen
	Markkjelkevatnet	Liten negativ/ingen
<i>Inngrepsfri natur</i>	Kvitnadalen	Stor negativ
	Botnane	Middels negativ
	Markkjelkevatnet	Ingen
<i>Ferskvannsbiologi</i>	Kvitnadalen, bekkeinntakene	Liten negativ
	Insta Kvitnadalsvatnet	Liten/middels negativ
	Midtra Kvitnadalsvatnet	Liten negativ
	Heimsta Kvitnadalsvatnet	Liten negativ
	Berørte elvestrekninger	Liten negativ
<i>Vannkvalitet/forurensning</i>	Tiltaksområdet	Ingen/liten tidsbegrenset*
<i>Friluftsliv</i>	Kvitnadalsområdet	Ubetydelige/små negative
	Botnane	Små negativt/ingen
	Markkjelkevatnområdet	Små negative
<i>Landskap</i>	Insta Kvitnadalsvatnet	Middels negativ
	Midtra og heimsta Kvitnadalsvatnet	Liten negativ
	Sørlige Botnatjørn	Middels negativ
	Nordlige Botnatjørn	Middels/stor negativ
	Markkjelkevatnet	Middels positiv
<i>Kulturminner</i>	Kvitnadalen	Ubetydelig
	Botnane	Ubetydelig
	Markkjelkevatnet	Liten negativ/ubetydelig*

* Anleggsfasen

7 FORSLAG TIL AVBØTENDE TILTAK

I det følgende er sammenstilt de avbøtende tiltak som er nevnt i fagrapportene. I Statkrafts kommentarer i kap. 8 er disse vurdert.

Fauna og flora

Det er få avbøtende tiltak som er aktuelle for det biologiske mangfoldet, men følgende tiltak/avveininger foreslås gjort:

For å redusere de små negative konsekvensene av massetippen, bør det velges mest mulig stedeegne plantearter ved en revegetering.

Landskap, friluftsliv og kulturminner

- Bekkeinntakene bør gis en farge som er tilpasset omgivelsene og en form som er i samsvar med svabergene omkring ("myke" former).
- Anleggsarbeid bør unngås i helger og ferieperioder (spesielt bruk av helikopter).
- En enkel, solid og stedstilpasset broløsning over utløpet til midtra Kvitnadalsvatn kan ev. utplasseres for å bedre forholdene for skiløpere som går den populære "Fonna på langs"-turen.
- Hullet i fjellsiden som blir stående igjen etter dagens overføringstunnel fra Blådalsvatnet, bør sikres mot uønsket ferdsel.
- I utløpet av innsjøene kan det bygges en terskel av naturstein for å holde nivået i innsjøene på et ønsket nivå i perioden med lav vanntilførsel.

Vannkvalitet, forurensning og støy

I anleggsfasen bør det treffes tiltak for å redusere utslipp av boreslam og sprengstoffrester. Midlertidige sedimentasjonsbasseng må dimensjoneres slik at de kan motta uventede mengder av vann fra eventuelle vannårer når boring og sprengning foregår. Slike hendelser kan også motvirkes ved å gjøre kjerneboringer og initiere tetningsmidler i forkant av utsprengningen av tunnelen. Oppsamlet vann bør renses for boreslam.

Jord- og skogbruk

I anleggsperioden bør man søke å oppta minst mulig beitemark til bygg og anleggsveier, særlig i området rundt Markkjelkevatnet. Trafikk må foregå med hensyn til sau som ferdes og beiter i anleggsområdet. For å hindre tap av beitemark bør tippen utformes på en måte som gjør den lett tilgjengelig for dyr, samt beplantes med vegetasjon egnet for beite. For hurtigst mulig revegetering bør det benyttes finkornet masse som tildekking, samt vurderes tilførsel av næringsrik jord og/eller gjødsling. Det vises også til omtale av tippen i rapport for landskap.

8 STATKRAFTS KOMMENTARER TIL KU

Konsekvensutredningsarbeidet etter plan- og bygningslovens bestemmelser har etter Stat-

krafts vurdering vært omfattende og grundig. Utredningsarbeidet viser at det i hovedsak er små konflikter med naturmiljøet og andre brukerinteresser i vassdraget.

Videre vil planene i liten grad ha noe å si for nasjonalparken og bruken av denne, også inklusive næringsvirksomhet knyttet til parken.

De foreslåtte avbøtende tiltak i fagrapportene vil bli søkt fulgt opp og gjennomført innenfor en akseptabel teknisk/økonomisk ramme. Det bør dog bemerkes at en broløsning over utløpet til midtra Kvitnadalsvatnet krever spesielle tiltak og at et slikt "inngrep" må være sterkt ønsket og ikke berøre landskapsmessige verdier. Videre vil anleggsarbeidet måtte foregå i de perioder der værforholdene tillater dette.

MOP

Statkraft vil utarbeide et miljøoppfølgingsprogram som skal være førende for alle entreprenører, leverandører o.a. som blir engasjert i anleggsfasen. MOPen skal også være forpliktende for Statkraft som byggherre og skal også omfatte driftsfasen for kraftverket.

9 EIENDOMSFORHOLD, AREALBRUK OG FALLRETTIGHETER

Oversikt over berørte eiendommer finnes i vedlegg 4 og 11 (eiendomskart). Det fremgår her at Statkraft har fallrettighetene, unntatt for de tre bekkene innerst i Kvitnadalen som tilhører Statskog. Statkraft eier også det aller meste av grunnen. Kun et lite område innerst i Kvitnadalen er eid av Statskog.

VEDLEGG

- 1 Kart over eksisterende kraftverk og reguleringer
- 2 Oversiktskart
- 3 Liste over fagrapporter og fagnotat
- 4 Liste over grunn- og rettighetshavere
- 5 Utbyggingskart
- 6 Prinsippskisse av bekkeinntakene
- 7 Tunneltrasé
- 8 Arealdisponeringsplan
- 9 Kart over nedbørfeltene i Kvitnadalen
- 10 Kart over nedbørfeltene i Botnane
- 11 Eiendomskart
- 12 Vannprøve Juklavatnet"

I etterkant av sluttbefaringen som ble avholdt 8. oktober 2008, mottok NVE noen mindre planendringer til søknaden. Planendringene er gjengitt nedenfor mens de henviste kartvedlegg følger innstillingen som vedlegg:

"KONSESJONSSØKNAD FOR OVERFØRING AV BLÅDALSVATNET TIL JUKLAVATNET - ENDRINGER

Det vises til sluttbefaringen med NVE den 8. oktober 2008. Under befaringen ble det fra Statkrafts side pekt på mulige endringer i utbyg-

gingsplanene som det ble lovet å informere NVE skriftlig om. Det er to forhold som konkret bør endres:

1. Nytt areal for tippmassene ved Markkjelkevatnet
2. Bekkeinntaket Botnane Nord sløyfes

Tipp Markkjelkevatnet

Ved kontrollregning av volumet for tippet (gamelt løsmassetak) viste det seg at dette ble for lite til å romme antatt steinvolum på ca. 380.000 m³. Statkraft har derfor fått firmaet Spilde entreprenør AS til å se på et større areal og foreta beregninger som kan dokumentere at det finnes plass til steinmassene. På bakgrunn av dette er det utarbeidet en ny arealdisponeringsplan for Markkjelkeområdet. Denne planen er nå gjeldende for søknaden og erstatter vedlegg 8 i søknaden. Nytt vedlegg er vedlagt.

Bekk Botnane Nord

Etter en nærmere gjennomgang av antatt nedbørfelt under breen, har Statkraft kommet til at arealet er så vidt begrenset at kostnadene ved dette inntaket blir høye. Samtidig har en registrert at bl.a. Breførarlaget ser det som en vesentlig fordel at dette inngrepet droppes. Statkraft har derfor besluttet å fjerne dette bekkeinntaket fra utbyggingsplanene. Et nytt utbyggingskart følger vedlagt. Vedlegg 5 i konsesjonssøknaden erstattes med det nye kartet.”

3.Høring og distriktsbehandling

Søknaden har vært kunngjort og sendt på høring i henhold til normale prosedyrer. Det ble avholdt folkek møte i høringsfasen i Sunndal 5. februar 2008. Sluttbefaring ble avholdt 8. oktober 2008. I forbindelse med sluttbefaringen orienterte søker om mindre planendringer. Disse ble oversendt NVE i brev av 15. oktober og ble samtidig sendt på høring for kommentarer med frist 30. oktober til de som tidligere hadde avgitt høringsuttalelse til søknaden.

4. Innkomne merknader

NVE har mottatt 10 høringsuttalelser til den opprinnelige søknaden. I tillegg har Riksantikvaren i brev av 06.12.2007 meddelt at de ikke vil gi egen uttalelse, men at uttalelsen fra Hordaland fylkeskommune vil ivareta kulturminneforvaltningen sine merknader. I forbindelse med planendringene til søknaden og høringen av disse, har NVE mottatt 6 høringsuttalelser, hvorav 2 fra henholdsvis Naturvernforbundet i Kvinnherad og Naturvernforbundet i Hordaland, er ”nye” i den forstand at de ikke gav uttalelse til den opprinnelige søknaden. Vedtak, vurderinger og kommentarer i de innkomne uttalelsene er gjengitt i sin helhet med unntak av direkte gjentakelser av opplysninger hentet fra søknaden i forbindelse med fremlegging av saken.

De innkomne uttalelsene følger i sin helhet innstillingen som vedlegg.

Kvinnherad kommune har i brev av 04.03.2008 gitt følgende uttalelse til søknaden:

”Vedtak frå Formannskapet den 28.02.2008

1. Kvinnherad kommune tilrår søknaden om overføring av Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av bekker i Kvitnadalen og Botnane.
2. Næringsutvalet, saman med ordføraren, skal snarast drøfta vidare utbyggingsavtale og vilkår for den med Statkraft Energi.

Saksutgreiing:

Statkraft Energi AS søker om overføring av Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av bekker i Kvitnadalen og Botnane i Mauranger. NVE har sendt søknaden saman med konsekvensutgreiing på høring; med frist fram til 25.02.08, sjå brev datert 21.11.07 som vedlegg nr. 1. Kommunen her bedt om ei vekes utsetjing for å få saka behandla i formannskapsmøte 28.02.08.

Ein kort orientering om konsesjonssøknaden er framstilt i ein brosjyre som ligg ved som vedlegg nr. 2. Fullstendig søknad med vedlegg er utlagt på vanleg plass i kundemottaket på rådhuset og er elles tilgjengeleg på NVE si heimeside på internett: http://www.nve.no/modules/module_109/publisher_view_product.asp?identityID=11203.

Det er utgreidd to alternativ for overføringsprosjektet:

Alt. 1: Overføringstunnel frå Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av fire bekker i Kvitnadalen og to bekker i Botnane.

Alt. 2: Overføringstunnel frå Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av to bekker frå Botnane, dvs. utan inntak av bekkene i Kvitnadalen.

Statkraft søker om utbygging etter alt. 1 og ser på alt. 2 som uaktuelt av di dette vert rekna som ulønsamt.

Den omsøkte overføringa vil gje ein produksjonsauke i Folgefonnverka på om lag 46 Gwh.

Desse utbyggingsplanane var kjende då planane om etablering av Folgefonna nasjonalpark vart utarbeidde. Spørsmålet om å halda Kvitnadalen utanfor nasjonalparken var eit sentralt tema og resultatet vart at Kvitnadalen vart halden utanom parken. Det vart såleis opna for konsesjonsbehandling, men slik at dersom det ikkje vart gitt konsesjon, skulle Kvitnadalen lemast inn i nasjonalparken.

Konsekvensutgreiinga viser stort sett små negative konsekvensar for m.a. landskap, friluftsliv og biologisk mangfald. Avdi det omsøkte prosjektet (alt. 1) medfører reduksjon av inngrepsfri natur (INON), vert tiltaket rekna for å ha store negative konsekvensar særleg for Kvitnadalen.

Den omsøkte utbygginga vil gje ei betre utnytting av vassressursane i eit vassdrag som alt har store inngrep. Utbygginga er svært kostbar,

men Statkraft fann at dei vil ha ei forsvarleg inn-tening avdi prosjektet vil ha låge driftskostnader.

I samband med behandlinga av nasjonalparkplanen tilrådde kommunestyret i møte 18.12.03 at Kvitnadalen vart halden utanfor nasjonalparken slik at Statkraft kunne gjennomføra sine planar om overføring frå Blådalsvatnet til Juklavatnet og bekkeinntak i Kvitnadalen. Råd- mannen kan ikkje sjå at det i konsekvensutgrei- inga er komme nye moment i saka som skulle tilseia at kommunen skulle frårå konsesjonssøk- naden.

Den føreliggjande konsekvensutgreiinga verkar tilfredsstillande og ut frå ei samla vurde- ring vil rådmannen tilrå konsesjonssøknaden slik den ligg føre.

Uttale frå eldrerådet:

Ikkje relevant.

Økonomisk konsekvens:

Den omsøkte utbygginga vil gje kommunen auka inntekter i form av konsesjonsavgifter (storleiksorden kr 200.000,- pr. år) naturres- sursskatt, konsesjonskraft og eigedomsskatt.

Miljømessig konsekvens:

Konsekvensane for biologisk mangfold vert re- kna som relativt små.”

Kvinnherad kommune har i brev av 22.10.2008 gitt følgende tilleggsuttalelse:

”Endring av Statkraft sine planar for overføring av Blådalsvatnet til Juklavatnet

Vi viser til e-post datert 16.10.08 frå Stein Wisthus Johansen og kan meddela at vi frå kom- munen si side ikkje har merknader til dei føres- legne endringane av Statkraft sine byggeplanar, dvs. fjerning av bekkeinntak Botnane nord og justering av massedeponi ved Markkjelkevatn. Vi føreset at endringane vert innarbeidde i kon- sekvensutgreiinga.”

Hordaland fylkeskommune har i brev av 19.02.2008 gitt følgende uttalelse til søknaden:

”Fylkesutvalet handsama i møte 14.02.08 sak 30/08 og gjorde følgjande vedtak om fråsegn:

1. Fylkesutvalet rår til at Statkraft får løyve til overføring av Blådalsvatnet til Juklavatnet med omsøkte bekkeinntak.
2. Undersøkingssplikta, jf. § 9 i Kulturminnelo- va må oppfyllest i god tid før iverksetting av tiltak i marka.

Som bakgrunn for vedtaket ligger følgende vur- dering:

Gjennom fylkesdelplan for energi 2001-2012 har ein vedteke visjon, mål og fylkespolitiske

retningsliner for regional energipolitikk. Planar om etablering av ny energiproduksjon i Horda- land vert vurdert ut frå desse, og for vasskraftut- bygging er følgjande mål og retningsliner aktu- elle:

Aktuelle mål frå fylkesdelplan for energi:

- 3 Ny produksjon og bruk av energi i Horda- land må ta omsyn til miljø og arealkonfliktar
- 7 Tilgangen på energiresursar skal gje verdi- skaping i fylket og danne grunnlag for nær- ring

Aktuelle retningsliner frå fylkesdelplan for ener- gi:

- A1 Hordaland skal satsa på utnytting av miljø- venlege og fornybare energikjelder, utan store konsekvensar for verdifulle natur-, fri- lufts- og kulturlandskap og større saman- hengande inngrepsfrie naturområde.
- A2 Nye anlegg for produksjon og overføring av energi må ikkje lokaliserast i område som er verna etter naturvernlova, kulturminnelova, i nasjonalpark eller i verna vassdrag. Ein bør vere varsam med plassering av nye anlegg tett opp til verna område.
- A3 Nye anlegg for produksjon og overføring av energi bør lokaliserast slik at dei ikkje kjem i vesentleg konflikt med viktige natur- og kulturlandskap, kulturmiljø, større inn- grepsfrie område, strandsona og viktige om- råde for friluftsliv. Det vert her vist til eigne fylkesdelplanar for kulturminne, friluftsliv og kystsona.
- A4 Samlokalisering med tekniske inngrep og etablert arealbruk er ønskelig for å samle inngrep, og det er ønskeleg at etablering av nye energianlegg skjer nær eksisterande in- frastruktur.
- A5 Undersøkingssplikta etter kulturminnelova bør oppfyllest i samband med konsekvens- utgreiing, og før iverksetting av tiltak i mar- ka.
- A6 I samband med konsekvensutgreiing bør:
 - Større inngrep visualiserast
 - Kartunderlag synleggjere område som er omfatta av vern, område med nasjonal og regional verdi og tiltaket sine konse- kvensar for ”inngrepsfrie område”
- A12 Alternativ bruk av tunnelmassar skal vurde- rast framfor etablering av tippar i terrenget.

Mål 3 og retningsline A1 syner at det ikkje er noko prinsipielt standpunkt mot ny vasskraftut- bygging i Hordaland, men at tiltaka må ta omsyn til miljø og arealkonfliktar. Retningsline A2 og A3 er nærare spesifisering kring dette.

I høve til retningsline A2 er det klar konflikt mellom bruk og vern då utfall av konsesjons- spørsmålet vil påverke kvar grensa for nasjonal-

parken vert sett for Kvitnadalen. Dei andre inn-
takspunkta ligg og tett opp til nasjonalparken og
følgjer slik ikkje oppmodinga om å syne var-
semnd med nye inngrep tett i verna område. Re-
gjeringa valte ved opprettinga av nasjonalpar-
ken å halde Kvitnadalen utanfor grensene, og
slik er det frå sentralt hald opna for at ein utbyg-
ging tett til nasjonalparken skal kunne vurde-
rast.

Når det gjeld retningsline A3 er det bortfall
av inngrepsfri natur som er den viktigaste areal-
konflikten. Storparten av arealet som får endra
sin status i høve til inngrepsfri natur ligg innan-
for nasjonalparken, og har slik automatisk høg
verdi.

Utbygginga skjer i samband med eksiste-
rande reguleringar og har som føremål å gje
meir energi ut av vassressursane i området. Syn-
lege inngrep vert avgrensa til sjølve bekkeinnta-
ka og tipp ved Markkjelkevatn. Tiltaket vert vur-
dert å vere i samsvar med retningsline A4.

Når det gjeld retningsline A5 og kulturmin-
ne er det ingen konflikt med kjende kulturmin-
ner eller kulturmiljø. Det er likevel eit potensial
for nye funn av automatisk freda kulturminne i
delar av området. Det må difor påreknast ei kul-
turhistorisk registrering i planområdet. Under-
søkingssplikta, jf. § 9 i Kulturminnelova må opp-
fyllest i god tid før iverksetting av tiltak i marka.
Dersom det vert avdekka automatisk freda kul-
turminne som kjem i konflikt med tiltaka, må til-
taka justerast eller eventuelt leggst fram for
Riksantikvaren som rette dispensasjonsmynde.
Oppmåling av ferdslveggen i området bør vera
ein del av § 9 undersøkinga.

I konsekvensutgreiinga ligg det føre visuali-
seringar av inngrep og kartmateriale i samsvar
med retningsline A6.

Det er ikkje omtalt alternativ bruk av tunnel-
massane slik ein ber om i retningsline A12. Om-
søkt løysing med alternativ B vert tipp lagt i tid-
legare uttak for morenemassar, vil slik føre ter-
renget attende til meir naturlege formar.

Vurdering

I samband med verneplanarbeidet ønskte ein at
området i Kvitnadalen vart ein del av nasjonal-
parken, men som tidlegare nemnt valte Regje-
ringa at utfallet av konsesjonshandsaminga for
kraftutbygginga skulle avgjere endeleg grense-
setting. Konsekvensutgreiinga syner at ei ut-
bygging vil ha mindre å seie for biologisk mang-
fald, fisk og friluftsliv, men vil verke negativt for
landskap og inngrepsfri natur. Utbygginga vil
gje betre utnytting av vassressursane i eit vass-
drag som allereie har store inngrep. Utbygginga
er svært kostbar relatert til innvunne kWh, men
Statkraft vurderar at dei vil ha ei årleg inntening
på prosjektet av di denne type utbygging vil ha
låge kostnader i driftsfasen samanlikna med t.d.
eit kraftverk. Konfliktnivået for utbygginga kan
verke lågare enn det ein kanskje hadde venta for
ei utbygging tett i opp til ein nasjonalpark, og eg

vil rå til at Statkraft får løyve til utbygginga om
dei finn denne økonomisk interessant.”

Fylkesmannen i Hordaland har i brev av
04.03.2008 gitt følgende uttalelse til søknaden:

”Fylkesmannens merknader

Tilhøvet til Folgefonna nasjonalpark og verne- planprosessen

Bakgrunn

Då arbeidet med verneplan for Folgefonnaområ-
det tok til var 56 % av energipotensialet på Folge-
fonna halvøya alt utbygd. Verneplanarbeidet ut-
løyste diskusjonar om vern kontra meir kraftut-
bygging på halvøya.

Gjennom heile verneplanprosessen viste
Fylkesmannen til at Kvitnodalen er svært sen-
tral i ein framtidig nasjonalpark. Dalføret utgjer
skiljet mellom Nordfonna og Midtfonna og går
vidare over mot Raunsdalen på austsida av halv-
øya. Kvitnodalen utgjer eit vilt og vakkert land-
skap med store kvalitetar og verneinteresser.

Arbeidsgrensa for konsekvensutgreiinga
knytt til verneplanprosessen omfatta område for
potensielle, nye utbyggingsprosjekt, mellom
anna Statkraft sine prosjekt for overføring av
Blådalsvatnet til Juklavatn og overføring av Mid-
dagsvatnet til Mysevatn.

Verneframlegget etter naturvernlova omfat-
ta Kvitnodalen og insta Kvitnodalsvatn. Blådals-
vatnet, midtre og inste Kvitnodalsvatn kunne
ikkje inngå i nasjonalparken på grunn av eksis-
terande inngrep. Fylkesmannen tok omsyn til
Statkraft sine utbyggingsplanar ved å utelate
Middagsvatnet frå verneframlegget.

Etter at lokale og sentrale høyringsproses-
sar vart gjennomført vart verneframlegget lagt
fram for regjeringa i foredrag til kgl.res. Her
skriv MD følgjande om tilhøvet mellom vern el-
ler utbygging i det aktuelle området:

S 37: "MD viser til at konsekvensane for na-
turverdiane og landskapsrommet som følgje av
ei overføring frå Kvitnodalen kan handsamast
gjennom Statkraft sitt OU-prosjekt. Nasjonal-
parkgrensa skal derfor trekkjast utanom Kvitno-
dalen. Dersom prosjektet ikkje blir gjennom-
ført, vil området seinare bli teke inn i nasjonal-
parken. "

Spørsmålet om vern eller utbygging av Kvit-
nodalen vart altså utsett til ein eventuell conse-
ksjonshandsaming. Søknaden og tilhøyrande
konsekvensutgreiing frå Statkraft Energi AS
skal difor danne grunnlaget for avgjerd i saka.

Vurdering av KU

Vedlegg 8 i søknaden viser plassering av det sto-
re volumet med masser som utbygginga vil føre
(380 000 m³). Landskapseffekten er ikkje syn-
leggjort i KU. Konsekvensen av massedepone-
ring ved Markkjelkevatn er etter vårt syn for
dårleg synleggjort i søknaden.

I brosjyren som er del av konsesjonssøknaden. "Orientering om konsesjonssøknad Oktober 2007" har Statkraft gitt følgjande overordna vurdering av tilhøve til nasjonalparken:

"I fagutgreiinga om landskap og friluftsliv reknar ein med at bruken av nasjonalparkområdet vil auke. Områda der bekkeinntaka byggjest høyrer derimot til eit randområde på nordvestsida på Folgefonna som krev ein god del av friluftslivsutøveren. Både topografi og meterologiske tilhøve kring breen kan vere ei utfordring. Det er ikkje like lett berre å stoppe bilen og gå ein liten tur i nasjonalparken. Besøket krev gode førebuingar. Det må reknast som sannsynleg at dei som ynskjer slike utfordringar søker til områda uavhengig av nasjonalparkstatus."

Fylkesmannen meiner denne konklusjonen er for snever og ufullstendig, vurdert ut frå oppdraget, slik det vart formulert i KU-programmet. Vi viser til føremålet med naturvern, nedfelt i naturvernlova, jf. formålet for Folgefonna nasjonalpark. I § 2 i verneforskrifta heiter det:

Formålet med nasjonalparken er å:

- ta vare på eit stort og tilnærma urørt naturområde, som sikrar heilskapen og variasjonen i naturen frå låglandet til høgareliggjande område med fjell og bre
- ta vare på verdfull vassdragsnatur
- sikre det biologiske mangfaldet med økosystem, artar og bestandar
- sikre viktige geologiske førekomstar
- sikre verdfulle kulturminne.

Ålmenta skal ha høve til naturoppleving gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv utan særleg teknisk tilrettelegging.

KU har ikkje vektlagt verdien av å sikre eit størst mogleg område med urørt natur for å få fram heilskapen og variasjonen i landskapsrommet kring breane på Folgefonna halvøya.

Eksisterande kraftutbygging på Folgefonna halvøya ga i si tid klare føringar på kor omfattande ein nasjonalpark i dette området kunne verte. Slik nasjonalparken ligg i dag, er den redusert med eit "innhogg" mellom to av tre sentrale brekapper. Geografisk sett høyrer Kvitnodalen naturleg med i nasjonalparkområdet, ikkje minst om ein skal legge vekt på heilskap. Potensielle opplevingsverdiane knytt til friluftsliv i vilt, urørt og vanskeleg tilgjengeleg terreng er ikkje vektlagt i konklusjonane.

Gjennom arbeidet med å sikre nasjonalparkar er det eit mål å få sikre store areal, som huser vassdragsnatur, ulike økosystem med plante- og dyreliv, geologiske førekomstar og kulturminne og område for forskning. Kvaliteten på områda aukar med storleik, noko som og gir større buffer mot inngrep og aktivitet i randområda til nasjonalparkane.

Dette perspektivet kjem ikkje fram i KU, ikkje i overordna konklusjon sitert over, og ikkje i dei fagrapportane for dei ulike tema. Tap av inngrepfri natur blir ikkje vektlagt i samanheng med nasjonale miljømål innan klassisk naturvern eller anna arealforvaltning. Verdien av inngrepfri natur vert ikkje teljande når ein konkluderer på konsekvensar for friluftsliv, opplevingsverdi og reiseliv. Gjennom delrapportane vert konsekvensane for naturverdiane oppdelt på ein måte som gjer at konsekvensgrad (konfliktnivå) dei sentrale fagtema vert for snevert definert. I overordna konklusjonar og samanstilling av verknadene vert viktige poeng undervurdert. Uttaler frå naturvern- og friluftslivorganisasjonane viser og at deira syn på verdien av å ha ein størst mogleg nasjonalpark ikkje kjem til uttrykk i KU.

Etter fylkesmannens syn er ikkje konklusjonane i KU dekkjande for det reelle konfliktnivået knytt til denne konsesjonssøknaden.

Konklusjon

Fylkesmannen vil sterkt rå frå omsøkte utbygging. Verneinteressene i området er grundig dokumentert gjennom verneplanprosessen for Folgefonna nasjonalpark. Omsøkt utbygging kan gi om lag 46 GWh/år, dvs. berre nokre få % auke i dagens kraftproduksjon i Folgefonna-verka. Sett i overordna samfunnsmessig lys er ikkje nytten ved utbygging stor nok til å sette omsynet til naturvern, friluftsliv, landskap og opplevingsverdi til side. Langsiktig og berekraftig forvaltning av våre nasjonallandskap tilseier at det ikkje må opnast for meir utbygging i dette området, som naturleg høyrer heime innafør Folgefonna nasjonalpark."

Statens vegvesen har i brev av 30.11.2007 gitt følgende uttalelse til søknaden:

"I alle alternativa ser vi av dokumenta at eksisterande infrastruktur skal nyttast. Det vert ikkje endringar som verken vil påverka fv. 51 ved Øyre frå Jukla kraftstasjon eller fv. 551 ved Mauranger kraftstasjon. Statens vegvesen har ikkje merknader til konsesjonssøknad og konsekvensutgreiinga."

Bergvesenet har i brev av 04.12.2007 gitt følgende uttalelse til søknaden:

"Dokumenta i saka er gjennomgått og Bergvesenet har ingen merknader til søknaden."

Bergen Turlag har i brev av 25.02.2008 gitt følgende uttalelse til søknaden:

"Bergen Turlag har over 21.000 medlemmer og er tilsluttet Den Norske Turistforening (DNT). Bergen Turlag er Vestlandets største friluftslivorganisasjon.

Om Kvitnadalen

Kvitnadalen med insta Kvitnadalsvatnet og utløpselven er en del av aktivitetsområdet til Ber-

gen Turlag. Vi driver blant annet de 3 selvbetjente hyttene Fonna, Holmaskjer og Breidablikk på Folgefonna. Årlig har disse hyttene om lag 16-1700 betalende besøkende. Mange besøkende overnatter flere netter under sitt besøk. Det er i tillegg mange ski- og fotturister som ikke fanges opp av protokollene på hyttene våre. Bergen Turlag med lokallag har årlig flere turer Fonna på langs og Fonna på tvers. Området Statkraft nå søker om utbygging i blir besøkt av flere av våre turer og kurs. Flere firmaer organiserer dessuten regelmessig turer i området. Den største aktøren er Folgefonna Breførarlag, men det finnes også andre. Breførarlaget alene har siden 1994 hatt 40 000 personer på tur i området som er berørt av dette utbyggingsforslaget fra Statkraft.

Fylkesmannen i Hordaland og Direktoratet for naturforvaltning har begge etter omfattende høringsrunder og en grundig balansert avveining av de ulike interessene gått inn for at Inste Kvitnadalsvatnet med utløpselven skal være en del av Folgefonna nasjonalpark. I regjeringen sitt vedtak går grensa likevel beklageligvis utenom Kvitnadalen. I kongelig resolusjon av 29.04.2005 heter det:

”Miljøverndepartementet viser til at konsekvensene for naturverdiane og landskapsrommet som følge av ei overføring frå Kvitnodalen kan handsamast gjennom Statkraft sitt OU-prosjekt. Nasjonalparkgrensa skal derfor trekkjast utanom Kvitnodalen. Dersom prosjektet ikkje blir gjennomført, vil området seinare bli teke inn i nasjonalparken.”

Alternativ til kraftutbygging i Kvitnadalen er derfor nasjonalpark. Statkraft sine planar om inntak av 3 av tilførselselvene til inste Kvitnadalsvatnet er et angrep på den inngrepsfrie naturen i området vi ikke kan akseptere. Amputasjonen av nasjonalparken er ekstra alvorlig siden dette er i et av områdene der nasjonalparken er på sitt smaleste. Vi synes det er ekstra leit at et statseid selskap planlegger inngrep i det foreslåtte nasjonalparkområdet. En helhetlig statlig miljøvernpolitikk burde inkludert instruksjer til statseide selskaper om ikke planlegge naturødeleggelser innenfor foreslåtte nasjonalparker.

Bergen Turlag aksepterer ikke elveinntakene i Kvitnadalen. Kvitnadalen er for Folgefonna en enestående tverrdal som skiller Nordbreen fra Midtbreen. Området ved innsjøen Kvitnadalsvatnet på knapt 1000 meters høyde over havet er den siste delen av de vannførende delene av Kvitnadalen som er spart for tekniske inngrep på vestsiden. Lokaliteten er derfor viktig for å vise de opprinnelige landskapskvalitetene på Kvinnherad-sida.

Utbyggingen vil redusere det som defineres som inngrepsfrie naturområder med til sammen om lag 11 kvadratkilometer (7 km² i sone 1 og 4 km² i sone 2). Inngrepsfri natur blir det stadig

mindre av og det er viktig å ta vare på gjenværende områder.

Bergen Turlag mener det er avgjørende at man ikke reduserer volumet av villmarksområder i fylket. Det finnes ikke erstatningsarealer for tapte inngrepsfrie områder. Vi mener derfor at inngrepet har stor negativ virkning ut i fra dette viktige kriteriet.

Nasjonale miljømål slår fast at vi skal hindre oppsplitting og ødeleggelse av gjenværende naturområder med urørt preg. Status for inngrepsfrie naturområder i Norge viser at inngrepsfrie naturområder stadig fragmenteres og at sammenhengende områder splittes opp. Det er viktig å sikre sammenhengende naturområder både for å sikre biologisk mangfold og ikke minst for å sikre opplevelsesverdien av urørt natur. Urørt og variert natur er sentralt for naturopplevelse, rekreasjon og friluftsliv.

De nasjonale miljømålene for inngrepsfri natur går blant annet fram av stortingsmelding nr. 39 (1996-97) om regional planlegging og arealpolitikk. Inngrepsfrie områder skal forvaltes som en del av vår nasjonale arv.

Alt i alt vil en utbygging ha klar overvekt av negative konsekvenser for friluftslivet og landskapet.

Vi er ganske sikre på at friluftsjansene i Kvitnadalen vil bli enda viktigere i årene som kommer. Dels skyldes dette nasjonalparkstatus, forventet økt interesse for vandring i uberørte områder og dels at effekten av Folgefonna-naturen ikke har slått ut fullt ennå ved at det nå er betydelig lettere enn før å planlegge turer på tvers av Fonna. Vi er temmelig sikre på at ferdslen på ski om våren vil øke. Det samme vil være tilfelle med sommertrafikken inn i selve Kvitnadalen og på fjellkammen på sørsida, en viktig trase for kryssing på tvers av Fonna.

I dag har landskap stor fokus i arealpolitiske føringer. St.meld. nr. 26 (2006-2007) Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand omtaler landskap som en nasjonal ressurs og grunnlag for lokal utvikling. Nye premisser og utviklingstrekk når det gjeld potensialet for lokal næringsutvikling er ikke omtalt i søknaden om utbygging. Natur- og kulturminnevern er i dag et viktig fundament i mange sektorer, ikke minst turisme og lokal næringsutvikling. I søknaden er ikke verknaden av kraftutbygging vurdert ut fra målsettingen i relevante dokument eller program. Vi viser blant annet til:

- Norge undertegnet i 2005 Charter om geoturisme, for å utvikle turistdestinasjoner basert på lokale verdier med fokus på miljø, kultur og estetikk.
- Miljøverndepartementet arbeider med å utvikle en strategi for naturbasert næringsutvikling gjennom et verdiskapningsprogram. Utgangspunktet er bærekraftig bruk av fjell- og verneområde, spesielt nasjonalparker. Grunnlaget for verdiskapinga er natur, landskap og forvaltning av verneområda, inklu-

dert randsonene.

I strid med fylkeskommunen sin energiplan

Utbyggingen er i strid med retningslinjene A2, A3 og A4 er Hordaland fylkeskommune sin fylkesplan for energi:

- A2: Nye anlegg for produksjon og overføring av energi må ikkje lokaliserast i område som er verna etter naturvernlova, kulturminnelova, i nasjonalpark eller i verna vassdrag. Ein bør vere varsam med plassering av nye anlegg tett opp til verna område.
- A3: Nye anlegg for produksjon og overføring av energi bør lokaliserast slik at dei ikkje kjem i vesentleg konflikt med viktige natur- og kulturlandskap, kulturmiljø, større inngrepsfrie område, strandsona og viktige område for friluftsliv. Det vert her vist til eigne fylkesdelplanar for kulturminne, friluftsliv og kystsona.
- A4: Samlokalisering med tekniske inngrep og etablert arealbruk er ønskeleg for å samle inngrep, og det er ønskeleg at etablering av nye energianlegg skjer nær eksisterande infrastruktur.

Vil breen sluke eventuelle bekkeinntak?

Utbyggingsforslaget kan virke ekstra meningsløst siden flere av inntakene er planlagt høyt og ganske nær breen. I disse klimatider lever de fleste breer farlig og smelter ned, men mye tyder på at akkurat Folgefonna kan være et unntak. Som maritim kystbre på Vestlandet kan den få en betydelig økt vinternedbør. Dersom vinternedbøren som snø i høyden øker slik mange klimamodeller tilsier kan Folgefonna vokse på tross av økende sommeravsmelting. Det er imidlertid store usikkerheter rundt hva som vil skje med Folgefonna de nærmeste tiårene. Dette burde vært et sentralt punkt i konsekvensutredningen. At dette punktet mangler i konsekvensutredningen er en vesentlig mangel. Denne problematikken bør være helt sentral for en utbygging.

Konklusjon

Bergen Turlag er tilhenger av 0-alternativet med ingen utbygging. Vi er sterke motstandere av en utbygging etter alternativ 1 (med 3 inntak i Kvitnadalen). Dette alternativet er i konflikt med nasjonalparken og Kvitnadalen er allerede bestemt innlemmet i Folgefonna nasjonalpark dersom utbyggingsforslaget i Kvitnadalen forkastes. Dette alternativet er også det som gir den klart største konflikt med inngrepsfri natur.

Vi kan til nød leve med en utbygging etter alternativ 2, men foretrekker klart 0-alternativet. Også utbyggingsalternativ 2 vil redusere inngrepsfri natur (INON-områder) og ligge tett opp til nasjonalparken.

En utbygging etter alternativ 1 vil være en skamplott for miljøomdømmet til Statkraft som

utbygger og til NVE som konsesjonsmyndighet. En utbygging etter alternativ 1 vil hindre nasjonalparken fra å få den foreslåtte naturlige arrangering og være svært ødeleggende for inngrepsfri natur. Vi ber derfor Statkraft trekke dette utbyggingsalternativet og ber NVE forkaste dette alternativet.”

Bergen Turlag og Kvinnherad Turlag har i brev av 29.10.2008 gitt følgende tilleggsuttalelse:

”Vi viser Statkraft Energis brev av 28.03.08 med utbyggers kommentarer til høringsuttalelsene. Brevet ble mottatt dagen etter at NVE avholdt sluttbefaring i tiltaksområdet den 08.10.08. Videre viser vi til Statkrafts notat av 14.10.08 vedr. endringer i byggeplanene.

Som Vestlandets største friluftslivsorganisasjon med over 22.000 medlemmer ser Bergen Turlag inkl. Kvinnherad Turlag, sammen med vår tilslutningsorganisasjon Den Norske Turistforening (DNT), som et mål å sikre natur- og landskapsverdiene ved Folgefonna. Viktige opplevelseskvaliteter for mennesker (selv for ev. små brukergrupper) og leveområder for planter og dyr må bevares ved bl.a. å hindre inngrep som vi mener vil forringe disse verdiene.

Som nevnt på befaringen holder Bergen Turlag fortsatt fast ved sin uttale av 25.02.08, og vi støtter også uttalene gitt av vårt lokallag Kvinnherad Turlag, i tillegg til uttalene fra Fylkesmannen i Hordaland. Vi ber NVE om å lese om igjen DNTs uttale av 14.04.05 gitt i meldingsfasen, der bl.a. Kvitnadalenområdets naturkvaliteter og bruk i friluftslivssammenheng er omtalt. DNT og Bergen Turlag mener at områdets verdi i friluftslivssammenheng ikke kan vurderes som et isolert inngrep i Kvitnadalen, men må vurderes sammen med de øvrige vassdragene ved Folgefonna nasjonalpark, der svært mange enten allerede er utbygd eller det er planer om utbygging, like ved grensen til nasjonalparken.

De omtalte tiltaksendringene som er meldt fra Statkraft vil ikke gjøre at vi endrer vårt syn. Vi er fortsatt tilhenger av 0-alternativet med ingen utbygging. Det planlagte bekkeinntaket like sør for Botnane vil gjøre at den store opplevelsesverdien ved ferdsel på den svært brenære turstien fra Botnatjørna mot Botnabreen vil bli forringet som følge av betydelig redusert vannføring. Videre er vi sterke motstandere av en utbygging etter alternativ 1, med tre bekkeinntak i den urørte Kvitnadalen, helt inntil nasjonalparken med inngrepsfri natur. Vi kan ikke akseptere reduksjonen i vannføringen i elvene og heller ikke reduksjonen av arealet til INON-områder, som omsøkte utbygging vil medføre.

Pga. at vi ser et stort press på vassdragsutbygging i natur- og friluftsområder generelt og spesielt rundt Folgefonna, vil vi her be om at det omsøkte tiltaket sees i sammenheng og vurderes sammen med pågående saksbehandling av utbyggingsplaner i naboområdene. Vi tenker spesielt på de to omsøkte prosjektene Kvitno

kraftverk øst for Folgefonna, bare noen kilometer unna prosjektet Blådalsvatnet - Kvitnodalen - Juklavatnet, og Bondhus kraftverk i Bondusdalen lenger sørvest.

Selv om de tre prosjektene er av forskjellig karakter og størrelse er det et fellestrekk at de omfatter alle bekke-/elveinntak i randsonen til Folgefonna nasjonalpark, og områdene utgjør tre av de viktigste innfallsportene for turer til og på breen, i verneverdig bre- og vassdragsnatur. Alle tiltakene vil medføre inngrep som gir tap av landskapsverdier og arealer med inngrepsfri natur, reduksjon av vannføringer og dermed reduksjon i opplevelsesverdiene ved utøvelse av friluftsliv i områdene. Opplevelsesverdien blir heller ikke mindre om det er få som ferdes i terrenget.

De to nærliggende prosjektene Blådalsvatnet - Kvitnodalen - Juklavatnet og Kvitno vil hver for seg medføre tap av inngrepsfri sone 1 og 2. Hvis begge prosjekter blir realisert som omsøkt medfører det betydelig bortfall av inngrepsfri sone 1 på Nordfonna, i tillegg til stor reduksjon av inngrepsfri sone 2 i området. Som nevnt i vår tidligere høringsuttale i saken blir det stadig mindre av inngrepsfri natur, og det er viktig å ta vare på gjenværende områder.

Nasjonale miljømål slår fast at vi skal hindre oppsplitting og ødeleggelse av gjenværende naturområder med urørt preg. Status for inngrepsfrie naturområder i Norge viser at områdene stadig fragmenteres og at sammenhengende områder splittes opp. Det er viktig å sikre sammenhengende naturområder både for å sikre biologisk mangfold og ikke minst, og spesielt i dette tilfellet, for å sikre opplevelsesverdien av urørt natur. Urørt og variert natur er sentralt for naturopplevelse, rekreasjon og friluftsliv, og bør ha stor verdi selv om det nødvendigvis ikke er et stort antall mennesker som får oppleve dette. Mulighetene hver enkelt har til slike opplevelser må bevares, både for vår egen del og kommende generasjoner. Det vises til Kvinnherad Turlag sin tidligere uttale vedr. nærmere omtale av bruken av området, som vurderes å være mer omfattende enn det utbygger gir uttrykk for.

De nasjonale miljømålene for inngrepsfri natur går blant annet fram av stortingsmelding nr. 39 (1996-97) om regional planlegging og arealpolitikk. Inngrepsfrie områder skal forvaltes som en del av vår nasjonale arv.

Vi ber om at alle opplysninger og høringsuttaler som fremkommer i de to nevnte naboprojektene, som også er under NVEs konsesjonsbehandling for tiden, tas med i den videre saksbehandling i NVE, for prosjektet Blådalsvatnet - Kvitnodalen - Juklavatnet. Tilsvarende vil vi be NVE om det samme i tilleggssuttaler til de to prosjektene Kvitno og Bondhus.

Kommentarer til Statkrafts kommentarer til høringsuttalelsene til søknaden om Blådalsvatn - Juklavatn

Bergen Turlag mener også fortsatt at utbyggingsplanene er i strid med retningslinjene A2, A3 og A4 er Hordaland fylkeskommune sin fylkesplan for energi, og kan ikke se at det er samsvar mellom disse og fylkesrådmannens vurdering og innstilling.

Utbyggingen er helt inntil Folgefonna Nasjonalpark. Under A2 står det bl.a. at ein bør vere varsam med plassering av nye anlegg tett opp til verna område. Under A3 står det bl.a. at energianlegg bør lokaliseres slik at de ikke kommer i vesentleg konflikt med viktige natur- og kulturlandskap, kulturmiljø, større inngrepsfrie område, strandsona og viktige område for friluftsliv. Det kan ikke være tvil om at tiltaket er i konflikt med det inngrepsfrie området som Folgefonna og dens randsonen er (se over). Når det gjelder viktigheten av området for friluftsliv så viser vi dessuten til Hordaland Fylkeskommune sitt foreløpige kart over friluftsområder, hvor bl.a. det aktuelle området er gitt stor verdi. Vi bemerker også at området er gitt stor verdi i Fylkeskommunens foreløpige temakart "Landskap - Sårbare høgfjellsområder". Begge kart er vedlagt og er dessuten å finne på <http://www.hordaland.no>.

Videre står det i energiplanen under A4: Samlokalisering med tekniske inngrep og etablert arealbruk er ønskeleg for å samle inngrep, og det er ønskeleg at etablering av nye energianlegg skjer nær eksisterande infrastruktur. De planlagte bekkeinntakene, spesielt i Kvitnodalen kan ikke sies å være direkte samlokalisert med eksisterende anlegg og lagt nær eksisterende infrastruktur, slik som ønsket."

Kvinnherad Turlag har i brev av 25.02.2008 gitt følgende uttalelse til søknaden:

"Kvinnherad Turlag er eit lokallag av Den Norske Turistforening og Bergen Turlag. Kvinnherad Turlag har 631 medlemmer.

Om ferdsel i utbyggingsområdet

Laget har ansvar for drift og vedlikehald av Fonabu- og Breidablikkhyttene som er eigde av Bergen Turlag. Vi har undergruppene Fjellsport, born og senior. Fjellsportgruppa driv med breaktivetar (ski og brevandring/klatring) på Folgefonna heile året. Turlaget arrangerer årlege vår-skiturar Folgefonna på langs frå Godalen til Rosendal, denne turen har vorte avvikla årleg i 35 år. Vidare har vi dagsturar på Nordfonna, Midt-fonna og Sør-fonna. Enkelte turar går frå Jondal via Kvitnodalen til Rosendal. Dette er turar med svært god oppslutnad og interessa for breaktivetar på Folgefonna er stor blant medlemmer og andre turdeltakarar. Laget har utdanna fleire breførarar og breinstrukturar til å leia aktivitetane.

Kvitnadalen vert hovudsakleg brukt ved vårskiturar i april - juni, "Folgefonna på langs". Frå Nordbreen kjem ein då ned i Kvitnadalen frå Svartavashorga, vidare mot Hundsøyra og Sørbreen. Turgrupper i Hordaland og elles i Sør-Noreg arrangerer jamleg slike turar. Ved påske-tider er anleggsvegen som regel brøyt til Godalen, og folk frå indre deler av Kvinnherad går skiturar til Hardingaskaret, Kvitnadalen og Hundsøyra.

På seinsommaren går einskildpersonar og turfølgje langs den T-merka traseen Markjelke – Hundsøyra. Då passerer ein vestre del av Kvitnadalen og har utsikt vestover i dalen frå strekka Pyttafloene - Hardingaskaret - Floetjørnane - Hundsøyra.

For fem år sidan arrangerte Ænes og Mauranger bygdalag fellestur med 30-40 deltakarar langs sørsida av Kvitnadalen med turmål Åse/ Kvitno i Sørfjorden (Odda/Ullensvang). I Kvitnadalen følgde dei den gamle varderekka i denne historisk viktige traseen mellom Mauranger og Sørfjorden. I tillegg går einskildpersoner på tur eller jakt i Kvitnadalen. Området er lett tilgjengeleg frå Markjelke/Svartedal. Ei varde- rekke tek av frå T-ruta på høgd 1089 (Kart: Odda, 1315 III).

Kvinnherad Turlag går inn for eit 0-alternativ:

Fylkesmannen i Hordaland og Direktoratet for naturforvaltning har begge etter omfattande høyringar og vurderingar av ulike interessar gått inn for at inste Kvitnadalsvatnet med utløpselva skal vere del av Folgefonna nasjonalpark. I regjeringa sitt vedtak går grensa likevel utanom Kvitnadalen. I kongelig resolusjon av 29.04.2005 heiter det:

"Miljøverndepartementet viser til at konsekvensane for naturverdiane og landskapsrommet som følgje av ei overføring frå Kvitnodalen kan handsamast gjennom Statkraft sitt OU-prosjekt. Nasjonalparkgrensa skal derfor trekkjast utanom Kvitnodalen. Dersom prosjektet ikkje blir gjennomført, vil området seinare bli teke inn i nasjonalparken."

Alternativ til kraftutbygging i Kvitnadalen er nasjonalpark. Vi kan *ikkje akseptera Statkraft sine planar* om inntak av 3 av tilførselselvene til inste Kvitnadalsvatnet *sidan dette er eit område som er fritt for inngrep* og der nasjonalparken er på sitt smalaste. Området er bestemt *innlemma i nasjonalparken*, dersom prosjektet ikkje vert gjennomført, *og har såleis høg verneverdi*. Den planlagde utbygginga vil redusera det inngrepsfrie naturområde med til saman om lag 11 km² (7 km² i sone 1 og 4 km² i sone 2).

Kvinnherad Turlag støttar Bergen Turlag og Folgefonna Breførlag sine syn på utbyggingsplanane og er tilhengar av 0-alternativet med ingen utbygging.

Vi er sterke motstandarar av ei utbygging etter alternativ 1. Dette alternativet er i konflikt med nasjonalparken og Kvitnadalen er allereie bestemt innlemma i Folgefonna nasjonalpark dersom utbyggingsforslaget i Kvitnadalen ikkje vert gjennomført.

Kvinnherad Turlag meiner det er avgjerande at villmarksareal ikkje vert redusert, då det ikkje finns erstatning for tapte inngrepsfrie område. Vi meiner difor at inngrepet har stor negativ verknad.

Kvinnherad Turlag støttar Folgefonna Breførlag si fråsegn om grundigare utgreing av isforholda på Midt-fonna."

Folgefonna Breførlag har i brev av 27.02.2008 gitt følgende uttalelse til søknaden:

"Prosjektet med å overføre Blådalsvatnet til Juklavatn vil føre til store negative konsekvensar for Folgefonna Breførlag sine næringsinteresser i området. Men verst er at viktige naturverdiar går tapt i eit prosjekt som kan vise seg å vere mislukka i nær framtid. Vidare er konsekvensutgreiinga tendensiøs og eit særst dårleg handverk. Sweco Grøner AS har ikkje undersøkt området naturkvalitetar og heller ikkje bruken av desse. Alle formeiningar om kva naturkvalitetar som ligg i området må såleis underkjennast. Folgefonna Breførlag varslar krav om erstatning i ein eventuell anleggsperiode/utbygging for tapte næringsinntekter.

Våre synspunkt om konsekvensutgreiinga

I konsekvensutgreiinga vert det hevda at det er lite aktivitetar i og kring området som skal byggast ut. Her er det alvorlege manglar i høve presisjon og dersom kvaliteten på resten av utgreiinga er over same lest bør heile konsekvensutgreiinga underkjennast.

"Området med Juklavatnet og Juklavassbreen er forsøkt utnyttet til arrangert friluftsliv av blant andre Folgefonna Breførlag (kajakpadling og breklatrings)" (sitat side 34 Konsesjons-søknad). Dette tyder at det ikkje har vorte undersøkt kva aktivitetar og kva omfang desse har i området Juklavassbreen, Botnabreen og Kvitnodalen. Det er difor naudsynt med noko utfyllande informasjon. Folgefonna Breførlag har sidan 1994 og fram til i dag hatt nær 40 000 personar på tur i området som konsekvensutredning skal dekke. Ein anleggsperiode ved Tverrhorga vil vera svært øydeleggjande for turane våre i Juklavassbreen. Her er det daglege turar heile sesongen (juni-oktober) og sprengingsarbeid samt ein eventuell helikoptertrafikk vil øydeleggja naturopplevingane for gjestene våre. Skiturane me arrangerer på langs av Folgefonna i mai og juni kvart år vil også verte påverka av anleggsarbeidet som er planlagt. Turane i Botnabreen må truleg avlysast i perioden med anleggsarbeid. Her vert det også dei mest synlege skadane for turistar i området i form av at elva

vert redusert samt at inntaket vil vere svært synleg frå store delar av området.

Dei overnemnde manglane i utgreiinga gjer at me stiller store spørsmål ved rangering av friluftsverdien i området som er med i konsekvensutgreiinga. Etter det me kan sjå er det ikkje gjort eit grundig studium av den bruken som er av området, og heller ikkje verdien av naturen kvalitetane. Konsekvensutgreiing gjer heller ikkje eksplisitt greie for kva som er lagt til grunn for desse vurderingane av landskapsverdi. Folgefonna, med sin nærleik til Bergen vil i framtida verta eit endå viktigare rekreasjonsområde både for lokal men også for internasjonal turisme. Dette er eit faktum som gjer at Folgefonna Breførarlag meiner er svært viktig å verne for framtida.

Aktivitetar som vert skadelidande av ei eventuell utbygging

1. Folgefonna på langs

(sjå tur skildring: <http://www.folgefonni-breforlag.no/turar/skitur.htm>)

Ved utbygging av alternativ 1 vil turen "Folgefonna på langs" som me arrangerer kvar vår (mars juni) verte skadelidande. På denne turen går me på ski frå Jondal til Rosendal. Skitraseen går via Kvitnodalen, og ytterlegare menneskelege inngrep her vil øydeleggje den unike villmarkskjensla ein i dag har i Kvitnodalen. Under "Folgefonna på langs" er naturen i dag så verdsett at me alltid stoppar ved "Midtra Kvitnadalsvatnet 980 moh." i ca. 1 time for kunnskapsformidling og lunsj. Den unike villmarkskjensla ein får her er spesiell og ikkje råd å verdsetje i kroner og øre. Det vil vere svært synd for våre kundar om menneskelege inngrep skal øydeleggje denne naturopplevinga.

2. Blåistur i Botnabreen

(sjå tur skildring: <http://www.folgefonni-breforlag.no/turar/botnabreen.htm>)

Ved utbygging av alternativ 1 eller 2 vil våre blåisturar i Botnabreen bli svært skadelidande. Dette er eit tilbod me tilbyd dagleg heile sesongen (juni-oktober) for turistar og grupper/firma, dette tilbodet har me hatt sidan 1994. Botnabreen er unikt med flotte blåisformasjonar, utsikt mot Hardangerfjorden og havet i vest og moglegheita til å klatre opp heile brefallet for så å gå ned til Folgefonna Sommerskisenter i Jondal. Også anmarsjen opp til breen frå Jukla pumpestasjon er spektakulær. Dei flotte breelvane, skulebok eksempel på morenar og unik fauna/flora er noko av det særskilde med denne turen. Som peikt på i konsekvensutgreiinga utført av Sweco Grøner AS vil føreliggjande byggeplanar påverke naturopplevinga på våre arrangement. Me ser på dette med stor bekymring og stiller spørsmål ved om me kan arrangere turar her i det heile under anleggsutbygginga. Dette vil i så fall få økonomiske konsekvensar for oss. Me har sidan 1994 brukt store ressursar på å mar-

knadsføre og byggje opp dette produktet. Om me under anleggsperioden ikkje kan arrangere turar her i det heile vil dette få konsekvensar for den vidare utviklinga til heile selskapet.

Det vil også verte konsekvensar for våre arrangement i etterkant av utbygginga, då redusert vassføring i elva (i Botnane) vil øydeleggje den storslagne naturopplevinga ein får i dette området, der den brusande elva er sentral. Denne elva går med langs på veg opp til Botnabreen.

3. Blåistur i Juklavassbreen

(sjå tur skildring <http://www.folgefonni-breforlag.no/turar/juklavass.htm>)

Denne turen vil verte svært skadelidande under anleggsfasen i høve til ein eventuell helikoptertrafikk og sprengingsarbeid. Dette gjeld for både alternativ 1 og 2. Inntaket som er planlagt ved Tverrhorga ligg nær Juklavassbreen og sprenging og ein eventuell helikoptertransport i samband med utbygging vil kunne høyrast og sjåast frå Juklavassbreen. For vår del betyr dette at me ikkje kan arrangere turar her i anleggsperioden. Dette får store og svært dramatiske konsekvensar for vår bedrift, og me vil mest truleg måtte avvikle selskapet. Dette vil få konsekvensar for reiselivet i heile regionen. Våre daglege blåisturar i Juklavassbreen frå juni til september er den økonomiske ryggrada i vår bedrift. Friluftslivsverdien til dette området meiner me er stor også i nasjonal samanheng. Juklavassbreen er med i Folgefonna Nasjonalpark og dette underbyggjer at andre instansar har vurdert verdien av området på anna måte enn Sweco Grøner AS.

Konsekvensar ved endra massebalanse på Folgefonna som følge av auka vintervedbør

Fleire av inntaka som er planlagt i Kvitnodalen ligg svært høgt og dermed også nær dagens bre/snøfonn. I konsekvensutgreiinga er det ikkje gjort noko for å tilnæma seg det faktum at breen kan verte større og såleis nærme seg posisjonen som breen hadde i den "Vesle Isid" som tok slutt på 1930-talet på Folgefonna. Me har gjennom mange år fylgt Folgefonna og breen sin respons på endringar i vintervedbør og sommartemperatur. Nyare forskingsresultat syner at dagens trend med meir vintervedbør truleg vil halde fram dei næraste åra og kanskje heilt fram mot 2100 (basert på IPCC rapporten sine utrekningar for framtida). Ein maritim bre som Folgefonna er såleis venta å motta meir snø noko som vil føra til at breen vil vekse (ein må ha svært mykje varmare somrar for å kompensere den kraftige auken vi har sett særleg dei to siste vintrane). Spørsmålet som burde vore utgreidd er korleis Midt-Fonna vil oppføre seg dersom ein får mange år med positiv massebalanse. Dersom breen går fram og øydelegg inntaka vil heile utbygginga vere bortkasta og irreversible naturinngrep er til fånytt. Folgefonna Breførar-

lag meinar difor at konsesjon ikkje bør gjevast før desse tinga er utgreia.

Konklusjon

Folgefonna Breførarlag er negativ til dei planlagde utbyggingane og ynskjer at heile området vert teken inn i Nasjonalparken slik planen eigentleg var. Me vil truleg gå glipp av viktige næringsinntekter som følgje av anleggsarbeidet men også som ein følgje av naturinngrepa. For vår del er det difor naturleg å be om erstatning frå utbyggjar ved ein eventuell prosjekt start. Dette fordi anleggsarbeidet vil ta frå oss næringsgrunnlaget. Me stiller oss også svært kritiske til sjølve konsekvensutgreiinga i høve til bruken av området og måten naturkvalitetane har vorte skildra. Det er dessutan etter vårt syn naudsynt med ein grundigare analyse av konsekvensane av at Folgefonna kan kome til å verte større i løpet av dei neste tiåra. Dette er ikkje nemnt i konsekvensutgreiinga.”

Folgefonna Breførarlag har i brev av 30.10.2008 gitt følgende tilleggsuttalelse:

”Viser Statkraft Energis brev av 28.03.08 med utbyggjar sine kommentarar til høyringsuttalane, samt Statkraft AS sitt notat av 14.10.08 om endringar av byggjeplanane. Me deltok også på synfaringa i tiltaksområdet den 08.10.08.

I Statskraft sitt notat om endringar av byggjeplanane (14.10.08) kjem det fram at dei tek vekk det planlagde bekkeinntaket i Botnane Nord ved Tverrhorga. Dette ser me på som svært positivt og dette gjer at vår aktivitet i Juklavassbreen ikkje vert skadelidande av ei eventuell utbygging. Punkt 3 under ”Aktivitatar som vert skadelidande av ei eventuell utbygging” fell derfor vekk frå vår uttale.

For vår aktivitet i Botnabreen og Kvitnodalen er det ingen endring av Statskraft sine planar som minkar vår missnøye med ei eventuell utbygging. Punkt 1 og 2 under ”Aktivitatar som vert skadelidande av ei eventuell utbygging”, samt resten av vår uttale står derfor framleis ved lag.

Sjølv om dei negative konsekvensane for aktiviteten vår i Juklavassbreen no fell vekk, er me framleis i mot utbygginga, og ynskjer 0-alternativet, inga utbygging. Dette fordi konsekvensane for dei andre aktivitetane våre framleis er så store at det vil få konsekvensar for næringsgrunnlaget vårt.

I tillegg til inga utbygging ynskjer me at området i Kvitnodalen vert ein del av Folgefonna Nasjonalpark.

Vonar også at verdien av urørt natur vert vektlagt særleg i denne saka, og at synfaringa tydleggjorde kva unik natur det her er snakk om å gjere inngrep i.”

Naturvernforbundet i Hordaland har i brev av 28.10.2008 gitt følgende uttalelse til søknad og planendringer:

”Naturvernforbundet Hordaland (NVH) fikk tidligere ikke uttale seg om denne utbyggingen innen ordinær høringsfrist. Derfor benytter vi oss av den nye høringsfristen for tilleggsuttaler som er satt til 30. oktober 2008.

Om Kvitnodalen

Kvitnodalen med insta Kvitnodalsvatnet og utløpselven er en del av aktivitetsområdet til Bergen Turlag. De driver blant annet de tre selvbetjente hyttene Fonnabu, Holmaskjer og Breidablikk på Folgefonna. Årlig har disse hyttene om lag 1600-1700 betalende besøkende. Mange besøkende overnatter flere netter under sitt besøk. Det er i tillegg mange ski- og fotturister som ikke fanges opp av protokollene på hyttene. Bergen Turlag med lokallag har årlig flere turer Fonna på langs og Fonna på tvers. Området Statkraft nå søker om utbygging i blir besøkt av flere av turlagets turer og kurs. Flere firmaer organiserer dessuten regelmessig turer i området. Den største aktøren er Folgefonna Breførarlag, men det finnes også andre. Breførarlaget alene har siden 1994 hatt 40 000 personer på tur i området som er berørt av dette utbyggingsforslaget fra Statkraft.

Fylkesmannen i Hordaland og Direktoratet for naturforvaltning har begge, etter omfattende høringsrunder og en grundig balansert avveining av de ulike interessene gått inn for at Inste Kvitnodalsvatnet med utløpselven skal være en del av Folgefonna nasjonalpark. I regjeringen sitt vedtak går grensen likevel beklageligvis utenom Kvitnodalen. I kongelig resolusjon av 29.04.2005 heter det:

”Miljøverndepartementet viser til at konsekvensane for naturverdiane og landskapsrommet som følgje av ei overføring frå Kvitnodalen kan handsamast gjennom Statkraft sitt OU-prosjekt. Nasjonalparkgrensa skal derfor trekkjast utanom Kvitnodalen. Der som prosjektet ikkje blir gjennomført, vil området seinare bli teke inn i nasjonalparken.”

Alternativ til kraftutbygging i Kvitnodalen er derfor nasjonalpark. Statkraft sine planar om inntak av tre av tilførselselvene til inste Kvitnodalsvatnet er et angrep på den inngrepsfrie naturen i området som Naturvernforbundet ikke kan akseptere. Amputasjonen av nasjonalparken er ekstra alvorlig siden dette er et av områdene der nasjonalparken er på sitt smaleste.

Naturvernforbundet Hordaland aksepterer ikke elveinntakene i Kvitnodalen. Kvitnodalen er en, for Folgefonna, enestående tverrdal som skiller Nordbreen fra Midtbreen. Området ved insta Kvitnodalsvatnet på knappe 1000 meters

høyde over havet er det siste området blant de vannførende delene av Kvitnadalen som er spart for tekniske inngrep på vestsiden. Lokaliteten er derfor viktig for å vise de opprinnelige landskapskvalitetene på Kvinnheradsiden.

Utbyggingen vil redusere det som defineres som inngrepsfrie naturområder med rundt 11 kvadratkilometer (7 km² i sone 1 og 4 km² i sone 2). Inngrepsfri natur blir det stadig mindre av, og det er viktig å ta vare på gjenværende områder. Naturvernforbundet Hordaland ser det som avgjørende at man ikke reduserer volumet av villmarksområder i fylket, og mener at inngrepet har stor negativ virkning ut i fra dette viktige kriteriet.

Nasjonale miljømål slår fast at vi skal hindre oppsplitting og ødeleggelse av gjenværende naturområder med urørt preg. Status for Inngrepsfrie Naturområder i Norge (INON) viser at disse i stadig økende grad fragmenteres og splittes opp. Det er viktig å sikre sammenhengende naturområder både av hensyn til det biologiske mangfoldet, og naturopplevelse, rekreasjon og friluftsliv.

De nasjonale miljømålene for inngrepsfri natur går blant annet fram av stortingsmelding nr. 39 (1996-97) om regional planlegging og arealpolitikk. Inngrepsfrie områder skal forvaltes som en del av vår nasjonale arv.

Naturvernforbundet ser at friluftsinntak vil bli enda viktigere i årene som kommer. Dels skyldes dette nasjonalparkstatus, forventet økt interesse for vandring i uberørte områder og dels at Folgefonntunnelen nå gjør det lettere å planlegge turer på tvers av Fonna. Denne utviklingen vil trolig gjelde vinter som sommer.

Natur- og kulturminnevern er i dag et viktig utgangspunkt for samordnet planlegging i mange sektorer, ikke minst turisme og lokal næringsutvikling. I søknaden er ikke virkningen av kraftutbygging vurdert ut fra målsettingen i relevante dokument eller program. Vi viser blant annet til:

- Norge undertegnet i 2005 Charter om geoturisme, for å utvikle turistdestinasjoner basert på lokale verdier med fokus på miljø, kultur og estetikk.
- Miljøverndepartementet arbeider med å utvikle en strategi for naturbasert næringsutvikling gjennom et verdiskapningsprogram. Utgangspunktet er bærekraftig bruk av fjell- og verneområde, spesielt nasjonalparker. Grunnlaget for verdiskapinga er natur, landskap og forvaltning av verneområda, inkludert randsonene.

Det er en stor svakhet at slike vurderinger ikke er med i grunnlaget for konsesjonssøknaden.

I strid med fylkeskommunen sin energiplan

Utbyggingen er i strid med retningslinjene A2, A3 og A4 er Hordaland fylkeskommune sin fylkesplan for energi:

- A2: Nye anlegg for produksjon og overføring av energi må ikke lokaliserast i område som er verna etter naturvernlova, kulturminnelova, i nasjonalpark eller i verna vassdrag. Ein bør vere varsam med plassering av nye anlegg tett opp til verna område.
- A3: Nye anlegg for produksjon og overføring av energi bør lokaliserast slik at dei ikkje kjem i vesentleg konflikt med viktige natur- og kulturlandskap, kulturmiljø, større inngrepsfrie område, strandsona og viktige område for friluftsliv. Det vert her vist til eigne fylkesdelplanar for kulturminne, friluftsliv og kystsona.
- A4: Samlokalisering med tekniske inngrep og etablert arealbruk er ønskeleg for å samle inngrep, og det er ønskeleg at etablering av nye energianlegg skjer nær eksisterande infrastruktur.

Konklusjon

Naturvernforbundet Hordaland går inn for 0-alternativet. Vi er sterke motstandere av en utbygging etter alternativ 1 (med 3 inntak i Kvitnadalen). Dette alternativet er i konflikt med nasjonalparken og Kvitnadalen er allerede bestemt innlemmet i Folgefonna nasjonalpark dersom utbyggingsforslaget i Kvitnadalen forkastes. Dette alternativet er også det som gir klart størst konflikt i forhold til inngrepsfri natur.

Også utbyggingsalternativ 2 vil redusere inngrepsfri natur (INON-områder) og ligge tett opp til nasjonalparken.

Når det gjelder de nylig innsendte endringene i Statkraft sin konsesjonssøknad, har NVH den kommentar at med det planlagte uttaket av steinmasser fra tunnelene synes det påtenkte nye arealet for deponi ved Markkjelkevatnet å være for lite. Vi er derfor redd for at overskytende fyllmasser kan bli deponert andre steder, eller at deponiet kan bli utvidet.

Ellers er det selvsagt bra at det ene bekkeinntaket i Botnane blir sløffet, men det endrer ikke konklusjonene, nemlig at en utbygging etter alternativ 1 vil være en skamplett for miljøomdømmet til Statkraft som utbygger og til NVE som konsesjonsmyndighet. En utbygging etter alternativ 1 vil hindre nasjonalparken fra å få den foreslåtte naturlige arrondering og være svært ødeleggende for inngrepsfri natur.”

Naturvernforbundet Kvinnherad har i brev av 24.10.2008 gitt følgende uttalelse:

”Naturvernforbundet i Kvinnherad kan ikke akseptere den omsøkte søknaden om ta vatnet i bekkene i inste Kvitnadalen og Botnane. Med fylgjande grunngeving som motsegn:

Bekkeinntaka i inste Kvitnadalen er eit urørt område som ligg inni nasjonalparken, dvs. det ligg kilt inn parken. Alle som ser dette skjønar grunnen kvifor grensa til parken går som ho går. Kun for at Statkraft skal få tak i vatnet i bekene.

Slik Naturvernforbundet ser det må desse inngrepa vera i strid med Den Europeiske Landskapskonvensjonen. (Syner og til naturvernlova av: 19. juni 1970, nr. 63). Ved å gå inn i det urørte område i Kvitnadalen for å få tak i vatnet i bekene og likeins i Botnane vil det gjeva ein uboteleg skade på eit svært unikt vilt brelandskap. Det vil svekka området kring nasjonalparken, og eit flott fjellandskap vert redusert. Urørt natur plukkast vekk bit for bit. Dermed reduserast moglegheita for eit rikt friluftsliv. Det kan vel hevast over ein kvar tvil at her vert eit stadig aukande behov for slike naturområder. Det er og viktig at desse områda er lett tilgjengelege, for folk flest. Det er ingen område kring nasjonalparken som er så lett tilgjengelege som nettopp Kvitnadalen og Botnabræo. Ein vil og påstå at dei er med dei flottaste. Å koma inn i Kvitnadalen får ein kjensle av: No har eg forlate sivilisasjonen. Det gjev ei fri og god kjensle. Ein sansar berre fjellets ro, alt er som det var; "Frå den tida fjella vart fødde".

Les me om våre store diktarar og tonekunstnarar, kvar gjekk dei for å finna roen og inspirasjonen? Jau, i fjellet. Ibsen sat i Roma og skreiv Per Gynt, men inspirasjonen fekk han i dei norske fjella. Geirr Tveitt har eit tonestykke i Hundrade Hardingtonar: "Pau Markkjelko". Der fekk han inspirasjon til ein gong han gjekk den gamle ferdselsvegen til haringane over Nord-Fonna. Sjølv den helsesvake Grieg streva seg rundt i fjella og fekk både energi og inspirasjon. Er det ikkje på tida at: Den norske stat tek til vitet og tonar ned naturøydelegginga? At urørt natur vert sett høgare i verdi enn kraft og pengar.

Steinatippen ved Markkjelkevatnet:

Det nye arealet for steinatippen er flytta til vika inst ved vatnet. Ein har framleis problem med å forstå at det skal gje særleg meir plass enn i det tidlegare moreneuttaket. Arealet tykkjest vera mindre, men då er det vel djupna i tippen som skal gjera utslaget. Framleis ei dårleg løysing, som ikkje kjem å sjå bra ut. Kvar molda skal skaffast frå, for å dekkja over massane vert det ikkje sagt noko om. Det er der vel heller ikkje funne løysing på."

Olav A. Gjerde har i brev av 06.02.2008 gitt følgende uttalelse til søknaden:

"Merknader til konsekvensutgreinga.

Indre Kvitnadalsområder er eit unik-naturområde som naturelig høyrer med i Folgefonna Nasjonalpark. Dette vetle området har alt i seg frå fonn, brear på beggje sider av dalen, bratte fjell, fossefall, vassdrag og vatn. Inn mellom alt

dette finn me og karrig vegetasjon. Dette er og det siste (vetle) urørte vassdrag i den nor-vestelige delen av nasjonalparken. Områder ligg slik til at frå turistvegen til Hundsøyra i Nasjonalparken er det direkte innsyn til Kvitnadalsområdet.

Hefte som orienterer om konsesjonssøknad er velskrevet dokument men gjer tydeleg inntrykket av at alternativ 2 er uaktuelt. Vaneleg folk har lite og argumenter mot når det gjeld dette regnestykket, synest gjerne grunnlaget for vannføring er noko tynt. Konsekvensutgreinga er lovpålagt og kan lett sjåast på som eit bestillingverk etter utbygging sitt ønskje. Dette er eit inntrykk som eg m/fleire vil sitja igjen med."

Olav A. Gjerde har i brev av 22.10.2008 gitt følgende tilleggsuttalelse til søknaden:

"Å føra vatn frå Blådalen til Juklavatn har eg ikkje noko mot, sjølv om deponering av tunnelmasse vil dominera i Hadlet.

Det å ta vatnet frå Kvitnadalen er eit overgrep mot dalføret og tilhøyrande området.

Dette området er heilt unikt, omkransa av tre brear midt fonna, nord fonna, og breen inst i Kvitnadalen, tar ein bort det eine elementet rednande vatnet blir det eit område/landskap uten liv.

Kvitnadalen høyrer til dei grader natureleg inn under Folgefonna nasjonalpark, det er det siste urørte vassdraget att i Øyresfjella og for så vidt i Flatebøfjella, og det mest egenarta området rundt nasjonalparken.

Statkraft gjer uttrykk for at dersom dei ikkje får med vatnet frå Kvitnadalen, blir det ingja utbygging. Reknestykkje som Statkraft har sett opp er svert enkelt og kan vanskeleg kontrollerast av andre, slik som lånevilkår, renter, nedbetalingstid, straumprisar. Kven er det som tener på høge straumprisar, jau det er nettopp kraftselskapa. Statkraft treng ikkje dette vatnet, det er meir energi og henta på modanisering og opprusting av egne anlegg.

Det er og eit paradoks at grensene for Nasjonalparken /landskapsverkområdet blir lagt inn til bøgarane til bøndene på Bondhus og Ænes, til stor ulempe for desse, mens Kvitnadalsområdet som det siste urørte området her om kring vert trekt ut av Nasjonalparken.

Statkraft er grunneigar i Øyresfjella og skal med dette ta ut den siste dråpen av området. Det er min henstilling til NVE at meldinga til Statkraft må bli at Kvitnadalen skal vernast.

Land med mindre ressursar ein oss ser verdien meir av å ta vare på urørt natur."

Magnhild Flatebø Haug har i brev av 24.02.2008 gitt følgende uttalelse:

"Konsekvenssøknaden og utgreinga:

Det er eit flott dokument på nærare hundre sider. Alle sider ved den omsøkte utbygginga er grundig belyst. I 2005 vart der søkt om conse-

sjon for overføring av Kvangrevatnet via Langa-
vatnet til Juklavatnet og regulering av Markkjel-
kevatnet for så å overføra dette til Svartedalen.

I denne konsesjonssøknaden kom det same
fram at: Den omsøkte utbygginga ville gje små
og ubetydelege inngrep i eit område som bar
mykje preg av den fyrste utbygginga, osv. Ved
Kvangrevatnet var det inngrepsfritt, men dette
låg så langt vekke at det fekk små og ingen kon-
sekvensar for ålmenta. Her vil eg legge inn: Ber-
re året etter vart det søkt om eit Kraftverk i Tvei-
telva av grunneigarane, dei same som selde
Kvangrevatnet til Statkraft. I denne søknaden
vart det skrive at Tveitelva var ikkje eit urørd
vassdrag, for Kvangrevatnet var allerede regu-
lert i frå. Så kjem denne søknaden om nok ei ut-
bygging i Øyresfjella, berre ca. 1 1/2 år etter på.
I konsekvensutgreiinga/ søknad vert det peika
på det same; Inngrepa er små og områda som
vert berørt er og små. Så difor får utbygginga
små og ingen negative konsekvenser.

Grunngjeving mot dette:

Slik eg ser det er konsekvensene av desse tre ut-
byggingane sett under eitt svært dramatiske.
Alle er i det same området, ei lita bygd kor elva-
ne var det viktigaste i bygda. Det som prega
bygda var elvesusen og dei kvite fossefalla. Fos-
saskarva i Tveitelva var eit flott visuelt blikk-
fang, ikkje berre inne i Nordrepollen, men og frå
Sundal som skal vera innfallsporten til Nasjonal-
parken. Tveitelva vert no turrlagt, Fossaskarva
vert ikkje mykje å sjå på utan vatn. Men det gro-
vaste vert likevel at det skal byggast veg opptil
inntaksdammen + nedgraving av røyrgata. Det-
te vil påføra bygda eit sår som vert nesten like
ille som sandtaket. Jordsmonet der veg og røyrg-
gate skal leggest er slik som på andre sida der
sandtaket er. Stor og liten stein og morene, der
ingen ting veks. Dette vert ei flott utsmykking
av den vakre bygda. Det er slikt me skal syna tu-
ristane.

Reguleringa av Markkjelkevatnet med overfø- ring til Svartedalsvatnet:

Markkjelkevatnet har gjeve ei ganske bra vass-
føring til Fagerdalselva ned til Goddalsvatnet og
vidare til Øyreselva. Dette har berga fisken i Øy-
reselva, både inne i dalen kor der har vore bra
med kjøe, lenger heime har sjøaure og laks gått
opp. Elva slik ho var etter reguleringa vart ei
heilt anna elv enn den brusande breelva ho ein
gong var, men ho gav liv til landskapet, det var
ikkje eit turt og daudt elvefar. I konsesjonssøk-
naden står der mykje som ikkje samsvarar med
fakta. Dette tykkjest både bittert og urettvist.
Gjennomgongsmelodien er at: Inngrepa er små
og landskapet er prega av tidlegare inngrep osv.
Elva vil ikkje verta fråteken særleg mykje vatn,
og skulle det verta i minste laget skal der slep-
past vatn i maks 14 dagar i to periodar for året.
Ca. 200 m³ i sek. Fisken vil leva i beste velgåan-
de, (byråkratane kan sikkert få han til å leva i tur-

re steinane.) Med den vassmengda som skal
sleppast vil det korkje fylla i Goddalsvatnet eller
alle urahola til vatnet når sjøen. Vidare vert det
hevda at Markkjelkevatnet ikkje gjev særleg til-
sig på vinteren, det er reine usanninga, me har
rapport frå Metrologiske som fortel det motset-
te. Dersom denne reguleringa ikkje tek det meste
av elvevatnet, kvifor vil så Statkraft bala med
utbygging? Øyreselva hadde berre ca. 20 % av si
opphavlege vassføring før denne reguleringa?
Sanninga er at det vert venteleg ikkje meir att
enn ca. 7 %. Øyreselva var ei svært god fiskelvi.
I fjellvatna var der fin fisk. Goddalen var ei sjeldan
fin sæter. Etter reguleringa av Markkjelkevat-
net vert Goddalsvatnet ei dau pøyse. Før var der
liv kring elva. Elvakongen (Fossekalen) kunne
ein sjå mykje av. I dag ser ein ingen, dei er borte.
Men kva betyr vel nokre stakkars fuglar. Ingen
smågutar/jenter kan få ha gleden av gå i Øyres-
dalen å hala opp hopetal med kjøa. Alt dette er
sjølvsagt bagateller andsynes at der vert produ-
sert meir straum, og Statkraft kan få meir pen-
gar. Men korkje elektrisk kraft eller pengar kan
gje den opplevinga og livskvaliten naturen med
alt sitt mangfald gjev menneska. Det vert hevda
at her finst rikeleg att i Noreg med urørt natur.
Det kan eg sei meg enig i, men når det gjeld
Hordaland så byrja det å minka. Det som er så
fantastisk for mange av oss som bur kring på
Vestlandet er at me har lett tilgjenge til både fjell
og fjord. Har folk for lang og dyr veg vert det
ikkje ofte dei tek seg avstad. Dermed mister dei
den fantasiske rekreasjonen det er å koma seg
til fjells. Øyresfjella er ein stad der folk med lett-
het kan koma seg til fjells å få den opplevinga
dette er. Øyresfjella er og mykje brukt. Der er
ingen dokumentasjon på kor mykje folk som fer-
das i områda: Hadle, Botnane, bak Kvadneber-
get mot Botnabreo og på andre sida oppover
mot Floene, Bukkaspelsvatnet og Kvitnadalen.
Vinter- og våren er denne løypa svært mykje nyt-
ta mot Hundsøyra og Fonna. Og mange er nøg-
de med ein kortare skitur. Sumarstid er det
kjempeloft å gå inn i Kvitnadalen, det tek berre
ca. ein times gong frå Hadle, utan ein treng vera
nokon spreking. Kvitnadalen er ganske spesiell
med si nærhet til Fonna som sjølsagt prega land-
skapet, og vatna, susen frå bekker og elvar. I
brekka ned mot midtre vatnet er det og svært
frodig, med stort biologisk mangfald. Sjølv i dei
gråe skarvnakkane oppover mot Fonna kan ein
finna mange slags planter som greier seg i den
korte sumaren. Føl ein den gamle vardaruta inn-
over er det ein fantastisk tur. Dei gamle vardane
fortel oss at her har det vandra folk for hundre-
vis av år attende. Får Statkraft det slik dei søker
om er dette området og øydelagt. Eit unikt vilt
brelandskap som naturleg skulle høyra til Na-
sjonalparken. Men sidan der er råd få tak i litt
vatn, og vatn er pengar så vert der skoren eit
djupt hakk inn i Nasjonalparken. Eg har undra
meg på kva vitsen med oppretta heile nasjonal-
parken var? Ser ein på kartet er heile lina frå
Bondhusbrea til inst på Nord-fonna full av inn-

grep. Det som vert tilbake er der ikkje råd henta meir utav.

Botnane, Kvadneberget og Botnabreo er og eit fantastisk vilt fjellområde med sin nærleik til breo. Det er ingen stader det er så lett å koma inn til Fonna og ein brearm, som her. Dette området har og sers spesiell geologi. Med fjerning av brebekken som kjem ned med Kvadneberget vert mykje av opplevinga i dette området redusert. Ein må berre undrast og lura på kvifor dette område og ikkje høyrer til Nasjonalparken. Det burde vore eit svært verdfullt område for parken. Her ferdast mykje folk, mykje meir enn opp til Bondhusbreo.

Turen opp i Botnahola og vidare oppover mot Smalaskaret og Juklavatnet er ein fantasisk tur. Det er ein tur som kven som helst kan greia. Ved å gå inn og fjerna bekkene til Botnatjørna endra det mykje på den fjellidyllen dette området har. Elva som renn frå Botnatjørna vil forsvinna. Fjerning av bekkene gjev store negative konsekvensar for naturopplevinga.

Steindeponiet i Hadle:

Etter det eg har lese meg til i konsesjonssøknaden vil der verta ca. 11 km med tunnel. Eg har ei viss peiling på at det vert store mengder stein utav det. Ser for meg steintippen i Austrepollen etter Folgefonntunnelen. Så freistar eg å plassera den i Hadle, det kjem å sjå skræmande felt ut. Det er gjort framlegg om at steinen vert fylt i det gamle morenetaket. Eg undrast kor høgt han kjem å ruva? Men eg undrast enno meir på korleis der skal skaffast mold til å dekkja over det store steinaberget. Har planleggjarane rekna det ut? Veit dei kor dei skal finna denne jorda? Det er og flott at dei har tankar om sauabeite, men eg trur det vart svært skralt med beiteland i Øyresfjella når sauene skulle tilvisast steinatippen. Der har visst aldri vore meir beite for dei etterkvart få sauene som beitlar i Øyresfjella.

Konklusjon:

Verdien av å ha lett tilgang for ålmenta til eit flott og unikt fjellområde vert ikkje prisett. Staten og kommune ser berre x antal GWh og pengar.

Statkraft er stor og mektig, og søker heile tida etter om der framleis renn vatn fritt. Kva ligg att? Eit rasert landskap fri frå det som er Vestlandet sitt varemerke, kvite strenger av rennande vatn frå fjell til fjord. Friske fjellbekker og elvar. Fjellandskapet er prega av: Demmer, steinatippar, sjakter og høgspenlinjer og anleggsvegar.

Det me stadig vert fortalt er at klimaet vil endra seg drastisk i dei komande åra, våtare og mildare.

Sist haust rann Stjørdalsfossen for fyrste gong sidan dammen var ferdig.

Må Statkraft gjera denne utbygginga av dei omsøkte bekkene og at Blådalsvatnet skal renna til Juklavatnet. Vatnet kjem så likevel i bassenga lenger nede. Bør ikkje verdien med å spara det

vesle som finst att av urørt natur i Øyresfjella telja meir? Spara litt urørt natur til våre etterkomarar?

Øydelegging av naturen kan ikkje reverse-rast, men dersom etterkomarane ser meir nytte og verdi av kraft og pengar så er det fritt for utbygging."

5. Tiltakshavers kommentarer til innkomne høringsuttalelser

Statkraft Energi AS har gitt følgende kommentarer til høringsuttalelsene til søknaden i sitt brev av 28.03.2008:

"Det vises til oversendelsesbrev fra NVE datert 5. mars 2008 med vedlagte høringsuttalelser. En liste over de uttalelser som er gjennomgått og kommentert direkte eller samlet, følger vedlagt (vedlegg 1).

Vi har valgt å samle våre kommentarer til naturlige grupper av høringsinstanser. Dette bl.a. for å unngå for mange gjentakelser av synspunkter og vurderinger.

Offentlige instanser

Bergvesenet

Bergvesenet har, ifølge NVE, ingen merknader til meldingen.

Fylkesmannen i Hordaland

Fylkesmannen foretar innledningsvis i sine merknader en kortfattet gjennomgang av verneprosessen for Folgefonna nasjonalpark. Her hevdes det at Kvitnadalen har vært svært sentral i prosessen. Videre anføres det at fylkesmannen tok hensyn til Statkrafts utbyggingsplaner, da en utelot Middagsvatnet (2 GWh) fra verneframlegget.

Med henvisning til MDs beslutning om å trekke Kvitnadalen utenom nasjonalparkgrensen uttaler fylkesmannen "Spørsmålet om vern eller utbygging av Kvitnodalen vart altså utsett til ein eventuell konsesjonshandsaming. Søknaden og tilhøyrande konsekvensutgreiing frå Statkraft Energi AS skal difor danne grunnlaget for avgjerd i saka."

I vurderingen av KUen hevdes det at konsekvensene av massedeponeringen ved Markkjelkevatnet er for dårlig synliggjort i søknaden og at forholdet til nasjonalparken har fått en for snever og ufullstendig vurdering. Hovedinnvendingen grunnis med KUen ikke har vektlagt verdien ved å sikre et størst mulig område med urørt natur for "å få fram heilskapen og variasjonen i landskapsrommet kring breane på Folgefonnhalvøya. Slik nasjonalparken ligg i dag, er den redusert med eit "innhogg" mellom to av tre sentrale brekapper. Geografisk sett høyrer Kvitnodalen naturleg med i nasjonalparkområdet, ikkje minst om ein skal legge vekt på heilskap."

Videre hevdes det at "Potensielle opplevingsverdier knytt til friluftsliv i vilt, urørt og

vanskelig tilgjengelig terreng er ikkje vektlagt i konklusjonane."

Fylkesmannen mener vidare at tap av inngrepsfri natur ikkje er vektlagt godt nok og at en i de ulike fagrapportene får en oppdeling av konsekvensene for naturverdiene på en slik måte "at konsekvensgraden (konfliktnivået) for dei sentrale fagtema vert for snevert definert." Etter fylkesmannens syn er konklusjonene i KU ikkje dekkende for det reelle konfliktnivået knyttet til konsesjonssøknaden.

I sin oppsummering går fylkesmannen klart imot den omsøkte utbygging og hevder at den lille økningen i kraftproduksjonen i Folgefonn-verkene prosjektet gir, i et samfunnsmessig lys, ikkje er stort nok til å sette vesentlige miljøverdi-er til side.

Hordaland fylkeskommune

Fylkesutvalget tilrår i sin innstilling at Statkraft gis tillatelse til overføring av Blådalsvatnet til Juklavatnet med omsøkte bekkeinntak. Under-søkelsesplikten i henhold til § 9 i kulturminnelo-ven må oppfylles i god tid før tiltaket iverksettes.

Kvinnherad kommune

Kommunen tilrår i sin uttalelse søknaden om overføring av Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av bekker i Kvitnadalen og Botnane. En ønsker vidare en snarlig drøfting av en utbyg-gingsavtale og vilkår for den med Statkraft Ener-gi.

Statens vegvesen har ingen merknader til consej-sjonssøknaden og konsekvensutredningen.

Organisasjoner og foreninger

Bergen Turlag

Turlaget hevder innledningsvis i sin uttalelse at Kvitnadalen med insta Kvitnadalsvatnet og ut-løpselva er en del av aktivitetsområdet til Ber-gen Turlag og at området Statkraft søker om ut-bygging i, blir besøkt av flere av turlagets turer og kurs.

Bergen turlag mener at "et angrep på den inngrepsfrie naturen i området ikkje kan aksep-teres" og at "amputasjonen av nasjonalparken er ekstra alvorlig siden dette er et av områdene der nasjonalparken er på sitt smaleste" og at "det er avgjørende at man ikkje reduserer volumet av villmarksområder i fylket."

En utbygging vil ha klar overvekt av negati-ve konsekvenser for friluftslivet og landskapet uttalelsen, ifølge turlaget, og de er "ganske sikre på at friluftinteressene i Kvitnadalen vil bli enda viktigere i årene som kommer."

Det hevdes vidare i uttalelsen at "utbyggin-gen er i strid med retningslinjene A2, A3 og A4 i Hordaland fylkeskommune sin fylkesplan for energi."

I vurderingen av KU en savner turlaget et tema som de ser på som en vesentlig mangel.

Dette er spørsmålet om hva som skjer med bre-nen i årene fremover og der det antydes at den kan rykke fram og "sluke bekkeinntakene."

Bergen Turlag er tilhenger av 0-alternativet, motstandere av en utbygging etter alternativ 1, men "kan til nød leve med en utbygging etter al-ternativ 2."

Kvinnherad Turlag

Kvinnherad turlag, som er et lokallag av Den Norske Turistforening og Bergen Turlag, støt-ter i hovedsak Bergen turlag sine synspunkter på utbyggingsplanene og er tilhenger av 0-alter-nativet med ingen utbygging.

Turlaget "meiner det er avgjerande at vill-marksareal ikkje vert redusert, då det ikkje finns erstatning for tapte inngrepsfrie områder. Vi meiner difor at inngrepet har stor negativ verknad."

Også i denne uttalelsen nevnes spesielt be-hovet for "en grundigare utgreiing av isforholda på Midt-fonna."

Folgefonni Breførarlag

Breførerlaget mener at en overføring av Blådals-vatnet til Juklavatnet vil føre til store negative konsekvenser for lagets næringsinteresser. Her trekkes spesielt fram anleggsperioden, der sprengningsarbeid og helikoptertrafikk kan ødelegge naturopplevelsene for gjestene. I følge laget har en "sidan 1994 og fram til i dag hatt nær 40 000 personar på tur i området som kon-sekvensutredningen skal dekke."

De stiller seg kritiske til selve konsekvens-utredningen i forhold til bruken av området og måten naturkvalitetene er omtalt. Videre ønskes "en grundigare analyse av konsekvensene av at Folgefonna kan kome til å verte større dei neste tiåra."

Folgefonna Breførarlag konkluderer med at de er negative til de planlagte utbyggingene og mener de vil gå glipp av viktige næringsinntek-ter og vil "be om erstatning frå utbyggjar ved ein eventuell prosjektstart."

Enkeltpersoner

Olav A. Gjerde

I uttalelsen går det ikkje direkte fram om han er imot utbyggingsplanene, men det hevdes at "In-dre Kvitnadalsområdet er eit unikt naturområde som naturlig høyrer med i Folgefonna Nasjonal-park". Det hevdes at vassdraget er urørt og at det er direkte innsyn til Kvitnadalsområdet. Kon-sekvensutredningen blir omtalt som "eit bestil-lingsverk".

Magnhild Flatebø Haug

Mye av uttalelsen omhandler tidligere utbyggin-ger i området og også tiltak Statkraft ikkje er de-laktig i. De konkrete inngrep som planene inn-bærer blir ikkje omtalt, men sees generelt på

som nok et skjemmende inngrep i en vakker natur.

Hun savner en dokumentasjon på bruken av områdene og hevder at Kvitnadalen har et stort biologisk mangfold. Det hevdes videre at "Verdien av å ha lett tilgang for ålmenta til eit flott og unikt fjellområde vert ikkje prissett."

I følge uttalelsen er alle sider ved den omsøkte utbyggingen grundig belyst. Det påpekes imidlertid at massedeponiet må bli større enn det som er utredet, og at det må fremskaffes mye overdekningsmasser.

Statkrafts kommentarer

Statkraft registrerer innledningsvis at både Kvinnherad kommune og Hordaland fylkeskommune går inn for utbyggingsplanene og at de mener at konsekvensutredningsprogrammet er oppfylt.

I sine uttalelser går Fylkesmannen i Hordaland, Bergen turlag, Kvinnherad Turlag og Folgefonni Breførarlag samt to privatpersoner imot en utbygging etter alternativ 1. I begrunnelsene gis det etter vår oppfatning, en beskrivelse av interesser og naturkvaliteter og virkninger av tiltaket som rimer dårlig med det de miljøfaglige rapportene beskriver. Dette krever kommentarer fra vår side og vi vil først ta for oss synspunktene på selve konsekvensutredningsarbeidet.

Konsekvensutredningen (KU)

Fylkesmannen hevder at forholdet til nasjonalparken har fått en for snever og ufullstendig vurdering i KU. Etter Statkrafts vurdering har analysen vært omfattende og grundig og i henhold til godkjent utredningsprogram. Fagutredningene, som har sett på fylkesmannens uttalelse, kommenter dette slik: "I fagrapporten for landskap og friluftsliv er det en lengre vurdering av dette temaet. Hele denne lar seg ikke gjengi i en brosjyre (som fylkesmannen refererer til). I fagrapporten har vi lagt vekt på en nøktern og realistisk tilnærming, hvor vi viser til erfaringer fra andre nasjonalparker."

Fylkesmannen hevder videre at konsekvensene av massedeponeringen ved Markkjelkevatnet er for dårlig synliggjort i søknaden. Også Magnhild Flatebø Haug har synspunkter på dette. Her vil Statkraft vise til at en i fagrapporten om landskap og friluftsliv har vist før- og etter-situasjonen i visualisert form og gitt det en fyldig omtale. Fagutredningene kommenterer også denne påstanden fra fylkesmannen og skriver: "For øvrig er massedeponiet planlagt i et landskapsrom som allerede er sterkt berørt av vannkraftutbygging. Markkjelkevatnet er regulert og i nordenden av vannet finner vi Jukla kraftstasjon. Langs vannet går det både vei og kraftledning. Ved Markkjelkevatnet ble det sommeren 2007 også anlagt et nytt morenetak med uttak av masser i et område på ca. 8 dekar. Området kan derfor ikke karakteriseres som verken helhetlig

eller inntakt og konsekvensene av et nytt massedeponi i området må vurderes i forhold til dette."

Bergen Turlag, Kvinnherad Turlag og Folgefonni Breførarlag er opptatt av endringer i breens utbredelse og antyder at en framrykkende bre kan "sluke bekkeinntakene." De savner en faglig utredning av dette i KUen. Statkraft anser dette som mer et forskningsprosjekt og tar naturlig nok ev. endringer av brefronten med i evalueringen av prosjektet. Glasiolog Arve Tvede, som har svært lang erfaring med Folgefonna uttaler at:

1. Det er to av bekkeinntakene (Felt B og C i søknaden) som vi vet har vært dekket av breis i løpet av de siste 100 år. Basert på informasjon fra eldre kart og fotografier, så ble inntaket til felt B frilagt fra den nordvestre utløperen fra Midtre Folgefonna rundt 1950, felt C noe tidligere. I dag ligger de to inntakene 400 – 500 m fra bretunga. Denne bretunga har trukket seg mye tilbake de seinere år, spesielt etter år 2000.

2. Statkraft har selv solid glasiologisk og klimatologisk kompetanse og vi følger nøye med i nasjonal og internasjonal forskning på klimændringer og vannressurser inkl. breene. Vi har ikke registrert noen vitenskapelig publikasjon som konkluderer med at Folgefonna, eller andre breer i nærheten, vil komme til å vokse, med den klimautviklingen som IPCC mener er den mest sannsynlige. Vi viser her til artikkel av Atle Næsje og Jostein Bakke i Cicerone februar 2006 med tittel "Dramatisk for norske isbreer i framtiden". Det konkluderes her med at Folgefonna kan være helt borte i år 2100.

3. Skulle klimautviklingen, mot formodning, likevel bli slik som Breførarlaget antar og Folgefonna vokser så mye at noen eller alle de omsøkte inntakene blir dekket av framrykkende bretunger, så anser vi ikke dette nødvendigvis som et driftsmessig problem. Som det vil være kjent i NVE, så har Statkraft allerede to bekkeinntak i drift under bretunger (Bondhusbreen lenger sør på Folgefonna og Engabreen på Svartisen). Vår erfaring etter 30 års drift med Bondhusbreeninntaket, er at 170 m tykk is over inntaket ikke er noe problem. Problemet med slike subglasielle inntak er å finne bekkeleien(e), slik at inntakene kan legges på riktig sted.

Statkraft er altså av den mening at Folgefonni Breførerlag sin bekymring ikke er reell, og at det ikke er nødvendig med noen egen utredning utover det som er angitt ovenfor.

Olav A. Gjerde omtaler KUen som "eit bestillingsverk", mens Magnhild Flatebø Haug uttaler at "alle sider ved den omsøkte utbygginga er grundig belyst." Statkraft har nyttet uavhengige fagfolk til å gjennomføre undersøkelsene og til å trekke de faglige konklusjonene. Statkraft baserer sine synspunkter på det disse er kommet fram til.

Forholdet til nasjonalparken

Fylkesmannen hevder at Kvitnadalen har vært "svært sentral" i verneprosessen for Folgefonna nasjonalpark. Etter Statkrafts erfaring er det vanskelig å spore dette i det faglige underlaget for verneprosessen. Det er den delen av dalen som ligger på østsiden av breen en finner omtalt, og denne blir ikke berørt av utbyggingsplanene. Når Miljøverndepartementet i sin tid valgte å endre nasjonalparkgrensen utenom Kvitnadalen (vestlig del), var det, slik Statkraft tolker det, nettopp fordi det ikke forelå sterke, dokumenterte vernefaglige verdier som kunne bli negativt berørt av Statkrafts planer. Nå viser KU-en, etter omfattende faglige utredninger, at slike heller ikke finnes, slik Statkraft oppfatter den.

I Fylkesmannen uttalelser legges igjen stor vekt på at nasjonalparken har fått et "innhogg" ved at Kvitnadalen er holdt utenfor. Dette kan, i følge fylkesmannen, føre til at en mister helheten i parken. Statkraft deler ikke denne oppfatningen. Forbindelse mellom Midt-Fonna og Nord-Fonna er der fortsatt. Nord-Fonna utgjør også i seg selv et betydelig verneområde og det er mange eksempler rundt i landet på verneområder som er vesentlig mindre enn Nord-Fonna. Videre finns det mange slike "innhogg" i Folgefonna nasjonalparks grenser som følge av at ulike interesser søkes ivaretatt.

Både Fylkesmannen og Bergen Turlag er opptatt av størrelsen på nasjonalparken og at det er "eit mål å sikre store areal." Statkraft vil her gjøre oppmerksom på at dersom en beholder grensen for nasjonalparken slik den nå fremstår, vil en, ved fylkesmannens ønske, bare øke et totalt areal på om lag 600 km² med 1,6 km².

Landskap og friluftsliv

Disse temaene har, sammen med forholdet til nasjonalparken, vært sentrale i konsekvensutredningen. Om disse uttaler Fylkesmannen at "potensielle opplevingsverdier knytt til friluftsliv i vilt, urørt og vanskelig terreng ikkje er vektlagt i konklusjonane" og Bergen Turlag hevder at "de er ganske sikre på at friluftslivsinteressene i Kvitnadalen vil bli enda viktigere i årene som kommer."

Fagutrederne sier her i sine kommentarer til disse påstandene at: "I KU for friluftsliv og landskap er det gjort en vurdering av 0-alternativet, dvs. en innlemming av insta Kvitnadalen i nasjonalparken (uten utbygging). Der er det gjort en kort vurdering av mulig fremtidig utvikling i området, basert på innsamlede data. Konklusjonen er at terrenget er så pass utfordrende og lite tilgjengelig at man vanskelig kan tenke seg annen, ikke-motorisert bruk av Kvitnadalen enn den man har i dag. Vi har derfor ikke hatt andre potensielle opplevelsesverdier å knytte konklusjoner om fremtidig bruk til."

Inngrepsfri natur

Fylkesmannen mener at "tap av inngrepsfri natur ikkje er vektlagt i samanheng med nasjonale miljømål innen klassisk naturvern eller anna arealforvaltning." Bergen Turlag og Kvinnherad Turlag hevder at tap av inngrepsfritt areal ikke er akseptabelt.

Fagutrederne møter denne kritikken med at: "Det er riktig at endringen av inngrepsfrie naturområder ikke er spesielt vektlagt i KU for landskap og friluftsliv. Det var heller ikke krav om det i utredningsprogrammet. Temaet er imidlertid tatt inn i KU for flora og fauna og behørig behandlet der."

Statkraft vil her også nevne at inngrepene i form av enkle bekkeinntak blir svært lite synlige. Vannføringen ut av insta Kvitnadalsvatnet vil fortsatt være god, da det vil være igjen uregulerte felt.

Folgefonna Breforarlager

Laget er bekymret for næringen og forventer vesentlige ulemper for virksomheten og tap av inntekter. Statkraft vil her understreke at anleggsaktiviteten utenom tippområdet ved Markkjelkevatnet vil være begrenset i tid og konsentrert til et lite område ved selve bekkeinntakene. Det vil bli lagt vekt på å forstyrre annen bruk av området minst mulig.

Annet

Bergen Turlag hevder at: "Utbyggingen er i strid med retningslinjene A2, A3 og A4 i Hordaland fylkeskommune sin fylkesplan for energi." Statkraft vil her bemerke at disse retningslinjer nettopp er lagt til grunn for fylkesrådmannens vurdering og innstilling. Vi viser til denne for nærmere detaljer.

Statkraft håper med dette å ha svart på de viktigste temaene som er kommet frem gjennom høringsrunden. Dersom det er behov for ytterligere kommentarer, står vi gjerne til rådighet."

Statkraft Energi AS har gitt følgende kommentarer til høringsuttalelsene til planendringene i sitt brev av 8.12.2008:

"Det vises til oversendelsesbrev fra NVE datert 26. november 2008 med vedlagte høringsuttalelser. En liste over de uttalelser som er gjennomgått, følger vedlagt (vedlegg 1). Etter Statkrafts vurdering fremkommer det få nye momenter i høringsuttalelsene. Naturvernforbundet i Hordaland, som tidligere ikke har uttalt seg, har tatt opp forhold som på ulike måter er omtalt av Fylkesmannen i Hordaland og Bergen turlag i første høringsrunde.

Statkrafts kommentarer

Statkraft registrerer innledningsvis at det ikke er skjedd noen vesentlig endring i høringsin-

stansenes syn på utbyggingsplanene. Det er imidlertid positivt at Folgefonni Breførlag finner konflikten i Botnane-området blir redusert med bortfall av bekkeinntaket Botnane Nord.

Naturvernforbundet i Kvinnherad er fortsatt skeptisk til at en finner plass til tunnelmassene i Markkjelkeområdet og at det finnes nok overdekningsmasser. Statkraft har imidlertid fått utført en detaljert kartlegging av området som dokumenterer deponeringsvolumet. Større mengder løsmasser til overdekning finnes også i området.

Kvinnherad kommune forutsetter at endringene i planene blir innarbeidet i konsekvensutredningen. Statkraft kan her opplyse at både bekkeinntaket Botnane Nord og Markkjelkeområdet er beskrevet i KU-en.

Bergen Turlag og Naturvernforbundet i Hordaland kritiserer igjen Hordaland fylkeskommunes bruk av egen energiplan. Dette har Statkraft kommentert i første høringsrunde. Det vises for øvrig til våre kommentarer i vårt svarbrev til NVE av 28.03.08.”

6. NVEs vurdering av konsekvensutredningen

Melding om planer for overføring av Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av bekker i Kvitnadalen og Botnane ble mottatt 25.11.2004. Behandlingen av meldingen ble påbegynt etter forskrift om konsekvensutredninger av 21.05.1999. Denne forskriften ble endret 01.04.2005. Overgangsbestemmelsene fastslår at den nye forskriften skal legges til grunn ved videre behandling av saken dersom dette er formålstjenlig, noe som er tilfelle i denne saken. NVE fastsatte konsekvensutredningsprogram etter samråd og godkjenning av MD, 14.09.2005. Søknad/KU ble sendt på høring i november 2007.

Ifølge KU-forskriften av 01.04.2005 er det ikke krav til utarbeidelse av et sluttdokument for behandling av KU eller krav til å ta eksplisitt stilling til om KU kan godkjennes.

I forbindelse med utarbeidelse av KU har Statkraft Energi AS fått utarbeidet egne fagrapporter for temaene hydrologi, isforhold, temperatur, sedimenttransport, erosjon, geologi, flora, fauna, ferskvannsbioologi, vannkvalitet, friluftsliv og landskap, kulturminner og kulturmiljø, naturressurser og samfunnet inkl. reiseliv og turisme.

Ved høringen av søknad/KU har det kommet en del synspunkter på opplysninger og vurderinger gitt i KU. I tillegg er det fremkommet synspunkter på om- og i hvilken grad alternativer for omsøkte planer bør gjennomføres. Vi vil kommentere alle fremførte synspunkter av betydning under avsnittet ”NVEs vurdering av konsesjonssøknaden”.

I vår vurdering av KU vil vi primært diskutere krav som er fremmet om tilleggsutredninger. Kritikken av KU som ikke har resultert i krav om ytterligere utredninger vil i liten grad bli kommentert her.

Ved vår vurdering av krav om tilleggsutredninger legger vi vekt på om vi anser at eventuelle nye utredninger vil være beslutningsrelevante.

6.1 Merknader til KU

I forbindelse med høringen av søknad/KU er det kommet inn følgende merknader til konsekvensutredningen:

Kvinnherad kommune mener den foreliggende KU virker tilfredsstillende. Kommunen forutsetter at planendringene med fjerning av bekkeinntaket Botnane Nord og justering av massedeponi ved Markkjelkevatnet blir innarbeidet i konsekvensutredningen.

Hordaland fylkeskommune påpeker at det ikke er utredet alternativ bruk av tunnelmassene.

Fylkesmannen i Hordaland mener at landskapseffekten av det store tippvolumet (konsekvensen av massedeponering ved Markkjelkevatn) ikke er synliggjort i KU. Fylkesmannen mener også at overordnet konklusjon omkring landskap og friluftsliv i forhold til nasjonalparken, formulert i brosjyren for søknaden med KU, er for snever og ufullstendig vurdert ut fra oppdraget slik det er formulert i KU-programmet. Videre mener man at KU ikke har vektlagt verdien av å sikre et størst mulig område med urørt natur for å få fram helheten og variasjonen i landskapsrommet omkring breene på Folgefonnhalvøya. Man mener også at potensielle opplevingsverdier knyttet til vilt, urørt og vanskelig tilgjengelig terreng ikke er vektlagt i konklusjonene. Verdien av inngrepsfri natur synes ikke å ha vært tellende i forhold til konklusjoner på konsekvenser for friluftsliv, opplevelsesverdi og reiseliv. At størrelsen på det vernede området er med på å øke kvaliteten på området i forhold til buffring mot inngrep og aktivitet i randområdet av nasjonalparken, synes ikke å komme frem i KU. Etter fylkesmannens syn er ikke konklusjonene i KU dekkende for det reelle konfliktnivået knyttet til denne konsesjonssøknaden.

Riksantikvaren, Statens vegvesen og Bergvesenet hadde ingen merknader til KU.

Bergen Turlag mener at sett i forhold til landskap som nasjonal ressurs og grunnlag for lokal utvikling, mangler søknaden en omtale av nye premiser og utviklingstrekk når det gjelder potensiale for lokal næringsutvikling. De mener også at virkningen av kraftutbygging ikke er vurdert ut fra målsetningene i relevante dokument eller program som ”Charter om geoturisme fra 2005” og Miljøverndepartementets arbeider med å utvikle en strategi for naturbasert næringsutvikling gjennom et verdiskapningsprogram. Turlaget mener også det er en vesentlig mangel ved KU at utviklingen av breen Folgefonna ikke er vurdert, spesielt med tanke på at et mulig utviklingssenario er at Folgefonna kan vokse og dermed omslutte de planlagte bekkeinntak.

Kvinnherad Turlag støtter uttalelsen til Folgefonni Breførarlag om at KU burde ha hatt en grundig utredning av isforholdene på Midt-fonna.

Folgefonni Breførarlag mener at "konsekvensutgreiinga er tendensiøs og eit særst dårleg handverk". De mener vidare at området naturkvaliteter og bruken av disse ikke er blitt undersøkt og at dermed "Alle formeiningar om kva naturkvalitetar som ligg i området såleis må underkjennast". Breførarlaget mener også at KU har alvorlige mangler med hensyn på presisjon i forhold til deres aktiviteter og omfang av disse. Breførarlaget mener at KU mangler en utredning om den fremtidige massebalansen på Folgefonna, spesielt med tanke på at de planlagte bekkinntak kan bli omsluttet av breen i fremtiden.

Naturvernforbundet i Hordaland mener at natur- og kulturminnevern i dag er et viktig utgangspunkt for samordnet planlegging i mange sektorer, ikke minst turisme og lokal næringsutvikling. De mener også (liksom Bergen Turlag) at virkningen av kraftutbygging ikke er vurdert ut fra målsettingene i relevante dokument eller program som "Charter om geoturisme fra 2005" og Miljøverndepartementets arbeider med å utvikle en strategi for naturbasert næringsutvikling gjennom et verdiskapningsprogram. Dette hevdes å være en stor svakhet i forhold til KU og søknaden.

Naturvernforbundet i Kvinnherad hadde ingen merknader til KU.

Olav A. Gjerde påpeker at "Konsekvensutgreiinga er lovpålagt og kan lett sjåast på som eit bestillingsverk etter utbyggjar sitt ønske". Søknad med KU blir omtalt som et velskrevet dokument, men "synest gjerne grunnlaget for vannføring er noko tynt".

Magnhild Flatebø Haug mener at søknaden med KU er et flott dokument hvor alle sider ved utbyggingen er grundig belyst.

6.2 NVEs kommentarer

NVE konstaterer at det gjennom høringsuttalelsene ikke er kommet frem direkte krav om noen nye tilleggsutredninger til prosjektet. Enkelte av høringsinstansene har imidlertid påpekt noen svakheter og mangler ved KU. Det er også gitt uttrykk for at informasjon fremkommet i KU-rapportene ikke har blitt vektlagt tilstrekkelig eller riktig i forhold til enkelte fagtema. NVE har på bakgrunn av dette gått igjennom det fastsatte KU-programmet og de utarbeidede KU-rapporter for å kunne kommentere noen av de fremlagte påstander og meningsyttringer.

Folgefonna og massebalanse: Både Bergen Turlag, Kvinnherad Turlag og Folgefonni Breførarlag mener det er en vesentlig mangel ved KU at den fremtidige massebalansen på Folgefonnabreen ikke er utredet og vurdert. Det var ikke satt krav til dette i KU-programmet. Statkraft har i sine kommentarer til høringsuttalelsene gitt en orientering om utvik-

lingen på deler av breen frem til i dag, prognose for fremtidig utvikling på Folgefonna og generelt om drift av eksisterende bekkinntak under breer. NVE har selv solid glasiologisk kompetanse og følger utviklingen på Folgefonna. Utviklingen på Folgefonna synes ut fra dette å være beskrevet så godt som mulig ut fra dagens kunnskap.

Massedeponi og tunnelmasser: I KU-programmet står det at "KU skal inneholde en omtale av mulighetene for alternativ bruk av tippmassene og om det finnes aktuelle alternative plasseringer for tunnelmassene". Hordaland fylkeskommune påpeker at det ikke er utredet alternativ bruk av tunnelmassene. Fylkesmannen hevder at landskapseffekten av det store tippvolumet og konsekvensen av dette ikke er synliggjort i KU. Andre instanser som Naturvernforbundet i Hordaland, Naturvernforbundet i Kvinnherad og Magnhild Flatebø Haug er bekymret for at det planlagte massedeponiet ved Markkjelkevatnet blir for stort og at det dermed vil bli vanskelig å få det tilpasset landskapet med et godt resultat. Kvinnherad kommune forutsetter at planendringene med justering av massedeponiet ved Markkjelkevatnet blir innarbeidet i konsekvensutredningen.

NVE merker seg at mulighetene for alternativ bruk av tippmassene ikke er vurdert i KU. Dette tema ble imidlertid tatt opp på folkemøtet om søknaden, der Statkraft lokalt hadde forslag om bruk av en del av massene til opprusting av veien opp til Juklavatn. En slik omdisponering av massene må eventuelt godkjennes gjennom detaljplanene. KU inneholder imidlertid en vurdering av alternative plasseringer av massedeponi ved Markkjelkevatnet hvor før og etter situasjonen er visualisert i fagrappporten. Der fremgår det også hvordan man tenker seg utforming av deponiet med overlaging av finmateriale og tilsåing med stedegen vegetasjon. Tidsperspektivet på tiltaket er også skissert. I etterkant av sluttbefaringen har Statkraft også utarbeidet en planendring for massedeponiet med nye beregninger som har vært ute på høring. NVE mener at også dette tema er tilstrekkelig belyst.

Landskap og friluftsliv: Folgefonni Breførarlag mener at området naturkvaliteter og bruken av disse ikke er blitt undersøkt og at dermed "Alle formeiningar om kva naturkvalitetar som ligg i området såleis må underkjennast". Fylkesmannen mener at potensielle opplevingsverdier knyttet til vilt, urørt og vanskelig tilgjengelig terreng ikke er vektlagt i konklusjonen i KU. NVE mener at fagrappporten om konsekvenser for landskap og friluftsliv er dekkende for kravet i KU-programmet.

Forholdet til nasjonalparken: Fylkesmannen mener at overordnet konklusjon omkring landskap og friluftsliv i forhold til nasjonalparken, er for snever og ufullstendig vurdert i KU. Fylkesmannen mener også at KU ikke vektleger at størrelsen på det vernede området i nasjonalparken er med på å øke kva-

liteten på området i forhold til buffring mot inngrep og aktivitet i randområdet. De mener også at konklusjonene i KU ikke er dekkende for det reelle konfliktnivået knyttet til konsesjonssøknaden. NVE er av den oppfatning at det gjennom KU er gjort rede for mulige konsekvenser i forhold til nasjonalparken så langt det lar seg gjøre. Parken er relativt nyopprettet og det var derfor begrenset med erfaringsdata fra parken som forelå da KU ble utformet. Noe supplerende informasjon er også kommet frem gjennom høringsuttalelsene. NVE mener at den foreliggende informasjonen burde gi høringspartene tilstrekkelig grunnlag for å kunne trekke egne konklusjoner.

Inngrepsfri natur: Fylkesmannen mener at KU ikke har vektlagt verdien av å sikre et størst mulig område med urørt natur for å få fram helheten og variasjonen i landskapsrommet omkring breene på Folgefonnhalvøya. Verdien av inngrepsfri natur synes etter deres mening ikke å ha vært tellende i forhold til konklusjoner på konsekvenser for friluftsliv, opplevelsesverdi og reiseliv. NVE mener her at forholdet til INON-områder (kategorier og endring av status), er godt nok dokumentert gjennom søknaden med KU, til at høringspartene kan trekke sine egne konklusjoner. NVE er også inneforstått med at verdien av inngrepsfri natur kan vektlegges forskjellig i de ulike miljøer og brukergrupper.

Lokal næringsutvikling og turisme: Både Bergen Turlag og Naturvernforbundet i Hordaland mener KU mangler en vurdering av virkningen av kraftutbygging i forhold til målsetningene i forbindelse med mulig geoturisme og naturbasert næringsutvikling i området. Det henvises til målsetninger i "Charter om geoturisme 2005" og et verdiskapningsprogram i regi av Miljøverndepartementet. Statkraft har ikke kommentert dette spesielt. NVE er av den oppfatning at KU-rapportene "konsekvenser for landskap og friluftsliv" og "vurdering av virkninger for samfunnet" er tilstrekkelig dekkende for kravet i KU-programmet i forhold til temaet lokal næringsutvikling og turisme. Folgefonni Breførarlag mener at KU har alvorlige mangler med hensyn på presisjon i forhold til deres aktiviteter og omfang av disse. NVE er av den oppfatning at KU-rapporten for landskap og friluftsliv i utgangspunktet gir en god oversikt over breførarlagets virksomhet. Breførarlaget har i tillegg gitt en meget detaljert oversikt over sine aktiviteter i forbindelse med høringsuttalelsene og deltagelse på sluttbefaringen.

NVE mener at konsekvensutredningen sammen med foreliggende kunnskap og kommentarer fremkommet gjennom høringen og tiltakshavers kommentarer til disse, tilfredsstillende fastsatt utredningsprogram og plan- og bygningslovens krav til konsekvensutredninger. NVE mener omsøkte planer er tilstrekkelig opplyst til at vedtak kan fattes.

7. NVEs vurdering av konsesjonssøknaden

7.1 Innledning

Om søkeren

Statkraft Energi AS er konsesjonssøker og tiltakshaver for prosjektet. Selskapet er 100 % eid av Statkraft AS. Statkraft er Norges største produsent av elektrisk kraft og konsernet disponerer kraft fra 139 kraftverk i Norge. Konsernet har en samla årlig kraftproduksjon på 42 TWh og er den nest største produsent av fornybar energi i Europa. Konsernet har ca. 2000 ansatte, inklusive selskapene Skagerak Energi og Trondheim Energiverk. Statkraft har også eiendeler i de norske kraftselskapene Agder Energi, BKK og Fjordkraft. Konsernet hadde i 2005 en omsetning på NOK 15 milliarder og er Norge sin største landbaserte skatteyder. Hovedkontoret ligger på Lilleaker i Oslo.

Bakgrunn for søknaden

Bakgrunnen for søknaden er at Statkraft ønsker å utnytte en større del av det energipotensialet som finnes i allerede regulerte vassdrag i Kvinnherad kommune og ser på prosjektet som et typisk opprustings- og utvidelsesprosjekt (O&U). Folgefonnverkene, som består av Mauranger kraftverk og Jukla pumpekraftverk, omfatter en rekke reguleringsmagasin og overføringer. Prosjektet tar utgangspunkt i reguleringsmagasinene; Blådalsvatnet, Svartedalsvatnet og Juklavatnet og søker å få til en bedre utnyttelse av de vannressursene som finnes i nedbørfeltene. Dette gjøres ved å hente deler av vannet lenger opp i feltene og overføre det direkte til Juklavatnet.

Vannet pumpes i dag fra Svartedalsvatnet til Juklavatnet etter forutgående tapping fra Blådalsvatnet. Ved en direkte overføring fra Blådalsvatnet til Juklavatnet samt inntak av 6 bekker fra breene i Kvitnadalen og Botnane på overføringstunnelen, vil man avlaste pumpedriften ved Jukla kraftverk og øke kraftproduksjonen. Produksjonsgevinsten ved overføringen er vurdert til ca. 46 GWh. I tillegg vil overføringen muliggjøre en bedre utnyttelse av magasinene.

Søknaden

Det er søkt om tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging og drift av en overføringstunnel fra Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av 4 bekker i Kvitnadalen og 2 bekker i Botnane. Det søkes også om tillatelse etter vassdragsreguleringsloven for overføring av Blådalsvatnet til Juklavatnet.

Videre søkes det om tillatelse til ekspropriasjon av nødvendig grunn og fallrettigheter samt forhåndstiltredelse etter oreigningsloven §§ 2 og 25, for bygging av 4 bekkeinntak rundt insta Kvitnadalsvatnet.

Det er utredet 2 alternative utbyggingsløsninger; med og uten bekkeinntakene i Kvitnadalen. Ifølge søker er det kun aktuelt å søke om en overføring med inntakene i Kvitnadalen, alternativ 1, på grunn av økonomien i prosjektet.

Forholdet til annet lovverk

Forurensningsloven

Både bygging og drift av overføringstunnel og bekkinntak forutsetter nødvendig tillatelse etter forurensningsloven. I forbindelse med behandlingen av konsesjonssøknaden blir det vurdert om det kan gis tillatelse for driftsperioden. Ved en eventuell utbygging må det tas kontakt med FM om utslippstillatelse og legges fram en plan som viser hvordan en vil håndtere forurensning i anleggsperioden. Dette gjelder særlig tilslammet vann fra tunneldriving, anleggsdrift med maskiner og bruk av kjemikalier.

Kulturminneloven

I forbindelse med tidligere utbygging på 1970-tallet, ble det gjort undersøkelser som avdekket nyere tids stølstufter ved Markkjelkevatnet. Det ble den gang ikke avdekket automatisk fredete kulturminner til tross for prøvestikk. KU antyder et visst potensial for funn av automatisk fredete kulturminner ved alle de meldte tiltakene. Undersøkelsesplikten i henhold til § 9 i kulturminneloven må oppfylles i god tid før tiltaket iverksettes. Undersøkelser må planlegges i samråd med Hordaland fylkeskommune og undersøkelser må gjennomføres i forbindelse med detaljplanleggingen av prosjektet.

Eksisterende forhold i vassdraget

Området er i dag sterkt preget av tidligere kraftutbygging i og med etableringen av Folgefonnverkene på 1970-tallet. Folgefonnverkene omfatter kraftverkene Mauranger og Jukla som utnytter nedbørfelter på nordvestsiden av Folgefonnhalvøya i Hordaland fylke. Kraftverkene er lokalisert i Kvinnherad kommune, men nedbørfeltene og konstruksjoner i disse, berører også Jondal, Ullensvang og Odda kommuner. Konsesjon for utbygging ble gitt 18. juli 1969. De to kraftverkene ble satt i drift i 1974. Manøvreringsreglementet ble endret ved kronprinsregentens resolusjon av 26. mars 1982. Ved kronprinsregentens resolusjon av 1. juli 2005 fikk Statkraft Energi AS tillatelse til overføring av Kvangrevatnet og Markkjelkevatn for utnyttelse i Jukla og Mauranger kraftverker. Kvangrevatnet ble overført høsten 2006. En midlertidig dam gjorde det mulig å starte Markkjelkevatn pumpe våren 2007, mens permanent dam ved Markkjelkevatn sto ferdig høsten 2008. Det har derfor nylig vært utført anleggsarbeider i tiltaksområdet som blir berørt av det om søkte O/U-prosjekt.

MAURANGER KRAFTVERK

Mauranger kraftverk (250 MW) utnytter fallet mellom Mysevatn, kote 855/ 775 og Maurangerfjorden. Til inntaksmagasinet Mysevatn overføres vann fra flere overføringstunneler, deriblant fra Svartedalsvatnet i nord og Bondhusbreen i syd. I tillegg utnyttes også avløpet fra Jukla pumpekraftverk.

JUKLA PUMPEKRAFTVERK

Jukla kraftverk (35 MW) er et pumpekraftverk. I sommerhalvåret pumpes det vann fra Svartedalsvatnet til Juklavatnet for magasinering. I vinterhalvåret nyttes Jukla som et kraftverk og utnytter fallet den andre veien. Kraftverket henter også vann fra magasinene Dravladalsvatnet og Langavatnet.

BLÅDALSVATNET

Blådalsvatnet ligger i vassdraget ovenfor Svartedalsvatnet og reguleres mellom kote 1072/1018, via en tappetunnel ved utløpet. Dette gir et magasinivolum på 18,7 mill. m³. I tappeperioden, om vinteren, følger vannet den naturlige elva ned til Svartedalsvatnet og utnyttes fra dette lavere nivået.

JUKLAVATNET

Juklavatnet er et flerårsmagasin med en samlet reguleringshøyde på 110 m. Høyeste regulerte vannstand (HRV) er på 1060 m og laveste (LRV) 950 m. Magasinivolumet er på 236 mill. m³. Ved stort tilslag blir vann pumpet opp fra Svartedalsvatnet og Mysevatnet til Juklavatnet ved hjelp av Jukla pumpekraftverk. Her lagres det for vinterbruk. Når Jukla nyttes som vanlig kraftverk (går som turbin), fungerer Juklavatnet som inntaksmagasin for kraftverket på høyeste fallhøyde, ofte sammen med Jukladalsvatnet.

Utbyggingsplanene

Utbyggingsplanen består av en ny overføringstunnel, som ved gravitasjon vil føre avløpet fra Blådalsvatnet og noen bekker i Kvitnadalen og Botnane over til Juklavatnet på ca. kote 1060. I dag kan dette avløpet kun utnyttes fra Svartedalsvatnet på kote 860.

Det er skissert to alternative utbyggingsløsninger i den opprinnelige søknaden:

- Alternativ 1: Det bygges en overføringstunnel fra Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av fire bekker i Kvitnadalen/Blådalen og to bekker i Botnane.
- Alternativ 2: Det bygges en overføringstunnel fra Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av en bekk i Blådalen og to bekker i Botnane.

Overføringstunnelen er planlagt drevet fra et arbeidssted ved Markkjelkevatnet, som var sentralt

både under utbyggingen av Folgefonnverkene i perioden 1969-1974 og ved senere utvidelser i perioden 2005-2008. Eksisterende tverrslag vil bli søkt benyttet, alternativt vil et nytt påhugg bli etablert litt lenger vest. Det skal totalt drives ca. 11 km tunnel med forgreninger til Juklavatnet, Blådalen og Kvitnadalen. Avgreningen til Kvitnadalen utgjør 1,6 km. Bekkeinntakene er tenkt utformet som en mindre betongkonstruksjon med en enkel overfallsrist og skråsjakt ned på tunnelen.

Tunnelarbeidene vil bli utført med konvensjonell tunnelsprengning. Alle sprengningsmasser vil bli fraktet ut via tunnelpåhugget ved Markkjelkevatnet. Basert på et tverrsnitt på ca. 22 m², vil tippvolumet utgjøre ca. 380 000 m³. I den opprinnelige søknaden er det vurdert to alternative deponiområder ved Markkjelkevatnet. Alternativ A innebærer plassering av massene på eksisterende tipp der Markkjelkepumpe nå er etablert. Alternativ B innebærer plassering av massene like vest for Markkjelkevatnet, hvor det er en forsenkning i terrenget etter tidligere uttak av morene til fyllingsdammer i området.

Området ved Markkjelkevatnet planlegges å være hovedarbeidssted og riggområde. Som følge av tidligere utbygging i området vil man benytte den infrastruktur som allerede finnes og det vil ikke være behov for å nytte arealer som til nå har vært uberørt med unntak av selve bekkeinntakene i dagen. Eksisterende veier vil bli benyttet, mens noen korte midlertidige interne veier vil bli etablert og fjernet etter byggeperioden. Det vil ikke være behov for nybygging av kraftlinjer i området. I anleggsfasen vil riggområdet forsynes med strøm fra 20 kV linje fra Jukla kraftverk. Midlertidig anleggskraftforsyning vil omfatte transformatorer, kabler og koblingsanlegg plassert utendørs på anleggsområdet. Ved bekkeinntakene vil dieselaggregater bli benyttet i anleggsperioden. Bekkeinntakene vil i hovedsak bli bygget med adkomst pr. helikopter.

Planendringer. I etterkant av sluttbefaring på prosjektet, ble det utarbeidet mindre planendringer. Den nordligste bekken i Botnane er tatt ut av prosjektet. Begge de alternative utbyggingsløsninger vil dermed gjenstå med bare ett bekkeinntak i Botnane. Det er også utarbeidet en ny arealplan for deponering av tunnelmassene med basis i de opprinnelige deponialternativene A og B. Den nye planen omfatter deponering på både tidligere moreneuttak og deler av gammel steintipp ved siden av Markkjelkepumpe, men fortsatt uten at tidligere uberørt areal blir benyttet.

Kraftproduksjon og utbyggingskostnader

I meldingen fra 2004 ble det anslått en produksjonsgevinst på ca. 56 GWh til en utbyggingskostnad på NOK 146 millioner. Dette tilsvarer en utbyggingspris på 2,61 kr/kWh. I søknaden fra oktober 2007 er produksjonsgevinsten justert ned til ca. 46 GWh,

samtidig som utbyggingskostnaden er økt til NOK 216 millioner. Dette tilsvarer en utbyggingspris på 4,70 kr/kWh. Det er gjort rede for de to alternative utbyggingsløsningene ved at bidraget fra bekkene i Kvitnadalen er beregnet for seg. Produksjonsgevinsten for disse bekkene er anslått til 12,3 GWh til en utbyggingskostnad på NOK 33 millioner. Dette tilsvarer en utbyggingspris på 2,68 kr/kWh. Tiltakshaver mener at bekkene i Kvitnadalen er svært avgjørende for lønnsomheten i prosjektet og at nåverdibetraktninger av utbyggingsprosjektet viser at det er lønnsomt å bygge ut dersom inntakene i Kvitnadalen tas med. I tillegg til produksjonsgevinsten konverteres energi fra sommer til vinterproduksjon og driftskostnadene reduseres ved Jukla pumpekraftverk.

Fallrettigheter og grunneierforhold

Statkraft er eier av fallrettighetene i tiltaksområdet med unntak av de tre bekkene innerst i Kvitnadalen hvor Statskog har rettighetene. Tilsvarende er Statkraft grunneier i hele tiltaksområdet med unntak av et lite område innerst i Kvitnadalen hvor Statskog er grunneier.

Alternative utbyggingsplaner

Det har ikke vært skissert andre utbyggingsplaner utover de to alternativer som er utredet i søknaden. I tillegg er antatte virkninger av et 0-alternativ beskrevet.

I teorien kan fallet mellom Blådalsvatnet og Svartedalsvatnet utnyttes i et småkraftverk. Det er også vurdert muligheten av at bekkene i Botnane kunne utnyttes i en egen overføring til Jukla. Begge disse alternativene er imidlertid funnet overslagsmessig klart ulønnsomme og ikke gått videre med.

Forholdet til Samlet Plan, verneplaner, kommunale og fylkeskommunale planer

Ifølge søknaden kommer prosjektet ikke i konflikt med fylkeskommunale planer. Utbyggingsområdet er definert som LNF-område i Kvinnherad kommunes "Forslag til kommunedelplan for Maurangerområdet, 2004-2013".

Prosjektet 20411 overføring Blådalsvatnet, ble ifølge St.meld. nr. 60 (1991-92) holdt utenfor behandling i Samlet Plan. Dette åpnet mulighet for konsesjonsbehandling av prosjektet.

Prosjektet er ikke i konflikt med Verneplan for vassdrag, da det vassdraget som blir direkte berørt av den planlagte overføringen (046.4Z Øyreselvo) er et av flere vassdrag som allerede utnyttes til kraftproduksjon i Folgefonnverkene.

Forholdet til Folgefonna nasjonalpark

Folgefonna nasjonalpark ble opprettet i 2005 like etter at meldingen for prosjektet ble sendt på høring.

Kvitnadalen lå opprinnelig innenfor fylkesmannens opprinnelig foreslåtte grense for Folgefonna nasjonalpark (Fylkesmannen i Hordaland 2004). I regjeringens vedtak er imidlertid grensen trukket utenom Kvitnadalen. I kgl.res. av 29.04.05 sier Miljøverndepartementet følgende: "MD viser til at konsekvensane for naturverdiane og landskapsrommet som følge av ei overføring frå Kvitnodalen kan hand-samast gjennom Statkraft sitt OU-prosjekt. Nasjonalparkgrensa skal derfor trekkjast utanom Kvitnodalen. Dersom prosjektet ikkje blir gjennomført, vil området seinare bli teke inn i nasjonalparken."

Virkninger av tiltaket

Fordeler og ulemper angis for prosjektet og er basert på søknad og konsekvensutredning.

Fordeler

Overføringen av Blådalsvatnet med inntak av 5 sidebekker vil gi en produksjonsgevinst på ca. 46 GWh i Folgefonnverkene og på den måten bidra til økt produksjon av fornybar energi i et allerede eksisterende anlegg. Overføringen muliggjør en bedre utnyttelse av magasinene i Folgefonnverkene, da brukstiden for pumpedriften ved Jukla pumpekraftverk vil bli redusert.

En direkte overføring av Blådalsvatnet til Juklavatnet vil kunne ha en positiv virkning på isforhold og lokalklima i innsjøene midtra og heimsta Kvitnadalsvatnet og elvestrekningene ned til Svartedalsvatnet.

Flomforholdene vil kunne avta noe siden det frføres vann. Spesielt gjelder dette vinterstid da tapping av Blådalsvatn normalt har foregått.

Den planlagte massetippen ved Markkjelkevatnet vil på lang sikt under forutsetning om beplantning av beitbar vegetasjon, kunne utgjøre en liten forbedring i forhold til dagens situasjon.

Anleggsperioden på inntil 2,5 år kan gi økt etterspørsel av varer og tjenester i kommunen. Det vil også være anleggsarbeid med en rekke aktiviteter der lokal og regional kompetanse kan benyttes.

Både kommunen og fylkeskommunen vil sitte igjen med en viss årlig inntekt av utbyggingen i form av skatter og avgifter. Kommunen eller fylkeskommunen kan også bli tildelt konsesjonskraft.

Ulemper

Hydrologi/vannføring

Vannføringen vil bli redusert i de 5 bekkene nedstrøms bekkeinntakene. Vannføringen i elva mellom insta og midtra Kvitnadalsvatnet vil utgjøre ca. 23 % i forhold til dagens vannføring. Ved innløpet til Svartedalsvatnet vil restvannføringen fra Kvitnadalsvatna utgjøre ca. 21 % i forhold til dagens vannføring. I Botnane vil restvannføringen i bekken med innløp i søndre Botnatjørn utgjøre ca. 34 % av da-

gens vannføring. De største endringene i vannføring vil skje sommer og høst.

Grunnvann

I anleggsfasen kan midtre og insta Kvitnadalsvatn bli delvis drenert dersom tunnelen ikke blir tilstrekkelig tett på grunn av sprekkesoner. I driftsfasen vil imidlertid vanntrykket i tunnelen forhindre en slik mulig drenering.

Erosjon og sedimentasjon

De planlagte tiltakene antas ikke å ha noen effekt på forhold tilknyttet erosjon og sedimenttransport utover selve anleggsperioden. I denne perioden kan vassdraget bli tilført noe stedlig materiale som følge av tunnelboring og bygging av bekkeinntak.

Vannkvalitet, forurensning og støy

Det er ventet små eller ingen negative konsekvenser for vannkvalitet og forurensning i driftsfasen. Under anleggsfasen forutsettes det at det utarbeides en plan for forureningsbegrensende tiltak. Det forventes en del støy fra helikoptertransport og sprengningsarbeider i anleggsfasen.

Fauna, flora og biologisk mangfold

Utbyggingsplanene vil ha ubetydelig negative konsekvenser for det biologiske mangfoldet i områdene som berøres direkte. Viltet i området kan bli negativt berørt i anleggsperioden.

Fisk og vannbiologiske forhold

Det er ikke påvist fisk i insta Kvitnadalsvatn etter Botnatjørnene. Midtra og heimsta Kvitnadalsvatn har en tynn bestand av utsatt aure som forventes å dø ut med tiden. Vannbiologien i de berørte bekkene er artsfattig uten rødlistearter, men har et inntakt plante- og dyreliv. Omfanget av tiltaket blir av den grunn teoretisk stort negativt ved en overføring. Bekkene som overføres er gitt en lokal verdi til tross for at størrelsen skulle tilsi "ingen verdi" ifølge dagens kriterier for verdisetting.

Landskap og friluftsliv inkl. INON-areal

Prosjektet berører INON-areal ved at 5,43 km² går tapt av sone 2 (1-3 km fra inngrep), mens 1,91 km² endrer status fra sone 1 (3-5 km fra inngrep) til sone 2. En vesentlig del av berørt INON-areal ligger innenfor grensen til nasjonalparken. Utbyggingen påvirker ikke villmarkspregede områder (> 5 km fra inngrep) slik dette er definert under INON-begrepet.

Viktigste negative konsekvens for landskapet er redusert vannføring i de berørte bekker og elvestrekninger, nytt massedeponi ved Markkjelkevatn og 5 nye bekkeinntak tett opp til grensen for nasjo-

nalparken. Anleggsfasen vil vare ca. 2,5 år og påvirke landskapsopplevelsen og friluftslivet i denne perioden. Utøvelsen av friluftslivet vil ikke bli berørt, utenom de svært begrensede arealene for anleggsvirksomhet.

Forholdet til nasjonalparken

Nasjonalparkstatus gir i utgangspunktet strengeste form for vern av urørt natur. Bekkeinntakene er plassert i randsonen utenfor grensen til nasjonalparken og vil påvirke urørtheten negativt i randsonen. På grunn av vanskelig topografi og klimaforhold i det aktuelle området, vurderer fagutrederne at opprettelsen av Folgefonna nasjonalpark bare vil gi en liten økt bruk av dette området. Områdene er generelt vurdert til å være av stor verdi for friluftsliv. Sannsynlig økning i bruk vurderes ikke som stor nok til å endre verdsettingen.

Kulturminner og kulturmiljø

Konsekvensen for kulturminner og kulturmiljø vurderes å være ubetydelig. En utbygging i Kvitnadalen vil medføre at deler av en gammel ferdselsvei med noen varder ikke vil komme inn under nasjonalparkens vernebestemmelser. Dette vil uansett ikke medføre endringer for vardenes reelle kulturhistoriske status.

Næringsinteresser, reiseliv og turisme

Enkelte av turene som Folgefonna Breførarlag og Hardanger Breskole arrangerer vil bli berørt av tiltaket. Anleggsfasen vil kunne påvirke opplevelsen av berørte områder i denne perioden, men det forutsettes at anleggsarbeidene ikke vil være til hinder for normal utfart for friluftsliv. Mulighetene for andre turer enn de som arrangeres i dag og dermed fremtidig kommersiell bruk, anses å bli lite påvirket av tiltaket.

Jord og skogbruk

Anleggsfasen vil kunne medføre en viss forstyrrelse og begrenset arealbeslag for beitende dyr, spesielt ved Markkjelkevatnet. I driftsfasen vil området for den nye tippen også redusere dagens beiteareal inn til landskapet igjen er revegetert.

7.2 Vurdering av virkninger for miljø, naturressurser og samfunn

Konsesjonsbehandling etter vannressursloven og vassdragreguleringsloven innebærer en konkret vurdering av de fordeler og ulemper et omsøkt prosjekt har for samfunnet som helhet. I saker med kraftverk hvor planlagt installert effekt er over 10 MW, og saker som behandles etter vassdragsreguleringsloven, avgir NVE en innstilling til Olje- og energidepartementet. NVE anbefaler at det blir gitt konsesjon til prosjekter som tilfredsstillende kravene i

lovverket. Dette innebærer at prosjekter der fordelene ved prosjektet ansees som større enn ulemperne blir anbefalt gitt konsesjon med tilhørende vilkår.

Det er kun noen konsekvenser av tiltaket som det er hensiktsmessig å tallfeste og som kan omtales som prissatte konsekvenser (for eksempel energiproduksjonen og ulike skatteinntekter). De aller fleste konsekvenser ved etablering av et vannkrafttiltak, er såkalte ikke-prissatte konsekvenser hvor effekten av tiltaket ikke tallfestes, og kan dermed ikke summeres opp for å få et positivt eller negativt resultat. Miljøkonsekvensene blir oftest synliggjort gjennom kvalitative vurderinger. Vurdering om det skal gis konsesjon til et omsøkt prosjekt eller ikke, er således i stor grad knyttet til en faglig skjønnsvurdering. Vi legger til grunn at de utredningene som er gjort og innkomne høringsuttalelser, vil gi opplysninger om verdier og konsekvenser ved gjennomføring av det omsøkte tiltaket.

I det følgende vil NVE drøfte og vurdere ulike forhold ved det omsøkte prosjektet basert på informasjon i søknaden, innkomne høringsuttalelser og søkers kommentarer til disse. Dette, sammen med en vurdering av aktuelle avbøtende tiltak, legger grunnlaget for NVEs konklusjon og anbefaling til Olje- og energidepartementet (kap. 8).

7.2.1 Vurdering av andre

Innkommende høringsuttalelser og andre innspill til søknaden er referert foran. Nedenfor gis en kort oppsummering av de viktigste synspunktene på de omsøkte planene. Der synspunktene er knyttet sammen med krav til vilkår for en eventuell konsesjon er disse kravene delvis gjengitt her, men alle vesentlige krav om vilkår vil bli nærmere drøftet i et eget avsnitt senere i innstillingen.

Hordaland fylkeskommune går inn for at Statkraft får konsesjon til alternativ 1 i søknaden og at undersøkelsesplikten i henhold til § 9 i kulturminneloven må oppfylles i god tid før tiltaket iverksettes. Fylkeskommunen har gjort sitt vedtak basert på en vurdering i forhold til mål og retningslinjer i fylkesdelplan for energi 2001-2012 for Hordaland.

Kvinnherad kommune går inn for at Statkraft får konsesjon til alternativ 1 i søknaden og at næringsutvalget sammen med ordføreren snarest skal drøfte videre utbyggingsavtale og vilkår for den med tiltakshaver. Kommunen gikk inn for at Kvitnadalen skulle holdes utenfor nasjonalparken allerede ved behandling av nasjonalparkplanen i 2003 og mener det ikke er kommet fram nye momenter i forbindelse med konsekvensutredningen i Statkrafts prosjekt som skulle tilsi at kommunen skulle fraråde konsesjonsøknaden.

Fylkesmannen i Hordaland er for 0-alternativet, dvs. ingen utbygging og sterkt imot alternativ 1. Gjennom arbeidet med verneplan for Folgefonna-

rådet og forslag om opprettelse av nasjonalpark, gikk Fylkesmannen tidlig inn for vern av Kvitnadalen og innsjø Kvitnadalsvatn. Fylkesmannen mener verneinteressene i området er grundig dokumentert og at nytteverdien ved den beskjedne økning av kraftproduksjonen i Folgefonnverkene, ikke er stor nok til å sette hensynet til naturvern, friluftsliv, landskap og opplevelsesverdi til side. Verdien av inngrepsfri natur synes etter deres mening ikke å ha vært tellende i forhold til konklusjoner på konsekvenser for friluftsliv, opplevelsesverdi og reiseliv. Fylkesmannen mener Kvitnadalen naturlig hører hjemme i Folgefonna nasjonalpark samtidig som de ser verdien av en så stor nasjonalpark som mulig.

Bergen Turlag er tilhenger av 0-alternativet med ingen utbygging. De er sterke motstandere av en utbygging etter alternativ 1, men kan til nød leve med en utbygging etter alternativ 2. For Bergen Turlag synes angrepet på og en reduksjon av inngrepsfri natur, å være det sterkeste argument for å gå imot en utbygging. De er opptatt av de nasjonale miljømålene og at inngrepsfrie områder skal forvaltes som en del av vår nasjonale arv.

Bergen Turlag og *Kvinnherad Turlag* har i en felles tilleggsuttalelse opprettholdt sine standpunkter om å være sterk motstander av alternativ 1. Et viktig poeng for dem er at inngrepet i Kvitnadalen ikke blir sett på som et isolert prosjekt, men blir vurdert sammen med de øvrige vassdragene ved Folgefonna nasjonalpark, der svært mange enten allerede er utbygde eller det er planer om utbygging like ved grensen til nasjonalparken. Det fremheves spesielt at man gjennom konsesjonsbehandlingen bør se Statkrafts prosjekt i sammenheng med de omsøkte prosjektene Kvitno kraftverk øst for Folgefonna og Bondhus kraftverk i Bondhusdalen lenger sørvest.

Kvinnherad Turlag er tilhenger av 0-alternativet med ingen utbygging. De er sterke motstandere av en utbygging etter alternativ 1, fordi dette er et uakseptabelt angrep på inngrepsfri natur. Turlaget mener det er avgjørende at villmarksareal ikke blir redusert, da det ikke finnes erstatning for tapte inngrepsfrie områder.

Folgefonni Breforlaget er negativ til de planlagte utbyggingsalternativer og ønsker at hele området blir tatt inn i Nasjonalparken slik planene egentlig var. Breforlaget er også bekymret for tap av viktige næringsinntekter som følge av anleggsarbeidet, men også som en følge av naturinngrepene i ettertid. De er også svært kritisk til selve konsekvensutredningen i forhold til bruken av området og måten naturkvalitetene er blitt skildret på. De fremhever 3 konkrete aktiviteter som blir skadelidende av en eventuell utbygging. Breforlaget har i en tilleggsuttalelse korrigert sin første uttalelse som følge av planendringene i prosjektet, ved at det nå gjenstår 2 konkrete aktiviteter som blir skadelidende. Til tross for dette er de fortsatt imot en utbygging fordi kon-

sekvensene for de andre aktivitetene deres fortsatt vil bli så store at det vil få konsekvenser for næringsgrunnlaget deres. Breforerlaget ønsker 0-alternativet, ingen utbygging, at Kvitnadalen blir en del av Folgefonna Nasjonalpark og at verdien av urørt natur blir vektlagt i konsesjonsbehandlingen.

Naturvernforbundet i Hordaland går inn for 0-alternativet, ingen utbygging, og er sterk motstander av alternativ 1. De mener det er avgjørende at man ikke reduserer volumet av villmarksområder i fylket og kan ikke akseptere angrep på den inngrepsfrie naturen i Kvitnadalen. Det henvises til nasjonale miljømål hvor inngrepsfrie områder skal forvaltes som en del av vår nasjonale arv. Kvitnadalen bør være en naturlig del av nasjonalparken. Bekymring for massedeponiet ved Markkjelkevatnet som de mener kan bli utvidet i forhold til de nye planene eller at fyllmasser kan bli deponert andre steder.

Naturvernforbundet i Kvinnherad er sterk motstander av en utbygging og kan ikke akseptere at det fraføres vann fra bekkene i Kvitnadalen og Botnane. De mener at inngrepet kan være i strid med Den Europeiske Landskapskonvensjonen. Stor bekymring for massedeponiet ved Markkjelkevatnet som de mener blir for stort og lite landskapsvennlig.

Olav A. Gjerde er imot en utbygging i hovedsak basert på sin oppfatning om at indre Kvitnadalsområdet er et unikt naturområde som naturlig hører med i Folgefonna nasjonalpark og dermed må vernes.

Magnhild Flatebø Haug er sterkt imot en utbygging. Hun mener det er bygd ut nok i dette området fra før og at de siste rester av urørt natur bør bevares for ettertiden. Bekymring for at et massedeponi ved Markkjelkevatnet ikke vil kunne gjøres landskapsvennlig på grunn av altfor store mengder med tunnelmasser.

NVE vurderer høringsuttalelsene samlet, med unntak av Kvinnherad kommune og Fylkesmannen i Hordaland som begge er for utbyggingsplanen, til å uttrykke en viss motstand mot prosjektet. Motstanden er i stor grad forankret i nærheten til Folgefonna nasjonalpark og verneinteressene i forbindelse med den. Vern av de resterende områder med inngrepsfri natur i dette området som fra før er preget av store inngrep fra vassdragsutbygging, er fremsatt som meget viktig. Av de fysiske inngrep er det først og fremst det nye massedeponiet ved Markkjelkevatnet man mener blir skjemmende for området i ettertid.

7.2.2 NVEs vurderinger

Produksjon og kraftpotensial

Det er en nasjonal målsetning at det skal satses på produksjon fra nye fornybare energikilder. Våre politiske myndigheter har som målsetting at årsproduksjonen av fornybar energi samt energieffektivisering, skal fra 2001 til 2016 økes med 30 TWh. En

bedre utnyttelse av allerede eksisterende reguleringsmagasiner er noe NVE ser på som en god ressursutnyttelse i denne sammenheng. Overføringen av Blådalsvatnet til Juklavatnet med nye bekkeinntak vil være et opprustings- og utvidelsesprosjekt som vil gi et positivt bidrag til den samlede regulerbare kraftproduksjonen.

I det opprinnelige Samla Plan prosjektet var produksjonsøkningen med Blådalsoverføringen satt opp med 72 GWh. I meldingsfasen var dette redusert til 56 GWh og i søknaden er den ytterligere redusert til 46 GWh. Denne reduksjonen skyldes antagelig at det er vanskelig å simulere Folgefonnverkene riktig på grunn av den spesielle pumpeturbinen i Jukla pumpekraftverk. Det hydrologiske grunnlaget er også oppdatert. En kostnadmessig vurdering av planendringen med å fjerne bekkeinntaket nord i Botnane, er ikke gjort i denne omgang. Dette er den klart minste bekken i prosjektet. Noe mindre vann og noe reduserte kostnader til tunneldriving og bygging av bekkeinntaket, vil trolig ikke ha større betydning på utbyggingsprisen i forhold til usikkerhetene ellers i totalprosjektet.

Prosjektet Blådalsoverføringen er beregnet å kunne gi en midlere årlig produksjon på 46 GWh og er satt opp med en utbyggingskostnad på 216 mill. kr basert på kostnadsgrunnlag pr. 1.1.2006. Dette gir en utbyggingspris på 4,70 kr/kWh, noe som gjør at prosjektet blir vurdert å være relativt dyrt. En forutsetning for denne utbyggingsprisen er de tre bekkene i Kvitnadalen. Produksjonsgevinsten for disse bekkene er anslått til 12,3 GWh til en utbyggingskostnad på NOK 33 millioner. Dette tilsvarer en utbyggingspris på 2,68 kr/kWh. Uten disse bekkene vil produksjonsøkningen bli redusert til 33,7 GWh til en utbyggingspris på hele 5,43 kr/kWh. Denne løsningen ansees av utbygger til å være for kostbar til at de ønsker å søke om å få konsesjon.

I forhold til ressursutnyttelsen med omsøkte prosjekt, har NVE ingen innvendinger. Som fremtidig kraftpris for nyinvesteringer legges det til grunn en midlere kraftpris over året på 30 øre/kWh. Basert på søkers kostnads- og produksjonstall vil prosjektet være samfunnsøkonomisk lønnsomt (6,5 % kalkulasjonsrente, 40 års økonomisk levetid). I tråd med energiloven er det utbyggers eget ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten.

NVE konstaterer at prosjektet vil bidra positivt til den samlede regulerbare kraftproduksjonen i Norge. Prosjektet er ikke blant de billigste å bygge ut, men blir likevel vurdert å være samfunnsøkonomisk lønnsomt.

Andre samfunnsmessige virkninger

Tatt i betraktning de investeringer som må gjøres, vil det trolig være en betydelig verdiskapning knyttet til anlegget i form av arbeid til lokale entreprenører og tjenesteleverandører, som kan ha positiv virk-

ning i lokalsamfunnet. I søknaden blir det anslått at den lokale og regionale investeringen kan være ca. 20 mill. kr (ca. 10 %), men at denne også kan økes gjennom god planlegging og tilrettelegging i forkant av utbyggingen. Det blir videre anslått at den lokale andelen av investeringene kan gi i størrelsesorden ca. 20 årsverk i forhold til lokal sysselsetting i løpet av anleggsperioden.

Det er ikke forventet at dette O/U-prosjektet vil gi nye varige arbeidsplasser i Folgefonnverkene. Det som på sikt vil gi positive virkninger av utbyggingen, er knyttet til den økte kraftproduksjonen som tiltaket vil føre til. Kommunen og fylkeskommunen vil sitte igjen med en viss årlig inntekt i form av skatter og avgifter. I tillegg kan også kommunen eller fylkeskommunen bli tildelt konsesjonskraft.

NVE merker seg at både Kvinnherad kommune og Hordaland fylkeskommune gir sin støtte til utbyggingen. Kommunen argumenterer med at den allerede i 2003 under behandlingen av Folgefonna nasjonalpark, gikk inn for at Statkraft skulle kunne få gjennomføre sine planer. De ser ikke at det er kommet fram nye opplysninger gjennom søknaden og KU som skulle tilsi at det er grunnlag for å endre standpunkt. Kommunens vedtak om snarest å komme i gang med drøftelser med Statkraft om en utbyggingsavtale og vilkår for den, viser også at kommunen ser overveiende lokal og samfunnsmessig nytte av prosjektet. Hordaland fylkeskommune har vurdert prosjektet ut fra aktuelle mål og retningslinjer i sin fylkesdelplan for energi 2001-2012, og ikke funnet avgjørende konflikter i forhold til å kunne anbefale en utbygging.

NVE legger til grunn at utbyggingen vil føre til positiv verdiskapning i anleggsfasen og at prosjektet på sikt vil gi både kommunen og fylkeskommunen årlige merinntekter.

Lokale næringsinteresser

I søknaden fremgår det at enkelte av turene som arrangeres av Folgefonni Breførarlag og Hardanger breskole i dag, vil bli berørt av tiltaket. Anleggsfasen vil påvirke opplevelsen av berørte områder i denne perioden, men det forutsettes at anleggsarbeidene ikke vil være til hinder for normal utfart for friluftsliv. Slik mener utbygger at grunnlaget for de kommersielle turene ikke ødelegges. Videre hevdes det at mulighetene for andre turer enn de som arrangeres i dag og dermed fremtidig kommersiell bruk, på tilsvarende måte vil bli lite påvirket av tiltaket. Folgefonni Breførarlag har i sin uttalelse til søknaden gått sterkt imot utbyggingen, bl.a. med henvisning til deres kommersielle aktivitet i dag og frykten for at denne vil bli negativt påvirket både i en anleggsfase, men også i driftsfasen som følge av nye tekniske inngrep i en urørt natur. De varsler også krav om erstatning i en eventuell anleggsperiode/utbygging for tapte næringsinntekter.

I høringsuttalelsen fra Breførarlaget blir det spesielt gjort rede for tre turer som de mener blir sterkt skadelidende av en eventuell utbygging og anleggsperiode. I og med Statkrafts planendring og bortfall av det nordligste bekkeinntaket i Botnane ved Tverrhorga, faller grunnlaget for negativ innvirkning på "Blåistur i Juklabreen" bort. Denne turen blir anført å være den økonomiske ryggraden i bedriften og vil ifølge Breførarlagets uttalelse til planendringene, ikke lenger være truet. Konsekvensene for de to gjenværende turene, "Folgefonna på langs" og "Blåistur i Botnabreen", vil ifølge Breførarlaget fortsatt være så store at det vil få konsekvenser for næringsgrunnlaget deres.

Med basis i de foreliggende opplysninger og befarung i området, er NVE av den oppfatning at begge de omtalte turer vil bli berørt av tiltaket i større eller mindre grad. Omfanget av negative konsekvenser er imidlertid vanskelig å tallfeste, da mye av konsekvensene er knyttet til menneskers forventning om opplevelsen av urørt natur og stille landskap, noe som også er gjenstand for individuell variasjon. I forhold til de to nevnte turer, vil trolig "Blåistur i Botnabreen" bli mest berørt. I anleggsfasen vil en måtte passere området Markkjelkevatn med betydelig anleggsarbeid og både tunneldriving og bygging av bekkeinntak Botnane sør, vil kunne virke forstyrrende for naturopplevelsen. I driftsfasen vil redusert vannføring i breelva ned i søndre Botnatjørn kunne oppleves som et betydelig inngrep i en ellers urørt natur. Omfanget her vil variere noe med årstiden, men den delen av elva som turen går langs, vil aldri bli tørrlagt som følge av bekkeinntaket. For turen "Folgefonna på langs" vil anleggsfasen trolig ikke få noe vesentlig virkning da en antar at bekkeinntakene i Kvitnadalen vil bygges i sommersesongen etter at skisesongen er avsluttet i juni. I driftsfasen vil inngrep i form av bekkeinntak kunne synes fra turtraseen, men i begrenset omfang da snø trolig vil dekke inntakene langt utover vår og forsommer. Det forutsettes dessuten at bekkeinntakene gis en farge og form tilpasset naturen omkring.

At Breførarlaget varsler krav om erstatning i forhold til eventuelle tapte næringsinntekter, ansees ikke å være en del av konsesjonsspørsmålet, men mer av privatrettslig karakter. NVE vil derfor ikke kommentere dette ytterligere.

NVE merker seg at lokale næringsinteresser har gitt uttrykk for bekymring for eget næringsgrunnlag i forbindelse med en eventuell utbygging. NVE vurderer dette til i første omgang å gjelde anleggsfasen av begrenset varighet og at man i driftsfasen ikke vil oppleve noen vesentlig forringelse av naturen som grunnlag for både eksisterende kommersiell turaktivitet og eventuell ny virksomhet.

Hydrologi og vannføring

Endrede hydrologiske forhold er blant de synlige negative konsekvenser av tiltaket. Det er planlagt å bygge 5 bekkeinntak. Rett nedstrøms inntakene vil bekkene bli tørrlagt utenom i flom- og overløpsituasjoner. Små restfelt gjør at det vil bli svært lite vann igjen i disse bekkene der de har utløp i innsjøer. Det vil bli sterkt redusert vannføring mellom inste og midtre Kvitnadalsvatn, mellom midtre og heimsta Kvitnadalsvatn og mellom heimsta Kvitnadalsvatn og Svartedalsvatnet. Dagens tapping av Blådalsvatn ned i midtre Kvitnadalsvatn om vinteren opphører og erstattes av direkte overføring i tunnel. I søknaden er det ikke diskutert avbøtende tiltak som minstevannføring. I høringsuttalelsene er det heller ikke tatt opp forhold omkring minstevannføring, men mer ytringer om en generell motstand mot fraføring av vann og inngrep i gjenværende naturlige vannsystemer i området.

NVE vurderer de hydrologiske endringene som til dels betydelige, spesielt nedstrøms bekkeinntakene. De fleste bekkeinntakene er dog beliggende i områder som er lite tilgjengelig for allmennheten og en fraføring av vann vil således ha begrenset virkning. Det vil bli stor reduksjon i vannføringen mellom innsjøene i det berørte vassdragsavsnitt. Gjenværende vannføring ut av insta Kvitnadalsvatn er likevel beregnet til å utgjøre ca. 23 % av dagens vannføring. Dette sammen med lokaltilslig til innsjøene, vil bidra til å sikre en viss vannføring helt ned til Svartedalsvatnet. Bortfall av dagens unaturlige vintertapping fra Blådalsvatnet, kan sees på som en fordel i forhold til naturopplevelse og friluftsliv og det har vært fremsatt antagelser om tryggere is og dermed tryggere ferdsel i forhold til dagens bruk av området.

NVE vurderer de hydrologiske endringene som til dels betydelige, men at de negative virkningene vil være begrenset i forhold til allmenne interesser.

Grunnvann

I søknaden har man vektlagt tunnelen og konsekvensen av mulig lekkasje i forhold til drenering av vannene i Kvitnadalen. Totalt sett er tunnelen vurdert til å kunne gi en liten til ubetydelig negativ konsekvens.

I fagrapporten er temaet noe mer nyansert behandlet. Tunnelen vil gå gjennom et fjellterreng med bratte bergsider, dype daler og mulige sprekkesoner. Det vil derfor kunne være en viss fare for drenering som følge av en utett tunnel flere steder enn bare i Kvitnadalen. I nord er det flere små vann som kan bli utsatt for drenering dersom tunnelen ikke tettes godt nok. Dette på grunn av at trykkhøyden i tunnelen vil ligge for lavt i forhold til flere av vannene. Man regner imidlertid med at det er lite sannsynlig at vannene innenfor nasjonalparken vil bli berørt. For vannene i Kvitnadalen er situasjonen

annerledes. Under normale driftsforhold med vann i tunnelen, vil trykket være så stort at det ikke er fare for noen drenering av vannene. Delvis drenering kan imidlertid oppstå under driving av tunnelen i anleggsfasen og ved tapping i forbindelse med inspeksjon i driftsfasen. Både konsekvensen og omfanget av en mulig drenering av Kvitnadalsvatna vil være liten til middels med basis i en noe større rekreasjonsverdi og sannsynlighet for drenering i dette området sammenlignet med lenger nord.

Ingen av høringsinstansene har kommentert forholdene omkring grunnvann. NVE merker seg at det er påpekt en viss fare for drenering i tiltaksområdet som følge av tunnelen og mulige sprekkesoner. *NVE er av den oppfatning at faren for en eventuell drenering synes å være liten og i tilfelle av begrenset varighet, dersom man sørger for å tette tunnelen godt nok. Konsekvensen av en eventuell drenering vil først og fremst virke inn på landskapsopplevelsen.*

Erosjon og sedimentasjon

I følge søknaden anses ikke de planlagte tiltakene å ha noen varig effekt på forhold tilknyttet erosjon og sedimenttransport utover anleggsperioden. Dette begrunnes med at breene på Folgefonna i det aktuelle området er tynne og forholdsvis lite aktive med mer beskjeden erosjonsevne. Dette medfører at det ikke produseres særlig breslam med tilhørende blakket partikkelholdig vann i området under naturlige forhold. Vannprøvene som er tatt i området indikerer også begrenset partikkelinnhold i vannet. I anleggsfasen må forventes noe større sedimenttilførsel i forbindelse med tunneldriving og bygging av bekkeinntak. Avbøtende tiltak innenfor et MOP-program vil begrense effektene av anleggsarbeidene. Ingen av høringspartene har kommentert dette tema. NVE anser virkninger av eventuell erosjon og sedimentasjon som svært liten og uten betydning for konsesjonsspørsmålet.

Vannkvalitet, forurensning og støy

I anleggsfasen vil sprengning, tunneldriving og bygging av bekkeinntak kunne forårsake blakking av vannet i bekker og innsjøer i tilknytning til anleggsområdet som følge av tilførte partikler. Dette ansees å være av mindre betydning og det forutsettes dessuten at det utarbeides en plan for forurensningsbegrensende tiltak i anleggsfasen. Det er ventet små eller ingen negative konsekvenser for vannkvalitet og forurensning i driftsfasen.

Ingen av høringsinstansene har kommentert dette tema. NVE er av den oppfatning at vannkvalitet neppe vil bli påvirket negativt i en driftsfase og at forurensning under anleggsperioden vil håndteres på en slik måte at det ikke får negative konsekvenser for ettertiden.

Det forventes en del støy fra helikoptertransport og sprengningsarbeider i anleggsfasen. Dette frem-

går klart av søknaden og er også kommentert i flere høringsuttalelser som et negativt element i forhold til friluftsliv og naturopplevelse. Spesielt Folgefonna Breforarlager mener støy i anleggsperioden kan gå utover næringsgrunnlaget deres i forhold til organiserte turer i influensområdet. NVE er av den oppfatning at støy i anleggsperioden ikke lar seg unngå. Det er imidlertid mulig til en viss grad og tilpasse nødvendig støy i tid, slik at den er minst mulig til sjeananse. Dette er til eksempel tatt opp i forhold til avbøtende tiltak hvor det påpekes at anleggsarbeid og spesielt helikoptertrafikk bør unngås i helger og ferieperioder.

NVE konstaterer at vannkvalitet og forurensning ikke har noe stort konfliktpotensiale i forhold til allmenne interesser, mens at støy i anleggsperioden kan ha negative effekter for enkelte friluftinteresser. Virkningen av støy kan imidlertid reduseres noe ved enkelte tiltak i forhold til tidsavgrensninger i anleggsperioden.

Fauna, flora og biologisk mangfold

I fagrapporten om konsekvenser for flora og fauna er verdien satt til "ingen verdi" for den flora og fauna registrert i områdene som blir direkte berørt av inngrepene i Kvitnadalen, Botnane og Markkjelkevatnet. Videre står det i søknaden at utbyggingsplanene vil ha ubetydelig negative konsekvenser for det biologiske mangfoldet i områdene som berøres direkte og at viltet i området kan bli negativt berørt i anleggsperioden.

Ingen av høringsinstansene tar opp dette tema i særlig grad og bare Magnhild Flatebø Haug nevner et avgrenset område i Kvitnadalen med stort biologisk mangfold. Ellers henvises det til generelle målsetninger om at det er viktig å sikre biologisk mangfold og også sikre sammenhengende naturområder for derigjennom å sikre biologisk mangfold. NVE vurderer det slik at det berørte området ikke inneholder flora og fauna av en så spesiell karakter at det bør tas hensyn til i en vernesammenheng. Det er ikke registrert truede eller sårbare dyre- eller plantearter. Temaet virker ikke å være konfliktfylt i forhold til konsesjonsspørsmålet.

Fisk og vannbiologiske forhold

Det er ikke påvist fisk i insta Kvitnadalsvatn etter Botnatjørnene. Midtra og heimsta Kvitnadalsvatn har en tynn bestand av utsatt aure fra 1990 som forventes å dø ut med tiden. Fisket i Markkjelkevatnet kan bli forstyrret av anleggsmaskiner, men vannkvaliteten og fisken hevdes ikke å bli påvirket. Ingen av høringsinstansene har kommentert forholdene omkring fisk og fiske. NVE vurderer fisk og fiskeinteresser ut fra de foreliggende opplysninger, som lite konfliktfylt og vil ikke vektlegge dette i særlig grad.

Vannbiologien i de berørte bekkene er artsfattig uten rødlistearter, men har et inntakt plante- og dyreliv. Omfanget av tiltaket blir av den grunn teoretisk stort negativt ved en overføring. Bekkene som overføres er gitt en lokal verdi, til tross for at størrelsen skulle tilsi "ingen verdi" ifølge dagens kriterier for verdisetting. Igjen er det ingen av høringsinstansene som har kommentert direkte på de vannbiologiske forhold, men mer generelt på viktigheten av å bevare denne typen landskapselementer urørt. NVE er av den oppfatning at det finnes flere gjenværende bekker i området av samme type som fortsatt vil være inntakte. Således vil det ikke være snakk om alvorlige konsekvenser i form av tap av en viss type vannbiologi i området, selv om utbredelsen og omfanget av den typen vannbiologi som finnes i bekkene, kan bli noe redusert. NVE mener derfor at en eventuell fraføring av bekkene bare vil ha en liten negativ konsekvens for de ferskvannsbilogiske forhold.

Landskap og friluftsliv

Området som er vurdert med tanke på landskapsvirkninger kan naturlig deles inn i tre delområder; Kvitnadalen med de tre Kvitnadalvatna, Botnane med Botnatjørna og området omkring Markkjelkevatnet. I fagrapporten er landskapet vurdert til å være typisk for regionen og verdien satt til middels. For delområdene Kvitnadalen og Botnane er det hydrologiske endringer og nye fysiske installasjoner i form av bekkeinntak, som blir de synlige og også lydmessige endringer i landskapet. For området ved Markkjelkevatnet blir det en ny stor massetipp på 380.000 m³ som skal inkorporeres i det eksisterende landskapet. Konsekvensgraden for landskapet er vurdert til middels negativ.

Høringsuttalelsene har i begrenset grad kommentert de enkelte bekkeinntak og redusert vannføring. I stedet er det meget stor fokus på angrep på inngrepsfri natur generelt, som et meget negativt element for landskapsopplevelsen i dette området. Det blir påpekt at de tre bekkeinntakene inne i Kvitnadalen vil medføre en mer livløs landskapsopplevelse der om sommeren. Folgefonni Breførarlag og Bergen Turlag er spesielt opptatt av redusert vannføring i bekken ned i søndre Botnatjørn som følge av bekkeinntaket Botnane sør. Denne bekken er et viktig element for landskapsopplevelsen i forbindelse med organiserte turer og turer generelt opp til Botnabreen. Ellers er det flere som er skeptisk til et stort massedeponi ved Markkjelkevatnet og mener dette blir vanskelig å få tilpasset en landskapsvennlig form.

NVE er av den oppfatning at inngrepene nødvendigvis vil måtte synes i landskapet, men at graden av synlighet og dermed redusert opplevelsesverdi, vil variere mellom de aktuelle delområder og årstid. Bekkeinntakene i seg selv er tenkt utformet

i samsvar med omgivelsene på en slik måte at de ikke skal fremstå som monumenter i landskapet. Bekkeinntakene vil dessuten ikke være synlige i den lange vintersesongen når de er dekket av snø. Effekten av bekkeinntakene i form av sterkt redusert vannføring nedstrøms vil synes, men vil likevel ikke virke dramatisk i den naturtypen vi her har med å gjøre med mye bart fjell, sprekkesoner, steinurer og lite vegetasjon. Den omtalte bekken i Botnane vil klart få redusert vannføring og med det virke temmet i forhold til slik den er i dag. Her vil landskapsopplevelsen bli redusert, men stien langs med bekken opp mot Botnabreen vil fortsatt gå langs en bekk som alltid vil ha en viss vannføring.

Massedepoiet ved Markkjelkevatnet vil klart være det største inngrepet i landskapet. Dette vil bli plassert i et område som fra før er sterkt preget av tidligere vassdragsutbygging og i fagrapporten gitt middels til liten verdi som følge av tidligere inngrep. I anleggsperioden vil dette fremstå som skjemmen- de og også i lang tid etterpå vil landskapet trolig være preget av et stort areal som langsomt vil gro til med vegetasjon. På sikt vil tippområdet kunne fremstå som et frodig gressbevokst kulturlandskap men aldri fremstå som vill og urørt natur.

Friluftsliv og landskapsopplevelse henger nøye sammen, spesielt i området Folgefonna nasjonalpark. Endringer i landskapet vil ligge utenfor grensen for selve nasjonalparken, men vil berøre randsonen rundt som ofte er utgangspunktet for friluftslivet. Området Markkjelkevatnet og Jukla kraftstasjon synes å være utgangspunkt for flere turer inn mot breen og nasjonalparken i dag. Dette området er gjort lett tilgjengelig for allmennheten som følge av tidligere kraftutbygging. Det er forutsatt at området fortsatt skal være tilgjengelig på dagens nivå slik at friluftslivet ikke hindres. NVE ser imidlertid klart at natur- og landskapsopplevelsen knyttet til dagens friluftsliv kan bli noe redusert som følge av de nye inngrepene i randsonen tett opp til parken. De planlagte inngrepene vurderes likevel ikke så omfattende at opplevelsen av landskapet blir vesentlig endret. Den individuelle opplevelsen av urørt natur og følelsen av å være i et uberørt område, vil imidlertid kunne oppleves som sterkt negativ. I fagrapporten er konsekvensgraden for friluftsliv vurdert til liten negativ.

NVE merker seg at konsekvensgraden for landskap og friluftsliv er vurdert til henholdsvis middels negativ og liten negativ. NVE vurderer de nye inngrepene til ikke å medføre en vesentlig endring av landskapsopplevelsen i området. Muligheten til å utøve friluftsliv vil bli lite berørt.

INON-areal

Inngrepsfrie naturområder i Norge (INON) er definert til å være alle områder som ligger mer enn en kilometer (i luftlinje) fra tyngre tekniske inngrep.

Politiske målsettinger om at en ved planlegging skal ta hensyn slik at urørte/ inngrepsfrie naturområder i størst mulig grad bevares for framtida og i forhold til bærekraftig bruk og vern av leveområder, skal sikre at gjenværende naturområder med urørt preg blir tatt vare på, er nedfelt senest i henholdsvis St.meld. nr. 26 (2006-2007) "Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand" og i St.prp. nr. 1 (2008-2009) fra Miljøverndepartementet. I arealplanlegging generelt legges det særlig vekt på å bevare villmarkspregede områder, sammenhengende inngrepsfrihet fra fjord/lavland til fjell, inngrepsfrie områder i kommuner og regioner (uavhengig av sone) med lite rest-INON og inngrepsfrie områder i kombinasjon med andre viktige miljøkvaliteter som biologisk mangfold og friluftsliv.

Ifølge søknaden berører prosjektet INON-areal ved at 5,43 km² går tapt av sone 2 (1-3 km fra inngrep), mens 1,91 km² endrer status fra sone 1 (3-5 km fra inngrep) til sone 2. En vesentlig del av berørt INON-areal ligger innenfor grensen til nasjonalparken. Utbyggingen påvirker ikke villmarkspregede områder (> 5 km fra inngrep) slik dette er definert under INON-begrepet. I søknaden blir virkninger av tiltaket for inngrepsfri natur satt til stor negativ for Kvitnadalen og middels negativ for Botnane.

Flere av høringsinstansene tar opp tap av og angrep på inngrepsfri natur som et vesentlig argument for å gå imot en utbygging. Enkelte har også brukt gamle tall fra meldingsfasen i sin uttalelse til søknaden: "Utbyggingen vil redusere det som defineres som inngrepsfrie naturområder med til sammen om lag 11 kvadratkilometer (7 km² i sone 1 og 4 km² i sone 2)". I søknaden er tallene justert ned betydelig. Denne feilen skal ikke vektlegges, da det trolig er mer prinsippet om reduksjon av inngrepsfri natur enn den nøyaktige tallstørrelsen, som er viktig for de aktuelle høringsparter. Naturvernforbundet i Hordaland "ser det som avgjørende at man ikke reduserer volumet av villmarksområder i fylket" og kan ikke akseptere angrep på den inngrepsfrie naturen i Kvitnadalen. Begrepet "villmarksområder" er her knyttet opp mot inngrepsfri natur og kan oppfattes dit hen at man mener at villmarkspregede områder > 5 km fra inngrep etter INON-definisjonen, vil gå tapt. Det blir i så fall ikke riktig i dette tilfellet. Disse eksemplene viser at det kan være både en teoretisk og en praktisk tilnærning til begrepet inngrepsfri natur og villmarksområder.

NVE konstaterer at inngrepsfri natur slik den er definert innenfor INON-begrepet, vil bli berørt av tiltaket. Det vil bli tap av sone 2 (5,43 km²) og statusendring fra sone 1 (1,91 km²) til sone 2, men såkalte villmarkspregede områder vil ikke bli berørt. Sistnevnte type arealer finnes bare sentralt på Sør-foonna innenfor Folgefonna nasjonalpark i dag. Måten tiltaket vil avskjære INON-areal på, vil være ved innhogg i randsonen og dermed ikke føre til noen opp-

splitting av et større sammenhengende område. NVE merker seg også at det meste av tapt INON-areal vil ligge innenfor nasjonalparkgrensen selv om de fysiske installasjonene som forårsaker reduksjonen, ligger utenfor grensen.

NVE vurderer tapet av INON-areal målt som størrelse til ikke å være omfattende og at inngrepenes faktiske betydning for opplevelsen av urørthet er liten. Vurdert ut i fra politiske målsetninger og verneinteresser i forhold til nasjonalparken, som omfattes av den strengeste form for vern, vil tapet av INON-areal likevel måtte vektlegges.

Forholdet til nasjonalparken, verneinteresser

Prosjektet "overføringen av Blådalsvatnet til Juklavatnet" var unntatt fra Samla Plan og til intern vurdering i Statkraft, da Fylkesmannen utarbeidet verneframlegg for Folgefonna nasjonalpark som ble sendt på lokal høring i 2003. NVE mottok melding om Statkrafts prosjekt 25.11.2004 og sendte den straks på høring. Folgefonna nasjonalpark ble opprettet i medhold av kgl.res. 29. april 2005, der Miljøverndepartementet sier følgende. "MD viser til at konsekvensane for naturverdiane og landskapsrommet som følgje av ei overføring frå Kvitnodalen kan handsamast gjennom Statkraft sitt O/U-prosjekt. Nasjonalparkgrensa skal derfor trekkjast utanom Kvitnodalen. Dersom prosjektet ikkje blir gjennomført, vil området seinare bli teke inn i nasjonalparken." I forkant av opprettelsen av nasjonalparken var det sterke verneinteresser for at Kvitnadalen skulle være en del av parken. Både Fylkesmannen i Hordaland og Hordaland Fylkeskommune var innstilt på vern og innlemmelse i nasjonalparken, mens Kvinnherad kommune allerede i 2003 var åpen for Statkrafts prosjekt i Kvitnadalen. Natur- og friluftsansjonene har hele tiden hevdet at Kvitnadalen må vernes og inngå i nasjonalparken. Høringen av søknaden viste at verneinteressene fortsatt står sterkt og at det kun er Kvinnherad kommune og Hordaland Fylkeskommune som går inn for prosjektet og dermed ikke har vektlagt verneinteressene i sine vurderinger.

NVE er av den oppfatning at det allerede ved MDs anbefaling om at grensen for nasjonalparken skulle trekkes utenom Kvitnadalen, ble gjort en overordnet vurdering av verneinteressene. Gjennom et omfattende KU-program skulle det likevel gis muligheten til ytterligere å dokumentere grunnlag for verneinteressene i området. NVE oppfatter KU til ikke å ha påvist vesentlige nye verdier som eventuelt bør vernes i prosjektets influensområde og som ikke var kjent fra tidligere. Det samme er tilfelle gjennom innspill fra høringsinstansene. Her er det heller ikke fremkommet vesentlig nye verneverdier, men mer en presisering av prinsipper om vern av urørt natur.

Det er naturlig i en sak som denne og trekke fram spørsmålet om hvordan grensen for vern i en

nasjonalpark skal oppfattes. I tilfelle Folgefonna nasjonalpark ble grensen lagt på en slik måte at planlagte bekkeinntak fysisk eventuelt ville bli liggende like utenfor grensen. Dette innebærer at man prinsipielt stenger for nye fysiske inngrep innenfor grensen, mens konsekvensen av fysiske inngrep tett opp til grensen og i randsonen, som f.eks. bortfall av INON-areal innenfor grensen, blir mindre vektlagt. Det har også tidligere vært "grensekonflikter" i forhold til bekkeinntak og nasjonalparker. I 2004 ble det gitt konsesjon til Kjøsnesfjorden Kraftverk AS, hvor flere bekkeinntak var planlagt opp til 250 m innenfor eksisterende grense for Jostedal-breen nasjonalpark. Konsesjonen innebar at nasjonalparkgrensen måtte flyttes slik at bekkeinntakene og HRV for en innsjø som skulle oppdemmes, ble liggende like utenfor grensen.

Disse eksemplene viser at prinsippet om å hindre nye fysiske inngrep innenfor en nasjonalparkgrense står meget sterkt og må vektlegges betydelig i forhold til verneinteressene i Norges nasjonalparker. Samtidig synes konsekvensene av fysiske inngrep tett opp til grensen å kunne inneha større variasjon og må vurderes fra tilfelle til tilfelle.

Det var en omfattende og bred prosess som førte til vern og opprettelsen av Folgefonna nasjonalpark. NVE mener det ikke er fremkommet vesentlig ny dokumentasjon om verneverdier i influensområdet som ikke var kjent da grensene for nasjonalparken ble fastsatt. NVE konstaterer at prinsippet om å hindre nye fysiske inngrep innenfor nasjonalparkgrensen må vektlegges betydelig. I dette tilfellet ligger de fysiske inngrepene utenfor nasjonalparkgrensen og kommer således ikke i konflikt med verneinteressene omkring urørt natur i fysisk forstand.

Kulturminner og kulturmiljø

Området som omfatter den vestlige delen av Kvitnadalen og Blådalen med Kvitnadalsvatna har et kulturmiljø som er knyttet til en gammel ferdselsveg over til Blådalen og gjennom Kvitnadalen og særlig til de kjente vardene langs denne. Verken bekkeinntakene eller den sterkt reduserte vannføringen tiltaket vil medføre, vil være synlige fra vardene ifølge søknaden. Konsekvensen for kulturminner og kulturmiljø vurderes derfor å være ubetydelige. Den samme vurderingen er gjort for området Botnane med Botnatjørna og området Markkjelkevatn i driftsfasen. For område Markkjelkevatnet er det opplyst å være et visst potensial for å kunne avdekke ikke kjente automatisk fredete kulturminner på arealer for rigg og tipp i anleggsfasen.

Av høringsinstansene er det bare Hordaland fylkeskommune som tar opp dette tema. De påpeker at undersøkelsesplikten i henhold til § 9 i kulturminneloven må oppfylles i god tid før tiltaket eventuelt iverksettes. De hevder også at en oppmåling av den

gamle ferdselsveien i området bør være en del av § 9 undersøkelsen.

NVE vurderer tema kulturminner og kulturmiljø til ikke å være konfliktskapende i forhold til konsesjonsspørsmålet. NVE støtter fylkeskommunens syn om at en oppmåling av den gamle ferdselsveien i området bør være en del av § 9 undersøkelsen.

Reiseliv og turisme

I følge søknaden har fagutrederne samlet sett vurdert mulige konsekvenser for friluftslivet som små negative. Det antas derfor at tiltaket i svært liten grad kan sies å forringe mulighetene for kommersiell utnyttelse av friluftressursene i området. Mulighetene for andre turer enn de som arrangeres i dag og dermed fremtidig kommersiell bruk, anses på tilsvarende måte å bli lite påvirket av tiltaket. Det anses ikke som vesentlig om Kvitnadalen innlemmes i Folgefonna nasjonalpark eller ikke.

Flere av høringsinstansene har uttrykt en forventet økning i antall besøk og brukere av Folgefonna nasjonalpark. Begrunnelsen for dette har vært en forventning om at verdien av urørt natur generelt blir stadig større og at det vil bli økt fokus på opplevelsesverdier knyttet til vilt, urørt og vanskelig tilgjengelig terreng i fremtiden. Det er også henvist til begreper som geoturisme og naturbasert næringsutvikling. Samtidig blir det uttrykt bekymring for at de nye inngrepene vil gjøre området mindre attraktivt i reiseliv og turismesammenheng og at det blir viktig å ha en så stor nasjonalpark som mulig med et minimum av inngrep i randsonen rundt, for å sikre "urørt naturopplevelsen" for ettertiden.

NVE ser klart sammenhengen mellom vern av urørt natur og verdien av dette for fremtiden i forhold til reiseliv og turisme. Det er også en klar målsetting å sikre at gjenværende naturområder med urørt preg blir tatt vare på i størst mulig grad. Samtidig vil det fortsatt være et ønske om å utnytte potensialet i naturen, spesielt rundt eksisterende større anlegg, i forhold til økende andel fornybar energiproduksjon. Det må gjøres en vurdering av type og størrelse på naturinngrepet i forhold til verneformål og bruk og opplevelse av naturen. NVE vurderer i denne sammenheng inngrepet til ikke å være så omfattende at det vil ha vesentlig betydning for oppfattelsen av området som fortsatt relativt urørt der det i dag ikke er gjort inngrep fra før. Det klart største inngrepet vil foregå ved Markkjelkevatnet, som allerede er et område som ikke kan oppfattes som urørt på grunn av tidligere vassdragsutbygging, senest i 2008. Området er innfallsporten og startområdet for turer videre inn i mer urørt landskap. Bekkeinntakene i Kvitnadalen og Botnane vil trolig være lite synlig, mens effekten av fraføring av vann vil først og fremst kunne bli lagt merke til av folk som har vært i området tidligere. For nye brukere vil den synlige effekten være begrenset, mens

opplevelsen av å være i eller nær urørt natur vil kunne bli noe redusert. Det er vanskelig på bakgrunn av disse forhold å se at den totale effekten av overføringen av Blådalsvatnet vil redusere reiseliv og turismetaktivitet i dette området av Folgefonna i fremtiden.

NVE er av den oppfatning at den mulige effekten av de nye planlagte inngrep nær grensen til Folgefonna nasjonalpark, ikke vil redusere verdien i særlig grad for reiseliv og turisme lokalt i området. For Folgefonna nasjonalpark som helhet, vil tiltaket neppe ha noen negativ innvirkning på fremtidig bruk og opplevelse av parken som et attraktivt mål for turisme og reiseliv.

Jord og skogbruk

Det synes å være få interesser i området knyttet til jord og skogbruk. Det som kan bli berørt av tiltaket er beitende dyr i influensområdet og da spesielt i området ved Markkjelkevatnet. Her vil det bli betydelige forstyrrelser i form av støy i anleggsfasen og redusert beiteareal de første årene av driftsfasen inntil tipp og riggområder igjen har fått et beitbart vegetasjonsdekke. Ingen av høringsinstansene har kommentert dette som et problem. NVE ser heller ingen grunn for at dette bør vektlegges i forhold til en konsesjon.

Sumvirkninger

Bergen Turlag og Kvinnherad Turlag har i en felles uttalelse formulert en henstilling om at man nå må se på sumvirkninger av utbygd og planlagt utbygd vannkraft i området med spesiell fokus på de tre prosjektene Bondhus kraftverk, Kvitno kraftverk og Blådalsvatnoverføringen, siden de sammenfaller i tid.

Sumvirkninger utgjør her de samlede konsekvensene av flere vannkraftanlegg innenfor et geografisk avgrenset område. Selv om det enkelte utbyggingsprosjekt kan ha relativt begrensede negative virkninger for miljø og andre brukerinteresser, kan de samlede effektene av mange slike prosjekter få mer omfattende konsekvenser. Flere vannkraftanlegg i et område med betydelig, naturbasert reiselivsvirksomhet kan for eksempel virke forstyrrende for naturopplevelsene og på sikt medføre redusert turiststrøm og reduserte inntekter for reiselivsaktører og samfunnet.

Sumvirkninger av omsøkte prosjekter bør derfor inngå i vurderingen så langt det er praktisk mulig. Gjennom konsesjonsbehandlingen har NVE anledning til å legge vekt på de samlede virkningene av flere prosjekter innen et område. Dette kommer klart frem i forarbeidene til vannressursloven i Ot.prp. nr. 39 (1998-1999), side 105 og Olje- og energidepartementets retningslinjer for små vannkraftverk (juni 2007).

Når det gjelder vannkraftprosjekter på Folgefonna halvøya er det på østsiden av Folgefonna ned

mot Sørfjorden registrert ett utbygd mikrokraftverk (Kaldåni) og tre mikro-/minikraftverk som har fått konsesjonsfritak, i tillegg til nylig konsesjonsgitte Kvitno kraftverk og et nylig mottatt utkast til søknad om bygging av Digraneselvi kraftverk. Behandling av den sistnevnte saken ligger et stykke frem i tid. På vestsiden mot Maurangerfjorden er det tre kraftverk som har fått konsesjonsfritak, to utbygde småkraftverk og to småkraftverk som nylig har fått konsesjon. Innerst i Maurangerfjorden ligger også Mauranger kraftverk som utnytter deler av nedbørfeltet til Bondhuselva. NVE har nylig avslått søknad for Bondhus kraftverk i Bondhusdalen, mens denne innstilling omhandler overføring av Blådalsvatnet til Juklavatnet og som vil berøre de vestlige delene av Kvitnodalen i Kvinnherad kommune. Summen av gitte konsesjoner og planlagte prosjekter på Folgefonna halvøya gjør at området opplever et utbyggingspress når det gjelder vannkraft. Dette ble for øvrig påpekt også gjennom verneplanframlegget for Folgefonna nasjonalpark i regi av Fylkesmannen.

Søknadene om bygging av Bondhus kraftverk og Kvitno kraftverk ble sett i sammenheng og ble avgjort samtidig av NVE i oktober 2009. Parallelt har det vært arbeidet med denne innstillingen til Olje- og energidepartementet som vil medføre at konsesjonsspørsmålet vil bli avgjort av Kongen i Statsråd og følgelig ta noe lenger tid.

I NVEs vurdering av søknaden for Bondhus kraftverk er det lagt vekt på de store landskapsmessige kvaliteter som Bondhusdalen med Bondhuselva har. Dalen har en helt spesiell status i reiselivssammenheng og gir relativt lett tilkomst til breen og naturområdene innenfor. En utbygging som omsøkt vil etter NVEs syn kunne få store negative virkninger for landskapsopplevelsen og medføre negative følger for friluftsliv og reiseliv. Ved å se på sumvirkningene av utbyggingene i området rundt Hardangerfjorden og Folgefonna halvøya, mener NVE at en utbygging av Bondhuselva kan bidra til å svekke regionens særpreg og kan være negativ for det helhetlige inntrykket av området.

Kvitno kraftverk vil medføre ulike landskapsinngrep i fossefjordlandskapet i Sørfjorden og påvirke nærområdene til Folgefonna nasjonalpark, noe som kan bidra til å gjøre området mindre attraktivt i reiselivssammenheng. Kraftverksinntaket vil imidlertid bli plassert relativt langt ned i vassdraget, noe som etter NVEs syn bidrar til å redusere omfanget av inngrepene. Dettefossen, som er det mest dominerende landskapselement i dalen, vil fortsatt ha inntakt vannføring etter en eventuell utbygging. Kvitnodalen er klassifisert som et regionalt viktig område for friluftsliv og dalen fungerer som innfallspport til Folgefonna nasjonalpark. Selv om det ikke finnes noen oversikt over antall besøkende i området, må en likevel anta at bruken er langt lavere sammenlignet med Bondhusdalen. Utbyggingen for-

ventes i liten grad å påvirke det biologiske mangfoldet og andre interesser. NVE oppfatter de lokale og regionale virkningene av Kvitno kraftverk som betydelig mindre enn for Bondhus kraftverk.

I NVEs samlede vurdering av søknaden for Kvitno kraftverk ble det lagt til grunn føringene i "Kommunedelplan for energi og vassdrag" i Odda kommune. I planen er det gjort en vurdering av hvilke vassdrag/områder i kommunen en ikke vil tillate utbygging, hvor en kan vurdere utbygging, og hvor i kommunen utbygging vil være uproblematisk. Kvitnoelva inngår i "grønn sone" som betyr at det er få interesser knyttet til vassdrag i denne sonen og at de er omfattet av lavt konfliktnivå, slik kommunen ser det. Det ble også nyttet informasjon fra "Fylkesdelplan for små vasskraftverk" i Hordaland som foreligger som utkast. I planutkastet inngår Kvitno i delområde "Sørfjorden" som er klassifisert som et fjordområde av "stor verdi". I følge utkastet til retningslinjer, er det ved utbygging av små vannkraftverk viktig å ta vare på landskapskarakteren med god vannføring i eksponerte fosser og vassdrag, og god landskapstilpasning av tekniske inngrep.

NVE vurderer Statkrafts prosjekt, overføring av Blådalsvatnet til Juklavatnet, til å være av en helt annen type enn de to prosjektene Bondhus og Kvitno. Mens Blådalsoverføringens inngrep ligger høyt til fjelles i til dels vanskelig tilgjengelige områder, ligger både Kvitno og Bondhus i områder som berører fjordlandskapet og spesielt Bondhus vil kunne få synlige effekter på landskapet for et betydelig større publikum enn tilfellet er med Blådalsoverføringen. Mens Bondhus var planlagt med inngrep tett opp til og dels innenfor grensen for Bondhus landskapsvernområde, er de to andre prosjektene tettere på nasjonalparkgrensen og inngrepene, selv om de ligger utenfor grensen, vil medføre tap av INON-areal inne i nasjonalparken. Verken Kvitno eller Blådalsoverføringen forventes å påvirke det biologiske mangfoldet i særlig grad, mens i tilfellet Bondhus er det forventet en klar negativ påvirkning av det biologiske mangfoldet, deriblant en sterkt truet art i den nasjonale rødlista.

NVE vurderer Statkrafts O/U-prosjekt i forhold til sumvirkninger av eksisterende kraftutbygging på Folgefonna halvøya, og spesielt i forhold til Bondhus kraftverk og Kvitno kraftverk, til ikke å bidra til vesentlig forringelse av landskapet og opplevelsen av urørt natur i området. Prosjektet vil dermed neppe bidra særlig negativt til den fremtidige turisme og reiselivsaktivitet knyttet til nasjonalparken og Folgefonna halvøya generelt.

Avbøtende tiltak

I søknaden er det gjengitt flere avbøtende tiltak som er foreslått i fagrapportene for å gjøre prosjektet mer miljøvennlig. Dette gjelder forhold både i utbyggings- og driftsfasen. Statkraft har kommentert

disse med å stille seg positiv til gjennomføring av tiltakene innenfor en akseptabel teknisk / økonomisk ramme. Ingen av høringsinstansene har hatt avgjørende kommentarer til de foreslåtte tiltak og det er heller ikke fremsatt forslag eller krav til nye avbøtende tiltak.

NVE støtter generelt de foreslåtte tiltak og mener det vil være en viktig del av miljøoppfølgingsprogrammet som skal utarbeides. Videre vil eventuelle detaljplaner sørge for en oppfølging på flere områder. Spesielt viktig blir det å følge opp punktet om å tilpasse bekeinntakene til omgivelsene. Her bør det nedlegges mye arbeid da det kan bidra til å redusere de negative virkningene på landskapsopplevelsen og inntrykket av urørt natur. NVE vil også bemerke at forslaget om en broløsning over utløpet av midtra Kvitnadalsvatn, kan oppfattes på flere måter. Enkelte vil klart oppfatte dette som et nytt inngrep i nesten urørt natur og at det dermed lett kan bli et negativt element i landskapet. Forslaget må derfor vurderes nøye i samarbeid med de ulike interessegrupper før en eventuell iverksetting.

8 NVEs konklusjon og tilrådning etter vassdragslovgivningen

8.1 Konklusjon etter vannressursloven og vassdragsreguleringsloven

NVE har vektlagt at utbyggingen som omsøkt vil gi en bedre utnyttelse av ressursene i et allerede utbygd vassdrag gjennom økt regulerbar kraftproduksjon. Både Kvinnherad kommune og Hordaland fylkeskommune ser større fordeler enn ulemper ved prosjektet. Fylkesmannen i Hordaland og samtlige friluftsliv- og naturverninteresser er motstandere av utbyggingen med henvisning til angrep på verneverdig vill og urørt natur i og tett opptil grensen for Folgefonna nasjonalpark. NVE registrerer at utbyggingen vil medføre nye fysiske inngrep tett opp til nasjonalparkgrensen. NVE vurderer imidlertid inngrepene og konsekvensene av disse, til ikke å bidra til en vesentlig forringelse av landskapsopplevelsen, inntrykket av urørt natur og muligheten for fortsatt å kunne drive friluftslivsaktiviteter, turisme og reiseliv under tilnærmet de samme betingelser som i dag etter at anleggsperioden er avsluttet. NVE vurderer inngrepene som så vidt små at Folgefonna halvøya og Folgefonna nasjonalpark fortsatt vil fremstå som et attraktivt mål for reiseliv og naturopplevelser.

Etter en samlet vurdering av planene for foreliggende utbyggingsalternativ og mottatte høringsuttalelser anbefaler NVE at Statkraft Energi AS får tillatelse til bygging og drift av en overføringstunnel fra Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av 5 bekker i Blådalen, Kvitnadalen og Botnane. NVE mener at fordelene og nytten av å gjennomføre tiltaket er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser og at § 8 i vassdragsreguleringsloven er oppfylt.

Vi anbefaler at Statkraft Energi AS får tillatelse etter vassdragsreguleringsloven § 2 til å gjennomføre det omsøkte tiltaket. En slik tillatelse medfører rett til å ekspropriere grunn og rettigheter som er nødvendig for gjennomføring av tiltaket.

Vi anbefaler at tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt.

8.2 Konklusjon etter forurensningsloven

Statkraft Energi AS har søkt om tillatelse til "forurensning som følge av endringer i vannføring i berørte vassdrag" etter forurensningsloven kap. 3. Dette gjelder både for anleggs- og driftsfasen. Ved en eventuell utbygging må det tas kontakt med FM om utslippstillatelse og legges fram en plan som viser hvordan en vil håndtere forurensning i anleggsperioden. Etter en eventuell ferdigstilling av de nye anleggene går en over i driftsfasen. Influensområdet har i utgangspunktet en svakt sur men ren og lite forurenset vannkvalitet. Det er ventet små eller ingen negative konsekvenser for vannkvalitet og forurensning i driftsfasen. Det er ikke påvist noen resipientproblematikk i området. Det er heller ikke forventet noen negative effekter i forhold til erosjon og sedimenttransport, til tross for nær beliggenhet til Folgefonna. Ut fra de foreliggende opplysninger i saken, mener NVE det er lite sannsynlig at driftsfasen vil kunne medføre nye forurensninger utover det som eventuelt er tilfelle med dagens drift av de eksisterende anleggene. NVE anbefaler derfor at det gis tillatelse til drift av de nye anleggene på de vilkår som følger vedlagt.

8.3 Konklusjon etter oreigningsloven

Statkraft Energi AS har søkt om tillatelse etter Oreigningsloven til å ekspropriere nødvendig grunn og rettigheter, samt om tillatelse til å ta rettighetene i bruk før skjønn er avholdt (forhåndstiltredelse) eller før avtale er inngått med grunneiere og rettighetshavere. Etter reglene i vassdragsreguleringsloven følger det automatisk med ekspropriasjonstillatelse til å gjennomføre tiltaket. NVE kan ikke se at Statkraft har behov for separat ekspropriasjonshjemmel utover dette. Statkraft har også søkt om tillatelse til å ta eksproprierte rettigheter i bruk før skjønn er avholdt. Etter oreigningsloven § 25 kan det gis tillatelse til forhåndstiltredelse før det foreligger rettskraftig skjønn. Når skjønn ikke er krevd, kan samtykke til slik forhåndstiltredelse bare gis i særlige tilfeller. Det avgjørende i denne sammenheng er om det vil føre til en urimelig forsinkelse for eksproprianten å vente til skjønnskrevet er fremsatt. NVE kan ikke se at det i dette tilfellet er anført tilstrekkelige grunner som tilsier at det kan gis tillatelse til forhåndstiltredelse før skjønn er krevd, og NVE vil derfor ikke tilrå at det gis samtykke til forhåndstiltredelse samtidig med eventuell konsesjon. Søknad om forhåndstiltredelse kan eventuelt sen-

des Olje- og energidepartementet etter at det er krevd skjønn.

8.4 Merknader til konsesjonsvilkårene

Post 1, konsesjonstid

Statkraft er et offentlig eid selskap og vi foreslår at konsesjonen gis på ubegrenset tid. For å ha mulighet til å kunne gjennomføre en eventuell helhetlig revisjon i vassdragene foreslår vi at vilkårene for konsesjonen kan tas opp til revisjon samtidig med resten av Folgefonnutbyggingen. Konsesjon for denne utbyggingen ble gitt ved kgl.res. av 18.07.1969, og med adgang til å revidere vilkårene etter 50 år, dvs. 18.07.2019. Vi foreslår derfor at dette blir felles revisjonstidspunkt for begge disse konsesjonene.

Post 2, konsesjonsavgifter

I likhet med hva som er vanlig ved nye konsesjoner foreslår vi at avgiftene settes til kr 24,-/nat.hk. til kommuner og kr 8,-/nat.hk. til staten. Det er ikke kommet krav om næringsfond, og konsesjonens omfang og virkninger er heller ikke av en slik størrelse at det etter NVEs syn betinger opprettelsen av et slikt fond.

Post 7, godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Vi minner om at detaljplanene må være godkjent av NVE før anleggsarbeidene kan påbegynnes.

Post 8, naturforvaltning

Verken fylkesmannen eller DN har foreslått at det skal avsettes et beløp til et fond for fisk, vilt og friluftsliv. NVE vil heller ikke foreslå dette.

Vilkåret er ellers omfattende, og pålegg om tiltak/undersøkelser i medhold av vilkåret må stå i forhold til kostnadene og nytten forbundet med pålegget.

Post 9, automatisk fredete kulturminner

Hordaland fylkeskommune uttaler at utbyggingen ikke vil få konsekvenser for kjente kulturminner, men presiserer at utredningsplikten skal være oppfylt før byggearbeidene settes i gang. Statkraft må avklare dette forholdet med fylkeskommunen. Fylkesmannen mener at en oppmåling av den gamle ferdselsveien i området med varder bør være en del av § 9 undersøkelsen. NVE støtter dette synspunktet.

Post 10, forurensning mv.

Det vil være behov for egen tillatelse etter forurensningsloven for anleggsperioden. En søknad om dette vil bli behandlet av fylkesmannen.

Post 12, terskler mv.

Tiltak i medhold av dette vilkåret må vurderes nærmere etter at en konsesjon er gitt, eventuelt når en ser virkningene av overføringene i de berørte vassdragene.

Post 14, manøvreringsreglement mv.

NVE foreslår at det fastsettes et manøvreringsreglement som omfatter hele Maurangerutbyggingen, slik at det nye manøvreringsreglementet erstatter reglementet fastsatt ved kgl.res. av 18.07.1969, med mindre endringer gitt ved kgl.res. av 26.03.1982 og kgl.res. av 01.07.2005. Det er gjort enkelte endringer i teksten for at det skal samsvare med dagens standardtekst for manøvreringsreglement.

8.5 Merknader til manøvreringsreglementet

Overføringen av Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av 5 bekker i Blådalen, Kvitnadalen og Botnane, medfører noen justeringer av nedbørfeltarealer som overføres til Svartedalsvatnet og Juklavatnet i forhold til opprinnelig reglement gitt ved kgl.res. av

18.07.1969. Det er gjort justeringer i avsnitt 1.c der nedbørfeltarealet for bekkeinntak Botnane sør (4,7 km²) er tatt ut. I avsnitt 1.f er nedbørfeltarealene for Blådalsvatn og de 4 bekkeinntakene i Blådalen og Kvitnadalen (totalt 19,8 km²) tatt ut. For å beskrive den nye overføringen er det tatt inn et nytt avsnitt 1.h i reglementet med følgende ordlyd: "Avløpet fra Blådalsvatnet, nedbørfelt 11,4 km², bekkeinntak i Blådalen, nedbørfelt 0,7 km², 3 bekkeinntak i Kvitnadalen, nedbørfelt 7,7 km² og bekkeinntak i Botnane, nedbørfelt 4,7 km², samlet avløp fra 24,5 km², overføres til Juklavatn for utnyttelse i Jukla kraftverk og Mauranger kraftverk."

Den nye overføringen vil ifølge søker ikke medføre større endringer i magasin vannstandene. Alle berørte magasin som Juklavatn, Svartedalsvatn, Dravladalsvatn og Blådalsvatn vil bli manøvrert innenfor de reguleringsgrenser som ble gitt i den opprinnelige konsesjonen fra 18.07.1969.

NVE har ikke funnet grunn til å foreslå minste vannføring forbi de nye bekkeinntakene.

Forslag til Manøvreringsreglement for regulering av Maurangervassdragene i Kvinnherad, Jondal og Ullensvang kommuner, Hordaland fylke

(erstatter reglement gitt ved kgl.res. av 18.07.1969, senere endret ved kgl.res. av 26.03.1982 og sist endret ved kgl.res. av 01.07.2005)

1. Reguleringer

Magasin	Naturlig	Reg.grenser			Oppd.	Senkn.	Reg.	Maks
	vannst. kote	Øvre kote	Nedre kote	m				
Kvanngrøvatn	970,5	972,0	937,0	1,5	33,5	35,0	973,5	
Dravladalsvatn	938,5	957,0	880,0	18,5	58,5	77,0	958,5	
Jukladalsvatn	1082,9	1082,9	990,0	-	92,9	92,9	-	
Heimste Revavatn	1146,0	1147,0	1141,0	1,0	5,0	6,0	1147,5	
Juklavatn	1010,4	1060,0	950,0	49,6	60,4	110,0	1061,0	
Langavatn	962,0	962,0	927,0	-	35,0	35,0	-	
Heimste Svartedalsvatn	833,6	860,0	780,0	26,4	53,6	80,0	861,5	
Innste Svartedalsvatn	837,6	860,0	780,0	22,4	57,6	80,0	861,5	
Blådalsvatn	1072,1	1104,0	1018,0	31,9	54,1	86,0	1105,0	
Mysevatn	814,9	855,0	775,0	40,1	39,9	80,0	856,5	
Stutatjern	1216,0	1217,0	1214,0	1,0	2,0	3,0	1217,5	
Holmavatn	1132,0	1133,0	1127,0	1,9	4,1	6,0	1133,5	
Markkjelkevatnet	740,0	740,0	737,0	-	3,0	3,0	-	

For Dravladalsvatns og Jukladalsvatns vedkommende refererer høydene seg til vassdragsvesenets nivålement L.nr.523 for 1963, for Juklavatn og Svartedalsvatns vedkommende til L.nr.535 for 1964 og for Mysevatns vedkommende til L.nr.516 for 1960.

For Markkjelkevatnet refererer høydene seg til SKs høydesystem (NN 1954).

De øvrige vatn har høydegrunnlaget fra fotogrammetrisk kart fra 1963.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Pumping

Avløpet fra Markkjelkevatnet sitt nedbørfelt på 2,81 km² pumpes inn på tunnelen mellom Jukla kraftverk og Svartedalsvatn for utnyttelse i Mauranger kraftverk, eventuelt videre pumping opp til Juklavatnet.

Overføringer

- a. Avløpet fra Kvanngrøvatn sammen med avløpet fra Skarvabotn, nedbørfelter oppgitt til henholdsvis 10,8 og 3,2 km², overføres til Dravladalsvatn.
- b. Avløpet fra 2,8 km² av Bleelvas nedbørfelt overføres til Revevatn.
- c. Avløpet fra 10,5 km² av Dravladalsvatns partielle nedbørfelt med tillegg av avløpet fra Langavatns og Botnanes felt er på henholdsvis 2,8 og 3,0 km² samt de under a. nevnte felter): samlet avløp fra 30,3 km², overføres gjennom Jukla kraftverks tunnelsystem til Svartedalsvatn.
- d. Avløpet fra Heimste Revavatns nedbørfelt på 7,5 km² med tillegg av avløpet under b. overføres til Jukladalsvatn og kan sammen med avløpet fra dette partielle felt på 6,4 km² og fra Jordalstjerns felt på 3,6 km²): totalt 20,3 km² - overføres til Juklavatn, eller om ønskes direkte til driftstunnelen for Jukla kraftverk.
- e. Med opptagelse av avløpet fra Juklavatns partielle nedbørfelt på 15,8 km² overføres avløpet under d) -): tilsammen 36,1 km² til Svartedalsvatn.
- f. Det samlede avløp fra feltene nevnt ovenfor med tillegg av avløpet fra Svartedalsvatns partielle nedbørfelt -): 71,1 + 13,1 = 84,2 km² samt avløpet fra 23,7 km² av Bondhuselvis og fra 1,0 km² av Rednedalsbakkens nedbørfelter - overføres til Mysevatn i Austrepollselvi.
- g. Avløpet fra Kvanngrøvatnets felt på ca. 1,3 km² overføres til Langavatn for utnyttelse i Jukla kraftverk og Mauranger kraftverk.
- h. Avløpet fra Blådalsvatnet, nedbørfelt 11,4 km², bekkeinntak i Blådalen, nedbørfelt 0,7 km², 3 bekkeinntak i Kvitnadalen, nedbørfelt 7,7 km² og bekkeinntak i Botnane, nedbørfelt 4,7 km², samlet avløp fra 24,5 km², overføres til Juklavatn for utnyttelse i Jukla kraftverk og Mauranger kraftverk.

2.

Ved manøvreringen skal has for øyet at de naturlige flommene i vassdragene ikke økes. Ved overløp i magasinene skal disse ikke tilføres vatn gjennom overføringsorgan og ved overløp i Dravladalsvatn skal driftsvatn for kraftverket fortrinnsvis tas fra dette magasin. Vannslipping fra magasinene forhåndsvarsles ved oppslag på sentralt trafikkerte steder.

I tidsrommet 01.07 – 30.09 skal vannstanden i Markkjelkevatnet ikke underskride kote 738,0 med mindre dette er nødvendig for å opprettholde pålagt minstevannføring (se neste avsnitt). Dersom vannstanden i Markkjelkevatnet når kote 737 (LRV) og tilsiget er lavere enn minstevannføringskravet, slippes hele tilsiget.

Når vannføringen i Øyreselva ved utløpet til fjorden er lavere enn 300 l/s i tiden 1. juli til 1. novem-

ber skal det slippes en vannføring fra Markkjelkevatnet på minst 200 l/s. Vannslippet skal pågå inntil vannføringen i Øyreselva overstiger 350 l/s.

Markkjelkevatnet pumpe skal ikke være i drift når det slippes minstevannføring fra Markkjelkevatnet.

Når vannstanden i Markkjelkevatnet i tidsrommet 01.07. – 30.09 er lavere enn kote 738 på grunn av minstevannføringsslipp skal vannstanden hurtigst mulig bringes opp til dette nivået når kravet til minstevannføringsslipp opphører. Pumpen kan ikke settes i drift før vannstanden har nådd kote 738,0.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som reguleringsmyndigheten plikter å oppbevare for hele reguleringsperioden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Forslag til vilkår for tillatelse for Statkraft SF til å overføre Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av 5 bekker i Blådalen, Kvitnadalen og Botnane Kvinnherad kommune

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon samtidig med hovedkonsesjonen for Følgefonnutbyggingen, gitt ved kgl.res. 18.07.1969. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse

med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr 8,- pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 24,- pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond danner ett og samme fond særskilt for hver kommune som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtekter for fondet skal godkjennes av fylkesmannen.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 19 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonsens dato og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på

grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversettes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000,-.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, forninner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjæmmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- a. å sørge for at forholdene i de berørte vassdragene er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som om-

fatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Ferdsl mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignende.

12

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retninglinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av regulerings- og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

17

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1, jf. § 3. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

20

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

21

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 14, 19, og 21 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

22

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

III Uttalelser til NVEs innstilling

Hordaland fylkeskommune har i brev av 15.02.10 uttalt følgende:

Vi viser til brev dagsett 5.1.2010 der Hordaland fylkeskommune er bedden om å gje fråsegn til NVE si innstilling gjeldande søknad frå Statkraft Energi AS om overføring av Blådalsvatnet til Juklavatnet i Kvinnherad kommune.

Ved høyring av søknaden i 2008 gjorde fylkesutvalet i møte 14.02.08 følgjande vedtak om fråsegn i sak 30/08:

1. Fylkesutvalet rår til at Statkraft får løyve til overføring av Blådalsvatnet til Juklavatnet med omsøkte bekkeinntak.
2. Undersøkingsplikta, jf. § 9 i Kulturminnelova må oppfyllest i god tid før iverksetting av tiltak i marka.

NVE rår til at Statkraft Energi AS får løyve til bygging og drift av overføringstunnel frå Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av 5 bekker i Blådalen, Kvitnadalen og Botnane. Etter sluttsynfaring er det gjort mindre planendingar frå opprinneleg søknad som var på høyring. Bekkeinntak Botnane Nord er teke ut av planane både av omsyn til høge utbyggingskostnader og Folgefonna Breførarlaget sitt hovudprodukt med daglege blåisturar i Juklavassbreen i sommarhalvåret. I tillegg er lokalisering av tipp justert. I framlegg til konsesjonsvilkår er oppmåling av den gamle ferdselsvegen i området med vardar rådd til som ein del av § 9 undersøkingane.

Slik vi vurderar saka er NVE si innstilling i tråd med fylkesutvalet si tilråding frå februar 2008 som tilrår at det vert gjeve løyve til tiltaket. Planendingane som er kome etter høyringa er ikkje vesentlege endringar som vil påverke fylkeskommunen sitt syn på saka. Også når det gjeld kulturminne er innstillinga frå NVE i tråd med fylkesutvalet si tilråding frå 19.02.08. Dei endringane som er kome etter høyringa vil verta vurdert i samband med § 9 undersøkingane i planområdet.

Naturvernforbundet Hordaland har i brev av 03.03.10 uttalt følgende:

Naturvernforbundet Hordaland (NFH) har motteke tilrådinga frå Norges Vassdrags- og Energidirektorat (NVE) til Olje- og energidepartementet (OED) om at Statkraft Energi skal få konsesjon på å overføra Blådalsvatnet direkte til Juklavatnet med inntak av tre bekker i Kvitnadalen og to i Botnane. Tiltaket ligg heilt nord i Kvinnherad kommune, og like i kanten av Folgefonna nasjonalpark.

NFH meiner at eit så stort inngrep ikkje bør tillatast i eit landskap av så stor verdi som her, både nasjonalt og internasjonalt, like ved nasjonalparkgrensa, og at den samla verknaden på

dei dokumenterte interessene som bli påverka av utbygginga, ikkje er tilstrekkeleg vektlagt. Vi viser til tidlegare høyringsuttaler samt til NVE sine kommentarar til denne og andre sine høyringsuttaler i utgreiinga som følgde med tilrådinga til OED dagsett 17.12.2009 (vedlagt). Alle sidereferansar i dette brevet viser til denne utgreiinga.

NFH vil særleg peika på følgjande forhold:

(1) *Naturmiljø og biologisk mangfald*

I NVE si eiga utgreiing på s. 33 blir det slått fast at inngrepet medfører store konsekvensar på inngrepsfri natur: *"For naturmiljøet generelt vil alt. 1 likevel ha store negative konsekvensar, fordi det reduserer arealet av inngrepsfrie naturområde med 3,78 km² og 1,35 km² endrar inngrepsstatus. Det vesentligaste av disse areala ligger innanfor nasjonalparkens grenser, sjølv om inngrepet ligger utanfor.* Dette betyr at nasjonalparkarealet i praksis er redusert tilsvarende og det blir då feil å skriva som NVE gjer på s. 33 at *"- tiltaket er ikke i strid med parkens vernebestemmelser."*

Som påpeika i KU blir restvassføringa redusert til mellom 0,4 og 13,4 % av dagens vassføring i bekkene ned til inste Kvitnadalsvatnet og 23 % i elva ut av vatnet og 33 % i utløpet frå Botnatjørna. I tørrår blir dette ekstra synleg, noko som også blir vedgått av NVE. Vidare kommenterer grunneigar Olav A. Gjerde dette med å seia (s. 59): *"Det å ta vatnet frå Kvitnadalen er eit overgrep mot dalføret og tilhøyrande område. Dette området er heilt unikt, omkransa av tre brear, Midtfonna, Nordfonna og breen inst i Kvitnadalen. Tar ein bort det eine elementet – rennande vatn – blir det eit område/landskap utan liv."* Ekstra kritikkkverdig er det i følgje Gjerde at det er den kanskje største energiproduzenten i landet, Statkraft Energi, som står bak overgrepet mot norsk vassdragsnatur her, eit selskap som frå før tener store summer på høge kraftprisar og eksport av norsk vasskraft. Dei treng difor ikkje denne utbygginga på 46 GWh som er relativt dyr samanlikna med andre utbyggingsprosjekt (sjå s. 59). Det er mykje meir rein energi å henta på modernisering og opprusting av egne anlegg enn ved å amputera nasjonalparkområdet for å få ut endå meir kraft til eksport. Gjerde påpeikar og det urimelege i at *"Det er eit paradoks at grensene for landskapsvernområdet blir lagt inntil bøgardane til bøndene på Bondhus og Ænes til stor ulempe for desse, mens Kvitnadalsområdet som det siste urørte området her omkring vert trekt ut av nasjonalparken."* Magnhild Flatabø Haug støttar Olav Gjerde sine synspunkt og seier blant anna om Kvitnodalen: *I brekka ned mot midtre vatnet er det og svært frodig, med stort biologisk mangfald. Sjølv i dei gråe skarvnakkane oppover mot Fonna kan ein finna mange slags planter som greier seg i den korte sumaren. Føl ein den gamle varda ruta innover er det ein fantastisk tur. Dei gamle vardane fortel oss at her har det vandra folk for hundrevis av år attende. Får*

Statkraft det slik dei søkjer om er dette området og øydelagt. Eit unikt villt brelandskap som naturleg skulle høyra til nasjonalparken. Men sidan det er råd å få tak i litt vatn, og vatn er pengar, så vert det skore eit djupt hakk inn i nasjonalparken. Eg har undra meg på kva vitsen med å oppretta heile nasjonalparken, var? Ser ein på kartet er heile lina frå Bondhusbreen til inst på Nord-Fonna full av inngrep. Det som er tilbake, er det ikkje råd å henta meir (vatn) utav.” Dokumentasjonen frå Haug står i sterk kontrast til Statkraft og konsekvensutgreiinga sin påstand om at det ikkje finst biologisk mangfald i Kvitnodalen.

(1) Landskap og friluftsliv

I utgreiinga til NVE på s. 25 står det: *”Den vestlige del av Kvitnadalen og området omkring inste Kvitnadalsvatnet vurderast å ha en landform som regionalt representativ (typisk). Dalen er erodert av isen, har høye fjellvegger, glatte bergflater som et ”vannfylt trau”. Løsmassedekket og vegetasjonen er sparsom. Landskapet er helhetlig og harmonisk og strukturene er ikkje brutt opp av inngrep. Nærheten til breen tilfører opplevelsen en viss dramatik. Den er i romlig landskapskartlegging gitt verdien B1 (høy?) i fagrapporten.”* I denne nøkterne vurderinga kjem det likevel tydeleg fram at Kvitnadalen er noko av det finaste ein kan visa til av norsk høg fjellsnatur, og dette området var då og eigentleg tenkt å vera ein del av nasjonalparken. Dersom det såkalla 0-alternativet utan bekkeinntak i Kvitnadalen, blir valt, vil det medføra at dalen igjen blir ein del av nasjonalparken slik meininga var (s. 35). Også Botnane og Juklavatnet har stor verdi for friluftslivet, fagrapporten sier: *”Botnane er innfallsport til en spesielt tilgjengelig og derfor mye brukt brearm (Botnabreen). Området vurderes å ha stor verdi som friluftsområde på regionalt og lokalt nivå. På nasjonalt nivå antas verdien å være noe mindre. Mye av områdets store verdi som friluftsområde skyldes at det er gjort tilgjengelig gjennom bygging av veier i forbindelse med kraftutbygging.”*

Området kring midtra Kvitnadalsvatnet er mykje brukt fordi skiløypa ”Fonna på langs” kryssar her. Dalen kring inste Kvitnadalsvatnet, som blir sterkt berørt av bekkeinntaka i tiltaket, blir derimot nedvurdert (s. 26), fordi inngrepet ikkje vil ”vera synleg” frå varderekkja gjennom dalen som fører over til Sørfjordssida. Her ser vi altså at verknaden av inngrepet på naturopplevinga gjennom Kvitnadalen blir forsøkt bagatellisert, og det same ser vi på s. 38 der NVE til og med stiller spørsmål ved sjølve vernevedtaket ved å seia at ”kvalitetskrevenne tiltak” er viktigare enn vern (!), og at *”det anses ikkje som vesentlig om Kvitnadalen innlemmes i Folgefonna nasjonalpark eller ikke.”* NFH konstaterer at NVE her baserer konklusjonane sine om verknaden av inngrepet på reiseliv og turisme på rein synsing og ikkje på kunnskap og faktiske opplysningar.

Vi tillet oss å minna om at ”føre var”-prinsippet no er nedfelt i Naturmangfaldlova sin § 9 der det heiter: *”Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger det en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikkje mangel på kunnskap kunne brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.”*

Miljøverndepartementet har også sett at det er eit stort behov for å sikra randsonene til dei nyleg oppretta nasjonalparkane mot utbyggingsspress. Det er difor innført eit nytt begrep som kallas ”hensynssoner” som i den nye Plan og Bygningslova § 11.8 er definert slik: *”For randsonen til nasjonalparker og landskapsvernområder kan det, samtidig med fastsetting av verneforskrift for nytt verneområde eller revisjon av verneforskrift eller forvaltningsplan for etablerte verneområder, fastsettes bestemmelser for å hindre vesentlig forringelse av verneverdiene i verneområdet.”* I den nyleg vedtekte Naturmangfaldlova står det og i § 35 at verneforskriftene for nasjonalparker skal *”- - sikre en uforstyrret opplevelse av naturen.”* Overføringa til Juklavatnet med dei tre bekkeinntaka i Kvitnadalen kan derfor koma i strid med ei mogeleg framtidig verneforskrift for Folgefonna nasjonalpark, fordi utbygginga vil ”forringa verneverdiane” i nasjonalparken, og er også i strid med § 9 og § 35 i Naturmangfaldlova.

I NFH si tilråding er forholdet til Naturmangfaldlova og den nye Plan- og bygningslova med dei nemnde lovparagrafane ikkje vurdert i det heile teke. Vi minner om at det er under utarbeiding ein forvaltningsplan med verneforskrift for Folgefonna nasjonalpark, som vil gripa direkte inn i tilrådinga frå NVE om Juklavatn-overføringa, dersom det blir innført ei hensynssone rundt nasjonalparken. Her bør departementet avvente med et eventuelt vedtak til dess forvaltningsplanen foreligger.

Konsekvensane for nasjonalparken er og avgjerande når Fylkesmannen går mot utbygginga og påpeikar at skadene utbygginga påfører naturmiljøet langt overstig fordelene (s. 47). Fylkesmannen kritiserer også KU for å vera for laust fundert og ikkje å ha *”vektlagt verdien av å sikre eit størst mogeleg område med urørt natur for å få fram heilskapen og variasjonen i landskapsrommet kring breane på Folgefonna halvøya.”* Utbygginga representerer eit stort inngrep i det opphavlege nasjonalparkområdet, og er dermed også i strid med § 2 i verneforskrifta.

(2) Reiseliv og turisme

I tillegg til dei forventade skadene som utbygginga påfører nasjonalparken i form av redusert naturmiljø og internasjonalt og nasjonalt omdøme, vil den få store konsekvensar for den turismen som i dag blir driven av Folgefonna Breførarlag. Dei

påpeikar i sin høyringsuttale at særleg anleggsperioden vil vera heilt øydeleggjande for store deler av deira aktivitet, og representerer eit reelt tap (s. 54). Dei meiner at KU har teke altfor lett-vint på friluftsverdiane. Breførarlaget listar opp dei aktivitetane som blir skadelidande i tre punkt (Folgefonna på langs, Blåistur i Botnabreen og Blåistur i Juklavassbreen). Deira protest førte til at Statkraft droppa det eine bekkeinntaket i Botnane (ved Tverrhorga), som ville ha sett ein stoppar for tiltak 3, men det andre står att, likeeins dei tre i Kvitnadalen som grip inn i Folgefonna på langs, og bortfallet endrar såleis ikkje Breførarlaget sin haldning til inngrepet.

Det som er sagt ovanfor om verknaden av inngrepet for den turismen som baserer seg på Folgefonna nasjonalpark som reisemål, gjeld også for framtidig naturbasert turisme på Folgefonnhalvøya. NVE har heller ikkje teke omsyn til innvendingane frå Bergen Turlag, Kvinnherad Turlag og NFH om reduksjon av inngrepsfrie områder og forringa naturmiljø, og skader på framtidig friluftsliv og geoturisme i eit nasjonalt og internasjonalt viktig turistmål.

(3) Massedeponi

NVE har heller ikkje greidd å forklara på ein truverdig måte korleis dei skal greia å deponera 380 000 m³ utsprengte massar frå tunnelane mellom Blådalsvatnet og Juklavatnet i morenelandskapet ved Markkjelkevatnet (s. 13-14). Dei skjemma sårå etter tidlegare vasskraftutbyggingar blir brukt som eit argument for at det ikkje betyr så mykje om landskapet kring Markkjelkevatnet blir endå meir utskjemt. Her har dei også tenkt å plassera riggområdet i anleggsperioden. Korleis deponiet vil verka inn på vatnkvaliteten i Øyreselva vidare nedover, er ikkje vurdert, noko som er ein stor mangel ved utgreininga, og blir kommentert av Magnhild Flatabø Haug: *Markkjelkeelva har gjeve ei ganske bra vassføring til Fagerdalselva ned til Goddalsvatnet og vidare til Øyreselva. Dette har berga fisken i Øyreselva, både inne i dalen kor det har vore bra med kjøe, lenger heime har laks og sjøaure gått opp. Elva etter rguleringa vart ei heilt anna elv enn den brusande breelva ho ein gong var, men ho gav liv i landskapet, det var ikkje eit daudt elvefar. I konsesjonssøknaden står der mykje som ikkje samsvarar med fakta. Dette tykkjest bittert og urettvist. (- - -). Det blir hevda at Markkjelkevatnet ikkje gjev særleg tilsig på vinteren, det er reine usanninga, me har rapport frå Meteorologisk Institutt som fortel det motsette. Dersom denne reguleringa ikkje tek det meste av elvevatnet, kvifor vil så Statkraft bala med utbygging? Øyreselva har truleg berre 7 % av si opphavlege vassføring, ikkje 20 %. I fjellvatna var det fin fisk. Goddalen var ei sjeldan fin seter. Etter reguleringa av Markkjelkevatnet vert Goddalsvatnet ei dau pøyse. Før var det liv i elva. Elvakongen (fossekallen) kunne ein sjå mykje av. I dag ser ein ingen, dei er borte. (- -) Alt dette er sjølv sagt bagatellar andsynes at der*

vert produsert meir straum og Statkraft kan få meir pengar. Men korkje elektrisk kraft eller pengar kan gje den opplevinga og livskvaliteten, naturen med alt sitt mangfald gjev menneska.” Det må her opplysast at Markkjelkevatnet alt er vedteke overført til Mauranger kraftverk via eit pumpekraftverk i 2007, men overføringa er enno ikkje gjennomført. NFH har vore inne på Artsdatabasen og funne at det er stor artsrikdom i Goddalsområdet og Markkjelkeområdet. Her fins såleis fleire sjeldne soppartar (Godal), seljetjæreflekk og bergfrue (Markjelke). Av fuglar fins det heipiplerke, skogsnipe, dvergfalk og gjerdesmet i Goddalsområdet. Det ser altså ut som om vedtaket om overføringa av Markkjelkevatnet også kan ha vore teke på feil grunnlag, utan kunnskap til verknaden av inngrepet på naturmiljø og biologisk mangfald.

(4) Konklusjon

NVE prøver å imøtegå innvendingane frå høyringsinstansane på s. 70 og utover, men utan å leggja på bordet nye fakta som kan støtta deira tilråding. Alle kommentarane deira på s. 71 om forholdet til nasjonalparken, inngrepsfri natur og reiseliv og turisme baserer seg på rein synsing utan grunnlag i fakta og er delvis i strid med deira eigne observasjonar og konklusjonar i KU. Dette er klart i strid med det tidlegare omtalte ”føre var”-prinsippet i § 9 i Naturmangfaldlova. Det er også som nemnt under arbeid ein forvaltningsplan for Folgefonna nasjonalpark, der forholdet til naturmangfoldsloven og plan- og bygningsloven vil bli avklart.

I Direktoratet for naturforvaltning (DN) si tilråding om oppretting av Folgefonna nasjonalpark med landskapsvernområde heiter det: *”Formålet med Folgefonna nasjonalpark er å ta vare på eit stort og tilnærma urørt naturområde, som sikrar heilskapen og variasjonen i naturen frå låglandet til høgareliggjande område med fjell og bre, med verdfull vassdragsnatur, det biologiske mangfaldet med økosystem, artar og bestandar, geologiske førekomstar og kulturminne. Formålet med oppretting av landskapsvernområda er å ta vare på eigenarta og vakre naturområde med store opplevingskvalitetar knytt til heilskapen og variasjonen i naturen frå dalføret opp mot høgfjellet, med geologiske førekomstar, biologisk mangfald, verdfull vassdragsnatur og kulturlandskap, kulturminne og kulturmiljø.”*

NFH krev difor at OED avventar vedtak i saka til dess forvaltningsplanen ligg føre, og saka er sendt ut på ny høyring.

Kvinnherad kommune har i brev av 03.03.10 uttalt følgende:

Vi seier oss leie for at brevet grunna samantreff av uheldig omstende ikkje er blitt besvart tidlegare. Kvinnherad kommune har ingen merknad til NVE si innstilling.

Bergen Turlag og forum for natur og friluftsliv Hordaland har i brev av 18.03.10 uttalt følgende:

Vi viser til NVEs innstilling til OED av 17.12.2009 til Statkraft Energi AS sin konsesjonssøknad om overføring av Blådalsvatnet til Juklavatnet, med inntak av bekker i Kvitnadalen og Botnane i Kvinnherad kommune Hordaland. Det vises også til Bergen Turlag sin høringsuttale til konsesjonssøknaden og til møte med NVE om saken høsten 2008. Forvaltningsplan for Folgefonna har nylig vært på høring og er nå til saksbehandling hos Fylkesmannen i Hordaland. Vi mener denne har relevans for utbyggingsprosjektet og vi viser derfor også til Bergen Turlags uttale til planen. Uttalen av 25.02.10 er vedlagt dette brev.

Bergen Turlag er Vestlandets største friluftslivsorganisasjon med ca. 23.000 medlemmer. Vi har 6 lokallag tilsluttet og driver 23 fjellhytter. Vi er tilsluttet DNT og arbeider blant annet for å ta vare på friluftslivsmulighetene, og få flest mulig ut på tur. Kvinnherad Turlag og Odda/Ullensvang Turlag er våre lokallag ved Folgefonna. I samarbeid med lokallagene driver vi de selvbetjente turisthyttene Fonnabu, Breidablikk (Kvinnherad Turlag) og Holmaskjær (Odda/Ullensvang Turlag) på/ved Folgefonna.

Forum for natur og friluftsliv i Hordaland (FNF Hordaland) er et samarbeidsforum for naturvern- og friluftslivsorganisasjonene i Hordaland. De største foreningene som er med er Bergen Turlag, Norges Jeger- og Fiskerforbund Hordaland og Naturvernforbundet i Hordaland. Til sammen representerer disse organisasjonene nesten 32.000 medlemmer i Hordaland.

Som det også har fremgått av vårt tidligere engasjement i saken er denne viktig for oss, og vi vil med dette komme med en felles merknad fra Bergen Turlag og FNF Hordaland. Vi fastholder våre tidligere uttaler, og mener at Statkraft ikke bør få tillatelse til bygging og drift av en overføringstunnel fra Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av fem bekker til Blådalen, Kvitnadalen og Botnane. Vi har tidligere begrunnet dette, men etter at saken var på høring i fjor har den nye naturmangfoldloven trådt i kraft, og vi kan ikke se at NVE har tatt hensyn til denne i sin saksbehandling.

NVEs innstilling

I nevnte brev fra NVE har de gitt følgende innstilling:

"Etter en samlet vurdering av planene for foreliggende utbyggingsalternativ og motatte høringsuttalelser anbefaler NVE at Statkraft Energi AS får tillatelse til bygging og drift av en overføringstunnel fra Blådalsvatnet ifi Juklavatnet med inntak av 5 bekker til Blådalen, Kvitnadalen og Botnane. NVE mener at fordelene og nytten av å gjennomføre tiltaket er større enn skadene og ulem-

pene for allmenne og private interesser og at § 81 vassdragsreguleringsloven er oppfylt." NVE anbefaler utbygging og vil gi tillatelse på visse vilkår.

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldlovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur. Vi kan ikke se at utbyggingsprosjektet oppfyller lovens formål, og heller ikke krav gitt i lovens kapittel 2 om *Alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk*. NVE må vurdere prosjektet opp mot bl.a. lovens § 4 om *forvaltningsmål for naturtyper og økosystemer*, § 5 med *forvaltningsmål for arter* og § 6 om *generell aktsomhetsplikt*. Videre står det i lovens § 7 om *prinsipper for offentlig beslutningstaking i § 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet*. Når det gjelder lovens § 10 om *økosystemtilnærming og samlet belastning* er det viktig at NVE ser på sumvirkingen av prosjektene i områdene. Vi tenker da spesielt på prosjektet Kvitno kraftverk like ved, og som NVE nylig også har gitt konsesjon til. Begge inngrep gir tap av INON-areal i nasjonalparken.

Plan- og bygningsloven

Naturmangfoldloven og plan- og bygningsloven skal anvendes side om side, har Miljøverndepartementet påpekt i forbindelse med innføring og forvaltning av de nye lovverkene. I plan- og bygningslovens arealdel står det noe om hensynsoner i § 11-8, som vi mener NVE også må ta hensyn til i sine vurderinger. I forbindelse med forvaltningsplan for Folgefonnaområdet er det aktuelt å fastsette hensynsoner i henhold til § 11-8, punkt c): *Sone med særlige hensyn til landbruk, reindrift, friluftsliv, grønnstruktur, landskap eller bevaring av naturmiljø eller kulturmiljø, med angivelse av interesse. For randsonen til nasjonalparker og landskapsvernområder kan det, samtidig med fastsetting av verneforskrift for nytt verneområde eller revisjon av verneforskrift eller forvaltningsplan for etablerte verneområder, fastsettes bestemmelser for å hindre vesentlig forringelse av verneverdiene i verneområdet.*

Dette utbyggingsprosjektet er akkurat i en slik randsone til en nasjonalpark, og må derfor ta hensyn til forvaltningsplanen som nå er under utarbeidelse og skal fastsettes. Vi mener at kraftutbyggingen vil gi *vesentlig forringelse av verneverdiene i verneområdet*, og at ev. konsesjon ikke kan gis før forvaltningsplanen foreligger. I det etterfølgende gjengis en del av Bergen Turlags uttale til planen, som vi mener er relevant i denne sammenheng:

Randsoner og hensynssoner

I randsonene til både nasjonalparken og landskapsvernområdene, og til og med innenfor -områdene, er det stort press fra vassdragsutbyggere. Vi ser derfor et stort behov for å innføre hensynssoner i randsonene, jf. den nye naturmangfoldloven og plan- og bygningsloven, § 11-8 c) om Hensynssoner. Dette er noe som må komme med i kommuneplanenes arealdel, og som bør bemerkes spesielt i forvaltningsplanen.

Fra plan- og bygningslovens § 11-8, om hensynssoner, under pkt. c) står det at bl.a. at "For randsonen til nasjonalparker og landskapsvernområder kan det, samtidig med fastsetting av verneforskrift for nytt verneområde eller revisjon av verneforskrift eller forvaltningsplan for etablerte verneområder, fastsettes bestemmelser for å hindre vesentlig forringelse av verneverdiene i verneområdet." Planen bør inneholde retningslinjer om begrensninger av virksomhet og vilkår for tiltak for å ivareta interessene i hensynssonene.

Det vi vet i dag er at NVE nylig har gitt positiv innstilling til OED om Statkraft Energi AS sitt utbyggingsprosjekt med overføring Blådalsvatnet-Juklavatnet i Kvitnadalen, et område som skal innlemmes i nasjonalparken om det ikke blir utbygging. En slik utbygging vil helt klart forringe og forstyrre naturopplevelsen i området, også innenfor nasjonalparken. Fra Naturmangfoldlovens § 35 om nasjonalparker står det bl.a. at verneforskriften skal "... sikre en uforstyrret opplevelse av naturen... ". En utbygging i Kvitnadalen vil altså medføre en vesentlig forringelse av verneverdiene i verneområdet. I Direktoratet for naturforvaltning (ON) sin anbefaling om oppretting av Folgefonna nasjonalpark og de fire landskapsvernområdene, heter det:

"Formålet med Folgefonna nasjonalpark er å ta vare på eit stort og tilnærma urørt naturområde, som sikrar heilskapen og variasjonen i naturen frå låglandet til høgareliggjande område med fjell og bre, med verdfull vassdragsnatur, biologisk mangfoldet med økosystem, artar og bestandar, geologiske førekomstar og kulturminne. Formålet med oppretting av landskapsvernområda er å ta vare på eigenarta og vakre naturområde med store opplevingskvalitetar knytt til heilskapen og variasjonen i naturen frå dalføret opp mot høg fjellet, med geologiske førekomstar, biologisk mangfold, verdfull vassdragsnatur og kulturlandskap, kulturminne og kulturmiljø. "

Vi er bekymret for at det vil bli vesentlige forringelser av verneverdiene i både Folgefonna nasjonalpark og de øvrige verneområdene hvis de planlagte kraftprosjekter blir realisert. Følgende andre prosjekter er bekymringsfulle og viser behovet for oppretting av hensynssoner:

- Overføring av Eikemovassdraget
- Kvitna kraftverk
- Bondhus kraftverk (er foreløpig ikke gitt konsesjon til, men den kan komme opp igjen med ny søknad)

Ifølge DN bør det ikke åpnes for verken kraftutbyggingsprosjektet overføring av Blådalsvatn til Juklavatn, overføring av Fonnvatna (Sunnhordland kraftlag AS) eller utbyggingsprosjekt i Eitrheim og Tokheimsvassdragene. Andre vassdrag står også i fare for å bli bygget ut.

For øvrig slutter vi oss til Naturvernforbundet i Hordaland sine merknader gitt i brev til dere den 03.03.2010. Bergen Turlag og FNF Hordaland krever også at OED venter med vedtak i saken til forvaltningsplanen foreligger, og saken er sendt ut på ny høring etter at NVE har vurdert prosjektet opp mot det nye lovverket, som kommentert over.

Bergen Turlag har i brev av 25.02.10 til fylkesmannen i Hordaland uttalt følgende i forbindelse med forvaltningsplanen for Folgefonnaområdet:

Vi viser til mottatt brev av 26.10.09 vedr. høring av forvaltningsplan for Folgefonnaområdet, og til utsatt høringsfrist til 28.02.10 annonsert i deres brev av 24.11.09. I tillegg viser vi til møtet i referansegruppen i Rosendal 13.10.09 og til møte hos dere 22.10.09, der vi ga en rekke innspill til planen.

Bergen Turlag er Vestlandets største friluftslivsorganisasjon med ca. 23.000 medlemmer. Vi har 6 lokallag tilsluttet og driver 23 fjellhytter. Vi er tilsluttet DNT og arbeider blant annet for å ta vare på friluftslivsmulighetene, og få flest mulig ut på tur. Kvinnherad Turlag og Odda/Ullensvang Turlag er våre lokallag ved Folgefonna. I samarbeid med lokallagene driver vi de selvbetjente turisthyttene Fonnabu, Breidablikk (Kvinnherad Turlag) og Holmaskjær (Odda/Ullensvang Turlag) på/ved Folgefonna. Haugesund Turistforening drifter Sauabrehytta ved sørenden av Folgefonna.

Bergen Turlag synes at det er positivt at det nå lages en forvaltningsplan for Folgefonnaområdet og har følgende kommentarer og innspill:

Generelt

Under formålsparagrafen (§ 2) i verneforskriften står det bl.a. at "Ålmenta skal ha høve til naturoppleveling gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv utan særleg teknisk tilrettelegging." Vi engasjerte oss i opprettelsen av Folgefonna nasjonalpark og verneområdene, og kjenner til verneprosessen. Folgefonna nasjonalpark ble på mange måter etablert som en "brukspark" like mye som et naturvernområde/landskapsvernområde, med få konflikter med henblikk på ferdsel og friluftsliv. Vi mener at forvaltningsplanen bedre må gjenspeile dette.

I retningslinjene bør det komme bedre frem den positive virkningen friluftsliv har i forhold til verneformålet. Det er ønskelig at folk som ferdes i verneområdene får gode frilufts/naturopplevelser og lærer om naturen slik at de dermed også lærer å ta vare på den. Dette er det ekstra muligheter for gjennom organiserte turer, enten det er i regi av turistforeningen, turlag, speidere eller det er i barnehage-/skole-/universitets-sammenheng.

Planen bør ha større fokus på det som står i planens retningslinjer, om at det ikke settes restriksjoner på organisert turvirksomhet til fots, så lenge aktiviteten ikke er til skade for naturmiljøet. Som nevnt er det positivt med friluftsliv i verneområder, ikke minst for å få formidlet verneverdiene, gi friluftslivsopplevelser og styrke friluftslivet, dvs. vern gjennom hensynsfull og riktig bruk. Forvaltningsmyndigheten bør heller se positivt på at vi kan lære opp folk til hensynsfull ferdsel og formidle kunnskaper om Folgefonnanaturen.

Organisert ferdsel

Under *Retningslinjer* på s. 13 (og flere andre steder i planen) står det:

Naturlosing (tilrettelagt tur med fører) og andre organiserte turer skal avtalast med grunneigarar. Mindre grupper kan gå turar utan å avtale dette med grunneigar, jf. allemannsretten.

Det kan ikke være slik at organiserte turer (større enn "mindre grupper" på 15 personer) skal avtales med grunneier, og vi mener dette må fjernes. Bl.a. stiller forvaltningsplanen for Hallingskarvet ingen krav til tillatelse fra hver grunneier. Et slikt krav vil medføre en svært omfattende papirjobb, særlig hvis det skal samles inn tillatelse fra hver enkelt grunneier, for eksempel i et sameie. I så fall må det være slik at søkere kun forholder seg til fylkesmannen, og at det ikke er meningen at søker skal ha jobb med å søke til hver enkelt grunneier. Et annet problem ved ev. å innhente grunneiers tillatelse er at man i prinsippet da er tvunget til å holde turgruppen til opprinnelig veivalg, og kan ikke tilpasse turen til vær og vind og ta sikkerhetshensyn. En enkelt manglende grunneiertillatelse pga. manglende svar eller motvilje vil gjøre turen ulovlig.

De første årene kan organiserte turer innrapporteres årlig til fylkesmannen, slik at de får et grunnlag for å sette eventuelle begrensninger (og ev. krav om løyve) på organisert turaktivitet, om de mener det er til skade for naturmiljøet og i strid med verneformålet. Vi kan ikke se at det som i dag foregår av organisert turvirksomhet, i all fall fra vår side, i Folgefonnområdet er i strid med verneformålet, slik det også er vurdert i planen. Folgefonnområdet er et område som tåler godt ferdsel. Folgefonna har heller ingen reelle ferdselkonflikter med landbruk.

Ev. løyver bør gjelde for lengre perioder, minst ett år, og behovet for løyver bør vurderes nøye på grunnlag av innrapporteringer og erfa-

ringer. Vi tviler imidlertid på om nytten av dette overstiger ulempene i økt tidsbruk for organisatorene og for forvaltningen. Fylkesmannen kan evaluere årsrapporter og konsekvenser av turaktiviteter et par år etter at forvaltningsplanen er satt i verk. Som for Hallingskarvet nasjonalpark kan fylkesmannen lage et register over de som driver organisert ferdsel i verneområdene.

Under *Organisert turverksemd* på s. 18 og senere på sidene 29, 37, 45 og 52 står det:

Ein aktivitet blir rekna som organisert når den krev ei viss planlegging, koordinering og leiing, har fleire enn 15 deltakarar, blir kunnngjort på førehand eller har ei form for gjentakning. Ofte dreier dette seg om aktivitet i regi av turlag eller reiselivsaktørar.

Og rett etter dette står det:

All organisert turverksemd (sjå definisjon ovanfor) må ha samtykke frå grunneigar og løyve frå Fylkesmannen i Hordaland. Løyvet kan gjelde for ein periode (eitt år/sesong) og fleire planlagde organiserte turar. Krav om innrapportering før søknad om nytt løyve.

I Folgefonna nasjonalpark er det svært lite interne konflikter mellom bruk og vern. Vi forstår ikke hvor tallet 15 på antall deltakere kommer fra, og synes det virker lite reflektert. Til sammenlikning er begrensningen 35 for Hallingskarvet nasjonalpark og de har villreinproblematikk, som Folgefonna ikke har. Langs merkede stier og løyper er grensen 100 personer pr. tur. Som nevnt så har Folgefonna vært markedsført som en brukspark og vi ser ingen mening i å ha strengere regler her hvor det ikke er noen konflikter.

Vi synes det høres byråkratisk ut å skulle søke om løyve fra fylkesmannen, selv om det kan søkes om ett løyve for en lengre periode og flere turer. Dette medfører økt tidsbruk både for myndigheter, de frivillige organisasjonene og skoleklasser som skal på tur. Vi vil sterkt anbefale at punktet fjernes. Vi mener at slik virksomhet i utgangspunktet bør være direkte tillatt og også ønskelig. Et vesentlig mål med verneområdet er å tilby friluftsopplevelser for befolkningen. Turvirksomheten er positiv både med tanke på psykisk og fysisk helse. Som nevnt over kan i tillegg organiserte turer formidle kunnskaper om god ferdselskultur, sporløs ferdsel og kunnskaper om geologi, plante- og dyreliv. Vi må ikke gjøre det mer tungvint enn nødvendig for organisasjoner og skoler å kunne dra på tur.

Hvis det er behov for å søke løyver til organiserte turer, bør kravet om dette ikke gjelde for det er flere enn minst 50 deltakere, og det bør også sees i sammenheng med type aktivitet. Så får heller dette tas opp til ny vurdering av fylkesmannen etter noen års forvaltning og eventuelt årlige innrapporteringer fremfor søknader på forhånd.

Randsoner og hensynssoner

I randsonene til både nasjonalparken og landskapsvernområdene, og til og med innenfor -områdene, er det stort press fra vassdragsutbyggere. Vi ser derfor et stort behov for å innføre hensynssoner i randsonene, jf. den nye naturmangfoldloven og plan- og bygningsloven, § 11-8 c) om Hensynssoner. Dette er noe som må komme med i kommuneplanenes arealdel, og som bør bemerkes spesielt i forvaltningsplanen.

Fra plan- og bygningslovens § 11-8, om hensynssoner, under pkt. c) står det bl.a. at "For randsonen til nasjonalparker og landskapsvernområder kan det, samtidig med fastsetting av verneforskrift for nytt verneområde eller revisjon av verneforskrift eller forvaltningsplan for etablerte verneområder, fastsettes bestemmelser for å hindre vesentlig forringelse av verneverdiene i verneområdet." Planen bør inneholde retningslinjer om begrensninger av virksomhet og vilkår for tiltak for å ivareta interessene i hensynsonene.

Det vi vet i dag er at NVE nylig har gitt positiv innstilling til OED om Statkraft Energi AS sitt utbyggingsprosjekt med overføring Blådalsvatnet-Juklavatnet i Kvitnadalen, et område som skal innlemmes i nasjonalparken om det ikke blir utbygging. En slik utbygging vil helt klart forringe og forstyrre naturopplevelsen i området, også innenfor nasjonalparken. Fra Naturmangfoldlovens § 35 om nasjonalparker står det bl.a. at verneforskriften skal "....sikre en uforstyrret opplevelse av naturen...". En utbygging i Kvitnadalen vil altså medføre en vesentlig forringelse av verneverdiene i verneområdet. I Direktoratet for naturforvaltning (DN) sin anbefaling om oppretting av Folgefonna nasjonalpark og de fire landskapsvernområdene, heter det:

Formålet med Folgefonna nasjonalpark er å ta vare på eit stort og tilnærma urørt naturområde, som sikrar heilskapen og variasjonen i naturen frå låglandet til høgareliggjande område med fjell og bre, med verdfull vassdragsnatur, biologisk mangfaldet med økosystem, artar og bestandar, geologiske førekomstar og kulturminne. Formålet med oppretting av landskapsvernområda er å ta vare på eigenarta og vakre naturområde med store opplevingskvalitetar knytt til heilskapen og variasjonen i naturen frå dalføret opp mot høgfjellet, med geologiske førekomstar, biologisk mangfald, verdfull vassdragsnatur og kulturlandskap, kulturminne og kulturmiljø.

Vi er bekymret for at det vil bli vesentlige forringelser av verneverdiene i både Folgefonna nasjonalpark og de øvrige verneområdene hvis de planlagte kraftprosjekter blir realisert. Følgende andre prosjekter er bekymringsfulle og viser behovet for oppretting av hensynssoner:

- Overføring av Eikemovassdraget
- Kvitno kraftverk
- Bondhus kraftverk

Ifølge DN bør det ikke åpnes for verken kraftutbyggingsprosjektet overføring av Blådalsvatn til Juklavatn, overføring av Fonnvatna (Sunnhordland kraftlag AS) eller utbyggingsprosjekt i Eitheim- og Tokheimsvassdragene. Andre vassdrag står også i fare for å bli bygget ut.

Avslutningsvis vil vi invitere fylkesmannen til et møte i Bergen Turlags naturvernvalg slik at vi kan få lagt frem våre synspunkter direkte for dere, etter at dere har fått vurdert de innkomne høringsuttalene til planen. I et slikt møte kan vi også invitere vårt lokallag, Kvinnherad Turlag, som spesielt kan gi innspill på stier og stisystemer, merkede (T) og umerkede stier og løyper (sommer og vinter), samt opplysninger om de stiprosjektene og -planene de har. På den måten kan kartillustrasjonene i plandokumentet forbedres og oppdateres. Vi mener det er viktig at vi bl.a. får med alle viktige oppfartsområder og P-plasser.

For øvrig viser vi til uttalen til DNT sentralt i saken. Som DNT skriver mener vi at Bergen Turlag bør være med i det rådgivende utvalget for verneområdene rundt Folgefonna.

IV Olje- og energidepartementets merknader

Bakgrunn

I departementets vurdering av om konsesjon etter vassdragslovgivningen skal gis, må fordeler og ulemper ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. Bevaring av naturmangfoldet inngår i skjønnsutøvingen ved saksbehandlingen. Dette innebærer at miljøkonsekvensene ved omsøkte overføring må vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakets bidrag til den nasjonale satsingen på fornybar energi og hensynet til kraftforsyningssikkerheten avveies mot forringelsen eller tapet i naturmangfoldet.

Prinsippene i naturmangfoldloven (nml.) §§ 8 – 12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter vassdragsreguleringsloven. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i nml. §§ 4 – 5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departementets behandling av nærværende søknad.

Statkraft Energi AS (Statkraft) er konsesjonssøker, og selskapet er heleid av Statkraft AS.

Statkraft ønsker å utnytte en større del av energipotensialet i regulerte vassdrag i Kvinnherad kommune. Folgefonnverkene som består av Mauranger kraftverk og Jukla pumpekraftverk, omfatter en rekke reguleringsmagasiner og overføringer. Installert effekt i kraftverkene er hhv. 250 MW og 35 MW. Prosjektet tar utgangspunkt i reguleringsmagasinene Blådalsvatnet, Svartedalsvatnet og Juklavatnet med formål å få en bedre utnyttelse av vannressursene i nedbørfeltet. Vannet pumpes i dag fra Svartedalsvatnet til Juklavatnet etter først å ha blitt tappet fra Blådalsvatnet. Ved en direkte overføring av vannet fra Blådalsvatnet til Juklavatnet og

inntak av 6 bekker fra breen i Kvitnadalen og Botnane til overføringstunnelen som omsøkt, vil pumpe-driften ved Jukla kraftverk bli avlastet. Samtidig vil den totale kraftproduksjonen ved Folgefonnverke-ne øke med ca. 46 GWh/år. I tillegg vil overføringen muliggjøre en bedre utnyttelse av magasinene.

Eksisterende forhold i vassdraget

Området er sterkt preget av eksisterende kraftutbygging av Folgefonnverkene. Mauranger kraftverk og Jukla pumpekraftverk er lokalisert i Kvinnherad kommune, mens nedbørfelt og øvrige konstruksjoner også berører Jondal, Ullensvang og Odda kommuner. Konsesjon for nevnte utbygginger ble gitt ved kgl.res. av 18. juli 1969 med idriftssettelse i 1974. Manøvreringsreglementet ble endret ved kgl.res. av 1. juli 2005 i forbindelse med tilatelse til regulering og overføring av Markkjelkevattnet og overføring av Kvangrevattnet for utnyttelse i Jukla og Mauranger kraftverk.

Mauranger kraftverk (250 MW) utnytter fallet mellom Mysevatn, kote 855/775 og Maurangerfjorden. Til inntaksmagasinet Mysevatn overføres vann fra flere overføringstunneler. I tillegg utnyttes avløpet fra Jukla pumpekraftverk.

Jukla kraftverk (35 MW) pumper i sommerhalvåret vann fra Svartedalsvatnet til Juklavattnet for magasinering. I vinterhalvåret nyttes Jukla som kraftverk og utnytter fallet den andre veien. Kraftverket henter også vann fra magasinene Dravladalsvatnet og Langavatnet.

Blådalsvatnet ligger i vassdraget ovenfor Svartedalsvatnet og reguleres mellom kote 1072/1018 via en tappetunnel ved utløpet. I tappeperioden om vinteren følger vannet den naturlige elva ned til Svartedalsvatnet og utnyttes fra dette lavere nivå.

Juklavattnet er et flerårsmagasin og reguleres mellom kote 1060/950. Ved stort tilsig blir vann pumpet opp fra Svartedalsvatnet og Mysevatnet til Juklavattnet ved bruk av Jukla kraftverk for magasinering. Når Jukla nyttes som vanlig kraftverk (går som turbin), fungerer Juklavattnet som inntaksmagasin for kraftverket på høyeste fallhøyde, ofte sammen med Jukladalsvatnet.

Søknad

Det er nødvendig med søknad etter vassdragsreguleringsloven til bygging og drift av en overføringstunnel fra Blådalsvatnet til Juklavattnet med inntak av bekker i Kvitnadalen og i Botnane og til overføring av Blådalsvatnet til Juklavattnet. Statkraft har utredet et alternativ uten bekkeinntakene i Kvitnadalen, som ikke er omsøkt.

Videre er det søkt om tillatelse etter oreigningsloven for ekspropriasjon av grunn mv. og forhåndstiltredelse av arealer.

Det er også søkt om tillatelse etter forurensningsloven.

Overføringstunnelen på ca. 11 km er planlagt drevet fra Markkjelkevattnet med forgreninger til Juklavattnet, Blådalen og Kvitnadalen. Tippvolumet vil utgjøre ca. 380.000 m³. Eksisterende veier vil bli benyttet, men noen korte midlertidige veier vil bli etablert og fjernet etter anleggsperioden. Det er ikke behov for bygging av nye kraftledninger. Bekkeinntakene vil i hovedsak bli bygget med atkomst pr. helikopter.

Statkraft har utarbeidet en mindre planendring av prosjektet ved at den nordligste bekken i Botnane er tatt ut av prosjektet. Dermed står en tilbake med søknad om overføring av 4 bekker i Kvitnadalen og 1 bekk i Botnane.

Produksjonsgevinsten ved prosjektet er ca. 46 GWh/år. Statkraft hevder at overføring av bekke-ne i Kvitnadalen og Botnane er helt avgjørende for lønnsomheten i prosjektet, som har en utbyggingskostnad anslått til ca. 4,70 2007-kroner pr. kWh.

Samlet Plan og Verneplan for vassdrag

Prosjektet er holdt utenfor behandling i Samlet Plan, jf. St.meld. nr. 60 (1991-92). Prosjektet er ikke i konflikt med Verneplan for vassdrag.

Folgefonna nasjonalpark

Folgefonna nasjonalpark ble opprettet ved kgl.res. av 29. april 2005. Kvitnadalen lå opprinnelig innenfor fylkesmannens foreslåtte grense for nasjonalparken. Den endelige grensen for nasjonalparken ble trukket utenfor Kvitnadalen. I den kgl.res. uttales blant annet:

”Miljøverndepartementet viser til at konsekvensane for naturverdiane og landskapsrommet som følge av ei overføring frå Kvitnodalen kan handsamast gjennom Statkraft sitt OU-prosjekt. Nasjonalparkgrensa skal derfor trekkjast utanom Kvitnodalen. Dersom prosjektet ikkje blir gjennomført, vil området seinare bli teke inn i nasjonalparken.”

NVEs innstilling

Det er en nasjonal målsetning at det skal satses på produksjon fra nye fornybare energikilder. En bedre utnyttelse av allerede eksisterende reguleringsmagasiner er en god ressursutnyttelse i den sammenheng.

Tapet av INON-areal må vektlegges, men vil ikke være omfattende, og tiltakets betydning for opplevelsen av urørte naturområder er liten.

Når det gjelder Folgefonna nasjonalpark, mener NVE det allerede ved Miljøverndepartementets anbefaling om at nasjonalparkgrensen skulle trekkes utenom Kvitnadalen, gjort en overordnet vurdering av verneinteressene, jf. den kgl.res. av 29. april 2005. De planlagte bekkeinntakene i Kvitnadalen

blir dermed liggende utenfor grensen for nasjonalparken, og kommer ikke i konflikt med disse verneinteressene. Gjennom et omfattende KU-program skulle det likevel gis muligheten til ytterligere å dokumentere grunnlag for verneinteressene i området, noe dette KU-programmet etter NVEs vurdering ikke har påvist.

NVE tilrår at Statkraft får konsesjon som omsøkt.

Kvinnherad kommune har ingen merknader til NVEs innstilling.

Hordaland fylkeskommune viser til fylkesutvalgets tilråding om at tillatelse bør gis.

V Olje- og energidepartementets vurdering

Det følger av nml. § 8 første ledd at beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand samt effekten av påvirkninger.

Kunnskapsgrunnlaget

Departementet bygger på følgende kunnskapsgrunnlag for innstillingen:

- NVEs innstilling av 17. desember 2009 med høringsuttalelser til søknaden
- Søknad av 8. oktober 2007 fra Statkraft Energi AS med tilhørende konsekvensutredninger
- Høringsuttalelser til NVEs innstilling
- Registreringer i Naturbase
- Artsdatabanken

Departementet finner at tiltaket er godt nok opplyst ved gjennomførte utredninger og høringer slik at vedtak kan fattes. Departementet viser til at materialet gir den kunnskap som kreves om arters bestandssituasjon, utbredelse av naturtyper og den økologiske tilstanden i området. Også virkningene av utbyggingen er beskrevet på tilstrekkelig vis.

Virkninger på naturmangfold mv.

Hydrologi og vannføring

Endrede hydrologiske forhold er blant de synlige negative konsekvenser av tiltaket. Det er planlagt å bygge 5 bekkeinntak. Rett nedstrøms inntakene vil bekkene bli tørrlagt utenom i flom – og overløpssituasjoner. Små restfelt gjør at det vil bli svært lite vann igjen i disse bekkene der de har utløp i innsjøer. Det vil bli sterkt redusert vannføring mellom innsjø og midtra Kvitnadalsvatn, mellom midtra og heimsta Kvitnadalsvatn og mellom heimsta Kvitnadalsvatn og Svartedalsvatnet. Dagens tapping av Blådalsvatn ned til midtra Kvitnadalsvatn om vinteren opphører og erstattes av direkte overføring i tunnel. I søknaden er det ikke diskutert avbøtende tiltak som minstevannføring. I høringsuttalelsene er

det heller ikke tatt opp forhold omkring minstevannføring, men mer ytringer om en generell tilstand mot fraføring av vann og inngrep i gjenværende naturlige vannsystemer i området.

Departementet vurderer de hydrologiske endringene som til dels betydelige, spesielt nedstrøms bekkeinntakene. De fleste bekkeinntakene er beliggende i områder som er lite tilgjengelig for allmennheten, og en fraføring av vann vil derfor ha begrenset virkning. Det vil bli stor reduksjon i vannføringen mellom innsjøene i de berørte vassdrag.

Gjenværende vannføring ut av innsjø Kvitnadalsvatn er beregnet til å utgjøre ca. 23 prosent av dagens vannføring. Denne restvannføringen sammen med lokaltilsig til innsjøene, vil bidra til å sikre en viss vannføring helt ned til Svartedalsvatnet. Bortfall av gjeldende vintertapping fra Blådalsvatnet er en fordel for naturopplevelser og friluftsliv, samtidig som det antas at isen på vannet blir sikrere og ferdselen tryggere. Departementet vurderer de hydrologiske endringene som til dels betydelige, men i forhold til allmenne interesser vurderes virkningene å være begrenset.

Grunnvann

I følge fagrapporten vil tunnelen gå igjennom et fjellterreng med bratte bergsider, dype daler og mulige sprekkesoner. Det vil derfor være en viss fare for drenering som følge av en utett tunnel flere steder enn bare i Kvitnadalen. I nord er det flere små vann som kan bli utsatt for drenering dersom tunnelen ikke tettes godt nok, fordi trykkehøyden i tunnelen vil ligge for lavt i forhold til flere av vannene. En regner imidlertid med at det er lite sannsynlig at vannene innenfor nasjonalparken vil bli berørt. For vannene i Kvitnadalen er situasjonen annerledes. Under normale driftsforhold med vann i tunnelen, vil trykket være så stort at det ikke er fare for noen drenering av vannene. Delvis drenering kan imidlertid oppstå under driving av tunnelen i anleggsfasen og ved tapping i forbindelse med inspeksjon i driftsfasen. Både konsekvensen og omfanget av en mulig drenering av Kvitnadalsvatna vil være liten til midtels. En eventuell drenering vil først og fremst ha konsekvenser for landskapsopplevelsen, men departementet ser på denne faren for liten og i tilfelle av begrenset varighet.

Erosjon og sedimentasjon

Ifølge søknaden anses ikke de planlagte tiltakene å ha noen varig effekt på forhold tilknyttet erosjon og sedimenttransport utover anleggsperioden. Dette skyldes at breene på Folgefonna i det aktuelle området er tynne og forholdsvis lite aktive med mer beskjeden erosjonsevne. Dette medfører at det ikke produseres særlig breslam med tilhørende blakket partikkelholdig vann i området under naturlige forhold. I anleggsfasen må forventes noe større sedi-

menttilførsel i forbindelse med tunneldriving og bygging av bekkeinntak. Virkningene av eventuell erosjon og sedimentasjon anses som svært liten.

Vannkvalitet, forurensning og støy

I anleggsfasen vil sprengning, tunneldriving og bygging av bekkeinntak kunne forårsake blakking av vannet i bekker og innsjøer i tilknytning til anleggsområdet som følge av tilførte partikler. Dette anses å være av mindre betydning, og det forutsettes dessuten at det utarbeides en plan for forurensningsbegrensende tiltak i anleggsfasen. Det er ventet små eller ingen negative konsekvenser for vannkvalitet og forurensning i driftsfasen. Det forventes en del støy fra helikoptertransport og sprengningsarbeider i anleggsfasen.

Fauna, flora og biologisk mangfold

I fagrapporten om konsekvenser for flora og fauna er verdien satt til "ingen verdi" for den flora og fauna som er registrert i områdene som blir direkte berørt av inngrepene i Kvitnadalen, Botnane og Markkjelkevatnet. Utbyggingsplanene vil ha ubetydelige negative konsekvenser for det biologiske mangfoldet i områdene som berøres direkte, men viltet i området kan bli negativt berørt i anleggsperioden.

Fisk og vannbiologiske forhold

Det er ikke påvist fisk i insta Kvitnadalsvatn etter Botnatjørnene. Midtre og heimste Kvitnadalsvatn har en tynn bestand av utsatt ørret fra 1990 som forventes å dø med tiden. Fiske i Markkjelkevatnet kan bli forstyrret av anleggsmaskiner, men vannkvaliteten og fisken antas ikke å bli påvirket. Vannbiologien i de berørte bekkene er artsfattig uten rødlistearter, men har et intakt plante- og dyreliv. Det finnes flere bekker i området av samme type som fortsatt vil være intakte.

Landskap og friluftsliv

Området som er vurdert med tanke på landskapsvirkninger kan naturlig deles inn i 3 delområder: Kvitnadalen med de 3 Kvitnadalsvatna, Botnane med Botnatjørna og området omkring Markkjelkevatnet. I fagrapporten er landskapet vurdert til å være typisk for regionen og verdien er satt til middels. For delområdene Kvitnadalen og Botnane er det hydrologiske endringer og nye fysiske installasjoner i form av bekkeinntak, som blir de synlige og også lydmessige endringer i landskapet. For området ved Markkjelkevatnet blir det en ny stor masse-tipp på 380 000 m³ som skal inkorporeres i det eksisterende landskapet. Konsekvensgraden for landskapet er vurdert til middels negativ. Høringsuttalelsene til søknaden har i begrenset grad kommentert de enkelte bekkeinntak og redusert vannføring. I stedet er det meget stort fokus på angrep på inngreps-

fri natur generelt, som et meget negativt element for landskapsopplevelsen i dette området. Det blir påpekt at de 3 bekkeinntakene inne i Kvitnadalen vil medføre en mer livløs landskapsopplevelse der om sommeren. Folgefonna Breførarlag og Bergen Tur-lag er spesielt opptatt av redusert vannføring i bekken ned i Søndre Botnatjørn som følge av bekkeinntaket Botnane sør. Denne bekken er et viktig element for landskapsopplevelsen i forbindelse med organiserte turer og turer generelt opp til Botnabreen.

Departementet vil påpeke at inngrepene nødvendigvis vil måtte synes i landskapet, men at graden av synlighet og dermed redusert opplevels-verdi, vil variere mellom aktuelle delområder og årstider. Bekkeinntakene skal utformes og tilpasses omgivelsene slik at de blir minst mulig synlige. Bekkeinntakene vil ikke være synlige om vinteren fordi de er dekket av snø. Nedstrøms bekkeinntakene vil det bli sterkt redusert vannføring. Den omtalte bekken i Botnane vil få redusert vannføring og virke temmet etter overføringen. Her vil landskapsopplevelsen bli redusert, men stien langs bekken mot Botnabreen vil fortsatt gå langs en bekk som alltid vil ha en viss vannføring.

Utvidelsen av det eksisterende massedeponiet ved Markkjelkevatnet vil være det største inngrepet i landskapet, men vil bli plassert i et område som tidligere er sterkt preget av vassdragsutbygging, og er i fagrapporten gitt middels til liten verdi som følge av tidligere inngrep. I anleggsperioden vil dette fremstå som skjemmende og landskapet vil også i lang tid etterpå trolig være preget av et stort areal som langsomt vil gro til med vegetasjon. På sikt vil tippområdet kunne fremstå som et frodig gressbe-vokst kulturlandskap, men vil aldri fremstå som vill og urørt natur.

Friluftsliv og landskapsopplevelse henger nøye sammen, spesielt i området ved Folgefonna nasjonalpark. Endringer i landskapet vil ligge utenfor grensen for selve nasjonalparken, men området ved Markkjelkevatnet og Jukla kraftstasjon synes å være utgangspunkt for turer inn mot breen og nasjonalparken. Dette området er gjort lett tilgjengelig for allmenheten som følge av vegutbygging ved tidligere kraftutbygging. Det er forutsatt at området fortsatt skal være tilgjengelig på dagens nivå slik at friluftslivet ikke blir hindret. Det er på det rene at natur- og landskapsopplevelsen knyttet til dagens friluftsliv vil bli noe redusert som følge av de nye inngrepene. De planlagte inngrepene vurderes likevel ikke å være så omfattende at opplevelsen av landskapet blir vesentlig endret. Muligheten til å ut-øve friluftsliv vil bli lite berørt. Departementet har merket seg at konsekvensgraden for landskap og friluftsliv er klassifisert som hhv. middels negativ og lite negativ.

Inngrepsfrie naturområder

Ifølge søknaden berører prosjektet såkalte INON areal ved at 5,43 km² går tapt av sone 2 (1-3 km fra inngrep), mens 1,91 km² endrer status fra sone 1 (3-5 km fra inngrep) til sone 2. En vesentlig del av berørt INON areal ligger innenfor grensen til nasjonalparken. Utbyggingen påvirker ikke villmarkspregede områder (mer enn 5 km fra inngrep) slik dette er definert under INON-begrepet. Måten tiltaket vil avskjære INON-arealer på, vil være ved innhugg i randsonen, og dermed ikke føre til noen oppsplitting av et større sammenhengende område. Departementet har merket seg at ifølge søknaden og konsekvensutredningene blir virkningene av tiltaket for inngrepsfri natur satt til stor negativ for Kvitnadalen og middels negativ for Botnane. En har videre merket seg at området ved Markkjelkevatnet ikke vil ha innvirkning på inngrepsfrie naturområder, da dette området allerede er berørt av tyngre tekniske inngrep fra tidligere kraftutbygging.

Følgefonna nasjonalpark, verneinteresser

Følgefonna nasjonalpark ble opprettet ved kgl.res. av 29. april 2005. Ifølge resolusjonen besluttet Regjeringen at Kvitnadalen skal ligge utenfor grensen for nasjonalparken. Her uttales: *"Miljøverndepartementet viser til at konsekvensane for naturverdiane og landskapsrommet som følge av ei overføring frå Kvitnodalen kan handsamast gjennom Statkraft sitt O/U-prosjekt. Nasjonalparkgrensa skal derfor trekjast utanom Kvitnodalen. Dersom prosjektet ikkje blir gjennomført, vil området seinare bli teke inn i nasjonalparken."*

Departementet har merket seg at fylkesmannen hevder at forholdet til nasjonalparken har fått en for snever og ufullstendig vurdering i KU. Fagutredningene, som har sett på fylkesmannens uttalelse, kommenterer dette slik: *"I fagrappporten for landskap og friluftsliv er det en lengre vurdering av dette temaet. Hele denne lar seg ikke gjengi i en brosjyre (som fylkesmannen refererer til). I fagrappporten har vi lagt vekt på en nøktern og realistisk tilnærming, hvor vi viser til erfaringer fra andre nasjonalparker."*

Departementet vil påpeke at gjennom et omfattende KU-program skulle det gis mulighet til ytterligere å dokumentere grunnlag for verneinteressene i området. Departementet har merket seg at etter NVEs vurdering har ikke KU påvist vesentlige nye verdier som eventuelt burde vernes i prosjektets influensområde som ikke har vært kjent fra før. NVE kan heller ikke se at høringsuttalelsene til søknaden har fremkommet med nye vesentlige verneverdier.

Departementet legger til grunn at grensen for Følgefonna nasjonalpark ble trukket slik at planlagte bekkeinntak rent fysisk vil ligge utenfor nasjonalparken.

Departementet kan ikke se at det er fremkommet vesentlig ny dokumentasjon om verneverdier i

influensområdet som ikke var kjent da grensen for Følgefonna nasjonalpark ble trukket. Prinsippet om å hindre nye fysiske inngrep innenfor nasjonalparkgrensen skal tillegges stor vekt. I denne sak ligger de fysiske inngrep i form av bekkeinntak utenfor nasjonalparken. Konsekvensene av slike inngrep ved f.eks. bortfall av INON-arealer innenfor nasjonalparken kan tillates etter en konkret vurdering i den enkelte sak.

Kulturminner og kulturmiljø

Den vestlige delen av Kvitnadalen og Blådalen med Kvitnadalsvatna har et kulturmiljø knyttet til en gammel ferdselsvei med varder over til Blådalen og gjennom Kvitnadalen. Verken bekkeinntakene eller den sterkt reduserte vannføringen tiltaket vil medføre, vil ifølge søknaden være synlige fra vardene. Konsekvensene for kulturminner og kulturmiljø vurderes derfor å være ubetydelige. Den samme vurderingen er gjort for området Botnane med Botnåtjørna og området ved Markkjelkevatn i driftsfasen. Hordaland fylkeskommune påpeker at undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9 må være oppfylt i god tid før tiltaket eventuelt iverksettes. Fylkeskommunen mener at en oppmåling av den gamle ferdselsveien bør være en del av nevnte undersøkelser. Departementet er enig med fylkeskommunen i at oppmåling av den gamle ferdselsveien omfattes av disse undersøkelsene. Etter departementets vurdering vil temaet kulturminner og kulturmiljø ikke være avgjørende for om konsesjon skal gis.

Eksisterende kraftutbygginger

Følgefonnverkene omfatter Mauranger kraftverk (250 MW) og Jukla kraftverk (35 MW) som utnytter nedbørfeltene på nordsiden av Følgefonnhalvøya. I tillegg er følgende kraftverk utbygd i dette område: Ytre Alsåker 4,9 MW, Haugafossen 0,3 MW, Eidesfossen 1,8 MW, Årvik 5,25 MW, Øyrabekken 2 MW, Gjetingsdalen 2,2 MW, Kroka 0,5 MW og Gjerde 1,7 MW.

Fremtidige kraftutbygginger

I dette området er det fattet konsesjonsvedtak for Kvitno 9 MW, Stølsdalselva 4,9 MW, Torsnes 7,4 MW, Dalelva 3,1 MW, Tveitelva 3,3 MW, Reisæter minikraftverk og Indre Jåstadelva & Kvernhusbekken minikraftverk.

Konsesjonsbehandling i dette område pågår for Øvre Alsåker kraftverk 6 MW, Ystani kraftverk 1,4 MW, Herand kraftverk 23,6 MW, Sæverhagen kraftverk 4,5 MW, Haugafossen kraftverk 3,35 MW, Tveddal kraftverk 5,2 MW, Bresete kraftverk 2,9 MW, Nedre Digraneselvi 4,8 MW, Øvre Digraneselvi 4,7 MW og Byro kraftverk 3,1 MW. NVE har sagt nei til søknaden om utbygging av Bondhus

kraftverk. Saken er til klagebehandling i Olje- og energidepartementet.

Andre inngrep

Det går en 22 kV kraftledning fra Gjerde i Austre Pollen til Jukla kraftverk og videre til Svartedalsvatnet. Fra Øyre i Nordre Pollen går det bilvei opp til Jukla kraftverk og videre opp til Juklavatnet. Det er to hytter ved hhv. Goddalsvatnet og Smalaskardet sør for Juklevatn. Videre er det en hytte hhv. ved Svartedalsvatnet, mellom inste Bokkaspelvatnet og midtre Kvitadalsvatnet, mellom midtre og heimste Kvitadalsvatnet, og hhv. på Svartedalshorga, Botna-såta, Pyttafloene og nord for Svartedalsvatnet.

Samlet belastning

I henhold til naturmangfoldloven § 10 skal en påvirkning av et økosystem vurderes ut i fra den samlede belastningen økosystemet er eller vil bli utsatt for. Vurderingene skal ta hensyn til både eksisterende og forventede fremtidige inngrep. Departementet har foretatt en nøye vurdering av den samlede belastning på økosystemet i tråd med § 10 både knyttet til selve overføringene som er omsøkt og for andre eksisterende og mulig fremtidige tiltak innenfor energi- og vassdragssektoren.

I departementets vurdering av om konsesjon skal gis etter vassdragsreguleringsloven, må fordelene og ulempene ved de omsøkte tiltak veies opp mot hverandre. Ivaretagelse av naturmangfoldet er et tilleggshensyn i skjønnsutøvingen ved saksbehandlingen etter vassdragsreguleringsloven. Det innebærer at overføringen av Blådalsvatnet til Juklavatnet mv. og miljøkonsekvensene av dette tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakets bidrag til den nasjonale satsingen på fornybar energi og hensynet til kraftforsyningsikkerheten og tapet av forringelsen av naturmangfoldet på sikt avveies.

Departementets oppsummering og konklusjon

Etter departementets vurdering foreligger det tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger vedtaket kan ha for naturmiljøet.

Med de ulike avbøtende tiltak som kan fastsettes i henhold til konsesjonsvilkårene, finner departementet at de negative konsekvenser for natur, landskap og miljø ikke er til hinder for at det gis tillatelse til de omsøkte overføringene.

Når det gjelder prinsippet om at tiltakshaver skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket forårsaker, viser departementet til konsesjonens standardvilkår om naturforvaltning mv. og merknader til disse, se nedenfor. Departementet har tatt utgangspunkt i driftsmetoder, teknikker og lokalisering som ut fra en samlet vurdering og avveining av tidligere, nåvæ-

rende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold gir de beste samfunnsmessige resultater.

Etter en helhetsvurdering er departementet kommet til at fordelene ved tiltaket er større enn ulempene for allmenne interesser, jf. vassdragsreguleringsloven § 8. Tiltaket omfatter bygging og drift av en overføringstunnel fra Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av 5 bekker i Blådalen, Kvitnadalen og Botnane.

Statkraft Energi AS får tillatelse etter vassdragsreguleringsloven § 8 til å gjennomføre det omsøkte tiltaket.

Tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt.

Tiltakshaver har søkt om tillatelse etter forurensningsloven kap. 3 både i anleggs- og driftsfasen som følge av endringer i vannføring i berørte vassdrag. Det forutsettes at tiltakshaver tar kontakt med fylkesmannen i Hordaland i forbindelse med søknaden om utslippstillatelse for anleggsperioden.

I driftsfasen forventer NVE små eller ingen negative konsekvenser for vannkvaliteten. Influensområdet har i dag en svak sur, men ren og lite forurenset vannkvalitet. Det er ikke påvist noen resipientproblematikk i området. Videre er det ikke forventet noen negative effekter i forhold til erosjon og sedimenttransport, til tross for nærheten til Folgefonna. Ut fra dette mener NVE at det er lite sannsynlig at det vil oppstå nye forurensninger i driftsfasen. Departementet (Miljøverndepartementet) slutter seg til NVEs vurdering, og er kommet til at det ikke er nødvendig med tillatelse etter forurensningsloven for driftsfasen, jf. konsesjonsvilkårenes post 10 Forurensning mv.

Tiltakshaver har søkt om ekspropriasjonstillatelse av nødvendig grunn og rettigheter etter oreigningsloven § 2 første ledd nr. 19 og nr. 51, samt tillatelse til å ta rettighetene i bruk før skjønn er avholdt (forhåndstiltredelse) etter lovens § 25.

Departementet vil påpeke at tillatelse etter vassdragsreguleringsloven innbefatter ekspropriasjonstillatelse for avståelse av nødvendig grunn for anlegget, jf. vassdragsreguleringsloven § 16 nr. 1 første ledd. Det er derfor ikke nødvendig med særskilt ekspropriasjonstillatelse etter oreigningsloven her.

Departementet har kommet til at Statkraft kan få behandlet søknaden om forhåndstiltredelse når skjønn er begjært.

Departementets merknad til vilkårene:

Post 2 – Konsesjonsavgifter

NVE anbefaler at avgiftene settes til kr 8 pr. nat.hk. til staten og kr 24 pr. nat.hk. til kommunen. Departementet viser til at dette er i samsvar med praksis i de senere konsesjoner og tilrår avgifter i samsvar med NVEs anbefaling.

Post 7 – Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Det er viktig å finne frem til løsninger som gir minst mulig inngrep i terrenget og ivaretar landskapet på best mulige måte. Dette gjelder blant annet utvidelsen av det eksisterende massedeponiet ved Markkjelkevatnet. Bekkeinntakene skal tilpasses omgivelsene. Ved NVEs godkjenning av detaljplanene må de tekniske inngrepene få en så god miljømessig utforming som mulig, jf. prinsippet i nml. § 12.

Post 9 – Automatisk fredete kulturminner

Undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9 må være oppfylt i god tid før tiltaket iverksettes. Herunder inngår oppmåling av den gamle ferdselsstien gjennom Kvitnadalen til Blådalen.

Post 14 – Manøvreringsreglementet

Departementet slutter seg til NVEs forslag om at det fastsettes ett manøvreringsreglement som omfatter hele Maurangerutbyggingen. Det nye reglementet vil erstatte gjeldende reglement fastsatt ved kgl.res. av 18. juli 1969, med endringer gitt ved kgl.res. av hhv. 26. mars 1982 og 1. juli 2005.

Departementet viser for øvrig til NVEs bemerkninger til de øvrige vilkår, som departementet slutter seg til.

Departementets merknader til manøvreringsreglementet

Ifølge NVE medfører overføringen av Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av 5 bekker i Blådalen, Kvitnadalen og Botnane noen justeringer av nedbørfeltarealene som overføres til Svartedalsvatnet og Juklavatnet i forhold til opprinnelig reglement gitt ved kgl.res. av 18. juli 1969.

NVE har gjort justeringer i avsnitt 1. c der nedbørfeltarealet for bekkeinntak Botnane sør (4,7 km²) er tatt ut.

I avsnitt 1. f har NVE tatt ut nedbørfeltarealene for Blådalsvatnet og de 4 bekkeinntakene i Blådalen og Kvitnadalen (totalt 19,8 km²).

For å beskrive den nye overføringen har NVE tatt inn ett nytt avsnitt 1. h i reglementet med følgende ordlyd:

”Avløpet fra Blådalsvatnet, nedbørfelt 11,4 km², bekkeinntak i Blådalen, nedbørfelt 0,7 km², 3 bekkeinntak i Kvitnadalen, nedbørfelt 7,7 km², og bekkeinntak i Botnane, nedbørfelt 4,7 km², samlet avløp fra 24,5 km², overføres til Juklavatnet for utnyttelse i Jukla kraftverk og Mauranger kraftverk.”

NVE opplyser at den nye overføringen ifølge tiltaks-
haver ikke vil medføre større endringer i magasin-
vannstandene. Alle berørte magasiner som Jukla-
vatnet, Svartedalsvatnet, Dravladalsvatnet og Blå-
dalsvatnet vil bli manøvrert innenfor de regulerings-
grenser som ble gitt i den opprinnelige konsesjonen
av 18. juli 1969.

Departementet har ikke funnet grunn til å tilrå
minstevannføring forbi de nye bekkeinntakene.

Vannforskriften

Etter vannforskriften § 12 kan nye fysiske inngrep
gjennomføres i en vannforekomst selv om miljøtil-
standen svekkes dersom:

- alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i tilstanden
- samfunnsnyttene av de nye inngrepene eller aktiviteten er større enn tapet av miljøkvalitet og
- formålet med de nye inngrepene ikke med rimelighet kan oppnås kostnadseffektivt på andre miljømessige bedre måter.

Formålet med overføringen er å øke produksjonen av fornybar elektrisitet. Departementet bemerker at forringelsen av naturmangfoldet på sikt må ses i sammenheng med dette formål. Ny regulerbar vannkraft har en særlig høy verdi, fordi innslag av en stadig større andel uregulert kraftproduksjon ikke gir samme handlingsrom, noe som er avgjørende for utnyttelsen av energiressursene fremover. Departementet har kommet til at det ikke er andre alternativer til vannkraft som gir tilnærmevis samme reguleringsevne. Samfunnsnyttene av tiltaket må anses som betydelig. Etter departementets vurdering kunne en ikke ha oppnådd tilsvarende nytte like kostnadseffektivt på annen miljømessig måte. Departementet finner at vilkårene etter vannforskriften § 12 er oppfylt.

Olje- og energidepartementet

tilråd:

I medhold av lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer § 8 gis Statkraft Energi AS tillatelse til overføring av Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av 5 bekker i Blådalen, Kvitnadalen og Botnane i Kvinnherad kommune i Hordaland.

Tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt Olje- og energidepartementets foredrag av 30. mars 2012.

Det fastsettes manøvreringsreglementet i samsvarende med forslag vedlagt Olje- og energidepartementets foredrag av 30. mars 2012.

Forslag til Manøvreringsreglement for regulering av Maurangervassdragene i Kvinnherad, Jondal og Ullensvang kommuner, Hordaland fylke

(erstatte reglement gitt ved kgl.res. av 18.07.1969, senere endret ved kgl.res. av 26.03.1982 og sist endret ved kgl.res. av 01.07.2005)

1. Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser			Oppd. m	Senkn. m	Reg. Høyde m	Maks flom
		Øvre kote	Nedre kote					
Kvanngrovatn	970,5	972,0	937,0	1,5	33,5	35,0	973,5	
Dravladalsvatn	938,5	957,0	880,0	18,5	58,5	77,0	958,5	
Jukladalsvatn	1082,9	1082,9	990,0	-	92,9	92,9	-	
Heimste Revavatn	1146,0	1147,0	1141,0	1,0	5,0	6,0	1147,5	
Juklavatn	1010,4	1060,0	950,0	49,6	60,4	110,0	1061,0	
Langavatn	962,0	962,0	927,0	-	35,0	35,0	-	
Heimste Svartedalsvatn	833,6	860,0	780,0	26,4	53,6	80,0	861,5	
Innste Svartedalsvatn	837,6	860,0	780,0	22,4	57,6	80,0	861,5	
Blådalsvatn	1072,1	1104,0	1018,0	31,9	54,1	86,0	1105,0	
Mysevatn	814,9	855,0	775,0	40,1	39,9	80,0	856,5	
Stutatjern	1216,0	1217,0	1214,0	1,0	2,0	3,0	1217,5	
Holmavatn	1132,0	1133,0	1127,0	1,9	4,1	6,0	1133,5	
Markkjelkevatnet	740,0	740,0	737,0	-	3,0	3,0	-	

For Dravladalsvatns og Jukladalsvatns vedkommende refererer høydene seg til vassdragsvesenets nivålement L.nr.523 for 1963, for Juklavatn og Svartedalsvatns vedkommende til L.nr.535 for 1964 og for Mysevatns vedkommende til L.nr.516 for 1960.

For Markkjelkevatnet refererer høydene seg til SKs høydesystem (NN 1954).

De øvrige vatn har høydegrunnlaget fra fotogrammetrisk kart fra 1963.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Pumping

Avløpet fra Markkjelkevatnet sitt nedbørfelt på 2,81 km² pumpes inn på tunnelen mellom Jukla kraftverk og Svartedalsvatn for utnyttelse i Mauranger kraftverk, eventuelt videre pumping opp til Juklavatnet.

Overføringer

- Avløpet fra Kvanngrovatn sammen med avløpet fra Skarvabotn, nedbørfelter oppgitt til henholdsvis 10,8 og 3,2 km², overføres til Dravladalsvatn.
- Avløpet fra 2,8 km² av Bleelvas nedbørfelt overføres til Revevatn.
- Avløpet fra 10,5 km² av Dravladalsvatns partielle nedbørfelt med tillegg av avløpet fra Langavatns og Botnanes felt er på henholdsvis 2,8 og 3,0 km² samt de under a. nevnte felter): samlet avløp fra 30,3 km², overføres gjennom Jukla kraftverks tunnelsystem til Svartedalsvatn.
- Avløpet fra Heimste Revavatns nedbørfelt på 7,5

km² med tillegg av avløpet under b. overføres til Jukladalsvatn og kan sammen med avløpet fra dettes partielle felt på 6,4 km² og fra Jordalstjerns felt på 3,6 km²): totalt 20,3 km² - overføres til Juklavatn, eller om ønskes direkte til driftstunnelen for Jukla kraftverk.

- Med opptagelse av avløpet fra Juklavatns partielle nedbørfelt på 15,8 km² overføres avløpet under d) -): tilsammen 36,1 km² til Svartedalsvatn.
- Det samlede avløp fra feltene nevnt ovenfor med tillegg av avløpet fra Svartedalsvatns partielle nedbørfelt -): 71,1 + 13,1 = 84,2 km² samt avløpet fra 23,7 km² av Bondhuselvis og fra 1,0 km² av Rednedalsbakkens nedbørfelter - overføres til Mysevatn i Austrepollelvi.
- Avløpet fra Kvanngrevatnets felt på ca. 1,3 km² overføres til Langavatn for utnyttelse i Jukla kraftverk og Mauranger kraftverk.
- Avløpet fra Blådalsvatnet, nedbørfelt 11,4 km², bekkeinntak i Blådalen, nedbørfelt 0,7 km², 3 bekkeinntak i Kvitnadalen, nedbørfelt 7,7 km² og bekkeinntak i Botnane, nedbørfelt 4,7 km², samlet avløp fra 24,5 km², overføres til Juklavatn for utnyttelse i Jukla kraftverk og Mauranger kraftverk.

2.

Ved manøvreringen skal has for øyet at de naturlige flommene i vassdragene ikke økes. Ved overløp i magasinene skal disse ikke tilføres vatn gjennom overføringsorgan og ved overløp i Dravladalsvatn skal driftsvatn for kraftverket fortrinnsvis tas fra det-

te magasin. Vannslipping fra magasinene forhåndsvarsles ved oppslag på sentralt trafikkerte steder.

I tidsrommet 01.07 – 30.09 skal vannstanden i Markkjelkevatnet ikke underskride kote 738,0 med mindre dette er nødvendig for å opprettholde pålagt minstevannføring (se neste avsnitt). Dersom vannstanden i Markkjelkevatnet når kote 737 (LRV) og tilsiget er lavere enn minstevannføringskravet, slippes hele tilsiget.

Når vannføringen i Øyreselva ved utløpet til fjorden er lavere enn 300 l/s i tiden 1. juli til 1. november skal det slippes en vannføring fra Markkjelkevatnet på minst 200 l/s. Vannslippet skal pågå inntil vannføringen i Øyreselva overstiger 350 l/s.

Markkjelkevatnets pumpe skal ikke være i drift når det slippes minstevannføring fra Markkjelkevatnet.

Når vannstanden i Markkjelkevatnet i tidsrommet 01.07. – 30.09 er lavere enn kote 738 på grunn av minstevannføringsslipp skal vannstanden hurtigst mulig bringes opp til dette nivået når kravet til minstevannføringsslipp opphører. Pumpen kan ikke settes i drift før vannstanden har nådd kote 738,0.

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Forslag til vilkår for tillatelse for Statkraft SF til å overføre Blådalsvatnet til Juklavatnet med inntak av 5 bekker i Blådalen, Kvitnadalen og Botnane Kvinnherad kommuner

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon samtidig med hovedkonsesjonen for Folgefonnutbyggingen, gitt ved kgl.res. 18.07.1969. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr 8,- pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 24,- pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdelsesloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond danner ett og samme fond særskilt for hver kommune som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kom-

munen. Vedtekter for fondet skal godkjennes av fylkesmannen.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 19 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000,-.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før plane-

ne er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- å sørge for at forholdene i de berørte vassdragene er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompensierende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Ferdsl mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige vegger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Vegger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

12

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og

energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

17

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1, jf. § 3. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets be-

stemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

20

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

21

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 14, 19, og 21 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

22

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tingly-

ses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

10. Lyse Kraft DA

(Spørsmål om konsesjonsplikt, eventuelt søknad om konsesjon i forbindelse med oppløsning)

Olje- og energidepartementets samtykke 1. juni 2012.

Det vises til Deres brev av 4. april 2012.

1. Bakgrunn

Lyse Energi AS (Lyse Energi) er morselskap i et energikonsern som blant annet driver vannkraftproduksjon gjennom datterselskapet Lyse Energi Produksjon AS (Lyse Produksjon). Lyse Kraft DA (Lyse Kraft) eies av 15 kommuner i Rogaland. De 15 kommunene er Stavanger kommune, Sandnes kommune, Sola kommune, Klepp kommune, Time kommune, Hå kommune, Eigersund kommune, Randaberg kommune, Strand kommune, Rennesøy kommune, Hjelmeland kommune, Lund kommune, Finnøy kommune, Bjerkreim kommune og Kvitsøy kommune. Lyse Kraft eier 67,15 % av aksjene i Lyse Energi. Deltakerkommunene i Lyse Kraft eier også de resterende 32,85 % av aksjene i Lyse Energi sammen med Gjesdal kommune. Gjesdal kommune eier ikke andeler i Lyse Kraft, og eier bare 0,993 % av Lyse Energi direkte.

Lyse Kraft drev tidligere virksomhet innen kraftproduksjon, energiomsetning og nettvirksomhet. Hele virksomheten ble overført fra Lyse Kraft til Lysekonsernet i 1998 samtidig med flere andre energiverk. I forbindelse med omorganiseringen fikk Lyse Kraft oppgjør i form av aksjer i Lyse Energi, og Lyse Kraft har i dag ingen andre eiendeler enn et mindre kontantbeløp og aksjene i Lyse Energi. Lyse Energi og Lyse Produksjon ble 19. februar 1999 meddelt unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett for etablering av Lyse Energi-konsernet.

Lyse Kraft skal nå likvideres med utdeling av aksjene i Lyse Energi til deltakerkommunene. Deltakerkommunene vil få en andel i Lyse Energi tilsvarende eierandelen i Lyse Kraft. Stavanger kommune er den eneste kommunen som etter utdelingen blir sittende med mer enn 20 % av aksjene i Lyse Energi. Stavanger kommune blir sittende med 43,676 % av aksjene.

Advokatfirmaet Thommessen v/advokat Bendik Christoffersen har på vegne av Lyse Energi og eierkommunene bedt om departementets bekreftelse på at oppløsningen av Lyse Kraft med utdeling av aksjene i Lyse Energi ikke er et konsesjonspliktig erverv etter industrikonsesjonsloven. Alternativt sø-

kes det om konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 36 for ervervet for Stavanger kommune, samt at departementet bekrefter at vilkår i henhold til tidligere vedtak om unntak fra konsesjonsplikt mv. ikke benyttes.

Dersom departementet skulle komme til at industrikonsesjonsloven § 39 er anvendelig, vises det til § 1 femte ledd som gir adgang til å gi unntak fra konsesjonsplikt.

2. Departementets vurderinger

Departementet bemerker at Lyse Kraft er å anse som et eget konsesjonssubjekt. Lyse Kraft er aksjeeier i Lyse Energi som direkte eller indirekte eier fallrettigheter. Kommunene er eiere av 67,15 % av aksjene i Lyse Energi gjennom sitt eierskap i Lyse Kraft. Gjennom oppløsningen av Lyse Kraft blir deltakerkommunene direkte eiere av aksjer i Lyse Energi. Dette vil etter departementets oppfatning være å anse som et aksjeervert som kan utløse konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven.

Ervert av aksjer er konsesjonspliktig etter industrikonsesjonsloven § 36 første ledd dersom erverten blir eier av over 20 % av aksjene i et selskap med begrenset ansvar som innehar konsesjonspliktige fallrettigheter. Dersom erverten blir eier av mer enn 90 % av aksjene, enten alene eller sammen med andre rettssubjekter etter forutgående innbyrdes overenskomst, er ervert konsesjonspliktig etter industrikonsesjonsloven § 39, jf. kapittel 1.

Det er bare Stavanger kommune som etter utdelingen blir eier av over 20 % av aksjene i Lyse Energi. Kommunene samlet blir eier av over 90 %. Spørsmålet er om beslutningen om å oppløse Lyse Kraft og den etterfølgende utdelingen av aksjer er å anse som en forutgående innbyrdes overenskomst. Departementet kan ikke se at kommunenes aksjeervert i dette tilfellet har funnet sted etter en forutgående innbyrdes overenskomst.

Departementet har i vedtak av 19. februar 1999 forbeholdt seg retten til, ved enhver fremtidig overdragelse av aksjer i Lyse Energi, å gjøre den statlige forkjøpsretten etter industrikonsesjonsloven § 6 nr. 1 gjeldende for fallrettigheter som tidligere ikke er konsesjonsbehandlet, samt å konsesjonsbehandle overdragelse av de rettighetene som Lyse Energi i vedtaket av 19. februar 1999 og tidligere vedtak har fått unntatt fra konsesjonsbehandling, jf. § 1 fjerde ledd (nå femte ledd). Departementet kan ikke se at utdelingen av aksjene foranlediger bruk av den forkjøpsrett staten betinget seg. Departementet finner heller ikke at det er nødvendig å foreta konsesjonsbehandling av de rettigheter som ved tidligere vedtak er unntatt fra konsesjonsbehandling.

Utdelingen av aksjene medfører konsesjonsplikt for Stavanger kommune, jf. § 36 første ledd. Kommuner tilfredsstillter industrikonsesjonslovens krav til offentlig eierskap, jf. § 2 første ledd. I med-

hold av industrikonsesjonsloven § 36 gis Stavanger kommune konsesjon for ervert av 43,676 % av aksjene i Lyse Energi AS. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

Det gjøres oppmerksom på at det i og med dette vedtak ikke er gjort endringer i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

11. HelgelandsKraft AS

(Tillatelse til regulering av Leiråvatnet og bygging av Leiråa kraftverk i Brønnøy kommune, Nordland)

Kongelig resolusjon 22. juni 2012.

I Innledning

HelgelandsKraft AS har søkt om tillatelse til å regulere Leiråvatnet og bygge Leiråa kraftverk ved Borhamo, vest for Tosbotn i Brønnøy kommune.

Søknaden må ses i sammenheng med opprinnelig seks andre konsesjonssøknader i området med et samlet produksjonspotensiale på ca. 168 GWh. Seks av prosjektene er omsøkt av HelgelandsKraft AS. Fjellkraft AS har søkt om tillatelse til utbygging av Kjelvika kraftverk. De syv kraftverkene ligger innenfor en radius på 4 km. Sumvirkninger har derfor vært et sentralt tema ved vurderingen av disse konsesjonssøknadene.

Fem av søknadene angår småkraftverk, som avgjøres av NVE. Søknaden om bygging av Lille Tosdalen kraftverk (15,2 GWh/år) ble avslått av NVE i januar 2010. Avslaget ble ikke påklaget. De fire andre småkraftverkene ble gitt konsesjon av NVE. Alle de fire vedtakene er påklaget til Olje- og energidepartementet. I tillegg til Leiråa kraftverk med regulering av Leiråvatnet skal utbygging av Tosdalen kraftverk avgjøres ved kongelig resolusjon.

Elva Leiråa går fra Leiråvatnet og har sitt utløp i Tosenfjorden. Leiråa brukes i dag til vannforsyning til settefiskanlegget til Marine Harvest i Tosbotn.

Leiråvatnet har vært regulert frem til 1990. Leiråvatnet er søkt regulert med 4 meter. I utløpet av vannet planlegges det bygd en fyllingsdam og selve inntaket til kraftverket skal etableres nordvest for dammen. Opprinnelige planer var nedgravde rør, men vannet skal nå føres ned en om lag 2 km lang tunnel. Gjennomsnittlig årsproduksjon er, uten slipp av eventuell minstevannføring, beregnet til 29,8 GWh.

II Søknaden og NVEs innstilling

I NVEs innstilling datert 21.1.2010 heter det:

"Sammendrag

Helgelandskraft AS (HK) søker etter vassdragsreguleringsloven om tillatelse til å regulere Leiråvatnet mellom LRV på kote 350,5 og HRV på

kote 354,5. Det søkes også om tillatelse etter vannressursloven til å bygge Leiråa kraftverk og etter energiloven for etablering av nødvendige høyspentanlegg.

Leiråa ligger ved Borkamo, vest for Tosbotn i Brønnøy kommune i Nordland. Elva drenerer sørøstover fra Leiråvatnet på kote 352 og har sitt utløp i sjø i Tosenfjorden. Nedbørfeltet preges av fjellandskap med lite vegetasjon. Her ligger det store Leiråvatnet som ble aktivt regulert frem til 1990. Etter den tid har dammen i utløpet vært benyttet til å sikre vannforsyningen til settefiskanlegget i nedre del av vassdraget. Store deler av prosjektområdet har preg av naturlandskap, mens nedre del er preget av kulturlandskap med skogsbilveier og hogst.

NVE behandler parallelt med denne søknaden fem andre konsesjonssøknader i Tosbotn. Samtlige prosjekt ligger innenfor en radius på 4 km, og det er utarbeidet et eget notat hvor sumvirkninger av prosjektene er vurdert. I tillegg behandles også en annen søknad, Kjelvika kraftverk, i samme område, der sluttbehandlingen er sammenfallende i tid. Virkninger av dette er også tatt hensyn til særlig i forhold til de som er mest nærliggende, dvs. Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverk.

HK justerte utbyggingsprosjektet etter høringsrunden og i det følgende vil vi kun omtale de reviderte planene. Leiråvatnet skal reguleres med 4 meter, hvilket gir et magasinivolum på 4,25 mill. m³ og øker vannkraften med 2156 naturhestekrefter. I utløpet av vannet bygges det en fyllingsdam med 3-3,5 meters høyde og 140 meters bredde. Med omsøkte regulering vil et område på 84 dekar demmes ned og reguleringssonen blir på totalt 138 dekar. Selve inntaket til kraftverket etableres om lag 150 meter nordvest for dammen. Vannet blir ført i en 2000 meter lang tunnel og sjakt fra Leiråvatnet på kote 352 til kraftstasjonen på kote 17. Kraftverket får etter justerte planer en installert effekt på 5 MW, og gjennomsnittlig årsproduksjon er beregnet til 29,8 GWh. Ved planlagt inntak har vassdraget en middelvannføring på 1,4 m³/s, og HK har ikke foreslått slipp av minstevannføring. Det vises til at restfeltet er på 7,1 km² og bidrar med restvannføring allerede høyt opp i vassdraget. En elvestrekning på 2700 meter får sterkt redusert vannføring som følge av tiltaket. Med en utbyggingspris på 96,7 mill. kr blir spesifikk utbyggingskostnad 3,2 kr/kWh.

Brønnøy kommune er positiv til prosjektet, men forutsetter at det gjennomføres avbøtende tiltak for å redusere negative konsekvenser av inngrep. De ønsker å sikre tilstrekkelig vannføring, ha en mest mulig skånsom utforming og plassering av bygg og anlegg, samt at det gjøres nødvendige tiltak for å unngå støy fra kraftverket. Både kommunen og Nordland fylkeskommune ber om at spørsmålet om parkeringsplass i forbindelse med Lomsdal-Visten nasjonalpark må søkes løst gjennom konsesjonsbehandlingen. Fylkesmannen i Nordland (FM) ønsker

primært at søknaden blir lagt på vent til det er utarbeidet en samlet plan for utbygging av små vannkraftverk. Dersom NVE velger å behandle søknaden vil ikke FM frarå utbygging såfremt de avbøtende tiltakene som foreslått i søknaden gjennomføres. FM mener Leiråa kraftverk er i en særstilling siden dette tiltaket vil muliggjøre utvidelse av settefiskanlegget. Nordland fylkeskommune anbefaler at det gis konsesjon under forutsetning av at reindriften ikke blir skadelidende. Videre ber fylkeskommunen om at det tas landskapsestetiske hensyn ved detaljplanleggingen av prosjektene. Fylkeskommunen og Sametinget har gjennomført arkeologiske undersøkelser i prosjektområdet. Ved opprinnelig kraftstasjonstomt ble det funnet automatisk fredete kulturminner og et lite stykke fra Leiråvatnet ble det registrert et område som det tas hensyn til. Justerte planer er i tråd med deres forslag, men kulturminnemyndighetene ber om å rådføres i forbindelse med utarbeidelsen av detaljplanene. Ellers minner de om tiltakshavers aktsomhets- og meldeplikt. Statens vegvesen, Statens Landbruksforvaltning, Bergvesenet og Fiskeridirektoratet har enkelte kommentarer knyttet til sine ansvarsområder. Søker uttaler at momentene som er tatt opp blir ivare tatt gjennom detaljplanene. Reindriftsforvaltningen Nordland har vært i kontakt med Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt som i utgangspunktet var negativ til utbygging av kraftverket. Området rundt Leiråvatnet benyttes intensivt under flytting om våren, og noen dyr blir igjen i området om sommeren. Det påpekes at reguleringen vil føre til usikker is og dette vil skape problemer for næringen. De justerte planene er ifølge Reindriftsforvaltningen og distriktet mindre negativt for reindriften. Likevel vil anleggsperioden være problematisk og i driftsperioden vil dårlig is få konsekvenser. Videre ønsker distriktet at det etableres en ny flyttlei som gjør det fremkommelig for rein, folk og maskiner. Det understrekes at prosjektene må ses i sammenheng og at utbygger må ha en god dialog med distriktet i planleggings- og anleggsfasen. HK og reinbeitedistriktet uttaler at de i fellesskap skal komme frem til minnelige avtaler i forbindelse med prosjektet. Naturvernforbundet i Nordland og deres lokallag i Sør-Helgeland uttaler at en kombinert utnyttelse av vannressursen i Leiråa med kraftproduksjon og smoltproduksjon gir større samfunnsmessig gevinst enn de øvrige prosjektene i Tosbotn. Dersom det gis konsesjon forutsettes krav om tilstrekkelig vannføring, mest mulig skånsom utforming og plassering av bygg og anlegg samt tiltak for å unngå støy fra kraftverkene. Jon Andrew Borkamo har som grunneier uttalt seg positiv til utbyggingen. Han viser til de positive ringvirkningene for hans familie, settefiskanlegget og for hele bygda Tosbotn.

NVE legger vekt på at tiltaket vil gi positive ringvirkninger lokalt, og en økning i ny årlig kraftproduksjon. Prosjektet vil også gjøre det

mulig å utvide virksomheten til settefiskanlegget og det vil gi en varig inntekt for HK, grunneierne og kommunen.

For natur-, landskaps- og friluftsverdier i området mener NVE at foreslåtte reguleringsgrenser er akseptable, men dersom det gis tillatelse må det legges stor vekt på å tilpasse dammen til omgivelsene. Terrenget rundt Leiråvatnet er sårbart og ved en ev. utbygging må søker strebe etter å minimere inngrepene i marka. Ellers er det fordelaktig om anleggsarbeidet legges utenfor den travleste hekkeperioden for rovfugl dersom det antas at disse vil bli forstyrret. Vi mener videre at utbyggingen kan avbøtes ved at det slippes tilstrekkelig minstevannføring hele året. Som del av detaljplanene vil NVE vurdere krav om bygging av en terskel i nedre del av det stilleflytende partiet på kote 220. Dette tiltaket vil kunne redusere virkningene av utbyggingen i betydelig grad. NVE mener det vil være mulig å avbøte negative virkninger for reinbeitedistriktet med tiltak. Det presiseres at søker og reinbeitedistriktet er innstilt på å få til minnelige avtaler dersom det gis konsesjon. Vi legger til grunn at OED avklarer spørsmålet om bygging av ny flyttlei med Landbruks- og matdepartementet før endelig vedtak i saken fattes. Ved en ev. konsesjon forutsetter vi at søker involverer reinbeitedistriktet på planleggingsstadiet og i anleggsperioden slik at deres synspunkt i forhold til praktisk gjennomføring blir hørt og tatt hensyn til. Av hensyn til kulturminner i området mener NVE at søker må samarbeide med kulturminnemyndigheten under utarbeidelsen av detaljplanene.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene og den samfunnsmessige nytten med bygging av Leiråa kraftverk og regulering av Leiråvatnet er større enn skadene og ulempe for allmenne interesser, slik at kravet i vassdragsreguleringsloven § 8, jf. vannressursloven § 25 er oppfylt. NVE anbefaler at Helgelandskraft AS får tillatelse til regulering av Leiråvatnet med 4 meter etter vassdragsreguleringsloven og bygging av Leiråa kraftverk etter vannressursloven. Tillatelsen anbefales gitt etter de nye planene for installert effekt og slukeevne og på de vilkår som er vedlagt.

Søknaden

NVE har mottatt følgende søknad fra Helgelandskraft, datert 18.01.2007:

”HelgelandsKraft AS ønsker å utnytte deler av fallet i Leiråa i Brønnøy kommune, Nordland fylke, og søker herved om tillatelse til følgende utbygging:

1. Etter vannressursloven, jf. § 8, om tillatelse til:
 - å bygge Leiråa kraftverk som beskrevet i søknaden
2. Etter vassdragsreguleringsloven om tillatelse til:

- å regulere Leiråvatnet mellom LRV på kote 350,5 og HRV på kote 354,5.
3. Etter energiloven om tillatelse til:
 - bygging og drift av Leiråa kraftverk, med tilhørende koblingsanlegg og 22 kV trafo.
 4. Etter forurensningsloven om tillatelse til:
 - gjennomføring av tiltaket
 Nødvendig opplysninger om tiltaket fremgår av vedlagte utredning. Vi ber om en snarlig behandling av søknaden.

Det opplyses at det er inngått avtale med grunneieren med fallrettigheter om falleie og øvrige rettigheter til å gjennomføre prosjektene.”

Søknaden siteres i sin helhet, med unntak av figurer og vedlegg:

”1. Innledning

1.1 Om HelgelandsKraft AS

Tiltakshaver for Leiråa kraftverk er HelgelandsKraft AS.

HelgelandsKraft AS er et offentlig eid aksjeselskap med 14 kommuner som aksjonærer. Selskapet er organisert med en divisjonsstruktur for forretningsområdene kraftproduksjon, marked og nett.

Midt-Helgeland Kraftlag A/L ble stiftet i 1946, fusjonert med Sør-Helgeland Kraftlag A/L i 1964 til Helgeland Kraftlag A/L og omdannet til aksjeselskap 1. mars 2001.

Hovedkontor er i Mosjøen med avdelingskontorer i Brønnøysund, Sandnessjøen og Mo i Rana. Omsetningen i 2004 var 819 mill. kr, driftsresultatet var 189 mill. kr og resultatet etter skatt 115 mill. kr. Antall årsverk er 253.

Divisjon produksjon har ansvar for utvikling og drift av kraftproduksjonen som skjer i 9 kraftverk med en middelproduksjon på 1007 GWh.

1.2 Begrunnelse for tiltaket

HelgelandsKraft AS og berørte grunneiere (heretter kalt Grunneieren) i Brønnøy kommune, Nordland fylke har inngått en avtale om et samarbeid om utbygging og drift av et kraftverk for utnyttelse av et fall i Leiråa. I tillegg brukes i dag Leiråa til vannforsyning til settefiskanlegget til Fjord Seafood Norway AS. Settefiskanlegget ligger like ved utløpet til Leiråa. For tiden er det betydelig underdekning av settefisk på landsbasis. Fjord Seafood Norway AS har derfor planer om å utvide settefiskanlegget til betydelig større produksjon. Kraftutbyggingen med tilhørende regulering av Leiråvatnet er en forutsetning for utvidelse av settefiskanlegget slik at tiltaket vil både bidra til økt energiproduksjon og sikre utviklingen av settefiskanlegget til Fjord Seafood Norway AS. Dette vil gi betydelige lokale ringvirkninger i form av sysselsetting i et næringssvakt område.

HelgelandsKraft AS ønsker i samarbeid med grunneier å utnytte vannkraftressursene i Leiråa gjennom miljøvennlig bygging av småkraftverk. Utbygging vil føre til økt kraftproduksjon regionalt og nasjonalt, og vil øke verdiskapningen i lokalmiljøet. I tillegg vil som sagt Leiråa kraftverk kunne kombineres med utvidelse av settefiskanlegget i Tosbotn, og på denne måten medføre verdiskapning både lokalt og regionalt.

Avtalen om utbygging og drift av kraftverk i Leiråa innebærer at Grunneieren gir HelgelandsKraft AS rett til bygging og drift av et kraftverk som utnytter fallet mellom ca. kote 352 og 17.

Hoveddata er presentert i tabell 1.1.

Tabell 1.1 Hoveddata for Leiråa kraftverk

Leiråa kraftverk		
Installasjon	MW	3,9
Produksjon, året	GWh	25,0
Byggekostnad	mill. NOK	56,8
Utbyggingspris	NOK /kWh	2,27

1.3 Geografisk plassering av tiltaket

Leiråa ligger i Brønnøy kommune, Nordland fylke. Elva munner ut i Tosenfjorden ved Borkamo i Tosbotn. (Kartreferanse, 1:50000, blad 1825 D). Leiråa ligger ca. 75 km fra kommunesenteret Brønnøysund.

[...]

Feltet til Leiråa kraftverk har vassdragsnummeret 144.72Z.

1.4 Dagens situasjon og eksisterende inngrep

Generelt

Leiråa kommer fra Leiråvatnet som ligger på kote 352. Leiråa har sitt utløp i sjø i Tosenfjorden. Like nedenfor Leiråvatnet er det en hytte som tilhører grunneieren. For øvrig er det ingen bebyggelse i vassdraget før en kommer ned mot sjøen. Nede ved sjøen ligger et settefiskanlegg tilhørende Fjord Seafood Norway AS samt spredt bebyggelse. Settefiskanlegget har sin vannforsyning i Leiråa like ovenfor rv. 76.

Ved utløpet av Leiråvatnet er det etablert en mindre dam som har hevet vannspeilet noe i forhold til antatt opprinnelig vannivå. Dammen er enkel uten tappemulighet og etablert på 1930-tallet. Før den tid var det en tredam i Leiråvatnet. Det er ingen aktiv regulering av Leiråvatnet.

Leiråa har samløp med en mindre elv (Lessåga) ca. ved kote 90. Det kommer også inn en sidebekk med et betydelig nedbørfelt ca. ved kote 290.

Fra rv. 76 går det en skogsvei på nordsiden av elva opp til om lag kote 95 hvor Lessåga har samløp med Leiråa. På denne strekningen vil turbinledningen følge eksisterende skogsvei.

Skogsveien tar her av til høyre langs Lessåga og kan ikke lengre brukes til trasé for turbinledningen. Fra dette området går det sti innover til Leiråvatnet.

Kraftstasjonen er tenkt plassert ovenfor rv. 76 like ved et sommerfjøs tilhørende gårdsbruket på sørsiden av Leiråa. Avstand til nærmeste bolig vil være om lag 150 meter.

Eksisterende kraftnett er 22 kV. Dette har ikke ledig kapasitet av betydning.

Tiltaket ligger i sin helhet i inngrepsnært område. I vedlagte miljørapport er det redegjort for dagens status for inngrepsfrie naturområder. Iht. INON-kriteriene er Leiråvatnet allerede en regulert innsjø, men dette er ikke avmerket på INON-kartet fra Direktoratet for naturforvaltning. Dersom dette legges til grunn vil ikke inngrepsfrie naturområder bli berørt av tiltaket. Dersom Leiråvatnet betraktes som en naturlig innsjø i dag vil et større inngrepsfritt område som strekker seg fra Trofors i øst og Hundåla i nord til Tosbotn i sør bli noe redusert i omfang. Det vises til miljørapporten (vedlegg 7) for utdyping.

2. Beskrivelse av tiltaket

Det tas forbehold om justeringer i størrelsene for rørdiameter, installasjon og driftsvannføringer etter at leverings- og tilbudskontrakter er inngått. Trasé for driftsvannvei vil bli nærmere beskrevet i kapittel 2.2 under vannvei. Endelig trasé for driftsvannvei vil imidlertid bli bestemt under utarbeidelse av detaljplanen. Det vises til vedlegg 2 og 3 for henholdsvis oversiktskart og planskisse for kraftverket.

Hoveddata

Tabell 2.1 Oversikt: hoveddata for kraftverket

Leiråa kraftverk, hoveddata		
1. TILSIG		
Nedbørfelt	km ²	14,4
Middelvannføring (1961 – 90)	m ³ /s	1,18
Alminnelig lavvannføring	m ³ /s	0,075
2. KRAFTVERK		
HRV, Leiråvatn	moh.	354,5
LRV, Leiråvatn	moh.	350,5
Økning i naturhestekrefter	NHK	2156
Naturlig vannstand	moh.	352
Avløp	moh.	17
Fallhøyde, brutto	m	335
Midlere energiequivivalent	kWh / m ³	0,758
Slukeevne, maks	m ³ /s	1,4
Slukeevne, min.	m ³ /s	0,07
Tilløpsrør, diameter	mm	800
Tilløpsrør, lengde	m	2600
Installert effekt, maks	MW	3,9

Bruktid	Timer	6420
3. PRODUKSJON		
Produksjon, vinter (1/10 – 30/4)	GWh	10,9
Produksjon, sommer (1/5 – 30/9)	GWh	14,1
Produksjon, året	GWh	25,0
4. ØKONOMI		
Byggekostnad	mill. NOK	56,8
Utbyggingspris	NOK /kWh	2,27

Tabell 2.2 Oversikt: hoveddata for det elektriske anlegget

Leiråa kraftverk, Elektriske anlegg		
5. GENERATOR		
Ytelse	MVA	5,0
Spenning	kV	6,6
6. TRANSFORMATOR		
Ytelse	MVA	5,0
Omsetning	kV/kV	6,6/22
7. KRAFTLINJER		
Lengde	km	3,6
Nominell spenning	kV	22

Det fremmes egen konsesjonssøknad for hovedkraftlinjen på 132 kV mellom Tosbotn og Lande.

2.2 Teknisk plan

Hovedløsning

Leiråa forutsettes utnyttet til kraftproduksjon gjennom bygging av Leiråa kraftverk. Ca. 2700 meter elvestrekning vil bli berørt av tiltaket. Det søkes om utbygging uten slipping av minstevannføring, på grunn av at restfelt høyt opp i nedbørfeltet bidrar med vann tilsvarende alminnelig lavvannføring over året. Det henvises til planskisse i vedlegg 2 og 3 for illustrasjon av planene.

Det er presentert kun ett alternativ for prosjektet. For plassering av dam er 2 alternativer foreslått. Valg av damsted vil bli basert på eventuelle krav i konsesjonen knyttet til dette, og vurdering av tekniske forhold og kostnader under detaljplanleggingen.

Leiråa kraftverk vil utnytte avløpet fra et felt på 14,4 km² av vassdraget i ett 335 m høyt fall i mellom kt 352 og utløpet ovenfor rv. 76 på kote 17. Resterende del av fallet er forutsatt utnyttet av Fjord Seafood Norway AS for å sikre nødvendig trykk til drift av settefiskanlegget nede ved sjøen.

Det er foreslått en regulering av Leiråvatnet med 4 m dvs. 2,5 meter oppdemming og 1,5 meter nedtapping i forhold til eksisterende vannnivå. I forbindelse med dette bygges en betongdam

med størrelse på inntil 3 m høyde og bredde inntil 60 m ($H_{\max} \times B_{\max}$). Høyere oppdemming enn nedtapping er valgt av hensyn til fiskeressursene i vannet. Det ser ut som en del grunne og biologisk produktive områder kan bli tørrlagt eller bli for grunne ved større nedtapping. På dette stadiet i planleggingen foreligger ikke detaljerte oppmålinger av dybdene i Leiråvatnet. Dersom disse oppmålingene dokumenterer at større nedtapping enn 1,5 meter kan aksepteres uten at fiskeressursene påvirkes vil det være aktuelt å be om tillatelse til å endre reguleringsnivåene til 2 meter oppdemming og 2 meter nedtapping.

Det er ikke utført detaljerte kartlegginger av damsted. Dersom kostnadene blir urimelig høye ved en oppdemming på 2,5 meter forutsettes det gitt adgang til en oppdemming på 2 meter og en nedtapping på 2 meter. Alternativt damsted er vurdert i Leiråa ca. 250 meter øst for Leiråvatnet. Denne dammen vil bli bygd i betong med en høyde på ca. 6 meter og en lengde på ca. 60 meter.

I Leiråa etableres dypinntak for å sikre stabil temperatur og vannkvalitet for settefiskanlegget.

Nedenfor inntaket i Leiråvatnet vil vannveien bestå av ca. 2400 meter GRP-rør og ca. 200 meter stålrør (diameter 800 mm) med en lengde på ca. 2600 m (vannveien vil være 2500 m ved alternativ plassering av dammen).

Kraftstasjonen legges i dagen ved kote 17. Avløpet fra kraftstasjonen plasseres i god avstand ovenfor inntaket til settefiskanlegget til Fjord Seafood Norway AS.

Det må legges ca. 3600 m 22 kV kabel fra kraftstasjonen til felles trafostasjon ved tettstedet Tosbotn.

Hydrologi og tilsig

Leiråa har ved planlagt inntak i Leiråvatnet et nedbørfelt på 14,4 km². Midlere vannføring ved samme sted i perioden 1961-1990 er 1,18 m³/s. Feltet frem til inntaket på kote 352 er preget av fjellandskap med begrenset vegetasjon. Fra inntaket og nedover mot fjorden preges landskapet av kupert terreng med i hovedsak barskog og innslag av myr. Ovenfor Leiråvatnet er det mye bart fjell og lite myr. Det er få innsjøer i nedbørfeltet. Sammen med Leiråvatnet har nedbørfeltet en sjøprosent på 9. Leiråvatnet utgjør i seg selv mer enn 75 % av feltets innsjøareal. Se vedlegg 2 for kart over nedbørfeltet.

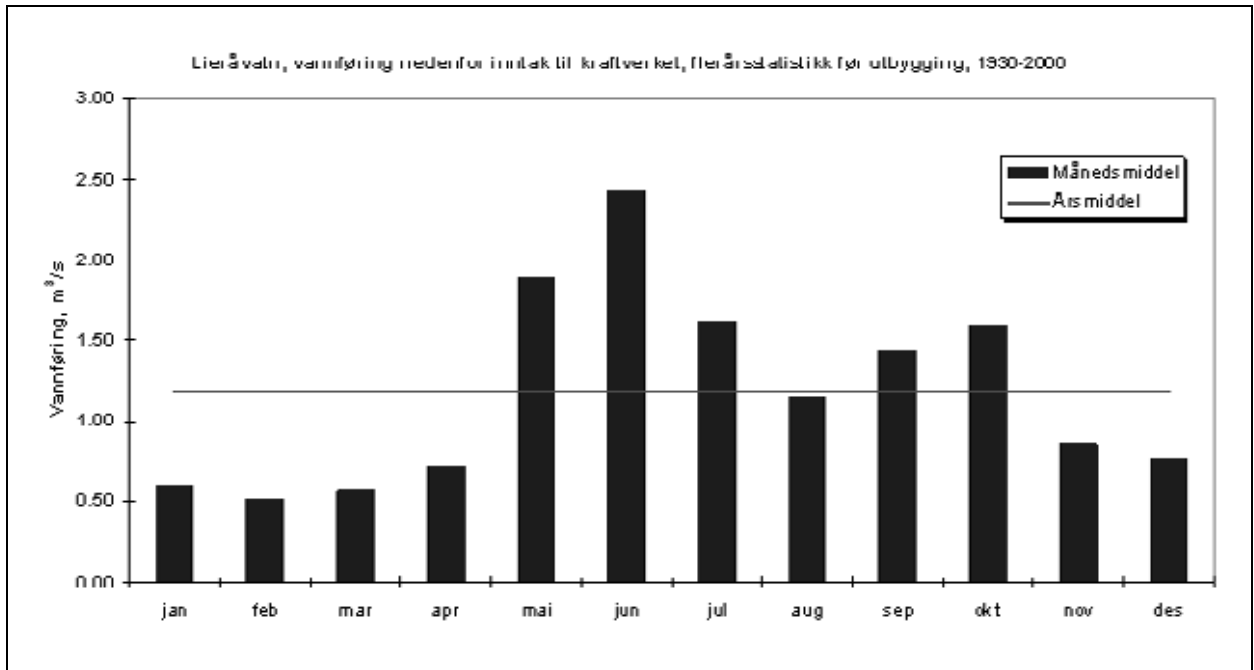
Alminnelig lavvannføring ved inntaket i Leiråvatnet er beregnet til ca. 0,075 m³/s.

Varighetskurven for feltet, delt i sommer- og vintersesong er vist i vedlegg 5.1. Varighetskurvene viser avrenningen i de to sesongene 1. mai til 30. september og 1. oktober til 30. april. Q95-verdier (dvs. i 95 % av tiden er vannføringen større enn oppgitt verdi) er angitt i tabell 2.3.

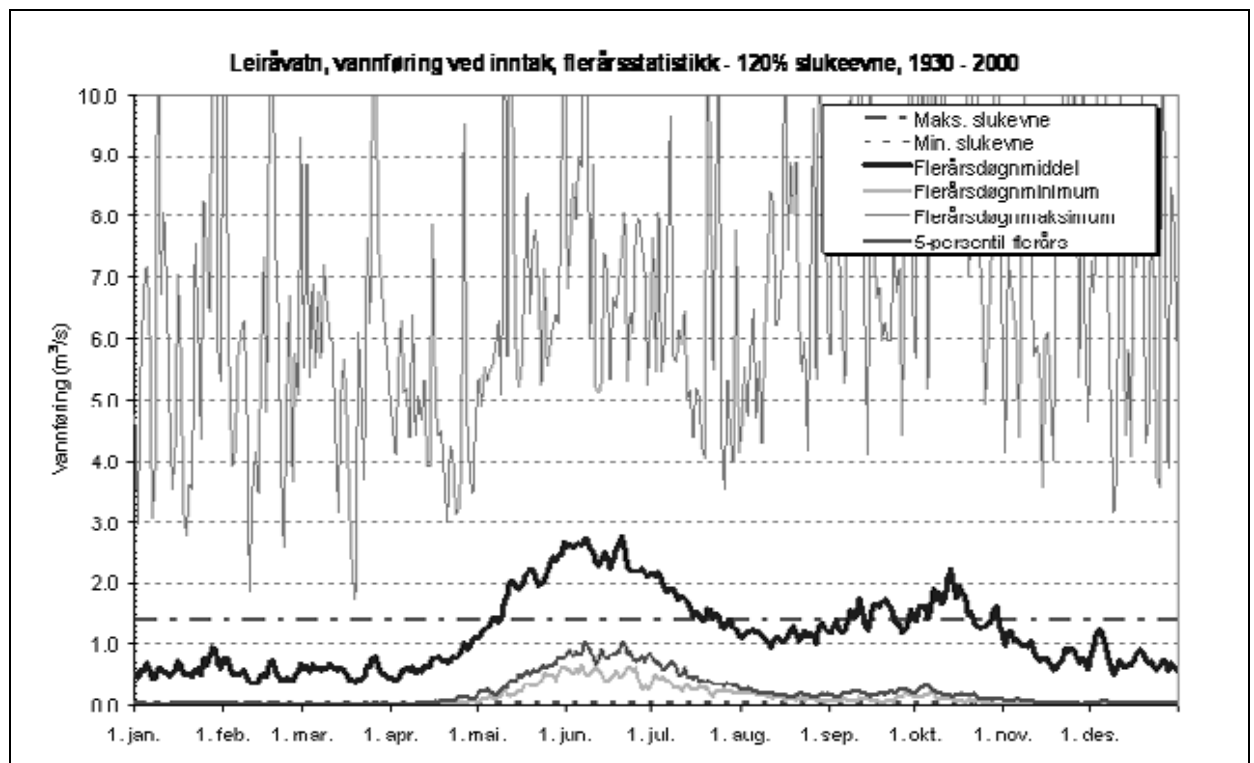
Tabell 2.3 Q95-verdier for vannføring i Leiråa ved utløp av Leiråvatnet

Årstid	Vannføring (m ³ /s)
Sommer	0,269
Vinter	0,045
Året	0,066

Variasjon i avrenning fra feltet over året er vist i figur 2.1 og 2.2.

Figur 2.1 Flerårsstatistikk vannføring: månedsmiddel og årsmiddel

Figur 2.2 Flerårsstatistikk vannføring: døgnverdier

NVEs avrenningskart for perioden 1961-1990 er benyttet som grunnlag for beregning av spesifikk avrenning for feltene. Avrenningskartene har en usikkerhet på +/- 20 %.

Vannmerke (VM) 148.1 Strompdal (1930 – 2000) er benyttet i produksjonsberegningene. Det er få relevante vannmerker i området. Dette gjør det vanskelig å velge et vannmerke som gir representative data for variasjonen i avrenning over året. VM 148.1 Strompdal tilhører et betydelig større felt, men er det best egnede sammenlignet med andre aktuelle vannmerker. På grunn av få vannmerker i området er det satt i gang vannføringsmålinger i et par elver i området (Tverråa øst for Tosbotn og Tosdalselva ved Storfjelltjørna). Disse målingene har så langt gått over for kort tid at det er mulig å benytte

disse til en fullstendig analyse av avrenningsforholdene i området. De foreløpige resultatene er imidlertid tatt noe hensyn til i de utførte hydrologiske beregninger, men målingene indikerer avvik fra avrenningsdataene til NVE. Resultatet av målingene kan gi grunnlag for senere justeringer av produksjonsberegningene når de er avsluttet.

Produksjonsberegningene ble gjort med programmet nMag2004.

Alminnelig lavvannføring (ALV) er beregnet både ved skalering av resultater fra programmet E-tabell og ved bruk av programmet LAVVANN. Den endelige verdien er en vektet midling av resultater fra begge metoder.

Feltstørrelser og tilsig (periode 1930-2000) for Leiråa kraftverk er vist i tabell 2.4.

Tabell 2.4 Oversikt: nedbørfelt og avløp

	Felt-størrelse km ²	Spesifikt avløp l/s km ²	Midlere vannføring m ³ /s	Midlere årlig tilsig mill. m ³ /år
NATURLIG SITUASJON				
Tilsigsfelt til inntak	14,44	82	1,18	37,2
Restfelt ved utløp	7,1	63	0,45	14,2
Felt ovenfor kraftstasjon inkl. restfelt	21,54	75,7	1,63	51,4
SITUASJON ETTER UTBYGGING				
Slukt i kraftverket			1,06	33,3
Forbi kraftverket			0,12	3,9
Restfelt ved utløp av kraftverket			0,45	14,2
Felt ovenfor kraftstasjon inkl. restfelt			0,57	18,1

Reguleringer og overføringer

Utbyggingen forutsetter regulering av Leiråvatnet. Reguleringen vil bli på 4 m, forutsatt som 2,5 m heving og 1,5 m senking. I forbindelse med reguleringen vil det bygges en ca. 3 meter høy betongdam ved utløpet av vannet.

Vannstand i Leiråvatnet i ulike situasjoner før og etter utbygging (tørt, vått og middels år) er vist i vedlegg 5.5. Dagens vannstand i Leiråvatnet er på 352 moh. Innsjøen er regulert fra før.

Oppdemming av Leiråvatnet med 2,5 meter vil føre til at ca. 50 dekar vil bli neddemt. Reguleringssonen mellom laveste og høyeste regulerte vannstand vil få et areal på ca. 93 dekar.

Magasinvolument vil bli på 4,25 millioner m³. Reguleringen vil øke vannkraften med 2156 naturhestekrefter.

Inntak

Leiråvatnet blir inntaksdam for kraftverket. Dammen utformes som en gravitasjonsdam i betong med maksimal høyde ca. 3 m og inntil 60 m bredde. Inntaket blir utstyrt med inntaksrist og stengeanordning. Det bygges dypvannsinntak i Leiråvatnet for å sikre settefiskanlegget stabil vanntemperatur og stabil vannkvalitet.

Alternativt kan det bygges dam rett øst for eksisterende dam. Denne vil få en høyde på ca. 6 meter og en bredde på inntil 60 meter. Dersom dette alternativet velges må den gamle dammen fjernes for å unngå at denne fungerer som en terskel i magasinet.

Vannvei

Vannveien blir ca. 2600 m, og den er forutsatt utført med nedgravde rør i GRP og stål. Det kan være aktuelt å vurdere bruk av PE-rør i øvre trasé hvor deler av topografien kan medføre et høyt antall retningsendringer både i vertikal og horisontal plan. Deler av grøftene forutsetter sprenning av fjell. Planlagt rørdiameter er 800 mm.

Under anleggsperioden vil et belte på ca. 20 m berøres av graveaktiviteten. Rørtraseene vil bli fylt til med masser og planert. Detaljplanlegging av rørtraseene er ikke gjennomført.

Hoveddelen av ledningstraseen går i enkelt og greit terreng for legging av rør. Mellom kote 120 og 250 er det forholdsvis bratt. Her må det etableres egen anleggsvei et stykke på nordsiden av rørtraseen både fordi det er noe slakkere terreng her, men først og fremst fordi det vil være enklere å revegetere områdene der anleggsvegen blir lagt. Fra anleggsvegen etableres tilgang til rørtraseen om lag hver 100 meter.

Det vises til vedlegg 3 – Planskisse for kraftverket hvor foreslått trasé for anleggsveien er inntegnet der denne avviker fra rørtraseen.

I Leiråskardet må traseen gå langs en svært bratt skråning med innslag av blokk. Lengden på området er omkring 150 meter. Her må påregnes betydelig høyere kostnader enn for øvrig del av rørtraseen.

Utforming av avløpet fra kraftstasjonen vil avhenge av Fjord Seafoods utnyttelse av vannet og kravene til vannkvalitet. Ved utvidelse av settefiskanlegget er det mest ønskelig med et lukket system fra kraftstasjonen der vannet føres direkte inn på tilførselsrøret til settefiskanlegget. Dette reduserer faren for forurensning. Det må uansett etableres et fast avløp som slipper forbi vann som ikke skal utnyttes i settefiskanlegget. Avløpet utformes som en kanal som føres ut i Leiråa rett vest for kraftstasjonen. Kanalen vil få en lengde på ca. 25 meter.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen plasseres på kote 17, i underkant av 100 meter ovenfor rv. 76 på nord-østsiden av Leiråa. På denne siden av elva er det i dag etablert en skogsbilvei som forutsettes rustet opp til atkomstvei til kraftstasjonen. Kraftstasjonen forutsettes plassert like på nedsiden (sør-sør-øst) av eksisterende sommerfjøs. I kraftstasjonen installeres et aggregat med en effekt på 3,9 MW. Aggregatet vil ved en fallhøyde på 335 m ha en slukeevne på 1,4 m³/s. Minste slukeevne vil ligge på ca. 0,07 m³/s.

Generatoren får en ytelse på 5,0 MVA og en generatorspenning på 6,6 kV. Transformatorene får samme ytelse og en omsetning på 6,6/22 kV.

Kraftstasjonen vil få en grunnflate på ca. 60 m² og forutsettes tilpasset eksisterende bebyggelse/ terreng (se vedlegg 4 for mer informasjon). Bebyggelsen i Tosbotn består i stor grad av boliger fra 1950- og 60-tallet med trepanel og tradisjonelt tak med skifer eller plater. Kraftstasjonen vil bli utformet i samme stil.

Veibygging

Fra rv. 76 forutsettes eksisterende vei til gårdsdrift og skogbruk brukt som permanent atkomst til kraftstasjonen. I den grad det er nødvendig forutsettes veien forsterket de første 100 meterne.

Rørgata etableres uten at det bygges permanent vei. Det forutsettes her kjøring i traseen. Et unntak er området mellom kote 120 og 250 hvor det er for bratt til at anleggstrafikken kan følge rørgata. Her må det etableres egen midlertidig anleggsvei på ca. 800 meter på nordsiden av rørtraseen. På nordsiden er det enklere å bygge vei enn på sørsiden, og det vil være enklere å revegetere områdene der anleggsvegen blir lagt. Fra anleggsvegen etableres tilgang til rørtraseen om lag hver 100 meter. Det vises til vedlegg 3 – Planskisse for kraftverket der foreslått trasé for

anleggsveien er inntegnet der den avviker fra rørtraseen. Denne anleggsvegen planlegges fjernet etter byggeperioden, og fjellsiden planlegges arrondert og revegetert.

Kraftlinjer

Det går i dag en 22 kV linje gjennom Tosbotn. Eksisterende ledningsnett har for liten kapasitet for innmating av kraften fra de seks planlagte anleggene. I tillegg til konsesjonssøknadene for kraftverkene i Tosbotn, sendes det derfor egen søknad om bygging av ny, felles kraftlinje. Det planlegges å transportere kraft fra de enkelte kraftverk til en felles trafostasjon ca. 1 km langs rv. 76 øst for tettstedet Tosbotn. Her planlegges spenningen transformert fra 22 kV til 132 kV. Videre føres en 132 kV linje fra Tosbotn til Krommen Koblingsstasjon - Lande, hvor man kobler seg på eksisterende 132 kV linje som er etablert mellom Kolsvik- og Langfjord Kraftverk.

Det er forutsatt bygget 3600 m kabel frem til påkoblingspunktet. Kabelen vil følge rv. 76. Kabel som legges ved hovedveien vil bli støpt ned i OPI-kanal. Avgrensingen fra riksveien til kraftstasjonen vil bli utført med rør i grøft eller vei og med trekkekummer.

HelgelandsKraft AS står selv for utbyggingen av nødvendig nett for påkobling av kraftverket.

Dersom ett av kraftverkene ikke får konsesjon, vil felleslinjekostnadene måtte fordeles på de gjenværende prosjektene. Hvis flere av prosjektene får avslag om konsesjon, må det tas opp til vurdering om de gjenværende prosjektene er gjennomførbare sett i et økonomisk perspektiv.

Massetak og deponi

Det vil bli en del masser fra inntaksarbeidene og rørgrøfta. Dette vil i hovedsak benyttes til å fylle igjen traseen. Eventuelle overskuddsmasser legges i lokalt massetak eller brukes til oppfylling for rørgaten der dette reduserer de totale anleggskostnader. Dette kan for eksempel være aktuelt like nedenfor Leiråskardet der et lite dal-søkk skal krysses.

Ved behov for omfyllingsmasser og masser til rørfundament som ikke kan hentes i trasé for rørgrøft forutsettes nødvendige masser hentet fra eksisterende massetak i Tosbotn.

Kjøremønster og drift av kraftverket

Det er ikke planlagt effektkjøring av kraftverket. Magasinet vil få 4 m regulering. Magasinet vil bli kjørt som buffermagasin. Dette vil bety at vannstanden synker noe i tørre perioder og at den heves igjen i perioder med nedbør- og snøsmelting.

2.3 Spesielle tiltak settefiskanlegget

Ulike tiltak inngår i kraftverksprosjektet som en del av vannforsyningen til settefiskanlegget eller som en del av sikkerhetssystemet for å sikre

vannforsyningen til settefiskanlegget. Reguleringen av Leiråvatnet er en del av kraftverksprosjektet som i første rekke er tatt med for å imøtekomme vannforsyningsbehovet til settefiskanlegget. Delfeltene på nordsiden av Leiråa ved utløpet av Leiråvatnet og nedenfor Leiråvatnet har vært vurdert knyttet til kraftverket. Disse er ikke tatt med i kraftverksplanene både generelt av hensyn til restvannføringen i Leiråa og for å kunne opprettholde en basisvannføring i Leiråa som forbedrer sikkerheten for settefiskanlegget ved for eksempel rørbrudd på vannveien til kraftverket. I en slik situasjon kan det ta tid før vann som tappes fra dammen ved utløpet av Leiråvatnet når fram til inntaket til settefiskanlegget.

Det er ikke foretatt detaljerte beregninger av tilpasning av kraftproduksjonen til settefiskanleggets vannbehov. Dette skyldes at en slik beregning først vil være mulig når konsesjonen til settefiskanlegget for uttak av vann nedenfor kraftstasjonen foreligger. Eventuelt krav til restvannføring vil ha avgjørende betydning for dette.

Av andre tiltak som er inkludert i kraftverksprosjektet kan nevnes:

- Det forutsettes utarbeidet egen avtale mellom HelgelandsKraft AS og Fjord Seafood Norway AS som regulerer uttaket av vann og ansvarsforholdet knyttet til dette.
- Ved utfall av turbinen etableres omkobling/forbislipping som sikrer vanntilførselen til settefiskanlegget.
- Ved utløpet av Leiråvatnet etableres tappeventil som kan brukes til å sikre vannforsyningen til settefiskanlegget ved brudd på vannveien.

2.4 Kostnadsoverslag

Totale kostnader for kraftverket pr. 01.12.2005 er vist i tabell 2.5.

Tabell 2.5 Kostnadsoverslag (mill. kroner)

Leiråa kraftverk	
Reguleringsanlegg	5,4
Overføringsanlegg	0,0
Driftsvannvei	17,8
Kraftstasjon. Bygg	2,8
Kraftstasjon. Maskin/elektro	11,8
Transportanlegg. Kraftlinje	7,6
Uforutsett	4,5
Planlegging. Administrasjon.	3,0
Erstatninger, tiltak, erverv, etc.	1,1
Finansieringsavgifter og avrundning	2,9
Sum utbyggingskostnader	56,8
Pris per kWh	2,27

2.4 Fremdriftsplan

Utbyggingen i Tosbotn vil omfatte flere prosjekter, og det forutsettes å koordinere fremdriften mellom disse med en samlet anleggsperiode på om lag 2 år. Endelige fremdriftsplaner forutsettes derfor utarbeidet i forbindelse med anleggsplaner for enkeltprosjektene.

Tentativ fremdriftsplan er gitt i tabell 2.6.

Tabell 2.6 Fremdriftsplan

Konsesjonssøknad sendes inn	november 2006
Konsesjon gis	november 2007
Byggestart	mars 2008
Driftstart	april 2009

2.6 Fordeler ved tiltaket

Kraftverket gir en midlere produksjon som vist i tabell 2.7.

Tabell 2.7 Oversikt midlere produksjon

Leiråa kraftverk	GWh
Midlere sommerproduksjon (01.05-30.09)	14,1
Midlere vinterproduksjon (01.10-30.04)	10,9
Midlere årsproduksjon:	25,0

I tillegg til bidrag til nasjonal kraftoppdekning vil kraftverket gi inntekter til grunneierne, utbygger, til kommunen og til Staten. Utbyggingen av Leiråa kraftverk vil også være avgjørende for mulighetene til Fjord Seafood Norway AS til å gjennomføre den planlagte utvidelsen av settefiskanlegget. En slik utvidelse vil ha betydelig lokal sysselsettingseffekt og vil være et viktig bidrag for å opprettholde et livskraftig bygdesamfunn i Tosbotn.

Generelt vil kraftverket bidra til opprettholdelse av lokal bosetting, samt at grunneierne vil få kapital slik at det er lettere å bevare lokale bygningmasser.

Gjennomføringen av utbyggingen av nytt hovednett med tilhørende kraftverk vil også bidra til å forbedre forsyningssikkerheten i Tosbotn. Eksisterende forsyning er basert på en enkel tilførselslinje som i tillegg er sårbar ved spesielt vanskelige værforhold. Dette ble nylig dokumentert under stormperioden på begynnelsen av 2006 hvor den permanente strømforsyningen falt ut og bebyggelse og næringsliv i området måtte forsynes med aggregat over en lang periode. Dette var spesielt kritisk for settefiskanlegget.

2.7 Arealbruk, eiendomsforhold og offentlige planer

Arealbruk

Tabell 2. 8 viser en oversikt over arealbruken.

Tabell 2.8 Oversikt: arealbruk (dekar)

Leiråa kraftverk	
Inntaksdam med lukehus:	0,4
Inntaksbasseng:	93 (reg 1,5 m ned + 2,5 opp)
Trasé for tilløpsrør (i anleggsperioden):	52
Egen anleggsvei langs deler av rørtrasé	26
Massetipp	0
Kraftstasjonsområde:	0,6
Veg til kraftstasjon:	0 (bruk av eksisterende vei)
Sum areal	172

Rørtraseen blir gjenfylt og tilbakeført til opprinnelig terreng ved naturlig revegetering.

Eiendomsforhold

Grunneier er:

Gårdsnr.	Bruksnr.	Navn	Adresse
204	1	John A. Borkamo	Tosbotn 8, 960 Hommelstø

Grunneieren er rettighetshaver til både de fallrettigheter og arealer som er nødvendig for å bygge Leiråa kraftverk.

HelgelandsKraft AS og grunneieren har inngått en avtale om et samarbeid om utbygging og drift av Leiråa kraftverk. Den gir også HelgelandsKraft AS alle de rettigheter på grunneieren sin eiendom som er nødvendig for å bygge kraftverket.

Samlet Plan for vassdrag

Prosjektet har tidligere vært behandlet i Samlet Plan for vassdrag med en mer omfattende utbyggingsmodell. Prosjektet ble plassert i kategori II i Samlet Plan.

I 2002 ble det søkt om flytting fra kategori II til I. Direktoratet for Naturforvaltning har i brev datert 17.02.2005 flyttet prosjektet til kategori I. Det er dermed åpnet for å søke om konsesjon for utbygging av Leiråa kraftverk. Det vises her til vedlegg 9.

For øvrig vises til at prosjektet kan konsesjonssøkes som følge av vedtak fattet av Stortinget 18.02.05, dvs. dagen etter at DN fattet sitt vedtak. Stortingets vedtak gjør det nå mulig å søke på vannkraftprosjekter med en installasjon inntil 10 MW eller årsproduksjon inntil 50 GWh uten en forhåndsvurdering i Samlet Plan.

2.8 Alternative utbyggingsløsninger

Det presenteres ingen alternative utbyggingsløsninger utover det allerede beskrevne alternativet for utbygging. Det har vært vurdert å inkludere delfeltet på nordøstsiden av utløpet av Leiråvatnet. Dette er utelatt av hensyn til minstevannføringen i Leiråa og er vurdert i forhold til slipping av vann fra Leiråvatnet. Totalt sett vil en løsning hvor slipping unngås og er-

stattes med vann fra dette restfeltet gi de laveste kostnadene. Alternativet hvor dette restfeltet inkluderes vil øke utbyggingskostnaden samtidig som slipping av minstevannføring vil gi om lag samme totalproduksjon.

Dersom ikke kraftverket får konsesjon vil Fjord Seafood Norway AS måtte vurdere egen søknad om konsesjon for regulering av vassdraget for å sikre tilgang til tilstrekkelig vannforsyning for planlagt utvidelse av produksjonen.

3. Virkning for miljø, naturressurser og samfunn

I vurderingene av konsekvenser for miljø er det vurdert større områder enn de traseer for linjer, veier og vannvei som er markert på kart. Mindre justeringer av traseene forventes derfor ikke å gi uforutsette effekter på de ulike miljøtema og behov for nye utredninger. For enkelte fagtema, som kulturminner, vil det være en fordel at vannveiens trasé til en viss grad er fleksibel frem til detaljplan.

3.1 Hydrologi

På årsbasis vil 89,5 % av vannmengden utnyttes til kraftproduksjon, og 10,5 % er flomtap. Det vil bli stans av kraftverket ved nedtappet magasin og vannføring under 0,07 m³/s, og flomtap vil skje når magasinet i Leiråvatnet er fullt og tilslaget er over 1,4 m³/s. Normalt vil det bli få perioder med stopp i kraftproduksjonen fordi uttaket må tilpasses vannbehovet til settefiskanlegget. Det blir lite flomtap fordi magasinet i Leiråvatnet har en god lagringskapasitet.

Kurvene med vannføring før og etter utbygging (vedlegg 5) viser at det i et median år kun vil renne vann over dammen i Leiråvatnet i korte perioder på høsten. I tørre år vil det bare unntaksvis renne vann over dammen, og i våte år vil det bli overløp i korte perioder på sommeren og på høsten. Forholdene ovenfor magasinet blir som i dag.

Varighetskurver og vannføring før og etter utbygging er vist i vedlegg 5.1, 5.2, 5.3, 5.4 og 5.5. For å vise endringene i vannføringsforholdene er det valgt tre referansesteder i elva; like nedstrøms inntaksdammen i Leiråvatnet, ovenfor utløpet fra kraftstasjonen og nedenfor utlø-

pet fra kraftstasjonen. Beregningene synliggjør endringer i vannføring for et utvalgt tørt, vått og median år.

3.2 Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

Mellom Leiråvatnet og kraftstasjonen vil elva få redusert vannføring, og i tørre år er det en fare for at elva i perioder stedvis bunnfryser. På strekningen rett nedstrøms kraftstasjonen vil elva gå åpen på vinteren etter utbygging. Vanntemperaturen vil øke litt i kraftstasjonen, og strømmen vil være så sterk at det vil bli åpne partier. Dette kan medføre lokal dannelse av frostrøyk, som kan medføre isdannelse på riksvegen på kalde dager. Tiltaket påvirker lokalklimaet marginalt.

Det er god ventilasjon i dalen, og det forventes derfor ikke vesentlige endringer i luftfuktighet pga. redusert vannføring i fosser og stryk.

Leiråvatnet vil bli noe regulert og dette vil øke utslippet av ferskvann til fjorden i kalde perioder. Reguleringen er begrenset, og det forventes ikke større økning av isdannelse på fjorden.

Regulering av Leiråvatnet vil føre til at isforholdene på vatnet vil bli dårligere på vinteren. Nedtapping på vinteren kan føre til oppsprekking av isen langs land, og oppfylling på våren kan føre til usikker is tidligere enn ved dagens situasjon.

Tiltaket vil få liten negativ konsekvens for vanntemperatur, isforhold og lokalklima.

3.3 Grunnvann, flom og erosjon

Det vil være en viss vannføring og et visst vanndekt areal i Leiråa etter utbygging. Grunnvannsnivået vil periodevis bli senket nærmest elva ned til den nye vannstanden i elva. Senkingen av grunnvannsnivået vil avta med økende avstand fra elva. Grunnvannsnivået vil ikke bli senket der elva går gjennom bart fjell.

Små flommer vil forekomme sjeldnere enn før i Leiråa. De store flommene vil også bli betydelig dempet på grunn av lagringskapasiteten i Leiråvatnet.

Elvebunnen i Leiråa vil flyttes mindre på etter en utbygging på grunn av noe mindre flomintensitet.

Tiltaket vil få liten negativ konsekvens for grunnvann, flom og erosjon.

3.4 Biologisk mangfold

Det er gjennomført en undersøkelse av kryptogamer (moser og lav) langs sprutpåvirkede strekninger i Leiråa. Undersøkelsen ble gjennomført 4. oktober 2006. Det ble samlet inn materiale, og dette ble sendt til lavekspert og moseekspert for analyse. Det vises til miljørapporten for utdyping av fagtemaet (vedlegg 7).

3.4.1 Verdivurdering

Fossestrekningen fra kote 230 til kote 170 i Leiråa går i østlig retning, og på våren og høsten er det lite solinnstråling på deler av strekningen. Vannføringen i Leiråa varierer en god del over året, men på grunn av magasineringskapasiteten i Leiråvatnet utjevnes vannføringen en del sammenliknet med felter uten magasin. Vannføringen betraktes derfor som ganske jevn, med de tørreste periodene på vinteren og på sensommer/høst. Langs fossestrekningen er det trevegetasjon, men denne er ikke tett. Det er derfor en god ventilasjon i "kløfta". Samlet sett vurderes potensialet for å finne velutviklede kryptogamsamfunn langs Leiråa som liten.

Undersøkelsen som ble gjennomført i elva viste at kryptogamsamfunnet langs Leiråas fossestrekninger består av trivielle arter som er vanlig utbredt i hele landet. Det ble ikke registrert truede eller sjeldne arter (rødlisterarter). Undersøkelsen som ble gjennomført var ikke grundig nok til å utelukke at det finnes rødlisterarter langs Leiråa. På bakgrunn av observasjoner i felt, kunnskap om vannføring i elva og feltundersøkelsen må det kunne konkluderes med at sannsynligheten for funn av rødlisterarter er liten.

Ingen av de artene som ble registrert langs Leiråa er indikatorer på spesielt fuktig habitat.

Det er observert flere rødlistede fuglearter i nedbørfeltet til Leiråa, men ingen av disse er spesielt knyttet til elva. Det er et visst potensial for at storlom hekker i Leiråvatnet, men det er ikke gjort observasjoner.

Samlet har prosjektets influensområde liten til middels verdi for biologisk mangfold.

3.4.2 Omfang og konsekvensvurdering

Redusert vannføring i Leiråa vil påvirke fuktavhengige arter av moser og lav på fossestrekningen fra kote 230 til kote 170. Regulering av Leiråvatnet vil føre til at det svært sjelden vil gå vann i dagens størrelsesorden i elva. Restvannføringen vil variere mye avhengig av nedbør og smelting, og i perioder vil det bli en del sprut i fossekulpen.

Hekkende rovfuglearter kan bli påvirket av støy i anleggsperioden.

Eventuell forekomst av storlom i Leiråvatnet vil bli sterkt påvirket av en regulering.

Prosjektets samlede negative påvirkning av biologisk mangfold forventes å bli liten til middels negativ. Når verdien av prosjektets influensområde i utgangspunktet er liten til middels, vil den negative konsekvensen av tiltaket bli liten til middels negativ. Dette gjelder ved begge damalternativ.

3.5 Fisk og ferskvannsbibliologi

Det vises til miljørapporten for utdyping av fagtemaet (vedlegg 7).

3.5.1 Verdivurdering

Leiråa har en bestand av ørret. Ørretbestanden i Leiråa lever i hovedsak på den sakterennende strekningen ved kote 220 og i et sakterennende parti fra kote 300 - 352. Dette antas å være fisk som går ned fra Leiråvatnet.

De nederste 200 meterne av Leiråa fra ca. kote 8 til utløpet er lakseførende. Bestandene av anadrom laksefisk i Leiråa antas å være svært små på grunn av en svært kort strekning med egnet substrat og fordi elva raskt blir bratt.

I Leiråvatnet er det en god bestand av ørret. Denne bestanden er resultat av utsettinger. Det ble gjennomført et enkelt prøvofiske med garn i Leiråvatnet sommeren 2005. Fisken som ble fanget hadde en vekt fra 71 til 1784 gram, flere størrelsesgrupper var representert i fangsten, og fisken hadde høy kondisjonsfaktor.

Det ferskvannsbiologiske mangfoldet i prosjektområdet er av liten til middels verdi.

3.5.2 Omfang og konsekvensvurdering

Ørretbestanden på den berørte strekningen av Leiråa vil bli påvirket negativt av sterkt redusert vannføring i elva. Restvannføring fra større restfelter vil imidlertid føre til at kulpene opprettholdes, og at fisk fortsatt kan leve i elva. Ferskvannsaunaen i elva vil bli påvirket negativt av reduksjoner i vannføringen og ferskvannsaunaen i Leiråvatnet vil bli påvirket negativt av vannstandsvariasjoner.

Fiskebestanden i Leiråvatnet forventes å bli påvirket negativt av en regulering av vannstanden med 4 meter. De permanente grunne områdene vest og øst i vatnet vil bli mer ustabile når vannstanden heves og senkes, og det vil dannes næringsfattige reguleringssoner. Vannvegetasjon og bunndyr vil få mindre areal og dårligere livsbetingelser, og dette vil påvirke beiteforholdene for ørret. I Leiråvatnet antas gruntområdene å være en svært viktig faktor for kvaliteten på ørretbestanden. Damsted i Leiråa øst for eksisterende dam vil føre til noe større areal med grunne områder og større reguleringssoner. Det neddemte området vil imidlertid danne et permanent gruntområde som egner seg som beiteområde for fisk. Dette kan påvirke fiskebestanden positivt.

Utløpet av Leiråa kraftverk vil bli på kote 17, og vannføringen nedstrøms kraftstasjonen vil bli lite endret etter utbygging.

Prosjektet vil medføre en middels påvirkning av fisk og ferskvannsbiologi i Leiråa.

Prosjektets påvirkning av ferskvannsbiologi og fisk forventes å bli middels negativ. Når verdien av prosjektets influensområde i utgangspunktet er liten til middels, og påvirkningen av tiltaket er middels negativ, vil den negative konsekvensen av tiltaket bli liten til middels negativ. Dette gjelder ved begge damalternativ.

3.6 Flora og fauna

Det vises til miljørapporten for utdyping av fagtemaet (vedlegg 7).

3.6.1 Verdivurdering

Vegetasjonen i nærområdene til Leiråa er variert og har middels verdi. Det botanisk mest interessante området er strekningen fra kote 200 til kote 300, der det er høgstaudevegetasjon med betydelige innslag av liljekonvall og ballblom. Det er fuktige sig i dette området, og tydeligvis bedre jordsmonn enn i området forøvrig. I prosjektområdet er det lite potensial for funn av rødlistearter.

I prosjektområdet er det forekomst av de pattedyrartene som er vanlig forekommende i regionen. Det er en solid elgbestand i området.

Det må antas at fjellsidene i området benyttes som hekkeområde for rovfugl som havørn, kongeørn og fjellvåk. Det sakterennende området ved kote 220 og Leiråvatnet antas å ha bestander av andefugl. Fossefall antas å være vanlig i Leiråa, men ble ikke observert ved befaring. I høyereliggende områder i nedbørfeltet er det bra bestander av både lirype og fjellrype. I Leiråvatnet er det en viss sannsynlighet for at det er hekking av storlom.

3.6.2 Omfang og konsekvensvurdering

Graving og sprenging av grøfta til røret vil medføre permanent drenering av jordsmonnet. Dette vil gjøre størst utslag i myrområder, der vegetasjonen i et belte langs røret vil få større innslag av mindre fuktikrevende plantearter. De mest fuktikrevende vegetasjonstypene vil få et mindre omfang etter utbygging i et belte langs rørtraseen. Anleggsvegen vil gå i et område med mye fjell i dagen, og denne forventes ikke å påvirke fuktigheten i jordsmonnet.

I Leiråvatnet vil strandvegetasjonen og vannvegetasjonen ned til 1,5 meter under dagens vannstand bli påvirket av en regulering. Det vil etter noen år dannes permanente reguleringssoner med lite eller ingen vegetasjon. Ved 1,5 meter senking vil vanddekt areal opprettholdes i store deler av de grunne områdene, og arealenes funksjon som oppvekstområde for fisk kan holdes på et akseptabelt nivå.

Kraftstasjonsområdet er plassert delvis på eksisterende utfylling og delvis på dyrka mark, og vil ikke påvirke vegetasjonen negativt.

Fossefall og bever vil bli påvirket negativt av redusert vannføring i Leiråa. Oter vil også bli negativt påvirket av en utbygging. Dersom det er hekking av storlom i Leiråvatnet, vil den være svært følsom for vannstandsendringer i hekketida.

I anleggsperioden vil hyppig trafikk fra anleggsmaskiner, sprengningsaktivitet og helikoptertransport fungere som skremsel for vilt i området. Dette gjelder både pattedyr og fugl. Dersom aktiviteten begrenses i fuglenes hekkeperioder på vår og forsommer vil konsekvensene

ne bli redusert. I driftsfasen vil ikke anlegget medføre konsekvenser for vilt.

Utløpet av Leiråa kraftverk vil bli på kote 17, og vannføringen nedstrøms kraftstasjonen vil bli lite endret etter utbygging.

Prosjektets påvirkning av flora og fauna forventes å bli liten til middels negativ. Når verdien av prosjektets influensområde i utgangspunktet er liten til middels, vil den negative konsekvensen av tiltaket bli liten til middels negativ. Dette gjelder ved begge damalternativ.

3.7 Inngrepsfrie naturområder

Det vises til miljørapporten for utdyping av fagtemaet (vedlegg 7).

3.7.1 Verdivurdering

I henhold til eksisterende INON-kart ligger deler av prosjektområdet innenfor INON-områder. Dette er basert på en feil fordi Leiråvatnet er hevet med 2 meter, og fordi det aktivt ble regulert ved senking på 2,5 meter fram til 1990.

I eksisterende INON-kart er det ikke tatt hensyn til dette. Vi har basert våre vurderinger på at Leiråvatnet må betraktes som en regulert innsjø iht. INON-kriteriene.

Leiråvatnet og de øvre deler av Leiråa ligger i utkanten av et større inngrepsfritt område som strekker seg fra Trofors i øst, Hundåla i nord til Tosbotn i sør. Arealet på alle kategoriene av inngrepsfrie områder er på ca. 1500 km², og området har regional verdi. Dette området er det største inngrepsfrie området i Brønnøy kommune, og har også stor lokal verdi.

Verdien for inngrepsfrie naturområder vurderes som middels.

3.7.2 Omfang og konsekvensvurdering

Tiltakene som planlegges, kommer inn under definisjonen tyngre tekniske naturinngrep. Dette gjelder både regulering av Leiråvatnet og endring av vannføringen i Leiråa. Leiråvatnet betraktes imidlertid som regulert i dag iht. INON-kriteriene, og situasjonen etter utbygging vil forbli uendret.

Påvirkningen for fagfeltet blir derfor ubetydelig. Dersom Leiråvatnet ikke ble betraktet som en regulert innsjø ville reduksjonen av INON-områder medført en middels påvirkning av INON-områder.

Hele tiltaket sett under ett blir vurdert til å ha ubetydelig påvirkning på inngrepsfrie naturområder. Når verdien er vurdert til å ha middels verdi, og den negative påvirkningen blir vurdert til ubetydelig, har prosjektet liten negativ konsekvens for fagtema inngrepsfrie naturområder. Konsekvensen ville blitt større dersom Leiråvatnet var uregulert, slik det er inntegnet på eksisterende INON-kart fra Direktoratet for naturforvaltning.

3.8 Landskap

Det vises til egen miljørapport for utdyping av fagtemaet (vedlegg 7).

3.8.1 Verdivurdering

Landskapet rundt Leiråa og Leiråvatnet er typisk for regionen. Det har stor inntryksstyrke på grunn av variasjon mellom avgrensede landskapsrom. Elva og vatnet er viktige elementer i landskapet. Landskapet er kupert, og det er lite innsyn i de ulike landskapsrommene fra utkikkspunkter i området rundt Tosbotn.

Landskapet i prosjektområdet har middels verdi.

3.8.2 Omfang og konsekvensvurdering

Vannføringsendringene som følge av tiltaket vil totalt sett gi liten til middels negativ påvirkning av landskapet.

Vannveien fra Leiråvatnet ned til kraftstasjonen vil gå i nedgravd rør. Dette vil berøre et belte på 15-20 meter der skog må tas bort og det graves en grøft. Anleggsvegen som snor seg nordøst for rørtraseen fra kote 120 til 250 vil bli godt synlig i lang tid etter utbygging. Anleggsvegen og rørtraseen vil medføre middels negativ påvirkning av landskapet i området.

Selve kraftstasjonen med tilhørende avløp blir vurdert til å ha liten negativ påvirkning på landskapet.

Hele tiltaket sett under ett blir vurdert til å ha middels negativ påvirkning på landskapet. Når landskapet i prosjektområdet har middels verdi, og den negative påvirkningen blir vurdert til middels negativ, har prosjektet middels negativ konsekvens for fagtema landskap. Dette gjelder for begge damalternativ.

3.9 Kulturminner

Det vises til miljørapporten for utdyping av fagtemaet (vedlegg 7).

3.9.1 Verdivurdering

Det er pr. i dag 16 registrerte lokaliteter med samiske kulturminner i eller i nærheten av det berørte området i Sametingets register. Området ved Leiråvatnet og strekningen ned til Borkamoen har vært intensivt benyttet i forbindelse med tidligere tiders tamreindrift. Det drives fortsatt reindrift i nærområdene.

Området har kulturminner som kan belyse ulike etniske grupper over et langt tidsrom, og har kunnskapsverdi, opplevelsesverdi og pedagogisk verdi av regionalt omfang (Fylkesmannen i Nordland 1984). De fleste kulturminnene har nærhet til vassdraget både visuelt, topografisk og funksjonelt.

Siden det har vært bosetning i området fra jernalderen til moderne tid, er potensialet for nye funn relativt stort.

Prosjektets influensområde har middels til stor verdi for kulturminner.

3.9.2 Omfang og konsekvensvurdering

Det området som vil bli mest påvirket av en utbygging er området rundt Leiråvatnet og Leiråskardet. En regulering av Leiråvatnet med 4 meter vil ikke medføre at kulturminnene rent fysisk ødelegges, men vil påvirke kulturlandskapet i området, som er utformet gjennom jakt, fangst, fiske og reindrift i løpet av flere hundre år.

Ved Leiråskardet vil rørtraseen gå gjennom et område der det tidligere har vært samiske boplasser. Det kan bli vanskelig å unngå direkte konflikt med kulturminner i forbindelse med gravearbeidene, da boplassene antas å ha et betydelig omfang.

Kulturminnene fra jernalderen som er registrert i Tosbotn vil ikke bli direkte berørt av prosjektet.

I tillegg til de kulturminner som er registrert i dag vurderer Sametinget potensialet for nye funn av samiske kulturminner som stort. Nordland fylkeskommune mener også det er et stort potensial for påvisning av automatisk fredete kulturminner i området. Begge mener derfor det må gjøres ytterligere utredningsarbeid i planområdet med vekt på feltbefaringer og intervjuundersøkelser.

Den negative påvirkningen av kulturminner vurderes som middels til stor.

Når verdien av området i utgangspunktet er middels til stor, og den negative påvirkningen middels, blir konsekvensen av tiltaket middels negativ. Dette gjelder ved begge damalternativ.

3.10 Landbruk

Det vises til miljørapporten for utdyping av fagtemaet (vedlegg 7).

3.10.1 Verdivurdering

Langs Leiråa opp til ca. kote 120 er det skog med middels til høy bonitet. Det drives ut skog i området og det er anlagt en traktorveg fra Borkamo og opp Leirådalen. Denne veien utvides stadig og går nå et godt stykke innover Lesådalen og vestover mot Kringlotheia ved kote 300. På enkelte arealer drives det plukkhogst, mens det andre steder er tatt ut større flater med skog. Det drives hogst på begge sider av elva og et godt stykke inn i Lesådalen. På sørvestsiden av Leiråa går det en traktorveg til et større og nylig avvirket skogsområde. Området har middels verdi for skogbruket.

Området rundt Leiråa og Leiråvatnet benyttes som sauebeite.

For landbruk som et samletema har prosjektområdet liten til middels verdi.

3.10.2 Omfang og konsekvensvurdering

En gjennomføring av prosjektet vil ha liten betydning for jordbruk og skogbruk. Det er allerede etablert atkomst til de mest attraktive skogsområdene i Leirådalen og Lesådalen. Det må av-

virkes en del skog i en bredde på 15 – 20 meter i traseen for røret til kraftstasjonen. Tettheten av skog varierer mye på denne strekningen, men rørtraseen vil ikke gå gjennom områder med skog av høy bonitet.

Jordbruket vil ikke bli berørt av en utbygging. Beiteområdene kan benyttes som i dag etter en utbygging.

Påvirkningen av landbruk vurderes som liten negativ. Når verdien av området i utgangspunktet er liten til middels og prosjektets negative påvirkning er liten, vil prosjektet ha liten negativ konsekvens for fagtema landbruk.

3.11 Vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser

3.11.1 Verdivurdering

Leiråa benyttes som vannforsyning til Fjord Seafood Norway AS' settefiskanlegg ved utløpet i Tosenfjorden. Dette er beskrevet flere steder i konsesjonssøknaden. Det er inngått en samarbeidsavtale mellom HelgelandsKraft AS og Fjord Seafood om en utbyggingsløsning som forener hensynet til kraftutbygging og settefiskproduksjon.

Leiråa og Leiråvatnet har ingen verdi som resipient. Vannkvaliteten i Leiråa er svært god i dag.

Verdien av Leiråa for vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser vurderes som stor.

3.11.2 Omfang og konsekvensvurdering

Vannforsyningen til Fjord Seafood Norway AS' settefiskanlegg vil bli bedre etter en utbygging. Lagring av vann i Leiråvatnet, inntak lengt fra bebyggelse og større disponibel vannmengde vil gjøre det mulig for settefiskanlegget å utvide virksomheten.

Redusert vannføring på strekningen mellom Leiråvatnet og kraftstasjonen vil gi en dårligere vannkvalitet fordi avrenning fra skogs- og myrområdene ikke vil bli fortennet i samme grad som i dag.

Bygging av Leiråa kraftverk vil påvirke vannforsyningsinteressene middels positivt.

Påvirkningen av vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser vurderes som middels positiv. Når verdien av området vurderes som stor, og prosjektets positive påvirkninger middels, vil prosjektet ha middels til stor positiv konsekvens for vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser.

3.12. Brukerinteresser (friluftsliv/reiseliv)

Det vises til miljørapporten for utdyping av fagtemaet (vedlegg 7).

3.12.1 Verdivurdering

Området er variert med mange ulike naturtyper representert. I sommerhalvåret er området ved Tosbotn godt egnet til fiske. Det fiskes etter laks og sjøørret i Storelva, men ikke i Leiråa. Det fis-

kes etter ørret i Leiråvatnet, men det er kun grunneier som har tillatelse til å fiske på grunn av smittefare i settefiskanlegget i Tosbotn. Det selges derfor ikke fiskekort i vatnet.

Det er bygd en traktorveg fra Tosbotn/Borkamo til kote 120. Herfra går det sti videre opp til Leiråvatnet. Det gikk tidligere en sti videre langs Leiråvatnet (avmerket på kart 1:50.000) som fortsetter mellom søre og nordre Snøfjellet. Stien ender opp i Langfjorden. I følge grunneier har denne stien grodd igjen og benyttes ikke lenger. Noen går turer i fjellområdet vest for Tosenfjorden mellom Tosbotn og Lande. Denne turen går via Leiråvatnet, og eksisterende dam benyttes for å komme over Leiråa.

I området drives det jakt på elg og småvilt. Innenfor hele nedbørfeltet til Leiråa er det kvoter på fra 3 til 7 elg pr. år. Det er grunneier som driver elgjakt i området. Det selges kort for småviltjakt i fjellområdet.

Det er bratt å gå opp til Leiråvatnet. Den første kilometeren går turen langs traktorveg, og deretter fortsetter den oppover liene og stedvis gjennom skogsområder. Det er fin utsikt på turen, både ned mot Tosbotn og innover Lomsdal/Visten.

Området ligger langt fra nærmeste by. Avstanden til Brønnøysund er ca. 75 km og avstanden til Mosjøen er ca. 90 km. Området er derfor ikke nærturområde for mange personer. Det er svært få personer som bor nærmere enn 10 km fra prosjektområdet.

Området vurderes samlet til å være middels godt egnet til fotturer kombinert med jakt, fiske og bærplukking. Området blir til tross for dette benyttet i forholdsvis liten grad. I forbindelse med eventuell opprettelse av Lomsdal/Visten nasjonalpark forventes det at området får økt status som friluftsområde, og at antall besøkende vil stige.

Verdien av området for friluftsliv og reiseliv er middels.

3.12.2 Omfang og konsekvensvurdering

En gjennomføring av tiltaket vil føre til en forringelse av landskapet i prosjektområdet, og dermed også en forringelse av opplevelsesverdiene. Tiltaket vil imidlertid ikke være synlig for folk bortsett fra ved ferdsel i Lesådalen eller i Leirådalen. Vannveien vil bli godt synlig på de strekningene der den må sprenges ned i fjell. Der vannveien går i løsmasser vil den også bli synlig i mange år, men her vil det raskere komme vegetasjon. Redusert vannføring i Leiråa vil også være godt synlig fra utkikkspunkter på fjellet, delvis fra Lesådalen og i Leirådalen. Området fremstår i dag som urørt, på tross av at Leiråvatnet er hevet med to meter. Opplevelsen av området vil bli endret etter en utbygging, men en utbygging vil ikke være til hinder for bruken av prosjektområdet i friluftslivssammenheng.

Påvirkningen av fisket i Leiråa vil bli liten. Elva benyttes ikke til fiske i dag, og restvannfø-

ring på det meste av strekningen vil bidra til å opprettholde bestanden.

I Leiråvatnet er det kun grunneier som fisker, og da i hovedsak med garn. Bestanden i vatnet forventes å bli noe påvirket av en utbygging på grunn av dannelse av en utvasket reguleringszone. Kvaliteten på fisken vil sannsynligvis bli bedre de første årene etter utbygging på grunn av utvasking av næringsstoffer. På sikt vil imidlertid reguleringssonen bli vasket ut, næringstilgangen vil bli dårligere og kvaliteten på fisken vil bli dårligere enn i dag. Fisket vil derfor bli mindre attraktivt. Vatnet er imidlertid ikke tilgjengelig for fiske for allmennheten, og vatnet har ikke betydning for fritidsfiske i dag.

Tiltaket vil sannsynligvis påvirke jaktutøvelsen i anleggsfasen. Økt menneskelig aktivitet vil gi en viss skremmeeffekt på viltet. Når anlegget settes i drift vil påvirkningen på jakta i området være ubetydelig.

Samlet sett vil tiltakets påvirkning på friluftslivet bli liten til middels. Når verdien av området for friluftsliv i utgangspunktet er middels, vil da den negative konsekvensen bli middels negativ.

3.13 Samiske interesser/reindrift

Det vises til miljørapporten for utdyping av fagtemaet (vedlegg 7).

3.13.1 Verdivurdering

Nedbørfeltet til Leiråa benyttes i liten grad som reinbeiteområde i dag. I år med lite snø er området godt egnet som vinterbeite, og det brukes i følge reindriftsforvaltningen sporadisk som beiteområde. Det går ei flyttlei i området, og denne krysser Leiråvatnet ca. 250 meter vest for utløpet. Reinflyttingen skjer i april. Det er vanlig at rein holder til rundt Leiråvatnet i perioder med godt beite.

Prosjektområdet har middels verdi for reindrift.

3.13.2 Omfang og konsekvensvurdering

Prosjektets gjennomføringsfase antas å vare ca. ett år. Dersom området benyttes til reinbeite i denne perioden, vil tiltaket ha en negativ påvirkning i form av støy og menneskelig nærvær.

Tiltaket vil ikke medføre neddemming av beiteareal som utnyttes i dag. Regulering av Leiråvatnet vil medføre usikker is på våren. Dette betyr at reinsdyra må ledes øst for den nye demningen i Leiråvatnet. Dette er noe mer arbeidskrevende enn dagens flytting, men vil være fullt mulig etter utbygging fordi Leiråa vil få sterkt redusert vannføring. For øvrig vil ikke tiltaket ha nevneverdig negativ påvirkning på reindriften. Prosjektets samlede påvirkning vil etter dette bli liten til middels negativ. Alternativt damsted i Leiråa øst for eksisterende dam vil gjøre det vanskeligere å flytte reinsdyr forbi Leiråvatnet på våren, men flytting vil fortsatt være mulig.

Når verdien av området i utgangspunktet er middels, og prosjektets negative påvirkning er li-

ten til middels, vil prosjektet ha liten til middels negativ konsekvens for reindriften. Dette gjelder ved begge damalternativ.

3.14 Samfunnsmessige virkninger

I tillegg til bidrag til nasjonal kraftoppdekning vil kraftverket gi inntekter til grunneierne, utbygger, til kommunen og til Staten. Utbyggingen av Leiråa kraftverk vil også være avgjørende for mulighetene til Fjord Seafood Norway AS til å gjennomføre den planlagte utvidelsen av settefiskanlegget. En slik utvidelse vil ha betydelig lokal sysselsettingseffekt og vil være et viktig bidrag for å opprettholde et livskraftig bygdesamfunn i Tosbotn.

Generelt vil kraftverket bidra til opprettholdelse av lokal bosetting, samt at grunneierne vil få kapital slik at det er lettere å bevare lokale bygningmasser.

Gjennomføringen av utbyggingen av nytt hovednett med tilhørende kraftverk vil også bidra til å forbedre forsyningssikkerheten i Tosbotn. Eksisterende forsyning er basert på en enkel tilførselslinje som i tillegg er sårbar ved spesielt vanskelige værforhold. Dette ble nylig dokumentert under stormperioden på begynnelsen av 2006 hvor den permanente strømforsyningen falt ut og bebyggelse og næringsliv i området måtte forsynes med aggregat.

I anleggsfasen vil utbyggingen gi 4-8 arbeidsplasser i 1-2 år. Det kan også gi mulighet for lokal sysselsetting avhengig av antall av de omsøkte anlegg som blir etablert og hvordan driften organiseres.

Den samfunnsmessige konsekvensen av tiltaket vurderes som liten til middels positiv.

3.15 Konsekvenser av kraftlinjer

For påkobling til linjenettet i Tosbotn må det bygges ca. 3,6 km ny 22 kV kabel fra kraftstasjonen frem til ny netstasjon/trafo i Tosbotn. Kabel som legges ved hovedveien vil bli støpt ned i OPI-kanal. Avgreningen fra riksveien til kraftstasjonen vil bli utført med rør i grøft eller vei og med trekkummer.

3.17 Sammenstilling av konsekvenser

Tabell 3.1 Sammenstilling av konsekvenser for miljø og samfunn

Fagtema	Verdi	Konsekvens
Vanntemperatur, isforhold og lokalklima		Liten negativ
Grunnvann, flom og erosjon		Liten negativ
Biologisk mangfold	Liten til middels	Liten til middels negativ
Fisk og ferskvannsbiologi	Liten til middels	Liten til middels negativ
Flora og Fauna	Liten til middels	Liten til middels negativ
Inngrepsfrie naturområder	Middels	Liten negativ
Landskap	Middels	Middels negativ
Kulturminner	Middels til stor	Middels negativ
Landbruk	Liten til middels	Liten negativ

Gravearbeidene for kabelanleggene vil foregå i områder som er en del av eksisterende veganlegg. Konsekvensen vurderes derfor som ubetydelige.

3.16 Konsekvenser av ev. alternative utbyggingsløsninger

Det er vurdert ulike alternativer for kjøring av kraftverket og utnyttelse av delfelter. Følgende beregninger og vurderinger er utført:

- Delfelt nordøst for Leiråvatnet på om lag 1,5 km² vurderes ut i fra innledende vurderinger å kunne være lønnsomt å koble til kraftverket. Dette delfeltet er imidlertid viktig for å kunne opprettholde en minstevannføring i øvre del av Leiråa og er derfor ikke tatt med i utbyggingsplanene. Denne beslutningen er sett i sammenheng med en vurdering hvor det ikke anses nødvendig med slipp av vann fra Leiråvatnet.
- Kostnadskonsekvensene av slipp av alminnelig lavvannføring fra Leiråvatnet på 0,075 m³/s er beregnet til en reduksjon i produksjon på 1,3 GWh/år.
- Det er også sett på å slippe vann som sikrer at vannføringen ikke blir lavere enn 5 % av de laveste registrerte dvs. under 5 % av tiden på varighetskurven. Dette tilsvarer slipp på 0,04 m³/s om vinteren (1.10-30.4) og 0,27 m³/s om sommeren (1.5-30.9). Kostnadskonsekvensene av slipp av 0,04 m³/s om vinteren (1.10-30.4) og 0,2 m³/s om sommeren (1.5-30.9) er beregnet til en reduksjon i produksjon på 2,5 GWh/år.
- Av estetiske hensyn kan det være aktuelt å stille krav til redusert nedtapping av Leiråvatnet i juli og august når fotturister har høyest aktivitetsnivå. Krav om at vannivået skal holdes høyere enn 1 meter under HRV (høyeste regulerte vannstand) vil medføre en reduksjon i produksjonen på 0,34 GWh. Da området ut i fra foreliggende opplysninger synes å ha begrenset bruk er et slikt tiltak ikke vurdert som nødvendig ut i fra en kostnytte vurdering.

Fagtema	Verdi	Konsekvens
Vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser	Stor	Middels til stor positiv
Friluftsliv og reiseliv	Middels	Middels negativ
Reindrift	Middels	Liten til middels negativ
Samfunnsmessige virkninger		Middels til stor positiv

4. Avbøtende tiltak

Minstevannføring

Restfeltet mellom Leiråvatnet og kraftstasjonen er på 7,1 km² og med et midlere årlig tilsig på 14,2 mill. m³/år. Alminnelig lavvannføring for restfeltet er 0,025 m³/s. Det er valgt en løsning hvor en beholder en del av nedslagsfeltet i restfeltet for å sikre nødvendig minstevannføring.

Kostnadskonsekvensene ved slipp av alminnelig lavvannføring fra Leiråvatnet på 0,075 m³/s er beregnet til en reduksjon i produksjon på 1,3 GWh/år.

Det er beregnet kostnader ved slipping av Q95-verdier (dvs. i 95 % av tiden er vannføringen større enn oppgitt verdi) som minstevannføring. Kostnadskonsekvensene ved slipp av 0,04 m³/s på vinteren (1.10-30.4) og 0,27 m³/s på sommeren (1.5-30.9) er beregnet å redusere produksjonen med 2,5 GWh/år.

Slipping av minstevannføring vil redusere konfliktene med fagtema landskap, biologisk mangfold og friluftsliv og reiseliv. En økning av minstevannføringen ville trolig ha forbedret situasjonen for fagtemaene ytterligere, men kostnadene og tapet i produksjon vil overgå den miljømessige gevinsten.

Opprydding og revegetering

Grøftmassene vil fortløpende benyttes til å fylle igjen traseen der vannveien graves ned. Tilsåing med frøblandinger som ikke har sin opprinnelse i prosjektområdet, kan gi uønskede effekter for det biologiske mangfoldet i dalen og benyttes derfor ikke. Revegetering er derfor planlagt gjennom naturlig gjengroing.

Trasévalg

Det vil bli tatt hensyn til kulturminner og andre viktige interesser når man gjør detaljstikking av trasé både for stasjonsplassering, vannvei og anleggsvei.

Omløpsventil i kraftstasjonen

Bygging av omløpsventil vil sikre vann i Leiråa nedstrøms kraftstasjonen i tilfeller der stasjonen stopper. Omløpsventilen vil bli installert på grunn av Fjord Seafood Norway AS' krav om stabil vannforsyning til settefiskanlegget, og vil få en kapasitet på 1,18 m³/s (Q_{middele})."

Høring og distriktsbehandling

Søknaden behandles etter bestemmelsene i vannressursloven og vassdragsreguleringsloven, og har

vært kunngjort i Brønnøysunds Avis, Helgeland Arbeiderblad og Norsk Lysingsblad, samt lagt ut til offentlig gjennomsyn i kommunen. Videre er søknaden sendt på høring til Brønnøy kommune, Fylkesmannen i Nordland, Nordland fylkeskommune, berørte statlige forvaltningsorganer og natur- og friluftslivsorganisasjoner. I forbindelse med høringen arrangerte NVE et offentlig folkemøte på Tosbotn Grendehus onsdag 11. april 2007. Her informerte HK om prosjektene og NVE orienterte om saksbehandlingen av søknadene. Flere av høringsspartene har sendt inn samlet uttalelse for de seks kraftverkene. Merknader som er direkte knyttet til et av de andre kraftverkene er da ikke referert her, men i vedtaksnotat eller innstilling til det aktuelle kraftverk. I det følgende siterer vi innkomne høringssuttalelser som omhandler Leiråa kraftverk:

Brønnøy kommune v/kommunestyret fattet følgende vedtak i møte 12.06.2007:

"Vedtak:

1. Med bakgrunn i framlagt konsesjonssøknad – miljørapport og konsekvensutredning er Brønnøy kommune positiv til Helgelands Krafts søknad om tillatelse til utbygging av seks kraftverk i Tosbotn.
2. Avbøtende tiltak for å redusere negative konsekvenser av inngrep, sikre tilstrekkelig vannføring, mest mulig skånsom utforming og plassering av bygg og anlegg samt tiltak for å unngå støy fra kraftverkene forutsettes gjennomført. Det forutsettes også at det utarbeides detaljplaner for gjennomføring av tiltak og at arbeidet i terrenget kvalitetssikres i samsvar med planene.
3. Det forutsettes at søker bidrar med opparbeiding av parkeringsplass/rasteplass for besøkende til den framtidige Lomsdal Visten nasjonalpark. Mest aktuelle plassering er ved Borkamo i forbindelse med utbygging av Leiråa kraftstasjon, men annen lokalisering kan også vurderes. Tiltaket forutsettes aksept fra og samarbeid med grunneiere."

Fra saksfremstillingen refereres følgende:

"Plansituasjon og overordna føringer

Overordna miljømål for Brønnøy (vedtatt 10.11.93)

- Kommunen vil gjennom aktiv bruk av "føre var prinsippet", arbeide for ei samfunnsutvikling som ikke forringer naturens produk-

sjonspotensial og uten at viktige natur- og kulturverdier går tapt.

- Miljøvern hensyn skal legges til grunn for kommunens virksomhet ved planlegging og politikktutforming. Kommunen vil på kort og lang sikt ivareta naturverninteressene ved planlegging og arealdisponering, sikre biologisk mangfold, viktige naturområder og landskapstrekk og sørge for å gjennomføre restaureringstiltak i forbindelse med tidligere naturinngrep.”

Strategisk Næringsplan 2003 – 2007

Planen omhandler ikke kraftutbygging og -produksjon særskilt. Utdrag fra målsetting:

- Kommunen skal bidra til å utvikle Brønnøy og Brønnøys næringsliv på en slik måte at man oppnår tilsvarende vekst som landet for øvrig.
- Kommunen skal tilrettelegge for at private bedrifter kan utvikle et bredere spekter for produksjon av varer og tjenester for brukere og innbyggere i regionen.
- Grupper av næringer og kommunen skal bidra til å styrke den enkelte bedrift i vare- og tjenesteproduksjonen som retter seg mot andre (eksterne) markeder.

Kommuneplanens arealdel

Berørte områder er lagt ut til Landbruks-, natur- og friluftsområde (LNF) B med følgende bestemmelser

- I disse områdene vil det bli ført en restriktiv holdning med hensyn til spredt bolig- og fritidsbebyggelse.

Fylkesplan for Nordland 2004 - 2007

Fylkesplanens arealpolitiske retningslinjer skal legges til grunn for kommunenes planlegging:

- Målet for arealforvaltningen i Nordland er at den skal være bærekraftig og gi forutsigbare rammer for næringslivet og befolkningen generelt. Hovedinnsatsområdene i Regional Agenda skal videreføres i den nye fylkesplanperioden. For arealforvaltningen betyr det et mål om å integrere bærekraftsperspektivet i offentlig politikk og planlegging.

Saksbehandling

Brønnøy kommunestyre ga i møte 15.11.2006, i sak 85/06 sin tilslutning til Helgelandskrafts søknad om nye linjeføringer og stasjoner for krafttransport på Sør-Helgeland. Denne saken må sees i sammenheng med foreliggende søknader om kraftutbygging.

11.04.2007 informerte Helgelandskraft AS, Marine Harvest AS og NVE Planutvalget i Brønnøy om planer for kraftutbygging, strøm-

og vannbehov ved smoltproduksjonen på Borkamo og om saksbehandling av slike tiltak. Tilsvarende informasjon ble gitt på åpent møte i Tosbotn samme kveld.

I tillegg til NVEs ordinære kunngjøring av offentlig høring, ba Brønnøy kommune i egen annonse om lokale uttalelser til kommunens behandling av saken. Frist for uttalelse ble satt til 21.05.2007.

Sakens dokumenter er lagt ut for gjennomsyn på Brønnøy rådhus, Velfordssenteret og på Helgelandskrafts hjemmesider på Internett.

Uttalelser

Ved uttalefristens utløp var det kommet inn 2 uttalelser til Brønnøy kommune:

- Grunneiere i Tosdalen, Roar Jacobsen og Magne Pettersen (gnr./bnr. 203/1 og 203/2), datert 14.05.07
- Grunneier Leiråga, John Andrew Borkamo (gnr./bnr. 204/1), datert 18.05.07

Begge uttaleparter er svært positive til omsøkte tiltak på sine eiendommer.

Saksvurdering

Kommunen skal i sin høringsuttalelse ta stilling til:

- Gir høringsmaterialet et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag?
- Bør det gis konsesjon for omsøkte tiltak?
- Bør det stilles særlige vilkår for ev. konsesjoner?

Vurdering av høringsmaterialet

Søknadsdokumentene gir tilfredsstillende presentasjon av de ulike tiltakene i forhold til begrunnelse for tiltakene, valg av tekniske løsninger, vurdering av verdier i tiltaksområdet samt konsekvenser av tiltakene. Dokumentene er rikt og greit forståelig illustrert med figurer, kart, skisser og bilder.

Rådmannen har ingen merknader til verdi-, konflikt- og konsekvensvurderingene som framkommer i høringsmaterialet.

[...]

Under tema vilt mener Rådmannen det kunne vært gjort en egen vurdering av områdets verdi for store rovdyr og konsekvenser for disse.

Vurdering av tiltakene

Rådmannen mener foreslåtte utbyggingsløsninger i hovedsak gir en svært skånsom utnytting av kraftpotensialet i vassdragene i Tosbotnområdet sammenliknet med de opprinnelige planene i Samlet Plan for vassdrag fra 1985 - 86.

Som tabell 2 viser vil tiltakene i ulik grad ha negativ virkning på alle utredningstemaer. Dette gjelder særlig landskap og opplevelsesverdi-

er. Tabellen viser at tiltakene i Tosdalen er de som kommer mest i konflikt med natur- og friluftsverdier. Det er et nasjonalt politisk mål å stanse tap av biologisk mangfold og tap av inngrepsfri natur. Kommunen har gjennom sin planlegging og forvaltning en forpliktelse til å bidra til at disse målene oppnås.

[...]

Tiltaket i Leiråga er særlig interessant. Her legges det opp til en kombinert utnytting av vannressursen (kraftproduksjon og smoltproduksjon) noe som gir en større samfunnsmessig gevinst i forhold til øvrige tiltak. Parkeringsplass.

Tiltakene vil ikke medføre større reguleringsmagasiner (unntatt Leiråvatnet som får en mindre regulering) eller større endringer i vannføring.

[...]

Rådmannen forutsetter at avbøtende tiltak for å redusere negative konsekvenser av inngrep, sikre tilstrekkelig vannføring, mest mulig skånsom utforming og plassering av bygg og anlegg samt tiltak for å unngå støy fra kraftverkene blir gjennomført. Rådmannen forutsetter også at det utarbeides detaljplaner for gjennomføring av tiltak og at arbeidet i terrenget kvalitetssikres i samsvar med planene.”

Fylkesmannen i Nordland kom med uttalelse i brev av 26.07.2007. Vi siterer følgende:

”Småkraftutbygging i Nordland generelt

Vi ser at det kjem inn søknadar fortløpande om småkraftverksutbygging i Nordland. Desse småkraftverka vil om dei får konsesjon, sakte, men sikkert ”ete opp” ein stor del av det vi har att av inngrepsfrie naturområde i Nordland. For å unngå ei utbygging av små vasskraftverk der ”først til mølla” i stor grad har vore gjeldande praksis, er det no sett i gang arbeid med å få på plass fylkesvise planar for småkraftverk. Vi har fått signal frå Nordland fylkeskommune om at dette arbeidet vil starte opp ved årsskiftet 2007/2008. Vi meiner handsaming av alle småkraftverk og særleg dei med stort konfliktpotensiale bør utsetjast til denne planen ligg føre. Vi vil då kunne vurdere konfliktgrunnlaget gjennom ein ”samla plan” og dermed ha betre mulegheit til å prioritere dei minst miljøskadelege og mest lønsamme prosjekta. Vi meiner og at ein slik fylkesdelplan vil vere eit viktig innspel i arbeidet med rammedirektivet for vatn.

[...]

Leiråa, Bjørnstokk og Tverråa kraftverk ligg alle rett i utkanten av den planlagde Lomsdal-Visten nasjonalpark, men ingen av dei er i konflikt med den planlagde parken.

[...]

Vurdering av kraftverksprosjekta

Vi vil i det følgjande gje vår vurdering av desse 6 kraftverksprosjekta. Vi vil legge hovudvekt på

det vi meiner er dei mest konfliktfylte delane av prosjekta.

Inngrepsfrie naturområde

Tekniske inngrep har redusert arealet og antalet av villmarksprega områder (>5 km frå tyngre tekniske inngrep) i Norge dei siste 100 åra. I perioden 1988 – 2003 mista Nordland 701 km² villmarksprega områder, meir enn noko anna fylke i Norge. I same periode mista Nordland 978 km² inngrepsfrie naturområde (>1 km frå tyngre tekniske inngrep), også dette meir enn noko anna fylke i Norge. Vasskraftutbygging sto for høvesvis 81 % og 45 % av reduksjonen.

Det har i mange år vore eit miljøpolitisk mål å sikre store, samanhengande naturområde utan tekniske inngrep. Dette går mellom anna fram av St.meld. nr. 29 (1996-97) Regional planlegging og miljøpolitikk, St.meld. nr. 58 (1996-97) Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling, i St.meld. nr. 37 (2000-2001) Om vasskrafta og kraftbalansen, og i Sem-erklæringa til forrige regjering. I Stortinget si handsaming av St.meld. nr. 37 (2000-2001) seier komiteen blant anna følgjande: ”Komiteens flertall mener potensialet i framtidige utbygginger kombinert med den økte verdien av å sikre de gjenværende naturområdene gjør at epoken med store vannkraftutbygginger er over. Flertallet mener hensynet til kommende generasjoners naturopplevelser tilsier en restriktiv holdning til videre vassdragsutbygging, og at vi lar de aller fleste vassdrag som står igjen forbli urørte”.

I St.prp. nr. 1 (2004-2005) frå Miljøverndepartementet, er INON ført opp som eige arbeidsmål nr. 2.2. ”Sikre at gjenværende naturområde med urørt preg blir tekne vare på”. Dette er klare føringar som ein må forholde seg til. Den nye regjeringa vidarefører og dette i plattformforma dei la i Soria Moria forhandlingane. Dei seier mellom anna i si erklæring: ”Hensynet til kommende generasjoners naturopplevelser tilsier en restriktiv holdning til videre vassdragsutbygging, og at vi lar de aller fleste vassdrag som står igjen forbli urørte”.

I miljørapportane har Sweco Grøner korrekt påpeika at det er tre faktiske feil i INON-grunnlaget i området. For det fyrste er Tosentunnelen rekna som inngrep, med den følgje at dei store inngrepsfrie områda sør og nord for tunnelen er splitta opp. Vidare er det ikkje tatt omsyn til overføringa av Kalklavdalsvatnet austover mot Åbjøravassdraget. Også Leiråvatnet er regulert i dag og det er heller ikkje tatt omsyn til i det offisielle INON-grunnlaget. Sweco Grøner har korrigerert for desse tre feila i miljørapportane etter å ha konferert DN om saka. Resultatet er at vi har fått eit betydeleg større, samanhengande INON-område sør og nord for Tosentunnelen. Dette området har vorte noko mindre i sør ved Kalklavdalsvatnet og rundt Leiråvatnet i vest.

Etter korrigeringane til Sweco Grøner er det eit samanhengande inngrepsfritt naturområde

(INON) sør og nord for Tosentunnelen på ca. 1460 km². Innafor dette området er det to villmarksprega områder på til saman ca. 380 km². Både Fylkesmannen og Sweco har korrigert for manglande inngrep og rekna ut reduksjonane i INON og villmarksprega områder. Tabellen un-

der viser verdiane Fylkesmannen har rekna ut. Dei viser noko mindre reduksjon av INON og villmarksprega områder enn tala i miljørapport/konsesjonssøknad. Årsaka ligg ulik tolkning av INON-metodikken.

	Reduksjon i INON (km ²)	Reduksjon i villmarksprega områder (km ²)	Konsekvens vurdering - Sweco	Konsekvens vurdering Fylkesmann
Leiråa kraftverk	0	0	Liten	Liten
Bjørnstokk kraftverk	1,5	0,7	Liten	Liten
Tverråa kraftverk	0	0	Ingen	Ingen
Storelva kraftverk alt. A	0	0	Ingen	Ingen
Storelva kraftverk alt. B	0,3	0	Liten	Liten
Tosdalen kraftverk**	12,6	2,9*	Middels	Stor
Lille Tosdalen kraftverk**	4,5	1,8*	Middels	Stor
Totalt for alle 6 kraftverk**	16,0	3,1		

* Det er usikkerheit i INON-grunnlaget i dette området. Både Fylkesmannen og Sweco har korrigert for overføringa av Kalkklavdalsvatnet austover og for Tosentunnelen. Fylkesmannen si korrigering har redusert det villmarksprega området sør for Tosentunnelen meir enn Sweco si korrigering. Ut frå våre tal blir derfor reduksjonen av villmarksprega areal om lag ein tredel av det Sweco har rekna ut.

** Når det gjeld Tosdalen og Lille Tosdalen, så vil desse influere på delvis same INON-areal. Vi har tatt hensyn til dette når vi har rekna ut total reduksjon.

Fylkesmannen er stort sett samd med konsekvensvurderingane i konsesjonssøknaden, men vi meiner dei har undervurdert konsekvensane for kraftverka i Tosdalen. Desse kraftverka vil gje betydeleg reduksjon i eit av dei største inngrepsfrie områda i Nordland. I tillegg vil begge også redusere arealet av villmarksprega områder sør for Tosentunnelen. Vi meiner konsekvensane for inngrepsfrie områder (INON) er store negative for desse to kraftverka.

Landskap

Sweco Grøner har vurdert konsekvensane for landskap til å vere middels negative for Leirelva, Bjørnstokk, Storelva A, Storelva B og Lille Tosdalen. Tverråa har små til middels negative konsekvensar og Tosdalen har middels til store negative konsekvensar for landskap. Vi sluttar oss i hovudtrekk til desse konklusjonane, men vi meiner skalaen kunne vere brukt noko betre. [...]

- Bygging av Leiråa kraftverk gjev i utgangspunktet store, nye inngrep. Særleg vil demning, regulering av Leiråvatnet og anleggsveg opp ei bratt li vere nye, store inngrep. Området er likevel såpass prega av inngrep frå før (ei mindre demning i Leiråvatnet og skogsveggar i nedre del av lia) at vi er samde i konsekvensvurderingane til Sweco Grøner. [...]

Biologisk mangfald

Vi har følgjande kommentarar Sweco Grøner sine miljørapportar:

- Vi vil berømme dei for at dei no har tatt belegg av mose og lavartar og nytta ekspertise til å få desse artsbestemt. Dette har vore mangelvare i mange småkraftverksøknadar tidlegare frå dei fleste konsulentane i marknaden.

[...]

Bjørnstokk kraftverk, Leiråa kraftverk, Storelva kraftverk og Tosdalen kraftverk

- Vi er samde med Sweco Grøner i at dei negative konsekvensane er små til middels negative for desse kraftverka.

[...]

Fisk og ferskvassbiologi

Vi gjer ikkje andre verdi- eller konsekvensvurderingar for dei einsskildte kraftverka enn dei Sweco Grøner har gjort i sine rapportar. Der er konsekvensane vurdert til små negative for Bjørnstokk kraftverk, Tverråa kraftverk og for begge alternativ av Storelva kraftverk. Leiråa og Tosdalen er vurdert å ha små til middels negative konsekvensar, medan Lille Tosdalen ikkje har fiskeinteresser. Vi vil understreke viktigeita av å montere ein omløpsventil ved kraftstasjonen.

Friluftsliv

Vi støtter dei ulike verdi- og konsekvensvurderingane som er gjort for dei 6 kraftverka. Det som ikkje er vurdert her er om vi får nokre sum-effektar av utbyggingane. Blir alle seks kraftverka bygd vil 8 av elvene som renn ned i Tosbotn få meir eller mindre sterk reduksjon i vassføring, vi vil ha 6 kraftstasjonar med tilhøyrande

rørgater og tilkomstvegar. I sum meiner vi dette gjev større negative konsekvensar enn dei enkeltstående kraftverka.

Kompenserande tiltak

Den følgjande konklusjonen føreset at dei avbøtande tiltaka som er foreslått i søknaden blir gjennomført.

Konklusjon

Som vi seier i innleiinga meiner vi at det er uheldig med enkeltsakshandsaming av småkraftverk og at vi primært ønsker ein samla plan for utbygging av små kraftverk i Nordland. Dersom NVE likevel vel å handsame desse søknadane har vi følgjande konklusjonar.

- Fylkesmannen vil ikkje gå mot bygging av Leiråa kraftverk. Vi meiner dette kraftverket er i ei spesiell stilling i forhold til dei fem andre kraftverka som er planlagt, i og med at dette også forsyner eit smoltanlegg med vatn. Regulering av Leiråvatnet vil gjere det muleg å utvide smoltproduksjonen og kraft frå kraftverket vil gjere elforsyninga både for smoltanlegget og for gardane i Tosbotn sikrere ved eventuelle brot på eksisterande forsyningslinje.

[...]

Nordland fylkeskommune v/fylkestinget fattet følgende vedtak i møte 14.06.2007:

1. Fylkestinget anbefaler at det gis konsesjon for bygging av Leiråa, Bjørnstokk, Tverråa, Storelva, Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverk.
2. Fylkestingets anbefaling forutsetter at;
 - reindriftas bruk av flytt- og trekkleier blir ivaretatt og ikke skadelidende.
 - Tverråa kraftverk endres slik at den ikke er i konflikt med freda kulturminner og at undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 er oppfylt.
3. Fylkestinget ber om at det tas landskapsestetiske hensyn ved detaljplanlegging av prosjektene. Hensynet til utøvelse av reindrift må vektlegges i planlegging og utførelse av prosjektene. Fylkestinget ber også om at spørsmålet om parkeringsplass i Tosbotn søkes løst gjennom konsesjonsbehandlingen.
4. Nordland fylkeskommune vil vise til tiltakshavers aktsomhets- og meldeplikt dersom en under markinngrep skulle støte på fornminner, jf. kulturminnelovens § 8, 2. ledd.

Fra saksutredningen refereres følgende:

Fylkesrådets vurdering:

Det søkes om utbygging av seks kraftverk i Tosbotn. Dette vil til sammen gi en produksjon på

totalt ca. 127 GWh til en utbyggingspris på 2,78 kr/kWh. Utbygger har uttalt at de er avhengig av å bygge ut minimum 4 av prosjektene for at de skal kunne realiseres.

Fylkesrådet mener det er viktig å ivareta muligheten for fortsatt utøvelse av reindrift. Innarbeidede flytt- og trekkveier er viktig å kunne fortsette aktiv reindrift. Derfor er mulighet for fortsatt bruk av flyttveier, en forutsetning for at konsesjon for utbygging kan gis.

En utbygging kan medføre positive tiltak for friluftslivet. Utfordringen med parkeringsplass i Tosbotn har vært diskutert i forbindelse med fylkesdelplan, og Fylkesrådet mener dette bør søkes løst gjennom konsesjonsvilkårene.

Fylkesrådet mener en utbygging av kraftverk i Tosbotn er viktig samfunnsmessig og ser at det er avgjørende for fortsatt drift og utvidelse av smoltanlegget. Dette vil medføre positive ringvirkninger med større sysselsetting og sikker tilgang på strøm.

Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverk vil medføre tap av 8,8 km² villmarkspregete områder og anleggning av en 3,2 km ny permanent vei. Tosdalen kraftverk er også det som er beskrevet som mest konfliktfylt i forhold til reindrift. Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverk vurderes til å gi størst negative konsekvenser i forhold til andre interesser. Fylkesrådet mener disse kan vurderes tatt ut, om det viser seg å være store konflikter knyttet til utbyggingene.

[...]

Problemstilling

Generelt regnes en utbyggingspris på 3 kr/GWh som en grense for hva som er lønnsomt å bygge ut. Her er det to prosjekt som ligger i overkant av 3 kr/GWh. Disse 6 kraftverkene skal sammen bidra til finansiering av en utførselslinje og sikre kraftleveranse til området. Totalt sett vil det derfor nødvendigvis ikke lønne seg for utbygger å ta ut de dyreste prosjektene. HelgelandsKraft har uttalt at minimum 4 kraftverk må bygges ut for å forsvare kostnadene av ny kraftlinje.

En utbygging av disse kraftverkene vil være positivt for lokalsamfunnet med tanke på sikker strømforsyning og nye arbeidsplasser ved smoltanlegget. For Marin Harvest presenteres utbyggingen som avgjørende for deres fremtid med fortsatt drift i Tosbotn. En utbygging vil gi økt og sikker tilgang på kraft og større mengder rent vann. Dette er avgjørende for at de kan øke produksjonen og satse videre i Tosbotn.

Disse seks kraftprosjektene ligger innen en radius på 4 km. De søkes enkeltvis og medfører ikke krav om konsekvensutredning. Det er utarbeidet miljørapport for hver enkelt utbygging, men kravet til en miljørapport er ikke like høyt som ved konsekvensutredninger. Ved en enkeltvis utredning, er ikke konsekvensene av inngrepene vurdert i sammenheng. Vi får dermed ikke samme faglige vurdering over hva det vil

bety at seks elver i området blir lagt i rør. Dette vil ha effekt både visuelt og for biologisk mangfold. Om levestedet i en elv forsvinner, kan eventuelt tilliggende elver fungerer som erstatning. Dette gjelder også visuelt/ landskap. Ettersom disse seks prosjektene i realiteten er avhengig av hverandre for å bli bygget ut, burde de blitt behandlet som en utbygging.

Det drives reindrift i området. Det går en viktig flyttvei over Leiråvatnet og ved planlagt inntak til Tosdalen. Dette vurderes som svært viktig for reindrifta. Ellers brukes området spredt til beite hele året. Søknaden konkluderer med at prosjektene får liten negativ konsekvens for reindrift og middels negativ konsekvens ved utbygging av Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverker. Dette begrunnes ut i fra at det kun er i anleggsperioden den blir berørt. Fylkestinget skal i juni vedta forslag til fylkesdelplan for Vevelstad og deler av Vefsn, Grane og Brønnøy kommuner. I denne er det foreslått arealfesta retningslinjer for reindrift. I Tosbotn er det merket av viktige trekk- og flyttleier for reindrifta. I fylkesdelplanen står det at "Det må ikke planlegges eller tilrettelegges for tiltak som kan skade reindriftas flytt- og trekkleier". Bjørnstokk og Tverråa kraftverker ligger innenfor området med retningslinjen.

Det er et nasjonalt mål at gjenværende naturområder uten større tekniske inngrep blir tatt vare på. Utbygging av Tosdalen kraftverk vil medføre tap av 8,8 km² villmarkspregete områder (mer enn 5 km fra tyngre tekniske inngrep). Lille Tosdalen kraftverk medfører tap av 4 km², men dette inngår i det samme arealet.

Friluftsliv

Området vurderes til å ha en liten regional verdi som friluftsområde. Det brukes i all hovedsak av de lokale. Ved etablering av nasjonalparken kan interessen endre seg. Isolert sett har det enkelte inngrepet få konsekvenser for friluftslivet, men når det etableres flere kraftverk i samme område vil det kunne få store negative konsekvenser for friluftslivet og natur- og landskapsopplevelsen.

Gjennom Fylkesdelplan for Vevelstad og deler av Vefsn, Grane og Brønnøy kommuner ble det tatt opp behov for parkeringsplass og innfallspunkt til nasjonalparken i Tosbotn. Fra grunneier var dette ikke ønsket og det ble derfor ikke tatt med som tiltak i fylkesdelplanen. Om det gis konsesjon for utbygging av kraftverkene er dette noe man bør ta hensyn til gjennom konsesjonsvilkårene. Dette er viktig for å legge til rette for økt friluftsliv.

Kulturminner

Det er inngått avtale mellom utbygger og Kulturminner i Nordland, slik at det kan gjennomføres feltarbeid sommer 2007 for å oppfylle utredningsplikten. Planene for Tverråa kraftverk er i dag i direkte konflikt med freda kulturminner.

Dette må endres før konsesjonen kan gis. I brev datert 20.01.06 ble det opplyst om disse problemstillingene, men det er beklageligvis ikke tatt inn i miljørapporten.

Konsekvenser

Prosjektene vil medføre inngrep i seks elver i Tosbotn innen en radius på 4 km. Dette vil få negative konsekvenser for landskap og biologisk mangfold. Villmarkspregete områder (5 km fra tyngre tekniske inngrep) blir redusert med totalt 9,4 km². Prosjektene er ikke vurdert til å medføre negative konsekvenser for regionale friluftssinteresser. Reindrifta blir negativt berørt om bruk av trekk- og flyttveier hindres.

Oppsummering

Saken omhandler seks kraftutbygginger innenfor et område med radius 4 km i Tosbotn. Hvert enkelt prosjekt har inntak i elva, rør/sjakt/tunnel og kraftstasjon. Leiråvatnet reguleres med 4 m og det må bygges 3,2 km lang vei inn til Tosdalen. Kraftutbyggingene søkes enkeltvis, men er dels avhengig av hverandre for å bli realisert. Sammen skal prosjektene dekke kostnader for ny overføringslinje til Tosbotn. Kraftverkene vil produsere totalt ca. 127 GWh til en utbyggingspris på 2,78 kr/kWh.

Utbygging av prosjektene vil medføre tap av villmarkspregete områder med totalt 9,4 km², der Tosdalen kraftverket står for 8,8 km² av dette arealet. Det er et nasjonalt mål å bevare inngrepfrie områder. Prosjektene kan medføre hindringer for utøvelsen av reindrift ved at flytt- og trekkleier blir vanskelig å benytte. Bjørnstokk og Tverråa kraftverker ligger innenfor retningslinje i forslag til fylkesdelplan for Vevelstad og deler av Vefsn, Grane og Brønnøy kommuner, som sier at reindriftas flyttveier skal ivaretas. Planene for Tverråa kraftverk er i dag i direkte konflikt med freda kulturminner. Dette må endres før konsesjonen kan gis. Det er inngått avtale med utbygger om feltarbeid for å oppfylle utredningsplikten. Gis det konsesjon for utbygging, må det stilles krav om opparbeidelse av parkeringsplass i Tosbotn.

En utbygging vil medføre sikker og økt kraftforsyning i Tosbotn. Dagens kraftlinje har dårlig kapasitet og kjøres på overbelastning. Marin Harvest vurderer en utvidelse av smoltanlegget. Dette forutsetter økt og sikker tilgang av kraft, samt økt vannuttak. En utbygging av Leiråa er planlagt i samsvar med dette. Realisering av Leiråa kraftverk vil være avgjørende for videre drift av smoltanlegg og gi økt sysselsetting i Tosbotn. Kraftverkene skal dekke kostnader for ny overføringslinje og utbygger har uttalt at minimum 4 prosjekt må gis konsesjon for at en utbygging vil være lønnsom."

Nordland fylkeskommune v/Kulturminner i Nordland gjennomførte arkeologiske registreringer i Tosbotn i juli 2007. Det ble utarbeidet en rapport fra

arbeidet som ikke gjengis her. Fylkeskommunen kom med uttalelse datert 23.10.2007 som gjengir hovedpunktene i rapporten. I det følgende refereres informasjon som er aktuelt for saken:

”Uttalelse om kulturminner: Konsesjonssøknader på seks småkraftverk i Tosbotn, Brønnøy kommune.

Vi viser til Nordland fylkestings vedtak 11.06.2007 i sak 60/07 og til tidligere kulturminnefaglig korrespondanse i saken. Vi beklager at det på grunn av stor saksmengde har tatt noe tid med å få ferdigstilt rapporten og utført de faglige vurderinger.

Som det fremgår av rapporten (vedl) er det påvist 6 nye kulturminnelokaliteter, bestående av 13 enkeltminner. Flere av de omsøkte tiltakene er i konflikt med automatisk fredete kulturminner. I hovedsak er det to former for avbøtende tiltak dersom tiltak(ene) skal gjennomføres; enten justering av inngrepenes lokalisering eller frigivning av kulturminnene. Det siste vil innebære at det gis dispensasjon fra kulturminneloven. En eventuell dispensasjon innarbeides i konsesjonsvilkårene. Fylkeskommunen vil forberede en eventuell søknad om dispensasjon for Riksantikvaren, som er dispenserende myndighet.

Leiråa Kraftverk

På flaten hvor kraftstasjonen planlegges er det ved sjakting funnet spor etter veggrofter og stolpehull, det siste høyst sannsynlig spor etter nedgravde, takbærende stolper. Disse må betraktes som automatisk fredet. I området er det en kraftstasjon og inngrep i forbindelse med denne (også anleggstrafikk) kan være i konflikt med bevaringen av disse sporene. En liten justering av plasseringen for kraftstasjonen og stor forsiktighet under anleggsperioden vil være forenelig med fortsatt bevaring av kulturminnet. En plassering av kraftstasjonen mellom skogsvegen som vist på illustrasjonsfoto og elvebredden vil være akseptabelt i så henseende. Dersom denne justeringen lar seg gjennomføre, har vi ingen merknader til at det gis konsesjon.

[...]

Som generell merknad tilføyer vi:

Alle kulturminner er ikke registrert. Dersom det gis konsesjon for de omsøkte tiltak, vil fylkeskommunen vise til tiltakshavers aktsomhets- og meldeplikt dersom en under markinngrep skulle støte på fornminner, jf. kulturminnelovens § 8 andre ledd. Dersom det under arbeidet skulle oppdages gjenstander, ansamlinger av trekull eller unaturlige/uventede steinkonsentrasjoner må vi underrettes umiddelbart. Det forutsettes at nevnte pålegg bringes videre til dem som skal utføre arbeide i marken.

Uttalelsen gjelder ikke samiske kulturminner; vi viser til egen uttalelse fra Sametinget.”

Statens vegvesen, Region nord kom med følgende uttalelse datert 28.02.2007:

”Våre merknader til tiltaket er:

- For å få byggetillatelse for oppføring av kraftstasjon må det først foreligge avkjørselstillatelse fra E6.
- Dersom kraftstasjon er tenkt oppført nærmere enn 50 m fra vegmidte av E6 må det søkes om dispensasjon fra veglovens byggegrense langs offentlig veg.
- Det må søkes om gravetillatelse dersom rør skal legges under E6.

Vi vil behandle eventuelle grave-, avkjørsels- og dispensasjonssøknader når disse innkommer.”

Bergvesenet kom med følgende uttalelse datert 09.05.2007:

”For Bergvesenet er det viktig at det i forbindelse med utbygging gjøres en kartlegging og vurdering av de mineralske ressursene. Som statlig fagetat er det en av våre oppgaver å se til at viktige mineralske forekomster blir tatt hensyn til. Vi vil understreke mineralnæringens viktige rolle i samfunnet, ved at den framskaffer produkter som det moderne samfunnet er helt avhengig av. Dette gjelder alt fra metaller, industrimineraler, bygningsstein (blokkstein og skifer) og øvrige byggeråstoffer (pukk og grus).

I konsesjonssøknaden, kapittel 3, er det listet opp en rekke virkninger for miljø, naturressurser og samfunn i forbindelse med utbyggingen. Etter vår vurdering mangler det et viktig punkt her, mineralske råstoffer. I NGU's pukk- og grusdatabase er det merket en viktig forekomst i Tosbotn. To av de planlagte kraftverkene, Tverråa og Storelva, ligger innenfor dette området og virkningene av tiltaket burde blitt vurdert i konsesjonssøknaden.

Når det gjelder de resterende områdene har ikke Bergvesenet noen bemerkninger.”

Statens Landbruksforvaltning kom med følgende uttalelse datert 25.06.2007:

”Statens landbruksforvaltning vurderer søknadene og planene ut fra konsekvensene for jord- og skogbruk, kulturlandskap og landbrukstilknnyta næringsvirksomhet. Etter opplysningene i søknadene vil ingen av prosjektene få alvorlige negative virkninger i forhold til SLF sine ansvarsområder. Vi har likevel noen merknader til søknadene og til dels til utredningene.

Under omtalen av virkninger for landbruket, er det primært skogbruket som blir berørt. Verdien og konsekvensene av tiltakene for skogbruket er i hovedsak beskrevet i form av en omtale av hvor og når det er hogget skog den senere tid. Dette er mangelfullt. Konsekvensene for

skogbruket vil heller arte seg som negativ ved at man må ta ut ikke-hogstmoden skog for etablering av rørtraseer og for noen nye veier, samt at disse beslaglegger arealer som kan være av god bonitet for framtidig skogproduksjon. For rørgatene vil det også være negativt at gjenveksten av ny skog på tilbakefylte masser, kan bli dårlig. Når dokumentasjonen her er mangelfull, så er det ikke mulig å si hvilke av de to alternative løsningene for Tverråa kraftverk som er minst uheldig for skogbruket. Som ledd i konsesjonsbehandlingen vil vi anbefaler NVE å be tiltakshaver framskaffe opplysninger som gjør en i stand til prioritere mellom disse to alternativene ut fra virkningene for skogbruket.

Det er ikke laget en samlet framstilling av massebalansen for alle kraftverkene med veier, tunneler og rørgater. Det framgår at enkelte av kraftverkene vil gi overskuddsmasser på mellom 7000 – 16 000 m³ og at en del av dette er planlagt deponert i et eksisterende massetak i Tosbotn, uten at det framgår hvor mye eller i hvilken grad dette massetaket har nok kapasitet. Vi anbefaler at tiltakshaver blir bedt om å undersøke om noen av overskuddsmassene kan brukes der det skal bygges nye veier (Tverråa, Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverk). I søknaden for Tosdalen kraftverk heter det at "Veien må imidlertid bygges før tunneldrifta starter... Det er derfor begrenset hvor mye (overskuddsmasser) som i ettertid kan benyttes til veibyggingen." Men dette bør ikke være til hinder for at overskuddsmasser fra rørgatene for de andre kraftverkene kan brukes til denne eller de andre veiene, dersom man starter arbeidene med de andre anleggene først.

Vi mener det må foretas en samlet beregning av massebalanse for alle 6 kraftverkene og en plan for midlertidig og permanent deponi av eventuelle overskuddsmasser som viser hvilke lokaliteter som er tenkt tatt i bruk. Dersom tiltakshaver foreslår å beslaglegge jord- eller skogbruksarealer, mener vi det må søkes etter alternative lokaliteter."

Fiskeridirektoratet, Region Nordland kom med følgende uttalelse datert 14.03.2007:

"Kraftutbygging kan påvirke tilførselen av ferskvann til sjø for ulike perioder av året. Endring av ferskvannstilførselen til sjø kan påvirke gyteområder for marin fisk og sjøarealers egnethet til havbruksvirksomhet. Det er et gytefelt for torsk og hyse i indre deler av Tosenfjorden der vassdragene har sine utløp.

Av de seks konsesjonssøknadene, er det kun Leiråa kraftverk som innebærer regulering og endring av ferskvannstilførselen til fjorden. I konsesjonssøknaden for Leiråa kraftverk, kap. 3.2. heter det at "Leiråvatnet vil bli noe regulert og dette vil øke utslippet av ferskvann til fjorden i kalde perioder. Reguleringen er begrenset og det forventes ikke større økning av isdannelse

på fjorden." Det konkluderes med at "tiltaket vil få liten negativ konsekvens for vanntemperatur, isforhold og lokalklima."

Basert på opplysningene i søknadene, kan ikke Fiskeridirektoratet region Nordland se at de planlagte vannkraftanleggene vil medføre vesentlige endringer i ferskvannstilførselen til sjø, og vil således ha liten negativ konsekvens for det marine miljø.

Fiskeridirektoratet region Nordland er også av den oppfatning at den samfunnsmessige nytten av Leiråa kraftverk er større enn miljøtapet. Kraftutbyggingen med tilhørende regulering er en forutsetning for gjennomføring av planene til Fjord Seafood Norway AS om en utvidelse av settefiskanlegget på Borkamo. Det vil gi betydelig lokale ringvirkninger i form av flere nye arbeidsplasser i et næringssvakt område."

Sametinget kom med følgende uttalelse datert 12.07.2007:

"De planlagte vasskraftsprosjektene ligger innenfor et sentralt samisk bruksområde som har vært benyttet i forbindelse med jakt, fangst, reindrift og fiske i uminnelige tider. Det drives fortsatt samisk tamreindrift i dette området i dag.

Det er ikke gjort registreringer av samiske kulturminner i tilknytning til alle seks utbyggingsprosjektene, men de berørte områdene er heller ikke systematisk registrert med tanke på samiske kulturminner. Det er kun i tilknytning til Leiråa det er registrert en rekke kulturminner, og her kan en utbygging bli problematisk med tanke på konflikt med samiske kulturminner. Dette må utredes nærmere med hjelp av feltbefaringer og intervjuundersøkelser. Men også i forbindelse med de øvrige fem prosjektene er det potensial for nye funn av samiske kulturminner, og det må også her gjennomføres ytterligere undersøkelser. Flere av prosjektene er videre nokså omfattende med betydelige inngrep gjennom overføringer/tunneler, veibygging og endring av vannstanden. Jf. også lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kml.) § 3 og § 9.

Sametinget ser for seg at det er mulig å gjennomføre et samlet registreringsprosjekt med tanke på samiske kulturminner og kulturmiljøer for alle disse seks utbyggingsprosjektene. Et slikt registreringsopplegg må følgelig bli utført på leifri og bar mark.

Vi gjør til sist også oppmerksom på at dette innspillet bare gjelder Sametinget, og viser til eget innspill fra Nordland fylkeskommune."

Sametinget kom med følgende tilleggsuttalelse i brev av 13.09.2007:

"Sametinget har foretatt befaringsfor kulturminner i aktuelle områder som berøres av tiltaket den 28. - 31.08.2007.

I tilknytning til Leiråa kraftverk ble det registrert et område som det bes tas hensyn til ved et eventuelt videre planarbeid / utbygging. Området er lagt inn i Riksantikvarens database "Askeladden" (askeladden.ra.no) med ID- 110491. Selv om planarbeidet ikke er i direkte konflikt med lokaliteten (som ikke er en automatisk fredet lokalitet, men likevel av kulturhistorisk verdi), er det viktig at Sametinget informeres ved eventuelle endringer i planarbeidet innenfor dette spesielle området.

Videre er det en lokalitet ved det planlagte Tverråa kraftverk som er et automatisk fredet samisk kulturminne. Denne ble først registrert av Nordland fylkeskommune, og har ID 109941 i nevnte "Askeladden". Denne lokalitet ligger for øvrig i et område med flere automatisk fredete kulturminner, slik som gravhauger, kullgroper og fangsgroper.

Sametinget har ut over dette ingen spesielle merknader til planforslaget.

Skulle det under arbeid i marken komme fram gjenstander eller andre levninger som viser eldre aktivitet i området, må arbeidet stanses og melding sendes Sametinget omgående, jf. lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kml.) § 8 annet ledd. Vi forutsetter at dette pålegg formidles videre til dem som skal utføre arbeidet i marken.

Vi minner om at alle samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk freda i følge kml. § 4 annet ledd. Samiske kulturminner kan for eksempel være hustufter, gammetufter, teltboplasser (synlig som et steinsatt ildsted), ulike typer anlegg brukt ved jakt, fangst, fiske, reindrift eller husdyrhold, graver, offerplasser eller steder det knytter seg sagn til. Mange av disse er fortsatt ikke funnet og registrert av kulturminnevernet. Det er ikke tillatt å skade eller skjemme fredet kulturminne, eller sikringssonen på 5 meter rundt kulturminnet, jf. kml. § 3 og 6. [...]

Vi gjør forøvrig oppmerksom på at denne uttalelsen bare gjelder Sametinget, og viser til egen uttalelse fra Nordland fylkeskommune."

Reindrifftsforvaltningen Nordland kom med følgende uttalelse datert 30.05.2007:

"I brevet er det oversendt 6 søknader om tillatelse til bygging av kraftverk i Tosbotn i Brønnøy kommune. Reindrifftsforvaltningen ser positivt på at de seks søknadene er sendt samlet, og slik vi oppfatter det, skal behandles samlet. Når vi likevel splitter opp vår vurdering av de planlagte kraftverkene, er det fordi de berører to ulike reinbeitedistrikt. Konsekvensene blir ulike avhengig av hvilket reinbeitedistrikt som blir berørt, og hvilke årstidsbeiter og driftsområder utbyggingsprosjektene ligger i. Men samtidig har vi prøvd å se sammenhengene i dette.

Tosdalen, Lille Tosdalen og Storelva kraftverk berører Voengelh Njaarke reinbeitedistrikt. Tverråa kraftverk berører både Voengelh

Njaarke og Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt. Leiråa og Bjørnstokk kraftverk berører Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt.

Søknadene har vært på høring i reinbeitedistriktene, og vi har mottatt uttalelse per telefon fra de ulike brukerne i distriktene. Nedenfor refereres de synspunkter som er kommet fra dem: [...]

Leiråa kraftverk berører Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt. Reinbeitedistriktet er inndelt i to ulike siidaer (grupper), og Reindrifftsforvaltningen har fått uttalelse per telefon fra begge siidaene. De viser til at det foregår flytting med rein over vatnet på våren, eller på sørøstsida av vatnet seint om våren og om sommeren. Det er her demningen er planlagt, og det er bare her det er framkommelig med rein når det ikke er is på vatnet. Om sommeren foregår det altså flytting her, ikke bare på våren. Rein som har blitt igjen i vest etter vinteren, kommer hit på sommeren. Da blir reinen samlet og flyttet østover.

Ellers vil en oppdemming av Leiråvatnet ha innvirkning på isforholdene. Dette kan også skape problemer dersom reinen flyttes mens det ennå er farbar is. Reindrifften har erfart fra mange tidligere utbygginger at det blir dårlig is, issprekker og iskast/isfall som skaper problemer med flytting/trekk av rein. Det er også påvist at rein går tapt fordi den faller i isrom som ligger lavere, i issprekker eller går gjennom isen.

Reinbeitedistriktet er negativ til at det gis tillatelse/konsesjon til Leiråa kraftverk. Dersom det gis tillatelse, må det være et krav i tillatelsen/konsesjonen at det bygges en ny flyttlei som gjør det framkommelig for rein, folk og maskiner. Den må bygges på en mest mulig naturlig måte slik at reinen kan trekke forbi der av seg selv. Plasseringen av en flyttlei må skje i nært samarbeid med distriktet. Det er viktig å se den i forhold til en eventuell kraftledning som planlegges der. En kraftlinje må ikke ligge for nær en flyttlei fordi det vil forhindre bruk av helikopter når det flyttes.

Ellers må rør graves ned og ny (midlertidig) anleggsvei slettes ut og bearbeides slik at den ikke kan brukes som veg i ettertid.

Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt mener videre at området har stor verdi for reindrifften. Dette skyldes at det spiller en sentral rolle for å kunne gjennomføre flytting, noe som igjen er nødvendig for å få tilgang til vinterbeitene som ligger i kystområdene i vest. Dersom flytting og trekk blir umuliggjort, vil det bety at vinterbeitene blir vanskelig tilgjengelig eller avstengt. Distriktet mener derfor at miljørapporten er feil når det står at området har middels verdi for reindrifften. Det samme gjelder vurderingen av konsekvensene fordi omfanget og bruken av området er mer omfattende enn det som framgår i rapporten. Reindrifftsforvaltningen er enig i at miljørapporten ikke er god nok i sin vurdering og beskrivelse av bruken og konsekvensene for reindrifften i Jillen-Njaarke.

[...]

Reindriftsforvaltningen er enig i de vurderingene som er kommet fra reinbeitedistriktene. Vi har også noen merknader i tillegg.

Reindriftsforvaltningens generelle merknader

Reindriftsforvaltningen reagerer på de verdi- og konsekvensvurderingene som framkommer om reindrift i miljørapportene. En del av disse vurderingene er etter vår mening lite faglig fundert. Det virker som man ikke har tilstrekkelig kunnskap om hvordan reindriften i det berørte reinbeitedistriktet drives, hvordan ressurssituasjonen er, hvordan praktisk reindrift henger sammen med vær, klima, beiteforhold og inngrepsituasjonen. Det gjelder som tidligere nevnt Tosdalen og Leiråa kraftverk, men også de andre har en del vurderinger som vi oppfatter som lite reindriftsfaglig begrunnet.

Det er bl.a. liten kunnskap om hvilken betydning en flyttlei/drivingslei og trekklei har for reindriften. Dette gir seg utslag for eksempel i at det nevnes at det går en flytt- og trekklei ved det planlagte inntaket i Storfjelltjørna. Når konsekvensene vurderes, sies det at inntaket vil ha "ubetydelig påvirkning på reindrifta" fordi isforhold ikke vil endre seg fra dagens situasjon. Så vet vi at området ikke brukes på vinteren, men fra midten/slutten av april til reinen trekker på høstbeite. Da vil isforholdene uansett spille liten rolle. Det som da betyr noe, er om inntaket og oppdemmingen vil ha innvirkning på reinens naturlige trekk, og når reinen flyttes og drives forbi området. Vil drivingsleia bli sperret, vanskelig å bruke, uendret, medføre merarbeid, mv.? Dette er ikke vurdert og viser at man ikke har forstått betydningen av dette.

Reinens naturlige trekk danner grunnlag for flytting mellom årstidsbeiter. Reindriftsåret er inndelt i sykluser med ulike beiter typer, alt etter årstid og tilgjengelighet. Flytt-, drivings- og trekkleiene i reindriften knytter de ulike årstidsbeitene sammen. Dersom det skjer et inngrep som sperrer en flyttlei i reindriften, kan dette ha konsekvenser for bruken av hele reinbeitedistriktet. Ressurstilgangen (tilgangen på ulike årstidsbeiter) kan derfor endres drastisk ved inngrep i reindriftens flyttleier.

Dette er bl.a. årsaken til at reindriftens flyttleier har et sterkt vern gjennom lov om reindrift av 1978, § 10.4, annet ledd. Her står det:

"Reindriftens flyttleier må ikke stenges, men Kongen kan samtykke i omlegging av flyttlei og i åpning av nye flyttleier når berettede interesser gir grunn til det."

Dette er forhold som utbygger må være klar over, og som gjør det påkrevd med en aktiv innsats, dersom det gis tillatelse til utbygging.

I de senere årene har det skjedd endringer i klimaet som også merkes i reindriften. Det har bl.a. innvirkning på lengden av de ulike beitepe-

riodene. Det har også innvirkning på beiteforholdene vinterstid og isforholdene om våren. Dette betyr at reindriften også vil endre seg etter klimaet. Det er ikke så enkelt å forutsi hvordan reindriften vil endres, men det bør tas høyde for at det kan skje endringer i bruken. For disse seks kraftutbyggingsprosjektene kan det bety at områdene får en lengre og mer omfattende bruk enn det som her er beskrevet. Det kan også bety at det i ettertid blir andre konsekvenser enn det som her er omtalt, og at det kreves flere avbøtende tiltak.

Både Voengelh Njaarke og Jillen-Njaarke har opplevd mange store inngrep i sine arealer. En del flyttleier er ødelagt eller gjort nesten uframkommelig. Det har også gått hardt utover beitearealene og gjort at tidligere naturlige sammenhengende beiteområder, nå er stykket opp i små og spredte områder. Dette gjelder særlig vinterbeitet. Voengelh Njaarke er i tillegg i den spesielle situasjonen at stor kraftutbygging (bl.a. Åbjøra) har ført til at barmarksbeite også er blitt en knapphetsressurs.

Alle inngrep som er gjort i reindriftens arealer, har en samlet virkning. Nye inngrep må ses i sammenheng med tidligere inngrep dersom det skal være mulig å forstå konsekvensene. Denne helhetsforståelsen mangler når det gjelder den måten reindriften blir behandlet på når kraftutbyggingsprosjekt blir vurdert for en eventuell konsesjon/tillatelse. Dette vises tydelig i miljørapportene som ligger ved disse seks prosjektene. Reindriftsforvaltningen håper imidlertid at søknadene blir vurdert grundig i forhold til reindriften ut fra de opplysninger som framkommer i dette brevet. Reindriftsforvaltningen kan også være behjelpelig med ytterligere opplysninger dersom det er ønskelig.

De ulike virkningene som vi har omtalt her, gjelder i hovedsak virkninger av varig karakter. I tillegg kommer virkningene i en eventuell anleggsperiode. Det som er viktig er at det er nær kontakt mellom utbygger og reinbeitedistrikt, og at man prøver å tilpasse anleggsarbeidet til reindriftens bruk av området. Det betyr bl.a. at det blir anleggsstopp i perioder da reindriften har behov for det.

Avbøtende tiltak kan for eksempel være at anleggsvei stenges konstant med bom, og at bare de som har næringsvirksomhet i det aktuelle området har nøkkel til bommen. Når det planlegges avbøtende tiltak, er det en stor fordel med nær kontakt med de berørte reieneierne. De kan ha forslag på avbøtende tiltak som ikke er så lett å se på planleggingsstadiet av et prosjekt.

Reindriftsforvaltningen vil til slutt understreke at disse seks prosjektene har en negativ virkning for reindriften, både enkeltvis og samlet. Det er helt klart at dersom alle prosjekt realiseres, vil det ha større konsekvenser enn om ett eller to prosjekt blir realisert. Etter vårt syn er Tverråa, Bjørnstokk og Storelva (i nevnte rekkefølge) de prosjektene som vil ha minst negative konsekvenser for reindriften.

Til slutt vil Reindriftsforvaltningen gjøre oppmerksom på at selv om det foretas avbøtende tiltak, har reindriften et ekspropriasjonsvern. Det er opp til de berørte reinbeitedistriktene å avgjøre hvordan de vil gå videre med sakene dersom det gis tillatelse til utbygging. Vi går i så fall ut fra at det må avholdes skjønn slik det er vanlig i tilsvarende saker.”

Naturvernforbundet i Nordland og Sør-Helgeland kom med følgende uttalelse datert 22.06.2007:

”Norges Naturvernforbund, her representert ved lokallaget på Sør-Helgeland og fylkeslaget i Nordland mener tiltakene kommer i vesentlig konflikt med nasjonale mål og føringer, kommunens miljømål og regionale planer.

Dersom prosjektene rangeres etter grad av miljøkonflikt vil rekkefølgen bli som følger: Tosdalen, Lille Tosdalen, Leiråga, Storelva, Tverråa og Bjørnstokk, der sistnevnte er minst konfliktfylt. Disse har imidlertid stor betydning for friluftsliv og adkomsten til Lomsdal/Visten nasjonalpark.

1. Naturvernforbundet aksepterer at Leiråga blir behandlet så fort som mulig. Marin Harvest AS er i sin planlagte utvidelse av smoltanlegget på Borkamo avhengig av fremdriften i akkurat dette prosjektet for økt vannforsyning samt bedre og sikrere strømforsyning. Tiltaket i Leiråga er særlig interessant. Her legges det opp til en kombinert utnytting av vannressursen (kraftproduksjon og smoltproduksjon) noe som gir en større samfunnsmessig gevinst i forhold til øvrige tiltak. Leiråga kraftverk vil gi en produksjon som vil være tilstrekkelig for den lokale forsyningssikkerhet i Tosbotn.
2. Naturvernforbundet ber om at behandlinga av de øvrige fem kraftverk utsettes til fylkesdelplan for småkraftverk foreligger. Dersom de likevel blir tatt opp til realitetsbehandling, går Naturvernforbundet mot utbygging.
3. Avbøtende tiltak for å redusere negative konsekvenser av inngrep, sikre tilstrekkelig vannføring, mest mulig skånsom utforming og plassering av bygg og anlegg samt tiltak for å unngå støy fra kraftverkene forutsettes gjennomført.
4. Under tema vilt mener Naturvernforbundet at det må gjøres en egen vurdering av områdets verdi for store rovdyr og konsekvenser for disse.

Begrunnelse for tiltakene

I dag blir Tosbotn forsynt fra Langfjorden kraftverk via en 22-kV linje med forholdsvis dårlig overføringskapasitet. Med det forbruket som Marine Harvest AS sitt smoltanlegg i Tosbotn har, kjøres linja med overbelastning store deler av året. De klimatiske forholdene langs Tosen-

fjorden gjør også at leveringssikkerheten er dårligere enn ønsket. Marine Harvest AS har planer om betydelig utvidelse av produksjonen og er avhengig av økt vannforsyning samt bedre og sikrere strømforsyning. Dette gjelder omsøkt tiltak i Leiråga.

En etablering av ny linje med tilhørende sekundærstasjon vil bidra til en ny og stabil forsyning til beboerne i Tosbotnområdet. Helgelandskraft AS ønsker i samarbeid med grunneierne å utnytte vannkraftressursene i vassdrage- ne gjennom miljøvennlig bygging av småkraftverk. Utbygging vil føre til økt kraftproduksjon regionalt og nasjonalt, og vil øke verdiskapningen i lokalmiljøet, hevder utbygger. Naturvernforbundet mener utbygger i for liten grad trekker fram de negative virkninger utbyggingene medfører for inngrepsfri natur (INON), biologisk mangfold, landskap og kulturminner. Området er i tillegg lite undersøkt og kartlagt. Det er en nasjonal målsetting å bevare inngrepsfrie naturområder. Dette gjelder særlig villmarkspregede områder som ligger mer enn fem km fra tyngre tekniske inngrep. I utbyggingsområdet finner vi et av de største sammenhengende villmarkspregede områder i Nordland.

Småkraftverksutbygginger i Nordland

Vi ser at det i Nordland løpende kommer inn søknader om småkraftverksutbygginger. Disse småkraftverkene vil, om de får konsesjon, sakte men sikkert ”spise opp” en stor del av det vi har igjen av inngrepsfrie naturområder i Nordland.

For å unngå en utbygging av små vannkraftverk der ”først til mølla” i stor grad har vært gjeldende praksis, arbeides det nå med å få på plass fylkesvise planer for småkraftverk. Nordland fylkeskommune vil starte arbeidet med en fylkesdelplan for småkraftverk ved årsskiftet 2007/2008. Vi mener at behandlingen av alle småkraftprosjekter og spesielt de med stort konfliktpotensial bør utsettes til denne planen foreligger. Det gjelder alle seks kraftverk, men i minst grad Leiråga og Bjørnstokken. Disse har imidlertid stor betydning for friluftsliv og adkomsten til Nasjonalparken.

Forsyningssituasjonen

I søkers begrunnelse av tiltaket ble leveringssikkerhet av kraft brukt som argument. En utbygging av 6 kraftverk er langt over det behov det er for strøm i Tosbotn. Etter vårt syn bør ikke strømmangel være noe utslagsgivende argument i konsesjonsspørsmålet. Et småkraftverk i Leiråga vil alene kunne tilfredsstilt behovet for vann og strøm til Marine Harvest AS. Det er overskudd på kraft på Helgeland, og en opprusting av nettet inn til Tosbotn må uansett ha høy prioritet.

Naturvernforbundet vil i denne sammenheng peke på at det i Helgeland/Salten er et stort overskudd på kraft (vel 40 % av forbruket), og at kraftlinjenettet ikke har kapasitet til å frak-

te mer strøm ut av regionen. Det framstår derfor som lite påkrevet å bygge ut mer kraft i dette området når de negative konsekvensene blir så store.

Rangering og tilråding

Det er prisverdig at Helgelandskraft legger fram en samlet plan for området. Det hjelper imidlertid lite all den tid Helgelandskraft hevder de er avhengige av å få realisert mesteparten av produksjonen for å bære de store linjekostnadene. Søker synes det er vanskelig å prioritere det ene prosjektet fremfor det andre, og legger på denne måten et utidig press på de lokale interesser og Brønnøy kommune under behandlinga, jf. Helgelandskraft sitt innspill til kommunestyret under høringen. Naturvernforbundet mener NVE må kreve at utbygger foretar en prioritering.

Dersom prosjektene rangeres etter grad av miljøkonflikt vil rekkefølgen bli som følger: Tosdalen, Lille Tosdalen, Leiråga, Storelva, Tverråa og Bjørnstokk, der sistnevnte er minst konfliktfylt.

Naturvernforbundet mener tiltakene, med foreslåtte justeringer, kommer i vesentlig konflikt med nasjonale mål og føringer, kommunens miljømål og regionale planer.

Naturvernforbundet aksepterer at Leiråga blir behandlet så fort som mulig. Marin Harvest AS er i sin planlagte utvidelse av smoltanlegget på Borkamo avhengig av fremdriften i akkurat dette prosjektet for økt vannforsyning samt bedre og sikrere strømforsyning. Tiltaket i Leiråga er særlig interessant. Her legges det opp til en kombinert utnyttning av vannressursen (kraftproduksjon og smoltproduksjon) noe som gir en større samfunnsmessig gevinst i forhold til øvrige tiltak. Leiråga kraftverk vil gi en produksjon som vil være tilstrekkelig for den lokale forsyningssikkerhet i Tosbotn.

Naturvernforbundet ber om at behandlinga av de øvrige fem kraftverk utsettes til fylkesdelplan for småkraftverk foreligger. Dersom de likevel blir tatt opp til realitetsbehandling, går Naturvernforbundet mot utbygging.

Avbøtende tiltak for å redusere negative konsekvenser av inngrep, sikre tilstrekkelig vannføring, mest mulig skånsom utforming og plassering av bygg og anlegg samt tiltak for å unngå støy fra kraftverkene forutsettes gjennomført.

Under tema vilt mener Naturvernforbundet at det må gjøres en egen vurdering av områdets verdi for store rovdyr og konsekvenser for disse. Det er også behov for nærmere biologisk kartlegging av biologisk mangfold i utbyggingsområdet. Det er påfallende at rødlistede planter er påvist.

Sammenstilling av konsekvenser

[...]

Vi viser også til

Overordna miljømål for Brønnøy (vedtatt 10.11.93)

- Kommunen vil gjennom aktiv bruk av "føre var prinsippet", arbeide for ei samfunnsutvikling som ikke forringer naturens produksjonspotensial og uten at viktige natur- og kulturverdier går tapt.
- Miljøvern hensyn skal legges til grunn for kommunens virksomhet ved planlegging og politikkutforming. Kommunen vil på kort og lang sikt ivareta naturverninteressene ved planlegging og arealdisponering, sikre biologisk mangfold, viktige naturområder og landskapstrekk og sørge for å gjennomføre restaureringstiltak i forbindelse med tidligere naturinngrep."

Naturvernforbundets begrunnelse og merknader til planforslagene

Selv om Naturvernforbundet går mot at konsesjon blir gitt med unntak av Leiråga, kommer vi likevel med innspill til de framlagte planforslag.

Som tabell 2 viser vil tiltakene i ulik grad ha negativ virkning på alle utredningstemaer. Dette gjelder særlig landskap og opplevelsesverdier. Tabellen viser at tiltakene i Tosdalen er de som kommer mest i konflikt med natur- og friluftsverdier. Det er et nasjonalt politisk mål å stanse tap av biologisk mangfold og tap av inngrepsfri natur.

[...]

Tiltaket i Leiråga er særlig interessant. Her legges det opp til en kombinert utnyttning av vannressursen (kraftproduksjon og smoltproduksjon) noe som gir en større samfunnsmessig gevinst i forhold til øvrige tiltak.

Det er viktig at veger ikke anlegges, og der det er helt påkrevet må de legges mest mulig skånsomt i terrenget.

[...]

Naturvernforbundet forutsetter at avbøtende tiltak for å redusere negative konsekvenser av inngrep, sikre tilstrekkelig vannføring, mest mulig skånsom utforming og plassering av bygg og anlegg samt tiltak for å unngå støy fra kraftverkene blir gjennomført."

Naturvernforbundet presenterer et sammendrag av konsesjonssøknaden som ikke refereres her. Under "samlet vurdering Leiråga" uttaler Naturvernforbundet følgende:

"Naturvernforbundet aksepterer at Leiråga blir behandlet så fort som mulig. Marin Harvest AS er i sin planlagte utvidelse av smoltanlegget på Borkamo avhengig av fremdriften i akkurat dette prosjektet for økt vannforsyning samt bedre og sikrere strømforsyning. Tiltaket i Leiråga er særlig interessant. Her legges det opp til en kombinert utnyttning av vannressursen (kraftproduksjon og smoltproduksjon) noe som gir en større samfunnsmessig gevinst i forhold til øvrige tiltak. Leiråga kraftverk vil gi en produksjon

som vil være tilstrekkelig for den lokale forsyningssikkerhet i Tosbotn.”

Naturvernforbundet på Sør-Helgeland kom med følgende tilleggsuttalelse datert 03.07.2007;

”Helgelandskraft AS begrunner søknad om konsesjon for utbygging av 6 småkraftverk på Tosbotn på følgende måte:

I dag blir Tosbotn forsynt fra Langfjorden kraftverk via ei linje med forholdsvis dårlig overføringskapasitet. Linja kjøres med overbelastning store deler av året. De klimatiske forholdene langs Tosfjorden gjør at leveringssikkerheten er dårligere enn ønsket. Under stormen ”Narve” i 2006 ble Tosbotn liggende uten forsyning i en måned.

I forbindelse med etablering av ny produksjon i Tosbotn vil det bli bygd ny avgreining fra Lande til Tosbotn. Etablering av ny linje vil føre til ny og stabil forsyning til gårdene i bygda.

Naturvernforbundet på Sør-Helgeland ber NVE redegjøre for Helgelandskraft AS sitt ansvar til enhver tid å sikre tilstrekkelig og stabil strømforsyning til sine kunder. Vi ber også om at NVE redegjør for om manglende vedlikehold og underkapasitet på dagens linje vil vektlegges ved NVE sin behandling av konsesjonssøknaden fra Helgelandskraft AS.

Vi imøteser redegjørelse fra NVE.”

John Andrew Borkamo, grunneier, uttaler følgende i brev av 18.05.2007:

”Denne kraftutbyggingen har omfattende positive ringvirkninger for meg og min familie, for Marin Harvest’s smoltanlegg på Borkamo, og for hele bygda Tosbotn.

I tillegg til at kraftproduksjon betyr sikre inntekter til undertegnede, vil anleggsveien i forbindelse med bygging av rørgaten kunne brukes som skogsvei og gjøre det enklere å komme til et større skogsområde.

Kraftutbyggingen av Leiråvatnet vil sørge for en bedre vannforsyning til Marin Harvest’s smoltanlegg. Noe som er avgjørende for en videre utbygging av smoltanlegget. Og flere arbeidsplasser i området.

En utbygging av Leiråvatnet (og de andre prosjektene i Tosbotn) vil sikre strømforsyningen i Tosbotn. Noe som er helt nødvendig. Spesielt de siste to vintrene har vi gjentatte ganger vært strømløse på grunn av linjebrudd. Ved to anledninger varte strømbruddene over et døgn.

Totalt sett er jeg utelukkende positiv til kraftutbyggingen.”

Svar på Naturvernforbundets forespørsel

Naturvernforbundet på Sør-Helgeland ba om en redegjørelse fra NVE angående ny linje til Tosbotn i brev av 03.07.2007. NVE svarte følgende i brev datert 13.08.2007:

”Vi viser til Deres forespørsel av 03.07.2007 hvor en ber NVE redegjøre for Helgelandskraft AS sitt ansvar til enhver tid å sikre tilstrekkelig og stabil strømforsyning til sine kunder. Naturvernforbundet ber også NVE om å redegjøre for om manglende vedlikehold og underkapasitet på dagens linje vil vektlegges ved NVE sin behandling av konsesjonssøknadene fra Helgelandskraft AS.

Netteierne omfattes av en rekke regelsett innen energilovgivning som har til formål å gi tilstrekkelig forsyningssikkerhet. Dette er særlig regler om leveringsplikt, leveringskvalitet, beredskap, KILE-ordning, konsesjonsvilkår, kraftsystemutredning og systemansvar. NVE følger bl.a. gjennom tilsynsvirksomhet opp de gjeldende regler.

Ved vurdering av behov for ny kraftproduksjon forutsettes at dagens kraftnett tilfredsstillere kravene i lovgivningen. Eventuelle behov for tiltak tilknyttet dagens nettanlegg er altså i seg selv ikke et argument i en konsesjonssøknad tilknyttet ny produksjon. Kapasiteten og vedlikeholdet av linjene blir ivaretatt gjennom annet regelverk.

På den andre side skal NVE ved konsesjonsbehandlingen av ny produksjon også vurdere hvilken virkning produksjonsanlegget vil ha på forsyningssikkerheten regionalt og lokalt. En kan ikke forutsette at forsyningssikkerheten alltid skal sikres fullt ut kun ved bygging av nye nettanlegg. Da ble alle nye produksjonsanlegg uten betydning for forsyningssikkerheten. Hvis produksjonsanlegget med nødvendige nettforknytinger bidrar til bedre lokal forsyningssikkerhet er dette et argument for utbyggingen, om ikke nødvendigvis alltid et viktig argument.”

Søkers kommentarer til høringsuttalelsene

Søker har i brev av 17.08.2007 kommentert de innkomne høringsuttalelsene slik:

”Kort oppsummering

Brønnøy kommune, Nordland fylkeskommune, Fiskeridirektoratet, Bergvesenet, Statens landbruksforvaltning, Statens vegvesen og tre av grunneierne (John A. Borkamo, Magne Pettersen og Roar Jacobsen) har få eller ingen innvendinger til planene slik de er presentert.

Sametinget har avgitt en uttalelse som ikke sier mye om de enkelte prosjekter, men som omhandler utbyggers utredningsplikt iht. kulturminneloven. Dette er fulgt opp, og det er i sommer (2007) gjennomført befarings av alle anleggene av Fylkeskommunen, og Sametinget vil foreta sin befarings i løpet av høsten. Arbeidene er ikke rapportert.

Reindriftsforvaltningen, Naturvernforbundet på Sør-Helgeland/ Naturvernforbundet i Nordland og Fylkesmannen i Nordland har på ulike grunnlag innvendinger mot et eller flere av

prosjektene. Disse uttalelsene vil her bli grundig kommentert.

Flere høringsinstanser har kommentert utredningene. Vi vil i den forbindelse generelt si at utredningene av de fleste fagtema er mer grundig beskrevet her enn i de fleste andre konsesjonssøknader om småkraftverk. Miljørapportene som SWECO Grøner har utarbeidet omhandler flere fagtema enn vanlig, og vi mener dette gir en bedre fremstilling av prosjektene. For oss oppfattes det som negativt at flere av høringsinstansene fokuserer kritisk på utredninger av tema som normalt ikke gjennomføres. Det er ikke første gang dette skjer når vi velger å belyse en sak fra flere sider enn det som strengt tatt er nødvendig. I realiteten betyr dette at vi ved fremtidig utarbeidelse av konsesjonssøknader må vurdere å benytte standard metodikk for å slippe negativ fokusering på våre prosjekter.

”Kommentarer til de enkelte høringsuttalelsene

Det er totalt kommet inn 11 uttalelser. Av disse er det som sagt *Reindriftsforvaltningen, Naturvernforbundet på Sør-Helgeland/Naturvernforbundet i Nordland og Fylkesmannen i Nordland* som har innvendinger mot prosjektene.

Først ønsker vi imidlertid å kommentere de positive uttalelser som er kommet inn i saken.

John A. Borkamo, Roar Jacobsen og Magne Pettersen har uttalt seg i saken som store grunneiere i tre av prosjektene. De er positive til en utbygging, og at gjennomføring av utbyggingene vil ha store positive konsekvenser for drift og vedlikehold av de respektive eiendommer. Spesielt fremheves veiadkomst til gårdene i Tosdalen som en gunstig effekt av kraftutbyggingen.

Følgende er hentet fra deres uttalelse:

”En veiforbindelse gir nye muligheter og vil lette innsatsen til drift og bevaring av bebyggelsen på gårdene, økt utnyttelse av et større potensiale for tømmer- og veddrift fra skogen, tilrettelegging av turstier for allmenheten, og ikke minst tilrettelegging for fiske- og naturopplevelser for rullestolbrukere. Veiforbindelsen opp til gårdene er høyt ønsket av grunneierne.”

Kommunestyret i *Brønnøy kommune* er positiv til bygging av seks kraftverk i Tosbotn. Det forutsettes at avbøtende tiltak gjennomføres og at utbyggingen gjøres så skånsomt som mulig. Det forutsettes i tillegg at det legges til rette for parkeringsplass/rasteplass besøkende til fremtidige Lomsdal/Visten nasjonalpark. Vi vil presisere at prosjektene vil bli bygd så skånsomt som mulig, og at parkeringsplass/rasteplass i tilknytning til fremtidige Lomsdal/Visten nasjonalpark vil bli tatt med i den videre planlegging av prosjektene.

Nordland fylkeskommune ved fylkestinget anbefaler enstemmig at det gis konsesjon for

bygging av Leiråa, Bjørnstokk, Tverråa, Storelva, Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverk. Fylkestingets anbefaling forutsetter at reindrifts bruk av flytt- og trekkleier blir ivaretatt og ikke skadelidende, at Tverråa kraftverk endres slik at den ikke er i konflikt med freda kulturminner og at undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 er oppfylt. Ved detaljplanlegging av Tverråa kraftverk vil vi søke løsninger som unngår konflikter med freda kulturminner. Undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 vil bli oppfylt. Når det gjelder reindrift viser vi til kommentarer senere i dette dokument.

Også Fylkestinget ber om at det tas landskapsestetiske hensyn ved detaljplanlegging av prosjektene, og at hensynet til utøvelse av reindrift vektlegges i planlegging og utførelse av prosjektene. Fylkestinget ber også om at spørsmålet om parkeringsplass i Tosbotn søkes løst gjennom konsesjonsbehandlingen. Vi viser her til kommentarer til kommunens uttalelse.

Statens vegvesen, Statens landbruksforvaltning, Bergvesenet og Fiskeridirektoratet har en del kommentarer og krav knyttet til sine ansvarsområder. HelgelandsKraft vil sørge for at disse blir ivaretatt ved videre planlegging og utbygging av anleggene.

Fylkesmannen i Nordland legger i sin uttalelse størst vekt på inngrepsfrie naturområder, landskap og biologisk mangfold. Dette har ført til en konklusjon der det ”åpnes for” utbygging av Leiråa og Tverråa kraftverk, alt. 1 og Storelva kraftverk alt. A. Fylkesmannen ønsker ikke utbygging av Tosdalen, Lille Tosdalen, Storelva alt. B og Tverråa alt. 2.

Bortfallet av inngrepsfrie naturområder vil bli størst ved bygging av Lille Tosdalen kraftverk og Tosdalen kraftverk. Arealet av et villmarkspreget område på 380 km² i Lomsdal/Visten vil bli redusert med 3,1 km² dersom alle prosjektene blir realisert. Reduksjonen vil bli på 0,8 %. Dette må – etter vår oppfatning – betraktes som en marginal reduksjon, og bør også sees i sammenheng med de omfattende vern som er gjennomført eller planlegges gjennomført i utbyggingsområdet nær distrikt (vassdragsvern i Øvre Vefsna samt planlagt nasjonalpark Lomsdal/ Visten).

Vi betrakter INON som et verktøy som ikke sier noe om de reelle verdiene i et område, men mer som en indikator som skal si noe om utviklingen innen arealbruk lokalt, regionalt og nasjonalt. INON har også den svakhet at systemet ikke skiller mellom inngrepenes omfang og art. Vi forstår samtidig at det er et nasjonalt mål å ivareta områder uten inngrep, men vil i dette tilfelle påpeke at de planlagte inngrep er av beskjeden størrelse og omfang, de er av ikke-forensende art og vil på grunn av topografien i området ha lite influensområde visuelt. Funksjonen av området for de aller fleste interesser vil i stor grad bli som i dag også etter en utbygging.

Fylkesmannen viser til Soria Moria-forhandlingene og regjeringsplattformen, der følgende står om INON:

”Hensynet til kommende generasjoners naturopplevelser tilsier en restriktiv holdning til videre vassdragsutbygging, og at vi lar de aller fleste vassdrag som står igjen forbli urørte.”

I samme regjeringsplattform står følgende (s. 52):

”Eksisterende vannkraftstruktur må utnyttes bedre, og bruken av små-, mini- og mikrokraftverk må økes, uten å komme i konflikt med naturverninteresser.”

og videre på side 58:

”Regjeringen vil i større grad utnytte potensialet som ligger i opprusting av eksisterende vannkraftverk og i bygging av små- mini- og mikrokraftverk.”

Her står ulike hensyn opp imot hverandre. Vår oppfatning er at de positive konsekvenser av utbyggingene mht. lokalt næringsliv og kraftoppdekning til dels mye større enn de negative konsekvenser ved bortfall av små INON-arealer.

Fylkesmannen mener SWECO Grøner har vurdert konsekvensene for landskap som for små i miljørapportene for Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverk. Vi er enig i at landskapet i Tosdalen på flere måter vil bli preget av de to kraftprosjektene, og at de derfor bør få en strengere konsekvensklassifisering enn de fire andre prosjektene.

Innenfor temaet biologisk mangfold har Fylkesmannen en del kommentarer til de enkelte prosjektene.

[...]

Fylkesmannen har ikke kommentarer til utredningene av fisk og ferskvannsbiologi, mens han for friluftsliv mener det må vurderes om seks prosjekter i samme område gir sumeffekter. Det blir opp til NVE å vurdere hvordan dette skal vektlegges ved sluttbehandling av søknadsprosessen.

I uttalelsen fra *Reindriftsforvaltningen i Nordland* kommer det frem en ganske krass kritikk av de utredninger som foreligger hva gjelder reindrift. I tillegg er det en god del misforståelser i uttalelsen som bør oppklares. Vi synes det er uheldig at det fokuseres så negativt på de miljørapporter som er utarbeidet. Både Helgelandskraft og utreder har i sitt arbeid vært i kontakt med de ulike reinbeitedistriktene for å få bedre kjennskap til bruken av områdene. I tillegg har grunneierne bidratt med verdifull informasjon. Grunneierne både i Tosdalen og Leiråa må regnes som svært godt kjent på sine eierdommer. Reindriftsforvaltningens nettsted er også benyttet. For en utreder som i utgangs-

punktet skal vurdere biologisk mangfold, naturmiljø, fisk og landskap er det viktig å støtte seg på kilder. Det er dessverre ikke innhentet informasjon fra Reindriftsforvaltningen, noe vi beklager. Når det er sagt er det mye av det som gjengis i uttalelsen som vi mener er godt belyst i de enkelte miljørapportene. Det er bra overensstemmelse mellom uttalelsen fra reindriftsforvaltningen og det som er hentet fra www.reindrift.no og reinbeitedistriktenes opplysninger. At reindriftsinteressene ikke vektlegges like sterkt som sektormyndigheten og reieierne selv skulle ønske får så være. De uavhengige rapportene vi legger ved konsesjonssøknadene skal være så nøytrale som mulig. Reindriftsforvaltningens og reieiernes utfordring er å bli flinkere til å skille mellom viktigheten av områder, og ikke minst å være edruelig i forhold til den forventede effekten av små inngrep. Det er her snakk om småkraftverk, og det har liten overføringsverdi å søke referanser i de konsekvenser man ofte så av de store utbyggingene som ble gjennomført på 1950-, -60 og -70-tallet.

Helgelandskraft er klar over at reindriften har et sterkt vern gjennom lov om reindrift av 1978. Vi har bl.a. derfor forsøkt å få til dialog med reindriftsnæringa i forbindelse med alle vannkraftprosjekter som vi planlegger på Helgeland. Vannkraftinteresser og reindriftsinteresser har tradisjonelt sett hatt motstridende interesser, og dette har ofte skapt et dårlig samarbeidsklima. Vi ønsker å bidra til at dialogen bedres, og at prosjektene i den grad det er praktisk mulig tilpasses reieierne bruk av de berørte områdene. Når det gjelder utbyggingene i Tosbotnet, har vi hatt ett møte med de reieierne som driver lengst sør i utbyggingsområdet. På møtet ble våre planer presentert, og vi ble gitt tilbakemelding fra reieierne om de problemer som de antok kunne oppstå hvis planene ble realisert. I lys av de innkomne høringsuttalelser har vi en følelse av at inngrepenes omfang kan være noe misoppfattet av reindriftsnæringen. Vi vil derfor avholde nye møter med samtlige driftsenheter i området. Vi ønsker derfor ikke å gå nærmere inn på enkeltprosjektene her, men vil utarbeide et notat om reindrift til NVE etter at det har vært dialog mellom partene om høringsuttalelsen og prosjektene utforming og omfang.

Naturvernforbundet på Sør-Helgeland og Naturvernforbundet i Nordland har avgitt en felles uttalelse til de seks konsesjonssøknadene. Ut i fra uttalelsen kan vi lese følgende konklusjoner:

1. Naturvernforbundet aksepterer at Leiråa blir behandlet så fort som mulig fordi prosjektet legger opp til kombinert utnyttelse og fordi det vil sikre leveringssikkerheten av strøm til Tosbotn og til Marine Harvests anlegg der.
2. Naturvernforbundet ber om at behandlinga av de øvrige fem kraftverk utsettes til en fylkesdelplan for småkraftverk foreligger. Der-

som de likevel blir tatt opp til realitetsbehandling, går Naturvernforbundet mot utbygging.

3. Avbøtende tiltak for å redusere negative konsekvenser av inngrep, sikre tilstrekkelig vannføring, mest mulig skånsom utforming og plassering av bygg og anlegg samt tiltak for å unngå støy fra kraftverkene forutsettes gjennomført.
4. Under tema vilt mener Naturvernforbundet at det må gjøres en egen vurdering av områdets verdi for store rovdyr og konsekvenser for disse.
5. Naturvernforbundet avd. Sør-Helgeland har i tillegg avgitt en uttalelse der de ber NVE redegjøre for HelgelandsKraft AS sitt ansvar til enhver tid å sikre tilstrekkelig og stabil strømforsyning til sine kunder. De ber også om at NVE redegjør for om manglende vedlikehold og underkapasitet på dagens linje vil vektlegges ved NVE sin behandling av konsesjonssøknaden fra HelgelandsKraft AS.

Vi vil knytte følgende kommentarer til fire av de fem punktene over:

2. Det er under planlegging en fylkesdelplan for småkraftverk i Nordland. Arbeidet med denne er enda ikke startet opp i Nordland. Høring av retningslinjene ble avsluttet senhøstes 2006. Deretter har Olje- og energidepartementet bedt NVE om å følge opp arbeidet overfor fylkene. Vi vil anta at en slik plan i beste fall vil være politisk behandlet i 2010.

Vi vil i denne forbindelse vise til Olje- og energidepartementets høringsdokument vedrørende de fylkesvise planene der følgende står i kap. 8:

”Det er behov for å øke tilgangen på miljøvennlig, fornybar energi. Det er derfor ikke aktuelt å utsette behandlingen av alle prosjekter til den fylkesvise planleggingen er avsluttet. Samtidig kan det være hensiktsmessig å utsette behandlingen av prosjekter som er lokalisert i områder med særlig planleggingsbehov, og som kan gi en dårlig forvaltning av vassdragsressursene og miljøverdiene i området samlet sett.”

Når HelgelandsKraft valgte å legge frem så mange som seks prosjekter i ett og samme område var det bl.a. for å gi høringsinstansene og de besluttede myndigheter en mulighet til å se helhetlig på Tosbotn i vannkraftsammenheng. Prosjektene i Tosbotn kan ikke realiseres uten ny og kostbar kraftlinje inn til området. Ei slik linje vil ikke bli bygd før det er avgjort hvor mange og hvilke av de seks prosjektene i Tosbotn som får konsesjon. I tillegg er det et ønske om å dra nytte av de stordriftsfordeler det kan gi å bygge flere kraftverk i ett område på samme tid. Ved å samle mange utbygginger over et

konsentrert tidsrom bør være mulig å få redusert utbyggingskostnadene totalt sett. Dette betyr at det ikke vil bli tatt beslutning om investering i Leiråa-prosjektet før de andre fem prosjektenes fremtid er avgjort.

3. Avbøtende tiltak vil bli gjennomført i tråd med det som er opplistet i de enkelte konsesjonssøknadene. I detaljplanlegging av prosjektene vil det bli involvert miljøfaglig ekspertise som deltar når endelige løsninger for de enkelte anleggsobjekter skal utformes.
4. Vi ser ikke behov for å gjøre en egen vurdering av områdets verdi og prosjektenes konsekvenser for store rovdyr. I dette området, som av reindriften stedvis anses som svært viktig, er det ikke registrert tap av rein eller sau i rovbasen siden 1994. Jerv, bjørn og gaupe er vanlige arter på streif i området, men det er ikke noe som tyder på at området rundt Tosbotn har større verdi for store rovdyr enn områdene rundt, snarere tvert om.
5. Til Naturvernforbundets spørsmål vedrørende manglende vedlikehold og underkapasitet på eksisterende linje mellom Lande og Tosbotn er dette et spørsmål som rettes til NVE, og som følgelig NVE i samråd med HK nett får redegjøre for.

Oppsummering

Det er kommet frem en del innvendinger og kritikk mot utredning av noen av fagtemaene. Vi vil hevde at de utredningene som er forelagt NVE er på et nivå som er tilstrekkelig i slike saker.

Lokale og regionale politiske myndigheter, samt grunneierne i området, er positiv til utbygging av alle 6 kraftanlegg som omsøkt. Og etter de signaler som vi har fått er dette utbygginger som også den øvrige befolkningen i Tosbotn ser positivt på. Spesielt påpekes de positive virkninger prosjektene vil ha for bl.a. for lokalt næringsliv og sysselsetting men også for Tosbotn som bygd.

Alle 6 utbygginger i området konsesjonssøkes og behandles parallelt. Dette sikrer en helhetlig vurdering av området med bakgrunn i grundige utredninger av konsekvensene for de enkelte anlegg. På denne bakgrunn kan vi ikke se at en utsettelse av konsesjonsbehandlingen til etter at fylkesvis plan for småkraft foreligger kan gi noe bedre grunnlag for å vurdere om konsesjon skal gis. Vi ber derfor om at man ser bort fra de fremsatte krav om en slik utsettelse.

Vi ønsker å invitere de ulike aktører i reindriftsforvaltningen til et møte der de aktuelle problemstillingene gjennomgås og mulige alternativer blir belyst. Videre søker vi å få til en god dialog om optimal utforming av anleggene. NVE vil få oversendt et notat etter disse møtene.

Realisering av seks prosjekter innen et så vidt avgrenset område kan gi sumeffekter som ikke fremkommer i hvert enkelt prosjekt. Samtidig er det viktig å huske at det her planlegges

kraftverk med en samlet produksjon på 130-140 GWh/år, noe som er et betydelig bidrag til kraftproduksjonen i Helgelandsregionen, og som på sikt kan bidra til å avlaste områder også sør for Helgeland.

Vi ønsker til slutt å presisere viktigheten av å få tillatelse til bygging av flere kraftverk da linjekostnadene er av en slik størrelse at dette er helt nødvendig. Med de forventninger man har til fremtidige kraftpriser er vi helt avhengige av at det blir gitt konsesjon for de største kraftverkene i Tosbotn. Dette gjelder da Tosdalen, Leiråga og Bjørnstokk. Og det vil da være viktig at også de positive sidene med disse prosjektene blir tilstrekkelig hensyntatt. Dette er prosjekter som vil ha meget stor betydning, ikke bare lokalt men også regionalt.

Vår oppfatning er at de positive konsekvenser av å gjennomføre de omsøkte kraftutbygginger i Tosbotnet er større enn de negative, og at konsesjon dermed bør gis til samtlige 6 prosjekter. De innkomne høringsuttalelser har ikke endret vårt syn på dette.”

HelgelandsKraft Nett har sendt inn følgende kommentarer datert 21.08.2007 til Naturvernforbundets uttalelse:

”Vår umiddelbare reaksjon på brevet fra Naturvernforbundet er den ensidige argumentasjonen på hvorfor kraftverkene i Tosbotn bygges. Kraftverk med tilhørende linje ønskes realisert for å produsere kraft. At dette i sin tur gir en sikrere forsyning er en meget nyttig sideeffekt. Dagens linje er utsatt for værpåkjenninger som i perioder kan gjøre den vanskelig å drifte. Påkjenningene består i første rekke av sterk vind og ekstrem salting. Salting er det i praksis uråd å beskytte linjene mot. Det vil være urealistisk i en samfunnsøkonomisk sammenheng å bygge en 132 kV forsyning til våre kunder i Tosbotn, uten at dette utløses av større prosjekt i området. Dette kan både være kraftutbygging eller større endringer på forbrukssiden.

HelgelandsKraft nett eier og driver 22 kV-linja som forsyner Tosbotn i dag. Denne vedlikeholdes i forhold til gjeldende regler og i henhold til interne vedlikeholdsprogram. Naturvernforbundet skriver at Tosbotn har vært uten strøm i en måned. Vi vet vi kan ha problemer i området, derfor er det spesielt tilrettelagt for aggregatkjøring i Tosbotn. Det ble kjørt aggregat også i det nevnte tilfellet, og det er derfor ikke korrekt at kundene var uten strøm i en måned.

Kort sagt godtar vi ikke Naturvernforbundets kobling mellom tilstand/vedlikehold av eksisterende linje, og bygging av kraftverk. Det vi derimot er åpen på er at en større og forhåpentligvis mer robust forsyning, har stor betydning for hvilke effekter det er mulig å ta ut i Tosbotn.”

Justerte planer

Under behandlingen av konsesjonssøknadene i Tosbotn informerte HK om at tilsiget fra nedbørfeltene er større enn først antatt. HK ønsket derfor å øke installert effekt i de omsøkte kraftverkene. NVE ba i e-post datert 23.11.2007 om oppdatert informasjon knyttet til hydrologiske beregninger, minstevannføringsslipp, kostnader og produksjonstall for hvert kraftverk. Siden kraftverkene ville få økt produksjon, skulle HK foreta en ny helhetsvurdering av prosjektene i Tosbotn. Prosjektendringene ble sendt per e-post datert 12.03.2008 og vi refererer kun informasjon som er relevant for saken:

”1. Bakgrunn og formål

1.1 Bakgrunn

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) er i ferd med å sluttbehandle søknadene om konsesjon for seks kraftprosjekter i Tosbotn i Brønnøy kommune. Parallelt med NVEs behandling av søknadene har HelgelandsKraft og SWECO satt i gang arbeidet med detaljplaner og anbudsgrunnlag. Tidlig i oktober ble det gjennomført sluttbefaring med NVE og interessenter i området (grunneiere, kommunen, reinere og NVE).

I forbindelse med HelgelandsKraft AS' og SWECOs pågående arbeid, og sluttbefaringen har det dukket opp ønsker om endringer i prosjektene både fra utbygger og andre interessenters side.

NVE har bedt om å få oversendt nye hoveddata og kart for alle kraftverkene, slik at de i sluttbehandlingen kan fange opp de endringer som er skjedd. Dette er bakgrunnen for denne rapporten.

1.2 Omfang

Detaljeringsnivået i denne rapporten er gjort så begrenset som mulig, fordi det allerede er benyttet betydelige ressurser i arbeidet med prosjektene, og fordi opplysningene til NVE ikke skal foregripe detaljplanfasen, som kommer etter at konsesjonsbehandlingen er over. Følgende tema vil bli beskrevet og vurdert:

Hoveddata for kraftverkene

- Slukeevne (maks/min.)
- Fallhøyde
- Installasjon
- Årsproduksjon
- Kostnader (enkle vurderinger basert på kostnadsutviklingen siden 2006)
- Plassering av masser

Tekniske beskrivelser av prosjektene

- Plassering av inntak
- Plassering av kraftstasjon
- Vannveier

Nye kurver over vannføring

Beskrivelse av hydrologiske endringer
Kurver over vannføring før og etter utbygging
ved justerte planer (i vedlegg)

*Miljøkonsekvenser ved nye utbyggingsløsninger**2. Hoveddata for kraftverkene*

I tabell 1 oppsummeres hoveddata for alle prosjektene, slik de ble presentert i konsesjonssøknaden og slik det ligger an i dag. Hovedårsaken til den til dels betydelige økningen i installasjon og produksjon er økt kunnskap med bakgrunn i eksisterende vannføringsmålinger i Tverråa og Tosdalen (Storfjelltjønnna). Det viser seg at isohydratkartene fra NVE oppgir alt for lave verdier for tilsiget.

I tillegg er det i de fleste prosjektene planer om vannvei i fjell. Dette reduserer falltapet i hvert enkelt prosjekt, og gjør det mulig å øke installasjonen (maksimal slukeevne). Redusert falltap gir i seg selv økt produksjon. Det er i dag lønnsomt å bygge større turbiner for å få utnyttet en større andel av tilsiget.

Inntakshøyde og utløp fra kraftstasjonen er endret for flere av prosjektene. Dette har bl.a. å gjøre med at kartgrunnlaget er blitt veldig mye bedre etter at hele Tosbotn ble laserscannet fra fly høsten 2007. I tillegg er det gjennomført be-

farings med geolog med etterfølgende boring i grunnen for å finne fjell. På flere av de opprinnelige kraftstasjonsstedene var det ikke mulig å finne fast fjell. Kraftstasjonen er i alle disse tilfeller flyttet til det nærmeste mulige stedet med fast fjell. Tunneltraseen i Storelva må også revideres på bakgrunn av de geologiske undersøkelserne.

Kostnadene har økt for samtlige prosjekter. Dette har bakgrunn i den generelle kostnadsutviklingen i byggebransjen, og spesielt etter spørsel etter utstyr og kapasitet til bygging av små kraftverk. I tabell 1 er det oppgitt nye kostnader for de omsøkte prosjektene basert på erfaringstall. For de justerte løsningene er det innhentet reelle kostnader for maskin/elektro, samtidig som det er gjort nødvendige endringer i kostnadstallene basert på erfaringstall. Installasjonen har økt i de fleste prosjektene, og mye av kostnadsøkningen skyldes nettopp dette.

Massedeponering

I hver enkel konsesjonssøknad er det ikke sagt mye om håndtering av overskuddsmasser fra sprenging av tunneler og boring av sjakter. Beregninger viser at det totalt vil bli ca. 150.000 m³ løse masser fra tunnelene. Håndtering av disse planlegges å bli som følger:

Prosjekt	Løse masser, ca. m ³	Plassering/bruk
Leiråa	50.000	Utfylling/utvidelse av Marine Harvests anlegg på Borkamo*

* forutsetter tillatelse etter PBL og konsesjon til utvidelse av settefiskanlegget.

Tabell 1. Hoveddata for seks kraftverk i Tosbotn som omsøkt og i justerte planer. For omsøkt plan er utbyggingskostnadene foruten maskin/elektro oppdatert iht. dagens kostnader. For nye løsninger er det innhentet reelle kostnader for maskin/elektro

		Leiråa	
		omsøkt	ny
TILSIG			
Nedbørfelt	km ²	14,4	14,4
Årlig tilsig til inntaket	mill. m ³	37,2	42,9
Spesifikk avrenning	l/s km ²	82	97,2
Middelvannføring	m ³ /s	1,2	1,4
Alminnelig vannføring	m ³ /s	0,08	0,11
5-persentil sommer	m ³ /s	0,27	0,31
5-persentil vinter	m ³ /s	0,05	0,08
KRAFTVERK			
Inntak	moh.	352	352
Avløp	moh.	17	17
Brutto fallhøyde	m	335	335
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	0,76	
Slukeevne, maks	m ³ /s	1,4	1,8
Slukeevne, min.	m ³ /s	0,07	0,1
Tilløpsrør/tunnel/sjakt	m	2600	2000*
Tilløpsrør, diameter	mm	800	1000

		Leiråa	
		omsøkt	ny
Installert effekt, maks	MW	3,9	5
Brukstid	timer	6420	
<i>PRODUKSJON</i>			
Produksjon, vinter	GWh	10,9	12,2
Produksjon, sommer	GWh	14,1	17,6
Produksjon, året	GWh	25,0	29,8
<i>KOSTNADER</i>			
Utbyggingskostnader	mill. NOK	85,2	96,7
Utbyggingspris	kr/kWh	3,4	3,2

* vannvei i rør er erstattet av tunnel og sjakt

3. Tekniske beskrivelser av de justerte løsningene

I vedlegg 1 er det vist kartskisser over alle prosjektene slik de kan bli etter justeringer.

3.1 Leiråa kraftverk

- Nedgravd rør erstattes med tunnel og sjakt
- Det etableres kanal 2-400 m inn i Leiråvatnet for å få vann fra den dype delen av innsjøen til inntaket
- Kraftstasjonen plasseres sør for Leiråa rett vest for privat bru over elva
- Det bygges ikke vei opp til Leiråvatnet
- Massene fra tunnelsprenginga (ca. 50.000 m³) benyttes til utfylling ved Marin Harvest AS' settefiskanlegg
- Installasjonen i kraftstasjonen er økt pga. redusert falltap i vannveien og endret hydrologisk grunnlag

[...]

4. Hydrologiske endringer

Det er utarbeidet kurver over vannføring før og etter utbygging i et middels år før og etter utbygging med nye slukeevner i kraftstasjonen (vedlegg 2). Det er utarbeidet en kurve for situasjonene rett nedstrøms inntaket og en rett oppstrøms kraftstasjonen.

Det er benyttet samme grunnlag som i konsesjonssøknadene. Dette stemmer ikke helt

med situasjonen slik den blir, fordi vannføringsmålinger viser at avrenningen i området er større enn det som er angitt på NVEs avrenningskart. For hele området ser tilsiget ut til å være ca. 15 % høyere enn i NVEs grunnlag. Det er samtidig gjort nye sammenlikninger med vannmerker i nærheten basert på resultater fra vannføringsmålingene. Det viser seg at vannmerket Lavvann stemmer bedre overens med målingene enn det felt som opprinnelig ble benyttet (Strompdal). Det er imidlertid en betydelig jobb å utarbeide nye kurver basert på nye data. Det er tvilsomt om nye kurver vil gi så vidt mye informasjon at det er verdt å bruke ressurser på det. Hovedformålet er å vise hvor mye mer av vannet som utnyttes ved økt tilsig og noe økt slukeevne, og hvordan dette vil påvirke vannføringen i elvene sammenliknet med opprinnelige slukeevner. Vannmerket Lavvann er imidlertid valgt i de oppdaterte produksjonsberegningene.

Hovedtrekket er at slukeevnen er økt for alle prosjekter (se tabell 1). Dette er synlig i kurvene med vannføring før og etter utbygging. Forskjellen mellom de opprinnelige planene og de justerte planene er oppsummert i tabell 2. For alle prosjektene er det antall dager med tilsig større enn største slukeevne som reduseres. Samtidig øker antall dager med mindre tilsig enn minste slukeevne i kraftstasjonen for noen av prosjektene.

Tabell 2. Antall dager med vannføring større enn største slukeevne og mindre enn minste slukeevne i kraftstasjonen for opprinnelige og justerte planer. Tallene gjelder for et median år

Prosjekt	Omsøkt plan		Justert plan	
	$Q < Q_{\min}$	$Q > Q_{\max}$	$Q < Q_{\min}$	$Q > Q_{\max}$
Leiråa kraftverk*		20		

* I Leiråa vil vann bli lagret i magasinet, og det vil kun unntaksvis renne vann over dammen.

[...]

5. Miljøkonsekvenser av justerte løsninger

Hvert enkelt prosjekt vil her bli gjennomgått med tanke på endrede miljøkonsekvenser og mulige nye avbøtende tiltak. Det er i hovedsak økt installasjon som medfører ulemper i større

grad enn i de omsøkte løsningene, og konsekvensene er i hovedsak knyttet til fisk og naturmiljø.

Installasjonen er økt kraftig for noen av prosjektenes del. Dette er forårsaket av nytt hydrologisk grunnlag basert på vannføringsmåling, samt på optimalisering av installasjon. For å

unngå konsekvenser for fisk og andre ferskvannsorganismer er det viktig at det ikke blir bråe og hyppige start og stopp av kraftstasjonen. Dette vil bli en betydelig stressfaktor ved utløp enten i elv eller innsjø.

Tabell 2 viser at det vil bli omtrent like mange dager med stopp i kraftstasjonen i anleggene, men at dager med tilsig større enn største slukeevne gjennomgående vil bli færre. Når det gjelder minstevannføring i elvene ble disse foreslått på bakgrunn av bl.a. landskap, fisk og friluftsliv. Den foreslåtte minstevannføringen er opprettholdt som omsøkt.

Leiråa kraftverk	Konsekvensvurdering	
	Grøftealternativ	Tunnel/sjakt
Tema		
Landskap	Middels negativ	Liten negativ
Biologisk mangfold	Liten til middels negativ	Liten negativ
Friluftsliv	Middels negativ	Liten til middels negativ
Reindrift	Liten til middels negativ	Liten til middels negativ
Kulturminner	Middels negativ	Liten negativ

Avbøtende tiltak

Det er ikke behov for andre avbøtende tiltak i dette alternativ enn de som er foreslått i omsøkt plan. Det vil bli mindre behov for landskapstilpasninger med det nye alternativet.

[...]

I rapporten har HK lagt ved et oversiktskart som viser prosjektets plassering.

I notatet opplyser HK at endringene som følge av ny slukeevne i Leiråa kraftverk vil bli ubetydelige på strekningen nedstrøms Leiråvatnet. Av den grunn er det ikke lagt ved nye vannføringskurver.

HK hadde et møte med Jillan-Njaarke reinbeitedistrikt den 11.01.2008 angående problemstillinger knyttet til kraftverksprosjektene som berører deres distrikt. Fra reinbeitedistriktet deltok Torstein Appfjell (TA) og HK var representert ved Torkil Nersund (TN). NVE har mottatt møtereferatet per e-post den 04.02.2008 som refereres i det følgende:

"Gjennomgang av reviderte planer

TN gjennomgikk HKs gjeldende planer for de prosjekter som berører det aktuelle reinbeitedistrikt.

Gjennomgang av driftsmønster

TA gikk gjennom deres driftsmønster og forklarte hvordan Tosbotn ble passert ved flytting fra vinter til sommerbeite.

I 2007 ble det benyttet biltransport i et forsøk på å redusere tap av dyr i forbindelse med rovdyr. Det er også aktuelt at det i fremtiden fra tid til annen kan bli benyttet biltransport til vårflyttingen. Det kan imidlertid utelukkes at dette blir en permanent løsning.

5.1 Leiråa kraftverk

Det er utarbeidet et eget notat for Leiråa kraftverk. Det er nå vurdert en løsning med vannvei i fast fjell. Konsekvensene av dette er utelukkende positive. Massene fra sprenging av tunnel kan benyttes/deponeres ved Marine Harvest AS' anlegg på Borkamo.

Reguleringen i Leiråvatnet på 4,0 m er opprettholdt. Den opprinnelige vannveien går gjennom områder med liten overdekning over fjellet, og behovet for nedspregning ville blitt stort. Konsekvensene reduseres i betydelig grad når vannveien legges i fjell.

Det vil derfor være av stor viktighet at man i forbindelse med en utbygging fortsatt hensyn tar reindriften og helst ser på tiltak som kan bedre/lette forholdene for reindriften.

Gjennomgang av tenkte konsekvenser ifb. med kraftutbygging i Tosbotn

TA gikk gjennom det som han ser på som mulige utfordringer i forbindelse med Tosbotnprosjektene.

[...]

Ellers er mesteparten av utfordringen knyttet til en eventuell utbygging i Leiråa. På befaringen ble det påpekt mulige konsekvenser ifb. med:

- Ny vei
- Mulig stengt passasje nedstrøms utløp av Leiråvatn
- Isforhold
- Anleggsarbeider

TA var positiv til det nye alternativet med tunnel og mener at dette vil redusere konsekvensene for reindriften.

Det vil fortsatt være konsekvenser i forhold til støy og hindringer i en eventuell anleggsperiode og dårlig is som følge av regulering kan også bli et problem. Passasjen nedstrøms Leiråvatn vil ved utbygging etter det nye alternativet bli tørrlagt og således godt egnet for flytting av rein.

Mulige løsninger ble gjennomgått:

Dersom anleggsvirksomhet gjør flytting vanskelig kan biltransport være aktuelt. Det er da naturlig at HK dekker merkostnadene med en slik flytting.

For fremtidig flytting og problemer knyttet til isforhold er eneste løsning på dette økt ressursbruk i forbindelse med flyttingen. Dette er kostnader som distriktet må hensynta ved fremsettelse av krav i forbindelse med utarbeidelse av minnelige avtaler.

Mulighet for minnelige avtaler:

Begge parter ønsker at man i fellesskap skal komme frem til minnelige avtaler i forbindelse med de planlagte utbygginger.

Et utgangspunkt er også at det skal søkes å finne avbøtende tiltak som opprettholder reindrifts muligheter for fremtidig utnyttelse av områdene.

Det som eventuelt ikke kan avbøtes må gjøres opp for i form av erstatning. Dette vil da være en del av avtalen mellom HK og distriktet.

Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt v/Torstein Appfjell skal så snart som mulig komme med forslag til erstatningskrav for de planlagte inngrep. Eventuelt avbøtende tiltak som bedrer mulighetene og letter driften (f.eks. Bjørnstokkpassasjen) bør da komme i fratrekk i en beregning av erstatningsutbetaling.

Ellers bør et slikt forslag basere seg på:

- Lidd tap (saksomk. med mer)
- Fremtidig merarbeid (ved for eksempel flytting)
- Biltransport i anleggstiden (Foreslår at dette holdes utenfor da det ikke er sikkert at dette kommer til anvendelse. Avhenger av tidspkt. for fjellarbeid)
- Tap av beiteland”

Søker har lagt ved et notat som drøfter prosjektene i Tosbotn samlet sett:

”Helhetsvurdering av prosjekter i Tosbotn

I mail av 21.11.2007 ble HelgelandsKraft bedt om å gi oppdatert informasjon ifb. med følgende punkter:

1. Hydrologiske beregninger etter optimalisert informasjon
2. Minstevannføringer for hvert enkelt kraftverk
3. Kostnader og produksjonstall for hvert kraftverk
4. Helhetsvurdering av prosjektene etter ny informasjon
5. Vurdere nytt alternativ med vannvei i fjell for Leiråaprojektet

Pkt 1,2,3 og 5 er det redegjort for i Sweco Grønners rapport av 22.01.2007.

Når det gjelder HKs prioriteringer er vi som tidligere avhengige av at mesteparten av prosjektene realiseres. Dette får og bære kostnadene med ny linje og transformatorstasjon i Tosbotnet. Som det fremkommer av de oppdaterte kostnadstallene har kostnadene økt betydelig

siden beregningene i konsesjonssøknaden ble gjennomført. Dette skyldes i hovedsak et presset leverandørmarked. I den samme perioden har også kraftprisen og forventningen om fortsatt høye priser økt betydelig.

I Tosbotn er det tre anlegg som skiller seg ut både mtp kostnader og produksjon.

Tosdalen, Bjørnstokk og Leiråa er alle anlegg som i dag ligger innenfor det vi regner som lønnsomme anlegg (ca. 3,0 kr/kWh). Disse tre anleggene produserer til sammen over 100 GWh. Av disse tre anleggene står Tosdalen kraftverk for ca. 44 GWh og vil således være det viktigste prosjektet for oss. Men vi regner med at vi må få konsesjon på alle tre dersom det skal bli utbygging i Tosbotnet. Dette fordi vi har linjekostnader som er forholdsvis konstant og at bortfall av prosjekter dermed vil føre til økte kostnader for de gjenværende prosjekt. Vi mener derfor at vi trenger alle disse tre prosjektene for å gå i gang med en utbygging i Tosbotnet. Vi vil også presisere at det er foreslått en del endringer i prosjektene. For Leiråga er det nå foretrukket tunnel i stedet for nedgravd rør og vei.

For Tosdalen er det i møte med reindriften foreslått en rekke avbøtende tiltak som etter vår mening vil redusere konsekvensene for fagtema reindrift betydelig. Her kan det nevnes; passasjer for over elv nedstrøms Storfjelltjønnna, boring av overføring, flytting av stasjon (150 m nordvest) bort fra selve Tosdalen og stasjonen er nå trukket i fjell bl.a. for å unngå støy.

Når det gjelder de resterende tre prosjekter er dette alle typiske småkraftverk med produksjon fra 15-23 GWh. Her ligger utbyggingsprisen i område rund 4,0 kr/kWh og er pr. i dag ikke utbyggbar separat. Det er dog mulig at kostnadene vil gå noe ned da HK ønsker å forespørre på alle anlegg samlet. Det må også presiseres at også disse anleggene er tenkt å belastes med en forhåndmessig del av linjekostnadene og at et bortfall av en eller flere av disse vil føre til at de resterende anlegg blir dyrere og følgelig mindre lønnsomme.

Når det er sagt kan ikke vi argumentere for at disse prosjektene er like viktige som Tosdalen, Bjørnstokk og Leiråa. Og det er ikke kritisk for totalprosjektet om et av disse faller bort. Dersom vi skal prioritere disse er vi nødt til å prioritere ut fra teknisk gjennomførbarhet, økonomi og miljøkonsekvenser.

Storelva/Kromåa: Ser pr. i dag ut til å være et prosjekt som kan gjennomføres uten større tekniske problemer. Prosjektet står også for en forholdsvis stor produksjon 23 GWh og er i umiddelbar nærhet til både veier og planlagt sekundærstasjon. Vi tror også at dette er et anlegg hvor kostnadene kan komme noe ned på mtp anleggets beliggenhet. Under høringen og spesielt under befaringen kom det frem at dette var et anlegg uten de store konfliktområdene. Vi ønsker derfor å prioritere dette som nummer 4.

Tverråa: Her har vi gått bort fra søralternativet da dette var vanskelig å gjennomføre uten å

komme i konflikt med en bekkekløft midt i den foreslåtte traseen. Vi er også noe usikker på grunnforholdene på damstedet. Men utenom noe små tekniske problemer synes dette og være et prosjekt uten større konfliktområder. Vi tror også at dette er et anlegg hvor kostnadene kan gå ned mtp beliggenhet og nærhet til sekundærstasjon. Dette prioriterer vi derfor som nummer 5.

Lille Tosdalen: Her knyttes det en god del usikkerhet rundt inntak og overføring. Det viser seg også at kløften som inntaket planlegges i er utsatt for forholdsvis hyppige snøras. Produksjonen er kun 17 GWh og det knyttes også en del konflikter til dette anlegget. Da tenkes det spesielt på reindrift og veianlegg. Men også støy har vært en aktuell problemstilling. Med bakgrunn i dette er Lille Tosdalen det anlegget vi velger å prioritere sist. Vi ønsker dog å presisere at dette ikke er en nedprioritering og at vi fortsatt ønsker dette anlegget.

I møte med reindriften kom det frem at dersom Lille Tosdalen ikke ble realisert ville dette medføre betydelig reduserte konsekvenser for reindriften. HK uttalte på sin side at vi ikke kan argumentere like sterkt for Lille Tosdalen som for Tosdalen kraftverk, da det for Tosdalen kraftverk er snakk om at hele utbyggingen står og faller på dette prosjektet kan ikke samme argumentasjon brukes i Lille Tosdalens tilfelle.

Oppsummering:

Vi mener som det fremkommer av dette notat at vi må ha konsesjon på Tosdalen-, Bjørnstokk- og Leiråa Kraftverk dersom utbyggingen skal bli realisert. Vi må også i den forbindelse presisere viktigheten av overføringen på Tosdalen prosjektet da det er nettopp denne som gjør dette prosjektet lønnsomt. Av de tre resterende prosjekt ønsker vi primært Storelva/Kromåa og Tverråa da disse er viktige kostnadsbærere i forbindelse med det planlagte nettanlegget samt det faktum at dette er prosjektet med forholdsvis små konsekvenser mtp miljø. Lille Tosdalen kraftverk er også et prosjekt det er jobbet mye med og som kan være realiserbart. Vi innser dog at konfliktene i Tosdalen er større enn ved de andre prosjektene og vi ser at dersom Lille Tosdalen ikke realiseres vil dette være av betydning for reindriften. Lille Tosdalen er også det prosjektet som vi er minst avhengige av.”

Høringsuttalelser til justerte planer

Siden det var relativt store endringer i konsesjonssøknadene, ble de justerte planene sendt på en ny høring til alle som hadde uttalt seg til de opprinnelige planene. I det følgende siterer vi innkomne høringsuttalelser:

Brønnøy kommune kom med følgende tilleggsuttalelse i brev av 28.04.2008:

”De endringene som fremkommer av høringsmaterialet vurderes ut fra Brønnøy kommunes ståsted i sum å være mer positivt enn negativt, jf. fagrapportens miljøkonsekvensvurdering for det anlegg.

På dette grunnlaget har Brønnøy kommune derfor ingen merknader til omsøkte tekniske endringer HKs planer for seks kraftverk i Tosbotn.”

Nordland fylkeskommune sendte følgende tilleggsuttalelse i brev datert 28.04.2008:

”Med bakgrunn i lov om kulturminner og plan- og bygningsloven, herunder fylkesplanen og rikspolitiske retningslinjer, gir Kultur- og miljøavdelingen følgende innspill:

Saken er behandlet på grunnlag av planen-dringsrapporten samt notat vedrørende helhetsvurderingen av prosjektene tilgjengeliggjort på www.nve.no/smaakraft.

Planfaglig vurdering

Fylkestinget behandlet konsesjonssøknad for bygging av seks kraftverk i Tosbotn, Brønnøy kommune, 11. juni 2007, jf. FT-sak 60/07. I sin behandling anbefalte Fylkestinget at det ble gitt konsesjon til alle seks tiltakene. Under NVEs behandling av søknadene, har Helgelandskraft AS kommet med opplysninger om at tilsiget er større enn først antatt og at de derfor ønsker å øke installert effekt i samtlige kraftverk. I den forbindelse er det utført tilleggsutredninger hvor konsekvensene ses i lys av de endringene som er gjort.

Totalt utgjør endringene en økt produksjon på 26,6 GWh i forhold til det som i utgangspunktet var omsøkt. I tillegg viser vurderingen av miljøkonsekvenser at disse er lavere for alle tema og anlegg med to unntak. For temaet fisk øker konsekvensene for både Bjørnstokk og Tverråga kraftverk. I begge tilfeller er det snakk om større påvirkning på sjøvandrende fisk (sjøørret), men i miljørapporten som fulgte konsesjonssøknadene vises det til at området har lav verdi for fisk. På bakgrunn av den lave verdisettingen ble dette lite vektlagt i Fylkestingets behandling av konsesjonssøknaden, og fylkesråden ser ikke at de nye opplysningene endrer beslutningsgrunnlaget nevneverdig.

Kulturminnefaglig vurdering

Så langt fylkesråden kan se er det kun foretatt konsekvensvurdering for kulturminner når det gjelder *Leiråa*. Endringene her er i tråd med endringsforslaget som fremgår av fylkeskommunens kulturminnefaglige uttalelse til Helgelandskraft AS av 23.10.07 (med kopi til NVE).

For *Tverråa* kraftverk er de foreslåtte endringene en klar forbedring for ivaretagelsen av kulturminneverdien i området som blir berørt. Det er på dette detaljeringsnivået ikke mulig uttale seg om avbøtende tiltak, men fylkeskom-

munen som regional kulturminnemyndighet vil ikke fraråde at det gis konsesjon.

Når det gjelder kraftverkene Bjørnstokk og Storelva har fylkeskommunen ingen kulturminnefaglige merknader.

Vegfremføringen til Tosdalsvatn (Lille Tosdalen og Tosdalen kraftverk) kan komme i konflikt med ei gravrøys som er automatisk fredet. Det vil i samarbeid med Helgelandskraft foretas befaring som grunnlag for detaljplanlegging av vegframføringen ved gravminnet og eventuelle avbøtende tiltak.

Konklusjon

De endringene som er presentert for de seks kraftverkene i Tosbotn tilsier at man kan øke produksjonen i kraftverkene betydelig uten at miljøkonsekvensene øker tilsvarende, og at de i stor grad blir mindre enn først antatt. Fylkeråden kan derfor ikke se at beslutningsgrunnlaget endret seg etter at Fylketinget gjorde sitt vedtak i saken i juni 2007.

Fylkesråden viser til at fylkeskommunen som regional kulturminnemyndighet heller ikke fraråder at det gis konsesjon for de omsøkte tiltak. Et vilkår må være at konsesjonssøker - HelgelandsKraft AS - står i nær kontakt og søker samarbeide med kulturminnemyndigheten i utarbeidelse av detaljplaner for tiltakene.

Utover dette vil fylkeråden henviser til Fylketingets vedtak av 11.06.2007, FT-sak 60/07:

Vedtak:

1. Fylkestinget anbefaler at det gis konsesjon for bygging av Leiråa, Bjørnstokk, Tverråa, Storelva, Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverker.
2. Fylkestingets anbefaling forutsetter at;
 - reindriftas bruk av flytt- og trekkleier blir ivarettatt og ikke skadelidende.
 - Tverråa kraftverk endres slik at den ikke er i konflikt med freda kulturminner og at undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 er oppfylt.
3. Fylkestinget ber om at det tas landskapsestetiske hensyn ved detaljplanlegging av prosjektene. Hensynet til utøvelse av reindrift må vektlegges i planlegging og utførelse av prosjektene. Fylkestinget ber også om at spørsmålet om parkeringsplass i Tosbotn søkes løst gjennom konsesjonsbehandlingen.
4. Nordland fylkeskommune vil vise til tiltakshavers aktsomhets- og meldeplikt dersom en under markinngrep skulle støte på forninner, jf. kulturminnelovens § 8, 2. ledd.”

Reindriftsforvaltningen Nordland kom med følgende tilleggsuttalelse i brev av 25.04.2008:

”De justerte planene har vært på høring i Voengelh Njaarke og Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt. Reindriftsforvaltningen har ikke mottatt noe

svar fra distriktene. Dette kan skyldes at reindriften er og har vært opptatt med vårflytting. Det har ikke vært mulig å få kontakt med lederne i de to reinbeitedistriktene på telefon. Det er derfor mulig at reinbeitedistriktene kan komme med uttalelse noe senere etter at vårflyttingen er over.

Reindriftsforvaltningen har derfor vurdert endringene uten å kunne diskutere dette med reinbeitedistriktene. Vår vurdering er at planendringer som innebærer at vannveier legges i tunnel i stedet for nedgravde rør, er mindre negativt for reindriften. Det samme er tilfelle der man går bort fra åpen kanal for overføring av vatn fra Stortjønna.

Når det gjelder Leiråa, registrerer vi at tiltaket fremdeles vil være problematisk i forhold til reindriftens flytt- og trekkleier. Det vil fortsatt være nødvendig å legge til rette for flytting med rein (bygging av ny flyttleier), jf. vår tidligere uttalelse i brev av 30.05.07.

Reindriftsforvaltningen har også merket oss det notatet som ligger ved høringsbrevet. I og med at dette notatet inneholder en del reindriftsfaglige vurderinger om distriktet og de planlagte tiltakene, er det viktig at Voengelh Njaarke og Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt gis lenger høringsfrist. Det er viktig at reindriften er blitt ”forstått” riktig når det foreslås endringer i planene.

Reindriftsforvaltningen registrerer at tiltakshaver uttrykker at prosjektene Tosdalen, Bjørnstokk og Leiråa må gis konsesjon dersom en utbygging skal realiseres. Spesielt fremheves Tosdalen som det prosjektet som gis lønnsomhet.

Reindriftsforvaltningen har registrert at Tosdalen er det prosjektet som vil gi de største problemene for reindriften i Voengelh Njaarke. Leiråa er det prosjektet som vil gi de største negative konsekvensene for Jillen-Njaarke.

Dette betyr at det er viktig å ha en god dialog med reindriften dersom det gis tillatelse til utbygging. Dette gjelder særlig avbøtende tiltak og tilpasninger i utformingen av prosjektene, både i anleggsfasen og driftsfasen.

Reindriftsforvaltningen har tidligere vist til de dårlige erfaringene reindriften har med åpne anleggsveier. Det er derfor viktig at eventuelle veier blir stengt med bom for allmenn ferdsel.”

Tilleggsinformasjon

I e-post datert 01.09.2008 ba NVE om tilleggsinformasjon knyttet til Leiråa kraftverk. HK skulle vurdere et alternativ hvor man i større grad senker vannstanden i Leiråvatnet fremfor å heve denne. Et slikt alternativ vil kunne redusere neddemt areal og størrelsen på dammen. Det var også ønskelig med en beskrivelse av utforming og plassering av dammen og dette kunne gjerne suppleres med kart. HK skulle avslutningsvis beskrive de tekniske mulighetene for å ev. slippe minstevannføring forbi dammen. Søker sendte i e-post av 17.11.2008 følgende notat:

”Presisering av løsninger ved Leiråvatnet i forbindelse med søknad om utbygging av Leiråa kraftverk

Konsesjonssøknad for Leiråa kraftverk er til behandling i NVE. I forbindelse med dette har NVE bedt om noe tilleggsinformasjon i e-post datert 1. september 2008.

I konsesjonssøknaden er det forutsatt en reguleringshøyde på 4 meter, med 2,5 meter heving og 1,5 meter senking ut i fra naturlig vannstand på 352 moh. Det skal bygges en ca. 3 meter høy betongdam i utløpet av Leiråvatnet. NVE ønsker at HelgelandsKraft vurderer et alternativ hvor man i større grad senker vannstanden i Leiråvatnet fremfor å heve den.

NVE ønsker også en beskrivelse av utforming og plassering av dammen, som suppleres med kart.

Til sist er HelgelandsKraft bedt om å beskrive de tekniske mulighetene for å ev. slippe minstevannføring forbi dammen.

Det har tatt noe tid å svare på e-posten. Dette skyldes i hovedsak at bunnkotekartleggingen av Leiråvatnet ikke ble klar før i slutten av oktober. Dybdeforholdene i østre del av Leiråvatnet er vesentlig for å kunne svare noe eksakt på de spørsmål som stilles. Vatnet ble målt opp ved bruk av ekkolodd og GPS på sensommeren, og dataene er nå bearbeidet.

Senking av vannstanden fremfor heving

Det er i søknaden lagt opp til 2,5 m heving og 1,5 m senking av vannstanden i Leiråvatnet. Bakgrunnen for dette var en antakelse om at dypt i den østre bukta i Leiråvatnet var ca. 1,5 – 2 m, og at det ikke var ønskelig å tørrlegge hele dette området over lengre perioder av hensyn til landskap og fisk.

Bunnkotekartene viser at antakelsen i søknaden var riktig. Store deler av bukta øst i Leiråvatnet har et dyp på ca. 1,5 – 2 m når vannstanden i Leiråvatnet ligger på 352 moh. (vedlegg 1). Dersom Leiråvatnet skal ha samme reguleringshøyde som omsøkt, men med større senking fremfor heving, vil større deler av dette området bli tørrlagt ved nedtappet magasin (LRV), som vist på kartene med inntegnede reguleringssoner (vedlegg 2, 3 og 4).

Samtidig viser bunnkotekartet at det er lagt opp betydelige mengder løsmasser i et delta vest i Leiråvatnet. Løsmassene ender i en bratt kant ut mot dypere vann (vedlegg 5). Dersom vatnet reguleres lavere enn 350,5 moh., vil bølger sannsynligvis erodere i disse løsmassene. Dette kan føre til betydelig utvasking av svært finpartikulært materiale, og det kan utløses ras.

Vi har beregnet størrelsen på neddemt areal og reguleringssonen i Leiråvatnet på nytt for tre ulike alternativ (tabell 1), på bakgrunn av bunnkotekartene i vedlegg 1-4. Arealene avviker noe fra det som er oppgitt i søknaden, uansett reguleringsintervall. Neddemt areal vil reduseres betraktelig etter hvert som HRV og LRV senkes,

mens reguleringssonen ikke vil bli betydelig endret. Estetisk sett vil det bli større konsekvenser øst i dammen ved lavere LRV, da perioder med blottlagt reguleringssonen vil opptre hyppigere.

Tabell 1. Neddemt areal og areal på reguleringssonen ved ulike reguleringsintervall, beregnet fra terrengmodell over bunnforholdene i Leiråvatnet. Naturlig vannstand er satt til 352 moh.

Alternativ	Neddemt areal (daa)	Reguleringssonen (daa)
HRV: 354,5 LRV: 350,5	84	138
HRV: 353,5 LRV: 349,5	58	158
HRV: 352,5 LRV: 348,5	18	141

Et annen fordyrende moment ved å senke vatnet lenger ned enn til 349,5, er at inntaket må flyttes lenger nordvest for å få et stort nok dyp til å sikre frostfrie forhold på vinteren. Tunnelen bør i så fall sprenges opp lenger vest i vatnet, og vil bli ca. 120 m lenger enn omsøkt. Alternativt kan det graves en kanal fra det planlagte inntaket for å få tilstrekkelig dyp, men dette vil bli et kraftig og dyrt inngrep under vann. Lengre tunnel vil bety ekstra investeringer på 2,4 millioner, og graving av ca. 100 m kanal vil bety ekstra investeringer på ca. 1 million. Ved graving og delvis sprenging av kanal er det en betydelig risiko for forurensning av finpartikulært materiale, olje og nitrogenholdige stoffer til elva.

Utforming av dammen

I kartene/flybildene i vedlegg 1 – 4 er dammens omfang skissert inn slik den er planlagt i det omsøkte alternativet. Dette viser dammens lengde, samt hvor i terrenget den skal legges. I tillegg kan vi opplyse at dammen blir en fyllingsdam med kjerne av betong. Overløpet vil få en bredde på ca. 50 meter, og vil bli utformet i betong, og dammens maksimale høyde vil bli 3-3½ meter. Dammens totale lengde vil bli 140 meter.

For hver meter HRV senkes i forhold til omsøkte 350,5 moh., vil det skape store utfordringer å få kjørt maskinelt utstyr opp gjennom tunnelen. Magasinet må tømmes langt ned i anleggsperioden. Sålen i tunnelen må senkes tilsvarende lavt som senkingen av LRV, noe som vil gi ei stor skjæring i strandkanten. Det er et mål at det i anleggsfasen skal kunne opprettholdes drift i settefiskanlegget. Forurensningsfaren vil være betydelig større jo mer vatnet senkes på grunn av de betydelige graveaktivitetene som må skje i utløpsområdet av vatnet.

Vedlegg 1-4 viser at dammen vil få redusert lengde dersom reguleringen ”forskyves” nedover i vannsøylen. Effekten blir betydelig først dersom HRV legges på 352,5. På samme måte

vil dammens høyde bli redusert tilsvarende reduksjonen i HRV.

Muligheter for å slippe minstevannføring

Dersom dammen bygges som omsøkt, med en regulering mellom 354,5 og 350,5 moh., vil det være mulig å slippe minstevannføring hele året gjennom ei luke i bunnen av dammen. Dette vil kreve noe rensking av bunnen i vatnet rett ved dammen.

Dersom dammens høyde reduseres, vil det i perioder ikke bli stort nok vannspeil bort til dammen, og det blir umulig å garantere en minstevannføring (se vedlegg 3 og 4). Problemet blir størst som vist i vedlegg 3. Om vinteren vil det nærmest være umulig å unngå bunnfrysing i det området tappeluken for minstevannføring eventuelt blir montert. Det er mulig å grave en kanal for å oppnå et slikt vannspeil, men denne må graves såpass dyp at bunnfrysing unngås. Dette anlegget vil få strengere krav i anleggsperioden enn andre anlegg på grunn av konflikt med vanntilførselen til Marine Harvests settefiskanlegg. Graveaktivitet øst i Leiråvatnet vil medføre partikkelforurensning og fare for andre utslipp.

Tabell 2. Oppsummering av konsekvensvurderingen ved ulike reguleringsintervall for relevante deltema. O = ingen konsekvens, - = liten konsekvens, -- = middels konsekvens, --- = stor konsekvens

Alternativ	Landskap, regulering	Landskap, dam	Erosjon i innløpsdelta	Fisk	Friluftsliv	Forurensning, anleggsfase
HRV: 354,5 LRV: 350,5	-	--	0(-)	-	--	-
HRV: 353,5 LRV: 349,5	-(-)	-(-)	-	-	--	--
HRV: 352,5 LRV: 348,5	--	-	--	-(-)	-	-(-)

HK har lagt ved en terrengmodell og flere flyfoto som viser neddemte og tørrlagte arealer ved ulike reguleringsintervall. Figurene legges ikke ved dette brevet.

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader

Om søker

HelgelandsKraft AS (HK) er et offentlig eid aksjeselskap med 14 kommuner som aksjonærer. Selskapet er organisert med en divisjonsstruktur for forretningsområdene kraftproduksjon, marked og nett. Hovedkontor er i Mosjøen med avdelingskontor i Brønnøysund, Sandnessjøen og Mo i Rana. Divisjon produksjon har ansvar for utvikling og drift av kraftproduksjonen som skjer i 9 kraftverk med en middelproduksjon på ca. 1 TWh.

Om søknaden

Det er søkt om tillatelse etter vannressursloven § 8 til å bygge Leiråa kraftverk. Etter vassdragsregule-

Det kan være en mulighet å benytte hevert for å slippe minstevannføring. I NVE-rapport 6-2008 er ulike løsninger for slipping av minstevannføring beskrevet, men hevert er ikke nevnt som en løsning. SWECO har heller ikke erfaringer fra denne måten å slippe minstevannføring på. Vi ser for oss at en slik løsning vil være vanskelig å vedlikeholde og ikke minst holde frostfri om vinteren.

Oppsummering

Vi ser få fordeler med å redusere høyden på dammen og å skyve reguleringen lenger ned Leiråvatnet. De ulike alternativene har på hver sin måte konsekvenser for miljø, og forskjellene totalt sett er små (tabell 2). Vi vil imidlertid fraråde bygging med LRV ned til 348,5 på grunn av fare for forurensning, at det er teknisk komplisert, og fordi store arealer øst i vatnet vil bli blottlagt når vatnet er nedtappet.

Ved nedtapping av Leiråvatnet under kote 350 vil det være stor sannsynlighet for erosjon og fare for ras i et delta i vestenden av vatnet. Dette kan gi dårlig vannkvalitet, og vannet kan bli dårlig egnet som produksjonsvann i Marine Harvests settefiskanlegg.

ringsloven er det søkt om tillatelse til å regulere Leiråvatnet mellom LRV på kote 350,5 og HRV på kote 354,5. Det er også søkt om tillatelse etter energiloven til bygging av Leiråa kraftverk, med tilhørende koblingsanlegg og 22 kV trafo.

HK søker i tillegg til Leiråa kraftverk om tillatelse til bygging av fem andre kraftverk i Tosbotn. Det er utarbeidet separate søknader for hvert av prosjektene, men søknadene blir vurdert samlet av NVE slik at ev. sumvirkninger også tas med i betraktningen og vedtak/innstilling (Leiråa og Tosdalen kraftverk) fremlegges samtidig. I tillegg har Fjellkraft AS søkt om tillatelse til bygging av Kjølvi-kraftverk i samme område, og dette inngår også i vår samlede vurdering.

Beskrivelse av området

Leiråa ligger ved Borkamo, vest for Tosbotn i Brønnøy kommune i Nordland. Elva renner fra Leiråvatnet på kote 352 og har sitt utløp i sjø i Tosenfjorden.

Prosjektområdet ligger i landskapsregionen som omfatter fjordbygdene i Møre og i Trøndelag. Denne regionen strekker seg fra Moldefjorden i sør til Tosenfjorden i nord. Regionen preges av åpne fjordlandskap med markerte fjordløp.

Vassdraget drenerer sørøstover fra fjellområdene nordvest for Tosbotn/nord for Tosenfjorden. Nedbørfeltet har store høydeforskjeller med Nordre Snøfjellet som høyeste topp på 1007 moh. Med unntak av Leiråvatnet er det ingen større vann eller innsjøer i nedbørfeltet. Berggrunnsgeologien i området består av tungt forvitrende bergarter som glimmergneis, granitt og monzonitt. På en kort strekning i Leiråa finner man dog et område med marmor i grunnen som gir bedre vekstvilkår for planter og dyr. Ellers er det lite løsmasser i området bortsett fra Leiråvatnets østre del.

Feltet frem til inntaket er preget av fjellandskap med begrenset vegetasjon og lite myr. Landskapet domineres av det store Leiråvatnet, og fjellområdene vest for vannet består av bratte fjellsider, mens lenger øst er det mer avrundede fjellformasjoner. Det er stedvis fjellbjørkeskog langs vannet, mens det i dalsidene er rasmarek, bart fjell, og lite vegetasjon. Leiråvatnet er hevet med to meter, men området fremstår fortsatt som urørt.

Leiråa renner gjennom et kupert terreng med barskog og innslag av myr. Området er variert med mange naturtyper representert, men er lite synlig fra utkikkspunkter i Tosbotn. Mellom kote 220 og kote 300 går elva i et fosse- og strykparti som representerer et tydelig element i landskapsrommet. Fossen renner over bart fjell og har i liten grad gravd seg ned i terrenget. Nedenfor er elva bred på deler av strekningen og den skifter løp pga. betydelig flytting av stein i flomperioder. Ved ca. kote 220 flater elva ut i en stor kulp/liten innsjø i et søkk i terrenget. Vegetasjonen i dette området varierer fra større flater med myr til tett granskog med innslag av gråor og bjørk. Mellom kote 100 og kote 200 renner Leiråa i en grunn bekkeløft, og på den øverste delen av denne strekningen går elva i fosser og kraftige stryk. Denne fossen er synlig fra stien til Leiråvatnet og stien til Bjørnstokkvatna. De nedre deler fra utløpet opp til ca. kote 100 er en slak li med variasjon mellom kulturlandskap med landbruksaktivitet.

I prosjektområdet er det verken registrert naturtyper med særskilt verdi eller botaniske arter som er oppført på rødlista. Når det gjelder faunaen kan man imidlertid finne enkelte arter på rødlista. I miljørapporten antar man at fjellsidene i området benyttes som hekkeområde for rovfugl som havørn, kongeørn (nær truet) og fjellvåk (nær truet). Leiråvatnet har en viss sannsynlighet for hekking av storlom (sårbar), men det er ikke kjente observasjoner i området. Bever har trolig tilhold i det sakterennende partiet ved kote 220, og det er sannsynligvis fore-

komst av oter (sårbar) i nedre del av vassdraget. Ellers kan man finne de artene som kan forventes i området.

I Leiråvatnet er det en god bestand av ørret, mens ørretbestanden i Leiråa lever i hovedsak på den sakterennende strekningen ved kote 220 og i et sakterennende parti fra kote 300 til kote 352. I nedre del har vassdraget en anadrom strekning på 200 meter opp til vandringshinderet på kote 8.

Eksisterende inngrep i vassdraget

Ved utløpet av Leiråvatnet er det etablert en mindre dam som har hevet vannspeilet med 2 meter. Vannet ble aktivt regulert frem til 1990. Marin Harvest driver et settefiskanlegg ved utløpet av Leiråa og lukene i dammen i Leiråvatnet benyttes til å fordrøye vannet i innsjøen på vinteren for å tilfredsstille kravet til vannforsyning i settefiskanlegget.

Like nedenfor Leiråvatnet er det en hytte som tilhører grunneieren. Ellers er det ingen bebyggelse eller vassdragstekniske inngrep før en kommer ned mot sjøen. Her finner man noe spredt bebyggelse samt settefiskanlegget som har sin vannforsyning fra Leiråa like ovenfor rv. 76.

Langs de nedre deler av Leiråa drives det betydelig skogsdrift, og det er etablert traktorveger på begge sider av Leiråa, i Lesådalen og opp mot Kriglotheia. Det er ingen merkede eller mye brukte turstier i området, men det er noe friluftslivsaktivitet i form av turer opp til og forbi Leiråvatnet. Ellers er det registrert flere kulturminner i prosjektområdet og reinbeitedistriktet benytter området rundt Leiråvatnet.

Teknisk plan

Under behandlingen av de seks konsesjonssøknadene i Tosbotn informerte HK om at tilsiget fra nedbørfeltene var større enn først antatt. HK ønsket av den grunn å øke installert effekt og slukeevne i samtlige kraftverk. Utformingen av vannveien er endret etter konsesjonssøknaden og NVE har mottatt tilleggsinformasjon knyttet til den omsøkte reguleringen. I det følgende presenteres et kort sammendrag av de tekniske planene for Leiråa kraftverk og hvilke endringer som er gjort i forhold til de opprinnelige planene.

Reguleringer og overføringer

Det er planlagt å regulere Leiråvatnet med 2,5 meter heving og 1,5 meter senking ut i fra naturlig vannstand på 352 moh. Reguleringen vil gi et magasinivolum på 4,25 millioner m³, og den vil etter søkers beregning øke vannkraften med 2156 naturhesterkter. I konsesjonssøknaden var det forutsatt at det skulle bygges en gravitasjonsdam i betong i utløpet av Leiråvatnet, og det ble presentert to ulike alternativer for plassering. Det ene var å plas-

sere dammen ved eksisterende dam. Denne ville få en høyde på 3 meter og en bredde på 60 meter. Alternativt kunne dammen plasseres litt lenger øst med maksimal høyde på 6 meter og bredde på 60 meter.

I e-post av 01.09.2008 ba NVE om tilleggsinformasjon knyttet til reguleringen, utforming og plassering av dam samt beskrivelse av de tekniske mulighetene for å kunne slippe minstevannføring forbi dammen. I notat fra søker er dammen forutsatt plassert ved eksisterende dam i utløpet av Leiråvatnet. Det skal etter planene bygges en fyllingsdam med kjerne av betong med 3-3,5 meters høyde og 140 meters bredde. Overløpet får en bredde på 50 meter. En regulering som omsøkt vil demme ned et areal på ca. 84 dekar, mens reguleringssonen blir på 138 dekar.

Søker har også utredet alternativer hvor man i større grad senker vannstanden i Leiråvatnet fremfor å heve den. Bukta øst i Leiråvatnet har et dyp på 1,5-2 meter, og en større senking enn omsøkt vil tørlegge store deler bukta når vannstanden ligger på LRV. Det er også betydelige mengder løsmasser vest i Leiråvatnet og en ytterligere senking vil kunne føre til utvasking av finpartikulært materiale. En alternativ regulering med HRV på kote 353,5 og LRV på kote 349,5 vil demme ned et område på 58 dekar, mens reguleringssonen blir på 158 dekar. En regulering med HRV på kote 352,5 og LRV på kote 348,5 vil demme ned et område på 18 dekar, mens reguleringssonen blir på 141 dekar. Søker fraråder regulering med LRV ned til 348,5 pga. tekniske utfordringer og negative miljøkonsekvenser.

Det er ikke planlagt effektkjøring av kraftverket. Iht. søknaden vil magasinet bli kjørt som et buffermagasin. Dette betyr at vannstanden synker i tørre perioder og at den heves igjen i perioder med nedbør og snøsmelting. Marin Harvest driver et settefiskanlegg i utløpet av Leiråa, og reguleringen av Leiråvatnet vil sikre vannforsyningen til anlegget.

Inntak

Det planlegges å etablere en 200-400 meter lang kanal inn i Leiråvatnet for å få vann fra den dype delen av innsjøen til inntaket. Dette vil sikre settefiskeanlegget vann med stabil temperatur og kvalitet. Inntaket blir utstyrt med inntaksrist og stengeanordning.

En utbygging som forutsetter større senking enn omsøkt vil ifølge søker medføre at inntaket må flyttes lenger mot nordvest for å få stort nok dyp til å sikre frostfrie forhold på vinteren. Tunnelen bør ev. sprenges opp lenger vest i vannet, og den vil bli 120 meter lenger enn forutsatt. Alternativt kan det graves en kanal fra det planlagte inntaket. Søker spesifiserer at dette er et fordyrende tiltak som øker forurensningsfaren i anleggsperioden.

Vannvei

I konsesjonssøknaden tok HK utgangspunkt i at vannveien skulle bestå av en 2600 meter lang nedgravd rørgate. Det var planlagt en rørdiameter på 800 mm og deler av vannveien måtte sprenges i fjell. I reviderte planer er den nedgravde rørgaten erstattet med 2000 meter lang tunnel og sjakt og diameteren på tilløpsrøret er satt til 1000 mm.

Kraftstasjon

I opprinnelige planer skulle kraftstasjonen plasseres på kote 17, i underkant av 100 meter ovenfor rv. 76 på nordøstsiden av Leiråa. Stasjonen skulle installeres med et aggregat med en effekt på 3,9 MW. Maksimal og minimal slukeevne skulle være på hhv. 1,4 og 0,07 m³/s. Til sammenligning var middelvannføringen ved inntaket estimert til 1,2 m³/s.

I reviderte planer er kraftstasjonen fortsatt plassert på kote 17, men den settes opp på motsatt side av elva. Stasjonen får en grunnflate på 60 m², og den får utløp et lite stykke oppstrøms vanninntaket til settefiskanlegget. Installert effekt er endret som følge av redusert falltap i vannveien, endret hydrologisk grunnlag og søkers ønske om å utnytte en større andel av tilsiget. Kraftstasjonen skal av den grunn installeres med et aggregat med en effekt på 5,0 MW, og maksimal og minimal slukeevne er satt til hhv. 1,8 og 0,1 m³/s. Middelvannføringen ved inntaket er justert til 1,4 m³/s.

Elektriske anlegg

Eksisterende 22 kV linje gjennom Tosbotn har for liten kapasitet til å ta imot kraften fra de planlagte kraftverkene. Det planlegges derfor å transportere kraft fra de enkelte kraftverk til en felles trafostasjon langs rv. 76 ca. 1 km øst for tettstedet Tosbotn. Alternativt plasseres trafostasjonen ved Borkamo.

Fra Leiråa kraftverk skal kraften føres frem via en 3,6 km lang 22 kV kraftlinje til trafostasjonen. Tilknytningslinja vil bli lagt som jordkabel og den vil følge rv. 76.

I trafostasjonen transformeres spenningen fra 22 kV til 132 kV. HK har sendt inn en separat søknad hvor det søkes om å bygge trafostasjonen samt å legge en 3,5 km lang 132 kV jordkabel frem til Borkamo. Fra dette punktet føres kraften i en 11 km lang 132 kV linje frem til Krommen koblingsstasjon ved Lande, hvor man kobler seg på eksisterende 132 kV linje som er etablert mellom Kolsvik- og Langfjord kraftverk. Omfanget av oppgradering i nettet er avhengig av hvor mange av de omsøkte prosjektene i Tosbotn som får konsesjon.

Veier

Fra rv. 76 er det planlagt å forsterke eksisterende vei opp til kraftstasjonen. I konsesjonssøknaden var det planlagt å bruke rørtraseen som midlertidig an-

leggsvei. I det bratte partiet mellom kote 120 og kote 250 måtte det dog bygges en midlertidig anleggsvei som ville krysse lia tre ganger. Siden vannveien skal etableres med tunnel og sjakt vil det ikke bli behov for å bygge vei opp til Leiråvatnet iht. justerte planer.

Massetak og deponi

Overskuddsmassene fra sprenging av tunnel og boring av sjakt vil omfatte et volum på ca. 50.000 m³. Disse massene skal benyttes til utfylling i sjøen i forbindelse med planlagt utvidelse av smoltanlegget til Marine Harvest. Dette ligger ved utløpet av Leiråa.

Hydrologiske virkninger

Nedbørfeltet som skal utnyttes i Leiråa er på 14,4 km². Middelvannføringen ved inntaket ble først estimert til 1,2 m³/s, men er senere justert til 1,4 m³/s. Restfeltet i Leiråa er på 7,1 km², hvilket gir en restvannføring like oppstrøms kraftstasjonen på i overkant av 0,45 m³/s etter en ev. utbygging. Vannføringen i Leiråa varierer mye over året, med størst vannføring i snøsmeltingsperioden mai til juli. I tillegg er avrenningen preget av en sekundær flomperiode fra september til oktober. I de øvrige månedene ligger vannføringen lavere enn middelvannføringen. Lavest avrenning er det i perioden januar til mars. Sammen med Leiråvatnet har nedbørfeltet en innsjøprosent på 9. I nedbørperioder vil dermed tilslaget i noen grad holdes igjen i magasinet og vannføringen i Leiråa utjevnes noe sammenlignet med felt uten magasin. For øvrig utgjør Leiråvatnet mer enn 75 % av feltets innsjøareal.

Vannspeilet i Leiråvatnet er hevet med 2 meter og dette bidrar til en viss utjevning av vannføringen i elva. Det slippes vann kontinuerlig for å tilfredsstille vannbehovet til settefiskanlegget. En ev. regulering av vannet med 4 meter vil utjevne tilslaget i mye større grad og bidra til sikker vanntilførsel i tørre perioder, i hvert fall frem til magasinvolumet er oppbrukt. Reguleringen vil også muliggjøre utvidelse av settefiskanlegget.

Reguleringen av Leiråvatnet vil kunne føre til dårligere isforhold. Ved nedtapping kan det bli oppsprekking av isen langs land og oppfylling på våren kan føre til usikker is tidligere enn ved dagens situasjon.

Magasinet vil få stor lagringskapasitet og flomtap vil kun forekomme unntaksvis. I konsesjonssøknaden er maksimal og minimal slukeevne oppgitt til hhv. 1,4 og 0,07 m³/s. Nytt hydrologisk grunnlag og søkers ønske om å utnytte en større andel av tilslaget gjør at maksimal slukeevne er foreslått hevet til 1,8 m³/s som tilsvarer i underkant av 130 % av middelvannføringen. Minste slukeevne er hevet til 0,1 m³/s. Med de justerte planene vil det ikke bli overløp over inntaksdammen i et median år. En el-

vestrekning på 2700 meter i Leiråa vil bli berørt av tiltaket.

Det er ikke foreslått slipp av minstevannføring på utbyggingsstrekningen. HK viser til at restfeltet vil bidra til gradvis økende vannføring på strekningen ned mot kraftstasjonen. En større bekk har samløp med Leiråa på kote 290, ca. 500 meter nedstrøms dammen, og denne bidrar til restvannføring. Ved kote 100 kommer det en elv fra Lesådalen som også bidrar med mer vann. Alminnelig lavvannføring i utløpet av Leiråvatnet var opprinnelig beregnet til 0,08 m³/s, men er senere justert til 0,11 m³/s. 5-persentil sommer- og vintervannføring er justert fra hhv. 0,27 m³/s og 0,05 m³/s til hhv. 0,31 m³/s og 0,08 m³/s.

Søker har utredet de tekniske mulighetene for å slippe minstevannføring ved ulike reguleringsintervall. Med regulering mellom LRV på kote 350,5 og HRV på kote 354,5 vil det være mulig å slippe minstevannføring hele året gjennom en luke i bunnen av dammen. Dersom dammens høyde reduseres uttaler HK at det blir umulig å garantere en minstevannføring da det i perioder ikke vil bli stort nok vannspeil bort til dammen. Det vil være mulig å grave en dyp kanal, men dette kan føre til forurensning som er til skade for settefiskanlegget.

Produksjon og kostnader

Kraftverket vil med nye beregninger i et midlere år produsere 29,8 GWh fordelt på 12,2 GWh vinterkraft og 17,6 GWh sommerkraft. Byggekostnadene er estimert til 96,7 mill. kr, hvilket gir en utbyggingspris på 3,2 kr/kWh. Kostnader for ny 132 kV linje fra Tosbotn til Lande er inkludert i kostnadstallene, med en fordeling på hvert kraftverk ut fra installasjon. Dersom ett eller flere av kraftverkene ikke blir bygd, vil fordelingen bli en annen.

NVE har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til HKs beregninger. Det vil likevel være søkers ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten i prosjektet.

Arealbruk og eiendomsforhold

En regulering som forutsatt gir et neddemt areal på 84 dekar, mens reguleringssonen totalt vil bli på 138 dekar. Inntaksdammen med lukehus vil ta i bruk et areal på 0,4 dekar. Siden rørgaten skal erstattes med tunnel og sjakt vil ikke vannveien ta i bruk areal av særlig betydning. Ut over dette vil kraftstasjons- tomta ta i bruk et område på omtrent 0,6 dekar.

HK har inngått en avtale med alle berørte grunneiere om et samarbeid om bygging og drift av Leiråa kraftverk. Avtalen gir HK alle de rettigheter på grunneiernes eiendom som er nødvendig for å bygge kraftverket.

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

I kommuneplanens arealdel er prosjektområdet avsatt til Landbruks-, natur- og friluftsområde (LNF) med byggeforbud. Dersom det blir gitt tillatelse til utbygging av omsøkte prosjekt må HK få avklart forholdet til kommuneplanens arealdel.

Samlet Plan (SP)

En utbygging av bl.a. Leiråa ble behandlet i SP, 61401 Leiråa, i St.meld. nr. 63 (1984-85). Planene omfattet Leiråa og Bjørnstokkelva, og prosjektet gikk i korte trekk ut på å utnytte et fall på ca. 350 meter mellom Leiråvatnet/Nedre Bjørnstokkvatnet og Tosenfjorden. Leiråvatnet, Øvre og Nedre Bjørnstokkvatn skulle brukes som reguleringsmagasin. Prosjektet ble plassert i kategori II, gruppe 7.

Rovas AS søkte i brev av 01.10.2002 om unntak fra SP for å bygge et kraftverk i vassdraget. I brev av 17.02.2005 innvilget DN i samråd med NVE unntak fra SP for å bygge Leiråa kraftverk. Dagens prosjekt er i så måte ikke i konflikt med SP. I vedlegg til søknaden informerer Rovas om at HK skal ta over prosjektet.

Verneplan for vassdrag

Vassdraget inngår ikke blant de vassdrag som er vernet. Øvre del av nedbørfeltet grenser til Lomsdalsvassdraget som ble vernet i Verneplan IV. Et lite stykke vest for nedbørfeltet ligger Sausvassdraget som ble vernet i verneplan I.

Andre verneplaner

Nedbørfeltet grenser i nord til den nyetablerte nasjonalparken Lomsdal-Visten. Ifølge søknaden vil det ikke være innsyn til Leiråa eller Leiråvatnet fra utkikkspunkter i nasjonalparken.

Inngrepsfrie områder

I eksisterende INON-kart ligger deler av prosjektområdet innenfor INON-områder. Miljørapporten peker på at kartet er basert på feil siden Leiråvatnet er hevet med 2 meter, og aktivt regulert frem til 1990. Bygging av Leiråa kraftverk vil av den grunn ikke medføre endring i status for inngrepsfrie områder. Fylkesmannen har sluttet seg til denne vurderingen.

Nasjonale laksevassdrag

Vassdraget er ikke vurdert i forbindelse med etablering av nasjonale laksevassdrag.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden har vært kunngjort og sendt på høring til kommunen, fylkeskommunen, fylkesmannen, berørte statlige forvaltningsorganer og interesseorga-

nisasjoner. Endringene som er gjort med forslag om økt slukeevne og installert effekt på grunn av nye hydrologiske beregninger er oversendt de som avga høringsuttalelse. NVE har befart området sammen med representant fra kommunen, søker, grunneier, Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt og Sør-Helgeland Naturvernforbund den 05.10.2007. Høringsuttalelsene har vært forelagt søker for kommentar. Nedenfor følger en kort oppsummering av hovedpunktene i uttalelsene der også merknadene til justerte planer inngår:

Brønnøy kommune er positiv til utbyggingsprosjektene, men ber om at det settes visse vilkår i forbindelse med godkjenning av planene. Kommunen forutsetter at det gjennomføres avbøtende tiltak for å redusere negative konsekvenser av inngrep slik som sikring av tilstrekkelig vannføring, mest mulig skånsom utforming og plassering av bygg og anlegg samt tiltak for å unngå støy fra kraftverkene. Det forutsettes også at det utarbeides detaljplaner for gjennomføring av tiltak og at arbeidet i terrenget kvalitetssikres i samsvar med planene. Brønnøy kommune forutsetter at søker bidrar med opparbeiding av parkeringsplass/rasteplass for besøkende til Lomsdal-Visten nasjonalpark. Mest aktuelle plassering er ved Borkamo i forbindelse med utbygging av Leiråa kraftstasjon, men annen plassering kan også vurderes. Tiltaket forutsetter aksept fra og samarbeid med grunneiere.

Brønnøy kommune vurderte de justerte utbyggingsplanene til å være mer positivt enn negativt og hadde av den grunn ingen merknader til de tekniske endringene i prosjektene.

Fylkesmannen i Nordland mener det er uheldig med enkeltsaksbehandling av små kraftverk og ønsker primært en samlet plan for utbygging av små kraftverk i Nordland. Dersom NVE likevel velger å behandle søknadene, vil ikke FM frarå bygging av Leiråa kraftverk. De mener dette kraftverket er i en spesiell stilling i forhold til de fem andre kraftverkene som er planlagt siden dette også forsyner et smoltanlegg med vann. Reguleringen av Leiråvatnet vil gjøre det mulig å utvide smoltproduksjonen og kraft fra kraftverket vil gjøre elforsyningen både for smoltanlegget og for gårdene i Tosbotn sikrere ved eventuelle brudd på eksisterende forsyningslinje. FM viser til at Leiråa kraftverk ligger rett i utkanten av Lomsdal-Visten nasjonalpark, men vil ikke komme i konflikt med den planlagte parken. FM understreker viktigheten av å montere en omløpsventil i kraftstasjonen, og avslutningsvis poengteres det at konklusjonen forutsetter at de avbøtende tiltakene som er foreslått i søknaden blir gjennomført.

Nordland fylkeskommune anbefaler at det gis konsesjon for bygging av Leiråa kraftverk på visse vilkår. Reindriftas bruk av flytt- og trekkleier må ivaretas og ikke bli skadelidende. Fylkeskommunen ber om at det tas landskapsestetiske hensyn ved de-

talplanleggingen av prosjektene. Hensynet til utøvelse av reindrift må vektlegges i planlegging og utførelse av prosjektene. Fylkeskommunen ber også om at spørsmålet om parkeringsplass i Tosbotn søkes løst gjennom konsesjonsbehandlingen. Ellers vises det til tiltakshavers aktsomhets- og meldeplikt dersom en under markinngrep skulle støte på forninner, jf. kulturminnelovens § 8, 2. ledd.

Nordland fylkeskommune v/Kulturminner i Nordland gjennomførte arkeologiske registreringer i juli 2007. På flaten hvor kraftstasjonen skulle plasseres iht. konsesjonssøknaden ble det ved sjaktning funnet spor etter vegggrøfter samt stolpehull, og fylkeskommunen betrakter disse som automatisk fredet. Den planlagte kraftstasjonen og anleggstrafikk i forbindelse med denne kan være konflikt med bevaringen av disse kulturminnene. Fylkeskommunen anbefaler en liten justering av kraftstasjonsplasseringen og stor forsiktighet i anleggsperioden. Dersom dette lar seg gjennomføre, har de ingen merknader til at det gis konsesjon.

Fylkeskommunen er positiv til de justerte utbyggingsplanene og mener man kan øke kraftproduksjonen betydelig uten at miljøkonsekvensene øker tilsvarende. De uttaler at endringene er i tråd med endringsforslaget som fremgår av fylkeskommunens kulturminnefaglige uttalelse til HK.

Statens vegvesen, Region nord uttalte at for å få byggetillatelse for oppføring av kraftstasjon må det først foreligge avkjørselstillatelse fra E6. Dersom kraftstasjon er tenkt oppført nærmere enn 50 meter fra vegmidte av E6 må det søkes om dispensasjon fra veglovens byggegrense langs offentlig vei. Det må også søkes om gravetillatelse dersom rør skal legges under E6.

Bergvesenet hadde ingen merknader til søknaden.

Statens Landbruksforvaltning (SLF) uttaler at ingen av prosjektene vil få alvorlige negative virkninger i forhold til SLF sine ansvarsområder. SLF mener det må foretas en samlet beregning av massebalansen for alle kraftverkene og en plan for midlertidig og permanent deponi av eventuelle overskuddsmasser som viser hvilke lokaliteter som er tenkt tatt i bruk. Dersom tiltakshaver foreslår å beslaglegge jord- eller skogsbruksarealer, mener SLF det må søkes etter alternative lokaliteter.

Fiskeridirektoratet, Region Nordland uttaler at det kun er Leiråa kraftverk som innebærer regulering og endring av ferskvannstilførselen til fjorden. Direktoratet kan ikke se at de planlagte vannkraftanleggene vil medføre vesentlige endringer i ferskvannstilførselen til sjø, og de vil således ha liten negativ konsekvens for det marine miljø.

Sametinget har foretatt befaring i prosjektområdet, og i tilknytning til Leiråa kraftverk ble det registrert et område som det bes tas hensyn til ved et eventuelt videre planarbeid/utbygging. Selv om

planarbeidet ikke er i direkte konflikt med lokaliteten (som ikke er en automatisk fredet lokalitet, men likevel kulturhistorisk verdi), er det viktig at Sametinget informeres ved eventuelle endringer i planarbeidet innenfor dette spesielle området. Sametinget minner om aktsomhets- og meldeplikten etter kulturminnelovens § 8 annet ledd, og bemerker at pålegget må videreformidles til de som skal utføre arbeidet i marken. De minner også om at alle samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk fredet, jf. kml. § 4 annet ledd.

Reindriftsforvaltningen Nordland mener vurderingene om reindrift er lite faglig fundert. Det pekes også på at begge distriktene har opplevd mange store inngrep i sine arealer og da særlig vinterbeiteområder. Reindriftsforvaltningen understreker at de seks prosjektene har en negativ virkning for reindriften, både enkeltvis og samlet. Ellers vises det til at det er viktig at utbygger holder kontakt med reinbeitedistriktet i en ev. planleggingsfase og anleggsfase. Reindriftsforvaltningen har vært i kontakt med Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt som uttaler at de er negative til at det gis konsesjon til Leiråa kraftverk. De viser til at det foregår flytting med rein over vannet på våren, eller på sørøstsida av vannet seint om våren og om sommeren. Dersom det gis konsesjon, må det ifølge distriktet settes krav i tillatelsen til at det bygges en ny flyttlei som gjør det framkommelig for rein, folk og maskiner. Denne må ev. bygges på en mest mulig naturlig måte og plasseringen må skje i nært samarbeid med distriktet.

Reindriftsforvaltningen uttaler at de justerte planene som innebærer at vannveien legges i tunnel fremfor nedgravde rør er mindre negativt for reindriften. De uttaler videre at Leiråa fortsatt vil være problematisk i forhold til reindriftens flytt- og trekklei, og at det er nødvendig å legge til rette for flytting med rein. På generell basis påpekes viktigheten av å ha en god dialog med reindriften dersom det gis tillatelse til utbygging. Dette gjelder særlig avbøtende tiltak og tilpasninger i utformingen av prosjektene, både i anleggsfasen og driftsfasen.

Naturvernforbundet i Nordland og Sør-Helgeland mener alle utbyggingsprosjektene i Tosbotn, med unntak av Leiråa kraftverk, kommer i vesentlig konflikt med nasjonale mål og føringer, kommunens miljømål og regionale planer. Forbundet uttaler at en kombinert utnyttelse av vannressursen i Leiråa (kraftproduksjon og smoltproduksjon) gir større samfunnsmessig gevinst i forhold til øvrige tiltak. Dersom det gis konsesjon forutsettes krav om tilstrekkelig vannføring, mest mulig skånsom utforming og plassering av bygg og anlegg samt tiltak for å unngå støy fra kraftverkene. Naturvernforbundet mener det må gjøres en egen vurdering av områdets verdi for store rovdyr og konsekvensene for disse.

Naturvernforbundet på Sør-Helgeland ba NVE om en redegjørelse for Helgelandskraft AS sitt an-

svar til enhver tid å sikre tilstrekkelig og stabil strømforsyning til sine kunder. Naturvernforbundet ba også om en redegjørelse for om manglende vedlikehold og underkapasitet på dagens linje vil vektlegges ved NVE sin behandling av konsesjonssøknadene fra Helgelandskraft AS. I brev av 13.08.2007 fikk Naturvernforbundet en redegjørelse fra NVE angående problemstillingene som var tatt opp. Helgelandskraft AS har for øvrig også svart på henvendelsen fra Naturvernforbundet i brev av 17.08.2007. Disse brevene blir ikke gjengitt her, men er referert i sin helhet lenger frem i dette brevet.

John Andrew Borkamo er grunneier og positiv til en bygging av Leiråa kraftverk. Borkamo viser til at kraftutbyggingen vil ha omfattende positive ringvirkninger for han selv og familien, for Marin Harvests smoltanlegg på Borkamo, og for hele bygda Tosbotn.

Tiltakets virkninger

Nedenfor er det gitt en oversikt over hva NVE anser som de viktigste fordelene og skader/ulemper ved det planlagte tiltaket:

Fordeler

- En utbygging etter foreliggende planer vil, etter søkers beregninger, gi ca. 29,8 GWh i ny årlig fornybar kraftproduksjon.
- Reguleringen av Leiråvatnet vil gjøre det mulig for settefiskanlegget å utvide virksomheten.
- Kraftverket vil gi inntekter til grunneierne, HK, kommunen og Staten, og kraftverket vil kunne bidra til opprettholdelse av lokal bosetning.
- Tiltaket vil gi økt lokal aktivitet og verdiskaping i anleggsperioden.

Ulemper

- Regulering av Leiråvatnet vil ha landskapsmessige virkninger i perioder med vannstand under HRV. Den vil også føre til negative konsekvenser for fiskebestanden.
- Anlegget vil kunne skape problemer for reindriften i anleggs- og driftsperioden.
- Utbyggingen vil gi kraftig redusert vannføring i Leiråa. Dette vil virke negativt inn på det biologiske mangfoldet og det helhetlige landskapsbildet som elva bidrar til.

NVEs vurdering

Bygging av Leiråa kraftverk vil gi ny kraftproduksjon og styrke næringsgrunnlaget for grunneierne og HK. Økt regulering av Leiråvatnet vil også gjøre det mulig å utvide virksomheten til settefiskanlegget. Den planlagte utbyggingen omfatter en regulering av Leiråvatnet med 4 meter. Inntaket plasseres i Leiråvatnet, og vannveien vil bestå av tunnel og sjakt. Kraftstasjonen skal etter planene plasseres på

kote 17 og utløpet kommer et lite stykke oppstrøms inntaket til settefiskanlegget. Kraften transporteres via en 3,6 km lang 22-kV jordkabel til planlagt trafostasjon som bygges ca. 1 km øst for tettstedet Tosbotn. Reindriftsforvaltningen og Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt mener det justerte prosjektet er mindre negativt for reindriften, men de påpeker at prosjektet fortsatt vil være problematisk i forhold til reindriftens flytt- og trekklei. De øvrige høringsinstansene støtter den omsøkte utbyggingen med enkelte forbehold.

Hydrologi

Leiråvatnet er tidligere hevet med 2 meter og dagens normalvannstand ligger på kote 352. I konsesjonssøknaden er det lagt til grunn en heving av vannspeilet med 2,5 meter og en senking med 1,5 meter. Etter forespørsel fra NVE har HK lagt fram tilleggsinformasjon knyttet til bl.a. reguleringen. Her vurderer søker konsekvensene ved ulike reguleringsintervall hvor man i større grad senker vannstanden i Leiråvatnet fremfor å heve den.

Andelen neddemt areal vil åpenbart avta dersom man reduserer HRV, mens reguleringssonen ikke endres betydelig ved opprettholdelse av samme reguleringshøyde. Bunnkotekartene viser at den østre bukta i Leiråvatnet har et dyp på 1,5-2 meter ved normalvannstand. Dersom LRV legges lavere enn omsøkt vil en større del av dette området tørrlegges i perioder. I et delta vest i vannet peker søker på at det er lagt opp betydelige mengder med løsmasser. Lavere LRV enn omsøkt vil kunne føre til utvasking av massene i dette området og at dette kan utløse ras. På bakgrunn av blant annet dette ser søker få fordeler ved å skyve reguleringen lenger ned.

Med den omsøkte reguleringshøyden vil Leiråvatnet ha et magasinivolum på 4,25 millioner m³ og overløp vil ikke forekomme i et median år. Det er ikke aktuelt med effektkjøring og magasinet skal disponeres som et sesongmagasin der det tas hensyn til vannforsyningen til settefiskanlegget. Det betyr at vannstanden synker i tørre perioder og heves igjen i perioder med nedbør og snøsmelting.

Søker har ikke foreslått slipp av minstevannføring siden restfeltet er relativt stort og allerede tidlig nedenfor vannet kommer inn med en sidebekk. En elvestrekning på 2700 meter vil berøres av tiltaket, og øverste del av denne strekningen vil tørrlegges store deler av året. Flere sidefelt i restfeltet bidrar med økende tilsig i vassdraget, men man kan forvente at dette er lite i tørre perioder. Alminnelig lavvannføring er etter nye hydrologiske beregninger estimert til 0,11 m³/s mens 5-persentil sommer- og vintervannføring er oppgitt til hhv. 0,31 m³/s og 0,08 m³/s.

Maksimal slukeevne i kraftverk er oppjustert til 1,8 m³/s, noe som tilsvarer omkring 130 % av middelvannføringen. Minste slukeevne i kraftverket lig-

ger på ca. 7 % av middelvannføringen. Normalt vil det bli få perioder med stopp i kraftproduksjonen fordi uttaket må tilpasses vannbehovet til settefiskanlegget. Leiråvatnet har stor lagringskapasitet og overløp vil kun forekomme unntaksvis. Utbyggingsstrekningen i Leiråa vil derfor kun tilføres vann fra restfeltet (7,1 km²).

Biologisk mangfold og ferskvannsbiologi

Det er ikke registrert forekomster av verdifulle naturtyper innenfor prosjektområdet, og det er heller ikke registrert arter av lav og mose med spesielle krav til fuktig habitat. Vegetasjonen langs Leiråa er variert, og det botanisk mest interessante området er ifølge miljørapporten på strekningen mellom kote 200 og kote 300. Her er det høgstaudevegetasjon med betydelige innslag av liljekonvall og ballblom. Ellers renner vassdraget i en grunn bekkekløft mellom kote 100 og kote 200. I den øverste delen av dette partiet går elva i fosser og kraftige stryk. Miljørapporten viser til at det ikke er arealer med fosseeng i området, og de blankskurte bergene og storsteinen langs elva har lite vegetasjon. De artene som ble funnet langs elva forventes å bli lite påvirket av en redusert vannføring. På kote 120 er det en forekomst av marmor og her ble det funnet vårmarihånd.

I området rundt Leiråvatnet er det skrint, og strandvegetasjon samt vannvegetasjon ned til 1,5 meter under dagens vannstand vil bli påvirket av en regulering. Etter noen år med regulering vil det dannes permanente reguleringssoner med lite vegetasjon.

Sommeren 2006 ble det, i regi av NVE, gjennomført vegetasjonsanalyser i drøyt 30 vassdrag i Nordland og Troms hvor det foreligger planer om kraftutbygging. Undersøkelser i prosjektområdet til Leiråa kraftverk avdekket ingen rødlistede arter. Det ble ikke funnet noen spraysoner ved en liten foss på kote 200, og ellers ble vegetasjonen beskrevet som fattig uten noen spesielle botaniske forekomster. Bekkekløften i Leirelva ble også undersøkt høsten 2009 i forbindelse med det landsdekkende bekkekløftprosjektet som er igangsatt av DN. Siden rapporten fra arbeidet skal foreligge i løpet av våren 2010 ba NVE om en foreløpig vurdering av verdiene per e-post. Undersøkelsene ble gjennomført av Dag Holtan som i en foreløpig konklusjon antyder beskjedne naturverdier knyttet til bekkekløfta. Det nedre partiet er ifølge Holtan preget av ganske store inngrep i form av hogst og veibygging, mens man lengre oppe finner noe impediment furuskog på tynt jorddekte berg.

I justerte planer har HK gått inn for å bygge tunnel og sjakt fremfor nedgravd rørgate. Behovet for anleggsvei til Leiråvatnet er også utelatt. Utbyggingen blir dermed langt mer skånsom for vegetasjonen i planområdet. Ut fra beskrivelse i miljørapport,

innkomne høringsuttalelser, vegetasjonsanalyser initiert av NVE, bekkekløftregistreringer i regi av DN og inntrykk under befarung, mener vi at tiltaket ikke vil ha særlige konsekvenser for vegetasjonen på strekningen som blir berørt. Slipp av minstevannføring vil etter vår vurdering avbøte virkningene for botaniske arter i tilstrekkelig grad.

Faunaen regnes som ordinær. Det er en solid elgbestand i området og de viktigste beiteområdene i prosjektets influensområde er skogs- og hogstområdene i Leirådalen opp til Leiråskardet og Lesådalen. Det er også en del rådyr i nedre del av prosjektområdet. I det stilleflytende partiet ved kote 220 ble det funnet spor etter bever, og denne delen av vassdraget regnes som godt egnet for denne arten. Kraftig redusert vannføring vil redusere elvearealet og senke vannspeilet i dette området. Beveren er ikke truet, men den regnes som en nøkkelart med stor betydning for andre arter. Under avbøtende tiltak i miljørapporten beskrives bygging av terskel i elveløpet i nedre del av dette partiet som en mulighet. En terskel vil holde på en stabil vannstand, og inngrepet vil bli lite. Hensikten med terskelen er å redusere konsekvensene for landskap, biologisk mangfold, fisk og friluftsliv. Etter NVEs oppfatning er området godt egnet for bygging av terskel, og tiltaket vil kunne redusere virkningene av utbyggingen i betydelig grad. Pålegg om bygging av terskler kan fattes i medhold av standardvilkårene, og NVE mener dette kan avgjøres gjennom godkjenning av detaljplanene.

I miljørapporten antar man at oter benytter nedre del av elva som næringsområde. Arten er klassifisert som "sårbar" i den nasjonale rødlista. Kraftstasjonen har utløp ovenfor anadrom strekning slik at dette tiltaket ikke vil ha nevneverdig konsekvens for arten. Vannforbruket til settefiskanlegget vil i så måte være avgjørende for vilkårene for fisk i denne delen av vassdraget og ergo for mattilgangen til oter. Dette er forhold som vil bli vurdert senere ved eventuell søknad om utvidet vannuttak til smoltproduksjon.

Naturvernforbundet uttaler at det må gjøres en egen vurdering av områdets verdi for store rovdyr og konsekvensene for disse. Søker kommenterer at det ikke er registrert tap av rein eller sau i rovbasen siden 1994. Ifølge søker kan jerv, bjørn og gaupe forekomme på streif i området, men det er lite som tyder på at området rundt Tosbotn har større verdi for store rovdyr enn områdene rundt. NVE støtter kommentarene til søker og mener en ev. etablering av kraftverk i Tosbotn ikke har nevneverdige konsekvenser for store rovdyr. Man kan forvente at aktiviteten i anleggsperioden kan få en viss skremmeeffekt på vilt, men når ev. anlegget settes i drift vil påvirkningen på viltet i nærområdet være ubetydelig. Av den grunn ser ikke NVE behov for ytterligere vurderinger i forhold til store rovdyr.

I miljørapporten antar man at fjellsidene i området er egnet som hekkeområde for rovfugl som havørn, og de rødlistede artene kongeørn (nær truet) og fjellvåk (nær truet). Rovfugl er spesielt vår forstyrrelser i hekketiden og etableringsfasen, og dersom de blir forstyrret er det stor fare for at de vil forlate området. NVE mener hensynet til rovfugl kan ivaretas ved at anleggstiden holdes utenfor den travleste hekkeperioden. Ved eventuell konsesjon kan det settes restriksjoner på byggearbeid gjennom NVEs godkjenning av detaljplaner og oppfølging i byggeperioden dersom dette anses nødvendig. Når anlegget er i drift vil ikke rovfugl berøres i nevneverdig grad. Med tunnel så reduseres også støy og forstyrrelser i anleggsfasen betraktelig.

I Leiråvatnet er det ifølge miljørapporten en viss sannsynlighet for hekking av storlom. Arten er klassifisert som sårbar i rødlista. Det er likevel ingen kjente observasjoner fra området, og det er uvisst om arten lever i området. Leiråvatnet har vært regulert i ca. 50 år og vannstanden varierer også nå betydelig i storlommens hekkeperiode. Ingen av høringsinstansene har kommentert forholdet til denne arten og NVE anser sannsynligheten for hekking i Leiråvatnet som lav, og vi har ikke tillagt dette forholdet noe vekt.

Det antas at Leiråa er et viktig leveområde for fossekall på sommeren, mens på vinteren vil isdekke vanskeliggjøre næringsøk. Elva er etter NVEs oppfatning av en slik beskaffenhet at fossekall kan bruke denne til både hekking og matsøk. Vassdraget innehar fosser som kan fungere som viktige hekkeplasser, og et variert substrat som gir opphav til ulik bunndyrfauna som er viktig føde for fossekallen. En utbygging som omsøkt vil forringe livsmiljøet for fossekallen, men den er ingen truet art. Mindre vannføring i elvene i hekkesesongen vil gi mindre fossesprøyt og lavere lydnivå fra fosser og stryk slik at hekkeplasser kan bli avslørt når ungene tigger etter mat. For å avbøte de reduserte hekkemulighetene kan det settes opp predatorsikre hekkedammer på egnede steder. Dette er pålegg som FM ev. kan gi gjennom standardvilkår for naturforvaltning. Ev. krav om slipp av minstevannføring vil også styrke mulighetene for å opprettholde elva som næringsområde for fossekallen.

Leiråvatnet har en god bestand med ørret og under prøvefiske ble det fanget fisk i flere aldersgrupper. Fisk som slipper seg ut av vannet for å gyte på nedenforliggende områder har ikke mulighet til å vandre tilbake som følge av dammen. Innløpsbekkene vest i Leiråvatnet fungerer dermed som gyte- og oppvekstområder for ørretbestanden. En regulering som omsøkt vil etter NVEs vurdering kunne redusere gytemulighetene for ørret ved at innløpsbekkene blir noe kortere. Lav vannstand i gyteperioden vil også kunne skape problemer for ørreten ved at det oppstår vandringshinder i bekkene. Det

er vanskelig å forutsi hvordan gyte- og oppvekstforholdene for ørret blir etter en ev. regulering, men NVE vil presisere at Fylkesmannen kan iht. standardvilkårene om naturforvaltning pålegge biotopjusterende tiltak, og ev. utsetting av fisk dersom dette viser seg å være nødvendig.

Tiltaket vil føre til en reguleringszone mellom kote 354,5 og kote 350,5. Virkningene for fiskebestanden vil bli størst i de grunne og næringsrike områdene vest og øst i vannet. Disse områdene har i dag et dyp på mellom 1-3 meter med gode beiteforhold for fisk. Omsøkte regulering vil føre til dårligere livsbetingelser for vannvegetasjon og bunndyr ved at det dannes en næringsfattig reguleringszone. Man kan dermed forvente at reguleringen av vannet vil påvirke ørretbestanden i Leiråvatnet negativt.

I Leiråa lever ørretbestanden hovedsakelig på den sakterennende strekningen mellom kote 300 – 352, og på partiet ved kote 220. En utbygging uten slipp av minstevannføring vil få negative konsekvenser for fisken i elva. NVE mener hensynet til fisken i elva kan ivaretas til en viss grad med slipp av minstevannføring og bygging av terskel i enden av det sakterennende partiet på kote 220.

Leiråa har en anadrom strekning på omtrent 200 meter opp til kote 8. Miljørapporten viser til at bestanden er påvirket av vannuttak og perioder med stenging av elva i tilknytning til eksisterende settefiskanlegg. Den planlagte kraftstasjonen vil få utløp ovenfor inntaket til settefiskanlegget og ergo ovenfor vandringshinder for anadrom fisk. Dersom det gis konsesjon til bygging av kraftverket kan det ikke i denne innstillingen pålegges slipp av minstevannføring forbi inntaket til settefiskanlegget. Et slikt pålegg må ev. vurderes under NVEs behandlingen av økt vannuttak til settefiskanlegget.

Samlet sett mener NVE at med slipp av minstevannføring hele året og ev. nødvendig restriksjoner på byggearbeid i hekkeperioden for rovfugl, så er virkningene for biologisk mangfold akseptable. I forbindelse med godkjenning av detaljplanene må behovet for å bygge en terskel nedenfor sakterennende parti på kote 220 vurderes nøye.

Landskap, friluftsliv og kulturminner

Prosjektområdet består av flere atskilte landskapsrom med stor inntryksstyrke. I øvre del fremstår Leiråvatnet som et viktig landskapselement sammen med de omkringliggende fjellene. Vegetasjonen rundt vannet er skrinn med stedvis fjellbjørkeskog, og i dalsidene er det rasmark, bart fjell og lite vegetasjon. En regulering som omsøkt vil gi en reguleringszone på omtrent 138 dekar hvorav 84 dekar er neddemt areal. De landskapsmessige virkningene av reguleringen vil bli størst i de grunne områdene øst og vest i Leiråvatnet. Her vil utvaskede strandsoner være synlige ved lav vannstand. Langs resten av vannet er terrenget forholdsvis bratt, og

de estetiske endringene blir derfor mindre. Søkers utredning av alternative reguleringsintervall med større nedsenking enn oppdemming viser at størrelsen på reguleringssonen i liten grad endres. Videre viser utredningen at de estetiske konsekvensene vil bli større øst i vannet ved lavere LRV, da perioder med større synlig reguleringszone vil opptre hyppigere.

I utløpet av Leiråvatnet er det tidligere etablert en dam som har hevet vannstanden med 2 meter. Dammen ligger forholdsvis skjult i terrenget og fremstår ikke som et stort naturinngrep. Landskapet i området er åpent og relativt flatt, og her skal HK etter planene etablere en fyllingsdam med maksimal høyde på 3-3,5 meter og lengde på totalt 140 meter. Siden dammen vil bli godt synlig lokalt mener NVE at denne vil fremstå som det tekniske inngrepet med størst estetiske konsekvenser. I brev fra NVE ble søker derfor bedt om å beskrive utforming og plassering av dammen nærmere. Det var særlig interessant om størrelsen på dammen kunne reduseres dersom Leiråvatnet i større grad ble et senkingsmagasin. HK uttaler at dammen vil få en redusert lengde dersom reguleringen "forskyves" nedover i vannsøylen, men at effekten først blir betydelig dersom HRV legges på kote 352,5. Isolert sett ville et slikt tiltak kunne redusere virkningene for landskapet, men NVE mener i likhet med søker at de samlede ulempene ikke er det beste for landskapsopplevelsen og naturmiljøet. Dersom det gis tillatelse til regulering som omsøkt mener NVE at det må legges stor vekt på å tilpasse dammen til omgivelsene. HK må også strebe etter å minimere inngrepene i marka pga. sårbart terreng. NVE vil påse at disse forholdene ivaretas gjennom detaljplangodkjenningen.

Selve inntaket til kraftverk er iht. tilleggsinformasjon fra søker planlagt plassert omtrent 150 meter nordvest for dammen. Her blir det aktuelt med noe graving og/eller sprenging av kanal for å sikre frostfritt inntak. Også her må søker være varsom med å etterlate varige spor fra anleggsarbeidet.

I konsesjonssøknaden var det forutsatt at vannveien skulle bestå av nedgravd rørgate og det skulle bygges anleggsvei til Leiråvatnet. I justerte planer er nedgravde rør erstattet med tunnel og sjakt, samt at det ikke bygges vei til Leiråvatnet. Konsekvensene for landskapet er ifølge notatet redusert fra "mid-dels negativ" til "liten negativ". NVE støtter vurderingene som er gjort og mener at virkningene for blant annet landskapsopplevelsen blir betydelig redusert ved at vannveien legges i fjell.

Leiråa renner gjennom et landskap med store kontraster. Elva har et nokså rolig parti mellom Leiråvatnet og kote 300, før den går over i et fosse- og strykparti ned til kote 220. På sistnevnte strekning går Leirå åpent i terrenget, og fossen er et tydelig element i landskapet. Ved kote 220 flater elva ut i en

stor kulp/liten innsjø og her endrer landskapet seg. Vegetasjonen varierer fra større flater med myr til tett granskog med innslag av gråor og bjørk. Fra utløpet av kulpen og ned til kote 100 renner elva i en grunn bekkeløft med fosser og kraftige stryk i øvre del. Elva er lite synlig på denne strekningen, mens selve fossen er synlig fra stien til Leiråvatnet og stien til Bjørnstokkvatna. I nedre del går elva gjennom et kulturlandskap med landbruksaktivitet.

Leiråa er i liten grad synlig fra Tosbotn, men den er godt synlig fra utkikkspunkter i fjellet og delvis fra Lesådalen og Leirådalen. Kraftig redusert vannføring vil dermed kunne være til sjenanse for folk som ferdes i området. Fra rv. 76 går det en skogsvei på nordsiden av elva opp til om lag kote 95 hvor Lesåa har samløp med Leiråa. Skogsveien fortsetter til høyre langs Lesåa, mens det går en sti innover til Leiråvatnet. Ifølge miljørapporten gikk det tidligere en sti videre langs Leiråvatnet som fortsatte mellom søndre og nordre Snøfjellet og som endte opp i Langfjorden. Denne stien har ifølge grunneier grodd igjen og benyttes ikke lenger. Ellers går enkelte turer i fjellområdet vest for Tosenfjorden mellom Tosbotn og Lande, og denne turen går via Leiråvatnet. I perioder med lav vannstand kan man forvente at reguleringssonen i Leiråvatnet vil være til sjenanse for folk som ferdes langs vannet. Det fiskes etter ørret i vannet, og kvaliteten på fisken blir sannsynligvis dårligere som følge av reguleringen. Det er likevel kun grunneier som har tillatelse til å fiske her pga. smittefare i settefiskanlegget. Fra kote 95 fortsetter skogsveien et stykke innover Lesådalen før den dreier av mot nord i retning Nordre Snøfjellet opp til ca. kote 300. Det går også en sti langs Lesåa inn til Bjørnstokkvatna.

Friluftslivet i området blir omtalt i saksutredningen fra fylkeskommunen. Her blir det anført at terrenget i all hovedsak brukes av de lokale og at området vurderes å ha liten regional verdi som friluftsområde. Interessen kan imidlertid endre seg ved etablering av nasjonalparken, da området vil få publisitet. Nordlige deler av nedbørfeltet grenser til nasjonalparken Lomsdal-Visten. I naturmangfoldlovens § 49, første ledd, står det følgende: "*Kan virksomhet som trenger tillatelse etter annen lov, innvirke på verneverdiene i et verneområde, skal hensynet til disse verneverdiene tillegges vekt ved avgjørelsen av om tillatelse bør gis, og ved fastsetting av vilkår.*" Både miljørapporten og FM peker på at prosjektet ikke kommer i konflikt med planene og at det ikke vil være innsyn til Leiråa eller Leiråvatnet fra utkikkspunkter i den foreslåtte nasjonalparken. Både Leirådalen og Lesådalen er en av flere mulige innfallsporter til nasjonalparken. Basert på miljørapport, uttalelse fra FM og befarung i området mener NVE at tiltaket ikke vil innvirke på verneverdiene i Lomsdal-Visten nasjonalpark.

Kraftig redusert vannføring vil føre til en forringelse av landskapet og dermed også en forringelse av opplevelsesverdiene. Leiråvatnet får som nevnt stor lagringskapasitet, og i et median år vil det ikke bli overløp over dammen. Søker har heller ikke foreslått slipp av minstevannføring siden restfeltet er forholdsvis stort. NVE vil likevel påpeke at tilsiget fra dette feltet vil være lavt i tørre perioder. Med omsøkte reguleringshøyder vil det ifølge søker være mulig å slippe minstevannføring gjennom en luke i bunnen av dammen. Brønnøy kommune setter bl.a. krav om tilstrekkelig vannføring i vassdragene som blir berørt. NVE mener slipp av minstevannføring hele året vil redusere konsekvensene for landskapsverdiene og friluftinteressene i betydelig grad. Dersom søker legger vekt på å minimere inngrepe- ne i terrenget samt at man vurderer behovet for terskel gjennom godkjenningen av detaljplanene, mener NVE at tiltaket ikke vil ha avgjørende negative konsekvenser.

Potensialet for kulturminner er stort på grunn av Tosbotns geografiske plassering mellom kyst og innland. Nordland fylkeskommune gjennomførte derfor arkeologiske registreringer i Tosbotn i juli 2007. På flaten hvor kraftstasjonen skulle plasseres iht. konsesjonssøknaden avdekket undersøkelsene spor etter vegggrøfter og stolpehull, og sistnevnte er høyt sannsynlig spor etter nedgravde, takbærende stolper. Fylkeskommunen anser disse som automatisk fredet og anbefaler tiltakshaver en liten justering av kraftstasjonsplassering samt stor forsiktighet i anleggsperioden. I justerte planer fra søker er kraftstasjonen plassert på motsatt side av Leiråa, og fylkeskommunen har i tilleggssuttalelse kommentert at endringsforslaget er i tråd med deres anbefalinger.

Når det gjelder samiske kulturminner viser miljørapporten til deres kontakt med Sametinget. De opplyste at det var registrert 16 lokaliteter med samiske kulturminner i eller i nærheten av det berørte området. Både Leiråvatnet og strekningen ned til Borkamo har ifølge Sametinget vært intensivt benyttet i forbindelse med tidligere tiders tamreindrift. Ny befaringsregi av Sametinget i slutten av juli 2007 avdekket bosetningsspor et lite stykke nordvest for utløpet av Leiråvatnet som det tas hensyn til ved ev. videre planarbeid/utbygging. Leiråa kraftverk er ikke i direkte konflikt med denne lokaliteten, men Sametinget ber om å bli informert om ev. endringer i planarbeidet innenfor dette spesielle området. Sametinget har ikke uttalt seg til de justerte planene fra søker.

For å minimere konsekvensene for kulturminner i området mener NVE at søker må stå i nær kontakt med kulturminnemyndighetene under utarbeidelsen av detaljplanene dersom det gis konsesjon. I nedre del av prosjektområdet må det vises særlig

varsomhet for registrerte kulturminner i anleggsperioden.

INON-områder

Miljørapporten viser til at Leiråvatnet er hevet med 2 meter og at vannet har vært aktivt regulert med 2,5 meter senking fram til 1990. Etter dette har lukene i dammen vært benyttet til å fordrøye vannet i innsjøen på vinteren for å tilfredsstille kravet til vannforsyning til settefiskanlegget. Iht. INON-kriteriene regnes dette som et tyngre teknisk inngrep, men eksisterende kart har ikke tatt hensyn til dette. Både miljørapporten og FM mener derfor at Leiråa kraftverk ikke vil berøre arealer som er definert som inngrepsfri soner. En gjennomføring av tiltaket vil derfor ikke medføre bortfall av inngrepsfrie naturområder.

Reindrift

Prosjektet berører Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt som består av to sidaer (grupper). Ifølge Reindriftsforvaltningen Nordland foregår det flytting av rein over Leiråvatnet om våren, eller på sørøstsida av vannet seint om våren og om sommeren. Isforholdene på vannet er avgjørende for hvor trekket går. Under befaringsregi høsten 2007 og møte med bl.a. reinbeitedistriktet 24. januar 2008 ble det sagt at området benyttes intensivt om våren, men at noen dyr også blir igjen i området utover sommeren.

Reinbeitedistriktet mener at området har stor verdi for reindriften, og de gikk derfor imot at det skulle gis tillatelse slik utbyggingen var beskrevet i konsesjonssøknaden. Distriktet viser til at isen på vannet blir utrygg som følge av reguleringen og at dette vil skape problemer. Dersom det gis konsesjon krever distriktet at det bygges en ny flyttleie som gjør det framkommelig for rein, folk og maskiner. Videre mener de plasseringen av flyttleien må skje i nært samarbeid med distriktet, og at denne ikke må ligge for nært den planlagte kraftlinja. Ellers ble det lagt vekt på viktigheten av en helhetlig vurdering av prosjektene, og at det må være en god dialog mellom reindriften og utbygger.

Nordland fylkeskommune har også uttalt seg i forhold til reindriften sine interesser. De forutsetter i sitt vedtak at reindriften sine bruk av flytt- og trekkleier ivaretas, og at hensynet til utøvelse av reindrift må vektlegges i planlegging og utførelse av prosjektene.

Reindriftsforvaltningen mener at de justerte planene med vannvei i tunnel er mindre negativt for reindriften. Tiltaket vil fortsatt være problematisk i forhold til reindriften sine flytt- og trekkleier, og Reindriftsforvaltningen mener det vil være nødvendig å legge til rette for flytting av rein som nevnt i deres første uttalelse. HK hadde et møte med reinbeitedistriktet og NVE har mottatt et referat fra dette. I møtet har distriktet uttalt at de er positive til det nye ut-

byggingsalternativet, men de viser til at støy og hindringer i anleggsperioden vil være problematisk. I driftsperioden vil dårlig is som følge av reguleringen få konsekvenser. Begge parter ønsker uansett at man i fellesskap skal komme frem til minnelige avtaler i forbindelse med de planlagte utbyggingene.

NVE støtter innspillene og mener de justerte planene har mindre konsekvenser for reindriften. Slik vi forstår de innkomne uttalelsene vil det være mulig å avbøte negative virkninger for distriktet med tiltak. Prosjektet vil likevel være problematisk i forhold til reindriften flytt- og trekkvei. Reindriften flyttleier har et sterkt vern gjennom lov om reindrift av 2007 (reindriftsloven). I lovens § 22, annet ledd står det følgende: *”Reindriften flyttleier må ikke stenges, men Kongen kan samtykke i omlegging av flyttlei og i åpning av nye flyttleier når berettigede interesser gir grunn til det.”* Tillatelse til omlegging eller etablering av nye flyttleier kan gis av Landbruks- og matdepartementet (LMD), jf. forskrift av 05.06.2007 om delegering av myndighet etter reindriftsloven. NVE vil presisere at søker og reinbeitedistriktet er innstilt på å få til minnelige avtaler dersom det gis konsesjon. Vi har heller ikke mottatt krav fra distriktet om konsultasjonsplikt. NVE legger derfor til grunn at OED avklarer spørsmålet om bygging av ny flyttlei med LMD før endelig vedtak i saken fattes.

NVE forutsetter at representanter fra Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt blir involvert allerede på planleggingsstadiet, slik at deres synspunkter i forhold til praktisk gjennomføring ved eventuell bygging blir hørt og tatt hensyn til. Hvis distriktet i tillegg gis anledning til å komme med innspill i forhold til tidspunkt for anleggsdrift i berørt område, mener NVE at virkningene for reindriften vil være akseptable. Med nevnte tiltak vurderer NVE at forholdet til reindriften ikke har avgjørende betydning for konsesjonsspørsmålet, og at de påpekte ulemper ikke er større enn at de kan løses gjennom minnelig avtale eller gjennom et ev. skjønn ved konsesjon.

Kort om sumvirkninger

Leiråa kraftverk inngår i en pakke på totalt seks omsøkte kraftverk i Tosbotn som HK planlegger. NVE behandler samtidig en søknad om bygging av Kjelvika kraftverk på østsiden av Tosenfjorden. I 1987 ble det i tillegg etablert et settefiskanlegg ved utløpet av Leiråa. Dersom det gis konsesjon til ytterligere regulering av Leiråvatnet samt bygging av Leiråa kraftverk, ønsker Marin Harvest AS å øke produksjonen av settefisk i anlegget. NVE vurderer om utvidelsen av settefiskanlegget er konsesjonspliktig, og vedtak kan fattes når konsesjonssøknadene i Tosbotn er avgjort.

De omsøkte kraftverkene i Tosbotn ligger innenfor en radius på ca. 4 km. Siden prosjektene vil

berøre mange av de samme vassdragstypene, kan flere utbygginger få negative sumvirkninger. Innenfor biologisk mangfold kan det for eksempel være populasjoner som er avhengige av flere vassdrag for å kunne eksistere. Dersom utbyggingene fører til for stor fragmentering av artens habitat, kan den forsvinne fra hele området. Konsesjonsmyndigheten må også vurdere landskapets talegrense, samlede konsekvenser for reindrift, friluftsinnteresser osv. Sumvirkninger har vært et sentralt tema når NVE har vurdert disse konsesjonssøknadene. Det er derfor utarbeidet et eget notat hvor de samlede konsekvensene av utbyggingene er vurdert nærmere. NVE viser ellers til OEDs *”Retningslinjer for små vannkraftverk”* som er lagt til grunn i vurderingen.

Dersom det fastsettes visse krav til avbøtende tiltak er NVE av den oppfatning at en ev. bygging av Leiråa kraftverk ikke vil medføre eller forsterke ulemper av betydning i de øvrige vassdragene som er omsøkt. På bakgrunn av dette mener NVE at i forhold til temaet *”sumvirkninger ved bygging av syv kraftverk i Tosbotn”* er Leiråa kraftverk akseptabelt. Den samme vurderingen har vi lagt til grunn for kraftverkene Bjørnstokk, Tverråa, Storelva og Kjelvika kraftverk. For Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverk har vi kommet til at ulempene både for vassdraget som blir berørt og øvrige interesser i området er så store at vi ikke vil anbefale å gi konsesjon. Vi viser til eget notat om sumvirkninger som er vedlagt for ytterligere begrunnelse.

Andre forhold

Ut over det som er drøftet ovenfor er det etter NVEs syn få ulemper knyttet til andre allmenne interesser.

Oppsummering

NVE legger vekt på at tiltaket vil gi positive ringvirkninger lokalt og en viss økning i ny årlig fornybar kraftproduksjon, i samsvar med politiske målsetninger. Tiltaket vil gjøre det mulig å utvide virksomheten til settefiskanlegget og det vil gi en varig inntekt til HK, grunneieren og kommunen. Av hensyn til natur-, landskaps- og friluftsverdier i området mener NVE at foreslåtte reguleringsgrenser er akseptable, men dersom det gis tillatelse må det legges stor vekt på å tilpasse dammen til omgivelsene. Terrenget rundt Leiråvatnet er sårbar og ved en ev. bygging må søker strebe etter å minimere inngrepene i marka. Ellers er det fordelaktig at anleggsarbeidet legges utenfor den travleste hekkeperioden for rovfugl dersom det antas at disse vil bli forstyrret. Vi mener videre at ulempene ved utbyggingen kan avbøtes ved at det slippes tilstrekkelig minstevannføring hele året. Som del av detaljplanene vil NVE vurdere krav om bygging av en terskel i nedre del av det stilleflytende partiet på kote 220. Dette tiltaket vil kunne redusere virkningene av utbyggingen i betydelig grad. NVE mener det vil være mulig å avbøte

negative virkninger for reinbeitedistriktet med tiltak. Det presiseres at søker og reinbeitedistriktet er innstilt på å få til minnelige avtaler dersom det gis konsesjon. Vi legger til grunn at Olje- og energidepartementet avklarer spørsmålet om bygging av ny flyttelei med Landbruks- og matdepartementet før endelig vedtak i saken fattes. Ved en ev. konsesjon forutsetter vi at søker involverer reinbeitedistriktet på planleggingsstadiet og i anleggsperioden slik at deres synspunkt i forhold til praktisk gjennomføring blir hørt og tatt hensyn til. Av hensyn til kulturminner i området mener NVE at søker må samarbeide med kulturminnemyndigheten under utarbeidelsen av detaljplanene.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene og den samfunnsmessige nytten med bygging av Leiråa kraftverk og regulering av Leiråvatnet er større enn skadene og ulempene for allmenne interesser, slik at kravet i vassdragsreguleringsloven § 8, jf. vannressursloven § 25 er oppfylt. NVE anbefaler at Helgelandskraft AS får tillatelse til regulering av Leiråvatnet med 4 meter etter vassdragsreguleringsloven og bygging av Leiråa kraftverk etter vannressursloven. Tillatelsen anbefales gitt etter de nye planene for installert effekt og slukeevne og på de vilkår som er vedlagt.

Forholdet til energiloven

Det er søkt om tillatelse etter energiloven til installasjon av elektriske anlegg og etablering av en ca. 3,6 km lang 22 kV jordkabel fra kraftstasjonen til den planlagte transformatorstasjonen. Virkningene av linjetilknytningen inngår i NVEs helhetsvurdering av prosjektet og er ikke avgjørende for konsesjonsspørsmålet. HK er områdekonsesjonær i det aktuelle nettområdet og vil stå for bygging og drift av anlegget. NVE finner det ikke nødvendig med egen anleggskonsesjon etter energiloven for høyspenttilknytning frem til trafostasjonen. Nødvendig høyspentanlegg, inkludert transformering til 22 kV, kan bygges i medhold av nettselskapets områdekonsesjon.

Eksisterende 22 kV nett mellom Tosbotn og 132 kV ledningen Kolsvik-Langfjorden har ikke tilstrekkelig kapasitet for innmatning av kraften fra de sju kraftverkene. Helgelandskraft har derfor søkt om konsesjon for en ca. 14,5 km lang 132 kV forbindelse mellom Lande koblingsstasjon på eksisterende 132 kV ledning og Tosbotn. Avhengig av hvilke kraftverk som blir realisert, er det søkt alternative plasseringer for en transformator med 22/132 kV omsetning i Tosbotn eller ved Borkamo.

For å unngå forsinkelser mener NVE at konsesjon for kraftverkene kan ferdigbehandles før en endelig vurdering av nettilknytningen er foretatt. NVE presiserer i denne sammenheng at konsesjonsha-

ver for kraftverkene selv bærer eventuell risiko knyttet til om nettilknytningen blir vesentlig forsinket eller ikke lar seg realisere. Vi gjør videre oppmerksom på at NVE ikke vil behandle detaljplaner for kraftverket før nettilknytningen er avklart. For ytterligere informasjon om vurderingen av nettilknytningen viser vi til KI-notat nr. 14/2010 – Samlet vurdering av syv kraftverk i Tosbotn.

Merknader til konsesjonsvilkårene

NVE foreslår å gi ett vilkårsett etter vassdragsreguleringsloven og ett etter vannressursloven. Disse vilkårene er i hovedsak likelydene og i praksis vil hele anlegget bli sett under ett ved tilsyn og oppfølging. Vilkårene for konsesjon etter vannressursloven og vilkårene for konsesjon etter reguleringsloven kommenteres derfor under ett nedenfor. Postnumrene er ikke helt sammenfallende, og henvisningene viser til nummereringen i vilkårsettet for reguleringskonsesjon. Vi har følgende merknader til vilkårene:

Post 1: Konsesjonstid

Helgelandskraft AS er et offentlig eid aksjeselskap med 14 kommuner som aksjonærer og tilfredsstillter derfor lovens krav for å bli tildelt konsesjon på ubegrenset tid med revisjonsadgang etter 30 år.

Post 2: Konsesjonsavgifter og næringsfond

Det er ikke satt fram krav i tilknytning til denne posten. I likhet med hva som er vanlig ved nye konsesjoner foreslår vi at avgiftene settes til kr 24,- pr. nat.hk. til kommunen og kr 8,- pr. nat.hk. til staten. NVE mener at konsesjonens omfang og virkninger ikke er av en slik størrelse at det gir grunnlag for opprettelse av næringsfond. Etter søkers foreløpige beregninger vil reguleringen av Leiråvatnet øke vannkraften med 2156 naturhestekrefter. NVE vil fastsette endelig kraftgrunnlag når kraftverket er satt i drift og ut fra de gitte konsesjonsvilkår.

Post 7: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Detaljerte planer skal forelegges NVEs regionkontor i Trondheim og godkjennes av NVE før arbeidet settes i gang. Detaljer ved prosjektet som utforming og skredsikring av inntaket, støydemping og miljøtilpasning av kraftstasjonen, veier, landskapsmessige forhold etc. vil ligge under denne post.

Reindriften skal involveres under utarbeidelse av detaljplanene og konsulteres jevnlig under byggearbeidene slik at deres ønsker og behov blir tilfredsstillt i så stor grad som mulig.

Dersom det hekker rødlistede rovfugler i nærheten av prosjektområdet kan NVE pålegge stans i anleggsarbeidet i hekkeperioden dersom det antas at disse vil bli forstyrret. Tidspunkt vurderes i sam-

råd med Fylkesmannen i Nordland og fastsettes gjennom godkjenning av detaljplanene.

Statens Landbruksforvaltning uttaler at det må foretas en samlet beregning av massebalansen for alle seks kraftverkene og en plan for midlertidig og permanent deponi av eventuelle overskuddsmasser som viser hvilke lokaliteter som er tenkt å ta i bruk. HK har beregnet at det vil bli ca. 50 000 m³ løse masser fra driving av tunnelen til dette kraftverket. Overskuddsmassene skal etter planene benyttes til utfylling og utvidelse av Marine Harvests anlegg på Borkamo.

NVE forutsetter at HK utarbeider en samlet plan for bruk og/eller deponering av tunnelmasser i detaljplanen. Ved godkjenning av detaljplanene vil NVE legge vekt på at de tekniske inngrepene skal få en god utforming.

NVE påpeker at standardvilkåret har krav om at kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planer for anleggsveier, massetak og plassering av overskuddsmasser. Dette sikrer etter vårt syn kommunens deltagelse i detaljplanen.

Eventuelle terrengskader på grunn av anleggsarbeidet må utbedres så langt som praktisk mulig.

Post 8: Naturforvaltning

NVEs forslag er noe redusert i forhold til standardvilkår for naturforvaltning. Vi finner ikke grunnlag for å pålegge utbygger innbetaling av årlig beløp til kommunen for å fremme fiske, jakt og friluftsliv. NVE kan heller ikke se at det er behov for å pålegge konsesjonær dekking av utgifter til ekstra jaktoppsyn i anleggsperioden.

Eventuelle pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger. Fylkesmannen kan gi pålegg om oppsett av hekkedasser om nødvendig.

Post 9: Automatisk fredete kulturminner

Nordland fylkeskommune har foretatt arkeologiske undersøkelser i området. I nærheten av kraftstasjonstomta etter opprinnelige planer ble det funnet automatisk fredete kulturminner, og NVE mener i likhet med fylkeskommunen at dette området må vies særlig varsomhet i anleggsperioden. Kraftstasjonsplasseringen ble endret i justerte planer og fylkeskommunen skriver at endringene er i tråd med endringsforslaget som fremgår av deres tidligere kulturminnefaglige uttalelse. Fylkeskommunen forutsetter at søker står i nær kontakt og søker samarbeid med kulturminnemyndigheten i utarbeidelse av detaljplaner for tiltakene.

Sametinget har også foretatt befaringsarbeid for kulturminner i det aktuelle området. I den anledning ble det registrert et område som det bes tas hensyn til ved et ev. videre planarbeid/utbygging. Sametinget ber også om å informeres ved eventuelle endringer

i planarbeidet innenfor dette området. Sametinget har ikke uttalt seg til de justerte planene.

NVE understreker at det er kulturminnemyndighetene som forvalter kulturminneloven. Vi viser til standardvilkåret om automatisk fredete kulturminner som er utformet på bakgrunn av kulturminneloven. NVE mener søker må stå i nær kontakt med kulturminnemyndigheten under utarbeidelsen av detaljplanene. Vi viser ellers til vilkårenes post 6 om konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.

Post 12: Terskler mv.

Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler eller gjøre andre biotopjusterende tiltak dersom dette skulle vise seg nødvendig på et senere tidspunkt.

Ved kote 220 er det en stor kulp/liten innsjø som skiller seg ut fra resten av vassdraget. Kraftig redusert vannføring vil kunne senke vannspeilet i dette området. Etter NVEs syn er utløpet av dette partiet godt egnet for bygging av en liten terskel. Et slikt tiltak vil holde på vannspeilet og redusere konsekvensene for landskap, biologisk mangfold, fisk og friluftsliv. NVE mener at behovet for bygging av terskel og ev. plassering og utforming av denne kan avgjøres gjennom godkjenning av detaljplanene.

Manøvreringsreglement

Normalvannstanden i Leiråvatnet ligger på kote 352 og HK søker om tillatelse til å regulere vannet mellom LRV på kote 350,5 og HRV på kote 354,5. Til tross for at det tidligere er etablert en terskel i utløpet av Leiråvatnet fremstår landskapet i området som uberørt. Etablering av dam og omsøkte regulering vil endre dette bildet. Søker har utredet alternative reguleringsintervall hvor man i større grad bruker Leiråvatnet som et senkingsmagasin. Utredningen peker på både miljømessige ulemper og tekniske utfordringer ved andre alternativer. NVE støtter vurderingene som er gjort og anbefaler derfor en regulering av Leiråvatnet som omsøkt. Med denne reguleringen vil det også være mulig å slippe minstevannføring hele året uten at det må gjøres store inngrep i Leiråvatnet. Vi foreslår at reguleringen kan benyttes fritt, dog slik at reguleringen bidrar til at kraftverket kan kjøres så jevnt som mulig. Dette vil også være i søkers interesse siden kraftverket skal sikre vannforsyningen til settefiskanlegget.

Søker har ikke foreslått slipp av minstevannføring. I konsesjonssøknaden vises det til at restfeltet er på 7,1 km², noe som bidrar med 0,45 m³/s like oppstrøms kraftstasjonen. Søker oppgir at restfeltet har en størrelse på 3,2 km² ved kote 240 og bidrar med betydelig restvannføring herfra. De hydrologiske estimatene er i etterkant av søknaden justert slik at man kan forvente at dette bidraget blir noe høyere enn oppgitt. Maksimal slukeevne er hevet til 1,8 m³/s og i et median år vil det ikke bli overløp

over dammen. I slike år vil dermed strekningen rett nedstrøms dammen tørrlegges permanent.

Ved utløpet av Leiråvatnet er alminnelig lavvannføring beregnet til 110 l/s, mens 5-persentil sommer- og vintervannføring er estimert til hhv. 310 l/s og 80 l/s. Basert på den oppgitte energiekvivalenten har NVE ut ifra egne beregninger funnet at slipp av oppgitt alminnelig lavvannføring vil gi en brutto produksjonsreduksjon på 2,64 GWh, mens slipp av oppgitt 5-persentil sommer- og vintervannføring vil redusere produksjonen med om lag 4,23 GWh.

Brønnøy kommune og Naturvernforbundet forutsetter at det slippes tilstrekkelig vannføring på utbyggingsstrekningen. NVE støtter dette og mener det bør slippes vann forbi dammen i Leiråvatnet hele året. Prosjektet berører en 2700 meter lang elvestrekning med varierende vassdragsnatur. NVE mener behovet for minstevannføring i det vesentlige vil være knyttet til naturmiljøet i og langs vassdraget. Minstevannføring vil være viktig for å opprettholde en viss produksjon av vanntilknyttede planter, insekter, dyr og fugler. Uten et slipp vil øvre del tørrlegges permanent med kun få unntak. Man må også forvente at tilsiget fra restfeltet blir lite i tørre perioder.

I vurderingen av størrelsen på minstevannføringsslipper legger NVE vekt på at det blir en viss gjennomstrømning på strekningen av hensyn til det biologiske mangfoldet. Det er lagt mindre vekt på at minstevannføringen isolert sett skal avbøte visuelle virkninger av utbyggingen. Slippet må ev. være relativt stort. I perioder med høyt tilsig vil restfeltet bidra til at Leiråa fremstår som et betydelig naturelement for folk som ferdes langs vassdraget. NVE har også vurdert størrelsen på minstevannføringen i sammenheng med de andre utbyggingsprosjektene i Tosbotn. Det er lagt vekt på å ivareta biodiversiteten og viktige landskapselementer i Tosbotn.

På grunnlag av det som er nevnt mener NVE at det må slippes en minstevannføring forbi dammen i Leiråvatnet på 250 l/s i perioden 1. mai til 30. september. I perioden 1. oktober til 30. april anbefaler NVE at det slippes 80 l/s. Dersom vannstanden i Leiråvatnet ligger på LRV og tilsiget er mindre enn kravet til slipp av minstevannføring, slippes hele tilsiget forbi dammen. Dette vil sammen med tilsig fra restfeltet sikre tilstrekkelig fuktighet til det levende miljøet i og ved elva. Tiltakshaver pålegges å dokumentere at kravet om minstevannføring overholdes. Den tekniske løsningen rundt slippet av minstevannføring ivaretas gjennom godkjenning av detaljplanene.

NVE har beregnet at kravet til slipp av minstevannføring vil gi en brutto produksjonsreduksjon på om lag 3,6 GWh. Kravet til slipp av minstevannføring vil etter NVEs vurdering ikke ha avgjørende betydning for økonomien i prosjektet.

HK har selv foreslått å installere kraftverket med en automatisk forblislingsventil for å unngå brå vannføringsreduksjoner nedenfor kraftverksutløpet. Omløpsventilen vil bli installert av hensyn til settefiskanleggets krav om stabil vannforsyning. I konsesjonssøknaden er det foreslått en kapasitet på denne lik middelvannføringen. Etter NVEs syn må kapasiteten på omløpsventilen settes etter behovet for settefiskanlegget og endelig avgjøres gjennom godkjenning av detaljplanene.

Kraftverket skal kjøres jevnt og etter tilsig. Alle endringer skal skje gradvis og typisk start/stoppkjøring skal ikke forekomme.

Post 16: Merking av usikker is

Reindriftsinteressene har påpekt at regulering av Leiråvatnet vil medføre usikker is og dermed vanskeliggjøre flytting av rein om våren. Av dette vilkåret fremgår det at alle partier av isen som antas å bli usikre ved nedtapping om vinteren skal merkes eller sikres etter nærmere anvisning fra NVE.

Post 19: Konsesjonskraft

Konsesjonskraften fastsettes i henhold til gjeldende regelverk, jf. vassdragsreguleringsloven § 12, punkt 15.

Andre merknader

Forholdet til plan- og bygningsloven

”Forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker” gir saker som er underlagt konsesjonsbehandling etter vannressursloven fritak for byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven. Dette forutsetter at tiltaket ikke er i strid med kommuneplanens arealdel eller gjeldende reguleringsplaner. Forholdet til plan- og bygningsloven må avklares med kommunen før tiltaket kan settes i gang.

Forholdet til forurensningsloven, se post 10

Det må søkes spesielt til fylkesmannen om utslippstillatelse i anleggsperioden. Det må legges frem en plan for FM som viser hvordan man vil håndtere forurensning i anleggsperioden. Dette gjelder særlig tilslammet vann fra tunneldriving, anleggsdrift med maskiner og bruk av kjemikalier.

Forholdet til fylkesvise planer for småkraftverk

Både FM og Naturvernforbundet i Nordland og Sør-Helgeland ber om at behandlingen av søknaden utsettes til det er uarbeidet fylkesvise planer for små vannkraftverk. Med en slik plan vil man ifølge FM kunne vurdere konfliktgrunnlaget bedre og ha mulighet til å prioritere de prosjektene som gir minst miljøskader og er mest lønnsomme. Olje- og energidepartementet har utarbeidet ”Retningslinjer for små vannkraftverk” som gir anbefalinger for hvor-

dan regionale planmyndigheter (fylkeskommuner, ev. kommuner) kan utarbeide regionale planer for små kraftverk. Nordland fylkeskommune v/fylkestinget vedtok i møte den 25.02.2008 oppstart av arbeidet med fylkesdelplan for små vannkraftverk. Forslag til *Regional plan om små vannkraftverk i Nordland – arealmessige vurderinger* er sendt på en forhåndshøring i perioden 21.12.2009-01.03.2010. Etter forhåndsvurderingen vil fylkesrådet vurdere alle innkomne innspill og utarbeide et planforslag som sendes til offentlig ettersyn. Fylkeskommunen har som målsetning at planen fastsettes av fylkestinget i løpet av 2010.

Olje- og energidepartementet har i flere klagesaker behandlet lignende krav om utsatt behandling. Departementet har ikke funnet grunn til å utsette behandlingen i saker hvor kommune eller fylkeskommune ikke fraråder konsesjon eller peker på behov for samordnet fylkesvis planlegging. Det er ikke aktuelt på generelt grunnlag å utsette konsesjonsbehandlingen av saker inntil den fylkesvise planleggingen er avsluttet.

NVE har ikke fått noen signaler fra kommunen/fylkeskommunen om spesielle planleggingsbehov i denne saken, og følgelig er det ikke aktuelt å utsette saksbehandlingen av Leiråa kraftverk. NVE bruker retningslinjene sammen med den informasjonen som er kommet frem under saksgangen i våre avveininger. Leiråa kraftverk blir som nevnt behandlet parallelt med fem andre prosjekter innerst i Tosen-

fjorden. I tillegg blir virkninger av Kjelvika kraftverk vurdert sammen med prosjektene fra HK. Sumvirkninger av prosjektene vurderes opp mot eksisterende inngrep i området, og NVE mener derfor at hensynet til områdets helhet er ivarettatt på en hensiktsmessig måte.

Adkomst

Vi minner om at det må søkes Statens vegvesen om nødvendige tillatelser, jf. deres uttalelse.

Parkeringsplass

Flere av høringsinstansene ønsker at det skal etableres en parkeringsplass og innfallsport til nasjonalparken i forbindelse med prosjektene. I uttalelsene er det foreslått å plassere parkeringsplassen i nærheten av Bjørnstokkelva eller Leiråa. Fastsettelse av avbøtende tiltak i forbindelse med kraftverksutbygginger må stå i rimelig forhold til ulemper forårsaket av det aktuelle prosjektet. NVE kan ikke se at prosjektene i Tosbotn medfører konsekvenser som tilsier at det er behov for å pålegge søker å bygge den foreslåtte parkeringsplassen.

Privatrettslige spørsmål

Privatrettslige spørsmål som angår de enkelte eiendommer som blir berørt av utbyggingen må løses direkte mellom utbygger og de respektive grunneiere.”

NVEs forslag til Manøvreringsreglement for regulering av Leiråvatnet i Brønnøy kommune, Nordland fylke

1. Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. Høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Leiråvatnet	352,0	354,5	350,5	2,5	1,5	4

Høydene refererer seg til SKs høydesystem (NN 1954).

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

2.

Ved manøvreringen skal det tas for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

Følgende minstevannføringer skal slippes fra Leiråvatnet:

I tiden 1. mai til 30. september 250 l/s

I tiden 1. oktober til 30. april 80 l/s

Dersom vannstanden i Leiråvatnet ligger på LRV og tilsiget er mindre enn kravet til minstevann-

føring, slippes hele tilsiget forbi dammen. Kraftverket skal i slike tilfeller ikke være i drift.

Kraftverket skal kjøres så jevnt som mulig, med mye overganger. Typisk start/stopp-kjøring skal ikke forekomme.

For øvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen, herunder minstevannføringsslipp og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

NVEs forslag til vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8 for Helgelandskraft AS til å bygge Leiråa kraftverk, Brønnøy kommune i Nordland

1. Reguleringsgrenser og vannslipping

Regulering og vannslipping skal skje iht. manøvreringsreglementet for regulering av Leiråvatnet.

2. Bortfall av konsesjon

Konsesjonen faller bort hvis ikke arbeidet er satt i gang senest fem år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år jf. vannressursloven § 19 og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1 tredje ledd. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) kan forlenge fristen med inntil fem nye år. I fristene regnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

3. Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

4. Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

5. Naturforvaltning

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen

- a. å sørge for at forholdene i Leiråa er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og ev. regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må

det utføres kompensierende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

6. Automatisk fredete kulturminner

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning/ Sametinget med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

7. Ferdsel mv.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignjengelige.

8. Terskler mv.

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge

terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

9. Hydrologiske observasjoner, kart mv.

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

10. Etterundersøkelser

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

11. Luftovermetning

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

12. Varslingsplikt

Konsesjonæren plikter å varsle NVE om navne- og/eller adresseendringer. Ved eventuell overdragelse

av anlegget skal NVE godkjenne overdragelsen i forkant.

13. Kontroll med overholdelsen av vilkårene

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan dette straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven § 63 første ledd bokstav c.

NVEs forslag til vilkår for tillatelse for Helgelandskraft til å foreta regulering av Leiråvatnet, Brønnøy kommune i Nordland

1.

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr 8,- pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 24,- pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntre etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdelsesloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

3.

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 18 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonsdato og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000,-.

5.

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6.

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, forn-

minner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

7.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- a. å sørge for at forholdene i Leiråvatnet er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige re-

- kruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke

har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning/ Sametinget med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Ferdsl mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

12

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn

med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

17

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1, jf § 2 tredje ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som øn-

skes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

20

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

21

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 14, 19 og 21 kan medføre at konsesjonen

trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

22

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

III. Høringsinstansenes merknader til NVEs innstilling

Brønnøy kommune har ikke kommet med noen egen høringsuttalelse til NVEs innstilling til Leiråa-prosjektet. Kommunen har imidlertid uttalt at de ser på de samlede konsekvenser av det totale utbyggingsprosjektet i Tosbotn og kommunen er positiv til alle de seks omsøkte prosjektene. Når det gjelder kommunens merknader til prosjektet i Leiråvatnet og Leiråa, vises til kommunens høringsuttalelse til søknaden som referert i NVEs innstilling. Kommunen forutsetter at det gjennomføres avbøtende tiltak for å redusere negative konsekvenser av inngrep, bl.a. å sikre tilstrekkelig vannføring. Spørsmålet om parkeringsplass i forbindelse med opprettelsen av Lomsdal-Visten nasjonalpark ønsker for øvrig kommunen løst gjennom konsesjonsbehandlingen.

I brev fra *Nordland fylkeskommune* datert 23.4.210, heter det:

”Fylkestinget behandlet konsesjonssøknad for bygging av seks kraftverk i Tosbotn, Brønnøy kommune, 11.06.2007, jf. FT-sak 60/07. I sin behandling anbefalte Fylkestinget at det ble gitt konsesjon til alle seks tiltakene, herunder regulering av Leiråvatnet og bygging av Leiråa kraftverk og Tosdalen kraftverk. Våren 2008 kom Helgelandskraft AS med opplysninger om at tilslaget er større enn først antatt og at de derfor ønsket å øke installert effekt i samtlige kraftverk. I den forbindelse ble det utført tilleggsutredninger hvor konsekvensene ble sett i lys av de endringene som ble gjort. Nordland fylkeskommune uttalte seg til disse endringene i brev av 28.04.2008. Fylkesråden kan ikke se at det i Norges vassdrags- og energidirektorat sin vurdering er fremkommet vesentlig ny kunnskap i forhold til det som tidligere uttalelser fra Nord-

land fylkeskommune bygger på. Fylkeråden vil derfor henviser til fylkeskommunens brev av 28.08.2008 og Fylkestingets vedtak av 11.06.2007, FT-sak 60/07.”

Naturvernforbundet har kommet med en felles uttalelse når det gjelder kraftutbyggingene i Tosdalen. I Naturvernforbundets brev av 23.1.2010 heter det:

”I Naturvernforbundet gleder vi oss over NVE sitt vedtak om å ta hensyn til naturverdiene i Tosdalen ved å si nei til kraftutbygging. Vi håper at OED støtter NVE sin innstilling videre i behandlingen av søknaden. NVE har vektlagt hensynet til natur, reindriftsnæringen og opplevelsesverdiene for området.

Sammen med Holmvassdalen og Tosdalen utgjør Kjelvika et stort sammenhengende inngrepsfritt område. Det er en nasjonal målsetning å ta vare på denne type områder. Spesielt verdifulle er store og sammenhengende områder med stor variasjon i naturtyper og som strekker seg fra fjell til fjord. [. . .]

[Utbygging i Kjelvika . . .]

Utbyggingsplanene er ikke vurdert i henhold til Naturmangfoldloven. Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypens utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger.

[. . .]

Helgelandskraft bruker Marin Harvest sitt kraftbehov til smoltanlegget på Borkamo som argument for en full utbygging at alle de seks vassdragene i Tosbotn. Nå har NVE avgitt positiv innstilling til tre av vassdragene og Leiråga gjenstår. Vi i Naturvernforbundet var positivt innstilt til utbygging av Leiråga nettopp for å sikre kraft til smoltanlegget på Borkamo. Det er jo heller ikke mangel på kraft på Helgeland. Det er kun mangel på linjekapasitet til Marin Harvest sitt smoltanlegg. Som monopolist for kraftforsyning bør Helgelandskraft snarest sikre anlegget tilstrekkelig strømforsyning.

Nok en gang truer Helgelandskraft med at de ikke kan sikre stabil og tilstrekkelig kraft til regionene dersom de ikke får realisert planene sine. Det samme skjedde i fjor høst i forbindelse med den planlagte kraftlinja mellom Ausa og Andalsvågen i Vevelstad kommune.

Dersom Helgelandskraft ikke oppfyller sine konsesjonsforpliktelser, bør andre nettselskap slippe til slik at Sør-Helgeland får sikker strømforsyning uten at bevaringsverdige naturverdier går tapt.”

IV Departementets bemerkninger

1. Innledning og bakgrunn

HelgelandsKraft AS er et offentlig eid aksjeselskap med 14 kommuner som aksjonærer.

HelgelandsKraft AS (HK) har søkt om tillatelse til å regulere Leiråvatnet og bygge Leiråa kraftverk ved Borkamo, vest for Tosbotn i Brønnøy kommune.

Søknaden må ses i sammenheng med opprinnelig seks andre konsesjonssøknader i samme området med et samlet produksjonspotensiale på ca. 168 GWh/år. Seks av prosjektene er omsøkt av HK. Fjellkraft AS har søkt om tillatelse til utbygging av Kjelvika kraftverk. Søknaden om regulering av Leiråvatnet og utbygging av Leiråa kraftverk og søknad om utbygging av Tosdalen kraftverk er de to største prosjektene, og skal avgjøres ved kongelig resolusjon. De øvrige er småkraftverk som avgjøres av NVE. Søknaden om bygging av Lille Tosdalen (15,2 GWh/år) ble avslått av NVE i januar 2010. Avslaget ble ikke påklaget. De øvrige fire småkraftverkene er gitt konsesjon av NVE. Sakene ble imidlertid påklaget til Olje- og energidepartementet. De syv omsøkte kraftverkene ligger innenfor en radius på 4 km. Sumvirkninger har derfor vært et sentralt tema ved vurderingen av disse konsesjonssøknadene. NVE har forsøkt å se de enkeltvise prosjektene i sammenheng, og det er utarbeidet et eget notat om de samlede konsekvensene vedlagt NVEs innstilling.

Leiråa brukes i dag til vannforsyning til settefiskanlegget til Marine Harvest as. Leiråvatnet (kote 352) har vært aktivt regulert frem til 1990 og er nå søkt regulert med 4 meter. I utløpet av vannet skal det bygges en ca. 3 m høy fyllingsdam med lengde på ca. 140 m. Selve inntaket til kraftverket etableres ca. 150 m nordvest for dammen. Vannet skal føres i en om lag 2000 m lang tunnel ned til kraftstasjonen (kote 17). Kraftverket får en installert effekt på 5 MW og gjennomsnittlig årsproduksjon uten noe slipp av minstevannføring er beregnet til 29,8 GWh.

2. Saksbehandlingen

I departementets vurdering av om konsesjon skal gis etter vassdragslovgivningen, må fordelene og ulempene ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre.

Bevaring av naturmangfoldet inngår i skjønnsutøvingen ved saksbehandling etter vassdragslovgivningen. Det innebærer at utbygging av Leiråa kraftverk med regulering av Leiråvatnet og miljøkonsekvensene av tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakets bidrag til den nasjonale satsingen på fornybar energi og hensynet til kraftforsyningen avveies mot tapet eller forringelsen av naturmangfoldet.

Bestemmelsen i naturmangfoldloven § 8 og prinsippene i samme lov §§ 9 til 12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter vassdragslovgivningen. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Disse forvaltnings-

målene blir iaktatt ved departementets behandling av søknaden når det skal fattes vedtak etter vannressursloven. Departementet bemerker i den sammenheng at prinsippet om bærekraftig utvikling er lagt til grunn som et hovedprinsipp bak vannressurslovens regler, og er gitt en synlig forankring i lovens formålsbestemmelse. I lovens forarbeider, jf. *Ot.prp. nr. 39 (1998-99)* heter det bl.a.:

”Etter departementets syn vil den offentlige forhåndskontrollen som ligger i konsesjonsbestemmelsene være et av lovens viktigste virkemiddel for å fremme lovens formål. Selv om det ikke fremgår direkte av de foreslåtte konsesjonsbestemmelsene at hensynet til en bærekraftig utvikling skal legges til grunn for konsesjonsvurderingen, vil lovgrunnlaget gjennom sin formålsbestemmelse sikre at prinsippet inkorporeres i den skjønnsutøving konsesjonsvedtaket bygger på. Som utvalget peker på, vil den samfunnsmessige lønnsomhetsvurderingen som ligger til grunn for vedtaket ikke nødvendigvis sikre en bærekraftig utvikling, dette bl.a. fordi det er vanskelig å komme fram til presise økonomiske anslag på verdien av naturressurser, dyrebestander, planteliv osv. Uavhengig av om disse verdiene kan verdsettes økonomisk, er det på det rene at miljøhensyn vil veie tungt og at loven gjennom sin foreslåtte bestemmelse om kriterier for konsesjon i § 25 vil sikre en konsesjonsrettslig vurdering der også mer langsiktige virkninger tas i betraktning.”

3. Om prosjektet

Det omsøkte prosjektet er blitt noe endret etter at søknaden ble fremmet. Endringene vil innebære at både inngrep i urørt natur og konflikter med reinbeiteinteresser vil bli redusert.

4. Fordeler og ulemper

Bygging av Leiråa kraftverk vil gi ny kraftproduksjon og styrke næringsgrunnlaget for både grunneierne og kraftselskapet. I dag brukes Leiråa til vannforsyning til settefiskanlegget til hjørnesteinsbedriften Marine Harvest i Tosbotn. Det er planer om å utvide settefiskanlegget, og kraftutbyggingen med tilhørende regulering av Leiråvatnet er en forutsetning for en slik utvidelse. Dette vil gi lokale ringvirkninger i form av sysselsetting i et ellers næringssvakt område.

En elvestrekning på 2,7 km vil berøres av tiltaket, og øverste del vil tørlegges store deler av året. Leiråvatnet har stor lagringskapasitet. Overløp vil sjelden forekomme. Uten minstevannføring vil utbyggingsstrekningen derfor kun tilføres vann fra restfeltet. Restfeltet er stort, men det vil bli lite vann i tørre perioder. NVE mener det er vanskelig å forutsi hvordan gyte- og oppvekstforholdene for ørreten blir etter en eventuell regulering, men forventer at reguleringen vil kunne påvirke bestanden i Leirå-

vatnet negativt. Reguleringen av Leiråvatnet vil kunne føre til dårligere isforhold.

Det største tekniske inngrepet med de største estetiske konsekvenser blir fyllingsdammen i utløpet av Leiråvatnet. Planer om nedgravde rør er erstattet med tunnel og sjakt. Det vil ikke bli bygget vei inn til Leiråvatnet. De samlede konsekvensene for landskapsopplevelsen er derfor betydelig redusert.

Prosjektet berører Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt. Det foregår flytting av rein over Leiråvatnet om våren, eller på sørøstsiden av vannet seint om våren og om sommeren. Planene for plasseringen av dammen er nå endret slik at prosjektet antas *ikke* å komme i konflikt med reinbeiteinteressene i driftsfasen. Det vil heller ikke være behov for endring av flyttelei slik som beskrevet i NVEs innstilling. I anleggsfasen vil det bli noen negative virkninger for reindriften, men dette vil kunne tilpasses.

5. NVEs innstilling

NVE mener at fordelene og den samfunnsmessige nytten med bygging av Leiråa kraftverk og regulering av Leiråvatnet er større enn skadene og ulemperne for allmenne interesser. NVE anbefaler derfor at HelgelandsKraft AS gis tillatelse til regulering av Leiråvatnet etter vassdragsreguleringsloven § 8 og bygging av Leiråa kraftverk etter vannressursloven § 8, jf. § 25.

6. Høringsinstansenes syn på NVEs innstilling

Brønnøy kommune er svært positiv til denne utbyggingen, og vil gjerne ha prosjektet gjennomført så snart som mulig. Kommunen legger stor vekt på prosjektets betydning for den mulige utvidelsen av fiskeoppdrettsanlegget, men er også generelt positiv til utbygging av ny fornybar kraft på Helgeland, og at naturressursene i området kan bli brukt til slikt formål. Kommunen viser til at store nærområder er båndlagt i medhold av ulike vernevedtak, og at kommunen nå er avhengig av at noe av naturressursene kan benyttes til aktiv næringsvirksomhet. *Nordland fylkeskommune* er også positiv til alle de omsøkte prosjektene. Leiråa-prosjektet er det eneste av de seks omsøkte prosjektene i området som *Naturvernforbundet* stiller seg positiv til. I sin uttalelse legger Naturvernforbundet betydelig vekt på utvidelsesmulighetene for smoltanlegget på Borkamo.

7. Olje- og energidepartementets vurdering

Kunnskapsgrunnlaget

I samsvar med naturmangfoldloven § 8 første ledd bygger departementet på følgende kunnskapsgrunnlag:

- Søknad av 18. januar 2007 fra HelgelandsKraft.

- NVEs innstilling av 21. januar 2010 med høringsuttalelser til søknaden.
- NVEs notat nr. 14/2010 – Samlet vurdering av syv kraftverk i Tosbotn.
- Miljørapport inkludert biologisk mangfold fra Sweco Grøner (november 2006). Bekkekløftene i Lieråa og Tverrelva ble undersøkt høsten 2009 i forbindelse med DNs landsdekkende bekkekløftprosjekt.
- Høringsuttalelser til NVEs innstilling.
- Departementets befaringsrapport av prosjektområdet september 2010.
- Møter med søker og Brønnøy kommune.

Prinsippet om økosystembelastning og samlet belastning

I henhold til naturmangfoldloven § 10 skal en påvirkning av et økosystem vurderes ut i fra den samlede belastningen økosystemet er eller vil bli, påvirket av. Vurderingene skal ta hensyn til både eksisterende og forventede fremtidige inngrep.

Ved utløpet Leiråvatnet er det etablert en mindre dam som har hevet vannspeilet med 2 meter. Denne reguleringen har eksistert i mange år, og vannet har vært regulert frem til 1990. Det er søkt om tillatelse til å regulere Leiråvatnet 4 meter. Etter de endrede planer skal det bygges en fyllingsdam med 3 - 3,5 m høyde og 140 m bredde. En slik regulering vil demme ned et areal på ca. 84 dekar. Det vil etter de endrede planer ikke bli bygget vei opp til Leiråvatnet.

Like nedenfor Leiråvatnet er det ei lita hytte som tilhører grunneieren i området. Ellers er det ingen bebyggelse eller andre tekniske inngrep før en kommer ned mot sjøen. Langs de nedre deler av Leiråa drives det aktiv skogsdrift, og det er traktorveger på begge sider av elva. Det er ingen merkede eller mye brukte turstier i området. Det er registrert flere kulturminner i prosjektområdet, og området rundt Leiråvatnet brukes til reindrift.

Selv om hvert enkelt utbyggingsprosjekt i mange tilfeller kan ha relativt små eller begrensede negative virkninger for miljø og andre brukerinteresser, så kan de samlede konsekvensene av flere slike prosjekter innenfor et geografisk avgrenset område få store og utilsiktede konsekvenser, for eksempel for landskap. Det samme gjelder de systematiske virkninger flere vannkraftanlegg kan få på ett tema, f.eks. en art eller en naturtype.

HK har søkt om tillatelse til å bygge seks kraftverk i Tosbotn. Foruten Leiråa gjelder det Tosdalen kraftverk og småkraftverkene Bjørnstokk-, Tverråa-, Storelva-, og Lille Tosdalen kraftverk. I tillegg foreligger søknad fra Fjellkraft AS om tillatelse til å bygge Kjelvika kraftverk på østsiden av Tosenfjorden. De syv kraftverkene ligger innenfor en radius på 4 km. NVE har skrevet et notat med sumvirkninger av prosjektene. Metoder for vurdering av sumvirk-

ninger av flere tiltak innen et definert geografisk område er imidlertid svakt utviklet.

En realisering av samtlige prosjekt vil føre til at ni lengre elvestrekninger nær Tosbotn får sterkt redusert vannføring. Prosjektene i Tosdalen og Storelva kraftverk skiller seg ut fra de øvrige ved at disse representerer viktige landskapselement. Etter en totalvurdering mener NVE at alle prosjektene kan realiseres med unntak av Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverk uten at det får uheldige sumvirkninger for landskapsopplevelsen.

Departementet finner at Leiråautbyggingen gir en relativt beskjeden økning i den samlede belastningen på naturmangfold og økosystemer i regionen, jf. naturmangfoldloven § 10.

Biologisk mangfold og ferskvannsbiologi

Det er ikke registrert forekomster av verdifulle naturtyper innenfor prosjektområdet. Vegetasjonen langs elva forventes å bli lite påvirket av en redusert vannføring. Det er ikke registrert arter av lav og mose med spesielle krav til fuktig habitat. Det ble utført vegetasjonsanalyser i flere vassdrag i Nordland i 2006, og undersøkelser i prosjektområdet til Leiråa kraftverk har ikke avdekket noen rødlistede arter. Vegetasjonen ble beskrevet som fattig uten spesielle botaniske forekomster. NVE mener at tiltaket ikke vil ha særlige konsekvenser for vegetasjonen på den berørte strekningen. Departementet bemerker at *slipp av minstevannføring* vil kunne avbøte virkningene for vegetasjonen på den berørte strekningen. Dette er nærmere omtalt i departementets merknader til manøvreringsreglementet.

Faunaen regnes som ordinær. Det antas at *oter* benytter nedre del av elva som næringsområde. Denne arten er klassifisert som "sårbar" i den nasjonale rødlisten. Tiltaket vil imidlertid ikke ha nevneverdig konsekvens for oteren da kraftstasjonen har utløp ovenfor anadrom strekning. I følge miljørapporten antas det at fjellssidene i området er egnet som hekkeområde for *rovfugl*, bl.a. de rødlisteartede kongeørn og fjellvåk (nær truet). Rovfugl er spesielt vår for forstyrrelser i hekketiden og etableringsfasen, men i driftsfasen vil ikke rovfugl berøres av betydning. Utbygger må ivareta hensynet til rovfugl på tilfredsstillende måte. Som avbøtende tiltak forutsetter departementet at utbygger undersøker om det foregår hekking på aktuelle lokaliteter før anleggsarbeidet starter. Hvis mulig bør anleggsarbeidet legges utenom spesiell sensitiv periode. Elva har en slik beskaffenhet at *fossefall* kan bruke den til både hekking og matsøk. I miljørapportene antas det at fossefall er vanlig forekommende i de fleste av de berørte vassdragene. En utbygging vil kunne forringe livsmiljøet for fossefallet, spesielt når en ser de negative sumvirkninger for samtlige omsøkte utbygginger i området. Fossefallet er imidlertid

ikke noen truet art. Fossefallet kan drive næringsøk både oppstrøms og nedstrøms de berørte strekningene, og livsbetingelsene vil også kunne avbøtes godt med tilstrekkelig minstevannføring.

Leiråvatnet har en god bestand med *ørret*. NVE mener en kan forvente at reguleringen av vannet vil påvirke ørretbestanden negativt ved at det blir dårligere livsbetingelser for vannvegetasjon og bunndyr i reguleringssonen. En regulering av Leiråvatnet som omsøkt vil også kunne redusere gytemulighetene for ørret ved at de viktige innløpsbakkene blir kortere. Lav vannstand i gyteperioden vil også kunne skape problemer ved at det oppstår vandringshinder. NVE mener det er vanskelig å forutse virkningene for ørretbestanden.

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade, jf. naturmangfoldloven § 9. Departementet viser til at NVE mener at hensynet til fisken i elva kan ivaretas til en viss grad med slipp av minstevannføring. Videre vises til at Direktoratet for naturforvaltning, i medhold av standardvilkårene for reguleringskonsesjonen, kan pålegge konsesjonshaver å sørge for tilfredsstillende forhold i Leiråvatnet slik at fiskens reproduksjon og de naturlige livsbetingelsene for øvrig forringes minst mulig. Tilsvarende vil Fylkesmannen kunne pålegge biotopjusterende tiltak og eventuelt utsetting av fisk i Leiråa, jf. vilkår om naturforvaltning i medhold av vannressursloven. Selv om det synes å foreligge en viss usikkerhet når det gjelder tiltakets virkninger for fiskebestanden, finner ikke departementet dette avgjørende for konsesjonsspørsmålet, men forutsetter at avbøtende tiltak iverksettes slik at vesentlig skade kan unngås.

Som en mulighet for avbøtende tiltak foreslås bygging av terskel i det stilleflytende partiet ved kote 220 i elveløpet. Etter NVEs oppfatning er området godt egnet for bygging av en terskel som et svært godt tiltak for å redusere konsekvensene for både landskap, biologisk mangfold, fisk og friluftsliv.

Departementet finner at hensynet til negativ påvirkning av botaniske arter eller dyreliv ikke er avgjørende for konsesjonsvurderingen. Når det gjelder konkret vurdering av forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer og arter legger departementet til grunn at tiltaket synes å ha relativt begrensede negative effekter på biologisk mangfold og finner at forvaltningsmålet i medhold av naturmangfoldloven §§ 4 og 5 er ivaretatt. Departementet legger vekt på at det er muligheter for avbøtende tiltak som vil kunne redusere de negative konsekvensene i vesentlig grad både når det gjelder plante- og dyreliv dersom det gis konsesjon.

Landskap og friluftsliv

Vassdraget inngår ikke i vernet vassdrag. Øvre del av nedbørfeltet grenser til det vernet *Lomsdalsvassdraget*, og litt vest for nedbørfeltet ligger det vernet *Sausvassdraget*. I nord grenser nedbørfeltet til den nyetablerte nasjonalparken *Lomsdal-Visten*, men det vil ikke være innsyn til Leiråa eller Leiråvatnet fra utkikkspunkter i parken. Bygging av Leiråa kraftverk vil ikke medføre endring i status for inngrepssvære områder (INON).

Departementet bemerker at en gjennomføring av tiltaket ikke vil medføre bortfall av inngrepssvære naturområder (INON-områder).

Leiråvatnet er et viktig landskapselement i øvre del av prosjektområdet. En regulering som omsøkt vil gi neddemming av ca. 84 dekar, og utvaskede strandsoner vil være synlige i grunne områder ved lav vannstand. Det tekniske inngrepet med størst estetiske konsekvenser antas å være fyllingsdammen som skal bygges i utløpet av vatnet. Dammen vil være godt synlig.

Leiråa er godt synlig fra utkikkspunkter i fjellet og stedvis fra Lesådalen og Leirådalen. De negative virkningene og opplevelsesverdiene for folk som ferdes i området vil primært knytte seg til effekten av redusert vannføring i elva. Reguleringssonen i Leiråvatnet vil kunne oppleves som visuelt negativt av turgjengere som går langs vannet. Området vurderes imidlertid for å ha liten regional verdi som friluftsområde, og det er mest grunneierne som ferdes der. Departementet bemerker at det vil ikke være innsyn til Leiråa eller Leiråvatnet fra utkikkspunkter i nasjonalparken *Lomsdal-Visten*.

Under forutsetning av at det legges vekt på å gjøre inngrepene i terrenget minst mulig, mener departementet at de negative konsekvenser av de fysiske tiltakene ved regulering av Leiråvatnet ikke kan være avgjørende for konsesjonsvurderingen. Med pålegg om tilfredsstillende vannslipping i Leiråa og med bygging av terskel, finner ikke departementet å tillegge negativ innvirkning på landskap og friluftsinnteresser noen avgjørende vekt i vurderingen.

Kulturminner

Nordland fylkeskommune gjennomførte arkeologiske registreringer i Tosbotn sommeren 2007. Det er registrert samiske kulturminner i og ved det berørte området. Fare for forringelse av eller ivaretagelse av kulturminner antas ikke å være noe tema som må vektlegges spesielt i vurderingen. Konsekvensene for kulturminner forutsettes ivaretatt ved utarbeidelsen av detaljplanene og i nært samarbeid med kulturminnemyndighetene.

Reindrift

Tap, oppstyking og redusert bruk av beiteland gjennom utbygging og menneskelig aktivitet er en av de største truslene mot reindriftnæringen. Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt berøres av Leiråa-prosjektet og av byggingen av Bjørnstokk- og Tverråa kraftverk. Etter de planer som nå foreligger for Leiråa synes det å være mulig å avbøte de negative virkningene for distriktet med tiltak.

Jillen Njaarke reinbeitedistrikt mener at området har stor verdi for reindriften. Det foregår flytting av rein over Leiråvatnet om våren, eller på sørøstsida av vannet seint om våren og om sommeren. Anleggsperioden vil medføre forstyrrelser og hindringer for reindriften. De justerte utbyggingsplanene medfører mindre konsekvenser for reindriften, og det kan være mulig å avbøte negative virkninger med tiltak. Med de krav om avbøtende tiltak som er fastsatt for fem av prosjektene, mener NVE hensynet til reindriften i området er ivaretatt på en hensiktsmessig måte.

Departementet har tilskrevet reinbeitedistriktet og bedt om uttalelse om de justerte planene, men har ikke mottatt noen uttalelse. Departementet legger derfor til grunn at distriktet ikke lenger finner det påkrevet med endring eller flytting av flyttlei.

Konklusjon

Etter departementets vurdering foreligger et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag til å fatte vedtak i saken. Naturmangfoldloven §§ 9 – 12 er vurdert og hensyntatt i departementets behandling av søknaden.

Formålet med utbyggingen er å øke produksjonen av fornybar elektrisk kraft. Departementet bemerker at forringelsen av naturmangfoldet som følger av inngrepene på sikt, må ses i sammenheng med dette formålet. Ny regulerbar vannkraft har en særlig høy verdi fordi innslag av en stadig større andel uregulert kraftproduksjon ikke gir det samme handlingsrom som er avgjørende for utnyttelsen av energiressursene fremover.

Departementet legger vekt på at Brønnøy kommune og Nordland fylkeskommune stiller seg positivt til utbyggingen. Fylkesmannen i Nordland går heller ikke i mot søknaden så fremt de avbøtende tiltakene som er foreslått gjennomføres.

Sumvirkninger kan i en del sammenhenger være positive og ønskelige. I tillegg til et betydelig bidrag til ny fornybar energi kan utbyggingene gi økt verdiskapning og positive ringvirkninger i lokalsamfunnet. Økt lokal verdiskapning kan videre gi andre økonomiske ringvirkninger som å øke lokale investeringer og aktiviteten for det lokale næringslivet. Departementet bemerker at Leiråautbyggingen med dets betydning for utvidelsen av det lokale setefiskanlegget således skiller seg litt ut fra de øvrige omsøkte prosjektene.

Nødvendige eller ønskede tiltak som tillates med vektlegging på samfunnsnyttige hensyn som kraftforsyningssikkerhet og fornybar energi, vil i stor grad innebære negative virkninger for biologisk mangfold ved tap av inngrepsfri natur og/eller en viss negativ påvirkning av enkelte naturtyper og arter. Etter Olje- og energidepartementets vurdering skal det gis tillatelse til de vannkraftprosjekter som innebærer en samfunnsmessig forsvarlig bruk av vannressursene, jf. vannressurslovens formålsbestemmelse, og som samtidig kan forsvares ut fra prinsippet om å ta tilbørlig hensyn til blant annet biologisk mangfold. Departementet legger betydelig vekt på kraftforsyningssikkerheten og den forutberegnelighet regulerbar kraft gir, og våre forpliktelser om utbygging av ny fornybar kraft. Med de tilpasninger og forbedringer som følger av justerte planer, og med de muligheter som foreligger til ulike avbøtende tiltak, finner departementet at de negative konsekvenser for natur, landskap og miljø er mindre enn fordelene av den nye regulerbare kraften som denne utbyggingen medfører.

Etter en helhetsvurdering er Olje- og energidepartementet kommet til at fordelene ved tiltaket er større enn ulempene for allmenne og private interesser, jf. vassdragsreguleringsloven § 8 og vannressursloven § 25. Tiltaket omfatter bygging av Leiråa kraftverk og regulering av Leiråvatnet med 4 meter på de vilkår og det manøvreringsreglement som foreslått av NVE.

Det må søkes særskilt om tillatelse etter forureningsloven for utslipp i forbindelse med anleggsarbeidene.

Tiltaket vurdert etter vannforskriften

Ved vurderingen av om konsesjon skal gis har departementet foretatt en vurdering av kravene i vannforskriften § 12 om ny aktivitet eller nye inngrep.

Etter vannforskriften § 12 kan nye fysiske inngrep gjennomføres i en vannforekomst selv om miljøtilstanden svekkes dersom:

- alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i tilstanden for vannforekomsten,
- samfunnsnyttene av de nye inngrepene eller aktivitetene er større enn tapet av miljøkvalitet og
- formålet med de nye inngrepene ikke med rimelighet kan oppnås kostnadseffektivt på andre miljømessig bedre måter.

Etter departementets syn viser vurderingen av tiltaket i forhold til prinsippene i naturmangfoldloven at inngrepet ikke har store konsekvenser for vannmiljøet. Gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene eller ulempene ved tiltaket er vurdert. Det er satt vilkår i konsesjonen som anses egnet for å avbøte en negativ utvikling i vannforekomstene – slipp

av minstevannføring og hjemmel for å kunne pålegge ulike miljøtiltak.

Formålet med utbyggingen er i hovedsak å øke produksjonen av fornybar elektrisitet. Samfunnsnyttene av inngrepet vurderes av departementet til å være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Departementet har kommet til at den fordel (ny fornybar og regulerbar kraft) denne utbyggingen medfører, miljømessig sett ikke kunne vært oppnådd så kostnadseffektivt på andre måter. Departementet anser vilkårene i vannforskriften § 12 som oppfylt.

Forholdet til energiloven

Det er søkt om tillatelse til installasjon av elektriske anlegg og etablering av en ca. 3,6 km lang 22 kV jordkabel fra kraftstasjonen til den planlagte transformatorstasjonen. Virkningene av ledningstilknytningen er ikke avgjørende for konsesjonsspørsmålet. HK er områdekonsesjonær i nettområdet, og kan bygge nødvendige anlegg i medhold av sin områdekonsesjon. En endelig vurdering av nettilknytningen må ferdigbehandles etter at konsesjoner til kraftverkene er gitt etter vassdragslovgivningen. På den annen side påpeker NVE at detaljplaner for kraftverket ikke vil bli behandlet før nettilknytningen er avklart.

Eksisterende 22 kV nett mellom Tosbotn og 132 kV ledningen Kolsvik-Langfjorden har ikke tilstrekkelig kapasitet for innmatning av kraften fra kraftverkene. Søknad for en ca. 14,5 km lang 132 kV ledning Lande-Tosbotn inngikk i en søknad fra 2006 for et større regionalnettsprosjekt i regi av Helgelandskraft "Kraftnett Sør-Helgeland". Hvert kraftverk skal etter planene kobles til denne trafostasjonen via jord- eller sjøkabel. Ledningen til Tosbotn fremkom derimot ikke av det store regionalnettsprosjektet. NVE har også funnet at søknaden var svakt utredet. Behandling av søknaden for Tosbotnledningen er derfor stilt i bero, i påvente av søknadene om tillatelse etter vassdragslovgivningen er endelig avgjort for kraftverkene. Etter at konsesjon for "Kraftnett Sør-Helgeland" ble gitt sommeren 2007, ble en omfattende klagesak avgjort i 2011. I mellomtiden har Helgelandskraft søkt og fått konsesjon for en transformatorstasjon ved Tosbotnledningens endepunkt på Lande. De relativt omfattende konflikten som oppstod under behandlingen av regionalnettsanlegget, samt trafoetableringen på Lande, har styrket behovet for en grundigere vurdering av Tosbotnledningen, først og fremst knyttet til reindrift, men også til systemmessige forhold. NVE har bedt om tilleggsopplysninger, og avventer søknad for Tosbotnledningen.

V Departementets merknader til vilkårene

NVE har foreslått ett vilkårsett etter vassdragsreguleringsloven og ett etter vannressursloven. Hele anlegget vil imidlertid bli sett under ett ved både tilsyn

og oppfølging og vilkårene er i hovedsak likelydende.

Konsesjonstid

Konsesjonen gis på ubegrenset tid, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 1. Vilårene kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år, jf. § 10 nr. 3.

Konsesjonsavgifter og næringsfond

I likhet med hva som er vanlig ved nye konsesjoner settes konsesjonsavgiftene til kr 24,- pr. nat.hk. til kommunen og kr 8,- pr. nat.hk. til staten. Det er ikke fremmet krav om næringsfond, og tiltaket er heller ikke av et slikt omfang at det gir grunnlag for næringsfond.

Byggefrister

Konsesjonen faller bort dersom ikke arbeidet settes i gang innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år. Fristen kan etter søknad forlenges.

Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Konsesjonæren plikter å legge frem for NVEs regionkontor i Trondheim detaljerte planer med nødvendige opplysninger og beregninger for reguleringsanleggene.

Som avbøtende tiltak er det foreslått bygging av terskel i et nærmere beskrevet stilleflytende parti i elveløpet. Hensikten med terskelen er å redusere konsekvensene for landskap, biologisk mangfold, fisk og friluftsliv. NVE mener området er godt egnet for terskelbygging. Pålegg om bygging av denne terskelen avgjøres gjennom godkjenning av detaljplanene.

Hensynet til rovfugl i området kan ivaretas ved at anleggstiden holdes utenfor den travleste hekkeperioden. NVE kan sette restriksjoner på byggearbeidet gjennom godkjenning av detaljplaner og oppfølging i byggeperioden dersom dette anses nødvendig. Tidspunktet vurderer i så fall NVE i samråd med fylkesmannen i Nordland.

I likhet med NVE påpeker derfor departementet viktigheten av at dammen tilpasses omgivelsene best mulig og at det vises aktsomhet ved de øvrige inngrepene i marka. Departementet bemerker at de justerte planene for vannvei og transport har redusert de samlede negative konsekvensene for landskapet betraktelig. Det må legges stor vekt på å tilpasse fyllingsdammen i utløpet av Leiråvatnet til omgivelsene. Konsesjonæren må også tilstrebe å minimere øvrige inngrep i det sårbare terrenget. Disse forholdene ivaretas gjennom godkjenningen av detaljplanene.

Departementet legger til grunn at reinbeitedistriktet involveres på planleggingsstadiet og i an-

leggsperioden. Reindriften skal involveres under utarbeidelse av detaljplaner og konsulteres jevnlig under byggearbeidene slik at deres behov blir imøtekommet i så stor grad som mulig. Det forutsettes at avbøtende tiltak av hensyn til reindriften iverksettes så langt som praktisk mulig.

Automatisk fredete kulturminner

For å minimere konsekvensene for kulturminner i området, må konsesjonær stå i nær kontakt med kulturminnemyndighetene under utarbeidelsen av detaljplanene.

VI Departementets merknader til manøvreringsreglementet

Normalvannstanden i Leiråvatnet ligger på kote 352 og HK har søkt om tillatelse til å regulere vannet mellom LRV på kote 350,5 og HRV på kote 354,5. Søker har utredet alternative reguleringsintervall hvor man i større grad bruker Leiråvatnet som et senkingsmagasin. Alternativene gir miljømessige ulemper og tekniske utfordringer. NVE støtter vurderingene og anbefaler en regulering som omsøkt. Departementet slutter seg til NVEs anbefaling.

Søker har ikke foreslått slipp av minstevannføring. Det vises til at restfeltet bidrar med 0,45 m³/s like oppstrøms kraftstasjonen. I median år vil det ikke bli overløp over dammen. I slike år vil strekningen rett nedstrøms dammen tørrlegges permanent.

Flere høringsinstanser, blant annet Brønnøy kommune, forutsetter at det slippes tilstrekkelig vannføring på utbyggingsstrekningen. Departementet er enig i dette og mener det bør være vannslipping forbi dammen i Leiråvatnet hele året. Behovet for minstevannføring synes i det vesentligste å være knyttet til naturmiljøet i og langs vassdraget, og er viktig for å opprettholde en viss produksjon av vanntilknyttede planter, insekter, dyr og fugler. I sin vurdering av minstevannføringsslippen legger NVE vekt på at det blir en viss gjennomstrømming på strekningen av hensyn til det biologiske mangfoldet, og mindre vekt på å avbøte visuelle virkninger. I perioder med høyt tilsig vil restfeltet likevel bidra til at elva fremstår som et betydelig naturelement. NVE mener det må slippes en minstevannføring forbi dammen på 250 l/s i perioden 1. mai til 30. september og 80 l/s i perioden 1. oktober til 30. april. Dersom vannstanden i Leiråvatnet ligger på LRV og tilsiget er mindre enn kravet, slippes hele tilsiget. Sammen med tilsig fra restfeltet mener NVE dette vil sikre tilstrekkelig fuktighet til det levende miljøet i og ved elva. Et slipp i denne størrelsesorden vil gi en brutto produksjonsreduksjon på ca. 3,6 GWh.

Slipp av minstevannføring vil kunne styrke muligheter for elvas fortsatte eksistens som næringsområde for flere av de ovennevnte artene. Søker har ikke foreslått slipp av minstevannføring, men i likhet med NVE finner departementet ikke minst av

hensyn til naturmiljøet, at en viss minstevannføring er nødvendig for å kunne tillate prosjektet. Departementet viser også til at kommunen ved sin positive innstilling har satt konkret krav om tilstrekkelig vannføring i de vassdragene som blir berørt i prosjektområdet. Utover ønsket om "tilstrekkelig vannføring" har ingen høringsinstanser fremmet konkrete forslag på størrelsen på vannslippingen. NVEs forslag innebærer et noe større produksjonstap enn det søker selv mener er forenlig med den miljøgevinst som oppnås. Departementet mener NVEs forslag vil ivareta det biologiske mangfoldet ved at det levende miljøet i og ved elva sikres tilstrekkelig fuktighet. Departementet slutter seg derfor til NVEs forslag.

Det gjøres oppmerksom på at økt vannuttak til settefiskanlegget og vannslipp i den forbindelse i så fall må behandles som egen sak.

Vedlegg:

Manøvreringsreglement for regulering av Leiråvatnet i Brønnøy kommune, Nordland fylke

1. Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser			Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote				
Leiråvatnet	352,0	354,5	350,5	2,5	1,5	4	

Høydene refererer seg til SKs høydesystem (NN 1954).

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

2.

Ved manøvreringen skal det tas for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

Følgende minstevannføringer skal slippes fra Leiråvatnet:

I tiden 1. mai til 30. september 250 l/s
I tiden 1. oktober til 30. april 80 l/s

Dersom vannstanden i Leiråvatnet ligger på LRV og tilsiget er mindre enn kravet til minstevannføring, slippes hele tilsiget forbi dammen. Kraftverket skal i slike tilfeller ikke være i drift.

Kraftverket skal kjøres så jevnt som mulig, med myke overganger. Typisk start/stopp-kjøring skal ikke forekomme.

For øvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til

Olje- og energidepartementet

tilrår:

- I medhold av lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer § 8 gis HelgelandsKraft AS tillatelse til regulering av Leiråvatnet i Brønnøy kommune.
- I medhold av lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann § 8, gis HelgelandsKraft AS tillatelse til bygging av Leiråa kraftverk.
- Tillatelsene gis på de vilkår som følger vedlagt Olje- og energidepartementets foredrag av 22. juni 2012.
- Det fastsettes manøvreringsreglement for regulering av Leiråvatnet i samsvar med forslag vedlagt Olje- og energidepartementets foredrag av 22. juni 2012.

enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen, herunder minstevannføringslipp og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8 for HelgelandsKraft AS til å bygge Leiråa kraftverk, Brønnøy kommune i Nordland

1. Reguleringsgrenser og vannslipping

Regulering og vannslipping skal skje iht. manøvreringsreglementet for regulering av Leiråvatnet.

2. Bortfall av konsesjon

Konsesjonen faller bort hvis ikke arbeidet er satt i gang senest fem år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år jf. vannressursloven § 19 og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1 tredje ledd. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) kan forlenge fristen med inntil fem nye år. I fristene regnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

3. Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

4. Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

5. Naturforvaltning

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen

- a. å sørge for at forholdene i Leiråa er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og ev. regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

6. Automatisk fredete kulturminner

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning/ Sametinget med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

7. Ferdsel mv.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

8. Terskler mv.

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

9. Hydrologiske observasjoner, kart mv.

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

10. Etterundersøkelser

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

11. Luftovermetning

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

12. Varslingsplikt

Konsesjonæren plikter å varsle NVE om navne- og/eller adresseendringer. Ved eventuell overdragelse av anlegget skal NVE godkjenne overdragelsen i forkant.

13. Kontroll med overholdelsen av vilkårene

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstatte det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan dette straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven § 63 første ledd bokstav c.

Vilkår for tillatelse for HelgelandsKraft AS til å foreta regulering av Leiråvatnet, Brønnøy kommune i Nordland

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revurdert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr 8,- pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr 24,- pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdelsesloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 18 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000,-.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, forninner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- a. å sørge for at forholdene i Leiråvatnet er slik at de stedeodne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i

området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning/ Sametinget med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

12

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

17

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1, jf. § 2 tredje ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets be-

stemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

20

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

21

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 14, 19 og 21 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

22

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tingly-

ses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

12. HelgelandsKraft AS

(Tillatelse til bygging av Tosdalen kraftverk i Brønnøy kommune i Nordland)

Kongelig resolusjon 22. juni 2012.

I Innledning og bakgrunn

HelgelandsKraft AS har søkt om tillatelse til å bygge Tosdalen kraftverk i Tosbotn i Brønnøy kommune.

Søknaden må ses i sammenheng med opprinnelig seks andre konsesjonssøknader i området med et samlet produksjonspotensiale på ca. 168 GWh. Seks av prosjektene er omsøkt av HelgelandsKraft AS. Fjellkraft AS har søkt om tillatelse til utbygging av Kjelvika kraftverk. De syv kraftverkene ligger innenfor en radius på 4 km. Sumvirkninger har derfor vært et sentralt tema ved vurderingen av disse konsesjonssøknadene.

Fem av søknadene angår småkraftverk, som avgjøres av NVE. Søknaden om bygging av Lille Tosdalen kraftverk (15,2 GWh) ble avslått av NVE i januar 2010 og avslaget ble ikke påklaget, mens de fire andre småkraftverksøknadene ble gitt konsesjon av NVE. Alle de fire vedtakene er påklaget til Olje- og energidepartementet. I tillegg til Tosdalen kraftverk skal utbygging av Leiråa kraftverk med regulering av Leiråvatnet avgjøres ved kongelig resolusjon.

Tosdalen kraftverk skal nytte deler av fallet i Tosdalselva. Ovenfor Tosdalsvatnet er Tosdalselva en del av Storelvvassdraget, som har utløp ned i Tosbotn. På vestsiden av Tosdalselva kommer det ned to sideelver som er planlagt utnyttet til kraftproduksjon. Det største sidevassdraget drenerer fra fjellområdene mellom Storfjelltjørna og Kjelvikindden. Det andre sidevassdraget drenerer fra Keilådalen og er planlagt overført til Storfjelltjørna.

Tosdalen kraftverk vil etter reviderte planer produsere om lag 44 GWh i et midlere år (om lag 16 GWh vinterkraft).

II Søknaden og NVEs innstilling

NVE mener at Tosdalen kraftverk vil ha store negative konsekvenser for landskapet, biologisk mangfold og reindriftsnæringen. Etter NVEs syn er ikke kravet til konsesjon i vannressursloven § 25 oppfylt, da kraftproduksjonen og øvrige positive effekter av utbyggingen ikke står i forhold til ulempene for de allmenne og private interesser. NVE anbefaler derfor at det ikke gis tillatelse til å bygge Tosdalen kraftverk.

I NVEs innstilling datert 21.1.2010 heter det:

”Sammendrag

Helgelandskraft (HK) søker etter vannressursloven om tillatelse til å bygge Tosdalen kraftverk i Tosbotn i Brønnøy kommune, og til å overføre vann fra kote 795 til kote 690. Det er også søkt om tillatelse etter energiloven for etablering av nødvendige høyspentanlegg.

Tosdalselva ovenfor Tosdalsvatnet er en del av Storelvvassdraget som har utløp i Tosbotn i Brønnøy kommune i Nordland. På vestsiden av Tosdalselva kommer det ned to sideelver som er planlagt utnyttet til kraftproduksjon. Begge sideelvene har fosser med fall på rundt 400 meter og er de mest synlige i Tosdalen. Nedbørfeltet preges for en stor del av bart fjell med svært begrenset vegetasjon. Her er det lave, runde fjellformasjoner og de små innsjøene bryter opp landskapet. Tosdalen er en typisk U-dal preget av bratte fjellsider. Her finner man ingen vassdragstekniske inngrep og planområdet ligger i et større inngrepsfritt område.

NVE behandler parallelt med denne søknaden fem andre konsesjonssøknader i Tosbotn. Samtlige prosjekt ligger innenfor en radius på 4 km, og det er utarbeidet et eget notat hvor sumvirkninger av prosjektene er vurdert. I tillegg behandles også en annen søknad, Kjelvika kraftverk, i samme område, der sluttbehandlingen er sammenfallende i tid. Virkninger av dette er også tatt hensyn til særlig i forhold til de som er mest nærliggende, dvs. Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverk.

For å øke tilsiget til inntaket er det planlagt å overføre et nedbørfelt på 1,9 km² fra området nordvest for Kvannlitinden. Vannet skal ledes i en kort nedsprenget kanal til et mindre vann i samme vassdrag og videre i tunnel i vestlig retning. I utløpet av Storfjelltjørna bygges en dam som hever vannspeilet og demmer ned et areal på ca. 4 dekar. Inntaket bygges i nordøstenden av vannet på kote 683 og søker ønsker å utnytte den øverste halvmetere av inntaksdammens vannvolum til kraftproduksjon. Herfra blir vannet ført i en ca. 1170 meter lang sjakt og tunnel til kraftstasjon som etableres i fjell på kote 149. Vannet ledes videre i nedgravd rør ut på dypt vann i Tosdalsvatnet. Kraftverket får etter justerte planer en installert effekt på 18 MW, og gjennomsnittlig årsproduksjon er beregnet til 43,7 GWh. Ved planlagt inntak er middelvannføringen estimert til 1,4 m³/s hvorav overført felt bidrar med 0,25 m³/s. Fra Storfjelltjørna har søker foreslått å slippe en minstevannføring på 0,26 m³/s i perioden 1. juni til 30. september og 0,04 m³/s i resten av året. Det er ikke foreslått slipp av minstevannføring fra det overførte feltet da søker mener restfeltet vil bidra med tilstrekkelig vannføring i vassdraget. Maksimal slukeevne i kraftverket er satt til 4 m³/s som tilsvarer omtrent 285 % av middelvannføringen. Konsesjonssøknaden oppgir at elvestrekninger på ca. 3 km får redusert vannføring, mens NVE har kommet frem til at omtrent 6 km blir berørt. Fra

rv. 76 skal en 300 meter lang traktorvei opprustes, og deretter må det etableres en 2 km lang ny vei inn til kraftstasjonen. Byggekostnadene er beregnet til 133,4 mill. kr, hvilket gir en spesifik utbyggingspris på 3,1 kr/kWh.

Brønnøy kommune er positiv til prosjektet, men forutsetter at det gjennomføres avbøtende tiltak for å redusere negative konsekvenser av inngrep. De ønsker å sikre tilstrekkelig vannføring, ha en mest mulig skånsom utforming og plassering av bygg og anlegg, samt at det gjøres nødvendige tiltak for å unngå støy fra kraftverket. Fylkesmannen i Nordland (FM) ønsker primært at søknaden blir lagt på vent til det er utarbeidet en samlet plan for utbygging av små vannkraftverk. Dersom NVE velger å behandle søknaden, vil FM frarå bygging av Tosdalen kraftverk da det vil gi forholdsvis store inngrep i et av de største urørte naturområdene (INON) som Nordland har i dag. Det argumenteres med at kraftverket fører til at det blir bygd flere km med til dels markert skjæringer i et landskap som er urørt av moderne tekniske inngrep. Videre viser FM til at to markerte fossefall vil få redusert vannføring, det vil bli store inngrep i et elvedelta og at tiltaket vil ha store negative konsekvenser for landskapet. Nordland fylkeskommune anbefaler at det gis konsesjon under forutsetning av at reindriften ikke blir skadelidende. Videre ber fylkeskommunen om at det tas landskapsestetiske hensyn ved detaljplanleggingen av prosjektene. Fylkeskommunen og Sametinget har gjennomført arkeologiske undersøkelser i prosjektområdet. Ved Tosdalsvatnets nordvestre ende, Lendingan, ble det påvist en gravrøys som er automatisk fredet iht. kulturminneloven. Den planlagte veien inn til kraftstasjonen er i konflikt med bevaring av kulturminnet, og dersom det gis konsesjon vil fylkeskommunen i samarbeid med HK foreta en befaringsområde som grunnlag for detaljplanleggingen av veiframføringen ved gravminnet og ev. andre avbøtende tiltak. Ellers minner de om tiltakshavers akt-somhets- og meldeplikt. Statens vegvesen, Statens Landbruksforvaltning og Bergvesenet har enkelte kommentarer knyttet til sine ansvarsområder. Søker uttaler at momentene som er tatt opp blir ivaretatt gjennom detaljplanene. Reindriftsforvaltningen Nordland og Voengel Njarke reinbeitedistrikt uttaler at området har kvaliteter som vår, sommer og høstbeite. Distriktet er imot at Tosdalen kraftverk blir realisert fordi prosjektet vil berøre et uberørt viktig beiteområde. På nedsiden av Storfjelltjørna går det en trekk- og flyttlei som demmes ned dersom tiltaket bygges som omsøkt. Distriktet har kommet med enkelte krav dersom det likevel gis konsesjon. Naturvernforbundet i Nordland og deres lokallag i Sør-Helgeland ber om at behandlingen av søknaden utsettes til fylkesdelplan for små vannkraftverk foreligger. Dersom søknaden likevel behandles, går Naturvernforbundet mot utbygging av hensyn til nasjonale mål og føringer, kommunens miljømål og regio-

nale planer. Grunneierne Roar Jakobsen og Magne Pettersen er positive til prosjektet og mener veiforbindelsen gir nye muligheter som vil lette innsatsen til drift og bevaring av bebyggelsen på gårdene. Etter Jakobsens mening vil prosjektet ta hensyn til at rein og andre dyr skal kunne passere inngrep enten over, ved siden av eller under.

NVE mener fordelene i denne saken er knyttet til økt kraftproduksjon og lokal verdiskapning. I både søknaden og i justerte planer har søker fremhevet viktigheten av å få konsesjon til Tosdalen, Bjørnstokk og Leiråa kraftverk dersom de omsøkte prosjektene skal bli realisert. De landskapsmessige verdiene i Tosdalen er knyttet til urørthet i kombinasjon med dalens utforming. Den planlagte veien inn i Tosdalen vil etter vår vurdering være det tekniske inngrepet som gir størst negative konsekvenser for landskapsopplevelsen. Terrenget er krevende og veien må legges tett opp til vassdraget som gjør den eksponert i et stort landskapsrom. Fossene fra Keilådalen og Storfjelltjøna har stor betydning for opplevelsesverdiene og en utnyttelse av disse vil føre til at Tosdalen mister mye av sitt særpreget. Etablering av inntak, sperredam og overføringsarrangement i det sårbare høyfjells-partiet vil fremstå som fremmedelementer og redusere områdets verdi som urørt. NVE mener de samlede landskapsvirkningene som følge av prosjektet vil bli betydelige. Det at området i tillegg inngår i et av Nordlands største inngrep-frie områder og at prosjektet vil redusere omfanget av alle kategorier innenfor INON-definisjonen vil etter vår oppfatning øke konfliktgraden.

Det er etter NVEs vurdering vanskelig å forutsi hvilke konsekvenser utbyggingen vil ha for den videre utviklingen av elvedeltaet. Planområdet inngår muligens som leveområdet for flere rødlistede rovfugler som er ømfintlige for menneskelig aktivitet. Ellers kan man forvente at gytte- og oppvekstvilkårene for ørret i Tosdalselva blir forringet som følge av redusert vannføring.

Voengel Njarke reinbeitedistrikt er tidligere berørt av større vannkraftreguleringer som har begrenset barmarksressursene. Tosdalen regnes dermed som et kjerneområde for reindriften. NVE har merket seg søkers forslag til avbøtende tiltak for å redusere virkningene for reindriften, men vi legger vekt på at distriktet er imot at prosjektet realiseres siden det berører et fra før uberørt og viktig beiteområde.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at Tosdalen kraftverk vil ha store negative konsekvenser for landskapet, biologisk mangfold og reindriftsnæringen. Dette står etter vårt syn ikke i forhold til kraftproduksjon på omtrent 43,7 GWh/år som kraftverket vil gi etter foreliggende planer eller øvrige positive effekter av en utbygging. Kravet i vannressursloven § 25 er dermed ikke oppfylt. NVE anbefaler derfor at det ikke gis tillatelse til å bygge Tosdalen kraftverk.

Søknaden

NVE har mottatt følgende søknad fra Helgelandskraft, datert 18.01.2007:

”HelgelandsKraft AS ønsker å utnytte deler av fallet i Tosdalselva, Brønnøy kommune, Nordland fylke, og søker herved om tillatelse til følgende utbygging:

1. *Etter vannressursloven, jf. § 8, om tillatelse til:*
 - å bygge Tosdalen kraftverk som beskrevet i søknaden
 - intern overføring av vatn kote 795 til vatn kote 690
2. *Etter energiloven om tillatelse til:*
 - bygging og drift av Tosdalen kraftverk, med tilhørende koblingsanlegg og kraftlinjer som beskrevet i søknaden.
3. *Etter forurensningsloven om tillatelse til:*
 - gjennomføring av tiltaket

Nødvendig opplysninger om tiltaket fremgår av vedlagte utredning. Vi ber om en snarlig behandling av søknaden.

Det opplyses at det er inngått avtale med alle grunneierne med fallrettigheter om falleie og øvrige rettigheter til å gjennomføre prosjektene.”

Søknaden siteres i sin helhet, med unntak av figurer og vedlegg:

*”1. Innledning**1.1 Om HelgelandsKraft AS*

Tiltakshaver for Tosdalen kraftverk er HelgelandsKraft AS.

HelgelandsKraft AS er et offentlig eid aksjeselskap med 14 kommuner som aksjonærer. Selskapet er organisert med en divisjonsstruktur for forretningsområdene kraftproduksjon, marked og nett.

Midt-Helgeland Kraftlag A/L ble stiftet i 1946, fusjonert med Sør-Helgeland Kraftlag A/L i 1964 til Helgeland Kraftlag A/L og omdannet til aksjeselskap 1. mars 2001.

Hovedkontor er i Mosjøen med avdelingskontorer i Brønnøysund, Sandnessjøen og Mo i Rana. Omsetningen i 2005 var 923 mill. kr, driftsresultatet var 248 mill. kr og resultat etter skatt 161 mill. kr. Antall årsverk er 245.

Divisjon produksjon har ansvar for utvikling og drift av kraftproduksjonen som skjer i 9 kraftverk med en middelproduksjon på 1007 GWh.

1.2 Begrunnelse for tiltaket

HelgelandsKraft og berørte grunneiere (heretter kalt Grunneierne) i Brønnøy kommune, Nordland fylke har inngått en avtale om et samarbeid om utbygging og drift av et kraftverk for utnyttelse av et fall i Tosdalselva.

Avtalen innebærer at Grunneierne gir HelgelandsKraft AS rett til bygging og drift av et kraftverk som utnytter fallet mellom ca. kote 685 og kote 154.

HelgelandsKraft AS ønsker i samarbeid med grunneierne å utnytte vannkraftressursene i Tosdalselva gjennom miljøvennlig bygging av småkraftverk. Utbygging vil føre til økt kraftproduksjon regionalt og nasjonalt, og vil øke verdiskapningen i lokalmiljøet.

Hoveddata er presentert i tabell 1.1.

Tabell 1.1 Hoveddata for Tosdalen kraftverk

Tosdalen kraftverk		
Installasjon	MW	10,2
Produksjon, året	GWh	29,9
Byggekostnad	mill. NOK	80,4
Utbyggingspris	NOK /kWh	2,68

1.3 Geografisk plassering av tiltaket

Tosdalen kraftverk ligger i Brønnøy kommune, Nordland fylke (figur 1.1). Elva munner ut i Tosdalsvatnet innerst i Tosdalen. (Kartreferanse, 1:50000, blad 1825 D). Tosdalselva ligger ca. 75 km fra kommunesenteret Brønnøysund.

Feltet til Tosdalen kraftverk har vassdragsnummeret 144.7B.

[...]

*1.4 Dagens situasjon og eksisterende inngrep**Generelt*

Tosdalselva ovenfor Tosdalsvatnet er en del av Storelvvassdraget som har utløp i Tosbotn i Brønnøy kommune. På vestsiden av Tosdalselva kommer det ned to sideelver. En av disse kommer fra Storfjelltjørna, mens den andre kommer fra området nord-vest for Kvannlitinden hvor det ligger et vann på kote 795. Begge disse elvene går i bratt terreng ned fjellsiden i fosser og stryk. De flater ut nede i Tosdalen, som er en U-dal.

Deler av berggrunnen i området består av porfyrisk granitt. Aktuelle anlegg vil i det vesentlige være i områder med fjellgrunn.

Det er ingen vassdragstekniske inngrep i det området som planlegges utnyttet til kraftproduksjon. Området mellom Storfjelltjørna fra kote 685 og høyere mot Kjelviktinden, og et nedbørfelt nordvest for Kvannlitinden, forutsettes samlet og utnyttet til kraftproduksjon med utløp i Tosdalsvatnet. Kraftstasjonen plasseres ved den sørvestre enden av Tosdalsvatnet. Det er ingen boligbebyggelse i området. Ved Tosdalsvatnet har det tidligere vært gårdsdrift. Gården ligger på østsiden av Tosdalselva og brukes nå til fritidsformål. Avstanden fra foreslått plassering av kraftstasjon til fritidseiendommen er om lag 600 meter. Om lag 200 meter fra foreslått plassering av kraftstasjonen ligger et sommerfjøs/løe.

På nordsiden av Kjelviktinden ligger en isbre ned mot vannet på kote 881. Tilsvarende er

det isbre på sørsiden av vannet på kote 795. Sistnevnte vann ligger vest for Kvannlitinden.

Det er ikke linjenett frem til Tosdalen. Eksisterende linjenett i Tosbotn er 22 kV. Kraftlinja stopper ca. 6 km vest for prosjektområdet, og har ikke ledig kapasitet til ny kraftproduksjon.

Tosdalen kraftverk vil bli liggende i et inn-grepsfritt naturområde. Utbyggig vil medføre bortfall av inngrepsfrie områder sone 1 og 2, samt villmarkspregede områder.

2. Beskrivelse av tiltaket

Det tas forbehold om justeringer i størrelsene for rør- og tunneldiameter, installasjon og driftsvannføringer etter at leverings- og tilbudskontrakter er inngått. Trasé for driftsvannvei vil bli nærmere beskrevet i kapittel 2.2 under vannvei. Endelig trasé for driftsvannvei vil imidlertid bli bestemt under utarbeidelse av detaljplanen. Det vises til vedlegg 2 og 3 for henholdsvis oversiktskart og planskisse for kraftverket.

2.1 Hoveddata

Tabell 2.1 Oversikt: hoveddata for kraftverket, inkl. overføring av vatn kote 795

Tosdalen kraftverk, hoveddata		
1. TILSIG		
Nedbørfelt	km ²	10,4
Middelvannføring (1961 – 90)	m ³ /s	1,15
Alminnelig lavvannføring	m ³ /s	0,07
2. KRAFTVERK		
Inntak	moh.	685
Avløp	moh.	154
Fallhøyde, brutto	m	531
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	1,123
Slukeevne, maks	m ³ /s	2,3
Slukeevne, min.	m ³ /s	0,1
Tilløpsrør, diameter	mm	1000
Tunnel, tverrsnitt	m ²	Ca. 16 m ²
Tilløpsrør/tunnel, lengde	m	1220
Installert effekt, maks	MW	10,2
Brukstid	timer	3274
3. PRODUKSJON		
Produksjon, vinter (1/10 – 30/4)	GWh	10,6
Produksjon, sommer (1/5 – 30/9)	GWh	19,3
Produksjon, året	GWh	29,9
4. ØKONOMI		
Byggekostnad	mill. NOK	80,4
Utbyggingspris	NOK/kWh	2,68

Tabell 2.2 Oversikt: hoveddata for det elektriske anlegget

Tosdalen kraftverk, elektriske anlegg		
5. GENERATOR		
Ytelse	MVA	12,5
Spenning	kV	6,6
6. TRANSFORMATOR		
Inntak	MVA	12,5
Omsetning	kV/kV	6,6/22
7. KRAFTLINJER		
Lengde	km	5,2
Nominell spenning	kV	22

2.2 Teknisk plan

Hovedløsning

Det henvises til planskisse i vedlegg 2.

Tosdalselva forutsettes utnyttet til kraftproduksjon gjennom bygging av Tosdalen kraftverk.

Det er presentert et alternativ for prosjektet.

Tosdalen kraftverk vil utnytte avløpet fra et felt på 10,4 km² av vassdraget i et 53 m høyt fall mellom kote 685 og utløpet like ovenfor Tosdalsvatnet på kote 154 (se vedlegg 2 og 3). Elvestrekninger på ca. 3000 m vil bli berørt av tiltaket. Det søkes om utbygging med slipping av minstevannføring tilsvarende Q95-verdier for sommer- og vinterperiode.

Det forutsettes bygd en inntaksdam i betong med størrelse på ca. 2 x 45 m (H_{\max} x B_{\max}). Det forutsettes ingen aktiv regulering av Storfjelltjørna, men vannstanden vil variere noe avhengig av tilsig og drift i kraftverket. Inntaksdammen har et areal på ca. 0,13 km². I perioder med lavt tilsig kan det være aktuelt å utnytte de øverste 0,5 m av inntaksdammens vannvolum. Dette betyr at kraftstasjonen settes i drift når vannstanden i inntaksmagasinet er fullt, og stoppes når vannstanden er senket med 0,5 m. Dette kan holde kraftstasjonen i drift i perioder på inntil en uke.

I tillegg til inntaksdam i Storfjelltjørna overføres vann fra vannet nordvest for Kvannlitinden på kote 795. Overføringen fra dette vannet etableres ved en kombinasjon av påstøp i eksisterende elveleie og sprenging i naturlig kanal/kløft ned til vannet sør for Storfjelltjørna (kote 690). Det etableres en mindre sperredam i utløpet av vannet på kote 795.

Nedenfor inntaket på kote 685 vil vannveien bestå av 600 meter sjakt med diameter 1000 mm, 570 meter tunnel med tverrsnitt på ca. 16 m², og det legges rør med diameter 1000 mm i de nederste 400 meterne av tunnelen. Mellom påhugget til tunnelen og kraftstasjonen vil vannveien bestå av nedgravd rør med diameter 1000 mm i en lengde på 60 meter.

Kraftstasjonen legges i dagen ved kote 154.

Det må legges ca. 5200 m lang 22 kV tilknytningskabel fra Tosdalen kraftstasjon til transfor-

matorstasjonen i Tosbotn. Kabel som legges ved hovedveien vil bli støpt ned i OPI-kanal. Avgreningen fra riksveien opp til kraftstasjonen vil bli utført med rør i grøft eller i vei og med trekummer.

Hydrologi og tilsig

Tosdalen kraftverk har ved planlagt inntak et nedbørfelt på 10,4 km². Midlere vannføring ved samme sted i perioden 1961-1990 er 1,15 m³/s. Feltet frem til inntaket på kote 685 er et typisk høyfjellsområde med svært begrenset vegetasjon. Fra inntaket og nedover mot Tosdalsvannet er en del av dalsiden svært bratt. Tosdalen har i dette området en typisk U-dal form. I selve Tosdalen er det en del myr. Innsjøarealet ned til Tosdalsvatnet utgjør ca. 2 % av nedbørfeltets totalareal. Sammen med en liten andel myr betyr dette at vann i liten grad holdes tilbake i nedbørfeltet i nedbørperioder.

Se vedlegg 2 for kart over feltet med overføring fra vann på kote 795 vest for Kvannlitinden.

Alminnelig lavvannføring ved inntaket (inkludert overføring fra vann på kote 795 vest for Kvannlitinden) er beregnet til ca. 0,07 m³/s.

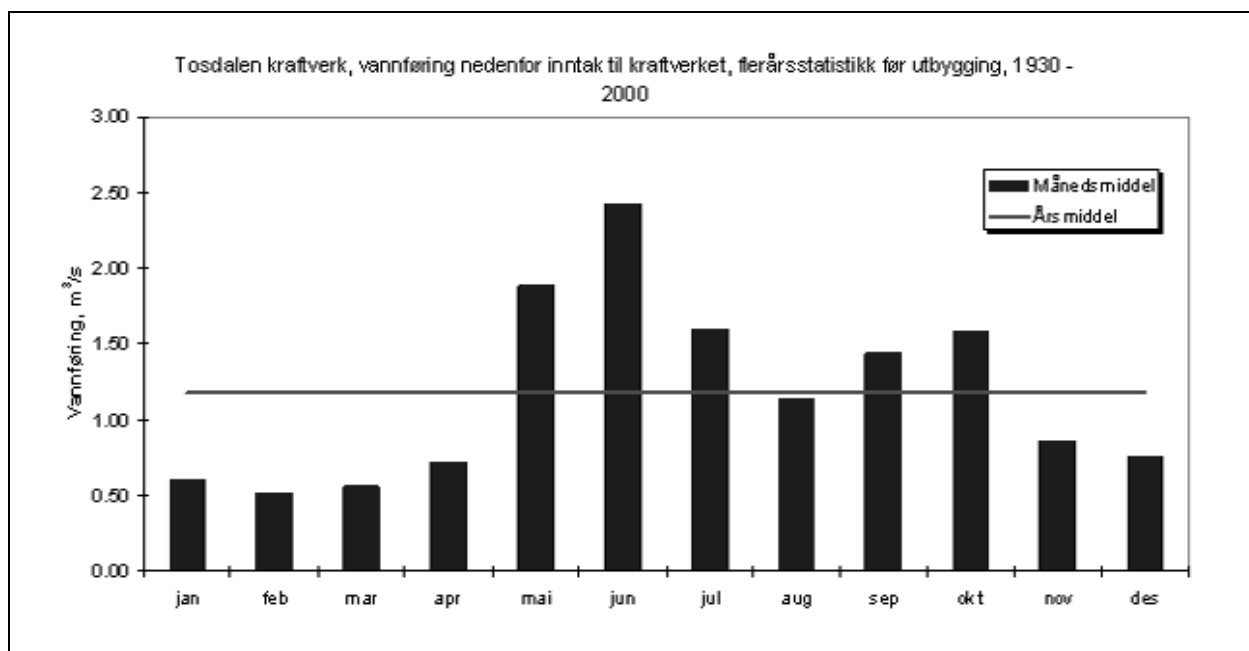
Varighetskurver for feltet, delt i sommer- og vintersesong er vist i vedlegg 5.1. Varighetskurvene viser avrenningen i de to sesongene 1. mai - 30. september og 1. oktober - 30. april.

Q95-verdier er vist i tabell 2.3. Q95-verdien er den vannføring som overskrides i 95 % av tiden i dagens situasjon.

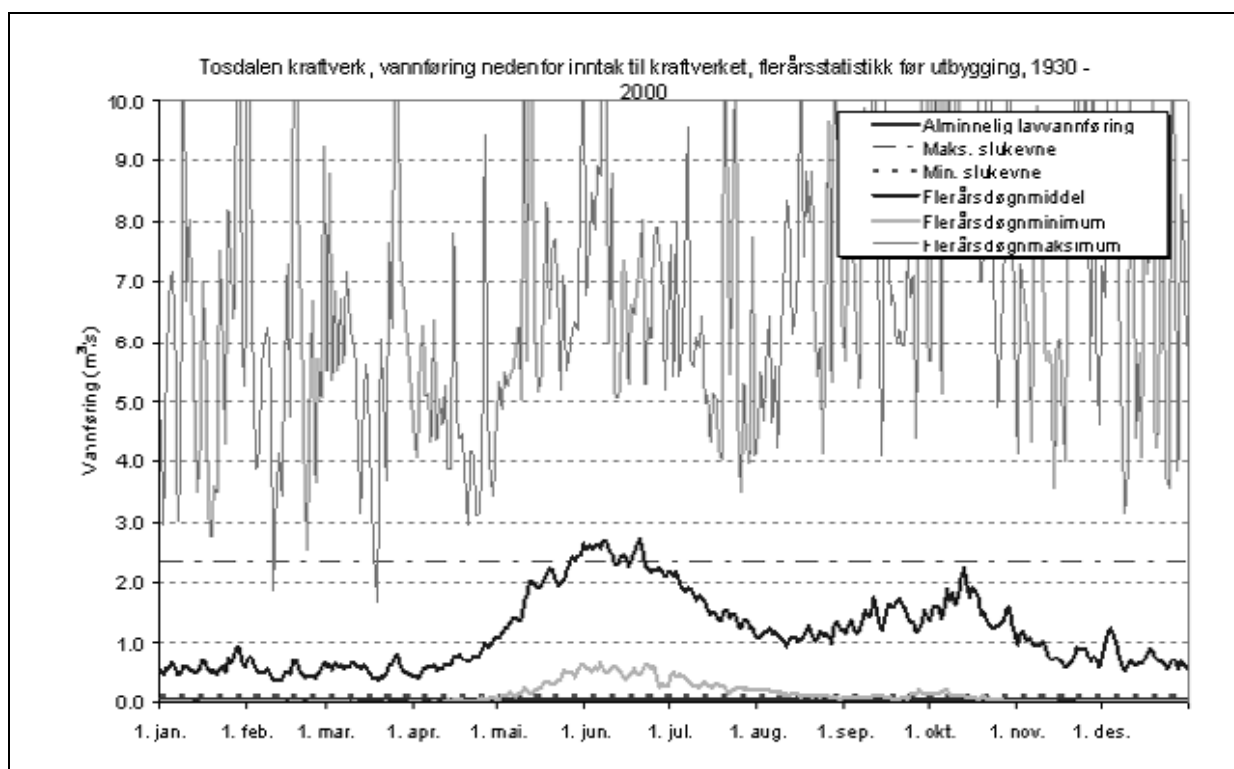
Tabell 2.3 Q95-verdier for vannføring i utløpet av Storfjelltjørna

Årstid	Vannføring (m ³ /s)
Sommer	0,262
Vinter	0,043
Året	0,065

Variasjon i avrenning fra feltet over året er vist i figurene 2.1 og 2.2.

Figur 2.1 Flerårsstatistikk vannføring: månedsmiddel og årsmiddel

Figur 2.2 Flerårsstatistikk vannføring: døgnverdier

NVEs avrenningskart for perioden 1961-1990 er benyttet som grunnlag for beregning av spesiell avrenning for feltene. Avrenningskartene har en usikkerhet på +/- 20 %.

VM 148.1 Strompdal (1930 – 2000) er benyttet i produksjonsberegningene. Det er få relevante vannmerker i området. Dette gjør det vanskelig å velge et vannmerke som gir representative data for variasjonen i avrenning over året. VM 148.1 Strompdal tilhører et betydelig større felt, men er det best egnede sammenlignet med andre aktuelle vannmerker. På grunn av få vannmerker i området er det satt i gang vannføringsmålinger i et par elver i området (Tverråa i Tosbotn og Tosdalselva ved Storfjelltjørna). Disse målingene har gått over for kort tid til at det er mulig å benytte dem i en fullstendig analyse av avrenningsforholdene i området. Vannmålingen

skal fortsette i ett år til for å kunne vurdere hvordan avrenningen fra dette nedbørfeltet er sammenliknet med eksisterende målestasjoner med langtidsserier.

Produksjonsberegningene ble gjort med programmet nMag2004.

Alminnelig lavvannføring (ALV) er beregnet både ved skalering av resultater fra programmet E-tabell og ved bruk av programmet LAVVANN. Den endelige verdien er en vektet midling av resultater fra begge metoder.

Feltstørrelser og tilsig (periode 1961-1990) for Tosdalen kraftverk er vist i tabell 2.4.

Det forutsettes sluppet minstevannføring fra Storfjelltjørna hele året av hensyn til landskap og fisk. Det er foreslått å slippe vann tilsvarende Q95-verdier for hhv. sommer- og vinterperiode.

Tabell 2.4 Oversikt: nedbørfelt og avløp

	Feltstørrelse km ²	Spesifikt avløp l/s km ²	Midlere vannføring m ³ /s	Midlere årlig tilsig mill. m ³ /år
NATURLIG SITUASJON				
Tilsigsfelt til inntak	10,4	111	1,15	36,1
Restfelt ved utløp	21,9	93	2,03	64,1
Prosjektområde inkl. restfelt	32,3	98,4	3,18	100,3
SITUASJON ETTER UTBYGGING UTEN SLIPPING				
Slukt i kraftverket			0,93	29,4
Forbi kraftverket (overløp eller for lite vann)			0,21	6,7
Restfelt ved utløp av kraftverket			2,03	64,1
Prosjektområde inkl. restfelt			2,25	70,8

SITUASJON ETTER UTBYGGING MED SLIPPING

(1. juni - 1. oktober: 0,26 m³/s; 1. oktober – 1. juni: 0,04 m³/s)

Slukt i kraftverket	0,84	26,6
Forbi kraftverket (overløp eller for lite vann)	0,30	9,5
Restfelt ved utløp av kraftverket	2,03	64,1
Prosjektområde inkl. restfelt	2,33	73,6

Reguleringer og overføringer

Utbyggingen forutsetter ingen regulering. Bekken fra vatnet på kote 795 overføres til Storfjelltjørna via vatn kote 690 ved graving av en kanal og ved bygging av to små terskeldammer i to bekker som vannet følger i dag. Dette blir små tekniske inngrep, som ved forblending med naturstein knapt vil bli synlig. I perioder med høy vannføring er det sannsynligvis også i dag en andel av vannet som går naturlig fra vatn kote 795 til vatn kote 690. Ved å stenge utløpet mot Keilåtinden og grave eksisterende kanal noe dypere vil en større andel av vannet bli overført. De to tersklene vil få en bredde på ca. 2-3 m. I eksisterende forsenkning ned mot vatn kote 690 må det sprenges ut noe berg og graves en rettere kanal over en strekning på ca. 100 m. I vedlegg 6 er det vist bilder av det aktuelle området. I vedlegg 5.3 er det vist kurver over vannføring før og etter overføring av delfeltet.

Det meste av vannet vil bli overført til Storfjelltjøna, men i perioder med høy vannføring vil vann renne den opprinnelige vei over tersklene.

Inntak

I utløpet av Storfjelltjøna etableres et inntak på kote 685. Inntaket utformes som en massivdam i betong eller platedam med ca. 2 m høyde og 45 m bredde. Inntaket blir utstyrt med inntaksrist og stengeanordning. Inntaksdammen vil føre til minimal neddemming av areal på grunn av at det er bratt langs vannkanten (ca. 200-400 m²). Se bilder i vedlegg 6.

Vannvei

Vannveien blir ca. 1220 m, og den er forutsatt utført med sjakt, tunnel og rør. Nedenfor inntaket på kote 685 vil vannveien bestå av 600 meter sjakt med diameter 1000 mm, 570 meter tunnel med minimumstverrsnitt, og det legges rør med diameter 1000 mm i de nederste 400 meterne av tunnelen. Mellom påhugget til tunnelen og kraftstasjonene vil vannveien bestå av nedgravd rør – lengde 60 meter og diameter 1000 mm.

Under anleggsperioden vil et belte på ca. 20 meter berøres av graveaktivitet. Rørtraseen vil bli fylt til med masser og planert. Detaljplanlegging av rørtraseen er ikke gjennomført.

Utløpet fra kraftstasjonen vil bli en ca. 100 meter lang kanal.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen legges i dagen på kote 154. Kraftstasjonen plasseres i bukta i sørvestre hjørne av Tosdalsvatnet. Foreslått plassering er inntegnet på bilde over området i vedlegg 4. Bukta nedenfor kraftstasjonen er grunn og har betydning som oppvekstområde for fisk. Samtidig bør kraftstasjonen plasseres her av hensyn til påhugg for tunnelen, lengde på vannvei og rasfare lenger vest. Ved å plassere kraftstasjonen i sør-enden av bukta vil det være mulig å føre utløpet langs og utenfor gruntområdet, slik at påvirkningen i anleggsperioden reduseres mest mulig og påvirkning unngås etter anlegget er bygd. Kraftstasjonen vil bli tilpasset terrenget og omgivelsene med torvtak og villmarkspanel. Det vil bli lagt stor vekt på estetisk utforming på grunn av naturverdiene i Tosdalen.

I forbindelse med detaljprosjekteringen vil det vurderes nærmere om det kan være rimeligere å plassere kraftstasjonen i fjell med boret sjakt for avløpet, ev. med avløp under atkomst-tunnelen.

I kraftstasjonen installeres et aggregat med en effekt på 10,2 MW. Aktuell installasjon er en vertikal Pelton med 5 stråler. Aggregatet vil ved en fallhøyde på 531 m ha en slukeevne på 2,3 m³/s. Minste slukeevne vil ligge på ca. 0,1 m³/s.

Generatoren får en ytelse på 12,5 MVA og en generatorspenning på 6,6 kV. Transformatorene får samme ytelse og en omsetning på 6,6/22 kV.

Kraftstasjonen blir på ca. 100-120 m² grunnflate og forutsettes tilpasset eksisterende bebyggelse/terreng. Se vedlegg 4 for mer informasjon.

Veibygging

Fra rv. 76 forutsettes det at eksisterende vei rustes opp over en strekning på ca. 300 m. Derfra bygges det ca. 2000 m permanent atkomst til kraftstasjonen.

Rørgata etableres uten at det bygges permanent vei. Det forutsettes her kjøring i traseen.

Kraftlinjer

Det går i dag en 22 kV linje gjennom Tosbotn. HelgelandsKraft AS er områdekonsesjonær for linjenettet. Eksisterende ledningsnett har for liten kapasitet for innmating av kraften fra de seks planlagte anleggene. I tillegg til konsesjonssøknadene for kraftverkene i Tosbotn, sen-

des det derfor egen søknad om bygging av ny, felles kraftlinje. Det planlegges å transportere kraft fra de enkelte kraftverk til en felles trafostasjon ca. 1 km langs rv. 76 øst for tettstedet Tosbotn. Her planlegges spenningen transformert fra 22 kV til 132 kV. Videre føres en 132 kV linje fra Tosbotn til Krommen Koblingsstasjon - Lande, hvor den kobles på eksisterende 132 kV linje som er etablert mellom Kolsvik- og Langfjord Kraftverk.

Det vil bli bygd en ca. 5 km lang 22 kV tilknytningskabel fra Tosdalen kraftstasjon til transformatorstasjonen i Tosbotn. Kabel som legges ved hovedveien vil bli støpt ned i OPI-kanal. Avgreningen fra riksveien opp til kraftstasjonen vil bli utført med rør i grøft eller vei og med trekkekummer.

HelgelandsKraft AS står selv for utbyggingen av nødvendig nett for påkobling av kraftverket.

Massetak og deponi

Det vil bli en del masser fra inntaksarbeidene og rørgrøfta. Dette vil i hovedsak benyttes til å fylle igjen traseen. Eventuelle overskuddsmasser legges i lokalt massetak i Tosbotn.

Tunnelarbeidene og boring av sjakt vil generere ca. 16.000 m³ masser. Noe av massene forutsettes brukt til opprusting av eksisterende vei fra rv. 76 innover Tosdalen og ny vei fram til kraftstasjonen. Vegen må imidlertid bygges før tunneldrifta starter fordi anleggskraftforsyninga skal tas i kabel. Det er derfor begrenset hvor mye som i ettertid kan benyttes til vegbyggingen. Noe masse kan benyttes i veg til Lille Tosdalen kraftverk, dersom dette prosjektet blir realisert.

Ved behov for omfyllingsmasser og masser til rørfundament som ikke kan hentes i trasé for rørgrøft, forutsettes nødvendige masser hentet fra eksisterende massetak i Tosbotn.

Kjøremønster og drift av kraftverket

Siden det ikke etableres reguleringsmagasin, vil kraftverket kjøre på det naturlige tilsiget. Dette innebærer stans når tilsiget kommer under minste slukeevne for turbinen, og tap når tilsiget overstiger turbinens maksimale slukeevne.

2.3 Kostnadsoverslag

Totale kostnader for kraftverket pr. 01.01.2005 er vist i tabell 2.5.

Tabell 2.5 Kostnadsoverslag (mill. kroner)

Tosdalen kraftverk	
Reguleringsanlegg	3,1
Overføringsanlegg	0,7
Driftsvannvei	20,5
Kraftstasjon. Bygg	6,4
Kraftstasjon. Maskin/elektro	22,9
Transportanlegg. Kraftlinje	14,0
Uforutsett*	4,1
Planlegging og administrasjon	3,2
Erstatninger, tiltak, erverv, etc.	1,5
Finansieringsavgifter og avrundning	4,1
Sum utbyggingskostnader	80,4
Pris per kWh	2,68

* utgjør 10 %, men er lavere i sammenstilling pga. påslag inkludert i nettkostnader/kraftlinje.

2.4 Framdriftsplan

Utbyggingen i Tosbotn vil omfatte flere prosjekter, og det forutsettes å koordinere framdriften mellom disse med en samlet anleggsperiode på om lag 2 år. Endelige framdriftsplaner forutsettes derfor utarbeidet i forbindelse med anleggsplaner for enkeltprosjektene.

Tentativ fremdriftsplan er gitt i tabell 2.6.

Tabell 2.6 Fremdriftsplan

Konsesjonssøknad sendes inn	desember 2006
Konsesjon gis	januar 2008
Byggestart	mai 2008
Driftstart	juli 2009

2.5 Fordeler ved tiltaket

Kraftverket gir en midlere produksjon som vist i tabell 2.7.

Tabell 2.7 Oversikt midlere produksjon

Tosdalen kraftverk	GWh
Midlere sommerproduksjon (01.05-30.09)	19,3
Midlere vinterproduksjon (01.10-30.04)	10,6
Midlere årsproduksjon	29,9

I tillegg til bidrag til nasjonal kraftoppdekning vil kraftverket gi inntekter til grunneierne, utbygger, til kommunen og til Staten. Kraftverket vil bidra til opprettholdelse av lokal bosetting, samt at grunneierne vil få kapital slik at det er lettere å bevare lokale bygningmasser.

Gjennomføringen av utbyggingen av nytt hovednett med tilhørende kraftverk vil også bidra til å forbedre forsyningssikkerheten i Tosbotn. Eksisterende forsyning er basert på en enkel tilførselslinje som i tillegg er sårbar ved spesielt vanskelige værforhold. Dette ble nylig dokumentert under stormperioden i begynnel-

sen av 2006, hvor den permanente strømforsyningen falt ut og bebyggelse og næringsliv i området måtte forsynes med aggregat i en lang periode.

2.6 Arealbruk, eiendomsforhold og offentlige planer

Arealbruk

Tabell 2.8 viser en oversikt over arealbruken.

Tabell 2.8 Oversikt: arealbruk

Tosdalen kraftverk	Dekar
Inntaksdam med lukehus:	0,5
Inntaksbasseng, ca.:	0,3
Kanal/avskjæring:	1,5
Trasé for tilløpsrør (i anleggsperioden):	1,4
Veg til inntak	0
Massetipp	0
Kraftstasjonsområde:	1
Veg til kraftstasjon:	20
Sum areal	24,7

Rørtraseen blir gjenfylt og tilbakeført til opprinnelig terreng med naturlig revegetering.

Eiendomsforhold

Oversikt over grunneierne i området er vist i tabell 2.9.

Tabell 2.9 Grunneiere i Tosdalen

Navn:	Adresse:	Gnr.	Bnr.
Magne Jostein Pettersen	Myrv. 4, 8900 Brønnøysund	203/1	1
Roar Jakobsen	Sira Erlendsvei. 34, 8900 Brønnøysund	203/2	2
Astrid Ingeborg Jakobsen	7710 Sparbu	203/2	2
Svein Erik Jakobsen	Oslo		

Grunneierne er rettighetshavere til både de fallrettigheter og arealer som er nødvendig for å bygge Tosdalen kraftverk.

HelgelandsKraft AS og grunneierne har inngått en avtale om et samarbeid om utbygging og drift av Tosdalen kraftverk. Den gir også HelgelandsKraft AS alle de rettigheter på grunneierne sin eiendom som er nødvendig for å bygge kraftverkene.

Samlet Plan for vassdrag

Tosdalselva har tidligere vært behandlet i Samlet Plan. Vassdraget er plassert i kategori I og kan derfor konsesjonssøkes.

Verneplaner, kommuneplaner og andre offentlige planer

Prosjektet kommer ikke i konflikt med områder som er vernet eller foreslått vernet etter naturvernloven.

I kommuneplanens arealdel er prosjektområdet avsatt som landbruks-, natur- og friluftsliv (LNF)-område med byggeforbud. Det må søkes om dispensasjon fra kommuneplanens arealdel for å kunne bygge kraftverket.

2.7 Alternative utbyggingsløsninger

En alternativ utbyggingsløsning utover de allerede beskrevne alternativene for utbygging kan være å utelate overføringen fra vannet på kote 795 vest for Kvannlitinden. Nedslagsfeltet til dette området som overføres er 1,9 km². Nedenfor vannet på kote 795 er det områder med fossefall som påvirkes av overføringen, men det er fortsatt igjen et restfelt på 2,2 km², som i deler av året vil sørge til tilstrekkelig vannføring av hensyn til det visuelle inntrykket av fossestreknin-gene.

Areal, årsavrenning og gjennomsnittlig vannføring for området fra vannet på kote 795 er vist i tabell 2.10. For øvrig vises til vedlegg 2, der delnedbørfeltene er inntegnet på kart.

Tabell 2.10 Areal, årsavrenning og gjennomsnittlig vannføring for nedbørfeltet fra vann på kote 795

Område	Areal km ²	Årsavrenning mill.m ³	Gjennomsnitt m ³ /s
Vann rest 795	1,9	6,9	0,22
Restfelt	2,2	6,5	0,21

Ved overføring av vannet på kote 795 til Storfjelltørna halveres feltet som i dag tilføres elva ned fra vannet og fossen i Tosdalen, jf. vedlegg 2 – delfelter.

En utbygging uten overføringen fra vannet på kote 795 vil redusere produksjonen fra 29,9 GWh til 24,1 GWh og kostnaden vil øke fra 2,68 kr/kWh til om lag 2,88 kr/kWh.

3. Virkning for miljø, naturressurser og samfunn

I vurderingene av konsekvenser for miljø er det vurdert større områder enn traseer (linjer, veier, vannvei) markert på kart. Mindre justeringer av traseene forventes derfor ikke å gi uforutsette effekter på de ulike miljøtema og behov for nye utredninger. For enkelte fagtema, som kulturminner, vil det være en fordel at vannveiens trasé til en viss grad er fleksibel frem til detaljplan.

3.1 Hydrologi

På årsbasis vil 74 % av vannmengden utnyttes til kraftproduksjon, 10 % slippes som minstevannføring og 16 % gå som flomtap. Foreslått minstevannføring er på 0,26 m³/s på sommeren og

0,04 m³/s på vinteren. Minste slukeevne i kraftstasjonen er på 0,100 m³/s. Når tilsiget er lavere enn dette vil kraftstasjonen holdes på lav drift inntil vannstanden i inntaksmagasinet er redusert med inntil 0,5 m. Deretter vil kraftstasjonen stanse, og inntaksdammen vil fylles opp. Dette betyr at det vil bli periodevis stans av kraftverket ved lavt tilsig til inntaksdammen, men at en buffer på 0,5 m i inntaksdammen vil bli benyttet til å samle opp dette vannet for periodevis drift av kraftstasjonen. Ved lave tilsig vil det derfor kun gå minstevannføring i elva fra inntaksdammen i Storfjelltjøna. Flomtap vil skje ved vannføring over 2,56 m³/s.

Forholdene ovenfor inntakene blir endret gjennom overføring av vannet på kote 795 (vedlegg 2 og vedlegg 5.2).

Varighetskurver og vannføring før og etter utbygging er vist i vedlegg 5. Kurvene synliggjør endringer i vannføring for et utvalgt tørt, vått og median år. Kurvene i vedlegg 5.1 - 5.6, sammen med tabellene nedenfor vil samlet beskrive hydrologien i vassdraget med foreslått utbygging. Vannføringen i Tosdalselva er preget av at det faller svært mye snø i fjellområdet ved Storfjelltjøna. Dette medfører en lang avsmeltingsperiode, som starter i mai og ofte varer til august. Den lave sjøprosenten fører sammen med lite myrareal til rask avrenning, og nedbørsflommer er derfor vanlig hele året. På vinteren er vannføringen lav.

For å vise endringene i vannføringsforholdene er det valgt fem referansesteder i elva. Disse er illustrert på kart i vedlegg 2.

1. Like nedstrøms inntak i Storfjelltjøna
2. Sideelv i fossen nedenfor vatn på kote 795
3. Tosdalselva rett oppstrøms samløpet med Finnkåtelva
4. Tosdalselva rett oppstrøms samløp med Tverrelva
5. Tosdalselva ved utløpet i Tosdalsvatnet

For å illustrere hvordan vann fra restfeltet påvirker vannføringen i Tosdalselva med økende avstand fra inntaket, er midlere vannføring før og etter utbygging fremstilt grafisk for fire av disse stedene (figur 3.1). I tillegg er et punkt i Tosdalselva nedstrøms samløpet med Finnkåtelva tatt med. Nedstrøms samløp med restfeltet fra Finnkåtelva vil midlere vannføringen etter utbygging utgjøre nesten 60 % av dagens vannføring. Kurvene over vannføring for de samme stasjonene viser at vannføringen vil variere på samme måte som i dag etter en utbygging.

Vannføringen i fossen nedenfor vatn på kote 795 vil bli omtrent halvert etter utbygging. Vann fra et nedbørfelt på ca. 1,9 km² av et totalt nedbørfelt på 4,1 km² vil bli overført til Storfjelltjøna. Vannføring før og etter utbygging for fossen er vist i vedlegg 5.3.

Tabell 3.1 viser gjennomsnittlig vannføring nedstrøms inntaket i Storfjelltjøna i 3 utvalgte

år. Tallene viser at vannføringen varierer betydelig fra år til år.

[...]

Tabell 3.1 Gjennomsnittlig vannføring nedstrøms inntaket i Storfjelltjøna i et vått, tørt og middels år

Nedstrøms inntaket	Vått år	Tørt år	Middels
	1964	1960	1962
Før utbygging (m ³ /s)	1,67	0,52	1,12
Etter utbygging (m ³ /s)	0,42	0,15	0,39
Utnyttet (%)	75	71	65

Tabell 3.1 illustrerer perioder med lavere vannføring enn minste slukeevne i kraftverket ($Q < Q_{\min, \text{sluk}}$), og antall dager med vannføring større enn maksimal slukeevne ($Q > Q_{\max, \text{sluk}}$). Illustrasjonen er gjort for utvalgt vått, tørt og median år. I de perioder tilsiget er mindre enn minste slukeevne i kraftstasjonen vil de øverste 0,5 m av inntaksdammen benyttes som buffer.

Tabell 3.1 Illustrasjon av vannføring i forhold til slukeevne i utvalgte år. Antall dager med overløp over inntaksdammen i ulike år

	Antall dager med	
	$Q < Q_{\min, \text{sluk}}$	$Q > Q_{\max, \text{sluk}}$
Vått år, 1964	18	86
Tørt år, 1960	85	9
Median år, 1962	55	48

3.2 Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

Tosdalen ligger i et område som om vinteren har preg av innlandsklima med relativt lave minimumstemperaturer. Nedbørshyppigheten er høy med ca. 240 dager med nedbør pr. år og en årsnedbør opp i mot 2500 mm.

Sideelvene til Tosdalselva som berøres av utbyggingen er svært bratte ned til Tosdalen. I denne delen av det berørte området, med bratte helninger mellom inntak og kraftverk, fryser vassdraget normalt lite til vinterstid. Stedvis i partier med mindre helning, kan sideelvene som berøres av utbyggingen bunnfryse i perioder.

I inntaksdammen vil isforholdene bli noe dårligere langs land på grunn av noe oppsprekking. Vannstandsvariasjonene vil imidlertid bli små, og oppsprekkingen forventes ikke å bli stor.

På strekningen rett nedstrøms kraftstasjonen vil temperaturen påvirkes noe i forhold til dagens situasjon ved at naturlig oppvarming om sommeren i elveleiet reduseres. Tilsvarende reduseres nedkjølingen om vinteren. Effektene vil imidlertid være neglisjerbare når det tas hensyn til at avløpet fra kraftstasjonen ledes ut i Tosdalsvatnet.

Tiltaket påvirker lokalklimaet marginalt.

Det antas å være god ventilasjon i dalen. Tosdalen er en U-dal, og restfeltet i Tosdalselva er betydelig. Det forventes derfor ikke vesentlige endringer i luftfuktighet pga. redusert vannføring i fosser og stryk.

Det må påregnes noe isgang i Tosdalselva i smelteperioder. Etablering av inntak for kraftproduksjon vil ikke påvirke dette i betydelig grad.

Det er ikke planlagt regulering i kraftverket, og etablering av dette vil ikke påvirke isdannelsen verken i Storelva eller ute i Tosenfjorden.

Konsekvenser for vanntemperatur, isforhold og klima forventes å bli ubetydelige.

3.3 Grunnvann, flom og erosjon

Sideelvene til Tosdalselva som berøres av utbyggingen er svært bratte ned til Tosdalen. I denne delen av det berørte området, med bratte helninger og berggrunn mellom inntak og kraftverk, forventes ikke påvirkning av grunnvannstanden.

Nede i Tosdalen er det betydelige restfelt som vil sikre at grunnvannstanden i hovedsak opprettholdes.

Inntaksdammen vil ha liten eller ingen effekt for demping av flom, og situasjonen med hensyn til flom må anses som uforandret. Middels store flommer kan bli noe dempet når 2,3 m³/s vann tas inn i kraftstasjonen.

Generelt forventes erosjonsforholdene å bli lite endret pga. at flomforholdene i elva i Tosdalen endres lite pga. utbyggingen.

Konsekvenser for grunnvann, flom og erosjon forventes å bli ubetydelige.

3.4 Vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser

Det er ikke vannforsynings- og resipientinteresser i Tosdalselva i dag, og det er ikke forventet at dette skal endre seg. Tiltaket vil ikke medføre konsekvenser for vannforsynings- og resipientinteresser.

Vannkvaliteten i Tosdalselva er god, og dette vil ikke bli endret etter utbygging fordi det vil bli en betydelig restvannføring i elva, og fordi bruken av området ikke forventes å endre seg.

3.5 Støy

Aktuell turbintype er Pelton, og slike turbiner gir en del støy. Av hensyn til omliggende naturområder vil dette bli ofret spesiell oppmerksomhet. Ulike løsninger kan bidra til å redusere støyen. I anleggsplanen tas med konkret forslag til løsning for støydemping. Se for øvrig kap. 3.10 Friluftsliv og kap. 4 avbøtende tiltak for utdyping av temaet.

3.6 Landskap og geologi

Det vises til miljørapporten for utdyping av fagtemaet (vedlegg 7).

3.6.1 Verdivurdering

Hele prosjektområdet består av tre atskilte landskapsrom, hvor områdene rundt vatna på fjellet for en stor del har samme uttrykk. Her er det lave, runde fjellformasjoner som har lite vegetasjon. Vatna bryter slik opp et landskap med lav kompleksitet.

Området er relativt frodig og Tosdalen er en U-dal som preges av bratte sider. Det renner flere lite synlige fosser ned fjellsidene mot dalen, og disse samler seg i Tosdalselva. De mest iøynefallende fossene kommer fra Keilådalen (795-vatnet) og Storfjelltjørna. Selve Tosdalselva er bred og grunn nedover mot Tosdalvatnet, og gir slik dalen et rolig preg.

Hele prosjektområdet har et klart preg av tidløst naturlandskap, med små innslag av elementer fra førindustriell tid.

Landskapet i prosjektområdet har middels til stor verdi. Det er et godt datagrunnlag bak vurderingen.

3.6.2 Konsekvensvurdering

Vannet fra 795-vatnet skal ledes over til Storfjelltjørna i en naturlig "kanal" som også i dag sporadisk fører vann. På grunn av at området har langsgående sprekker naturlig, samt er lite vegetert, vil ikke dette fremstå som store sår i terrenget, selv om det vil gi en liten negativ påvirkning. Ved Storfjelltjørna, vil damkonstruksjonen heve vannspeilet slik at det ikke blir fall mellom den nordligste delen og inntaksområdet. På grunn av forholdsvis lite vegetasjon forventes effekten av dette å bli marginal. Selve damkonstruksjonene vil imidlertid påvirke landskapet negativt her, fordi det fremstår som upåvirket av moderne anlegg i dag. Påvirkningen i inntaksområdene vurderes som middels negativ.

Vannføringsendringen vil medføre negativ påvirkning på de to mest markerte fossefallene i dalen. Fossen fra Keilådalen vil fremdeles fremstå som tydelig, spesielt i regnperioder, på grunn av størrelsen og beskaffenheten på restfeltet. De naturlige variasjonene i vannføring vil slik bli opprettholdt, men den må forventes å bli raskere tørr enn i dagens situasjon. Fossen fra Storfjelltjørna vil bli opprettholdt i perioder uten flom ved hjelp av minstevannføring på 0,26 m³/s på sommeren.

Tosdalselva har et betydelig restfelt også etter at prosjektet er realisert. De mest stabile tilførselene (elvene fra Storfjelltjørna og Keilådalen) vil imidlertid berøres spesielt i perioder utenfor flom, noe som vil påvirke landskapet i negativ retning. Ved reduksjon i vannføring, er det først vannhastigheten som vil endres. Deretter reduseres vanddekt areal.

Fra samløpet med Finnkåtelva, ca. 1 km øst for Tosdalvatnet, vil gjennomsnittlig vannføring over året utgjøre 58 % av dagens vannføring, og påvirkningen på landskapet forventes å bli liten til middels. Gjennomsnittlig vannføring nedstrøms samløpet med Tverrelva vil være

73 % av dagens vannføring, og redusert vannføring vil påvirke landskapet i liten grad.

Påvirkningen som følge av endring i vannføring forventes å bli liten til middels negativ for landskapet.

Veg fra rv. 76 til Tosdalen vil gi dalen et helt nytt uttrykk. Dalen vil få en betydelig moderne struktur inn i et tidløst og tilnærmet intakt naturområde. Selve kraftstasjonsbygget forventes å påvirke området marginalt negativ som følge av at det skal bygges i liknende stil som øvrige bebyggelse i dalen. Likevel vil helheten med stasjonsbygning, veg ned til stasjonsbygningen og utløpskanal skape negativ påvirkning på dagens landskap i Tosdalselvas utløpsområde.

Det forventes middels til stor negativ påvirkning på landskapet som følge av veg og kraftstasjon, og det er vegen som gir mest negativ påvirkning.

Det er hovedsakelig hardt grunnfjell i inntaksområdet, noe som forhindrer spor, og det planlegges ikke anleggsveger. Som følge av dette forventes det liten negativ påvirkning av landskapet som følge av anleggsarbeidet.

Hele tiltaket sett under ett blir vurdert til å ha middels til stor negativ påvirkning på landskapet. Hovedpåvirkningen kommer fra den permanente vegen inn til dalen.

Når landskapet i prosjektområdet har middels til stor verdi, og den negative påvirkningen blir vurdert til middels til stor negativ, har prosjektet middels til stor negativ konsekvens for fagtema landskap.

3.7 Inngrepsfrie naturområder

Det vises til miljørapporten for utdyping av fagtemaet (vedlegg 7).

3.7.1 Verdivurdering

Berørt elvestrekning, veg fram til kraftstasjon og inntak ligger innenfor et inngrepsfritt område. I INON-basen (Direktoratet for Naturforvaltning) er dette området ikke sammenhengende med det tilgrensende inngrepsfrie området i nord, fordi Tosentunnelen er markert som et tyngre teknisk inngrep. I tillegg er ikke Kalklavdalsvatnet rett sør for prosjektområdet avmerket som regulert i INON-kartet fra DN. Dette vatnet er aktivt regulert med 1 meter. Elva som naturlig går i vestlig retning mot Tosenfjorden er ført i retning øst til Øvervatnet og videre til Kolsvik kraftverk. Dette er imidlertid karttekniske feil, som er rettet opp ved beregning av areal.

Selv om det eksisterer og planlegges store vernede areal i regionen, som permanent ivaretar Nordlands største inngrepsfrie naturområder, vurderes verdien av området å være middels til stor på grunn av områdenes totale størrelse. Det er et godt datagrunnlag bak vurderingen.

3.7.2 Konsekvensvurdering

Tiltakene som planlegges, kommer inn under definisjonen tyngre tekniske naturinngrep. Dette gjelder både den delen av vassdraget som får endret vannføring, og vegen fram til inntaket. Prosjektet vil medføre endring av status for samtlige av de tre kategoriene av INON.

Det er beregnet følgende bortfall:

- ca. 6,6 km² av inngrepsfri sone 2.
- ca. 20,7 km² av inngrepsfri sone 1.
- ca. 8,8 km² av villmarkspregende områder.

Beregningene er basert på endret grunnlagskart etter at Tosentunnelen er tatt bort som inngrep og Kalklavdalsvatnet med regulerte elvestrekninger er lagt til som inngrep.

Påvirkningen på INON vurderes å være middels negativ.

Når prosjektområdet har middels til stor verdi som inngrepsfritt område, og den negative påvirkningen blir vurdert til middels negativ, har prosjektet middels negativ konsekvens for fagtemaet INON.

3.8 Biologisk mangfold og verneinteresser

Det vises til miljørapporten for utdyping av fagtemaet (vedlegg 7).

3.8.1 Verdivurdering

I prosjektets influensområde er det i dag ingen vernede områder, og det er heller ikke forslag om vern i området.

Elva langs fossen fra Storfjelltjøna og Keilåfossen ble undersøkt ved befarings i august 2006. Det var svært lav vannføring i elvene, og dette muliggjorde klatring i fossene. Ved store vannføringer skaper fossen fra Storfjelltjøna en betydelig sprutsone. Dette skjer imidlertid ikke ved de vannføringer som opptrer i storparten av vekstsesongen. Det er tvilsomt om de kriterier som må være til stede for å kunne inndele i naturtypene bekkekløft eller fossesprutsone er til stede i disse fossene.

Det ble samlet inn prøver av moser og lav i fossen fra Storfjelltjøna, og det ble kun funnet trivielle og vidt utbredte arter. Det samme gjelder Keilåfossen. Det kan imidlertid ikke utelukkes av det lever sjeldne eller truede arter av moser og lav i de to fossene. Til dette er de gjennomførte undersøkelsene for lite grundige.

Ved befarings i området ble det registrert et elvedelta der Tosdalselva går inn i Tosdalsvatnet. Dette er en prioritert naturtype iht. DNS kartleggingsverktøy for sjeldne naturtyper. I elvas utløp til Tosdalsvatnet har det dannet seg et elvedelta. Rundt elvedeltaet og ellers ved elva finnes det innslag av flommark med vegetasjonstypen elveørkratt, dominert av gråor, med vier i busksjiktet og bl.a. hvitmaure og gullris i feltsjiktet. Elvedeltaet fra Tosdalselva til Tosdalsvatnet inngår i den prioriterte naturtypen "deltaområder". Delta utgjør generelt «oaser» i

landskapet med et særlig høyt artsmangfold og en særlig høy produktivitet og med en ansamling av sjeldne og sårbare naturtyper som må forvaltes integrert. De kan inneholde sjeldne og sårbare planter knyttet særlig til mudderbanker og flomdammer (f.eks. ettårige «pusleplanter»), fuktenger og sumpskoger. Direktoratet for Naturforvaltning (1999) har vurdert det slik at alle innlandsdelta, også de som er berørt av f.eks. utbygging, men hvor det fortsatt finnes naturkvaliteter som bør sikres, skal vurderes som regionalt viktige. Svært viktige delta er større, velutvikla innlandsdelta med stor grad av naturtilstand. Disse skal gjerne være dokumentert med rike arts- og vegetasjonssamfunn, og/eller forekomst av rødlistearter. Elvedeltaet i dalbunnen er vurdert som regionalt viktig på bakgrunn av bl.a. størrelse og grad av naturtilstand.

På bakgrunn av at det er funnet en prioritert naturtype (elvedeltaet), vurderes dette lokale området å ha store verdier for flora. Ingen andre vegetasjonstyper i influensområdet vurderes å kunne ha betydning for sjeldne arter, og samlet vurderes derfor hele prosjektområdet å ha midtels til stor verdi for flora.

Samlet har prosjektets influensområde midtels til stor verdi for biologisk mangfold. Det er et godt datagrunnlag bak vurderingen.

3.8.2 Konsekvensvurdering

I fossen fra Storfjelltjørna vil minstevannføring sørge for at det opprettholdes en fossesprut på et akseptabelt nivå. Dette vil sikre overlevelsen til de mose- og lavarter som lever i fossen, og konsekvensene for moser og lav vurderes som små. I perioder med mye nedbør og i snøsmeltingsperioden vil det renne vann over dammen i Storfjelltjørna, og restvannføringen vil bli betydelig. Fossen fra Keilåtind vil få en betydelig restvannføring selv om en del av nedbørfeltet føres over til Storfjelltjørna. Det vil i snitt være en vannføring på ca. halvparten av dagens vannføring i fossen, og konsekvensene for moser og lav forventes å bli små.

Det regionalt viktige deltaområdet i utløpet av Tosdalselva forventes ikke å bli berørt av dette prosjektet. Restvannføringen vil være betydelig etter utbygging, og de store flommene i vassdraget vil bli lite påvirket.

Prosjektets samlede negative påvirkning av biologisk mangfold forventes å bli liten til middels negativ.

Når verdien av prosjektets influensområde i utgangspunktet er middels til stor, og påvirkningen av tiltaket er liten til middels negativ, vil den negative konsekvensen av tiltaket bli middels negativ.

3.9 Flora og fauna

Det vises til miljørapporten for utdyping av fagtemaet (vedlegg 7). I miljørapporten er biolo-

gisk mangfold og flora og fauna samlet i ett kapittel.

3.9.1 Verdivurdering

Vegetasjon

Dalen innover mot Tosdalsvatnet på den nordøstre siden, preges i hovedsak av et tett tresjikt ned til vannet. Delvis er dette gråor-heggeskog, som består av både gråor, bjørk og selje. Det finnes imidlertid flere innslag av gran i området.

Kraftstasjonsområdet preges av gjengrodd kulturmark med høyvokste grasarter. Sølvbunke dominerer, sammen med engkvein. Rundt enga dominerer tresatt vegetasjon. Bjørk er hovedtreslaget oppover mot lisdene, men langs elva dominerer gråor. Tresjiktet opptrer i alle aldersfaser, og enkelte steder er det forholdsvis mye nedfallstrær.

Hele det skogkledte området i dalbunnen betraktes å være en glidende overgang mellom vegetasjonstypene høystaude-bjørkeskog og gråor-heggeskog. Flere steder ned mot Tosdalsvatnet er det plantet granfelt, som enda ikke er hogstmodne.

I dalens nordøstre side er det en mosaikk av treløs og tresatte vegetasjonstyper. Hovedsakelig veksler det mellom glissen småbregneskog og blåbærskog, begge med fjellbjørk. Imellom finnes også minerotrof fattigmyr, samt rasmare i den sørvestre delen. Reetableringen av vegetasjon i rasmarka går seint, både som følge av berggrunn og klimatiske faktorer.

Rundt Storfjelltjørna er det et vegetasjonsfattig område. Artssamfunnet er hovedsakelig treløst, bortsett fra enkelte partier med dvergbjørk, samt en og annen fjellbjørk. Det er greplynglav/moserabb som dominerer flere steder, samt partier med grasrabb innimellom.

Vilt

Med "vilt" menes i denne sammenheng alle arter som omfattes av bestemmelsene i viltloven. Det vil si amfibier, krypdyr, fugl og pattedyr.

Det ble ikke observert amfibier i prosjektområdet, men det er sannsynlig at det finnes vanlig frosk. Det er lite sannsynlig at det finnes liten salamander i prosjektområdet da det er fisk i vassdraget.

I prosjektområdet er det forekomst av de pattedyrartene som er vanlig forekommende i regionen, og det er en solid elgbestand i området.

I Tosbotn er det en beverbestand, sannsynligvis som resultat av utsetting for mange år siden. Grunneierne har opplyst at det tidligere er sett både bjørn, jerv og gaupe i området. Det er også oter i hele Tosdalen, og det er rapportert at denne har fast tilhold også ovenfor Tosdalsvatnet.

Det er ikke foretatt noen kartlegging av fuglefaunaen i området i kommunens regi. Under befarung ble det ikke registrert fuglearter bortsett fra vanlig forekommende småfugl. Det er

gjort enkelte gamle registreringer av fugl i prosjektområdet som er lagt inn i nasjonale databaser, men ingen av disse er sjeldne arter i Norge.

I mangelen av opplysninger om forekomst av spesielt sårbare arter ved prosjektområdet, må det utøves en viss grad av faglig skjønn for å vurdere sannsynligheten for forekomster av slike ved prosjektområdet. Havørn, jaktfalk, kongeørn og hubro vurderes å være de rødlisteartene som mest trolig kan benytte området til ulike funksjoner. Det er også kjent at det er observert hønehaug i Tosdalen. Det er videre sannsynlig at spesielt Tosdalsvatnet og deltaområdet benyttes av ulike andefugler både til hekking og matsøk. Smålom og storlom vil også kunne benytte vatna i prosjektområdet som leveområde, selv om bruk ikke er kjent.

Fossefall antas å være vanlig i Tosdalselva, og ble observert i prosjektområdet ved befarings. I høyereliggende områder i nedbørfeltet er det tidvis bra bestander av både lirype og fjellrype. Prosjektets influensområde vurderes å være av middels verdi for vilt.

Samlet har prosjektets influensområde middels til stor verdi for flora og fauna. Det er et godt datagrunnlag bak vurderingen.

3.9.2 Konsekvensvurdering

Det forventes lite negativ påvirkning på flora i driftsfasen fra områdene rundt Storfjelltjørna og 795-vatnet. Vegetasjonen i berørte områder er ikke av spesiell verdi, og utpeker seg ikke i forhold til andre områder i nærheten. Det kan heller ikke forutsettes negativ påvirkning for viltet.

Den reduserte vannføringen fører til at vegetasjonen langs vassdraget får redusert vanntilførsel. Dette vil i første rekke være mellom bekken fra 795-vatnet ned til dalbunnen (starten av Tosdalselva) og mellom fossen fra Storfjelltjørna til Tosdalselva. I selve Tosdalselva vil restfeltet bidra så mye at vannføringsreduksjonen blir mindre vesentlig for fagtemaet.

Det forventes ikke at grunnvannsstanden vil påvirkes i spesiell grad, og dermed vil myrkompleksene fremstå som før. Det forventes liten til middels negativ påvirkning på flora som følge av vannføringsendring.

Det er fossefall på berørt strekning, men som følge av at de mest sannsynlige leveområdene er i selve Tosdalselva (i dalbunnen), vil det ikke bli vesentlig negativ påvirkning på arten. Vegen innover fra riksvegen vil beslaglegge areal som består av trivielle vegetasjonstyper, og det forventes slik marginal negativ påvirkning av floraen i dette området. Det forventes liten til middels negativ påvirkning for viltet som følge av veg og vannføringsendring.

Ved kraftstasjonsområdet vil et areal på ca. 1 daa beslaglegges. Det forventes ikke at det vil bli vesentlig negativ påvirkning av denne, selv om arealet vil bli mindre. Kraftlinjen skal føres ut som jordkabel (langs vegen), og som følge av dette forventes det ikke påvirkning på biologisk

mangfold. Det forventes liten negativ effekt av kraftstasjonsområdet på fagtemaet.

Framføringen av vann til kraftstasjonen skal skje ved at det bores et hull gjennom fjellet fra inntakskulpen og ned mot Tosdalsvatnet. Tunnelen gir ingen skade på biologisk mangfold. Massene som tas ut skal enten benyttes til vegbygging, eller plasseres i lokalt massetak. Nedgravningen av rør videre fram mot kraftstasjonen vil medføre en del drenering av skogsområder ned mot kraftstasjonen. Det er løsmasser og bra vekstforhold i dette området, og revegeteringen vil gå relativt raskt. Påvirkningen som følge av denne delen av tiltaket gjelder kun for et svært begrenset areal og blir vurdert til å ha et lite til middels omfang.

Det kan forventes en del forstyrrelser på viltet i anleggsperioden, som følge av mennesker og støy fra anleggsmaskiner etc. Dette vil kunne medføre at viltarter skyr området i denne tiden.

Prosjektets samlede negative påvirkning av flora og fauna forventes å bli liten til middels negativ.

Når verdien av prosjektets influensområde i utgangspunktet er middels til stor, og påvirkningen av tiltaket er liten til middels negativ, vil den negative konsekvensen av tiltaket bli middels negativ.

3.10 Fisk

Det vises til miljørapporten for utdyping av fagtemaet (vedlegg 7).

3.10.1 Verdivurdering

På grunn av at den marine grense går på ca. 130 meter i dette området, og det ikke er vandringshinder mellom kote 130 og Tosdalsvatnet på 152 moh., har fisk kunnet vandre fritt inn i Tosdalen før landhevingen etter siste istid. I Tosdalselva finnes det slik en opprinnelig stamme av ørret. På tross av at det er satt ut fisk i andre vatn i området må ørretstammen i Tosdalsvatnet fortsatt kunne betraktes som naturlig, fordi fisk etter all sannsynlighet er flyttet fra Tosdalsvatnet til de andre vatna.

Ørret fra Tosdalsvatnet bruker knappe 1,5 km av Tosdalselva som gyte- og oppvekstområde. Tosdalselva er godt egnet både til gyting og som oppvekstområde. Substratet varierer fra grus til blokkstein, og det er tett vegetasjon langs elva som bidrar med skjul og næring.

Det er anadrom fisk (laks og sjørret) lenger ned i Storelvvassdraget, men dette er langt utenfor prosjektområdet.

Det ble fanget i alt 44 ørret ved prøvafiske i Tosdalsvatnet. Det ble fanget fisk fra 400 gram og nedover i flere årsklasser. Alderssammensetning, størrelse og vekst antyder en bestand med gode gyteforhold og gode næringsforhold. Fisken har god vekst og normal kondisjonsfaktor også i de største lengdegruppene. Dette viser at vatnet har gode næringsforhold i forhold til tetthet.

Det ble forsøkt gjennomført prøvofiske med elektrisk fiskeapparat i Tosdalselva for å kartlegge gyte- og oppvekstforholdene, men forholdene forhindret dette. Boniteringen av Tosdalselva viser imidlertid at forholdene er godt egnet både til gyting og oppvekst for et begrenset antall ørret. Dette bekreftes også av resultatene fra garnfisket. En strekning på knappe 1,5 km har potensial som gyte- og oppvekstområde.

Totalt sett er det gode gyteforhold i vassdraget, og årsaken til at bestanden er så god henger sammen med at det er gruntområder med gode næringsforhold i Tosdalsvatnet og Litjvatnet. I tillegg tar grunneierne ut en god del fisk både med stang og garn, og dette bidrar til å regulere bestanden på en positiv måte. En faktor som begrenser overlevelsen av yngel i Tosdalselva er variabel vannføring. Vannføringen i elva kan bli svært lav enkelte år, og dette kan medføre mislykket gyting enkelte år, noe som bidrar som en bestandsregulerende faktor.

Storfjelltjøna har en bestand av utsatt ørret. Det er flere innløpsbekker og strykstrekninger mellom de ulike delene av innsjøen, og det er sannsynlig at bestanden er selvreproduserende.

Det er ikke gjennomført andre ferskvannsbioologiske undersøkelser i Tosdalselva enn nevnte bonitering. På bakgrunn av vannkvalitet og substrat- og strømforhold antas det at mange av de vanligste bunndyrartene lever i elva. Vegetasjonen i Tosdalen er triviell og antyder en næringsfattig berggrunn. Det er derfor et begrenset potensial for å finne bunndyrarter med spesielle krav til næringsforhold. Varierende vannføring er også for bunndyr en faktor som begrenser individantall og antall arter.

Prosjektets influensområde har middels verdi for fisk og annen ferskvannsfauna. Det er et godt datagrunnlag bak vurderingen.

3.10.2 Konsekvensvurdering

Det vil bli lange perioder med redusert vannføring i Tosdalselva fra bunnen av Storfossen til Tosdalsvatnet. Vannføringen vil imidlertid være betydelig og i snitt ligge på 60 % av dagens vannføring fra samløpet av Finnkåtelva. På den øverste strekningen vil restvannføringen være ca. 34 % i snitt over året. Vannføringen i restfeltet vil variere på samme måte som i hele nedbørfeltet, fordi det drenerer arealer på samme høydenivå. Flere sidebekker vil bidra til en gradvis økende vannføring ned mot Tosdalsvatnet. Ved utløpet i Tosdalsvatnet vil restvannføringen i Tosdalselva være 73 % av vannføringen i dag. Redusert vannføring vil påvirke vanndekt areal i liten grad, og redusere leveområdene for ferskvannsorganismer og ørret noe.

Gyteforholdene for fisk fra Litjvatnet og Tosdalsvatnet vil bli noe redusert etter utbygging. Elveformen til Tosdalselva varierer mye på den berørte strekningen, men for det meste har elva en djupål på den ene siden og gradvis avtagende

dyp i retning motsatt side. Her vil redusert vannføring bety reduksjon i vanndekt areal, men elvebunnen er i utgangspunktet kun optimal som gyte- og oppvekstområde ved djupålen fordi det kun er på disse arealene det alltid er vann.

Vannføringen i Tosdalselva varierer ofte og mye avhengig av nedbør (vedlegg 5). Kurvene over vannføring viser at vannføringen er svært lav i perioder på sensommeren og på vinteren. Dette er sannsynligvis en begrensende faktor for elvas egnethet som gyte- og oppvekstområde i dag. Gyte- og oppvekstarealet vil være begrenset av de kritiske lavvannssituasjoner som opptrer i elva med ujevne mellomrom. Vanndekt areal er i disse periodene lite, og det er fare for at egg og fisk tørker ut eller fryser inn. Det er derfor sannsynlig at den betydelige variasjonen i vannføring medfører svært liten produksjon av fiskeunger i enkeltår og at dette er en medvirkende årsak til at fiskebestanden i Tosdalsvatnet er svært god. Etter utbygging vil bortfall av vann øke sannsynligheten for at vannføringen blir kritisk på sensommeren og på vinteren, men det vil ikke bli store forandringer. I perioder med lav vannføring vil kraftverket stoppe opp, og det vil da renne vann over inntaket i Storfjelltjøna. Dette betyr at situasjonen vil bli som i dag i de periodene tilsiget til Storfjelltjøna er lavere enn 0,10 m³/s. Dette er de kritiske situasjonene i dag og vil fortsatt være det etter en utbygging. Ellers vil minstevannføring bidra til stabil vannføring hele året.

Minstevannføring hele året, betydelig vannføring fra restfeltet og overløp i Storfjelltjøna ved ekstremt lavt tilsig vil i stor grad bidra til å opprettholde Tosdalselva som et godt egnet gyte- og oppvekstområde for ørret. Redusert gytesuksess enkelte år vil føre til at tettheten blir mindre, fiskens tilvekst øker, og at kvaliteten om mulig blir enda bedre enn i dag.

Feilvandring mot utløpet av kraftstasjonen kan bli en effekt av utbyggingen. Ørret går opp i elvene for å gyte på høy vannføring på sensommeren og høsten. I disse situasjonene vil ikke utløpet fra kraftverket bidra med mer enn ca. 25 % av den vannmengde som går i utløpet av Tosdalselva. Maksimal driftsvannføring gjennom kraftstasjonen er 2,3 m³/s, og vannføringen i Tosdalselva i nedbørsflommer på sensommer/høst er typisk på ca. 10 m³/s eller mer. Det er derfor lite sannsynlig at fisk vil søke mot kraftverksutløpet på gytevandringen. Påvirkningen forventes å bli liten.

Da verdien av prosjektets influensområde i utgangspunktet har middels verdi for fisk, og den negative påvirkningen er liten, vil konsekvensen for fisk bli liten til middels negativ.

3.11 Kulturminner

Det vises til miljørapporten for utdyping av fagtemaet (vedlegg 7).

3.11.1 Verdivurdering

Det er ingen kjente norske kulturminner i det området som blir direkte berørt av tiltaket, men det er kjent at det har vært bosetting tilbake til jernalder i nærområdene. Det er blant annet funnet flere gravhauger og bruksgjenstander fra denne tiden lenger ned mot Tosbotn.

Nordland Fylkeskommune har gitt tilbakemelding om at det er lite potensiale for funn av ukjente kulturminner i prosjektområdet. De fremhever likevel at det må foretas feltundersøkelser før området ev. kan frigis iht. Kulturminneloven. Det samme har Sametinget sagt i sine kommentarer til prosjektet.

Intervju av kjentfolk har ikke resultert i ny kunnskap om kulturminner i området.

Det har vært bosetting i dalen siden tidlig på 1700-tallet. Gårdsdrifta tok imidlertid slutt i ca. 1965. Store deler av bygningsmassen er velholdt, og benyttes i dag som fritidsbebyggelse. Bygningsmassen består av våningshus fra 1880-tallet og bur fra 1870-tallet. Det finnes også spor etter drift andre steder i dalen, bl.a. har gården i Tosdalen hatt 7 høyløer. Selve bolighusa ligger tett ved hverandre mellom Tosdalsvatnet og utløpet av Tverrelva.

Prosjektets influensområde har middels verdi for kulturminner og kulturmiljø. Det er et middels godt datagrunnlag bak vurderingen.

3.11.2 Konsekvensvurdering

Det er hovedsakelig etablering av veg inn til gårdene som vil påvirke kulturmiljøet negativt. Dette vil bringe et moderne element inn i et kulturhistorisk miljø, og slik forringe området verdi. Denne påvirkningen vurderes å være middels til stor negativ for kulturmiljøet. Kraftstasjonen vil også forringe området, men denne påvirkningen vil bli mindre som følge av at stasjonen skal utformes slik at den passer inn i terrenget. Før revegetering av stasjonsområde er ferdig vil man imidlertid oppleve også dette som et sår i et gammelt miljø.

Potensialet for at arbeid i grunnen kan avdekke ev. løsfunn, vurderes som et middels stort på bakgrunn av innspill fra Nordland Fylkeskommune og Sametinget.

Det forventes samlet middels til stor negativ påvirkning på fagtemaet.

Når verdien av området i utgangspunktet er middels, og den negative påvirkningen middels til stor negativ, blir konsekvensen av tiltaket middels negativ.

3.12 Brukerinteresser (friluftsliv/reiseliv)

Det vises til miljørapporten for utdyping av fagtemaet (vedlegg 7).

3.12.1 Verdivurdering

Selv om prosjektområdet er innbydende, er det hovedsakelig grunneierne som benytter terrenget til friluftsliv. Dette antas å skyldes at områ-

det er vegløst og noe bortgjemt fra utkikkspunkter langs riksvegen. Berørte sted er derfor ikke nærfriluftsområde for mange personer.

Grunneierne har to private gårder som benyttes som fritidsbebyggelse i dalen. Disse er i dag vegløse, og man går på en veletablert sti på nordøstsida langs elva (Sautjørna/Litjvatnet) og Tosdalsvatnet for å komme inn i dalen. Deretter benyttes båt over Tosdalsvatnet. Selve dalsidene er bratte og det er få egnede steder å komme seg opp på fjellet. Ved Tverrelva går det imidlertid en gammel sti opp fra gårdene. På denne siden av fjellet har man god utsikt til fossene i prosjektområdet og opplevelsen av landskapet i dalen er derfor en viktig del av friluftslivet. Det foregår for øvrig sporadisk bruk av dette området til paragliding. Det er ikke kjent at dette er en del av organisert reiseliv/friluftsliv.

I sommerhalvåret er Tosdalsvatnet godt egnet til ørretfiske. Det er vanlig å få ørret i størrelsesorden 300-500 g. Det drives mest fiske på strekningen fra Tosdalsvatnet og i elva nedstrøms vatnet. Det er imidlertid også enkelte kulper oppstrøms Tosdalsvatnet som egner seg til fiske, i tillegg til at både Storfjelltjørna og 795-vatnet har stammer av utsatt fisk. I nærområdene drives det ellers jakt på både elg og småvilt. Det er grunneierne som driver elgjakt i området, mens småviltjaktka også tiltrekker seg folk fra andre steder i kommunen og fra nabokommuner. Statskog tilbyr småviltjakt i nærområdene (Tosenfjellet), og jakttrykket på fjellrype kan tidvis være høyt i disse fjellområdene. Nærheten til veg og god tilgjengelighet på jaktkort antas å være årsaken til dette. I selve prosjektområdet er det ikke statsgrunn, men det er mulig å få kjøpe jaktkort gjennom et grunneierlag. Her er det hovedsakelig enkelte lokale jegere som jakter småvilt.

Området vurderes samlet til å være middels godt egnet til fotturer kombinert med jakt, fiske og bærplukking. Området blir til tross for dette benyttet i forholdsvis liten grad.

Områdets verdi for friluftsliv og reiseliv er av middels verdi. Det er et godt datagrunnlag bak vurderingen.

3.12.2 Konsekvensvurdering

En gjennomføring av tiltaket vil føre til forringelse av landskapet i prosjektområdet, og dermed også en forringelse av opplevelsesverdiene. Årsaken til dette er for en stor grad knyttet til vegen innover i dalen. Denne vil skape skjæringer/fyllinger som vil oppleves som skjæmmende for en dal som tidligere har fremstått som relativt intakt. Det vil imidlertid hovedsakelig være folk som har stedstilknytning som opplever dette som problematisk. Dersom man ikke stenger denne vegen med bom, må man anta at det vil tiltrekke turister og andre inn til prosjektområdet. Vegen vil slik øke friluftsmuligheten, men samtidig er det kjent at det ofte fører med seg problemer som forsøpling tilknyttet bilturisme.

Dette kan slik på sikt redusere opplevelseskvalitetene til dalen ytterligere. En bomveg vil imidlertid stenge bilismen ute, men likevel øke synlighet og tilgjengelighet for andre. Vegen vil slik uansett utvide muligheten for friluftsliv i dalen.

Selve kraftstasjonsområdet forventes ikke å medføre spesiell negativ påvirkning på friluftslivet etter at revegetering har skjedd. Det vil være den kunstige kanalen fra kraftstasjonen og støy fra stasjonen som vil kunne medføre mest problem i denne forbindelse. Planlagte avbøtende tiltak (gummiskjørt) vil imidlertid redusere dette slik at påvirkningen fra stasjonsområdet blir middels negativ.

På grunn av at det planlegges en betydelig minstevannføring i sommerperioden, vil friluftslivet ikke bli vesentlig påvirket av vannføringsendringene. I de øvre deler av prosjektområdet er det lite ferdsel, og planlagte inngrep i området forventes derfor å medføre marginal negativ påvirkning. Det vil også bli liten påvirkning på fiske, da områdene som benyttes til dette hovedsakelig er nedstrøms kraftstasjonen og vil slik ikke påvirkes. Tidspunktet for oppgang av ørret i Tosdalselva kan bli noe forskjøvet i tid som følge av feilvandring mot kraftverksutløpet i Tosdalsvatnet.

Det må forventes at aktivitet i anleggsperioden vil kunne virke forstyrrende på friluftslivet i dalen. Tiltaket vil sannsynligvis påvirke jaktutøvelsen i denne tiden på grunn av at økt menneskelig aktivitet vil få en viss skremmeeffekt på viltet. Når anlegget settes i drift vil påvirkningen på jakta i området være ubetydelig. Påvirkningen forventes å være middels til stor negativ for friluftsliv i anleggsperioden.

Påvirkningen forventes samlet å bli middels negativ for friluftslivet i prosjektområdet.

Når verdien av området for friluftsliv i utgangspunktet er middels og påvirkningen vurderes å være middels negativ, vil konsekvensen bli middels negativ.

3.13 Landbruk

Det vises til miljørapporten for utdyping av fagtemaet (vedlegg 7).

3.13.1 Verdivurdering

Det har tidligere blitt drevet landbruk i området, men dette opphørte for 40 år siden. Det er derfor kun enger med gjengroingspreg på elveslettene ved Tosdalselvas utløp i Tosdalsvatnet. Det er også plantet granskog i dette området, men arealet har i dag liten verdi for landbruk.

Området har liten verdi for landbruk. Det er et godt datagrunnlag bak vurderingen.

3.13.2 Konsekvensvurdering

En gjennomføring av prosjektet vil ha en ubetydelig påvirkning på områdets verdi for landbruk. En ev. påvirkning forventes å være positiv, som følge av at en veg kan lette muligheten for å få tatt ut plantet skog når denne blir hogstmo-

den. Omfanget av denne påvirkningen vurderes imidlertid som marginal.

Det vil bli ubetydelig til liten positiv påvirkning for landbruk.

Når verdien av området for landbruk i utgangspunktet er liten og påvirkningen vurderes å være ubetydelig til liten positiv, vil konsekvensen bli ubetydelig.

3.14 Samiske interesser/reindrift

Det vises til miljørapporten for utdyping av fagtemaet (vedlegg 7).

3.14.1 Verdivurdering

Prosjektområdet ligger i reinbeitedistrikt 18 Voengelh Njaarke. Distriktet omfatter arealer i Bindal, Grane, Brønnøy, Høylandet, Nærøy og Leka kommuner.

Reineierne opplyser at området er mye brukt, og da primært til vår- og sommerbeite. Reinen drives dit i midten av april, og i begynnelsen av august trekker den bort fra området til høstbeite. Rundt midten av november/starten av desember drives reinsdyra gjennom området for å komme ut til kysten på vinterbeite. Trekkvegen i området går like ved planlagte inntak i Storfjelltjørna.

Selve prosjektområdet har middels verdi for reindrift. Det er et godt datagrunnlag bak vurderingen.

3.14.2 Konsekvensvurdering

Prosjektets gjennomføringsfase antas å vare ca. ett år, og det vil være denne anleggsperioden som kan skape mest konflikter i forhold til reindriften. Det vil være behov for å gjøre arbeider opp ved Storfjelltjørna og 795-vatnet på barmark. Av hensyn til reindriften planlegges dette gjort så seint som mulig på året. Det vil likevel bli negativ påvirkning som følge av støy og menneskelig nærvær, og man må anta at reinen skyr det aktuelle området i denne perioden. Selve tunneldriften og øvrig arbeid forventes å skape liten negativ påvirkning for reindriftnæringa i området. Tiltaket vil medføre små arealbeslag, som ikke vil utgjøre nevneverdig påvirkning av beitearealet. Når kraftverket settes i drift, forventes ingen spesiell negativ påvirkning.

Storfjelltjørna skal benyttes som inntaksdam. På grunn av at kraftverket skal kjøres på det naturlige tilsiget, og med en begrenset vannstandsvariasjon i inntaksdammen innenfor en buffersone på 0,5 meter, vil isforholdene endre seg lite fra dagens situasjon. Det forventes slik ubetydelig påvirkning på reindriften som følge av dette.

Prosjektets samlede påvirkning vil etter dette bli middels negativ.

Når verdien av området i utgangspunktet er middels og prosjektets negative påvirkning er middels, vil prosjektet ha middels negativ konsekvens for reindriften.

3.15 Samfunnsmessige virkninger

I tillegg til bidrag til nasjonal kraftoppdekning vil kraftverket gi inntekter til grunneierne, utbygger, til kommunen og til Staten. Kraftverket vil bidra til opprettholdelse av lokal bosetting, samt at grunneierne vil få kapital slik at det er lettere å bevare lokale bygningsmasser.

Gjennomføringen av utbyggingen av nytt hovednett med tilhørende kraftverk vil også bidra til å forbedre forsyningssikkerheten i Tosbotn. Eksisterende forsyning er basert på en enkel tilførselslinje som i tillegg er sårbar ved spesielt vanskelige værforhold. Dette ble nylig dokumentert under stormperioden på begynnelsen av 2006 hvor den permanente strømforsyningen falt ut og bebyggelse og næringsliv i området måtte forsynes med aggregat. Stabil strømforsyning til Tosbotn er viktig for oppdrettsanlegget på Borkamo, som planlegger en betydelig utvidelse av produksjonen.

I anleggsfasen vil utbyggingen gi 4-8 arbeidsplasser i 1-2 år. Det kan også gi mulighet for lokal sysselsetting avhengig av antall av de

omsøkte anlegg som blir etablert og hvordan driften organiseres.

3.16 Konsekvenser av kraftlinjer

For påkobling til linjenettet i Tosbotn må det bygges en ca. 5 km lang 22 kV tilknytningskabel fra Tosdalen kraftstasjon til transformatorstasjonen i Tosbotn. Kabel som legges ved hovedveien vil bli støpt ned i OPI-kanal. Avgreningen fra riksveien opp til kraftstasjonen vil bli utført med rør i grøft eller vei og med trekkekummer.

Gravearbeidene for kabelanleggene vil foregå i områder som er en del av atkomstveien til kraftstasjonen. Konsekvensen vurderes derfor som ubetydelige.

3.17 Konsekvenser av ev. alternative utbyggingsløsninger

Det presenteres ingen alternative utbyggingsløsninger utover alternativet beskrevet i søknaden.

3.18 Sammenstilling av miljøkonsekvenser

Tabell 3.3 Sammenstilling av miljøkonsekvenser

Fagtema	Verdi	Konsekvens
Vanntemperatur, isforhold og lokalklima	-	ubetydelig
Grunnvann, flom og erosjon	-	ubetydelig
Vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser	ingen	ubetydelig
Støy		ikke vurdert
Geologi og landskap	middels til stor	middels til stor negativ
Inngrepsfrie naturområder	middels til stor	middels negativ
Biologisk mangfold	middels til stor	middels negativ
Flora og fauna	middels til stor	middels negativ
Fisk	middels	liten til middels negativ
Kulturminner	middels	liten til middels negativ
Friluftsliv og reiseliv	middels	middels negativ
Landbruk	liten	ubetydelig
Samiske interesser/reindrift	middels	middels negativ

4. Avbøtende tiltak

Minstevannføring

Redusert vannføring i elvene fra Storfjell tjørna og fra vannet på kote 795 vil endre den visuelle opplevelsen av fossefallene i disse elvene og forholdet til ørret som gyter i Tosdalselva. Selve Tosdalselva har et betydelig restfelt og vurderes å ha tilstrekkelig vannføring for å ivareta øvrige miljøhensyn.

Fra vannet på kote 795 vurderes restfeltet å sikre en tilstrekkelig vannføring for å ta hensyn til den visuelle opplevelsen av fossene i elven ned fra dette vannet. Fra Storfjell tjørna forutsettes sluppet 0,26 m³/s (Q95_{sommer}) i perioden 1. juni til 1. oktober for å sikre den visuelle opplevel-

sen av fossefallet fra Storfjell tjørna og sikre overlevelsen av fisk i Tosdalselva. I perioden 1. september – 30. mai forutsettes sluppet 0,04 m³/s (Q95_{vinter}) for å sikre overlevelsen av fisk i Tosdalselva. Planlagt slipping vil redusere produksjonen med ca. 10 %. Dette tilsvarer en energimengde på ca. 3,2 GWh/år.

Estetisk tilpasning av anlegg

Tosdalen er i dag i stor grad urørt og er verdifull på grunn av kombinasjonen med kulturlandskap rundt de nedlagte gardene. Derfor skal det legges spesiell vekt på tilpasning til landskapet ved detaljplanlegging og bygging av de ulike anleggsobjektene.

Trasévalg

Det vil bli tatt hensyn til kulturminner og andre viktige funn ved planlegging av trasé for stasjonsplassering, vannvei og ordinær vei.

Støyreduksjon

Det vil bli gjennomført støydempende tiltak i utløpskanalen til kraftstasjonen for å dempe støy fra vann som går inn til turbinen. Støyen vil dempes med etablering av et vannlås-system, hvor man etablerer en betongvegg kledt med gummi halvt senket ned i avløpskanalen, samt en terskel i utløpet.”

Høring og distriktsbehandling

Søknaden behandles etter bestemmelsene i vannressursloven, og har vært kunngjort i Brønnøysunds Avis og Helgeland Arbeiderblad, samt lagt ut til offentlig gjennomsyn i kommunen. Videre er søknaden sendt på høring til Brønnøy kommune, Fylkesmannen i Nordland, Nordland fylkeskommune, berørte statlige forvaltningsorganer og natur- og friluftslivsorganisasjoner. I forbindelse med høringen arrangerte NVE et offentlig folkemøte på Tosbotn Grendehus onsdag 11. april 2007. Her informerte HK om prosjektene og NVE orienterte om saksbehandlingen av søknadene. Flere av høringspartene har sendt inn samlet uttalelse for de seks kraftverkene. Merknader som er direkte knyttet til et av de andre kraftverkene er da ikke referert her, men i vedtaksnotat eller innstilling til det aktuelle kraftverk. I det følgende siterer vi innkomne høringsuttalelser som omhandler Tosdalen kraftverk:

Brønnøy kommune v/kommunestyret fattet følgende vedtak i møte 12.06.2007:

”Vedtak:

1. Med bakgrunn i framlagt konsesjonssøknad – miljørapport og konsekvensutredning er Brønnøy kommune positiv til Helgelands Krafts søknad om tillatelse til utbygging av seks kraftverk i Tosbotn.
2. Avbøtende tiltak for å redusere negative konsekvenser av inngrep, sikre tilstrekkelig vannføring, mest mulig skånsom utforming og plassering av bygg og anlegg samt tiltak for å unngå støy fra kraftverkene forutsettes gjennomført. Det forutsettes også at det utarbeides detaljplaner for gjennomføring av tiltak og at arbeidet i terrenget kvalitetssikres i samsvar med planene.
3. Det forutsettes at søker bidrar med opparbeiding av parkeringsplass/rasteplass for besøkende til den framtidige Lomsdal Visten nasjonalpark. Mest aktuelle plassering er ved Borkamo i forbindelse med utbygging av Leiråa kraftstasjon, men annen lokalisering kan også vurderes. Tiltaket forutsettes akseptert fra og samarbeid med grunneiere.”

Fra saksfremstillingen refereres informasjon følgende:

*”Plansituasjon og overordna føringer**Overordna miljømål for Brønnøy (vedtatt 10.11.93)*

- Kommunen vil gjennom aktiv bruk av ”føre var prinsippet”, arbeide for ei samfunnsutvikling som ikke forringer naturens produksjonspotensial og uten at viktige natur- og kulturverdier går tapt.
- Miljøvern hensyn skal legges til grunn for kommunens virksomhet ved planlegging og politikkutforming. Kommunen vil på kort og lang sikt ivareta naturverninteressene ved planlegging og arealdisponering, sikre biologisk mangfold, viktige naturområder og landskapstrekk og sørge for å gjennomføre restaureringstiltak i forbindelse med tidligere naturinngrep.”

Strategisk Næringsplan 2003 – 2007

Planen omhandler ikke kraftutbygging og -produksjon særskilt. Utdrag fra målsetting:

- Kommunen skal bidra til å utvikle Brønnøy og Brønnøys næringsliv på en slik måte at man oppnår tilsvarende vekst som landet for øvrig.
- Kommunen skal tilrettelegge for at private bedrifter kan utvikle et bredere spekter for produksjon av varer og tjenester for brukere og innbyggere i regionen.
- Grupper av næringer og kommunen skal bidra til å styrke den enkelte bedrift i vare- og tjenesteproduksjonen som retter seg mot andre (eksterne) markeder.

Kommuneplanens arealdel

Berørte områder er lagt ut til Landbruks-, natur- og friluftsområde (LNF) B med følgende bestemmelser

- I disse områdene vil det bli ført en restriktiv holdning med hensyn til spredt bolig- og fritidsbebyggelse.

Fylkesplan for Nordland 2004 - 2007

Fylkesplanens arealpolitiske retningslinjer skal legges til grunn for kommunenes planlegging:

- Målet for arealforvaltningen i Nordland er at den skal være bærekraftig og gi forutsigbare rammer for næringslivet og befolkningen generelt. Hovedinnsatsområdene i Regional Agenda skal videreføres i den nye fylkesplanperioden. For arealforvaltningen betyr det et mål om å integrere bærekraftperspektivet i offentlig politikk og planlegging.

Saksbehandling

Brønnøy kommunestyre ga i møte 15.11.2006, i sak 85/06 sin tilslutning til HelgelandsKrafts søknad om nye linjeføringer og stasjoner for krafttransport på Sør-Helgeland. Denne saken må sees i sammenheng med foreliggende søknader om kraftutbygging.

11.04.2007 informerte HelgelandsKraft AS, Marine Harvest AS og NVE Planutvalget i Brønnøy om planer for kraftutbygging, strøm- og vannbehov ved smoltproduksjonen på Borkamo og om saksbehandling av slike tiltak. Tilsvarende informasjon ble gitt på åpent møte i Tosbotn samme kveld.

I tillegg til NVEs ordinære kunngjøring av offentlig høring, ba Brønnøy kommune i egen annonse om lokale uttalelser til kommunens behandling av saken. Frist for uttalelse ble satt til 21.05. 2007.

Sakens dokumenter er lagt ut for gjennomsyn på Brønnøy rådhus, Velfjordsenteret og på Helgelandskrafts hjemmesider på Internett.

Uttalelser

Ved uttalefristens utløp var det kommet inn 2 uttalelser til Brønnøy kommune:

1. Grunneiere i Tosdalen, Roar Jacobsen og Magne Pettersen (gnr./bnr. 203/1 og 203/2), datert 14.05.07
2. Grunneier Leiråga, John Andrew Borkamo (gnr./bnr. 204/1), datert 18.05.07

Begge uttaleparter er svært positive til omsøkte tiltak på sine eiendommer.

Saksvurdering

Kommunen skal i sin høringsuttalelse ta stilling til:

- Gir høringsmaterialet et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag?
- Bør det gis konsesjon for omsøkte tiltak?
- Bør det stilles særlige vilkår for ev. konsesjoner?

Vurdering av høringsmaterialet

Søknadsdokumentene gir tilfredsstillende presentasjon av de ulike tiltakene i forhold til begrunnelse for tiltakene, valg av tekniske løsninger, vurdering av verdier i tiltaksområdet samt konsekvenser av tiltakene. Dokumentene er rikt og greit forståelig illustrert med figurer, kart, skisser og bilder.

Rådmannen har ingen merknader til verdi-, konflikt- og konsekvensvurderingene som framkommer i høringsmaterialet. Under avbøtende tiltak for prosjektet Tosdalen sies det at utelatelset av 795 vatnet ved Kvannlitinden ikke vil gi reduserte negative konsekvenser. Dette er Rådmannen uenig i: Utelatelse av dette vatnet vil si-

kre naturlig vannføring gjennom vatna i dalen ved Keilåtinden og sikre den ene fossen innerst i Tosdalen som inntrykksterkt landskapselement.

Under tema vilt mener Rådmannen det kunne vært gjort en egen vurdering av områdets verdi for store rovdyr og konsekvenser for disse.

Vurdering av tiltakene

Rådmannen mener foreslåtte utbyggingsløsninger i hovedsak gir en svært skånsom utnyttning av kraftpotensialet i vassdragene i Tosbotnområdet sammenliknet med de opprinnelige planene i Samlet Plan for vassdrag fra 1985 - 86.

Som tabell 2 viser vil tiltakene i ulik grad ha negativ virkning på alle utredningstemaer. Dette gjelder særlig landskap og opplevelsesverdier. Tabellen viser at tiltakene i Tosdalen er de som kommer mest i konflikt med natur- og friluftsverdier. Det er et nasjonalt politisk mål å stanse tap av biologisk mangfold og tap av inngrepsfri natur. Kommunen har gjennom sin planlegging og forvaltning en forpliktelse til å bidra til at disse målene oppnås. Rådmannen mener derfor 795 vatnet ved Kvannlitinden bør tas ut av planene slik omtalt under avbøtende tiltak for prosjektet. Dette vil redusere tap av inngrepsfri natur og vil samtidig sikre naturlig vannføring gjennom de vatna i dalen ved Keilåtinden, bevare den ene av de inntrykksterke fossene innerst i Tosdalen samt sikre større vannføring i øvre del av Tosdalselva. Et slikt avbøtende tiltak vil redusere årsproduksjonen med ca. 6 GWh og øke utbyggingskostnaden med ca. 20 øre kr/kWh, noe som likevel bør gi en akseptabel utbyggingskostnad.

Kraftstasjonen i Tosdalen bør vurderes lagt ca. 150 m lengre mot nord øst, nærmere elva og med utløp til elva, overfor deltaområdet. Dette vil kunne skjerme strand- og deltaområdet og Tosdalsvatnet mot støy fra stasjonen samtidig som anlegget blir liggende mindre eksponert.

[...]

Tiltakene vil ikke medføre større reguleringsmagasiner (unntatt Leiråvatnet som får en mindre regulering) eller større endringer i vannføring. Vegføringa med bruer fra Tosentunnelen til Tosdalen vil bli det største, enkeltstående inngrepet. Det er viktig at vegen legges mest mulig skånsomt i terrenget. Særlig viktig er det å unngå inngrep i strand- og deltaområdet i sørenden av Tosdalsvatnet.

Rådmannen forutsetter at avbøtende tiltak for å redusere negative konsekvenser av inngrep, sikre tilstrekkelig vannføring, mest mulig skånsom utforming og plassering av bygg og anlegg samt tiltak for å unngå støy fra kraftverket blir gjennomført. Rådmannen forutsetter også at det utarbeides detalplaner for gjennomføring av tiltak og at arbeidet i terrenget kvalitetssikres i samsvar med planene.

Rådmannen har ikke registrert sterke motforestillinger mot tiltakene verken lokalt eller fra annet hold.

Konklusjon

Omsøkte tiltak vil i store trekk innebære en skånsom utnytting av vannressursene i området. Rådmannen mener tiltakene, med foreslåtte justeringer, ikke kommer i vesentlig konflikt med kommunens miljømål, regionale eller nasjonale planer og føringer.”

Fylkesmannen i Nordland kom med uttalelse i brev av 26.07.2007. Vi siterer følgende:

”Småkraftutbygging i Nordland generelt

Vi ser at det kjem inn søknadar fortløpande om småkraftverksutbygging i Nordland. Desse småkraftverka vil om dei får konsesjon, sakte, men sikkert ”ete opp” ein stor del av det vi har att av inngrepsfrie naturområde i Nordland. For å unngå ei utbygging av små vasskraftverk der ”først til mølla” i stor grad har vore gjeldande praksis, er det no sett i gang arbeid med å få på plass fylkesvise planar for småkraftverk. Vi har fått signal frå Nordland fylkeskommune om at dette arbeidet vil starte opp ved årsskiftet 2007/2008. Vi meiner handsaming av alle småkraftverk og særleg dei med stort konfliktpotensiale bør utsetjast til denne planen ligg føre. Vi vil då kunne vurdere konfliktgrunnlaget gjennom ein ”samla plan” og dermed ha betre mulegheit til å prioritere dei minst miljøskadelege og mest lønsamme prosjekta. Vi meiner og at ein slik fylkesdelplan vil vere eit viktig innspel i arbeidet med rammedirektivet for vatn.
[...]

Vurdering av kraftverksprosjekta

Vi vil i det følgjande gje vår vurdering av desse 6 kraftverksprosjekta. Vi vil legge hovudvekt på det vi meiner er dei mest konfliktfylte delane av prosjekta.

Inngrepsfrie naturområde

Tekniske inngrep har redusert arealet og antalet av villmarksprega områder (>5 km frå tyngre tekniske inngrep) i Norge dei siste 100 åra. I perioden 1988 – 2003 mista Nordland 70 km² villmarksprega områder, meir enn noko anna fylke i Norge. I same periode mista Nordland 978 km² inngrepsfrie naturområde (>1 km frå tyngre tekniske inngrep), også dette meir enn noko anna fylke i Norge. Vasskraftutbygging sto for høvesvis 81 % og 45 % av reduksjonen.

Det har i mange år vore eit miljøpolitisk mål å sikre store, samanhengande naturområde

utan tekniske inngrep. Dette går mellom anna fram av St.meld. nr. 29 (1996-97) Regional planlegging og miljøpolitikk, St.meld. nr. 58 (1996-97) Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling, i St.meld. nr. 37 (2000-2001) Om vasskrafta og kraftbalansen, og i Sem-erklæringa til forrige regjering. I Stortinget si handsaming av St.meld. nr. 37 (2000-2001) seier komiteen blant anna følgjande: ”Komiteens flertall mener potensialet i framtidige utbygginger kombinert med den økte verdien av å sikre de gjenværende naturområdene gjør at epoken med store vannkraftutbygginger er over. Flertallet mener hensynet til kommende generasjoners naturopplevelser tilsier en restriktiv holdning til videre vassdragsutbygging, og at vi lar de aller fleste vassdrag som står igjen forbli urørte”.

I St.prp. nr. 1 (2004-2005) frå Miljøverndepartementet, er INON ført opp som eige arbeidsmål nr. 2.2. ”Sikre at gjenværende naturområde med urørt preg blir tekne vare på”. Dette er klare føringar som ein må forholde seg til. Den nye regjeringa vidarefører og dette i plattformforma dei la i Soria Moria forhandlingane. Dei seier mellom anna i si erklæring: ”Hensynet til kommende generasjoners naturopplevelser tilsier en restriktiv holdning til videre vassdragsutbygging, og at vi lar de aller fleste vassdrag som står igjen forbli urørte.”

I miljørapportane har Sweco Grøner korrekt påpeika at det er tre faktiske feil i INON-grunnlaget i området. For det fyrste er Tosentunnelen rekna som inngrep, med den følgje at dei store inngrepsfrie områda sør og nord for tunnelen er splitta opp. Vidare er det ikkje tatt omsyn til overføringa av Kalklavdalsvatnet austover mot Åbjøravassdraget. Også Leiråvatnet er regulert i dag og det er heller ikkje tatt omsyn til i det offisielle INON-grunnlaget. Sweco Grøner har korrigert for desse tre feila i miljørapportane etter å ha konferert DN om saka. Resultatet er at vi har fått eit betydeleg større, samanhengande INON-område sør og nord for Tosentunnelen. Dette området har vorte noko mindre i sør ved Kalklavdalsvatnet og rundt Leiråvatnet i vest.

Etter korrigeringsane til Sweco Grøner er det eit samanhengande inngrepsfritt naturområde (INON) sør og nord for Tosentunnelen på ca. 1460 km². Innafor dette området er det to villmarksprega områder på til saman ca. 380 km². Både Fylkesmannen og Sweco har korrigert for manglande inngrep og rekna ut reduksjonane i INON og villmarksprega områder. Tabellen under viser verdiane Fylkesmannen har rekna ut. Dei viser noko mindre reduksjon av INON og villmarksprega områder enn tala i miljørapport/konsesjonssøknad. Årsaka ligg ulik tolkning av INON-metodikken.

	Reduksjon i INON (km ²)	Reduksjon i villmarks- prega områder (km ²)	Konsekvens- vurdering - Sweco	Konsekvens- vurdering Fylkesmann
Leiråa kraftverk	0	0	Liten	Liten
Bjørnstokk kraftverk	1,5	0,7	Liten	Liten
Tverråa kraftverk	0	0	Ingen	Ingen
Storelva kraftverk alt. A	0	0	Ingen	Ingen
Storelva kraftverk alt. B	0,3	0	Liten	Liten
Tosdalen kraftverk**	12,6	2,9*	Middels	Stor
Lille Tosdalen kraftverk**	4,5	1,8*	Middels	Stor
Totalt for alle 6 kraftverk**	16,0	3,1		

* Det er usikkerheit i INON-grunnlaget i dette området. Både Fylkesmannen og Sweco har korrigert for overføringa av Kalklavdalsvatnet austover og for Tosentunnelen. Fylkesmannen si korrigering har redusert det villmarksprega området sør for Tosentunnelen meir enn Sweco si korrigering. Ut frå våre tal blir derfor reduksjonen av villmarksprega areal om lag ein tredel av det Sweco har rekna ut.

** Når det gjeld Tosdalen og Lille Tosdalen, så vil desse influere på delvis same INON-areal. Vi har tatt hensyn til dette når vi har rekna ut total reduksjon.

Fylkesmannen er stort sett samd med konsekvensvurderingane i konsesjonssøknaden, men vi meiner dei har undervurdert konsekvensane for kraftverka i Tosdalen. Desse kraftverka vil gje betydeleg reduksjon i eit av dei største inngrepsfrie områda i Nordland. I tillegg vil begge også redusere arealet av villmarksprega områder sør for Tosentunnelen. Vi meiner konsekvensane for inngrepsfrie områder (INON) er store negative for desse to kraftverka.

Landskap

Sweco Grøner har vurdert konsekvensane for landskap til å vere middels negative for Leirelva, Bjørnstokk, Storelva A, Storelva B og Lille Tosdalen. Tverråa har små til middels negative konsekvensar og Tosdalen har middels til store negative konsekvensar for landskap. Vi sluttar oss i hovudtrekk til desse konklusjonane, men vi meiner skalaen kunne vore brukt noko betre. [...]

- Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverk. Desse to kraftverka vil etter Fylkesmannen si meining ha dei klart mest negative konsekvensane for temaet landskap av alle dei 6 kraftverka. Begge desse kraftverka føreset bygging av veg med fleire markerte skjeringar frå riksvegen inn til innerenden av Tosdalsvatnet. Tosdalen står i dag fram utan moderne tekniske inngrep med kulturlandskap, fossar, elvedelta og innsjøar.
 - Tosdalen kraftverk vil i tillegg redusere vassføringa i dei to mest markerte fossfalla frå hhv. Keilådalen og Storfjelltjørna.
 - Lille Tosdalen kraftverk vil føre til at det blir bygd 500 m veg frå Tosdalen kraftverk til planlagt kraftstasjon for Lille Tosdalen kraftverk.
 - For Lille Tosdalen kraftverk har Sweco Grøner kun sett på nye inngrep innafor Tosdalen kraftverk. Vi er ikkje samde i

dette. Også dette kraftverket er avhengig av at det blir bygd over 2 km ny veg frå riksvegen inn langs Tosdalsvatnet og konsekvensvurderingane for bygging av kraftverket må ta omsyn til denne vegen.

Fylkesmannen meiner inngrepa i Tosdalen er betydeleg meir omfattande enn inngrepa i dei andre 4 prosjekta. Vi meiner ein må vurdere Tosdalen kraftverk til å ha store negative konsekvensar for landskap, medan Lille Tosdalen har middels til store negative konsekvensar.

Biologisk mangfald

Vi har følgjande kommentarar Sweco Grøner sine miljørapportar:

- Vi vil berømme dei for at dei no har tatt belegg av mose og lavartar og nytta ekspertise til å få desse artsbestemt. Dette har vore mangelvare i mange småkraftverksøknadar tidlegare frå dei fleste konsulentane i marknaden.

[...]

Bjørnstokk kraftverk, Leiråa kraftverk, Storelva kraftverk og Tosdalen kraftverk

Vi er samde med Sweco Grøner i at dei negative konsekvensane er små til middels negative for desse kraftverka.

[...]

Fisk og ferskvassbiologi

Vi gjer ikkje andre verdi- eller konsekvensvurderingar for dei einskilde kraftverka enn dei Sweco Grøner har gjort i sine rapportar. Der er konsekvensane vurdert til små negative for Bjørnstokk kraftverk, Tverråa kraftverk og for begge alternativ av Storelva kraftverk. Leiråa og Tosdalen er vurdert å ha små til middels negative konsekvensar, medan Lille Tosdalen

ikkje har fiskeinteresser. Vi vil understreke viktigheita av å montere ein omløpsventil ved kraftstasjonen.

Friluftsliv

Vi støtter dei ulike verdi- og konsekvensvurderingane som er gjort for dei 6 kraftverka. Det som ikkje er vurdert her er om vi får nokre sum-effektar av utbyggingane. Blir alle seks kraftverka bygd vil 8 av elvene som renn ned i Tosbotn få meir eller mindre sterk reduksjon i vassføring, vi vil ha 6 kraftstasjonar med tilhøyrande rørgater og tilkomstvegar. I sum meiner vi dette gjev større negative konsekvensar enn dei enkeltstående kraftverka.

Kompenserande tiltak

Den følgjande konklusjonen føreset at dei avbøtande tiltaka som er foreslått i søknaden blir gjennomført.

Konklusjon

Som vi seier i innleiinga meiner vi at det er uheldig med enkeltsakshandsaming av småkraftverk og at vi primært ønsker ein samla plan for utbygging av småe kraftverk i Nordland. Der- som NVE likevel vel å handsame desse søknadane har vi følgjande konklusjonar.

[...]

- Fylkesmannen går mot utbygging av Lille Tosdalen kraftverk og Tosdalen kraftverk.
 - Begge kraftverka vil gje forholdsvis store nye inngrep i eit av dei største urørte naturområda (INON) vi har i Nordland i dag.
 - Begge kraftverka vil føre til at det blir bygd fleire km veg med til dels markerte skjeringar inn i eit landskap som i dag er urørt av moderne tekniske inngrep.
 - Tosdalen kraftverk vil redusere vassføringa i to markerte fossefall og gje store inngrep i eit elvedelta ved Tosdalsvatnet.
 - Bygging av Lille Tosdalen kraftverk vil med stor sannsynlegheit øydelegge ei regionalt verdifull fossesprutsone og sterkt redusere livsmiljøet til den raudlista laven flatsaltflav.”

Nordland fylkeskommune v/fylkestinget fattet følgende vedtak i møte 14.06.2007:

1. Fylkestinget anbefaler at det gis konsesjon for bygging av Leiråa, Bjørnstokk, Tverråa, Storelva, Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverk.
2. Fylkestingets anbefaling forutsetter at;
 - reindriftas bruk av flytt- og trekkleier blir ivaretatt og ikke skadelidende.
 - Tverråa kraftverk endres slik at den ikke er i konflikt med freda kulturminner og

at undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 er oppfylt.

3. Fylkestinget ber om at det tas landskapsestetiske hensyn ved detaljplanlegging av prosjektene. Hensynet til utøvelse av reindrift må vektlegges i planlegging og utførelse av prosjektene. Fylkestinget ber også om at spørsmålet om parkeringsplass i Tosbotn søkes løst gjennom konsesjonsbehandlingen.
4. Nordland fylkeskommune vil vise til tiltakshavers aktsomhets- og meldeplikt dersom en under markinngrep skulle støte på forninner, jf. kulturminnelovens § 8, 2. ledd.

Fra saksutredningen refereres følgende:

Fylkesrådets vurdering:

Det søkes om utbygging av seks kraftverk i Tosbotn. Dette vil til sammen gi en produksjon på totalt ca. 127 GWh til en utbyggingspris på 2,78 kr/kWh. Utbygger har uttalt at de er avhengig av å bygge ut minimum 4 av prosjektene for at de skal kunne realiseres.

Fylkesrådet mener det er viktig å ivareta muligheten for fortsatt utøvelse av reindrift. Innarbeidede flytt- og trekkveier er viktig å kunne fortsette aktiv reindrift. Derfor er mulighet for fortsatt bruk av flyttveier, en forutsetning for at konsesjon for utbygging kan gis.

En utbygging kan medføre positive tiltak for friluftslivet. Utfordringen med parkeringsplass i Tosbotn har vært diskutert i forbindelse med fylkesdelplan, og Fylkesrådet mener dette bør søkes løst gjennom konsesjonsvilkårene.

Fylkesrådet mener en utbygging av kraftverk i Tosbotn er viktig samfunnsmessig og ser at det er avgjørende for fortsatt drift og utvidelse av smoltanlegget. Dette vil medføre positive ringvirkninger med større sysselsetting og sikker tilgang på strøm.

Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverk vil medføre tap av 8,8 km² villmarkspregete områder og anlegging av en 3,2 km ny permanent vei. Tosdalen kraftverk er også det som er beskrevet som mest konfliktfylt i forhold til reindrift. Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverk vurderes til å gi størst negative konsekvenser i forhold til andre interesser. Fylkesrådet mener disse kan vurderes tatt ut, om det viser seg å være store konflikter knyttet til utbyggingene.

[...]

Problemstilling

Generelt regnes en utbyggingspris på 3 kr/GWh som en grense for hva som er lønnsomt å bygge ut. Her er det to prosjekt som ligger i overkant av 3 kr/GWh. Disse 6 kraftverkene skal sammen bidra til finansiering av en utførselslinje og sikre kraftleveranse til området. Totalt sett vil det derfor nødvendigvis ikke lønne seg for utbygger å ta ut de dyreste prosjektene. HelgelandsKraft har uttalt at minimum 4 kraft-

verk må bygges ut for å forsvare kostnadene av ny kraftlinje.

En utbygging av disse kraftverkene vil være positivt for lokalsamfunnet med tanke på sikker strømforsyning og nye arbeidsplasser ved smoltanlegget. For Marin Harvest presenteres utbyggingen som avgjørende for deres fremtid med fortsatt drift i Tosbotn. En utbygging vil gi økt og sikker tilgang på kraft og større mengder rent vann. Dette er avgjørende for at de kan øke produksjonen og satse videre i Tosbotn.

Disse seks kraftprosjektene ligger innen en radius på 4 km. De søkes enkeltvis og medfører ikke krav om konsekvensutredning. Det er utarbeidet miljørapport for hver enkelt utbygging, men kravet til en miljørapport er ikke like høyt som ved konsekvensutredninger. Ved en enkeltvis utredning, er ikke konsekvensene av inngrepene vurdert i sammenheng. Vi får dermed ikke samme faglige vurdering over hva det vil bety at seks elver i området blir lagt i rør. Dette vil ha effekt både visuelt og for biologisk mangfold. Om levestedet i en elv forsvinner, kan eventuelt tilliggende elver fungerer som erstatning. Dette gjelder også visuelt/ landskap. Ettersom disse seks prosjektene i realiteten er avhengig av hverandre for å bli bygget ut, burde de blitt behandlet som en utbygging.

Det drives reindrift i området. Det går en viktig flyttvei over Leiråvatnet og ved planlagt inntak til Tosdalen. Dette vurderes som svært viktig for reindriften. Ellers brukes området spredt til beite hele året. Søknaden konkluderer med at prosjektene får liten negativ konsekvens for reindriften og middels negativ konsekvens ved utbygging av Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverker. Dette begrunnes ut i fra at det kun er i anleggsperioden den blir berørt. Fylkestinget skal i juni vedta forslag til fylkesdelplan for Vevelstad og deler av Vefsn, Grane og Brønnøy kommuner. I denne er det foreslått arealfesta retningslinjer for reindriften. I Tosbotn er det merket av viktige trekk- og flyttleier for reindriften. I fylkesdelplanen står det at "Det må ikke planlegges eller tilrettelegges for tiltak som kan skade reindriften flytt- og trekkleier". Bjørnstokk og Tverråa kraftverker ligger innenfor området med retningslinjen.

Det er et nasjonalt mål at gjenværende naturområder uten større tekniske inngrep blir tatt vare på. Utbygging av Tosdalen kraftverk vil medføre tap av 8,8 km² villmarkspregete områder (mer enn 5 km fra tyngre tekniske inngrep). Lille Tosdalen kraftverk medfører tap av 4 km², men dette inngår i det samme arealet.

Friluftsliv

Området vurderes til å ha en liten regional verdi som friluftsområde. Det brukes i all hovedsak av de lokale. Ved etablering av nasjonalparken kan interessen endre seg. Isolert sett har det enkelte inngrepet få konsekvenser for friluftslivet, men når det etableres flere kraftverk i samme områ-

de vil det kunne få store negative konsekvenser for friluftslivet og natur- og landskapsopplevelsen.

Gjennom Fylkesdelplan for Vevelstad og deler av Vefsn, Grane og Brønnøy kommuner ble det tatt opp behov for parkeringsplass og innfallspunkt til nasjonalparken i Tosbotn. Fra grunneier var dette ikke ønsket og det ble derfor ikke tatt med som tiltak i fylkesdelplanen. Om det gis konsesjon for utbygging av kraftverkene er dette noe man bør ta hensyn til gjennom konsesjonsvilkårene. Dette er viktig for å legge til rette for økt friluftsliv.

Kulturminner

Det er inngått avtale mellom utbygger og Kulturminner i Nordland, slik at det kan gjennomføres feltarbeid sommer 2007 for å oppfylle utredningsplikten. Planene for Tverråa kraftverk er i dag i direkte konflikt med freda kulturminner. Dette må endres før konsesjonen kan gis. I brev datert 20.01.06 ble det opplyst om disse problemstillingene, men det er beklageligvis ikke tatt inn i miljørapporten.

Konsekvenser

Prosjektene vil medføre inngrep i seks elver i Tosbotn innen en radius på 4 km. Dette vil få negative konsekvenser for landskap og biologisk mangfold. Villmarkspregete områder (5 km fra tyngre tekniske inngrep) blir redusert med totalt 9,4 km². Prosjektene er ikke vurdert til å medføre negative konsekvenser for regionale friluftsinnteresser. Reindriften blir negativt berørt om bruk av trekk- og flyttveier hindres.

Oppsummering

Saken omhandler seks kraftutbygginger innenfor et området med radius 4 km i Tosbotn. Hvert enkelt prosjekt har inntak i elva, rør/sjakt/tunnel og kraftstasjon. Leiråvatnet reguleres med 4 m og det må bygges 3,2 km lang vei inn til Tosdalen. Kraftutbyggingene søkes enkeltvis, men er dels avhengig av hverandre for å bli realisert. Sammen skal prosjektene dekke kostnader for ny overføringslinje til Tosbotn. Kraftverkene vil produsere totalt ca. 127 GWh til en utbyggingspris på 2,78 kr/kWh.

Utbygging av prosjektene vil medføre tap av villmarkspregete områder med totalt 9,4 km², der Tosdalen kraftverket står for 8,8 km² av dette arealet. Det er et nasjonalt mål å bevare inngrepsfrie områder. Prosjektene kan medføre hindringer for utøvelsen av reindriften ved at flytt- og trekkleier blir vanskelig å benytte. Bjørnstokk og Tverråa kraftverker ligger innenfor retningslinje i forslag til fylkesdelplan for Vevelstad og deler av Vefsn, Grane og Brønnøy kommuner, som sier at reindriften flyttveier skal ivaretas. Planene for Tverråa kraftverk er i dag i direkte konflikt med freda kulturminner. Dette må endres før konsesjonen kan gis. Det er inn-

gått avtale med utbygger om feltarbeid for å oppfylle utredningsplikten. Gis det konsesjon for utbygging, må det stilles krav om opparbeidelse av parkeringsplass i Tosbotn.

En utbygging vil medføre sikker og økt kraftforsyning i Tosbotn. Dagens kraftlinje har dårlig kapasitet og kjøres på overbelastning. Marin Harvest vurderer en utvidelse av smoltanlegget. Dette forutsetter økt og sikker tilgang av kraft, samt økt vannuttak. En utbygging av Leiråa er planlagt i samsvar med dette. Realisering av Leiråa kraftverk vil være avgjørende for videre drift av smoltanlegg og gi økt sysselsetting i Tosbotn. Kraftverkene skal dekke kostnader for ny overføringslinje og utbygger har uttalt at minimum 4 prosjekt må gis konsesjon for at en utbygging vil være lønnsom.”

Nordland fylkeskommune v/Kulturminner i Nordland gjennomførte arkeologiske registreringer i Tosbotn i juli 2007. Det ble utarbeidet en rapport fra arbeidet som ikke gjengis her. Fylkeskommunen kom med uttalelse datert 23.10.2007 som gjengir hovedpunktene i rapporten. I det følgende refereres informasjon som er aktuelt for saken:

”Uttalelse om kulturminner: Konsesjonssøknader på seks småkraftverk i Tosbotn, Brønnøy kommune.

Vi viser til Nordland fylkestings vedtak 11.06.2007 i sak 60/07 og til tidligere kulturminnefaglig korrespondanse i saken. Vi beklager at det på grunn av stor saksmengde har tatt noe tid med å få ferdigstilt rapporten og utført de faglige vurderinger.

Som det fremgår av rapporten (vedl) er det påvist 6 nye kulturminnelokaliteter, bestående av 13 enkeltminner. Flere av de omsøkte tiltakene er i konflikt med automatisk fredete kulturminner. I hovedsak er det to former for avbøtende tiltak dersom tiltak(ene) skal gjennomføres; enten justering av inngrepenes lokalisering eller frigivning av kulturminnene. Det siste vil innebære at det gis dispensasjon fra kulturminneloven. En eventuell dispensasjon innarbeides i konsesjonsvilkårene. Fylkeskommunen vil forberede en eventuell søknad om dispensasjon for Riksantikvaren, som er dispenserende myndighet.

[...]

Tosdalen kraftverk og Lille Tosdalen kraftverk

Ved Tosdalsvatnets nordvestre ende, Lendingan, ble det påvist et hittil ukjent kulturminne, ei gravrøys Id 109942, som er automatisk fredet i henhold til kulturminnelovens § 4. Gravrøysa ligger i tilknytning til den gamle ferdselsveien over fjellet og er et viktig fortellende element i landskapet. Den planlagte vegen gjennom dette området er i konflikt med bevaring av kulturminnet. Et avbøtende tiltak er å legge veitraseen på motsatt side av Tosdalsvatnet. Vi foreslår at

dette er et av konsesjonsvilkårene. Det må være særlige grunner til at vi vil anbefale at gravminnet frigis etter dispensasjon fra kulturminneloven.

I tillegg ble det påvist en rekke nyere tids kulturminner som høyløer og nyere tids rydningsrøyser. Dersom tiltaket blir iverksatt, forutsetter vi at det tas hensyn til disse i anleggsperioden.

Som generell merknad tilføyer vi:

Alle kulturminner er ikke registrert. Dersom det gis konsesjon for de omsøkte tiltak, vil fylkeskommunen vise til tiltakshavers aktsomhets- og meldeplikt dersom en under markinnlegg skulle støte på fornminner, jf. kulturminnelovens § 8 andre ledd. Dersom det under arbeidet skulle oppdages gjenstander, ansamlinger av trekull eller unaturlige/uventede steinkonsentrasjoner må vi underrettes umiddelbart. Det forutsettes at nevnte pålegg bringes videre til dem som skal utføre arbeide i marken.

Uttalelsen gjelder ikke samiske kulturminner; vi viser til egen uttalelse fra Sametinget.”

Statens vegvesen, Region nord kom med følgende uttalelse datert 28.02.2007:

”Våre merknader til tiltaket er:

- For å få byggetillatelse for oppføring av kraftstasjon må det først foreligge avkjørselstillatelse fra E6.
- Dersom kraftstasjon er tenkt oppført nærmere enn 50 m fra vegmidte av E6 må det søkes om dispensasjon fra veglovens byggegrense langs offentlig veg.
- Det må søkes om gravetillatelse dersom rør skal legges under E6.

Vi vil behandle eventuelle grave-, avkjørsels- og dispensasjonssøknader når disse innkommer.”

Bergvesenet kom med følgende uttalelse datert 09.05.2007:

”For Bergvesenet er det viktig at det i forbindelse med utbygging gjøres en kartlegging og vurdering av de mineralske ressursene. Som statlig fagetat er det en av våre oppgaver å se til at viktige mineralske forekomster blir tatt hensyn til. Vi vil understreke mineralnæringens viktige rolle i samfunnet, ved at den framskaffer produkter som det moderne samfunnet er helt avhengig av. Dette gjelder alt fra metaller, industrimineraler, byggestein (blokkstein og skifer) og øvrige byggeråstoffer (pukk og grus).

I konsesjonssøknaden, kapittel 3, er det listet opp en rekke virkninger for miljø, naturressurser og samfunn i forbindelse med utbyggingen. Etter vår vurdering mangler det et viktig punkt her, mineralske råstoffer. I NGU's pukk- og grusdatabase er det merket en viktig fore-

komst i Tosbotn. To av de planlagte kraftverkene, Tverråa og Storelva, ligger innenfor dette området og virkningene av tiltaket burde blitt vurdert i konsesjonssøknaden.

Når det gjelder de resterende områdene har ikke Bergvesenet noen bemerkninger.”

Statens Landbruksforvaltning kom med følgende uttalelse datert 25.06.2007:

”Statens landbruksforvaltning vurderer søknadene og planene ut fra konsekvensene for jord- og skogbruk, kulturlandskap og landbrukstilknytta næringsvirksomhet. Etter opplysningene i søknadene vil ingen av prosjektene få alvorlige negative virkninger i forhold til SLF sine ansvarsområder. Vi har likevel noen merknader til søknadene og til dels til utredningene.

Under omtalen av virkninger for landbruket, er det primært skogbruket som blir berørt. Verdien og konsekvensene av tiltakene for skogbruket er i hovedsak beskrevet i form av en omtale av hvor og når det er hogget skog den senere tid. Dette er mangelfullt. Konsekvensene for skogbruket vil heller arte seg som negativ ved at man må ta ut ikke-hogstmoden skog for etablering av røtraseer og for noen nye veier, samt at disse beslaglegger arealer som kan være av god bonitet for framtidig skogproduksjon. For rørgatene vil det også være negativt at gjenveksten av ny skog på tilbakefylte masser, kan bli dårlig. Når dokumentasjonen her er mangelfull, så er det ikke mulig å si hvilke av de to alternative løsningene for Tverråa kraftverk som er minst uheldig for skogbruket. Som ledd i konsesjonsbehandlingen vil vi anbefaler NVE å be tiltakshaver framskaffe opplysninger som gjør en i stand til å prioritere mellom disse to alternativene ut fra virkningene for skogbruket.

Det er ikke laget en samlet framstilling av massebalansen for alle kraftverkene med veier, tunneler og rørgater. Det framgår at enkelte av kraftverkene vil gi overskuddsmasser på mellom 7000 – 16 000 m³ og at en del av dette er planlagt deponert i et eksisterende massetak i Tosbotn, uten at det framgår hvor mye eller i hvilken grad dette massetaket har nok kapasitet. Vi anbefaler at tiltakshaver blir bedt om å undersøke om noen av overskuddsmassene kan brukes der det skal bygges nye veier (Tverråa, Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverk). I søknaden for Tosdalen kraftverk heter det at ”Veien må imidlertid bygges før tunneldrifta starter.... Det er derfor begrenset hvor mye (overskuddsmasser) som i ettetid kan benyttes til veibyggingen.” Men dette bør ikke være til hinder for at overskuddsmasser fra rørgatene for de andre kraftverkene kan brukes til denne eller de andre veiene, dersom man starter arbeidene med de andre anleggene først.

Vi mener det må foretas en samlet beregning av massebalanse for alle 6 kraftverkene og en plan for midlertidig og permanent deponi av

eventuelle overskuddsmasser som viser hvilke lokaliteter som er tenkt tatt i bruk. Dersom tiltakshaver foreslår å beslaglegge jord- eller skogbruksarealer, mener vi det må søkes etter alternative lokaliteter.”

Sametinget kom med følgende uttalelse datert 12.07.2007

”De planlagte vasskraftsprosjektene ligger innenfor et sentralt samisk bruksområde som har vært benyttet i forbindelse med jakt, fangst, reindrift og fiske i uminnelige tider. Det drives fortsatt samisk tamreindrift i dette området i dag.

Det er ikke gjort registreringer av samiske kulturminner i tilknytning til alle seks utbyggingsprosjektene, men de berørte områdene er heller ikke systematisk registrert med tanke på samiske kulturminner. Det er kun i tilknytning til Leiråa det er registrert en rekke kulturminner, og her kan en utbygging bli problematisk med tanke på konflikt med samiske kulturminner. Dette må utredes nærmere med hjelp av feltbefaringer og intervjuundersøkelser. Men også i forbindelse med de øvrige fem prosjektene er det potensial for nye funn av samiske kulturminner, og det må også her gjennomføres ytterligere undersøkelser. Flere av prosjektene er videre nokså omfattende med betydelige inngrep gjennom overføringer/tunneler, veibygging og endring av vannstanden. Jf. også lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kml.) § 3 og § 9.

Sametinget ser for seg at det er mulig å gjennomføre et samlet registreringsprosjekt med tanke på samiske kulturminner og kulturmiljøer for alle disse seks utbyggingsprosjektene. Et slikt registreringsopplegg må følgelig bli utført på telfri og bar mark.

Vi gjør til sist også oppmerksom på at dette innspillet bare gjelder Sametinget, og viser til eget innspill fra Nordland fylkeskommune.”

Sametinget kom med følgende tilleggsuttalelse i brev av 13.09.2007:

”Sametinget har foretatt befaringsfor kulturminner i aktuelle områder som berøres av tiltaket den 28. - 31.08.2007.

I tilknytning til Leiråa kraftverk ble det registrert et område som det bes tas hensyn til ved et eventuelt videre planarbeid / utbygging. Området er lagt inn i Riksantikvarens database ”Askeladden” (askeladden.ra.no) med ID- 110491. Selv om planarbeidet ikke er i direkte konflikt med lokaliteten (som ikke er en automatisk fredet lokalitet, men likevel av kulturhistorisk verdi), er det viktig at Sametinget informeres ved eventuelle endringer i planarbeidet innenfor dette spesielle området.

Videre er det en lokalitet ved det planlagte Tverråa kraftverk som er et automatisk fredet

samisk kulturminne. Denne ble først registrert av Nordland fylkeskommune, og har ID 109941 i nevnte "Askeladden". Denne lokalitet ligger for øvrig i et område med flere automatisk fredete kulturminner, slik som gravhauger, kullgroper og fangsgroper.

Sametinget har ut over dette ingen spesielle merknader til planforslaget.

Skulle det under arbeid i marken komme fram gjenstander eller andre levninger som viser eldre aktivitet i området, må arbeidet stanses og melding sendes Sametinget omgående, jf. lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kml.) § 8 annet ledd. Vi forutsetter at dette pålegg formidles videre til dem som skal utføre arbeidet i marken.

Vi minner om at alle samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk freda i følge kml. § 4 annet ledd. Samiske kulturminner kan for eksempel være hustufter, gammetufter, teltboplasser (synlig som et steinsatt ildsted), ulike typer anlegg brukt ved jakt, fangst, fiske, reindrift eller husdyrhold, graver, offerplasser eller steder det knytter seg sagn til. Mange av disse er fortsatt ikke funnet og registrert av kulturminnevernet. Det er ikke tillatt å skade eller skjemme fredet kulturminne, eller sikringssonen på 5 meter rundt kulturminnet, jf. kml. § 3 og 6. [...]

Vi gjør forøvrig oppmerksom på at denne uttalelsen bare gjelder Sametinget, og viser til egen uttalelse fra Nordland fylkeskommune."

Reindriftsforvaltningen Nordland kom med følgende uttalelse datert 30.05.2007:

"I brevet er det oversendt 6 søknader om tillatelse til bygging av kraftverk i Tosbotn i Brønnøy kommune. Reindriftsforvaltningen ser positivt på at de seks søknadene er sendt samlet, og slik vi oppfatter det, skal behandles samlet. Når vi likevel splitter opp vår vurdering av de planlagte kraftverkene, er det fordi de berører to ulike reinbeitedistrikt. Konsekvensene blir ulike avhengig av hvilket reinbeitedistrikt som blir berørt, og hvilke årstidsbeiter og driftsområder utbyggingsprosjektene ligger i. Men samtidig har vi prøvd å se sammenhengen i dette.

Tosdalen, Lille Tosdalen og Storelva kraftverk berører Voengelh Njaarke reinbeitedistrikt. Tverråa kraftverk berører både Voengelh Njaarke og Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt. Leiråa og Bjørnstokk kraftverk berører Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt.

Søknadene har vært på høring i reinbeitedistriktene, og vi har mottatt uttalelse per telefon fra de ulike brukerne i distriktene. Nedenfor refereres de synspunkter som er kommet fra dem:

Tosdalen kraftverk er det mest konfliktylte i forhold til reindriften i Voengelh Njaarke. Reinbeitedistriktet har presisert overfor oss at de er sterkt imot denne søknaden. Tosdalen er et kjerneområde for Voengelh Njaarke på sommeren. Dette er undervurdert i miljørapporten som

følger med saken. I miljørapporten og verdivurderingen står det at prosjektet har middels verdi for reindriften. Både reinbeitedistriktet og Reindriftsforvaltningen mener at dette er en feilvurdering, og at området har stor verdi for reindriften. Dette skyldes at Voengelh Njaarke har begrensede barmarksressurser bl.a. som følge av store vasskraftreguleringer. De gjenværende urørte områdene har derfor stor verdi for reindriften. Dette betyr også at konsekvensene blir større enn det som framgår av miljørapporten.

Voengelh Njaarke viser til at det går en trekk- og flyttlei for rein på nersida av Storfjelltjøna. Utbyggingen fører til at det blir mer vatn som demmes opp, og det fører trolig til at det blir vanskelig å komme forbi der med rein. Distriktet sier derfor at neddemming her må være helt utelukket. Det planlegges også en åpen, kunstig kanal som skal lede vatn. Reindriften frykter at kanalen fører til tap av rein, særlig dersom det blir sterk strøm her.

[...]

Storelva kraftverk er etter Voengelh Njaarke reinbeitedistrikts vurdering, det minst skadelig for deres reindrift. Av de to alternativene mener de at alternativ 1 må velges dersom det bli utbygging. Alternativ 2 vil stenge av mer av dalen og hindre trekk av rein. Men dersom en ser dette alternativet i sammenheng med de andre to kraftverkene (Tosdalen og Lille Tosdalen), er også alternativ 2 noe som kan aksepteres dersom en unngår utbygging av Tosdalen og Lille Tosdalen. Alternativ 2 vil imidlertid gi større skadevirkninger for reindriften enn alternativ 1. [...]

Reindriftsforvaltningen er enig i de vurderingene som er kommet fra reinbeitedistriktene. Vi har også noen merknader i tillegg.

Reindriftsforvaltningens generelle merknader

Reindriftsforvaltningen reagerer på de verdi- og konsekvensvurderingene som framkommer om reindrift i miljørapportene. En del av disse vurderingene er etter vår mening lite faglig fundert. Det virker som man ikke har tilstrekkelig kunnskap om hvordan reindriften i det berørte reinbeitedistriktet drives, hvordan ressursituasjonen er, hvordan praktisk reindrift henger sammen med vær, klima, beiteforhold og inngrepsituasjonen. Det gjelder som tidligere nevnt Tosdalen og Leiråa kraftverk, men også de andre har en del vurderinger som vi oppfatter som lite reindriftsfaglig begrunnet.

Det er bl.a. liten kunnskap om hvilken betydning en flyttlei/drivingslei og trekklei har for reindriften. Dette gir seg utslag for eksempel i at det nevnes at det går en flytt- og trekklei ved det planlagte inntaket i Storfjelltjøna. Når konsekvensene vurderes, sies det at inntaket vil ha "ubetydelig påvirkning på reindriften" fordi isforhold ikke vil endre seg fra dagens situasjon. Så vet vi at området ikke brukes på vinteren, men fra midten/slutten av april til reinen trekker på

høstbeite. Da vil isforholdene uansett spille liten rolle. Det som da betyr noe, er om inntaket og oppdemmingen vil ha innvirkning på reinens naturlige trekk, og når reinen flyttes og drives forbi området. Vil drivingsleia bli sperret, vanskelig å bruke, uendret, medføre merarbeid, mv.? Dette er ikke vurdert og viser at man ikke har forstått betydningen av dette.

Reinens naturlige trekk danner grunnlag for flytting mellom årstidsbeiter. Reindriftsåret er inndelt i sykluser med ulike beiter typer, alt etter årstid og tilgjengelighet. Flytt-, drivings- og trekkleiene i reindriften knytter de ulike årstidsbeitene sammen. Dersom det skjer et inngrep som sperrer en flyttlei i reindriften, kan dette ha konsekvenser for bruken av hele reinbeitedistriktet. Ressurstilgangen (tilgangen på ulike årstidsbeiter) kan derfor endres drastisk ved inngrep i reindriften flyttleier.

Dette er bl.a. årsaken til at reindriften flyttleier har et sterkt vern gjennom lov om reindrift av 1978, § 10.4, annet ledd. Her står det:

”Reindriften flyttleier må ikke stenges, men Kongen kan samtykke i omlegging av flyttlei og i åpning av nye flyttleier når berettede interesser gir grunn til det.”

Dette er forhold som utbygger må være klar over, og som gjør det påkrevd med en aktiv innsats, dersom det gis tillatelse til utbygging.

I de senere årene har det skjedd endringer i klimaet som også merkes i reindriften. Det har bl.a. innvirkning på lengden av de ulike beiteperiodene. Det har også innvirkning på beiteforholdene vinterstid og isforholdene om våren. Dette betyr at reindriften også vil endre seg etter klimaet. Det er ikke så enkelt å forutsi hvordan reindriften vil endres, men det bør tas høyde for at det kan skje endringer i bruken. For disse seks kraftutbyggingsprosjektene kan det bety at områdene får en lengre og mer omfattende bruk enn det som her er beskrevet. Det kan også bety at det i ettertid blir andre konsekvenser enn det som her er omtalt, og at det kreves flere avbøtende tiltak.

Både Voengelh Njaarke og Jillen-Njaarke har opplevd mange store inngrep i sine arealer. En del flyttleier er ødelagt eller gjort nesten uframkommelig. Det har også gått hardt utover beitearealene og gjort at tidligere naturlige sammenhengende beiteområder, nå er stykket opp i små og spredte områder. Dette gjelder særlig vinterbeitet. Voengelh Njaarke er i tillegg i den spesielle situasjonen at stor kraftutbygging (bl.a. Abjøra) har ført til at barmarksbeite også er blitt en knapphetsressurs.

Alle inngrep som er gjort i reindriften arealer, har en samlet virkning. Nye inngrep må ses i sammenheng med tidligere inngrep dersom det skal være mulig å forstå konsekvensene. Denne helhetsforståelsen mangler når det gjelder den måten reindriften blir behandlet på når kraftutbyggingsprosjekt blir vurdert for en

eventuell konsesjon/tillatelse. Dette vises tydelig i miljørapportene som ligger ved disse seks prosjektene. Reindriften håper imidlertid at søknadene blir vurdert grundig i forhold til reindriften ut fra de opplysninger som framkommer i dette brevet. Reindriften kan også være behjelpelig med ytterligere opplysninger dersom det er ønskelig.

De ulike virkningene som vi har omtalt her, gjelder i hovedsak virkninger av varig karakter. I tillegg kommer virkningene i en eventuell anleggsperiode. Det som er viktig er at det er nær kontakt mellom utbygger og reinbeitedistrikt, og at man prøver å tilpasse anleggsarbeidet til reindriften bruk av området. Det betyr bl.a. at det blir anleggsstopp i perioder da reindriften har behov for det.

Avbøtende tiltak kan for eksempel være at anleggsvei stenges konstant med bom, og at bare de som har næringsvirksomhet i det aktuelle området har nøkkel til bommen. Når det planlegges avbøtende tiltak, er det en stor fordel med nær kontakt med de berørte reieneierne. De kan ha forslag på avbøtende tiltak som ikke er så lett å se på planleggingsstadiet av et prosjekt.

Reindriften vil til slutt understreke at disse seks prosjektene har en negativ virkning for reindriften, både enkeltvis og samlet. Det er helt klart at dersom alle prosjekt realiseres, vil det ha større konsekvenser enn om ett eller to prosjekt blir realisert. Etter vårt syn er Tverråa, Bjørnstokk og Storelva (i nevnte rekkefølge) de prosjektene som vil ha minst negative konsekvenser for reindriften.

Til slutt vil Reindriften gjøre oppmerksom på at selv om det foretas avbøtende tiltak, har reindriften et ekspropriasjonsvern. Det er opp til de berørte reinbeitedistriktene å avgjøre hvordan de vil gå videre med sakene dersom det gis tillatelse til utbygging. Vi går i så fall ut fra at det må avholdes skjønn slik det er vanlig i tilsvarende saker.”

Voengelh Njaarke Reinbeitedistrikt kom med følgende uttalelse i brev av 11.10.2007:

”Tosbotn kraftverk - Tilleggskrav

Viser til befarings i Tosbotn den 3.-5. oktober. Deltagere var Helgeland Kraftlag, NVE, Voengelh Njaarke Reinbeitedistrikt, Jillie Njaarke Reinbeitedistrikt, Naturvernforbundet og berørte grunneiere. Det ble under møter signalisert fra NVE at det var mulig å komme med tillegg til høringen.

Viser til at Voengelh Njaarke Reinbeitedistrikt fortsatt er i mot at Tosdalselva kraftverk og Lille Tosdalen kraftverk blir realisert. Dette fordi at det vil berøre ett fra før uberørt viktig beiteområde. Beiteområde har i seg kvaliteter som vår, sommer og høstbeite. Typografien er ulent og bratt, men samtidig er det kort vei for reinen å trekke fra de høyeste fjelltoppene og ned i dalen på bei-

te. Området består av høyfjell og kystbeiter og er også ett viktig oppsamlingsområdet for rein.

Skulle det allikevel bli gitt konsesjon har vi subsidiære krav:

Tosdalselva kraftverk:

- Vi går imot at Storfjelltjønna blir regulert. Dette for å bevare flytte og trekkleier ved og rundt tjønna, samt beholde beiteforholdene intakt.
- Vi går imot overføring fra nedslagsfelt nr. 1 og ned i elva til det planlagte kraftverket. Dette for å forhindre en økt vannføring i elva som gjør det vanskeligere for rein å krysse, samt forhindre at små kalver drukner. Viser til at det i tidligere kraftutbygging med senere tilleggsutbygginger i Kalvvatnområdet (1978-2004) har delt store deler av beiteområdet i kjerneområdet for vår reindrift. Vi er svært bekymret for at utbygging av Tosdalselva kraftverk vil forsterke dette ytterligere med dertil overbelastning på de gjenværende trekk og flytteleier.
- Vi foreslår at tilløpet blir bygd i selve elva like ovenfor det høyeste fossefallet. Dette for å redusere unnvikelsesfaktoren for varige faste installasjoner samt for virksomheten i anleggsperioden.
- Med de argumenter som vi har anført ovenfor så vil også anleggsperioden bli kortere og enklere, med det til følge at anleggsulempene for oss blir redusert.

[...]

Vårt reinbeitedistrikt har måttet tåle mange inngrep i våre beitearealer som:

- *Kolsvik kraftverk bygd i 1976-79* der reguleringshøyden er 30 meter i hovedmagasinet. Dette var tidligere 3 vann som nå er blitt til ett stort vann. Det er også regulert og overført flere omkringliggende vann til hovedmagasinet. Denne utbyggingen førte til at store beitearealer gikk tapt samt at beiteområdet fysisk ble delt i to. Utbyggingen medførte tap av mange trekk og flytteleier og har forsterket viktigheten av de gjenværende. Veien opp til hovedmagasinet blir i utstrakt grad benyttet av turister som fører til forstyrrelser av rein. Denne veien ble som en del av konsesjonsvilkårene angitt å være stengt for allmenn bruk og senere også som en del av skjønnsforutsetning i Åbjøraskjønet. Den ble likevel åpnet av Industridepartementet på tross av dette.
- *I 2004 ble Kalvklavdalsvannets* utløp snudd og overført til Øvrevatn og Holmvatn som har utløp til hovedmagasinet. Overføringen har ført til økt vannføring i elva og forverret situasjonen for trekk og flytteleier etter hovedutbyggingen av Kolsvik kraftverk.
- *Bygging av Tosenveien* har ført til forstyrrelser og tap av beitearealer. Her ble også elva langs veien på Tosenfjellet regulert og oppdemt og førte til stenging av flere trekk og

flytteleier. Reguleringen er etter hva vi erfarer foretatt uten søknad om konsesjon. Veien har også ført til at Tosenfjellet er blitt ett utfartsområde for turisme, jakt og fritid med dertil forstyrrende effekt på rein.

- *E-6 og jernbanen* går tvers igjennom og deler distriktet. Etter at det er begynt å bli ført statistikk for påkjørsler på jernbanen har vårt reinbeitedistrikt fra 1984 og frem til 2004 fått påkjørt ca. 900 rein. Påkjørsler forårsaket av bil på E-6 er ikke tatt med.
- *Vindmølleutbygging* på vinterbeitene i Nærøy kommune (Hundhammerfjellet). Dette har ført til at Abelværhalvøya med omkringliggende øyer, må anses som varig tapt for reindriften.
- *Områdegrensereguleringen mellom Nordland og Nord-Trøndelag.*

Dette er det største fysiske inngrep i distriktet i nyere tid. I 1991 ble områdegrensen mellom Nordland og Nord-Trøndelag regulert. Samtidig ble det også foretatt endring av distriktsgrensen mellom Byrkjje og Voengel-Njarke. Voengel Njarke rbd. ble under denne grensereguleringen sterkt beskåret fra beiteområdene. I sør dvs. grense mot Vestre Namdal ble områder som tidligere lå under Voengel Njarke tillagt Vestre Namdal. I øst ble distriktets barmarks arealer som lå i vestre deler av Børgesfjell tillagt Østre Namdal rbd. og Børgesfjell rbd. Dette vises på arealbrukskart som følger vårt distriktets hovedplan. Voengel Njarke var den gang sterkt uenig i grensereguleringen og er fortsatt uenig i dette.

Det ble ikke tatt hensyn til hvor mye areal som gikk tapt for distriktet sin del og arealet er heller ikke blitt kompensert.

Vi vil vise til beitegranskning som ble foretatt i vårt distrikt i 1972–73–74 og 87 av Harald Tømmervik, Hans Tømmervik og Loyd Villmø. Der går det tydelig frem at en må frarå at distriktet får begrenset barmarksbeiteområdene ytterligere. På tross av en slik frarådning ble vårt beiteområde allikevel sterkt beskåret.

Som følge av grensereguleringene i 1991, er distriktet i stor underdekkning av barmarksbeite for ett betydelig antall rein, faktisk en fjerdedel av distriktets sommerflokk. Det er blitt påvist leverikter (parasitt) på rein i distriktet vårt og etter hva vi erfarer så er dette en indikator på for stor tetthet av rein på barmarksbeite. Forutsetningen for å opprettholde den eksisterende drift er at distriktet får tilbakeført de arealer som gikk tapt.

Distriktet prøvde ved distriktsinndelingsprosessen i Nordland i 1999 å få kompensert for de arealer vi mistet i 1991, uten at vi fikk gjennomslag hos reindriftsmyndighetene. Vi vil vise til at det har vokst frem en erkjennelse av at reindriften har et selvstendig rettsgrunnlag som ikke bygger på rein-

driftsloven alene. Hvis siidaene har etablert en privatrettslig bruksrett til områdene som bygger på sedvanemessig bruk, så har det føringer for myndighetenes adgang til å regulere bruken av arealet og måten denne reguleringen kan foretas på. Den sedvanemessige bruken har et vern innad i den interne regulering av området.

– *Skogbruk og veier*

Store snauhogster er bl.a. gjennomført i Åbjøradalen, rundt Majavatn, Svenningdalen, Mellingsdalen, Austervefsna, Smalvassdalen, Holmvassdal og Gåsvatn. Dette har gått utover gammel barskog som representerer en verdifull lavbeiteressurs og nødbeite ved vanskelige snøforhold. Verneområder og barskogvern skal ikke være til hinder for utøvelse av reindrift.

I de senere år er flere skoghusvære bygd om til utleiehytter. Dette er en bruksendring som reindriften ikke har fått til høring. Bruksendringen har påført enda mer ferdsel, utfart og forstyrrelser for reindriften. I framtida må kommunene sørge for at slike næringsbygg ikke tillates bruksendret, i og med at dette er et direkte inngrep i reindriften rettigheter.

Grøfting av myrer til skogreising i distriktet har sterkt forringet beite, naturlige oppsamlingsplasser, trivselsområder og fremkommelighet. Veger medfører trafikk og utfart som påvirker reinen ved at den unngår disse områdene. Dette medfører beiteforstyrrelser, og reinen har vanskelig for å finne ro. Bl.a. kan Tosenveien, Åbjøraveien, Villmarksveien og Kappfjellveien nevnes.

– *Hyttebygging*

Hyttebygging beslaglegger stadig større beiteområder. Vi ser i stadig sterkere grad kommunenes ønske om hyttefelt og velvilje til å godkjenne sådanne. Spesielt blir hyttefelt og enkeltstående hytter foreslått lagt i lavland, hvor fremkommeligheten er enkel for allmennheten.

Lavlandet ved vinterbeite/ vårbeite er spesielt viktig, da det ofte forekommer at det er mye snø i fjellet, og lavlandet ligger bart. Under flytting og samling er dette et viktig trivsel- og beiteområde for reinen. Hytter medfører økt ferdsel og forstyrrelser, som igjen virker negativt inn og vanskeliggjør utøvelsen av reindriften. I tillegg kommer løshunder, som er blitt et økende problem i tilknytning til hytte- og ferdselsområder.

– *Kraftlinjer*

Distriktet er belastet med flere store kraftlinjer som går gjennom distriktet.

– *Jordbruk og nydyrking*

Dette er særlig utbredt i vinterbeiteområdene, men det er ikke alle som blir sendt på høring til reindriften slik jordloven forutsetter. Dette må bringes inn i ordnede former. Reindriften må få sakene til høring og ha reell mulighet til å påvirke utfallet.

Distriktet har i flere nydyrkingssaker gitt innsigelse uten at dette har blitt tatt hensyn til av landbruksmyndighetene. Dette medfører unødvendig konflikt mellom næringene. Nydyrking medfører et direkte beitetap for oss og som må kompenseres.

Det er planlagt følgende utbygginger i reinbeitedistriktet vårt:

- 6 kraftverk i Tosdalen. Brønnøy kommune. 3 av disse berører vårt reinbeitedistrikt.
- Kjellvika kraftverk. Bindal kommune.
- Grytendal kraftverk. Bindal kommune. Konsesjon er gitt men anlegget er ikke påbegynt.
- 2 vindmølleparker øst og vest for hovedmagasinet i Kalvvatn. Renewables (Fred Olsen) Bindal kommune.
- Marfossen kraftverk. Renewables (Fred Olsen) Bindal kommune.
- Kvennelva kraftverk. Privat. Bindal kommune. Konsesjon er gitt men anlegget er ikke påbegynt. Tiltaket ligger midt i hovedflyttelei til og fra vinterbeitene.
- Grytbogen kraftverk. Nærøy kommune.
- Turist- og alpinanlegg i Svenningdal. Nordlandssporten Utviklingsselskap A/S ved Kjell Inge Olsen. Det er signalisert ca. 1000 hytter i forbindelse med det omfattende alpinanlegget.
- Ny planlagt hovedoverføringslinje for kraft fra Mo i Rana til Møre.
- Gullgruvevirksomhet i Kolsvika. Bindal kommune. Det drives i dag prøvevirksomhet her. Finner man tilstrekkelig gullgehalt i fjellmassene vil det bli etablert permanent gruvevirksomhet.
- Gullgruve i Reppamarka. Finner man tilstrekkelig gullgehalt i fjellmassene vil det bli etablert permanent gruvevirksomhet. Bindal kommune.
- Kalksteinbrudd i Urvold. Bindal kommune.
- Planlagt veiforbindelse mellom Åbygda, Kollsvika og Kalvvatn. Kostnadsberegnet til 40 millioner. Bindal kommune. Den planlagte veien er tenkt knyttet sammen med anleggsveien til Kolsvik Kraftverk i Kalvvatn.

Som vist ovenfor er det en massiv utbygging som planlegges i vårt reinbeitedistrikt. Vi er av en klar oppfatning av at tålegrensen for innskrenkninger av beitearealet i vårt reinbeitedistrikt for lengst er nådd. Det er nå snakk om et være eller ikke være for den videre reindrift. Her må en minne på at myndighetene har et særlig ansvar og viser med det til Grunnlovens § 110A, ILO-Konvensjonen 169 og St.meld. nr. 28 (1991-92).

Det må etter vårt syn til en grundig gjennomgang av tidligere inngrep og betydningen disse har hatt for reindriften i området. Nye planlagte utbygginger må ses i sammenheng fordi at det nytter ikke å konsekvensutrede bare

enkeltstående prosjekt isolert sett. Her må en også se det i sammenheng med tidligere inngrep.

Viser til Miljøverndepartementets behandling i brev av juli 1999, i forbindelse med to hyttefelt i Svenningdal, Grane kommune. MD gikk den gang ut med klare tilrådninger om å beskytte reindriftens ressursgrunnlag. Det ble fra MD presisert at Grane kommune måtte foreta en faglig analyse av reindriftens tålegrense hvis man skulle gå videre med hytteplaner. MD sier videre at det vil være svært uheldig om den langsiktige forvaltningen av reindriftens ressursgrunnlag foregår fragmentert ut fra utbyggerinteressenes ønsker og ikke i en helhetlig strategi. MD viser også til at viktige regionale og nasjonale reindriftsinteresser står på spill. Vi mener at det MD anførte i 1999 også er gjeldende for de nye planlagte prosjekter i vårt reinbeitedistrikt. Det vil etter vårt syn være naturlig at det er sentrale myndigheters og ikke lokale kommuners ansvar å sørge for den faglige analysen av reindriftens tålegrense.

Voengel Njarke reinbeitedistrikt krever på dette grunnlag stans i tildeling av nye konsesjoner og utbygginger i vårt reinbeitedistrikt inntil myndighetene har gjennomført en faglig analyse av reindriftens tålegrense.”

Naturvernforbundet i Nordland og Sør-Helgeland kom med følgende uttalelse datert 22.06.2007:

”Norges Naturvernforbund, her representert ved lokallaget på Sør-Helgeland og fylkeslaget i Nordland mener tiltakene kommer i vesentlig konflikt med nasjonale mål og føringer, kommunens miljømål og regionale planer.

Dersom prosjektene rangeres etter grad av miljøkonflikt vil rekkefølgen bli som følger: Tosdalen, Lille Tosdalen, Leiråga, Storelva, Tverråa og Bjørnstokk, der sistnevnte er minst konfliktfylt. Disse har imidlertid stor betydning for friluftsliv og adkomsten til Lomsdal/Visten nasjonalpark.

1. Naturvernforbundet aksepterer at Leiråga blir behandlet så fort som mulig. Marin Harvest AS er i sin planlagte utvidelse av smoltanlegget på Borkamo avhengig av fremdriften i akkurat dette prosjektet for økt vannforsyning samt bedre og sikrere strømforsyning. Tiltaket i Leiråga er særlig interessant. Her legges det opp til en kombinert utnytting av vannressursen (kraftproduksjon og smoltproduksjon) noe som gir en større samfunnsmessig gevinst i forhold til øvrige tiltak. Leiråga kraftverk vil gi en produksjon som vil være tilstrekkelig for den lokale forsyningssikkerhet i Tosbotn.
2. Naturvernforbundet ber om at behandlingen av de øvrige fem kraftverk utsettes til fylkesdelplan for småkraftverk foreligger. Dersom de likevel blir tatt opp til realitetsbehand-

ling, går Naturvernforbundet mot utbygging.

3. Avbøtende tiltak for å redusere negative konsekvenser av inngrep, sikre tilstrekkelig vannføring, mest mulig skånsom utforming og plassering av bygg og anlegg samt tiltak for å unngå støy fra kraftverkene forutsettes gjennomført.
4. Under tema vilt mener Naturvernforbundet at det må gjøres en egen vurdering av områdets verdi for store rovdyr og konsekvenser for disse.

Begrunnelse for tiltakene

I dag blir Tosbotn forsynt fra Langfjorden kraftverk via en 22-kV linje med forholdsvis dårlig overføringskapasitet. Med det forbruket som Marine Harvest AS sitt smoltanlegg i Tosbotn har, kjøres linja med overbelastning store deler av året. De klimatiske forholdene langs Tosenfjorden gjør også at leveringssikkerheten er dårligere enn ønsket. Marine Harvest AS har planer om betydelig utvidelse av produksjonen og er avhengig av økt vannforsyning samt bedre og sikrere strømforsyning. Dette gjelder omsøkt tiltak i Leiråga.

En etablering av ny linje med tilhørende sekundærstasjon vil bidra til en ny og stabil forsyning til beboerne i Tosbotnområdet. HelgelandsKraft AS ønsker i samarbeid med grunneierne å utnytte vannkraftressursene i vassdrage gjennom miljøvennlig bygging av småkraftverk. Utbygging vil føre til økt kraftproduksjon regionalt og nasjonalt, og vil øke verdiskapningen i lokalmiljøet, hevder utbygger. Naturvernforbundet mener utbygger i for liten grad trekker fram de negative virkninger utbyggingene medfører for inngrepsfri natur (INON), biologisk mangfold, landskap og kulturminner. Området er i tillegg lite undersøkt og kartlagt. Det er en nasjonal målsetting å bevare inngrepsfrie naturområder. Dette gjelder særlig villmarkspregede områder som ligger mer enn fem km fra tyngre tekniske inngrep. I utbyggingsområdet finner vi et av de største sammenhengende villmarkspregede områder i Nordland.

Småkraftverksutbygginger i Nordland

Vi ser at det i Nordland løpende kommer inn søknader om småkraftverksutbygginger. Disse småkraftverkene vil, om de får konsesjon, sakte men sikkert ”spise opp” en stor del av det vi har igjen av inngrepsfrie naturområder i Nordland.

For å unngå en utbygging av små vannkraftverk der ”først til mølla” i stor grad har vært gjeldende praksis, arbeides det nå med å få på plass fylkesvise planer for småkraftverk. Nordland fylkeskommune vil starte arbeidet med en fylkesdelplan for småkraftverk ved årsskiftet 2007/2008. Vi mener at behandlingen av alle småkraftprosjekter og spesielt de med stort konfliktpotensial bør utsettes til denne planen foreligger. Det gjelder alle seks kraftverk, men i

minst grad Leiråga og Bjørnstokken. Disse har imidlertid stor betydning for friluftsliv og adkomsten til Nasjonalparken.

Forsyningssituasjonen

I søkers begrunnelse av tiltaket ble leveringssikkerhet av kraft brukt som argument. En utbygging av 6 kraftverk er langt over det behov det er for strøm i Tosbotn. Etter vårt syn bør ikke strømmangel være noe utslagsgivende argument i konsesjonsspørsmålet. Et småkraftverk i Leiråga vil alene kunne tilfredsstilt behovet for vann og strøm til Marine Harvest AS. Det er overskudd på kraft på Helgeland, og en opprusting av nettet inn til Tosbotn må uansett ha høy prioritet.

Naturvernforbundet vil i denne sammenheng peke på at det i Helgeland/Salten er et stort overskudd på kraft (vel 40 % av forbruket), og at kraftlinjenettet ikke har kapasitet til å frakte mer strøm ut av regionen. Det framstår derfor som lite påkrevet å bygge ut mer kraft i dette området når de negative konsekvensene blir så store.

Rangering og tilråding

Det er prisverdig at HelgelandsKraft legger fram en samlet plan for området. Det hjelper imidlertid lite all den tid HelgelandsKraft hevder de er avhengige av å få realisert mesteparten av produksjonen for å bære de store linjekostnadene. Søker synes det er vanskelig å prioritere det ene prosjektet fremfor det andre, og legger på denne måten et utidig press på de lokale interesser og Brønnøy kommune under behandlinga, jf. HelgelandsKraft sitt innspill til kommunestyret under høringen. Naturvernforbundet mener NVE må kreve at utbygger foretar en prioritering.

Dersom prosjektene rangeres etter grad av miljøkonflikt vil rekkefølgen bli som følger: Tosdalen, Lille Tosdalen, Leiråga, Storelva, Tverråa og Bjørnstokk, der sistnevnte er minst konfliktfylt.

Naturvernforbundet mener tiltakene, med foreslåtte justeringer, kommer i vesentlig konflikt med nasjonale mål og føringer, kommunens miljømål og regionale planer.

Naturvernforbundet aksepterer at Leiråga blir behandlet så fort som mulig. Marin Harvest AS er i sin planlagte utvidelse av smoltanlegget på Borkamo avhengig av fremdriften i akkurat dette prosjektet for økt vannforsyning samt bedre og sikrere strømforsyning. Tiltaket i Leiråga er særlig interessant. Her legges det opp til en kombinert utnytting av vannressursen (kraftproduksjon og smoltproduksjon) noe som gir en større samfunnsmessig gevinst i forhold til øvrige tiltak. Leiråga kraftverk vil gi en produksjon som vil være tilstrekkelig for den lokale forsyningssikkerhet i Tosbotn.

Naturvernforbundet ber om at behandlinga av de øvrige fem kraftverk utsettes til fylkesdel-

plan for småkraftverk foreligger. Dersom de likevel blir tatt opp til realitetsbehandling, går Naturvernforbundet mot utbygging.

Avbøtende tiltak for å redusere negative konsekvenser av inngrep, sikre tilstrekkelig vannføring, mest mulig skånsom utforming og plassering av bygg og anlegg samt tiltak for å unngå støy fra kraftverkene forutsettes gjennomført.

Under tema vilt mener Naturvernforbundet at det må gjøres en egen vurdering av områdets verdi for store rovdyr og konsekvenser for disse. Det er også behov for nærmere biologisk kartlegging av biologisk mangfold i utbyggingsområdet. Det er påfallende at rødlistede planter er påvist.

Sammenstilling av konsekvenser

[...]

Vi viser også til

Overordna miljømål for Brønnøy (vedtatt 10.11.93)

- Kommunen vil gjennom aktiv bruk av "føre var prinsippet", arbeide for ei samfunnsutvikling som ikke forringer naturens produksjonspotensial og uten at viktige natur- og kulturverdier går tapt.
- Miljøvern hensyn skal legges til grunn for kommunens virksomhet ved planlegging og politikkutforming. Kommunen vil på kort og lang sikt ivareta naturverninteressene ved planlegging og arealdisponering, sikre biologisk mangfold, viktige naturområder og landskapstrekk og sørge for å gjennomføre restaureringstiltak i forbindelse med tidligere naturinngrep."

Naturvernforbundets begrunnelse og merknader til planforslagene

Selv om Naturvernforbundet går mot at konsesjon blir gitt med unntak av Leiråga, kommer vi likevel med innspill til de framlagte planforslag.

Som tabell 2 viser vil tiltakene i ulik grad ha negativ virkning på alle utredningstemaer. Dette gjelder særlig landskap og opplevelsesverdier. Tabellen viser at tiltakene i Tosdalen er de som kommer mest i konflikt med natur- og friluftsverdier. Det er et nasjonalt politisk mål å stanse tap av biologisk mangfold og tap av inngrepsfri natur. Naturvernforbundet mener derfor 795 vatnet ved Kvannlitinden bør tas ut av planene slik omtalt under avbøtende tiltak for prosjektet. Dette vil redusere tap av inngrepsfri natur og vil samtidig sikre naturlig vannføring gjennom de vatna i dalen ved Keilåtinden, bevare den ene av de inntrykksterke fossene innerst i Tosdalen samt sikre større vannføring i øvre del av Tosdalselva.

Kraftstasjonen i Tosdalen bør vurderes lagt ca. 150 m lengre mot nord øst, nærmere elva og med utløp til elva, overfor deltaområdet. Dette vil kunne skjerme strand- og deltaområdet og

Tosdalsvatnet mot støy fra stasjonen samtidig som anlegget blir liggende mindre eksponert. [...]

Det er viktig at veger ikke anlegges, og der det er helt påkrevet må de legges mest mulig skånsomt i terrenget. Særlig viktig er det å unngå inngrep i strand- og deltaområdet i sørenden av Tosdalsvatnet.

Naturvernforbundet forutsetter at avbøtende tiltak for å redusere negative konsekvenser av inngrep, sikre tilstrekkelig vannføring, mest mulig skånsom utforming og plassering av bygg og anlegg samt tiltak for å unngå støy fra kraftverkene blir gjennomført.”

Naturvernforbundet presenterer et sammendrag av konsesjonssøknaden som ikke refereres her. Under ”samlet vurdering Tosdalen” uttaler Naturvernforbundet følgende:

”Utbygging må ikke gjennomføres. Naturvernforbundet tilrår at konsesjon ikke blir gitt.”

Naturvernforbundet på Sør-Helgeland kom med følgende tilleggsuttalelse datert 03.07.2007;

”HelgelandsKraft AS begrunner søknad om konsesjon for utbygging av 6 småkraftverk på Tosbotn på følgende måte:

I dag blir Tosbotn forsynt fra Langfjorden kraftverk via ei linje med forholdsvis dårlig overføringskapasitet. Linja kjøres med overbelastning store deler av året. De klimatiske forholdene langs Tosfjorden gjør at leveringssikkerheten er dårligere enn ønsket. Under stormen ”Narve” i 2006 ble Tosbotn liggende uten forsyning i en måned.

I forbindelse med etablering av ny produksjon i Tosbotn vil det bli bygd ny avgreining fra Lande til Tosbotn. Etablering av ny linje vil føre til ny og stabil forsyning til gårdene i bygda.

Naturvernforbundet på Sør-Helgeland ber NVE redegjøre for HelgelandsKraft AS sitt ansvar til enhver tid å sikre tilstrekkelig og stabil strømforsyning til sine kunder. Vi ber også om at NVE redegjør for om manglende vedlikehold og underkapasitet på dagens linje vil vektlegges ved NVE sin behandling av konsesjonssøknaden fra HelgelandsKraft AS.

Vi imøteser redegjørelse fra NVE.”

Roar Jakobsen og Magne Pettersen, grunneiere, kom med følgende uttalelse datert 14.05.2007:

”Vedr. kraftutbygging i Tosbotn, TOSDALEN og TOSDALEN LILLE, gnr. 203 bnr. 1 og 2.

Tosdal var bebodd frem til 1960 årene. Bnr. 2 ble fraflyttet 1960, og bnr. 1 i 1964. Beboerne på de to gårdene bygde eget kraftverk, som ble satt i drift høsten 1947. Dette var i drift frem til gårdene ble fraflyttet. Etter fraflyttingen er det blitt tatt ut ved til brensel, hugget tømmer, grøftet, plantet gran og noe furu, ryddet kratt, i

hele tatt omfattende skogkultivering. Det er også lagt ned mye arbeide og kostnader i vedlikehold av kulturlandskapet ved bebyggelsen. Det er nå søkt landbruksetaten i kommunen om tilskudd til restaurering av en av flere verneverdige bygninger.

Det er også foretatt noe utbedring av veien fra Tosentunellen og opp til Storvatnet, slik at det skulle bli mulig å komme frem med traktor. Til dette ble det også søkt skogbruksetaten i kommunen om tilskudd, uten at det ble bevilget noe. Det er hele tiden fra det ble fraflyttet, drevet et betydelig vedlikehold av bebyggelsen på gårdene, men mye står fortsatt igjen. Dette er svært arbeidsomt, da transporten av materialer og utstyr må foregå på vinterstid med sikker is på vatnet, da det ikke er fremkommelig langs vannet. Både før fraflyttingen og hele tiden etter, er muligheten til å komme frem til gårdene med motorisert kjøretøy, uansett årstid, vært høyt ønsket.

Ved ei kraftutbygging i Tosdal, er det planlagt veiforbindelse. Denne vil måtte legges slik at tilgjengeligheten til gårdene blir god, og minst mulig fremtredende i naturen. Strømkabler for utførsel av strøm er planlagt i veien. Vi som grunneiere ser dette som en fordel da vi på den måten unngår skjemmende luftspenn. En veiforbindelse gir nye muligheter og vil lette innsatsen til drift og bevaring av bebyggelsen på gårdene, økt utnyttelse av et større potensiale for tømmer- og veddrift fra skogen, tilrettelegging av turstier for allmenheten, og ikke minst tilrettelegging for fiske- og naturopplevelser for rullestolbrukere. Veiforbindelsen opp til gårdene er høyt ønsket av grunneiere.

Grunneieren av bnr. 2 er født (1940) og oppvokst i Tosdal, og deltok i drifta av gården frem til fraflytting i 1960. Eierne har grundig lokal kjennskap til naturen i Tosdal og områdene som blir berørt av den foreslåtte kraftutbyggingen.

Etter beskrivelse av anleggene, både i miljørapportene og konsesjonssøknadene, vil det så godt som ingen områder bli neddemt. Vannet blir ført i tunneler og nedgravde rør fra inntak til kraftstasjoner. Etter anleggsperioden blir bare kraftstasjonsbygningene å se.

Kraftutbyggingen gir små inngrep i naturen. Gir kraft til gårdene i Tosdal, og ikke minst ei mer stabil og tilstrekkelig krafttilførsel til grenna Tosbotn, Sør-Helgeland og Midt-Norge.

Vi grunneierne i Tosdal ønsker denne kraftutbyggingen på det sterkeste.”

Roar Jakobsen kom med følgende tilleggsuttalelse datert 08.10.2007:

”Befaring i Tosdal. Tanker /oppsummering etter befaringen oppe på fjellet torsdag 4. oktober 2007, i forbindelse med kraftutbygging.

Det ble foretatt befaring oppe på fjellet der inntak og styringsdammer til Tosdal kraftverk er planlagt plassert. Med på befaringen var deltakere både fra grunneierne, reindriftsnærin-

gen, NVE, miljøorganisasjoner, utreder og kraftutbygger. Kraftutbygger redegjorde for hvordan både styringsdammer og inntak ville bli plassert i terrenget, og i hvilket omfang dette ville få. Representanter fra reindriftsnæringa orienterte både om omfanget av kraftutbygging i tilstøtende område generelt, og om reinens vandring og adferd i det aktuelle området spesielt. Likeledes om antall reinsdyr som i store deler av året benytter dette området.

Jeg, Roar Jakobsen, er født (1940) og oppvokst i Tosdal, bodde og hjalp til på gården helt til denne ble fraflyttet til jul i 1959. I min oppvekst i Tosdal fikk jeg lære å leve i takt med naturen, opptre skånsomt både overfor naturen og de skapningene som befinner seg der. Mye rein var innom eiendommene i Tosdal og beitet, spesielt på vår og forsommer. Det var spennende når det kom besøk av andre dyr enn de vi til daglig hadde på gården. Vi fikk oppleve reinens vandring og adferd i naturen på nært hold. Etter at gården ble fraflyttet er den blitt hyppig benyttet både til drift i skogen, til vedlikehold av husene, fiske- og jaktturer både nede i dalen og på fjellene omkring. I de senere årene har besøkene og antall rein avtatt. Det er sjeldnere å se de store flokkene som er innom og beiter eller vandrer forbi. Derimot er det kommet både elg og rådyr dit. Vi har således drevet med både elg- og rådyrjakt i Tosdal. Til jakt på disse artene kreves god kunnskap og erfaring om artenes adferd og vandring i naturen. Vi har således erfart at der vi har tilrettelagt for vår fremkommelighet i terrenget, dit har også elg og rådyr lagt sine vandring.

Når jeg da under befaringen får høre utsagn som, slik jeg tolker disse, går på at reinens adferd i naturen avviker vesentlig fra slik jeg har lært rådyr og elg å kjenne, og til dels det jeg tidligere har sett av reinen, blir jeg kraftig frustrert. At reinen nærmest stoppes i sine vandring av små og skånsomme inngrep i dens trekkruiter er uforståelig. Selvfølgelig må inngrepene utformes slik at reinen og andre dyr kan passere enten over, ved siden av eller under. Slik utbygger har beskrevet inngrepene, vil dette bli tatt hensyn til, og gjennomført.”

Svar på Naturvernforbundets forespørsel

Naturvernforbundet på Sør-Helgeland ba om en redegjørelse fra NVE angående ny linje til Tosbotn i brev av 03.07.2007. NVE svarte følgende i brev dattert 13.08.2007:

”Vi viser til Deres forespørsel av 03.07.2007 hvor en ber NVE redegjøre for HelgelandsKraft AS sitt ansvar til enhver tid å sikre tilstrekkelig og stabil strømforsyning til sine kunder. Naturvernforbundet ber også NVE om å redegjøre for om manglende vedlikehold og underkapasitet på dagens linje vil vektlegges ved NVE sin behandling av konsesjonssøknadene fra HelgelandsKraft AS.

Netteierne omfattes av en rekke regelsett innen energilovgivningen som har til formål å gi tilstrekkelig forsyningssikkerhet. Dette er særlig regler om leveringsplikt, leveringskvalitet, beredskap, KILE-ordning, konsesjonsvilkår, kraftsystemutredning og systemansvar. NVE følger bl.a. gjennom tilsynsvirksomhet opp de gjeldende regler.

Ved vurdering av behov for ny kraftproduksjon forutsettes at dagens kraftnett tilfredsstillere kravene i lovgivningen. Eventuelle behov for tiltak tilknyttet dagens nettanlegg er altså i seg selv ikke et argument i en konsesjonssøknad tilknyttet ny produksjon. Kapasiteten og vedlikeholdet av linjene blir ivaretatt gjennom annet regelverk.

På den andre side skal NVE ved konsesjonsbehandlingen av ny produksjon også vurdere hvilken virkning produksjonsanlegget vil ha på forsyningssikkerheten regionalt og lokalt. En kan ikke forutsette at forsyningssikkerheten alltid skal sikres fullt ut kun ved bygging av nye nettanlegg. Da ble alle nye produksjonsanlegg uten betydning for forsyningssikkerheten. Hvis produksjonsanlegget med nødvendige nettforsterkninger bidrar til bedre lokal forsyningssikkerhet er dette et argument for utbyggingen, om ikke nødvendigvis alltid et viktig argument.”

Søkers kommentarer til høringsuttalelsene

Søker har i brev av 17.08.2007 kommentert de innkomne høringsuttalelsene slik:

”Kort oppsummering

Brønnøy kommune, Nordland fylkeskommune, Fiskeridirektoratet, Bergvesenet, Statens landbruksforvaltning, Statens vegvesen og tre av grunneierne (John A. Borkamo, Magne Pettersen og Roar Jacobsen) har få eller ingen innvendinger til planene slik de er presentert.

Sametinget har avgitt en uttalelse som ikke sier mye om de enkelte prosjekter, men som omhandler utbyggers utredningsplikt iht. kulturminneloven. Dette er fulgt opp, og det er i sommer (2007) gjennomført befarings av alle anleggene av Fylkeskommunen, og Sametinget vil foreta sin befarings i løpet av høsten. Arbeidene er ikke rapportert.

Reindriftsforvaltningen, Naturvernforbundet på Sør-Helgeland/Naturvernforbundet i Nordland og Fylkesmannen i Nordland har på ulike grunnlag innvendinger mot et eller flere av prosjektene. Disse uttalelsene vil her bli grundig kommentert.

Flere høringsinstanser har kommentert utredningene. Vi vil i den forbindelse generelt si at utredningene av de fleste fagtema er mer grundig beskrevet her enn i de fleste andre konsesjonssøknader om småkraftverk. Miljørapportene som SWECO Grøner har utarbeidet omhandler flere fagtema enn vanlig, og vi mener dette gir en bedre fremstilling av prosjektene. For oss

oppfattes det som negativt at flere av høringsinstansene fokuserer kritisk på utredninger av tema som normalt ikke gjennomføres. Det er ikke første gang dette skjer når vi velger å belyse en sak fra flere sider enn det som strengt tatt er nødvendig. I realiteten betyr dette at vi ved fremtidig utarbeidelse av konsesjonssøknader må vurdere å benytte standard metodikk for å slippe negativ fokusering på våre prosjekter.

”Kommentarer til de enkelte høringsuttalelsene

Det er totalt kommet inn 11 uttalelser. Av disse er det som sagt *Reindriftsforvaltningen*, *Naturvernforbundet på Sør-Helgeland/Naturvernforbundet i Nordland* og *Fylkesmannen i Nordland* som har innvendinger mot prosjektene.

Først ønsker vi imidlertid å kommentere de positive uttalelser som er kommet inn i saken.

John A. Borkamo, Roar Jacobsen og Magne Pettersen har uttalt seg i saken som store grunneiere i tre av prosjektene. De er positive til en utbygging, og at gjennomføring av utbyggingene vil ha store positive konsekvenser for drift og vedlikehold av de respektive eiendommer. Spesielt fremheves veiadkomst til gårdene i Tosdalen som en gunstig effekt av kraftutbyggingen.

Følgende er hentet fra deres uttalelse:

”En veiforbindelse gir nye muligheter og vil lette innsatsen til drift og bevaring av bebyggelsen på gårdene, økt utnyttelse av et større potensiale for tømmer- og veddrift fra skogen, tilrettelegging av turstier for allmenheten, og ikke minst tilrettelegging for fiske- og naturopplevelser for rullestolbrukere. Veiforbindelsen opp til gårdene er høyt ønsket av grunneierne.”

Kommunestyret i *Brønnøy kommune* er positiv til bygging av seks kraftverk i Tosbotn. Det forutsettes at avbøtende tiltak gjennomføres og at utbyggingen gjøres så skånsomt som mulig. Det forutsettes i tillegg at det legges til rette for parkeringsplass/rasteplass besøkende til fremtidige Lomsdal/Visten nasjonalpark. Vi vil presisere at prosjektene vil bli bygd så skånsomt som mulig, og at parkeringsplass/rasteplass i tilknytning til fremtidige Lomsdal/Visten nasjonalpark vil bli tatt med i den videre planlegging av prosjektene.

Nordland fylkeskommune ved fylkestinget anbefaler enstemmig at det gis konsesjon for bygging av Leiråa, Bjørnstokk, Tverråa, Storelva, Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverk. Fylkestingets anbefaling forutsetter at reindriften bruk av flytt- og trekkleier blir ivaretatt og ikke skadelidende, at Tverråa kraftverk endres slik at den ikke er i konflikt med freda kulturminner og at undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 er oppfylt. Ved detaljplanlegging av Tverråa kraftverk vil vi søke løsninger som unngår konflikter med freda kulturminner. Undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 vil

bli oppfylt. Når det gjelder reindrift viser vi til kommentarer senere i dette dokument.

Også Fylkestinget ber om at det tas landskapsestetiske hensyn ved detaljplanlegging av prosjektene, og at hensynet til utøvelse av reindrift vektlegges i planlegging og utførelse av prosjektene. Fylkestinget ber også om at spørsmålet om parkeringsplass i Tosbotn søkes løst gjennom konsesjonsbehandlingen. Vi viser her til kommentarer til kommunens uttalelse.

Statens vegvesen, *Statens landbruksforvaltning*, *Bergvesenet* og *Fiskeridirektoratet* har en del kommentarer og krav knyttet til sine ansvarsområder. HelgelandsKraft vil sørge for at disse blir ivaretatt ved videre planlegging og utbygging av anleggene.

Fylkesmannen i Nordland legger i sin uttalelse størst vekt på inngrepsfrie naturområder, landskap og biologisk mangfold. Dette har ført til en konklusjon der det ”åpnes for” utbygging av Leiråa og Tverråa kraftverk, alt. 1 og Storelva kraftverk alt. A. Fylkesmannen ønsker ikke utbygging av Tosdalen, Lille Tosdalen, Storelva alt. B og Tverråa alt. 2.

Bortfallet av inngrepsfrie naturområder vil bli størst ved bygging av Lille Tosdalen kraftverk og Tosdalen kraftverk. Arealet av et villmarkspreget område på 380 km² i Lomsdal/Visten vil bli redusert med 3,1 km² dersom alle prosjektene blir realisert. Reduksjonen vil bli på 0,8 %. Dette må – etter vår oppfatning – betraktes som en marginal reduksjon, og bør også sees i sammenheng med de omfattende vern som er gjennomført eller planlegges gjennomført i utbyggingsområdet nær distrikt (vassdragsvern i Øvre Vefsna samt planlagt nasjonalpark Lomsdal/ Visten).

Vi betrakter INON som et verktøy som ikke sier noe om de reelle verdiene i et område, men mer som en indikator som skal si noe om utviklingen innen arealbruk lokalt, regionalt og nasjonalt. INON har også den svakhet at systemet ikke skiller mellom inngrepenes omfang og art. Vi forstår samtidig at det er et nasjonalt mål å ivareta områder uten inngrep, men vil i dette tilfelle påpeke at de planlagte inngrep er av beskjeden størrelse og omfang, de er av ikke-forurensende art og vil på grunn av topografien i området ha lite influensområde visuelt. Funksjonen av området for de aller fleste interesser vil i stor grad bli som i dag også etter en utbygging.

Fylkesmannen viser til Soria Moria-forhandlingene og regjeringsplattformen, der følgende står om INON:

”Hensynet til kommende generasjoners naturopplevelser tilsier en restriktiv holdning til videre vassdragsutbygging, og at vi lar de aller fleste vassdrag som står igjen forbli urørte.”

I samme regjeringsplattform står følgende (s. 52):

”Eksisterende vannkraftstruktur må utnyttes bedre, og bruken av små-, mini- og mikro kraftverk må økes, uten å komme i konflikt med naturverninteresser.”

og videre på side 58:

”Regjeringen vil i større grad utnytte potensialet som ligger i opprusting av eksisterende vannkraftverk og i bygging av små- mini- og mikro kraftverk.”

Her står ulike hensyn opp imot hverandre. Vår oppfatning er at de positive konsekvenser av utbyggingene mht. lokalt næringsliv og kraftoppdekning til dels mye større enn de negative konsekvenser ved bortfall av små INON-arealer.

Fylkesmannen mener SWECO Grøner har vurdert konsekvensene for landskap som for små i miljørapportene for Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverk. Vi er enig i at landskapet i Tosdalen på flere måter vil bli preget av de to kraftprosjektene, og at de derfor bør få en strengere konsekvensklassifisering enn de fire andre prosjektene.

Innenfor temaet biologisk mangfold har Fylkesmannen en del kommentarer til de enkelte prosjektene.

[...]

Fylkesmannen har ikke kommentarer til utredningene av fisk og ferskvannsbiologi, mens han for friluftsliv mener det må vurderes om seks prosjekter i samme område gir sumeffekter. Det blir opp til NVE å vurdere hvordan dette skal vektlegges ved sluttbehandling av søknadsprosessen.

I uttalelsen fra *Reindriftsforvaltningen i Nordland* kommer det frem en ganske krass kritikk av de utredninger som foreligger hva gjelder reindrift. I tillegg er det en god del misforståelser i uttalelsen som bør oppklares. Vi synes det er uheldig at det fokuseres så negativt på de miljørapporter som er utarbeidet. Både HelgelandsKraft og utreder har i sitt arbeid vært i kontakt med de ulike reinbeitedistriktene for å få bedre kjennskap til bruken av områdene. I tillegg har grunneierne bidratt med verdifull informasjon. Grunneierne både i Tosdalen og Leiråa må regnes som svært godt kjent på sine eiendommer. Reindriftsforvaltningens nettsted er også benyttet. For en utreder som i utgangspunktet skal vurdere biologisk mangfold, naturmiljø, fisk og landskap er det viktig å støtte seg på kilder. Det er dessverre ikke innhentet informasjon fra Reindriftsforvaltningen, noe vi beklager. Når det er sagt er det mye av det som gjengis i uttalelsen som vi mener er godt belyst i de enkelte miljørapportene. Det er bra overensstemmelse mellom uttalelsen fra reindriftsforvaltningen og det som er hentet fra www.reindrift.no og reinbeitedistriktenes opplysninger. At reindriftsinteressene ikke vektlegges like sterkt som sektormyndigheten og reieierne selv skulle ønske får så være. De uavhengige

rapportene vi legger ved konsesjonssøknadene skal være så nøytrale som mulig. Reindriftsforvaltningens og reieiernes utfordring er å bli flinkere til å skille mellom viktigheten av områder, og ikke minst å være edruelig i forhold til den forventede effekten av små inngrep. Det er her snakk om småkraftverk, og det har liten overføringsverdi å søke referanser i de konsekvenser man ofte så av de store utbyggingene som ble gjennomført på 1950, -60 og -70-tallet.

HelgelandsKraft er klar over at reindriften har et sterkt vern gjennom lov om reindrift av 1978. Vi har bl.a. derfor forsøkt å få til dialog med reindriftsnæringa i forbindelse med alle vannkraftprosjekter som vi planlegger på Helgeland. Vannkraftinteresser og reindriftsinteresser har tradisjonelt sett hatt motstridende interesser, og dette har ofte skapt et dårlig samarbeidsklima. Vi ønsker å bidra til at dialogen bedres, og at prosjektene i den grad det er praktisk mulig tilpasses reieierne bruk av de berørte områdene. Når det gjelder utbyggingene i Tosbotnet, har vi hatt ett møte med de reieierne som driver lengst sør i utbyggingsområdet. På møtet ble våre planer presentert, og vi ble gitt tilbakemelding fra reieierne om de problemer som de antok kunne oppstå hvis planene ble realisert. I lys av de innkomne høringsuttalelser har vi en følelse av at inngrepenes omfang kan være noe misoppfattet av reindriftsnæringen. Vi vil derfor avholde nye møter med samtlige driftsenheter i området. Vi ønsker derfor ikke å gå nærmere inn på enkeltprosjektene her, men vil utarbeide et notat om reindrift til NVE etter at det har vært dialog mellom partene om høringsuttalelsen og prosjektene utforming og omfang.

Naturvernforbundet på Sør-Helgeland og Naturvernforbundet i Nordland har avgitt en felles uttalelse til de seks konsesjonssøknadene. Ut i fra uttalelsen kan vi lese følgende konklusjoner:

1. Naturvernforbundet aksepterer at Leiråa blir behandlet så fort som mulig fordi prosjektet legger opp til kombinert utnyttelse og fordi det vil sikre leveringssikkerheten av strøm til Tosbotn og til Marine Harvests anlegg der.
2. Naturvernforbundet ber om at behandlinga av de øvrige fem kraftverk utsettes til en fylkesdelplan for småkraftverk foreligger. Der som de likevel blir tatt opp til realitetsbehandling, går Naturvernforbundet mot utbygging.
3. Avbøtende tiltak for å redusere negative konsekvenser av inngrep, sikre tilstrekkelig vannføring, mest mulig skånsom utforming og plassering av bygg og anlegg samt tiltak for å unngå støy fra kraftverkene forutsettes gjennomført.
4. Under tema vilt mener Naturvernforbundet at det må gjøres en egen vurdering av områdets verdi for store rovdyr og konsekvenser for disse.

5. Naturvernforbundet avd. Sør-Helgeland har i tillegg avgitt en uttalelse der de ber NVE redegjøre for HelgelandsKraft AS sitt ansvar til enhver tid å sikre tilstrekkelig og stabil strømforsyning til sine kunder. De ber også om at NVE redegjør for om manglende vedlikehold og underkapasitet på dagens linje vil vektlegges ved NVE sin behandling av konsesjonssøknaden fra HelgelandsKraft AS.

Vi vil knytte følgende kommentarer til fire av de fem punktene over:

2. Det er under planlegging en fylkesdelplan for småkraftverk i Nordland. Arbeidet med denne er enda ikke startet opp i Nordland. Høring av retningslinjene ble avsluttet senhøstes 2006. Deretter har Olje- og energidepartementet bedt NVE om å følge opp arbeidet overfor fylkene. Vi vil anta at en slik plan i beste fall vil være politisk behandlet i 2010.

Vi vil i denne forbindelse vise til Olje- og energidepartementets høringsdokument vedrørende de fylkesvise planene der følgende står i kap. 8:

”Det er behov for å øke tilgangen på miljøvennlig, fornybar energi. Det er derfor ikke aktuelt å utsette behandlingen av alle prosjekter til den fylkesvise planleggingen er avsluttet. Samtidig kan det være hensiktsmessig å utsette behandlingen av prosjekter som er lokalisert i områder med særlig planleggingsbehov, og som kan gi en dårlig forvaltning av vassdragsressursene og miljøverdiene i området samlet sett.”

Når HelgelandsKraft valgte å legge frem så mange som seks prosjekter i ett og samme område var det bl.a. for å gi høringsinstansene og de besluttende myndigheter en mulighet til å se helhetlig på Tosbotn i vannkraftsammenheng. Prosjektene i Tosbotn kan ikke realiseres uten ny og kostbar kraftlinje inn til området. Ei slik linje vil ikke bli bygd før det er avgjort hvor mange og hvilke av de seks prosjektene i Tosbotn som får konsesjon. I tillegg er det et ønske om å dra nytte av de stordriftsfordeler det kan gi å bygge flere kraftverk i ett område på samme tid. Ved å samle mange utbygginger over et konsentrert tidsrom bør være mulig å få redusert utbyggingskostnadene totalt sett. Dette betyr at det ikke vil bli tatt beslutning om investering i Leiråa-prosjektet før de andre fem prosjektenes fremtid er avgjort.

3. Avbøtende tiltak vil bli gjennomført i tråd med det som er opplistet i de enkelte konsesjonssøknadene. I detaljplanlegging av prosjektene vil det bli involvert miljøfaglig ekspertise som deltar når endelige løsninger

for de enkelte anleggsobjekter skal utføres.

4. Vi ser ikke behov for å gjøre en egen vurdering av områdets verdi og prosjektenes konsekvenser for store rovdyr. I dette området, som av reindriften stedvis anses som svært viktig, er det ikke registrert tap av rein eller sau i rovbasen siden 1994. Jerv, bjørn og gaupe er vanlige arter på streif i området, men det er ikke noe som tyder på at området rundt Tosbotn har større verdi for store rovdyr enn områdene rundt, snarere tvert om.
5. Til Naturvernforbundets spørsmål vedrørende manglende vedlikehold og underkapasitet på eksisterende linje mellom Lande og Tosbotn er dette et spørsmål som rettes til NVE, og som følgelig NVE i samråd med HK nett får redegjøre for.

Oppsummering

Det er kommet frem en del innvendinger og kritikk mot utredning av noen av fagtemaene. Vi vil hevde at de utredningene som er forelagt NVE er på et nivå som er tilstrekkelig i slike saker.

Lokale og regionale politiske myndigheter, samt grunneierne i området, er positivt til utbygging av alle 6 kraftanlegg som omsøkt. Og etter de signaler som vi har fått er dette utbygginger som også den øvrige befolkningen i Tosbotn ser positivt på. Spesielt påpekes de positive virkninger prosjektene vil ha for bl.a. for lokalt næringsliv og sysselsetting men også for Tosbotn som bygd.

Alle 6 utbygginger i området konsesjonssøkes og behandles parallelt. Dette sikrer en helhetlig vurdering av området med bakgrunn i grundige utredninger av konsekvensene for de enkelte anlegg. På denne bakgrunn kan vi ikke se at en utsettelse av konsesjonsbehandlingen til etter at fylkesvis plan for småkraft foreligger kan gi noe bedre grunnlag for å vurdere om konsesjon skal gis. Vi ber derfor om at man ser bort fra de fremsatte krav om en slik utsettelse.

Vi ønsker å invitere de ulike aktører i reindriftsforvaltningen til et møte der de aktuelle problemstillingene gjennomgås og mulige alternativer blir belyst. Videre søker vi å få til en god dialog om optimal utforming av anleggene. NVE vil få oversendt et notat etter disse møtene.

Realisering av seks prosjekter innen et så vidt avgrenset område kan gi sumeffekter som ikke fremkommer i hvert enkelt prosjekt. Samtidig er det viktig å huske at det her planlegges kraftverk med en samlet produksjon på 130-140 GWh/år, noe som er et betydelig bidrag til kraftproduksjonen i Helgelandsregionen, og som på sikt kan bidra til å avlaste områder også sør for Helgeland.

Vi ønsker til slutt å presisere viktigheten av å få tillatelse til bygging av flere kraftverk da linjekostnadene er av en slik størrelse at dette er helt nødvendig. Med de forventninger man har til fremtidige kraftpriser er vi helt avhengige av

at det blir gitt konsesjon for de største kraftverkene i Tosbotn. Dette gjelder da Tosdalen, Leiråga og Bjørnstokk. Og det vil da være viktig at også de positive sidene med disse prosjektene blir tilstrekkelig hensyntatt. Dette er prosjekter som vil ha meget stor betydning, ikke bare lokalt men også regionalt.

Vår oppfatning er at de positive konsekvenser av å gjennomføre de omsøkte kraftutbygginger i Tosbotnet er større enn de negative, og at konsesjon dermed bør gis til samtlige 6 prosjekter. De innkomne høringsuttalelser har ikke endret vårt syn på dette.”

HelgelandsKraft Nett har sendt inn følgende kommentarer datert 21.08.2007 til Naturvernforbundet uttalelse:

”Vår umiddelbare reaksjon på brevet fra Naturvernforbundet er den ensidige argumentasjonen på hvorfor kraftverkene i Tosbotn bygges. Kraftverk med tilhørende linje ønskes realisert for å produsere kraft. At dette i sin tur gir en sikrere forsyning er en meget nyttig sideeffekt. Dagens linje er utsatt for værpåkjenninger som i perioder kan gjøre den vanskelig å drifte. Påkjenningene består i første rekke av sterk vind og ekstrem salting. Salting er det i praksis uråd å beskytte linjene mot. Det vil være urealistisk i en samfunnsøkonomisk sammenheng å bygge en 132 kV forsyning til våre kunder i Tosbotn, uten at dette utløses av større prosjekt i området. Dette kan både være kraftutbygging eller større endringer på forbrukssiden.

HelgelandsKraft Nett eier og driver 22 kV-linja som forsyner Tosbotn i dag. Denne vedlikeholdes i forhold til gjeldende regler og i henhold til interne vedlikeholdsprogram. Naturvernforbundet skriver at Tosbotn har vært uten strøm i en måned. Vi vet vi kan ha problemer i området, derfor er det spesielt tilrettelagt for aggregatkjøring i Tosbotn. Det ble kjørt aggregat også i det nevnte tilfellet, og det er derfor ikke korrekt at kundene var uten strøm i en måned.

Kort sagt godtar vi ikke Naturvernforbundets kobling mellom tilstand/vedlikehold av eksisterende linje, og bygging av kraftverk. Det vi derimot er åpen på er at en større og forhåpentligvis mer robust forsyning, har stor betydning for hvilke effekter det er mulig å ta ut i Tosbotn.”

Justerte planer

Under behandlingen av konsesjonssøknadene i Tosbotn informerte HK om at tilsiget fra nedbørfeltene er større enn først antatt. HK ønsket derfor å øke installert effekt i de omsøkte kraftverkene. NVE ba i e-post datert 23.11.2007 om oppdatert informasjon knyttet til hydrologiske beregninger, minstevannføringslipp, kostnader og produksjonstall for hvert kraftverk. Siden kraftverkene ville få økt produksjon, skulle HK foreta en ny helhetsvurdering av prosjektene i Tosbotn. Prosjektendringene ble

sendt per e-post datert 12.03.2008 og vi refererer kun informasjon som er relevant for saken:

”1. Bakgrunn og formål

1.1 Bakgrunn

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) er i ferd med å sluttbehandle søknadene om konsesjon for seks kraftprosjekter i Tosbotn i Brønnøy kommune. Parallelt med NVEs behandling av søknadene har HelgelandsKraft og SWECO satt i gang arbeidet med detaljplaner og anbudsgrunnlag. Tidlig i oktober ble det gjennomført sluttbefaring med NVE og interessenter i området (grunneiere, kommunen, reinereiere og NVE).

I forbindelse med HelgelandsKraft AS' og SWECOs pågående arbeid, og sluttbefaringen har det dukket opp ønsker om endringer i prosjektene både fra utbygger og andre interessenters side.

NVE har bedt om å få oversendt nye hoveddata og kart for alle kraftverkene, slik at de i sluttbehandlingen kan fange opp de endringer som er skjedd. Dette er bakgrunnen for denne rapporten.

1.2 Omfang

Detaljeringsnivået i denne rapporten er gjort så begrenset som mulig, fordi det allerede er benyttet betydelige ressurser i arbeidet med prosjektene, og fordi opplysningene til NVE ikke skal foregripe detaljplanfasen, som kommer etter at konsesjonsbehandlingen er over. Følgende tema vil bli beskrevet og vurdert:

Hoveddata for kraftverkene

- Slukeevne (maks/min.)
- Fallhøyde
- Installasjon
- Årsproduksjon
- Kostnader (enkle vurderinger basert på kostnadsutviklingen siden 2006)
- Plassering av masser

Tekniske beskrivelser av prosjektene

- Plassering av inntak
- Plassering av kraftstasjon
- Vannveier

Nye kurver over vannføring

Beskrivelse av hydrologiske endringer. Kurver over vannføring før og etter utbygging ved justerte planer (i vedlegg).

Miljøkonsekvenser ved nye utbyggingsløsninger

2. Hoveddata for kraftverkene

I tabell 1 oppsummeres hoveddata for alle prosjektene, slik de ble presentert i konsesjonssøknaden og slik det ligger an i dag. Hovedårsaken til den til dels betydelige økningen i installasjon og produksjon er økt kunnskap med bakgrunn i

eksisterende vannføringsmålinger i Tverråa og Tosdalen (Storfjelltjønnna). Det viser seg at isohydratkartene fra NVE oppgir alt for lave verdier for tilsiget.

I tillegg er det i de fleste prosjektene planer om vannvei i fjell. Dette reduserer falltapet i hvert enkelt prosjekt, og gjør det mulig å øke installasjonen (maksimal slukeevne). Redusert falltap gir i seg selv økt produksjon. Det er i dag lønnsomt å bygge større turbiner for å få utnyttet en større andel av tilsiget.

Inntakshøyde og utløp fra kraftstasjonen er endret for flere av prosjektene. Dette har bl.a. å gjøre med at kartgrunnlaget er blitt veldig mye bedre etter at hele Tosbotn ble laserscannet fra fly høsten 2007. I tillegg er det gjennomført befarings med geolog med etterfølgende boring i grunnen for å finne fjell. På flere av de opprinnelige kraftstasjonsstedene var det ikke mulig å finne fast fjell. Kraftstasjonen er i alle disse tilfeller flyttet til det nærmeste mulige stedet med fast fjell. Tunneltraseen i Storelva må også re-

vurderes på bakgrunn av de geologiske undersøkelserne.

Kostnadene har økt for samtlige prosjekter. Dette har bakgrunn i den generelle kostnadsutviklingen i byggebransjen, og spesielt etterspørsel etter utstyr og kapasitet til bygging av små kraftverk. I tabell 1 er det oppgitt nye kostnader for de omsøkte prosjektene basert på erfaringstall. For de justerte løsningene er det innhentet reelle kostnader for maskin/elektro, samtidig som det er gjort nødvendige endringer i kostnadstallene basert på erfaringstall. Installasjonen har økt i de fleste prosjektene, og mye av kostnadsøkningen skyldes nettopp dette.

Massedeposering

I hver enkel konsesjonsøknad er det ikke sagt mye om håndtering av overskuddsmasser fra sprenging av tunneler og boring av sjakter. Beregninger viser at det totalt vil bli ca. 150.000 m³ løse masser fra tunnelene. Håndtering av disse planlegges å bli som følger:

Prosjekt	Løse masser, ca. m ³	Plassering/bruk
Tosdalen	25.000	Benyttes til 2600 m vei inn til Tosdalen kraftverk

Tabell 1 Hoveddata for seks kraftverk i Tosbotn som omsøkt og i justerte planer. For omsøkt plan er utbyggingskostnadene foruten maskin/elektro oppdatert iht. dagens kostnader. For nye løsninger er det innhentet reelle kostnader for maskin/elektro.

		Tosdalen	
		omsøkt	ny
TILSIG			
Nedbørfelt	km ²	10,4	10,4
Årlig tilsig til inntaket	mill. m ³	36,1	43,5
Spesifikk avrenning	l/s km ²	111	133
Middelvannføring	m ³ /s	1,2	1,4
Alminnelig vannføring	m ³ /s	0,07	0,09
5-persentil sommer	m ³ /s	0,26	0,32
5-persentil vinter	m ³ /s	0,04	0,05
KRAFTVERK			
Inntak	moh.	685	683
Avløp	moh.	154	149
Brutto fallhøyde	m	531	534
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	1,12	
Slukeevne, maks	m ³ /s	2,3	4,0
Slukeevne, min.	m ³ /s	0,1	0,2
Tilløpsrør/tunnel/sjakt	m	1220	
Tilløpsrør, diameter	mm	1000	1400
Installert effekt, maks	MW	10,2	18
Brukstid	timer	3274	
PRODUKSJON			
Produksjon, vinter	GWh	10,6	15,9
Produksjon, sommer	GWh	19,3	27,8
Produksjon, året	GWh	29,9	43,7

		Tosdalen	
		omsøkt	ny
KOSTNADER			
Utbyggingskostnader	mill. NOK	93,2	133,4
Utbyggingspris	kr/kWh	3,1	3,1

3. Tekniske beskrivelser av de justerte løsningene

I vedlegg 1 er det vist kartskisser over alle prosjektene slik de kan bli etter justeringer. [...]

3.5 Tosdalen kraftverk

- Det vurderes flere muligheter for overføring av vann fra vatn 795 til Storfjelltjøna. Grov hullsboring er en mulighet, men andre muligheter vurderes også. Det som legges til grunn for vurderingene er miljømessige aspekter, økonomi og hva som praktisk sett er mulig.
- Inntaket i Storfjelltjøna plasseres noe lenger vest enn i søknaden.
- Inntaksdammen hever vannspeilet slik at det går i ett med vannivået i Storfjelltjøna. For å sikre at vannet renner i retning inntaket må to terskler i innsjøen senkes.
- Kraftstasjonen flyttes lenger vest, og trekkes inn i tunnelen.
- Utløpet fra kraftstasjonen blir nedgravd rør som legges gjennom det grunne partiet i Tosdalsvatnet og ut på dypt vann.
- Installasjonen økes kraftig for å utnytte lange perioder med høyt tilsig til Storfjelltjøna. Måling av vannføring i 2 år viser at tilsiget er betydelig høyere enn vist på NVEs isohydratkart.

[...]

4. Hydrologiske endringer

Det er utarbeidet kurver over vannføring før og etter utbygging i et middels år før og etter utbygging med nye slukeevner i kraftstasjonen (vedlegg 2). Det er utarbeidet en kurve for situasjonene rett nedstrøms inntaket og en rett oppstrøms kraftstasjonen.

Det er benyttet samme grunnlag som i konsesjonssøknadene. Dette stemmer ikke helt med situasjonen slik den blir, fordi vannføringsmålinger viser at avrenningen i området er større enn det som er angitt på NVEs avrenningskart. For hele området ser tilsiget ut til å være ca. 15 % høyere enn i NVEs grunnlag. Det er samtidig gjort nye sammenlikninger med vannmerker i nærheten basert på resultater fra vannføringsmålingene. Det viser seg at vannmerket Lavvann stemmer bedre overens med målingene enn det felt som opprinnelig ble benyttet (Strompdal). Det er imidlertid en betydelig jobb å utarbeide nye kurver basert på nye data. Det er tvilsomt om nye kurver vil gi så vidt mye informasjon at det er verdt å bruke ressurser på

det. Hovedformålet er å vise hvor mye mer av vannet som utnyttes ved økt tilsig og noe økt slukeevne, og hvordan dette vil påvirke vannføringen i elvene sammenliknet med opprinnelige slukeevner. Vannmerket Lavvann er imidlertid valgt i de oppdaterte produksjonsberegningene.

Hovedtrekket er at slukeevnen er økt for alle prosjekter (se tabell 1). Dette er synlig i kurvene med vannføring før og etter utbygging. Forskjellen mellom de opprinnelige planene og de justerte planene er oppsummert i tabell 2. For alle prosjektene er det antall dager med tilsig større enn største slukeevne som reduseres. Samtidig øker antall dager med mindre tilsig enn minste slukeevne i kraftstasjonen for noen av prosjektene.

Tabell 2 Antall dager med vannføring større enn største slukeevne og mindre enn minste slukeevne i kraftstasjonen for opprinnelige og justerte planer. Tallene gjelder for et median år

Prosjekt	Omsøkt plan		Justert plan	
	Q<Q _{min}	Q>Q _{maks}	Q<Q _{min}	Q>Q _{maks}
Tosdalen kraftverk	55	48	74	26

[...]

Tosdalen kraftverk

Den naturlige vannstandsvariasjonen i Storfjelltjøna ønskes utnyttet til kraftproduksjon. Dette vil gi en noe hyppigere vannstandsvariasjon i Storfjelltjøna enn i dag, men variasjonene vil holde seg innenfor naturlige variasjoner i innsjøen.

5. Miljøkonsekvenser av justerte løsninger

Hvert enkelt prosjekt vil her bli gjennomgått med tanke på endrede miljøkonsekvenser og mulige nye avbøtende tiltak. Det er i hovedsak økt installasjon som medfører ulemper i større grad enn i de omsøkte løsningene, og konsekvensene er i hovedsak knyttet til fisk og naturmiljø.

Installasjonen er økt kraftig for noen av prosjektenes del. Dette er forårsaket av nytt hydrologisk grunnlag basert på vannføringsmåling, samt på optimalisering av installasjon. For å unngå konsekvenser for fisk og andre ferskvannsorganismer er det viktig at det ikke blir bråe og hyppige start og stopp av kraftstasjonen. Dette vil bli en betydelig stressfaktor ved utløpeten i elv eller innsjø.

Tabell 2 viser at det vil bli omtrent like mange dager med stopp i kraftstasjonen i anleggene, men at dager med tilsig større enn største sluke-

evne gjennomgående vil bli færre. Når det gjelder minstevannføring i elvene ble disse foreslått på bakgrunn av bl.a. landskap, fisk og friluftsliv. Den foreslåtte minstevannføringen er opprettholdt som omsøkt.
[...]

5.5 Tosdalen kraftverk

Eventuell grovhullsboring fremfor kanal for overføring av vatn fra 795-vatnet til Storfjelltjørna vil redusere konsekvensene for de fleste fagtema som blir berørt. De andre små inngrepene som er nødvendig for å få overført vatnet er også gjennomførbare uten betydelige konsekvenser. Påvirkningen vil bli lik eller mindre enn ved omsøkt plan avhengig av hvilket alternativ som velges/er praktisk mulig.

Løfting av vannstanden i inntaksdammen, og graving av kanal mot Storfjelltjørna kan i spesielle situasjoner forhindre rein fra å forflytte seg over vannet.

Flytting av kraftstasjon inn i fjellet er positivt for alle fagtema. Det vil bli mindre støy i området, kraftstasjonen blir ikke synlig, og flere inngrep samles på ett og samme sted. Utløpsrøret fra kraftstasjonen vil ikke bli et større inngrep enn i omsøkt plan.

80 % større installasjon i kraftstasjonen kan medføre konsekvenser for fisk i Tosdalsvatnet fordi maksimal slukeevne vil øke fra 2,3 m³/s (omsøkt) til 4,0 m³/s (justert plan). Kurver over vannføring viser at endringene etter justering av slukeevnen ikke er vesentlig. Det viktigste for fisk i Tosdalsvatnet er at det ikke foregår brå start og stopp av kraftstasjonen.

Det planlegges å utnytte dagens naturlige variasjon i vannstanden i Storfjelltjørna til å kunne opprettholde mer kontinuerlig drift i stasjonen. Vannstanden vil variere noe hyppigere etter utbygging, men ikke i en grad som medfører reguleringssoner rundt vatnet. Det er heller ikke snakk om tradisjonell start/stopp-kjøring av kraftstasjonen. Konsekvensene av en slik manøvrering/drift vil bli at slukeevnen i turbinen justeres ned avhengig av trykket i inntaksdammen. Vannføringen ut fra kraftstasjonen vil avta gradvis inntil kraftstasjonen etter hvert stopper. Konsekvensene av en slik "tappestrategi" vurderes som små. Vannføringen i elva fra Storfjelltjørna vil i lange perioder være minstevannføring og tilsig fra restfeltet ned til samløpet med Tosdalselva. Dette vil gi en mer stabil situasjon enn i omsøkt alternativ, fordi vannføringsendringer vil opptre sjeldnere.

Tosdalen kraftverk	Konsekvensvurdering	
	Omsøkt alternativ	Justert alternativ
Tema		
Landskap	Middels til stor negativ	Middels negativ
Biologisk mangfold	Middels negativ	Middels negativ
Fisk	Liten til middels negativ	Middels negativ
Friluftsliv	Middels negativ	Liten til middels negativ

Avbøtende tiltak

Det er opprinnelig foreslått minstevannføringer på 0,26 m³/s på sommeren og 0,04 m³/s på vinteren fra inntaket i Tosdalselva. Begrunnelsen for disse vannføringene var hensyn til landskap og fisk. På tross av at det hydrologiske grunnlaget er endret, og med dette Q95-verdiene for vannføringer fra Storfjelltjørna, ser vi ikke behovet for å øke minstevannføringene ved justering av planene. Vannmengden er tilstrekkelig til å gi et fosseinntrykk med tanke på landskapsopplevelsen på sommeren. Vintervannføringen vil si-

kre en viss vannmengde i elva, og sikre overlevelsen til fisk på vinteren.

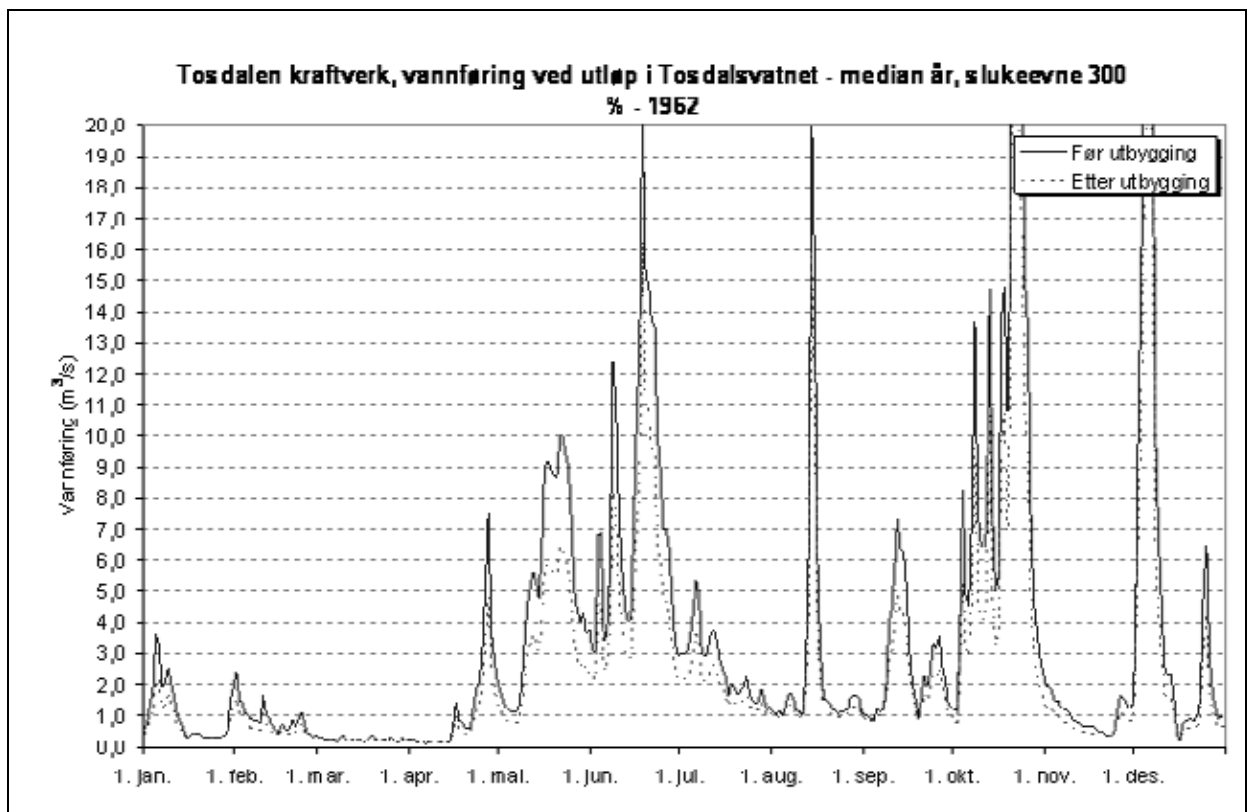
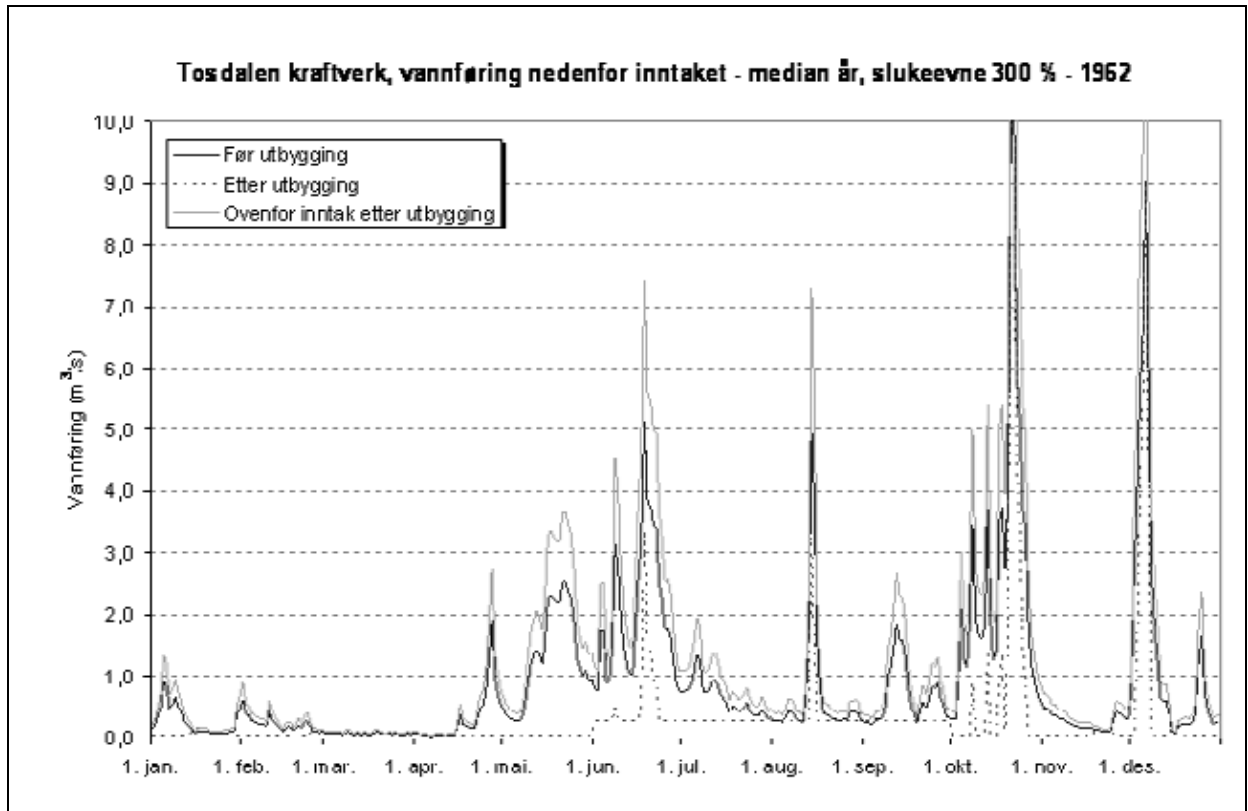
I stryket mellom inntaksdammen og Storfjelltjørna er det mulig å grave ned rør for å opprettholde reinens forflytningsmuligheter.

[...]

I rapporten har HK lagt ved et oversiktskart som viser prosjektets plassering.

HK har også lagt ved kurver som viser vannføringen før og etter utbygging med nye slukeevner i kraftstasjonen og endret tilsig.

Tosdalen kraftverk

HK hadde et møte med Voengel-Njaarke reinbeitedistrikt den 17.01.2008 angående problemstillinger knyttet til kraftverksprosjektene som berører deres distrikt. Fra reinbeitedistriktet deltok Per Johan Westerfjell (PJV), Egon Kappfjell (EK) og Nils Johan Kappfjell (NK). HK var representert ved Torkil Nersund (TN). NVE har mottatt møtereferatet med vedlegg per e-post den 04.02.2008 som refereres i det følgende:

"Gjennomgang av reviderte planer

TN gjennomgikk HKs gjeldende planer for de prosjekter som berører det aktuelle reinbeitedistrikt.

Gjennomgang av driftsmønster

PJV gikk gjennom deres driftsmønster og forklarte hvordan Tosbotn ble benyttet som vår og sommerbeite.

Voengel-Njaarke er et distrikt som har knapphet på sommerbeite og er derfor sårbar i forhold til tiltak som båndlegger dere arealer. Distriktet mener at det pr. i dag er en skjev fordeling av sommerbeite mellom de ulike distrikter og ønsker at dette blir tatt opp til vurdering.

Oppe ved Storfjelltjønnna er det også flere trekkruiter dersom disse blir sperret vil dette ha store konsekvenser da dette kan sperre av større områder for rein og når knappheten fra før er stor er dette noe man ikke kan tillate.

Det vil derfor være av stor viktighet at man i forbindelse med en utbygging hensyntar reindriften og helst ser på tiltak som kan bedre/lette forholdene for reindriften.

Gjennomgang av tenkte konsekvenser ifb. med kraftutbygging i Tosbotn

TN gikk gjennom det som vi har forstått er de største utfordringene i forhold til Reindriften.

Når det gjelder Tverråa og Storelva uttalte Voengel-Njaarke seg positive til disse prosjektene under sluttbefaringen med NVE. Disse prosjektene ble derfor ikke diskutert.

De største problemene er knyttet til anleggene i Tosdalen.

Tosdalen Kraftverk

I Reindriftsforvaltningens uttalelse til saken rettes det en del kritikk mot de verdivurderingene som er gjort i miljørapporten. Verdien av området er her satt til middels negativ for fagtemaet reindrift noe distriktet og forvaltningen mener er for lavt. HK ønsker å presisere at det her er snakk om forholdsvis beskjedne arealer og at man derfor er nødt til å bruke skalaen og "spare toppkarakterene" til prosjekter som virkelig legger beslag på store og viktige arealer.

Voengel Njaarke ved EK ønsket imidlertid at neddemte arealer ble visualisert og tallfestet. Dette er gjort og fremkommer av vedlegg 1 til dette referat.

Det var også ønskelig at det på strekningen som får tilført mer vann visualiseres forskjellene (før/etter) ved ulike vannføringer. Her er det gjennomført beregninger for å tallfeste hvor stor vannstandsøkningen i realiteten blir. Vi har dessverre ikke fått til å visualisere dette da det her er snakk om så små forskjeller at dette ikke lar seg gjøre. (Notat fra Kjetil Arne Vaskinn, Dr.ing. Vassdragsteknikk er vedlegg 2 til dette referat).

Når det gjelder trekkveiene nedstrøms Storfjelltjønnna. Kan man først ta for seg det jeg i illustrasjonen har kalt "trekkvei A".

Dette er et område som i flomperioder er delvis under vann. Etter en eventuell utbygging vil imidlertid dette område bli permanent neddemt. HK mener at det her er mulighet for å se på avbøtende tiltak. Her kan man f.eks. legge rør/kulverter som fylles over med løsmasser og sås inn slik at dette i fremtiden blir en passasje som er bedre enn den man har i dag. Etter en eventuell utbygging vil også hele strekningen nedstrøms dammen bli bortimot tørrlagt og elven vil således ikke bli noe problem i fremtiden. I ytterste konsekvens kan også dammen flyttes til området som i dag fungerer som trekkvei. HK mener imidlertid at dette er unødvendig og kompliserende i forhold til bl.a. overløp.

Når det gjelder trekkvei B så er denne sør for Storfjelltjønnna og vil dermed ikke bli berørt av oppdemmingen. Her vil imidlertid overføringen gjøre seg gjeldende i form av økt vannføring.

Men som det fremkommer av vedlegg 2 vil den største økningen i vannstand på det smaleste partiet kun bli på 16 cm og dette vil da forekomme i tider med flom og store vannføringer. HK mener med dette at dette ikke vil være noe problem og at reinen kan trekke som før. Dersom dette skulle vise seg å bli et problem kan de trange partiene utvides noe slik at man oppnår lavere vannstander. Man kan også her benytte rør dersom det skulle være aktuelt.

Ellers er det nevnt i uttalelsene at man forventer seg problemer i forhold til den omsøkte kanalen. Det ble på befaringen derfor diskutert muligheten for å fullprofilborre denne overføringen. Dette er fullt realiserbart og vil slik vi ser det ha positive virkninger for reindriften da dagens elveløp blir mindre fremtredende og således et mindre hinder for reinens trekkveier.

Ellers knytter problemene på fjellet seg til aktiviteter i anleggstiden. Her er det vanskelig å komme med konkrete tiltak utover at man må søke å gjøre fjellarbeidene så raskt som mulig (helst kun en barmarkssesong). PJV mener at dette kan løses men at HK må bære kostnadene med de tiltakene som reindriften finner påkrevd. Ellers mener HK at det viktigste i anleggsfasen blir å holde en god dialog slik at unødige konflikter unngås.

I selve Tosdalene har problemene tidligere vært knyttet til veiadkomst og støy. Støyproblemene er fjernet nå som stasjonen er trukket i

fjell. Når det gjelder veien mener HK denne er nødvendig for gjennomføringen av prosjektet og for senere drift og vedlikehold. Reindriften sier at de selv ser fordeler med veien men at problemene knyttet til økt trafikk er et stort problem. Reindriften frykter at veien ved en senere anledning kan bli åpnet og at dette vil ha uheldige konsekvenser for reindriften. HK har på sin side ikke noe ønske om at veien åpnes for fri ferdsel, grunneierne har også på sin side ønsket vei til Tosdalen i lang tid men ønsker ikke at denne skal være åpen for andre.

HK ønsker veien og mener denne er nødvendig men slutter seg til reindriften mtp at veien bør være stengt.

Avslutningsvis ønsker HK å si at dersom de foreslåtte tiltakene blir gjennomført vil dette redusere konsekvensene for reindriften betydelig.

Lille Tosdalen:

Lille Tosdalen ble ikke diskutert da det her er små muligheter for avbøtende tiltak.

Mulighet for minnelige avtaler

Til slutt ble det diskutert mulighet for å komme til minnelige avtaler. Reindriften påpeker på sin side at de fortsatt er mot en utbygging av Tosdalen kraftverk men er innstilt på å komme frem til minnelige avtaler dersom utbyggingen blir en realitet. HK påpekte viktigheten av Tosdalen kraftverk og ønsker å få frem at dette er et prosjekt vi må få tillatelse til å bygge dersom det skal bli utbygging i Tosbotn. Vi har heller ikke "råd" til å miste overføringen da dette er de rimeligste GWh i hele prosjektet.

En ev. minnelig avtale om erstatning bør basere seg på følgende:

- Lidd tap (saksomk. med mer)
- Fremtidig merarbeid (ved for eksempel flytting)
- Biltransport i anleggstiden (foreslår at dette holdes utenfor da det ikke er sikkert at dette kommer til anvendelse. Avhenger av tidspunkt for fjellarbeid)
- Tap av beiteland

HK har lagt ved beregninger av neddemt areal i forbindelse med Tosdalen kraftverk:

"Bakgrunn:

I møte mellom HK og Voengel-Njaarke ble det stilt spørsmål om hvor mye arealer som kunne forventes å bli neddemt. HK har etter dette gjennomført beregninger for å synliggjøre dette.

Grunnlaget for beregningen er laserscannede terrengdata med nøyaktighet på 10 cm. Ut fra dette er det utarbeidet 3d-modell for området og langt in flare for hhv. dagens situasjon ved høyvann og en situasjon etter utbygging der hvor områdene nedstrøms Storfjelltjøna er hevet.

Resultat:

Som det fremgår av illustrasjonen på neste side er det små arealer det er snakk om. Dagens situasjon ved høyvann gir et vanddekt areal på 162 615 m². Etter utbygging vil vanddekt areal ved "HRV" være: 166 647 m².

Dette gir tap av beiteland på:

166 615 m²

162 647 m²

3 968 m²

Av dette kan det antas at ca. 3000 m² er produktivt beiteland."

Søker har lagt ved et notat vedrørende vannstandsendringer som følge av overføringen til Storfjelltjøna. Notatet refereres i sin helhet med unntak av kart og tabeller:

"Vannstandsendringer som følge av overføringen til Storfjelltjøna

Det er gjort beregninger av som kan forventes av endring i vannstanden i elva som renner inn i Storfjelltjøna fra sør som følge av overføring av vann fra et 1,9 km² stort felt inn i denne elva.

Gjennomsnittlig vannføring i elva før overføringen er beregnet ut fra NVEs avrenningskart for området til å være 0,88 m³/s. Målinger har vist at avrenningen er ca. 15 % større enn hva avrenningskartet viser. Gjennomsnittlig avrenning før overføringen er derfor satt til 0,93 m³/s. Mengden overført vann er ut fra avrenningskartet bestemt til 0,22 m³/s benyttes samme korrelasjonsfaktor er overført vann lik 0,25 m³/s. Dette betyr at gjennomsnittlig vannføring i bekken inn mot Storfjelltjøna øker fra 0,93 m³/s til 1,17 m³/s.

For å beregne hvor mye vannstanden vil øke og hvor store områder som vil bli vanddekket som følge av denne tilleggsoverføringen, er det i tillegg bestemt en del tverrprofiler i bekken. Profilene er hentet ut fra datagrunnlaget skaffet fram gjennom laserscanning av feltet. Profilene er ikke målt i områder under vann. I disse områdene er det antatt et profil.

Det er gjort beregninger for en rekke profiler. Beregningene er gjennomført med vannføringer slik det er i dag og slik vannføringen vil bli dersom vannet blir overført.

På kartet nedenfor er det vist en rekke profiler. Resultatet fra simuleringer med ulike vannføringer er vist i de påfølgende tabellene.

[...]

Som det går fram er vannstandsendringene små, fra 0,01 til 0,05 meter. Endringene i bredden er for det meste i størrelsen 1 meter eller mindre. Ved relativt høge vannføringer er det noen situasjoner der bredden på elven øker fra 7 til 20 meter."

Søker har lagt ved et notat som drøfter prosjektene i Tosbotn samlet sett:

”Helhetsvurdering av prosjekter i Tosbotn

I mail av 21.11.2007 ble HelgelandsKraft bedt om å gi oppdatert informasjon ifb med følgende punkter:

1. Hydrologiske beregninger etter optimalisert informasjon
2. Minstevannføringer for hvert enkelt kraftverk
3. Kostnader og produksjonstall for hvert kraftverk
4. Helhetsvurdering av prosjektene etter ny informasjon
5. Vurdere nytt alternativ med vannvei i fjell for Leiråaprojektet

Pkt 1,2,3 og 5 er det redegjort for i Sweco Grønners rapport av 22.01.2007.

Når det gjelder HKs prioriteringer er vi som tidligere avhengige av at mesteparten av prosjektene realiseres. Dette får og bære kostnadene med ny linje og transformatorstasjon i Tosbotnet. Som det fremkommer av de oppdaterte kostnadstallene har kostnadene økt betydelig siden beregningene i konsesjonssøknaden ble gjennomført. Dette skyldes i hovedsak et presset leverandørmarked. I den samme perioden har også kraftprisen og forventningen om fortsatt høye priser økt betydelig.

I Tosbotn er det tre anlegg som skiller seg ut både mtp kostnader og produksjon.

Tosdalen, Bjørnstokk og Leiråga er alle anlegg som i dag ligger innenfor det vi regner som lønnsomme anlegg (ca. 3,0 kr/kWh). Disse tre anleggene produserer til sammen over 100 GWh. Av disse tre anleggene står Tosdalen kraftverk for ca. 44 GWh og vil således være det viktigste prosjektet for oss. Men vi regner med at vi må få konsesjon på alle tre dersom det skal bli utbygging i Tosbotnet. Dette fordi vi har linjekostnader som er forholdsvis konstant og at bortfall av prosjekter dermed vil føre til økte kostnader for de gjenværende prosjekt. Vi mener derfor at vi trenger alle disse tre prosjektene for å gå i gang med en utbygging i Tosbotnet. Vi vil også presisere at det er foreslått en del endringer i prosjektene. For Leiråga er det nå foretrukket tunnel i stedet for nedgravd rør og vei.

For Tosdalen er det i møte med reindriften foreslått en rekke avbøtende tiltak som etter vår mening vil redusere konsekvensene for fagtema reindrift betydelig. Her kan det nevnes; passasjer for over elv nedstrøms Storfjelltjønnna, boring av overføring, flytting av stasjon (150 m nordvest) bort fra selve Tosdalen og stasjonen er nå trukket i fjell bl.a. for å unngå støy.

Når det gjelder de resterende tre prosjekter er dette alle typiske småkraftverk med produksjon fra 15-23 GWh. Her ligger utbyggingsprisen i område rundt 4,0 kr/kWh og er pr. i dag ikke utbyggbare separat. Det er dog mulig at kostnadene vil gå noe ned da HK ønsker å forespørre på alle anlegg samlet. Det må også presi-

seres at også disse anleggene er tenkt å belastes med en forhåndmessig del av linjekostnadene og at et bortfall av en eller flere av disse vil føre til at de resterende anlegg blir dyrere og følgelig mindre lønnsomme.

Når det er sagt kan ikke vi argumentere for at disse prosjektene er like viktige som Tosdalen, Bjørnstokk og Leiråa. Og det er ikke kritisk for totalprosjektet om et av disse faller bort. Dersom vi skal prioritere disse er vi nødt til å prioritere ut fra teknisk gjennomførbarhet, økonomi og miljøkonsekvenser.

Storelva/Kromåa: Ser pr. i dag ut til å være et prosjekt som kan gjennomføres uten større tekniske problemer. Prosjektet står også for en forholdsvis stor produksjon 23 GWh og er i umiddelbar nærhet til både veier og planlagt sekundærstasjon. Vi tror også at dette er et anlegg hvor kostnadene kan komme noe ned på mtp anleggets beliggenhet. Under høringen og spesielt under befaringen kom det frem at dette var et anlegg uten de store konfliktområdene. Vi ønsker derfor å prioritere dette som nummer 4.

Tverråa: Her har vi gått bort fra søralternativet da dette var vanskelig å gjennomføre uten å komme i konflikt med en bekkekløft midt i den foreslåtte traseen. Vi er også noe usikker på grunnforholdene på damstedet. Men utenom noe små tekniske problemer synes dette og være et prosjekt uten større konfliktområder. Vi tror også at dette er et anlegg hvor kostnadene kan gå ned mtp beliggenhet og nærhet til sekundærstasjon. Dette prioriterer vi derfor som nummer 5.

Lille Tosdalen: Her knyttes det en god del usikkerhet rundt inntak og overføring. Det viser seg også at kløften som inntaket planlegges i er utsatt for forholdsvis hyppige snøraser. Produksjonen er kun 17 GWh og det knyttes også en del konflikter til dette anlegget. Da tenkes det spesielt på reindrift og veianlegg. Men også støy har vært en aktuell problemstilling. Med bakgrunn i dette er Lille Tosdalen det anlegget vi velger å prioritere sist. Vi ønsker dog å presisere at dette ikke er en nedprioritering og at vi fortsatt ønsker dette anlegget.

I møte med reindriften kom det frem at dersom Lille Tosdalen ikke ble realisert ville dette medføre betydelig reduserte konsekvenser for reindriften. HK uttalte på sin side at vi ikke kan argumentere like sterkt for Lille Tosdalen som for Tosdalen kraftverk, da det for Tosdalen kraftverk er snakk om at hele utbyggingen står og faller på dette prosjektet kan ikke samme argumentasjon brukes i Lille Tosdalens tilfelle.

Oppsummering:

Vi mener som det fremkommer av dette notat at vi må ha konsesjon på Tosdalen-, Bjørnstokk- og Leiråa Kraftverk dersom utbyggingen skal bli realisert. Vi må også i den forbindelse presisere viktigheten av overføringen på Tosdalen prosjektet da det er nettopp denne som gjør dette

prosjektet lønnsomt. Av de tre resterende prosjekt ønsker vi primært Storelva/Kromåa og Tverråa da disse er viktige kostnadsbærere i forbindelse med det planlagte nettanlegget samt det faktum at dette er prosjektet med forholdsvis små konsekvenser mtp miljø. Lille Tosdalen kraftverk er også et prosjekt det er jobbet mye med og som kan være realiserbart. Vi innser dog at konfliktene i Tosdalen er større enn ved de andre prosjektene og vi ser at dersom Lille Tosdalen ikke realiseres vil dette være av betydning for reindriften. Lille Tosdalen er også det prosjektet som vi er minst avhengige av.”

Høringsuttalelser til justerte planer

Siden det var relativt store endringer i konsesjons-søknadene, ble de justerte planene sendt på en ny høring til alle som hadde uttalt seg til de opprinnelige planene. I det følgende siterer vi innkomne høringsuttalelser:

Brønnøy kommune kom med følgende tilleggsuttalelse i brev av 28.04.2008:

”De endringene som fremkommer av høringsmaterialet vurderes ut fra Brønnøy kommunes ståsted i sum å være mer positivt enn negativt, jf. fagrapportens miljøkonsekvensvurdering for det anlegg.

På dette grunnlaget har Brønnøy kommune derfor ingen merknader til omsøkte tekniske endringer HKs planer for seks kraftverk i Tosbotn.”

Nordland fylkeskommune sendte følgende tilleggsuttalelse i brev datert 28.04.2008:

”Med bakgrunn i lov om kulturminner og plan- og bygningsloven, herunder fylkesplanen og rikspolitiske retningslinjer, gir Kultur- og miljøavdelingen følgende innspill:

Saken er behandlet på grunnlag av planendringsrapporten samt notat vedrørende helhetsvurderingen av prosjektene tilgjengeliggjort på www.nve.no/smaakraft.

Planfaglig vurdering

Fylkestinget behandlet konsesjonssøknad for bygging av seks kraftverk i Tosbotn, Brønnøy kommune, 11. juni 2007, jf. FT-sak 60/07. I sin behandling anbefalte Fylkestinget at det ble gitt konsesjon til alle seks tiltakene. Under NVEs behandling av søknadene, har Helgelandskraft AS kommet med opplysninger om at tilsiget er større enn først antatt og at de derfor ønsker å øke installert effekt i samtlige kraftverk. I den forbindelse er det utført tilleggsutredninger hvor konsekvensene ses i lys av de endringene som er gjort.

Totalt utgjør endringene en økt produksjon på 26,6 GWh i forhold til det som i utgangspunktet var omsøkt. I tillegg viser vurderingen av miljøkonsekvenser at disse er lavere for alle tema

og anlegg med to unntak. For temaet fisk øker konsekvensene for både Bjørnstokk og Tverråa kraftverk. I begge tilfeller er det snakk om større påvirkning på sjøvandrende fisk (sjøørret), men i miljørapporten som fulgte konsesjonssøknadene vises det til at området har lav verdi for fisk. På bakgrunn av den lave verdisetningen ble dette lite vektlagt i Fylkestingets behandling av konsesjonssøknaden, og fylkesråden ser ikke at de nye opplysningene endrer beslutningsgrunnlaget nevneverdig.

Kulturminnefaglig vurdering

Så langt fylkesråden kan se er det kun foretatt konsekvensvurdering for kulturminner når det gjelder *Leiråa*. Endringene her er i tråd med endringsforslaget som fremgår av fylkeskommunens kulturminnefaglige uttalelse til Helgelandskraft AS av 23.10.07 (med kopi til NVE).

For *Tverråa* kraftverk er de foreslåtte endringene en klar forbedring for ivaretagelsen av kulturminneverdien i området som blir berørt. Det er på dette detaljingsnivået ikke mulig å uttale seg om avbøtende tiltak, men fylkeskommunen som regional kulturminnemyndighet vil ikke fraråde at det gis konsesjon.

Når det gjelder kraftverkene *Bjørnstokk* og *Storelva* har fylkeskommunen ingen kulturminnefaglige merknader.

Vegfremføringen til Tosdalsvatn (*Lille Tosdalen* og *Tosdalen kraftverk*) kan komme i konflikt med ei gravrøys som er automatisk fredet. Det vil i samarbeid med Helgelandskraft foretas befaringsområde for detaljplanlegging av vegfremføringen ved gravminnet og eventuelle avbøtende tiltak.

Konklusjon

De endringene som er presentert for de seks kraftverkene i Tosbotn tilsier at man kan øke produksjonen i kraftverkene betydelig uten at miljøkonsekvensene øker tilsvarende, og at de i stor grad blir mindre enn først antatt. Fylkeråden kan derfor ikke se at beslutningsgrunnlaget endret seg etter at Fylkestinget gjorde sitt vedtak i saken i juni 2007.

Fylkesråden viser til at fylkeskommunen som regional kulturminnemyndighet heller ikke fraråder at det gis konsesjon for de omsøkte tiltak. Et vilkår må være at konsesjonssøker - Helgelandskraft AS - står i nær kontakt og søker samarbeide med kulturminnemyndigheten i utarbeidelse av detaljplaner for tiltakene.

Utover dette vil fylkeråden henvise til Fylkestingets vedtak av 11.06.2007, FT-sak 60/07:

Vedtak:

1. Fylkestinget anbefaler at det gis konsesjon for bygging av *Leiråa*, *Bjørnstokk*, *Tverråa*, *Storelva*, *Tosdalen* og *Lille Tosdalen* kraftverk.
2. Fylkestingets anbefaling forutsetter at;

- reindriftas bruk av flytt- og trekkleier blir ivare tatt og ikke skadelidende.
 - Tverråa kraftverk endres slik at den ikke er i konflikt med freda kulturminner og at undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 er oppfylt.
3. Fylkestinget ber om at det tas landskapsestetiske hensyn ved detaljplanlegging av prosjektene. Hensynet til utøvelse av reindrift må vektlegges i planlegging og utførelse av prosjektene. Fylkestinget ber også om at spørsmålet om parkeringsplass i Tosbotn søkes løst gjennom konsesjonsbehandlingen.
 4. Nordland fylkeskommune vil vise til tiltakshavers aktsomhets- og meldeplikt dersom en under markinngrep skulle støte på forninner, jf. kulturminnelovens § 8, 2. ledd.”

Reindriftsforvaltningen Nordland kom med følgende tilleggsuttalelse i brev av 25.04.2008:

”De justerte planene har vært på høring i Voengelh Njaarke og Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt. Reindriftsforvaltningen har ikke mottatt noe svar fra distriktene. Dette kan skyldes at reindriften er og har vært opptatt med vårflytting. Det har ikke vært mulig å få kontakt med lederne i de to reinbeitedistriktene på telefon. Det er derfor mulig at reinbeitedistriktene kan komme med uttalelse noe senere etter at vårflyttingen er over.

Reindriftsforvaltningen har derfor vurdert endringene uten å kunne diskutere dette med reinbeitedistriktene. Vår vurdering er at planendringer som innebærer at vannveier legges i tunnel i stedet for nedgravde rør, er mindre negativt for reindriften. Det samme er tilfelle der man går bort fra åpen kanal for overføring av vatn fra Stortjøna.

Når det gjelder Leiråa, registrerer vi at tiltaket fremdeles vil være problematisk i forhold til reindriftens flytt- og trekklei. Det vil fortsatt være nødvendig å legge til rette for flytting med rein (bygging av ny flyttlei), jf. vår tidligere uttalelse i brev av 30.05.07.

Reindriftsforvaltningen har også merket oss det notatet som ligger ved høringsbrevet. I og med at dette notatet inneholder en del reindriftsfaglige vurderinger om distriktet og de planlagte tiltakene, er det viktig at Voengelh Njaarke og Jillen-Njaake reinbeitedistrikt gis lenger høringsfrist. Det er viktig at reindriften er blitt ”forstått” riktig når det foreslås endringer i planene.

Reindriftsforvaltningen registrerer at tiltakshaver uttrykker at prosjektene Tosdalen, Bjørnstokk og Leiråa må gis konsesjon dersom en utbygging skal realiseres. Spesielt fremheves Tosdalen som det prosjektet som gis lønnsomhet.

Reindriftsforvaltningen har registrert at Tosdalen er det prosjektet som vil gi de største problemene for reindriften i Voengelh Njaarke.

Leiråa er det prosjektet som vil gi de største negative konsekvensene for Jillen-Njaarke.

Dette betyr at det er viktig å ha en god dialog med reindriften dersom det gis tillatelse til utbygging. Dette gjelder særlig avbøtende tiltak og tilpasninger i utformingen av prosjektene, både i anleggsfasen og driftsfasen.

Reindriftsforvaltningen har tidligere vist til de dårlige erfaringene reindriften har med åpne anleggsveier. Det er derfor viktig at eventuelle veier blir stengt med bom for allmenn ferdsel.”

Roar Jakobsen, grunneier, kom med følgende tilleggsuttalelse i e-post datert 18.04.2008:

”Vi eierne av gårdene i TOSDAL ser positivt på at vannmengden utnyttes fullt ut til kraftproduksjon, da dette ikke gir større synlige inngrep i naturen. De tiltakene som HelgelandsKraft AS beskriver oppe på fjellet, og at den største kraftstasjonen blir lagt inne i fjellet, gjør at veldig lite blir synlig i terrenget. Dette er positivt både i naturen og alle brukerne av denne.

Vi ser det også slik at utbygging av Tosdalen lille blir gjennomført samtidig. Veien fram til denne kraftstasjonen er av uvurderlig stor viktighet for gårdene i Tosdal og driften av disse. Både for vedlikeholdet av bygningsmassen og kulturlandskapet rundt disse. Gir store muligheter til utnyttelse av skogressursene, beitemuligheter og dyrking av diverse på dyrka marka. Vi regner med at eventuell støy fra denne kraftstasjonen blir isolert bort.

Vi ønsker dessuten å delta i detaljplanlegginga og plasseringa av veien i terrenget.”

Helgelandskraft AS har kommet med følgende tilleggsuttalelse i e-post datert 11.04.2008:

”Snakket med Roar Jackobsen (Grunneier i Tosdalen) her om dagen. Han har søkt om tillatelse til å bygge traktorvei i Tosdalen. Traktorveien er tenk fra gårdene og innover (øst) ca. 400 meter. Søknaden ble innvilget 19.12.2007.

Dette vil medføre endringer i de vurderinger som er gjort i miljørapportene for Tosdalen prosjektene, da spesielt i forhold til INON.

Dette til info.”

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader

Om søker

HelgelandsKraft AS (HK) er et offentlig eid aksjeselskap med 14 kommuner som aksjonærer. Selskapet er organisert med en divisjonsstruktur for forretningsområdene kraftproduksjon, marked og nett. Hovedkontor er i Mosjøen med avdelingskontor i Brønnøysund, Sandnessjøen og Mo i Rana. Divisjon produksjon har ansvar for utvikling og drift av kraftproduksjonen som skjer i 9 kraftverk med en middelproduksjon på ca. 1 TWh.

Om søknaden

Det er søkt om tillatelse etter vannressursloven § 8 til å bygge Tosdalen kraftverk og til å overføre vann fra kote 795 til kote 690. I tillegg er det søkt om tillatelse etter energiloven til bygging av Tosdalen kraftverk, med tilhørende koblingsanlegg og kraftlinjer som beskrevet i søknaden.

HK søker i tillegg til Tosdalen kraftverk om tillatelse til bygging av fem andre kraftverk i Tosbotn. Det er utarbeidet separate søknader for hvert av prosjektene, men søknadene blir vurdert samlet av NVE slik at ev. sumvirkninger også tas med i betraktningen og vedtak/innstilling (Leiråa og Tosdalen kraftverk) fremlegges samtidig. I tillegg har Fjellkraft AS søkt om tillatelse til bygging av Kjelvika kraftverk i samme område, og dette inngår også i vår samlede vurdering.

Beskrivelse av området

Tosdalselva ovenfor Tosdalsvatnet er en del av Stor-elvassdraget som har utløp i Tosbotn i Brønnøy kommune i Nordland. På vestsiden av Tosdalselva kommer det ned to sideelver som er planlagt utnyttet til kraftproduksjon.

Øvre del av prosjektområdet ligger i landskapsregionen "Lågfjellet i Nordland og Troms". Denne regionen strekker seg fra Namdalen i sør til Nordreisa og Kvænangen i nord og betraktes som en samlegruppe for lavalpine fjellområder av en viss utstrekning. Fra ca. kote 500 og ned til fjordnivå overtar landskapsregionen "Fjordbygdene på Møre og i Trøndelag". Regionen strekker seg fra Moldefjorden i sør og til Tosenfjorden i nord og preges av åpne fjordlandskap med markerte fjordløp.

Nedbørfeltet har store høydeforskjeller, og de høyeste toppene er Kvannlitinden og Kjelviktinden på hhv. 1095 og 1088 meter over havet. Ellers er det noen få mindre innsjøer i feltet. På strekningen hvor det planlegges fysiske tiltak består berggrunnen av tungt forvitrede bergarter som granitt. Lenger opp i vassdraget er det større områder med glimmergneis, glimmerskifter, metasandstein og amfibolitt. I tillegg finner man enkelte felter med marmor. Dette er berggrunn som forvitrer lettere, og som bidrar til bedre vekstvilkår for planter og dyr.

Feltet preges for en stor del av bart fjell med svært begrenset vegetasjon. Her er det lave, runde fjellformasjoner og de små innsjøene bryter opp landskapet. Det største sidevassdraget som er planlagt utnyttet drenerer fra fjellområdene mellom Storfjelltjørna og Kjelviktinden. Fra Storfjelltjørna på kote 683 går elva først over et parti enkelte mindre fall og strykstrekninger og deretter faller den i fosser og stryk ned den bratte fjellsiden. Det andre sidevassdraget drenerer fra et felt nordvest for Kvannlitinden og er planlagt overført til Storfjelltjørna. Dette feltet drenerer naturlig fra et vann på kote 795 og videre gjennom Keilådalen før det fosser ned

fjellsiden til Tosdalen. Begge fossene har et fall på rundt 400 meter og er de mest synlige i Tosdalen. Det er fossen fra Keilådalen folk ser først når man går innover Tosdalen.

Tosdalen er en typisk U-dal preget av bratte fjellsider. Selve dalbunnen har en mosaikk av flere vegetasjonstyper og man finner blant annet en del myr. Elvene fra Storfjelltjørna og Keilådalen er de mest stabile tilførselene til Tosdalselva. Denne elva er bred og grunn og renner ned mot Tosdalsvatnet. Før utløpet i Tosdalselva går elva i flere løp og det er dannet et innlandselvedelta. Dette er en prioritert naturtype iht. DNs kriterier. Fra Tosdalsvatnet renner elva videre ned til Litjvatnet og deretter skifter vassdraget navn til Storelva. Denne delen av prosjektområdet er en V-dal som gir et noe trangere inntrykk enn dalbunnen.

Bortsett fra elvedeltaet er det ikke registrert verdifulle naturtyper i prosjektområdet. Det er heller ikke vegetasjon som er oppført på den nasjonale rødlista. Miljørapporten skriver at oter, som er klassifisert som sårbar, har tilhold i hele Tosdalen, også ovenfor Tosdalsvatnet. Det pekes også på at prosjektområdet muligens inngår som leveområde for jaktfalk (nær truet), kongeørn (nær truet) og hubro (sterkt truet). Ellers kan man finne de artene som kan forventes i området.

Tosdalsvatnet har en naturlig bestand av ørret, mens Storfjelltjørna og vannet på kote 795 har ørretbestander som trolig er resultat av tidligere utsetninger. Ørret fra Tosdalsvatnet bruker knappe 1,5 km av Tosdalselva som gyte- og oppvekstområder.

Eksisterende inngrep i vassdraget

I Tosdalen er det ingen vassdragstekniske inngrep og prosjektområdet ligger i et større inngrepsfritt område. Det har vært bosetning i dalen siden tidlig på 1700-tallet, men gårdsdrifta tok slutt i ca. 1965. Gården ligger mellom Tosdalselva og utløpet av Tverrelva og benyttes nå til fritidsformål. Avstanden fra fritidseiendommen til foreslått kraftstasjonstomt er omkring 600 meter. Ellers finnes man spor etter drift andre steder i dalen, bl.a. har gården i Tosdalen hatt syv høyløer. Det er heller ikke linjenett inn i Tosdalen.

Fra riksveien er det en 300 meter lang kjerrevei innover mot Tosdalen. Denne går over i en sti på nordøstsida langs elva (Sautjørna/Litjvatnet) og Tosdalsvatnet. Grunneierne benytter båt over Tosdalsvatnet for å komme til fritidseiendommen.

Teknisk plan

Under behandlingen av de seks konsesjonssøknadene i Tosbotn informerte HK om at tilsiget fra nedbørfeltene var større enn først antatt. HK ønsket av den grunn å øke installert effekt og slukeevne i samtlige kraftverk. I det følgende presenteres et

kort sammendrag av de tekniske planene for Tosdalen kraftverk og hvilke endringer som er gjort i forhold til de opprinnelige planene.

Reguleringer og overføringer

For å øke tilsiget til inntaket er det planlagt å overføre et nedbørfelt på 1,9 km² fra området nordvest for Kvannlitinden. I bekken nedstrøms vannet på kote 795 etableres det en sperredam. Herfra sprenges det en kanal som leder vannet over i et mindre vann i samme vassdrag. I utløpet av dette vannet skal det etter planene bygges nok en terskel. Etter opprinnelige planer skulle vannet deretter ledes i en nedsprenget kanal i vestlig retning mot vannet på kote 690. I reviderte planer uttaler søker at det er aktuelt med grovhullsboring i dette området for å redusere inngrepene.

Iht. konsesjonssøknaden var produksjonsgevinsten ved overføringen om lag 5,8 GWh. Tilsiget fra dette feltet er imidlertid justert fra 0,22 m³/s til 0,25 m³/s, og øvre slukeevne i kraftverk er hevet betraktelig. Etter NVEs beregninger gir overføringen en produksjonsgevinst på 8,3 GWh etter justerte planer og en spesifikk utbyggingskostnad på 2,1 kr/kWh.

Inntaket var i utgangspunktet planlagt etablert i utløpet fra Storfjelltjørna, men er i justerte planer flyttet til nordøstenden av vannet. I utløpet bygges det en dam som hever vannspeilet slik at det går i ett med vannivået i Storfjelltjørna. To terskler i innsjøen må også senkes for å sikre at vannet renner i retning av inntaket. Etablering av dammen vil medføre at ca. 4 dekar demmes ned. HK presiserer at det ikke er forutsatt aktiv regulering av Storfjelltjørna og at kraftverket vil kjøre på det naturlige tilsiget. De skriver at vannstanden vil variere noe avhengig av tilsig og drift i kraftverket, og at det kan være aktuelt å utnytte de øverste 0,5 meterne av inntaksdammens vannvolum. Dette vil ifølge HK føre til noe hyppigere vannstandsvariasjon enn i dag, men ikke i en grad som fører til reguleringssoner.

Inntak

Inntaket er som nevnt flyttet til nordøstenden av Storfjelltjørna. Pga. bedre kartgrunnlag er kotehøyden for inntaket justert fra kote 685 til kote 683.

Vannvei

Fra inntaket til kraftstasjonen skulle vannveien i utgangspunktet bestå av 600 meter sjakt, 570 meter tunnel og 60 meter nedgravd rørgate. Det skulle legges rør med diameter på 1000 mm i de nederste 400 meterne av tunnelen og den nedgravde rørgaten vil få samme dimensjon. Rørdiameteren er senere justert til 1400 mm og kraftstasjonen er flyttet inn i fjell. Nedgravd rørgate blir dermed uaktuelt.

Fra kraftstasjonen skulle vannet ledes ut i Tosdalsvatnet via en 100 meter lang kanal. Planene er i etterkant endret slik at utløpet fra kraftstasjonen blir nedgravd rør som legges gjennom det grunne partiet i Tosdalsvatnet og ut på dypt vann.

Kraftstasjon

Det var planlagt å plassere kraftstasjonen i dagen på kote 154. Stasjonen skulle få en grunnflate på 100–120 m², og den skulle installeres med et aggregat med effekt på 10,2 MW. Kraftverket ville få en maksimal slukeevne på 2,3 m³/s, mens minste slukeevne ville bli på 0,1 m³/s. Til sammenligning var middelvannføringen ved inntaket i Storfjelltjørna estimert til 1,2 m³/s.

I reviderte planer er kraftstasjonen flyttet lenger vest og inn i tunnelen, og bedre kartgrunnlag viser at denne blir liggende på kote 149. Endret hydrologisk grunnlag samt søkers ønske om å utnytte en større andel av tilsiget gjør at søker ønsker å installere kraftverket med et aggregat med effekt på 18 MW. Maksimal slukeevne er hevet til 4,0 m³/s, mens minste slukeevne er satt til 0,2 m³/s. Middelvannføringen ved inntaket er justert til 1,4 m³/s.

Elektriske anlegg

Eksisterende 22 kV linje gjennom Tosbotn har for liten kapasitet til å ta imot kraften fra de planlagte kraftverkene. Det planlegges derfor å transportere kraft fra de enkelte kraftverk til en felles trafostasjon langs rv. 76 ca. 1 km øst for tettstedet Tosbotn. Alternativt plasseres trafostasjonen ved Borkamo.

Fra Tosdalen kraftverk skal kraften føres frem via en 5,2 km lang 22 kV kraftlinje til trafostasjonen. Tilknytningslinja vil bli lagt som jordkabel og den vil følge den foreslåtte anleggsveien til kraftverket og videre langs rv. 76.

I trafostasjonen transformeres spenningen fra 22 kV til 132 kV. HK har sendt inn en separat søknad hvor det søkes om å bygge trafostasjonen samt å legge en 3,5 km lang 132 kV jordkabel frem til Borkamo. Fra dette punktet føres kraften i en 11 km lang 132 kV linje frem til Krommen koblingsstasjon ved Lande, hvor man kobler seg på eksisterende 132 kV linje som er etablert mellom Kolsvik- og Langfjord kraftverk. Omfanget av oppgradering i nettet er avhengig av hvor mange av de omsøkte prosjektene i Tosbotn som får konsesjon.

Veier

Fra rv. 76 er det planer om å ruste opp eksisterende vei over en strekning på 300 meter. Herfra må det bygges en ny permanent vei på nordøstsiden av vassdraget frem til Tosdalsvatnet. Like nedstrøms utløpet av vannet må det så etableres en bro over elva før veien fortsetter på vestsiden av Tosdalsvat-

net og frem til kraftstasjonen. Samlet sett blir lengden på den nye veien omtrent 2 km.

Massetak og deponi

Overskuddsmassene fra sprenging av tunnel og boring av sjakt vil omfatte et volum på ca. 25 000 m³. Massene skal etter planene benyttes til å etablere den 2600 meter lange veien inn til Tosdalen kraftverk.

Hydrologiske virkninger

Tosdalen ligger i et område som om vinteren har preg av innlandsklima med relativt lave minimumstemperaturer. Her er nedbørhyppigheten høy med ca. 240 dager med nedbør per år og en årsnedbør opp i mot 2500 mm. Nedbørfeltet som skal utnyttes er på 10,4 km² inkludert det overførte feltet. Middelvannføringen ved inntaket i Storfjelltjørna er justert fra 1,2 m³/s til 1,4 m³/s hvorav det overførte feltet på 1,9 km² øker tilsiget til inntaket med 0,25 m³/s.

Restfeltet som bidrar med vannføring til Tosdalselva er stort og består av flere delfelt. Fra Keilådalen, nedstrøms feltet som er planlagt overført, vil et restfelt på 2,2 km² bidra med omtrent 0,21 m³/s til fossen. Etter en ev. utbygging vil derfor vannføringen i denne fossen omtrent halveres i snitt. Restfeltet mellom Storefjelltjørna og fossen er derimot minimalt. Ifølge søker vil vannføringen her sikres med slipp av minstevannføring. I konsesjonssøknaden har søker lagt ved figurer som viser restvannføringen etter ev. utbygging ved ulike posisjoner i Tosdalselva. Før utløpet i Tosdalsvannet har elva et restfelt på 21,6 km² som bidrar med restvannføring.

Vannføringen i Tosdalselva er preget av at det faller svært mye snø i fjellområdet ved Storfjelltjørna. Dette fører til en lang snøsmeltingsperiode med høy vannføring fra mai til juli. I tillegg er avrenningen preget av en sekundær flomperiode på høsten. Innsjøprosenten for feltene er samlet på 2 %, noe som betyr at vann i liten grad holdes tilbake i feltet. Konsesjonssøknaden oppgir at elvestrekninger på 3 km blir berørt av prosjektet. Dersom man måler strekningene som får redusert vannføring har NVE derimot kommet frem til at omtrent 6 km blir berørt.

For det aktuelle nedbørfeltet, inkl. det overførte, ble alminnelig lavvannføring opprinnelig beregnet til 0,07 m³/s, men er senere justert til 0,09 m³/s. 5-persentil sommer- og vintervannføring er justert fra hhv. 0,26 m³/s og 0,04 m³/s til hhv. 0,32 m³/s og 0,05 m³/s.

I konsesjonssøknaden foreslår HK å slippe en minstevannføring fra Storfjelltjørna på 0,26 m³/s i perioden 1. juni til 30. september og 0,04 m³/s i perioden 1. oktober til 30. mai. Slippet vil ifølge søker sikre den visuelle opplevelsen av fossefallet fra Stor-

fjelltjørna i sommersesongen, mens den vil sikre overlevelsen av fisk i Tosdalselva i resten av året. HK har beregnet at slippet vil redusere produksjonen i kraftverket med ca. 3,2 GWh. Søker har ikke foreslått slipp av minstevannføring forbi terskelen i Keilådalen. HK har ikke funnet grunn til å endre størrelsen på minstevannføringsslippet i reviderte planer til tross for at det hydrologiske grunnlaget er endret. De mener at vannmengden på sommeren vil sikre et tilstrekkelig fosseinntrykk og at vintervannføringen vil sikre overlevelsen av fisk.

Maksimal slukeevne i kraftverket var opprinnelig foreslått til 2,3 m³/s som tilsvarte omtrent 190 % av middelvannføringen. Nytt hydrologisk grunnlag og søkers ønske om å utnytte en større andel av tilsiget gjør at maksimal slukeevne er foreslått hevet til 4,0 m³/s som tilsvarer ca. 285 % av middelvannføringen. Minste slukeevne er hevet fra 0,1 m³/s til 0,2 m³/s.

En utbygging som foreslått i konsesjonssøknaden ville gitt overløp fra Storfjelltjørna i ca. 48 dager i et median år. I samme år ville kraftstasjonen måtte stoppe pga. for lite tilsig i 55 dager. Med den omsøkte økningen i maksimal slukeevne vil dager med overløp reduseres til omtrent 26 dager. Antall dager hvor tilsiget er mindre enn minste slukeevne vil øke til 74 dager. I perioder med lavt tilsig ønsker søker å benytte en buffer på 0,5 meter av inntaksmagasinet til å samle opp vannet for periodevis drift av kraftstasjonen. Man kan forvente at isforholdene i inntaksdammen blir noe dårligere langs land på grunn av oppsprekking.

Produksjon og kostnader

Tosdalen kraftverk vil etter reviderte planer produsere 43,7 GWh i et midlere år fordelt på 15,9 GWh vinterkraft og 27,8 GWh sommerkraft. Byggekostnadene er estimert til 133,4 mill. kr, hvilket gir en utbyggingspris på 3,1 kr/kWh. Kostnader for ny 132 kV linje fra Tosbotn til Lande er inkludert i kostnadstallene, med en fordeling på hvert kraftverk ut fra installasjon. Dersom ett eller flere av kraftverkene ikke blir bygd, vil fordelingen bli en annen.

NVE har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til HKs beregninger. Det vil likevel være søkers ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten i prosjektet.

Arealbruk og eiendomsforhold

Heving av vannstanden i Storfjelltjørna vil demme ned et område på omtrent 4 dekar. Inntaksdammen med lukehus vil berøre et areal på 0,5 dekar, mens den planlagte overføringen med nedsprenget kanal vil ta i bruk et areal på ca. 1,5 dekar. Ellers vil veien til kraftstasjonen beslaglegge et areal på rundt 20 dekar.

HK har inngått en avtale med alle berørte grunneiere om et samarbeid om bygging og drift av Tosdalen kraftverk. Avtalen gir HK alle de rettigheter på grunneiernes eiendom som er nødvendig for å bygge kraftverket.

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

I kommuneplanens arealdel er prosjektområdet avsett til Landbruks-, natur- og friluftsområde (LNF) med byggeforbud. Dersom det blir gitt tillatelse til utbygging av omsøkte prosjekt må HK få avklart forholdet til kommuneplanens arealdel.

Samlet Plan (SP)

Tosdalen kraftverk har vært behandlet i SP (Tosdalsvatnet), med plassering i kategori I. Dagens prosjekt er i så måte ikke i konflikt med SP. Den omsøkte utbyggingen er i all hovedsak som SP-prosjektet, men her var det forutsatt en regulering av Storfjelltjørna med 5 meter. SP-prosjektet var oppført med en installasjon på 8 MW og produksjon på 33,5 GWh. Produksjonsøkningen i omsøkte prosjekt skyldes større tilsig og en høyere relativ slukeevne.

Verneplan for vassdrag

Vassdraget inngår ikke blant de vassdrag som er vernet. En liten andel av nedbørfeltet grenser til Svenningdalselva i Vefsna som ble vernet i Verneplan IV.

Andre verneplaner

Prosjektet kommer ikke i konflikt med områder som er vernet eller foreslått vernet etter naturvernloven.

Inngrepsfrie områder

Miljørapporten peker på at eksisterende INON kart inneholder karttekniske feil. Tosentunnelen er feilaktig registrert som et tyngre teknisk inngrep, mens Kalklavdalsvatnet som er regulert med 1 meter og tilhørende regulerte elvestrekninger ikke er registrert i INON-kartet. Med korreksjonene som er gjort ligger prosjektområdet i et av Nordlands største sammenhengende inngrepsfrie naturområder med en utstrekning på ca. 1500 km².

Tiltaket vil føre til endring av status for alle de tre kategoriene av INON-områder. Miljørapporten har beregnet bortfallet av inngrepsfrie områder sone 2 til 6,7 km², sone 1 til 20,7 km² og villmarkspregede områder til 8,8 km². Utbyggingen vurderes til å ha middels negativ konsekvens for fagtemaet.

I høringsuttalelsen fra Fylkesmannen i Nordland er reduksjonen av INON-områder estimert. FM mener bortfallet av inngrepsfritt område, uan-

sett sone, er på 12,6 km². Reduksjonen av villmarkspregede områder utgjør 2,9 km². Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverk vil influere på delvis samme INON-områder og FM uttaler at de har tatt hensyn til dette i utregningen. FM har altså kommet frem til et annet resultat enn miljørapporten og mener dette skyldes ulik tolkning av INON-metodikken. Videre har FM vurdert at tiltaket har stor konsekvens for fagtemaet.

Nasjonale laksevassdrag

Vassdraget er ikke vurdert i forbindelse med etablering av nasjonale laksevassdrag.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden har vært kunngjort og sendt på høring til kommunen, fylkeskommunen, fylkesmannen, berørte statlige forvaltningsorganer og interesseorganisasjoner. Endringene som er gjort med forslag om økt slukeevne og installert effekt på grunn av nye hydrologiske beregninger er oversendt de som avga høringsuttalelse. NVE har befart området sammen med representant fra kommunen, søker, grunneier, Voengel Njarke reinbeitedistrikt og Sør-Helgeland Naturvernforbund den 04.10.2007. Høringsuttalelsene har vært forelagt søker for kommentar. Nedenfor følger en kort oppsummering av hovedpunktene i uttalelsene der også merknadene til justerte planer inngår:

Brønnøy kommune er positiv til utbyggingsprosjektene, men ber om at det settes visse vilkår i forbindelse med godkjenning av planene. Kommunen forutsetter at det gjennomføres avbøtende tiltak for å redusere negative konsekvenser av inngrep, slik som sikring av tilstrekkelig vannføring, mest mulig skånsom utforming og plassering av bygg og anlegg samt tiltak for å unngå støy fra kraftverkene. Det forutsettes også at det utarbeides detaljplaner for gjennomføring av tiltak og at arbeidet i terrenget kvalitetssikres i samsvar med planene.

Brønnøy kommune vurderte de justerte utbyggingsplanene til å være mer positivt enn negativt og hadde av den grunn ingen merknader til de tekniske endringene i prosjektene.

Fylkesmannen i Nordland mener det er uheldig med enkeltsaksbehandling av små kraftverk og ønsker primært en samlet plan for utbygging av små kraftverk i Nordland. Dersom NVE likevel velger å behandle søknadene, vil FM frarå bygging av Lille Tosdalen kraftverk og Tosdalen kraftverk. Begge kraftverkene vil ifølge FM gi forholdsvis store nye inngrep i et av de største urørte naturområdene (INON) som Nordland har i dag. Det argumenteres med at begge kraftverkene vil føre til at det blir bygd flere km med til dels markerte skjæringer inn i et landskap som i dag er urørt av moderne tekniske inngrep. FM påpeker at Tosdalen kraftverk vil redusere vannføringen i to markerte fossefall og gi store

inngrep i et elvedelta ved Tosdalsvatnet. FM har estimert bortfallet av INON-områder til 12,6 km² og etter deres beregninger utgjør villmarkspregede områder 2,9 km². De mener videre at Tosdalen kraftverk vil ha store negative konsekvenser for landskapet.

Nordland fylkeskommune anbefaler at det gis konsesjon for bygging av Tosdalen kraftverk på visse vilkår. Reindrifts bruk av flytt- og trekkeleier må ivaretas og ikke bli skadelidende. Fylkeskommunen ber om at det tas landskapsestetiske hensyn ved detaljplanleggingen av prosjektene. Hensynet til utøvelse av reindrift må vektlegges i planlegging og utførelse av prosjektene. Ellers vises det til tiltakshavers aktsomhets- og meldeplikt dersom en under markinngrep skulle støte på fornminner, jf. kulturminnelovens § 8, 2. ledd.

Nordland fylkeskommune v/Kulturminner i Nordland gjennomførte arkeologiske registreringer i juli 2007. Ved Tosdalsvatnets nordvestre ende, Lendingan, ble det påvist en gravrøys som er automatisk fredet iht. kulturminneloven. Gravrøysa ligger i tilknytning til den gamle ferdselsveien over fjellet og er et viktig fortellende element i landskapet. Den planlagte veien inn til kraftstasjonen er i konflikt med bevaring av kulturminnet, og fylkeskommunen foreslår å legge veitraseen på motsatt side av Tosdalsvatnet. Fylkeskommunen viser til at det må være særlige grunner for at de vil anbefale at gravminnet frigis etter dispensasjon fra kulturminneloven. Registreringene påviste i tillegg en rekke nyere tids kulturminner som høyløer og nyere tids rydningsrøysar.

Fylkeskommunen er positiv til de justerte utbyggingsplanene og mener man kan øke kraftproduksjonen betydelig uten at miljøkonsekvensene øker tilsvarende. Dersom det gis konsesjon vil fylkeskommunen i samarbeid med HK foreta en befaring som grunnlag for detaljplanleggingen av veiframføringen ved gravminnet og ev. andre avbøtende tiltak.

Statens vegvesen, Region nord uttalte at for å få byggetillatelse for oppføring av kraftstasjon må det først foreligge avkjørselstillatelse fra E6. Dersom kraftstasjon er tenkt oppført nærmere enn 50 meter fra vegmidte av E6 må det søkes om dispensasjon fra veglovens byggegrense langs offentlig vei. Det må også søkes om gravetillatelse dersom rør skal legges under E6.

Bergvesenet hadde ingen merknader til søknaden.

Statens Landbruksforvaltning uttaler at ingen av prosjektene vil få alvorlige negative virkninger i forhold til SLF sine ansvarsområder. SLF mener det må foretas en samlet beregning av massebalansen for alle seks kraftverkene og en plan for midlertidig og permanent deponi av eventuelle overskuddsmasser som viser hvilke lokaliteter som er tenkt tatt i

bruk. Dersom tiltakshaver foreslår å beslaglegge jord- eller skogbruksarealer, mener SLF det må søkes etter alternative lokaliteter.

Sametinget har foretatt befaring i prosjektområdet, og har ingen spesielle merknader til planforslaget. De minner om aktsomhets- og meldeplikten etter kulturminnelovens § 8 annet ledd, og bemerker at pålegget må videreformidles til de som skal utføre arbeidet i marken. Sametinget minner også om at alle samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk fredet, jf. kml. § 4 annet ledd.

Reindriftsforvaltningen Nordland mener vurderingene om reindrift er lite faglig fundert. Det pekes også på at begge distriktene har opplevd mange store inngrep i sine arealer og da særlig vinterbeiteområder. Reindriftsforvaltningen understreker at de seks prosjektene har en negativ virkning for reindriften, både enkeltvis og samlet. Ellers vises det til at det er viktig at utbygger holder kontakt med reinbeitedistriktet i en ev. planleggingsfase og anleggsfase. Reindriftsforvaltningen har vært i kontakt med Voengelh Njaarke reinbeitedistrikt som uttaler at de er sterkt imot Tosdalen kraftverk siden Tosdalen er et kjerneområde for reinen om sommeren. Området har stor verdi for reindriften siden distriktet har begrensede barmarksressurser. Det poengteres at det går en trekk- og flyttlei for rein på nedsiden av Storfjelltjørna, og en neddemming her må være helt utelukket. Distriktet frykter også at overføringskanalen skal føre til tap av rein.

Reindriftsforvaltningen mener de justerte planene som innebærer at man går bort fra åpen kanal for overføring av vann er mindre negativt for reindriften. Videre uttaler de at Tosdalen kraftverk vil være det prosjektet som har de største negative konsekvensene for Voengel Njarke reinbeitedistrikt. På generell basis påpekes viktigheten av å ha en god dialog med reindriften dersom det gis tillatelse til utbygging. Dette gjelder særlig avbøtende tiltak og tilpasninger i utformingen av prosjektene, både i anleggsfasen og driftsfasen.

Voengel Njarke reinbeitedistrikt er imot at Tosdalen kraftverk og Lille Tosdalen kraftverk blir realisert. Dette fordi prosjektene vil berøre et uberørt viktig beiteområde. Området har kvaliteter som vår, sommer og høstbeite og det er kort vei for reinen å trekke fra de høyeste fjelltoppene og ned i dalen på beite. Dersom det likevel gis konsesjon går reinbeitedistriktet imot at Storfjelltjørna blir regulert av hensyn til flytt- og trekkeleier samt beiteforholdene. De går også imot overføringen av feltet nordvest for Kvannlitinden. Overføringen vil føre til økt vannføring slik at rein kan få problemer med å krysse elva og det er fare for at kalver kan drukne. Videre foreslår distriktet at tilløpet blir bygd i selve elva like ovenfor det høyeste fossefallet.

Reinbeitedistriktet er bekymret for at prosjektet vil føre til ytterligere fragmentering av deres beite-

områder med dertil overbelastning på gjenværende flytt- og trekkleier. De omtaler bl.a. tidligere og planlagte inngrep som har påvirket eller som vil påvirke deres drift og etter deres mening er tålegrensen for innskrenkninger av beiteareal for lengst nådd. Reinbeitedistriktet krever derfor stans i tildeiling av nye konsesjoner og utbygginger inntil myndighetene har gjennomført en faglig analyse av rein-driftens tålegrense.

Naturvernforbundet i Nordland og Sør-Helgeland mener alle utbyggingsprosjektene i Tosbotn, med unntak av Leiråa kraftverk, kommer i vesentlig konflikt med nasjonale mål og føringer, kommunens miljømål og regionale planer. Forbundet ber derfor om at behandlingen av alle konsesjonssøknadene unntatt Leiråa, utsettes til fylkesdelplan for småkraftverk foreligger. Dersom prosjektene likevel blir tatt opp til realitetsbehandling, går Naturvernforbundet primært mot utbygging. Dersom det likevel gis konsesjon forutsettes krav om tilstrekkelig vannføring, mest mulig skånsom utforming og plassering av bygg og anlegg samt tiltak for å unngå støy fra kraftverkene. Naturvernforbundet mener det må gjøres en egen vurdering av områdets verdi for store rovdyr og konsekvensene for disse.

Naturvernforbundet på Sør-Helgeland ba NVE om en redegjørelse for Helgelandskraft AS sitt ansvar til enhver tid å sikre tilstrekkelig og stabil strømforsyning til sine kunder. Naturvernforbundet ba også om en redegjørelse for om manglende vedlikehold og underkapasitet på dagens linje vil vektlegges ved NVE sin behandling av konsesjonssøknadene fra Helgelandskraft AS. I brev av 13.08.2007 fikk Naturvernforbundet en redegjørelse fra NVE angående problemstillingene som var tatt opp. Helgelandskraft AS har for øvrig også svart på henvendelsen fra Naturvernforbundet i brev av 17.08.2007. Disse brevene blir ikke gjengitt her, men er lagt ved i sin helhet tidligere i denne innstillingen.

Roar Jakobsen og Magne Pettersen er grunneiere i området og de er positive til en bygging av Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverk. De mener en veiforbindelse gir nye muligheter og som vil lette innsatsen til drift og bevaring av bebyggelsen på gårdene, økt utnyttelse av et større potensial for tømmer- og veddrift fra skogen, tilrettelegging av turstier for allmennheten, og ikke minst tilrettelegging for fiske- og naturopplevelser for rullestolbrukere.

I etterkant av sluttbefaringen skriver Roar Jakobsen at det er uforståelig at reinen nærmest stoppes i sine vandringer pga. små og skånsomme inngrep i dens trekkruiter. Etter Jakobsens mening vil prosjektet ta hensyn til at rein og andre dyr skal kunne passere inngrep enten over, ved siden av eller under. Grunneierne er positive til de justerte planene og mener at inngrepene blir lite synlige i terrenget. De ønsker også å delta i detaljplanleggingen og plasseringen av veien i terrenget.

Tiltakets virkninger

Nedenfor er det gitt en oversikt over hva NVE anser som de viktigste fordelene og skader/ulempes ved det planlagte tiltaket:

Fordeler

- En utbygging etter foreliggende planer vil, etter søkers beregninger, gi ca. 43,7 GWh i ny årlig fornybar kraftproduksjon.
- Kraftverket vil gi inntekter til grunneierne, HK, kommunen og Staten, og kraftverket vil kunne bidra til opprettholdelse av lokal bebyggelse i Tosdalen.
- Tiltaket vil gi økt lokal aktivitet og verdiskaping i anleggsperioden.

Ulemper

- Tiltaket vil føre til store landskapsmessige inngrep i et uberørt område.
- De aktuelle fossene representerer markante landskapselementer i områder. En utbygging vil føre til vesentlig reduksjon i vannføringen i disse fossene.
- Prosjektet vil kunne få store negative konsekvenser for Voengel Njarke reinbeitedistrikt.
- Tiltaket vil redusere villmarkspregede områder.
- Utbyggingen vil redusere vannføringen i et innlandselvedelta av regional verdi.

NVEs vurdering

Bygging av Tosdalen kraftverk vil gi ny kraftproduksjon og styrke næringsgrunnlaget for grunneiere og HK. For å øke tilsiget til inntaket er det søkt om å overføre et felt på 1,9 km² nordvest for Kvannlitinden. Videre bygges det en terskel i utløpet av Storfjelltjørna som hever vannstanden og selve inntaket plasseres i nordvestenden av vannet. Vannveien vil bestå av sjakt og tunnel, og kraftstasjonen plasseres i tunnelen på kote 149 med utløp på dypt vann i Tosdalsvatnet. Fra kraftstasjonen må det bygges en 2 km lang ny vei i retning rv. 76, og kraftverket kobles til planlagt trafostasjon i Tosbotn via en 5,2 km lang 22 kV jordkabel.

Høringspartene er delt i synet på om det skal gis konsesjon til den omsøkte utbyggingen. FM frarår at det gis konsesjon til Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverk. Begge kraftverkene vil gi store inngrep i uberørte naturområder og veien inn i området vil føre til markerte skjæringer i landskapet. I tillegg vil fossene få mindre vannføring. Reindriftsforvaltningen Nordland viser til at området har stor verdi for reindriften. Voengel Njarke reinbeitedistrikt er imot prosjektet da det berører et uberørt viktig beiteområde. Reinbeitedistriktet omtaler tidligere og planlagte inngrep som påvirker deres interesser, og de mener at tålegrensen for innskrenkninger av beiteareal for lengst er nådd. Naturvernforbundet i Nord-

land og Sør-Helgeland ber om at Tosdalen kraftverk, samt fire av de andre prosjektene, utsettes til fylkesdelplan for småkraftverk foreligger. Dersom dette ikke blir gjort går Naturvernforbundet imot utbygging. De øvrige høringsinstansene støtter den omsøkte utbyggingen med enkelte forbehold.

I konsesjonssøknaden var produksjonen i kraftverket oppgitt til 29,9 GWh, og kostnadene for utbyggingen var estimert til 93,2 mill. kr. NVE kontrollerte de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader og fant ikke vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. I etterkant av høringsrunden la HK fram reviderte planer som viste høyere tilsig enn først antatt. Kombinert med søkers ønske om å utnytte en større andel av tilsiget ble det søkt om å installere kraftverket med en effekt på 18 MW som gir en middelproduksjon på 43,7 GWh. Kostnadene for utbygging ble justert til 133,4 mill. kr.

Ifølge Forskrift om konsekvensutredning, vedlegg I skal utbygging av vannkraft over 40 GWh alltid konsekvensutredes. Ifølge vedlegg II i samme forskrift skal utbygging av vannkraft over 30 GWh utredes etter konsekvensutredningsforskriften, dersom det kan få vesentlige virkninger for miljø, naturressurser eller samfunn, jf. kriteriene i forskriftens § 4. NVE er, som sektormyndighet etter vannressursloven, ansvarlig myndighet.

Da NVE kvalitetssikret konsesjonssøknaden ble det lagt vekt på at søknadene i Tosbotn skulle behandles samtidig for å kunne vurdere ev. sumvirkninger. Tosdalen kraftverk var som nevnt oppgitt med en produksjon på ca. 30 GWh, men etter vår vurdering falt ikke prosjektet inn under kriteriene i konsekvensutredningsforskriften slik da den da var gjeldende. Selv om produksjonen er betydelig høyere i reviderte planer mener NVE at saken er tilstrekkelig opplyst til at den kan sendes som innstilling til OED.

Hydrologi

Tilsiget til feltet nordvest for Kvannlitinden skal etter planene overføres i sin helhet, men i perioder med spesiell høy vannføring kan man forvente overløp over tersklene. Det er ikke planlagt slipp av minstevannføring forbi overføringspunktet. Restfeltet i Keilådalen vil bidra med omtrent halvparten av tilsiget til fossen, men siden feltet ikke har noen større innsjøer kan man forvente at vannføringen i større grad vil variere i takt med snøsmeltnings- og nedbørsperioder.

Overføringen vil føre til høyere vannføring i vassdraget som renner i retning av Storfjelltjørna. Ifølge søker vil vannstandsendingene i elva bli fra 1 til 5 cm. Endringen i bredden på elva blir stort sett 1 meter eller mindre, men ved relativt høye vannføringer kan bredden øke med 7 til 20 meter.

HK skal etter planene heve vannstanden i Storfjelltjørna for å sikre at vannet renner i retning av inntaket. De ønsker også å benytte den øverste halvmeteren i inntaksdammen til kraftproduksjon. En følge av dette vil være at søker kan magasinere vann i Storfjelltjørna i perioder hvor tilsiget er lavere enn minste slukeevne. Når vannstanden har kommet opp til et gitt nivå vil kraftverket starte og kjøre frem til vannstanden er sunket en halvmetre. Den berørte elvestrekningen vil derfor kun tilføres minstevannføring i lange perioder. I perioder hvor vannstanden i Storfjelltjørna er på topp og tilsiget er høyere enn kraftverkets maksimale slukeevne vil det bli overløp over dammen.

En utbygging vil gi kraftig redusert vannføring i elva som renner fra Storfjelltjørna. I konsesjonssøknaden er det planlagt å slippe en minstevannføring på 0,26 m³/s i perioden 1. juni til 30. september og 0,04 m³/s i resten av året. Slippet tilsvarer 5-persentil sommer- og vintervannføring etter tidligere beregninger. Selv om tilsiget fra nedbørfeltet er høyere enn først antatt, holder søker fast på forslaget til slipp av minstevannføring. NVE vil bemerke at 5-persentil sommervannføring normalt blir estimert for perioden 1. mai til 30. september, altså 5 måneder. Søkers forslag om slipp av 0,04 m³/s i mai måned vil derfor være en lavvannføring som sannsynligvis aldri inntreffer normalt i vassdraget i denne måneden.

Maksimal slukeevne i kraftverket er oppjustert til 4,0 m³/s, som tilsvarer omtrent 285 % av middelvannføringen. Slukeevnen er altså betydelig høyere enn hva som er vanlig for tilsvarende kraftverk. Konsekvensene av justeringen er at antall dager med overløp reduseres fra 48 til 26 dager. Det blir dermed mindre dynamikk i vassdraget ved at det i store deler av året kun tilføres vann fra minstevannføringsslipet samt tilsig fra restfeltet.

Elvene fra Storfjelltjørna og Keilådalen er de mest stabile tilførselselvene til Tosdalselva. Etter en ev. utbygging kan man forvente en vesentlig reduksjon i vannføringen i Tosdalselva. I konsesjonssøknaden skriver søker at middelvannføringen i elva rett oppstrøms samløpet med Tverrelva vil utgjøre 59 % av dagens vannføring. Vedlegg til søknaden viser at restfeltet er på 9,9 km² og at dette ikke inneholder innsjøer av betydning. Vannet holdes derfor i liten grad igjen i feltet i snøsmeltnings- og nedbørsperioder. Dager med overløp fra prosjektområdet er også redusert som følge av høyere slukeevne. Etter NVEs oppfatning vil derfor Tosdalselva bli noe sterkere berørt av en utbygging enn det som er beskrevet i søknaden. Dette gjelder spesielt i perioder hvor tilsiget er lavt.

Biologisk mangfold og ferskvannsbiologi

I Tosdalselvas utløp i Tosdalsvatnet har det dannet seg et elvedelta. Her finner man innslag av flom-

mark og vegetasjonen domineres av gråor med vier i busksjiktet. Ifølge DN's reviderte håndbok 13 så er innlandsdelta en naturtype som er blant de mest truede i Norge. Delta utgjør generelt "oaser" i landskapet med et særlig høyt artsmangfold og en særlig høy produktivitet og med en ansamling av sjeldne og sårbare naturtyper som må forvaltes integrert. I miljørapporten er elvedeltaet i Tosdalen vurdert som regionalt viktig på bakgrunn av bl.a. størrelse og grad av naturtilstand.

Ifølge miljørapporten forventes ikke prosjektet å berøre det viktige elvedeltaet. Denne naturtypen utvikles hovedsakelig av flommer, både når det gjelder erodering og utvikling av vegetasjonssamfunn som flommarksskog og pionervegetasjon. Miljørapporten viser til at det fremdeles vil bli flomtopper i vassdraget etter en utbygging, og den naturlige variasjonen i vannføring vil opprettholdes i betydelig grad, selv om toppene vil dempes noe. FM uttaler at Tosdalen kraftverk vil redusere vannføringen i to markerte elveløp og gi store inngrep i elvedeltaet. Etter NVEs oppfatning vil en utbygging kunne redusere verdien av deltaet ved at vannføringen i vassdraget blir redusert. Sidefeltene som er planlagt utnyttet er viktige og stabile tilførselselver til Tosdalselva, og omsøkte utbygging resulterer i at planområdet kun bidrar med vannføring i form av minstevannføringslipp og vann i flomperioder. Det er vanskelig å forutsi hvilke konsekvenser redusert vannføring vil få for den videre utviklingen av deltaet, men det er åpenbart at prosjektet fører til mindre dynamikk i vassdraget. Isolert sett vil Tosdalen kraftverk forårsake små tekniske inngrep i selve deltaet. I en ev. anleggsperiode vil det dog være behov for å disponere et større areal og dette kan få konsekvenser for naturtypen. Ut fra dette mener NVE at hensynet til elvedeltaet ikke alene er avgjørende for konsesjonsspørsmålet, men at den skal tas med i en totalvurdering av prosjektet.

Bortsett fra elvedeltaet er det ikke registrert forekomster av verdifulle naturtyper, og det er heller ikke funnet nasjonale rødlistearter av karplanter, moser og lav i planområdet. I bunnen av Tosdalen finner man en glidende overgang mellom vegetasjonstypene høystaude-bjørkeskog og gråor-heggeskog. Feltsjiktet er flere steder artsrikt og preges av høyvokste urter. Kraftstasjonstomta preges av gjenrodd kulturmark med høyvokste grasarter, og langs Tosdalsvatnet er det plantet gran flere steder. På sørvestsiden av vannet, der anleggsveien er planlagt etablert, er vegetasjonen glissen som følge av mindre solinnstråling og tidligere skred. Videre nedover på vassdragets nordøstre side preges vegetasjonen av et tett tresjikt med gråor, bjørk og selje.

Undersøkelser av lav- og mosesamfunnet i fossen fra Storfjelltjørna og i fossen fra Keilådalen avdekket kun trivielle arter. Sistnevnte foss hadde imidlertid noe større forekomster, spesielt av teppe-

dannende moser. Sommeren 2006 ble det også gjennomført vegetasjonsanalyser i regi av NVE i prosjektområdet. Ved undersøkelser i elva fra Storfjelltjørna ble det kun funnet vanlige og lite kravfulle arter. Ut fra beskrivelse i miljørapport, innkomne høringsuttalelser, vegetasjonsanalyser initiert av NVE og inntrykk under befaring, mener vi at tiltaket ikke vil ha særlige konsekvenser for vegetasjonen på strekningen som blir berørt. Vi mener likevel det er vanskelig å forutsi hvilke konsekvenser utbyggingen vil ha på den videre utviklingen av elvedeltaet.

Faunaen regnes som ordinær. Tosdalen har en solid elgbestand og det ble funnet spor etter bever i forbindelse med arbeidet med miljørapporten. Bever er ikke truet, men den regnes som en nøkkelart med stor betydning for andre arter. Etablering av vei inn til kraftstasjonen vil beslaglegge noe areal, men NVE mener i likhet med miljørapporten at dette ikke vil være av nevneverdig betydning for livsgrunnlaget til bever. Ellers er det oter i hele Tosdalen, og arten har fast tilhold også ovenfor Tosdalsvatnet. Denne arten er klassifisert som "sårbar" i den nasjonale rødlista. Oteren er avhengig av å fiske hver dag slik at bevaringen av bestandene av ørret på utbyggingsstrekningen er viktig.

Naturvernforbundet uttaler at det må gjøres en egen vurdering av områdets verdi for store rovdyr og konsekvensene for disse. Søker kommenterer at det ikke er registrert tap av rein eller sau i rovbasen siden 1994. Ifølge søker kan jerv, bjørn og gaupe forekomme på streif i området, men det er lite som tyder på at området rundt Tosbotn har større verdi for store rovdyr enn områdene rundt. NVE støtter kommentarene til søker og mener en ev. etablering av kraftverk i Tosbotn ikke har nevneverdige konsekvenser for store rovdyr. Man kan forvente at aktiviteten i anleggsperioden kan få en viss skremmeeffekt på vilt, men når ev. anlegget settes i drift vil påvirkningen på viltet i nærområdet være ubetydelig. Av den grunn ser ikke NVE behov for ytterligere vurderinger i forhold til store rovdyr.

Prosjektområdet inngår muligens som leveområde for jaktfalk (nær truet), kongeørn (nær truet) og hubro (sterkt truet). Tosdalen tilfredsstiller kravene til disse rovfuglene og hubro har tidligere hatt tilhold i dalen. Rovfugl er spesielt vår for forstyrrelser i hekketiden og etableringsfasen, og dersom de blir forstyrret er det stor fare for at de vil forlate området. NVE mener hensynet til rovfugl kan ivaretas ved at anleggstiden holdes utenfor den travleste hekkeperioden. Ved eventuell konsesjon kan det settes restriksjoner på byggearbeid gjennom NVEs godkjenning av detaljplaner og oppfølging i byggeperioden dersom dette anses som nødvendig. I driftsfasen vil den planlagte veien inn i Tosdalen gjøre området lettere tilgjengelig for folk, og dette kan få negative konsekvenser for vilt som er ømfintlige for menneskelig aktivitet.

Det antas at fossekall er vanlig forekommende i Tosdalselva, og arten er tidligere observert her. Etter NVEs oppfatning er vassdraget av en slik beskaffenhet at fossekall kan bruke elva til både hekking og matsøk. Nedre del av Tosdalselva er sakterenende og grunn, og bredden varierer mellom 5 til 40 meter. Substratet er variert og dette gir opphav til ulike bunndyrfauna som er viktig føde for fossekallen. Noe lavere vannføring vil redusere vanddekt areal, men NVE mener elva fortsatt vil kunne fungere som leveområde for fossekallen. Ellers kan Tosdalsvatnet og deltaområdet benyttes av ulike andefugler til både hekking og matsøk.

Tosdalsvatnet har en opprinnelig bestand av ørret som ikke er påvirket av utsettinger. Prøvefiske antyder en bestand med gode gyteforhold og gode næringsforhold. Ørreten kan benytte ca. 1,5 km av Tosdalselva som både gyte- og oppvekstområde. Det er den øverste kilometeren av denne strekningen som har et potensial som gyteområde. Fra samløpet med Tverrelva til utløpet av Tosdalsvatnet er substratet for finkornet. En utbygging vil føre til kraftig redusert vannføring i Tosdalselva og dermed en reduksjon i vanddekt areal. I miljørapporten står det følgende: *”Etter utbygging vil bortfall av vann øke sannsynligheten for at vannføringen blir kritisk på sensommeren og på vinteren, men det vil ikke bli store forandringer. I perioder med lav vannføring vil kraftverket stoppe opp, og det vil da renne vann over inntaket i Storfjell tjørna. Det betyr at situasjonen vil bli som i dag i de periodene tilsiget til Storfjell tjørna er lavere enn 0,10 m³/s.”* I konsesjonssøknaden er det derimot søkt om å magasinere vann i Storfjell tjørna i perioder med lavt tilsig. I slike situasjoner vil det ikke slippes vann forbi sperredammen utover kravet til minstevannføring. Etter NVEs oppfatning vil dermed kritiske situasjoner for ørreten i Tosdalselva opptre hyppigere enn ved dagens situasjon. Dette gjelder spesielt i vinterhalvåret hvor det søkes om å slippe 40 l/s i minstevannføring. Resultatet av dette kan være at rogn tørker ut eller fryser inn, og gytesuksessen i Tosdalselva blir redusert. Ørret fra Tosdalsvatnet kan også benytte elvestrekningen mellom Tosdalsvatnet og Litjvatnet og utløpselva av Litjvatnet til gyting. Vannføringen på disse strekningene vil ikke berøres av prosjektet. Ellers er det ørretbestander i både Storfjell tjørna og vannet på kote 795, og disse er et resultat av utsettinger. Bestandene vil i liten grad påvirkes av prosjektet.

Landskap, friluftsliv og kulturminner

Tosdalen innehar store landskapsmessige kvaliteter pga. området uberørthet og dalens mektige utforming. Dalbunnen er frodig med en mosaikk av ulike vegetasjonstyper og her har det vært bosetning fra tidlig på 1700-tallet. Tosdalen er omkranset av bratte fjellsider og i øvre del av planområdet fin-

ner man et urørt høyfjellsområde med begrenset vegetasjon og flere mindre vann.

Det er som nevnt planer om å overføre feltet nordvest for Kvannlitinden. Landskapet domineres av et goldt fjellområde med lave, runde formasjoner. Siden terrenget har naturlige langsgående sprekker og lite vegetasjon mener søker at inngrepet ikke fører til store sår. NVE kan ikke støtte denne påstanden fullt ut. Vi mener denne høyfjellnaturen er spesielt verdifull pga. dens jomfrulighet og sårbarhet for inngrep. Selv om overføringskanalen og tersklene blir lite synlige fra omkringliggende områder, vil tiltaket bidra til å endre området status og karakter. Riktignok har HK fremmet et alternativ med grovhullsboring for den siste strekningen av overføringen som vil redusere de landskapsmessige konsekvensene. NVE vil likevel fremheve at uberørt natur har en egenverdi og tiltaket vil etter vår mening redusere denne verdien betydelig.

Rundt Storfjell tjørna er det noe frodigere, og her er det planlagt flere inngrep som vil få konsekvenser for landskapsopplevelsen. Sperredammen i utløpet skal heve vannstanden slik vannet går i retning av inntaket. Dammen vil bli godt synlig lokalt og fremstå som et fremmedelement i terrenget. Rundt sørøstenden av vannet vil et område på rundt 4 dekar demmes ned. Jordsmonnet er tynt og man kan forvente at dette blir vasket ut etter kort tid. Arealet er likevel begrenset og det vil ikke bli synlige reguleringssoner rundt vannet dersom det settes krav om konstant vannstand i ev. konsesjonsvilkår. Ellers må to naturlige terskler senkes og det må bygges et inntaksarrangement i nordøstenden av vannet. De samlede inngrepene tilknyttet Storfjell tjørna vil etter NVEs vurdering få vesentlige konsekvenser for landskapsverdiene. Man kan forvente at revegetering etter inngrep i terrenget går svært seint og området vil etter vårt syn miste dagens verdi som uberørt. NVE vil også vise til OEDs retningslinjer for små kraftverk hvor det står at inngrep bør unngås i vassdrag som er del av sårbare høyfjellsområder, dersom muligheten for avbøtende tiltak er begrenset. Etter NVEs oppfatning faller dette prosjektet inn under denne kategorien.

Fossene i de aktuelle sidevassdragene representerer viktige landskapselementer i Tosdalen. Folk som vandrer innover dalen vil først se fossen som kommer fra Keilådalen. Lenger inn i dalen kommer fossen fra Storfjell tjørna til syne. Sistnevnte har et betydelig større nedbørfelt, og denne er derfor større. FM mener Tosdalen kraftverk vil ha store negative konsekvenser for landskapet og uttaler bl.a. at prosjektet vil redusere vannføringen i de to mest markante fossefallene. Ved en ev. tillatelse mener Naturvernforbundet at overføringen bør tas ut av planene for å sikre naturlig vannføring gjennom vannene ved Keilåtinden, bevare den ene av de inntrykkssterke fossene innerst i Tosdalen, samt si-

kre større vannføring i øvre del av Tosdalselva. Søker er på sin side enig i at landskapet i Tosdalen vil bli preget av kraftprosjektene, og at de derfor bør få en strengere konsekvensklassifisering enn de fire andre prosjektene i Tosbotn. De mener likevel at tilslaget fra restfeltet i Keilådalen samt slipp av 0,26 m³/s i minstevannføring fra Storfjelltjørna om sommeren vil være tilstrekkelig til å gi et fosseinntrykk. I justerte planer er slukeevnen i kraftverket hevet med 80 %, og dette fører til færre dager med overløp etter en ev. utbygging. Den foreslåtte minstevannføringen er også lavere enn 5-persentil sommervannføring hvilket betyr at denne vannføringen opptrer sjeldent i vassdraget i sommersesongen. Brønnøy kommune er positive til prosjektet, men forutsetter at det slippes tilstrekkelig vannføring på utbyggingsstrekningen.

Etter NVEs vurderingen har fossene stor betydning for opplevelsene knyttet til området. Omsøkt prosjekt vil medføre lav vannføring i fossene i store deler av året, og Tosdalen vil miste mye av sitt særpreg. I vurderingen er det også sett på hva fossene tilfører Tosdalen som helhet. Landskapet i dalen er mangfoldig og innholdsrikt og vannet spiller en viktig rolle. Det er flere sidevassdrag som bidrar til vannføringen i Tosdalselva, men fossene fra Keilådalen og Storfjelltjørna er utvilsomt de mest markante. NVE mener høyere slipp av minstevannføring vil redusere konsekvensene for landskapet noe, men ikke i tilstrekkelig grad til å ivareta dagens verdi.

Kraftstasjonen skulle i utgangspunktet plasseres i dagen i sørvestenden av Tosdalsvatnet. Ved en ev. konsesjon mente Naturvernforbundet at kraftstasjonen burde vurderes lagt omtrent 150 meter lengre mot nordøst, med utløp i elva. Dette ville ifølge forbundet kunne skjerme strand- og deltaområdet samt Tosdalsvatnet mot støy fra stasjonen samtidig som anlegget blir liggende mindre eksponert. I justerte planer foreslår søker å plassere kraftstasjonen i fjell og at utløpet legges i rør gjennom det grunne partiet i Tosdalsvatnet og ut på dypt vann. NVE mener i likhet med søker at dette alternativet er mindre konfliktylft enn opprinnelig alternativ. Anleggsarbeidet vil likevel kreve at det etableres en større anleggsplass og inngangen til stasjonen vil fremstå som en sjenerende skjæring i fjellsiden. Samlet vil disse tiltakene påvirke landskapet negativt.

Fra rv. 76 ved Tosentunnelen må eksisterende kjerrevei på nordøstsiden av vassdraget oppjusteres. Videre er det planer om å bygge ny vei inn til Tosdalsvatnet hvor det etableres en bro over elva. Herfra skal veien legges på sørvestsiden av vannet inn til kraftstasjonen. FM anfører i deres uttalelse at veien inn til de planlagte kraftverkene i Tosdalen vil føre til flere markante skjæringer i et landskap som er urørt av moderne tekniske inngrep. Grunneierne

i Tosdalen er av den oppfatning at veiforbindelse gir nye muligheter som vil lette innsatsen til drift og bevaring av bebyggelsen på gårdene, økt utnyttelse av et større potensial for tømmer- og veddrift fra skogen, tilrettelegging av turstier for allmennheten og tilrettelegging for fiske og naturopplevelser for rullestolbrukere.

Bygging av vei inn i Tosdalen vil etter NVEs vurdering være det tekniske inngrepet som gir de største negative konsekvenser for landskapsopplevelsen. Anleggsarbeidet vil være krevende siden terrenget er ulendt og sidebratt, og det vil føre til flere store skjæringer og fyllinger. Deler av strekninger er også utsatt for ras, noe som gjør at veien må sikres tilstrekkelig. Veien må legges tett opp til vassdraget som gjør den eksponert i et stort landskapsrom. Etter vår oppfatning vil veien bli et dominerende element i Tosdalen, og den vil gi betydelige konsekvenser i et stort og uberørt område. På sluttbefaringen høsten 2007 så vi heller ikke muligheter for å avbøte de negative konsekvenser av veien i særlig grad. NVE ser de positive virkningene for grunneierne ved etablering av vei inn til deres fritidsbebyggelse, men mener ulempene er vesentlig større. Selv om det ikke er planer om ytterligere utbygginger i Tosdalen, vil veien muliggjøre flere inngrep på lengre sikt. Samlet sett mener NVE derfor at veien er et sentralt moment i konsesjonsspørsmålet.

Til tross for den storslåtte naturen i Tosdalen er det i hovedsak grunneierne som benytter terrenget til friluftsliv. Årsaken til dette er sannsynligvis at området er veiløst og bortgjemt fra utkikkspunkter langs riksveien. For å komme inn i dalen kan fotturister gå på en veletablert sti på nordøstsiden av vassdraget fra riksveien og inn til fritidsbebyggelsen. Herfra går det en gammel sti på nordsiden av Tverrelva og opp på fjellet. Fra stien har man god utsikt til fossene fra Keilådalen og Storfjelltjørna og opplevelsen av landskapet i dalen er en viktig del av friluftslivet. Ellers har Den Norske Turistforening en umerket turrute som berører utkantet av prosjektområdet. Den går fra Holmvatnet i Grane kommune, via Kvannlitind til Kjerringtind og videre til Mosvatnet og ender på riksveien. Turen tar omtrent syv timer og vurderes som krevende. I sommerhalvåret er vassdraget godt egnet til fiske etter ørret og det drives jakt etter både elg og småvilt.

Friluftslivet i området blir omtalt i saksutredningen fra fylkeskommunen. Her blir det anført at terrenget i all hovedsak brukes av de lokale og at området vurderes å ha liten regional verdi som friluftsområde. Interessen kan imidlertid endre seg ved etablering av nasjonalparken, da området vil få publisitet. NVE mener en utbygging vil føre til en fundamental forringelse av landskapet, og dermed også en sterk forringelse av opplevelsesverdien. Årsaken til dette er i stor grad knyttet til etablering av vei inn i Tosdalen, men også til redusert vannføring

i fossene. Aktiviteten i anleggsperioden vil virke forstyrrende på friluftslivet og ha en skremmeeffekt på dyrelivet. Flere av høringsinstansene har ytret ønske om at veien inn i Tosdalen stenges med bom for å begrense forstyrrelser for folk og dyr. For fotturister som ønsker å gå i urørt natur vil veien inn i Tosdalen bety at man "flytter" start- eller endepunktet for turen. Tosdalen vil endre karakter, og turister må opp i fjellet for å oppleve intakt natur. Selv om prosjektområdet ikke benyttes av mange fotturister per dags dato kan dette endres over tid. En ev. konsesjon etter vannressursloven gis normalt tidsbegrenset og inngrepene må derfor betraktes som varige. Opprettelsen av Lomsdal-Visten nasjonalpark kan muligens gi områder som Tosdalen økt oppmerksomhet og verdi i fremtiden. Samlet sett mener NVE at utbyggingen vil ha betydelige konsekvenser for opplevelsesverdiene knyttet til Tosdalen og de negative virkningene av prosjektet kan vanskelig avbøtes utover det som er foreslått fra søker.

Potensialet for kulturminner er stort på grunn av Tosbotns geografiske plassering mellom kyst og innland. Nordland fylkeskommune gjennomførte derfor arkeologiske registreringer i Tosbotn i juli 2007. Ved utløpet av Tosdalsvatnet, hvor anleggsvei er planlagt framført, ble det påvist en gravrøys som er automatisk fredet iht. kulturminneloven. Fylkeskommunen uttaler at det må være særlige grunner for at de vil anbefale at gravminnet frigis etter dispensasjon etter kulturminneloven. I deres uttalelse til justerte planer uttaler fylkeskommunen at de vil i samarbeid med søker foreta en befaring som grunnlag for detaljplanleggingen av veiframføringen ved gravminnet. Undersøkelsene avdekket i tillegg en rekke nyere tids kulturminner som høyløer og nyere tids rydningsrøyser.

NVE forstår fylkeskommunen slik at en ev. konsesjon ikke nødvendigvis er i strid med registrerte kulturminner i området. I forbindelse med ev. detaljplaner vil ytterligere undersøkelser kunne avdekke en mulig veitrasé som ivaretar gravminnet. NVE legger derfor ikke vesentlig vekt på kulturminner i vurderingen av konsesjonsspørsmålet.

INON-områder

Nesten hele prosjektområdet ligger innenfor områder som er definert som INON (Inngrepsfrie naturområder i Norge). Etter korreksjoner i eksisterende INON-kart inngår området i et av Nordlands største sammenhengende inngrepsfrie naturområder på omtrent 1500 km². Prosjektet vil iht. miljørapporten føre til en reduksjon på 6,7 km² inngrepsfri sone 2, 20,7 km² inngrepsfri sone 1 og 8,8 km² villmarkspregede område. I rapporten betraktes tiltaket å få midtels konsekvens for fagtemaet inngrepsfrie områder.

I høringsuttalelsen fra Naturvernforbundet foreslås det bl.a. å utelate den planlagte overføringen for å redusere tap av inngrepsfri natur. Ved et slikt tiltak viser miljørapporten at reduksjonen blir på 6,6 km² av inngrepsfri sone 2, 16,3 km² av inngrepsfri sone 1 og 5,6 km² av villmarkspregede områder.

FM har foretatt en separat vurdering av reduksjonen av INON-områder. Det fremgår her at bortfallet av INON-områder blir 12,6 km², mens 2,9 km² med villmarkspregede områder berøres. Det er altså ulike beregninger på reduksjonen av INON-områder, og FM mener dette skyldes forskjellig tolkning av INON-metodikken. Videre mener FM at konsekvensvurderingen for kraftverkene i Tosdalen er undervurdert og peker på at prosjektene vil gi en betydelig reduksjon i et av de største inngrepsfrie områdene i Nordland. FM konkluderer derfor med at kraftverkene i Tosdalen har store konsekvenser for inngrepsfrie naturområder.

HK av den oppfatning at reduksjonen av villmarkspregede områder blir marginal og at denne må ses i sammenheng med omfattende vern i nærdistriktet. De betrakter videre INON som et verktøy som ikke sier noe om de reelle verdiene i området, men mer som en indikator som skal si noe om utviklingen i arealbruk lokalt, regionalt og nasjonalt.

Det er et nasjonalt miljømål å sikre at gjenværende naturområder med urørt preg blir tatt vare på. Stortinget og de siste regjeringer har i en rekke sammenhenger understreket verdien av å bevare områder uten tyngre tekniske inngrep som en del av vår nasjonale arv og identitet, friluftsliv og naturopplevelse, og biologisk mangfold. I OEDs retningslinjer for små vannkraftverk er villmarkspregede områder gitt "stor verdi". Prosjekter som reduserer omfanget av slike områder er de mest konfliktfylte innenfor fagtemaet. Graden av konflikt skal likevel vurderes konkret ved hvert enkelt tilfelle.

INON-kartet illustrerer at planområdet ligger i et område som er lite berørt av tyngre tekniske inngrep. Dette ble også bekreftet gjennom konsesjonssøknaden, høringsuttalelser og befaring i området. De landskapsmessige verdiene i Tosdalen er etter NVEs syn knyttet til urørthet i kombinasjon med dalens utforming. Markante fosser og vann gir dalen et variert landskapsbilde sammen med kulturlandskapet rundt de nedlagte gårdene. Søker uttaler bl.a. at INON har den svakhet at systemet ikke skiller mellom inngrepenes omfang og art. NVE er oppmerksomme på denne problemstillingen, men vil i denne sammenheng påpeke at Tosdalen verken har linjetilknytning, veier eller andre inngrep. Hele dalen og de omkringliggende fjellområdene fremstår som uberørt. Etter NVEs oppfatning vil prosjektet som nevnt redusere de landskapsmessige verdiene i betydelig grad. At INON-områder reduseres i tillegg vil etter vår oppfatning øke konfliktgraden,

men reduksjonen er ikke avgjørende isolert sett for vår innstilling.

Grunneier i Tosdalen fikk ifølge e-post fra HK innvilget en søknad den 19. desember 2007 til å bygge en 400 meter lang traktorvei fra fritidsbebyggelsen og innover Tosdalen. Søker påpeker at tillatelsen vil føre til endringer i de vurderinger som er gjort i forhold til INON. Så vidt NVE kjenner til er ikke denne veien ferdigstilt på nåværende tidspunkt. Når NVE behandler konsesjonssøknader forholder vi oss til nåværende bruk og verdier i området. Veien som beskrevet i e-posten vil åpenbart redusere omfanget av INON i Tosdalen, men den vil ikke nødvendigvis fremstå som et tyngre teknisk inngrep på linje med anleggskomponentene i kraftprosjektet. NVE har av den grunn ikke lagt særlig vekt på forholdet til denne traktorveien når vi har vurdert konsesjonsspørsmålet.

Reindrift

Både Voengel Njarke reinbeitedistrikt og Reindriftsforvaltningen Nordland mener Tosdalen kraftverk vil gi store konsekvenser for reindriften. De uttaler at områdets verdi og prosjektets konsekvenser er undervurdert i miljørapporten. Reinbeitedistriktet er tidligere berørt av større vannkraftreguleringer som har begrenset barmarksressursene. Tosdalen regnes dermed som et kjerneområde for reindriften. På sluttbefaringen i 2007 og møte med bl.a. reindriftsinteressene 24. januar 2008 opplyste reinbeitedistriktet at området er mye brukt, og da primært til vår- og sommerbeite. Reinen drives til områdene rundt Tosdalen i midten av april og trekker videre til høstbeiter i begynnelsen av august. Terenget er ulendt og bratt, men samtidig er det kort vei for reinen å trekke fra de høyeste fjelltoppene og ned i dalen på beite. I perioden fra midten av november til starten av desember drives dyra gjennom området for å komme til kysten på vinterbeite. Trekk- og flyttleien går da på nedsiden av Storfjelltjørna.

Voengel Njarke Reinbeitedistrikt er imot at de omsøkte prosjektene i Tosdalen realiseres fordi disse vil berøre et fra før uberørt og viktig beiteområde. I deres uttalelse er det fremmet en del subsidiære krav dersom det likevel gis tillatelse til Tosdalen kraftverk. Distriktet er imot den planlagte overføringen av feltet som ligger nordvest for Kvannlitiden da dette vil føre til økt vannføring i elva ned mot inntaket. På sluttbefaringen opplyste distriktet at denne dalen benyttes aktivt, og at mye rein trekker i retning av Åbjøra. Distriktet mener overføringen vil gjøre det vanskeligere for rein å krysse vassdraget og at små kalver kan drukne som følge av dette. Med omsøkte overføring vil midlere vannføring i bekken inn mot Storfjelltjørna øke fra 0,93 m³/s til 1,17 m³/s. Beregninger fra søker viser at vannstandsendingene blir mellom 1 til 5 cm og endringene i bredden på elva øker med 1 meter eller min-

dre. I noen situasjoner kan imidlertid vannstanden øke med inntil 16 cm, mens bredden på elva øker med 7 til 20 meter. HK hadde et møte med reinbeitedistriktet den 17. januar 2008 og NVE har mottatt et referat fra dette. Her skriver søker at de mener endringene i vannstand ikke vil være noe problem for reindriften og at reinen kan trekke som før. Eventuelle problemer kan ifølge HK løses ved at de trange partiene i elva utvides noe slik at man oppnår lavere vannstander. De foreslår også å benytte rørdersom det skulle være aktuelt.

Etter NVEs oppfatning er kryssing av vassdraget av stor betydning for reindriften. Den planlagte overføringen vil øke midlere vannføring med omtrent 26 % og dette kan hindre rein i å krysse vassdraget i enkelte situasjoner. Området vil dermed få noe redusert verdi som barmarksområde. NVE mener søkers forslag til avbøtende tiltak vil kunne redusere konflikten, men tiltakene vil kunne få negative konsekvenser for andre fagtema. Vegetasjonen i området er for eksempel sårbar og skader som følge av anleggsvirksomhet vil ta lang tid å reversere.

I uttalelsen fra reindriftsforvaltningen var reinbeitedistriktet kritiske til overføringen som i utgangspunktet innebar at vannet ble ledet i åpen kanal over en strekning. Reindriften fryktet at kanalen kunne føre til tap av rein, særlig hvis det ble sterk strøm her. I søkers reviderte planer er grovhullsborring av overføringen vurdert som en mulighet. Reindriftsforvaltningen uttaler at dette vil redusere de negative konsekvensene for reindriften.

Reinbeitedistriktet er imot at Storfjelltjørna blir regulert. De ønsker å bevare flytte- og trekkleier ved og rundt tjønna, samt at beiteforholdene holdes intakt. I notat fra søker er det foretatt en beregning av neddemt areal ved Storfjelltjørna. Notatet viser at omtrent 4 dekar blir neddemt hvorav ca. 3 dekar er produktivt beiteland. Etablering av sperredam i utløpet av Storfjelltjørna vil heve vannspeilet og permanent demme ned en trekkvei like oppstrøms dammen. Søker mener man kan vurdere å legge ned rør/kulverter som fylles over med løsmasse og sås inn slik at passasjen i fremtiden blir bedre enn dagens. Søker viser også til at strekningen nedstrøms dammen vil bli bortimot tørrlagt og ikke noe problem i fremtiden. HK mener også man kan vurdere å flytte dammen til trekkveien for på den måten å gjøre det mulig for rein å trekke forbi like nedstrøms.

Voengel Njarke Reinbeitedistrikt foreslår også at inntaket til kraftverket bygges i selve elva like ovenfor det høyeste fossefallet. Distriktet mener dette alternativet vil redusere unnvikelsesfaktoren for varige faste installasjoner og skremmeeffekten i anleggsperioden. Søker har ikke kommentert dette punktet spesielt.

Nordland fylkeskommune forutsetter i sitt vedtak at reindriften bruk av flytt- og trekkleier ivaretas,

og at hensynet til utøvelse av reindrift må vektlegges i planlegging og utførelse av prosjektene. I fylkesrådets vurdering av saken står det følgende: *”Tosdalen kraftverk er også det som er beskrevet som mest konfliktfylt i forhold til reindrift. Tosdalen og Lille Tosdalen kraftverker vurderes til å gi størst negative konsekvenser i forhold til andre interesser. Fylkesrådet mener disse kan vurderes tatt ut, om det viser seg å være store konflikter knyttet til utbyggingene.”*

Grunneierne i Tosdalen skriver i deres uttalelse at inngrepene vil utformes slik at rein og andre dyr kan passere enten over, ved siden eller under. De er også kritiske til utsagn om at reinen stoppes i sine vandringer av små og skånsomme inngrep i dens trekkruter.

Bygging av Tosdalen kraftverk vil føre til at flyttleiene rundt Storfjelltjørna demmes ned og dette vil kunne redusere fremkommeligheten for rein. Reindriftens flyttleier har et sterkt vern gjennom lov om reindrift av 2007 (reindriftsloven). I lovens § 22, annet ledd står det følgende: *”Reindriften flyttleier må ikke stenges, men Kongen kan samtykke i omlegging av flyttleier og i åpning av nye flyttleier når berettigede interesser gir grunn til det.”* Tillatelse til omlegging eller etablering av nye flyttleier kan gis av Landbruks- og matdepartementet (LMD), jf. forskrift av 05.06.2007 om delegering av myndighet etter reindriftsloven. Dersom det gis tillatelse til bygging av Tosdalen kraftverk må det i så fall avklares om flyttleier blir stengt, og i så fall må LMD som del av regjeringens sluttbehandling samtykke i omlegging eller tilrettelegging.

NVE har merket seg søkers forslag til avbøtende tiltak for å redusere virkningene for reindriften, men vi legger vekt på at distriktet er sterkt imot at prosjektet realiseres siden det berører et fra før uberørt og viktig beiteområde. I anleggsperioden vil støy og forstyrrelser ha en skremmeeffekt på rein. Etablering av vei inn til kraftstasjonene i Tosdalen vil øke tilgjengeligheten til området og man kan forvente noe økt menneskelig aktivitet. Dette kan bli en stressfaktor for dyra som igjen kan føre til innskrenket beitetid og ergo redusert kondisjon eller at dyra trekker vekk fra området. I fjellet kan bygging av inntak, sperredam og overføringsarrangement føre til redusert fremkommelighet og redusere områdets verdi som beiteområde.

I uttalelsen fra reinbeitedistriktet er det angitt en rekke eksisterende og planlagte tiltak som påvirker deres beitearealer. Distriktet er av den oppfatning at tålegrensen for innskrenkninger av deres beiteareal for lengst er nådd og at det nå er snakk om et være eller ikke være for videre drift. De viser bl.a. Grunnlovens § 110A, ILO-Konvensjonen 169 og St.meld. nr. 28, (1991-92). Reinbeitedistriktet krever stans i tildeling av nye konsesjoner og utbygginger i deres distrikt inntil myndighetene har gjennomført en faglig analyse av reindriften tålegrense.

Etter det NVE kjenner til finnes det ikke per dags dato gode metoder for å vurdere tålegrenser for ulike fagtema. Samtidig er vi oppmerksomme på at relativt ”små” inngrep kan få betydelige konsekvenser for reindriften i pressede områder dersom summen av inngrep i området overstiger reinens tålegrense. NVE mener med henvisning til uttalelser fra Reindriftsforvaltningen Nordland og Voengel Njarke reinbeitedistrikt, at reindriften trolig blir skadelidende dersom Tosdalen kraftverk bygges. Vi har lagt vekt på å se prosjektene i Tosbotn i sammenheng og at det innenfor dette reinbeitedistriktet har vært gjennomført flere reguleringer og utbygginger som har gitt driftsmessige ulemper.

Kort om sumvirkninger

Tosdalen kraftverk inngår i en pakke på totalt seks omsøkte kraftverk i Tosbotn som HK planlegger. NVE behandler også samtidig en søknad om bygging av Kjelvika kraftverk på østsiden av Tosenfjorden. I 1987 ble det i tillegg etablert et settefiskanlegg ved utløpet av Leiråa. Dersom det gis konsesjon til ytterligere regulering av Leiråvatnet samt bygging av Leiråa kraftverk, ønsker Marin Harvest AS å øke produksjonen av settefisk i anlegget. NVE vurderer om utvidelsen av settefiskanlegget er konsesjonspliktig, og vedtak kan fattes når konsesjons-søknadene i Tosbotn er avgjort.

De omsøkte kraftverkene i Tosbotn ligger innenfor en radius på ca. 4 km. Siden prosjektene vil berøre mange av de samme vassdragstypene, kan flere utbygginger få negative sumvirkninger. Innenfor biologisk mangfold kan det for eksempel være populasjoner som er avhengige av flere vassdrag for å kunne eksistere. Dersom utbyggingene fører til for stor fragmentering av artens habitat, kan den forsvinne fra hele området. Konsesjonsmyndigheten må også vurdere landskapets tålegrense, samlede konsekvenser for reindrift, friluftsinnteresser osv. Sumvirkninger har vært et sentralt tema når NVE har vurdert disse konsesjonssøknadene. Det er derfor utarbeidet et eget notat hvor de samlede konsekvensene av utbyggingene er vurdert nærmere. NVE viser ellers til OEDs ”Retningslinjer for små vannkraftverk” som er lagt til grunn i vurderingen.

Med visse krav om avbøtende tiltak for kraftverkene Leiråa, Bjørnstokk, Tverråa, Storelva og Kjelvika har NVE funnet at virkningene av disse er akseptable. For Lille Tosdalen kraftverk vurderer vi ulempene både for vassdraget som blir berørt og for øvrige interesser i området som så store at vi ikke kan gi konsesjon. For temaet ”sumvirkninger ved bygging av syv kraftverk i Tosbotn” mener NVE at Tosdalen kraftverk kan få uheldige konsekvenser for flere fagtema. Vi viser til vår konklusjon lenger bak i dette brevet og til eget notat om sumvirkninger som er vedlagt for ytterligere begrunnelse.

Andre forhold

Både FM og Naturvernforbundet i Nordland og Sør-Helgeland ber om at behandlingen av søknaden utsettes til det er utarbeidet fylkesvise planer for små vannkraftverk. Med en slik plan vil man ifølge FM kunne vurdere konfliktgrunnlaget bedre og ha mulighet til å prioritere de prosjektene som gir minst miljøskader og er mest lønnsomme. OED har utarbeidet "Retningslinjer for små vannkraftverk" som gir anbefalinger for hvordan regionale planmyndigheter (fylkeskommuner, ev. kommuner) kan utarbeide regionale planer for små kraftverk. Nordland fylkeskommune v/fylkestinget vedtok i møte den 25.02.2008 oppstart av arbeidet med fylkesdelplan for små vannkraftverk. Forslag til *Regional plan om små vannkraftverk i Nordland – arealmessige vurderinger* er sendt på en forhåndshøring i perioden 21.12.2009-01.03.2010. Etter forhåndsvurderingen vil fylkesrådet vurdere alle innkomne innspill og utarbeide et planforslag som sendes til offentlig etter-syn. Fylkeskommunen har som målsetning at planen fastsettes av fylkestinget i løpet av 2010.

Olje- og energidepartementet har i flere klagesaker behandlet lignende krav om utsatt behandling. Departementet har ikke funnet grunn til å utsette behandlingen i saker hvor kommune eller fylkeskommune ikke fraråder konsesjon eller peker på behov for samordnet fylkesvis planlegging. Det er ikke aktuelt på generelt grunnlag å utsette konsesjonsbehandlingen av saker inntil den fylkesvise planleggingen er avsluttet.

NVE har ikke fått noen signaler fra kommunen/fylkeskommunen om spesielle planleggingsbehov i denne saken, og følgelig er det ikke aktuelt å utsette saksbehandlingen av Tosdalen kraftverk. NVE bruker retningslinjene sammen med den informasjonen som er kommet frem under saksgangen i våre avveininger. Tosdalen kraftverk blir som nevnt behandlet parallelt med fem andre prosjekter innerst i Tosenfjorden. I tillegg blir virkninger av Kjelvika kraftverk vurdert sammen med prosjektene fra HK. Sumvirkninger av prosjektene vurderes opp mot eksisterende inngrep i området, og NVE mener derfor at hensynet til områdets helhet er ivaretatt på en hensiktsmessig måte.

Ut over det som er drøftet ovenfor er det etter NVEs syn få ulemper knyttet til andre allmenne interesser.

Oppsummering

NVE mener fordelene i denne saken er knyttet til lokal verdiskapning og økt fornybar kraftproduksjon, i samsvar med politiske målsetninger. Både i søknaden og i justerte planer har søker fremhevet viktigheten av å få konsesjon til Tosdalen, Bjørnstokk og Leiråa kraftverk dersom de omsøkte prosjektene skal bli realisert.

En viktig begrunnelse for satsing på småkraftverk er at de negative miljøvirkningene i mange tilfeller er relativt begrensede. NVE skal imidlertid også for disse sakene vurdere fordelene ved tiltaket opp mot skadene og ulempene for allmenne interesser. Blant annet skal NVEs saksbehandling i slike prosjekter sikre at hensynet til natur og miljø ivaretas. Etter vårt syn vil fordelene i denne saken i form av økt produksjon og lokal verdiskapning, ikke overstige ulempene ved at bl.a. landskapsvirkningene blir betydelige.

De landskapsmessige verdiene i Tosdalen er etter NVEs syn knyttet til urørthet i kombinasjon med dalens utforming. Markante fosser og vann gir dalen et variert landskapsbilde sammen med kulturlandskapet rundt de nedlagte gårdene. Den planlagte veien inn i Tosdalen vil etter vår vurdering være det tekniske inngrepet som gir størst negative konsekvenser for landskapsopplevelsen. Terrenget er krevende og veien må legges tett opp til vassdraget som gjør den eksponert i et stort landskapsrom. Fossene fra Keilådalen og Storfjelljtjørna har stor betydning for opplevelsesverdiene og en utnyttelse av disse vil føre til at Tosdalen mister mye av sitt særpreg. Etablering av inntak, sperredam og overføringsarrangement i det sårbare høyfjellspartiet vil fremstå som fremmedelementer og redusere områdets verdi som urørt. Det at området i tillegg inngår i et av Nordlands største inngrepsfrie områder og at prosjektet vil redusere omfanget av alle kategorier innenfor INON-definisjonen vil etter vår oppfatning øke konfliktgraden.

Det er ikke registrert rødlistet vegetasjon innenfor planområdet, men det er etter NVEs vurdering vanskelig å forutsi hvilke konsekvenser utbyggingen vil ha på den videre utviklingen av elvedeltaet. Planområdet inngår muligens som leveområdet for flere rødlistede rovfugler som er ømfintlige for menneskelig aktivitet. Ellers kan man forvente at gyte- og oppvekstvilkårene for ørret i Tosdalselva blir forringet som følge av redusert vannføring.

Både Voengel Njarke reinbeitedistrikt og Reindriftsforvaltningen Nordland mener Tosdalen kraftverk vil få store konsekvenser for reindriften. Reinbeitedistriktet er tidligere berørt av større vannkraftreguleringer som har begrenset barmarksressursene. Tosdalen regnes dermed som et kjerneområde for reindriften. NVE har merket seg søkers forslag til avbøtende tiltak for å redusere virkningene for reindriften, men vi legger vekt på at distriktet er sterkt imot at prosjektet realiseres siden det berører et fra før uberørt og viktig beiteområde.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at Tosdalen kraftverk vil ha store negative konsekvenser for landskapet, biologisk mangfold og reindriftsnæringen. Dette

står etter vårt syn ikke i forhold til kraftproduksjon på omtrent 43,7 GWh/år som kraftverket vil gi etter foreliggende planer eller øvrige positive effekter av en utbygging. Kravet i vannressursloven § 25 er etter vårt syn dermed ikke oppfylt. NVE anbefaler derfor at det ikke gis tillatelse til å bygge Tosdalen kraftverk.”

III Høringsinstansenes merknader til NVEs innstilling

Brønnøy kommune har i sin uttalelse datert 22.4.2010 uttalt følgende:

”Det vises til brev av 8.3.2010 der Brønnøy kommune inviteres til å komme med eventuelle bemerkninger til NVEs innstilling til Helgelandskrafts søknad om bygging av Tosdalen kraftverk i Brønnøy kommune.

Brønnøy kommune er positiv til utbyggingsprosjektet i Tosbotn. Helgelandskraft søkte om tillatelse til bygging av seks kraftverk og kommunens holdning er at de seks tiltakene må ses i sammenheng. NVEs behandling og innstilling om avslag til det største anlegget i Tosdalen gjør at totalprosjektet gis en usikker fremtid. Dette er svært uheldig av flere grunner:

- Prosjektet vil sikre strømforsyning til bygda. Dette gir større forutsigbarhet for samfunnet og den næringen som er der i dag.
- Det er videre planlagt en betydelig utbygging av hjørnesteinsbedriften Marine Harvest i Tosbotn. En kraftutbygging vil gi grunnlag for utbygging av settefiskanlegget. Anlegget har stor betydning for aktiviteten og fremtiden for bygda. Leiråa kraftverk er planlagt utbygd i samarbeid mellom Marine Harvest og Helgelandskraft. Et avslag til bygging av Tosdalen kraftverk vil sette hele utbyggingen i fare.

Kraftverkene som planlegges i Tosbotn er vurdert til å ha små naturinngrep og kommunen har anbefalt avbøtende tiltak for å redusere disse inngrepene.

Begrunnelsen for NVEs innstilling er i hovedsak knyttet til reindrift og landskap. Brønnøy kommune mener de små inngrep som Tosdalen kraftverk vil medføre ikke gir grunnlag for å stoppe et totalprosjekt som har store positive ringvirkninger.

Kraftutbyggingen i Tosbotn er en ønsket utbygging. Både Brønnøy kommune og Nordland fylkeskommune har bedt om en samlet vurdering og behandling av de seks kraftverkene. Lokalt er det også god støtte for prosjektene.

Brønnøy kommune ber om at Olje- og energidepartementet vurderer realitetene rundt inngrepene i forbindelse med Tosdalen kraftverk og ser på dette i et helhetlig perspektiv med hensyn til mulighet for å realisere de øvrige prosjektene. Kommunen har etter en helhetsvurdering kommet til at totalprosjektets positive ring-

virkinger er langt større enn de negative konsekvensene og anbefaler at det blir gitt konsesjon til utbygging av Tosdalen kraftverk.”

De to grunneierne i Tosdalen, Magne Petersen og Roar Jakobsen, mener NVE har fokusert feil i sin vurdering av det omsøkte prosjektet. De mener at konsekvensene av en slik utbygging ikke kan føre til noen fundamental forringelse av landskapet, slik NVE hevder. Når det gjelder neddemming av Storfjelltjønnna viser de til at det er muligheter for passasje både ovenfor og nedenfor, og at det er mulig med avbøtende tiltak for å lette trekket. De viser til at Tosdal ikke ligger i innfallsporten til Lomsdal - Visten nasjonalpark. Når det gjelder elvedeltaet som Tosdalselvas utløp har dannet i Tosdalsvatnet, viser de til at elva har dannet flere utløp siden 1960-tallet og at innmarka på gårdene blir ødelagt av dette. Med denne kraftutbyggingen ser de muligheten av å berge innmarka og kunne sikre området slik drift av gårdene igjen er mulig.

Naturvernforbundet i Nordland uttaler i sitt brev datert 10.10.2010 bl.a. følgende:

”Naturvernforbundet er tilfreds med at NVE har gjort en samlet vurdering som grunnlag for sine vedtak og tilrådninger. Det hadde også vært ønskelig med en samlet beslutning. De ultimative krav Helgelandskraft har stilt ved fremming av de 6 søknader om at fire måtte med i vedtaket om utbyggingen, derav de to største, har utvilsomt påvirket høringsinstansene. Utbygger var også meget aktiv i høringsprosessen ved direkte innblanding i Brønnøy kommunes saksbehandling.

Marin Harvest er kjørt fram som frontkjemper for den samla utbyggingen selv om behovet for kraft ved de foreliggende planer for utvidelse av smoltanlegget kun er 3 GWh.

Naturvernforbundet mener NVE sin tilrådning om bygging av Leiråa kraftverk med effekt på 5 MW og produksjon på 29,8 GWh tilfredsstiller det lokale behovet for tilstrekkelig strømforsyning. Når vi har akseptert å prioritere denne utbyggingen er det fordi samfunnsnyttene er størst ved at reguleringen også kan gi stabil vanntilførsel til smoltanlegget på Borkamo.

Det kom fram under befaringen at planene til Marin Harvest er svært lite konkret. Naturvernforbundet ber derfor om at Olje- og energidepartementet fastsetter rekkefølgebestemmelser om utvidelse av smoltanlegget før oppstart regulering av Leirvatnet godkjennes. Oppdemningen og kostnadene ved reguleringen er kun begrunnet ut fra behovet for vannkvalitet til smoltproduksjonen.

Sammen med Tosdalen utgjør Holmvassdalen og Kjelvika et stort sammenhengende inngrepsfritt område. Det er en nasjonal målsetting å ta vare på denne naturtype. Spesielt verdifulle er store og sammenhengende områder

med variasjon i naturtyper og som strekker seg fra fjell til fjord. Vi mener NVE har tatt hensyn til dette når de har frarådd kraftutbygging i Tosdalen. Naturvernforbundet støtter NVE sine begrunnelser. Vi vil også tilføye at det ikke er behov for denne krafta noe som gjør at en på noen måte forsvarer naturinngrepet en kraftutbygging medfører.

St.meld. nr. 26 (2006-2007) Regjeringens miljøpolitikk, slår fast: *”Norge har sluttet seg til det internasjonale målet om å stanse tapet av biologisk mangfold innen 2010. Nedbygging, bruk og bruksendring av arealer regnes som den største trusselen mot det biologiske mangfoldet i Norge.”*

Utbygging i Tosdalen har store negative konsekvenser for statusen området har som villmark. Tosdalen med sin storslåtte og varierte natur er også et viktig område for reindriftsnæringen, som lenge har vært under stort press på grunn av kraftutbygging på østsiden av Tosenfjorden. Tosdalen er også dårlig undersøkt i forhold naturverdier og samiske kulturminner. Det vil være et svik mot disse verdier og nasjonal politikk om NVE lar seg presse til å tillate ei unødvendig kraftutbygging i strid med NVE sin tilråding.

[. . .]

IV. Departementets bemerkninger

1. Innledning og bakgrunn

HelgelandsKraft AS er et offentlig eid aksjeselskap med 14 kommuner som aksjonærer. HelgelandsKraft AS har søkt om tillatelse til å bygge Tosdalen kraftverk med tilhørende koblingsanlegg og kraftledninger og til overføring fra vann kote 795 til vann kote 690 i Tosbotn i Brønnøy kommune.

Søknaden må ses i sammenheng med opprinnelig seks andre konsesjonssøknader i området med et samlet produksjonspotensiale på ca. 168 GWh. Seks av prosjektene er omsøkt av HelgelandsKraft AS. Fjellkraft AS har søkt om tillatelse til utbygging av Kjelvika kraftverk. Søknad om regulering av Leiråvatnet og utbygging av Leiråa kraftverk og søknad om utbygging av Tosdalen kraftverk er de to største prosjektene, og skal avgjøres ved kongelig resolusjon. De øvrige er småkraftverk som avgjøres av NVE. Søknaden om bygging av Lille Tosdalen kraftverk (15,2 GWh) ble avslått av NVE i januar 2010. Avslaget ble ikke påklaget. De øvrige fire småkraftverkene er gitt konsesjon av NVE. Sakene ble imidlertid påklaget til Olje- og energidepartementet. De syv omsøkte kraftverkene ligger innenfor en radius på 4 km, og sumvirkninger har derfor vært et sentralt tema ved vurderingen av disse konsesjonssøknadene.

Tosdalen kraftverk skal utnytte fallet fra Storfjelltjørna til Tosdalsvatnet, og vil etter reviderte planer produsere om lag 44 GWh i et midlere år (om lag 16 GWh vinterkraft). Tosdalselva ovenfor Tosdalsvatnet er en del av Storelvvassdraget som har

utløp i Tosbotn. På vestsiden av Tosdalselva kommer det ned to sideelver som er planlagt utnyttet til kraftproduksjon i Tosdalen kraftverk. Det største sidevassdraget drenerer fra fjellområdene mellom Storfjelltjørna og Kjelviktinnen. Det andre sidevassdraget drenerer fra Keilådalen og er planlagt overført til Storfjelltjørna.

2. Saksbehandlingen

I departementets vurdering av om konsesjon skal gis etter vassdragslovgivningen, må fordelene og ulempene ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. Lovgivningens sonndring mellom utbygginger med og uten reguleringer skal opprettholdes. Vassdragsreguleringsloven er derfor ikke utvidet til å omfatte rene elvekraftverk, men gjennom vannressursloven § 19 er elvekraftverk med produksjon over 40 GWh i stor grad undergitt de samme regler som utbygginger med reguleringer. Skade- og nyttevirkninger ved en utbygging kan være like store enten det er tale om en regulering eller ikke. En av bestemmelsene som gjelder for store elvekraftverk er konsesjonsvurderingen etter vassdragsreguleringsloven § 8. Det som primært skiller denne bestemmelsen fra den tilsvarende regel i vannressursloven § 25, er bestemmelsen i annet punktum om at det i tillegg til den vanlige fordels- og ulempevurderingen for allmenne eller private interesser, bør tas hensyn til skade- og nyttevirkninger av samfunnsmessig betydning.

Bevaring av naturmangfoldet inngår i skjønnsutøvingen ved saksbehandling etter vassdragslovgivningen. Det innebærer at utbygging av Tosbotn kraftverk og miljøkonsekvensene av tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakets bidrag til den nasjonale satsingen på fornybar energi og hensynet til kraftforsyningen avveies mot tapet eller forringelse av naturmangfoldet.

Bestemmelsen i naturmangfoldloven § 8 og prinsippene i samme lov §§ 9 til 12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter vassdragslovgivningen. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departementets behandling av søknaden når det skal fattes vedtak etter vannressursloven.

Departementet bemerker i den sammenheng at prinsippet om bærekraftig utvikling er lagt til grunn som et hovedprinsipp bak vannressurslovens regler, og er gitt en synlig forankring i lovens formålsbestemmelse. I lovens forarbeider, jf. *Ot.prp. nr. 39 (1998-99)* heter det bl.a:

”Etter departementets syn vil den offentlige forhåndskontrollen som ligger i konsesjonsbestemmelsene være et av lovens viktigste virkemiddel for å fremme lovens formål. Selv om det

ikke fremgår direkte av de foreslåtte konsesjonsbestemmelsene at hensynet til en bærekraftig utvikling skal legges til grunn for konsesjonsvurderingen, vil lovgrunnlaget gjennom sin formålsbestemmelse sikre at prinsippet inkorporeres i den skjønnsutøving konsesjonsvedtaket bygger på. Som utvalget peker på, vil den samfunnsmessige lønnsomhetsvurderingen som ligger til grunn for vedtaket ikke nødvendigvis sikre en bærekraftig utvikling, dette bl.a. fordi det er vanskelig å komme fram til presise økonomiske anslag på verdien av naturressurser, dyrebestander, planteliv osv. Uavhengig av om disse verdiene kan verdsettes økonomisk, er det på det rene at miljøhensyn vil veie tungt og at loven gjennom sin foreslåtte bestemmelse om kriterier for konsesjon i § 25 vil sikre en konsesjonsrettslig vurdering der også mer langsiktige virkninger tas i betraktning.”

3. Om prosjektet

Planene for det omsøkte prosjektet er blitt noe justert etter at søknaden ble fremmet, bl.a. økt installert effekt og slukeevne pga. større tilsig fra nedbørfeltene. NVEs innstilling er imidlertid oppdatert med de nye planene. Det er planlagt å overføre et nedbørfelt på 1,9 km² fra område nordvest for Kvannlitinden. I bekken nedstrøms vannet på kote 795 etableres det en sperredam, og via en kanal ledes vannet over i et mindre vann hvor det i utløpet bygges en terskel. For å redusere inngrepene i området, planlegges grovhullsboring mot vannet på kote 690. Overføringen gir en produksjonsgevinst på 8,3 GWh/år.

Storfjelltjørna ligger på kote 685. I justerte planer er inntaket planlagt i den nordøstlige enden av vannet. I utløpet bygges det en dam som hever vannspeilet slik at det går i ett med vannivået i Storfjelltjørna. Dammen vil medføre en neddemming på ca. 4 dekar. Kraftverket forutsetter ikke noen aktiv regulering av Storfjelltjørna, men det er ønske om å benytte en halvmeter av inntaksdammens vannvolum slik at kraftverket kan kjøres oftere.

Det er planer om å ruste opp en eksisterende vei på 300 meter som går inn mot dalen fra riksveien. Deretter må det bygges ny permanent vei på om lag 2 km frem til kraftstasjonsområdet ved Tosdalsvatnet. Overskuddsmasser fra sprenging er tenkt benyttet til etablering av denne veien.

Eksisterende 22 kV ledning gjennom Tosbotn har for liten kapasitet til å ta imot kraften fra de omsøkte kraftverkene. Det planlegges derfor å transportere kraft fra de enkelte kraftverk til en felles trafostasjon langs riksvei 76 øst for Tosbotn. Fra Tosdalen kraftverk legges jordkabel langs den planlagte anleggsveien. Omfanget av oppgradering i nettet er avhengig av hvor mange av de omsøkte prosjekter i Tosbotn som får konsesjon og eventuelt blir realisert.

4. Fordeler og ulemper

Bygging av Tosdalen kraftverk vil gi ny kraftproduksjon med om lag 44 GWh/år og styrke næringsgrunnlaget for både grunneierne og kraftselskapet. Utbyggingen vil gi lokale ringvirkninger i et ellers næringssvakt område. Kraftverket vil kunne bidra til opprettholdelse av lokal bebyggelse i Tosdalen.

I og med at Tosdalen kraftverk er det største av de omsøkte prosjektene, kan denne utbyggingen ha betydning for konsesjonærens realisering av de øvrige kraftverkene. Det vil være behov for oppgradering av ledningsnettet i Tosbotn, og ledningskostnadene vil bli betydelig høyere dersom Tosdalen kraftverk ikke gis tillatelse. Selv uten noen ny kraftutbygging er det for øvrig behov for oppgradering av det lokale nettet.

Tosdalen kraftverk har vært behandlet i SP og er plassert i kategori I. Slik dagens prosjekt er omsøkt, vil dette gi vesentlig større produksjon og innebærer ikke lenger regulering av Storfjelltjørna slik prosjektet fremsto i SP. Vassdraget inngår ikke blant vernede vassdrag og prosjektet kommer heller ikke i konflikt med vernede områder ellers. Vassdraget er heller ikke vurdert som nasjonalt laksevasdrag.

Prosjektområdet ligger i et av Nordlands største sammenhengende inngrepsfrie naturområder og vil medføre en endring av status for alle tre kategorier av INON-områder. Utbyggingen vil redusere vannføringen i to markerte fossefall ned til Tosdalen.

Voengel Njarke Reinbeitedistrikt er imot at de omsøkte prosjektene i Tosdalen realiseres fordi de vil berøre et fra før uberørt og viktig beiteområde. Næringen mener generelt sett at tålegrensen for innskrenkninger av beiteareal i området er nådd.

5. NVEs innstilling

NVE mener at fem av de omsøkte sju prosjektene kan realiseres uten uheldige sumvirkninger for landskapsopplevelsen. NVE tilrår ikke utbygging av Tosdalen kraftverk og lille Tosdalen kraftverk. NVE mener at utbygging av Tosdalen kraftverk vil ha store negative konsekvenser for landskapet, biologisk mangfold og reindriftsnæringen. NVE finner at fordelene og den samfunnsmessige nytten med bygging av kraftverket ikke står i forhold til de negative konsekvensene. Kravet i vannressursloven § 25 er etter NVEs syn derfor ikke oppfylt.

6. Høringsinstansenes syn på NVEs innstilling

Brønnøy kommune er svært positiv til denne utbyggingen, og vil gjerne ha prosjektet gjennomført så snart som mulig. Kommunen er generelt positiv til utbygging av ny fornybar kraft på Helgeland og at naturressursene i området kan bli brukt til slikt formål. Kommunen viser til at store nærområder er båndlagt i medhold av ulike vernevedtak, og at kom-

munen nå er avhengig av at noe av naturressursene kan benyttes til aktiv næringsvirksomhet. *Nordland fylkeskommune* er også positiv til alle de omsøkte prosjektene og anbefaler at det gis konsesjon til Tosdalen kraftverk dersom reindriftas interesser og kulturminnene i området ivaretas. *Grunneierne* ønsker utbyggingen og legger vekt på flomdemping, bedre veiforbindelse og muligheter for økt næringsvirksomhet. *Naturvernforbundet* støtter NVEs begrunnelser for å si nei til dette prosjektet.

7. Olje- og energidepartementets vurdering

Kunnskapsgrunnlaget

Etter naturmangfoldloven § 8 første ledd bygger departementet på følgende kunnskapsgrunnlag:

- Søknad av 18.1.07 fra HelgelandsKraft.
- Miljørapport, inkludert biologisk mangfold av november 2006.
- NVEs innstilling av 21. januar 2010 med høringssuttalelser til søknaden.
- NVE notat nr. 14/2010 – Samlet vurdering av syv kraftverk i Tosbotn.
- Høringssuttalelser og søkers egne merknader til NVEs innstilling.
- Departementets befaringsprosjektområdet og fellesmøte i september 2010.
- Møter med konsesjonssøker og Brønnøy kommune.

I følge Forskrift om konsekvensutredning (KU-forskriften), vedlegg I skal utbygging av vannkraft over 40 GWh alltid konsekvensutredes. I følge vedlegg II i samme forskrift skal utbygging av vannkraft over 30 GWh utredes etter KU-forskriften, dersom det kan få vesentlige virkninger for miljø, naturressurser eller samfunn. NVE er, som sektormyndighet etter vannressursloven, ansvarlig myndighet. Under NVEs behandling av konsesjonssøknaden ble det lagt vekt på at søknadene i Tosbotn skulle behandles samtidig for å kunne vurdere eventuelle sumvirkninger. Tosdalen kraftverk omfattet til å begynne med en årlig produksjon på om lag 30 GWh. Etter NVEs vurdering falt ikke prosjektet den gang inn under kriteriene i KU-forskriften. Etter reviderte planer ble produksjonspotensialet økt til over 40 GWh/år. NVE mente som vassdragsmyndighet at saken var tilstrekkelig opplyst, og at økningen dermed ikke gjorde det nødvendig med ytterligere utredninger etter KU-forskriften. Innstilling ble oversendt til Olje- og energidepartementet med det som grunnlag.

Departementet vil bemerke at manglende KU i denne saken må regnes som et unntak, og vil ikke ha noen presedensvirkning for kommende saker som størrelsesmessig ligger i grenseland av hva som skal omfattes av KU-forskriften. Slike saker vil bli pålagt konsekvensutredning. Konsesjon til byg-

ging av Tosdalen kraftverk innebærer således ingen endring av konsesjonspraksis.

Etter departementets oppfatning anses det samlede kunnskapsgrunnlaget å være i samsvar med de krav til kunnskapsnivå som naturmangfoldloven § 8 oppstiller, hensett til sakens karakter og risikoen for skade på miljøet.

Prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning

Naturmangfoldloven § 10 fastsetter prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning. I vurderingen av samlet belastning skal det både tas hensyn til allerede eksisterende inngrep og forventede framtidige inngrep.

I Tosdalen er det ingen vassdragstekniske inngrep pr. i dag. Et lite kraftverk der tidligere ble ødelagt av flom på begynnelsen av 90-tallet. Aktiv gårdsdrift og bosetting tok slutt i 1965, men gårdene blir brukt til fritidsformål og både husene og innmarksområdene blir godt ivaretatt.

En gjennomføring av tiltaket vil føre til forringelse av landskapet og opplevelsesverdiene i området. Forringelsen synes i stor grad å være knyttet til veien som skal bygges innover i Tosdalen. Det går en kjerrevei fra riksveien og videre sti innover til gårdene. Grunneierne har fått tillatelse til å bygge 400 m vei inn i Tosdalen, og det opplyses at de vil søke kommunen om sammenhengende vei innover uavhengig av HKs utbyggingsplaner. Veien vil være med å forsterke belastningen av området, men området har i dag liten regional verdi som friluftsområde. Vegene vil øke friluftsmuligheten i dalen, noe som også kan anses som positivt. I de øvre deler av prosjektområdet er det lite ferdsel. Planlagte inngrep i dette området forventes å medføre marginal negativ påvirkning for friluftslivet, men det vil innebære inngrep i urørte naturområder.

Kraftstasjonen er i reviderte planer flyttet inn i fjell og utløpet fra kraftstasjonen blir nedgravd rør som føres ut på dypt vann i Tosdalsvatnet. Selve kraftstasjonsområdet vil dermed ikke medføre spesielle negative virkninger.

Selv om hvert enkelt utbyggingsprosjekt i mange tilfeller kan ha relativt små eller begrensede negative virkninger for miljø og andre brukerinteresser, så kan de samlede konsekvensene av flere slike prosjekter innenfor et geografisk avgrenset område få store og utilsiktede konsekvenser, for eksempel for landskap. Det samme gjelder de systematiske virkninger flere vannkraftanlegg kan få på ett tema, f.eks. en art eller en naturtype. På den annen side kan sumvirkninger i en del sammenhenger også være positive og ønskelige. I tillegg til et betydelig bidrag til ny fornybar energi kan utbyggingene gi økt verdiskapning og positive ringvirkninger i lokalsamfunnet. Økt lokal verdiskapning kan videre gi andre økonomiske ringvirkninger som å øke lokale

investeringer og aktiviteten for det lokale næringslivet.

HK har fremmet søknader om tillatelse til å bygge seks kraftverk i Tosbotn i tillegg til at Fjellkraft AS har søkt om tillatelse til å bygge Kjelvika kraftverk på østsiden av Tosenfjorden. Kraftverkene ligger innenfor en radius på 4 km. En realisering av samtlige omsøkte prosjekt vil medføre at ni lengre elvestrekninger nær Tosbotn vil få redusert vannføring. NVE har skrevet et notat med sumvirkninger av prosjektene. Metoder for vurdering av sumvirkninger av flere tiltak innen et definert geografisk område er imidlertid svakt utviklet.

Departementet har i dag avgjort klagesakene på henholdsvis Storelva, Bjørnstokk, og Tverråa- i tillegg til Kjelvika kraftverk på østsiden av Tosenfjorden. Alle de omsøkte småkraftverkene, med unntak av lille Tosdalen, har med dette fått endelig konsesjon og kan realiseres. NVE har i sin konsesjonsbehandling pålagt betydelige avbøtende tiltak - herunder økte minstevannføringer - med sikte på å oppnå gode miljøforbedringer i forhold til de omsøkte småkraftprosjektene. Departementet har sluttet seg til NVEs vurderinger. For nærmere redegjørelser av de vurderingene og avbøtende tiltak som er funnet hensiktsmessig, vises til de enkelte vedtak. De avbøtende tiltak som er pålagt i de gitte konsesjonene har betydning for vurderingen av den samlede belastningen og sumvirkningene i området.

Departementet finner at en kraftutbygging i Tosdalen vil gi en økning i den samlede belastningen på naturmangfold og økosystemer i regionen, jf. naturmangfoldloven § 10. Etter departementets oppfatning vil utbyggingen på grunn av denne dalens lokalisering likevel ikke medføre at den samlede belastningen blir urimelig stor, selv om det også gis tillatelse til de øvrige omsøkte prosjektene. At bygging av lille Tosdalen kraftverk ikke blir realisert har også betydning når det gjelder vurderingen av de samlede konsekvenser for Tosdalen.

Forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer og arter

Forvaltningsmålet for *naturtyper og økosystemer* er nedfelt i naturmangfoldloven § 4 om opprettholdelse av naturtyper og økosystemer og ivaretagelse av artsmangfold, prosesser og produktivitet så langt det anses rimelig.

I Tosdalselvas utløp i Tosdalsvatnet har det dannet seg et elvedelta. I følge DN er innlandsdelta en truet naturtype i Norge. Elvedeltaet i Tosdalen er vurdert som regionalt viktig på bakgrunn av størrelse og grad av naturtilstand. Etter NVEs oppfatning vil en utbygging kunne redusere verdien av deltaet ved at vannføringen i vassdraget blir redusert. Det vises til at prosjektet vil føre til mindre dynamikk i vassdraget, men at det er vanskelig å forutsi hvilke konsekvenser redusert vannføring vil få for deltaets videre utvikling. Departementet bemerker at ifølge

miljørapporten forventes ikke prosjektet direkte å berøre elvedeltaet. En slik naturtype dannes hovedsakelig av flommer. Miljørapporten viser at det bli flomtoper i vassdraget etter en utbygging og at den naturlige variasjonen i vannføring også vil opprettholdes i betydelig grad. Det kan ikke påregnes noen vesentlig skade eller påvirkning på denne naturtypen, og departementet finner at hensynet til en mulig reduksjon av verdien av elvedeltaet ikke kan være avgjørende for konsesjonsspørsmålet. I medhold av standardvilkåret om naturforvaltning kan det pålegges etterundersøkelser av konsekvensene av kraftverket for elvedeltaet ved Tosdalselvas utløp i Tosdalsvatnet.

Bortsett fra elvedeltaet er det ikke registrert verdifulle naturtyper i prosjektområdet.

Forvaltningsmålet for *arter* i naturmangfoldloven § 5 tilsier at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt, og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Artenes økologiske funksjonsområder skal også ivaretas så langt det er nødvendig for å nå målet.

Det er ikke registrert noe vegetasjon fra den nasjonale rødlista i området. Undersøkelser av lav- og mosesamfunnet i fossen fra Storfjelltjørna og i fossen fra Kilådalen avdekket kun trivielle arter.

Faunaen regnes også som ordinær. Naturvernforbundet har ønsket egen vurdering av områdets verdi for store rovdyr, men søker mener det er lite som tyder på at området rundt Tosbotn har spesiell verdi for store rovdyr sammenlignet med områdene rundt. NVE er enig med søker i dette. Oter (sårbar) har tilhold i hele dalen, og bevaringen av ørretbestandene på utbyggingsstrekningen er derfor viktig av hensyn til oteren. Tosdalsvatnet antas å ha en ørretbestand med gode gyte- og næringsforhold. Ørreten kan benytte ca. 1,5 km av Tosdalselva som gyte- og oppvekstområde. En kraftig reduksjon av vannføring i Tosdalselva vil innebære at det oppstår flere kritiske situasjoner for ørreten enn i dag, spesielt om vinteren. Det er søkt om å magasinere vann i Storfjelltjørna i perioder med lavt tilsig. Dersom dette tillates, medfører det at det ikke slippes vann forbi sperredammen utover kravet til minstevannføring.

Fylkesmannen kan, i medhold av standardvilkårene etter vannressursloven, pålegge konsesjonshaver å sørge for at forholdene i de berørte vassdragene er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig. Tilsvarende vil fylkesmannen kunne pålegge biotopjusterende tiltak og eventuelt utsetting av fisk i Tosdalsvatnet. Selv om det kan foreligge noe usikkerhet når det gjelder tiltakets virkninger for fiskebestanden, fin-

ner ikke departementet dette avgjørende for konsesjonsspørsmålet, men forutsetter at avbøtende tiltak iverksettes slik at vesentlig skade kan unngås.

Det er påvist ål i enkelte av vassdragene som omfattes av kraftutbyggingsprosjektene i Tosbotn. Ål er en kritisk truet art på Norsk Rødliste. Det er stor usikkerhet om det er forekomst av ål så langt oppstrøms som i Tosdalsvatnet. Departementet har imidlertid kommet til at det skal fastsettes vilkår knyttet til den eventuelle ålførekosten i vassdraget. Se nærmere under departementets merknader til vilkårene post 7 (Godkjenning av planer) og post 8 (Naturforvaltning).

Slipp av minstevannføring vil kunne styrke muligheter for elvas fortsatte eksistens som næringsområde for flere av de ovennevnte artene. Søker har foreslått noe slipp av minstevannføring. Departementet viser til at kommunen ved sin positive innstilling har satt konkret krav om "tilstrekkelig vannføring" i de vassdragene som blir berørt i prosjektområdet. Pålegg om minstevannføring og restriksjoner for bruk av vannet er nærmere omtalt i departementets merknader til manøvreringsreglementet.

Ørreten kan også benytte strekningen mellom Tosdalsvatnet og Litjvatnet og utløpselva av Ljvatnet til gyting, slik at utbyggingen sannsynligvis har mindre betydning for livssituasjonen for ørreten.

Prosjektområdet inngår muligens også som leveområde for jaktfalk (nær truet), kongeørn (nær truet) og hubro (sterkt truet). Hensynet til rovfugl kan imidlertid ivaretas ved at anleggstiden holdes utenfor den travleste hekkeperioden, og gjennom NVEs godkjenning av detaljplaner kan det settes restriksjoner på byggearbeidet.

Departementet finner med dette ikke hensynet til negativ påvirkning av botaniske arter eller dyreliv avgjørende for konsesjonsvurderingen. Når det gjelder konkret vurdering av forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer og arter bygger departementet på at tiltaket synes å ha relativt begrensede negative effekter på biologisk mangfold og finner at forvaltningsmålet i medhold av naturmangfoldloven §§ 4 og 5 er ivaretatt. Departementet legger vekt på at det er muligheter for avbøtende tiltak som vil kunne redusere de negative konsekvensene i vesentlig grad både når det gjelder plante- og dyreliv.

Landskap og friluftsliv

Tosdalen har bratte fjellsider og i *øvre del av planområdet* finnes urørt høyfjellsområde. NVE fremhever at uberørt natur har en egenverdi som dette tiltaket vil redusere betydelig. Feltet nordvest for Kvannlitinden som planlegges overført, domineres av goldt og urørt fjellområde. Naturlig is- og vannerosjon har dannet en naturlig kanal på store deler av denne overføringsstrekningen, og i flomsituasjoner går det vann i denne kanalen også i dag, jf. Miljørapporten. Det vil likevel bli nødvendig med en lav dam-

konstruksjon i dagens utløp og noe sprengningsarbeid. Området har naturlige langsgående sprekker og er lite vegetert. Selv om det vil bli en negativ påvirkning, vil disse anordningene derfor neppe fremstå som øyensynlige sår i terrenget. Tilsiget fra dette feltet skal overføres i sin helhet, men i perioder med spesiell høy vannføring kan det forventes overløp over tersklene. Det er ikke planlagt minstevannføring her. Overføringskanalen og tersklene vil riktignok endre områdets status og karakter, men etter departementets mening bør det også vektlegges at tiltakene blir lite synlige fra omkringliggende områder.

Grovhullboringen den siste strekningen er et godt avbøtende tiltak som vil redusere de landskapsmessige konsekvensene ytterligere. Departementet kan derfor ikke dele NVEs oppfatning om at tiltakene i forbindelse med overføringen vil medføre en betydelig reduksjon av områdets naturverdi. Overføringen utgjør nærmere 20 prosent av samlet produksjon.

Rundt Storfjelltjørna er det frodigere natur. Det er ikke søkt om aktiv regulering av Storfjelltjørna, men HK ønsker å benytte øverste halvmeteren i inntaksdammen, dvs. kunne magasinere vann i Storfjelltjørna i perioder hvor tilsiget er lavere enn minste slukeevne. Bruken av denne øverste halvmeteren vil føre til en sterkere utnyttelse av vassdraget. Berørt elvestrekning vil med dette kun få tilført minstevannføring i svært lange perioder og dynamikken i vassdraget blir også redusert. Jordsmonnet rundt vannet er tynt og vil vaskes ut etter kort tid. Dette kan innebære noen synlige reguleringssoner når vannstanden er lav med de konsekvenser det kan få for livet i vassdraget.

Sperredammen i utløpet av Storfjelltjørna som skal heve vannstanden vil bli godt synlig og fremstå som et fremmedelement i terrenget. Ved sørøstenden av vannet vil det bli demmet ned et område på om lag 4 mål. Det er derfor et relativt begrenset areal som berøres av dette inngrepet. Effekten av dette antas å bli marginal landskapsmessig sett. Det må bygges en inntaksordning i nordøstenden av vannet. NVE finner at de samlede inngrepene her vil få vesentlige konsekvenser for landskapsverdiene og viser til retningslinjer for små kraftverk om at inngrep bør unngås i vassdrag som er del av sårbare høyfjellsområder. Departementet bemerker at Retningslinjer for små kraftverk ikke skal legges direkte til grunn ettersom dette ikke er et småkraftverk. Ut fra de planene som er presentert, fremlagt dokumentasjon og foretatt befaring, kan departementet vanskelig se at disse inngrepene kan karakteriseres som spesielt ødeleggende for natur og miljø. Området vil miste sin verdi som uberørt, men departementet er ikke enig i at gjennomføring av disse tiltakene kan få vesentlige konsekvenser for landskapsverdiene.

Tosdalen innehar landskapsmessige kvaliteter på grunn av områdets uberørthet og dalens utforming. Fordi selve dalsidene i Tosdalen er bratte, er det få egnede steder å komme seg opp på fjellet. Ved Tverrelva går det en gammel sti opp fra gårdene, og på fjellet har man her god utsikt til fossene i prosjektområdet. Opplevelsen av landskapet i dalen er derfor en viktig del av friluftslivet. Utbyggingen vil redusere vannføringen i to markerte fossefall ned til Tosdalen. De to fossene fra henholdsvis Keilådalen og Storfjelltjørna har stor betydning for opplevelsesverdiene i Tosdalen. Restfeltet i Keilådalen vil bidra med om lag halvparten av tilsiget til denne fossen. Fossen vil fremdeles fremstå som tydelig etter overføringen av det øvre feltet, men vannføringen vil i større grad enn tidligere variere med snøsmelttings- og nedbørsperioder. Fossen må forventes å bli raskere tørr enn slik situasjonen er i dag. Utnyttelsen av disse fossene vil medføre at noe av landskapsverdien og særpreget i dalen forsvinner, men fordi tilsiget fra restfelt i Keilådalen er betydelig, og det planlegges en betydelig minstevannføring i fossen fra Storfjelltjørna i sommerperioden, vil ikke friluftslivet bli vesentlig påvirket av vannføringsendringene. Under vårflokk har kraftverket kapasitet til å ta unna svært lite av tilsiget, og fossene vil i denne tiden fremstå omtrent som i naturlig tilstand. Størst endringer vil det bli i perioder med varierende nedbørsmengder og da spesielt om høsten. Det regionalt viktige deltaområdet i utløpet av Tosdalselva forventes ikke å bli berørt av dette prosjektet i særlig grad, da det fremdeles vil bli flomtopper i vassdraget og den naturlige variasjonen i vannføring i betydelig grad vil opprettholdes.

Foringelsen av landskapet og opplevelsesverdiene i nedre del av prosjektområdet vil i en stor grad være knyttet til veiutbyggingen innover i dalen. Veien vil skape skjæringer/fyllinger som vil oppleves som skjemmende for en dal som i dag fremstår som relativt intakt. NVE vektlegger veien som det største negative inngrepet av kraftutbyggingen i sin vurdering opp mot "nåværende bruk". Det foreligger imidlertid private planer for denne veiutbyggingen. Hvis veien uansett bygges, kan den ikke anses som det mest negative ved kraftutbyggingsprosjektet. Med tanke på den beskjedne bruken som faktisk er av dette området, kan neppe veien oppleves som problematisk for særlig mange. Det er i hovedsak grunneierne som benytter terrenget til friluftsliv, og for dem er en slik veiutbygging dessuten ønskelig. Etableringen av veien inn til gårdene vil påvirke *kulturmiljøet* negativt. Å bringe et moderne element inn i et kulturhistorisk miljø, vil forringe områdets verdi som kulturmiljø. Departementet vil påpeke at veien også kan bidra til å ta vare på kulturmiljøet ved at det blir lettere å vedlikeholde både bygninger og innmark.

For landskapet og den kulturhistoriske verdien av området vil det være en fordel om prosjektet var veiløst inn mot Tosdalsvatnet, da dette selvsagt ville redusere påvirkningen på landskapet i stor grad (konsekvens reduseres til "liten negativ"). Dette vil imidlertid medføre en del praktiske problemer både i anleggsperioden og i –driftsperioden. Et veiløst prosjekt er derfor ikke anbefalt i konsesjonssøknaden. Departementet har derfor ikke funnet det nødvendig å vurdere et slikt alternativ ytterligere. Av hensyn til dalens naturkvaliteter og ikke minst av hensyn til reindriften i området, finner departementet det imidlertid mest hensiktsmessig å holde veien stengt for allmennheten, dvs. at kun grunneierne og konsesjonær får rett til å bruke veien til motorisert ferdsel. Veien vil likevel kunne bedre friluftsmuligheten av området ved at det blir lettere å ferdes innover i dalen, men departementet ser ingen fordeler med at turister og turgåere skal kunne kjøre inn i området – heller tvert i mot. Selv om grunneierne vil ha nytte av veien, bør ansvaret for vedlikehold av veien påhvile konsesjonæren.

I saksutredningen fra fylkeskommunen anføres at terrenget i all hovedsak brukes lokalt, og at området vurderes å ha liten regional verdi som friluftsområde. Opplevelsesverdien av dette området kan bli forringet med denne utbyggingen. NVE viser til at opprettelsen av Lomsdal-Visten nasjonalpark muligens kan gi området økt oppmerksomhet og verdi i fremtiden. Tosdalen kan imidlertid ikke anses som noen naturlig innfallsport til nasjonalparken og prosjektet i seg selv kommer ikke i konflikt med verneområdet. Departementet ser det slik at konsesjonsbehandlingen skal knyttes til nåværende bruk og verdi av området i motsetning til NVEs argument. Departementet finner derfor ikke påvirkning av landskap og friluftsliv avgjørende for konsesjonsspørsmålet, da tiltakene i seg selv må antas å være relativt beskjedne, og det foreligger gode muligheter for ytterligere avbøtende tiltak.

Inngrepsfrie områder (INON)

Nesten hele prosjektområdet ligger innenfor områder som er definert som Inngrepsfrie naturområder (INON). Dette er et av de største sammenhengende inngrepsfrie naturområder i Nordland. Tiltaket vil føre til endring av status for alle tre kategoriene av INON-områder, men reduksjonen av *villmarkspregede* INON-områder blir marginalt. Det har vært et relativt omfattende vern av landskaps- og høyfjellsområder i denne regionen og opprettelsen av Lomsdal-Visten nasjonalpark vil ivareta mange av de landskapsverdiene som er spesielt for dette nærdistriktet. I øst ligger Børgefjell nasjonalpark som også innehar store areal definert som INON. Reduksjonen av INON-områder gjør at vurderingen av prosjektet anses som mer konfliktyllet, men etter depar-

tementets mening bør det her ikke være avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

Kulturminner

Miljørapporten konkluderte med at det ikke er noen kjente norske kulturminner i det området som blir direkte berørt av tiltaket. Nordland fylkeskommune mente at det var lite potensiale for funn av ukjente kulturminner i prosjektområdet. Da det ble utført arkeologiske registreringer, ble det imidlertid påvist en gravrøys ved Tosdalsvatnets nordvestre ende, som er automatisk fredet i henhold til kulturminneloven. Den planlagte veien inn til kraftstasjonen vil komme i konflikt med bevaring av dette kulturminnet. Fylkeskommunen må derfor være med i detaljplanleggingen av veifremføringen ved gravminnet slik at disse interessene ivaretas.

Sametinget har foretatt befarings i prosjektområdet, og har ingen spesielle merknader til planforslaget foruten at de minner om aktsomhets- og meldepplikten etter kulturminneloven § 8 annet ledd.

Reindrift

Både Voengel Njarke reinbeitedistrikt og Reindriftsforvaltningen Nordland mener Tosdalen kraftverk vil gi store negative konsekvenser for reindriften. Det hevdes at tap, oppstyking og redusert bruk av beiteland gjennom utbygging og menneskelig aktivitet er en av de største truslene mot reindriften. Barmarksressursene i distriktet er tidligere blitt innskrenket av både vannkraftreguleringer, hyttebygging, vei- og jernbane og områdegrenseregulering. Voengel Njarke reinbeitedistrikt mener derfor at tålegrensen for innskrenkninger av beitearealet i deres distrikt er nådd, og at det er snakk om "et være eller ikke være" for den videre reindriften. Det etterspørres en faglig analyse av reindriften tålegrense. Det er i all hovedsak prosjektene i Tosdalen og Kjelvika kraftverk som vil få konsekvenser for Voengel-Njarke reinbeitedistrikt.

Reindriftdistriktet går derfor i sin uttalelse under konsesjonsbehandlingen i NVE imot at Tosdalen blir realisert. Reinbeitedistriktet fastholdt denne påstanden under konsultasjonen med Olje- og energidepartementet 13.6.2012, der Sametinget deltok som observatør. Dersom det likevel gis konsesjon, har reinbeitedistriktet fremmet flere subsidiære krav i uttalelsen. Kravene ble utdypet og gjennomgått under konsultasjonen.

Det opplyses at prosjektområdet er mye brukt, og da primært til vår- og sommerbeite. Senhøstes drives reinsdyra gjennom området for å komme ut til kysten på vinterbeite, og trekkveien går like ved det planlagte inntaket i Storfjelltjørna. NVE mener at flytteleiene rundt Storfjelltjørna ved denne utbyggingen vil demmes ned.

For å bevare flytte- og trekkleier ved Storfjørna, og for å beholde beitet intakt, går reinbeitedistriktet imot at tjørna reguleres.

Trekkvei ved Storfjelltjørna ligger i et område som i flomperioder er delvis under vann. Etter en utbygging vil området bli permanent neddemt. Utbygginger mener det kan gjennomføres avbøtende tiltak ved at det legges rør/kulverter som fylles over med løsmasser og sås inn slik at dette etter hvert blir en bedre passasje enn i dag. Etter en utbygging vil hele strekningen nedstrøms dammen bli bortimot tørrlagt, og elven i seg selv vil ikke bli noe problem for trekk av rein. Departementet ser positivt på dette tiltaket, men samtidig er det en fare for at beiteforholdene på den måten kan bli svekket.

Reinbeitedistriktet foreslår også at inntaket til kraftverket bygges i selve elva like ovenfor det høyeste fossefallet. Et slikt alternativ vil kunne redusere unnvikelsesfaktoren for varige faste installasjoner og skremmeeffekten i anleggsperioden. Dette alternativet er ikke vurdert nærmere av NVE.

Reinbeitedistriktet uttrykte under konsultasjonen behovet for å få vurdert et alternativ uten overføring og oppdemming av Storfjelltjørna. Departementet har derfor forelagt dette alternativet for HK, som i e-post av 15.6.2012 har redegjort for konsekvensene.

HK viser til at produksjonen i Tosdalen kraftverk i så fall ville bli redusert fra om lag 44 GWh/år til i underkant av 24 GWh/år forutsatt samme slukeevne. Vannveien ville bli lengre. Utbyggingskostnaden ville øke betraktelig. Miljømessig ville alternativet føre til et betydelig større inngrep i landskapet da det må etableres en dam på minimum 5 meters høyde og med nødvendig lengde, som ville demme opp et betydelig større areal enn omsøkt løsning. Dammen ville også ligge mer synlig i landskapet over hovedfossen. Driftsmessig kan det bli store utfordringer knyttet til sarr og isdannelser som kan føre til tilstopping av inntaket. Søknad om en slik planendring er derfor ikke aktuelt for HK.

Departementet har vurdert fordelene for reindriften av dette alternativet sett opp mot ulempene ved at produksjonen nærmere halveres, samtidig som de miljømessige ulempene ville øke. Departementet konkluderer med at alternativet ikke kan legges til grunn som utbyggingsløsning for Tosdalen kraftverk.

Trekkveien sør for Storfjelltjørna vil bli påvirket i form av økt vannføring. HelgelandsKraft viser til grundige hydrauliske vurderinger som tilsier at overføring av det ovenforliggende vannet i svært sjeldne tilfeller vil kunne hindre rein i å krysse vassdraget. Vannstandsendingene blir normalt mellom 1 til 5 cm, og endringene i bredden på elva øker med 1 meter eller mindre. Den største økningen i vannstand vil på det smaleste partiet kun bli på 16 cm og forekomme i tider med flom og store vannføringer.

Faren for tap av reinkalver burde derfor langt på vei være eliminert. HK må under detaljplanleggingen undersøke om de trange partiene kan utvides noe slik at vannstanden blir lavere eller alternativt benytte rør. Grovhullsboringen av overføringen den siste strekningen vil redusere de negative konsekvensene for reindriften ytterligere.

Miljørapporten konkluderer at selve prosjektområdet har middels verdi for reindrift, og at det er et godt datagrunnlag bak denne vurderingen. Av de 4 dekar som blir neddemt, er om lag 3 dekar produktivt beiteland. Tiltaket i seg selv vil derfor medføre små arealbeslag og vil ikke utgjøre nevneverdig påvirkning av beitearealet. Som et avbøtende tiltak har HK gått inn for at dammen/terskelen kan flyttes 50 meter oppstrøms det omsøkte alternativ. Dermed reduseres det neddemte areal til under en dekar. En reduksjon av vannføringen nedstrøms Storfjelltjørna vil føre til at reinen kan flytte seg lettere og med mindre risiko. Departementet forutsetter at en slik endring legges til grunn.

Anleggsperioden vil skape mest konflikter for reindriften. Da det ikke skal være noen aktiv regulering av Storfjelltjørna, vil ikke isforholdene endre seg spesielt fra dagens situasjon, men det kan bli noe dårligere is langs land på grunn av oppsprekking.

Departementet har etter en gjennomgang av alle sakens dokumenter og etter avholdt konsultasjon kommet til at det ikke oppstår ulemper av noen vesentlig betydning for reindriften i tilknytning til inngrepene nede i dalen og i kraftstasjonsområdet.

Erfaringsmessig vil etablering av vei ved kraftutbygging kunne føre til økt bruk av området. Av hensyn til reindriften vil departementet tilrå at det fastsettes vilkår om at veien skal stenges for motorisert ferdsel for alle andre enn reindriften, grunneiere og HK. Slik vilkåret utformes, mener departementet det ikke vil bli noen trafikk som vil forstyrre reindriften i særlig grad. Det vises her til pkt. 8 nedenfor i forbindelse med omtalen av vilkår om ferdsel mv.

Reinbeitedistriktet har i sin uttalelse og under konsultasjonen med departementet gitt klart uttrykk for at tålegrensen for innskrenkninger av beitearealet for lengst er nådd.

Departementet er inneforstått med behovet for å ta vare på det som nå blir reindriftens gjenværende ressursgrunnlag i distriktet. Ved søknader om fremtidige utbygginger av energianlegg skal konsesjonsmyndigheten derfor tillegge hensynet til samlet belastning for reindriften betydelig vekt. Som et grunnlag for en slik vurdering pålegges HK å bekoste en utredning av de samlede virkninger for reindriften av hele Tosbotnutbyggingen sett i sammenheng med kraftselskapets allerede foretatte og prosjekterte utbygginger i distriktet. Det forutsettes at HK samarbeider med Fjellkraft AS som utbygger av Kjelvika kraftverk om en slik utredning. Det vises

her til punkt 8 nedenfor i forbindelse med omtalen av vilkår om etterundersøkelser.

Konsesjonæren skal etablere kontakt med reinbeitedistriktet under detaljprosjekteringen og i anleggsperioden for å finne løsninger som i størst mulig grad reduserer ulempene for reindriften. Det kan bl.a. innføres anleggsstopp i perioder dersom reindriften har behov for det. Anleggsarbeidene sommerstid begrenses så langt det lar seg gjøre til august og september av hensyn til reintrekkene. Det vises her til pkt. 8 nedenfor i forbindelse med omtalen av vilkåret om godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Departementet mener at Tosdalenutbyggingen, med de inngrep som skal foretas, og de avbøtende tiltak som skal gjennomføres, vil være forenlig med utøvelse av reindrift i området. I denne sammenheng vises også til det nye alternativet for Kjelvika, og de krav som er satt i den konsesjonen, og som i betydelig grad minsker konflikten med reindriften i samme område. Olje- og energidepartementet skal i fremtidige saker om utbygging av energianlegg i distriktet sørge for at hensynet til samlet belastning tillegges betydelig vekt når det skal tas standpunkt til om konsesjon skal gis. All saksbehandling skal skje i nært samarbeid med reindriften. Dersom etterundersøkelsen avdekker at de avbøtende tiltakene ikke har ønsket effekt, skal ytterligere avbøtende tiltak vurderes.

Konklusjon

Etter departementets vurdering foreligger et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag til å fatte vedtak i saken. Naturmangfoldloven §§ 9 til 12 er vurdert og hensyntatt i departementets behandling av søknaden.

Formålet med utbyggingen er å øke produksjonen av fornybar elektrisk kraft. Departementet bemerker at forringelsen av naturmangfoldet som følger av inngrepene på sikt, må ses i sammenheng med dette formålet.

Departementet legger vekt på at Brønnøy kommune og Nordland fylkeskommune stiller seg positivt til utbyggingen. HK har fremhevet betydningen av Tosdalen kraftverk når det gjelder realiseringen av det totale utbyggingsprosjektet i Tosbotn. Selv om det ikke har vært avgjørende for departementets beslutning, finner departementet det naturlig å legge vekt på at Tosdalen kraftverk er det største av de omsøkte prosjektene med en ikke ubetydelig andel vinterkraft.

Nødvendige eller ønskede tiltak som tillates med vektlegging på samfunnsnyttige hensyn som kraftforsyningssikkerhet og fornybar energi, vil ofte innebære negative virkninger for biologisk mangfold ved tap av inngrepsfri natur eller en viss negativ påvirkning av enkelte naturtyper og arter. Etter Olje- og energidepartementets vurdering skal det gis

tillatelse til vannkraftprosjekter som innebærer en samfunnsmessig forsvarlig bruk av vannressursene, jf. vannressurslovens formålsbestemmelse, og som samtidig kan forsvares ut fra prinsippet om å ta tilbørlig hensyn til blant annet biologisk mangfold.

Departementet legger betydelig vekt på hensynet til kraftforsyningssikkerheten og Norges forpliktelser om utbygging av ny fornybar kraft. Med de tilpasninger og forbedringer som følger av justerte planer, og med de muligheter som foreligger til ulike avbøtende tiltak, finner departementet at de negative konsekvenser for natur, landskap og miljø er mindre enn fordelene av den nye fornybare kraften som denne utbyggingen medfører.

Etter en helhetsvurdering er Olje- og energidepartementet kommet til at fordelene ved tiltaket er større enn ulempene for allmenne og private interesser, jf. vassdragsreguleringsloven § 8 og vannressursloven § 19. Tiltaket omfatter bygging av Tosdalen kraftverk på de vilkår som følger vedlagt.

Departementet finner det ikke nødvendig å gi tillatelse etter forurensningsloven til bygging av kraftverket. Om nødvendig må det søkes fylkesmannen særskilt om tillatelse etter forurensningsloven for utslipp i forbindelse med anleggsarbeidene.

Tiltaket vurdert etter vannforskriften

Ved vurderingen av om konsesjon skal gis har departementet foretatt en vurdering av kravene i vannforskriften § 12 om ny aktivitet eller nye inngrep.

Etter vannforskriften § 12 kan nye fysiske inngrep gjennomføres i en vannforekomst selv om miljøtilstanden svekkes dersom:

- alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i tilstanden for vannforekomsten,
- samfunnsnyttene av de nye inngrepene eller aktivitetene er større enn tapet av miljøkvalitet og,
- formålet med de nye inngrepene ikke med rimelighet kan oppnås kostnadseffektivt på andre miljømessig bedre måter.

Etter departementets syn viser vurderingen av tiltaket i forhold til prinsippene i naturmangfoldloven at inngrepet ikke har store konsekvenser for vannmiljøet. Gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene eller ulempene ved tiltaket er vurdert. Det er satt vilkår i konsesjonen som anses egnet for å avbøte en negativ utvikling i vannforekomstene – slipp av minstevannføring og hjemmel for å kunne pålegge ulike miljøtiltak.

Formålet med utbyggingen er i hovedsak å øke produksjonen av fornybar elektrisitet. Samfunnsnyttene av inngrepet vurderes av departementet til å være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Departementet har kommet til at den fordel (ny fornybar kraft) denne utbyggingen medfører, miljø-

messig sett ikke kunne vært oppnådd så kostnadseffektivt på andre måter. Departementet anser vilkårene i vannforskriften § 12 som oppfylt.

Forholdet til energiloven

Det er søkt om tillatelse til installasjon av elektriske anlegg og etablering av en ca. 3,6 km lang 22 kV jordkabel fra kraftstasjonen til den planlagte transformatorstasjonen. Virkningene av ledningstilknytningen er ikke avgjørende for konsesjonsspørsmålet. HK er områdekonsesjonær i nettområdet, og kan bygge nødvendige anlegg i medhold av sin områdekonsesjon. En endelig vurdering av nettilknytningen må ferdigbehandles etter at konsesjoner til kraftverkene er gitt etter vassdragslovgivningen. På den annen side påpeker NVE at detaljplaner for kraftverket ikke vil bli behandlet før nettilknytningen er avklart.

Eksisterende 22 kV nett mellom Tosbotn og 132 kV ledningen Kolsvik-Langfjorden har ikke tilstrekkelig kapasitet for innmatning av kraften fra kraftverkene. Søknad for en ca. 14,5 km lang 132 kV ledning Lande-Tosbotn inngikk i en søknad fra 2006 for et større regionalnettsprosjekt i regi av Helgelandskraft "Kraftnett Sør-Helgeland". Hvert kraftverk skal etter planene kobles til denne trafostasjonen via jord- eller sjøkabel. Ledningen til Tosbotn fremkom derimot ikke av det store regionalnettsprosjektet. NVE har også funnet at søknaden var svakt utredet. Behandling av søknaden for Tosbotnledningen er derfor stilt i bero, i påvente av søknadene om tillatelse etter vassdragslovgivningen er endelig avgjort for kraftverkene. Etter at konsesjon for "Kraftnett Sør-Helgeland" ble gitt sommeren 2007, ble en omfattende klagesak avgjort i 2011. I mellomtiden har Helgelandskraft søkt og fått konsesjon for en transformatorstasjon ved Tosbotnledningens endepunkt på Lande. De relativt omfattende konfliktene som oppstod under behandlingen av regionalnettsanlegget, samt trafoetableringen på Lande, har styrket behovet for en grundigere vurdering av Tosbotnledningen, først og fremst knyttet til rein-drift, men også til systemmessige forhold. NVE har bedt om tilleggsopplysninger, og avventer søknad for Tosbotnledningen.

NVE vil ikke behandle detaljplaner for kraftverkene før nettilknytningen er avklart.

Forholdet til plan- og bygningsloven

Forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker gir saker som er underlagt konsesjonsbehandling etter vannressursloven fritak for byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven. Dette forutsetter at tiltaket ikke er i strid med kommuneplanens arealdel eller gjeldende reguleringsplaner. I kommuneplanens arealdel er prosjektområdet LNF-område med byggeforbud. Forholdet til plan-

og bygningsloven må derfor avklares med kommunen før tiltaket kan iverksettes.

8. Departementets merknader til vilkårene

Til Post 1: Konsesjonstid og revisjon

Konsesjonen kan tas opp til revisjon etter 30 år, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3.

Til Post 2: Konsesjonsavgifter

Konsesjonsavgiftene for Tosdalen kraftverk tilrås satt til **kr 8,-** pr. nat.hk. til staten, og **kr 24,-** pr. nat.hk. til kommunen. Forslaget er i tråd med de satser som er vanlig ved nye kraftutbygginger. Avgiftsgrunnlaget beregnes i samsvar med reglene i industrikonsesjonsloven.

Til Post 4: Byggefrister mv.

For utbyggingen gjelder vassdragsreguleringslovens byggefrister på 5 år, jf. vannressursloven § 19 og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1.

Til Post 7: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Detaljerte planer skal forelegges og godkjennes av NVE før arbeidet settes i gang. Når det gjelder å gis fylkesmannen i Nordland anledning til å delta i saksbehandlingen under arbeidet med detaljplanleggingen, jf. også merknader til post 8.

Detaljer i prosjektet, som utforming av anleggsveien, sperredammer, inntaket, støydemping og miljøtilpasning av kraftstasjonen med mer, omfattes av denne post.

Reindriften skal involveres under utarbeidelse av detaljplaner og konsulteres jevnlig under byggearbeidene slik at deres behov blir imøtekommet i så stor grad som mulig. Det forutsettes at avbøtende tiltak av hensyn til reindriften iverksettes så langt som praktisk mulig. Det vises blant annet til omtalen foran under pkt. 7 om forskjellige avbøtende tiltak knyttet til Storfjelltjørna. Selve tunneldriften kan foregå uten begrensninger, men av hensyn til skadevirkninger for reindriften, skal de øvrige anleggsarbeidene sommerstid i all hovedsak begrenses til august og september.

Kraftstasjonen skal anlegges i fjell og utløpet legges i rør ut på dypt vann i Tosdalsvatnet.

Hekker rødlistede rovfugler i nærheten av anleggsområdet, kan NVE pålegge stans i anleggsarbeidet i hekkeperioden for å unngå forstyrrelser. Tidspunkt vurderes i samråd med fylkesmannen i Nordland og fastsettes gjennom godkjenning av detaljplanene.

Departementet forutsetter at alle arbeider med overføring, inntak, tunnel, kraftstasjon, utløp, veier, massedeponering og kraftledningen utføres så skånsomt som mulig i terrenget slik at de fysiske inngrepene ikke blir større enn nødvendig. Eventu-

elle terrengskader som følge av transport og anleggsarbeider skal utbedres så raskt som mulig. For øvrig må utbyggingen skje slik at det blir minst mulig tilslamming av vassdraget og av skader på naturen for øvrig.

Til Post 8: Naturforvaltning

Pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Det pålegges vilkår om etterundersøkelser av kraftutbyggingens konsekvenser for elvedeltaet ved Tosdalselvas utløp i Tosdalsvatnet.

Det er stor usikkerhet knyttet til om det er forekomster av ål i vassdraget. Av hensyn til "føre-var" prinsippet pålegger derfor departementet i denne spesielle saken vilkår om undersøkelser av kraftverkets påvirkning på den eventuelle ålforekomsten i vassdraget. Disse undersøkelser skal imidlertid ikke føre til noen forsinkelser i fremdriften av arbeidet med utbyggingen av kraftverket. HK pålegges derfor å foreta undersøkelser begrenset til det som anses nødvendig for å kunne utelukke, eventuelt bekrefte, at det er ål på den berørte strekningen. Denne undersøkelsen må i så fall gjøres kommende feltsesong dersom resultatene skal spilles inn i detaljplanleggingen for kraftverket. Departementet bemerker at resultatet av denne undersøkelsen vil være retningsgivende for behovet og dermed ressursbruken for eventuelle etterundersøkelser og for de avbøtende tiltak som i så fall skal pålegges. I henhold til post 8 er fylkesmannen ansvarlig myndighet når det gjelder eventuelle etterundersøkelser og avbøtende tiltak.

Til Post 9: Automatisk fredete kulturminner

Det vises til fylkeskommunens merknader om kulturminner og at veien legges slik at de påpekte hensyn ivaretas.

Til Post 11: Ferdsel mv.

Bruk av veien kan forstyrre både rein og vilt i området. Departementet tilrår av den grunn at veien inn i Tosdalen skal stenges for motorisert ferdsel med unntak av nødvendig trafikk i forbindelse med tilsyn og vedlikehold av kraftverket. Grunneierne og lokalt reinbeitedistrikt skal ha anledning til å benytte seg av veien. Departementet legger til grunn at veien ikke skal nyttes som adkomst til fritidsboliger som eventuelt skulle bli oppført i Tosdalen.

Til Post 16 Etterundersøkelser

Det vises til omtalen foran under pkt. 7 om tålegrensen for innskrenkninger av beiteareal. Under konsultasjonen i departementet viste representantene for Voengel Njarke reinbeitedistrikt til at det er en betydelig utbygging som fortsatt planlegges i dis-

triktet, og en faglig analyse av den samlede belastning for reindriften av alle foretatte og planlagte inngrep i området ble derfor etterspurt.

Departementet vil bemerke at en slik generell og omfattende fagutredning om samlet belastning for reindriften ikke kan pålegges HK som vilkår for utbygging av Tosdalen kraftverk etter vassdragslovgivningen. HK pålegges imidlertid å bekoste en utredning med særlig vekt på de samlede virkninger for reindriften av Tosbotnutbyggingen sett i sammenheng med kraftselskapets allerede foretatte og prosjekterte utbygginger i dette reindriftdistriktet. Undersøkelsene begrenses oppad til en kostnad på kr 300.000,-. Departementet forutsetter at HK samarbeider med Fjellkraft AS som utbygger av Kjelvika kraftverk i den sammenheng.

Departementet vil understreke at konsesjonsmyndighetene vil legge betydelig vekt på hensynet til samlet belastning for reindriften ved vurderingen av søknader om fremtidige utbygginger til energiformål i dette reinbeitedistriktet.

9. Departementets merknader til manøvreringsreglementet

Til Post 1: Overføringer

Tilsiget til feltet nordvest for Kvannlitinden er omsøkt overført i sin helhet. Overføringen står for nesten 20 prosent av den totale produksjonen. Restfeltet i Keilådalen vil bidra med om lag halvparten av tilsiget til fossen, som fremdeles vil fremstå som tydelig etter en slik overføring. Departementet finner derfor at dette tilsiget kan tillates overført som omsøkt.

Til Post 2: Vannslipping og driftsbegrensninger

Av hensyn til naturmiljøet finner departementet at minstevannføring fra Storfjelltjørna er et viktig og nødvendig avbøtende tiltak for å kunne tillate prosjektet. Departementet viser også til at kommunen ved sin positive innstilling har satt konkret krav om tilstrekkelig vannføring i de vassdragene som blir berørt i prosjektområdet. HK har planlagt å slippe en minstevannføring på 0,26 m³/s fra 1. juni til 30. september og 0,04 m³/s i resten av året, dvs. med utgangspunkt i 5-persentil sommer- og vintervannføring. Når det viser seg at tilsiget er høyere enn først antatt, har HK likevel ikke foreslått økt minstevannføring. HK er av den oppfatning at vannmengden sommerstid sikrer et tilstrekkelig fosseinntrykk, samtidig som minstevannføringen vil sikre overlevelsen av fisk. Departementet har kommet til at det skal pålegges slipp av oppdatert 5-persentiler for sommer med 0,32 m³/s sommer og 0,05 m³/s resten av året. Dette tilsvarer en redusert kraftproduksjon på i overkant av 3 GWh/år. Dersom tilsiget er min-

dre enn minstevannføringskravet, skal hele tilsiget slippes forbi.

Når det gjelder HKs ønske om å benytte øverste halvmeteren i inntaksdammen, dvs. kunne magasinere vann i Storfjelltjørna i perioder hvor tilsiget er lavere enn minste slukeevne, bemerkes at bruken av denne øverste halvmeteren vil føre til en sterkere utnyttelse av vassdraget. Av hensyn til ulemper for miljøet og reindrift som omtalt ovenfor, frarår departementet en slik regulering.

Det skal etableres måleanordning for registrering av minstevannføring. Den tekniske løsningen for dokumentasjon av slipp av minstevannføringen ivaretas gjennom godkjenning av detaljplanen. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares så lenge anlegget er i drift.

Der vannslipp skal finne sted, skal det settes opp skilt med opplysninger om vannslippbestemmelser som er lett synlig for allmennheten. NVE skal godkjenne merking og skiltenes utforming og plassering.

Departementet presiserer at start-/stoppkjøring av kraftverket ikke skal forekomme. Driften av kraftverket må være slik at kjøringen blir mest mulig jevn, og med myke overganger.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann § 8 jf. § 25 gis HelgelandsKraft AS tillatelse til bygging av Tosdalen kraftverk.
2. Tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt Olje- og energidepartementets foredrag av 22. juni 2012.
3. Det fastsettes manøvreringsreglement i samsvar med forslag vedlagt Olje- og energidepartementets foredrag av 22. juni 2012.

Vedlegg:

Vilkår etter vannressursloven § 8 for tillatelse til bygging av Tosdalen kraftverk i Brønnøy kommune

1

(Konsesjonstid og revisjon)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 første ledd.

2

(Konsesjonsavgifter)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten på kr 8,- pr. nat.hk. og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer på kr 24,- pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet.

Fastssettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntreer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdelsesloven kap. 7.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret fortrinnsvis anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtektene for fondet skal være undergitt godkjenning av fylkesmannen.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 (Konsesjonsavgifter) og kontroll med vannforbruket skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonsdato og fullføres innen ytterligere 5 år jf. vannressursloven § 19 tredje ledd og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1. Fristene kan forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, kulturminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet

- a. å sørge for at forholdene i berørte vassdrag er slik at de stedeegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

Konsesjonæren pålegges å foreta undersøkelser av den eventuelle ålførekosten i vassdraget. Resultatet av denne undersøkelsen vil være retningsgivende for behovet for eventuelle etterundersøkelser og for de avbøtende tiltak som i så fall skal pålegges.

Bekreftes det at det er ål på den berørte strekningen skal det i detaljplanleggingen fastsettes nødvendige avbøtende tiltak.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og ev. regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser, herunder pålegge etterundersøkelser om konsekvensene av kraftverket for elvedeltaet i Tosdalen, samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og eventuelt Sametinget) med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 andre ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter Fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

12

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

14

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

Opplysningsskilt settes opp ved magasiner og steder med pålagt minstevannføring.

15

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

16

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem. Konsesjonæren pålegges også å bekoste en utredning av de samlede virkninger for reindriften av hele Tosbotnutbyggingen sett i sammenheng med kraftselskapets allerede foretatte og prosjekterte utbygginger i distriktet. Utredningen begrenses oppad til en kostnad på kr 300.000,-.

17

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

18

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

19

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstatte det offentlige av konsesjonæren etter nærmere

regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan det ilegges overtredelsesgebyr, eller straff med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven §§ 60a og 63 første ledd bokstav c.

Manøvreringsreglement for utbygging av Tosdalen kraftverk i Brønnøy kommune, Nordland fylke

1.

Tilsiget til feltet nordvest for Kvannlitinden tillates overført i sin helhet.

2.

Ved manøvreringen skal det tas for øye at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene så vidt mulig ikke økes.

Det skal slippes en minstevannføring fra Storfjelltjørna på 320 l/s i perioden 1. juni til og med 30. september og 50 l/s i perioden 1. oktober til og med 31. mai. Dersom tilsiget er mindre enn kravet til minstevannføring skal hele tilsiget slippes forbi. Kraftverket skal i slike tilfeller ikke være i drift.

Kraftverket skal til enhver tid kjøres etter tilsiget, alle endringer skal skje gradvis, og typisk start-/stoppkjøring skal ikke forekomme. Storfjelltjørna skal ikke benyttes for å oppnå økt driftstid.

Det skal etableres måleanordning for registrering av minstevannføring. Dataene skal forelegges NVE ved forespørsel.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som reguleringsplikter å oppbevare for hele reguleringsperioden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

13. Statkraft Energi AS

(Permanent manøvreringsreglement for Suldalslågen i Suldal kommune, Rogaland)

Kongelig resolusjon 22. juni 2012.

I Innledning

Ved kongelig resolusjon 13. september 1974 ble det fattet vedtak om statsregulering for utbygging av Ulla- og Førrevassdragene. Reguleringen innebar overføring av vann til Suldalsvatn og endrede hydrologiske forhold i Suldalslågen. Det ble fattet vedtak om høy minstevannføring i Suldalslågen. Siden 1990 har vassdraget vært regulert av midlertidige manøvreringsreglement med ulike vannslippinger.

Det siste reglementet har vært gjeldende for perioden 1998-2003, jf. kgl.res. 20. mars 1998. Intensjonen med dette reglementet var ønsket om å ha flere år med like forhold. Dette reglementet ble basert på uttesting av to ulike vannslippinger med tilhørende biologiske og hydrofysiske undersøkelser i to perioder à tre år. Generelt har første periode testet høy vårvannføring og annen periode lav vårvannføring, men med en flom på høsten. Fra 1. januar 2004 og inntil endelig reglement blir fastsatt gjelder annen periode. I departementets foredrag ble det presisert at søknad om et endelig manøvreringsreglement blant annet skulle baseres på resultatene fra de ulike prøvereglementene.

Statkraft Energi AS søkte den 27. juli 2004 om permanent manøvreringsreglement for Suldalslågen.

II Søknaden og NVEs innstilling

Olje- og energidepartementet har mottatt følgende innstilling av 20.12.2006 fra NVE:

”Statkraft Energi AS har sendt følgende søknad til NVE datert 27.07.2004 om nytt manøvreringsreglement for Suldalslågen:

”Statkraft søker med dette om at Post 2 i Manøvreringsreglementet for Ulla-Førreverkene endres i samsvar med Søknadsrapportens Vedlegg III.

Statkraft har sluppet vann til Suldalslågen i samsvar med ulike prøvereglement siden 1990. Resultater fra Norges mest omfattende vassdragsovervåkning med fokus på laks utgjør et solid grunnlag for beslutning om nytt manøvreringsreglement. Det omsøkte reglementet er

faglig begrunnet og vil ivareta Suldalslaksen og øvrige brukerinteresser.

Bakgrunn

Statskraftverkene fikk i 1974 konsesjon til å bygge Ulla-Førreverkene, som var ferdig bygget sent på 1980-tallet. Konsesjonen ble gitt ved kongelig resolusjon 13. september 1974 med hjemmel i vassdragsreguleringsloven. Manøvreringsreglementet er én av reguleringsbestemmelsene gitt i konsesjonen. Ulla-Førreverkene er et av Norges største kraftverkskompleks og er en av to reguleringer som påvirker vannføringen i Suldalslågen. Statkraft SF søkte i 1988 om tillatelse til å prøve ut ulike vannføringer i Suldalslågen og har siden 1990 hatt ulike prøvereglement. Målet med de ulike reglementene har vært å komme fram til vannføringer som ivaretar laksens behov og samtidig legger til rette for god utnyttelse av kraftpotensialet.

Omsøkt alternativ til nytt manøvreringsreglement

Det omsøkte reglementet er designet med utgangspunkt i laksens behov for vannføring. Habitat og vanntemperaturforhold er særlig vektlagt.

- Ungfisken er avhengig av habitat med gode skjulmuligheter. Spyleflom, lav vintervannføring og middels høy sommervannføring er manøvreringstiltak som bedrer habitatet.
- Ungfiskens overlevelse og vekst påvirkes av sommervanntemperaturen. Vanntemperaturen i Suldalslågen blir høyere med lavere vannføring og vannslippet til Suldalslågen kan kontrolleres ved drift av Hylene kraftverk.

Statkraft mener at det omsøkte reglementet vil være gunstigere for laks enn tidligere reglement. Reglement tar også hensyn til fiskeoppgang, muligheten for fiske og øvrige brukerinteressers behov.

Det omsøkte reglementsalternativet er beskrevet i Søknadsrapportens kapittel 5.5 og Vedlegg III. Endringene gjelder kun reglementets punkt III SULDALSLÅGEN og IV HYLEN KRAFTVERK.

Subsidiært alternativ

Søknaden omfatter også et alternativ basert på ideen om dynamisk styrt vannføringslipp. Alternativet innebærer slipp av samme middelvannføring til Suldalslågen som det omsøkte alternativet, men fordelingen av vann over året blir en annen. Produksjonsmessig er alternativet identisk med det omsøkte alternativet.

Statkraft søker subsidiært om et dynamisk styrt manøvreringsreglement. Alternativet er beskrevet i Søknadsrapportens kapittel 5.6.”

Vi refererer nedenfor sammendraget i søknadsrapporten, samt den oppsummerende del av søknadsrapporten. Rapporten følger innstillingen som vedlegg.

”Statskraftverkene fikk i 1974 konsesjon for å bygge Ulla-Førreverkene, som var ferdig bygget på 1980-tallet. Kraftverkskomplekset er et av Norges største og er en av to reguleringer som påvirker vannføringen i Suldalslågen.

Statkraft SF søkte i 1988 om tillatelse til å prøve ut ulike vannføringer i Suldalslågen og har siden 1990 hatt ulike prøvereglement. Målet med de ulike reglementene har vært å komme fram til vannføringer som ivaretar laksens behov og samtidig legger til rette for utnyttelse av kraftpotensialet.

Forskning og overvåkning

I perioden med prøvereglement har Norges mest omfattende vassdragsovervåkning med fokus på laks blitt gjennomført. Det foreligger i dag et solid grunnlag for beslutning om nytt reglement. Overvåkingen av reglementene fra 1998-2000 og 2001-2003 har blitt gjennomført i tett dialog med forvaltningsmyndighetene og forskningsinstitusjoner.

Suldalslågen er karakterisert som en vintervarm, sommerkald og næringsfattig elv. Suldalslågen er også kjent for en laksebestand med stor andel stor laks. I forbindelse med konsesjonsbehandlingen understreket Stortinget betydningen av å legge til rette for laksebestanden. Laksens behov har derfor stått i fokus for all forskning og overvåking som har vært drevet i vassdraget.

Forskning viser at laks er avhengig av arealer med tilstrekkelige skjulmuligheter. Resultater fra overvåkningsundersøkelsene tyder på at kvaliteten på leveområdet kan være begrensende for fiskeproduksjonen i Suldalslågen. Ungfiskens viktigste leveområder, habitat, i Suldalslågen består av arealer ned til én meters dyp. Areal for den aktuelle dybdesonen er størst ved 42 m³/s. Kvaliteten på habitatet kan ha blitt redusert som følge av at Suldalslågen har fått mindre kapasitet til å fjerne moser, alger og finsedimenter. I tillegg kan endret arealbruk i dalføret ha medført økt sedimenttilførsel. Forsøk har vist at spyleflom er et egnet manøvreringstiltak for å bedre habitatet. Undersøkelsene har også konkludert med at redusert vintervanntemperatur og økt islegging kan bedre habitatet.

Temperaturen i Suldalsvatnet er redusert sommerstid som følge av overføring av kaldere vann. Redusert vannføring i Suldalslågen om våren og forsommeren har gitt høyere vanntemperatur og redusert utspyling av bunndyr. De bedre forholdene har ført til at ungfisken har vokst bedre og at smoltproduksjonen har økt i den siste prøvereglementsperioden.

Omsøkt reglementsalternativ

Statkrafts omsøkte reglementsalternativ er utviklet på bakgrunn av de mål Stortinget, forvaltningen, lokale interesser og Statkraft har for Suldalslågen og Suldalslaksen. Reglementsforlaget er designet med utgangspunkt i laksens behov for vannføring. Habitat og vanntemperaturforhold er særlig vektlagt.

Ungfisken er avhengig av habitat med gode skjulmuligheter. Spyleflom, lav vintervannføring og middels høy sommervannføring er manøvreringstiltak som bedrer habitatet. Ungfiskens overlevelse og vekst er en funksjon av sommervanntemperaturen. Vanntemperaturen i Suldalslågen blir høyere med lavere vannføring og vannslippet til Suldalslågen kan kontrolleres ved drift av Hylen kraftverk.

Forslaget til reglement tar også hensyn til fiskeoppgang, muligheten for fiske og øvrige brukerinteressers behov.

Det omsøkte manøvreringsreglementet for Suldalslågen er faglig begrunnet og vil ivareta Suldalslaksen og øvrige brukerinteresser. Sammenlignet med tidligere manøvreringsreglement, vil manøvrering i henhold til det omsøkte alternativet gi bedre forhold for laks. Reglementet vil også legge til rette for en bedre utnyttelse av kraftpotensialet i vassdraget, og vil kunne øke den årlige middelproduksjonen i Ulla-Førreverkene med 157 GWh. Den økte produksjonen krever ingen nye inngrep.

(...)

”Statkrafts omsøkte alternativ til nytt manøvreringsreglement

Statkraft søker primært om et manøvreringsreglement med faste vannføringsslipp for Suldalslågen. Reglementsforlaget er utarbeidet på bakgrunn av erfaringene fra de testede prøvereglementene og ekspertenes vurdering av de tre skisseforslagene.

Innledning

De fiskefaglige ekspertenes vurdering av laksens vannføringsbehov er noe varierende, men har i hovedsak samme mønster for fordeling av vann gjennom året.

I én sluttrapport blir det argumentert for at skisseforslag 2 vil optimalisere lakseproduksjonen i Suldalslågen (Sægrov, og Hellen 2004b). Dette er et forslag som også vil gi betydelig høyere kraftproduksjon enn skisseforslag 1 og det omsøkte alternativet. Når Statkraft ikke søker om skisseforslag 2, skyldes det flere forhold. For det første blir øvrige interessers behov for vann bare ivaretatt i begrenset grad. Vannføringene i skisseforslag 2 vil begrense Suldalslågen som betydelig landskapselement i Suldal, og kan være i konflikt med enkelte brukerinteressers behov for vann.

Skisseforslaget 2 er basert på den såkalte presmoltd modellen og høy smoltproduksjon i årene 2002 til 2004 styrker troen på modellens

relevans i Suldalslågen. Statkraft ser imidlertid at konsekvensene av skisseforslag 2 kan være usikre.

Ved konsesjonsbehandlingen i 1974 mente Stortinget at mye vann var både nødvendig og en garanti for laksebestanden. I dag vet man at det ikke er noen entydig sammenheng mellom økt vannføring og produksjon av laks. Like fullt skal det nye reglementet legge til rette for at den posisjonen Stortinget ga Suldalslaksen blir sikret. Myndighetene og Statkraft er enige om at det nye reglementet skal legge til rette for å ivareta vassdragets naturlige funksjoner og prosesser og på den måten sikre laksebestanden.

For Statkraft er det viktig å sikre nok vann for ulike brukerinteresser og laks i Suldalslågen. Samtidig er det nødvendig å redusere usikkerhet. I det omsøkte alternativet er det derfor valgt å øke vannføringen en del i forhold til skisseforslag 2. Det omsøkte alternativet er på den måten et kompromiss mellom anbefalingene om lave og høye vannføringer.

Det omsøkte alternativet er faglig fundert og forankret i myndighetenes og Statkrafts mål for nytt reglement. Alternativet ivaretar de biologiske systemenes behov, har særlig fokus på Suldalslaks og legger til rette for god utnyttelse av kraftpotensialet.

Hydrologisk beskrivelse av alternativet

Det omsøkte alternativet innebærer følgende vannslipp ut av Suldalsvatnet:

1. jan. - 9. april	7 m ³ /s
10. april - 22. april	15 m ³ /s
23. april - 4. mai	20 – 100 m ³ /s
5. mai - 19. mai	35 m ³ /s
20. mai - 15. juni	20 m ³ /s
16. juni - 30. juni	25 m ³ /s
1. juli - 9. juli	30 m ³ /s
10. juli - 20. sep.	50 m ³ /s
21. sep. - 30. sep.	30 m ³ /s
1. okt. - 3. okt.	10 m ³ /s
4. okt. - 9. okt.	10 – 200 m ³ /s
10. okt. - 31. okt.	30 m ³ /s
1. nov. - 15. nov.	20 m ³ /s
15. nov. - 31. des.	7 m ³ /s.

Alle vannføringsreduksjoner skal foretas med maksimalt 6 cm pr. time målt ved Stråpa.

Se også Vedlegg II, Statkrafts forslag til manøvreringsreglement for Ulla-Førreverkene, post 2.

Det omsøkte reglementsforlaget er vist i figur 46. Forslaget utgjør en midlere vannføring gjennom året på 25,1 m³/s ved utløpet av Suldalsvatnet. Dette er 27,2 % av naturlig midlere årstilsig.

(...)

Vannføringen nederst i Suldalslågen, ved målestasjonen i Lavika, vil også få et varierende bidrag fra det uregulerte restfeltet (figur 5) og ville i eksempelårene 1994, 1996 og 2000 hatt en midlere årsvannføring på hhv. 33,6 m³/s, 30,6 m³/s og 36,3 m³/s.

(...)

Etter 1985 har hurtigste nedkjøringshastighet i Suldalslågen vært 3 % pr. time for å unngå stranding av ungfisk. Et større forskningsprosjekt i regi av SINTEF, LFI, NINA, NIVA og NTNU anbefaler at vannføringsreduksjoner ikke må føre til vannstandsreduksjon som overstiger 13 cm pr. time (Harby m.fl. 2004). Med 3 % vannføringsreduksjon pr. time har vannstanden i Suldalslågen sunket maksimalt 3 cm pr. time ved vannmerkene ved Stråpa og Lavika. Det er ingen forhold som tyder på at denne reduksjonshastigheten har vært negativ.

Ved en reduksjon på 6 % pr. time vil vannstandsreduksjonen ved Stråpa og Lavika bli maksimalt henholdsvis 6 og 8 cm pr. time. Reduksjonstempoet vil bli et annet andre steder langs Suldalslågen, men marginen til 13 cm pr. time vurderes som god. Endringen blir størst i forbindelse med reduksjon etter de korte spyleflommene.

Virkninger av det omsøkte manøvreringsreglementet på fysiske og biologiske forhold

Statkraft søker om en vintervannføring i Suldalslågen på 7 m³/s for å få noe lavere vanntemperatur i kalde perioder. I gjennomsnitt var middeltemperaturen nederst ved Tjelmane, i månedene januar til mars i de simulerte årene 1996 til 2000 med omsøkt alternativ, 0,4 °C lavere enn de observerte temperaturene i samme tidsrom. Forskjellene er mindre ved Suldalsosen grunnet Suldalsvatnet, og utgjør ca. 0,2 °C i snitt. Variasjonene gjennom én vintersesong er større, som vist i figur 48, og kan utgjøre opptil 2-3 grader i forhold til tidligere manøvrering. Temperatursenkning øker muligheten for islegging og innfrysing i kalde perioder. Is vil gi økt ustabilitet i bunnsstratet og bidra til løsriving av alger og moser. På sikt kan is bidra til å motvirke tilgroing og oppsamling av finsedimenter, og på den måten være positivt for fiskens habitat.

(...)

I april øker vannføringen til 15 m³/s for å øke det vanddekte arealet før det blir sluppet to flommer på 100 m³/s i månedsskiftet april – mai. Før reguleringen var middelvannføringen ut av Suldalsvatnet 83 m³/s i uke 18 og 19. Studier har konkludert med at smoltoverlevelsen øker når vannføringen under smoltutvandring er noe over 100 m³/s i noen dager. Denne vannføringen blir sikret med slipp av 100 m³/s ut av Suldalsvatnet og tilsiget fra restfeltet. Flommene blir sluppet i smoltens hovedutvandringsperiode for å bidra til synkronisering av smoltutvandringen, men vil også spyle ut tilgjengelige finsedimenter, moser og alger. Etter en vinter med

mulighet for is og innfrysing vil sedimenter og begroing være mer eksponert for erosjon. For å få maksimal erosjon og utspyling vil vannføringen bli redusert raskt ned til 20 m³/s i dagene mellom flommene. De kunstige flommene vil medføre utspyling av store mengder bunndyr, som alternativt vil være tilgjengelig næring for ungfisk. De negative effektene av flommene må imidlertid vurderes opp mot de positive.

Vanntemperaturen i perioden april - mai vil i omsøkt alternativ ligge om lag 0,3 °C over historisk manøvrering og gjennomsnittlig gi om lag 40 døgngader mer.

Etter den siste flomtoppen blir vannføringen redusert til 35 m³/s, som blir holdt til 19. mai, og videre senket til 20 m³/s, som blir holdt fram til 15. juni. I siste halvdel av juni blir det sluppet 25 m³/s. Disse vannføringene vil gi gunstigere vanntemperaturer for ungfisk enn hva som har vært tilfelle i de testede prøvereglementene. Simuleringer viser at temperaturen ved omsøkt alternativ kommer over 8 °C i gjennomsnitt to uker tidligere sammenlignet med historisk manøvrering og simulert uregulert, se figur 49. Høyere vanntemperatur bidrar til at årets yngel, som kommer opp av grusen i mai til juli, vokser bedre.

Økt temperatur gir bedre ungfiskvekst, lavere smoltalder og derved økt smoltproduksjon. Indirekte økes dessuten fiskens næringsgrunnlag som følge av økt bunndyrproduksjon når temperaturen blir høyere. Høy bunndyrtetthet og god ungfiskvekst i 2002 og 2003 blir forklart med høy vanntemperatur.

(...)

Sett over hele perioden fra januar til juni er den simulerte døgngadsummen nær det man ville fått uten regulering og med historisk (faktisk) manøvrering, med en døgngadssum på 600-700 døgngader, se figur 50.

(...)

Den 10. juli, fem dager før starten på fiskesesongen, øker vannføringen til 50 m³/s ut av Suldalsvatnet og holdes som middelvannføring fram til 20. september. Det blir antatt at det er gunstig med en relativt stor ferskvannsstrøm ut i fjorden for at laksen skal begynne å vandre inn mot Suldalslågen, og oppkjøring noen dager før sesongstart for fiske vil bidra til større innsig og oppgang. Pendling mellom 30 og 80 m³/s kan sikre gode fiskeforhold på flere fiskeplasser. Slike vannføringer sørger også for arealer med egnet substrat for oppvekst av ungfisk.

Vannføring i intervallet 30 til 80 m³/s ivaretar også Suldalslågen som en stor elv og dominerende landskapselement, samtidig som behovene til friluftsliv og turisme blir sikret.

Etter fiskesesongen blir vannføringen redusert til 30 m³/s i en ti-dagersperiode før den reduseres til 10 m³/s de siste dagene før det blir sluppet to store spyleflommer med få dagers mellomrom. I dagene mellom spyleflommene blir det også sluppet 10 m³/s. Raskt stigende og

synkende spyleflommer, som starter og ender på lave vannføringer er viktig for å oppnå optimal erosjonsvirkning. Flommenes maksimalvannføring er avgjørende for mengden materiale som blir spylt ut. På bakgrunn av resultater og anbefalinger fra habitatstudien inneholder det omsøkte alternativet to spyleflommer isteden for én, som er utprøvd i siste prøveperiode. Tiltaket vil begrense mose- og algedekning og akkumulering av finsedimenter. Ved å fjerne uønsket mose- og algevekst og oppsamlede sedimenter, bedres ungfiskens habitat. Særlig vinterhabitatet synes å ha blitt bedret som følge av spyleflommene, noe ungfisken har utnyttet. Spyleflommer sammen med lavere vintervannføring synes dermed å kunne bidra positivt for ungfisken i Suldalslågen.

I etterkant av spyleflommene og ut oktober blir det sluppet 30 m³/s. Oktober er en måned med mye nedbør, og stort tilsig fra restfeltet til Suldalslågen bidrar normalt til varierende vannføringsforhold. Det er antatt at gyteperioden for ørret er i oktober og det er vurdert som viktig å unngå at gyting foregår på områder som blir tørrelagt seinere på vinteren. Vannføringen holdes likevel på et relativt høyt nivå for å unngå knapphet på arealer med egnet substrat for ungfisk og for å skape gode forhold for fisk som er på vei mot gyteplassene. Friluftsliv og turisme blir ivarettatt ved at spyleflommene datofestes og med vannføring som åpner for ulike aktiviteter.

Den totale døgngradssummen gjennom vekstsesongen for fisk, som er fra mai til oktober, viser en økning på mellom 42 og 135 døgngrader for det omsøkte alternativ sett i forhold til historisk manøvrering. For de simulerte årene bidrar det omsøkte alternativet i hovedsak til døgngradssummen som er nærmere uregulert tilstand enn det som er tilfelle med de historiske vannføringene. Høy døgngradssum er betraktet som ønskelig for bunndyrproduksjon og ungfiskens vekst.

(...)

I november blir vannføringen redusert til 20 m³/s før den justeres ned til vintervannføring på 7 m³/s den 15. november. Tidlig i november kan det fremdeles være noe turisme- og reiselivsaktivitet i tilknytning til elva som ønsker en viss vannføring. Vannføringen holdes også oppe for å sikre laksen mulighet til å vandrest til gyteområdene. Ved å redusere vannføringen til vintervannføring midt i november, minker sannsynligheten for gyting på områder som seinere blir lagt tørre.

Oppsummering

Det omsøkte reglementet legger til rette for fjerning av sedimenter, moser og alger gjennom økt islegging og inntørring i kombinasjon med spyleflommer på høsten og våren. Til sammen er dette manøvreringstiltak som vil bedre habitatkvaliteten for ungfisk.

Økt vanntemperatur når ungfisken kommer opp av grusen om våren og forsommeren sikrer bedre vekstvilkår og dermed bedre overlevelse i den første svært kritiske fasen av fiskeungenes liv. Høy vanntemperatur i fiskens vekstsesong har vist seg å gi økt vekst, lavere smoltalder og høyere smoltproduksjon.

Det omsøkte alternativet er i middel beregnet å gi vanntemperaturer mer i samsvar med uregulert forhold enn de testede reglementene.

Mengden av næringsdyr for fisk vil øke som følge av høyere vanntemperatur og redusert vårflom.

Vannføringen sommerstid vil gi god tilgang på arealer med egnet substrat for ungfisk og vil være tilstrekkelig for fiskeoppgang. Vannføringsforholdene vil bidra til at mange plasser i elva blir egnet for fiske.

Suldalslaksen er karakteristisk ved at en høy andel av fisken er stor som følge av at de er flere år i havet før de kommer tilbake til Suldalslågen. Andelen smålaks har variert en god del siden fangstregistreringene begynte i 1867, og synes å samvariere med andre bestander. Forholdene i havet er viktig for å forklare denne variasjonen.

Sammenlignende studier av laks i mange vassdrag tyder på at middelvannføringen ikke bør være lavere enn 10 – 15 m³/s og at vintervannføringen ikke bør være under 1 m³/s for at en elv skal opprettholde en storlaksbestand. På bakgrunn av disse studiene blir det antatt at det omsøkte reglementet ikke vil påvirke størrelsesfordelingen av laks i Suldalslågen.

Vannføringen vår, sommer og høst vil tilfredsstillende behovet turisme og friluftsliv har for vann og forutsigbarhet. Reglementet sikrer også andre brukerinteressers vannbehov og vil bidra til at Suldalslågen også i fremtiden vil fremstå som en stor og kraftfull elv i dalføret.”

Høringsuttalelser

Søknaden har vært kunngjort i pressen og lagt ut til offentlig ettersyn i Suldal kommune. Videre er søknaden sendt på høring til kommunen, fylkesmannen, fylkeskommunen og til berørte statlige forvaltningsorganer. NVE har mottatt følgende uttalelser:

Suldal kommune uttaler i brev av 18.03.05:

"Kommunestyret i Suldal drøfta saka i møte 15.03.05, sak 20/05 og gjorde slikt vedtak:

Suldalslågen er eit av dei viktigaste naturelementa i kommunen. Den er base for ei viktig laksestamme, vassforsyning, rekreasjon, synsinntrykk m.m.

Såleis vil det permanente manøvreringsreglementet for Suldalslågen ha sær mykje å seia for heile kommunen i lang tid framover.

Suldal kommune viser til Statkraft sin søknad om endringar i manøvreringsreglementet for Suldalslågen, og gjer slikt vedtak:

- Statkraft sin søknad kan ikkje realitetshandsamast. Saka bør omgjera til ordinær konsesjonssøknad med fastlegging av ordinært utgreiingsprogram og sakshandsaming i tråd med alminnelege krav om konsekvensutgreiing.
- Søknaden er på ingen måte tilstrekkeleg opplyst til at det kan treffast realitetsavgjerd på føreliggjande grunnlag.
- Ein bør vente med å ta endeleg stilling til nytt manøvreringsreglement til det ligg føre avklaring av Suldalslågen i prosessen med Nasjonale laksevassdrag.

Suldal kommune ber om at konsesjonsstyremaktene i første omgang tar stilling til vidare handsaming av saka og det rettslege spørsmålet som er knytta til kva regelverk som styrer sakshandsaminga. Før det ligg føre avklaring av dette, vil ikkje kommunen gje nærare uttale om realiteten i saka eller ta stilling til dei mange alternative reglementsforslaga som er sette fram frå ulike hald.

I perioden med konsesjonshandsaming må elva tilførast vår- og haustflaumar med storleik i samsvar med uttale frå fagfolk og høyringsinstansar. Suldal kommune vil då kome med ei fagleg vurdering av søknaden."

Vi refererer vidare fra vedlagte notat fra Advokat Stinesen til Suldal kommune:

"Det vises til Statkrafts søknad om endringer i manøvreringsreglementet for Suldalslågen. Jeg er bedt om å se nærmere på de rettslige spørsmål saken reiser. Nedenfor følger mine bemerkninger:

1. Det rettslige utgangspunkt

Vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 12 annet ledd lyder:

"Før reglement utferdiges, skal berørte statlige fagmyndigheter, fylkeskommune(r), kommune(r), reguleringsforeninger, fiskeforeninger eller andre hvis interesser særlig berøres, herunder allmenne interesser, ha fått adgang til å uttale seg. På samme måte forholdes det dersom det senere finnes påkrevd å endre reglementet."

Bestemmelsen inneholder som det ses en rett for andre offentlige myndigheter og andre hvis interesser vil bli berørt, til å uttale seg til søknaden. Bestemmelsen gir imidlertid ikke anvisning på hvorledes en søknad skal underbygges og hvilken fremgangsmåte en sak om endring av manøvreringsreglementet nærmere skal følge.

Endringer i manøvreringsreglementet for en allerede foretatt vassdragsregulering er forutsatt å være mindre inngripende i forhold til na-

turfaglige og andre interesser knyttet til vassdraget enn en ny regulering. En ny vassdragsregulering krever konsesjon etter vassdragsreguleringsloven § 2, og det er i de følgende bestemmelser i loven gitt et omfattende sett av saksbehandlingsregler for en slik søknad. Det heter blant annet i § 5 bokstav c at "Søknaden skal vedlegges konsekvensutredninger etter lov av 14. juni 1985 nr. 77 kapittel VII-a."

Formålet med en slik konsekvensutredning er i følge Plan- og bygningsloven § 33-1 "å klargjøre virkninger av tiltak som kan ha vesentlige konsekvenser for miljø, naturressurser og samfunn."

Av forskrifter om konsekvensutredninger fastsatt ved kgl. resolusjon 21. mai 1999 fremgår hvilke tiltak som alltid skal konsekvensutredes – Vedlegg I – tiltak, og tiltak som kan kreves konsekvensutredet - Vedlegg II - tiltak. Blant Vedlegg I – tiltak er blant annet nevnt "1.4.a-Vannkraft med en årlig produksjon over 40 GWh."

I forskriften pkt 1.5 heter det følgende om andre utredningspliktige tiltak:

"Utvidelser eller endringer av tiltak nevnt i vedlegg I dersom utvidelsen eller endringen i seg selv overskrider oppfangingskriteriene i vedlegg I."

Av Statkrafts søknad fremgår det at den omsøkte endringen av reglementet "vil kunne øke den årlige middelproduksjonen i Ulla-Førreverkene med 157 GWh."

Ut fra alle sammenlignbare forhold er dette i dag å karakterisere som en betydelig kraftinnvinning.

Det heter videre i søknaden at "Den økte kraftproduksjonen krever ingen nye inngrep".

Dette må bero på en misforståelse av begrepet inngrep. Det er selvfølgelig slik at de betydelige endringer i vannføringen det søkes om tillatelse til, vil innebære fysiske inngrep i naturforholdene. Noe annet er at søknaden ikke krever nye byggverk som innebærer inngrep.

Det fremgår videre av vassdragsreguleringsloven § 2 at vassdragsreguleringer som øker vannkraften med minst 3000 naturhestekrefter er konsesjonspliktig og skal følge de regler som er gjennomgått ovenfor. Med vassdragsreguleringer er i følge § 1 ment "anlegg eller tiltak til regulering av et vassdrags vannføring, herunder også utvidelse eller forandring av eldre reguleringsanlegg." (Uthevet her)

På denne bakgrunn er det etter mitt syn hevet over tvil at Statkrafts søknad om tillatelse til endringer i manøvreringsreglementet, må behandles etter de ordinære konsesjonsregler i vassdragsreguleringsloven. (Det fremgår for øvrig av denne lovs § 6 fjerde ledd at konsesjonssøker er pliktig til å dekke "utgifter til nødvendig juridisk og annen sakkyndig hjelp i den utstrekning det finnes rimelig.")

2. Søknaden tilfredsstillende ikke kravene til konsekvensutredninger

I Statkrafts søknadsrapport av juli 2004 – som følger konsesjonssøknaden – er det foretatt en gjennomgang av bakgrunnen for søknaden, beskrivelse av området, orientering om gjennomførte undersøkelser og vurderinger og en presentasjon av søknadens innhold med et avsluttende avsnitt om "Virkninger av det omsøkte manøvreringsreglement på fysiske og biologiske forhold", jf. rapporten pkt. 5.5.3. Det er videre i rapporten vist til et omfattende sett av undersøkelser og fagrapporter, som er utarbeidet over en årrekke i Suldalslågen, noe som også fremgår av referanselisten og vedleggslisten i rapporten.

Det foreliggende materiale synes likevel verken formelt eller reelt å fylle de krav som er satt til konsekvensutredninger i gjeldende forskrifter. Jeg nøyer meg med å vise til at den beskrivelsen Statkraft har gjort i rapportens pkt. 5.5.3 i all hovedsak er begrenset til å beskrive virkninger for fiske, enten det gjelder beskrivelser av endringer i isforhold, flom eller temperatur. Det er naturligvis korrekt at den største oppmerksomheten er rettet mot laksens levevilkår, men det berettiger ikke en begrensning av konsekvensutredningen bare til å gjelde dette temaet.

3. Det nødvendige beslutningsgrunnlaget foreligger ikke for de kommunale myndigheter

Av de tilsendte uttalelser fremgår det at det foreligger en sjelden stor uenighet om hvilke virkninger de endringer som det søkes om, vil ha på laksens livsvilkår. Statkraft opplyser eksempelvis i søknaden at "Det foreligger i dag et solid grunnlag for beslutning om nytt reglement" og at "manøvrering i henhold til det omsøkte reglement vil gi bedre forhold for laks."

I Direktoratet for Naturforvaltnings høringsuttalelse av 30. januar 2005 er det fremholdt at "Det er stor usemje mellom synspunkt og konklusjonar frå dei ulike forskningsmiljøa som har vore involvert i arbeidet." Det heter videre at søknadsrapporten "ikkje er ein objektiv oppsummering" og at "dei fleste forskningsmiljøa er kritiske til forslaget."

Fylkesmannen i Rogalands høringsuttalelse av 31. januar 2005 går i samme retning og avslutter med at "Fylkesmannen vil sterkt frarå at Statkraft får tillatelse til omsøkt reglement."

Endringer i et manøvreringsreglement kan ha svært sammensatte virkninger på en rekke naturforhold, og det vil være helt nødvendig med sakkyndighet i alle fall på fisk og på hydrologi for å kunne danne seg en oppfatning av en søknad som nevnt. Suldal kommune innehar ikke slik sakkyndighet selv, og er heller ikke opplyst om at kommunen har krav på å engasjere slik sakkyndighet på søkerens regning, slik det er redegjort for ovenfor. Når de foreliggende uttalelser spriker så fundamentalt i det avgjøren-

de spørsmålet om virkningene for laksen, og når det ikke foreligger et sett av konsekvensutredninger slik det etter loven er krav om, er Suldal kommune satt ute av stand til å gjøre seg opp en selvstendig oppfatning av hvorvidt søknaden bør godkjennes eller forkastes, eller hvilke endringer som i tilfelle bør foretas.

4. Søknaden bør ses i sammenheng med prosessen rundt Nasjonale laksevassdrag

Det pågår som kjent en prosess med etablering av Nasjonale laksevassdrag. Både fylkesmannen i Rogaland, Rogaland fylkeskommune og Suldal kommune har støttet forslaget om å opprette Suldalslågen som nasjonalt laksevassdrag og Sandsfjorden som nasjonal laksefjord. Statkraft har motsatt seg dette, under henvisning til at de omsøkte endringer i manøvreringsreglementet vil bedre forholdene for laksen.

Det er kommunens syn at Statkrafts søknad ikke under noen omstendighet kan avgjøres for prosessen rundt de Nasjonale laksevassdrag er avsluttet.

5. Oppsummering

Det er Suldal kommunes syn at

- Statkrafts søknad kan ikke tas til realitetsbehandling, men saken bør omgjøres til en ordinær konsesjonssøknad med fastleggelse av ordinært utredningsprogram og saksbehandling, i tråd med alminnelige konsekvensutredningskrav.
- Søknaden ikke under noen omstendighet er tilstrekkelig opplyst til at det kan treffes en realitetsavgjørelse på det foreliggende grunnlag.
- En endelig stillingtaken til nytt manøvreringsreglement bør vente til det foreligger en avklaring av Suldalslågen i prosessen med Nasjonale laksevassdrag.

Suldal kommune ber om at konsesjonsmyndighetene i første omgang tar stilling til sakens videre behandling og det rettslige spørsmål knyttet til hvilket regelverk som styrer saksbehandlingen. Før det foreligger en avklaring av dette vil ikke kommunen avgi nærmere uttalelse om realiteten i saken, enn mindre ta stilling til de mange alternative reglementsforslag som er fremsatt fra ulikt hold".

NVE har i brev av 10.05.2005 avvist Suldal kommunes krav om ny konsesjonsbehandling og bedt kommunen om en uttalelse.

Suldal kommune uttaler seg på nytt i brev av 16.06.05. Følgende vedtak ble fattet:

" Forslag til vedtak:

1. Suldal kommune viser til kommunestyrevedtak av 15.03.2005, sak 20/05, der ein ønskte full konsesjonshandsaming, og seier

seg lei for at ein ikkje fekk dette. Suldal kommune håper likevel at det blir lagt vekt på dei momenta som kom fram der i den vidare sakshandsaminga.

2. Suldal kommune finn at det ikkje er tilfredsstillande utreda at omsøkt reglement vil sikra storlaksen si framtid, og at søknaden i stor grad kan oppfattast som eit nytt prøve-reglement, då fleire av hovudelementa ikkje er utprøvd eller forska på.
3. Suldal kommune meiner det generelt bør sleppast meir vatn enn dei omsøkte 27,2 %, og grunngeiv dette med at det ikkje er rimeleg tryggleg for at denne vassmengda med gitte fordeling gjennom året i alt. 1 og 2 er "nok" for storlaksen sine behov.
4. Auken i vassmengd i høve til søknaden bør fordelast med meir vatn vår og sommar, høgare vintervassføring og større vårflaum, for å sikra betre livsvilkår for storlaks. Det må ikkje tappast så langt ned som omsøkt før haustflaumen.
5. Suldal kommune støttar såleis uttalane frå Fylkesmannen i Rogaland.
6. Det må gjennomførast overvakingsundersøkingar med spesiell vekt på storlaksen. Om denne skulle utvikla seg i negativ retning, må ein søka endring i reglementet før 20 års perioden har gått. ”

Vi refererer vidare:

Rådmannen sine merknader:

Rådmannen finn saka særskilt komplisert. Dessutan er det språk i forskningsresultata som gjer tolkingar vanskelege. I tillegg har følgjande punkt og innverknad:

- det er starta opp kalking frå 1998
- det synast klart at endringar i havet har stor innverknad på oppvekst og tilbakevending
- det er tendensar til tilsvarande reduksjon i fangstar i andre uregulerte elvar på Vestlandet
- negative verknadar av lakselus antas å vera store i mange fjordsystem

Det er altså ikkje berre reglementet som har innverknad på fisken. Ved å sjå på dei store variasjonane det har vore i vassføringsregimer dei siste tiåra og utviklinga i fangst, er det vanskeleg å sjå at dei siste års forsøksperiodar har vore positive for (stor)laksen, men årsak - verknadstilhøva er det som sagt nærast uråd å finna ut av.

Rådmannen finn det naturleg at kommunen si rolle i denne saka er å stilla spørsmålsteikn ved dei delane av søknaden ein meiner ikkje er tilfredsstillande for å sikra framtida for storlaksen. Det er etter rådmannen sitt syn ikkje ei lokalpolitisk sak å gje konkrete råd om kubikkmeter mv., men å peika på risiko i høve til storlaksen sine interesser. Er det risiko for at tiltaket kan vera negativt eller skadeleg, anten ut ifrå faglege vurderingar eller fordi det ikkje ligg føre

konkrete erfaringar, bør det ikkje innførast. I tillegg må kommunen sjå på den totale verknaden for lokalsamfunnet.

Sentrale spørsmål er då:

- A. *vedr. laks:* Er det nye reglementet tilfredsstillande utreda reint fagleg, slik at det er rimeleg tryggleg for at (stor)laksen framleis vil få gode, og helst betre, tilhøve enn tidlegare reglement?

Rådmannen er *ikkje* rimeleg trygg på at *omsøkte alternativ* er det beste for laksen.

- Forskinga som har pågått har hatt gitte biologiske og fysiske rammer innføre prøvereglementa og over få år.
- Det er ikkje forska på så små mengder vatn vår og sommar som omsøkt alternativ inneber, men ein legg vekt på einskilde forskarar sine resultat som inneber at ein reduksjon er positiv for t.d. oppveksttilhøve. Andre forskarmiljø betvilar dette.
- Det er ikkje forska på verknadar av reduksjon av vintervassføringa, og det er konkrete erfaringar frå andre elvar med at høg vintervassføring betrar livsvilkåra for ungfisk.

Når det gjeld alternativet *dynamisk reglement*, meiner rådmannen at det er stor sannsynlegheit for at den vil gjera Suldalslågen om til ei smålakselv. Det er framtrendande forskarar med tilknytning til prosjekt i Suldalslågen i ei årrekke, samt sentrale fiskeforskarar utanom desse som hevdar dette. Rådmannen vil på dette grunnlaget åleine ikkje diskutera alternativet vidare.

Sjølv om elva er sterkt regulert, er det element frå det naturlege regimet som verkar i mindre målestokk, som t.d. *vårflaum* - smolten går og i små flaumar. Om "nok" smolt då går på den optimale tida veit ein mindre om. Om dei kjem langt nok ut i fjorden på dei små flaumane er og usikkert. Slepning av smolt til Foldøy har gitt større tilbakevendingprosent enn ved naturleg utvandring, og dette gir støtte til eit syn som inneber at ein bør ha ein større og meir langvarig vårflaum. Dette har og synt seg å gjelda for andre vestlandselvar.

Rådmannen sin kommentar: Ved å leggja seg på lågast tilrådde vårflaum på 100 m³/s, tek ein m.a. ikkje tilstrekkeleg omsyn til utvandring i fjordsystemet. Flaumen bør aukast i høve til framlegget.

Ei varmare elv i oppvekstperioden *vår og sommar* ved mindre vatn enn i dag skal ifølgje søknaden føra til betre oppveksttilhøve for unglaksen ved betre mattilgong og raskare vekst. Laksen i Suldalslågen i uregulerte tilhøve har ikkje hatt særleg varme om våren anna om einskilde år, og ein finn det urimeleg at "faste" høgare temperaturar enn under uregulerte tilhøve er udelt positivt. Tidlegare reglement og naturleg vassføring har hatt til dels mykje meir vårvatn, og det har likevel vore gode fangstar i åra etter.

Rådmannen sin kommentar: Det synast ikkje vera rimeleg tryggleg for at varmare vår-

og sommarvatn er eit grunnleggjande element som sikrar storlaksstamma.

At *haustflaum* har opprenskande verknad er i grunnen sjølvinnlysande. Det er utan tvil manglande storflaumar som er hovudårsaka til "gjengroinga" i vassdraget etter utbygging. Sjølv om det ikkje er vitskapleg haldbar statistikk, er det eit faktum at elva har fått meir og meir begroing etter reguleringane. Noko av denne gjengroinga kan i det minste forsinkast ved at haustflaumar renskar opp til ei viss grad, og to flaumar etter ein annan er betre enn ein åleine. Men reguleringa har ført til begroing som ikkje vil forsvinna igjen. Forsøk har synt at flaumar som omsøkt har ein viss reduserande effekt, slik at ein kan med det foreslåtte reglementet håpa på ei stabilisering av situasjonen.

Rådmannen sin kommentar: Haustflaum er eit heilt naudsynt element i reglementet, som ein må søka maksimalisera mest mogleg, men sjølvsagt under grensa for skadeflaum (350 m³ v/Lavika). Ei nedtapping før flaumen set inn er naudsynt for å auka effekten, men det er usikkert om det er heldig med ein så sterk nedtapping på førehand som søknaden inneber.

Det har i naturlege tilhøve vore variasjon gjennom vinteren, og Lågen har til tider vore tilnærma ein bekk, og til andre tider stor og mektig. Ein har i heile utbyggingsperioden blitt vant med ei jamn *vintervassføring* dei siste 10-15 år på 12 m³/s. Framlegget om lågare vassføring om vinteren tek m.a. utgangspunkt i tru på auka opprenskingseffekt gjennom meir islegging og isgang og meir eksponert landareal. Dette kan verka rimeleg, men ikkje over ein så lang samanhengjande periode. Det er ikkje forska på ei så låg vassføring over heile vintersesongen. Det må påpeikast at høg vintervassføring (minst noverande) i fleire andre elvar har synt å vera eit sentralt element for overleving av lakseyngel. Ein tek sjansar på auka tap av yngel gjennom ein reduksjon i høve til dagens nivå ved å redusera vintervassføringa.

Rådmannen sin kommentar: Det er for stor usikkerhet knytt til ein reduksjon av vassføringa vinterstid. Derimot er det kunnskap om at ei høg vintervassføring aukar overlevinga av ungfisk. Opprensking i elva bør i første rekke skje via haustflaumar. Vintervassføringa bør derfor ikkje reduserast utover dagens nivå, men det bør vurderast noko høgare vassføring.

Det er ikkje tilstrekkeleg kunnskap om kva som skapar og opprettheld ei *levedyktig storlaksstamme*. Det er storlaks og i små elvar, og i elvar utan større fossar. Suldalslågen er ikkje ei elv med mykje laks, og vil heller ikkje bli det i framtida. Ein kan håpa på noko auke i høve til dei siste åra, men tendensane etter utbygginga er at andelen smålaks aukar. Rådmannen meiner at det heilt sentrale for Suldalslågen som lakseelv er å leggja tilhøva til rette for storlaksen. Ut ifrå argumentasjonen over vil Rådmannen hevda følgjande:

Rådmannen sin konklusjon: Gjennomsnittsvakta på storlaks har minska i takt med minskande vassmengde. Omsøkt reglement vil minska total vassmengd ytterlegare. Sjølv om NVE ikkje ønskjer nye prøvereglement, vil Rådmannen påstå at det omsøkte reglementet er eit nytt prøvereglement i praksis, og låser situasjonen i 20 år til det på ny er opning for revisjon. Ein finn at det ikkje er rimeleg tryggleik for at omsøkte reglementet vil sikra storlaksen si framtid. Rådmannen meiner det generelt bør sleppast meir vatn enn ei omsøkte 27,2 %, og grunnjev dette med at det ikkje er rimeleg tryggleik for at denne vassmengda er "nok" for storlaksen sine behov, og at eit ev. nytt manøvreringsreglement dermed vil utgjera eit unødige nytt forsøk. Den "ekstra" vassmengda i høve til forslaget må fordelast gjennom året med meir vatn vår og sommar, høgare vintervassføring og auka flaumtoppar.

Det må gjennomførast *overvakingsundersøkingar* med spesiell vekt på storlaksen. Om denne skulle utvikla seg i ein eintydig negativ retning, må ein søka endring i reglementet før 20 års perioden har gått.

B. *vedr. andre lokale interesser:* Skal laksen ha høgast prioritet i vurderingane, eller er det andre sentrale interesser som har eller kan få problem med t.d. næringsutøving, og dermed må tas vesentleg omsyn til? Dette gjeld t.d. Mo Laksegard, Sands laksefiske, Suldal elveeigarlag, generelt fiske i elva, anna fritids/turistbruk av elva, vassbrønner, landbruk mv. I tillegg er elva som landskapselement viktig.

Rådmannen vil hevda at laksen sine interesser må vera overordna andre lokale interesser. Storlaksen er det grunnleggjande elementet som gjer Suldalslågen attraktiv. Men ein kan likevel ikkje sjå at det vil vera konflikthar med eit nytt reglement.

Tilpasningar til andre næringar er t.d. faste slipp for vår- og haustflaum. Dette bør kunna vera gjennomførbart ved at det sleppast meir vatn frå Suldalsvatn i ei ev. tørr periode for flaumen, slik at ein sikrar ønskja toppnivå uansett vertilhøve.

Undersøkingar har synt at sjølv den svært låge vassmengda Statkraft søker om ikkje påverkar brønner og landbruk negativt.

Rådmannen kan ikkje sjå at ev. endringar i reglement med ev. endringar i samsvar med tidlegare kommentarar til søknaden vil føra at elva som sentralt landskapselement vil endra seg i vesentleg grad.

C. *vedr. kommunale inntekter:* Nytt manøvreringsreglement i samsvar med søknaden medfører auka inntekt til kommunen på ca. 3 mill. kr årleg, i eit tid der andre inntekter reduserast.

Auka inntekt er kjærkomment, men ikkje for ein kvar pris. Suldalslågen si sentrale tyding for kommunen gjer at Rådmannen går inn for å

tilrå eit reglement som vil føra til mindre auking i inntekt enn omsøkt alternativ vil gje, men gjev større tryggleik for storlaksen sin framtid.

Konklusjon:

Rådmannen vil støtta Fylkesmannen i Rogaland sitt framlegg til konkret manøvreringsreglement, og syner til deira uttale i så måte.

Periode	Vannslipp Suldalsvatn	Kommentar
1. des.–22. april	20 m ³ /s	Dynamisk slipp med snitt på 20 m ³ /s
23. april–19. mai	40 – (150) m ³ /s	Inkludert to smoltflommer på 150 m ³ /s
20. mai–31. mai	40 – 62 m ³ /s	
1. juni–30. sep.	62 m ³ /s	Dynamisk slipp med snitt på 62 m ³ /s
1. okt.–... okt.	62 – 40 m ³ /s	Nedtrapping før spyleflom
... okt.–9. nov.	40 – 300* m ³ /s	Spyleflom. Tidspunkt tilpasset naturlig flom
10. okt.–14. nov.	50 m ³ /s	Tilstrekkelig vannføring for oppvandring av laks
15. nov.–30. nov.	50 – 20 m ³ /s	

Fylkesmannen i Rogaland uttaler i brev av 31.05.2005:

”I Suldalslågen er det lagt ned et betydelig arbeid i overvåking av biologiske, fysiske og kjemiske forhold. Det er også gjennomført en rekke ulike forskningsprosjekt. Likevel er det ingen entydige konklusjoner om hvorfor laksebestanden har blitt redusert eller om reduksjonen kan skyldes utbyggingen av Ulla-Førre. Det er heller ikke enighet blant fagfolk om hvilke faktorer som styrer utviklingen, i evolusjonært perspektiv, av stor laks. Suldalslågen har fra gammelt av vært kjent for særlig stor laks, det vil si at det normalt har vært fisket laks på over 15 – 20 kg.

Usikkerhet knyttet til bestandsregulerende faktorer og hvilke forhold som fremmer eller eventuelt motvirker forekomsten av stor laks, tilsier en restriktiv og konservativ holdning til innføring av nye manøvreringsregimer. Uprøvde eller faglig utilstrekkelig begrunnede forslag til reduserte vannføringer bør derfor ikke tillates.

Det omsøkte reglementet vil gi en betydelig økonomisk gevinst for regulanten. Statkraft oppgir at det nye reglementet kan øke den årlige middelproduksjonen i Ulla-Førreverkene med 157 GWh. Produksjonsøkningen vil gi Statkraft en årlig inntektsøkning på om lag 28,8 millioner kr sammenlignet med 1990-reglementet.

Mål for reglementet

I forbindelse med Stortingets behandling av Ulla-Førreutbyggingen ble det klart at Suldalslågen skulle sikres. Dette har siden vært styrende for reglementsjusteringer og prøve-reglement.

Statkraft, NVE, DN, Suldal kommune og Fylkesmannen i Rogaland har i samarbeid formulert følgende mål for det nye reglementet (jf. søknaden s. 31):

Reglementet skal legge til rette for å ivareta vassdragets naturlige funksjoner og prosesser

samt ivareta regulantens behov for høy produksjon. Herunder skal følgende verdier/funksjoner vektlegges i størst mulig grad:

- biologi med vekt på Suldalslågens storvokste laksestamme
- flomsikkerhet
- næringsutnyttelse og rekreasjon
- Lågen som landskapselement

I følge søknaden ligger målformuleringene til grunn for anbefalingene i forskningsinstitusjonenes sluttrapporter. Statkraft har dermed bedt forskerne om å ta hensyn til både naturlige prosesser og kraftproduksjon i sine anbefalinger. Anbefalingene gitt av de ulike forskerne er derfor ikke verdinøytrale, men er i ulik grad bundet opp av Statkrafts ønske om høy kraftproduksjon.

Måloppnåelse

Målene er gitt og spørsmålet blir dermed hvorvidt forslaget fra Statkraft er egnet til å nå disse målene. Siden stor kraftproduksjon gir lite vann i elva og omvendt, er det en åpenbar interessekonflikt mellom ønsket om høy kraftproduksjon og ivaretagelse av vassdragets naturlige prosesser. Denne problemstillingen er i liten grad diskutert i søknaden.

Suldalslågen er fra naturens side svært vannrik. Gjennomsnittlig avløp fra Suldalsvatnet var om lag 92 m³/s i uregulert tilstand. Det var store variasjoner i vannføring, både innen år og mellom år. Vi kan dermed slå fast at vassdragets naturlige funksjoner og prosesser var preget av både store vannmengder og stor variasjon. Dette skal reglementet legge til rette for å ta vare på. Samtidig er det søkers mål å produsere mest mulig fornybar energi. Begge mål kan ikke nås fullt ut. Fastsettelsen av nytt reglement må derfor klargjøre og vurdere om manøvreringsreglementet kan balansere ulike behov og mål på en akseptabel måte.

Fylkesmannen mener følgende tre moment må tillegges særlig vekt ved fastsettelse av manøvreringsreglement for Suldalslågen:

- Manøvreringsreglementet må ikke ødelegge vassdragets evne til å opprettholde en livskraftig storlaksbestand.
- Vannføringen må være tilstrekkelig til at Suldalslågen fremstår som et dominerende landskapselement.
- Manøvreringsreglementet må i størst mulig grad opprettholde elva som et naturlig og dynamisk system.

Når disse vilkårene er oppfylt, skal reglementet legges til rette for å ivareta regulantens behov for høy kraftproduksjon.

Virkinger av reglementet på fysiske og biologiske forhold

Statkraft foreslår et reglement med stor variasjon i vannslipp gjennom året. Det er lagt opp til å slippe svært lite vann om vinteren, noe mer vår og høst, og mest i fiskesesongen om sommeren. I tillegg blir det foreslått to kraftige spyleflommer om høsten og to mindre flommer under smoltutvandringen om våren. Forslaget innebærer en midlere vannføring gjennom året på 25,1 m³/s ved utløpet av Suldalsvatn, tilsvarende 27,2 % av naturlig årstilsig.

Statkraft argumenterer godt for de ulike vannføringene som er foreslått. Vi mener likevel at argumentasjonen til tider er ensidig og at risikoen for uheldige effekter på laksestammen i for liten grad er vurdert.

Vinter

Det er søkt om en vintervannføring på 7 m³/s i perioden 15. november til 9. april. Minstevannføringskravet om vinteren har siden 1990 vært 12 m³/s. I uregulert tilstand varierte månedsmidlene om vinteren fra rundt 20 m³/s i januar – mars til mellom 42 og 56 m³/s i november og desember. Variasjonen i vannføring før regulering kunne være svært stor. Forslaget til Statkraft innebærer en betydelig reduksjon av vintervannføringen, både i forhold til uregulert tilstand og tidligere manøvreringsreglement.

Statkraft begrunner forslaget med at lite vann gir temperatursenkning som igjen øker muligheten for islegging og innfrysing i kalde perioder. Is vil gi økt ustabilitet i bunnsstratet og bidra til løsriving av alger og moser. Over tid vil dette bidra til å motvirke tilgroing og oppsamling av finsedimenter og dermed være positivt for fiskens habitat.

Fylkesmannen mener forslaget om vintervannføring på 7 m³/s fra 15. november til 9. april er uakseptabelt. Forslaget er svakt faglig begrunnet, det er ikke testet gjennom prøvereglementene og det vil innebære at Lågens funksjon som dominerende landskapselement blir kraftig redusert. Hvilke effekter en slik drastisk reduk-

sjon av midlere vintervannføring vil ha på bestandene av storvokst laks og sjøaure er usikre. Det er sannsynlig at en kraftig og langvarig reduksjon av vintervannføringen både vil ha langsiktige konsekvenser som følge av endrede seleksjonsmekanismer og kortsiktige konsekvenser som følge av redusert overlevelse for ungfisk.

Det er åpenbart at Statkraft ønsker å redusere vintervannføringen for dermed å øke kraftproduksjonen. Dette er et legitimt ønske for en kraftprodusent. Det er likevel ingen biologiske argument som forsvarer en slik langvarig lav vintervannføring. Dersom økt ustabilitet i bunnsstratet er et viktig moment, kan man oppnå dette ved å redusere vannføringen over kortere tid i de kaldeste periodene.

Suldalslågen ligger i et område som er påvirket av sur nedbør og elva blir i perioder tilført mye surt vann fra det uregulerte restfeltet. Effekten av dette sure vannet er avhengig av hvor mye vann som blir sluppet fra Suldalsvatn, siden vannkvaliteten ut av Suldalsvatn normalt er tilfredsstillende. Lave vannføringer i hovedelva sammen med flommer i restfeltet gir vannkvaliteter som kan være skadelige for laks og andre forsurningsfølsomme organismer. Forslaget om å redusere vannslippet fra Suldalsvatn fra 12 til 7 m³/s vil forverre dette forholdet i betydelig grad. Jf. Miljørapport nr. 40: Vannkvaliteten i Suldalslågen med vekt på Ulla-Førrereguleringen.

Vårflom

Statkraft foreslår å slippe to flommer på 100 m³/s i smoltutvandringsperioden mellom 23. april og 4. mai. Formålet med flommene er å synkronisere utvandringen, samt å sikre best mulig overlevelse for laksesmolt.

Sammenhengen mellom høy vårflom og økt smoltoverlevelse er sannsynliggjort i Miljørapport nr. 30, hvor det blir konkludert med at vannføringen bør nå en topp på noe over 100 m³/s og holdes høy i noen dager. Det blir videre argumentert for å kjøre to slike vannføringstopper.

Fylkesmannen støtter forslaget om å kjøre to smoltflommer. Vi mener likevel at flommene burde vært større. Større flommer vil bidra positivt gjennom økt erosjon og utspyling av fint materiale. Perioder med store vannføringer vil også bidra til å styrke elva som betydelig landskapselement. I Miljørapport nr. 46 er det anbefalt at vårflommen kulminerer på minimum 200 m³/s og har en varighet på minst to døgn. Rapporten viser til at høy vårflom kan gi negative effekter for bunndyr, men at dette trolig ikke går ut over fiskeproduksjonen, jf. Miljørapport nr. 42.

For å sikre optimal overlevelse for utvandrende smolt, er det avgjørende at flommene kommer på rett tidspunkt. Man bør derfor bruke en modell som kan forutsi tidspunktet for

smoltutvandring. Så vidt vi kjenner til er det allerede utviklet en slik modell for Suldalslågen.

Vår og forsommer

Med unntak av smoltflommene, foreslår Statkraft å holde vannføringen forholdsvis lav gjennom våren. Det foreslåtte slippet fra Suldalsvatn i perioden april – mai varierer fra 7 m³/s i begynnelsen av april til 35 m³/s i første halvdel av mai. Dette vil gi en vanntemperatur i april og mai som er om lag 0,3 °C høyere enn under historisk manøvrering og gjennomsnittlig gi om lag 40 døgngrader mer. Etter den siste flomtoppen blir vannføringen redusert til 35 m³/s, som blir holdt til 19. mai, og videre senket til 20 m³/s, som blir holdt fram til 15. juni. I siste halvdel av juni blir det sluppet 25 m³/s.

Statkraft argumenterer med at lav vårvannføring er gunstig for vekst og overlevelse hos ungfisk. Med dette forslaget er vanntemperaturen simulert til å komme over 8 °C i gjennomsnitt to uker tidligere sammenliknet med historisk manøvrering og simulert uregulert elv. Det er antatt at høy vanntemperatur øker vekst og overlevelse hos årets yngel.

Denne antakelsen er ikke vist gjennom undersøkelser. I miljørapport nr. 42 står det at det ikke kan dokumenteres noen positiv sammenheng mellom tetthet av 0+ og vanntemperatur i juni, som var den perioden hvor yngelen kom opp av grusen. Det ser dermed ikke ut til å være noe empirisk grunnlag for å hevde at lav vannføring og høyere vanntemperatur vår og forsommer er positivt for Suldalslaksen, selv om det kan sannsynliggjøres ut fra teoretisk kunnskap om vekst for ungfisk og overlevelse for årets yngel.

Vi vil advare mot å gjennomføre endringer i Suldalslågen som kan medføre uforutsette konsekvenser. Høyere vanntemperatur om våren vil gi økt overlevelse for fisk som gyter tidlig. Suldalslaksen er kjent for å gyte svært seint. Ved å endre elvas fysiske seleksjonsmekanismer frykter vi at laks med fremmed opphav vil få økt overlevelse. Økt overlevelse før avkom av feilvandrerne og oppdrettslaks vil være en direkte trussel mot Suldalslaksen.

Stor laks får store egg og store egg gir stor yngel. Trolig kan stor yngel ha en fordel under ugunstige forhold som for eksempel høy vannføring og lav vanntemperatur. Dersom denne antakelsen holder stikk, vil redusert vannføring og en økt vanntemperatur i perioden når yngelen kommer opp av grusen kunne redusere noe av fordelene en laksehunn har av å legge store egg og dermed også ha stor kroppsstørrelse.

Redusert vannføring vil gi redusert vanndekt areal, som igjen vil redusere tilbudet av tilgjengelige leveområder for fisk og bunndyr. Det er derfor grunn til å anta at en lav vår- og sommervannføring kan være negativt for produksjonen av fiskeunger i Suldalslågen.

Store endringer av de fysiske forholdene i elva vil kunne gi langvarige genetiske endringer av bestandene av laks og sjøaure. For å unngå uforutsette og irreversible skadevirkninger på lokal laks og sjøaure, vil vi anbefale at vannføringen opprettholdes på et forholdsvis høgt nivå.

Redusert vannføring og smoltproduksjon

I Miljørapport nr. 43 blir det konkludert med at høy vannføring i perioden mai – juli sannsynligvis er begrensende for smoltproduksjonen i Suldalslågen. Fylkesmannen mener at det ikke er faglig grunnlag for å trekke en slik konklusjon.

Antakelsen om økt smoltproduksjon som følge av redusert vannføring i mai – juli er basert på den såkalte presmoltmodellen. Denne modellen er en forenklet framstilling av sammenhengen mellom vannføring og smoltproduksjon i vassdrag. Vi er kritiske til at denne modellen brukes til å forutsi framtidig fiskeproduksjon i et vassdrag hvor vannføringen reduseres gjennom en regulering. Det faktiske grunnlaget for modellen er basert på en observert negativ sammenheng mellom presmolttetthet og vannføring i et utvalg av uregulerte elver. Det er likevel ikke vitenskapelig grunnlag for å hevde at denne sammenhengen også er gyldig innenfor ett og samme vassdrag og at en reduksjon av vannføringen i en regulert elv derfor vil gi økt smoltproduksjon.

Sommer

Statkraft foreslår å slippe en middelvannføring på 50 m³/s fra 10. juli til 20. september. De antar at det er gunstig med en relativt stor ferskvannsstrøm ut i fjorden for at laksen skal begynne å vandre inn mot Suldalslågen. Det er videre foreslått å variere vannføringen mellom 30 og 80 m³/s for å sikre gode fiskeforhold på flere fiskeplasser. Statkraft argumenterer med at slike vannføringer også sørger for areal med egnet substrat for oppvekst av ungfisk.

Vi er enige med Statkraft i at det trolig er gunstig med relativt stor vannføring om sommeren både for innsig og oppvandring av laks. Det er dessuten positivt for fiskere og andre brukere at elva fremstår som et vannrikt vassdrag. Vi er også enige med Statkraft i at vannføringer rundt 50 m³/s sørger for et bedre utvalg av areal med egnet substrat for oppvekst av ungfisk enn de vannføringene som er foreslått for mai og juni. Vi finner imidlertid ikke faglige argumenter for at denne tilgangen ikke også bør være god før den 10. juli.

Vi er ikke enige med Statkraft i at en gjennomsnittlig vannføring på 50 m³/s med variasjon mellom 30 og 80 m³/s vil få Suldalslågen til å fremstå som en stor elv. Sett i forhold til månedsmiddelvannføringer om sommeren før regulering, er det foreslåtte vannslippet lavt. Månedsmiddel i juni, juli, august og september var før regulering henholdsvis 234, 166, 102 og 107 m³/s (Miljørapport nr. 38). Dette tilsvarer en

middelvannføring for perioden juni til ut september på om lag 150 m³/s. Statkrafts forslag innebærer dermed at 2/3 av sommervannføringen tas vekk.

Høst

Etter 20. september ønsker Statkraft å redusere vannføringen til 30 m³/s i en 10-dagers periode. Deretter skal den reduseres ytterligere til 10 m³/s de siste dagene før det blir sluppet to spyleflommer. Etter spyleflommene blir det sluppet 30 m³/s ut oktober måned. I første halvdel av november slippes 20 m³/s og fra 15. november 7 m³/s.

Fylkesmannen støtter forslaget om spyleflom. Spyleflommen bør være størst mulig, trolig opp mot 300 m³/s. Økt sedimentering er regnet som et problem i Suldalslågen. En eller flere spyleflommer vil motvirke denne prosessen. I Miljørapport nr. 46 blir det konkludert med at en flom på minimum 200 m³/s vil være udelt positiv for både fisk og bunndyr.

For å sikre gode oppvandringsforhold bør ikke vannføringen gå under 50 m³/s i oktober. Vi frykter at lave vannføringer vil hindre oppvandring og øke faren for at stor laks i øvre deler av elva trekker nedover i vassdraget.

Ulla

Vannføringen i Ullaelva er redusert med 84 % som følge av Ulla-Førrereguleringen. Før utbyggingen ble det fra fiskefaglig hold antatt at laksestammen i Ulla ville bli totalskadet etter utbyggingen. Det har likevel vist seg at denne elva fremdeles har en livskraftig laksebestand.

Ved fastsettelsen av konsesjonen for Ulla-Førre i 1974, ble det foretatt en avveining mellom lakseinteressene i Suldalslågen og Ullaelva. Følgen var at Suldalslågen fikk en relativt stor minstevannføring, mens det ikke ble gitt pålegg om minstevannføring i Ulla.

Når det nå skal fastsettes endelig manøvreringsreglement for Suldalslågen, vil det være riktig at også vannføringen i Ulla blir revurdert. Vannføringen i Ulla er tidvis svært lav og både laksefangster og ungfisktettheter varierer mye fra år til år. Fylkesmannen antar at selv en liten heving av de laveste vannføringene vil gi vesentlig bedre lakseproduksjon i Ullaelva.

I de senere årene har Stortinget kommet med klare signal om at det skal tas mer miljøhensyn ved vannkraftutbygginger. Fylkesmannen vil derfor be NVE og OED vurdere muligheten for pålegg om slipp av minstevannføring til

Ullaelva i samband med vedtak om et endelig vannføringsreglement for Ulla-Førreverkene.

Konklusjon

Fylkesmannen vil sterkt frarå at Statkraft får tilatelse til omsøkt reglement. Forslaget fra Statkraft innebærer en drastisk reduksjon av vannføringen i Suldalslågen, både sammenliknet med tidligere manøvreringsregimer og uregulert tilstand. Fylkesmannen mener at forslaget i hovedsak ivaretar regulantens behov for høy kraftproduksjon og at det ikke er egnet til å ta vare på storlaksen, elvas naturlige prosesser og elva som betydelig landskapselement.

Søkers konklusjoner og anbefalinger fremstår som lite balansert. Søknaden bærer preg av ensidig vekt på uttalelser og anbefalinger fra forskere som foreslår lave vannføringer, mens motforestillinger og anbefalinger om høy vannføring i hovedsak er utelatt. Selv om forslaget innebærer vannføringer som ikke er utprøvd gjennom prøvereglementene, er risikoen for uheldige effekter på storlaksstammen i liten grad vurdert.

Fylkesmannen mener at det nye manøvreringsreglementet må legges seg nærmere vassdragets naturtilstand for å nå de oppsatte målene. Vannføringen gjennom året bør være høyere enn foreslått i søknaden og man bør etterstrebe en tilnærmet naturlig variasjon og dynamikk.

Ullaelva ble hardt rammet av Ulla-Førrereguleringen. Når det nå skal fastsettes endelig reglement for Suldalslågen, bør også vannføringen i Ulla vurderes.

Fylkesmannens forslag til nytt manøvreringsreglement

Vårt forslag til manøvreringsreglement tar utgangspunkt i at Suldalslågen skal være et tilnærmet naturlig system som legger forholdene til rette for å opprettholde en livskraftig storlaksbestand i overskuelig framtid. Samtidig skal reglementet ivareta Suldalslågen som dominerende landskapselement. Selv om vårt alternativ innebærer slipp av mer vann enn det Statkraft søker om, mener vi at vannmengdene vi foreslår er nødvendig for å nå de fastsatte målene.

I forslaget har vi tatt hensyn til regulantens behov for kraftproduksjon. Vannføringene i tabellen må derfor forstås som minimumsslipp fra Suldalsvatnet.

Som under tidligere manøvreringsreglement foreslår vi at det settes av 50 millioner m³ i per år som kan benyttes dersom det viser seg at vannføringen i perioder blir for lav.

Periode	Vannslipp Suldalsvatn	Kommentar
1. des. – 22. april	20 m ³ /s	Dynamisk slipp med snitt på 20 m ³ /s
23. april – 19. mai	40 – (150) m ³ /s	Inkludert to smoltflommer på 150 m ³ /s
20. mai – 31. mai	40 – 62 m ³ /s	
1. juni – 30. sep.	62 m ³ /s	Dynamisk slipp med snitt på 62 m ³ /s
1. okt. – ... okt.	62 – 40 m ³ /s	Nedtrapping før spyleflom
... okt. – 9. nov.	40 – 300* m ³ /s	Spyleflom. Tidspunkt tilpasset naturlig flom
10. okt. – 14. nov.	50 m ³ /s	Tilstrekkelig vannføring for oppvandring av laks
15. nov. - 30. nov.	50 – 20 m ³ /s	

*Målt Lavika.”

Direktoratet for naturforvaltning uttaler i brev av 30.01.05:

” Innleiing

Stortinget gav i 1974 Statskraftverkene konsesjon til å bygge ut Ulla-Førre-verka. Det har i perioden 1990 – 2003 vore gjennomført ulike prøvereglement i Suldalslågen med oppfølgande biologiske undersøkingar for å finne fram til mest mogeleg skånsom manøvrering. Den siste prøveperioden blei avslutta i 2003 og Statkraft søker nå om eit nytt permanent manøvreringsreglement.

Bakgrunn for DN sin høyringsuttale

Stortinget vedtok i 1974 at Suldalslågen skulle nyttast til kraftproduksjon. Det blei samtidig lagt stor vekt på at laksestammen i Suldalslågen skulle sikrast. Dette målet har vore ein viktig bakgrunn for alle reglementsendingar og utforming av prøvereglement for Suldalslågen. ”Lakseforsterkingsprosjektet i Suldalslågen” (LFS-prosjektet), som var finansiert og leia av Statkraft, gjennomførte i 1993-94 ein brei prosess for å utarbeide mål for forvaltning av laksestammen i Suldalslågen. Denne prosessen førte fram til følgjande målformuleringar (presentert i LFS-rapport nr. 7, 1995):

Hovudmål

1. Optimalisere produksjonen av Suldalslågens naturlige laksestamme, slik at den gir et attraktivt fiske med fangst som minst tilsvarende gjennomsnittet de siste 30 åra.

Delmål

1. Sikre vannkvaliteten i Suldalslågen slik at laksen kan gyte, vokse opp og vandre ut på naturlig vis.
2. Opprettholde en vannføring i Suldalslågen som sikrer storlaksens vandring, naturlig gyting og lakseungenes overlevelse og oppvekst i alle aldersklasser.
3. Optimalisere produksjonen av næringsdyr for laksungene i vassdraget.
4. Sikre best mulig temperaturforhold for laksen i Suldalslågen.

5. Gjøre settefiskanlegget overflødig og Suldalslågen selvbærende med hensynt til lakseens reproduksjon.

I rapporten er det også referert til den offisielle laksestatistikken som viser at gjennomsnittlig årleg fangst i 30-årsperioden fram t.o.m. 1993 var 3825 kg, siste 10-årsperioden t.o.m. 1993, 3540 kg.

I søknadsrapporten frå juli 2004 presenterer Statkraft følgjande mål for det nye manøvreringsreglementet:

Reglementet skal legge til rette for å ivareta vassdragets naturlige funksjoner og prosesser samt ivareta regulantens behov for høy produksjon. Herunder skal følgjende verdier/funksjoner vektlegges i størst mulig grad:

- Biologi med vekt på Suldalslågens storvokste laksestamme.
- Flomsikkerhet
- Næringsutnyttelse og rekreasjon
- Lågen som landskapselement

Omsynet til laksestammen i Suldal har altså vore sentral i alle prosessar som har hatt med regulering av Suldalslågen å gjøre, frå Stortinget sitt vedtak i 1974 og gjennom alle endringar i reglement, vedtak av prøvereglement og som grunnlag for undersøkingar i Suldalslågen. Det er den storvokste laksen som gjør Suldalslågen til ei særmerkt lakseelv og som vil vere viktig for Suldalssamfunnet også i framtida. Dette er det viktigaste grunnlaget også for DN sin høyringsuttale.

Den siste perioden med prøvereglement i Suldalslågen gikk i perioden 1998 – 2003. Proveperioden blei fulgt opp med ulike biologiske, hydrologiske og vasskjemiske undersøkingar. Undersøkingane i Suldalslågen i denne perioden erstatta ordinære påleggsundersøkingar som styresmaktene har høve til å pålegge regulanten å gjennomføre. Opplegget for undersøkingane blei godkjent av miljø- og vassdragsstyresmaktene og har vore finansiert av Statkraft. Regulanten har arrangert årlege fagmøte der involverte fagpersonar og forvaltningen har blitt presentert for resultat frå undersøkingane og hatt høve til å diskutere faglege spørsmål i tilknytning til

prøvereglement og undersøkingar i vassdraget. Det ligg derfor føre eit omfattande fagleg grunnlag i form av fagrapportar frå fleire ulike forskingsinstitusjonar og konsulentar. Alle rapportane er tilgjengelege på Statkraft sine nettsider. Det er ikkje laga noen samla samanstilling av resultatane i fagrapportane. Resultata er derfor ikkje så lett tilgjengelege for høyringspartane som ein skulle ønske. Statkraft har laga sin eigen oppsummering i søknaden om nytt reglement. Denne søknadsrapporten er etter vår oppfatning ikkje ein objektiv oppsummering av innhald og konklusjonar i fagrapportane. Det er vår klare oppfatning at det burde foreligge ein fagleg oppsummering av arbeidet i Suldalslågen, gjennomført av kompetent faginstusjon.

Forslag til svært låge vassføringar er eit gjennomgåande trekk i søknaden til nytt manøvreringsreglement, både samanlikna med uregulert tilstand og med vassføringa i dei ulike prøveperiodane. Søknadsrapporten fungerer som det faglege grunnlaget det foreslåtte reglementet. Rapporten er ikkje ei balansert framstilling av resultat og vurderingar som er presentert i miljørapportane frå Suldalslågen, men refererer nokså konsekvent bare resultat som støttar dei låge vassføringane som Statkraft foreslår. Vår høyringsuttale er sterkt prega av dette. Alle paratar er samde om at omsynet til Suldalslågen sin storvokste laksestamme skal vege tungt. Vi meiner det medfører stor risiko å velge eit manøvreringsreglement som gir vassføringar og temperaturforhold så dramatisk forskjellig frå det som Suldalslågen hadde i uregulert tilstand. Suldalslågen vil med dette forslaget hydrologisk og fysisk fullstendig skifte karakter. Det Statkraft foreslår er i praksis eit storskala eksperiment. Det kunne fagleg sett vere svært interessant, men det er for riskabelt å bruke Suldalslågen til dette. Manøvreringsreglementet det blir søkt om er godt unna det som er prøvd ut i prøveperiodane og slik vi oppfattar det er dei fleste forskingsmiljøa kritiske til forslaget.

Så vidt vi har oppfatta ligg det ingen føringar frå energistyresmaktene om å skaffe meir elektrisk energi ut av Suldalsvassdraget. Ser vi på utviklinga gjennom dei ulike manøvreringsreglementa for Suldalslågen har årleg middelvassføring gått gradvis ned og produksjonen av elektrisk kraft i Hylen kraftverk har gått tilsvarande opp. I uregulert tilstand er middelvassføringa utrekna til 92,2 m³/s. Manøvreringsreglementet frå 1980 ga 52,5 m³/s og prøvereglementet 1998-2000 42,9 m³/s. Det foreliggende forslaget frå Statkraft opererer med ei årleg middelvassføring som er 35,7 m³/s, 27,2 % av uregulert tilstand. Forslaget ligg derfor langt utafor det som Stortinget vedtok for Ulla-Førreutbygginga i 1974. Stortinget har seinare uttalt generelt at det er viktig å "søke etter muligheter til å øke eller opprettholde produksjonen" i vassdrag som alt er utbygd. Vi meiner likevel det er grunn til å vere ekstra varsam og ikkje ta noen risiko når

det blir lagt opp til ein utnyttingsgrad for Suldalslågen som ligg så langt over det Stortinget vedtok.

Konsekvensvurdering av forslaget

Det er stor usemje mellom synspunkt og konklusjonar frå dei ulike forskingsmiljøa som har vore involvert i arbeidet. Rapportane gir derfor ikkje eintydige råd om korleis manøvreringa i Suldalslågen skal vere for å gi gode forhold for laks. Det er derfor ikkje lett å finne fram til eit reglement med brei støtte hos forskarane. Dette har sjølvstøtt samanheng med at vi har å gjøre med kompliserte økologiske samanhangar der det er vanskeleg å konkludere eintydig. Vi må derfor akseptere at konklusjonane er usikre og vi hadde forventat at Statkraft tok omsyn til dette.

Statkraft tar for lett på spørsmålet om mogelege følgjer av reglementet dei søker om. Trass i stor usemje mellom forskarane om konsekvensen av det foreslåtte reglementet, står det i samandraget i søknadsrapporten (s. 3): "Sammenlignet med tidligere manøvreringsreglement, vil manøvrering i henhold til det omsøkte alternativet gi bedre forhold for laks." På s. 4, pkt. 2.2 skriv Statkraft: "Når vannføringen likevel er lavere enn tidligere reglement er det fordi ny kunnskap om laksens vannføningsbehov konkluderer med at laksebestanden vil få gode forutsetninger med det omsøkte reglementet.", utan å seie noe om at desse konklusjonane er svært omstridd. Vidare står det at "Reglementet ... vil kunne øke den årlige middelproduksjonen i Ulla-Førreverkene med 147 GWh. Den økte produksjonen krever ingen nye inngrep." Statkraft ser altså ikkje på redusert vassføring som eit inngrep. DN ser det som eit svært alvorleg inngrep å nesten halvere vassføringa. Søknadsrapporten kan også gi inntrykk av at det er gjennomført ein risikovurdering av forslaget til reglement (s. 32): "... og Statkraft mener at usikkerheten knyttet til konsekvensene av det omsøkte reglementet er liten.", utan at det er vist til noen konkret risikoanalyse. Rapporten seier også (s. 32): "I perioder av året med sprik i anbefalingene er argumentene grundig vurdert, og i de fleste tilfeller er det omsøkte alternativet en mellomløsning." Etter vår oppfatning har Statkraft, der det er sprik i tilrådingane, lagt seg nær opp til det rådet som støttar dei lågaste vassføringane i Suldalslågen. Det fins ingen gode metodar eller system for risikoanalysar for økologiske dose-respons modellar. Det vil likevel vere naturleg å vurdere usikkerheten som stor når det er stor usemje mellom ulike forskarar. Når målsettinga er å ta vare på viktige element av det naturlege i eit vassdragsøkosystem, som f.eks. stor laks, er det også rimeleg å påstå at usikkerheten om konsekvensen blir større desto meir du endrar dei fysiske og hydrologiske forholda frå det naturlege.

NVE har bedt Statkraft om å utgreie eit vassføningsalternativ med fleksibel vassføring. Vi

ser positivt på dette initiativet. Poenget med eit fleksibelt reglement er at det vil ta vare på noe av den naturlege hydrologiske dynamikken i vassdraget og vere positivt for miljøet. Minstevassføringskrav som delvis er styrt av nedbørforhold vil også vere positivt for energimarknaden og regulanten sine økonomiske interesser. I søknaden for Suldalslågen er det lagt fram eit alternativ med basis i same middelvassføring som hovudalternativet, 25,1 m³/s eller 27,2 % av naturleg midlare årstilsig. Den fleksible vassføringa er foreslått styrt etter vassføringa i eit uregulert sidefelt, nedskalert til 25,5 % av naturleg vassføring med nedre og øvre grense for vasslepp frå Suldalsvatnet på 6,0 og 250 m³/s. Dette er foreslått i søknaden som eit subsidiært alternativ. Vi føler at det ikkje er lagt særleg arbeid i utgreiinga av eit fleksibelt alternativ. Tilgjengeleg kunnskap om fiske- og vassdragsøkologi må brukast for å supplere den faste nedskaleringa som Statkraft har foreslått. Nedskaleringssprosenten må og vurderast nærare. Statkraft har brukt middelvassføringa i sitt nye forslag som grunnlag og kjem dermed ned på 27,2 % av naturleg middelvassføring. Mange av dei uheldige virkningane av det fleksible alternativet i søknaden kjem av denne låge prosenten. Vi kjem tilbake til spørsmålet om fleksibelt manøvreringsreglement.

Gjennomgang av Statkraft sitt forslag til nytt manøvreringsreglement

Nedanfor tar vi for oss forslaget til manøvreringsreglement sesong for sesong og kjem med alternative forslag til vassføringar der vi meiner det er godt fagleg grunnlag for det.

Vinter

Statkraft foreslår å eit fast vasslepp på 7 m³/s ut av Suldalsvatnet frå 15. november til 9. april. Dette er nesten halvering av den tidlegare vintervassføringa på 12 m³/s som har vore i alle reglement sidan 1990. Perioden med låg vintervassføring er i tillegg foreslått forlenga med 1 måned i forhold til tidlegare reglement ved at perioden startar 15. november mot tidlegare 15. desember.

Statkraft nemner som grunngeving for dette forslaget at naturleg vassføring på vinterstid kunne gå ned mot 3-4 m³/s. Den utrekna *alminnelige lågvassføringa* for Suldalslågen er 6,97 m³/s. Ifølgje Miljørapport nr. 38 er minste registrerte *døgnmiddelvassføring* som er registrert for perioden 1931-65 (uregulert tilstand) 3,8 m³/s for februar og 3,3 m³/s i mars. Månadsmiddelvassføring for desse månadene var før regulering rundt 20 m³/s. Ifølgje rapport nr. 24 frå LFS-prosjektet, som er utarbeidd av NVE, blei lågvassføringar mindre enn 6 m³/s observert bare kvart tredje år. Ser vi på månadene januar, februar og mars samla blei det ca. kvart tiande år registrert månadsmiddel under 10 m³/s for

alle tre månadene. Tar vi med desember blei det aldri registrert samanhengande månadsmiddel under 10 m³/s for denne perioden i åra 1931-65.

Det er derfor klart at 7 m³/s er ei svært låg vassføring i Suldalslågen, eit vassføringsnivå som altså var sjelden under naturlege forhold sjølv på vinteren og som så godt som aldri forekom over lengre periodar. Når dette nå er foreslått å vare heile perioden frå 15. november til 9. april vil vi få ein periode på nesten 5 månader med permanent uvanleg låg vassføring og svært langt unna uregulert tilstand. Kva konsekvensar dette vil ha for økologiske forhold i vassdraget generelt og for laksestammen spesielt har vi pr. i dag ikkje nok kunnskap til å kunne seie noe sikkert om. Vassdekt areal blir mindre. Ifølgje Miljørapport nr. 38 er vassdekt areal nesten 10 % mindre ved 6 m³/s enn ved 12 m³/s. Ein større del vil også vere svært grunne område ved 7 m³/s og vere utsett for innfrysing under kalde vinterforhold. Auka islegging er brukt som viktigaste argument for den svært låge vintervassføring i søknaden frå Statkraft. Dette vil auke erosjonen i Suldalslågen, som isolert sett er positivt. Kalde periodar med innfrysing og svært lite rennande vatn har på den andre side vist seg å vere ein flaskehals for lakseproduksjonen i andre vassdrag. Slike forhold på vinteren vil redusere bestanden av botndyr slik at tilgangen på mat den etterfølgjande våren blir mindre. Med den foreslåtte vintervassføringa i Suldalslågen vil islegging kunne opptre meir hyppig enn under naturlege forhold.

Ein annan effekt av svært låg vintervassføring er peika på i Miljørapport nr. 27. Forekomsten av elvemose, Fontinalis, må ventast å bli mindre pga. tørrlegging. Teppedannande mosar har vist seg å reetablere seg raskare enn elvemosen og vil venteleg få auka forekomst. Som habitat for botndyr er elvemosen langt å fortreke framfor teppemose. Denne effekten vil dermed bidra til mindre botndyr og mindre tilgang på føde for fiskeungar påfølgjande vår og bidra til flaskehalssituasjonen nemnt over.

Den viktigaste grunngevinga for låg vintervassføring i søknaden frå Statkraft er at det skal bli bedre forhold for islegging i Suldalslågen. Dette vil føre til isskuring og erosjon, isen vil kunne flytte på større stein og løyse opp sementert sand og grus, rive opp vegetasjon som er med å forsegle sedimentet og dermed skape betydeleg auke i sediment- og partikkeltransporten i Suldalslågen. Dette er ein svært viktig prosess som vil kunne føre bort finpartikulært materiale og hindre framtidig akkumulasjon av fin sand på elvebotnen. For laksungar er dette som ein ørken å rekne. Akkumulasjon av fin sand har truleg alt hatt negativ effekt på fiskehabitat i Suldalslågen etter Ulla-Førre utbygginga fordi store flaumar er blitt borte.

Eit fleksibelt manøvreringsreglement vil også kunne legge til rette for islegging og auka erosjon og partikkeltransport. Eit fleksibelt reg-

lement som reflekterer det naturlege tilsiget til vassdraget vil i tørre kalde periodar på vinteren skape forhold som vil føre til islegging. Større variasjon i vassføringa vinterstid vil kunne føre til meir dynamikk i isleggings- og isløysingsforhold og meir gunstige forhold for erosjon over tid enn ei fast låg vassføring. Eit fleksibelt reglement må leggest opp slik at svært låge vassføringar opptre bare under ekstreme forhold, i korte periodar og med noen års mellomrom. På den måten vil vi sikre erosjon og opning av elvebotnen når dei naturgitte forholda ligg til rette for det og transport av finpartikulært materiale ut av vassdraget når forholda legg til rette for større vassføringar. Eit slikt opplegg vil samtidig føre til at flaskehalsane for produksjon av fisk på vinteren vil opptre sjeldnare.

Dersom det framleis skal vere fast vintervassføring i Suldalslågen ser vi ingen grunnar for å redusere minstevassføringa på 12 m³/s som har gått sidan 1990. Denne vassføringa er basert på ei vurdering av vassdekt areal på ulike vassføringar og den blei auka frå 10 m³/s frå det første reglementet frå 1974. Dersom minstevassføringa skal endrast kan det vere like god grunn til å auke den frå nåverande nivå. Dette er ikkje prøvd i Suldalslågen, men i Orkla er det indikasjonar på at større vintervassføring har hatt positiv effekt på produksjonen av lakse-smolt.

Nedbørfeltet til Suldalslågen er påverka av sur nedbør og vasskvaliteten i delar av vassdraget er på grensa til det laks kan tåle. Fleire uregulerte sidevassdrag til Suldalslågen er forsura og med stor tilførsel frå sidefelta i periodar med låg vassføring kan føre til kritisk vasskvalitet også i Suldalslågen. Det foregår nå kalking av noen sideelver for å unngå slike situasjonar. Dei siste åra er det registrert auka forekomstar av forsuringfølsomme botndyr i Suldalslågen, vårfluer og musling. Dette er etter alt å dømmе ein effekt av kalking og generelt bedre vasskvalitet i området, men indikerer samtidig at forholda i vassdraget framleis er ustabil. Miljørapport nr. 40 viser at større vassføring ut av Suldalsvatnet på vinter og tidleg vår vil ha positiv effekt på vasskvaliteten i Lågen og redusere faren for forsuringsepisodar i den mest følsomme perioden for lakse-smolt. Rapporten foreslår ei manøvrering der vassleppet frå Suldalsvatnet blir auka under store flommar frå restfeltet. Dette kan styrast slik at andel vatn frå restfeltet blir halden under eit på førehand bestemt nivå, for eksempel 50 eller 60 %. Dette må i så fall leggest inn i formelen for eit fleksibelt manøvreringsreglement. Ei slik ordning vil redusere eller til og med kunne eliminere behovet for kalking i Suldalsvassdraget.

Vår/forsommar

Statkraft foreslår vassføring på 15 m³/s frå 10. til 22. april. I perioden 23. april til 4. mai skal det sleppast to "vårflaumar" på 100 m³/s. Flaumane

skal vare to dagar med 20 m³/s før, mellom og etter. "Vårflaumen" vil etter dette opplegget komme rundt 1. mai. Frå 5. til 19. mai skal vassføringa vere 35 m³/s. Statkraft foreslår deretter å redusere vassføringa til 20 m³/s frå den 20. mai, halde denne vassføringa til 15. juni og gradvis auke til 50 m³/s frå 10. juli.

Vårflaumen var eit sentralt tema i prøvereglementet frå 1998-2003. Dette er ein viktig periode for laksen. Smoltutvandringa blir til ein viss grad styrt av vårflaumen. Tidspunkt for utvandring blir påverka av vassføringsendringar og undersøkingar har vist at sjøoverleving blir påverka av storleiken på vassføringa under utvandring. I første treårsperiode av prøvereglementet var vårflommen 150 m³/s. Starten på vårflommen var styrt av vassføringsutviklinga i eit uregulert nedbørfelt slik at klimatiske forhold bestemte tidspunktet for flauemen. I siste treårsperiode var det to mindre flauumar på 40 og 70 m³/s den første 1. mai, den andre 15. mai.

Miljørapport nr. 30 konkluderer med at vassføringar over 100 m³/s under smoltutvandring i Suldalslågen har gitt dei beste overlevingane i sjøfasen. Rapporten konkluderer samtidig med at vårflaumen i første prøveperiode (1998-2000) var den beste, men at den truleg kom noe for seint for å ha maksimal effekt på smoltoverleving i sjøen. Vassføringa som Statkraft har foreslått for utvandringsperioden for smolt er i samsvar med det undersøkingane viser gir den beste overlevinga i sjøen. Det er ikkje gode nok data for å avgjøre om enda høgare vassføring ville gi bedre overleving. Dersom ein ønskjer at vårflommen også skal hjelpe til å spyle ut materiale som er erodert i løpet av vinteren bør vårflommen vere større enn Statkraft foreslår. Miljørapport nr. 46, som omhandlar studier av fiskehabitat, foreslår vårflom på 200 m³/s. Det er ingen grunn til å tru at slik vassføring under smoltutgang vil vere negativt for laksebestanden. Vi meiner imidlertid at tidspunktet for vassføringsauken på våren bør styrast etter klima slik at tidleg vår gir tidleg vårflaum. Det er i dag så mye kunnskap om dette temaet at vi må kunne unngå å sleppe vårflaumen på ein fast dato, uansett verforhold. Miljørapport nr. 30 konkluderer med at flaumane i 1998-2000 kom for seint for å ha maksimal effekt på utvandrande smolt, mesteparten av smolten gikk ut før flaumtoppen. Ein må derfor bruke både fiskebiologisk og hydrologisk kompetanse for å finne fram til dei beste styringsparametranne for igangsetting av vårflaumen.

Temperaturforholda på våren og førsommaren har vore eit sterkt fokusert tema i Suldalslågen. Når lakseyngelen kjem opp av grusen og skal ta til seg føde er temperaturen ein kritisk faktor. Det kan vere grunn til å tru at naturlege temperaturar i Suldalslågen ikkje var langt unna denne grensa og at ytterlegare temperatursenking på grunn av reguleringa kan vere kritisk. Formålet med låg vassføring på denne tida er å

få ein positiv temperaturgevinst og skape gunstig temperatur for lakseyngelen.

Temperatur på våren kan vere ein nøkkelfaktor for Suldalslågen sin storvokste laksestamme. Kva mekanismer som selekterer for storvokste individ av laks er usikkert. Dei som har studert temaet er enige om at vassføringa på ein eller annan måte betyr noe for storleiksfordelinga i ein laksebestand. Ein nedgang i midlevassføring i Suldalslågen vil derfor kunne påverke fordelinga i retning av mindre andel stor laks. Ein annan teori koblar oppvekstforholda på våren og førsommaren til seleksjon mot stor laks. Bakgrunnen er at stor laks produserer større egg. Store egg har større plommemasse og meir opplagsnæring for plommeseekyngel slik at den kan overleve ein lengre periode før dei treng å ta opp føde. Kalde og ugunstige forhold for vekst og fødeopptak på våren kan derfor vere ein seleksjonsfaktor for store individ av laks. Vassføringa som er foreslått av Statkraft, som gir høgare temperatur i denne perioden, kan derfor tenkast å redusere seleksjonspresset mot stor laks.

Både auke i temperaturen på våren saman med ein generell nedgang i vassføring kan på lengre sikt føre til redusert andel stor laks i Suldalslågen. Vi er derfor sterkt kritisk til den vassføringa Statkraft foreslår for perioden etter vårflommen. Etter vår oppfatning er det derfor viktig at temperaturen på våren blir tilnærma lik det som var under naturlege forhold og dette bør vere styrande for vassføringa i denne perioden.

Sommar

Statkraft foreslår vassføring på 25 m³/s siste halvdel av juni, 30 m³/s frå 1. til 9. juli og 50 m³/s for perioden 10. juli til og med 30. september. I prøveperioden 1998 til 2003 har det på sommarsida vore 62 m³/s frå midten av mai og ut september i første 3-års periode. I andre 3-års periode 42 m³/s frå 15. mai til 9. juli og 62 m³/s frå 10. juli og ut september.

Det nye forslaget til Statkraft inneber altså ei vassføring som er betydeleg lågare enn det som noen gong har vore praktisert etter at vassdraget blei regulert og svært mye mindre enn det som var naturleg før regulering. På generelt grunnlag er dette betenkeleg når omsynet til den naturlege laksestammen i vassdraget skal vege tungt for fastsetting av nytt reglement. Vassføringsforhold spelar etter alt å dømme ei betydeleg rolle for utviklinga av ein laksestamme i eit vassdrag. Lågen sin rolle som eit viktig landskapselement i Suldal er også verd å nemne her. I ein viktig periode for reiselivet både i Norge og Suldal vil Suldalslågen framstå med så liten vassføring at den vil vere lite representativ for typisk vestnorsk vassdragsnatur. Sandsfossen med 25 og 30 m³/s, som den med Statkraft sitt forslag vil ha frå 16. juni til 9. juli, er ikkje mye å vise fram.

I Miljørapport nr. 27 er det konstatert at det har etablert seg ei klar grense mellom terrestrisk og akvatisk vegetasjon ved vasslinja ved ca. 60 m³/s, truleg fordi gjennomsnittleg sommarvassføring har vore på dette nivået i mange år. Den siste 3-årsperioden, med lågare vassføring heilt fram mot midten av juni, har ført til at denne grensa er trekt nedover og terrestrisk vegetasjon som gras har etablert seg lengre ned i det opprinnelege elveleiet. Våren og førsommaren er ein viktig periode for nyetablering av slik vegetasjon og låg vassføring på denne tida vil kunne legge til rette for rask tilgroing av elvebreidda.

Sommarvassføringa som blei praktisert i første prøveperiode, 1998-2000, er etter vår meining langt å foretrekke framfor den som nå er foreslått av Statkraft. Vassføringa som Statkraft har søkt om vil etter mange fagfolk si meining kunne få dramatiske negative effektar for Suldalslågen på lengre sikt, som eksemplet med grasvekst i forrige avsnitt viser. Også for sommarperioden vil vi foreslå at eit fleksibelt manøvreringsreglement blir vurdert. Dette vil for det eine skape ei meir variert og levande elv og vil få større verdi som landskapselement i Suldal, og det vil ha positive effektar både for fisken og fisket. Undersøkingar har vist at variabel vassføring gir bedre vandringsforhold for fisken. Pendlinga i vassføring som er praktisert i Suldalslågen dei seinare åra vil til ein viss grad også ha denne effekten, men enda større variasjon vil vere positivt. Forskjellige vassføringar har ulik effekt på fisket på ulike delar av elva slik at større variasjon i vassføringa også vil gi meir varierte fiskeforhold i Suldalslågen. Fleksibel vassføring i sommarperioden bør ha 62 m³/s som gjennomsnittsvassføring i ein normal sommar, slik det har vore i store delar av perioden etter Ulla-Førre utbygginga. Tørre sommarar bør ha lågare vassføring i gjennomsnitt mens sommarar med mye nedbør bør ha større vassføringar. Ei fleksibel sommarvassføringa bør ha ei nedre og ei øvre grense, den nedre bør vere rundt 50 m³/s.

Haust

Statkraft foreslår å halde vassføringa på 50 m³/s frå 10. juli til ut september. Gå ned til 30 m³/s i oktober, 20 m³/s frå 1. november til 15. november og vintervassføring på 7 m³/s frå 16. november. Det blir også foreslått å legge inn ein såkalt spyleflom mellom 4. og 9. oktober. Flommen blir foreslått til 200 m³/s med senking av vassføringa til 10 m³/s i 3 døgn i forkant av flommen.

På hausten er det viktig å finne fram til ein fornuftig "nedtrappingsplan" frå sommarvassføring til vintervassføring. Det som er kritisk for fisken er at det er stor nok vassføring til å komme seg opp i elva. Fisken må ha gunstige plassar å opphalde seg fram mot gytetida og kunne finne fram til gytteplassane når gytetida nermar

seg. Vassføringa i gytetida må vere slik at rogn ikkje tørkar inn eller fryr i løpet av vinteren. Suldalslaksen har viktigaste gytetida rundt årsskiftet fram til første halvdel av januar. Det er derfor viktig at vassføringa på denne tida ikkje er svært forskjellig frå det som er gjennomgåande resten av vinterperioden. Forslaget går ut på nedtrapping til vinternivå frå 16. november. Nedtrapping til så låg vintervassføring så tidleg kan vere kritisk med tanke på flytting til gyteplassane. I forhold til eggoverleving er det truleg ikkje kritisk om vassføringa er noe større enn vintervassføringa fram mot midten av desember. Detaljane i nedtrappingsmønsteret vil sjølvstøtt vere avhengig av storleiken på vassføringa i september og på vinteren. Etter det vi kjenner til er det lite som tyder på at mønsteret som blei kjørt i heile prøveperioden 1998-2003 har hatt uheldige virkningar.

Spyleflaumen på hausten er viktig. Sedimentasjon og akkumulasjon av finpartikulært materiale i elvesenga er som nemnt tidlegare eit av dei store problema reguleringa i Suldalslågen har medført. Erfaringane med spyleflaumane i den siste prøveperioden er og gode. Vi støttar derfor forslaget om å legge inn slike flaumar på hausten. Storleiken på flaumen er viktig for den utspylande effekten den vil ha. Vi meiner ein bør halde på formuleringa frå prøvereglementet om at flaumen om mulig bør kjørast i ein periode med nedbør. Tidsrommet for slepp av spyleflaumen bør utvidast til litt ut i november, ikkje minst for bli sikrere på å kunne treffe på ein nedbørsperiode. Konflikten med andre brukarar av vassdraget kan også bli mindre seinare på hausten. Vi er merksam på konflikten med andre brukarinteresser og ønsket om å vite når flaumen vil komme. Ein relativt stor flaum synest likevel å vere så viktig for Suldalslågen på lang sikt at andre brukarar også må ta omsyn til dette.

Statkraft har foreslått å sleppe 200 m³/s under spyleflaumen. I 2002 blei delar av flaumen kjørt med 220 m³/s og i 2001 kom det nedbør samtidig slik av vassføringa i nedre del av Suldalslågen var omtrent 300 m³/s. Miljørapport nr. 46 opplyser at partikkeltransporten i stor grad er avhengig av vassføringa slik at ein flaum på 300 m³/s har langt større effekt enn 200 m³/s. Her må vi imidlertid også ta omsyn til problema som store vassføringar kan føre til i vassdragsnære område.

Forslaget om å redusere vassføringa til 10 m³/s i tre døgn før spyleflaumen synes vi ikkje det er gode grunnar for. Faren for skadevirkningar på det biologiske miljø er langt større enn den effekten dette vil ha på utspyling under flaumen.

Vi oppmodar NVE om å ta opp spørsmåla rundt flaumproblem og spyleflaum med lokale styresmakter og lokale aktørar. Det gjeld både spørsmålet om tidspunkt for den såkalte spyleflaumen på hausten og kor store flaumane kan

vere. Dette kan synest å vere ein spire til konflikt mellom den langsiktige utviklinga av Suldalslågen som fiskeelv og lokale og private interesser i Suldal. Begrensing av flaumar har tidlegare vore nærast alment akseptert som ein positiv effekt av kraftutbygging og dette kan ha påverka aktiviteten i vassdragsnære område i regulerte vassdrag. Først dei seinare år er ein blitt merksam på den viktige økologiske effekten store vassføringar også kan ha i ei elv.

Hylen kraftverk

I tidlegare manøvreringsreglement er Hylen kraftverk vore særskild behandla. Fram til 2000 var det bestemt at Hylen kraftverk skulle stå i juni og juli. Årsaka var at ein var redd store mengder ferskvatn ført ut i Hylsfjorden kunne trekke til seg laks som skulle opp i Suldalslågen. Undersøking av laksevandring i Sands- og Hylsfjorden har vist at dette truleg ikkje skjer. Vi er derfor enig i at denne restriksjonen blir tatt ut av reglementet. Dette vil føre til auka produksjonspotensiale i Hylen kraftverk.

I den perioden Hylen kraftverk stod kunne det tidlegare bli relativt store vassføringar i Suldalslågen når tilsiget var stort. Dette bidrog truleg til den mye omtalte utspylingseffekten. Det er viktig å vere klar over denne effekten når storleiken på vassføringar i sommarmånadene, eller storleiken på flommar til andre årstider, blir diskutert i det nye reglementet.

Konklusjon

Stortinget vedtok i 1974 at Suldalslågen skulle nyttast til kraftproduksjon samtidig som det blei lagt stor vekt på at laksestammen i Suldalslågen skulle sikrast. Dette målet har vore ein viktig bakgrunn for alle reglementsendingar og utforming av prøvereglement for Suldalslågen. Det er den storvokste laksen som gjør Suldalslågen til ei særmerkt lakseelv og som vil vere viktig for Suldalssamfunnet også i framtida. Omsynet til laksestammen i Suldalslågen er det viktigaste grunnlaget for DN sin høyringsuttale.

DN er sterkt kritisk til manøvreringsreglementet som Statkraft som søker om for Suldalslågen. DN ser på sterkt redusert vassføring som eit alvorleg inngrep i Suldalslågen. Statkraft foreslår uforsvarleg låge vassføringar og det er etter vår oppfatning svært usikkert kva konsekvensar det vil ha på laksebestanden i Suldalslågen på lengre sikt. Dersom forslaget blir gjennomført vil Suldalslågen skifte fullstendig karakter hydrologisk og temperaturmessig. Dette kan vise seg å vere uforeinleg med målsettinga om å ta vare på Suldalslågen sin storvokste laksestamme. Spørsmålet om sedimentasjon, erosjon og transport av finpartikulært materiale ut av Suldalslågen ser ut til å vere eit nøkkelspørsmål. Det er derfor viktig at manøvreringsreglementet sikrar at desse prosessane får høve til å virke for å unngå at elva blir dominert av fin sand.

NVE har bedt Statkraft om å presentere eit alternativ med såkalt fleksibel vassføring. Vi syns ikkje Statkraft har lagt nok arbeid i forslaget sitt. Vi syns ideen om fleksibelt reglement er så god at den må arbeidast vidare med. DN er positiv til eit samarbeid for å finne fram til eit fleksibelt og økologisk optimalt manøvreringsreglement.

Statkraft skriv i sin søknad at "Usikkerheten blir også ivaretatt ved myndighetenes adgang til å fastsette endringer i reglementet". Det er viktig at ein "sikkerhetsventil" blir med også i dette reglementet dersom konsekvensane skulle vise seg å bli andre enn forutsett. Eit slikt punkt fins i dei fleste manøvreringsreglement, men har knapt noen gong blitt brukt. DN foreslår derfor at høvet til å endre reglementet blir knytta opp mot eit konkret miljømål som er lett å tolke. Miljømålet kan vere gjennomsnittleg årleg fangst av laks over ein gitt periode, f.eks. 5 år, og andel tresjøvinterlaks og vi viser til målformuleringane frå LFS-prosjektet referert først i brevet.

Til slutt vil vi presentere våre alternative forslag til manøvrering av Suldalslågen. Forslaget er ein kombinasjon av periodar med fleksibel vassføring styrt av tilrenning og kortare periodar med faste vasslepp.

Forslag til manøvreringsreglement for Suldalslågen

1. des. – ca. 10. april	Dynamisk vassføring med snitt 17 m ³ /s, 7 m ³ /s som minimum, i korte periodar under ekstremt tørre og kalde forhold.
Ca. 11. april – 19. mai	35 m ³ /s inkludert smoltflommar på minst 150 m ³ /s. Viktig at temperaturen ikkje blir for låg for laks i denne perioden. Tidspunkt for vårflommen klimastyrt.
20. mai – 31. mai	Opptapping frå 35 til 62 m ³ /s.
1. juni – 30. september	Pendling med snitt 62 m ³ /s. Primært fleksibelt reglement styrt etter tilrenning med snitt 62 m ³ /s i år med normalnedbør. Nedre grense 50 m ³ /s.
1. oktober – 30. november	Nedtrapping mot vintervassføring, mønster som perioden 1998-2000.

Mellom 1. oktober og 10. november bør det kjørast ein "spyleflom" på minst 200 m³/s, fortrinnsvis samtidig med nedbør.

Vi ser ikkje på våre forslag som absolutte, dette gjeld særleg dei fleksible alternativa. Her er det viktig å involvere hydrologisk kompetanse før detaljane om samaheng mellom tilsig og vassføring blir fastsett. DN ser derfor fram til ein prosess der vi kan drøfte detaljar i det framtidige reglementet for Suldalslågen".

Suldal Elveigarlag uttaler i brev av 24.01.2005 med korrigerings i brev av 02.02.2005:

"I PRESENTASJON AV SULDAL ELVEIGARLAG OG FISKEBERETTIGEDE GRUNNEIERE

Suldal Elveigarlag representerer de aller fleste fiskeberettigede grunneierne i Suldalslågen ovenfor Sandsfossen. Suldal Elveigarlag har lang tradisjon i Suldalslågen, og har vært en aktiv medspiller i utprøving av de forskjellige vannføringsregimer som Lågen har vært gjenstand for i de senere år. Suldal Elveigarlag har også ansvaret for en rekke tiltak i elven, og hvor det er samarbeid med Statkraft, Direktoratet for naturforvaltning, fylkesmannen mfl. I denne sammenheng nevner jeg særskilt klekkeriet på Førland og det aktive rekrutteringsarbeidet for laksens fremtid som skjer gjennom yngelproduksjon av stedegeen stamme og annet kultiveringsarbeid.

Suldal Elveigarlag er således en viktig aktør i Suldalslågen når det gjelder elven og aktiv fiskepleie. Gjennom grunneierne og de fiskeberettigede representerer de også en viktig tradisjon i elven. De berørte eiendommer har nesten unntaksfritt vært i slektens eie gjennom mange generasjoner. Suldal Elveigarlag forvalter av den grunn kunnskaper og erfaring i Suldalslågen langt tilbake i historien, og det er en kunnskap det er verd å lytte til. Suldal Elveigarlags uttalelse under høringsrunden er således basert på erfaring og tradisjon i elven så langt tilbake man har registreringer om fisket, foruten at man gjennom Suldal Elveigarlags drift har fått med seg og blitt oppdatert om alt faglig arbeid som har foregått under de prøveperioder man står bak.

Til sist nevner jeg også at de fiskeberettigede er de som har sin næring knyttet til jordbruket. Bortleie av fisket har lange tradisjoner i Suldal, og har til tider representert et viktig tilskudd for nærings- og livsgrunnlaget i bygda.

I Suldal Elveigarlag, og hos de enkelte fiskeberettigede er det med utgangspunkt i det siste, et påtrengende behov for å fokusere oppmerksomheten om den faktor ved det nye reglementet som er ubetinget viktigst – *storlaksen* -. Dette bærer Suldal Elveigarlags uttalelse derfor preg av.

II STORLAKSEN

1. Tilbakeblikk

Fra ca. midten av siste halvdel av 1800-tallet ble Suldalslågen leid bort til Archer (England) og Archer-perioden varte frem til 1920/1925. Med få unntak var dette fiskerike år og Suldalslågen ble kjent som en elv med uvanlig grov fisk – fangstrekort opp til 34 kg.

Etter en del år uten faste leieavtaler, og lite effektivt fiske, kom elven på ny under et fast regime ved at den over en 20-års periode fra begynnelsen av 1950-årene ble leid bort til Sands Laksefiske AS (familien Bergesen fra Stavanger). I denne perioden ble elven fredet for annet enn stangfiske, og fisket tok seg klart opp mot

slutten av 1950-årene. Utbyggingen av Røldal-Suldal Kraft (RSK) ble iverksatt i 1967, og fisket i 10-års perioden forut for RSK's reguleringseffekt er derfor en god referanse for den uregulerte Suldalslågens potensiale som sportsfiskeelv. Det ble tatt fangster på ca. 3,5 tonn laks pr. år og det var en gjennomsnittsvekt på laksen på ca. 10 kg. I denne perioden var det store variasjoner i vannføringen innenfor året, og fra år til år. Vintervannføringen kunne ligge helt ned mot 3 – 4 m³/s og store flommer kunne komme opp mot 700 m³/s.

Med utgangspunkt i erfaringene fra Archer-perioden og med referanse til 10-års perioden før RSK-reguleringen mener Suldal Elveigarlag å kunne konkludere med at Suldalslågen gjennom hele perioden med Suldalslågen i uregulert tilstand har forvaltet en elv med storlaks – trolig en av de mest storvokste laksestammene i hele landet.

2. Det er ikke bestridt at både fangstmengden og gjennomsnittsvekten for laks er gått tilbake i Suldalslågen til liks med mange andre regulerte elver. Selv om det ikke er enkelt å finne sammenheng mellom tilbakegangen og vannføringsmålingene i Suldalslågen er det likevel såpass iøynefallende at det er grunn til å slutte at reguleringens betydning for vannføringen i Suldalslågen har betydning for laksens størrelse.

Suldal Elveigarlag er oppmerksom på at det også er andre årsaker å ta i betraktning slik som temperaturer i havet, lakselus o.l., jf. rapport nr. 43 "Bestandsutvikling og produksjonspotensiale for laks i Suldalslågen", side 40 og 47. Suldal Elveigarlag er også oppmerksom på at Suldalslågen tidligere i perioder også har hatt innslag av smålaks i fangstene, men tendensen etter innføringen av Ulla-Førre reguleringen er så

påtrengende at man ikke kan se bort fra at det er sammenheng mellom Ulla-Førre reguleringen og både gjenfangst og størrelse på laksen.

Det jeg ovenfor har gitt uttrykk for er nærmere behandlet av administrasjonen i Suldal Elveigarlag og godtatt av et samlet medlemsmøte slik:

"Alle vassføringsreferansar brukt heretter gjelder målepunktet på Stråpa (36.11).

Tabell 1 nedanføre viser utviklinga i fangst, gjennomsnittsvekt, andel under 3 kg og vassføring synkronisert med dei ulike reguleringsregime lågen har vore utsett for. Me har nå bak oss 11 år på rad med fangstar langt under det halve av tidlegare nivå saman med ei halvering av gjennomsnittsvakta på laks. Det er nokre år sidan det har vore fanga laks over 20 kg, noko som var årvisst tidlegare. Det vert likevel framleis observert einskilde eksemplar på over 20 kg i laksetrappene. Det synes for tidleg å trekkje bastante konklusjoner om tilbakevandring av laks relatert til prøveperioden 2001 – 2003. Det er i så måte ikkje betryggande at gjennomsnittsvakta for laks tatt ovanom Juvet vart redusert frå eit nivå på 5,5 – 6 kg til og med 2003 til 4,2 kg i 2004.

Me er innforstått med at lus frå oppdrett i fjordsystemet og variasjon i oppvekstvilkår i havet medverkar til variasjon i lakseoppgang frå år til år. Men summert over tidsrom som i tabellen nedanføre går me ut frå at variasjonar av slike årsaker vert utjamna. Det har vore sterkare begrensninger i fisket (fisketider, reidskapsbruk) og mindre fiskestrykk i dei to siste periodane særleg i høve til perioden 1984 – 1992.

Tabell 1 - Fangt av laks, gjennomsnittsvekt og vassføring over året

SULDALSLÅGEN 1957 – 2004 - LAKS

		Antall år	Kg laks pr år	Snittsvekt	Andel under 3 kg	Middelvassføring M3/sek	MERKNAD
Uregulert	1957-1967	11	3 508	9,95	2,91 %	92	
Røldal-Suldal	1968-1992	16	2 726	7,62	17,86 %	92	Høg vintervassføring, mindre variasjon
Hylen/Dam Osvad	1984-1992	9	3 590	6,14	34,97 %	51	Redusert vintervassføring Kaldare sommarvassføring, mindre pendling
Ulla-Førre	1993-1999	7	1 113	3,62	60,10 %	49	om sommaren, forsuring, lus?
U/F-prøve	2000-2004	5	1 502	4,20	46,19 %	37	Kalking, forbeta avlusing i oppdrett?

3. Slik Suldal Elveigarlag ser det, er det en så påfallende nedgang i fangst og vekt av laksen at man ikke kan tillate å eksperimentere med ytterligere reduksjon i samlet vannføring til Suldalslågen utover det som har vært gjennomført i prøvereglementene i de senere år. Jeg vil i den-

ne sammenheng spesielt understreke at man ikke har sett langtidsvirkningene av den siste prøveperioden med lavere vannføring enn tidligere. Det maner til varsomhet. Det maner også til varsomhet at det i forskningen er konstatert

at det er sammenheng mellom størrelsen på vannføringen og størrelsen på laksen.

4. Gjennom det manøvreringsreglement som Statkraft går inn for, vil man ha fullt herredømme over vannføringen over Stråpa, og det må være et mål å finne en manøvrering som sammen med andre tiltak kan medvirke til å reversere den negative utviklingen i oppgang og fangst både når det gjelder størrelsen på fisken og kvantum. Av de konklusjoner som kan trekkes fra de svært omfattende undersøkelser som har vært gjennomført i Suldalslågen, vil Suldal Elveigarlag spesielt understreke:

- Det har stor positiv effekt å få etablert konkrete flomperioder eller spyleflommer, som sammen med supplerende mekaniske tiltak kan renske elvebunnen for tiltakende begroing og sediment av finmateriale.
- Stor vannføring under smoltutvandringen vil sikre synkron og rask utvandring fra hele elvestrekningen og ut i fjordsystemet.
- Det synes å være klar sammenheng mellom økt ungfiskbestand og høyere sommertemperaturer, og vannføeringsregimet må ta høyde for denne tendens.

Det kan ikke trekkes avgjørende slutninger fra de mange rapporter og redegjørelser som foreligger om laks og Suldalslågen, og det betyr at man gjennom prøvereglementene ikke har fått et entydig svar på hva som er optimal vannføring for laksen, når man samtidig skal iakttå formålet med Ulla-Førre reguleringen. Suldal Elveigarlag vil derfor sette frem **krav** om at det i forbindelse med fastsettelsen av manøvreringsreglementet må tilføres tilstrekkelige midler til at man kan følge opp de forskningsrapporter som foreligger slik at man etter vunnet erfaring med det nå innførte manøvreringsreglement kan foreta justeringer til beste for retur av storlaksen til vassdraget.

5. Etter ovenstående vil Suldal Elveigarlag konkretisere følgende krav

5.1. Undersøkelser

- Ungfisktelling i et noe redusert omfang i forhold til prøveperiodene.
- Overvåking av begroing og sedimentering. Elva er i stadig forandring og tilgroing og sedimentering kan være et problem på lang sikt. Det er viktig å dokumentere utviklingen slik at avbøtende tiltak kan iverksettes når tid og sted betinger dette.
- Også andre virkninger av endret vannføring må observeres over tid.
- Registrering av smoltutvandring i felle. Suldal Elveigarlag innser at dette kan bli vanskelig å få gjennomført under henvisning til de flomtopper man ønsker innført om våren, men det bør gjøres innspill og forsøk for å få dette løst.

- Oppgangsregistrering i laksetrappene bør fortsette etter dagens ordning.
- Forenklet opplegg for overvåking av vannkvalitet.

5.2. Andre avbøtende tiltak

Det er ikke lagt opp til en gjennomgang og vurdering av utsetting av fisk fra klekkeriet eller kalking av vassdraget som element ved fastsettelsen av manøvreringsreglementet. Suldal Elveigarlag forutsetter at laget får anledning til å komme tilbake til disse spørsmålene i full bredde når det senere måtte være aktuelt å vurdere nåværende praksis i disse områdene.

Begge disse tiltakene har man erfaring for er viktige bidrag for å styrke laksestammen i Suldalslågen. De rapporter og undersøkelser Statkraft SF henviser til når det gjelder fiskeutsetting har ikke evaluert nåværende utsettingspraksis.

Mekanisk harving for å få opp større stein fra elvegrusen til skjul for ungfisk har vist seg å være nyttig både i Suldalslågen og andre elver (f.eks. Eira). Det er viktig å få utformet et program for gjennomføring av slik mekanisk harving og koordinere dette med de planlagte spy-leflommer.

5.3. Vilkår

De punkter som jeg har tatt opp ovenfor, og som går på fremtiden i Suldalslågen, forutsetter jeg kan innarbeides som vilkår som Statkraft må følge når nytt manøvreringsreglement skal fastsettes.

5.4. Styring

For alt som ikke har direkte med kraftproduksjon å gjøre må det etableres et styringsprinsipp i Suldalslågen for å iakttå, kontrollere og gjennomføre de undersøkelser og avbøtende tiltak som ovenfor er nevnt.

De fiskeberettigede, representert ved Suldal Elveigarlag må sikres innflytelse når retningslinjer og vedtak for Lågens fremtid skal fastsettes.

Dette må bli en etterfølgende prosedyre, og som trolig vil forankres i de fastsatte reguleringsbestemmelser for Ulla-Førre vassdragene, punkt 9 II, jf. punkt IV, VI og VIII.

Når dette fremholdes fra Suldal Elveigarlag er det på grunn av sammenhengen mellom endret vannføeringsregime som følge av forslaget til nytt manøvreringsreglement og avbøtende tiltak, overvåkningsbehov mv.

III DYNAMISK MANØVRERINGS-REGLEMENT

Suldal Elveigarlag støtter Statkraft i at det ikke er tilrådelig å legge opp til et dynamisk reglement, og er enig i de betraktninger som fremgår av redegjørelsen i punkt 5.6, side 42 i søknads-

rapporten og oppsummeringen i punkt 5.6.4, jf. side 43.

Skulle det likevel bli aktuelt å reflektere over et dynamisk reglement, må det være med grunnlag i en langt høyere gjennomsnittlig vannføring enn det som ligger i Statkrafts subsidiære forslag. Dersom vannføringen skal reguleres slik forslaget viser vil man få en kunstig vannføringskurve i forhold til vannføringen i uregulert tilstand. Det vil ha konsekvenser som man klart ikke har oversikt over i dag, og som heller ikke er utprøvd. For laksen i Suldalslågen vil et dynamisk manøvreringsreglement være et eksperiment som kan føre til uante konsekvenser.

IV STATKRAFTS FORSLAG TIL MANØVRERINGSREGLEMENT

1. Innledning

Søknaden inneholder flere elementer som Suldal Elveigarlag vil støtte helt eller delvis, og som trolig vil gi bedre forhold for laksen og fisket. Suldal Elveigarlag har likevel viktige reservasjoner for en del av manøvreringsreglementet:

1.1. Det er lagt opp til ytterligere reduksjon i vintervannføringen. Det er viktig for Suldal Elveigarlag å peke på at dette ikke er utprøvd på varig basis. Selv om det er påvist at mindre vannføring har positiv effekt for laksens oppvekstvilkår, ligger denne effekten i tidsrommet vår/forsommer, og ikke vinterstid. Det er riktig nok så at vannføringen i uregulert tilstand kunne komme svært lavt ned, men man har ikke oversikt over konsekvensene av en permanent lav vannføring. Det man vet er at det er sammenheng mellom vannføring og vilkårene for storlaks, og med sterkt redusert vannføring vinterstid, tar man en risiko for storlaksens skjebne som Suldal Elveigarlag ikke er villig til å anbefale.

1.2. Det er gjennom erfaring konstatert at markerte vårflokker gir gode vilkår for konsentrert smoltutvandring og med effekt for overlevelsesvevnen i sjø. Suldal Elveigarlag vil i sitt forslag, jf. nedenfor, kombinere vårflokkene med formål smoltutvandring med maksimalflokker for rensking av elvebunnen. Det innebærer at man vil ha en høy vannføring (minst 100 m³/s) i et par uker om våren.

1.3. Som nevnt ovenfor er det betraktet å være en fordel for laksens oppvekstvilkår at det blir temperaturøkning på forsommeren og før fiskesesongen tar til. Statkrafts forslag til reglement går imidlertid etter Suldal Elveigarlags oppfatning for langt ned i vannføring – og forbi det som er utprøvd til nå. Man er redd for negative konsekvenser for begroing, sedimentering og tilslamming over tid. Det kan heller ikke utelukkes at sterk temperaturendring kan medvirke til økt andel av en sjøvinterlaks.

1.4. Det er lagt inn større variasjon i vannføringen i fiskesesongen enn i tidligere regime. Dette støtter Suldal Elveigarlag.

1.5. Det er lagt inn 2 maksimale årvisse renseklokker etter fiskesesongen om høsten. Dette støtter Suldal Elveigarlag, med det forhold at flokkene må komme minst et par uker senere enn foreslått. Naturlig fiskesesong i Suldalslågen bør strekke seg til medio oktober.

1.6. Suldal Elveigarlag er spesielt bekymret for at den samlede ramme for fremtidig vannføring til Suldalslågen, og som Statkraft legger opp til, kan vise seg å være alt for snau for å gjen-skape den livsviktige storlaksstammen som Suldalslågen er kjent for. Videre er Suldal Elveigarlag redd for at det vil bli nærmest uråd å få til bedre forhold for storlaksen på et senere tidspunkt dersom Statkrafts søknad blir imøtekommet fullt ut.

1.7. På medlemsmøtet har Suldal Elveigarlag nøyte gjennomgått Statkrafts søknad, og herunder drøftet det grunnlagsmaterialet som søknaden tuftes på, og medlemsmøtet er enig om nedenstående forslag til justeringer i det foreslåtte manøvreringsreglement:

"4. Framlegg til justeringar i manøvreringsreglementet frå Suldal Elveigarlag.

Suldal Elveigarlag vil foreslå eit manøvreringsreglement som framgår av tabell og figurar i eige vedlegg.

Vinter: Statkraft sitt framlegg om permanent stabil vassføring på 7 m³/sek har ikkje vorte utprøvd. Me kan ikkje tilrå dette då det reduserer leveområda for fisken om vinteren og forsterkar problemet med dårlegare vasskvalitet frå restfeltet. I staden for Statkraft sitt framlegg om 7 m³/sek i heile vinterperioden 15.11. – 10.4. foreslår me nåverande vassføring på 12 m³/sek i denne perioden.

Vårflaumar/vårvassføring: Både av omsyn til utspyling av vegetasjon og slam og smoltutgang/overleving vil kraftigare vårflokker enn i Statkraft sitt framlegg vera ønskeleg.

Vår/sommar før fiskesesongen: Me ser at Statkraft her fokuserar på vassstemperatur åleine og foreslår endå lågare vassføring enn i den siste prøveperioden. Dette meiner me er å gå for langt. Vassføringa i denne perioden må vera noko høgare enn i Statkraft sitt framlegg mellom anna av omsyn til begroing. Vassføringa må ikkje komme under 40 m³/sek i denne perioden.

Fiskesesongen: Her sluttar me oss til Statkraft sitt framlegg om gjennomsnittleg vassføring på 50 m³/sek. Dette føreset slik Statkraft er inne på, eit vesentleg breiare pendlingsband enn det som har vore praktisert i seinare år, inntil 25 m³/sek over gjennomsnittet og inntil 20 m³/sek under gjennomsnittet. Pendlingsintervall bør vere 8-10 dagar. Vassføringa må aldri komme under 30 m³/sek i denne perioden.

Hausflaum: To maksimale flaumtoppar (200 m³/sek eller meir må komme etter 15. oktober).

Disponibelt supplerande flaumvatn på 100 mill.m³: Me forstår forskningsresultata frå Suldalslågen slik at den største utfordringa med regulert elv på lang sikt vil vere å oppretthalde, eller helst forbetre tilhøva for vinteroverleving hjå ungfisk. Det viktigaste elementet for å få til dette, er at elvebotnen har mest mogleg grovt substrat fisken kan oppehalde seg i. Det er langtfra sikkert at ovannemnde vassføringsregime gir tilstrekkeleg reinskeffekt til å stabilisere/forbetre elvebotnen på lang sikt. Difor ber me om at det vert lagt inn 100 mill. m³ pr. år utelukkande målretta mot ytterlegare utspyling/reinsking av elvebotnen, gjerne i samvirke med mekaniske tiltak. Det bør i utgangspunktet ikkje setjast tidsmessige avgrensingar for når dette vatnet kan sleppast. Avgjerd om å utløyse denne reserven må leggjast til eit organ. Me meiner Direktoratet for Naturforvaltning for tida er den rette instansen til å setje dette tiltaket i verk etter samråd med berørte partar og etter ein nærare fastlagt varslingsprosedyre.

Nedtrapping til vintervassføring: I forlenging av spyleflauman om hausten meiner me nedtrapping til vintervassføring må komme noko seinare enn i Statkraft sitt framlegg av omsyn til at det er ein viss oppgang av laks til slutten av november. Det er viktig at også den betydelege andelen fisk som vandrar opp i oktober – november kan passere Juvet og fordele seg på gyte plassene i heile elva.

8. Kjøring av Hylen kraftverk i juni og juli.

Me er samde i at det må vera høve til å kjøra Hylen kraftverk om også i juni og juli. Dette er naudsynt for å unngå for låg vass temperatur og for å gi høve til stabil fiskeoppgang og gode tilhøve for fiske i heile elva også i juli."

Sands Laksefiske uttaler i brev av 15.12.04:

"Det er fra vår side over lengre tid, reist innvendinger mot organiseringen av forskningsarbeidet i Suldalslågen. Det er prinsipielt sett uakseptabelt at dette arbeidet har vært ledet av Statkraft hvis primærinteresse er å øke kraftproduksjonen. Det er et illustrerende utgangspunkt at Statkraft ved reguleringen av elven fremmet et forslag som utvilsomt ville ha medført total rasering av laksestammen. Det er også illustrerende at de ulike prøvereglement systematisk har vært basert på stadig mindre vannføring.

Den betenkelighet vi hadde gitt uttrykk for, ble kraftig styrket da Statkraft i den avsluttende fase valgte å presentere skisseforslag til nytt reglement som igjen innebar en dramatisk reduksjon i vannføringen, og ba de ulike forsknings-

miljøer om å forholde seg til disse forslagene. Da Statkraft presenterte sin søknad, ble alle betenkeligheter bekreftet. Søknaden har ikke basis i noe prøvereglement. Det legger opp til en dramatisk reduksjon i vannføringen også i forhold til de prøvereglement som har vært forsøkt. Søknaden reflekterer ikke forskningsarbeidet. Det er i en rekke forskningsrapporter pekt på ulemper/betenkeligheter ved det reglement som foreslås ved søknaden. Dette fremkommer ikke av søknaden.

Siktemålet med den forskning som har vært drevet i Suldalslågen, har ikke vært å finne frem til hvilket vannføringsregime som best vil tjene den spesielle storvokste laksestammen i elven. Det er overraskende ikke minst på bakgrunn av at Suldalslågen er en av de få elver i landet som nettopp har sitt ry som fiskeelv knyttet til den storvokste laksestammen. I forslaget til nasjonale laksevassdrag og laksefjorder er dette fremhevet. I høringsnotat fra Direktoratet fra naturforvaltning april 2004 er Sandsfjorden inkludert som nasjonal laksefjord i det Suldalslågen anses å falle innenfor de følgende kategorier:

- bestander med potensial for høy produksjon
- storlaksbestander
- bestander med særskilt genetisk karakter

Siktemålet med forskningsarbeidet har i stedet vært å finne frem til det vannføringsregime som best kombinerer økt kraftproduksjon med hensynet til laksen. Det fremheves i søknaden (s. 5) at det følgende mål har vært formulert for et nytt manøvreringsreglement: "Reglementet skal legge til rette for å ivareta vassdragets naturlige funksjoner og prosesser samt ivareta regulansens behov for høy produksjon" I et åpent folkemøte på Sand avholdt den 7. oktober, ble det da også bekreftet fra Statkrafts side at selskapet rimeligvis hadde basert seg på den (de) forsker(e) hvis syn var best forenlig med den ønskede økning i kraftproduksjonen. Det er ikke minst oppsiktsvekkende ettersom den rapport Statkraft finner at gir grunnlag for å redusere vannføringen, overhodet ikke forholder seg til hensynet til den storvokste laksestammen.

Statkrafts søknad er også bygget på en sørgelig urealistisk beskrivelse av situasjonen for laksestammen i Suldalslågen i dag. Laksestammen har vært vurdert som utsatt og det er innført ulike fangstrestriksjoner. Fortsatt er fiske sesongen sterkt redusert ved at fisket først åpner den 15. juli. Fangstresultatet i 2004 var meget svakt. Oppgangen av laks i elven i år var klart svakere enn det foregående år. Laksens gjennomsnittsstørrelse er etter reguleringen sterkt redusert og avtakende. Det sies ikke noe om dette i søknaden. I stedet heter det på s. 31: "Etter snart 40 år med reguleringer i Suldalsvassdraget er det fortsatt mye laks i Lågen og det har vist at svært høy vannføring ikke er en forutsetning for lakseproduksjon."

Vi har påpekt de ovenstående forhold i brev fra Kluge Advokatfirma til de berørte institusjoner datert henholdsvis den 27. januar og den 6. august 2004. Begge brev vedlegges som en del av denne høringsuttalelse. Det er i det sistnevnte brev søkt påvist hvordan de ulike rapporter som foreligger for forskningsarbeidet i Suldalslågen, gir faglig støtte for et fundamentalt annet vannføringsregime enn det forslag som fremmes av Statkraft. Vi har ikke fra Statkraft eller noen av de øvrige berørte institusjoner fått påvist noen feil i den sammenfatning vi har gjort av forskningsrapportene. Hensett til at hverken Statkraft eller Norges vassdrags- og energidirektorat, har funnet grunn til å revurdere saksbehandlingen frem mot et endelig reglement, og i erkjennelse av vår egen manglende kompetanse innenfor det aktuelle fagområdet, fant vi det nødvendig å søke innhentet en uavhengig vurdering fra et av de ledende fagmiljøer i Norge.

Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) påtok seg dette arbeidet og bekreftet i sitt brev datert den 3. september 2004 sitt oppdrag slik: "Notat vil med utgangspunkt i en strengt faglig og uavhengig tilnærming ta tak i utfordringen med å få til et manøvreringsreglement som på best mulig måte sikrer en levedyktig og storvokst laksebestand i Suldalslågen."

Vi har mottatt den rapport som vedlegges som en del av vår høringsuttalelse. Det vil fremgå av rapporten at NINA ikke deler det syn som er basis for Statkrafts forslag. NINA har i sin uttalelse fremmet et alternativt forslag til manøvreringsreglement. Dette er ikke i alle deler sammenfallende med det forslag vi fremmet i august i år. Rapporten synes på enkelte punkter å kreve dokumentasjon for nytten av en viss vannmengde snarere enn å kreve dokumentasjon for at vannmengden kan reduseres uten skade. Vi henholder oss likevel med den reservasjon av det nedenstående, til det forslag NINA anbefaler og opprettholder ikke det forslag vi tidligere har fremmet.

Hva angår sommervannføringen, synes NINAs forslag å bygge på de konklusjoner som er trukket av Bogen et al. NINA synes i denne sammenheng å ha oversett at anbefalingen til Bogen et al. er gitt under den uttrykkelige forutsetning at tilgjengelig vannmengde er begrenset. Det er imidlertid rom for en betydelig økning av sommervannføringen utover 60 m³/s innenfor rammen av det manøvreringsreglement som ble gitt ved konsesjonsbehandlingen. Nina gir på side 3 i rapporten uttrykk for at en økning i vannføringen med mer enn det foreslåtte minimum på 60 m³/s kan ha positiv virkning på laksestammen.

Det har også vært anført at det er vesentlig å begrense sommervannføringen for å sikre at laksen ikke hindres fra å gå opp Juvfossen. Vi deler det syn at det er viktig å sikre at også produksjonskapasiteten i den øvre del av elven utnyttes. Det er imidlertid ikke riktig at det er nød-

vendig å holde vannføringen så vidt lav som 60 m³/s for å sikre den nødvendige oppgang.

Ved konsesjonsbehandlingen ble det lagt til grunn at Juvfossen var et oppgangshinder ved 82,5 m³/s ved Lavika. Suldal elveigarlag har senere hevdet at det riktige skal være 75 m³/s. Fylkesmannen i Rogaland la også dette til grunn i et brev til Direktoratet for naturforvaltning og NVE den 12.01.1989. Rent faktisk er dette ikke riktig i den forstand at det kan vises at det tidligere var vanlig at det ble tatt laks over Juvfossen selv om det ikke noen dag har vært så lav vannføring som 75 m³/s forut for første fangst. Vi vedlegger tabell over vannføring med angivelse av første fangst dag ovenfor Juvet. (...)

Vi legger likevel til grunn at det er viktig at vannføringen i månedene juni til november, har perioder der det legges særlig til rette for oppgang. Vi kan imidlertid ikke se at det kan begrunne at vannføringen fra Stråpa begrenses til 60 m³/s i hele perioden. Vi foreslår på denne bakgrunn at vannføringen i hele perioden pendler mellom 60- og 75 m³/s. Om forslaget fra NINA ellers legges til grunn, kan dette gjøres uten at samlet årsavrenning økes i forhold til det manøvreringsreglement som lå til grunn for konsesjonsbehandlingen og som også ga rom for bruk for de fiskeberettigede av 50 mill. m³/sek tilsvarende ca. 5 m³/sek i denne perioden.

Stortingets forutsetninger og regulantens rimelige forventninger

Vi har tidligere påpekt at det ved Stortingets behandling ble meget klart presisert at det om utviklingen for laksestammen tilsa det, ville bli sluppet mer vann enn det som ble fastsatt ved det initielle manøvreringsreglement. Siden er utslippet betydelig redusert gjennom utprøving av ulike prøvereglement. Noe reglement med større vannføring har ikke vært forsøkt. I Statkrafts søknad er vinklingen en annen. Det fremheves at Stortinget fastsatte en "svært høy minstevannføring" og også at dette skyldtes manglende kunnskap.

De sakkyndige vurderte det ikke på samme måte. Det er illustrerende at det i St.prp. nr. 117 for 1973-74 pekes på at "følgende typiske vannføringstall for utløpet ved Suldalsosen for sommermånedene:

- juni: 134 m³/s
- juli: 117 m³/s
- august: 89 m³/s

er et kompromiss mellom Røldal-Suldal Krafts interesser og lakseinteressene". Dette kompromisset ble antatt å resultere i en skadeprosent på 50 % på kjøttverdien og 70 % på sportsfiskeverdien. Det ble med andre ord ikke satt en "svært høy minstevannføring". Minstevannføringen innebar en ytterligere sterk reduksjon i

vannføringen i forhold til det som allerede tidligere ble ansett å medføre betydelig skade.

Utviklingen for regulanten etter at Ulla-Førre-utbyggingen ble besluttet, har økonomisk sett vært meget fordelaktig også om det sees bort fra prisutviklingen. Den økte nedbør har medført at Statkraft nå kan produsere vesentlig mer kraft enn det man kunne forvente da utbygging ble besluttet. Vi har ikke tilgjengelige data for Ulla-Førre konkret, men det synes å kunne slutes av generelle nedbørsdata at den økte nedbør innebærer en merproduksjon i hvert fall i størrelsesorden 6 %. Denne merproduksjonen er tilnærmet det samme som kunne oppnås ved å tørlegge Suldalslågen! Det er vanskelig å forstå at det under disse omstendigheter kan være noen rimelig grunn til en reduksjon i minstevannføringen i forhold til det manøvreringsreglement som lå til grunn for utbyggingsbeslutningen. En skulle da forvente at det ville innebære en dramatisk produksjonsøkning når Statkraft nå foreslår å halvere vannføringen i elven stikk i strid med Stortingets forutsetninger. Det riktige er at kraftproduksjonen i følge de tall Statkraft selv oppgir i søknaden, bare ville øke med 3 %.

Det sørgelige resultat av innretningen på den forskning som har vært gjennomført, er at det heller ikke er noe faglig grunnlag for å fastslå at en slik økning i vannføringen som Stortinget antok kunne bli nødvendig, ville føre til en styrking av laksestammen.

Betydning for fisket

Det forskningsarbeid som har vært gjennomført har rimeligvis vært innrettet mot laksestammens utvikling. Ulike tiltaks innvirkning på fiskemulighetene har kommet i annen rekke. Hensett til den meget negative utvikling i elven, er det ikke urimelig at det søkes forklaringer på alle mulige måter. Det har da også vært anført at det dårlige fisket er et resultat av at for høy vannføring hindrer laksen å gå opp Juvet. Som påvist ovenfor er det ikke noe saklig grunnlag for å anta dette. Vi har likevel tilpasset vårt forslag for å sikre oppgangen til den øvre del av elven.

De fiskerisakkyndige i Røldal-Suldal-skjønet uttalte om fisket i Suldal: "Etter 1. august foregår fisket på strekningen Sandsfossen-Juvet-Oset. Fra 1. august – 10. oktober er normal fangsttid i Suldal. Beste vannføring for fisket på denne tid er de som gir vannstander på 2 1/2 - 3 fot. Synker vannstanden under dette, forverres fangstforholdene gradvis. Synker vannstanden lavere enn 1 fot, er det kun noen få laksehøler som overhodet er brukbare." St.prp. nr. 117 for 1973-74 s. 77. Det fremgår av den foregående side i proposisjonen at en vannstand på 2 1/2 – 3 fot, tilsvarer en vannføring på 75 – 90 m³/s.

Det er m.a.o. ikke grunnlag for å anta at en lavere vannføring enn fastsatt ved det opprinnelige manøvreringsreglement, vil lette utøvelsen av fisket i noen del av elven. Det er neppe om-

tvistet at munningsfisket er det som er mest skadelidende av den reduserte vannføring som følger av reguleringen. Det er for dette fisket avgjørende at vannføringen ikke er for liten. Selv den begrenset økning av sommervannføringen som vi foreslår vil ha betydning.

En minimumsvannføring på 60 m³/s fra 1. juni vil ha en positiv virkning for storlaksen og laksen generelt fordi dette vil sikre en tidlig inngang og en tidligere oppgang av fisk. I tillegg vil en slik vannføring være av betydning for utøvelse av fisket dersom starten på fiskesesongen en gang i fremtiden skulle bli flyttet fra 15. juli til 1. juni slik som den var på begynnelsen av 1990-tallet.

Saksbehandling

Det vil fremgå av det ovenstående samt våre tidligere uttalelser at det er vårt syn at saksbehandlingen har vært uforsvarlig ved at utredningsarbeidet er blitt overlatt til regulanten. Vi har også påpekt at en endring av manøvreringsreglementet slik at dette ble som et av de to prøvereglement som er blitt forsøkt de siste 6 år, ville kreve full konsesjonsbehandling. Verken NVE eller Statkraft har kommentert dette, men har fortsatt å behandle saken slik at det fremgår at man mener at dette ikke er riktig. Spørsmålet om hvilke saksbehandlingsregler som gjelder, er naturligvis underordnet i forhold til de materielle spørsmål, men vi finner det likevel riktig å fastholde vårt syn på dette punkt.

Det følger av vassdragsreguleringslovens § 2 at konsesjonsbehandling er nødvendig om "vassdragsregulering" fører til en produksjonsøkning på minst 3000 naturhestekrefter. Konsesjonssaken bør behandles av Stortinget om økningen utgjør minst 20 000 naturhestekrefter samt når betydelige interesser står mot hverandre. Det er på det rene at en reduksjon av vannføringen ned til det nivå som tilsvarer av de siste års prøvereglementer, vil medføre en kraftøkning som langt overstiger grensen på 3000 naturhestekrefter. De spørsmål som det da må tas stilling til er om endring av manøvreringsreglementet i det aktuelle tilfellet kan sees som en "vassdragsregulering" samt hva som er rekkevidden av spesialbestemmelsen i lovens § 12 nr. 12, 2 ledd.

Det må antas at lovens § 2 ikke omfatter ethvert tiltak som gir grunnlag for økning av kraftproduksjonen. Det fremgår imidlertid av lovens forarbeider at bestemmelsen er ment å skulle omfatte "en hel eller delvis udjevning av vassdragsaarsvandføring ved hæving av lavvandføringen og sanking av flomvandføringen". Definisjonen innebærer i følge Falkanger / Haagenen, Norsk Vassdragsrett, 1988, s. 242, at døgn- og ukereguleringsmagasiner ikke omfattes. Ved inngrep i minstevannføring blir situasjonen en annen. Når det fastsettes minstevannføring i tilknytning til en konsesjon, innebærer dette at reguleringen tillates nettopp med den begren-

ning som følger av kravet til minstevannføring. Ny konsesjon skulle da være nødvendig om det ønskes så store endringer i krav til minstevannføring at grensen på 3000 naturhestekrefter overskrides.

Spørsmålet blir da om spesialbestemmelsen i § 12 nr. 12, 2. ledd kan føre til et annet resultat. Vi kan ikke se at bestemmelsen kan forstås slik. Det er ikke i forarbeidene noe holdepunkt for at denne bestemmelsen er sett som en modifikasjon i forhold til hovedregelen i § 2. Det kan heller ikke sees at det er noen reelle grunner som tilsier at konsesjonsbehandling skulle unnlates. Bestemmelsen i nr. 12 blir ikke av denne grunn overflødig. En endring i et manøvreringsreglement som er gjort til en del av konsesjonsvilkårene, krever hjemmel. En slik endring vil dessuten bare i ekstreme tilfeller, som i den aktuelle sak, ha et omfang som nødvendiggjør konsesjonsbehandling. Det kan dessuten meget vel gjøres vesentlige endringer i et manøvreringsreglement uten at kravet til minstevannføring endres. Det kan naturligvis anføres at det er lagt opp til en omfattende saksbehandling også etter § 12, men det er ikke tilstrekkelig til at det kan unnlates å foreta en konsesjonsbehandling når slik behandling følger av loven. Det er meget vesentlig at dimensjonene i den aktuelle sak tydeliggjøres ved en full konsesjonsbehandling. På bakgrunn av Stortingets uttalte forutsetninger om at vannføringen om nødvendig ville bli øket, synes det også helt urimelig om man skulle vedta en endring i motsatt retning, uten at Stortinget er gitt anledning til å vurdere saken.”

Vi refererer videre NINAs forslag til manøvreringsreglement som Sand laksefiske, med visse reservasjoner, slutter seg til:

”NINA's forslag til nytt manøvreringsreglement

Vårt mandat er å foreslå et vannføringsreglement som på best mulig måte ivaretar storlaksstammen. Vi har derfor lagt vekt på at manøvreringsreglementet skal oppfylle følgende hovedkriterier:

- Sikre oppvandring, gyting, overlevelse gjennom vinteren og utvandring fra elva av storlaks.
- Sikre klekking av rogn og oppvekst av ungfisk fram til smoltstadiet.
- Sikre smoltens utvandring fra elva og ut gjennom fjorden.

Dette er etter vår oppfatning de viktigste kriteriene som må oppfylles for at man skal ta vare på storlaksstammen i Suldalslågen og på basis av disse kriteriene foreslår vi følgende manøvreringsreglement (tabell 1):

Tabell 1. Forslag til manøvreringsreglement for å ta vare på storlaksstammen i Suldalslågen

Periode	Vannslipp fra Suldalsvatn m ³ /s
1. januar - 22. april	20 m ³ /s
23. april - 19. mai	35-110 m ³ /s (to flommer)
20. mai - 31. mai	35 - 60 m ³ /s
1. juni - 30. september	60 m ³ /s
1. oktober - 3. oktober	60 - 40 m ³ /s
4. oktober - 9. oktober	40 - 300 m ³ /s (en spyleflom)
10. oktober - 14. november	50 m ³ /s
15. november - 30. november	50 - 20 m ³ /s
1. desember - 31. desember	20 m ³ /s

For å sikre laksens oppvandring i Suldalslågen anbefaler vi en vannføring på 60 m³/s i perioden 1. juni - 30. september og at det skjer en opptrapping fra 35 m³/s til 60 m³/s i perioden 20. mai - 31. mai.

I perioden 1. oktober - 3. oktober trappes vannføringen ned fra 60 m³/s til 40 m³/s for å forberede "utspyling" som vil foregå i perioden 4. - 9. oktober (40 - 300 m³/s). For å sikre og helst øke utspylingseffekten forslår vi at vannføringen når en topp på 300 m³/s. Vi anbefaler at man ikke går lengre ned enn til 40 m³/s da vi frykter at storlaksen kan vandre ned fra de øvre delene av vassdraget dersom vannføringen blir lavere. Etter "utspylingen" foreslår vi at vannføringen holdes på 50 m³/s til 14. november. Dette bør man gjøre for å sikre at også sent ankomne fisker skal ha mulighet til å nå de øverste gyteområdene i vassdraget. I perioden fram mot gyting (15. november til 30. november) reduseres vannføringen gradvis fra 50 m³/s til 20 m³/s.

Det er også viktig at vannstanden holdes forholdsvis høy videre, slik at selv storlaks har full bevegelsesfrihet i gyteperioden i desember - januar og gytegroper ikke tørrlegges vinterstid. For å skade gytebestanden minst mulig, mener vi at 20 m³/s ville være god vintervannføring, dvs. middelvannføringen fra tiden før reguleringen.

For å sikre god overlevelse av utgytt fisk og overlevelse av eggene som er nedgravd i grusen gjennom vinteren, bør man holde like høy vannføring som i januar, vinteren gjennom til smoltutgangen i april - mai. Det vil si at vi foreslår 20 m³/s opprettholdt til 22. april.

Da økes vannføringen til 35 m³/s den 23. april og holdes på dette nivå fram til 20. mai. I denne perioden slippes to flommer. For å sikre at vannføringen ved Lavika blir minst 120 m³/s i gjennomsnitt under smoltutvandringen alle år anbefaler vi et vannslipp fra Suldalsvatn på 110 m³/s under flommene, og at denne vannføringen holdes i to døgn. Flom nummer to bør ha

samme størrelse og varighet, og komme 4-5 dager etter at første flom er avsluttet. Tidspunkt for flommene bør styres av den utviklede smoltmodellen. Med de foreslåtte nedtappingshastigheter (maksimum 6 % eller 6 cm pr. time) vil smoltutvandringsperioden være i om lag 12 dager, og således dekke hovedutvandringsperioden.

Vårt forslag til manøvreringsreglement tar først og fremst hensyn til hovedkriteriene 1 og 3 nevnt ovenfor. Når det gjelder hovedkriterium 2, sikre klekking av rogn og oppvekst av ungfisk fram til smoltstadiet, bør vintervannføringen etter vår vurdering ikke være mindre enn 12 m³/s. En vannføring lavere enn dette er ikke prøvd ut, og risikoen for negative effekter på vinteroverlevelse framstår som uakseptabel høy. Dette behovet blir dekket ved vårt forslag om en vintervannføring på 20 m³/s som foreslått av hensyn til gyting og overlevelse for storlaks.

Gevinsten i forhold til ungfiskoverlevelse av høyere vintervannføring enn 12 m³/s er usikker, og avhengig av hvordan man tillegger ulike habitatkvaliteter vekt. I Orkla som i uregulert tilstand var noe mindre enn Suldalslågen, har en økt minstevannføring om vinteren til 10 m³/s, bidratt til en dokumentert positiv effekt på smoltproduksjonen (10-30 % økning) etter regulering. Effekten av økt vintervannføring var isolert sett svært sterk (60-100 % økning). Satt sammen med de andre korrelative sammenhengene mellom vintervannføring og overlevelse er det godt mulig at en økning til 20 m³/s vil bidra til enda bedre vinteroverlevelse i Suldalslågen.

Sett isolert ut fra målet om å sikre yngeloverlevelse om sommeren, vekst og smoltproduksjon anbefaler vi at vannføringen om våren og sommeren holdes minst på samme nivå som i perioden 1990-98 på noe over 50 m³/s. Dette ivaretas av vårt forslag om 60 m³/s om sommeren av hensyn til oppvandring av storlaks. Det er også mulig at vår/sommervannføringer ut over dette vil gi høyere produksjon, men det faglige grunnlaget for hvordan egnet habitat endres med vannføring er for dårlig til å trekke sikre konklusjoner for hvordan en ytterligere økning vil virke. I sitt forslag til manøvreringsreglement foreslår Bogen et al. (2004) en sommervannføring på 60 m³/s (fra 1. juni til 1. oktober). Argumentasjonen for et slikt nivå framstår som god og vi støtter denne.

Vårt forslag innebærer at gjennomsnittlig vannføring i Suldalslågen fortsatt er betydelig lavere enn før reguleringen. Hovedårsaken til dette er at de svært høye vårvannføringene i uregulert elv er redusert. Når høy vannføring under smoltutvandringen og utspyling av sedimenter er sikret ved styrte flommer (vår og høst), kjenner vi ikke til andre bestandsregulerende faktorer som er dokumentert å kreve svært høye vårflokker. Heller ikke for storlaks kan vi se at det er dokumentert behov for flommer i størrelsesorden 4-500 m³/s. Det finnes derimot en studie

fra Norge som viser at de store vårflokker kan ha negativ virkning på overlevelsen til nyklekket yngel. I Saldalselva fant Jensen & Johnsen (1999) gode korrelasjoner mellom årsklassestyrke hos laks og størrelsen på vårflokken. Høye vårflokker spesielt i swim-up fasen ga svake årsklasser. Det er ikke urimelig å anta at de høyeste vårvannføringene i Suldalslågen før regulering også ga svake årsklasser enkelte år.

At det i dag ikke finnes kunnskap som tilsier at svært høye vårvannføringer er nødvendig for å bevare en bestand med mye stor laks, betyr imidlertid ikke at slike ikke finnes. En kan f.eks. tenke seg at nettopp høye vårvannføringer gir en seleksjon for avkom av store hunner som graver sine egg dypere i substratet enn mindre hunner (Fleming 1996). Videre er det vist at ørretynge fra store egg vokser mye bedre enn yngel fra små egg (på grunn av størrelsesforspranget ved klekking) når vekstforholdene er dårlige, mens forskjellene er små når vekstforholdene er gode (Einum & Fleming 1999). En stor vårflokk vil kunne gi dårlige forhold etter swim-up (bl.a. på grunn av utspyling av næringsdyr; Bremnes & Saltveit 2004) og dette kan således favorisere yngel fra store egg. Store hunner har større egg enn små hunner. Dødeligheten i ferskvannsfasen er størst i forbindelse med swim-up, og seleksjonen på dette stadium kan være svært viktig for bestanden. Skulle det vise seg at den negative utviklingen for stor laks i Suldalslågen også fortsetter under et nytt reglement vil det være naturlig å vurdere økt vårvannføring, fordi det er her avviket fra naturtilstanden er størst."

Norges Jeger og Fiskerforbund, Rogaland uttaler i brev av 02.02.2005:

"...

Bakgrunn

Suldalslågen er et svært viktig og unikt storlaksvassdrag av nasjonal verdi og betydning. Å sikre en livskraftig storlaksstamme for ettertiden er ikke bare viktig, men også noe som Stortinget har pålagt forvaltningen som premiss når konsesjonen ble gitt til Ulla-Førre reguleringen. Et fornuftig vannføringsregime med tilstrekkelig grad av sikkerhet for at stammen sikres for fremtiden er derfor avgjørende. Vi kan ikke se at Statkraft SFs forslag bidrar til dette. Statkraft SF har i hele prøveperioden forsket på lavere og lavere vannføringer selv når annen forskning klart påpeker sammenhengen mellom lavere vannføringer og negativ utvikling for storlaksstammer. Det siste forslaget fra Statkraft SF på permanent manøvreringsreglement innebærer en ytterligere dramatisk reduksjon i vannføringen i Suldalslågen. NJFF-Rogaland er overbevist om at dersom utfallet av prosessen ender opp med et vannføringsregime som Statkraft SF foreslår så vil dette rasere den unike laksestammen i Suldalslågen. NJFF-Rogaland er derfor særdeles

sterkt bekymret over forslaget fra Statkraft SF. Nedenfor følger våre merknader til søknaden:

Forholdet til storlaksstammen og vannføring

Statkraft SF har etter vårt skjønn knapt fokusert på det som er viktigst i Suldalslågen, nemlig å etablere et manøvreringsregime som sikrer den unike storlaksstammen i vassdraget. Forslaget fra Statkraft SF mangler helt en risikovurdering av manøvreringsreglementets uheldige virkninger for storlaksen. Dette til tross for at flere av rapportene knyttet til forskningen i Suldalslågen viser et betydelig sprik i oppfattelsen av hva som er fornuftig vannføring for å sikre denne.

I et høringsnotat (Anon. 2004) fra Direktoratet fra naturforvaltning (DN) våren 2004 er Sandsfjorden inkludert som nasjonal laksefjord (NLF) og Suldalslågen som nasjonalt laksevassdrag (NLV), dette fordi Suldalslågen anses å falle innenfor de følgende kategorier:

bestander med potensial for høy produksjon
storlaksbestander
bestander med særskilt genetisk karakter

I innstillingen til Miljøverndepartementet fra DN i samme sak i januar 2005 opprettholdes Suldalslågen og Sandsfjorden som henholdsvis nytt NLV og ny NLF. At Suldalslågen trolig blir nytt NLV innebærer etter NJFF-Rogaland sitt syn særlige krav ovenfor forvaltningen, inkludert NVE, når det gjelder utformingen av et nytt manøvreringsreglement.

NJFF-Rogaland beklager at Statkraft SF dessverre synes å relativt ensidig ha valgt å støtte seg til de rapportene som "passer best" for det som Statkraft ønsker med et nytt manøvreringsreglement; nemlig å øke produksjonen av kraft ved å kjøre minimalt med vann gjennom Suldalslågens naturlige løp. Denne forskningen kan ha vært en særdeles god investering for Statkraft SF dersom de får gjennomslag for forslaget sitt da kraftproduksjonen er beregnet til å øke med 157 GWh sett i forhold til 1990-regimet med en økning i inntektene på 28,8 mill. kroner som resultat. Vi har ikke problemer med å akseptere at Statkraft SFs hovedmål er å produsere så mye kraft som mulig, men vi har problemer med å akseptere at Statkraft SF skyver forskningen som de har finansiert foran seg som et miljøalibi for å redusere vannføringen så mye som mulig på bekostning av storlaksstammen i Suldalslågen. Vi stoler på at NVE klarer å se dette forholdet tydeligere enn Statkraft SF.

Norsk institutt for naturforskning (NINA) har på oppdrag av Sand Laksefiske laget en faglig uavhengig vurdering av det omsøkte forslaget til manøvreringsreglement, og dets innvirkning på storlaksen i vassdraget (Forseth et.al. 2004). NINA har i sin uttale fremmet et alternativt forslag til manøvreringsreglement, og NINA imøtegår i sin rapport de fleste faglige begrunnelsene fra Statkraft for redusert minstevannfø-

ring i vassdraget (Forseth et.al. 2004). Etter vår mening er dette en meget uheldig situasjon; fagrapportene som benyttes av regulanten i søknaden burde fremlegge objektive og nøytrale vurderinger av forslaget til nytt manøvreringsreglement og mulige virkninger for økologien og laksestammen i Suldalslågen. Det må kunne forutsettes at avveiningene mot kraftproduksjonen er noe som Statkraft SF selv er i stand til å foreta og at dette ikke skal gjøres av de fiskerifaglige konsulentene! Noe som åpenbart har vært tilfellet her.

Forskningen i Suldalslågen har vist seg å være et kron eksempelpå hvordan slik forskning ikke bør organiseres. Sammenblanding av roller og ikke minst de rammebetingelser som Statkraft SF har lagt på forskningen har bidratt til at forskningen ikke på noen måte fremstår som uhildet. Tvert imot har de knytninger til målet om økt kraftproduksjon og rammene som Statkraft SF har gitt forskningsarbeidet, medført at forskningen hele tiden har fokusert på å fremskaffe argumenter for at laksestammen i Suldalslågen "overlever" vannføringsregimer med lavere og høyere vannføringer. Forskning på virkningene av høyere vannføringer har ikke blitt utført selv om Stortinget ved konsesjonsbehandlingen påpekte tydelig at dersom utviklingen for laksestammen tilsa det så ville det bli sluppet mer vann enn det som ble fastsatt ved det opprinnelige prøvereglementet. Den sterkt negative utviklingen i laksestammen i Suldalslågen etter Ulla-Førre reguleringen er udiskutabel og skulle da tilsi at forskningen også måtte ha forsket på de positive virkningene av å øke vannføringen i Suldalslågen utover dette prøvereglementet. Hadde forskningen vært uhildet og uten de rammebetingelser som Statkraft SF har pålagt denne forskningen så er vi overbevist om at så hadde skjedd. Det ville betydd at forvaltningen ville hatt et langt bedre grunnlag for å kunne fastsette et manøvreringsreglement som virkelig kunne bidra til å sikre storlaksstammen i Suldalslågen.

Både biologiske og økologiske kvaliteter, samt næringsmessige og rekreasjonsmessige verdier knyttet til utøvelse av fiske i Suldalslågen, er direkte relatert til at vassdraget har en livskraftig storlaksstamme og ikke minst også muligheten for å fange storlaks. Stor produksjon av smålaks og mellomlaks som Statkraft ensidig har valgt å fokusere på er underordnet i forhold til spørsmålet om livskraftig storlaksstamme i vassdraget. Ser en historisk på fangstene i Suldalslågen har selve produksjon av laks totalt sett aldri vært særlig stor fra naturens side sett i relasjon til vassdragets størrelse, vannføring og lengde, men produksjonen av storlaks og stor storlaks har vært unik. Dette har gjennom hele historien vært det som har kjennemerket laksefisket i Suldalslågen. Det er dette som må fortsatt sikres for fremtidige generasjoner og som Statkraft SF forslag til manøvreringsreglement ikke bidrar til.

DN har som nevnt foreslått Suldalslågen som et nasjonalt laksevassdrag (NLV) nå i runde to av behandlingen av innstillingen fra vilkaks-utvalget. Suldalslågen er ikke foreslått som NLV pga. høy produksjon, men pga. den unike storlaksstammen vassdraget besitter. Det er da ganske oppsiktsvekkende og lite tillitsvekkende at Statkraft SFs forslag knapt har sagt noe som helst av betydning av verdi for å sikre storlaksen. Etter vår mening har de bevisst valgt å se bort ifra dette forholdet da en vektlegging av dette som et selvstendig mål ville ha gitt et helt annet forslag til manøvreringsreglement med langt høyere vannslipp som resultat.

Statkraft SF hevder også det ikke foreligger god dokumentasjon eller faglige utredninger på at reduksjon i vannføringen i et vassdrag gir reduserte storlaksstammer, både med hensyn til antall og gjennomsnittsvekt. Det er direkte feil:

Vi viser her til forskning i regi av NINA gjennom flere år i Eira i Møre og Romsdal (Jensen et. al. 2004, Jensen et. al. 2003) i en elv har opplevd den samme utviklingen i vannføring som Suldalslågen. Også i Eira finner man en gradvis sterk reduksjon i gjennomsnittsvannføringen over mange års reguleringer. Eira har i takt med redusert vannføring over flere utbyggingstrinn hatt en tilsvarende trinnvis reduksjon i gjennomsnittsvekten på laksen (Jensen et al. 2004). Her er det fullt samsvar mellom disse faktorene over en periode på 50 år, og Eira var også i likhet med Suldal en elv som hadde meget høy middelvannføring opprinnelig.

Rådgivende Biologer A/S siteres i Statkrafts søknad på side 29 (Anon. 2004) på at 15 m³/s synes å være en slags grense for gjennomsnittsvekten på laks på Vestlandet, dvs. at laksestørrelsen mange steder øker fram til en middelvannføring i elvene på minst 15 m³/s, men ikke utover dette. Dette er en høyst merkelig påstand fra Rådgivende Biologer A/S ettersom vannføringen i Eira fremdeles er i gjennomsnitt 15,5 m³/s, og her har gjennomsnittstørrelsen på laksen sunket drastisk. Også langt mer enn elver en kan sammenligne med i samme område. Statistikken for Eira viser følgende triste utvikling:

1940 - 1953 (uregulert, middelvannf. 40 m³/s),
gjennomsnittsvekt: 11,8 kg
1953 - 1961 (Aurareguleringen, middelvannf. 25 m³/s),
gjennomsnittsvekt: 8,7 kg
1962 - 1975 (Takrenna, middelvannf. 22 m³/s),
gjennomsnittsvekt: 4,8 kg
1975 - d.d (Gryttenutbyggingen, middelvannf. 15,5 m³/s),
gjennomsnittsvekt: 4,7

Kanskje like relevant for Suldal er utviklingen i antall stor storlaks fanget i Eira;

1940 - 1953; 53 laks over 20 kg
1953 - 1983; kun 2 laks over 20 kg
1983 - 2001; ingen over 16 kg!

Kilder om Eira er NINA Oppdragsmelding 813 i fra 2004 (Jensen et. al. 2004) samt tidligere oppdragsmeldinger fra NINA fra samme vassdrag (f.eks. Jensen et. al. 2003). Konklusjonen i rapporten fra 2004 er klar og tydelig; nemlig at laksestammen har blitt mindre som en tilpasning til redusert vannføring. Det er nøyaktig det samme som vi nå ser i Suldalslågen. Undersøkelsene i Eira har NINA for øvrig utført på oppdrag av Statkraft SF. Litt merkverdig at Statkraft SF da kan hevde at det ikke foreligger undersøkelser om sammenhengen mellom regulering og utvikling i snittstørrelse i regulerte vassdrag.

I en nyere publikasjon om sjørret i norske småvassdrag fant man at sjørreten var størst ved kjønnsmodning i vassdragene med høyest middelvannføring (Jonsson et. al. 2001), og størrelsen på fisken avtok med minkende vannføring. At man teoretisk kan argumentere for å opprettholde produksjonen av laksesmolt ved et av de to vannføringsregimene som er skissert i Statkraft SFs søknad er vi uenig i, men dette er også langt på vei mindre interessant. Det er ikke produksjonen av smålaks og mellomlaks som er viktigst i Suldalslågen, men å sikre storlaksstammen.

Tar en utgangspunkt i elvene på Vestlandet og ser på hvilke av disse som produserer storlaks så er snittvannføringen svært mye høyere enn de 15 m³/s som Rådgivende Biologer A/S har brukt som en grense. De mest typiske storlaksvassdragene på Vestlandet (vassdrag som tradisjonelt har hatt høyest gjennomsnittsvekt og flest stor storlaks fra 15-20 kg og oppover) er Årdalsvassdraget (Hjelmeland, Rogaland), Suldalslågen, Eidfjordvassdraget, Opo, Vosso, Stryneelva, Årøy og Eira. SAMTLIGE har eller har hatt diverse reguleringer en snittvannføring som langt overstiger 15 m³/s.

I tilknytning til forslaget i Suldal bør en merke seg at storlaksen i Eira i praksis forsvant allerede i 1953 ved en reduksjon fra 40 m³/s til 25 m³/s, dvs. ved en reduksjon på kun 37,5 % i middelvannføringen (Jensen et. al. 2004). Reduksjonen i vannføring i Suldal ved utløpet av vatnet er allerede i dag på 63 % i forhold til naturlig middelvannføring!

Vi har jo naturlig nok allerede sett en kraftig reduksjon av størrelsen på laksen i Suldalslågen i perioden der vannføringen gradvis redusert ned fra den opphavelige. Opprinnelig middelvannføring ved utløp Suldalsvatn er beregnet til 92,2 m³/s (Anon. 2004), og var jo den samme (på tross av RSK) i perioden 1967 – 1979, men da med relativt høyere vintervannføring og lavere sommervannføring. Dette ble dramatisk endret ved Ulla Førre-utbyggingen, og middelvannføringen ved utløp Suldalsvatn sank da til kun 51,3 m³/s (1980-1989), videre til 49,3 m³/s (1990-1997), til 41,2 m³/s (1998-1999) og til slutt kun 34,1 m³/s (2001-2003). Utviklingen av gjennomsnittsvekten i Suldalslågen for laks (kilde Elveei-

garlaget i Suldal og offisiell fangststatistikk) samsvarer godt med reduksjonene i vannføring:

1957 - 1967; gjennomsnittsvikt all laks mellom 8 og 11,5 kg

1968 - 1986; gjennomsnittsvikt all laks mellom 6 og 9,5 kg

1987 - 2004; gjennomsnittsvikt all laks mellom 3 og 7,5 kg

Her er det også viktig å merke seg at åra 2000 - 2004 er de fem enkeltårene i perioden fra 1957 - 2004 med lavest gjennomsnittsvikt på laksen! Konklusjonen må helt klart være at verken Statkraft SF eller andre fagmiljøer og konsulenter som disse har benyttet har lagt fram noen sikre data som viser eller har sannsynliggjort at gjennomsnittsvikta ikke vil bli ytterligere redusert ved ytterligere redusert vannføring i Suldal. Tvert imot så foreligger det altså både fangstdata og undersøkelser i både Suldalslågen og tilsvarende vassdrag som klart tilsier at denne nedgangen henger sammen med/samsvarer godt med reduksjonen i vannføringen. Når det gjelder Suldal som fiskeelv er det kun å ivareta den unike storlaksstammen som teller! Også NINA konkluderer i et nytt notat om Statkraft SFs forslag til nytt manøvreringsreglement blant annet med at "Hvis man fortsetter med dagens lave vintervannstand eller reduserer den ytterligere fra dagens lave nivå, kan man på lang sikt vente mindre fiskestørrelse og svært få laks i Suldalslågen. Ventelig vil bestanden utvikle seg mot det man ser i flomelvene rundt Boknafjorden, der mest fisk vandrer opp fra september til november og flertallet er smålaks" (Forseth et al. 2004). Dette er en utvikling som ikke kan aksepteres og som er et klart brudd på de forutsetninger som Stortinget ga som premiss ved Ulla-Førre konsesjonen.

Vannføring, temperaturforhold og smoltproduksjon

Når det gjelder smoltproduksjonen i forhold til vintervannføring og sommertemperatur viser vi til NINAs Fagrapport 079 (2004) "Orkla - et nasjonalt referansevassdrag for studier av bestandsregulerende faktorer av laks" (Hvidsten et al. 2004) der det konkluderes med følgende: "...anslår vi at nettoeffekten av reguleringen er en økning i smoltproduksjonen på i størrelsesorden 10 – 30 %. Den viktigste årsaken til økningen er økt minstevannføring om vinteren og denne konklusjonen er understøttet av publiserte undersøkelser fra flere andre elver". I Orkla er den absolutte minimumsvannføringen om vinteren økt fra rundt 2 – 3 m³/s i uregulert tilstand til mellom 9 og 23 m³/s i regulert tilstand (Hvidsten et al. 2004). I Orkla finner man klar sammenheng mellom smoltproduksjonen og de tre siste vintrenes minstevannføring, jo høyere de tre sistnevnte er jo høyere blir smoltproduksjonen (Hvidsten et al. 2004).

Dette skjer på tross av at det i den samme rapporten også konkluderes med at "Redusert vanntemperatur om sommeren etter reguleringen har økt smoltalderen og isolert sett redusert smoltproduksjonen". I sum er med andre ord den positive virkningen av økt vintervannføring viktigere for den totale smoltproduksjonen enn den negative virkningen av redusert sommer-temperatur. Gjennomsnittslengden på årsyngel av laks i Orkla etter endt vekstsesong er etter reguleringen kun ca. 41 mm, og ut fra figur 29 på side 24 i Statkraft SFs søknad (Anon. 2004) er tilsvarende hos 0+ i Suldalslågen de fleste år over 41 mm. Orkla har, som de fleste vet, de siste åra hatt rekordfangster av laks år etter år. Dette skjer med andre ord på tross av redusert vekst hos årsyngel av laks. Før reguleringene er gjennomsnittslengden for 0+ laks i Orkla etter endt vekstsesong estimert til ca. 43 mm (Hvidsten et al. 2004).

I henhold til en rapport fra rådgivende Biologer A/S skjer gytingen av laks i Suldalslågen over en periode på hele fire måneder (Sægrov & Hellen 2003), men aktivitetstoppen er rundt 1. januar. I samme rapport framkommer det at avkom (0+) fra laks som gyter i perioden fra 15. desember – 15. januar ved Tjelmane (nede) og Suldalsosen (oppe) de fleste år vil få en swim-up temperatur på 8 °C eller mer. Rundt 8 °C regnes av enkelte forskere (Jensen et al. 1991) for å være en kritisk, nedre temperaturgrense ved første fødeopptak for lakseyngel. De samme forskerene (Jensen et al. 1991) skriver at hovedtyngden av første fødeopptak (swim-up) i Suldalslågen skjer i perioden 29. juni – 1. juli. I åra 1995 – 1997 var døgnmiddeltemperaturen i perioden 29. juni – 1. juli henholdsvis mellom 6 og 8 °C (1995), mellom 5 og 6,5 °C (1996) og mellom 7 og 10 °C i 1996 (Saltveit 1997). Høyest tetthet av årsyngel (0+) av laks i Suldalslågen ble imidlertid funnet i 1996, dvs. i det året med lavest temperatur ved swim-up/første fødeopptak (Saltveit 1997). Det er i Norge for øvrig funnet ei nedre temperaturgrense for vekst av laks i enkeltvassdrag på kun 6,3 °C, og forskerne konkluderer her med at den nedre temperaturgrense for vekst (og matopptak) ikke er en fast grense men derimot vil være tilpasset den enkelte elv ut fra temperaturforholdene (Jensen & Johnsen 1986). Etter NJFF-Rogalands vurdering er det ikke dokumentert verken i Statkraft SFs søknad eller i tidligere rapporter fra vassdraget at temperaturen ved swim-up er kritisk for lakseyngelen i Suldalslågen. Den minimale temperaturøkningen som er skissert ved å redusere vannføringen om våren og forsommeren, jf. Statkraft SFs søknad om nytt manøvreringsreglement, vil etter NJFF-Rogalands vurdering derfor ikke ha noen positiv effekt for overlevelsen av årsyngel av laks og kan derfor ikke benyttes som argument for å redusere vannføringen slik som Statkraft SF hevder.

Vintervannføring

I søknaden fra Statkraft SF på s. 37 skrives det at; "I 2001 og 2002 ble det gjennomført forsøk med en kort og kraftig spyleflom i første halvdel av oktober. Flommene bidro til utspyling av sand, moser og alger og bedret på den måten fiskens habitat. Særlig vinterhabitatet ble bedre, noe ungfisken utnyttet". Dette viser at svært lav vannføring om vinteren og innfrysing ikke er nødvendig for å få rensket opp i elva. Spyleflommer senhøstes løser dette problemet helt utmerket! Det er derfor ikke behov for svært lave vintervannføringer med innfrysing for å få fjernet finsedimenter og moser. Rent generelt må vi kunne si at argumentasjonen fra Statkraft SF med å nærmest tørrlegge en elv vinterstid for å sikre en innfrysing for å fjerne finsedimenter og moser må kunne karakteriseres som noe av det tynneste vi har hørt.

NJFF-Rogaland registrerer at Statkraft SF i media og overfor politikere ofte benytter Orklaundersøkelsene i sin argumentasjon for at regulering av et vassdrag kan gjennomføres uten å skade laksen, eller tvert imot å bedre forholdene for smoltproduksjon. Det er da overraskende at Statkraft SF ikke er villig til å innse at høy vintervannføring og et påfølgende stort vanddekt areal om vinteren er avgjørende for at en regulering virkelig skal kunne gi en "Orkla-effekt". I Suldalslågen virker det plutselig viktig å ha så lav vannføring som mulig om vinteren, stikk i strid med resultatene fra Orkla. Statkraft SF har heller ikke gjennomført noen undersøkelser ved så lave vannføringer som de foreslåtte 7 m³/s. Dette finner vi uansvarlig. NJFF-Rogaland mener derfor det vil være direkte skadelig å gå lavere enn 12 m³/s som minstevannføring om vinteren, og at denne tvert imot klart bør økes betydelig. Dette foreslår da også NINA i sitt notat vedrørende nytt manøvreringsreglement for Suldalslågen (Forseth et al. 2004). NINA anbefaler i dette notatet en minstevannføring på minimum 20 m³/s i perioden fra 1. desember - 22. april. Legg ellers merke til at den høye vintervannføringen under RSK-regimet ga en økning i yngelproduksjonen.

Fangstutviklingen i naboelver i regionen

I de geografisk sett nærmeste lakseelvene, de uregulerte elvene Rødneelva ved Sandeid og Vikedalselva, har man de siste åra registrert de største laksefangstene gjennom tidene for disse vassdragene. I Vikedal har fangsten av laks i perioden fra og med 2000 aldri vært lavere enn 1,8 tonn pr. år, mens den i perioden 1967 – 1999 aldri var mer enn maksimalt 1,5 tonn (i 1974 og 1998 (Anon. 2004)). I perioden 1970 – 2003 ble den største laksefangsten på ett enkelt år i Rødneelva tatt i 2003, med nær 300 kg (Anon. 2004). Mens andelen større laks i Suldalslågen har vært fallende i perioden har andelen mellom- og storlaks i Vikedalselva økt (Anon. 2004). Suldalslågens fangstutvikling de siste åra har deri-

mot vært meget negativ, med nedgang i antall laks fanget, antall kilo og i gjennomsnittsvekt på fanget laks (Anon. 2004). Dette har skjedd parallelt med at minstevannføringen i gjennom ulike prøvereglement gradvis har blitt redusert i samme tidsperiode (Anon. 2004). Etter vår mening er dette ikke overraskende, men illustrerer problemet med forskningen i Suldalslågen ved at dette ikke er et forhold en ønsker å ta opp da dette ikke bidrar til å bygge opp om Statkrafts SFs ønsker om redusert vannføring i Suldalslågen.

Konklusjoner:

At Suldalslågen trolig blir nytt NLV innebærer etter NJFF-Rogaland sitt syn særlige krav ovenfor forvaltningen når det gjelder utformingen av et nytt manøvreringsreglement.

Statkraft SFs forslag til permanent manøvreringsreglement må oppfattes som et rent partsinnlegg. De rammer som Statkraft SF har latt forskningen arbeide under har ikke bidratt til å komme opp med et uhildet, nøytralt og objektivt forslag til manøvreringsreglement. Statkraft SF har ensidig valgt å legge til grunn de forskningsresultatene som de har kunnet bruke for å forsvare mindre vannslipp i Suldalslågen og dermed økt kraftproduksjon. Spesielt fremtredende er dette ved at en bevisst har valgt å ikke fokusere på det som gjør laksestammen i Suldalslågen unik, nemlig storlaksstammen.

Forslaget til manøvreringsreglement fra Statkraft SF representerer en dramatisk reduksjon i vannføringen i Suldalslågen både i forhold til uregulert tilstand (snitt 92 m³/s ut fra vannet gjennom hele året og 150 m³/s i perioden juni-september), alle de tidligere reguleringer og de siste prøveregimene til et regime som vil redusere Suldalslågen til en vannføring på snitt 25 m³/s ut av vannet (27 % av naturlig tilsig) gjennom hele året og snitt 50 m³/s om sommeren (33 % av naturlig tilsig). Dette vil medføre at vassdraget vil fremstå som et særdeles kraftig regulert og strupet vassdrag som vil ødelegge for storlaksstammen i vassdraget og redusere Suldalslågen betydelig som landskapselement.

NJFF-Rogaland mener at Statkraft SFs forslag til nytt manøvreringsreglement vil ødelegge storlaksstammen i Suldalslågen, at Suldalslågen vil bli ei langt mindre interessant elv å drive sportsfiske etter laks i, og at de lokale og regionale økonomiske virkningene av fisket etter laks i Suldalslågen vil bli sterkt redusert. Dette stikk i strid med klare forutsetninger gitt av Stortinget når Ulla-Førre konsesjonen ble gitt.

Det vil trolig være liten interesse og betalingsvillighet for å fiske i Suldalslågen dersom muligheten til å få storlaks forsvinner. I tillegg vil det virke negativt at vannføringsregimet som er foreslått om sommeren med liten vannføring og liten variasjon medfører at en rekke gode laksehøler blir uinteressante å fiske i.

For grunneierne, kommunen og fiskerne vil bortfallet av storlaks være det verste som kan skje i Suldalslågen. For miljøforvaltningen vil dette bety at en ikke har klart å ta vare på den unike storlaksen i dette vassdraget være et katastrofalt nederlag, selv når Stortinget så tydelig har sagt i premissene for Ulla-Førre konsesjonen at Suldalslågen skal sikres som storlaks-vassdrag i fremtiden også etter reguleringen.

NJFF-Rogaland krever at forvaltningen bidrar til å sikre den unike storlaksstammen i Suldalslågen ved etablering av et permanent manøvreringsreglement som tilfredsstiller de kravene som Stortinget la til grunn ved konsesjonsbehandlingen. For å redde storlaksstammen i vassdraget kreves et helt annet vannføringsregime enn det Statkraft SF har foreslått i sin søknad. Vannføringen gjennom alle årstider må økes betydelig i forhold til forslaget fra Statkraft SF;

Vårvannføringen må være langt høyere under hele utvandningsperioden for smoltutvandring for å sikre at triggeren for utvandring utløses, at utvandringen skjer raskt over hele vassdragets lengde, at predasjon reduseres og at lakseluspresset i sjøområdet utenfor reduseres. To flommer på minimum 150 m³/s over en lengre periode vil initiere smoltutvandring, samt redusere predasjonstrykket på smolt i elvemunningen.

Sommervannføringen må ha en større variasjon i vannføringen med store og middels verdier gjennom en "normalsesong" for å sikre gode oppgangs- og fiskeforhold. I tillegg må sommer-

vannføringen starte 1. juni, og ikke 10. juli som foreslått av Statkraft SF. Tradisjonelt har fiske-sesongen startet rundt 1. juni nedenfor Sandsfossen og det er et klart uttrykt mål fra miljøforvaltningen at en skal få bygget opp igjen laksestammen i Suldalslågen og derigjennom øke fiske-sesongen til samme periode som tidligere. Skulle laksebestanden ta seg opp igjen og forvaltningen som en følge av dette åpner for fiske igjen i juni krever dette betydelig mer vann i juni enn de 20 - 25 m³/s som Statkraft SF foreslår. NJFF-Rogaland krever i likhet med NINA at sommervannføringen allerede fra 1. juni økes vesentlig også for å bidra til at laksen på vei inn raskest mulig finner og går på elva for å unngå unormalt stort uttak av fisk i sjø.

Høstvannføringen må inneholde to kraftige spyleflommer i oktober med vannføring på minst 200 m³/s over en lengre periode, slik Statkraft selv foreslår. Dette vil fjerne sand og mose, og sikre yngelen gode overvintringsforhold. Alternativt kan modellen foreslått av NINA brukes, med en enkelt spyleflom på 300 m³/s over en lengre periode. Det må også være tilstrekkelig vannføring for vandring av storlaks til gyte-plassene i denne perioden.

Vintervannføringen bør være relativt høy, jf. erfaringene fra Orkla samt forslaget fra NINA, minimum 20 m³/s sluppet fra vatnet. Dette sikrer overlevelse gjennom vinteren av så vel store vinterstøinger som yngel og er også et vesentlig element for å sikre storlaksstammen.

NJFF-Rogalands forslag til nytt manøvreringsreglement;

Periode	Vannslipp fra Suldalsvatnet i m ³ /s
1. desember - 22. april	20 m ³ /s fast slipp
23. april – 19. mai	35 – 150 m ³ /s (2 flommer à 150 m ³ /s)
20. mai – 31. mai	35 m ³ /s økende til 60 m ³ /s
1. juni – 30. september	Vekslende mellom 60 m ³ /s og 75 m ³ /s
1. oktober – 10. oktober	Synkende ned til 40 m ³ /s, med 2 spyleflommer på 200 m ³ /s eller en spyleflom på 300 m ³ /s
11. oktober – 14. november	50 m ³ /s fast slipp
15. november – 1. desember	50 m ³ /s synkende til 20 m ³ /s

I stor grad samsvarer dette godt med det forslaget til manøvreringsreglement som NINA-rapporten (Forseth et.al. 2004) foreslår. NJFF-Rogaland vil påpeke at NINAs forslag er et moderat forslag som vi mener gir høy kraftproduksjon i vassdraget, men som samtidig bidrar til at den unike storlaksstammen kan sikres for fremtiden. Statkraft SF sitt forslag vil medføre høyere kraftproduksjon, men helt klart på bekostning av den unike storlaksstammen i Suldalslågen. Dette stikk i strid med forutsetningene til Stortinget når de behandlet Ulla-Førre konsesjonen. Følgelig mener vi at NVE må bidra til at også storlaksstammen i vassdraget sikres for

fremtidige generasjoner ved fastsettelse av permanent manøvreringsreglement.

Ekstra vannslipp

NJFF-Rogaland er også opptatt av å sikre muligheten for et ekstra vannslipp på minimum 100 mill. m³ vann. Dagens reglement åpner for 50 mill. m³. Det er ikke noe argument mot dette at det ikke tidligere er benyttet. Grunnen til dette er jo at Suldalslågen i hele perioden har vært "utsatt" for diverse prøvereglementer som har vanskeliggjort bruken av dette vannslippet slik det var tiltenkt. Denne bufferen med vann er nesten den eneste mulighet en har til å redusere risiko-

en for at en "bommer" med manøvreringsreglementet uten å måtte ta det opp til ny vurdering. En prosess som vi ser på som tung og vanskelig når et endelig reglement nå blir fastsatt. Derfor blir en slik risikobuffer viktig for å motvirke negative konsekvenser som ikke var kjent på beslutningstidspunktet dersom senere utvikling og/eller forskning viser behov for mer vann for å sikre storlaksstammen i Suldalslågen.

Ulla

Under hele perioden fra Ulla-Førre konsesjonen ble gitt har det vært tatt opp spørsmålet om minstevannføring i Ulla fra flere hold; både fra miljøforvaltningen, fiskeinteressene og grunneierne. Vi vil derfor påpeke behovet for å vurdere vannslipp i Ulla elva som etter Ulla-Førre reguleringen ble særdeles sterkt regulert med nær tørrlegging som resultat. Ulla har ikke fastsatt noen minstevannføring og vannføringen kan i lengre perioder gå ned i noen hundre liter. Tidligere var dette et meget godt storlaksvassdrag med fangster over 1.500 kg i de beste årene. Det produseres fortsatt laks i vassdraget, men stammen er sterkt berørt av manglende minstevannføring og nær tørrlegging i store perioder. Det skal lite vannslipp til for å gi dramatisk bedre forhold for laksestammen i dette vassdraget. Selv en minstevannføring på 0,5 – 1 m³/s vil gi en enorm positiv konsekvens for laksestammen i vassdraget og noe av den besparelse som vil bli konsekvensen av et permanent manøvreringsreglement i Suldalslågen er bare rett og rimelig kan nyttes til å bedre forholdene for laksestammen i Ulla".

Norges Jeger og Fiskerforbund uttaler i brev av 04.02.2005:

"...

NJFF er opptatt av at når en nå søker om og utformer nytt manøvreringsreglement for vassdraget legger vekt på å utforme reglementet på en måte som i minst mulig grad er skadelig for den unike storlaksbestanden i vassdraget. Bevaring av viktige bestander med storlaks karakter var ett svært viktig moment for Villaksutvalget når de i 1999 foreslo Suldalslågen som nasjonalt laksevassdrag (NLV). Det samme er sterkt vektlagt, når Suldalslågen anbefales som nytt NLV i den anbefaling Direktoratet for naturforvaltning nylig har oversendt Miljøverndepartementet for videre behandling.

NJFF viser i denne sammenheng til den høringsuttalelse vårt fylkeslag NJFF-Rogaland samt den uttale FM i Rogaland har sendt NVE. NJFF slutter seg til disse uttalelsene. NJFF mener nevnte høringsuttalelser bygger godt opp under konklusjonen om at forslag til nytt manøvreringsreglement vil medføre drastisk reduksjon i vassdragets vannføring. Noe som i tråd med allmenn kunnskap om lakseøkologi vil

være uforenlig med en ønsket hensyntagen av storlaksen.

NJFF ber om at NJFF-Rogaland sitt forslag (tabell nedenfor) til manøvreringsreglement legges til grunn for den videre manøvrering av reguleringene i Suldalslågen. Dette vil i langt større grad være tilpasset en bedre bevaring av storlaksen i vassdraget.

Fiskeridirektoratet uttaler i brev av 15.12.05:

"...

Statkraft har fra 1990 sluppet ut vann i Suldalslågen i samsvar med ulike prøvereglement.

Målet med dette har vært å ivareta villaksens behov samtidig som en legger til rette for optimal utnyttelse av kraftpotensialet.

De verdier en ut fra dette skal vektlegge er biologiske forhold i elva, flomsikkerhet, næringsutnyttelse og rekreasjon samt lågen som landskapselement.

Gjennomsnittlig vannføring blir redusert og vannføringen gjennom året vil bli endret i vassdraget. Om dette kan gi konsekvenser for livet i sjøen synes meget usikkert.

Fagpersonale hos Fylkesmannen i Rogaland er blitt kontaktet. De var like usikker som oss på mulige konsekvenser i sjø.

Etter vår mening viser dette klart at Søknad om Nytt manøvreringsreglement for Suldalslågen i svært liten grad, om noen, berører vårt ansvarsområde i sjø.

Vi har ikke merknader til søknaden utover dette."

Suldal Reiselivslag uttaler i brev av 01.02.05:

"Store delar av vegnettet som går gjennom Suldal kommune får snart status som Nasjonal Turistveg. Som vertskap for Nasjonal Turistveg ønsker me å vise fram Suldal på sitt finaste, og noko av det vakraste me har i Suldal er naturen. Suldalslågen er ein viktig del av den naturen, og av kulturlandskapet i Suldal. Ei elv som store deler av året har lav vannføring vil vere eit svært trist skue.

Fiske i Suldalslågen er veldig viktig for reiselivsbransjen i Suldal, og Suldal Reiselivslag er samd i at det må gjerast tiltak som vil gje vekst i laksebestanden.

Reiselivslaget støttar derfor Suldal Elveeigarlag si uttale til Statkraft sin søknad om nytt manøvreringsreglement for Suldalslågen."

Naturvernforbundet i Rogaland uttaler i brev av 04.02.05:

"...

Statkraft SF ønsker å redusere vannslippene i Lågen (ift regimet fra 1990) for å øke kraftproduksjonen betydelig. Selskapet mener å kunne gjennomføre dette uten vesentlige skadelige virkninger på laksestammen. For å legitimere

dette forslaget har man fremlagt flere forskningsrapporter som er utført på oppdrag fra regulanten. Resultatene fra Statkraft SF's forskning gir ikke noen som helst garantier for at nytt manøvreringsreglement slik regulanten søker om, vil sikre laksebestanden og da i særdeleshet Lågens unike storlaksstamme. Derimot synes det klart for oss at risikoen øker for at en allerede hardt prøvet storlaksstamme vil få forverrede overlevelsesmuligheter som følge av dramatiske reduksjoner i vannslippene.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) har i en innstilling til Miljøverndepartementet i januar 2005 opprettholdt sin tidligere anbefaling om at Suldalslågen bør bli nasjonalt laksevassdrag og at Sandsfjorden bør få status som nasjonal laksefjord. Poenget med dette forslaget er sjølsagt å sikre Lågens unike storlaksstamme. Slik vi ser det vil Suldalslågens status som nasjonalt laksevassdrag være avhengig av et manøvreringsreglement som tar best mulig hensyn til storlaksstammens levekår. Statkraft SF's søknad er et ønske om å optimalisere kraftproduksjonen, og fremstår forøvrig som en ren gambling med en utryddingstruet storlaksstamme som innsats.

Suldalslågen og det vakre dalføret elva renner gjennom, har på tross av reguleringene beholdt mye av sin storhet. Elva fungerer fortsatt som et helt sentralt landskapselement som har beholdt mye av sin opplevelsesverdi til glede for fastboende og turister. Det er viktig for kommunen, innbyggerne og næringslivet at Lågen fortsatt kan fremstå som vannrik elv. Det vil ikke skje med det vannregimet som Statkraft SF har søkt om. Nedgangen i kommunens reiselivsnæring vil bli forsterket om elvas opplevelsesverdi blir ytterligere redusert og storlaksstammen mer truet enn den allerede er.

Naturvernforbundet i Rogaland har ikke eget forslag til manøvreringsreglement for Suldalslågen, men vi vil støtte de vurderinger og forslag som er fremmet av Fylkesmannen i Rogaland i uttalelse datert 31.01.då.

Samarbeidsrådet for naturvernsaker (SRN) har i brev av 03.02.05 kommet med følgende uttalelse:

”...

SRN er opptatt av at man gjennom prosessen med å fastsette et nytt manøvreringsreglement for Suldalslågen legger et grunnlag for en bærekraftig forvaltning av bestanden av storlaks i vassdraget. Sikring av storlaksstammer var blant de prioriterte satsingsområdene som det tidligere Villaksutvalget la til grunn for sine anbefalinger for den framtidige forvaltningen av villaksen. Hensynet til storlaksbestanden i Suldalslågen tillegges også vesentlig vekt fra miljøforvaltningens side i arbeidet med å få Suldalslågen med som nasjonalt laksevassdrag (NLV).

SRN viser i denne sammenheng til høringsuttalelsene fra Fylkesmannen i Rogaland og NJFF-Rogaland, som vi slutter oss til. Begge ut-

talelsene konkluderer med at Statkrafts forslag til nytt manøvreringsreglement vil innebære drastiske reduksjoner i vannføringen i Suldalslågen som ikke vil være egnet til å sikre storlaksen i vassdraget. Videre legger Fylkesmannen også vekt på at forslaget til nytt manøvreringsreglement vil være negativt i forhold til elva som landskapselement og elvas naturlige prosesser.

SRN ber derfor om at de ovennevnte uttalelsene legges til grunn for det videre arbeidet med fastsettelsen av nytt manøvreringsreglement. Spesielt vil SRN framheve følgende:

- SRN støtter opp om NJFF-Rogalands forslag til nytt manøvreringsreglement, og mener det er nødvendig at dette legges til grunn for å sikre nødvendige betingelser for storlaksbestanden i vassdraget.
- SRN ber om at det i manøvreringsreglementet fortsatt skal være muligheter for å kunne slippe minimum 100 mill. m³ vann.
- NVE må vurdere behovet for vannslipp i Ulla elv.”

Mo Laksegard har i brev av 31.01.05 kommet med følgende uttalelse:

”Underteikna, Bjørn Moe er elveigar i Suldalslågen og dagleg leiar av Mo Laksegard. Eg har såleis delteke i prosessen rundt det høyringssvaret som er sendt frå Suldal Elveigarlag gjennom H.r.adv. Tor N. Rekve datert 24.01.05. Eg støttar dette svaret fullt ut.

Om Mo Laksegard

Underteikna starta i 1982 med bygdeturisme i form av å selja fiskekort i Suldalslågen på fiske retten til garden Mo i Sandsbygda. Spørsmål etter overnatting frå tilreisande fiskarar melde seg, og i 1984 vart eit folgehhus på garden rusta opp for overnatting. Vidare bygde me to utleige leilegheiter i 1986. Framover 1980 talet var laksefisket godt, og me såg lyst på det å drive gards turisme. Dette førte til at me våga å ta eit nytt steg i 1991 og bygde ut anlegget ytterlegare. Nå med eit hovudhus som inneheldt ei leilegheit, serveringslokale, kjøkken og kurs/konferanse rom. I tillegg to utleiehytter og symjebasseng.

Fisket var og godt i 91 og 92, men så vart det brått dårlegare. Styresmaktene korta ned sesongen og innførte strenge reguleringar på fisket. Fiskarane forsvann i stor grad. Fiskesesongen som tidlegare lett let seg fylla frå år til år vart det vanskeleg å selja.

Mo Laksegard kom i ein svært vanskelig situasjon etter store investeringar som trong jamn inntening.

Me hadde bygd vårt tilbod opp rundt laksen og det var vår merkevare. Derfor ville me framleis spela på den då me snudde oss rundt for å finna nye marknader.

Her var det me starta utvikling av aktiviteten Laksesafari™ www.lachssafari.de som skulle visa seg å bli ein stor suksess.

Laksesafari™

Iført overlevingsdrakt, snorkel og maske flyt du fritt ned gjennom stryka i den kraftige Suldalslågen. Nokre stader er det så grunt at du må knipe inn magen for ikkje å skrape mot dei flate steinane på elvebotnen, andre stader passerer du hølar som er meir enn 12 m djupe.

Dette er eit natureventyr av ei anna verd. Ein laks piler forbi, ein annen står og stangar mot straumen. Vegetasjonen under vatn skifter mellom grønne vassplanter, fin sand og lyse, glatte steinar

Guidar følgjer deltakarane både i vatnet og i kano.

Mo Laksegard er aleine i Noreg, Norden og Europa om eit slikt tilbod og aktiviteten har gitt oss mykje marknadsføring. Det kan nemnast at 14 ulike TV selskap frå 7 ulike nasjonar har vore og filma aktiviteten og ei rekke aviser og magasiner i inn og utland har presentert denne.

Vidare har Mo Laksegard utvikla aktiviteten Elveekspedisjon som også er svært populær. Den føregår slik:

Elveekspedisjon

Dette er ein tur på elva som gir deg eit innblikk i historie og nåtid i bygda. På flåtar som rommar inntil 15 personar tek me deg med nedover Suldalslågen, og frå guiden som er med i båten kan du få høyra historia om dalføret og elva, om Lakselordar og Lakseslott. Halvvegs ned den 3 km lange turen stoppar me i villmarksleiren vår ved elvebreidda, går i land, kokar kaffi og kosar oss rundt leirbålet. Dei som er med får utlevert panner og steikjer sine eigne pannekaker over bålet.

Turen endar med omvisning ved Sandsfossen og Laksestudio saman med lokal guide.

Til dette har me kapasitet på fem båtar med plass til 75 personar i alt. Me har i tillegg til våre eigne gjester, mange oppdrag for Ryfylke Turisthotel som ofte har store grupper.

Forutan desse spesielle aktivitetane, og framleis litt laksefiske, har ein og komme opp med mange aktivitetar i utmarka på Mo. Tilbodet har ført oss inn på kurs – konferanse marknaden der gjestene får levert alt frå opphald, mat og gode opplevingar. Dette grepet, og snuoperasjonen gjorde sitt til at Mo Laksegard overlevde og har nå 5 – 6 årsverk og ein sunn økonomi.

Me har hatt ei omsetning mellom kr 780 000 og 900 000 på aktivitetar dei seinare åra. Langt meir enn halvdel vore knytt til elva og det er nå Laksesafari™ og Elveekspedisjon som er bærebjelken.

I det omsøkte manøvreringsreglementet er det to forhold som kan skapa vanskar for utøving av aktivitetane våre, og vil kunna redusera produkta våre.

1. Minstevassføring

Elveekspedisjon har me tilbod om heile året så sant ikkje elva er frosen. Laksesafari™ har sesong frå 1. februar til 15. desember. Begge desse aktivitetane er avhengig av at det er ei viss vassføring, og skal det vera attraktiv så må det vera litt liv og fart i elva. Når elva er ned mot minstevassføring (12 m³/s på Stråpa) vert ho rimelig still og mindre spennande. I Laksesafari™ må ein då reise seg opp og gå visse områder før ein kan leggja seg ned på nytt.

Når elva har vore på minstevassføring hender det at ein kjem ned mot 15 – 16 m³/s målt på Larvika. Under 17 m³/s startar me å få problem med at flåtane grunnstøyter på dei grunnaste partia. Vanskelige område er mellom Hauge og Helland ovafor Hellandsroren, og i svingen nedanfor Tjelmane Bru. Ein kan jo tenkje seg situasjonen guiden er i når han har 15 mann om bord skal løyse flåten etter grunnstøyting.

Suldalslågen vert marknadsført som vestlandets mest vassrike elv. Det er ikkje tvil om at dette er livsnerva i dalen og at det estetiske betyr veldig mykje i reiselivsproduktet Suldal. Når ein ser elva med minstevassføring ut over etterjulsvinteren, og godt ut på våren, kan ein ikkje sei at dette forsterkar det gode inntrykket om Suldal, langt mindre om ein skulle velge ei lågare minstevassføring enn 12 m³/s.

Mo Laksegard ligg fint til ved Suldalslågen. Den dannar ramme kring sjøve overnattingsplassen og mykje av det som skjer her. Derfor er det for oss svært viktig å oppretthalde ei minstevassføringa minst slik ho har vore i prøveperioden.

Ei vassføring under 12 m³/s gjer det heilt umogleg å gjennomføra Elveekspedisjon, og lite interessant å driva Laksesafari™. Lågare minstevassføring vil klart svekka reiselivsproduktet Suldal, og dermed Mo Laksegard sine produkt.

Reinskeflaum

Reinskeflaum må ein ha kvart år, og me støttar Suldal elveigarlag i at den må koma etter 1. oktober. Den må festast til dato slik at me veit kva tid me kan selja våre aktivitetar. I prøvereglementet hadde me ei ordning der reinskeflaumen kunne koma innforbi ein periode på 14 dagar. Dette for å leggja den til periode med naturleg mykje nedbør. Dette var ei tid på året med stor pågang for aktivitetar. Me reknar med å ha tapt omsetning på mellom kr 60 000 og 100 000 kr kvart av desse åra fordi me ikkje kunne ta i mot kundar i denne "flytande" perioden.

Reinskeflaum må koma etter 1. oktober og dato må fastsetjast i reglementet.

Mo Laksegard er heilt avhengig av inntektene og ringverknadene som aktivitetane i Suldalslågen skaper.

Mo Laksegard sitt framlegg til Manøvreringsreglement vil vera å følgje Suldal Elveigarlag sitt forslag om start etter 1. oktober, og setje dato for når reinskeflaum skal sleppast."

Advokatfirmaet Harris på vegne av en del grunneiere uttaler i brev av 01.02.05:

”...

I Innledning

Undertegnede representerte del av grunneierne under Ulla Førre-skjønnene, herunder sesjon nr. X vedrørende laksefisket. På vegne av partene gis med dette merknad til Statkraft SF sin søknad om permanent manøvreringsreglement for Suldalslågen. Det vises til kontakt med Norges vassdrags- og energiverk v/ Eilif Brotkorp hvor det er gitt frist for merknader til 01.02.2005. Partene jeg representerer er gjort kjent med Statkraft sin søknad og Suldal Elveeigarlag sin uttalelse til denne. Partene kan i det alt vesentlige tiltre Suldal Elveeigarlag sin uttale og forslag til korrigert manøvreringsreglement. Det gis noen supplerende merknader. Disse er inntatt nedenfor.

II. Midlertidig manøvreringsreglement mv. – søknaden

I tiden etter oppstart av Ulla Førre og frem til 1998 ble praktisert et midlertidig manøvreringsreglement. Dette reglement ble nyttet på det tidspunkt skjønn ble avhjemlet. Senere er det utført to forskjellige prøvereglement, ett fra 1988 til 2000 og ett fra 2001 til 2003. Under de ulike manøvreringsregimer har det vært drevet sakkyndig overvåking og undersøkelse av elven og laksestammens utvikling. De praktiserte manøvreringsreglement og de sakkyndiges vurderinger av disse i perioden, har dannet grunnlag for den nye søknad om varig manøvreringsreglement. Det konstateres at begge de to prøvereglement som er praktisert innebærer mindre samlet vannføring i lågen enn den midlertidige regulering som ble nyttet under skjønnet. Det konstateres videre at søknaden om permanent manøvreringsreglement, både det prinsipale alternativ og det subsidiære alternativ, innebærer mindre samlet vannføring enn den midlertidige regulering som ble praktisert til 1998 og dessuten mindre samlet vannføring enn de to prøvereglement som deretter er praktisert og overvåket. Et permanent manøvreringsreglement som det nå er søkt om, vil således medføre regulering som ikke har vært prøvet og som har en mindre vannføring enn det som tidligere er prøvet.

III. Laksestammen i Suldalslågen — storlaks

Suldalslågen er fra gammelt kjent for å være en elv med meget storvokst laksestamme. Omfanget av fanget laks i antall og volum har gått betydelig ned i den periode elven har vært regulert under Ulla Førre. Samtidig har det skjedd vesentlige endringer når det gjelder størrelsen på laksen og innslag av stor laks. Årsaken til reduksjon av storlaks kan være flere og kan også skyl-

des forhold utenfor vassdraget. De sakkyndige har som ledd i sitt arbeid vurdert og foreslått ulike tiltak for blant annet å bedre vilkårene for gyting, oppvekstvilkårene for yngel, tilbakevendelse av fisk fra havet mv. Det kan imidlertid ikke sees at det i sakkyndig materialet er klargjort årsaken til at storlaksen er betydelig redusert, eller foreslått tiltak for å gjenvinne den storlaks som tidligere var i elven. Jeg forstår det imidlertid slik at størrelsen på vannføring i elven kan ha betydning for utviklingen av storlaks. I den foreliggende situasjon gjøres gjeldende at det ikke kan være riktig å redusere vannføring herunder vintervannføring i forhold til de vannføringer som har vært praktisert ved de ulike manøvreringsreglement som så langt har vært prøvet i elven.

IV. Andre forhold

I forbindelse med søknad om permanent manøvreringsreglement, er det naturligvis forholdet til laksen som for partene står helt sentralt. Enkeltgrunneiere ber også om at et annet forhold vurderes. Det fremgår av sakkyndigmaterialet at reduksjon av vannføring medfører reduksjon av grunnvannsstand i områdene nær elven. Blant parter er det påpekt at vannføringen i dag har gitt tilfredsstillende vannforsyning. Det reises imidlertid spørsmål om en permanent regulering med lavere vannføring kan få negative konsekvenser for vanninntak fra elven og for jordbruksarealene nærmest elven.

V. Sakkyndig overvåking og videre forskning

Det sakkyndige materialet som foreligger oppfattes ikke å gi avklaring på hvilke tiltak, vannføringer mv. som vil gi de beste vilkår for laksen og for å gjenskape elven som elv for storlaks.

Et eventuelt permanent reglement som avviker fra de reglement som så langt har vært praktisert, vil naturligvis heller ikke ha vært overvåket og forsket på. Det konstateres videre ulik oppfatning blant sakkyndige når det gjelder betydningen av vannkvalitet i elven. Partene jeg representerer er bekymret når det gjelder vannkvaliteten, særlig i forbindelse med flomperioder hvor sideelvene gir et betydelig bidrag til vannføringen. Det reises også spørsmål om på hvilken måte kalking vil være mest effektiv for vannkvaliteten. Herunder reises spørsmål om etablering av kalking for eksempel ved Helganes bro for å oppnå kalkingseffekt og innblanding av kalk også på strekningen til Osevad. Det gjøres gjeldende at ovennevnte forhold gjør det nødvendig med videre sakkyndig overvåking av vassdraget.

Skjønnsesjon X ble avsluttet for Gulating lagmannsrett ved at partene nedla felles påstand som lagmannsretten la til grunn i sin slutning. Del av denne slutning innebærer fastsettelse av erstatningsbeløp som er endelige og løper inntil de har vedtatt et permanent manøvreringsreglement. Deretter har alle parter rett til å kreve nytt

skjønn for fastsettelse av erstatninger for ettertiden (slutningens pkt. 3). Det er i denne situasjon viktig med videre sakkyndig overvåking av vassdraget med et eventuelt nytt reglement for å ha et nødvendig grunnlag for en skjønnsretts vurdering av skader og ulemper ved reguleringen.

På bakgrunn av ovenstående gjøres gjeldende at det må settes som et krav i forbindelse av fastsettelse av manøvreringsreglement at det sikres videre sakkyndig overvåking/forskning av vassdraget for eventuelt å kunne foreta justeringer av manøvrering og å sikre grunnlag for eventuell skjønnsrettsbehandling. Suldal Elveigarlag sine forslag til oppfølging i vassdraget støttes derfor.

VI. Avslutning

Det bes om at ovenstående vurderes som ledd i behandling av nytt manøvreringsreglement. På vegne av partene ønskes å bli holdt orientert om behandlingen av søknaden. I første omgang ønskes derfor tilsendt kopi av de øvrige innkomne merknader under høringsrunden.”

Nils og Magnus Hiim uttaler i brev av 10.03.05 følgende:

”Underteikna elveeigarar, som ikkje er medlemmer i Suldal elveeigarlag, støttar høyringsuttalelsen frå AS Sands Laksefiske av 15. desember 2004 og NINA sitt forslag til manøvreringsreglement for Suldalslågen.

Suldal Elveigarlag skriv i sin uttalelse til Statkraft sin søknad om nytt manøvreringsreglement for Suldalslågen at laget representerar dei aller fleste grunneigarane med fiskerett i Suldalslågen. Dette er ikkje rett. På sørsida av lågen har såleis laget ingen medlemmer på strekningen frå elveosen til Juvet.

Elveigarlaget har størst oppslutning ovanom Juvet. Deira forslag til manøvreringsreglement ser ut til å vera prega av frykt for at for stor vassføring i fiske – sesongen skal hindra tidleg oppgong av laks – ei frykt som er heilt ugrunna med den vassføringa som er aktuell i dag.

Statkraft sitt forslag til manøvreringsreglement er det vanskeleg å ta alvorleg. Skal ein tru det som står i deira søknad, må konklusjonen vera at det ikkje var leveleg for laksen i lågen før utbygginga.

Søknaden bør i det heile ikkje behandlast før det er avklart om Suldalslågen blir nasjonalt laksevassdrag.

Hiim fellesfiske, som underteikna representerar utgjer etter jordskiftesak 8/97 Suldalslågen, 7,2 % av det totale fisket elva.”

Suldalsvatnet Grunneigarlag tar i brev av 21.02.05 opp forhold knyttet til kalking av sidebekker i Suldalsvatn. Dette er forhold som ikke er tema i denne omgang, men som kan være relevant å vurdere i for-

bindelse med en ev. revisjon av vilkårene for Ulla-Førre reguleringen i 2022.

Søkers kommentarer til høringsuttalelsene

Statkraft har i brev av 25.08.05 følgende kommentarer til uttalelsene:

” (...)

1 Sammendrag

Helt fra man begynte å diskutere mulighetene for å utnytte kraftpotensialet i Suldalslågen har man lett etter gode løsninger for både laks og kraft. Etter en omfattende prosess med prøvereglement og overvåkningsundersøkelser søkte Statkraft sommeren 2004 om nytt manøvreringsreglement for Suldalslågen. Høringsuttalelsene har kommet inn i løpet av vinteren og våren 2005, og NVE har bedt om Statkrafts kommentar til uttalelsene.

Det har kommet inn uttalelser fra 15 parter og alle er opptatt av laks i Suldalslågen. I tillegg er landskap, vannforsyning, turisme og reiseliv og vannkjemi nevnt som viktige interesser. Flere parter har også kommentert prosessen som lå til grunn for søknaden.

Det omsøkte reglementet innebærer lavere årsmiddelvannføring i Suldalslågen enn det som har blitt prøvd i årene med prøvereglement. På samme måte som ved planer om nye tiltak ble forskerne bedt om å vurdere effektene av noen skisserte forslag i tillegg til å beskrive de forhold som ble overvåket. Forslagene har blitt vurdert ved hjelp av modeller, simuleringer og godt faglig skjønn, og er utarbeidet på bakgrunn av faglige vurderinger. Det omsøkte reglementet innebærer en økonomisering med vann og vil sikre nok vann til rett tid. Forslaget tar sikte på å bedre habitatforholdene for ungfisk. Vanntemperaturforholdene vinter og vår blir mer i samsvar med det de var før regulering, mens sommertemperaturen blir noe høyere slik at ungfiskens vekst kan bli noe bedre. Forslaget medfører også høyere kraftproduksjon. Sammenlignet med 1990-reglementet er produksjonsøkning på 157 GWh, noe som tilsvarende årsmiddelforbruket til 7850 husstander.

Kommentarene til prosessen gjelder organiseringen av arbeidet og hvorvidt reglementsforlaget har støtte i det faglige arbeidet som er gjennomført. Statkraft har vært oppdragsgiver for undersøkelsene, men har ikke påvirket de faglige konklusjonene. Oppdragstakerne har forholdt seg til et overordnet mål for det nye reglementet, og dette målet ble utarbeidet av Statkraft og myndighetene i samarbeid. Det har vært full åpenhet om både organisering og faglige resultater, og organisasjonsmodellen har vært i samsvar med myndighetenes ønske. Statkraft er derfor overrasket over kritikken som blir reist.

Undersøkelsene som har vært gjennomført i Suldalslågen har vært svært omfattende, og er direkte eller indirekte knyttet til regulerings virkninger på laks. Mengden fanget laks og den gjennomsnittlige individstørrelsen har endret seg over tid. Årsaken til endringene er komplekse og flere høringsparter hevder at storlaksen ikke har blitt viet tilstrekkelig oppmerksomhet. Overvåkningsprogrammet er utformet i samarbeid med myndighetene, og har fokusert på forhold i Suldalslågen. Laks lever store deler av livet utenfor vassdraget. Overvåkningsundersøkelsene har derfor ikke kunnet besvare alle spørsmål om storlaks. For å bedre kunnskaps- og beslutningsgrunnlaget er referansevassdraget Olden blitt overvåket og utviklingen i Lågen er sammenligning med andre relevante vassdrag. På bakgrunn av blant annet innspill i høringsuttalelsene er det også blitt utarbeidet en egen rapport om variasjon i laksestørrelse. Rapporten viser at utviklingen i størrelsesfordelingen hos Suldalslaks er parallell med utviklingen hos laksebestander i andre vassdrag, både regulerte og uregulerte i Norge og Skottland. Resultatene tyder på at gjennomsnittsstørrelsen og mengden fanget fisk i stor grad samvarierer og er påvirket av forhold utenfor vassdraget.

Høringsuttalelser fra reiselivsnæringen viser at aktiviteten i tilknytning til Suldalslågen er større om vinteren og mer vannføringsfølsom enn Statkraft var kjent med. For å ivareta denne interessens behov, samtidig som de positive effektene av det omsøkte reglementet ivaretas, foreslår Statkraft at vannføringen kan heves til 12 m³/s deler av vinteren.

2 Bakgrunn

Statkraft har hatt midlertidige manøvreringsreglement for Suldalslågen siden 1990 etter selv å ha søkt om tillatelse til å prøve ut nye vannføringer. Målet var å komme fram til et manøvreringsreglement som "ville bedre forholdene for laks og øke kraftproduksjonen" (brev fra NVE datert 22. mars 1996).

Perioden med prøvereglement ble i 1998 forlenget ut 2003 og vannføringen i Suldalslågen var i denne 6-årsperioden i henhold til to klart definerte reglement. Overvåkningsundersøkelsene ble gjennomført av uavhengige forskningsmiljøer og var i samsvar med miljømyndighetenes ønske.

Statkraft sendte søknad om nytt manøvreringsreglement til Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) 27. juli 2004. Vedlagt søknadsbrevet fulgte søknadsrapporten Søknad om nytt manøvreringsreglement for Suldalslågen med oppsummering av de faglige undersøkelsene, vurdering av ulike fagfelt og vannføringer, samt presentasjon av omsøkt og subsidiært manøvreringsreglement.

NVE la søknaden ut til offentlig gjennomsyn 12. august med høringsfrist 15. desember 2004 og gjorde det samtidig klart at søknaden skal be-

handles etter vassdragsreguleringsloven. Fylkesmannen i Rogaland, Suldal Elveigarlag, Mo Laksegard, Suldal reiselivslag og Norges Jeger- og fiskerforbund fikk forlenget høringsfristen til 1. februar, mens Suldal kommune fikk svarfristen forlenget til 15. mars.

Suldal kommune krevde i sin uttalelse dattert 18. mars ny konsesjonsbehandling, se kapittel 11.15. NVE av slo kravet og ga samtidig kommunen ny svarfrist 10. juni 2005. Statkraft mottok Suldal kommunes nye høringsuttalelse 22. juni 2005.

3 Kommentarens struktur og formål

Foreliggende kommentar er Statkrafts vurdering av høringsuttalelsene som er kommet inn i forbindelse med vår søknad om nytt manøvreringsreglement for Suldalslågen. NVE sendte 18. mars høringsuttalelsene til Statkraft og ba om våre kommentarer. NVE har ikke presisert hva Statkraft skal kommentere. Høringsuttalelsene er omfattende, det er reist mange relevante spørsmål og det er påpekt viktige forhold. Etter vår oppfatning inneholder høringsuttalelsene også en del påstander og mindre begrunnede vurderinger.

Følgende parter har avgitt høringsuttalelse:

- Fiskeridirektoratet
- AS Sands laksefiske
- Suldal Elveigarlag
- Direktoratet for naturforvaltning (DN)
- Fylkesmannen i Rogaland (FMR)
- Mo Laksegard
- Suldal Reiselivslag
- Advokatfirmaet Harris
- Norges jeger- og fiskerforbund - Rogaland (NJFF-R)
- Norges jeger- og fiskerforbund (NJFF)
- Samarbeidsrådet for Naturvernsaker (SRN)
- Naturvernforbundet i Rogaland
- Suldalsvatnet grunneigarlag
- Nils og Magnus Hiim
- Suldal kommune

Partene er presentert i samme rekkefølge som i oversendelsen fra NVE.

Statkraft har hatt som mål å besvare og kommentere alle de faglige innvendingene som er reist. Kommentaren er strukturert tematisk og i samsvar med søknadsrapportens kapittel 4 slik at man unngår repetisjoner og kan lese de to dokumentene parallelt. Høringsuttalelsene har også tatt opp temaer som ikke ble belyst i egne kapitler i søknadsrapporten, disse temaene belyses avslutningsvis i kapittel 6 og i kapittel 7. Kapittel 8, 9 og 10 gjelder framtidig reglement, overvåkning og skjønn. Hver enkelt høringsuttalelse blir kort presentert og kommentert i kapittel 11.

Høringspartene blir omtalt med fullt navn første gang, mens forkortelser blir brukt seinere. Ved sitat eller direkte henvisning til utsagn i

høringsuttalelsene blir det gitt sidehenvisning. Flere parter har uttalt seg gjennom advokat. Her er partens navn brukt. Norsk institutt for naturforskning (NINA) har på oppdrag for AS Sands Laksefiske foretatt en faglig vurdering av Statkrafts søknadsrapport. I kommentaren har vi vist direkte til NINAs vurdering.

Der vi viser til skriftlige kilder utover rapportseriene Suldalslågen Miljørapport (SMR) eller Lakseforsterkningsprosjektet i Suldalslågen (LFS), finnes disse i referanselisten bak. For rapporter i rapportseriene er det vist til rapportnummer.

Enkelte vurderinger i høringsuttalelsene viser at det eksisterer misforståelser i tilknytning til vannføringer i Suldalslågen, og at er behov for noen oppklaringer. Manøvreringsreglementene fra og med 1990-reglementet refererer til vannføringen ut av Suldalsvatnet, dvs. øverst i Suldalslågen (vannmerke Stråpa). Vannføringen nederst i Lågen (vannmerke Lavika) består av vannføringen ved Stråpa pluss tilførselen fra Suldalslågens nedbørsfelt (restfeltet). I gjennomsnitt bidrar restfeltet med ca. 10 m³/s.

I høringsuttalelsene er det flere steder referert til vannføringer i andre vassdrag, og vannføringene i disse vassdragene blir sammenholdt med vannføringen øverst i Lågen (reglementskravet). Vannføringer oppgitt for et vassdrag refererer oftest til forhold nederst i en elv. Ved sammenligning med andre vassdrag må derfor vannføringen nederst i Suldalslågen benyttes.

Høringsuttalelsene fokuserer på laks og særlig på storlaks, og det blir hevdet fra flere parter at dette viktige spørsmålet er mangelfullt belyst i søknadsrapporten. Som kjent har storlaks vært et viktig tema i prosessen fram mot søknadsinnsendelse (dvs. 1998-2003) og ulike studier for å vurdere konsekvenser på storlaks har blitt vurdert. Overvåkningsprogrammet ble utarbeidet i samarbeid med miljømyndighetene og har årlig blitt godkjent av DN. Det må derfor antas at studiene har ivaretatt spørsmålet om storlaks så godt det har latt seg gjøre innenfor prosjektets varighet (6 år). Høringsuttalelsene inneholder en del påstander om storlaks og Statkrafts håndtering av temaet. Statkraft er opptatt av storlaksbestanden i Suldalslågen og har fulgt opp spørsmålet i en egen fagutredning som belyser spørsmålet om storlaks. Temaet er grundig belyst i søknadsrapportens kapittel 6.13. I 2004 ble det gjennomført ungfiskundersøkelser, og smoltutvandring og gytefiskoppgang ble analysert. I tillegg er det gjennomført nye simuleringer av vanntemperaturer. Alle rapportene er tilgjengelige på www.statkraft.no og danner, i tillegg til tidligere rapporter, utgangspunkt for foreliggende kommentar.

4 Kommentarer til prosessen og forutsetningene

Da prøvereglementet for Suldalslågen ble forlenget i 1998, ble NVE, DN og Statkraft enige

om overvåkningsprogram og organisering av arbeidet. Kommende års overvåkningsprogram har hvert år blitt godkjent av DN. Det ble besluttet å benytte de samme forskningsmiljøene som hadde vært involvert tidligere (LFS-prosjektet), og det var ønsket at Statkraft skulle ha en aktiv rolle overfor forskere og konsulenter. For å sikre samarbeid og kommunikasjon, og for å ivareta ønsket om god informasjon ble det etablert et koordineringsutvalg bestående av DN, Suldal kommune, Suldal Elveigarlag og Statkraft. Informasjon og kommunikasjon er også ivarettatt gjennom årlige rapporteringsmøter og fortløpende publisering av alle års- og sluttrapporter. Statkraft har også informert om prosjektet på selskapets internettside (www.statkraft.no), og sendte informasjonsbrosjyrer om prosjektet til alle berørte i 1998 og 2003. Statkraft hadde også egne møter med myndighetene (DN, NVE, FMR og Suldal kommune) høsten 2002 og 2003 for å avklare blant annet framdrift og mål for prosessen. Møtedeltakerne ble i 2002 enige om følgende mål for det nye reglementet:

Reglementet skal legge til rette for å ivareta vassdragets naturlige funksjoner og prosesser samt ivareta regulantens behov for høy produksjon.

Herunder skal følgende verdier/funksjoner vektlegges i størst mulig grad:

- biologi med vekt på Suldalslågens storvokste laksestamme
- flomsikkerhet
- næringsutnyttelse og rekreasjon
- Lågen som landskapselement

Reglementet skal videre ivareta allmennhetens og forvaltningens krav på innsyn/kontroll.

FMR argumenterer for at storlaksbestand, landskapselement og Lågen som naturlig og dynamisk system skal sikres framfor regulantens behov for høy kraftproduksjon. FMR antyder også at anbefalingene gitt av de ulike forskerne ikke er nøytrale, men "bundet opp av Statkrafts ønske om høg kraftproduksjon" (s. 2). AS Sands Laksefiske mener på sin side at "det er prinsipielt sett uakseptabelt at dette arbeidet [organiseringen av forskningsarbeidet, red. anm.] har vært ledet av Statkraft hvis primære interesse er å øke kraftproduksjonen" (s. 1). NJFF-R hevder at forskningen ikke fremstår som uhildet, men er et "kroneksempel på hvordan slik forskning ikke bør organiseres" (s. 3). DN er av den oppfatning at søknadsrapporten ikke er en "balansert fremstilling av resultat og vurderingar [], men refererer nokså konsekvent bare resultat som støtter dei låge vassføringane som Statkraft foreslår" (s. 2). Videre er det DNs "klare oppfatning at det burde foreligge ein fagleg oppsummering av arbeidet i Suldalslågen, gjennomført av kompetent faginstitusjon".

Informasjon om faglige resultater, organisering av arbeidet etc. har vært tilgjengelig for alle interesserte i hele prosjektperioden, og vi har

søkt å ivareta synspunkter og vurderinger som har kommet fram underveis. AS Sands Laksefiskes syn ble vi første gang kjent med i brev datert 27. januar 2004, mens NJFF-R ikke deltok i diskusjonen fram mot innsendelse av søknaden sommeren 2004.

For Statkraft har det vært viktig å involvere sakens parter og å ha en felles forståelse av prosessens neste faser. Sett i lys av at prosessen har vært i samsvar med planen, er kritikken fra DN og FMR er overraskende. Forskningsinstitusjonene som har jobbet i Suldalslågen har høy faglig integritet, og vi er ikke enige i at denne integriteten ikke har blitt ivaretatt. Vi kjenner oss heller ikke igjen i antydningene om at vi har påvirket fagkonklusjonene og gjengitt de faglige resultatene på en ubalansert måte.

Det er en konsesjonærs oppgave å se etter muligheter for høy kraftproduksjon. Søknadsrapporten er et balansert partsinnlegg som er fundert på fagrapporter utarbeidet av uavhengige forskningsinstitusjoner. Alle sluttrapportene i SMR-serien inneholder faglige oppsummeringer og ble underlagt ekstern faglig evaluering før slutføring.

5 Juridisk grunnlag for søknaden

Sands Laksefiske og Suldal kommune mener en endring av reglementet som omsøkt vil kreve at det gis en ny konsesjon. Dette begrunnes dels med den produksjonsøkning som vil oppstå og (for Sands Laksefiskes vedkommende) dels med en henvisning til Stortingets forutsetninger. Ut fra dette mener kommunen at saken ikke kan realitetsbehandles nå, men at saken må omgjøres til en ordinær konsesjonsbehandling, "med fastlegging av ordinært utgreiingsprogram".

Statkraft vil bemerke at arbeidet med å endre manøvreringsreglementet for Suldalslågen slik at man bedre kunne kombinere de ulike interesser i vassdraget har pågått i alle fall siden 1988. Det har vært en åpen prosess, hvor så vel kommunen som andre interesser har vært trukket inn. Det rettslige grunnlaget for den prosessen har vært – og er – den adgang konsesjonsmyndighetene har etter vregl. § 10 nr. 3 til å endre manøvreringsreglementet og andre vilkår i konsesjonen etter søknad fra konsesjonæren.

Vi er derfor tilfreds med at NVE i brev av 10. mai 2005 til Suldal kommune slår fast at det ikke er noen tvil om at Statkraft kan søke om å få endret manøvreringsreglementet for Suldalslågen, og avviser kravet om ny konsesjonsbehandling.

6 Faglige vurderinger

Kapitlet er en tematisk gjennomgang av faglige innspill reist i høringsuttalelsene. Det er referert til den eller de høringspartene som eksplisitt har tatt opp spørsmålet, men andre høringsparter kan også ha stilt tilsvarende spørsmål.

6.1 Hydrologi

Gjennomgangen av høringsuttalelsene viser at der er noe uklarhet i tilknytning til hvilke vannføringer det har vært i Suldalslågen naturlig og regulert. For enkelte høringsparter er det også uklart hvilke vannføringer det omsøkte reglementet vil medføre.

Statkraft har søkt om et manøvreringsreglement for Suldalslågen som innebærer en midlere vannføring gjennom året på 25,1 m³/s ved Stråpa (øverst), som er 27,2 % av beregnet uregulert vannføring på 92,2 m³/s (1931-90). Med omsøkt reglement blir den midlere vannføringen ved utløpet i fjorden 36,36 m³/s. Reglementet innebærer stor endring av årlig middelvannføring, men det er viktig å være klar over at de største vannvolumene fjernes i perioder med naturlig mye vann, mens vannføringen i perioder med naturlig lite vann blir mindre endret.

Middelvannføringen ved Lavika i perioden 15. april til 15. mai er beregnet til 81,3 m³/s (1931-65). Midlere vannføring ved Stråpa for samme periode er på 71,2. Dette gir et midlere bidrag fra restfeltet i denne perioden på 10,1 m³/s.

Omsøkt reglement vil gi månedsmiddelvannføring oppe (Stråpa) i Suldalslågen som beskrevet i Tabell 1. Tabellen viser også månedsmiddelvannføringen i uregulert tilstand. Se Vedlegg 1 for utdypende kommentar om månedsmiddelvannføringer.

Tabell 1 Midlere månedsvannføring uregulert (observerte verdier fra Stråpa og beregnede verdier for Lavika) og med omsøkt reglement.

(...)

Det blir ofte referert til midlere vannføringer for måneder eller andre perioder, men middelvannføringer sier lite om hvilken vannføring som vanligvis forekommer. I Figur 1 er døgnmiddelvannføringen for 1931-65 (hele året) vist sammen med 25 og 75 persentilen. Kurven for 75 persentilen viser at vannføringen statistisk sett var lavere enn denne vannføringen 75 % av dagene og at 25 % av dagene hadde høyere vannføring. Mens 25 persentilen viser at vannføringen var lavere enn denne kurven i 25 % av dagene. Figur 2 viser varigheten av ulike vannføringer i uregulert tilstand.

(...)

Statkraft har søkt om en vintervannføring (15. nov. – 9. apr.) ut av Suldalsvatnet (Stråpa) på 7 m³/s, mens beregninger viser at den uregulerte middelvannføringen ved Stråpa var 28,6 m³/s i denne perioden (1931-65).

(...)

For perioden 1931-65 er alminnelig lavvannføring ved Stråpa beregnet til 6,4 m³/s, og vannføring lavere enn 7 m³/s forekom 14 % av dagene, dvs. ca. 20 dager hver vinter, i sesongen (15. nov. – 9. april), jf. Figur 3. Vannføring under 7 m³/s forekom likevel ikke hver vinter.

Dataene som ligger til grunn for varighetskurven i Figur 3 viser at vannføringer under middelvannføringen (28,6 m³/s) forekom 71 % av dagene mens vannføring under 20 m³/s forekom 58 % av dagene i vinterperioden (15. nov. til 9. apr.). Vinterflommer forekommer ofte i Suldalslågen og bidrar til å heve middelvannføringen i forhold til den vannføring man ofte observerer.

(...)

I NINAs vurdering av omsøkt vintervannføring blir det hevdet at "I forhold til vannføringen før regulering innebærer forslaget, i alle fall i tørre år, lavere vannføring enn gjennomsnittet før regulering" (s. 9). Oversikten over viser at det er riktig at omsøkt vannføring er lavere enn middelet før regulering, men det er feil at dette gjelder i tørre perioder. I tørre og kalde perioder var vannføringen i lengre perioder ned mot og under det Statkraft nå har søkt om, i gjennomsnitt 20 dager hver vinter.

I reglementet fra 1974 heter det at "I tiden 15. desember til 30. april skal vannføringen ved Tjelmane bru ikke underskride 15 m³/sek. Heller ikke må vassføringen ut fra Suldalset underskride 10 m³/sek i tidsrommet 15. oktober til 30. april. Bestemmelsen gjaldt til og med 1990 da den ble endret som følge av problemer med strandning av fisk. Strandingsproblemet var et resultat av raske vannstandsendringer grunnet behovet for å slippe vann fra Suldalsosen (øverst) i samsvar med kravet ved Tjelmane (nederst). Fra 1991 har vannføringskravet i reglementet referert til Stråpa (øverst), og man har på den måten unngått strandingsproblemer. Vedlegg 1 viser at det ble sluppet mellom 10 og 12 m³/s i 27 % av dagene i perioden 15. okt til 30. april og 38,6 % av dagene i perioden 15. des. til 30. april på 1980-tallet.

I høringsuttalelsen fra NINA blir habitatstudien grundig vurdert, se kapittel 6.11 for Statkrafts kommentar. NINA hevder imidlertid at endringer i vanddekket areal ned til 1 m dyp, som er en sentral størrelse i habitatstudien, "ikke er underbygget i noen rapport". Vi viser i denne sammenheng til at vanddekket areal ved forskjellige dyp og vannføringer er dokumentert i figurer og tabeller både i SMR nr. 23 og 37.

6.2 Vanntemperatur

Vanntemperaturen i Suldalslågen har vært gjenstand for omfattende overvåkning og grundige analyser og simuleringer. Forskning har vist at det er en direkte sammenheng mellom vanntemperatur og eggutvikling, klekketidspunkt, swimup-tidspunkt og ungfiskvekst. Det er også kjent at næringsinntak og overlevelse ved swimup (når 0+ kommer opp av grusen for første næringsopptak) er påvirket av vanntemperatur. Tettheten og sammensetningen av bunndyr og omfanget av begroing er også påvirket av vanntemperatur, herunder også is og frost.

Når vanntemperatur i Suldalslågen blir diskutert er det en generell utfordring at temperaturen oppe og nede i Lågen varierer som følge av lufttemperaturpåvirkning. Påvirkningen fra lufttemperaturen blir generelt større dess lavere vannføringen er. Temperaturen nedover i Lågen blir også påvirket av tilsig fra restfeltet. Påvirkningen er avhengig av hvor stor andel vannet fra restfeltet utgjør samt av regulert vannføring og vanntemperatur.

Vanntemperatur er en viktig parameter for et vannføringsregime som skal hensynta laks. Det er lagt ned betydelige ressurser i datagjenomgang og temperatursimulering, se blant annet SMR nr. 31 og 38, samt Kvambekk, 2005.

6.2.1 Vinter og vår

Vanntemperaturen om vinteren er viktig av særlig to grunner; A) muligheten for islegging/frost, som medfører erosjon/rensking, og B) temperaturens påvirkning av eggutvikling/klekketidspunkt hos laks og ørret.

Overvåkningsundersøkelsene har vist at islegging og frost vil være et effektivt middel for å begrense begroingen og øke erosjonen i bunnsubstratet på de grunneste områdene, se kapittel 6.3 og 6.5 om erosjon og begroing. Utvikling av fiskens egg, og dermed tidspunktet for klekking og swimup er direkte temperaturavhengig. Videre er temperaturen på det tidspunktet yngelen kommer opp av grusen kritisk for fødeopptak og overlevelse. DN understreker dette poenget i sin uttalelse (s. 5) når det blir påpekt at "det kan være grunn til å tru at naturleg temperatur i Suldalslågen ikkje var langt unna denne grensa (grensa for fødeopptak, red.anm.) og at ytterlegare temperatursenkning på grunn av reguleringa kan vere kritisk."

I følge sluttrapporten fra LFS-prosjektet er det "en fordel for produksjonen av laks i Suldalslågen om vanntemperaturen i vekstperioden mai-september kan økes". Resultatene presentert i søknadsrapporten viser at det er mulig å øke vanntemperaturen i perioden for swimup og på den måten bedre muligheten for økt overlevelse. DN mener at vanntemperaturen på våren bør bli tilnærma lik det som var under naturlige forhold, og at dette målet "bør være styrande for vassføringa i denne perioden" (s. 6).

For å følge opp DN's mål for vanntemperaturen om våren, har det blitt foretatt nye simuleringer av vannføring og temperatur. I simuleringene betegner "våren" perioden fra start smoltutgang, dvs. definert som 10. april til swimup er avsluttet, dvs. 30. juni. Resultatene viser at omsøkt reglement i gjennomsnitt vil gi vanntemperatur tilsvarende gjennomsnittet av 30 uregulerte år i uke 15 til 20 (ca. 1/4 – 20/5). I uke 21 til 26 vil den gjennomsnittlige temperaturen bli 0,5 til 1 °C høyere med omsøkt reglement (Kvambekk 2005).

Dersom det skal slippes en temperaturstyrt vannføring, det vil si den vannføringen som i

gjennomsnitt gir vanntemperaturer i samsvar med uregulerte forhold, vil vannføringen bli noe høyere enn ved omsøkt reglement i siste del av mai og i juni. Tidspunktet for swimup blir ikke endret ved omsøkt reglement, jf. figur 50 i søknadsrapporten, men temperaturforholdene når yngelen kommer opp kan bedres.

Figur 4 Simuleringene av vanntemperaturen ved "Temperaturstyrt" og "Omsøkt" vannføring. Kurvene viser ukesverdiene midlet over 10 simuleringsår. Det er også vist den simulerte gjennomsnittlige uregulerte vanntemperaturen i perioden 1973-2004.

Vintervannføring på 7 m³/s øker muligheten for islegging og frost, noe som bidrar positivt til erosjon og redusert mengde finpartikulært materiale og begroingsorganismer. På bakgrunn av faglige vurderinger mener vi at den omsøkte vannføringen er tilstrekkelig for fisk, se kapitlene lenger bak om fisk. DN omtaler isskuring og erosjon som "ein svært viktig prosess som vil kunne føre bort finpartikulært materiale og hindre framtidig akkumulasjon av fin sand på elvebotnen" (s. 4). DN ønsker derfor et reglement som reflekterer det naturlige tilsiget til vassdraget (dynamisk) slik at det skapes forhold som vil føre til islegging i tørre kalde perioder. Simulering av isforhold i Suldalslågen (SMR 31, kap. 6.7) viser at antall døgn med is mer enn doubles dersom vannføringen varierer mellom 7 og 12 m³/s (skisseforslag 1) sammenlignet med permanent 12 m³/s, mens dynamisk reglement med beskrankning på 6 m³/s (Dynamisk 2VM) og permanent 6 m³/s (Skisseforslag 2) gir en betydelig større økning i antall døgn med isdannelse. Simuleringene viser altså at det er behov for vannføringer under 12 m³/s for å få isdannelse utover de ca. 9 døgnene man i gjennomsnitt får med 12 m³/s. Dynamisk vannføring slik DN har foreslått, med et middel på 17 m³/s, men med mulighet for å redusere til 7 m³/s, vil redusere antall døgn med isdannelse sammenlignet med tidligere reglement.

NINA bemerker (s. 12) at Statkraft søker om 7 m³/s hele vinteren for å øke sannsynligheten for islegging og isskuring "når den aktuelle perioden for islegging er fra midten av januar til starten av mars". Foruten islegging og isskuring har vi to biologiske argumenter for forslaget. NINA er selv inne på det første argumentet i sin uttalelse (s. 6). Redusert vannføring etter gyting kan medføre tørrlegging av egg eller endrete oksygenforhold for eggene. Det andre argumentet blir trukket fram av DN (s. 6), som mener at reglementet må legge til for at swimup skjer til rett tid slik at det naturlige seleksjonspresset videreføres. Høy vannføring i swimup-perioden vil gi lavere vanntemperatur enn i uregulert tilstand, se figur 49 i søknadsrapporten.

Det synes å eksistere noen misforståelser når det gjelder islegging i Suldalslågen. NINA er blant annet svært skeptisk til "framprovosering av islegging", som de mener "risikofylt i for-

hold til effekten på fisken". Det er derfor nødvendig å minne om at selv med redusert vannslipp fra Suldalsvatnet, vil Suldalslågen bare unntaksvis bli dekket med is over større områder. Når NVE (SMR nr. 31) har simulert effekter på isforhold i Suldalslågen, er det derfor snakk om "utbredelse av kantis" og "perioder med isdannelse". Sammenligningen NINA foretar med canadiske elver, med svært lav vannføring og lange perioder med isdekke, synes derfor å ha begrenset verdi. Temaet er grundig behandlet i kapittel 6.8 om ungfisk.

6.2.2 Sommer og høst

Sommervanntemperaturen er en faktor som direkte påvirker ungfiskens vekst og gjennom det smoltalder og smoltproduksjon. De biologiske effektene av vanntemperaturen sommerstid blir grundigere diskutert i kapittel 6.8 om ungfisk. I denne omgang viser vi til simuleringene presentert i søknadsrapportens figur 51. Figuren viser at det omsøkte reglementet i hovedsak bidrar til døgngradsummer i vekstsesongen som er nærmere uregulert tilstand, enn det som er tilfelle for de utprøvde (historiske) vannføringene.

Vanntemperaturer om høsten er ikke framhevet som viktig av noen høringsparter.

6.3 Sedimentasjon og erosjon

Sluttrapporten fra sediment- og erosjonsundersøkelsen (SMR nr. 39) har dokumentert at sedimentene i Suldalslågen kommer fra naturlig erosjon i elver, bekker og raviner, men også at jordbruksvirksomhet, bakkeplanering, skogsdrift og anleggsvirksomhet tidvis tilfører mye sedimenter. Målinger fra sideelvene viser stor variasjon fra år til år. På grunn av begrenset videretransport blir det en anrikning av sandmateriale i Suldalslågens hovedløp. Elveløpserosjon på strekninger lenger opp i hovedløpet er dermed den viktigste sedimentkilden for bankene nederst i Suldalslågen. Flommenes totale størrelse og varighet samt stignings- og senkningshastighet er av stor betydning for erosjon og mengde materiale som utspyles. Målinger viser at de kritiske nivåene for bunntransport av ukonsolidert materiale ligger ved 40 – 60 m³/s. Sanden er imidlertid ofte konsolidert og bindes av vegetasjon samtidig som stein og grusfraksjoner skjærmer for erosjon. Erosjonshastigheten for utspyling av sandfraksjoner må derfor være høyere enn de kritiske verdiene for erosjon av sandfraksjoner. Maksimalvannføringene under spyleflommene høsten 2001 og 2002 førte til bevegelse i steinfraksjonen fra 8,0 mm til 16,0 mm. Disse spyleflommene ga en mer effektiv utspyling enn vårflommene i perioden 1998 – 2000. For å kunne sette steinfraksjoner i bevegelse og bryte opp dekket på bankene er det nødvendig med større vannføringer, sannsynlig ca. 420 m³/s, som er anslått å være den løpsformende vannføringen før reguleringene. Som opplyst i søknadsrapporten, er det ikke fysisk

mulig å slippe mer enn ca. 225 m³/s vann fra Suldalsvatnet til Suldalslågen.

6.3.1 Spyleflom

Alle høringspartene synes å være enige om at økt akkumulasjon av finsedimenter er uønsket og at spyleflommer på høsten er et ønsket tiltak. Spyleflom om høsten ble testet i 2001 og 2002. Suspensjonstransporten var den samme under begge flommene, og det ble registrert bevegelse i materiale på bankene og en del erosjonssår i vegetasjonen.

DN foreslår at spyleflommen "bør kjørest i ein periode med nedbør" (s. 7) for å øke transporten. Statkraft vil da minne om at sluttrapporten fra erosjonsstudiet anbefaler at "utgangsvannføringen bør være så lav som mulig" slik at det blir en høy gradient når flommen stiger raskt (SMR nr. 39, s. 66). Anbefalingen ligger til grunn for forslaget om 10 m³/s som utgangsvannføring. DN er skeptisk til å redusere vannføringen til 10 m³/s i tre døgn før spyleflommen fordi "faren for skadevirkninger på det biologiske miljø er langt større enn effekten dette vil ha på utspyling under flaumen" (s. 7). Tre døgn og raske variasjoner både opp og ned er foreslått for å få optimal effekt som følge av endret poretrykk. Gjennom denne trykkforskjellen vil erosjonen av sedimenter og begroing øke. Spyleflommer skal medføre skade på vegetasjonsdelen av det biologiske miljøet. Når det gjelder bunndyr og fisk, er det ikke grunn til å tro at det vil oppstå negative effekter av en vannføring på 10 m³/s, som ikke avviker vesentlig fra erfart vintervannføring på 12 m³/s. Vi tror heller ikke at raske vannføringsøkninger vil skade fisk eller bunndyr da dette er en type endring som forekommer i uregulerte elver. En forutsetning er at nedkjøringen foregår så sakte at stranding av ungfisk ikke vil forekomme.

I motsetning til DN ønsker Suldal Elveigarlag og Mo Laksegard spyleflommene om høsten på et fast tidspunkt, men etter 15. oktober. I tillegg ønsker de mekaniske tiltak for rensking av elvebunnen, samt 100 mill. m³/s til disposisjon for utspyling og rensking. 100 mill. m³/s tilsvarende en flom med 100 m³/s ekstra vannføring i 11,5 døgn. For Statkraft er det uproblematisk med spyleflommen etter 15. oktober, og vi ønsker at flommen blir satt til en fast dato slik at berørte parter er sikret forutsigbarhet.

Erfaring med mekanisk rensking viser at slike tiltak har en positiv effekt, men at varigheten er relativt kort. For å unngå stadige fysiske tiltak i elva foreslår vi i stedet to påfølgende spyleflommer og vintervannføring som muliggjør isskuring og frost. Vi har tro på at manøvreringstiltakene vil ivareta opprenskingsbehovet og at det derfor heller ikke er behov for ytterligere spyleflommer.

AS Sands Laksefiske og NINA foreslår én spyleflom på 300 m³/s istedenfor Statkrafts to påfølgende flommer på 200 m³/s. FMR ønsker

også en spyleflom opp mot 300 m³/s. Det er mulig at spyleflom med høyere vannføring vil ha større opprenskende virkning. Når Statkraft ikke har foreslått så store flommer som antydnet i høringsuttalelsene, skyldes det to forhold. For det første vil det være fysisk umulig innenfor rammene av dagens konsesjon å få så høy vannføring øverst i Suldalslågen. Om vannføringen øverst i Lågen skal komme opp mot 300 m³/s må Kvilldal og RSK til sammen ha driftsvannføring tilsvarende volumet som skal slippes til Lågen. Samtidig må vannstanden i Suldalsvatnet heves nær 0,5 m over høyeste regulerte vannstand (HRV). Med dagens grense for HRV i Suldalsvatnet er den maksimale vannføringen øverst i Lågen 200-220 m³/s. Det andre argumentet mot spyleflom på 300 m³/s, er reglementets forbud mot vannføring over 350 m³/s ved Lavika. Flom i restfeltet samtidig med spyleflom vil kunne medføre skadeflom nederst i Lågen. I rådmannens innstilling blir det presisert at den grensen ikke må overskrides. Statkraft mener at to flommer, som beskrevet i søknaden, vil gi bedre utspylingseffekt enn én flom på 300 m³/s.

Suldal Elveigarlag argumenterer også for spyleflommer om våren og "høy vannføring (minst 100 m³/s) i et par uker om våren" (s. 7). Ønsket om spyleflom på våren er sannsynligvis begrunnet med formuleringer i sluttrapporten fra sedimentstudien (SMR nr. 39), hvor det står "En vårflo vil ha størst effekt når den følger etter en vinter med islegging", og videre "det vil være gunstig hvis vårfloen stiger bratt fra en lav vannføring" (s. 69). Statkraft mener at denne utspylingsprosessen blir ivaretatt med de to foreslåtte flommene på 100 m³/s, mens verdien av en lengre periode med 100 m³/s for utspyling av både suspendert materiale og bunntransport synes å være svært begrenset, jf. SMR nr. 39 s. 16 og 46. Et slikt vannvolum vil derimot påvirke vanntemperaturen negativt, jf. kapittel 6.2.1. I LFS perioden ble det også fokusert på at det var viktig ikke å spyle ut lett nedbrytbart materiale som danner næringsgrunnlaget for mange bunndyr. Høy vannføring over lengre tid om våren gir økt utspyling av bunndyr.

6.3.2 Isskuring og frost

Både DN og FMR viser til at isskuring og frost er et egnet tiltak for å "flytte på større stein og løyse opp sementert sand og grus, rive opp vegetasjon som er med å forsegle sedimentet og dermed skape betydeleg auke i sediment- og partikkeltransporten" (DN, s. 4). Begge partene er skeptiske til permanent vintervannføring på 7 m³/s, og tar til orde for variasjon slik at man "kan oppnå dette ved å redusere vannføringen over kortere tid i de kaldeste periodene" (FMR, s. 3). Begge parter har anbefalt dynamisk vintervannføring, FMR med 20 m³/s i snitt (1. des. - 22. april) og DN med 17 m³/s i snitt (1. des. - 10. april). Simuleringene, referert i kapittel 6.2, viser at vannføringen i perioder må betydelig un-

der 12 m³/s dersom man skal få økt islegging og den ønskede erosjonseffekten.

6.4 Vannkvalitet

Vannkvalitetsstudien i Suldalslågen (SMR nr. 40) konkluderer med at bedringen i Suldalslågens vannkvalitet skyldes en kombinasjon av mindre "sur nedbør" og gjennomførte kalkings-tiltak. Studien viser også at lav vannføring ut av Suldalsvatnet, kan gi dårlig vannkvalitet i Suldalslågen når det er flom.

DN, FMR og Suldal Elveigarlag påpeker at Suldalslågen kan bli mer utsatt for dårlig vannkvalitet dersom vintervannføringen, og dermed fortynningen av surt vann fra restfeltet til Lågen, blir redusert. For Statkraft er det viktig å unngå vannkvaliteter i Suldalslågen som kan være til skade for laks og øvrig vassdragsøkologi.

DN tar opp muligheten for å øke resipientkapasiteten under restfeltflommer ved å øke vannslippet ut av Suldalsvatnet. Dette er en ide som blir presentert i SMR nr. 40 og som der antas å være en mulighet for å begrense varigheten av episoder med dårlig vannkvalitet. Statkraft kan ikke ta stilling til forslaget på bakgrunn av foreliggende data. Positiv effekt av slik manøvrering forutsetter at kvaliteten på vannet fra Suldalsvatnet er så god at vannet i Lågen får økt bufferkapasitet. Suldalsvatnet grunneierlag mener derimot av vannkvaliteten er dårlig og argumenterer for at det bør bli etablert et kalkingsanlegg i Suldalsvatnet på strekningen mellom Suldalsporten og Osvad. Begge høringspartene refererer til den samme rapporten (SMR nr. 40).

Dersom vannføringen skal bli vurdert som tiltak for bedret vannkvalitet, må det eksistere en omforent oppfatning av om vannkvaliteten i Suldalslågen er problematisk for laks og øvrig vassdragsøkologi. Videre må årsakssammenhengen være tydelig. Vi vil også minne om den generelle bedringen i vannkvalitet, som skyldes redusert sur nedbøren, og at det er sannsynlig at denne positive utviklingen vil fortsette, jf. SMR nr. 40. Som det framgår av søknadsrapporten (s. 20) vil behovet for videre kalking bli evaluert av DN og Statkraft uavhengig av diskusjonen om nytt manøvreringsreglement. Statkraft mener derfor at ønsket om å knytte vannføring til vannkjemi ikke kan følges opp i forbindelse med fastsettelse av manøvreringsreglement.

6.5 Begroing

Dekningsprosenten av elvemoser og teppemoser var stabilt høy i perioden 1988-2003, og teppemoser dominerte i forhold til elvemoser i alle år. Teppemosenes dekningsprosent ble redusert høsten 2001 og 2002 som følge av spyleflom, mens vårflommene på 150 m³/s i 1998-2000 ikke medførte endring. Spyleflommene om høsten spylte effektivt ut grønnalger, mens både

stor (1998-2000) og liten (2001-2003) vårflorem reduserte algedekningen før sommeren.

For å øke stresset på begroingsorganismene og begrense begroingen i Suldalslågen har NIVA anbefalt spyleflommer, samt dynamisk reglement uten minstevannføringsbegrensning om vinteren slik at "arealer som er sterkt begrodd [] utsettes for naturens egne krefter i form av tørrelegging, innfrysing, tele i substrat og isgang" (SMR nr. 41, s. 46).

Statkraft har søkt om lavere vintervannføring enn det som har blitt testet, blant annet for å redusere begroingsgraden. I følge fagutredningen om begroing (SMR nr. 41 s. 37) "ser det ut for at tilvekst og reetablering av moser går betydelig saktere på periodisk tørrlagt areal i forhold til permanent vanndekket". Med lavere vannføring vil et større areal periodevis bli tørrlagt og utsatt for frost. På den måten svekkes mosedeckket, som lettere blir fjernet når vannføringen igjen stiger. I tillegg kan begroingsorganismen fryse fast og bli revet løs ved økt vannføring. For å redusere moseveksten og samtidig skape økt ustabilitet på en større del av elvebredden, blir lav vintervannføring, som gjør isskuring/frost, anbefalt i tillegg til spyleflom. To kraftige spyleflommer på seinhøsten vil ha større renskende effekt enn den ene som ble sluppet høsten 2001 og 2002.

Det er antatt at økt begroing har forringet oppvekstområdene for fisk i Suldalslågen, og det har derfor vært et mål å begrense begroingen for på den måten å bedre ungfiskens habitat (SMR nr. 46). Samtidig vet man at begroing sikrer skjul for fisk og bunndyr i tillegg til å være en viktig kilde for primærproduksjon. Elvemose bidrar til skjul og blir derfor betraktet som positivt for ungfisk, mens teppemoser reduserer skjulmulighetene (LFS nr. 39).

DN antar at elvemose vil få lavere dekningsgrad ved vintervannføring på 7 m³/s sammenlignet med 12 m³/s, mens teppemoser vil "ventelig få auka forekomst" fordi "teppedannende moser har vist seg å reetablere raskere enn elvemosen". Begroingsundersøkelsene har vist at både isskuring/frost og spyleflommer medfører større belastninger for elvemose enn teppemose. Forskerne har ikke kommet fram til tiltak som kan redusere teppemose mer enn elvemose, men det er klart at den totale begroingsgraden kan reduseres ved isskuring/frost og spyleflommer. Undersøkelsene viser ikke at spyleflommer og isskuring/frost påvirker fordelingen av elvemose og teppemose ulikt. Begge manøvreringstiltakene blir anbefalt av NIVA til tross for at de erkjenner at spyleflom er "lite spesifikk på den måten at det kan bli tilfeldig hvilke områder og typer av substrat som blir rensket" (s. 46). Statkraft kan derfor ikke se at man kan bruke fordeling av mosetyper som argument mot isskuring/frost, og samtidig være positiv til spyleflom.

Suldal Elveigarlag har foreslått mekanisk rensking som tiltak. Statkraft antar at det om-

søkte reglementet vil bidra tilstrekkelig til opprensning slik at mekanisk rensing blir overflødig.

6.6 Bunnndyr

Tettheten av bunnndyr i Suldalslågen var relativt stabil og lav fra 1978 til 2001, mens tettheten økte kraftig i 2002 og 2003. Forskningsinstitusjonen LFI antar at stabil og lavere vannføring om våren kombinert med høyere temperatur er de viktigste årsakene til økningen i antall bunnndyr (SMR nr. 36 s. 49). I sluttrapporten fra bunnndyrstudiet er det også konkludert med at "flom om høsten er trolig mer fordelaktig enn om våren" (SMR nr. 42 s. 43) da et lavere antall bunnndyr spyles ut om høsten. Bunnndyr er hovednæring for ungfisk av laks og ørret og dermed av stor betydning for fiskeproduksjonen. Bunnndyr er også gode indikatorer på miljøendringer i vassdraget.

På bakgrunn av hovedkonklusjonene fra bunnndyrstudien er det overraskende når NINA hevder at "en gjennomsnittlig vannføring fra Suldalsvatnet på 20-30 m³/s i perioden 20. mai til 10. juli, vil [] redusere produksjonen av bunnndyr" (s. 17). NINAs konklusjon bygger sannsynligvis på en antagelse om at reduksjonen i totalt vanddekket areal gir redusert bunnndyrproduksjon, jf. utsagnet "det vanddekte arealet ikke bare definerer det maksimale leveområdet for fisk, men også det maksimale produksjonsområdet for bunnndyr" (s. 16). I denne sammenheng vil vi minne om at den økte tettheten av bunnndyr ble registrert i de årene (2002 og 2003) med lavest vannføring i perioden 20. mai til 10. juli. Sammenlignet med årene før var vanddekket areal i 2002 og -03 om lag 10 % mindre i den aktuelle perioden. Overvåkningsresultatene fra Suldal gir derfor ikke støtte for NINAs antagelse. I 2003 var bunnndyrtettheten ca. 600 % høyere enn i årene med høye vannføringer om våren. Lav vårflo og lav vannføring om våren er antatt å være årsaken til denne økningen i bunnndyr. Den positive effekten på bunnndyrtetthet som følge av økt temperatur synes dermed å være større enn en eventuell negativ effekt av redusert areal. Når vannføringen blir redusert fra 42 m³/s (jf. reglement for perioden 2001-03) til 20 – 30 m³/s (omsøkt) blir det vanddekte arealet redusert med 9 – 16 % (SMR nr. 38). NINA viser også til egne gjødslingsforsøk, som ga økt bunnndyrproduksjon, og bekrefter dermed at det er andre forhold enn vanddekket areal som påvirker bunnndyrproduksjonen. Tilsvarende resultater fikk også LFS-prosjektet ved tilførsel av næring i naturlig habitat og i eksperimentelle forsøk (LFS nr. 3). Resultatene bekrefter at bunnndyrproduksjonen i Suldalslågen også blir påvirket av andre forhold enn totalt vanddekket areal.

DN uttrykker bekymring for at kalde perioder med innfrysing "vil redusere bestanden av botndyr slik at tilgangen på mat den etterfølgende våren blir mindre" (s. 4). Bekymringen

er altså knyttet til næringstilgang for ungfisk. Til tross for stor variasjon i bunnndyrtetthet i overvåkningsperioden blir tettheten av bunnndyr ikke trukket fram som en årsak til variasjonen i vekst og tetthet av ungfisk (SMR nr. 42). I sluttrapporten for fisk og bunnndyr blir det derimot konkludert med at "vanntemperaturen var den faktoren som i størst grad forklarte variasjonen i fiskevekst i Suldalslågen." (s. 88). Når man også ser på tallene for bunnndyrtettheten de siste årene av overvåkningsperioden, synes DNs bekymring å være overdrevet.

6.7 Oppvandring og gyting

Ved Sandsfossen nederst i vassdraget er det bygget to laksetrappet som letter oppvandringen i elva. Oppvandringen har tidligere vært begrenset av høy vannføring (140 m³/s) og lav vanntemperatur (8,5 °C) (Johnson m.fl. 1996). Trappene innebærer at fiskens oppvandring i liten grad er avhengig av vannføring.

Oppvandring av fisk i Sandsfossen har blitt registrert i fisketrappene siden 1986 og viser at oppvandring av laks skjer fra overgangen mai-juni til november. Hovedoppgangen er i siste halvdel av juli og i august og september (SMR nr. 32). I 2004 ble det også registrert en del fisk i oktober (Lura 2005). I 2004 ble det ikke funnet noen sammenheng mellom daglig oppgang av laks og vannføring eller mellom daglig oppgang av laks og temperatur, noe som ble antydning i 2003 (SMR nr. 32). Til tross for at vannføringen ved Lavika pendlet mellom ca. 60 og 140 m³/s (dvs. slipp fra Suldalsvatnet mellom 52 og 70 m³/s), ble det ikke funnet noen sammenheng mellom daglig oppgang og vannføring i fiskesesongen. Stor variasjonen i oppgang er i følge Lura (2005) årsaken til fravær av en slik sammenheng.

Laksen i Suldalslågen gyter fra slutten av oktober til ut i februar (SMR nr. 43) og gytegroperne fordeler seg over hele elva (Gravem & Jensen 2003 og 2005 in prep.).

Suldalslågen har alltid vært kjent for at laksen kommer sent tilbake til elva, noe som ikke synes å ha endret seg etter reguleringen (Heggerberget m.fl. 1994). I søknaden fra Statkraft er det tatt hensyn til at hovedoppvandringsperioden er fra midten av juli. Fra 10. juli til 20. september er det derfor søkt om vannføring øverst i Suldalslågen (Stråpa) på 50 m³/s, med mulighet for å variere vannføringen mellom 30 og 80 m³/s. Med bidrag fra restfeltet på i gjennomsnitt ca. 15 m³/s vil vannføringen i middel variere mellom ca. 45 m³/s og 95 m³/s nederst i Lågen (Lavika) med foreslått pendlingsbånd.

I utredningen fra NINA blir det hevdet at lite vann om sommeren vil gi lite oppvandring i fisketiden. Det er uklart hvilke vannføringer NINA viser til, men bisetningen "slik man kan se i småelver i Sørvest-Norge" (s. 6) antyder en forventning om svært liten vannføring i fiskeperioden med det omsøkte reglementet. Som vist over er

dette ikke riktig, og sammenligningen med "småelver i Sørvest-Norge" synes ikke relevant. I tillegg er det ikke observert noen positiv oppvandringseffekt av høyere vannføring.

AS Sands Laksefiske er opptatt av at det nye reglementet ikke skal legge til rette for at laks passerer Juvfossen tidligere enn i uregulert tilstand, og på den måten påvirke fangstfordelingen mellom fiskevaldene. Vi støtter dette synet og har foreslått vannføringspendling mellom 30 og 80 m³/s for å "sikre gode fiskeforhold på flere fiskeplasser" (Søknadsrapporten s. 41).

I perioden 21. september til 31. oktober er det søkt om slipp av 30 m³/s til Lågen. Nedbør fra restfeltet bidrar med nær 15 m³/s i middel i denne perioden, slik at middelvannføringen ved utløpet i fjorden (Lavika) blir ca. 45 m³/s. I tillegg vil det i henhold til omsøkt reglement bli sluppet to spyleflommer på 200 m³/s i løpet av en tidagersperiode i oktober. For å få optimal renskeeffekt bør vannføringsslipet fra Suldalsvatnet ned i 10 m³/s i dagene før og mellom flommene. Middelvannføringen ut av Suldalsvatnet med omsøkt reglement i oktober blir 43,9 m³/s (Tabell 1), som ved utløpet i fjorden gir nær 60 m³/s som månedsmiddel.

Fylkesmannen mener vannføringen ikke bør gå under 50 m³/s i oktober og viser til frykt for at "lave vannføringer vil hindre oppvandring og øke faren for at stor laks i øvre deler av elva trekker nedover i vassdraget" (s. 5). Som vist i Tabell 1 vil reglementsforslaget legge til rette for god oppvandring også seint i sesongen. Når det gjelder Fylkesmannens bekymring for nedvandring av stor laks fra øvre deler av vassdraget, er vi usikre på hva frykten er begrunnet i. Bekymring for nedvandring av storlaks har aldri blitt meddelt Statkraft i prøvereglementsperioden, men vannføringsreduksjoner og lave vannføringer forekommer naturlig i alle lakseførende vassdrag. Vi er kjent med at det ble observert at én laks langt oppe i vassdraget vandret ned elva igjen i august 1995 på synkende vannføring da det foregikk logging av radiomerket laks i elva (LFS nr. 28 s. 40). Datagrunnlaget for å vurdere grunnlaget for FMRs frykt er derfor lite. Hawkins & Smith (1986) observerte imidlertid at radiomerket laks i elva Dee kunne vandre nedstrøms i perioder med høy vannføring. I årene 1998-2003 var vannføringen øverst i Lågen (Stråpa) 35 m³/s fra 15. oktober, og forskjellen i vannføring mellom det omsøkte reglement og det som er utprøvd er således begrenset.

NINA argumenterer for at sommervannføringen holdes lengst mulig utover høsten "slik at også sent ankomne fisker skal ha mulighet til å nå de øverste gyteområdene i vassdraget" (s. 6). Juvfossen er det eneste vandringshindret i Suldalslågen oppstrøms Sandsfossen og i søknadsrapporten blir det vist til Vasshaug (1990), som mener at vannføringen ikke bør

være over 83 m³/s ved Lavika (nederst) dersom laks skal passere. Suldal Elveigarlag har nevnt 75 m³/s ved Lavika som grensen, mens Sands Laksefiske viser til fangst- og vannføringsdata når de dokumenterer at laks har passert Juvfossen "selv om det ikke noen dag har vært så lav vannføring som 75 m³/s (ved Lavika red. anm.) forut for første fangst" (s. 3). Som nevnt over er det konkludert med at Sandsfossen er et vandringshinder ved temperaturer under 8,5 °C, mens det kan synes som vanntemperatur er oversett som faktor når høringspartene har kommentert vanding forbi Juvfossen. Det er sannsynlig at laksens mulighet til å passere Juvfossen er påvirket av vanntemperatur i tillegg til vannføring, slik den er det i Sandsfossen. Vannføringer over 70-80 m³/s ved Lavika og lave vanntemperaturer synes å skape problemer for oppvandrende laks i Juvfossen. Vanntemperaturen synker normalt fra ca. 10 °C til 6 °C i løpet av oktober (SMR nr. 31), og det er sannsynlig at Juvfossen blir et vandringshinder på grunn av temperatur de fleste år.

I følge NINA er stor laks følsom for lite vann fordi bevegelsesvevnen til stor fisk reduseres når vannføringen blir liten, og fordi den lettere oppdages av fiender. Hva som menes med lite vann i denne sammenheng er ikke definert og det er usikkert hvor lav vannføringen må være for at den skal være negativ for storlaksen. I en studie av 28 Vestlandselver ble det funnet en svak tendens til økende gjennomsnittsvekt hos voksende laks med økende lavvannføring i intervallet fra mindre enn 0,5 til 6 m³/s i perioden desember – april (SMR nr. 43). I Suldalslågen er det søkt om å få slippe 7 m³/s i perioden 15. november til 9. april, som sammen med bidraget fra restfeltet gir en midlere vannføring nederst i Suldalslågen drøyt 11 m³/s.

Laksen i Suldalslågen gyter i hele elvas lengde (Sægrov m.fl. 2004), og tilgangen på gode gyteområder er ikke en kritisk faktor i Suldalslågen (SMR nr. 28). Registrering av gytegroper viser at laksen i liten grad gyter på de grunne partiene av elva (Gravem & Jensen 2005 in. prep). Det er ikke sannsynlig at en vannføringsreduksjon fra 12 til 7 m³/s vil redusere gyteområdene da de dype områdene uansett vil forbli vanddekket.

NINA mener at 20 m³/s vil være god vintervannføring "for å skade gytebestanden minst mulig" (s. 6). Det blir ikke opplyst hvilken vannføring som ikke vil skade gytebestanden, ei heller hvorfor 20 m³/s er riktig vannføring. Med det omsøkte reglementet blir simulert årlig middelvannføringen nederst i Lågen 36,6 m³/s, noe som er atskillig høyere enn det som er vist å være akseptabelt for bestander med sammenlignbar fiskestørrelse, se søknadsrapportens figur 38.

6.8 Ungfisk

6.8.1 Tetthet

Det er gjennomført undersøkelser av ungfisk i Suldalslågen om høsten hvert år siden 1978, med unntak av 1985 (SMR nr. 34). De høyeste tetthetene av årsunger (0+) av laks ble beregnet i 1981 og i årene rundt 1990. Stranding ga svært lave tettheter av 0+ i perioden 1980 til 1984 og i 1989, mens det fra 1994 til 1999 ble beregnet lave tettheter av 0+ laks som følge av mangel på gytefisk. De høyeste tetthetene av 1+ laks ble beregnet i 1986, 1987, 1993 og 1994, mens tettheter av 2+ er beregnet til å ha vært under 5 individer pr. 100 m² de fleste år. I hele perioden er det årsklassen fra 1985 som er registrert med høyest tetthet som 1+ og 2+, og dette er sannsynligvis resultat av store utsetninger av sommer gammel fisk høsten 1985 (Sægrov og Urdal 2005). Oversikten viser at det har vært relativt store variasjoner i tetthet mellom år, og det er pekt på at stranding, gytefisktetthet og fiskeutsetninger har påvirket yngeltettheten.

(...)

I januar 2004 og 2005 ble det gjennomført ungfiskundersøkelser i Suldalslågen som indikerer at tettheten av ungfisk er større enn det septemberundersøkelsen gir inntrykk av. Resultatene fra disse undersøkelsene viser tydelig at også måten det fiskes på påvirker den beregnede tettheten av ungfisk i Suldalslågen.

(...)

I følge høringsuttalelsen til FMR (s. 3) er det sannsynlig at en reduksjon i vintervannføringen vil ha kortsiktige konsekvenser i form av redusert overlevelse for ungfisk. FMR viser ikke til noen elver der dette er påvist, og det kommer ikke fram hvorfor de mener dette vil skje. NINA går litt mer i dybden på spørsmålet om vinteroverlevelse (s. 8) i høringsuttalelsen til AS Sands Laksefiske, hvor de peker på at det i Orkla er funnet indikasjoner på at høy vintervannføring er gunstig for ungfiskens overlevelse. De trekker også frem tre studier fra Canada der overlevelsen fra egg til yngel var høyest i år med høy vintervannføring (Chadwick 1982; Gibson og Myers 1988; Cunjak m.fl. 1998). Det er imidlertid verdt å merke seg, og som NINA også påpeker, at de fleste av disse eksemplene er fra små elver som vannføringsmessig ikke er sammenlignbare med Suldalslågen. Suldalslågen er dessuten en vintervarm elv, og er derfor svært forskjellig fra de kanadiske elvene som NINA benytter som referansegrunnlag. Et annet forhold NINA ikke påpeker er at Gibson og Meyers (1988) framhever at effekten av lav vintervannføring på overlevelsen til ungfisk av laks ser ut til å være større i boreale enn i tempererte regioner. Elver i boreale strøk er ofte kjennetegnet ved harde vintre med lave temperaturer og massiv isdannelse. Dårlig vinteroverlevelse av yngel på grunn av lav vintervannføring er ikke påvist i elver i tempererte regioner (Gibson og Myers 1988). Elver i tempererte regioner har

mange likhetstrekk med Suldalslågen. Når det gjelder Orkla er det i følge NINA indikasjoner på at høy vintervannføring i Orkla gir økt smoltproduksjon (s. 8). Det blir ikke presentert data på vinteroverlevelse av ungfisk som understøtter påstanden. Undersøkelsen i Orkla er basert på tall fra smoltfelle og en vannføringsindeks som oppsummerer minstevannføringsforhold over flere vintre (Hvidsten m.fl. 2004). Se også kapittel 6.9.2 om smoltproduksjon.

NINA trekker også frem undersøkelsen til Chadwick (1982), hvor overlevelse fra egg til yngel var korrelert med vintertemperatur og vannføring. Denne sammenheng skyldtes sannsynligvis at overlevelsen var lavest i år der gyttingen hadde skjedd på høy vannføring. Senere på året hadde så vannføringen sunket. En slik problemstilling unngås langt på vei i Suldalslågen ved at det omsøkte reglementet legger opp til jevn vannføring gjennom hele vinteren, dvs. fra begynnelsen av Suldalslaksens gyteperiode (1. desember).

Lav vintervannføringen er ikke ensbetydende med at vassdraget produserer lite yngel. Det finnes flere eksempler på at regulerte elver, med mye lavere vannføring enn 7 m³/s, produserer godt med fisk. Vassbygdelva i Aurland har høy tetthet av presmolt til tross for at vintervannføring er kraftig redusert (0,3 m³/s) (Hellen m.fl. 2005). Det samme observeres i den regulerte Ullaelva, hvor alminnelig lavvannføring etter regulering er ca. 0,8 m³/s (Statkrafts egne data). På tross av den lave vintervannføringen produseres det en god del laks, og de årlige fangstene i Ullaelva var mellom 300 og 700 kg i årene 2002-2004 (SSB). FMR betrakter laksebestanden i Ulla som en livskraftig laksebestand (s. 5).

Et annet forhold som trekkes frem av både NINA (s. 12) og DN (s. 4) er potensielt skadelige effekter på fiskebestanden av den isdannelsen som det omsøkte reglementet muliggjør. NINA viser til en del vassdrag der kraftige isganger eller isdannelser er potensielt skadelige for laks (s. 12). Basert på denne kunnskapen mener de at framprovosering av islegging ved å senke vintervannføringen er risikofylt som følge av mulig negativ effekt på fisken. De hevder videre at det ikke finnes kunnskap som tilsier at dette ikke vil redusere overlevelsen til fisken. Det skapes her et inntrykk av at det omsøkte reglementet vil medføre "kunstig" mye isdannelse i Suldalslågen. Isganger vil aldri bli et vanlig fenomen i Suldalslågen. Simuleringer viser derimot at isdannelsen vil kunne bli mer i tråd med det som var naturlig i uregulert tilstand, se kapittel 6.2.1 om vanntemperatur og islegging.

NINA framhever også viktigheten av skjul for laksunger om vinteren (s. 9). Arbeidene i Suldalslågen støtter en slik vurdering, og det omsøkte reglementet med spyleflommer og mulighet for is og frostsugning vil bidra til bedret vinterhabitat. I Finstad m.fl. (2005) blir det hevdet at "isforhold er en svært viktig habitatfaktor

for laksefisk". En isdannelse mer i samsvar med det som var naturlig i uregulert tilstand vil således trolig være positivt. Perioder med innfrysing og isskuring, som det er lagt opp til i det omsøkte reglementet, vil bidra til å fjerne moser og alger, og kan også føre til ustabilitet i bunnsubstratet. Et mer ustabil bunnsubstrat gjør at flommer lettere kan fjerne akkumulert finsubstrat. På sikt vil både innfrysing/isskuringsprosesser og flommer være viktige bidragsytere for å bedre vinterhabitatet til ungfisken, og dermed øke overlevelsen og tettheten av ungfisk.

NJFF-R hevder (s. 10) i sin høringsuttalelse at høy vintervannføring under RSK-perioden i Suldalslågen ga økt yngelproduksjon. Det er uklart hvilket belegg NJFF-R har for påstanden. Det eksisterer lite dokumentasjon av yngeltettheten i Suldalslågen i RSK-perioden (1966-80) og så langt Statkraft kjenner til, finnes det ikke støtte i vitenskapelige undersøkelser for NJFF-R sin påstand. De årlige undersøkelsene av yngeltetthet i Suldalslågen begynte i 1978 (SMR nr. 42).

6.8.2 Klekking og swimup

De første frittlevende årsunger (0+) av ørret har blitt påvist i slutten av mars og begynnelsen av april, mens de første årsungene av laks er påvist i månedsskiftet mai - juni. Swimup hos laks ser ut til å foregå til begynnelsen av juli, og tidspunktet synes ikke å ha endret seg som følge av reguleringene (SMR nr. 42).

I de faglige diskusjonene som har gått parallelt med prøvereglementene i Suldalslågen har det vært pekt på at reguleringene har ført til redusert temperatur i Suldalslågen om våren og sommeren. Lav vanntemperatur om våren og forsommeren har vært antatt å være en mulig flaskehals for fiskeproduksjonen i elva (SMR nr. 42). Det er poengtert at høy vannføring og lav temperatur om våren er ugunstig for laksungene (LFS nr. 9). Redusert vanntemperatur, særlig om våren, kan være ugunstig for overlevelsen av laksunger dersom temperaturen er lavere enn 8 °C når de kommer opp av grusen (Refstie 1979). Laksungene vokser dessuten sakte i Suldalslågen og er ofte ikke større enn 50 mm etter endt vekstsesong, noe som også har vært antatt å gi økt dødelighet. Disse forholdene har vært vesentlige når vi har søkt om et reglement som legger opp til å sikre tilfredsstillende temperaturforhold for fiskeungene (se kapittel 6.2).

I høringsuttalelsen fra DN (s. 6) blir det uttrykt bekymring for at høyere vanntemperaturer om våren kan endre de naturlige seleksjonsmekanismene slik at storlaksandelen går ned. Det vises til usikkerhet og "teorier" rundt dette temaet uten å vise referanser. I følge DN's teorier kan det være en fordel for storlaksen at forholdene er ugunstige om våren fordi storlaks normalt har større egg enn mindre laks, og derfor har en selektiv fordel. Data fra Suldal Elveigarlag viser at det er en signifikant positiv

sammenheng mellom fiskelengde og eggstørrelse, men forklaringsgraden for villfisken er lav ($R^2 = 0,23$, $p < 0,001$). Det betyr at fiskelengde alene bare kan forklare om lag en fjerdepart av variasjonen i eggstørrelse. Utover dette er det vanskelig å kommentere DN's bekymring.

Utviklingen i vanntemperaturen om våren med det omsøkte reglementet i forhold til uregulert tilstand er vist i figur 50 i søknadsrapporten. For å bidra til at swimup skjer tidlig og på et tidspunkt når temperaturen er gunstig for nyklekte laksunger, har Statkraft foreslått å senke vannføringen om vinteren. Lavere vintervannføring gir lavere vanntemperatur. Utviklingen av eggene tar dermed noe lenger tid. Seinere swimup øker sannsynligheten for at vanntemperaturen er gunstig når årsyngelen kommer opp.

NINA hevder at det er usikkert om lav temperatur ved swimup begrenser produksjonen av laksunger i Suldalslågen (s. 15), men er samtidig åpen for at økt swimup-temperatur øker overlevelsen (s. 17). NJFF-R mener det ikke er vist at temperaturen ved swimup er viktig. NINA peker imidlertid på at snittemperaturen i juni har variert mellom 5,2 og 9,1 °C og slutter ut fra det at laksungene har kommet opp på lavere temperatur enn den antatt kritiske grensen på 8 °C. Her synes det nødvendig å presisere at gjennomsnittstemperaturen i juni ikke nødvendigvis sier noe om temperaturen ved swimup. Det er temperaturen i de aktuelle dagene for swimup og perioden etter som er viktig for overlevelse. Det kan godt være en lav gjennomsnittstemperatur i juni, men høy nok temperatur ved swimup, se Figur 7. Det er for eksempel ikke registrert sterke årsklasser i år der temperaturen ved swimup har vært lavere enn 8 °C. I Aurlandselva er det funnet klare sammenhenger mellom sterke årsklasser av laks og temperaturen ved swimup (Hellen mfl. 2004). I Suldalslågen er det for perioden 1978 – 2004 også funnet signifikante sammenhenger mellom tetthet av 2+ laks og temperaturen ved swimup, dersom en antar at gjennomsnittlig gytedato er 15. desember (Sæggrov og Urdal 2005). Når en gjør slike sammenstillinger er det også viktig å huske at fisketetthetene er avhengig av eggtettheten, som enkelte år har vært svært lave i Suldalslågen.

(...)

6.8.3 Vekst

Variasjonene i vekst hos fiskeunger i Suldalslågen har vært store i perioden 1976 til 2003, og LFI har vist at vanntemperaturen er den faktoren som i størst grad forklarer variasjonen i ungfiskens vekst (SMR nr. 42). For både laks og ørret er det dokumentert en signifikant økt gjennomsnittlengde av årsunger (0+) og 1+ etter 1990. Fiskeungene vokste bedre i 2001, 2002 og 2003 sammenlignet med tidligere år (SMR nr. 42). Det er dokumentert en signifikant ($p < 0,001$) sammenheng mellom tilvekst hos årsun-

ger av laks og ørret og antall døgngrader i vekstperioden, men det åpnes også for at lav tetthet kan være en medvirkende årsak til bedre vekst enkelte år.

Statkraft har foreslått lav vannføring om forsommeren som et tiltak for å heve temperaturen og derved øke veksten til fiskeungene i elva. Årene 2001-04 hadde lav vannføring på vår og forsommer, og har gitt de største gjennomsnittslengdene på 0+ og 1+ av laks og ørret (Sægrov og Urdal 2005).

(...)

Suldal Elveigarlag peker på at økt vekst er positivt (s. 7). NINA mener også at økt temperatur kan være positivt, men mener at effekten må vektas opp mot den negative effekten av at oppvekstarealet blir mindre (s. 18).

NINA (s. 18) og FMR (s. 5) reagerer på at Statkraft argumenterer for relativt høy vannføring i perioden fra 10. juli til 20. september for å sikre arealer for oppvekst av ungfisk, men at vannføringen kan være lavere om våren og forsommeren. Her er det viktig å huske at ungfiskens habitat består av flere forhold, og at høvelig temperatur er ett av forholdene som må foreligge i tillegg til tilgjengelig areal. For å oppnå høyere vanntemperatur på våren og forsommeren er det nødvendig at vannføringen er relativt lav, mens det senere på sommeren er mulig å få både god vanntemperatur og større oppvekstarealer. Om våren / forsommeren har vi vektlagt behovet for høyere vanntemperatur mest, og dette er en vurdering som NINA støtter når de poengterer at effekten av økt vanntemperatur på laks- og ørretungers vekst kan være større ved en økning i vanntemperaturen om våren enn senere på sesongen (s. 13). Den høyere vannføringen etter 10. juli er imidlertid primært begrunnet ut fra fiskeinteressenes ønske om vannføring.

6.9 Smolt

Hovedutvandringsperioden for smolt i Suldalslågen er mellom 25. april til 15. mai, og tidspunktet for når 50 % av smolten har gått har i årene 1998-2004 variert mellom 27. april og 4. mai (SMR nr. 42, Saltveit 2004). Det er dokumentert at det er relativt godt samsvar mellom smoltutvandring av laks og økning i vannføring, men økningen som initierer utvandring kan være relativt liten. På bakgrunn av analyser og utvikling av en smoltmodell for Suldalslågen har NINA konkludert (SMR nr. 30) med at vannføringen nederst i Lågen (Lavika) bør nå en topp på noe over 100 m³/s under utvandring og holdes høy nær 100 m³/s i noen dager. Fordi ikke all smolten går samtidig, kan det være en fordel med to vannføringstopper.

6.9.1 Smoltutvandring

I det omsøkte manøvreringsreglementet har Statkraft fulgt anbefalingene fra NINA for å sikre synkron utvandring og vannføringsforhold

som er antatt å gi best overlevelse. Restfeltet til Suldalslågen bidrar med i gjennomsnitt 10,1 m³/s (1931-65) i perioden fra 15. april til 15. mai, og vil sikre at vannføring ved Lavika (nederst) blir i henhold til NINAs anbefaling. Statkraft kan derfor ikke se at det er behov for 110 m³/s øverst (Stråpa), slik NINA anbefaler i sin utredning for AS Sands Laksefiske.

Suldal Elveigarlag foreslår (s. 7) vårflom på over 100 m³/s i et par uker, og begrunner dette med smoltoverlevelse og økt utspyling og opprensning. Spyleflommer om våren er også foreslått av Fylkesmannen i Rogaland (s. 3), som viser til konklusjonene fra habitatstudien (SMR nr. 46). DN ønsker også høyere vannføring og mener at "det er ingen grunn til å tru at slik vassføring [dvs. 200 m³/s] under smoltutgangen vil vere negativt for laksebestanden" (s. 5). I følge NINAs utredning (SMR nr. 30) og sluttrapporten fra LFI (SMR nr. 42), vil smoltutvandring og smoltoverlevelse bli ivarett med to flommer med topper på noe over 100 m³/s. Statkraft mener at målet om utspyling og habitatforbedring også er godt ivarett i omsøkt reglement. Vi vil minne om at en kunstig flom på 200 m³/s i månedsskiftet april – mai kan være negativt for laksebestanden fordi en slik flom vil føre til høy utspyling av bunndyr og ungfisk (SMR nr. 42). Som nevnt i kapittel 6.6 om bunndyr er DN skeptisk til lavere vintervannføring fordi det kan redusere mengden bunndyr og dermed være negativt for ungfisk.

DN og FMR foreslår at tidspunktet for smoltutvandringsflommene skal styres av værforhold og vanntemperatur. Som nevnt over har overvåkningsundersøkelsene dokumentert at tidspunktet for smoltutvandring har variert svært lite mellom år til tross for store forskjeller i vær og vannføring. Dersom dynamiske parametere skal styre tidspunktet for smoltutvandringsflom, vil beslutningen om flom bli tatt bare få dager før flomstart. I forbindelse med spørsmålet om spyleflom, har turist- og reiselivsnæringen argumentert for fast dato for å sikre forutsigbarhet. Det er sannsynlig at forutsigbarhet er viktig også om våren. Flomstart som skal styres av noen naturgitte kriterier vil også kreve en organisasjon for beslutning, og myndighetene må ha mulighet til å kontrollere at reglementet blir etterlevd. På bakgrunn av begrenset variasjon i utvandringstidspunkt mellom år, behov for et beslutningsorgan og ønske om forutsigbarhet, anbefaler Statkraft smoltutvandringsflommer på fast tidspunkt.

6.9.2 Smoltproduksjon

Som vist i søknadsrapporten har det vært en gradvis økning i fangst i smoltfella fra og med 2001 fra om lag 250 i 2000 til nær 1300 lakse-smolt i 2004. I 2005 ble det fanget 1009 lakse-smolt (Gravem in prep 2005). I årene 1999 til 2003 ble det beregnet at det vandret ut mellom

30.000 og 51.000 smolt årlig, og flest i siste treårsperiode (SMR nr. 42).

(...)

NINA mener at redusert vintervannføring kan redusere smoltproduksjonen og viser til at økt vintervannføring i Orkla har økt smoltproduksjonen (s. 8). I NINAs rapport fra Orkla (Hvidsten m.fl. 2004) blir det opplyst at "minste vintervannføring" forklarte 46 % av variasjonen i smoltproduksjon. Som følge av reguleringen har den midlere vintervannføringen på 3 steder i Orkla økt fra hhv. 3-4 m³/s til 30 m³/s, fra 4-5 m³/s til 50 m³/s og fra 6-7 m³/s til 53 m³/s. Det er tydelig at uregulert vannføring var lav, og det kan antas at minste vintervannføring i Orkla kunne være svært lav og sannsynligvis lavere enn i uregulert tilstand i Suldalslågen. Det er imidlertid uklart hvordan begrepet "minste vintervannføring" er definert, men vi antar at det kan være nær eller lavere enn "alminnelig lavvannføring". Øverst i Suldalslågen var midlere vintervannføring før regulering om lag 20 m³/s, mens 3-4 m³/s forekom enkelte år. I årene 1988-2003 var midlere vintervannføring øverst i Lågen (Stråpa) ca. 12 m³/s, mens observert vannføring nederst (Lavika) i sesongen 15. november til 9. april, var 24,9 m³/s. Med omsøkt reglement vil midlere vannføring øverst (Stråpa) være høyere enn laveste observerte vintervannføring, som antas å være synonym med NINAs "minste vintervannføring". Midlere vintervannføring og minste vintervannføring blir 7 m³/s øverst i Lågen med det omsøkte reglementet, mens middelvannføringen nederst blir ca. 11 m³/s (1931-65).

I uregulert tilstand er det stor forskjell på minste vintervannføring og midlere vintervannføring, og NINA konkluderer med at det er minste vintervannføring som er vist å være kritisk i Orkla. Med det omsøkte reglementet for Suldalslågen vil fremdeles minste vintervannføring være høyere enn uregulert. Dersom resultatene fra Orkla har gyldighet i Suldalslågen, kan man forvente at også det omsøkte reglementet vil bidra positivt til smoltproduksjonen sammenliknet med uregulert.

NINA peker på at temperaturgevinstene sommerstid med det omsøkte reglementet vil gi økt smoltproduksjon i Suldalslågen. Dersom "endringen i smoltproduksjon som følge av vanntemperaturøkning i Suldalslågen blir i samme størrelsesorden som i Orkla, vil økningen i smoltproduksjon i Suldalslågen ved økt vår- og sommertemperatur etter det omsøkte reglementet bli mellom 6 og 18 %" (s. 17). Samtidig antyder NINA at denne temperaturøkningen kan gi lavere smoltalder og smoltstørrelse og gjennom det gi høyere sjødødelighet (s. 17). Tilbakeberegning viser at smoltalder og smoltlengde har variert mye i løpet av den siste 20-årsperioden, jf. figur 32 i søknadsrapporten. Smoltalderen var de siste årene på samme nivå som midt på 1980-tallet. I NINAs rapport fra Or-

kla (Hvidsten m.fl. 2004) er det vist at det er størrelsen på smolten som gir et konkurransefortrinn og dermed er viktig for overlevelsen i sjøen. Smoltlengden i Suldal avtok noe etter en topp på midten av 1990-tallet og var de siste årene noe over gjennomsnittet på 80-tallet. På bakgrunn av blant annet disse resultatene har LFI konkludert med at reglementet fra 2001-03, dvs. med lav vårvannføring og høyere vanntemperatur, "fremstår som best for produksjon av ungfisk på elv" (SMR nr. 42, s. 10). Disse positive resultatene søkes videreført i det omsøkte reglementet.

6.10 Fiskeforhold

Suldalslågen er en elv med seint innsig av laks, og det meste av fangstene blir tatt i august og september. Sandsfossen og Juvet er antatt å være oppvandringshindre ved høy vannføring og lav vanntemperatur. For å lette fiskens oppgang har det blitt etablert to fisketrapper i Sandsfossen. Etter ønske fra de fiskeberettigete har Statkraft sikret at vannføringen i fiskesesongen har pendlet etter et definert mønster.

Fangstene i Lågen har variert fra år til år og over tid. I uttalelsen fra Suldal Elveigarlag (s. 2) blir det opplyst at det var en periode med gode fangster og stor andel stor fisk fra siste del av 1800-tallet til 1920/25 (Archer-perioden). Etter dette var det en dårlig periode, før elven ble leid bort til AS Sands Laksefiske i en 20-årsperiode fra begynnelsen av 1950-tallet. Det blir opplyst at elven ble fredet for alt annet enn stangfiske, og at "fisket tok seg klart opp mot slutten av 1950-årene". Fisket i 10-årsperioden fra slutten på 1950-tallet fram til utbyggingen i Røldal-Suldal Kraft (RSK) i 1967 blir av Elveigarlaget regnet som en god referanseperiode med gjennomsnittlige fangster på ca. 3,5 tonn pr. år. Flere høringsparter er opptatt av at fisket har vært dårlig den siste tiårsperioden og at gjennomsnittstørrelsen på den fangede fisken har gått ned. Forholdene etter 1957 er dokumentert i figur 35 i Statkrafts søknadsrapport. Storlaks og utvikling i fiskestørrelse blir grundigere belyst i 6.13.

I følge tall over fangst tilsendt fra Suldal Elveigarlag (Vedlegg 2) var årlig gjennomsnittsfangst fra 1957 til 2004 på 2.704 kilo, mens gjennomsnittsfangsten var 2.246 kilo i de årene Suldalslågen var påvirket av Ulla-Førrereguleringen (1981-2004). For årene fra og med 1990, det vil si perioden med ulike prøvereglement, men også med vintervannføring hevet fra 10 til 12 m³/s, gjennomført kalking, etablering av fisketrapper og systematisk utsetting av store mengder fisk, var fangstene i gjennomsnitt 1.922 kilo. I tre av de siste 15 årene var imidlertid fangstene under ett tonn. De offisielle tallene fra NOS for de tre periodene er henholdsvis 2537 kg (1957-2004), 2254 kg (1981-2004) og 1744 kg (1990-2004). Dersom man i stedet for antall kilo fangst ser på antall registrerte fisk i fangstene (tall fra Suldal Elveigarlag), er de gjennomsnittlige

fangsttallene for de tre periodene henholdsvis 392, 417 og 398.

Siden 1997 har det vært fangstrestriksjoner i Suldalslågen som har begrenset mulighetene for å ta opp fisk over 75 cm. Det må antas at restriksjonene har redusert mengden fanget fisk, antall kilo og i stor grad påvirket størrelsesfordelingen. Suldal Elveigarlag antar også at det har vært "mindre fisketrykk" i årene etter perioden 1984-1992 (s. 3).

(...)

Rådgivende Biologer har dokumentert at fangstutviklingen i Suldalslågen og den uregulerte Oldenelva i stor grad har samvariert fra 1959 (SMR nr. 37 og 43) til tross for etablering av to store vannkraftreguleringer og forskjellige manøvreringsreglement i Suldalslågen. I en gjennomgang av flere norske laksevassdrag vurderer Jensen (2004) at dårlig sjøoverlevelse på 1990-tallet er en viktig del av forklaring på de svake fangstene på laks i dette tiåret.

I kapittel 6.13 blir det vist til arbeider som har vurdert utviklingen i fiskestørrelse i Suldalslågen i forhold til i ulike referansevassdrag.

AS Sands Laksefiske viser til de fiskerisakkyndige fra Røldal-Suldal-skjønnnet (St.prp. nr. 117 1973-74), som hevder at den beste vannføringen for fisket var mellom 75 og 90 m³/s. Det går ikke fram av høringsuttalelsen om dette er vannføring øverst eller nederst i Lågen. Etter RSK-skjønnnet har det blitt fisket i mer enn tretti år og det er blitt gjort erfaringer med andre vannføringer enn skjønnnet kunne forholde seg til. Vi syns det er naturlig å benytte dagens kunnskap. Samtidig registrerer vi at det ikke er fullstendig samsvar mellom Suldal Elveigarlag, som slutter seg til forslaget om pendlings rundt 50 m³/s i fiskesesongen (s. 8), og Sands Laksefiske, som ønsker pendlings mellom 60 og 75 (s. 3).

Sands Laksefiske mener at det neppe er "omtvistet at munningsfisket er det som er mest skadelidende av den reduserte vannføring som følger av regulering" og at det "for dette fisket [er] avgjørende at vannføringen ikke er for liten". Påstandene er ikke dokumentert og Statkraft har begrenset anledning til å vurdere påstandene. Data fra Suldal Elveigarlag om fordeling av fangst på de tre sonene "Ovom Juvet", "Sandsbygda" og "Under Sandsfossen" for årene 1984-2004 synes imidlertid ikke å bekrefte påstanden.

Dataene viser at 41 % av fangstene (antall fisk) ble tatt nedenfor Sandsfossen i årene 1984-97, mens 47 % ble tatt i denne sonen i årene 1998 - 2004. Vektfordelingen (antall kg) var henholdsvis 36 % og 46 %.

I årene 1981-97 var middelvannføringen i månedene juli, august og september henholdsvis 107,8 m³/s, 64,6 m³/s og 62,2 m³/s øverst i Suldalslågen (Stråpa), mens maksimumsvannføringene var henholdsvis 271,6 m³/s, 187,8 m³/s og 113,7 m³/s, se Tabell 3. I perioden 1998 - 2000

var månedsmidlene for de tre månedene om lag 64 m³/s med maksimalvannføring rett over 70 m³/s, mens det i perioden 2001 - 2003 var et månedsmiddel i juli på 55 m³/s. Øvrige verdier var om lag som i perioden før (1998-2000).

(...)

Fangststatistikken og vannføringstallene indikerer derfor noe annet enn Sands Laksefiske sitt utsagn, og antyder at fangstene nedenfor Sandsfossen har økt ved lavere vannføring og reduserte maksimalvannføringer. Fangstene ovom Juvet har derimot blitt redusert fra den første (1984-97) til den andre perioden (1998-2004).

Flere høringsuttalelser berører spørsmålet om reguleringene har endret fordelingen av fangst i tid og mellom vald/soner. Dette er privatrettslige spørsmål, som vi mener at det er galt å ta opp her. Vi vil imidlertid presisere at vi ikke ønsker at det framtidige reglementet skal bidra til endring som gjør at noen parter blir seg skadelidende. Derimot tror vi at det omsøkte reglementet med pendlings mellom 30 og 80 m³/s kan sikre "gode fiskeforhold på flere fiskeplasser", jf. søknadsrapporten side 41. Statkraft ønsker å legge til rette for fiske på alle vald og antar at dette best sikres ved relativt stor vannføringsvariasjon.

NJFF-R hevder at det "trolig vil være liten interesse og betalingsvillighet for å fiske i Suldalslågen dersom muligheten for å få storlaks forsvinner" (s. 12). Statkraft mener at spørsmålet om betalingsvillighet og dermed rettighetshavernes inntekter også er et privatrettslig spørsmål. Som opplyst i søknadsrapporten fikk 57 rettighetshavere til sammen utbetalt kr 910.000,- i erstatninger for tapt fiske i 2003. Vi er samtidig enig med NJFF-R i at storlaks bidrar til å gjøre Suldalslågen attraktiv for sportsfiske og ønsker derfor å ivareta denne verdien.

6.11 Habitat og bonitering

NINA hevder at det er feil av Statkraft å vektlegge dyp ned til 1 m som de viktigste leveområdene for fiskeunger i Suldalslågen (s. 11). De hevder også at betydningen av vanndekt areal ned til 1 meters dyp ikke er underbygget i noen rapport (s. 10). Dette er feil da temaet er diskutert i SMR 38. NINA foreslår at en bør anta at alt habitat er like godt og vil derfor benytte totalt vanndekket areal som utgangspunkt for beregning av smoltproduksjonen i elva (s. 17).

Vanndekket areal i dybdeintervallet ned til 1 m endrer seg i liten grad ved vannføringer mellom ca. 10 og 40 m³/s (Figur 15 i søknadsrapporten). Vanndekket areal i Suldalslågen er fotografert ved 12 og 112 m³/s. På bakgrunn av disse flybildene og en utviklet terrengmodell kan vannlinjer og dyp ved ulike vannføringer beregnes (Engen 1998; SMR nr. 23).

At habitatkvalitet er viktig er dokumentert i ungfiskundersøkelsene, som viser at tettheten av fisk varierer forholdsvis mye fra stasjon til

stasjon i Suldalslågen (SMR nr. 33 og nr. 42; Sægrov og Urdal 2005). Generelt opptrer eldre fiskeunger med størst tetthet på områder med grovt substrat og moderate strømhastigheter.

Habitatstudien fra 1998 – 2003 viste at de viktigste leveområdene for ørret- og laksungel lå mellom 10 og 80 cm vanddyp (SMR nr. 46). I LFS nr. 9 fant en at laksungene unngikk grunnområder (<25 cm) både ved høy og lav temperatur og foretrakk partier lengre ut i elva. De fant også at laksungene var svært tolerante med hensyn til valg av dyp om vinteren, men at de unngikk områder dypere enn 2 meter. Ved temperaturer > 8 °C (sommertemperaturer) hadde laksungene klare preferanser for mellomdype områder (30 – 100 cm), og brukte i liten grad de dypeste områdene (> 150 cm). Kunnskapen fra Suldalslågen tyder altså på at vanddyp ned til 1 meter er viktig for fiskeungene. Lignende data har NINA selv funnet i Nausta og i Altaelva.

I Nausta fant NINA at årsungel av laks opptrådte med en tetthet på 150, 60 og 50 yngel pr. 100 m² på henholdsvis grunnområder (dyp < 70 cm og strømhastighet < 0,5 m/s), stryk (dyp < 70 cm og strømhastighet > 0,5 m/s) og glattstrøm (dyp < 0,7 og > 0,5 m og relativt høy strømhastighet) (Forseth m.fl. 2004). I tillegg økte årsungeltettheten med gjennomsnittstørrelsen på det dominerende substratet innenfor hvert delområde. Siden det er vanskelig og til dels umulig å finne tetthet av fiskeunger i kulper og dype strykområder anslår NINA tettheten av årsungel i disse områdene til henholdsvis mindre enn 5 yngel og til mellom 5 og 25 yngel pr. 100 m². For større yngel var det ikke så store forskjeller mellom tettheter i ulike habitater. Likevel er det tydelig at både dyp, strømhastighet og substrat (habitatkvaliteten) påvirker fisketettheten. I Altaelva studerte NINA fordelingen av større laksungel, med en middellengde på 135 mm. Laksungene som ble lokalisert i elva ved at de var radiomerket, oppholdt seg på et middeldyp på 0,6 m (0,2 – 1,4 m). Parren ble hovedsakelig funnet på strykestrekninger og i mindre grad i kulper. 73 % ble aldri registrert i kulper (Økland m.fl. 2003).

I et radiomerketforsøk med laksungel i Orkla vinteren 2003 ble det funnet at fiskeungene foretrakk islagte områder langs land, gjerne med grovt substrat (10 – 20 cm) og vanddyp mellom 0 og 50 cm. I områder uten is synes grovt substrat å være viktig om vinteren (M. Stickler pers. medd.).

Flere undersøkelser viser altså at dyp mindre enn 1 m er viktig for fiskeungene. Grovt substrat og isdekke er i tillegg viktig om vinteren i Orkla. Ved bonitering av Suldalslågen ved henholdsvis 42 m³/s og 12 m³/s ut av Suldalsvatnet (Stråpa) ble det funnet at andelen av stein og blokk (10 cm – >50 cm) utgjorde henholdsvis ca. 56 og 51 %, mens grov grus, grus og sand til sammen utgjorde henholdsvis 41 og 46 %. Resten av substratet var berg. Forskjellene på 5 % mellom grovere og finere substrat på de to vann-

føringene var med andre ord små og sannsynligvis innenfor usikkerheten av metodens nøyaktighet (Gravem & Jensen 2005 in prep.). Dette samsvarer med de resultatene som kom fram i LFS nr. 9, der det blir konkludert med at andelen av det vanddekte arealet med godt substrat varierer lite med varierende vannføring. I SMR nr. 46 konkluderes det imidlertid med at det vanddekte arealet om vinteren har mye sand og finpartikulært materiale. Konklusjonen er basert på et fåtall stasjoner i elva. LFS nr. 22 kom det i tillegg fram til at modellerte habitatforhold ikke endret seg betydelig på vannføringer mellom 10 og 30 m³/s. Videre blir det i LFS nr. 22 konkludert med at økningen i vanddekket areal i hovedsak besto av uegnet eller ubestemt areal (verken godt eller dårlig) for fisken, og at verken laks eller ørret ble ensidig favorisert ved endring i vannføring.

At de grunne områdene er viktig for fiskeungel kan blant annet skyldes at større sjørret og stasjonær ørret gjerne står på større dyp og derved utgjør en trussel mot fiskeungel der. I Suldalslågen er det funnet at særlig stasjonær ørret kan utøve betydelig predasjon på fiskeungel (LFS nr. 48).

Betydningen av vanddyp og habitatkvalitet for yngeltettheten er komplisert. NINA opplyser at det har "framkommet betydelig kritikk mot bruk habitatpreferansekurver hos dyr" (s. 7) uten samtidig å informere om at de selv benytter habitat som forklaringsfaktor i egne studier. Videre ønsker NINA et reglement med kunstig spyleflom selv om de mener at man bør anta at alt habitat er like godt. Habitat og habitatforbedrende tiltak synes altså viktig selv om verdien av habitat og habitatstudier trekkes i tvil.

6.12 Fiskeutsetting

Ingen høringsparter har kommentarer til kapittel 4.12 Fiskeutsetting i søknadsrapporten.

6.13 Bestandsutvikling - referansestudier

Statkraft mener at det omsøkte reglementet ivaretar storlaksen i Suldalslågen selv om de fleste høringspartene hevder at det kan få uheldige konsekvenser for storlaksen. Utviklingen i Eira er av flere parter benyttet som et eksempel på at laksestørrelsen i en regulert elv har gått ned, og det blir antatt at samme utvikling er sannsynlig i Suldalslågen.

Laks og sjørret er utsatt for påvirkninger fra miljøet både i ferskvanns- og sjøfasen. Skal en kunne skille hvilke effekter disse to livsfasene har på bestandene fra hverandre, er det viktig å benytte tilsvarende bestander som referanser. Statkraft har valgt å trekke fram Oldenelva som en viktig referanseelv for Suldalslågen, men for å få et bredest mulig referansegrunnlag er også andre elver benyttet. Oldenelva ble valgt fordi denne elva i likehet med Suldalslågen har vært regnet som en storlakselv. I tillegg er Ol-

denelva uregulert og har ikke vært utsatt for for-suring (SMR nr. 26).

Miljøet i ferskvannsfasen i de ulike elvene kan være relativt forskjellig fra bestand til be-stand, mens miljøet i sjøen regnes som relativt likt for de ulike bestandene i Norge og Skott-land. De lave fangstene av laks de siste tiårene blir i Jensen (2004) forklart med dårlig sjøover-levelse, samt redusert vekstrate i sjøperioden og redusert sjøalder ved kjønnsmodning. Både re-dusert vekstrate og alder ved kjønnsmodning kan relateres til de klimaendringene som har skjedd (Jensen 2004). Summers (1995) har for eksempel vist at det har skjedd en storskala end-ring av innslaget av smålaks i skotske elver over tid. Denne endringen har sannsynligvis sam-menheng med mattilgang og temperaturforhold i sjøen (Jensen 2004).

Små vassdrag har i følge NINAs høringsut-talelse mindre laksestørrelse enn større vass-drag (s. 3). Det blir antatt at storlaks kan "nøle med å vandre opp, eller trekke til andre elver med mer vann" hvis det er lite vann i elva." Såle-des vil andelen smålaks øke i ei elv hvis vannfø-ringen er lav. Selv om storlaksen kommer tilbake til elva før den mindre laksen, drøyer storlak-sen lenger med å vandre opp og kommer senere opp om høsten hvis sommervannføringen er li-ten, slik man har sett i Imsa, Rogaland."

Påstander er nok riktige for Imsa, men gjel-der sannsynligvis ikke for Suldalslågen. Imsa har en årlig middelvannføring på 5 m³/s og vanntemperaturen kan bli 20 °C om sommeren (Jonsson m.fl. 1990). I det omsøkte reglementet i Suldalslågen vil den årlige middelvannføringen ved utløpet i fjorden være ca. 37 m³/s, og med om lag 60 m³/s ved utløpet i fiskesesongen vil vanntemperaturen svært sjelden overstige 18 °C (SMR nr 38). Årlig fanges og registreres det stor laks når fiskesesongen starter 15. juli. Vi syns derfor at det gir lite mening å antyde at proble-mer som knyttes til små elver som Imsa skal gjelde for Suldalslågen. NINA hevder videre at: "Hvis det er lite vann i elva, kan storlaks nøle med å vandre opp, eller trekke til andre elver med mer vann." (s. 3). Dette kan også være rett for små elver som Imsa. Suldalslågen er derimot én av få store elver i regionen, også med det om-søkte reglementet. Dersom argumentet til NINA er gyldig, vil det være Suldalslågen som trekker til seg storlaks fra andre elver, og ikke motsatt. Det er derfor lite sannsynlig at storlaks fra Suldalslågen vil søke mot andre elver.

NINA hevder også at: "Små elver har småfal-len laks fordi store fisker med arveanlegg for høy alder ved kjønnsmodning unnlater å vandre opp i disse" (s. 3). Det henvises til Jonsson m.fl. 1991 og 2001. Artikkelen fra 2001 omhandler imidlertid sjørret. Publikasjonen til Jonsson m.fl. 1991, som også er referert i Statkrafts søk-nadsrapport (s. 29), omfatter 18 elver med årlig middelvannføringer fra 1 til 300 m³/s. Undersø-kelsen konkluderer med at det er en sammen-heng mellom gjennomsnittlig kroppslengde og

sjøalder ved kjønnsmodning og middelvannfø-ring opp til 40 m³/s. Undersøkelsen mangler imidlertid elver med vannføringer mellom 16 og 39 m³/s, og det er derfor vanskelig å vurdere hvorvidt konklusjonene er gyldige for dette vannføringsintervallet. Med det omsøkte regle-mentet vil den årlige middelvannføringen ne-derst i Suldalslågen (Lavika) bli om lag 37 m³/s. I en studie av 158 norske elver fant L'Abée-Lund m.fl. (2004) at andel smålaks økte med avtagen-de middelvannføring om sommeren. Imidlertid var det like stor variasjon i andel smålaks i elver med en middelvannføring på 10 m³/s som i el-ver med middelvannføring fra 0,7 til 660 m³/s. Tilsvarende ble det i 28 Vestlandselver funnet at gjennomsnittsvakta for laks økte bratt opp til 15 m³/s. For middelvannføringer over 15 m³/s økte gjennomsnittsvakta av laksen mindre (SMR nr. 43). Vi kan derfor ikke se at noen av disse studiene kan brukes for å underbygge frykten for redusert laksestørrelse i Suldalslå-gen. Når NINA hevder at "små vassdrag har ofte mindre laksestørrelse enn større vassdrag", og på den måten skaper inntrykk av en årsakssam-menheng, er det altså ikke riktig innenfor det vannføringsintervallet vi snakker om i Suldalslå-gen.

I Suldalslågen var det et relativt høyt innslag av smålaks for over hundre år siden (Sægrov 1996). På 1960 og 70-tallet var andelen av små-laks mindre enn 40 % og Suldalslaksen ble reg-net som en storlaksstamme i følge en definisjon utarbeidet av Fiske (2004). Denne definisjonen innebærer at laksebestander med færre enn 40 % smålaks regnes som storlaksbestander, som mellomlaksbestander der andelen smålaks er mellom 40 og 60 % og som smålaksbestander når andelen av smålaks er større enn 60 %. I pe-rioden 1983 til 1992 var det noen få smoltårgan-ger med mer enn 40 % smålaks, mens innslaget av smålaks etter 1992 har ligget mellom 40 og 60 % og dermed kvalifiserer til en mellomlaksbe-stand (Sægrov 2005). Altalaksen ble også regnet som en storlaksstamme i perioden 1974 - 1983 med bare to år med en andel av smålaks mer enn 40 % (Ugedal m.fl. 2004). I perioden 1984 - 2002 varierte innslaget av smålaks mellom 46 % og 69 %, og Altalaksen må derfor regnes som en mellomlaksbestand i følge definisjonen til Fiske (2004). NINA har konkludert med at denne øk-ningen av i smålaks i Altaelva skyldes forholdene i havet og ikke i elva (Ugedal m.fl. 2004).

Periodene med vekselvis høye og lave ande-ler av smålaks i norske elver faller sammen i tid med tilsvarende vekslinger i skotske elver (Summers 1995). I de norske elvene Suldalslå-gen (regulert), Alta (regulert), Olden (uregu-lert), Stryn (uregulert) og Gloppen (regulert), som alle ble regnet som storlaksbestander på 1970-tallet, har det vært en økning i andel små-laks etter første halvdel av 80-tallet (Sægrov 2005). Det er funnet en signifikant korrelasjon mellom andelen smålaks i Suldalslågen og Alta,

og tilsvarende for Olden, Stryn og Gloppen sammenlignet med Altaelva (Sægrov 2005).

(...)

Andelen smålaks har vært litt lavere i de tre elvene fra Nordfjord (Olden, Stryn og Gloppen) enn i Suldalslågen og i Altaelva, men for smolt som gikk ut mellom 1997 og 2002 har andelen vært omtrent den samme (Sægrov 2005). NINA har således rett i at det i en periode har vært noe mer smålaks i Suldalslågen enn i referanseelva Olden. Denne forskjellen har imidlertid blitt mindre de senere år. Orkla (regulert) følger samme utvikling som Suldalslågen med hensyn på smålaksandel (Sægrov 2005). Det samme finner vi dersom vi sammenligner utviklingen av smålaks i Suldalslågen med utviklingen i de to regulerte elvene Årdalselva og Ulla, som begge ligger i Ryfylke (Sægrov 2005). Økningen av innslaget av smålaks har skjedd parallelt i uregulerte og regulerte elver uavhengig av reguleringsinngrepets omfang. Det er derfor mye som tyder på at den utviklingen vi ser av andel smålaks i Suldalslågen ikke skyldes reguleringen, men forholdene i havet. Et moment som ikke har vært trukket særlig fram er beskatningsmønsteret i sjøen. Kilenotfisket beskatter hardest liten mellomlaks og stor smålaks, mens drivgarnsfisket beskattet selektivt smålaksen. For Suldalslaksen kan kilenotfisket medføre relativt høy sjøbeskatning på 1-sjøvinterlaksen, mens stansen i drivgarnsfisket i 1989 kan ha medført økt andelen smålaks i elvefangstene, jamfør den store endringen i smålaksandel fra 1985 - 1990. Suldal Elveigarlag og Statkraft leide i samarbeid et stort antall kilenotrettigheter i fjordsystemet utenfor Suldalslågen i årene 1997-2002 for å begrense fisket i fjorden.

Eira blir trukket fram av NINA (s. 5) og NJFF-R (s. 5) som et eksempel på at redusert vannføring som følge av regulering er årsak til at gjennomsnittstørrelsen på laksen har avtatt de siste 50 åra (Jensen m.fl. 2004). Beskrivelsen av bestandsutviklingen i Eira er kun basert på fangst fra ett fiskevald i elva (Jensen m.fl. 2004). Et annet moment som gjør at man skal være forsiktig med å trekke noen klare konklusjoner rundt tallene i Eira, er at det årlig blir satt ut ca. 50 000 laksesmolt. Andelen utsatt fisk i fangstene har variert fra 20 - 57 % i perioden 1987 - 2004. I følge Jensen m.fl. (2004) oppholder villfisk seg gjennomgående lenger i havet enn den utsatte fisken før den kommer tilbake til elva. Det er derfor sannsynlig at den store andelen utsatt fisk i tallmaterialet fra 1987 og fram til i dag, har medvirket til å senke gjennomsnittsvekten av laksen i Eira i denne perioden. I den siste årsrapporten for Altaelva, som i likhet med Eira blir overvåket av NINA, blir den økte andelen smålaks i fangstene kommentert, og det antas at forbudet mot drivgarnfiske etter laks, som ble innført i 1989, er "en viktig grunn til økte andeler smålaks i elvefangstene". Videre blir det konkludert med at "den økte andelen smålaks i Altaelva skyldes derfor mest sannsynlig andre

forhold enn reguleringen" (Ugedal m.fl. 2005). I Eira er utviklingen av laksestammen ikke vurdert mot forholdene i sjøen. Likevel antar høringsspartene at størrelsesnedgangen innenfor ett vald er representativ for utviklingen i hele elva, og at reguleringen er årsak til nedgangen i fiskestørrelsen. Før en kan trekke en slik konklusjon, synes det nødvendig å korrigere for endringene som forholdene i havet har påført bestanden.

NINA antar også at antall laks vil avta i Suldalslågen dersom vannføringen reduseres (s. 5). Antagelsen bygger blant annet på at det i følge NINA er en sammenheng mellom det totale vanndekkede arealet og smoltproduksjonen. Det omsøkte reglementet for Suldalslågen innebærer redusert vannføring om forsommer (mai - juli) og det er antatt at dette påvirker produktiviteten av presmolt positivt (Sægrov m.fl. 2001). I tråd med denne teorien er det gjennomført et forsøk med redusert vannføring om våren i Aurlandselva årene 2003, 2004 og 2005 (Hellen m.fl. 2005). Vannføringsreduksjonen var forventet å gi høyere presmoltproduksjon, og presmolttetheten som ble målt i 2003 og 2004 er de største som er registrert i Aurlandselva (Hellen m.fl. 2005). Foreløpige data for 2005 viser også presmoltproduksjon i samsvar med forventningene (H. Sægrov pers medd.). I Suldalslågen er det også funnet en økt smoltproduksjon fra og med 2001 (Figur 9), som er år med lavere vannføringen enn de foregående årene. Foreløpige tall fra smoltfella i 2005 viser at det også denne våren vandret ut mye smolt fra Suldalslågen. Tallene fra smoltfellefangstene i Suldalslågen tyder altså på at produktiviteten er økt i årene med lav vårvannføring og høyere vanntemperatur.

6.14 Sommerkjøring av Hysten

Direktoratet for naturforvaltning er den eneste høringssparten som har kommentert avsnittet om sommerkjøring av Hysten kraftverk. DN er enig med Statkraft i at restriksjoner på sommerkjøring av Hysten ikke skal inn i det nye reglementet.

6.15 Andre faglige momenter

6.15.1 Landskap

FMR hevder at "Lågens funksjon som dominerende landskapselement blir kraftig redusert" dersom vintervannføringen blir 7 m³/s (s. 3). Suldalslågen som landskapselement består av flere del-elementer hvor vanndekt areal er ett. Eksempler på andre del-elementer er kantsoner, vegetasjon, strykstrekninger, strekninger med stille vann, bakevjer, is og snø. Elementene vil i ulik grad bli påvirket av vannføringsvariasjon. Fokus for FMR er naturlig nok på vanndekket areal som er kvantifiserbart og påvirkes negativt av redusert vannføring. I søknadsrapporten er det vist til beregninger i SMR nr. 38, som viser at vanndekket areal vil bli redusert med ca. 8 % dersom vannføringen endres

fra 12 til 6 m³/s. Rådmannen i Suldal kan ikke se at "elva som sentralt landskapselement vil endra seg i vesentleg grad" med det omsøkte reglementet.

DN reagerer på at vi i søknadsrapporten sier at det er mulig å øke kraftproduksjonen uten "nye inngrep", og direktoratet understreker at de syns det er "eit svært alvorlig inngrep å nesten halvere vassføringa". I søknadsrapporten er "inngrep" brukt synonymt med "fysisk tiltak", og vi er ikke avvisende til at vannføringsreduksjonen kan gi endringer.

6.15.2 Vinterstøinger

I høringsuttalelsen fra NINA blir det hevdet at redusert vannføring vinterstid vil redusere vinterstøingenes mulighet til å overleve (s. 5). Det er ikke vist til litteratur som underbygger påstanden og det er heller ikke kjent at det eksisterer dokumentasjon om vinterstøingenes atferd i Suldalslågen.

6.15.3 Turisme og Reiseliv

I høringsuttalelsen fra Mo Laksegard blir det konkludert med at "ei vassføring under 12 m³/s gjer det heilt umogleg å gjennomføra Elveekspedisjon, og lite interessant å drive Laksesafari. Lågare minstevassføring vil klart svekka reiselivsproduktet Suldal,...". Det blir opplyst at flåtene kan grunnstøte ved vannføring lavere enn 17 m³/s ved Lavika (nederst). Det blir også informert om at Elveekspedisjon er et produkt som blir tilbudt hele året, mens Laksesafari har sesong fra 1. februar til 15. desember.

Mo Laksegard er også tydelig på at spyleflom "må koma etter 1. oktober og dato må fastsetjast i reglementet". Argumentet for fast dato er knyttet til forutsigbarhet og negative økonomiske konsekvenser av et variabelt tidspunkt.

Suldal Reiselivslag støtter Suldal Elveigarlag sin uttalelse, og understreker at Suldalslågen er et viktig reiselivsprodukt både som landskapselement og for fiske.

Statkraft har vært kjent med at reiselivsbedrifter langs Suldalslågen har vært skeptiske til lavere vannføring enn 12 m³/s ved Stråpa, men har ikke oppfattet at denne vannføringen blir vurdert som et absolutt minimum. For å følge opp bransjens ønske om høyere vannføring om vinteren mener Statkraft at det kan være aktuelt å øke vannføringen til 12 m³/s i de periodene av vinteren med størst reiselivsaktivitet, det vil si fra 1. februar. Med en slik løsning, som innebærer 7 m³/s i de to mørkeste månedene, vil det kunne bli tilstrekkelig frost og isskuring samtidig som reiselivsnæringen blir ivaretatt. Statkraft støtter også ønsket om spyleflom på fast tidspunkt etter 1. oktober.

6.15.4 Vannforsyning langs Lågen

Advokat Harris, som representerer "en del grunneiere" opplyser at vannføringene man har

erfaring med har gitt tilfredsstillende vannforsyning, men reiser spørsmål ved om "lavere vannføring kan få negative konsekvenser for vanninntak fra elven og for jordbruksarealene nær elven". Vi antar at det med "vanninntak fra elven" menes effekter på grunnvannsbrønner langs Lågen.

Det finnes fire kommunale vannverk som er basert på infiltrasjon av vann fra Suldalslågen, men kommunen er ikke bekymret for vannforsyningen. Øvrig vannforsyning dekkes i hovedsak av brønner langs sidebekker til Suldalslågen (Søknadsrapporten kap. 4.1.3), og er dermed ikke påvirket av vannføringen i Lågen. Statkraft tror det er lite sannsynlig at vannforsyningen blir skadelidende som følge av omsøkt reglement.

Eventuelle effekter på jordbruksarealer nær Lågen vil være knyttet til våren og forsommeren (20. mai – 9. juli), siden vannføringen i resten av vekstsesongen vil bli på samme nivå som den har vært fram til nå. Det er begrensede jordbruksarealer som ligger så lavt at plantenes tilgang til vann, gjennom grunnvannsstanden, kan antas å bli påvirket av den omsøkte vannstandsendringen. Slike lavtliggende arealer er også flomutsatt og i hovedsak tatt i bruk som dyrkingsland som følge av reguleringen.

7 Andre forhold

7.1 Dynamisk reglement

Statkrafts subsidiære forslag til nytt manøvreringsreglement i Suldalslågen innebærer naturlig variasjon med samme årlige middelvannføring som hovedalternativet. Alternativet er betegnet "Dynamisk reglement". Å styre vannføringen i Suldalslågen i samsvar med naturlig variasjon kom opp som en idé i diskusjoner mellom DN, NVE og Statkraft, og NVE ønsket at søknaden skulle omfatte et slikt alternativ. Ideen ble presentert på årlig rapporteringsmøte med forskere, forvaltningen og interessenter, og forskerne ble bedt om å vurdere konsekvensene av et dynamisk reglement for sine fagfelt. I fagrapportene om sedimenttransport og substratforhold (SMR nr. 39) og begroingsstudiene (SMR nr. 41) blir dynamisk manøvrering anbefalt forutsatt at det slippes kunstig store flommer i tillegg for å sikre erosjon og utspyling. For å øke erosjonen og redusere graden av begroing anbefales det heller ikke å ha begrensninger i laveste vannføring vinterstid. Fiskebiologene (SMR nr. 42, 43 og 46) var mer skeptiske til et dynamisk regime og mente at et fast definert vannføringsregime bedre kan tilpasses fiskens behov. Lokale interessenter uttrykte også klar skepsis til et "uforutsigbart" regime. Som følge av den manglende interessen for dynamisk reglement valgte Statkraft å tone ned dette forslaget i søknaden.

DN syns ikke at Statkraft har lagt nok arbeid i forslaget til dynamisk reglement og skriver i sin høringsuttalelse (s. 4) at "Eit fleksibelt manøvreringsreglement vil også kunne legge til

rette for islegging og auka erosjon og partikkeltransport". Disse vurderingene er Statkraft enige. Det er uklart hvordan DN ser for seg en dynamisk vannføring med et gjennomsnitt på 17 m³/s, men hvor det åpnes for 7 m³/s i korte perioder. I praksis vil dette bli et vintervannføringsregime nær uregulert, da middelvannføringen i månedene januar, februar og mars var henholdsvis 23,3, 20,1 og 19,8 (1931-65). I uregulert tilstand var det imidlertid ingen begrensning på hvor lav vannføringen kunne bli og når lave vannføringer kunne forekomme.

Spørsmålet om hva slags manøvrering som gir økt islegging og frostrosjon, er vurdert i SMR nr. 31, og det blir konkludert med at lavere vintervannføring øker sannsynligheten for is. DN foreslår derimot økt middelvannføring sammenlignet med tidligere reglement. Det er således ingen grunn til å tro at DN's forslag til vintervannføring vil føre til mer islegging enn det man har observert med 12 m³/s fast vintervannføring.

Statkraft inkluderte dynamisk manøvrering av Suldalslågen i søknaden fordi ideen fremdeles er spennende. Dersom ideen skal videreføres bør imidlertid to forhold være til stede: 1) høringspartene må betrakte dynamisk manøvrering som et bedre alternativ enn et reglement med faste slipp, og 2) dynamisk manøvrering må ivareta målet om fortsatt høy kraftproduksjon. På bakgrunn av høringsuttalelsene og andre innspill synes det ikke som forutsetningene er til stede.

7.2 Risikovurdering

NJFF-R sier at "Forslaget fra Statkraft SF mangler helt en risikovurdering av manøvreringsreglementets uheldige virkninger for storlaksen" (s. 2), mens DN etterlyser (s. 3) en risikovurdering av forslaget til reglement. DN antyder også at Statkraft gir inntrykk av at det er gjennomført en risikovurdering. Naturvernforbundet i Rogaland hevder på sin side at "risikoen øker for at en allerede hardt prøvet storlaksstamme vil få forverrede overlevelsesmuligheter som følge av dramatiske reduksjoner i vannslippene."

Det er ikke foretatt noen risikoanalyse av det omsøkte alternativet da Statkraft, som DN, ikke er kjent med at det finnes "gode metoder eller system for risikoanalyser for økologiske dose-respons modellar". Analyse av risikoen av å manøvrere i henhold til reglementsforlaget har heller ikke vært et krav eller ønske fra myndighetene. Ved utarbeidelse av fagrapporter og søknadsrapporten har det vært et mål å beskrive sannsynligheten for ulike vannføringer og vanntemperaturer og hvilke konsekvenser dette vil få for laks og andre verdier i Suldalslågen. På bakgrunn av tilgjengelig kunnskap mener Statkraft at det er mindre usikkerhet i beskrivelsen av konsekvensene av det omsøkte reglementet enn det ville vært med et av høringspartenes reglementsforslag.

7.3 Nasjonale Laksevassdrag (NLV)

NJFF-R, NJFF sentralt, Naturvernforbundet i Rogaland samt Nils og Magnus Hiim har minnet om at Suldalslågen og Sandsfjorden er foreslått som henholdsvis Nasjonalt Laksevassdrag (NLV) og Nasjonal Laksefjord (NLF). Det blir vist til DN's anbefaling vedrørende pulje 2, sendt til Miljøverndepartementet 8. januar 2005. I tillegg til de seks viktigste vassdragene, anbefaler DN at ytterligere ti vassdrag blir tatt med i ordningen med NLV. Suldalslågen er ett av disse ti vassdragene. DN's prioritering er basert på en totalvurdering av vassdragene i forhold til kriteriene som har ligget til grunn for utvelgelsen av aktuelle vassdrag:

Tallrike bestander med høy produktivitet
Bestander med stort potensial for høy produktivitet
Storlaksstammer
Bestander med særskilt genetisk karakter

Det er ingen motsetning mellom Statkrafts omsøkte reglement og miljøforvaltningens ønske om å inkludere Suldalslågen i ordningen med NLV. Vi mener at laksen vil bli godt ivaretatt både gjennom gjeldende lovverk, det nye manøvreringsreglementet og en framtidig forvaltningsplan i hht. Vanddirektivet, og at det av den grunn mener Statkraft at det ikke er nødvendig å inkludere vassdraget i ordningen. Vi kan heller ikke se at det er grunnlag for å følge Nils og Magnus Hiim sitt ønske om at det ikke skal fattes vedtak om nytt reglement for spørsmålet om NLV er avklart.

7.4 Ullaelva

Fylkesmannen i Rogaland (FMR) nevner at det før utbyggingen av Ulla-Førreverkene ble antatt at laksestammen i Ullaelva ville bli totalskadet etter utbygging. Til tross for at det ikke er krav om minstevannføring har elva i følge FMR fremdeles en livskraftig laksebestand. FMR mener likevel at vannføring i Ulla skal inkluderes når nytt reglement for Suldalslågen blir fastsatt. Ønsket støttes av SRN og NJFF.

FMR tok opp det samme spørsmålet i brev til NVE av 29. august 2001. I svarbrevet, datert 2. november samme år, konkluderer NVE med at "pålegg om minstevannføring i Ulla ikke kan vurderes før 2022, da det blir revisjonsadgang for Ulla-Førreutbyggingen".

8 Framtidig reglement

En rekke av høringspartene har fremmet konkrete forslag til manøvreringsreglement for Suldalslågen. Forslagene er vist i Figur 12, mens det vises til kapittel 11 og den enkelte høringsuttalelse for mer omfattende presentasjon av forslagene.

Alle høringspartenes forslag medfører redusert produksjon på mellom 50 og 100 GWh i forhold til omsøkt reglement, men en produksjons-

økning sammenlignet med reglementet fra 1990. 50 GWh tilsvarende det årlige strømforbruket til 2500 husstander.

Utover vannvolumene som ligger i forslagene presentert i Figur 12, har en del av partene foreslått at et vannvolum på 50 eller 100 millioner m³ blir stilt til disposisjon for ulike formål. Disse vannvolumene tilsvarende 8,25 og 16,5 GWh, eller det årlige strømforbruket til henholdsvis 412 og 825 husstander. Dersom et slikt vannvolum skal benyttes til flommer, tilsvarende 100 mill. m³ en vannføringsøkning på 100 m³/s i om lag 11,5 døgn.

(...)

9 Framtidig overvåkning

Suldal Elveigarlag, Advokat Harris og Suldal kommune tar opp framtidig overvåkningsprogram i sine høringsuttalelser. Elveigarlaget mener det er behov for å foreta begrenset overvåkning av ungfisktetthet, registrering av smoltutvandring i smoltfelle og registrering av gytefiskoppgang i fisketrappene. I tillegg er det i følge Elveigarlaget nødvendig å overvåke begroing og sedimentering, samt et forenklet opplegg for vannkjemi. Suldal kommune mener at det må gjennomføres overvåkingsundersøkelser med "spesiell vekt på storlaksen".

Statkraft har forstått at framtidig overvåkning vil bli avklart etter at nytt reglement foreligger. Statkraft kan derfor ikke ta stilling til de framsatte kravene nå, men vil minne om at overvåkningsprogrammene som har fulgt prøvereglementene i Suldalslågen har vært svært omfattende. Framtidig overvåkning i Suldalslågen bør bli på nivå med sammenlignbare vassdrag.

10 Fordeling av fangst

AS Sands Laksefiske tar opp fordeling av fangst, og mener at fordelingen mellom ulike soner er blitt påvirket av reguleringene. Statkraft ønsker ikke å endre fordelingen av fangst, og har ment at det nye reglementet skal legge til rette for fiske og fangst i hele elva, jf. kapittel 6.10. Hvorvidt det vil bli endret fordeling av fiske er et privatrettslig spørsmål, som ikke er tema ved fastsettelse av nytt manøvreringsreglement.

11 Kort gjennomgang av høringsuttalelsene

Høringsuttalelsene er kommentert i den rekkefølgen som de er presentert i oversendelsesbrevet fra NVE datert 29. mars 2005.

11.1 Fiskeridirektoratet

Datert 15. desember 2004.

Fiskeridirektoratets vurdering er at søknad om nytt manøvreringsreglement for Suldalslågen i svært liten grad, om noen, berører direktoratets ansvarsområde i sjø. De har derfor ingen merknader.

11.2 AS Sands laksefiske

Datert 15. desember 2004, vedlagt utredningen "Nytt manøvreringsreglement for Suldalslågen – konsekvenser for laksebestanden" skrevet av Norsk institutt for naturforskning (NINA). Udatert. Brev fra AS Sands Laksefiske sin advokat, KLUGE Advokatfirma DA, datert 27. januar 2004 og 6. august 2004 er også vedlagt.

Høringsuttalelsen med vedlegg er omfattende, og de fleste momentene er grundig gjennomgått i kapitlene over.

AS Sands Laksefiske er kritisk til organiseringen av forskningsarbeidet i Suldalslågen og mener at "saksbehandlingen har vært uforsvarlig ved at utredningsarbeidet er blitt overlatt til regulanten" (s. 5). De mener videre at søknaden ikke reflekterer forskningsarbeidet som er gjennomført, og at det omsøkte manøvreringsreglementet krever full konsesjonsbehandling. Disse synspunktene er også fremsatt i brevene fra januar og august 2004, og i høringsuttalelsen poengteres det at verken "Statkraft eller noen av de øvrige berørte institusjoner [har] påvist noen feil i den sammenfatning vi har gjort". Brevene fra AS Sands Laksefiske gir uttrykk for partens vurdering, det blir ikke stilt spørsmål og mottakerne av brevene (NVE, DN og Statkraft) blir ikke bedt om å kommentere eller svare på påstandene. Statkraft orienterte likevel AS Sands Laksefiske om den pågående prosessen i brev av 9. februar 2004, der vi også inviterte til møte for å drøfte de fiskefaglige spørsmålene. AS Sands Laksefiske ønsket ikke eget møte, men deltok på rapporteringsmøte med forskerne og myndighetene våren 2004.

Som det fremgår i foreliggende kommentar til høringsuttalelsene, er Statkraft av en annen oppfatning enn AS Sands Laksefiske i en del forhold. Spørsmålet om konsesjonsbehandling er diskutert i kapittel 5 og blir avvist i NVEs brev til Suldal kommune datert 10. mai 2005.

NINA har vurdert Statkrafts søknadsrapport og grunnlaget for søknaden på oppdrag for AS Sands Laksefiske, og presenterer et forslag til manøvreringsreglement som "på best mulig måte sikrer en levedyktig og storvokst laksebestand i Suldalslågen". NINAs mandat er mer avgrenset enn mandatet til forskningsmiljøene som har jobbet på oppdrag for Statkraft ("legge til rette for å ivareta vassdragets naturlige funksjoner og prosesser samt ivareta regulantens behov for høy produksjon"). NINA mener blant annet at "For laksebestanden i Suldalslågen ville det beste være at vannstanden i elva var høy fra laksen ankommer fjordområdet utenfor Suldalslågen i mai-juli til den forlater elva i april-mai" (s. 6).

NINA sier innledningsvis i rapporten at de har "beskrevet virkningene av det foreslåtte manøvreringsreglementet", mens de seinere erkjenner at "på grunn av store endringer i fiskebestanden, av årsaker både i og utenfor elva, endringer i rapporteringsrutiner for fangst og

mangel på gode nok historiske data på bestandsforhold (bl.a. om gytebestanden), har det vist seg svært vanskelig å evaluere virkningene av de ulike regimene for vintervannføring i Suldalslågen" (s. 9). De mener også at størrelsesreduksjonen for laks i Suldalslågen antakelig henger sammen med rådende klimaforhold siden slutten på 1970-tallet, og ikke bare sammen med reguleringene (s. 4). Rapporten er preget av usikkerhet og av at sammenhengen mellom vannføringsregime og laksebestand er svært komplisert. NINAs usikkerhet kommer fram blant annet i følgende formuleringer: "mulig at en økning til f.eks. 15-20 m³/s vil bidra til bedre vinteroverlevelse i Suldalslågen" (s. 13), "usikkert om lav vanntemperatur [] er begrensende for produksjon av laks" (s. 15), "ikke usannsynlig at økt vanntemperatur om våren vil gi økt overlevelse på årsyngel av laks i swimup perioden" (s. 17), "finnes indikasjoner på at tiltaket [islegging red.anm.] kan gi negative effekter på overlevelsen" (s. 20), "da vi frykter at storlaksen kan vandre ned" (s. 22) og "at det i dag ikke finnes kunnskap som tilsier at svært høye vårvannføringer er nødvendig for å bevare en bestand med mye stor laks, betyr imidlertid ikke at slike ikke finnes" (s. 23). NINAs fokus på usikkerhet og risiko for utilsiktede konsekvenser danner utgangspunkt for NINAs forslag til manøvreringsreglement, som de mener medfører mindre sannsynlighet for utilsiktede konsekvenser.

NINA viser til generell kunnskap og til resultater fra en rekke vassdrag og studier. Når vi har studert disse referansene grundig, viser det seg at ikke alle er relevante referanser for Suldalslågen. Det er svært krevende å få tilstrekkelig oversikt over data og resultater fra Suldalslågen, og NINAs vurderingen gir inntrykk av at dataene fra Suldal i begrenset grad er blitt benyttet.

11.3 Suldal Elveigarlag

Datert 21. januar 2005, korreksjon ettersendt 2. februar. Kommentar til Suldal kommunes uttalelse datert 15. mars. Alle brevene er skrevet av advokat Rekve.

Suldal Elveigarlag påpeker at de har lang erfaring og tradisjon i Suldalslågen og at Elveigarlaget har vært en aktiv medspiller i forbindelse med oppfølgingen av prøvereglementene i Suldalslågen. Foruten de faglige innspillene fra Elveigarlaget, som er kommentert over, er Elveigarlaget opptatt av framtidig overvåkningsprogram og avbøtende tiltak. Dette er verdifulle innspill, som Statkraft vil ta med når disse spørsmålene skal avklares med myndighetene etter at nytt reglement foreligger.

Elveigarlaget har foreslått et eget forslag til manøvreringsreglement. I tillegg til reglementets definerte vannføringer ønskes et vannvolum på 100 mill. m³/s til disposisjon. Vannvolumet skal utelukkende benyttes til "ytterlegare utspyling/reinsking av elvebotnen". Vannvolu-

met foreslås disponert av DN etter samråd med berørte parter.

Elveigarlaget ønsker videre at det "for alt som ikke har direkte med kraftproduksjon å gjøre [...] etableres et styringsprinsipp i Suldalslågen for å iaktta, kontrollere og gjennomføre undersøkelser og avbøtende tiltak" (s. 6) og at dette forankres i en prosedyre.

Vi ønsker åpenhet om hvilke overvåkningsundersøkelser som skal gjennomføres, samt om formål og resultat av undersøkelsene. Undersøkelser og tiltak kan gjennomføres frivillig eller etter pålegg fra myndighetene. For Statkraft er det ønskelig å videreføre dialogen med vassdragsinteressenter. Vi er imidlertid avvisende til å avsette et vannvolum, som skal disponeres av interesser utenfor Statkraft, og viser i den forbindelse til erfaringene med driftsutvalget på 1990-tallet, jf. NVEs innstilling av 22.03.96 til OED ("enighet hos alle høringsparter om at gjeldende driftsutvalg ikke fungerer som forventet og bør avvikles").

Når det gjelder adv. Rekves brev av 15. mars 2005, vises det til kapittel 5 om juridiske forhold. Statkrafts vurdering av spørsmålet om behovet for ny konsesjon samsvarer med vurderingene til advokat Rekve og NVE.

11.4 Direktoratet for naturforvaltning (DN)

Datert 30. januar 2005.

DN gjør det klart at "den storvokste laksen" er det viktigste grunnlaget for direktoratets høringsuttalelse. Innledningsvis i høringsuttalelsen blir historien som ligger til grunn for det foreliggende reglementsforslaget presentert, og det blir påpekt at "sikring av laksestammen i Suldalslågen" har vært et uttalt mål i alle faser fra konsesjonen ble gitt i 1974. DN nevner også arbeidet på 1990-tallet, som ble styrt av Lakseforsterkningsprosjektet i Suldalslågen" (LFS). Det blir imidlertid opplyst at LFS ble "finansiert og leia av Statkraft" (s. 1) og det blir referert til "mål for forvaltning av laksestammen i Suldalslågen". Vi vil korrigere DN's beskrivelse av organiseringen av LFS-prosjektet og vil påpeke at de refererte målene ikke var hovedmålene for prosjektet.

LFS-prosjektet ble gjennomført i to faser (1990-95 og 1995-97). Prosjektet var et samarbeidsprosjekt mellom Statkraft, Universitetet i Oslo (UiO), Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), Norges Forskningsråd (NFR) og Energiforsyningens Fellesorganisasjon (ENFO). I fase to ble styret utvidet med Direktoratet for naturforvaltning (DN) og Glommens- og Lagens Brukseierforening (GLB), mens UiO og NFR gikk ut. Prosjektet samarbeidet tett med Suldal Elveigarlag og Suldal kommune. Kostnadene ble dekket av flere av samarbeidspartene, men Statkraft bidro mest. Statkraft gikk ut av prosjektstyret allerede i 1992, og prosjektstyret styrte de miljøfaglige sidene av prosjektet (Kaa-sa m.fl. 2000).

LFS-prosjektets hovedmål er beskrevet på omslaget til alle LFS-rapportene og lyder:

- setje søkelys på problemstillingar og utarbeide tilråding om miljøfaglege moment som bør leggest til grunn ved utarbeidinga av nytt manøvreringsreglement for Suldalslågen.
- skaffe generell kunnskap om laksebiologi, forsuring og andre miljøeffektar av vassdragsreguleringar.
- utvikle metodar for å styrkje laksestamma gjennom tiltak i elva som både er økologisk og økonomisk betre enn tidligare, og å gjera framlegg om korleis produksjon av Suldalslågens naturlege laksestamme kan optimaliserast, slik at det blir eit attraktivt fiske med ein fangst som minst svarar til gjennomsnittet dei siste 30 åra.
- publisere resultatane frå prosjektet i eigen rapportserie og samanstille relevant kunnskap i eiga bok.

Målene DN refererer til var ”ment å kunne danne en felles plattform for det arbeidet som skal fortsettes av de deltagende parter” (LFS nr. 7, s. 13), og framkom gjennom en prosess som inkluderte en lang rekke institusjoner.

Mot slutten av uttalelsen skriver DN et avsnitt om sommerkjøring av Hylen kraftverk, hvor de konkluderer med at de ikke ønsker restriksjoner på driften. Dette er i samsvar med vårt ønske. I samme avsnittet blir det opplyst at kravet stans i Hylen kraftverk i juni og juli gjaldt fram til 2000. DN tok høsten 2001 initiativ til å få avklart om Statkrafts drift av Hylen sommerstid i årene 1998-2000 var i henhold til reglementet. NVE konkluderer i brev datert 22. april 2002 med at Statkraft hadde manøvrert i samsvar med reglementet disse årene, og dermed at kravet om sommerstans av Hylen kraftverk gjaldt til og med 1997, altså ikke til 2000.

Når det gjelder det faglige arbeidet som ligger til grunn for vårt forslag til nytt reglement mener DN at en ”kompetent faginstusjon” burde utarbeidet en samlet sammenstilling av resultatene fra fagrapportene fordi Statkrafts søknadsrapport i følge DN ikke er balansert. Søknadsrapporten refererer derimot ”nokså konsekvent bare resultat som støtter dei låge vassføringene som Statkraft foreslår” (s. 2) og DN mener derfor å ha oppfattet at ”dei fleste forskingsmiljøa [er] kritiske til forslaget”. Prosessen som ligger til grunn for søknaden er grundig diskutert i kapittel 4.

DN presenterer et eget forslag til reglement som er en kombinasjon av dynamisk reglement, med definerte gjennomsnittsvannføringer sommer og vinter, og definerte vannslipp vår og høst. Det er interessant at DN betrakter dynamisk manøvrering som så spennende at de ønsker det utprøvd i Suldalslågen, se også kapittel 7.1. Manøvrering i henhold til DN's forslag vil være teknisk og praktisk utfordrende, og det er

uklart for Statkraft hvordan et dynamisk regime med et definert gjennomsnitt skal kunne etterleves.

Reglementsforlaget til DN er ikke absolutt men innspill ”til ein prosess der vi kan drøfte detaljar i det framtidige reglementet for Suldalslågen”. Direktoratet mener også at et framtidig reglement skal kunne endres og at endringsmuligheten skal være knyttet opp mot et ”konkret miljømål” som for eksempel gjennomsnittsfangst og andel tresjøvinterfisk. For Statkraft er det viktig at det er den pågående prosessen i regi av NVE og OED som skal føre fram til et nytt reglement. Vi ønsker å bidra med kunnskap og data slik at myndighetene kan fatte et riktig vedtak, og forventer å bli involvert i eventuelle diskusjoner. Vi er imidlertid usikre på om en slik prosess vil dekke kommunikasjonsbehovet med berørte parter. Statkraft mener derfor at en prosess slik NVE har beskrevet vil fungere best. Når det gjelder DN's ønske om endringsadgang knyttet opp mot oppnåelse av biologiske mål, er Statkraft svært skeptisk. Når ikke femten år med prøvereglement har resultert i en omforent oppfatning, tror vi ikke at det vil bli enklere å enes om endringer. En slik løsning vil være både tid- og kostnadskreven, og sett i lys av revisjonsadgang allerede i 2022, bør det være mulig å komme fram til ett reglement for disse årene.

Statkraft finner det også helt uaktuelt å knytte en eventuell endringsadgang til oppnåelse av de biologiske målene DN foreslår. Tilbakevandringen til elva, og dermed muligheten for fangst vil variere med forhold i havet, slik som mengde lakselus i fjorden når smolten vandrer ut, havtemperaturer, næringstilgang og fangst i hav og fjord. I tillegg varierer fangsten blant annet med fangstinnsetning, fiskeregler utsetting av fisk og andre tiltak. Det blir derfor galt å benytte tilbakevandet fisk for å evaluere effektene av manøvreringsreglementet.

11.5 Fylkesmannen i Rogaland (FMR)

Datert 31. januar 2005.

Fylkesmannen i Rogaland peker på usikkerhet knyttet til bestandsregulerende faktorer og mener at ”uprøvde og faglig utilstrekkelig begrunnede forslag til redusert vannføringer” ikke bør tillates. Som alternativ anbefales et manøvreringsreglement med dynamisk vannføring vinter og sommer, samt høstvannføringer høyere enn det som har blitt overvåket (utprøvd). FMR synes å mene at mer vann er et udelte gode for laks.

Innledningsvis i uttalelsen blir det hevdet at anbefalingene fra de ulike forskerne ikke er verdinøytrale, men ”i ulik grad bundet opp av Statkrafts ønske om høy produksjon” (s. 2). Vi antar at forskerne har forholdt seg til målet for det nye reglementet, se kapittel 4, og vil minne om at FMR også deltok ved utforming av målet om ”høy [kraft-]produksjon”. FMR bør derfor være

inneforstått med at dette målet utgjorde forsker-nes mandat. At forskerne utover dette mandatet har vært bundet opp av Statkraft, er derimot helt ukjent for oss.

FMR etterlyser en mer omfattende diskusjon av ”interessekonflikten mellom ønsket om høy kraftproduksjon og ivaretagelse av vassdrags naturlige prosesser” (s. 2). I søknadsrapporten er det en omfattende vurdering av hvordan det best mulig kan legges til rette for ivaretagelse av laksens behov og samtidig legge til rette for utnyttelse av kraftpotensialet. Forskningen viser at det ikke er noen lineær sammenheng mellom kraftproduksjon og mengde fisk. Det omsøkte reglementet legger, etter vår vurdering, til rette for laks samtidig som det gir en utslippsfri kraftproduksjonsøkning tilsvarende strømforbruket til 7.850 husstander.

11.6 Mo Laksegard

Datert 29. januar 2005.

Mo Laksegard støtter uttalelsen fra Suldal Elveigarlag.

Mo Laksegard driver med bygdeturisme og tilbyr blant annet Laksesafari og Elveekspedisjon, som er aktiviteter som gjennomføres i Suldalslågen. Elveekspedisjon tilbys hele året så sant elva ikke er frossen, mens Laksesafari har sesong fra 1. februar til 15. desember. Det blir opplyst at Laksesafari blir mindre spennende på lav vannføring og at gjennomføring av Elveekspedisjon er problematisk når vannføringen nederst i Lågen (Lavika) er lavere enn 17 m³/s og Mo Laksegard konkluderer derfor med at ”ei vassføring under 12 m³/s gjer det heilt umogleg å gjennomføra elveekspedisjon, og lite interessant å drive Laksesafari”.

Forslaget om spyleflom får støtte av Mo Laksegard, men ønskes på fastsatt dato etter 1. oktober.

11.7 Suldal Reiselivslag

Datert 1. februar 2005.

Det blir opplyst at veinettet gjennom Suldal vil få status som Nasjonal Turistveg og at ”ei elv som store deler av året har lav vannføring vil vere eit svært trist skue”. Det blir ikke presisert hva som menes med ”lav vannføring”, men vi antar at det her er snakk om vintervannføringen på 7 m³/s. Reiselivslaget minner om at fiske i Suldalslågen er viktig for reiselivsbransjen i kommunen. Suldal Reiselivslag støtter uttalelsen fra Suldal Elveigarlag.

11.8 Advokatfirmaet Harris

Datert 1. februar 2005. Advokatfirmaet Harris representerer de samme grunneierne som i Ulla-Førreskjønnet.

Partene som Harris representerer støtter i hovedsak Suldal Elveigarlag sin uttalelse og forslag til manøvreringsreglement.

Det blir hevdet at ”omfanget av fanget laks i antall og volum har gått betydelig ned i den perioden elven har vært regulert” og at det samtidig har ”skjedd vesentlige endringer når det gjelder størrelsen på laksen og innslaget av stor laks”. Spørsmålene er belyst i kapittel 6.10 og 6.13. Videre erkjennes det at ”årsaken til reduksjon av storlaks kan være flere og kan også skyldes forhold utenfor vassdraget”. Harris mener at ”det ikke kan være riktig å redusere vannføring [...] i forhold til vannføringer som har vært praktisert” så lenge det ikke er klargjort hvorfor andelen storlaks har gått ned.

Harris er også bekymret for at det omsøkte reglementet kan påvirke grunnvannstanden og derigjennom vannforsyning og jordbruksarealene nærmes elva. Spørsmålet er belyst i søknadsrapportens kap 4.1.3 og 5.3.1. Harris tar videre til orde for økt kalkingsaktivitet og er opptatt av videre overvåkning. Som opplyst i søknadsrapportens kapittel 4.4 vil spørsmålet om framtidig kalking håndteres uavhengig av nytt manøvreringsreglement, mens framtidig overvåking vil bli avklart når nytt reglement foreligger, jf. kap. 9.

11.9 Norges jeger- og fiskerforbund - Rogaland (NJFF-R)

Datert 2. februar 2005.

NJFF-R er generelt svært opptatt av storlaks, og av at et nytt manøvreringsreglement skal legge til rette for ”å sikre en livskraftig storlaksstamme” i Suldalslågen. Det blir hevdet at sikring av en livskraftig storlaksstamme var en premiss gitt av Stortinget når konsesjonen for Ulla-Førreanleggene ble gitt.

Som følge av laksens status i Suldalslågen, har laksebestanden i Lågen vært styrende for all aktivitet som har vært utført i forbindelse med prøvereglementene og prosessen fram mot nytt reglement. Samtidig har det hele tiden vært klart at økt kraftproduksjon også har vært et mål, jf. brev fra NVE datert 22. mars 1996 hvor det står at ”Statkraft SF fikk ved Kronprinsreg. res. av 22. juni 1990 lov til å utføre ulike manøvreringer av Suldalslågen []. Hensikten var å komme fram til en manøvrering av Suldalslågen som kunne bedre forholdene for laks og øke kraftproduksjonen”.

NJFF-R er kritiske til prosessen som ligger til grunn for søknaden og hevder at ”Forskningen i Suldalslågen har vist seg å være et kronkesempel på hvordan slik forskning ikke bør organiseres. Sammenblanding av roller og ikke minst de rammebetingelser som Statkraft har lagt på forskningen har bidratt til at forskningen ikke på noen måte fremstår som uhildet.” Vi finner denne kritikken mot ledende norske forskningsmiljøer, miljø- og energiforvaltningen og Statkraft som ufin og feilaktig, jf. vår kommentar til FMR sin uttalelse. NJFF-R hevder også at Statkraft ensidig har valgt å fokusere på ”stor produksjon av smålaks og mellomlaks” (s. 4). Vi

vet ikke hva NJFF-R viser til, men er forundret over at en part med så sterke synspunkter ikke fremmet disse argumentene når det fremdeles var mulig å påvirke prosessen. Prosessen i forbindelse med nytt manøvreringsreglement i Suldalslågen vært preget av full åpenhet, jf. kapittel 4, men NJFF-R har ikke gjort oss kjent med sitt syn tidligere. Spørsmål knyttet til storlaks er diskutert i egne kapitler over.

11.10 Norges jeger- og fiskerforbund (NJFF)

Datert 4. februar 2005.

NJFF er opptatt av at et framtidig reglement "i minst mulig grad er skadelig for den unike storlaksbestanden i vassdraget". NJFF slutter seg til uttalelsene fra FMR og NJFF-R og argumenterer med at redusert vannføring "i tråd med allmenn kunnskap om lakseøkologi vil være uforenlig med en ønsket hensyntagen av storlaksen".

Søknaden bygger på faglig kunnskap, som ikke nødvendigvis støtter den "allmenne kunnskapen", men vi er ikke kjent med at forskningsmiljøene mener at det er en entydig positiv sammenheng mellom vannføring og laksestørrelse. I kapittel 6.13 er det vist til en rekke forskningsarbeider som viser at det er andre forhold enn vannføring som påvirker en laksebestands størrelsesfordeling.

11.11 Samarbeidsrådet for Naturvernsaker (SRN)

Datert 3. februar 2005.

SRN slutter seg til høringsuttalelsene fra FMR og NJFF-R.

11.12 Naturvernforbundet i Rogaland

Datert 4. februar 2005.

Naturvernforbundet mener at forskningen som ligger til grunn for søknaden ikke gir noen "garantier for at nytt manøvreringsreglement [...], vil sikre laksebestanden og da i særdeleshet Lågens unike storlaksstamme".

Forskningen i Suldalslågen har brakt fram mye ny kunnskap om Suldalslaks spesielt og lakseøkologi generelt. Som vist i kapittel 6.13 om laksebestander, synes det blant annet klart at andelen stor laks i en bestand i stor grad blir styrt av forhold i havet. Kompliserte forhold knyttet til laksens livssyklus gjør at ingen forskere kan garantere at de har det riktige svaret. Vi kan derfor heller ikke gi garantier, men det faglige arbeidet som ligger til grunn og vurderingene av sannsynlighet og risiko som er gjort, se kapittel 7.2, tilsier at det ikke vil oppstå utilsiktede konsekvenser.

Naturvernforbundet nevner også den pågående prosessen med Nasjonale Laksevassdrag (NLV), og mener at Lågens status som NLV er avhengig av et "manøvreringsreglement som tar best mulig hensyn til storlaksstammens levekår". Statkraft mener at det omsøkte reglementet sikrer gode levekår for storlaks.

11.13 Suldalsvatnet grunneigarlag

Datert 21. februar 2005.

Suldalsvatnet grunneigarlag argumenterer for etablering av kalkingsanlegg i området mellom Suldalsporten og Suldalsosen som et tiltak for å bedre vannkvaliteten i forbindelse med mye nedbør i denne delen av Suldalsvatnet.

Vi vil minne om at diskusjonen om framtidig kalking er skilt fra diskusjonen om framtidig manøvreringsreglement, jf. kapittel 6.4.

11.14 Nils og Magnus Hiim

Datert 10. mars 2005.

Partene er representanter Hiim fellesfiske og det blir opplyst at partene representerer 7,2 % av det totale fisket i elva. Partene støtter AS Sands Laksefiske sin høringsuttalelse, men mener også at søknaden ikke bør behandles før det er avklart om Suldalslågen blir NLV, jf. uttalelsen til NJFF-R, se kapittel 11.12. Statkraft kan ikke se at beslutning om nytt reglement forutsetter en avklaring av Suldalslågens status i forhold til NLV.

11.15 Suldal kommune

Datert 18. mars og 31. mars 2005. Ettersendt 20. juni etter ekstrabehandling.

Kommunestyret i Suldal behandlet saken 15. mars og gjorde vedtak om de ikke ønsket å realitetsbehandle søknaden, men krevde i stedet ordinær konsesjonssøknad og følgelig ny konsesjon for hele reguleringen.

Kravet er kommentert i brev fra Suldal Elveigarlags advokat den 15. mars. Advokat Rekve er uenig i Suldal kommunes vurdering og Statkraft støtter Rekves vurdering, se kapittel 5. NVE har i brev datert 10. mai 2005 avvist Suldal kommunes krav om ny konsesjonsbehandling av manøvreringsreglementet for Suldalslågen. NVE ga samtidig Suldal kommune fornyet frist til å uttale seg til søknaden.

Saken var på nytt oppe i kommunestyret 15. juni 2005, og kommunen beklager at kravet om ny konsesjonsbehandling ikke ble fulgt. Suldal kommune mener at det ikke er tilfredsstillende utredet "at omsøkt reglement vil sikra storlaksen si framtid" og hevder videre at det omsøkte reglementet må oppfattes som et nytt prøvereglement da "fleire av hovudelementa ikkje er utprøvd eller forska på." Kommunen mener videre at det omsøkte reglementet ikke gir en vannmengde som er stor nok for storlaks, og begrunner dette med at "det ikkje er rimelig tryggleik for at denne vassmengda med gitte fordeling [...] er "nok" for storlaksen sine behov". Suldal kommune ønsker derfor mer vann vinter, vår og sommer.

Kommunen støtter uttalelsen fra FMR, og understreker at det er behov for overvåkingsundersøkelser som fokuserer på storlaks.

Det synes som Suldal kommune mener at det er en entydig sammenheng mellom årlig middelvannføring og tilfredsstillelse av storlak-

sens behov. Som vist i kapittel 6.13 synes eksisterer det ikke en slik sammenheng. Derimot er det vist at laksens størrelse og antall er påvirket av forhold i både hav og elv, og i elva er vannføring ett av flere viktige forhold. I det omsøkte reglementet blir laksens skiftende behov til vannføring gjennom året ivaretatt. Vi er usikre på hva kommunen viser til når de hevder at flere av hovedelementene i det omsøkte reglementet ikke er utprøvd eller forska på. Reglementsforslaget er resultat av forskning, som ikke har vært avgrenset til bare det man har kunnet observere. Ved hjelp av modeller, simuleringer og godt faglig skjønn har uprøvd forhold også blitt vurdert.

Kommunens ønske om fokus på storlaks ved utforming av framtidig overvåkningsprogram, er et innspill til diskusjonen mellom Statkraft og miljømyndighetene om overvåkningsprogrammets omfang, jf. kapittel 9.

12 Avslutning og konklusjon

Statkraft har gått grundig gjennom alle innkomne høringsuttalelser og kommentert dem tematiske. I tillegg er hver enkelt uttalelse kommentert og vurdert separat. Flere høringsparter hevder at det er stor usikkerhet knyttet til konsekvensene av det omsøkte reglementet. Effekter på biologiske systemer av tiltak og endringer er vanskelige å anslå. Men omfattende forsknings- og overvåkningsaktivitet i Suldalslågen og andre vassdrag danner et godt utgangspunkt for å vurdere konsekvensene av endret manøvrering. I Suldalslågen har mange forskningsmiljøer vært involvert, metodikken har vært mangfoldig og sluttrapporter har vært underlagt faglig kontroll. Statkraft er derfor av den oppfatning at det omsøkte reglementet er bedre for Suldalslaks enn de testede regimene, og at usikkerheten er på et akseptabelt lavt nivå.

Suldalslågen er en ressurs som dekker mange behov. I diskusjonen om nytt manøvreringsreglement står laks og kraftproduksjon fram som de tydeligste interessene, men det er tydelig at Lågen også har verdi for andre allmenne interesser og næringer. Helt fra Stortinget behandlet konsesjon for Ulla-Førreverkene i 1974, har hoveddiskusjonen dreid seg om kraftproduksjon og laks, og da særlig storlaks. Laksebestanden har vært styrende for oppfølgingen av prøvereglementene og prosessen fram mot nytt reglement. Samtidig har det hele tiden vært klart at økt kraftproduksjon også har vært et mål, jf. brev fra NVE datert 22. mars 1996 hvor det står at "Statkraft SF fikk ved kronprinsreg. res. av 22. juni 1990 lov til å utføre ulike manøvreringer av Suldalslågen []. Hensikten var å komme fram til en manøvrering av Suldalslågen som kunne bedre forholdene for laks og øke kraftproduksjonen". Muligheten for økt kraftproduksjon er stor i Suldalslågen og de positive samfunnsmessige konsekvensene av kraftproduksjonen er åpenbare. I Suldalslågen er det

mulig å øke kraftproduksjonen med drøyt 150 GWh uten nye fysiske tiltak.

Tidligere var det en generell oppfatning om at det eksisterte en klar negativ sammenheng mellom kraftproduksjon og biologisk kvalitet, som innebar at et vassdrags biologiske kvalitet ble redusert når vannmengden gikk ned. Forskning og overvåkning har vist at det ikke er så enkelt. Det er vist at biologiske systemer, i denne sammenhengen primært laks, har ulike vannføringsbehov til ulike tider av året. Det er også tydelig at vanntemperatur og andre habitatparametere påvirker laks på alle livsstadier. Parameterne er blant annet næringstilgang, fisketthet og predasjon sammen med områdets fysiske kvalitet, slik som substrat og vannhastighet og dyp. Forskningen har også dokumentert at mengden og størrelsesfordelingen av gytelaks er påvirket av forhold i havet, og at mengden gytelaks påvirker rekrutteringen. Omfattende overvåkning og forskning i Suldalslågen har bidratt til å øke den generelle kunnskapen disse sammenhengene.

Fra man startet Lakseforsterkningsprosjektet i Suldalslågen (LFS) har muligheter for å gjennomføre tiltak som kan styrke laksebestanden i Suldalslågen blitt vurdert. Det er etablert kunnskap om manøvreringsforhold og tiltak som kan bedre forutsetningene for laks. Man vet blant annet at ungfiskens vekst er påvirket av vanntemperaturen sommerstid og at økt ungfiskvekst synes å gi høyere smoltproduksjon. Når det nå er vist at det er mulig å bedre forholdene, stilles det spørsmål ved hvorvidt det er riktig å bedre forholdene eller om det skal legges til rette for naturlige forhold. Suldalslågen er påvirket av to store reguleringer, og er derfor ikke naturlig selv om den ivaretar en del naturlige funksjoner og prosesser. Målet for det nye reglementet, som er utformet av myndighetene og Statkraft, uttrykker at ivaretagelse av naturlige egenskaper skal legges til grunn ved reglementsutforming. Samtidig innebærer dagens forvaltningspraksis bruk av virkemidler som bedrer forholdene. Fisketrapper er et eksempel på fysiske tiltak, mens pendlende vannføring i fiskesesongen og vintervannføring som er høyere enn alminnelig lavvannføring, er eksempler på reguleringstiltak som man mener bidrar til å bedre forholdene. Overgangen mellom bedre og naturlig er i en del tilfeller uklar og ulike parter kan vurdere målet med tiltaket ulikt.

Statkraft har tatt utgangspunkt i den omfrente målsettingen ved utforming av det omsøkte reglementsforslaget, og det er blant annet dokumentert at vanntemperaturforholdene gjennom vinter og tidlig vår blir nær slik de var før regulering. Samtidig legger reglementsforslaget opp til forbedring av temperaturforholdene på forsommeren, bedret fiske og fiskeoppgang gjennom pendlende vannføring og høy erosjon ved spyleflommer.

I søknadsrapporten er det presentert to alternative reglement. Et reglement med faste og

forutsigbare vannslipp som er utformet for å ivareta viktige økologiske funksjoner i vassdraget. Denne måten å slippe vann på kalles ofte miljømessig vannføring (Moore 2004). Den styrte vannføringen kan for eksempel sikre en minstevannføring i en periode som normalt ville hatt mindre vann, sikre høy vannføring når smolten går ut om våren eller store flommer for å spyle ut akkumulerte sedimenter og begroing.

Det subsidiære reglementsforslaget, innebærer samme vannmengde som hovedalternativet, men vannføringen blir endret dynamisk slik at den angitte prosenten til en hver tid gjenspeiler den naturlige variasjonen. Det hersker to hypoteser vedrørende dynamisk (tilsigsstyrt) minstevannføring. Den ene er at kun et naturlig vannføringsregime vil opprettholde et naturlig nivå av økologisk integritet, muligens målt ut fra biologisk diversitet og mengde. Den andre hypotesen er at det er visse trekk ved det naturlige vannføringsregimet som er viktigere enn andre, og hvis disse trekkene blir opprettholdt vil dette sikre systemets integritet (Grippel 2001). Kritikken mot å nedskalere et naturlig vannføringsregime går på at viktige forhold for å opprettholde normale økologiske og geomorfologiske funksjoner i et vassdrag blir oversett. Antagelsen henger sammen med at mange geomorfologiske og økologiske prosesser ikke er lineære responser på vannføring. Halvparten av en storflom fjerner ikke nødvendigvis halvparten av sedimentene, og halvert vannmengde vil ikke nødvendigvis gi halvert mengde fisk (Poff mfl. 1997). Ukritisk bruk av nedskalerte vannføringer kan også føre til at det slippes mer vann enn nødvendig i perioder der det ikke er behov for så mye vann (Grippel 2001). Poff m.fl. (1997) argumenterer derfor for at det kan oppnås flere økologiske fordeler ved å kapitalisere vannet. På den måten kan det slippes riktig mengde vann for å sette i gang kritiske geomorfologiske og økologiske prosesser. En parallell i Suldalslågen er forslaget om to spyleflommer i oktober som tar sikte på å fjerne sedimenter og mose som har bygd seg opp over tid.

Med det omsøkte reglementet er det lagt opp til å benytte muligheter som reguleringen gir for å legge til rette for laksen i Suldalslågen gjennom habitatforbedring. Spyleflommer om høsten vil gi høy erosjon og utspyling, mens vintervannføringen vil gi mer frost og isskuring i strandsonen. Totalt vil dette bedre fiskens leveområder. Vannføringen om vinteren og våren vil også gi vanntemperaturer nær uregulert, noe som er gunstig for eggutvikling og klekke- og swimuptidspunkt. Høyere vanntemperatur på forsommeren kan bedre yngeloverlevelsen og veksten til ungfisk. Samtidig er det vist at produksjonen av bunndyr øker med høyere vanntemperatur og redusert vårflom.

Habitatstudier er gjennomført i en rekke vassdrag av mange forskningsinstitusjoner, og det er vist at fiskeproduksjon er påvirket av habitatkvalitet. Det er påpekt i høringsuttalelser at

slike studier er kompliserte og kan være beheftet med feil. Vi vil derfor minne om at resultatene fra habitatstudien i Suldalslågen er i samsvar med resultater fra ungfiskundersøkelsene i vassdraget (ungfisktettheten varierer mellom stasjoner avhengig av habitatforhold) og med kunnskap fra andre vassdrag (tettheten av ungfisk er størst på dyp ned til ca. 1 m).

Storlaks blir av flere høringsparter framhevet som den viktigste verdien ved Suldalslågen, og det blir antydning at Statkraft har oversett storlaksen til fordel for "vanlig" laks. Statkraft, myndighetene og forskerne som har jobbet med spørsmålene i Suldalslågen har vært opptatt av storlaks og av at Lågen skal ha de egenskapene som Suldalslaksen krever. Det har imidlertid vært vanskelig å utforme en studie som avklarer hvilke forhold i Suldalslågen som er de viktige for storlaks. Det etableres stadig ny kunnskap om storlaks i forskningsmiljøene, og kunnskap og resultater fra slike studier er blitt sammenholdt med kunnskap om Suldalslaks i en ny rapport utarbeidet på oppdrag for Statkraft. I rapporten (Sægrov, 2005) er det vist at utviklingen i størrelsesfordelingen hos Suldalslaks er parallell med utviklingen hos laksebestander i andre vassdrag, både regulerte og uregulerte i Norge og Skottland. Resultatene tyder på at gjennomsnittsstørrelsen og mengden fanget fisk i stor grad samvarierer og er påvirket av forhold utenfor vassdraget.

Kunnskap om at gjennomsnittsstørrelse og mengde fisk påvirkes av forhold i havet er verdifull i forbindelse med forslaget om at det nye reglementet skal kunne endres på bakgrunn av oppnåelse av konkrete miljømål. Dersom reglementet skal evalueres og justeres fortløpende på bakgrunn av biologiske parametere, er det en forutsetning at effekten av andre forhold enn reguleringen kan isoleres. Mange års forskning i Suldalslågen har vist at dette er vanskelig.

Flere høringsparter ønsker at det blir avsatt et definert vannvolum for forsterkningstiltak, og at volumet skal disponeres av allmennheten eller miljøforvaltningen. På samme måte som med reglementsendringer vil det være faglig vanskelig å avklare den kortsiktige effekten av manøvreringen og dermed også av vannvolumet. I tillegg vil det bli stadige diskusjoner mellom berørte parter om hvordan volumet skal disponeres. Statkraft anbefaler at det legges til rette for stabile forhold, og minner om revisjonsadgangen allerede i 2022.

Veien fram mot søknadsinnsendelse sommeren 2004 var lang og prosessen var åpen. Berørte parter hadde anledning til å delta og alle faglige resultater ble fortløpende gjort offentlig tilgjengelig. Prosessen var i samsvar med det løpet Statkraft og myndighetene hadde lagt. Kritikken fra enkelte høringsparter, som blant annet mener at forskningsarbeidet ikke skulle vært ledet av Statkraft, blir derfor underlig. Slike argumenter burde vært reist ved oppstart av prøvereglementsperioden dersom de skulle

blitt tatt hensyn til. Organiseringen har vært i samsvar med vanlig praksis og myndighetenes ønske. Antydninger om at forskerne har latt sine konklusjoner bli styrt av Statkraft er en alvorlig anklage mot både forskningsmiljøenes og Statkrafts integritet, og vi kjenner oss ikke igjen i denne beskrivelsen. Myndighetene har vært kjent med hvem som skulle gjennomføre undersøkelser og har årlig godkjent kommende års overvåkningsundersøkelser.

Turisme og reiseliv er en viktig næringsinteresse i Suldal. Enkelte av opplysningene fremkommet i forbindelse med høringen er nye for Statkraft. Dette gjelder blant annet at det foregår aktiviteter i elva store deler av vinteren og at 17 m³/s nederst i Suldalslågen betraktes som en nedre grense for aktiviteten Elveekspedisjon. Aktiviteten synes å være lavest i desember og januar.

For å følge opp de nye opplysningene knyttet til turisme og reiseliv åpner vi for at vannføringen deler av vinteren kan økes til 12 m³/s. Vannføringen bør holdes på 7 m³/s i den kaldeste perioden, som vanligvis er i desember til februar, for å legge til rette for frost og isskuring. For å unngå usikkerhet knyttet til tørrlegging av egg, bør ikke vannføringen reduseres fra 12 til 7 m³/s etter at gytingen har startet. Statkraft åpner dermed for at vannføringen øverst i Suldalslågen blir 7 m³/s i to måneder (f.eks. 1. des. til 31. jan.), mens vannføringen økes til 12 m³/s resten av perioden fra 15. november til 9. april. Endringen innebærer en nedgang i kraftproduksjonen på om lag 6 GWh (årsforbruket til 300 husstander) sammenliknet med omsøkt reglement.

(...)

Sands laksefiske AS har i brev av 30.09.05 følgende kommentarer til Statkrafts kommentarer:

”Statkraft ga i 2003 ut brosjyren ”Vassføring i Suldalslågen - vegen mot et nytt vassføringsregime”. På s. 7 heter det:

”Statkraft skal come fram til et nytt reglement for Lågen i dialog med mellom anna Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), Direktoratet for naturforvaltning (DN), Fylkesmannen i Rogaland, Suldal kommune og lokale parter.”

Med et slikt utgangspunkt skulle man kanskje ha forventet at Statkraft ville ha funnet grunn til å revurdere sine planer etter å ha måttet konstatere at samtlige høringsuttalelser går mot det forslag til manøvreringsreglement som ble fremmet. I stedet velger Statkraft å skrive en polemisk sammenfatning der det konstateres at samtlige innvendinger fra faginstanser og andre berørte, skyldes misforståelser eller savner faglig grunnlag.

Skisseforslaget til dynamisk reglement blir farsepreget med den forutsatte vannføring. Der som Statkraft hadde ment å fremme et reelt alternativ, måtte det dynamiske manøvreringsreglement i det minste tatt utgangspunkt i middelvannføringen i det reglement Stortinget godkjente og så korrigert med en forsvarlig vintervannføring. Det er godt mulig at også et slikt alternativt dynamisk reglement ville vært mindreverdig i forhold til et tilpasset reglement, men bakgrunnen for at det ikke fremmes, er så åpenbart Statkrafts ønske om å øke kraftproduksjonen ytterligere.

Vi har tidligere konstatert at de fremmede skisseforslag avdekker at Statkrafts siktemål alene er økt kraftproduksjon. Statkraft går i sin kommentar til høringsuttalelsene langt i å bekreftet at dette er en riktig forståelse. På s. 6 i kommentaren skriver Statkraft:

“Det er en konsesjonærs oppgave å se etter muligheter for høy kraftproduksjon. Søknadsrapporten er et balansert partsinnlegg som er findert på fagrappporter utarbeidet av uavhengige forskningsinstitusjoner.”

Det er likevel kommentaren til det arbeid som er utført av Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) som tydeliggjør dette best. På s. 36 gir Statkraft den følgende forklaring på hvorfor det må sees bort fra NINAs faglige vurderinger:

”NINA har vurdert Statkrafts søknadsrapport og grunnlaget for søknaden på oppdrag fra AS Sands Laksefiske, og presenterer et forslag til manøvreringsreglement som ”på best mulig måte sikrer en levedyktig og storvokst laksebestand i Suldalslågen”, NINAs mandat er mer avgrenset enn mandatet til forskningsmiljøene som har jobbet på oppdrag for Statkraft (”legge til rette for å ivareta vassdragets naturlige funksjoner og prosesser samt ivareta regulantens behov for høy produksjon”). NINA mener blant annet at ”For laksebestanden i Suldalslågen ville det beste være at vannstanden i elva var høy fra laksen ankommer fjordområdet utenfor Suldalslågen i mai juli til den forlater elva i april-mai!- s. 6.”

Statkrafts siktemål er tydeliggjort. Mer alvorlig er at Statkraft fortsatt pretenderer at det fremmede forslag til manøvreringsreglement er ”fundert på fagrappporter utarbeidet av uavhengige forskningsinstitusjoner”. Det er ikke riktig. De ulike undersøkelser som er gjort, bygger nettopp ikke på erfaringer med det manøvreringsreglement det fremmes forslag om. Det er ikke på noe tidspunkt gjort forsøkt med en slik sterkt redusert vannføring og de forskningsrapporter Statkraft viser til, inneholder, som det tidligere er påpekt, allerede på dette grunnlag sterke advarsler mot det forslag Statkraft nå frem-

mer. Statkraft kommenterer ikke dette i sitt siste partsinnlegg.

Det er hverken mulig eller hensiktsmessig å søke å gå inn på alle enkeltheter i Statkrafts kommentar til høringsuttalelsene. Det vil for den som skal vurdere søknaden om endret manøvreringsreglement, være nødvendig selv å gjennomgå de ulike høringsuttalelsene.

Denne uttalelsen vil være begrenset til å påvise omstendigheter som viser at Statkrafts kommentar savner det minimum av saklighet som det må være lov å forvente.

Saksbehandling

Statkraft er (s. 3) overrasket over at det er reist kritikk mot hvordan utredningsarbeidet har vært organisert. Videre heter det (s. 6) at Statkraft ikke kjenner seg igjen i antydningene om at Statkraft har "påvirket fagkonklusjonene".

Som vi tidligere har påpekt, fremgår det av flere av de rapporter som inngår i forskningsprogrammet at forfatterne har forholdt seg til skissecforslagenes middelvannføring som et uttrykk for tilgjengelig vannmengde. På dette grunnlag er det foreslått omfordelinger.

Det kan da i det minste konstateres at utredningsarbeidet er blitt påvirket av Statkrafts ønske om å redusere vannføringen. Det er ikke noen grunn til å ha noen oppfatning av hva Statkrafts siktemål var med å sende ut skissecforslagene. Det er tilstrekkelig å konstatere hva skissecforslagene objektivt førte til.

Statkraft understreker i ulike sammenhenger at eventuelle innsigelser mot saksbehandlingen måtte ha fremkommet tidligere. Det fremheves i denne sammenheng på s. 6 at Statkraft først ble kjent med AS Sands Laksefiskes syn på organiseringen av forskningsarbeidet ved brev datert den 27. januar 2004. Det er ikke lett å se hvordan de ulike parters aktivitet eller mangel på sådan, i tilknytning til den aktuelle problemstilling, er relevant i forhold til hvilke konsekvenser som må trekkes av den kritikkverdige organisering. Det er ikke Fylkesmannens, Direktoratets eller AS Sands Laksefiskes interesser det er tale om å beskytte. Det avgjørende er om den faktiske organisering kan ha ført til at laksens interesser er tilsidesatt.

Statkrafts faktiske opplysning er dessuten positivt uriktig. Kritikken mot organiseringen av forskningsarbeidet ble tatt opp av Charles Bergesen jr. - i 1995, og i en periode frem til februar 1996 ble problemstillingen gitt rimelig bred dekning i Suldalsposten og Stavanger Aftenblad. Statkraft tok del i denne debatten. I et intervju med Stavanger Aftenblad den 19.09.1995, uttalte regiondirektør Tron Engebrensen bl.a. -

"Statkraft er ikkje sett til å vakta miljøinteressene og laksestamma i Suldalslågen. Det sier regiondirektør Tron Engebrensen i Statkraft."

"Me ønskjer større kunnskap om korleis me kan betra kraftproduksjonen på ein måte som er god nok for laksen. Vår interesse er å tena mest mogleg pengar medan andre har interesse av å ta vare på laksestamma. Styresmaktene har ansvaret for å vakta miljøinteressene, seier han."

Eg ser at folk utanfrå kan lura på om forskinga blir objektiv når me sjølv gjer det. Statkraft kjem likevel ikkje til å gjera nokon endringar av forskingsopplegget på grunn av dette, seier han."

Det kan vel hevdes at offentlige etater burde ha reagert på disse uttalelsene, men som nevnt er det avgjørende i dag at en står uten resultater fra et uavhengig forskningsprogram. Statkraft har heller ikke funnet å burde akseptere Direktoratets forslag om å la en uavhengig instans vurdere de foreliggende resultater.

Kommentar til AS Sands Laksefiskes høringsuttalelse

Det gjengis på s. 36 at det fra Sands Laksefiskes side er fremhevet at hverken "Statkraft eller noen av de øvrige berørte institusjoner (har) påvist noen feil i den sammenfatning vi har gjort". Det fremheves så at Statkraft ikke har hatt noen foranledning til å kommentere uttalelsene idet Statkraft ikke er blitt bedt om å gi noe tilsvarende svar til uttalelsene. Heller ikke i Statkrafts kommentar, som er skrevet etter at Statkraft er provosert til å korrigere, gjøres det imidlertid noe forsøk på å imøtegå. Vi viser i denne sammenheng særlig til vår gjennomgåelse av de forskningsrapporter som Statkraft henviser til som grunnlaget for sitt forslag.

Statkrafts kommentar polemiserer for øvrig mot Sands Laksefiskes høringsuttalelse på mindre sentrale punkter. Problemstillingene er til dels perifere. Når enkelte forhold likevel kommenteres i det følgende, er det fordi eksemplene avdekker Statkrafts manglende vilje til objektivt å opplyse saken. Statkraft burde, selv i et dokument som de selv ser som et partsinnlegg, ha holdt seg for gode til å forsøke å score billige demagogiske poeng. Statkraft har imidlertid funnet en slik strategi nødvendig både i forhold til Sands Laksefiske og andre høringsinstanser.

På s. 25 vises det i kommentaren til at Sands Laksefiske har gitt uttrykk for at det neppe er "omtvistet at munningsfisket er det som er mest skadelidende av den reduserte vannføring som følger av regulering". Statkraft tilbakeviser uttagnet ved å vise til at fiske nedenfor Sandsfossen relativt sett har økt etter reguleringen. Etter noen tiår med skjønn, er Statkraft vel kjent med at Munningsfisket er noe annet enn fisket i Fosshølen. Det tas gjennomgående ikke lenger laks over 3 kg i munningen, og Sands Laksefiske nedla da også påstand om erstatning for 100 % tap av fisket her. Statkrafts "tilbakevis-

ning" basert på tall som i det alt vesentligste gjelder Fosshølen, er en meningsløshet, men det vesentlige er at Statkraft har funnet det riktig å søke å diskreditere Sands Laksefiskes høringsuttalelse ved å gi villedende opplysninger.

På s. 16 heter det i kommentaren:

"AS Sands Laksefiske er opptatt av at det nye reglementet ikke skal legge til rette for at laks passerer Juvfossen tidligere enn i uregulert tilstand og på den måten påvirker fangfordelingen mellom fiskevaldene."

Heller ikke dette er riktig. Sands Laksefiske har ikke hatt noe ønske om å hindre at laksen passerer Juvfossen tidligere enn i uregulert tilstand. Det er det helt åpenbart at den gjør og det vil laksen fortsette med uavhengig av valg mellom de aktuelle sommervannføringer.

Sands Laksefiskes anliggende i denne sammenheng har vært at høyere sommervannføring er til fordel for storlaksen. Synspunktet støttes av Norsk Institutt for Naturforskning. Da det fra annet hold har vært hevdet at allerede en vannføring på 75 m³/s vil gjøre Juvfossen til et oppgangshinder, har Sands Laksefiske funnet det riktig å vise at det fremgår av historiske data at dette ikke er riktig. Dette er fremhevet for at den nevnte problemstilling ikke skulle føre til lavere sommervannføring enn det som ellers ville være det beste for laksen generelt og for storlaksen spesielt. For å sikre oppgang i Juvfossen har da også Sands laksefiske foreslått å la sommervannføringen pendle mellom 60 og 75 m³/s.

Statkraft anfører i kommentaren s. 17 at "Vannføringer over 70-80 m³/s ved Lavika og lave vanntemperaturer synes å skape problemer for oppvandrede laks i Juvfossen". Dette bygger ikke på offentliggjorte data og det er uklart hva som er grunnlag for Statkrafts uttalelse. Under enhver omstendighet er det tatt høyde for dette i vårt forslag til sommervannføring.

Statkraft fremhever på s. 25 i kommentaren at "Fangstene ovenom Juvet har derimot blitt redusert fra den første (1984-97) til den andre perioden (1998-2004)". Ettersom sommervannføringen var vesentlig høyere i den første perioden, er det vanskelig å se at det Statkraft påpeker, er forenlig med det synspunkt at sommervannføringen må reduseres for å sikre oppgang i Juvfossen.

Statkraft har for øvrig det syn at det må sees bort fra NINAs vurderinger fordi det i rapporten i ulike sammenhenger påvises usikkerhet og ikke absolutter (s. 36-37). Gitt at NINA uomtvistelig er et ledende fagmiljø i Norge på de aktuelle spørsmål og den eneste institusjon som på dette felt har publisert i betydelig grad internasjonalt, burde Statkraft snarere tatt inn over seg at det faktisk ikke er mulig å trekke sikre konklusjoner på alle områder. NINAs realistiske og nøkterne vurderinger avdekker det meningsløse i å basere seg på "absolutter" slik Statkraft har valgt å gjøre.

Vintervannføring

Statkrafts kommentar er også i denne sammenheng illustrerende for Statkrafts overordnede mål. Hovedsynspunktet i denne sammenheng er at det i uregulert tilstand enkelte år kunne forekomme lav vannføring i perioder av vinteren. Faktisk er dette riktig. I år som 1917, 1919, 1940-42, 1947, 1951 og 1963 var det særlig lav vintervannføring. Statkraft unnlater imidlertid helt å ta stilling til hvilken skade vintervannføringen i disse årene kan ha hatt for laksestammen. Generelt uttales det på s. 11 at den omsøkte vintervannføring er tilstrekkelig for fisk, men det er ikke vist til noen del av det gjennomførte utredningsarbeidet som gir grunnlag for en slik konklusjon.

Når det ellers gjelder den foreslåtte vintervannførings betydning for laksen, unnlater Statkraft å ta standpunkt, men forsøker å ufarliggjøre de ulike innsigelser med å hevde at disse ikke er tilstrekkelig dokumentert. (Se eksempelvis s. 30 om Vinterstøinger).

En rekke instanser peker på at redusert vintervannføring vil gjøre elven mer sårbar for surt tilsig fra restfeltet. Statkraft kommenterer dette med å si at en slik konsekvens ville være uheldig, men er ikke i stand til å trekke den logiske konsekvens.

Det er uklart om Statkraft mener at undersøkelser i Orkla ikke tilsier at økt vannføring fører til økt smoltproduksjon, men Statkraft ser seg i hvert fall tjent med å stille spørsmål ved dette. Tilsvarende gjelder for andre undersøkelser det vises til i høringsuttalelsene.

Statkraft viser ellers (s. 69) til at det er elver som produserer godt med mindre vintervannføring enn 7 m³/s. Ettersom det må være tillatt å anta at Statkraft er innforstått med at vannføringen ikke kan vurderes uavhengig av topografi og vannføring i året for øvrig, er det vanskelig å forstå hva Statkraft mener å påvise ved denne faktaopplysningen.

Det mer oppsiktsvekkende er likevel hva Statkraft unnlater å kommentere. NINA utredningen s. 12, innleder det konkluderende avsnitt om vintervannføring med å gi sin tilslutning til Bogen & al. (2004) og Saltveit og Bremnes (2004). Disse undersøkelsene, som inngikk i Statkrafts utredningsprogram, anbefaler ikke Statkrafts ønske om å redusere vintervannføringen. Saltveit og Bremnes advarer på generell basis mot Statkrafts forslag til manøvreringsreglement basert på at det innebærer en uakseptabel risiko å fastsette et manøvreringsreglement som avviker vesentlig fra det som har vært testet (s. 128). Saltveit og Bremnes har imidlertid også på annet grunnlag innvendinger. På s. 84 heter det:

"Resultatene som viser økt utvanding hos ungfisk på våren ved høye tettheter på høsten, antyder at oppvekstområdene ved lav vintervannføring kan være begrensende. I

følge Elliott (1994) er dødelighet og utvandring hos de minste fiskeungene de viktigste tetthetsavhengige faktorer som regulerer størrelsen på populasjonene hos ørret. Generelt er vinteren en flaskehals for Jakefisk i elver under ekstreme klimaforhold (Cunjak 1989, Heggenes et al. 1993, Fraser et al. 1995, Wahlen et al. 2002), men ikke bare temperatur vil være avgjørende for overlevelsen. Liten overlevelse kan også skyldes mangel på egnet habitat, både om vinteren og om sommeren. Om vinteren vil laksunger søke skjul i substrat eller forflytte seg til mer strømsvake områder. Et hovedkrav til oppvekstområdet om vinteren er grovt substrat med hulrom for skul og nok oksygen (Rimmer et al. 1993, Cunjak 1988, Heggenes og Saltvelt 1990). Om vinteren reduseres vannføringen i Suldalslågen og store arealer tørrlegges. Restarealene som er vanddekket har mye sand og annet finpartikulært materiale, som reduserer skjulmulighetene (Bogen et al. 2004), Mindre vanddekket areal om vinteren gir sammentrengning av fisk, økt konkurranse om en begrenset ressurs og kan derved gi økt dødelighet."

Vannføring sommer og høst

Det er i utredningen fra NINA vist til at lav sommervannføring vil føre til at oppvandring i fisketiden blir dårlig. Statkraft kommenterer ikke dette på annen måte enn ved å forsøke å latterliggjøre NINAs synspunkt; på s. 16 i Statkrafts kommentar heter det:

"Det er uklart hvilke vannføringer NINA viser til, men bisetningen "slik man kan se i småelver i Sørvest-Norge" (s. 6) antyder en forventning om svært liten vannføring i fiskeperioden med det omsøkte reglement."

Ettersom NINA nettopp kommenterer Statkrafts forslag til manøvreringsreglement, kan det trygt legges til grunn at NINAs uttalelse nettopp knytter seg til dette forslaget. Det kan også vises til NINAs rapport s. 5 der det heter:

"Statkraft gir i sin søknadsrapport (Figur 38) sammenheng mellom fiskestørrelse og elvestørrelse. Sammenhenger mellom vannføring og fiskestørrelse kan imidlertid ikke overføres direkte fra uregulerte til regulerte elver, der deler av vannet er fjernet. Dess bredere elv, dess mer vann må det til for at vannhøyden skal bli stor nok til at storlaks kan bevege seg fritt. Det er for eksempel flom i Imsa når vannføringen overstiger 10 m³/s, og selv stor laks har nok vann til å vandre opp i elva (Jonsson et al, 1990). Samme vannføring vil være lite vann i ei stor elv som Suldalslågen, hvilket kan hindre stor laks å trekke opp i elva."

Mer interessant ville det vært om Statkraft hadde tatt innover seg det synspunkt NINA har fremhevet og sett på om det er noe i de faktiske data for de siste årene som indikerer at allerede den lave sommervannføring i de to siste prøveperiodene har hatt den konsekvens NINA frykter en redusert sommervannføring kan få. Dessverre må det konstateres at de tilgjengelige data gir støtte for en slik antakelse. Som Statkraft selv påpeker, var det i 2004 uvanlig (relativt sett) stor oppgang i oktober. I disse dager kan det konstateres at oppgangen etter endt fiskesesong 20. september, har vært vesentlig høyere enn noen periode i løpet av fiskesesongen. Det er all grunn til å ta denne utviklingen på alvor. Statkraft velger altså forstøtt å la det være.

Den oppgang som nå skjer sist i september og oktober, bekrefter for øvrig det meningsløse i å avvikle sommervannføringen den 20. september slik Statkraft foreslår.

NINA er i sin vurdering opptatt av at redusert vår- og sommervannføring vil gi et redusert vanddekt areal hvilket anses å være uheldig. Statkraft skriver (s. 25) at "NINA foreslår at en bør anta at alt habitat er like godt". Dette kan fremstå som rimelig meningsløst ettersom alt habitat naturligvis ikke er like godt. Det NINA skriver på s. 17 i deres rapport, er da også noe ganske annet:

"Dersom vi antar at alt habitat er like godt, gir dette teoretiske endringer i smoltproduksjon tilvarende reduksjonene i vanddekt areal. Selv om økt vannføring ut over 25 m³/s skulle gi en økning i andelen av uegnet habitat, skal denne økningen være stor om gevinsten ved økt vanddekt areal forsvinner."

Det relevante er naturligvis, som NINA påpeker, om økningen i vanddekt areal systematisk kan forventes å endre andelen av uegnet habitat. Det er det ikke grunn til å tro.

Statkraft nøyer seg imidlertid ikke med den ovenstående uriktige utlegning av det NINA har skrevet. På s. 26 i Statkraft kommentar spinnes det videre på dette, og Statkraft argumenterer som om Statkraft virkelig har den forståelse at NINA mener kvaliteten av habitat er uten betydning. Statkraft er naturligvis fullt innforstått med at dette ikke er riktig, og Statkrafts argumentasjon fremstår da som et mislykket forsøk på å avspore en viktig debatt med det Statkraft må ha oppfattet som et demagogisk sett godt poeng.

Også i denne sammenheng underslår Statkraft, at NINAs syn har støtte i det utredningsarbeid Statkraft har latt gjennomføre. Saltveit og Bremnes, rapport nr. 42, skriver bl.a.:

"Vannføringen i perioden ca. 1. juli til 1. oktober må være relativt høy for å sikre arealer for oppvekst av ungfisk, spesielt for fisk eldre enn 0+. En reduksjon i areal kan få konsekvenser for reproduksjon. Høy varierende sommervannføring er også nødvendig for oppvandring av stor laks."

Statkraft kommenterer det ikke.

Temperatur

Det synes avklart at høyere vanntemperatur etter omstendighetene kan gi raskere vekst hos lakseyngel. Det er imidlertid uavklart om økt vekst som yngel gir noe varig resultat. Saltveit og Bremnes skriver på s. 9:

"Det er ingen sammenheng mellom antall døgngrader i perioden juni til oktober og tetthet av åreunger av laks og ørret. En sammenligning av størrelsen på årsunger av laks og ørret med tetthet av 1+ påfølgende høst i perioden 1977 til 2003, viste ingen sammenheng mellom størrelse på 0+ og tetthet av 1+ påfølgende høst."

Statkraft kommenterer ikke dette.

I rapporten påpekes det ellers at mye av temperaturøkningen i siste prøveperiode var klimabestemt og ikke et resultat av den reduserte vannføring. Statkraft kommenterer ikke dette.

Det fremgår av rapport 38 fra SWECO Grøner at det skal så store endringer til for å oppnå nevneverdige temperaturrendringer at det allerede av denne grunn synes uaktuelt:

"I middel vil forskjellen utgjøre ca. 25 grad-døgn ved Suldalsosen og ca. 50 grad-døgn ved Tjelmane. Dette er ikke særlig mye, så modelleringen tilsier at vannføringen må under 20 m³/s for å få en vesentlig øket oppvarming av vannet."

Av rapporten fremgår det ellers at det er kaldt vann fra Blåsjø som fører til nedkjøling av elvevannet vår og sommer. Det fremgår imidlertid også (s. 50) at dette i noen utstrekning kan styres ved kjøring av Kvilldal kraftverk. Det fremgår ikke av Statkrafts søknad eller den senere kommentar at Statkraft har vurdert om den temperaturøkning som tilsiktes ved redusert vannføring, i stedet kunne vært oppnådd ved slik styring av Kvilldal kraftverk.

Stortingets forutsetninger

Dette er utførlig behandlet i vår tidligere høringsuttalelse. Statkraft kommenterer det ikke. I punkt 11.9 (s. 40) skriver derimot Statkraft om Norges jeger- og fiskeforbund – Rogalands (NJFF-R) høringsuttalelse:

"Det blir hevdet at sikring av en livskraftig storlaksstamme var en premiss gitt av Stortinget når konsesjonen for Ulla-Førreanleggene ble gitt."

Det fremstilles som om dette bare er en udokumentert påstand som Statkraft ikke behøver å forholde seg til. Som Statkraft er vel kjent med, er dette ikke noe NJFF-R "hevder". Det er et faktum. De sentrale sitater fra Stortingsbehandlin-

gen ble lagt frem av Sands laksefiske som vedlegg til brev til Statkraft m.fl., datert den 27. januar 2004.

Det følger av stortingsdebatten at Stortinget godtok utbyggingen under den uttalte forutsetning at manøvreringsreglementet ville bli endret slik at vannføringen igjen kunne økes om det skulle vise seg nødvendig av hensyn til laksestammen. Statkraft så vel som de besluttede statlige instanser må forholde seg til dette.

Juridisk grunnlag for søknaden – Konsesjonsbehandling

Som det tidligere er redegjort for, er det AS Sands Laksefiskes syn at ny konsesjonsbehandling vil være påkrevd om vannføringen i Suldalslågen skal reduseres nevneverdig i forhold til de opprinnelige konsesjonsvilkår. Det vises til det som er sagt om dette i skriv fra Kluge Advokatfirma DA datert den 6. august 2004. Statkraft synes å bygge på at NVE avgjør dette spørsmålet. Slik er heldigvis ikke rettstilstanden. Olje- og energidepartementet vil måtte vurdere spørsmålet i en eventuell klageomgang, og spørsmålet hører i siste omgang under domstolene."

Suldal Elveigarlag har i brev av 26.10.05 følgende kommentarer til Statkrafts kommentarer:

"Suldal Elveigarlag er klar over at høringsrunden er over for lengst, men når vi les Statkrafts tolkning av vårt tidlegare høyringsssvar ser vi at det trengs ei oppklaring. Det blir ei forvrengt framstilling av vårt syn Statkraft prøver å presentere for NVE. Statkrafts kommentar utover det som er direkte knytta til Suldal Elveigarlags høringsuttale kommenterer me ikkje nå.

Vårflaum

På side 13 i Statkrafts kommentar viser dei til vårt ønske om vannføring over 100 m³/s i et par uker, og knytter det utelukkande opp mot spyleflom. Det blir sterkt misvisande, for det er smolten i smoltutvandringsperioden som har behov for høg vannføring over tid! På side 22 viser Statkraft til rapport SMR nr. 30 og konkluderer med at smoltoverlevelse blir ivaretatt med to flommer med topper på noe over 100 m³/s. Rapporten Statkraft viser til konkluderer derimot med at det slippes over 100 m³/s som holdes over noe tid slik at ferskvannstrømmen fører smolten ut fjorden.

Mekanisk reinsking -vannvolum på 100 mill. m³

Suldal Elveigarlag fryktar at begroing og tildekking av elvebotnen vil auka framover pga. redusert vassføring. På sikt ser me for oss at det kan bli nødvendig med mekanisk reinsking. Etter ei slik reinsking trengs det eit visst vannvolum for å spyla ut lausmassane. Statkraft går mot dette, og kallar det på side 13 for "stadige fysiske til-

tak". Elveigarlaget meiner at mekanisk reinsking berre kan bli aktuelt dersom det på sikt viser seg at spyleflaumar ikkje er tilstrekkeleg for reinsking av elva. På side 15 skriv Statkraft at dei antar at det omsøkte reglementet vil bidra til strekkelig til opprensning slik at mekanisk reinsking blir overflødig. På side 37 går Statkraft mot vårt forslag om å avsetja eit vannvolum på 100 mill. m³ som utelukkande skal brukast til utspyling/reinsking av elvebotnen. Som ei sikring av at tiltak blir sett i verk for å unngå ei for sterk tilgroing av elva meiner me at mekanisk reinsking m/utspyling må takast med i eit endeleg manøvreringsreglement for elva. Statkraft antar at dette blir naudvendige tiltak i framtida, så dei kan vel lett godta at det blir tatt med i reglementet. På side 37 viser Statkraft i samband med omtale av føreslått vannvolumreserve til driftsutvalget på 1990-talet. Det har ingenting med denne saka å gjera.

Norges Jeger og Fiskeforbund, Rogaland har i brev av 21.01.06 kommet med en tilleggsuttalelse:

"Det vises til ovennevnte referanse samt til tilleggsuttalen fra Statkraft SF til partenes uttale til nytt manøvreringsreglement for Suldalslågen. NJFF-Rogaland er særdeles sterkt bekymret over forslaget fra Statkraft, og over mange av tilleggs kommentarene fra selskapet. Nedenfor følger våre siste merknader til denne saken;

Forholdet til storlaksstammen - vannføring

Statkraft SF har etter vårt skjønn knapt verken i søknaden om nytt manøvreringsreglement eller i sine tilleggsmerknader kommet med tilstrekkelige faglige begrunnelser for hvordan man skal sikre storlaksstammen i vassdraget. Dette var hovedankepunktet i både vårt høringssvar og mer eller mindre samtlige andre høringssuttalelser i saken. Forslaget fra Statkraft SF mangler en reell risikovurdering av manøvreringsreglementets virkning for storlaksen. Laksestammen i Suldal har gjennom flere tusen år utviklet seg til å bli en, selv i verdensmålestokk, unik storlaksstamme. Laksestammen i Suldal er utviklet under forhold der elva har hatt en naturlig årsmiddelvannføring på mer enn 3 ganger den omsøkte årsmiddelvannføringen på 25,1 m³/s, jf. Tabell 1, side 8 i Statkrafts kommentarer til partenes høringssuttale. Årsmiddel Stråpa uregulert 1931 – 65 var til sammenlikning 88 m³/s (jf. Tabell 1, side 8). NJFF-Rogaland mener at Statkraft verken i sin søknad eller i sine tilleggs kommentarer legger fram god nok dokumentasjon på at en så dramatisk reduksjon i vannføringen IKKE vil påvirke størrelsen på laksen i Lågen. Det er viktig å understreke at det er konsesjonæren som skal sannsynliggjøre at deres forslag IKKE vil skade storlaksstammen. Det har Statkraft overhodet ikke maktet å gjøre verken med sitt opprinnelige forslag til manøvreringsregle-

ment eller i tilknytning til tilleggs kommentarene de har kommet med.

Vi registrerer ellers at prosessen Statkraft fortsetter med er å imøtegå alle som har faglige innsigelser med å i hovedsak kommenterer mindre vesentlige punkter i høringssvarene og enkelt hopper bukk over de tunge faglige anmerkninger som høringsinstansene har påpekt. Dette bare illustrerer at prosessen Statkraft har valgt å kjøre er å fremme sitt ensidige syn på manøvreringsreglement som kun hensyntar økt kraftproduksjon. Statkrafts uttalte intensjon om å komme frem til et manøvreringsreglement som er balansert og i dialog med andre parter kan ikke vi se Statkraft har vektlagt overhodet.

Forholdet til storlaksstammen – vann-temperatur

Vi vil påpeke et vesentlig faktum som det ikke går an å "forske" seg vekk fra, nemlig at laksestammen i Suldal har i tillegg utviklet seg til å bli en unik storlaksstamme i ei elv som før reguleringene var både vår- og sommerkald!

Laksestammen i Suldal er utviklet under forhold der elva naturlig hadde de tre høyeste middelvannføringene i månedene mai – juli (jf. Tabell 1, side 8 i Statkrafts kommentarer til partenes høringssuttale). Eksempelvis var middelvannføringen ved Stråpa i nedbørsrike måneder som september og oktober kun henholdsvis 64,5 % og 65,5 % av middelvannføringen i sommermåneden juli for åra 1931 – 1965 (jf. Tabell 1, side 8). Dette skyldes neppe at somrene var så mye våtere før (eller at høsten var så mye tørrere!), men derimot at det selv i juli naturlig var en svært stor avrenning av kaldt snøvann fra store, høytliggende fjellområder. Ergo er storlaksstammen i Lågen utviklet i ei elv som opprinnelig var både vår- og sommerkald.

Det er derfor all mulig grunn til å være meget skeptisk til Statkrafts argumenter for å redusere vannføringen fra Stråpa for å få hevet temperaturen i elva om våren og sommeren. Isolert sett kan dette gi bedre årsvekst hos lakseyngelen, og kanskje til og med økt produksjon av lakseyngel i vassdraget, men økt temperatur er uansett et skritt bort fra de forholdene som ga opphavet til den unike storlaksstammen i Suldalslågen.

Historisk størrelsesutvikling Eira og Suldalslågen

Statkraft prøver flere steder å så tvil om fakta som blant annet NINA og NJFF-Rogaland presenterer i sine høringssuttaler, f.eks. vedrørende sammenlikningen mellom Eira og Suldalslågen når det gjelder dokumentasjon av at redusert vannføring har medført mindre gjennomsnittsstørrelse på laksen;

- Statkraft påstår i sin uttale (s. 29) for det første at beskrivelsen av bestandsutviklingen i Eira stammer fra fangst på kun ett fiskevald;

Dette er IKKE korrekt. For årene 1940 – 1992 har NINA fått data fra Syltebø fiskevald sine fiskejournaler for flere tusen laks fanget i denne perioden, men i tillegg har elveeigarlaget samlet inn skjellprøver fra hele elva siden 1987 – et materiale som også inngår i NINAs materiale. NJFF-Rogaland har for øvrig vanskelig for å se hvilken statistisk metodisk feil som skulle kunne oppstå når det gjelder størrelsesutviklingen i ei gitt elv SELV om man kun benyttet fangstdata fra ett vald og ikke fra hele elva. Statkraft sier ikke noe konkret om dette. Ellers vil vi påpeke at Syltebø er det beste fiskevaldet i Eira, og en stor andel av all laks som fanges i Eira tas her. I 2004 var fangsten i Eira 1333 kg laks, gjennomsnittsvekt 3,7 kg, noe som utgjør 360 fisk. På Syltebø gård var fangsten 111 laks i 2004, hvilket utgjør ca. en tredjedel av totalfangsten.

- Statkraft påstår at man ikke kan trekke konklusjoner vedrørende størrelsesutviklingen pga. at det settes ut smolt i Eira. Det er beklagelig at Statkraft ikke evner eller tar seg bryet verdt å sette seg inn i rapportene der de kommer med sine merkelige påstander. Hvis Statkraft hadde lest NINAs rapport (Jensen 2004) litt grundigere ville de ha sett at NINA konsekvent skiller mellom vill laks og utsatt laks. Dette framgår også klart av tittelen på avsnitt 4.5.5 side 24 i NINAs rapport (Jensen 2004); Tittelen er "4.5.5 Villaksens størrelse i Eira siden 1940". Den utsatte laksen inngår overhodet ikke i NINAs tallmateriale i kapittel 4.5.5., der konklusjonen er: "Det synes å være en klar sammenheng mellom den reduserte vannføringen i Eira og utviklingen av en mindre laksetype i elva" (Jensen 2004).
- Statkraft skriver videre i samme avsnitt på side 29 at "Det er derfor sannsynlig at den store andelen utsatt fisk i tallmaterialet fra 1987 og fram til i dag, har medvirket til å senke gjennomsnittsvekten av laksen i Eira i denne perioden". I tillegg til det som er nevnt over fra kapittel 4.5.5 i NINAs rapport så kan man i samme rapport kapittel 4.5.3 på side 20 lese at NINA i perioden 1987 har mottatt skjellprøver fra hele 1007 villaks, mot 449 prøver fra utsatt laks (Jensen 2004). I tabell 12 på side 21 kan enhver tydelig lese i tabellteksten øverst at vill og utsatt laks er skilt i egne kolonner, pluss at kategoriene "Villaks" og "Utsatt laks" er undertitler i tabellen (Jensen 2004).

Rådgivende Biologer skriver at 15 m³/s synes å være en slags grense for snittvekten på laks på Vestlandet, dvs. at laksestørrelsen mange steder øker fram til en middelvannføring i elvene på minst 15 m³/s, men ikke utover dette. Dette er en høyst merkelig påstand fra Rådgivende Biologer ettersom vannføringen i Eira fremdeles er i gjennomsnitt 15,5 m³/s (Jensen 2005). Vi

finner ingen faglig holdbare argumenter knyttet til denne påstanden. Tvert imot viste vi i vår høringsuttalelse at det finnes en rekke helt konkrete eksempler på at det ikke forholder seg slik Rådgivende Biologer hevder.

Statistikken for Eira er:

1940 - 1953 (uregulert, middelvannf. 40 m³/s), snittvekt: 11,8 kg
 1953 - 1961 (Aurareguleringen, middelvannf. 25 m³/s), snittvekt: 8,7 kg
 1962 - 1975 (Takrenna, middelvannf. 22 m³/s), snittvekt: 4,8 kg
 1975 - d.d (Gryttenutbyggingen, middelvannføring 15,5 m³/s), snittvekt 4,7

Utvikling i antall stor storlaks i Eira

Kanskje like relevant for Suldal er utviklingen i antall STOR laks fanget i Eira;
 1940 - 1953; 53 laks over 20 kg
 1953 - 1983; kun 2 laks over 20 kg
 1983 - 2005; ingen over 16 kg!

Kilder om Eira er NINA Oppdragsmelding 813 i fra 2004 (Jensen et. al. 2004), NINA Rapport 15 i fra 2005 (Jensen et. al. 2005), hjemmesidene til Syltebø laksegård, samt tidligere oppdragsmeldinger fra NINA fra samme vassdrag.

I tilknytning til manøvreringsreglementet i Suldal bør en merke seg at storlaksen i Eira i praksis forsvant allerede i 1953 ved en reduksjon fra 40 m³/s til 25 m³/s, dvs. ved en reduksjon på "kun" 37,5 % i middelvannføringen (Jensen et al. 2004, Jensen et. al. 2005). Reduksjonen i vannføring i Suldal ved utløpet av vatnet er jo allerede på 63 % i forhold til naturlig middelvannføring og utviklingen i Suldalslågen er jo meget bekymringsfull når det gjelder storlaks!

Vi har jo også allerede sett en kraftig reduksjon av størrelsen på laksen i Suldal i perioden der vannføringen gradvis redusert ned fra den opphavelige. Opprinnelig middelvannføring ved utløp Suldalsvatn er beregnet til 92,2 m³/s, og var jo den samme (på tross av RSK) i perioden 1967 - 1979 men da med relativt høyere vintervannføring og lavere sommervannføring. Dette ble dramatisk redusert allerede ved starten på Ulla-Førre reguleringen, og middelvannføringen ved utløp Suldalsvatn sank da til kun 51,3 m³/s (1980-1989), videre til 49,3 m³/s (1990-1997), til 41,2 m³/s (1998-2000) og til slutt kun 34,1 m³/s (2001-2003). Utviklingen av snittvekten i Suldalslågen for laks samsvarer rimelig godt med reduksjonene i vannføring:

1957 – 1967; middelvekt all laks 8 – 11,5 kg
 1968 – 1986; middelvekt all laks 6 – 9,5 kg
 1987 – 2005; middelvekt all laks 3 – 7,5 kg

Her er det også viktig å merke seg at årene 2000 – 2005 er de seks enkeltårene i perioden fra 1957 – 2005 med lavest middelvekt på laksen i Suldalslågen! Konklusjonen må helt klart være

at verken Statkraft eller andre fagmiljøer og konsulenter som disse har benyttet ikke har lagt fram noen sikre data som viser eller har sannsynliggjort at gjennomsnittsvakta IKKE vil bli ytterligere redusert ved ytterligere redusert vannføring i Suldal. Når det gjelder Suldalslågen som fiskeelv er det i hovedsak KUN å ivareta den unike storlaksstammen som teller!

Forholdet til isskuring – vanntemperatur

Det er også viktig å merke seg at redusert vannføring i øvre del på 7 m³/s om vinteren i stedet for høyere vintervannføring (12 – 20 m³/s) ikke vil gi økt isskuring/isdannelse i HELE elvas lengde, men kun en progressivt økt isskuring/isdannelse nedstrøms Suldalsvatnet etter hvert som vannslippet avkjøles. Nær Suldalsvatnet blir det med andre ord IKKE økt isskuring/isdannelse selv om vannslippet vinterstid reduseres (Kvambekk, NVE, 2004). Simuleringene fra NVE er da også kun utført for Tjelmane, helt nederst i Lågen (Kvambekk, NVE, 2004). Kvambekk skriver; "Vi har ikke foretatt noen simulering for steder lenger opp i elva, så vi kan ikke si noe eksakt om isforholdene der. Ved Suldalsos- en var den laveste målte verdien 1,9 °C i de fem testårene."

Rådgivende Biologer A/S skriver i en rapport fra gytelakstellinger i Lågen; "Det var i alle sju åra høgast tettleik av større laks i området ovanfor Juvet, 8 – 9 kilometer frå sjøen, og høgare tettleik av smålaks i nedre del av elva samalikna med øvre del" (Sægrov & Hellen 2003). Dette viser at den karakteristiske storlaksen gyter i områder som i relativt sett mindre grad vil bli påvirket av økt isskuring/isdannelse ved redusert vannslipp vinterstid sammenlikna med området i elva lengre nede, der vannet blir relativt sett mer nedkjølt på vei nedover fra slippstedet ved Suldalsvatnet. Økt isskuring/isdannelse som en følge av lavere minstevannføring vil dermed favorisere smålaksen i elva, hvilket neppe noen er interessert i eller er i samsvar med målet om å sikre storlaksen i vassdraget.

Framtidig reglement - vannreserve

NJFF-Rogaland ser det som svært viktig at det opprettholdes et gitt ekstra vannvolum, utover vannslippet i manøvreringsreglementet slik man har hatt disponibelt i tidligere reguleringsreglement. Dette ekstra vannvolumet vil gi en økt sikkerhetsmargin som kan benyttes hvis det skulle vise seg at det nye manøvreringsreglementet ikke gir tilstrekkelig vannføring til f.eks. å dekke biologiske funksjoner i vassdraget eller for utøvelsen av sportsfisket. Denne bufferen med vann er nesten eneste mulighet en har til å redusere risikoen for at en "bommer" med manøvreringsreglementet uten å måtte ta det opp til ny vurdering. Et slikt ekstra disponibelt vannvolum bør etter NJFF-Rogalands mening være på minimum 100 millioner m³, hvilket fordelt jevnt på hele året gir en teoretisk ekstra økt

vannføring på 3,2 m³/s dersom alt vannet benyttes.

"Lakseforsterkningsprosjektet"

Vi registrerer ellers at Statkraft ensidig har valgt seg ut de konklusjoner som Rådgivende Biologer har kommet frem til når det gjelder argumentasjon rundt vannføringer og temperaturvirkninger av reduserte vannføringer. Etter vår mening må deres konklusjoner ses på som rimelig ekstreme og mangler i stor grad en skikkelig faglig begrunnelse som samtidig balanserer kravet til en skikkelig risikovurdering av virkningene for storlaksen i vassdraget. I stor grad har Rådgivende Biologer konsentrert seg om å argumentere, på vegne av Statkraft, for hvilken produksjon av laks en kan få innenfor et gitt regime med så stor kraftproduksjon som mulig.

I anbefalingene så registrerer vi at de vektlegger økt produksjon av laks uavhengig av om dette er økt produksjon av smålaks eller økt produksjon av det som gjør Suldalslaksen unik, nemlig storlaks. Det blir feil. En grundig faglig vurdering av risiko knyttet til storlaksstammen i vassdraget er ikke til stede i materialet. I stor grad er deres påstander deterministiske og absolutte selv om en rekke andre forskere og forskermiljøer både innenfor og utenfor "Lakseforsterkningsprosjektet" ikke er enige med eller finner faglig støtte til Rådgivende Biologers konklusjoner. Risikovurdering og "føre var" prinsippet er fraværende.

Vi registrerer at flere av de andre forskernes konklusjoner som har vært tilknyttet "Lakseforsterkningsprosjektet" ikke er vektlagt av Statkraft. Dette gjelder både Saltveit og Bremnes (2004) og Bogen et. al. (2004). Disse påpeker høy risiko ved Statkrafts forslag til nytt manøvreringsreglement og støtter ikke forslaget. De samme forskerne påpeker dessuten at det må sikres en høy vannføring i perioden 1/7 – 1/10 for å sikre oppvekstarealer for oppvekst av ung-fisk, samt betydningen av høy varierende sommervannføring. De påpeker også at det er ingen sammenheng mellom den tetthet en har funnet av årstunger av laks og ørret og antall døgngrader i juni – oktober. Til slutt sannsynliggjør de at oppvekstområdene ved lav vintervannføring er begrensende i Suldalslågen.

Dette er konklusjoner som ikke "passer" for Statkraft og derfor har de enkelt og greit valgt de vekk. De kommenterer heller ikke disse i sine kommentarer til partenes høringsuttalelser.

I tillegg til dette så har NINAs rapport "Nytt manøvreringsreglement for Suldalslågen – konsekvenser for laksebestanden" i stor grad på et faglig grunnlag imøtegått de konklusjoner som Rådgivende Biologer har kommet med og de konklusjoner som Statkraft har trukket på basis av disse anbefalingene. NINA er den forskningsinstitusjonen i Norge som er tyngst på forskning på laks.

Konklusjoner:

Etter NJFF-Rogalands oppfatning bidrar Statkraft sine høringskommentarer med lite faglig nytt i saken, men forsterker vårt bilde at Statkraft ensidig ønsker å fremme sitt syn med å øke kraftproduksjonen maksimalt uten hensyntaken til storlaksens fremtid i Suldalslågen. NJFF-Rogaland opprettholder derfor i stor grad våre krav fra uttalen av 2. februar 2005. Kravene fra NJFF-Rogaland er dermed følgende:

- NJFF-Rogalands krever at det tas inn i de nye betingelsene en vannreserve på minimum 100 millioner m³, som kan benyttes hvis det nye manøvreringsreglementet ikke gir tilstrekkelig vannføring til f.eks. å dekke biologiske funksjoner i vassdraget eller for utøvelsen av sportsfisket.
- Vårvannføringen må være langt høyere under hele utvandningsperioden for smoltutvandring for å sikre at triggeren for utvandring utløses, at utvandringen skjer raskt over hele vassdragets lengde, at predasjon reduseres og at lakseluspresset i sjøområdet utenfor reduseres. To flommer på minimum 150 m³/s over en lengre periode vil initiere smoltutvandring, samt redusere predasjonstrykket på smolt i elvemunningen.
- Sommervannføringen må ha en langt større variasjon i vannføringen med store og lave verdier gjennom en "normalesong" for å sikre gode oppgangs- og fiskeforhold. I tillegg må sommervannføringen starte 1. juni, og ikke 10. juli som foreslått av Statkraft. Tradisjonelt har fiskesesongens startet rundt 1. juni nedenfor Sandsfossen. Målet er at laksebestanden skal ta seg opp igjen og at forvaltningen dermed åpner for fiske igjen i juni. Dette vil da kreve langt mer vann enn de 20 – 25 m³/s som Statkraft foreslår. NJFF-Rogaland krever i likhet med NINA at sommervannføringen allerede fra 1. juni økes vesentlig også for å bidra til at laksen på vei inn raskest mulig finner og går på elva for å unngå unormalt uttak av fisk i sjø. Vi foreslår at vannføringen fra 1. juni settes til minimum 60 m³/s sluppet fra Suldalsvatnet. NJFF-Rogaland mener denne vannføringen bør veksle mellom 60 m³/s og 75 m³/s, alternativt er vi åpne for en større bredde på pendlingen til vekslende mellom 50 m³/s og 75 m³/s (endring fra vårt høringssvar 2.2.2005).
- Høstvannføringen fra 1. oktober må inneholde to kraftige spyleflommer i oktober med vannføring på minst 200 m³/s over en lengre periode, slik Statkraft selv foreslår. Dette vil fjerne sand og mose, og sikre yngelen gode overvintringsforhold. Alternativt kan modellen foreslått av NINA brukes, med en enkelt

spyleflom på hele 300 m³/s. Det må også være tilstrekkelig vannføring for vandring av storlaks til gyteplassene i denne perioden.

- Vintervannføringen bør være relativt høy, jf. erfaringene fra Orkla samt forslaget fra NINA, trolig min. 20 m³/s sluppet fra Suldalsvatnet. Dette sikrer overlevelse gjennom vinteren av så vel vinterstøinger som yngel og er også et vesentlig element for å sikre storlaksstammen.

NJFF-Rogalands forslag til nytt manøvreringsreglement;

Periode	Vannslipp fra Suldalsvatnet i m ³ /s
1. desember - 22. april	20 m ³ /s fast slipp
23. april - 19. mai	35 – 150 m ³ /s (2 flommer à 150 m ³ /s)
20. mai - 31. mai	35 m ³ /s økende til 60 m ³ /s
1. juni - 30. september	Vekslende mellom 60 m ³ /s og 75 m ³ /s, alternativt vekslende mellom 50 m ³ /s og 75 m ³ /s (endring fra vårt høringssvar 2.2.2005)
1. oktober - 10. oktober	Synkende ned til 40 m ³ /s, med 2 spyleflommer på 200 m ³ /s eller en spyleflom på 300 m ³ /s
11. oktober - 14. november	50 m ³ /s fast slipp
15. november - 1. desember	50 m ³ /s synkende til 20 m ³ /s

Laksefisket i Suldalslågen betyr mye for lokalsamfunnet og regionen. Vassdraget er pga. sin unike storlaksstamme foreslått som Nasjonalt Laksevassdrag. I disse vassdragene skal laksebestanden ha fortrinn. Det blir da feil å gå inn for et manøvreringsreglement som vil svekke storlaksstammen i Suldalslågen ytterligere.

Statkrafts partsinnlegg på forslag til manøvreringsreglement sikrer utvilsomt høyere kraftproduksjon, men vil like klart gjøre ubotelig skade på den unike laksestammen i Suldalslågen. Det kan ikke være målet med et varig manøvreringsreglement i et fremtidig Nasjonalt Laksevassdrag!

Vi ber derfor innstendig om at NVE sørger for at Stortingets klare premisser knyttet til konsesjonsvedtaket for Ulla-Førre regulering om at det fortsatt skal være en livskraftig storlaksstamme i Suldalslågen blir oppfylt og dermed foreslår et manøvreringsreglement som i langt større grad enn Statkraft sitt forslag hensyntar storlaksstammen. ”

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader

Innledning

Sakens bakgrunn

Vedtaket om statsregulering for utbygging av Ulla- og Førrevassdragene ble gjort ved kongelig resolusjon av 13. september 1974. Reguleringen innebar overføring av vann til Suldalsvatn og endrete hydrologiske forhold i Suldalslågen. På grunn av begrenset kunnskap om Suldalslågen og dens behov for vannføring ble det i 1974 i Stortinget fattet et vedtak om en høy minstevannføring i Suldalslågen.

Byggingen av Ulla-Førreverkene foregikk i perioden 1974-1986. I 1988 søkte Statkraft om å få endret manøvreringsreglementet og siden 1990 (kgl.res. av 22. juni 1990) har det vært midlertidige manøvreringsreglement for Suldalslågen. Det siste prøvereglementet har vært gjeldende for perioden 1998-2003 (kgl.res. av 20. mars 1998).

Prøveprogram

Reglementet som ble gitt i 1990 hadde som hovedmål å prøve ut ulike vannføringer og tiltak i Suldalslågen, og således komme frem til et reglement som ville redusere skadevirkningene på laksebestanden og utnytte vannressursene i vassdraget til kraftproduksjon på en bedre måte.

Grunnet en rekke ulike årsaker, blant annet at det i årene etter 1990 var svært ustabile og varierende vannføringsforhold som gjorde det vanskelig å få frem klare årsakssammenhenger, ble det i 1998 fastsatt et prøvereglement på ytterligere 6 nye år. Intensjonen med det nye prøvereglementet var ønsket om å ha flere år med like forhold. I denne prøveperioden ble det fokusert på vannføringen på vår, forsommer og på høsten. Gjennom to perioder à tre år ville man med rimelig sikkerhet kunne eliminere klimatiske forhold og derved kunne beskrive effekten av ulike vannslippingsscenarioer på biologiske parametere.

I Olje- og energidepartementets foredrag av 20. mars 1998 ble det presisert at søknad om et endelig manøvreringsreglement blant annet skulle baseres på resultatene fra de ulike prøvereglementene.

Søknaden

Statkraft Energi søkte den 27. juli 2004 om et nytt manøvreringsreglement for Suldalslågen. Vedlagt søknadsbrevet fulgte søknadsrapporten "Søknad om nytt manøvreringsreglement for Suldalslågen" med oppsummering av de faglige undersøkelsene, vurdering av ulike fagfelt og vannføringer, samt presentasjon av omsøkt og subsidiært manøvreringsreglement. Statkraft har søkt om følgende manøvreringsreglement:

1. jan. - 9. april	7 m ³ /s (12 m ³ /s fra 1. februar)
10. april - 22. april	15 m ³ /s
23. april - 4. mai	20 – 100 m ³ /s
5. mai – 19. mai	35 m ³ /s
20. mai – 15. juni	20 m ³ /s
16. juni – 30. juni	25 m ³ /s
1. juli – 9. juli	30 m ³ /s
10. juli – 20. september	50 m ³ /s
21. september – 30. september	30 m ³ /s
1. oktober – 3. oktober	10 m ³ /s
4. oktober – 9. oktober	10 – 200 m ³ /s
10. oktober - 31. oktober	30 m ³ /s
1. november – 15. november	20 m ³ /s
15. november – 31. desember	7 m ³ /s

Kraftproduksjon og samfunnsøkonomi

Midlere årsproduksjon for Ulla-Førre utbyggingen er på ca. 4800 GWh. Sammenliknet med 1990-reglementet vil omsøkte reglement medføre en produksjonsøkning på rundt 157 GWh.

Prøvereglementene for periodene 1998-2000 og 2001-2003 ga produksjonsøkninger sammenliknet med 1990 reglementet på hhv. 85 og 115 GWh. En økt produksjon på 157 GWh ville i 2004 gitt Statkraft en årlig inntektsøkning på ca. 29 mill. kr og økte skatteinntekter for Staten og vertskommunene på hhv. 8 og 3 mill. kr. Med dagens strømpriser (f.eks. 25 øre/KWh) vil årlig inntektsøkning bli nærmere 40 mill. kr. Inntektene for stat og kommune vil også øke.

Saksbehandling

Søknaden har vært kunngjort og sendt på høring. Det har vært arrangert folkemøte i Sand. Innkomne uttalelser er referert foran. Vi vil her bare referere hovedpunktene i de uttalelsene som inneholder merknader til søknaden. Statkraft og høringspartene har til dels ulik oppfatning av hvor stor minstevannføringen i Suldalslågen bør være i de forskjellige periodene av året. Generelt ønsker høringspartene mer vann til alle tider. En oversikt over Statkrafts og de ulike høringspartenes forslag til manøvreringsreglement er gitt i tabell etter oppsummeringen av høringsuttalelsene.

Deler av høringsuttalelsene som gjelder forhold som ligger utenfor hva som kan tas opp til vurdering nå er ikke tatt med nedenfor.

Suldal kommune ønsket i første omgang ikke å avgi uttalelse i saken før konsesjonsstyresmaktene hadde tatt stilling til den videre saksbehandlingen. Kommunen krevde at saken skulle omgjøres til ordinær konsesjonssøknad i tråd med plan- og bygningslovens regler for konsekvensutredninger. Dette kravet ble avvist av NVE. I en ny høringsuttalelse mener kommunen at det foreslåtte reglement ikke

er tilstrekkelig utredet i forhold til virkningene for storlaks. Kommunen mener det må slippes mer vann enn omsøkt og støtter uttalelsen til FM i Rogaland. Videre krever kommunen overvåkingsundersøkelser med særlig vekt på storlaksen.

Fylkesmannen i Rogaland vil sterkt fraråde at Statkraft får tillatelse til det omsøkte reglementet. Fylkesmannen mener forslaget i hovedsak ivaretar regulantens behov for høy kraftproduksjon, og i mindre grad ivaretar storlaksen, elvas naturlige prosesser og elva som landskapselement. FM vil blant annet ha betydelig mer vann i vinterhalvåret enn omsøkt og dynamisk slipp vinter og sommer.

Direktoratet for naturforvaltning er sterkt kritisk til det omsøkte manøvreringsreglementet og mener Statkraft foreslår uforsvarlig lave vannføringer sett i forhold til målet om å bevare storlaksen. DN peker på at forhold knyttet til erosjon, sedimentasjon og transport av finpartikulært materiale ut av Suldalslågen synes vesentlig for fiskebestanden. DN foreslår et reglement med større vintervannføring og sommervannføring enn omsøkt samt dynamisk slipp i disse periodene.

Suldal Elveigarlag påpeker viktigheten av å fokusere på storlaksen ved fastsettelse av manøvreringsreglementet. Elveigarlaget mener søknaden inneholder flere elementer som vil gi bedre forhold for storlaksen, men at den foreslåtte vintervannføringen og tidlige vårvannføringen er for lav. Elveigarlaget ber om at det avsettes ekstra vann (100 mill. m³) til ev. ytterligere spyleflommer utover dem som er foreslått.

Sands Laksefiske er misfornøyd med søknaden fra Statkraft og den prosessen som ligger bak utformingen av forslaget til et nytt manøvreringsreglement. De er blant annet av den oppfatning at søknaden ikke reflekterer forskningsarbeidet som er gjort. Sands laksefiske har innhentet en uavhengig vurdering av Statkrafts reglement og fått utarbeidet et alternativt manøvreringsreglement som de i hovedsak støtter. De reiser også noen spørsmål knyttet til "føringer" i den opprinnelige konsesjonen og til saksbehandlingen.

Norges Jeger og Fiskerforbund, Rogaland mener det fremlagte manøvreringsreglementet må oppfattes som et partsinnlegg. Reglementet vil medføre at vassdraget vil fremstå som kraftig regulert og strupet, være ødeleggende for storlaksen og redusere Suldalslågen betydelig som vassdragsselement. NJFF mener vannføringen må økes betydelig i alle årstider. NJFF-Rogaland er også opptatt av å sikre muligheten for ekstra vannslipp på 100 mill. m³. NJFF påpeker også at Suldalslågen trolig blir nytt nasjonalt laksevassdrag.

NJFF - sentralt støtter uttalelsene til NJFF-Rogaland og FM, og mener at det omsøkte manøvreringsreglementet med kraftig redusert vannføring vil

være uforenlig med målet om en sterk storlaksbestand.

Suldal Reiselivslag påpeker viktigheten av Suldalslågen som landskapselement og fiskeelv, og støtter Suldal Elveigarlag sin uttalelse.

Naturvernforbundet i Rogaland mener at det foreslåtte manøvreringsreglementet vil øke risikoen for forverrede forhold for storlaksen i Suldalslågen. Naturvernforbundet peker også på at Suldalslågen trolig blir nasjonalt laksevassdrag hvor formålet er å bevare dens unike storlaksstamme. Forbundet støtter forslag og vurderinger fra FM.

Samarbeidsrådet for naturvernsaker (SRN) mener det omsøkte manøvreringsreglementet ikke er tilstrekkelig for å sikre storlaksbestanden i Suldalslågen. SRN støtter uttalelsene til FM og NJFF – Rogaland.

Mo Laksegard peker på to forhold som kan få konsekvenser for aktiviteter som arrangeres på/i Suldalslågen, herunder Laksesafari og Elveekspedisjon. Minstevannføringen om vinteren må ikke gå under 12 m³/s og spyleflommen om høsten må komme etter 15. oktober og settes til en fast dato av hensyn til planlegging/gjennomføring av aktivitetene. Utover dette støttes forslaget fra Suldal Elveigarlag.

Advokatfirmaet Harris på vegne av en del grunneiere støtter seg i all hovedsak på uttalelsene fra Suldal Elveigarlag. Det uttrykkes bekymring for redusert grunnvannsstand og fare for dårligere vannkvalitet som følge av foreslåtte reglement. Retten til å kreve nytt skjønn for fastsettelse av erstatning for ettertiden omtales og i den forbindelse påpekes viktigheten av videre overvåking av vassdraget.

Nils og Magnus Hiim, grunneiere som ikke er tilknyttet Suldal Elveigarlag, støtter forslaget fra Sands laksefiske, men mener søknaden ikke bør behandles før det er avklart om Suldalslågen blir nasjonalt laksevassdrag.

Statkraft Energi AS har kommentert høringsuttalelsene. Kommentarene er i hovedsak knyttet til laksen i Suldalslågen, men også forhold knyttet til landskap, vannforsyning, turisme og reiseliv, vannkjemi og søknadsprosessen er kommentert. Statkraft imøtegår i hovedsak alle påstander og argumenter for andre vannføringer enn omsøkt. De åpner imidlertid for at det av hensyn til turisme og reiselivsaktiviteter kan slippes en vintervannføring på 12 m³/s fra 1. februar.

NJFF avd. Rogaland og Suldal elveigarlag har kommet med ytterligere merknader til Statkrafts kommentarer. NJFF er av den oppfatning at verken søknaden eller tilleggscommentarene gir tilstrekkelige faglige begrunnelser for hvordan storlaksen skal sikres. Suldal elveigarlag presiserer viktigheten av stor vårflokk over en viss periode for å sikre smoltutgangen.

Oversikt over foreliggende forslag til manøvreringsreglement, inkl. Statkrafts omsøkte

	Vinter		Vår		Sommer		Høst	
	Dato	m ³ /s	Dato	m ³ /s	Dato	m ³ /s	Dato	m ³ /s
<i>Statkraft</i>	15.11-9.4	7	10.4-22.4	15	16.6-30.6	25	1.10-3.10	10
			23.4-4.5	20-100	1.7-9.7	30	4.10-9.10	10 (200)
			5.5-19.5	35	10.7-20.9	50	10.10-31.10	30
			20.5-15.6	20	21.9-30.9	30	1.11-15.11	20
<i>FM – Rogaland og Suldal kommune</i>	1.12-22.4	20	23.4-19.5	40 (150)	1.6-30.9	62	1.10-9.11	40 (300)
			20.5-31.5	40-62			10.10-14.11	50
							15.11-30.11	50-20
<i>DN</i>	1.12-10.4	17(7)	11.4-19.5	35 (150)	1.6-30.9	62	1.10-14.10	50 (200)
			20.5-31.5	35-62			15.10-14.11	35 (200)
							15.11-30.11	19
<i>Suldal Elveigarlag</i>	1.12-9.4	12	10.4-24.4	20	16.5-9.7	40	1.10-24.10	40 (200)
			25.4-1.5	20-200	10.7-30.9	50 (30-75)	25.10-15.11	30
			2.5-15.5	100			16.11-30.11	20
<i>Sands Laksefiske</i>	1.12-22.4	20	23.4-19.5	35-110	1.6-30.9	60	1.10-3-10	40-60
			20.5-31.5	35-60			4.10-9.10	40(300)
							10.10-14.11	50
							15.11-30.11	50-20
<i>NJFF- Rogaland</i>	1.12-22.4	20	23.4-19.5	35-150	1.6-30.9	60 (alt 50) -	1.10-10.10	40 (200-300)
			20.5-31.5	35-60		75	11.10-14.11	50
							15.11-1.12	50-20

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) vurdering og konklusjon

Generelle kommentarer

Ved fastsettelsen av det siste midlertidige reglementet i 1998 var det så stor faglig uenighet om NVEs forslag at departementet fant det nødvendig å komme frem til et reglement i samarbeid med de mest berørte fagmyndighetene. Departementet påpekte den gang viktigheten av å redusere den faglige uenigheten i størst mulig grad før fastsettelsen av et endelig manøvreringsreglement.

Uttalelsene fra høringspartene viser imidlertid med all tydelighet at det fortsatt foreligger faglig uenighet på en rekke områder. Til tross for mangeårig forskning i Suldalslågen og i en rekke andre norske elver, er det fortsatt en betydelig grad av usikkerhet knyttet til virkningene av abiotiske og biotiske faktorer på laksens livshistorie og biologi. Det synes å være få omforente sannheter, og resultater fra et vassdrag er sjelden direkte overførbare til et annet. For Suldalslågens del har virkningene av de ulike prøvereglementene til dels vært vanskelig å evaluere på grunn av en rekke ukontrollerbare forhold både i og utenfor elva som kan påvirke fiskebestandene, deriblant kalking, utsetting av fisk, bygging av laksetrapp, lakselus og fangstrestriksjoner.

At ledende norske fagmiljøer, både de som har deltatt i prosjektet og andre, til dels har motstridende meninger om hvilke vannføringer som er til det beste for storlaksebestanden i Suldalslågen, gjør

det utfordrende for NVE å foreslå et endelig reglement for Suldalslågen. I tillegg har man konklusjoner som man er faglig enige om, men som hver for seg tilsynelatende kan virke mot hverandre. I den omfattende informasjonsmengden som foreligger i denne saken kan man finne argumenter for nær sagt et hvilket som helst reglement.

Grunnet den relativt store usikkerheten som er knyttet til virkningene av deler av det omsøkte reglement, har NVE foreslått et reglement som ikke er ulikt et tidligere utprøvd reglement. NVE ønsker ikke å gjennomføre et fullskalaeksperiment i Suldalslågen med vesentlig mindre vann enn det som har vært utprøvd i prøveperiodene, selv om dette faglig sett kunne vært spennende.

NVE finner det ikke formålstjenlig å kommentere alle argumenter og påstander i denne saken. NVE har derfor foreslått et reglement og begrunnet det. I dette ligger det implisitt at enkelte argumenter etter NVEs syn er viktigere enn andre.

Manøvreringsreglementets post 2, punkt III: SULDALSLÅGEN

Minstevannføring

Pålegg om minstevannføring er det viktigste momentet i manøvreringsreglementet. Basert på den dokumentasjonen som foreligger og høringsuttalelsene har NVE vurdert størrelsen på minstevannføringen fra slippstedet ved Suldalsosen.

Vintervannføring (1/12-10/4)

Statkraft har søkt om en vannføring på 7 m³/s ut av Suldalsvatn for perioden 15/11-9/4. I dagens reglement er denne vannføringen hhv. 19 m³/s (15/11-14/12) og 12 m³/s (15/12-9/4). I høringsuttalelsen åpner imidlertid Statkraft for at det i perioden februar-april kan slippes 12 m³/s av hensyn til turisme og reiseliv.

I det følgende gis en oppsummering av hovedargumentene for og i mot en vintervannføring på 7 m³/s basert på foreliggende dokumentasjon i form av søknadsrapport, fagrapporter og høringsuttalelser.

Argumenter for en vintervannføring som omsøkt:

Hovedargumentet til Statkraft for en lavere vintervannføring er at det vil øke sannsynligheten for islegging og frost. Dette kan bidra positivt til erosjon og reduksjon av uønsket begroing og således bedre habitatkvaliteten for fisk.

En lavere vintervannføring vil føre til reduksjoner i vanddekket areal. Dette vil igjen føre til at det blir mindre vanddekket areal tilgjengelig for begroing av alger og moser. Redusert alge- og mosebegroing er ansett som positivt for fisk fordi skjulmulighetene nede i bunnsubstratet øker.

Videre argumenteres det med at en konstant lav vannføring om vinteren vil hindre at gytegroper tørlegges. Dette vil sikre at fisk ikke gyter på arealer som siden blir tørrlagt. NVE vil påpeke at det viktige er at vannføringen er relativt konstant, uavhengig av om den er høy eller ikke.

En lavere vintervannføring vil i tillegg gi økt kraftproduksjon.

Argumenter mot vintervannføring som omsøkt er:

Den omsøkte vintervannføringen avviker klart fra anbefalingene fra de fleste fagmiljøer som har utført undersøkelser i Suldalslågen. En vintervannføring på 7 m³/s over tid har heller aldri vært testet ut i praksis.

En lavere vintervannføring kan forringe gytearealene, særlig for større fisk. Mindre vann reduserer storlaksens skjul og muligheter for fri bevegelse under gyteperioden. Videre vil en redusert vintervannføring kunne redusere vinterstøingenes muligheter for å overleve vinteren.

Alle soner av elva får redusert vanddekket areal ved en senking fra 12 til 7 m³/s. Størst reduksjon vil inntreffe i de øvre deler av elva i områder med gode og meget gode oppvekstområder.

Dyp er en viktig faktor for fisk om vinteren og kan være mangelfull ved lave vannføringer. En ytterligere redusert vannføring om vinteren i forhold

til dagens reglement vil kunne medføre reduserte skjulmuligheter for fisk.

En lavere vintervannføring vil trolig gi økt sedimentering og derigjennom dårligere vinterhabitat.

Lav vintervannføring kan forandre oksygenforholdene gjennom bunnsubstratet, noe som kan medføre økt dødelighet for egg, spesielt for de største fiskene som graver eggene dypest ned.

Flere høringsparter er bekymret for at redusert vintervannføring vil gjøre Suldalslågen mer utsatt for forsurening fra restfeltet. I ekstreme situasjoner kan bidraget fra restfeltet komme opp mot 200 m³/s og dette vannet har normalt dårligere vannkvalitet enn vannet i Suldalslågen.

Enkelte mener at vi pr. i dag ikke har nok kunnskap til å forutsi konsekvensene av en permanent og uvanlig lav vintervannføring for økologiske forhold i vassdraget generelt og laksestammen spesielt. Det henvises til resultater fra Orkla hvor større vintervannføring har gitt betydelig økt smoltproduksjon.

Turismeaktiviteten på elva vil i store perioder ikke kunne gjennomføres med en vintervannføring på 7 m³/s.

NVEs vurdering av vintervannføringen

NVE anbefaler en minstevannføring i perioden 1/12-10/4 på 12 m³/s.

NVE er av den oppfatning at Statkrafts argumenter for den omsøkte vintervannføringen ikke oppveier argumentene mot en slik vintervannføring. NVE legger vekt på at virkningene av 7 m³/s er usikre og har i motsetning til 12 m³/s ikke vært testet ut i praksis. Videre er en vintervannføring på 12 m³/s i tråd med anbefalingene fra flertallet av fagfolk som har utført undersøkelsene i Suldalslågen.

NVE legger videre vekt på at en lavere vintervannføring kan ha konsekvenser for storlaksen i forbindelse med gyteperioden, herunder reduserte gytearealer for større fisk, mindre skjul og reduserte muligheter for fri bevegelse. Videre kan en lavere vintervannføring redusere vinterstøingenes muligheter for å overleve vinteren.

NVE legger også vekt på at det vanddekkete areal blir ytterligere redusert. En endring i vannføringen fra 12 m³/s til 7 m³/s vil føre til en reduksjon i vanddekket areal på rundt 10 % og den største reduksjonen vil inntreffe i de øvre deler av elva i områder med gode og meget gode oppvekstområder.

En lavere vintervannføring enn dagens kan medføre økt sedimentering og således forringe vinterhabitat for ungfisk.

En vintervannføring på 12 m³/s vil, i tillegg til det naturlige tilsig, sikre at turistaktivitetene som er knyttet til elva kan gjennomføres som i dag.

Vårvannføring (11/4-1/7)

Statkraft har foreslått at vannføringen øker fra 7 til 15 m³/s ut av Suldalsvatn den 10/4 og at den vannføringen holdes frem til 22. april. Deretter skal det slippes to flommer på 100 m³/s av to døgn varighet i perioden 23/4 til 4/5. I perioden mellom flommene skal det slippes 20 m³/s. Etter siste flomtopp reduseres vannføringen til 35 m³/s som holdes frem til 19/5. Deretter senkes vannføringen ytterligere til 20 m³/s som holdes frem til 15/6. Fra 15/6 og ut juni slippes 25 m³/s.

I det følgende gis en oppsummering av hovedargumentene for og mot en vårvannføring som omsøkt basert på foreliggende dokumentasjon i form av søknadsrapport, fagrappporter og høringsuttalelser.

Argumenter for en vårvannføring som omsøkt:

En lav vårvannføring og liten vårflokk gir gunstige forhold for bunndyr og dermed økt næringsproduksjon for fisk.

Modellberegninger har vist at smoltutvandringsflommer på over 100 m³/s øker smoltoverlevelsen.

En senking til 20 m³/s mellom flommene vil øke erosjon og utspyling av alger og ev. moser. Med tanke på erosjonseffekten vil det være gunstig hvis vannføringen stiger bratt.

En lav vannføring i mai, juni og starten av juli vil gi høyere vanntemperatur. Dette er gunstig for ungfiskvekst og for forholdene ved swimup, dvs. tidspunktet hvor yngelen kommer opp av grusen. Økt temperatur medfører økt vekst som i Suldalslågen har gitt større smoltproduksjon.

Argumenter mot en vårvannføring som omsøkt er:

Redusert produksjonsareal for fisk og bunndyr ved en vårvannføring på 20 m³/s kan redusere en ev. produksjonsgevinst som følge av redusert vannføring og økt temperatur.

Det er ikke dokumentert at lavere vannføring og høyere temperatur gir økt overlevelse.

Stor vårvannføring med kalde og ugunstige forhold for vekst og fødeopptak kan være en viktig seleksjonsfaktor for storlaks. Yngel fra store egg kan favoriseres dersom bunndyrtetthet er redusert som følge av høy vannføring. Store hunner har større egg enn små hunner. En vårvannføring som gir høyere temperaturer i denne perioden kan tenkes å redusere seleksjonspresset mot stor laks.

Vannføringen om våren og forsommeren i 2001-2003 førte til at det ble mer terrestrisk vegetasjon på områder som var tørre ved 42 m³/s i juni. Dette kan gi mindre egnede oppvekstareal for fisk dersom ikke flommer fjerner denne type begroing. Vannføringer ned mot 20 m³/s vil kunne forsterke denne utviklingen ytterligere.

NVEs vurdering av vårvannføringen

NVE anbefaler en minstevannføring i perioden 11/4 til 24/4 på 20 m³/s. Deretter økes vannføringen raskt (i løpet av to døgn 25-26/4) til 200 m³/s. Denne vannføringen holdes i fire døgn (27/4 – 30/4). NVE anbefaler videre at det i perioden 7/5-14/5 slippes en vannføring på 100 m³/s. I perioden mellom flommene slippes det 20 m³/s. Fra 15/5 til 30/6 slippes det 42 m³/s. Alle vannføringsreduksjoner skal foretas med maksimalt 6 cm pr. time målt ved Stråpa.

Vårflommen må være stor nok til å sikre god smoltutgang og smoltoverlevelse. I SMR rapport 30 er det konkludert med at vannføringen må være over 100 m³/s og holdes i noen dager for å sikre dette.

Da ikke all smolt går samtidig vil det være en fordel med to flomtopper.

Flommen må komme under hovedutvandringsperioden for fisken i Suldalslågen. Tidspunktet for når 50 % av fisken vandret ut i årene 1998-2004 har variert mellom 27. april – 4. mai. Det er således begrenset variasjon i utvandringstidspunktet mellom år. Dette støttes av data på smoltutvandringstidspunkt fra fire andre godt undersøkte norske vassdrag (Imsa, Orkla, Saldaldalselv, Halselv, Alta). I disse vassdragene var det en variasjon mellom år når 50 % av smolten forlot de enkelte vassdrag på ca. tre uker.

Basert på data for perioden 1982-2002 synes smolten i Suldalslågen å vandre ut til "riktig" tid i forhold til sjøtemperaturen, slik at den ikke rammes av dødelighet knyttet til problemer med osmoreguleringen (justering av kroppens ionebalanse) i sjøvann. Høy sjøoverlevelse både ved lave og høye sjøtemperaturer indikerer at sjøtemperaturen normalt ikke er noe problem for smolten fra Suldalslågen. De to flomtoppene det er tatt høyde for i Suldalslågen under smoltutvandringen vil derfor bidra til at smolten forlater vassdraget på rett tid og at de møter optimale temperaturforhold i sjøen.

I perioden 1998-2000 var starten på vårflommen styrt av klimatiske forhold, gjennom vannføringsutviklingen i et uregulert felt. Resultatet av denne ordning var at vårflommen i alle disse årene kom for sent til å ha optimal effekt på smoltutvandringen. Med bakgrunn i ovennevnte forhold og et ønske om forutsigbarhet har NVE anbefalt smoltutvandringsflommer til faste tidspunkt.

En av vårflommene bør etter NVEs syn også være av en størrelse som medfører erosjon i plantedeckket og utspyling av sedimenter. Vårflommen i perioden 1998-2000 på 150 m³/s gav ikke nok erosjon i plantedeckket til å redusere begroingen over året. Skal en flom ha en opprenskende effekt, må flommen kuliminere på 200 m³/s ut av Suldalsvatn og ha en varighet på minst to døgn. Den foreslåtte vårflommen på 200 m³/s vil trolig medføre en økt utspyling av bunndyr og kan således redusere nær-

ringstilgangen for ungfisk. Det er imidlertid lite som tyder på at fiskeproduksjonen i Suldalslågen er begrenset av næringstilgangen, og NVE mener derfor at de positive virkningene av en slik flom for smoltvandring og opprensning oppveier en ev. nedgang i bunndyr tetthet. En flom på 200 m³/s vil i tillegg sikre en god smoltutgang. Den andre vårflommen på 100 m³/s over en uke vil også gi gode utvandringsforhold for smolten.

En relativt lav vannføring før og mellom flommene vil gi økt pulsvirkning på utspyling av begroing/sedimenter samt resterende smoltutvandring. En vannføring på 20 m³/s uken mellom flommene vil etter NVEs syn bedre effekten av flom nummer to gjennom økt erosjon og utspyling av alger og ev. moser. Det vil være gunstig hvis vannføringen stiger bratt.

Av hensyn til ev. skadevirkninger ved flom skal vannføringen målt ved Lavika ikke overstige 350 m³/s under vårflommen. NVE anbefaler derfor at regulanten gis anledning til å justere vannslippet fra Stråpa i forbindelse med de styrte vårflommene slik at man unngår vannføringer over 350 m³/s ved Lavika.

NVE mener i likhet med Statkraft og flere av fagmiljøene at vanntemperaturen på våren kan være en viktig faktor for fiskeproduksjonen i Suldalslågen, og mener derfor at en vannføring som gir vanntemperaturer som i større grad samsvarer med uregulerte forhold i denne perioden vil være fornuftig og bør prioriteres. Dette til tross for at tilgjengelig oppvekstareal blir mindre.

I perioden fra 15/5 til 30/6 anbefaler NVE at det slippes 42 m³/s. Dette tilsvarer vannføringen som er utprøvd under prøvereglementet for perioden 2001-2003. En slik vannføring vil i år med gunstig klima kunne medføre en temperatureffekt som i 2001-2003. I følge Kvambekk (2005) som har simulert og anbefalt "temperaturstyrte vannføringer" i perioden april – juli, dvs. vannføringer som må til i perioden for å gjenskape temperaturregimet i Suldalslågen slik det var i uregulert tilstand, så vil vannføringen som er foreslått av NVE i snitt medføre en vanntemperatur på forsommeren (15/5-30/6) ikke ulikt det som var vanlig under uregulerte forhold. En vannføring i perioden 15. mai til 30. juni på 42 m³/s er noe lavere enn den anbefalte "temperaturstyrte" vannføringen i samme periode som i snitt er ca. 47 m³/s. Dette innebærer at det enkelte år med gunstige klimatiske forhold vil være noe varmere vann enn under naturlig forhold. Forskjellene er imidlertid ikke store og variasjoner i vanntemperaturen forekom også mellom år under uregulerte forhold. Til sammenlikning ville Statkrafts forslag på 20 m³/s gitt omtrent 1 °C høyere vanntemperatur enn under uregulerte forhold.

Den økte vanntemperaturen i 2001-2003 ga økt fiskevekst. Økt fiskevekst vil kunne medføre smolti-

fisering ved lavere alder og økt smoltproduksjon grunnet redusert dødelighet på elv. Lav vannføring og økt vanntemperatur medførte også økt produksjon av næringsdyr i perioden. Høyere vanntemperatur kan være gunstig for yngel i forbindelse med swim-up, slik dette er vist i Aurlandselva. Dette er imidlertid ikke like godt dokumentert for Suldalslågen. LFI konkluderte imidlertid med at prøvereglementet for perioden 2001-2003 var det beste for fiskeproduksjon.

En vannføring på 42 m³/s vil medføre et større vanndeckt areal enn Statkrafts foreslåtte vannføring på 20 m³/s. Totalt øker det vanndeckte areal med omtrent 19 % fra 20 til 42 m³/s (økning fra 1,181 til 1,403 km²). Etter NVEs syn vil man ved en vannføring på 42 m³/s kunne opprettholde mye vanndeckt areal og samtidig oppnå en ønsket vanntemperatur nær uregulerte forhold.

For å hindre og bremse en sakte, men sikker tilgroing med terrestrisk vegetasjon av det nåværende periodisk tørrlagte areal i forhold til minste vannføring på 12 m³/s, bør det i følge fagfolkene være mer vann enn Statkrafts foreslåtte 20 m³/s senere på våren.

Det er ikke dokumentert noen sammenheng mellom vannføring/temperatur og oppvandring av fisk. Basert på data fra fisketrappene i Sandsfossen synes det imidlertid å være lite fisk som går før vanntemperaturen kommer over ca. 8 °C. Generelt synes det å være en begrenset oppvandring av laks i perioden juni til midten av juli. Hovedoppgang i Suldalslågen skjer i perioden juli til sept. Også i oktober går det normalt en del fisk på elva. Suldalslågen har alltid vært kjent for at laksen kommer sent til elva. Dette synes ikke å ha endret seg etter reguleringen. En vårvannføring på 42 m³/s fra 15. mai til 1. juli synes således ikke å påvirke hovedopppvandringsperioden for laks i Suldalslågen.

Vårvannføringene som Statkraft har søkt om i perioden etter vårflo og frem til starten av juli, kan etter NVEs syn medføre fare for uforutsette konsekvenser. Ev. langtidsvirkninger av vårvannføringen som NVE foreslår i samme periode er heller ikke kjent, men korttidsvirkningene som ble registrert under siste prøvereglementsperiode (2001-2003) synes positive for fiskebestanden, til tross for en viss økning i terrestrisk begroing. Samlet sett mener NVE at de positive sidene ved økt vanntemperatur i perioden 15. mai-1. juli synes større enn de ev. negative. NVE forutsetter imidlertid at virkningene av en slik vårvannføring overvåkes nøye over tid for å avdekke ev. langtidsvirkninger.

Sommervannføring (1/7-30/9)

Fra 1. juli til 10. juli har Statkraft foreslått at vannføringen øker fra 25 til 30 m³/s. Den 10. juli øker vannføringen til 50 m³/s som holdes som middelvannføring frem til 20. september. I denne perioden fore-

slås det at vannføringen pendler mellom 30 og 80 m³/s. Fra 21. september og ut september reduseres vannføringen til 30 m³/s.

I det følgende gis en oppsummering av hovedargumentene for og mot en sommervannføring som omsøkt basert på foreliggende dokumentasjon i form av søknadsrapport, fagrapporter og høringsuttalelser.

Argumenter for en sommervannføring som omsøkt:

En relativt høy ferskvannsstrøm ut fjorden antas å sikre at laksen begynner vandringen mot munningen av Suldalslågen. Den foreslåtte vannføring sikrer gode oppvandringsforhold for fisk i den viktigste innsigsperioden. Hovedinnsiget av laks til Suldalslågen skjer i slutten av juli og i august og september.

Behovene i forhold til fiske, friluftsliv og turisme blir sikret gjennom en relativt høy sommervannføring.

En relativt høy sommervannføring vil gi økte oppvekstarealer for ungfisk, spesielt for fisk eldre enn en sommer (>0+).

Lågen som viktig landskapselement blir sikret.

Argumenter mot sommervannføring som omsøkt er:

Av hensyn til innsiget av laks bør det være relativt stor vannføring fra 1. juni. Dersom fiskestarten justeres tilbake til 1. juni vil det være behov for mer vann.

I følge de fiskerisakkyndige under skjønnet (St.prp. nr. 117 1973-1974) var den beste vannføring for fiske mellom 75 og 90 m³/s. Den omsøkte sommervannføringen er således for liten.

NVEs vurdering av sommervannføringen

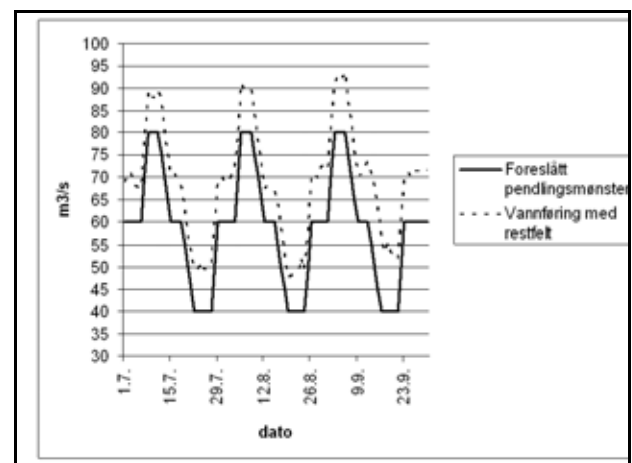
NVE anbefaler en minstevannføring i perioden 1/7 til 30/9 på 60 m³/s i snitt. NVE anbefaler at vannføringen i denne perioden pendler mellom 40 og 80 m³/s etter nærmere fastlagt mønster.

Hovedinnsiget av laks til Suldalslågen skjer fra slutten av juli og ut september. De største laksene kommer imidlertid ofte tidligere enn dette. En økning i vannføringen 1/7 vil kunne lette laksens vandring mot og oppvandring i Suldalslågen i god tid før fiskesesongen åpner. Den foreslåtte vannføring vil sikre gode oppvandringsforhold for fisk i denne perioden.

En relativt høy sommervannføring vil gi økte oppvekstarealer for ungfisk, spesielt for fisk eldre enn 0+. Dette anses positivt i og med at temperaturen om sommeren er gunstig selv om vannføring er høy. Man får både økt oppvekstareal og god vann-temperatur.

For å sikre gode fiskeforhold på de forskjellige fiskevald i elva mener NVE i likhet med høringspartene at det er nødvendig med en relativt høy og varierende sommervannføring. NVE anbefaler at vannføringen varierer mellom 40 og 80 m³/s i den perioden hvor reglementet sier at det skal slippes 60 m³/s i snitt. NVE foreslår et pendlingsintervall på en uke og har skisserte et pendlingsmønster. NVE åpner imidlertid for at en representant for de fiskebe-rettigede kan justere dette pendlingsmønsteret så lenge snittvannføringen i perioden blir 60 m³/s. Figur 1 viser foreslått pendlingsmønster ut fra Suldalsosen samt vannføringen nederst i elva ved Lavika som inkluderer tilsiget fra uregulert restfelt. Sammen med naturlig tilsigsvariasjon fra uregulert restfelt vil dette medføre at Suldalslågen fremstår som en relativt stor og dynamisk elv og et viktig landskapsbilde i dalen.

Behovene i forhold til friluftsliv og turisme blir sikret gjennom det foreslått reglement.

Figur 1. Forslag til pendlingsmønster for vannføringen i perioden 1/7 til 30/9. Tilsiget fra restfelt er her vist som middelverdier for perioden 1963-2003. Det årlige tilsig fra uregulert restfeltet vil således vise betydelig mer variasjon og dynamikk enn det som fremkommer av figuren.

Høstvannføring

Fra 1. til 3. oktober har Statkraft foreslått en vannføring på 10 m³/s. Innenfor perioden 4. oktober til 9. oktober skal det slippes to flommer på 200 m³/s, den første med en varighet på fem timer og den andre med 24 timers varighet. I dagene før, mellom og etter flommene skal det slippes 10 m³/s. Alle vannføringsreduksjoner skal foretas med maksimalt 6 cm pr. time målt ved Stråpa.

Etter siste flom er det foreslått en vannføring på 30 m³/s (10. oktober -31. oktober) og en ytterligere nedtrapping til 20 m³/s i perioden 1. november til 15. november.

I det følgende gis en oppsummering av hovedargumentene for og mot en høstvannføring som om-

søkt basert på foreliggende dokumentasjon i form av søknadsrapport, fagrapporter og høringsuttalelser.

Argumenter for en høstvannføring som omsøkt:

Alle høringsparter ønsker spyleflommer.

Spyleflommer er viktig fordi slike flommer er vist å ha en opprenskende effekt gjennom utspyling av mose, alger og finsedimenter. Opprensning bidrar til å forbedre habitatene for ungfisk, og da særlig vinterhabitatet.

Raskt stigende og synkende vannføring som starter og ender på lave vannføringer er viktig for å oppnå maksimal erosjonseffekt.

Vannføringen på høsten må ikke være for stor da dette kan medføre at gyting av ørret skjer på områder som blir tørrlagt ved nedkjøring mot vinter vannføringen. Vannføringen bør heller ikke være så liten at oppvandrende storlaks kan få problemer med å nå gyte plassene.

Omsøkt vannføring er tilstrekkelig for å ivareta friluftslivs- og turismeaktivitetene i tilknytning til elva.

Argumenter mot en høstvannføring som omsøkt er:

Den omsøkte vannføring på 10 m³/s i periodene mellom flommene er for lav. Virkningene av så lav vannføring i perioder med bla. oppvandring av fisk er usikre.

Spyleflom etter 15. oktober kan ha negative virkninger for gyting hos ørret selv om dette til nå ikke er fastslått.

NVEs vurdering av høstvannføringen

NVE anbefaler en minste vannføring i perioden 1/10 til 15/10 på 50 m³/s. Det skal videre slippes to spyleflommer på 200 m³/s av et døgns varighet hver i perioden 16/10 – 30/10. Spyleflommene søkes sluppet i forbindelse med naturlig stor avrenning fra restfeltet. I dagene mellom flommene og i perioden frem til 14/11 slippes 35 m³/s. Fra 15/11 til 30/11 slippes 19 m³/s. Alle vannføringsreduksjoner skal foretas med maksimalt 6 cm pr. time målt ved Stråpa.

NVE mener, i likhet med Statkraft og høringspartene, at det er viktig med to kraftige spyleflommer (minst 200 m³/s) i løpet av høsten. Slike flommer er vist å ha en opprenskende effekt gjennom utspyling av mose, alger og finsedimenter. Opprensning bidrar til å forbedre habitatene for ungfisk.

Av hensyn til ev. skadevirkninger ved flom skal vannføringen målt ved Lavika ikke overstige 350 m³/s under spyleflommene. NVE anbefaler derfor at regulanten gis anledning til å justere vannslippet fra Stråpa i forbindelse med spyleflommene slik at man unngår vannføringer over 350 m³/s ved Lavika.

NVE vil ikke anbefale at man går ned til 10 m³/s før og etter flommene selv om dette trolig vil medføre en økt utspylingseffekt. Så lave vannføringer i denne perioden er ikke prøvd ut og kan medføre utilsiktede virkninger for fisk og bunndyr etc. De utprøvede spyleflommene hadde god effekt selv om vannføringen i perioden før flommen var 50 m³/s. NVEs anbefalte vannføring før og mellom flommene på hhv. 50 m³/s og 35 m³/s vil således være tilstrekkelig lav til å sikre en god utspylingseffekt.

NVE mener at tidspunktet for flommene ikke bør fastsettes til en fast dato, men heller at de gjennomføres innenfor en avgrenset periode. Dette fordi NVE mener det er viktig at man så langt det lar seg gjøre søker å slippe flommene i perioder hvor en forventer stort tilsig fra restfeltet. NVE ser at dette kan skape problemer for enkelte turistaktiviteter som elvesafari, men er av den oppfatning at hensynet til private interesser av denne typen ikke kan veie tyngre enn tiltak som synes viktig for økosystemet i Suldalslågen.

Alle vannføringsreduksjoner skal foretas med maksimalt 6 cm/t målt ved Stråpa. Denne reduksjonen ligger godt under 13 cm/t som er anbefalt grense for å hindre stranding.

NVE anbefaler at nedtrappingen til vintervannføring skjer noe senere enn Statkraft har foreslått. Dette for å sikre forholdene for oppvandring av en ikke ubetydelig andel fisk som vandrer opp i Suldalslågen i oktober/nov. Det er viktig at storlaksen har muligheter for å nå gyte plassene i hele elva.

Konklusjon

NVE anbefaler følgende manøvreringsreglement for Suldalslågen

Periode	Vannslipp ved Suldalsosen	Utfyllende kommentarer
Vinterperiode		
1/12-10/4	12 m ³ /s	
Vår og forsommer		
11/4-24/4	20 m ³ /s	
25/4-30/4	20-200 m ³ /s	Vannføring økes til 200 m ³ /s i løpet av to døgn (25-26/4). Holdes 4 døgn (27-30/4) for så å bli redusert.
1/5-5/5	20 m ³ /s	Vannføringen reduseres fra 200 til 20 m ³ /s.
5/5-14/5	20-100 m ³ /s	Vannføring økes til 100 m ³ /s i løpet av to døgn (5-6/5). Holdes 7 døgn for så å bli redusert
15/5-30/6	42 m ³ /s	
Sommer		
1/7-30/9	60 m ³ /s	Pendle mellom 40 og 80 m ³ /s. Det totale slippvolum skal tilsvare et gjennomsnitt på 60 m ³ /s i perioden. Det foreslåtte pendlingsmønster kan justeres av en representant for de fiskeberettigede etter avtale med regulant.
Høst		
1/10-15/10	50 m ³ /s	
16/10-30/10	35-200 m ³ /s	Innenfor perioden 16. oktober til 30. oktober skal det slippes to flommer på 200 m ³ /s, begge med varighet på 24 timer. Mellom og etter flommene skal det slippes 35 m ³ /s.
1/11-14/11	35 m ³ /s	
15/11-30/11	19 m ³ /s	

Andre forhold

Dynamisk reglement

Statkraft søker subsidiært om et manøvreringsreglement med et dynamisk styrt vannføringsslipp. Å styre vannføringen i Suldalslågen i samsvar med naturlig variasjon kom opp som en idé i diskusjoner mellom DN, NVE og Statkraft, og NVE har ønsket at søknaden skulle omfatte et slikt alternativ.

Basert på høringsuttalelsene synes det å være liten interesse for en slik manøvrering. Med unntak av DN og Fylkesmannen i Rogaland, er de resterende høringsparter skeptiske til et dynamisk reglement slik det er omsøkt. Også forskere som har arbeidet i Suldalslågen har i ulike rapporter uttrykt skepsis til et dynamisk reglement.

Argumenter for et dynamisk reglement

Vannføringen vil variere med naturlig variasjon før reguleringen. Flommer og lav vannføring vil forekomme til riktig tid og variere med samme hyppighet og hastighet som under naturlige forhold.

Vannføringsvariasjoner på et lavt nivå vinterstid vil øke sannsynligheten for innfrysing med medfølgende erosjon av sedimenter, moser og alger. Det forutsettes imidlertid at det slippes kunstig store flommer i tillegg for å få en utspylingseffekt etter erosjonsprosessen.

Argumenter mot et dynamisk reglement

Et dynamisk reglement kan resultere i lavere vannføringer enn det som er utprøvd. Virkningene av dette er usikre.

Flommene kan bli små og kan komme på ugunstige tider sammenliknet med styrt flommer.

Et dynamisk reglement vil kunne begrense Suldalslågen som landskapselement.

Et dynamisk reglement vil gi mer uforutsigbare forhold enn et reglement med faste slipp noe som kan være uheldig for reiseliv og turisme.

Svært lav vannføring i fiskesesongen vil forekomme år om annet. Dette kan medføre dårlige fiskeforhold i elva.

Et dynamisk reglement vil også være vanskeligere for allmennheten å kontrollere.

En nedskalering av et naturlig vannføringsregime kan medføre at viktige forhold for å opprettholde normale økologiske og geomorfologiske funksjoner i et vassdrag blir oversett. Antagelsen henger sammen med at mange geomorfologiske og økologiske prosesser ikke er lineære responser på vannføring. Halvparten av en storflom fjerner ikke nødvendigvis halvparten av sedimentene, og halvert vannmengde vil ikke nødvendigvis gi halvert mengde fisk.

NVEs vurdering av et dynamisk reglement

NVE mener det er fornuftig og nødvendig at vannføringsregimet i Suldalslågen innehar en stor grad av dynamikk. Dette er utvilsomt viktig både for økologiske og fysiske prosesser i vassdraget. NVE vil imidlertid ikke anbefale et dynamisk reglement slik det er omsøkt. NVE er av den oppfatning at argumentene mot et slikt regime er sterkere enn argumentene for og har særlig vektlagt at vannføringen både sommer og vinter kan bli svært lav. Virkningene av så lave vannføringer for biologiske forhold er ikke kjent og i tillegg vil det kunne skape problemer for reiseliv, fiske og andre aktiviteter tilknyttet elva. NVE mener det anbefalte manøvreringsreglement sammen med tilsiget fra uregulert restfelt i stor grad vil ivareta behovet for dynamikk.

Ekstra vannslipp

Flere av høringspartene er opptatt av mulighetene for å disponere en viss mengde vann for slipp i tillegg til det fastsatte reglement. Argumentet for et slikt volum er at dette er eneste mulige buffer dersom det viser seg at manøvreringsreglementet medfører utilsiktede skader for laksebestanden.

Statkraft anbefaler at det legges til rette for stabile forhold uten mulighet for bruk av et slik "buffervolum", og minner om revisjonsadgangen i 2022. Statkraft viser til at det vil være faglig vanskelig å avklare den kortsiktige virkning av et endelig manøvreringsreglement og dermed også bruken av vannvolumet. Videre vil det trolig være vanskelig for berørte parter å finne frem til en omforent vannslipping da partene kan ha ulike behov.

Manøvreringsreglementet som NVE har foreslått er et resultat av en prosess hvor ulike momenter og argumenter er vurdert og avvleid mot hverandre. Erfaringsmessig synes det å være vanskelig å finne klare årsakssammenhenger mellom manøvreringsreglementet og biologiske forhold i elva. Dette forhold vanskeliggjør etter NVEs syn bruken av et slikt buffervolum. NVE mener at det ikke er noe ved det foreslåtte reglement som skulle tilsi utilsiktede skader for laksebestanden sammenliknet med tidligere prøvereglement. I prøvereglementsperiodene som har gått har aldri dette ekstra vannvolumet blitt utnyttet. Med bakgrunn i ovennevnte forhold og en revisjonsmulighet allerede i 2022 kan ikke NVE se at det er behov for en buffer i form av et ekstra vannvolum.

Drift av Hylene kraftstasjon

Da konsesjonen for utbygging av Ulla-Førre ble gitt 13. september 1974 ble det bestemt at Hylene kraftverk ikke skulle kjøres i perioden 1. juni til 31. juli. Dette ble begrunnet med at drift av Hylene kunne påvirke laksevandringen tilbake til Suldalslågen. I årene 1998-2003 har Hylene kraftverk vært i drift i juni

og juli. Teoretiske og praktiske undersøkelser i LFS-prosjektet og i de to siste prøveperiodene har konkludert med at laksen ikke blir vesentlig påvirket av drift ved Hylene kraftverk i sommermånedene.

På denne bakgrunn ønsker Statkraft at restriksjonene i manøvreringsreglement gjeldende drift av Hylene kraftverk tas ut. DN stiller seg åpen for dette. NVE er også av den oppfatning at dagens restriksjoner for drift av Hylene kraftverk ikke videreføres i det endelige manøvreringsreglement.

Et Hylene kraftverk uten restriksjoner på kjøringen innebærer etter NVEs oppfatning at manøvreringsreglementets punkt IV kan utgå. Punktet ble opprinnelig tillagt manøvreringsreglementet gjennom en kgl.res. av 4/11-1983 for å ha muligheten til å redusere ev. flomproblemer som måtte oppstå i perioden 1/6-30/7 hvor Hylene kraftverk måtte stå. Uten restriksjoner er det naturlig at Hylene kraftverk vil kjøre så mye som mulig for å hindre "flomtap" til Suldalslågen.

Kraftproduksjon og økonomi

Manøvreringsreglementet som Statkraft har foreslått vil gi en økning på 158 GWh sett i forhold til 1990 reglementet. Dette er en ikke ubetydelig mengde fornybar energi. NVE er imidlertid som tidligere nevnt av den oppfatning at virkningene av Statkrafts forslag generelt er for usikre til at man kan gå inn for dette. Hensynet til Suldalslaksen må veie tyngst selv om det innebærer en noe mindre produksjonsøkning. Dette er også en oppfatning som deles av Suldal kommune som vil få inntektene av en ev. økt kraftproduksjon.

Til sammenlikning vil det manøvreringsreglementet som NVE har anbefalt gi en produksjonsøkning i forhold til 1990 som ligger et sted mellom 85 GWh (1998-2000 reglementet) og 115 GWh (2001-2003). Som tidligere nevnt anbefaler NVE at Hylene kraftstasjon får kjøre fritt i sommerhalvåret, noe som også gir rom for økt kraftproduksjon sett i forhold til tidligere reglement.

Kalking og vannkvalitet

DN, FMR og Suldal Elveigarlag tar opp ulike momenter knyttet til vannkvalitet. Alle uttrykker skepsis til den omsøkte vintervannføringen sett i forhold til vannkvalitet. Videre er det et ønske at manøvreringen skal hensynta vannkvalitetsforhold i Suldalslågen.

Det har vært en generell bedring av vannkvaliteten som følge av mindre sur nedbør i de senere år, og det er ventet at denne utviklingen fortsetter. Etter det NVE kjenner til eksiterer det heller ikke en omforent oppfatning av at vannkvaliteten pr. i dag er et problem for økosystemet i Suldalslågen. Etter NVEs syn er det ikke noe ved det foreslåtte reglement som skulle tilsi vesentlig forverrede vannkvalitetsforhold i Suldalslågen. Anbefalt manøvrerings-

reglement er ikke ulikt tidligere utprøvde reglement, og NVE har heller ikke anbefalt en uvanlig lav vintervannføring.

Kalkingsprosjektet i Suldalslågen var et av flere som ble vurdert med tanke på en nedtrapping eller full stopp som følge av bevilgningskutt i statsbudsjettet. I følge DN var det faglige vurderinger som lå til grunn for forslaget om hvilke prosjekt som ev. skulle stoppes. DN vurderte vannkvaliteten i Suldalslågen som såpass god at sjansen var liten for at stopp i kalking ville ført til store negative konsekvenser for laksebestanden. De understreket imidlertid at situasjonen er slik at man ikke kan utelukke at det kan oppstå episoder med surt vann som kan ha uheldige virkninger på laksen, i alle fall i deler av elva.

Etter NVEs mening er behovet for videre kalking et spørsmål som ikke er oppe til vurdering i forbindelse med fastleggelsen av et nytt manøvreringsreglement. NVE mener at behovet for videre kalking må vurderes etter en evaluering av det pågående kalkingsprosjektet, og at denne vurdering med fordel kan gjøres etter at et endelig reglement er fastsatt slik at man vet hva slags vannføringsregime man ev. må forholde seg til.

Landskap

Flere høringsparter er opptatt av Suldalslågen fortsatt skal fremstå som et viktig landskapselement og mener det omsøkte reglement ikke vil ivareta dette.

Det manøvreringsreglementet som NVE anbefaler har betraktelig mer vann enn forslaget fra Statkraft og NVE mener derfor at dette vil ivareta Suldalslågen som viktig landskapselement i Suldal.

Nasjonalt laksevassdrag

Enkelte høringsparter har påpekt at man ikke bør fastsette et permanent reglement før det er avgjort om Suldalslågen blir et nasjonalt laksevassdrag.

I St.prp. nr. 32 (2006-2007) om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder fremgår det at Suldalslågen er inkludert i ordningen. Det innebærer at laks skal sikres en særlig beskyttelse. NVE har tatt konsekvensene av denne føringen. Gjennom den kunnskap som er ervervet om laks i vassdraget har man søkt å forene miljøforholdene for de ulike livsstadiene. NVE er av den oppfatning at det foreslåtte reglement vil ivareta livsbetingelsene for laksebestanden i Suldalslågen og således være i tråd med de føringer som gjelder nasjonale laksevassdrag.

Vannforsyning

Enkelte høringsparter har ytret bekymring i forhold til vannforsyning. Det foreslåtte reglement skiller seg ikke vesentlig fra utprøvde reglement og NVE mener derfor at det ikke er noen grunn til å forvente

endrede forhold av betydning. Om det mot formodning skulle bli endringer i forhold til dagens situasjon, er dette forhold av privatrettslig karakter mellom regulant og berørte grunneiere. NVE legger imidlertid til grunn at det er tiltakshavers ansvar å sørge for ev. løsninger med hensyn til vannforsyning dersom omsøkte tiltak vanskeliggjør vannuttak fra elva.

Turisme og reiseliv

Flere høringsparter har påpekt viktigheten av relativt mye vann i Suldalslågen til ulike tider av hensyn til turisme og reiseliv. NVE mener det anbefalte reglement vil gi relativt forutsigbare vannføringsforhold og tilstrekkelig vann i forhold til diverse vanntilknyttede aktiviteter.

Ulla

FM i Rogaland, SRN og NJFF ønsker at vannføring i Ulla skal inkluderes ved fastsettelsen av et nytt reglement for Suldalslågen.

NVE har tidligere vurdert denne saken og har i brev av 29.08.2001 konkludert med at pålegg om minstevannføring i Ulla ikke kan vurderes før 2022, da det blir revisjonsadgang for Ulla-Førre utbyggingen.

Prosessen med prøvereglement

Flere høringsparter har stilt seg kritisk til prosessen frem mot utarbeidelse av det endelige reglementet. Kritikken omfatter forhold knyttet til organiseringen av prosjektet, valg av faglige argumenter, forskeres uholdethet osv. Flere høringsparter hevder prosessen har ført til en ubalansert fremstilling av vurderinger og resultater.

NVE er av den oppfatning at Statkraft har styrt prosessen på en åpen og inkluderende måte. Faglig informasjon, rapporter og organisering av arbeidet har vært tilgjengelig for alle. Det har i tillegg jevnlig vært avholdt diverse informasjonsmøter.

Hvorvidt selve søknadsrapporten er et balansert partsinnlegg kan diskuteres all den tid det er få sikre konklusjoner/årsakssammenhenger og til dels motstridende argumenter. Statkraft er imidlertid i sin fulle rett til å søke det manøvreringsreglement de ønsker. Så får det være opp til høringspartene, og til sist vassdragsmyndighetene, å vurdere argumentene for det omsøkte manøvreringsreglement.

Juridisk grunnlag for søknaden

Både Sands laksefiske og Suldal kommune har hevdet at en endring av reglementet som omsøkt vil kreve en ny konsesjonsbehandling. NVE behandlet dette spørsmålet i brev av 10.05.2005. NVEs vurdering var at kravet måtte avvises. NVE har ikke kommentarer utover dette. Deler av brevet er gjengitt nedenfor:

”NVE mener at det ikke er noe tvil om at Statkraft kan søke om å få endret manøvreringsreglementet for Suldalslågen. For det første er det i manøvreringsreglementet av 13.06.1974 pkt. 5 og pkt. 16 inntatt bestemmelser som gir mulighet for endringer av manøvreringsreglementet. Videre finnes hjemmel for endring av manøvreringsreglement i vassdragsreguleringslovens § 10 post 3, 2 ledd. I § 12, nr. 12 er det også en henvisning til særskilte saksbehandlingsregler dersom manøvreringsreglementet søkes endret.

Angående krav om ny konsesjonsbehandling og KU etter Pbl kan ikke NVE se at dette er en riktig tilnærming i forhold til fastsettelsen av et endelig manøvreringsreglement for Suldalslågen. Siden 1990 har det vært fastsatt flere prøvereglement for Suldalslågen hvor det er lagt opp til prøving og endring sammen med et omfattende undersøkelsesprogram. Målet har vært å fremskaffe kunnskap om laksebestanden slik at man på et godt, faglig grunnlag kan fastsette et endelig manøvreringsreglement som bedrer forholdene for laksen samtidig med at vannressursene i vassdraget blir utnyttet til vannkraftproduksjon. Dette har de berørte parter vært inneforstått med. Suldal kommune har under alle prøvereglementene deltatt i styrer og utvalg forbundet med gjennomføringen av reglementene, og har således hatt god kjennskap til og mulighet til å påvirke prosessen mot et endelig manøvreringsreglement. Søknaden som nå foreligger fra Statkraft er etter NVEs mening helt i tråd med intensjonene bak prøvereglementene.

NVE vil minne om at Suldalslågen har vært gjenstand for et av de mest omfattende undersøkelses- og overvåkingsprogram som er gjennomført i norske lakseelver. Det er derfor vanskelig å se at en konsekvensutredning etter Pbl vil kunne tilføre mer beslutningsrelevant informasjon enn det som allerede foreligger i søknaden og i et utall av ulike fagrapporter.

NVE er klar over at det i enkelte spørsmål er til dels stor uenighet blant forskerne og at det således kan være vanskelig å vurdere Statkrafts

argumenter for et endelig manøvreringsreglement. NVE mener imidlertid at høringsrunden vil avdekke ev. faglige motargumenter, og relevante argumenter vil fremkomme i NVEs innstilling til OED.

Med bakgrunn i ovennevnte avviser NVE derfor krav om en ny konsesjonsbehandling av manøvreringsreglementet for Suldalslågen, men minner om at vilkårene for Ulla-Førre konsesjonen (herunder manøvreringsreglementet) kan tas opp til revisjon i 2022.”

Framtidig overvåkning

Suldal Elveigarlag, Advokat Harris og Suldal kommune tar opp framtidig overvåkningsprogram i sine høringsuttalelser. NVE er av den oppfatning at et overvåkingsprogram først kan fastsettes etter at et endelig manøvreringsreglement er bestemt. Vilkår 9 pkt. 2 i reguleringsbestemmelsene for Ulla Førre vassdragene fastsatt ved kgl.res. av 13/9-1974 åpner for fastsettelse av overvåkingsundersøkelser. For å finne frem til et fornuftig overvåkingsprogram er det vesentlig å kjenne til hvilke minstevannføringer som blir gjeldende. Inntil endelig manøvreringsreglement foreligger anbefaler NVE at de overvåkingsundersøkelser som gjennomføres pr. i dag fortsetter slik at en opprettholder viktige langtidsserier.

Vedlegg 1. NVEs forslag til manøvreringsreglement for Suldalslågen

Post 2

I. FLOMVANNFØRINGER

I samtlige vassdrag med unntak av Førreåna skal det ved manøvrering has for øye at de naturlige flomvannføringer så vidt mulig ikke økes.

II. OVERLØP FRA BLÅSJØ

Alt overløp fra Blåsjø kan slippes til Førreåna.

III. SULDALSLÅGEN

Det skal slippes vann til Suldalslågen i overensstemmelse med følgende bestemmelser:

a) Følgende minstevannføringer skal slippes ut av Suldalsvatn, målt ved vannmerke 36.11 Stråpa:

Periode	Vannslipp ved Suldalsosen	Utfyllende kommentarer
Vinterperiode		
1/12-10/4	12 m ³ /s	
Vår og forsommer		
11/4-24/4	20 m ³ /s	
25/4-30/4	20-200 m ³ /s	Vannføring økes til 200 m ³ /s i løpet av to døgn (25-26/4). Holdes 4 døgn (27-30/4) for så å bli redusert.
1/5-5/5	20 m ³ /s	Vannføringen reduseres fra 200 til 20 m ³ /s.
5/5-14/5	20-100 m ³ /s	Vannføring økes til 100 m ³ /s i løpet av to døgn (5-6/5). Holdes 7 døgn for så å bli redusert
15/5-30/6	42 m ³ /s	
Sommer		
1/7-30/9	60 m ³ /s	Pendle mellom 40 og 80 m ³ /s. Det totale slippvolum skal tilsvare et gjennomsnitt på 60 m ³ /s i perioden. Det foreslåtte pendlingsmønster kan justeres av en representant for de fiskeberettigede etter avtale med regulant.
Høst		
1/10-15/10	50 m ³ /s	
16/10-30/10	35-200 m ³ /s	Innenfor perioden 16. oktober til 30. oktober skal det slippes to flommer på 200 m ³ /s, begge med varighet på 24 timer. Mellom og etter flommene skal det slippes 35 m ³ /s.
1/11-14/11	35 m ³ /s	
15/11-30/11	19 m ³ /s	

- Alle vannføringsreduksjoner skal foretas med maksimalt 6 cm pr. time målt ved Stråpa.
- Av hensyn til ev. skadevirkninger ved flom skal vannføringen målt ved Lavika ikke overstige 350 m³/s. NVE anbefaler derfor at regulanten gis anledning til å justere vannslippet fra Stråpa i forbindelse med smoltutvandringsflommen og spyleflommene slik at man unngår vannføringer over 350 m³/s ved Lavika.

IV. KVILLDALSÅNA

I Kvilldalsåna skal det slippes vann slik at vannføringen i tiden fra 1. mai til 1. oktober ved utløpet i Suldalsvatn ikke underskrider 0,5 m³/s.

V. MOSVATN

Mosvatn tappes ned tidligst mulig før jul. Deretter kan vannstanden varieres fram til lavvannsperiodens slutt mellom kote 516,2 og 517,2. I vårflomperioden mellom kote 516,2 og 518,2. I tiden etter og frem til 1. september mellom kote 517,2 og 518,2.

VI. SANDSAVATN

Sandsavatn skal fylles snarest mulig etter lavvannsperiodens slutt til kote 600 og kan ikke tappes under

denne koten før 20. august. For øvrig kan vannslippingen foregå etter behovet i Saurdal, Kvildal og Hylene kraftstasjoner.

III Høringsinstansenes merknader til NVEs innstilling

Olje- og energidepartementet har sendt NVEs innstilling på høring til Suldal kommune og Rogaland fylkeskommune.

Suldal kommune har i brev av 14. mai 2007 uttalt følgende:

”Kommunestyret i Suldal drøfta saka i møte 09.05.2007, sak 21/07 og gjorde slikt vedtak:

Suldal kommune opprettheld sitt vedtak frå juni 2005 om forslag til manøvreringsreglement for Suldalslågen. Ein ber om at Olje- og energidepartementet legg dette forslaget til grunn i sitt endelige vedtak.

Kommunestyret sitt vedtak frå juni 2005 følger:

1. Suldal kommune viser til kommunestyrevedtak av 15.03.2005, sak 20/05, der ein ønskte full konsesjonshandsaming, og seier seg lei for at ein ikkje fekk dette. Suldal kommune håper likevel at det blir lagt vekt på dei momenta som kom fram der i den vidare sakshandsaminga.

Suldal kommune finn at det ikkje er tilfredsstillande utreda at omsøkt reglement vil sikra storlaksen si framtid, og at søknaden i stor grad kan oppfattast som eit nytt prøvereglement, då fleire av hovudelementa ikkje er utprøvd eller forska på.

3. Suldal kommune meiner det generelt bør sleppast meir vatn enn dei omsøkte 27,2 %, og grunnjev dette med at det ikkje er rimeleg tryggleik for at denne vassmengda med gitte fordeling gjennom året i alt. 1 og 2 er "nok" for storlaksen sine behov.

4. Auken i vassmengd i høve til søknaden bør fordelast med meir vatn vår og sommar, høgare vintervassføring og større vårflaum, for og sikra betre livsvilkår for storlaks. Det må ikkje tappast så langt ned som omsøkt før haustflaumen.

5. Suldal kommune støttar såleis uttalane frå Fylkesmannen i Rogaland.

6. Det må gjennomførast overvåkingsundersøkingar med spesiell vekt på storlaksen. Om denne skulle utvikla seg i negativ retning, må ein søka endring i reglementet før 20 års perioden har gått."

Olje- og energidepartementet har også mottatt følgende merknader til NVEs innstilling fra *Suldalslågens forvaltningslag* i brev av 8. mai 2007:

"Vi viser til NVEs forslag til nytt manøvreringsreglement oversendt ved udatert oversendelse tidligere i år. Suldalslågens forvaltningslag (se fotnote), NJFF-Rogaland og Naturvernforbundet i Rogaland ønsker å gi et innspill til departementet knyttet til NVEs innstilling.

NVE har i sitt forslag unnlatt å følge opp de mest ytterliggående elementene i det forslag Statkraft har fremsatt. Det oppfatter vi som positivt, men fortsatt registrerer vi at NVE har satt til side en rekke samstemmige anbefalinger fra de høringsinstanser som har gitt uttalelse i saken. NVE søker å skape en opplevelse av at de miljøundersøkelser som er gjennomført i Suldalslågen gir støtte til det forslag som fremmes. Det er ikke riktig. Det er en fundamental svikt i NVEs fremstilling at det ikke klargjøres at de forslag som kommer fra de forskere som har vært engasjert av Statkraft, er basert på en forutsetning om at hensynet til kraftproduksjonen begrenser tilgjengelig vann til nivået i de siste prøveperiodene.

Suldalslågen ble 15.12.06 foreslått av Regjeringen som Nasjonalt Laksevassdrag (NLV). Samtidig ble Sandsfjorden foreslått som Nasjonal Laksefjord. Bakgrunnen for at Suldalslågen er innstilt som NLV er den unike storlaksstammen i vassdraget. Regjeringens innstilling vil gå igjennom i Stortinget i løpet av våren. Dette betyr at Regjeringen og Stortinget gir tydelige signaler om at storlaksstammen i vassdraget *skal* sikres.

I St.prp. nr. 32 (2006-2007), "Om vern av vilaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder", understrekes det på side 7 at "Nye inngrep i forbindelse med produksjon av vannkraft skal ikke skade produksjon av laks vesentlig." I erkjennelse av at det tidligere ved enkelte reguleringer er lagt for ensidig vekt på utbyggingsinteressen, tilføyes det at det i forbindelse med revisjon og fornyelser av vannkraftkonsesjoner, vil forholdene for villaksen bli forbedret. For Suldalslågen har ingen av høringsinstansene foreslått større restriksjoner for kraftproduksjonen enn det som allerede følger av det manøvreringsreglement Stortinget fastsatte. Den samstemmige protest retter seg mot *ytterligere* en vesentlig overføring av vann til kraftformål. En slik overføring er uforenlig med elvens status som nasjonalt laksevassdrag og storlaksvassdrag. Siktemålet for høringsinstansene har vært og er fortsatt å komme frem til et best mulige manøvreringsreglement innenfor den ramme Stortinget har fastsatt.

Innledning

Det forslag som NVE fremmer ivaretar dessverre ikke storlaksens interesser på en forsvarlig måte. Ønsket om økning i strømproduksjonen er gitt første prioritet. Ettersom NVE i meget liten utstrekning imøtegår de faglig begrunnede alternative forslag som tilsier en helt annen vannføring enn det NVE foreslår, vil vi i det vesentligste nøye oss med å vise til det som er fremkommet i de omfattende høringsuttalelsene som er inngitt i tilknytning til NVEs behandling av Statkrafts søknad. Vi skal likevel kort sammenfatte våre hovedsynspunkter på det forslag NVE har utarbeidet. For å forenkle departementets arbeid, er vi blitt enige om å sammenfatte vårt syn i et felles forslag. Det er rimeligvis fortsatt nyanser i synet på ulike tiltak, men det er vår felles vurdering at det forslag vi fremmer, på avgjørende måte vil bedre mulighetene for en positiv utvikling for storlaksstammen i vassdraget.

NVE velger som utgangspunkt for sine vurderinger at Stortinget i 1974, på grunn av "begrenset kunnskap om Suldalslågen og dens behov for vannføring" fattet et vedtak om høy minstevannføring.

Dette er ikke riktig. De økonomiske interesser førte til at vannføringen i perioder ble satt vesentlig lavere enn de som ble anbefalt av de sakkyndige. Stortinget var seg dette bevisst og forutsatte, som det tidligere er påvist, at vannføringen ville bli økt i forhold til det opprinnelige manøvreringsreglement, om hensynet til laksen skulle tilsi dette. En ytterligere reduksjon av vannføringen var ikke et tema.

I senere prøvereglement er det gjort forsøk med manøvreringsreglement med til dels vesentlig lavere vannføring, men det er ikke noe holdepunkt for å anta at disse forsøkene ikke har bidradd til den meget negative utvikling for

laksestammen i Suldalslågen. Det kan i dag konstateres at fangsten i elven er kraftig redusert og laksens gjennomsnittsstørrelse er redusert med mer enn 40 %. Mens gjennomsnittsstørrelsen i de siste årene før reguleringen var nær 11 kilo, er den stadig avtagende gjennomsnittsvekt, for laks over 3 kilo, i 2006 kommet ned til 6,2 kilo. I tillegg kommer at den andel av totalfangsten som er smålaks er mangedoblet. I Eira, se NVEs innstilling side 41, er en gjennomsnittsstørrelse på 11,8 kilo, gjennom tre reguleringer med stadig minskende vannføring i elven, blitt redusert til et gjennomsnitt på 4,7 kilo. Konklusjonen i rapporten fra Norsk Institutt for naturforskning (Oppdragsmelding 813 - 2004) er klar på at dette skyldes reguleringene og fjerning av vann fra vassdraget. I Suldalslågen er det fortsatt mulig å unngå en like dramatisk utvikling men det vil kreve at departementet sikrer en større vannføring i Suldalslågen enn NVEs forslag.

Når situasjonen er denne, kan det, i hvert fall ikke av hensyn til regulanten, være grunn til å redusere vannføringen i forhold til det som ble fastsatt i 1974. Den minste vannføring som da ble fastsatt, kan på årsbasis angis til 52 m³/s når en avsatt reservevannmengde hensyntas. Dette må også være utgangspunktet ved fastsettelsen av det permanente manøvreringsreglement. NVE fremmer likevel, i strid med faginstansenes anbefalinger, et forslag med vesentlig lavere vannføring. Dette fremstår som et klart brudd på Stortingets forutsetninger.

Det forslag vi fremmer følger som vedlegg 1. Det vil fremgå at vi har knyttet vårt forslag til de perioder NVE har benyttet, slik at ulikhetene fremkommer direkte. I det følgende knytter vi noen korte kommentarer til de ulike periodene.

Vinter

Direktoratet for naturforvaltning, Fylkesmannen i Rogaland, Norsk institutt for naturforskning og andre har under høringsrunden utførlig redegjort for betydningen av en høyere vintervannføring enn den NVE foreslår. NVE forholder seg ikke til de begrunnelser som er gitt, men nøyer seg med i stedet med å anføre at "en vintervannføring på 12 m³/s (er) i tråd med anbefalingene fra flertallet av fagfolk som har utført undersøkelsene i Suldalslågen." Dette er en misforståelse. Det foreligger ikke slike anbefalinger. De rapporter NVE viser til, bygger på instruks fra Statkraft om at også regulantens behov for høy produksjon skal ivaretas og er utarbeidet innenfor en ramme for samlet tilgjengelig vannmengde tilsvarende den siste prøveperioden.

Vi mener økt vannslipp til 20 m³/s i vinterperioden av hensyn til vinteroverlevelse av gytefisk, ungfisk og unngå tørrlegging av rogn er et avgjørende punkt for å sikre storlaksstammen i vassdraget. I kalde perioder vil også 20 m³/s være en lav nok vannføring til å gi isdannelser og medfølgende renskeeffekt i forhold til vann-

vegetasjon. En rekke undersøkelser i andre vassdrag har vist en betydelig økt produksjon av ungfisk ved etablering av en stabil høy vintervannføring. Det finnes ikke faglig grunnlag for å hevde at det samme ikke vil være tilfelle for Suldalslågen.

Vår og forsommer

Den svært lave vannføringen i april og mai er søkt begrunnet i et ønske om å bedre vekstvilkårene ved å øke temperaturen. NVE sammenfatter på side 110 sitt syn slik:

"NVE mener i likhet med Statkraft og flere av fagmiljøene at vanntemperaturen på våren kan være en viktig faktor for fiskeproduksjonen i Suldalslågen, og mener derfor at en vannføring som gir vanntemperaturer som i større grad samsvarer med uregulerte forhold i denne perioden vil være fornuftig og bør prioriteres."

NVEs rapport nr. 10-2005, som er offentliggjort etter utarbeidelsen av Statkrafts forslag, viser at forutsetningene svikter. Om vannføring og temperatur i april fastslås det i rapporten at vanntemperaturen blir omtrent den samme om en velger alternativer mellom 20 og 90 m³/s som minste vannføring. De gjennomførte simuleringer viste at 90 m³/s samsvarte aller best med uregulert elv, men i rapporten på side 9 tilføyes det:

"Da det i starten av april har liten betydning hvilken vannføring som nyttes, har vi i stedet for de simulerte 90 m³/s foreslått 20 m³/s av rene økonomiske grunner..."

For mai angis en vannføring på 50 m³/s å gi en temperatur som best samsvarer med uregulert elv. Gitt NVEs begrunnelse for den lave vannføring, kan det konstateres at det ikke er noen annen grunn enn et ønske om høyere produksjon, som er bakgrunnen for at det i perioder foreslås 20 m³/s i stedet for 50 m³/s.

Faginstansene er entydige. Fylkesmannen skriver: (NVE innstilling s.18)

"Vi vil advare mot å gjennomføre endringer i Suldalslågen som kan medføre uforutsette konsekvenser. Høyere vanntemperatur om våren vil gi økt overlevelse for fisk som gyter tidlig. Suldalslågen er kjent for å gyte seint. Ved å endre elvas fysiske seleksjonsmekanismer frykter vi at laks med fremmed opphav vil få økt overlevelse. Økt overlevelse for avkom av feilvandrerne og oppdrettslaks vil være en direkte trussel mot Suldalslågen."

På side 25 i innstillingen gjengis Direktoratet for naturforvaltnings syn:

"Både auke i temperaturen på våren saman med ein generell nedgang i vassføring kan på lengre sikt føre til en redusert andel stor laks i Suldalslågen. Vi er derfor sterkt kritisk til den vassføringa Statkraft foreslår for perioden etter vårflommen. Etter vår oppfatning er det derfor viktig at temperaturen på våren blir tilnærma lik det som var under naturlige forhold og dette bør være styrande for vassføringa i denne perioden."

Trigger for utvandring av smolt i Suldalslågen er økende vannføring på våren. Utvandringen skjer i perioden mai og ut i juni. Forslaget fra NVE med så ekstremt lav vårvannføring i forhold til uregulert elv som foreslått - ned til 20 m³/s i perioder og 42 m³/s i perioden 15.5 - 30.6 vil medføre en betydelig risiko knyttet til å rote til utvandringmønsteret for smolt i vassdraget. Dette vil kunne gi betydelig redusert overlevelse på smolten. En såpass lav vannføring vil også gi økt beskatning på smolt i munningsområdet av sjøfisk, bl.a. torsk.

Vi mener vannføringen knyttet til vår og forsommer ikke må settes til lavere enn 40 m³/s og til 50 m³/s i perioden 15.5 - 1.6.

Sommer

Alle faginstanser har foreslått sommervannføring fra 1. juni. NVEs foreslår at sommervannføringen først skal starte den 1. juli. Dette er uheldig for laksen som faktisk er kommet inn til elven. Like vesentlig er det at det er grunn til å frykte for at den lave vannføringen på forsommeren fører til forsinket oppgang i elven.

Det er all grunn til å tro at de senere års lave vårvannføring har bidradd til at laksen kommer senere inn til elven enn i tidligere år. Det var frem til det ble innført restriksjoner på fisket, et aktivt fiske nedenfor Sandfossen i juni måned. I tidligere år ble det tatt stor fisk også i mai. Det er nå grunn til å tro at bare meget få fisk kommer inn til elven før 1. juli. Særlig betenkelig er denne utviklingen om den lave vannføringen på forsommeren og sommeren fører til at en større del av innsiget kommer etter den 1. oktober. NVE skriver på side 110:

"Hovedoppgangen i Suldalslågen skjer i perioden juli til september. Også i oktober går det normalt en del fisk på elva. Suldalslågen har alltid vært kjent for at laksen kommer sent på elva. Dette synes ikke å ha endret seg etter reguleringen. En vårvannføring på 42 m³/s fra 15. mai til 1. juli synes således ikke å påvirke hovedoppvandringsperioden for laks i Suldalslågen."

Det er ingen offentliggjorte data som kan bekrefte denne antakelsen. Oppvandringen i enkelte år etter at telling i trappene ble gjennom-

ført, gir et mindre positivt bilde. I 2004 gikk eksempelvis nær 30 % av laksen på elven etter den 1. oktober.

På tross av det som ovenfor er gjengitt fra NVEs innstilling, fremgår det av innstillingen ellers at også NVE er innforstått med at vannføringen påvirker innsiget. På side 111 heter det:

"En økning i vannføringen 1/7 vil kunne lette laksens vandring mot og oppvandring i Suldalslågen i god tid for fiskesesongen åpner."

NVE synes ikke å ha fått med seg at fiskesesongen nå starter den 5. juli. Det er en klar målsetting fra forvaltningen å styrke laksestammen i Suldalslågen slik at det vil være forsvarlig å åpne fisket i juni. Allerede i dag må det imidlertid konkluderes at sommervannføringen ikke kan starte senere enn den 1. juni.

Vi foreslår nå en sommervannføring på 50 m³/s i perioden 15.5 - 15.6 og 62 m³/s frem til 30.09 med en pendling mellom 50 - 80 m³/s. Dette samsvarer med anbefalingene fra Direktoratet for naturforvaltning, Fylkesmannen i Rogaland og Suldal kommune. Vi er også enige i at det vil skape mer liv i elven å variere vannføringen, men vannføringen bør ikke på noe tidspunkt være lavere enn 50 m³/s for å sikre best mulig vilkår for storlaksestammen.

Høst

Det kan ikke sees at det er noen rimelig tvil om at en relativt høy vannføring om høsten er av vesentlig betydning for laksen. Det kan ikke sees at det noen som på faglig grunnlag har bestridt dette. Norsk Institutt for Naturforskning sammenfatter det slik:

"Avtagende vannføring om høsten, som er en viktig oppvandringsperiode, vil ha sterk negativ virkning på oppvandringen. Sett fra laksens side, bør den høye sommervannføringen holdes lengst mulig utover høsten; i hvert fall til midten av november, før en begynner å trappe ned til en noe lavere vintervannføring. Dette bør man gjøre for å hindre forsinket oppvandring, slik at også sent ankomne fisker skal ha mulighet til å nå de øverste gyteområdene i vassdraget."

Det er vesentlig å merke seg at den systematiske kunnskap om oppgang er begrenset til når laksen går opp Sandfossen. En meget stor andel av laksen passerer fossen først i september og oktober. Forholdene må imidlertid også legges til rette for den videre vandring opp elven.

Vi foreslår en vannføring ikke lavere enn 50 m³/s frem til en nedtrapping til 20 m³/s over perioden 15.11-30.11.

Spyleflommer / flommer til sikring av smoltutgang

De forslag NVE fremmer synes adekvate. Det er enighet om at høstflommene ideelt sett burde vært større, men vi forstår det slik at det er tekniske problemer med å slippe mer enn 220 m³/s. NVE foreslår minimum 200 m³/s og det er formentlig forutsetningen å maksimere utslippet. Vi mener likevel at det bør uttrykkes klart i reglementet at det er 220 m³/s som skal slippes og at dersom det blir teknisk mulig opptil 300 m³. Vi påpeker at spylingseffekten er dårligst i den øvre delen av elven og at det derfor er viktig at slippet er høyest mulig.

Vi har heller ikke noe å bemerke til forslaget om at alle vannføringsreduksjoner skal skje med maksimalt 6 cm/t målt ved Stråpa.

Vann til disposisjon

I tilknytning til fastsettelse av vannføring vår og forsommer, skriver NVE på side 111:

"NVE forutsetter imidlertid at virkningene av en slik vårvannføring overvåkes nøye over tid for å avdekke ev. langtidsvirkninger."

En slik overvåking er ikke meningsfylt med mindre det ved fastsettelsen av manøvreringsreglementet er avsatt vann som er til disposisjon om det skulle bli avdekket et behov. Vårvannføring er bare ett eksempel. Ny kunnskap kan tilsi endringer i alle perioder.

Det er vårt forslag at det avsettes 100 millioner m³/s. Dette vannvolum vil vi foreslå skal disponeres av Suldalslågen forvaltningslag med godkjenning fra Fylkesmannen i Rogaland. En slik reserve vil kunne ha avgjørende betydning om et behov skulle bli avdekket og dette er dermed et svært viktig punkt.

Sammenfatning

Det felles forslag som følger vedlagt innebærer en gjennomsnittlig vannføring på årsbasis på 46,68 m³/s (vedlegg 2). I tillegg kommer den foreslåtte vannreserve som kan omregnes til 3,17 m³/s.

Dette ligger vel innenfor det manøvreringsreglement som ble fastsatt i 1974. I konsesjonen av 1974 vart Statkraft pålagt å slippe ca. 55 m³/sek i årsgjennomsnitt til Lågen. De forsøk som er gjort med ulike reglementer med lavere vannføring, har ikke kunnet hindre den negative utvikling. De faginstanser som har vurdert et nytt reglement basert på hva som er i storlaksens interesse, har alle konkludert med forslag på nivå med det vi nå fremmer. De føringer Stortinget gjorde da utbyggingen ble vedtatt om å sikre en tilstrekkelig vannføring for å sikre den unike storlaksstammen i vassdraget, må da være avgjørende.

Vi vil med dette innspillet også be om et møte for å kunne fremlegge vårt syn og samtidig få etablert en dialog med departementet om forslagene."

Departementet har i brev av 11. juni 2007 mottatt følgende merknader fra *Suldal Elveigarlag v/advokat Tor N. Rekve*:

"Under høringsrunden for NVE uttalte jeg meg om Statkrafts søknad om nytt manøvreringsreglement, jf. brev av 24.01.05.

NVEs innstilling til søknaden er gjennomgått og vurdert av Suldal Elveigarlag og det er ikke vesentlige innvendinger mot det forslag til endret manøvreringsreglement som NVE innstiller på.

Så langt er det derfor ikke påkrevet med ytterligere kommentarer fra elveigarlaget, men jeg tilskriver likevel OED fordi det ikke skal oppstå noen misforståelse om min klients standpunkt. Bakgrunnen for dette er de kommentarer som Suldalslågens forvaltningslag, naturvernforbundet og NJFF-Rogaland har presentert i sitt brev av 08.05.07.

Suldalslågens forvaltningslag er en egen selvstendig interesseorganisasjon, og som er et resultat av en bruksordningssak som ble gjennomført i regi av jordskifteretten for en tid tilbake. De enkelte fiskeberettigede grunneiere er medlemmer av Suldalslågen forvaltningslag, men dette betyr ikke at Suldal Elveigarlag har opphørt å eksistere. Det er samarbeid mellom Suldal Elveigarlag og Suldalslågens forvaltningslag, men begge interesseorganisasjonene er egne selvstendige institusjoner, og som avhengig av saksområde kan ha kryssende interesser.

Jeg finner derfor grunn til å presisere at Suldal Elveigarlags uttalelse i høringsrunden, jf. mitt brev av 24.01.05 fortsatt er elveigarlagets standpunkt, selv om det skulle være poster i denne uttalelsen som ikke helt er i takt med det som Suldalslågens forvaltningslag, naturvernforbundet og NJFF-Rogaland har uttalt i sin kommentar til OED av 08.05.2007."

IV Olje- og energidepartementets merknader

1. Innledning

Ved kongelig resolusjon 13. september 1974 ble det fattet vedtak om statsregulering for utbygging av Ulla- og Førrevassdragene. Reguleringen innebar overføring av vann til Suldalsvatn og endrede hydrologiske forhold i Suldalslågen. I forbindelse med tilatelsen ble det fastsatt en høy minstevannføring. Siden 1990 og frem til i dag har det vært midlertidige manøvreringsreglement for vassdraget.

Det siste reglementet har vært gjeldende for perioden 1998-2003, jf. kgl.res. 20. mars 1998. Intensjonen med dette reglementet var ønsket om å ha flere år med like forhold når det gjaldt vannføringen. Det

te reglementet ble basert på uttesting av to ulike vannslippinger med tilhørende biologiske og hydrofysiske undersøkelser i to perioder à tre år. Generelt har første periode testet høy vårvannføring og annen periode lav vårvannføring, men med en flom på høsten. Fra 1. januar 2004 og inntil endelig reglement blir fastsatt gjelder annen periode. I departementets foredrag ble det presisert at søknad om et endelig manøvreringsreglement blant annet skulle baseres på resultatene fra de ulike prøvereglementene. Pålegg om minstevannføring er det viktigste elementet i manøvreringsreglementet som nå skal fastsettes med permanent virkning.

Statkraft Energi AS søkte den 27. juli 2004 om permanent manøvreringsreglement for Suldalslågen. Vedlagt søknaden fulgte rapport med oppsummering av de faglige undersøkelsene, vurdering av ulike fagfelt og vannføringer, samt presentasjon av det omsøkte, samt et subsidiært manøvreringsreglement.

Sammenliknet med 1990-reglementet vil det omsøkte reglementet medføre en produksjonsøkning på ca. 158 GWh. NVEs forslag til manøvreringsreglement vil gi en produksjonsøkning mellom 85 GWh og 115 GWh i forhold til reglementet fra 1990. Dersom Høyen kraftstasjon får kjøre fritt i juni og juli, gir dette også økt kraftproduksjon sett i forhold til tidligere reglement.

2. Søknaden

Statkraft har primært søkt om følgende manøvreringsreglement:

<i>(Vinter)</i>	
15. november - 9. april	7 m ³ /s (12 fra 1. februar)
<i>(Vår)</i>	
10. april - 22. april	15 m ³ /s
23. april - 4. mai	20 – 100 m ³ /s
5. mai - 19. mai	35 m ³ /s
20. mai - 15. juni	20 m ³ /s
<i>(Sommer)</i>	
16. juni - 30. juni	25 m ³ /s
1. juli - 9. juli	30 m ³ /s
10. juli - 20. september	50 m ³ /s
21. september - 30. september	30 m ³ /s
<i>(Høst)</i>	
1. oktober - 3. oktober	10 m ³ /s
4. oktober - 9. oktober	10 (200) m ³ /s
10. oktober - 31. oktober	30 m ³ /s
1. november - 15. november	20 m ³ /s

Argumenter for omsøkt vannføring:

Vintervannføring 7 m³/s:

Hovedargumentet for en lavere vintervannføring er at det vil øke sannsynligheten for islegging og frost, som kan bidra til erosjon og reduksjon av uønsket

begroing slik at habitatskvaliteten for fisk bedres. Reduksjon i vanddekket areal vil redusere begroing av alger og moser, og således bedre skjulmulighetene for fisk. Lav vintervannføring vil gi økt kraftproduksjon.

Vårvannføring – lav vannføring og liten vårflo

Dette gir gunstige forhold for bunndyr og øker næringsproduksjon for fisk. Smoltutvandringsflommer på over 100 m³/s øker smoltoverlevelsen. En senking til 20 m³/s mellom flommene vil øke erosjon og utspyling av alger. Gunstig erosjonseffekt med bratt stigning av vannføringen. En lav vannføring i mai til begynnelsen av juli gir økt vanntemperatur, som er gunstig for ungfiskvekst og større smoltproduksjon.

Sommervannføring - 25 – 50 m³/s

En relativt høy ferskvannsstrøm ut fjorden antas å sikre at laksen starter vandringen mot Suldalslågen, og sikrer også gode oppvandringsforhold. Statkraft mener behovene i forhold til fiske, friluftsliv og turisme og Lågen som landskapselement, sikres ved denne vannføringen.

Høstvannføring – spyleflommer og raske vannføringsendringer

Spyleflommer om høsten er viktig da de har en opprenskende effekt ved utspyling av mose, alger og finsedimenter og bedrer habitatene for ungfisk. Raskt stigende og synkende vannføringer er viktig for maksimal erosjonseffekt. Lav vannføring hindrer gyting i områder som blir tørrlagt ved vintervannføringen. Statkraft mener omsøkt vannføring er tilstrekkelig for å ivareta friluftslivs- og turismeaktiviteter.

3. NVEs innstilling

NVE finner at det er relativt stor usikkerhet knyttet til virkningene av deler av det omsøkte reglementet. NVE ønsker ikke å foreslå et reglement med vesentlig mindre vann enn det som har vært utprøvd i prøveperiodene, og har derfor foreslått et manøvreringsreglement som ikke er ulikt et tidligere utprøvd reglement.

NVEs forslag oppsummeres i korthet nedenfor. Når det gjelder detaljer i NVEs forslag, vises til NVEs innstilling ovenfor.

Vintervannføring

NVEs oppfatning er at Statkrafts argumenter for den omsøkte lave vintervannføringen ikke oppveier argumentene mot en slik vannføring. Virkningene av 7 m³/s har ikke vært testet i praksis. NVE foreslår en vintervannføring på 12 m³/s. Denne vannføringen er i tråd med anbefalinger fra de fleste fagfolk.

NVE mener imidlertid denne vannføringen tillagt naturlig tilsig er tilstrekkelig for den anadrome fisken i vassdraget, og vil også sikre at turistaktivitetene knyttet til vassdraget kan gjennomføres som nå.

Vårvannføring

NVE anbefaler en økning av minstevannføringen til 20 m³/s frem til 24. april. Deretter øker vannføringen til en 4-dagers flom med vannføring på 200 m³/s. Vårflommen må være stor nok til å sikre god smoltutgang og smoltoverlevelse. Skal en flom ha opprenskende effekt, må flommen være såpass stor, og vare minst to døgn. For å sikre smoltutgangen, slippes en ny flom på 100 m³/s en uke senere. Vanntemperaturen om våren kan være en viktig faktor for fiskeproduksjonen i Suldalslågen. Fra 15. mai til 30. juni foreslår NVE at det slippes 42 m³/s. Dette tilsvarer vannføringen som ble utprøvd under prøvereglementet for perioden 2001-2003, og som ga økt fiskevekst. Etter NVEs syn vil man ved denne vannføringen kunne opprettholde mye vanddekket areal og samtidig oppnå en ønsket vanntemperatur nær uregulerte forhold. De vårvannføringene Statkraft har søkt om etter vårflommen og frem til starten av juli, kan etter NVEs syn medføre fare for uforutsette konsekvenser. Eventuelle langtidsvirkninger av den vårvannføring som NVE foreslår er heller ikke kjent, og det forutsettes at en slik vannføring overvåkes nøye over tid for å kunne avdekke eventuelle langtidsvirkninger.

Sommervannføring

NVE anbefaler en minstevannføring i perioden 1. juli til 30. september på 60 m³/s i snitt. NVE anbefaler at vannføringen i denne perioden pendler mellom 40 og 80 m³/s etter nærmere fastlagt mønster. Hovedoppgang av laks i Suldalslågen skjer i perioden juli til september. NVE mener at den foreslåtte vannføring vil sikre gode oppvandringsforhold for fisk. For å sikre gode fiskeforhold, mener NVE at det er nødvendig med en relativt høy og varierende sommervannføring. NVE åpner for at en representant for de fiskeberettigede kan justere det foreslåtte pendlingsmønsteret så lenge snittvannføringen blir 60 m³/s. Sammen med en naturlig tilsigsvariasjon fra uregulert restfelt mener NVE at Suldalslågen med dette vil fremstå som en relativt stor og dynamisk elv, og at behovene til friluftsliv og turisme er sikret gjennom dette reglementet.

Høstvannføring

NVE anbefaler en minstevannføring i perioden 1. – 15. oktober på 50 m³/s. I perioden 16. – 30. oktober skal det slippes to spyleflommer på 200 m³/s, begge med et døgn varighet. Av hensyn til utspyling av mose, alger og finsedimenter, er det viktig med to kraftige spyleflommer om høsten. Disse søkes slup-

pet i forbindelse med naturlig stor avrenning fra restfeltet. Mellom flommene og frem til 14. november slippes 35 m³/s. NVE vil ikke anbefale at vannslippingen går ned til omsøkte 10 m³/s før og etter flommene, selv om dette kan gi økt utspylingseffekt. Dette kan medføre utilsiktede virkninger for fisk og bunndyr. For å sikre forholdene for oppvandring av fisk som vandrer opp i Lågen i oktober og november, tilrås nedtrappingen til vintervannføring å skje noe senere enn Statkraft har foreslått. NVE foreslår således at det slippes 19 m³/s frem til 30. november.

Alle reduksjoner skal foretas med maks 6 cm/t målt ved Stråpa for å hindre stranding.

NVEs vurdering av subsidiært reglement med dynamisk styrt vannføringslipp

NVE har ønsket at søknaden skulle omfatte et slikt alternativ. Det synes imidlertid å være relativt liten interesse for en slik manøvrering. Fordelen med et slikt reglement er at vannføringen vil variere med naturlig variasjon før reguleringen, og flommer og lav vannføring vil være som under naturlige forhold. Ulempene vil kunne være at vannføringene til tider kan bli svært lave og flommene kan bli små og ukontrollerte. Det blir mer uforutsigbare forhold, det kan medføre dårlige fiskeforhold, og det vil være vanskeligere for allmennheten å kontrollere. Selv om NVE mener det er nødvendig at vannføringsregimet i Suldalslågen er dynamisk, vil de ikke anbefale et dynamisk reglement slik det er omsøkt. NVE har særlig vektlagt at vannføringen både sommer og vinter kan bli svært lav.

4. Olje- og energidepartementets vurdering

I departementets tilråding om fastsettelse av permanent manøvreringsreglement for Suldalslågen må fordelene og ulemper ved størrelsen på vannslippingen veies opp mot kraftproduksjonen. Naturmangfoldloven § 8 er en konkretisering av og et supplement til det alminnelige krav i forvaltningen om at en sak skal være så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Bestemmelsen i naturmangfoldloven § 8 og prinsippene i samme lov §§ 9 til 12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter vassdragslovgivningen og ivaretagelse av naturmangfoldet er et tilleggshensyn i skjønnsutøvingen ved saksbehandlingen.

Forvaltningsmålet for arter tilsier at det er et mål at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt, og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Artenes økologiske funksjonsområder skal også ivaretas så langt det er nødvendig for å nå målet, jf. naturmangfoldloven § 5. Suldalslågen er et nasjonalt laksevassdrag. Hensynet til laksen må ivaretas ved reguleringen av vannslippingen i vassdraget. I St.prp. nr. 32 (2006-2007) "Om vern av villaksen" heter det bl.a.:

”Laksebestanden i Suldalslågen har betydelig potensial for høy produksjon og har opprinnelig et stort innslag av storlaks. Det er det eneste vassdraget med flersjøvinterlaks i Rogaland, og bestanden har også en spesiell genetisk karakter ved at laksen går opp og gyter senere enn normalt. Bestanden er i dag karakterisert som sårbar. Det er en rekke mulige vannkraftprosjekter i vassdraget med uklar virkning for villaksen. Status som nasjonalt laksevassdrag vil dermed kunne innebære begrensninger for ytterligere utnyttelse av vannkraftpotensialet i vassdraget.”

Til tross for mange år med forskning i Suldalslågen og i andre laksevassdrag er det fortsatt en stor grad av usikkerhet knyttet til virkningene av abiotiske og biotiske faktorer på laksens livshistorie og biologi. Resultater fra ett vassdrag er også sjelden direkte overførbare til et annet. Virkningene av de ulike prøvereglementene i Suldalslågen har også vært vanskelig å evaluere på grunn av flere utenforstående forhold både i og utenfor elva, som kan påvirke fiskebestandene.

Ved fastsettelsen av det midlertidige reglementet i 1998, som ble fastsatt i samarbeid med flere berørte fagmyndigheter, påpekte Olje- og energidepartementet viktigheten av å redusere de faglige uenighetene i størst mulig grad før endelig reglement skulle fastsettes. Departementet bemerker at det likevel har vært vanskelig for NVE å følge opp dette i forslaget til endelig reglement for Suldalslågen. Det har vært vanskelig å trekke entydige konklusjoner ut av de undersøkelser og datainnsamlinger som er gjennomført knyttet til reguleringens virkning på forholdet for laksen, da det er mange andre forhold enn reguleringene som påvirker forholdene i dette vassdraget (f.eks. kalking, utsetting av fisk, lakselus). Ledende norske fagmiljøer, både de som har deltatt i prosjektet og andre, har til dels motstridende oppfatninger om hvilke vannføringer som er til det beste for storlaksbestanden i Suldalslågen. Det vil derfor ikke være mulig å få fastsatt et permanent reglement som alle berørte interesser er fornøyd med.

Med de relativt lange periodene med prøvereglement og på grunnlag av de undersøkelser og prosjekter som er gjennomført i dette vassdraget, finner imidlertid departementet at kunnskapsgrunnlaget må anses tilstrekkelig for å kunne fastsette et permanent reglement for Suldalslågen, jf. naturmangfoldloven § 8. Et endelig reglement vil dessuten gi mer stabilitet og forutsigbarhet for alle parter. Departementet viser til at reguleringskonsesjonen kan tas opp til revisjon i 2022, jf. overgangsbestemmelsen ved lovendring av revisjonsadgangen i 1992. I en revisjon vil konsesjonsvilkårene kunne endres, herunder også manøvreringsreglementet. En lengre stabil manøvreringsperiode vil også kunne gi et bedre grunnlag for å evaluere effektene av regimet

ved en eventuell revisjon av reguleringskonsesjonen.

Departementet legger til grunn at det må fastsettes et reglement hvor en på grunnlag av de vannslippinger som faktisk er utprøvd, ikke kan finne indikasjoner på skadelige virkninger for laksen. I det store og det hele ønsker høringsinstansene mer vann til alle tider sammenlignet med NVEs forslag. Olje- og energidepartementet vil bemerke at NVEs forslag innebærer adskillig mer vann enn Statkrafts omsøkte reglement.

Olje- og energidepartementet er opptatt av at det fastsettes et reglement som kan ivareta både miljø-, fiske- og friluftsinnteresser. Det er samtidig ønskelig å komme frem til et reglement som ved en riktig vannforvaltning ivaretar så vel lakseinteressene som kraftinteressene i vassdraget og hensynet til kraftbalansen.

Departementet viser til at Statkraft, NVE, DN, Suldal kommune og Fylkemannen i Rogaland i samarbeid har formulert følgende mål for det nye reglementet:

”Reglementet skal legge til rette for å ivareta vassdragets naturlige funksjoner og prosesser samt ivareta regulantens behov for høy produksjon”.

Vannkraften er en viktig fornybar ressurs som må tas godt vare på. Verdiene vi har i eksisterende anlegg og reguleringer må foredles på en hensiktsmessig og riktig måte. Som hovedregel bør ikke vannressursgrunnlaget for produksjon svekkes og det er et mål at eksisterende produksjonsgrunnlag holdes oppe. Dersom det med akseptable miljømessige konsekvenser også er mulig å få produksjonsøkning ved å endre utnyttelsen av eksisterende anlegg og reguleringer, bør det gjøres. Departementet vil understreke at det er uaktuelt å legge opp til å gjennomføre noe som kan ses som et eksperiment i Suldalslågen i forhold til det som har vært utprøvd i tidligere prøveperioder, jf. også fylkesmannens uttalelse om at uprøvde eller faglig utilstrekkelige begrunnede forslag til reduserte vannføringer ikke bør tillates. Departementet viser i denne sammenheng til ”føre-var-prinsippet” som nå er nedfelt i naturmangfoldloven § 9, om å unngå *mulig* vesentlig skade på naturmangfoldet. Departementet vil derfor ikke gå inn for et reglement med den vannføring som Statkraft har søkt om, og som i perioder innebærer mindre vann enn det som har vært prøvd frem til i dag. Departementet finner at NVEs forslag til reglement er en balansert avveining mellom et godt miljømessig reglement med spesiell fokus på laksen og hensynet til kraftproduksjonen i vassdraget.

Etter NVEs innstilling ble oversendt departementet har det pågått videre overvåkningsundersøkelser for laks og ørret i Suldalslågen. På grunnlag av disse undersøkelsene er det bl.a. laget en rapport

av 19.10.2009 fra rådgivende Biologer AS om "Laks og sjøaure i Suldalslågen i perioden 2004-2008".

Rapporten har følgende oppsummering:

- På grunn av det lange livsløpet til laks og sjøaure har ein ikkje kunne evaluere effektane av prøve-reglementa i periodane 1998-2000 og 2001-2003 før no.
- Det siste prøvereglementet frå 2001-2003 vart vidareført i perioden 2004- 2008 og skil seg frå perioden 1998-2000 med redusert vassføring i mai-juli, og mindre smoltflaumar tidleg i mai.
- Det har vore høgare temperatur om sommaren f.o.m. 2001 samanlikna med perioden 1998-2000, men her er det også ein klimakomponent og betydeleg variasjon mellom år.
- Høgare sommartemperatur f.o.m. 2001 har medført høgare "swim-up" temperatur, større årsyngel, betre tilvekst og redusert alder på laksesmolten samanlikna med 1998 - 2000.
- Fangsten av laks auka meir i Suldalslågen enn i andre lakseelvar på Vestlandet dei siste åra. Det har også blitt registrert eit høgt antal laks som passerte laksetrappene i Sandsfossen. Auka innsig av laks er også reflektert i meir gytelaks og større eggdeponering f.o.m. 2003.
- Auka fangst av vaksen laks kan i stor grad ($r^2=0,75$) forklarast med auke i smoltproduksjonen.
- I følge "presmoltmodellen" har redusert vassføring i perioden mai-juli under det siste prøvereglementet (f.o.m. 2001) medføre 30 % auke i smoltproduksjonen. Smoltproduksjonen auka meir enn forventta på grunn av at smoltproduksjonen var lågare enn berenivået i perioden før 2001. Årsakane til dette var sannsynlegvis ein kombinasjon av fåtallig gytebestand og låge "swim-up" temperaturar i perioden frå 1995 - 2000.
- Det er ikkje funne resultat som kan bekrefte eller avkrefte om vassføringa i smoltutvandringsperioden har påverka sjøoverlevinga til laksesmolten."

Olje- og energidepartementet bemerker at konklusjonen i rapporten synes å underbygge de vurderinger NVE har gjort og styrker med det grunnlaget for NVEs forslag til reglement. Gjennom den kunnskap som er ervervet om laks i vassdraget har NVE søkt å forene miljøforholdene for de ulike livsstadiene for laksen. Departementet er av den oppfatning at det foreslåtte reglement vil ivareta livsbetingelsene for laksebestanden i Suldalslågen og således være i tråd med de føringer som gjelder nasjonale laksevassdrag. Vannføringene som foreslås vil for øvrig ivareta Suldalslågen som et livskraftig vassdrag, jf. naturmangfoldloven § 5 og som et viktig landskapselement. Det er også lagt vekt på å si-

kre at de fritidsaktiviteter som er knyttet til elva, kan gjennomføres.

5. Olje- og energidepartementets merknader til vilkårene

Til post III Suldalslågen

a) Minstevannføringer ut av Suldalsvatn

Vintervannføring – f.o.m. 1.12 – 10.4

Økt islegging er brukt som det viktigste argumentet for den vintervannføringen Statkraft har omsøkt. Fylkesmannen og DN tilrår høyere vannføring enn NVEs forslag om 12 m³/s. Departementet legger vekt på at 12 m³ har vært kravet om vintervannføring i gjeldende reglement siden 1990 og frem til i dag, og det er ikke fremlagt noe dokumentasjon om at denne vannføringen har medført skadelige virkninger for verken fisk, landskap eller miljø. Departementet slutter seg derfor til NVEs forslag om 12 m³/s. Departementet finner at denne vannføringen er tilstrekkelig for den anadrome fisken i vassdraget, og at vannføringen også vil sikre Suldalslågens funksjon som landskapselement.

Vannføring vår og forsommer – f.o.m. 11.4 – 30.6

Lav vårvannføring som omsøkt, gir økt næringsproduksjon for fisk. NVE er enig i at vanntemperaturen på våren kan være en viktig faktor for fiskeproduksjonen i Suldalslågen. I perioden fra 15. mai og ut juni anbefaler NVE at det slippes 42 m³/s. Dette tilsvarende vannføringen som er utprøvd fra 2001. Rapporten fra Rådgivende Biologer AS "Laks og sjøaure i Suldalslågen i perioden 2004-2008" konkluderer med at høyere sommertemperaturer har medført høyere "swim-up" temperatur, større årsyngel, bedre tilvekst og redusert alder på laksesmolten sammenliknet med årene 1998-2000. Fangsten av laks har også økt mer i Suldalslågen enn i andre lakseelver på Vestlandet de siste årene, og dette kan i stor grad forklares med økt smoltproduksjon. Departementet finner derfor at NVEs forslag har et solid faglig grunnlag.

NVE mener at en økning i vannføringen fra 1. juli vil kunne lette laksens vandring mot og oppvandring i Suldalslågen i god tid for fiskesesongen åpner. Suldalslågens forvaltningslag bemerker at fiskesesongen faktisk starter den 5. juli. Suldalslågens forvaltningslag mener det er en klar målsetting fra forvaltningen å styrke laksestammen i Suldalslågen slik at det vil være forsvarlig å åpne fisket i juni og at sommervannføringen derfor ikke kan starte senere enn den 1. juni. Departementet kan ikke se at det er grunnlag for å starte sommervannføringen så tidlig av hensyn til fiskeinteressene. Hovedinnsiget av laks skjer fra slutten av juli og ut september. Det vil trolig ha liten effekt for fisket å øke sommervannføringen fra 1. juni.

Både DN og Fylkesmannen ønsker også sommervannføring med 62 m³/s fra 1. juni. Fylkesmannen i Rogaland viser til at høyere vanntemperatur om våren vil gi økt overlevelse for fisk som gyter tidlig. Suldalslaksen er imidlertid kjent for å gyte seint. Fylkesmannen mener at store endringer av de fysiske forholdene i elva vil kunne gi langvarige genetiske endringer av bestandene av laks og sjøaure, og for å unngå uforutsette og irreversible skadevirkninger på lokale stammer, anbefales at vannføringer opprettholdes på et forholdsvis høyt nivå.

Ut fra foreliggende dokumentasjon kan ikke departementet se at det er grunnlag nok på basis av høyere vanntemperatur og en viss økning i begroingen som tilsier at sommervannføringen bør starte tidligere enn 1. juli.

Samlet setter mener NVE at de positive sidene ved økt vanntemperatur i perioden medio mai til 1. juli er større enn de eventuelt negative. Departementet slutter seg til NVEs vurdering. Departementet viser til forslaget om store nok spyleflommer til å kunne medføre erosjon i plantedekket og utspyling av sedimenter. Dette vil avhjelpe situasjonen med begroing. I likhet med NVE forutsetter imidlertid departementet at virkningen av en slik vårvannføring overvåkes nøye over tid for å avdekke eventuelle langtidsvirkninger.

Vårflommer

NVE bemerker at vårflommen må være stor nok til å sikre god smoltutgang og smoltoverlevelser. I SMR rapport 30 er det konkludert med at vannføringen må være over 100 m³/s og holdes i noen dager for å sikre dette. Flommen må komme under hovedutvandringsperioden for fisken i Suldalslågen. All smolt går ikke samtidig, og det bør derfor være to flomtopper.

En vårflom bør medføre erosjon i plantedekket og utspyling av sedimenter. Det er ingen uenighet mellom NVE og høringsinstansene når det gjelder behovet for store vårflommer, selv om enkelte instanser ønsker at flomtoppene skulle være høyere enn 200 m³/s. I følge Statkraft er imidlertid høye flomtopper som skal holdes over flere dager (5 døgn), en driftsmessig utfordring, og Statkraft opplyser at de har erfart visse tekniske utfordringer med å slippe de flomtopper som følger av dagens reglement. Statkraft viser til at 200 m³/s ikke er testet ut tidligere og ønsker derfor flomtopp på 100 m³/s i stedet for 200 m³/s i perioden 25. – 30. april. Dette vil også gi en ikke ubetydelig forskjell i produksjon (9,9 GWh).*

Under prøvereglementet i perioden 1998-2000 ble det kjørt vårflommer på 150 m³/s. Erfaringen var at disse flommene var for små til å gi nok erosjon

i plantedekket til å redusere begroingen over året. NVE mener derfor at en flom må kulminere på 200 m³/s ut av Suldalsvatn og ha en varighet på minst to døgn for å kunne ha ønsket opprenskende effekt. Av hensyn til problemet med økning i terrestrisk begroing antas det å være av stor betydning å kjøre store flomtopper med en viss varighet. I tillegg sikres smoltutgangen med vårflokker. Departementet legger avgjørende vekt på disse forhold, spesielt på grunn av den usikkerhet som foreligger når det gjelder langtidsvirkningene av vårvannføringen. Departementet slutter seg til NVEs forslag.

Vannføring sommer – f.o.m. 1.7 t.o.m. 30.9

Statkraft har foreslått 30 m³/s fra 1.7 – 10.7. Deretter økt vannføring til 50 m³/s frem til 20.09 (pendling mellom 30 og 80 m³/s). Fra 21.09 – 30.9 foreslås vannføringen redusert til 30 m³/s.

NVE anbefaler en minstevannføring i perioden 1.7 – 30.9 på 60 m³/s i snitt, og at vannføringen pendler mellom 40 og 80 m³/s etter nærmere fastlagt mønster. For å sikre gode fiskeforhold på de ulike fiskevald i elva mener NVE at det er nødvendig med en relativt høy og varierende sommervannføring. Undersøkelser viser at fleksibel vannføring gir bedre vandringsforhold for fisken og en høy sommervannføring vil også gi økte oppvekstarealer for ungfisk. Sammen med naturlig tilsigsvariasjon fra uregulert restfelt mener NVE at Suldalslågen vil fremstå som en relativt stor og dynamisk elv, slik at elva kan fremtre som det landskapsbildet den er i dalen.

Bortsett fra at enkelte høringsinstanser ønsker sommervannføring fra 1. juni, er størrelsen på ønsket vannslipping delvis likt og delvis noe høyere enn NVEs forslag. Forslaget tilsvarer også omtrent den sommervannføring som slippes etter gjeldende reglement. Departementet slutter seg til NVEs forslag til sommervannføring, herunder forslaget om at en representant for de fiskeberettigede kan justere pendlingsmønsteret så lenge snittvannføringen blir 60 m³/s, se ny post III bokstav b.

Høstvannføring og spyleflommer – f.o.m. 1.10 – 30.11

Statkraft har omsøkt et reglement med lav vannføring på høsten innlagt kraftige spyleflommer av kort varighet. Raskt stigende og synkende vannføring er fremmet på grunnlag av maksimal erosjonseffekt. Lav vannføring er begrunnet i fare for tørrlegging av gyteområde for ørret ved nedkjøring mot vintervannføringen.

Både søker, NVE og høringsinstansene er enig i viktigheten av kraftige spyleflommer i løpet av høsten. Spyleflommene vil ha en opprenskende effekt gjennom utspyling av mose, alger og finsedimenter og bidrar også til å forbedre habitatene for ungfisk. For å ha god nok effekt, bør flommene være på minst 200 m³/s. NVE foreslår at det slippes to døgn

*. Statkrafts egne beregninger som opplyst under møtet med fagavdelingen 3.11.09.

flommer i perioden 16.10 – 30.10 i forbindelse med naturlig stor avrenning fra restfeltet. Enkelte høringsinstanser har anbefalt spyleflommer på 300 m³/s. Departementet slutter seg til NVEs forslag. Statkraft har pekt på at det er fysisk umulig å få en så høy vannføring øverst i Suldalslågen med den konsesjonsgitte HRV.

Selv om stor variasjon i vannslippingen mellom flomtoppene vil kunne medføre en økt utspylingsseffekt, vil ikke NVE anbefale at man går ned til 10 m³/s slik Statkraft har omsøkt. Så lave vannføringer på høsten er ikke prøvd ut, og det er en fare for at så lite vann kan medføre negative virkninger for både fisk og bunndyr. Departementet er enig i dette. Det er viktig å finne en balansert nedtrapping fra sommervannføring til vintervannføring. Det må være stor nok vannføring for at fisken kan komme seg opp elva. Det er også viktig at nedtrappingen til vintervannføring ikke skjer for tidlig da det er en god del fisk som vandrer opp i løpet av oktober/november. Storlaksen må få mulighet til å nå gyte plassene i hele vassdraget, og NVE foreslår at vintervannføringen starter 1. desember. Departementet støtter forslaget om at det slippes 50 m³/s i perioden 1.10 – 15.10 og 35 m³/s mellom flommene og i perioden frem til 14.11. Frem til 30/11 slippes 19 m³/s.

Slipping av ekstra vann – situasjonsstilpassede manøvreringsformål

NVE har vurdert behovet for å disponere en viss mengde vann for slipp i tillegg til det fastsatte reglement siden flere høringsinstanser har ønsket en slik mulighet. Argumentet for et slikt volum er at dette er eneste mulige buffer dersom det viser seg at manøvreringsreglementet medfører utilsiktede skader for laksebestanden.

Statkraft anbefaler at det legges til rette for stabile forhold uten mulighet for bruk av et slik "buffervolum", og minner om revisjonsadgangen i 2022. Statkraft viser til at det vil være faglig vanskelig å avklare den kortsiktige virkning av et endelig manøvreringsreglement og dermed også bruken av vannvolumet. Videre vil det trolig være vanskelig for berørte parter å finne frem til en omforent vannslipping da partene kan ha ulike behov.

Manøvreringsreglementet som NVE har foreslått er et resultat av en prosess hvor ulike momenter og argumenter er vurdert og veid mot hverandre. Departementet legger vekt på at det ikke er noe ved det foreslåtte reglement som skulle tilsi utilsiktede skader for laksebestanden sammenliknet med tidligere prøvereglement. I tidligere prøvereglementsperiodene har dessuten aldri dette ekstra vannvolumet blitt utnyttet selv om det var åpning for det i vilkårene. I likhet med NVE kan departementet derfor ikke se at det er behov for en buffer i form av et ekstra vannvolum, og tilrår at muligheten for slik vannslipping ikke tas med i nytt reglement. De-

partementet viser for øvrig til at muligheten for revisjon av reglementet vil foreligge allerede i 2022.

b) Pendling i sommerperioden

Det foreslåtte pendlingsmønster i perioden 1.7 - 30.9 kan justeres av en representant for de fiskeberettigede etter avtale med regulant.

c) Vannføringsreduksjoner

Alle vannføringsreduksjoner skal foretas med maksimalt 6 cm/t målt ved Stråpa.

Denne grensen ligger godt under 13 cm/t som er anbefalt for å hindre stranding.

d) Skadevirkninger ved flom

Av hensyn til eventuelle skadevirkninger ved flom gis regulanten anledning til å justere vannslippet fra Stråpa i forbindelse med smoltutvandningsflommen og spyleflommene slik at det unngås vannføringer over 350 m³/s målt ved Lavika.

Hylen kraftverk

Da konsesjonen for utbygging av Ulla-Førre ble gitt 13. september 1974 ble det bestemt at Hylen kraftverk ikke skulle kjøres i perioden 1. juni til 31. juli. Dette ble begrunnet med at drift av Hylen kunne påvirke laksevandringen tilbake til Suldalslågen. I årene fra 1998 har Hylen kraftverk vært i drift i juni og juli. Teoretiske og praktiske undersøkelser har konkludert med at laksen ikke blir vesentlig påvirket av drift ved Hylen kraftverk i sommermånedene.

Departementet er enig i at dagens restriksjoner for drift av Hylen kraftverk ikke videreføres i det endelige manøvreringsreglement og slik at gjeldende reglement punkt IV kan utgå. Uten restriksjoner er det naturlig at Hylen kraftverk vil kjøre så mye som mulig for å hindre "flomtap" til Suldalslågen.

Vannføring i Ulla

Enkelte instanser har uttrykt ønske om at vannføring i Ulla skal inkluderes ved fastsettelsen av et nytt reglement for Suldalslågen. Departementet slutter seg her til NVEs tidligere konklusjon om at pålegg om minstevannføring i Ulla ikke kan vurderes før det blir adgang til revisjon av Ulla-Førre utbyggingen i 2022.

Endring av reglement

Suldalslågen er et nasjonalt laksevassdrag. DN har et særlig ansvar for lakseforvaltningen. Departementet finner det derfor riktig å formalisere direktoratets adgang til å be om vurdering av endringer i reglementet dersom alvorlige, uforutsette effekter på laksebestanden skulle oppstå, jf. manøvreringsreglementet post 4 *Endring av reglement*. Tilsvaren-

de vilkår ble for øvrig også satt inn i nytt manøvreringsreglement for Altavassdraget.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

Permanent manøvreringsreglement for Suldalslågen fastsettes til erstatning for det midlertidige ma-

nøvreringsreglement for utbygging av Ulla-Førrevassdragene vedtatt ved kongelig resolusjon av 13. september 1974 med senere endringer.

Manøvreringsreglementet fastsettes i samsvar med forslag vedlagt Olje- og energidepartementets foredrag av 22. juni 2012.

Vedlegg

Manøvreringsreglement for Ulla-Førre-anleggene

(Fastsatt ved kgl.res. 22.6.2012. Erstatte reglement gitt ved kgl.res. 13. september 1974 og midlertidig reglement fastsatt ved kongelig resolusjon 20. mars 1998)

A. Reguleringer

Vatn	Naturlig sommer-vannstand moh.	Reguleringsgrenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre moh.	Nedre moh.			
Blåsjø:						
Øvre Storvatnet	975,0	1 055	950	80,0	25,0	105
Store Gilvatnet	1 045,5	1 055		9,5		
Førrevatnet	975,5	1 055	970	79,5	5,5	85
Underknotevatnet	992,4	1 055	935	62,6	57,4	120
Andrevatnet	1 022,8	1 055	995	32,2	27,8	60
Tredjevatnet	1 031,3	1 055	960	23,7	71,3	95
Oddatjørn	936,1	1 055	930	118,9	6,1	125
Vestre Kaldavatnet	1 113,2	1 115	1 111	1,8	2,2	4
Skorpevadhøl	1 047,8	1 060	1 045	12,2	2,8	15
Bjørndalsvatnet	700,0	708	697	8,0	3,0	11
Vassbottvatnet	474,0	475	470	1,0	4,0	5
Oddetjørna	628,7	630	625	1,3	3,7	5
Stovedalsvatnet	827,0	830	790	3,0	37,0	40
Flottene	589,7	613	590	23,3		23
Mosvatnet	517,7	518,2	516,2	0,5	1,5	2
Sandsavatnet	602,3	605	550	2,7	52,3	55
Lauvastølvatnet	594,3	605	590	10,7	4,3	15
Suldalsvatnet	67,5	68,5	67	1,0	0,5	1,5

Høydegrunnlag, se bilag 3.1.2. i NVE-Statskraftverkens generalplan av november 1971.

Bortsett fra Suldalsvatnet utføres dammene med faste overløp, og det regnes med at vannstanden kan stige inntil 1 m over øvre reguleringsgrense under flom. I Suldalsvatn vil maksimale flomvassstander ikke overstige det som ville forekommet i uregulert vassdrag. Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker.

B. Overføringer

a) Avløpene fra Bratteliåna ved øvre Storvatnet (119,5), Krymleåna (22,8) og Fossåna ved Store

Gilvatnet (4,7), til sammen 147,0 km² nedbørfelter overføres til Førrevatnet.

- b) Avløpene fra Førrevatnet (82,3), vann k 1063 i Flottåna (1,9) og avløpene under a, tilsammen 231,2 km² nedbørfelt, overføres til Oddatjørna.
- c) Avløpene fra Pjåkevatnet (2,6) og 3 bekker i Kvilldalsåna (4,7) tilsammen 7,3 km² nedbørfelt, overføres til tilløpstunnelen for Saurdal kraftstasjon eller videre til Blåsjø.
- d) Avløpene fra Vestre Kaldavatnet (15,4), bekk fra Novletjørna (4,5) og Skorpevadhøl (86,2) tilsammen 106,1 km² overføres til Blåsjø.

- e) Avløpene fra Oddatjørn (68,5) og avløpene under b) og d), tilsammen 405,8 km² nedbørfelt, overføres via Saurdal og Kvilldal kraftstasjoner til Suldalsvatnet.
- f) Avløpene fra Brokadalen (6,1), bekk (1,8), bekk fra Sprongavatna (11,9), Grasdalen (23,2), Bjørndalsvatn (5,6), felt i Helgelandsåna (5,9), bekk (4,8), Glommedalsfossen (557), fire bekker i Glommedalen (1,9), Kvivatn (4,7), bekk til Søråna (1,3), Fossånas restfelt (27,9) overføres til Bjørndalsvatn. Sammen med avløpene fra Sørånas restfelt gjennom Støldsals pumpeverk (8,0), Oddatjønnas restfelt (1,3), Førreånas restfelt (8,0), bekk (0,7), Holavatnet (3,5), Flottånas restfelt (24,2), bekk (0,4) og Ulladalsånas restfelt (56,4), tilsammen 203,3 km² nedbørfelt, overføres til Sandsavatn.
- g) Avløpene fra Mosvatnet inklusive bekk fra Gamlaskardvatnet (23,1) og 2 bekker (1,1) gjennom Hjorteland pumpeverk, 3 bekker (2,5) og bekk fra Heiavatnet (4,8), tilsammen 31,5 km² nedbørfelt, overføres til Sandsavatnet.
- h) Avløpet fra Sandsavatnet (58,2) og avløpene under f) og g), tilsammen 293,0 km² nedbørfelt,

- overføres via Kvilldal kraftstasjon til Suldalsvatnet eller pumpes opp i Blåsjø.
- i) Avløpet fra 69,3 km² av Mostølsvatnets nedbørfelt og videre fra 3 bekker (4,7), Longavatnet (0,7), Dørlevatnet (1,9) og Eivindsåna (10,0), tilsammen 86,6 km² nedbørfelt, overføres til Lauvastølsvatnet.
- j) Avløpene fra Grunnvatnets restfelt (25,5) og Bjørndalen (0,8), tilsammen 26,3 km² nedbørfelt, overføres til tilløpstunnelen for Kvilldal kraftstasjon.
- k) Avløpet fra Lauvastølvatnet (34,3) og avløpene under i) og j), tilsammen 147,2 km² nedbørfelt, kan pumpes opp i Blåsjø.

2

I. FLOMVANNFØRINGER

I samtlige vassdrag med unntak av Førreåna skal det ved manøvrering has for øye at de naturlige flomvannføringer så vidt mulig ikke økes.

II. OVERLØP FRA BLÅSJØ

Alt overløp fra Blåsjø kan slippes til Førreåna.

III. SULDALSLÅGEN

Det skal slippes vann til Suldalslågen i overensstemmelse med følgende bestemmelser:

- a) Følgende minstevannføringer skal slippes ut av Suldalsvatn, målt ved vannmerke 36.11 Stråpa:

Periode	Vannslipp ved Suldalsosen	Utfyllende kommentarer
<i>Vinterperiode</i>		
1/12-10/4	12 m ³ /s	
<i>Vår og forsommer</i>		
11/4-24/4	20 m ³ /s	
25/4-30/4	20-200 m ³ /s	Vannføring økes til 200 m ³ /s i løpet av to døgn (25-26/4). Holdes 4 døgn (27-30/4) for så å bli redusert.
1/5-5/5	20 m ³ /s	Vannføringen reduseres fra 200 til 20 m ³ /s.
5/5-14/5	20-100 m ³ /s	Vannføring økes til 100 m ³ /s i løpet av to døgn (5-6/5). Holdes 7 døgn for så å bli redusert
15/5-30/6	42 m ³ /s	
<i>Sommer</i>		
1/7-30/9	60 m ³ /s	Pendle mellom 40 og 80 m ³ /s. Det totale slippvolum skal tilsvare et gjennomsnitt på 60 m ³ /s i perioden.
<i>Høst</i>		
1/10-15/10	50 m ³ /s	
16/10-30/10	35-200 m ³ /s	Innenfor perioden 16. oktober til 30. oktober skal det slippes to flommer på 200 m ³ /s, begge med varighet på 24 timer. Mellom og etter flommene skal det slippes 35 m ³ /s.
1/11-14/11	35 m ³ /s	
15/11-30/11	19 m ³ /s	

- b) Det foreslåtte pendlingsmønster i perioden 1/7-30/9 kan justeres av en representant for de fiskeberettigede etter avtale med regulant.
- c) Alle vannføringsreduksjoner skal foretas med maksimalt 6 cm pr. time målt ved Stråpa.
- d) Av hensyn til ev. skadevirkninger ved flom skal

vannføringen målt ved Lavika ikke overstige 350 m³/s. NVE anbefaler derfor at regulanten gis anledning til å justere vannslippet fra Stråpa i forbindelse med smoltutvandringsflommen og spyleflommene slik at man unngår vannføringer over 350 m³/s ved Lavika.

IV. KVILLDALSÅNA

I Kvilldalsåna skal det slippes vann slik at vannføringen i tiden fra 1. mai til 1. oktober ved utløpet i Suldalsvatn ikke underskrider 0,5 m³/s.

V. MOSVATN

Mosvatn tappes ned tidligst mulig før jul. Deretter kan vannstanden varieres fram til lavvannsperiodens slutt mellom kote 516,2 og 517,2. I vårflomperioden mellom kote 516,2 og 518,2. I tiden etter og frem til 1. september mellom kote 517,2 og 518,2.

VI. SANDSAVATN

Sandsavatn skal fylles snarest mulig etter lavvannsperiodens slutt til kote 600 og kan ikke tappes under denne koten før 20. august. For øvrig kan vannslippingen foregå etter behovet i Saurdal, Kvildal og Hylene kraftstasjoner.

3. Protokollføring mv.

Det skal påses at flomløpene ikke hindres av is eller liknende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

4. Endring av reglement

Dersom slipping etter dette reglement medfører alvorlige, uforutsette negative effekter for laksebestanden, så kan Direktoratet for naturforvaltning be om at en endring i reglementet blir tatt opp til vurdering.

Viser det seg at slipping etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig. Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist av forståelsen av dette reglement avgjøres av Olje- og energidepartementet.

14. Statkraft Energi

Iverksettelse av permanent manøvreringsreglement for Suldalslågen

Olje- og energidepartementets samtykke 18. juli 2012.

Det vises til e-post av 13. d.m. fra Statkraft Energi med spørsmål om å få avklart fra hvilken dato det nye manøvreringsreglementet for Suldalslågen skal gjelde.

Statkraft er i brev fra NVE datert 19.4.10 gitt tilatelse til å avvike fra dagjeldende reglement i perioden 2010-12 på enkelte punkter som følge av tynge vedlikeholdsarbeid i Kvildal kraftverk. Det vises til vedtakets konklusjon pkt. 3 om at "[m]instevannføringspålegget ved Suldalsosen, ønskede pendlinger i vannføringer og eventuell spyleflom kan avvikes i de periodene Saurdal og Kvildal vil være ute av drift."

Statkraft opplyser at de pålagte spyleflommene i det permanente reglementet forutsetter at Kvildal kraftverk er i full drift, og at det som følge av de pågående arbeidene ikke er mulig å slippe spyleflommer til Suldalslågen.

Når det gjelder vannføringen i fiskesesongen er det i reglementet definert et pendlingsbånd, men selve pendlingsmønsteret skal avtales mellom regulanten og en representant for de fiskeberettigede. Det planlagte pendlingsmønsteret for sommeren 2012 er allerede avtalt med Suldalslågen forvaltningslag, og opplyses å være i samsvar med tidligere års praksis. Systemet for styring av kraftverk og luker er nå programmert etter avtalt pendlingsmønster, og et eventuelt annet pendlingsmønster i innværende sommer ville være vanskelig å definere og gjennomføre nå. Statkraft foreslår derfor at det permanente reglementet skal gjøres gjeldende fra og med 1.11.12.

I utgangspunktet skal det nye reglementet gjelde fra vedtagelsesdatoen 22.6.12. Det planlagte pendlingsmønsteret for sommeren 2012 er imidlertid allerede avtalt, og dagens reglement sikrer en middelvannføring til Suldalslågen som fullt ut er i samsvar med det nye reglementet. Departementet kan derfor ikke se noen tungtveiende grunner for å pålegge Statkraft å implementere nytt pendlingsmønster nå i sommer. Med unntak av spyleflommene, der NVE allerede har tillatt avvik for 2012, er dagens reglement identisk med det nye permanente fra 1. oktober til 1. november.

Det permanente manøvreringsreglementet for Suldalslågen, vedtatt ved kongelig resolusjon 22.6.12, gjøres derfor gjeldende fra og med 1.11.12.

15. Canica AS

(Konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 36)

Olje- og energidepartementets samtykke 23. august 2012.

Det vises til Deres brev av 7. august 2012, der det søkes om konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 36 for Canica AS og tilknyttede selskapers økning av eierandelen i Orkla ASA.

Bakgrunnen for søknaden er at Orkla ASA har kjøpt ca. 10 200 000 egne aksjer. Styret i Orkla ASA samtykket 2. mai 2012 til at Canica AS og nærstående etter industrikonsesjonsloven innehar 24,71 prosent av Orklas stemmeberettigede aksjer.

Canica AS, Canica Investor AS, Tvist 5 AS og Stein Erik Hagen AS sin økning av eierandelen i Orkla ASA utløser konsesjonsplikt etter industrikonsesjonslovens § 36 da Orkla ASA innehar vannfallsrettigheter i henhold til lov 14. desember 1917 nr. 16 (industrikonsesjonsloven) kapittel I, jf. industrikonsesjonsloven § 36 første ledd.

I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 gis Canica AS, Canica Investor AS, Tvist 5 AS og Stein Erik Hagen AS konsesjon for økning av sin eierandel i Orkla ASA, slik at gruppens samlede eierandel utgjør 24,71 prosent av de stemmeberettigede aksjene. Det settes ingen særskilte vilkår for konsesjonen.

Det gjøres oppmerksom på at det i og med dette vedtak ikke er gjort noen endring i de tidligere meddelte konsesjoner eller tilknyttede vilkår.

16. Knaben Kraft AS

(Tillatelse til bygging av Stølen kraftverk, regulering av Finndalsvatnet og Bergetjørn og overføring av vann mellom Bergetjørn og Finndalsvatnet i Kvinesdal kommune, Vest-Agder fylke)

Kongelig resolusjon 24. august 2012.

I Innledning

Knaben Kraft AS har søkt om tillatelse til å bygge Stølen kraftverk i Knabeåna i Kvinesdal. Søknaden innebærer regulering av Finndalsvatnet med 7 meter, regulering av Bergetjørn med 1 meter og overføring fra feltet Bergetjørn til Finndalsvatnet.

Aksjeeierne i Knaben Kraft AS er Kvinesdal kommune med 75 % av fallrettighetene, mens grunneiere eier 25 %.

Kraftverket er planlagt med en installert effekt på 1,9 MW og slukeevne på 1,52 m³/s. Dersom prosjektet gjennomføres som omsøkt vil prosjektet gi en midlere årlig produksjon på ca. 9,2 GWh.

II. NVEs innstilling

Olje- og energidepartementet har mottatt følgende innstilling fra NVE:

Sammendrag

Knaben Kraft AS søker om tillatelse til å bygge Stølen kraftverk i Knabeåna i Kvinesdal kommune i Vest-Agder fylke. Planene innebærer regulering av Finndalsvatnet med 7 m og regulering av Bergetjørn med 1 m, i tillegg til overføring fra feltet Bergetjørn til Finndalsvatnet. Kraftverket vil utnytte fallet mellom Finndalsvatnet på kote 753 og kraftstasjon på kote 595.

Kraftverket vil utnytte et nedbørfelt på 12,97 km². Middelvannføringen er 1,01 m³/s og alminnelig lavvannføring er beregnet til 45 l/s. 5-persentil for sommervannføring er 45 l/s og 5-persentil for vintervannføring er 38 l/s. Det planlegges slipp av minstevannføring lik alminnelig lavvannføring året gjennom. Kraftverket er planlagt med en installert effekt på 1,9 MW og en slukeevne på 1,52 m³/s som tilsvarer 150 % av middelvannføringen. En utbygging etter de omsøkte planene vil gi en midlere årsproduksjon på ca. 9,2 GWh.

Kvinesdal kommune er positive til tiltaket og mener at det kan gjennomføres under gitte forutsetninger. De vektlegger at det omsøkte kraftverket ligger i et område som er svært viktig i forbindelse med friluftsliv og gruvehistorie. Fylkesmannen i Vest-Agder stiller seg positiv til tiltaket, men mener at det må settes krav til en naturlig tilpasset utbygging av hensyn til friluftslivet, fossefall, villreinens leveområde og det tilgrensende landskapsvernområdet. Fylkesmannen stiller seg også bak kravene om opparbeidelse av alternativ løype trasé før utbygging av kraftverket. Knaben leirskole stiller seg også positive til tiltaket dersom de nødvendige vilkår settes. Flere privatpersoner har kommet med uttalelse i saken der de går imot tiltaket. Kvinavegen hytteforening, Knaben vel og Løgeheia Hytteforening stiller seg kritiske til tiltaket. Hovedpunktene i uttalelsene som er i mot en utbygging begrunnes med tiltakets virkninger på landskapsområdet. De er også bekymret for at en regulering av Finndalsvatnet vil redusere adkomsten til fjellområdene både sommer- og vintersid.

NVE legger vekt på at tiltaket vil styrke næringsgrunnlaget på Knaben, og gi en økning i årlig fornybar energiproduksjon. Tiltaket etableres i et område som tidligere er regulert og vil ikke gi nye store inngrep. De største ulempene med tiltaket etter vårt syn er terrenginngrepet knyttet til framføring av rørgate mellom den gamle inntaksdammen og kraftverket. Disse ulempene kan i stor grad avbøtes med krav om vannvei i tunnel. Dette gir en kostnadsøkning på ca. 5 MNOK, men NVE anser dette som akseptabelt grunnet de store forbedringene av prosjektet som dette vil gi. Fraføringen av vann mellom

inntak og kraftverk i tillegg til usikker is på Finndalsvatnet og Bergetjørn er også av en viss negativ betydning. Vanntilknyttede arter som bunndyr, fossefall og ørret kan bli negativt påvirket. Ulempene tiltaket vil medføre kan etter NVE sin oppfatning i stor grad avbøtes ved bestemte vilkår, god detaljplanlegging og tilstrekkelig minstevannføring hele året.

Etter en samlet vurdering av planene for foreliggende utbyggingsalternativ og mottatte høringsuttalelser anbefaler NVE at Knaben Kraft AS får tillatelse etter vassdragsreguleringsloven § 8 til å regulere Finndalsvatnet og Bergetjørn med henholdsvis 7 og 1 meter og overføre feltet Bergetjørn til Finndalsvatnet. Det anbefales også at Knaben Kraft AS gis tillatelse etter vannressursloven til å bygge Stølen kraftverk med vannvei i tunnel fra den gamle inntaksdammen og ned til stasjonen. Med de nødvendige avbøtende tiltak, finner NVE at fordelene og nytten av å gjennomføre tiltaket er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser og at § 8 i vassdragsreguleringsloven og § 25 i vannressursloven er oppfylt.

Søknad

NVE har mottatt følgende søknad fra Knaben Kraft AS, datert 28. januar 2009:

”Eierne i Knaben Kraft AS ønsker å utnytte vannfallet i Knabenvassdraget i Kvinesdal kommune i Vest-Agder fylke, og søker herved om følgende tillatelser:

1. Etter vannressursloven § 8, om tillatelse til:

- å gjenbygge Stølen kraftverk hovedsakelig i samsvar med fremlagte planer med installert effekt inntil 1,9 MW.

2. Etter vassdragsreguleringslova om tillatelse til:

- å gjenoppta reguleringen av Finndalsvatnet mellom LRV på kote 753 og HRV på kote 760, og å gjenoppta reguleringen av Bergetjørn mellom LRV på kote 819 og HRV på kote 820.
- Å overføre vatn fra Bergetjørn til Finndalsvatnet.

3. Etter energiloven om tillatelse til:

- bygging og drift av Stølen kraftverk, med tilhørende koblingsanlegg og kraftlinjer som beskrevet i søknaden.

Nødvendige opplysninger om tiltaket fremgår av vedlagt utredning. Vi ber om snarlig behandling av søknaden.

Hoveddata for det planlagte kraftverket:

” ...

<i>Stølen kraftverk, hoveddata</i>		
<i>TILSIG</i>		Hovedalternativ
Nedbørfelt	km ²	12,97
Årlig tilsig til inntaket	mill.m ³	32,03
Spesifikk avrenning	l/s/km ²	78
Middelvannføring	m ³ /s	1,02
Alminnelig lavvannføring	l/s	45
5-persentil sommer (1/5-30/9)	l/s	45
5-persentil vinter (1/10-30/4)	l/s	38
<i>KRAFTVERK</i>		
Inntak	moh.	753
Avløp	moh.	595
Lengde på berørt elvestrekning	m/km	1550
Brutto fallhøyde	m	156
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	0,334
Slukeevne, maks	l/s	1,52
Slukeevne, min.	l/s	76
Tilløpsrør, diameter	mm	0,80
Tunnel, tverrsnitt	m ²	0,28
Tilløpsrør/tunnel, lengde	m	1502
Installert effekt, maks	MW	1,9
Brukstid	timer	4933
<i>MAGASIN</i>		
Magasinvolument	mill. m ³	1,7
HRV	moh.	760
LRV	moh.	751
<i>PRODUKSJON</i>		
Produksjon, vinter (1/10 - 30/4)	GWh	5,10
Produksjon, sommer (1/5 - 30/9)	GWh	4,06
Produksjon, årlig middel	GWh	9,2
<i>ØKONOMI</i>		
Utbyggingskostnad	mill. kr	24,64
Utbyggingspris	kr/kWh	2,69

<i>Stølen kraftverk, Elektriske anlegg</i>		
GENERATOR		
Ytelse	MVA	1,9
Spennning	kV	0,69
TRANSFORMATOR		
Ytelse	MVA	2,1
Omsetning	kV/kV	0,69/22
NETTILKNYTNING (kraftlinjer/kabler)		
Lengde	Km	100
Nominell spenning	kV	22
Luftlinje el. Jordkabel		Jordkabel

Høring og distriktsbehandling

NVE har mottatt følgende høringsuttalelser til søknaden:

Kvinesdal kommune har den 20. august 2009 fattet følgende enstemmige vedtak i Forvaltningsutvalget:

”Omsøkte kraftverk er planlagt i et område som er svært viktig i forbindelse med friluftsliv og gruvehistorie på Knaben. Vi ber derfor om at det ved en eventuell tillatelse legges vekt på at omlegging av turløype skjer på en hensiktsmessig måte som ikke reduserer turmulighetene sommer- og vinterstid. Vi ber også NVE vurdere slipp av minstevannføring på hele den berørte strekningen. Det er også viktig at Bergetjørn ikke benyttes som et reguleringsmagasin slik at landskapsbildet beholdes i størst mulig grad. Kraftstasjonen må tilpasses den lokale byggeskikken på Knaben. Det må også foretas avbøtende tiltak for å bevare livsvilkårene for fossefall.”

Vi refererer følgende fra rådmannens tilråding i saken:

”Rådmannens vurdering:

Tiltakshaver begrunner søknaden med at de ønsker å utnytte næringsgrunnlaget for eiendommene, men og at de ønsker å opprettholde særpreget til den tidligere gruvebyen Knaben. Dette kan bl.a. gjøres ved å gjenoppta reguleringen av Finndalsvatnet og Bergetjørn og bevare den gamle inntaksdammen. Kvinesdal kommune har ansvaret for Finndalsdammen som i dag er i dårlig forfatning. Omsøkte tiltak innebærer gjenoppbygging av dammen, og dette kan ses på som et positivt element i restaureringen av den tidligere infrastrukturen på Knaben.

Det beskrives at regulering av Bergetjørn vil påvirke inngrepsfrie naturområder sone 1 og 2. Det blir imidlertid påpekt at Bergetjørn i dag er påvirket av tidligere oppdemming, slik at reduksjon av INON området derfor allerede har funnet sted. I forhold til dette punkt er det også vur-

dert som ubetydelig konsekvens av Karttjenester AS.

Etter rapport fra Karttjenester AS vil samlet konsekvens for tiltaket være noe over middels negativt, og det er da spesielt ulempene for fossekallen som er årsaken til dette. Deler av området befinner seg innenfor registrert beiteområde for villrein, men det er ikke kjent at reguleringen vil ha betydning for villreinens trekkveier eller passasjer. Området ligger også i villreinens randområde hvor villreinens bruk er begrensa. Selv om slike randområder kan være viktig som beiteområde enkelte år, ser en ikke at selve reguleringen skulle ha stor negativ betydning for villreinen.

Knabenområdet er som kjent et populært fritids- og turområde. Redusert vannføring vil da kunne redusere friluftsopplevelsen i området. Tiltaket vil også medføre at turløypen som går over Finndalsvannet ikke kan benyttes, men tiltakshaver vil opparbeide ny trasé i forbindelse med utbyggingen. Vi ser det som svært viktig at en omlegging av turløypa ikke medfører at traseen blir vanskelig å benytte (f.eks. svært bratt), dette gjelder både sommer- og vintertrafikk. Ikke minst må traseen være farbar for løypekjøring, ettersom det ikke blir mulig å benytte Finndalsvatnet som løypetrasé pga. usikre isforhold.

Det legges også vekt på at Bergetjørn ikke reguleres aktivt, men at det kun blir brukt som en forsinkelsesterskel. Dette er et spesielt viktig område for friluftsliv og ligger også nært inn til Setesdal Vest- Ryfylkeheiane landskapsvernområde. Det må også vurderes om det skal slippes minstevannføring på hele den berørte strekningen (også nedenfor Finndalsdammen), selv om søker skriver at en ev. minstevannføring her vil bli skjult av ur. Elvestrekningen fra Finndalsvatnet ned mot Knaben er viktig for landskapsbildet i forbindelse med friluftsliv.

Når det gjelder klage fra interessenter i området er det NVE som er saksbehandler og kommunen er høringsinstans. Protesten behandles derfor ikke i denne saken, men sendes til NVE slik at de kan vurdere denne i sin helhet.”

Fylkesmannen i Vest-Agder kom med følgende uttalelse 24.02.2010:

”Kvinesdal kommune. Stolen kraftverk - uttalelse til søknad om tillatelse til bygging av kraftverk i Knabeåna

Dersom konsesjon gis, anbefaler Fylkesmannen følgende:

- En naturtilpasset utbygging av hensyn til friluftslivet, villreinens leveområde og det tilgrensende landskapsvernområdet.
- Krav om opparbeidelse og godkjenning av alternativ løypetrasé før utbygging av kraftverket.
- Avbøtende tiltak for fossekallen i området.

Vi viser til oversendt søknad om konsesjon fra Knaben Kraft AS om bygging av Stølen kraftverk. Oversendelsen er datert 30.03.2009. Vi beklager at vi ikke har hatt kapasitet til å gi uttalelse før nå. Vi deltok på NVEs befarings i området i september 2009.

Prosjektet

Søknaden beskriver utnyttelse av Finndalsvatn og Bergetjørn som begge har vært regulert tidligere. Finndalsvatnet har vært regulert siden 1915, og i perioden 1960-1991 opplyses det at reguleringens HRV og LRV henholdsvis var på kote 760 og 753. Den gamle rørgata fra Finndalsvatn og dammen her er i dag godt synlig, i tillegg til dammene i Bergetjørn. Finndalsvatn har ikke vært regulert de senere år.

Knaben Kraft AS søker nå om å gjenoppta regulering av Finndalsvatn mellom kote 760 og 753, og Bergetjørn mellom kote 819 og 820. Samt å overføre vann fra Bergetjørn til Finndalsvatnet. Nedbørfeltet oppgis til 13 km². Alminnelig lavvannføring er beregnet til 45 l/s og middelvannføring til 1,02 m³/s.

Det søkes samtidig om å bygge et kraftverk i med installert effekt ca. 1,9 MW og beregnet årsproduksjon på 9,2 GWh. Inntak etableres i utløpet av Finndalsvatnet på kote 753 og kraftstasjonen på kote 595. Anleggets maks og min. slukeevne oppgis til henholdsvis 1,52 m³/s (1520 l/s) og 76 l/s. Lengde på berørt elvestrekning er 1550 meter.

Verdier i området

Friluftsliv

Knabenområdet gir gode muligheter for å drive friluftsliv, og dette er godt kjent i regionen. Vi vurderer heiene som regionalt viktige for friluftslivet. En faglig og helhetlig vurdering, og kartfesting, av friluftsområder i Vest-Agder er bakgrunnen for denne vurderingen. Hyttefolk og andre tilreisende bruker hele året Knaben som innfallsport til heiene i området.

Tilgrensende verneområde: Setesdal-Ryfylkeheiene landskapsvernområde

Landskapsvernområdet grenser til Finndalsvatnets østre del. Tiltak i selve planområdet griper ikke inn i selve landskapsvernområdet. Følgende er hentet fra verneformålet, i § 1 av verneforskriften for området.

Føremålet med vernet er:

- Å ta vare på eit samanhengande, særmerkt og vakkert naturområde med urørte fjell, hei og fjellskogsområde med eit særmerkt plante- og dyreliv, stølsområde, beitelandskap og kulturminne.
- Å ta vare på eit samanhengande fjellområde som leveområde for den sørlegaste villreinstamma i Europa.

Villreinens leveområde

Som det står i søknaden inngår de høyest liggende delene av planområdet i villreinens leveområde. Villreinen er som kjent en arealkrevende art som er spesielt truet av nedbygging av leveområdene.

INON — områder fri for tekniske inngrep

Søknaden oppgir at inngrepene resulterer i reduksjon i inngrepsfri sone 2 (1-3 km fra tyngre tekniske inngrep) på om lag 0,8 km². INON sone 1 vil bli redusert med drøye 0,1 km². Inngrepsfrihet er en kvalitet som er knyttet til opplevelser og friluftsliv. I tillegg vil inngrepsfrie områder som regel ha en høyere verdi for arter som er sensitive for forstyrrelse. Eksempler her kan være rovfugl og villrein. Vi har ikke dokumentert spesielle hekkelokaliteter for rovfugl i eller veldig nær planområdet, selv om dette ikke skal utelukkes.

Konsekvenser - fylkesmannens vurdering

I vår vurdering av konsekvenser legger vi vekt på at det tidligere har vært kraftverk i drift i området, og at landskapet allerede i dag bærer preg av dette. Det er like fullt et viktig poeng at prosjektet i stor grad tar nødvendige hensyn til friluftsliv og naturmiljø i området.

Friluftsliv og ferdselsmuligheter

Vi vurderer opprettholdelse av allmennhetens mulighet for friluftsliv som det viktigste allmenne hensynet ved en utbygging. Området er allerede i dag mye brukt, og er viktig regionalt som friluftsområde hele året. Økt hyttebygging de senere år gjør også at ferdselsmulighetene i området ikke blir mindre viktig ettersom tiden går. Forestående sikringstiltak i sanddeponiene på Knaben vil også gjøre området betraktelig mer attraktivt for rekreasjon og friluftsliv.

Villreinens leveområde

Det er kjent at forstyrrelser i form av ulike typer kraftanlegg ofte vil kunne føre til unntak hos villreinen. Bakgrunnen for dette er at villreinen assosierer ulike fysiske inngrep med menneskelig aktivitet. Randområder som vi her snakker om, kan være spesielt viktige for villreinen i perioder med ising i fjellet. Randområdene kan i slike perioder gi bedre tilgjengelig beite på grunn av manglende isdekke. Knabenområdets kvalitet som friluftsområde vektlegger vi tyngre enn kvaliteten dette området har som beiteområde for villreinen.

Fossefall

Det oppgis at området har stor verdi for fossefall. Verdien som hekkeområde og myteområde er årsaken til denne høye verddivurderingen. I år med sen vår etablerer fossefallet seg gjerne heller i lavereliggende områder enn i den aktuelle bekken. Det er vist til to ulike hekkelokaliteter.

teter. I søknaden vurderes ikke konsekvenser for fossekallen av ulike nivåer på minstevannføring og slukeevne. Vi mener det er en mangel i utredningen at ikke dette er vurdert. Selv om dette ikke er lett å si noe om, burde dette vært utredet nærmere ettersom verdien for fossekallen er såpass høy. Den nye naturmangfoldloven § 9 (føre-var prinsippet) sier: Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Loven er også klar på at det skal anvendes miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder jf. § 12, samt at § 8 sier at offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig bygger på vitenskapelig kunnskap om arters bestands-situasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger.

Tilgrensende verneområde:

Setesdal vesthei-Ryfylkeheiane landskapsvernområde. Reguleringssonen i Finndalsvatnet vil grense til landskapsvernområdet. I og med at denne sonen, som vi ser det, ikke ligger innenfor verneområdegrensen, vurderer vi ikke dette å være i strid med verneområdet. Her spiller også tidligere regulering av Finndalsvatnet inn.

INON-områder

Som vi forstår det vil ikke utbyggingen resultere i fysiske inngrep nærmere INON-områdene enn der vi i dag allerede finner fysiske inngrep.

Anbefaling

Inngrepsfrihet, villrein tilgrensende landskapsvernområde

Selv om området i dag allerede er noe preget av fysiske inngrep fra tidligere kraftanlegg og reguleringer, må man i prosjektet minimere fysiske inngrep og gi disse en naturtilpasset utforming. Dette må gjøres av hensyn til områdets høye kvalitet som friluftsområde av regional verdi, samt av hensyn til de tilgrensende områdene som er fri for tyngre tekniske inngrep. En mest mulig naturtilpasset utbygging vil etter vår mening ikke ødelegge verdiene i landskapsvernområdet, eller påvirke områdets kvalitet for villreinen i vesentlig grad. Vi vurderer det som spesielt viktig i dette prosjektet at utforming av anleggene følges opp ved tilsyn.

Fossekall

Dersom det skal gis konsesjon mener vi det må foreslås tiltak som i størst mulig grad ivaretar fossekallens mulighet til hekking og myting. Minstevannføringen som foreslås er kun på nivå med beregnet alminnelig lavvannføring. Dette leser vi som at det ikke er forsøkt å gjøre tiltak for å bevare fossekallen i området, selv om området i dag har stor verdi for arten som hekke og myteområde. Vi anbefaler at dette spørsmålet

utredes nærmere før fastsetting av minstevannføring, eventuelt at nivået på minstevannføringen heves vesentlig, til 200 l/s. Dette med henvisning til § 8 i naturmangfoldloven om føre-var prinsippet.

Løypetrasé

For å sikre en best mulig ivaretagelse av ferdselsmulighetene vil vi anbefale at det settes et vilkår om gjennomføring av en godkjent alternativ løypetrasé før anleggsarbeidet med kraftanlegget for øvrig kan starte opp. Dette som kompensasjon for at ferdselsmuligheten over Finndalsvatnet vinterstid avskjæres. En mulig løsning på dette kan være at NVE selv godkjenner løypetraseen ved tilsyn, i dialog med kommunen og Fylkesmannen, før det øvrige anleggsarbeidet kan startes.

Vi mottok et forslag til alternativ løypetrasé fra Knaben Kraft AS, på e-post den 4. nov. 2009. Dette forslaget har vi ikke kunnet vurdere i detalj, men vi går ut fra at denne kan danne utgangspunkt for ny trasé. I dette forslaget ligger blant annet bru over vassdraget nedstrøms utløpet av Finndalsvatnet.”

Knaben Vel v/Eirik Eidsvig har den 10. juli 2009 gitt følgende uttalelse til søknaden:

”Knaben har i løpet av de siste 20 årene blitt et svært populært friluftsområde, så vel vinter som sommer. Det har funnet sted en betydelig utbygging av fritidsboliger og omfattende planer for videre utbygging foreligger. Den gamle bebyggelsen i gruvebyen er for lengst tatt i bruk som fritidsboliger.

Årsaken til at Knaben har blitt et så viktig fritids- og rekreasjonssted er tilgjengeligheten til et særs vakkert fjellandskap. Store deler av dette området er også regulert som landskapsvernområde.

I dette området søker Knaben Kraft AS om konsesjon for utbygging av kraftverk.

En gjennomgang av konsesjonssøknaden til Knaben Kraft AS viser at tilgjengeligheten til det mest særpregede og anvendte turområdet blir sterkt berørt av den planlagte kraftverkutbygging.

Det bekymrer sterkt at det i konsesjonssøknaden ikke er konkretisert når og hvordan utbygger vil løse problemet med tilgjengeligheten til turområdet, inkludert landskapsvernområdet. Finndalsvannet er det naturlige krysningspunkt for de fleste turvalg i fjellheimen.

Et regulert Finndalsvann endrer hele dette bildet. Virkeligheten er ikke så enkel som at en da bare kan gå rundt det nye vannspeilet. Et rørgatesystem må krysses og det er topografiske forhold som vil kreve betydelig inngrep i naturen dersom det skal kunne kjøres sikre vinterløyper.

Det er påfallende at temaene fisk og ferskvannsbibliologi (3.5), flora og fauna (3.6) har fått

en omfattende behandling i konsesjonssøknaden, mens konsekvensene for menneske som bruker av område har fått fem linjer (3.11).

Undertegnede hytteforeninger på Knaben anmoder på vegne av beboerne at NVE, ved Konsesjons og tilsynsavdelingen, setter helt konkrete krav til utbygger om at tilgangen til fjellheimen skal være forsvarlig opparbeidet for allmenn ferdsel før nåværende vannspeil ved Finndalsvannet berøres. Det vektlegges at tiltakene blir gjort i forkant av en eventuell utbygging og ikke i ettertid.

Pkt 3.14, (Samfunnsmessige virkninger) i konsesjonssøknaden innleder med at "Tiltaket vil ha positiv verdi både for aktørene og samfunnet". Analysen av verdiskapning er snever og langt fra dekkende.

I løpet av de siste årene har hyttefolket investert et beløp i størrelsesorden 200 til 250 millioner kroner på Knaben. Kraftverket har til sammenligning en investeringsramme på ca. kr 25 mill. Arbeidene med utbyggingen av fritidsboliger er i stor grad utført av lokale entreprenører og håndverkere. Omfattende planer for videre utbygging foreligger. Det er et åpent spørsmål om de vil la seg gjennomføre i samme grad dersom tilgangen til fjellheimen forringes ved utbygging av kraftverk.

Med hensyn til kartbruk vil vi påpeke følgende feil i konsesjonssøknaden. I vedlegg 1, "Oversiktskart med nedbørfelt inntegnet" skal kraftledninger være merket med grønn linje. Dette er feil. Den grønne linjen som går nord/sør på kartet er ikke kraftlinje men derimot *grenselinjen for landskapsvernområdet*. Denne feil er svært beklagelig. For ukjente kan den oppfattes som om området allerede er berørt av tidligere kraftutbygging. Det er vesentlig forskjell på en kraftledning og en grenselinje for et landskapsvernområde.

Som alle fjellområder er også de som nå vil bli berørt av en eventuell kraftutbygging svært sårbare for inngrep. *Vannframføring gjennom tunnel vil langt være å foretrekke framfor åpne rørgater. Eventuelle sår som skapes må kamufleres så langt det er mulig.* På mange områder gjøres det i dag en god innsats i så måte, for eksempel ved veiprojekter. Det viser at det går an å bøte på skader som naturen påføres dersom viljen er tilstede. Det er gode grunner for å hevde at kalkyler som ikke tar hensyn til denne type kostnader er mangelfulle.

I kostnadskalkylen som følger Knaben Kraft AS sin søknad om konsesjon (pkt. 3.2) er det nærmeste en kommer en post som omfatter ovennevnte hensyn posten "Diverse tiltak (...landskapspleie,..)". *Den er kr 0,- i kalkylen, og det er urovekkende.*

Til sist vil vi gjøre oppmerksom på at det ovenfor Stølen gård er en *gammel badeplass*. Det er fra mange hold et sterkt ønske om at en eventuell utbygging ikke tørrlegger denne bademulighet som har lange tradisjoner på Knaben.

På Knaben er det i dag ca. 200 hytter og leiligheter som er representert ved Løgeheia Hyt-

tegrenn, Kvinaveien Hytteforening og Knaben Vel. Blant medlemmene er det stor skepsis til planene om kraftverk i området. Dersom Knaben Kraft AS skulle få konsesjon til utbygging av Stølen kraftverk håper vi på det sterkeste at også friluftsjakter blir ivare tatt gjennom de vilkår som settes fra myndighetene."

Liv Jakobsen har 10. juni 2009 gitt følgende uttalelse:

"Vi er NYE hytteeiere på Knaben og kommer som hytteeiere fra Bortelid. Vi bruker området svært mye til turgåing både sommer og vinter og føler at vi virkelig har funnet drømmeplassen. Vi er MEGET SKUFFET over forslaget om å få bygge Stølen kraftverk. Dere kan umulig ha gått tur i dette området. Hadde så vært tilfelle, ville dette forslaget aldri kommet opp.

Området som vil bli berørt av en kraftutbygging - spesielt Bergetjørn - ligger svært sentralt til, og en oppdemming/nedtapping av denne vil bli utrolig ødeleggende. Bergetjørn er en virkelig perle med sine små sandstrender og flotte, flate fjell som går ut i vannet.

Hva så med den nydelige gamle kjerreveien som fører inn til området - skal den også ødelegges med anleggstrafikk?

I tillegg vil isforholdene om vinteren bli mer usikre.

Det satses jo på hyttebygging/turisme på Knaben, og da føles det egentlig helt utrolig at noen i det hele tatt kan tenke på å ødelegge dette området.

Vi protesterer herved på det sterkeste mot en kraftutbygging i det aktuelle området."

Svein Korsvik har 3. juni 2009 gitt en uttalelse som er tilnærmet lik uttalelsen til *Jakobsen* som er sitert ovenfor.

Knaben Leirskole v/Jan Rob har 11. mai 2009 gitt følgende uttalelse:

"Det kan bli spennende å få et småkraftverk på Knaben. Jeg ser ikke bort fra at leirskolen kan legge inn undervisning i produksjon av vannkraft i vårt opplegg. Med et såpass lite kraftverk ser jeg det som pedagogisk greit å kunne vise at vann som ledes fra magasin, gjennom rør og turbiner kan bli elektrisk kraft.

Jeg ønsker likevel å påpeke følgende:

Finndalsvannet skal etter planen oppdømmes. Det vil gå ut over eksisterende løypenett, både sommer og vinter. Jeg forutsetter at utbygger finner tilfredsstillende løyper som erstatning for dagens løyper. Dette må gjelde for både ved adkomst fra Benkehei og fra Reinshommen via Romavegen.

Det må nok bygges anleggsvei til inntaksdammer og magasin. Denne vegen må utformes slik at den kan brukes til løypekjøring om vinteren. Det må heller ikke være vinteråpne veier til anleggene.

Leirskolen har gjennom flere år hatt et program for utsetting av fisk i Store Knabetjørn og i Bergetjørn. Jeg er redd for at utbygging kan

være til skade for dette. Jeg foreslår at utbygger i en eventuell konsesjon pålegges å sette ut øret i begge disse vann, samt Finndalsvannet.”

Kvinavegen hytteforening v/ Arne Wyller Christensen har i brev datert 7. mai 2009 gitt følgende uttalelse:

”Knaben området har i de siste 10-20 årene utviklet seg til å bli et betydelig turist- og utfartsområde som blir bebodd (i hytter) og besøkt av et stadig økende antall mennesker. Denne utviklingen, som vi tror vi trygt kan si er støttet og tilbudet fra alle hold, er tuftet på to hovedpillarer:

Området er et enestående naturområde basert på fjelldalene og høyfjellet som er av naturmessig meget høy kvalitet. Siden tilstrømmingen av hyttefolk og turister stadig øker kan det slås fast at det først og fremst er selve naturopplevelsen ved de unike heiene som er av stor verdi – næring og fritidssysler knyttet til jakt og i noen grad fiske har ikke samme betydning i og med at bare en liten andel av interessentene vil kunne ta del i dette. Et meget viktig forhold i denne sammenheng er at adkomsten til fjellet er meget lett og god. Dette er et viktig fortrinn, ikke minst av hensyn til dem som kanskje ikke er så spreke men som likevel ønsker å kunne komme til fjells.

Kulturen og kulturminnene fra gruvevirksomheten som foregikk over en 200 års periode fra den første enkle skeiding av malm utført av bøndene på 1700 tallet og fram til en moderne gruve drift som vokste fram på begynnelsen og midten av 1900 tallet. Restene etter denne virksomheten er spredt over et betydelig område hvor der har vært bergmessig og tilknyttet virksomhet av ulik karakter. Det vil være kjent at Riksantikvaren har vurdert Knaben 2 gruveanleggene til å være av klart museal verdi på høyt nasjonalt nivå og har bevilget betydelige midler til å rehabilitere og ivareta dette, samt et program for ytterligere utvikling. Men i tillegg til selve det sentrale anlegget foreligger der en unik helhet som ble utviklet over disse 200 årene. Det er klart at smågruver, forsøksdrift, hus-tufter, røskinger, demninger og rørgater kommer i denne kategori.

Kulturminner

Når man leser Knaben Krafts AS sin søknad fremgår det med all tydelighet at fordelene ved denne foreslåtte utbyggingen har fått langt større fokus enn ulempene. Videre går det fram at utbyggeren og de konsulentene han har valgt å støtte seg på i hovedsak har basert sin rapport på ”tekstbook kriterier” som er etablert i kraftnæringen i Norge som kapittel 3 og vedlegg 6. Dette er vel og bra og er sikkert en nødvendig gjennomgang i forhold til gjeldende regelverk.

Men man har helt unnlatt å berøre de kulturhistoriske sidene ved dette området. Som et eksempel er det påpekt at området fremstår som ”i betydelig grad menneskepåvirket”, bl.a. demninger og rørgater. Et annet sted er det opplyst

at den gamle rørgaten fra Inntaksdammen og ned til Stølen vil bli fjernet. Ved dette kommuniserer utbyggeren at området allerede er ”menneskepåvirket” og at det derfor ikke er så farlig at det kommer mer, samt at det må være en fordel at den gamle (og stygge?) rørgaten skal bort. Denne type utsagn gjør det tydelig at utbyggeren overhodet ikke har tatt kulturhistoriske hensyn i sin konsekvensanalyse. Dette er meget beklagelig, både saken i seg selv, og med henblikk på det som er sagt i pkt. 2 ovenfor om det ene fundamentet for Knabens attraksjon. Det er betimelig å påpeke at denne attraksjonen er den som gjør Knaben unik sammenlignet med andre nærliggende heie- og hytteområder som Sirdal og Åseral.

Basert på dette må vi påpeke at konsekvensutredningen er ufullstendig og det må kreves at utbygger retter opp dette ved å gjøre en langt mer grundig vurdering. Denne bør inneholde en omfattende registrering av de omtalte kulturminner som åpenbart er av betydning på nasjonalt nivå. Siden kulturhistorien utgjør en helhet bør den som ønsker å gjøre store inngrep innenfor et begrenset område likevel pålegges å utrede helheten. En vil tro at en slik registrering og analyse vil være av stor verdi for Kvinesdal kommune og andre lokale aktører som for eksempel Kvinesdal Historielag med sine over 1100 medlemmer.

Naturinngrep

I tillegg til inngrepene som omtalt ved rørgaten vil selve neddemmingen av Finndalsdammen være det mest dominerende og skjæmmende naturinngrep. Det har nå gått nesten 40 år siden demningen ble nedtappet etter gruve driftens nedleggelse. Av søknadens bilder 1 og 2 fremgår at naturen ennå ikke har klart å skjule sporene etter det gamle vannspeilet, men den er kommet godt i gang. Dette viser hvor sårbar naturen er i dette fjellområdet og må i seg selv gi grunnlag for å vurdere om det i det hele tatt er forsvarlig å gjenopprette en regulert vannflate som vil ligge der som et motbydelig svart sår hele sommeren.

Forholdet aksentuerer også med all tydelighet at det må stilles meget strenge krav til utbygger når det gjelder inngrep og reetablering av naturen etter anleggsarbeidene. Forfatteren av denne rapporten opplevde selv hvordan det så ut da Finndalsdammen var operativ under Knabens driftstid. Den eneste måten å unngå dette på eller minimere dette problemet på er å sette krav om ingen eller meget begrenset variasjon av vannstanden.

Adkomst

Sommer: Adkomsten til områdene øst, nordøst og nord for Knaben/Finndalsdammen vil bli betydelig forverret ved den foreslåtte utbyggingen. Dette gjelder bl.a. rutene mot Blåknuten, Blåtjønn, Atlanteren, Kyrevann, Punsevann og

Skjerkefossen. Men særlig adkomsten mot Ho-levoilene og Knaberøysa vil bli sterkt forringet ved at både traseen på sydsiden og nordsiden av en neddemmet Finndalsdam er svært mye mer besværlige enn den nåværende trasé rett over bekken mellom indre og ytre Finndalsvann. Det står i utbyggers rapport at ny trasé skal etableres, men det er ikke angitt hvordan.

Hensett til topografien i området er det ikke mulig å lage en god trasé uten betydelige sprengningsarbeider, og selv da vi har i det hele tatt problemer med å se hvordan en akseptabel ny trasé kan etableres. Som nevnt tidligere er lett adkomst til fjellet en av de viktige attraksjonene for Knaben området, dette er spesielt verdifullt for den som ikke er så sprek. Dette er et tungtveiende forhold som utbygger må ta hensyn til. Det må her kreves at utbygger gjør klart rede for hvordan han vil etablere en akseptabel løsning. Slik saken står nå, så foreligger bare en udokumentert påstand om at han vil lage en ny trasé, intet om hvilke kvalitetskrav som legges til grunn.

Vinter: Om vinteren forligger i hovedsak to problemstillinger; (1) løypemaskinen kan ikke gå over islagt vann og (2) hvis vannflaten reguleres vil isen bli farlig å ferdes på også for skiløpere. Når det gjelder løypemaskinen foreligger de samme problemstillingene om vinteren som det som er omtalt for sommeren; En ny trasé må etableres, men utbygger har overhodet ikke konkretisert hvordan han har tenkt å gjøre dette. Videre er det vanskelig å se hvordan han kan få til å etablere en akseptabel løsning.

Forfatteren opplevde selv forholdene under Knabens driftstid hvor mesteparten av vannet i Finndalsdammen ble brukt i oppredningsprosessen. Da ble demningen ofte nedtappet på etervinteren og dette resulterte i store sprekker og bratte fall på isen, nærmest som en skrugard i Nordishavet. Dette skyldes den spesielle undervanns topografien i området, og det var da farlig å gå over isen.

Hensett til det store antall mennesker som nå ferdes i fjellet vinterstid, samt at mange av disse ikke er spesielt fjellvante og heller ikke har erfaring ned regulerte vassdrag, synes det helt klart at en eventuell vannstandsvariasjon om vinteren vil medføre en betydelig sikkerhetsrisiko. Det er helt klart at varsling/skilting ikke vil være tilstrekkelig til å redusere denne sikkerhetsrisikoen til et akseptabelt nivå. Utbygger har ikke gjort rede for hvordan han vil håndtere disse forholdene. Man må anta at den eneste akseptable løsningen ligger i at vannspeilet ikke må reguleres, dette som en restriksjon på driften av kraftverket.

Kompenserende tiltak

Slik saken er beskrevet i utbyggers søknad vil Kvinaveien Hytteforening protestere mot den foreslåtte utbyggingen. Vi har påpekt og fore-

slått en rekke nødvendige tiltak når det gjelder krav til ytterligere utredninger og dokumentasjon. Vi krever at utbygger blir pålagt å utføre disse. Så langt vi kan se vil det likevel bli svært vanskelig for utbygger å etterkomme de kravene som bør gjelde i forhold til den negative påvirkning utbyggingen får for hytteeierne velbefinnende og investerte verdier. Dette fører uvegerlig til at utbygger må være forberedt på å komme opp med kompenserende tiltak som erstatter bortfallet av de verdier som hytteeierne må gi avkall på ved en eventuell utbygging.”

Harald Kjetil Glendrage har i brev datert 15. juli 2009 gitt følgende uttalelse:

”Jeg er født og oppvokst på Knaben og eier i dag en fritidsbolig i den gamle gruvebyen. Fritidsbolingen er flittig brukt av min mor, mine søsken med familier og meg selv med familie. Familien representerer en sammenhengende tilstedeværelse på Knaben fra mine besteforeldre startet med arbeide i gruvene i 1920-årene til min far sluttet i gruvene i 1973. Senere har Knaben vært aktivt brukt som feriested og det aller meste av ferie og fritid er blitt tilbrakt på Knaben. Alle brukerne av min fritidsbolig står bak uttalelsene.

Detaljerte uttalelser til søknaden er gitt som vedlegg.

Stikkordsmessig kan uttalelsene sammenfattes som følger:

Det bør ikke gis tillatelse til bygging av Stølen kraftverk av følgende hovedgrunner:

- Tiltaket er etter all sannsynlighet ikke lønnsomt
- Regulering av Finndalsdammen vil ødelegge bruken av området både sommers- og vinterstid
- Grunnvannsressursen til det nye kommunale vannverket blir sannsynligvis ødelagt
- Tiltaket gir betydelige og ubotelige terreng-inngrep
- Tiltaket gir ingen positive effekter i forhold til utvikling av området til ferie og fritid
- Tiltaket gir ingen bidrag til opprettholdelse av Knabens særpreg
- Levevilkårene for fossefall og fisk forringes betydelig
- Det er ikke vurdert hvordan tiltaket påvirker støybildet til omkringliggende fritidsboliger
- Det er ikke vurdert hvordan tiltaket påvirker levevilkårene til bunndyr
- Det er ikke vurdert hvordan tiltaket påvirkes av effektkjøring
- Det er ikke vurdert hvordan tiltaket påvirker sikkerheten til nedenforliggende reguleringsanlegg og spesielt slamproblematikken i Knabetjørna
- Det er heller ikke vurdert alternative og mer skånsomme utbyggingsalternativer

Henvisning	Forhold	Uttalelser
1.2 Begrunnelse for tiltaket	Opprettholde særpreget til den tidligere gruvebyen Knaben. Gjenoppta regulering av Finndalsvatnet og Bergetjørn. Bevare den gamle inntaksdammen. Reetablering av Finndalsdammen ses på som et positivt element. Ønske om fjerning av gammel rørgate.	Etter nedleggelsen av gruvedriften i 1973 er det ingen tvil om at utvidingen og bruken av området har hatt ferie og fritid som hovedmål. Etablering av det planlagte kraftverket er et betydelig terrenngrep som dramatisk vil endre den etablerte bruken av området. Etableringen av kraftverket må ikke forveksles med opprettholdelse av særpreg. Begrunnelsene står sterkt i strid med bruken av området til friluftsliv med unntak av punktet om bevaring av den gamle inntaksdammen. Her er det etablerte vannspeilet blitt et naturlig landskapselement og inntaksdammen ligger godt skjult i terrenget. En eventuell bevaring av inntaksdammen uten gjennomføring av tiltaket må imidlertid vurderes opp mot Kvinesdal kommunes ansvar som eier og hvilke krav som stilles til utfasing av reguleringsanlegg som ikke er i bruk. Reguleringen av Bergetjørn er negativt, men reguleringen er liten og vil sannsynligvis ikke påvirke den etablerte bruken av området. Reguleringen av Finndalsdammen er betydelig og vil ødelegge den etablerte bruken av området både sommers- og vinterstid. Bruk av veien inn til Finndalsdammen sommerstid for å komme seg videre inn i fjellet utelukkes. Det etablerte oppkjørte løypenettet vinterstid blir umuliggjort selv om foreslåtte tiltak etableres. Vannet kan heller ikke benyttes til skigåing vinterstid på grunn av reguleringen. Reetablering av dammen i sin nåværende form er ikke positivt og er sannsynligvis heller ikke forenlig med gjeldende krav til reguleringsanlegg. Det er også et paradoks at NVE som myndighet tillater, og at Kvinesdal kommune som ansvarlig "eier" får lov til å la et utfaset reguleringsanlegg stå i sin nåværende form. Dersom tiltaket ikke gjennomføres bør Kvinesdal kommune pålegges å utfase dette reguleringsanlegget i sin helhet, eller å reetablere et mer hensiktsmessig reguleringsanlegg dersom nåværende regulering er nødvendig. Ønsket om fjerning av eksisterende rørgate er reelt og må ses i sammenheng med Kvinesdal kommunes ansvar som eier av et utfaset reguleringsanlegg. Det begrensede inngrepet som er nødvendig i forbindelse med fjerning må likevel ikke forveksles med det enorme inngrepet som er nødvendig for å etablere en i all hovedsak nedgravd rørtrasé i det samme området.
1.4 Dagens situasjon og eksisterende inngrep	Området er i betydelig grad menneskepåvirket.	I dag fremstår området som lite menneskepåvirket. Byggingen av kraftverket vil imidlertid endre dette til at området vil fremstå som sterkt menneskepåvirket. Som nevnt ovenfor og dersom tiltaket ikke gjennomføres vil en utfasing av eksisterende reguleringsanlegg bidra til at området vil fremstå som enda mindre menneskepåvirket. Når det gjelder en eventuell bevaring av inntaksdammen må dette vurderes opp mot Kvinesdal kommunes ansvar som eier og hvilke krav som stilles til utfasing av reguleringsanlegg som ikke er i bruk. Kvinesdal kommune bør pålegges å utfase Finndalsdammen i sin helhet eller å reetablere et mer hensiktsmessig reguleringsanlegg dersom nåværende regulering er nødvendig. Kvinesdal kommune bør pålegges å fjerne eksisterende rørgate.
Figur 5	Det antas at dette refererer til magasinnivået i Finndalsdammen.	Kurvene indikerer store magasinsvingninger vinterstid og bekrefter at magasinet ikke kan benyttes av skiløpere vintertid. Dette vil forsterkes ytterligere av at det tilrettelegges og planlegges for effektkjøring.

Henvi­sing	Forhold	Uttalelser
2.2 Teknisk plan for det søkte alternativ	Ny dam blir reetablert i samme stil som eksisterende dam.	Ref. kommentar ovenfor når det gjelder utfasing. Dersom det skulle bli gitt tillatelse til bygging av kraftverket bør dammen reetableres som en fyllingsdam der kronebredden tilrettelegges for gode atkomster både sommers- og vinterstid. En kronebredde tilpasset passasje med løypemaskin vil muliggjøre en tilfredsstillende opprettholdelse av det oppkjørte løypenettet som er etablert. Massene til dammen bør forutsettes tatt ut under HRV i reguleringsmagasinet.
2.2 Teknisk plan for det søkte alternativ	Det er de samme reguleringskoter som var gjeldene for perioden 1960-1991.	Aktiv regulering av Finndalsdammen ble avsluttet sammen med gruvedriften i 1973. Tidsrommet fra 1973 til 1991 var den perioden ansvarlige myndigheter og eiere trengte for å komme frem til dagens utforming av reguleringsanlegget og dammen. Det bør også nevnes at dammen ble forhøyet, slik det også fremgår av bildene, høsten 1969. Dette betyr at reguleringen i perioden 1960 til 1969 var vesentlig mindre enn etter 1969. I tillegg kan det nevnes at byggingen av Finndalsdammen ikke har noen sammenheng med kraftverksdriften tidlig på 1900-tallet. Bygging av denne dammen har kun sammenheng med sikring av tilstrekkelig prosessvann til gruvedriften.
2.2 Teknisk plan for det søkte alternativ	Inntaket til overførselen blir anlagt nedstrøms Runna-tjødna.	Dersom det skulle bli gitt tillatelse til bygging av kraftverket må inntaks- og utløpskonstruksjonen bygges slik at den er sikker for mennesker (barn) og dyr. Det bør videre forutsettes at tiltaket utføres vegløst uten behov for vegbygging. Masser fra boringen må samles opp og sikres mot erosjon. Det bør pålegges krav om slipp av minstevannsføring fra inntaksstedet slik at bekkeløpet nedstrøms Runna-tjødna ikke tørlegges.
2.2 Teknisk plan for det søkte alternativ	Fra Finndalsdammen til inntaksdammen legges rørgata i jord- / fjellgrøft (500 m) på nordsiden av elva. Rørgata senkes ned i inntaksdammen over en strekning på 250 m. Resterende grøft (650m) legges i jordgrøft bortsett fra et parti på 200m som legges i dagen. Trasébredden antas å være 2,5-3 m.	Dersom det skulle bli gitt tillatelse til bygging av kraftverket er den største utfordringen hvordan denne rørtraseen skal kunne bygges på en skånsom måte. Fra Finndalsdammen til inntaksdammen er det stort sett fjell i dagen og fremføring av rørgroft vil bety at det etableres en 10-15 m bred trasé med nye terrengformasjoner. Det vil også være stor fare for at sprengstein spres over store områder. Hvordan røret skal senkes ned i inntaksdammen er ikke forklart men det må uansett forutsettes at røret graves ned. Det må også klarlegges at det er teknisk forsvarlig å føre røret gjennom den gamle inntaksdammen. Den største utfordringen vil være etablering av rørtraseen fra inntaksdammen til kraftverket. Uansett løsning vil fremføring av en rørtrasé i dette området bety betydelige sprengningsarbeider. Dette vil igjen medføre at hele området fra elva og opp til rørtraseen vil bli berørt med utrasing og spredning av sprengstein. Området er bratt og lar seg heller ikke arrondere på en fornuftig måte. Fremføring av grøfta vil bety at det etableres et stort sår i terrenget som ikke vil forsvinne på flere tiår.
2.2 Teknisk plan for det søkte alternativ	Det forutsettes etablert en ny skogsvei på ca. 200 m fra eksisterende vei til inntaksdammen.	Dersom det skulle bli gitt tillatelse til bygging av kraftverket bør det forutsettes at veien etableres midlertidig og at den fjernes etter bruk i byggeperioden.
2.3 Kostnads-overslag	24,64 MNOK med prisnivå 01.01.05. 9,2 GWh. 2,69 NOK/kWh.	Prisnivået er gammelt og prisutviklingen i dette markedet har vært betydelig de siste årene. Det må påregnes at prisene må økes med 30-40 % dersom utbyggingen skulle vært gjennomført i dag. Når dette ses i sammenheng med en usikker kostnad for nettilknytning, uavklarte krav til minstevannføringer, for positive varighetskurver og et sannsynlig krav om endret damtype vil utbyggingsprisen fort nærme seg 4 NOK/kWh. Normalt sett etableres det ikke kraftverk til en slik utbyggingspris og byggingen er derfor sannsynligvis ikke lønnsom. Lønnsomheten må også ses i sammenheng med et tiltagende overskudd i kraftmarkedet, fallende strømpriser og stor sannsynlighet for at denne situasjonen vil vedvare over lengre tid.

Henvisning	Forhold	Uttalelser
2.4 Fordeler ved ulemper ved tiltaket	Fordeler. Ulemper.	Ingen av de nevnte fordelene anses som viktige i forhold til utviklingen av området til ferie og fritid som hovedmål. Alle de nevnte ulempene er vesentlige og bør bidra til at tiltaket ikke godkjennes. Ulemper i forbindelse med betydelige terrenginngrep og redusert bruk og tilgang til fjellområdene sommers- og vinter- tid, ref. kommentarer ovenfor, er ikke med i vurderingen og bidrar ytterligere til at tiltaket ikke bør godkjennes.
3.3 Grunnvann, flom og erosjon	Det er ingen kjente grunnvannsforekomster.	Dette er ikke riktig. Det nye kommunale vannverket til Knaben utnytter "grunnvannet" ved Stølen. Det er ikke vurdert hvordan bygging av kraftverket og etablering av minstevannføringer vil påvirke vannverket. Det vises også til Vannressursloven som regulerer slike forhold.
3.4 Biologisk mangfold og verneinteresser	Det er registrert to reirplasser for fossefall i tiltaksområdet.	Tiltaket bør etableres slik at livsvilkårene for fossefall forbedres.
3.5 Fisk og ferskvannsbologi	Forekomster av fisk i elva vil bli negativt berørt. Det er ikke naturlig fisk verken i Finndalsvatn eller Bergetjørn.	Tiltakene bør etableres slik at nåværende eller fremtidige livsvilkår for fisk ikke forringes. Etablering av nye områder for fisk må heller ikke forhindres.
3.7 Landskap	Området er i betydelig grad menneskepåvirket, hovedsakelig i form av tidligere tiders gruvedrift og vannutnytting/kraftproduksjon.	Dette er ikke riktig. Området som omfattes av tiltaket er ikke benyttet til kraftproduksjon i nyere tid. Området som omfattes av tiltaket er heller ikke berørt av gruvedrift. Området som omfattes av tiltaket er kun berørt av vannutnytting til prosessvann og drikkevann.
3.10 Vannkvalitet og resipientinteresser	Elvestrekningen som blir berørt blir ikke brukt til vannforsyning.	Dette er ikke riktig. Det nye kommunale vannverket til Knaben utnytter "grunnvannet" ved Stølen. Det er ikke vurdert hvordan bygging av kraftverket og etablering av minstevannføringer vil påvirke vannverket. Det vises også til Vannressursloven som regulerer slike forhold.
3.11 Brukerinteresser	Turløypen som går over Finndalsvatnet kan ikke lenger brukes, men tiltakshavere vil opparbeide ny trasé i forbindelse med utbyggingen.	Ref. kommentarer ovenfor. Reguleringen av Finndalsdammen er betydelig og vil ødelegge den etablerte bruken av området både sommers- og vinter- tid. Bruk av veien inn til Finndalsdammen sommer- tid for å komme videre inn i fjellet utelukkes. Det etablerte oppkjørte løypenettet vinter- tid blir umuliggjort selv om foreslåtte tiltak etableres. Vannet kan heller ikke benyttes til skigåing vinter- tid på grunn av reguleringen.
3.14 Samfunns- messige virkninger	Tiltaket vil ha en positiv verdi både for aktørene og samfunnet. Tiltaket vil gi økte skatteinntekter. Tiltaket vil gi økt lokal sysselsetting. Tiltaket vil opprettholde særpreget til den tidligere gruvebyen Knaben. Gjenoppbygging av Finndalsdammen vil være et positivt element. Gammel rørgate fjernes. Anleggsbidrag for nettilknytning er uavklart.	Ref. kommentarer ovenfor. Ingen av de nevnte fordelene anses som viktige i forhold til utviklingen av området til ferie og fritid som hovedmål. Ulemper i forbindelse med betydelige terrenginngrep og redusert bruk og tilgang til fjellområdene sommers- og vinter- tid er ikke med i vurderingen. Ønsket om fjerning av eksisterende rørgate er reelt og må ses i sammenheng med Kvinsdal kommunes ansvar som eier av et utfaset reguleringsanlegg. Det begrensede inngrepet som er nødvendig i forbindelse med fjerning må likevel ikke forveksles med det enorme inngrepet som er nødvendig for å etablere en nedgravd rørtrasé i det samme området. Situasjonen omkring anleggsbidrag for nettilknytning synes uklar og betyr med stor sannsynlighet en betydelig kostnadsøkning i forhold til det som er angitt i kostnadsoverslaget.
3.16 Konsekvenser ved brudd på dam og trykkrør	Eventuelle brudd på demninger eller trykkrør vil ikke få direkte konsekvenser for bebyggelsen på Knaben.	Dette er sannsynligvis riktig, men det må forutsettes at det gjennomføres nødvendige dambruddsberegninger for å bekrefte konklusjonen. Det må også vurderes hvordan dette påvirker reguleringen i Knabetjørna og spesielt hvordan dette påvirker risikoen for at slam fra den tidligere gruvedriften blir spylt nedover i vassdraget.

Henvisning	Forhold	Uttalelser
4. Avbøtende tiltak	Minstevannsføring tilsvarende alminnelig lavvannsføring på 45 l/s slippes fra overført felt. Knabeåna tørrlegges over en strekning på ca. 500 m nedstrøms Finndalsdammen. Turløypen som går over Finndalsvatnet kan ikke lenger brukes, men tiltakshavere vil opparbeide ny trasé i forbindelse med utbyggingen. Det etableres kunstig reirplass for fossekallen.	Ref. kommentarer ovenfor. Det må vurderes om 45 l/s er tilstrekkelig til å opprettholde et naturlig landskapsbilde. Det er uakseptabelt at Knabeåna tørrlegges over en strekning på ca. 500 m nedstrøms Finndalsdammen. Denne strekningen har også størst betydning næringsmessig for fossekallen. Det forutsettes at det pålegges krav om slipp av minstevannsføring både fra Finndalsdammen og Runnatjøna. Reguleringen av Finndalsdammen er betydelig og vil ødelegge den etablerte bruken av området både sommers- og vinterstid. Bruk av veien inn til Finndalsdammen sommerstid for å komme videre inn i fjellet utelukkes. Det etablerte oppkjørte løypenettet vinterstid blir umuliggjort selv om foreslåtte tiltak etableres. Vannet kan heller ikke benyttes til skigåing vinterstid på grunn av reguleringen. Tiltaket bør etableres slik at livsvilkårene for fossekall forbedres.
Støy fra kraftverket	Forholdet er ikke vurdert i søknaden.	Støybildet fra mini- og småkraftverk kan være betydelig. I en radius på 1000 m fra kraftverket finnes det et stort antall fritidsboliger som kan bli berørt. Det må forutsettes at støybildet klarlegges før utbygging og at tiltakshavere blir pålagt å gjennomføre tiltak dersom støybildet endrer seg etter utbygging.
Undersøkelser av bunndyr	Forholdet er ikke vurdert i søknaden.	Tiltakshaver må pålegges undersøkelser som vurderer hvordan bunndyr påvirkes av tiltaket.
Effektkjøring	Forholdet er ikke vurdert i søknaden.	Tiltakshaverne tilrettelegger og planlegger effektkjøring og må pålegges vurderinger av hvordan tiltaket påvirkes av dette.
Alternative utbygginger	Forholdet er ikke vurdert i søknaden.	Utbygging med vannvei i tunnel er et bedre alternativ landskapsmessig, men utelukker seg selv på grunn av kostnadsnivå. Utbygging uten regulering av Finndalsvatn og med inntak i inntaksdammen vil gi en mer skånsom utbygging. Regulering av Finndalsvatn unngås, dammen kan fases ut, gammel rørgate fjernes og det mest kritiske området for fossekallen bevares. Utfordringen blir fortsatt å etablere ny rørgate på en tilstrekkelig skånsom måte.

Søkers kommentar til høringsuttalelsene

Søker har i e-post med vedlegg av 05.03.2010 kommentert de innkomne høringsuttalelsene slik:

Tiltakshaver sine kommentarer til de enkelte uttalelsene:

”Kommentarer og innspill til høringsuttalelsen fra Kvinesdal kommune

Knaben Kraft ser det som en stor utfordring å legge til rette for at bortfallet av turløype ved en oppdemming ikke skal bli til hinder for fortsatt bruk av fjellområde øst for Finndalsvatnet.

Når det gjelder ferdsel forbi Finndalsvatnet vil det bli lagt opp til en alternativ løype - og ferdselstrasé sør for vannet. En tar av fra anleggsveien like etter bekken fra Bergetjørn og følger i rørtraseen mot dammen. Ca. 125 m nedstrøms dammen etableres en bred kjørebru over elveleiet og løypa vil gå i en slynge opp lia og innover det slette bergterrenget mot den eksisterende ferdselsveien østover mot Knaberøysa. Det er små terrenginngrep i lia opp fra elva. For løypermaskinen må det også tilrettelegges med litt planering av stein og løsmasser i de to vikene i sør-enden av Finndalsvatnet.

Bergetjørn er ikke tenkt brukt som reguleringsbasseng, men et forsinkelsesbasseng med kontrollert utslipp. Landskapsbilde vil ikke bli endret i noen grad. En ser ikke at isen på vinterstid vil bli usikker på grunn av en slik manøvrering.

Ved bruk av Bergetjørn som basseng vil de to eksisterende dammene bli restaurert på en bra måte. Pr. dato står disse til nedfalls og er svært skjjemmende i naturen.

Knaben Kraft mener at slipp av minstevannsføring bør være i bekken fra Bergetjørn (nedstrøms Runnatjøna og ned mot Inntaksdammen). Synsmessig er dette den beste løsningen. Det vil også være til fordel for den etablerte fossekalldolonien i dette vassdraget. Minstevannsføring nedstrøms Finndalsdammen vil gi svært liten visuell virkning, da elveleie består av ur og grov stein. Strekningen er heller ikke fiskeførende.

Minstevannsføring sammen med tilsig fra restfeltet nedstrøms inntaket på strekningen der elva går i rør, vil bidra til å øke restvannføringen. Størrelsen på restfeltet mellom inntaket og utløpet til kraftverk er ca. 2,44 km² og har et middelavløp på rundt 184 l/s.

Kraftstasjonen vil bli tilpasset den lokale byggeskikken på Knaben. Det vil også bli et samarbeid med leirskolen for å gi mulighet til å bruke stasjonen i læringsøyemed.

Det vil også bli etablert avbøtende tiltak for å bevare og styrke levevilkårene for fossefall.

Anleggsveien som går inn til Finndalsvatnet vil bli opprusta og satt i stand på en skånsom måte. En legger også opp til at veien blir tilrettelagt som en enda bedre løype trasé ved blant annet å drenere bort vann som siger inn i traseen og blir til is flere steder. I noen svinger blåser snøen helt bort, så på disse stedene må en også legge opp noe forebygging.

Når anleggsperioden er over vil veien bli stengt med bom som tidligere like ovenfor Reinshommen. Det vil ikke bli vinteråpen vei inn til Finndalsvatnet, men det kan forekomme at veien inn til kraftstasjonen blir brøytet.

Kommentarer og innspill til høringsuttalelsen fra *Arne Wyller Christensen*

Knaben Kraft er enig med Christensen at adkomsten til fjellet på grunn av regulert vann er en utfordring.

Når det gjelder ferdsel forbi Finndalsvatnet vil det bli lagt opp til en alternativ løype - og ferdselstrasé sør for vannet. En tar av fra anleggsveien like etter bekken fra Bergetjørn og følger i rørtraseen mot dammen. Ca. 125 m nedstrøms dammen etableres en bred kjørebru over elveleiet og løypa vil gå i en slynge opp lia og innover det slette bergterrenget mot den eksisterende ferdselsveien østover mot Knaberøysa. Det er små terrenginngrep i lia opp fra elva. For løypermaskinen må det også tilrettelegges med litt planering av stein og løsmasser i de to vikene i sør-enden av Finndalsvatnet.

Bergetjørn er ikke tenkt brukt som reguleringsbasseng, men et forsinkelsesbasseng med kontrollert utslipp. En ser ikke at isen på vinterstid vil bli usikker på grunn av en slik manøvrering.

Ved bruk av Bergetjørn som basseng vil de to eksisterende dammene bli restaurert på en bra måte. Pr. dato står disse til nedfalls og er svært skjemmende i naturen.

Rørgata vil i hovedsak følge den gamle traseen og bli nedgravd der det er naturlig. Den gamle dammen med overløp som lager vannspeil i inntaksdammen vil bli bevart slik den fremstår i dag.

Kjerreveien eller anleggsveien som går inn til Finndalsvatnet vil bli opprusta og satt i stand på en skånsom måte. En legger også opp til at veien blir tilrettelagt som en enda bedre løype trasé ved blant annet å drenere bort vann som siger inn i traseen og blir til is flere steder. I noen svinger blåser snøen helt bort, så på disse stedene må en også legge opp noe forebygging.

Kommentarer og innspill til høringsuttalelsen fra *Knaben leirskole v/ Jan Rob*

Knaben Kraft ser frem til et godt og konstruktivt samarbeid med leirskolen. En vil invitere skolen med på planlegging og tilrettelegging av kraftstasjonen som et læringssted. Tilrettelegging av alternative reirsteder for fossefall kan også være aktuelt å samarbeide om.

Når det gjelder ferdsel forbi Finndalsvatnet vil det bli lagt opp til en alternativ løype - og ferdselstrasé sør for vannet. En tar av fra anleggsveien like etter bekken fra Bergetjørn og følger i rørtraseen mot dammen. Ca. 125 m nedstrøms dammen etableres en bred kjørebru over elveleiet og løypa vil gå i en slynge opp lia og innover det slette bergterrenget mot den eksisterende ferdselsveien østover mot Knaberøysa.

Bergetjørn er ikke tenkt brukt som reguleringsbasseng, men et forsinkelsesbasseng med kontrollert utslipp. En ser ikke at isen på vinterstid vil bli usikker på grunn av en slik manøvrering.

Kjerreveien eller anleggsveien som går inn til Finndalsvatnet vil bli opprusta og satt i stand på en skånsom måte. En legger også opp til at veien blir tilrettelagt som en enda bedre løype trasé ved blant annet å drenere bort vann som siger inn i traseen og blir til is flere steder. I noen svinger blåser snøen helt bort, så på disse stedene må en også legge opp noe forebygging.

Når anleggsperioden er over vil veien bli stengt med bom som tidligere like ovenfor Reinshommen. Det vil ikke bli vinteråpen vei inn til Finndalsvatnet, men det kan forekomme at veien inn til kraftstasjonen blir brøytet.

Kommentarer og innspill til høringsuttalelsen fra *Harald Kjetil Glendrag*

Søker ser det som en stor utfordring å legge til rette for at bortfallet av turløype ved en oppdemming ikke skal bli til hinder for fortsatt bruk av fjellområde øst for Finndalsvatnet.

Det ikke er ønskelig å lede ferdsel over dam og inntak.

Når det gjelder ferdsel forbi Finndalsvatnet vil det bli lagt opp til en alternativ løype - og ferdselstrasé sør for vannet. En tar av fra anleggsveien like etter bekken fra Bergetjørn og følger i rørtraseen mot dammen. Ca. 125 m nedstrøms dammen etableres en bred kjørebru over elveleiet og løypa vil gå i en slynge opp lia og innover det slette bergterrenget mot den eksisterende ferdselsveien østover mot Knaberøysa. Det er små terrenginngrep i lia opp fra elva. For løypermaskinen må det også tilrettelegges med litt planering av stein og løsmasser i de to vikene i sør-enden av Finndalsvatnet.

Anleggsveien som går inn til Finndalsvatnet vil bli opprusta og satt i stand på en skånsom måte. En legger også opp til at veien blir tilrettelagt som en enda bedre løype trasé ved blant annet å drenere bort vann som siger inn i traseen og blir til is flere steder. I noen svinger blåser snøen

helt bort, så på disse stedene må en også legge opp noe forebygging.

Når anleggsperioden er over vil veien bli stengt med bom som tidligere like ovenfor Reinshommen. Det vil ikke bli vinteråpen vei inn til Finndalsvatnet, men det kan forekomme at veien inn til kraftstasjonen blir brøytet.

Bergetjørn er ikke tenkt brukt som reguleringsbasseng, men et forsinkelsesbasseng med kontrollert utslipp. Landskapsbilde vil ikke bli endret i noen grad. En ser ikke at isen på vinterstid vil bli usikker på grunn av en slik manøvrering.

Ved bruk av Bergetjørn som basseng vil de to eksisterende dammene bli restaurert på en bra måte. Pr. dato står disse til nedfalls og er svært skjæmmende i naturen.

Søker mener at slipp av minstevannføring bør være i bekken fra Bergetjørn (nedstrøms Runnatjørna og ned mot Inntaksdammen). Synsmessig er dette den beste løsningen. Det vil også være til fordel for den etablerte fossefallkolonien i dette vassdraget. Minstevannføring nedstrøms Finndalsdammen vil gi svært liten visuell virkning, da elveleie består av ur og grov stein. Strekingen er heller ikke fiskeførende.

Minstevannføring sammen med tilsig fra restfeltet nedstrøms inntaket på strekingen der elva går i rør, vil bidra til å øke restvannføringen. Størrelsen på restfeltet mellom inntaket og utløpet til kraftverk er ca. 2,44 km² og har et middelavløp på rundt 184 l/s.

Det er gjort en vurdering på at grunnvannsføremkomsten ved Stølen ikke vil bli berørt ved en utbygging av Stølen kraftverk.

Profilboret vannvei eller tunnel er en svært dyr løsning på et så lite kraftverk. En utredning har også vist at dette kun er mulig i nedre del av vannveien på grunn av topografi og forkastninger, så søker ser ikke et slikt alternativ som realistisk.

Det vil bli etablert avbøtende tiltak for å bevare og styrke levevilkårene for fossefall.

Søker dimensjonerer ikke anlegget beregnet for effektkjøring.

Kommentarer og innspill til høringsuttalelsen fra *Annelise og Svein Korsvik*

Bergetjørn er ikke tenkt brukt som reguleringsbasseng, men et forsinkelsesbasseng med kontrollert utslipp. En ser ikke at isen på vinterstid vil bli usikker på grunn av en slik manøvrering.

Ved bruk av Bergetjørn som basseng vil de to eksisterende dammene bli restaurert på en bra måte. Pr. dato står disse til nedfalls og er svært skjæmmende i naturen.

Kjerreveien eller anleggsveien som går inn til Finndalsvatnet vil bli opprusta og satt i stand på en skånsom måte. En legger også opp til at veien blir tilrettelagt som en enda bedre løypestrase ved blant annet å drenere bort vann som siger inn i traseen og blir til is en del steder.

Når det gjelder ferdsel forbi Finndalsvatnet vil det bli lagt opp til en alternativ løype- og ferdselstrase sør for vannet. En tar av fra anleggsveien like etter bekken fra Bergetjørn og følger i rørtraseen mot dammen. Ca. 125 m nedstrøms dammen etableres en bred kjørebru over elveleiet og løypa vil gå i en slynge opp lia og innover det slette bergterrenget mot den eksisterende ferdselsveien østover mot Knaberøysa.

Kommentarer og innspill til høringsuttalelsen fra *Liv og Gudmund Jakobsen*

Se kommentar til uttalelse til Annelise og Svein Korsvik.

”Kommentarer og innspill til høringsuttalelsen fra *Løgeheia Hyttegrend, Kvinaveien Hytteforening og Knaben Vel*

Knaben Kraft er enig med Eidsvig at adkomsten til fjellet på grunn av regulert vann er en utfordring.

Når det gjelder ferdsel forbi Finndalsvatnet vil det bli lagt opp til en alternativ løype- og ferdselstrase sør for vannet. En tar av fra anleggsveien like etter bekken fra Bergetjørn og følger i rørtraseen mot dammen. Ca. 125 m nedstrøms dammen etableres en bred kjørebru over elveleiet og løypa vil gå i en slynge opp lia og innover det slette bergterrenget mot den eksisterende ferdselsveien østover mot Knaberøysa. Det er små terrenginngrep i lia opp fra elva. For løypermaskinen må det også tilrettelegges med litt planering av stein og løsmasser i de to vikene i sør-enden av Finndalsvatnet.

Bergetjørn er ikke tenkt brukt som reguleringsbasseng, men et forsinkelsesbasseng med kontrollert utslipp. En ser ikke at isen på vinterstid vil bli usikker på grunn av en slik manøvrering.

Ved bruk av Bergetjørn som basseng vil de to eksisterende dammene bli restaurert på en bra måte. Pr. dato står disse til nedfalls og er svært skjæmmende i naturen.

Profilboret vannvei eller tunnel er en svært dyr løsning på et så lite kraftverk. En utredning har også vist at dette kun er mulig i nedre del av vannveien på grunn av topografi og forkastninger, så Knaben Kraft ser ikke et slikt alternativ som realistisk.

Rørgata vil i hovedsak følge den gamle traseen og bli nedgravd der det er naturlig. Gjennom inntaksdammen vil røret være nedsenket i vannet og videre mot Finndalsvannet vil det være nedgravd i sin helhet. Den gamle dammen med overløp, den som lager vannspeil i inntaksdammen, vil bli bevart slik den fremstår i dag.

Kjerreveien eller anleggsveien som går inn til Finndalsvatnet vil bli opprusta og satt i stand på en skånsom måte. En legger også opp til at veien blir tilrettelagt som en enda bedre løypestrase ved blant annet å drenere bort vann som siger inn i traseen og blir til is flere steder. I noen svinger blåser snøen helt bort, så på disse stedene må en også legge opp noe forebygging.”

Tilleggsopplysninger og kommentarer til disse

Tilleggsspørsmål fra NVE 1. oktober 2009

”Sender som avtalt noen punkt som NVE ønsker utredet etter befaring av Stølen kraftverk 7. september 2009.

NVE ønsker at søker ser på muligheten til å føre vannet i tunnel (profilboret), da på følgende måte:

Alternativ 1. Tunnel fra kraftverk og opp til dam ved Finndalsvatnet.

Alternativ 2. Tunnel fra kraftverk og opp til den gamle inntaksdammen og videre i nedgravde rør opp til dam ved Finndalsvatnet.

NVE ønsker også at dere ser på ulike damkonstruksjoner som kan være aktuelle. Det er et sterkt ønske fra hyttefolk og andre som bruker tiltaksområde til turterreng at det fortsatt er mulig å benytte områdene som før. Vi ser det derfor nødvendig at det anordnes en mulighet til ferdsel knyttet til selve damkonstruksjonen. Det er også en forutsetning at løypemaskinen kan krysse dammen vinterstid, eventuelt en broanordning tilknyttet dammen. Et godt kart der alternativ løypetrasé er avmerket er fordelaktig, gjerne på bakgrunn av diskusjoner med hyttefolk som bruker område og løypekjører. Et annet punkt NVE ønsker utredet er overføringen fra Bergetjørn, hvor det også planlegges slipp av minstevannføring. Hvor stor er verdien av det vannet som tenkes overført. Hvordan vil produksjonen endres hvis denne overføringen utelukkes?

Vurdere også økonomien i prosjektet opp mot de foreslåtte punktene. Det bør tallfestes så langt det er mulig.”

Tiltakshavers svar på spørsmål fra NVE mottatt 06.01.2010:

”Svar og kommentarer på spørsmål i e-post datert 1/10-09 ang. Stølen Kraftverk på Knaben.

Når det gjelder spørsmålet om profilboret vannvei ble Norhard AS på Tonstad kontaktet.

Det ble avhørt befaring og de forskjellige alternativene ble diskutert. Når det gjelder alt. 1. om boring i hele lengden av vannveien, så er dette ikke mulig. For det første har de ikke utstyr for å bore så langt i en lengde, og for det andre er det 2 store forkastninger i grunnen som må passeres og umuliggjør dette. Alt. 2 om profilboret tunnel fra kraftverket og opp til den gamle inntaksdammen er mulig (se vedlegg: Stølen Kraftverk – lengdeprofil og: Stølen Kraftverk – profilplan) men en svært dyr løsning. Norhard AS har gitt en pris for boring av 530 m for 6,5 mill. Dette ligger nok ca. 5 mill. over en tradisjonell rørgate. (Videresender hele e-posten fra Norhard).

Når det gjelder avbøtende tiltak for ferdsel forbi Finndalsvatnet ser vi det som lite ønskelig å lede folk over dam og inntak. På befaring sammen med leirskolerektor Jan Rob (se ved-

legg: Uttale Stølen Kraftverk) stakk vi en svært bra alternativ løype- og ferdselstrasé like nedstrøms eksisterende dam. (Se vedlegg: Knaben – løypetrasé A3). En tar av fra anleggsveien like etter bekken fra Bergetjørn og følger i rørtraseen mot dammen. Ca. 125 m nedstrøms dammen etableres en bred kjørebri over elveleiet og løypa går i en slynge opp lia og innover det slette bergterrenget mot en eksisterende ferdselsvei østover. Det er små terrenginngrep i lia opp fra elva. For løypemaskinen må det også tilrettelegges med litt planering av stein og løsmasser i de to vikene i sørenden av Finndalsvatnet. Det ble foretatt egen befaring på omtalte trasé sammen med løypekjører Eilef Netland tlf. 91343978 og entreprenør Anton Ivar Hunsbedt tlf. 48149091. Konklusjonen var at dette var et svært bra alternativ ved et bortfall av nåværende løype over Finndalsvatnet.

Bruk av vann fra Bergetjørn er svært viktig for at prosjektet skal bli regningssvarende. Uten overføring vil produksjonen gå ned med 10 – 12 % og utbyggingskostnader og driftskostnader pr. kWh vil øke (se vedlegg: Utbygging uten overføring). Nedslagsfeltet til dette prosjektet er forholdsvis lite og det er viktig å ha så stor bassengkapasitet som mulig for optimal utnyttelse av anlegget. Det vil bli helt minimale naturinngrep ved en overføring av vannet ved borehol på selvføll fra nedstrøms Runnatjørna til Finndalsvatnet. Bergetjørn er ikke tenkt brukt som reguleringsbasseng, men et forsinkelsesbasseng med kontrollert utslipp. Ved bruk av Bergetjørn som basseng vil de to eksisterende dammene bli restaurert på en bra måte. Pr. dato er disse dammene ”ikke noe syn for øyet”.

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader

Om søker

Søker er Kvinesdal kommune sammen med sju andre rettighetshavere. Bygging og drift vil bli organisert i et eget aksjeselskap, Knaben Kraft AS. Kraftverket skal hete Stølen kraftverk.

Om søknaden

Knaben Kraft AS søker etter vannressursloven § 8 om tillatelse til å bygge Stølen kraftverk med tilhørende anlegg og etter vassdragsreguleringsloven om tillatelse til å regulere Finndalsvatnet og Bergetjørn samt overføring av Bergetjørnfeltet til Finndalsvatnet.

Søker ønsker å utnytte et fall på 156 m mellom inntak i Finndalsvatnet ved nåværende dam på kote 753 og kraftverk ved kote 595. Kraftverket er planlagt med installert effekt på 1,9 MW og vil få en midlere årsproduksjon på ca. 9,2 GWh.

Utbyggingen av Stølen kraftverk krever konsesjon etter vannressursloven § 8. Konsesjon kan bare gis hvis fordelene med tiltaket overstiger skader og

ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt i vassdraget.

Reguleringen av Finndalsvatnet med 7 meter og reguleringen av Bergetjørn, samt overføringen vannene i mellom vil etter søkers og NVEs beregninger øke innvunnet kraftmengde med over 500 nat.hk. Tiltaket er derfor konsesjonspliktig etter vassdragsreguleringsloven og søknaden er behandlet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 6 og gjelder tilatelse etter § 8 i samme lov.

Tiltaker er ikke konsesjonspliktig etter ervervsloven da utbyggingen gir en kraftinnvinning under 4000 nat.hk.

Beskrivelse av området

Tiltaksområdet ligger i Kvinesdal kommune i Vest-Agder fylke med kommunesenteret Liknes som nærmeste større tettsted.

Kraftverket vil utnytte et nedbørfelt 12,97 km² som ligger mellom 760 og 991 moh. Største delen av nedbørfeltet er karakterisert ved skrinne fjellområder med fjell i dagen.

Tiltaket innebærer regulering av Finndalsvatnet som ligger på kote 753 og Bergetjørn som ligger på kote 819.

Finndalsvatnet ligger over tregrensen på Knaben og området er preget av mye bart fjell og lite vegetasjon. I dag er Finndalsvatnet nedtappet slik at den gamle reguleringssonen synes godt. Nedtappingen skjedde i 1991, og revegeteringen har gått seint. Bergetjørn ligger noe høyere enn Finndalsvatnet og her er det mindre vegetasjon og store områder med bart fjell. Dagens areal av Bergetjørn er på 0,26 km². Nedstrøms Finndalsvatnet går elva først i et lite skar ned til det gamle inntaksmagasinet. Tregrensen går omtrent i dette partiet. Det gamle inntaksmagasinet er demt opp av en terskeldam ved utløpet, og den gamle rørgaten kan sees stedvis nedover mot det gamle kraftverket. Fra utløpet og ned til planlagt kraftstasjon går elva mer eller mindre utilgjengelig med bratte fjellsider og store steiner i selve elveløpet. Det er et markert fossefall på denne strekningen, ca. 400 meter oppstrøms planlagt kraftstasjon. Fra utløpet av det planlagte kraftverket går elva i et slakt strykparti ned til Knabetjørn.

Eksisterende inngrep i vassdraget

Knaben har i lang tid vært et lite industrisamfunn, og området rundt bærer tydelige preg av dette. Vassdraget har fra tidlig på 1900-tallet vært utnyttet til kraftproduksjon og prosessvann til gruvedrift. Reguleringssanlegget som står igjen i dag ble utfaset i 1991, og da ble vannstanden i Finndalsvatnet senket ned til et naturlig nivå. Dammen står der fortsatt, men det ble sprengt bort en del for å kunne slippe vannet forbi. Den gamle reguleringssonen er fort-

satt godt synlig. Bergetjørn ble også regulert med 1 meter, og her er den gamle dammen i en dårlig forfatning. Av andre inngrep er den gamle inntaksdammen nedstrøms Finndalsvatnet og tilhørende rørsystem ned til den gamle kraftstasjonen. Etter at den ble utfaset til kraftforsyning har den blitt brukt som vannledning. Ellers går det anleggsveg fra Knaben og opp til Finndalsvatnet. Området rundt selve tiltaksområdet er også preget av tidligere tiders gruvedrift med gruveåpninger og massetipper. De senere årene har det blitt etablert flere hyttefelt på Knaben. Disse ligger hovedsakelig nedstrøms det planlagte tiltaket.

Teknisk plan

Reguleringer

Søker ønsker å regulere Finndalsvatnet og Bergetjørn.

I Finndalsvatnet er det planlagt å ta opp igjen den gamle reguleringshøyden på 7 meter mellom kote 753 og kote 760. Totalt så skal dette gi et magasinivolum på ca. 1,7 mill. m³. En gjenopptagelse av reguleringen av Finndalsvatnet vil igjen sette ca. 78 000 m² under vann. Finndalsvatnet har vært regulert i perioden 1915-1991, reguleringskotene for perioden 1960 – 1991 er de samme som de søkes om i dag. Dammen må oppgraderes. I søknaden ønskes det å reetablere dagens betongdam. Høyden på dammen er planlagt til 7 meter og lengden blir 50 meter. Det er lagt opp til effektkjøring i søknaden, men tiltakshaver har senere i sine kommentarer til høringsuttalelser gjort det klart at det ikke skal legges opp til effektkjøring.

Bergetjørn skal ikke reguleres aktivt, men skal i stedet fungere som et forsinkelsesbasseng med vannstandsvariasjon på ca. 1 meter. Bergetjørn på kote 820 har et areal på ca. 0,26 km². Kapasiteten mellom kote 819 og 820 er ca. 0,26 mill. m³.

Overføring

Det er planlagt å overføre vann fra nabofeltet Bergetjørn til Finndalsvatnet med boret fjelltunnel. Tunnelen blir 200 m og får en diameter 280 mm. Inntaket til overførselen blir anlagt nedstrøms Runa-tjødna som ligger nedenfor Bergetjørn. Minstevannføring skal også slippes forbi inntaket for overføringen. Eventuelt flomvann som ikke går i tunnelen vil passere som overløp.

Inntak

Inntaket er planlagt på kote 753 ved eksisterende dam i Finndalsvatnet. Ny dam er tenkt reetablert i samme stil som eksisterende dam. Betongdammen vil bli konstruert med overløp for flomvann. Inntaket bygges med varegrind.

Rørgate

Strekningen på rørgata fra inntak til kraftstasjon vil bli ca. 1400 m. Diameteren på rørene vil bli 800 mm, med en trasébredde på ca. 2,5-3 m.

Fra Finndalsvatnet legges rørgata i fjell- og jordgrøft ned til den gamle inntaksdammen. Denne delen er ca. 500 m, og tiltaket blir på nordsiden av elva. Her må det også tas høyde for noe sprengningsarbeid i de øvre deler.

Rørgaten tenkes senket ned i den gamle inntaksdammen, en strekning på ca. 250 m.

Rørgaten må sprenges ned ved siden av, og forbi den gamle inntaksdammen. Videre skal den følge den gamle rørtraseen på sørsiden av elva ned mot kraftstasjonen. På en del av denne strekningen må rørgaten gå i dagen på fjellhulle. Denne strekningen er ca. 150 – 200 m, og her må det påregnes en del sprengningsarbeid. Fjellskjæringen vil bli høyere og trasébredden utvides i forhold til dagens situasjon. Det siste stykket ned mot kraftstasjon går rørgaten i jordgrøft. Før planlagt kraftstasjon må rørgaten krysse en bekk som renner ned i Knabeåna.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen blir plassert i dagen på kote 595 på sørsiden av elva. I stasjonen installeres en pelton turbin med en effekt på 1,9 MW. Turbinen vil ha en maks slukeevne på 1,52 m³/s, noe som tilsvarer 149 % av middelvannføringen på 1,02 m³/s. Turbinens minste slukeevne vil være på 76 l/s, som tilsvarer 7,5 % av middelvannføringen.

Kraftstasjonen skal oppføres som en betongkonstruksjon tilpasset den lokale byggeskikken på Knaben. Kraftstasjonens grunnflate vil bli ca. 60 – 70 m².

Elektriske anlegg

Kraftstasjonen vil bli utstyrt med en generator med ytelse på 2,1 MVA, og spenning 690 V. Transformatoren blir på 2,1 MVA med omsetning på 0,69/22 kV.

Kabel for nettilknytning er planlagt lagt i jordgrøft fra kraftstasjonen og ut til området øst for den gamle messebygningen til Knaben Gruver for tilknytning til det lokale 22 kV linjenettet. Strømførende kabel til transformator ca. 100 m vest for kraftstasjon graves ned i eksisterende vei.

Agder Energi Nett AS er områdekonsesjonær.

Veier

Atkomst til tiltaksområdet vil i hovedsak skje via eksisterende grusvei. Fra denne vil det bli lagt en ny skogsvei på ca. 200 meter ned mot den gamle inntaksdammen. Adkomst til Bergetjørn for rehabilitering av eksisterende dam vil skje med helikopter.

Massetak og deponi

Overskuddsmasser vil bli brukt ved kraftstasjonen og tilpasset terrenget. Etablering av rørgaten krever også masser til fundamentering. Det skal ikke anlegges massedeponi utover dette.

Hydrologiske virkninger

Stølen kraftverk vil utnytte et nedbørfelt på 12,97 km². Størstedelen av nedbørfeltet består av skogløse gras- og lyngheier med innslag av bjørkekraft. Mye av området er bart fjell som gir høy avrenning i nedbørsperioder. Vassdraget har dominerende høst- og vårflokker, og lavvannføringer inntrer som oftest om vinteren.

Grunnlaget for alle hydrologiske beregninger er tidsserier av vannføring over en lengre periode. For Stølen kraftverk eksisterer det en måling av vannføring noe lengre ned i vassdraget ved målestasjon 25.32 Knabåni. De hydrologiske analysene som er gjort baserer seg også på en tidsserie for avløp fra en målestasjon i et nedbørfelt med lignede avløpsforhold.

Middelvannføringen er beregnet til 1,02 m³/s og alminnelig lavvannføring er beregnet til 45 l/s. 5-persentil for sommervannføring er 45 l/s og 5-persentil for vintervannføring er 38 l/s. Kraftstasjonen er planlagt med maksimal slukeevne på 1,52 m³/s som tilsvarer 149 % av middelvannføringen. Laveste slukeevne for kraftverket blir 76 l/s som tilsvarer 7,5 % av middelvannføringen. I år med midlere vannføring vil det være 31 dager der vannføringen er mindre enn laveste slukeevne. Det vil være 72 dager der vannføringen er større enn største slukeevne.

Søkers foreslåtte minstevannføring er alminnelig lavvannføring året igjennom. Det er planlagt at minstevannføringen skal slippes i sin helhet fra overført felt, dvs. Bergetjørn. Dette innebærer at Knabeåna tørrlegges fra Finndalsvatnet og ned til den gamle inntaksdammen der feltet fra Bergetjørn kommer inn. Dette er en strekning på ca. 500 m.

Reetableringen av reguleringen av Finndalsvatnet og bygging av Stølen kraftverk vil gi en økning i vanntemperatur vinterstid og en senkning sommerstid nedstrøms utløpet av kraftverket. På utbyggingsstrekningen vil endringen være motsatt grunnet mindre vann.

Produksjon og kostnader

Prosjektet vil etter de omsøkte planer gi en årsproduksjon på ca. 9,2 GWh. Utbyggingskostnadene er beregnet til 24 640 000 kr. Dette gir en utbyggingspris på ca. 2,69 kr/kWh.

NVE har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. Det vil likevel være søkers ansvar å vurdere den driftsøkonomiske lønnsomheten i prosjektet.

Arealbruk og eiendomsforhold

Reguleringsmagasinet Finndalsvatnet vil med planlagt reguleringshøyde på 7 meter, sette et område på ca. 78 000 m² under vann. Reetablering av dam- og inntaksarrangement vil i liten grad legge beslag på nye arealer grunnet eksisterende installasjoner. Rørgaten vil også medføre et arealbeslag selv om den er planlagt i eksisterende rørgatetrasé nedstrøms den gamle inntaksdammen. Kraftstasjonens grunnflate er beregnet til 60 – 70 m². Det totale kraftstasjonsområdet blir noe større.

Eiendomsforhold er avklart. Grunneierne i Knaben Gård har godtatt en fordeling av fallrettighetene som gir Kvinesdal kommune 75 %, og resterende til grunneierne. De øvrige grunneierne er: Magne Solås, Alice Dagfinsen, Jens Eftestøl, Torleiv Kvinen, Arne Knaben, Odd Kvinlaug og Jarl Are Mygland.

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

Tiltaksområdet er i kommuneplanen definert som landbruk, natur- og friluftsområdet (LNF). Dersom det gis konsesjon må forholdet til kommuneplanen avklares direkte med Kvinesdal kommune.

Samlet Plan (SP)

Stølen kraftverk er ikke tidligere behandlet i Samlet Plan.

NVE har mottatt søknad datert 22.07.2010 om unntak fra behandling i Samlet Plan for "Overføring av Knabeåna og Sollisåna til Homstølvatn". Saken ligger hos Direktoratet for naturforvaltning. NVE har tilrådd fritak, mens Fylkesmannen går imot. Stølen kraftverk berører ikke dette direkte, og reguleringsene er så små at deres betydning for vannførendringer langt ned i vassdraget er begrenset. Overføringene dersom de får fritak og senere omsøkes kan da vurderes for seg.

Verneplan for vassdrag

Tiltaksområdet inngår ikke i noe vassdragsvernområde.

Inngrepsfrie områder (INON)

Når man tar hensyn til de tidligere inngrep i tiltaksområdet vil prosjektet pr. definisjon ikke medføre en reduksjon av INON områder.

Nasjonale laksevassdrag

Tiltaket kommer ikke i konflikt med Nasjonale laksevassdrag.

Andre verneområder

De nordøstlige delene av Finndalsvatnet og Bergetjørn grenser opp mot Setesdal-Vesthei-Ryfylkeheiane Landskapsvernområde.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven og etter § 6 i vassdragsreguleringsloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse. NVE var på befaring i området den 7. september 2009 sammen med representanter for søkeren, kommunen, Fylkesmannen og lokale hytteforeninger. Høringsuttalelsene har vært forelagt søkeren for kommentar.

I det følgende gis et kort sammendrag av høringsuttalelsene som er referert i sin helhet tidligere.

Kvinesdal kommune uttaler følgende:

- Det skal legges vekt på at omlegging av turløyper skjer på en hensiktsmessig måte som ikke reduserer turmulighetene sommer som vintertid.
- NVE skal vurdere slipp av minstevannføring på hele den berørte strekningen.
- Bergetjørn bør ikke brukes som et reguleringsmagasin slik at landskapsbildet opprettholdes.
- Kraftstasjon må tilpasses lokal byggeskikk.
- Det skal legges vekt på å iverksette tiltak for å bevare livsvilkårene for fossefall.

Fylkesmannen i Vest-Agder anbefaler følgende dersom det skal gis konsesjon:

- En naturlig tilpasset utbygging av hensyn til friluftslivet, villreinens leveområde og det tilgrensende landskapsvernområdet.
- Krav om opparbeidelse og godkjenning av alternativ løype trasé før utbygging av kraftverket.
- Avbøtende tiltak for fossefallet i området.

Knaben Vel v/ Eirik Eidsvig bekymrer seg over at det i konsesjonssøknaden ikke er konkretisert når og hvordan utbygger vil løse problemet med tilgjengeligheten til turområdet, inkludert til landskapsvernområdet. De ønsker videre at NVE skal sette konkrete krav om at denne tilgangen skal være forsvarlig opparbeidet for allmenn ferdsel før regulering påbegynnes. De påpeker også en feil i vedlegg 1 i konsesjonssøknaden, der det som framstilles som kraftledninger og er merket med grønn linje i realiteten er grenselinjen for landskapsvernområdet. De ønsker også vannframføring gjennom tunnel fremfor rørgate. De har også et ønske om at den gamle badeplassen ikke blir tørrlagt.

Liv Jakobsen og Svein Korsvik protesterer mot en utbygging av Stølen kraftverk. De mener at områder som blir berørt av kraftutbyggingen er både vakkert og ligger sentralt til og bør derfor skjermes mot en utbygging. De mener også at siden det sat-

ses så mye på hyttebygging og turisme bør kraftutbygging vike.

Knaben Leirskole v/ Jan Rob ønsker å påpeke noen punkter.

- Han antar at det opprettes alternative løpetraseer i forbindelse med reguleringen av Finndalsvatnet.
- Anleggsveg bør kunne bli løypetrasé vinterstid.
- Søker bør pålegges å sette ut fisk i Knabetjørn, Finndalsvatnet og Bergetjørn.

Kvinavegen hytteforening v/ Arne Wyller Christensen påpeker de to hovedpunktene de mener er sentrale for utviklingen på Knaben de siste 10 – 20 årene. Det første er naturområdet som omkranser Knaben. Et særpreget område med en adkomst som gjør det tilgjengelig for de aller fleste. Det andre har vært kulturen og kulturminnene som finnes på Knaben, som stammer fra gruvevirksomheten som foregikk over en 200 år periode.

- I uttalelsen påpekes det mangler ved konsekjonssøknaden i forhold konsekvensene for de kulturhistoriske forholdene på Knaben.
- Foreningen ønsker at det settes krav til manøvreringen av Finndalsvatnet.
- I likhet med andre uttalelser påpekes adkomsten til fjellet både sommers- og vinterstid. Det må legges til rette for at adkomsten til fjellet etter en eventuell utbygging blir som før.
- Hvilken risiko det innebærer å ferdes på regulerte vann vinterstid har ikke søker kommentert i sin søknad.

Harald Kjetil Glendrage har kommentert en rekke punkter i søknaden som har direkte feil eller mangler etter hans syn. Han sammenfatter sin uttalelse slik:

- Tiltaket er etter mest sannsynlig ikke lønnsomt.
- Regulering av Finndalsdammen vil ødelegge bruken av området både sommer- og vinterstid.
- Grunnvannsressursen til det nye kommunale vannverket blir sannsynligvis ødelagt.
- Tiltaket gir betydelige og ubotelige terrenginngrep.
- Tiltaket gir ingen bidrag til opprettholdelse av Knabens særpreg.
- Levevilkårene for fossefall og fisk forringes betydelig.
- Det er ikke vurdert hvordan tiltaket påvirker støybildet til omkringliggende fritidsboliger.
- Det er ikke vurdert hvordan tiltaket påvirker levevilkårene til bunndyr.
- Det er ikke vurdert hvordan tiltaket påvirkes av effektkjøring.

- Det er ikke vurdert hvordan tiltaket påvirker sikkerheten til nedenforliggende reguleringsanlegg og spesielt slamproblematikken i Knabetjørna.
- Det er heller ikke vurdert alternative og mer skånsomme utbyggingsalternativer.

Tiltakets virkninger - Fordeler og skader/ulempes

Nedenfor har vi gitt en oversikt over hva NVE anser som de viktigste fordelene og skadene/ulempene ved den planlagte utbyggingen:

Fordeler

En utbygging etter de foreliggende planene, vil etter søkers beregninger gi ca. 9,2 GWh/år i fornybar kraftproduksjon. Tiltaket vil kunne gi positive lokale ringvirkninger, særlig i anleggsperioden, samt økte inntekter for Kvinesdal kommune. Tiltaket er planlagt i et område som bærer preg av tidligere industriell virksomhet. Tiltaket oppgraderer eksisterende dammer og fjerner gammel rørgate.

Ulemper

Den største ulempen med prosjektet slik NVE ser det er redusert vannføring i Knabeåna. Dette kan føre til at biologisk mangfold blir negativt påvirket, og da spesielt fossefallet. I tillegg vil redusert vannføring kunne svekke landskapsopplevelsen. Reguleringene kan også være til hinder for friluftinteressene i området ved at turvei/skiløype blir berørt ved regulering av Finndalsvatnet.

NVEs vurdering

Stølen kraftverk vil utnytte et nedbørfelt på 12,97 km². Middelvannføringen ved inntaket er beregnet til 1,02 m³/s og alminnelig lavvannføring er beregnet til 45 l/s. 5-persentilverdien for sommer- og vintervannføring er beregnet til henholdsvis 45 l/s og 38 l/s. Det er søkt om å regulere Finndalsvatnet med 7 meter og regulering av Bergetjørn med 1 meter. Det søkes også om å overføre vann fra Bergetjørn til Finndalsvatnet via tunnel med inntak nedenfor Runna-Tjøna.

Kvinesdal kommune mener at tiltaket kan gjennomføres under gitte forutsetninger. Fylkesmannen i Vest-Agder stiller seg positiv til tiltaket, men mener at det må settes krav til en naturlig tilpasset utbygging av hensyn til friluftslivet, fossefall, villreins leveområde og det tilgrensende landskapsvernområdet. Fylkesmannen stiller seg også bak kravene om opparbeidelse av alternativ løypetrasé før utbygging av kraftverket. Kvinavegen Hytteforening, Harald Kjetil Glendrage, Liv Jakobsen, Svein Korsvik og Arne Wyller Christensen er negative til den foreslåtte utbyggingen. Videre har det kommet innvendinger på flere punkter i søknaden gjennom høringsuttalelsene. Dette har i hovedsak gått på ut-

byggingen og reguleringenes mulige negative effekter på utøvelsen av friluftsliv, landskapsbilde og biologisk mangfold. I tillegg har det kommet kommentarer om støyforhold i området rundt kraftverket.

Hydrologiske virkninger av utbyggingen

Stølen kraftverk vil utnytte et nedbørfelt på 12,97 km². Middelvannføringen er ved inntaket beregnet til 1,02 m³/s og alminnelig lavvannføring 45 l/s. 5-persentilen for vannføring i perioden 1.5 – 30.9 (sommerhalvåret) og i perioden 1.10 – 30.4 (vinterhalvåret) er for Knabeåni estimert til henholdsvis 41 l/s og 35 l/s. For overført felt er 5-persentilene for de samme periodene henholdsvis 4 l/s og 3 l/s.

Søkers foreslåtte minstevannføring er lik alminnelig lavvannføring. Det er planlagt at minstevannføringen slippes i sin helhet fra overført felt. Dette innebærer at Knabeåna tørrlegges over en strekning på ca. 500 meter mellom Finndalsvatnet og den gamle inntaksdammen.

Knabeåna fra nedstrøms inntaket og ned til kraftverket vil få sterkt redusert vannføring. Kraftstasjonen er planlagt med en maksimal slukeevne på 1,52 m³/s som tilsvarer 149 % av middelvannføringen. Laveste slukeevne er oppgitt til 76 l/s som tilsvarer 7,5 % av middelvannføringen. Reguleringen av Finndalsvatnet med overføring av nabofeltet Bergetjørn vil redusere antallet og størrelsen på flommer i Knabeåna mellom inntak og kraftstasjon. I år med midlere vannføring vil det være 72 dager der vannføringen er større en største slukeevne og 31 dager med naturlig vannføring mindre enn laveste slukeevne. Vannføringen mellom inntak og kraftverk vil i hovedsak bestå av minstevannføring og bidrag fra restfelt.

Under fylling av reguleringsmagasinet vil vannføringen nedstrøms dammen bli redusert i forhold til normalen. Flomvannføring vil bli dempet spesielt i tørre og midlere år. De store flommene vil likevel gjøre seg gjeldene da magasinprosenten er relativt beskjeden. Ved stans av kraftverket i fyllingsperioder vil vannføringen nedstrøms kraftverket bare bestå av minstevannføring og bidrag fra restfelt.

Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

Temperaturforholdene vil endre seg noe etter en utbygging. Reguleringen av Finndalsvatnet vil medføre noen endringer i vanntemperatur både vinter og sommer. Vinterstid vil reguleringen gi en økt vanntemperatur nedstrøms kraftverket. Sommerstid vil temperaturen på samme strekning senkes. Videre vil en regulering av Finndalsvatnet gi mer ustabile isforhold gjennom vinteren. Isforholdene på Bergetjørn kan bli mer ustabile enn det som er tilfelle i dag. Særlig vil dette gjelde ved inntaket. Ved tilstrekkelig merking og skilting nær løypenettet an-

ser vi ikke dette for å være av vesentlig betydning. Merking kan pålegges i medhold av konsesjonsvilkårene dersom det gis konsesjon.

Redusert vannføring på fallstrekningen kan medføre noe høyere vanntemperatur om sommeren og økende frostproblemer om vinteren. Risiko for frostrøyk i forbindelse med tiltaket anses som liten. Vi anser ellers temperaturendringen for å være såpass begrenset at vi ikke har tillagt dette vesentlig vekt i vår vurdering.

Grunnvann, flom og erosjon

Finndalsvatnet er tenkt regulert med HRV og LRV tilsvarende tidligere regulering som opphørte 1991. I tiden fra reguleringen opphørte og frem til i dag har det vært sparsomt med revegetering i reguleringssonen. Reguleringssonen på 7 meter er godt synlig i dag, og det meste av finere løsmasse og organisk materiale er vasket ut. En gjenopptagelse av reguleringen vil vaske ut den begrensede vegeteringen. De samme vurderinger gjelder for Bergetjørn. Etter vår vurdering vil erosjon som følge av regulering i liten grad være til sjenanse grunnet tidligere regulering.

Flomforhold i vassdraget dempes tilsvarende kraftverkets slukeevne og tilgjengelig magasinvolum. Siden den maksimale slukeevnen til turbinene er relativt liten i forhold til forventet maksimal flomvannføring så vil den positive effekten for flomdemping være marginal.

Det er ingen kjente grunnvannsforekomster av betydning i området. Det har ikke blitt utført grunnvannsundersøkelser i området, men vi har heller ikke ansett dette som nødvendig.

Biologisk mangfold

Det er ikke registrert noen verdifulle naturtyper som vil bli berørt av tiltaket, det er heller ikke registrert rødlistede arter i influensområdet. Ordinære arter av vannmoseforekomster vil bli sterkt negativt berørt. Karttjenester as som har utført biologisk mangfold rapporten mener at tiltaket kan redusere arts mangfoldet, og at det kan fjerne forekomster av arter eller ødelegge deres vekst- og levevilkår. Rødlistearter er ikke påvist, og tatt i betraktning tidligere utnyttelse av vassdraget mener NVE at virkningene er akseptable.

Hele det berørte nedbørfeltet, samt de øverste 350 meterne av vannveien befinner seg innenfor et registrert beiteområde for villrein. Viltbestander i området anses i begrenset grad å bli påvirket av en utbygging i følge Karttjenester as, NVE slutter seg til denne slik vurderingen.

Den berørte strekningen er undersøkt i en 20 års periode av Kurt Jerstad i Jerstad Viltforvaltning med hensyn på fossefall. Fra utløpet av Finndalsvatnet og ned til den gamle inntaksdammen er bekken slak med flere småstryk og en liten foss. Denne

strekningen er i følge Jerstad gunstig for fossekall med hensyn til næringssøk og overvintring/ tidlig etablering. Videre ned til kraftstasjonen er det registrert to hekkelokalteter. Jerstad mener videre at med mindre det etableres en minstevannføring vil trolig den nederste hekkeplassen bli ødelagt ved en utbygging.

Tiltakshaver søker om å slippe minstevannføringen på 45 l/s i sin helhet fra overført felt og tørrelegge strekningen mellom Finndalsvatnet og ned til den gamle inntaksdammen, en strekning på ca. 500 meter. I notatet til Jerstad viltforvaltning som vurderer tiltakets virkning på fossekallen kommer det frem at området mellom Finndalsvatnet og den gamle inntaksdammen har stor næringsmessig betydning, og at det i bekken fra overført felt har vært reirplass for fossekallen i perioder med lite snø. Fylkesmannen har i sin kommentar også påpekt minstevannføringen, spesielt med tanke på leveforhold for fossekallen. Det er foreslått fra Fylkesmannen sin side å øke minstevannføringen til 200 l/s, det vil si ca. 20 % av middelvannføringen på 1,02 m³/s. Det sies derimot ikke noe om hvordan slipp av minstevannføringen bør foregå. Restfeltet er 2,44 km² og har en middelvannføring på 184 l/s. Inn til den gamle inntaksdammen kommer det inn en bekk som også er av betydning som gir et visst bidrag til vannføringen i Knabeåni. Jerstad skriver i sitt notat om fossekallen at det er den nederste av de to reirplassene som blir hyppigst brukt. Denne lokaliteten ligger nedstrøms den gamle inntaksdammen og vil derfor få et bidrag fra restfeltet.

NVE mener tiltakshavers forslag om å slippe minstevannføringen i sin helhet fra overført felt og tørrelegge strekningen mellom Finndalsvatnet og den gamle inntaksdammen er uheldig. Riktignok så ligger det en hekkelokaltet som brukes uregelmessig nedstrøms inntak til overført felt, men hvis man tørrelegger strekningen fra Finndalsvatnet og ned til den gamle inntaksdammen vil området til næringssøk kunne svekkes betydelig. For å opprettholde en næringsproduksjon på denne strekningen er det viktig at det slippes en minstevannføring. En løsning der man slipper minstevannføring både fra overført felt og fra Finndalsvatnet er etter NVEs syn den beste løsningen. Fylkesmannens forslag om 200 l/s er etter vår oppfatning urimelig ut fra dette hensynet, og vil i stor grad belaste økonomien i prosjektet.

Fylkesmannen kan pålegge i medhold av standardvilkår at tiltakshaver tilrettelegger for fossekallen på andre måter som å etablere beskyttede reirplasser dersom det gis konsesjon.

Den nye naturmangfoldloven legger føringer for myndigheter der det gis tillatelse til anlegg som vil kunne få betydning for naturmangfoldet. Etter NVEs syn blir formålet i naturmangfoldloven i praksis ivaretatt gjennom de grundige prosessene og

vurderingene som ligger til grunn for et konsesjonsvedtak. I NVEs vurdering av søknaden om Stølen kraftverk legger vi til grunn bestemmelsene i §§ 8-12. Et positivt vedtak fattes kun der hvor fordelene og nytten av å gjennomføre tiltaket vurderes å være større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. Tiltakets virkning for naturmangfoldet er et sentralt tema i denne vurderingen. Loven fastsetter forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper, blant annet "føre-var" prinsippet og prinsippet om økosystemforvaltning og samlet belastning.

Fisk og ferskvannsbibliografi

I følge kjentmenn (Jan Rob og Sigmund Oksefjell) har det ikke vært fisk i verken Finndalsvatnet eller Bergetjørn før begynnelsen av 2000-tallet. Disse har før denne tid vært naturlig fisketomme. Det ble derfor satt ut ørret både i Finndalsvatnet og Bergetjørn rundt 2000. Dette ble gjort frem til 2005 i Bergetjørn hvor det i dag er en viss bestand av ørret. I Finndalsvatnet er det mer usikkert hvorvidt den har overlevd. Nedstrøms det planlagte kraftverket ligger Knabetjørna, som ved hjelp av fiskeutsetninger de siste årene har fått en selvreproduserende ørretbestand. Innløpet til Knabetjørna som kommer fra Finndalsvatnet regnes som den viktigste gyteelva for dette vannet. Karttjenester as mener at tiltaket i noen grad vil redusere forekomsten av arter eller svekke deres vekst og levevilkår. Eventuelle forekomster oppstrøms kraftstasjonen vil bli sterkest påvirket, mens forekomstene nedenfor utløpet av kraftverket i begrenset grad vil bli berørt.

NVE mener at tiltaket kan være negativt for ørret på strekningen som får fraført vann og i de to magasinene Finndalsvatnet og Bergetjørn som ønskes regulert. Når det gjelder fiskebestanden i Knabetjørna vil denne også bli berørt da fisken gyter i elva som kommer fra Finndalsvatnet. Her vil vannføringen være avhengig av magasinutfyllingen i Finndalsvatnet. I perioder der magasinet fylles vil det kun være restvannføring pluss minstevannføring nedstrøms dammen. NVE mener at planlagt utbygging kan ha en viss negativ effekt på ørreten i området, men at standard vilkår om fiskeutsetninger kan redusere den negative effekten. Slipp av minstevannføring sammen med bidrag fra restfeltet vil for øvrig kunne bidra i tilstrekkelig grad til opprettholdelse av vanntilknyttede arter.

Friluftsliv og landskap

Flere av høringspartene vurderer utbyggingen av Stølen kraftverk til å være svært konfliktykt i forhold til innvirkninger på friluftsliv og landskap. Flere hytteeiere og andre brukere av området går i sine høringsuttalelser direkte imot en bygging av Stølen kraftverk.

Veier

Kraftstasjonen vil ligge i samme område som det gamle kraftverket lå på kote 595, rett oppstrøms Knabeånas utløp i Knabetjørn. Her vil det være nødvendig å ruste opp eksisterende traktorveg. Her har det ikke kommet inn noen innvendinger.

Den gamle traktorvegen som går opp til Finndalsvatnet må også rustes opp slik at den kan bære tyngre kjøretøy. En slik opprustning vil gjøre den mer synlig i landskapet. Liv Jakobsen og Svein Korsvik er kritiske til at denne veien blir endret på i forhold til dagens situasjon. Jan Rob v/ Knaben Leirskole påpeker at denne veien ikke bør være vinteråpen.

NVE mener at anleggsvegen frem til Finndalsvatnet har behov for en opprustning før en eventuell kraftutbygging. For at friluftsutøvelsen skal kunne fortsette som tidligere er det viktig at denne som hovedregel holdes stengt vinterstid, men at kraftverkseier må kunne ha tilgang til å komme opp med maskiner dersom det skal foretas reparasjoner eller lignende i denne perioden. Dette vil likevel være helt unntaksvis.

Den gamle traktorvegen som går frem til Finndalsvatnet i dag må rustes opp noe som vil gjøre den mer synlig i landskapet. I tillegg planlegges det en avstikker fra denne og ned til den gamle inntaksdammen, en lengde på ca. 200 meter.

Tiltaket vil kunne redusere INON-områder noe. Finndalsvatnet har vært regulert på et tidligere tidspunkt og vil tillegges mindre vekt grunnet allerede synlige inngrep. Regulering av Bergetjørn med kun 1 meter regnes ikke som et teknisk inngrep.

Rørgate

Den planlagte rørgatetraseen skal graves ned fra det nye inntaket og ned til den gamle inntaksdammen. Her skal den senkes ned i bassenget før den føres gjennom den gamle inntaksdammen og ned mot kraftverket. I et parti på ca. 200 meter må den føres i dagen i gammel rørgatetrasé. Harald Kjetil Glendrage er kritisk til hvordan søker skal kunne føre en rørgate fra inntak til kraftstasjon uten at det vil bli store sår i terrenget. NVE ba søker om å vurdere andre former for vannveitilknytning mellom inntak i Finndalsvatnet og kraftverket. Søker ble bedt om å vurdere et alternativ med tunnel fra kraftverk og opp til den gamle inntaksdammen, og et alternativ med tunnel på hele strekningen. Slik det fremgår av utredningen utført av Norhard, er alternativet med tunnel fra kraftstasjon og opp til den gamle inntaksdammen realiserbart. Alternativet med rørgate langs den gamle og smale rørgatestrekningen er et dårlig miljømessig alternativ etter NVEs mening. For å kunne forankre den planlagte rørgaten med en diameter på 800 mm kreves det ett betydelig innhugg i nåværende fjellskjæring. For å unngå nye og unødvendig store sår i landskapet me-

ner NVE at en løsning med tunnel fra den gamle inntaksdammen og ned til kraftverket langt er å foretrekke. Denne strekningen er dessuten godt synlig fra traktorvegen opp mot Finndalsvatnet. Norhard AS har gitt et grovt overslag på 6,5 MNOK for tunnel på denne strekningen, dvs. ifølge søker ca. 5 MNOK over rørgate. Prisen vil da stige til noe over 3 kr/KWh ut fra søkers oppgitte kostnadstall. Etter vårt syn vil en slik løsning kunne dempe konfliktnivået betydelig innenfor en akseptabel kostnadsramme.

Magasin og alternativ løypetrasé

Finndalsvatnet søkes regulert mellom LRV på kote 753 og HRV på kote 760. Regulerings høyden er den samme som i perioden 1960 – 1991. Harald Kjetil Glendrage og Erik Eidsvig hevder i sine uttalelser at en gjenopptagelse av reguleringen av Finndalsvatnet vil kunne ødelegge den etablerte bruken av området. De begrunner dette med at bruk av veien opp til Finndalsvatnet sommerstid utelukkes samt at det oppkjørte løypenettet vinterstid blir umulig å opprettholde og bruke. Glendrage påpeker videre at reetablering av dammen i sin nåværende form mest sannsynlig ikke er forenlig med de krav NVE stiller til damsikkerhet. Ny dam vil bli vurdert etter sikkerhetsforskriften dersom det gis konsesjon, så dette vil være ivaretatt.

Basert på kommentarer fra befaringen og uttalelser som har kommet inn i saken sendte NVE en e-post til tiltakshaver om å undersøke mulighetene for alternativ løypetrasé vinterstid. De tilbakemeldinger NVE har fått er tidligere referert. I korte trekk er det utredet alternativ løypetrasé i samråd med løypekjører. Dette vil også bli ivaretatt i konsesjonsvilkårene. Når det gjelder bruken av veien til Finndalsvatnet så kan denne være tilgjengelig for allmennheten etter anleggsperioden i barmarksperioden. NVE vil ved en eventuell konsesjon påse at detaljplaner også omhandler omlegging av løypetrasé slik som høringspartene påpeker.

Glendrage uttaler også at det synes som om det legges opp til effektkjøring av reguleringsmagasinet Finndalsvatnet. Det er også beskrevet i søknaden at de ønsker å ha muligheten til å praktisere effektkjøring. En effektkjøring av Finndalsvatnet vil kunne føre til økt sedimentasjon nedover i et allerede belastet vassdrag med tanke på sedimentasjon. Hyppige vannstandsendringer både i magasin og i Knabetjørna kan også bli et resultat. Det kommer også frem av biologisk mangfold rapporten at ørreten i Knabetjørna benytter elva opp mot det planlagte kraftverket som gyteområde. Søker har i kommentar til Glendrage sin høringsuttalelse sagt at de ikke dimensjonerer anlegget for effektkjøring. NVE legger dette til grunn, men vil også kunne presisere dette i krav til dette anlegget gjennom konsesjonsvilkårene.

Dammen ved Bergetjørn er i en dårlig forfatning. Dammen ved Finndalsvatnet vil også etter hvert ha behov for rehabilitering. Det er Kvinesdal kommune som sitter med ansvaret for dammene. En fremtidig opprustning av dammene vil påføre kommunen betydelige kostnader. Alternativt kan de søke om nedlegging av vassdragsanlegg etter vannressursloven § 41 eller overføring til annen eier etter § 42 samme lov. Ønskes anlegget nedlagt skal det så langt som mulig tilbakeføres til forholdene før anlegget ble bygd. NVE mener det vil være positivt om tiltakshaver overtar ansvaret for dammene og rehabiliterer disse til en forsvarlig stand som oppfyller NVEs krav til damsikkerhet.

NVE vil bemerke at det ved en eventuell konsesjon kan settes vilkår om at magasinet skal ha en vannstand som ligger høyere enn LRV om sommeren. Dette vil avbøte på noen av de estetiske konsekvensene som et reguleringsmagasin medfører. Magasinet fremstår også i dag som noe skjjemmede, og en høyere vannstand enn i dag kan gi en forbedring.

Brukerinteresser

Den største brukerinteressen tilknyttet tiltaksområdet er friluftsliv. Det kommer klart frem av de motatte høringsuttalelsene at område er mye brukt som rekreasjonsområdet både sommer- og vintertid. De fleste uttalelsene som er kommet inn ytrer bekymring for redusert landskapsopplevelse og redusert tilgjengelighet. Tiltaket vil kunne medføre redusert tilgjengelighet for allmennheten i anleggs- og driftsfase. I en anleggsfase er det spesielt traktorvegen opp mot Finndalsvatnet som vil bli berørt. I driftsfasen bør det tilrettelegges slik at denne kan brukes til løypekjøring vintertid og til fots om sommeren. En gjenopptagelse av reguleringen av Finndalsvatnet vil redusere ferdselen på vannet vintertid. Utover temporære hindre i anleggstiden og redusert ferdsel på Finndalsvatnet vintertid vil ikke tiltaket etter vårt syn medføre vesentlige endringer i forhold til hvordan friluftslivet utføres i dag, dersom det blir en god løypeendring. Dette kan ivaretas ved eventuell detaljplangodkjenning.

Kulturminner

Arne Wyller Christensen påpeker i sin uttalelse at konsekvensutredningen i forhold til kulturminner er ufullstendig og at det bør kreves grundigere undersøkelser. NVE er av den oppfatning at en gjennom god detaljplanlegging kan ta de nødvendige hensyn til de aktuelle kulturminnene slik at de ikke blir forringet for fremtiden. Disse virkningene er etter vårt syn ikke avgjørende for konsesjonsvurderingen. Standardvilkår ved en eventuell konsesjon pålegger søker å ha avklart forholdet til kulturminneloven § 9.

Vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser

I konsesjonssøknaden til Småkraftkonsult AS blir det sagt at det ikke eksisterer kjente grunnvannsforekomster. Harald Kjetil Glendrage påpeker derimot at det kommunale vannverket til Knaben utnytter "grunnvannet" ved Stølen uten at det er presisert nærmere. Slik tiltaket planlegges med inntak i Finndalsvatnet og utløp ovenfor Knabetjørn kan ikke NVE se at det skal komme i konflikt med dagens eller fremtidige grunnvannsuttak.

Sumvirkninger

Sumvirkninger utgjør her de samlede konsekvensene av flere vannkraftanlegg innenfor et geografisk avgrenset område. Selv om det enkelte utbyggingsprosjekt kan ha relativt begrensede negative virkninger for miljø og andre brukerinteresser, kan de samlede effektene av mange slike prosjekter få store konsekvenser.

Gjennom konsesjonsbehandlingen har NVE anledning til å legge vekt på den samlede belastningen av vannkraftutbygging i et geografisk avgrenset område. Dette kommer klart frem i forarbeidene til vannressursloven i Ot.prp. nr. 39 (1998-1999), side 105 og OEDs retningslinjer for små vannkraftverk (juni 2007).

Homstølvatn som er inntaksmagasin til Tonstad kraftverk ligger ca. 7 km nordvest fra det planlagte Stølen kraftverk. Inntaket på Homstølvatn overfører elva Kvina til Sirdalsvatnet. Knabeåni møter Kvina 6 km nedstrøms Knaben ved Knabebylen. Hisvatn kraftverk ligger 12 km nedstrøms Knaben og ble satt i drift i 2007.

Søknadene om bygging av Mygland kraftverk, Høylandsfoss kraftverk, Frøylandsfoss kraftverk, Kleivan kraftverk og Stølen kraftverk som alle er lokalisert i Kvinesdal kommune er sett i sammenheng og er under samtidig behandling i NVE. NVE har gitt konsesjon til Mygland og Kleivan kraftverk, mens Høylandsfoss og Frøylandsfoss kraftverk i Fedavassdraget vil sluttbehandles på et noe senere tidspunkt. Når det gjelder søknaden om Stølen kraftverk, vil NVE avgi innstilling til OED.

Eksisterende og planlagte utbygginger i regionen viser at det er et høyt utbyggingspress i regionen og tilsier at sumvirkninger må tas hensyn til i konsesjonsspørsmålet. Byggingen av Stølen kraftverk er imidlertid etter NVEs syn ikke av en slik art at det vil medføre uakseptable sumvirkninger for miljø og andre brukerinteresser i regionen. Høringsuttalelser som kom inn ifm. med høringen av Mygland og Kleivan kraftverk viste at det er små konflikter knyttet til vannkraftutbygging i området. Andre prosjekt som ligger lengre sør i Fedavassdraget kan vurderes i større grad for seg selv.

Oppsummering

NVE legger vekt på at tiltaket vil styrke næringsgrunnlaget på Knaben, og gi en økning i årlig fornybar energiproduksjon. Tiltaket etableres i et område som tidligere er regulert og vil ikke gi nye store inngrep. De største ulempene med tiltaket etter vårt syn er terrenginngrepet knyttet til framføring av rørgate mellom den gamle inntaksdammen og kraftverket. Disse ulempene kan i stor grad avbøtes med krav om vannvei i tunnel. Dette gir en kostnadsøkning på ca. 5 MNOK, men NVE anser dette som akseptabelt grunnet de store forbedringene av prosjektet som dette vil gi. Fraføringen av vann mellom inntak og kraftverk i tillegg til usikker is på Finndalsvatnet og Bergetjørn er også av en viss negativ betydning. Vanntilknyttede arter som bunndyr, fossefall og ørret kan bli negativt påvirket. Ulempene tiltaket vil medføre kan etter NVE sin oppfatning i stor grad avbøtes ved bestemte vilkår, god detaljplanlegging og tilstrekkelig minstevannføring hele året.

NVEs konklusjon

Etter en samlet vurdering av planene for foreliggende utbyggingsalternativ og mottatte høringsuttalelser anbefaler NVE at Knaben Kraft AS får tillatelse etter vassdragsreguleringsloven § 8 til å regulere Finndalsvatnet og Bergetjørn med henholdsvis 7 og 1 meter og overføre feltet Bergetjørn til Finndalsvatnet. Det anbefales også at Knaben Kraft AS gis tillatelse etter vannressursloven § 8 til å bygge Stølen kraftverk med vannvei i tunnel fra den gamle inntaksdammen og ned til stasjonen. Med de nødvendige avbøtende tiltak, finner NVE at fordelene og nytten av å gjennomføre tiltaket er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser og at § 8 i vassdragsreguleringsloven og § 25 i vannressursloven er oppfylt.

Vi anbefaler at tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt.

Forholdet til energiloven

Agder Energi Nett har i en tilbakemelding til søker sagt at det må påregnes et anleggstilskudd ved tilkobling av Stølen kraftverk og til en forsterkning av linjenettet. Det er per i dag uklart om det er kapasitet i lokalt 22 kV nett. NVE vil derfor ikke behandle detaljplaner før tiltakshaver har dokumentert at det er tilgjengelig kapasitet og at kostnadsfordelingen er avklart. Slik dokumentasjon må foreligge samtidig med innsending av detaljplaner for godkjennelse, jf. konsesjonsvilkårenes post 4.

Vi finner det ikke nødvendig med en egen anleggskonsesjon etter energiloven for høyspenttilknytning til 22 kV nett. Nødvendige høyspentanlegg, inkludert transformering, kan bygges i medhold av nettselskapets områdekonsesjon.

Dersom Knaben Kraft AS ønsker egen anleggskonsesjon, må det sendes inn søknad om dette når eksakt størrelse på elektriske installasjoner er klart. NVE kan da meddele egen anleggskonsesjon for kraftverket.

Merknader til konsesjonsvilkårene:

NVE foreslår ett vilkårsett etter vassdragsreguleringsloven og ett etter vannressursloven. Disse vilkårene er i hovedsak likelydende, og i praksis vil hele anlegget bli sett under ett ved tilsyn og oppfølging. Vilråene for konsesjon etter vannressursloven og vilråene for konsesjon etter reguleringsloven kommenteres derfor under ett nedenfor. Postnumrene er ikke helt sammenfallende og henvisningene viser til nummereringen i vilråsettet for reguleringskonsesjon. Vi har følgende merknader til vilråene:

Post 1 Konsesjonstid:

Knaben Kraft AS tilfredsstillter lovens krav til å bli tildelet konsesjon på ubegrenset tid i og med at Kvinesdal kommune som offentlig eier skal ha en eierandel som overstiger 2/3.

Post 2 Konsesjonsavgifter og næringsfond

I likhet med hva som er vanlig ved nye konsesjoner foreslår vi at avgiftene settes til kr 24,-/nat.hk. til kommunen og kr 8,-/nat.hk. til staten. Endelig kraftgrunnlag vil bli fastsatt etter at en konsesjon eventuelt foreligger, men ut fra foreløpige beregninger vil reguleringen gi ca. 600 nat.hk. Det har ikke kommet krav om næringsfond, og konsesjonens omfang og virkninger er heller ikke av en slik størrelse at det etter NVEs syn betinger opprettelse av et slikt fond.

Post 7 Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Detaljerte planer skal forelegges NVEs regionkontor i Tønsberg og godkjennes av NVE før arbeidet settes i gang. Detaljer i prosjektet, som utforming av dammer, inntak, støydemping og miljøtilpasning av kraftstasjonen med mer, ligger under denne post.

Omlegging av løyper og tidspunkt for dette skal være avklart før arbeidene begynner.

Overføring av nabofelt Bergetjørn skal skje via tunnel med inntak nedenfor Runna-Tjønna.

Fra Finndalsvatnet og ned til den gamle inntaksdammen skal rørgaten graves ned på hele strekningen dersom ikke NVE godkjenner annet av miljømessige hensyn. Fra den gamle inntaksdammen og ned til planlagt kraftstasjon skal vannet føres i tunnel.

Kraftverket må utformes slik at vann tilbakeføres til elva ovenfor Knabetjørn.

Eventuelle terrengskader som følge av transport skal utbedres så raskt som mulig.

Post 8 Naturforvaltning

Vilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen selv om det i dag synes lite aktuelt å pålegge ytterligere avbøtende tiltak. Ev. pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Post 9 Automatisk fredete kulturminner

NVE forutsetter at utbygger tar den nødvendige kontakt med fylkeskommunen for å klarere forholdet til kulturminneloven § 9 før innsendelse av detaljplan. Vi minner videre om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jf. kulturminneloven § 8, og viser ellers til konsesjonæren sitt ansvar etter post 6.

Post 10 Forurensning

Vi foreslår at standardvilkåret settes inn. Vi gjør samtidig oppmerksom på at det ved en eventuell konsesjon må søkes Fylkesmannen om utslippstillatelse i anleggsperioden.

Post 11 Ferdseil mv.

Konsesjonæren plikter å sørge for at ferdsel forbi damstedene og langs magasinene kan foregå på en trygg måte. Veien opp til Finndalsvatnet skal sikres slik at den er forsvarlig for allmenn ferdsel.

Post 12 Terskler mv.

Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler eller gjennomføre andre biotopjusterende tiltak dersom dette skulle vise seg å være nødvendig.

Post 16 Merking av usikker is

Magasinene skal merkes og sikres etter nærmere anvisning fra NVE.

Post 18 Konsesjonskraft

Konsesjonskraften fastsettes i henhold til gjeldene regelverk, jf. vassdragsreguleringsloven § 12, nr. 15.

Kommentarer til manøvreringsreglementet

Knaben Kraft AS har søkt om å regulere vannstanden i Finndalsvatnet med 7 meter mellom kote 753,0 og 760,0. Naturlig vannstand er på kote 753,0. Det er også søkt om å regulere vannstanden i Bergetjørn med 1 meter mellom kote 819,0 og 820,0. Naturlig vannstand er på kote 819,0. De fleste uttalelser kommenterer friluftslivet og hvilken innvirkning en regulering har på utøvelsen av friluftslivet og landskapsopplevelsen. Av hensyn til landskapet

og turgåere har NVE foreslått at vannstanden i Finndalsvatnet skal holdes over kote 758,0 i perioden 1. juli til 15. september. Det skulle da være tilstrekkelig tid til å få fylt opp magasinet om våren. Ved å holde vannstanden nær HRV til midten av september mener vi de landskapsmessige forholdene rundt Finndalsvatnet er ivaretatt. Reguleringen av Bergetjørn skal ikke være aktiv, dvs. at vannstanden skal variere i takt med tilsig.

Søker har foreslått en minstevannføring på 45 l/s som skal slippes fra overført felt hele året. I biomangfold rapporten som følger søknaden er det ikke foreslått en minstevannføring utover at den bør være tilstrekkelig med hensyn på fossekallen i området. Fylkesmannen har foreslått en minstevannføring på 200 l/s med henvisning til § 9 i naturmangfoldloven om føre-var prinsippet.

På strekningen som får fraført vann er det registrert to hekkelokaliteter for fossekall. Området fra Finndalsvatnet og ned til kraftstasjonen har stedvis høy verdi som hekkeområde og for næringstilgang for fossekallen. Det er ikke funnet rødlistede vanntilknyttede arter i tiltaksområdet. NVE mener at det bør opprettholdes en viss vannføring hele året av hensyn til livet i og langs elva. NVE mener også at en vesentlig del av minstevannføringen bør komme fra regulert felt da dette gir større mulighet til å opprettholde minstevannføringen i tørre perioder.

NVE mener at det skal slippes 50 l/s om sommeren (1. mai - 30. sept.) og 25 l/s om vinteren (1. okt. - 30. april) fra Finndalsvatnet. Forbi inntakspunktet for Bergetjørnfeltet mener NVE at det skal slippes 20 l/s året gjennom. Minstevannføringen fra Finndalsvatnet skal sikre en tilstrekkelig næringstilgang for fossekallen i elvestrekningen ned til den gamle inntaksdammen. 20 l/s fra overført felt skal bidra til å opprettholde muligheten for fossekall til fortsatt å hekke i området og samtidig bidra til en viss bunndyrproduksjon. Minstevannføringen vil ha en positiv effekt på landskapsbildet på de strekningene som får fraført vann.

Det skal etableres måleanordning for registrering av minstevannføring. Dataene skal forelegges NVE på forespørsel. Den tekniske løsningen for dokumentasjon av slipp av minstevannføringen ivaretas gjennom godkjenning av detaljplanen.

NVE presiserer at typisk start-/stoppkjøring av kraftverket ikke skal forekomme. Driften av kraftverket må være slik at kjøringen blir mest mulig jevn, og med myke overganger.

Totalt vil disse påleggene gi en reduksjon på ca. 0,4 GWh/år slik at produksjonen blir 8,8 GWh/år.

Dersom tilsiget er mindre enn minstevannføringskravet, og magasinene er på laveste tillatte vannstand, skal hele tilsiget slippes forbi. Kraftverket skal i slike situasjoner ikke være i drift.

*Andre merknader**Forholdet til plan- og bygningsloven*

”Forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker” gir saker som er underlagt konsesjonsbehandling etter vannressursloven fritak for byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven. Dette forutsetter at tiltaket ikke er i strid med kommuneplanens arealdel eller gjeldende reguleringsplaner. Forholdet til plan- og bygningsloven må avklares med kommunen før tiltaket kan iverksettes.

Forholdet til EUs vandndirektiv i sektormyndighetens konsesjonsbehandling

NVE har ved vurderingen av om konsesjon skal gis etter vannressursloven § 8 foretatt en vurdering av kravene i vannforskriften (FOR 2006-12-15 nr. 1446) § 12 vedrørende ny aktivitet eller nye inngrep. NVE har vurdert alle praktisk gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene og ulempene ved tiltaket. NVE har satt vilkår i konsesjonen som anses egnet for å avbøte en negativ utvikling i vannforekomsten, herunder krav om minstevannføring og standardvilkår som gir vassdragsmyndighetene, herunder DN/Fylkesmannen etter vilkårenes post 5, anledning til å gi pålegg om tiltak som senere kan bedre forholdene i det berørte vassdraget. NVE har vurdert samfunnsnyttene av inngrepet til å være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Videre har NVE vurdert at hensikten med inngrepet i form av fornybar energiproduksjon ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Både teknisk gjennomførbarhet og kostnader er vurdert. Vi vil også bemerke at krav om minstevannføring på den utbygde strekningen for Kjeldebekken kraftverk er i tråd med intensjonen i direktivet om å forbedre tilstanden i vassdrag.

Dokumentene i saken følger vedlagt. Vi ber OED ta kontakt med vår saksbehandler hvis der er ønskelig å få oversendt NVEs innstilling med sakens dokumenter elektronisk.

*Forslag til vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8 for Knaben Kraft AS til å bygge Stølen Kraftverk i Kvinesdal kommune, Vest-Agder fylke**1. Vannslipping og drift av kraftverket*

Vannslipping skal skje iht. manøvreringsreglementet for regulering av Finndalsvatnet og Bergetjørn samt overføring av feltet Bergetjørn til Finndalsvatnet.

2. Bortfall av konsesjon

Konsesjonen faller bort hvis ikke arbeidet er satt i gang senest fem år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år jf. vannressursloven § 19 og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1 tredje ledd. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)

kan forlenge fristen med inntil fem nye år. I fristene regnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

3. Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

4. Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

5. Naturforvaltning

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen

- a. å sørge for at forholdene i Knabeåni er slik at de stedeegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og ev. regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

6. Automatisk fredete kulturminner

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

7. Ferdsl mv.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

8. Terskler mv.

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

9. Hydrologiske observasjoner, kart mv.

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Sta-

tens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

10. Etterundersøkelser

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

11. Luftovermetning

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

12. Varslingsplikt

Konsesjonæren plikter å varsle NVE om navne- og/eller adresseendringer. Ved eventuell overdragelse av anlegget skal NVE godkjenne overdragelsen i forkant.

13. Kontroll med overholdelsen av vilkårene

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan dette straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven § 63 første ledd bokstav c.

Forslag til vilkår for tillatelse for Knaben Kraft AS til å foreta regulering av Finndalsvatnet og Bergetjørn, samt overføring av feltet Bergetjørn til Finndalsvatnet og utbygging av Stølen kraftverk, Kvinesdal kommune i Vest Agder fylke

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonær adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr **8,-** pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr **24,-** pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 19 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversettes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000,-.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelse ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE.

Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- å sørge for at forholdene i Finndalsvatnet, Bergetjørn og i Knabeåni er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlige forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i

området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

12

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprenskinger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

17

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1, jf. § 2 tredje ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets be-

stemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

20

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

21

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Forslag til Manøvreringsreglement for regulering av Finndalsvatnet og Bergetjørn samt overføring av feltet Bergetjørn til Finndalsvatnet i Kvinesdal kommune, Vest-Agder fylke

1. Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Finndalsvatnet	753,0	760,0	753,0	7,0	0,0	7,0
Bergetjørn	819,0	820,0	819,0	1,0	0,0	1,0

Høydene refererer seg til SKs høydesystem (NN 1954).

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Overføringer

Feltet Bergetjørn overføres nedstrøms Runna-tjødna til Finndalsvatnet.

2.

Ved manøvreringen skal det has for øyet at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene **2, 4, 14, 19** og **21** kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

22

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til

enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som reguleringsplikter å oppbevare for hele reguleringsperioden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

III Merknader til NVEs innstilling

NVEs innstilling ble sendt på høring til Vest-Agder fylkeskommune og Kvinesdal kommune. Vest-Agder fylkeskommune og Kvinesdal kommune har ikke avgitt uttalelse til innstillingen. Olje- og energidepartementet har i brev av 10. oktober 2011 mottatt følgende høringsuttalelse fra Knaben Kraft AS:

”Interimsstyret i Knaben Kraft vil komme med følgende bemerkninger til innstillingen:

- Inntjeningen på denne etableringen er svært marginal. En vil be om en ny vurdering til pålegget om at vannveien blir langt i tunnel eller fullprofilborret fra den gamle inntaksdammen og ned til stasjonen. Vi ønsker å etablere vannveien i samme trasé som det gamle kraftverket i dag ligger.
- Minstevannføringen er satt til: 50 l/s om sommeren og 25 l/s om vinteren fra Finndalsvatnet og 20 l/s hele året fra Bergetjørnfeltet. Skal det være minstevannføring fra Finndalsvatnet, vil en be om at denne blir satt til 25 l/s hele året. Dette sikrer en tilstrekkelig næringstilgang for fossekallen i elvestrekningen ned til den gamle inntaksdammen.
- Når det gjelder pålegget om å etablere måleanordning for registrering av minstevannføring, vil en be om at dette blir frafalt for vannslippet fra Bergetjørnfeltet. I dette vassdraget vil det bare bli etablert en enkel liten betongterskel hvor det blir svært vanskelig og skjæmmende å etablere en måleanordning. Utsparing i betongterskel for slipp av minstevannføring vil bli beskrevet i detaljplanen som skal godkjennes.
- NVE har presisert at ”typisk start-/stoppkjøring av kraftverket ikke skal forekomme”. Dette må ikke være til hinder for at kraftver-

ket til tider kan kjøre med døgnvariasjon (dag/natt produksjon)?

Håper på rask behandling i departementet.”

IV NVEs kommentarer til merknadene

Olje- og energidepartementet ba om NVEs kommentarer til merknadene fra Knaben Kraft AS. Departementet har i e-post av 1. mars 2012 mottatt følgende kommentarer fra NVE:

”Vi ser ingen grunn til å endre på NVEs forslag til vilkår som beskrevet i innstillingen for Stølen kraftverk oversendt den 7.12.2010.

Vedr. pålegg om vannvei

Det kommer frem av innstillingen at alternativet med rørgate langs den gamle og smale rørgatestrekningen er et dårlig miljømessig alternativ etter NVEs mening. For å unngå nye og unødvendig store sår i landskapet mener NVE at en løsning med tunnel fra den gamle inntaksdammen og ned til kraftverket langt er å foretrekke.

Vedr. forslag til minstevannføring

Søker foreslo i søknaden minstevannføring lik alminnelig lavvannføring. Det ble da søkt om å slippe minstevannføringen på 45 l/s i sin helhet fra overført felt og tørrlegge strekningen mellom Finndalsvatnet og ned til den gamle inntaksdammen, en strekning på ca. 500 meter. Dette ville innebære at Knabeåna ble tørrlagt over en strekning på ca. 500 meter mellom Finndalsvatnet og den gamle inntaksdammen. Jerstad viltforvaltning vurderte området mellom Finndalsvatnet og den gamle inntaksdammen til å ha stor næringsmessig betydning, og informerte om at det i bekken fra overført felt har vært reirplass for fossekallen i perioder med lite snø. NVE vurderte i innstillingen at det er viktig at det slippes en tilstrekkelig minstevannføring på denne strekningen for å opprettholde en næringsproduksjon for fossekall. En løsning der man slipper minstevannføring både fra overført felt og fra Finndalsvatnet er etter NVEs syn den beste løsningen. NVE mener at en vesentlig del av minstevannføringen bør komme fra regulert felt da dette gir større mulighet til å opprettholde minstevannføringen i tørre perioder.

NVE foreslår i innstillingen at det skal slippes 50 l/s om sommeren og 25 l/s om vinteren fra Finndalsvatnet. Minstevannføringen fra Finndalsvatnet skal sikre en tilstrekkelig næringstilgang for fossekallen i elvestrekningen ned til den gamle inntaksdammen. 20 l/s fra overført felt skal bidra til å opprettholde muligheten for fossekall til fortsatt å hekke i området og samtidig bidra til en viss bunndyrproduksjon. Minstevannføringen vil ha en positiv effekt på landskapsbildet på de strekningene som får fraført vann. Vi ser ingen grunn til å endre vårt forslag til minstevannføring.

Pålegg om etablering av måleanordning

Dette er et tema som må avklares i forbindelse med detaljplanleggingen av prosjektet.

Start-/stoppkjøring

Det fremkom av søknaden at Knaben Kraft ønsker å ha muligheten til å praktisere effektkjøring. En effektkjøring av Finndalsvatnet vil kunne føre til økt sedimentasjon nedover i et allerede belastet vassdrag med tanke på sedimentasjon. Hyppige vannstandsendringer både i magasin og i Knabetjørna kan også bli et resultat. Det kommer også frem av biologisk mangfold rapporten at ørreten i Knabetjørna benytter elva opp mot det planlagte kraftverket som gyteområde. Med bakgrunn i dette preserte NVE i forslag til vilkår at det ikke skal forekomme denne typen start-/stoppkjøring av kraftverket. Driften av kraftverket må være slik at kjøringen blir mest mulig jevn og med myke overganger.”

V. Olje- og energidepartementets merknader

1. Innledning

Aksjonærer i Knaben Kraft AS er Kvinesdal kommune som eier 75 % av fallrettighetene og grunneiere som eier de resterende 25 % av fallrettighetene.

Det er søkt om tillatelse til å bygge Stølen kraftverk i Knabeåna i Kvinesdal kommune. Det er søkt om regulering av Finndalsvatnet med 7 meter og regulering av Bergetjørn med 1 meter. Det er også søkt om overføring av vann fra feltet Bergetjørn til Finndalsvatnet.

Det er søkt om å utnytte et fall på 156 meter mellom inntaket i Finndalsvatnet på kote 753 og kraftverket på kote 595. Kraftverket er planlagt med installert effekt på 1,9 MW og vil etter søknaden gi en midlere årsproduksjon på ca. 9,2 GWh.

Finndalsvatnet har vært regulert fra 1915 til 1991, og reguleringskotene for perioden 1960 til 1991 er de samme som det nå er søkt om. Det er behov for å oppgradere eksisterende dam, og det er søkt om å reetablere ny dam i samme stil som eksisterende. Dammen er planlagt med en høyde på 7 meter og en lengde på 50 meter. I søknaden er det lagt opp til effektkjøring, men søker har senere gjort det klart at det ikke skal legges opp til effektkjøring. En gjenopptagelse av den tidligere reguleringen vil sette ca. 78 000 m² under vann.

Finndalsvatnet er i dag nedtappet slik at de gamle reguleringssonene synes godt. Revegeteringen har gått sent etter nedtappingen i 1991.

Bergetjørn skal ikke reguleres aktivt, men skal i stedet fungere som et forsinkelsesbasseng med vannstandsvariasjon på ca. 1 meter. Bergetjørn ble også tidligere regulert med 1 meter. Den tidligere dammen er i dårlig forfatning.

Overføringen av vann mellom Bergetjørn og Finndalsvatnet er planlagt gjennom en boret fjell-

tunnel. Tunnelen blir 200 meter lang og får en diameter på 280 mm. Inntaket til overførselen blir anlagt nedstrøms Runna-tjødna nedenfor Bergetjørn. Minstevannføringen skal slippes forbi inntaket for overføringen, og eventuelt flomvann som ikke går i tunnelen vil passere som overløp.

2. Saksbehandlingen

I departementets vurdering av om det skal gis konsesjon etter vassdragslovgivningen må fordelene og ulempene ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre, jf. vassdragsreguleringsloven § 8 og vannressursloven § 25. Ivaretagelsen av naturmangfoldet er et tilleggshensyn i skjønnsutøvingen ved saksbehandling etter vassdragslovgivningen. Dette innebærer at regulering av Finndalsvatnet og Bergetjørn, overføring av vann fra Bergetjørn til Finndalsvatnet og bygging av Stølen kraftverk og miljøkonsekvensene av disse tiltakene, skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv. Dette innebærer at tiltakenes bidrag til den nasjonale satsingen på fornybar energi og hensynet til kraftforsynings sikkerheten og tapet eller forringelsen av naturmangfoldet på sikt avveies.

Bestemmelsene i naturmangfoldloven § 8 og prinsippene i samme lov §§ 9 og 12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter vassdragsreguleringsloven og vannressursloven. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departementets behandling av søknaden.

Det følger av naturmangfoldloven § 8 første ledd at beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandsituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand samt effekten av påvirkninger.

3. Kunnskapsgrunnlaget

Søknaden fra Knaben Kraft AS ble sendt til NVE 28. januar 2009. Søknaden er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. Søknaden har vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse. NVE har avholdt befarings i området 7. september 2009 sammen med representanter for søkeren, kommunen, fylkesmannen og lokale hytteforeninger.

Biologisk mangfold er kartlagt i egen rapport utarbeidet av Karttjenester AS for Knaben Kraft AS. Tiltaket er ikke av en slik størrelse at det er behandlet etter KU-bestemmelsene i plan og bygningsloven. Departementet har supplert kunnskapsgrunnlaget med oppdaterte registreringer i naturbase.no og Artsdatabankens artskart, og har gjennomgått status for berørte arter i Norsk rødliste 2010 og Artsdatabanken. Etter departementets vurdering er faktagrunnlaget tilstrekkelig for å drøfte og vurdere ef-

fekten av tiltaket på naturmangfoldet slik naturmangfoldloven § 8 forutsetter.

4. Fordeler ved utbyggingen

Fordelene ved tiltaket er en økning i årlig fornybar energiproduksjon med større produksjon om vinteren enn om sommeren. Det er også antatt at tiltaket vil styrke næringsgrunnlaget på Knaben.

5. Virkninger på naturmangfold og landskap

5.1 Naturmangfold

Det legges til grunn av NVE at ordinære vannmoseforekomster vil bli sterkt negativt berørt av tiltaket. Ifølge Karttjenester AS kan arts mangfoldet reduseres, og tiltaket kan fjerne forekomster av arter eller ødelegge deres vekst- og levevilkår. Berørte arter er ifølge Karttjenester AS ordinære og vanlige for området.

Basert på at det ikke er påvist rødlistede arter og at vassdraget tidligere utnyttelse av vassdraget mener NVE at virkningene er akseptable. Det er registrert forekomster av strandsnipe og svartand i Finndalsvatnet. Etter revisjonen av rødlista for arter i 2010 har strandsnipe og svartand fått klassifiseringen nær truet. Det er også gjort en eldre registrering av strandsnipe i Knabeåna.

Det berørte nedbørfeltet, samt de øverste 350 meterne av vannveien befinner seg innenfor et registrert beiteområde for villrein. Karttjenester AS og NVE mener viltbestander i området i begrenset grad vil bli påvirket av en utbygging. Departementet er enig i denne vurderingen.

Karttjenester AS legger til grunn at tiltaket vil ha stor negativt omfang med stor negativ konsekvens for fossefall. NVE viser til at fossefall på den berørte strekningen er undersøkt i en 20 års periode av Kurt Jerstad i Jerstad Viltforvaltning. Strekningen fra utløpet av Finndalsvatnet og ned til den gamle inntaksdammen er ifølge Jerstad viktig for fossefall med tanke på næringsøk og overvintring/tidlig etablering. Videre ned til kraftstasjonen er det registrert to hekkelokaliteter. Jerstad mener at uten minstevannføring vil trolig den nederste hekkelassen bli ødelagt ved en utbygging.

Det er søkt om å slippe minstevannføring fra overført felt og tørrlegge strekningen mellom Finndalsvatnet og ned til den gamle inntaksdammen. Denne strekningen har ifølge Jerstad Viltforvaltning stor næringsmessig betydning, og bekken for overført felt har vært reirplass for fossefallet i perioder med lite snø. Fylkesmannen har også tatt til orde for minstevannføring av hensyn til fossefallet. Fylkesmannen mener det bør slippes 200 l/s.

Det legges til grunn av NVE at det ikke var fisk i verken Finndalsvatnet eller Bergetjørn før begynnelsen av 2000-tallet. Fra 2000 til rundt 2005 ble det satt ut ørret i Bergetjørn og Finndalsvatnet. Det er i

dag en viss bestand av ørret i Bergetjørn, mens det er mer usikkert hvorvidt ørreten har overlevd i Finndalsvatnet. Knabetjørna som ligger nedstrøms det planlagte kraftverket, har fått en selvproduserende ørretbestand. Innløpet til Knabetjørna som kommer fra Finndalsvatnet regnes som den viktigste gyteelva for dette vannet. Ifølge Karttjenester AS vil tiltaket i noen grad redusere forekomster av arter eller svekke deres vekst og levevilkår. Det legges til grunn at eventuelle forekomster oppstrøms kraftverket vil bli sterkest påvirket, mens forekomster nedenfor utløpet av kraftverket i begrenset grad vil bli berørt.

NVE mener tiltaket kan være negativt for ørret på strekningen som får fraført vann og i de to magasinene Finndalsvatnet og Bergetjørn som ønskes regulert. Det legges også til grunn at fiskebestanden i Knabetjørna vil kunne bli berørt da fisken gyter i elva som kommer fra Finndalsvatnet. Vannføringen vil være avhengig av magasinutfyllingen i Finndalsvatnet.

Ifølge Karttjenester AS har tiltaket middels negativt omfang og liten negativ konsekvens for gyte- og oppvekstområder for fisk. NVE legger til grunn at standardvilkår om fiskeutsetting kan redusere den negative effekten. Slipp av minstevannføring sammen med bidrag fra restfeltet vil også kunne bidra i tilstrekkelig grad til opprettholdelse av vanntilknyttede arter.

Departementet konstaterer at tiltaket vil være negativt for biologisk mangfold. Dette gjelder særlig fossefall, men også for gyte- og oppvekstområder for fisk. Etter departementets oppfatning kan den negative virkningen reduseres med vilkår om minstevannføring kombinert med tilsig fra restfeltet. Reguleringen kan gi redusert næringsproduksjon i strandsonen og dermed redusert næringstilgang for strandsnipa, men departementet finner at dette ikke er av avgjørende betydning. Svartand er utsatt for menneskelig forstyrrelse. Etter departementets oppfatning har menneskelig forstyrrelse begrenset betydning utover anleggsperioden.

5.2 Landskap

Landskapsvernområdet Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane

Tiltaket ligger like utenfor Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane landskapsvernområde. Formålet med vernet er å ta vare på et sammenhengende, særpreget og vakkert naturområde med urørte fjell hei, og fjellskogsområde med et særpreget plante- og dyreliv, stølsområder, beitelandskap og kulturminner, samt å ta vare på et sammenhengende fjellområde som leveområde for den sørligste villreinstammen i Europa.

Fylkesmannen konkluderer med at Knabenområdets verdi som friluftsområde må vektlegges høyere enn kvaliteten som beiteområde for villreinen.

Det fremgår av naturmangfoldloven § 49 at dersom virksomhet som trenger tillatelse etter annen lov kan innvirke på verneverdiene i et verneområde, skal hensynet til verneverdiene tillegges vekt ved avgjørelsen av om tillatelse bør gis og ved fastsettning av vilkår. Fylkesmannen konkluderer med at tiltaket ikke vil være i strid med verneområdet også hensett til tidligere regulering av Finndalsvatnet.

Etter departementets oppfatning får ikke tiltaket innvirkning på verneverdiene i Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane landskapsvernområde.

Inngrepsfrie områder (INON)

I følge fylkesmannen vil ikke utbyggingen resultere i fysiske inngrep nærmere INON-områdene enn der det allerede finnes fysiske inngrep i dag.

Departementet konkluderer med at reduksjonen av INON-områder vil være ubetydelig, og viser til tidligere inngrep i området.

5.3 Samlet belastning

Påvirkning på et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastningen økosystemet er eller vil bli påvirket av, jf. naturmangfoldloven § 10. I vurderingen av samlet belastning skal det både tas hensyn til allerede eksisterende inngrep og forventede fremtidige inngrep.

NVE har i innstillingen sett på både eksisterende og planlagte kraftverk i området. NVE konkluderer med at det er et høyt utbyggingspress i regionen, men mener at Stølen kraftverk ikke er av en slik art at det vil medføre uakseptable sumvirkninger.

Departementet viser til den gjennomgangen av øvrige inngrep som fremgår av NVEs innstilling, og er enig med NVE i at sumvirkningene ikke er så store at det er til hinder for tiltaket.

6. Friluftsliv

Veier

Kraftstasjonen vil ligge i samme området som den tidligere kraftstasjonen.

Det vil være nødvendig med opprustning av eksisterende traktorvei opp til kraftstasjonen. Det har ikke kommet noen innvendinger fra berørte om en slik opprustning.

Eksisterende traktorvei opp til Finndalsvatnet må også rustes opp for å kunne bære tyngre kjøretøy. Dette vil gjøre veien mer synlig i landskapet. Enkelte høringsinstanser har vært kritiske til opprustningen, og det er påpekt at veien ikke burde være åpen om vinteren. NVE mener opprustning av anleggsveien er nødvendig, men mener at veien som hovedregel bør holdes stengt om vinteren av hensyn til friluftslivet. NVE mener det må være adgang for tiltakshaver å bruke veien unntaksvis ved

behov for reparasjoner eller lignende også om vinteren.

Departementet finner at NVEs løsning både ivaretar tiltakshavers behov for tilgang til kraftverket og friluftinteressene.

Den gamle traktorveien som går frem til Finndalsvatnet i dag må også rustes opp. Dette vil gjøre den mer synlig i landskapet. I tillegg planlegges det en ca. 200 meter lang avstikker fra veien og ned til den gamle inntaksdammen.

Rørgate

Det er søkt om å grave ned rørgatetraseen fra det nye inntaket og ned til den gamle inntaksdammen. Her skal den senkes ned i bassenget før den føres gjennom den gamle inntaksdammen og ned mot kraftverket. På en strekning på omtrent 200 meter må den føres i gammel rørgatetrasé. Den vil da ligge synlig i landskapet. En av høringspartene mener dette medfører for store sår i terrenget. NVE ba tiltakshaver om å vurdere andre former for vannveitilknytning mellom inntaket i Finndalsvatnet og kraftverket. Det ble bedt om en vurdering av en tunnel fra kraftverket og opp til den gamle inntaksdammen, og et alternativ med tunnel på hele strekningen. Ifølge en utredning fra Norhard er alternativet med tunnel fra kraftstasjon og opp til den gamle inntaksdammen realiserbart.

Magasin og alternativ løype trasé

Harald Kjetil Glendrage og Erik Eidsvig hevder at en gjenopptagelse av reguleringen av Finndalsvatnet vil kunne ødelegge den etablerte bruken av området. Det vises til at veien opp til Finndalsvatnet sommerstid utelukkes i tillegg til at det oppkjørte løypenettet vinterstid blir umulig å opprettholde og bruke.

Etter forespørsel fra NVE er det utredet alternativ løype trasé i samråd med løypekjører. NVE viser videre til at spørsmål om omlegging av løype trasé vil bli ivaretatt gjennom detaljplanleggingen. Vedrørende veien opp til Finndalsvatnet skriver NVE at denne vil være tilgjengelig for allmenheten etter anleggsperioden i barmarksperioden.

Etter departementets oppfatning er de forhold høringsinstansene har påpekt om løype trasé og bruk av veien opp til Finndalsvatnet tilstrekkelig ivaretatt gjennom de forslag NVE har fremlagt i sin innstilling.

I høringsrunden er det stilt spørsmål ved om en reetablering av dammen ved Finndalsvatnet i sin nåværende form vil være tilstrekkelig til å tilfredsstille kravene NVE stiller til damsikkerhet. Departementet bemerker at dammen skal tilfredsstille kravene i damsikkerhetsforskriften.

Det er i flere av høringsuttalelsene uttrykt bekymring for friluftinteressene i området. Departementet konstaterer at området er mye benyttet til

friluftsliv både sommer og vinter. Tiltaket vil kunne redusere tilgjengeligheten til området i anleggs- og driftsfasen. NVE legger til grunn at det i tillegg til midlertidige hindringer i anleggsperioden, særlig er redusert ferdsel på Finndalsvatnet vinterstid som vil være negativt for friluftslivet. For øvrig mener NVE tiltaket ikke medfører vesentlige endringer i hvordan friluftslivet utøves i dag forutsatt at det blir en god løypeendring.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering av tiltakets konsekvenser for bruken av området til friluftsliv. Departementet forutsetter at de negative virkningene for friluftslivet blir avdempet gjennom avbøtende tiltak i detaljplanleggingen.

7. Kulturminner

Arne Wyller Christensen har tatt opp at forholdet til kulturminner er ufullstendig og at det bør kreves grundigere undersøkelser. NVE viser til at dette vil bli hensyntatt i detaljplanleggingen og at standardvilkårene uansett pålegger søker å avklare forholdet til kulturminneloven § 9.

Departementet mener hensynet til kulturminner er tilstrekkelig ivaretatt gjennom vilkårene om kulturminner.

8. Vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser

Harald Kjetil Glendrage mener det kommunale vannverket til Knaben utnytter grunnvannet ved Stølen. Småkraftkonsult AS skriver at det ikke eksisterer kjente grunnvannsforekomster. NVE kan ikke se at tiltaket med inntak i Finndalsvatnet og utløp ovenfor Knabetjørna kommer i konflikt med dagens eller fremtidige grunnvannsuttak. Departementet viser til NVEs vurdering.

9. Forholdet til Samlet Plan for vassdrag (Samlet Plan)

Stølen kraftverk er ikke tidligere behandlet i Samlet Plan, og tiltaket er ikke av en slik størrelse at det kreves behandling i Samlet Plan.

Det fremgår av NVEs innstilling at det er søkt om unntak fra behandling i Samlet Plan for overføring av Knabeåna og Sollisåna til Homstølvatn. Denne saken ligger hos Direktoratet for naturforvaltning. NVE mener det er grunnlag for fritak for behandling i Samlet Plan, mens fylkesmannen i Vest-Agder mener det ikke bør gis fritak.

Stølen kraftverk berører ikke dette direkte, og etter NVEs vurdering er reguleringene så små at betydningen lenger ned i vassdraget er begrenset.

Departementet mener Stølen kraftverk er uten nevneverdig betydning for overføringen av Knabeåna og Sollisåna til Homstølvatn. Det er derfor grunnlag for å vurdere tiltakene hver for seg, jf. vannressursloven § 22 første ledd.

10. Departementets vurdering

Tiltaket det er søkt om er etablert i et område som tidligere er regulert og som ikke medfører nye inngrep. Røddlistede arter blir i liten grad berørt av tiltaket.

Det følger av naturmangfoldloven § 12 at det for å unngå eller begrense skade på naturmangfoldet skal tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater.

Etter NVEs oppfatning er det opprinnelig omsøkte alternativet et dårlig miljømessig alternativ. NVE viser til at det kreves et betydelig innhugg i nåværende fjellskjæring for å kunne forankre den planlagte rørgaten med en diameter på 800 mm. Dette gir ifølge NVE store og unødvendige sår i landskapet. NVE viser videre til at denne strekningen er godt synlig fra traktorveien opp mot Finndalsvatnet. Kostnadene ved en tunnel fra den gamle inntaksdammen og ned til kraftverket er estimert til 6,5 MNOK noe som ifølge søker er omtrent 5 MNOK mer enn en løsning med rørgate. NVE mener dette tiltaket vil dempe konfliktnivået betydelig innenfor en akseptabel kostnadsramme.

Knaben Kraft AS er i sine merknader til NVEs innstilling uenig i at det blir stilt et slikt vilkår. Det er vist til at inntjeningen på etableringen er svært marginal.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering av de landskapsmessige konsekvensene av den planlagte rørgaten. Departementet er enig i at tilleggskostnadene for en tunnel fra kraftstasjon og opp til den gamle inntaksdammen er akseptable sammenlignet med de fordeler som oppnås.

NVE anbefaler minstevannføring fra Finndalsvatnet på 50 l/s om sommeren (1. mai – 30. september) og 25 l/s om vinteren (1. oktober – 30. april), og fra overføringspunktet av felt Bergetjørn på 20 l/s hele året. Departementet slutter seg til NVEs vurdering av kravet til minstevannføring av hensyn til biologisk mangfold i og ved elva.

Dette gir en reduksjon av årlig produksjon med omtrent 0,4 GWh tilsvarende en produksjon på 8,8 GWh/år sammenlignet med det som er omsøkt. Departementet mener at et slikt vilkår vil avdempede negative konsekvensene av tiltaket i tilstrekkelig grad.

Spørsmål vedrørende nettilknytningen må avklares med NVE før oppstart av anleggsarbeider.

Kvinesdal kommune har lagt til grunn at flere forutsetninger må oppfylles dersom konsesjon skal gis. Departementet ser det slik at kommunens forutsetninger i stor grad er oppfylt med foredraget her.

Fylkesmannen har på tilsvarende vis foreslått vilkår som må legges til grunn dersom konsesjon

skal gis. Departementet mener disse vilkår i betydelig grad er oppfylt gjennom dette foredraget.

10.1 Tiltaket vurdert etter vannforskriften

Ved vurderingen av om konsesjon skal gis har departementet foretatt en vurdering av kravene i vannforskriften (15.12.2006 nr. 1446) § 12 om ny aktivitet eller nye inngrep. Gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene eller ulempene ved tiltaket er vurdert. Det er satt vilkår i konsesjonen som anses egnet for å avbøte en negativ utvikling i vannforekomstene – slipp av minstevannføring og hjemmel for å kunne pålegge ulike miljøtiltak.

Etter vannforskriften § 12 kan nye fysiske inngrep gjennomføres i en vannforekomst *selv om miljøtilstanden svekkes* dersom

- alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i tilstanden, jf. annet ledd bokstav a.
- samfunnsnyttan av de nye inngrepene eller aktiviteten er større enn tapet av miljøkvalitet og hensikten med de nye inngrepene er større enn miljøtapene, jf. bokstav b og
- formålet med de nye inngrepene ikke kan oppnås kostnadseffektivt på andre miljømessige bedre måter, jf. bokstav c.

Formålet med utbyggingen er å øke produksjonen av ny fornybar elektrisitet, og departementet bemerker at forringelsen av naturmangfoldet og svekkelsen av miljøtilstanden på sikt som følge av inngrepene, må ses i sammenheng med dette formålet. Ny regulerbar vannkraft har en særlig høy verdi fordi innslag av en stadig større andel uregulert kraftproduksjon ikke gir det samme handlingsrom som er avgjørende for utnyttelsen av energiresursene fremover. Samfunnsnyttan av dette tiltaket må anses større enn tapet av miljøkvalitet, og den fordel utbyggingen medfører kunne etter departementets oppfatning ikke vært oppnådd så kostnadseffektivt på andre måter miljømessig sett. Med de minstevannføringer og avbøtende tiltak som er foreslått, finner departementet at utbyggingen av Stølen kraftverk gir beskjedne tap i miljøkvalitet og at vilkårene etter vannforskriften § 12 er oppfylt.

10.2 Konklusjon

Etter departementets vurdering foreligger et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag til å fatte vedtak i saken. Naturmangfoldloven §§ 9 til 12 er vurdert og hensyntatt i departementets behandling av søknaden.

Med de vilkår som er satt til konsesjonen, har Olje- og energidepartementet etter en helhetsvurdering kommet til at fordelene ved tiltaket er større enn ulempene for allmenne og private interesser

herunder virkninger av samfunnsmessig betyding, jf. vassdragsreguleringsloven § 8.

Departementet tilrår at det gis tillatelse til bygging av Stølen kraftverk etter vannressursloven § 8, og tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til regulering av Finndalsvatnet og Bergetjørn og overføring fra Bergetjørn til Finndalsvatn.

I tillatelsen til reguleringene og overføringen etter vassdragsreguleringsloven inngår også tillatelse etter forurensningsloven. Det må søkes særskilt til fylkesmannen for eventuelle utslipp i anleggsperioden.

11. Departementets merknader til vilkårene

Konsesjonsavgifter

Departementet foreslår at avgiften settes til kr 8 pr. nat.hk. til staten og kr 24 pr. nat.hk. til kommuner som foreslått av NVE. Satsene er vanlige for nye konsesjoner. Det foreligger ingen krav om næringsfond. Ut fra konsesjonens omfang og virkninger er det heller ikke grunnlag for å pålegge næringsfond i denne saken.

NVE fastsetter endelig kraftgrunnlag når konsesjon er gitt.

Godkjenning av planer, etc.

Detaljerte planer skal forelegges NVE og godkjennes før arbeidet settes i gang. Detaljer ved prosjektet som utforming av dammer, inntak, måleanordning, støydemping og miljøtilpasning av kraftstasjonen med mer vil bli fulgt opp før anleggsarbeidene påbegynnes. Godkjenning av planer og tilsyn med byggearbeidene er langt under NVE.

Omlegging av løyper og tidspunkt for dette skal være avklart før arbeidene begynner.

Overføring av nabofeltet Bergetjørn skal skje via tunnel med inntak nedenfor Runna-tjødna.

Fra Finndalsvatnet og ned til den gamle inntaksdammen skal rørgaten graves ned på hele strekningen dersom ikke NVE godkjenner annet av miljømessige hensyn. Fra den gamle inntaksdammen og ned til planlagt kraftstasjon skal vannet føres i tunnel.

Kraftverket må utformes slik at vann tilbakeføres til elva ovenfor Knabetjørn.

Eventuelle terrengskader som følge av transport skal utbedres så raskt som mulig.

Kulturminner

Det forutsettes at utbygger tar den nødvendige kontakt med fylkeskommunen for å avklare forholdet til kulturminneloven § 9, jf. aktsomhetsplikt og varslingsplikt etter kulturminneloven § 8. Det vises også til vilkårenes post 6 om konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.

Departementet slutter seg for øvrig til NVEs merknader til vilkårene.

Departementets merknader til manøvreringsreglementet

Knaben Kraft AS har i søknaden foreslått slipp av minstevannføring lik alminnelig lavvannføring på 45 l/s. Det er søkt om at minstevannføring slippes i sin helhet fra overført felt, noe som innebærer at Knabeåna tørrlegges over en strekning på ca. 500 meter mellom Finndalsvatnet og den gamle inntaksdammen.

NVE anbefaler minstevannføring fra Finndalsvatnet på 50 l/s om sommeren (1. mai – 30. september) og 25 l/s om vinteren (1. oktober – 30. april), og fra overføringspunktet av felt Bergetjørn på 20 l/s hele året. Det anbefalte vilkåret innebærer at kraftproduksjonen vil bli redusert fra 9,2 GWh til 8,8 GWh. Departementet slutter seg til NVEs forslag.

Vedrørende spørsmål om start-/stoppkjøring bemerker departementet at driften av kraftverket må skje på en måte som gjør at kjøringen blir mest mulig jevn og med myke overganger av hensyn til sedimentasjon og biologisk mangfold.

Det tilrås fastsatt manøvreringsreglement for regulering av Finndalsvatnet og Bergetjørn og overføring av feltet Bergetjørn nedstrøms Runna-tjødna til Finndalsvatnet i samsvar med NVEs forslag.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer gis Knaben Kraft AS tillatelse til regulering av Finndalsvatnet og Bergetjørn og overføring av feltet Bergetjørn til Finndalsvatnet for utbygging av Stølen kraftverk i Kvinesdal kommune. Tillatelsen gis i samsvar med vedlagte forslag til vilkår.
2. I medhold av lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann § 8, jf. § 25 gis Knaben Kraft AS tillatelse til bygging av Stølen kraftverk i samsvar med vedlagte forslag til vilkår.
3. Det fastsettes manøvreringsreglement i samsvar med vedlagte forslag.

Vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8 for Knaben Kraft AS til å bygge Stølen kraftverk i Kvinesdal kommune, Vest-Agder fylke

1. Vannslipping og drift av kraftverket

Vannslipping skal skje iht. manøvreringsreglementet for regulering av Finndalsvatnet og Bergetjørn samt overføring av feltet Bergetjørn til Finndalsvatnet.

2. Bortfall av konsesjon

Konsesjonen faller bort hvis ikke arbeidet er satt i gang senest fem år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år jf. vannressursloven § 19 og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1 tredje ledd. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) kan forlenge fristen med inntil fem nye år. I fristene regnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

3. Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

4. Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjjemende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

5. Naturforvaltning

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen

- a. å sørge for at forholdene i Knabeåni er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og ev. regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

6. Automatisk fredete kulturminner

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

7. Ferdsl mv.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

8. Terskler mv.

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

9. Hydrologiske observasjoner, kart mv.

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

10. Etterundersøkelser

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

11. Luftovermetning

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

12. Varslingsplikt

Konsesjonæren plikter å varsle NVE om navne- og/eller adresseendringer. Ved eventuell overdragelse av anlegget skal NVE godkjenne overdragelsen i forkant.

13. Kontroll med overholdelsen av vilkårene

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan dette straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven § 63 første ledd bokstav c.

Vilkår for tillatelse for Knaben Kraft AS til å foreta regulering av Finndalsvatnet og Bergetjørn, samt overføring av feltet Bergetjørn til Finndalsvatnet og utbygging av Stølen kraftverk, Kvinesdal kommune i Vest Agder fylke

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonær adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretting om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 post 3, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr **8,-** pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr **24,-** pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttet på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 19 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen på kr 1 000,-.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, forninner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE.

Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for regulerings-

anleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- a. å sørge for at forholdene i Finndalsvatnet, Bergetjørn og i Knabeåni er slik at de stedege fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.

- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige vegger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Vegger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

12

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av re-

gulingen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

17

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstille uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1, jf. § 2 tredje ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets be-

stemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtaket om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

20

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

21

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene **2, 4, 14, 19 og 21** kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12, post 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

22

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

Manøvreringsreglement for regulering av Finndalsvatnet og Bergetjørn samt overføring av feltet Bergetjørn til Finndalsvatnet i Kvinesdal kommune, Vest-Agder fylke

1. *Reguleringer*

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Finndalsvatnet	753,0	760,0	753,0	7,0	0,0	7,0
Bergetjørn	819,0	820,0	819,0	1,0	0,0	1,0

Høydene refererer seg til SKs høydesystem (NN 1954).

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Overføringer

Feltet Bergetjørn overføres nedstrøms Runna-tjødna til Finndalsvatnet.

2.

Ved manøvreringen skal det has for øyet at vassdragsets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

Vannstanden i Finndalsvatnet skal holdes over kote 758,0 i perioden 1. juli til 15. september.

Det skal til enhver tid slippes følgende minstevannføringer:

Fra Finndalsvatnet: 50 l/s om sommeren (1. mai - 30. sept.) og 25 l/s om vinteren (1. okt. - 30. april).
Fra overføringspunktet av felt Bergetjørn: 20 l/s året gjennom. Dersom Finndalsvatnet er på laveste tillatte nivå for sesongen, og tilsiget er mindre enn kravet til minstevannføring skal hele tilsiget slippes. Det samme gjelder for Bergetjørnfeltet.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringsperioden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

17. Linnvasselvs Kraftverk A/L

(Det kreves ikke norsk samtykke for fornyelse av konsesjonen til Linnvasselvs kraftverk i Sverige)

Kongelig resolusjon 7. september 2012.

1. Innledning

Mark- og miljødomstolen ved Östersunds tingsrätt har via Sveriges ambassade ved brev av 9. februar 2012 oversendt søknad fra Linnvasselvs Kraftlag A/L om fornyelse av konsesjon til Linnvasselvs kraftverk. Kraftverket ligger ved Kvarnbergsvattnet i Strömsund kommune. Kraftverket er avhengig av vann fra reguleringsmagasinet Limingen, som i sin helhet ligger i Nord-Trøndelag. Tillatelse til driften av kraftverket ble gitt i 1962. Bakgrunn for søknaden er at konsesjonen på svensk side må fornyes etter 50 år.

Mark- og miljødomstolen har vurdert at søknaden om fornyet konsesjon omfattes av den svensk-norske vassdragskonvensjonen av 11. mai 1929. Konvensjonen ble gjennomført ved lov 12. juni 1931 nr. 1.

2. Nærmere om konvensjonen og 1931-loven

Konvensjonen mellom Norge og Sverige av 11. mai 1929 ble gjennomført ved *lov 12. juni 1931 i henhold til konvensjonen mellom Norge og Sverige om visse spørsmål vedrørende vassdragsretten av 11. mai 1929* (1931-loven). I følge 1931-loven § 1 omfatter loven anlegg, arbeid eller annen foranstaltning (tiltak) i grensevassdrag mellom Norge og Sverige

som er av en slik art at det voldes *merkbar forandring* i vassdrag i det annet land med hensyn til dybde, leie, retning, vannstand eller vannmengde eller forårsaker hinder for fiskens gang til skade for fisket i dette landet.

Tillatelse til et tiltak kan ikke gis av det ene riket uten at det annet rike har gitt sitt samtykke dersom tiltaket kan antas der å fremkalle *betydelige forstyrrelser* i vannforholdene innenfor et større område, jf. Art. 12 nr. 1. Antas tiltaket imidlertid ikke å ha slike virkninger i det annet land, kan dette landet ikke motsette seg at det iverksettes, jf. samme artikkel nr. 2.

Spørsmål om et samtykke er nødvendig etter konvensjonen Art. 12 og i så fall om samtykke bør gis, avgjøres av Kongen, jf. Art. 20, jf. 1931-loven § 14 nr. 1. Kongens myndighet er ikke delegert.

3. Søknaden

Søknaden fra Linnvasselvs Kraftlag A/L gjelder fornyet konsesjon for drift av Linnvasselvs kraftverk. Fra søknaden s. 1 refereres:

”Kraftlaget yrkar tillstånd

att i Brännälvens utlopp i Kvarnbergsvattnet till och med den 4. juli 2062 bibehålla och driva Linnvasselvs kraftverk, allt i huvudsaklig överensstämmelse med bifogade tekniska beskrivning,

att i kraftverket tillgodogöra sig den i Sverige belägna fallhöjden i Brännälven,

samt att i kraftverket från Brännälven avleda och tillgodogöra den mängd vatten som turbinerna kan sluka, nominellt 70 m³/s”.

Vedlagt søknaden ligger teknisk beskrivelse av anleggene samt miljøkonsekvensutredning.

4. NVEs uttalelse

”Driften av Linnvasselvs kraftverk er avhengig av vann fra innsjøen i Limingen som i sin helhet ligger i Norge. Ångermanälven Vattenregleringsforetagen (ÅVF) har konsesjon til å regulere de seks øverste meterne av Limingen mellom kote 417,7 og 411,7. Vannet føres deretter ned til Kvarnbergsvattnet. På vei dit utnyttes vannet i Linnvasselvs kraftverk. Det er derfor naturlig å vurdere driften av Linnvasselvs kraftverk og reguleringen av Limingen i sammenheng.

Både driften av Linnvasselvs kraftverk og reguleringen av Limingen har konsesjoner som går ut 4. juli 2012. ÅVF fikk ved kongelig resolusjon av 3. desember 1999 tilsagn om ny konsesjon, hvilket innebærer at ÅVF er sikret fortsatt regulering av Limingen frem til 2062, men at de må fremme søknad for fornyelse og at konsesjonsmyndighetene står fritt til å sette nye vilkår og tilpasse konsesjonen etter den lovgivning som er gjeldende i dag.

NVE mottok 24. september 2007 en søknad om fornyelse av reguleringen i Limingen fra ÅVF. Søknaden har blitt sendt på høring og ÅVF har gitt sine kommentarer til uttalelsene. NVE er nå i prosessen med å ferdigstille en innstilling til OED i saken. Som nevnt kan konsesjonsmyndighetene sette nye vilkår og tilpasse konsesjonen hvis det viser seg nødvendig. Dette vil si det kan bli aktuelt å pålegge regulanten nye vilkår for fortsatt regulering. Hvilke nye vilkår som kan være aktuelle i denne saken er ikke fastsatt ennå, da arbeidet med innstillingen ennå ikke er ferdigsluttet.

Etter NVEs syn vil det være et ev. pålegg om slipp av minstevannføring i Linnvasselva som kan påvirke driften av kraftverket.

I utredningene som er foretatt i forbindelsen med fornyelse av Linnvasselv kraftverk er det foreslått minstevannføringer mellom 0,5 m³/s til 4,7 m³/s.

Ved et ev. pålegg om minstevannføring vil det trolig måtte pumpes vann fra Limingen og over i elva, siden reguleringen av Limingen er en senkningsregulering.

Konklusjon

I forbindelse med søknad om fornyet konsesjon av reguleringen av Limingen kan regulanten pålegges vilkårsendringer. Et ev. pålegg om slipp av minstevannføring vil kunne ha betydning for driften av Linnvasselva kraftverk.

Utover dette har NVE ingen merknader til fortsatt drift av Linnvasselv kraftverk.”

5. Departementets vurdering

Lov 12. juni 1931 i henhold til konvensjonen mellom Norge og Sverige om visse spørsmål vedrørende vassdragsretten av 11. mai 1929 omfatter anlegg, arbeid eller annen foranstaltning (tiltak) i grensevassdrag som er av en slik art at det voldes merkbar forandring i vassdrag i det annet land med hensyn til dybde, leie, retning, vannstand eller vannmengde eller forårsaker hinder for fiskens gang til skade for fisket i dette landet. Etter Olje- og energidepartementets vurdering ligger søknaden fra Linnvasselv Kraftlag A/L i grenseområdet for hva som omfattes av 1931-loven og konvensjonen, da virkningene på norsk side synes å være begrenset. Departementet er likevel kommet til at avgjørelsen om behov for samtykke og om eventuelt samtykke skal gis, må forelegges og avgjøres av Kongen.

Dersom følgene av inngrep i et vassdrag i nabolandet ikke volder merkbar forandring i det andre landets vassdrag, er det ikke nødvendig med det annet lands samtykke. Meråkerutbyggingen, jf. St.prp. nr. 126 (1988-89), er et eksempel på at følgene av inngrep i vassdraget på svensk side ikke ble funnet å være av en slik art at det var nødvendig med samtykke etter konvensjonen. På grunn av at

Hallsjøen og Skurdalssjøen for en stor del ligger i Sverige, ble søknaden fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk behandlet av den daværende Vattendomstolen ved Østersunds tingsrett. Vattendomstolen konkluderte med at selv om tappingen fra Hallsjøen og Skurdalssjøen kan bli noe endret etter den nye planen, har dette ikke slik betydning at det trengs samtykke fra svensk side. Departementet mener denne kraftutbyggingssaken også må tas i betraktning når norske myndigheter nå skal vurdere søknaden om fornyet konsesjon for Linnvasselvs kraftverk på svensk side.

1931-loven § 14 om samtykke viser til konvensjonen Art. 12. I følge denne bestemmelsen må det annet rike gi sitt samtykke dersom foretagendet kan antas å fremkalle *betydelige forstyrrelser* i vannforholdene innenfor et større område, jf. Art. 12 nr. 1.

Departementet viser til at søknaden om fornyet konsesjon antas å få svært liten eller ingen påvirkning av de forhold konsesjonsmyndigheten vurderer i tilsvarende konsesjonssøknader i Norge, dvs. landskap og friluftsliv, miljø, vannkvalitet og biologisk mangfold. Fortsatt drift av kraftverket innebærer ikke ny anleggsvirksomhet eller forandring av virksomheten for øvrig. Av søknaden følger at fortsatt drift av kraftverket ikke innebærer noen ytterligere påvirkning på omgivelsene, verken på land eller i vann.

Departementet kan ikke se at fortsatt drift av Linnvasselvs kraftverk vil fremkalle betydelige forstyrrelser i vannforholdene på norsk side. Det må i den forbindelse legges vekt på at norske konsesjonsmyndigheter gjennom behandlingen av søknaden om fornyelse av reguleringen av Limingen kan sette nye vilkår dersom det viser seg nødvendig. Et eventuelt pålegg om vannslipp eller magasinfyllingsrestriksjoner i Linnvasselv vil kunne ha betydning for driften av kraftverket.

Olje- og energidepartementet er kommet til at søknaden om fornyet konsesjon for Linnvasselvs kraftverk er av en slik art at samtykke ikke er nødvendig fra norske myndigheter i medhold av lov 12. juni 1931 nr. 1 § 14.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

Det kreves ikke norsk samtykke for fornyelse av konsesjon til Linnvasselvs kraftverk i Sverige, jf. lov 12. juni 1931 nr. 1 i henhold til konvensjonen mellom Norge og Sverige om visse spørsmål vedrørende vassdragsretten av 11. mai 1929 § 14 nr. 1 første setning.

18. Salten Kraftsamband AS

(Konsesjon for erverv av aksjer i SKS Produksjon AS og unntak fra forkjøpsrett)

Kongelig resolusjon 7. september 2012.

1. Innledning

Olje- og energidepartementet har mottatt søknad av 10. august 2011 fra advokatfirmaet Haavind på vegne av Salten Kraftsamband AS (SKS) om konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 39 for erverv av mer enn 90 % av aksjene i SKS Produksjon AS (SKS Produksjon). SKS eier i dag 79,135 % av aksjene i SKS Produksjon. De resterende 20,865 % av aksjene eies av Norsk Hydro Produksjon AS. SKS har kjøpt Norsk Hydro Produksjon AS' andel og er etter overdragelsen eier av samtlige aksjer i SKS Produksjon.

Aksjonærsammensetningen i SKS er:

– Bodø kommune	40 %
– Bodø Energi AS	9 %
– Troms Kraftforsyning og Energi AS	23,666 %
– Fauske kommune	13,333 %
– Sjøfossen Energi	14,001 %

SKS har i søknad av 23. april 2012 også søkt om unntak fra forkjøpsrett for ervervet, jf. industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd.

2. Departementets merknader

SKS og SKS Produksjon ble 28. januar 2003 meddelt unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 1 fjerde ledd (nå femte ledd) i forbindelse med etableringen av SKS-konsernet og SKS Produksjons erverv av andeler i Sundsfjord Kraftlag IS ANS. Departementet forbeholdt seg retten til ved enhver fremtidig aksjeoverdragelse i SKS og SKS Produksjon å konsesjonsbehandle fallrettigheter som ble unntatt fra konsesjonsplikt ved vedtaket og å gjøre statlig forkjøpsrett gjeldende for ukonsederte fallrettigheter.

Departementet finner ikke at ervervet av aksjer i SKS Produksjon foranlediger bruk av den forkjøpsrett staten betinget seg. Departementet kan heller ikke se at ervervet gjør det nødvendig å foreta konsesjonsbehandling av de rettigheter selskapene har fått fritatt fra konsesjonsbehandling ved tidligere vedtak. Departementet presiserer at det med dette ikke gjøres endringer i tidligere fastsatte vilkår. Selskapene vil bli orientert om disse beslutningene så

snart det er gitt konsesjon til aksjeervervet som behandles i denne tilrådingen.

Erverv av mer enn 90 % av aksjene i SKS Produksjon er konsesjonspliktig, og behandles etter reglene om erverv av fallrettigheter, jf. industrikonsesjonsloven § 39 første ledd, jf. kapittel 1.

Konsesjon til erverv av aksjene kan gis dersom SKS oppfylder kravet til reelt offentlig eierskap, jf. § 2 første ledd, annet punktum. Kommuner og fylkeskommuner eier direkte eller indirekte mer enn to tredjedeler av SKS. Departementet finner at kravene til et reelt offentlig eierskap utvilsomt er oppfylt. Ervervet styrker det offentlige eierskapet i SKS Produksjon.

Når det kreves konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 1 for å erverve eiendomsrett til vannfall, har staten forkjøpsrett med subsidiær forkjøpsrett for fylkeskommunen. SKS har søkt om unntak fra forkjøpsretten, jf. industrikonsesjonsloven § 1 femte ledd. Ervervet innebærer at SKS blir eier av samtlige aksjer i SKS Produksjon. Det offentlige eierskapet i SKS Produksjon styrkes ved ervervet. Departementet finner at det er rettslig grunnlag for å gi unntak fra forkjøpsretten med hjemmel i § 1 femte ledd.

Departementet forutsetter at alle fremtidige disposisjoner og avtaler som kan endre på det reelle eierforholdet i SKS meldes konsesjonsmyndighetene. Det vises for øvrig til industrikonsesjonsloven § 3 første og annet ledd og § 36 siste ledd.

Olje- og energidepartementet tilrår at Salten Kraftsamband AS gis konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 39, jf. kapittel 1 til erverv av samtlige aksjer i SKS Produksjon AS og at det gis unntak fra forkjøpsretten, jf. § 1 femte ledd. Departementet finner det ikke nødvendig å fastsette egne vilkår for ervervet, jf. industrikonsesjonsloven § 39 tredje ledd.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

- Med hjemmel i lov av 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall mv. § 39, jf. kapittel I, gis Salten Kraftsamband AS konsesjon for erverv av aksjer i SKS Produksjon AS.
- Med hjemmel i lov av 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall mv. § 1 femte ledd gis det unntak fra forkjøpsrett for ervervet.
- Det settes ikke særskilte vilkår for konsesjonen.

19. Troms Kraft AS

(Troms Kraftforsyning og Energi AS gis konsesjon til erverv av fallrettigheter og overføring av reguleringskonsesjoner mv. for Skibotn og Lavka kraftverker. Jämtkraft AB gis konsesjon til erverv av 33,33 prosent av aksjene i Troms Kraftforsyning og Energi AS)

Kongelig resolusjon 7. september 2012.

1. INNLEDNING

Troms Kraft AS (Troms Kraft) har inngått avtale om å selge 33,33 prosent av aksjene i datterselskapet Troms Kraftforsyning og Energi AS (TK&E) til Jämtkraft AB (Jämtkraft). Aksjekjøpsavtalen forutsetter at to kraftverk overføres fra Troms Kraft Produksjon til Troms Kraftforsyning og Energi før gjennomføring av aksjesalget.

Advokatfirmaet Wikborg, Rein & Co søkte på vegne av TK&E i brev av 11. juni 2012 om konsesjon til overføring av kraftverkene Skibotn og Lavka med fallrettigheter fra Troms Kraft Produksjon AS (TKP) til TK&E ved utfisjonering.

Samtidig er det søkt om overføring av eksisterende vassdragsreguleringskonsesjoner knyttet til Skibotn og Lavka, og godkjennelse av operatøraftale etter utleieforskriften.

Advokatfirmaet Selmer søkte på vegne av Jämtkraft i brev av 11. juni 2012 om konsesjon til erverv av 33,33 prosent av aksjene i TK&E.

2. SØKNADEN FRA TK&E

”1. Innledning

Vi representerer Troms Kraft AS (*Troms Kraft*), Troms Kraft Produksjon AS (*TKP*) og Troms Kraftforsyning og Energi AS (*TK&E*) i anledning det ovennevnte.

Troms Kraft er eiet av Troms Fylkeskommune (60 %) og Tromsø kommune (40 %) og eier per dags dato 100 % av aksjene i TKP og TK&E. Troms Kraft og Jämtkraft AB (*Jämtkraft*) har den 11. mai 2012 undertegnet aksjekjøpsavtale for salg av 33,33 % av aksjene i TK&E fra Troms Kraft til Jämtkraft (Transaksjonen). Avtalen ble endelig bindende for partene etter godkjennelse fra kommunestyret i Østersund kommune den 31. mai 2012. Troms Kraft og Jämtkraft har også fremforhandlet en aksjonæravtale (Aksjonæravtalen) som fastsetter overordnede prinsipper for partenes felles eierskap i TK&E etter gjennomføring av Transaksjonen.

Aksjekjøpsavtalen mellom Troms Kraft og Jämtkraft forutsetter at kraftverkene Skibotn og Lavka (*Kraftverkene*) overføres fra TKP til TK&E forut for gjennomføring av aksjesalget. Kraftverkene med tilhørende fallrettigheter og produksjonsutstyr er tenkt overført fra TKP til TK&E ved selskapsfisjon (*Fisjonen*).

Den videre drift av Kraftverkene etter Fisjonen skal sikres ved operatøraftale mellom TKP og TK&E (*Operatøraftalen*) inngått i henhold til Forskrift om utleie av kraftverk av 25. juni 2010 nr. 939 (*Utleieforskriften*).

Gjennomføring av Transaksjonen og Fisjonen er begge betinget av samtykke fra Olje- og energidepartementet. Transaksjonen er konsesjonssøkt separat av Jämtkraft ved adv. firma Selmer i henhold til industrikonsesjonsloven § 36.

På vegne av TK&E søker vi med dette om nødvendige konsesjoner etter industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven til gjennomføring av Fisjonen og for etablering av Operatøraftalen.

Grunnlaget for søknaden er nærmere presisert i punkt 6 nedenfor. Nødvendige notiser og søknader i henhold til energiloven vil bli sendt direkte til Norges vassdrags- og energidirektorat.

Som bakgrunn for konsesjonssøknaden har vi nedenfor knyttet enkelte kommentarer til Transaksjonen (punkt 2), Fisjonen (punkt 3), omfanget av de rettigheter og eiendeler som skal overføres og de eksisterende konsesjoner (punkt 4), samt Operatøraftalen (punkt 5).

Denne konsesjonssøknad med vedlegg inneholder opplysninger om forretningsmessige forhold av konkurransemessig betydning. Vi ber derfor om at søknaden med vedlegg unntas offentlighet med hjemmel i offentlighetsloven § 13 jf. forvaltningsloven § 13.

2. Kort om Transaksjonen

Salget av 33,33 % av aksjene i TK&E fra Troms Kraft til Jämtkraft er tenkt gjennomført så snart alle offentlige tillatelser for slik salg er innvilget og fusjonen er endelig gjennomført. I konsesjonsrettslig sammenheng er Jämtkraft en privat aktør, jf. ikl. § 2 første ledd, og Troms Kraft og Jämtkraft har derfor lagt til grunn en transaksjonsstruktur som skal sikre reelt offentlig eierskap og kontroll i TK&E etter gjennomføring av Transaksjonen.

Etter aksjesalget vil Troms Kraft eie 66,67 % av aksjene i TK&E og TK&E vil således forbli en del av Troms Kraft-konsernet. Troms Kraft vil som hovedaksjonær beholde selskapsrettslig kontroll over alle beslutninger i generalforsamling som krever tilslutning av halvparten eller 2/3 av stemmene, herunder vedtektsendringer av enhver art, kapitalutvidelser, fisjon og fusjon.

For å sikre den betydelige investering Jämtkraft gjør i TK&E, har Troms Kraft og Jämtkraft blitt enige om visse prinsipper for styring av virksomheten i TK&E som er nedfelt i Aksjonæravtalen. Det vises her til Jämtkrafts konsesjonssøknad av 11. juni 2012, som gir en nærmere redegjørelse for Aksjonæravtalens innhold og avtalens forhold til eierskapsbegrensningen i industrikonsesjonsloven. Etter vår vurdering harmonerer de rettigheter som Jämtkraft er til-

lagt i Aksjonærvåtalen både med industrikonsesjonslovens ordlyd og intensjonene bak lovens krav til offentlig eierskap og kontroll over vannkraftressurser.

3. Fisjonen - hovedtrekkene i fisjonsplanen

Generalforsamlingene i TKP og TK&E skal i løpet av juni 2012 ta stilling til endelig fisjonsplan for overføring av Kraftverkene fra TKP til TK&E. Fisjonsplanen er under utarbeidelse av styrene i TKP og TK&E. I henhold til fisjonsplanen skal TKPs eiendeler, rettigheter og forpliktelser knyttet til Kraftverkene overføres til TK&E. Alle TKPs øvrige eiendeler, rettigheter og forpliktelser skal forbli i TKP. Som vedlegg 1 hertil følger fisjonsplanen slik den foreligger per 6. juni 2012.

Som fisjonsvederlag skal TK&E øke pålydende på selskapets aksjer samt øke innbetalt overkurs. Fisjonsvederlaget skal endelig fastsettes ved forhandlinger mellom partenes styrer, på bakgrunn av en uavhengig verdivurdering av de involverte selskaper samt de forhandlinger som har funnet sted mellom Troms Kraft og Jämtkraft i forbindelse med Transaksjonen.

Fisjonen skal tre i kraft på det tidspunkt dens ikrafttredelse er registrert i Foretaksregisteret jf. aksjeloven § 13-16 jf. § 14-8. TK&E skal registrere Fisjonens ikrafttredelse i Foretaksregisteret så snart (i) fristen for å fremsette kreditorinnsigelser mot Fisjonen i aksjeloven § 13-14, jf. § 14-7 er utløpt, (ii) forholdet til alle kreditorer som i tilfelle har fremsatt innsigelse mot Fisjonen er avklart, og (iii) alle betingelsene for gjennomføringen av Fisjonen er oppfylt og/eller frafalt. Det siste omfatter at alle offentlige tillatelser skal være innvilget.

Fisjonen skjer mellom to heleide datterselskaper av Troms Kraft, og skal gjennomføres med regnskapsmessig kontinuitet ved at kraftverkene overtas av TK&E til bokført verdi. Fisjonen skal ha skattemessig virkning fra gjennomføringstidspunktet, jf. aksjeloven § 13-16, jf. § 14-8 og skatteloven § 11-10 (3). Fisjonen skal gjennomføres med skattemessig kontinuitet, slik at TKPs skattemessige posisjoner knyttet til kraftverkene videreføres i TK&E.

Vedlegg 1: Fisjonsplan slik den foreligger per 6. juni 2012

4. Nærmere om Kraftverkene, fallrettighetene og de eksisterende konsesjoner

Troms Kraft (den gang Troms Kraftforsyning) ble den 25. juni 1976 tildelt konsesjon for erverv av fallrettigheter og bruksrett til fallrettigheter samt å regulere Skibottselva m.v. Troms Kraft og staten v/Direktoratet for norske skoger (nå Statskog SF) inngikk den 29. mai/ 3. juni 1980 avtale om leie av statens fallrettigheter i Skibotnvassdraget. Leieavtalen er bindende for partene i 60 år fra 25. juni 1976 til 25. juni 2036, og kan deretter sies opp med 5 års varsel.

Troms Kraft ble den 7. desember 1979 tildelt konsesjon for erverv av bruksrett i Lavkajakka (Lavka). Den 25. mai/11. juni 1982 inngikk Troms Kraft og staten v/Direktoratet for norske skoger (nå Statskog SF) avtale om leie av statens fallrettigheter i Lavkajakka mv. Varigheten av leieavtalen for Lavka er knyttet til leieavtalen for Skibotnvassdraget, og er bindende for partene i 60 år fra 25. juni 1976 til 25. juni 2036. Avtalen kan deretter sies opp med 5 års varsel.

Konsesjonen tildelt for Skibotn og Lavka var opprinnelig tidsbegrenset til varigheten av leieavtalen for statens fall. I samsvar med tidligere praksis samtykket Olje- og energidepartementet til endring av konsesjonenes varighet fra tidsbegrenset til tidsubegrenset ved brev av 30. april 2003. Konsesjonene er likevel begrenset til den tid det foreligger leieavtale for bruk av fallrettighetene, jf. ovenfor.

Vedlegg 2: Tillatelse til erverv av fallrettigheter og bruksrett til fallrettigheter samt til å regulere Skibottselva mv. av 25. juni 1976

Vedlegg 3: Tillatelse til erverv og utbygging av Lavkajakka av 7. desember 1979

Vedlegg 4: Brev fra Olje- og energidepartementet av 30. april 2003

Skibotn kraftverk og Lavka kraftverk ble bygget og satt i drift i henholdsvis 1980 og 1982. Skibotn kraftverk har et reguleringsmagasin i Rihpojavri som er oppdemmet og reguleres mellom 486 og 445 moh. I kraftverket er det installert en Francisturbin på 80 MW, og midlere årsproduksjon er 379 GWh. Lavka kraftverk utnytter fallet mellom innsjøen Lavkajavri og tapetunnellen til Skibotn kraftverk. Det er installert en Francisturbin på 8,7 MW. Midlere årsproduksjon er 27 GWh.

I tillegg foreligger det forhåndsmeldte planer om å bygge ut Skibotnvassdraget og tilgrensende vassdrag, jf. melding til NVE datert mars 2012. Det foreligger ulike utbyggingsalternativer, hvorav samtlige er på et tidlig planstadium. Utbyggingsmuligheten er forutsatt overdratt fra TKP til TK&E sammen med Kraftverkene.

5. Operatørvåtalen

Som ledd i Fisjonen skal TKP og TK&E inngå Operatørvåtalen som regulerer den videre drift av kraftverkene. Operatørvåtalen inngås for en periode på 15 år uten rett til ordinær oppsigelse. Etter Operatørvåtalen påtar TKP seg fullt ansvar for drift av Kraftverkene i henhold til prinsippene for operatøransvar nedfelt i Utleieforskriften.

Den daglige drift av Kraftverkene skal håndteres som en integrert del av TKPs drift, med samme bemanning og i henhold til de samme rutiner som legges til grunn i dag. TK&E skal i eget navn inngå alle øvrige avtaler som er nødvendig for driften, herunder avtaler knyttet til nettilgang og kraftavsetning.

Vedlegg 5: Operatøravtale mellom TKP og TK&E, utkast per 11. mai 2012

TK&E har per dags dato ingen ansatte, men vil i forbindelse med gjennomføring av Fisjonen ansette en person som vil ha ansvar for at TK&E oppfyller de krav som stilles i Utleieforskriften og ellers hva angår egenkompetanse og oppfølging.

6. Nærmere om grunnlaget for konsesjons-søknaden

Utfisjonering av Kraftverkene med tilhørende fallrettigheter fra TKP til TK&E utløser konsesjonsplikt etter ikl. § 2, tredje ledd nr. 22 (eide fall) og ikl. § 4, tredje ledd (leide fall). Videre utløser Fisjonen samtykkekrav etter vdrregl. § 14 nr. 2. Endelig forutsetter Fisjonen at Olje- og energidepartementet godkjenner Operatøravtalen i henhold til ikl. § 5, tredje ledd, jf. utleieforskriften.

Som redegjort for ovenfor, herunder med henvisning til separat konsesjons-søknad fra Jämtkraft, er vi av den oppfatning at TK&E etter gjennomføringen av Transaksjonen oppfyller industrikonsesjonslovens krav om åpenbart reelt offentlig eierskap.

På vegne av TK&E, søkes det på bakgrunn av ovennevnte for Skibotn om overdragelse av ervervede rettigheter i vannfallet fra TKP til TK&E, etter ikl. § 2, tredje ledd nr. 22. For Skibotn og Lavka søkes det om at eksisterende bruksrettigheter overdras fra TKP til TK&E etter ikl. § 4, tredje ledd. Vi viser her til at overføringen av bruksrettighetene i Skibotn- og Lavkavassdragene skjer i forbindelse med en intern omorganisering av kraftaktiva i Troms Kraft-konsernet, jf. ikl. § 4, tredje ledd første setning.

I henhold til vdrregl. § 14 nr. 2 kan reguleringskonsesjon og reguleringsanlegg ikke overføres uten i forbindelse med samtidig overdragelse av vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget. På vegne av TK&E søkes det om samtykke til overdragelse av reguleringskonsesjon og reguleringsanlegg etter vdrregl. § 14 nr. 2 i forbindelse med overføring av Kraftverkene med tilhørende vannfall til TK&E.

Etter ikl. § 5, første ledd kan eier av utbygde konsesjonspliktige vannfallsrettigheter inngå avtale med driftsoperatør om drift og vedlikehold av kraftverk og tilhørende anlegg for en periode inntil 15 år. Det følger av § 5, siste ledd at operatøravtaler etter første ledd må godkjennes av Olje- og energidepartementet. Tilsvarende følger av utleieforskriften § 11. Operatøravtalen inngått mellom TKP og TK&E oppfyller kravene til operatøravtalen fastsatt i utleieforskriften. På vegne av TKP og TK&E ber vi om Olje- og energidepartementets godkjennelse av Operatøravtalen.”

3. SØKNADEN FRA JÄMTKRAFT

”Vi representerer Jämtkraft AB, org. nr. 556001-6064 med forretningsadresse Box 394, 831 25 Östersund, Sverige (Jämtkraft), som er eid av de svenske kommunene Östersund (98,2 %), Krokoms (1,0 %) og Åre (0,8 %). Se nærmere om Jämtkraft i punkt 3.3.

Vedlegg 1, 2, 3, og 5 inneholder opplysninger om forretningsmessige forhold av konkurransemessig betydning, og vi ber om at disse unntas offentlighet. Når det gjelder vedlegg 3 (vedtekter) gjelder dette frem til transaksjonen er gjennomført.

1. Transaksjonen

Ved aksjeoverdragelse av 11. mai 2012 (”Aksjeoverdragelsesavtalen”) overdro Troms Kraft AS, org. nr. 979 468 792, (”Troms Kraft”) 33,33 % av aksjene i Troms Kraftforsyning og Energi AS, org. nr. 979 152 027 (”TKE”) til Jämtkraft.

Vedlegg 1: Aksjeoverdragelsesavtale vedrørende overdragelse av 33,33 % av aksjene i TKE av 11. mai 2012

Gjennomføringen av Aksjeoverdragelsesavtalen er betinget av at TKE blir eier av Skibotn kraftverk og Lavka kraftverk, samt utbyggingspotensiale som forhåndsmeldt til Norges vassdrags- og energidirektorat (”NVE”) i mars 2012 (samlet benevnt ”Kraftverkene”). Kraftverkene eies av Troms Kraft Produksjon AS, org.nr. 979 152 116 (”TKP”), og skal utfisjoneres fra TKP (som overdragende selskap) til TKE (som overtakende selskap) (”Fisjonen”).

Transaksjonen vil medføre at konsernstrukturen i Troms Kraft-konsernet i stor grad opprettholdes, men slik at TKE blir eier av Kraftverkene og Jämtkraft trer inn som eier av 33,33 % av aksjene i TKE. Kraftverkene skal etter gjennomføringen av transaksjonen drives og vedlikeholdes av TKP. Om de driftsmessige forholdene viser vi til nedennevnte søknad fra TKE.

Det fremtidige eierskapet i TKE vil bli underlagt bestemmelser i aksjonæravtale mellom partene, samt utkast til vedtekter. Begge disse vil tre i kraft ved gjennomføring av Aksjeoverdragelsesavtalen.

Vedlegg 2: Aksjonæravtale

Vedlegg 3: Nye vedtekter for TKE

Gjennomføringen av Aksjekjøpsavtalen og Fisjonen er betinget av konsesjonsmyndighetenes innvilgelse av konsesjon på vilkår som er i overensstemmelse med etablert praksis. TKE har selv søkt om konsesjon for Fisjonen, og vi viser til søknad fra TKE ved Wikborg Rein AS.

På vegne av Jämtkraft og med henvisning til tidligere samtaler med Olje- og energidepartementet søker vi om konsesjon i medhold av industrikonsesjonsloven § 36. Styret i TKE godkjente Jämtkrafts erverv i styremøte 7. juni 2012. Vedlegg 4: Protokoll fra styremøte i TKE.

2. Aksjonæravtalen

En nærmere redegjørelse for aksjonæravtalen er inntatt i vedlegg 5.

Vedlegg 5: Notat av 11. juni 2012 med redegjørelse for aksjonæravtalen.

Det er Jämtkrafts vurdering at bestemmelsene i aksjonæravtalen samlet sett ivaretar formålet om offentlig eierskap og kontroll slik det har kommet til uttrykk i formålsbestemmelsen i industrikonsesjonsloven og lovens bestemmelser om offentlig eierskap og kontroll.

3. Kraftverkene, TKE, Jämtkraft og Troms Kraft

3.1 Kraftverkene

Når det gjelder kraftverkene viser vi til ovennevnte søknad fra TKE.

3.2 TKE

TKE er forut for gjennomføringen av Fisjonen og Aksjeoverdragelsesavtalen 100 % eiet av Troms Kraft. Selskapet eier 23,67 % av aksjene i Salten Kraftsamband AS og 33,33 % av aksjene i Nordkraft AS.

Vedlegg 6: Konsesjon for erverv av aksjer i Nordkraft AS og Salten Kraftsamband AS av 7. oktober 2010

Vedlegg 7: Selskapsstruktur etter overdragelsen

3.3 Jämtkraft

Jämtkraft har virksomhet innen eierskap, drift og utvikling av vannkraftanlegg, vindkraft, varmeenergi og biogass. Jämtkraft er eid av kommunene Östersund (98,2 %), Krokomb (1,0 %) og Åre (0,8 %).

Vedlegg 8: Registreringsbevis for Jämtkraft

Vedlegg 9: Bolagsordningen (vedtekter) for Jämtkraft

Nærmere informasjon om Jämtkraft er tilgjengelig på jamtcraft.se.

3.4 Troms Kraft

Troms Kraft er morselskapet i Troms Kraft-konsernet, som har virksomhet innen produksjon, overføring og omsetning av vannkraft, og utvikling av vindkraft. Troms Kraft eies 60 % av Troms fylkeskommune og 40 % av Tromsø kommune.

Vedlegg 10: Firmaattest for Troms Kraft

Vedlegg 11: Vedtekter for Troms Kraft

Nærmere informasjon om Troms Kraft er tilgjengelig på tromskraft.no.

4. Søknad om konsesjon

Gjeldende konsesjon i tilknytning til Skibotn kraftverk er "Tillatelse til erverv av fallrettighe-

ter og bruksrett til fallrettigheter samt til å regulere Skibottselva mv. av 25. juni 1976", og er inntatt som vedlegg til søknaden fra TKE.

Gjeldende konsesjon i tilknytning til Lavka kraftverk er "Tillatelse til erverv og utbygging av Lavkajåkka av 7. desember 1979", og er inntatt som vedlegg til søknaden fra TKE.

Gjeldende konsesjon for erverv av aksjer i Nordkraft AS og Salten Kraftsamband AS er datert 7. oktober 2010.

Det søkes med dette om konsesjon i henhold til industrikonsesjonsloven § 36 hva gjelder Jämtkrafts overtakelse av en 33,33 % av aksjene i TKE. Det legges til grunn at ervervet ikke utløser forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 6 post 1, da de aktuelle fallrettighetene er konsederte. Gjennomføring av Aksjeoverdragelsesavtalen innebærer i seg selv ingen endringer med hensyn til innehavere av reguleringskonsesjoner, da dette omfattes av konsesjonssøknad omtalt i punkt 1."

4. OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENTETS MERKNADER

4.1 Innledning

Troms Kraft Produksjon AS (TKP), som er et datterselskap i Troms Kraft-konsernet, eier og driver kraftverkene Skibotn og Lavkajohka (Lavka) i Storfjord kommune i Troms. Fallrettighetene i Skibotn er delvis eid og delvis leid, mens fallrettighetene i Lavka er leid. De leide fallrettighetene bygger på avtaler som ble inngått med staten v/Direktoratet for norske skoger (nå Statsskog SF). Gjeldende leieavtaler varer frem til 2036, og kan deretter sies opp med fem års varsel.

Tillatelse til erverv av fallrettigheter og bruksrett til fallrettigheter samt til å regulere Skibottselva mv. ble meddelt ved kgl.res. av 25. juni 1976. Skibotn kraftverk ble bygget og satt i drift i 1980. Magasinet i Riphovjavi reguleres med 31 meter. Årlig produksjon er 379 GWh.

Tillatelse til erverv og utbygging av Lavkajåkka ble meddelt ved kgl.res. av 7. desember 1979. Lavka kraftverk utnytter fallet mellom innsjøen Lavkajavri og tappetunnelen til Skibotn kraftverk. Årsproduksjonen er 27 GWh.

Det er søkt konsesjon for å overdra kraftverkene fra TKP til Troms Kraftforsyning og Energi AS (TK&E). Begge selskaper inngår i konsernet Troms Kraft. Overdragelsen skal gjennomføres ved utfisjonering. Det er søkt om godkjenning til samtidig overføring av tilhørende vassdragsreguleringskonsesjoner og reguleringsanlegg. I tillegg er det søkt om godkjenning av en operatøravtale, som bestemmer at TKP fortsatt vil drifte og vedlikeholde de aktuelle kraftverkene.

Jämtkraft har søkt konsesjon for erverv av 33,33 prosent av aksjene i TK&E.

Omorganiseringen i Troms Kraft-konsernet ved overdragelse av de to kraftverkene fra TKP til TK&E skal gjennomføres forut for salget av 33,33

prosent av aksjene i TK&E til Jämtkraft. Departementet har fullmakt til å avgjøre søknaden om aksjerovererv, og godkjenne operatøraftalen. Omorganiseringen og det påfølgende aksjesalget har så nær tilknytning, at departementet har funnet at de to søknadene bør behandles og avgjøres samlet ved kongelig resolusjon. Søknaden om godkjennelse av operatøraftalen vil deretter bli behandlet av departementet.

4.2 Konsesjon til overføring av kraftverk med fallrettigheter mv. til TK&E

Utfisjneringen av kraftverkene med tilhørende fallrettigheter fra TKP til TK&E utløser konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven § 2 tredje ledd og 4 tredje ledd. TK&E eies fullt ut av Troms Kraft, som igjen eies av Troms fylkeskommune (60 prosent) og Tromsø kommune (40 prosent).

TK&E tilfredsstillter kravet til offentlig eierskap, jf. industrikonsesjonsloven § 2 første ledd. Departementet finner at betingelsene for å gi konsesjon er oppfylt. Departementet tilrår at TK&E, i medhold av industrikonsesjonsloven § 2 tredje ledd nr. 22, gis konsesjon til erverv av Skibotn kraftverk med fallrettigheter. Videre tilrår departementet at TK&E, i medhold av industrikonsesjonsloven § 4 tredje ledd, gis konsesjon til erverv av leierettigheter til fall i Skibotn og Lavka kraftverker.

Etter vassdragsreguleringsloven § 14 nr. 2 kan reguleringskonsesjon og reguleringsanlegg ikke overføres uten i forbindelse med samtidig overdragelse av vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget. Betingelsene for overdragelse er i dette tilfellet til stede. Departementet tilrår i tråd med vanlig praksis at det gis tillatelse til at gjeldende reguleringskonsesjoner og reguleringsanlegg for Skibotn og Lavka kraftverker overføres fra TKP til TK&E på uendrede vilkår.

4.3 Aksjeerhvervskonsesjon til Jämtkraft

TK&E vil etter erverv av kraftverk med fallrettigheter i samsvar med punkt 4.2 ovenfor, inneha eienomsrett eller annen rettighet som ikke kan erverves uten konsesjon eller vedtak etter industrikonsesjonsloven.

Jämtkraft har inngått avtale om erverv av mer enn en femdel av aksjene og stemmene i TK&E. Ervervet er derfor konsesjonspliktig, jf. industrikonsesjonsloven § 36 første ledd.

Ervervet gjelder tidligere konsederte fallrettigheter og utløser ikke forkjøpsrett etter industrikonsesjonsloven § 6.

Det er et vilkår for å gi Jämtkraft aksjeerhvervskonsesjon at TK&E fortsatt vil oppfylle kravet til offentlig eierskap i industrikonsesjonsloven § 2 første ledd, jf. § 36 åttende ledd.

Etter industrikonsesjonsloven § 2 første ledd er det vilkår for konsesjon at "statsforetaket, kommu-

nen eller fylkeskommunen alene eller sammen direkte eller indirekte innehar minst to tredeler av kapitalen og stemmene og organiseringen er slik at det åpenbart foreligger reelt offentlig eierskap."

Troms Kraft, som fullt ut eies av det offentlige, vil ha minst to tredeler av kapitalen og stemmene i TK&E. Spørsmålet er om organiseringen er slik at det fortsatt åpenbart foreligger reelt offentlig eierskap.

I Ot.prp. nr. 61 (2007-2008) fremgår det på side 35:

"Bakgrunnen for at det må være minst 2/3 offentlig eierskap, er at private ellers kan ha mulighet til å blokkere viktige selskapsavgjørelser (negativ kontroll) som beslutning om forhøyelse av aksjekapital og beslutning om fusjon."

Videre fremgår det på side 36 at:

"Organiseringen må også gjøre det mulig for de offentlige majoritetseierne å kunne utøve eierskapet på en måte som sikrer at vannkraftressursene forvaltes i tråd med lovens formålsbestemmelse.

Det vil derfor være relevant å vurdere om det foreligger vedtektsbestemmelser, aksjonæravtaler eller lignende som ikke er i samsvar med reelt offentlig eierskap. Aktuelle eksempler på slike disposisjoner er bestemmelser som måtte fravike selskapslovgivningens normale regler om stemmerett, stemmegivning, styrerepresentasjon, utbytterett mv. til fordel for private eiere. Krav om enstemmighet kan for eksempel ikke godtas, da dette gir private negativ kontroll i selskapet."

Departementet har i tråd med bestemmelsens ordlyd og forarbeider gjennomgått de fremlagte vedtekter og aksjonæravtale. De rettigheter Jämtkraft er tillagt i aksjonæravtalen er ikke til hinder for at Troms Kraft som offentlig eier har styring og kontroll med kraftverkene Skibotn og Lavka med fallrettigheter mv., og at det åpenbart vil foreligge reelt offentlig eierskap etter aksjeoverdragelsen til Jämtkraft. Departementet finner på dette grunnlag at et salg av 33,33 prosent av aksjene i TK&E til Jämtkraft ikke vil være i strid med industrikonsesjonsloven § 2 første ledd.

Departementet tilrår at Jämtkraft, med hjemmel i industrikonsesjonsloven § 36, gis konsesjon til erverv av 33,33 prosent av aksjene i TK&E.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

- I medhold av industrikonsesjonsloven § 2 tredje ledd og § 4 tredje ledd gis Troms Kraftforsyning og Energi AS tillatelse til erverv av eide og leide

fallrettigheter som utnyttes til kraftproduksjon i Skibotn og Lavka kraftverker.

- I medhold av vassdragsreguleringsloven § 14 nr. 2 gis det tillatelse til overføring av reguleringskonsesjoner og reguleringsanlegg for Skibotn og Lavka kraftverker til Troms Kraftforsyning og Energi AS på uendrede vilkår.
- I medhold av industrikonsesjonsloven § 36 gis Jämtkraft AB konsesjon til erverv av 33,33 prosent av aksjene i Troms Kraftforsyning og Energi AS.

20. Rødøy-Lurøy Kraftverk AS

(Tillatelse for Rødøy-Lurøy Kraftverk AS til overføring fra nedre Rismålvatn mv. til Reppavatn i Rødøy kommune i Nordland)

Kongelig resolusjon 7. september 2012.

I Innledning

Rødøy-Lurøy Kraftverk AS (Kraftselskapet) eier og driver Reppa kraftverk, som utnytter fallet mellom Reppavatnet og Tjongsfjorden. Nord for de eksisterende magasinene Reppavatnet og Memorvatnet ligger Rismålvatnan og Vann kote 596. Kraftselskapet søker om tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til å overføre vann fra Rismålvatnan og Vann kote 596 til Reppavatnet for utnyttelse i Reppa kraftverk. Utbyggingen vil øke kraftproduksjonen i Reppa kraftverk med ca. 13 GWh/år. Vannet overføres ved å drive en tunnel fra nedre Rismålvatn til Reppavatnet med en avgreningstunnel til Vann kote 596. Denne overføringen gjør det nødvendig å bygge terskler ved utløpene av nedre Rismålvatn og Vann kote 596 for å opprettholde normalvannstanden her mest mulig. Tunneldriften gjør det påkrevd å deponere ca. 80 000 kubikkmeter steinmasse i nærheten av nevnte reguleringsmagasiner. Det er ikke nødvendig å bygge nye veier i området ettersom utbyggingen vil bli gjennomført ved hjelp av helikopter.

Kraftselskapet søkte særskilt om tillatelse til å utvide eksisterende reguleringer i Reppavatnet og Memorvatnet. Denne tillatelsen ble gitt ved kgl. res. 9. mars 2012.

II Søknad og NVEs innstilling

NVE har mottatt følgende søknad datert 16.3.2010:

"Rødøy-Lurøy kraftverk AS planlegger å overføre vann fra nedre Rismålvatn og Vann kote 596 til Reppavatnet for utnyttelse i eksisterende Reppa kraftverk i Rødøy kommune i Nordland. På denne bakgrunn søkes det derfor om følgende tillatelser:

1. Etter vassdragsreguleringsloven om tillatelse til:
 - Overføring av vann fra nedre Rismålvatn og Vann kote 596 til Reppavatnet.

Det søkes om tidsubegrenset konsesjon. Reppa kraftverk har vært i drift siden 1956, og en tilleggsoverføring vil gi ca. 13 GWh økt produksjon i Reppa kraftverk. Det er ikke nødvendig å gjøre utvidelser i linjenettet. Siden overføringen er planlagt som sprengt tunnel, er konsekvensene av tiltaket begrensede, og fordelene ved en realisering overstiger etter vår vurdering ulempe for allmenne og private interesser.

Nødvendige opplysninger om tiltaket framgår av den vedlagte utredningen."

Vi refererer videre fra søknaden, uten figurer:

"Sammendrag

Norconsult AS har på oppdrag fra Rødøy-Lurøy kraftverk vurdert muligheten for tilleggsoverføringer til eksisterende Reppa kraftverk og utarbeidet denne søknaden som beskriver tiltaket og tiltakets virkning. Rådgivende Biologer AS har utarbeidet rapport som beskriver virkning for miljø, naturressurser og samfunn, samt biologisk mangfold.

Reppa kraftverk utnytter i dag fallet mellom Reppavatnet og Tjongsfjorden. Nord for de eksisterende magasinene Memorvatnet og Reppavatnet ligger Rismålvatnan og Vann kote 596, som drenerer relativt små felt i høydeintervallet 600-1000 moh. Ved å drive en tunnel fra nedre Rismålvatn og til Reppavatnet kan i tillegg Vann kote 596 tas inn på en avgrening av hovedtunnelen og overføres til Reppavatnet. Tunnelen blir totalt ca. 2,4 km fra Reppavatnet til nedre Rismålvatn. Overføringen vil gi en merproduksjon i Reppa kraftverk på ca. 13 GWh/år, til en utbyggingspris på ca. 5,2 kr/kWh. I utløpet av nedre Rismålvatn og Vann kote 596 bygges en liten terskel slik at vannstanden i en normal driftssituasjon kan holdes nær normalvannstanden.

Reppavassdraget er allerede i dag preget av redusert vannføring nedstrøms Memorvatnet og Reppavatnet på grunn av Reppa kraftverk, og konsekvensene ved å gjøre et tilleggsinngrep i dette vassdraget vurderes derfor som begrensede. Overføringen legges i fjell og de fysiske inngrepene blir dermed også av meget begrenset omfang. Det vil bli litt bortfall av INON-sone 1-3 km som følge av prosjektet, men på grunn av eksisterende reguleringer, overføringer og linjenett i området, er bortfallet beskjedent. For å opprettholde en viss vannføring i vassdraget, vil det bli sluppet alminnelig lavvannføring (7 l/s) fra nedre Rismålvatn om sommeren.

Det er ikke fiske i de berørte vannene, og konsekvensene for fiskeinteresser som følge av en utbygging er derfor vurdert å være små. Det er generelt lite ferdsel i området, og konsekvensene for andre brukergrupper er derfor også

små. I anleggsperioden vil tiltaket kunne virke negativt på forekomst av rødlistede arter i området. Det er spesielt i anleggsfasen at jerv og delvis kongeørn blir negativt påvirket på grunn av økt støy og trafikk i området. I driftsfasen vil derimot tiltaket bare ha liten negativ virkning på rødlistearter. Det ble ikke registrert vassdrags-tilknyttede naturtyper, som for eksempel bekkekløfter og fossesprøytsoner, og derfor er sannsynligheten for å finne rødlistede eller uvanlige karplanter, lav og mosearter liten.

Rapporteringen er utført i henhold til NVE's retningslinje for konsesjonssøknader for små kraftverk. Det presiseres at tiltaket er så lite at det ikke er krav om konsekvensutredning etter reglene i plan- og bygningsloven, noe som nødvendigvis gjenspeiles i utredningens omfang og detaljeringsgrad.

1 Innledning

1.1 Om søkeren

Rødøy-Lurøy Kraftverk AS (RLK) er et typisk kystverk med forsyningsområde som dekker kommunene Rødøy, Lurøy og Træna. Selskapet ble registrert i 1949, og Træna kommune ble tilknyttet kraftverket i 1963. Verket har 23 ansatte fordelt på hovedkontor i Tjongsfjorden og sonekontor på Tonnes.

Kraftverket har 3850 kunder og eier og drifter et omfattende linjenett fordelt på 150 km sjøkabel, 325 km høyspentlinjer, 355 km lavspenlinjer/kabel og 300 fordelingstransformatorer.

RLK eier og driver en kraftsentral, og Reppa kraftstasjon ble oppstartet i 1956. I 1986 ble det installert ny turbin og generator, slik at effekten på kraftstasjonen ble fordoblet til 10 MW.

RLK eies av Salten Kraftsamband AS (58,0 %), Rødøy kommune (13,2 %), Lurøy kommune (12,1 %), Træna kommune (4,2 %) og private aksjonærer (12,5 %).

1.2 Begrunnelse for tiltaket

Reppa kraftverk utnytter i dag tilsiget til Reppavatnet, Memorvatnet og Sølvfasttjørn i ett fall fra om lag kote 590 og ned til Tjongsfjorden.

Etablering av en ny overføring fra nedre Rismålvatn og Vann kote 596 til Reppavatnet gjør at årsproduksjonen i Reppa kraftverk vil øke fra ca. 78 til 91 GWh/år. Dermed kan utvidelsen årlig tilføre det norske kraftsystemet gjennomsnittlig ca. 13 GWh miljøvennlig energi, hvor inngrepe skjer i et område som allerede er preget av vassdragsutbygging. Overføringen gir en effektiv utnyttelse av de tilgjengelige naturressursene, ettersom det eksisterende reguleringsmagasinet Reppavatnet gir muligheter for magasinering av overført vann i flomperioder til perioder med mindre tilsig.

Kapasiteten i Reppa kraftverk er pr. i dag for liten, og driftstiden ligger på nesten 7000 timer pr. år. Dette gir stor slitasje og belastning på installasjonen, og det foreligger separate planer om å øke kapasiteten i stasjonen fra en slukeev-

ne på 2,1 m³/s til opp mot 4 m³/s, samtidig med at vannveien oppgraderes. Overføring av vann fra Rismålskardet og Vann kote 596 legger til grunn at denne kapasitetsøkningen gjennomføres. Det er også forutsatt at reguleringsmagasinene Memorvatnet og Reppavatnet er utvidet, som omsøkt i [1]. NVE gav på slutten av 2009 sin innstilling til departementet om at RLK gis konsesjon for utvidelse av reguleringsmagasinene.

1.3 Geografisk plassering av tiltaket

Reppa kraftverk ligger i Rødøy kommune i Nordland, innerst i Tjongsfjorden, og nedbørfeltet til kraftverket utnytter tilsiget fra Svartisen vestlige deler, se Figur 1.3.1. Nedre Rismålvatn og Vann kote 596 ligger hhv. ca. 2,1 og 1,6 km nord for Reppavatnet, som fungerer som inntaksmagasin til Reppa kraftverk (Figur 1.3.2). Planlagt ny overføringstunnel er vist i Figur 1.3.3.

1.4 Dagens situasjon og eksisterende inngrep

Reppa kraftverk ble bygget i 1956 med en installasjon på 5 MW, og ble i 1986 utvidet til dobbelt effektuttak. Reppa kraftverk utnytter vannet fra Svartisen vestlige deler og regulerer vannføringen i de to reguleringsmagasinene Reppavatnet (HRV/ LRV 588,0/ 560,0) og Memorvatnet (HRV/ LRV 638,5/ 613,5). Memorvatnet er overført til Reppavatnet via en 490 m lang tunnel, og på tilløpstunnelen til kraftverket fra inntaksmagasinet Reppavatnet tas det også inn vann fra Sølvfastbekken. Fra ca. kote 560 ledes vannet i rør ca. 1400 m ned til kraftstasjonen. Nedbørfeltet til Reppa kraftverk grenser i nord-øst inn mot felter som er overført til Statkrafts Svartisen-anlegg.

Høsten 2008 ble det søkt om en utvidelse av de eksisterende reguleringsmagasinene Memorvatnet og Reppavatnet med totalt 5-6 Mm³. Denne søknaden ligger inne hos NVE til behandling. På grunn av at installasjonen er trang i Reppa kraftverk, foreligger det separate planer om å øke kapasiteten i stasjonen. Dette prosjektet vil bli omsøkt i nær fremtid, og er forutsatt i denne søknaden.

Stolt Sea Farm tok tidligere ut vann fra den nederste delen av Reppaelva til produksjon av laksesmolt, men dette anlegget ble nedlagt på grunn av for høy konsentrasjon av suspendert materiale i elvevannet.

Småkraft har konsesjonssøkt utbygging av "Reppaelva kraftverk" i Reppaelva nordvest for Reppa- og Memorvatnet, som skal utnytte tilsiget fra blant annet Rismålskardet og Vann kote 596. Det planlagte småkraftverket vil få en årlig energiproduksjon på ca. 7,3 GWh til en utbyggingspris på ca. 2,4 kr/kWh. Ettersom nedre Rismålvatn og Vann kote 596 bidrar med en ikke ubetydelig andel av totaltilsiget til "Reppaelva kraftverk", vil småkraftprosjektet få redusert produksjon. Dersom Rødøy-Lurøy kraftverk får

konsesjon på overføringen, søkes det å inngå minnelig avtale med grunneier som ikke har kontrakt med Rødøy-Lurøy kraftverk.

Et smalt belte forbi inntaket i nedre Rismålvatn og Vann kote 596 er i dag definert som inn-grepsfri sone 1-3 km.

1.5 Sammenligning med øvrige nedbørfelt/nærliggende vassdrag

Avløpet fra den vestlige delen av Svartisen er i likhet med avløpet fra nordsiden av Svartisen utnyttet til kraftproduksjon. Fra nabofeltet like nordøst for Rismålvatnan går en 15-20 km lang overføringstunnel mot reguleringsmagasinet Storglømvatn for utnyttelse i Svartisen kraftverk. Det er en rekke bekke- og elveinntak langs denne tunnelstrekningen. På sør- og østsiden av Svartisen er store områder vernet mot kraftutbygging, og dette området er i større grad urørt.

Ellers må avrenningsmønsteret fra den vestlige delen av Svartisen kunne sammenlignes med de andre beelvene i området, som alle har høy sommervannføring og liten vannføring vinterstid. Dette gjør at kraftverkene i området er avhengig av betydelig reguleringsgrad for å kunne levere strøm også i tunglastperioden, og reguleringsmagasinet Storglømvatn på nordøstsiden av Svartisen er landets største reguleringsmagasin med et magasinivolum på hele 3500 Mm³.

1.6 Forholdet til lovverket

Ettersom overføringen fra Rismålskardet ikke er planlagt i kombinasjon med nye reguleringer, vil antallet naturhestekrefter som innvinnes ved overføringen være bestemt av alminnelig lavvannføring i feltet. Denne er bestemt ut fra data fra serien 156.8 Svartisdal i perioden 1964-2004 til ca. 41/(s*km²). For feltene til Rismålskardet og vann kote 596 gir dette totalt en alminnelig lavvannføring på 10,6 l/s.

Alminnelig lavvannføring totalt: 10,6 l/s

Brutto fallhøyde Reppa kraftverk: 590 m

Innvunnede naturhestekrefter blir da:
Nat.hk. = 13,33*585m*0,0106m³/s = 83 nat.hk.

Selv om 83 nat.hk. er under kriteriet for behandling etter vassdragsreguleringsloven (500 nat.hk.), skal likevel overføringen behandles i henhold til vassdragsreguleringsloven. Dette er fordi tiltaket innebærer en overføring/ tillegg-regulering til en eksisterende reguleringskonsesjon gitt etter vassdragsreguleringsloven.

2 Beskrivelse av prosjektet

2.1 Hoveddata for kraftverket

I tabellen under er det oppsummert hoveddata for de overførte feltene, samt produksjonsøkning som følge av overføringen. Produksjonsøkningen gjelder uten slipping av minstevannføring. Det er ikke planlagt nye elektriske anlegg i forbindelse med overføringen.

Tabell 0.1 Hoveddata for overføringen

	Enhet	Nedre Rismålvatn	Vann kote 596
TILSIG			
Nedbørfelt	km ²	1,80	0,85
Årlig tilsig til inntaket	mill. m ³	7,2	3,1
Spesifikk avrenning	l/s/km ²	126	114
Middelvassføring	m ³ /s	0,23	0,10
Alminnelig lavvannføring	l/s	7	3
5-persentil sommer (1/5-30/9)	l/s	50	21
5-persentil vinter (1/10-1/4)	l/s	7	3
OVERFØRING			
Inntak	moh.	624	596
Utløp Reppavatnet HRV	moh.	590	
Lengde på berørt elvestrekning	m	4300	4100
Overføringskap, maks	m ³ /s	Totalt ~5	~5 m ³ /s
Overføringskap, min.	m ³ /s	0	0
Tunnel, tverrsnitt	m ²	14-16	14-16
MAGASIN			
Magasinivolum	mill.m ³	0,02	0,015
HRV	moh.	624,5	596,5
LRV	moh.	624,0	596,0
PRODUKSJONSØKNING REPPA KRAFTVERK			
Produksjon, vinter (1/10-30/4)	GWh	6,0	
Produksjon, sommer (1/5-30/9)	GWh	7,2	
Produksjonsøkning, årlig middel	GWh	13,2	
ØKONOMI			
Byggekostnad	mill.kr	69,3	
Utbyggingspris	kr/kWh	5,25	

2.2 Teknisk plan

2.2.1 Hydrologi og tilsig

Størrelsen på feltarealene angitt i NVEs "Reginesystem" ser ut til å være rimelig korrekte, med unntak av feltet til Memorvatn. I henhold til rapporten "Reppa kraftverk. Fremtidige løsninger" utarbeidet av Siv. Ing. Harald Moe er dette feltet vurdert til å være ca. 2,5 km² større enn hva som er angitt i NVEs "Reginesystem", dvs, totalt ca. 7,5 km². Denne vurderingen var basert på inntrykk fra befaring i 2004, og er også i overensstemmelse med Samlet Plan rapport fra 1984. Nøkkeldata for analysefeltene og for aktuelle sammenligningsfelt er vist i Tabell 0.2.

Tabell 0.2 Nøkkeldata

	Areal km ²	Høyde (min-med-max moh.)	Effsjø %	Bre %	Q _N ¹ 1/s(*km ²)	Q _N Mm ³ /år
Nedre Rismålvatn	1,80	624-946	8	7	105	6,0
Vann + 596	0,85	596-946	4	2	95	2,5
156.27 Leiråga	43,7	78-491-1291	0,1	11	94	129,5
156.8 Svartisdal	122 ²	71-902-1583	3,6	43	87	334,7
160.7 Skauvold ³	19,8	232-458-1063	1,5	0	84	52

1) Fra NVEs avrenningskart 1961-1990.

2) Varierende feltareal, pga. bredemming, gjelder fra 1961.

3) Serien er benyttet til å generere en serie for restfeltet til Reppaelva.

Avrenningsmønsteret preges av jevnt høy vannføring i vår- og sommerperioden pga. snøsmelting. Høstsesongen domineres av hyppige flommer, mens vinteren generelt har lav vannføring, med sporadiske flommer i lavereliggende og kystnære områder. På grunn av den større høyden over havet i feltet til 156.8 Svartisdal, er vintervannføringen her mer stabilt lav. Ettersom 156.27 Leiråga har store deler av feltet liggende en del lavere enn Reppafeltet, starter vårflommen i denne serien noe for tidlig, samtidig som vinterflommene sannsynligvis er overrepresentert sammenlignet med i Reppafeltet. Ettersom hydrologien i utbyggingsfeltene har innvirkning fra bre- og snøsmelting, vurderes serien 156.8 Svartisdal å gi den beste representasjonen av tilsigsforholdene, selv om sommervannføringen kan bli noe overestimert. NVE vurderer serien som bra. Serien 156.27 Leiråga kunne også vært benyttet, men denne er mindre egnet, da feltet ligger en del lavere.

Observert tilsig for 156.8 Svartisdal i 30-årsperioden 1975-2004 er 89,6 l/s (*km²), som er ca. 3 % høyere enn verdien angitt i NVEs avrenningskart 1961-90. Da denne måleserien ligger på motsatt side av Svartisen for Reppa kraftverk, er det ikke mulig å vurdere hvorvidt disse endringene i tilsiget er sammenlignbare med Reppafeltet. For å bestemme representativt middeltilsig er det derfor foretatt en kalibrering av middeltilsiget mot observert kraftproduksjon i Reppa kraftverk for 11-årsperioden 1993-2003, slik at simultert produksjon samsvarer med faktisk observert produksjon. Dette reduserer usikkerheten i middeltilsiget betydelig, og middeltilsigsestimatet som er benyttet som grunnlag for produksjonssimuleringene, vurderes derfor som meget bra. På grunnlag av kalibreringen mot observert produksjon er middeltilsigene for delfeltene skalert opp med 20 %. Dette gir et normaltilsig i dagens nedbørfelt til Reppa kraftverk på 59,3 Mm³(132 l/s (*km²)), når perioden 1975 - 2004 legges til grunn som normalperiode. For de planlagt overførte feltene gir dette en vannmengde på 10,2 Mm³(0,32 m³/s). Varighetskurve og kurver for vanntap i lavvann og flom er vist i Figur 2.2.1. Fordi overføringskapasiteten blir stor sammenlignet med middelvannføringen, har ikke volumtapsskurvene noen praktisk tolk-

ning for dette prosjektet, men er tatt med som et supplement til varighetskurven.

Alminnelig lavvannføring for 156.8 Svartisdal i perioden 1961-2004 er beregnet til 4,0 l/s (*km²), og på bakgrunn av dette antas alminnelig lavvannføring å være ca. 4 l/s(*km²) for utbyggingsfeltene, som svarer til ca. 0,01 m³/s for totalfeltet. 5-persentil for sommer- og vintervannføring ved bruk av det samme vannmerket blir for totalfeltet til de overførte feltene hhv. ca. 0,07 m³/s og 0,01 m³/s.

2.2.2 Inntak, reguleringer og overføringer

Oversiktsbilde er vist i Figur 2.2.2. Valgt linjeføring av tunnelen er basert på befarings av ingeniørgeolog høsten 2009.

Tunnelen drives fra ett tverrslag i dalen øst for Memorvatnet, hvor det etableres vegløst arbeidssted (se Figur 2.2.2-Figur 2.2.3). Herfra drives det en ca. 2,4 km lang 14-16 m² tunnel mot den østre enden av nedre Rismålvatn, som ligger på kote 624 moh. Det etableres inntak i nedre Rismålvatn, og arbeidene vil foregå kombinert veiløst og fra tunnelen. Inntaket blir liggende på sydsiden av vannet, ca. 50 meter fra innløpsosen, hvor det er observert en bratt fjellskrent. Høydeforskjellen mellom nivået for blottet berg i skrenten og nivå 624 i vannet er ca. 5-6 m. Massene er vurdert som gravbare, selv om enkelte grove blokker må sprettes. Ved utløpet av vannet bygges det en liten terskel, sannsynligvis av betong (lengde antatt ca. 5-10 m), og inntaket selve utføres med bjelkestengsel, som gir mulighet for avstengning ved inspeksjon av tunnelsystemet.

Det etableres et inntak til Vann kote 596. Syd for vannet og i vannkanten er det blottet berg i form av et sva med utstrekning på flere titalls meter. Forholdene ligger til rette for etablering av inntak i dette området, og avløpet knyttes til hovedtunnelen mot Rismålvatnet. Inntaket i Vann kote 596 får prinsipielt samme utforming som i nedre Rismålvatn med bjelkestengsel, og med en terskel i utløpet av vannet. Inntakene blir utformet som dykkede overløp, slik at det holdes frostfritt. For at dette skal være mulig, er det nødvendig at tersklene i utløpet av vannet hever vannstanden med inntil ca. 0,5 m. I praksis vil vannstanden i en normalsituasjon

ligge noe lavere enn terskelen i utløpet, og dermed nært normalvannstanden i vannet.

Avgreningen til Vann kote 596 får en lengde på ca. 400 m og er lokalisert ca. 1,6-1,7 km fra utløpet i Reppavatnet. Endelig valg av tunnelløsninger og drivemåte vil bli bestemt etter at seismisk kartlegging av fjellet i området er gjennomført. Massene fra denne tunnelen deponeres ved tverrslaget. Overføringskapasiteten i systemet blir på anslagsvis 5 m³/s.

2.2.3 Driftsvannveier

Se under avsnittet "Inntak, reguleringer og overføringer".

2.2.4 Kraftstasjonen

Overføringen vil tilføre vann til eksisterende Reppa kraftverk.

2.2.5 Veibyggning

Arbeidene planlegges utført veiløst, ved hjelp av helikoptertransport av personell og materiell. Det vil bli etablert midlertidige og kortere veier for lokaltransport ved tunnelpåhuggene og for adkomst til planlagt massedeponi. De midlertidige veiene fjernes etter endt anleggsperiode.

2.2.6 Kraftlinjer

Reppa kraftverk er tilkoblet linjenettet i området, og overføringen utløser ikke behov for linjetekniske oppgraderinger. Rødøy-Lurøy kraftverk er områdekonsesjonær og forestår driften både av det elektriske anlegget på Reppa kraftverk og linjenettet i området.

2.2.7 Massetak og deponi

Det er ikke behov for å åpne massetak i forbindelse med overføringen. Tunneldriften vil imidlertid skape behov for deponering av ca. 80 000 m³ masser, som vil bli deponert på egnet sted ved tverrslaget (Figur 2.2.4). Massedeponiet blir med denne plasseringen ikke synlig fra områdene langs Reppaelva eller Tjongsfjorden.

2.2.8 Kjøremonster og drift av kraftverket

Det vil ikke bli endringer i kjøremonsteret i Reppa kraftverk som følge av tilleggsoverføringen, men større tilgjengelig vannmengde for kraftverket vil gjøre at driftstiden øker.

2.3 Kostnadsoverslag

Tabell 0.3 Utbyggingskostnader

Overføring av Nedre Rismålvatn og Vann kote 596	MNOK
Sperreterskler nedre Rismålv. + Vann kote 596	0,5
Inntakskonstruksjoner mot tunnel	1,0
Tunnelarbeider	35,2
Rigg og drift (veiløst arbeidssted)	21,4
Uforutsett	6,0

Planlegging. Administrasjon	2,1
Finansieringskostnader og avrundning	3,2
Sum utbyggingskostnader	69,3

Kostnadene er basert på erfaringspriser og NVE-priser, referert til 2007. Kostnader til ev. erstatninger er ikke inkludert.

2.4 Fordeler og ulemper ved tiltaket

Kraftproduksjon

En realisering av overføringen vil gi en ikke-ubetydelig produksjonsøkning i Reppa kraftverk, med en betydelig andel vinterkraft. Energien som innvinnes, vil tilsvare årsforbruket av strøm i 660 norske husstander.

Tabell 0.4 Produksjon

Overføring Rismålskardet – Reppa kraftverk	Produksjon, GWh
Midlere vinterproduksjon (01.10-30.04)	6,0
Midlere sommerproduksjon (01.05-30.09)	7,2
Midlere årsproduksjon	13,2

Andre fordeler

Overføringen innebærer utnyttelse av eksisterende reguleringsanlegg og produksjonsanlegg, slik at de fysiske inngrepene ved utbyggingen er begrenset. Det at utbyggingen skjer i forbindelse med eksisterende anlegg, sikrer også en samfunnsmessig lønnsom og miljøvennlig utbygging, som vil være med å stimulere aktiviteten i lokalsamfunnet i anleggsperioden. På sikt vil kommunene i området sikres økte inntekter, både gjennom den ordinære beskatningen og gjennom eierskap i Rødøy-Lurøy kraftverk hvor kommunene Rødøy, Lurøy og Træna eier samlet ca. 30 %.

Reppa kraftverk utnytter fallet fra kote 590, noe som betyr at i praksis så godt som hele fallhøyden fra inntakene i nedre Rismålvatn (kote 624) og Vann kote 596 utnyttes. Samtidig minimeres flomtapet ved at flomvann kan magasineres i det eksisterende reguleringsmagasinet Reppavatnet. Utbyggen vurderes derfor å gi en meget effektiv utnyttelse av de tilgjengelige vannkraftressursene i de overførte feltene.

Produksjonsøkningen i kraftverket vil tilføre energisystemet fornybar og CO₂-fri energi, som vil kunne erstatte energi som i dag produseres ved forbrenning av fossilt materiale. 13,2 GWh vannkraft svarer til et redusert utslipp av CO₂ på nesten 7000 tonn årlig, som igjen svarer til det normale forbruket av drivstoff i 2800 personbiler ([2],[3] og [4]). Overføringen vil i så måte være en bidragsyter til reduserte utslipp av CO₂, og dermed også en positiv bidragsyter til globalt reduserte klimagassutslipp.

Reppaelva har mulighet for oppvandring av anadrom fisk på de nederste ca. 2 km. Med

overføring av vann fra nedre Rismålvatn og Vann kote 596 vil forholdene for ev. oppvandrende fisk fortsatt være gode, da det også etter utbygging vil være betydelig vannføring i elva på denne strekningen, ettersom det uregulerte restfeltet er på over 13 km². Dette betyr at i tillegg til at overføringen sikrer en god utnyttelse av energiresursene i denne delen av vassdraget, så vil levevilkårene for fisk i Reppaelva fortsatt være gode.

Ulemper

Utbyggingen forutsetter at det gjøres fysiske inngrep knyttet til tunneldriften og deponering av masser. Massene vil imidlertid ikke bli synlige fra Tjongsfjorden og Reppaelva der folk ferdes, og vi vurderer konsekvensene av en overføring som begrensede.

2.5 Arealbruk og eiendomsforhold

2.5.1 Arealbruk

Overføringen blir som sprengt tunnel i fjell, og arealbeslagene vil derfor knytte seg til påhuggsområder og massedeponi, i tillegg til at det må etableres terskler i utløpet av nedre Rismålvatn og Vann kote 596. Massedeponiet får trolig en mektighet på om lag 5 m, som svarer til et arealbeslag på 10-15 daa. Arealbeslagene for tilrigging ved tverrslag, vei til massedeponi, inntak og utløpsterskler kan anslås til totalt ca. 5 daa.

2.5.2 Eiendomsforhold

Fallrettseiere og gnr./bnr. som berøres av tiltaket, er listet i Tabell 0.5. Det foreligger en kontrakt med gnr./bnr. 56/1 datert 15.1.1978, hvor det ble utbetalt erstatning knyttet til utbygging og utvidelse av Reppa kraftverk, se Vedlegg 2. Med gnr./bnr. 55/1 søkes det å inngå minnelig avtale, dersom dette ikke oppnås, vil det søkes om nødvendig ekspropriasjon for utbyggingen.

Tabell 0.5 Eiendomsforhold

Navn	Gnr./bnr.
Elsa-Margith Reppen	55/1
Johan Svartis	56/1

2.6 Forholdet til offentlige planer og nasjonale føringer

2.6.1 Kommuneplan

Både nedre Rismålvatn og Vann kote 596 er i arealdelen av Rødøy kommunes kommuneplan avsatt som LNF-A område. Dersom det gis konsesjon til utbygging etter vannressursloven, er tiltaket fritatt ordinær behandling etter plan- og bygningsloven. Det må like fullt søkes om dispensasjon fra arealplanen for etableringen av overføringene.

2.6.2 Samlet Plan for vassdrag

Tiltaket berører ikke utbyggingsplaner beskrevet i Samlet Plan.

2.6.3 Verneplan for vassdrag

Vassdraget er ikke vernet.

2.6.4 Nasjonale laksevassdrag

Reppaelva står ikke på listen over nasjonale laksevassdrag.

2.6.5 Ev. andre planer eller beskyttede områder

Det er ikke kjent andre planer for tiltaksområdet eller at området har kvaliteter som gjør at det er vurdert som nasjonalt eller regionalt viktig.

2.6.6 Inngrepsfrie naturområder

Det vil bli et bortfall av inngrepsfrie områder sone 1-3 km som følge av overføringen. Bortfallet blir imidlertid beskjedent, ettersom eksisterende reguleringsmagasiner, overføringer og linjenett i området inn mot Svartisen har redusert de opprinnelige inngrepsfrie områdene i betydelig grad.

2.7 Alternative utbyggingsløsninger

Det er ikke vurdert alternative tekniske løsninger for overføringen.

3 Virkning for miljø, naturressurser og samfunn

3.1 Hydrologi

På grunn av at overføringskapasiteten i tunnel-systemet fra Rismålskardet og Vann kote 596 blir forholdsvis stor (-10-20 ganger middelvannføringen), vil elveleiene umiddelbart nedstrøms inntakene ha minstevannføring, samt overløp i større flomsituasjoner. Det er derfor ikke vist figurer for vannføring umiddelbart nedstrøms inntakene, men for punkter like oppstrøms der elva fra Rismålskardet og bekken fra Vann kote 596 løper sammen med Reppaelva, samt ved Reppaelvas utløp i sjøen. Det er også oppsummert vannstandsendringer i Reppavatnet.

For å få et realistisk bilde av endringen i vannføringen i de lavereliggende restfeltene, er det generert en tilsigsserie for dette feltet, og lagt til flomtap (med dagens reguleringsystem) fra Memorvatnet og Reppavatnet, slik at dagens situasjon beskrives mest mulig realistisk. For å illustrere situasjonen etter utbygging er alt tilsigget til nedre Rismålvatn og Vann kote 596 overført til Reppavatnet. Flomtap fra Memorvatnet og Reppavatnet er videre tillagt restfeltet for Reppaelva. Den hydrologiske dynamikken i restfeltet til Reppaelva og elvene fra nedre Rismålvatn og Vann kote 596 er simulert ved hjelp av vannmerket 160.7 Skauvoll, ettersom restfeltet til Reppaelva har meget liten brendel i forhold til feltet til Reppa kraftverk. Skauvoll har kontinuerlige data i årene 1987-1999, og i denne

perioden er årene 1989, 1996 og 1987 valgt ut for å visualisere hydrologien i hhv. et fuktig, et normalt og et tørt år.

Bekk fra Rismålskardet oppstrøms samløp med Reppaelva

Vannføring i karakteristiske år er vist i Figur 3.1.1 til Figur 3.1.3. På grunn av restfeltet på ca. 1,3 km² vil det alltid være vannføring her, og restvannføringen etter overføring blir anslagsvis ca. 0,10 m³/s (30 %). Vannføringen blir mest redusert om sommeren, da Rismålskardet normalt bidrar med en del tilsig også i tørre og varme perioder (fra bre- og snøsmelting).

Bekk fra Vann k596 oppstrøms samløp med Reppaelva

Vannføring i karakteristiske år er vist i Figur 3.1.4 til Figur 3.1.6. På grunn av det relativt store restfeltet på 1,8 km² blir restvannføringen ca. 0,14 m³/s (59 %), og det vil alltid være vannføring her. I likhet med for bekken fra Rismålskardet blir forskjellen i vannføring størst under snøsmelteperioden om sommeren, når det er bart i mesteparten av de nedre delene av feltet.

Reppaelv ved utløpet i sjøen

Generelt blir endringene i vannføring relativt små her, på grunn av det store restfeltet. Vannføringen ved Reppaelvas utløp i fjorden vil endres mest på sommeren (Figur 3.1.7-3.1.9) da snøsmeltingen i de høytliggende områdene som feltene til nedre Rismålvatn og Vann kote 596 utgjør, bidrar med en relativt større andel av tilsiget. Vinterstid blir endringene mindre merkbare, da tilsiget er størst i de lavereliggende delene av feltet. Restvannføringen ved elvas utløp i fjorden blir ca. 75 % etter utbygging (0,97 m³/s). Bakgrunnen for at restvannføringen blir så vidt høy, skyldes at det betydelige restfeltet til Reppaelva (drøyt 13 km²) bidrar med gjennomsnittlig 0,96 m³/s, i tillegg til sporadisk flomoverløp fra Reppavatnet og Memrvatnet.

Vannstand i Reppavatnet

I Figur 3.1.10-3.1.12 er det vist vannstand i Reppavatnet før og etter en realisering av overføringene. Vannstanden i Reppavatnet vil endres lite ved overføring av vann fra nedre Rismålvatn og Vann kote 596, hovedsakelig vil endringen bestå i at overføringen vil gi en generelt raskere stigning i magasin vannstanden i fylingsfasen, særlig i perioder med høyt tilsig.

3.2 Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

Vanntemperaturen på utbyggingsstrekningene nedstrøms nedre Rismålvatn og nedstrøms Vann kote 596 vil gå noe opp på sommeren, fordi andelen av tilsiget som kommer fra snøsmelting reduseres, samtidig som vannføringen blir mindre og omgivelsestemperaturen får større inn-

virkning på vanntemperaturen. Vinterstid er endringene ventet å være små.

Ved innløpene og utløpene av overførings-tunnelene vil isen bli mer ustabil, men på grunn av beskjedne vannføring vinterstid, er det arealmessige omfanget av dette ventet å bli beskjedent. Det er derfor heller ikke ventet konsekvenser av betydning for lokalklimaet, da ev. åpne råker blir små og ikke vil kunne avgis fuktighet (og frostrøyk) av vesentlig betydning vinterstid.

3.3 Grunnvann, flom og erosjon

Det er ventet liten effekt på grunnvannstanden langs de berørte elvene, da elvestrekningene er bratte på lange strekninger. På nederste del mot Reppaelva, hvor begge elvene renner forholdsvis slakt, kan imidlertid grunnvannstanden helt inn mot elva gå litt ned på grunn av redusert vannføring. I Reppaelva er det ikke ventet endringer av betydning.

Flommene vil bli betydelig redusert nedstrøms inntakene, mens flommene i Reppaelva vil bli noe redusert, selv om dette vil være mindre merkbart. Store flommer i de overførte feltene er typisk 2-5 m³/s, men bare de største av disse vil kunne gi overløp over sperreterklene og dermed bidra til flomvannføringene nedstrøms inntakene. Det meste av flomvannet vil dermed overføres til Reppavatnet og kan gi noe større flomoverløp her i perioder magasinet er fullt. Større magasin volum i Reppavatnet og økt kapasitet i Reppa kraftstasjon vil imidlertid gjøre at endringene er ventet å bli uten vesentlig betydning.

3.4 Biologisk mangfold

I avsnittene under er det gitt et sammendrag av konklusjonene i konsekvensvurderingen for den planlagte utbyggingen, som er utarbeidet av Rådgivende Biologer AS. Rapporten er vedlagt i sin helhet i Vedlegg 1.

I Direktoratet for Naturforvaltning sin naturbase er det avgrenset tre prioriterte naturtyper i nærheten av tiltaksområdet, eller i influensområdet. Disse inkluderer "deltaområde" (lokalt viktig), "gammel lauvskog" (lokalt viktig) og "kilder og kildebekker" (lokalt viktig). I tillegg er det registrert hekke- og yngleplass for jaktfalk i Memordalen. De to førstnevnte ligger i influensområdet, mens "kilder og kildebekker" ikke berøres av tiltaket. Under befaringen ble det ikke registrert ytterligere naturtyper i området. Det må presiseres at fossene langs elva var så små at de ikke dannet fossesprøytsoner. Det er sannsynlig at det forekommer jerv som streifdyr i influensområdet. Kongeørn er trolig også å finne i området.

De registrerte naturtypene ligger såpass langt utenfor tiltaksområdet og berøres derfor ikke. Størst negativ virkning på det biologiske mangfoldet vil tiltaket ha på forekomst av rødlistede arter i området. Det er spesielt i anleggsfa-

sen at jerv og delvis kongeørn blir negativt påvirket på grunn av økt støy og trafikk i området. I driftsfasen vil derimot tiltaket bare ha liten negativ virkning på rødlistearter.

Vassdraget ligger i ytterkanten av et 290 km² stort område med inngrepsfri natur, som bl.a. inkluderer 38 km² villmark, området strekker seg fra fjord til fjell. Det er allerede mange tyngre tekniske inngrep i influensområdet. Dette gjør at INON-soner blir redusert med bare 1,3 km², alt i sone 2, dette arealet blir da et inngrepsnært område (Figur 3.4.1). INON-sone 1, eller villmarkspregede områder blir ikke påvirket av tiltaket. Totalt vil dermed det eksisterende INON-området bli redusert med 0,4 % (1,3 km²).

3.5 Fisk og ferskvannsbibliologi

Reppavatnet er prøvefisket og er fisketomt (Halvorsen 2004). Nedre Rismålvatnet og "Vann kote 596" er også antatt å være fisketomme, det er ikke ventet at det er ferskvannsbibliologiske forekomster av spesiell verdi oppstrøms anadrom strekning. Reppavassdraget er registrert i DN's lakseregisteret, der laksen i vassdraget er satt i kategori y = ikke selvreproduserende bestand. Det betyr at det forekommer gyting av laks i vassdraget, men at smoltproduksjonen er for lav til å opprettholde en egen bestand i vassdraget, og laksen som gyter er dominert av fisk fra andre vassdrag.

Perioder med avløp fra nedre Rismålvatnet og "Vann kote 596" vil bare forekomme i perioder med betydelige flommer. I dag er elvene bare tørrlagt i tørkeperioder og i kalde perioder om vintrene. Oppstrøms samløp med Reppaelva vil vannføringen bli redusert med 70 % i Rismålvatnet og 41 % i bekk fra "Vann kote 596". Elvestrekningen vil dermed bli tilnærmet tørrlagt i øvre del, noe som vil gi negativ virkning på ferskvannsbibliologien her. Minstevannføringen fra nedre Rismålvatn er ventet å avbøte dette. Nedenfor samløpet med Reppaelva er vannføringsreduksjonen så begrenset at det ikke er ventet å gi noen virkning.

3.6 Flora og fauna

Floraen i de berørte områdene er samlet sett fattig. Områdene rundt nedre Rismålvatnet og "Vann kote 596" består av typiske snøleiearter. Inne i mellom blokkene her er det også en del av bregnen hestespreng. I blåbærskogen vokser vanlige arter som for eksempel blåbær, røsslyng, einer, krekling, blokkebær, smyle, skrubær og lappvier i feltsjiktet. På de fattige myrene i dalbunnen vokser vanlige arter som for eksempel duskull, snøull, bjønnskjegg, svelstarr og blåtopp. På bakgrunn av at det renner lite vann i utløpselvene fra nedre Rismålvatnet og "Vann kote 596" og fordi det ikke ble registrert vassdragstilknyttede naturtyper, som for eksempel bekkeløfter og fossesprøytoner, vurderes sannsynligheten for å finne rødlistede eller

uvanlige karplanter, lav og mosearter som liten. Samlet sett består floraen av vanlige arter.

IDNs naturbase er det ikke registrert trekkvei for hjortevilt eller annet vilt i influensområdet, men lokalt er det opplyst å være relativt mye elg, noe rådyr og en og annen hjort i influensområdet. I følge Norsk fugleatlas (www.fugleatlas.no) er det ingen fugleregistreringer fra influensområdet, men det kan ikke utelukkes at fossekall finnes i nedre deler av området.

Redusert vannføring vil generelt gi et tørre lokalklima langs elva. Tiltaket vurderes samlet å gi liten til middels negativ virkning på floraen. Sprengning, graving og trafikk i anleggsfasen vil være spesielt negativt for elg, rådyr, hjort og fuglefaunaen i området. I denne fasen vurderes virkningen å være middels negativ. I driftsfasen vil tiltaket bare ha liten negativ virkning på faunaen.

3.7 Landskap

Det aktuelle tiltaksområdet er såpass avgrenset at det i hovedsak utgjøres av ett landskapsrom, som utgjøres av partiet rundt nedre Rismålvatnet og "Vann kote 596". Dette landskapsrommet er bare synlig fra nærområdene, eller fra fjelltoppene rundt.

I influensområdet kommer avløpet fra Rismålvatnet og "Vann kote 569" ut øverst i fjellsiden, elvene er normalt små og lite synlig nede i dalbunnen og fjernt fra ferdselsårene (Figur 3.7.1). Over Svartskogmyrane går elven stort sett skjult av trær og busker, men kommer fram i kortere partier. Nedenfor samløpet med elven fra Breidvikvatnet er elven i partier noe mer dominerende ved høy vannføring. Lenger ned renner elven slakere. Ved utløpet i sjøen er det en markert oppgrunnet deltaplattform med bølgepåvirkning i strandsonen. Dalens slake utforming og begroing gjør at elven er lite synlig nede i dalen, og vil bare være synlig fra høyere liggende partier rundt. Stevasselva er bare synlig fra de innerste delene av Reppadalen.

Landskapsrommene er preget av inngrep, i det øvre landskapsrommet ligger de regulerte magasinene Reppavatnet og Memovatnet. I det nedre landskapsrommet går det høyspentledning forbi Reppavatnet og ned Memordalen mot Breidvikvatnet. Ned fra Reppavatnet renner elven som Stevasselva og har bratt fall. Elven er sterkt preget av regulering og elveløpet ligger tørt i store deler av året. Nede i dalføret er det tyngre tekniske inngrep med bl.a. grustak og veier.

Under anleggsarbeidet vil det bli noen fysiske inngrep, spesielt ved tverrslaget, der det i tillegg til tunnelpåhugg og riggområder også vil bli et massedeponi med en midlertidig adkomstvei.

Landskapsmessig ligger inngrepene skjult for innsyn og vil bare være synlig for de svært få som ferdes i nærområdet. Effekten av redusert vannføring i elva vil være mest markert på de

bratteste strekningene øverst i influensområdet, men elvene her er normalt bare synlig i perioder med svært høy vannføring og utgjør normalt ikke noe dominerende landskapselement. Lenger nede kommer elvene sammen med elven, fra Breidvikvatnet og blir dominert av vannføring herfra, slik at forskjellen blir lite synlig her.

3.8 Kulturminner

I Rødøy kommune er det 161 automatisk fredete kulturminnelokaliteter, der gravminner, gravfelt og bosetning/aktivitetsområder er de viktigste gruppene. De to registreringene i influensområdet ligger begge på Nedre Reppen gård på nordsiden av Reppaelva. Det første er i kategorien Arkeologisk lokalitet og er en fint opplagt mur av middelstore stein. Den andre registrering er et løsfunn av en handkvernstein, ca. 35 cm i diameter av gneis med glimmer og små granater. Denne ble funnet framme på elvekannten under pløying, her er det funnet spor av kulturlag ganske dypt, men det meste av området er rast ut etter flom i elven. Basert på eksisterende informasjon, er potensialet for funn av kulturminner i tiltaksområdet til stede, og virkningen av redusert vannføring i Reppaelva er ubetydelig.

3.9 Landbruk

Tiltaket har begrenset arealbeslag og området er ikke i bruk som beiteland. Tiltaket vil ikke ha noen negativ effekt. Redusert vannføring i Reppaelva vil ikke ha negativ virkning, men kan være med å begrense de største flomtoppene. Dette kan være positivt siden det vil redusere farene for utgraving.

3.10 Vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser

Elva er ikke i bruk som vannkilde til noe som helst formål på den aktuelle strekningen, og det er marginal jordbruksavrenning. Tiltaket vil bare gi marginalt endret vannføring i Reppaelva og det er ikke forventet at dette vil gi utslag på vannkvaliteten.

3.11 Brukerinteresser

Anleggsfasen, med bl.a. støy fra anleggsvirk-somhet, vil være negativt for friluftslivet i området, men det er ikke fiske i de berørte vannene. Fiske i Reppaelva vil ikke bli berørt av tiltaket, siden det bare vil være marginale endringer i vannføringen i Reppaelva. Trekkveien for elg gjennom dalen vil ikke påvirkes av tiltaket. Anleggsarbeidet med helikoptertrafikk kan forstyrre trekkmonster for elgen, men i en driftsfasen vil situasjonen normalisere seg.

3.12 Samiske interesser

For å undersøke om det er andre samiske interesser i influensområdet, annet enn kulturmin-

ner, kulturmiljøer og reindriftsinteresser, ble det sendt en skriftlig forespørsel om dette til Sametinget i Karasjok den 6. februar 2009. Brevet er til behandling, men det er ikke ventet å være samiske interesser utover reinbeite og kulturminner.

3.13 Reindrift

Rødøy kommune ligger i Hestmannen/Strandtindene reinbeiteområde. Fjellområdet fra Reppavatnet og vestover er anført som sommerbeite I, langs Svartskogmyren og mot Breidvikvatnet er det sommerbeite II. På Svartskogmyrene og ned mot bebyggelsen i Reppadalen og innover mot Breidvikvatnet er det høstbeite I. Ned langs Reppaelva, fra Breidvikvatnet og ved utløpet av Reppaelva er det flyttleier.

Tiltaket vil medføre marginale endringer i reguleringen av Reppavatnet. Etablering av tunnelpåhugg og tipp og anleggsvei vil gjøre noen små arealbeslag, men disse ligger ikke i beiteområder for rein. I anleggsfasen kan området være noe mindre egnet som beiteland, og det kan være en del forstyrrelser pga. anleggsvirk-somhet og helikoptertransport. Men området har ikke vært i bruk i nyere tid, og om anleggsarbeidet foregår i en tid uten rein i området, er virkningen ubetydelig.

3.14 Samfunnsmessige virkninger

Overføringen vil gi økt produksjon av CO₂-fri og fornybar energi, og er dermed en positiv bi-dragsyter i klimasammenheng. Falleier vil få årlige leieinntekter av tiltaket, som dermed også vil øke skatteinntektene til Rødøy kommune, om enn marginalt. I anleggsfasen vil tiltaket kunne generere noe sysselsetting og økt lokal omsetning. På grunnlag av disse momentene blir tiltaket vurdert til å ha en liten positiv samfunnsmessig konsekvens.

3.15 Konsekvenser av kraftlinjer

Det etableres ikke nye kraftlinjer i forbindelse med tiltaket.

3.16 Konsekvenser av brudd på dam og trykkrør

Ved et brudd på sperreterskelen ved inntaket i nedre Rismålvatn vil vannføringen øke brått til anslagsvis 2 m³/s (0,5 m høyt brudd i 5 m bredde), forutsatt en bruddkoeffisient på 1,2. 2 m³/s er en mindre vannføring enn det som må forventes under større flommer fra nedre Rismålvatn, som er av størrelsesorden 2-4 m³/s. Det forventes derfor ikke at et brudd på sperreterskelen på nedre Rismålvatn vil kunne føre til konsekvenser i vassdraget nedstrøms. Terskelen bør derfor klassifiseres i bruddkonsekvensklasse 0.

Ved et brudd på sperreterskelen ved inntaket i vann kote 596 vil vannføringen øke brått til anslagsvis 1 m³/s (0,5 m høyt brudd i 2,5 m bredde), forutsatt en bruddkoeffisient på 1,2. 1 m³/s er en mindre vannføring enn det som må

forventes under større flommer fra Vann kote 596, som er av størrelsesorden 1-2 m³/s. Det forventes derfor ikke at et brudd på sperreterretskelen på Vann kote 596 vil kunne føre til konsekvenser av betydning i vassdraget nedstrøms. Terskelen bør derfor klassifiseres i bruddkonsekvensklasse 0.

3.17 Konsekvenser av ev. alternative utbyggingsløsninger

Det er ikke vurdert andre alternativer.

4 Avbøtende tiltak

Avbøtende tiltak blir normalt gjennomført for å unngå eller redusere negative konsekvenser, men tiltak kan også iverksettes for å forsterke mulige positive konsekvenser.

Det er ventet at overføringen får liten betydning for fisk i Reppaelva, da vannføringen i denne delen av vassdraget blir bare moderat endret etter en utbygging.

Arbeidene med tunneldrift vil foregå veiløst, som vil redusere de fysiske terrenginngrepene. Det legges opp til at riggområde kan etableres konsentrert og ved Vann kote 596, og at begge tunnelstrekninger kan drives herfra.

Det er lagt til grunn at det slippes en minstevannføring, begrenset til tilsiget, svarende til alminnelig lavvannføring på 7 l/s fra nedre Rismålvatn i perioden 1. juni til 30. september. Fagrapportene konkluderer med at denne vannføringen i stor grad vil kunne avbøte de negative konsekvensene av en overføring.

Tiltakshaver vil ellers følge opp habitattiltak som er foreslått iht. prosjektet "Bedre fiske i regulerte vassdrag i Nordland."

Høring og distriktsbehandling

Søknaden har vært kunngjort i avisene "Nordland" og "Meløyavisa", og ble sendt på høring i perioden apr.-aug. 2010. NVE har også vært på befaring i området.

NVE har mottatt følgende høringsuttalelser til søknaden:

Rødøy kommune gjorde følgende vedtak i formannskapsmøte 26.08.2010:

"Rødøy kommunestyre ser positivt på søknad fra Rødøy-Lurøy kraftverk AS om konsesjon for overføring av vann fra Rismålskardet (Rismålvatn) og vann fra kote 596 til Reppavatn. Rødøy-Lurøy kraftverk AS vil etter prosjektet er gjennomført øke sin produksjon med 13 GWh/år. Utbyggingen vil etter Rødøy kommunens vurdering ha få, eller ingen vesentlige negative konsekvenser, men være med på å effektivisere og utnytte naturressurser i området på en god måte for samfunnet generelt, bedriften og eierne. Rødøy kommune vil derfor gi sin fulle støtte til at konsesjonen gis som omsøkt av Rødøy-Lurøy kraftverk AS."

Fylkesmannen i Nordland skriver i brev av 13.08.2010:

"Generelt om småkraftverksutbygginger i Nordland

I Nordland kommer det fortløpende inn søknader om småkraftverksutbygginger. Disse kraftverkene vil, om de får konsesjon, sakte men sikkert bidra til å redusere en betydelig del av det vi har igjen av inngrepsfrie naturområder i Nordland. For å unngå en utbygging av små vannkraftverk der "først til mølla" i stor grad har vært gjeldende praksis, arbeides det nå med å få på plass fylkesvise planer for småkraftverk. Nordland fylkeskommune har igangsatt arbeidet med en plan som skal ligge til grunn for vurderingen av konfliktgrunnlaget, og dermed danne et bedre grunnlag for å foreta en prioritering av prosjekter ut fra miljøhensyn og lønnsomhet. Til orientering har forslag til regional plan om små vannkraftverk i Nordland nylig vært på forhåndshøring med høringsfrist 1. mars 2010.

Vi mener at behandlingen av alle småkraftprosjekter og spesielt de med stort konfliktpotensial bør utsettes til denne planen er vedtatt. Vi vil da kunne vurdere konfliktgrunnlaget gjennom en "samlet plan" og dermed ha bedre mulighet til å prioritere de minst miljøskadelige og samtidig mest lønnsomme prosjektene.

Viktige miljøverdier i denne utbyggingssaken

I vår høringsuttalelse vil vi fokusere på de miljøtema og miljøverdier som vil kunne bli mest negativt påvirket av den omsøkte utbyggingen: Prioriterte naturtyper, rødlistearter, fisk og ferskvannsbiologi, inngrepsfrie naturområder, landskap og friluftsliv.

Prioriterte naturtyper

Elvedelta vurderes som en av Norges mest utsatte og trua naturtyper. Det er et nasjonalt miljømål at "i truede naturtyper skal inngrep unngås, og i hensynskrevende naturtyper skal viktige økologiske funksjoner opprettholdes".

Naturtypen elvedelta er avhengig av høy grad av sedimentasjon og erosjon, og trues av flomdempende tiltak og regulering. Videre er elvedeltaene truet av fysiske inngrep som utfylling, forbygning av elveløp o.l. Den nasjonale elvedeltabasen (<http://www.elvedelta.no/>) inneholder opplysninger om tilsammen 290 elvedelta som er større enn 250 dekar (0,25 km²) og som er lite eller middels berørt av inngrep. Av disse 290 deltaene ligger 47 i Nordland, inklusive brakkvannsdeltaet i munningen av Reppaelva. Det antas at basen har "fanget opp" de mest verneverdige elvedeltaene vi fortsatt har igjen i Norge.

I DN's naturbase (<http://www.dirnat.no/kart/naturbase/>) står blant annet følgende om deltaområdet i Reppaelva: "Reppaelva er et breelvassdrag med sine kilder fra Svartisen.

Den har sitt utløp i Reppa, innerst i Tjongsfjorden. Berggrunnen i nedslagsfeltet består av "granitt og granodioritt. Landskapet er preget av iseroderte daler med markerte botner og høye fjell (800-1000 moh.) som dels er dekket av isbreer. Området drenerer fra vestlig del av Svartisen. Løsmassedekket er sparsomt fjellområdene, men dalen(e) har sammenhengende morenedekke og noe breelv- og elveavsetninger. Randmorener fra tidligere større isutbredelse finnes også. Elveløpet er samlet med enkelte midtbanker, og slynger seg gjennom elveavsetningene i nedre del av dalføret, med meandring før utløpet i Reppa. Deltasletta har terrasser og spor av tidligere løp og det er dannet en rekke innersvingbanker i nedre del av løpet. Ved utløpet er en markert oppgrunnet deltaplattform med bølgepåvirkning i strandsonen. Bunntransport har dominert massetransporten og materialet er relativt grovt (sand, grus). Elva er regulert og den fluviale aktiviteten er således sterkt redusert. Området er sterkt berørt av kraftutbygging. Det er en kraftstasjon med utløp ca. 400 m fra deltaet. Videre krysser rv. 17 deltaflata. Ellers har det jevnlig blitt tatt ut støpesand fra elvedeltaet, i tillegg til at Stolt Seafarm har kaianlegg med base for oppdrettsanlegg ved lokaliteten. Ca. 2 km før utløpet i sjøen renner dessuten Reppaelva i store slynger gjennom et område med lett eroderbare masser. Det er derfor utført 130 m forbygninger for å beskytte dyrkete og dyrkbare arealer mot utgraving. Det forekommer avrenning fra dyrka mark og avløpsanlegg i området. Selv om det er forholdsvis store inngrep i og omkring deltaet, kan lokaliteten være et lokalt viktig område med hensyn til biologisk mangfold i kommunen".

De to aktuelle elvene som ønskes overført til Reppa kraftverk, er i perioder påvirket av brevatt og breslam fra Svartisen. En fraføring av de to tilløpselvene vil gi ca. 25 % reduksjon i vannføringen i Reppaelva over året. Reduksjonen i vannføring blir størst i sommerhalvåret (ca. 50 %), fordi både Rismålselva og elva fra Vann 596 moh. bidrar med et betydelig tilslag i tørre og varme perioder (fra bre og snøsmelting).

Selv om utbyggingen ikke vil føre til direkte inngrep i selve deltaområdet mener vi at en såpass kraftig reduksjon av vannføringen samt bortføring av slamholdig brevatt, vil kunne redusere den fluviale aktiviteten i Reppaelva og dermed påvirke erosjons- og sedimentasjonsprosessene i elvedeltaet. Vi er derfor ikke enig med tiltakshaver og utreder som konkluderer med at prioriterte naturtyper, i dette tilfelle elvedelta, ikke vil bli negativt påvirket av utbyggingen. I sum vil effekten av denne tilleggsreguleringen, den utvidete reguleringen av Reppavatn/Memorvatn og et eventuelt Reppaelva kraftverk kunne gi betydelige effekter i elvedeltaet.

Rødlistearter

Det er registrert hekking av rødlistearten jaktfalk (nær truet, NT) sørvest for Memortuva. Kongeørn (nær truet, NT), finnes trolig også i området. Begge artene er sårbare for forstyrrelser i hekketida.

Fisk og ferskvannsbiologi

Fiskebiologiske undersøkelser i Reppaelva viser at elva har en anadrom strekning på ca. 2 km, og at elva trolig har en liten bestand av sjøørret og sporadisk oppgang av laks. Selv om det er noe usikkerhet knyttet til om elva har tilstrekkelig potensiale til å kunne "huse" en sjøørretbestand har miljøforvaltningen ut fra et "føre var" perspektiv valgt å forvalte Reppaelva som ei sjøørretelv. På grunn av negative effekter av eksisterende vannkraftutbygging er yngel- og ungfiskproduksjonen redusert i forhold til opprinnelig tilstand. Vi viser her til den offisielle bestandskategoriseringen i Lakseregisteret (www.laksereg.no).

Den omsøkte utbyggingen vil gi ca. 25 % reduksjon i vannføringen i Reppaelva over året. Reduksjonen i vannføring blir størst i sommerhalvåret (ca. 50 %), fordi både Rismålselva og elva fra Vann 596 moh. bidrar med et betydelig tilslag i tørre og varme perioder (fra bre og snøsmelting). Vi mener dette er en betydelig vannføringsreduksjon som vil kunne påvirke produksjonspotensiale for sjøørret negativt pga. redusert vannføring, fare for økt tilslamming/gjenklogging av bunnsubstratet m.m. Vi er derfor ikke enig med tiltakshaver og utreder som konkluderer med at vannføringsreduksjonen nedenfor samløpet med Reppaelva vil bli så begrenset at det ikke er ventet å gi noen virkning. Vi frykter at den sårbare sjøørretbestanden i Reppaelva som allerede er betydelig redusert pga. eksisterende vannkraftutbygging, vil kunne stå i fare for å bli utryddet dersom den omsøkte tilleggsutbyggingen blir gjennomført.

Den planlagte minstevannføringen i Rismålselva på 7 l/s i perioden 1.7 - 30.9 vil etter vår vurdering ikke være tilstrekkelig til å kompensere for de negative effektene av den reduserte vannføringen på fiskeproduksjonen. Dersom det fortsatt skal opprettholdes en betydelig produksjon av sjøørret og andre vannlevende organismer i Reppaelva etter en eventuell utbygging, bør det slippes en betydelig minstevannføring hele året både i Rismålselva og Stevasselva. Det vises her til vår høringsuttalelse av 08.12.2008 til søknad om utvidet regulering av Reppavatn og Memorvatn. I tillegg forutsettes det at habitattiltaksplanen for Reppaelva blir gjennomført. Ifølge prosjektleder Øyvind Kanstad Hanssen i prosjektet "Bedre fiske i regulerte vassdrag i Nordland" forventes habitattiltaksplanen å være ferdig i løpet av 2010.

Inngrepsfrie naturområder

Tekniske inngrep har redusert arealet og antallet villmarksprega områder (> 5 km fra tyngre tekniske inngrep) i Norge de siste 100 år. I perioden 1988 - 2003 mistet Nordland 701 km² villmarksprega områder, mer enn noe annet fylke i Norge. I samme periode mistet Nordland 978 km² inngrepsfrie naturområder (> 1 km fra tyngre tekniske inngrep), også dette mer enn noe annet fylke i Norge. Av denne reduksjonen sto vannkraftutbygging for henholdsvis 81 % og 45 %.

I St.prp. nr. 1 (2004-2005) er INON ført opp som eget arbeidsmål nr. 2.2. "Sikre at gjenværende naturområde med urørt preg blir tatt vare på". Dagens regjering viderefører også dette i plattformen de har lagt gjennom Soria Moria forhandlingene. De sier blant annet i sin erklæring: "Hensynet til kommende generasjoners naturopplevelser tilsier en restriktiv holdning til videre vassdragsutbygging, og at vi lar de aller fleste vassdrag som står igjen forbli urørte."

En eventuell utbygging vil i følge beregninger i miljørapporten føre til en reduksjon av inngrepsfri natur (INON) sone 2 på 1,3 km². Totalt vil det eksisterende INON-området bli redusert med 0,4 %.

I vår vurdering av omsøkte vannkraftprosjekter legger vi stor vekt på hensynet til gjenværende inngrepsfri natur og spesielt de villmarksprega områdene. Isolert sett gir den aktuelle utbyggingen en begrenset reduksjon av INON, men vi presiserer at det her er viktig å vurdere sumvirkningen av alle vannkraftprosjekt i randsonen til dette store sammenhengende inngrepsfrie naturområde på 290 km² (derav 38 km² villmark).

Landskap og friluftsliv

De negative effektene på landskapsbildet er tilknyttet redusert vannføring, deponering av tunellmasser og bygging av terskler i utløpet av nedre Rismålvatnet og Vann kote 596. Rismålelva og elva fra Vann kote 596 vil bli tilnærmet tørrlagt store deler av året og vil i stor grad miste sin betydning som landskapselementer for de som ferdes i området. Friluftslivskvaliteter henger nøye sammen med miljøtema som landskap, inngrepsfrie områder, fisk og vilt. Negative konsekvenser for disse verdiene påvirker også friluftslivet. Området har for det meste lokal verdi og benyttes da hovedsakelig til jakt, fiske og bærsanking.

Sumvirkninger

I forhold til sumvirkninger vil vi vise til Naturmangfoldloven, § 10: "En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for". På bakgrunn av dette mener vi at det er uheldig at de tre aktuelle utbyggingsprosjektene i vassdraget blir omsøkt hver for seg. Prosjektene

burde vært sendt på høring samtidig slik at det hadde vært mulig for høringsspartene å foreta en samlet vurdering av de utbyggingsprosjektene som berører samme vassdrag/område. Vi vil også vise til at sumvirkninger er et sentralt tema i den regionale planen for små vannkraftverk i Nordland som snart vil bli vedtatt (se foran i dokumentet: Generelt om småkraftverksutbygginger i Nordland).

Konklusjon

Ut fra en totalvurdering av konsekvensene for miljøverdiene i området fraråder Fylkesmannen i Nordland at det gis konsesjon for de omsøkte tilleggsoverføringene til Reppa kraftverk. Hovedgrunnen til dette er de negative virkningene utbyggingen vil kunne få for den prioriterte naturtypen elvedelta og på den sårbare sjøørrebestandene i Reppaelva. Det er også viktig at det foretas en samlet vurdering av de tre omsøkte vannkraftprosjektene i vassdraget. Vi kan ikke se at dette er gjort i de aktuelle søknadene og utredningene. Når det gjelder sumvirkninger vil vi vise til Naturmangfoldloven, § 10: "En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for". Isolert sett gir den aktuelle utbyggingen en begrenset reduksjon av inngrepsfrie naturområder (INON), men vi presiserer at det her er viktig å vurdere sumvirkningen av alle vannkraftprosjekt i randsonen til dette 290 km² store INON-område.

Dersom det til tross for vår fraråding blir gitt tillatelse til den omsøkte utbyggingen, foreslår vi følgende avbøtende tiltak:

Minstevannføring:

For å opprettholde en betydelig produksjon av bunndyr og laksefisk på de berørte elvestrekningene, samt av hensynet til friluftslivsinteressene og landskapsbilde, bør det stilles krav om slipp av en minstevannføring hele året både i Rismålelva og Stevasselva som minst tilsvarer alminnelig lavvannføring. Slipp av minstevannføring vil også være av positiv betydning for elvedeltaet og for eventuelle fuktighetskrevede arter/vegetasjonstyper langs elva.

Reirplasser for rødlistede rovfuglarter:

For å unngå negative effekter på eventuell hekking av jaktfalk og kongeørn må en unngå helikoptertrafikk og andre forstyrrelser i nærområdet til aktive reir i hekketida (mars-juli). Anbefalt minsteavstand er ca. 500 meter. Avstanden avhenger imidlertid i del av topografien i området og høydeforskjellen mellom reiret og aktiviteten/inngrepet.

Tilpasning av anlegget:

Ved deponering av tunellmasser og andre inngrep må det tas hensyn til miljøverdiene i området, blant annet vegetasjon og landskap. Biolo-

gisk sett er det gunstig at de stedeagne artene får revegetere inngrepsområdene på en naturlig måte og at det ikke sås til med frøblanding."

Nordland fylkeskommune gjorde vedtak i Fylkestinget 21.02.2011, som følger:

1. Fylkestinget vil vektlegge de positive samfunnmessige konsekvensene som kan komme av en større kraftproduksjon i Reppa kraftverk, og vil derfor anbefale at Rødøy-Lurøy kraftverk får konsesjon for etablering av tilleggsoverføring fra nedre Rismålvatn og Vatn kote 596.
2. Fylkestinget vil be om at det må settes konsesjonsvilkår som:
 - a) bidrar og sikrer gode levevilkår for ørret og laks i Reppaelva
 - b) hensyntar forholdene for elvedeltaet til Reppaelva
 - c) sikrer at registrerte rødlistearter i området ikke blir skadelidende
 - d) hensyntar reindriftsnæringen
3. Fylkestinget ber konsesjonsmyndigheten om å vurdere sumvirkningene av alle tiltakene som planlegges i området.
4. Nordland fylkeskommune viser til tiltakshavers aktsomhets- og meldeplikt dersom en under markinngrep skulle støte på fornminner, jf. kulturminnelovens §§ 3, 4 og 8 andre ledd. Dersom det under arbeidet skulle oppdages gamle gjenstander, ansamlinger av trekull eller unaturlige/uventede steinkonstruksjoner, må Kulturminner i Nordland varsles umiddelbart. Det forutsettes at nevnte pålegg bringes videre til dem som skal utføre arbeide i marken."

Fylkesrådets vurdering:

"Vurderinger

Overføringen innebærer utnyttelse av eksisterende reguleringsanlegg og produksjonsanlegg, slik at de fysiske inngrepene ved utbyggingen er begrenset. Utbyggingen vil skje i forbindelse med eksisterende anlegg og sikrer dermed også en samfunnmessig lønnsom og miljøvennlig utbygging. Den kan dermed skape muligheter for å stimulere aktiviteten i lokalsamfunnet i anleggsperioden. På sikt vil kommunene sikres økte inntekter, både gjennom den ordinære beskatningen og gjennom eierskap i Rødøy-Lurøy kraftverk.

Overføringen av vannet fra disse to vatnene vil kunne sikre produksjon av kraft som vil ha positive samfunnmessige konsekvenser gjennom blant annet utbytte til kommunene. I tillegg vil de negative miljøkonsekvensene i driftsfasen ikke være vesentlige forutsatt en tilstrekkelig minstevannføring.

Imidlertid har fylkesrådet i 2007 anbefalt at det samme vannet kunne benyttes til kraftproduksjon i Reppaelva kraftverk (Småkraft AS).

Det er uklart om en positiv holdning til overføring av vann fra de to aktuelle vatnene til Reppavatnet, slik som omsøkt i denne aktuelle søknaden fra RLK, vil sette en stopper for planene til Småkraft AS.

Fylkesrådet ser også at det ikke er enighet om graden av de negative konsekvensene for elvedeltaet. Spesielt skapes det stor usikkerhet da summen av effekten av denne tilleggsreguleringen, den utvidete reguleringen av Reppavatn/Memorvatn og et eventuelt Reppaelva kraftverk vil kunne gi betydelige effekter i elvedeltaet. Hensynet til denne naturtypen ble også poengtert i fylkesrådets vedtak i FR-sak 171/07, og bør opprettholdes også for denne saken. Dette innebærer at konsesjonsmyndigheten må vurdere dette i forhold til en eventuell konsesjon og eventuelle konsesjonsbetingelser.

Det er også fremkommet opplysninger om at byggeperioden kan være uheldig for rødlistearter som jerv, vandrefalk og kongeørn. Nødvendige hensynten kan for eksempel skje ved å sjekke ut om reirlokalteter er i bruk og/eller avvente oppstart av arbeidene etter at hekkeperioden er over. Likeledes vil tilleggsoverføringen kunne påvirke livsbetingelsene for laks og ørret i Reppaelva.

Fylkesrådet vil vektlegge betydningen av styrkingen av eksisterende kraftverk, og dermed også de lokale samfunnmessige fordelene dette vil ha. Dette vil skape størst samfunnmessige positive konsekvenser."

Sametinget skriver i brev av 16.07.2010:

"På bakgrunn av kunnskapsgrunnlaget, herunder konsesjonssøknaden og utført utredningsarbeid, så er det Sametingets vurdering at tiltaket ikke vil påvirke samiske interesser i særlig negativ grad. Sametinget har derfor ingen spesielle merknader til at tiltaket gjennomføres etter de foreliggende planene.

Sametinget har følgelig da heller ikke behov for konsultasjoner etter "Avtale om gjennomføring av konsultasjoner mellom Sametinget og NVE av 31.3.09" i forbindelse med den ovennevnte konsesjonssøknaden.

Sametinget forutsetter videre at ansvarlige myndigheter ser til at tiltakshaver ikke gjennomfører planene før det er avtalt en rettfærdig kompensasjon og en rimelig erstatning for alle de eventuelle tap det direkte berørte reinbeitedistriktet måtte ha som følge av tiltaket.

Når det gjelder det omsøkte tiltakets forhold til samiske kulturminner kan vi etter vår vurdering av beliggenhet og ellers kjente forhold ikke se at det er fare for at den omsøkte utbyggingen kommer i konflikt med automatisk fredete samiske kulturminner.

Vi minner imidlertid om aktsomhetsplikten. Skulle det likevel under arbeid i marken oppdages gjenstander eller andre strukturer/spor som viser eldre aktivitet i området, må arbeidet stanses og melding sendes Sametinget omgåen-

de, jf. lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kml.) § 8 annet ledd. Vi forutsetter at dette pålegg formidles videre til dem som skal utføre arbeidet i marken. Dette bør fremgå av konsesjonsvilkårene.

Vi minner også om at alle samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk fredet i følge kml. § 4 annet ledd. Samiske kulturminner kan for eksempel være bygninger, hustufter, gammetufter, teltboplasser (synlig som et steinsatt ildsted), ulike typer anlegg brukt ved jakt, fangst, fiske, reindrift eller husdyrhold, graver, offerplasser eller steder det knytter seg sagn til. Denne oppregningen er heller på ingen måte uttømmende. Mange av disse er fortsatt ikke funnet og registrert av kulturminnevernet. Det er ikke tillatt å skade eller skjemme fredet kulturminne, eller sikringssonen på 5 meter rundt kulturminnet, jf. kml. §§ 3 og 6.

Vi gjør til sist oppmerksom på at denne uttalelsen bare gjelder Sametinget, og viser til egen uttalelse fra Finnmark fylkeskommune."

Reindriftsforvaltningen Nordland skriver i brev av 03.08.2010:

"Saken har vært forelagt Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt. De har ikke kommet med merknader.

Tiltaket vil skje i et område som er lite brukt som beite ved dagens drift. Men områdene i vest nærliggende tiltaket er definert som sommerbeite 1, og dette tilsier at området har potensial som beiteområde. Stadige nye tekniske inngrep i beiteområder kan føre til endret arealbruk for reindriften og nye eller mindre brukte områder kan derfor øke i verdi som beiteland.

Reindriftsforvaltningens vurdering av saken er i samsvar med konsekvensutredningen. Tiltaket vil ha størst konsekvens for reindriften i anleggsperioden og det er viktig at tiltakshaver samordner dette med reinbeitedistriktets bruk av området. I driftsperioden vil vi anta at tiltaket har minimal påvirkning.

Vi vil informere om at Reppa kraftstasjon ligger i/ved ei flyttlei og eventuelle nye tiltak nede ved kraftstasjonen må derfor utføres i samråd med reinbeitedistriktet. Tiltakshaver oppgir at det vil komme separate planer for dette. Reindriften flyttleier har et strengt vern, jf. reindriftslovens § 22.

Utover dette har Reindriftsforvaltningen ingen merknader til saken."

Advokat Geir Haugen skriver på vegne av Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt, 06.09.2010:

Undertegnede, som representerer Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt, viser til høringsbrev av 21.04.2010, hvor det er satt frist til 2.08.2010 med å inngi uttalelse. Det beklages at denne uttalelse kommer etter fristens utløp.

Det aktuelle området ligger innenfor Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt, men brukes for tiden ikke til reinbeiting. Det innebærer imidlertid ikke at det kan bli aktuelt å benytte det i fremtiden, særlig fordi reinbeitedistriktet er utsatt for så store inngrep for øvrig.

Reinbeitedistriktet vil ikke gå imot prosjektet, men vil kreve erstatning for de skader og ulemper reindriften vil bli påført gjennom tiltaket. Reinbeitedistriktet stiller seg åpent til forhandlinger om erstatningsoppgjør."

Søkers kommentar til høringsuttalelsene

Søker har i e-post av 05.11.2010 kommentert de innkomne høringsuttalelsene, som følger:

"Vi har følgende kommentarer til innkomne uttalelser:

1. Fylkesmannen i Nordland, datert 13.08.2010.

Kommentar:

Virkninger på naturtypen elvedelta

I merknadene til utbyggingen blir det hevdet at den reduserte vannføringen og bortføringen av slamholdig brevann vil redusere den fluviale aktiviteten i Reppaelva og dermed påvirke erosjons- og sedimentasjonsprosessene i elvedeltaet.

Tilførsler av silt og leire fra breene ved det øvre Rismålvatnet kommer hovedsakelig bl.a. som silt og leire. Silt og større partikler vil hovedsakelig sedimentere i øvre Rismålvatnet, mens leiren i stor grad vil bli transportert videre ut av vassdraget og i hovedsak sedimentere på fjordbunnen. Reduserte tilførsler av sediment fra breene vil således få minimal betydning for avleiringen i deltaet.

Det kan ellers være naturlig å bemerke at deltaets opphav er fra avsetninger fra istiden da havnivået var høyere og avsetningene fra breene skjedde på sjøbunnen. Etter landhevingen utgjør disse områdene i dag de store løsmasseavsetningene i den nedre delen av Reppadalen.

Sedimentasjonsprosessene i vassdraget er i stor grad styrt av flomvannføringer. De store flommene vil bli redusert med ca. 25 % i forhold til dagens situasjon. Dette kan gi noe økt avsetning i nedre deler av vassdraget og i ytterkant av deltaet, der dette møter sjøen. Selve deltaet er imidlertid betydelig påvirket av forbygninger, som i dag leder vannet i et fast elvefar, i motsetning til i tidligere tider da elven har skiftet mellom ulike løp ut i sjøen.

Virkningen av den noe reduserte vannføringen er derfor ventet å bli svært begrenset, lokaliteten har liten verdi (lokal verdi) og konsekvensene vil bli liten til ubetydelig.

Virkning på sjøerretbestanden

Fraføring av vann fra Rismålvatnet vil fjerne den siste tilrenningen av leire fra breene. Dette vil føre til bedre sikt i elvevannet i produksjonsperi-

oden om sommeren, og vil gi økt fiskeproduksjon (Sægrov & Hellen 2004). Restvannføringen om sommeren vil fremdeles være så stor at det vil være god vanddekning i vassdraget. Iht. eksisterende modeller for sammenheng mellom vannføring og produksjon kan en således vente seg en økt fiskeproduksjon i vassdraget (Sægrov mfl. 2001, Sægrov & Hellen 2004). Enkelt-episoder med svært lav vannføring (som simulert for august 1987) vil imidlertid kunne gi en noe redusert overlevelse, og følgelig redusert produksjon i ekstreme perioder med mange års mellomrom og altså gi en liten negativ virkning for fisken i vassdraget.

SÆGROV, H, URDAL, K, HELLEN, B.A., KÅLÅS, S. & SALTVEIT, S.J. 2001. Estimating carrying capacity and presmolt production of Atlantic salmon (*Salmo salar*) and anadromous brown trout (*Salmo trutta*) in West Norwegian rivers. *Nordic Journal of Freshwater Research*. 75: 99-108.

SÆGROV, H. & B.A. HELLEN 2004. Bestandsutvikling og produksjonspotensiale for laks i Suldalslågen. Sluttrapport for undersøkingar i perioden 1995-2004. Suldalslågen -Miljørapport nr. 13, 55 sider.

(Denne kommentar er utarbeidet i samarbeid med Norconsult og Rådgivende biologer).

2. Rødøy kommune, datert 26.08.2010.

Ingen merknader til uttalelsene.

3. Sametinget, datert 16.07.2010.

Ingen merknad til uttalelsen.

4. Reindriftsforvaltningen Nordland, datert 03.08.2010.

Ingen merknad til uttalelsen.

5. Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt, datert 06.09.2010.

Ingen merknad til uttalelsen."

Søker har i ettertid kommentert den forsinkede uttalelsen fra Nordland fylkeskommune slik, i e-post av 10.03.2011:

"Vi registrerer med tilfredshet at fylkestinget går inn for at det gis konsesjon for utvidelsen.

Fylkestinget kommenterer i sin uttalelse at laks og sjørret kan bli skadelidende som følge av en overføring. Tilsvaret rundt dette er gitt av Rødøy-Lurøy Kraftverk AS (RLK) i forbindelse med Fylkesmannens høringsuttalelse 5. november 2010.

I forhold til kommentarene fra fylkestinget angående elvedeltaet vises det også til tidligere innsendte kommentarer til Fylkesmannens høringsuttalelse 5. november 2010.

Fylkeskommunen ber om at hensyn tas til reindriften.

Kommentar: Reinbeitedistriktet og reindriftsforvaltningen har tidligere uttalt seg i forbindelse med høringen, uten vesentlige innvendinger til utbyggingsplanene. Av hensyn til rødlistede dyrearter i området vil anleggsoppstart i hekke/hiperioden bli søkt unngått dersom arbeidene kan berøre aktuelle arter."

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader

Om søker

Rødøy-Lurøy Kraftverk AS (RLK) eies av Salten Kraftsamband (58 %), Rødøy, Lurøy og Træna kommuner (19,5 %) og private aksjonærer (12,5 %).

Om søknaden

RLK søker om tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til å overføre vann fra Rismålsvatnan og Vann kote 596 til Reppavatn, for å kunne utnytte vannet i Reppa kraftverk. Vassdragsreguleringsloven kommer til anvendelse fordi søknaden gjelder en tilleggsoverføring til en eksisterende regulering gitt etter reguleringsloven.

Beskrivelse av området

Utbyggingsområdet ligger i Rødøy kommune i Nordland, innerst i Tjongsfjorden. Området er typisk for denne delen av Helgelandskysten, med markante fjell som reiser seg bratt fra et fjordlandskap, og høytliggende småvann. Vassdraget drenerer vestover fra Svartisen, som dekker platået innlands, og ned til fjorden.

Reppaelva har utspring i tre hovedgrener - Stevasselva i sør som kommer fra de regulerte magasinene Reppavatnet og Memovatnet, Memorelva i øst fra Vann kote 596, og Vasselva fra nord som har grener både fra Rismålsvatnan og Breidvikvatnet. Idet terrenget faller bratt mot fjorden samles de tre grenene. De nederste kilometrene går elva i store svinger i slakt terreng. Reppaelva har utløp i Tjongsfjorden like ved tettstedet Reppa.

Nedbørfeltet består av noe snaufjell med myr og skog nedover i dalen. Berggrunnen i området består av harde, sure bergarter. Det er sammenhengende løsmassedekke unntatt i de høyereliggende fjellområdene. De siste kilometrene før elvas utløp i fjorden er det dannet en deltaslette i det slake terrenget.

Det går noe anadrom laksefisk opp i Reppaelva. Elva synes ikke å ha en selvreproduserende bestand av laks, men det antas å være en liten bestand av sjørret. Vannene som vil bli berørt av overføringen er antatt fisketomme.

Jerv (sterkt truet) opptrer trolig som streifdyr i influensområdet. Kongeørn (ikke lenger nær truet i ny rødliste fra 2010) er sannsynligvis også å finne, og det er registrert hekking av jaktfalk (nær truet) sørvest for Memortuva. Floraen består i stor grad av

vanlige arter. Friluftsliv er av lokal verdi, og består stort sett av elgjakt på høsten i de lavere områdene.

Det er to arkeologiske funnlokalteter med uavklart vernestatus langs veien innover i dalføret, og 6 hus i området som er SEFRAK-registrert.

Eksisterende inngrep i vassdraget

Reppavatnet og Memovatnet er regulert, og har vært utnyttet til kraftproduksjon siden 50-årene via en overføring og vannvei i sørlige del av vassdraget til Reppa kraftverk, eid av Rødøy-Lurøy Kraftverk. Rødøy-Lurøy Kraftverk har søkt om å øke magasin-volumet noe i begge magasinene, noe som innebærer etablering av en dam ved Memovatnet, men ellers ingen nye inngrep. Denne søknaden ligger nå til behandling i OED etter en positiv innstilling fra NVE.

Småkraft AS har også søkt om å utnytte Reppaelva til kraftproduksjon. I korte trekk søker Småkraft om å etablere et inntak i Reppaelva rett nedstrøms samløpet mellom Rismålelva, samt overføre vann fra Memorelva. Vannet er planlagt utnyttet i et småkraftverk om lag midt på den flate deltasletten før utløpet. Prosjektet til Småkraft ville ta i bruk også vann fra feltene som RLK nå søker om å overføre til Reppavatn. Utbyggingsplanene til RLK og til Småkraft AS er derfor delvis i konflikt.

Riksvei 17 går langs Tjongsfjorden, og den spredte bebyggelsen i området ligger i hovedsak langs denne veien. En mindre vei går om lag 1 km innover dalen på Reppaelvas sørside, her ligger det også noen få hus. En til dels gjengrodd skogsbilvei fører videre et stykke opp i dalen.

Det går to luftlinjer gjennom området i nord-sørretning: en 132 kV-linje passerer Breidvikvatnets vestbredd, krysser Reppaelva og går ned i dalen og forbi Reppa kraftverk, en 420 kV-linje passerer Breidvikvatnets østbredd og krysser den øvre delen av vassdraget.

Utbyggingsplanene

RLK søker om å overføre vann via en 2,4 km lang tunnel fra nedre Rismålvatn i Rismålelva til magasinet i Reppavatn. Vann kote 596 i Memorelva er planlagt tatt inn på strekningen via en avgrening på ca. 400 m. Det planlagte inngrepet innebærer at det etableres en terskel på 5-10 m ved utløpet av nedre Rismålvatn, og en terskel ved utløpet av vann kote 596. Tersklene vil kunne heve vannstanden med inntil 0,5 m. Inntakene i begge vannene er planlagt utført som dykkede overløp, med bjelkestengsel.

Utbyggingen planlegges utført veiløst, ved hjelp av helikopter. Midlertidige korte veier vil bli etablert lokalt i anleggsperioden.

Tunneldriften vil skape behov for å deponere om lag 80 000 m³ steinmasser, som er planlagt deponert på egnet sted ved tverrslaget, ikke synlig fra dalbunnen.

Hydrologiske virkninger

Feltene som planlegges overført ligger høyt i vassdraget. Det ene feltet, Rismålvatnan, drenerer bre- og snøområder, noe som bidrar til å gi relativ høy sommervannføring nedover i Reppaelva per i dag. Den planlagte overføringstunnelen har såpass stor kapasitet at etter utbygging vil det være overløp fra Rismålvatn og Vann kote 596 kun under større flommer. Utover dette vil det kun gå minstevannføring i elveleiene umiddelbart nedstrøms inntakene. Det er lagt til grunn en minstevannføring på 7 l/s, som tilsvarer alminnelig lavvannføring, i sommerhalvåret fra nedre Rismålvatn. På begge elvestrekningene er det om lag én kilometer før det kommer inn en sidebekk som vil bidra med restvannføring. Disse sidebekkene stammer ikke fra bresmeltefelt, og har derfor mindre vannføring om sommeren enn feltene som planlegges overført. Vannføringen særlig om sommeren må derfor forventes å bli noe lavere etter utbygging i de øverste elvestrekningene.

Lenger nedover i vassdraget og særlig etter samløpet med elva fra Breivikvatnet vil utbyggingen ha mindre å si for vannføringsmønsteret, pga. det store restfeltet med flere sideelver. Endringene vil hovedsakelig vise seg som noe redusert vannføring i de varmeste og tørreste sommermånedene, grunnet fraføringen av bre-nedbørsfelt.

Produksjon og kostnader

Søker har beregnet gjennomsnittlig kraftøkning i Reppa kraftverk til ca. 13 GWh. Byggekostnadene er estimert til 69,3 mill. kr. Dette gir en utbyggingspris på 5,25 kr/kWh.

NVE har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. Det vil likevel være søkers ansvar å vurdere den driftsøkonomiske lønnsomheten i prosjektet.

Arealbruk og eiendomsforhold

Totalt arealbehov er beregnet til ca. 5 daa, hovedsakelig til massedeponi og påhuggsområder for tunnelen.

Det er to grunneiere som berøres av tiltaket. Søker tar sikte på å inngå minnelig avtale med gnr./bnr. 55/1 (Elsa-Margith Reppen), om dette ikke oppnås søkes det om nødvendig ekspropriasjon. Med gnr./bnr. 56/1 (Johan Svartis) viser RLK til en tidligere kontrakt inngått 15.1.78, om erstatning knyttet til utbygging og utvidelse av Reppa kraftverk. Samme grunneier er grunneier i søknaden til Småkraft AS om å bygge ut Reppaelva småkraftverk.

Forholdet til offentlige planer

Området er avsatt som LNF-område i kommuneplanens arealdel, så det kreves dispensasjon fra denne

for å gjennomføre tiltaket. Utover dette berøres ingen andre offentlige planer.

Tiltakets virkninger, basert på søknaden

Fordeler

Fordelen ved prosjektet er om lag 13 GWh årlig i ny regulerbar kraftproduksjon, med en betydelig andel vinterkraft.

Ulemper

Ulempene ved utbyggingen er redusert vannføring i de øvre delene av Rismålselva og Memorelva, samt forstyrrelse og støy i anleggsfasen.

Kunnskapsgrunnlag og vurdering av søknaden

Siden den planlagte produksjonen for prosjektet er under 40 GWh er det ikke krav om full konsekvensutredning. Det er i stedet utarbeidet en noe mindre rapport med vurdering av konsekvensene for miljø, naturressurser og samfunn.

Både Fylkesmannen og Fylkeskommunen mener at det er uheldig at det ikke er gjort en samlet behandling av de tre planlagte tiltakene i området - magasinutvidelsene i Reppa- og Memorvatn, overføringen fra Rismålskardet, og byggingen av Reppaelva småkraftverk. NVE forsøker så langt det er mulig å samle behandlingen av ulike tiltak i et område. I dette tilfellet er magasinutvidelsen i Reppa- og Memorvatn ferdigbehandlet fra NVE sin side, men den er ikke ferdigbehandlet ennå i OED. De to større planlagte tiltakene behandles nå samtidig av NVE. I NVEs innstilling inngår også en vurdering av den samlede belastningen av tiltakene.

For øvrig har høringspartene i liten grad pekt på mangler ved selve innholdet og vurderingene gjort i rapporten. Etter NVEs mening er rapporten som er utarbeidet av Rådgivende Biologer AS dekkende og gir nødvendig informasjon. NVE legger til grunn at kunnskapsgrunnlaget ut fra sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet er i samsvar med de krav som følger av naturmangfoldloven § 8. NVE finner at kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig for å avgjøre saken.

Konsultasjon med Sametinget/reinbeitedistriktet

Sametinget har uttalt at de ikke har behov for konsultasjon i denne saken. Reinbeitedistriktet har heller ikke meldt behov for konsultasjon.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse. NVE var på befaring i området i mai 2009.

Høringsuttalelsene har vært forelagt søkeren for kommentar.

Rødøy kommune er positiv til søknaden og gir sin fulle støtte til at konsesjonen gis som omsøkt.

Fylkesmannen i Nordland fraråder at det gis konsesjon av hensyn til de negative virkningene utbyggingen vil kunne få for elvedeltaet og sjøørretbestanden, og ønsker at utbyggingene i Reppavassdraget vurderes samlet. Om det likevel gis konsesjon anbefaler fylkesmannen avbøtende tiltak, hovedsaklig minstevannføring og tilpasning til rovfugl i byggeperioden.

Nordland fylkeskommune anbefaler at det gis konsesjon, men ber om konsesjonsvilkår som tar hensyn til fisk, elvedelta, rødlistearter og reindriftsnæringen. Fylkeskommunen ber også om at sumvirkninger vurderes.

Sametinget har ingen spesielle merknader til søknaden, og har ikke behov for konsultasjon. Sametinget forutsetter rimelig erstatning for eventuelle tap reinbeitedistriktet måtte ha av tiltaket.

Reindriftsforvaltningen melder at område er lite i bruk som beite i dag, men har potensiale som beiteområde i framtiden. Det bes om at tiltakshaver samordner anleggsperioden med reindriftens behov.

Advokat Geir Haugen tilføyer at reinbeitedistriktet vil kreve erstatning for skader og ulemper reindriften vil bli påført gjennom tiltaket.

NVEs vurdering

Søker planlegger en ny overføring til en eksisterende regulering som har vært i bruk siden 1956. Selve reguleringen er allerede søkt utvidet. En del av høringspartene er positive til prosjektet, men særlig Fylkesmannen har innvendinger, og fraråder prosjektet. De viktigste momentene for konsesjonsspørsmålet i dette prosjektet er konsekvensene for elvedelta, fisk og til dels rødlistearter. Alle momentene må vurderes med tanke på den samlede belastningen av flere tiltak i området. Et vesentlig moment er de konkrete hydrologiske konsekvensene av en eller flere utbygginger.

Samlet belastning og forholdet til andre planer

Flere av høringspartene har uttrykt ønske om at utbyggingene i Reppaelva vurderes samlet. Det er også et krav i § 10 i Naturmangfoldloven om at den samlede belastningen på et økosystem skal vurderes. NVE søker så langt det er mulig å vurdere utbygginger i samme vassdrag samlet. Dette er bl.a. grunnen til at RLKs søknad om overføring og søknaden til Småkraft AS nå behandles samtidig, selv om søknadene ble sendt inn med flere års mellomrom.

Så langt det er relevant vil effektene av begge prosjektene være med i vurderingen av hvert enkelt fagtema nedenfor. Fagrapporter er brukt som kilde uavhengig av hvilken søknad rapporten opprinnelig

var knyttet til. Sluttvurderingen til NVE vil innebære en samlet vurdering av begge søknadene og effekten på vassdraget. NVE legger til grunn at kravene til vurdering av samlet belastning etter naturmangfoldloven § 10 er oppfylt.

Fylkesmannen har uttrykt et generelt ønske om at behandling av småkraftutbygginger skulle settes på vent til fylkesdelplanen om småkraftverk i Nordland var vedtatt. Fylkesdelplanen var ute på høring fram til mai 2010, og revidert versjon er på ny høring nå i juni 2011. NVE ønsker innspill fra fylkene som er en del av en samlet vurdering av utbyggingssaker i fylket, men er også forpliktet til å behandle saker etter hvert som de kommer inn og kan ikke legge ordinære konsesjonssøknader på is i påvente av en fylkesplan. Søknaden til Småkraft AS har allerede ligget på vent en stund for å kunne samkjøres med søknaden fra RLK om overføring. NVE anser at fylkets syn på begge prosjektene likevel har kommet godt fram gjennom høringsuttalelsene.

Hydrologiske konsekvenser

Nedre del av Reppaelva

Et sentralt tema i vurderingen av prosjektet er forventet endring i vannføring i de nedre delene av Reppaelva. Søker har gjort beregninger av vannføring før og etter utbygging ved Reppaelvas utløp i fjorden, skissert i søknaden som vannføringskurver for fuktig, middels og tørt år. Som nevnt vil reduksjonen i vannføring først og fremst vise seg i sommermånedene, der smelting av snø og is ellers ville ha medført jevnt høy vannføring i forhold til vassdrag uten brefelt. Etter NVEs vurdering er det kun i tørt år det er aktuelt å snakke om en halvering av vannføringen i sommermånedene, og fortsatt forventes det jevnt, men lav vannføring, med betydelige vannføringstopper til tider. For et middels år er reduksjonen i vannføring opp mot 50 % i om lag 4-6 uker. For et fuktig år forventes vannføringen å reduseres med inntil 50 % i kun få uker, og forøvrig være lite påvirket av utbyggingen.

Etter NVEs mening er de modellerte konsekvensene av dette prosjektet ikke betydelige for vannføringen i nedre del av Reppaelva. Det vil bli en viss reduksjon i sommervannføringen, men det store restfeltet og de mange sideelvene sørger for at vannføringsmønsteret i stor grad vil bli den samme som i dag.

Vannføringsendringer må også vurderes som følge av alle de planlagte tiltakene samlet. Den planlagte utvidelsen av magasinene i Reppavatn og Memorvatn forventes å ha kun lokal effekt på elveleiet rett nedstrøms magasinene. Utbyggingen vil minske flomoverløp fra Reppavatn noe, men dette er allerede et kortvarig og sporadisk fenomen. Den samlede effekten av alle utbyggingene på nedre del av vassdraget kan derimot være betydelig, grunnet det planlagte småkraftverket i Reppaelva. Småkraftpro-

sjektet er planlagt med inntak som tar inn vann fra både Memorelva, Rismålelva og hovedelva Reppaelva, og utløp nede på deltasletten. Etter en eventuell utbygging vil vannføringen på nedre del av Reppaelva i hovedsak være minstevannføring sluppet fra småkraftverket. Dette blir nærmere diskutert i NVEs vedtak om det aktuelle prosjektet.

Øvre del

I øvre del av vassdraget vil konsekvensene av en utbygging først og fremst være svært redusert vannføring i begge elvestrekningene som overføres. På en strekning på om lag 1 km rett nedstrøms inntakene vil det som oftest kun gå minstevannføring. Beregningene som er gjort for begge elvestrekningene rett oppstrøms samløpet med Reppaelva viser at særlig sommervannføringen reduseres etter utbygging. Med unntak av flomperioder vil vannføringen her bli jevnt lav. Effekten vil være mest synlig på de bratte strekningene, men elvene her er normalt ikke et dominerende landskapselement utenom perioder med spesielt høy vannføring. Området er for øvrig lite aktuelt i friluftslivssammenheng. Fylkeskommunen beskriver området som lite tilgjengelig og svært lite brukt. Etter NVEs mening begrenser effekten av en utbygging seg her til helt lokal effekt på liv i elvene.

Søker har foreslått en minstevannføring på 7 l/s sluppet fra nedre Rismålvatn. Fylkesmannen har stilt krav om minstevannføring i både Rismålelva og Stevasselva som minst tilsvarer alminnelig lavvannføring, og mener dette vil ha positiv betydning for både elvedelta og eventuelle fuktighetskrevende arter/vegetasjonstyper langs elva.

Etter NVEs mening vil slipp av minstevannføring ha liten effekt på de nedre delene av vassdraget, men vil først og fremst fungere som avbøtende tiltak på de ellers tørrlagte strekningene rett nedstrøms overføringspunktene. Av hensyn til biologien i elva anbefaler NVE at det slippes en minstevannføring hele året på de berørte strekningene.

Elvedelta

I søknadens konsekvensvurdering er elvedeltaet omtalt i forbindelse med tema "landskap". Her vises det til at elvedeltaet er klassifisert som "lokalt viktig" i DNs naturbase. Landskapet totalt sett verdisettes til "middels verdi". Konsekvensene av utbyggingen forventes å være små, først og fremst fordi reduksjonen i vannføringen antas å ha liten effekt nedenfor samløpet med elva fra Breivikvatnet. Elvedeltaet er også omtalt i forbindelse med tema "biologisk mangfold", som er verdisatt til "middels verdi". Verdisetting skyldes i stor grad grunnet funnene av rødlistearter, og det er ikke pekt på spesielle verdier knyttet til deltaområdet.

Elvedeltaet er registrert i Elvedeltadatabasen til Direktoratet for Naturforvaltning. Den er her klassi-

fisert som "middels berørt", bl.a. av kraftutbygging. Det har jevnlig blitt tatt ut sand fra elvedeltaet, og det har vært kaianlegg for oppdrettsanlegg her, i tillegg til at rv. 17 krysser deltaet nær sjøen. I det flate området før utløpet der elva går i store slyng er det utført totalt 1300 m forbygning for å beskytte dyrket mark mot erosjon.

Fylkesmannen er uenig i søknadens konklusjon om vannføring, og mener at reduksjonen i vannføring vil kunne påvirke erosjons- og sedimentasjonsprosessene i elvedeltaet. Fylkesmannen mener at reduksjonen i vannføring vil være om lag 25 % på årsbasis nede på deltanivå, og opptil 50 % i sommerhalvåret. Særlig mener Fylkesmannen at den samlede effekten av de tre tiltakene i området vil gi betydelige effekter i elvedeltaet. Fylkeskommunen er ikke like negativ til prosjektet totalt sett, men viser også til usikkerheten rundt konsekvensene av alle de tre utbyggingene.

I søkers tilsvaret til høringsuttalelsene kommenteres elvedeltaet videre av Norconsult og Rådgivende Biologer. Her bemerkes det at deltaets opphav er avsetninger fra istiden, løsmasser som er avsatt på sjøbunnen og senere hevet over havnivå. Konsulenten mener at sedimenttilførselen fra breen vil bli redusert, men at denne har minimal betydning for avleiringen i deltaet. Videre kommenteres det at reduserte flomvannføringer kan gi noe økt avsetning i nedre del av vassdraget, men at denne delen av vassdraget allerede er betydelig påvirket av forbygninger slik at elvas naturlige vandring mellom løp er stoppet.

Etter NVEs mening er det viktig å skille mellom elvedeltaets verdi, og forventede konsekvenser av en utbygging. Elvedelta er en truet naturtype hvor inngrep skal unngås, særlig fordi elvedelta er kjent for å være viktige områder for å bevare biologisk mangfold. Imidlertid er det ikke kjent at elvedeltaet i Reppaelva huser spesielle biologiske verdier, men generelt regnes slike områder å ha stor verdi.

Det er noe usikkert i hvilken grad elvedeltaet påvirkes fysisk av fluviale prosesser i dag. Prosessene det er snakk om er langsomme og foregår over mange år. Vassdraget har vært utbygget siden 50-tallet - sitat Elvedeltadatabasen: "*Elva er regulert og den fluviale aktiviteten er således sterkt redusert*" - uten at det er pekt på tydelige og dramatiske konsekvenser av dette hittil. I tillegg er det betydelige fysiske inngrep i deltaet allerede som begrenser de naturlige fluviale prosessene.

Det som imidlertid synes klart er at eventuelle konsekvenser av en utbygging må være knyttet til endringer i vannføring. Som nevnt under kapitlet "Hydrologiske konsekvenser" vurderer NVE det slik at RLKs prosjekt først og fremst har konsekvenser for sommervannføringen på de øvre delene av vassdraget. Feltene som det søkes om å overføre ligger høyt i vassdraget og utgjør en mindre del av

vassdragets samlede nedbørsfelt. I de nedre delene av vassdraget og særlig nede på deltaområdet mener NVE at prosjektet ikke vil ha betydelige konsekvenser for vannføringen, grunnet det store restfeltet og sideelvene. Konsekvensene for elvedeltaet anses å være små for RLKs prosjekt alene.

NVE vurderer Småkrafts prosjekt til å ha vesentlig større konsekvenser for vannføringen på denne strekningen, siden deltaområdet i stor grad sammenfaller med utbygd strekning. På denne strekningen vil det primært gå kun minstevannføring om småkraftverket bygges som omsøkt.

Fisk

Ifølge konsekvensvurderingen antas fiskeverdiene å være begrenset til anadrom strekning, som utgjør om lag to kilometer. Miljøundersøkelsen om laksefisk konkluderer med at laksen neppe er selvreproduserende, og at det er usikkert om det finnes en egen stamme med sjøørret. Verdien er vurdert som middels til liten. Den anadrome strekningen er sammenfallende med elvedeltaområdet. Som for elvedelta vurderes konsekvensen av utbyggingen å være liten, grunnet liten reduksjon av vannføring på den aktuelle strekningen.

Fylkesmannen er, som nevnt over, uenig i rapportens vurdering av vannføring etter utbygging, og mener at reduksjonen i vannføring vil være betydelig. Fylkesmannen mener utbyggingen vil kunne ha negativ påvirkning på produksjonspotensialet for sjøørret, og frykter at bestanden vil stå i fare for å bli utryddet.

I søkers tilsvaret pekes det på at prosjektet vil bedre sikten i ellevannet samtidig som det opprettholdes god vanndekning om sommeren, noe som forventes å gi økt fiskeproduksjon. Imidlertid vil enkelte episoder med svært lav vannføring kunne gi redusert overlevelse, i sjeldne tilfeller.

Etter NVEs mening er verdien av fisk og ferskvannsbiologi på den aktuelle strekningen vanskelig å konkretisere. Elvas potensiale for egen bestand av sjøørret er tvilsom. Miljøforvaltningen har valgt å forvalte Reppaelva som sjøørretelv først og fremst ut fra "føre-var"-prinsippet. Ungfiskproduksjonen er redusert i forhold til tidligere, og det pekes på negative effekter av eksisterende vannkraftutbygging.

Når det gjelder fisk er det viktigste at det opprettholdes et visst vanndekt areal året rundt, i tillegg til tilstrekkelig vann i gyteperioden til at fisken kan vandre oppstrøms til gyteplassen. Som for diskusjonen rundt effekten på elvedelta er det uenighet blant de berørte partene om hvor mye vannføringen faktisk vil bli redusert i elvas nedre deler.

NVE mener at reduksjonen i vannføringen på de nedre delene av elven må anses å være moderat. Feltene som skal overføres er små, og bidrar ikke med en stor andel av vassdragets vannføring. Feltene ligger høyt oppe i vassdraget slik at det er stor av-

stand fra inngrepet til anadrom strekning. Naturlig sesongvariasjon i vannføringen vil dermed bli ivare tatt av det betydelige restfeltet. NVE anser effekten av det planlagte prosjektet på fiskeverdiene til å være begrenset. Etter NVEs mening er dette tilstrekkelig for å oppfylle naturmangfoldlovens § 9 om føre-var-prinsippet.

Som nevnt tidligere vurderer NVE Småkrafts prosjekt til å ha vesentlig større konsekvenser for vannføringen på denne strekningen.

Rødlistearter

Konsekvensvurderingen gjør rede for at jerv (karakterisert som sterkt truet) trolig opptrer som streifdyr i influensområdet. Kongeørn er sannsynligvis også å finne, og det er registrert hekking av jaktfalk (nær truet) sørvest for Memortuva. Dette gjør at biologisk mangfold verdisettes til "middels høy verdi" i søknaden. Samtidig konkluderes det med at driftsfasen ikke vil bli problematisk for disse artene, men at anleggsfasen kan være forstyrrende.

Både fylkesmannen og fylkeskommunen er opptatt av konsekvensene for rødlistearter, men har ikke latt hensyn til disse artene veie tungt mot utbygging. Fylkesmannen mener at forstyrrelser i nærområdet må unngås i hekketida, mars til juli. Fylkeskommunen ber i sin uttalelse om at det tas hensyn, for eksempel ved at det sjekkes ut om reirlokalteter er i bruk, og/eller at oppstart av arbeidene avvantes til etter at hekkeperioden er over.

Det er et viktig moment at disse artene skal skånes for forstyrrelser. Samtidig er det en begrenset periode som det kan oppstå en konflikt. Etter NVEs mening kan anleggsperiodens forstyrrende effekt begrenses ved at tidspunktet for bygging planlegges nøye. Det er ikke behov for å bygge nye veier, men det er planlagt en del bruk av helikopter. Om det gis konsesjon må fagfolk konsulteres og anleggsperioden må legges til tidspunkter som ikke er i konflikt med hekke- og hiperioder.

NVE kan ikke se at forholdet til rødlistearter har avgjørende betydningen for konsesjonsspørsmålet.

Produksjon, samfunnsmessige fordeler

I sin uttalelse vektlegger fylkeskommunen betydningen av å styrke eksisterende kraftverk, og peker på at de fysiske inngrepene ved utbyggingen er begrenset når det skjer i forbindelse med eksisterende anlegg. Etter NVEs mening er den planlagte kraftproduksjonen på 13 GWh vesentlig i forhold til de begrensede nye inngrepene som kreves. Sett som kraftressurs vil vannet utnyttes svært godt i et eksisterende magasin. Muligheten til å regulere kraften gir en nytteverdi utover ren produksjonsverdi, og NVE legger vekt på den samfunnsmessige fordelene som regulerbar kraft gir.

Reindrift

Området er lite eller ikke i bruk som beiteområde for rein per i dag, men kan bli tatt i bruk senere. Reindriftnæringen melder at driftsperioden ikke vil være problematisk, men ber om at anleggsperioden koordineres med reindriftenes behov. Etter NVEs mening er en slik koordinering tilstrekkelig for å ta hensyn til eventuelle ulemper for reindriftnæringen.

Eventuelle krav om erstatning grunnet skader eller ulemper for reindriften anses som privatrettslige forhold.

Andre momenter

Fylkesmannen har pekt på at utbyggingen vil gi en reduksjon av inngrepsfri natur (INON) sone 2 på 1,3 km². Totalt vil INON-området bli redusert med 0,4 %. NVE er enig med Fylkesmannen i at dette isolert sett er en liten reduksjon, men må også vurderes som sumvirkning av alle vannkraftprosjektene i området. Imidlertid viser det seg at Småkrafts prosjekt i Reppaelva ikke påvirker INON-områder, da det allerede er tyngre inngrep i vassdraget. Totalt sett er derfor påvirkningen på INON-områder meget liten.

Fylkeskommunen skriver om friluftsliv i området, at et område i Memordalen som strekker seg ned til de berørte elvene er avmerket i Naturbase som "viktig friluftsområde". Samtidig beskrives utbyggingsområdet som lite aktuelt for friluftsliv, og NVE har ikke mottatt uttalelser som legger vekt på konsekvensene for friluftsliv. Friluftinteressene antas å være begrenset og av lokal verdi.

Fylkesmannen setter som krav ved en eventuell konsesjon at det må tas hensyn til miljøverdiene i områdene ved deponering av tunnelmasser og andre inngrep. Ved en eventuell konsesjon dekkes dette av vilkåret om konsesjonærens ansvar ved anlegg og drift.

Forhold til annet lovverk

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven trådte i kraft den 1. juli 2009, og skal erstatte blant annet naturvernloven. Naturmangfoldloven omfatter all natur og alle sektorer som forvalter natur eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen.

Lovens formål er å ta vare på naturens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser gjennom bærekraftig bruk og vern. Loven skal gi grunnlag for menneskers virksomhet, kultur, helse og trivsel, både nå og i framtiden, også som grunnlag for samisk kultur. Loven fastsetter alminnelige bestemmelser for bærekraftig bruk, og skal samordne forvaltningen gjennom felles mål og prinsipper.

Loven fastsetter forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper, blant annet "føre-var" prinsippet og prinsippet om økosystemforvaltning og samlet belastning. Naturmangfoldloven legger føringer for myndigheter der det gis tillatelse til anlegg som vil kunne få betydning for naturmangfoldet. I vår vurdering av søknaden om kraftverk i Reppaelva legger vi til grunn bestemmelsene i §§ 8-12. Det omsøkte tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til den samfunnsmessige gevinsten og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies (jf. naturmangfoldloven § 7 jf. §§ 8-12). Vi viser til vår vurdering av kunnskapsgrunnlaget, og de øvrige vurderingene av konsekvensene i kapitlene over.

Vannforskriften

NVE har ved vurderingen av om konsesjon skal gis etter vannressursloven § 8 foretatt en vurdering av kravene i vannforskriften (FOR 2006-12-15 nr. 1446) § 12 vedrørende ny aktivitet eller nye inngrep. NVE har vurdert alle praktisk gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene eller ulempene ved tiltaket. Det er satt vilkår i konsesjonen som anses egnet for å avbøte en negativ utvikling i vannforekomsten. Vilkårene omfatter slipp av minstevannføring for å opprettholde de biologiske funksjonene i elva, og hjemmel for og kunne pålegge ulike miljøtiltak. NVE har vurdert samfunnsnyttene av inngrepet til å være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Videre har NVE vurdert at hensikten med inngrepet i form av ny energiproduksjon ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Både teknisk gjennomførbarhet og kostnader er vurdert.

NVEs konklusjon etter vassdragsreguleringsloven

De negative konsekvensene som er diskutert over er alle aktuelle ved inngrep i dette vassdraget, men er enten knyttet til effekten av større vannføringsendringer og inngrep, eller relativt enkle å ta hensyn til ved avbøtende tiltak. Ved vurderingen av denne søknaden må det tas hensyn til den beskjedne reduksjonen i vannføringen, samt kraftproduksjonen som RLK forventer av overføringen. Inngrepene må anses som små sett i forhold til en forventet kraftproduksjon på 13 GWh, som er mulig fordi det overførte vannet kan utnyttes effektivt i eksisterende magasin og infrastruktur for øvrig. Samlet sett mener NVE at tiltaket bidrar positivt med økt kraftproduksjon, og har begrensede negative effekter. Ulempene som er påpekt kan tas hensyn til ved avbøtende tiltak. NVE vektlegger at inngrepet vil bidra med økt regulert kraftproduksjon, i et område som allerede er utnyttet.

Overføringsprosjektet til RLK og småkraftprosjektet i Reppaelva er delvis konkurrerende prosjek-

ter og har blitt vurdert samtidig. Etter NVEs mening vil vannet det er konflikt om utnyttes betydelig bedre i Reppavatnet enn direkte i et småkraftverk, samtidig som inngrepene er små. NVE vil derfor anbefale at overføringsplanene til RLK gis konsesjon framfor småkraftprosjektet i Reppaelva.

Etter NVEs mening har prosjektet til Småkraft AS i Reppaelva betydelige hydrologiske konsekvenser for en truet naturtype og anadrom strekning, som forsterkes om RLK gis konsesjon. NVE mener at prosjektet har ikke en klar overvekt av fordeler kontra ulemper. I vedtak av idag avslås søknaden til Småkraft.

RLK opplyser i sin søknad at det er inngått avtale med den ene berørte grunneieren, og at det vil forsøkes å oppnå minnelig avtale med den andre. RLK søker om nødvendig ekspropriasjon dersom dette ikke oppnås. Vassdragsreguleringslovens § 16 nr. 1 gir automatisk ekspropriasjonstillatelse for nødvendig grunn og rettigheter i forbindelse med konsesjon gitt etter dette lovverket.

NVE anbefaler at Rødøy-Lurøy Kraftverk AS gis tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til å overføre avløpet fra nedre Rismålvatn og Vann kote 596 som omsøkt, på de betingelser som følger.

Merknader til konsesjonsvilkårene

Forslaget til konsesjonsvilkår er basert på standard konsesjonsvilkår, selv om enkelte vilkår ikke ser ut til å ha direkte relevans for det omsøkte prosjektet. NVE har ikke funnet grunn til å kommentere poster i vilkårene der det foreslås brukt standardvilkår uendret og der det ikke har kommet innspill i høringsuttalelsene. For øvrige poster har vi følgende kommentarer:

Post 1: Konsesjonstid og revisjon

Rødøy-Lurøy Kraftverk AS er eid av det offentlig eide Saltens Kraftsamband (58,0 %), kommunene Rødøy, Lurøy og Træna (til sammen 29,5 %) og private aksjonærer (12,5 %). RLK tilfredsstillt dermed lovens krav for å bli tildelt konsesjon på ubegrenset tid med revisjonsadgang etter 30 år.

Post 2: Konsesjonsavgifter

Det foreligger ingen krav om størrelsen på avgiftsatsene. NVE foreslår at avgiften settes til kr 8,- pr. nat.hk. til staten og kr 24,- pr. nat.hk. til kommunene. Dette er satser som er vanlig for nye konsesjoner. NVE vil beregne vannføringsøkningen etter reglene i vassdragsreguleringsloven etter at eventuell konsesjon er gitt.

Det er ikke fremmet krav om tildeling av næringsfond. NVE mener at konsesjonens omfang og virkninger ikke er av en slik størrelse at det gir grunnlag for opprettelse av et slikt fond.

Post 6: Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.

NVE forutsetter at det blir tatt hensyn til vilt, eventuelle beitedyr, reindrift og jaktinteresser i anleggs-tiden. Særlig aktsomhet må vises overfor kjente rødlistearter i området i hekke- og hiperioden og det forutsettes at nødvendig fagkunnskap innhentes i forkant av anleggsperioden. Fylkesmannens og fylkeskommunens krav om hensyn til rødlistearter og fylkesmannens krav om tilpasning av anlegget kommer inn under dette punktet. Reindriftnæringens kommentar om hensyn til reindrift kommer også inn under dette punktet.

Post 7: Godkjenning av planer, mv.

NVE vil stå for godkjenning av detaljplaner for utbyggingen. Detaljplanleggingen skal skje i nært samarbeid med NVE, reindriftsforvaltningen og kommunen. Konsesjonær må merke seg at detaljplanene skal være NVE i hende i god tid før anleggsarbeidet starter.

Det er planlagt et massedeponi ved tverrslaget, med midlertidig adkomstvei. Kommunen har anledning til å uttale seg om planene for anleggsvei og massedeponi.

Post 8: Naturforvaltning

NVE har foreslått standardvilkår for naturforvaltning. Vilkårene er i tråd med kravene stilt i naturmangfoldlovens § 11, om kostnader ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet.

Post 9: Automatisk fredete kulturminner

Fylkeskommunens og Sametingets kommentarer om aktsomhets- og meldeplikt under anleggsperioden kommer under dette vilkåret. NVE viser ellers til konsesjonærens ansvar etter post 6.

Post 14: Manøvreringsreglement mv.

Følgende data for vannføring er hentet fra konsesjonssøknaden og lagt til grunn for NVEs vurdering av minstevannføring:

	Nedre Rismålvatn	Vannkote 596
Middelvannføring	0,23 m ³ /s	0,10 m ³ /s
Alminnelig lavvannføring	7 l/s	3 l/s
5-persentil sommer (1/5-30/9)	50 l/s	21 l/s
5-persentil vinter (1/10-1/4)	7 l/s	3 l/s

Søker har lagt til grunn et minstevannføringslipp på 7 l/s fra Nedre Rismålvatn, kun i sommerhalvåret.

ret. Dette tilsvarer om lag alminnelig lavvannføring i denne elvestrengen, eller 5-persentil vintervannføring. Søker har ikke foreslått slipp av minstevannføring fra Vann kote 596 i Memorelva. Fylkesmannen har bedt om slipp av minstevannføring minst lik alminnelig lavvannføring i begge elvestrengene.

Det vanligste i utbyggingssaker i dag er å ta utgangspunkt i 5-persentil verdier for sommer- og vintervannføring når slipp av minstevannføring skal fastsettes. Dette sørger for at det går et minimum av vannføring med en viss sesongvariasjon i de berørte elvestrekningene. I denne saken er det et begrenset område med få konkrete verdier som det skal tas hensyn til. I hver av de to elveleiene er det en strekning på om lag 1 km som kun vil få minstevannføring, pluss eventuell overflateavløp og sporadisk flomoverløp. Flomoverløp vil bli sjeldne grunnet stor kapasitet i overføringstunnelen. Lenger nedstrøms bidrar sidebekker med vann. Det er ingen spesielle biologiske verdier langs disse strekningene, som heller ikke er dominerende landskapselementer. Imidlertid skal det sterke argumenter til for å fullstendig tørrelegge en elvestrekning, også deler av året. Særlig gjelder dette strekninger som hittil har hatt jevnt høy vannføring gjennom store deler av året, som bekken fra Rismålskardet. Samtidig må den spesielt gode utnyttelsen av vannet til vannkraft som kan gjøres i dette tilfellet vektlegges. Totalproduksjon er beregnet til over 13 GWh årlig.

Etter NVEs mening bør det settes krav om minstevannføringslipp hele året i begge strekningene av hensyn til biologien i elva, særlig i bekken fra Rismålvatn. Alminnelig lavvannføring er svært lav i dette området, mens 5-persentil om sommeren ligger en del høyere. NVE mener at minstevannføringen om sommeren kan være lavere enn 5-persentilen i denne saken, men at alminnelig lavvannføring er for lite. Vintervannføringen bør ikke være lavere enn 5-persentilnivået, som om vinteren er sammenfallende med alminnelig lavvannføring. NVE foreslår følgende slipp av minstevannføring:

	Nedre Rismålvatn	Vannkote 596
Sommer (1/5-30/9)	30 l/s	10 l/s
Vinter (1/10-1/4)	7 l/s	3 l/s

Dette kravet til minstevannføring er beregnet å gi et produksjonstap på i underkant av 1 GWh/år.

NVE anbefaler at gjeldende manøvreringsreglement oppdateres med de aktuelle overføringer og minstevannsslipp.

NVEs forslag til vilkår for tillatelse etter vassdragsreguleringsloven § 8 for Rødøy-Lurøy Kraftverk AS til å overføre vann fra Rismålskardet og Vann kote 596 til Reppavatn

1

(Konsesjonstid og revisjon)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, nr. 3 første ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond **kr 8,-** pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer **kr 24,-** pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreter etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret fortrinnsvis anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Ved-

tektene for fondet skal være undergitt godkjenning av fylkesmannen.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 (Konsesjonsavgifter) og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 19 (Konsesjonskraft) kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonsdato og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet

- a. å sørge for at forholdene i berørte vassdrag er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som be-

røres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og eventuelt Sametinget) med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

12

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

17

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1, jf. § 2 tredje ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets be-

stemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

20

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

21

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2 (Konsesjonsavgifter), 4 (Byggefrister mv.), 14 (Manøvreringsreglement mv.), 19 (Konsesjonskraft) og 21 (Kontroll med overholdelsen av vilkårene) kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vassdragsreguleringsloven kan det ilegges overtredelsesgebyr, eller straff med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vassdragsreguleringslovens §§ 24 og 25.

22

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan

bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

NVEs forslag til Manøvreringsreglement for regulering av Memorvatn og Reppavatn i Rødøy kommune, Nordland fylke (erstatte reglement gitt ved 23.05.1957 og forslag til reglement i NVEs innstilling 21.12.2009)

1. Reguleringer

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Memorvatn	638,5	641,0	610,5	2,5	28,0	30,5
Reppavatn	590,0	590,0	553,0		37,0	37,0

Høydene refererer seg til Statens Kartverks høydesystem (NN 1954).

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Overføringer

Avløpet fra nedre Rismålvatn, Vann kote 596 og Memorvatn kan overføres til Reppavatn.

2.

Ved manøvreringen skal det tas for øye at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

Det skal til enhver tid slippes følgende minstevannføringer:

Sommer (1/5-30/9)

Nedre Rismålvatn: 30 l/s

Vann kote 596: 10 l/s

Vinter (1/10-1/4)

Nedre Rismålvatn: 7 l/s

Vann kote 596: 3 l/s

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som reguleringsmyndigheten plikter å oppbevare for hele reguleringsperioden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for all-

menne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige. Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

III Uttalelser til NVEs innstilling

Olje- og energidepartementet har ved brev av 12.10.11 sendt NVEs innstilling til Nordland fylkeskommune og Rødøy kommune til uttalelse. Ingen av disse har uttalt seg innen fristen 21.11.11.

IV Olje- og energidepartementets merknader

Bakgrunn

I departementets vurdering av om konsesjon etter vassdragslovgivningen skal gis, må fordeler og ulemper ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. Bevaring av naturmangfoldet inngår i skjønnsutøvingen ved saksbehandlingen. Dette innebærer at miljøkonsekvensene ved omsøkte overføring må vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakets bidrag til den nasjonale satsningen på fornybar energi og hensynet til kraftforsyningssikkerheten avveies mot forringelsen eller tapet i naturmangfoldet.

Prinsippene i naturmangfoldloven (nml.) §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter vassdragsreguleringsloven. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i nml. §§ 4-5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departementets behandling av søknaden.

Rødøy-Lurøy Kraftverk AS er konsesjonssøker. Selskapet eies av Salten Kraftsamband AS (58 %), Rødøy, Lurøy og Træna kommuner (19,5 %) og private aksjonærer (12,5 %). Memorvatnet er overført til Reppavatnet. Begge disse vann er reguleringsma-

gasiner for Reppa kraftverk, som ligger ved Tjongsfjorden. Kraftproduksjonen her tok til på 1950-tallet.

Nord for nevnte magasiner ligger Rismålvatnan og Vann kote 596. Kraftselskapet har søkt om å overføre vann herfra til Reppavatnet. Vannet overføres ved å drive en tunnel fra nedre Rismålvatn til Reppavatnet med en avgreningsstunnel til Vann kote 596. Den planlagte tunnelen har en lengde på ca. 2,4 km. Overføringen vil øke kraftproduksjonen i Reppa kraftverk med ca. 13 GWh/år. I utløpet av nedre Rismålvatn og Vann kote 596 skal det bygges mindre terskler for at vannstanden i en normal driftssituasjon kan holdes nær normalvannstanden.

Eksisterende forhold i vassdraget

Det går to kraftledninger igjennom området i nord-sør retning. En 132 kV ledning går på vestsiden av Breidvikvatnet før den krysser Reppaelva og går ned i dalen og forbi Reppa kraftverk. En 420 kV ledning passerer Breidvikvatnet på østsiden og krysser den øvre delen av vassdraget.

Søknad

Omsøkte overføringer fra nedre Rismålvatn og Vann kote 596 til Reppavatnet gjør at årsproduksjonen i Reppa kraftverk vil øke med ca. 13 GWh til totalt ca. 91 GWh.

Kraftselskapet søkte særskilt om utvidet regulering av Reppavatnet og Memorvatnet. Tiltaket vil øke kraftproduksjonen i Reppa kraftverk med ca. 1,6 GWh/år. Denne tillatelsen ble gitt ved kgl.res. 9. mars 2012.

Småkraft AS har også søkt om å utnytte Reppaelva til kraftproduksjon. Dette selskapet søker om å etablere et inntak i Reppaelva nedstrøms samløpet med Rismålelva, og i tillegg overføre vann fra Memorelva. Vannet er planlagt utnyttet i et småkraftverk på deltasletten nær utløpet i Tjongsfjorden. Det er også søkt om å overføre vann fra Rismålvatnan og Vann kote 596, som er i konflikt med søknaden fra Kraftselskapet. Produksjonen fra småkraftverket er anslått til ca. 7 GWh/år.

Samlet Plan for vassdrag og verneplan for vassdrag

Tiltaket berører ikke utbyggingsplaner som er beskrevet i Samlet Plan. Prosjektet er ikke i konflikt med Verneplan for vassdrag.

NVEs innstilling

NVE viser til at i nedre del av Reppaelva vil utbyggingen føre til redusert vannføring om sommeren. Dette vil likevel ikke få betydelige konsekvenser for vannføringen på grunn av det store restfeltet og de mange sideelver som sørger for at vannføringsmønstret i stor grad vil bli det samme som i dag.

I øvre del av vassdraget vil det bli lav sommervannføring. Det vil kun gå minstevannføring i ca.

1 km nedstrøms inntakene i nedre Rismålvatn og Vann kote 596.

NVE mener at utbyggingen ikke vil ha betydelige konsekvenser for elvedeltaet, fordi vannføringen på denne elvestrekningen vil bli lite berørt på grunn av det store restfeltet og sideelvene.

Fisket antas å være begrenset til anadrom strekning, som utgjør om lag 2 km i nedre del av Reppaelva. Ifølge NVE er laksen neppe selvreproduserende, og det er usikkert om det finnes en egen stamme for sjørret. Naturlig sesongvariasjon i vannføringen vil bli ivaretatt av det betydelige restfeltet og sideelvene på denne elvestrekningen. NVE antar at effekten av det planlagte prosjektet vil bli begrenset for fiskeverdiene.

Når det gjelder Småkraft AS sitt prosjekt, mener NVE at dette prosjektet vil ha vesentlig større konsekvenser for både vannføringen, deltaområdet og fisket, siden deltaområdet i nedre del av Reppaelva i stor grad sammenfaller med den elvestrekningen som søkes bygd ut. På denne strekningen vil det i utgangspunktet kun slippes minstevannføring fra det omsøkte småkraftverket.

Ifølge konsekvensutredningen streifer det jerv i influensområdet. Sannsynligvis er det også kongeørn i området. Det er registrert hekking av jaktfalk i området. NVE kan ikke se at rødlistearter vil ha avgjørende betydning for konsesjonsspørsmålet.

NVE har foretatt en samlet vurdering av prosjektene fra Kraftselskapet og Småkraft AS. NVE har ved vedtak av 27. september 2011 avslått den konkurrerende søknaden fra Småkraft AS, fordi de negative konsekvensene antas å være vesentlig større, samtidig som vannet vil bli betydelig bedre utnyttet i reguleringsmagasinet i Reppavatnet enn i småkraftverket i Reppaelva.

NVE anbefaler at Rødøy Lurøy Kraftverk AS gis tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til å overføre vann fra Rismålvatnan og Vann kote 596 som omsøkt. Det er satt vilkår om minstevannføring og andre avbøtende tiltak.

V Olje- og energidepartementets vurdering

Det følger av nml. § 8 første ledd at beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand samt effekten av påvirkninger.

Kunnskapsgrunnlaget

Departementet bygger på følgende kunnskapsgrunnlag for innstillingen:

- NVEs innstilling av 27.09.2011 med høringsuttalelser til søknaden
- Søknaden fra Rødøy-Lurøy Kraftselskap AS av 16.03.2010 med tilhørende konsekvensutredninger

- Høringsuttalelser til NVEs innstilling
- Registreringer i Naturbase
- Artsdatabanken
- Elvedeltadatabasen til direktoratet for Naturforvaltning

Det er ikke krav om full konsekvensutredning ettersom den omsøkte kraftøkningen er mindre enn 40 GWh/år. Det er derfor utarbeidet en mindre omfattende rapport med vurdering av konsekvensene for miljø, naturressurser og samfunn.

Departementet finner at tiltaket er godt nok opplyst ved gjennomførte utredninger og høringer slik at vedtak kan fattes. Departementet viser til at materialet gir den kunnskap som kreves om arters bestandssituasjon, utbredelse av naturtyper og den økologiske tilstanden i området. Også virkningene av utbyggingen er beskrevet på tilstrekkelig vis.

Virkninger på naturmangfold mv.

Hydrologiske konsekvenser

Øvre del av Reppaelva

Konsekvensene av utbyggingen vil bli en svært redusert vannføring i Rismålelva og Memorelva. Vannføringen fra inntakene i nedre Rismålvatn og Vann kote 596 og ca. 1 km nedover i Rismålelva og Memorelva vil utelukkende være slipp av minstevannføring mesteparten av året. Særlig sommervannføringen vil bli redusert pga. fraføring av bre- og snøområder fra nedbørfeltet. Den reduserte vannføringen vil bli mest synlig på de bratte elvestrekningene, men disse områder er lite brukt av allmennheten til friluftsliv. Konsekvensene begrenser seg her til lokal effekt på livet i elvene.

Nedre del av Reppaelva

Feltene i nedre Rismålvatn og Vann kote 596 som søkes overført utgjør en mindre del av vassdragets samlede nedbørfelt.

I et tørt år forventes vannføringen i nedre del av Reppaelva fortsatt å bli jevn, men den vil bli halvert i sommermånedene. For ett middels år forventes reduksjon i vannføringen opp mot 50 prosent i 4 - 6 uker. For et fuktig år anslås reduksjonen i vannføringen å bli inntil 50 prosent i noen få uker, men ellers bli lite påvirket av utbyggingen.

De modellerte konsekvensene av omsøkte utbygging er ikke betydelige for vannføringen i nedre del av Reppaelva. Selv om sommervannføringen vil bli redusert en del, er det et stort restfelt og mange sideelver som i stor grad vil opprettholde dagens vannføringsmønster.

Utvidelsen av magasinene i Reppavatnet og Memorvatnet forventes kun å få lokal effekt på elveleiet rett nedstrøms magasinene. Denne utbyggingen vil minske flomoverløpet fra Reppavatnet noe, men dette er allerede et kortvarig og sporadisk fenomen.

Området er allerede preget av eksisterende kraftutbygging, og er lite brukt av allmennheten til friluftsliv.

Den samlede effekten på vannføringen i nedre del i vassdraget kommer i hovedsak fra det planlagte småkraftverket i Reppaelva. Småkraftprosjektet er planlagt med inntak som tar inn vann fra både Memorelva, Rismålelva og Reppaelva med utløp på deltasletten lengre ned i Reppaelva. En realisering av småkraftverket vil føre til en vesentlig reduksjon i vannføringen på nedre del av Reppaelva, som i hovedsak vil bestå av en meget beskjeden minstevannføring sluppet fra småkraftverket.

Elvedeltaet

Ifølge konsekvensutredningen er elvedeltaet klassifisert som "lokalt viktig". Konsekvensene av overføring av Rismålvatnan og Vann kote 596 forventes å bli små, særlig fordi reduksjonen i vannføringen antas å få liten effekt nedenfor Rismålelvas og Memorelvas samløp med Reppaelva. Det fremgår av Elvedeltadatabasen at deltaet er klassifisert som "mid-dels berørt".

Deltaet er berørt av kraftutbygging siden 1950-tallet. Det har jevnlig blitt tatt ut sand fra elvedeltaet, og det har vært kaianlegg for oppdrettsanlegg her. Rv. 17 krysser deltaet nær sjøen. I deltaet er det utført forbygningsarbeider på en strekning på ca. 1,3 km for å beskytte dyrket mark mot erosjon.

Det er viktig å skille mellom elvedeltaets verdi som sådan og konsekvensene som følge av en kraftutbygging. Det er endring i vannføringen som vil påvirke deltaet mest. Kraftselskapets utbygging vil først og fremst ha konsekvenser for sommervannføringen i de øvre delene av vassdraget. Feltene som søkes overført ligger høyt i vassdraget og utgjør en mindre del av vassdragets samlede nedbørfelt. I de nedre delene av vassdraget, særlig på deltaområdet, vil denne utbyggingen ikke få betydelige konsekvenser for vannføringen pga. stort restfelt og sideelvene. Konsekvensene for elvedeltaet som følge av denne utbyggingen antas å bli små.

Prosjektet til Småkraft AS antas å ville fått vesentlig større konsekvenser for deltaet, fordi deltaområdet i stor grad sammenfaller med utbygd strekning. Vannføringen vil bli vesentlig redusert og i hovedsak bestått av en beskjeden minstevannføring.

Fisk og ferskvannsbiologi

Ifølge konsekvensutredningen er fiskeverdiene begrenset til anadrom strekning fra fjorden og ca. 2 km oppover Reppaelva. Det er ikke ferskvannsbiologiske forekomster av spesiell verdi oppstrøms denne strekning. Nedre Rismålvatn og Vann kote 596 antas å være fisketomme. Ifølge lakseregisteret fra direktoratet for Naturforvaltning er det ikke selvreproduserende bestand av laks i Reppavassdraget.

Fylkesmannen er uenig i fagrapportens vurdering av vannføring etter utbyggingen. Fylkesmannen mener at redusert vannføring vil bli betydelig, og at dette vil slå negativt ut for produksjonspotensialet for sjørreten. I verste fall kan sjørreten stå i fare for å bli utryddet ifølge fylkesmannen.

Etter departementets vurdering er det usikkert om det fins en egen bestand av sjørret i vassdraget. En har merket seg at Reppaelva forvaltes som sjørreteløv først og fremst ut i fra "føre-var"-prinsippet. Produksjonen av ungfisk er redusert som følge av eksisterende vannkraftutbygging i vassdraget.

Slik departementet ser det vil konsekvensene for den anodrome strekningen bli små, fordi reduksjonen i vannføringen her vil bli liten. Feltene som skal overføres er små, og de ligger høyt oppe i vassdraget med stor avstand fra den anodrome strekningen. Naturlige sesongvariasjoner i vannføringen vil bli ivaretatt av det betydelige restfeltet og sideelver. Departementet mener derfor at konsekvensene for fisken vil bli begrenset.

Prosjektet til Småkraft AS antas å ville fått vesentlig større konsekvenser for fisken, fordi restvannføringen på denne strekningen av elven i all hovedsak ville bestått av minstevannføring sluppet fra småkraftverket.

Fylkesmannen mener det bør fastsettes vilkår om minstevannføring både i Rismålelva og Stevasselva bl.a. av hensyn til sjørret og produksjon av bunndyr. Spørsmålet om minstevannføring er nærmere omtalt nedenfor under departementets merknader til manøvreringsreglementet.

Rødlisterarter

Ifølge konsekvensutredningen er det sannsynlig at jerv streifer i influensområdet. Det finnes trolig også kongeørn i området. Videre er det registrert hekking av jaktfalk i influensområdet. Departementet vil påpeke at det vil bli benyttet helikopter i anleggsperioden, slik at det ikke vil være nødvendig å bygge nye veier inn i området som vil virke forstyrrende. Samtidig er det viktig at disse artene skånes mot støy i de sårbare hi-og hekkeperiodene. Tidspunktet for anleggsperioden må tilpasses dette. I driftsfasen antas tiltaket kun å få liten negativ virkning på nevnte arter.

Inngrepsfrie naturområder

Ifølge fagrapporten berører prosjektet såkalt INON areal ved at ca. 1,3 km² går tapt av sone 2 (1 – 3 km fra inngrep). Utbyggingen påvirker verken villmarkspregede områder (mer enn 5 km fra inngrep) eller INON areal sone 1 (3 – 5 km fra inngrep).

Reindrift

Tiltaket er planlagt gjennomført innenfor Hestmannen/Strandtindene reinbeitedistrikt. Området bru-

kes for tiden ikke til reinbeite. Områdene vest for tiltaket har potensial som fremtidig sommerbeite ifølge reindriftsforvaltningen i Nordland. Det er støy mv. i anleggsfasen som vil ha størst konsekvenser for reindriften. Tiltaket antas å ha minimal påvirkning på reindriften i driftsfasen.

Eksisterende kraftutbygginger

Reppa kraftverk og Reindalsvik kraftverk har en installert effekt på hhv. 10 MW og 2,2 MW.

Samlet belastning

I henhold til nml. § 10 skal en påvirkning av et økosystem vurderes ut i fra den samlede belastningen økosystemet er eller vil bli utsatt for. Vurderingene skal ta hensyn til både eksisterende og forventede fremtidige inngrep. Departementet har foretatt en nøye vurdering av den samlede belastning på økosystemet i tråd med § 10 både knyttet til Kraftselskapets søknad om overføring av Rismålvatnan og Vann kote 596 til Reppavatnet, tillatelsen til økt regulering av Reppavatnet og Memovatnet, søknaden fra Småkraft AS om bygging av Reppaelva småkraftverk og for andre eksisterende og mulige fremtidige tiltak innenfor energi- og vassdragssektoren.

NVE har ved vedtak av 27.09.11 avslått konsesjonssøknaden fra Småkraft AS. Avslaget er ut fra en samlet belastning begrunnet med at prosjektet har betydelige negative effekter både for fisk og naturtypen elvedelta. NVE har vurdert denne søknaden mot den delvis konkurrerende søknaden fra Kraftselskapet.

Når NVE har avslått søknaden fra Småkraft AS er hensynet til samlet belastning, etter departementets vurdering, ikke til hinder for å gi tillatelse til søknaden fra Kraftselskapet.

Departementets oppsummering og konklusjon

Ivaretagelse av naturmangfoldet er et tilleggshensyn i skjønnsutøvingen ved saksbehandlingen etter vassdragsreguleringsloven. Det innebærer at overføringen av Rismålvatnan og Vann kote 596 og miljøkonsekvensene av dette tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakets bidrag til den nasjonale satsingen på fornybar energi og hensynet til kraftforsynings sikkerheten og tapet av forringelsen av naturmangfoldet på sikt avveies.

Etter departementets vurdering foreligger det tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger vedtaket kan ha for naturmiljøet.

Med de ulike avbøtende tiltak som kan fastsettes i henhold til konsesjonsvilkårene, finner departementet at de negative konsekvenser for natur, landskap og miljø ikke er til hinder for at det gis tillatelse til de omsøkte overføringene.

Når det gjelder prinsippet om at tiltakshaver skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense

skade på naturmangfoldet som tiltakshaver forårsaker, viser departementet til konsesjonens standardvilkår om naturforvaltning mv., se nedenfor. Departementet har tatt utgangspunkt i driftsmetoder, teknikker og lokalisering som ut fra en samlet vurdering og avveining av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold gir de beste samfunnsmessige resultater.

Etter en helhetsvurdering er departementet kommet til at fordelene ved tiltaket er større enn ulempene for allmenne interesser, jf. vassdragsreguleringsloven § 8. Tiltaket omfatter bygging og drift av en overføringstunnel fra nedre Rismålvatn til Reppavatnet med en avgreningstunnel til Vann kote 596 med inntak av Memorelva og Rismålelva.

Olje- og energidepartementet tilrår at Rødøy-Lurøy Kraftverk AS får tillatelse etter vassdragsreguleringsloven § 8 til å gjennomføre det omsøkte tiltaket.

Tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt.

Departementet vil påpeke at tillatelse etter vassdragsreguleringsloven innbefatter ekspropriasjonstillatelse for avståelse av nødvendig grunn for anlegget, jf. vassdragsreguleringsloven § 16 nr. 1 første ledd. Det er derfor ikke nødvendig å søke særskilt slik kraftselskapet har gjort for det tilfelle at avtaler ikke blir inngått med grunneierne.

Det fremgår av søknaden at tiltaket ikke forventes å påvirke vannkvaliteten. Departementet finner det derfor ikke nødvendig med tillatelse etter forurensningsloven. Om nødvendig må det søkes fylkesmannen om tillatelse for forurensende utslipp i anleggsperioden.

Departementets merknader til vilkårene:

Post 2 – Konsesjonsavgifter

NVE anbefaler at avgiftene settes til kr 8 pr. nat.hk. til staten og kr 24 pr. nat.hk. til kommunen. Departementet viser til at dette er i samsvar med praksis i de senere konsesjoner og tilrår avgifter i samsvar med NVEs anbefaling.

Post 6 – Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.

Det er viktig at de berørte rødlisteartene skånes mot støy og andre forstyrrelser i hi- og hekkeperiodene. Tilsvarende gjelder for reindriftens bruk av området. Tidspunktet for anleggsperioden må tilpasses dette.

Post 7 – Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Det er viktig å finne frem til løsninger som gir minst mulig inngrep i terrenget og ivaretar landskapet på best mulig måte. Dette gjelder bl.a. plassering og utforming av massedeponiet ved tverrslaget. Ved

NVEs godkjenning av detaljplanene må de tekniske inngrepene få så god miljømessig utforming som mulig, jf. prinsippet i nml. § 12.

Post 8 – Naturforvaltning

Vilkårene er i samsvar med kravene som fremgår av nml. § 11.

Post 9 – Automatisk fredete kulturminner

Undersøkellesplikten etter kulturminneloven § 9 må være oppfylt i god tid før tiltaket iverksettes.

Departementets merknader til manøvreringsreglementet:

Tiltakshaver har i søknaden forutsatt en minstevannføring på 7 l/s fra nedre Rismålvatn i sommerhalvåret. Dette tilsvarer om lag alminnelig lavvannføring i denne elvestrengen. Tiltakshaver har ikke foreslått noe slipp av minstevann fra Vann kote 596.

NVE mener det bør settes krav om minstevannføringsslipp hele året i begge de nevnte elvestrengene av hensyn til biologien. Alminnelig lavvannføring er svært lav i Rismålelva, og etter NVEs vurdering er vannslipp tilsvarende alminnelig lavvannføring for lite her. Om vinteren er minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring tilstrekkelig i denne elven.

NVE har foreslått følgende slipp av minstevannføring:

	Nedre Rismålvatn	Vann kote 596
Sommer (1. mai – 30. september)	30 l/s	10 l/s
Vinter (1. oktober – 1. april)	7 l/s	3 l/s

Produksjonstapet ved en slik minstevannføring er av NVE anslått til knapt 1 GWh/år. NVE anbefaler at gjeldende manøvreringsreglement oppdateres i samsvar med dette.

Departementet slutter seg til NVEs innstilling til minstevannføring. For øvrig vises til NVEs omtale av denne post som departementet slutter seg til.

Manøvreringsreglementet fastsettes i samsvar med NVEs utkast til reglement. Samtidig oppheves gjeldende reglement fastsatt ved kgl.res. av 23.05.1957.

Departementet vil presisere at de nye kotehøydenes for HRV og LRV for den utvidete reguleringen av Reppavatnet og Memorvatnet er innarbeidet i det nye manøvreringsreglementet. Kraftselskapet har søkt om konsesjon til å senke LRV i Reppavatnet fra dagens kote 560,0 til kote 553,0, og å heve HRV i Memorvatnet fra kote 638,5 til kote 641,0 samt senke LRV i Memorvatnet fra kote 613,5 til kote 610,5. Saken behandles særskilt.

Vannforskriften

Etter vannforskriften § 12 kan nye fysiske inngrep gjennomføres i en vannforekomst selv om miljøtilstanden svekkes dersom:

- alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i tilstanden
- samfunnsnyttene av de nye inngrepene eller aktiviteten er større enn tapet av miljøkvalitet

og

- formålet med de nye inngrepene ikke med rimelighet kan oppnås kostnadseffektivt på andre miljømessige bedre måter.

Formålet med overføringen er å øke produksjonen av fornybar elektrisitet. Departementet bemerker at forringelsen av naturmangfoldet på sikt må ses i sammenheng med dette formål. Ny regulerbar vannkraft har en særlig høy verdi, fordi innslag av en stadig større andel uregulert kraftproduksjon ikke gir samme handlingsrom, noe som er avgjørende for utnyttelsen av energiresursene fremover. Departementet har kommet til at det ikke er andre alternativer til vannkraft som gir tilnærmalesvis samme reguleringssevne. Samfunnsnyttene av tiltaket må anses som betydelig. Etter departementets vurdering kunne en ikke ha oppnådd tilsvarende nytte like kostnadseffektivt på annen miljømessig måte. Departementet finner at vilkårene etter vannforskriften § 12 er oppfylt.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer § 8 gis Rødøy – Lurøy Kraftselskap AS tillatelse til overføring av vann fra nedre Rismålvatn og Vann kote 596 til Reppavatnet.
2. Tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt Olje- og energidepartementets foredrag av 7.9.2012.
3. Det fastsettes manøvreringsreglement i samsvar med forslag vedlagt Olje- og energidepartementets foredrag av 7.9.2012.

Forslag til vilkår for tillatelse etter vassdragsreguleringsloven § 8 for Rødøy-Lurøy Kraftverk AS til å overføre vann fra Rismålskardet og Vann kote 596 til Reppavatn

1

(Konsesjonstid og revisjon)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, nr. 3 første ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond **kr 8,-** pr. nat.hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer **kr 24,-** pr. nat.hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdelsesloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret fortrinnsvis anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Ved-

tektene for fondet skal være undergitt godkjenning av fylkesmannen.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 (Konsesjonsavgifter) og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 19 (Konsesjonskraft) kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal vedkommende myndighet underrettes i god tid på forhånd.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjæmmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet

- å sørge for at forholdene i berørte vassdrag er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og re-

gulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompensierende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og eventuelt Sametinget) med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse:

- å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forureningsforholdene i vassdraget.
- å bekoste helt eller delvis oppfølgingsundersøkelser i berørte vassdragsavsnitt.

11

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignjengelige.

12

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Rydding av reguleringssonen)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm høye. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom ikke annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 0,5 m høye. I rimelig grad kan Olje- og energidepartementet pålegge ytterligere rydding. Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført før første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

15

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

16

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

17

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

18

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstillelse uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1, jf. § 2 tredje ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets be-

stemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtaket om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

20

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

21

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av de fastsatte bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke

fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2 (Konsesjonsavgifter), 4 (Byggefrister mv.), 14 (Manøvreringsreglement mv.), 19 (Konsesjonskraft) og 21 (Kontroll med overholdelsen av vilkårene) kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 21.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vassdragsreguleringsloven kan det ilegges overtredelsesgebyr, eller straff med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vassdragsreguleringslovens §§ 24 og 25.

22

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

Forslag til Manøvreringsreglement for regulering av Memorvatn og Reppavatn i Rødøy kommune, Nordland fylke (erstatte reglement gitt ved 23.05.1957 og forslag til reglement i NVEs innstilling 21.12.2009)

1. *Reguleringer*

Magasin	Naturlig vannst. kote	Reg.grenser		Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
		Øvre kote	Nedre kote			
Memorvatn	638,5	641,0	610,5	2,5	28,0	30,5
Reppavatn	590,0	590,0	553,0		37,0	37,0

Høydene refererer seg til Statens Kartverks høydesystem (NN 1954).

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Overføringer

Avløpet fra Nedre Rismålvatn, Vann kote 596 og Memorvatn kan overføres til Reppavatn.

2.

Ved manøvreringen skal det has for øye at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig ikke økes.

Det skal til enhver tid slippes følgende minstevannføringer:

Sommer (1/5-30/9)
Nedre Rismålvatn: 30 l/s
Vann kote 596: 10 l/s

Vinter (1/10-1/4)

Nedre Rismålvatn: 7 l/s

Vann kote 596: 3 l/s

Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde mv. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringsperioden.

4.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige. Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

21. Opplandskraft DA

(Tillatelse til oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk i Nord-Fron kommune i Oppland)

Kongelig resolusjon 9. november 2012.

I Innledning

Opplandskraft DA (kraftselskapet) har søkt om konsesjon etter vannressursloven mv. for å oppgradere Øvre Vinstra kraftverk i Nord-Fron kommune i Oppland. Kraftverket har i dag en installert effekt på 140 MW og en slukeevne på 49 m³/s. Det er søkt om å øke installasjonen til 170 MW og slukeevnen til 60 m³/s. Oppgraderingen vil øke årlig kraftproduksjon med ca. 14 GWh. Årlig totalproduksjon etter oppgraderingen vil bli om lag 630 GWh. Tiltaket krever ikke noen nye reguleringer eller installasjoner i dagen, men oppgraderingen av kraftverket vil føre til mindre endringer av vannstandsvariasjonene i nærliggende reguleringsmagasiner.

II Søknaden og NVEs innstilling

NVE har den 3. september 2010 avgitt følgende innstilling:

NVE har mottatt en søknad fra Opplandskraft DA om å oppgradere Øvre Vinstra kraftverk i Nord-Fron kommune i Oppland fylke. Kraftverket ble bygget i 1959/60 og har i følge Opplandskraft behov for rehabilitering. Kraftverket har i dag en installasjon på 140 MW og en slukeevne på 49 m³/s. Det søkes om å øke installasjonen til opptil 170 MW og slukeevnen til 60 m³/s. Oppgraderingen vil gi en bedre optimalisering av eksisterende kraftverk og en økning i midlere kraftproduksjon på om lag 14 GWh per år. Planene innebærer ingen nye reguleringer eller installasjoner i dagen, men kan medføre noe endrede vannstandsvariasjoner i nærliggende magasiner.

Søknaden behandles etter reglene i kap. 3 i vannressursloven, og gjelder tillatelse etter § 8 i samme lov. Da tiltaket gjelder et anlegg med installasjonsøkning på over 10 MW går saken til Olje- og energidepartementet for videre behandling.

Øvre Vinstra kraftverk ligger ved Slangen i Vinstravassdraget og utnytter vann fra magasinene i Bygdin, Vinsteren, Kaldfjorden, Nedre Heimdalsvatn og Øyangen. Vann fra Kaldfjorden føres over til Øyangen som er inntaksmagasinet til Øvre Vinstra kraftverk. Herfra går vannet i tunnel ned til kraftverket som ligger i fjell. Kraftverket utnytter en fallhøyde på 330 m og har utløp i Slangen. Slangen drenerer naturlig til Olstappen gjennom Slangenelva. Olstappen er videre inntaksmagasin til Nedre Vinstra kraftverk.

Øvre Vinstra kraftverk er bygget uten særskilt tillatelse etter vassdragslovgivningen og som en oppfølging av reguleringskonsesjonene for magasinene i Vinstravassdraget. Det er Glommens og Lagens Brukseierforening (GLB) som innehar reguleringskonsesjonene, mens det er Opplandskraft DA som eier kraftverket.

I totalvurderingen av det omsøkte prosjektet har NVE lagt stor vekt på at en oppgradering gir ny fornybar energi gjennom en bedre utnyttelse av et allerede utbygd fall. Prosjektet medfører ingen nye arealbeslag og inngrepene er etter NVEs syn begrenset. Den omsøkte oppgraderingen med følgende endringer i vannstandsvariasjoner kan imidlertid medføre noe økt erosjon i Øyangen og Slangen/Slangenelva samt mulige negative virkninger for fisk og båthold i de samme magasinene. De negative virkningene vil likevel etter NVEs syn være marginale i forhold til dagens situasjon. Med avbøtende tiltak og vilkår som foreslått mener NVE at ulemperne som følger av det omsøkte tiltaket er små i forhold til nytten av økt kraftproduksjon og større fleksibilitet for kjøring av kraftverket.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene av det omsøkte tiltaket er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt. NVE anbefaler at Opplands-

kraft DA får tillatelse etter vannressursloven § 8 til oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk etter de foreliggende planene og på de vilkår som følger vedlagt.

Søknad

NVE har mottatt følgende søknad fra Opplandskraft DA datert 27.01.2009:

”Opplandskraft DA ønsker å oppgradere Øvre Vinstra kraftverk i Nord-Fron kommune i Oppland fylke, og søker herved om følgende:

I Etter vannressursloven for tillatelse til:

- oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk ved å øke slukeevnen i kraftverket.

II Etter energiloven for tillatelse til:

- oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk med tilhørende koblingsanlegg.

III Etter forurensningsloven for:

- utslippstillatelse/vilkår for gjennomføring av nødvendig anleggsarbeid.

Nødvendig opplysninger om de enkelte tiltakene fremgår av vedlagte søknadsdokument.”

Vi refererer videre fra søknaden:

”1 Innledning

1.1 Om søkeren

Øvre Vinstra kraftverk eies av Opplandskraft DA. Opplandskraft DA har sitt utspring i Kraftlaget Opplandskraft som ble stiftet i 1954 av fylkeskommunene i Akershus, Hedmark og Oppland og av Oslo bykommune. Selskapet eier per i dag 6 kraftverk i Glomma- og Lågenvassdraget, og har deleierskap i ytterligere 2 kraftverk gjennom Øvre Otta DA. Drift og vedlikehold av Opplandskraft DA sine kraftverk ivaretas av Eidsiva Vannkraft AS. Det samme gjelder fysisk produksjonsplanlegging.

Opplandskraft DA hadde per 31.12.2008 følgende eiere: Oslo Lysverker (25 %), Eidsiva Vannkraft AS (25 %), Lågen og Øvre Glomma Kraftproduksjon (25 %) og Oppland Energi AS (25 %).

1.2 Hva det søkes om

Tiltaket omfatter en rehabilitering og oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk. Kraftverket ble satt i drift i 1959/60 og har per i dag stort behov for rehabilitering. Kraftverket har en installert effekt på 140 MW og en slukeevne på 49 m³/sek. Rehabiliteringsplanene er utarbeidet med 3 alternativer (Eidsiva Vannkraft 2007): alt. 1 med rehabilitering uten å endre installert effekt og slukeevne, alt. 2 med oppgradering av aggrega-

tene til 162 MW og slukeevne på 60 m³/sek og alt. 3 med oppgradering av aggregat til 170 MW og slukeevne til 60 m³/sek. Opplandskraft DA søker konsesjon for alt. 3 med aggregat på 170 MW og slukeevne på 60 m³/sek. Dette gir en produksjonsøkning på inntil 10 GWh, og vil i tillegg redusere flomtapet med ca. 4 GWh per år.

1.3 Begrunnelse for tiltaket

Det er en nasjonal målsetting at videre utbygging i vassdrag som allerede har anlegg for produksjon av vannkraft, skal prioriteres framfor utbygging i nye vassdrag som er uberørte av denne typen tiltak. Stortinget har dessuten ved flere anledninger uttrykt ønske om bedre utnyttelse av allerede etablerte anlegg (opprusting/utvidelse). Rehabiliterings- og oppgraderingsprosjektet på Øvre Vinstra kraftverk tilfredsstiller disse nasjonale føringer når det gjelder videre kraftutbygging, jf. oversikt over eksisterende reguleringer i vassdraget i avsnitt 1.6. Prosjektet har svært få negative konsekvenser for miljø, naturressurser og samfunn. I tillegg har prosjektet god lønnsomhet. Prosjektet har en anslått utbyggingskostnad på ca. 190 mill. kr og gir totalt 14 GWh ny kraft i tillegg til å sikre dagens produksjon i Øvre Vinstra kraftverk på 615 GWh.

1.4 Geografisk plassering av tiltaket

Tiltaksområdet ligger i Vinstravassdraget (vassdragsområde 002.DF) som er et sidevassdrag til Gudbrandsdalslågen (Fig. 1.1). Vassdraget strekker seg fra grensen til Jotunheimen Nasjonalpark og vestenden av Bygdin til Gudbrandsdalslågen ved Vinstra. Vinstravassdraget ligger i kommunene Vang, Øystre Slidre, Vågå, Nord-Fron og Sør-Fron i Oppland fylke. Selve kraftverket med inntakstunnel ligger i Nord-Fron kommune. Nærmeste tettsted er Skåbu i nord-øst, mens viktigste veiforbindelse i området er Jotunheimveien som utgjør tverrforbindelse mellom Valdres og Gudbrandsdalen på sommerstid.

1.5 Dagens situasjon og eksisterende inngrep

Kraftanleggene i Vinstravassdraget består per i dag av reguleringsmagasiner i Bygdin, Nedre Heimdalsvatn, Vinsteren, Kaldfjorden, Øyangen og Olstappen og overføringstunneler fra Nedre Heimdalsvatn til Kaldfjorden og fra Kaldfjorden til Øyangen. Øvre Vinstra kraftverk utnytter fallet mellom Øyangen og Slangen og Nedre Vinstra kraftverk fallet mellom Olstappen og Gudbrandsdalslågen oppstrøms Harpefossen (Tab. 1.1 og Fig. 1.2).

(...)

Figur 1.1 Oversiktskart over vassdragsområde 002 Glomma. Rød pil viser prosjektområdet

Tabell 1.1 Eksisterende magasiner og reguleringer

Magasin	Magasinvolum Mm ³	Innsjø-areal km ²	HRV ¹ moh.	LRV ¹ moh.	Regulerings- høyde m
Bygdin	336	41	1057,63	1048,48	9,15
Nedre Heimdalsvatn	15	7,4	1052,44	1050,24	2,20
Vinsteren	102	104	1031,73	1027,73	4,00
Kaldfjorden	76	19,3	1019,23	1013,33	5,90
Øyangen	8	4,4	998,24	996,24	2,00
Olstappen	31	3,3	668,23	655,23	13,00

Kilde: GLB

¹ – kotehøydene er iht. nye oppmålinger justert +23 cm i forhold til høydene oppgitt i konsesjonen for Øyangen og Nedre Heimdalsvatn og +24 cm i forhold til høyder oppgitt i konsesjonen for Bygdin, Vinsteren og Kaldfjorden.

1.6 Gjeldende konsesjoner

Øvre Vinstra kraftverk er bygget uten særskilt tillatelse etter vassdragslovgivningen og inngår som en del av oppfølgingen av reguleringskonsesjonene for magasinene i Vinstravassdraget. Dette var vanlig prosedyre på den tiden, jf. brev fra NVE av 24. juni 2008 om vurdering av konsesjonsplikt. Reguleringskonsesjonene er gitt til GLB mens det er Opplandskraft DA som eier og drifter kraftverket. Byggingen av Øvre Vinstra kraftverk er omtalt bare i ervervskonsesjonen, mens reguleringskonsesjonene inneholder et generelt vilkår om at detaljerte planer vedrørende utbyggingen skal legges fram for departementet og at senere vedlikehold og drift skal undergis offentlig tilsyn. Reguleringskonsesjonene gir imidlertid ingen hjemmel til å føre tilsyn og stille krav ved en eventuell gjennomføring av planen ved Øvre Vinstra kraftverk.

Reguleringskonsesjoner

Ved kgl.res. av 20. august 1948 og 14. juli 1950 for regulering av Vinsteren og Olstappen.

Ved kgl.res. av 8. juli 1954 og kronprinsregentens res. av 13. april 1956 for regulering av Sandvatn, Kaldfjorden og Øyvatt.

Ved kronprinsregentens res. av 13. april 1956 for regulering av Nedre Heimdalsvatn, overføring av avløpet til Sandvatn, overføring av Kaldfjorden til Øyangen og regulering av Øyangen.

Ekspropriasjonstillatelse

Ved kgl.res. av 19. november 1954 og 13. april 1956 for å kreve avstått det som trengs av vass-

fall i Vinstra og Hølsa og av grunn og rettigheter for utbygging av Øvre Vinstra kraftverk fra Øyangen til Slangen.

Revisjon av konsesjonsvilkår

Konsesjonsvilkårene for reguleringene i Vinstravassdraget ble revidert i desember 2008, jf. kgl.res. av 12.12.2008 (OED 2008) og NVEs innstilling (NVE 2003). I det nye manøvreringsreglementet er det fastsatt minstevannføringslipp innenfor intervallet 1 – 3 m³/sek i perioden 1. juli til 30. september og på 0,5 m³/s resten av året fra Øyvassoset. Det er foreløpig ikke gitt noen dato for iverksetting av disse minstevannføringslippene, og per i dag er det ikke minstevannføringslipp fra Øyvassoset.

1.7 Lovgrunnlag og saksgang

NVE har vurdert rehabiliterings- og oppgraderingsprosjektet for Øvre Vinstra kraftverk til å være konsesjonspliktig etter vannressurslovens § 8. Vurderingen er basert på framlagte planer fra Opplandskraft DA, og på høringsuttalelser fra berørte interesser med hensyn til om tiltaket påfører skader eller ulemper for allmenne interesser.

Etter at spørsmålet om konsesjonsplikt var avgjort, har søker initiert utredning av fagtemaene og brukerinteressene som ble trukket fram i NVEs avgjørelse. Dette er nærmere beskrevet i NVEs brev til Opplandskraft DA av 24. juni 2008. Fagutredningene er gjennomført i løpet av høsten 2008 og er dokumentert i rapport fra Multiconsult (2008).

(...)

2 Beskrivelse av tiltaket

2.1 Hoveddata

Tabell 2.1 Hoveddata for tilsig, kraftverk, elektriske installasjoner, produksjon og økonomi

TILSIG ¹	Enhet	Dagens kraftverk	Oppgradert kraftverk
Nedbørfelt	km ²	744	744
Årlig tilsig til inntaket	mill.m ³	747	747
Spesifikk avrenning	l/s/km ²	31,5	31,5
Middelvannføring (påregnelig regulert vf.)	m ³ /s	22,4	22,4
Middelvannføring (1/5-30/9)	m ³ /s	45,9	45,9
Middelvannføring (1/10-30/4)	m ³ /s	7,4	7,4
Alminnelig lavvannføring	m ³ /s	2,5	2,5
5-persentil sommer (1/5-30/9)	m ³ /s el. l/s	32,9	32,9
5-persentil vinter (1/10-30/4)	m ³ /s el. l/s	4,1	4,1
KRAFTVERK			
Inntak	moh.	996,24	996,24
Avløp	moh.	668,20	668,20
Lengde på berørte elvestrekninger ²	km	45,67	45,67
Brutto fallhøyde	m	330	330
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	0,823	0,838
Slukeevne, maks	m ³ /s	49	60
Slukeevne, min.	m ³ /s	12	15
Tilløpsrør, diameter	mm	ø 3,5 / ø 3,0	ø 3,5/ ø 3,0
Tunnel, tverrsnitt	m ²	32	32
Tilløpsrør/tunnel, lengde	m	525 / 7700	525 / 7700
Installert effekt, maks	MW	2x67,65	2x86
Brukstid	timer	4 400	3 600
ELEKTRISKE ANLEGG			
Generator ytelse	MVA	2x75	2x96
Generator spenning	kV	12	12
Transformator ytelse	MVA	3 x 50/25/25	Ca 3 x 64/32/32
Transformator omsetning	kV/kV	315 / $\sqrt{3}$ / 12/12	315 / $\sqrt{3}$ / 12/12
PRODUKSJON³			
Produksjon, vinter (1/10 - 30/4)	GWh	486,5	496,5
Produksjon, sommer (1/5 - 30/9)	GWh	128,5	132,0
Produksjon, årlig middel	GWh	615,0	629,0
ØKONOMI			
Utbyggingskostnad	mill.kr	-	200,7
Utbyggingspris ⁴	kr/kWh	-	0,32

¹ – GLB's måleserie Øyangen 1931 – 2007.² – Som berørte elvestrekninger regnes Hinøgla fra N. Heimdalsvatn til Slangen, Hølsa fra Øyangen til samløp med Vinstra og Vinstra fra Øyvassoset til Olstappen.³ – Produksjonstallene er ikke korrigert med hensyn til nytt pålegg om minstevannføringslipp fra Øyvassoset (Kaldfjorden) i forbindelse med revisjonen av konsesjonsvilkårene for Vinstravassdraget.⁴ – Utbyggingsprisen er regnet for summen av kostnaden for å sikre dagens produksjon og kostnaden ved å oppgradere kraftverket med hensyn til slukeevne.

Hydrologiske grunnlagsdata og hydrologiske endringer som følge av oppgraderingen er beskrevet i Kap. 3.1 og 3.2.

2.2 Beskrivelse av det eksisterende kraftverket

2.2.1 Bygnings- og maskinmessige installasjoner

Øvre Vinstra kraftverk ble bygget i perioden 1955-60. Anlegget ligger i fjell og har en 7,7 km lang tilløpstunnel.

Løpehjulene i kraftverket har vært i drift siden oppstarten i 1959 og i rapporten fra det tekniske forprosjektet (Eidsiva Vannkraft 2007), tilrådes det ikke å rehabilitere løpehjulene. Årsaken ligger i at innstøpte skovler i ring og boss gjør det umulig å fastslå tilstanden med hensyn til sprekkutvikling. Tilrådninger er derfor at løpehjulene må skiftes ut i løpet av de nærmeste årene.

De bygnings- og maskinmessige installasjonene i kraftverket er følgende:

- Felles trykksjakt som er stålforet med unnatak av de øverste 170 m
- 2 stk. sluseventiler
- 2 stk. vertikale Francis turbiner på 67,65 MW

2.2.2 Elektriske installasjoner

Kraftverket har 2 aggregater med ytelse på 75 MVA hver. Aggregat 1 ble satt i drift i 1959 og aggregat 2 i 1960. I perioden 1978 til 1983 ble det installert nye hovedtransformatorer og det ble etablert en reserve 1-fase transformator med 300 kV kabeltilknytning. Generatorene ble viklet om og kontrollanlegget ble skiftet. I 1991 ble turbinregulatoren modernisert, og i 1995 ble generatorbryterne skiftet ut.

De elektriske installasjonene i kraftverket er følgende:

- 2 stk. synkrongeneratorer 75 MVA
- 3 stk. 1 – fase transformatorer 11,5 / 300 kV
- 1 stk. 1 – fase reservetransformator 11,5 / 300 kV (montert i 1984)
- 3 stk. 1 – fase 300 kV oljetrykkskabler
- 1 stk. 1 – fase 300 kV PEX kabel (lagt som reserve i 1984)
- Husaggregat med 700 kVA med peltonturbin (forsyner kraftstasjon og reguleringsanleggene)

For mer detaljert beskrivelse av det eksisterende kraftverket vises det til forprosjektet for oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk (Eidsiva Vannkraft 2007).

2.2.3 Produksjon

Dagens kraftverk har de siste 10 årene hatt en gjennomsnittlig årsproduksjon på 615 GWh med en fordeling på 128,5 GWh om sommeren og 486,5 GWh om vinteren. Maksimal effektutnyttelse i Øvre Vinstra kraftverk er i dag på 140 MW, mens bestpunktproduksjonen er på ca. 110 MW.

med tilsvarende tekniske data på eksisterende

2.3 Beskrivelse av det omsøkte alternativet på oppgradering

I den tekniske prosjekteringen av rehabilitering og oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk er 3 ulike alternativer utredet, jf. Kap 1.2. Det er kun det mest omfattende av disse alternativene som omsøkes. For nærmere omtale av de prosjekterte alternativene som det ikke søkes konsesjon for, vises det til forprosjektrapporten (Eidsiva Vannkraft 2007).

2.3.1 Bygnings- og maskinmessige endringer

Tiltaket omfatter oppgradering og modernisering av eksisterende kraftstasjon i fjell. Oppgraderingen begrenses av vannveien og innstøpte konstruksjoner. Tiltaket innebærer ikke noen former for bianlegg som veier, bruer eller servicebygg. I henhold til forprosjektrapporten omfatter oppgraderingen følgende endringer:

- Nye turbiner designes for 2 x 87 MW turbin-effekt
 - Ny sugerørskonuser tilpasses ny utløpsdiameter
 - Nye lokk, pakkboks og lager
 - Nye ledeskovler
 - Staging må tilpasses ny ledeskovlhøyde
 - Nye løpehjul med pumpeplate for kjølevann
- Sluseventiler skiftes ut med nye kuleventiler
- Nye regulatorer
 - Ny hovedservo
 - Tilpassing av eksisterende sikkerhetsventil til nytt driftstrykk
 - Nytt oljetrykksanlegg

Luftingen over porten i eksisterende svingekammer bygges om og tilpasses økt svingehøyde.

2.3.2 Endringer i elektriske installasjoner

Tiltaket omfatter ikke bygging av nye kraftlinjer, transformatorstasjoner, anlegg for fasekompensering eller likeretteranlegg. Oppgraderingen vil i henhold til forprosjektrapporten omfatte følgende endringer:

- Husaggregat skiftes ut med nytt dieslaggregat som nødstrømsforsyning.
- Transformatorer revideres. Kjølere, oljepumper og sirkulasjonsvakter skiftes.
- 300 kV kabelanlegg - oljekabel holdes i drift så lenge feilsannsynlighet er akseptabelt lav.
- 300 kV apparatanlegg i Øvre Vinstra består av 2 linjeavganger som eies av Statnett, og ett bryterfelt, som eies av Opplandskraft, for avgang til transformator T1 i kraftverket. Eksisterende strømtransformatorer og effektbryter i 300 kV feltet for avgang til kraftstasjonen, skiftes ut med nye komponenter de fundamentet.

- Kontrollanlegg planlegges med full utskifting samtidig med hovedrevisjon av aggregater.
- Generatorene oppgraderes
 - Generatorakslar byttes inkl. nedre styrelager.
 - Det gjennomføres polrevisjon med nye feltviklinger tilpasset økt ytelse.
 - For generator 1 som har blikkpakke fra 1958, anbefales det å montere inn nytt statorhus med blikk og nye viklinger.
 - Generator 2 oppgraderes, statorviklinger beholdes. Det antas nødvendig med etterstramming av blikkpakke, rengjøring og omkiling.
 - For begge maskiner må ventilasjonssystemet ombygges og tilpasses økt kjølebehov.

2.3.3 Produksjonsøkning

Oppgraderingen vil øke maksimaleffekten på kraftverket til 170 MW og bestpunktet til 135 – 140 MW tilsvarende en brukstid på 3500 timer. Med denne brukstiden blir fleksibiliteten vesentlig forbedret og mulighetene for produksjonsoptimalisering i spotmarkedet og deltagelse i RKOM (RegulerKraftOpsjonsMarkedet) er mer til stede enn for det eksisterende kraftverket. Oppgraderingen vil resultere i en økning i kraftproduksjonen på 14 GWh per år, inkludert 4 GWh på grunn av redusert flomtap.

2.4 Kostnadsoverslag for oppgraderingen

Tabell 2.2 viser kostnaden ved oppgradering i henhold til omsøkt alternativ. Tilleggskostnaden med økt effektinstallasjon er beregnet til 58 mill. kr.

Tabell 2.2 Kostnader ved planlagte vedlikeholdstiltak og oppgradering

Anleggsselement	Mill. kr (2009 kr)
Overføringsanlegg	0,0
Inntak/driftsvannveier, bygg	12,3
Maskintekniske installasjoner	87,5
Elektrotekniske installasjoner	93,0
Kraftlinjer	0,0
Transportanlegg	0,0
Planlegging/administrasjon og byggherrekostnader	7,9
Sum	200,7

Kostnadsnivå per 01.01.2009

2.5 Fordeler og ulemper ved tiltaket

Fordelen med tiltaket ligger i økt kraftproduksjon på 14 GWh per år, samt økning i verdien av kraftproduksjonen på grunn av bedre muligheter for prisoptimalisering. I tillegg vil oppgraderingen gi økte inntekter til Nord-Fron kommune ved at beregningsgrunnlaget for naturressurs-

skatt og eiendomsskatt endres når produksjonen i kraftverket øker.

Oppgraderingen gir ingen endring i konsesjonsavgifter eller konsesjonskraft i og med at kraftgrunnlaget målt i naturhestekrefter ikke endres.

Ulempene med tiltaket vil være begrensede i og med at oppgraderingen kun omfatter endringer i selve kraftstasjonen. Økt slukeevne gir noe større variasjon i vannstand i inntaksmagasinet (Øyangen) og i avløpslokaliteten Slangen. I Olstappen vil imidlertid vannstandsvariasjonen reduseres, noe som er en positiv effekt. Alle vannstandsendingene vil ligge innenfor eksisterende konsesjonsvilkår for HRV og LRV. Endringene i vannstandssvingninger er nærmere beskrevet i Kap. 3.

2.6 Framdriftsplan

Etter at konsesjonssøknaden er levert i januar 2009, sender NVE saken ut på høring før NVE avgir sin innstilling til Olje- og energidepartementet. Olje- og energidepartementet gjennomfører så en begrenset høring på NVEs innstilling før Olje- og energidepartementet fatter endelig konsesjonsvedtak ved Kongen i statsråd. Behandlingen i Olje- og energidepartementet forventes å skje i løpet av 2009/2010. Under forutsetning av at innstillingen fra NVE ikke er omstridt, vil planlegging og utarbeidelse av forespørsler starte opp i 3. kvartal 2009 med tanke på utsendelse i 1. kvartal 2010. En regner med å kunne gjøre investeringsbeslutning i 3. kvartal 2010. Kontraktforhandlinger vil foregå umiddelbart etter at investeringsbeslutningen er gjort, og arbeidet med produksjon av hovedkomponenter kan etter planen settes i gang i 4. kvartal 2010. Hovedkomponentene forventes å være ferdig installerte i kraftverket i 2. kvartal 2013 for aggregat 2 og 2014 for aggregat 1. Arbeidene med oppgradering forventes å være sluttført i løpet av 3. kvartal 2014.

Tabell 2.3 Framdriftsplan
(...)

2.6 Arealbruk og eiendomsforhold

Tiltaket vil ikke medføre beslag av arealer, med et mulig unntak for et lite riggområde som kan bli plassert innenfor utbyggers egne arealer ved Øvre Vinstra kraftverk. Mest sannsynlig vil det legges opp til at anleggsarbeiderne innkvarteres på turistbedrifter i distriktet slik at det ikke blir behov for riggområde i det hele tatt.

Tiltaket vil ikke medføre behov for erverv av arealer.

2.7 Forholdet til offentlige planer og nasjonale føringer

Verneplaner og verneområder. Det er ingen deler av Vinstravassdraget som inngår i noen av verneplanene for vassdrag. Nærmeste verneområde er Jotunheimen nasjonalpark som grenser

inn mot vassdraget i nordvest og Sanddalstjeden Naturreservat nord for Vinsteren som er en viktig hekkeplass for ender og vadere (DN 2008a).

INON – inngrepsfrie naturområder i Norge.

Oppgraderingsprosjektet er begrenset til ombygginger i fjell og til mindre endringer i vannstand innenfor området mellom HRV og LRV i eksisterende vannkraftmagasiner og vil ikke berøre noen av kategoriene av inngrepsfrie områder.

Statlige og fylkeskommunale planer. I forbindelse med planer om utvidelse av Ormtjernkampen nasjonalpark er det gjennomført en omfattende konsekvensutredning, bl.a. av kraftressursene (Melby 2008). Utvidelsesplanene strekker seg helt inntil reguleringsmagasinene i Vinstravassdraget, men vil ikke ha noen innvirkning på oppgraderingsprosjektet for Øvre Vinstra kraftverk.

Kommunale planer. I arealdelen i kommuneplanen for Nord-Fron kommune (Nord-Fron kommune 2005) er både inntaksmagasinet til Øvre Vinstra kraftverk og avløpet i Slangen markert som LNF-område. Dette gjelder også selve kraftverksområdet med portalbygg og transformatorstasjon.

2.8 Alternative utbyggingsløsninger

Alternativer på rehabilitering og oppgradering. I utredningsfasen ble 2 mindre omfattende alternativer for rehabilitering og oppgradering vurdert (for nærmere beskrivelse, se Eidsiva Vannkraft (2007), jf. også Kap. 1.2). Ingen av disse alternativene omsøkes.

Strossing av tunnelen fra Kaldfjorden til Øyangen. I planleggingen av oppgraderingen av Øvre Vinstra kraftverk er ulike muligheter for å øke tappekapasiteten på overføringstunnelen fra Kaldfjorden til Øyangen blitt vurdert. Konklusjonen på dette er at strossing av overføringstunnelen ikke er aktuelt.

3 Virkninger for miljø, naturressurser og samfunn

Prosjektet er en rehabilitering/oppgradering av eksisterende Øvre Vinstra kraftverk og innebærer ingen nye reguleringer, eller endringer i reguleringsgrenser (HRV/LRV) og manøvreringsreglement. Prosjektet omfatter heller ingen nye arealbeslag eller installasjoner i dagen. Miljøkonsekvensene knytter seg til økningen i slukeevnen for kraftverket, noe som gir mulighet for økt tapping fra Kaldfjorden og Øyangen, og tilhørende økt tilførsel til Slangen/Olstappen (jf. Fig. 1.2).

I høringsuttalelsene til konsesjonsplikt vurderingen påpekte Fylkesmannen i Oppland og Nord-Fron kommune at endrede vannstandsvariasjoner i magasinene kunne ha konsekvenser for allmenne interesser, og at dette måtte utredes nærmere. Fylkesmannen nevnte spesielt at tiltaket kunne medføre noe økte ulemper for fisk, båthold og erosjon. Beskrivelsene nedenfor av de ulike tema reflekterer prosjektets omfang. For de fleste tema har prosjektet ingen nevneverdige virkninger.

Simulering av vannstander med ulike kjøremønstre i forskjellige tidsperioder, og en vurdering av konsekvenser for erosjon, fisk og båthold, samt en beskrivelse av dagens situasjon, er gjennomført av Multiconsult (2008). Nedenfor presenteres hovedtrekkene fra denne fagrapporten. Beskrivelse av dagens situasjon og vurderinger av konsekvenser for andre tema er gjort av søkeren. Hydrologiske grunnlagsdata er levert av Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB).

3.1 Hydrologi – grunnlagsdata

3.1.1 Nedbørsfelt, årsavløp og varighetskurve

Oversikt over delnedbørsfeltene i Vinstravassdraget er vist i Fig. 3.1 og Tab. 3.1.

Tabell 3.1 Oversikt over delnedbørsfelt og årsavløp i Vinstravassdraget

Felt	Lokalfelt km ²	Totalfelt km ²	Midlere årsavløp Mill. m ³	Midlere årsavløp m ³ /sek
Bygdin	304	304	410	13,0
Nedre Heimdalsvatn	132	132	107	3,4
Vinsteren	159	463	546	17,3
Kaldfjorden	108	703	690 ¹	23,4
Øyangen	44	747	747	23,7
Olstappen	637	1384	1079	34,2

Kilde: GLB

¹) inkludert ca. 100 mill. m³ fra Nedre Heimdalsvatn

(...)

Figur 3.1 Oversikt over delnedbørsfeltene i Vinstravassdraget

Tilslagsdata for Øvre Vinstra kraftverk er gitt i Tab. 2.1.

Varighetskurve for inntaksmagasinet Øyangen er vist i Fig. 3.2.

(...)

Figur 3.2 Varighetskurve for magasin vannstanden i Øyangen i perioden 2002-2007.

3.1.2 Vannstandsvariasjoner i dagens situasjon

Vannstandsvariasjoner gjennom året for magasinene Kaldfjorden, Øyangen og Olstappen, samt Slangen, er vist i figurene 3.3 – 3.6. Slangen fungerer som undervann for Øvre Vinstra kraftverk, er ikke regulert, men drenerer naturlig til Olstappen gjennom Slanganelva (jf. Fig. 1.2).

Årrekken 2002-2007 (6 år) er valgt for å ha ferskest mulig statistikk opp mot i dag (Fig. 3.3 – 3.5). Det harmonerer da med kjøreeksempelene og grunnlaget for korttidssimuleringer/effekter. Tendensen sammenliknet med tidligere år er større demping i magasinene om sommeren for å redusere flomtap. Målingen i undervannet for Øvre Vinstra kraftverk (-Slangen) har bare sammenhengende data for lengre perioder i årrekken 1995-2000. Derfor brukes denne årrekken her (Fig. 3.6).

(...)

Figurer som viser magasin vannstanden i magasinene

(...)

3.1.3 Restvannføring og minstevannføring

Utløpselvene fra Bygdin, Vinsteren, Nedre Heimdalsvatn (Hinøgla), Kaldfjorden (Vinstra), Øyangen (Hølsa) og Olstappen (Vinstra) er sterkt påvirket av eksisterende reguleringer. Fra Bygdin og Vinsteren slippes det til enhver tid minstevannføring på henholdsvis 1,25 og 2 m³/s. De tre andre elvene har ikke pålegg om minstevannføring, og vannføringen i elvene kommer fra lokaltilsluttet og eventuelt flomtap over dam. I forbindelse med revisjon av konsesjonsvilkårene har imidlertid Olje- og energidepartementet (2008) pålagt en minstevannføring på 1-3 m³/s i juli-september og 0,5 m³/s i de øvrige månedene.

Vannføring over dam i Nedre Heimdalsvatn, Kaldfjorden (Øyvassoset) og Olstappen er vist i figurene 3.7 – 3.9. Det har i årrekken 2002-2007 ikke vært flomtap forbi Øyvassoset og bare 7 Mm³ over Olstappen dam i 2002. Derfor velges her en lengre årrekke (1992-2007) enn for magasin vannstand (jf. ovenfor) for å vise statistisk grunnlag (dog ikke før Energiloven med annerledes kraftregime/markedsforhold).

Gjennomsnittlig årlig flomtap fra Nedre Heimdalsvatn i perioden 1992 – 2007 er 8,5 mill. m³. Tilsvarende tall for Kaldfjorden og Olstappen er henholdsvis 9 og 20 mill m³. Vann over dammen i Øyangen til utløpselva Hølsa forekommer svært sjelden. Siste unntak var i juni 1999 på grunn av revisjon på Øvre Vinstra kraftverk.

(...)

Figurer over vannføringer

(...)

3.1.4 Flomforhold

Bygdin. Høyeste registrerte vannstand i årrekken 1970 til 2007 er 4 cm over HRV i 1981 og 1983. Høyeste registrerte døgnvannføring er 140 m³/s og ble målt 3. september 1988.

Vinsteren. Høyeste registrerte vannstand i årrekken 1970 til 2007 er 19 cm over HRV den 17. oktober 1987. Høyeste registrerte døgnvannføring er 153 m³/s den 3. september 1988. Når vannføringen gjennom Olstappen dam truer med å overstige skadegrensen på 200 m³/s i Vinstra elv, kan bestemmelsen i reglementet om forbigående heving av Vinsteren (inntil 50 cm) og Kaldfjorden (inntil 40 cm) over HRV tas i bruk. Disse bestemmelsene har aldri vært benyttet fullt ut.

Nedre Heimdalsvatn. Høyeste registrerte vannstand i årrekken 1970 til 2007 er 67 cm over HRV den 3. juni 1995. Høyeste registrerte døgnvannføring er 63,9 m³/s den 3. juni 1995. Av dette gikk 51,9 m³/s over dammen og ut i Hinøgla.

Kaldfjorden. Høyeste registrerte vannstand i årrekken 1970 til 2007 er 14 cm over HRV den 17. oktober 1987. Høyeste registrerte døgnvannføring var 120 m³/s den 23. september 1992.

Øyangen: Høyeste registrerte vannstand i årrekken 1970 til 2007 er 16 cm over HRV den 30. mai og 14. juni 1999, som tilsvarer et overløp på 6,4 m³/s (årsaken var revisjon i Øvre Vinstra kraftverk).

Olstappen. Overtopping av HRV vil først skje ved flom som overskrider lukenes avledningssevne. Dette har ikke forekommet til nå. Høyeste registrerte døgnvannføring over dammen er 173 m³/s den 22. juni 1990. I oktoberflommen i 1987 var vannføringen i noen timer helt oppe i 230 m³/s.

3.2 Hydrologi - Effekt av oppgradering på vannstand, vannstandsvariasjoner og restvannføringer

Oppgraderingsprosjektet vil ikke endre reguleringsgrensene (HRV/LRV) – alle endringer i vannstander og vannstandsvariasjoner skjer innenfor gjeldende HRV/LRV.

3.2.1 Nedre Heimdalsvatn og Hinøgla

Oppgraderingsprosjektet får ingen effekt på vannstanden i Nedre Heimdalsvatn, eller restvannføringen i utløpselva Hinøgla (jf. Fig. 1.2). Dette fordi det er tappetunnelen over til Kaldfjorden som fortsatt vil være begrensningen for å unngå eller redusere et slikt flomtap.

3.2.2 Kaldfjorden og Vinstra elv

I Kaldfjorden vil vannstandsvariasjonene før og etter oppgraderingen være tilnærmet de samme: Om vinteren vil vannstandsvariasjonen i løpet av en uke være mindre enn 6-7 cm. På senvinteren, før snøsmelting, er maksimal nedtapping ca. 40 cm i løpet av uken. Under snøsmeltingen om våren viser simuleringen en oppfyl-

ling på 57 cm i løpet av uken. Om sommeren og høsten gir et typisk kjøremønster for Øvre Vinstra kraftverk, en nedtapping på ca. 50 cm i løpet av uken både før og etter oppgraderingen.

Årsaken til at den økte slukeevnen ikke i nevneverdig grad endrer vannstandsvariasjonene i Kaldfjorden er magasinets størrelse, muligheten for å justere med tapping fra ovenforliggende magasin i Vinsteren, og at Øyangen fungerer som et mellomliggende buffer.

Pålegget om minste vannføring til Vinstra elv (reviderte konsesjonsvilkår (OED 2008) pålegger en minste vannføring på 1-3 m³/s i juli-sep-

tember og 0,5 m³/s i de øvrige månedene) vil ytterligere kunne påvirke vannstanden i Kaldfjorden, men også denne effekten kan kompenseres med økt tapping fra Vinsteren.

Vannføringen (flomtapet) i Vinstra elv ut fra Kaldfjorden i et tørt, normalt og vått år er vist i Tab. 3.2, både for dagens situasjon og etter oppgradering (med og uten minste vannføring). I "tørre" og "normale" år går det ikke vann ut fra Kaldfjorden. Når minste vannføringen pålegget trer i kraft, vil det være vannføring i Vinstra elv ut fra Kaldfjorden hele året.

Tabell 3.2 Middel og maks-min. vannføringer (m³/s) i Vinstra elv før og etter oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk i et typisk "Tørt", "Normalt" og "Våt" år. Verdien for "Middel"-året er middelveidien over hele observasjonsperioden (1992-2007)

Vinstra- utløp Kaldfjorden 1.1.1992 - 31.12.2007	Dagens situasjon	Etter oppgradering, uten minste vannf.	Etter oppgradering, minste vannf. 0,5-3 m ³ /s
<i>Vinter (1. desember – 31. mars)</i>			
"Tørr "	0	0	0,5
"Normal"	0	0	0,5
Middel	0	0	0,5
"Våt"	0	0	0,5
<i>Vår (1. april – 14. juni)</i>			
"Tørr "	0	0	0,5
"Normal"	0	0	0,5
Middel	0,04	0	0,5
"Våt" (1999)	0,1 (26-0)	0	0,5
<i>Sommer (15. juni – 15. september)</i>			
"Tørr "	0	0	1-3
"Normal"	0	0	1-3
Middel	0,8	0	1-3
"Våt" (1992 og 1993)	3 (81-0)	1 (75-0)	2-4
<i>Høst (16. september – 30. november)</i>			
"Tørr "	0	0	0,5-3
"Normal"	0	0	0,5-3
Middel	0,4	0	0,5-3
"Våt" (1992)	3 (120-0)	2 (115-0)	2,1-3

3.2.3 Øyangen, Slangen og Olstappen

Nedenfor presenteres vannstandsvariasjoner i Øyangen, Slangen og Olstappen før og etter oppgraderingen basert på simuleringer med en konseptmodell utviklet av Multiconsult. Input til modellen er forventet kjøring i Øvre og Nedre Vinstra kraftverk, tapping fra Vinsteren og Kaldfjorden, magasincurver, samt lokalt tilløp og initialvannstander tilpasset årstiden. Vannstandene i magasinene er simulert time for time gjennom en uke i ulike sesonger for å vise situasjonen før og etter en eventuell oppgradering av slukeevnen.

Simuleringene er basert på kjøreeksempler (case) for Øvre Vinstra kraftverk, i rasjonell

sankjøring med Nedre Vinstra kraftverk, for fire sesonger: vinter, senvinter (før snøsmelting), vår (under smelting) og sommer/høst. En oversikt over kjøreeksempelene er gitt i vedlegg 1. Det presiseres at dette er kun et utvalg blant mange mulige kjøremønstre, men dog valgt slik at de med stor sannsynlighet vil omfatte de vannstandsvariasjonene som vil oppstå ved praktisk drift.

Figurene 3.10 – 3.13 illustrerer vannstanden i Øyangen, Slangen og Olstappen ved ulike kjøremønstre før og etter oppgraderingen, for de fire sesongene. I Tab. 3.3 gis en oversikt over verdiene for gjennomsnittlig og maksimal døgnvariasjon i vannstanden i magasinene, samt dif-

feranse mellom høyeste og laveste magasin- vannstand ved de simulert kjøringene.

Vinter (se Fig. 3.10 og Tab. 3.3)

Vinterstid, i Øyangen, kan oppgraderingen medføre opp til 15 cm større døgnvariasjon og en økning på 22 cm i differanse mellom høyeste og laveste vannstand gjennom en uke. I Slangen vil tilsvarende tall være 1-2 cm økning i døgnvariasjonen og 8 cm økt differanse mellom høyeste og laveste vannstand. I Olstappen vil oppgraderingen ha motsatt effekt; maksimal døgnvariasjon i vannstand over en uke vil reduseres med opp til 34 cm, og differansen mellom høyeste og laveste vannstand reduseres med 62 cm (fra 152 til 90 cm).

Senvinter (se Fig. 3.11 og Tab. 3.3)

På senvinteren før snøsmeltingen, i Øyangen, kan oppgraderingen medføre opp til 10 cm større døgnvariasjon og en økning på 5 cm i differanse mellom høyeste og laveste vannstand gjennom en uke. I Slangen vil tilsvarende tall være 9 og 8 cm økning. I Olstappen vil oppgraderingen ikke gi noen større døgnvariasjon, og differansen mellom høyeste og laveste vannstand vil kunne reduseres med 23 cm.

Vår (se Fig. 3.12 og Tab. 3.3)

Om våren under snøsmeltingen vil det kun være marginale forskjeller før og etter oppgraderingen i alle lokalitetene. I Slangen vil det kunne

være opp til 8 cm større døgnvariasjon, men samme differanse mellom høyeste og laveste vannstand gjennom en uke. I Olstappen vil oppfyllingen av magasinet skje på samme måte.

Sommer/høst (se Fig. 3.13 og Tab. 3.3)

Sommer og høst, i Øyangen, kan oppgraderingen medføre opp til 13 cm større døgnvariasjon og en økning på 8 cm i differanse mellom høyeste og laveste vannstand gjennom en uke. I Slangen vil tilsvarende tall være 21 cm økning i døgnvariasjonen og 13 cm økt differanse mellom høyeste og laveste vannstand. Olstappen får igjen motsatt effekt, om enn marginal; maksimal døgnvariasjon i vannstand over en uke vil reduseres med 3 cm, og differansen mellom høyeste og laveste vannstand reduseres med 7 cm.

Nedtappingshastighet

Nedtappingshastigheten har betydning for erosjon, og den maksimale hastigheten blir i svært liten grad påvirket av oppgraderingen. I de fire årsperiodene beskrevet ovenfor er maksimal nedtappingshastighet i Øyangen fra 1-4 cm per time før oppgradering og 2-5 cm etter oppgradering. I Olstappen er situasjonen den samme før og etter oppgradering med en hastighet på 1-7 cm per time.

(...)

Figurer med forventede vannstandsvariasjoner i magasinene

(...)

Tabell 3.3 Gjennomsnittlig og maksimal døgnvariasjon i vannstanden i magasinene, samt differanse mellom høyeste og laveste magasin vannstand ved simulert kjøring av Øvre Vinstra kraftverk gjennom en uke i ulike årstider (alle verdier i cm). Tabellen viser verdiene ved økt slukeevne/nye aggregater og i parentes for dagens situasjon. (For detaljer om kjøremønster, se vedlegg 1)

	Gjennomsnittlig døgnvariasjon i magasin vannstand	Maksimal døgnvariasjon i magasin vannstand	Differanse mellom høyeste og laveste magasin vannstand
VINTER			
Øyangen Høy	9 (3)	21 (6)	32 (10)
Øyangen Moderat	15 (9)	21 (12)	27 (16)
Slangen Høy	21 (10)	34 (36)	52 (45)
Slangen Moderat	46 (35)	50 (49)	72 (80)
Olstappen Høy	38 (49)	47 (81)	90 (152)
Olstappen Moderat	34 (44)	46 (71)	89 (143)
SENVINTER			
Øyangen Høy	21 (17)	33 (23)	42 (37)
Øyangen Moderat	22	34	34
Slangen Høy	60 (43)	92 (83)	104 (96)
Slangen Moderat	59	96	98
Olstappen Høy	38 (44)	49 (49)	109 (132)
Olstappen Moderat	44	65	134
VÅR (smelting)			
Øyangen	13 (11)	17 (15)	22 (23)
Slangen	35 (29)	63 (54)	91 (91)
Olstappen	36 (36)	51 (51)	267 (267)

	Gjennomsnittlig døgnavariasjon i magasin vannstand	Maksimal døgnavariasjon i magasin vannstand	Differanse mellom høyeste og laveste magasin vannstand
<i>SOMMER/HØST</i>			
Øyangen	20 (11)	29 (16)	30 (22)
Slangen	60 (40)	77 (56)	111 (98)
Olstappen	29 (34)	41 (44)	89 (96)

3.3 Grunnvann, vanntemperatur, isforhold og lokalklima

Vannstandsvariasjonene etter oppgraderingen vil holde seg innenfor eksisterende grenser for høyeste og laveste vannstand, og grunnvannet antas derfor ikke å bli påvirket i nevneverdig grad. Innenfor de berørte vassdragsselementene, er det registrert 3 grunnvannsbrønner i fjell rundt Olstappen (nærmere enn ca. 200 m).

En kan heller ikke se at vanntemperatur, isforhold eller lokalklima vil bli ytterligere påvirket i nevneverdig grad, utover det som skjer ved eksisterende reguleringer. Store områder i Kaldfjorden, Øyangen og Olstappen, samt hele Slangen har også i dag usikre isforhold.

3.4 Erosjon

Løsmassene omkring vassdragene består av deltaavsetninger, morenemateriale og glasi-fluviale avsetninger av varierende mektighet og sammensetning. I tillegg er det en del myr. I forbindelse med eksisterende reguleringer har strandsonene vært utsatt for varierende utvasking og erosjon over lang tid (> 50 år). Forholdsvis raske endringer i vannstand, overtrykk fra sedimentene i strandkanten og utstrømming av grunnvann har forårsaket erosjon i form av bratte løsmasseskråninger, små raviner og utglidninger flere steder rundt magasinene. Graden av erosjon er avhengig av løsmassetype. Fluviale og glasi-fluviale avsetninger med en mer ensartet sammensetning, er mer utsatt enn f.eks. morene. Glasi-fluviale sedimenter er stedvis dominerende i Slangen/Olstappen, og erosjonsproblematikken har vært større her enn i Kaldfjorden hvor morene dominerer. Øyangen som har store forekomster av myr, har heller ikke vært utsatt for erosjon på samme måte. Nedenfor beskrives nærmere dagens situasjon og forventede virkninger for de ulike magasinene (Multiconsult 2008). Det presiseres igjen at alle vannstandsvariasjoner etter oppgraderingen holder seg innenfor den HRV/LRV-sonen som allerede eksisterer i magasinene (eller for Slangen: grensene for naturlige vannstandsvariasjoner gjennom året).

3.4.1 Kaldfjorden

Reguleringssonen har vært påvirket av vannstandsvariasjoner over lang tid og strandsonen har trolig stabilisert seg i forhold til denne påvirkningen. Utvasking og utglidninger vil fortsatt kunne forekomme i tiden framover, men trolig av andre årsaker enn vannstandsendrings-

ger. Vind- og bølgeerosjon vil trolig være de viktigste erosjonsprosessene, særlig sterk vind på høy magasin vannstand.

Vannstandsvariasjonene i Kaldfjorden blir tilnærmet de samme etter oppgraderingen, og det er derfor ingen grunn til å anta at eventuelle erosjonsproblemer blir forverret som følge av prosjektet.

3.4.2 Øyangen

Strandsonen er dominert av bart fjell og myr. Vannet kan periodevis være noe blakket, vanligvis etter perioder med sterk vind der bølger har virvlet opp bunnsstratet. Kantene i strandsonen er godt utvasket og det er få skjæringer/brattkanter med sedimentære avsetninger som er utsatt for erosjon og tilbakerykking.

I Øyangen, etter oppgradering, vil døgnavariasjonen i magasin vannstand gjennom en uke kunne øke med opp til 15 cm og differansen mellom høyeste og laveste vannstand øke med 22 cm. Dette er imidlertid om vinteren når vannet er islagt og ingen bølgeerosjon. For resten av året er tilsvarende tall mindre enn henholdsvis 13 og 8 cm økning (Tab. 3.3). Nedtappingshastigheten blir marginalt påvirket av oppgraderingen; fra 1-4 cm per time før oppgradering til 2-5 cm per time etter.

Dersom oppgraderingsprosjektet fører til at vannstanden i Øyangen oftere blir liggende lave gjennom sesongen, kan det forventes at bunnsstratet i noen grad blir eksponert for større erosjon. Etter hvert som bølgeerosjonen vasker ut og bearbeider materiale fra eventuelle ukonsoliderte sedimenter, vil tilgangen til eroderbart materiale avta. Blakking av vannet, i den grad det øker, vil trolig avta etter en tid. Det forventes derfor at virkningene av erosjon som følge av oppgraderingsprosjektet, ikke vil medføre nevneverdige problemer utover en mulig korttidseffekt på blakking av vannet.

3.4.3 Slangen

Slangen drenerer naturlig til Olstappen gjennom Slanganelva. Selv om Slangen ikke er regulert, forekommer døgnavariasjoner i vannstand på linje med de andre magasinene (Tab. 3.3). Vannstands nivåer over året i 5-årsperioden 1995-2000 varierer med 2 m; fra ca. 667,50 til 669,50 moh. (Fig. 3.6). Det er i dagens situasjon ikke nevneverdige problemer hva angår erosjon i Slangen og Slanganelva. Dette har trolig sammenheng med at avsetningene består av mer

konsolidert materiale (morene) enn ved f.eks. Olstappen.

Oppgraderingen medfører økt tilløp til Slangen og større gjennomstrømming i Slangenelva. Maksimalt avløp fra kraftverket øker fra 49 m³/s til 60 m³/s. Det er dermed en risiko for oppstuvning og vannstander som overstiger dagens nivå, samt økt press og erosjon på elvekantene. Etter oppgradering vil døgnvariasjonen i vannstanden gjennom en uke kunne øke med opp til 21 cm og differansen mellom høyeste og laveste vannstand øke med 13 cm (Tab. 3.3). Multiconsult (2008) forventer at erosjonspåvirkningen vil tilta i Slangen og Slangenelva dersom ikke tverrsnittet i Slangenelva økes som et avbøtende tiltak. Dette vil imidlertid avhenge av kjøremønstre.

Utbyggers kommentar: Vannstands nivået i de simulerte kjøreeksempelene nevnt ovenfor vil allikevel ligge innenfor det som forekommer som naturlige vannstandsvariasjoner, og dermed avløp gjennom Slangenelva, over året (Fig. 3.6 og 3.10-3.13). I perioder med stort, naturlig tilslag (flom) vil kjøremønstret tilpasses denne situasjonen. Det forventes derfor at avløpet fra Øvre Vinstra kraftverk etter oppgraderingen ikke nevneverdig forverrer forholdene (i forhold til vannoppstuvning, nye vanddekkede arealer og erosjon) sammenlignet med dagens situasjon.

Dersom det allikevel skulle vise seg å bli en ugunstig oppstuvning i Slangen med nye arealer som oversvømmes/eroderes og økt erosjon i Slangenelva, er det mulig å gjøre avbøtende tiltak i form av mudring og økning av tverrsnittet i elva som nevnt ovenfor (jf. Kap 4).

3.4.4 Olstappen

Strandsonen rundt Olstappen har vært og er utsatt for til dels kraftig erosjon, noe som har sammenheng med at avsetningene langs magasinet er glasifluviale. Erosjonen er størst om våren når magasinet ligger nede. Økt grunnvannserosjon i tillegg til bølgeerosjon er sannsynligvis årsaken til dette. Særlig utsatte områder er erosjonssikret med steinforbygninger.

I Olstappen, etter oppgradering, vil døgnvariasjonen i magasin vannstand gjennom en uke kunne reduseres med opp til 34 cm og differansen mellom høyeste og laveste vannstand reduseres med 62 cm (Tab. 3.3). Nedtappings hastigheten blir ikke påvirket av oppgraderingen, men vil være fra 1-7 cm per time. Etter oppgraderingen blir det altså bedre muligheter for å etterfylle vann i Olstappen og mindre døgnvariasjoner i vannstanden. Som i dag, vil det fortsatt være erosjon i utsatte områder rundt Olstappen, men i den grad oppgraderingen kan ha noen effekt, vil det være i forbedrende retning.

3.5 Biologisk mangfold – flora og fauna

Området rundt det berørte vassdraget har store biologiske kvaliteter. I Naturbase hos Direktoratet for naturforvaltning (DN 2008a) er det re-

gistrert viktige beite- og leveområder for elg, rådyr og lirype, samt for mange arter våtmarks- og vannfugler. Videre er det mange trekkveier for elg gjennom området.

Av nasjonalt/regionalt viktige naturtyper er Vinstergjelet registrert, et ca. 3 km langt elvegjel i nedre del av Vinstra elv, før den renner ut i Slangenelva. Videre er det registrert artsrik beitemark langs innløpselva til Slangen, som antagelig har vært del av et større område med beitevoller langs elva.

Oppgraderingsprosjektet har ingen effekt på terrestrisk flora og fauna fordi ingen nye arealer blir neddemte eller gjenstand for vannstandsvariasjoner som går ut over dagens høyeste vannstands nivå.

3.6 Fisk

Reguleringene i Vinstravassdraget har påvirket de abiotiske og biotiske forholdene for fisk og andre ferskvannsorganismer. Generelt vil vassdragsreguleringer i mer eller mindre grad kunne påvirke næringstilgang og gyte- og oppvekstområder for fisken. Endret næringstilgang skyldes først og fremst redusert bunndyrproduksjon i den regulerte strandsonen. De negative effektene øker som regel med høyere regulerings høyde. Langtidsvirkningene av vassdragsreguleringer er som oftest negativ, med redusert produksjon av ørret og gjerne økt produksjon av mindre attraktive fiskearter som f.eks. sik.

De siste 10-15 årene har effektkjøring av kraftverk blitt vanlig. Dette medfører hurtige endringer i vannstand, og når vannet trekker seg tilbake kan fisk strande på tørt land eller bli avstengt i pytter. Dette er først og fremst et problem i elver, men kan trolig også skje i magasiner med hurtige vannstands endringer. Det har blitt forsket en del på skadeeffektene, og en konklusjon er at ved en senkningshastighet lavere enn ca. 13 cm per time, vil fisk ha mulighet til å forflytte seg (Saltveit et al. 2006). Maksimal senkningshastighet i Olstappen og Øyangen (magasinene i Vinstravassdraget som tappes raskest) er henholdsvis 7 og 4 cm per time. Stranding antas derfor å ikke være noe problem.

Nedenfor beskrives nærmere dagens situasjon og forventede virkninger for de ulike magasinene (Eriksen & Hegge 1994, Multiconsult 2008).

3.6.1 Kaldfjorden

Før reguleringen var ørret eneste fiskearten i Kaldfjorden (og Øyvattnet/Sandvatnet som etter reguleringen ble en del av Kaldfjorden). Vassdraget var grunt med god næringstilgang og stor produktivitet, og ørreten var av svært god kvalitet. Sik og ørekyte ble introdusert på 1970-tallet. Reguleringens effekt på næringsdyr og gyte- og oppvekstforhold, sammen med økt konkurranse fra sik og ørekyte, førte til at kvaliteten på ørretbestanden ble vesentlig redusert. Utset-

ting av ørret har vært forsøkt i en årrekke for å bedre avkastningen, men ble stoppet i 1998 fordi settefisken ikke bidro til økte fangster. Utfisking av sik har pågått aktivt siden 1993, og har gitt resultater. Årlig tas ut ca. 7-8 tonn sik, og i de siste årene har det blitt meldt om at Kaldfjorden igjen har blitt et godt ørretvann med fisk av gjennomgående god kondisjon (Stensaker 2006).

I Kaldfjorden vil vannstandsvariasjonene før og etter oppgraderingen være tilnærmet de samme. Det forventes derfor at prosjektet ikke vil ha nevneverdig virkning på fisk og ferskvannøkologien.

3.6.2 Øyangen

I Øyangen finnes ørret, sik, abbor og ørekyte. Muligheter for naturlig rekruttering og bestandsforholdene generelt, er lite kjent. Ørrestanden betegnes som tynn og av dårlig kvalitet, mens sik- og abborbestandene er tette. Det hevdes at abboren har blitt mindre etter at siken kom inn i vannet (via overføringstunnelen fra Kaldfjorden). Det har tidligere blitt satt ut ørret i Øyangen, men utsettingspålegget ble fjernet fordi det ikke var næringsgrunnlag for mer ørret. Vannet er privat, med kun et beskjedent fiske fra grunneierne.

Etter oppgradering vil døgnvariasjonen i magasin vannstand gjennom en uke kunne øke med opp til 15 cm og differansen mellom høyeste og laveste vannstand øke med 22 cm. Senkingshastigheten er imidlertid lavere enn det som antas å være et problem for fisk (jf. ovenfor), og ytterpunktene i vannstands nivå (HRV/LRV) berøres ikke. Næringsdyrproduksjonen i gruntområdene kan trolig bli noe negativt påvirket. Det mangler kunnskap om de ulike artenes gyteplasser og sårbarhet for endringer i vannstands nivå, men det antas at endringene er såpass marginale i forhold til det reguleringsregimet som allerede eksisterer, at virkningene på fiskebestandene ikke vil være vesentlig negative.

3.6.3 Slangen

Også i Slangen finnes ørret, sik, ørekyte og abbor. Det rapporteres om forholdsvis stor tetthet av alle artene, men relativt dårlig kvalitet. Rekrutteringsmulighetene betegnes som svært gode. I Slangenelva synes det å være bunnsubstrat som egner seg som gyting for ørret, men det er ikke kjent i hvilket omfang dette forekommer.

Etter oppgradering av slukeevnen i Øvre Vinstra kraftverk vil døgnvariasjonen i vannstanden gjennom en uke kunne øke med opp til 21 cm og differansen mellom høyeste og laveste vannstand øke med 13 cm. Vannstands nivået vil allikevel ligge under det som forekommer som naturlige vannstandsvariasjoner, og det antas at det ikke blir nevneverdige virkninger på fisk. Et mulig avbøtende tiltak med mudring og øking

av tverrsnittet i elva (jf. Kap. 3.4.3 og Kap. 4) kan imidlertid ha negativ effekt på gyteområdene i elva, og må nøye vurderes opp mot dette dersom det blir aktuelt.

3.6.4 Olstappen

Olstappen har også ørret, sik, ørekyte og abbor. Ørret- og sikbestanden er tynn, men av god kvalitet. Utsettingspålegget for ørret er fjernet fordi settefisken ikke bidro til økte fangster, men trolig heller bidro negativt i form av økt konkurranse for den naturlig rekrutterte ørreten. Ørrestanden er utsatt for hard beskatning, noe som indikeres ved at det er få fisk eldre enn 4-5 år.

Etter oppgradering, vil døgnvariasjonen i magasin vannstand gjennom en uke kunne reduseres med opp til 34 cm og differansen mellom høyeste og laveste vannstand reduseres med 62 cm. Mindre svingninger i vannstand kan ha positiv betydning for næringsdyrproduksjonen i gruntområdene, og dermed for fisken, men svingningene reduseres først og fremst om vinteren. Om sommeren, når næringsdyrproduksjonen skjer, er endringene i forhold til dagens situasjon relativt marginale. Videre er det usikkert om økt næringstilgang vil "tas hånd om" av ørekyte, abbor og sik, eller om det også vil beugstige ørreten. Det forventes ikke vesentlige endringer i fiskebestanden som følge av oppgraderingen, men en eventuell endring vil sannsynligvis være i forbedrende retning.

3.7 Landskap

Det er ikke registrert nasjonalt/regionalt viktige kulturlandskap i området. Landskapet i prosjektområdet er i utgangspunktet preget av eksisterende reguleringer med erosjonssoner mellom HRV og LRV i magasinene, og liten eller ingen vannføring i Hinøgla, Hølsa og Vinstra elv. Oppgraderingsprosjektet vil i liten grad påvirke dette landskapsbildet fordi endringene i vannstandsvariasjoner fortsatt vil finne seg innenfor den samme erosjonssonen. Flomtapet til Hinøgla vil ikke bli påvirket, og til Hølsa er det også i dag bare unntaksvis vanntap. Flomtapet fra Kaldfjorden til Vinstra elv vil bli noe redusert, men her er det i forbindelse med vilkårsrevisjonen (OED 2008) pålagt minstevannføring, og dermed en landskapsmessig forbedret situasjon sammenlignet med tidligere, uavhengig av oppgraderingsprosjektet.

Prosjektet vil ikke berøre nye områder ut over de som allerede er påvirket av eksisterende kraftutbygging, og har dermed ingen innvirkning på inngrepsfrie naturområder (INON) (DN 2008b).

3.8 Kulturminner

Kulturminnemyndighetene konkluderer med at kulturminnene langs Vinstravassdraget har nasjonal interesse (NVE 2003), men det ble ikke foretatt arkeologiske undersøkelser av noe slag

i forkant av de eksisterende reguleringene. I etterkant er det foretatt spredte befaringer og registreringer, og både automatisk fredete og nyere tids kulturminner er funnet. Konsesjonen for Vinstravassdraget er nå revidert (OED 2008) og har fått vilkår som innebærer at konsesjonæren skal innbetale et engangsbeløp på kr 7000,- per magasinert GWh til kulturminnevern i vassdraget.

Oppgraderingsprosjektet vil ikke påvirke kulturminnene utover det som allerede har skjedd ved de eksisterende inngrep. Dette fordi prosjektet ikke medfører nye neddemte områder eller andre arealbeslag.

3.9 Båthold og andre brukerinteresser

Vinstravassdraget ligger i et populært fjellområde med betydelige brukerinteresser knyttet til jakt, fiske og turgåing. Vassdragsreguleringene har medført en del ulemper; særlig gjelder dette redusert fiske og problemer når det gjelder utsetting av båter. Det finnes mange hytter og setre rundt magasinene der båthold inngår som en viktig del av aktivitetene.

Oppgraderingsprosjektet endrer som nevnt ikke HRV/LRV, men endringer i vannstandsvariasjoner innenfor disse grensene kan også påvirke ulike interesser. Fisk og fiske omtales under Kap. 3.6. Landbaserte aktiviteter som jakt, turgåing og bærsanking antas ikke å bli påvirket. Virkningene på båthold i de ulike magasinene beskrives nærmere nedenfor (Multiconsult 2008).

3.9.1 Kaldfjorden

Det brukes mye båt på Kaldfjorden i forbindelse med fiske. Dette er stort sett mindre båter, men en noe større båt (22 fot) benyttes til utfisking av sik. Det kan være problemer med utsett av båter på våren/forsommeren hvis magasinet ligger uvanlig lenge nede.

Båtfolket på Kaldfjorden har imidlertid tilpasset seg reguleringsmønsteret gjennom flere tiår og innrettet båtholdet deretter. Oppgraderingen gir tilnærmet ingen endringer i Kaldfjorden, og båtholdet blir derfor ikke påført ytterligere ulemper ut over det som eksisterer ved dagens regulering.

3.9.2 Øyangen

Øyangen er i privat eie, og det er kun to båter i bruk på vannet. Oppgraderingen forventes ikke å gi vesentlige ulemper utover de som allerede eksisterer ved lave og fluktuerende vannstander.

3.9.3 Slangen

Slangen, og spesielt området langs Slangnelva, brukes mye til fiske og friluftsliv. Området ved brua over Slangnelva er planlagt ytterligere tilrettelagt for fiske og rekreasjon, med oppsetting av gapahuk og en kai for forenklet utsetting av

kano og båt. Endringene i vannstandsvariasjoner etter oppgraderingen forventes å være innenfor den naturlige variasjonen (Slangen er ikke regulert), og det planlagte kaianlegget må ta høyde for disse variasjonene. Båtholdet for øvrig forventes heller ikke å bli nevneverdig berørt av oppgraderingen.

Et mulig avbøtende tiltaket med mudring og øking av tverrsnittet i elva (jf. Kap. 3.4.3 og Kap. 4) kan tenkes å komme i konflikt med det planlagte rekreasjonsområdet og må også vurderes i lys av dette.

3.9.4 Olstappen

Bruksberettigede og hytteeiere benytter mye egen båt til fiske og friluftsfærd på Olstappen og Slangen, og i tillegg drives båtutleie fra Skåbu Hyttegrend. I grunnere partier rapporteres det i dag om problemer knyttet til båtutsett på grunn av lav vannstand.

Etter oppgradering vil vannstandsvariasjonene reduseres, og i den grad dette vil få noen virkning på båtholdet, vil det være i en forbedrende retning.

3.10 Landbruk

Bortsett fra noen få, avgrensede områder langs Olstappen og Slangen, finnes ikke dyrket mark langs det berørte vassdraget. Noe beitevirksomhet forekommer.

Landbruket blir ikke påvirket fordi oppgraderingsprosjektet ikke innebærer nye arealbeslag, eller vannstandsendringer som påvirker beitedyr, beitearealer eller dyrka mark.

3.11 Vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser

Vannkvaliteten i Vinstravassdraget er generelt god. Økte vannstandsvariasjoner i forbindelse med oppgraderingsprosjektet kan gi økt erosjon (jf. pkt. 3.4), og dermed påvirke vannkvaliteten i noen grad. Det antas imidlertid at effekten er av kortvarig art.

Søker kjenner ikke til at det finnes vannforsynings- eller resipientinteresser som kan bli påvirket av prosjektet.

3.12 Samiske interesser

Søker kjenner ikke til at det finnes samiske interesser i området. Uansett ville ikke slike interesser bli påvirket fordi prosjektet ikke medfører nye neddemte områder eller andre arealbeslag (jf. også Kap. 3.9).

3.13 Reindrif

Vågå Tamreinlag har rein på beite langs vassdraget. Reindriften vil ikke bli påvirket fordi oppgraderingsprosjektet ikke innebærer nye arealbeslag, eller vannstandsendringer som kan påvirke reinen.

Noe økt forstyrrelse i forbindelse med anleggsperioden kan påregnes ved veien inn til og

i umiddelbar nærhet til Øvre Vinstra kraftverk. Det er imidlertid en del trafikk i dette området i utgangspunktet. Tamreinlaget har for øvrig ikke beiterettigheter her, men området frekventeres jevnlig av reinen.

3.14 Samfunnsmessige virkninger

Arbeidet på anlegget vil i hovedsak bli gjennomført i sommerperioder fra 3-5 mnd. i perioden 2011 til 2013. Bemanningen vil være tilpasset aktivitetene, og det må påregnes at i de mest hektiske periodene vil det være sysselsatt opp mot 25 personer på anlegget. Det forventes at ca. 15 personer vil være lokalt engasjerte som ansatte i Eidsiva Vannkraft, eller som innleid lokal arbeidskraft. Resterende deltakelse på anlegget vil være leverandører som i perioder er inne med egne ansatte og deltar i montasje og idriftsettelse.

Leverandørene for teknisk utstyr har i stor grad sin produksjon utenfor Norge, mens planlegging og montasjeoppfølging i stor grad foregår med ansatte i Norge.

Det må påregnes behov for overnatting i området, og i størst mulig grad er det ønske om lokal innkvartering på etablerte overnattingssteder.

I driftsfasen etter at oppgraderingsarbeidene er gjennomført vil det ikke være behov for økt arbeidskraft ut over dagens behov.

Nord-Fron kommune får økte inntekter i form av naturressursskatt og eiendomsskatt fordi kraftproduksjonen øker. Det blir ingen endringer i konsesjonsavgifter og konsesjonskraft fordi kraftgrunnlaget målt i naturhestekrefter ikke endres. Det kan forventes positive økonomiske virkninger knyttet til kjøp av lokale varer og tjenester.

Øvre Vinstra kraftverk har innmating kun til Sentralnettet, og oppgraderingen skaper ingen behov for utvidelser i det lokale eller regionale linjenettet.

3.15 Konsekvenser av kraftlinjer

Oppgraderingsprosjektet innebærer ingen nye kraftlinjer.

3.16 Konsekvenser ved brudd på dam og trykkrør

Oppgraderingsprosjektet innebærer ingen nye dammer og trykkrør og ingen endringer av eksisterende.

4 Avbøtende tiltak

Oppgraderingen av Øvre Vinstra kraftverk er et tiltak med få miljøeffekter og med liten ulempe for andre brukerinteresser i vassdraget, jf. Kap. 3. Behovet for avbøtende tiltak er derfor lite. I avsnittene nedenfor er det gjort vurderinger av avbøtende tiltak som kan være relevante som en del av prosjektet, eller i ettertid dersom det registreres påbegynnende skadevirkninger (basert på Multiconsult 2008).

Mudring/kanalisering av elveløpet mellom Slangen og Olstappen

Økt slukeevne i Øvre Vinstra kraftverk gir større avløp til Slangen. Dette kan medføre oppstuvning av vann, nye vanndekkede arealer og økt erosjon i strandsonen rundt Slangen. Et mulig avbøtende tiltak i forhold til dette, er å øke tverrsnittskapasiteten i Slangnelva. Utbygger mener imidlertid at et tilpasset kjøremønster ikke vil forverre forholdene sammenlignet med dagens situasjon. En økning av tverrsnittet i elva bør derfor forventes for å se an nødvendigheten. Uansett må ulempene med et slikt tiltak (jf. nedenfor) vurderes opp mot hva en vinner i form av reduserte oppstuvning- og erosjonsproblemer rundt Slangen.

Mudring og kanalisering i Slangnelva for å øke tverrsnittet er ikke uproblematisk i forhold til fiske- og friluftslivsinteressene langs elva. Det er f.eks. planer om å tilrettelegge området ved brua over Slangnelva for fiske og rekreasjon. Slangnelva er også et sannsynlig gyteområde for ørret, og en kanalisering/mudring kan ødelegge gyteområder.

Erosjonssikring rundt Slangen

Dersom det oppstår erosjonsproblemer rundt Slangen til tross for økning i avløpskapasiteten i Slangnelva, eller at ulempene med mudring/kanalisering i Slangnelva er så store at dette tiltaket ikke tilrådes, er et mulig avbøtende tiltak å erosjonssikre strandsoner rundt innsjøen. Erosjonssikringen kan gjøres i form av plastring med egnet stein.

Gytegrus i Slangnelva

Dersom mudring/kanalisering i Slangnelva gjennomføres, kan dette ødelegge eller redusere gyteområder. Et mulig avbøtende tiltak kan være å legge ut grus i egnet størrelse som nytt gytesubstrat. Behovet må vurderes nærmere etter at en eventuell kanalisering er gjennomført.”

Høring og distriktsbehandling

Søknaden var ute på høring våren 2009 og NVE har mottatt følgende høringsuttalelser til søknaden:

Nord-Fron kommune har i møte i plan- og næringsutvalget den 21.04.2009 fattet følgende vedtak:

“Plan- og næringsutvalet er i hovudsak positiv til foreliggende konsesjonssøknad frå Opplandskraft DA, og støttar konsesjonæren sine planar om konsesjonssøkt auka slukeevne i Øvre Vinstra kraftstasjon i samband med heilt nødvendig oppgradering av anlegget.

Utvalet meiner likevel at det bør stillast klare vilkår til regulanten om avbøtande og kompenserande tiltak for å rette opp dei ulempene som ein utvida konsesjonen vil kunne medføre (og delvis også eksisterande konsesjon har utløyst). Desse er i all hovudsak knytt til:

1. *Slangen og Slangselva.* Slangen seter sine interesser, som lokal reiselivsverksemd med strandline mot Slangen, må sikrast, både i ein anleggsperiode og etter at drift er sett i gong. Dette gjeld m.a. både vassinntak og aktivitet langs vatnet, samt sikring mot ulemper som følge av auka erosjon.

Ein støttar regulanten sin vurdering om at evt utviding av tverrsnittet i Slangselva (mudring og kanalisering) bør vente til ein ser effektane ved auka vassføring, fordi eit slikt inngrep i seg sjølv er negativt. Terskelen for å bøte på evt negative effektar skal likevel ikkje vere høg, og ventetida for å iverksette ikkje lang. Ein føreset då at evt kompensierende tiltak i nødvendig grad tek omsyn til både private interesser langs Slangselva (og Slangen), samt allmenn bruk av denne strekninga, særleg knytt til friluftsliv og fiske, og ikkje minst naturverdiane langs og i vassdraget.

Vidare føreset ein at lenge planlagt etablering av rasteplass og aktivitetsområde vest for Slangsbua blir gjennomført uavhengig av planlagt tiltak. Evt skader eller negative verknader på dette anlegget, som følge av endra vassføringsregime i Slangselva, skal regulanten utbetre for eiga rekning fullt ut.

Ei evt oppstaving av vatn kan også få følgjer for strandsona i sjølve Slangen, ved auka erosjon. Dette skal kompensert fullt ut og raskt i form av egna og tilpassa plastring.

2. *Olstappen.* Det er positivt at konsesjonsøkt tiltak kan gje grunnlag for mindre variasjonar (og erosjon) i Olstappen på vinteren. Med redusert flaumtap og auka slukeevne i Øvre Vinstra bør dette også kunne innebere auka tilsig til Olstappen på våren, eller høve til å sikre dette, slik at konsesjonstiltaket kan bidra til ei raskare oppfylling av denne på våren. Sein oppfylling er eit betydeleg lokalt problem i dag.”

Vi refererer vidare fra Rådmannens innstilling:

“Bakgrunn for saka:

Det har kome inn konsesjonssøknad frå Opplandskraft DA, oversendt i brev frå NVE 16.03.2009, om oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk. Nord-Fron kommune er høyringsinstans i saka, som har frist for uttale 01.05.2009. Konsesjonsdokumenta er gjort tilgjengelege på kommunehuset.

Konsesjonssøknaden baserer seg i korte trekk på eit klart rehabiliteringsbehov for Øvre Vinstra kraftstasjon, som blei bygd i perioden 1955 - 60. Trass i at det er gjort ein del utskiftingar og moderniseringar etter dette, framstår kraftstasjonen i dag med klare behov for oppgradering. Etter bygging er det ikkje gjort vesentleg endring av produksjonskapasiteten. Kraftstasjonen er bygd utan særskild løyve etter vassdragslova, men inngår som ein del av reguleringskonsesjonane for magasinane i Vinstravassdraget, slik prosedyrane var på den tida.

Opplandskraft DA fremjar nå konsesjonssøknad på ei vesentleg oppgradering av kraftstasjonen, der ein m.a. aukar slukeevna (kor mykje vatn som kan gå gjennom installasjonane) frå 49 m³/s til 60 m³/s, og transformatoreffekten frå 140 MW til 170 MW. Dette krev ei rekkje endringar i sjølve kraftstasjonen, og gjev grunnlag for å auke gjennomsnittleg årsproduksjon frå 615 GWh til 629 GWh, ein netto gevinst på ca. 14 GWh.

Produksjonsauke kjem først og fremst gjennom ei fornying av stasjonen, dvs. nye turbinar, oppgradering av generatorar og transformatorar mv. med større effektivitet. Dessutan blir flaumtapet (det vatnet ein "mistar" pga. overlaup ved flaum) redusert. Gjennom auka slukeevne oppnår ein auka effekt i anlegget, slik at ein kan produsere meir straum i periodar med god kraftpris. På den måten blir både produksjon og inntening på anlegget optimalisert.

Konsesjonssøknaden legg til grunn ei utbygging innafor gjeldande manøvreringsreglement, dvs. at konsesjonæren ikkje kan fylle opp eller tappe ned i sine magasin utover det som allerede er bestemt i konsesjonsvilkår for m.a. høgste og lågaste reguleringsvasstand (HRV og LRV).

Øvre Vinstra kraftstasjon utnyttar fallet mellom inntaket i Øyangen på 996 moh. til avlaupet i kraftstasjonen ved Slangen på 668 moh., jf. vedl 3. Inn til Øyangen er det overføringstunell frå magasinet i Kaldfjorden, som igjen hentar vatn frå magasinane i Bygdin og Vinsteren, samt Nedre Heimdalsvatn, sistnemnde via overføringstunell. Frå kraftstasjonen i Øvre Vinstra går vatnet ut i Slangen, via Slangselva til Olstappen, som både er reguleringsmagasin og inntaksmagasin for Nedre Vinstra kraftstasjon.

Auka slukeevne i kraftstasjonen inneber likevel at inntaket i Øyangen blir tappa raskare ned, samstundes som det vil gå meir vatn ut av anlegget til Slangen og større gjennomstrøming i Slangselva. Dette inneber risiko for oppstaving av vatn og vasstand som overstig dagens nivå. Vidare kan dette gje som resultat auka press på og erosjon i vasskant og elvekant.

Gjennom ei simulering av endra magasinvasstand etter ei evt regulering gjennomført av Multiconsult (desember 2008) har ein fått fram data på korleis desse endringane kan arte seg. Generelt vil auka slukeevne føre til raskare og noko større svingingar i vassnivå gjennom døgnet og gjennom ei veke.

For det store magasinet i Kaldfjorden vil endringane bli heilt marginale pga. magasinet sin storleik og pga. høvet til å tappe frå magasinet ovafor i Vinsteren.

For Øyangen, som er eit privat vatn, og som har inntaket for rørgate til Øvre Vinstra kraftstasjon, er endringane simulert til å bli langt større, på vinteren ca. 15 cm større døgnvariasjon og ei auke på ca. 22 cm mellom høgste og lågaste vasstand gjennom ei veke. Desse endringane blir langt mindre på seinvinter og vår (snøsmel-

ting) og noko mindre enn vinterverdiane på sommar og haust.

Når det gjeld Slangen er tilsvarande tal 1-2 cm auke mellom høgste og lågaste vasstand på vinteren gjennom døgnet og 8 cm auke gjennom ei veke, noko større (ca. 8 cm) variasjon gjennom døgnet seinvinter og vår. På sommar og haust derimot, er tilsvarande auke gjennom døgnet berekna til 21 cm og 13 cm auke i variasjon gjennom veka.

Derimot vil endringane i vasstand gjennom døgnet for Olstappen, som er inntaksmagasin for røgate til Nedre Vinstra kraftstasjon, bli mindre etter ei utbygging. Dette fordi magasinet får tilført meir vatn som kan nyttast til oppfylling. Maksimal døgnvariasjon på vinteren blir redusert med 34 cm, variasjonane gjennom ei veke blir redusert med 62 cm. Denne reduksjonen er mindre på seinvinteren, på våren vil oppfylling av magasinet skje på om lag same måte som i dag. Sommar og haust er endringane døgnvariasjon og gjennom veka marginalt mindre for Olstappen.

Samla sett vil difor utbygginga kunne verke positivt for tilhøva i Olstappen ved at erosjonsproblema som ein opplever i dag, kan bli noko reduserte. På den andre sida, vil dei negative følgjene av ei utbygging kunne ramme Øyangen, med noko større utvasking i botnsubstrat her, meir misfarging av vatnet, og kanskje dårlegare tilhøve for fisken. Utbyggingar forventar ikkje vesentlege erosjonsproblem i strandsona, pga. ein del fast fjell og myr her.

Derimot må ein forvente at det vil kunne oppstå problem i Slangen, og særleg Slangselva, dvs. elva mellom Slangen og Olstappen, der større vassføring vil kunne gje oppstuving og større erosjon langs elvekant og strandsone. Regulanten opnar for at dette kan kompensere med ei utviding av elvelaupet i Slangselva, og forbygging, men dette vil også ha klart negative effektar for fisk (gyting) og friluftsliv (m.a. planlagt friluftsanlegg vest for Slangsbrua i regi av Statskog). Det er likevel usikkert kor store problema blir, og Opplandskraft ønskjer å avvente evt tiltak til ein vinn erfaring med effektar.

Det kan oppstå negative effektar for fisken med stranding (blir liggande att på land) ved raske nedtappingar. Forsking indikerer at dette kan oppstå ved eit senkingsnivå på meir enn 13 cm/t. Beregningar viser at senkingsnivået etter evt auka slukeevne ikkje vil overstige 7 cm/t i nokon av magasinane.

På den negative sida, i høve til miljøverdiane, bør også reknast redusert flaumtap, - dette er positivt for regulanten sin produksjon, men negativt for vassdraget, som er avhengig av og tilpassa ein flaumsituasjon, særleg om våren.

Utover desse negative konsekvensane som er opplista her for fisk, fiske og med oppstuving og erosjon, reknar ein ikkje med at utbygginga vil ha negative effektar i høve til andre allmenne interesser. Utbygginga inneber ikkje nye eller endra rørgater, overføringslinjer, vegar eller an-

dre installasjonar, bortsett frå kanskje eit riggområde innafor gjerdene på Øvre Vinstra kraftstasjon. Utbyggingar meiner elles det er sannsynleg at lokale overnattingsverksemdar blir nytta til å huse anleggsarbeidarar i ein utbyggingsfase.

Utbygginga er elles i tråd med nasjonale føringer om å prioritere nye utbyggingar og oppgraderingar av eksisterande anlegg i vassdrag som allereie har ei utbygging. Vidare vil ei oppgradering av anlegget som konsesjonssøkt gje ein netto produksjonsgevinst på ca. 15 GWh, og dette inneber auka inntekter til Nord-Fron kommune i form av naturressursskatt og eigedomsskatt, som m.a. blir berekna ut frå kraftproduksjon.

Framdrift i prosjektet er frå Opplandskraft berekna slik at konsesjonsbehandling i NVE og OED går fram til våren 2010, prosjektering og skriving av kontraktar, vil skje i 2010 og produksjon av spesialtilpassa hovudkomponentar og anleggsarbeid kan skje frå 2010 til 2014, slik at anlegget kan vere klart til ny drift 3. kvartal i 2014.

Rådmannsleiinga si samla vurdering:

NVE forventar at kommunen særleg vurderer tilhøve ved konsesjonssøknaden og reguleringa knytt opp mot kommuneplanen. Rådmannsleiinga har vurdert dette, og konkludert med at sidan omsøkt konsesjon ikkje påverkar eksisterande arealbruk i det heile, vil behandling eller avklaring etter kommuneplanen eller plan- og bygningsslova ikkje vere nødvendig. Dette med unntak av evt byggesaksbehandling av eit riggområde på kraftstasjonsområdet, som i tilfelle blir ei administrativ sak.

NVE ber kommunen, i vedlegg til oversendingsbrev, ha fokus på å framstille tilhøvet mellom omsøkt konsesjon og lokale interesser. I samband med dette har det vore ei viss kontakt mellom saksbehandlar og representantar for lokale interesser, dvs. Slangen seter, Skåbu bygdautvalg og Fron statsallmenning.

Rådmannsleiinga vurderer konsesjonssøknaden slik at denne i hovudsak er positiv. Behovet for opprusting og fornying av Øvre Vinstra kraftstasjon er udiskutabelt. I eit nasjonal perspektiv vil det vere rett å konsentrere auka kraftproduksjon til allereie eksisterande anlegg og utbygde vassdrag. Ei oppgradering som inneber auka produksjon vil tilføre Nord-Fron kommune noko auka inntekter. Regulanten har kalkulert at konsesjonssøkt utbygging vil kunne gjennomførast innafor ei akseptabel kostnadsramme. Ut frå denne vurderinga meiner ein og innstiller på at Nord-Fron kommune bør gje ei positiv uttale i saka.

Likevel, og på bakgrunn av det som er nemnt over, bør kommunen ha fokus på klare krav til regulanten om avbøtande og kompenserte tiltak for å rette opp dei ulempene som ein utvida konsesjonen vil kunne medføre (og del-

vis også eksisterende konsesjon har utløyst). Disse er i all hovudsak knytt til Slangen, Slangselva og Olstappen, jf. framlegg til vedtak.”

Øystre Slidre kommune uttaler følgende i brev av 15.04.2009:

”Øystre Slidre kommune ser svært positivt på at auka energibehov i vert dekka inn ved oppgradering og kapasitetsutviding av eksisterende kraftverk. Den miljømessige konsekvensen av utvidinga av øvre Vinstra kraftverk frå 140 MW til 170 MW med auka slukeevne frå 49 m³/s til 60 m³/s ser ut til å bli svært små.

For Øystre Slidre kommune er det miljøkonsekvensane for Sandvatnet / Kaldfjorden det er interessant å få avklart.

Saksutgreiinga frå Opplandskraft peikar på at auka slukeevne kan føre til noko raskare nedtapping av magasina i vassdraget, men sidan Sandvatnet/Kaldfjorden ligg så vidt langt opp i vassdraget i høve til kraftverket vil endringane her bli minimale i høve til eksisterende situasjon. Revidert konsesjon for regulering av Vinstravassdraget er nyleg handsama. Øystre Slidre kommune har ikkje nye merknader til reguleringa av vassdraget. Saka er drøfta med Fylkesmannen i Oppland.”

Fylkesmannen i Oppland uttaler følgende i brev av 27.04.2009:

Konklusjon

Fylkesmannen anbefaler at det gis konsesjon for den omsøkte oppgraderingen av Øvre Vinstra kraftverk.

Bakgrunn

Vi viser til NVE's brev med oversendelse av søknad fra Opplandskraft DA om konsesjon for oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk.

Tiltaket

Øvre Vinstra kraftverk har i dag installert effekt på 140 MW og en slukeevne på 49 m³/sek. Planen for rehabiliteringen foreligger i tre alternativer. Den omsøkte oppgraderingen vil innebære en økning av effekten til 172 MW og slukeevnen til 60 m³/sek. Oppgraderingen vil gi en årlig produksjonsøkning på inntil 10 GWh, og i tillegg redusere flomtapet tilsvarende ca. 4 GWh pr. år.

Økt slukeevne vil gi noe endret vannstandsvariasjoner i deler av vassdraget. Reguleringsmagasinet Øyvattn/Kaldfjorden/Sandvatna vil i følge søker få tilnærmet samme vannstandsvariasjoner som i dag. Øyangen, som er inntaksmagasinet til Øvre Vinstra kraftverk, vil få økt døgnvariasjon i vannstand på opp til 15 cm. I Slangen vil det kunne bli opp til 21 cm økt døgnvariasjon i vannstand og økt differanse mellom høyeste og laveste vannstand i innsjøen på 13 cm. For Olstappen opplyses det at døgnvariasjonene i

vannstand vil avta i forhold til dagens situasjon. Utbyggingen vil ikke medføre endret vannføring i elvene som er påvirket av Øvre Vinstra kraftverk.

Fylkesmannen ser slik på saken

De økte vannstandsvariasjonene kan gi økt erosjon i Slangen og Slangselva. Det er antydning at dette om nødvendig kan avbøtes med plastring og utvidelse av tverrsnittet på Slangselva. En slik løpsutvidelse må forventes å kunne gi betydelige ulemper for fiskebestanden i Slangen og Olstappen, foruten i selve Slangselva som i dag er en god fiskeplass. Plastring av strandsonen vil dessuten kunne ha en negativ landskapsvirkning. Vi mener evt. plastring og en løpsutvidelse i Slangselva må vurderes av vassdragsmyndigheten ut fra en fordel / ulempeavveining mellom ulempene ved flom og erosjon og ulempene for fiske og landskap ved en plastring og løpsutvidelse, samt ulempene for kraftproduksjonen ved evt. justeringer av kjøremønster for å dempe problemet. Dette bør først gjøres etter at en har sett virkningene av det nye kjøremønsteret. I følge søknaden må det også forventes en midlertidig økt erosjon i Øyangen. De økte vannstandsvariasjonene i Øyangen og Slangen må forventes å gi noe negative virkninger for fisk og for båtthold, men virkningene vil neppe være store i forhold til dagens situasjon. For fiskebestanden vil trolig et evt. tiltak i Slangselva for å hindre flomoppstuvning og erosjon være det som vil gi størst negative virkninger ved tiltaket.

Den foreslåtte oppgraderingen av Øvre Vinstra kraftverk øker utnyttelsen av en allerede utbygd elvestrekning. Totalt vurderer vi ulempene ved den planlagte oppgraderingen av Øvre Vinstra kraftverk som små i forhold til nytten av den økte kraftproduksjonen. Vi vil derfor tilrå at det gis konsesjon for den omsøkte oppgraderingen.”

Bergvesenet har gitt følgende uttalelse i brev av 15.04.2009:

”Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (Bergvesenet) viser til oversendelse, mottatt her 19.03.2009. Vi har gått gjennom det oversendte og opplysninger på de aktuelle nettsidene. Bergvesenet har ingen kommentarer til søknaden.”

Naturvernforbundet i Oppland har i brev av 30.04.2009 uttalt følgende:

”Naturvernforbundet i Oppland har gjort seg kjent med utsendte høringsdokumenter og ønsker å gi følgende høringsinnspill:

Vi er positive til en oppgradering av eksisterende Øvre Vinstra kraftverk av effektiviseringshensyn. Slike tiltak med effektivisering av eksisterende kraftverk er et godt klimatilskott for økt energiproduksjon.

Utover dette vil vi påpeke viktigheten i at konsekvensene for naturmangfoldet ikke forverres. Endring av vannstandsvariasjoner må ikke føre til større ustabilitet enn i dag. Vår generelle bekymring er knyttet til mulige problemer omkring stranding av fisk og mulige negative konsekvenser for gyting og oppvekst av yngel. I tillegg vil store vannstandsvariasjoner kunne føre til større utvasking/erosjon i strandsona, særlig i magasiner, men også langs utløpselver. Vi forutsetter at det iverksettes avbøtende tiltak for å motvirke negative konsekvenser for naturmangfoldet.”

Fron Almenning sag & høvleri uttaler i brev av 29.05.2009

”Fron Almenning ser på det som en ulempe for sagtomta dersom det blir større variasjon i vannstanden på Olstappen i Skåbu. Det er i dag et problem med utrasing av tomta på sagbruket, og dette vil forsterkes ved større variasjon på vannstanden.

Ved langvarig lav vannstand på Olstappen er det også problem med ”sandflukt” inn mot sagbruket. Dette er i dag et problem både for maskiner og materialer på Fron Almenning.

Ved fremtidige ulemper vil vi komme tilbake til saken.”

Espedalen bygdealmening har i brev av 30.05.2009 uttalt følgende:

”Espedalen bygdealmening har fått til uttale søknad fra Opplandskraft DA om konsesjon for oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk. Almenningen har fått utsatt høringsfrist til 1. juni 2009.

Almenningen anmoder NVE å ta i betraktning følgende forhold:

Espedalen bygdealmening er både berørt grunneier og representerer ca. 600 bruksberettigede i Nord- og Sør-Fron kommune. EB har ikke de beste erfaringene med verken økonomiske erstatninger eller avbøtende tiltak i forbindelse med hovedutbyggingen for over 50 år siden.

Det må gis klare føringer for hvordan regulanten skal følge opp for å ikke i nevneverdig grad endre vannstandsvariasjonene i Kaldfjorden. Det er nevnt i søknaden hvordan dette kan gjøres. Pålegg om at dette følges kontinuerlig opp er viktig for å hindre økte erosjonsproblemer i strandsonen.

Vi noterer oss videre at det opplyses i søknaden at brukerne over tid har tilpasset seg problemene for båtene langs vannet mht. svingninger i vannstand. Det er helt sikkert riktig, men den ulempen er ikke erstattet. Sikkerhetsmessig problematikk omkring motorbåtferdsel der vannstanden endrer seg raskt gjennom døgnnet er en annen problematikk som vil forsterke seg ved denne oppgraderingen. Der det kan kjøres trygt en dag, kan det kjøres på stein dagen etter.

Det har tidligere blitt vurdert merking av farlige steiner eller bortsprengning. Når svingningene i vannstand nå vil endre seg enda raskere, så øker dette problemet. Regulanten bør pålegges å utbedre dette av sikkerhetsmessige grunner.

På 1970-tallet ble siken introdusert til Kaldfjorden. Det er stor sannsynlighet for at dette skjedde gjennom regulantens utsetting av settefisk. Vi mener det vil være rimelig om regulanten i denne anledning blir pålagt å betale et årlig beløp for å bedre forholda for ørreten, gjennom for eksempel å redusere sikbestanden. Beløpet bør ligge på minimum kr 100.000,- pr. år til bygdealmeningen. Beløpet bør indeksreguleres på vanlig måte. Almenningen har siden 1992 hatt en nettoutgift på over 2 millioner i utfisking av sik fra Vinstervatna. I 2008 kostet sikfisket kr 140 000,-! Denne årlige erstatningen skal også dekke ulempen påført båteiere langs vannet som er tidligere omtalt.

Avslutningsvis vil almenningen gi uttrykk for at vi ser positivt på oppgraderingen. Det må være riktig å tilrettelegge for å få maksimal utnyttelse av allerede utbygde kraftverk.”

Fron fjellstyre uttaler i brev av 25.05.2009:

”Fron fjellstyre har fått til uttale søknad fra Opplandskraft DA om konsesjon for oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk. Fjellstyret har fått utsatt høringsfrist til 1. juni 2009. Til fjellstyremøtet foreligger også uttalelsene fra Nord-Fron kommune og Fylkesmannen i Oppland.

Fron fjellstyre fatter slikt vedtak:

Den økte vannstandsvariasjonen kan gi økt erosjon i Slangen og Slangselva. Det er antydning at dette om nødvendig kan avbøtes med plastring og utvidelse av tverrsnittet på Slangselva. En slik løpsutvidelse må forventes å kunne gi betydelige ulemper for fiskebestanden i Slangen og Olstappen, foruten i selve Slangselva som i dag er en god fiskeplass. For en del år siden kom det sik i vassdraget. Vi vet ikke med sikkerhet hvordan dette skjedde, men det er stor sannsynlighet for at dette skjedde gjennom regulantens utsetting av settefisk. Når reguleringen nå på nytt belaster fiskeforholda i vassdraget, mener vi det vil være rimelig om regulanten blir pålagt å betale et årlig beløp for å bedre forholda for ørreten, gjennom for eksempel å redusere sikbestanden. Beløpet bør ligge på minimum kr 50.000,- pr. år.

Ellers støtter vi regulantens vurdering om at eventuell utviding av tverrsnittet i Slangselva (mudring og kanalisering) bør vente til en ser effektene ved økt vannføring, fordi et slikt inngrep i seg selv er negativt. Terskelen for å bøte på eventuelle negative effekter skal ikke være høy, og ventetiden for å iverksette ikke lang. En forutsetter da at eventuelle kompensierende tiltak i nødvendig grad tar hensyn til både private interesser langs Slangselva og Slangen samt all-

menn bruk av området, særlig knyttet til friluftsliv og fiske, og ikke minst naturverdiene langs vassdraget. Vi forutsetter videre at vi får mulighet til å uttale oss og eventuelt påvirke løsningene før tiltakene blir gjennomført.

Fjellstyret forutsetter videre at en lenge planlagt etablering av rasteplass og aktivitetsområde ved Slangbrua og elva her blir gjennomført uavhengig av planlagte tiltak. Rasteplassen ved Slangselva er den mest brukte rasteplassen mellom Vinstra og Bygdin.

Fjellstyret arrangerer her hver vår fiskearrangement og aktivitetsdag for skoler. Tilretteleggingen her med aktivitetsområde skjer i lag med Statskog og bygdautvalget.

Tilrettelegging her har fått støtte fra Fylkeskommunen og mange andre instanser og har et budsjett på 280 000,-. Det blir satt opp flere bord og benker, gapahuk, bål plass, grillplass, toalettanlegg, stirydding langs elva, fiskebrygge for funksjonshemmede.

Hovedsatsingsområdet for fjellstyret på tilrettelegging ligger nettopp her langs Slangselva og i det som nå vil bli berørt. Endringer i elveløpet her forringer det som fjellstyret nå baserer sin tilrettelegging på for allmennheten.

Eventuelle skader eller negative virkninger på dette anlegget, som følge av endret vassførsingsregime i Slangselva, skal regulanten utbedre for egen regning fullt ut.

En eventuell oppstuvning av vann kan også få følger for strandsona i selve Slangen, ved økt erosjon. Dette skal kompenseres fullt ut og raskt i form av egne og tilpassa plastring.

Hvis det skjer utilsikta ting så hevder vi oss retten til å komme tilbake senere.”

Grunneierne av Øyangen v/adv. Tom Schjelderup Mathiesen har i brev av 28.05.2009 uttalt følgende:

”Det vises til utsatt frist med å komme med høringsuttalelse i ovennevnte sak. Brevet er sendt innenfor fristen og er således rettidig.

Undertegnede skriver dette brevet på vegne av grunneierne av Øyangen. Jeg gjør oppmerksom på at jeg er sønn av den ene av grunneierne, Per Mattis Schjelderup Mathiesen. Jeg tillater meg å be om å få oversendt kopi av all relevant korrespondanse i herværende sak.

Grunneierne er meget skeptisk til konsesjonssøknaden. For Øyangens del vil en innvilging av konsesjonen medføre en ytterligere regulering av vannet noe som vil medføre forverret situasjon for det biologiske livet i sjøen, det vil kunne forverre vannkvaliteten som på vannet som drikkevann og som grunneierne er avhengige av, det vil vanskeliggjøre fremkommelighet på sjøen og det vil gripe inn i områdets estetiske utseende og mulige konsekvenser for vanninntrengning på bestående bygninger, blant annet har hovedbygningen tørrkjeller ca. 2 m under bakkenivå og vil kunne medføre en betydelig verdireduksjon av eiendommen. Det benyttes mellom 4 og 5 båter på Øyangen (ikke

to!). Store forskjeller i vannstanden utgjør store problemer i forhold til ferdsel her og ytterligere regulering vil antagelig medføre store vanskeligheter med fremkommelighet på vannet og således medføre beskjæring av grunneierne mulighet til å benytte eiendommen på en adekvat måte.

Det vil anføres at en innvilgelse av søknaden bryter mot det skjønnet og forlik inngått mellom grunneierne og kraftselskapet i den forbindelse og at det vil bli vurdert rettslige skritt dersom søknaden innvilges.

Mest overrasket er vi ved gjennomlesning av konsekvensrapporten til Multiconsult. Den har såpass store svakheter at den åpenbart ikke kan legges til grunn og det anføres at det må foretas en ny utredning av kvalifiserte personer.

Det anføres at det ikke er utredet tilstrekkelig hva en eventuell godkjenning vil gjøre med vannkvaliteten som grunneierne benytter som drikkevann.

Når det gjelder rapportens faglige innhold har vi påpeke følgende svakheter ved konsekvensutredningen:

1) Underrapportering av negative konsekvenser

Påstand i konsekvensrapport: side 10, siste avsnitt "... virkningene av hurtigere og hyppigere endringer i vannstanden er generelt sett dårlig kjent"...

Usant. Forskning har i mange tilfeller påvist negative effekter av fluktuerende vannstand på fisk:

Bla. negativ effekt på tilvekst og fôrinntak hos ørret, beskrevet i artikkel av Flodmark et al 2004:

“*Title:* Performance of juvenile brown trout exposed to fluctuating water level and temperature.

Personale Authors: Flodmark, L. E. W. V&o>llestad L. A., Forseth, T.

Author Affiliation: Department of Biology. University of Oslo, P. 0, Box 1050 Blindern N- 0316 Oslo, Norway.

Editors: No editors

Document Title: Journal of Fish Biology
Abstract:

Individual daily food intake, mass-specific growth rate and growth efficiency in groups of juvenile brown trout *Salmo trutta* were compared in tank experiments with three water level regimes (fluctuating, stable high and low water levels) and two temperature regimes (fluctuating between 10 and 14°C and constant 14°C) to simulate events during hydropeaking in regulated rivers. Fish exposed to high stable water level showed higher food intake and growth rate, and higher or similar growth efficiency than fish exposed to fluctuating or stable low water level. Both groups of slow-growing and fast-growing individuals fed less and grew

slower at stable low and fluctuating water level than at stable high water level. Furthermore, growth and growth efficiency were lower in brown trout exposed to stable low water level and fluctuating temperature, particularly for groups of fish with slow growth. Temperature did not have any effect at high water level. For groups of fast-growing fish, there was no difference in growth efficiency between treatments. It is concluded that fluctuating water level and temperature have a potentially detrimental effect on growth in juvenile brown trout and effects are more severe in slow- than fast-growing fish."

Et knippe artikler som omtaler negative effekter av fluktuerende vannstand (som viser at periodevis fluktueringer i vannstand virker som en akutt stressor på fisk):

Einarsdottir & Nilssen 1996 Stress responses of Atlantic Salmon elicited by water level reduction in rearing tanks. *Fish Physiology and Biochemistry* 15, 395 - 400

Thornas et al 1999 The effect of stress and exercise on post-mortem biochemistry of Atlantic salmon and rainbowtrout. *Journal of Fish Biology* 54; 1177-1196.

Flodmark et al 2002 Cortisol and glucose responses in juvenile brown trout subjected to a fluctuating flow regime in an artificial stream. *Journal of Fish Biology* 60, 238-248

Artikkel som omtaler hvordan endringer i vannstand kan virke atferdsforstyrrende / påvirke atferd som endringer i habitat posisjon og økt svømmeaktivitet (og altså høyere energi forbruk/stress):

Bunt et al 1999 Movement and summer habitat of brown trout (*Salmo trutta*) below a pulsed discharge hydroelectric generating station. *Regulated Rivers: Research and Management* 15, 395-403.

Videre om negative effekter:

Eneste negative effekt på fisk som nevnes tydelig er "endringer i næringsforhold" / redusert tilbud av evertebrater s.10 og da med mest vekt på ørret.

Hva med formering / rekruttering av de andre artene:

Endringer utover 2 meter i vannstand vil tårligge betydelige brennings- / strandsoner som er et naturlig "gjemmede" for egg til abbor, røye og sik! (Vil ødelegge ytterligere for naturlig formering) (se også kapittel 5.2, siste avsnitt).

Negativ effekt på formering av de fleste fiskeartene som forekommer i Øyangen

Side 7 i konsekvensutredning:

- "Reguleringshøyde er 2 meter"
- "Magasinet tappes ned når snøsmeltingen

begynner, normalt fra midten av april til midten av mai" ...

Ytterligere regulering av Øyangen, og da spesielt nedtapping på våren, vil sannsynligvis kunne ha negative effekter på den naturlige formeringen av de fleste artene som forekommer der:

Abbor: Formerer seg på våren, gjerne i mai, gyter på grunt vann. Eggene legger seg i strenger rundt planter og røtter.

Røye: Gyter vinter og tidlig vår nær tilførselselver/bekker eller over stengrunn nær bredden

Sik: Gyter om vinteren over stengrunn i innsjøer... Eggene begravnes i grunnen og klekker våren.

Ørreten / aure (*Salmo trutta*) gyter på høsten fra september til desember, fortrinnsvis i rennende vann med jevn strøm og over gruset bunn. Eggene plasseres i gytetroper på bunnen og klekker etter om lag 16 uker.

Generelt negative effekter av vassdragregulering:

I følge en utredning for Direktoratet for Naturforvaltning fra 2006 utgjør vassdragregulering den største trusselen mot villaksbestander!

Hansen et al. 2006. Bestandsstatus for laks. Utredning for direktoratet for Naturforvaltning: 2006-3.

Kapittel 9:

Kategorisering av vassdrag for å skaffe en oversikt over laksebestandens status i forhold til skadelig menneskeskapt påvirkning

Siste avsnitt side 25:

"Vassdragregulering er den påvirkningsfaktoren som er registrert i størst omfang, med avgjørende betydning i 83 vassdrag (19 %). Andre fysiske inngrep (8 %), forsuring overbeskatning (2 %)".

Dvs: Negativ effekt av vassdragregulering alene på villbestander utgjør like mye som "andre fysiske inngrep, forsuring og overbeskatning" til sammen!

2) Informasjon og referanser er utdatert

I konsekvensutredning er referansene brukt fra Fylkesmannen i Oppland datert til 1989 (Hegge), 1994 (Eriksen og Hegge) samt en rapport fra 1998. En nyere utgave, Johnsen 2005, er ikke tatt med. Denne omtaler en positiv utvikling av fiskebestander i Vinstravassdraget som en følge av diverse tiltak / innsats:

Johnsen, S. 2005. Bedre bruk av fiskeressursene i regulerte vassdrag i Oppland — Fagrapport 2004. Fylkesmannen i Oppland, Miljøvern-avdelingen. Rapport nr. 7/05, 62 s. <http://glb.no/Portals/49/Miljorapporter/7-05.pdf>

Omtaler positiv utvikling av fiskebestander etter tiltak.

(Men viser til flere gamle rapporter om regulerte vassdrag i Oppland).

De øvrige få referanser som omtaler fisk er gamle – vi lever i 2009!

3) Flere påstander er usanne og 4) mangler referanse

Påstander uten referanse / synsing

Øverst på side 31: "I Øyangen forekommer bestander av ørret, sik, abbor og ørekyt. Ørretbestand kan betegnes som tynn og av dårlig kvalitet ..." Referanse?

Lenger ned på side 31: "Det bør tas i betraktning at Øyangen tross alt ikke har betydelig verdi, med lite fiske og småfalne bestander". Her synes det igjen og hvor er henvisning til referanser?

Lenger ned på side 31: "Det bør tas i betraktning at Øyangen tross alt ikke har betydelig verdi med lite fiske og småfalne bestander. Dette er synsing uten relevante referanser. Det er riktignok utført prøvafiske tidligere fra Fylkesmannens side, men står i skarp kontrast til hvordan grunneierne opplever fisket og kvaliteten på denne.

Når det gjelder muntlige kilder har man forholdt seg til Ragnar Veslum som grunneier. Dette er åpenbart feil. Veslum har vært oppsynsmann ved eiendommen i mange år og har også stått for kommersielt fiske. Veslum er ingen grunneier og er nå en mann i moden alder, ca. 90 år.

Det at utrederne ikke engang har satt seg inn i eierforholdene er etter denne sidens syn såpass grovt at det vil henge ved resten av rapportens seriøsitet.

Veslum har da opplyst at det fiskes lite i vannet, ca. 5-7 ganger pr. år. Dette er tøv. Vannet fiskes i hele sommer og høstsesongen bortimot daglig. Det fiskes med garn, oter og stang. Største ørreten som vi kjenner til ble fanget av Veslum for noen år siden og veide 5 kg. Det er tatt flere ørreter mellom 2 og 3 kg.

Videre reagerer vi sterkt på betegnelsen av ørretbestanden som svak og av dårlig kvalitet. Fisket er meget godt og det er en egen stamme som gyter i vannet. I tillegg er det satt ut ørret i forbindelse med reguleringen av vannet, men etter at fylkesmannen foretok prøvafiske ble dette stanset fordi bestanden var såpass god. Dette har rapporten heller ikke fanget opp. At det skal være en god abborbestand i vannet er nytt for oss da vi sjeldnere og sjeldnere fanger abbor i garn eller med andre fangstmetoder.

Et av hovedpunktene i avtale med nåværende oppsynsmann er at det skal fiskes jevnlig i vannet og dette utgjør også en viktig del av kompensasjonsgrunnlaget for dette arbeidet. Ragnar Veslum utfører ikke dette arbeidet lenger.

Utredningen antar at følgene for ørretbestanden vil være alvorlige og det vil således medføre store økonomiske konsekvenser for grunneierne.

5) En personlig kommentar om ressursbruk

Feil ressursbruk? Det brukes mye tid og penger på Vinstravassdraget og Øyangen

Side 8 i konsekvensutredning: Under Revisjon av konsesjonsvilkår:

"OED har den 12.12.2008 fastsatt nye vilkår for reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget, særlig med hensyn til å rette opp miljøskader som er oppstått som følge av utbyggingen."

"Det er fastsatt et fond på 6 millioner kroner som skal forvaltes av kommunene til miljøformål for opphjelpe av fisk, vilt og friluftsliv."

Samtidig vil man altså iverksette tiltak som antagelig vil få store konsekvenser for den naturlige Ørretstammen i vannet.

Det anføres avslutningsvis at en innvilgelse av søknaden bryter mot føre-var prinsippet etter Grl. § 110 b."

Slangen Seter har gitt følgende høringsuttalelse daterert 25.05.2009:

"Vedrørende søknad om konsesjon for oppgradering av Øvre Vinstra Kraftverk.

Denne høringsuttalelsen vil i det vesentlige handle om konsekvensene for Slangen Seter, som turistbedrift og som gardsbruk.

Skiløype

Slangen Seter har i 35 år hatt skiløype langs nordsida av Slangenvannet. Denne fungerer fint i dag, men ved 20 cm høyere vannstand vil løypa stå under vann. Dersom den hyppige forandringen i vannstanden forårsaker erosjon i strandsonen, vil dette føre til at nåværende løypetrasé blir borte. Her skal det små forandringer til før det får katastrofale følger for en viktig del av vårt løypenett. Denne skiløypa er en sentral del av tre rundturer.

Jeg forutsetter at Opplandskraft pålegges å sørge for at denne løypa ikke blir ødelagt. En løsning kan være å plastre hele strandsonen for eventuell erosjon skjer. Et annet alternativ er å ta kontakt med alle grunneierne langs vannet, og så få hugget ut skog for ny løypetrasé. Dette vil også kreve en god del gravemaskinarbeid, da deler av terrenget er ulendt. Hyttetomter og min eiendom vil også bli berørt.

Vannforsyning

Slangen Seter har brønn nede ved Slangenvannet, som forsyner via innsig fra vannet. Til nå har dette vært en god og sikker vannkilde, men i tørkesommere med sammenfallende vedlikehold i kraftstasjonen, er det akkurat i grenseland når det gjelder vann i brønnen. Av denne grunn vil det være rimelig at Opplandskraft sørger for at brønnhullet blir gjort dypere, slik at vi kan være sikre på ikke å bli uten vann.

Vi er av Mattilsynet pålagt å ha alternativ vannkilde. Denne brønnen ligger i strandsonen, allerede i dag utsatt for erosjon, og det har blitt

plastret med stein. Dersom det blir ytterligere erosjon, forventer vi at Opplandskraft sørger for bedre plastring rundt brønnen, for å sikre denne vannkilden.

Ulemper ved større variasjon i vannstanden

Jeg har fått en symbolsk ulemperstatning på vel kr 200, som nå er innløst med et engangsbeløp. Jeg vil ved denne utbyggingen få større ulemper ved stranda, med båter, kanoer og badeliv. I tillegg til det ovenfornevnte, og det vil være riktig av Opplandskraft å tilby en reell ulempeerstatning. Det er ikke få ganger vi har måttet hente båter og kanoer i Olstappen eller ved vestenden av Slangenvannet, da gjester naturlig nok glemmer å dra dem langt nok opp. Dette vil forverre seg ved hyppigere og øket variasjon i vannstanden.

Eventuell mudring av Slangselva

Jeg er av den formening at elva ikke er noen god gyteelv. Det er få kulper, og vannstanden varierer mye. "Storfiskerne" i elva er enige i denne vurderingen.

Det er aldri gjort noen undersøkelser for å fastslå om elva er en god gyteelv. Derfor er jeg for mudring av elva dersom dette kan føre til mer stabil vannstand i Slangen. Uansett må det ikke bli slik at man venter til store erosjonskader er påført før man velger mudring.

Imidlertid må en eventuell mudring ikke under noen omstendigheter føre til at vannstanden i Slangen blir lavere enn hva er tilfelle i dag, med tanke på tørrsommere kombinert med vedlikeholdsarbeid i kraftstasjonen. Dette av hensyn til vanntilførselen ved Skåbus største turistbedrift!

Til slutt noen generelle synspunkter:

Det er riktig å utnytte vannet bedre her hvor skaden på miljøet alt har skjedd. Det NVE må sørge for, er at konsesjonshaveren overholder tidligere konsesjonskrav. Det er meget alvorlig at det er så stor erosjon rundt Olstappen. Det var på høy tid det ble plastret fra Espa til Snubblandet, men det er også stor erosjon på Samsgarden og fra Almensingssaga til Ole Petter Berget (Granslåen).

Tidligere hadde vi en fin ridevei her, fra Hølmyra opp til Granslåen. Nå er denne veien helt borte! Det må gjøres noe for å stoppe erosjonen, NÅ!

Fisket i Slangen og Olstappen er så redusert at Opplandskraft bør pålegges årlig å sette ut stor fisk i Slangselva. Dessuten ser det ut til at Olstappen, og særlig Slangen, har fått samme problem som Vinstervatna; siken er i ferd med å fordrive ørreten.

Her bør det foretas omfattende prøvofiske. Dersom mine antagelser er riktige, bør det foretas organisert sikuttak, for å beholde ørreten.

Jeg forutsetter at de forholdene som her er påpekt, vil føre til befarings, slik at vi kan finne løsninger som alle parter kan leve med.

Under forutsetning av at Slangen Seters drift ikke på noen måte blir skadelidende, anbefaler jeg at Opplandskraft får konsesjon for oppgradering av Øvre Vinstra Kraftverk."

Grunneierne til Bergnes v/Tore Mælumsæter uttaler følgende i brev datert 10.06.2009

"Som berørte grunneiere (Bergnes 284) til nedre del av Slangen og starten av Slangenselva, har vi følgende kommentarer til konsesjonssøknaden;

Vi har forståelse for behovet for oppgradering av kraftverket, og tiltaket på generell basis. Men, som det også framgår av saksutredningen, så blir nettopp Slangen, utløpet av innsjøen og elva det området som kan bli sterkest negativt berørt. Døgnvariasjonen i vannstand vil bli større, og differansen mellom høyeste og laveste vannstand gjennom en uke med sannsynlige kjøremønstre i ulike årstider vil bli større. Dette vil påvirke hastigheten på vannet i nedre del av sjøen og elva, øke erosjonsfaren og dermed behovet for mudring av elva. Tiltaket vil dermed kunne virke negativt på gyting og fiskebestand. Det har også en negativ estetisk dimensjon som ikke er berørt i saksutredningen, særlig ved inngrep som mudring og kantsikring. Vi er derfor enige i skepsisen som framkommer på disse punktene.

Men i tillegg til dette vil oppgraderingen også få andre direkte negative konsekvenser for oss som har grunn i nederste delen av sjøen og starten av elva. Fra naturens side er det svært grunt i denne delen av eiendommen. Kraftverksregulering har lenge skapt problemer for oss når vi skal ha båten ut og inn. Det blir tørre sandbanker over en ganske lang strekning mellom vannflaten og den naturlige gamle torva som var i den opprinnelige vannkanten, altså før kraftverket ble anlagt. Eiendommen ble etablert/bebygd i 1918.

Det er ingen tvil om at dette problemet vil forsterke seg betydelig ved enda større differanse mellom høyeste og laveste vannstand, og dermed redusere bruksverdien av stedet vesentlig for oss. Et aktuelt avbøtende tiltak for oss er derfor å få en mer permanent bryggeløsning som tåler vannstrøm og isgang om våren. Dette kan eventuelt skje i grensesonen mot nabotomta, som også vil få samme problem.

Oppsummert;

- vi frykter at større høydeforskjell i vannstand og økte vannmasser kan gi erosjon langs torva i vannkantene
- vi er enig i at elva ikke mudres opp/graves ut før en ser effekten av større vannføring
- vi trenger en permanent bryggeløsning som avbøtende tiltak for at stadig større vannoverflatearealer legges tørre i perioder
- vi håper at et slikt avbøtende tiltak kan skje i samarbeid mellom utbygger/grunneier

- vi ønsker å bli holdt løpende orientert om framdrift i saksbehandlingen og framdrift i forhold til eventuelle fysiske inngrep rundt nedre del av Slangen og starten av elveløpet til Slangenselva
- undertegnede kan fungere som kontaktperson i forhold til saken.”

Rita og Chr. Walter har i brev av 29.04.2009 gitt følgende uttalelse:

”Som berørt grunneier tillater vi oss å fremføre følgende punkter som vi ber om at skal utredes og avklares i sammenheng med og inkludert i angjeldende konsesjonssak. I korthet oppsummeres punktene som følger:

1. *Det må utredes om Øyangen kan elimineres som del av regulert vassdrag.* Den eksisterende løsning medfører bl.a. tap av fallhøyde (fordi Øyangen ligger lavere enn Kaldfjorden). Øyangen har minimal reguleringskapasitet. Dersom Øyangen elimineres vil samlet kraftproduksjon ganske sikkert øke til tross for at effektivt nedslagsfelt vil avta noe i forhold til kraftproduksjonen ved Slangen (Øvre Vinstra). Forøvrig vil ikke nedslagsfeltet avta for kraftproduksjon på Vinstra (Nedre Vinstra). Og svært viktig, betydelige områder kan tilbakeføres til slik de var før regulering. Det betyr at Øyangen og omkringliggende elver og vann kan gjøres uregulerte.
2. *Det må utredes konsekvenser ved alternative reduserte reguleringshøyder for Olstappen.* Nåværende reguleringshøyde på 13 m påfører både lokalbefolkning, allmennheten og naturen betydelig skade og belastning. Det må antas at en reguleringshøyde som dette neppe ville bli akseptert i dag sett i forhold til beliggenhet og den begrensede kraftproduksjon de siste meterne representerer. Flere alternative reguleringshøyder må utredes som f.eks. LRV satt til enten 660 moh. eller 662 moh.
3. *Det må utredes alternative regimer for vannføring i Vinstra ut av Olstappen.* Det er uakseptabelt at Vinstra elven ut av Olstappen er uten vannføring. Vi ber om at det blir utarbeidet minst et regime for årlig vannføring i elven minimum for tiden ca. 15. juni til ut september. Dette vil være svært viktig for lokalbefolkning, for allmennheten og miljøet i dalføret.

Vi ber om at overstående punkter blir utredet og lagt ut til normal høring sammen med sak 200700022. Dette standpunkt medfører at vi protesterer på konsesjonssøknaden slik den nå foreligger.

I tillegg ber vi om at alle berørte parter får til høring de vurderinger Norges vassdrags- og energidirektorat kommer med vedr denne søknaden før søknaden endelig avgjøres. Særlig er

det av interesse å få informasjon om Norges vassdrags- og energidirektorat deler søkers vurderinger og konklusjoner vedr. effekter på Slangen og elveløpet ut av Slangen.”

Kjell og Jorun Randi Aas uttaler følgende i brev dater 08.05.2009:

”Har fått brev fra Opplandskraft om høyere vannstand i Slangen og Slangselva. Jeg har vann i kjelleren når elva er stor nå. Da får jeg vann hele tiden i perioder med den nye vannstand? Jeg har sanitæranlegg med spredegrøfter. Hva som skjer med synkekapasiteten når dere øker vannstanden i Slangselva? Hva skjer med fisken?”

Vi har enkelttomt for bolig fra Statsskog 516/408/1/2. Så på grunn av kjeller og sanitæranlegg sier vi nei.”

Søkers kommentar til høringsuttalelsene

Søker har i brev 19.08.2009 kommentert de innkomne høringsuttalelsene slik:

”I e-post av 25.06.09 ber NVE om at Opplandskraft DA går igjennom uttalelsene og kommenterer alle relevante merknader.

En oppsummering av hver enkelt uttalelse og utbyggers kommentar der dette er relevant, følger nedenfor.

1. Øystre Slidre kommune

Kommunen ser positivt på at økt energibehov dekkes gjennom oppgradering av eksisterende kraftverk og at de miljømessige konsekvensene av oppgraderingen ser ut til å bli svært små.

Kommunen er spesielt interessert i miljøkonsekvensene for Sandvatnet/Kaldfjorden og registrerer at endringene i nedtapping av disse magasinene vil bli minimale i forhold til eksisterende situasjon. Det konkluderes med at Øystre Slidre kommune ikke har nye merknader til søknaden.

2. Nord-Fron kommune

Kommunen hadde saken til behandling i plan og næringsutvalget 21.04.09 og fattet følgende vedtak:

”Plan- og næringsutvalget er i hovudsak positiv til foreliggende konsesjonssøknad fra Opplandskraft DA og støtter konsesjonæren sine planar om konsesjonssøkt auka slukeevne i Øvre Vinstra kraftstasjon i samband med heilt nødvendig oppgradering av anlegget.

Utvalget meiner likevel at det bør stillast klare vilkår til regulanten om avbøtande og kompensierende tiltak for å rette opp dei ulempe som ein utvida konsesjon vil kunne medføre”.

Vilkårene som kommunen nevner, er knyttet til følgende forhold:

Slangen og Slangenelva - der en ber spesielt om at Slangen seter sine interesser ivaretas. Slangen seter er en lokal reiselivsbedrift med strandlinje til Slangen. Bedriftens interesser er knyttet til vanninntak og til aktiviteter langs strandsonen. Det trekkes også fram at virksomheten må sikres mot ulemper på grunn av økt erosjon.

Kommunen støtter utbyggers vurdering av at en evt. utviding av tverrsnittet på Slangenelva for å hindre oppstuvning, bør forventes til en ser effektene av økt vannføring. Kommunen presiserer samtidig at terskelen for å iverksette avbøtende tiltak skal være lav hvis skader oppstår enten for private eller allmenne interesser.

Skader eller negative effekter på planlagt rasteplass og aktivitetsområde vest for Slangenbrua forutsettes også utbedret av utbygger. Det samme gjelder erosjonsskader i standsona til Slangen på grunn av oppstuvning i innsjøen.

Olstappen - Kommunen ser positivt på at tiltaket kan gi mindre vannstandsendringer og dermed mindre erosjon i Olstappen på vinteren. Kommunen trekker også fram at tiltaket vil kunne bidra til raskere oppfylling av Olstappen om våren slik man ønsker lokalt.

Utbyggers kommentar:

Når det gjelder forhold knyttet til Slangen seter og Slangenelva, se kommentarer til uttalelsene nr. 8 og 10.

Oppgraderingen vil gi mindre vannstandssvingninger på døgn- og ukebasis i Olstappen på grunn av økt kapasitet for etterfylling, men det er ingen direkte sammenheng mellom reduserte korttidssvingninger og raskere oppfylling av Olstappen om våren. Hvor tidlig innsjøen kan fylles vil som før avhenge av hvor tidlig snøsmeltingen starter og hvor stort behovet er for å holde ledig kapasitet i Olstappen av flomhensyn og for å unngå flomtap.

3. Fylkesmannen i Oppland

Fylkesmannen i Oppland anbefaler at det gis konsesjon for den omsøkte oppgraderingen av Øvre Vinstra kraftverk.

I sin vurdering av saken trekker fylkesmannen fram at plastring og utvidelse av tverrsnittet på Slangenelva vil være en ulempe for fiskebestanden i Slangen, Olstappen og Slangenelva, og at et slikt avbøtende tiltak først bør vurderes etter at en har sett virkningene av det nye kjøremønsteret.

Fylkesmannen mener at oppgraderingsprosjektet vil resultere i en midlertidig økt erosjon i Øyangen og at de økte vannstandsvariasjonene vil gi noe negative virkninger for fisk og båthold, men at virkningene ikke vil være store i forhold til dagens situasjon.

Oppgraderingen øker utnyttelsen av en allerede utbygd elvestrekning, og totalt sett vurde-

rer fylkesmannen ulempene ved tiltaket som små, i forhold til nytten av den økte kraftproduksjonen.

Utbyggers kommentar:

Fylkesmannens uttalelse er helt på linje med det utbygger anfører i søknaden.

4. Bergvesenet

Bergvesenet har ingen kommentarer til søknaden.

5. Naturvernforbundet i Oppland

Naturvernforbundet i Oppland er positive til en oppgradering av eksisterende Øvre Vinstra Kraftverk ut fra effektivitetshensyn og ser på tiltaket som et godt klimatiltak for økt energiproduksjon.

Naturvernforbundet trekker fram viktigheten av at konsekvensene for naturmangfoldet ikke forverres og uttrykker en generell bekymring for stranding av fisk og mulige negative konsekvenser for gyting og oppvekst av yngel.

Det forutsettes også at det iverksettes avbøtende tiltak for å motvirke negative konsekvenser for naturmangfoldet.

Utbyggers kommentar:

Nedtappingshastigheten i Øyangen er 1-4 cm per time før oppgradering og vil øke til 2-5 cm per time etter oppgradering. I Olstappen er nedtappingshastighet 1-7 cm per time, og den vil ikke bli endret etter oppgradering. Alle disse verdiene er lavere enn det som regnes som kritisk verdi for stranding av fisk. I søknadens konsekvensvurdering vises det til Saltveit et. al. (2006) som konkluderer med at senkingshastigheter på mindre enn 13 cm per time ikke vil gi stranding.

Negative konsekvenser for gyting og oppvekst av fiskeyngel vil først og fremst være knyttet til om nytt kjøremønster resulterer i økt erosjon og tiltak i Slangenelva. Hvis erosjonen øker vil det kunne gjennomføres avbøtende tiltak etter en nærmere vurdering av fordeler og ulemper. Som det påpekes i flere av høringsuttalelsene, så vil det avbøtende tiltaket i seg selv være et inngrep i gyte- og oppvekstområder og i leveområdet for andre dyre- og plantearter.

For mer utførlige kommentarer på konsekvensene av tiltaket for fisk i Øyangen, vises til kommentarene til høringsuttalelse nr. 9.

6. Fron Almenning sag & høvleri

Fron Almenning ser det som en ulempe dersom det blir større variasjon i vannstanden i Olstappen. Driften har per i dag problemer med utrasing av tomta for sagbruket, og frykter at dette vil forsterkes ved større variasjon på vannstanden.

Fron Almenning har også problem med sandflukt inn mot sagbruket når vannstanden i Olstappen er lav over lengre tid.

Utbyggers kommentar:

Oppgraderingen vil ikke øke, men redusere døgn- og ukesvingningene i vannstanden i Olstappen, jf. søknadens konsekvensutredning (s. 30). Dette vil kunne bidra til mindre erosjonsproblemer i Olstappen, men på utsatte områder vil det fremdeles måtte forventes erosjon.

Problemene med utrasing av sagbrukstomta er etter utbyggers oppfatning ikke direkte relevant i forbindelse med oppgraderingssøknaden, men er mer et spørsmål om virkninger av tidligere regulering av Olstappen. Skader av denne typen har i utgangspunktet vært gjenstand for vassdragsskjønn, og det er tilkjent erstatninger til eiendommer som er påført slike skader.

7. Espedalen bygdealmening

Espedalen bygdealmening ser positivt på oppgraderingsprosjektet og gir uttrykk for at det må være riktig å tilrettelegge for maksimal utnyttelse av allerede utbygde kraftverk.

Espedalen bygdealmening trekker fram at det må gis klare føringer for hvordan regulanten skal følge opp for å ikke i nevneverdig grad endre vannstandsvariasjonene i Kaldfjorden. Bygdealmenningen mener dette er viktig for å hindre økte erosjonsproblemer i strandsonen.

Videre hevdes det at siken med stor sannsynlighet har blitt innført til vassdraget på 1970-tallet gjennom regulantens fiskeutsettinger. Når reguleringen nå på nytt belaster fiskeforholdene, mener Espedalen bygdealmening at vil det være rimelig om regulanten betaler et årlig beløp for å bedre forholdene for ørreten ved f.eks. å redusere sikbestandene. Årlig beløp foreslås å skulle utgjøre minimum kr 100.000,- til bygdealmenningen.

En annen problemstilling som trekkes fram, er sikkerhetsmessige forhold ved motorbåtferdsel når vannstanden endrer seg raskt over døgnet. Det foreslås her at regulanten bør pålegges å merke eller sprengte bort farlige steiner.

Det foreslås også at regulanten pålegges å betale et årlig beløp for å kompensere for ulempe for båteiere ved varierende vannstand.

Utbyggers kommentar:

Espedalen bygdealmening mener det må gis føringer for hvordan regulanten skal følge opp for å unngå at dagens vannstandsvariasjoner i Kaldfjorden endres. Utbygger mener at slike føringer verken kan eller bør gis f.eks. i et manøvreringsreglement. I Kaldfjorden vil vannstandsvariasjonene før og etter oppgraderingen være tilnærmet de samme. Årsaken er magasinets størrelse, muligheten for å justere med tapping

fra ovenforliggende magasin i Vinsteren, og at Øyangen fungerer som et mellomliggende buffer.

Spørsmålet om hvordan siken er kommet til Vinstravassdraget er etter utbyggers mening ikke relevant i denne sammenheng. Det er ikke påvist at sikforekomsten kan relateres til fiskeutsettinger. Når det gjelder forslaget om å pålegge utbygger å betale inn et årlig beløp til tiltak for å bedre forholdene for ørreten, så vil vi minne om at Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB), som innehaver av reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget, gjennom den nylig avsluttede revisjonen av konsesjonsvilkårene for reguleringene i Vinstravassdraget ble pålagt å betale inn 6 millioner kr til et fond for opphjør av vilt, fisk og friluftsliv i de berørte kommunene. Utfisking av sik vil være et relevant tiltak som kan støttes av midler fra dette fondet. Fondet skal disponeres av kommunene i Vinstravassdraget.

Spørsmålet om merking/fjerning av steiner i reguleringssonen som er farlige for båttrafikken, er også en problemstilling som ikke har direkte sammenheng med oppgraderingsprosjektet. På samme måte som nevnt i forrige avsnitt, vil det nye fondet for vilt, fisk og friluftsliv også kunne brukes til denne typen tiltak. GLB har også i tidligere sammenhenger stilt seg positive til å gi økonomisk støtte til et slikt tiltak.

8. Fron fjellstyre

Fron fjellstyre trekker fram at økte vannstandsvariasjoner kan gi økt erosjon i Slangen og Slangelva og at et eventuelt avbøtende tiltak med plastring og utvidelse av elveprofilen vil kunne gi betydelige ulemper for fiskebestanden i Slangen, Olstappen og Slangelva. Videre hevdes det at siken tidligere har blitt innført til vassdraget gjennom regulantens fiskeutsettinger og at når reguleringen nå på nytt belaster fiskeforholdene, vil det være rimelig om regulanten betaler et årlig beløp for å bedre forholdene for ørreten, f.eks. ved å redusere sikbestandene. Årlig beløp bør ligge på minimum kr 50.000,-.

Fron Fjellstyre støtter utbyggers vurdering om at en eventuell tverrsnittsutvidelse bør vente til en ser effektene av økt vannføring, men at terskelen for å bøte på eventuelle negative effekter ikke bør være høy. Fjellstyret forutsetter også at de får mulighet til å uttale seg og eventuelt påvirke løsningene, før tiltak blir gjennomført.

Fjellstyret skal gjennomføre tilretteleggingstiltak for friluftsliv ved Slangenbrua og langs Slangelva og peker på at oppgraderingen kan medføre skader eller negative virkninger på anlegget for friluftsliv. Det kreves derfor at regulanten må utbedre eventuelle skader som oppstår på dette anlegget, og at utbygger må bekoste plastring ved økt erosjon i området som tilrettelegges for friluftsliv.

Utbyggers kommentar:

Uttalelsen fra Fron fjellstyre inneholder de samme formuleringene og momentene som i uttalelse nr. 7 fra Espedalen bygdealmening. Det vises derfor til utbyggers kommentar til denne uttalelsen når det gjelder sikproblematikken.

Når det gjelder eventuelle skader på tilretteleggingstiltak for friluftsliv langs Slangenelva, så vil utbygger utbedre eller erstatte skader som måtte oppstå ved dette anlegget, og som med sikkerhet skyldes oppgraderingen av Øvre Vinstra Kraftverk.

9. Grunneierne av Øyangen v/Tom Schjelderup Mathiesen

Mathiesen, på vegne av grunneierne av Øyangen, er meget skeptisk til konsesjonssøknaden. Det anføres at en ytterligere regulering av vannet vil forverre situasjonen for livet i vannet, forverre vannkvaliteten og muligheten for å benytte vannet som drikkevann, vanskeliggjøre fremkommelighet, gripe inn i områdets estetikk, samt kunne forårsake vanninntrengning i bestående bygninger. Det anføres at konsekvenser for Øyangen som drikkevannskilde ikke er tilstrekkelig utredet. Videre hevdes at en innvilgelse av søknaden vil bryte mot tidligere skjønn og forlik.

Mathiesen er også sterkt kritisk til konsekvensrapporten fra Multiconsult og anfører at det må foretas ny utredning. Han påpeker følgende svakheter ved rapporten:

Underrapportering av negative konsekvenser:

- mener at negative effekter av vannstandsfluktasjoner ikke kommer klart nok fram og trekker fram mange forskningsresultater som viser dette.
- mener det vil være en negativ effekt på formering av alle fiskeartene (nevner abbor, røye, sik og ørret), ikke bare i næringsforhold for ørret som KU-rapporten spesielt nevner.

Informasjon og referanser er utdatert:

- mener referansene som brukes er for gamle. Savner spesielt en rapport fra Johnsen (2005).

Usanne påstander og manglende referanser:

- mener spesielt at påstanden om en tynn og småfallen ørretbestand, er syensing uten relevante referanser. Grunneierne mener selv at fisket er meget godt.
- mener også at bruk av Ragnar Veslum som kilde er feil, selv om Veslum har vært oppsynsmann og stått for fiske i Øyangen over en meget lang tidsperiode.

På et punkt bruker Mathiesen konsekvensrapporten som grunnlag for egen påstand: Han hevder at rapporten antar at følgene for ørretbestanden vil være alvorlige og at det vil således medføre store økonomiske konsekvenser for grunneierne.

Utbyggers kommentar:

Hele grunnlaget for Mathiesen og grunneierne av Øyangen sin store skepsis synes å bygge på en misforståelse, nemlig at konsesjonssøknaden gjelder en ytterligere regulering av vannet. Dette er ikke tilfelle. Søknaden gjelder rehabilitering/oppgradering av Øvre Vinstra Kraftverk og innebærer ingen ytterligere regulering i form av endring av reguleringsgrenser (HRV/LRV), eller endring i manøvreringsreglement. Øyangen er allerede regulert med de negative konsekvensene det medfører. Oppgraderingen vil medføre endring i vannstandsvariasjoner i magasinene, men dette vil skje innenfor eksisterende høyeste og laveste regulerte vannstand. Vanninntrengning i bygninger vil f.eks. være helt usannsynlig dersom dette ikke allerede skjer i dagens situasjon.

I forbindelse med konsesjonsplyktvurderingen uttalte Fylkesmannen at tiltaket kunne medføre noe økte ulemper for fisk, båthold og erosjon, og ba om at dette ble vurdert nærmere. Slike vurderinger ble gjort av Multiconsult og i tillegg supplert av andre fagekspertter. Andre fagtema er kun kort omtalt, nettopp på grunn av prosjektets begrensede karakter. En særskilt utredning om vannkvalitet/vannforsyning ble ikke pålagt. I kap. 3 i søknaden er temaet kort omtalt. Det antas at vannkvaliteten i noen grad kan bli påvirket gjennom økt erosjon, men at effekten er av kortvarig art.

Vi viser ellers til Fylkesmannens vurdering (uttalelse nr. 3 ovenfor) når det gjelder konsekvenser. Fylkesmannen mener at oppgraderingsprosjektet vil resultere i en midlertidig økt erosjon i Øyangen og at de økte vannstandsvariasjonene vil gi noe negative virkninger for fisk og båthold, men at virkningene ikke vil være store i forhold til dagens situasjon. Totalt sett vurderer fylkesmannen ulempene ved tiltaket som små, i forhold til nytten av den økte kraftproduksjonen. Dette er helt på linje med det utbygger anfører i søknaden.

Utbygger kan ikke på noen måte se at en innvilging av søknaden vil bryte med tidligere skjønn og forlik som gjelder reguleringen av Øyangen (der GLB er konsesjonshaver). Ingenting ved denne reguleringen vil bli endret. Endringene i vannstandsvariasjoner som oppgraderingsprosjektet medfører vil ligge innenfor rammene for gjeldende reguleringskonsesjon.

Når det gjelder kritikken mot konsekvensrapporten vil vi kommentere det slik:

Ad. underrapportering av negative konsekvenser

Det er ingen tvil om at vassdragsreguleringer og fluktuerende vannstander kan ha negative effekter på fisk, og at dette er godt dokumentert ved forskning. Øyangen er allerede regulert og har vannstandsfluktuasjoner mellom høyeste og laveste regulerte vannstand, med de negative følger for fisk og næringsdyr som dette innebærer. Det er tidligere avholdt erstatningsskjønn over skader på fiske, og det utbetales årlige erstatninger til grunneierne av Øyangen. Konsekvensrapporten skulle ikke utrede de negative effekter av reguleringen (som ingen betviler), men vurdere effektene av oppgraderingsprosjektet som medfører noe større fluktuasjoner i vannstand (dog innenfor den samme reguleringsgrensen) og en marginalt høyere nedtappingshastighet. Rapporten konkluderer med at (s. 31): "...det er ikke ventet at oppgraderingen vil føre til nevneverdige endringer i gytehabitattene" og "Endringene i tapperegimet er marginalt og vil derfor neppe ha store negative virkninger i framtiden". Fylkesmannens miljøvern-avdeling med sin fiskefaglige ekspertise har ingen innvendinger mot en slik konklusjon (jf. uttalelse nr. 3).

Mathiesen henger seg opp i følgende påstand i rapporten: "...virkningene av hurtigere og hyppigere endringer i vannstanden er generelt sett dårlig kjent", og påstår at denne er usann. Påstanden i rapporten refererer seg til såkalt effektkjøring som har vært vanlig kun de siste 10-15 årene. Det er åpenbart at virkninger på biologiske samfunn av effektkjøring er relativt dårlig kjent når studieperioden har vært såpass kort. Det er ingen motsetning mellom det og at det også har blitt gjennomført en god del undersøkelser. Referanse til en kunnskapsoppsummering på temaet (Saltveit et al. 2006) er gitt i konsekvensvurderingen i selve søknaden (s. 43). Det er f.eks. med bakgrunn i denne forskningsbaserte kunnskapen det konkluderes med at en nedtappingshastighet på 4 cm per time i Øyangen ikke medfører strandingsproblemer for fisk (søknaden s. 43).

Mathiesen mener det vil være en negativ effekt på formeringen til alle fiskeartene i Øyangen, og savner at dette blir påpekt. (Nevner røye, men denne arten finnes ikke i Øyangen. Blander trolig med ørekyte, som han ikke nevner). Ørreten gyter i tilløpsbekker og ifølge fylkesmannens befaringer er det tilstrekkelig produksjon av ørretunger i bekkene (som altså ikke blir påvirket). De andre fiskeartene (sik, abbor og ørekyte) er innførte og egentlig uønsket i Øyangen. De er konkurrenter til ørreten og begrenser ørretproduksjonen. Heller ikke for disse artene er det ventet nevneverdige endringer, men dersom formeringen skulle bli negativt påvirket vil dette i så fall være positivt for ørretbestanden.

Ad. utdatert informasjon og referanser

Mathiesen mener referansene som brukes er for gamle og utdaterte. Referansene som gjelder Øyangen må nødvendigvis være gamle siden det ikke foreligger publiserte fiskebiologiske undersøkelser herfra siden 1995. En ny rapport om regulerte vassdrag er nå (august 2009) under publisering hos fylkesmannen. For Øyangen henvises det her til upubliserte data fra prøvafiske i 2000, men vurderingen av fiskesamfunnet er den samme som ble gitt på 1990-tallet og som er referert i konsekvensrapporten. Mathiesen savner rapporten fra Johnsen (2005), men i denne står det ingenting om Øyangen. Ellers viser vi til punktet ovenfor, der det påpekes at den siste kunnskapsoppsummeringen om konsekvenser av vannføringsendringer (Saltveit et al. 2006) er referert til i konsekvensvurderingen i selve søknaden (fagrapporten og søknaden må ses sammen i forhold til bruk av referanser).

Ad. usanne påstander og manglende referanser

Mathiesen mener påstanden i konsekvensrapporten om en tynn og småfallen ørretbestand som ikke har betydelig verdi, er synsing uten relevante referanser. Påstanden er ikke hentet ut av luften, men baserer seg på prøvafiske og vurderinger foretatt av fylkesmannen. Referansen står riktignok ikke oppført sammen med påstanden, men er gitt i referanselista bak i rapporten.

Ifølge Mathiesen mener grunneierne selv at ørretfisket er meget godt. Dette er i så fall gledelige nyheter, og viser at reguleringen av Øyangen kanskje ikke har hatt negative effekter av den størrelsesorden som man kunne forvente, og som ble lagt til grunn i erstatningsskjønnet. De tre grunneierne av Øyangen mottar en årlig erstatning fra regulanten (GLB) på ca. kr 156.000,- for skader på fiske (beløp for 2008, indeksreguleres). Når grunneierne i tillegg opplever at fisket er meget godt, må det kunne sies at de har fått både i pose og sekk. Påstanden om meget godt fiske styrker også konklusjonen i konsekvensrapporten om at de negative effektene for fisk ikke vil være store ved oppgraderingsprosjektet. Dette fordi det er selve reguleringen som er hovedinngrepet – effekten av oppgraderingen antas å være marginal i forhold til den allerede eksisterende reguleringseffekten (noe som også er fylkesmannens syn).

Mathiesen mener også at bruk av Ragnar Veslum som kilde er feil, fordi han nå er 90 år og ikke lenger aktiv. Dette synes merkelig fordi Veslum har vært oppsynsmann og stått for fiske i Øyangen over en meget lang tidsperiode, og fisket aktivt inntil for noen år siden. Ifølge Mathiesen fiskes det mer aktivt og med bedre resultat nå, enn det Veslum kunne opplyse. Dette må da igjen ses på som en gledelig nyhet, og det vises i den forbindelse til kommentarene i avsnittet ovenfor.

Når det gjelder usanne påstander, er Mathiesen selv på meget tynn is når han hevder at rap-

porten antar at følgene for ørretbestanden vil være alvorlige. Rapporten sier følgende (s. 31): "...det er ikke ventet at oppgraderingen vil føre til nevneverdige endringer i gytehabitaten" og "Endringene i tapperegimet er marginalt og vil derfor neppe ha store negative virkninger i framtiden". Det er vanskelig å se at dette kan tolkes som alvorlige følger for ørretbestanden, slik Mathiesen gjør.

10. Slangen Seter

Slangen Seter anbefaler at Opplandskraft får konsesjon for oppgradering av Øvre Vinstra Kraftverk under forutsetning av at Slangen Seter ikke blir skadelidende.

Slangen Seter har skiløype langs nordsiden av Slangen. Ved 20 cm høyere vannstand vil løypa stå under vann, og dersom hyppige vannstandsendringer forårsaker erosjon i strandsonen, vil dette føre til at nåværende løypetrasé blir borte. Det forutsettes at utbygger pålegges å sørge for at skiløypa ikke blir ødelagt. Alternative tiltak som foreslås, er å plastre hele strandsonen før eventuell erosjon skjer, eller å få hugget ut skog for ny løypetrasé.

Slangen seter har brønn ved Slangen og ber om at utbygger sørger for at brønnhullet gjøres dypere for å sikre fortsatt vannforsyning og at det lages bedre plastring rundt brønnen.

Det forventes større ulempe ved stranda med båter, kano og badeliv på grunn av hyppigere og større vannstandsendringer og utbygger anmodes om å tilby en reell ulempeerstatning.

Slangen Seter vurderer ikke Slangenelva som noen god gyteelv, og er for mudring dersom dette kan gi mer stabil vannstand i Slangen. Samtidig presiseres det at vannstanden i Slangen ikke må bli lavere enn i dag og at en ikke må vente med mudring til store erosjonsskader har oppstått.

Uttalelsen inneholder også en del mer generelle synspunkter på dagens situasjon i Olstappen og Slangen med hensyn til erosjon og fiske.

Utbyggers kommentar:

Dersom oppgraderingen viser seg å gi høyere vannstand i Slangen med tilhørende problemer, vil det bli vurdert avbøtende tiltak i form av mudring og økning av tverrsnittet i Slangenelva.

Eventuelle skader og ulemper som skyldes oppgraderingsprosjektet vil bli utbedret eller erstattet.

11. Grunneierne til Bergnes v/Tor Mælumsæter

Høringsuttalelsen er oppsummert med følgende punkter:

- større høydeforskjell i vannstand og økte vannmasser kan gi erosjon langs torva i vannkantene

- enige i at elva ikke bør mudres opp/graves ut før en ser effekten av større vannføring
- foreslår en permanent bryggeløsning som avbøtende tiltak for at stadig større vannoverflatearealer legges tørre i perioder og at et slikt tiltak kan skje i samarbeid mellom grunneier/utbygger
- ønsker å bli holdt løpende orientert om framdrift i saksbehandling og framdrift i forhold til eventuelle fysiske inngrep rundt nedre del av Slangen og starten på elveløpet til Slangenelva.

Utbyggers kommentar:

Utbygger vil i samråd med grunneierne vurdere mulige bryggeløsninger.

12. Rita og Chr. Walter

Rita og Chr. Walter ber om at følgende punkter utredes og avklares i sammenheng med og inkludert i konsesjonssøknaden:

- om Øyangen kan elimineres som en del av det regulerte vassdraget
- reduserte reguleringshøyder for Olstappen
- alternative regimer for vannføring i Vinstra ut av Olstappen.

Utbyggers kommentar:

Disse forholdene er fastlagt i konsesjonen for reguleringen av Vinstravassdraget og har ingenting med søknaden om oppgradering av Øvre Vinstra Kraftverk å gjøre. Uttalelsen kommenteres derfor ikke nærmere.

13. Kjell og Jorun Randi Aas

Aas har problemer med vann i kjelleren når Slangenelva er stor i dagens situasjon og er bekymret for at dette problemet blir forverret. Videre uttrykkes bekymring for synkekapasiteten til spredegrøftene fra sanitæranlegget.

Utbyggers kommentar:

Vannstands nivået i Slangen og Slangenelva etter oppgraderingen forventes fortsatt å ligge innenfor det som forekommer som naturlige vannstandsvariasjoner. Vannstanden vil ikke bli permanent forhøyet, men svingningene vil bli noe større. Dersom det viser seg å bli en ugunstig oppstuvning av vann i Slangen med tilhørende problemer, vil tiltak i form av mudring og økning av tverrsnittet i Slangenelva vurderes.

Eventuelle skader og ulemper som skyldes oppgraderingsprosjektet vil bli utbedret eller erstattet.

Avslutning

Skulle det være noen spørsmål eller uklarheter til ovennevnte, hører vi gjerne fra Dem om det."

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader

Om søker

Øvre Vinstra kraftverk eies av Opplandskraft DA. Opplandskraft DA har sitt opphav i Kraftlaget Opplandskraft som ble stiftet i 1954 av fylkekommunene i Akershus, Hedmark og Oppland og av Oslo bykommune. Selskapet eier per i dag 6 kraftverk i Glomma- og Lågenvassdraget, og har deleierskap i ytterligere 2 kraftverk gjennom Øvre Otta DA. Drift og vedlikehold av Opplandskraft DA sine kraftverk ivaretas av Eidsiva Vannkraft AS.

Opplandskraft DA hadde per 31.12.2008 følgende eiere: Oslo Lysverker (25 %), Eidsiva Vannkraft AS (25 %), Lågen og Øvre Glomma Kraftproduksjon (25 %) og Oppland Energi (25 %).

Kort om søknaden

Øvre Vinstra kraftverk ble bygget i 1959/60 og har i følge Opplandskraft behov for rehabilitering. Kraftverket har i dag en installasjon på 140 MW og en slukeevne på 49 m³/s. Det søkes om å øke installasjonen til opptil 170 MW og slukeevnen til 60 m³/s. Oppgraderingen vil gi en bedre optimalisering av eksisterende kraftverk og en økning i midlere kraftproduksjon på om lag 14 GWh per år. Planene innebærer ingen nye reguleringer eller installasjoner i dagen, men kan medføre noe endrede vannstandsvariasjoner i nærliggende magasiner.

Søknaden behandles etter reglene i kap. 3 i vannressursloven, og gjelder tillatelse etter § 8 i samme lov. NVE har ikke myndighet til å gi tillatelse til anlegg med en økning i installasjon på over 10 MW og saken går til Olje- og energidepartementet for videre behandling.

Dagens situasjon og eksisterende inngrep i vassdraget

Øvre Vinstra kraftverk ligger ved Slangen i Vinstravassdraget i Nord-Fron kommune ca. 10 km fra Skåbu. Kraftverket utnytter vann fra magasinene i Bygdin, Vinsteren, Kaldfjorden, Nedre Heimdalsvatn og Øyangen. Vann fra Kaldfjorden føres over til Øyangen som er inntaksmagasinet til Øvre Vinstra kraftverk. Herfra går vannet i en 7,7 km lang tunnel ned til kraftverket som ligger i fjell. Kraftverket utnytter en fallhøyde på 330 m og har utløp i Slangen. Slangen drenerer naturlig til Olstappen gjennom Slangnelva. Olstappen er videre inntaksmagasin til Nedre Vinstra kraftverk.

Tillatelse til ekspropriasjon av fall for utbygging av Øvre Vinstra kraftverk er gitt ved kgl.res. av 19.11.1954 og 13.04.1956. I tillegg gjelder følgende reguleringskonsesjoner for de berørte magasinene: Regulering av Vinsteren og Olstappen, gitt ved kgl.res. av 20.08.1948 og 14.07.1950. Regulering av Sandvatn - Kaldfjord - Øyvatn gitt ved kgl.res. av 08.07.1954 og endret 13.04.1956. Regulering av Ne-

dre Heimdalsvatn og overføring av avløpet til Sandvatn, overføring fra Kaldfjord til Øyangen og regulering av Øyangen, gitt ved Kronprinsregentens res. av 13.04.1956. Konsesjonsvilkårene for reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget er nylig revidert, jf. kgl.res. av 12.12.2008, og det er fastsatt ett felles vilkårssett med manøvreringsreglement for alle reguleringskonsesjonene.

Her følger en oversikt over eksisterende magasiner og reguleringer i vassdraget:

Magasin	HRV	LRV	Regulerings- høyde
Bygdin	1057,63	1048,48	9,15
Nedre Heimdalsvatn	1052,44	1050,24	2,20
Vinsteren	1031,73	1027,73	4,00
Kaldfjorden	1019,23	1013,33	5,90
Øyangen	998,24	996,24	2,00
Olstappen	668,23	655,23	13,00

Bakgrunn

Øvre Vinstra kraftverk ble bygget i 1959/60. Kraftverket er bygget uten særskilt tillatelse etter vassdragslovgivningen og som en oppfølging av reguleringskonsesjonene for magasinene i Vinstravassdraget, noe som var vanlig på den tiden. Det er Glommens- og Laagens Brukseierforening (GLB) som innehar reguleringskonsesjonene, mens det er Opplandskraft DA som eier kraftverket. I reguleringskonsesjonene gjelder vilkår om at detaljerte planer vedrørende utbyggingen skal legges fram for vedkommende departement. Likeledes at senere vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. Eksisterende reguleringskonsesjoner gir ingen hjemmel til å føre tilsyn og stille krav ved en eventuell gjennomføring av planen ved Øvre Vinstra kraftverk.

I brev av 24.06.2008 vedtok NVE at oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk med økt slukeevne berører allmenne interesser i en slik grad at det utløser konsesjonsplikt etter § 8 i vannressursloven. Bakgrunnen for NVEs vurdering var blant annet at konsekvensene av vannstandssvingninger som følge av økt slukeevne i kraftverket var noe usikre. NVE mente disse forholdene burde klarlegges nærmere igjennom en konsesjonsbehandlingsprosess. En konsesjon vil også gi myndighetene mulighet til å føre tilsyn med utbyggingen, samt pålegge tiltak for eventuelle skader og ulemper som kan oppstå.

Teknisk plan

Tiltaket omfatter oppgradering og modernisering av eksisterende kraftstasjon i fjell. Tiltaket skal i følge søknaden ikke omfatte noen former for bianlegg som nye veier, bruer eller serviceanlegg. Det er heller ikke behov for nye kraftlinjer, transformatorstasjoner e.l. som følge av tiltaket. Oppgraderingen vil videre være begrenset av vannveien og innstøpte konstruksjoner.

I henhold til søknaden vil oppgraderingen omfatte følgende endringer:

- Nye turbiner designes for 2 x 87 MW turbineeffekt
- Generatorene oppgraderes
- Sluseventiler skiftes ut med nye kuleventiler
- Nye turbinregulatorer
- Husaggregat skiftes ut med nytt diesellaggregat som nødstrømsforsyning
- Transformatorer revideres. Kjølere, oljepumper og sirkulasjonsvakter skiftes
- 300 kV kabelanlegg - oljekabel holdes i drift så lenge feilsannsynlighet er akseptabelt lav
- 300 kV apparatanlegg – strømstransformatorer og effektbryter skiftes
- Kontrollanlegg planlegges med full utskifting samtidig med hovedrevisjon av aggregater
- Svingekammeret bygges om og tilpasses økt svingehøyde.

Det er videre planer om å skifte ut løpehjulene i løpet av de nærmeste årene.

Hydrologiske forhold i vassdraget

Vinstravassdraget er et gjennomregulert vassdrag og Øvre Vinstra kraftverk utnytter magasinene i Bygdin, Nedre Heimdalsvatn, Vinsteren, Kaldfjorden og Øyangen, noe som tilsvarer et nedbørfelt på 744 km². Årlig midlere tilsig til kraftverket er beregnet til 747 mill. m³ med en middelvannføring (regulert vannføring) på 22,4 m³/s. Alle utløpselvene fra magasinene er sterkt påvirket av eksisterende reguleringer. Det slippes i dag en minstevannføring fra Bygdin og Vinsteren på hhv. 1,25 m³/s og 2 m³/s. I forbindelse med vilkårsrevisjonen er det også pålagt en minstevannføring fra Kaldfjorden til Vinstra elv på 1-3 m³/s om sommeren og 0,5 m³/s om vinteren. Det er i søknaden gitt en oversikt over de tekniske anleggene og manøvreringen i vassdraget.

Produksjon og kostnader

Dagens kraftverk har i følge søknaden hatt en gjennomsnittlig årsproduksjon på 615 GWh fordelt på 128,5 GWh sommerkraft og 486,5 GWh vinterkraft. Maksimal effektutnyttelse i Øvre Vinstra kraftverk er i dag på 140 MW, mens bestpunktproduksjonen er på ca. 110 MW. Oppgraderingen vil øke maseffekten på kraftverket til 170 MW og bestpunktet til 135–140 MW tilsvarende en brukstid på 3500 timer. Med denne brukstiden blir fleksibiliteten vesentlig forbedret og mulighetene for produksjonsoptimalisering i spotmarkedet er mer til stede enn for det eksisterende kraftverket.

Oppgraderingen vil resultere i en økning i kraftproduksjonen på 14 GWh per år, inkludert 4 GWh på grunn av redusert flomtap. Det vil si en årlig mid-

delproduksjon på 629,0 GWh. Prosjektet har en anslått utbyggingskostnad på totalt 200,7 mill. kr, hvorav 58 mill. kr er tilleggskostnaden med økt effektinstallasjon.

NVE har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. Det vil likevel være søkers ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten i prosjektet.

Arealbruk og eiendomsforhold

Tiltaket omfatter oppgradering og modernisering av eksisterende kraftstasjon i fjell og vil i følge søknaden ikke medføre beslag av nye arealer. Det vil muligens være behov for et riggområde som skal plasseres innenfor tiltakshavers egne arealer ved Øvre Vinstra kraftverk.

Forholdet til offentlige planer

Da tiltaket berører eksisterende anlegg, og ikke vil legge beslag på nye arealer, vil det ikke komme i konflikt med offentlige planer.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse. Høringsuttalelsene har vært forelagt søkeren for kommentar.

Høringsuttalelsene er referert i sin helhet foran. Her følger en kort oppsummering av de enkelte uttalelsene:

Nord-Fron kommune er positive til søknaden og ser nødvendigheten av en oppgradering av anlegget. Kommunen presiserer likevel at det må stilles vilkår om avbøtende og kompenserende tiltak for å rette opp de ulempene konsesjonen kan medføre. Når det gjelder Slangen og Slangselva er kommunen opptatt av at den lokale reiselivsvirksomheten ved Slangen Seter sikres i forhold til vanninntak, aktiviteter langs vannet og sikring som følge av erosjon. Kommunen mener videre at en eventuell mudring og kanalisering som avbøtende tiltak må avventes til en ser effektene av tiltaket, men eventuelle kompenserende tiltak skal utføres snarlig ved behov og ta hensyn til både allmenne og private interesser langs vassdraget. Dersom oppstuvning av vann i Slangen medfører økt erosjon mener kommunen at dette skal kompenseres raskt med egnet planting. Kommunen forutsetter videre at planlagt rasteplass og aktivitetsområde ved Slangen bru blir gjennomført, og at ev. skader eller negative virkninger på dette anlegget som følge av omsøkte tiltak skal utbedres. Når det gjelder Olstappen er kommunen positive da de mener tiltaket kan medføre mindre variasjoner i vannstanden og økt tilsig om våren.

Øystre Slidre kommune er positive til planene og mener de miljømessige konsekvensene er små.

Fylkesmannen i Oppland anbefaler at det gis konsesjon til den omsøkte oppgraderingen. Det påpekes at planene omfatter økt utnyttelse av en allerede utbygd elvestrekning og fylkesmannen mener ulempene er små i forhold til nytten ved oppgradering av et eksisterende anlegg. Fylkesmannen viser imidlertid til at plastring og løpsutvidelse av Slangselva som foreslått for å hindre økt erosjon kan gi betydelige ulemper for fiskebestanden og at slike tiltak må vurderes av vassdragsmyndigheten ut fra en fordel/ulempeavveining mellom flom/erosjon, fisk/landskap og ev. endret kjøremønster av kraftverket for å dempe problemet. Fylkesmannen mener dette først bør gjøres etter at en har sett virkningene av det nye kjøremønsteret.

Bergvesenet har ingen kommentarer til søknaden.

Naturvernforbundet i Oppland er positive til planene og mener oppgradering og effektivisering av eksisterende kraftverk er et godt klimatiltak for økt energiproduksjon. De påpeker imidlertid at større vannstandsvariasjoner kan medføre problemer rundt stranding av fisk, negative konsekvenser for gyting og oppvekst av yngel, samt større utvasking/erosjon i strandsona. Naturvernforbundet forutsetter at det gjøres avbøtende tiltak for å motvirke negative konsekvenser for naturmangfoldet.

Fron Almending viser til at det i dag er problemer med utrasing av tomta på sagbruket og mener dette vil forsterkes ved større variasjon i vannstanden på Olstappen. Det påpekes også at det i dag er problemer med "sandflukt" ved lave vannstander noe som skaper problemer for maskiner og materialer.

Espedalen bygdealmenning ser positivt på oppgraderingen og mener det er riktig å tilrettelegge for bedre utnyttelse av eksisterende kraftverk. De påpeker imidlertid at det må gis pålegg og klare føringer for å unngå nevneverdige vannstandsvariasjoner i Kaldfjorden og følgende økt erosjon. Det blir videre vist til problemer med båtferdsel når vannstanden endrer seg raskt gjennom døgnet, noe som de mener vil bli forsterket ved den omsøkte oppgraderingen. Bygdealmenningen mener derfor at regulanten bør pålegges tiltak som merking eller sprenging av stein. Det vises videre til introduksjon av sik som de mener med stor sannsynlighet har skjedd gjennom regulantens utsetting av settefisk. Bygdealmenningen mener derfor at regulanten bør pålegges å betale et årlig beløp på minimum 100.000 kr/år for å redusere sikbestanden og bedre forholdene for ørreten.

Fron fjellstyre bemerker at økte vannstandsvariasjoner kan gi økt erosjon i Slangen og Slangelva som er gode fiskeplasser. Avbøtende tiltak som plastring og utvidelse av tverrsnittet på Slangelva

mener de kan være negativt for fiskebestanden slik at dette må forventes til en ser mulige effekter av det omsøkte tiltaket. Det vises til at det er kommet sik inn i vassdraget, sannsynligvis som følge av regulantens utsetting av settefisk, og når regulanten nå på nytt skal belaste fiskeforholdene i vassdraget mener fjellstyret at de må betale et årlig beløp på minimum 50 000 kr for å bedre fiskeforholdene. Det forutsettes at kompenserende tiltak tar hensyn til både private og allmenne interesser langs vassdraget, og at fjellstyret får mulighet til å uttale seg før eventuelle tiltak gjennomføres. Fjellstyret viser videre til etablering av en planlagt rasteplass og aktivitetsområdet ved Slangbrua og at endringer i elveløpet kan forringe planene. Eventuelle skader og negative virkninger på dette anlegget som følge av endret vannføringsregime i Slangelva mener de regulanten må utbedre for egen regning.

Tom Schjelderup Mathiesen, på vegnet av grunneierne ved Øyangen, er meget skeptisk til konsesjonssøknaden. De mener en innvilgning av søknaden vil medføre ytterligere regulering av Øyangen med følgende forverrede forhold for biologisk liv, forverring av vannkvaliteten på vannet som er drikkevann, vanskeliggjøre fremkommelighet på sjøen, gripe inn i området estetiske utseende og føre til vanninntrengning i bestående bygninger. Det hevdes at en innvilgning av søknaden vil bryte mot det skjønn og forlik som er inngått mellom grunneierne og kraftselskapet, og de vil vurdere rettslig skritt dersom søknaden innvilges. De kritiserer konsekvensrapporten som er utført og mener denne ikke kan legges til grunn for vurderingen og at det må utføres en ny utredning. Mathiesen kritiserer blant annet påstanden i rapporten om at virkningene av hurtigere og hyppigere endringer i vannstanden er dårlig kjent, og viser til en rekke artikler som han mener motbeviser dette. Mathiesen mener videre at informasjonen som oppgis er gammel og utdatert, og at flere av påstandene er usanne eller mangler referanser. Det hevdes at ørretfiske i vannet er langt bedre enn det rapporten viser til. Avslutningsvis vises det til fastsettelse av nye vilkår for reguleringskonsesjonene i Vinstravassdraget for bl.a. å rette opp miljøskader i vassdraget, noe Mathiesen påpeker er feil ressursbruk samtidig som en nå skal iverksette tiltak som de mener kan få store konsekvenser for ørretstammen i Øyangen.

Slangen Seter påpeker at de har skiløype som går langs Slangenvannet og at denne vil stå under vann dersom vannstanden blir høyere enn i dag. De mener også at hyppige vannstandsendringer med følgende erosjon kan medføre at nåværende løype-trasé blir borte. Slangen Seter forutsetter at tiltakshaver pålegges tiltak slik at løypenettet ikke blir ødelagt som følge av det omsøkte prosjektet. Det vises videre til at Slangen Seter har vannforsyning fra en brønn nede ved vannet samt en reservebrønn i

strandsonen. Det forutsettes at Opplandskraft sørger for at vannkildene sikres. Slangen Seter påpeker at de i dag har problemer med båter, kanoer, badeliv, med mer som følge av reguleringen og at en hyppigere vannstandsending kan medføre større ulemper. Erstatningen som en gang er utbetalt mener de ikke er tilstrekkelig og Slangen Seter mener derfor at Opplandskraft bør betale en større ulemperstatning som følge av tiltaket. Slangen Seter mener imidlertid at elva ikke er noen god gyteelv og at mudring som avbøtende tiltak for å få en mer stabil vannstand kan være positivt. Under forutsetning av at Slangen Seters drift ikke blir skadelidende anbefales det at det gis konsesjon til den omsøkte oppgraderingen.

Tore Mælumsæter uttaler seg på vegne av grunneierne av Bergnes ved nedre del av Slangen og starten av Slangnelva. De har forståelse for behovet for oppgradering av kraftverket, men påpeker at nettopp Slangen og Slangnelva blir sterkest berørt. De frykter at større høydeforskjeller i vannstand og økte vannmasser kan gi erosjon langs torva i vannkantene. De ønsker en permanent bryggeløsning som avbøtende tiltak for at stadig større areal legges tørre i perioder. De ber videre om at avbøtende tiltak gjøres i samarbeid med grunneierne.

Rita og Chr. Walter protesterer på konsesjonsøknaden slik den nå foreligger og ber om at følgende punkter blir utredet og lagt ut til høring sammen med omsøkte oppgradering: 1) Muligheten for at Øyangen kan elimineres som reguleringsmagasin, 2) Konsekvenser ved alternative reduserte reguleringshøyder for Olstappen, 3) Alternative regimer for vannføring i Vinstra ut av Olstappen. De ber videre om at alle berørte parter får NVEs vurdering av søknaden til høring før endelig avgjørelse.

Kjell og Jorun Randi Aas påpeker at de i dag får vann i kjelleren når Slangnelva er stor og frykter at dette problemet vil øke ved høyere vannstand i Slangen og Slangnelva som følge av tiltaket. De går derfor i mot den omsøkte oppgraderingen.

Tiltakets virkninger - Fordeler og skader/ulemper

Nedenfor har vi gitt en oversikt over hva NVE anser som de viktigste fordelene og skadene/ulempene ved den planlagte oppgraderingen av Øvre Vinstra kraftverk:

Fordeler

Fordelene med tiltaket knytter seg i hovedsak til en bedre utnyttelse av et eksisterende kraftanlegg og medfører ingen nye arealbeslag. Dette innebærer økt kraftproduksjon på 14 GWh, samt bedre mulighet for prisoptimalisering. Oppgraderingen vil også gi noen økte skatteinntekter til kommunen som følge av økt kraftproduksjon.

Ulemper

Ulempene ved tiltaket knytter seg i hovedsak til større og hyppigere vannstandsvariasjoner i magasinene. Det er spesielt inntaksmagasinet Øyangen og utløpet av kraftstasjonen i Slangen og Slangnelva som vil bli berørt. Alle endringer ligger imidlertid innenfor eksisterende konsesjonsvilkår og vil ikke endre på gjeldende reguleringsgrenser. Økt slukeevne gir mulighet for endret kjøring av kraftverket med følgende større svingninger i magasin vannstanden og raskere vannstandsendinger per tidsenhet.

NVEs vurdering

Konsesjonsbehandling etter vannressursloven innebærer en konkret vurdering av de fordeler og ulemper det omsøkte prosjektet har for samfunnet som helhet. I kraftverkssaker der planlagt effektøkning er over 10 MW avgir NVE en innstilling til Olje- og energidepartementet. Forutsetningen for å få konsesjon er at prosjektet tilfredsstiller lovens krav om at fordelene ved prosjektet er større enn ulempene.

Prosjektet er en rehabilitering/oppgradering av eksisterende Øvre Vinstra kraftverk og innebærer ingen nye reguleringer, eller endringer i gjeldende reguleringsgrenser (HRV/LRV) og manøvreringsreglement. Prosjektet omfatter heller ingen nye arealbeslag eller installasjoner i dagen da kraftverket ligger i fjell. Miljøkonsekvensene knytter seg til økningen i slukeevnen for kraftverket, noe som gir mulighet for økt tapping fra Kaldfjorden og Øyangen, og tilhørende økt tilførsel til Slangen/Olstappen.

Det er ulike oppfatninger av om tiltaket skal tiltales eller ikke. Nord-Fron kommune, Øystre Slidre kommune, Fylkesmannen i Oppland, Naturvernforbundet i Oppland, Espedalen bygdealmening og Slangen Seter er positive til søknaden på visse vilkår. Fron Almanning og Fron fjellstyre har noen merknader til søknaden, men tar ikke stilling til konsesjonsspørsmålet. Grunneierne ved Berge går ikke imot planene, men ber om avbøtende tiltak. Grunneierne ved Øyangen v/ Mathiesen, samt Walter og Aas går i mot den foreliggende søknaden.

I det følgende vil NVE drøfte og vurdere ulike forhold knyttet til det omsøkte prosjektet. NVEs vurdering baserer seg på informasjon i søknaden, innkomne høringsuttalelser og søkers kommentarer til disse.

Konsekvensvurdering

Mathiesen, på vegne av grunneierne i Øyangen, kritiserer konsekvensrapporten som er utført og som følger konsesjonsøknaden og mener denne ikke kan legges til grunn for vurderingen. De krever at det utføres en ny konsekvensvurdering. NVE vil på

peke at det omsøkte tiltaket ikke er av en slik størrelse at det faller inn under plan- og bygningslovens forskrift om konsekvensutredninger. Det er derfor ikke krav om en egen konsekvensutredning som følge av tiltaket. NVE mener at den omtalte rapporten, sammen med søknaden, innkomne høringsuttalelser og søkers kommentarer til disse gir tilstrekkelige opplysninger om planene og konsekvensene av disse til at et vedtak kan fattes. NVE kan ikke se at det er behov for ytterligere utredninger.

Hydrologiske virkninger

Flere av høringsinstansene er engstelige for at det omsøkte tiltaket vil medføre ytterligere reguleringer eller store, hyppige vannstandsvariasjoner av magasinene. Det er spesielt Øyangen, Slangen/Olstappen og Kaldfjorden som kan bli påvirket og som også høringsinstansene er opptatt av. Det er viktig å ha klart for seg at oppgraderingsprosjektet ikke vil endre grensene for høyeste og laveste regulerte vannstand og at alle vannstandsvariasjoner skal skje innenfor gjeldende manøvreringsreglement. Økt slukeevne gir likevel mulighet til å utnytte magasinene annerledes enn det det gjøres i dag, noe som kan gi større vannstandssvingninger på døgn- og ukesbasis.

Usikkerheten rundt konsekvensene av vannstandssvingninger som følge av økt slukeevne i kraftverket var noe av det NVE vektla ved vårt vedtak om konsesjonsplikt av 24.06.2008. Tiltakshaver har i etterkant av dette fått utført en rapport med simuleringer av vannstander med ulike kjøremønstre i forskjellige tidsperioder og en vurdering av konsekvenser for ulike fagtemaer. Rapporten ligger som vedlegg til søknaden (Multiconsult 2008).

I følge simuleringene vil oppgraderingen av kraftverket ikke få noen effekt på vannstanden i Nedre Heimdalsvatn, eller restvannføringen i utløpselva Hinøgla. I Kaldfjorden vil vannstandsvariasjonene før og etter oppgraderingen være tilnærmet de samme. Flomtapet/overløpet fra Kaldfjorden til Vinstra elv vil imidlertid i følge søknaden bli noe redusert som følge av tiltaket. I henhold til de reviderte konsesjonsvilkårene vil det fra sommeren 2010 gå minstevannføring i Vinstra elv ut fra Kaldfjorden hele året.

I Øyangen viser simuleringene at oppgraderingen vil medføre noe større døgnvariasjon i vannstand og større differanse mellom høyeste og laveste vannstand gjennom en uke med sannsynlige kjøremønstre for kraftverket i de ulike årstider. Den maksimale døgnvariasjonen i vannstand vil kunne øke med opptil 15 cm og differansen mellom høyeste og laveste vannstand i løpet av en uke vil kunne øke med 22 cm. Det vil si at maksimal vannstandsvariasjon vil øke fra 6 til 21 cm gjennom døgnet og største differanse mellom høyeste og laveste magasin vannstand gjennom uken vil øke fra 10 til 32 cm.

Gjennomsnittlig døgnvariasjon gjennom uken er på 15 cm ved kjøring med moderat last. (Tabell 2, Multiconsult 2008). Den største variasjonen skjer gjennom vinteren og for de andre årstidene er forskjellene lavere.

Også når det gjelder Slangen viser simuleringene at det vil bli en kraftigere variasjon av vannstanden. Døgnvariasjonen vil kunne øke med maksimalt 21 cm (fra 56 til 77 cm) og gjennom uken med tilsvarende maksimal økning på 13 cm (fra 98 cm til 111 cm). I Slangen vil de største vannstandsvariasjonene forekomme sommer/høst.

I Olstappen viser simuleringene at oppgraderingen vil medføre en reduksjon i vannstandsvariasjoner både igjennom døgnet og gjennom uken. Den maksimale døgnvariasjonen vil kunne reduseres med opptil 34 cm (fra 81 cm til 47 cm), og differansen mellom høyeste og laveste vannstand i løpet av en uke reduseres med maksimalt 62 cm (fra 152 cm til 90 cm). Dette skjer gjennom vinteren og for de andre årstidene er forskjellene lavere. Disse simuleringene forutsetter at kjøremønsteret i Nedre Vinstra kraftverk blir som i dag.

Nedtappingshastigheten har betydning for erosjon, og den maksimale hastigheten blir i følge rapporten i liten grad påvirket av oppgraderingen. Maksimal nedtappingshastighet i Øyangen er fra 1-4 cm per time før oppgradering og 2-5 cm etter oppgradering. I Olstappen er situasjonen den samme før og etter oppgradering med en hastighet på 1-7 cm per time.

NVE vil bemerke at alle ovenstående verdier er basert på maksimalverdier og at det normalt vil være mindre variasjoner i vannstandene enn det som fremkommer over. De oppgitte vannstandsvariasjonene er også basert på simuleringer med en konseptmodell utviklet av Multiconsult etter forventet kjøring av Øvre og Nedre Vinstra kraftverk, tapping fra ovenforliggende magasiner, lokaltilslig, med mer. Simuleringene er basert på kjøreeksempler for Øvre Vinstra kraftverk og er kun et utvalg av mange mulige kjøremønstre. NVE mener likevel at simuleringene gir et godt bilde av forventet variasjon i vannstandene etter en eventuell oppgradering av kraftverket.

Oppsummert vil den omsøkte oppgraderingen medføre en økning i vannstandsvariasjoner i forhold til dagens situasjon med maksimal økning i døgn differansen på 15 cm og en maksimal økning i ukedifferansen på 20 cm (Øyangen).

Erosjon

Erosjon er i dag et problem ved flere av magasinene i Vinstravassdraget og i forbindelse med eksisterende reguleringer har strandsonen vært utsatt for varierende utvasking og erosjon i over 50 år. Graden av erosjon avhenger av løsmassetype, og graden av erosjonsskader og problemer varierer fra magasin

til magasin. I følge konsesjonssøknaden er det ikke ventet særlige erosjonsproblemer i Kaldfjorden som følge av tiltaket da vannstandvariasjonene blir tilnærmet de samme som før oppgraderingen. I Øyangen er det heller ikke ventet særlige negative virkninger som følge av erosjon. Dette avhenger imidlertid av kjøringen av kraftverket og dersom oppgraderingen medfører at vannstanden oftere blir liggende lavere igjennom sesongen enn normalt kan en forvente at magasinet i noen grad eksponeres for høyere erosjon enn i dag. Dette vil imidlertid være i form av vinderosjon, og ikke som direkte endringer i fyllings og nedtappingshastigheten, og kan medføre en mulig korttidseffekt på blakking av vann. Når det gjelder Slangen og Slangelva er det i følge søknaden lite erosjonsproblemer i dag. Omsøkte oppgradering vil imidlertid medføre økt tilløp til Slangen og større gjennomstrømming i Slangelva da maksimalt avløp fra kraftverket øker fra 49 m³/s til 60 m³/s. Dette kan medføre oppstuvning, nye vanddekkede arealer og erosjon på elvekanten. Graden av erosjonsproblemer er noe usikkert og avhenger av kraftverkets kjøremønster. Det er i følge tiltakshaver også mulig å gjøre avbøtende tiltak som utvidelse av elvetverrsnittet og mudring dersom dette skulle være nødvendig. Når det gjelder Olstappen har strandsonen her vært utsatt for kraftig erosjon i mange år noe som har sammenheng med bl.a. glasifluviale avsetninger langs magasinet. Den omsøkte oppgraderingen vil i følge søknaden medføre noe mindre døgnvariasjoner i vannstanden i Olstappen og differansen mellom høyeste og laveste vannstand i løpet av en uke vil bli mindre enn i dag. Den omsøkte oppgraderingen av Øvre Vinstra kraftverk skal således ikke medføre økte erosjonsproblemer i Olstappen, snarere tvert om.

Flere av høringsinstansene tar opp problemet rundt erosjon i sine uttalelser. Nord-Fron kommune presiserer at det må stilles vilkår om avbøtende og kompenserende tiltak for å rette opp de ulempene konsesjonen kan medføre. Kommunen mener imidlertid at en eventuell mudring og kanalisering av Slangelva som avbøtende tiltak må avventes til en ser effektene av tiltaket, men at eventuelle kompenserende tiltak må utføres snarlig ved behov. Dette er også noe Fron fjellstyre støtter seg til. Dersom oppstuvning av vann i Slangen medfører økt erosjon mener kommunen at dette skal kompenseres raskt med egnet plastring. Fylkesmannen i Oppland påpeker at plastring og løpsutvidelse av Slangelva som foreslått kan gi betydelige ulemper for fiskebestanden og at slike tiltak må vurderes av vassdragsmyndigheten ut fra en fordel/ulempeavveining mellom flom/erosjon, fisk/landskap og ev. endret kjøremønster av kraftverket for å dempe problemet. Fylkesmannen mener dette først bør gjøres etter at en har sett virkningene av det nye kjøremønsteret.

NVE støtter seg til uttalelsene fra kommunen og fylkesmannen. Ut fra de forundersøkelser og simuleringer som er utført kan ikke NVE se at omsøkte tiltak skulle medføre vesentlige større erosjonsproblemer utover det som er i dag. Ved en eventuell konsesjon kan det settes vilkår om avbøtende tiltak som følge av erosjon, med mer, dersom dette skulle være nødvendig. NVE påpeker imidlertid at det må skilles mellom erosjonsproblemer som forårsakes av eksisterende reguleringer i magasinene der det er Glommens og Laagens Brukseierforening som sitter på reguleringsrettighetene, og erosjon som følge av en ev. økt slukeevne i Øvre Vinstra kraftverk som omsøkt og de konsekvenser dette skulle medføre.

Fron Almenning viser til at det i dag er problemer med utrasing av tomta på sagbruket og mener dette vil forsterkes ved større variasjon i vannstanden på Olstappen. Det påpekes også at det i dag er problemer med "sandflukt" ved lave vannstander noe som skaper problemer for maskiner og materialer. NVE bemerker at i henhold til søknaden vil det omsøkte tiltaket ikke medføre større vannstandsvariasjoner i Olstappen og skulle således ikke medføre større problemer for sagbruket enn det det er i dag. Skulle det likevel vise seg at en eventuell konsesjon medfører ytterligere ulemper for sagbruket er dette forhold av privatrettslig karakter som må avgjøres direkte mellom partene eller gjennom rettssystemet.

Espedalen bygdealmenning påpeker at det må gis pålegg og klare føringer for å unngå nevneverdige vannstandsvariasjoner i Kaldfjorden og følgende økt erosjon. Tiltakshaver påpeker i sine kommentarer til høringsuttalelsene at vannstandsvariasjonene i Kaldfjorden ikke vil endre seg vesentlig som følge av en ev. oppgradering på grunn av magasinets størrelse, ovenforliggende magasiner og Øyangen som mellomliggende buffermagasin. NVE deler tiltakshavers oppfatning her. Tiltakshaver mener videre at det ikke bør settes føringer for manøvreringer utover det som ligger i eksisterende manøvreringsreglement. NVE vil bemerke at dersom det skal settes føringer for manøvreringen må dette gjøres gjennom endring av manøvreringsreglementet for magasinene der det er GLB som er konsesjonær.

Naturmangfold

Det omsøkte prosjektet har liten effekt på terrestrisk flora og fauna da det ikke vil berøre nye arealer utover det som i dag allerede er neddemt eller er gjenstand for reguleringer. Mulige konsekvenser for naturmangfoldet knytter seg således i hovedsak til fisk og andre ferskvannsorganismer.

Fisk og ferskvannsbiologi

Fiskebestanden i Vinstravassdraget er allerede sterkt påvirket av vassdragsreguleringene og det er

gjort en rekke tiltak for å bedre forholdene for fisk. I tillegg til ørret er det bl.a. sik, røye, abbor og ørekyt i vannene. Negative konsekvenser for fisk og ferskvannsbiologi som følge av den omsøkte oppgraderingen vil henge nært sammen med de tidligere omtalte vannstandsendringene med følgende mulig erosjon. I følge søknaden vil oppgraderingen ikke påvirke forholdene for fisk i Kaldfjorden eller Olstappen. Når det gjelder Øyangen kan økte vannstandsvariasjoner tenkes å påvirke næringsdyrproduksjonen i gruntområdene negativt. Det antas likevel at de omsøkte endringene vil være marginale i forhold til det reguleringsregime som allerede er i dag slik at virkningene på fiskebestanden vil være små.

Naturvernforbundet i Oppland er bekymret for at større vannstandsvariasjoner kan medføre problemer rundt stranding av fisk, negative konsekvenser for gyting og oppvekst av yngel samt større utvasking/erosjon i strandsona. Naturvernforbundet forutsetter videre at det gjøres avbøtende tiltak for å motvirke negative konsekvenser for naturmangfoldet. I søknaden viser tiltakshaver til studier som konkluderer med at en senkningshastighet på mindre enn 13 cm per time ikke vil gi stranding av fisk. Disse studiene refererer seg i hovedsak til regulerte elver. Det er etter hva NVE kjenner til gjort få studier på stranding av fisk i magasiner, men vi antar at det skal enda større senkningshastigheter til her før det skaper problemer for fisk. Simuleringene som er utført viser at nedtappingshastigheten i Øyangen vil øke fra 1-4 cm per time til 2-5 cm per time som følge av oppgraderingen. I Olstappen er nedtappingshastigheten 1-7 cm per time og vil ikke endres som følge av oppgraderingen. NVE kan derfor ikke se at stranding av fisk vil bli et problem i magasinene som følge av det omsøkte tiltaket. Ved en eventuell konsesjon vil standardvilkår for naturforvaltning gi fylkesmannen/DN hjemmel til å pålegge konsesjonæren avbøtende tiltak dersom dette skulle være nødvendig.

Espedalen bygdealmenning og Fron Fjellstyre viser til introduksjon av sik som de mener med stor sannsynlighet har skjedd gjennom regulantens utsetting av settefisk. Bygdealmenningen mener derfor at regulanten bør pålegges å betale et årlig beløp på minimum 100.000 kr/år for å redusere sikbestanden og bedre forholdene for ørreten, mens Fjellstyret foreslår minimum 50 000 kr/år. NVE vil bemerke at det er Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) som er regulant i vassdraget og som sitter på reguleringskonsesjonene. I hvilken grad sik er innført som følge av reguleringen er således ikke relevant for denne saken. Reguleringskonsesjonene som nylig er revidert inneholder standardvilkår for naturforvaltning som gir hjemmel til å pålegge konsesjonæren kompenserte tiltak i den grad det skulle være en sammenheng. Når det gjelder om-

søkte oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk vil også en eventuell konsesjon som tidligere nevnt inneholde standardvilkår med mulighet for pålegg om avbøtende tiltak. Påleggene må imidlertid være direkte knyttet til ulemper forårsaket av oppgraderingen og ikke som følge av tidligere reguleringer. Når det gjelder kravet om årlige utbetalinger for å bedre forholdene for ørret viser vi til at det i dag er et fond for opphjør av vilt, fisk og friluftsliv hjemlet i reguleringskonsesjonene til GLB. NVE kan ikke se at det er grunnlag for å pålegge årlige utbetalinger for å bedre fiske som følge av den omsøkte oppgraderingen av Øvre Vinstra kraftverk.

Mathiesen har, på vegne av grunneierne i Øyangen, flere merknader i sin uttalelse vedrørende konsekvenser for fisk i Øyangen. Han mener blant annet at ørretfisket i Øyangen er langt bedre enn det søknaden med tilhørende rapport viser og mener at omsøkte tiltak kan få store konsekvenser for ørreten (og andre fiskearter) i Øyangen. Fylkesmannen i Oppland påpeker i sin uttalelse at oppgraderingsprosjektet vil resultere i en midlertidig økt erosjon i Øyangen og at økt vannstandsvariasjon kan medføre noe negative virkninger for fisk, men at virkningene ikke vil være store i forhold til dagens situasjon. NVE viser til våre merknader ovenfor. Under forutsetning av at omsøkte oppgradering ikke medfører vesentlig økning i erosjonsproblemer kan vi ikke se at forholdene for fisk skulle bli vesentlig forringet i forhold til dagens situasjon. Eventuelle avbøtende tiltak kan pålegges med hjemmel i standardvilkårene dersom det skulle være nødvendig.

Vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser

I følge søknaden er vannkvaliteten i Vinstravassdraget generelt god. Økte vannstandsvariasjoner med følgende økt erosjon kan påvirke vannkvaliteten i noe grad, men NVE støtter tiltakshavers synspunkt her og mener eventuelle negative effekter vil være av kortvarig karakter.

Slangen Seter informerer i sin høringsuttalelse om at de har vannforsyning fra en brønn nede ved Slangenvannet, samt en reservebrønn i strandsonen. De forutsetter at Opplandskraft sikrer vannkildene. Dette er forhold av privatrettslig karakter og NVE bemerker at ved en eventuell konsesjon plikter tiltakshaver å erstatte eventuelle skader og ulemper for private interesser som følge av tiltaket, herunder også vannforsyning.

Brukerinteresser

Vinstravassdraget ligger i et populært fjellområde med betydelige brukerinteresser knyttet til jakt, fiske, ski- og turgåing. Det ligger flere hytter i tilknytning til magasinene i både Øyangen, Kaldfjorden og Olstappen, og båthold inngår som en viktig del av rekreasjonsaktivitetene. Espedalen bygdealmenning viser i sin uttalelse til dagens problemer med

båtferdsløp når vannstanden endrer seg raskt gjennom døgnet, noe de mener vil bli forsterket ved den omsøkte oppgraderingen. Bygdealmeningen mener derfor at regulanten bør pålegges avbøtende tiltak som merking eller sprengning av stein. Det foreslås videre at regulanten pålegges å betale et årlig beløp for å kompensere for ulemper for båteiere ved varierende vannstand. NVE er klar over at reguleringsmagasiner kan medføre problemer for båtbruk som følge av nedtappede magasiner og tørrlagte områder, og som følge av raske vannstandsvariasjoner. Dette er imidlertid ulemper som følge av eksisterende reguleringer i vassdraget. Økte vannstandsvariasjoner som følge av den omsøkte oppgraderingen av Øvre Vinstra kraftverk er etter NVEs syn beskjedne og vil ikke medføre vesentlige konsekvenser for båtbruken utover det som allerede er i dag.

Nord-Fron kommune er opptatt av at den lokale reiselivsvirksomheten ved Slangen Seter sikres i forhold til vanninntak, aktiviteter langs vannet og sikring som følge av erosjon. Slangen Seter påpeker at de har skiløype som går langs Slangenvannet og at denne vil stå under vann dersom vannstanden blir høyere enn i dag. Hyppige vannstandsendringer med følgende erosjon kan også medføre at nåværende løypetrásé blir borte. Slangen Seter forutsetter at tiltakshaver pålegges tiltak slik at løypenettet ikke blir ødelagt som følge av det omsøkte prosjektet. Slangen Seter påpeker også at de i dag har problemer med båter, kanoer, badeliv, med mer som følge av reguleringen og at en hyppigere vannstandsending kan medføre større ulemper. Erstatningen som en gang er utbetalt mener de ikke er tilstrekkelig og Slangen Seter mener derfor at Opplandskraft bør betale en større ulempeerstatning som følge av tiltaket. Opplandskraft skriver i sine kommentarer til høringsuttalelsene at dersom oppgraderingen viser seg å gi høyere vannstand i Slangen med tilhørende problemer vil det bli vurdert avbøtende tiltak, og eventuelle skader og ulemper som skyldes prosjektet vil bli erstattet. NVE vil påpeke at ved en eventuell konsesjon står konsesjonær ansvarlig for eventuelle skader og ulemper som måtte oppstå for private interesser, og er således også ansvarlig for eventuelle erstatninger eller avbøtende tiltak. I henhold til standardvilkårene ved en eventuell konsesjon plikter konsesjonær i nødvendig utstrekning å legge om turstier, med mer (herunder også skiløyper) som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignende som følge av tiltaket.

Nord-Fron kommune og Fron Fjellstyre viser til etablering av en planlagt rasteplass og aktivitetsområde ved Slangen bru. Det forutsettes at denne blir gjennomført, og at eventuelle skader eller negative virkninger på anlegget som følge av omsøkte tiltak utbedres. Opplandskraft skriver i sine merknader til

høringsuttalelsene at de vil utbedre eller erstatte eventuelle skader som skulle oppstå ved dette anlegget som følge av en oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk. Dette er forhold av privatrettslig karakter og eventuelle ulemper som følge av tiltaket må avklares mellom partene.

Grunneierne til Bergnes ved Mælumsæter viser til at de i dag har problemer med å få båten inn og ut ved Slangen/Slanganelva, noe de mener vil bli forsterket med det omsøkte tiltaket. De ber derfor om at tiltakshaver bekoster en permanent bryggeløsning som avbøtende tiltak. Dette er forhold av privatrettslig karakter og som må løses mellom tiltakshaver og de berørte ved en eventuell konsesjon. I følge Opplandskraft sine kommentarer til høringsuttalelsene vil de vurdere mulighet for bryggeløsninger i samråd med grunneierne.

Samfunnsmessige virkninger

En oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk vil gi 14 GWh i ny fornybar energi, samt økning i verdien av kraftproduksjonen på grunn av bedre mulighet for prisoptimalisering. Oppgraderingen vil videre gi noe økte inntekter til Nord-Fron kommune i form av naturressurskatt og eiendomsskatt som følge av økt kraftproduksjon. Tiltaket vil også kunne medføre noe økt lokal sysselsetting i anleggsperioden.

Konsesjonsavgifter

I og med at saken er et rent opprustningsprosjekt av et eksisterende kraftverk og et allerede utnyttet fall, kommer ikke vannressursloven § 19, 2.ledd, siste punktum om konsesjonsavgifter til anvendelse. Det fremgår av Ot.prp. nr. 50 (1992-92), avsnitt 21.3.2, at denne bestemmelsen kun gjelder for nye elvekraftverk med produksjon over 40 GWh/år. Det er derfor ikke grunnlag for å pålegge vilkår om konsesjonsavgifter i denne saken.

Oppsummering

Den omsøkte oppgraderingen av Øvre Vinstra kraftverk øker utnyttelsen i et eksisterende kraftverk og utnyttelsen av allerede utbygde elvestrekninger og berørte magasiner. I totalvurderingen av det omsøkte prosjektet legger NVE stor vekt på at en oppgradering gir ny fornybar energi gjennom en bedre utnyttelse av et allerede utbyggt fall.

Prosjektet medfører ingen nye arealbeslag og inngrepene er etter NVEs syn begrenset. Den omsøkte oppgraderingen med følgende endringer i vannstandsvariasjoner kan imidlertid medføre noe økt erosjon i Øyungen og Slangen/Slanganelva samt mulige negative virkninger for fisk og båthold i de samme magasinene. De negative virkningene vil likevel etter NVEs syn være marginale i forhold til dagens situasjon. Med avbøtende tiltak og vilkår som foreslått mener NVE at ulemper som følger av

det omsøkte tiltaket er små i forhold til nytten av økt kraftproduksjon og større fleksibilitet for kjøring av kraftverket.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene av det omsøkte tiltaket er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt. NVE anbefaler at Opplandskraft DA får tillatelse etter vannressursloven § 8 til oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk etter de foreliggende planene og på de vilkår som følger vedlagt.

Forholdet til annet lovverk

Energiloven

Tiltaket omfatter ikke bygging av nye kraftlinjer, transformatorstasjoner, e.l., men det er nødvendig med en tillatelse etter energiloven for å bygge og drive nødvendige høyspentanlegg. I NVEs helhetsvurdering inngår også virkningene for miljø, naturressurser og samfunn av nødvendig elektriske anlegg for å gjennomføre planene. Etter NVEs vurdering medfører ikke de elektriske anleggene skader eller ulemper av et slikt omfang at de har avgjørende betydning for om det omsøkte tiltaket kan tillates eller ikke. NVE vil sluttbehandle søknaden etter energiloven om bygging og drift av de elektriske anleggene når søknaden om tillatelse etter vassdragslovgivningen er avgjort.

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven trådte i kraft den 1. juli 2009, og skal erstatte blant annet naturvernloven. Loven omfatter all natur og alle sektorer som forvalter natur eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen.

Lovens formål er å ta vare på naturens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser gjennom bærekraftig bruk og vern. Loven skal gi grunnlag for menneskers virksomhet, kultur, helse og trivsel, både nå og i framtiden, også som grunnlag for samisk kultur. Loven fastsetter alminnelige bestemmelser for bærekraftig bruk, og skal samordne forvaltningen gjennom felles mål og prinsipper.

Loven fastsetter forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper, blant annet "føre-var" prinsippet og prinsippet om økosystemforvaltning og samlet belastning.

Etter NVEs syn blir formålet i naturmangfoldloven i praksis ivaretatt gjennom de grundige prosessene og vurderingene som ligger til grunn for et konsesjonsvedtak eller en innstilling til Olje- og energidepartementet, herunder høringer av meldinger og søknader, konsekvensutredninger, fastset-

telse av avbøtende tiltak etc. Et positivt vedtak eller innstilling fattes kun der hvor fordelene og nytten av å gjennomføre et tiltak vurderes å være større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. Tiltakets virkning for naturmangfoldet er et sentralt tema i denne vurderingen.

Vannforskriften

NVE har ved vurderingen av om konsesjon skal gis etter vannressursloven § 8 foretatt en vurdering av kravene i vannforskriften (FOR 2006-12-15 nr. 1446) § 12 vedrørende ny aktivitet eller nye inngrep. NVE har vurdert alle praktisk gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene eller ulempene ved tiltaket. Det er satt vilkår i konsesjonen som anses egnet for å avbøte en negativ utvikling i vannforekomsten. Vilkårene omfatter også hjemmel for å kunne pålegge ulike miljøtiltak. NVE har vurdert samfunnsnyttene av inngrepet til å være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Videre har NVE vurdert at hensikten med inngrepet i form av ny energi-produksjon ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Både teknisk gjennomførbarhet og kostnader er vurdert.

Merknader til konsesjonsvilkårene etter vannressursloven

Forslagene til konsesjonsvilkår er basert på standard konsesjonsvilkår. Standard vilkår som ikke har relevans for det omsøkte prosjektet er ikke tatt med.

NVE har ikke funnet grunn til å kommentere poster i vilkårene der det foreslås brukt standard vilkår uendret og der det ikke har kommet innspill i høringsuttalelsene. For øvrige poster har vi følgende kommentarer:

Post 1: Reguleringsgrenser og vannslipp

Vi viser til manøvreringsreglementet for reguleringen av magasinene i Vinstravassdraget. Kjøring av kraftverket må til enhver tid foregå slik at gjeldende reglement overholdes. Vi har ikke foreslått noen restriksjoner på kjøringen av kraftverket eller manøvreringen av magasinene utover det som allerede ligger i reglementet. Slike restriksjoner må etter vårt syn gjøres gjennom en endring av manøvreringsreglementet etter søknad fra konsesjonær (her GLB) eller gjennom en ny revisjon av vilkår for reguleringskonsesjonene. Da vilkårene nylig er revidert er det nær 30 år til neste revisjonstidspunkt. De omsøkte vannstandsvariasjonene er imidlertid ikke så omfattende at vi per i dag ser behov for å tallfeste de i et reglement. Vi forutsetter da at oppgraderingen ikke medfører vannstandsvariasjoner utover det som er forutsatt i søknad med fagrapport. Vi viser ellers til post 14 nedenfor der vi foreslår at standardvilkåret for revisjoner tas inn i konsesjonen slik at det gis

mulighet til revisjon av vilkårene på lik linje med reguleringskonsesjonene i vassdraget. På dette tidspunkt har kraftverket med nytt kjøremønster sannsynligvis vært i drift en tid, og eventuelle konsekvenser og behov for restriksjoner kan vurderes gjennom revisjonsprosessen.

Post 2: Byggefrister

NVE foreslår standardvilkåret om byggefrister. Etter 19 i vannressursloven gjelder vassdragsreguleringslovens frister selv om tiltaket får konsesjon etter vannressursloven.

Post 4: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Dette vilkåret gir hjemmel for godkjenning av planer, tilsyn med utførelsen, senere vedlikehold av utbyggingen samt opprydding av anleggsområder og landskapsmessige tiltak. Detaljerte planer med forslag til eventuelle avbøtende tiltak skal sendes NVE og godkjennes før tiltaket kan settes i gang. Ved godkjenning av detaljplaner vil NVE legge vekt på at de tekniske inngrepene skal få en god utforming.

NVE understreker at dette vilkåret også vil omfatte tidligere inngrep innenfor områder som nå blir berørt. NVE kan derfor vurdere behovet for opprydding og landskapstilpasning ved disse inngrepene. Eventuelle uttak av masser fra gamle og nye tipper kan bare gjøres etter godkjent plan. Når det gjelder eiendomsrett til tunnelmasser viser vi til standardvilkåret som vil sikre ukontrollert uttak som er uheldig for landskap og miljø.

Post 5: Naturforvaltning

Vilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen og gir hjemmel til å pålegge tiltak for bl.a. fisk og friluftsliv som tatt opp av flere i høringsrunden. NVE vil imidlertid bemerke at ev. pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av en oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Post 6: Automatisk fredete kulturminner

Det er ikke utført arkeologiske undersøkelser i forkant av eksisterende reguleringer i Vinstravassdraget, men i forbindelse med revisjonsprosessen er det gjort registreringer og funn av både nye og automatiske fredete kulturminner. Reguleringskonsesjonene for vassdraget har fått inn vilkår om innbetaling av et engangsbeløp til kulturminnevern i vassdraget. Oppgraderingsprosjektet innebærer ingen nye arealbeslag eller neddemte områder og vil således ikke påvirke kulturminner utover det som allerede er skjedd ved eksisterende inngrep.

NVE foreslår standardvilkåret om automatisk fredete kulturminner og viser for øvrig til vilkårenes

post 3 om konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv. Vi minner videre om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jf. kulturminneloven § 8 (jf. vilkårenes pkt. 3).

Post 7: Forurensning m.m.

Standardvilkåret dekker driftsperioden. For anleggsdriften må det søkes til fylkesmannen om særskilt utslippstillatelse.

Post 8: Ferdsel mv.

Slangen Seter påpeker at de har skiløyper som går langs Slangenvannet og er engstelige for at nåværende løypetrasé blir borte som følge av oppgraderingen. I henhold til dette vilkåret plikter konsesjonær å legge om bl.a. turstier og skiløyper som er jevnlig i bruk og som vil bli utilgjengelige eller ødelagte.

Post 9: Terskler mv.

Økt fare for erosjon er et gjennomgående tema i høringsuttalelsene og dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å bekoste eller utføre tiltak mot erosjonsskader direkte forårsaket av den søkte oppgraderingen. NVE mener eventuelle avbøtende tiltak bør forventes til en ser effektene av økt slukeevne i kraftverket, men at kompenserende tiltak må utføres snarlig dersom det skulle oppstå skader og ulemper for allmenne interesser langs vassdraget.

Vilkåret gir også hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler eller gjennomføre andre biotopjusterende tiltak dersom dette skulle vise seg å være nødvendig.

NVE vil bemerke at eventuelle pålegg må være for skader som direkte følger av en oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk og ikke skader forårsaket av eksisterende reguleringer i magasinene. Se ellers diskusjonen under kapitelet "Erosjon" under "NVEs vurdering" over.

Post 14: Revisjon av vilkår

Iht. vannressursloven § 26 setter vi inn standardvilkåret for revisjoner slik at det gis mulighet til revisjon av vilkårene på lik linje med reguleringskonsesjonene i vassdraget. NVE ser det da som hensiktsmessig at revisjonstidspunktet blir det samme som for reguleringskonsesjonene. Det vil si at første revisjonstidspunkt blir 30 år fra 12.12.2008, deretter med et revisjonsintervall på 30 år.

Andre merknader

Slangen Seter ber om at NVE sørger for at konsesjonær også overholder tidligere konsesjonskrav som følge av eksisterende reguleringer. De viser blant annet til tiltak for erosjon i Olstappen, uttak av sik

og utsetting av fisk i Olstappen og Slangen. NVE vil påpeke at de reviderte konsesjonsvilkårene i Vinstravassdraget har vilkår med hjemler til å pålegge konsesjonæren tiltak både for å sikre mot erosjon og for å bedre forholdene for fisk. Når det gjelder erosjon er det allerede utført en rekke tiltak rundt Olstappen, ytterligere tiltak kan pålegges av NVE dersom dette skulle være hensiktsmessig. Når det gjelder forhold for fisk er det fylkesmannen som har myndighet til å pålegge tiltak med hjemmel i de nye vilkårene.

Schjelderup Mathiesen hevder, på vegne av grunneierne ved Øyangen, at en innvilgning av søknaden vil bryte mot det skjønn og forlik som tidligere er inngått mellom grunneierne og kraftselskapet, og at de vil vurdere rettslig skritt dersom søknaden innvilges. Også Slangen Seter mener erstatningen som en gang er utbetalt ikke er tilstrekkelig og mener Opplandskraft bør betale en større ulempeerstatning som følge av tiltaket. NVE vil bemerke at den omsøkte oppgraderingen vil ligge innenfor rammene for gjeldene reguleringskonsesjoner (der GLB er konsesjonær) og skulle således ikke utløse nye skjønn. Dersom grunneierne er uenig i dette må eventuelle krav tas igjennom rettsapparatet.

Rita og Chr. Walter har bedt om at flere forhold utredes og avklares i forbindelse med omsøkte oppgradering som at Øyangen elimineres som reguleringsmagasin, redusert reguleringshøyde for Olstappen og minstevannføring ut av Olstappen. Dette er forhold som berører GLBs reguleringskonsesjoner i Vinstravassdraget og ikke den aktuelle oppgraderingen omsøkt av Opplandskraft. NVE vil likevel bemerke at bruk av magasinene med gjeldende reguleringsgrenser (HRV/LRV) er en del av selve tillatelsen gitt til GLB på ubegrenset tid. Vi vil også påpeke at fyllingsrestriksjoner og minstevannføringer var noen av hovedtemaene under vilkårsrevisjonen i Vinstravassdraget og vi viser til den kongelige resolusjonen i denne saken.

Kjell og Jorun Randi Aas viser til at de i dag sliter med vann i kjelleren når Slanganelva blir stor og er bekymret for at en konsesjon vil medføre økende problemer for dem. De er også bekymret for synkekapasiteten til spredegrøftene fra sanitæranlegget. Dette er forhold av privatrettslig karakter og konsesjonær står ansvarlig for eventuelle skader og ulemper som skulle oppstå som følge av tiltaket.

Flere av høringsinstansene ber om å bli holdt underrettet om fremdriften i saken, få tilsendt all korrespondanse samt få være med på å uttale seg og påvirke hvordan tiltak skal utføres. Alle dokumenter i saken er offentlige og NVEs innstilling vil bli publisert på våre nettsider. Utover dette er den formelle høringen over og NVE sender saken over til Olje- og energidepartementet for sluttbehandling.

Forslag til vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8 for Opplandskraft DA til oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk i Nord-Fron kommune, Oppland fylke

1

(Reguleringsgrenser og vannslipping)

Kjøring av kraftstasjonen og manøvrering av magasinene skal skje iht. gjeldende vilkår og manøvreringsreglement for magasinene i Vinstravassdraget gitt ved kgl.res. av 12.12.2008.

2

(Bortfall av konsesjon)

Konsesjonen faller bort hvis ikke arbeidet er satt i gang senest fem år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år jf. vannressursloven § 19 og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1 tredje ledd. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) kan forlenge fristen med inntil fem nye år. I fristene regnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

3

(Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

4

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

5

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen

- a. å sørge for at forholdene i vassdraget er slik at de stede egne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon, og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og ev. regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen å bekoste naturvitenskapelige

undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

6

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

7

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.

8

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig

bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignende.

9

(Terskler mv.)

I de deler av vassdraget hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

10

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

11

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

12

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann

eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

13

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettsstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan det ilegges overtredelsesgebyr, eller straff med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven §§ 60a og 63 første ledd bokstav c.

14

(Revisjon av vilkår)

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon samtidig med gjeldende vilkår og manøvreringsreglement for magasinene i Vinstravassdraget gitt ved kgl.res. av 12.12.2008. Det vil si første gang etter 12.12.2038, deretter hvert 30. år.

III Uttalelser til NVEs innstilling

Olje- og energidepartementet har ved brev av 8. oktober 2010 sendt NVEs innstilling til Oppland fylkeskommune og Nord-Fron kommune til uttalelse. Ingen av disse har uttalt seg.

IV Olje- og energidepartementets merknader

Bakgrunn

I departementets vurdering av om konsesjon etter vassdragslovgivningen skal gis, må fordeler og ulemper ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. Bevaring av naturmangfoldet inngår i skjønnsutøvingen ved saksbehandlingen. Dette innebærer at miljøkonsekvensene ved omsøkte tiltak må vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakets bidrag til den nasjonale satsingen

på fornybar energi og hensynet til kraftbalansen avveies mot forringelsen eller tapet i naturmangfoldet.

Prinsippene i naturmangfoldloven (nml.) § 8 – 12 legges til grunn som retningslinjer etter vassdragslovgivningen. Det vises i denne sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i nml. § 4 – 5. Disse forvaltningsmålene blir iakt tatt ved departementets behandling av nåværende søknad.

Opplandskraft DA eier Øvre Vinstra kraftverk. Eierne i Opplandskraft DA er følgende: Oslo Lysverker AS (25 %), Eidsiva Vannkraft AS (25 %), Lågen og Øvre Glomma Kraftproduksjon AS (25 %) og Oppland Energi AS (25 %).

Kraftselskapet har søkt om konsesjon etter vannressursloven mv. for oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk. Kraftverket ble bygget i 1959 - 60 og har ifølge søker behov for rehabilitering. Kraftverket har i dag en installasjon på 140 MW og en slukeevne på 49 m³/s. Det søkes om å øke installasjonen til 170 MW og slukeevnen til 60 m³/s. Oppgraderingen vil gi en bedre optimalisering av eksisterende kraftverk og en økning i midlere kraftproduksjon på ca. 14 GWh per år. Tiltaket innebærer ingen nye reguleringer eller installasjoner i dagen, men vil medføre noe endrede vannstandsvariasjoner i nærliggende magasiner.

Øvre Vinstra kraftverk ligger ved Slangen i Vinstravassdraget og utnytter vann fra magasinene i Bygdin, Vinsteren, Kaldfjorden, Nedre Heimdalsvatn og Øyangen. Vann fra Kaldfjorden føres over til Øyangen, som er inntaksmagasinet til Øvre Vinstra kraftverk. Herfra går vannet i tunnel ned til kraftverket som ligger i fjell. Kraftverket utnytter en fallhøyde på 330 m og har utløp i Slangen. Slangen drenerer naturlig til Olstappen gjennom Slangnelva. Olstappen er videre inntaksmagasin til Nedre Vinstra kraftverk.

Øvre Vinstra kraftverk er bygget uten særskilt utbyggingstillatelse etter vassdragslovgivningen, men er et tiltak i henhold til reguleringskonsesjonene for magasinene i Vinstravassdraget. Det er Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) som innehar reguleringskonsesjonene, mens det er Opplandskraft DA som eier kraftverket. Kraftlaget Opplandskraft ble ved kronprinsregentens resolusjon av 13. april 1956 gitt tillatelse til å ekspropriere nødvendige fallrettigheter for utbygging av Øvre Vinstra kraftverk etter bestemmelsene i vassdragsloven av 15. mars 1940 nr. 3.

NVEs innstilling

NVE påpeker at prosjektet ikke vil endre grensene for høyeste og laveste regulerte vannstand, og at alle vannstandsvariasjoner skal skje innenfor gjeldende manøvreringsreglement. Økt slukeevne gir

mulighet til å utnytte magasinene bedre enn det gjøres i dag. Konsekvensene vil bli større vannstandsvingninger på døgn- og ukebasis i Øyangen. Oppgraderingen vil der føre til en økning i vannstandsvariasjonene i forhold til dagens situasjon med maksimal økning i døgndifferansen på 15 cm, og en maksimal økning i ukedifferansen på 22 cm. Oppgraderingen vil ikke få noen virkning på vannstanden i Nedre Heimdalsvatn, Kaldfjorden eller for restvannføringen i utløpselva Hinøgla.

Erosjon er i dag et problem ved flere av magasinene i Vinstravassdraget. Strandsonen har vært utsatt for varierende utvasking og erosjon i over 50 år i forbindelse med eksisterende reguleringer. Graden av erosjon avhenger av løsmasstype, og omfanget av slike skader varierer fra magasin til magasin. Ut fra de forundersøkelser og simuleringer som er utført, kan ikke NVE se at prosjektet skulle medføre vesentlig større erosjonsproblemer utover det som er i dag. NVE har foreslått vilkår som gir hjemmel til å pålegge konsesjonæren å bekoste eller utføre avbøtende tiltak mot erosjonsskader forårsaket av prosjektet.

NVE kan ikke se at forholdene for fisk skulle bli vesentlig forringet i forhold til dagens situasjon, forutsatt at oppgraderingen ikke fører til vesentlige økninger i erosjonsproblemene.

Vannkvaliteten kan påvirkes i noe grad dersom de økte vannstandsvariasjonene fører til økt erosjon. NVE mener at disse eventuelle negative effektene vil være av kortvarig karakter.

Det ligger flere hytter ved magasinene i Øyangen, Kaldfjorden og Olstappen, der båthold er en viktig del av rekreasjonen. Bygdealmeningen viser til dagens problemer med båtferdsel når vannstanden endrer seg raskt gjennom døgnet, og hevder at dette problemet vil øke pga. oppgraderingen av kraftverket. Etter NVEs vurdering vil økningen i vannstandsvariasjonene som følge av prosjektet bli beskjedne, og vil ikke føre til vesentlige endringer for dagens båtbruk.

NVE legger stor vekt på at oppgraderingen av kraftverket vil gi 14 GWh/år ny fornybar energi gjennom en bedre utnyttelse av allerede utbygde fall og etablerte magasiner.

Etter NVEs vurdering er det ikke hjemmel i vannressursloven for å pålegge tiltakshaver vilkår om konsesjonsavgifter.

Etter en helhetsvurdering har NVE kommet til at fordelene ved tiltaket er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser, jf. lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven) § 25. NVE anbefaler at Opplandskraft DA får tillatelse etter vannressursloven § 8 om å oppgradere Øvre Vinstra kraftverk som omsøkt.

V Olje-og energidepartementets vurdering

Kunnskapsgrunnlaget

I tråd med nml. § 8 første ledd om kunnskapsgrunnlaget, bygger departementet på følgende for sin tilråding:

- NVEs innstilling av 3. september 2010
- Søknaden av 27. januar 2009 fra Opplandskraft DA med tilhørende konsekvensutredninger
- Registreringer i naturbase
- Artsdatabanken

Departementet finner at tiltaket er godt nok opplyst gjennom dette kunnskapsgrunnlaget slik at vedtak kan fattes. Departementet viser til at materialet gir den kunnskap som kreves om arters bestandssituasjon, utbredelse av naturtyper og den økologiske tilstand i området som kan kreves for et tiltak som det omsøkte. Også virkningene av utbyggingen er beskrevet på tilstrekkelig vis.

Virkninger på naturmangfoldet mv.

Verneplaner

Det er ingen del av Vinstravassdraget som inngår i noen verneplan for vassdrag. Nærmeste verneområde er Jotunheimen Nasjonalpark, som grenser inn mot vassdraget i nordvest, og Sanddalstjeden Naturreservat nord for Vinsteren.

Inngrepsfrie naturområder (INON)

Ingen slike områder vil bli berørt av tiltaket.

Hydrologiske virkninger

Flere av høringsinstansene har reist spørsmål om tiltaket vil føre til økte reguleringer eller at vannstandsvariasjonene vil skje oftere. Det er spesielt Øyangen, Slangen/Olstappen og Kaldfjorden som kan bli påvirket.

Departementet vil påpeke at tiltaket ikke vil endre grensene for høyeste (HRV) og laveste regulerte vannstand (LRV), og at alle vannstandsvariasjoner vil ligge innenfor gjeldende manøvreringsreglement. Økt slukeevne gir mulighet til å utnytte magasinene annerledes enn det gjøres i dag, noe som kan føre til større vannstandssvingninger på døgn- og ukesbasis.

Ifølge fagrapporten om simuleringer av vannstanden ved ulike kjøremønstre, vil tiltaket ikke få noen effekt på vannstanden i Nedre Heimdalsvatn eller på restvannføringen i utløpselva Hinøgla.

I Kaldfjorden vil vannstandsvariasjonene bli tilnærmet som før. Flomtapet/overløpet fra Kaldfjorden til Vinstra elv vil bli noe redusert. Det slippes nå en minstevannføring hele året fra Kaldfjorden til Vinstra elv, jf. kgl.res. 12. desember 2008 om revi-

derte vilkår og manøvreringsreglement for GLB til å regulere Vinstravassdraget.

I Øyangen vil tiltaket føre til noe større døgnvariasjon i vannstand, og større differanse mellom HRV og LRV gjennom en uke. Den maksimale døgnvariasjonen i vannstand vil kunne øke med opptil 15 cm, og differansen mellom HRV og LRV vil kunne øke med 22 cm. Dette innebærer at maksimal vannstandsvariasjon vil øke fra 6 til 21 cm gjennom døgnet, og største differanse mellom HRV og LRV gjennom uken vil øke fra 10 til 32 cm. Gjennomsnittlig døgnvariasjon gjennom uken vil være på 15 cm ved kjøring av moderat last. Den største variasjonen vil skje om vinteren.

I Slangen vil det også bli større variasjon av vannstanden. Døgnvariasjonen vil kunne øke med maksimalt 21 cm, og gjennom uken med inntil 13 cm. Her vil de største variasjonene i vannstanden inntreffe om sommeren og høsten.

I Olstappen vil vannstandsvariasjonen bli redusert både gjennom døgnet og uken. Den maksimale døgnvariasjonen vil bli redusert med inntil 34 cm, og differansen mellom HRV og LRV gjennom uken vil bli redusert med inntil 62 cm. Disse endringene skjer om vinteren, i de øvrige årstidene er forskjellene lavere.

Nedtappingshastigheten har betydning for erosjon. Den maksimale hastigheten vil i liten grad bli påvirket av tiltaket. I Øyangen vil nedtappingshastigheten øke fra 1-4 cm pr. time til 2-5 cm pr. time. I Olstappen forblir hastigheten uendret med 1-7 cm pr. time.

Departementet vil påpeke at samtlige nevnte verdier er basert på maksimalverdier, og at det normalt vil være mindre variasjoner i vannstanden.

De oppgitte vannstandsvariasjoner er basert på simuleringer med en konseptmodell utviklet av Multiconsult, med forventet kjøring av Øvre og Nedre Vinstra kraftverk, tapping av overforliggende magasiner, lokaltilsig mv. Simuleringene er basert på kjøreeksempler for Øvre Vinstra kraftverk, og er kun et utvalg av mange kjøremønstre. NVE mener likevel at simuleringene gir et godt bilde av forventet variasjon i vannstandene etter at oppgraderingen er gjennomført. Departementet slutter seg til NVEs vurdering av dette spørsmål.

Vannkvalitet, vannforsynings-og resipientinteresser

Vannkvaliteten i Vinstravassdraget er generelt god. Økte variasjoner i vannstanden kan medføre økt erosjon, som igjen kan påvirke vannkvaliteten negativt. NVE mener de eventuelle negative effektene vil være av kortvarig karakter. Departementet deler NVEs syn.

Erosjon

Erosjon er et problem ved flere av magasinene i Vinstravassdraget. Strandsonen har vært utsatt for vari-

erende utvasking og erosjon siden reguleringsmagasinene ble etablert for ca. 50 år siden. Graden av erosjon avhenger av løsmassetypene, og omfanget av slike skader varierer fra magasin til magasin.

I Kaldfjorden er det ikke forventet noen særlige erosjonsproblemer.

I utgangspunktet er det heller ikke i Øyangen forventet noen store erosjonsproblemer, men dette vil avhenge av hvordan kraftverket kjøres. Dersom vannstanden oftere blir liggende lavere enn normalt, kan det oppstå blakking av vannet i en kortere periode.

I Slangen/Slangnelva vil den økte vanntilførselen føre til oppstuvning, nye vanddekkede arealer og erosjon på elvekanten. Det er mulig med avbøtende tiltak som utvidelse av elvetverrsnittet, og mudring om nødvendig.

Strandsonen rundt Olstappen har vært utsatt for kraftig erosjon i mange år pga. glasifluviale avsetninger. Tiltaket vil føre til noe mindre døgnvariasjoner i vannstanden, slik at det her ikke vil oppstå ytterligere erosjon på grunn av tiltaket, snarere tvert om.

NVE kan ikke se at tiltaket vil føre til en vesentlig økning av erosjonsproblemene. NVE har foreslått at det kan settes konsesjonsvilkår om avbøtende tiltak. NVE presiserer at det må skilles mellom erosjonsproblemer forårsaket av GLBs eksisterende reguleringer, og erosjon som følge av omsøkte tiltak. Olje- og energidepartementet slutter seg til NVEs vurdering.

Flora og fauna

Området rundt Vinstravassdraget har store biologiske kvaliteter. Ifølge Naturbase er det registrert viktige beite- og leveområder for elg, rådyr, lirype samt for mange arter våtmarks- og vannfugler. Videre er det mange trekkveier for elg gjennom området.

Vinstergjelet er registrert som en viktig nasjonal/regional naturtype. Det dreier seg om et ca. 3 km langt elvegjel i nedre del av Vinstra elv, før den renner ut i Slangnelva. Det er også registrert artsrik beitemark langs innløpselva til Slangen, som antagelig har vært en del av et større område med beitevoller langs elva.

Tiltaket vil ikke berøre noe av nevnte flora og fauna, fordi ingen nye arealer vil bli neddemt ved tiltaket, samtidig som vannstandsvariasjonene ikke vil overstige dagens fastsatte HRV.

Fisk og ferskvannsbiologi

Fiskebestanden i Vinstravassdraget er allerede sterkt påvirket av vassdragsreguleringene. Tiltaket vil ikke påvirke forholdene for fisk i Kaldfjorden eller i Olstappen. I Øyangen kan produksjonen av næringsdyr bli påvirket negativt. Det antas at tiltaket vil

ha marginale negative virkninger på fisk og næringsdyr. Heller ikke stranding av fisk ved økt nedtappingshastighet av magasinene antas å bli noe problem. Det kan om nødvendig pålegges avbøtende tiltak med hjemmel i vilkårene.

Landskap

Det er ikke registrert nasjonalt/regionalt viktige kulturlandskap i området. Landskapet i tiltaksområdet er preget av eksisterende reguleringer med erosjonssoner mellom HRV og LRV i magasinene, og liten eller ingen vannføring i Hinøgla, Hølsa og Vinstra elv. Tiltaket vil i liten grad påvirke dette landskapsbildet, fordi endringene i vannstandsvariasjonene vil skje innenfor gjeldende erosjonssoner. Flomtapet til Hinøgla vil ikke bli påvirket. Det unntaksvis vanntapet til Hølsa vil fortsette som før.

Flomtapet fra Kaldfjorden til Vinstra elv vil bli noe redusert. Her vil det totalt sett bli en landskapsmessig forbedring pga. at GLB er pålagt slipp av minstevann i forbindelse med revisjon av vilkårene for reguleringskonsesjonene for vassdraget, jf. kgl.res. 12. desember 2008.

Reindrift

Vågå Tamreinlag har rein på beite langs vassdraget. I anleggsperioden vil trafikken på veien til og fra Øvre Vinstra kraftverk øke og føre til noe økt forstyrrelse. Reindriften vil ikke bli påvirket av tiltaket etter at anleggsperioden er avsluttet.

Landbruk

I det berørte området er landbruksvirksomheten knyttet til utmarksaktiviteter og seterdrift. Langs store deler av de regulerte magasinene er husdyrbeitene spesielt gode og arealene er viktig for seterdriften og landbruket i berørte kommuner. Landbruksvirksomheten er meget viktig for de landskapsmessige kvalitetene i områdene langs de berørte magasinene.

Landbruket vil ikke bli påvirket av tiltaket.

Kulturminner

Kulturminnemyndighetene uttaler at kulturminnene langs Vinstravassdraget har nasjonal interesse. Det ble ikke foretatt noen arkeologiske undersøkelser i forkant av de eksisterende reguleringer. I etterkant er det foretatt spredte befaringer og registreringer. Det er funnet både automatisk fredete og nyere tids kulturminner. Tiltaket vil ikke påvirke kulturminner utover det som allerede har skjedd ved de eksisterende inngrep. GLB har i forbindelse med revisjon av vilkårene for reguleringskonsesjonene blitt pålagt vilkår til kulturminnevern i vassdraget, jf. kgl.res. 12. desember 2008.

Brukerinteresser

Vinstravassdraget ligger i et populært fjellområde med betydelige brukerinteresser knyttet til jakt, fiske, ski- og turgåing.

Det er flere hytter ved Øyangen, Kaldfjorden og Olstappen, hvor båthold inngår som en viktig del av rekreasjonsaktivitetene. Det er i dag problemer med båtferdsel når vannstanden endrer seg raskt gjennom døgnet, og det hevdes at dette problemet vil øke som følge av oppgraderingen av kraftverket. NVE peker på at dette er ulemper som følger av eksisterende reguleringer i vassdraget. Økte vannstandsvariasjoner som følge av omsøkte tiltak er etter NVEs vurdering av beskjedent omfang, og vil ikke medføre vesentlige konsekvenser for båtbruken utover dagens situasjon. Departementet slutter seg til NVEs vurdering av spørsmålet.

Nettilknytning

Det er ikke nødvendig å bygge noen kraftledning som følge av tiltaket.

Departementets oppsummering og konklusjon

Departementet har foretatt en nøye vurdering av den samlede belastning på økosystemet i tråd med nml. § 10 både knyttet til omsøkte tiltak og for andre eksisterende og mulig fremtidige tiltak.

I departementets vurdering av om konsesjon skal gis etter vassdragslovgivningen må fordelene og ulempene ved de omsøkte tiltak veies opp mot hverandre. Ivaretagelse av naturmangfoldet er et tillegghensyn i skjønnsutøvingen ved saksbehandlingen etter vassdragslovgivningen. Det innebærer at søknaden om oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk og miljøkonsekvensene av dette tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakets bidrag til den nasjonale satsingen på fornybar energi og hensynet til kraftforsyningssikkerheten og tapet av forringelsen av naturmangfoldet på sikt avveies.

Etter departementets vurdering foreligger det tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger vedtaket kan ha for naturmiljøet.

Med de avbøtende tiltak som kan fastsettes i henhold til konsesjonsvilkårene, finner departementet at de negative konsekvensene for natur, landskap og miljø ikke er til hinder for at det gis tilatelse til omsøkte tiltak.

Når det gjelder prinsippet om at tiltakshaver skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket forårsaker, viser departementet til konsesjonens standardvilkår om naturforvaltning og merknader til disse.

Departementet har tatt utgangspunkt i driftsmetoder, teknikker og lokalisering som ut fra en samlet vurdering og avveining av tidligere, nåværende

og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold gir de beste samfunnsmessige resultater.

Etter en helhetsvurdering er departementet kommet til at fordelene ved tiltaket er større enn ulempene for allmenne interesser, jf. vannressursloven § 8 og § 25.

Departementets merknader til vilkårene:

Oppgraderingen av kraftverket vil øke den årlige kraftproduksjonen med mindre enn 40 GWh. Det er derfor ikke hjemmel for vilkår om konsesjonsavgifter, jf. vannressursloven § 19, andre ledd.

Post 1 – Reguleringsgrenser og vannslipping

Det er regulanten GLB som er underlagt gjeldende manøvreringsreglement for reguleringen av magasinene i Vinstravassdraget. Opplandskraft DAs kjøring av Øvre Vinstra kraftverk må til enhver tid utføres slik at gjeldende reglement blir overholdt.

Etter NVEs vurdering er vannstandsvariasjonene som oppstår som følge av tiltaket ikke så omfattende at det nå er behov for å tallfeste disse i et reglement. Konsesjonsvilkårene kan revideres samtidig med gjeldende reguleringskonsesjoner og manøvreringsreglement for GLB, jf. post 14 nedenfor. På dette tidspunktet har en høstet erfaring med driften av kraftverket og kan om nødvendig foreta slik revisjon.

Olje- og energidepartementet slutter seg til NVEs vurdering.

Post 2 – Bortfall av konsesjon

Konsesjonen faller bort hvis ikke arbeidet er satt i gang senest 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere 5 år. NVE kan forlenge fristen med inntil 5 nye år.

Post 4 – Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

NVE vil stå for godkjenning av detaljplaner for utbyggingen.

Post 5 – Naturforvaltning

NVE har foreslått standardvilkår for naturforvaltning. Olje- og energidepartementet slutter seg til dette. Eventuelle pålegg må være knyttet til skader forårsaket av oppgraderingen av kraftverket, og være adekvate hensett til tiltakets størrelse og virkninger.

Post 6 – Automatisk fredete kulturminner

Departementet vil påpeke tiltakshavers aktsomhets- og meldeplikt under anleggsperioden, jf. kulturminnelovens bestemmelser.

Post 7 – Forurensning mv.

Vilkåret omfatter driftsperioden. For anleggssperioden må tiltakshaver søke fylkesmannen i Oppland om særskilt utslippstillatelse.

Post 9 – Terskler mv.

Det er her hjemmel for å pålegge konsesjonæren å etablere terskler eller gjennomføre andre biotopjusterende tiltak dersom det skulle vise seg nødvendig.

Post 14 – Revisjon av vilkår

NVE har foreslått standardvilkår for revisjon av konsesjonsvilkår. NVE har funnet det hensiktsmessig at tidspunktet for revisjon skal være identisk med tidspunktet for revisjon av GLBs reguleringskonsesjoner. Dette innebærer at første revisjonstidspunkt blir 30 år regnet fra 12.12.2008, og deretter revisjon hvert 30. år.

Departementet finner at tiltaket med oppgradering av kraftverket står i så nær sammenheng med reguleringstillatelsen i vassdraget at det er rett med et slikt revisjonsvilkår i denne spesielle saken. Departementet slutter seg til NVEs forslag til revisjonsvilkår.

Vannforskriften

Etter vannforskriften § 12 kan nye fysiske inngrep gjennomføres i en vannforekomst selv om miljøtilstanden svekkes dersom:

- alle praktiske gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i tilstanden, jf. annet ledd litra a
- samfunnsnyttens av de inngrepene er større enn tapet av miljøkvalitet, og hensikten med de nye inngrepene er større enn miljøtapene, jf. annet ledd litra b

og

- hensikten med de nye inngrepene kan på grunn av manglende teknisk gjennomførbarhet eller uforholdsmessig store kostnader, ikke med rimelighet oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre, jf. annet ledd litra c.

Departementet viser til den foretatte gjennomgang og vurdering av de negative konsekvenser for natur, miljø og landskap. Med de avbøtende tiltak som konsesjonsvilkårene legger opp til, er de negative konsekvensene ikke til hinder for gjennomføring.

Formålet med oppgraderingen av kraftverket er å øke produksjonen av fornybar elektrisitet, og departementet bemerker at den beskrevne forringelsen av naturmangfoldet på sikt som følge av inngrepene må ses i sammenheng med dette formålet. Ny regulerbar vannkraft har en særlig høy verdi, fordi

innslag av stadig større andel uregulert kraftproduksjon ikke gir samme handlingsrom som er avgjørende for utnyttelsen av energiressursene fremover. Regulerbar kraft kan ikke innvinnes med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre.

Samfunnsnyttens av tiltaket må anses som betydelig. Departementet finner at vilkårene etter vannforskriften § 12 er oppfylt.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov av 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann § 8 gis Opplandskraft DA tillatelse til å oppgradere Øvre Vinstra kraftverk i Nord-Fron kommune i Oppland.
2. Tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt Olje- og energidepartementets foredrag av 9. november 2012.

Forslag til vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8 for Opplandskraft DA til oppgradering av Øvre Vinstra kraftverk i Nord-Fron kommune, Oppland fylke

1

(Reguleringsgrenser og vannslipping)

Kjøring av kraftstasjonen og manøvrering av magasinene skal skje iht. gjeldende vilkår og manøvreringsreglement for magasinene i Vinstravassdraget gitt ved kgl.res. av 12.12.2008.

2

(Bortfall av konsesjon)

Konsesjonen faller bort hvis ikke arbeidet er satt i gang senest fem år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år jf. vannressursloven § 19 og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1 tredje ledd. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) kan forlenge fristen med inntil fem nye år. I fristene regnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

3

(Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

4

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

5

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen

- a. å sørge for at forholdene i vassdraget er slik at de stedeodne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon, og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,

- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og ev. regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

6

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

7

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.

8

(Ferdsl mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandssettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

9

(Terskler mv.)

I de deler av vassdraget hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

10

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

11

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelsesrapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

12

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

13

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan det ilegges overtredelsesgebyr, eller straff med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven §§ 60a og 63 første ledd bokstav c.

14

(Revisjon av vilkår)

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon samtidig med gjeldende vilkår og manøvre-
ringsreglement for magasinene i Vinstravassdraget
gitt ved kgl.res. av 12.12.2008. Det vil si første gang
etter 12.12.2038, deretter hvert 30. år.

22. AS Eidefoss

(Utbygging av Smådøla kraftverk i Lom kommune i
Oppland)

Kongelig resolusjon 9. november 2012.

I. Innledning

AS Eidefoss er eid av kommunene Lesja, Dovre, Sel,
Vågå og Lom med hver sin eierandel på 20 prosent.

Søknaden gjelder tillatelse til å utnytte fallet i
Smådøla for bygging av Smådøla kraftverk. Smådø-
la har utløp sørvest i innsjøen Tesse i Lom kommune.
Årlig produksjon for det omsøkte hovedalternati-
vet er beregnet til 47,4 GWh. Det andre alternati-
vet vil gi en årlig produksjon på 28,9 GWh.

Prosjektet ble unntatt fra Samlet Plan i 2008. Ut-
byggingen skal foregå i et område som i stor grad er
berørt fra før. Både landskapet og vassdraget er på-
virket av tidligere regulering, veger, ledningsnett,
jordbruk og hyttebygging. Overføring av vann fra
Veovassdraget har medført betydelig økning av
vannføringen i Smådøla.

II. Søknaden og NVEs innstilling

I NVEs innstilling datert 16. mai 2011 til Olje- og
energidepartementet heter det:

”NVE har mottatt følgende søknad fra AS Eidefoss
datert 11.05.09:

”Søknad om konsesjon for bygging av Smådøla
kraftverk. A/S Eidefoss ønsker å utnytte vann-
fallet i Smådøla i Lom kommune i Oppland fyl-
ke, og søker herved om følgende tillatelser:

1. Etter vannressursloven, jf. § 8, om tillatelse til:
 - å bygge Smådøla kraftstasjon
2. Etter energiloven om tillatelse til:
 - bygging og drift av Smådøla kraftverk,
med tilhørende koblingsanlegg og kraft-
linjer som beskrevet i søknaden.
3. Etter oreigningsloven om tillatelse til:
 - å erverve nødvendig grunn hvis det ikke
oppnås avtale med grunneier.
4. Etter forurensningsloven om tillatelse til:
 - gjennomføring av tiltaket

Nødvendig opplysninger om tiltaket fremgår av
vedlagte utredning.”

Hovedinnholdet i søknaden refereres her (figurer,
foto, vedlegg og enkelte tabeller er ikke tatt med):

”Sammendrag – tekniske løsninger

Smådøla kraftverk er planlagt i elva Smådøla i
Lom kommune, Oppland. Kraftverket har to al-
ternative inntaksmuligheter. Alternativ 1 har
inntak på kote 1005 og alternativ 2 har inntak på
kote 957. Det skal installeres 13,7 (8,3) MW, og
midlere årsproduksjon vil være 47,4 (28,9)
GWh.

For begge alternativene vil vannveien være i
tunnel i fjellet. Kraftstasjonen vil ligge i fjell på
ca. kote 882. Det legges opp til slipp av minste-
vannføring på 0,5 m³/s i sommerhalvåret og
0,194 m³/s (tilsvarende 5-persentilen) for vinter-
halvåret.

Det er planlagt en 600 m lang vei i forlengel-
sen av eksisterende vei nede ved Tesse og opp
til tunnelpåhugg, samt en ca. 500 m lang vei fra
eksisterende vei og opp til inntaket ved kote
1005. For alt. 2 vil den sistnevnte veien praktisk
talt bortfalle.

Utbyggingskostnad er estimert til 149,3
mill. kr (113,3) som tilsvarer en spesifikk utbyg-
gingskostnad på kr 3,15/kWh (3,92).

Det er laget en egen KU-rapport som beskri-
ver virkningen av tiltaket for fisk, flora og vege-
tasjon, samt fugl og annen fauna, heretter omtalt
som naturmiljø. Konsekvensutredningen byg-
ger på Statens Vegvesens Håndbok 140 om kon-
sekvensanalyser (Statens Vegvesen 2006). Ho-
vedkonklusjonene fra denne utredningen er lagt
inn i herværende konsesjonssøknad.

1 Innledning

Om søkeren

Søkeren er A/S Eidefoss, et aksjeselskap som
ble etablert i 1916. Selskapets virksomhet kon-
sentrerer seg om produksjon, distribusjon og
salg av energi. Eidefoss er eiet av de fem kom-
munene Lesja, Dovre, Sel, Vågå og Lom i Nord-
Gudbrandsdalen. Eierne har 20 % av aksjekapi-
talen hver.

A/S Eidefoss har adresse Edvard Storms v.
4, Postboks 160, 2684 Vågå.

Begrunnelse for tiltaket

Det er i dag underskudd på strøm i Norge i et
normalår. Gapet mellom vårt forbruk på den ene
siden og vår evne til å produsere energi på den
andre har økt merkbart de senere årene. En
mindre utnyttelse av fallet i Smådøla vil bidra til
å minske behovet for import av strøm. Utnyttel-
se av elva er ikke tidligere vurdert etter vannres-
sursloven. Smådøla var opprinnelig satt i kate-
gori III (senere slått sammen med kategori II) i
Samlet Plan. En eventuell utbygging av Smådøla
vil i sin nåværende form være langt mindre om-
fattende enn det som det tidligere var planlagt i
Samlet Plan. Med bakgrunn i at det omsøkte al-
ternativ 2 ville gitt automatisk unntak, og at al-

ternativ 1 har bedre kraftutnyttelse, ville både DN og NVE gjerne ha utredet begge alternativene. Det ble derfor den 6.1.2008 gitt unntak fra Samlet Plan.

I Stortingsmeldingen om forsyningssikkerhet for strøm mv. (St.meld. nr. 18 2003-2004) presenteres en rekke tiltak for å redusere sårbarheten i kraftforsyningen. Ett av tiltakene er en prioritert utbygging av mikro-, mini og småkraftverk. Dette vil bidra til kraftoppdekking og næringsutvikling i distriktene. Også som et bidrag til å oppfylle kravene i det mye omtalte Fornybarhetsdirektivet vil en utbygging av CO2-fri fornybar vannkraft gi betydelig ønskede gevinster.

Lokal utnyttelse av energiresursene er av stor betydning, og A/S Eidefoss er seg sitt ansvar bevisst om at energiutbygging og tilgang på tilstrekkelig kraft bidrar til trygging av livsgrunnlaget og forbedring av forutsetningene for lokal næringsutvikling i regionene.

Utbyggingsalternativer

Det er beskrevet to ulike utbyggingsalternativer. Alternativ 1 utnytter et fall på 123 m med inntak på kote 1005, konstruksjonen vil være usynlig fra bilvei. Det må anlegges adkomstvei til inntaket. Kraftstasjonen er planlagt i fjell på kote 882. Årlig kraftproduksjon i et middelår er beregnet til 47,4 GWh.

Alternativ 2 utnytter et fall på 75 m med inntak på kote 957. Dette inntaket med sin damkonstruksjon vil være synlig fra bilvei ved brua over Smådøla. Begrenset behov for etablering av adkomstvei til inntaket. Kraftstasjonsplassering blir i fjell, som i alternativ 1. Årlig kraftproduksjon i et middelår er beregnet til 28,9 GWh.

Det er både miljømessige, produksjonsmessige og økonomiske årsaker til at alternativ 1 er foretrukket.

1.4 Geografisk plassering av tiltaket

Smådøla ligger i sørvestenden av innsjøen Tesse i Lom kommune, Oppland (Figur 1.1 og Figur 1.2). Smådøla (vassdragsnummer 144.71) renner ut i sørvest i Tesse. Det er i dag veiforbindel-

se til Tesse og Smådøla. Veien krysser Smådøla rett nedstrøms inntaket i omsøkte alt. 2. Til selve stasjonen og til inntaket i alt. 1 må det bygges til sammen ca. 1000 m vei.

1.5 Dagens situasjon og eksisterende inngrep

Smådøla har sitt utspring i fjellene rundt Smådalen, nordøst for Glittertinden i Jotunheimen. Nedbørfeltet er i hovedsak fjellområder med vegetasjon, breer og snaufjell opp mot kote 2450. Berggrunnen består av djupbergarter av tidlig proterozoisk (prekambrisk) tid. Bergarten i prosjektområdet er beskrevet som gabbro. I tillegg er elva Veo i Veodalen allerede overført i forbindelse med eksisterende Tesse kraftverker. Fra tenkt inntak på kote 1005, renner Smådøla i et trangt og utilgjengelig gjel ned til brua ved inntak alt. 2. Deretter er elva igjen utilgjengelig ned til den flater ut ved tenkt kraftstasjonsutløp, ca. 1 km oppstrøms utløpet i Tesse.

Det er i området eksisterende bilvei, både til brua som krysser Smådøla ved kote 950, og til setrene i området mellom tenkt tunnelutløp og Tesse. Grunnet eksisterende overføring fra Veo, samt eksisterende bilvei gjennom inngrepsområdet, er dette ikke definert som inngrepsfri sone. Av bygninger finnes hytter og setre i området nord for utløpet i Tesse.

Det er ingen fast bosetting i nærheten av tiltaksområdet. Nærmeste bosetting er Brimi Fjellstue 8 km nord for anlegget og Randsverk 8 km sør for anlegget. Adkomst til området er enten fra nord og på vestsiden av Tesse, eller via Randsverk og bilveien mot Veodalen.

Det går bilvei inn Smådalen på nordsiden av Smådøla.

1.6 Sammenligning med øvrige nedbørfelt/nærliggende vassdrag

Allerede på 1960-tallet ble Veooverføringen etablert, og det er flere eksisterende kraftverk fra utløpet av Tesse og ned mot Vågavatnet. Det er ellers ingen konsesjonssøkte kraftverk eller kraftverk i drift i Smådølas nærområde, som søkeren er informert om.

2. Beskrivelse av tiltaket

Smådøla kraftverk, hoveddata

	Alternativ 1		Alternativ 2	
	Konsesjonssøknad		Alternativ utbygging	
TILSIG				
Nedbørfelt	km ²	133+156	133+156	
Årlig tilsig til inntaket	mill. m ³	221	221	
Spesifikk avrenning	l/s/km ²	23,86	23,86	
Middelvannføring	m ³ /s	7,01	7,01	
Alminnelig lavvannføring	l/s	217	217	
5-persentil sommer (1/5-30/9)	l/s	944	944	
5-persentil vinter (1/10-30/4)	l/s	194	194	
Anbefalt minstevannføring sommer	l/s	500	500	
Anbefalt minstevannføring vinter	l/s	194	194	

Smådøla kraftverk, hoveddata		Alternativ 1	Alternativ 2
		Konsesjonssøknad Alternativ utbygging	
<i>KRAFTVERK</i>			
Inntak	moh.	1005	957
Utløp	moh.	882	882
Lengde på berørt elvestrekning	m	1200	700
Brutto fallhøyde	m	123	75
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	0,301	0,184
Slukeevne, maks	m ³ /s	13,2	13,2
Slukeevne, min.	m ³ /s	0,36	0,36
Sjakt, tverrsnitt	m ²	8	8
Sjakt lengde	m	150	100
Trykkrør, diameter	mm	1800	1800
Trykkrør, lengde	m	30	30
Tunell, tverrsnitt	m ²	16	16
Tunell lengde	m	1000	575
Installert effekt, maks	MW	13,7	8,3
Brukstid	timer	3460	3482
<i>MAGASIN</i>			
Magasinvolument	mill. m ³	-	-
HRV	moh.	1005	957
<i>PRODUKSJON</i>			
Produksjon, vinter (1/10 - 30/4)	GWh	8,7	5,3
Produksjon, sommer (1/5 - 30/9)	GWh	38,8	23,6
Produksjon, årlig middel	GWh	47,4	28,9
<i>ØKONOMI (prinsnivå 1.1.2007)</i>			
Utbyggingskostnad	mill.kr	149,3	113,3
Utbyggingspris	kr/kWh	3,15	3,90
Smådøla kraftverk, Elektriske anlegg			
<i>GENERATOR</i>			
Ytelse G1	MVA	10,4	6,3
Ytelse G2	MVA	3,5	2,1
Ytelse G3	MVA	1,4	0,8
Spennning	kV		
<i>TRANSFORMATOR</i>			
Ytelse	MW (MVA)	15,2	9,2
Omsetning	kV/kV	6,6/22	6,6/22
<i>NETTILKNYTNING</i> (kraftlinjer/kabler)			
Lengde	Km	10	
Nominell spenning	kV	22 kV	

2.2 Teknisk plan for det søkte alternativ

Hydrologi og tilsig

Smådøla kraftverk presenteres i to alternativ – med inntak på hhv. kote 1005 og kote 957. Ved planlagt inntak på kote 1005 har Smådøla kraftverk et lokalt nedbørfelt på 137,3 km². Midlere vannføring fra dette nedbørfeltet ved samme sted i perioden 1961-1990 er 2,16 m³/s. Ved

planlagt inntak på kote 957 har Smådøla kraftverk et marginalt større nedbørfelt; 137,7 km². Midlere vannføring ved samme sted i perioden 1961-1990 er 2,17 m³/s. Alminnelig lavvannføring ved begge inntakene er beregnet til ca. 0,217 m³/s. Det overførte nedbørfeltet fra Veo utgjør i tillegg 156,6 km². Midlere vannføring totalt er for Veooverføring + lokalfelt er 7,01 m³/s. Tiltaket vil ha hydrologiske konsekvenser på el-

vestrekningen mellom inntak og kraftverkets utløp i Smådøla. For alternativ 1, med inntak på kote 1005, er berørt strekning fra inntak til utløp ca. 1200 m. For alternativ 2, med inntak på kote 957, er berørt strekning ca. 700 m.

Nedbørfeltet ligger høyt, med stor snaufjelldel, har noen mindre vann, noe myr og litt bre. Nedbørfeltet ligger hovedsakelig vendt mot vest. Det overførte nedbørfeltet er høytliggende med en relativt stor breandel på om lag 20 %.

Feltparametre er gitt i egen hydrologirapport.

Varighetskurvene for feltene, delt i sommer og vinter sesong er vist i vedlegg 3, sammen med kurver for "sum lavere" og "slukeevne".

For tilsiget til det planlagte Smådøla kraftverk er disse ovenfor beskrevne vurderinger lagt til grunn. En tilsigsserie for hvert alternativ er utarbeidet. Det er mindre enn 0,5 % forskjell mellom nedbørfeltene for disse og kun tilsigsserie for alternativ 1 er vist i figur og i det resterende kapittel. Årsmidler for perioden 1965-2007 er vist i figur 2.3.

Tidsserien består av generert avløp fra 1965 til og med 2007.

Det eksisterer ingen offisielle observasjoner av avløpet i nedbørfeltet. Eidefoss/GLB drifter imidlertid vannføringsobservasjoner av overføringen fra Veo samt en måler i Smådøla.

Observasjoner gjøres her på timebasis. Disse lokale målingene må imidlertid brukes med forsiktighet i perioden oktober til mai da dette er høyfjellsområder med lange perioder med isoppstuinger.

Observasjonsserien er imidlertid forsøkt korrigert for dette. Observasjonene antas brukbare i perioden vår til høst. Det vil være perioder på høsten der vannføringen i Veooverføringen er 0 grunnet av at lukene i overføringen stenges og åpnes for å balansere Tessemagasinet tettest mulig oppunder HRV. Dette vil være tilfelle også etter en eventuell utbygging av Smådøla.

I perioder med tordenvær blir det som oftest strøbrudd på målestasjonene og resulterende hull i måleseriene.

Eidefoss AS har også bidratt med en ukebasert tilsigsserie for Smådøla / Tesse som er korrigert ved hjelp av tilsigsmålingene til Tesse. Det antas god kontroll på Tessemagasinet og data herfra er benyttet sammen med vannføringsmålinger i Smådøla. Smådøla/Veo bidrar i gjennomsnitt med 90 % om sommeren og 81 % om vinteren av tilsiget til Tesse.

I tillegg til visse usikkerheter i måleseriene er disse lokalt observerte seriene også noe kortvarige for bruk i analysene. For beregning av tilsigsserie er det derfor nødvendig å benytte andre avløpsstasjoner for å beskrive vannføringen ved de ønskede steder i feltet.

I slike tilfeller er det flere kriterier som ønskes oppfylt. Lengst mulig uregulert måleserie, helst dekkende perioden 1931-1990, nærliggende i avstand, lignende hydrofysiske forhold som feltstørrelse, gradient, sjø-, myr og breandel og

lignende. Lokalt observerte data fra Smådøla og Veo benyttes også for å sikre et representativt valg av vannmerker.

Det er vanskelig å finne måleserier som dekker alle disse krav og noen kompromisser er derfor nødvendige.

Flere stasjoner i nærheten har vært vurdert som mulig datagrunnlag. Plassering er vist i Figur 2.4 og ytterligere feltopplysninger finnes i tabell 2.1.1 og tabell 2.2. Arealskalerte avløpsserier for sammenligning er vist i figur 2.5.

Nabovassdragene vest og sør for Smådøla, har hatt observasjoner i perioden helt fra 1934 ved VM 2.268 Akslen i vest og fra 1964 ved VM 2.13 Nedre Sjødalsvatn i sør.

Begge disse vassdragene har delvis lignende fysiografiske forhold som for lokalfeltet i Smådøla men med noe større breandel. Nedre del av vassdraget ved VM 2.268 Akslen er noe mer lavereliggende men har en relativt lik andel innsjø. Feltet er imidlertid mer enn 5 ganger større enn for Smådøla. For VM 2.13 Sjødalsvatn er andelen bre noe mindre, høydefordelingen veldig lik lokalfeltet til Smådøla men andelen innsjø en god del høyere og dempingen i avløpet mer utpreget. Begge stasjoner antas imidlertid å kunne representere variabiliteten i området på en akseptabel måte, men VM 2.13 Sjødalsvatn er valgt som representativt vannmerke for å gi ønsket dempingen i avløpet.

For beregning av overføringen fra Veovassdraget er VM 2.455 Elveseter valgt benyttet. Dette vannmerket har svært like fysiografiske forhold som det overførte delfelt. Observasjoner fra overføringen bekrefter dette valget.

Ved bruk av disse to vannmerker til generering av tilsigsserie til planlagt kraftverk i Smådøla kan det beregnes en tidsserie for perioden 1965-2007, 43 år, noe som må anses som akseptabel lengde på en tidsserie for benyttelse i analyser og produksjonsberegninger.

Verdier for beregnet middelavløpet for nedbørfeltet til Smådøla og Veo ved hjelp av NVEs digitale avrenningskart er gjengitt i tabell i den hydrologiske rapporten.

I følge (Beldring, S., Roald, L.A. & Voksø, A., 2002) vil usikkerheten i avrenningskartet varierer fra område til område avhengig av tettheten av stasjonene som måler nedbør og avrenning og usikkerheten i de observerte dataene. Usikkerheten antas å variere fra $\pm 5\%$ til $\pm 20\%$ og i enkelte områder helt opp mot 30 %. Usikkerheten vil i alminnelighet øke når størrelsen av området som betraktes avtar.

Beregner man verdier for nedbørfeltene til noen av de vurderte avløpsstasjoner, og sammenligner med observerte verdier, får man resultater som vist i tabell 2.2. I hovedsak viser de observerte verdiene godt samsvar med avrenningskartet både før og etter normalperioden, med noen mindre svingninger.

Tilsigsserien til både Smådøla og Tessemagasinet er utarbeidet av regulanten, og basert på magasinendringer og observasjoner i vassdra-

get, har en spesifikk avrenning som ligger over det som NVEs avrenningskart for perioden 1961-1990 tilsier. Spesifikk avrenning for perioden 1998-2007 ligger for denne tidsserien i størrelsesområdet 22-25 l/s km².

Avrenningskartets verdier for Veo ligger på 21,39 men for Smådøla kun på 15,75. I middel ville dette gi et tilsig på i overkant av 5,5 m³/s mens observasjoner basert på faktisk tilsig tilsier et midlere tilsig på i overkant av 7 m³/s. Ser vi på avrenningskartet i figur 2.6 ses det tydelig en gradient i avløpsmønsteret, en regnskygge, fra sørvest mot nordøst. Nedbørfeltene straks sør og vest for Smådøla og Veo har spesifikke avrenningsverdier fra 38 – 30 l/s km².

Antar vi en 30 % økning i spesifikk avrenning for de angjeldende nedbørfelter for Veo og Smådøla, får vi en spesifikk avrenning på 28 l/s km² for Veo og 21 l/s km² for Smådøla. Benyttes disse spesifikke avrenninger oppnås det meget god overensstemmelse mellom observerte data og den beregnede tilsigsserien.

Inntak

Inntaksbassenget etableres ved at det bygges en betong buedam med HRV på kote 1005. Det er fast fjell på damstedet og dammen får en lengde på ca. 25 meter og største høyde blir ca. 11 m. Inntaket bygges rett oppstrøms dammen i elvas venstre side, og inkluderer varegrind og eventuelt et enkelt lukehus med en grunnflate på noen få kvadratmeter.

Inntaksdammen antas å bli klassifisert i konsekvensklasse 0 eller 1.

Det lages anretning for slipp av minstevannføring gjennom dammen. Kravene til dokumentasjon av dette slippet vil bli etterlevet.

For alternativ 2 blir inntaket med HRV på kote 957, rett oppstrøms veibrua over Smådøla. Utformingen blir som for hovedalternativet, men med damhøyde på ca. 6-7 m, og en lengde i damkrona på ca. 15 m.

Tilløpstunnel, rørgate

Fra inntaket føres vannet ned i en 150 (100 m) lang sjakt med helning 1:1, før den går over i en konvensjonelt drevet tunnel ned til kraftstasjonen på kote 882. Tunnelen vil få et tverrsnitt på ca. 16 m² og blir 1000 m lang. Tunnelen drives fra påhugg i området like ved utløpet i Smådøla. Inn mot kraftstasjonen føres vannet inn i et 30 m langt stålrør med diameter 1800 mm.

I alternativ 2 vil konseptet være helt identisk, bortsett fra at kraftstasjonen plasseres noe nærmere utløpet grunnet redusert behov for overhøyde over trykktunnelen, og at tilløpstunnelen blir noe kortere.

Rørledningen fra kraftstasjonen blir ca. 30 m frem til betongproppen i trykktunnelen. Proppen er plassert med sikkerhetsfaktor = 1,3.

Vannveien antas å bli klassifisert i konsekvensklasse 0.

Kraftstasjonen

Kraftstasjonen plasseres i fjell på kote 882 i området under eksisterende bilvei. Den får tilstrekkelig overdekning ut fra geologiske vurderinger. Det er i hele tunneltraseen utført seismiske undersøkelser, som underbygger de geologiske vurderingene av stasjonsplasseringen. I stasjonen installeres tre horisontale Francis-aggregater med effekt 9,4, 3,1 og 1,3 MW, med en samlet maksimal slukeevne på 13,2 m³/s. Den samlede årlige produksjonen vil bli 47,4 GWh i et middelår. Generatorene får en ytelse på ca. 10,4, 3,5 og 1,4 MVA, ut fra cosφ på 0,9.

Transformatorene blir på hhv. 10,4, 3,5 og 1,4 MVA, med en omsetning på ca. 6,6/22 kV.

Utløp

Fra kraftstasjonen føres vannet i felles adkomst- og utløpstunnel med helning 1:250. Vannet går i en separat utsprengt kanal ved siden av kjørebanelen. Ca. 80 m før utløpet i Smådøla skilles utløpstunnelen fra adkomsttunnelen, i det sistnevnte går på stigning opp mot påhuggsted og adkomstvei fra Tesse.

Alternativ 2 får samme konseptuelle utforming, bortsett fra den kombinerte utløps- og adkomsttunnel blir noe kortere.

Veibygging

Det er planlagt å utvide kjerreveien i vestre kant av jordet ved Nåvårsætervangen og sørover mot Smådøla. Like før elva dreier adkomstveien sørvestover, og det etableres ny vei ca. 600 m opp mot påhugg for adkomsttunnelen. I forkant av tunnelpåhugget blir det en ca. 25 m lang forskjæring i terrenget for å muliggjøre dette påhugget.

Det planlegges også en ny adkomstvei til inntaket fra eksisterende bilvei over Smådøla. Avkjøringen vil være ca. 250 m nord for brua. Den nye veien blir ca. 400 m lang.

Alternativ adkomst til området er fra Randsverk, via veien mot Veodalen og deretter nordover til inngrepsområdet. Denne veien er betydelig lenger og ikke anbefalt.

Nettilknytning (kraftlinjer/kabler)

Det er i dag et 22 kV distribusjonsnett ved Tesse. Fra kraftstasjonen vil det bli benyttet jordkabel på hele strekningen, via Tessosen, og videre derfra langs eksisterende vei langs Tesse hvor kraftverket vil bli koblet opp mot det lokale kraftnettet. Alle eksisterende lufttrekk langs Tesse fjernes og legges i samme grøft. Dette gjelder både el- og telelinjer. Det vil måtte investeres i ny trafo ved Nedre Tesse.

Eidefoss er selv konsesjonær for området.

Massetak og deponi

Det vil bli sprengt ut ca. 30.000 m³ masser for alternativ 1 og ca. 15.000 for alternativ 2. Massene fra sjakt og tunnel vil ha ulik knusningsgrad.

Massene vil i sin helhet kunne benyttes til vei-bygging, oppgradering av vei og flomforebygging og plastring av Smådølas bredder i utløpsområdet. Det vil ikke være behov for noe massedeponi utover dette. Eventuell over-skuddsmasser vil bli bortkjørt til egnet deponi/gjenbruk.

Kjøremønster og drift av kraftverket

Kraftverket vil kunne kjøre på disponibelt tilsig etter at minstevannføringskravet er oppfylt og flomtopper går som flomtap. Kraftverket er uegnet for effektkjøring.

2.3 Kostnadsoverslag

Kostnadene er beregnet på grunnlag av kart, enkle planskisser og NVEs kostnadsgrunnlag for små vannkraftverk (2005) som er blitt korrigert til prisnivå 2007. Kostnadene er vurdert og eventuelt justert skjønsmessig ut fra stedlige forhold, og også ut fra erfaringer vedrørende generell kostnadsutvikling i den senere tid. For en direkte og oversiktlig sammenligning er kostnadene for begge alternativene satt inn i samme tabell.

Kostnadene (i mill. kroner) er satt opp i nedestående tabell :

Smådøla kraftverk	Alt. 1	Alt. 2
Reguleringsanlegg	0	0
Overføringsanlegg	0	0
Inntak/dam	5,4	4,4
Driftsvannveier	29,1	22,3
Kraftstasjon, bygg	11,8	9,5
Kraftstasjon, maskin og elektro	54,4	34,8
Kraftlinje	14,0	14,0
Transportanlegg	3,2	2,9
Div. tiltak (erosjonssikring, kabellegging, m.m.)	1,4	1,4
Uforutsett	11,8	8,9
Planlegging/administrasjon	13,1	9,9
Finansieringsutgifter og avrundning	5,0	3,8
Sum utbyggingskostnader (mill. NOK)	149,3	113,3

Uforutsett er satt til 10 % og kostnader for planlegging og administrasjon er satt til 10 %.

Finansieringskostnader er beregnet med en rente på 7 % p.a. Byggetiden er anslått til 1 år. En skal være oppmerksom på at det kan være lang bestillingstid for permanentutstyr, og dette kan være "kritisk vei" for en utbygging.

2.4 Fordeler og ulemper ved tiltaket

Fordeler

Midlere kraftproduksjon i alt. 1 bli 47,4 GWh, mens alt. 2 gir 28,9 GWh.

Løsningene som er presentert i denne søknaden skal gi et godt grunnlag både for å avgjøre prosjektets optimale løsning, samt å avgjøre hvorvidt de totale fordeler er større enn de totale ulemper. For hvert av alternativene 1 og 2 er det muligheter for økonomiforbedrende justeringer innenfor hovedløsningene, med hensyn til valg av endelig aggregatstørrelse og -leverandør. Plassering av inntak og stasjon er imidlertid valgt etter nøye vurderinger og vil ikke avvike nevneverdig fra denne søknaden.

Landskapsmessig vil tiltaket medføre en forbedring for allmennheten, da eksisterende luftstrekk i området vil legges i kabel i grøft.

Smådøla eroderer ganske kraftig i jordkanten ved Nåvårsæter. Denne erosjonen vil elimineres ved hjelp av plastring med tunnelstein.

Grusveien i området vil oppgraderes til å tåle anleggstrafikken, og vil således føre til bedre veistandard for fjellfolket som benytter denne veien i dag.

Ulemper

Det vil bli redusert vannføring i Smådøla nedenfor inntaksstedet.

I tillegg til minstevannføringskravet som tilsvarer 14,2 % av middelavløpet ved dammen på kote 1005 vil flomtopper gå over dammen og øke denne til ca. 32 % forbi dammen. Ved Smådølas utløp i Tesse vil det ikke bli endringer ettersom vannet ledes tilbake til Smådøla før utløpet.

For alt. 1 vil ikke dammen bli synlig annet enn for de som går kloss inntil. Dammen i alt. 2 vil være synlig fra brua og også fra noe avstand.

2.5 Arealbruk og eiendomsforhold

Arealbruk

Inntaket blir en ca. 25 lang buedam i betong, med største høyde ca. 11 m. Kraftstasjonen og vannveien er i fjell, og båndlegger således intet areal. Adkomstvei fra Nåvårsæter vil bli 600 m lang og med en veibredde inkl. grøft på ca. 4 m. I denne grøften skal det legges kabel for utføring av kraft. Adkomstveien til inntaket blir ca. 400 m, og med veibredde ca. 4 m.

Eiendomsforhold

Eiendommene og fallretten langs Smådøla eies av Statskog. Eidefoss er i forhandlinger med Statskog om en avtale for utbygging. Dette er eneste berørte grunneier i utbyggingsområdet.

2.6 Forholdet til offentlige planer og nasjonale føringer

Området der tiltaket er planlagt ligger i området avmerket som landbruks-, natur- og friluftsområde (LNFområde) i kommuneplanens arealdel for Lom kommune.

Fylkesplanen har ingen konkrete føringer for området som berøres av planene.

Søknad om unntak fra Samlet Plan ble innvilget av Direktoratet for naturforvaltning, 6. januar 2008. Saken kan derfor konsesjonssøkes. Prosjektets størrelse, med en årlig middelproduksjon på 47,4 GWh overskrider grensen for krav om full konsekvensutredning, og dette er derfor utført. KU-program er innsendt og godkjent av NVE.

Prosjektet vil ikke berøre områder som er vernet eller foreslått vernet etter naturvernloven. Ca. 6 km vest for den berørte delen av Smådøla ligger imidlertid Smådalsvatna naturreservat. En del av nedbørfeltet i sørvest, inngår i Jotunheimen nasjonalpark. Prosjektområdet ligger imidlertid ca. ei mil i luftlinje fra nasjonalparkens grense.

Inngrepsfrie naturområder er definert av Direktoratet for naturforvaltning. Arealer som ligger fra en til tre kilometer fra tyngre tekniske naturinngrep ligger i inngrepsfri sone 2. Områder som ligger fra tre til fem kilometer fra tyngre tekniske inngrep ligger i inngrepsfri sone 1, mens områder som ligger mer enn fem kilometer fra tyngre tekniske inngrep, karakteriseres som villmarkspregede naturområder. Med tyngre tekniske naturinngrep forstås veger, kraftlinjer, regulerte vann, elver og bekker mv. (www.dirnat.no).

Smådøla får overført vann fra Veofeltet og er derfor ikke pr. definisjon inngrepsfritt område. I tillegg krysser veien til Glitterheim/Vågå elva like nedstrøms inntaksalternativ 2. På nordsiden av elva går det vei inn til Smørlisetet. Det går også veier til Nåvårsetrene i Smådølas utløpsområde. En gjennomføring av en utbygging i nedre del av Smådøla vil derfor ikke medføre bortfall av inngrepsfrie naturområder, uansett valg av alternativ.

2.7 Alternative utbyggingsløsninger

I tillegg til hovedalternativet med inntak på kote 1005, er det utredet et alternativ med inntak på kote 957. Installasjon og produksjon er ca. 2/3 av alternativ 1. Både miljømessig og økonomisk virker den alternative løsningen å være mindre gunstig.

Dammen i alternativ 2 (kote 957) vil være synlig fra bilveien, og således være landskapsmessig mer iøynefallende. Det vil riktignok bli lengre adkomstvei i alt. 1, men det er allerede bilveier i området, og veiadkomsten til inntaket i alt. 1 vil ikke forringe landskapet.

Alternativ 2 fører til en høyere spesifikk utbyggingskostnad, og gir betydelig lavere kraftproduksjon.

For vurdering av miljøkonsekvensene for de to alternativene henvises til kapittel 3.17.

3 Virkning for miljø, naturressurser og samfunn

3.1 Hydrologi (virkninger av utbyggingen)

Det planlagte kraftverket vil ha hydrologiske konsekvenser på elvestrekningen mellom inntak og utløpet fra kraftverket. For alternativ 1

gjelder dette en elvestrekning på 1200 m fra inntaket på kote 1005 og ned til kraftverkets utløp i Smådøla på kote 880. For alternativ 2 vil vannføringen som en følge av inngrepet bli redusert i en elvestrekning på 700 m fra inntaket på kote 957 og ned til i Smådøla på kote 880.

Det er ikke planlagt noen magasiner i utbyggingen og dermed ingen omfordeling av vann i tid.

Berørte strekninger er vist i figur 3.1. Beregninger av vannføringer før og etter tiltak i et vått, tørt og middels år er gjort for punktene markert med sirkel i samme figur.

Vannføringen vil som en følge av inngrepet bli redusert på en 1200 m lang strekning ved utbyggingsalternativ 1 og 700 m ved utbyggingsalternativ 2 som indikert på 3.1.

De hydrologiske konsekvensene blir vist for et punkt rett nedstrøms planlagt inntak (punkt 1), og ett rett oppstrøms utløp (punkt 2) for begge alternativ.

Planlagt maks slukeevne er oppgitt til 13,2 m³/s med en nedre grense på 0,36 m³/s.

Som minstevannføring, på strekningen mellom inntak og utløp, er i disse vurderingene benyttet 500 liter/s i sommersesongen (1.5 – 30.9) og 5-persentil som tilsvarer 194 liter/s i vinterseongen (1.10 – 30.4).

Forutsetninger for beregningene

Smådøla kraftverk er planlagt med en maksimal slukeevne på 13,2 m³/s og en minste slukeevne på 0,36 m³/s. Hvis totalt tilsig til kraftverket er lavere enn summen av foreslått minstevannføring og kraftverkets minste slukeevne, vil alt vann gå i elven.

Hvis totalt tilsig er større enn summen av foreslått minstevannføring og minste slukeevne og lavere enn største slukeevne, vil det gå foreslått minstevannføring rett nedstrøms inntaket og det resterende vannet vil gå i kraftverket.

Hvis totalt tilsig overstiger maksimal slukeevne vil det gi flomtap forbi inntaket.

Som minstevannføring på elvestrekningene nedstrøms inntakene foreslås den beregnede sesongmessige 5-persentil for vinterhalvåret. For sommerhalvåret er 5-persentilen en såpass stor vannføring (0,944 m³/s), at vi mener det er tilstrekkelig og forsvarlig med et mindre slipp. Det anbefales derfor et slipp av minstevannføring i sommerhalvåret lik 500 l/s.

Dette betyr at når tilsiget til inntaket sommerstid er på mellom 0,86 m³/s (0,36 m³/s + 0,5 m³/s) og 13,7 m³/s vil 0,5 m³/s gå i elven og resterende i kraftstasjonen. Er tilsiget lavere enn 0,86 m³/s vil alt gå i elven.

Tilsvarende for vinterstid vil det si at når tilsiget til inntaket er på mellom 0,554 m³/s (0,36 m³/s + 0,194 m³/s) og 13,394 m³/s vil 0,194 m³/s gå i elven og resterende i kraftstasjonen. Er tilsiget lavere enn 0,554 m³/s vil alt gå i elven.

Det er oppgitt at det ikke skal benyttes magasin for regulering, tilsiget er derfor ikke redistribuert i tid.

For å beskrive vannføringsforholdene er måneds- og årsmiddelverdier oppgitt. Videre er karakteristiske verdier vist i diagrammer på døgnbasis.

Det er plukket ut tre typiske år, et tørt år (2006), et år med midlere forhold (1999) og et vått år (2007). Det er viktig å være klar over at selv om for eksempel 2006 i sum var et tørt år, betyr ikke dette at det var lave vannføringer gjennom hele året, tilsvarende gjelder for "middelåret" 1999 og det våte året 2007.

Ukesdata er presentert med fast ukeinndeling, dvs. uke 1 går fra 1. til 7. januar, uke 2 fra 8. til 14. januar osv. i alle årene. Hvilke faste uker som hver måned består av framkommer av oversikten under. Denne kan brukes i forbindelse med tabeller og figurer med ukesdata.

Kraftverkets slukeevne og dets påvirkning på vassdraget

Smådøla kraftverk er planlagt med tre Francis-turbiner med maksimal slukeevne Q_{Max} på totalt $13,2 \text{ m}^3/\text{s}$. Minste slukeevne Q_{min} er oppgitt til $0,36 \text{ m}^3/\text{s}$. Dette gjelder både alternativ 1 og alternativ 2. Se tabell 3.2 for antall dager med vannføring større enn maksimal slukeevne og antall dager med mindre enn minste slukeevne tillagt planlagt minstevannføring en oversikt over perioder med vannføring større enn største slukeevne og mindre enn minste slukeevne i henholdsvis et tørt, et middels og et vått år.

For å beskrive vannføringsforholdene på de angitte punkter er måneds- og årsmiddelverdier oppgitt. Videre er karakteristiske verdier vist i tabeller på døgnbasis (For kurver, se vedlegg 3).

Det er plukket ut tre typiske år, et tørt år (2006), et år med midlere forhold (1999) og et vått år (2007). Det er viktig å være klar over at selv om for eksempel 2006 i sum var et tørt år, betyr ikke dette at det var lave vannføringer gjennom hele året, tilsvarende gjelder for "middelåret" 1999 og det våte året 2007.

Konsekvenser ved alternativ 1

Disse forutsetninger gir følgende resultater rett nedstrøms inntaket:

I snitt vil vannføringen bli redusert fra $6,98 \text{ m}^3/\text{s}$ til $2,28 \text{ m}^3/\text{s}$, eller til 32,6 % av dagens vannføring. Størst volummessige reduksjon vil oppstå i sommermånedene. I tabell 3.3 og figur 3.2 er månedsmiddelvannføringene vist før og etter utbygging. Konsekvensene av tiltaket på minimums-, median- og maksimumsvannføringer er vist i figur 3.4, mens figur 3.5 viser forholdene i de tre typiske årene.

Karakteristiske ukesvannføringer er vist i vedlegg til hydrologirapporten.

Oppstrøms utløp i Smådøla (punkt 2)

Disse forutsetninger gir følgende resultater rett oppstrøms planlagt utløp i Smådøla, punkt 2:

I snitt vil vannføringen bli redusert fra $7,0 \text{ m}^3/\text{s}$ til $1,86 \text{ m}^3/\text{s}$, eller til 26,6 % av dagens vannføring. Størst volummessig reduksjon vil oppstå i sommermånedene. Karakteristiske ukesvannføringer er vist i vedlegg til hydrologirapporten.

I tabell 3.5 og figur 3.5 er månedsmiddelvannføringene vist før og etter utbygging. Konsekvensene av tiltaket på minimums-, median- og maksimumsvannføringer er vist i figur 3.7, mens figur 3.8 viser forholdene i de tre typiske årene. Karakteristiske ukesvannføringer er vist i vedlegg til hydrologirapporten.

Konsekvenser ved alternativ 2

Nedstrøms inntak (punkt 1)

Disse forutsetninger gir følgende resultater rett nedstrøms inntaket:

I snitt vil vannføringen bli redusert fra $6,99 \text{ m}^3/\text{s}$ til $1,85 \text{ m}^3/\text{s}$, eller til 26,4 % av dagens vannføring. Størst volummessige reduksjon vil oppstå i sommermånedene.

I tabell 3.6 og figur 3.9 er månedsmiddelvannføringene vist før og etter utbygging. Konsekvensene av tiltaket på minimums-, median- og maksimumsvannføringer er vist i figur 3.10, mens figur 3.11 viser forholdene i de tre typiske årene. Karakteristiske ukesvannføringer er vist i vedlegg til hydrologirapporten. Tabell 3.7 viser antall dager med vannføring større enn maksimal slukeevne og antall dager med mindre enn minste slukeevne tillagt planlagt minstevannføring.

Oppstrøms utløp i Smådøla (punkt 2)

Disse forutsetninger gir følgende resultater rett oppstrøms utløpet, punkt 2:

I snitt vil vannføringen bli redusert fra $7,0 \text{ m}^3/\text{s}$ til $1,86 \text{ m}^3/\text{s}$, eller til 26,6 % av dagens vannføring. Størst volummessige reduksjon vil oppstå i sommermånedene. I tabell 3.8 og figur 3.12 er månedsmiddelvannføringene vist før og etter utbygging. Konsekvensene av tiltaket på minimums-, median- og maksimumsvannføringer er vist i figur 3.13, mens figur 3.14 viser forholdene i de tre typiske årene. Karakteristiske ukesvannføringer er vist i vedlegg til hydrologirapporten.

3.2. Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

Isforhold, vanntemperatur og lokalklima anses ikke bli endret i særlig negativ grad av det planlagte tiltaket.

Vanntemperaturen nedstrøms inntaket vil være noe lavere vinterstid og noe høyere om sommeren fordi den reduserte vannføringen på strekningen raskere vil tilpasses temperaturen i omgivelsene.

Redusering av vannføring på deler av strekningen, vil kunne føre til økt islegging grunnet raskere avkjøling av vannet.

I forbindelse med inntaket etableres det et mindre inntaksbasseng og ved en eventuell islegging på dette bassenget i kalde perioder, kan isen ha svakhetssoner langs bredden og nær selve inntaket. I den grad elven vanligvis er frosset på strekningen ved planlagt utløp vil en planlagt utbygging gjøre isen usikker i dette området.

Tiltaket anses ikke ha noen innvirkning på lokalklimaet, da endringene vil være små. I den grad det i dag forekommer frostrøyk langs elva vil dette forholdet reduseres grunnet lavere vanntemperatur og økt islegging på strekningen med fraført vann.

Grunnvann, flom og erosjon

Redusert vannføring på deler av strekningen vil, der løsmasseforholdene ligger til rette for det, kunne gi noe redusert grunnvannstand. Dette gjelder fortrinnsvis større elvesletter med lite fall, og anses ikke som noe problem i dette tilfellet.

Tiltaket vil ikke føre til forverrede flomforhold. Flomforholdene på strekningen med fraført vann vil derimot bli redusert, og med en slukeevne i kraftverket på 13,2 m³/s vil dette gi synlig utslag også på de større flomhendelsene. Flomforhold oppstrøms inntak vil ikke være påvirket.

Det planlagte tiltaket anses ikke ha noen varig effekt på forhold tilknyttet erosjon og sedimenttransport utover anleggsperioden. Fraføringen av vann vil imidlertid redusere vannføringen noe og gi noe redusert risiko for erosjon på strekningen ned mot planlagt utløp.

Smådøla danner et større deltaområde i utløpet til Tesse. Dette er i dag påvirket av inngrep som følge av reguleringen av Tesse og av jordbruksaktivitet. Det er i dag et stort dyrkingsfelt på nordsiden av deltaet med kraftig kanalisering og forbygning av elveløpet for sikring av jordbruksarealene. Selve Tesse magasinet har en regulerings høyde på 12,4 meter, noe som gir store vannstands endringer og erosjonsrisiko i den ytre delen av deltaet.

Det overførte vassdraget Veo, er sterkt påvirket av bresedimenter og har i tillegg til økt vannføring til deltaet og dermed også økt erosjonsrisiko også forårsaket en betydelig inntransport av finkornede sedimenter til dette området. Den store tilførselen av finpartikulært materiale har blant annet endret siktedypet i Tesse radikalt (Hesthagen og Fjellheim 1987).

Den planlagte utbyggingen vil i liten grad påvirke disse forholdene. Det planlagte inntaksmagasinet er av en slik størrelse at suspendert materiale i liten grad vil ha tilstrekkelig oppholdstid eller transportlengde til å sedimentere. I hovedsak vil alt materiale allerede i suspensjon

oppstrøms planlagt kraftverksinntak transporteres gjennom kraftverket og tilbake ut i elven.

Landskap

Det henvises til konsekvensutredningen og vedlagte fagrappport om landskap og kulturminner (vedlegg 8) for ytterligere detaljer.

Smådalen er av landskapstypen storformet u-dal i tregrensen, hvor terrengformene stort sett er milde og slake. Kun Smådølas løp gjennom den til tider smale canyonen bidrar med dramatisk. For øvrig har området vanlig gode visuelle kvaliteter. Landskapet vurderes til å være av middels verdi.

Anleggsfasen må forventes å vare i 1 år. Den viktigste konsekvensen for landskapsbildet i anleggsfasen vil være inngrepene i naturen og at den menneskelige aktiviteten øker betraktelig. Området vil være preget av bygge- og anleggsarbeider, anleggstrafikk m.m.

I driftsfasen vil tiltaket først og fremst berøre landskapet lokalt. Det er særlig inntak med dam som utpeker seg med negativ konsekvens, men også redusert vannføring vil bidra til at opplevelsen av landskapet vil bli endret. Samlet vil disse to inngrepene være negative for opplevelsen av landskapsområdet. Særlig gjelder dette for alternativ 2, der opplevelsen av Smådøla sett fra broen over vassdraget, blir totalt endret med en dam med vannspeil like oppstrøms broen, kombinert med redusert vannføring store deler av året.

Samlet vil tiltaket få *middels til stor negativ* konsekvens for landskap.

3.5 Kulturminner

Det henvises til konsekvensutredningen og vedlagte fagrappport om landskap og kulturminner (vedlegg 8) for ytterligere detaljer.

Tidligere undersøkelser ved Tesse og i Smådalen, inkludert nærområdene, viser at områdene har vært i bruk av mennesker siden steinalderen. I jernalder, middelalder og nyere tid er det spor etter utmarksdrift knyttet til jakt, jernframstilling og setring. Det er og spor etter samferdsel i form av eldre veifar.

Den viktigste konsekvensen for kulturminner i anleggsfasen vil være opplevelsen av tekniske inngrep i kulturlandskapet og at den menneskelige aktiviteten øker betraktelig. Området vil være preget av bygge- og anleggsarbeider, anleggstrafikk m.m. Influensområdet er delt inn i flere delområder, hvor hvert område er gitt en verdi. Samlet for hele influensområdet er verdien for kulturminner middels.

Konsekvensen for kulturminner og – miljø vil samlet bli *middels negativ*.

3.6 Naturmiljø

Det henvises til konsekvensutredningen og vedlagte fagrappport om naturmiljø (vedlegg 7) for ytterligere detaljer.

Flora og vegetasjon

Smådøla får overført vann fra Veovassdraget, og er i så måte ikke uberørt. Det er også flere veier innen prosjektområdet. Det er registrert to prioriterte naturtyper av middels verdi innen prosjektområdet: bekkekløft og fossesprøytsoner. Verdien av disse naturtypene er redusert som følge av at vannføringen er kunstig høy i perioder hvor det overføres vann fra Veo. Det ble gjort en undersøkelse av moser og lav på fuktpåvirket berg ved elva. Alle artene som ble funnet var ordinære, vidt utbredte arter. Fossesprøytsonen ved den nederste fossen ble ikke undersøkt av sikkerhetsmessige hensyn. De fysiske forholdene her tilsier at sannsynligheten for at dette er et leveområde for rødlistete lavarter er relativt stor. Øvrig flora og vegetasjon er av ordinær karakter. Verdien for flora og vegetasjon er middels. Tiltaket vil medføre arealbeslag og redusert vannføring. Redusert vannføring vil føre til tørrere lokalklima, noe har negativ påvirkning på fuktighetskrevede vegetasjon.

Konsekvensen for flora og vegetasjon vil samlet bli *middels negativ*.

Fugl og pattedyr

Elg benytter deler av influensområdet som beite. Pattedyrfaunaen er imidlertid av ordinær art. Streifdyr av jerv er observert i Smådalen. Det er relativt høy tetthet av ulike fuglearter i dette fjellområdet. Det er ingen egnete hekkelokaliteter for rovfugl eller ugler innen prosjektområdet. Det hekker imidlertid flere rovfuglarter og ugler i prosjektområdets nærhet. Tre av rovfuglartene er rødlistet. Området er av middels verdi for fugl og pattedyr. I anleggsfasen vil støy og andre forstyrrelser gi en viss skremmeeffekt på fugl og pattedyr. Etter at anlegget er kommet i drift, vil situasjonen for vilt bli tilnærmet som før utbygging.

Konsekvensen for fugl og pattedyr vil samlet bli *liten til ubetydelig negativ*.

Ferskvannsbiologi og fisk

Tilførsel av breslam fra Veovassdraget har forringet forholdene for fisk og bunndyr. Elvestrekningen nedstrøms vandringshinder (nederste foss) var tidligere et viktig gyteområde for fisk fra Tesse, men har i dag liten verdi for fisk. Strekningen oppstrøms vandringshinder har også liten verdi.

Tiltaket vil gi *liten til ubetydelig negativ* konsekvens for ferskvannsbiologi og fisk.

3.7 Forurensning, vannkvalitet og vannforsyning

Vannkvaliteten i Smådøla er preget av berggrunnen og forekomsten av finere løsmasser i nedbørfeltet. Fra naturens side er vannkvaliteten i Smådøla fattig på næringsstoffer. Det er ingen kjente kilder til forurensende utslipp i nedbørfeltet. Det overføres i dag vann fra Veovassdraget. Dette er for en stor del brevann, noe som

gjør vannkvaliteten uegnet til drikkevannsføremål.

Det vil bli noe utslipp til elva under anleggsfasen. Så fremt prosessvannet håndteres etter kjente rensemetoder vil påvirkningen i Smådøla bli liten.

Da vassdraget er næringsfattig, og uten særlig menneskelig påvirkning, antas tiltaket ikke å ha noen effekt på næringsforholdene i vassdraget. Tiltaket vil heller ikke påvirke vannutskifting i Tesse og dermed ikke påvirke produktionsforholdene for fisk.

Samlet vil den negative konsekvensen for vannkvalitet bli *liten til ubetydelig*.

3.8 Naturressurser

Jord- og skogbruk

Influensområdet er et viktig område for jordbruk, med flere setrer i drift. Sauehold og melkeproduksjon dominerer. Det finnes også flere dyrkningsfelt i området. Influensområdet har ubetydelig verdi for skogbruk. Samlet er influensområdet av middels verdi for jord- og skogbruksressurser. Tiltaket vil medføre arealbeslag på dyrka mark og i skog. I driftsfasen vil situasjonen bli tilnærmet som før utbygging. Tiltaket vurderes samlet å gi liten negativ påvirkning på jord- og skogbruksinteressene.

Konsekvensen blir *liten negativ*.

Tamreindrift

Økt menneskelig tilstedeværelse i anleggstiden vil føre til at reinen vil sky prosjektområdet. Prosjektet vil ikke beslaglegge arealer som er viktige for tamreindriften i området. I driftsfasen vil trafikk og menneskelig nærvær som følge av drifting av kraftverket bli minimal.

Konsekvensen vil bli liten til *ubetydelig negativ* for tamreindriften.

Ferskvannsressurser

Det vil bli kortvarig tilgrusning av vannet i elva i forbindelse med anleggsarbeidet. I driftsfasen vil det kun bli snakk om utslipp av marginale mengder gråvann fra kraftstasjonen. Det vil ikke bli noen negativ påvirkning av ferskvannsressursene.

Tiltaket vil få *ubetydelig negativ* konsekvens for ferskvannsressursene.

Mineraler og masseforekomster

Konsekvenser av utbyggingen i forhold til kvartærgeologiske lokaliteter forventes i første rekke å være knyttet til utvidelse/utbedring av eksisterende veier, samt etablering av ny anleggsvei på Nåvårsætervangen og eventuell adkomstvei til dam.

Driftsfasen vil ikke medføre ytterligere inngrep i de kvartærgeologiske betingete formelementene på Nåvårsætervangen etter at anleggsfasen er avsluttet. Alt. 1 vil få marginalt større konsekvens enn alt. 2.

Konsekvensen for mineraler og masseforekomster blir *liten til ubetydelig negativ*.

3.9 Samfunn

Næringsliv og sysselsetting

Utbygging av Smådøla vil medføre sysselsetting i anleggsfasen, både lokalt, regionalt og nasjonalt. Sysselsettingen vil være noe større i form av årsverk ved alternativ 1 enn ved alternativ 2. Begge alternativer vil også medføre noe "ekstra" sysselsetting og inntekter for lokalt næringsliv i form av overnatting, bespisning, handel, service med mer. Det er ikke snakk om mange årsverk, men i en kommune med relativt stor utpendling må det anses som positivt med arbeidsplasser i kommunen. Det kan også føre til utvidelse av sesongen for reiselivsbaserte næringer, men varigheten av utbyggingen antas kun å være 1 år, slik at de langsiktige virkningene er beskjedne. Utbyggingen vil ikke medføre ny sysselsetting knyttet til driften, og heller ikke merkbare konsekvenser for annen del av lokalt næringsliv. Dette gjelder begge alternativer.

Kommunal økonomi

Anleggsfasen antas å ha liten innvirkning på kommunal økonomi, bortsett fra eventuelt noe økte skatteinntekter fra lokalt ansatte i anleggsfasen. Dette gjelder begge alternativer. I driftsfasen vil anlegget generere skatter og avgifter til kommune, fylkeskommune og staten. Spesielt for kommunen antas disse økte skatter og avgifter å være av betydning for en kommunal økonomi som i henhold til kommunens budsjett er "mer anstrengt" enn den har pleid å være.

I og med at alternativ 1 medfører større utbygging og genererer mer kraft, som igjen genererer større inntekter, vil alternativ 1 gi større uttelling for offentlige inntekter enn alternativ 2.

Lokal og nasjonal kraftoppdekking

Økningen i kraftproduksjon som utbyggingen i Smådøla medfører, anses som et lite, men positivt bidrag til den regionale kraftoppdekkingen i en region med kraftunderskudd.

Helsemessige forhold

Anleggsfasen vil medføre noe støy og trafikk-messige ulemper. Antall berørte personer er imidlertid liten, og trafikkmengden vil bli relativt liten og kortvarig. Anlegget vil ikke bidra med utslipp av betydning.

Samlet vil tiltaket få *liten positiv* konsekvens for samfunnsinteresser, uansett alternativ.

3.10 Friluftsliv og reiseliv

Det er en rekke fritidsboliger og setrer mellom Tessosen, i nordenden av Tesse, og Smådøla. Det finnes også en campingplass i nordenden av Tesse. Viktige friluftslivsaktiviteter er fiske i Tesse, jakt og fotturer langs vei og i fjellet. Det foregår også noe fiske i nedre del av Smådøla.

Området brukes mest av lokalbefolkningen i Lom og Vågå, men er også en viktig innfallsport til Jotunheimen.

Det finnes ulike tilbud for turister i området, og nye er under utvikling. I nordenden av Tesse finnes også "Brimiland", med flere spise- og tilrettelagte aktivitetstilbud. Flere aktører benytter dessuten Tesseosen til juving. Influensområdet har samlet middels verdi for friluftsliv og reiseliv.

Anleggsperioden vil vare i ca. 18 måneder. Det blir forstyrrelser og støy langs veien fra Tesseosen og sørover til Smådøla, en strekning på drøye 10 km. Områdets kvalitet for friluftsliv og reiseliv vil bli forringet i denne perioden.

Kraft- og telelinjer legges i kabel i forbindelse med at veien mellom nordenden av Tesse og Smådøla utbedres. Dette vil være positivt for både friluftsliv og reiseliv. Etablering av veier på Nåvårsætervengen vil gi økt tilgjengelighet og i den forstand også være positivt. Bygging av adkomsttunnel ved Smådalens utløp i Tesse, og redusert vannføring nedstrøms, vil imidlertid påvirke opplevelsesverdien negativt. Inngrepet vil også gi kortere fiskestrekning. I alternativ 1 er dammen plassert slik at den ikke er synlig fra hovedveien, mens den i alt. 2 er lagt like ovenfor veien. For reisende vil dermed alt. 2 gi det mest synlige inngrepet. Inngrepet ved Smådøla, dvs. dammen og redusert vannføring er det mest vesentlige inngrepet og tillegges derfor størst vekt.

Alternativ 1 får *liten negativ* konsekvens for friluftsliv.

Alternativ 2 får *liten/middels negativ* konsekvens for friluftsliv.

Alternativ 1 får *ubetydelig* konsekvens for reiseliv.

Alternativ 2 får *ubetydelig/liten negativ* konsekvens for reiseliv.

3.11 Elektriske anlegg og overføringslinjer

Det planlegges å føre strømmen ut fra kraftverket gjennom jordkabel. Eksisterende 22 kV ledning fra Nåvårsæter til nordenden av Tesse vil bli erstattet av jordkabel. Eksisterende telefonlinje vil bli lagt i samme grøft. Kabelen vil ikke være synlig, og vil derfor få positive effekter for landskapet. Jordkabelen vil ikke påvirke noen fagtema i negativ grad.

3.12 Konsekvenser ved brudd på dam og trykkrør

Ved brudd på dam eller trykkrør vil ikke boliger, infrastruktur eller annen eiendom berøres. Mindre erosjonsskader langs elven vil kunne skje. Veibroen er antatt å ikke bli skadet av et dambrudd. Både dam og vannvei antas klassifisert i konsekvensklasse 0.

3.13 Konsekvenser av ev. alternative utbyggingsløsninger

Det omsøkte alternativ 1 vil berøre en lengre del av elva enn i alternativ 2. For det omsøkte alter-

nativ 1 vil inntaksdammen ligge mer skjult og dermed bli mindre synlig enn for alternativ 2, som vil ha inntaksdam rett oppstrøms veibroen.

I sum vurderes forskjellen i konsekvensgrad mellom de to alternativene å bli ubetydelig.

4 Avbøtende tiltak

4.1 Minstevannføring

Konsekvensvurderingene forutsetter følgende minstevannføringslipp:

0,5 m³/s i sommersesongen (1.5 – 30.9).

0,194 m³/s i vintersesongen (1.10 – 31.4).

Minstevannføringen vil føre til at påvirkningen på tema som biologisk mangfold, friluftsliv og landskap blir mindre. En dobling av vannslipp sommerstid vil redusere den negative påvirkningen, men ikke føre til endret konsekvensgrad for noe tema.

4.2 Biologisk mangfold

Minstevannføring

Den foreslåtte minstevannføringen er for liten til å opprettholde det fuktige miljøet i bekkeløfta og fossesprøytonene, og det forventes at de mest fuktighetskrevede artene av kryptogamer faller ut, og/eller bestandene blir redusert. Differensiert vannslipping med størst vannslipp i vekstsesongen (dvs. midten mai til midten av august) vil være et positivt tiltak som vil redusere den negative påvirkningen på disse artsgruppene.

Det foreslås derfor at det i perioden 15. mai til 15. august slippes minstevannføring tilsvarende 1 m³/s.

Revegetering

Det er ønskelig at arealer som blir berørt av de ulike anleggsobjektene blir revegetert så tidlig som mulig etter at anleggsarbeidet er avsluttet. Der det er mulig skal dette skje ved at toppdekket som ble fjernet under anleggsfasen skal legges tilbake, slik at en får en naturlig revegetering av stedege arter. Eventuelle tipper bør dekket med vekstmedium for å få revegeteringen raskt i gang etter anleggstiden der dette synes hensiktsmessig.

4.3 Kulturminner

Det må opprettes en god dialog mellom kulturminnemyndighetene under detaljplanleggingen for å unngå å berøre verdifulle kulturminner. Det er fordelaktig at en person med kulturminnefaglig kompetanse deltar under stikking av veitraseer, lokalisering av midlertidige tipper, riggområder osv.

Fylkeskommunen vil som minimum kreve § 9 undersøkelser i anleggsveitraseene over Nåvårsætervangen. Tidligere registrerte funn i dette området indikerer stort potensial for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner. All videre detaljprosjektering av anleggsveitra-

seene bør derfor gjøres i nært samarbeid med Oppland fylkeskommune. Dersom det ikke er mulig å unngå direkte konflikt med eventuelle nye funn, må det søkes om dispensasjon fra fredning etter kulturminnelovens § 8.

4.4 Tamreindrift

Anleggsarbeidet og driften av kraftverket vil i ubetydelig grad påvirke tamreindriften, med unntak av i perioden reinen samles inn til slaktning. Under innsamlingen er det viktig at det ikke oppstår forstyrrelser da dette vil føre til at reinen skremmes. Dette vil føre til merarbeid for reingjeterne da reinen kan spre seg over større områder. Det foreslås derfor at anleggsarbeidet innstilles en dags tid, mens reinen samles inn.

4.5 Forurensning og vannkvalitet

Det forutsettes renseanlegg for dreng-, spyle- og borevann fra tunnelene i form av slamavskiller/sandfang og oljeutskiller. Det rensede vannet kan ledes gjennom løsmasser før utslipp til elv. Det må søkes om tillatelse fra forureningsmyndighetene før anlegget starter opp. Eventuelle krav om rensing og grenseverdier i utslippet vil komme i forbindelse med en utslippstillatelse.

Spylepunkter i verkstedrigg/vaskeplass etableres på tett plate med avrenning til sluk og oljeutskiller. Renset avløp ledes gjennom infiltrasjonsgrøfter før påslipp til elv.

Sanitært avløpsvann fra bolig- og kontorrigger renses i biologisk kjemisk renseanlegg. Dette for å redusere innhold av bakterier og/eller sykdomsfremkallende parasitter.

4.6 Mineraler og masseforekomster

Under anleggsfasen vil anleggstrafikk på vegen langs Tesse medføre et behov for å utbedre/utvide denne. Vegen bør utvides mot Tesse for å unngå ytterligere inngrep i eskersystemet, samt at eksisterende drenggrøft kan beholdes.

4.7 Friluftsliv og reiseliv/landskap

Hvis utbyggingsalternativ 2 blir valgt, vil inntaksdammen bli et godt synlig fremmedelement i elveleiet. Ved å kle dammen med stein eller ev. bruke mørk betong vil den i mindre grad oppfattes som et fremmedelement. Den kan i stedet bli et positivt opplevelseselement for forbipasserende.

Veiene anlegges slik at det blir minst mulig skjemmende skjæringer og fyllinger. Der dette er nødvendig er det viktig at de blir planert, arrondert og etablert med en helning som står i forhold til terrenget rundt.

Ev. overskuddsmasser plasseres i midlertidig/permanent deponi i eksisterende elveforbygning i Smådølas utløpsområde.

Som en del av entreprenørkontrakten bør det utarbeides et miljøoppfølgingsprogram. Dokumentet må sikre at entreprenøren innarbeid-

der nødvendige miljøhensyn i sine løsninger og priser. Miljøoppfølgingsprogrammet bør slå fast prinsipper for sikring av vegetasjon/naturmark i utbyggingsperioden, tilpasning av infrastruktur til landskapet, revegetering, istandsetting og god miljømessig styring av byggeprosessen.

Portalbygg ved tunnelpåhugg, lukehus og dam er viktige elementer hvor det bør stilles krav til høy arkitektonisk kvalitet, gjerne med lokal forankring. Alle anleggselementene bør tilpasses landskapsformasjonene slik at de blir minst mulig synlige.

4.8 Landbruk

I flomsituasjoner er elvebreddene i Smådølas utløpsområde utsatt for erosjon. Dette er problematisk for dyrkningsfeltet i dette området. Her vil det derfor bli brukt tunnelmasser til å erosjonssikre en ca. 200-300 m lang strekning langs Smådølas nordvestre bredd. Dette vil være positivt for landbruksinteressene. Da det ikke er dokumentert spesielle naturfaglige verdier i området, vurderes tiltaket å gi ubetydelige konsekvenser for naturmiljø. Tiltaket vil imidlertid medføre negative konsekvenser for landskap.

5 Grunnlagsdata

Mortensen, M. 2009. Smådøla kraftverk. Fagrapport landskap med kulturminner og naturmiljø. SWECO Norge AS.

Nastad m.fl. 2009. Smådøla kraftverk. Konsekvensutredning. SWECO Norge AS.

Nastad, A.T. 2009. Smådøla kraftverk. Fagrapport naturmiljø. SWECO Norge AS.

Sandsbråten, K. og Berg, G. 2009. Smådøla kraftverk. Fagrapport hydrologi.

6 Vedlegg til søknaden

Vedlegg 1 Oversiktskart over området med inntegnet nedbørfelt

Vedlegg 2 Detaljkart over tiltaksområdet med inntak, tunneltrasé og kraftstasjon

Vedlegg 3 Hydrologi

3.1 Varighetskurve med kurver for "sum lavere" og "slukeevne". Kurver som viser vannføringen på utbyggingsstrekningen før og etter utbyggingen i tørt, vått og middels år.

Fyllingskurver hvis reguleringsmagasin.

3.2 Kurver for vannføring og persentiler i tørt, vått og middels år.

Vedlegg 4 Visualiseringer

Vedlegg 5 Bilder

Vedlegg 6 Hydrologi - fagrapport

Vedlegg 7 Naturmiljø - fagrapport

Vedlegg 8 Landskap og kulturminner - fagrapport

Høring og distriktsbehandling

Søknaden har vært kunngjort og sendt på høring på vanlig måte. I forbindelse med NVEs saksbehandling har det vært avholdt flere møter og befarings i området. Folkemøte i forbindelse med meldingen

ble avholdt 17. juni 2008 og for søknaden 29. september 2009. Det ble gjennomført sluttbefaring 15. juni 2010.

Innkommne merknader

Vi har mottatt nedenfor angitte uttalelser til saken og i det følgende gis et utdrag av de viktigste synspunktene på omsøkte planer. Der synspunktene er knyttet sammen med krav til vilkår for en eventuell konsesjon er disse kravene gjengitt her, men alle vesentlige krav om vilkår vil bli nærmere drøftet i et eget avsnitt senere i innstillingen.

Lom kommune (01.02.2010):

"Lom kommunestyre vedtok 28.01.2010 samrøystes følgende uttale til konsesjonssøknaden for Smådøla kraftverk:

Lom kommune går inn for at AS Eidefoss får løyve til å gjennomføre utbygging av Smådøla kraftverk etter alternativ 1 i konsesjonssøknad datert 11.05.2009. Alternativ 1 gjev betre samfunnsøkonomisk gevinst enn alternativ 2 gjennom vesentleg høgare kraftproduksjon utan at dei negative konsekvensane av inngrepa aukar i same grad.

Produksjon av elektrisk straum basert på vasskraft er ei fornybar energiforsyning utan klimagassutslepp. Ei kraftutbygging i Smådøla på dei vilkår som går fram nedanfor vil samla sett medføre små negative naturinngrep, også sett på bakgrunn av at vassdraget er regulert frå før. Konsesjonssøknaden er slik sett i tråd med både nasjonale styringssignal, regional plan for klima og energi, og framlegget til kommunedelplan for klima og energi i Lom.

Lom kommune ber om at følgjande avbøtande tiltak blir gjennomført i tillegg til dei som går fram av konsesjonssøknaden:

Auke minstevassføringa til 1,0 m³/s i perioden 15. mai til 31. august. Dette for å redusere den negative verknaden for fuktikrevjande vegetasjon i fossesprøytsoner og for å redusere eventuelle skadeverknader for lokalt reiseliv.

Lom kommune er opptatt av natur- og miljøkvalitetar. Dette er i noko grad tatt omsyn til i konsesjonssøknaden. Lom kommune ynskjer at avbøtande, fysiske tiltak blir gjennomført ved utbygging som omsøkt. Dette gjeld:

- reduksjon av naturinngrep ved framføring av ny veg til inntaksdam
- opprusting av eksisterande veg frå Tesseosen til Nåvårseter
- jordkabling av eksisterande kraftline og telefonline langs vestsida av Tesse
- plastring av erosjonsutsette område i nedre del av Smådøla
- etablering av natursti ved Nåvårsetervangen
- opprydding i eksisterande masseuttak ved Kyrkjeflaten
- sikring for beitedyr mot Smådøla

Desse punkta, saman med økonomiske vilkår utover det som følgjer av konsesjon, blir forutsett regulert i eiga utbyggingsavtale mellom Eidefoss A/S og Lom kommune.

Vedlagte utbyggingsavtale blir godkjent.

Signert utskrift av utbyggingsavtale inngått mellom AS Eidefoss og Lom kommune og utskrift av saksdokument er vedlagt.”

Kommuneadministrasjonens vurdering refereres:

”Vurdering

Smådøla er eit vassdrag som er vesentleg påverka av vassdragsutbygging frå før. I samband med utbygging av Tessekraftverka vart det bygd overføringstunnel frå Veo til Smådøla først på 1960-talet. Sidan denne overføringa vart etablert har vassføringa i Smådøla vår, sommar og haust vore langt høgare enn det som er naturleg. Etter utbygging som omsøkt vil gjennomsnittleg vassføring frå først i juni til sist i juli bli på nivå med vassføring før Veooverføringa, medan vassføring om våren og om ettersommar/hausten vil bli lågare enn den ”naturlege”.

Utbyggingsplanane medfører i utgangspunktet ikkje magasinering av vatn og dermed ingen regulering av vassføringa gjennom året. Det vil likevel bli etablert inntaksmagasin på oversida av inntaksdammen for begge alternativ.

Konsekvensar for miljø og landskap:

Det er ikkje svært store skilnader i miljø- og landskapskonsekvensane for dei to alternativ.

Inntaksdam og veg fram til denne vil vere det største landskapsinngrepet. Alt. 1 vil medføre større damkonstruksjon og lengre tilkomstveg enn alt. 2. Høgda på dammen ved alt. 1 vil medføre eit inntaksmagasin som strekkjer seg frå dammen og rundt rekna 170 – 200 m innover elvegjelet (saksbehandlars vurdering etter synfaring), dette vil utgjere ei kunstig vassflate på opp mot 10 daa (ved fullt inntaksmagasin). Inntaksmagasinet vil få langt mindre utstrekning ved alt. 2 (omkring 50 – 75 m innover elvegjelet).

Tilkomstvegen fram til inntaket for alt. 1 bli liggande eksponert og medføre eit vesentleg inngrep i ope snau fjell. Nærast inntaket vil tilkomstvegen gå ned til botnen av det bratte elvejuvet. Høgdeskilnaden frå flatare terreng over elvegjelet ned til botnen er over 20 m, vegframføring her vil medføre vesentlege terrenginngrep. I følgje AS Eidefossen er vegtilkomst nødvendig både i byggeperiode og for vedlikehald/ ettersyn i driftsfasen. Det vil bli svært viktig at vegtilkomsten får så god lineføring som råd, at skjeringar, fyllingar og andre terrenginngrep blir haldne på eit minimum og dekkja til med staeigne masser og vegetasjon. I tillegg vil vegframføring frå Návårsetervangen til påhogg for tilkomsttunnel til kraftstasjonen utgjere eit inn-

grep, sjølv om denne pga. skogen blir mindre synleg i landskapet.

I konsekvensutgreinga som følgjer søknaden er det lagt vekt på at inntaksdammen ikkje vil bli synleg frå bilvegen ved alt. 1 - i motsetning til alt. 2, der inntaksdammen blir like ovanfor brua.

Etter saksbehandlar si vurdering medfører likevel alternativ 1 totalt sett *klart større/meir negative landskapsinngrep* enn alternativ 2.

Vasskraftanlegg er i utgangspunktet fritaken for krav om reguleringsplan. Administrasjonssjefen går derfor inn for at utbyggjar blir pålagt å utarbeide ein miljøplan eller annan dokumentasjon for korleis tilkomstvegar og andre terrenginngrep skal utformast å redusere negative konsekvensar for miljø og landskap.

Utbyggingsplanane vil ikkje medføre reduksjon av INON-område (inngrepsfrie naturområde), sidan det frå før går bilveg på begge sider av nedre del av Smådalen.

Etter administrasjonssjefen sitt syn er det *ei vesentleg positiv side* ved utbyggingsplanane at eksisterande kraftline og telefonline langs vestsida av Tesse vil bli fjerna og lagt som jordkabel.

Botaniske verdiar: I DN sin database Naturbase er det registrert to prioriterte naturtypar som vert påverka av utbyggingsprosjektet: Bekkekloft og fossesprøytsone. Bekkeklofta (elvejuvet) er i følgje konsekvensutgreinga relativt artsfattig, men har likevel verdi sidan det ikkje finst tilsvarande kløfter i nærområdet. Det blir ei lengre strekning av denne naturtypen som blir omfatta av utbygginga ved alternativ 1 enn ved alternativ 2. Fossesprøytsone finn ein først og fremst i samband med to fossar på nedsida av brua. Desse fossane vil få redusert vassføring ved begge utbyggingsalternativ. Det er ikkje registrert raudlistearter i fossesprøytsone, men terrenget har gjort det umogeleg å gjennomføre fullstendige registreringar under konsekvensutgreinga. Fossesprøytsone ved den nedre fossen er derfor vurdert til å ha potensiale som leveområde for lavartar på raudlista.

I fagrapport for Naturmiljø er det forslag om minstevassføring på 1,0 m³/s i perioden 15. mai til 15. august som avbøtande tiltak for å redusere den negative verknaden for fuktkevande artar i fossesprøytsone. I konsesjonssøknaden er forslaget til minstevassføring sett til 0,5 m³/s. Det går fram av fagrapporten at ein auke i vassføringa med 0,5 m³/s berre vil ha avgrensa verknad på konsekvensane for vegetasjon/ biologisk mangfald. Men i tillegg til verknader for plantelivet kan ei auka minstevassføring i turistsesongen ha ein viss positiv verknad for lokalt reiseliv. Administrasjonssjefen går derfor inn for å auke minstevassføringa til 1,0 m³/s i perioden 15. mai til 31. august. Normalt vil denne minstevassføringa vere aktuell i ein stuttare del av denne perioden, då vassføringa som går utanom kraftverket likevel vil vere høgare enn dette frå ca. 1. juni til sist i juli (i eit gjennomsnittår). Reduk-

sjonen i elproduksjon som følgje av auka minstevassføring vil vere liten, sannsynlegvis under 1 GWh i eit gjennomsnittså (basert på opplysningar frå Eidefoss). Ein auke i minstevassføringa som foreslått her vil først og fremst fungere som "sikkerheitsventil" i tørre år.

Smådøla var tidelegare ei viktig gyteelv for Tessearen, men overføring av brevavn frå Veo har medført langt dårlegare tilhøve for gyting. Elvestrekninga som får redusert vassføring har i følgje konsekvensutgreiinga liten eller ingen verdi som gyteområde eller som leveområde for fisk og botndyr.

Med unntak av uro i byggeperioden vil utbygginga ha lite eller ingen konsekvens for fugl og pattedyr.

Konsekvensar for kulturhistorie/ kulturminne:

Tesseområdet er svært rikt på kulturminne, ikkje minst gjeld dette området ved Návårsetervangen, der det tidlegare er funne mange spor etter busetting frå steinalderen. I tillegg er det registrert eit fangstanlegg i området mellom Návårseter og Smådøla. Vegframføring til påhogg for utløpstunnel og tilkomsttunnel til kraftstasjonen kan kome i konflikt med dette fangstanlegget. I dette området er det også stort potensiale for nye funn av automatisk freda kulturminne. Det er derfor svært viktig at denne vegtraseen blir planlagt i samråd med kulturminnemyndighetene. Også i området nord for Smådøla nær inntaksdammen (alt. 1) finst det fangstgroper – dette går ikkje fram av konsekvensutgreiinga.

Dam og tilkomstveg etter alt. 2 vil kome i konflikt med gamle brukar like vest for dagens bru over Smådøla – dette er registrert som kulturminne frå nyare tid (ikkje freda).

Konsekvensar for samfunn og økonomi:

Utbygging av Smådøla vil tilsvare ein straumproduksjon tilsvarende forbruket til om lag 2400 husstandar for alt. 1 (47,4 GWh), 1.450 husstandar for alt. 2 (28,9 GWh). Midt-Noreg har eit importbehov på 8.000 GWh i eit middelår. Den planlagde kraftproduksjonen i Smådøla vil derfor utgjere eit lite, men positivt bidrag i den regionale kraftsituasjonen.

Lom kommune har ingen vasskraftproduksjon i dag (med unntak av privat kraftverk ved Memurubu), men større kraftanlegg både i Luster (Hydro) og i Vågå (Tessekraftverka) har deler av nedbørsfeltet og overføringsanlegg innanfor Lom kommune.

Ei utbygging av Smådøla kraftverk vil truleg styrke utbyggar AS Eidefoss på lang sikt, og det er grunn til å tru at utbygginga vil ha positive konsekvensar for lokalt næringsliv elles. Med unntak av sjølv utbyggingsfasen (ca. 1,5 år) vil ikkje drifta av anlegget medføre nokon ny systemsetting. Opprusting av eksisterande bilveg frå Tesseosen til Návårseter vil ha positive verknader for lokalt næringsliv, først og fremst for landbruket, men også for reiselivet.

Inntekter til Lom kommune

Lom kommune har eit legitimt krav på ein rimeleg del av den verdiskaping som ei kraftutbygging vil medføre med utgangspunkt i Lom sine naturressursar. Ved å stille sin naturkapital til rådvelde vil kommunen gje grunnlag for ei langsiktig verdiskaping som kjem andre til gode. I kva grad kommunen sjølv vil behalde noko avkastning av naturkapitalen vil derfor vere eit vesentleg moment i administrasjonssjefen si vurdering av konsesjonssøknaden.

80 % av overskotet frå driftsinntektene til AS Eidefoss blir fordelt ut til dei fem eigarkommunane: Vågå, Lom, Sel, Dovre og Lesja.

I tillegg kjem skattar og avgifter som tilfelle Lom kommune som følgje av ei utbygging. Skatte og avgiftsreglane for kraftføretak er eit relativt omfattande og komplisert regelverk. Kommunen har derfor søkt juridisk bistand i dette spørsmålet. Fleire spørsmål er uavklart, og tala som blir presentert i saksutgreiinga nedanfor er derfor usikre.

Det er 4 ulike element i skatte- og avgiftssystemet som vil/ kan gje inntekter til vertskommunen:

- Naturressursskatt
- Eigedomsskatt
- Konsesjonsavgift
- Konsesjonskraft

Naturressursskatt blir fastsett ut frå gjennomsnittleg kraftproduksjon dei siste 7 åra, og er på 1,3 øre/kWh, av dette 1,1 øre/kWh til kommunen, resten til fylkeskommunen. Ein årsproduksjon på 47 GWh vil dermed gje ein årleg naturressursskatt til kommunen på ca. kr 510.000 etter alternativ 1 (310.000 etter alternativ 2). Netto verknad av naturressursskatten vil bli vesentleg redusert fordi dette beløpet blir samordna i kommunane sitt inntektssystem, etter dagens ordning vil berre 40 – 50 % av dette beløpet kome kommunen til gode.

Eigedomsskatten vil etter utbyggingsalternativ 1 bli utrekna på grunnlag av marknadsverdien til anlegget etter eit eige regelverk. Skattegrunnlaget skal ikkje setjast lågare enn 0,95 kr/kWh og ikkje høgare enn 2,35 kr/kWh. I følgje Landsamanslutninga av vasskraftkommunar (LVK) ligg 80 – 90 % av kraftproduksjonsanlegga på maksimalsatsen. Om ein legg maksimalsatsen til grunn vil dette gje ein eigedomsskatt på ca. kr 770.000 for Smådøla kraftverk etter alternativ 1 (ved 0,7 % eigedomsskatt på verker og bruk). Slik regelverket er utforma i dag ligg maksimalsatsen pr. kWh fast, og realverdien av eigedomsskatten vil derfor bli redusert over tid.

Etter utbyggingsalternativ 2 vil det gjelde andre reglar for eigedomsskatt, da generatoreffekten er under 10 MW. Det er i så fall skattemessig verdi av kraftanlegget i likningsåret som skal leggest til grunn. Om ein set skattemessig verdi lik planlagt investering blir eigedomsskat-

ten første året kr 790.000 etter alternativ 2, men vil bli redusert år for år pga. skattemessig avskrivning av kraftanlegget.

Konsesjonsavgift vil berre vere aktuelt for kraftverk med middelproduksjon over 40 GWh, dvs. for utbygging etter alternativ 1. Konsesjonsavgift skal fordelast mellom staten og kommunane som blir omfatta av utbygginga. I kommunane skal inntekter frå konsesjonsavgift avsetjast i kommunale næringsfond. I konsekvensutgreiinga er det vist til at konsesjonsavgift er knytt til reguleringshøgde, og at det for Smådøla ikkje er snakk om magasinering/ regulering. Konsekvensutgreiinga konkluderer derfor med at det ikkje blir aktuelt med konsesjonsavgift.

Kommunen har fått ei vurdering av dette spørsmålet frå hydrolog tilknytt advokatfirmaet Lund & Co. I følgje denne vil kommunane likevel ha rett på konsesjonsavgift sidan Smådøla kraftverk kjem til å nytte regulert vassføring frå Veo-overføringa. Fordeling mellom kommunane er i Tesse konsesjonen fastsett til 64,5 % til Lom, 21,7 % til Vågå og 13,8 % til Sel. Men sidan det overførte vatnet vil gå gjennom kraftverket utan magasinering først vil grunnlaget for konsesjonsavgift vere "alminnelig lavvannsføring", som vanlegvis blir rekna til 6 – 8 % av middelvassføringa. Dette vil utløyse konsesjonsavgift til Lom kommune i størrelsesorden 10 –20.000 kr pr. år (for utbyggingsalternativ 1).

Konsesjonskraft: Kraftprodusenten kan bli pålagt å selje inntil 10 % av produksjonen som konsesjonskraft til kommunane som blir omfatta av utbygginga (mot sjølvkostpris etter nærare reglar). Verdien av konsesjonskrafta vil vera avhengig av skilnad mellom konsesjonskraftpris (fastsett til 10,27 øre/kWh for 2010) og marknadspris. I følgje konsekvensutgreiinga vil ikkje utbygging av Smådøla kraftverk medføre konsesjonskraft. Dette blir grunngeve med at det er søkt konsesjon etter Vannressurslova – denne har ikkje føreseger om konsesjonskraft.

Advokatfirmaet Lund & Co peiker i si vurdering på at kommunen likevel kan ha rett på konsesjonskraft dersom kraftverket utnyttar regulert vassføring som det tidlegare er gjeve konsesjon på etter vassdragsreguleringslova. På grunn av Veooverføringa vil dette vere tilfelle når det gjeld Smådøla kraftverk. Men på same måte som for konsesjonsavgift vil konsesjonskraft bli rekna ut frå "alminnelig lavvannsføring". Om kommunen får medhald i eit krav om konsesjonskraft på dette grunnlaget vil det kunne gje ei årleg inntekt ved utbygging etter alternativ 1 i størrelsesorden 40 – 80.000 kroner ut frå dagens prisføresetnader.

Etter Vassdragsreguleringslova §15 skal konsesjonskraft fastsettast "med grunnlag i kommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning". Lom kommune har i dag til saman 39,1 GWh i konsesjonskraft frå Hydro og Eidefoss. Årleg gjennomsnittsförbruk i Lom kommune ligg for tida omkring 42 GWh. Even-

tuell konsesjonskraft frå ei utbygging av Smådøla vil ut frå dei data som er lagt til grunn ovanfor utgjere omkring 0,2 – 0,4 GWh.

Samla årleg netto effekt av lovpålagte skattar/ avgifter til Lom kommune ser etter dette ut til å bli i størrelsesorden 1 mill. kroner ved utbygging etter alternativ 1, noko mindre ved alternativ 2. I følgje NVE vil grunnlag for eventuell konsesjonsavgift og konsesjonskraft bli rekna ut først etter at kraftverket blir sett i drift. Dei tal og verdiar som er presentert ovanfor vedrørande konsesjonsavgift og konsesjonskraft er derfor svært usikre.

Utbyggingsavtale

Ut frå saksutgreiinga ovanfor går det fram at økonomisk gevinst for Lom kommune ved utbygging av Smådøla kraftverk er beskjeden, dels også usikker (spesielt for konsesjonskraft).

Med bakgrunn i dette har Lom kommune innleia drøftingar med AS Eidefoss om ei eventuell utbyggingsavtale mellom kommunen og kraftselskapet. Formålet med ei slik avtale vil vere dels å avklare konsekvensar og avbøtande tiltak i samband med dei fysiske inngrep som ei utbygging vil medføre, og dels å avklare kva for økonomisk gevinst ei utbygging vil medføre for kommunen. Når det gjeld fysiske tiltak har ein i drøftingane sett fokus på følgjande tilhøve:

- Lineføring, terrengetilpassing og avbøtande tiltak for vegframføring til inntaksdam
- Opprusting av setervegen langs Tesse, avklaring av standard og framdrift
- Kabling av eksisterande straum- og telefonline langs Tesse i samsvar med søknaden.

Ein del innspel til Eidefoss knytt til etablering av naturstig, sikring for beitedyr mot Smådøla, opprydding i eldre massetak på Kyrkjeflaten m.m. har også vore framme i drøftingane.

Når det gjeld økonomiske verknader for kommunen blir det drøfta kompensasjon i form av avtalefesta årlege bidrag frå AS Eidefoss til Lom kommune, eventuelt også overføring av eit beløp til kommunalt næringsfond.

Pr. dato for utsending av saka til kommunestyret er ikkje desse drøftingane fullførte."

Oppland fylkeskommune (13.11.09) har kommet med følgjande merknader i sin høringsuttalelse:

"Merknader fra regionalenheten

Begrunnelsen for å ville bygge Smådøla kraftverk er for AS Eidefoss å øke egen kraftproduksjon og å bidra til bedre kraftoppdekking i region Midt-Norge.

Utbyggingen av kraftverket vil foregå i et høyfjellsområde med sårbar natur. Alle unødvendige inngrep i dette området vil det ta lang tid å reparere. Det vil derfor være viktig å styre utførelsen av tiltaka på en god måte.

For både alternativ 1 og 2 er de største negative vurderinger knyttet til landskapsvirkninger. Dette gjelder både de forskjellige alternativ for inntaksdam og bygging av vei til området. Alternativ 1 kommer noe bedre ut enn alternativ 2 i forhold til landskapsvirkninger. Vi ser det som positivt at eksisterende kraftlinjer i området vil bli lagt i jordkabel som følge av en eventuell utbygging. Det er viktig at alle inngrep blir forsøkt istandsatt på best mulig måte slik at en ikke får skadevirkninger for området i vesentlig grad utover anleggsperioden. Inngrepene i de kvartærgeologiske forekomstene på Nåvårsetervangen bør gjøres så skånsomt som mulig.

Det vil være viktig å vurdere nøye minstevannføring i vassdraget slik at skadevirkninger av mindre vannføring i perioder blir minst mulig.

Merknader fra fagenhet kulturvern

Riksantikvaren ber i brev av 23.09.2009 Oppland fylkeskommune ivareta merknader fra kulturminneforvaltninga i denne saken.

Bakgrunn for kulturminneforvaltningens vurdering av søknader om konsesjon for kraftverk:

Vi viser til "Arkeologiske undersøkelser i vassdrag - faglig program for Sør-Norge", utgitt av Riksantikvaren høsten 2009. Programmet setter fokus på viktigheten av en god forvaltning av kulturminner i forbindelse med konsesjonsbehandling av kraftverk. I dag har vi mulighetene til å sørge for en god vurderingsprosess knyttet til kulturminneverdiene når søknader om konsesjon og utbygging behandles. Blant annet i samband med ny plan- og bygningslov jobber nå kulturminneforvaltninga med spørsmål omkring rutiner og forvaltning av kulturminneloven med oppfylling av undersøkelsesplikten etter kml § 9 i forhold til konsesjonssaker. Spørsmålene blir også diskutert med OED og NVE. En god forvaltning av kulturminner i kraftutbyggingssaker forutsetter en tidlig kartlegging av mulige konflikter mellom tiltak og kulturminner, og det vil derfor være av vesentlig betydning at undersøkelsesplikten og eventuell dispensasjonsbehandling i tråd med kulturminneloven er utført før søknaden om konsesjon behandles av NVE. Kraftutbyggingstiltak kan få store konsekvenser for kulturminner og kulturmiljøer. Avgjørelsen om gjennomføring av tiltaket kan derfor ikke tas når det er mangel på kunnskap om hva som finnes av kulturminneverdier i de aktuelle områdene. Kulturminner og kulturmiljøer er viktige ressurser for samfunnet, og det å ta vare på disse er et nasjonalt ansvar, som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning.

Kjente kulturminner i tiltaksområdet for Smådøla kraftverk:

Utallige funn av kulturminner omkring Tesse forteller at dette har vært et av de viktigste bo-

setningsområdene tett inntil Jotunheimen i flere tusen år. I nærheten av tiltaksområdet for Smådøla kraftverk er det kjent mange lokaliteter fra steinbrukende tid, samt flere fangstanlegg med fangstgroper for rein og kanskje for elg. Dessuten er det registrert jernvinneanlegg for produksjon av jern fra myrmalm her. Området har også vært benyttet til beite/sæterdrift opp i nyere tid, og sætergrenda Nåvårseter ligger nær tiltaksområdet. Fagrapport for landskap og kulturminner i konsekvensutredningen legger fram en grundig gjennomgang av kjente kulturminner i området.

I konsekvensutredningen pekes det på at deler av tiltaket (anleggsveg over Nåvårsetervangen) er i direkte konflikt med automatisk fredete kulturminner. Etter at arbeidet med konsekvensvurderingen var avsluttet, er ytterligere tre fangstgroper lagt inn i Askeladden (den nasjonale kulturminnedatabasen), hvorav anleggsvegen synes å være i direkte konflikt med to av groperne, jf. kml. § 3. Videre ligger også tunnelpåhugget/utløpet meget nær kjente fangstgroper og kan være i direkte konflikt med disse.

Den høye tettheten av kulturminner og den lange tidsdybden i bruken av området som disse representerer innebærer at planlagte tiltak må vurderes spesielt grundig. Forvaltningen av området må baseres på grundige og brede vurderinger av tiltakenes virkninger for kulturmiljøet.

Angående undersøkelsesplikten:

Det er ikke gjennomført registreringer etter kml. § 9 for tiltaket, verken for fastlagte eller justerbare inngrepsområder. Basert på kjente kulturminner i området og topografien vurderes tiltaksområdet å ha meget høyt potensial for funn av automatisk fredete kulturminner som ikke er kjent tidligere, og det må gjennomføres befaringsfor å oppfylle undersøkelsesplikten. Graden av konflikt mellom tiltaket og allerede kjente kulturminner må også vurderes nærmere ved befaring.

I utredningsprogrammet og konsekvensutredningen for Smådøla kraftverk står det klart at undersøkelser etter kml. § 9 skal gjennomføres i forbindelse med KU-prosessen. NVE har også uttalt seg til støtte for denne løsningen. Utbygger har ikke bedt fagenhet kulturvern om å få gjennomført slike undersøkelser, og da konsesjonssøknaden ble kjent for de regionale kulturminnemyndighetene var det for seint på året til å gjennomføre undersøkelsene. Det ble forsøkt å ta en innledende befaring av tiltaksområdet 16.10.2009, men snø- og føreforholdene muliggjorde ikke undersøkelsen.

Norsk Sjøfartsmuseum opplyser i brev av 20.10.2009 til Oppland fylkeskommune at det ikke er påkrevd med registreringer for avklaring av forholdet til kulturminner under vann.

Vurdering og tilråding:

Området ved Smådalen/Tesse har spesielt høy kulturhistorisk verdi, grunnlagt ved den store og varierte mengden kulturminner som vitner om intensiv bruk av området gjennom lang tid.

En gjennomføring av tiltaket som forelagt vil innebære direkte konflikt med kjente automatisk fredete kulturminner, fangstanlegg, ved anleggsveg og mulig også ved tunnelpåhugg. Høyt potensial for funn av ytterligere kulturminner i tiltaksområdet tilsier at konfliktgraden av tiltaket kan vise seg høyere når registreringer er gjennomført.

De nødvendige befaringene for avklaring av tiltaket i forhold til kulturminner er ikke gjennomført. Kulturminnemyndighetene har ikke tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for å ta stilling til konflikten som tiltaket kan medføre for kulturminner og kulturmiljø. NVE og tiltakshaver har uttrykt at undersøkelser knyttet til kml. § 9 bør gjennomføres på et tidligere stadium i prosessen enn ved konsesjonsbehandling. Kulturminnemyndighetene støtter denne vurderingen, jf. vår uttalelse av 10.07.2008. Konsesjonsbehandlinga bør avvente til tiltaket er behandlet etter kulturminneloven §§ 8 og 9. Tiltaket er i direkte konflikt med allerede kjente automatisk fredete kulturminner, og kan ikke iverksettes før forholdet er avklart ved behandling hos Riksantikvaren etter kml. § 8. Behandling av søknad om dispensasjon etter kml. § 8 bør gjennomføres før konsesjonssøknaden behandles, ettersom konfliktgraden med automatisk fredete kulturminner kan være så stor at tiltaket ikke bør gjennomføres som omsøkt.

Dersom konsesjonsbehandlingen ikke utsettes til etter at nødvendige arkeologiske registreringer er gjennomført, må det i konsesjonen settes vilkår om at undersøkelsesplikten etter kml. § 9 skal være oppfylt snarest mulig etter at konsesjon er gitt, og i god tid før tiltaket planlegges iverksatt. Dersom det etter registrering viser seg at valgte alternativ er i konflikt med kulturminner, må andre alternativer for detaljplasing av tiltaket vurderes, slik at konflikt med kulturminner kan unngås. Dersom tiltaket etter dette fortsatt er i konflikt med automatisk fredete kulturminner, skal saken sendes Riksantikvaren for søknad om dispensasjon etter kml. § 8. Den regionale kulturminneforvaltninga forbeholder seg retten til ikke å anbefale Riksantikvaren å godkjenne tiltaket, dersom det er i konflikt med kulturminner med særskilt verdi.

Undersøkelsesplikten etter kml. § 9 skal oppfylles for hele tiltaket, også når det gjelder vegtraseer, midlertidige tippområder, riggområder, anleggsområder osv.

Konklusjon:

Undersøkelsesplikten etter kml. § 9 er ikke oppfylt for omsøkte tiltak. Tiltaket er dessuten trolig i direkte konflikt med automatisk fredete kulturminner. Kulturminnemyndigheten reiser derfor

innsigelse til konsesjonssøknaden slik den er forelagt.

Kunnskapsgrunnlaget for å ta stilling til konflikten tiltaket kan medføre for kulturminner og kulturmiljø i området, er ikke tilstrekkelig. Vi vil derfor sterkt tilrå at behandling av konsesjonssøknad for Smådøla kraftverk utsettes til undersøkelsesplikten etter kml. § 9 er oppfylt, samt eventuell behandling etter kml. § 8 er gjennomført. Dersom ikke konsesjonsbehandlingen utsettes, må det ved en eventuell konsesjon settes vilkår om avklaring av tiltaket i forhold til kulturminner, jf. ovenfor.”

Fylkesmannen i Oppland (23.10.09) har i sin uttalelse kommet med følgende innspill:

”Konklusjon:

Fylkesmannen tilrå at det gis konsesjon for etablering og drift av Smådøla kraftverk. Alternativ 1 gir større kraftproduksjon uten vesentlig større miljøulempe. Fylkesmannen mener derfor alternativ 1 bør velges.

Bakgrunn

Vi viser til brev av 18.06.09 fra NVE med søknad fra AS Eidefoss om konsesjon for etablering og drift av Smådøla kraftverk.

Tiltaket

Smådøla kraftverk vil utnytte fallet i nedre del av elva Smådøla. Smådølas nedbørfelt ved planlagt kraftverkinntak er 137 km². I tillegg er elva tilført vannet fra et felt på 156 km² gjennom den eksisterende Veooverføringen. Det er presentert to alternativer for utbyggingen: alt. 1 som utnytter fallet på 123 m mellom kote 1005 og kote 882 og alt. 2 som utnytter et fall på 75 m mellom kote 957 og kote 882. Vannveien vil ved begge alternativer bestå av boret sjakt og tunnel, og kraftstasjonen vil ligge i fjell. Kraftverkets slukeevne er ved begge alternativer 13,2 m³/sek. Middelvannføringen ved inntakene er 7,01 m³/sek, mens alminnelig lavvannføring er 0,217 m³/sek. Søker foreslår at det slippes en minstevannføring på 0,5 m³/sek i perioden 01.05-30.09 og 0,194 m³/sek i perioden 01.10-31.04. Installert effekt er henholdsvis 13,7 MW ved alt. 1 og 8,3 MW ved alt. 2. Kraftverket vil gi en årlig produksjon på henholdsvis 47,4 GWh ved alt. 1 og 28,9 GWh ved alt. 2. Utbyggingskostnaden er anslått til kr 3,15 pr. kWh ved alt. 1 og kr 3,90 pr. kWh ved alt. 2.

Kraftverket knyttes til eksisterende ledningsnett via jordkabel som legges i vegtraseen. Alt eksisterende luftstrekke langs Tesse fjernes og legges i samme kabelgrøft. Ved alt. 1 vil det bli bygd en ca. 500 m lang veg fra eksisterende veg og opp til inntaket. Ved begge alternativer må det bygges en ca. 600 m lang veg fra Návårsetervegen inn til adkomsttunnelen. Eksisterende vegger oppgraderes. Massene fra tunnel og

sjakt vil i sin helhet bli benyttet til oppgradering og bygging av veg, samt flomforebygging av Smådølas bredder i utløpsområdet.

Fylkesmannen ser slik på saken.

Naturfaglige forhold

Den skisserte utbyggingen medfører en del inngrep i utbyggingsområdet. Dammer og veger, spesielt inn til inntaket vil bli skjemmende sår i landskapet. Søknaden mangler god detaljplan for vegframføringen. Konsekvensene for landskapet vil kunne avhenge betydelig av hvordan vegen legges i terrenget. NVE må derfor sørge for at det blir gjort en nøyere detaljplanlegging av vegframføringen for å oppnå best mulig terrengtilpasning før arbeidet kan påbegynnes. Det bør også vurderes å fjerne vegen fram til inntaket og restaurere terrenget i traseen etter avsluttet anleggsarbeid. Fraføring av vann fra Smådøla vil også påvirke landskapet og redusere opplevelsesverdien av vassdraget og dets fossefall på utbyggingsstrekningen. Billedmaterialet i konsekvensutredningen som viser vassdraget på ulike vannføringer, illustrerer ikke vannføringer lavere enn 4 ganger den foreslåtte minste vannføringen i sommerhalvåret. Billedmaterialet gir følgelig ikke en illustrasjon av landskapsvirkningen av det foreslåtte minste vannreglementet, og oppfyller ikke NVEs krav til utredningsprogrammet om illustrasjon med fotomontasje/foto ved vannføringer tilnærmet lik foreslått minste vannføring.

Området i nedre del av Smådøla er vurdert å være av stor kvartærgeologisk verdi. Hensynet til disse forekomstene synes godt ivaretatt i planen for tiltaket.

Den utbygde strekningen går stedvis i en trang kløft med fossefall. Søknaden inneholder en undersøkelse av lav og moseflora langs elva, men de partier med størst potensial for forekomst av verneverdig flora er ikke undersøkt av sikkerhetsgrunner. Rapporten konkluderer med at det er god sannsynlighet for forekomster av rødlistede lavarter på bergveggen ved noen fossefall, og at disse kan gå tapt som følge av redusert fuktighet med det manøvreringsreglement som utbygger har foreslått. I rapporten foreslås det en minste vannføring på 1 m³/sek i perioden 15.05 - 15.08. Dette er dobbelt så stor minste vannføring som foreslått i søknaden. Vi mener det er en betydelig mangel ved utredningen at floraen ikke er bedre undersøkt og at det ikke er gjort mer grundige vurderinger av hvor stort minste vannslippet må være for å opprettholde tilstrekkelig fuktighet for å ivareta ev. verdifulle forekomster av lav. I dette konkrete tilfellet anser vi ikke at disse manglene er så alvorlige at vi vil tilrå at det kreves nærmere utredninger før det gis konsesjon. Vi vil imidlertid foreslå at det gis konsesjon med et tidsavgrenset prøvereglement med minste vannføring

om sommeren på 1 m³/sek. Når det foreligger tilstrekkelig dokumentasjon på den fuktighetskrevede floraen i elvekløften og hvilke vannføringer som må til for å ivareta ev. verdifulle forekomster av slik flora, kan det sendes inn søknad om endelig manøvreringsreglement.

Redusert vannføring i elva vil kunne få konsekvenser for fiskebestanden. Fiskebestanden i Smådøla er imidlertid fra før kraftig forringet som en følge av Veooverføringen. En ev. konsesjon bør dessuten inneholde hjemler til å pålegge avbøtende tiltak, som for eksempel etablering av gytemuligheter i Smådølas sideløp ved å føre en kontrollert vannmengde over i et sideløp.

Forurensning

Søknaden gir ikke informasjon om støynivået fra kraftverket. Dersom kraftverket medfører støy av betydning vil det kunne utløse behov for behandling etter forurensningsloven. Dersom det i anleggsperioden skal utføres arbeid som kan medføre fare for forurensning må dette også meldes til Fylkesmannen for vurdering.

Landbruk

Det er oppgitt at tiltaket vil medføre beslag av dyrka mark og skog, men det er ikke angitt hvor store arealbeslag tiltaket medfører. Det er heller ikke mulig å få et klart innblikk i dette ut fra søknaden, men det kan se ut til at det for dyrka mark i hovedsak gjelder adkomstvegen på 600 m. Det går ikke fram om det er vurdert alternativer som ikke legger beslag på dyrka mark. Fylkesmannen mener det er uheldig at forholdet til landbruket ikke er klarere beskrevet og vi ber om at NVE sørger for at slike utredninger blir bedre i forhold til å beskrive landbruksinteressene som blir berørt.

Ut fra det foreliggende grunnlag ser vi ikke vesentlige forskjeller i konsekvensene ved de to kraftverksalternativene. Vi mener derfor det vil være mest riktig å bygge ut etter alternativ 1 som gir mest kraftproduksjon.

Konklusjon

Fylkesmannen anbefaler at det gis konsesjon for utbygging av Smådøla kraftverk etter alternativ 1. I konsesjonen må det stilles følgende vilkår:

- Krav om minste vannslipp på 1 m³/sek i perioden 01.05 — 30.09, og 0,194 m³/sek i perioden 01.10 — 30.04.
- Hjemmel til å gjennomføre biotopforbedrende tiltak i Smådøla, herunder etablere vannføring i gamle sideløp i Smådølas delta.
- Utarbeidelse av detaljplan for vegframføring for å oppnå best mulig terrengtilpasning før arbeid kan igangsettes.
- Standard naturforvaltningsvilkår.”

Statskog (14.10.09) har følgende høringsuttalelse:

”Vi viser til konsesjonssøknad om bygging av Smådøla Kraftverk i Vårdalen statsallmenning med høringsfrist 15.10.09.

Som grunneier og fallrettighetshaver er Statskog SF godt kjent med planene gjennom forhandlinger med AS Eidefoss om en avtale om utleie av grunn og fallrett. Statskog er her innstilt på videre forhandlinger for å komme fram til ei sluttavtale.

Etter det vi kan se er det ikke framlagt dokumentasjon på at den planlagte kraftutbyggingen kommer i alvorlig konflikt med øvrige interesser eller rettigheter i området, jf. utførte konsekvensutredninger, samt uttalelse fra Lom fjellstyre som ivaretar bruksrettighetene i statsallmenningen.

Smådøla kraftverk ligger i et vassdrag som allerede er regulert av vannkraftutbygging. Området innehar likevel betydelige naturkvaliteter, der det er viktig å gjennomføre ei så skånsom utbygging som mulig. Likeså bør utbygger imøtekomme de ønsker som stilles lokalt om bebring/forsterking av vegnettet i området, elveforbygging for å sikre dyrkingsjord ved Smådøla, bedre sikkerheten for beitedyr mot elvejuvet i Smådøla m.m. Statskog SF vil anbefale en utbygging etter alternativ 1, som både gir større kraftproduksjon og lavere utbyggingskostnad pr. kwh.”

Reindriftsforvaltningen (13.10.09) har gitt følgende høringsuttalelse:

”Lom Tamreinlag

Det berørte området ligger innenfor reinbeiteområdene for Lom Tamreinlag. Her er det både vårbeiter (inkl. kalvingsland), sommerbeiter og høstbeiter. I tillegg benyttes områdene om vinteren, samt at det er flytteleier oppsamlingsområder her (Veofjellet). På Grønhøe, ca. 2 km sørvest for inntaksdammen i alternativ 1, har tamreinlaget ei gjeterhytte samt slakteanlegg med tilhørende gjerder. Det ligger også ei gjeterhytte ca. 2 km nordvest for inntaksdammen i alternativ 1, like ved bekken Sylva som renner ned i Smådøla.

Ellers flytter Vågå tamreinlag også gjennom dette området når de er ferdig med høstslakten og skal over til vinterbeitene i områdene øst for Tesse, samt videre over til Gråhøe og Bringsfjellet.

KU

I kapittel 3.6 i konsekvensutredningsdokumentet er temaet naturressurser blitt behandlet. Tamreindrifta er beskrevet i kapittel 3.6.4, der det er konkludert med at influensområdet har middels til liten verdi for reindrifta. Virkningene av tiltaket i forhold til 0-alternativet (dagens situasjon) er uttrykt ved bruk av en skala fra ”svært stor positiv konsekvens” til ”svært stor negativ

konsekvens”. I kapittel 3.6.5 er omfang og konsekvensene av tiltaket beskrevet i forhold til reindrifta, og her er det konkludert med at den negative konsekvensen vil bli liten til ubetydelig for tamreindrifta.

Reindriftsagronomens vurdering

Slik Reindriftsforvaltningen forstår det, har utbygger vært i kontakt med Lom Tamreinlag for å få detaljert kunnskap om reindriftas bruk av de berørte områdene. Dette ser vi på som svært positivt. Vi vil likevel minne om Plan- og bygningslovens § 14 der det står at det tidligst mulig under forberedelsen av tiltaket eller planen skal det utarbeides melding med forslag til program for utredningsarbeidet. Melding med forslag til program skal sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn. Reindriftsforvaltningen kan ikke se å ha fått denne oppstartsmeldingen og forslag til program for utredningsarbeid, som ble lagt ut på høring våren 2008.

Det største problemet i forhold til reindrifta vil nok være anleggsfasen, som er forventet å vare i ca. ett år. En kan tenke seg at det vil være mest aktivitet i området under denne fasen som kan virke forstyrrende på reinen. Det er særlig i forbindelse med kalving at reinen er spesielt sårbar, i tillegg til at aktivitet og ferdsel kan virke forstyrrende under samling/slakting og flytting. I dette tilfellet gjelder dette særlig ifm. høstslaktinga. Under selve driftsfasen vil ikke kraftverket ha særlig innvirkning for reindrifta, annet enn ferdsel og aktivitet ifm. vedlikehold osv. Reindriftsforvaltningen kan ikke se at det vil være noen avgjørende forskjell mellom alternativ 1 og 2 mht. forstyrrelser for reindrifta.

Som avbøtende tiltak er det foreslått at det opprettes en dialog mellom reindriftsutøverne og utbygger i god tid før slakting for å kunne planlegge et kort opphør i anleggsdriften. Dette på bakgrunn av at Lom Tamreinlag selv har foreslått at anleggsarbeidet opphører en dag (ev. to dager) under oppsamlingen av reinen i forbindelse med slakting. Reindriftsagronomen mener en tett dialog mellom tamreinlaget og utbygger er nødvendig for å unngå problemer for reindrifta under anleggsfasen, men også dersom det skulle bli aktuelt med reparasjoner og annet vedlikehold som kan forstyrre reindrifta i området.

Reindriftsforvaltningen har ellers ingen kommentarer til det planlagte kraftverket i Smådøla.”

Bergvesenet (12.10.09) skriver i sin høringsuttalelse:

”Etter Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard (Bergvesenet) sin oppfatning gir beskrivelsen av bruk og deponering av masser et uklart inntrykk.

Det heter at massene fra sjakt og tunnel skal benyttes til bygging av adkomstveier, oppgradering av eksisterende veier, samt utbedring av erosjonsskader ved Smådølas utløp i Tesse. Berg-

vesenet antar at utsprenning av kraftstasjonen er inkludert i de nevnte massene.

Det heter videre at midlertidig massedeponi vil bli lagt til tørrlagt elveløp like oppstrøms utløpet i Tesse, samt til massetak ved Kirkeflaten. Man må være lokalkjent for å vite hvor disse områdene ligger, da de ikke er angitt verken i søknaden eller konsekvensutredningen.

Oppgradering og bygging av veier må foretas før man får disponible tunnelmasser. Dette medfører at massene må tilføres området. Det fremgår ikke hvor man skal hente disse. At masser tilføres området innebærer redusert bruk av sprengstein og stor sannsynlighet for et mer permanent massedeponi som man eventuelt kan legge til rette for uttak. Sprengstein for tunneldriving vil som oftest være dårlig egnet til erosjonssikring, da dette vil kreve stein av noe størrelse. Det bør også fremgå hvor man eventuelt kan hente slik stein.

Bergvesenet har ikke registrert bergrettigheter eller mineralforekomster i området.

Utover dette har vi ikke merknader til søknaden og konsekvensutredningen.”

Riksantikvaren (23.09.09) har ingen konkrete merknader til søknaden og viser til at innspill blir ivare tatt av Oppland fylkeskommune.

Naturvernforbundet i Nord-Gudbrandsdalen (15.10.09) sier i sin uttalelse:

”Naturvernforbundet i Nord-Gudbrandsdalen og Naturvernforbundet i Oppland har gjort seg kjent med utsendte høringsdokumenter og ønsker å gi følgende høringsinnspill:

Smådøla i Lom kommune er et høyfjellsvassdrag som gir et viktig bidrag til den unike høyfjellsnaturen i Jotunheimen nasjonalparks randsoner. Spesielt elvas fosserøymiljøer vil ved en utbygging kunne reduseres kraftig og gi negative konsekvenser for naturmangfoldet langs ved elva. I tillegg til konsekvenser for naturmangfoldet vil en utbygging med anleggsveger gi negative synlige virkninger for fjellandskapet og fredete kulturminner.

Den planlagte kraftproduksjonen vil bli relativt liten sammenlignet med størrelsen på inngrepet i et fra før sårbart naturområde. Energisparing for frigjøring av energi og effektivisering av eksisterende kraftverk for økt energiproduksjon vil etter vårt syn i fremtiden være viktigere tiltak enn ny produksjon med negative konsekvenser for natur og friluftsliv. Vi ber om at omsøkte utbyggingsprosjekt skrinlegges uansett utbyggingsalternativ.”

Fossheim Steinsenter (01.10.09) har følgende kommentar til søknaden:

”1. Plassering av tippmasser: Knuseverk er tenkt plassert ved nåverande masstak i den glaci-fluviale terassa på Kyrkjeflata. Dette masseta-

ket er svært skjemmande og synleg, og eg ville setja pris på at utbyggjar ved avslutning av arbeidet her kunne la det bli liggjande att nok tunellmasse til å fylle det opp til naturleg nivå og, så langt som mogleg, dekkje det til med stadeigen overflatemasse for revegetering.

2. Mykje av tunellane vil gå gjennom mylonittsona rett under Jotundekket. Dette kan vera ein svært dekorativ og flott bergart, og er mellom anna brukt til produksjon av norske smykker og prydgjenstandar. Både for eigen del og på vegne av Naturhistorisk Museum i Oslo vil eg derfor beda om at geologisk interesserte (på eige ansvar!) får lov å samle inn materiale på tippene når det ikkje er arbeid på gang der. Eg vil også beda Utbyggjaren å vurdere å ta vare på spesielt flott stein til bruk på anlegg rundt om. Ved funn av interessante og dekorative mineral på tippene eller ev. i druser i tunellane kan eg også tilby å hjelpe å ta vare på desse.

3. Nåvårseterhaugane er kjerneområdet for å forstå avsmeltningshistoria etter siste istid i Jotunheimen og har ei rekkje spennande naturfenomen slik som t.d. terrasser, elvefar, eskerar, dødisgroper og subglacialt strandsoner. Mykje av dette kan gjerast lett tilgjengeleg ved ein naturstig, t.d. frå P-plass langs vegen eller ved kraftstasjonen. Her kan Utbyggjaren også informere om utbyggjinga, slik det t.d. nå er gjort på Tesseosen.

Eg vil elles takke Utbyggjaren for den omtanke som er synt for natur- og kulturverdiane i området under planleggjinga ved blant anna å droppe det mest skjemmande utbyggingsalternativet og ved å leggje eksisterande kraftlinje langs Tesse i jordkabel.”

Forum for natur og friluftsliv (01.10.09) har sendt inn en felles høringsuttalelse for utbyggingsplanene: Vulu kraftverk – Skjåk, Stamåe kraftverk – Skjåk, Smådøla kraftverk – Lom og Rosten kraftverk med 132 kV ledning Rosten – Vågåmo - Sel og Vågå.

“Forum for Natur og Friluftsliv i Oppland støtter Fylkesmannen i Oppland sitt forslag om helhetlig vurdering av Gudbrandsdalslågen med sideelver, og at de gjenværende urørte delene vernes ved en ny supplering av verneplanen/omlegging av Samlet Plan.

Det arbeides nå med flere planer om kraftverk i Lågens nedslagsfelt blant annet Vulu kraftverk – Skjåk, Stamåe kraftverk – Skjåk, Smådøla kraftverk – Lom og Rosten kraftverk med 132 kV ledning Rosten – Vågåmo – Sel og Vågå. Etter vårt syn er det svært viktig at alle disse planlagte inngrepene vurderes under ett og ikke enkeltvis. En bit for bit-utbygging av vassdragene vil på flere måter være svært uheldig, og det vil være stikk i strid med vanddirektivets mål om helhetlig vassdragsforvaltning. Hver for seg vil disse utbyggingene kunne gi store negative konsekvenser for naturmangfold og friluftsliv. Sumvirkningene av alle de planlag-

te inngrepene vil trolig kunne bli svært omfattende.

Vannkraftutbyggingsplanene vil kunne gi store negative miljøkonsekvenser for landskap og biologisk mangfold med både vann- og landlevende arter inkludert flere rødlistearter, vassdragets verdi som ett av få delvis urørte lavlandsvassdrag indikerer også at eventuelle inngrep vil være i strid med målsetningene i nylig vedtatt naturmangfoldslov. Vi mener at vassdraget snarest mulig må gis et varig vern. Vi støtter Fylkesmannen i Oppland sitt initiativ til dette.

Forum for Natur og Friluftsliv Oppland sin motstand mot utbyggingsplanene medfører at vi ber om at alle omsøkte utbyggingsprosjekter skrinlegges uansett utbyggingsalternativ. Vi mener at utbyggingene heller ikke vil være samfunnsmessig nødvendig av hensyn til behovet for ny kraft. Energisparing for frigjøring av energi og effektivisering av eksisterende kraftverk for økt energiproduksjon vil etter vårt syn i fremtiden være viktigere tiltak enn ny produksjon med negative konsekvenser for friluftsliv og natur.”

Lom Fjellstyre (14.10.09) skriver i sin høringsuttalelse:

”Merknader:

I konsekvensutgreiinga er det konkludert med at konsekvensen er liten til ubetydeleg negativ for fugl og pattedyr.

Etter at anleggstida er slutt, og anlegget er i drift, vil tiltaket likevel nødvendigvis generere noko meire ferdsel i området enn tidlegare. Nedanfor stryka i Smådøla der elva renn rolegare ut mot Tesse, er det ein vanleg trekkveg for både elg og hjort. Kor mykje dei fysiske terrenginngrepa og den auka ferdselen vil innverke på vilttrekket over Smådøla er vanskeleg å forutsjå, men det vil utan tvil ha ein viss verknad på dette. Skogstrekninga ved Návårsetrene er ein viktig del av elgjaktfeltet Smådalen/Vårdalen st.allm., og området vil falle i verdi som viltområde etter utbygginga.

For ferskvannsbiologi og fisk er det i konsekvensutgreiinga også sagt at tiltaket vil ha ein liten til ubetydeleg negativ konsekvens.

Smådøla vart meire eller mindre øydelagt som gyteelv for Tesse ved overføringa av Tesse, og den planlagte utbygginga vil ikkje endre på dette.

Konsekvensen for jord- og skogbruksressursane i området vert vurdert til å bli liten negativ.

Samla sett kan utbygginga truleg seiast å vera mest positiv for utnyttinga av jordbruks- og beiteinteressene i området. Tiltaket vil føre til ei forsterking og utbetring av delar av vegnettet i området, særleg da beinvegen over Nordsetrene mellom seterstulen og dyrkingsfeltet ut mot Tesse, og vegen utover til dyrkingsfeltet ved

Smådøla. Vidare vil tunnelmasse frå utbygginga bli brukt til erosjonssikring av dyrkingsfeltet ved Smådøla.

Ved Smådalsbrua har det vore nokre uhell med storfe som har forulykkast i elva. Den direkte årsaken til desse uhella er ikkje klarlagte, men dette kan lett skje ved at bilar etter vegen pressar beitedyra av vegen ved innkjøringa på brua. Vegen og brua over Smådøla er viktig for og mykje brukt av kraftselskapet. Dette gjeld både for den planlagte utbygginga og for tilsynet med Veoverføringa. Det bør derfor kunne setjast krav til utbyggjarane at det vert gjeve tilskot til gjennomføring av sikringstiltak for beitefeet mot elvegjelet både ovanfor og nedanfor brua over Smådøla.

Den planlagte utbygginga medfører ikkje noko vannmagasin. Dersom kraftbehovet og prisane på kraft endrar seg vesentleg frå i dag, vil det truleg vera ei relativ rimeleg investering å etablere eit magasin for å kunne utnytte kapasiteten til ein kraftstasjon som allereie ligg der. Det at delar av dalbotnen i Smådalen pr. i dag er freda som naturreservat, er sjølv sagt ein viss garanti for at dette ikkje vil skje, men kriteriane for bruk og vern av eit område kan endre seg.

Saka vart varsla og lagt ut til offentleg gjennomsyn med frist til å kome med merknader før behandlinga i fjellstyret. Det kom ikkje inn merknader til saka på førehand.

Fjellstyret si uttale:

Fjellstyret ser både negative og positive sider ved ei eventuell utbygging av Smådøla, men etter ei heilskapleg vurdering meiner fjellstyret at fordelane med ei utbygging klart overgår det som er negativt, og tilrår at det på visse vilkår vert gjeve konsesjon til utbygginga. Fjellstyret meiner vidare at trass i at terrenginngrepet vert større, så bør alternativ 1 tillatast, da dette gjev større kraftproduksjon og lågare utbyggingskostand pr. kwh.

Fjellstyret sitt forslag til vilkår for konsesjonen:

Overskotsmasse frå tunnelbygginga må nyttast til forsterking og utbetring av det eksisterande vegnettet i området, eller til elveforbygging for å sikre dyrkingsjorda ved Smådøla. Det må ikkje etablerast eit skjemma massedeponi i området.

Utbyggjaren må bidrage til ei skikkeleg sikring for beitefeet i området mot elvegjelet til Smådøla. Dette må skje på baa sider av vegen og elvegjelet, og i samarbeid med beitelaget i området. Utbyggjaren må stå for ei eventuell nødvendig forsterking og utbetring av vegnettet i området pga. auka tungtransport, og ei eventuell nødvendig forsterking av brua over Smådøla. Vidare må utbyggjaren bli medansvarleg for det årlege vedlikehaldet av vegtilknyttinga til utbyggingsområdet.”

Tiltakshavers kommentarer til innkomne høringsuttalelser

AS Eidefoss har gitt følgende kommentarer til høringsuttalelsene i sitt brev av 17.02.10:

"Bergvesenet:

Oppgradering av veg:

Når det gjelder opprusting av vegen er det ikke nødvendig å gjøre dette før anlegget er ferdig da vegen stort sett er god nok for anleggstrafikken. Hensikten med utbedring av vegen er å "rydde opp etter oss" når anlegget er ferdig og samtidig permanent oppgradere vegen til en bedre standard både mht. driftsfasen for kraftverket og allmennhetens bruk av vegen.

Den massen vi eventuelt måtte trenge før sprengstein er tilgjengelig kan vi ta ut i en tunell tipp som allerede er åpnet lengre vest der Veo renner ut i Smådøla.

Stein til erosjonssikring:

Vi vet at sprengstein fra vanlig salvesetting ikke egner seg så godt til erosjonssikring, men vi skal bore noen salver i starten med det for øyet å få noe grovere blokker. Hvis dette fungerer greit fortsetter vi med det til vi har tilstrekkelig. Dette vil bli beskrevet i anbudsforespørselen.

[Bilde]: Eksempel på sprengstein som kan brukes til forbygging.

Forum for natur og friluftsliv, Oppland

Generelt:

Mesteparten av uttalelsen fra FNF Oppland er relatert til hovedvassdragene Otta og Lågen.

FNF Oppland støtter Fylkesmannen i Oppland sitt syn på at det må lages en helhetlig vurdering av Gudbrandsdalslågen med sideelver. Dette prosjektet vil etter vårt syn ikke på noen måte påvirke hovedvassdragene, den samme vannmengden som før utbygging vil etter utbygging drenere til hovedvassdragene på samme måte som tidligere da det ikke er snakk om magasinering av noe slag i dette prosjektet. Smådøla renner ned i Tessa, Tessa renner ut i Vågåvatnet, og det er først da vannet renner ned i Ottaelva som er ei sideelv til Lågen.

Konsekvensutredningene som er gjort av uavhengige fagfolk viser også at dette prosjektet ikke gir store negative miljøkonsekvenser, og innspill på folkemøtet for konsesjonssøknaden ga støtte til disse vurderingene. Det ble til og med kommentert fra naturvernhold at de sjelden hadde sett et prosjekt der det var tatt så store hensyn for å få til en miljøvennlig utbygging.

Vi skal under og etter utbyggingen gjennomføre en god del miljøtiltak med en ekstra kostnad på opp mot 15 mill. som vi mener gir en netto positiv miljøgevinst. Det dreier seg om forbygging, natursti, tilpynting av eksisterende massetak, legge alle luftstrekk i jord, utbedre

veg og vi bygger anlegget i fjell sjøl om det hadde vært adskillig rimeligere med rørgate og kraftstasjon i dagen.

Vårt prosjektområde er et område der det allerede er en del eksisterende inngrep. Veger, kraftlinjer og telelinjer, massetak og reguleringer (Veoverføringen og Tessereguleringen). Vi må også presisere at over 60 % av middelvannføringen i Smådøla kommer fra Veoverføringen.

(Av en middelvannføring på totalt 7,12 m³/sek kommer 4,4 m³/sek fra Veoverføringen).

Fossheim Steinsenter v/Torgeir T. Garmo

Punkt under henviser til punkt i høringsuttalelsen.

1. Dette punktet er ivarettatt i utbyggingsavtale med Lom kommune, pkt. 3.6. (Se vedlegg).
2. Her har vi muntlig avtale med T.Garmo om fritt uttak så lenge det ikke er til hinder for anleggsarbeidene.
3. Viser også her til utbyggingsavtale med Lom kommune der natursti er omtalt i pkt. 3.5. (Se vedlegg).

Fylkesmannen i Oppland

Minstevannslipp:

Vi søker med grunnlag i minstevannføring på 500 l/sek i perioden 01.05-30.09 og 194 l/sek i perioden 01.10 – 30.04.

I hele juni-juli og august er middelvannføringen mer enn 1 m³/sek større enn slukeevnen. Det vil si at i snitt vil det i denne perioden være en vannføring på godt over 1 m³/sek på den berørte strekningen, og at dette vil være tilfelle så og si i hele vekstsesongen.

Vi må presisere at over 60 % av middelvannføringen i Smådøla kommer fra Veoverføringen. (Av en middelvannføring på totalt 7,12 m³/sek kommer 4,4 m³/sek fra Veoverføringen).

Dette innebærer at før Veoverføringen kom i drift først på 60-tallet, var den naturlige vassføringen i Smådøla under 40 % av dagens middelvannføring, samt at perioden med flomvannføring pga. snøsmelting var kortere da Smådalsfeltet ligger mye lavere enn Veofeltet.

Vi mener en del fossesprutavhengige planter til dels har kommet der pga. Veoverføringen.

Det vil være i mai og september, samt en del enkeltdager i juni og august at vannføringen er lik eller mindre enn slukeevnen + 1 m³/sek.

Vi kan anslå 75 dager der dette vil inntreffe og det vil medføre et produksjonstap på anslagsvis 1,05 GWh som er et betydelig tap i forhold til totaløkonomien i prosjektet.

Biotopforbedrende tiltak:

Smådølas delta vil ikke bli berørt av denne utbyggingen. Tiltak i det området vil ikke ha tilknytning til utbyggingen. Gytingen foregår i

den delen av elva som ligger nedstrøms utløpet og tiltaket vil dermed ikke få konsekvenser for gytestrekningen.

Nevner ellers at utbygger har forpliktet seg til å gjennomføre miljøtiltak for 10-15 mill. i dette prosjektet gjennom vedlagt utbyggingsavtale med Lom kommune.

Detaljplan for vegframføring:

Viser her til vedlagt utbyggingsavtale med Lom kommune i pkt. 3.1 omhandler dette temaet og sier i korte trekk at utbygger skal i samråd med Lom kommune og Statskog planlegge nye vegframføringer slik at naturinngrep i størst mulig grad reduseres.

Vårdalen statsalmenning v/Lom Fjellstyre

”Fjellstyret sitt forslag til vilkår for konsesjonen:

Overskotsmasse frå tunnelbygginga må nyttast til forsterking og utbetring av det eksisterande vegnettet i området, eller til elveforebygging for å sikre dyrkingsjorda ved Smådøla. Det må ikkje etablerast eit skjemmaende massedepo ni i området.

Utbyggaren må bidrage til ei skikkelig sikring for beitefeet i området mot elvegjelet til Smådøla. Dette må skje på bae sider av veggen og elvegjelet, og i samarbeid med beitelaget i området.

Utbyggaren må stå for ei eventuell nødvendig forsterking og utbetring av vegnettet i området pga. auka tungtransport, og ei eventuell nødvendig forsterking av brua over.”

Viser her til vedlagt utbyggingsavtale med Lom kommune, som omtaler alle punkt i fjellstyrevedtaket.

Lom kommune

Minstevannslipp:

Vi søker med grunnlag i minstevannføring på 500 l/sek i perioden 01.05-30.09 og 194 l/sek i perioden 01.10 – 30.04.

I hele juni-juli og august er middelvannføringen mer enn 1 m³/sek større enn slukeevnen. Det vil si at i snitt vil det i denne perioden være en vannføring på godt over 1 m³/sek på den berørte strekningen, og at dette vil være tilfelle så og si i hele vekstsesongen.

Vi må presisere at over 60 % av middelvannføringen i Smådøla kommer fra Veooverføringen. (Av en middelvannføring på totalt 7,12 m³/sek kommer 4,4 m³/sek fra Veooverføringen).

Dette innebærer at før Veooverføringen kom i drift først på 60-tallet, var den naturlige vassføringen i Smådøla under 40 % av dagens middelvannføring, samt at perioden med flomvannføring pga. snøsmelting var kortere da Smådalsfeltet ligger mye lavere enn Veofeltet.

Vi mener en del fossesprutavhengige planter til dels har kommet der pga. Veooverføringen. Det vil være i mai og september, samt en

del enkeltdager i juni og august at vannføringen er lik eller mindre enn slukeevnen + 1 m³/sek.

Vi kan anslå 75 dager der dette vil inntreffe og det vil medføre et produksjonstap på anslagsvis 1,05 GWh som er et betydelig tap i forhold til totaløkonomien i prosjektet.

Generelt:

Alle andre punkt i høringsuttalen fra Lom kommune er ivarettatt i vedlagte utbyggingsavtale.

Naturvernforbundet i Nord-Gudbrandsdal v/Jon Steine

Dette er et område der det allerede er en del eksisterende inngrep. Veger, kraftlinjer og teelinjer, massetak og reguleringer (Veooverføringen og Tessereguleringen). Vi må også presisere at over 60 % av middelvannføringen i Smådøla kommer fra Veooverføringen. (Av en middelvannføring på totalt 7,12 m³/sek kommer 4,4 m³/sek fra Veooverføringen).

Vi mener en del fossesprutavhengige planter til dels har kommet der pga. Veooverføringen. Konsekvensutredningene som er gjort av uavhengige fagfolk viser også at dette prosjektet ikke gir store negative miljøkonsekvenser, og innspill på folkemøtet for konsesjonssøknaden ga støtte til disse vurderingene. Det ble til og med kommentert fra naturvernhold at de sjelden hadde sett et prosjekt der det var tatt så store hensyn for å få til en miljøvennlig utbygging.

Vi skal under og etter utbyggingen gjennomføre en god del miljøtiltak med en ekstra kostnad på opp mot 15 mill. som vi mener gir en netto positiv miljøgevinst. Det dreier seg om forbygging, natursti, tilpynting av eksisterende massetak, legge alle luftstrekke i jord, utbedre veg og vi bygger anlegget i fjell sjøl om det hadde vært adskillig rimeligere med rørgate og kraftstasjon i dagen.

Oppland fylkeskommune.

Årsaken til at § 9-undersøkelser ikke ble gjennomført i 2009 beror på misforståelser innad hos fylkeskommunen. Viser til vårt brev sendt til Oppland fylkeskommune 22.10.2009, se kopi under. Oppland fylkeskommune fikk alle saks-papirer samtidig med andre høringsparter i mai 2009.

(Kopi av brevet Eidefoss sendte til fylkeskommunen 22.10.09, der det går fram at Eidefoss fikk opplyst fra fylkeskommunen at det ikke ble foretatt § 9 undersøkelser i området ved Smådøla høsten 2009 pga. en misforståelse internt i fylkeskommunen. Eidefoss ber fylkeskommunen prioritere slike undersøkelser våren 2010).

Vi ber derfor om at konsesjonsbehandlingen går som opprinnelig planlagt, men at det settes vilkår om at undersøkelsesplikten og av-

klaring i forhold til kulturminner blir gjennomført før inngrep blir utført.

Fylkeskommunen gjennomfører undersøkelser så snart det er tilgjengelig våren 2010.

Reindriftsforvaltningen

Vi vil ha tett dialog med tamreinlagene i Vågå og Lom slik at vi kan unngå konflikter i oppsamling og slakteperioden og generelt ellers gjennom hele anleggsperioden.

Riksantikvaren

Riksantikvaren henviser til Oppland fylkeskommune sin høringsuttalelse.

Statskog

Viser her til utbyggingsavtale med Lom kommune som ivaretar de punkt som Statskog nevner i sin høringsuttalelse.”

NVEs vurdering av konsekvensutredningen

I forbindelse med utarbeidelse av konsekvensutredningen (KU) har tiltakshaver fått utarbeidet egne fagrapporter for temaene: naturmiljø, hydrologi, landskap og kulturminner. I tillegg er det utarbeidet en samlerapport der konsekvensene blir gitt en vurdering og anbefaling.

Fylkesmannen har kommet med synspunkter på manglende opplysninger i KU. Det trekkes fram at billedmaterialet som viser vassdraget på ulike vannføringer, ikke illustrerer vannføringer lavere enn 4 ganger den foreslåtte minstevannføringen i sommerhalvåret. Fylkesmannen mener bildematerialet ikke gir en illustrasjon av landskapsvirkningen av det foreslåtte minstevannreglementet, og derfor ikke oppfyller NVEs krav til utredningsprogrammet om illustrasjon med fotomontasje/foto ved vannføringer tilnærmet lik foreslått minstevannføring.

Fylkesmannen mener det er uheldig at forholdet til landbruket ikke er klarere beskrevet. Videre mener de det er en betydelig mangel ved konsekvensutredningen at floraen ikke er bedre undersøkt, og at det i tillegg ikke er gjort mer grundige vurderinger av hvor stort minstevannslippet må være for å opprettholde tilstrekkelig fuktighet for å ivareta ev. verdifulle forekomster av lav. Fylkesmannen anser likevel ikke at manglene er så alvorlige at det kreves en nærmere utredning.

AS Eidefoss har ikke kommentert disse punktene, men viser til flere forhold ved minstevannføringen som de mener er avgjørende. AS Eidefoss mener en del fossesprutavhengige planter som finnes i Smådøla til dels har kommet dit på grunn av Veooverføringen.

Om kunnskapsgrunnlaget

Det følger av naturmangfoldloven § 8 første ledd at beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand samt effekten av påvirkninger.

Kunnskap om miljøvirkningene av vannkraft er generelt god. Det er imidlertid sjelden at man kan forutse virkningene helt eksakt. En viss grad av usikkerhet vil alltid være til stede på enkelte områder. Der kunnskapen om miljøvirkningen er usikker er det tatt høyde for å unngå vesentlig skade på naturmangfoldet, jf. Naturmangfoldloven § 9. Det legges derfor stor vekt på avbøtende tiltak som skal gjennomføres basert på standard vilkår fastsatt med hjemmel i vannressursloven.

Området ved Smådøla er preget av Veooverføringen og reguleringen av Tesse. Søknaden fikk unntak fra Samlet Plan i 2008. I forbindelse med konsesjonssøknaden er det utarbeidet flere fagutredninger med utgangspunkt i utredningsprogram fastsatt av NVE 18.11.2008. NVE viser til at naturtypene bekkeløft og fossesprøytzone er godt beskrevet. Det er gjort sammenligning med tilsvarende lignende kløfter i nærområdet, slik at en kan si noe nærmere om både berggrunnen og lys- og fuktighetsforhold. I forhold til bildene av vannføring, finnes det i søknaden foto med vannføring tilsvarende 14 m³/s, 12,5 m³/s, 7,3 m³/s, 2,2 m³/s og 2,1 m³/s. Til tross for at den foreslåtte minstevannføringen ikke er visualisert, mener NVE at bildene illustrerer forskjellen i vannføringen og den virkningen det gir på en god måte.

Etter vår oppfatning anses det samlede kunnskapsgrunnlaget gjennom konsekvensutredningen for Smådøla, høringsinnspill og tiltakshavers kommentarer å være i samsvar med det krav til kunnskapsnivå som naturmangfoldloven § 8 oppstiller, hensett til sakens karakter og risikoen for skade på naturmiljøet. I vår vurdering av risiko for skade, legger vi vekt på at de planlagte inngrepene vil skje i et område som er berørt av tidligere inngrep samt at foreslåtte vilkår og avbøtende tiltak vil kunne minske de eventuelle negative virkningene for naturmangfoldet. Det vises til prinsippene i naturmangfoldloven § 12 om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder.

Konklusjon

NVE mener at konsekvensutredningen, fagrapporter, tilleggsutredninger, høringsinnspill og tiltakshavers kommentarer til disse, gir tilstrekkelige opplysninger om planene til at vedtak kan fattes. NVE legger til grunn at kunnskapsgrunnlaget ut fra sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet er i samsvar med de krav som følger av naturmangfoldloven § 8.

*NVEs vurdering av konsesjonssøknaden**Innledning*

Konsesjonsbehandling etter vannressursloven innebærer en konkret vurdering av de fordeler og ulemper et omsøkt prosjekt har for samfunnet som helhet. I saker med kraftverk hvor planlagt installert effekt er over 10 MW, og saker som behandles etter vassdragsreguleringsloven, avgir NVE en innstilling til Olje- og energidepartementet. NVE anbefaler at det blir gitt konsesjon til prosjekter som tilfredsstiller kravene i lovverket. Dette innebærer at prosjekter der fordelene ved prosjektet anses som større enn ulempene blir anbefalt gitt konsesjon med tilhørende vilkår.

Det er kun noen konsekvenser av tiltaket som det er hensiktsmessig å tallfeste og som kan omtales som prissatte konsekvenser, for eksempel energiproduksjonen og ulike skatteinntekter. De aller fleste konsekvenser ved etablering av et vannkraftverk med tilhørende infrastruktur, er såkalte ikke-prissatte konsekvenser hvor effekten av tiltaket ikke tallfestes, og kan dermed ikke summeres opp for å få et positivt eller negativt resultat. Miljøkonsekvensene blir oftest synliggjort gjennom kvalitative vurderinger. Vurdering om det skal gis konsesjon til et omsøkt prosjekt eller ikke, er således i stor grad knyttet til en faglig skjønnsvurdering. Vi legger til grunn at de utredningene som er gjort og innkomne høringsuttalelser, vil gi opplysninger om verdier og konsekvenser ved gjennomføring av det omsøkte tiltaket.

I det følgende vil NVE drøfte og vurdere ulike forhold ved det omsøkte prosjektet. Dette, sammen med en vurdering av aktuelle avbøtende tiltak, legger grunnlaget for NVEs konklusjon og anbefaling til Olje- og energidepartementet.

Om søker

AS Eidefoss opplyser i søknaden at de er et aksjeselskap som ble etablert i 1916. Selskapets virksomhet konsentrerer seg om produksjon, distribusjon og salg av energi. Eidefoss er eiet av kommunene Lesja, Dovre, Sel, Vågå og Lom i Nord-Gudbrandsdalen. Eierne har 20 % av aksjekapitalen hver.

Bakgrunn for søknaden

Tiltakshaver viser til at det i et normalår i Norge er underskudd på strøm. En mindre utnyttelse av fallet i Smådøla vil bidra til å minske behovet for import av strøm. Utbyggingen er langt mindre omfattende enn tidligere planlagt og har fått unntak fra Samlet Plan. Utbygging av fornybar energi med vannkraft trekkes fram som viktig for å oppfylle kravene i Fornybarhetsdirektivet. AS Eidefoss mener lokal utnyttelse av energiressursene er av stor betydning. De ser det som sitt ansvar å foreta energiutbygging og gi tilgang på tilstrekkelig kraft for å trygge livs-

grunnlaget og forbedre forutsetningene for lokal næringsutvikling i regionene.

Søknaden

Søknaden gjelder tillatelse til å utnytte fallet i Smådøla og etter vannressursloven bygge Smådøla kraftverk. Videre er det etter energiloven søkt om tillatelse til bygging og drift av elektriske anlegg og etter oreigningsloven om tillatelse til ekspropriasjon av grunn. Det søkes om tillatelse for gjennomføring av tiltaket etter forurensningsloven.

NVE vil bemerke at for elvekraftverk med gjennomsnittlig årsproduksjon over 40 GWh gjelder også en del bestemmelser i vassdragsreguleringsloven, jf. vannressursloven § 19. Bestemmelsene omfatter byggefrister, alminnelig revisjon av konsesjonsvilkår, næringsfond m.m.

Smådøla kraftverk utløser ikke plikt om ervervs-konsesjon i medhold av industrikonsesjonsloven da innvunnet kraftmengde er beregnet til vel 356 naturhestekrefter pr. år, og derved er godt under lovens grense på 4000 naturhestekrefter pr. år, jf. industrikonsesjonsloven § 1 andre ledd. Av vannressursloven § 19 andre ledd fremgår det imidlertid at konsesjonsavgifter skal fastsettes i medhold av industrikonsesjonsloven selv om en utbygging ikke behøver ervervs-konsesjon.

Eksisterende forhold i vassdraget

Smådøla har utløp sørvest i innsjøen Tesse og har et samlet nedbørsfelt på 137 km². Tesse ble regulert allerede i 1941 og fungerer som regulert inntaksmagasin til Øvre, Midtre og Nedre Tesse kraftverk. På 1960-tallet ble det gitt konsesjon for overføring av vann fra Veovassdraget. Overføringen skjer via tunnel nordover til Smådøla og kommer inn ca. 7 km ovenfor inntaket i alternativ 1. Overføringen har medført betydelig økning av vannføringen i Smådøla.

Fallretter og grunneierforhold

Eiendommene og fallretten langs Smådøla eies av Statskog. Eidefoss er i forhandlinger med Statskog om en avtale for utbygging. Dette er eneste berørte grunneier i utbyggingsområdet. Hvis det ikke oppnås avtale med grunneier søkes det om å erverve nødvendig grunn etter oreigningsloven.

*Utbyggingsplanene**Alternativ 1*

Utbyggingsplanene går i korthet ut på bygging av Smådøla kraftverk, med utløp i Smådøla i Lom kommune i Oppland. Alternativ 1 fremstår som hovedalternativet og er planlagt med en installert effekt på 13,7 MW og midlere årlig strømproduksjon på inntil 47,4 GWh. Inntaket er planlagt på kote 1005, vel 600 m oppstrøms brua over Smådøla med en inn-

takسدam i betong som blir ca. 25 m lang og har største høyde på ca. 11 m. Det lages anretning for slipp av minstevannføring gjennom dammen. Fra inntaket føres vannet via sjakt og tunell til kraftstasjonen som legges i fjell. Herfra føres vannet tilbake til Smådøla via en ca. 500 m lang utløpstunell. Det etableres en vel 350 m lang adkomsttunell til kraftstasjonen og 600 m veg til adkomsttunellens påhugg. Kraftverket vil tilknyttes det lokale kraftnett via jordkabel langs adkomst og eksisterende veg.

Det er planlagt slipp av minstevannføring på strekningen mellom inntak og utløp. For vinteren er minstevannføringen foreslått til 194 l/s og for sommeren 500 l/s. Planlagt maks slukeevne er 13,2 m³/s og minimum er på 0,36 m³/s.

Det vil bli benyttet jordkabel på hele strekningen fra kraftstasjonen til Tessosen. Traseen vil i hovedsak legges i eksisterende veg langs Tesse. Fra Tessosen og videre er det planlagt oppgradering av eksisterende linje.

Massene som sprenges ut i forbindelse med sjakt og tunell, 30 000 m³, skal i sin helhet benyttes til vegbygging, oppgradering av veg og flomforebygging/plastring av Smådølas bredder i utløpsområdet.

Alternative utbyggingsplaner

I tillegg til hovedalternativet er det utredet et alternativ 2 som berører en kortere strekning av Smådøla. Alternativ 2 er planlagt med installert effekt på 8,3 MW og en midlere årlig strømproduksjon på 28,9 GWh. Her er inntaksdammen foreslått på kote 957, like oppstrøms brua over Smådøla. Dammen tenkes å være i samme høyde som hovedalternativet, altså 11 meter på det høyeste, men bredden er planlagt å være 6-7 meter. Fra inntaket føres vannet via sjakt og tunell til kraftstasjonen som legges i fjell, men noe lengre øst enn i alternativ 1, på grunn av mindre krav til fjelloverdekning. Vannet føres tilbake til Smådøla via en 250 meter lang utløpstunell. Det etableres en 180 meter lang adkomsttunell til kraftstasjonen og 600 meter veg til adkomsttunellens påhugg.

NVE har gjennomgått planalternativene. Våre merknader og anbefalinger fremgår under de enkelte tema og delkapitler.

Kraftproduksjon og utbyggingskostnader

Alternativ 1 har en installert effekt på 13,7 MW og en midlere årsproduksjon på 47,2 GWh. Alternativ 2 har en installert effekt på 8,3 MW og 28,9 GWh.

Utbyggingskostnaden er kalkulert til mill. kr 149,3 for alternativ 1 og mill. kr 113,3 for alternativ 2. Dette gir en utbyggingspris på 3,15 kr/kWh (alt. 1) og 3,90 kr/kWh. (alt. 2). Forutsatt at søkers forventninger til tilsig stemmer, mener NVE at søkers utbyggingskostnad er realistisk.

I tråd med energiloven er det utbyggers eget ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten.

Forholdet til Samlet Plan, verneplaner, kommunale og fylkeskommunale planer

Smådøla ble behandlet i Samlet Plan i Stortingsmelding nr. 63 (1984-85), med 3 alternativ som ble plassert i kategori III, (senere slått sammen med kategori II). Utgangspunktet for plasseringen var spesielt konflikter innen temaene friluftsliv, vilt, kulturminner og reindrift, kombinert med forholdsvis dårlig utbyggingsøkonomi.

Prosjektet som nå foreligger er mindre omfattende enn tidligere, ettersom en mindre del av fallhøyden er utnyttet og det ikke forutsetter bruk av magasin. Det er kun nedre del av Smådøla som blir berørt. Søknad om unntak fra Samlet Plan ble innvilget av Direktoratet for naturforvaltning 6. januar 2008.

Ingen del av prosjektområdet kommer direkte i berøring med verneplan for vassdrag eller andre vernevedtak. Smådalsvatna naturreservat ligger ca. 6 km vest for den berørte delen av planområdet og nærmere ei mil i luftlinje fra Jotunheimen nasjonalpark.

Utbyggingsområdet er i kommuneplanens arealdel avsatt som et landbruks-, natur- og friluftsområde (LNF) uten bestemmelser. Det foreligger dermed et generelt forbud mot bygging av anlegg og prosjektet må avklares i forhold til kommunen. Fylkesplanen har ingen konkrete føringer for området som berøres av planene.

Vurdering av ulike forhold ved det omsøkte prosjektet

Søker fremhever at utbyggingsalternativ 1 gir høyere produksjon enn alternativ 2. Alternativ 1 gir også bedre kraftøkonomi og oppleves av søker som mindre konfliktfylt i forhold til miljø og andre brukerinteresser. Søker foretrekker dette alternativet.

Saksgang og merknader fra høringen

Konsesjonssøknaden ble sendt på høring 18.06.2009 til offentlige instanser og organisasjoner i henhold til NVEs vanlige prosedyrer. Søknaden har vært kunngjort i Fjuken og Gudbrandsdølen Dagingen. Høringsfristen var 15.10.2009. I løpet av høringsperioden har søknaden vært lagt ut til offentlig gjennomsyn i kommunen og det ble arrangert folkemøte 29.09.2009. Ved fristens utløp var det kommet inn 11 høringsuttalelser. Uttalelsene har vært forelagt søker for kommentarer. Sluttbefaring ble gjennomført 15.06.2010 og etter denne kom det inn to innspill, fra Forum for Natur og Friluftsliv og Fylkeskommunen i Oppland.

Innspillene var en konkretisering av tidligere innspill. Fylkeskommunen i Oppland opprettholdt

samtidig sin innsigelse til prosjektet, med bakgrunn i at undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9 ikke var oppfylt.

Fylkeskommunen i Oppland foretok de nødvendige undersøkelser under feltsesongen 2010 og har i brev av 08.02.2011 kommet med følgende uttalelse:

”Angående konsesjon for Smådøla kraftverk i Lom kommune - vedrørende forholdet til kulturminner, etter utførte § 9-registreringer

Vi viser til tidligere korrespondanse i denne saken, blant annet vårt brev av 25.06.2010.

Vi har nå vurdert saken vedr. konsesjonsøknad for Smådøla kraftverk, etter befaring med oppfylting av undersøkelsesplikten etter kml. § 9.

Registreringer av tiltaksområdene ble gjennomført høsten 2010. Befaringsrapporten er ikke ferdigstilt ennå, men vi regner med at den skal være klar i løpet av neste uke. Undersøkelsesplikten etter kml. § 9 ansees oppfylt for tiltaksområdene. Det ble påvist enkelte kulturminner i og nær tiltaksområdene i tillegg til de som var kjent før befaringen. Representanter fra Riksantikvaren og Kulturhistorisk museum har deltatt på befaring i tiltaksområdet for å vurdere forholdet mellom tiltakene og kulturminneverdiene.

Ingen av de nyregistrerte kulturminnene er i direkte konflikt med nye tiltak i forbindelse med Smådøla kraftverk. Samlet viser imidlertid resultatet av registreringene at tiltaket er i direkte konflikt med ett automatisk fredet kulturminne i form av en fangstgrop (id 124286) i østre del av tiltaksområdet, jf. vedlagte kart der motatt kart med plassering av tiltakene er sammenstilt med kart med kulturminner (ikke alle de registrerte kulturminnene er med på dette foreløpige kartet). Denne konflikten var kjent også før befaringen, jf. bl.a. vårt brev av 13.11.2009. Planlagt veg til tunnelpåhogget ligger i direkte konflikt med fangstgrop id 124286. Tiltakshaver informerer om at vegen kan justeres for å unngå å komme helt inntil fangstgropa. Det er imidlertid liten plass mellom fangstgropa og elva, og vi finner det vanskelig å se en løsning der framføring av veg her ikke vil komme i konflikt med fangstgropa, eller medføre fare for skade på kulturminnet. Samtidig vil aktiviteten i området, både i anleggsfasen og ved videre drift, trolig medføre fare for skade og skjemming av fangstgropa. Det må derfor søkes om dispensasjon etter kml. § 8 for gjennomføring av tiltaket. Ettersom vegen og tunnelpåhogget er sentrale elementer i kraftverkstiltaket, som heller ikke kan justeres i ettertid, må søknaden om dispensasjon behandles før det gis konsesjon. Kulturminnemyndighetene opprettholder derfor innsigelsen til planene om kraftverk i Smådøla, inntil dispensasjonsbehandlingen er avsluttet. Det er Riksantikvaren (RA) som behandler dispensasjonssøknader. Oppland fylkeskommune vil kunne anbefale RA å gi dispensasjon for frigivel-

se av fangstgropa id 124286. Fylkeskommunen vil oversende dispensasjonssøknaden til RA så snart befaringsrapporten er ferdigstilt, og saken er drøftet med tiltakshaver. Vi vil be NVE avvente avvikling av innsigelsesmøtet, ettersom saken snart vil være under behandling hos RA.

Tiltakene knyttet til damalternativ 1, lengst vest i Smådøla, vurderes å ha negativ innvirkning på kulturmiljøet, og være skjemmende for de automatisk fredete kulturminnene her. Ut fra art og plassering vurderes imidlertid ikke tiltakene å være utilbørlig skjemmende for de automatisk fredete kulturminnene, jf. kml. § 3. Innsigelsen knyttet til valg av alternativ 1 for plassering av dam kan derfor trekkes, og et eventuelt valg av dette alternativet vil ikke innebære at saken må behandles etter kml. § 8. Kulturminnemyndighetene vil imidlertid fortsatt sterkt anbefale valg av alternativ 2 for plassering av dam, av hensyn til kulturmiljøet og kulturminnene lenger vest langs Smådøla.

Konklusjon

Innsigelsen knyttet til oppfylting av undersøkelsesplikten etter kml. § 9 trekkes. Innsigelsen knyttet til damalternativ 1 trekkes, men det anbefales fortsatt å velge damalternativ 2, på grunn av at alternativ 1 vil ha negativ betydning for kulturmiljøet knyttet til fangstanlegg id 124316.

Innsigelsen knyttet til direkte konflikt med fangstgrop id 124286 opprettholdes, inntil forholdet mellom tiltaket og kulturminnet i henhold til kml. § 8 er avklart gjennom behandling av søknad om dispensasjon hos Riksantikvaren.”

NVEs oppsummering av høringsuttalelsene

Lom kommune har behandlet søknaden i kommunestyret og går inn for konsesjon for utbygging, med krav om avbøtende tiltak som omtalt i søknaden. Kommunen mener alternativ 1 vil gi bedre samfunnsøkonomisk gevinst. Videre mener kommunen at minstevannføringen for sommeren må økes til 1 m³/s for å redusere negative virkninger for fukt-krevende vegetasjon i fossesprøytoner og redusere skadevirkningene for lokalt reiseliv.

Oppland fylkeskommune fremmet opprinnelig innsigelse til konsesjonssøknaden slik den forelå fordi det ikke var foretatt undersøkelser jf. kulturminnelovens § 9. Kunnskapsgrunnlaget var derfor, etter fylkeskommunens oppfatning, ikke tilstrekkelig til å ta stilling til konflikten som tiltaket ville kunne medføre for kulturminner og kulturmiljø. Fylkeskommunen understreket overfor NVE betydningen av at undersøkelsesplikten og eventuell dispensasjonsbehandling måtte være utført før NVE behandlet konsesjonssøknaden. Dette ble igjen trukket fram i uttalelsen av 25.06.2010, som ble gitt i etterkant av sluttbefaring.

I sitt brev av 08.02.2011 viser Oppland fylkeskommune til at kulturminneundersøkelsene nå er

foretatt og at det ble registrert et automatisk fredet kulturminne som er i konflikt med konsesjonssøknadens alternativ 1. Fylkeskommunen anbefaler AS Eidefoss om å søke Riksantikvaren om dispensasjon etter § 8 i kulturminneloven ettersom det vil være vanskelig å justere tiltaket uten å komme i konflikt med kulturminnet. Fylkeskommunen uttaler at de vil kunne gi en anbefaling til Riksantikvaren om å gi dispensasjon til frigiving. Fylkeskommunen ber NVE om å avvente sin videre behandling til dispensasjonsspørsmålet er avklart.

Fylkesmannen i Oppland tilrår konsesjon og mener alternativ 1 gir større kraftproduksjon og derfor er det beste alternativet. Fylkesmannen trekker likevel frem konsekvensene for landskapet et slikt tiltak vil medføre, spesielt i forhold til hvordan vegen legges. Dette er noe som krever en god detaljplan med vurderinger om å fjerne vegen fram til inntaket og restaurere terrenget i traseen etter avsluttet anleggsarbeid. I tillegg vil fraføring av vann både påvirke landskapet og fuktighetskrevede flora i elvekløften. Fylkesmannen mener det må gis en konsesjon med tidsavgrenset prøvereglement med minstevannføring på 1 m³/sek om sommeren. Dette er for å ivareta eventuelle verdifulle forekomster av flora. Når fossekløfta er nærmere undersøkt og konsekvensene er klarlagt, kan tiltakshaver eventuelt søke om endelig manøvreringsreglement. Fylkesmannen minner videre om forurensningsloven i forhold til støy, også i anleggsperioden. I tillegg mener fylkesmannen det er uheldig at forholdet til landbruket ikke er klarere beskrevet.

Statskog opplyser i sin høringsuttalelse at de er grunneier og rettighetshaver i området og er i forhandlinger med AS Eidefoss om en avtale om utleie av grunn og fallrett. Statskog anbefaler en utbygging av alternativ 1 og er innstilt på videre forhandlinger for å komme fram til en minnelig avtale.

Reindriftsforvaltningen anser ikke at det er noen avgjørende forskjell mellom alternativ 1 og 2 i forhold til konsekvensene dette vil ha for Lom Tamreinlag, som både har vårbeiter med kalvingsland, sommerbeiter og høstbeiter i dette området. Tamreinlaget har også gjeterhytter både 2 km sørvest og nordvest for inntaksdammen i alternativ 1. Reindriftsagronomen vurderer problemene i forhold til reindrifta å knytte seg til anleggsfasen, der økt aktivitet og ferdsel kan virke forstyrrende under samling, slaktning og flytting. Driftsfasen anses ikke å ha særlig innvirkning. Dialog mellom reindriftsutøvere og utbygger anses som et godt avbøtende tiltak.

Bergvesenet mener beskrivelsen av bruk og deponering av masser er uklare, både med henhold til hvor lokalitetene ligger og hvor man skal hente massene fra. Bergvesenet har ikke registrert bergrettigheter eller mineralforekomster i området og har ingen øvrige merknader.

Riksantikvaren viser til høringsuttalelse fra Oppland fylkeskommune vedrørende kulturminner.

Naturvernforbundet i Nord-Gudbrandsdalen mener den planlagte kraftproduksjonen vil bli relativt liten sammenlignet med størrelsen på inngrepet i det Naturvernforbundet omtaler som et sårbart område. Det er særlig Smådøla som høyfjellsvassdrag med elvas fosserøymiljøer som trekkes fram, fordi disse antas å kunne bli kraftig redusert og gi negative konsekvenser for naturmangfoldet ved elva. I tillegg vil utbygging med anleggsveger gi negative synlige virkninger både for fjellandskapet og fredete kulturminner. Naturvernforbundet ber om at utbyggingsprosjektet skrinlegges uansett utbyggingsalternativ.

Fossheim steinsenter er opptatt av tippmassene og ønsker at geologisk interesserte får plukke stein fra tippmassene. I tillegg bes om at massetaket som benyttes til massene blir fylt opp til et naturlig nivå, fordi det virker skjemmende slik det ligger i dag. Steinsenteret ønsker at flere skal få vite mer om naturhistorien i området og ønsker derfor tilrettelegging med en liten natursti og informasjonsskilt.

Forum for natur og friluftsliv har sendt en felles uttalelse for flere utbyggingsplaner (kraftverk i Vulu, Stamåe, Smådøla og Rosten med 132 kV kraftledning) og mener disse må skrinlegges. De mener planene må ses under ett fordi sumvirkningene for tiltakene vil kunne bli svært omfattende. De er opptatt av miljøkonsekvensene for landskap og biologisk mangfold med flere rødlistearter. De mener videre at vassdragets verdi som ett av få delvis urørte lavlandsvassdrag indikerer at eventuelle inngrep vil være i strid med målsettingen i naturmangfoldloven.

Lom fjellstyre ser både negative og positive sider ved ei eventuell utbygging av Smådøla. De negative sidene som trekkes fram er økt ferdsel i området og den innvirkningen dette vil få for villtrekk over Smådøla. I tillegg nevnes vegen og brua over Smådøla som må sikres for å hindre ulykker med beitedyr. De positive sidene vurderes å være utnyttelsen av jordbruks- og beiteressursene, både med forsterking og bedring av vegen som har forbindelse til dyrkingsfelt og erosjonssikring av dyrkingsfelt ved Smådøla. Ut fra en helhetlig vurdering mener Lom fjellstyre at en utbygging i Smådøla har flere positive sider enn negative og tilrår at det gis konsesjon for alternativ 1. Konsesjonen må gis på vilkår om at bruk av overskuddsmasse fra tunellbygging skal brukes til forsterking og utbedring av det eksisterende vegnettet og ikke etableres som massedepo. I tillegg må utbygger sikre beitedyra i området og stå for nødvendig utbedring og vedlikehold av vegnettet og brua over Smådøla.

Vurdering av konsekvenser av kraftverket for miljø, naturressurser og samfunn

Hydrologi

Nedbørsfeltet til Smådøla ligger høyt, med andel av snaufjell, noen mindre vann, myr og litt bre. Størrelsen er beregnet til ca. 137 km². Det overførte nedbørsfeltet fra Veo utgjør 156,6 km² og har om lag 20 % breandel. Vassdraget er et typisk høyfjellsfelt med en god andel bre med avrenning fra smeltestart og høy vannføring sommer og høst. Hele vinteren er det lav vannføring.

Alminnelig lavvannføring er beregnet til ca. 0,217 m³/s. 5-persentil vannføring ved inntaket om sommeren er på 0,944 m³/s og om vinteren 0,194 m³/s.

Kraftverket er i både alternativ 1 og 2 planlagt med maksimal slukeevne på 13,2 m³/s og minste slukeevne er satt til 0,36 m³/s. For Smådøla kraftverk alternativ 1 er det i gjennomsnitt 62 dager pr. år med vannføring større enn kraftverkets største slukeevne og 63 dager pr. år med vannføring mindre enn minste slukeevne i et år med middels nedbør. For henholdsvis et tørt og et vått år, vil tilsvarende tall være 28 og 91 dager, og 90 og 0 dager. Alternativ 2 har 62 dager pr. år med vannføring større enn kraftverkets største slukeevne og 0 dager pr. år med vannføring mindre enn minste slukeevne i et år med middels nedbør. For henholdsvis et tørt og et vått år, vil tilsvarende tall være 28 og 59 dager, og 90 og 0 dager.

Regulanten har utarbeidet en tilsigsserie for både Smådøla og Tessemagasinet basert på magasinendringer og observasjoner. Avrenningen ligger over NVEs avrenningskart for perioden 1961-1990. Spesifikk avrenning for perioden 1998-2007 ligger for denne tidsserien i størrelsesområdet 22-25 l/s km². Avrenningen for Veo ligger på 21,39, men for Smådøla kun på 15,75. I middel vil dette gi et tilsig på i overkant av 5,5 m²/s, men observasjoner på faktisk tilsig tilsier 7 m³/s.

Det er i søknaden foreslått slipp av en minstevannføring på strekningen mellom inntak og utløp. For vinteren er minstevannføringen foreslått til 195 l/s og 500 l/s for sommeren. I snitt vil vannføringen nedstrøms inntaket i alternativ 1 reduseres fra 6,98 m³/s til 1,84 m³/s, eller til 26,4 % av dagens vannføring.

NVE registrerer at den planlagte utbyggingen vil medføre at den visuelle påvirkningen ved fraføring av vann i Smådøla blir mest synlig i sommermånedene. Dette er over en strekning på 1200 m ved utbyggingsalternativ 1 og 700 m for alternativ 2. Vi har ellers ingen øvrige merknader til de hydrologiske vurderingene.

Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

I følge konsekvensutredningen vil vanntemperaturen nedstrøms inntaket være noe lavere på vinteren

og noe høyere om sommeren fordi den reduserte vannføringen på strekningen raskere vil tilpasses temperaturen i omgivelsene. Dette gjelder både for alternativ 1 og 2. Den reduserte vannføringen på deler av strekningen vil også dermed kunne føre til økt islegging grunnet raskere avkjøling av vannet. Det vil etableres et mindre inntaksbasseng ved inntaket og eventuell is på dette vil ha svakhetssoner langs bredden og nær selve inntaket. Ingen av høringspartene har merknader i forhold til disse punktene.

Ingen av høringspartene har kommentert disse forholdene. NVE kan ikke se at forhold knyttet til vanntemperatur, isforhold og lokalklima har avgjørende betydning for konsesjonsspørsmålet.

Grunnvann, flom og erosjon

Det vil kunne bli noe redusert grunnvannstand på strekninger der løsmasseforholdene ligger til rette for det. I følge KU gjelder dette fortrinnsvis større elvesletter med lite fall og anses ikke som noe problem i dette tilfellet.

Det vil være noe erosjon og sedimenttransport i anleggsperioden, men tiltaket anses ikke å ha noen varig effekt utover dette. Fraføring av vann vil redusere vannføringen noe og gi redusert risiko for erosjon på strekningen ned mot planlagt utløp.

AS Eidefoss planlegger å utføre erosjonssikring ved dyrkningsfelt i Smådøla og Lom Fjellstyre ser på dette som et positivt tiltak. Utover dette har ingen høringsparter øvrige kommentarer og NVE kan ikke se at tiltaket vil kunne føre til spesielle problemer i forhold til grunnvann, flom og erosjon.

Naturmiljø og biologisk mangfold

Naturtyper og vegetasjon

Både planlagt alternativ 1 og 2 vil føre til arealbeslag i fjellområder med lite skog og lavalpin vegetasjon. Samlet konsekvens for flora og vegetasjon er i konsekvensutredningen vurdert til middels negativ. Greplyng- lav/moserabb og lesidevegetasjon er vanligste vegetasjonstyper. Nedenfor brua og vegen er det mer nordboreal vegetasjon med relativt storvokst furuskog av lavfuruutforming. Her er også gråorsamfunn vanlig i de elvenære områdene. På Nåvårsætervangen er det et større dyrkningsfelt.

Det er i konsekvensutredningen registrert to prioriterte naturtyper av middels verdi innenfor prosjektområdet: bekkekløft og fossesprøytsone. Bekkekløfta er grunn og er overveiende østvendt og mangler blant annet overhengende kantvegetasjon, noe som gir høy solinnstråling og ustabile fuktighetsforhold. Med unntak av den nederste delen av fossen, nedenfor vegen, anses dette for å være et lite egnet område for rødlistete arter. NVE er enig i denne vurderingen.

Området ved den nederste fossen, like nedstrøms brua, er ikke undersøkt for lav og moser.

Fossen har et fritt fall på 8-10 m og det er ikke gjort undersøkelser her ettersom området er svært vanskelig tilgjengelig. Lav- og moseundersøkelser i andre deler av elva avdekket forekomst av vanlig forekommende arter. Bergene under fossen nedstrøms brua er stadig under fuktpåvikning pga. fossesprøyt, med en såkalt "fosse-eng" på bergveggen. Dette er en vegetasjon som består av mose, noe lav og urter samt sparsomt trevegetasjon (hovedsakelig bjørk). Vegetasjonstypen er vurdert som "noe truet". Det kan derfor ikke utelukkes at det finnes rødlistete arter som ikke er undersøkt og de fysiske forholdene tilsier at sannsynligheten for at dette er et leveområde for rødlistete arter er relativt stort. Det fremkommer imidlertid i utredningen at overføringen fra Veovassdraget har gitt mer stabile fuktighetsforhold. Konsekvensene er vurdert til middels negativ. Rapporten foreslår en minstevannslipping på 1 m³/s for å opprettholde det fuktige miljøet i bekkekløfta.

Flere høringsparter har trukket frem ivaretagelse av fossesprøytsoner og de konsekvenser en lave vannføring kan få for naturmangfoldet langs elva. Både Fylkesmannen og Lom kommune er opptatt av at det slippes en minstevannføring på sommeren som tilfører nok fukt i dette området. Fylkesmannen foreslår et prøvereglement med minstevannføring på 1 m³/s om sommeren til man har fått undersøkt hvilke verdier som kan gå tapt i dette området.

Søker mener forekomst av eventuell fuktkrevede vegetasjon har kommet til dels som en følge av Veooverføringen, noe som også fremkom i konsekvensutredningen. Søker har selv brukt planlagt slukeevne i kraftverket, beregninger av tilsig og 5-persentilen for sommer og vinter i vurderingen av minstevannføringen. For sommerhalvåret er 5-persentilen på 0,944 m³/s. Søker anser dette som en stor vannføring og foreslår en størrelse på 0,5 m³/s i sommersesongen (01.05-30.09) samt 0,19 m³/s i vintersesongen (01.10-30.04). Størrelsen er lik for begge utbyggingsalternativene. Søker begrunner forslaget til minstevannføring med at vannføringen på den berørte strekningen vil ligge på godt over 1 m³/s ettersom middelvannføringen i juni, juli og august, altså i nesten hele vekstsesongen, er mer enn 1 m³/s større enn slukeevnen.

NVE så under sluttbefaringen på den vanskelig tilgjengelige bekkekløften og fossesprøytsonene i lys av vurderinger i konsekvensutredningen og høringsuttalelsene. NVE er enig med tiltakshaver at den unaturlig høye sommervannføringen som følge av Veooverføringen kan ha bidratt positivt til en eventuell forekomst av rødlistete arter. Det bør også legges vekt på at Veooverføringen har vært i bruk i mange tiår og at mose/lav samfunnet nok er tilpasset dagens vannføringsforhold. Et prøvereglement, slik fylkesmannen foreslår, vil kreve nye undersøkelser av fossesprøytsonene på et senere tidspunkt.

NVE er av den oppfatning at det ikke vil bli enklere å gjennomføre slike undersøkelser ut fra et sikkerhetsmessig synspunkt, og anbefaler derfor ikke en slik løsning. NVE anbefaler imidlertid en minstevannføring på den berørte strekningen som vil bidra til å opprettholde de aktuelle fossesprøytsonene. Med tilstrekkelig minstevannføring på berørt strekning anser ikke NVE forholdet til naturtyper og vegetasjon å være av avgjørende betydning for konseksspørsmålet.

Fugl og pattedyr

Fuglefaunaen er generelt rikere i Smådalen enn i andre områder som ligger såpass høyt over havet. Det finnes spurvefugler som heipiplerke og løvsanger i spesielt tette bestander her. Deler av prosjektområdet benyttes som beiteområde for lirype. Sør for Tesse er det registrert spill- og parringsplasser for orrfugler, dette er også et viktig område for våtmarksfugler. Berørt strekning i Smådøla er lite egnet for vanntilknyttet fugl, med unntak av fossekall som kan hekke eller drive matsøk på berørt område. Det er flere rovfuglarter og ugler som hekker i områder sør og vest for Tesse. Hønseskauk har status som sårbar og kongeørn og fjellvåk er rødlistete som nær truet. Disse artene vil trolig bli påvirket i anleggsfasen.

Elg benytter deler av influensområdet som beite. Villreinstammen som tidligere benyttet området er fortrent til fordel for tamrein som benytter området til beite- og kalvingsland. Forholdet til tamrein er beskrevet under "reindrift".

Lom Fjellstyre trekker frem sammenhengen mellom de fysiske terrenginngrepene og økt ferdsel. De mener dette vil få innvirkning på vilttrekktet over Smådøla. Skogstrekningen ved Nåvårsetrene er viktig for elgjaktfeltet Smådalen/Vårdalen statsallmenning og området vil derfor falle i verdi som viltområde etter utbyggingen.

Konsekvensen for fugl og pattedyr anses i KU å være liten til ubetydelig, både for alternativ 1 og 2. Skremmeeffekten som skjer under anleggstiden er midlertidig og situasjonen etter at anlegget er i drift, antas å bli tilnærmet som før utbygging.

NVE mener forholdene under byggingen av kraftverket vil påvirke fugl og pattedyr i denne begrensede perioden, men at forholdet trolig vil stabilisere seg i etterkant. NVE mener derfor at forholdet til fugl og pattedyr ikke er avgjørende for konseksspørsmålet.

Fisk

I følge både KU og høringsuttalelsene var Smådøla en viktig gyteelv for ørret fra Tesse før overføringene fra Veovassdraget. Sedimentering av breslam og dårlig næringstilgang på grunn av reduserte mengder bunndyr har gjort Smådøla lite egnet som oppvekst- og gyteelv. Den planlagte utbyggingen vil

ikke endre på dette. Fylkesmannen mener derfor det bør inngå avbøtende tiltak i konsesjonen, i forhold til etablering av gytemuligheter i Smådølas sideløp. Søker påpeker at gytingen foregår i den delen av elva som ligger nedstrøms utløpet og mener tiltaket derfor ikke vil få konsekvenser for gytestrekningen. Dette gjelder for begge omsøkte alternativer.

NVE mener det foreligger god dokumentasjon for at forholdene på berørt strekning er dårlige gyte- og oppvekstområder for fisk og at tiltaket ikke vil få virkninger på fisk fordi levetilstandene for fisk er forringet av tidligere utbygging. Eventuelle avbøtende tiltak nedstrøms utløpet av kraftverket faller etter NVEs oppfatning ikke inn under denne saken. NVE mener forholdet til fisk ikke er avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

Reindrift

I følge konsekvensutredningen vil ikke prosjektorrådet for alternativ 1 eller 2 beslaglegge arealer som er viktige for tamreindrift i området. Konsekvensen vurderes å være liten til ubetydelig negativ for tamreindriften. Reindriftsforvaltningen beskriver i sin høringsuttalelse hvordan det berørte området ligger innafor reinbeiteområdene for Lom Tamreinlag og har lagt ved kart der vår-, sommer-, høstbeiter, flyttleier, oppsamlingsområder og gjeterhytter med slaktingsanlegg fremkommer. Også Vågå Tamreinlag flytter gjennom dette området for å komme over til vinterbeiteområdene etter høstslaktingen. Reindriftsagronomen mener anleggsfasen er den perioden som er mest forstyrrende for reinen. Det er særlig i kalvingstida og under aktiviteter som flytting, samling og slakting som er sårbare perioder. Lom Tamreinlag har selv foreslått at anleggsarbeidet opphører en dag eller to under oppsamling av reinen i forbindelse med slakting. Reindriftsforvaltningen mener det er viktig med en svært tett dialog mellom reindriftsutøverne og utbygger i god tid før disse aktivitetene. Eidefoss skriver i sin kommentar at denne dialogen allerede er opprettet. Under sluttbefaringen var Lom Tamreinlag representert og bekreftet dette.

NVE registrerer at anleggsperioden kan medføre forstyrrelser på reindriften i området. Konflikten kan imidlertid reduseres til et akseptabelt nivå ved at anleggsarbeidet legges utenom sårbare perioder.

Jordbruk og skogbruk

Influensområdet er i følge konsekvensutredningen svært viktig for jordbruk. Tiltaket vil medføre arealbeslag på dyrka mark og i skog, men situasjonen vurderes å bli tilnærmet som før utbygging under driftsfasen. Tiltaket som helhet, både alternativ 1 og 2, vurderes å gi liten negativ påvirkning på jord- og skogbruksinteresser. Nåvårsætervengen og nær-

områdene kan bli mindre egnet som beiteområde for sau og storfe i en kort periode. Jordbruksdriften antas å fortsette som før utbygging i driftsfasen.

Lom Fjellstyre mener tiltaket samlet sett vil være positiv for utnyttelsen av jordbruks- og beiteinteressene. Dette både fordi det skal gjøres en forsterking og utbedring av vegnettet mellom seterstullen og dyrkingsfeltene ut mot Tesse og vegen ut til dyrkingsfeltene ved Smådøla samt at tunellmassen skal benyttes til erosjonssikring av dyrkingsfeltene ved Smådøla. De gjør imidlertid oppmerksom på at beitedyr må sikres mot elvegjelet til Smådøla. Eidefoss har i avtale med Lom kommune et punkt som ivaretar nettopp dette, noe som også ble bekreftet på sluttbefaringen. Etter NVEs oppfatning er avtalen dekkende for ivaretagelse av beitedyrene og erosjonssikring av dyrkingsfeltene.

NVE vurderer virkningene for jordbruket som små og ikke av avgjørende betydning for konsesjonsspørsmålet.

Landskap og friluftsliv

Landskapet i Smådalen er i konsekvensutredningen vurdert å være av middels verdi. Tiltaket vil først og fremst berøre landskapet lokalt og gi inngrep i naturen som vil ha stor negativ konsekvens, slik som anleggelse av nye veger, bygging av dam og redusert vannføring på berørt elvestrekning. I tillegg vil det bli økt menneskelig aktivitet i området. Inngrepene vurderes samlet å være middels – stor negative for opplevelsen av landskapsområdet.

Enkelte av høringspartene mener at tiltaket vil gi store landskapsmessige endringer. Naturvernforbundet påpeker at dette er randsonen til Jotunheimen nasjonalpark, og både de og Fylkesmannen er bekymret for inngrep i den unike spesielt sårbare høyfjellsnaturen. Det er særlig bygging av anlegg som veg og dam som vil endre landskapets karakter. I tillegg vil redusert vannføring også redusere opplevelsesverdien av landskapet.

Naturvernforbundet og Forum for natur og friluftsliv er inne på det unike fjellandskapet i høringsuttalelsene. NVE legger vekt på at landskapet allerede er preget av menneskelig aktivitet ved tidligere reguleringer, veger og jordbruksaktivitet. De fysiske inngrepene ved tiltaket er etter NVEs mening relativt begrenset. Med unntak av fossesprøytonene som er omtalt under "Naturtyper og vegetasjon" oppfatter ikke NVE at det er registrert konsekvenser av betydning for sjeldne eller truede naturtyper. Områdene ved det planlagte inntaket for alternativ 1 er sårbare for vegetasjonsskader, fordi dette er et tynt jord- og vegetasjonsdekke som det kan ta lang tid å revegetere. I anleggsperioden bør det derfor tas spesielle hensyn for å unngå skader og varige sår i terrenget.

På sluttbefaringen hadde Eidefoss stukket ut en foreslått vegtrasé opp til inntaksdammen ved alter-

nativ 1. Vegen er anslått å være ca. 600 m lang og traseen følger terrenget langs et flatere parti mellom elva og et høyere område. Vegen må være stor nok til å bære en traktor. Søker ønsker at vegen skal være permanent for å utføre vedlikehold av inntaksmagasin etc. NVE ser at vegen vil bli svært synlig i dette høyfjellsområdet, noe som vurderes som negativt. Det er likevel av betydning at dette er et område med flere inngrep som påvirker landskapet, både en permanent veg, reguleringen av Tesse og jordbruksområder ved Tesse. NVE ser behovet for en permanent veg, men mener det er viktig at denne anlegges så diskret som mulig i terrenget. NVE mener endelig trasé for vegen kan fastlegges som en del av detaljplanleggingen.

I alternativ 2 vil dammen kunne ses fra broa over Smådøla, dette sammen med redusert vannføring vil gi den største negative opplevelsen av landskapet. I alternativ 1 er dammen anlagt høyere opp og vil derfor ikke virke så kraftig inn på opplevelsen. Vannføringen vil derimot være den samme.

Flere høringsparter er opptatt av at det blir ryddet opp i masseuttaket ved Kyrkjeflaten. Med dette menes at det gjøres en oppfylging av tidligere terrengeinngrep i masseuttaket, noe også Eidefoss har ivaretatt som et punkt i en samarbeidsavtale med kommunen. Det er viktig at arbeidet avklares i en eventuell detaljplan.

Anleggelse av jordkabel langs vegen ved Tesse, anses i KU å ha en positiv innvirkning på landskapet. Kabelen vil erstatte eksisterende stolper og ledninger og skal anlegges i en eksisterende veg. NVE mener tiltaket vil være positivt både visuelt og inngrepsmessig, noe flere høringsparter trekker frem i sine uttalelser.

NVE vektlegger at dette er et vassdrag som allerede er berørt, men det er viktig å ta vare på de naturkvalitetene som er igjen og gjøre nye inngrep så skånsomme som mulig. NVE mener alternativ 1 har en bedre løsning med dammen i forhold til landskapsopplevelsen. NVE mener oppryddinga i massetaket på Kyrkjeflata, slik at det blir dekket med overflatemasse for revegetering vil være svært positivt for landskapsopplevelsen. NVE er også av den oppfatning at kabling av ledninger langs Tesse er et tiltak som er positivt for landskapsopplevelsen i området.

NVE mener at inngrepet vil medføre visse negative effekter på landskapet, men med de avbøtende tiltak som ligger til grunn (kabling av ledninger og massetak) anser NVE at inngrepet er akseptabelt.

Inngrepsfrie områder (INON)

Tiltaket vil ikke medføre bortfall av inngrepsfrie områder.

Kulturminner og kulturmiljø

Det er registrert flere automatisk fredete kulturminner, og i konsekvensutredningen er det gitt en gjennomgang av hvilke undersøkelser som er gjort her tidligere, hvilke kulturminner som er kjent og områdets kulturhistorie fra steinalder og fram til i dag. Også fylkeskommunen trekker fram de mange kulturminnetypene i området som vitner om intensivt bruk av området Tesse/Smådalen over lengre tid og viser at dette er et område med spesielt høy kulturhistorisk verdi.

I følge konsekvensutredningen berører de fleste enkelttiltakene i liten grad registrerte kulturminner. Det vil også være mulig å minimere slike inngrep gjennom detaljplanleggingen. Konsekvensene antas å være størst i anleggsfasen, med byggearbeider, anleggstrafikk og lignende. Det er imidlertid registrert et fangstanlegg på Nåvårsætervangen, der en konkret fangstgrop vil bli berørt og det er i følge konsekvensutredningen stort potensial for å finne flere kulturminner her. I alternativ 2 skal dammen anlegges ved brofeste som har kulturhistorisk verdi, dette bør ifølge konsekvensutredningen unngås.

Fylkeskommunen fremmet i 2009 innsigelse til søknaden før undersøkelsesplikten jf. kulturminneloven § 9 var oppfylt. En slik registrering ble gjort høsten 2010 og flere kulturminner ble registrert. Befaringen viste at ingen av de nyregistrerte kulturminnene er i direkte konflikt med konsesjonssøknaden, slik at det er den tidligere omtalte fangstgropa som vil være i direkte konflikt med tiltaket. Fangstgropa ligger midt i planlagt vegtrasé til tunellpåhogg og fylkeskommunen vurderer det ikke som noen god løsning å forsøke å justere vegtraseen. Det er liten plass mellom fangstgropa og elva og derfor vanskelig å bygge en veg uten å skade eller skjemme det automatisk fredete kulturminnet. Fylkeskommunen anbefaler AS Eidefoss om å søke om dispensasjon fra kulturminneloven, jf. § 8, "Tillatelse til inngrep i automatisk fredet kulturminne". Det er Riksantikvaren (RA) som behandler dispensasjonssaker, men fylkeskommunen skriver at de "vil kunne anbefale RA å gi dispensasjon for frigivelse av fangstgropa id 124286".

Fylkeskommunen registrerer viser at søkers tiltak vanskelig lar seg justere i forhold til en registrert fangstgrop og fylkeskommunen anbefaler at tiltakshaver søker om tillatelse til inngrep (arkeologisk utgraving) av dette kulturminnet. NVE anser imidlertid forholdet til § 9 i kulturminneloven som oppfylt og mener å ha nok opplysninger til å gi en innstilling i saken. NVE ser det som naturlig at avklaringen av søknaden i forhold til kulturminneloven § 8 skjer som en del av behandlingen av søknaden i Olje- og energidepartementet.

Vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser

Konsekvenser for vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser vil i følge konsekvensutredningen bli liten til ubetydelig negativ. Ingen av høringsinstansene har særskilte merknader til dette og NVE mener at dette fagtemaet ikke har avgjørende betydning for konsesjonsspørsmålet.

Kvartærgeologi

Like nord for Smådøla finnes flere kvartærgeologiske lokaliteter med verneverdi, men disse skal ikke være truet. Konsekvensene for denne type lokaliteter forventes i følge konsekvensutredningen å være knyttet til utvidelse og utbedring av eksisterende veger, samt etablering av ny anleggsveg på Nåvårsætervangen og eventuell adkomstveg til dam. Konsekvensene vurderes å være liten til ubetydelig negativ. Fossheim steinsenter peker på de viktige geologiske interessene i området. Spesielt er Nåvårsæterhaugene et kjerneområde, og steinsenteret mener det bør tilrettelegges med en natursti. Eidefoss har tatt dette inn i et punkt i en utbyggingsavtale med Lom kommune. NVE registrerer at utbygger har et fokus på de geologiske interessene i Smådøla gjennom å lage en natursti og mener dette tema er godt ivaretatt i samarbeid med kommunen.

Næringsliv, sysselsetting og kommunal økonomi

Utbyggingen vil i følge konsekvensutredningen medføre sysselsetting i anleggsfasen, både lokalt, regionalt og nasjonalt. Tiltaket vil ikke medføre ny sysselsetting i driftsfasen og ikke gi merkbare konsekvenser for annen del av lokalt næringsliv. Søker sier i sin avtale med kommunen at de har som målsetting at lokale leverandører skal kunne konkurrere på lik linje med andre om leveranse av varer og tjenester til anlegget.

Lom kommune er opptatt av kommunens inntekter og har undersøkt hvilke inntekter som kan ligge i naturressursskatt, eiendomsskatt, konsesjonskraft og konsesjonsavgift. Dette er nærmere beskrevet i høringsuttalelsen og avklart konkret gjennom avtalen med søker. Søker forplikter seg i avtalen å utbetale et nærings- og utbyggingsfond på 8 millioner kroner, samt årlig vederlag på 1 million kroner. Konsesjonsavgifter- og kraft vil bli beregnet av NVE.

NVE legger til grunn at Smådøla kraftverk vil føre til positivt verdiskapning i anleggsfasen og at kraftverket på sikt vil gi årlige merinntekter til kommune, fylkeskommune og stat.

Reiseliv og turisme

Området ved Smådalen er forholdsvis lett tilgjengelig i sommerhalvåret, mens vegen ikke brøytes lengre enn til nordenden av Tesse om vinteren. Det er ikke tilrettelagt for fotturisme i Smådalen med mer-

ket sti og oppkjørte skiløyper. I tillegg er det ikke tillatt med scooterkjøring i Smådalen. Området er likevel aktivt utnyttet til friluftsliv som fiske og fotturer. Det benyttes i hovedsak av lokale, men er innfallsporten til viktige friluftslivområder lengre sør. Hele influensområdet er derfor i KU vurdert å ha middels verdi for friluftsliv. For reiseliv er det nordenden av Tesse som har størst verdi. Her er det tilrettelagt for flere aktiviteter og nye er under utvikling, både for lokale, regionale og nasjonale brukere.

KU vurderer at det i anleggsperioden vil bli forstyrrelser og støy langs vegen som forringer områdets kvalitet for friluftsliv og reiseliv. I tillegg vil redusert vannføring påvirke opplevelsesverdien negativt og gi en kortere fiskestrekning.

Naturvernforbundet i Nord-Gudbrandsdalen og Forum for natur og friluftsliv nevner i sine høringsuttalelser konsekvensene for friluftsliv som de anser for å være negative. NVE kan ikke se at det har fremkommet opplysninger i søknad, fagrappport eller høringsinstanser som tilsier at hensynet til friluftsliv og reiseliv i dette området bør være et vesentlig moment i konsesjonsspørsmålet. Vegen som skal oppgraderes kan medføre økt tilgjengelighet i området og slik sett være positivt for tilrettelagt friluftsliv og reiseliv. Det er i avtalen mellom Eidefoss og kommunen et punkt om at Eidefoss vil bekoste en natursti i forbindelse med Smådølaprosjektet.

For det enkle friluftslivet, som i stor grad verdsetter uberørt natur, så vil tiltaket være mer negativt. NVE vektlegger imidlertid at dette området allerede må anses som berørt på grunn av tidligere utbygginger.

Nettsituasjonen

Produksjonen fra Smådøla skal etter planen tilknyttes det lokale 22 kV distribusjonsnett ved Tesse. Tilknytningen skal skje via jordkabel langs adkomstveg og eksisterende veg til Tessosen. Det vil måtte investeres i en ny trafo ved Nedre Tesse. Eidefoss er selv konsesjonær for området. NVE har i brev av 07.12.09 gitt konsesjon for en ny 20 MVA regulertransformator som erstatter for eksisterende 5 MVA 66/22 kV transformator T3 i Nedre Tessa kraftverk. Samlet produksjonskapasitet for Smådøla og Nedre Tessa vil bli på tilsammen 18,8 MW. Som tidligere nevnt under "landskap og friluftsliv" oppfatter NVE at kabling av ledninger langs Tesse er et tiltak som er positivt for landskapsopplevelsen i området. Forøvrig anser ikke NVE forhold knyttet til det elektriske anlegget å være av vesentlig betydning for konsesjonsspørsmålet.

Samlet belastning

Forum for natur og friluftsliv og Naturvernforbundet i Nord-Gudbrandsdalen peker på mulige sumvirkninger av den planlagte utbyggingen. Det vises

til planer om kraftverk i Lågens nedslagsfelt, blant annet Vulu, Stamåe, Smådøla og Rosten.

I henhold til naturmangfoldloven § 10 skal en påvirkning av et økosystem vurderes ut i fra den samlede belastningen økosystemet er eller vil bli påvirket av. Dette innebærer at man må ha kunnskap også om andre tiltak og påvirkninger på økosystemet slik at en kan identifisere den samlede belastningen, jf. også formuleringen i § 8 om "effekten av påvirkninger". I vurderingen av samlet belastning skal det både tas hensyn til allerede eksisterende inngrep og forventede framtidige inngrep.

Veoverføringen ble etablert på 1960-tallet og det er flere eksisterende kraftverk fra utløpet av Tesse og ned mot Vågåvatnet. NVE er kjent med at det er planer om småkraftverk i området øst for Tesse, i Lågens nedslagsfelt. På grunn av beliggenhet er det imidlertid naturlig å vurdere tiltaket i Smådøla med eventuelle tiltak som ligger lengre vest og den påvirkningen disse får av Veoverføringen. NVE kjenner ikke til planlagte tiltak i dette nedbørsfeltet som vil kunne føre til spesielle sumvirkninger som ikke er fanget opp gjennom konsekvensutredningen. Etter vår vurdering er ikke den samlede belastningen av dagens tiltak for Tesse som økosystem så stort at det bør tillegges vesentlig vekt i vurderingen av om det omsøkte tiltaket bør få tillatelse. Det kan finnes rødlistete mose- og lavarter i Smådølas fossesprøytzone, som har fått mer stabile fuktforhold etter Veoverføringen. Det fuktige miljøet vil opprettholdes med en pålagt minstevannslipping. NVE legger til grunn at kravene til vurdering av samlet belastning etter naturmangfoldloven § 10 er oppfylt.

Forhold til annet lovverk

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven trådte i kraft den 1. juli 2009, og skal erstatte blant annet naturvernloven. Naturmangfoldloven omfatter all natur og alle sektorer som forvalter natur eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen.

Lovens formål er å ta vare på naturens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser gjennom bærekraftig bruk og vern. Loven skal gi grunnlag for menneskers virksomhet, kultur, helse og trivsel, både nå og i framtiden, også som grunnlag for samisk kultur. Loven fastsetter alminnelige bestemmelser for bærekraftig bruk, og skal samordne forvaltningen gjennom felles mål og prinsipper.

Loven fastsetter forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper, blant annet "føre-var" prinsippet og prinsippet om økosystemforvaltning og samlet belastning. Naturmangfoldloven legger føringer for myndigheter der det gis tillatelse til anlegg som vil kunne få betydning for naturmangfoldet. I vår

vurdering av søknaden om kraftverk i Smådalen legger vi til grunn bestemmelsene i §§ 8-12. Det omsøkte tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til den samfunnsmessige gevinsten og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies (jf. naturmangfoldloven § 7 jf. §§ 8-12). Vi viser til våre vurderinger av konsekvensutredningen og vurderingene i kapitlet om "Naturmiljø og biologisk mangfold" og "samlet belastning".

Kulturminneloven

Undersøkelsesplikten jf. kulturminneloven § 9 er oppfylt. Oppland fylkeskommune trekker sin innsigelse til oppfyllelse av undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9, men opprettholder innsigelsen knyttet til direkte konflikt med automatisk fredet kulturminne (fangstgrop). Fylkeskommunen slår fast at tiltaket er i konflikt med et automatisk fredet kulturminne og mener tiltakshaver må søke om dispensasjon jf. kulturminneloven § 8. NVE ser det som naturlig at en slik avklaring skjer som en del av behandlingen av søknaden i Olje- og energidepartementet.

Vannforskriften

NVE har ved vurderingen av om konsesjon skal gis etter vannressursloven § 8 foretatt en vurdering av kravene i vannforskriften (FOR 2006-12-15 nr. 1446) § 12 vedrørende ny aktivitet eller nye inngrep. NVE har vurdert alle praktisk gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene eller ulempene ved tiltaket. Den valgte utbyggingsløsningen er etter vår oppfatning den miljømessig mest skånsomme av de to alternativene som har vært vurdert. Det er satt vilkår i konsesjonen som anses egnet for å avbøte en negativ utvikling i vannforekomsten. Vilklårene omfatter slipp av minstevannføring for å opprettholde de biologiske funksjonene i elva, og hjemmel for å kunne pålegge ulike miljøtiltak. NVE har vurdert samfunnsnyttene av inngrepet til å være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Videre har NVE vurdert at hensikten med inngrepet i form av ny energiproduksjon ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Både teknisk gjennomførbarhet og kostnader er vurdert.

Oppsummering – anbefaling

Etter NVEs syn er de mest negative konsekvensene av tiltaket fraføringen av vann på strekningen mellom inntak og utløp og virkninger dette har for opplevelsesverdien og påvirkning av prioriterte naturtyper bekkekløft og fossesprøytzone. Redusert vannføring og virkningen dette har for landskapets inntryksstyrke og verdi, er i konsekvensutredningen klassifisert å gi middels negativ konsekvensgrad.

De prioriterte naturtypene er vurdert å ha middels verdi. Det vil i forbindelse med byggingen av kraftverket også bygges en ny veg til inntaket. Denne er på 600 meter og vil bli synlig i dette høyfjellsområdet. Vegen er vurdert å være middels negativ.

En utbygging av Smådøla kraftverk forventes ikke i særlig grad å påvirke vannkvaliteten eller få betydning for fiskebiologiske forhold. Videre antas en utbygging ikke å medføre konsekvenser for flom. Det vil være positivt for landbruket at det skal gjøres en forsterking og utbedring av vegnettet og at tunellmassen skal benyttes til erosjonssikring av dyrkingsfeltene ved Smådøla.

NVE merker seg at Forum for Natur og Friluftsliv i Oppland og Naturvernforbundet i Nord-Gudbrandsdalen mener prosjektet bør skrinlegges med bakgrunn i virkninger det har for høyfjellslandskapet og sumvirkningene. NVE mener argumentene ikke er avgjørende med tanke på at dette er et område som tidligere er berørt av utbygging og annen menneskelig aktivitet.

Både Fylkesmannen i Oppland og Lom kommune gir sin tilrådning til prosjektets alternativ 1, fordi dette anses å gi størst samfunnsøkonomisk gevinst uten at konsekvensene øker i samme grad.

Kulturminneregistreringer i Smådalen har fått fram kulturhistoriske opplysninger om dette området. En eventuell utgraving av fangstgropa som ligger i tiltaksområdet vil kunne gi ytterligere kulturhistorisk forståelse.

I totalvurderingen av det omsøkte prosjekt legger NVE stor vekt på at utbyggingen skal gjøres i et område som er berørt i stor grad fra før. Landskapet og elva er påvirket av en tidligere regulering, veger, jordbruk og hytter. Det er av betydning at tiltakshaver ønsker å foreta landskapsmessige forbedringer gjennom kabling av en eksisterende trasé og revegetering av et massetak. NVE mener de påviste konsekvensene av omsøkte alternativ 1 ikke er større enn at det vil være mulig å redusere disse til et akseptabelt nivå ved gjennomføring av avbøtende tiltak som slipp av minstevannføring, miljøtilpasning av fysiske inngrep og innføring av standardvilkår. NVE mener alternativ 2 vil gi mindre produksjon enn alternativ 1, uten å gi spesielt mindre negative virkninger enn alternativ 1. I tillegg vil damkonstruksjonen være synlig fra den eksisterende bilvegen ved alternativ 2.

Med avbøtende tiltak og vilkår som foreslått, og med gode tekniske og landskapsmessige utforminger, mener NVE at ulempene som følger av utbygging av Smådøla kraftverk er akseptable sett i forhold til økning av produksjon av fornybar energi.

Konklusjon etter vannressursloven

NVE legger i sin samlede vurdering særlig vekt på at utbyggingen av Smådøla kraftverk, gjennom å benytte en eksisterende overføring, vil gi en årlig mid-

delproduksjon på inntil 47 GWh etter søkers alternativ 1. Dette tilsvarer strømforbruket til ca. 2350 husstander. De negative konsekvensene av utbyggingen er etter NVEs mening begrenset. Vår vurdering forutsetter at anbefalte planløsninger blir valgt og at avbøtende tiltak gjennomføres.

Etter en samlet vurdering av planene for de ulike utbyggingsalternativene og mottatte høringsuttalelser finner NVE at fordelene og nytten ved en utbygging av Smådøla kraftverk er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. Vannressurslovens § 25 er dermed oppfylt. Vår vurdering legger til grunn omsøkte alternativ 1 i søknaden og forutsetter gjennomføring av avbøtende tiltak. NVE anbefaler derfor at AS Eidefoss får tillatelse etter § 8 i vannressursloven til bygging og drift av Smådøla kraftverk. Vi anbefaler at tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt.

Kraftverket utløser ikke plikt om ervervskonseksjon da innvunnet kraftmengde er mindre enn 4000 naturhestekrefter pr. år, jf. industrikonsesjonsloven § 1 andre ledd. Av vannressursloven § 19 andre ledd fremgår det imidlertid at konsesjonsavgifter skal fastsettes i medhold av industrikonsesjonsloven selv om en utbygging ikke behøver ervervskonseksjon.

Vurdering av søknad etter oreigningsloven

Det er søkt om å samtykke til ekspropriasjon etter lov om oreigning av fast eiendom (oreigningsloven). Det er i den sammenheng også søkt om forhåndstiltredelse. Formålet med søknaden er vannkraftproduksjon, jf. oreigningsloven § 2 nr. 19 og nr. 51 og § 25.

Tiltakshaver opplyser at bygging av Smådøla kraftverk medfører behov for ekspropriasjon av areal i forbindelse med planlagt inntak i Smådøla, uttak, veger, riggområde etc. Videre vil det være behov for ekspropriasjon for fallstrekning like nedstrøms inntaket.

Statskog er både grunneier og fallrettighetshaver i området.

NVE viser til § 19 i vannressursloven hvor det er henvist til ekspropriasjonshjemmel i vassdragsreguleringslovens § 16. I følge lovhjemmelen vil en konsesjon til vassdragsregulering utløse plikt for eiere og andre rettighetshavere til å avstå nødvendig grunn mot at det blir gitt erstatning. Det er derfor ikke nødvendig å søke om samtykke til ekspropriasjon i medhold av oreigningsloven av arealer til kraftverkinntak, veger, riggområde etc.

Dersom det skal gis samtykke til ekspropriasjon av fallrettigheter må tiltaket utvilsomt være til større gagn enn skade for samfunnet, jf. oreigningsloven § 2. Før det gis samtykke til ekspropriasjon skal det være forsøkt oppnådd minnelig avtaler med den eller dem det skal eksproprieres rettigheter fra, jf. oreigningsloven § 12.

AS Eidefoss opplyser i epost av 21.06.10 at selskapet gjennom lengre tid har forsøkt å komme til enighet med Statskog om fallrettseie, men at partene står langt fra hverandre og at det virker vanskelig å få på plass en minnelig avtale.

NVEs anbefaling etter oreigningsloven

NVE har vurdert at fordelene med Smådøla kraftverk vil være større enn ulempene, og har gitt anbefaling om konsesjon for bygging av kraftverket etter vannressursloven. Kraftverket er beregnet å gi ca. 47,4 GWh fornybar energi pr. år, noe som tilsvarer årlig strømforbruk til ca. 2350 husstander. Den planlagte utbyggingen vil i hovedsak medføre negative konsekvenser i forhold til landskap og biologisk mangfold, og til dels også kulturminner, mens det bare i mindre grad forventes negative virkninger på andre interesser. NVE mener likevel det vil være mulig å avbøte de påviste konsekvensene til et akseptabelt nivå ved gjennomføring av avbøtende tiltak som slipp av minstevannføring og god miljøtilpassning av de ulike inngrepene.

NVE oppfatter at tiltakshaver har gjort gjentatte forsøk på å få til en minnelig avtale med den aktuelle grunn- og fallrettseieren, men uten at dette har lyktes.

NVE konkluderer på dette grunnlag med at tiltaket utvilsomt vil være til mer gagn enn til skade for samfunnet, slik at vilkåret i oreigningsloven må anses som oppfylt, og vi anbefaler at det gis samtykke til ekspropriasjon.

Det er også søkt om tillatelse til å ta eksproprierte rettigheter i bruk før skjønn er avholdt (forhåndstiltredelse). Etter oreigningsloven kan det gis tillatelse til forhåndstiltredelse før det foreligger rettskraftig skjønn. Når skjønn ikke er krevd, kan samtykke til slik forhåndstiltredelse bare gis i særlige tilfeller. Det avgjørende i denne sammenheng er om det vil føre til urimelig forsinkelse for eksproprianten å vente til skjønnskravet er fremsatt. NVE kan ikke se at det i dette tilfellet er anført tilstrekkelige grunner som tilsier at det kan gis tillatelse for forhåndstiltredelse samtidig med eventuell konsesjon. Søknad om forhåndstiltredelse kan eventuelt behandles av Olje- og energidepartementet etter at det er krevd skjønn.

NVEs anbefaling etter forurensningsloven

Bygging og drift av Smådøla kraftverk forutsetter nødvendig tillatelse etter forurensningsloven. I forbindelse med behandlingen av konsesjonssøknaden blir det vurdert om det kan gis tillatelse for driftsperioden. For driftsfasen gjelder de medfølgende standardvilkår. Det er ikke påvist noen resipientproblematikk i området. Ut fra de foreliggende opplysninger i saken, vil NVE anbefale at det gis tillatelse til drift av nytt anlegg på de vilkår som følger vedlagt. Ved en eventuell utbygging må det tas kon-

takt med fylkesmannen om utslippstillatelse og legges fram en plan som viser hvordan en vil håndtere forurensning i anleggsperioden. Dette gjelder særlig tilslammet vann ved tunelldriving, anleggsdrift med maskiner og bruk av kjemikalier. For øvrig viser vi til vilkår om forurensning mv.

Merknader til forslag til konsesjonsvilkår

Forslagene til konsesjonsvilkår er basert på standard konsesjonsvilkår.

NVE har ikke funnet grunn til å kommentere poster i vilkårene der det foreslås brukt standardvilkår uendret og der det ikke har kommet innspill i høringsuttalelsene. For øvrige poster har vi følgende kommentarer:

Post 2. Konsesjonsavgifter

NVE foreslår at konsesjonsavgiftene for Smådøla kraftverk settes til kr 8 pr. nat.hk. til staten, og kr 24 pr. nat.hk. til kommunen. Dette er på nivå med de satser som NVE har foreslått i senere innstillinger.

Post 4. Byggefrister

De vanlige byggefristene ved tillatelser etter vannressursloven gjelder.

Post 7. Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn, mv.

Detaljplanene for utbyggingen skal godkjennes av NVE og sendes NVEs regionkontor i Hamar i god tid før arbeidet settes i gang.

Bygging av ny veg vil være permanent. Vegetasjonen i området er svært sårbar for slitasje og påvirkning og det bør vurderes særskilte tiltak for å beskytte vegetasjonen slik at skader begrenses mest mulig, for eksempel tildekking av terrenget med duk.

Konsesjonæren plikter å erstatte eksisterende stolper og ledninger langs Tesse med jordkabel som legges langs veien.

Anleggsarbeidet ved bør av hensyn til tamreindriften foregå over en begrenset periode og skal avtales med reineiere.

NVE forutsetter ellers at alle arbeider med inntak, tunnel, kraftstasjon og veger utføres så skånsomt som mulig i terrenget slik at de fysiske inngrepene ikke blir større enn nødvendig. Eventuelle terrengskader etter transport skal utbedres så raskt som mulig. For øvrig må utbyggingen skje slik at det blir minst mulig tilslamming i vassdraget og naturen for øvrig.

Post 8. Naturforvaltning

Standard vilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen. Eventuelle pålegg i medhold av vilkårene må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Vilkårene gir blant annet fylkesmannen adgang til å pålegge konsesjonæren avbøtende/kompenserende tiltak for å opprettholde eller kompensere for redusert verdi/tap av lokale badeplasser og fiskeplasser som eventuelt blir direkte berørt av utbyggingen, forutsatt at dette anses som nødvendig.

Under punkt V i vilkårene ligger en bestemmelse om at konsesjonær plikter å innbetale et årlig beløp til kommunen til opphjør av fisk, vilt og friluftsliv. Det er under høringen ikke fremkommet opplysninger og innspill om at Smådøla kraftverk vil skade fisk, vilt og friluftsliv. Lom kommune og AS Eidefoss har nedfelt en utbyggingsavtale som ivaretar kommunens interesser. NVE kan derfor ikke se at det er grunnlag for å opprettholde punkt V i konsesjonsvilkårene, og har tatt dette ut av anbefalt vilkårssett.

Post 9. Automatisk fredete kulturminner

NVE forutsetter at forholdet til kulturminneloven § 8 avklares før oppstart. Vi minner videre om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jf. § 8.

Post 13. Manøvreringsreglement mv.

Samlet nedbørfelt for Smådøla kraftverk er beregnet til 137 km². Det overførte nedbørfeltet fra Veo utgjør 156,6 km² og har om lag 20 % breandel. Vassdraget er et typisk høyfjellsfelt med en god andel bre med avrenning fra smeltestart og høy vannføring sommer og høst og lav vannføring hele vinteren. Alminnelig lavvannføring etter Veo er beregnet til ca. 0,217 m³/s mens 5-persentil sommer- og vintervannføring er henholdsvis 0,944 m³/s og 0,194 m³/s. Kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 13,2 m³/s, tilsvarende 189 % av middelvannføringen. Minste slukeevne er satt til 0,36 m³/s.

AS Eidefoss har i søknaden foreslått slipp av minstevannføring på 500 l/s om sommeren og 195 l/s om vinteren. De har vurdert at en dobling av minstevannføringen på sommeren vil redusere negativ påvirkning på biologisk mangfold, friluftsliv og landskap, men ikke føre til endret konsekvensgrad jf. konsekvensutredningen.

Fylkesmannen i Oppland og Lom kommune anbefaler i sin høringsuttalelse at konsesjonæren pålegges en minstevannføring på sommeren som tilfører tilstrekkelig fukt i området som ikke er undersøkt for rødlistete arter. De foreslår en minstevannføring på 1 m³/s i sommerperioden, 01.05-30.09.

I epost av 21.06.2010 har tiltakshaver beregnet at minstevannføring på 500 l/s vil medføre et produksjonstap på 2,88 GWh/år. Dersom det slippes 1000 l/s istedenfor 500 l/s i sommerperioden vil det samlede produksjonstapet øke til 3,57 GWh/år.

NVE støtter høringsinstansenes syn på at minstevannføringen bør være større enn det tiltakshaver har foreslått. Etter vårt syn er det i hovedsak av landskapsmessige hensyn og for biologisk mangfold det bør fastsettes en minstevannføring. Et påslipp på 500 l/s som foreslått i den opprinnelige søknaden, vil etter vår oppfatning være for lite til å ivareta mulige rødlistete arter samt opprettholde elvas funksjon som landskapselement i den perioden hvor bruken av områdene er størst. Vi mener vannslippet i denne perioden bør tilsvare 5-persentil vannføring beregnet for sommerperioden, som er på 0,944 m³/s. Dette vannslippet vil sammen med tilsig fra restfeltet bidra til at elva fortsatt vil være godt synlig i landskapet, selv om mektigheten vil være redusert. Resterende del av året kan det slippes en lavere minstevannføring som etter NVEs mening vil være tilstrekkelig for å opprettholde viktige biologiske funksjoner på utbyggingsstrekningen.

Vi anbefaler følgende påslipp av minstevannføring fra inntaksdammen: Perioden 01.05-30.09: 1000 l/s, og perioden 01.10-30.04: 194 l/s. Med den foreslåtte vannføringen er det tatt tilstrekkelig hensyn til det biologiske mangfoldet og fossen som landskapselement, jf. også prinsippet i naturmangfoldloven § 12.

Utbyggingsprisen vil øke fra 3,11 til 3,19 kr/kWh. NVE anser ikke vilkåret om slipp av minstevannføring som avgjørende for prosjektets økonomi eller realiserbarhet.

Andre merknader

Forholdet til plan- og bygningsloven

NVE viser til ny planlov som trådte i kraft 1. juli 2009. Ved eventuelle konflikter mellom et konsesjonsvedtak og kommunens arealplan kan Olje- og energidepartementet la konsesjonsvedtaket få virkning som statlig plan. I følge reglene kan kommunen fortsatt velge å utarbeide reguleringsplan, men kan ikke pålegge konsesjonæren å lage en slik plan.

Forholdet til vegloven

NVE minner om at det må søkes om nødvendige tilatelser etter vegloven.

Vann til husholdninger

Vann til husholdninger må erstattes både i anleggs- og driftsfasen dersom utbyggingen påvirker vannforsyningen, herunder brønner og andre vannkilder.

Privatrettslige spørsmål

Privatrettslige spørsmål som angår de enkelte eendommer som blir berørt av utbyggingen må løses direkte mellom utbygger og de respektive grunneiere, via skjønn eller rimelige avtaler.”

NVEs forslag til vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8 til å bygge Smådøla kraftverk i Lom kommune, Oppland fylke

1

(Konsesjonstid og revisjon)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 første ledd.

2

(Konsesjonsavgifter)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten på kr 8 pr. nat.hk. og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer på kr 24 pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntreer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kap. 7.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret fortrinnsvis anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtektene for fondet skal være undergitt godkjenning av fylkesmannen.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 (Konsesjonsavgifter) og kontroll med vannforbruket skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonsens dato og fullføres innen ytterligere 5 år jf. vannressursloven § 19 tredje ledd og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige

forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, kulturminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjæmmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet

- a. å sørge for at forholdene i berørte vassdrag er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og ev. regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og eventuelt Sametinget) med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 andre ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.

11

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

12

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

14

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

15

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må

merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

16

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

17

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

18

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

19

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstatte det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannres-

sursloven kan det ilegges overtredelsesgebyr, eller straff med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven §§ 60a og 63 første ledd bokstav c.

III. Merknader til NVEs innstilling

I *Oppland fylkeskommunes* uttalelse datert 26.7.2011 heter det:

”Kulturminnemyndighetene har en merknad til søknaden. Vi viser til post 9 i NVEs innstilling. Forholdet til kulturminneloven er avklart, ved oppfylling av undersøkelsesplikten etter § 9 og behandling av tiltaket etter § 8 første ledd. Riksantikvaren stiller vilkår i forbindelse med dispensasjon.

Riksantikvaren har gjort vedtak med innvilgelse av søknad om dispensasjon etter kulturminnelovens § 8 første ledd for tiltak som er i konflikt med en fangstgrop, id124286-1, jf. vedlagte kopi av brev av 14.07.2011.

Riksantikvarens vedtak og vilkår for gjennomføring av tiltaket må innarbeides i en eventuell konsesjon for Smådøla kraftverk:

I forbindelse med prosjekteringen av Smådøla kraftverk gis det med dette tillatelse til fjerning av automatisk fredet kulturminne, fangstgrop med id 124286-1 i Vårdalen, gnr. 157, bnr. 1, Lom kommune, jf. avmerking på vedlagt kart, stemplet Riksantikvaren og datert 14. juli 2011.

Tillatelsen gis på følgende vilkår:

Kulturhistorisk museum skal før anleggsstart foreta en arkeologisk utgravning av de nevnte kulturminner.

Tiltakshaver bekoster den arkeologiske utgravningen, jf. kml. § 10. Kostnadene er beregnet i forhold til gjeldende prosjektplan datert 11. juli 2011.

Omfanget av arbeidet er beregnet til inntil kr 120 000,- (2011 – kroner og satser) jf. vedlagte budsjett. Tillatelsen gjelder bare det omsøkte tiltaket. Tillatelsen bortfaller dersom tiltaket ikke er iverksatt innen 3 år fra mottakelsen av dette brev.”

Lom kommune gjorde den 21.5.2012 følgende enstemmige vedtak:

”Lom kommune støtter NVE sine vurderinger i ”Innstilling vedrørende søknad om bygging av Smådøla kraftverk i Lom kommune, Oppland” og har ingen merknader til innstillinga.

Kommunen viser elles til saksutgreiing og vurderinger ved kommunestyrebehandling 28.01.2010 i samband med høyringsuttale til konsesjonssøknaden”.

Kommunen ønsker alternativ 1.

Ved en inkurie ble det ikke fastsatt vilkår om vannslipping i vilkårssettet vedlagt NVEs innstilling. NVE ettersendte et revidert forslag til vilkår i

brev av 15.3.12 der Ny post om Vannslipping erstatter NVEs opprinnelige vilkår om Manøvreringsreglement (post 13).

I konsesjonssøknaden er det brukt en kotehøyde for HRV på 1005 moh. målt med håndholdt GPS. Etter at Eidefoss har startet detaljprosjekteringen og kartlagt terrenget, viser det seg at høydene må justeres ned 5 meter, altså HRV=1000 moh., jf. e-post fra søker 5.7.12.

IV. Departementets bemerkninger

1. Innledning

AS Eidefoss er eid av kommunene Lesja, Dovre, Sel, Vågå og Lom med hver sin eierandel på 20 prosent.

Søknaden fra AS Eidefoss gjelder tillatelse til å utnytte fallet i Smådøla for bygging av Smådøla kraftverk. Smådøla har utløp sørvest i innsjøen Tesse i Lom kommune. AS Eidefoss har søkt om to alternativer for bygging av Smådøla kraftverk i dette vassdraget. Overføring av vann fra Veovassdraget har medført betydelig økning av vannføringen i Smådøla. Årlig produksjon for hovedalternativet er beregnet til 47,4 GWh. Det andre alternativet vil gi en årlig produksjon på 28,9 GWh.

Smådøla kraftverk ble behandlet i Stortingsmelding nr. 63 (1984-85) med 3 alternativer. Alle ble ansett for å være konfliktfylte for temaene friluftsliv, vilt, kulturminner og reindrift. Endringer i utbyggingsplanene har medført at konfliktene ble redusert og prosjektet ble unntatt fra Samlet Plan i 2008. Smådøla er et elvekraftverk uten reguleringer.

Utbyggingen inngår i et område som i stor grad er berørt fra før. Både landskapet og vassdraget er påvirket av tidligere regulering, veger, ledningsnett, jordbruk og hyttebygging.

2. Saksbehandlingen

I departementets vurdering av om konsesjon skal gis etter vassdragslovgivningen må fordelene og ulempene ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. I henhold til vannressursloven § 19 er elvekraftverk med årlig produksjon over 40 GWh i stor grad undergitt de samme regler som utbygginger med reguleringer. For store elvekraftverk gjelder blant annet konsesjonsvurderingen etter vassdragsreguleringsloven § 8. Det som primært skiller denne bestemmelsen fra tilsvarende regel i vannressursloven § 25, er bestemmelsen i annet punktum om at det i tillegg til den vanlige fordels- og ulempevurderingen for allmenne eller private interesser, bør tas hensyn til skade- og nyttevirkninger av samfunnsmessig betydning.

Bevaring av naturmangfoldet inngår i skjønnsutøvingen ved saksbehandling etter vassdragslovgivningen. Det innebærer at prosjektet om bygging av Smådøla kraftverk og miljøkonsekvensene av tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig per-

spektiv, der tiltakets bidrag til den nasjonale satsingen på forbybar energi og hensynet til kraftforsyningen avveies mot tapet eller forringelsen av naturmangfoldet.

Bestemmelsen i naturmangfoldloven § 8 og prinsippene i samme lov §§ 9 til 12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter vassdragslovgivningen. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departementets behandling av søknaden når det skal fattes vedtak etter vassdragslovgivningen.

Departementet bemerker i den sammenheng at prinsippet om bærekraftig utvikling er lagt til grunn som et hovedprinsipp bak vannressurslovens regler, og er gitt en synlig forankring i lovens formålsbestemmelse. Formålsbestemmelsen sikrer at prinsippet inkorporeres i den skjønnsutøving konsesjonsvedtaket bygger på. Miljøhensyn vil veie tungt, og kriterier for konsesjon i medhold av vannressursloven sikrer en konsesjonsrettslig vurdering der også mer langsiktige virkninger tas i betraktning.

3. Utbyggingsalternativ

AS Eidefoss har søkt om to alternativer for kraftverk i Smådøla. Begge alternativene er planlagt med tunnel og kraftverk i fjell, men har forskjellig inntak.

Hovedalternativet er planlagt med en installert effekt på 13,7 MW og produksjon på 47,4 GWh pr. år. Inntaket er planlagt om lag 600 meter oppstrøms brua over Smådøla (kote 1000). Inntaksdammen blir om lag 25 meter lang og om lag 11 meter høy. Fra inntaket føres vannet via sjakt og tunell til kraftstasjonen. Vannet føres tilbake til Smådøla via en 500 meter lang utløpstunell. Veggen til adkomsttunnellens påhugg blir 600 meter. Kraftverket tilknyttes det lokale kraftnettet via jordkabel langs adkomst og eksisterende veg. Det er planlagt slipp av minstevannføring mellom inntak og utløp.

Det andre alternativet berører en kortere strekning av Smådøla. Installert effekt vil her bli på 8,3 MW og produksjon på 28,9 GWh pr. år. Her blir inntaksdammen rett oppstrøms brua (kote 952). Dammen blir i samme høyde som hovedalternativet, men kun 6-7 meter bred. Vannet føres tilbake til Smådøla via en 250 meter lang utløpstunell. Veggen til adkomsttunnelen blir like lang som ved hovedalternativet.

4. NVEs innstilling og høringsinstansenes merknader til innstillingen

NVE mener at fordelene og nytten med bygging av Smådøla kraftverk er større enn skadene og ulemperne for allmenne og private interesser og at kravene i vannressursloven § 25 dermed er oppfylt. NVE anbefaler derfor at AS Eidefoss får tillatelse etter § 8

i vannressursloven til bygging og drift av Smådøla kraftverk på de vilkår som følger vedlagt NVEs innstilling. NVEs vurdering legger til grunn hovedalternativet i søknaden og forutsetter gjennomføring av avbøtende tiltak.

Lom kommune går inn for hovedalternativet. Kommunen mener at minstevannføringen på sommeren må økes til 1 m³/s for å redusere negative virkninger for naturmangfold og reiseliv. *Oppland fylkeskommune* har ingen innvendinger mot søknaden, men har en merknad om forholdet til kulturminneloven. *Fylkesmannen* tilrår konsesjon etter hovedalternativet, men med et tidsbegrenset prøvereglement med minstevannføring på 1 m³/sek om sommeren.

5. Fordeler ved utbyggingen

Hovedalternativet vil gi en produksjon på om lag 47 GWh pr. år. Mer utbygging av vannkraft er viktig for å oppfylle kravene i fornybarhetsdirektivet. Utnyttelse av vannkraftressursene er av betydning for å trygge og utvikle lokal næringsvirksomhet. Departementet er kjent med at det er inngått en utbyggingsavtale med Lom kommune som regulerer tiltak og økonomiske forhold som kommunen har sett seg tjent med.

Dersom eksisterende luftstrekke langs Tesse blir fjernet og lagt i kabel og tidligere massetak blir revegetert, vil dette innebære god miljøforbedring av området. For landbruket vil det være positivt at det gjøres en forsterking og utbedring av vegnettet, og at tunellmassen kan benyttes til erosjonssikring av jordbruksområdene.

6. Virkninger på naturmangfold og landskap

6.1 Kunnskapsgrunnlaget

Det følger av naturmangfoldloven § 8 første ledd at offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtyper utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

Etter naturmangfoldloven § 8 første ledd bygger departementet på følgende kunnskapsgrunnlag:

- Søknad av 11.5.2009
- egne fagrappporter (KU) for temaene: naturmiljø, hydrologi, landskap og kulturminner
- samlerapport (KU), datert februar 2009, der konsekvensene blir gitt en vurdering og anbefaling
- NVEs sluttbefaring av prosjektområdet
- NVEs innstilling av 16.5.2011 med høringsuttalelser til søknaden
- høringsuttalelser til NVEs innstilling.

Departementet finner det samlede kunnskapsgrunnlaget å være i samsvar med det krav til kunnskapsnivå som naturmangfoldloven § 8 oppstiller.

Naturmangfoldloven §§ 4 og 5 og §§ 10 – 12 er vurdert og tatt hensyn til i departementets behandling av søknaden.

6.2 Biologisk mangfold og ferskvannsbiologi

Smådalen ligger i et lavalpint fjellområde. Samlet konsekvens for *flora og vegetasjon* er i konsekvensutredningen vurdert til middels negativ. Fraføringen av vann på strekningen mellom inntak og utløp gir negative virkninger for de prioriterte naturtype-ene bekkekløft og fossesprøytsoner. Disse naturtype-ene er godt beskrevet i konsekvensutredningen. Bekkekløfta i Smådøla er grunn og mangler bl.a. overhengende kantvegetasjon som er viktig for stabilt fuktig miljø. Med unntak av den nederste delen av fossen, nedenfor vegen, anses bekkekløfta og elvestrekningen for å være et lite egnet område for rødlistede arter. Kløfta i seg selv har en viss verdi for biologisk mangfold fordi den er velutviklet og ligger over skoggrensa og fordi det ikke finnes noen tilsvarende kløfter i nærheten. Departementet finner ikke at hensynet til denne bekkekløfta har større betydning for konsesjonsspørsmålet.

Området ved den nederste fossen er ikke undersøkt for lav og moser. Bergene under fossen nedstrøms brua er under stadig fuktpåvirkning av fossesprøyt. Vegetasjonen, såkalt "fosseeng", består av mose, lav og urter samt noe trevegetasjon og er vurdert som "noe truet". De fysiske forholdene tilsier at det er stor sannsynlighet for at dette er et leveområde for rødlistede lavarter, og det kan derfor ikke utelukkes at det her finnes slike arter som ikke er undersøkt. Det er mindre sannsynlighet for forekomst av rødlistede moser. Bekkekløften og fossesprøytsonene er vanskelig tilgjengelige og NVE anbefaler av sikkerhetsmessige årsaker at slike undersøkelser ikke blir gjennomført. Departementet er enig i dette.

I følge føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet når det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger en beslutning kan ha for naturmiljøet. Slipp av tilstrekkelig minstevannføring vil avbøte virkningene for det meste av vegetasjonen på den berørte strekningen, og det er derfor lite sannsynlig at det kan bli noe vesentlig skade eller påvirkning på denne naturtypen dersom konsesjon gis. De mest fuktighetskrevede artene kan imidlertid bli borte eller få redusert sin bestand. Det bemerkes at under normale forhold ville sannsynligvis ikke disse artene ha vært her, men eksisterer trolig på grunn av mer stabile fuktforhold etter Veooverføringen med særlig høy vannføring. Departementet finner at hensynet til denne

naturtypen ikke kan være avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

Fuglefaunaen er relativt rik med både spurvefugler, lirype, orrfugler og våtmarksfugler. Elva har en slik beskaffenhet at fossekall kan bruke den til både hekking og matsøk. En utbygging vil kunne forringe livsmiljøet for fossekallen. Fossekallen er imidlertid ikke noen truet art. Fossekallen kan drive næringssøk både oppstrøms og nedstrøms de berørte strekningene, og livsbetingelsene vil også kunne avbøtes godt med tilstrekkelig minstevannføring. Det er flere rovfuglearter og ugler som hekker i områder sør og vest for Tesse. Ingen av rovfuglartene hekker i umiddelbar nærhet til prosjektområdet, men jakter sannsynligvis i området. Hønschauk har status som "sårbar" og kongeørn og fjellvåk er rødlistede som "nær truet".

Skremmeeffekten for storvilt, særlig elg, vil gjøre seg gjeldende under anleggstiden, men forholdene vil trolig stabilisere seg i etterkant og i driftsfasen vil situasjonen for fugler og pattedyr bli tilnærmet den samme som før en eventuell utbygging. Økt ferdsel i området vil kunne påvirke verdien som viltområde etter utbyggingen. Forholdet til fugl og pattedyr kan etter departementets mening ikke anses å være avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

Smådøla var en viktig gyteelv for ørret fra Tesse før overføringene fra Veovassdraget, men er nå forringet av tidligere utbygging. Gytingen foregår i dag i den delen av elven som ligger nedstrøms utløpet, og tiltaket antas derfor ikke å få konsekvenser for gytestrekningen. Fisk er ikke avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

Ved vurdering av forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer og arter bygger departementet på at tiltaket synes å ha relativt begrensede negative effekter på biologisk mangfold og finner at forvaltningsmålet i medhold av naturmangfoldloven §§ 4 og 5 er ivaretatt. Departementet slutter seg for øvrig til NVEs vurderinger, og finner med dette ikke hensynet til negativ påvirkning av botaniske arter eller dyreliv avgjørende for konsesjonsvurderingen.

6.3 Landskap og friluftsliv

Vassdraget kommer ikke i berøring med verneområder. Smådalsvatna naturreservat ligger om lag 6 km vest for planområdet. Departementet bemerker at en gjennomføring av tiltaket ikke vil medføre bortfall av inngrepsfrie naturområder (INON-områder).

Landskapet i Smådalen er vurdert å være av middels verdi. Inngrep i form av anleggelse av nye veger, bygging av dam og redusert vannføring på den berørte elvestrekningen gir imidlertid stor negativ konsekvens lokalt. I tillegg til økt menneskelig aktivitet vil dette påvirke selve opplevelsen av landskapsområdet. Prosjektområdet ligger i høyfjellsnatur. En slik type natur kan være spesielt sårbar for

inngrep i og med det kan være svært vanskelig eller ta lang tid, å revegetere vegetasjonsskader. Erfaring fra andre prosjekter har imidlertid vist at sår fra anleggsarbeidet kan minimeres gjennom god detaljplanlegging og oppfølging gjennom anleggsfasen.

Vegen opp til anleggsdammen er negativ for landskapet. Departementet mener at denne veggen bør bli permanent av hensyn til konsesjonærens behov for tilgang til dammen for vedlikehold og eventuelle reparasjoner. Departementet er enig med NVE i at endelig trasé for anleggsvegen kan fastsettes som en del av detaljplanleggingen, og går derfor ikke nærmere inn i denne vurderingen.

Når det gjelder damkonstruksjonen er dette et tiltak som åpenbart vil gi landskapsmessig endring. Dammen vil gi minst negativ virkning på landskapsopplevelsen etter hovedalternativet, da denne anlegges høyere opp enn ved det andre alternativet. Ved dette andre alternativet vil opplevelsen av Smådøla sett fra broen over vassdraget bli totalt endret med en dam rett oppstrøms broen når vannføringen samtidig blir sterkt redusert deler av året.

De positive tiltakene i form av opprydding i tidligere masseuttak og anleggelse av jordkabel og snering av ledningstrekk langs veggen ved Tesse har betydning for departementets samlede vurdering av tiltakets konsekvenser for landskapsopplevelsen. Under forutsetning av at søker legger vekt på å gjøre inngrepene i terrenget minst mulig, med avbøtende tiltak og vilkår som foreslått og gode landskapsmessige utforminger, mener departementet at negative konsekvenser av de fysiske tiltakene for landskap og friluftsliv ikke kan være avgjørende for konsesjonsvurderingen.

6.4 Kulturminner

Det er registrert flere automatisk fredete kulturminner i området langs Tesse/Smådalen, men i følge konsekvensutredningen berører de fleste enkelttiltakene i liten grad registrerte kulturminner. Det er imidlertid registrert et fangstanlegg på Nåvårsætervangen, der en konkret fangstgrop *id 124286-1*, vil bli direkte berørt av tiltaket. Gropa ligger midt i planlagt vegtrasé til tunellpåhugget og det er vanskelig å bygge veggen uten å skade eller skjemme det automatisk fredete kulturminnet. Riksantikvaren har den 14. juli 2011 gjort vedtak med innvilgelse av søknad om dispensasjon etter kulturminneloven § 8 første ledd og gitt tillatelse til fjerning av fangstgropa. Gjennom detaljplanleggingen kan skadevirkninger i kulturminnesammenheng minimeres. Konsekvensene antas å være størst i anleggsfasen.

6.5 Reindrift, jord- og skogbruksressurser

Skogen i influensområdet er sårbar, og det er derfor restriksjoner for uttak av skog. Området har av den grunn ubetydelig verdi for skogbruk.

På Nåvårsætervangen, like vest for Smådøla utløp i Tesse, er det et dyrkningsfelt for husdyrfôr. På Nåvårsæter ligger setrer i aktiv drift med henholdsvis melke- og fôrproduksjon. Området rundt Nåvårsæter brukes som beite for sau og storfe. Det er også aktiv seterdrift på nordsiden og vestsiden av Tesse. Influensområdet er et viktig område for jordbruk.

I følge konsekvensutredningen vil ikke prosjektområdet beslaglegge arealer som er viktige for tamreindrift i området, men det ligger innenfor reinbeiteområdene for Lom Tamreinlag. Vågå Tamreinlag flytter også gjennom dette området for å komme over til vinterbeiteområdene etter høstslaktingen. Særlig anleggsperioden kan medføre forstyrrelser på reindriften i området. Departementet finner at konfliktene med tamreindriften i området vil la seg løse med god dialog slik at anleggsaktiviteten unngås i sårbare perioder, og kan innstilles i den begrensede tiden reinen samles inn for slakting.

Departementet finner ikke at forholdet til reindrift, jord- og skogbruk i området har vesentlig betydning for konsesjonsspørsmålet.

7. Prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning

Naturmangfoldloven § 10 fastsetter prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning. Dette fordrer kunnskap også om andre tiltak og påvirkninger på økosystemet slik at en kan identifisere den samlede belastningen. Vurderingene skal ta hensyn til både eksisterende og forventede fremtidige inngrep. I vassdragsforvaltningen har prinsippet om samlet belastning blitt vektlagt i stadig sterkere grad, og har stor betydning ved vurderingen av om konsesjon bør gis. Prinsippet innebærer at vassdragsforvaltningen vektlegger at en helhetlig tilnærming ivaretar miljøverdiene på best mulig måte, samtidig som den kan sikre god ressursutnyttelse.

Det er planer om småkraftverk i området øst for Tesse, i Lågens nedslagsfelt. NVE mener imidlertid at tiltaket bør vurderes i forhold til eventuelle tiltak som ligger lengre vest og den påvirkningen disse får av Veooverføringen. Det foreligger ingen kjente planlagte tiltak i dette nedbørsfeltet som vil kunne føre til spesielle sumvirkninger utover de som er vurdert gjennom konsekvensutredningen.

Tiltaket vil primært berøre landskapet lokalt. Utbyggingen skal foregå i et område som i stor grad er berørt fra før ved tidligere regulering, veger, jordbruk og hytter. Området ved Smådøla er preget av Veooverføringen og reguleringen av innsjøen Tesse. Smådøla har sitt utløp i Tesse som fungerer som inntaksmagasin for Øvre, Midtre og Nedre Tesse kraftverk.

Helårlig minstevannføring i utbyggingssaken her vil være i samsvar med prinsippet om økosystemtilnærming i naturmangfoldloven § 10. Slipp av

minstevannføring hele året i Smådøla vil opprettholde viktige biologiske funksjoner i elva, og hensyn til landskap, friluftsliv og reiseliv.

De påviste konsekvensene av hovedalternativet kan etter departementets mening reduseres til et akseptabelt nivå ved gjennomføring av avbøtende tiltak som slipp av tilstrekkelig minstevannføring, miljøtilpasning av fysiske inngrep og innføring av standardvilkår. I denne sammenheng legges vekt på at tiltakshaver ønsker å foreta landskapsmessige forbedringer gjennom å fjerne eksisterende luftstrekking langs Tesse og erstatte disse med kabel, samt revegetere et tidligere massetak. Tunellmassen skal i særlig grad benyttes til erosjonssikring av dyrkingsfeltene ved Smådøla.

Departementet finner at Smådølautbyggingen gir en relativt beskjeden økning i den samlede belastningen på naturmangfold og økosystemer i regionen, jf. naturmangfoldloven § 10. Etter departementets mening vil ikke bygging av Smådøla kraftverk medføre eller forsterke ulemper av betydning i området.

8. Tiltaket vurdert etter vannforskriften

Ved vurderingen av om konsesjon skal gis, har departementet foretatt en vurdering av kravene i vannforskriften (15.12.2006 nr. 1446) § 12 om ny aktivitet eller nye inngrep. Gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene eller ulempene ved tiltaket er vurdert. Det er satt vilkår i konsesjonen som anses egnet for å avbøte en negativ utvikling i vannforekomstene – slipp av minstevannføring og hjemmel for å kunne pålegge ulike miljøtiltak.

Etter vannforskriften § 12 kan nye fysiske inngrep gjennomføres i en vannforekomst selv om miljøtilstanden svekkes dersom:

- alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i tilstanden for vannforekomsten,
- samfunnsnyttene av de nye inngrepene eller aktivitetene er større enn tapet av miljøkvalitet og
- formålet med de nye inngrepene ikke med rimelighet kan oppnås kostnadseffektivt på andre miljømessig bedre måter.

Etter departementets syn viser vurderingen av tiltaket i forhold til prinsippene i naturmangfoldloven at inngrepet ikke har store konsekvenser for vannmiljøet. Det vil bli fastsatt pålegg om avbøtende tiltak for å redusere virkningene.

Overføringen av vann fra Veovassdraget til Smådøla, som for en stor del er brevann, gjør vannkvaliteten uegnet til drikkevannsformål. Konsekvensene for vannkvaliteten av en utbygging av Smådøla kraftverk vil bli liten negativ i anleggsfasen og liten til ubetydelig negativ i driftsfasen. Når fagrapporens tiltak mot forurensning gjennomføres, vil på-

virkningene på miljøet fra forurensning og avfall få ubetydelig omfang.

Formålet med utbyggingen er å øke produksjonen av fornybar elektrisitet. Departementet vurderer samfunnsnyttene av inngrepet til å være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Departementet har kommet til at fordelene med fornybar kraft som denne utbyggingen medfører, miljømessig sett ikke kunne vært oppnådd så kostnadseffektivt på andre måter. Departementet anser vilkårene i vannforskriften § 12 som oppfylt.

9. Konklusjon

Olje- og energidepartementet mener det kan gis tilatelse til de vannkraftprosjekter som innebærer en samfunnsmessig forsvarlig bruk av vannressursene, og som samtidig kan forsvares ut fra prinsippet om å ta tilbørlig hensyn til blant annet biologisk mangfold. I den vurderingen som må foretas, skal hensynet til kraftforsyningssikkerhet og fornybar energi avveies mot negative virkninger for biologisk mangfold, herunder for enkelte naturtyper og arter.

Etter departementets vurdering foreligger et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag til å fatte vedtak i saken. Naturmangfoldloven §§ 9 til 12 er vurdert og hensyntatt i departementets behandling av søknaden.

Den største negative konsekvensen av tiltaket vil være fraføringen av vann på strekningen mellom inntak og utløp, både når det gjelder opplevelsesverdi samt prioriterte naturtyper. Veggen frem til inntaket vil også bli et synlig inngrep i dette høyfjellsområdet. Departementet legger vekt på at avbøtende tiltak vil redusere de negative konsekvensene for natur og miljø i vesentlig grad. Disse tiltakene følges opp og godkjennes av NVE gjennom detaljplanleggingen av prosjektet.

Departementet har kommet til at de negative konsekvenser for natur, landskap og miljø etter hovedalternativet er akseptable i forhold til verdien av fornybar kraft som denne utbyggingen medfører. Det er kommet fram at både fylkesmannen i Oppland og Lom kommune går inn for hovedalternativet. Det andre alternativet vil gi vesentlig mindre produksjon enn hovedalternativet, mens de negative virkningene, med unntak av lengde på berørt elvestrekning, ikke er særlig mindre. Selve damkonstruksjonen vil bli mer synlig fra offentlig veg ved dette andre alternativet.

Olje- og energidepartementet legger vekt på distriktets positive holdning til utbyggingen. I tillegg til et betydelig bidrag i utbyggingen av fornybar energi, kan denne utbyggingen gi verdiskapning og positive ringvirkninger i lokalsamfunnet med økning av lokale investeringer og av aktiviteten for det lokale næringslivet.

Etter en helhetsvurdering er Olje- og energidepartementet kommet til at fordelene ved tiltaket er

større enn ulempene for allmenne og private interesser herunder vurdering av skade- og nyttevirkinger av samfunnsmessig betydning, jf. vassdragsreguleringsloven § 8. Departementet tilrår at tiltaket gis konsesjon etter vannressursloven § 8, jf. § 19. Tiltaket omfatter bygging av Smådøla kraftverk etter hovedalternativet på de vilkår som er foreslått av NVE.

Det er ikke påvist noen resipientproblematikk i området, og departementet finner det ikke nødvendig at det gis tillatelse til reguleringen etter lov om vern mot forurensninger og avfall. Det må søkes særskilt om tillatelse etter forurensningsloven for utslipp i forbindelse med anleggsarbeidene. Dette gjelder særlig tilslammet vann ved tunelldriving, anleggsdrift med maskiner og bruk av kjemikalier.

Det er behov for ekspropriasjon for fallstrekning like nedstrøms inntaket i tillegg til areal i forbindelse med inntaket, uttaket, vegger og riggområder m.m. AS Eidefoss har opplyst at selskapet gjennom lengre tid har forsøkt å komme til enighet med fallrettseier, Statskog SF, men at noen avtale ikke er kommet på plass. Departementet viser til NVEs vurdering, og tilrår at det gis samtykke til ekspropriasjon i medhold av oreigningsloven § 2 første ledd nr. 51, jf. annet ledd. I likhet med NVE ser departementet ikke grunnlag for å gi tillatelse til omsøkt forhåndstiltredelse før skjønn er krevd.

Forholdet til energiloven

Produksjonen fra Smådøla skal tilknyttes det lokale 22 kV distribusjonsnett ved Tesse. Eidefoss er selv konsesjonær for området. I likhet med NVE finner ikke departementet forhold knyttet til det elektriske anlegget å være av større betydning for konsesjonsspørsmålet.

Forholdet til kommunale og fylkeskommunale planer

Området er i kommuneplanens arealdel avsatt som et LNF-område uten bestemmelser. Det foreligger dermed et generelt forbud mot bygging av anlegget og prosjektet må derfor avklares i forhold til kommunens arealplaner. Fylkesplanen har ingen konkrete føringer for prosjektområdet.

V. Departementets merknader til vilkårene

Til Post 1 Konsesjonstid og revisjon av vilkårene

Vilkårene kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 som gjelder elvekraftverk over 40 GWh, jf. vannressursloven § 19 annet ledd.

Til Post 2 Konsesjonsavgifter og næringsfond

Det fastsettes konsesjonsavgifter i medhold av industrikonsesjonsloven § 2 tredje ledd nr. 13, jf. vannressursloven § 19 annet ledd. I likhet med hva som er vanlig ved nye konsesjoner settes conse-

sjonsavgiftene til kr **24,-** pr. nat.hk. til kommunen og kr **8,-** pr. nat.hk. til staten. Tiltaket er ikke av en slik art og omfang at det fastsettes næringsfond i medhold av vassdragslovgivningen.

Til Post 4 Byggefrister

Konsesjonen faller bort dersom ikke arbeidet settes i gang innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år, jf. vannressursloven § 19 tredje ledd og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1. Fristen kan etter søknad forlenges.

I NVEs vilkårssett benyttes ordlyden "under særlige omstendigheter kan fristene forlenges". Dette er ikke lenger ordlyden i vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1. I dag lyder bestemmelsen at "Kongen kan dispensere fra disse bestemmelser". Ved lovendringene i 1992 ble byggefristen endret fra 2 år til 5 år. Om forlengelse av fristen heter det i Ot.prp. nr. 50:

"Departementet er av den oppfatning at en slik frist ikke bør være absolutt. Det foreslås derfor at en utbygging kan skyves frem i tid etter søknad til departementet. Unntaksbestemmelsen i siste punktum foreslås derfor opprettholdt. Unntaksregelen bør praktiseres mildt. Men det må fra konsesjonærens side sannsynliggjøres at utbygging vil finne sted."

Departementet bemerker at begrepet "under særlige omstendigheter" ikke lenger bør brukes i vilkårene og har fjernet dette i ordlyden til post 5.

Til Post 7 Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Arealutnyttelsen i prosjektområdet skal begrenses så langt det lar seg gjøre for å ta vare på den opprinnelige vegetasjonen i området. Arealer som benyttes midlertidig, tilbakeføres i størst mulig grad til naturlignende tilstand ved revegetering. Eventuelle massedeponi formes etter landskapet og sås til.

Bygging av ny veg vil være permanent. Anleggsvegen opp til dammen legges så skjult som mulig i landskapet. Endelig trasé fastlegges som del av detaljplanleggingen.

Det må legges stor vekt på å tilpasse dam, inntak, tunnel og kraftstasjon til omgivelsene. Konsesjonæren må tilstrebe seg å minimere alle øvrige inngrep i det sårbare terrenget. Disse forholdene ivaretas gjennom godkjenningen av detaljplanene.

Konsesjonæren plikter å erstatte eksisterende stolper og ledninger langs Tesse med jordkabel som legges langs vegen.

NVE kan sette restriksjoner på byggearbeidet av hensyn til rovfugl gjennom godkjenning av detaljplaner og oppfølging i byggeperioden dersom dette anses nødvendig. Anleggsarbeidet bør hensynta tamreindriften, og avklares nærmere med reineierne.

Til Post 9 Automatisk fredete kulturminner

For å minimere konsekvensene for kulturminner i området, må konsesjonær stå i nær kontakt med kulturminnemyndighetene under utarbeidelsen av detaljplanene.

I forbindelse med dispensasjonen for tiltaket som er i konflikt med fangstgropa ved Nåvårsætervangen stiller Riksantikvaren vilkår om at Kulturhistorisk museum før anleggsstart og på tiltakshavers bekostning skal foreta en arkeologisk utgravning av kulturminnet.

Til Ny Post 10 Vannslipping

AS Eidefoss har foreslått slipp av minstevannføring på 500 l/s om sommeren og 195 l/s om vinteren. 5-persentil sommervannføring er omtrent det dobbelte av dette – 944 l/s. En 5-persentil sommervannføring vil i følge konsesjonssøker redusere negativ påvirkning på biologisk mangfold, friluftsliv og landskap, men i følge konsekvensutredningen vil ikke konsekvensgraden endres ved å doble vannføringen.

Av hensyn til nok fukt i det området som ikke er undersøkt for rødlistede arter, foreslår både fylkesmannen og Lom kommune en minstevannføring på 1000 l/s fra 1. mai og ut september.

I hovedsak er det av hensyn til landskap og for biologisk mangfold at det bør fastsettes en minstevannføring. Et påslipp på 500 l/s om sommeren som foreslått i søknaden, vil etter NVEs oppfatning være for lite til å ivareta mulige rødlistete arter samt opprettholde elvas funksjon som landskapselement i den perioden hvor bruken av områdene er størst. NVE mener vannslippet i denne perioden bør tilsvare 5-persentil vannføring. Selv om mektigheten av elvas vannførsel vil være redusert, vil dette vannslippet sammen med tilsig fra restfeltet bidra til at elva fortsatt vil være godt synlig i landskapet. Resterende del av året kan det slippes en lavere minstevannføring. Etter NVEs mening vil vannføringen som foreslått i søknaden (5-persentil vinter) være tilstrekkelig for å opprettholde viktige biologiske funksjoner på utbyggingsstrekningen. Departementet slutter seg til NVEs vurderinger. Et slipp i denne størrelsesorden vil tilsi et samlet produksjonstap på om lag 3,6 GWh/år, men departementet finner at hensyn til landskap og biologisk mangfold her må vektlegges fremfor prosjektets økonomi.

Departementet tilrår med dette følgende påslipp av minstevannføring fra inntaksdammen:

I tiden 1. mai – 30. september slippes en minstevannføring på 1000 l/s. Resten av året slippes en minstevannføring på 194 l/s.

Med en slik vannslipping vil det trolig sikres nødvendig gjennomstrømming av hensyn til det biologiske mangfoldet. Med den foreslåtte vannføringen er det tatt tilstrekkelig hensyn til det biologiske mangfoldet og fossen som landskapselement.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann § 8 gis AS Eidefoss tillatelse til bygging av Smådøla kraftverk i Lom kommune.
2. Tillatelsen gis på de vilkår vedlagt Olje- og energidepartementets foredrag av 9. november 2012.
3. I medhold av lov 23. oktober 1959 nr. 3 om origning av fast eidegom § 2 nr. 51 gis AS Eidefoss samtykke til ekspropriasjon av nødvendig grunn og fallrettigheter for bygging av Smådøla kraftverk.

Vedlegg:

Vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8 for AS Eidefoss til å bygge Smådøla kraftverk i Lom kommune, Oppland

1

(Konsesjonstid og revisjon)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 første ledd.

2

(Konsesjonsavgifter)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten på kr 8 pr. nat.hk. og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer på kr 24 pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntreter etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdelsesloven kap. 7.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret fortrinnsvis anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtektene for fondet skal være undergitt godkjenning av fylkesmannen.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 (Konsesjonsavgifter) og kontroll med vannforbruket skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonsens dato og fullføres innen ytterligere 5 år jf. vannressursloven § 19 tredje ledd og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1. Fristene kan forlenges av Kongen. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, kulturminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det øko-

logiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet

- a. å sørge for at forholdene i berørte vassdrag er slik at de stedege fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og ev. regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nød-

vendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av vedkommende myndighet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og eventuelt Sametinget) med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 andre ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Vannslipping)

I perioden 01.05-30.09 skal det slippes 1000 l/s og i perioden 01.10-30.04 skal det slippes 194 l/s. Deresom tilsiget er mindre enn kravet til minstevannføring skal hele tilsiget slippes forbi.

Kraftverket skal i slike tilfeller ikke være i drift.

Kraftverket skal til enhver tid kjøres etter tilsiget, alle endringer skal skje gradvis, og typisk start-/stoppkjøring skal ikke forekomme.

Ved inntaksdammen skal det etableres måleanordning for registrering av minstevannføring. Dataene skal forelegges NVE ved forespørsel.

Viser det seg at slippingen etter dette vilkåret medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i vilkåret som finnes nødvendige.

11

(Forurensning mv.)

Konsesjonæren plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelse å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.

12

(Ferdsl mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

13

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn

med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

14

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingen er utført.

15

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

16

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

17

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstille uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

18

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekom-

mer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

19

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstatte det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan det ilegges overtredelsesgebyr, eller straff med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven §§ 60a og 63 første ledd bokstav c.

23. HelgelandsKraft AS

(Laksen kraftverk i Vefsn kommune. Retting av kotehøyder i fastsatt manøvreringsreglement)

Olje- og energidepartementets samtykke 10. desember 2012.

Det vises til brev av 17.2.12 fra HelgelandsKraft AS (HK) til NVE om feil i oppgitte kotehøyder. Saken ble oversendt departementet ved NVEs brev av 5.3.12.

Konsesjon for HK til regulering og bygging av Laksen kraftverk ble gitt ved kgl.res. av 20.09.02. Konsesjonen ble senere fornyet ved kgl.res. av 13.02.09.

Da HK søkte om konsesjon ble høydegrunnlaget som ble benyttet, tatt ut fra kart. HK fikk konsesjon med oppdemming av Laksen på 3,0 m i henhold til naturlig vannstand.

I konsesjonen er det fastsatt følgende manøvreringsreglement:

Naturlig vannstand	Øvre reg. grense (HRV)	Nedre reg. grense (LRV)	Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
277,0	280,0	277,0	3,0		3,0

Inntaksdammen i Laksen ble bygget i henhold til dette. Det ble satt ut 2 stk. fastmerker som ble tilknyttet NGOs nett. Ved tilknytning av naturlig vannstand til fastmerkene viste det seg at høyden på Laksen som var oppgitt da HK søkte konsesjon og i fastsatt manøvreringsreglement, ikke var i overensstemmelse med NGOs høydegrunnlag. HK opplyser at naturlig vannstand er målt til 274,9 og med 3 meters oppdemming blir da faktisk HRV 277,9. HK ber om at reglementet rettes.

I NVEs brev til departementet datert 5.3.12, heter det:

”NVE forstår det slik at damanlegget er bygget i samsvar med konsesjonen, og at manøvreringen skjer i henhold til manøvreringsreglementet, og at det således ikke dreier seg om reelle avvik. Problemet er at høydegrunnlaget i utgangspunktet ble satt feil, noe som har medført at oppgitte kotehøyder for naturlig vannstand, LRV og HRV i manøvreringsreglementet ikke er riktige. Det må derfor gjøres en teknisk korrigering av de oppgitte høyder i manøvreringsreglementet.”

Manøvreringsreglementet for Laksen er utferdiget av Kongen etter vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 12. Departementet bemerker at utbyggingen er utført i henhold til konsesjon, og at det her ikke dreier seg om noe reelt avvik fra manøvreringsreglementet. En slik teknisk endring av manøvreringsreglementet har ingen praktisk betydning for verken konsesjonshaver eller andre.

Denne tekniske endringen kan foretas av departementet, og regnes ikke som en utferdigelse etter vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 12 gjennom kgl.res.

Manøvreringsreglement for Laksen, fastsatt ved kgl.res. 20.09.02, jf. kgl.res. av 13.02.09, skal lyde:

Naturlig vannstand	Øvre reg. grense (HRV)	Nedre reg. grense (LRV)	Oppd. m	Senkn. m	Reg. høyde m
274,9	277,9	274,9	3,0		3,0

NVE bes foreta de nødvendige rettinger i sine kartdatabaser.

24 Mork Kraftverk AS

(Tillatelse til bygging av Mork kraftverk i Lærdal kommune i Sogn og Fjordane)

Kongelig resolusjon 14. desember 2012.

I. Innledning

Mork Kraftverk AS søkte 27. juni 2008 om konsesjon for bygging av Mork kraftverk i Erdalselvi i Lærdal kommune, Sogn og Fjordane. Utbyggingsplanene innebærer utnyttelse av fallet i Erdalselvi mellom kote ca. 410 og kote ca. 45, samt overføring av sideelva Kolda til kraftverksinntaket. Alternativt er det søkt om konsesjon for prosjektet uten overføring av Kolda. Kraftverket vil ha en samlet installert effekt på 34,6 MW og gi en årlig produksjon på inntil 91,5 GWh.

Ved brev av 27. januar 2011 søkte Mork Kraftverk AS om planendringer. Endringene gjaldt økt damhøyde og vannvolum i inntaksdammen, plassering av kraftstasjon i fjell med portal og tilkomst fra Vindedalsvegen ved fjorden, samt etablering av koplingsanlegg ved portalområdet. Planlagt tilkomsttunnel til kraftstasjonen vil øke uttaket av steinmasser med ca. 40 000 m³.

II. Søknaden og NVEs innstilling

I NVEs innstilling datert 17. desember 2009 til Olje- og energidepartementet heter det:

Sammendrag

Mork Kraftverk AS har søkt om konsesjon for bygging av Mork kraftverk i Erdalselvi i Lærdal kommune, Sogn og Fjordane. Kraftverket vil gi en midlere årlig strømproduksjon på inntil 91,5 GWh. I driftsfasen vil utbyggingen gi inntekter til eierne av produksjonsselskapet og til kommune og stat gjennom skatter og avgifter. Anleggsfasen vil kreve ca. 50 årsverk, mens driftsperioden ikke vil føre til økt sysselsetting. Utbyggingen antas også kunne bidra til å styrke næringsgrunnlag og bosetning i Erdal.

De negative virkningene av kraftverket synes i hovedsak å berøre landskap og reiseliv, og til dels også friluftsliv. Nedre deler av Erdalen representerer en delstrekning av Aurlandsvegen som trolig vil få status som nasjonal turistveg. Om sommeren er det betydelig turisttrafikk langs denne veien. Nedre del av Erdalselvi benyttes også som nærfriluftsområde av dem som bor i dalen og enkelte hytteeiere.

Sterkt redusert vannføring i elva på utbyggingsstrekningen vil redusere verdien av elva som landskapselement. Planlagt adkomstveg til kraftverksinntaket fra Hestevollen over Koldeli, trasé for rørgate for overføring av sideelva Kolda til inntaket i Erdalselvi, samt plassering av massedeponier i Erdal, vil medføre betydelige arealinngrep.

Dersom det skal gis tillatelse til utbygging, mener NVE det må legges avgjørende vekt på valg av planalternativer og avbøtende tiltak som bidrar til å redusere omfanget av inngrepene til et akseptabelt nivå.

NVE anbefaler planalternativet uten inntak av sideelva Kolda. Fordelene med overføringen oppveier etter vår oppfatning ikke de ulemper som er påvist, og som spesielt vil berøre landskaps- og reiselivsinntakene.

Det bør slippes minstevannføring hele året for å opprettholde viktige biologiske funksjoner i elva, og av hensyn til landskap, reiseliv og andre interesser i vassdraget. Vi foreslår differensiert minstevannføring med størst påslipp i sommerperioden og minst i vinterperioden, slik det fremgår av forslaget til vilkår.

Når det gjelder adkomstveg til kraftverksinntaket mener vi fremføring på nordvestsiden av Erdalselvi vil være den beste løsningen. Alternativ 5, hvor vegen i hovedsak vil gå i tunnel, synes å medføre minst konflikt i forhold til andre interesser.

NVE anbefaler videre at overskuddsmassene fra tunneldrift mv. fraktes ut av dalen og benyttes som en ressurs til aktuelle formål. Eventuelt kan deler av massene deponeres i eksisterende grustak ved Sjøbakken. Gjenfylling av det eksisterende grustaket vil være positivt for landskapet i nedre del av Erdal.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene, finner NVE at fordelene og nytten ved bygging av Mork kraftverk er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser og at § 25 i vannressursloven dermed er oppfylt. Vår vurdering forutsetter at anbefalte planløsninger blir valgt og at avbøtende tiltak gjennomføres. NVE anbefaler at Mork Kraftverk AS får tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging og drift av Mork kraftverk. Vi anbefaler at tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt.

I NVEs helhetsvurdering inngår også konsekvensene av elektriske anlegg som er nødvendig for å gjennomføre bygging av Mork kraftverk. Etter vår vurdering medfører ikke de elektriske anleggene skader av et slikt omfang at det har avgjørende betydning for om det omsøkte tiltaket kan tillates eller ikke. NVE vil sluttbehandle søknaden etter energiloven om bygging og drift av de elektriske anleggene når spørsmålet om tillatelse etter vassdragslovgivningen er avgjort.

Søknad om utbygging

NVE har mottatt følgende søknad fra Mork Kraftverk AS datert 27.6.2008:

”Mork Kraftverk planlegger å utnytte deler av fallet i Erdalselvi til kraftproduksjon og søker herved om følgende tillatelser:

1. Etter lov av 24. november 2000 om vassdrag og grunnvann om tillatelse til:
 - Bygging av Mork kraftstasjon hovedsakelig i samsvar med framlagte planer, eventuelt med mindre endringer i den tekniske utførelsen.
 - Overføring av avløpet fra Kolda til inntaket i Erdalselvi på ca. kote 410.
2. Etter lov av 29. juni 1990, nr. 50 om produksjon, omforming, omsetning og fordeling av energi om tillatelse til:
 - Å installere to generatorer på 13,9 MVA og 31,4 MVA i kraftstasjonen med nødvendige elektrisk anlegg.
 - Å installere nødvendig koplingsanlegg for nettilknytning.
 - Elektrisk konsesjon for en 66 kV forbindelse fra kraftstasjonen fram til kraftlinjen fra Erdal til Lærdalsøyri som passerer ca. 30 m fra den planlagte kraftstasjonen. Det søkes om konsesjon til å forbinde kraftstasjonen med kraftlinjen (eksisterende 22 kV linjen skal i forbindelse med bygging av Mork Kraftverk oppgraderes til 66 kV, men den planlegges i samme trasé som dagens linje).
3. Etter lov om vern mot forurensninger og om avfall (Forurensningsloven) av 13. mars 1981 søkes om nødvendige utslippstillatelser for gjennomføring av tiltaket.”

Fra søknaden refereres videre (figurer, bilder og vedlegg i søknaden er ikke gjengitt):

”1. SAMMENDRAG

Mork Kraftverk legger med dette fram planer om utbygging av Mork kraftverk i Lærdal kommune i Sogn og Fjordane fylke og søknad om nødvendige konsesjoner og tillatelser for utbygging av kraftverket. Det er lagt fram en planløsning som går ut på å utnytte fallet i Erdalselvi mellom kote ca. 410 og kote ca. 45, samt med overføring av avløpet fra sideelva Kolda til kraftverksinntaket.

Det søkes om å anlegge veg fra Hestevollen med bru over Erdalselvi til Koldeli og videre til inntaksområdet. Inntaket med en liten dam anlegges i en høl nedenfor Kvigno. Det anlegges en tunnel fra kraftstasjonsområdet nedenfor Bjørkum til inntaksstedet. Tunnelen vil bli om lag 4 km lang. Kraftstasjonen planlegges lagt i dagen på jordet på sørsida av ungdomshuset på Bjørkum. Utløpet er planlagt til en kulp like overfor ungdomshuset på ca. kote 45. Vannet fra Kolda tas inn mellom kote 420 og 520 og overføres gjennom nedgravde rør til kraftverksinntaket.

Alternativt søkes det om å få konsesjon for prosjektet uten Koldaoverføringen. Alternativt søkes det også om vegframføring til inntaksområdet fra Aurlandsvegen i stedet for fra Hestevollen over Koldeli.

Utbygging av kraftverket som beskrevet vil gi en forventet midlere produksjon, forutsatt minstevannføring som forutsatt i konsesjons-søknaden, på 88 GWh ny kraft. Utbyggingskostnaden er pr. 4. kvartal 2007 beregnet til 250 mill. kr, noe som gir en utbyggingspris på 2,85 kr/kWh.

En utbygging av Erdalselvi på strekningen i henhold til de foreliggende planene gir generelt små konsekvenser for miljø, naturressurser og samfunn. Kraftverksprosjektet er utformet med tanke på minst mulig negative konsekvenser for viktige hensyn, bl.a. biologisk mangfold, landskap og kulturhistorie. Konsekvensene er størst i anleggsfasen, og da hovedsakelig knyttet til arealinngrep, støy og forstyrrelser. I anleggets driftsfase er de langsiktige konsekvensene først og fremst knyttet til effekten av redusert vannføring på ferskvannsbiologi, landskap og muligens elva som barriere for beitedyr. Det foreslås enkelte avbøtende tiltak for å minimere konsekvensene av en utbygging. Samlet sett framstår prosjektet som lite konfliktylft i forhold til konsekvenser for miljø, naturressurser og samfunn.

Fordelene med prosjektet er verdiskaping til eiere og fallrettighetshavere og derigjennom styrking av lokal bosetting, skatteinntekter til stat og kommune, og mulighet for økt verdiskaping for lokalt næringsliv i anleggsfasen.

Mork kraftverk er et aksjeselskap under stifting som forutsettes stiftet formelt og endelig når det foreligger konsesjon for det planlagte Mork kraftverk som denne søknaden gjelder. Partene i Mork kraftverk er grunneiere på den aktuelle fallstrekningen som vil eie 33 % av aksjene og E-CO Vannkraft as som vil eie 67 %. De aktuelle grunneierne er ikke medeiere i kraftverk fra før.

E-CO Vannkraft as eies 100 % av E-CO Energi as som igjen eies 100 % av Oslo kommune. Selskapet er en stor kraftprodusent i Norge og har eierposisjoner i kraftproduksjon på til sammen 10 TWh. De største og viktigste kraftverkene ligger i Aurland og Hol kommuner.

(Hoveddata for Mork kraftverk fremgår av tabellen på neste side).

1.1 Hoveddata for kraftverket

Tabell 1-1 Hoveddata for kraftverket

1. Tilløpsdata, referert perioden 1961-1990

Nedbørfelt (inkl. Kolda)	km ²	117,3
Årlig tilsig til inntaket (inkl. Kolda)	mill. m ³	145,7
Spesifikk avrenning	l/s/km ²	39,4
Middelvassføring	m ³ /s	4,62
Alminnelig lavvassføring	m ³ /s	0,14
5 % persentil sommer (1/5-30/9)	m ³ /s	1,12
5 % persentil vinter (1/10 - 1/4)	m ³ /s	0,11
Magasin	mill. m ³	-

2. Stasjonsdata

Inntak	moh.	410
Utløp	moh.	45
Lengde på berørt elvestrekning	m	ca. 4420
Sugehøyde turbin	m	2
Brutto fallhøyde	m	363
Falltap ved q_{\max}	m	4
Netto fallhøyde ved q_{\max}	m	359
Energiekvivalent	kWh/m ³	0,84
Maksimal slukeevne	m ³ /s	12,0
Minimal slukeevne, antatt	m ³ /s	1,2
Minimal utnyttbar vassføring (minste slukeevne pluss minstevannføring)	m ³ /s	1,34 (vinter) 1,5 (sommer)
Maksimal ytelse (samlet installert effekt)	MW	34,6
Brukstid (fullasttime ekvivalenter)	timer	2535

3. Produksjon, referert perioden 1957-1988

Årlig produksjon	GWh	87,7
Vinter	GWh	13,6
Sommer	GWh	74,1

4. Økonomi

Byggetid	mnd.	18
Utbyggingskostnad	mill. kr	250
Utbyggingskostnad / Årlig produksjon	kr/kWh	2,85

1.2 Virkninger for miljø, naturressurser og samfunn

Generelt

Tiltakets konsekvenser på miljø, naturressurser og samfunn har vært omfattende utredet basert på prosjektet slik det ble lagt fram i meldingen og i tråd med NVEs utredningsprogram. Konsekvensutredningen omfatter en hovedrapport (konsesjonssøknad med sammendrag av konsekvensutredningene) og separate rapporter for følgende fagområder:

1. Fisk
2. Massedeponering, inkl. tegningshefte
3. Naturmiljø
4. Landskap
5. Friluftsliv og reiseliv
6. Ferskvannsressurser/vannforsyning/utslipp
7. Landbruk
8. Næringsliv og sysselsetting
9. Kulturminner
10. Tilleggsrapport for landskap og kulturhistorie

Råd, innspill og kritiske kommentarer i konsekvensutredningene og fra grunneiere er tatt hensyn til i den planløsningen som nå legges fram.

Vassføring

Erdalselvi vil få redusert vassføring på en strekning på over fire kilometer. 29 % av tilløpet eller ca. 1,4 m³/s vil gå forbi inntaket i gjennomsnitt (flomtapp, minstevannslipp og slipp pga. at tilløpet er lavere enn minste slukeevne). Restfeltet mellom inntak og utløp vil gi bidrag til økende vassføring beregnet til 500 l/s i gjennomsnitt rett før kraftstasjonsutløpet. Det er foreslått sluppet en minstevassføring på 140 l/s om vinteren og 300 l/s om sommeren.

Virkninger knyttet til vassføringen

Anleggsarbeidene vil i liten grad påvirke Erdalselvi som resipient eller kilde til vannforsyning gjennom tilslamming og annen forurensning. Vassstemperatur, isforhold og lokalklima vil bli påvirket vinterstid i ubetydelig grad. Virkningene for grunnvann, flommer, erosjon og

geologi forventes å bli små eller ubetydelige. Resipientinteresser og vannforsyningsinteresser vil i liten grad bli negativt berørt av tiltaket.

Landskap

Konsekvensutredningen konkluderer med at det tekniske inngrepet bryter med områdets urørte karakter og framstår helt lokalt som et fremmedelement. Den landskapsmessige effekten vil være størst i anleggsfasen. Riggområder og massedeponier vil være dominerende elementer i anleggsfasen.

Dersom alle 11 deponier blir realisert vil dette på en vesentlig måte redusere det historiske landskapets helhetlige estetikk og opplevelsesverdi i sentrale deler av Erdalen. Omfang og konsekvens av 11 deponier vil være stort negativt. En begrensning av antall deponiområder vil redusere negativ konsekvens. Endringer av størrelsen på massene og av plasseringen av massene innen deponiområdene kan endre omfang og konsekvensgrad.

Etter anleggsfasen vil veganlegg og tipper tilpasses landskapet rundt, dekket med jord og revegetert. På sikt vil de berørte arealene gradvis tilbakeføres til mer naturlige landskaps- og naturformer i tråd med dalens karakter.

Kraftstasjonen vil være synlig fra Aurlandsvegen og fra bebyggelsen nær stasjonen. Inntaksdammen vil ikke bli synlig fra Kvigno og nesten usynlig fra Aurlandsvegen. Veggen fra Hestevollen over Koldeli til inntaksområdet vil bli synlig fra Aurlandsvegen, men vil etter hvert delvis skjules av vegetasjon. En alternativ vegtrasé til inntaket fra Aurlandsvegen vil knapt være synlig fra Aurlandsvegen.

Vassføringen vil bli betydelig redusert, og elva vil derfor tape en del av sin verdi for landskapsbildet fra steder der elva synes. Elveleiet på den berørte strekningen er derimot så dypt nedskåret i terrenget og skjult bak vegetasjon at vassføringsendringen bare vil kunne oppdages fra begrensede områder i dalen og fra få steder på Aurlandsvegen.

Inngrepsfrie områder

Bygging av inntaksdam, inntak og overføring av Kolda og veg til inntaket vil redusere inngrepsfrie områder med ca. 0,2 km².

Brukerinteresser (friluftsliv, reiseliv og fisk)

Mork kraftverk vil ha små negative konsekvenser for friluftsliv og reiseliv.

Landbruk

Arealbeslag på dyrka mark vil være lite i driftsfasen. Redusert vannføring vil kanskje redusere gjerdvirkningen som elva har for dyr på beite. Behovet for jordvanning er konsentrert om nedre deler av den berørte strekningen hvor naturlig tilsig yter et viktig bidrag til vannføringen ut over pålagt minstevannføring. Nye veger vil gi enklere forhold for hogst og vedsanking for grunneiere. Tiltaket vil samlet sett ha små negative konsekvenser for landbruket.

Kulturminner

Kraftstasjonen og deponiområdene medfører at kulturmiljøene Aurlandsvegen og Bjørkum blir visuelt og fysisk berørt. For de andre verdivurderte kulturmiljøene vil Mork kraftverk i liten grad medføre negative konsekvenser for registrerte kulturminner eller kulturmiljø.

Nyere tid kulturminner utgjør en viktig visuell del av landskapet i Erdal. Potensial for funn av automatisk fredete kulturminner er lite/intet for 8 av 11 utredede deponiområder. Det omsøkes kun for ett deponiområde av kategori middels/lite. Her kan det være aktuelt med nærmere undersøkelser. Alle alternative vegtraseer

fram til inntaksområdet har lite potensial for funn av automatisk fredete kulturminner, mens ett alternativ (som i tilfelle vil bli justert) har middels negativ konsekvens for kulturhistorie.

Samlet medfører tiltaket liten/middels negativ konsekvens.

Naturmiljø

Tiltaket vil få liten innvirkning på naturmiljøet. Ingen prioriterte naturtyper eller dyrearter fra rødlista er berørt. Tre plantearter fra rødlista finnes nær utbyggingsstrekningen: alm, olivenfildlav og kort trollskjegg. Tiltaket vil samlet sett ikke ha negativ konsekvens for fisk på den ikke-anadrome strekningen. På anadrom strekning er det forventet liten til ubetydelig konsekvens for fisk.

Næringsliv og sysselsetting

Tiltaket vil gi lokalt næringsliv gode muligheter for økt sysselsetting i anleggsfasen. Kommunen vil kunne få økte skatteinntekter i anleggsfasen. I driftsfasen vil det betales skatter og konsesjonsavgifter til stat og kommune. Mork kraftverk vil gi inntekter til fallrettighetshavere og styrke lokalt inntektsgrunnlag og fortsatt drift av gardsbruk og for videre satsing på reiseliv og oppretthold av kulturlandskapet i dalen. Samlet vil tiltaket gi positive konsekvenser lokalt for næringsliv og sysselsetting.

Oppsummering av konsekvensene

Tabell 1-2 Oppsummerende tabell for konsekvenser

Delområde	Konsekvens	Kommentar
Ferskvannsressurser, vannforsyning og utslipp	Liten negativ	
Landskap	Middels negativ	Omsøkt prosjekt er justert for massedeponier og rørgate
Friluftsliv og reiseliv	Middels negativ	
Jord- og skogbruk	Liten/middels negativ	Omsøkt prosjekt for massedeponering og arrondering vil bidra til forbedrede jordbruksarealer
Kulturminner og kulturhistorie	Liten/middels negativ	Omsøkt prosjekt er justert for massedeponier etter anbefalinger fra utreder (arkeolog)
Naturmiljø og biologisk mangfold	Liten negativ	
Fisk	Liten/ingen	
Samfunnsmessige forhold	Middels positiv	
Andre forhold		Kraftnettet i Lærdal må forsterkes som følge av prosjektet. Vurderes som positiv konsekvens

Avbøtende tiltak

Tabell 1-3 Oppsummerende tabell for avbøtende tiltak

Delområde	Avbøtende tiltak
Ferskvannsressurser, vannforsyning og utslipp	Minstevannføring. Sedimenteringssystem for avrenning av slamholdig masse
Landskap	Gjennomføringen av massedeponiene vil gjøres i samråd med kommunen. Særskilt behandling av deponiområder
Friluftsliv og reiseliv	Samme som for landskap og kulturhistorie
Jord- og skogbruk	Minstevannføring. Arrondering av deponiområder for bruk til landbruksformål
Kulturminner og kulturhistorie	Spesielle tiltak for å bevare steinmurer, kantvegetasjon og nyere tids kulturminner. For øvrig samme som for landskap
Naturmiljø og biologisk mangfold	Minstevannføring
Fisk	Minstevannføring

2. INNLEDNING

2.1 Om Mork Kraftverk AS

Mork Kraftverk AS er et aksjeselskap under stiftning som forutsettes stiftet formelt og endelig når det foreligger konsesjon for det planlagte Mork kraftverk som denne meldingen gjelder. Partene i Mork Kraftverk AS er grunneiere på den aktuelle fallstrekningen som vil eie 33 % av aksjene og E-CO Vannkraft as som vil eie 67 %.

E-CO Vannkraft as eies 100 % av E-CO Energi as som igjen eies 100 % av Oslo kommune. Selskapet er Norges tredje største vannkraftprodusent og eier og driver 27 kraftverk med en gjennomsnittlig årlig produksjon på ca. 7,5 TWh. De største og viktigste kraftverkene ligger i Aurland og Hol kommuner. De aktuelle grunneierne er ikke medeiere i kraftverk fra før.

E-CO Vannkraft as (Oslo Energi) søkte konsesjon om overføring av avløpet fra de øvre delene av vassdraget til anleggene i Aurland i 1996. Etter at NVE avga negativ innstilling om prosjektet, ble søknaden trukket tilbake. Senere ble Erdalselvi foreslått vernet i forbindelse med supplerende av Verneplan for vassdrag, men blant annet på grunn av lokalt engasjement ble den nedre delen, etter samløpet mellom Modlaugselvi og Horna, tatt ut av verneforslaget slik at i dag er det bare vassdraget ovenfor, med et nedbørfelt på ca. 80 km², som er vernet mot kraftutbygging.

En grunneier på den nedre delen av vassdraget som ikke ble vernet, har arbeidet med planer om småkraftverk i Erdalselvi ved Tøri som er fritatt for konsesjonsbehandling (sak 4353 i NVE). Senere har de planene som legges fram i denne søknaden blitt utviklet i samarbeid mellom grunneierne og E-CO Vannkraft. Prosjektet er lagt på vent av grunneier inntil en avgjørelse er tatt for denne konsesjonssøknaden.

Planen for Mork kraftverk omfatter utnyttelse av fallet i Erdalselvi mellom ca. kote 410 og ca. kote 45, i alt 365 m. I Samla Plan ble prosjektet plassert i kategori II, men ble tatt ut av Samla

Plan siden det var vurdert i vernesammenheng (Verneplan IV). I forbindelse med søknaden om overføring til Aurland ble Samla Plan statusen avklart, og det ble gitt anledning til å fremme søknaden. Planen som nå legges fram, innebærer et vesentlig mindre inngrep og er gitt unntak fra Samla Plan gjennom vedtak av Direktoratet for naturforvaltning, brev av 26.09.2007.

Mork kraftverk er beregnet å få en årsproduksjon på ca. 88 GWh. Utbyggingen vil kreve tillatelse (konsesjon) etter vannressursloven og energiloven. På grunn av størrelsen vil en konsesjonssøknad også bli behandlet etter vassdragsreguleringsloven på noen viktige områder. Ervervsloven kommer ikke til anvendelse da innvunnet kraftmengde er mindre enn minstekravet for slik behandling som er på 4000 naturhestekrefter.

2.2 Begrunnelse for tiltaket

Utbygging av kraftverket som beskrevet nedenfor vil gi ca. 88 GWh ny kraft til en rimelig kostnad i dagens energisituasjon. Hovedbegrunnelsen for at Mork Kraftverk AS ønsker å gjennomføre den planlagte utbyggingen er å øke verdiskapningen basert på regionens egne ressurser. Fra grunneierne side vil en utbygging være en viktig stimulans for utvikling og videre bosetting i bygda. E-CO Vannkraft har vist at utbyggingen er teknisk og økonomisk gjennomførbar og ønsker å delta i utbyggingen gjennom det felleseide Mork Kraftverk AS. Kraftverksplanene er blitt utviklet gjennom forhandlinger mellom de aktuelle grunneierne og E-CO Vannkraft. Det er inngått avtale mellom grunneierne og E-CO Vannkraft om hvordan prosjektet skal utvikles videre og hvilke rettigheter og plikter avtalepartene skal ha. Prosjektet vil også gi ny verdiskaping for E-CO Vannkraft, Lærdal kommune og regionen for øvrig.

I en større sammenheng vil utbyggingen gi et positivt bidrag til landets kraftforsyning, og derved redusere importen av kraft fra utlandet.

Dette gir reduserte utslipp av CO₂ til atmosfæren.

Det såkalte “null - alternativet” - eller ingen utbygging, vil i dette tilfellet si at planene skrinlegges og at vassdraget ikke bygges ut. Utbyggingen er klarert for konsesjonsbehandling gjennom at prosjektet er tatt ut av Samla Plan og er etter de foreløpige vurderinger som er gjort for den nye planløsningen, vurdert som gunstigst når konflikter og økonomi vurderes samlet. Vassdraget er vurdert i vernesammenheng, men den delen som inngår i prosjektet er holdt utenom vernet.

Null-alternativet kan medføre at jordbruksdrift opphører, noe som medfører at begynnen de tilgroing skyter fart. Resultatet av et null-alternativ vil bli at det bidraget til energi- og effektbalansen som utbyggingen representerer, må skaffes på annen måte.

2.3 Geografisk plassering av tiltaket

Erdalselvi ligger i Lærdal kommune i Sogn og Fjordane fylke.

2.4 Dagens situasjon og eksisterende inngrep

Erdalselvi har ikke vært utnyttet til kraftproduksjon i noen særlig grad tidligere. Det var et lite aggregat i drift på vestsiden av Erdalselvi ved Vetlegjelsgrovi ved Helland i en kort periode i året 1945. Erdal Mølle drev strømproduksjon til eget bruk i en periode.

Elva har også blitt utnyttet til jordvanning tidligere. Det finnes fremdeles rester etter veier til jordvanning, rørgate til gårdsanlegget og teknisk utstyr fra den tid Mølla drev kraftproduksjon. Erdalselvi faller ca. i 1:12 i gjennomsnitt på utbyggingsstrekningen. Erdalen er en V-dal der elva renner dypt i terrenget og er i stor grad skjult av skogen.

I Erdalen ligger det flere gårdsmiljøer med en viss kulturhistorisk verdi og Aurlandsvegen, som er en mulig framtidig Nasjonal Turistveg.

3. BESKRIVELSE AV TILTAKET

3.1 Sammendrag

Planene omfatter inntak av Erdalselvi (kote ca. 410) nedenfor Kvigno og tunnel derfra til stasjonsområdet nedenfor Bjørkum. Kraftstasjonen legges i dagen, men så lavt i terrenget at den ikke er synlig fra vegen ovenfor. Kraftstasjonen vil bli synlig fra der vegen passerer ungdomshuset. Utløpet er planlagt til en kulp i Erdalselvi like overfor ungdomshuset på ca. kote 45. Vannet fra Kolda tas inn mellom kote 420 og 520 og overføres gjennom nedgravde rør til inntaksdammen. Det er behov for veg til inntaksstedet. Den vil gå fra Hestevollen til Koldeli og ha felles trasé med nedgravd rørledning fra Kolda til inntaksstedet. Alternativt søkes det om å få konsesjon for prosjektet uten Koldaoverførin-

gen. Alternativt søkes det om vegframføring til inntaksområdet direkte fra Aurlandsvegen i stedet for fra Hestevollen over Koldeli.

Det vil tas ut ca. 125 000 m³ sprengmasser fra tunnelen. All masse vil kjøres ut av tunnelen ved kraftstasjonsområdet. Det er behov for et mindre mellomlagringsområde for masse ved kraftstasjonen ved Bjørkum. Massedeponier vil plasseres der negative konsekvenser er minst for landskap og kulturhistorie. Lærdal kommune er interessert i masse og vil bli tilbudt store mengder masse. I Erdal vil massedeponiene være i grustaket ved fjorden, på landskapsmessig og kulturhistoriske akseptable steder ved Tøri, Bjørkum og Helland. Områdene vil utformes og revegeteres slik at de faller naturlig inn i landskapet i dalen. Områdene vil benyttes til utmark og jordbruksformål i framtiden.

3.2 Plangrunnlag

3.2.1 Geologi og grunnundersøkelser

Området har vært befart av ingeniørgeolog som sammenfatter situasjonen som følger: ”Området ligger i grensesonen mellom grunnfjell (gneiser) og overskjøvne bergarter (jotundekket) av gabbrobergarter. Mellom disse ligger et tynt, uregelmessig lag av kambrosiluriske skifre og kvartsitter. Grensen mellom disse kompleksene går på vestsiden av Erdalen der den antas å være representert av de karakteristiske brattkanter som opptrer her. Hvordan skyvegrensen er anleggsteknisk sett, er usikkert, da den stort sett synes overdekket. De bergartene som kunne observeres i vegskjæringer og bløtninger, er stort sett lite oppsprukket. På grunn av store høydeforskjeller, vil muligens bergtrykksproblemer (sprakefjell) kunne opptrre under driving av tunnelen i de massive, lite oppsprukne partiene. Ellers forventes brukbare driveforhold, bortsett muligens i det området der skyvesonen gjør seg gjeldende på det vestre alternativet.”

3.2.2 Kartgrunnlag

For prosjekteringen er det benyttet digitalt økonomisk kartverk i målestokk 1:5.000 og oversiktskart i 1:50.000.

3.2.3 Hydrologisk grunnlag

Nedbørfeltet til inntaket for Mork kraftverk faller sammen med hoveddelen av ”nedbørfeltet til hav” for Erdalselvi. Areal og tilsig til dette nedbørfelt er kjent (NVE-atlas: vassdragnr. 073.2Z). I tillegg er følgende delfeltstørrelser tegnet opp og arealene beregnet på digitalt N50 kart:

1. Restfeltet mellom kraftverkets inntak og utløp.
2. Restfeltet mellom kraftverkets utløp og fjorden.
3. Delfelt til inntak Kolda.

Normalavrenning

Ved hjelp av NVEs avrenningskart for den hydrologiske normalperioden 1961-90 er avrenningen for de enkelte delfeltene beregnet. Feltstørrelser og spesifikke avløp er vist i Tabell 3-3.

Vannmerker

For å karakterisere avløpets variasjon fra døgn til døgn og fra år til år i forbindelse med produktionsberegninger er serien for vannmerke Nysetvatn (stasjonsnr. 74.5) med observasjonsperiode 1957-1989 brukt som beskrivende serie. Vannmerkets nedbørfelt viser god overensstemmelse med Erdalselvi når viktige hydrologiske parametre som breandel, høyfjellsandel, sjøprosent etc. sammenlignes.

3.2.4 Kostnadsgrunnlag og dimensjoneringskriterier

Kostnadsgrunnlaget er basert på erfaringstall fra tilsvarende, nyere anlegg og erfaringspriser for øvrig. Maskintekniske og elektrotekniske priser er i tillegg basert på budsjettpriser fra leverandører. Prisene er justert til 4. kvartal 2007. Alle komponenter er dimensjonert etter kost/nytte-vurderinger hvor det er gjort anslag for representative kraftverdier i fast pengeverdi.

3.3 Mork Kraftverk - teknisk beskrivelse

3.3.1 Planløsning

Kraftverket vil utnytte avløpet fra Erdalselvi med overføring fra Kolda, i alt 145,6 mill. m³ fra et samlet nedbørfelt på 117,2 km². Utbyggingsplanen går ut på å utnytte fallet i Erdalselvi mellom kote ca. 410 og kote ca. 45 i en kraftstasjon i dagen, men med vannveg i fjell. Vannet fra Kolda, en sideelv til Erdalselvi, overføres til inntaket via nedgravde rør.

Eksisterende vegnett vil bli benyttet og i tillegg planlegges en ca. 1,3 km lang adkomstveg fra Hestevoll til inntaket. Adkomstvegen (alternativ 1) vil krysse elva i nærheten av det stedet der Kolda renner ut i Erdalselvi og føres langs østsiden av elva til inntaket. På en del av strekningen vil den ligge parallell med Koldaoverføringen. Vegen foreslås bygget i klasse 5, dvs. egnet for traktor/lastebil uten henger i barmarksperioden.

Det søkes alternativt om vegframføring direkte til inntaksstedet fra Aurlandsvegen. Flere mulige alternativer til traseer legges fram. Alternativene med trasé direkte fra Aurlandsvegen er mer i tråd med forslaget til vegtrasé foreslått i meldingen, hvor en kort avgreining (på 250-300 m) ned fra Aurlandsvegen til inntaksområdet var meldt.

Alternativ 2 greiner av før første hårnålsving ved Hestevollen og går ned mot elva og følger elva langs sørsida av elvebredden opp til inntaksområdet. Vegens lengde er anslått til ca. 500 m.

Alternativ 3 greiner av ved første hårnålsvingen ovenfor Hestevollen ned mot Erdalselvi, fortsetter i tunnel gjennom berget og videre over ei slette ved elva og deretter i tunnel til tilløpstunnelen (vannvegen) og felles føring med denne ut til inntaksområdet. Vegens lengde er anslått til ca. 500 m hvor ca. 200 m vil være tunnel.

Alternativ 4 greiner av på samme sted som alt. 2, men legges noe høyere opp og med ett påhugg for tunnel fram til tilløpstunnelen. Vegens lengde er ca. 500 m, hvor ca. 350 m er i tunnel, i tillegg kommer parallell vegtunnel med vannvegen i ca. 200 m.

Alternativ 5 er liknende alternativ 4, men med et påhugg kun etter 50-70 meter fra hårnålsvingen ovenfor Hestevollen. I dette alternativet vil det være ca. 450 m vegtunnel før den felles traséføringen med tilløpstunnelen.

I fortsettelsen av hårnålsvingen er det registrert en gammel kulturhistorisk verdifull vegtrasé med to gamle løypestrenger. Detaljprosjektering og utstikk av vegtrasé vil gjøres i samarbeid med kommunens kulturminnekonsept for å unngå berøring med og negativ påvirkning for disse verdiene.

3.3.2 Inntak og inntaksområde

Inntaksdammen får kronelengde på ca. 25 m og maksimal høyde på 5 – 6 m. Inntaksbassenget vil strekke seg om lag 50 m oppover fra dammen. Dammen med inntak og neddemt areal vil legge beslag på et areal på 1 - 2 daa. Inntaket bygges i skjæring i forbindelse med utslaget for tilløpstunnelen og utstyres med inntaksluke og varegrind. Inntaksdammen bygges høy nok til at inntakskonstruksjonen blir liggende i frostfri dybde med god klaring. Det er forutsatt kjørebri over dammen av hensyn til vedlikehold av inntaket. Det er behov for et lite riggområde ved elva i anleggsperioden anslått til 30x40 m. Riggområdet vil istandsettes etter anleggsperioden og revegeteres. Det vil være behov for en liten sнопlass i driftsfasen.

3.3.3 Reguleringer og overføringer

Det blir ingen reguleringer, bare en inntakskulp med tilstrekkelig dybde for et frostfritt inntak.

Avløpet fra Kolda (inntak et sted mellom kote 420 til 520) overføres til kraftverksinntaket via nedgravde rør med samlet lengde ca. 950 m.

3.3.4 Kraftstasjon med vannveger

Kraftstasjonen

Kraftstasjonen vil ligge ved elva ca. 600 m opp fra fjorden og er planlagt bygd i dagen, mellom hovedvegen og elva. Stasjonen vil bli sprengt inn i en fjellskjæring på et optimalt nivå med hensyn til utnyttelse av fallet ned til normal elvevannstand.

Som et alternativ er kraftstasjonen vurdert bygget i fjell, nær stedet der kraftstasjonen på foreliggende tegninger er planlagt.

I stasjonen er foreslått installert to ulike Francisaggregat med samlet ytelse på 34,5 MW for en maksimalvannføring på 12,0 m³/s og netto fall 359,0 m. Fordelingen på de to aggregatene blir henholdsvis 24,5 og 10,0 MW for slukeevner 8,5 og 3,5 m³/s. Den foreslåtte ytelsen er valgt på grunnlag av driftssimuleringer hvor marginale effektkostnader er veid mot antatte energi- og effektverdier. Valg av turbintype og fordeling av slukeevnen mellom aggregatene vil fortsatt kunne være underlagt endringer, herunder om et lite tredje aggregat er aktuelt. Stasjonsarrangementet er ikke endelig detaljert, men et forslag til arrangement er vist på vedlegg 4.

Kraften føres fra stasjonen ut til et 66 kV koblingsanlegg i dagen og videre ut på kraftlinjen fra Erdal til Lærdalsøyri som passerer ca. 30 m fra den planlagte kraftstasjonen (den eksisterende 22 kV linjen skal i forbindelse med bygging av Mork Kraftverk oppgraderes til 66 kV, men følge samme trasé som dagens linje), se vedlegg 5.

Vannvegen

Tilløpstunnelen drives med minimumstverrsnitt fra kraftstasjonen. På de nederste ca. 600 meterne blir det lagt rørgate i tunnelen (stålrør på fundamenter) til en propp der fjelloverdekningen er stor nok til å tåle vanntrykket. Fra proppen til inntaket, ca. 3420 m, utføres tilløpstunnelen råsprenget. Fra kraftstasjonen føres vannet i en kort kanal eller kulvert tilbake til elva. Det installeres føringer for bjelkestengsel i kanalen.

Alternativt har det vært undersøkt et alternativ med tunnel bare til Bjørkum gård og med rør i grøft fra munningen av rørtunnelen til kraftstasjonen. Dette alternativet er beskrevet i meldingen, men er forkastet pga. tekniske ulemper i forhold til den valgte løsningen.

3.3.5 Deponiområder

Det er valgt ut 7 områder for massedeponier i Erdal. I tillegg vil Lærdal kommune få tilbud om å motta masse. Mengden masse er beregnet til 125 000 m³. Det største deponiområdet er grustaket ved Sjøbakken. Øvrige omsøkte deponiområder vises på kartet under. Prosjektering og gjennomføring av deponering vil gjøres med landskapsarkitekt og i samråd med lokal kulturminnekonsept. Se for øvrig kapittel 5.2 om arealbruk, tippmasser og tippareal.

3.4 Planlagte tiltak i anleggs- og driftsfasen. Nedlegging

Tiltak i anleggsfasen er gjort rede for i beskrivelsen foran. For driftsfasen og ved eventuell nedlegging foreligger ingen konkrete planer utover de tiltak som normalt følger av en slik situasjon.

3.5 Endringer i forhold til meldingen

Kraftstasjonen vil få avløp ned mot kote 45 istedenfor kote 55 som angitt i meldingen. Slukeevne er økt fra 8,1 m³/s til 12,0 m³/s. Installert effekt er økt fra 24 MW til 35 MW.

Meldingen tok utgangspunkt i en kort avgrensning fra hovedvegen på vestsiden fra inntaket ned til inntaksområdet. Alternativer i tråd med dette fremmes også i denne søknaden, men ikke som foretrukket alternativ. Foretrukket alternativ er at adkomstvegen til inntaket vil grene av fra hovedvegen ved Hestevollen og krysse Erdalselvi like oppstrøms samløpet mellom Kolda og Erdalselvi. Videre vil vegen stige i svinger, og omtrent på kote 440 koble seg inn på traseen for Koldaoverføringen og deretter falle svakt ned mot inntaksområdet og dammen. I meldingen var det antatt at massene skulle brukes til vegformål, grus- og betongproduksjon og planering av areal mv. Massene vil i hovedsak benyttes til forbedring av jordbruksarealer og til knuseverk i Erdal, i tillegg har Lærdal kommune vist interesse for masse.

3.6 Landskapsmessige forhold og utslipp

Generelt

Inntaksdammen og kraftstasjonen vil være lite synlig fra offentlig veg. Traseen for Koldaoverføringen vil være synlig i noen år etter bygging, men vegetasjon vil etter få år dekke traséområdet. Adkomstvegen til inntaksdammen over Koldali vil også etter anleggsfasen være synlig fra Aurlandsvegen. Negative konsekvenser for landskap vil reduseres ved å tilpasse traseen til landskapet og ta vare på vegetasjon nedenfor vegen.

Veger

Det er forutsatt bygget adkomstveg fra hovedvegen (ved Hestevollen) til inntaket, se ovenfor. Alternativt kan adkomstveg føres til inntaket fra Aurlandsvegen fra området ved den krappe svingen ovenfor Hestevollen. Vegen vil i så fall gå på nordsida av Erdalselvi og muligens i tunnel. Et slikt inngrep vil berøre en kortere strekning og mindre areal og i et bratt område delvis uten vegetasjon, og vil ikke berøre landskapsopplevelsen fra Aurlandsvegen. Et vegløst inntak er vurdert, men er ikke aktuelt pga. store anleggs- og driftsulemper.

Tipper

Tilløpstunnelen er tenkt drevet fra kraftstasjonen uten andre tverrslag. Totalt tippvolum er beregnet til ca. 125 000 m³. Disponering av over-skuddsmasser og deponering er planlagt og beskrevet i egen rapport med kart og visualiseringer (Konsekvensutgreiing Massedeponering Erdal, Asplan Viak 2007).

Massene vil bli brukt til arrondering/forbedring av jordbruksarealet i nedre Erdalen. Lærdal kommune ønsker masse, et behov Mork kraftverk er positive til å tilfredsstille. Alle aktu-

elle deponiområder er vurdert ut fra hensyn til landskap og kulturhistorie (Tilleggsrapport landskap og kulturhistorie, Sweco 2008). Anbefalingene i tilleggsrapporten for landskap og kulturminner er fulgt opp i denne søknaden. Det vises til kapittel 5.2.

Massetak

Utover sprengingsmassene fra tilløpstunnelen og kraftstasjonstomta vil det bare i liten grad bli aktuelt med massetak, steinbrudd eller uttak av andre masser i forbindelse med anlegget.

Riggområder

Hovedrigg med mannskapsforlegning og hovedverksted antas vil bli i kraftstasjonsområdet og ved ungdomshuset. Det er behov i riggområdet for bl.a. mellomlagring av masse (avrenning) ved kraftstasjonsområdet. Det tas sikte på å benytte et areal på opp mot 4 daa rett sørvest for kraftstasjonen som i dag er jordbruksområde. Området ("Deponiområde 1") er undersøkt i tilleggsutredningen for landskap og kulturhistorie, og har lite potensial for funn av automatisk fredete kulturminner. Området har imidlertid høy landskapsmessig verdi, og vil derfor ikke benyttes som permanent deponi. Det vil iverksettes avbøtende tiltak i anleggsfasen.

I forbindelse med arbeidene i inntaket og for Koldaoverføringen vil det ventelig bare bli satt opp en enkel hvilebrakke og eventuelt et mindre verksted.

Utslipp - Støy

Forurensende utslipp fra anleggsstedene til jord og vann i byggeperioden vil bli søkt spesiell utslippstillatelse for og tatt vare på i overensstemmelse med de betingelsene som settes. Andre former for utslipp er neglisjerbare.

Støy omtales nærmere i kapittel 6.12.

3.7 Eiendomsforhold

Eierne i Mork kraftverk har alle fallrettigheter på strekningen som er planlagt utnyttet (se Tabell 3-1).

Tabell 3-1 Oversikt over falleiere

Gnr. 33	Bnr. 3. 4	E-CO Vannkraft as
Gnr. 34	Bnr. 4	Herborg Bjørkum
Gnr. 34	Bnr. 5. 6	E-CO Vannkraft as
Gnr. 35	Bnr. 1	Hans Inge Thyri
Gnr. 36	Bnr. 4	E-CO Vannkraft as
Gnr. 36	Bnr.5	E-CO Vannkraft as
Gnr. 37	Bnr. 4	E-CO Vannkraft as
Gnr. 38	Bnr. 1	Ø. Aspevik m.fl.
Gnr. 38	Bnr. 5	E-CO Vannkraft as
Gnr. 38	Bnr. 6	E-CO Vannkraft as
Gnr. 38	Bnr. 7	E-CO Vannkraft as
Gnr. 39	Bnr. 1	Berit Bjørkum

Det er inngått avtaler om nødvendig areal til tipp og kraftstasjonsbygning. Dersom Lærdal kommune eller andre grunneiere ønsker masse, må de på egen hånd søke om tillatelse for disponering av masse. I tillegg til fallrettigheter i Erdalselvi har eierne fallrettigheter i sideelva Kolda og rett til å legge rørledninger over eiendommer og grunn. I tillegg er det gjennom kjøpskontrakter og skylddelingsforretninger mv. sikret adgang til å anlegge demninger, stolpeledninger, transportbaner og veier i utmark og innmark mot erstatning.

Skade på eiendom skal erstattes. Kontraktene fra perioden 1909-1919 er utformet slik at utbygger har rett til å ta grunnen i bruk for kraftverksformålet mot å gi erstatning. Dersom ikke minnelige ordninger oppnås, vil nivået på erstatning avgjøres ved skjønn.

Inntaket til kraftverket med inntaksdam vil bli plassert nedenfor Kvigno. Inntaksdammen vil bli bygd på Mork sameige (østsida) og Knut Kvigne (vestsida) sine eiendommer. Eri fjellsameige eier grunnen like ovenfor der inntaksdammen vil ligge. Dam og inntak vil plasseres slik at vannspeilet vil ligge på høyde med der eiendomsgrensa mellom Mork sameige og Eri fjellsameige går. Det ferdige anlegget med inntaket og inntaksdam vil ikke berøre Eri fjellsameige sin grunn. I anleggsfasen vil grunnen på Eri fjellsameige kunne bli noe berørt. Mork Kraftverk er forberedt på å gi erstatning for eventuelle ulemper dette medfører.

På grunn av behovet for veg til inntaksområdet og for å føre vann fra sideelva Kolda til inntaket, er det behov for å inngå avtaler om erstatning for ulemper. Mork Kraftverk har hatt kontakt med de grunneiere som vil bli berørt av utbyggingen (se vedlegg 6).

Mork kraftverk vil gjennom minnelige avtaler forsøke å komme til enighet om endelige avtaler som omfatter areal- og rettighetserverv eller erstatning for ulemper knyttet til gjennomføringen av prosjektet. Mange, men ikke alle, nødvendige avtaler er signert. Tabellen under gir en oversikt over hvilke grunneiere Mork kraftverk arbeider med for å inngå minnelig avtale om erstatning, eventuelt avtale om erverv av areal og grunn.

Mork kraftverk vil gjennom minnelige avtaler forsøke å komme til enighet om endelige avtaler som omfatter areal- og rettighetserverv knyttet til gjennomføringen av prosjektet. Mange, men ikke alle, nødvendige avtaler er signert. Dette er bakgrunnen for at det søkes om ekspropriasjonstillatelse og tillatelse til forhåndstiltredelse i medhold av oreigningsloven.

Søknad om ekspropriasjonstillatelse og tillatelse til forhåndstiltredelse i medhold av oreigningsloven omfatter følgende areal- og rettighetserverv fra angitte eiendommer (se Tabell 3-2 neste side):

Tabell 3-2 Oversikt over eiendommer hvor ekspropriasjon er aktuelt

Gnr./Bnr.	Eier	Kommentar
37/3	Knut Kvigne	Eier området på vestsida av elva ved inntak for damfeste og lukehus, samt for eventuell anleggsveg fra Kvigno til inntakssted. I følge kjøpekontrakt har utbygger rett til nødvendige inngrep mot erstatning på 37/3, og ekspropriasjon er ikke nødvendig. Dersom ikke minnelig avtale oppnås, vil erstatning iht. kontrakt avgjøres ved skjønn.
33/1 og 2, 34/1, 3, 7 og 12	Mork sameige	Eier området på østsida av elva for Hestevollen for adkomstveg med brufeste, trasé med rørgate til Kolda, masseuttak og damfeste. Flertallet i sameiet har inngått minnelig avtale (35/1 og 34/4). I følge kjøpekontrakt har utbygger rett til nødvendige inngrep mot erstatning på 33/1 og 2, 34/1,3,7 og 12. Dersom ikke minnelig avtale oppnås, vil erstatning iht. kjøpekontrakt avgjøres ved skjønn.
38/2	Hestevollen sameige	Eier området vest for elva ved Hestevollen for adkomstvei til brufeste over elva. Flertallet i sameiet har inngått minnelig avtale (38/1 og 3). I følge kjøpekontrakt har utbygger rett til nødvendige inngrep mot erstatning på 38/2. Dersom ikke minnelig avtale oppnås, vil erstatning iht. kjøpekontrakt avgjøres ved skjønn.

Arealinngrep vil bli målt opp nøyaktig i forbindelse med gjennomføring av anleggsarbeidene.

3.8 Hydrologi

3.8.1 Nedbørfelt og avløp

Basert på avrenningskartet er tilløpet til inntakene i Erdalselvi og Kolda beregnet som angitt i nedenstående tabell.

Tabell 3-3 Feltstørrelser og spesifikke avløp

Nedbørfelt	Areal		Midlere avløp	
	[km ²]	[l/s/km ²]	[m ³ /s]	[mill. m ³]
Erdalselvi ved inntaket	114,2	39,5	4,51	142,3
Delfelt Kolda	3,05	35,3	0,11	3,4
Sum Mork kraftverk	117,3	39,4	4,62	145,7
Restfelt til kraftstasjonsutløpet	18,3	26,8	0,49	15,5
Sum rett før kraftstasjonsutløpet	135,6	37,7	5,11	161,2
Restfelt til utløp i fjorden	2,4	21,1	0,05	1,6
Sum Erdalselvi ved utløp i fjorden	138,0	37,4	5,16	162,8

Karakteristiske vassføringer

Alminnelig lavvassføring er basert på E-tabellverdi for vannmerke Nysetvatn som er 3,1 % av middelvassføringen. Overført til Erdalselvi gir dette 0,14 m³/s ved inntaket inklusive overført vann fra Kolda.

5-persentil verdien for vassføring ved inntaket om sommeren er 1,12 m³/s og om vinteren 0,11 m³/s.

Erdalselvi nedenfor inntaket vil i store deler av året få sterkt redusert vassføring. Beregninger viser at i gjennomsnitt vil 71 % av tilsiget til inntaket bli utnyttet, mens 29 % går forbi inntaket, først og fremst som flomvann. Tabell 3-4 viser vannutnyttelse i Mork kraftverk.

Tabell 3-4 Vannutnyttelse i Mork Kraftverk

	Vannmengde til inntaket mill. m ³ /år	Andel %
Turbinvann	104,5	71
Flomtap	30	
Minstevannslipp	6,5	
Vassføring under minste slukeevne	4,5	
Delsum vannslipp	41,0	29
Sum (turbinvann + vannslipp)	145,5	100

Minstevassføringer og minste nyttbare vassføring

Det er foreslått sluppet en minstevassføring om vinteren (1. oktober – 30. april) på 0,14 m³/s og om sommeren (1. mai til 30. september) på 0,3 m³/s. Minste nyttbare vassføring antas å bli ca. 1,3 m³/s vinterstid og ca. 1,5 m³/s om sommeren.

Vassføringsvariasjon

Variasjoner i naturlig vassføring i noen typiske år er vist i kapittel 6. Beregningene er basert på vannmerke 74.5 Nysetvatn da avløpsforholdene for dette vannmerket er vurdert å representere den berørte elvestrekningen best. Nedbørfeltet til vannmerket karakteriseres ved en høy andel snau fjell (87 %), en liten del sjøer og skog (6 % hver) og en liten andel breer (1 %). Vannmerket er uregulert.

Vannstander. Neddemt og tørrlagte arealer

Hvordan elvevannstandene vil bli etter utbygging sammenlignet med førsituasjonen vil vanskelig kunne gis noe mål for. Det er ikke gjort oppmålinger for å finne ut av dette.

Inntaksområdet vil bli oppmålt i forbindelse med detaljprosjekteringen. Et foreløpig estimat er at det neddemte arealet ved høyeste nivå på vannspeilet vil ligge mellom 1 og 2 daa. Imidlertid vil minstevannføring og øvrig vassføring fra restfelt med mer sikre at elva ikke blir tørrlagt.

Kjøremønster og drift av kraftverket

Kraftverket får ingen ordinære reguleringsmagasiner og kjøres i det vesentlige etter tilsigsforholdene ved inntaket. Blir tilløpet etter slipping av minstevassføring mindre enn det turbinen kan utnytte, er det forutsatt at alt vannet må slippes forbi. Inntaksmagasinet vil ikke kunne utnyttes til start/stopp-kjøring. Ordinær effektkjøring, for eksempel med dag/natt variasjoner, er ikke aktuelt.

Flommer

Overløpet over inntaksdammen vil bli utformet slik at naturlige flommer ikke øker. Flombereg-

ninger vil bli gjennomført når utbygging eventuelt blir aktuelt. Flommene på utbyggingsstrekningen vil bli redusert med den vassføringen som går gjennom kraftstasjonen.

3.9 Produksjonsberegninger

Produksjonen er beregnet ved hjelp av driftssimuleringer for perioden 1980-2005. Norconsults simuleringmodell TOMAG er benyttet. Modellen simulerer driften av kraftverket detaljert med ett døgn som tidsoppløsning. Variasjonen i det uregulerte tilsiget til inntaket beskrives ved hjelp av variasjonen ved vannmerke Nysetvatn. Beregning av normaltilløpet er beskrevet i kapittel 3.8.1.

Simuleringen starter 1. januar det første året og går fortløpende gjennom alle dager i alle år. For hver dag registreres tilløpet til inntaket. Først tappes eventuelt spesifisert minstevassføring forbi, deretter bestemmes turbinvassføringen ut fra den strategien som er valgt for magasindisponeringen dersom det er magasiner som kan manøvreres. Er det overløp, registreres dette. Hvis tilgjengelig vann for turbinen er mindre enn en spesifisert verdi, kan dette registreres som tap dersom man ikke kan regne med å "skvalpekjøre".

For den aktuelle turbinvassføringen beregnes falltap i vannveg og inntak, og virkningsgrad kan hentes fra en innlest virkningsgradstabell. Deretter kan produksjonen beregnes ut fra beregnet netto fallhøyde og tilgjengelig vannmengde. Det er utført simuleringer med ulike slukeevner for kraftverket. Endelig valg er bestemt på bakgrunn av marginale effektkostnader og kriterier for verdi for innvunnet kraft ved slukeevneendring. For slukeevne 12 m³/s og tilløp basert på avløpet i perioden 1961-90 er produksjonen beregnet som angitt i Tabell 3-5.

Tabell 3-5 Estimert energiproduksjon Mork kraftverk

	Vinter	Sommer	Sum
Produksjon, GWh	13,6	74,1	87,7

Naturhestekrefter

Konsesjonsavgifter og konsesjonskraft beregnes generelt etter innvunnet kraftmengde i bestemmende år når vassdragsreguleringsloven legges til grunn og gjennomsnittlig kraftmengde (median år) når ervervsloven legges til grunn. For vurdering av konsesjonsplikt ved ytelse >4000 NHk og som grunnlag for beregning av konsesjonsavgifter i prosjekter uten magasin som her, erstattes regulert vassføring med alminnelig lavvassføring.

Tabell 3-6 Naturhestekrefter

Bruttofallhøyde H_{BR}	363 m
q_{reg} = alminnelig lavvassføring	0,14 m ³ /s
Naturhestekrefter = $13,33 \times q_{reg} \times H_{BR}$	677 NHk/år

Overføringen av Kolda representerer en årlig energiproduksjon på ca. 1,6 GWh og mye mindre enn 500 NHk/år.

3.10 Økonomiske fordeler

I tillegg til bidrag til nasjonal kraftoppdekning gir kraftverket inntekter til eieren, Mork Kraftverk AS og falleierne, og skatter til kommunen og staten. De private falleierne bor i og skatter til Lærdal kommune. Vegene til inntaket vil ha verdi for grunneierne (som er organisert i et sameie) i forbindelse med uttak av ved i området.

3.11 Kostnadsoverslag

Nedenfor er vist en sammenstilling av hovedpostene i kostnadsoverslaget. Overslaget er basert på pengeverdi i norske kroner uten merverdiavgift pr. 4. kvartal 2007 og omfatter alle kostnader for å levere kraften på høyspentnettet. Renter i byggetiden er regnet etter 6 % p.a.

Tabell 3-7 Utbyggingskostnader i mill. kr

Sammendrag	Mill. kr
Bygningsmessige arbeider	117
Maskin- og elektrotekniske arbeider	102
Diverse uforutsett	inkl.
Anleggskraft, telefon m.m., anslag	2,5
Anleggskraftlinje, 22 kV	0,05
Administrasjon, planlegging m.m	12
Avsatt til skjønn, erstatninger m.m	ikke medtatt
Renter i byggetiden, 6 % p.a. (byggetid: 18 mnd.)	21
Sum	255
Produksjon, GWh	87,7
Utbyggingskostnad, kr/kWh	2,91
Marginalkostnad Koldaoverføring, mill. kr	2,5
Marginalproduksjon Koldaoverføring, GWh	1,6
Grensekostnad Koldaoverføring, kr/kWh	1,56

Tabell 3-8 Maskin- og elektroteknisk utstyr, mill. kr

Maskin- og elektroteknisk utstyr	Mill. kr
Aggregat (francisturbin, slukeevne 3,5 m ³ /s + generator)	22
Aggregat francisturbin, slukeevne 8,5 m ³ /s + generator)	49
Transformatorer, maskinsalkran, mm. inkl.	Inkl.
Stålrør d = 2100 mm, 600 m	22
Sugerørsluke, inntaksluke og varegrind	4
Diverse og uforutsett (5 %)	5
Sum maskin- og elektrotekniske arbeider	102

3.12 Maskinteknisk utstyr og elektriske anlegg

Maskinteknisk utstyr og elektriske anlegg er bestemt på grunnlag av en foreløpig teknisk vurdering. Turbintype, fordeling av maks slukeevne mellom aggregatene og annet, vil kunne endres i detaljplanleggingen.

Tabell 3-9 Maskinteknisk utstyr

Aggregat 1 - teknisk informasjon		
Turbintype		horisontal Francis
Slukeevne	m ³ /s	3,5
Turtall	o/min	750
Turbineffekt P _T	MW	10,5
Generatorytelse S	MVA	13,9
Transformatoreffekt	MVA	13,9
Installert effekt P _G - aggregat 1	MW	10,08
Aggregat 2 - teknisk informasjon		
Turbintype		horisontal Francis
Slukeevne	m ³ /s	8,5
Turtall	o/min	500
Turbineffekt P _T	MW	25,5
Generatorytelse S	MVA	31,4
Transformatoreffekt	MVA	31,4
Installert effekt P _G - aggregat 2	MW	24,5
Generatorvirkningsgrad		0,97
Transformatorvirkningsgrad		0,99
Total installert effekt P _G	MW	34,6
Rør		
Rørdiameter- stålrør (t = 22 mm)	m	2,10
Total rørlengde	m	600
Inntak		
Inntaksluke		Rulleluke
Lysåpning, B x H	m x m	3,0 x 3,5
Vanntrykk	m	5
Varegrind	m ²	24
Rørbruddsventil	-	nei

Tabell 3-10 Elektriske anlegg

Elektrisk anlegg		
Maskinspenning	kV	11
Frekvens	Hz	50
Effektfaktor cos φ		0,9
Spennings kabel og apparat-anlegg	kV	11
Transformatorer	stk.	2
Omsetning	kV/kV	11/66
Kraftlinje Mork kraftverk til eksisterende linje Erdal til Lærdal	m	4000
Spennings	kV	66

3.12.1 Nettilknytning

Mork kraftverk vil kreve forsterkning av deler av Lærdal Energi as sitt nett. Linjen mellom Erdal og Lærdalsøyri (ca. 4 km) må oppgraderes til 66 kV, men følge samme trasé som dagens linje. I tillegg må 66 kV ledningen fra Stuvane til Borgund (ca. 18 km) forsterkes.

Siden det er en rekke vannkraftprosjekter under planlegging i Lærdal kommune, har kommunen iverksatt en samlet planlegging for å få oversikt over planlagte prosjekter. Planen vil bli behandlet politisk i løpet av høsten 2008. Mork kraftverk er ikke en del av planen, da kraftverket har kommet langt i konsesjonsprosessen. E-CO vannkraft AS og Østfold energi AS har sammen med Lærdal Energi as igangsatt en felles finansiert teknisk-økonomisk utredning for behovet for nettforsterkninger i Lærdal. Utredningen vil bli lagt til grunn for nettinvesteringer

i perioden 2009-2012 for å bidra til en effektiv tilknytning av nye vannkraftverk i Lærdal. Mork kraftverk er forberedt på å bidra med anleggsbidrag til Lærdal energi AS slik at Mork kraftverk kan tilknyttes nettet.

Det er avklart med og forutsettes at Lærdal Energi AS søker om konsesjon for forsterkning av ledningen mellom Erdal og Lærdalsøyri fra 22 kV til 66 kV, som følge av den felles finansierede utredningen.

Mork kraftverk og andre planlagte kraftverksprosjekter i Lærdal vil føre til behov for å oppgradere Statnetts transformatorstasjon i Borgund. Eksisterende ytelse er 42 MVA.

3.12.2 Samarbeid for forbedret distribusjonsnett

Inntaket ved Kvigno vil ikke ha behov for permanent strømforsyning. Eventuelt behov for strøm vil tilfredsstilles med separat aggregat. Lærdal Energi har ytret ønske om å føre fram distribusjonsnett til øvre deler av Erdal. I den forbindelse er Mork kraftverk positive til et samarbeid, slik at Lærdal Energi kan føre en kabel gjennom vannveien (tunnelen) til inntaksområdet.

3.12.3 Anleggskraft

Anleggskraft til stasjonsområdet tas fra eksisterende 22 kV luftledning i Erdalen som passerer i nærheten av anleggsområdet ved kraftstasjonen.

3.13 Alternativer

3.13.1 Kraftstasjon i fjell

Som et alternativ kan kraftstasjonen bli bygget i fjell, nær stedet der kraftstasjonen er planlagt som vist på foreliggende tegninger (vedlegg 4, 5). Alternativet er dyrere og innebærer praktiske ulemper i anleggsfasen og i driftsfasen.

3.13.2 Overføring av Kolda

Det søkes primært om overføring av Kolda til inntaket nedenfor Kvigno. Det søkes sekundært om å få konsesjon uten overføring av Kolda.

3.13.3 Adkomstveg fra Aurlandsvegen

I meldingen ble det foreslått en adkomst til inntaket med veg fra Aurlandsvegen. Vegens lengde var beregnet til 250-300 meter, og dette forslaget ble lagt til grunn for konsekvensutredningene.

Ut over hovedalternativ til veg fra Hestevollen over Koldeli, fremmer vi forslag om alternativer. Alternativene er i tråd med forslaget i meldingen, men hvor adkomstvei på ca. 500 meter direkte fra Aurlandsvegen fra svingen overfor Hestevollen føres i friluft eller eventuelt i tunnel til inntaksstedet. Veggen foreslås bygget i vegklasse 5, dvs. egnet for traktor/lastebil uten henger. Valg av ett av disse alternativene vil innebære at adkomst fra Hestevollen sløyfes. Alternativene er teknisk gjennomførbare, gunstig for landskapsopplevelsen fra Aurlandsvegen, men økonomisk ugunstig pga. behovet for sprengning.

3.13.4 Forkastede alternativer

Et alternativ med vegløst inntak er vurdert og forkastet pga. anleggs- (større inngrep rundt i inntaksområdet pga. arealbehov for rigg og transport og mye lengre byggetid) og driftsmessige ulemper (kontroll av vannføringsmåleren, vedlikehold på inntaket, rensk av dam). Et alternativ med adkomst fra Kvigno er også vurdert nøye. Alternativet ville ha vært økonomisk gunstig, men er forkastet på grunn av områdets høye verdi for landskap og kulturminner og betydning for Aurlandsvegen.

Flere alternativer med vannvegen på østsiden av dalen har vært studert. Fordelen hadde vært bedre geologi for tunnelbygging, men alternativene er forkastet blant annet på grunn av høyere kostnader. En annen planløsning med vannveien i rør i dagen mellom Bjørkum og kraftstasjonen, ble fremmet i meldingen. Alternativet er forkastet pga. tekniske ulemper.

I meldingen var det forutsatt at massene skulle legges på tipp i nærheten av tunnelpåhøget og også skulle benyttes til vegbygging. I søknadsprosessen er planene konkretisert, og flere mulige deponiarealer er forkastet ut fra landskaps- og kulturminnehensyn.

3.14 Orienterende fremdriftsplan

En mulig framdrift i prosjektet er vurdert å kunne være slik:

Tabell 3-11 Planlagt framdrift

Aktivitet	2008			2009			2010			2011		
Oversendelse av søknad til NVE	■	■										
Konsesjonsbehandling i NVE og OED		■	■	■	■							
Prosjekteringsfase				■	■	■						
Bygging							■	■	■	■	■	■

Framdriftsplanen baseres på en rask saksbehandling hos berørte parter. I denne planen er det forutsatt konsesjonsvedtak i mai 2009. I perioden mot slutten av konsesjonsbehandlingen, når NVEs innstilling til Olje- og energidepartementet er klar, vil videre planlegging og detaljprosjektering og forberedelser til anbudskonkurranse foretas. Byggestart vil startes så raskt som mulig etter at konsesjon er gitt. Antatt byggetid er 18 måneder. Idriftsettelse vil etter planen skje i 1. kvartal 2011.

En mer gjennomarbeidet framdriftsplan vil bli utarbeidet når anlegget eventuelt skal bygges ut.

4. OFFENTLIGE ELLER PRIVATE TILTAK SOM ER NØDVENDIGE FOR AT PROSJEKTET KAN GJENNOMFØRES

Bemanningen i driftsperioden etter at anlegget er satt i drift gir bare et fåtall nye arbeidsplasser som ikke vil kreve utbygging/utvidelse av skoler, barnehager o.l.

Anlegget vil være lett tilgjengelig fra offentlig veg og vil derfor ikke kreve nye offentlige vegger eller lignende.

5. AREALBRUK, EIENDOMSFORHOLD OG OFFENTLIGE PLANER

5.1 Arealbruk

I inntaksområdet vil bygging av inntaksdam og etablering av inntaksbasseng og inntak berøre et areal på ca. 1-2 daa. Vannvegen vil ligge i tunnel. Kraftstasjonsområdet med adkomstveg vil legge beslag på et areal på ca. 2 daa. Tabell 5-1 viser en oversikt over arealbruken.

Tabell 5-1 Oversikt arealbruk

Område	Areal, dekar
Inntak/inntaksbasseng med dam:	1-2
Areal for massesortering (midlertidig)	4
Kraftstasjonsområde med adkomstveg	2
Riggområder (midlertidig)	4
Adkomstveg inntak	8
Sum	19 - 20

5.2 Tippmasser og tipparealer

Opprinnelig plan for deponering av tippmasser er gjort rede for i en egen fagrapport (Johnsen et. al. 2007, Asplan Viak).

I tilleggsutredningen for landskap og kulturhistorie fra juni 2008, er det foretatt en grundig vurdering av de potensielle deponiområdene ut fra hensynet til landskap og kulturminner. Områdene er rangert og det er gitt en anbefaling. Gjennomføringen av deponeringen vil gjøres med landskapsarkitekt og i samråd med kommunens kulturminnekonsulent. Tabell 5-2 viser hvor massene vil bli deponert.

Tabell 5-2 De 7 deponiområder som det søkes om (område numre referer til kart i "Konsekvensutgreiing Massedeponering").

Område	Kommentar
2	Området ligger ned mot elveleiet ved Bjørkum. Ubetydelig potensial for funn av automatisk fredete kulturminner. Tilleggsutredningen sier at området kan benyttes til deponiområde.
4	Området ligger ned mot elveleiet ved Tøri. Ubetydelig potensial for funn av automatisk fredete kulturminner. Området kan utvides ift. opprinnelig plan, jf. tilleggsutredningen.
5	Området ligger nedenfor Tøri. Middels/lite potensial for funn av automatisk fredete kulturminner. Området kan utvides ift. opprinnelig plan, jf. tilleggsutredningen.
6	Området ligger ned mot elveleiet nedenfor Tøri. Ubetydelig potensial for funn av automatisk fredete kulturminner. Tilleggsutredningen sier at området kan benyttes til deponiområde.
7	Området ligger bortenfor Tøri. Ubetydelig potensial for funn av automatisk fredete kulturminner. Tilleggsutredningen sier at området egner seg til deponiområde.
10	Området ligger ved Helland. Ubetydelig potensial for funn av automatisk fredete kulturminner. Tilleggsutredningen sier at området kan benyttes til deponiområde. Området omsøkes pga. nytten av forbedring for jordbruksformål.
11	Område ligger i grustaket ved fjorden – Sjøbakken. Ubetydelig potensial for funn av automatisk fredete kulturminner. Området egner seg for deponi ifl tilleggsutredningen.

Lærdal kommune har behov for masse for forbedring av arealer til allmenne formål på Lærdalsøyri og på Tønjum. I tillegg har Inge Sæbø vist interesse for masser for oppgradering og forsterkning av kaiområdet (Gnr/Brnr 33/10) i Erdal. Mork kraftverk vil bidra til at dette behovet dekkes, men eventuelle tillatelser om disponering av masse må sørges for av partene selv/disse grunneierne.

5.3 Samla Plan for vassdrag

Utbygging av Erdalselvi ble fremmet i Samla Plan som en fellesutbygging med Kolarvassdraget. Prosjektet ble plassert i kategori II, men ble tatt ut av Samla Plan i forbindelse med at vassdraget ble vurdert i vernesammenheng (Verneplan IV). I forbindelse med søknad om overføring til Aurland ble Samla Plan statusen avklart, og det ble gitt anledning til å fremme søknaden. Planen som nå legges fram, innebærer et vesentlig mindre inngrep og er gitt unntak fra Samla Plan gjennom vedtak av Direktoratet for naturforvaltning, brev av 26.09.2007.

5.4 Kommunale planer

Nordøstre del av nedbørfeltet er definert som LNF-område i kommuneplanen. Nær utløpet i fjorden er mindre områder avsatt henholdsvis for grustak, industri og boligområde. I andre deler av nedbørfeltet er avsatt områder for ulike formål og med ulik status, blant annet boligfelt, område for råstoffutvinning (grustak) etc., men disse områdene ligger utenfor det aktuelle tiltaksområdet.

Lærdal kommune har sendt forslag til kommunedelplan for landbruk og kulturminnevern (temaplan) på høring i februar 2008. Målet med planen er å være en kunnskapsbase og forvaltningsplan for landbruksressurser, kulturlandskap og kulturminner for enkeltsaker i kommunen. I planen er Erdal utpekt som ett av 29 kjer-

neområde for kulturmiljø. Erdal har i følge verdivurderingen både kvaliteter av regional og lokal interesse. Planstatus i dag for området er LNF. Erdal er også utpekt som et kjerneområde for kulturlandskap. Verdier som er viktige å ta vare på er historisk interessante driftsformer er biologisk mangfold, slåtteeinger, naturbeiteområder og bjørkehager, mens verdifulle kulturmiljøer og kulturminner er steingjerder, rydningsrøyser, kanaler og bekkefar. De tilpasninger og avbøtende tiltak som det legges opp til, vil bidra til at tiltakets konsekvenser på landskap og kulturminner blir så små som mulig.

Mork kraftverk har hatt kontakt med Lærdal kommune i søknadsprosessen. Lærdal kommune har fremmet ønske om masse fra anlegget, og Mork kraftverk er positive til ønsket, se kap. 5.2.

5.5 Andre offentlige planer

Sogn og Fjordane fylkeskommune

I kulturetaten i fylkeskommunen er det ikke kjent at det er spesielle forhold som kommer i konflikt med utbyggingsplanene.

Sogn og Fjordane fylkeskommune har iverksatt planlegging av fylkesdelplan for vannkraftutbygging som omfatter små vannkraftverk opp til 10 MW. Mork kraftverk er over 10 MW.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane

Det er opplyst at det er ingen planer eller planutkast i utbyggingsområdet som kommer i konflikt med kraftutbyggingsplanene.

5.6 Konsesjoner og rettigheter - nødvendige tillatelser fra offentlige myndigheter

5.6.1 Eksisterende konsesjoner. Eier og rettighetsforhold

Fallrettighetene i de berørte elvene eies av private grunneiere og E-CO Vannkraft as. Etter

inngått avtale skal disse rettighetene leies ut til Mork Kraftverk AS slik at grunneiernes andel av aksjene blir 33 % og E-COs andel 67 %. Forørig regulerer den inngåtte avtalen en rekke andre forhold både i planleggings- bygge- og driftsfasen.

5.6.2 Vassdrags- og ervervskonsesjon

Den planlagte utbyggingen vil gi en innvunnet kraftmengde som ligger klart under 4000 naturhesterkter som er grensen for når ervervskonsesjon er nødvendig. Utbyggingen vil måtte ha tillatelse (konsesjon) etter vannressursloven og vil på grunn av størrelsen også på mange viktige punkter bli behandlet etter bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven. Denne behandlingen startet med en meldings- og konsekvensutredningsfase for å klarlegge virkningene av tiltaket.

5.6.3 Konsesjon etter energiloven

Bygging og drift av elektriske anlegg av den størrelsen det her er snakk om, vil kreve konsesjon etter energiloven. Søknad om anleggskonsesjon etter denne loven fremmes sammen med søknad om utbygging etter vannressursloven og behandles parallelt.

Det er avtalt med Lærdal energi at de vil søke om konsesjon for nødvendige forsterkninger av linjenettet i Lærdal for å føre kraften fram, se kap. 3.12.1.

5.6.4 Andre tillatelser

Utbyggingen vil kreve tillatelse etter forurensningsloven for den permanente driften av anlegget. I byggeperioden vil det bli nødvendig med egne tillatelser etter forurensningsloven av hensyn til de midlertidige anleggene, så som brakkerigger, lager, verksteder osv. Eventuelle ekspropriasjonstillatelser for erverv av nødvendige arealer for utbyggingen vil kunne gis etter oreigningsloven, men anses unødvendig i dette

tilfellet siden det er de framtidige eierne av kraftverket som også innehar de nødvendige rettighetene.

Eri fjellsameige eier grunnen like ovenfor der inntaksdammen vil ligge. Vannspeilet i inntaksdammen er planlagt å ligge på høyde med der eiendomsgrensa mellom Mork sameige og Eri fjellsameige går. Dersom vannspeilet i inntaksbassenget må ligge høyere enn der eiendomsgrensa mellom Mork sameige og Eri fjellsameige går på grunn av faren for ising, må Mork Kraftverk erverve grunn og eventuell fallrettigheter på Eri sameige.

For all byggeaktivitet ved kraftstasjonsområdet, vegtilkomst og øvrige veganlegg som er nødvendig, vil det søkes Statens vegvesen for tillatelser. Arbeidsvarslingsplan skal godkjennes av vegvesenet. Aurlandsvegen er fylkesveg 243.

Det er ikke registrert automatisk fredete kulturminner i deponiområdene, i vegtraseer, inntaksområde eller i kraftstasjonsområdet. I tilleggsutredningen for landskap og kulturminner anbefales det at det i områder med "middels" potensial foretas §9-undersøkelser. Sogn og Fjordane fylkeskommune vil i høringen ta stilling til fagrapportene på kulturminnefeltet og vurdere i hvilken utstrekning det er behov for ytterligere undersøkelser.

Tiltaket krever ikke dispensasjoner fra kommuneplanen.

5.6.5 Oppsummering – tillatelser fra offentlige myndigheter

Tabell 5-3 viser oversikt over tillatelser som er nødvendig for å gjennomføre tiltaket eller som allerede er gitt (fase 1 og 2). Utredningsprogrammet ble fastsatt av NVE 20. september 2007, og har vært retningsgivende for søknaden og konsekvensutredningen som foreligger.

Utredningsprogrammet er vedlagt denne rapporten.

Tabell 5-3 Oversikt over nødvendige tillatelser og tilhørende lovverk

Tillatelse	Lovverk	Myndighet
1. Godkjent melding	Plan- og bygningsloven	NVE
2. Godkjent KU-program	Plan- og bygningsloven	NVE
3. Oppfylt utredningsplikt for KU	Plan- og bygningsloven	NVE
4. Innstilling til konsesjon med vilkår	Vannressursloven (bygging) Energiloven (elektriske anlegg) Forurensningsloven (utslipp) Oreigningsloven (grunn og fallrettigheter)	NVE
5. Vassdragskonsesjon	Vannressursloven Energiloven Forurensningsloven Oreigningsloven	OED v/Kongen i Statsråd
6. Byggetillatelse	Vannressursloven	NVE
7. Erverv av grunn og ev. fallrett	Oreigningsloven	

Siden installert effekt er over 10 MW, vil NVE sende innstilling til Olje- og energidepartementet for endelig vedtak for konsesjonssøknaden.

6. MILJØKONSEKVENSER

I dette kapitlet redegjøres det for de sentrale utredningstemaene i konsekvensutredningene, dagens situasjon og forhold, og konsekvenser av tiltaket i anleggs- og driftsfase. Forslag til avbøtende tiltak er redegjort for samlet i kapittel 7, da en rekke avbøtende tiltak vil ha betydning for flere deltema.

6.1 Hydrologi

6.1.1 Overflatehydrologi

6.1.1.1 Dagens forhold

Det er ingen reguleringer eller vassdragsoverføringer i vassdraget i dag. Erdalselvi et stykke ovenfor det planlagte inntaket er vernet mot vassdragsutbygging. Feltstørrelser, vannmeng-

der og andre hydrologiske forhold er redegjort for under kapittel 3.2.3 og kapittel 3.8.

6.1.1.2 Etter utbygging

Vassføringen i Erdalselvi vil først og fremst bli påvirket om sommeren og vil ofte være redusert til minstevassføring (300 l/s), selv om det vil forekomme dager med betydelig vassføring i elva. Kravet til minstevassføring må være oppfylt før vann kan tappes. Det er foreslått sluppet en minstevassføring om vinteren (1. oktober – 30. april) på 140 l/s og om sommeren (1. mai til 30. september) på 300 l/s. Minste slukeevne i kraftverket vil være et resultat av detaljprosjekteringen, men vil være høyere enn minstevassføringen om vinteren.

Sammenlignet med tilstanden før utbygging vil vannslippet og tilløp fra restfeltet i ettersituasjonen utgjøre 35 % av naturlig vassføring ved kraftstasjonsutløpet (1,8 m³/s mot 5,1 m³/s før utbygging, se Tabell 3-3 og Tabell 6-1).

Tabell 6-1 Estimert avrenning ovenfor kraftverkets utløp (etter utbygging)

	Midlere avrenning	
	mill. m ³ /år	[m ³ /s]
Flomtap, minstevannslipp, vassføring under minste slukeevne	41	1,3
Vann fra restnedbørfelt ovenfor kraftverkets utløp (f.eks. delfelt Kolda)	15,5	0,5
Vannføring ovenfor kraftverkets utløp etter utbygging	56,5	1,8

Kolda blir stort sett tørrlagt mellom det planlagte bekkeinntaket og til samløpet mellom Kolda og Erdalselvi, en strekning på ca. 300 - 500 m.

6.2 Vasstemperatur, isforhold og lokalklima

6.2.1 Dagens forhold

Vasstemperatur, isforhold og lokalklima har ikke vært dokumentert i Erdalen tidligere. Hans H. Thyri, innbygger i Erdalen beskriver dagens situasjon og tidligere slik:

”Isforholda i Erdalselvi har forandret seg i stor grad de siste tiåra og da i retning av mindre tilfrysing. Fram til kring 1960 var det årvisst at elva ble dekket av is om vintrene. Isen var da så sterk at den kunne nyttes som ”veg” i samband med arbeid i skogen og delvis som snarveg fra en side og over til den andre. Vegen gikk da på tvers av elva og ikkje på langs. Et unntak er for området ved Tverrberget (like nedenfor samløpet av Horna og Modlaugselvi) der en kjørte ved (strang – hele tre) på elveisen langsetter elva for å komme forbi berget. Dette var før ca. 1920 da det ble skutt ut veg gjennom berget.

Det siste tiåret har elva vert isdekket gjennom vinteren bare i øvre delen – stort sett ned mot Kvigno. Da isen legger seg blir det gjerne et snødekke over. Ved Modlaugselvi ca. 500 m. ovenfor samløpet av Horna og Modlaugselvi er det derfor fast skiløype

over en snø- og isbru. Fra Modlaugsbrui og oppover blir elveisen med snødekke brukt som trasé for skiløype der den krysser.

Nedenfor Kvigno er det stort sett bare is langs kantene av elva. Delvis har sidebekkene frosset til. Denne isen langs kantene har ikke nådd sammen og dekket elva. Det er heller ikkje isgang i elva. Snøen og isen smelter på stedet og blir ikkje med strømmen nedover.”

6.2.1 Etter utbygging

Vassføringen vinterstid vil bare endre seg i liten omfang fordi vassføringen i lange perioder vil ligge lavere enn minste utnyttbare vassføring. Det forventes derfor at vasstemperatur, isforhold og lokalklima ikke blir påvirket av tiltaket. Utbyggingen innebærer ikke magasinerings av vann, og tiltakshaver forventer derfor ikke problemer knyttet til frostsokodde langs vassdraget om vinteren. Det antas videre at tiltaket vil ikke medføre betydelige endringer på sommeren heller. Temperaturendringer i vannet forventes å være små og ikke ha betydning for lokalt klima.

6.3 Grunnvann, flom og erosjon

I Erdalen kan grunnvannstanden bli noe forandret, da det er mulig at noe mindre vann tilføres grunnvannet gjennom infiltrasjon fra elva. Sammenhengen mellom vassføringsreduksjonen i elva og grunnvannstanden har ikke vært nær-

mere undersøkt, da det anses at tiltaket bare kan medføre ubetydelige endringer. Hvis denne vurderingen skulle vises seg å være feil er det foreslått avbøtende tiltak for å hindre negative konsekvenser for landbruket (se kapittel 7.2).

Flommer vil forekomme sjeldnere på utbyggingsstrekningen, og vassføringen vil være redusert. Figur 6-1, Figur 6-2 og Figur 6-3 viser naturlig vassføring i forskjellige år. Disse figurene illustrerer at betydelige flommer fortsatt vil kunne forekomme om sommeren og høsten da vassføringen på denne tiden regelmessig overstiger slukeevnen med det doble og det flerdobbelte. Erdalselvi og sidebekkene renner i hovedsak på fjellgrunn og det forventes ikke noen endring i erosjonsforholdene pga. tiltaket.

Det er ikke utført egne utredninger om løsmasser i vassdraget, men det er utført befaringer og innhentet informasjon fra grunneiere i området. NGUs løsmassekart viser at nedre deler av Erdal er breelavsetning, fra området ved kraftstasjonen og oppover til Sætre er løsmassene langs elva av type tykk morene. Fra Sætre til Hestevollen er arealene langs elva preget av skredmateriale, mens siste del opp mot inntaket er områdene rundt elva tykk morene. Selve elva renner i all hovedsak på stein- og fjellgrunn, og risiko for skred og ras vurderes som liten.

Ras og skred forekommer i nedbørfeltet, men tiltakshaver forventer ikke at slike prosesser kan få konsekvenser av betydning for tiltaket. I området nedenfor inntaksdammen forekommer det fra tid til annen jordras utløst av store nedbørmengder. Dette er godt synlig i terrenget. Vegen fra Hestevollen over Erdalselvi og opp mot inntaksstedet vil gå i en trasé med potensiell skredfare på linje med resten av dalen. Ved anleggsarbeid i dalsida kan risiko for skred muligens øke da vegetasjonsdekket fjernes. Ved prosjektering må det derfor sørges for at vegkonstruksjonen ikke vil medvirke til noen forverring av risiko for skred i området.

Da Mork kraftverk vil redusere vannføringen i Erdalselvi, vil tiltaket snarere redusere faremoment som kan tilknyttes ras. Jordras kan medføre en oppdemming av elva med et eventuelt "dambrudd" med flodbølge som følge. Når vassføringen i elva er redusert ville det være lettere å gjøre tiltak som reduserer konsekvensene av slike naturfenomener.

6.4 Geologi

Grunnlagsinformasjon for tema geologi er beskrevet i kapittel 3.2.1.

6.4.1 Dagens forhold

Berggrunnen i området er i følge berggrunnskartet mer eller mindre todelt: På østsiden av Erdalselvi består berggrunnen av granitt. Langs Erdalen, på vestsiden av elva og i elveleiet, er det registrert en smal sone med fyllitt, som er en bergart som gir gode vekstforhold for floraen. På vestsiden av dalen finnes gabbrorike bergar-

ter, som er ugunstige for tunnelbygningen og som gir dårlige vekstvilkår.

6.4.2 Etter utbygging

Det forventes ingen konsekvenser for berggrunn eller kvartærgeologiske interesser av tiltaket.

6.5 Naturmiljø

Miljøfaglig utredning har utarbeidet fagrapport "Konsekvensutredning på tema Naturmiljø" (Larsen & Gaarder 2007). Undersøkelsene ble gjennomført i sommer 2006 og konsekvensutredningen avsluttet i 2006. Rapporten ble oppdatert i 2007 etter ny rødliste som ble gjort gjeldende fra desember 2006. I tillegg har tema "Fisk" vært utredet i en konsekvensutredning gjennom "Rådgivende Biologer" høsten og vinteren 2007/2008 (Hellen et. al. 2008).

6.5.1 Dagens forhold

Skog

Innenfor influensområdet for utbyggingen er det i øvre deler mest lauvskog, fremfor alt gråorheggeskog. Skogsvegetasjonen er mest frodig på østsiden av elva, mens det er gjennomgående en del tørrere på vestsida. Det finnes noen varmeskjære treslag, fremfor alt alm, delvis sammen med hassel og lengst nede lind. Alm har betydning som rødlisteart (nær truet). Lokalt er det plantet noe gran. Generelt betegnes skogen som ung til middelaldrende og opplagt sterkt påvirket av tidligere utnytting til beite og hogst. Derfor er det også mangel på dødt trevirke og gamle trær (som danner et viktig grunnlag for forekomst av verdifull sopp, insekter mm.)

Lav, moser og sopp

Nær utløpet av sidebekken Stega til Erdalselvi ble det påvist olivenfylltav (se Figur 6-10, området er vist i Figur 6-11, uten nummer) som er en rødlisteart (VU) og kort trollskjegg (NT). Det ble ikke observert sopp og moser av interesse i influensområdet.

Fugler

På utbyggingsstrekningen ble det ikke registrert sjeldne eller truede fuglearter.

Større pattedyr

Fjellområdene i nedbørfeltet er kalve- og beiteområder for villrein og har betydning som godt vinterbeite. Jerv (rødliste: sterkt truet) registreres jevnlig i nedbørfeltet. Det er en god hjortebestand i Erdalen, mens elg og rådyr forekommer mer tilfeldig.

Fisk

Erdalselvi er ikke med i den offisielle fangststatistikken. I Direktoratet for Naturforvaltning

(DN) sitt lakseregister er ikke elva registrert som lakseelv, for sjøaure er elva registrert som: "Ikke selvreproduserende bestand (kode Y)". Vassdraget er heller ikke med i en oversikt over anadrome vassdrag i Sogn og Fjordane fra 2001 (Skurdal mfl. 2001). Det blir opplyst lokalt at det tidligere ble fanget en og annen sjøaure i elva, men at det ikke har vært slike fangster siden slutten av 1990-tallet. Elva er i stor grad oppdelt av større stein, det er lite begroing, men det finnes noen steder med sand og grus. Konsekvensutredningen viser at tettheten av aure er relativt lav, for det meste småvokste ett- og toåringer. Mellom den planlagte kraftstasjonen og fjorden ligger et naturlig hinder i Erdalselvi, som gjør at anadrom fisk ikke vandrer opp til utbyggingsstrekningen.

I sammenheng med konsekvensutredning "Fisk" ble det foretatt elektrofiske på tre steder i Erdalselvi. To av disse ligger på utbyggingsstrekningen, ett i den anadrome strekningen lenger ned mot fjorden. Om området nedenfor vandringshindret skrives i konsekvensutredning "Fisk":

"Noen mindre partier med egnet gytesubstrat finnes enkelte steder. [...]. Det ble ikke fanget eller observert lakseunger. [...] Trass i noen vanskelige undersøkelsesforhold, og noe redusert fangbarhet vurderes tettheten av fisk som relativt lav". [...] Smoltproduksjonen vil være for liten til at elva kan opprettholde en egen sjøaurebestand. Årsyngelen i elven var svært små, dette indikerer at vanntemperaturen er lav om sommeren, og trolig så lav at laks normalt ikke kan rekruttere i elven."

Om det øverste undersøkte område som vil bli berørt av tiltaket skrives i konsekvensutredningen:

"Her var substratet grovt, men mindre partier med grus og sand forekom. [...] På dette partiet ble det bare fanget ett- og toåringer (aure), med unntak av en fire år gammel kjønnsmoden hannaure."

Om verdien nedefra planlagt inntak skrives:

"Verdien for fisk er vurdert som liten både på anadrom og ovenfor anadrom elvestrekning."

Konsekvensutredningen konkluderer med at:

"Minstevannføring på nivå med det som er foreslått vil gi gode forhold for fisk i elven."

Sammendrag rødlistearter

Tre rødlistearter er påvist langs utbyggingsstrekningen:

1. Alm (*Ulmus glabra*), rødlistestatus NT
2. Olivenfiltlav (*Fuscopannaria mediterranea*), rødlistestatus VU
3. Kort trollskjegg (*Bryoria bicolor*), rødlistestatus NT.

Viktige naturtyper

På utbyggingsstrekningen er det ikke registrert viktige naturtyper.

Det er kartlagt følgende naturtypelokaliteter i nærheten:

1. Rik edellauvskog ved Kvigno
2. Slåttemark ved Kvigno
3. Naturbeitemark ved Kvigno
4. Beitemark ved Kvigno
5. Hagemark ved Kvigno
6. Naturbeitemark ved Helland
7. Rik edellauvskog ovenfor Bjørkum
8. Sørvendt berg og rasmark ovenfor Bjørkum.

Konsekvensutredning "Naturmiljø" gir ingen samlet verdi på utbyggingsstrekningen, men viser verdien for hvert verdifulle område for seg. Konsekvensutredning "Fisk" vurderer verdien som 'liten', både på utbyggingsstrekningen som på den anadrome strekningen nedenfor.

6.5.2 Anleggsfasen

Hjortevilt forventes å trekke bort fra områdene med anleggsvirksomhet. Konsekvensutredning "Fisk" nevner en del problemstillinger knyttet til avrenning fra tunneldriving og utfylling av sprengsteinmassene så som avrenning av steinstøv, ammoniakk og nitrogenforbindelser.

Det vil bli utarbeidet en egen søknad om utslippstillatelse i anleggsfasen. Deponiene er plassert med en viss avstand fra elva, slik at avrenningen fra deponiene til elva forventes å bli minimal.

6.5.3 Etter utbygging

Vassføringen i Erdalselvi mellom inntaksdammen og utløpet vil være redusert på en strekning på nærmere 4400 m. Dette vil også påvirke luftfuktigheten negativt og kunne ha negativ effekt på to lavarter fra den røde lista. Vassføringsreduksjonen er derfor vurdert å få liten negativ konsekvens.

Adkomstveg til inntaket medfører små negative konsekvenser for naturmiljøet. Valgt linjeføring avviker fra løsningen som ble konsekvensutredet. Konsekvensutredningen konkluderer med liten negativ konsekvens for inntaksdam og adkomstveg. Selv om valgt linjeføring for adkomstvegen avviker fra den konsekvensutredede strekningen, vurderes at konsekvensgraden for inntaksdam med veg vil være den samme, da ingen verdifulle områder blir berørt av vegen.

Koldaoverføringen er vurdert til å ha liten negativ konsekvens.

Restvassføringen på berørte strekning vil bli betydelig redusert. Med planlagt minstevassfø-

ring vil det imidlertid være stabil vassføring i elven også etter reguleringen. Elvens utforming med relativt mange små høler, gjør at det vil være relativt god vanddekning selv i perioder med lav vassføring. Det er ikke usannsynlig produksjonen av fisk kan gå noe opp på den utbygde strekningen etter en eventuell utbygging.

Den anadrome strekningen ligger nedenfor kraftverket og det er kun i perioder med plutselige stopp i driften at kraftverket vil ha effekt på denne strekningen. Dersom det kommer et brått utfall i kraftstasjonen i perioder med naturlig liten vassføring, vil det gå relativt lang tid før vannet når ned til den anadrome strekningen. Dette kan føre til en rask og betydelig vannstandsreduksjon, restfeltet er imidlertid relativt stort og sammen med planlagt minstevassføring, og elvens utforming, er de negative virkningene av et slikt utfall forventet å bli små.

Konsekvensutredningen konkluderer:

”Samlet forventes ingen negative konsekvens av utbyggingen på fisken på den ikke anadrome sterkningen, på den anadrome strekningen er det forventet liten til ubetydelig negativ konsekvens for fisk fra tiltaket.”

Samlet konsekvens i drift er satt til liten negativ for naturmiljø og biologisk mangfold i konsekvensutredning ”Naturmiljø” og liten/ingen konsekvens for fisk i konsekvensutredning for tema ”Fisk”.

6.6 Inngrepsfrie naturområder (INON)

Miljøfaglig utredning har utarbeidet ”Konsekvensutredning Tema: Landskap” som også behandler tema Inngrepsfrie områder.

6.6.1 Dagens forhold

Alle områder som ligger mer enn 1 km fra tyngre tekniske inngrep er inngrepsfrie områder. (Direktoratet for naturforvaltning, 1995). Inngrepsfrie naturområder kan deles inn i soner basert på avstand til nærmeste inngrep:

Inngrepsnære områder: < 1 kilometer fra tyngre tekniske inngrep

Inngrepsfri sone 2: 1-3 kilometer fra tyngre tekniske inngrep

Inngrepsfri sone 1: 3-5 kilometer fra tyngre tekniske inngrep

Villmarkspregede områder > 5 kilometer fra tyngre tekniske inngrep

Ingen deler av tiltaket ligger innenfor inngrepsfrie områder.

6.6.2 Etter utbygging

Bygging av inntaksdam, inntak og overføring av Kolda og veg til inntaket vil redusere inngrepsfrie områder med 0,2 km².

6.7 Landskap

Miljøfaglig utredning har utarbeidet fagrapport ”Konsekvensutredning Tema: Landskap”. I tillegg har Asplan Viak utredet deponering av overskuddsmasser ”Konsekvensutgreiing Massedeponering Erdal”. Sweco har også konsekvensutredet landskapseffekter av den konkrete planen for massedeponering og alternative vegtraseer til inntaket i juni 2008.

6.7.1 Dagens forhold

Konsekvensutredning ”Landskap” beskriver de viktigste landskapsområdene i influensområdet slik:

”Kvignadalen: Landskapsområdet danner indre deler av Erdalen hvor dalgangen er intakt og karakteristisk. Lengre inn løser terrenget seg opp i mindre former og dalkarakteren svekkes i overgangen mot fjellet. [...]

Erdalselvi renner for det meste i skjul av terrenget og lauvskogen over strekningen. Et unntak er likevel forbi Hammarsete og Kvigno hvor kulturmarka åpner for innsynet til elva, ei elv med stor hastighet og betydelige vannmasser gjennom store deler av året. Elva representerer variasjon og inntrykksstyrke over kortere partier.

Kulturinnslaget i form av steingarder, rydningsrøyser, historiske bygninger og rester etter disse, beitemark, einerbakker og dessuten Aurlandsvegen som kulturminne, representerer et idyllisk, spennende opplevelsespotensiale, men uten dramatik eller inntrykksstyrke. Her er de største kvalitetene knyttet til det helhetlige kulturmiljøet som fremdeles framstår med en høy autensitet.

Mork: Området omfatter sentrale deler av Erdalen. Dalgangen er markert over strekningen. Bratte, skogkledde dalsider strekker seg fra dalbunnen (100-300 moh.) opp mot det trebare fjellpartiet i 900-1000 meters høyde, hvor terrenget flater mere ut og blir del av et større platå. Flere mindre smeltevannsbekker faller ned i dalgangen, ofte nedskåret i trange gjel. Den tette lauvskogen skjuler i mange tilfeller dette elementet.

Kulturinnslaget er relativt sterkt og synlig innenfor landskapsområdet. I dalbunnen ligger spredte gårdsbruk med kulturmarka mer eller mindre i hevd. Særlig på østsida finnes velhevdet beitemark som stedvis framhever landskapsformene i en mindre skala og tilfører landskapet variasjon og inntrykksstyrke. Mork framstår som et særlig spennende kulturmiljø med høy autensitet. [...] Enkelte hagemarksmiljøer, einerbakker og skogsbeiter er i rask gjengroing, og vil snart forsvinne som synlige kulturspor innenfor landskapsområdet.

Erdalselvi renner nedgravd i fjell, og har

gjennom tiden slipt berget og formet karakteristiske jettegryter på strekningen. Det spennende løpet gjennom dette avsnittet av dalgangen er imidlertid lite eksponert for de som ferdes langs Aurlandsvegen. Tett lausskog skjærer for innsyn til elva fra vest over hele strekningen. Sett fra øst er imidlertid elva mer tydelig. Her grenser beitemarka helt inntil elva, og fraværet av kant-skogen åpner for en spennende nærkontakt. Lokalt, og i mindre skala representerer Erdalselvi en betydelig dramatik og inntryksstyrke over strekningen.

Lærdalsfjorden: Landskapsområdet utgjør den fjordvendte inngangen til Erdalen. Det er de homogene storformene som skaper kontrast når fjordens horisontale flate møter en bratt, massiv og gjennomgående skogdekt lise. Dette homogene uttrykket brytes bare forsiktig opp av bebyggelsen og kulturmarka i utløpet av Erdalselvi, hvor de småskala landskapskomponentene opptrer mer tydelig og yter iøynefallende bidrag til landskapsområdets variasjon. Kulturmiljøets samspill med Erdalselvi, som i store deler av året renner stri og skummende i nedre deler, tilfører landskapsområdet dramatik og inntryksstyrke. Dalbunnen stiger forholdsvis bratt, og kan slikt sett betraktes som underordnet den nordvendte fjordlien sør for Lærdalsfjorden. De markante toppene Sjønosi (1102 moh.) og Erdalsskjørelen (869 moh.) danner en portal over inngangen til Erdalen og antyder et stort relieff. Terrenget markerer slikt sett en inngang til dalformen, men gir likevel ikke innsyn til denne dalformen sett fra Lærdalsfjorden.

[...] Erdalselvi er svært framtreddende over strekningen, og i seg selv et sterkt, livgivende element i både lyd og bilde. Det storsteinete løpet, den store vassføringen og kontakten til kulturmarka, særlig på østsida, skaper en intens, nesten dominerende stemning.

Fylkesvegen, Aurlandsvegen framstår som de tunge tekniske inngrepene i landskapsområdet, men også massetaket nede i dalmunningen er et tydelig, teknisk inngrep i landskapet. Mølla i nedre deler framstår i en slags kontrast til gårdsbebyggelsen omkring, men representerer samtidig et spennende, historisk innslag.”

Konsekvensutredning for tema ”Landskap” oppsummerer verdien som følger:

”Verdien av landskapet innenfor influensområdet er vurdert som middels. I øvre deler Landskapsområde ”Kvignadalen” er det særlig det inntrykssterke kulturmiljøet omkring Kvigno og Sluppen, som hever kvaliteten. I nedre deler (Landskapsområde ”Mork”) er det Erdalselvis nedskårne løp gjennom fast fjell og nærkontakten til kultur-

marka i østlige deler, som representerer de største kvalitetene. Hele influensområdet representerer en delstrekning av den nasjonale turistvegen med relativt små opplevelseskvaliteter.”

Konsekvensutredningen verdisetter hele influensområdet samlet til middels negativ.

I tilleggsutredningen fra juni 2008 er konsekvensene for landskap og kulturhistorie for anleggsveier og massedeponi utredet. Konklusjonene er som følger:

”Massedeponiene ligger i sentrale deler av Erdalen. Det er et kulturlandskap preget av terrasser og delvis småskala landskap. Nyere tids kulturminner utgjør en viktig visuell del av dette landskapet. Langs vestsiden av Erdalselvi går Aurlandsvegen, som kan få status som nasjonal turistveg. Landskapet har stor verdi. Dersom de 11 massedeponiene anlegges vil det medføre stor negativ konsekvens for kulturlandskapet. Den negative konsekvensen reduseres dersom antall deponiområder reduseres. Det er foretatt en rangering av deponiområdene.

Anleggsvegtraseene ligger i et landskap preget av natur. Det er registrert nyere tids kulturminner i nærheten av traseene. Et alternativ ligger på østsiden av dalen, de tre andre ligger på vestsiden. Av de fire alternativene vil traseen på østsiden være synlig fra Aurlandsvegen, og er vurdert å få middels negativ konsekvens for landskap. Alternativene på vestsiden vil få liten negativ konsekvens for landskap”.

Det er foreslått avbøtende tiltak for massedeponi og tilkomstveg i utredningen. En begrensning av antall deponiområder vil redusere de negative konsekvensene. Det er ikke registrert automatisk fredete kulturminner i deponiområdene.”

Flere alternative vegtraseer til inntaksdammen er vurdert. Utredningen konkluderer med:

1. ”Negativ konsekvens for landskap, trasé 1 gjennom Koldalia kan trolig reduseres ved å tilpasse traseen til landskapet og ta vare på vegetasjonen nedenfor traseen. Dette vil redusere innsyn fra Aurlandsvegen.
2. Negativ konsekvens for kulturhistorie, trasé 2b på vestsiden av Erdalselvi kan reduseres ved å legge vegen i god avstand fra en eldre vegstubb og to løypestrengspjel.
3. Negativ konsekvens for kulturhistorie, trasé 2c på vestsiden av Erdalselvi kan reduseres ved å unngå nærføring med en gammel vegtrasé”.

6.7.2 Etter utbygging

Inntaksdammen vil bli liggende i et lite eksponert avsnitt av Erdalselvi. Adkomstvegen er syn-

lig fra Aurlandsvegen og vil være lengre enn i meldingsprosjektet. Konsekvensgrad er midt-dels negativ. For aktuelle alternative traseer direkte fra Aurlandsvegen er konsekvensen liten negativ.

Redusert vassføring vil ha middels negative konsekvenser for landskapet. Elva, som i dag fører mye vann vil tape mye av sitt ville uttrykk, men elva renner for det meste skjult av vegetasjon og dypt nedsenket i terrenget, slik at den bare er synlig fra begrensede områder.

Kraftstasjonen med adkomstveg. Konsekvensutredningen vurderer at ved hensynsfull plassering og utforming av anlegget, vil inngrepet kunne underordnes landskapet lokalt. Kraftstasjon med nedgravd rørgate ble vurdert til liten/middels konsekvensgrad. Konsekvensen vil bli mindre da tilløpsrør nå er planlagt å gå i tunnel direkte fra kraftstasjonen.

Overføringen av Kolda vil ha liten negativ konsekvens, da overføringen skjer i lite eksponerte nedgravde rør og Kolda er lite eksponert på den tørrlagte strekningen.

Deponiområder. Vurdering av konsekvens viser at samlet vil de 11 deponiområdene medføre stor negativ konsekvens for kulturlandskapet. Et avbøtende tiltak kan være å redusere antall deponiområder. Det foreslås at utformingen av deponiområdene vurderes på nytt for å få en optimal tilpassing til landskap og kulturminner.

6.8 Kulturminner

Sweco Grøner har utarbeidet fagrapport "Mork kraftverk – delutredning kulturminner". I tillegg er det utarbeidet en tilleggsrapport av Sweco i juni 2008 om konsekvenser for kulturhistorie for tilkomstveg til inntaket og for deponiområder.

6.8.1 Dagens forhold

Automatisk fredete kulturminner er ikke systematisk undersøkt i undersøkelsesområdet. Dagens kjennskap til Erdals eldste historie er derfor hovedsakelig basert på funn av gjenstander, såkalte løsfunn. Disse kan oftest dateres til en forhistorisk periode, men uten at vi kjenner mer om sammenhengen de er brukt i. Kunnskapen om nyere tids kulturminner gjelder særlig for bygningsmassen på gårdene. Det er ingen automatisk fredete eller vedtaksfredete bygninger i Erdal. All kjent kunnskap om kulturminner i Erdal er samlet i det nylig utgitte bind 5, bygdebok

for Lærdal (Espe mfl. 2005). Fagrapporten oppsummerer dagens situasjon som følger:

"Erdal ligger i retning nord/nordøst-sør/sørøst og forbinder de indre deler av Sognefjorden med fjellområdene sør og vest mot Aurland. De eldste lokale spor etter bosetning er tre løsfunn fra yngre steinalder, henholdsvis fra Kvingo og Helland. Ingen av funnene er fra sikre kontekster, men det er rimelig å anta at gjenstandene i form av to økser og en hakke vitner om at Erdal har vært en del av territoriet til folket som bosatte de indre fjordstrøkene i Sogn, så langt tilbake som i yngre steinalder.

Fra jernalderen er det registrert en gravhaug på Hjellum. Denne kan ha vært en av flere i et gravfelt. Sett i sammenheng med datering av gårdene basert på gårdsnavn, har det vært foreslått at det på sørsiden av Erdalselvi lå en "urgård", med Sædal som selve tunet og Sæl som støls- og beiteområde (Espe 2005). Løsfunn i form av et spinnehjul og et bryne med runer hører også med til bosetningssporene fra jernalderen. Skriftlige kilder fra middelalderen viser at matrikelgårdene allerede på 1300-tallet lå oppover hele Erdal, fra fjorden og opp til Kvingo. De fleste av disse ble gjennom hundreårene som fulgte skilt ut i noen selvstendige matrikelgårder og en rekke bruk. Det er også kjent en del husmannsplasser.

Dalens begrensede beitearealer gjorde fjellbeitene til en viktig ressurs for gårdene i bygda. Gårdene i Erdalen kunne ha både heimestøl, vår- og høststøl og fjellstøl. På denne måten ble beitearealet optimalt utnyttet. Gårdene på østsiden av elva hadde fellesstøl på Mork og Nyborg. Gårdene på vestsiden holdt seg til fjellområdene på den siden av elva. I fjellstrøka på vestsiden av Erdalselvi skal det være fangstanlegg fra gammelt av (Espe 2005). Stølsdriften i Erdal tok slutt på 1950-tallet, men fortsatt brukes disse utmarksområdene til beiting.

Vegfarene innover i Erdal ser ut til å ha gått oppi dalsiden på østsiden av elva fram til Kvingo. Langs Erdalselvi kunne det derimot på noen partier være vanskelig framkommelig, og en kjøreveg fram til Kvingo ble først anlagt i 1910. Veggen videre over fjellet til Aurland (Aurlandsvegen), stod ferdig i 1967."

Følgende kulturmiljøer er verdivurdert:

Tabell 6-2 Verdivurderte objekter for tema "Kulturminner og kulturmiljø":

Kulturmiljø	Kategori	Kulturhistorisk verdi
Sjøbakken (Haugen)	Gårdsmiljø; småbruk, småindustri	Liten
Sagøyna	Gårdsmiljø; småbruk, småindustri	Middels
Sæbø	Gårdsmiljø	Middels
Tøri	Gårdsmiljø	Middels
Sæl	Gårdsmiljø	Middels
Mork	Utmarksminne knyttet til stølsmiljø	Middels
Kvigno	Gårdsmiljø, samferdselsknutepunkt	Middels/stor
Hestevollen	Utmarksminne knyttet stølsmiljø	Liten/middels
Helland	Gårdsmiljø, småindustri	Middels
Bjørko (Bjørkum)	Gårdsmiljø, småindustri	Middels
Aurlandsvegen	Kulturminne knyttet til samferdsel	Stor/middels

I tilleggsutredningen for kulturhistorie er potensial for funn av automatisk fredete kulturminner i aktuelle deponiområder utredet:

Tabell 6-3 Deponiområder. Konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø (Sweco. 2008)

Område	Mulige funn	Merknad	Potensial
Område 1	Steinalder løsfunn, bosetningsspor fra jernalder	Mulig vekkpløyd gravhaug i utkanten av området	Liten
Område 2	Løsfunn fra jernalder	Nærheten til elva gjør det lite sannsynlig at området er brukt til forhistorisk bosetning	Lite/intet
Område 3	Steinalder løsfunn bosetningsspor fra jernalder	To steinalderfunn som er gjort på gården medfører et potensial for funn av automatisk fredete kulturminner	Middels
Område 4	Løsfunn fra jernalder	Nærheten til elva gjør det lite sannsynlig at området er brukt til forhistorisk bosetning	Lite
Område 5	Bosetningsspor fra jernalder	Dersom Tøri har vært en urgård bør områdene som ligger et stykke over elva vurderes nøyere. Dette området ligger forholdsvis nær elva, men likevel såpass høyt at funn ikke kan utelukkes	Middels/lite
Område 6	Løsfunn fra jernalder	Nærheten til elva gjør det lite sannsynlig at området er brukt til forhistorisk bosetning	Lite
Område 7	Bosetningsspor fra jernalder	Eventuelle bosetningsspor vil nok helst ligge lengre inne på terrassen, ikke i skråninga	Lite
Område 8	Bosetningsspor fra jernalder	Dersom Tøri har vært en urgård bør områdene som ligger et stykke over elva vurderes nøyere	Lite
Område 9	Bosetningsspor fra jernalder	Dersom Tøri har vært en urgård vurderes de delene av området som ikke alt er nydyrket å ha over middels potensial for nye funn av automatisk fredete kulturminner	Middels/stort
Område 10	Bosetningsspor fra jernalder	Nærheten til elva gjør det lite sannsynlig at området er brukt til forhistorisk bosetning	Lite
Område 11	Løsfunn fra jernalder	Allerede ødelagt av sandtaket	Lite/intet

I tilleggsutredningen for kulturhistorie er potensial for funn av automatisk fredete kulturminner i aktuelle traséalternativer til inntaksdammen utredet. Det konkluderes med at det er lite potensial for slike funn.

6.8.2 Etter utbygging

Tilleggssutredningen konkluderer som følger:

"Tiltaket medfører mange deponier spredt utover et relativt begrenset område. Samlet vil de 11 massedeponiene gjennom plasse-

ring, dimensjoner og utforming heve og planere ut områder samt redusere antall terrasser som fra naturens hånd og med håndmakt gjennom mange hundre år har dannet et karakteristisk lett kupert og terrassert kulturlandskap med stor landskapsverdi. De aktuelle områdene vil få et mer plant og homogent preg og bryte med linjene som eksisterer i dagens landskap. En del nyere tids kulturminner i form av rydningsrøyser, vegger, vanningsveiter, et løypestrengspel og andre steinsetninger vil dessuten bli dekket av masser. Dersom alle 11 deponier blir realisert vil dette på en vesentlig måte redusere det historiske landskapets helhetlige estetikk og opplevelsesverdi i sentrale deler av Erdalen.

Verdi: Stor. Omfang: Stort negativt. Konsekvens: Stor negativ.

En begrensning av antall deponiområder vil redusere negativ konsekvens”.

I fagrapportene angis konsekvensene for de enkelte inngrep som følger:

Tabell 6-4 Konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø

Type endring	Konsekvens
Endring av vassføring	Liten negativ
Inntaksdam	Ubetydelig negativ
Riggområde ved inntak	Ubetydelig
Tilkomstveg til inntaket over Koldeli	Ubetydelig
Alternativ tilkomstveg til inntaket fra Aurlandsvegen	Fra ubetydelig til midt-dels negativ
Overføring av Kolda	Liten negativ
Kraftstasjon med rørgate	Liten/middels negativ
Anleggsveg til stasjonsområde	Liten negativ
Deponiområde	Stor negativ
Samlet	Liten/middels negativ

Konsekvensen for deponiområder for kulturminner er stor negativ. I søknaden er det derfor gjort omfattende nedskalering og foreslått avbøtende tiltak.

6.9 Vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser

Miljøfaglig utredning har utarbeidet fagrapport ”Ferskvannsressurser/vannforsyning/utslipp”. I tillegg har innbygger Hans. H. Thyri bidratt med informasjon.

6.9.1 Dagens forhold

Fagrapporten ”Ferskvannsressurser/vannforsyning/utslipp” slår fast at

1. Erdalselvi er vurdert til å være uten betydning som resipient for antropogene utslipp.
2. Erdalselvi er ikke benyttet som drikkevannskilde i verken offentlig eller privat forsyning.
3. Verdien av Erdalselvi som resipient eller for vannforsyning er vurdert som liten, og begrenset til noe jordvanning i tørre perioder.

Innbygger Hans H. Thyri beskriver elvas historiske betydning for jordvanning:

”Fram til ca. 1950 hadde hvert gardsbruk mye åpen åker som måtte vatnes. De fleste gardsbruka hadde derfor åpne veiter fra hovudelva eller fra sideelver fram til åkrene. Fra 1950 og utover tok stadig flere i bruk trykkvatning. Størst bruk av slik vatning var 1970 – 1990 da de fleste bruka satset på bær dyrking. Nå er det slutt på både vatning, åkerbruk og bær dyrking.

Det finnes for øvrig mange rester etter de ulike vatningssystemene - både røyser og åpne veiter. Disse restene blir ikke påvirket av utbygginga i større grad.”

6.9.2 Etter utbygging

I anleggsfasen vil tiltakshaveren ta sikringstiltak for å hindre tilslamming eller annen forurensning iht. til forurensningsloven (se kapittel 0, ”Avbøtende tiltak”).

Fagrapport ”Ferskvannsressurser/vannforsyning/utslipp” konkluderer at resipientinteresser og vannforsyningsinteressene vil i liten grad bli berørt av tiltaket. Samlet konsekvens for tiltaket vurderes å være liten negativ.

Tipper er planlagt slik at jord og løsmasser ikke renner ut i elva.

6.10 Brukerinteresser (friluftsliv, reiseliv, fiske)

Miljøfaglig utredning har utarbeidet fagrapport ”Konsekvensutredning Tema: Friluftsliv og reiseliv”.

6.10.1 Dagens forhold

Konsekvensutredning for tema friluftsliv og reiseliv oppsummerer situasjonen slik:

”Verdien av influensområdet i friluftslivs- og reiselivssammenheng er vurdert som midt-dels både på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. Tilgjengeligheten er god før snøen legger seg, og influensområdet er nærturområde for lokale beboere og enkelte hytteeiere. Innenfor influensområdet finnes flere utgangspunkt for lokalt viktige turtraseer opp mot fjellet. Nedre deler av Erdalen representerer en delstrekning av den nasjonale turistvegen med middels opplevelseskvaliteter”.

Viktige lokaliteter for friluftsliv og reiseliv innenfor influensområdet:

Tabell 6-5 Tabellen viser verdifulle lokaliteter for friluftslivet og reiselivet

Område	Verdi
1. Trasé Sæbø-Mork 2,5 km lang trasé fra garden Sæbø og oppover Erdalen langs østsida av elva til Mork. Et vedlikeholdt kulturlandskap og nærheten til elva er viktige kvaliteter.	Middels
2. Erdalselvi, anadrom strekning Bestanden er ikke reproduserende på strekningen og vurdert som liten. Ikke kortsalg.	Liten
3. Aurlandsvegen Vegen mellom Aurland og Lærdal er valgt ut som prioritert strekning i prosjektet Nasjonal Turistveg. Erdalselvi, Kvigno, Sluppen og kulturlandskapet er viktige elementer i opplevelsespotensialet innenfor influensområdet.	Middels/stor
4. Utleieboligen Hjellum Boligen leies ut i sommerhalvåret gjennom et internasjonalt formidlingsbyrå.	Middels
5. Sluppen Avsnitt av Erdalselvi med opplevelsespotensiale av betydning for reisende på Aurlandsvegen. Tilrettelagt.	Middels

I tillegg er det to utleiehus i dalen (skolehuset og Høgreina) og ei hytte 200 meter fra Tøri.

6.10.2 Etter utbygging

Forskjellen i konsekvensgraden for friluftsliv og for reiseliv er ubetydelig. Inntaksdammen blir liggende i et lite eksponert avsnitt av Erdalselvi, nedenfor kulturmarka på Kvigno. Den vurderes å ha liten negativ konsekvens.

Overføringen av Kolda vil medføre tydelige terrenginngrep i form av traseen for den nedgravde rørgata mellom inntaket for Kolda og kraftverksinntaket. Inngrepet vil i form av rørgate og tørrlegging bli relativt lite eksponert og medfører liten negativ konsekvens.

Kraftstasjonen og vegen fram til stasjonsområdet vil i liten grad bryte med landskapets kvaliteter. Dette leddet i prosjektet innebærer liten negativ konsekvens.

Den reduserte vassføringen i Erdalselvi i nærheten av stien mellom Sæbø og Mork og i nærheten av utleieboligen Hjellen vurderes å ha middels negative konsekvens.

Samlet konsekvens for friluftsliv og reiseliv er liten negativ.

6.11 Samfunnsmessige virkninger

Innholdet i dette kapittelet baserer seg i hovedsak på følgende fagrapporter

1. "Næringsliv og sysselsetting", Miljøfaglig utredning
2. "Landbruk", Miljøfaglig utredning
3. "Konsekvensutgreiing Massedeponering Erdal", Asplan Viak.

6.11.1 Dagens forhold

Dagens forhold beskrives i konsekvensutredning "Næringsliv og sysselsetting":

"Dagens næringslivsvirksomhet i Erdalen er først og fremst basert på jordbruksdrift. [...] Innenfor reiseliv er det beskjedne aktivi-

tet i Erdal. Ett hus, samt den gamle skolebygningen er til utleie gjennom turoperatøren Novasol. I planene for turistvegen inngår opprusting av rasteplassen ved Røyernes nede ved fjorden og istandsetting av masse- tak/fyllplass, også det nede ved fjorden (Statens vegvesen 2006). Slike tiltak kan være gunstig i forhold til eventuell videre satsing på reiseliv i Erdalen. Erdal mølle AS ligger ved Erdalselvi nede ved fjorden, nedenfor utløpet til den planlagte kraftstasjonen. Mølla produserer korn til fôr."

Konsekvensutredning "Landbruk" skriver om dagens forhold:

"Erdalen har relativt gode beiteressurser, og innenfor jordbrukssektoren representerer dette en vesentlig verdi. Innmarka består av nokså små teiger med nesten bare overflatedyrka mark. Det finnes 4 bruk i drift i dalen pr. 2006. Alle er sauebruk. De øvrige brukene, 5 i alt, leier bort jorda. Et sted mellom 500 og 600 dyr slippes på beite i dalen hver vår (voksne og lam). Enkelte slipper rett ut fra innmark eller inngjerda beite, mens andre driver dem opp mot Mork eller Kvigno og slipper dem der. Erdalselvi fungerer i dag som effektivt stengsel for dyrene slik at det ikke foregår vandring av dyr fra ene siden av dalen til den andre. Dette gjelder både på utmarksbeite og innmarksbeite. Det finnes i første rekke lauvskog i Erdalen. Tilveksten er her, som ellers på Vestlandet, stor, og avvirkingen for liten. Det er som virke til ved at skogsressursene først og fremst kan utnyttes, og det ville vært mulig å avvirke "for fote" flere steder i Erdalen. Det finnes enkelte små granplantefelt i Erdalen, men det er ikke tatt ut virke fra dem ennå, med unntak av enkelte hogster som har

hatt preg av å være ryddingshogster på eller omkring tun og tomter.”

6.11.2 Virkninger i anleggsfasen

Konsekvensutredning ”Næringsliv og sysselsetting” oppsummerer virkningene i anleggsfasen:

”Investeringene er foreløpig beregnet til ca. 120 mill. kr (Norconsult 2006). Det meste forventes å bli levert av norske leverandører. Bemanningen i anleggsfasen antas å bli ca. 30-35 mann i gjennomsnitt. Med ca. 1,5 års byggetid kan antall årsverk anslås til ca. 50. En del av bemanningen vil bli rekruttert lokalt (Norconsult 2006). Mye av arbeidet i hovedentreprisen vil sannsynligvis bli satt bort til underentreprenører, og virksomheter fra distriktet vil kunne delta i konkurransen om disse oppgavene. I anleggsperioden vil kommunen få noe høyere skatteinntekter, men totalvirkningen blir liten (Norconsult 2006). Utbyggingen vil generere overskuddsmasser fra overføringstunnelen, anslagsvis 125 000 m³. Statens vegvesen har utarbeidet forslag til tiltak på fremtidig turistveg over Aurlandsfjellet, der man blant annet har behov for 5000 m³ masser til utbedring av massetak ved fjorden i Erdalen. Utbyggingsalternativet vil medføre stor positiv virkning på lokalt næringsliv og sysselsetting i anleggsfasen.”

I anleggsfasen vil oppstå en del trafikk:

1. 30-50 byggere vil kunne kjøre fra og til anlegget hver dag (hvis de ikke kan huses i anleggets nærområde)
2. masse- og materialtransport for bygging av anleggsdeler vil gjøre transporter nødvendig
3. flytting av overskuddsmasser til tippområdene vil fremkalle trafikk. Transportstrekningen mellom påhogg til tunnelen og tippene vil bare berøre relativt begrensede strekninger, da alle tippene er planlagt i nedre Erdalen.

I anleggsfasen vil anleggsaktiviteten generere mindre mengder vanlig forbruksavfall. I anleggsfasen vil en knytte seg til den interkommunale renovasjonsordningen. Alt avfall vil fjernes og bringes ut av anleggsområdene og ikke deponeres på stedet. Eventuelt spesialavfall vil håndteres etter gjeldende lover og forskrifter og leveres interkommunal renovasjonsordning.

Støy i anleggsfasen omtales i kapitel 6.12.

6.11.3 Etter utbygging

Virkningene i driftsfasen beskrives i konsekvensutredning ”Næringsliv og sysselsetting” slik:

”Det forventes bare få, eventuelt ingen nye, faste arbeidsplasser etter at anlegget er ferdig og satt i drift (Norconsult 2006). Når anlegget kommer i drift, vil kommunen få skatteinntekter av anlegget. Reglene for beskatning av kraftforetak vil gi kommunen naturressursskatt på 1,1 øre/kWh og eiendomsskatt som kan være i samme størrelsesorden avhengig av kraftprisene. Naturressursskatten skal fases inn jevnt over 7 år, men etter dette vil skattene kunne utgjøre i størrelsesorden ca. 1,5-2,0 mill. kr pr. år (Norconsult 2006). Selv om det i dette tilfellet ikke er nødvendig med konsesjoner etter vassdragsreguleringsloven eller ervervsloven, må det allikevel i henhold til vannressursloven betales konsesjonsavgift til stat og kommune etter ervervslovens bestemmelser. Det skal også betales inntekts- og grunnrenteskatt til staten. Grunneiere med fallrettigheter og som er aktive brukere i Erdalen i dag, vil få inntekt fra kraftverksdriften. Derved styrkes inntektgrunnlaget og muliggjør at de kan fortsette en drift som også er viktig for reiselivsnæringen ved at kulturlandskapet holdes i hevd. Utbyggingsalternativet vil medføre middels positiv virkning på lokalt næringsliv og sysselsetting i driftsfasen.”

I konsekvensutredning ”Landbruk” skrives om tiltakets konsekvenser:

”Inntaksdammen vil bli liggende i et trangt avsnitt av Erdalselvi med tett lauvskog i noe blanding med mindre granfelt. Vegen fram til inntaksdammen anlegges i et bratt terreng, og innebærer lettere adkomst til vedskogen mellom fylkesvegen og elva. En del skog vil måtte felles i forbindelse med vegbyggingen, men det er skog som likevel ville vært tungt tilgjengelig. Dammen i seg selv vurderes ikke å ha noen betydning på landbruksinteressene. Samlet sett innebærer dette leddet av Mork kraftverk en liten positiv konsekvens.

Overføringen av Kolda med nedgravd rørgate mellom inntakspunktet for Kolda og inntaksdammen i Erdalselvi vil innebære tap av vedskog, samt forstyrrelse av beitedyr i anleggstiden. Ryddebeltet for rørgaten er ca. 10 meter noe som innebærer at 8-10 dekar med lauvskog må felles. Dersom denne leveres grunneierne som ferdig kvista virke til ved, vil det være positivt og oppveger derfor den negative forstyrelsen av beitedyr, selv om det må påpekes at det kan være ulike grunneiere som berøres positivt og/eller negativt. Samlet sett innebærer dette leddet av Mork kraftverk en ubetydelig konsekvens.

Kraftstasjonen og vegen fram til stasjonsområdet anlegges på overflatedyrka eng som er i drift pr. i dag. Antatt arealbruk

er på ca. 1,5 dekar. I anleggsperioden vil området preges av anleggsaktivitet og det må påregnes både forstyrrelser og arealbeslag av et slikt omfang at teigen det gjelder ikke kan brukes. I driftsfasen vil rørene være nedgravd i på innmarksbeite og eng. Tilbake står da selve kraftverket og arealbeslaget omkring dette, totalt 1,5 dekar. Noe av dette vil være kantskog og kratt, mens noe vil være overflatedyrka eng med god jordmonnskvalitet. Traseen for vegen fram til kraftstasjonen er ikke bestemt. Det vil være mulig å anlegge den slik at arealbeslag på dyrka mark blir lite.

Den reduserte vassføringen i Erdalselvi mellom inntaket og utløpet fra kraftstasjonen vil endre elvas gjerdevirkning overfor beitedyr på inn- og utmark. Brukerne har gjennom lang tid tilpasset beitebruken til elvas deling av beiteområdene i Erdalen til en østre og en vestre del. På enkelte strekninger (øvre deler) nedenfor inntaket er skrentene så bratte ned mot elva at gjerdevirkningen av den grunn vil bestå selv med redusert vassføring. På de resterende strekningene vil dyrene kunne ta seg over elveløpet enkelte steder. Dette vil ha middels negativ konsekvens.”

Mht. deponiarealer ble det forutsatt at overskuddsmasser ikke skulle plasseres på verdifulle jord- og skogbruksområder, og vurdert til liten til middels negativ konsekvens. Plassering av overskuddsmasser er planlagt plassert i samarbeid med bønder/grunneiere slik at enkelte jordbruksarealer i Erdalen oppgraderes ved at det blir enklere å bearbeide arealet med maskiner. Dette vil i praksis innebære en positiv effekt for jordbruket.

Kraftverket vil etter ferdigstilt utbygging ikke generere avfall, men for forbruksavfall vil en knytte seg til den interkommunale renovasjonsordningen. Jordvanning omtales i kapittel 6.9.

I sum vurderes at konsekvensene for tiltaket er liten negativ for landbruket.

6.12 Støy

Gården Bjørkum vil være mest utsatt for støy i anleggsfasen, da den ligger nær kraftstasjonen og nær riggeplassen. I anleggsfasen vil også ungdomshuset og noen flere hus i nærområdet bli berørt av støy fra bygge- og anleggsarbeidene. For bruk av ungdomshuset vil støy kunne være sjenerende og det vil søkes en minnelig løsning med eieren og brukere for å avbøte dette.

I tillegg vil hus ved Aurlandsvegen være utsatt for noe trafikkstøy. Da vegen i alminnelighet er lite trafikkert og Erdalen ellers er et rolig

område, vil støy fra anleggsarbeidene og anleggstrafikken kunne virke sjenerende for noen.

Ved planlegging og utforming av kraftstasjonen vil det bli lagt vekt på at støy fra maskinsalen så vidt mulig ikke vil høres fra vegen og byggingen.

6.13 Konsekvenser av kraftlinjer

En ny 66 kV linje vil erstatte den eksisterende 22 kV linjen fra Erdal til Lærdal. Det forutsettes at den nye kraftlinjen også vil bli bygget med tremaster og det antas derfor at miljøkonsekvensene blir neglisjerbare. Det vil komme en tilknytningsledning fra kraftstasjonsområdet til ledningen rett på østsiden av elva (se kart i vedlegg 5).

Tiltaket utløser forsterkning av nettet i Lærdal gjennom anleggsbidrag for å få transportert kraften ut av området. Forsterkningen vil gjøre den lokale strømforsyningen i Lærdal kommune mer robust og medføre mindre tap i nettet. Nettapet til Vindedal kraftverk vil sannsynligvis bli mindre som følge av økt kapasitet på ledningen mellom Erdal og Lærdalsøyri.

Mork kraftverk er positive til at Lærdal Energi benytter kraftverkstunnelen (vannveien) for en kabel for strømforsyning til øvre deler av Erdalen.

Samlet sett vil en utbygging av kraftverket styrke det lokale distribusjonsnettet i Lærdal kommune og være en positiv konsekvens av tiltaket.

6.14 Konsekvenser av brudd på dam og trykkrør

Volumet av inntaksbassenget vil bli beregnet nærmere under detaljplanleggingen. Et grovt overslag viser at volumet vil kunne bli omtrent 6000 m³. Antatt at vannet ville renne ut med konstant vannmengde i løpet av 30 sekunder ville vassføringen være 200 m³/s. Dette motsvarer omtrent det doble av elvas mest ekstreme naturlige vassføringsmengder. Ved brudd på inntaksdammen er det derfor mulig at de tre bruene over Erdalselvi blir berørt.

Fra midterste brua oppover i dalen ligger samtlige bygninger minst 10 m høyere enn elva.

Nederst ved sjøen ligger det to bruk, en mølle og et lagerbygg. Bygningene ligger nær et båndlagt fareområde etter kommuneplanen. To personer er bofaste i dette område som ev. kan bli berørt ved brudd av inntaksdammen. En person oppholder seg til tider i mølle og lagerbygg.

Da inntaksdammen ligger om lag 4500 m oppstrøms, vil en flodbølge tape mye av sin kraft mellom inntaket og fjorden.

Anlegget foreslås klassifisert med klasse 2.

6.15 Samlet vurdering av tiltakets konsekvenser

Tiltakets samlede konsekvenser vurderes å være liten negativ for anleggsfasen og liten negativ for driftsfasen.

7. AVBØTENDE TILTAK

7.1 Minstevassføring

Minstevassføring er et avbøtende tiltak som minimerer en rekke direkte og indirekte negative konsekvenser. Minstevannføring er i hovedsak begrunnet ut fra biologiske hensyn. Avhengig av nedbørs- og tilsigsforhold vil det periodevis slippes betydelige mengder vann forbi inntaksdammen ved Kvigno, og strekningen vil derfor fortsatt ha varierende vannføringsforhold gjennom året.

Foreslått minstevassføring om sommeren er 300 l/s og på vinteren 140 l/s. Denne minstevannføringen vil fortsatt gi gode forhold for fisken i elva. Minstevannføring vil også bidra til å bevare livsmiljøet til fuktighetskrevenende flora og fauna tilknyttet elvestrengen og de nære omgivelsene langs elva.

Visuelt er innsynet til elveleiet begrenset, og de elvestrekningene som er visuelt sett viktige for landskap og turisme (nederste del av elva mor fjorden og elvestrekningen ved Kvigno) er ikke omfattet av tiltaket.

Minstevannføring vil også ivareta hensynet til elva som barriere for husdyr.

7.2 Landskap, kulturhistorie og tippområder

Det søkes om å ta i bruk syv områder i Erdal for massedeponering i søknaden. I tråd med anbefalingene i tilleggsutredningen for landskap og kulturhistorie, vil følgende avbøtende tiltak gjennomføres:

1. Utforming og omfang av deponiområdene vil vurderes på nytt for å få en optimal tilpassing til landskap og kulturminner. Dette vil gjøres som en del av detaljprosjekteringen og av anlegget, og vil gjennomføres med landskapsarkitekt og i samarbeid med kommunens kulturminnekonsulent.
2. Vurdere å begrense antall deponiområder ytterligere og eventuelt utvide enkelte deponeringsområder.

Tippområder vil bli gjenstand for særlig behandling i tråd med framtidig arealbruk og slik at de faller naturlig inn i det lokale landskapsbildet og kulturmiljøet. Tippområder vi i størst mulig utstrekning behandles og revegeteres i tråd med eksisterende bruk som jordbruk, beite, slåttemark, lauvskog og barskog, Markerte steinmu-

rer i landskapet vil i størst mulig utstrekning tas vare på, herunder markerte steinmurer langs fylkesvegen.

Omkring massedeponiene vil eksisterende kantsoner med vegetasjon og vegetasjon langs elva tas vare på. Før anleggsarbeidene starter vil det, der det er fare for at vegetasjonen skades i anleggsperioden, settes opp gjerder/sikringsbånd som viser vegetasjon som skal bevares.

Nyere tids kulturminner i og omkring deponiområdene skal bevares i størst mulig grad.

Deponiområde 5 er vurdert til å ha "Middels/liten" potensial for funn av automatisk fredete kulturminner (jf. Tilleggsrapport landskap og kulturhistorie). Kraftstasjonsområdet med rørgate er vurdert til å ha "Liten/middels negativ" konsekvens i forhold til kulturminner (jf. Delutredning kulturminner). Rørgate, som ble meldt, er erstattet av tunnel fra kraftstasjonen.

Siden det ikke planlegges tiltak i områder med mer enn "lite" potensial for funn av automatisk fredete kulturminner, antas det at det ikke er behov for supplerende kulturminneundersøkelser utenom muligens kraftstasjonsområdet og deponiområde 5. Her vil det kunne bli aktuelt med flateavdekking og prøvestikk - såkalte § 9-undersøkelser.

7.3 Andre avbøtende tiltak

Generelt gjelder at samtlige områder som berøres av terrenginngrep og anleggsaktivitet vil etterbehandles i form av opprydding, planering, istandsetting og tilsåing og beplantning. Det tas sikte på at overflatemasser/løsmasser tas vare på for senere å bli tilbakeført i forbindelse med etterbehandling av anleggsstedene og tippene. Det vil settes av areal for mellomlagring av slike masser nær kraftstasjonsområdet og på Tøri.

Område og vegskuldre langs den nye vegen fra Hestevollen fram til inntaket vil istandsettes og tilsåes, slik at vegen i minst mulig grad blir synlig fra hovedvegen oppetter dalen. Vegen skal prosjekteres og anlegges på en måte som ikke gir nevneverdig økt risiko for stein-, jord- eller snøskred. En eventuell vegtrasé fra Aurlandsvegen til inntaket langs elva/i tunnel, vil også istandsettes og tilsåes etter anleggsfasen, også selv om den ikke vil være synlig fra Aurlandsvegen.

Avbøtende tiltak er vurdert for hvert enkelt fagtema.

Tabell 7-1 Avbøtende tiltak

Tema	Avbøtende tiltak
Naturmiljø	Minstevassføring Kraftstasjonen vil startes og stoppes med myke overganger Tiltak for å hindre forurensing av vann (se nede)
Landskap	Utforming av kraftstasjonen og adkomstvegen – slik at anlegget er lite synlig fra veg og bebyggelse Vannvegen føres i tunnel fram til kraftstasjonen Utforming og omfang av deponiområdene vil vurderes på nytt for å få en optimal tilpassing til landskap og kulturminner. Dette vil gjøres som en del av detaljprosjekteringen og av anlegget, og vil gjennomføres med landskapsarkitekt og i samarbeid med kommunens kulturminnekonsulent Plassering av overskuddsmasser tilpasses landskapet og skal utformes i tråd med eksisterende landskaps karakter Store trær, tregrupper og vegetasjon som karakteriserer landskapet skal i størst mulig grad tas vare på ifm. massedeponering og anleggsarbeid Inntaksdammen blir lite synlig fra Aurlandsvegen og ikke synlig fra kulturmiljøet rundt Kvigno Minstevassføring
Landbruk	Overskuddsmasser vil plasseres og arronderes slik at jordbruksarealer oppgraderes Dersom det skulle vise seg at grunnvannstanden senkes gjennom tiltaket og at drikkevannskilder for beitedyr blir redusert, vil Mork kraftverk bidra til og bekoste etablering av vannposter for beitedyr Dersom elvas gjerdevirkning bortfaller langs enkelte strekninger, vil Mork kraftverk as bidra til og bekoste at det settes opp gjerder Det skal vises varsomhet i forhold til beitedyr under anleggsperioden Mork kraftverk vil erstatte grasproduksjon i massedeponeringsområdene som tapes i anleggsperioden Dersom eksisterende inntak og kulper for vatningsanlegg ikke fungerer i driftsfasen av kraftverket, vil Mork kraftverk bidra til at tiltak gjennomføres (terskler e.l.)
Vannkvalitet	Avrenning fra tunneltipper antas å ikke bli et problem ved deponering av overskuddsmasser i valgt avstand fra elva. Det vil vurderes å etablere et mellomlager av sprengstein nær påhugget for at vann skal renne av før ny opplasting og endelig deponering Det iverksettes tiltak som forhindrer at slamholdig avløpsvann renner ubehandlet i elva. Tiltak planlegges i detalj senere, men det vil kunne være aktuelt med sedimentering og/eller filtrering av avløpsvannet, samt mellomlagring av sprengstein nær påhugget for at slamholdig vann skal renne av før transport En HMS-plan og oppfølging på byggeplassen sikrer forsvarlig håndtering av potensielle forurensingskilder (som for eksempel drivstoff, smøreolje og andre kjemikalier). Olje og drivstoff skal lagres slik at det kan samles opp dersom det oppstår lekkasje Det utarbeides en beredskapsplan for tiltak ved uhellsutslipp
Støy	Bygging og utforming av kraftstasjonen slik at støy ikke blir sjenerende ved veggen og rundt bygninger

Tema	Avbøtende tiltak
Kulturminner	Ingen områder med middels eller høyere potensial for å finne automatisk fredete kulturminner vil berøres av tiltaket utenom kraftstasjonsområdet og deponiområde 5. For område 5 er potensial for funn av automatisk fredete kulturminner vurdert til "middels/lite". Området søkes benyttet til massedeponering. Det kan være aktuelt å utføre § 9-undersøkelser etter kulturminneloven. Det samme gjelder for kraftstasjonsområdet, selv om potensialet for funn her er noe mindre. En liten del av deponiområde 1 (vurdert til "lite" potensial for funn av automatisk fredete kulturminner) vil kun tas i bruk som midlertidig riggområde. Ved prosjektering av tilkomstveg til inntaksområdet vil det i detaljprosjektering og utstikking konfereres med kommunens kulturminnekonsulent for å unngå konflikt med registrerte kulturminner. På Tøri-siden vil vegens egnethet for tungtransport vurderes på forhånd, slik at eldre støttemurer av stein ikke skades. Midlertidige riggområder legges på fylling med fiberduk under og fjernes i sin helhet og duken tas bort etterpå. For øvrig samme avbøtende tiltak som for landskap.
Friluftsliv	Samme avbøtende tiltak som for landskap
Reiseliv	Samme avbøtende tiltak som for landskap
Veger	Ny veg til inntaket som krysser elva vil anlegges slik at fisk kan bevege seg uhindret forbi kryssingspunktet
Informasjon og medvirkning	E-CO Vannkraft vil informere om prosjektet på sin hjemmeside løpende under utbyggingen og spesielt være tilgjengelig for samarbeid med grunneiere og innbyggere i Erdal i hele anleggsperioden.

7.4 Oppfølgende undersøkelser

Det anses ikke å være nødvendig med særskilte undersøkelser eller overvåkning i løpet av anleggsperioden ut over det som følger av vilkår knyttet til en utbyggingstillatelse/konsesjon i medhold av vannressursloven, herunder også med vilkår i forhold til forurensningsloven.

Dersom problemer oppstår mht. støy, rystelser eller vannkvalitet e.l. i anleggsfasen, kan det bli aktuelt med særskilte befaringer og målinger. Dette for eventuelt å vurdere ytterligere avbøtende tiltak eller minnelige avtaler.

8. ØVRIGE KOMMENTARER TIL SØKNADEN

Konsekvensutredningsarbeidet for Mork kraftverk etter plan- og bygningslovens bestemmelser har vært grundig og omfattende. Prosjektet er justert ut fra verdifulderinger, konsekvenser og råd og anbefalinger gitt i delutredningene. I det endelige forslaget har vi lagt spesielt vekt på å komme fram til gode løsninger på området landskap, kulturminner og naturmiljø.

Mork kraftverk har lagt vekt på å søke om en kraftutbygging med så små negative konsekvenser som mulig – for Aurlandsvegen og for miljøet i dalen. Vi har lagt inntaket nedenfor Kvignoområdet og lite synlig fra Aurlandsvegen. Kraftstasjonen vil legges ned i terrenget ved ungdomshuset, slik at den blir lite synlig fra Aurlandsvegen. Tilløpstunnelen vil gå direkte inn i kraftstasjonen fra tunnel, og ikke i nedgravde rør som meldt i meldingen. Det foreslås en minstevassføring i Erdalselvi. Selv om vannføringen blir vesentlig redusert, vil det under perioder med sterk avrenning og flom være mye

vannføring i elva. Minstevassføring vil ivareta levekåra til fisk.

Overskuddsmasse fra anlegget vil bli benyttet til forbedring av jordbruksareal, som ressurs for knuseverk og til nytte for Lærdal kommune. Massedeponering er utredet omfattende i form av egen massedeponeringsplan med tegningshefte utarbeidet av landskapsarkitekt og som eget tema i fagrapport utarbeidet av arkeolog med bistand fra landskapsarkitekt. Vi har spesielt bedt om forslag til rangering av massedeponeringsområder og avbøtende tiltak for landskap og for Aurlandsvegen. I endelig søknad har vi lagt vekt på å unngå massedeponeringsområder som kan være i konflikt med viktige landskaps- og kulturminneinteresser, og til tillegg fulgt opp de råd som er gitt mht. avbøtende tiltak. Det søkes om sju massedeponeringsområder. Detaljprosjektering og gjennomføringen av massedeponeringer vil utføres med landskapsarkitekt og i samarbeid med kommunens kulturminnekonsulent.

Konsekvensutredningene viser at utbyggingen generelt fører til små konflikter med naturinteresser og brukerinteresser i nærområdet.

Mork kraftverk har hatt flere møter med grunneiere, Lærdal kommune, Lærdal energi og andre berørte og vært i kontakt med Sogn og Fjordane fylkeskommune og øvrige berørte myndighetsorganer. I hovedsak møter vi nå en positiv holdning til prosjektet. Alle berørte eendommer er i privat eie eller i sameie. Fallretter er delvis ervervet i perioden 1909-1919 og delvis gjennom avtaler med grunneiere. I gjeldende kjøpekontrakter og tinglyste rettigheter fra 1910-årene er det gitt rett til alle nødvendige inn-

grep, men vederlaget skal gis etter avtale eller ved skjønn. Det er derfor ikke nødvendig å søke om ekspropriasjon. Det er inngått minnelige avtaler med mange grunneiere. Mork kraftverk vil søke å inngå minnelige avtaler med grunneiere om erverv av nødvendig areal mv. og unngå skjønn.”

Uttalelser til søknaden

NVE har mottatt følgende høringsuttalelser til søknaden:

Lærdal kommune, vedtak i kommunestyret 13.11.2008:

”Lærdal kommune gir uttale til NVE om Mork Kraftverk med fylgjande merknader:

1. Svært viktig å gjera inngrepet så skånsomt som mogleg.
2. Bruka massane i området så langt det lar seg gjera.
 - Bruke grushola (område 11).
 - Bruke dei 6 deponiområda for landbruk som er med i planen.
 - Rest deponimassar må stillast til disposisjon for Lærdal kommune.
3. Det må lagast ein statusrapport på vegnettet i Erdal før anleggsstart, vegstandarden må tilbakeførast til minst like god standard etter at anleggsperioden er over.
4. Anleggsvegen bør ligge i Koldeli som omsøkt.
5. Positivt med straum til øvre Erdalen.
6. Absolutt krav om minstevassføring.
7. Utforming av kraftstasjonen: ta omsyn til omgjevnadane i val av material og utforming, og med minst mogleg støy frå anlegget.
8. Kommunen forutset at utbyggjar sørgjer for tilfredsstillande mobildekning i Erdal også etter at anleggsperioden er over.
9. Støtter seg elles til dei avbøtande tiltaka sett opp i konsekvensutredninga i søknaden.”

Kommuneadministrasjonens vurdering refereres:

”Mork kraftverk er eit tiltak som er relativt stort, der ein må ta grundige vurderingar av konsekvensane. Når det gjeld sjølve tiltaket med kraftverk i Erdalselvi, er det ingen tvil om at dette kan ha positive verknader. Prosjektet vil gje opp mot 90 GWh ny kraft, noko som tilsvarar årleg forbruk for over 4000 husstandar. Ein slik auka krafttilgang vil ha positive verknadar for lokal og nasjonal verdiskaping i form av fallrettlege, utbytte og offentlege skattar. Ein styrkar driftsgrunnlaget for dei bruki som utbygginga femnar om, og Lærdal kommune vil betre sitt inntektsgrunnlag gjennom auka skattar. Produksjon av rein fornybar energi er også eit bra klimatiltak. Samstundes vil tiltaket heilt klart ha negative verknadar. Ved ein eventuell

utbygging av eit så stort tiltak, vil dei avbøtande tiltaka verte avgjerande for å avgrense dei negative konsekvensane.

I Lærdal har me mykje spesielt kulturlandskap, og Lærdalsdalføret (inkludert Erdal) er 1 av 3 kandidatar plukka ut av Fylkesmannen, til ”Utvalde kulturlandskap i jordbruket” i Sogn og Fjordane. Sjølve Erdalsføret er utpeika som ”Kjerneområde landbruk” i framlegg til kommunedelplan. Kulturlandskapet i Lærdal er blant det me har sett opp som punkt i søknaden til ”Bærekraftig reiseliv” no nyleg. Aurlandsvegen er klassifisert til framtidig Nasjonal turistveg, og då er elvi og kulturlandskapet noko av det ein vil syne fram. Det vil altså vera svært viktig å gjera inngrepet så lite synleg som mogleg, og utan å endre kulturlandskapet i dalen.

Massedeponi i dalen som føreslege, vil ha positive effektar for berre nokre få gardsbrukarar. Ein vil få noko meir jordbruksareal, og det vert enklare å driva på desse areala, men ein meiner at endringa av kulturlandskapet er for stor. Ei slik plassering av massar er og lite utgreia med tanke på stabilitet og sikring mot utgliding, og er problematisk i høve kulturminne og landskap. Det vil og i anleggsfasen av massedeponia vere vesentlege visuelle konsekvensar, til tross for at dei er midletidige. Ein vil rå til at det ikkje vert massedeponi i dalen i det heile, berre i det gamle grustaket nede ved fjorden. Dette massedeponiet (deponiområde 11), må ikkje vera eit mellombels deponiområde, eller framtidig produksjonsanlegg for knusing av stein. Det må fyllast opp, og ryddast til, i tråd med ynskje frå prosjekt Nasjonal turistveg. Det vil seie at problematikken med plassering av overskotsmassar ikkje er løyst, og at ein må utgreie dette nærare. I samband med dette kan det nemnast at kommunen har fleire prosjekt på gang, der det kan vera behov for overskotsmassar.

Under anleggsfasen vil det verte mykje tungtrafikk gjennom dalen. I søknaden er det sett opp som avbøtande tiltak at ”på Tøri-sida vil vegens egnetheit for tungtransport verte vurdert på førehand slik at eldre støttemurar av stein ikkje vert skada”. Dette må og gjelde for sjølve Aurlandsvegen, då denne vegen også inneheld gamle støttemurar, som ikkje er bygd for slik anleggstrafikk.

Overføringa av Kolda vil medføre tydelege terrenginngrep i form av traseen for den nedgravne røyr gata mellom inntaket for Kolda og kraftverksinntaket. I tillegg er den valte linjeføringa av adkomstvegen til inntaket lagt via Koldeli i søknaden. Her er terrenget svært bratt ned mot elva, og vegskjeringane vil bli store. Kolda vil verte nærast turrlagd.

Overføringa av Kolda representerer ein årleg energiproduksjon på om lag 1,6 GWh, av totalt 87,7 GWh. I søknaden er det sagt at Kolda-overføringa er økonomisk gunstig, men er ikkje avgjerande for å sikre prosjektet akseptabel lønnsemd. Ein vil heilt klart rå til at Kolda vert

teke ut av planen, av miljø- og landskapsmessige omsyn. Det er heller ikkje gunstig med anleggsveg via Koldeli. Denne vil gå over Erdalselvi, og svinge seg oppover mot inntaket av Kolda, og følgje ein del av den opne rørtraseen frå Kolda ned til inntaket i Erdalselvi. Det er sett opp fleire alternative anleggsveggar til inntaket, på vestsida av elva. Alternativet med veg frå Kvigno er teke ut. Vegen må då gå frå området over Hestevollen, til inntaket. I dette området er det registrert nyare tids kulturminne i form av vegfar, løypestrengspel og busetjingsspor i nærleiken av dei alternative vegtrasseane. Det er viktig at anleggsvegen ikkje øydelegg desse kulturminna. Anleggsveg i tunnel vil heilt klart vera det beste alternativet, sjølv om det utgjer ein auke i utgiftene.

Kraftverkstunnelen kan nyttast for ein kabel for straumforsyning i øvre delar av Erdalen. For framtidig utvikling/bruk av Kvigno, vil det vera positivt, og kanskje heilt nødvendig med straum her. Kanskje er fleire av hytteigarane også interessert i å nytte seg av dette.

I søknaden er det sett opp at minstevassføring skal vera eit avbøtande tiltak. Det må vera eit absolutt krav om minstevassføring av miljø- og landskapsmessige omsyn.

Det er viktig at kraftstasjonen vert utforma slik at støyen vert minimal, og at anlegget generelt er lite synleg frå veg og busetnad.

For å oppsummere vil kommunen gje desse merknadane til NVE i den vidare sakshandsaminga:

1. Svært viktig å gjera inngrepet så lite synleg som mogleg, og utan å endre kulturlandskapet i dalen.
2. Ta ut alle massedeponiområda i dalen, utan om område 11 (fylling av grustaket, ikkje bruk av massar).
3. Konsekvensane for anleggstransport på vegnettet i Erdal må utgreiast.
4. Ta ut overføring av Kolda, og anleggsveg via Koldeli.
5. Leggje anleggsvegen frå svingen ovanfor Hestevollen til inntaket, på same sida av dalen som Aurlandsvegen, utan å råke kulturminna her, og helst i tunnel.
6. Positivt med straum til øvre del av Erdalen.
7. Absolutt krav om minstevassføring.
8. Utforming av kraftstasjon: minst mogleg synleg og minst mogleg støy.
9. Ein støttar seg elles til dei avbøtande tiltaka sett opp i konsekvensutredninga og søknaden.”

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, uttalelse datert 17.11.2008:

”Fylkesmannen vurderer at bygging av Mork kraftverk er akseptabel med visse vilkår og avklaringar, jf. dei ulike fagvurderingane i dette skrivet.

Bakgrunn for søknaden

Mork kraftverk vil utnytte eit fall på 365 meter med inntak på kote 410 og utlaup på kote 45 (ca. 4400 m elvestrekning). Sideelva Kolda er planlagt overført frå kote 520 i nedgrave røyr (ca. 950 m) til inntaket. Middelvassføringa er rekna til 4,62 m³, 5-persentil sommar/vinter til 1,12/0,11 m³ og alminneleg lågvassføring til 0,14 m³. Kraftverket vil ha ein maksimal slukeevne på 12 m³/s og installert effekt på ca. 35 MW. Årleg kraftproduksjon er rekna til ca. 88 GWh. Det er føreslege ei minstevassføring på 300 l/s om sommaren og 140 l/s om vinteren.

Det er planlagt anleggsveg (1,3 km) frå Hestevollen, via Koldeli, til inntaksdammen.

Røyrgate frå inntak i Kolda skal gravast ned, og vatn frå inntaksdammen i Erdalselvi skal gå i fjell til kraftstasjon i dagen ca. 600 m opp frå fjorden. Tunnelmassar (ca. 125 000 m³) er planlagt lagt i terrenget på 7 ulike plassar. Kraftoverføringa skal skje med 30 m ny linje til eksisterande kraftlinje mellom Erdal og Lærdalsøyri. Sistnemnde skal oppgraderast frå 22 til 66 kV i samband med vasskraftutbygginga.

Alternativt er det søkt om konsesjon utan overføring av Kolda og anleggsveg til inntaket utan kryssing av Erdalselvi. Slukeevne, installert effekt og utbygd fallstrekning har auka i høve til tidlegare melding.

MILJØVERNFAGLEGE VURDERINGAR

Samla miljøvern vurdering

Mork kraftverk er miljøvernmessig ikkje av dei mest konfliktfylte større kraftverka som har vore til vurdering i seinare tid, og vi opplever at søkjar har gjort ein del tilpassingar for å imøtekomme miljøkrav. Det er også nytta svært kompetente fagfolk til dei ulike fagfeltene. Vi har som utgangspunkt at vasskraftutbygginga kan akseptast med visse føresetnader og vilkår.

Dei største utfordringane er knytt til massedeponi i Erdalen og dei kulturlandskapsverdiene som er i området. Vi føreset at dette vert avklara før det vert deponert massar i området, og at det vert vurdert fleire undersøkingar av biologisk mangfald der planane er endra/utvida i høve til det som låg føre da Miljøfagleg Utredning AS undersøkte området. Dette er gjort nærare greie for under dei ulike fagtema nedanfor.

Dersom ikkje nye undersøkingar/vurderingar gjev nye opplysningar, vurderer vi at vasskraftutbygging i Erdalselvi er akseptabel sett ut i frå omsynet til biologisk mangfald og naturtypar. Dersom det syner seg at massetippene, eller delar av dei, er uakseptable i høve til kulturlandskap eller biologisk mangfald, reknar vi med at kraftverket kan realiserast sjølv om disponeringa av massane må revurderast. Vi føreset elles at kommunen og landskapsfagleg kompetanse vert sterkt involvert i arbeidet med massedeponering.

Det er viktig å ta vare på kantvegetasjonen langs elva. Vegframføring og massedeponi må byggast og plasserast slik at det ikkje er fare for utrasing eller avrenning til elva og slik at eksisterande kantvegetasjon ikkje vert påverka.

Vi føreset elles at standard vilkår for naturforvaltning og ureining vert med i konsesjonsvilkåra for Mork kraftverk.

Landskap og friluftsliv

Landskapet vil særleg bli påverka av redusert vassføring i Erdalselvi, massedeponi ulike stader i Erdalen, kraftstasjon, overføring av Kolda (turrlegging av elva og røyrgateframføring) og anleggsveg fram til inntaket i Erdalselvi.

Overføring av Kolda vil i følgje rapporten frå Miljøfagleg Utredning AS (des. 2006) ha liten negativ konsekvens for landskapet etter at røyrgatetraseen er tilgrodd. Rapporten vart utarbeidd før anleggsvegen vart planlagt via Koldeia og delvis samanfallande med røyrgatetraseen, og den omfattande massedeponeringa var heller ikkje avklara. Asplan Viak har seinare (des. 2007) laga ein plan for massedeponering i Erdalen. Sweco har vurdert konsekvensar av anleggsvegar og massedeponi for landskap og kulturhistorie (juni 2008).

Det er lagt fram ulike alternativ for anleggsveg fram til inntaket. Det prioriterte alternativet vil i følgje Sweco vere mest i konflikt med landskapsverdiane i området. Det var i utgangspunktet planlagt 11 massedeponi. Sweco har i sin rapport vurdert at dette vil føre til stor negativ konsekvens for kulturlandskapet. Det faglege rådet er at 3 av deponiområda kan utvidast og at ei avgrensing til desse 3 deponia vil vere den minst konfliktfylte løysinga. Alternativet er å nytte maksimalt 7 deponiområde, men dette vil vere mykje meir konfliktfylt. Områda er rangert slik at 5 område er akseptable, 3 kan vurderast nærare for bruk, medan 3 er frårådd å bruke. I konsesjonssøknaden har utbyggjar valt å gå vidare med deponering på 8 område, og dei 3 som er frårådde er ikkje med. I følgje utgreiinga frå Asplan Viak har dei 8 aktuelle områda ein deponeringskapasitet på knappe 80 000 m³.

Erdal er peika ut som "kjerneområde landbruk" der verdifullt kulturlandskap er eit kriterium for utveljing. Verdiane som skal takast vare på er historisk interessante driftsformer, biologisk mangfald, slåtteeenger, naturbeiteområde og bjørkehagar. "Lærdalsfjøret" er eitt av fleire område som frå Sogn og Fjordane vart føreslege til den nye ordninga "Utvalde kulturlandskap i jordbruket", som primært er eit system for sentral oppfølging av kulturlandskap med særlege verdier. Avgrensinga av området "Lærdalsfjøret" tok utgangspunkt i det nasjonalt verdifulle kulturlandskapsområdet, men vart etter ønske frå kommunen utvida ut til Sæbø i Erdal. Området vart føreslege på 3. plass (etter Hoddevik og Grindsdalen), og begge dei to nemnde områda (med Grindsdalen på topp) er no "med". Om

også "Lærdalsfjøret" vert fanga opp av denne ordninga er såleis heilt avhengig av om det vert satsa vidare på fleire område i kvart fylke. Massetippar eller andre landskapsinngrep vil i tilfelle vere argument for å utelate Erdal frå det utvalde området.

Som ei viktig, ny saksopplysning gjer vi merksam på at supplerande kartlegging av biologisk mangfald i kulturlandskap i Sogn og Fjordane i år (Utredning 2008-6 frå DN) resulterte i funn av eit tidlegare uregistrert område i Erdal, "Ekrene", med verdi B i naturtypekartleggingsmetodikken. Dette ligg ned til elva straks på motsett side av den planlagde kraftstasjonen.

Dei spesielle biologiske verdiane i kulturlandskapet vert isolert sett neppe påverka av utbygging, når ein ser vekk frå sjølve deponiområda. Såleis vil dei spesielle vegetasjonstypene også på Ekrene kunne takast vare på gjennom eigna skjøtsel, uhindra av at det ligg ein kraftstasjon rett ved. Det er likevel neppe rett å sjå biologiske kulturlandskapsverdier isolert frå kulturhistorie og estetikk ved landskapet som dei ligg.

Skjøtsel for å ta vare på biologiske kulturlandskapsverdier er arbeidskrevjande og kostbart, slik at det trengst hard prioritering av tilgjengelege økonomiske ressursar. Det vil då vere samfunnsøkonomisk ønskjeleg å kanalisere ressursane mot område og lokalitetar som best mogleg kombinerer både biologiske og kulturhistoriske verdier, og der landskapsbiletet er minst mogleg prega av tekniske inngrep og framandelement.

Sjølv om massetippar vert tiljamna og tilsådde, og etter kvart vil misse karakter av inngrep, vil dei framleis vere framandelement som vil trekkje verdien av landskapet noko ned når ein er ute etter spesielle og autentiske kulturlandskap, slik tilfellet er m.a. med "utvalde kulturlandskap".

Det er også nasjonale og regionale interesser knyttet til landskapet som er viktig for framtidig nasjonal turistveg frå Erdal til Aurland (Snøvegen). Det er nærliggjande å sjå denne turistvegen i samheng med verdien av kulturlandskapet i området, og kva som vil skje vidare med "utvalde kulturlandskap". Med utgangspunkt i dei omtalte kulturlandskapsverdiane, og dei opne spørsmåla rundt nasjonal prioritering m.m., ønskjer vi å hente inn nærare vurderingar frå fagmiljøet på Høgskulen i Sogn og Fjordane. Dette vil vi vonleg kunne seie meir om på synfaringa 21. november.

I følgje fagrapporten om friluftsliv og reiseliv frå Miljøfagleg Utredning AS (des. 2006) er det redusert vassføring i elva som vil ha størst negative konsekvensar for landskap og friluftsliv. Det er ein mangel at fagrapporten frå MFU er utarbeidd med eit anna grunnlag for veg til inntak og massedeponering enn det som er fremja i søknaden. Det er søkt om minstevassføring på 300 l/s om sommaren som er den viktigaste tida for turisme og friluftsliv i influensområdet. Området har ein del stiar og ein del lokalt friluftsliv.

Området på søraust sida av elva i området ved Kolda/Koldelia framstår i dag som urørt/naturleg. Fylkesmannen vil difor rå til at Mork kraftverk bør byggjast ut utan overføring av Kolda, og at veg fram til inntaket bør gå frå Aurlandsvegen på nordvestsida av elva.

Kolda er synleg frå riksvegen nedstraums inntaksområdet. Vegen er planlagt å krysse Kolda to stader. Den øvste svingen på riksvegen tvers over dalen, som ligg om lag rett nord for der vegen til inntaket og røyr gata frå Kolda går saman, ligg på ca. kote 420. Dette er truleg omtrent same høgde som inngrepet på andre sida og 100 høgdemeter nedanfor inntaket i Kolda. Dersom Kolda ikkje vert overført vil det også som ein positiv effekt gje større restvassføring i Erdalselvi. Det kan etter vår vurdering diskutereast om minstevassføringa det er søkt om er tilstrekkeleg i høve til landskapsopplevinga. Minstevassføringa om sommaren ligg langt under 5-persentilen. Det hadde vore ein fordel om utbyggjar hadde lagt fram illustrasjonar/bilete av elva ved ulike vassføringar. Sett frå vegen er nok elva på den aktuelle elvestrekninga likevel vesentleg mindre synleg enn strekninga nedstraums utløpet frå kraftstasjonen og oppstraums inntaket.

Naturmiljø, biologisk mangfald, inngrepsfrie område (INON)

Det er registrert 3 raudlista artar langs utbyggingsstrekninga og 8 naturtypelokalitetar i nærleiken (dvs. at det vert 9 med Ekrene). I rapporten heiter det m.a. at redusert vassføring vil gje noko negativ konsekvens for to punktførekommunar av raudlista, noko fuktkrevjande, lavartar langs Stigagjeli og, i større grad, langs Erdalselvi nedanfor inntaksdammen. Med føresetnad om ein viss minstevassføring (minimum alminneleg lågvassføring) vert samla konsekvensgrad vurdert til liten negativ.

I følgje rapporten om KU på Naturmiljø vart det ikkje registrert fossefall i elva, men vurdert at elvestrekka har potensiale som hekkeplass for denne arten. Norsk Ornitologisk Foreining (NOF) utførte i 2005 ei registrering av fossefall i Erdalselvi (NOF rapport 5-2005) på oppdrag av NVE. Det var da tale om eit mindre kraftverk, og difor er berre delar av den no utbyggingsaktuelle elvestrekninga undersøkt. Observasjonane tydde på at det fanst minst to par på den avgrensaste strekninga. Dette er også registrert i Norsk hekkefuglatlas.

Søknaden er noko endra i høve til meldingsfasen, og ved den naturfaglege undersøkinga ser det ut til at den eldre planen vart lagt til grunn. Vi ber om at NVE sjekkar ut i kva grad dei nye planane omfattar område som bør undersøkjast i felt. For kartlegging av naturtypar og raudlisteartar gjeld dette nye alternativ for veg fram til inntak og område som er aktuelle for massedeponi. Dei nye planane bør leggjast fram for konsulenten (Miljøfagleg Utredning

AS) for å få ei vurdering av om det er trong for tilleggsundersøkingar i høve til deira kjennskap om området. Dei planlagde massedeponia har noko varierende potensiale for konflikhtar med biologisk mangfald. Dei deponia som utelukkande gjeld ordinær, fulldyrka innmark er lite kontroversielle i så måte. Innmark med større innslag av steinstrukturar og/eller mindre intensivt brukte areal, slik som område 2, kan derimot vere naudsynnte å undersøkje nærare. Det same gjeld deponiområde dominerte av skog eller annan tre- og buskvegetasjon.

Overføring av Kolda vil gje ein INON-reduksjon i sone 1 og 2. Reduksjonen omfattar ikkje villmarksprege område. Lærdal kommune har framleis ein del område i sone 1 og 2 trass i at det også er omfattande kraftutbygging i andre delar av kommunen, men kommunen har lite villmarksprege område. INON-reduksjon er ikkje ønskjeleg, men i dette tilfelle vurderer vi det ikkje som så konfliktylt at det vil vere avgjerande for vår innstilling til søknaden. Vi peikar likevel på at det er mogleg å unngå nesten all INON-reduksjon ved å sløyfe overføring av Kolda, og at dette området sett frå vegsida, i dag framstår som utan inngrep.

Fisk og fiske, ferskvassbiologi

Rådgevande Biologar AS (RB) har gjort ein konsekvensvurdering av fisk. Sjøauren går ca. 250 m opp i Erdalselvi frå fjorden. Kraftstasjonen ligg ovanfor naturleg hinder for anadrom fisk. RB har el-fiska tre stasjonar (15.11.2007). Dei skriv: "Verdien for fisk er vurdert som liten både på anadrom og ovenfor anadrom elvestrekning". Vidare blir det konkludert med at: "Minstevannføring på nivå med det som er foreslått vil gi gode forhold for fisk i elven". Og at: "Samlet forventes ingen negative konsekvenser av utbyggingen på fisken på den ikke anadrome strekningen, på den anadrome strekningen er det forventet liten til ubetydelig negativ konsekvens for fisk frå tiltaket". RB vurderer dessutan at storleiken på restfeltet, planlagt minstevassføring og elva si utforming, vil gje små negative verknader ved eit utfall av kraftstasjonen. Vi viser elles til avbøtande tiltak i samband med massedeponi og anleggsdrift.

Ureining, vasskvalitet og støy

Vegbygging, både nye og opprusting av eksisterande, og massedeponering, både mellombels og permanent, må skje på ein slik måte at det ikkje er avrenning frå anleggs- eller deponiområde til elva eller at massane på andre måtar hamnar i elva. Vi føreset elles at det i ein ev. anleggsfase ikkje vert tilført miljøet giftige stoff eller deponert avfall. Anleggsdrift må vurderast i høve til ureiningslova og vi reknar med at dette vert avklara med Fylkesmannen når ev. konsesjon etter vassressurslova ligg føre. Det må ikkje vere avrenning frå deponia til vassdraget

som påverkar vasskvaliteten og økologiske forhold i elva.

I Erdalen kan grunnvasstand bli endra som følge av ei utbygging. Når det gjeld vassforsyning føreset vi at utbyggjar erstattar ev. tap/ulempar som vert påført nokon som følgje av utbyggingane. Dette gjeld både i høve til mengde og kvalitet på vatnet. Det må stillast krav til slepping av vatn frå inntaket slik at ikkje uttak til vatning m.m. reduserar minstevassføringa.

Vi ber om at standard vilkår for ureining vert teke med i ev. konsesjon for eit nytt kraftverk, jf. delegering frå SFT til Fylkesmannen pr. 05.05.1993.

Plan- og bygningslova (pbl.)

Ein konsesjon etter vassressurslova gir som kjent ikkje automatisk løyve til endra arealbruk etter plan- og bygningslova. I praksis må difor inngrepet avklarast i høve til pbl og arealdelen til kommuneplanen. Vi vil her peike på at pbl. sine krav om reguleringsplan for store tiltak, jf. § 23, i utgangspunktet også omfattar større bygge- og anleggsarbeid i samband med vassdragsutbygging.

Eventuell bruk av overskotsmassar frå kraftutbygginga til ulike føremål som ikkje er knytt til sjølve vasskraftutbygginga, må også vurderast i høve til pbl. § 3, som gjeld plikt til utarbeide reguleringsplan og forholdet til overordna planar. Vurderinga av om eit tiltak er å sjå på som eit større bygge- og anleggsarbeid etter pbl. § 23 må skje ut frå ei konkret vurdering av saka, og ut frå tilhøva på staden. Visse tiltak vil åleine i kraft av storleik utløyse reguleringsplikt. I andre tilfelle kan tiltak som i seg sjølv ikkje er så store - men der verknadene for omgjevnadene kan vere omfattande/konfliktfylte eller usikre - utløyse reguleringsplikt. Dette vil m.a. gjelde ev. bruk av overskotsmassar til føremål/tiltak i strandsona.

LANDBRUKSFAGLEGE VURDERINGAR

Det er små eller ingen negative konsekvensar for landbruksdrift. Ein del av dei planlagde massedeponia vil gjere dyrka mark lettare å drive med traktorreiskap, og soleis truleg bli halde i hevd i lengre tid framover. Dette må vegast opp mot ev. negative konsekvensar for kulturlandskapet slik det framstår etter tradisjonell drift i området. Vi føreset at avbøtande tiltak vert sett i verk dersom det er behov for å vege opp for ulemper ved ei ev. kraftutbygging. Dette gjeld for eksempel uttak av vatningsvatn, istandsetjing av grøfter/drensrør, oppretthalding av gjerde der elva i dag fungerer som ferdselshinder.

Følgjande punkt er vesentlege sett ut i frå omsyn til beredskap:

1. Dette er ei utbygging som med relativt avgrensa naturinngrep vil gi ein årsproduksjon på i underkant av 90 GWh. Dette vil gi

eit positivt bidrag til den nasjonale kraftbalansen, tilsvarende eit normalt årsforbruk for mellom 4.000 og 5.000 husstandar.

2. I samband med utbygginga vil det verte gjort ei forsterking av kraftnettet, noko som er positivt med tanke på forsyningstryggleiken lokalt.
3. Utbygginga vil ha relativt små verknadar for flaumsituasjonen i Erdalselvi, men situasjonen vil likevel verte betre (flaumar vil verte skjeldnare).
4. Den planlagde kraftstasjonen ligg i område som er potensielt sårbart for skredfare. Av tryggleikssyn vil det beste difor vere at stasjonen vert bygd i fjell.

FYLKESMANNEN SI SAMLA VURDERING OG TILRÅDING

Eit vassdrag har alltid allmenne interesser knytt til seg, og ei vasskraftutbygging vil i større eller mindre grad kome i konflikt med desse verdiene. Vi opplever at det no er aukande interesse i storsamfunnet for å nytte vassdraga til kraftutbygging, samtidig er det viktig for kommande generasjonar å få oppleve naturen slik den sjølv har utvikla seg utan at menneske har endra den, og historiske verdier knytte til tidlegare generasjonar sin bruk av område. Det er difor viktig at ein gjennom utgreiingar og søknadsprosessar får avklara dei ulike verdiene, og lagt eit godt grunnlag for dei ulike avvegningane som må gjera ved eit slik inngrep.

Det var tidlegare fremja ein søknad om kraftutbygging i Erdalselvi som ikkje vart realisert, m.a. fordi det var eit sterkt lokalt ønske om å take vare på dei aktuelle naturområda. Dei øvre delane av vassdraget vart seinare verna ved supplerer av verneplan for vassdrag.

Mork kraftverk legg opp til ei langt meir miljøtilpassa utnytting av vassressursane. Det er framleis nokre moment som må avklarast i høve til kulturlandskapet og massedeponi, og ev. andre landskapstilpassingar, men dette er etter vår vurdering noko som det vil finnast løysingar for. Lærdal kommune har også i hovudsak gått inn for bygging av Mork kraftverk.

Fylkesmannen vurderer at bygging av Mork kraftverk er akseptabel med visse vilkår og avklaringsar, jf. dei ulike fagvurderingane i dette skrevet.

Fylkesmannen viser til dei miljøvernfaglege, landbruksfaglege og beredskapsfaglege vurderingane ovanfor. Det er særleg deponering av overskotsmasse som må få ei nærare avklaring før utbygging vert endeleg godkjent.”

Fylkesmannen har gitt følgjande tilleggsuttalelse (datert 5.12.2008):

”Vi viser til synfaring og møte 21. nov. 2008 om det planlagde Mork kraftverk i Erdal i Lærdal, der det som vanleg vart gjeve rom for å sende inn tilleggsmerknader etter synfaringa.

Som kjent meiner Fylkesmannen i utgangspunktet at kraftverkprosjektet kan akseptertast i høve til allmenne interesser, så sant ein del omsyn vert tekne. Verknader på landskapet er eit sentralt stikkord, som vi med dette gjerne vil utdjupe nærare no etter synfaringa.

Det er særleg mogleg status som nasjonalt utvalt kulturlandskap, og ramma kring nasjonal turistveg, som tilseier særskild omtanke kring landskap i denne saka. Dersom uheldige landskapsinngrep fører til at området vert diskvalifisert som utvalt kulturlandskap på nasjonalt nivå, vil det etter vårt syn vere eit tap både for Lærdal som turistkommune, og for heile samfunnet (tap av kollektive miljøgode). Som Statens vegvesen har gjort greie for, skal det relativt lite til av skjemma landskapsinngrep for at statusen som nasjonal turistveg vert trekt attende. Eventuell utplukking og avgrensing av utvalt kulturlandskap er pr. i dag uavklara for Lærdal sitt vedkomande, men også for ein slik status må ein rekne med ei låg tolegrense når det gjeld landskapsinngrep.

Vi minner om at det er Statens landbruksforvaltning, i samarbeid med andre sentrale instansar, som avgjer kva for område som vert utvalde.

Vi har freista å få det landskapsfaglege miljøet ved Høgskulen i Sogn og Fjordane til å gje ei vurdering av både kor eigna Erdal er til å inngå som del av det som vonleg vert utvalt kulturlandskap i Lærdal, og kva som venteleg vert akseptert av kraftutbygging og massedeponering i eit slikt område utan at det vert diskvalifisert. Noka grundig utgreiing har det ikkje vore rom for, men Leif Hauge har på uformell basis skrivne ned ein del moment og knytt til eksisterande bakgrunnsstoff. Sjølv om det er eit raskt innspel som ikkje er meint å vere noka fullstendig framstilling, trur vi det kan vere eit nyttig bidrag til vidare arbeid, og legg det difor ved.

Miljøvernavgdelinga si vurdering

Hovuddalføret i Lærdal er som kjent ein god del prega av moderne tekniske inngrep. Når sentrale delar av dette likevel er registrert som eitt av 6 nasjonalt verdifulle kulturlandskap (og no ligg langt framme i køen for status som "utvalt kulturlandskap"), kan det lett tolkast som at ein god del inngrep vert tolererte utan at kulturlandskapsverdien forsvinn. Dette er ikkje utan vidare rett. Vår oppfatning er at Lærdaldalføret har fått ein slik verdi av di det er naturgeografisk eineståande, noko som også fører til stor tettleik av spesielle artar og kulturmarker. Såleis finst det ikkje alternative område med mindre inngrep dersom ein vil ta vare på dei kvalitetane som finst i Lærdaldalføret.

Erdal er derimot eit dalføre for seg, som ligg utanfor "svakt kontinental seksjon", og er med det mindre eineståande naturgeografisk. Derimot ligg det i så kort avstand frå Lærdaldalføret at det verkar aktuelt å inkludere det i same "utvalde kulturlandskap", særleg dersom det har

kvalitetar som supplerer hovuddalføret. Ein slik kvalitet er at heile dalforma er annleis, dvs. jamt bratt, i motsetnad til Lærdaldalføret som har, grovt sett, flat botn og loddrette sider. Kanskje minst like viktig er at Erdal i dag framstår med vesentleg mindre preg av tyngre teknisk inngrep.

Arbeidet med å føreslå kandidatar til status som "utvalde kulturlandskap" var prega av stramme tidsrammer, noko som reduserte høvet til å gå inn i omfattande prosessar med ein-skild-grunneigarar og lokalsamfunn. Den geografiske avgrensinga som vart fremja for det sentrale sekretariatet bør såleis ikkje sjåast som endeleg og absolutt.

Eigna avgrensing av eit "utvalt kulturlandskap" avheng både av kva som finst av spesielle biologiske og kulturhistoriske verdiar, og av kva utsikter som er til å kunne følgje dette opp med høveleg skjøtsel. Dette bør undersøkjast og diskutert nærare når det gjeld Erdal, då dalen framstår som rik på tradisjonelle, småskalaprega kulturlandskapsstrukturar.

Ut i frå ein føre-var-tankegang kunne det vere nærliggjande å utan vidare frårå ei kvar deponering av massar i Erdal. På den andre sida kan betre arrondering av jordbruksareal hjelpe til at gardane vert haldne i hevd, noko som er viktig også for landskapsopplevinga. Dette er eit dilemma, der ein må ta stilling til kva verdi det har å ta vare på naturlege landskapsformer nett som dei er, i høve til kva arronderingsomsyn har å seie for drifta, og kor viktig denne drifta er for det same landskapet. Landskapskvalitetar ligg på fleire plan, både estetiske og naturfaglege. I Erdalen ser ein tydeleg at der er markerte kvartærgeologiske formasjonar, som opplagt har si danningshistorie, men at også menneska gjennom tidene har forma mykje av landskapet, med iaugnefallande muringar m.m. Biologisk har ein så slåttar og beitemarker med ulik historikk og ulike artssamfunn, og desse samfunna er gjennomgåande mest interessante der driftstilhøva er vanskelegast, noko som byr på endå ei utfordring når ein skal ta vare på desse verdiane gjennom eigna bruk. Som grunnlag for å avgjere om det kan eller bør fyllast masse for å betre arronderinga på noko av dyrka marka opp gjennom dalen, meiner vi at både geologisk historie, kulturhistorie og artssamfunn bør undersøkjast nærare på dei stykka som er aktuelle for inngrep.

Eventuelle beitemarksopp er svært avhengige av årstid, og korleis sesongen har vore, og bør difor undersøkjast til tid som er eigna. Med slike undersøkingar i botn vil ein betre vite kva som er viktig å ta vare på, og på kva punkt det er rom for å gjere tilpassingar, t.d. for å gjere drift av innmark lettare. Kunnskap om natur- og kulturverdiar vil også kunne gjere den nasjonale turistvegen meir spennande for dei som er ute etter å vite meir om kva dei ser rundt seg.

Kva har vassføringa å seie for landskapet?

Eit hovudspørsmål er kor mykje ein kan redusere vassføringa, eventuelt til kva tid, før det går ut over opplevinga av Erdalen som eit tradisjonelt kulturlandskap med dei karakteristiske landskapselementa. Vi vil åtvare mot ein argumentasjon som går ut på at elva stort sett er gøymd bak skog, og difor mindre viktig. Brusande elvar er ein viktig del av landskapsopplevinga, både for nordmenn og utlendingar, og det er ikkje utan grunn at det mange stader vert brukt ein god del midlar på å rydde utsikt til elvar og vatn kringom i bygdene. Nokre turistar kan jamvel setje pris på å ta avstikkerar for å sjå nærare på elva, slik som ved brua som fører over til Tøri. Med tanke på både nasjonal turistveg og mogleg status som del av utvalt kulturlandskap, kan ein difor ikkje basere seg på at elva må heldast gøymd av di ho ikkje har ei presentabel vassføring.

Kva med sjølve vegen?

Vegen gjennom Erdalen er også ein del av kulturlandskapet, for ikkje å seie av den nasjonale turistvegen. På synfaringa vart det tydeleg illustrert at det ligg utfordringar knytt til anleggsdrift og massetransport på denne gamle, smale vegen med stabbesteinar. Det vart nemnt at køyringa ville krevje dispensasjon for gjeldande reglar for belastning. Skal ein ta vare på ein gammal veg av denne typen, er løysinga neppe å dispensere frå reglane som venteleg er sette ut i frå kva vegen er laga for å tole. Det bør heller setjast krav om akseltrykk etc. som er tilpassa at dette er ein nasjonal turistveg, der ein har ambisjonar for ivaretaking av landskap og kulturminne. Sjølv om kraftverkselskapet er oppteke av å setje landskapet pent i stand etter seg, vil opplevinga av ein heilt nyrestaurert "gammal" veg neppe vere den same som av den autentiske vegen slik han er i dag. Det at det alt i dag fell ut stabbesteinar, bør vere ei påminning om varsemd.

Oppsummerande konklusjon

Miljøvernaveidinga vil rå frå at det vert gjort inngrep av omfang eller karakter som gjer at Erdal vert diskvalifisert som "utvalt kulturlandskap" og/eller at vilkåra for ein nasjonal turistveg ikkje lenger er til stades. Viktige moment i så måte er både landskapsinngrep i form av vegar og massetippar, og kor mykje vassføringa i elva vert redusert. Vi tilrår ei grundigare undersøking av landskapskvalitetane (geologi, biologi, kultur, landskapsestetikk) i Erdal som grunnlag kunne avklare deponispørsmålet og kva minstevassføring som bør krevjast. Dette vil også kome det vidare arbeidet med eit mogleg "utvalt kulturlandskap" til gode.

Vi viser elles til tidlegare fråsegn, av 17.11.2008."

Sogn og Fjordane fylkeskommune, fylkesutvalgets vedtak 29.1.2009:

"Fylkesutvalet i Sogn og Fjordane handterte denne saka 28.01.2009 som sak 03/09 og det vart gjort slikt vedtak:

1. Sogn og Fjordane fylkeskommune rår til at løyve vert gjeve, ut frå at dei økonomiske fordelane av tiltaket vert vurderte til å vere større enn ulempene og kraftverket vil styrkje næringsgrunnlaget lokalt.
2. Dersom elva Kolda vert med i utbygginga, bør vegalternativet frå Hestevollen og via Koldeli sør for Erdalselvi veljast.

Saksutgreiing og fylkesrådmannen sitt forslag til vedtak:

Fylkesrådmannen rår fylkesutvalet til å gjere slikt vedtak:

1. Sogn og Fjordane fylkeskommune rår til at løyve vert gitt, ut frå at dei økonomiske fordelane av tiltaket vert vurderte til å vere større enn ulempene og kraftverket vil styrkje næringsgrunnlaget lokalt.
2. Av omsyn til landskap bør overføringa av elva Kolda sløyfast og vegen til det planlagde inntaket bør gå frå Aurlandsvegen på nordsida av Erdalselvi. Dersom elva Kolda likevel vert med i utbygginga, bør vegalternativet frå Hestevollen og via Koldeli sør for Erdalselvi veljast.

*Saksframstilling:**1. SAMANDRAG*

Noregs vassdrags- og energidirektorat (NVE) har oversendt søknad om løyve for bygging av Mork kraftverk i Erdalselvi, Lærdal kommune. Utbyggingsområdet ligg i Erdalen 4 km vest for Lærdal sentrum.

Mork kraftverk vil utnytte eit fall på 365 meter med inntak på kote 410 og utløp på kote 45. Sideelva Kolda er planlagt overført til kraftverksinntaket. Kraftverket er planlagt med ein installasjon på 35 MW. Årleg kraftproduksjon er berekna til ca. 88 GWh. Vassvegen frå inntaket til kraftverket er planlagt som tunnelanlegg, lengde ca. 4 km. Overføringa av elva Kolda er planlagt som nedgravd rør. Kraftverket er tenkt plassert ca. 600 meter frå fjorden som daganlegg.

Alternativt kan det byggast som fjellanlegg. Alternativt vert det også søkt om å få konsesjon for prosjektet uten Koldaoverføringa. Fylkeskommunen handterte ei melding om prosjektet 22.02.2007, sak 19/07.

Søknaden vert handsama etter reglane i kap. 3 i vassressurslova. Søknaden gjeld også løyve til nødvendige elektriske installasjonar etter energilova.

Tiltakshavar for prosjektet er Mork Kraftverk AS, som er eit selskap under stifting. E-Co Vannkraft AS, Oslo vil eige 67 % av selskapet og grunneigarane i utbyggingsområdet resten.

Fylkesrådmannen rår til at konsesjon vert gitt, ut frå at dei økonomiske fordelane av tiltaket vert vurderte til å vere større enn ulempene og kraftverket vil styrkje næringsgrunnlaget lokalt.

Av omsyn til landskap bør overføringa av elva Kolda sløyfast og vegen til det planlagde inntaket bør gå frå Aurlandsvegen på nordsida av Erdalselvi. Dersom elva Kolda likevel vert med i utbygginga, bør vegalternativet frå Hestevollen og via Koldeli sør for Erdalselvi veljast.

2. VIKTIGE LOVER/REGLAR/PLAN-DOKUMENT

Lover/reglar/føresegner

1. Lov om vassdrag og grunnvatn av 24. november 2000 nr. 82 – Vannressursloven (løyve til å bygge inntakskonstruksjon, tilløpsrør, kraftstasjon, avløp frå kraftstasjonen).
2. Vassdragsreguleringslova.
3. Forureiningslova av 13. mars 1981 (gjennomføring av tiltaket).
4. Energilova av 29. juni 1990, nr. 50 (løyve til bygging og drift av elektriske anlegg).
5. Lov om kulturminne av 9. juni 1978 nr. 50.
6. Kommunal arealplan. Fylkesdelplan for arealbruk.

Det meste av tiltaksområdet er sett av til landbruk, natur og friluftsliv i arealdelen av kommuneplanen. Ved utløpet til fjorden er det sett av mindre areal til grustak, industri og bustadområde. I fylkesdelplan for arealbruk er tiltaksområdet ikkje sett av til spesielle formål.

Samla Plan for vassdrag. Verneplan for vassdrag

I Samla Plan er ei utbygging i Erdalselvi tidlegare vurdert i lag med utbygging av Kolarvassdraget lenger vest. Prosjektet var plassert i kategori II, men vart teke ut av Samla Plan ved vurdering av Verneplan IV.

E-CO Vannkraft AS (Oslo Energi) søkte konsesjon om overføring av avløpet frå øvre deler av Erdalselvi til anlegga i Aurland i 1996. NVE kom med negativ innstilling til dette prosjektet, og søknaden vart seinare trekt. Erdalselvi vart vidare foreslått verna gjennom supplementing av Verneplan for vassdrag, men m.a. på grunn av lokalt engasjement vart den nedre delen, etter samløpet mellom Modlaugselvi og Horna, teken ut av verneforslaget. I dag er det berre vassdraget ovanfor, med et nedbørfelt på ca. 80 km², som er verna mot kraftutbygging. Det er gitt fritak for handtering av det omsøkte prosjektet i Samla Plan ved brev av 26.09.2007 frå Direktoratet for naturforvaltning.

3. DET PLANLAGDE TILTAKET

Erdalen er en v-dal der elva renn djupt i terrenget og er i stor grad skjult av skogen. I dalen er flere gårdsmiljø med kulturhistorisk verdi og Aurlandsvegen, som skal bli Nasjonal Turistveg. Erdalselvi er i dag ikkje utnytta til kraftproduksjon. Det var eit lite aggregat i drift på vestsida av Erdalselvi ved Vetlegjelsgrovi ved Helland i ein kort periode i 1945. Erdal Mølle dreiv strømproduksjon til eigen bruk i ein periode. Elva har vore brukt til vatning og det er framleis restar etter veiter til vatning og rørgate m.m. frå den tida Mølla dreiv kraftproduksjon.

Planane som no vert lagt fram er utvikla i samarbeid mellom grunneigarar og E-CO Vannkraft. Planar om eit småkraftverk i Erdalselvi ved Tøri er lagt på vent.

Erdal har strømforsyning via ei 22 kV linje frå Lærdalsøyri. Eit nytt kraftverk i Vindedalen lenger vest, gjer at denne linja ikkje har kapasitet for overføring av ytterlegare kraftproduksjon. Linja frå Lærdalsøyri må difor oppgraderast til spenningsnivå 66 kV. Tiltakshavaren for det omsøkte prosjektet er i dialog med Lærdal Energiverk AS om dette.

Det er planlagt dam og inntak i Erdalselvi (kote ca. 410) nedanfor Kvigno. Damkruna vert ca. 25 m lang og maksimal høgd 5 – 6 m. Inntaksbassenget vil strekke seg om lag 30 m oppover frå dammen. Neddemt areal vil bli 1 - 2 daa. Det er aktuelt med køyrebru over dammen av omsyn til vedlikehald av inntaket.

Inntaksområdet. Bildet er tatt oppover elva mot Kvigno. Vatn frå elva Kolda er planlagt overført til inntaket. Det er planlagt veg til inntaket frå Hestevollen. Vegen vil ha felles trasé med nedgravd rørgate frå Kolda til inntaket. I søknaden er det omtalt alternativ utforming av prosjektet uten Koldaoverføringa og med vegframføring til inntaksområdet direkte frå Aurlandsvegen. Det er også framstilt fleire alternativ for vegtilknytning.

Vatnet skal førast i tunnel nedover til stasjonsområdet nedanfor Bjørkum, ca. 600 meter frå fjorden mellom elva og vegen. Kraftstasjonen er planlagt som anlegg i dagen. Alternativt kan stasjonen leggest i fjell. Utløpet skal førast tilbake til elva like overfor ungdomshuset.

Nedre delen av Erdalen der kraftstasjonen er planlagt, på vestsida av elva, i området mellom elva og eksisterande bygningar.

Det skal takast ut ca. 125 000 m³ steinmassar frå tunnelen. Utkøyning av masse skal skje frå kraftstasjonsområdet. Det er planlagt deponering av masse i 7 deponi, i grustaket ved fjorden, ved Tøri, Bjørkum og Helland. Områda skal utformast og revegeterast slik at dei fell naturlig inn i landskapet i dalen. Områda skal nyttast til utmark og jordbruksformål i framtida.

Kartutsnittet viser 11 deponiområde som er vurdert. Fire er trekt ut av søknaden (to ved Tøri på sørsida av elva og to på nordsida).

Kraftoverføring er planlagt med 30 m ny linje til eksisterande kraftlinje mellom Erdal og Lærdalsøyri. Sistnemnde skal oppgraderast frå 22 til 66 kV i samband med vasskraftutbygginga.

4. KONSEKVENSAV TILTAKET. AVBØTANDE TILTAK

Saksopplysingane nedanfor er henta frå søknadsdokumenta.

Konsekvensutgreiinga omfattar ein hovudrapport (konsesjonssøknad med samandrag av konsekvensutgreiingane) og separate rapporter for ulike fagområde: fisk, naturmiljø, landskap, friluftsliv og reiseliv, ferskvassressursar/vassforsyning/utslepp, landbruk, massedeponering, næringsliv og sysselsetting, kulturminne og tilleggssrapport for landskap og kulturhistorie. I samandraget av konsekvensutgreiingane er det sagt m.a. dette.

Vassføring

Erdalselvi vil få redusert vassføring på en strekning på over fire kilometer. Det er beregnet at ca. 29 % av tilløpet eller ca. 1,4 m³/s vil gå forbi inntaket i gjennomsnitt (flomtap, minstevannslipp og slipp pga. at tilløpet er lavere enn minste slukeevne). Restfeltet mellom inntak og utløp vil gi bidrag til økende vassføring beregnet til 500 l/s i gjennomsnitt rett før kraftstasjonsutløpet. Det er foreslått sluppet en minstevassføring på 140 l/s om vinteren og 300 l/s om sommeren.

Virkninger knyttet til vassføringen

Anleggsarbeidene vil i liten grad påvirke Erdalselvi som resipient eller kilde til vannforsyning gjennom tilslamming og annen forurensning. Vassstemperatur, isforhold og lokalklima vil bli påvirket vinterstid i ubetydelig grad. Virkningene for grunnvann, flommer, erosjon og geologi forventes å bli små eller ubetydelige. Resipientinteresser og vannforsyningsinteresser vil i liten grad bli negativt berørt av tiltaket.

Landskap

Konsekvensutredningen konkluderer med at det tekniske inngrepet bryter med områdets urørte karakter og framstår helt lokalt som et fremmedelement. Den landskapsmessige effekten vil være størst i anleggsfasen. Riggområder og massedeponier vil være dominerende elementer i anleggsfasen.

Dersom alle 11 deponier blir realisert vil dette på en vesentlig måte redusere det historiske landskapets helhetlige estetikk og opplevelsesverdi i sentrale deler av Erdalen. Omfang og konsekvens av 11 deponier vil være stort negativt. En begrensning av antall deponiområder vil redusere negativ konsekvens. Endringer av størrelsen på massene og av plasseringen av

massene innen deponiområdene kan endre omfang og konsekvensgrad.

Etter anleggsfasen vil veganlegg og tipper tilpasses landskapet rundt, dekket med jord og revegetert. På sikt vil de berørte arealene gradvis tilbakeføres til mer naturlige landskaps- og naturformer i tråd med dalens karakter.

Kraftstasjonen vil være synlig fra Aurlandsvegen og fra bebyggelsen nær stasjonen.

Inntaksdammen vil ikke bli synlig fra Kvigno og nesten usynlig fra Aurlandsvegen. Vegen fra Hestevollen over Koldeli til inntaksområdet vil bli synlig fra Aurlandsvegen, men vil etter hvert delvis skjules av vegetasjon. En alternativ vegtrase til inntaket fra Aurlandsvegen vil knapt være synlig fra Aurlandsvegen.

Vassføringen vil bli betydelig redusert, og elva vil derfor tape en del av sin verdi for landskapsbildet fra steder der elva synes. Elveleiet på den berørte strekningen er derimot så dypt nedskåret i terrenget og skjult bak vegetasjon at vassføringsendringen bare vil kunne oppdages fra begrensede områder i dalen og fra få steder på Aurlandsvegen.

Inngrepssfrie områder

Bygging av inntaksdam, inntak og overføring av Kolda og veg til inntaket vil redusere inngrepssfrie områder med ca. 0,2 km². Brukerinteresser (friluftsliv, reiseliv og fisk).

Friluftsliv og reiseliv

Mork kraftverk vil ha små negative konsekvenser for friluftsliv og reiseliv.

Landbruk

Arealbeslag på dyrka mark vil være lite i driftsfasen. Redusert vannføring vil kanskje redusere gjerdevirkningen som elva har for dyr på beite. Behovet for jordvanning er konsentrert om nedre deler av den berørte strekningen hvor naturlig tilsig yter et viktig bidrag til vannføringen ut over pålagt minstevannføring. Nye veger vil gi enklere forhold for hogst og vedsanking for grunneiere. Tiltaket vil samlet sett ha små negative konsekvenser for landbruket.

Kulturminner

Kraftstasjonen og deponiområdene medfører at kulturmiljøene Aurlandsvegen og Bjørkum blir visuelt og fysisk berørt. For de andre verdivurderte kulturmiljøene vil Mork kraftverk i liten grad medføre negative konsekvenser for registrerte kulturminner eller kulturmiljø.

Nyere tid kulturminner utgjør en viktig visuell del av landskapet i Erdal. Potensial for funn av automatisk fredete kulturminner er lite/intet for 8 av 11 utredede deponiområder. Det ønskes kun for ett deponiområde av kategori middeles/lite. Her kan det være aktuelt med nærmere undersøkelser. Alle alternative vegtraseer fram til inntaksområdet har lite potensial for

funn av automatisk fredete kulturminner, mens ett alternativ (som i tilfelle vil bli justert) har middels negativ konsekvens for kulturhistorie.

Samlet medfører tiltaket liten/middels negativ konsekvens.

Naturmiljø

Tiltaket vil få liten innvirkning på naturmiljøet. Ingen prioriterte naturtyper eller dyrearter fra rødlista er direkte berørt. Tre plantearter fra rødlista finnes nær utbyggingsstrekningen: alm, olivenfjell og kort trollskjegg. Tiltaket vil samlet sett ikke ha negative konsekvens for fisk på den ikke-anadrome strekningen. På anadrom strekning er det forventet liten til ubetydelig konsekvens for fisk.

Næringsliv og sysselsetting

Tiltaket vil gi lokalt næringsliv gode muligheter for økt sysselsetting i anleggsfasen. Kommunen vil kunne få økte skatteinntekter i anleggsfasen. I driftsfasen vil det betales skatter og konsesjonsavgifter til stat og kommune. Mork kraftverk vil gi inntekter til fallrettighetshavere og styrke lokalt inntektsgrunnlag og fortsatt drift av gardsbruk og for videre satsing på reiseliv og oppretthold av kulturlandskapet i dalen. Samlet vil tiltaket gi positive konsekvenser lokalt for næringsliv og sysselsetting.

Oppsummering av konsekvensene

Konsekvensene gitt under er i henhold til delutredningenes konklusjoner. Det omsøkte prosjekt er justert slik at de praktiske konsekvenser vil være mindre negative enn det framgår her, særlig for områdene landskap og kulturminner.

Miljøfaglig Utredning AS sagt m.a. dette som oppsummering i sin rapport med tema friluftsliv og reiseliv:

De største negative konsekvensene knytter seg til planene om vegbygging fram til inntaksområdet ved Kvigno. Kvigno som naturmiljø utgjør en verdifull lokalitet langs Aurlandsvegen i reiselivssammenheng. Aurlandsvegen vil få status som Nasjonal turistveg fra 2008. Den reduserte vannføringen i Erdalselvi vil negativt berøre lokalt viktige friluftslivsinteresser på strekningen fra Mork og ned til stasjonsområdet.

Avbøtende tiltak

Det er foreslått slepping av minstevassføring 300 liter/sek om sommaren og 140 liter/sek om vinteren. I søknaden er det vurdert 11 område for deponering av steinmassar frå tunneldriving.

Konsekvensane av deponiområda er vurdert som store negative for kulturminne. Som avbøtende tiltak er det m.a. foreslått å redusere talet på deponiområde frå 11 til 7. I tillegg skal utforming og tilpassing til landskap og kulturminne gjerast av landskapsarkitekt i samarbeid med Lærdal kommune.

5. FYLKESRÅDMANNEN SI VURDERING AV FORDELER OG ULEMPER, EV. NYE FORSLAG TIL AVBØTANDE TILTAK

Fordelane ved tiltaket er fyrst og fremst av økonomisk karakter og knytt til energiproduksjon på 88 GWh/år. Kraftverket vil bidra til lokalt næringsgrunnlag og skatteinntekter. Aktuelle ulemper vil vere knytt til bygnings- og anleggsmessige tiltak (inntaksdam, overføring av sideelv, kraftverksbygning, vegbygging, massedepони) og redusert vassføring i Erdalselvi og Kolda.

Automatisk freda kulturminne

Fylkesrådmannen kjenner ikkje til registrerte automatisk freda kulturminne innfor områda som blir råka av dei planlagde tiltaka. I konsekvensutgreiinga er det gjort vurderingar av funnpotensialet i berørte område. Mellom deponiområda peikar område 5 seg ut med eit middels potensiale for funn. Dei øvrige deponiområda har eit lågare potensiale for funn. Når det gjeld vegalternativa, vert anleggsveg frå Aurlandsvegen og vidare over det slake partiet i nordre del av naturmiljøet Kvigno vurdert å ha eit klart potensiale for funn av automatisk freda kulturminne.

Det må setjast krav om oppfylling av tiltaks-havar si undersøkingsplikt, jf. § 9 i Lov om kulturminne, i eit konsesjonsvedtak. Kulturminne-registreringane må gjennomførast på snø- og telefri mark og i god tid før tiltak i terrenget skal gjennomførast. Dette gjeld både tiltak i samband med sjølve kraftstasjonen, vassvegen, anleggsvegar og deponiområde. Dersom automatisk freda kulturminne blir påvist, skal desse handsamast i tråd med vanleg forvaltningspraksis for slike.

Kulturminne frå nyare tid

På eigedomen Kvigne – Kvigno, oppstrøms inntaksdam og riggområde, finn vi ruinane etter fleire SEFRAK-registrerte bygningar frå 1600 talet. Området her er og registrert som eit prioritert typeområde i kulturlandskapsammenheng. Fjellvegen mellom Aurland og Lærdal går gjennom dette landskapet og gjennom tunet på bruket. Kvigno er eit viktig område i kulturhistorisk samanheng og eit viktig område i reiselivssammenheng, her må det ikkje gjerast store inngrep ved ei eventuell utbygging. Veggen mellom Aurland og Lærdal er utpeika som prioritert vegstrekning i prosjektet Nasjonal Turistveg. I den samanheng vert Erdalselvi som landskapselement og kulturlandskapet rundt ein viktig del av landskapsopplevinga i området. Ei utbygging av elva, vil vere med på å svekke denne opplevinga. Det karakteristiske landskapet i Erdal ber preg av menneskeskapte terrassar og bakkereiner. Oppfylling og deponering av overskotsmasse frå tunnelane i dette landskapet, kan verke svært negativt på opplevingsverdien og den faglege forståinga av kulturlandskapet.

På generelt grunnlag vil fylkesrådmannen peike på at stølsmiljø vert vurdert som viktige kulturminne og at tiltak i og ved slike må skje på stølsmiljøet sine premisser. Gamle ræser og stølsveggar er å sjå på som kulturminne og viktige element i landskapet. I den grad det er mogeleg, må det ikkje gjerast skade på kulturlandskapselement som vegar, steingardar, bakkereiner eller andre synelege spor etter tidlegare landbruksaktivitet i området. Ut i frå søknaden, skal deler av røyrgata gravast ned i terrenget. For å få minst mogeleg synelege spor i landskapet og ei raskare revegetering, er det viktig å nytte naturleg vegetasjon frå staden (torv) til overdekking.

Samla vurdering

Fylkesmannen seier i sin uttale til søknaden m.a. dette om overføring av elva Kolda, vegtilknytting og minstevassføring:

Området på søraust sida av elva i området ved Kola/Koldelia framstår i dag som urørt/naturleg. Fylkesmannen vil difor rå til at Mork kraftverk bør byggjast ut utan overføring av Kolda, og at veg fram til inntaket bør gå frå Aurlandsvegen på nordvestsida av elva. Kolda er synleg frå riksvegen nedstraums inntaksområdet. Vegen er planlagt å krysse Kolda to stader. Den øvste svingen på riksvegen tvers over dalen, som ligg om lag rett nord for der vegen til inntaket og røyrgata frå Kolda går saman, ligg på ca. kote 420. Dette er truleg omtrent same høgde som inngrepet på andre sida og 100 høgdemeter nedanfor inntaket i Kolda. Dersom Kolda ikkje vert overført vil det også som ein positiv effekt gje større restvassføring i Erdalselvi. Det kan etter vår vurdering diskuteras om minstevassføringa det er søkt om er tilstrekkeleg i høve til landskapsopplevinga.

Minstevassføringa om sommaren ligg langt under 5-persentilen. Det hadde vore ein fordel om utbyggjar hadde lagt fram illustrasjonar/bilete av elva ved ulike vassføringar. Sett frå vegen er nok elva på den aktuelle elvestrekninga likevel vesentleg mindre synleg enn strekninga nedstraums utløpet frå kraftstasjonen og oppstraums inntaket.

Fylkesrådmannen viser til Fylkesmannen sine vurderingar når det gjeld overføring av elva Kolda og bygging av ny veg frå Hestevollen og til det planlagde inntaket på kote 410 og støttar desse. Fylkesrådmannen går difor av omsyn til landskap inn for at prosjektet vert gjennomført uten overføring av elva Kolda og at vegen til det planlagde inntaket vert lagt på nordsida av elva (vegalternativ 2 i søknaden). Ved å sløyfe overføring av elva Kolda, vil dette også bidra til auka restvassføring i Erdalselvi. Dersom det likevel vert gitt løyve til overføring av elva Kolda, ser fylkesrådmannen det primært omsøkte vegalternativet som det beste (vegalternativ 1 i søknaden).

Som avbøtande tiltak er det i søknaden m.a. foreslått å redusere talet på deponiområde frå 11 til 7. I tillegg har fylkesrådmannen merka seg at vidare utforming og tilpassing til landskap og kulturminne skal gjerast av landskapsarkitekt i samarbeid med Lærdal kommune.

6. KONKLUSJON/TILRÅDING

Fylkesrådmannen rår til at konsesjon vert gitt, ut frå at dei økonomiske fordelane av tiltaket vert vurderte til å vere større enn ulempene og kraftverket vil styrkje næringsgrunnlaget lokalt. Av omsyn til landskap bør overføringa av elva Kolda sløyfast og vegen til det planlagde inntaket bør gå frå Aurlandsvegen på nordsida av Erdalselvi. Dersom elva Kolda likevel vert med i utbygginga, bør vegalternativet frå Hestevollen og via Koldeli sør for Erdalselvi veljast.”

Kystverket Vest, uttalelse datert 1.8.2008:

”Vi kan ikke se at kraftverket vil få noen spesielle konsekvenser for forhold i sjø. Vi kan heller ikke se at det planlegges dumping av masser e.l. i sjø i forbindelse med utbyggingen. Kystverket Vest har derfor ingen merknader til søknaden.”

Riksantikvaren, uttalelse datert 25.8.2008:

”Riksantikvaren vil ikkje gje høyringsfråsegn til denne saka. Fråsegn frå Sogn og Fjordane fylkeskommune vil ivareta kulturminneforvaltninga sine merknader.”

Bergvesenet, uttalelse datert 3.9.2008:

”Vi har gått gjennom søknaden. Så vidt Bergvesenet kan sjå, kjem utbygginga ikkje i konflikt med kjende førekomstar av mineralske ressurser. Bergvesenet har difor ingen merknader til søknaden.”

Fiskeridirektoratet Region Vest, uttalelse datert 10.10.2008:

”Som det går fram av vedlagte kart er der lokalisert en låssettingsplass like ved Erdalselvi sitt utløp. Det omsøkte kraftverket vil neppe ha konsekvenser for denne låssettingsplassen når anlegget er satt i drift, men i utbyggingsperioden kan utslipp av mineralstøv blant annet få alvorlige konsekvenser for fisk (brisling) som står i steng. Fiskeridirektoratet Region Vest anmoder om at de ansvarlige for utbyggingen av Mork Kraftverk AS tar hensyn til dette ved utslipp i elva. Skal det foretas større utslipp bør fiskerne som ev. har stengsatt fisk på omtalte låssettingsplass bli varslet. Uttalelsen er gitt på grunnlag av våre opplysninger om fiskeri- og akvakulturinteresser i området.”

Statens Vegvesen, uttalelse datert 31.10.2008:

”Vi viser til søknad datert 14. juli 2008 om bygging av Mork kraftverk i Erdalselvi i Lærdal kommune. Statens vegvesen v/Turistvegprosjektet har tidlegare gitt uttale til melding for Mork kraftverk og har då peika på at den planlagde utbygginga grip inn i eit vassdrag som over ei strekning på ca. 8 km går parallelt med fv. 243 som er peika ut som framtidig Nasjonal turistveg på strekninga mellom Lærdal og Aurland. Det blir difor lagt sterk vekt på at vegfarande turistar skal ha ei god køyreoppleving på denne strekninga som har stor spennvidde frå vakert kulturlandskap langs vassdraget i Erdalen til høgfjell med snø og etter kvart dramatisk utsikt over Aurlandsfjorden. For at veggen skal få status som Nasjonal turistveg er det viktig å unngå skjemmande inngrep som kan påverka desse kvalitetane.

Den planlagde kraftutbygginga vil påverka landskapet med redusert vassføring i elva. Sidan vassdraget ligg såpass djupt i dalføret vil ikkje dette bli spesielt godt synleg frå den framtidige turistvegen. Både hovudinntaket ved Kvigno og kraftstasjonen har fått ei slik plassering at desse elementa blir lite synlege frå køyrevegen. Desse forholda synest såleis akseptable i forhold til vegstrekinga sin turistvegkvalitet.

Det største og mest synlege inngrepet er tilkomsten til inntaket og utnytting av sideelva Kolda. Vatn frå Kolda skal etter planen takast inn via nedgravd røyrgate, men denne sideelva er ein viktig del av det spesielle landskapsbiletet ved Kvigno. I tillegg kjem inngrep som følgje av nødvendig vegbygging fram til inntaket med unntak av alt. 2 eller eit av dei andre alternativa som er basert på tunnel. For turistattraksjonen Nasjonale turistveggar meiner vi det er svært uheldig dersom sideelva Kolda inngår i kraftverksplanane og ber om at dette tiltaket blir teke ut av planen slik det er opna for i konsesjonssøknaden.

Det er også viktig at plassering og utnytting av massane frå kraftutbygginga blir gjort etter ein samla plan som tek omsyn til kulturlandskapet i Erdalen, men det ser ut til at dette temaet er teke godt vare på i søknaden om konsesjon for Mork kraftverk.”

Statens landbruksforvaltning, uttalelse datert 3.11.2008:

”I følge konsekvensutredningen og notatet til NVE (KTV-notat nr. 8 /2007 "Bakgrunn for fastsatt utgreiingsprogram) er det begrensa landbruksaktivitet i influensområdet til kraftverket. Virkningene av en kraftutbygging vurderes samla sett som små negative.

SLF finner utredningene dekkende i forhold til kravene i utredningsprogrammet og de avbøtende tiltakene under tema landbruk som tiltrekkelige.

Det er registrert landskapsmessige verdier i området i Lærdal kommune sin kommunedelplan for landbruk og kulturminnevern. Mange av disse har sin bakgrunn i landbruket, noe som også er omtalt i utredningen. Det er derfor viktig for landbruket at de avbøtende tiltakene vedrørende massedeponier og anleggsarbeid gjennomføres med bruk av kulturminnekompetanse, slik at det tas hensyn til sporene etter de tradisjonelle driftsformene i landbruket. Dette er landskapskvaliteter som er viktige for områdets planlagte status som en nasjonal turistvei.”

Lærdal Energi AS, uttalelse datert 5.11.2008:

”Lærdal Energi ser planane for Mork kraftverk som eit positivt tiltak. Det er vanskeleg for oss å sjå negative sider ved den planlagde utbygginga.

Kraftverket vil betre forsyningstryggleiken for bygda i og med at ein no får eit kraftverk på den andre sida (vest) av Lærdal sentrum og svært nær Lærdal sentrum.

Vi har fått viljeserklæring frå selskapet om at dei vil bidra til at Lærdal Energi kan få bygd ut eit robust kraftnett i Lærdal kommune.”

Sogn og Fjordane Turlag, uttalelse datert 17.11.2008:

”Fråsegna vår er basert på konsesjonssøknaden med vedlegg, informasjon henta via internett, synfaring i utbyggingsområdet 14.7.2008, og samtaler med lokalkjende.

Om Sogn og Fjordane Turlag:

Sogn og Fjordane Turlag (sjå www.turistforeningen.no/sognogfjordane) er eitt av Den Norske Turistforening sine 55 medlemslag, og fylkeslag for 14 lokale lag spreidd over heile fylket. Siste medlemstal: 4333. Mork kraftverk ligg i Lærdal Turlag sitt arbeidsområde.

Om friluftsliv i det aktuelle området:

Omtalen av friluftsliv i konsekvensutgreiinga for friluftsliv og reiseliv, er ganske bra, så vi skal ikkje ta opp at det som står der. Den nedre delen av Erdalen er først og fremst viktig for friluftslivet lokalt. Lenger oppe i dalen, frå Vardahaug bru og oppover, er Erdalen regionalt og truleg også nasjonalt viktig for friluftsliv. Vi kan nemne at både Sogndal Turlag og Luster Turlag har hatt fellesturar i det området.

For reiseliv er heile Erdalen, også den nedre delen, både nasjonalt og internasjonalt viktig. Statusen fjellvegen Lærdal – Aurland har som nasjonal turistveg, understrekar dette. I utbyggingsområdet er det derfor svært viktig å ta godt vare på vegane og natur- og kulturlandskapet!

Kommentarar til utbyggingsplanane:

Slukeevna for kraftstasjonen varierer mellom maksimum 260 % (= 12.000 l/sek) og minimum

26 % (= 1.200 l/sek) av gjennomsnittsvassføringa. Vassutnyttinga gjennom året er 71 %.

Alminneleg lågvassføring er 140 l/sek, som er 3 % av gjennomsnittsvassføringa.

Maksimum slukeevne på 260 % er ei uvanleg høg utnytting for eit elvekraftverk, og indikerer at utbyggaren ønskjer å utnytte flaumane i elva maksimalt. Vassføringskurvene i Figur 6.1, 6.2 og 6.3 på side 40 og 41 i konsesjonssøknaden, viser at resultatet av dette blir at i turistmånaden august vil elva med ei minstevassføring på berre 300 l/sek framstå som så og seie tørr nesten heile månaden både i våte, middels og tørre år. Det blir berre nokre få augstdagar i våte og middels år at det blir overløp. I tørre år vil elva framstå som nesten tørr både i juli og august.

Både for reiseliv og friluftsliv er dette eit svært uheldig resultat av kombinasjonen av svært høg maksimal slukeevne og svært låg minstevassføring om sommaren!

Minimum slukeevne på 26 %, 1.200 l/sek, er også uvanleg høgt. Det er faktisk like mykje som den maksimale slukeevna i mange småkraftverk. Vassføringskurvene viser at dette fører til at i 6-månadersperioden mellom ca. 5.11 og ca. 5.5 vil kraftverket i normale og tørre år stå fullstendig stille utan produksjon i om lag 5 ½ månader. I våte år vil stillstandsperioden i det same tidsrommet vere i underkant av 5 månader. Utbyggaren sitt opplegg er altså at i den perioden av året då landet har mest bruk for kraft, og når det knapt nok fins turistar i Erdalen, då skal vassressursane utnyttast dårleg. Om sommaren derimot, når ei "levande elv" er svært viktig for landskapsopplevinga, og dalen strøymer over av turistar, då skal vatnet utnyttast maksimalt!

Utbyggaren sitt opplegg for bruken av vatnet i elva, er at i store delar av turistseasonen skal vassføringa i elva vere mykje mindre (300 l/sek) enn den er størstedelen av vinteren (opptil 1339 l/sek)! Sjå vassføringskurvene. Er det å ta omsyn til reiseliv og friluftsliv???

Ei anna side ved å ta omsyn til reiseliv og friluftsliv: Spesielt for reiseliv, men også for friluftsliv, er overføringa av Kolda med den tilhøyrande vegen, svært kontroversiell. Kolda har ei gjennomsnittsvassføring på 110 l/sek, og ein stor del av vatnet i elva kjem under snøsmeltinga når det vil vere overløp over dammen uansett om Kolda vert overført eller ikkje.

Til samanlikning: Alminneleg lågvassføring er 140 l/sek. Minimal slukeevne er 1.200 l/sek.

Gjennomsnittsvassføringa i Kolda er klårt mindre enn den minstevassføringa ein skal sleppe om vinteren, og berre litt over 1/3 av minstevassføringa om sommaren. Overføring av dette vesle "musepisset" er altså E-CO Vannkraft as sitt primært konsesjonssøkte utbyggingsalternativ!

Vi er oppgitt! Vi må dessverre seie det så sterkt som at denne prioriteringa får E-CO Vannkraft as til å framstå for oss som ein lite seriøs utbyggar! Vi ber NVE syte for at den full-

stendig meiningslause – og kontroversielle – overføringa av Kolda, med tilhøyrande veg, vert strøken frå utbyggingsplanane!

3.3.2 Inntak og inntaksområde: Viss elva skal byggast ut, ser plasseringa av inntaket for oss ut til å vere fornuftig. Det er lite innsyn, og storleiken på det neddemde arealet vert beskjeden.

3.3.3 Reguleringar og overføringar: Som alt nemnt, går vi sterkt mot overføringa av Kolda. Vi kan ikkje sjå at det er sterke nok saklege grunnar til ei overføring med så pass store inngrep og med så lite vatn. Vi ber NVE sjå vassføringa i Kolda i samanheng med minstevassføringa om sommaren. I tilknytning til overføringa av Kolda, vil vi også nemne at vi lokalt har fått opplyst at det er rasfare i området, og at det nokre stadar langs den aktuelle røytraseen er så sidebratt/ så ustabile massar at det enten er fare for at røyrgata kan rase ut, eller det må gjerast store inngrep, truleg med ganske mykje sprenging, for at røyrgata skal ligge nokolunde sikkert.

3.3.4 Kraftstasjonen med vassvegar: Kraftstasjonen: Det er to hovudalternativ for kraftstasjonen, at den blir sprengt inn i ei fjellskjering eller bygd i fjell. Bygging i fjell, vil truleg vere det beste. Om ei plassering i dagen skal vere akseptabel, er heilt avhengig av korleis arbeidet vert gjort, dvs. kor lite synleg kraftstasjonen vert i det verdfulle kulturlandskapet i området, og kor godt den vert lydisolert. Begge deler er viktig! Når det gjeld støy, må bruk av vasskjølt anlegg vere eit krav. (Men noko anna er vel ikkje aktuelt heller?) Vi meiner det er heilt feil å plassere 66 kV koplingsanlegg i dagen. Det bør plasserast inne, og mindre synleg. Vi presiserer at dette synet er basert på ei estetisk vurdering. Viss det skulle vere mogeleg å få til eit estetisk minst like bra koplingsanlegg ute som inne, vil eit uteanlegg kunne akseptast.

Omløpsventil i kraftstasjonen er heilt nødvendig av omsyn til fisken i elva, og vi ber NVE pålegge dette! Skilnaden mellom både Maksimal slukeevne og minstevassføringa og mellom Minimal slukeevne og minstevassføringa er altfor stor til at omløpsventil kan sløyfast. Spesielt omsynet til den anadrome fisken tilseier det. Vi vil spesielt peike på at desse skilnadane er mykje større enn det som vart lagt til grunn i konsekvensutgreinga for fisk. Under utarbeidinga av den, vart opplysningane i Meldinga lagde til grunn. Der er skilnadane mykje mindre.

Eit spesielt vassføringsproblem, som vi ikkje kan sjå er omtala nokon stad, får ein om vinteren når vassføringa i elva passerer 1.340 l/sek den eine eller andre vegen. Viss denne vassføringa vert passert oppover, vil kraftstasjonen starte, og vassføringa mellom inntaket og kraftstasjonen vil svært raskt endre seg frå 1.339 l/sek til 140 l/sek. Det er dramatisk og kan føre til fiskekaude.

Omvendt: Viss 1.340 l/sek vert passert nedover, vil kraftstasjonen stoppe. Vassføringa nedstrøms vil raskt dale frå 1.340 l/sek til 140 l/sek,

(begge tala med tillegg av litt tilsig mellom inntaket og kraftstasjonen) og det vil ta lang tid før overløpet i dammen kjem ned og kan auke vassføringa att. Tilsvarande problem får ein om sommaren også. Og så har ein problema med bråstopp i kraftstasjonen, då vassføringa ut frå kraftstasjonen i verste fall kan gå frå 12.000 l/sek til 0 på ein augneblink. Omløpsventil er med andre ord heilt nødvendig!

Vassvegen: Det er fornuftig med tunnel heile vegen fram til kraftstasjonen, og at den skal sprengast med minimumstverrsnitt. Det er også svært fornuftig at heile tunnelen skal sprengast frå kraftstasjonen. Det gjer det mogeleg, med ei fornuftig plassering av steindeponia (som det dessverre ikkje er lagt opp til, sjå nedanfor) å avgrense dei største belastningane på den nærare 100 år gamle vegen til strekninga mellom kraftstasjonen og sjøen. Vegen, med sine fine steinmurar, mellom anna, er eit nyare tids kulturminne som det er svært viktig å ta vare på. Og denne vegen er ikkje bygd for omfattande anleggstrafikk. Den kan fort bli "køyrd i filler"!

3.3.5 Deponiområde: Alle deponiområda unateke eitt (nr. 11) er planlagde slik at svære steinmengder skal køyrast oppover den verneverdige nasjonale turistvegen. I tillegg skal størstedelen av desse massane krysse elva ved Bjørkum og inn på den lokale vegen til mellom anna Tøri. Dette er ikkje ein forsvarleg måte å bruke slike gamle, verdfulle vegar på! Alle steinmassane må køyrast nedover mot fjorden så belastninga på vegane vert redusert og avgrensa til ei kortast mogeleg strekning! Kvart einaste deponiområde oppstrøms kraftstasjonen må sløyfast! Ytterlegare moment som talar for dette:

1. Nokre stadar der deponi er tenkt plasserte, er det bratt ned mot elva. Vekta av store steinmengder oppe på relativt tynne lag med lausmassar som ligg på skrått fjell, kan føre til utrasing og i verste fall sperring av elve- laupet.
2. Det eksisterande kulturlandskapet i Erdalen er for verdfullt til at delar av det skal bli "neddynga med stein". Dette gjeld sjølv om det blir grønt på toppen!

Kvar skal så steinmassane plasserast? Grustaket nede ved fjorden er ein glimrande stad. Køyrestrekinga er kortare enn for dei andre deponia, kanskje med eitt unntak, og steinen kan nyttast til noko svært nyttig, å tilbakeføre terrenget til om lag slik det var før grustaket starta.

For resten av steinmassane, som kommunen ikkje skal bruke straks, har vi følgjande framlegg: 2-feltsvegen til Revsnes er svært lite brukt nordvest for Vindedalen. Den køyrebana på vegen som er opp mot fjellet, kan brukast som deponiområde. Her er det plass til store mengder stein, gjengroinga langs den ytre vegkanten gjer at den blir lite synleg frå fjorden, og den er svært lett å få tak i for seinare bruk! Vi ber NVE syte for at dette alternativet blir vurdert på

ein skikkeleg måte. Vi vil tru at eit lettligjengeleg steinlager som dette er noko kommunen (som så vidt vi veit no eig vegen) kan vere interessert i også, under føresetnad av at den eine køyrebana er open for bruk, sjølv sagt. Det må vidare lagast nokre møteplassar utover.

I samband med vurderinga av kvar deponia skal plasserast, ber vi NVE krevje at det vert utarbeidd ei tilstandsanalyse for dei vegane som skal brukast, og ei vurdering av kor stor trafikkbelastning dei tåler. Vi håpar vi ikkje har oversett noko, (vi har ikkje lese absolutt alle dokumenta,) men for oss verkar det som det berre er plassering og utforming av dei ulike deponia som er vurderte i konsekvensutgreiingane, og at vurdering av den store belastninga på dei gamle, smale vegane er utegløymd. Dette er i så fall ein vesentleg mangel!

3.5 Endringar samanlikna med meldinga: Når det gjeld utnyttinga av vatnet, er det svært store endringar samanlikna med Meldinga. Dette gjer at konsekvensutgreiinga for fisk, som er basert på opplysningane i Meldinga, på nokre område har svært avgrensa verdi.

3.6 Landskapsmessige tilhøve og utslepp: Generelt: Inntaket av Kolda og den skjemmaende anleggsvegen på den sida av elva, må sløyfast!

Vegar: Det er opplyst at eit veglaust inntak er vurdert, men at dette ikkje er aktuelt. Vi ser at det er ein del ulemper, men for oss ser det ut som om dette alternativet er for lite grundig vurdert, truleg fordi utbyggaren har "hengt seg for mykje opp i" inntaket av Kolda og veg dit.

Ettersom heile tunnelen skal drivast frå kraftverket, noko som er fornuftig, er det fullt mogeleg å bygge inntaket utan å ha tilkomst med ein stor anleggsveg. Forskaling, betong, jarn etc. til bygging av dammen kan til dømes fraktast gjennom tunnelen. Vi har sett andre døme på at dette går heilt utmerka, men anleggsperioden kan bli litt lenger. For å få lett tilkomst til inntaket i bygge- og driftsfasen kan det i tillegg byggast ein enkel gangveg. Vegen kan bli kort, med maksimum 5 min gangavstand. Eventuelt kan ein bygge ein litt mindre enkel veg som kan brukast av svært lette køyrety. Ved bruk av ei slik vegløyning kan ein oppnå to viktige ting:

1. Mindre skjemmaende inngrep i landskapet og truleg også i kulturminne.
2. Mykje mindre trafikkbelastning på den nasjonale turistvegen ovanfor kraftstasjonen!

Tippar: Vi viser til synspunkta/framlegga våre ovanfor.

3.8 Hydrologi: Nedbørfelt og avløp: Vi viser til det vi har skriva om overføringa av Kolda.

Minstevassføring: Minstevassføringa om sommaren i dette "turistlandskapet" er sett altfor låg. 5-persentilen om sommaren, 1.120 l/sek, må vere eit absolutt minimum. Ved fjerning av inntaket av Kolda, kan ein eventuelt vurdere å gå ned til 1.000 l/sek. Både av omsyn til land-

skapet og livet i elva, er det viktig å ha ei minstevassføring som er så stor at den viser att i det store elveleiet. Omsynet til elva sin gjerdeeffekt for husdyr er også eit poeng! Om det minimumet vi gjer framlegg om er nok til å oppretthalde den, er vi usikre på. Kanskje er det nok?

For bruk av elva som reservedrikkevasskjelde i tørre periodar, og for landsbruksvatning, er det også viktig at minstevassføringa er stor nok til å sikre nok vatn og god nok vasskvalitet. Vi ber NVE vurdere storleiken på minstevassføringa grundig, og spesielt sette den stor nok om sommaren. I ei småkraftsak (Gjesdal kraftverk i Jølster) såg vi at det, i ei mykje mindre utbygging, vart sett ei minstevassføring om sommaren på 1.500 l/sek. Det bør eigentleg ikkje krevjast noko mindre i den mykje større Erdalselvi heller! Vi ber også NVE om å vurdere om minstevassføringa om vinteren bør settast litt høgare. 200 l/sek?

3.12.1 Nettilknytting: I den nedre delen av Erdalen er det svært mange kraftliner. Det heile ser nok så "uryddig" ut. Vi ber NVE vurdere å krevje kabling av 66 kV-lina ned til sjøen. Subsidiært ber vi NVE krevje at utbyggaren i samarbeid med Lærdal Energi kjem med framlegg til ei "opprydding" av linjenettet i den nedre delen av Erdalen, med kabling av alle liner med lægre spenningsnivå enn 66 kV. Å henge både 22 kV og 66 kV i dei same stolpane, som vi har forstått er eit mogeleg alternativ, er etter vårt syn ei for dårleg form for "opprydding".

Alternativ 3.13.1 og 3.13.2: Vi viser til det vi har skrive om dette tidlegare i fråsegna.

3.13.3 Tilkomstveg frå Aurlandsvegen: Den konsesjonssøkte vegen frå Hestevollen via Koldeli meiner vi er det klårt dårlegaste alternativet. Det kan også vere i konflikt med kulturminne som ikkje er omtala i konsekvensutgreiingane. Vi ber NVE "sette foten ned" for dette alternativet. Alle dei andre alternativa er betre enn det!

Etter vårt syn er alternativ 5 det beste, og det som det er knytt færrest konfliktar til. Det er også det kortaste alternativet. Vi rår NVE til å gå inn for det alternativet.

Alternativ 2, 3 og 4 er etter det vi har fått opplyst truleg i konflikt med delar av eit kulturminne som ikkje er omtala i konsekvensutgreiingane: Ein gamal veg til Kvigno (eldre enn Aurlandsvegen.).

Under synfaringa vår var vi dessverre ikkje merksame på dette, så vi har ikkje heilt sikre og konkrete opplysningar. Men det er grunn til å undersøkje dette nærare.

3.13.4 Forkasta alternativ: Som alt nemnt, meiner vi at veglaust inntak kan vere eit svært godt alternativ viss det vert kombinert med ein gangveg eller ein annan svært enkel veg fram til inntaket for tilkomst og tilsyn. Kvar traseen for ein slik veg eventuelt skal gå, må vurderast i terrenget av lokalkjende. Det ser for oss ut til å bli eit val mellom enten ein kort trasé med litt stor

høgdeskilnad, eller ein noko lenger trasé med mindre høgdeskilnad.

Kommentarar til miljøkonsekvensane av utbygginga:

6.1 Hydrologi: Vedr. Tabell 6.1: Når det gjeld vatn frå restnedbørfelt mellom inntaket og utløpet frå kraftverket, gjer vi merksam på at i godværsperiodar på seinsommaren (etter at snøsmeltinga er slutt) vil det kome svært lite vatn frå desse restfelta. Då kjem hovudmengda av vatnet frå dei små brefelta i hovudelva.

6.2 Vasstemperatur, istilhøve og lokalklima: Det som står om islegging av elva nedst på side 41, stemmer ikkje med den informasjonen vi har fått lokalt. Den informasjonen tilseier oftare islegging i nedre del av elva.

Med den høge minimum slukeevne i kraftstasjonen som er sett, er det svært lite truleg at frostrøyk vil bli eit problem. Kraftstasjonen vil stå stille i dei aktuelle periodane. Viss minimum slukeevne vert redusert, kan frostrøyk bli eit problem nedstrøms kraftstasjonen.

6.5 Naturmiljø: Fugl: Sjølv om den ikkje er raudlista, gjer vi merksam på at det er ein ganske god bestand av fossefall i utbyggingsområdet. Den må takast vare på med høg minstevassføring og/eller rugekassar. Vi ber NVE stille krav! Vi gjer også merksam på at det er hegre langs elva. Den er freda!

Fisk: Sjølv om det kanskje ikkje er så mykje fisk i elva, så er der i alle fall ein del fisk, både anadrom fisk og bekkeare. Det kan ha ganske stor betydning i samband med gardsturisme.

6.5.3 Etter utbygging: Det som står nedst på side 49 og øvst på side 50 om konsekvensane for fisk ved brå utfall i kraftstasjonen, er vi sterkt ueinige i. Vi finn det sannsynleg at slike utfall kan få store negative konsekvensar for fisken. Vi gjer også merksam på at konsekvensutgreiinga for fisk er basert på slukeevneopplysingane i Meldinga. Dei er heilt ulike dei tilsvarande opplysningane i konsesjonssøknaden!

6.7 Landskap: Det er i konsesjonssøknaden lagt ein del vekt på at elva på utbyggingsstrekninga er relativt lite synleg frå vegen. Dette er langt på veg korrekt, men det er ein del overdrive! Ein av grunnane til at elva på nokre strekningar er lite synleg frå vegen, er all vegetasjonen. Men her må det jo takast omsyn til at skogrydding langs vegar for å betre utsikten, er ganske vanleg. Dette gjeld både nasjonale turistvegar, og andre vegar. Vi kjenner ikkje detaljplanane for den nasjonale turistvegen i Erdalen, men reknar det som sannsynleg at skogrydding er eit svært aktuelt tiltak. Då må konsekvensane av utbygginga vurderast ut frå det! Stor minstevassføring om sommaren er heilt klårt eit viktig tiltak for å redusere dei negative konsekvensane for landskap!

I nest siste avsnitt på side 54 står det mellom anna: "Langs vestsiden av Erdalselvi går Aurlandsvegen, som kan få status som nasjonal tu-

ristveg.” Vår kommentar: Det einaste som no eventuelt kan hindre Aurlandsvegen sin status som nasjonal turistveg, er for store negative konsekvensar som følgje av ei eventuell bygging av Mørk kraftverk! Vi ber NVE passe på at dei negative konsekvensane som følgje av mellom anna uvitig plasserte steindeponi og ”ihelkøyrde” vegar ikkje vert for store! (Vi viser til vårt alternative deponiframlegg.)

6.8 Kulturminne: Vi viser til det vi har skrivne tidlegare i fråsegna om kulturminne som ikkje er omtala i konsekvensutgreiinga. Når det gjeld konsekvensane utbygginga får for kulturminne, ser det ut som den aller ”farlegaste” og kanskje/truleg den aller verste negative konsekvensen av dei alle, ikkje er vurdert i det heile. Det gjeld dei negative konsekvensane ein omfattande anleggstrafikk truleg/høgst sannsynleg vil påføre Aurlandsvegen og nokre av dei lokale vegane. Det er ein svært vesentleg mangel ved konsesjonssøknaden at dette ikkje er skikkeleg vurdert!

For å redusere denne svært sannsynlege negative konsekvensen, og for å fjerne den Store negative konsekvensen av dei mange deponia oppe i dalen, viser vi igjen til at alternative framlegget vårt til plassering av deponi!

6.10 Brukarinteresser: Fjerning av inntaket av Kolda med tilhøyrande veg, vil redusere dei negative konsekvensane. Det same vil høgre minstevassføring om sommaren, og fjerning av deponia oppe i dalen.

7.4 Oppfølgande undersøkingar: Vi meiner at oppfølgande undersøkingar bør gjennomførast for fisk.

Samandrag av Turlaget sitt syn på utbygginga:

Sogn og Fjordane sitt syn er at heile Erdalselvi bør vernast, ikkje berre dei øvre delane slik det no er vedteke. Vi finn det sannsynleg at den utbygginga som no er konsesjonssøkt, er mykje større enn det Regjering og Storting såg for seg då den nedste delen av elva vart teken ut av verneplanen.

Viss NVE skulle gå inn for utbygging, må det vere absolutte krav at:

1. Overføringa av Kolda med tilhøyrande veg vert fjerna frå prosjektet.
2. Alle deponia oppe i dalen vert fjerna. Skadeverknadane på landskapet, og dei svært sannsynleg store skadeverknadane på vegane, vert for store! Sjå vårt alternative framlegg til deponiplassering.
3. Minstevassføringa om sommaren vert auke kraftig.
4. Det vert installert omløpsventil i kraftstasjonen.”

Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane, uttalelse daterert 15.10.2008:

”Vi har motteke denne søknaden og har fylgjande merknader: Dette vil bli eit etter måten stort kraftverk med ein årleg produksjon på 88 GWh. No er det slik at det har vore fleire store kraftutbyggingar i Lærdal, og ein stor del av vasskraftressursane er no utbygde. Det er ganske få større vassdrag igjen i kommunen der elvane renn urørte, og det er difor god grunn til å ta vare på dei som er igjen. Sjølv om det i dette tilfellet ikkje er snakk om større reguleringar av vassdraget, vil vi meine reint prinsipielt at no er det på tide å seie stopp til slike prosjekt og la dei attverande elvane renne som før. Vi har motteke denne søknaden og har fylgjande merknader: Dette vil bli eit etter måten stort kraftverk med ein årleg produksjon på 88 GWh. No er det slik at det har vore fleire store kraftutbyggingar i Lærdal, og ein stor del av vasskraftressursane er no utbygde. Det er ganske få større vassdrag igjen i kommunen der elvane renn urørte, og det er difor god grunn til å ta vare på dei som er igjen. Sjølv om det i dette tilfellet ikkje er snakk om større reguleringar av vassdraget, vil vi meine reint prinsipielt at no er det på tide å seie stopp til slike prosjekt og la dei attverande elvane renne som før.

Eit viktig moment som talar i same lei, må vere at den øvre delen av Erdalselvi frå før er verna mot kraftutbygging (2007). Den nedre delen er ikkje det, men vi meiner at heile dette vassdraget må sjåast i samanheng og gjevast vern. Erdalen er også inngangen til fjellvegen over Aurlandsfjellet. Det er no planar om å gjere denne mykje nytta turistvegen til såkalla nasjonal turistveg, og det vil då vere lite ynskeleg at ”inngangen” til vegen over fjellet blir skjemma av kraftutbygging.

Det vert i søknaden kategorisk hevda at ei kraftutbygging i Erdalselvi vil få små konsekvensar for natur og landskap og for friluftsliv og reiseliv. Dette kan vere god grunn til å spørje kva som er grunnlaget for ein slik konklusjon. Den kraftig reduserte vassføringa vil sjølv sagt påverke inntrykket av landskapet sjølv om elva kan vere lite synleg einskilde stader. Dermed misser dalen også ein god del av sin verdi for opplevinga av landskapet og dermed for reiseliv og turisme. Massedeponia av stein vil, og då særleg i den første tida, vere uheldige framandelement i landskapet. Vi kan heller ikkje skjone at desse deponia etter kvart nesten kan bli til fordel for jordbruket, slik det er framstilt i søknaden.

Dette kraftverket kan nok gje ein del inntekter både til grunneigarar og kommunen. Det vil likevel vere E-Co Vannkraft og dermed Oslo kommune som eig 67 % av kraftverket, som vil sitje igjen med mesteparten av inntektene frå Mørk kraftverk. Vi vil såleis meine at ulempene ved dette prosjektet er for store både for dei som

bur i dalen, Lærdal kommune, reiselivet osv. jamført med dei inntektene som kan påreknast.

Konklusjonen må difor vere at ut frå dei årsakene som er nemnde, bør ikkje løyve gjevast til bygging av Mork kraftverk. Dersom eit løyve likevel blir gjeve, må i alle fall planen om å ta sideelva Kolda inn i inntaket fråfallast. Denne elva er godt synleg i landskapet og dermed positiv for landskapsopplevinga, og ein røyrløysing og anleggsveg vil vere framandelement i dette landskapet. Kolda vil også og ikkje minst vere viktig for å auke restvassføringa i elva etter ei utbygging.”

Advokatene Hove og Winjum på vegne av grunneierne John Lars Sæbø, Inge Sæbø, Gunnar Sæbø, Marta S. Hallingstad og Øystein Helland, uttalelse datert 31.10.2008:

”Underteikna representerer eigar av gnr. 33 bnr. 1 og 2 og gnr. 34 bnr. 1, John L. Sæbø, eigar av gnr. 34 bnr. 3 Inge Sæbø, eigar av gnr. 34 bnr. 7 Gunnar Sæbø, eigar av gnr. 36 bnr. 1, 2, 7 og 8 Marta S. Hallingstad og eigar av gnr. 38 bnr. 2 Øystein Helland. Mine partar har ein del merknader til konsesjonssøknad/konsekvensutgreiing av 27.06.08. I enkelte overskrifter er det vist til sidetal og punkt i konsekvensutgreiinga.

Innleiing

Vi ser det slik at grunneigarar og busette i Erdal burde vore kontakta slik at dei, med grunnlag i deira lokalkunnskap, kunne fått mulegheit til å ytra seg om ulemper av prosjektet, i samsvar med s. 27 i konsekvensutgreiingsprogrammet under Informasjon og medverknad. Der forutset NVE at det skal opprettast kontakt med dei grupper som ein antar blir særleg råka av prosjektet. Mine partar kunne ha bidrege med verdifull informasjon og opplysningar om tilhøva knytta til Erdalselvi og Erdalen generelt, noko som ville ha gjeve utgreiingane meir heilheitleg og balansert framstilling.

Mine partar fryktar at det har vore ein bevisst strategi frå utbyggaren si side at ein held tilbake informasjon og nærast hindrar enkelte i å få uttale seg om dei mange negative sidene dette utbyggingsprosjektet har. Det er grunn til å påpeike at det meste er utgreitt i 2006, altså på eit tidspunkt der svært få hadde informasjon om kva utbyggingsprosjektet gjekk ut på. Mine partar fekk ikkje skikkeleg utfyllande informasjon om prosjektet før på folkemøtet i Lærdal Rådhus den 07.02.07 i regi av NVE.

Etter ein grundig gjennomgang av konsesjonssøknad og konsekvensutgreiing meiner mine partar at er her såpass store manglar og feiloplysningar at dei kan ha avgjerande betydning for saka. Mine partar har vanskeleg for å kjenna seg att i utgreiinga. Dei krev difor at NVE pålegg utbyggjar tilleggsutgreiingar på alle fagtema. Fleire stader i utgreiingane har Hans H. Thyri blitt intervjuet og gitt informasjon om

dagens situasjon og tidlegare tilhøve. Det er her sagt at Hans H. Thyri er innbyggjar i Erdal, men dette er ikkje rett. Han har ikkje budd i Erdal sidan 1960. Dessutan er han far til Hans Inge Thyri, som er den største lokale interessenten i Mork Kraftverk.

Side 41/6.2.2.1.1. Dagens forhold

Frost

H. H. Thyri har beskrevet situasjonen slik at elva er isdekt berre i øvre delen "ovanfor Kvigne". Dette er ikkje rett. Elva er ofte tilfrosen og isdekt heilt ned til munningen, rett nok i kortare periodar no enn for 40-50 år sidan på grunn av at det i seinare tid er hyppigare temperatursvingingar enn det var før. Det kan påpeikast at heile elva var heilt tilfrosen og isdekt med opp til 1 meter tjukk is vinteren 2000-2001, i ein periode på 4 månader. Det er grunn til å tru at frostrøyk vil bli eit større problem på strekninga nedanfor utløpet frå kraftstasjonen enn det som er lagt til grunn i konsekvensutgreiinga.

Grunnvatn, flom og erosjon

Det er her sagt at det er utført synfaringar og innhenta informasjon frå grunneigarar i området. Kven har fått uttale seg om dette? Er det ein av interessentane i Mork Kraftverk? Me vil påpeike at området i og rundt Kolda er svært rasutsett, også i eit historisk perspektiv har det gått til dels store jordras her. Ein vil særleg nemne åra 1888 og 1906. Også hausten 2005 gjekk det fleire ras her. Planlagd anleggsveg gjennom Koldeli og nedgravd røyroverføring frå Kolda vil resultera i at ras og erosjonsfaren vil auke vesentleg. Mine partar ser det slik at både Koldeoverføringa og anleggsvegen bør ut av prosjektet. At desse blir nekta bygd vil også ha positiv verknad for reiseliv og vassforsyning for landbruk (beitedyr). Det er grunn til å tru at sprengingsarbeid i samband med driving av tunellen vil auka faren for steinras som følgje av rystelsar i grunnen. Særleg utsett er fjellpartiet ovanfor Sæbø-Hjellum og området frå Helland til Kvigno. Det kan og påpeikast at dei planlagde massedeponia med liten avstand til elva vil auke faren for utskriding og ras då fjellgrunnen, der fleire av deponia er planlagde, har bratt helling mot dalbotnen og elva.

Side 45/6.5.1. Fuglar

Det er sagt at det ikkje blei registrert sjeldne eller trua fugleartar i utbyggingsområdet. Mine partar meiner dette må grunne seg på dårleg utført registreringsarbeid. Her er m.a. ein hekkande bestand av fossefall på strekninga frå elvemunningen og forbi Kvigno. Det er heller ikkje sjeldan at ein observerer arten langs sideelvene Stega, Kolda og Skorva. Vidare er det ein bestand av hegre langs Erdalselvi. Det er observert 5-7 individ av arten samstundes. Dette er eit

av dei fagtema der det bør utførast tilleggsutgreiing.

Side 46/16.5.1 Fisk

At fiske i Erdalselva representerar ein liten verdi, isolert sett, er for så vidt riktig, men ved satsing på til dømes gardsturisme vil fiske i elvar kunna representera ein betydeleg verdi. I utredninga er det sagt at "minstevannføringen på nivå med det som er foreslått vil gi gode forhold for fisk i elven". Mine partar meiner dette er feil. For å sikre gode tilhøve for fisk, bør minstevassføringa i sommarhalvåret vere 600 l/s, ikkje 300 l/s. Ei minstevassføring på 600 l/s vil også ha svært positiv effekt for reiseliv, samt at ein vil oppretthalde den gjerdeeffekten elva har i dag. Andre avbøtande tiltak bør og vurderast, som til dømes terskelbygging og utsetjing av yngel.

Side 51/16.7. Landskap

Ei utbygging i det omfang det her er lagt opp til, vil gi store negative konsekvensar for landskapskvalitetane i Erdal, og ikkje minst for den nasjonale turistvegen mellom Lærdal og Aurland som no er eit satsingsområde frå Statens Vegvesen, at det burde vere grunn nok til å seie nei til heile utbyggingsprosjektet, og heller opne for eventuelt fleire minikraftverk. Om det likevel blir gjeve konsesjon til den omsøkte utbygginga kan følgjande tiltak avbøte skader landskap og reiseliv:

1. sprengje kraftstasjonen inn i fjell.
2. nekte bygging av tilkomstveg over Koldeli. I utgreiinga er det sagt at tilkomstveg over Koldeli kan ha positiv effekt for uttak av ved. Vidare er det peika på som eit avbøtande tiltak at ein skal bevare skog langs vegen (på nedsida) for å skjerme for innsyn til inngrepa i landskapet frå Aurlandsvegen. Dette er motstridande utsegner. Skogen vil ha liten skjermande effekt av di Aurlandsvegen ligg atskillig høgare i terrenget på motsatt side av dalen. Nekte overføring av Kolda. Kolda har lite vassføring gjennom heile året, med unntak av snøsmeltinga om våren, dvs. på den tida då vassføringa i Erdalselvi er større enn slukeevna til kraftverket kan ta.
3. legge tilkomstveg frå Håmålssvingen ovanfor Hestevoll i tunell som også vil skåne dei mange kulturminna i området her.
4. pålegga ei minstevassføring på minimum 600 l/s (over dam) på sommarhalvåret.
5. full driftsstans vinterhalvåret.
6. leggja linjenett (66 kv) frå Erdal-Lærdal i jordkabel (sjøkabel). At linjeframføringa mellom Erdal og Lærdal blir lagd i kabel vil og bidra til å få eit sikrare nett, enn det ei luftlinje vil gje på dei mange rasutsette stadene på denne strekninga. Nedre del av Erdal er frå før hardt belasta med både høgspenst og lågspenst kraftlinjenett og telefon-

linjer. Det er i praksis ikkje plass for bygging av fleire linjer i luftspenn her.

Side 61. Vannkvalitet. Vannforsyning

Mine partar meiner at Hans H. Thyri her gir feilaktig informasjon.

6.9.1. Dagens forhold

Her er det sagt at Erdalselvi er ikkje vert nytta som drikkevasskjelde i verken offentlig eller privat forsyning. Dette er ikkje rett. Elva vert nytta som reservedrikkevasskjelde for gardsbruk og husstandar i Erdal når tilsiget i ordinære brønnar utilstrekkeleg i langvarige turkeperiodar, noko som ofte skjer, samt i kuldeperiodar på vinterstid. Erdalselvi er nytta som reservedrikkevasskjelde av gnr. 34/1 og 34/8 m.fl. Nedst ved elvemunningen er det òg brønnar som har tilsig frå elva. Det er svært sannsynleg at vatn frå elva vert ueigna som drikkevatt som følgje av tilslamming og sig frå dei mange deponi som er planlagde oppover Erdalen med kort avstand til elva. Dette vil gi størst utslag i anleggsfasen, men og seinare. Her kan også påpeikast oljeutslipp i anleggsfasen. Redusert vassføring i elva samt sprenging av tunell vil og kunna medføre redusert vasstilførsle i eksisterande grunnvassbrønnar. I begge tilfelle lyt utbyggjar påleggast avbøtande tiltak.

6.9.1 Jordvatning

At det i dag er slutt på vatning slik Hans H. Thyri opplyser, er ikkje rett. Fleire bruk har permanente vatningsanlegg med inntak frå elva som kan takast i bruk ved behov. For dei fleste bruka i Erdal er elva den einaste sikre vassforsyningsmuligheiten til jordvatning. Erdalselvi er og ei viktig drikkevassforsyning for beitedyr. Elvas betydning for vassforsyning både til husbruk, vatning m.m. er viser seg m.a. i kjøpekontraktar vedrørande sal av fallrettar i perioden 1909-1919. Det einaste avbøtande tiltaket vil vera at utbyggjar blir pålagd å sleppa over dam ei minstevassføring som tilsvarar naturleg vassføring på sommarstid (600 l/s).

Støy

Det bør påpeikast at støy i anleggsperioden som følgje av sprenging, lasting og transport mv. vil bli til langt større sjenanse for samtlige stader i Erdal enn det som er konkludert med i utgreiinga, der det er sagt at det er i størst grad Bjørkum som blir mest råka av støy. Støy frå kraftstasjonen vil og bli ei ulempe for busetnaden i Erdal. Aller mest i nedre del av Erdal. Forutan Erdal ungdomshus, som vil bli næraste nabo til kraftstasjonen, er det åtte bustadhus som ligg frå 100-300 m frå kraftstasjonen der støy vil bli eit stort problem. Ein ser det som einaste effektive tiltaket mot støy at kraftstasjonen vert sprengd inn i fjell og at tilbakeføringa av vatnet til elva må skje gjennom tunell eller nedgraven kullvert.

Jordbruk

I jordbruks-samanheng spelar Kolda ei viktig rolle som vassforsyning til beitedyr og har i tillegg ein viss funksjon som gjerde mellom beitedyr frå Erdal på nordaustsida og Eri på sydvestsida. Erdalselvi er som nemnt viktig for vasstiltførsel til beitedyr, jordvatning og drikkevassforsyning. Elva sin funksjon som naturleg gjerde kan ikkje erstattast ved å setja opp nettinggjerde. Eit slikt gjerde vil og utløyse eit behov for årleg vedlikehald det neppe let seg gjera å gjennomføra verken kostnadmessig eller i praksis. Om det blir behov for oppsetjing av gjerde langs elva, vil det på ein del av strekninga vera naudsynt med gjerde på begge sider for å hindra at dyr går seg fast i eit turrlagd og ulendt elvegjel. Mine partar ser det som urealistisk å få til avtalar om eit anna beitingmønster enn det som er etablert. For å oppretthalde den svært viktige gjerdeeffekten elva har i dag ser ein det som einaste avbøtande tiltak at utbyggjar blir pålagd å sleppa ei akseptabel minstevassføring over dam på minimum 600 l/s, og at det blir etablert målestasjonar i elva, der ein kan halde kontroll med at kravet til minstevassføring blir overheldt.

Ved ei eventuell anleggsverksemd i Koldeli må det påreknast uro for hjortevilt og tapt utnytting av jaktrettar, både i anleggsfasen og i fleire 10-år etterpå. Mine partar meiner at massedeponia vil ha ubetydeleg nytteverdi for jordbruksareal, men store negative konsekvensar for landskap, ras og turisme mv.

Veg og massetransport

Mine partar ser det slik at den enorme omfanget av massetransport som vil bli nødvendig for dette prosjektet, vil gi katastrofale følgjer for vegenettet i Erdal. Vegen frå sjøen og til Kvigno vart bygd som kjerreveg for hest i perioden 1910-1912. Det meste av vegen ligg på tørrmurar opp mot 5-6 meters høgde. Desse murane har i liten grad vore vølte eller forsterka sidan vegen vart bygd, sjølv om det meste av vegen er utvida i breidda. Murane og vegstrukturen elles er ikkje dimensjonert for å tåle det akseltrykk eller den mengden det her vil vera behov for å transportera. Vegane her har heller aldri tidlegare vorte utsette for transport av slike volum. Det vil vera eit stort tap for den nasjonale turistvegvegen om desse fine gråsteinsmurane blir øydelagd. Dei er ein attraksjon i seg sjølv. Om denne vegen bryt saman og blir stengd i periodar vil det vera til stor ulempe for fastbuande i Erdal og for trafikken gjennom dalen elles.

Ringverknader

Mine partar avviser påstanden om at Mork Kraftverk vil gi positive ringverknader for busetnaden i Erdal eller stimulera jordbruksdrifta. I realiteten er det fire gardsbruk i Erdal som får inntekter frå kraftverket. Dei andre 6-8 bruka

som grensar til elva vil sitja att med ulemper av kraftverksutbygginga, som til dømes ei nærast turrlagd elv, kraftlinjer mv. Ved framtidig satsing på gardsturisme på desse bruka vil det neppe vera særleg attraktivt med til dømes utleigehytter langs eit turrlagd elvefar.

Om lag 2/3 av inntektene frå kraftverket vil gå til E-Co Energi AS, dvs. Oslo kommune. Desse inntektene vil ikkje bidra til å oppretthalda busetnaden i Erdal, og heller ikkje skape verdiar for lokalsamfunnet. Det er heller ikkje rett at den 4 km lange elvestrekninga som er planlagd utbygd er lite synleg frå vegen. Ein forutset i så fall at det ikkje skal skje normal skogrydding. Om lag 70 % av denne elvestrekninga vil vere synleg frå turistvegen ved moderat skogrydding.

Kulturhistorie/Kulturminne

Mine partar reagerer på påstanden om at Erdal samla sett, med gardane Sjøbakken, Sæbø, Bjørkum, Helland og Sæl m.fl., ikkje representerar meir enn liten-middels verdi i historisk samanheng. Erdalen har så langt vore lite berørt av større inngrep, slik at mulegheiten til å gjera funn frå førhistorisk tid er difor store. Det går fram av utgreiingane at Bygdeboka for Lærdal, bind 5, er lagd til grunn i utgreiingane når det gjeld gardane sin historie. Det kan påpeikast at sjølv om Bygdeboka er eit svært bra oppslagsverk når det gjeld slektshistorie og gardssoge, er den neppe utarbeidd med tanke på å vera eigena som grunnlagsmateriale i ei konsekvensutgreiing ved kraftverksutbygging. Dette skulle ein tru burde utløysa behov for langt grundigare feltarbeid og registreringar.

Forutan at dei planlagde massedeponia på Bjørkum og Thyri vil berøra gamle vatningsveiter, veg, steingardar mv. vil me påpeika at den planlagde tilkomstvegen og røyroverføringa over Koldeli (på austsida av Erdalselvi) vil berøra det som kan vera spor etter førhistorisk busetnad. Ved hāmålssvingen ovanfor Hestevollen ligg det, som nemnt i utgreiinga, ein historisk vegstubb med eit løypestrengspel i enden av vegen. Denne vegen vart opparbeidd før 1900 for transport av ved og lauv. I tillegg til dette finst det ytterlegare 5-6 løypestrengspel her, ein gamal steingard i grensa mellom Helland og Kvigne, gamal tuft som kan vera spor etter gamal busetning på Greivesletten samt ein om lag 300 m lang historisk vegstubb av den gamle "Kvigna" vegen frå før 1912. Det er grunn til å tru at denne vegen i gamal tid også hadde ein funksjon som ferdslveg mellom Lærdal og Aurland.

Samla sett skulle ein gå ut frå at desse momenta har ein stor historisk og kulturell verdi, noko som burde utløysa reelle granskingar og registreringar i områda her, og at det då blir oppretta kontakt med grunneigarar som har opplysningar å bidra med om dette tema.

Oppsummering

Mine partar meiner at konsekvensutgreiinga inneheld mykje feilaktig informasjon og at fagrapportane i utilbørleg grad vert tolka i favør av ei utbygging. Pålegget om å rådføre seg med grunneigarar som vert råka av utbygginga, er ikkje følgt opp. Tvert imot så er her nytta åpenbart inhabile personar som informasjonskjelde, med resultat deretter.

Min partar kan ikkje vere samde i at dette utbyggingsprosjektet er lite kontroversielt. Samla sett har dette prosjektet større negative konsekvensar for Erdal enn det utbyggingsprosjektet som vart trekt i 1996.

Ein kan heller ikkje sjå at kraftinntektene kan vege på for utbyggings- og driftskostnader, naturinngrep og ulemper for busetnad og næring i Erdalssamfunnet.”

Steinar Aspevik, uttalelse datert 29.10.2008:

”Underteikna er deleigar i fallrettane for ovanfor nemnte utbygging. Ein vil koma med ytringar vedrørende denne, og ser det som eit svært positivt framstøyt for bygda at dette vassdraget vert nytta til produksjon av elektrisk kraft. Vassdraget på denne strekninga dette gjeld, kan etter mitt syn, ikkje nyttast på nokon betre måte. Slik elva er i dag, er den ikkje nytta til noko, og den er knapt synleg frå den etablerte turistvegen Aurland – Lærdal. Dette tyder vel på at det er ei svært miljøvenleg utbygging, og at den får svært få negative konsekvensar.

Slik det no er, har dei om lag 20 fastbuande lite anna å erverve inntekt frå enn primernæring som sauehald og noko skogsdrift (ved), samt jakt på hjort, rein og rype. Ved denne utbygginga, vil fleire av grunneigarane få ei vesentlig forbetring av jordområde, ved at tunnelmasse vert nytta til utjamning og heving av jordstykke. Når ein i tillegg ser på konsekvensutgreiinga som føreligg, er det vel heller ingen fornminne som vert råka, og alt i alt er det små negative fylgjer.

E-Co, som eig største delen av fallrettane, har gjort ein framifrå jobb med førebuinga til utbygging, og har utført store undersøkingar. Slik eg forstår det, vil E-Co vannkraft, også vidare vere hovudaktør ved utbygging og drift. Dei har tidlegare vist at dei har kontroll på slik aktivitet bl.a. i Aurland og Hallingdal etc.

Som part i saka, tilrår eg på det sterkaste utbygginga, og appellerar til NVE og OE til å ta ei rask og positiv avgjerd om konsesjon for utbygging. Sett i lys av dagens urolege økonomiske og sysselsettingmessige aspekt, kan denne utbygginga også vere eit viktig bidrag, særleg lokalt. Eg ser med spaning fram til den dagen anleggsmaskinene set i gang utbygginga i Erdal.”

Hans Inge Thyri, uttalelse datert 29.10.2008:

”I samband med konsesjonssøknaden har eg følgjande merknad:

Samandrag

Utbygginga vil styrke landbruk i Erdal. Dette ved at ein sikrar inntekt og arbeid til familiar som bur i dalen. Tunnelmassen kan nyttast slik at ein utvidar / forbetrar areal av innmark som kan haustast maskinelt. Tiltak i samband med utbygginga vil og gjere det lettare å få straum opp til Kvigno, og vidare til hyttefelt øvst i Erdal. Byggetiltak enten i form av dam, kraftstasjon eller veg, vil ikkje forringe kulturminne eller det visuelle inntrykket ein vil få av dalen.

Forsterking av sidevegar, vil vere ei positiv side ved utbygginga. Det vil vere svært viktig at ei utbygging vil kunne føre til at mobiltelefonnettet må byggast ut.

Landbruk

Den tradisjonelle landbruksdrifta er i dag borte på dei fleste bruka i Erdal. Frå 20 gardsbruk i drift etter krigen som stort sett gav levebrød til ein familie, er det nå att 4 bruk som har husdyr. Også for dei fleste av desse er ein på veg mot nedtrapping. Med den eigarform ein legg opp til ved eit framtidig kraftverk, vil utbygginga styrke busettinga. Også for bruk/eigarar som ikkje har falltettar i Mork kraftverk, vil utbygginga verke positivt. Mellom anna vil ein ved utbygginga kunna få tilgang på tunnelmasse til planeringsoppgåver. Bakkeplanering saman med bruk av tunnelmasse vil vere med på å sikre at landskapet vert halde i hevd. Vidare meiner eg at den planlagde vegen til inntaket, vil vere viktig i samband med utnytting av utmarksressursar. Utnytting av skogsareal ofte saman med vegbygging er eit område som samfunnet prioriterar, mellom anna med økonomisk tilskot. I dette høvet vil ein kunne få til sambruk av ein mogeleg veg. Det vil såleis vere naturleg å sjå veg til inntaket i samanheng med veg til Kolda.

Gjerdeeffekt ved redusert vassføring

Det meste av areala som grenser mot elva i nedre del av vassdraget, er gjerda inn. Dette for å hindre husdyra mot å ”gå seg på” elva, og ikkje for å hindre dei i å krysse elva. Det er likevel nesten ei årleg hending at sau ramlar på elvi og stryk med. Dette har hendt også i år. Redusert vassføring, vil kunne auke moglegheitene for at sau som dett på elvi overlever.

Landskap og visuelle tilhøve

Kulturlandskapet er skapt i samspel mellom menneska som har budd i dalen, og natur og miljø. Ein god del av gamal bygningsmasse er til forfall. Fleire av bygningane nær inn på Aurlandsvegen eller som er lett synlege frå vegen, er i ein slik forfatning at dei må rivast. I einskilde høve vert det arbeidd med å ta eldre bygningar i bruk att. I den samanheng kan det bli aktuelt med elektrisk straum. I samband med bygging av Mork Kraftverk vil det vere teknisk mogeleg å legge straumkabel i tunnelen opp dalen. Dette

vil også gjere det lettare å få straum til hyttefeltet i Sluppen. Dette er i så fall eit samarbeidsprosjekt der Lærdal Energi kjem sterkt inn i biletet.

For å kunne bygge veg fram til inntaket med minst moglege inngrep, bør ein kunne sjå denne i ein større samanheng. Transport av betong til sjølve dammen, kan transporterast frå fylkesvegen (Aurlandsvegen) via røyr/pumpe. Dermed slepp ein å dimensjonere vegen gjennom Kolde-li for tungtransport.

Kulturminne og kulturmiljø

Ein inntaksdam, ein veg til inntaket som også kan vere skogsveg og ein kraftstasjon vil vere ei utfylling og tillegg til dei kulturminna ein elles har. I samband med Nasjonal turistveg, Aurlandsvegen, er det til dømes laga utsiktspunkt ved Stegastein. Utsiktspunktet og bygningen der, bryt arkitektonisk med gamal byggeskikk, men har likevel styrka vegen ved å gje nye impulsar. Frå Statens Vegvesen er det i gang planlegging av fleire nye kulturinnspel langs den nasjonale turistvegen. Eg kan ikkje sjå at tiltak i samband med Mork Kraftverk skal forringe dei kulturminna ein alt har. Tvert imot meiner eg at slike tiltak kan styrke både det visuelle biletet og gje eit rikare kulturmiljø.

Samferdsel / kommunikasjon

Eg har for kort tid sidan fått brev frå renovatørselskapet i Indre Sogn om at dei ikkje lenger vil køyre renovasjonsbilen om vinteren der eg bur. Dette på grunn av dårleg veg/vegvedlikehald.

Bruk av fyllmasse slik det er skissert i søknaden, vil krevje at vegen må utbetrast. Dette vil kome som ein varig ressurs og såleis vere svært positivt for dei som brukar vegen.

Mobiltelefondekning

Det er berre den heilt nedre delen av Erdal som i dag har mobildekning. Ei kraftutbygging med så mange i arbeid i anleggsperioden, vil etter mitt syn krevje eit fungerande mobiltelefonnett. Dette vil være svært positivt for alle innbyggjarane i Erdal at mobilnettet vert bygd ut.”

Harald Bruflot, uttalelse datert 31.10.2008:

”Eg eig ein fritidseigendom i Erdal. Eigendommen ligg innanfor det aktuelle området mellom inntaket og kraftstasjonen, mellom Tøri gard og Brattli. Eigendommen er mykje nytta som base for friluftsliv og fritidsaktiviteter i Erdal gjennom heile året. Slik utbygginga er planlagt så opplever eg den som positiv og ønsker den velkommen. Med utgangspunkt i dagens bruk vil utbygginga ikkje ha nevneverdig negativ påvirkning på bruk og oppleving av naturressursane i dalen. Men den vil kunne virke positivt på andre områder som er sjølve grunnlaget for dyrking av reiseliv, natur og friluftsinnteresser.

Områda for inntak og stasjon er ikkje sentrale når det gjeld bruk av naturen. Mellom inntaket og stasjonen foregår det meste i tunnel. Fritidsfisket mellom inntak og stasjon vil bli påvirket. Men ser ein dalen og området under eitt så er det fortsatt enorme muligheter for å dyrke slike interesser for dei som ønsker det. Eit anna moment er at fritidsfiske i den regulerte delen av elva i dag er heilt minimal.

Inntaket er planlagt slik at det blir liggande nærmast utilgjengelig i eit område som ikke er nytta til friluft og naturinteresser i dag. Inntaket vil i praksis ikkje ha noko negativ innverking på bruk eller oppleving av naturen sett i forhold til eksiterende bruksmønster.

Kraftstasjonen blir også liggande i eit område som i dag ikkje er sentralt i forhold til friluft, naturinteresser og naturoppleving. Stasjonen blir synlig for dei som køyrer gjennom dalen. Men vil det være mest negative eller positive opplevinger forbundet med å sjå eit bygg, som er i aktiv bruk, frå bilvindauga?

Mi vurdering, basert på faktisk bruk og oppleving av Erdal og slik kraftstasjonen er planlagt, er at bygget kan bidra til ei styrka positiv oppleving. Også vi som er turistar og som ferdist er avhengig av at det er hus som blir brukt, at landskapet blir holdt i hevd og at det er folk som bur i Erdal. Slikt er med på å skape styrka positiv oppleving. Kraftstasjonen er i denne sammenheng eit positivt element.

Gjennom dei siste 10-åra har eg registrert at eit livskraftig bygdesamfunn er blitt stadig redusert i takt med auka utflytting, blant anna som følge av at krava til produktivitet og effektivitet i landbruket stadig blir vanskelegare å møte.

Den delen av Erdal, som blir omfatta av utbygginga, er stort sett eksponert for bilturistar i sommarhalvåret. Desse køyrer gjennom denne delen av dalen, stort sett uten stopp. Deira oppleving er basert på det dei ser gjennom bilvindauga. Skal desse turistane få ei positiv oppleving så er dei heilt avhengig av at lokale innbyggere dyrkar marka og held landskapet i hevd.

Eg meiner det er grunnlag for større lokal bruk av overskuddsmassane frå anlegget, sammenligna med det som det så langt er lagt opp til. Massane kan i enda større grad nyttast til opparbeiding av mark som kan dyrkast og haldast i hevd ved hjelp av moderne landbruksredskap. Ser spesielt at potensialet er større i område 3, nedanfor Helland, og område 9, ovanfor Tøri fram mot eigendommen min. Ber om at dette blir vurdert.

Det er viktigare for Erdal, dei som bur og har sitt levebrød der, for oss som har fritidseigendommen i området og for turistane at marka blir dyrka i staden for å ta vare på ”ein gammal steinmur” ute på udyrkbare mark.

Avslutningsvis vil eg ønske lukke til med det vidare konsesjonsarbeidet og deretter utbygging.”

Elin, Karoline og Elisabeth Thyri, uttalelse datert 31.10.2008:

”Vi støtter merknader frå Hans Inge Thyri datert 29.10.08. Vi vil understreke viktigheita av avsnittet om Samferdsel / Kommunikasjon. Dette vil innebere at vi nå får mobildekning i Erdal, og at det kan vere eit håp om utbetring av vegen frå Fylkesvegen mot Tøri. Det kan vel og hende at breiband vil finne vegen til Erdal ved ei slik utbygging.

Vi støtter merknader frå Hans Inge Thyri datert 29.10.08. Vi vil understreke viktigheita av avsnittet om Samferdsel / Kommunikasjon. Dette vil innebere at vi nå får mobildekning i Erdal, og at det kan vere eit håp om utbetring av vegen frå Fylkesvegen mot Tøri. Det kan vel og hende at breiband vil finne vegen til Erdal ved ei slik utbygging.”

Søkers kommentarer til høyringsuttalelsene

”I det følgjende går vi gjennom hovedsynspunktene til høyringspartene og gir våre kommentarer til dem. Avslutningsvis har vi kommentert spørsmål vedrørende vannføring, slukeevne og valg av aggregater.

Naturvernforbundets kommentar

1. Det er ganske få større vassdrag igjen i kommunen der elvane renn urørte, og det er derfor god grunn til å ta vare på dei som er igjen. Sjølv om det i dette tilfellet ikkje er snakk om større reguleringar av vassdraget, vil vi meine reint prinsipielt at no er det på tide å seie stopp til slike prosjekt og la dei attverande elvane renne som før.
2. Eit viktig moment som talar i same lei, må vere at den øvre delen av Erdalselvi frå før er verna mot kraftutbygging (2007). Den nedre delen er ikkje det, men vi meiner at heile dette vassdraget må sjåast i samheng og gjevast vern. Erdalen er også inngangen til fjellvegen over Aurlandsfjellet. Det er no planar om å gjere denne mykje nytta turistvegen til såkalla nasjonal turistveg, og det vil då vere lite ynskeleg at "inngangen" til vegen over fjellet blir skjemma av kraftutbygging.
3. Det vert i søknaden kategorisk hevda at ei kraftutbygging i Erdalselvi vil få små konsekvensar for natur og landskap og for friluftsliv og reiseliv. Dette kan vere god grunn til å spørje kva som er grunnlaget for ein slik konklusjon. Den kraftig reduserte vassføringa vil sjølv sagt påverke inntrykket av landskapet sjølv om elva kan vere lite synleg ein-skilde stader. Dermed misser dalen også ein god del av sin verdi for opplevinga av landskapet og dermed for reiseliv og turisme. Massedeponia av stein vil, og då særleg i den første tida, vere uheldige framandelement i landskapet. Vi kan heller ikkje skjøne

at desse deponia etter kvart nesten kan bli til fordel for jordbruket, slik det er framstilt i søknaden.

4. Dette kraftverket kan nok gje ein de/inntekter både til grunneigarar og kommunen. Det vil likevel vere E-Co Vannkraft og dermed Oslo kommune som eig 67 % av kraftverket, som vil sitje igjen med mesteparten av inntektene frå Mork kraftverk. Vi vil såleis meine at ulempene ved dette prosjektet er for store både for dei som bur i dalen, Lærdal kommune, reiselivet osv. jamført med dei inntektene som kan påreknast.
5. Konklusjonen må difor vere at ut frå dei årsakene som er nemnde, bør ikkje løyve gjevast til bygging av Mork kraftverk. Dersom eit løyve likevel blir gjeve, må i alle fall planen om å ta sideelva Kolda inn i inntaket frå fallast. Denne elva er godt synleg i landskapet og dermed positiv for landskapsopplevinga, og ein røyrlidning og anleggsveg vil vere framandelement i dette landskapet. Kolda vil også og ikkje minst vere viktig for å auke restvassføringa i elva etter ei utbygging.

Mork kraftverks kommentarer

1. Dette er et prinsipielt standpunkt. Vi viser til at det er et politisk ønske i Norge å bidra til økt utbygging av fornybar energi, herunder vannkraft. Vi mener at vår søknad er godt miljøtilpasset og at dette vassdraget vil ha gode kvaliteter også etter utbygging.
2. Hele vassdraget ble behandlet i verneplan 4. Stortinget valgte å verne øvre deler av vassdraget og åpne for konsesjonsbehandling av søknader i nedre del. Det er planer om at Aurlandsvegen/Erdalsvegen blir nasjonal turistveg. Vi mener å ha tatt hensyn til dette i utformingen av søknaden mht. plassering av kraftstasjonsbygningen, planene for massedeponering og ved å søke om ulike alternativer for vegframføring til inntaksområdet. Det er klart at en kraftverksutbygging vil ha konsekvenser for opplevelsen av dalen i anleggsperioden ved trafikk og aktivitet. Vi håper å få gjennomført utbyggingen slik at kun en sommersesong berøres. Vi er ikke enige i at denne kraftutbyggingen vil være skjæmmende for dalen. Vi viser for øvrig til våre avbøtende tiltak i søknaden.
3. Vår oppsummering av konsekvensene av kraftutbygginga er tuftet på de konkrete konsekvensutredningene og en samlet vurdering av fordelene og ulempene. Det vil bli redusert vassføring i elva. Elva har en landskapsmessig verdi i dalen, og er best synlig nederst i dalen ved mølla og ved Kvigno. Vi har derfor plassert inntak nedenfor Kvigno og nærmest usynlig fra Aurlandsvegen/Erdalsvegen og avløp overfor brua og ved ungdomshuset, slik at de viktige partiene for landskapsopplevelsen ikke berøres. Flere

høringsparter har kommentert at kraftverksprosjektet kan ha positiv betydning for fortsatt drift av jordene. Et levende landbruk er en del av den landskapsopplevelsen og grunnlaget for turisme. Plasseringen og aronderingen av massedeponiene/ jordbruksarealene vil gjøre det noe enklere å bruke moderne maskiner.

4. E-CO Vannkraft kjøpte rettigheter til vannkraftutbygging på 1990-tallet. Disse rettighetene var solgt fra en rekke grunneiere rundt 1909-1920. Det som sjelden kommer fram er den nytte disse grunneierne hadde av salget av rettigheter i perioden etterpå. Inntektene fra salget av fallrettigheter var den gang kanskje avgjørende for nye investeringer i gardsbrukene for verdiskapingen i jordbruket til disse familiene. Noen grunneiere valgte ikke å selge rettighetene sine i starten av forrige århundre, og dagens eiere av disse fallrettighetene er med som eiere av Mork kraftverk med til sammen 33 %. Utbygginga er således både et samarbeid om utnyttelse av fallrettigheter og om samarbeid om eierskap. Vi mener at utbyggingen vil gi stor lokal verdiskaping til fallrettshavere, eiere og Lærdal kommune.
5. Kolda er ei sideelv som for det meste er synlig fra Aurlandsvegen/Erdalsvegen overfor det planlagte inntaksstedet. En rørledningstrasé og veg over Koldeli vil være synlig fra Aurlandsvegen/Erdalsvegen, men etter hvert som skog og vegetasjon vokser til vil vegen og traseen bli mindre synlig. Det er riktig at dersom Kolda ikke tas med vil restvannføringen i elva øke.

Hans Inge Thyris kommentar

1. Utbygginga vil styrke landbruk i Erdal. Dette ved at ein sikrar inntekt og arbeid til familiar som bur i dalen.
2. Tunnelmassen kan nyttast slik at ein utvidar/forbetrar areal av innmark som kan haustast maskinelt.
3. Tiltak i samband med utbygginga vil og gjere det lettare å få straum opp til Kvigno, og vidare til hyttefelt øvst i Erdal.
4. Byggetiltak enten i form av dam, kraftstasjon eller veg, vil ikkje forringe kulturminnene eller det visuelle inntrykket ein vil få av dalen.
5. Forsterking av sidevegar, vil vere ei positiv side ved utbygginga.
6. Det vil vere svært viktig at ei utbygging vil kunne føre til at mobiltelefonnettet må byggast ut.

Mork kraftverks kommentarer

Hans Inge Thyri er medeier i Mork kraftverk. Hans Inge Thyri peker på en rekke positive konsekvenser av utbygginga. Vi mener at høringsinnspillet er relevant.

1. Mork kraftverk er og av den oppfatning av inntektene til medeiere i Mork kraftverk kan bidra til å styrke bosetningen i dalen og mulighetene for å utvikle turisme.
2. Det vises til vår kommentar 3 til Naturvernforbundets kommentar.
3. Mork kraftverk er positive til at Lærdal energi fører strømkabel gjennom tunnelen til Kvigno. En utvikling av tiltak for turisme ved Kvigno og hyttefelt oppover Erdalen er kanskje avhengig av tilgang til strøm.
4. Ingen kommentar.
5. Dersom vi får tillatelse til å ta i bruk de planlagte massedeponeringsområdene ovenfor kraftstasjonsområdet, må Mork kraftverk granske både hovedvegens og sidevegens beskaffenhet og tåleevne på forhånd, og eventuelt utføre forsterkende/utbedrende tiltak. Tiltak vil i så fall gjøres i samarbeid med vegeier.
6. Det er svak mobiltelefondekning i dalen i dag. Under utbygging vil Mork kraftverk måtte ha mobiltelefondekning. Vi vil samarbeide med aktuelle leverandører med sikte på å få på plass en varig god dekning i Erdal. Med dagens krav til styring av kraftverk, må Mork kraftverk måtte ha fibernett fram til kraftstasjonen. Vi vil søke samarbeid med lokale interessenter for å komme fram til løsninger som er nyttige for flere enn Mork kraftverk for tilgang til fibernett.

Steinar Aspeviks kommentar

1. Vassdraget på denne strekninga dette gjeld, kan etter mitt syn, ikkje nyttast på nokon betre måte. Slik elva er i dag, er den ikkje nytta til noko, og den er knapt synleg frå den etablerte turistvegen Aurland - Lærdal. Dette tyder vel på at det er ei svært miljøvenleg utbygging, og at den får svært få negative konsekvensar.
2. Slik det no er, har dei om lag 20 fastbuande lite anna å erverve inntekt frå enn primærnæringsområde som sauehald og noko skogsdrift (ved), samt jakt på hjort, rein og rype. Ved denne utbygginga, vil fleire av grunneigarane få ei vesentlig forbetring av jordområde, ved at tunnelmasse vert nytta til utjamning og heving av jordstykke. Når ein i tillegg ser på konsekvensutgreiinga som føreligg, er det vel heller ingen fornminne som vert råka, og alt i alt er det små negative fylgjer.
3. E-Co, som eig største delen av fallrettane, har gjort ein framifrå jobb med førebuinga til utbygging, og har utført store undersøkingar. Slik eg forstår det, vil E-Co vannkraft, også vidare vere hovudaktør ved utbygging og drift. Dei har tidlegare vist at dei har kontroll på slik aktivitet bl.a. i Aurland og Hallingdal etc.
4. Sett i lys av dagens urolege økonomiske og sysselsettingmessige aspekt, kan denne ut-

bygginga også vere eit viktig bidrag, særleg lokalt.

Mork kraftverks kommentar

Steinar Aspevik er medeier i Mork kraftverk, og peker på at prosjektet er utformet på en god måte og har en rekke positive konsekvenser. Vi mener at høringsinnspillet er relevant.

1. Det vises til vår kommentar 3 til Naturvernforbundets innspill. Det er etter vårt skjønn god enighet om at vassdraget er lite synlig fra Aurlandsvegen/Erdalsvegen på utbyggingsstrekninga.
2. Ingen kommentar.
3. Ingen kommentar.
4. Vi håper og tror at utbygginga vil være til nytte for lokal næringsliv bl.a. gjennom utleie av areal/grunn i anleggsfasen, utleie av bygg for prosjektadministrasjon og overnatting/kantine, bygge- og entreprenøroppdrag og gjennom øvrige innkjøp. Utbygginga har per i dag en kostnadsramme på om lag 250 millioner kroner og vil være et viktig bidrag for sysselsettinga innenfor anleggsbransjen i utbyggingsfasen.

Harald Bruflots kommentar

1. Med utgangspunkt i dagens bruk vil utbygginga ikkje ha nevneverdig negativ påvirkning på bruk og oppleving av naturressursane i dalen. Men den vil kunne virke positivt på andre områder som er sjølve grunnlaget for dyrking av reiseliv, natur og friluftsinnteresser.
2. Fritidsfisket mellom inntak og stasjon vil bli påvirket. Men ser ein dalen og området under eitt så er det fortsatt enorme muligheter for å dyrke slike interesser for dei som ønsker det. Eit anna moment er at fritidsfiske i den regulerte delen av elva i dag er heilt minimal.
3. Inntaket er planlagt slik at det blir liggande nærmast utilgjengelig i eit område som ikke er nytta til friluft og naturinteresser i dag. Inntaket vil i praksis ikkje ha noko negativ innverking på bruk eller oppleving av naturen sett i forhold til eksisterende bruksmønstre.
4. Kraftstasjonen blir også liggande i eit område som i dag ikkje er sentralt i forhold til friluft-, naturinteresser og naturoppleving. Stasjonen blir synlig for dei som kører gjennom dalen.
5. Mi vurdering, basert på faktisk bruk og oppleving av Erdal og slik kraftstasjonen er planlagt, er at bygget kan bidra til ei styrka positiv oppleving. Også vi som er turistar og som ferdast er avhengig av at det er hus som blir brukt, at landskapet blir holdt i hevd og at det er folk som bur i Erdal. Slikt er med på å skape styrka positiv oppleving. Kraftstasjonen er i denne sammenhengen eit positivt

element. Den delen av Erdal, som blir omfatta av utbygginga, er stort sett eksponert for bilturistar i sommarhalvåret. Disse kører gjennom denne delen av dalen, stort sett uten stopp. Deira oppleving er basert på det dei ser gjennom bilvindauga. Skal desse turistane få ei positiv oppleving så er dei heilt avhengig av at lokale innbyggere dyrkar marka og held landskapet i hevd.

6. Eg meiner det er grunnlag for større lokal bruk av overskuddsmassane frå anlegget, sammenligna med det som det så langt er lagt opp til. Massane kan i enda større grad nyttast til opparbeiding av mark som kan dyrkast og haldast i hevd ved hjelp av moderne landbruksredskap. Ser spesielt at potensialet er større i område 3, nedanfor Heland, og område 9, ovanfor Tøri fram mot eigendommen min. Ber om at dette blir vurdert.
7. Det er viktigare for Erdal, dei som bur og har sitt levebrød der, for oss som har fritidseigendomar i området og for turistane at marka blir dyrka i staden for å ta vare på "ein gammal steinmur" ute på udyrkbare mark.

Mork kraftverks kommentarer

Harald Bruflot eier en fritidseiendom i Erdal, mellom inntaket og kraftstasjonen, som base for friluftsliv og friluftaktiviteter. H. Bruflot er positiv til utbygginga.

1. Det vises til vår kommentar 3 til Naturvernforbundets innspill. Vi mener også at varig bosetning og fortsatt drift av landbruket er viktig for reiselivet og opplevelsen av kulturlandskapet i dalen.
2. Det er utført konsekvensutredning for temaet fisk. Utredningen peker på at en minstevannføring på nivå med det som er foreslått vil gi gode forhold for fisk i elva. Selv om interessen er vurdert som liten for fiske i elva (jf. konsekvensutredning for friluftsliv og reiseliv), vil det etter all sannsynlighet fortsatt være mulig å få fisk i elva etter utbygging.
3. Ingen kommentar.
4. Kraftstasjonen som er planlagt vil være synlig for de som passerer den fra hovedvegen. Det er utført geologiske undersøkinger av kraftstasjonsområdet, og konkludert med at kraftstasjonen bør ligge i dagen. Vi skal foreta grundigere geotekniske undersøkinger av fjellet og fjellkvaliteten. Dersom fjellforholda og fjellkvaliteten er fordelaktig, vil det kunne vurderes om kraftstasjonen kan bygges i fjell. Men dette vil måtte avklares endeleg ifm. prosjektering og NVEs byggesaksbehandling.
5. Det vises igjen til vår kommentar 3 til Naturvernforbundets innspill. Vi viser vidare til våre avbøtende tiltak mht. landskap i konsesjonssøknaden, hvor vi vil utforme kraftsta-

sjonsbygningen i lokal byggeskikk. Dersom vi lykkes med utforminga av kraftstasjonen og anlegget for øvrig, mener vi også at anlegget kan oppleves som positivt for bilturistene.

6. I utgangspunktet ønsket vi å ta i bruk større områder for massedeponering i nærheten av kraftstasjonsområdet. Vi har imidlertid i all hovedsak fulgt de råd som er gitt i konsekvensutredningene for landskap og kulturhistorie (2008) for plassering og omfang av massedeponeringsområder, blant annet for å unngå uheldige endringer i kulturlandskapet slik det framstår i dag og for å unngå inngrep i områder med forhøyet mulighet for å finne kulturminner i grunnen. Endelig og detaljert utforming av massedeponeringsområder vil skje i samarbeid med kommunen og byggesaksbehandles av NVE.
7. Mork kraftverk vil ta vare på kulturminner og elementer i landskapet så langt som mulig, jf. avbøtende tiltak innen landskap og kulturminner i konsesjonssøknaden. Vi håper at vi har funnet en god balanse mellom de ønsker grunneierne har for massedeponering og jordforbedrende tiltak og hensynet til å ta vare på kulturlandskap og kulturminner.

Lærdal energis kommentar

1. Lærdal Energi ser planane for Mork kraftverk som eit positivt tiltak. Det er vanskeleg for oss å sjå negative sider ved den planlagde utbygginga.
2. Kraftverket vil betre forsyningstryggleiken for bygda i og med at ein no får eit kraftverk på den andre sida (vest) av Lærdal sentrum og svært nær Lærdal sentrum.
3. Vi har fått viljes erklæring frå selskapet om at dei vil bidra til at Lærdal Energi kan få bygd ut eit robust kraftnett i Lærdal kommune.

Mork kraftverks kommentarer

1. Ingen kommentar.
2. Dette er en verdi ved utbyggingsprosjektet som ikke har kommet godt fram i konsekvensutredningen. Vi er glade for at Lærdal energi nevner at forsyningssikkerheten for strøm i Lærdal vil styrkes som følge av utbyggingen.
3. Det er omfattende muligheter og planer for småkraftverksutbygginger i Lærdal kommune. Lærdal kommune har nettopp behandlet samlet plan for småkraftutbygging politisk. Lærdal Energi, E-CO Vannkraft og Østfold Energi har i fellesskap finansiert en utredning av utbygging av nettet i Lærdal. Utredningen skal danne grunnlag for konsesjonssøknader og investeringsbeslutninger. Nettet i Lærdal må forsterkes/ utbygges på en koordinert måte. Mork kraftverk har avtalt med Lærdal Energi at de vil være ansvar-

lig for søknader om nettutbygging som følge av Mork kraftverk. Mork kraftverk vil betale anleggsbidrag og for øvrig bidra til en effektiv nettutbygging i Lærdal.

Statens landbruksforvaltings kommentarer

1. SLF finner utredningene dekkende i forhold til kravene i utredningsprogrammet og de avbøtende tiltakene under tema landbruk som tilstrekkelige.
2. Det er registrert landskapsmessige verdier i området i Lærdal kommune sin kommunedelplan for landbruk og kulturminnevern. Mange av disse har sin bakgrunn i landbruket, noe som også er omtalt i utredningen. Det er derfor viktig for landbruket at de avbøtende tiltakene vedrørende massedeponier og anleggsarbeid gjennomføres med bruk av kulturminnekompetanse, slik at det tas hensyn til sporene etter de tradisjonelle driftsformene i landbruket. Dette er landskapskvaliteter som er viktige for området planlagte status som en nasjonal turistvei.

Mork kraftverks kommentarer

1. Mork kraftverk registrerer med tilfredshet at Statens landbruksforvaltning mener at utredningene innen landbruk er gjennomført dekkende.
2. Mork kraftverk er enig i at det er viktige hensyn å ivareta i forbindelse med massedeponering og anleggsarbeid. I konsesjonssøknadens kap. 7.2 om avbøtende tiltak innen landskap, kulturminner og tippområder, har vi besluttet at utforming og omfang av (de 7 omsøkte) deponiområdene vil vurderes på nytt for å få en optimal tilpasning til landskap og kulturminner. Vi har forutsatt at dette skal gjøres av landskapsarkitekt og i samarbeid med kommunens kulturminnekonsulent. Vi åpner for både å redusere antall deponier og eventuelt å utvide enkelte av dem, dersom det er forsvarlig. Når det gjelder planlagt status for nasjonal turistveg viser vi til høringsinnspill fra Statens vegvesen, Turistvegprosjektet.

Statens vegvesen (ved Turistvegprosjektet) sine kommentarer

1. Vi viser til søknad datert 14. juli 2008 om bygging av Mork kraftverk i Erdalselvi i Lærdal kommune. Statens vegvesen v/Turistvegprosjektet har tidlegare gitt uttale til melding for Mork kraftverk og har då peika på at den planlagde utbygginga grip inn i eit vassdrag som over ei strekning på ca. 8 km går parallelt med fv. 243 som er peika ut som framtidig Nasjonal turistveg på strekninga mellom Lærdal og Aurland. Det blir difor lagt sterk vekt på at vegfarande turistar skal ha ei god køyreoppleving på denne strekninga som har stor spennvidde frå vakkert kulturlandskap langs vassdraget i Erdalen til

høgfjell med snø og etter kvart dramatisk utsikt over Aurlandsfjorden. For at vegen skal få status som Nasjonal turistveg er det viktig å unngå skjemmaende inngrep som kan påvirke disse kvalitetene.

2. Den planlagde kraftutbygginga vil påvirke landskapet med redusert vassføring i elva. Sidan vassdraget ligg såpass djupt i dalføret vil ikkje dette bli spesielt godt synleg frå den framtidige turistvegen. Både hovudinntaket ved Kvigno og kraftstasjonen har fått ei slik plassering at desse elementa blir lite synlege frå køyrevegen. Desse forholda synest såleis akseptable i forhold til vegstrekninga sin turistvegkvalitet.
3. Det største og mest synlege inngrepet er tilkomsten til inntaket og utnytting av sideelva Kolda. Vatn frå Kolda skal etter planen takast inn via nedgravd røyrgate, men denne sideelva er ein viktig del av det spesielle landskapsbiletet ved Kvigno. I tillegg kjem inngrep som følgje av nødvendig vegbygging fram til inntaket med unntak av alt. 2 eller eit av dei andre alternativa som er basert på tunnel. For turistattraksjonen Nasjonale turistvegar meiner vi det er svært uheldig dersom sideelva Kolda inngår i kraftverksplanane og ber om at dette tiltaket blir teke ut av planen slik det er opna for i konsesjons-søknaden.
4. Det er også viktig at plassering og utnytting av massane frå kraftutbygginga blir gjort etter ein samla plan som tek omsyn til kulturlandskapet i Erdalen, men det ser ut til at dette temaet er teke godt vare på i søknaden om konsesjon for Mork kraftverk.

Mork kraftverks kommentarer

1. Mork kraftverk merket seg Statens vegvesens kommentarer ifm. meldingen. Vi har derfor generelt bestrebet oss for å utforme prosjektet skånsomt og unngå inngrep som påvirker opplevelsen for forbifarende negativt.
2. Mork kraftverk merker seg at Statens vegvesen mener at elva ligger dypt i terrenget og ikke er spesielt godt synlig fra Aurlandsvegen/Erdalsvegen, samt at også inntak og kraftstasjonen har fått en plassering som gjør vegstrekningen akseptabel i forhold til (kravene til) turistvegkvalitet.
3. Statens vegvesen er kritiske til utnyttingen av Kolda og vegbygging i Koldeli, og påpeker at det er svært uheldig for turistattraksjonen Nasjonale turistvegar. Det vises til vår kommentar 5 til Naturvernforbundets kommentar. Vi har lagt vekt på at en overføring av Kolda representerer økt kraftproduksjon med relativt små inngrep. Enkelte høringsparter har også nevnt at en veg over Koldeli vil gjøre utnytting av skogressurserne mulig. Strekningen med vannføringen/vannfall i Kolda som er synlig fra Aurlands-

vegen/Erdalsvegen er relativt kort og ligger opp mot fjellet. Verken Koldainntaket eller anleggsvegen vil være synlig fra Kvigno. Verdien av Kolda for landskapsopplevelsen mener vi er begrenset. Mork kraftverk er imidlertid klar over at inngrepet i form av rørtrasé og veg vil være synlig i en god periode etter utbyggingen. Det vises til konsekvensutredningen om landskap (2006), hvor det sies at inngrepene med rørtrasé og inntaksdam vil bli relativt lite eksponert, og sår i terrenget bli raskt leget. Konsekvensutredningen for landskap og kulturhistorie (2008) sier at vegtraseen over Koldeli vil redusere opplevelsesverdien av landskapet sett fra Aurlandsvegen/Erdalsvegen. De negative konsekvensene for landskapet kan trolig reduseres ved å tilpasse traseen til landskapet og ta vare på vegetasjonen nedenfor traseen.

4. Mork kraftverk er tilfreds med at Statens vegvesen har vurdert planene for massedeposering innenfor en ramme av Aurlandsvegen/Erdalsvegen som Nasjonal turistveg, og konkludert med at dette er tatt godt vare på i søknaden.

Elin, Karoline og Elisabeth Thyris kommentarer

Partene støtter Hans Inge Thyris kommentarer, og har følgende tillegg:

1. Vi vil understreke viktigheita av avsnittet om Samferdsel / Kommunikasjon. Dette vil innebære at vi nå får mobildekning i Erdal,
2. og at det kan vere eit håp om utbetring av vegen frå Fylkesvegen mot Tøri.
3. Det kan vel òg hende at breiband vil finne vegen til Erdal ved ei slik utbygging.

Mork kraftverk sine kommentarer

1. Det vises til vår kommentar nr. 6 til Hans Inge Thyris høringsinnspill.
2. Det vises til vår kommentar nr. 5 til Hans Inge Thyris høringsinnspill.
3. Dersom vi kommer fram til gode samarbeidsløsninger med lokale interessenter vil det kunne tilrettelegges for tilgang til fibernett for innbyggere i dalen. Men det er for tidlig å si noe sikkert om de reelle mulighetene per i dag, da dette i stor grad er avhengig av bredbåndsleverandørers interesse. Det vises for øvrig til vår kommentar 6 til Hans Inge Thyris innspill.

Fiskeridirektoratets kommentarer

1. Som det går fram av vedlagte kart er der lokalisert en låssettingsplass like ved Erdalselvi sitt utløp. Det omsøkte kraftverket vil neppe ha konsekvenser for denne låssettingsplassen når anlegget er satt i drift, men i utbyggingsperioden kan utslipp av mineralstøv blant annet få alvorlige konsekvenser for fisk (brisling) som står i steng.

2. Fiskeridirektoratet Region Vest anmoder om at de ansvarlige for utbyggingen av Mork Kraftverk AS tar hensyn til dette ved utslipp i elva. Skal det foretas større utslipp bør fiskerne som ev. har stengsatt fisk på omtalte låssettingsplass blir varslet.

Mork kraftverks kommentarer

1. Mork kraftverk har ikke hatt oppmerksomhet mot temaet, og takker for innspillet. I utbyggingsperioden vil det etableres sedimentering og tiltak som skal forhindre utslipp av mineralstøv til elva og fjorden. Dersom vi får kjennskap til at låssetting er aktuelt, vil vi kontakte de berørte fiskerne og orientere om kraftverksutbyggingen og de forebyggende tiltak som er iverksatt mot utslipp av mineralstøv.
2. Det vises til kommentar 1 over.

Bergvesenets kommentarer

Bergvesenet har gått gjennom søknaden, og konkluderer med at

1. "Så vidt Bergvesenet kan sjå, kjem utbygginga ikkje i konflikt med kjende førekomstar av mineralske ressursar. Bergvesenet har difor ingen merknader til søknaden."

Mork kraftverks kommentarer

1. Ingen kommentar

Riksantikvarens kommentar

1. Riksantikvaren vil ikkje gje høyringsfråsegn til denne saka. Fråsegn frå Sogn og Fjordane fylkeskommune vil ivareta kulturminneforvaltninga sine merknader.

Kystverkets kommentar

1. Vi kan ikke se at kraftverket vil få noen spesielle konsekvenser for forhold i sjø.
2. Vi kan heller ikke se at det planlegges dumping av masser e.l. i sjø i forbindelse med utbyggingen.
3. Kystverket Vest har derfor ingen merknader til søknaden.

Mork kraftverks kommentar

1. Ingen kommentar.
2. Mork kraftverk har ikke søkt om dumping av masser i sjø i forbindelse med søknaden. Vi er blitt kjent med at Statens vegvesen dumpet store mengder masser i fjorden i forbindelse med utbyggingen av Fodnestunnelen. Det ble etter det vi kjenner til utført omfattende utredninger av Statens vegvesen i den forbindelse. Dersom en situasjon oppstår hvor vi ikke har mulighet for å få utnyttet massene på en effektiv måte - og må snu oss om for å vurdere andre muligheter - vil dumping av masse i sjø eller uttransport av masse via lasteskip kunne være aktuelt.

Vi tror og håper at en slik situasjon ikke vil oppstå.

3. Ingen kommentar.

Advokatene Hove og Winjums kommentarer

Advokatene representerer grunneierne John Lars Sæbø, Inge Sæbø, Gunnar Sæbø, Marta S. Hallingstad og Øystein Helland.

1. Vi ser det slik at grunneigarar og busette i Erdal burde vore kontakta slik at dei, med grunnlag i deira lokalkunnskap, kunne fått mulegheit til å ytra seg om ulemper av prosjektet, i samsvar med s. 27 i konsekvensutgreiingsprogrammet under Informasjon og medverknad. Der forutset NVE at det skal opprettast kontakt med dei grupper som ein antar blir særleg råka av prosjektet. Mine partar kunne ha bidrege med verdifull informasjon og opplysningar om tilhøva knytta til Erdalselvi og Erdalen generelt, noko som ville ha gjeve utgreiingane ei meir heilheitleg og balansert framstilling. Mine partar fryktar at det har vore ein bevisst strategi frå utbyggaren si side at ein held tilbake informasjon og nærast hindrar enkelte i å få uttale seg om dei mange negative sidene dette utbyggingsprosjektet har. Det er grunn til å påpeike at det meste er utgreitt i 2006, altså på eit tidspunkt der svært få hadde informasjon om kva utbyggingsprosjektet gjekk ut på. Mine partar fekk ikkje skikkeleg utfyllande informasjon om prosjektet før på folkemøtet i Lærdal Rådhus den 07.02.07 i regi av NVE. Etter ein grundig gjennomgang av konsesjonssøknad og konsekvensutgreiing meiner mine partar at er her såpass store manglar og feilopplysningar at dei kan ha avgjerande betydning for saka. Mine partar har vanskeleg for å kjenna seg att i utgreiinga. Dei krev difor at NVE pålegg utbyggjar tilleggsutgreiingar på alle fagtema. Fleire stader i utgreiingane har Hans H. Thyri blitt intervjuet og gitt informasjon om dagens situasjon og tidlegare tilhøve. Det er her sagt at Hans H. Thyri er innbyggjar i Erdal, men dette er ikkje rett. Han har ikkje budd i Erdal sidan 1960. Dessutan er han far til Hans Inge Thyri, som er den største lokale interessenten i Mork Kraftverk.
2. Frost. H. H. Thyri har beskrevet situasjonen slik at elva er isdekt berre i øvre delen "ovanfor Kvigne". Dette er ikkje rett. Elva er ofte tilfrosen og isdekt heilt ned til munningen, rett nok i kortare periodar no enn for 40-50 år sidan på grunn av at det i seinare tid er hyppigare temperatursvingingar enn det var før. Det kan påpeikast at heile elva var heilt tilfrosen og isdekt med opp til 1 meter tjukk is vinteren 2000-2001, i ein periode på 4 månader. Det er grunn til å tru at frostrøyk vil bli eit større problem på strekninga nedanfor utløpet frå kraftstasjonen enn det som er lagt til grunn i konsekvensutgreiinga.

3. Grunnvatn flom og erosjon. Det er her sagt at det er utført synfaringar og innhenta informasjon frå grunneigarar i området. Kven har fått uttale seg om dette? Er det ein av interessentane i Mork Kraftverk? Me vil påpeike at området i og rundt Kolda er svært rasutsett, også i eit historisk perspektiv har det gått til dels store jordras her. Ein vil særleg nemne åra 1888 og 1906. Også hausten 2005 gjekk det fleire ras her. Planlagd anleggsveg gjennom Koldeli og nedgravd røyroverføring frå Kolda vil resultera i at ras og erosjonsfaren vil auke vesentleg. Mine partar ser det slik at både Koldeoverføringa og anleggsvegen bør ut av prosjektet. At desse blir nekta bygd vil også ha positiv verknad for reiseliv og vassforsyning for landbruk (beitedyr).
4. Det er grunn til å tru at sprengingsarbeid i samband med driving av tunellen vil auka faren for steinras som følgje av rystelsar i grunnen. Særleg utsett er fjellpartiet ovanfor Sæbø-Hjellum og området frå Helland til Kvigno.
5. Det kan og påpeikast at dei planlagde masseponia med liten avstand til elva vil auke faren for utskriding og ras då fjellgrunnen, der fleire av deponia er planlagde, har bratt helling mot dalbotnen og elva.
6. Fuglar. Det er sagt at det ikkje blei registrert sjeldne eller trua fugleartar i utbyggingsområdet. Mine partar meiner dette må grunne seg på dårleg utført registreringsarbeid. Her er m.a. ein hekkande bestand av fossefall på strekninga frå elvemunningen og forbi Kvigno. Det er heller ikkje sjeldan at ein observerer arten langs sideelvane Stega, Kolda og Skorva. Vidare er det ein bestand av hegre langs Erdalselvi. Det er observert 5-7 individ av arten samstundes. Dette er eit av dei fagtema der det bør utførast tilleggsutgreiing.
7. Fisk. At fiske i Erdalselvi representerar ein liten verdi, isolert sett, er for så vidt riktig, men ved satsing på til dømes gardsturisme vil fiske i elvar kunna representera ein betydeleg verdi. I utredninga er det sagt at "minstevannføringen på nivå med det som er foreslått vil gi gode forhold for fisk i elven". Mine partar meiner dette er feil. For å sikre gode tilhøve for fisk, bør minstevassføringa i sommarhalvåret vere 600 l/s, ikkje 300 l/s. Ei minstevassføring på 600 l/s vil også ha svært positiv effekt for reiseliv, samt at ein vil oppretthalde den gjerdeeffekten elva har i dag. Andre avbøtande tiltak bør og vurderast, som til dømes terskelbygging og utsetjing av yngel.
8. Landskap. Ei utbygging i det omfang det her er lagt opp til, vil gi store negative konsekvensar for landskapskvalitetane i Erdal, og ikkje minst for den nasjonale turistvegen mellom Lærdal og Aurland som no er eit satsingsområde frå Statens Vegvesen, at det burde vere grunn nok til å seie nei til heile utbyggingsprosjektet, og heller opne for eventuelt fleire minikraftverk. Om det likevel blir gjeve konsesjon til den omsøkte utbygginga kan følgjande tiltak avbøte skader landskap og reiseliv:
 - sprengje kraftstasjonen inn i fjell.
 - nekte bygging av tilkomstveg over Koldeli. I utgreiinga er det sagt at tilkomstveg over Koldeli kan ha positiv effekt for uttak av ved. Vidare er det peika på som eit avbøtande tiltak at ein skal bevare skog langs vegen (på nedsida) for å skjerme for innsyn til inngrepa i landskapet frå Aurlandsvegen. Dette er motstridande utsegner. Skogen vil ha liten skjermande effekt av di Aurlandsvegen ligg atskillig høgare i terrenget på motsatt side av dalen.
 - nekte overføring av Kolda. Kolda har lite vassføring gjennom heile året, med unntak av snøsmeltinga om våren, dvs. på den tida då vassføringa i Erdalselvi er større enn slukeevna til kraftverket kan ta.
 - legge tilkomstveg frå Håmålssvingen ovanfor Hestevoll i tunell som også vil skåne dei mange kulturminna i området her.
 - pålegga ei minstevassføring på minimum 600 l/s (over dam) på sommarhalvåret.
 - full driftsstans i vinterhalvåret.
 - leggja linjenett (66 kV) frå Erdal-Lærdal i jordkabel (sjøkabel). At linjeframføringa mellom Erdal og Lærdal blir lagd i kabel vil og bidra til å få eit sikrere nett, enn det ei luftlinje vil gje på dei mange rasutsette stadene på denne strekninga. Nedre del av Erdal er frå før hardt belasta med både høgspenning og lågspenning kraftlinjenett og telefonlinjer. Det er i praksis ikkje plass for bygging av fleire linjer i luftspenn her.
9. Vannkvalitet, vannforsyning. Mine partar meiner at Hans H. Thyri her gir feilaktig informasjon. Her er det sagt at Erdalselvi ikkje vert nytta som drikkevassskjelde i verken offentleg eller privat forsyning. Dette er ikkje rett. Elva vert nytta som reservedrikkevassskjelde for gardsbruk og husstandar i Erdal når tilsiget i ordinære brønner utilstrekeleg i langvarige turkeperiodar, noko som ofte skjer, samt i kuldeperiodar på vintertid. Erdalselvi er nytta som reservedrikkevassskjelde av gnr. 34/1 og 34/8 m.fl.
10. Nedst ved elvemunningen er det og brønner som har tilsig frå elva. Det er svært sannsynleg at vatn frå elva vert ueigna som drikkevatt som følgje av tilslamming og sig frå dei mange deponi som er planlagde oppover Erdalen med kort avstand til elva. Dette vil gi størst utslag i anleggsfasen, men og seinare. Her kan også påpeikast oljeutslipp i anleggsfasen. Redusert vassføring i elva samt

- sprenging av tunell vil og kunna medføre redusert vassstilførsle i eksisterande grunnvassbrønner. I begge tilfelle lyt utbyggar påleggast avbøtande tiltak.
11. Jordvatning. At det i dag er slutt på vatning slik Hans H. Thyri opplyser, er ikkje rett. Fleire bruk har permanente vatningsanlegg med inntak frå elva som kan takast i bruk ved behov. For dei fleste bruka i Erdal er elva den einaste sikre vassforsyningsmuligheten til jordvatning. Erdalselvi er og ei viktig drikkevassforsyning for beitedyr. Elvas betydning for vassforsyning både til husbruk, vatning m.m. er viser seg m.a. i kjøpekontraktar vedrørande sal av fallrettar i perioden 1909-1919. Det einaste avbøtande tiltaket vil vera at utbyggar blir pålagd å sleppa over dam ei minstevassføring som tilsvarar naturleg vassføring på sommarstid (600 l/s).
 12. Støy. Det bør påpeikast at støy i anleggsperioden som følgje av sprenging, lasting og transport mv., vil bli til langt større sjenanse for samtlige stader i Erdal enn det som er konkludert med i utgreinga, der det er sagt at det er i størst grad Bjørkum som blir mest råka av støy. Støy frå kraftstasjonen vil og bli ei ulempe for busetnaden i Erdal. Aller mest i nedre del av Erdal. Forutan Erdal ungdomshus, som vil bli næraste nabo til kraftstasjonen, er det åtte bustadhus som ligg frå 100-300 m frå kraftstasjonen der støy vil bli eit stort problem. Ein ser det som einaste effektive tiltaket mot støy at kraftstasjonen vert sprengd inn i fjell og at tilbakeføringa av vatnet til elva må skje gjennom tunell eller nedgraven kullvert.
 13. Jordbruk. I jordbrukssamanheng spelar Kolda ei viktig rolle som vassforsyning til beitedyr og har i tillegg ein viss funksjon som gjerde mellom beitedyr frå Erdal på nordaustsida og Eri på sydvestsida. Erdalselva er som nemnt viktig for vassstilførsel til beitedyr, jordvatning og drikkevassforsyning. Elva sin funksjon som naturleg gjerde kan ikkje erstattast ved å setja opp nettinggjerde. Eit slikt gjerde vil og utløyse eit behov for årleg vedlikehald det nette let seg gjera å gjennomføra verken kostnadmessig eller i praksis. Om det blir behov for oppsetjing av gjerde langs elva, vil det på ein del av strekninga vera naudsynt med gjerde på begge sider for å hindra at dyr går seg fast i eit turlagd og ulendt elvegjel. Mine partar ser det som urealistisk å få til avtalar om eit anna beitingmønster enn det som er etablert. For å oppretthalde den svært viktige gjerdeeffekten elva har i dag ser ein det som einaste avbøtande tiltak at utbyggar blir pålagd å sleppa ei akseptabel minstevassføring over dam på minimum 600 l/s, og at det blir etablert målestasjonar i elva, der ein kan halde kontroll med at kravet til minstevassføring blir overheldt. Ved ei eventuell anleggsverksemd i Koldeli må det påreknast uro for hjortevilt og tapt utnytting av jaktrettar, både i anleggsfasen og i fleire 10-år etterpå. Mine partar meiner at massedeponia vil ha ubetydeleg nytteverdi for jordbruksareal, men store negative konsekvensar for landskap, ras og turisme mv.
 14. Veg og massetransport. Mine partar ser det slik at det enorme omfanget av massetransport som vil bli nødvendig for dette prosjektet, vil gi katastrofale følgjer for vegnettet i Erdal. Veggen frå sjøen og til Kvigno vart bygd som kjerreveg for hest i perioden 1910-1912. Det meste av veggen ligg på tørrmurar opp mot 5-6 meters høgd. Desse murane har i liten grad vore vølte eller forsterka sidan veggen vart bygd, sjølv om det meste av veggen er utvida i breidda. Murane og vegstrukturen elles er ikkje dimensjonert for å tåle det akseltrykk eller den mengden det her vil vera behov for å transportera. Vegane her har heller aldri tidlegare vorte utsette for transport av slike volum. Det vil vera eit stort tap for den nasjonale turistvegvegen om desse fine gråsteinsmurane blir øydelagd. Dei er ein attraksjon i seg sjølv. Om denne veggen bryt saman og blir stengd i periodar vil det vera til stor ulempe for fastbuande i Erdal og for trafikken gjennom dalen elles.
 15. Ringverknader. Mine partar avviser påstanden om at Mork Kraftverk vil gi positive ringverknader for busetnaden i Erdal eller stimulera jordbruksdrifta. I realiteten er det fire gardsbruk i Erdal som får inntekter frå kraftverket. Dei andre 6-8 bruka som grensar til elva vil sitja att med ulemper av kraftturrlagde elv, kraftlinjer mv. Ved framtidig satsing på gardsturisme på desse bruka vil det neppe vera særleg attraktivt med til dømes utleigehytter langs eit turlagd elvefar. Om lag 2/3 av inntektene frå kraftverket vil gå til E-Co Energi AS, dvs. Oslo kommune. Desse inntektene vil ikkje bidra til å oppretthalda busetnaden i Erdal, og heller ikkje skape verdiar for lokalsamfunnet. Det er heller ikkje rett at den 4 km lange elvestrekninga som er planlagt utbygd er lite synleg frå veggen. Ein forutset i så fall at det ikkje skal skje normal skogrydding. Om lag 70 % av denne elvestrekninga vil vere synleg frå turistveggen ved moderat skogrydding.
 16. Kulturhistorie/Kulturminne. Mine partar reagerer på påstanden om at Erdal samla sett, med gardane Sjøbakken, Sæbø, Bjørkum, Helland og Sæl m.fl., ikkje representerar meir enn liten-middels verdi i historisk samanheng. Erdalen har så langt vore lite berørt av større inngrep, slik at mulegheten til å gjera funn frå førhistorisk tid er difor store. Det går fram av utgreiingane at Bygdeboka for Lærdal, bind 5, er lagd til grunn i utgreiingane når det gjeld gardane sin historie. Det kan påpeikast at sjølv om Bygdebo-

ka er eit svært bra oppslagsverk når det gjeld slektshistorie og gardssoge, er den neppe utarbeidd med tanke på å vera eigna som grunnlagsmateriale i ei konsekvensutgreiing ved kraftverksutbygging. Dette skulle ein tru burde utløysa behov for langt grundigare feltarbeid og registreringar. Forutan at dei planlagde massedeponia på Bjørkum og Thyri vil berøra gamle vatningsveier, veg, steingardar mv. vil me påpeika at den planlagde tilkomstvegen og røyroverføringa over Koldeli (på austsida av Erdalselvi) vil berøra det som kan vera spor etter førhistorisk busetnad. Ved hårnålssvingen ovanfor Hestevollen ligg det, som nemnt i utgreiinga, ein historisk vegstubb med eit løypestrengspel i enden av vegen. Denne vegen vart opparbeidd før 1900 for transport av ved og lauv. I tillegg til dette finst det ytterlegare 5-6 løypestrengspel her, ein gamal steingard i grensa mellom Helland og Kvigne, gamal tuft som kan vera spor etter gamal busetning på Greivesletten samt ein om lag 300 m lang historisk vegstubb av den gamle "Kvigna"vegen frå før 1912. Det er grunn til å tru at denne vegen i gamal tid også hadde ein funksjon som ferdsleveg mellom Lærdal og Aurland. Samla sett skulle ein gå ut frå at desse momenta har ein stor historisk og kulturell verdi, noko som burde utløysa reelle granskingar og registreringar i områda her, og at det då blir oppretta kontakt med grunneigarar som har opplysningar å bidra med om dette tema.

17. Oppsummering. Mine partar meiner at konsekvensutgreiinga inneheld mykje feilaktig informasjon og at fagrapportane i utilbørleg grad vert tolka i favør av ei utbygging. Påleggget om å rådføre seg med grunneigarar som vert råka av utbygginga, er ikkje følgt opp. Tvert imot så er her nytta åpenbart inhabile personar som informasjonskjelde, med resultat deretter. Min partar kan ikkje vere samde i at dette utbyggingsprosjektet er lite kontroversielt. Samla sett har dette prosjektet større negative konsekvensar for Erdal enn det utbyggingsprosjektet som vart trekt i 1996. Ein kan heller ikkje sjå at kraftinntektene kan vege på for utbyggings- og driftskostnader, naturinngrep og ulemper for busetnad og næring i Erdalssamfunnet.

Mork Kraftverks kommentarer

1. Mork kraftverk har lagt vekt på å gjennomføre en tradisjonell konsesjonsprosess i tråd med myndighetenes krav. Ulike interessenter kan ha ulike forventninger til slike prosesser. Det ble prosjektledelsen kjent med våren 2008, og tok derfor kontakt med en rekke berørte og interessenter for å sikre en god prosess og medvirkning. Prosessen med grunneiere, fjellsameie, det lokale energiselskap og kommune mener vi har

vært konstruktiv og nyttig for alle parter. Det vises bl.a. til invitasjoner til grunneiere og naboer til orienteringsmøter om kraftverksplanene i februar 2008, kontakt med Øystein Helland, Lars Sæbø, Inge Sæbø og Gunnar Sæbø ifm. befaringer i mai 2008, invitasjon til grunneiermøte i juli 2008 på Kvigno og deltaking fra grunneiere på nevnte grunneiermøte og møte ifm. høringen i september 2008, med bl.a. god mulighet for å komme med kritiske kommentarer og synspunkter om kraftverksprosjektet.

2. De kontaktene prosjektledelsen har hatt med grunneierne har vi oppfattet som konstruktive og nyttige for alle parter. Vi stiller oss derfor noe undrende til kritikken på temaet medvirkning og informasjon som nå framkommer. Som følge av kontakt med prosjektledelsen ønsket Inge Sæbø masser for eventuelt å utbedre kaiområdet på sin eiendom (side 36 i søknaden). Flere av innspillene som er gjengitt i advokat Winjums høringsuttalelse, er kommet fram tidligere i prosessen fra grunneierne og også benyttet som underlag for utforming av endelig søknad. Når det gjelder grunneierens muligheter for å bli rådspurt ifm. de ulike fagutredningene i konsekvensutredningen, er det i stor grad opp til de ansvarlige utrederne å rådføre seg med kompetente ressurspersoner. Mork kraftverk mener at vi ikke har hindret fagutrederne til å gjennomføre konsekvensutredningene slik de har ønsket. Mork kraftverk er uenig i påstanden om at fagutredningene er utilstrekkelige og med feil og mangler. Mork kraftverk mener at utredningsprogrammet er fulgt og at det ikke er behov for tilleggsutredninger.
3. Temperaturen i avløpsvannet ut fra kraftstasjonen vil trolig ha ubetydelig høyere temperatur om vinteren enn i dagens elv. Mork kraftverk mener at det er lite trolig at det vil skje særlig merkbare endringer for frostrøyk som følge av tiltaket. Når vinteren er så streng at elva fryser eller at vannføringen er så lav at drift ikke er aktuelt, vil kraftverket stoppes.
4. De store rasene som kommenteres fra 1888 og 1906 skjedde i Morkahagen - nordøst for Kolda, og ikke i Koldeli. I søknaden er det påpekt at Erdal og også området i Koldeli er rasutsatt, og at anleggsarbeid i lia øker risikoen for skred. Prosjektering og anleggsarbeid vil utføres med dette for øye. Det vises for øvrig til vår kommentar 5 til Naturvernforbundet og vår kommentar 3 til Statens vegvesen.
5. Sprengningsarbeider vil i hovedsak foregå langt inne i fjellet, og det antas at rystelsene er så små at de ikke vil kunne utløse steinras. Vi mener at området Sæbø-Hjellum ikke er utsatt i det hele tatt og at området fra Helland til Kvigno er meget lite utsatt for sprengningsrystelser som kan utløse stein-

- ras. Normale forholdsregler ved fjellsprenning vil selvfølgelig tas. Det stilles krav til sentral godkjenning av firma for fjellsprenning i denne klasse fra myndighetenes side (Statens bygningstekniske etat). Under prosjektering vil vi likevel spesielt ha oppmerksomhet rettet mot spørsmål om rystelser og ta effektive forholdsregler for anleggsarbeidet.
6. Massedeponier vil utformes og anlegges slik at faren for ras og utglidning ikke øker.
 7. Det vises til fagutredningene mht. registrering av fugl. Gråliegre er kategorisert som en livskraftig art i artsdatabasen. Hegre observeres særlig når brislingstenger står i fjorden. Det er ikke registrert fossefall på elvestrekningen i konsekvensutredningen. Levekåra for fugl og eventuelt fossefall vil fortsatt være gode i vassdraget med sidebekker også etter utbygging. Mork kraftverk mener det ikke er nødvendig å utføre tilleggsutredning på temaet fugl.
 8. Det vises til vår kommentar 2 til Harald Bruflot. Terskelbygging er vurdert som avbøtende tiltak, men har liten eller ingen verdi i Erdalselvi, da elva har mange små høler og relativt god vanndekning selv i perioder med lav vannføring. Det antydes i fagutredningen for fisk at produksjonen av fisk kan gå noe opp på den utbygde strekningen etter en eventuell utbygging. Foreslått minste vannføring på 140 l/s om vinteren (1.10-30.4) og 300 l/s om sommeren (1.4-30.9) ligger til grunn for fagutredningens konklusjoner. Økning av minste vannføring vil etter det vi kan forstå sannsynligvis ikke ha nevneverdig positiv betydning for fisket. Statens vegvesen påpeker i sin høringsuttalelse at elva er lite synlig fra Aurlandsvegen/Erdalsvegen. En økning av minste vannføringen, ut over det som er foreslått ut fra hensynet til biologisk mangfold, er derfor trolig ikke et tiltak som har positiv effekt for reiselivet. En økning av vannføringen mener vi ikke har betydning for elva som gjerdeeffekt. En av Erdalens største sauebønder, Hans Inge Thyri, har påpekt i sin høringsuttalelse at "... det meste av arealet som grenser mot elva i nedre del av vassdraget, er gjerda inn. Det er likevel nesten ei årleg hending at sau ramlar på elvi og stryk med..... Redusert vassføring vil kunne auke moglegheitene for at sau som dett på elvi overlever".
 9. I forhold til landskap vises det til høringsuttalelse fra Statens vegvesen ved Turistvegsprosjektet og vår kommentar 1 og 2 til Statens vegvesen, samt vår kommentar 3 til Naturvernforbundet. Mht. å sprengje kraftstasjonen inn i fjell vises det til vår kommentar 4 til Harald Bruflot. For temaet veg over Koldeli viser vi til vår kommentar 3 til Statens vegvesen og kommentar 5 til Naturvernforbundet. For overføring av Kolda viser vi til vår kommentar 3 til Statens vegvesen. For veg til inntaksområdet viser fagutredningen at en trasé langs elva berører få kulturminner. Samme hvilken trasé til inntaket som velges, vil vi gjennom samarbeid med kommunen velge en trasé som i stor grad unngår berøring med kulturminner i området. Temaet minste vannføring har vi kommentert under pkt. 7 over. Forslaget om ikke å tillate drift i vinterhalvåret anser vi som uaktuelt. I et normalår er det beregnet en vinterkraftproduksjon på 13,6 GWh, en produksjon som ofte er høyt verdsatt i kraftmarkedet. Når det gjelder linjenettet fra Lærdal til Erdal har Lærdal energi uttalt at de vil fortrinnsvis oppgradere/forsterke dagens linje, eventuelt søke om i hovedsak å få bruke samme trasé for en 66 kV linje som dagens trasé. Etter det vi har fått opplyst fra Lærdal energi vil det ikke være aktuelt med flere nye linjer til Erdal, men aktuelt med en oppgradering av eksisterende. I tillegg vil det komme en kort tilførselslinje fra kraftstasjonen til nærmeste eksisterende koblingspunkt på andre sida av elva vvs ungdomshuset.
 10. Erdalselvi vil også etter utbygging kunne benyttes som reservedrikkevannskilde for gardsbruk og husstander ved tørkeperioder eller i kuldeperioder, dersom den ikke fryser helt til, noe som sjelden skjer.
 11. Vi er kjent med at det er grunnvannsbrønner i nærheten av utløpet av elva, jf. kontakt med og brev fra Magnar H. Bjørkum. Dette er tatt hensyn til ved utforming av avbøtende tiltak, jf. tabell 7-1 om vannkvalitet. Her er det og nevnt tiltak mot forurensning. Mork kraftverk er uenige i at elva vil bli uegna som aktuell reservedrikkevannskilde etter utbygginga. Mork kraftverk mener det er svært lite sannsynlig at utbygginga vil medføre redusert vanntilførsel eller kvalitetsproblemer i eksisterende grunnvannsbrønner.
 12. Mork kraftverk mener at en vannføring på nivå med omsøkt minste vannføring ikke vil hindre muligheten for uttak av vannmengder for husbruk, tradisjonell jordvanning eller for beitedyr. Det er riktig at det i de fleste kjøpekontraktene/tinglyste avtaler fra starten av forrige århundre er tatt hensyn til dette behovet. En vanlig formulering i kontraktene er eksempelvis "Selgerens eiendom forbeholdes vann til husbruk, vanningsvann og slipesteinsvann". På den annen side er også kjøper gitt omfattende rettigheter gjennom eksempelvis "Kjøperen og senere eiere har rett til å demme, senke og slippe vannet og lede det hvor som helst og på hvilken som helst måte og i det hele tatt disponere over det på den for seg selv heldigste måte". I tillegg til minste vannføring ved inntaksdam, vil det være et vesentlig bidrag med tilslag i nedenforliggende restfelt, herunder Hellandsgrovi, Stegagjeli og Vetlagjeli, i et

- normalår beregnet til i gjennomsnitt over 500 l/s (og >1100 l/s over sommerperioden og >140 l/s over vinterperioden). Mork kraftverk er derfor uenig i at en økning av minstevannføringen til 600 l/s er avgjørende for framtidig tilgang til vann fra elva til husbruk, vanning og beitedyr.
13. Støy fra anleggsarbeidet og tungtrafikk i anleggsperioden vil være til sjenanse for naboe, det er ikke til å unngå. Ved en god utforming og materialbruk i kraftstasjonen, bør sjenerende støy fra kraftstasjonen i driftsfasen unngås. Det er etter hvert opparbeidet god kompetanse og erfaring på støyredukerende tiltak i kraftstasjoner, og denne erfaringen vil utnyttes ved detaljprosjektering. Det vises for øvrig til vår kommentar 4 til Harald Bruflot om kraftstasjon i fjell.
 14. For Erdalselvis betydning som barriere for husdyr vises til vår kommentar 7 over. Vi mener at Kolda ikke har noen gjerdeeffekt for beitedyr mellom Erdal- og Erisidene. Til det er vannføringa for liten. Det vil bli etablert måling av vannføringa ved inntaket og med avlesningsskjerm ved kraftstasjonen, slik at en løpende kan kontrollere at kravet til minstevannføring blir overholdt. Når det gjelder påvirkningen på hjortejaktmulighetene under og etter anleggsperioden viser erfaringer fra (veg-) anleggsarbeid i Lærdal for øvrig ingen avgjørende negativ innvirkning på dette. Mork kraftverk skal vise varsomhet under anleggsarbeidet, både mht. husdyr og vilt, men mener at jaktmulighetene ikke forringes av utbygginga verken på kort eller lengre sikt.
 15. Mork kraftverk er klar over vegstandarden i Erdal. Det vises til vår kommentar 5 til Hans Inge Thyri.
 16. Mork kraftverk mener at utbygginga gir gode ringvirkninger lokalt, og er uenige i påstanden. Elva vil ikke tørrlegges, det er hele tiden foreslått krav til minstevannføring. Det vises for øvrig til Statens vegvesens høringsuttalelse mht. elvas synlighet fra Aurlandsvegen/Erdalsvegen. Det er Hans Inge Thyri og Herborg Bjørkum som i dag har utleiemulighet av fritidshus i dag. Hos Thyri er det ingen leietakere som de siste 4 år har vært interessert i fiske i elva.
 17. Mork kraftverk har fått gjennomført grundige fagutredninger/konsekvensutredninger av arkeolog for temaet kulturminner og kulturhistorie (2008) for vegalternativer til inntaket, alle aktuelle massedeponiområder og kraftstasjonsområdet. Det vises til vår kommentar 2 til Statens landbruksforvaltning og kommentaren 8 over. Vi vil samarbeide tett med Lærdal kommune for å finne de løsningene som gir minst mulig innvirkning på viktige kulturminner i områdene. Mork kraftverk stiller seg positive til samarbeid med grunneiere i Erdal i denne prosessen. Vi ønsker også å presisere at NVE skal godkjenne alle bygge- og anleggsplaner for bygging iverksettes. Flere av jordteigene som det er aktuelt å benytte som deponier er tidligere planert og arrondert. Mulighetene for å finne funn fra førhistorisk tid mener vi er små for områdene. Det vises til fagutredningene for kulturhistorie. Mork kraftverk mener at det ikke er nødvendig med tilleggsutredninger for å belyse temaet kulturminner og kulturhistorie ytterligere.
 18. Mork kraftverk er uenige i at konsekvensutredningen inneholder mye feilaktig informasjon. Videre mener vi at kravene til medvirkning og informasjon med grunneiere og andre interessenter er oppfylt. Mork kraftverk mener avslutningsvis at gode kilder på lokale og historiske forhold er benyttet i vårt arbeid med konsesjonssøknaden.
- Lærdal kommunes kommentarer*
- Lærdal kommune gir uttale til NVE om Mork Kraftverk med fylgjande merknadar:
1. Svært viktig å gjera inngrepet så skånsomt som mogleg.
 2. Bruke massane i området så langt det lar seg gjera.
 3. Bruke grushola (område 11).
 4. Bruke dei 6 deponiområda for landbruk som er med i planen.
 5. Rest deponimassar må stillast til disposisjon for Lærdal kommune.
 6. Det må lagast ein statusrapport på vegnettet i Erdal før anleggsstart, vegstandarden må tilbakeførast til minst like god standard etter at anleggsperioden er over.
 7. Anleggsvegen bør ligge i Koldeli som omsøkt.
 8. Positivt med straum til øvre del av Erdalen.
 9. Absolutt krav om minstevassføring.
 10. Utforming av kraftstasjonen: ta omsyn til omgjevnadane i val av material og utforming, og med minst mogleg støy frå anlegget.
 11. Kommunen forutset at utbyggjar sørgjer for tilfredstillande mobildekning i Erdal også etter at anleggsperioden er over.
 12. Støtter seg elles til dei avbøtande tiltaka sett opp i konsekvensutredninga i søknaden.
- Mork kraftverks kommentarer*
- Mork kraftverk er tilfreds med at Lærdal kommune er positive til prosjektet. Vi har merka oss at et samlet kommunestyre var positive til en utbygging, at femten representanter utgjorde flertallet og at to representanter stemte for en annen positiv innstilling.
1. Mork kraftverk har merka seg Lærdal kommunes saksutredning, og vil ha spesiell oppmerksomhet mot å gjere inngrep og anleggsarbeid så skånsomt som mulig. Vi vil legge opp til å ha tett kontakt med kommu-

- nen i planleggingsfasen av detaljutforming og i byggesøknader til NVE. Vi vil videre legge opp til systematiske møte mellom vår byggeledelse og representanter fra kommunen, med sikte på å avklare problemstillinger i forkant. Mork kraftverk vil ha som mål å finne løsninger som bidrar til nytte både for kraftverket og kommunen, herunder at deponimasse stilles til disposisjon for Lærdal kommune.
2. Mork kraftverk er tilfreds med Lærdal kommunes innstilling om å bruke massene i området så langt det lar seg gjøre.
 3. Grushola ved Sjøbakken har vært sandtak og det er næringsvirksomhet i form av knuseverk i dag. Nyttbare ressurser er utnyttet. Grunneieren/næringsvirksomheten har ønske om å bruke området som deponi for masse som framtidig ressurs for knuseverket. Mork kraftverk er innstilt på å bidra med masse til denne næringsvirksomheten. Området er inngangsporten til Erdal og er ikke pent per i dag. Vi ser for oss at det kan etableres en mer naturlig permanent vegetert kant/skråning mot Aurlandsvegen/Erdalsvegen og bebyggelsen på Sanden, slik at næringsvirksomheten og knuseverket blir bedre skjermet. Endelige detaljer vil utformes i samarbeid med grunneier og kommune og søkes NVE ifm. byggesaksbehandling.
 4. Det vises til kommentar 2.
 5. Det vises til kommentar 1.
 6. Mork kraftverk vil registrere og dokumentere alle aktuelle vegers kvalitet og standard på forhånd. Dersom det oppstår skade eller svekkelser på vegene, vil de utbedres. Det vises for øvrig til vår kommentar 5 til Hans Inge Thyri.
 7. Vi registrerer at Lærdal kommune er positive.
 8. Det vises til vår kommentar 3 til Hans Inge Thyri.
 9. Mork kraftverk har foreslått spesifikke krav til minstevannføring i elva. Det vises til vår kommentar 7 til Advokatene Hove og Winjum og kommentar 2 til Harald Bruflot.
 10. Det vises til vår kommentar 12 til Advokatene Hove og Winjum og vår kommentar 4 til Harald Bruflot.
 11. Det vises til vår kommentar 6 til Hans Inge Thyri.
 12. Mork kraftverk er tilfreds med at Lærdal kommune for øvrig støtter seg til de avbøtende tiltakene som er foreslått i søknaden.

Sogn og Fjordane turlag

Om friluftsliv i det aktuelle området:

1. Omtalen av friluftsliv i konsekvensutgreiinga for friluftsliv og reiseliv, er ganske bra, så vi skal ikkje ta opp at det som står der. Den nedre delen av Erdalen er først og fremst viktig for friluftslivet lokalt. Lenger oppe i dalen, frå Vardahaug bru og oppover, er Er-

dalen regionalt og truleg også nasjonalt viktig for friluftsliv. Vi kan nemne at både Sogn dal Turlag og Luster Turlag har hatt felles turlar i det området.

2. For reiseliv er heile Erdalen, også den nedre delen, både nasjonalt og internasjonalt viktig. Statusen fjellvegen Lærdal - Aurland har som nasjonal turistveg, understrekar dette. I utbyggingsområdet er det derfor svært viktig å ta godt vare på vegane og natur- og kulturlandskapet!

Kommentarar til utbyggingsplanane:

3. Slukeevna for kraftstasjonen varierer mellom maksimum 260 % (= 12.000 l/sek) og minimum 26 % (= 1.200 l/sek) av gjennomsnittsvassføringa. Vassutnyttinga gjennom året er 71 %. Alminneleg lågvassføring er 140 l/sek, som er 3 % av gjennomsnittsvassføringa. Maksimum slukeevne på 260 % er ei uvanleg høg utnytting for eit elvekraftverk, og indikerer at utbyggaren ønskjer å utnytte flaumane i elva maksimalt. Vassføringskurvene i Figur 6.1, 6.2 og 6.3 på side 40 og 41 i konsesjonssøknaden, viser at resultatet av dette blir at i turistmånaden august vil elva med ei minstevassføring på berre 300 l/sek framstå som så og seie tørr nesten heile månaden både i våte, middels og tørre år. Det blir berre nokre få augustedagar i våte og middels år at det blir overløp. I tørre år vil elva framstå som nesten tørr både i juli og august. Både for reiseliv og friluftsliv er dette eit svært uheldig resultat av kombinasjonen av svært høg maksimal slukeevne og svært låg minstevassføring om sommaren! Minimum slukeevne på 26 %, 1.200 l/sek, er også uvanleg høgt. Det er faktisk like mykje som den maksimale slukeevna i mange småkraftverk. Vassføringskurvene viser at dette fører til at i 6-månadersperioden mellom ca. 5.11 og ca. 5.5 vil kraftverket i normale og tørre år stå fullstendig stille utan produksjon i om lag 5 1/2 månader. I våte år vil stillstandsperioden i det same tidsrommet vere i underkant av 5 månader. Utbyggaren sitt opplegg er altså at i den perioden av året då landet har mest bruk for kraft, og når det knapt nok fins turistar i Erdalen, då skal vassressursane utnyttast dårleg. Om sommaren derimot, når ei "levande elv" er svært viktig for landskapsopplevinga, og dalen strøymer over av turistar, då skal vatnet utnyttast maksimalt! Utbyggaren sitt opplegg for bruken av vatnet i elva, er at i store delar av turistsesongen skal vassføringa i elva vere mykje mindre (300 l/sek) enn den er størstedelen av vinteren (opptil 1339 l/sek)! Sjå vassføringskurvene. Er det å ta omsyn til reiseliv og friluftsliv???
4. Ei anna side ved å ta omsyn til reiseliv og friluftsliv: Spesielt for reiseliv, men også for friluftsliv, er overføringa av Kolda med den tilhøyrande vegen, svært kontroversiell.

5. Kolda har ei gjennomsnittsvassføring på 110 l/sek, og ein stor del av vatnet i elva kjem under snøsmeltinga når det vil vere overløp over dammen uansett om Kolda vert overført eller ikkje. Til samanlikning: Alminnelig lågvassføring er 140 l/sek. Minimal slukeevne er 1.200 l/sek. Gjennomsnittsvassføringa i Kolda er klårt mindre enn den minste vassføringa ein skal sleppe om vinteren, og berre litt over 1/3 av minste vassføringa om sommaren. Overføring av dette vesle "musepisset" er altså E-CO Vannkraft as sitt primært konsesjonssøkte utbyggingsalternativ! Vi er oppgitt! Vi må dessverre seie det så sterkt som at denne prioriteringa får E-CO Vannkraft as til å framstå for oss som ein lite seriøs utbygger! Vi ber NVE syte for at den fullstendig meiningslause - og kontroversielle - overføringa av Kolda, med tilhøyrande veg, vert stroken frå utbyggingsplanane!
6. ... 3.3.2 Inntak og inntaksområde: Viss elva skal byggast ut, ser plasseringa av inntaket for oss ut til å vere fornuftig. Det er lite inn-syn, og storleiken på det neddemde arealet vert beskjeden.
7. ...3.3.3 Reguleringar og overføringar: Som alt nemnt, går vi sterkt mot overføringa av Kolda. Vi kan ikkje sjå at det er sterke nok saklege grunnar til ei overføring med så pass store inngrep og med så lite vatn. Vi ber NVE sjå vassføringa i Kolda i samanheng med minste vassføringa om sommaren. I tilknytning til overføringa av Kolda, vil vi også nemne at vi lokalt har fått opplyst at det er rasfare i området, og at det nokre stadar langs den aktuelle røytraseen er så sidebratt/så ustabile massar at det enten er fare for at røyrgata kan rase ut, eller det må gjerast store inngrep, truleg med ganske mykje sprenging, for at røyrgata skal ligge nokolunde sikkert.
8. ... 3.3.4 Kraftstasjonen med vassvegar: Kraftstasjonen: Det er to hovudalternativ for kraftstasjonen, at den blir sprengt inn i ei fjellskjering eller bygd i fjell. Bygging i fjell, vil truleg vere det beste. Om ei plassering i dagen skal vere akseptabel, er heilt avhengig av korleis arbeidet vert gjort, dvs. kor lite synleg kraftstasjonen vert i det verdfulle kulturlandskapet i området, og kor godt den vert lydisolert. Begge deler er viktig! Når det gjeld støy, må bruk av vasskjølt anlegg vere eit krav. (Men noko anna er vel ikkje aktuelt heller?) Vi meiner det er heilt feil å plassere 66 kV koplingsanlegg i dagen. Det bør plasserast inne, og mindre synleg. Vi presiserer at dette synet er basert på ei estetisk vurdering. Viss det skulle vere mogeleg å få til eit estetisk minst like bra koplingsanlegg ute som inne, vil eit utanlegg kunne aksepterast.
9. Omløpsventil i kraftstasjonen er heilt nødvendig av omsyn til fisken i elva, og vi ber NVE pålegge dette! Skilnaden mellom både Maksimal slukeevne og minste vassføringa og mellom Minimal slukeevne og minste vassføringa er altfor stor til at omløpsventil kan sløyfast. Spesielt omsynet til den androme fisken tilseier det. Vi vil spesielt peike på at desse skilnadane er mykje større enn det som vart lagt til grunn i konsekvensutgreiinga for fisk. Under utarbeidinga av den, vart opplysningane i Meldinga lagde til grunn. Der er skilnadane mykje mindre.
10. Eit spesielt vassføringsproblem, som vi ikkje kan sjå er omtala nokon stad, får ein om vinteren når vassføringa i elva passerer 1.340 l/sek den eine eller andre vegen. Viss denne vassføringa vert passert oppover, vil kraftstasjonen starte, og vassføringa mellom inntaket og kraftstasjonen vil svært raskt endre seg frå 1.339 l/sek til 140 l/sek. Det er dramatisk og kan føre til fiskedaude. Omvendt: Viss 1.340 l/sek vert passert nedover, vil kraftstasjonen stoppe. Vassføringa nedstrøms vil raskt dale frå 1.340 l/sek til 140 l/sek, (begge tala med tillegg av litt tilsig mellom inntaket og kraftstasjonen) og det vil ta lang tid før overløpet i dammen kjem ned og kan auke vassføringa att. Tilsvarende problem får ein om sommaren også. Og så har ein problema med bråstopp i kraftstasjonen, då vassføringa ut frå kraftstasjonen i verste fall kan gå frå 12.000 l/sek til 0 på ein augneblink. Omløpsventil er med andre ord heilt nødvendig!
11. Vassvegen: Det er fornuftig med tunnel heile vegen fram til kraftstasjonen, og at den skal sprengast med minimumstverrsnitt. Det er også svært fornuftig at heile tunnelen skal sprengast frå kraftstasjonen. Det gjer det mogeleg, med ei fornuftig plassering av steindeponia (som det dessverre ikkje er lagt opp til, sjå nedanfor) å avgrense dei største belastningane på den nærare 100 år gamle vegen til strekninga mellom kraftstasjonen og sjøen. Vegen, med sine fine steinmurar, mellom anna, er eit nyare tids kulturminne som det er svært viktig å ta vare på. Og denne vegen er ikkje bygd for omfattande anleggstrafikk. Den kan fort bli "køyrd i filler"!
12. ...3.3.5 Deponiområde: Alle deponiområda unnateke eitt (nr. 11) er planlagde slik at svære steinmengder skal køyrast oppover den verneverdige nasjonale turistvegen. I tillegg skal størstedelen av desse massane krysse elva ved Bjørkum og inn på den lokale vegen til mellom anna Tøri. Dette er ikkje ein forsvarleg måte å bruke slike gamle, verdfulle vegar på! Alle steinmassane må køyrast nedover mot fjorden så belastninga på vegane vert redusert og avgrensa til ei kortast mogeleg strekning! Kvart einaste deponiområde oppstrøms kraftstasjonen må sløyfast! Ytterlegare moment som talar for dette:

- Nokre stadar der deponi er tenkt plasserte, er det bratt ned mot elva. Vekta av store steinmengder oppe på relativt tynne lag med lausmassar som ligg på skrått fjell, kan føre til utrasing og i verste fall sperring av elvelaupet.
 - Det eksisterande kulturlandskapet i Erdalen er for verdfullt til at delar av det skal bli "neddynga med stein". Dette gjeld sjølv om det blir grønt på toppen!
13. Kvar skal så steinmassane plasserast? Grustaket nede ved fjorden er ein glimrande stad. Køyrestrekninga er kortare enn for dei andre deponia, kanskje med eitt unntak, og steinen kan nyttast til noko svært nyttig, å tilbakeføre terrenget til omlag slik det var før grustaket starta.
 14. For resten av steinmassane, som kommunen ikkje skal bruke straks, har vi følgjande framlegg: 2-feltsvegen til Revsnes er svært lite brukt nordvest for Vindedalen. Den køyrebana på vegen som er opp mot fjellet, kan brukast som deponiområde. Her er det plass til store mengder stein, gjengroinga langs den ytre vegkanten gjer at den blir lite synleg frå fjorden, og den er svært lett å få tak i for seinare bruk! Vi ber NVE syte for at dette alternativet blir vurdert på ein skikkeleg måte. Vi vil tru at eit lettilgjengeleg steinlager som dette er noko kommunen (som så vidt vi veit no eig vegen) kan vere interessert i også, under føresetnad av at den eine køyrebana er open for bruk, sjølv sagt. Det må vidare lagast nokre møteplassar utover. I samband med vurderinga av kvar deponia skal plasserast, ber vi NVE krevje at det vert utarbeidd ei tilstandsanalyse for dei vegane som skal brukast, og ei vurdering av kor stor trafikkbelastning dei tåler. Vi håpar vi ikkje har oversett noko, (vi har ikkje lese absolutt alle dokumenta,) men for oss verkar det som det berre er plassering og utforming av dei ulike deponia som er vurderte i konsekvensutgreiingane, og at vurdering av den store belastninga på dei gamle, smale vegane er utegløymd. Dette er i så fall ein vesentleg mangel!
 15. ...3.5 Endringar samanlikna med meldinga: Når det gjeld utnyttinga av vatnet, er det svært store endringar samanlikna med Meldinga. Dette gjer at konsekvensutgreiinga for fisk, som er basert på opplysningane i Meldinga, på nokre område har svært avgrensa verdi.
 16. ...3.6 Landskapsmessige tilhøve og utslepp: Generelt: Inntaket av Kolda og den skjemma anleggsvegen på den sida av elva, må sløyfast!
 17. Vegar: Det er opplyst at eit veglaust inntak er vurdert, men at dette ikkje er aktuelt. Vi ser at det er ein del ulemper, men for oss ser det ut som om dette alternativet er for lite grundig vurdert, truleg fordi utbyggaren har "hengt seg for mykje opp i" inntaket av Kolda og veg dit. Ettersom heile tunnelen skal drivast frå kraftverket, noko som er fornøftig, er det fullt mogeleg å bygge inntaket utan å ha tilkomst med ein stor anleggsveg. Forskaling, betong, jarn etc. til bygging av dammen kan til dømes fraktast gjennom tunnelen. Vi har sett andre døme på at dette går heilt utmerka, men anleggsperioden kan bli litt lenger. For å få lett tilkomst til inntaket i bygge- og driftsfasen kan det i tillegg byggast ein enkel gangveg. Vegen kan bli kort, med maksimum 5 min gangavstand. Eventuelt kan ein bygge ein litt mindre enkel veg som kan brukast av svært lette køyretøy. Ved bruk av ei slik vegløyssing kan ein oppnå to viktige ting:
 1. Mindre skjemma inngrep i landskapet og truleg også i kulturminne.
 2. Mykje mindre trafikkbelastning på den nasjonale turistvegen ovanfor kraftstasjonen!
 18. Tippar: Vi viser til synspunkta/framlegga våre ovanfor.
 19. ... 3.8 Hydrologi: Nedbørfelt og avløp: Vi viser til det vi har skrivne om overføringa av Kolda.
 20. Minstevassføring: Minstevassføringa om sommaren i dette "turistlandskapet" er sett altfor låg. 5-persentilen om sommaren, 1.120 l/sek, må vere eit absolutt minimum. Ved fjerning av inntaket av Kolda, kan ein eventuelt vurdere å gå ned til 1.000 l/sek. Både av omsyn til landskapet og livet i elva, er det viktig å ha ei minstevassføring som er så stor at den viser att i det store elveleiet. Omsynet til elva sin gjerdeeffekt for husdyr er også eit poeng! Om det minimumet vi gjer framlegg om er nok til å oppretthalde den, er vi usikre på. Kanskje er det nok?
 21. For bruk av elva som reservedrikkevasskjelde i tørre periodar, og for landsbruksvatning, er det også viktig at minstevassføringa er stor nok til å sikre nok vatn og god nok vasskvalitet.
 22. Vi ber NVE vurdere storleiken på minstevassføringa grundig, og spesielt sette den stor nok om sommaren. I ei småkraftsak (Gjesdal kraftverk i Jølster) såg vi at det, i ei mykje mindre utbygging, vart sett ei minstevassføring om sommaren på 1.500 l/sek. Det bør eigentleg ikkje krevjast noko mindre i den mykje større Erdalselvi heller! Vi ber også NVE om å vurdere om minstevassføringa om vinteren bør settast litt høgare. 200 l/sek?
 23. ... 3.12.1 Nettilknytting: I den nedre delen av Erdalen er det svært mange kraftliner. Det heile ser nokså "uryddig" ut. Vi ber NVE vurdere å krevje kabling av 66 kV-lina ned til sjøen. Subsidiært ber vi NVE krevje at utbyggaren i samarbeid med Lærdal Energi kjem med framlegg til ei "oppnydding" av linjenettet i den nedre delen av Erdalen, med kabling av alle liner med lægre spen-

- ningsnivå enn 66 kV. Å henge både 22 kV og 66 kV i dei same stolpane, som vi har forstått er eit mogeleg alternativ, er etter vårt syn ei for dårleg form for "opprydding".
24. Alternativ 3.13.1 og 3.13.2: Vi viser til det vi har skrive om dette tidlegare i fråsegna.
25. ... 3.13.3 Tilkomstveg frå Aurlandsvegen: Den konsesjonssøkte vegen frå Hestevollen via Koldeli meiner vi er det klårt dårlegaste alternativet. Det kan også vere i konflikt med kulturminne som ikkje er omtala i konsekvensutgreiingane. Vi ber NVE "sette foten ned" for dette alternativet. Alle dei andre alternativa er betre enn det!
26. Etter vårt syn er Alternativ 5 det beste, og det som det er knytt færrest konfliktar til. Det er også det kortaste alternativet. Vi rår NVE til å gå inn for det alternativet.
27. Alternativ 2, 3 og 4 er etter det vi har fått opplyst truleg i konflikt med delar av eit kulturminne som ikkje er omtala i konsekvensutgreiingane: Ein gamal veg til Kvigno (eldre enn Aurlandsvegen.). Under synfaringa vår var vi dessverre ikkje merksame på dette, så vi har ikkje heilt sikre og konkrete opplysningar. Men det er grunn til å undersøkje dette nærare.
28. ... 3.13.4 Forkasta alternativ: Som alt nemnt, meiner vi at veglaust inntak kan vere eit svært godt alternativ viss det vert kombinert med ein gangveg eller ein annan svært enkel veg fram til inntaket for tilkomst og tilsyn. Kvar traseen for ein slik veg eventuelt skal gå, må vurderast i terrenget av lokalkjende. Det ser for oss ut til å bli eit val mellom enten ein kort trasé med litt stor høgdeskilnad, eller ein noko lenger trasé med mindre høgdeskilnad.
- Kommentarar til miljøkonsekvensane av utbygginga:
29. ... 6.1 Hydrologi: Vedr. Tabell 6.1: Når det gjeld vatn frå restnedbørfelt mellom inntaket og utløpet frå kraftverket, gjer vi merk-sam på at i godvårsperiodar på seinsommar-en (etter at snøsmeltinga er slutt) vil det kome svært lite vatn frå desse restfelte. Då kjem hovudmengda av vatnet frå dei små brefelte i hovudelva.
30. ... 6.2 Vasstemperatur, istilhøve og lokalklima: Det som står om islegging av elva nedst på side 41, stemmer ikkje med den informasjonen vi har fått lokalt. Den informasjonen tilseier oftare islegging i nedre del av elva. Med den høge Minimum slukeevne i kraftstasjonen som er sett, er det svært lite truleg at frostrøyk vil bli eit problem. Kraftstasjonen vil stå stille i dei aktuelle periodane. Viss minimum slukeevne vert redusert, kan frostrøyk bli eit problem nedstrøms kraftstasjonen.
31. ... 6.5 Naturmiljø: Fugl: Sjølv om den ikkje er raudlista, gjer vi merk-sam på at det er ein ganske god bestand av fossefall i utbyggingområdet. Den må takast vare på med høg minstevassføring og/eller rugekassar. Vi ber NVE stille krav! Vi gjer også merk-sam på at det er hegre langs elva. Den er fre-da!
32. Fisk: Sjølv om det kanskje ikkje er så mykje fisk i elva, så er der i alle fall ein del fisk, både anadrom fisk og bekkeare. Det kan ha ganske stor betydning i samband med gardsturisme.
33. ... 6.5.3 Etter utbygging: Det som står nedst på side 49 og øvst på side 50 om konsekvensane for fisk ved brå utfall i kraftstasjonen, er vi sterkt ueinige i. Vi finn det sannsynleg at slike utfall kan få store negative konsekvensar for fisken. Vi gjer også merk-sam på at konsekvensutgreiinga for fisk er basert på slukeevneopplysningane i Meldinga. Dei er heilt ulike dei tilsvarande opplysningane i konsesjonssøknaden!
34. ... 6.7 Landskap: Det er i konsesjonssøknaden lagt ein del vekt på at elva på utbyggingstrekninga er relativt lite synleg frå vegen. Dette er langt på veg korrekt, men det er ein del overdrive! Ein av grunnane til at elva på nokre strekningar er lite synleg frå vegen, er all vegetasjonen. Men her må det jo takast omsyn til at skogrydding langs vegar for å betre utsikten, er ganske vanleg. Dette gjeld både nasjonale turistvegar, og andre vegar. Vi kjenner ikkje detaljplanane for den nasjonale turistvegen i Erdalen, men reknar det som sannsynleg at skogrydding er eit svært aktuelt tiltak. Då må konsekvensane av utbygginga vurderast ut frå det! Stor minstevassføring om summaren er heilt klårt eit viktig tiltak for å redusere dei negative konsekvensane for landskap!
35. I nest siste avsnitt på side 54 står det mellom anna: "Langs vestsiden av Erdalselvi går Aurlandsvegen, som kan få status som nasjonal turistveg." Vår kommentar: Det einaste som no eventuelt kan hindre Aurlandsvegen sin status som nasjonal turistveg, er for store negative konsekvensar som følgje av ei eventuell bygging av Mork kraftverk! Vi ber NVE passe på at dei negative konsekvensane som følgje av mellom anna uvitig plasserte steindeponi og "ihelkøyrde" vegar ikkje vert for store! (Vi viser til vårt alternative deponiframlegg.)
36. 36... 6.8 Kulturminne: Vi viser til det vi har skrive tidlegare i fråsegna om kulturminne som ikkje er omtala i konsekvensutgreiinga.
37. Når det gjeld konsekvensane utbygginga får for kulturminne, ser det ut som den aller "farlegaste" og kanskje/truleg den aller verste negative konsekvensen av dei alle, ikkje er vurdert i det heile. Det gjeld dei negative konsekvensane ein omfattande anleggstrafikk truleg/høgst sannsynleg vil påføre Aurlandsvegen og nokre av dei lokale vegane. Det er ein svært vesentleg mangel ved konsesjonssøknaden at dette ikkje er skikkeleg

vurdert! For å redusere denne svært sannsynlege negative konsekvensen, og for å fjerne den Store negative konsekvensen av dei mange deponia oppe i dalen, viser vi igjen til at alternative framlegget vårt til plassering av deponi!

38. ... 6.10 Brukarinteresser: Fjerning av inntaket av Kolda med tilhøyrande veg, vil redusere dei negative konsekvensane. Det same vil høgje minstevassføring om sommaren, og fjerning av deponia oppe i dalen.
39. ... 7.4 Oppfølgande undersøkingar: Vi meiner at oppfølgande undersøkingar bør gjennomførast for fisk.

Samandrag av Turlaget sitt syn på utbygginga:

40. Sogn og Fjordane sitt syn er at heile Erdalselvi bør vernast, ikkje berre dei øvre delane slik det no er vedteke. Vi finn det sannsynleg at den utbygginga som no er konsesjonssøkt, er mykje større enn det Regjering og Storting såg for seg då den nedste delen av elva vart teken ut av verneplanen.
41. Viss NVE skulle gå inn for utbygging, må det vere absolutte krav at:
1. Overføringa av Kolda med tilhøyrande veg vert fjerna frå prosjektet.
 2. Alle deponia oppe i dalen vert fjerna. Skadeverknadane på landskapet, og dei svært sannsynleg store skadeverknadane på vegane, vert for store! Sjå vårt alternative framlegg til deponiplassering.
 3. Minstevassføringa om sommaren vert auke kraftig.
 4. Det vert installert omløpsventil i kraftstasjonen.

Mork kraftverks kommentarer

1. Mork kraftverk er enig i Turlagets kommentar.
2. Vi er enig i Turlagets kommentar.
3. Vi er enig i at maksimal slukeevne er relativt høg i forhold til mange andre kraftverk. I motsetning til mange andre kraftverk har vi i dette kraftverksprosjektet valgt å bruke tunnel som vannvei til kraftstasjonen. Tunnelen vil byggjes med minste tverrsnitt, og representerer likevel om lag 30 % av kraftverkskostnaden. Vi ønsker å utnytte den kapasitet som tverrsnittet tillater innanfor akseptable miljøhensyn. Siden vannføringen varierer mye i elva, at elva skjærer dypt ned i dalen og stort sett er lite synlig fra vegen, samt at forholdet til fisk og biologisk mangfold ivaretas ved vår omsøkte minstevannføring, mener vi at en slukeevne på 12 m³/s vil være samfunnsmessig forsvarlig. Det vises for øvrig til høringsuttalelsen fra Statens vegvesen for forholdet mellom elvas synlighet og vannføring og betydningen for Aurlandsvegen/Erdalsvegen. Turlaget kommenterer vidare minstevannføring om sommeren. Vi er enige i at Turla-

get påviser viktige sammenhenger mellom minimal slukeevne og produksjon over året og utnyttelse av vannressursene. I den forbindelse viser vi til de forbehold vi tok i konsesjonssøknaden om minste slukeevneendringer i vannutnyttelsen ut fra endelig valg av aggregater/maskiner. Vi viser vidare til vårt avsluttende kapittel om avklaringer og endelige ønsker for vannføring, slukeevne og valg av aggregater og vår endelige oppsummering og konklusjon.

4. Det vises til vår kommentar 3 til Statens vegvesen.
5. Vi viser til vår kommentar 17 til Fylkesmannen i Sogn og fjordane. Det vises også til vår endelige oppsummering og konklusjon.
6. Ingen kommentar.
7. Det vises til kommentaren 5 over. Vi har gjort ytterligere beregninger på avløpet fra restfeltet mellom inntaket og avløpet, se vårt kapittel om kommentarer til kraftverkets aggregater og minstevannføring.
8. Mht. kraftstasjon i fjell vises det til vår kommentar 4 til Harald Bruflot. Når det gjelder koblingsanlegg vil det plasseres i kraftstasjonsbygningen.
9. Mork kraftverk legger ikke opp til omløpsventil i kraftstasjonen. Elvas vannføring vil ikke endres på anadrom strekning, jf. konsekvensutredning for fisk. Det vises her vidare til våre kommentarer til kraftverkets endelige ønsker for vannføring, slukeevne og valg av aggregater og vår endelige oppsummering og konklusjon.
10. Vi erkjenner at Turlaget har en god analyse av utfordringene ved utnyttelse av vannressursene. Mork kraftverk har utført grundigere vurderinger av valg av aggregater som vil gi en jevnere drift av kraftverket. Kraftstasjonen skal kjøres på en myk måte hvor vi unngår uheldige brå overganger i vannføring, jf. konsesjonssøknadens 7-1 om naturmiljø. Det vises til vår kommentar 3 over, samt våre oppsummeringer til slutt i dette brevet.
11. Det vises til vår kommentar 5 til Hans Inge Thyri og kommentar 6 til Lærdal kommune.
12. Det vises til kommentar 11. Deponi vil ikke anlegges slik at fare for utglidning av masse mot elva vil skje.
13. Mork kraftverk er enige i at grustaket ved Sjøbakken er et godt sted å deponere masse. Det vises til vår kommentar 3 til Lærdal kommune.
14. Mork kraftverk takker for en konstruktiv merknad med hensyn til deponering og et eventuelt mellomlager av masse ved Revnes. Det vises for øvrig til vår kommentar 1 til Lærdal kommune og vår endelige oppsummering. Innspill mht. vegstandard er kommentert over.
15. Vi er ikke enig i at konsekvensutredningen for fisk ikke er dekkende for omsøkt kraftverksprosjekt.

16. Se kommentarer over.
17. Mork kraftverk har vurdert et vegløst inntak. Det er ikke akseptabelt av to årsaker. For det første vil det gi en forlenget byggeperiode på opp til 1/2 år. For det andre er det en stor fordel for driftssituasjonen å ha tilgang til inntaket med utstyr og maskiner og lignende. Det er etter vårt skjønn ikke tilstrekkelig med en lett gangveg for dette formålet. Imidlertid vil vegen til inntaksområdet bygges så smal og enkel som mulig, men den må tåle kjøring med tung traktor i driftsfasen.
18. Ingen kommentar.
19. Ingen kommentar
20. Det vises til våre kommentarer 7 og 11 til Advokatene Hove og Winjum samt 3 til Naturvernforbundet. Videre viser vi til kommentarer til kraftverkets endelige ønsker for vannføring, slukeevne og valg av aggregater og vår endelige oppsummering og konklusjon til slutt i dette brevet.
21. Det vises til vår kommentar 9 og 11 til Advokatene Hove og Winjum. Videre viser vi til kommentarer til kraftverkets endelige ønsker for vannføring, slukeevne og valg av aggregater og vår endelige oppsummering og konklusjon til slutt i dette brevet.
22. Det er ikke hensiktsmessig å direkte sammenlikne dette kraftverket med ett spesifikt annet kraftverk. Det bør være ulike vurderinger av hva som er samfunnsmessig akseptabel minstevannføring - enten kraftverket er lite eller stort - i ulike større og mindre vassdrag. Det vises til vår kommentar 7 til Harald Bruflot.
23. Det vises til konsesjonssøknaden og Lærdal energi sitt høringsinnspill.
24. Ingen kommentar.
25. Vegalternativ er kommentert over, i bl.a. 17.
26. Mork kraftverk har vurdert flere alternative vegframføringer til inntaket, både i Koldeli, langs elva og i tunnel. Veg i tunnel innebærer ulemper: vi har kommet til at parallellføring med vannveg ikke er ønskelig. Videre er det mye dyrere å sprengte tunnel enn å bygge en veg i terreng. I tillegg genereres deponimasse ved omfattende tunneldrift. Etter en samlet vurdering er det de to alternativene Koldeli og langs elva som framstår som aktuelle.
27. Det vises til avbøtende tiltak i søknaden, tabell 7-1.
28. Det vises til vår kommentar 17 over.
29. Det vises til vår vurdering av vannforholdene til slutt i dette brevet. Vi gjør imidlertid oppmerksom på at nedbørfeltet i restfeltet nedenfor inntaksområdet dalen går opp i 1400 meter høyde på østsida og 1200 meters høyde på vestsida.
30. Det vises til vår kommentar 2 til Advokatene Hove og Winjum.
31. Det vises til vår kommentar 6 til Advokatene Hove og Winjum.
32. Det vises til vår kommentar 15 til Advokatene Hove og Winjum.
33. Det vises til vår kommentarene 10 og 15 over.
34. Det vises til høringsuttalelsen fra Statens vegvesen ved Turistvegprosjektet. Videre mener Fylkesmannen at det er viktig å ta vare på kantvegetasjonen generelt og spesielt i massedeponeringsområdene i sin høringsuttalelse.
35. Det vises til tidligere kommentarer og våre kommentarer til Statens vegvesens høringsinnspill.
36. Vi mener kulturminner er tilstrekkelig utredet i konsesjonssøknaden.
37. Det vises til vår kommentar 12 over og våre kommentarer i endelig oppsummering og konklusjoner til slutt i dette brevet.
38. Det vises til tidligere kommentarer.
39. Mork kraftverk mener at fiskebestand og leveforhold for fisk og konsekvenser for fisk og fiske er forsvarlig og godt nok utredet i konsesjonssøknaden.
40. Sogn og Fjordane Turlags synspunkt på at hele Erdalselvi bør vernes er et prinsipielt standpunkt. Mork kraftverk mener det er lagt opp til en miljøtilpasset utbygging. Det vises blant annet til kapittel 8 i konsesjonssøknaden.
41. Det vises til våre merknader over. Det vises videre til våre avsluttende vurderinger av aggregater og vannføring og oppsummering og konklusjon. Vår oppfatning er at det også etter utbygging vil være gode forhold for turgåing, friluftsliv, naturopplevelser og fiske i elva og Erdal med de justeringer som er angitt avslutningsvis i dette brevet.

Fylkesmannen i Sogn og fjordanes kommentarer

Fylkesmannen vurderer at bygging av Mork kraftverk er akseptabel med visse vilkår og avklaringar, jf. dei ulike fagvurderingane i dette skrevet.

MILJØVERNFAGLEGE VURDERINGAR

Samla miljøvernvurdering

1. Mork kraftverk er miljøvernmessig ikkje av dei mest konfliktfylte større kraftverka som har vore til vurdering i seinare tid, og vi opplever at søkjar har gjort ein del tilpassingar for å imøtekomme miljøkrav. Det er også nytta svært kompetente fagfolk til dei ulike fagfeltene. Vi har som utgangspunkt at vasskraftutbygginga kan akseptast med visse føresetnader og vilkår.
2. Dei største utfordringane er knytt til massedeponi i Erdalen og dei kulturlandskapsverdiene som er i området. Vi føreset at dette vert avklara før det vert deponert massar i området, og at det vert vurdert fleire undersøkingar av biologisk mangfald der planane er endra/utvida i høve til det som låg føre da Miljøfagleg Utredning AS undersøkte områ-

det. Dette er gjort nærare greie for under dei ulike fagtema nedanfor.

3. Dersom ikkje nye undersøkingar/vurderingar gjev nye opplysningar, vurderer vi at vasskraftutbygging i Erdalselvi er akseptabel sett ut i frå omsynet til biologisk mangfald og naturtypar. Dersom det syner seg at massetippene, eller delar av dei, er uakseptable i høve til kulturlandskap eller biologisk mangfald, reknar vi med at kraftverket kan realiserast sjølv om disponeringa av massane må revurderast. Vi føreset elles at kommunen og landskapsfagleg kompetanse vert sterkt involvert i arbeidet med massedeponering.
4. Det er viktig å ta vare på kantvegetasjonen langs elva. Vegframføring og massedeponi må byggast og plasserast slik at det ikkje er fare for utrasing eller avrenning til elva og slik at eksisterande kantvegetasjon ikkje vert påverka.
5. Vi føreset elles at standard vilkår for naturforvaltning og ureining vert med i konsesjonsvilkåra for Mork kraftverk.

Landskap og friluftsliv

6. Landskapet vil særleg bli påverka av redusert vassføring i Erdalselvi, massedeponi ulike stader i Erdalen, kraftstasjon, overføring av Kolda (turrlegging av elva og røyrgateframføring) og anleggsveg fram til inntaket i Erdalselvi.
7. Overføring av Kolda vil i følgje rapporten frå Miljøfageg Utredning AS (des. 2006) ha liten negativ konsekvens for landskapet etter at røyrgatetraseen er tilgrodd. Rapporten vart utarbeidd før anleggsvegen vart planlagt via Koldelia og delvis samanfallande med røyrgatetraseen, og den omfattande massedeponeringa var heller ikkje avklara.
8. Asplan Viak har seinare (des.2007) laga ein plan for massedeponering i Erdalen. Sweco har vurdert konsekvensar av anleggsvegar og massedeponi for landskap og kulturhistorie (juni 2008).
9. Det er lagt fram ulike alternativ for anleggsveg fram til inntaket. Det prioriterte alternativet vil i følgje Sweco vere mest i konflikt med landskapsverdiane i området.
10. Det var i utgangspunktet planlagt 11 massedeponi. Sweco har i sin rapport vurdert at dette vil føre til stor negativ konsekvens for kulturlandskapet. Det faglege rådet er at 3 av deponiområda kan utvidast og at ei avgrensing til desse 3 deponia vil vere den minst konfliktfylte løysinga. Alternativet er å nytte maksimalt 7 deponiområde, men dette vil vere mykje meir konfliktfylt. Områda er rangert slik at 5 område er akseptable, 3 kan vurderast nærare for bruk, medan 3 er frårådd å bruke. I konsesjonssøknaden har utbyggjar valt å gå vidare med deponering på 8 område, og dei 3 som er frårådde er

ikkje med. I følgje utgreiinga frå Asplan Viak har dei 8 aktuelle områda ein deponeringskapasitet på knappe 80 000 m³.

11. Erdal er peika ut som "kjerneområde landbruk" der verdifullt kulturlandskap er eit kriterium for utveljing. Verdiane som skal takast vare på er historisk interessante driftsformer, biologisk mangfald, slåtteenger, naturbeiteområde og bjørkehagar. "Lærdalsfåret" er eitt av fleire område som frå Sogn og Fjordane vart føreslege til den nye ordninga "Utvalde kulturlandskap i jordbruket", som primært er eit system for sentral oppfølging av kulturlandskap med særlege verdiar. Avgrensinga av området "Lærdalsfåret" tok utgangspunkt i det nasjonalt verdifulle kulturlandskapsområdet, men vart etter ønske frå kommunen utvida ut til Sæbø i Erdal. Området vart føreslege på 3. plass (etter Hoddevik og Grindsdalen), og begge dei to nemnde områda (med Grindsdalen på topp) er no "med". Om også "Lærdalsfåret" vert fanga opp av denne ordninga er såleis heilt avhengig av om det vert satsa vidare på fleire område i kvart fylke. Massetippar eller andre landskapsinngrep vil i tilfelle vere argument for å utelate Erdal frå det utvalde området.
12. Som ei viktig, ny saksopplysning gjer vi merksam på at supplerande kartlegging av biologisk mangfald i kulturlandskap i Sogn og Fjordane i år (Utredning 2008-6 frå DN) resulterte i funn av eit tidlegare uregistrert område i Erdal, "Ekrene", med verdi B i naturtypekartleggingsmetodikken. Dette ligg ned til elva straks på motsett side av den planlagde kraftstasjonen.
13. Dei spesielle biologiske verdiane i kulturlandskapet vert isolert sett neppe påverka av utbygging, når ein ser vekk frå sjølve deponiområda. Såleis vil dei spesielle vegetasjonstypene også på Ekrene kunne takast vare på gjennom eigna skjøtsel, uhindra av at det ligg ein kraftstasjon rett ved. Det er likevel neppe rett å sjå biologiske kulturlandskapsverdiar isolert frå kulturhistorie og estetikk ved landskapet som dei ligg i. Skjøtsel for å ta vare på biologiske kulturlandskapsverdiar er arbeidskrevjande og kostbart, slik at det trengst hard prioritering av tilgjengelege økonomiske ressursar. Det vil då vere samfunnsøkonomisk ønskjeleg å kanalisere ressursane mot område og lokalitetar som best mogleg kombinerer både biologiske og kulturhistoriske verdiar, og der landskapsbiletet er minst mogleg prega av tekniske inngrep og framandelement.
14. Sjølv om massetippar vert tiljamna og tilsådde, og etter kvart vil misse karakter av inngrep, vil dei framleis vere framandelement som vil trekkje verdien av landskapet noko ned når ein er ute etter spesielle og autentiske kulturlandskap, slik tilfellet er m.a. med "utvalde kulturlandskap".
15. Det er også nasjonale og regionale interes-

ser knytte til landskapet som er viktig for framtidig nasjonal turistveg frå Erdal til Aurland (Snøvegen). Det er nærliggjande å sjå denne turistvegen i samanheng med verdien av kulturlandskapet i området, og kva som vil skje vidare med "utvalde kulturlandskap". Med utgangspunkt i dei omtalte kulturlandskapsverdiene, og dei opne spørsmåla rundt nasjonal prioritering m.m., ønskjer vi å hente inn nærare vurderingar frå fagmiljøet på Høgskulen i Sogn og Fjordane. Dette vil vi vonleg kunne seie meir om på synfarinnga 21. november.

16. I følgje fagrapporten om friluftsliv og reiseliv frå Miljøfagleg Utredning AS (des. 2006) er det redusert vassføring i elva som vil ha størst negative konsekvensar for landskap og friluftsliv. Det er ein mangel at fagrapporten frå MFU er utarbeidd med eit anna grunnlag for veg til inntak og massedeponeering enn det som er fremja i søknaden. Det er søkt om minstevassføring på 300 l/s om sommaren som er den viktigaste tida for turisme og friluftsliv i influensområdet. Området har ein del stiar og ein del lokalt friluftsliv.
17. Området på søraust sida av elva i området ved Kola/Koldelia framstår i dag som urørt/naturleg. Fylkesmannen vil difor rå til at Mork kraftverk bør byggjast ut utan overføring av Kolda, og at veg fram til inntaket bør gå frå Aurlandsvegen på nordvestsida av elva. Kolda er synleg frå riksvegen nedstraums inntaksområdet. Veggen er planlagt å krysse Kolda to stader. Den øvste svingen på riksvegen tvers over dalen, som ligg om lag rett nord for der veggen til inntaket og røyrgata frå Kolda går saman, ligg på ca. kote 420. Dette er truleg omtrent same høgde som inngrepet på andre sida og 100 høgdemeter nedanfor inntaket i Kolda. Dersom Kolda ikkje vert overført vil det også som ein positiv effekt gje større restvassføring i Erdalselvi. Det kan etter vår vurdering diskuteras om minstevassføringa det er søkt om er tilstrekkeleg i høve til landskapsopplevinga. Minstevassføringa om sommaren ligg langt under 5-persentilen. Det hadde vore ein fordel om utbyggjar hadde lagt fram illustrasjonar/bilete av elva ved ulike vassføringar. Sett frå veggen er nok elva på den aktuelle elvestrekninga likevel vesentleg mindre synleg enn strekninga nedstraums utløpet frå kraftstasjonen og oppstraums inntaket.

Naturmiljø, biologisk mangfald, inngrepsfrie område (INON)

18. Det er registrert 3 raudlista artar langs utbyggingsstrekninga og 8 naturtypelokalitetar i nærleiken (dvs. at det vert 9 med Ekrene). I rapporten heiter det m.a. at redusert vassføring vil gje noko negativ konsekvens

for to punktførekomstar av raudlista, noko fuktkevjande, lavartar langs Stigagjeli og, i større grad, langs Erdalselvi nedanfor inntaksdammen. Med føresetnad om ein viss minstevassføring (minimum alminneleg lågvassføring) vert samla konsekvensgrad vurdert til liten negativ.

19. I følgje rapporten om KU på Naturmiljø vart det ikkje registrert fossefall i elva, men vurdert at elvestrekka har potensiale som hekkelass for denne arten. Norsk Ornitologisk Forening (NOF) utførte i 2005 ei registrering av fossefall i Erdalselvi (NOF rapport 5-2005) på oppdrag av NVE. Det var da tale om eit mindre kraftverk, og difor er berre delar av den no utbyggingsaktuelle elvestrekninga undersøkt. Observasjonane tydde på at det fanst minst to par på den avgrensa strekninga. Dette er også registrert i Norsk hekkelassatlas (www.fuleatlas.no).
20. Søknaden er noko endra i høve til meldingsfasen, og ved den naturfaglege undersøkinga ser det ut til at den eldre planen vart lagt til grunn. Vi ber om at NVE sjekkar ut i kva grad dei nye planane omfattar område som bør undersøkjast i felt. For kartlegging av naturtypar og raudlistearter gjeld dette nye alternativ for veg fram til inntak og område som er aktuelle for massedeponi. Dei nye planane bør leggjast fram for konsulenten (Miljøfagleg Utredning AS) for å få ei vurdering av om det er trong for tilleggsundersøkingar i høve til deira kjennskap om området. Dei planlagde massedeponia har noko varierende potensiale for konflikter med biologisk mangfald. Dei deponia som utelukkande gjeld ordinær, fulldyrka innmark er lite kontroversielle i så måte. Innmark med større innslag av steinstruktur og/eller mindre intensivt brukte areal, slik som område 2, kan derimot vere naudsynte å undersøkje nærare. Det same gjeld deponiområde dominerte av skog eller annan tre- og buskvegetasjon.
21. Overføring av Kolda vil gje ein INON-reduksjon i sone 1 og 2. Reduksjonen omfattar ikkje villmarksprega område. Lærdal kommune har framleis ein del område i sone 1 og 2 trass i at det også er omfattande kraftutbygging i andre delar av kommunen, men kommunen har lite villmarksprega område. INON-reduksjon er ikkje ønskeleg, men i dette tilfelle vurderer vi det ikkje som så konfliktskytt at det vil vere avgjerande for vår innstilling til søknaden. Vi peikar likevel på at det er mogleg å unngå nesten all INON-reduksjon ved å sløyfe overføring av Kolda, og at dette området sett frå vegsida, i dag framstår som utan inngrep.

Fisk og fiske, ferskvassbiologi

22. Rådgjevande Biologar AS (RB) har gjort ein konsekvensvurdering av fisk. Sjøauren går

ca. 250 m opp i Erdalselvi frå fjorden. Kraftstasjonen ligg ovanfor naturleg hinder for anadrom fisk. RB har el-fiska tre stasjonar (15.11.2007). Dei skriv: "Verdien for fisk er vurdert som liten både på anadrom og ovenfor anadrom elvestrekning." Vidare blir det konkludert med at: "Minstevannføring på nivå med det som er foreslått vil gi gode forhold for fisk i elven." Og at: "Samlet forventes ingen negative konsekvenser av utbyggingen på fisken på den ikke anadrome strekningen, på den anadrome strekningen er det forventet liten til ubetydelig negativ konsekvens for fisk frå tiltaket." RB vurderer dessutan at storleiken på restfeltet, planlagt minstevassføring og elva si utforming, vil gje små negative verknader ved eit utfall av kraftstasjonen. Vi viser elles til avbøtande tiltak i samband med massedeponi og anleggsdrift.

Ureining, vasskvalitet og støy

23. Vegbygging, både nye og opprusting av eksisterande, og massedeponering, både mellombels og permanent, må skje på ein slik måte at det ikkje er avrenning frå anleggs- eller deponiområde til elva eller at massane på andre måtar hamnar i elva.
24. Vi føreset elles at det i ein ev. anleggsfase ikkje vert tilført miljøet giftige stoff eller deponert avfall. Anleggsdrift må vurderast i høve til ureiningslova og vi reknar med at dette vert avklara med Fylkesmannen når ev. konsesjon etter vassressurslova ligg føre. Det må ikkje vere avrenning frå deponia til vassdraget som påverkar vasskvaliteten og økologiske forhold i elva.
25. I Erdalen kan grunnvasstand bli endra som følge av ei utbygging. Når det gjeld vassforsyning føreset vi at utbyggjar erstattar ev. tap/ulempar som vert påført nokon som følge av utbyggingane. Dette gjeld både i høve til mengde og kvalitet på vatnet. Det må stillast krav til slepping av vatn frå inntaket slik at ikkje uttak til vatning m.m. reduserar minstevassføringa.
26. Vi ber om at standard vilkår for ureining vert teke med i ev. konsesjon for eit nytt kraftverk, jf. delegering frå SFF til Fylkesmannen pr. 05.05.1993.

Plan- og bygningslova (pbl.)

27. Ein konsesjon etter vassressurslova gir som kjent ikkje automatisk løyve til endra arealbruk etter plan- og bygningslova. I praksis må difor inngrepet avklarast i høve til pbl. og arealdelen til kommuneplanen. Vi vil her peike på at pbl. sine krav om reguleringsplan for store tiltak, jf. § 23, i utgangspunktet

også omfattar større bygge- og anleggsarbeid i samband med vassdragsutbygging.

28. Eventuell bruk av overskotsmassar frå kraftutbygginga til ulike føremål som ikkje er knytt til sjølve vasskraftutbygginga, må også vurderast i høve til pbl. § 23, som gjeld plikt til utarbeide reguleringsplan og forholdet til overordna planar. Vurderinga av om eit tiltak er å sjå på som eit større byggje- og anleggsarbeid etter pbl. § 23 må skje ut frå ei konkret vurdering av saka, og ut frå tilhøva på staden. Visse tiltak vil åleine i kraft av storleik utløyse reguleringsplikt. I andre tilfelle kan tiltak som i seg sjølv ikkje er så store - men der verknadene for omgjevnadene kan vere omfattande/konfliktfylte eller usikre - utløyse reguleringsplikt. Dette vil m.a. gjelde ev. bruk av overskotsmassar til føremål/tiltak i strandsona.

LANDBRUKSFAGLEGE VURDERINGAR

29. Det er små eller ingen negative konsekvensar for landbruksdrift. Ein del av dei planlagde massedeponia vil gjere dyrka mark lettare å drive med traktorreiskap, og soleis truleg bli halde i hevd i lengre tid framover. Dette må vegast opp mot ev. negative konsekvensar for kulturlandskapet slik det framstår etter tradisjonell drift i området.
30. Vi føreset at avbøtande tiltak vert sett i verk dersom det er behov for å vege opp for ulemper ved ei ev. kraftutbygging. Dette gjeld for eksempel uttak av vatningsvatn, istandsetjing av grøfter/drensrør, oppretthalding av gjerde der elva i dag fungerer som ferdshinder.

BEREDSKAPSFAGLEGE VURDERINGAR

31. Følgjande punkt er vesentlege sett ut i frå omsyn til beredskap:
 1. Dette er ei utbygging som med relativt avgrensa naturinngrep vil gi ein årsproduksjon på i underkant av 90 GWh. Dette vil gi eit positivt bidrag til den nasjonale kraftbalansen, tilsvarande eit normalt årsforbruk for mellom 4.000 og 5.000 husstandar.
 2. I samband med utbygginga vil det verte gjort ei forsterking av kraftnettet, noko som er positivt med tanke på forsyningstryggleiken lokalt.
 3. Utbygginga vil ha relativt små verknadar for flaumsituasjonen i Erdalselvi, men situasjonen vil likevel verte betre (flaumar vil verte skjeldnare).
 4. Den planlagde kraftstasjonen ligg i område som er potensielt sårbar for skredfare. Av tryggleiksomsyn vil det beste difor vere at stasjonen vert bygd i fjell.

FYLKESMANNEN SI SAMLA VURDERING OG TILRÅDING

32. Eit vassdrag har alltid allmenne interesser knytt til seg, og ei vasskraftutbygging vil i større eller mindre grad kome i konflikt med desse verdiane. Vi opplever at det no er aukande interesse i storsamfunnet for å nytte vassdraga til kraftutbygging, samtidig er det viktig for kommande generasjonar å få oppleve naturen slik den sjølv har utvikla seg utan at menneske har endra den, og historiske verdiar knytte til tidlegare generasjonar sin bruk av område. Det er difor viktig at ein gjennom utgreiingar og søknadsprosessar får avklara dei ulike verdiane, og lagt eit godt grunnlag for dei ulike avvegingane som må gjerast ved eit slik inngrep.
33. Det var tidlegare fremja ein søknad om kraftutbygging i Erdalselvi som ikkje vart realisert, m.a. fordi det var eit sterkt lokalt ønskje om å take vare på dei aktuelle naturområda. Dei øvre delane av vassdraget vart seinare verna ved suppleringsplan for vassdrag. Mork kraftverk legg opp til ei langt meir miljøtilpassa utnytting av vassressursane. Det er framleis nokre moment som må avklarast i høve til kulturlandskapet og massedeponi, og ev. andre landskapstilpassingar, men dette er etter vår vurdering noko som det vil finnast løysingar for. Lærdal kommune har også i hovudsak gått inn for bygging av Mork kraftverk.
34. Fylkesmannen vurderer at bygging av Mork kraftverk er akseptabel med visse vilkår og avklaringar, jf. dei ulike fagvurderingane i dette skrevet.
35. Fylkesmannen viser til dei miljøvernfaglege, landbruksfaglege og beredskapsfaglege vurderingane ovanfor. Det er særleg deponering av overskotsmasse som må få ei nærare avklaring før utbygging vert endeleg godkjent.

Mork kraftverks kommentarer

1. Vi registrerer at Fylkesmannen i Sogn og fjordane aksepterer utbygginga med visse forutsetningar og vilkår.
2. Fylkesmannen pekar på utfordringar knyttet til massedeponier og kulturlandskapsverdier i dalen. Se kommentarer under.
3. Fylkesmannen krever nye undersøkelser av biologisk mangfold og forholdet til kulturlandskap for massetippene. Se kommentarer under.
4. Kantvegetasjon langs elva vil tas vare på der massedeponier og eventuelle veger skal gå. Imidlertid vil kantvegetasjonen ved avløpet på kraftstasjonsområdet berøres. Mork kraftverk vil besørge tilplanting av stedegen vegetasjon i dette området som nytt avbøtende tiltak.
5. Ingen kommentar.
6. Ingen kommentar. Se kommentarer under.
7. Fylkesmannens kommentar er riktig, men vi mener at Miljøfaglig utredning AS har kartlagt biologisk mangfold og naturkvaliteter i og langs elva opp til inntaksområdet. Vi mener at alternativ 2 (anleggsveg langs elva fra Aurlandsvegen) er tilstrekkelig utredet.
8. Ingen kommentar.
9. Ingen kommentar. Se senere kommentarer.
10. Fylkesmannens kommentar er riktig. Se senere kommentarer.
11. Det er nytt for oss at Erdal er omfattet som kjerneområde landbruk i "Lærdalsføret" innenfor ordningen "Utvalde kulturlandskap i jordbruket". Mork kraftverk ønsker at kulturlandskapet knyttet til jordbruk, kulturminner og biologisk mangfold i størst mulig grad skal ivaretas i utbygginga. På sluttbefaringen ble avgrensingen av "Lærdalsføret" tatt opp. Det at det foreligger forslag til planer, som ikke er endelig behandlet i kommune eller stat, tilsier ikke at det ikke kan fattes vedtak i denne utbyggingssaken. Det vises til vår endelige oppsummering og konklusjon.
12. Mork kraftverk har bidratt til at kartleggingen av biologisk mangfold og naturtyper er mer komplett en tidligere. Utbygginga vil gjennomføres slik at "Ekrene" ikke berøres.
13. Det vises til kommentaren over og vår endelige oppsummering og konklusjon.
14. Det vises til vår endelige oppsummering og konklusjon.
15. Vi tar innspillet til etterretning og ser fram til å motta nærmere vurderinger fra Fylkesmannen om nasjonale prioriteringer av kulturlandskapsverdiene ("utvalde kulturlandskap" og "Snøvegen").
16. Det vises til konsekvensutredningen for friluftsliv og reiseliv og høringsinnspill fra Harald Bruflot. Det er riktig at fagutredningen fra Miljøfaglig utredning for friluftsliv og reiseliv ikke omfatter massedeponiene og vegalternativet over Koldeli. Det vises til vår endelige oppsummering og konklusjon.
17. Fylkesmannen anbefaler at Mork kraftverk bygges ut uten Kolda og med anleggsveg fra Aurlandsvegen på nordvestsida av elva. For landskapsopplevelsen og betydningen av minstevannføring viser vi til vår kommentar 2 til Harald Bruflot, og kommentarene 7 og 11 til advokatene Hove og Winjum.
18. Ingen kommentar.
19. Vi vil tro at levevilkårene i vassdraget for fugl og eventuelle fossefall vil være akseptable også etter utbygging.
20. Det er riktig at søknaden er endret noe i forhold til meldingsfasen. Vi viser til vår oppsummering og konklusjon for merknaden om kartlegging av naturtyper og rødlistearter i deponiområdene og i nytt vegalternativ over Koldeli. Vi registrerer at Fylkesmannen mener at de planlagte deponiområdene vil ha varierende potensial for konflikter med biologisk mangfold, og at fulldyrka inn-

mark er lite kontroversielle i så måte. Fylkesmannen påpeker at det for deponiområde 2 kan være aktuelt med nærmere undersøkelser. Vi viser igjen til vår oppsummering og konklusjon.

21. Ingen kommentar.
22. Ingen kommentar.
23. Det vises bl.a. til avbøtende tiltak side 71 i konsesjonssøknaden.
24. Det vises til søknadens kapittel 5.6.4 om Andre tillatelser og avbøtende tiltak kapittel 7 og tabell 7-1.
25. Det vises til vår kommentar 9 og 10 til advokatene Hove og Winjum, samt våre avbøtende tiltak i tabell 7-1 i søknaden. Dersom grunnvassstanden blir endret og grunnvannsforsyningen får dårligere kvalitet eller mengde, vil Mork kraftverk erstatte tap og ulemper. Mht. uttak av vann til vanning viser vi til vår kommentar 11 til advokatene Hove og Winjum og tabell 7-1 i søknaden.
26. Ingen kommentar.
27. I møte med Lærdal kommune og i høringsmøtet 24. september presiserte vi at vi vil søke om dispensasjon fra gjeldende kommuneplan for tiltaket. Lærdal kommune gav positiv tilbakemelding mht. spørsmålet. Vi merker oss likevel fylkesmannens kommentar på dette punktet.
28. Som nevnt i konsesjonssøknaden har Lærdal kommune tilkjennegitt behov for masse. Mork kraftverk vil legge til rette for dette. I samtalene med Lærdal kommune er det avklart at Lærdal kommune selv skal sørge for en planbehandling som legger til rette for en effektiv utnyttelse av massene for kommunen.
29. Mork kraftverk er enige i Fylkesmannens kommentar. Det er nok sannsynlig at jordbruksmark som er lett å drive med maskiner vil holdes lengre i hevd enn mark som må holdes i hevd med håndmakt. Det vises for øvrig til høringsinnspill fra Hans Inge Thyri, Steinar Aspevik og Harald Bruflot.
30. Det vises til våre kommentarer 7 og 11 til Advokatene Hove og Winjum, samt avbøtende tiltak for landbruket i tabell 7-1 i søknaden.
31. Det vises til vår kommentar 4 til Harald Bruflot om kraftstasjon i fjell og til Lærdal Energi sin høringsuttalelse mht. forsyningssikkerhet.
32. Ingen kommentar.
33. Det vises til vår endelige oppsummering og konklusjon.
34. Mork kraftverk registrerer at Fylkesmannen mener at utbyggingen er akseptabel med visse vilkår og avklaringer.
35. Det vises til vår endelige oppsummering og konklusjon.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane sendte også tilleggsmerknader i brev av 5.12.2008, med ved-

legg. I brevet utdyper fylkesmannen virkningene på landskapet.

I brevet er det ytterligere omtale av Erdal som "utvalgt kulturlandskap" og de kvalitetene som påvirker dette.

Videre er rammene om nasjonal turistveg også omtalt som del av kulturlandskapet. Fylkesmannen mener at biologiske og kulturhistoriske verdier bør undersøkes og diskuteres nærmere ut fra at Erdal er kandidat til "utvalgt kulturlandskap". Fylkesmannen mener også at geologisk historie, kulturhistorie og artssamfunn bør undersøkes nærmere på de områdene som er planlagt som massedeponi og jordbruksarrondering, ut fra en føre-var tankegang.

Avslutningsvis peker også fylkesmannen på vassføringas betydning for landskapet og turismen, samt Erdalsvegens kvalitet og betydning som nasjonal turistveg. Miljøvernavdelinga hos fylkesmannens konklusjon er å frarå inngrep av omfang eller karakter som gjør Erdal diskvalifisert som "utvalgt kulturlandskap" og/eller at vilkåra for en nasjonal turistveg ikke lenger er til stede, og tilrår grundigere undersøkinger av landskapskvaliteter. Som vedlegg i Fylkesmannens brev er et notat om natur- og landskapskvaliteter forfattet av Leif Hauge ved Høgskolen i Sogn og Fjordane.

Mork kraftverks kommentar til Fylkesmannens tilleggs kommentarer

Mork kraftverk er tilfreds med at Fylkesmannens prinsipielle syn om at kraftverket kan aksepteres i forhold til allmenne interesser opprettholdes. Fylkesmannen peker på det dilemma det er, å ta stilling til hvilken verdi det har å ta vare på naturlige landskapsformer og historisk artssamfunn kontra hvilken betydning arrondering av jorder, slåtter og beitemark har for levende landbruk/bosetning og oppretthold av øvrig slåttemark, enger og beitemark i dalen. Når det gjelder temaet "utvalgte kulturlandskap" er det - etter det vi har forstått - Lærdalsfjøret som er foreslått og ikke Erdal. Fylkesmannen minner om at det er Statens landbruksforvaltning som er myndighet på området. Det vises derfor til høringsvaret fra Statens landbruksforvaltning.

Erdal framstår som et "forklarende element" for kulturlandskapet i Lærdalsfjøret. Etter vårt skjønn vil ikke et miljøtilpasset kraftverksprosjekt, med den vekt som legges på å ta hensyn til landskaps- og kulturhistoriske forhold innen bl.a. massedeponering, samt de avbøtende tiltak som er foreslått, redusere Erdalens virkning som forklarende element til Lærdalsfjøret.

Områdene som er spesielt omtalt i Fylkesmannens brev og i notatet til Hauge (Ekrene og Kvigno, Mork, Hestevollen, Nyborg, Glip, Skålo, og beitemarkene på Hjellane, Sel, Mork og Helland) berører ikke de gardene eller områdene som vi har planlagt inntak, veger eller mas-

sedeponier Bjørkum, Tøri, Sjøbakken eller arealet til veg fra Erdalsvegen/Aurlandsvegen til inntaksområdet. Eneste området som er nevnt er Helland, men her er det område som er foreslått til massedeponi tidligere arrondert og planert. Vi har fulgt opp råd i fagutredningene i konsekvensutredningen mht. massedeponier ut fra hensynet til landskap, kulturhistorie og kulturminner.

Når det gjelder Erdal som turistdestinasjon og attraksjon for reiselivet, kan vi vise til Lærdal kommunes hjemmeside hvor kommunens attraksjoner og (kulturhistoriske og kulturlandskaps-) kvaliteter er bredt presentert. Erdal er ikke omtalt, ei heller Erdalsvegen/Aurlandsvegen. Konsekvensutredningen for reiseliv konkluderer med at tiltaket har relativt liten negativ innvirkning på reiselivet. Vannføring og den betydning for landskapsopplevelsen og reiselivet er tidligere omtalt i vårt svar, se også utredningene under for en alternativ løsning som er tilpasset turistsesongen. Lokalbefolkningen hevder at det sjelden stopper biler i dalen for å se på elva utenom ved brua nederst ved mølla og ved Sluppen. De få som stopper ved brua ved Tøri er kajakkpadlere som lurar på om elva kan padles i (noe den ikke er egnet for). Når det gjelder statusen som nasjonal turistveg, viser vi til svaret fra Statens vegvesen ved Turistvegprosjektet.

Vi mener at kraftverksprosjektet ikke er til hinder for at Lærdalsfjøret blir "utvalgt kulturlandskap" eller at Erdalsvegen/Aurlandsvegen blir nasjonal turistveg. Når det gjelder ytterligere undersøkelser av biologisk mangfold/arts-samfunn viser vi til våre svar 7 og 11 til Fylkesmannen. Arealet på de påtenkte deponiområdene 2 og 7 er til sammen på om lag 7 mål. Disse to områdene er beitemark preget av naturmark, dog preget av gjengroing. I forhold til de store natur- og kulturlandskapsarealene Hauge har omtalt i sitt notat og som Fylkesmannen viser til, se henvisningen over, mener vi at en landskaps-tilpasset massedeponering som planlagt ikke vil forringe natur- og kulturlandskapskvalitetene i Erdal, men snarere bidra til å opprettholde et levende småskala landbruk med nettopp de landskapskvaliteter Fylkesmannen og Hauge preferer.

Sogn og fjordane fylkeskommunes kommentarer

1. Sogn og Fjordane fylkeskommune rår til at løyve vert gjeve, ut frå at dei økonomiske fordelane av tiltaket vert vurderte til å vere større enn ulempene og kraftverket vil styrkje næringsgrunnlaget lokalt.
2. Dersom elva Kolda vert med i utbygginga, bør vegalternativet frå Hestevollen og via Koldeli sør for Erdalselvi veljast.

Mork kraftverks kommentarer

1. Vi er tilfreds med at Sogn og Fjordane fylkeskommune er positive til at det blir gitt konsesjon til prosjektet.

2. I alle tilfelle vil Mork kraftverk vise varsomhet i forhold til nyere tids kulturminner under utbyggingen. Vi skal ha spesiell oppmerksomhet mot kulturminner og melde fra til Kulturavdelinga dersom vi under jordarbeid råker på uregistrerte automatisk freda kulturminner under jordoverflata, jf. Lov om kulturminner § 8, 2. ledd. Det vises for øvrig til våre avbøtende tiltak i søknaden og dette brevet.

Mork kraftverks øvrige kommentarer til kraftverkets aggregater og minstevannføring

Kraftverksøkonomi er et resultat av forholdet mellom investeringskostnaden, driftskostnader og inntektene. Også for samfunnet er det viktig at inntektene maksimeres som grunnlag for bl.a. skatteinntekter. Mork kraftverk har søkt om en løsning som både tar hensyn til miljøet og som bidrar til lønnsomhet. Det vises spesielt til kapittel 8 i konsesjonssøknaden.

På høringsmøtet 24. september ble vi klar over at vi måtte klargjøre og presisere enkelte uklare og usikre punkter i konsesjonssøknaden, hvor vi blant annet hadde tatt forbehold om teknisk-økonomiske vurderinger og angitt usikre tall, før endelig konsesjonsbehandling i NVE. Vi har derfor utredet følgende forhold ytterligere:

- vannføring i elva
- slukeevne generelt
- installerte aggregater.

Vannføring i elva

Vi har benyttet vannmerke/målestasjon 75.5 Nysetvatn med tidsserie 1957 til 1986 som grunnlag for våre hydrologiske beregninger. Stasjonen ligger i Årdal og har sammenliknbart nedbørfelt og klima. Det er hydrolog Geir Johnes Carlsen i E-CO Vannkraft som har utført alle beregninger. Figuren under viser variasjon i årsmiddelvannføring (figur er ikke gjengitt).

Forutsetningen som ligger til grunn for beregningen er:

- største slukeevne på 12 m³/s
- minstevannføring i vintersesong på 140 l/s
- minstevannføring i sommersesong på 300 l/s
- minste slukeevne ca. 700 l/s
- to Francisaggregater med slukeevne på hhv. 8,5 m³/s og 3,5 m³/s.

Nedbørfeltet for figuren er for over inntaksdammen ved Kvigno, inkludert nedbørfeltet for Kolda. Figuren over viser at vannføringen varierer en del fra år til år. 1960 var et tørt år med årsmiddelvannføring på under 3 m³/s, mens årene 1985 og 1986 var våte med årsmiddelvannføring på over 7 m³/s. Gjennomsnittlig nivå ligger på 4,6 m³/s. Figuren kan tolkes dit hen at tilsiget og vannføringen har økt noe over perioden. Dette underbygges også med observasjoner fra lokal-kjente, hvor det også hevdes at vannføringen er

noe høyere og jevnere fordelt over året enn tidligere (30-50 år tilbake i tid). Det sies også at klimaet er noe mildere, slik at elva fryser til sjeldnere enn før.

Det er gjengitt grafer i konsesjonssøknaden for vannføringen i elva i et normalår, et tørt og et vått år, hvor også vannføring etter utbygging var markert. Figurene var litt uklare, og de samme men klarere figurer er derfor gjengitt under (vannføring etter utbygging markert med rødt).

Figuren viser at det fremdeles vil være betydelig variasjon i vannføringen og av og til betydelige flomtopper i elva.

Vi har videre vurdert hvilket tilsig det vil være fra nedbørfelt nedstrøms inntaket. Det er flere bekker som kommer ned fra fjellet på begge sider av dalen. Nedbørfeltet nedstrøms inntaket og oppstrøms avløpet er på 18,3 km², mens nedbørfeltet for Kolda er på 3,05 km². Nedbørfeltet oppstrøms inntak er 114,2 km². Det vil være et betydelig tilsig til Erdalselvi nedstrøms inntaket. Figurene under viser hvilket tilsig det vil være for et normalt nedbørår for dette restfeltet (merk skalaendringer på y-aksen for vannføring, samt at x-aksen er i 100-meter).

Figurene viser at det vil bli et betydelig bidrag til vannføringen i elva fra nedbørfeltet nedstrøms inntaket. Vårt forslag om en minstevannføring er begrunnet i hensynet til biologisk mangfold, se fagutredning for naturmiljø. De to artene olivenfilflav og kort trollskjegg er, slik vi tolker rødlista, ikke truet av redusert vannføring/fuktighet, men av hogst og viltbeite. Fagutredningen for fisk konkluderer med at foreslått minstevannføring er akseptabel for fisken, og antyder at levetilstandene for fisk vil kunne bedres. Fagutredningen for landskap påpeker vannføringens betydning for landskapsopplevelsen, men flere høringssvar tilsier at en minstevannføring på foreslått nivå er akseptabelt, og særlig da de synlige områdene nederst i dalen og ved Kvigno ikke berøres av inngrepet.

Slukeevne

For å få en god kraftverksøkonomi er det foreslått en maksimal slukeevne på 12 m³/s. Det kan karakteriseres som høyt, dvs. 2,6 ganger årsmiddelvannføring. Vi mener det er en forsvarlig slukeevne da vannføringen varierer vesentlig over året og at det fremdeles vil være betydelig variasjon i vannføringen i elva. Kraftverket er avhengig av tunnel, og kostnaden til tunnel er relativt sett stor (ca. 30 %) i dette prosjektet i forhold til andre kostnadselementer. Mork kraftverk ønsker å få utnyttet det potensial som tverrsnittet gir. Kraftverksøkonomien blir raskt mye dårligere dersom maksimal slukeevne reduseres. Dersom for eksempel slukeevnen settes ned til 11 m³/s, reduseres produksjonen med mer enn 3 GWh. Vi opprettholder derfor maksimal slukeevne som omsøkt. Når det gjelder minste slukeevne var det tatt forbehold om dette ut fra mer detaljerte teknisk-økonomiske

vurderinger. Vi har gjort nye analyser for valg av aggregater som har betydning for minste slukeevne. Det vises til omtalen under.

Installerte aggregater

I søknaden er det fremmet to Francisaggregater på >8,5 m³/s og 3,5 m³/s på til sammen 35 MW. Francisaggregater kan ikke utnytte vannføring lavere enn ca. 20 – 30 % av fullast. Laveste slukeevne ville derfor være ca. 700 l/s. Det ble tatt forbehold om endringer som følge av mer detaljerte teknisk-økonomiske vurderinger. Vi har gjennomført nye analyser og kommet til at vi ønsker en mindre endring i vårt opprinnelige forslag. Vi har igjen vurdert et alternativ med en stor Francis og en mindre Pelton, samt alternativer med to Francis-maskiner med en mindre Pelton i tillegg. Våre beregninger tilsier at den mest lønnsomme installeringen vil være med tre aggregater.

Installert effekt er et resultat av turbinvirkningsgrad og generatorvirkningsgrad og fallhøyde for maksimal slukeevne. Tidligere har vi konkludert med en nominell installert effekt på 35 MW, mens vi med ny installasjon med tre aggregater kommer til installert effekt i størrelsesorden 37-38 MW. Kostnadene til maskin- og elektroteknisk utstyr vil øke noe, men samtidig vil produksjonen øke fra 13,6 til opp mot 16 GWh vinterstid og fra 74,1 til 75 GWh sommerstid.

Minste praktiske slukeevne for Peltonaggregatet vil være i området fra 80 l/s. En slik løsning gir økt fleksibilitet og en lengre drift av kraftverket over året. Flomtap og vannføring under minste slukeevne reduseres. Beregningene er utført med samme forutsetninger som angitt i konsesjonssøknaden, dvs. inkludert Kolda.

Mork kraftverks oppsummering og konklusjon

Høringen har vært nyttig fordi det har kommet noe ny kunnskap om området og den har lagt til rette for enkelte avklaringer av viktige spørsmål. For å bidra til en rask saksbehandling i NVE og Olje- og energidepartementet, samt at vi ønsker at prosjektet skal være så miljøtilpasset som mulig, er vi forberedt på at viktige og godt begrunnede innspill vil kunne medføre visse justeringer av prosjektet. På bakgrunn av denne prosessen ønsker vi å presisere følgende:

Anleggsveg til inntak

Høringen viser at den minst konfliktfylte traseen til inntaket er alternativ 2, dvs. fra Hestevolten ned langs nordvestlige side av elva. Vi er derfor forberedt på at NVE ikke vil tillate vegalternativ 1 over Koldeli.

Overføring av Kolda til inntaket

Det var planlagt samføring av Koldaoverføringen og anleggsvei over Koldeli. Siden dette vegalternativet framstår som lite aktuelt og hø-

ringen viser at denne delen av prosjektet er omstridt, er vi forberedt på at NVE ikke vil tillate en overføring av Kolda. En konsekvens vil i så fall være økt restvannføring i elva.

Minstevannføring og slukeevne

Kravene til minstevannføring og slukeevne er et sentralt tema. Vi mener vi har tatt hensyn til krav til vannføring i elva både mht. å utelate Kvigno og nedre del av elva (både ut fra landskaps- og naturhensyn) fra prosjektet, og ut fra konklusjoner i konsekvensutredningene (bl.a. fisk, biologisk mangfold, landskap og landbruk) og avbøtende tiltak. Dersom Kolda ikke tillates overført, vil restvannføringen i elva øke. Det har ikke kommet mange innsigelser mot forslaget til minstevannføring i vintersesongen. Vi opprettholder våre ønsker for minstevannføring og

viser til omtalen over i forhold til største og minste slukeevne, men ønsker å presentere en alternativ manøvrering mht. minstevannføring som er tilsvarende god for kraftproduksjon, men som er bedre tilpasset hensynet til turistenes landskapsopplevelse og Erdalsvegen/Aurlandsvegen og som imøtekommer flere høringsinstansers syn. Turistsesongen starter i praksis i starten av juli, er på sitt høyeste i juli, og avsluttes i august. Aurlandsvegen åpner som regel i midten av juni.

Videre er det først mot midten av mai at snøsmeltingen og økningen i vannføringen i elva starter. Ett alternativ som er akseptabelt ut fra kraftproduksjon og som ivaretar turistene kan derfor være å legge opp til en manøvrering av minstevannføringen som følger:

Periode	1.9-15.6	16.6-30.6	1.7-31.7	1.8-30.8
Minstevannføring	140 l/s	300 l/s	600 l/s (ev. 1000 l/s)	300 l/s
Minste produksjonsvannføring	220 l/s	380 l/s	680 l/s (ev. 1080 l/s)	380 l/s

Ved valg av minstevannføring i juli på 1000 l/s, i stedet for 600 l/s, avgis en kraftproduksjon i på 0,5-0,7 GWh. 1000 l/s ligger på nivå med 5 % -persentilen om sommeren.

Massedeponier

Fylkesmannen har påpekt at det er behov for bedre kartlegging av hensynet til biologisk mangfold og naturtyper for massedeponeringsområdene, og spesielt område 2 ved Bjørkum og eventuelt områder dominert av skog eller annen tre- og buskvegetasjon (område 7). Øvrige områder som er benyttet er ordinær fulldyrka inn-

mark/sterkt dominert av fulldyrka innmark er lite kontroversielle. Ved en god utforming og arrondering av deponiområdene ved bruk av landskapsarkitekter, mener vi innvirkning på kulturlandskapsopplevelsen på sikt er liten. Dersom NVE ikke tillater deponering av masse i Erdal (utenom grushola ved Sjøbakken som vi antar at det er ønskelig å fylle igjen, arrondere i kanten mot Aurlandsvegen/Erdalsvegen og benytte (midlertidig) som ressurs for knuseverk), må Mork kraftverk finne alternativer i samarbeid med Lærdal kommune, som har ytret ønske om store mengder masse.

Områdene som ønskes benyttet er:

Område	Kommentar
2	Området ligger nedenfor Bjørkum. Hovedsakelig overflatedyrka mark med løvtre, men prega av gjengroing. Området kan benyttes til deponiområde, jf. Swecos tilleggsutredning. Opprinnelig volum ca. 5 100 m ³ .
4	Området ligger ned mot elveleiet ved Tøri. Hovedsakelig fulldyrka jord, i ytterkant løvtre ifl. Asplan. Området kan utvides ift. opprinnelig plan, jf. SWECOs tilleggsutredning. Opprinnelig volum ca. 1 000 m ³ .
5	Området ligger nedenfor Tøri og er fulldyrka jord ifl. Asplan. Området kan utvides ift. opprinnelig plan, jf. tilleggsutredningen. Opprinnelig volum 3 450 m ³ .
6	Område blir brukt som ridebane og er allerede oppfylt ifl. Asplan. Området ligger ned mot elveleiet nedenfor Tøri. Tilleggsutredningen sier at området kan benyttes til deponiområde. Området vil heves. Opprinnelig volum ca. 6 250 m ³ .
7	Området er en skråning med krattskog/løvskog og noen bartre. Området ligger bortenfor Tøri. Tilleggsutredningen sier at området egner seg til deponiområde. Opprinnelig volum 6 350 m ³ .
10	Området ligger ved Helland og er fulldyrka jordbruksmark. Jorda er delvis vassjuk. De karakteristiske steinmurene i området vil ikke berøres. Tilleggsutredningen sier at 10 området kan benyttes til deponiområde. Opprinnelig volum 9 100 m ³ .

11	Område ligger i grustaket ved fjorden - Sjøbakken. Området ligger brakk og egner seg for 11 deponi ifl. tilleggsutredningen. Opprinnelig volum 45 750 m ³ .
Lærdal kommune	Ønsker minimum 50 000 m ³ .

Med mindre justeringer vil de foreslåtte områdene tilfredsstillende deponibehovet. Mork kraftverk legger opp til en prosess med Lærdal kommune og berørte myndigheter, inkludert Fylkesmannen, Fylkeskommunen og Statens vegvesen, for å komme fram til gode og akseptable løsninger på massedeponering. Vi har blant annet gjennomført et første møte med kommunen om massedeponering og transportløsninger 16. desember 2008. Dersom prosessen tilsier at konfliktene med biologisk mangfold og landskap er så store at massedeponering eller aktuell bruk ikke er akseptabel, vil vi frafalle massedeponering på disse områdene. I så fall må nye alternativer utredes i samarbeid med Lærdal kommune. Lærdal kommune har i møte 16. desember garantert for å ta imot og bruke all masse til nyttige formål i kommunen bl.a. for nødvendig næringsareal, tomteareal og eventuelle gangveger. I alle tilfelle vil plassering og utforming av alle massedeponier og anleggsveger detaljgodkjennes i NVEs byggesaksbehandling.

Aurlandsvegen/Erdalsvegens standard

Vegen er ifølge Statens vegvesen av klasse BK 8, dvs. at den er godkjent for kjøretøy med opp til 8 tonn akseltrykk. Mork kraftverk vil lage en plan for bruk av vegen, hvor det legges opp til at de svakeste partiene av vegen ikke vil benyttes. Mork kraftverk vil søke om dispensasjon i anleggsperioden. Det vises til nye avbøtende tiltak under.

Nye avbøtende tiltak

I tillegg vil følgende nye avbøtende tiltak gjennomføres:

- 1 Dersom grunnvasstanden blir endret og grunnvannsforsyningen får dårligere kvalitet eller mengde, vil Mork kraftverk erstatte tap og ulemper.
- 2 Dersom vi får tillatelse til å ta i bruk de planlagte massedeponeringsområdene ovenfor kraftstasjonsområdet, må Mork kraftverk granske både hovedvegens og sidevegens beskaffenhet og tåleevne på forhånd, og eventuelt utføre forsterkende/utbedrende tiltak. Tiltak vil i så fall gjøres i samarbeid med vegeier.
- 3 Mork kraftverk vil registrere og dokumentere alle aktuelle vegers kvalitet og standard på forhånd. Dersom det oppstår skade eller svekkelser på vegene som følge av anleggsdrifta, vil de utbedres.

- 4 Det er svak mobiltelefondekning i dalen i dag. Under utbygging vil Mork kraftverk måtte ha mobiltelefondekning. Vi vil samarbeide med aktuelle leverandører med sikte på å få på plass en varig god dekning i Erdal. Med dagens krav til styring av kraftverk, må Mork kraftverk måtte ha fibernett fram til kraftstasjonen. Vi vil søke samarbeid med lokale interessenter for å komme fram til løsninger som er nyttige for flere enn Mork kraftverk for tilgang til fibernett.
- 5 Kraftstasjonen som er planlagt vil være synlig for de som passerer den fra hovedvegen. Det er utført geologiske undersøkinger av kraftstasjonsområdet, og konkludert med at kraftstasjonen bør ligge i dagen. Vi skal foreta grundigere geotekniske undersøkinger av fjellet og fjellkvaliteten. Dersom fjellforholda og fjellkvaliteten er fordelaktig, vil det kunne vurderes om kraftstasjonen kan bygges i fjell. Men dette vil måtte avklares endelig ifm. prosjektering og NVEs byggesaksbehandling.
- 6 Dersom vi får kjennskap til at låssetting for brisling i fjorden er aktuelt, vil vi kontakte de berørte fiskerne og orientere om kraftverksutbyggingen og de forebyggende tiltak som er iverksatt mot utslipp av mineralstøv.
- 7 Kantvegetasjon langs elva vil tas vare på der eventuelle massedeponier og vegger skal gå. Imidlertid vil kantvegetasjonen ved avløpet på kraftstasjonsområdet berøres. Mork kraftverk vil besørge tilplanting av stedegen vegetasjon i dette området.

Sysselsetting

Investeringen i Mork kraftverk er beregnet til over 250 millioner kroner over en anleggsperiode på 1 ½ år med betydelige ringvirkninger for lokal aktivitet og sysselsetting. I tillegg vil det måtte investeres i elektrisk infrastruktur i Lærdal som følge av prosjektet. Prosjektet er spilt inn til EBLs kartlegging over aktuelle kraftverksprosjekter som kan være med på å møte utfordringene som følge av finanskrisa.

Avsluttende kommentar

Vi legger til grunn at prosjektet er tilstrekkelig utredet til at NVE kan fatte vedtak om innstilling i saken. Når det gjelder massedeponering vil Mork kraftverk gjennomføre en prosess med berørte parter for å komme fram til akseptable og samfunnsgagnlige løsninger. Resultatene fra denne prosessen vil være grunnlag for NVEs byggesaksbehandling av detaljplaner.”

NVEs vurdering av konsekvensutredningen

I forbindelse med utarbeidelse av konsekvensutredningen (KU) har tiltakshaver fått utarbeidet egne fagrapporter for temaene: Naturmiljø, Fisk, Landskap, Kulturminner, Friluftsliv og reiseliv, Næringsliv og sysselsetting, Ferskvannsressurser, vannforsyning og utslipp. I tillegg er det utarbeidet en egen rapport på Massedeponering, samt en tilleggsrapport på Landskap og kulturhistorie.

Ved høringen av søknad med KU har det kommet en del synspunkter på opplysninger og vurderinger gitt i KU.

I vår vurdering av KU vil vi primært diskutere forslag og krav som er fremmet om tilleggsutredninger. Kritikkk av KU som ikke har resultert i krav om ytterligere utredninger vil i liten grad bli kommentert her. Ved vår vurdering av krav om tilleggsutredninger legger vi vekt på om vi anser at eventuelle nye utredninger vil være beslutningsrelevante.

Kommentarer og krav i høringsuttalelsene

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane mener konsekvensutredningen må suppleres spesielt når det gjelder landskap, og poengterer at det er viktig at søknaden inneholder illustrasjoner og foto som viser virkningene av planlagte arealinngrep, herunder plassering av massedeponier. Det bør også fremlegges foto som illustrerer ulike aktuelle minstevannføringer i Erdalselvi.

Mork kraftverk viser i sine kommentarer til den planlagte anleggsvegen til inntaket hvor valgt linjeføring avviker fra løsningen som ble konsekvensutredet. Søker mener konsekvensgraden vil bli den samme, dvs. liten negativ konsekvens, da ingen verdifulle områder vil bli berørt av veggen. Mork kraftverk har på forespørsel fra NVE i ettertid fremlagt foto som viser aktuelle minstevannføringer i Erdalselvi.

Sogn og Fjordane fylkeskommune peker i sin uttalelse på at det kan være aktuelt med nærmere undersøkelser i ett av deponiområdene hvor potensial for funn av automatisk fredete kulturminner er kategorisert som middels/lite.

Sogn og Fjordane Turlag mener det er grunn til å få gjennomført grundigere undersøkelser av et mulig kulturminne, en gammel veg ned til Kvigno som er eldre enn Aurlandsvegen, og som ikke er omtalt i konsekvensutredningene.

Mork kraftverk kommenterer at det er gjennomført grundige fagutredninger av arkeolog for temaet kulturminner og kulturhistorie. Etter søkers oppfatning er det ikke nødvendig med tilleggsutredninger for å belyse temaet ytterligere.

Sogn og Fjordane Turlag mener videre det bør gjennomføres oppfølgende undersøkelser for fisk.

Mork kraftverk viser til at konsekvensutredningen for temaet fisk konkluderer med at den foreslåtte minstevannføringen vil gi gode forhold for fisk i

elva. Søker ser derfor ikke noe behov for oppfølgende undersøkelser på dette temaet.

Advokatene Hove og Winjum på vegne av grunneierne John Lars Sæbø, Inge Sæbø, Gunnar Sæbø, Marta S. Hallingstad og Øystein Helland mener konsekvensutredningene inneholder så mange mangler og feilopplysninger at det bør gjennomføres tilleggsutredninger på alle fagtema. Det vises blant annet til at utredningen av fugl ikke er tilfredsstillende, blant annet vises det til at det er registrert hekkende bestand av fossekall og at det finnes bestand av hegre langs elva. Det bør derfor gjennomføres en tilleggsutredning på temaet fugl.

Mork kraftverk er uenig i påstanden fra grunneierene om at fagutredningene er utilstrekkelige og med feil og mangler. De mener utredningsprogrammet er fulgt og at det ikke er behov for tilleggsutredninger.

Når det gjelder virkninger for visse fuglearter viser Mork kraftverk til konklusjonene i fagutredningen. Grålihegre er kategorisert som en livskraftig art i artsdatabasen. Arten observeres særlig når det står brislingsteng i fjorden. Det er ikke registrert fossekall på elvestrekningen. Søker mener derfor det ikke er nødvendig å utføre tilleggsutredning på temaet fugl.

NVEs vurdering

NVE viser til at det er gjennomført en tilleggsutredning på landskap og kulturhistorie datert juni 2008. Formålet med utredningen har vært å vurdere virkningene av massedeponi og anleggsveger som på meldingstidspunktet ikke var planlagt i detalj.

Konsekvensene av de planlagte massedeponiene er i utredningen beskrevet som følger:

”Tiltaket medfører mange deponier spredt utover et relativt begrenset område. Samlet vil de 11 massedeponiene gjennom plassering, dimensjoner og utforming heve og planere ut områder samt redusere antall terrasser som fra naturens hånd og med håndmakt gjennom mange hundre år har dannet et karakteristisk lett kupert og terrassert kulturlandskap med stor landskapsverdi. De aktuelle områdene vil få et mer plant og homogent preg og bryte med linjene som eksisterer i dagens landskap. En del nyere tids kulturminner i form av rydningsrøyser, veger, vanningsveiter, et løypestrengspel og andre steinsetninger vil dessuten bli dekket av masser. Dersom alle 11 deponier blir realisert vil dette på en vesentlig måte redusere det historiske landskapets helhetlige estetikk og opplevelsesverdi i sentrale deler av Erdalen.

Det er ikke registrert automatisk fredete kulturminner i deponiområdene, men områdene kan likevel ha potensial for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner. I områdene som er vurdert å ha middels eller høyere potensial, anbefales det at Sogn og Fjordane fylkes-

kommune foretar § 9-undersøkelser, dersom det blir aktuelt med deponi. Relevante undersøkelsesmetoder vil være overflateundersøkelser, prøvestikk og maskinsjaktning. Dersom det blir registrert automatisk fredete kulturminner vil dette medføre negativ konsekvens for de aktuelle deponiområdene.”

For å minske de negative virkningene foreslås det å redusere antall deponiområder til 3 områder, alternativt 7 områder. Disse er nærmere beskrevet og prioritert i utredningen.

Når det gjelder planlagte vegtraseer frem til kraftverksinntaket fremgår det av utredningen at konsekvensene kan reduseres gjennom avbøtende tiltak:

”Negativ konsekvens for landskap, trasé 1 gjennom Koldalia kan trolig reduseres ved å tilpasse traseen til landskapet og ta vare på vegetasjonen nedenfor traseen. Dette vil redusere innsyn fra Aurlandsvegen. Negativ konsekvens for kulturhistorie, trasé 2b på vestsiden av Erdalselvi kan reduseres ved å legge veien i god avstand fra en eldre vegstubb og to løypestrengspjel. Negativ konsekvens for kulturhistorie, trasé 2c på vestsiden av Erdalselvi kan reduseres ved å unngå nærføring med en gammel vegtrasé.

Med hensyn på illustrasjon av aktuelle minstevannføringer i Erdalselvi, viser NVE til kravene i det fastsatte KU-programmet:

”Endringer i vassføring skal dokumenterast ved hjelp av foto tatt ved ulike representative vassføringer.”

Søknad med konsekvensutredning inneholdt etter NVEs oppfatning ikke den påkrevde dokumentasjonen, og Mork kraftverk ble derfor bedt om å supplere fotoillustrasjoner av aktuelle minstevannføringer i elva etter utbygging, forslagsvis ved følgende vannføringer:

- 140 l/s (tilsvarende alm. lavvannføring)
- 600 l/s (fremsatt krav fra grunneiere til minstevannføring i sommerperioden)
- 1100 l/s (tilsvarende ca. 5-persentil sommervannføring, jf. fremsatt krav fra Sogn og Fjordane Turlag til minstevannføring i sommerperioden).

NVE mottok et notat med foto av ulike vannføringer fra Mork kraftverk datert 25.2.2009. Fotoene er tatt fra representative steder for landskapsopplevelsen:

- Planlagt inntakssted nedenfor Kvigno
- Områder ved Kolda, nedenfor Hestevollen og ved Helland sett fra Aurlandsvegen
- Områder ved Bjørkum og Tøri ved Tøri bru.

Fotoene viser ulike vannføringer på mellom 300 l/s og 1100 l/s. Lavere vannføringer under 140 l/s har ikke vært praktisk mulig å illustrere da vannføringene opptrer kun 18 dager i løpet av året.

NVE er av den oppfatning at ovennevnte tilleggsinformasjon gir tilstrekkelig grunnlag til å vurdere konsekvensene på landskapet av planlagte massedeponier og veger, samt virkningen av aktuelle minstevannføringer i Erdalselvi på utbyggingsstrekningen.

Når det gjelder krav om oppfølgende undersøkelser på temaet fisk, viser vi til fagutredningen hvor elvas verdi for fisk vurderes som liten. Redusert vannføring i Erdalselvi mellom inntaket og utløpet fra kraftstasjonen vil kunne påvirke den lokale brunaurestammen, men slipp av en minstevannføring på nivå med det som er foreslått i søknaden vil være tilstrekkelig for å opprettholde levestandardene for stammen.

NVE kan på grunnlag av konklusjonene i fagutredningen ikke se spesielle behov for oppfølgende undersøkelser på fisk.

Det er videre stilt krav om tilleggsundersøkelser på temaet fugl. Det vises i den sammenheng til behov for nærmere kartlegging av fossefall og hegre.

I forbindelse med utredningen på fugl ble det ikke observert fossefall i området, men elvestrekningen vurderes å ha potensial som hekkeplass for arten.

Fylkesmannen viser i sin uttalelse til at det i Norsk hekkefuglatlas er registrert observasjoner av fossefall i Erdalselvi og at disse tyder på at det kan være minst to par på utbyggingsstrekningen.

NVE registrerer at det ikke er observert sjeldne eller truede fuglearter i tilknytning til utbyggingsområdet. Vi merker oss informasjonen om at det med sannsynlighet finnes hekkeplasser for fossefall knyttet til elvestrengen og vil legge dette til grunn for vurderingene av aktuelle avbøtende tiltak.

NVEs konklusjon

NVE mener at konsekvensutredningen for Mork kraftverk, sammen med eksisterende kunnskap, tilleggsopplysninger, høringsuttalelser og tiltakshavers kommentarer til disse, gir tilstrekkelig informasjon til å kunne avgi innstilling i saken.

NVEs vurdering av søknaden

NVE har mottatt en søknad fra Mork Kraftverk AS om tillatelse til bygging av Mork kraftverk i Erdalselvi i Lærdal kommune, Sogn og Fjordane.

Om søker

Mork Kraftverk AS opplyser i søknaden at de er et aksjeselskap under stiftelse som forutsettes stiftet formelt og endelig når det foreligger konsesjon for

det planlagte Mork kraftverk som denne meldingen gjelder. Partene i Mork Kraftverk AS er grunneiere på den aktuelle fallstrekningen som vil eie 33 % av aksjene og E-CO Vannkraft as som vil eie 67 %.

E-CO Vannkraft as eies 100 % av E-CO Energi as som igjen eies 100 % av Oslo kommune. Selskapet er Norges tredje største vannkraftprodusent og eier og driver 27 kraftverk med en gjennomsnittlig årlig produksjon på ca. 7,5 TWh. De største og viktigste kraftverkene ligger i Aurland og Hol kommuner. De aktuelle grunneierne er ikke medeiere i kraftverk fra før.

Bakgrunn for søknaden

Tiltakshaver viser til at formålet med den planlagte utbyggingen er å øke verdiskapningen basert på regionens egne ressurser. Fra grunneiernes side vil en utbygging være en viktig stimulans for utvikling og videre bosetting i bygda. E-CO Vannkraft har vist at utbyggingen er teknisk og økonomisk gjennomførbar og ønsker å delta i utbyggingen gjennom det felleseide Mork Kraftverk AS. Kraftverksplanene er blitt utviklet gjennom forhandlinger mellom de aktuelle grunneierne og E-CO Vannkraft. Det er inngått avtale mellom grunneierne og E-CO Vannkraft om hvordan prosjektet skal utvikles videre og hvilke rettigheter og plikter avtalepartene skal ha. Prosjektet vil også gi ny verdiskaping for E-CO Vannkraft, Lærdal kommune og regionen for øvrig. I en større sammenheng vil utbyggingen gi et positivt bidrag til landets produksjon av fornybar energi. Dette gir reduserte utslipp av CO₂ til atmosfæren.

Om søknaden

Søknaden fra Mork Kraftverk AS er datert 27.6.2008. Det søkes om følgende:

1. Etter lov av 24. november 2000 om vassdrag og grunnvann om tillatelse til:
 - Bygging av Mork kraftstasjon hovedsakelig i samsvar med framlagte planer, eventuelt med mindre endringer i den tekniske utførelsen.
 - Overføring av avløpet fra Kolda til inntaket i Erdalselvi på ca. kote 410.
2. Etter lov av 29. juni 1990, nr. 50 om produksjon, omforming, omsetning og fordeling av energi om tillatelse til:
 - Å installere to generatorer på 13,9 MVA og 31,4 MVA i kraftstasjonen med nødvendige elektrisk anlegg.
 - Å installere nødvendig koplingsanlegg for nettilknytning.
 - Elektrisk konsesjon for en 66 kV forbindelse fra kraftstasjonen fram til kraftlinjen fra Erdal til Lærdalsøyri som passerer ca. 30 m fra den planlagte kraftstasjonen. Det søkes

om konsesjon til å forbinde kraftstasjonen med kraftlinjen (eksisterende 22 kV linjen skal i forbindelse med bygging av Mork Kraftverk oppgraderes til 66 kV, men den planlegges i samme trasé som dagens linje.)

- Etter lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) av 13. mars 1981 søkes om nødvendige utslippstillatelser for gjennomføring av tiltaket.

NVE vil bemerke at for elvekraftverk med gjennomsnittlig årsproduksjon over 40 GWh gjelder også en del bestemmelser i vassdragsreguleringsloven, jf. vannressursloven § 19. Bestemmelsene omfatter byggefrister, alminnelig revisjon av konsesjonsvilkår, næringsfond m.m.

Mork kraftverk utløser ikke plikt om ervervs-konsesjon i medhold av industrikonsesjonsloven da innvunnet kraftmengde er beregnet til 677 naturhestekrefter pr. år, og derved er godt under lovens grense på 4000 naturhestekrefter pr. år, jf. industrikonsesjonsloven § 1 andre ledd. Av vannressursloven § 19 andre ledd fremgår det imidlertid at konsesjonsavgifter skal fastsettes i medhold av industrikonsesjonsloven selv om en utbygging ikke behøver ervervs-konsesjon.

Fallrettigheter og grunneierforhold

Det opplyses at det foreligger avtaler med berørte grunneiere om overdragelse av alle rettigheter til fall og grunn som er nødvendig for å gjennomføre prosjektet. Det er gjennom kjøpskontrakter fra perioden 1909-1919 og skylddelingsforretninger mv. sikret adgang til å anlegge demninger, stolpeledninger, transportbaner og veier i utmark og innmark mv. mot erstatning. Dersom minnelige ordninger ikke oppnås, er det gjennom kontraktene bestemt at nivået på erstatning skal avgjøres ved skjønn. Mork Kraftverk AS mener derfor det ikke er behov for å søke om samtykke til ekspropriasjon i medhold av oreigningsloven.

Utbyggingsalternativer

Det er søkt om ett hovedalternativ for kraftverket med inntak på kote 410 i Erdalselvi og avløp på kote 45. Vannveien mellom inntak og kraftstasjon skal gå i tunnel. I hovedalternativet inngår overføring av sideelva Kolda i rørgate til inntaksdammen og adkomstveg fra Hestevollen over Koldeli. Kraftstasjonen er planlagt bygd i dagen.

Følgende alternative planløsninger er skissert:

1. Utbygging av kraftverket med og uten inntak av sideelva Kolda.
2. Kraftstasjon i dagen eller i fjell.
3. 5 alternative traseer for adkomstveg til inntaksdammen.

NVE har gjennomgått de ulike planalternativene. Våre merknader og anbefalinger fremgår under de enkelte tema og delkapitler.

Produksjon og utbyggingskostnader

Mork kraftverk er beregnet å produsere ca. 88 GWh kraft pr. år. Tiltakshaver har i ettertid justert produksjonen til 91,5 GWh pr. år. Overføringen av sideelva Kolda utgjør av dette ca. 1,6 GWh pr. år.

Utbyggingskostnaden var opprinnelig estimert til 250 mill. kr, senere justert til 280 mill. kr. Dette gir en utbyggingspris på 3,06 kr pr. GWh med overføring av Kolda, og 3,09 kr for alternativet uten Kolda.

NVE viser til at det er en nasjonal målsetting at det skal satses på produksjon fra nye fornybare energikilder. Mork kraftverk vil være et positivt bidrag i den sammenheng. I tråd med energiloven er det utbyggers eget ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten.

Forholdet til Samlet Plan

Direktoratet for naturforvaltning har gitt unntak fra Samlet Plan for Mork kraftverk. Det er lagt til grunn at en ordinær behandling sannsynligvis ville resultert i en plassering i kategori I i Samlet Plan.

Av vurderingen fremgår det at utbygginger i Erdal tidligere er behandlet både i konsesjonssystemet og i Samlet Plan. En overføring av Erdalselvi til Aurland ble holdt utenfor Samlet Plan og konsesjonssøkt. Konsesjonssøknaden ble trukket da NVE tilrådte at søknaden burde avslås. I NVEs begrunnelse for avslag ble det lagt vekt på at vassdraget er lite berørt av tekniske inngrep, og at det ligger i et område som er mye utbygd. Hensynet til lokal rekreasjon og turisme ble også vektlagt. Flere prosjekter som innebærer utnyttning av Erdalsvassdraget er behandlet i Samlet Plan. Alle prosjektene har blitt plassert i kategori II. De eldre Samlet Plan-prosjektene var basert på inntak høyere opp i vassdraget enn det prosjektet som nå er beskrevet.

Vern av Erdalsvassdraget ble vurdert i Verneplan IV og ved suppleringen av verneplanen i 2005. I Verneplan IV ble vassdraget holdt utenfor vern med begrunnelsen at tilsvarende kvaliteter ble ivaretatt gjennom vernet av Kolarelvi. Ved suppleringen av verneplan for vassdrag ble de øvre delene av vassdraget, Modlaugselvi og Horna, tatt inn i verneplanen. Begrunnelsen for å verne kun de øvre delene var at verneverdiene var størst i denne delen av vassdraget, og at Lærdal kommune gikk i mot et vern av hele vassdraget. Kraftutbygging i de høyere liggende delene av vassdraget er derfor nå uaktuelt.

De nye utbyggingsplanene i Erdalsvassdraget er mindre omfattende enn de prosjektene som tidligere har blitt behandlet i Samlet Plan. I forhold til prosjektalternativet som innebar en separat utnyttelse av Erdalsvassdraget er berørt elvestrekning

vesentlig redusert, konfliktfylte magasiner på fjellet tatt ut, og bekkeinntak på østsida av vassdraget i hovedsak fjernet. Ved behandlingen av Erdalselvi i den første Samlet Plan behandlingen var det konfliktene med friluftsliv, fisk og kulturminner som sammen med lokal motstand i Lærdal kommune førte til en plassering i gruppe 6, kategori II. De største konfliktene var knyttet til de høyere liggende områdene av prosjektet, dvs. områder som ikke berøres direkte av det nye prosjektet.

Ressursutnyttelse

Omsøkte prosjekt utnytter fallet ned til ca. kote 45, men fallet kan i prinsippet utnyttes ned til fjorden. Tiltakshaver har beskrevet at en utnyttelse av fallet ned til sjøen er lønnsom, men av hensyn til miljøinteressene er de kommet fram til at omsøkte alternativ er en god måte å utnytte ressursene på og samtidig ta hensyn til miljø- og brukerinteressene.

NVE har ingen innvendinger mot den planlagte ressursutnyttelsen. Vi mener tiltakshavers begrunnelse for ikke å utnytte den nedre delen av vassdraget av hensyn til andre interesser i vassdraget er relevant. Vi kjenner ikke til at det er noen andre konkurrerende utbyggingsinteresser i vassdraget.

Saksgang og merknader fra høringen

Konsesjonssøknaden ble sendt på høring 14.7.2008 til offentlige instanser og organisasjoner i henhold til NVEs vanlige prosedyrer. Søknaden har vært kunngjort to ganger i Sogn Avis. Høringsfristen var 1.11.2008. I løpet av høringsperioden har to eksemplarer av søknaden vært lagt ut til offentlig gjennomsyn på Servicesentralen og Rådhuset i Lærdal og det ble arrangert folkemøte 24.9.2008. Ved fristens utløp var det kommet inn 17 høringsuttalelser. Uttalelsene har vært forelagt søker for kommentarer. Det ble gjennomført befarig i området 21.11.2008.

NVEs oppsummering av høringsuttalelsene:

Lærdal kommune har behandlet søknaden i kommunestyret som går inn for utbyggingsplanene. Kommunen mener det bør stilles et absolutt krav til slipp av minstevannføring. Anleggsvegen frem til inntaket bør gå over Koldeli som omsøkt. Kommunen mener videre det bør lages en statusrapport på vegnettet i Erdal før utbygging, og at vegstandard må tilbakeføres til minst like god standard etter utbygging. Når det gjelder deponering av masser, ønsker kommunen at massene skal deponeres i det eksisterende grustaket, samt i de 6 deponiområdene som inngår i deponeringsplanen, og for øvrig utnyttes så langt det er mulig. Ved utforming av kraftstasjonen må det tas hensyn til omgivelsene i valg av materialer og utforming, samt at støy må søkes redusert mest mulig. Kommuneadministrasjonens vurdering avviker fra kommunestyrevedtaket på visse punkter, blant annet anbefales det at

Kolda tas ut av utbyggingsplanene, og at overskuddsmasser ikke deponeres i Erdalen av landskapsmessige hensyn.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane mener en utbygging av Mork kraftverk vil være akseptabel på visse vilkår og ved gjennomføring av avbøtende tiltak. I følge fylkesmannen er de største utfordringene knyttet til massedeponi i Erdalen og hvordan dette vil påvirke det verdifulle kulturlandskapet. Erdal er utpekt som kjerneområde for landbruk der verdifullt kulturlandskap er et kriterium for utvelgelse. Selv om massetipper blir planert og tilsådd og etter hvert vil miste karakter av inngrep, vil de fremdeles fremstå som fremmedelementer i det spesielle og autentiske kulturlandskapet. Fylkesmannen mener overføringen av Kolda bør utgå av planene da dette vil gripe inn i et tilnærmet uberørt landskap som er lett synlig fra turistvegen. Utelatelse av Kolda vil også gi større restvannføring i hovedvassdraget, noe som vil være positivt i forhold til landskap. Det etterlyses i den sammenheng flere foto av elva som illustrerer aktuelle minstevannføringer på utbyggingsstrekningen. I tillegg vil utelatelse av Kolda føre til mindre reduksjon av INON-områder. Fylkesmannen peker videre på at den planlagde kraftstasjonen ligger i et område hvor det er potensiell skredfare og at det av sikkerhetsgrunner er best at stasjonen bygges i fjell. Det forutsettes innført standard vilkår for naturforvaltning i en eventuell konsesjon og ellers vilkår for å unngå forurensning. Videre forutsetter fylkesmannen at vannforsyningen i området blir opprettholdt.

Sogn og Fjordane fylkeskommune har behandlet saken i fylkestinget som tilrår at det blir gitt tillatelse til utbygging av Mork kraftverk. Dersom sideelva Kolda skal inngå i utbyggingen, bør vegalternativet fra Hestevollen via Koldeli sør for Erdalselvi velges. Av fylkesrådmannens innstilling fremgår det at overføringen av Kolda bør sløyfes av hensyn til landskapet og vegen til planlagt inntak bør gå fra Aurlandsvegen på nordsiden av Erdalselvi. Når det gjelder kulturmiljø og kulturminner, fremgår det at det ikke finnes registrerte automatisk fredete kulturminner innenfor områdene som blir berørt av de planlagte tiltakene, men det er middels potensial for funn i deponiområde 5, mens potensialet er lavere i de andre områdene. Med hensyn på vegalternativene, vurderes planlagt anleggsveg fra Aurlandsvegen og videre over det slake partiet i nordre del av kulturmiljøet Kvigno til å ha et klart potensial for funn av automatisk fredete kulturminner. Undersøkelsesplikten i henhold til § 9 i kulturminneloven må oppfylles etter at det eventuelt er gitt konsesjon til utbygging. Fylkesrådmannen peker videre på at deponering av overskuddsmasse kan virke svært negativt på opplevelsverdien og den faglige forståelsen av kulturlandskapet. Tiltak i nærheten av verdi-

fulle stølsmiljø og kulturlandskapselementer må skje på stølsmiljøets premisser.

Statens Vegvesen peker på at en utbygging vil gripe inn i et vassdrag som over en strekning på ca. 8 km går parallelt med fylkesveg 243 som er utpekt som fremtidig nasjonal turistveg på strekningen mellom Lærdal og Aurland. For at vegen skal få en slik status er det viktig å unngå skjemmende inngrep som kan påvirke kvaliteten knyttet til natur- og kulturlandskapet. Kraftverksinntak og kraftstasjon vil bli lite synlige fra vegen. Planlagt inntak av sideelva Kolda med tilhørende rørgate og adkomstveg vil derimot være uheldig for det spesielle landskapsbildet knyttet til Kvigno. Vegvesenet ber derfor om at inntaket av Kolda tas ut av planene. Det er også viktig at plassering og utnyttning av overskuddsmasser blir utført etter en helhetlig plan som tar hensyn til kulturlandskapet.

Kystverket Vest har ingen merknader til søknaden.

Riksantikvaren viser til høringsuttalelse fra Sogn og Fjordane fylkeskommune vedrørende kulturminner.

Bergvesenet har ingen merknader til søknaden.

Fiskeridirektoratet Region Vest peker på at det finnes en låssettingsplass ved Erdalselvis utløp som det bør tas hensyn til ved utbyggingen, spesielt med henblikk på å unngå skadelige utslipp i anleggsperioden.

Statens landbruksforvaltning påpeker viktigheten av at avbøtende tiltak vedrørende massedeponier og anleggsarbeid gjennomføres med bruk av kulturminnekompetanse, slik at det tas hensyn til sporene etter de tradisjonelle driftsformene i landbruket.

Lærdal Energi AS ser planene for Mork kraftverk som et positivt tiltak med få negative sider og viser til at kraftverket vil bedre kraftforsyningssikkerheten i bygda.

Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane viser til at det er få gjenværende større vassdrag som ikke er utbygd i Lærdal og at det derfor er på tide å si stopp til flere utbygginger. Utbyggingen vil medføre sterkt redusert vannføring på utbyggingsstrekningen slik at verdien av Erdalselvi blir betydelig redusert i landskapsammenheng og derved også for friluftsliv og turisme. I tillegg vil planlagte massedeponier fremstå som fremmedelementer i landskapet. Naturvernforbundet går derfor i mot den planlagte utbyggingen og mener hele vassdraget bør vernes. Dersom det likevel blir gitt tillatelse til utbygging, mener Naturvernforbundet at inntak av sideelva Kolda bør tas ut av planene. Elva er lett synlig i landskapet og overføringen vil være et uheldig landskapsinngrep.

Sogn og Fjordane Turlag mener Erdalen har både nasjonal og internasjonal verdi for reiseliv. I utbyggingsområdet er det derfor svært viktig å ta vare

på natur- og kulturlandskapet. Turlaget mener kombinasjonen av svært høy slukeevne i kraftverket og lav minstevannføring vil føre til at vassdraget på utbyggingsstrekningen vil fremstå som nesten tørt i hele august. I år med lite nedbør vil elva fremstå som tørr både i juli og august. Dette vil være svært uheldig i forhold til reiselivet. Minstevannføringen bør settes til minimum 1120 l/s i sommerperioden, tilsvarende 5-persentil vannføring, eventuelt kan en gå ned til 1000 l/s dersom inntaket av Kolda sløyfes. Også minstevannføringen om vinteren bør vurderes satt noe høyere enn omsøkte 200 l/s. Turlaget mener montering av omløpsventil vil være helt nødvendig for å unngå fiskedød og andre uheldige virkninger som følge brå endringer i vannføringen. Turlaget fremhever videre at en overføring av Kolda sammen med planlagt anleggsveg i området vil være et uforholdsmessig stort inngrep i forhold til nytteverdien og ber om at alternativet blir tatt ut av planene. Inntaket til kraftverket bør bygges vegløst. Når det gjelder deponering av masser, mener Turlaget at alle de planlagte deponiområdene oppstrøms kraftstasjonen må sløyfes av hensyn til landskapet. Massetransport oppover dalen vil også kunne skade de gamle, verdifulle vegene. Massene foreslås derfor plassert i grustaket nede ved fjorden og ellers langs vegen til Revsnes nordvest for Vindedalen. Turlaget ber NVE vurdere kabling av planlagt 66 kV-linje ned til sjøen isteden for luftlinje, samt generell opprydding av linjenettet i nedre deler av Erdalen.

Advokatene Hove og Winjum på vegne av grunneierne John Lars Sæbø, Inge Sæbø, Gunnar Sæbø, Marta S. Hallingstad og Øystein Helland peker på en rekke mulige problemer som følge av tiltaket; økt frostrøyk, økt ras og erosjonsfare som følge av overføring av Kolda, samt på grunn av nødvendige sprengningsarbeider. Grunneierne mener også tiltaket vil kunne få negative virkninger på sjeldne og truede fuglearter og krever en tilleggsutredning på temaet. Videre mener grunneierne tiltaket vil ha uheldige virkninger på landskap og kulturminner og foreslår at overføringen av Kolda tas ut av planene, at adkomstvegen ikke bygges over Koldeli, men fra hårnålssvingen ovenfor Hestevoll i tunell, samt at kraftstasjonen legges i fjell. Videre foreslås slipp av minstevannføring på minimum 600 l/s, samt full driftsstans i kraftverket i vinterhalvåret. Linjetilknytning bør skje via jordkabel. Grunneierne viser også til at elva blir brukt som reservevannkilde for gårdsbruk og husstander i dalen og at elva er viktig vannkilde for beitedyr. I tillegg vil gjerdeeffekten av elva bli redusert. Planlagt massetransport vil få katastrofale følger for vegnettet i Erdal. Når det gjelder inntekter fra kraftverket, mener grunneierne at utbyggingen ikke vil skape særlige verdier for lokalsamfunnet. 2/3 av inntektene av kraftverket vil gå til E-CO Energi AS. Grunneierne peker til slutt på at

konsekvensutredningen inneholder mye feilaktig informasjon og at kvaliteten på deler av utredningen ikke er god nok.

Steinar Aspevik eier deler av fallet på utbyggingsstrekningen og vil sterkt tilrå utbygging. En utbygging vil bidra positivt til å styrke næringsgrunnlaget i bygda. Overskuddsmassene kan nyttes til jordbruksformål. Inngrepene vil etter hans mening bli lite synlig fra turistvegen og det vil generelt bli små negative konsekvenser.

Hans Inge Thyri peker i sin uttalelse på at en utbygging vil styrke landbruket i Erdal og sikre inntekter til dem som bor i dalen. Overskuddsmasser kan blant annet nyttes til jordforbedring og vedlikehold av veger i området. Planlagt veg til inntaket vil være viktig i forbindelse med utnyttelse av utmarksressurser.

Harald Bruflot eier en fritidseiendom i Erdal. Han er positiv til utbyggingsplanene og mener en utbygging ikke vil ha nevneverdig påvirkning på opplevelsesverdiene knyttet til naturen i dalen. Han mener det er enda større potensial for bruk av overskuddsmassene enn det som fremgår av planen, blant annet nedenfor Helland og ovenfor Tøri.

Elin, Karoline og Elisabeth Thyri støtter utbyggingsplanene og håper en utbygging blant annet vil medføre forbedring av mobilnettet i bygda.

Vurdering av konsekvenser av kraftverket for miljø, naturressurser og samfunn

Konsesjonsbehandling etter vannressursloven innebærer en konkret vurdering av de fordeler og ulemper et omsøkt prosjekt har for samfunnet som helhet. I saker med kraftverk hvor planlagt installert effekt er over 10 MW, og saker som behandles etter vassdragsreguleringsloven, avgir NVE en innstilling til OED. NVE anbefaler at det blir gitt konsesjon til prosjekter som tilfredsstillt kravene i lovverket. Dette innebærer at prosjekter der fordelene ved prosjektet ansees som større enn ulempene blir anbefalt gitt konsesjon med tilhørende vilkår.

Det er kun noen konsekvenser av tiltaket som det er hensiktsmessig å tallfeste og som kan omtales som prissatte konsekvenser, for eksempel energiproduksjonen og ulike skatteinntekter. De aller fleste konsekvenser ved etablering av et vannkraftverk med tilhørende infrastruktur, er såkalte ikke-prissatte konsekvenser hvor effekten av tiltaket ikke tallfestes, og kan dermed ikke summeres opp for å få et positivt eller negativt resultat. Miljøkonsekvensene blir oftest synliggjort gjennom kvalitative vurderinger. Vurdering om det skal gis konsesjon til et omsøkt prosjekt eller ikke, er således i stor grad knyttet til en faglig skjønnsvurdering. Vi legger til grunn at de utredningene som er gjort og innkomne høringsuttalelser, vil gi opplysninger om verdier og konsekvenser ved gjennomføring av det omsøkte tiltaket.

I det følgende vil NVE drøfte og vurdere ulike forhold ved det omsøkte prosjektet. Dette, sammen med en vurdering av aktuelle avbøtende tiltak, legger grunnlaget for NVEs konklusjon og anbefaling til OED.

Hydrologi

Nedbørfeltet til Erdalselvi ved inntaket er 114,2 km², mens delfeltet til Kolda utgjør 3,05 km². Restfeltet til kraftstasjonsutløpet utgjør 18,3 km².

Vannføringen i Erdalselvi, inkludert nedbørfeltet til Kolda, ved det planlagte kraftverksinntaket varierer en del fra år til år. 1960 var et tørt år med årlig middelvannføring på under 3 m³/s, mens årene 1985 og 1986 var våte med årlig middelvannføring på over 7 m³/s. Gjennomsnittlig nivå ligger på 4,6 m³/s. Tilsiget og vannføringen synes å ha økt noe over perioden.

Alminnelig lavvannføring er beregnet til 0,14 m³/s ved inntaket. 5-persentil vannføring ved inntaket om sommeren er beregnet til 1,12 m³/s og om vinteren 0,11 m³/s.

Kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 12,0 m³/s, mens minste slukeevne er satt til 1,2 m³/s. I gjennomsnitt vil 71 % av tilsiget bli utnyttet i kraftverket, mens 29 % tilsvarende ca. 1,4 m³/s vil gå forbi inntaket, i hovedsak som flomtap. Restfeltet mellom inntak og utløp vil gi bidrag til en økende vannføring nedover på utbyggingsstrekningen, beregnet til ca. 0,5 m³/s ved utløpet fra kraftstasjonen.

Sammenlignet med tilstanden før en eventuell utbygging, vil vannføringen utgjøre 35 % av naturlig vannføring ved kraftstasjonsområdet etter utbygging.

Det er i søknaden foreslått slipp av minstevannføring på 300 l/s i sommerperioden fra 1. mai til 30. september og 140 l/s i vinterperioden fra 1. oktober til 30. april. Tiltakshaver har i ettertid beregnet konsekvenser for produksjon og kraftverksøkonomi ved slipp av andre alternative minstevannføringer og fremlagt foto som viser ulike vannføringer i Erdalselvi.

Sogn og Fjordane Turlag bemerker i sin høringsuttalelse at kombinasjonen av svært høy slukeevne i kraftverket og lav minstevannføring vil føre til at vassdraget på utbyggingsstrekningen vil fremstå som nesten tørt i hele august. I år med lite nedbør vil elva fremstå som tørr både i juli og august.

NVE registrerer at den planlagte utbyggingen vil medføre at Erdalselvi i store deler av året og spesielt om sommeren vil få sterkt redusert vannføring over en strekning på ca. 4,4 km. I vinterperioden vil vannføringen ikke endres i samme grad, da vannføringen i lange perioder vil være lavere enn minste slukeevne i kraftverket. Vi merker oss videre at det er foreslått slipp av minstevannføring for å opprett-

holde en viss vannføring i vassdraget. Vi har ellers ingen øvrige merknader til de hydrologiske vurderingene.

Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

I følge konsekvensutredningen forventes det ikke at tiltaket vil påvirke vanntemperatur, isforhold eller lokalklima i nevneverdig grad.

Advokatene Hove og Winjum på vegne av 5 grunneiere mener tiltaket kan føre til økt problem med frostrøyk nedenfor avløpet fra kraftstasjonen.

Tiltakshaver viser til at temperaturen i avløpsvannet ut fra kraftstasjonen vil trolig ha ubetydelig høyere temperatur om vinteren enn i dagens elv. I særlig kalde perioder når elva fryser eller vannføringen er så lav at drift ikke er aktuelt, vil kraftverket stoppes.

NVE har ingen spesielle merknader ut over dette.

Grunnvann, flom og erosjon

Det forventes at grunnvannsstanden kan bli noe endret da det er mulig at noe mindre vann vil bli tilført grunnvannet gjennom infiltrasjon fra elva. Det antas imidlertid at tiltaket bare vil medføre ubetydelige endringer. Det er derfor ikke gjort nærmere undersøkelser på grunnvann.

Det fremgår av vurderingene at flommer vil forekomme sjeldnere på utbyggingsstrekningen. Flommer vil likevel kunne forekomme om sommeren og høsten da vannføringen på denne tiden regelmessig overstiger største slukeevne i kraftverket.

Erdalselvi og sidebekkene renner i hovedsak på fjellgrunn og det forventes ikke noen endring i erosjonsforholdene av tiltaket. Ras og skred forekommer i nedbørfeltet, men tiltakshaver forventer ikke at slike prosesser kan få konsekvenser av betydning for tiltaket.

Fylkesmannen peker på at den planlagde kraftstasjonen ligger i et område hvor det er potensiell skredfare og at det av sikkerhetsgrunner er best at stasjonen bygges i fjell.

Advokatene Hove og Winjum mener på vegne av 5 grunneiere, at planlagt anleggsveg fra Hestevollen gjennom Koldeli og nedgravd rørgate fra Kolda til kraftverksinntaket vil kunne resultere i at ras og erosjonsfaren vil øke vesentlig.

NVE antar at fraføring av vann fra elva vil kunne påvirke grunnvannstanden omkring vassdraget på utbyggingsstrekningen, men neppe i så stor grad at det vil medføre problemer for brønner som har tilsig fra elva. Når det gjelder flommer, vil tiltaket ha en viss dempende effekt. NVE forutsetter ellers at tiltakshaver gjennomfører nødvendige geotekniske undersøkelser av fjellet og fjellkvaliteten før det igangsettes anleggsarbeid i områder som kan være utsatt for ras eller skred.

Naturmiljø og biologisk mangfold

Naturverdiene i influensområdet til Mork kraftverk er i konsekvensutredningen vurdert å være små til middels store, med de største verdiene knyttet til rik edelløvskog og naturbeitemarker/hagemarker på rik berggrunn. Det ble registrert 7 prioriterte naturtyper i influensområdet, hvorav 4 av middels verdi og 3 av liten verdi. Langs Erdalselvi og Stigagjeli ble det funnet to rødlistede, noe fuktighetskreven- de, lavarter på berg – olivenfiltlav (VU) og kort trollskjegg (NT), mens rødlistearten alm finnes i 4 av naturtypelokalitetene – tildels som dominerende treslag.

Fugle- og pattedyrfaunaen i influensområdet karakteriseres som ordinær, men det er et visst potensial for forekomst av rødlisteartene hvitryggspett og dvergspett langs vassdraget. Det antas at elvestrekningen har potensial som hekkeplass for fossekall. Erdalselvi har en stedegen brunaurestamme, mens sjøaure går ca. 200 m opp i elva fra fjorden. Det er en god bestand av hjort i området.

De mest negative virkningene antas å komme som resultat av redusert vannføring i Erdalselvi og Kolda nedstrøms inntakspunktene. Dette vil virke negativt for den stedegne brunaurestammen og det øvrige artsmangfoldet knyttet til vannstrengen, mens den fuktighetskreven- de floraen inntil vassdraget vurderes å kunne overleve en redusert vannføring. Av utredningen fremgår det at det viktigste avbøtende tiltaket vil være å fastsette en minstevannføring i Erdalselvi og Kolda som er tilstrekkelig til å bevare livsmiljøet for flora og fauna tilknyttet elvestrengen og de nære omgivelsene.

Fylkesmannen bemerker i sin høringsuttalelse at søknaden er noe endret i forhold til meldingsfasen. Det virker som den naturfaglige undersøkelsen ikke er oppdatert. Fylkesmannen ber NVE sjekke ut om planene omfatter områder som bør undersøkes i felt. For kartlegging av naturtyper og rødlistede arter gjelder dette nye alternativer for adkomstveg og områder som er aktuelle for massedeponi.

NVE registrerer at den planlagte utbyggingen vil få små negative konsekvenser for naturmiljø og biologisk mangfold under forutsetning av at det slippes minstevannføring, samt ved miljøtilpasning av de planlagte fysiske inngrepene. Vi mener utredningene som inngår i konsekvensutredningen gir et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag og at det ikke er behov for nye undersøkelser i felt. NVE viser til at standardvilkårene åpner for å kunne pålegge ytterligere tiltak innen naturforvaltning, bygging av terskler mv. i ettertid om det skulle vise seg å være nødvendig.

Landbruk

Redusert vannføring i Erdalselvi vil i følge utredningen endre elvas gjerdevirkning overfor beitedyr på inn- og utmark, men for det meste renner elva i et

gjel med bratte skrenter som i seg selv vil ha en gjerdevirkning. Overføringen av Kolda med nedgravd rørgate, adkomstveg og inntaksdam til kraftverket vil innebære felling av noe skog. Kraftverket og vegen frem til stasjonsområdet vil bli anlagt på overflatedyrket eng som er i drift. Antatt arealbehov er ca. 1,5 daa. Plassering av planlagte massedeponier vil skje i samarbeid med grunneiere i området med henblikk på oppgradering av jordbruksarealer.

Statens landbruksforvaltning påpeker i sin høringsuttalelse at det er viktig for landbruket at de avbøtende tiltakene vedrørende massedeponier og anleggsarbeid gjennomføres med bruk av kulturminnekompetanse for å kunne ta hensyn til sporene etter de tradisjonelle driftsformene i landbruket. Dette er landskapskvaliteter som er viktige for områdets planlagte status som nasjonal turistveg.

Fylkesmannen viser til at Erdal er utpekt som "kjerneområde landbruk" der verdifullt kulturlandskap er et kriterium for utvelgelse. Verdiene som skal tas vare på er historisk interessante driftsformer, biologisk mangfold, slåttenger, naturbeiteområder og bjørkehager. Videre er Lærdalsfjøret ett av flere områder i Sogn og Fjordane som er foreslått som utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Deponering av masser i Erdal kan påvirke disse verdiene negativt.

Fylkesmannen ser samtidig at deponering kan medføre visse fordeler ved at massene kan nyttes til arrondering av jordbruksareal og således hjelpe til at gårdene blir holdt i hevd, noe som er viktig også for landskapsopplevelsen.

Blant grunneierne som har uttalt seg til søknaden er det ulike oppfatninger om verdien av massene for jordbruket. Flere er positive, mens andre mener massedeponiene vil ha ubetydelig nytteverdi for jordbruksarealene, men negative konsekvenser for landskap, ras, turisme mv. Det vises også til at elva er viktig for vanntilførsel til beitedyr og jordvanning, samt at den fungerer som et naturlig gjerde. For å opprettholde gjerdeeffekten, foreslår enkelte grunneiere at det slippes en minstevannføring på minimum 600 l/s.

NVE vurderer at den planlagte utbyggingen vil kunne medføre både positive og negative virkninger for landbruksinteressene. Det synes å være ulike oppfatninger av i hvilken grad elva fungerer som naturlig gjerde for beitedyr og eventuelle virkninger av redusert vannføring som følge av en utbygging. NVE mener slipp av tilstrekkelig minstevannføring i beitesesongen vil kunne bidra til at elva fortsatt vil ha en viss gjerdeeffekt på de aktuelle strekningene. Likeledes er det ulike meninger omkring nytten av massedeponier i forhold til forbedring av landbruksarealer i Erdal. NVE ser at bruk av masser for arrondering og jordforbedring kan være positivt for enkelte jordbruksseierdommer, blant annet ved en oppgradering av dyrkbare arealer, samt at det vil lette

te bruken av maskinelt utstyr. Samtidig deler vi bekymringen blant flere av høringsinstansene om at massedeponiene kan påvirke kulturhistoriske verdier og endre det spesielle kulturlandskapet i Erdalen, jf. omtale under punktene landskap, og kulturminner og kulturmiljø.

Landskap

Landskapet innenfor influensområdet er i konsekvensutredningen vurdert å ha middels verdi. I øvre deler er det særlig det inntrykkssterke kulturmiljøet omkring Kvigno og Sluppen som hever kvaliteten. I nedre deler er det Erdalselvi sitt nedskårne løp gjennom fast fjell og nærkontakten til kulturmarka i østlige deler som representerer de største kvalitetene. Erdalselvi er svært fremtredende over strekningen, og i seg selv et sterkt, livgivende element i både lyd og bilde. Influensområdet representerer en delstrekning av den nasjonale turistvegen mellom Lærdal og Aurland. Området har forholdsvis små opplevelseskvaliteter sammenlignet med andre delstrekninger av veien.

Av høringsuttalelsene fremgår det at tiltaket vil kunne få negative virkninger på landskapet. Det gjelder særlig planlagt overføring av sideelva Kolda. I tillegg har flere merknader omkring redusert vannføring i Erdalselvi, adkomstveg til inntaket, og deponering av overskuddsmasser.

Fylkesmannen mener overføringen av Kolda bør utgå av planene da dette vil gripe inn i et tilnærmet uberørt landskap som er lett synlig fra turistvegen. Det bemerkes også at overføringen vil gi en liten reduksjon på 0,2 km² av inngrepsfrie naturområder (INON) i sone 1 og 2.

Statens vegvesen er av tilsvarende oppfatning og mener planlagt inntak av Kolda med tilhørende rørgate og adkomstveg vil være uheldig for det spesielle landskapsbildet knyttet til Kvigno.

Kommunestyret i Lærdal går inn for utbyggingsplanene, inklusive overføring av Kolda, etter en samlet vurdering av fordeler og ulemper. Kommuneadministrasjonen er imidlertid kritisk til overføringen av Kolda og påpeker at den vil medføre tydelige terrenginngrep i form av traseen for den nedgravde rørgata mellom inntaket i Kolda og kraftverksinntaket. I tillegg vil adkomstvegen til inntaket via Koldeli, hvor terrenget er svært bratt ned mot elva, føre til store vegskjæringer. Kolda vil bli nærmest tørrlagt nedenfor inntaket. Når det gjelder deponering av masse i Erdal, mener administrasjonen at dette vil ha positive effekter for bare noen få gårdbrukere. En vil få noe mer jordbruksareal, og det blir enklere å drive på disse arealene, men samtidig vil deponiene kunne endre kulturlandskapet i betydelig grad.

Også fylkestinget i Sogn og Fjordane støtter utbyggingsplanene, men i fylkesrådmannens innstil-

ling anbefales det at overføringen av Kolda bør sløyfes av hensyn til landskapet. Fylkesrådmannen vurderer videre at oppfylling og deponering av overskuddsmasse i det karakteristiske landskapet i Erdal kan virke svært negativt på opplevelsesverdien og den faglige forståelsen av kulturlandskapet.

Naturvernforbundet er i prinsippet mot utbygging, men dersom det blir gitt konsesjon bør inntaket av Kolda tas ut av planene.

Turlaget fremhever at en overføring av Kolda sammen med planlagt anleggsveg i området vil være et uforholdsmessig stort inngrep i forhold til nytteverdien. Turlaget ber om at alternativet blir tatt ut av planene.

Advokatene Hove og Winjum mener på vegne av 5 grunneiere, at tiltaket vil ha uheldige virkninger på landskap og kulturminner og foreslår at overføringen av Kolda tas ut av planene, samt at adkomstvegen ikke bygges over Koldeli, men legges i tunnel fra svingen ved Hestevoll. Grunneierne ønsker også at kraftstasjonen legges i fjell.

NVE registrerer at utbyggingen vil redusere verdien av Erdalselvi som landskapselement. Av konsekvensutredningen fremgår det at elva som i dag fører mye vann vil tape mye av sitt ville uttrykk. Samtidig vises det til at elva for det meste renner skjult av vegetasjon og dypt nedsenket i terrenget, slik at den bare er synlig fra begrensede områder. NVE legger likevel til grunn at innsynet til elva kan øke dersom det skulle bli foretatt rydding av trær langs turistveien som går i nærføring til Erdalselvi de siste 8 km før utløpet i Lærdalsfjorden. Vi merker oss videre at overføringen av Kolda vil medføre tydelige terrenginngrep i form av traseen for den nedgravde rørgata mellom inntakspunktet for Kolda og inntaksdammen i Erdalselvi, samt av planlagt adkomstveg til inntaket over Koldeli. NVE deler oppfatningen blant flere av høringsinstansene som mener inngrepene i tilknytning til Koldaoverføringen vil bli lett synlige fra turistvegen på motsatt side av dalen. Terrenget hvor rørgate og adkomstveg er planlagt er stedvis svært bratt og med lite løsmasser, slik at det må gjennomføres en god del sprengningsarbeid som vil etterlate store sår i terrenget inntil det skjer en gradvis tilgroing. Videre mener vi plassering av 125 000 m³ overskuddsmasse i til sammen 7 massedeponier i Erdal vil redusere verdien av det særpregede kulturlandskapet. Unntaket er planlagt gjenfylling av eksisterende grustak ved Sjøbakken (deponiområde nr. 11), noe som etter vår oppfatning vil være positivt for landskapet i nedre del av Erdal. Overskytende masser bør fraktes ut av dalen og så langt som mulig tas i bruk som en ressurs. Vi oppfatter at tiltakshaver har avklart med Lærdal kommune om å legge til rette for utnyttelse av massene i ulike prosjekter i kommunen.

Kulturminner og kulturmiljø

Automatisk fredete kulturminner er ikke systematisk undersøkt i influensområdet. Potensial for funn av automatisk fredete kulturminner vurderes som lite/intet for deponiområdene, med unntak av deponiområde nr. 5 hvor det kan være aktuelt med nærmere undersøkelser. Alle alternative vegtraseer fram til inntaksområdet har lite potensial for funn av automatisk fredete kulturminner, mens ett alternativ har middels negativ konsekvens for kulturhistorie.

Nyere tids kulturminner utgjør en viktig visuell del av landskapet i Erdal. Fylkesrådmannen peker i sin vurdering på at det på eiendommen Kvigne – Kvigno, oppstrøms inntaksdam og riggområde, finnes ruiner etter flere bygninger fra 1600-tallet. Området her er også registrert som et prioritert typeområde i kulturlandskapssammenheng. Videre vises det til at stølsmiljøer blir ansett som viktige kulturminner og at det er viktig at tiltak i og ved slike skjer på stølsmiljøets premisser. I den grad det er mulig, må det ikke påføres skade på kulturlandskapselementer som veger, steingjerder, bakkereiner eller andre synlige spor etter tidligere landbruksaktiviteter i området.

Flere av høringspartene peker på at utbyggingen byr på spesielle utfordringer knyttet til anleggsdrift og massetransport langs turistvegen og de andre gamle vegene i Erdal.

Advokatene Hove og Winjum er på vegne av 5 grunneiere i området bekymret for at den planlagte massetransporten vil få katastrofale følger for de gamle vegene på grunn av de store belastninger de vil bli utsatt for.

Turlaget viser til at alle deponiområder unntatt ett er planlagt slik at store steinmasser må fraktes oppover den verneverdige turistvegen. I tillegg skal størstedelen av disse massene krysse elva ved Bjørkum og inn på den lokale vegen som blant annet fører til Tøri. Dette er i følge Turlaget ikke en forsvarlig måte å bruke slike gamle, verdifulle veger på. De mener derfor at steinmassene må fraktes nedover mot fjorden slik at belastningen på vegene blir redusert og avgrenset til en kortest mulig strekning.

NVE oppfatter at den planlagte utbyggingen vil påvirke enkelte kulturminner og kulturmiljøer i Erdal. Virkningene synes likevel å kunne reduseres til et akseptabelt nivå gjennom justeringer i utbyggingplanene og ved gjennomføring av avbøtende tiltak. Vi merker oss særlig problemet med transport av overskuddsmasser som vil kunne føre til skader på de gamle vegene i Erdal som utgjør viktige kulturmiljøelementer. Et aktuelt tiltak som er foreslått av flere av høringsinstansene er å frakte massene ut av Erdalen isteden for å deponere massene i dalen. Når det gjelder kraftstasjonen (alternativet med stasjon i dagen), mener vi denne kan tilpasses lokal byggeskikk slik at den i størst mulig

grad blir et naturlig element i kulturlandskapet. Skjerming i form av tilplanting rundt stasjonen vil også være med på å redusere de visuelle konsekvensene.

Friluftsliv og reiseliv

Influensområdet er nærturområde for lokale beboere og enkelte hytteeiere. Innenfor området finnes flere utgangspunkt for lokalt viktige turtraseer opp mot fjellet. Nedre deler av Erdalen representerer en delstrekning av den nasjonale turistvegen med middels opplevelseskvaliteter. Om sommeren er det betydelig turisttrafikk langs denne vegen. I tillegg til turistvegen er det registrert enkelte andre områder av verdi for friluftsliv og reiseliv innen influensområdet. Disse omfatter stien mellom Sæbø og Mork med opplevelseskvaliteter knyttet til kulturlandskapet og elva, anadrom strekning i Erdalselvi med fiskemuligheter, utleiebolig på Hjellum, og Sluppen som har opplevelsespotensiale av betydning for reisende på turistvegen. I tillegg er det to utleiehus i dalen, skolehuset og Høgreina, og en hytte 200 m fra Tøri.

I følge konsekvensutredningen vil den planlagte utbyggingen medføre middels negative konsekvenser for friluftsliv og reiseliv. Redusert vannføring i Erdalselvi i nærheten av stien mellom Sæbø og Mork antas å være det mest konflikthfulle inngrepet i forhold til det lokale friluftslivet.

Administrasjonen i Lærdal kommune peker på at elva og kulturlandskapet er noe som kommunen ønsker å vise frem for turistene som ferdes langs turistvegen mellom Lærdal og Aurland og at det vil være ønskelig å gjøre inngrepet så lite synlig som mulig fra vegen.

Fylkesmannen mener redusert vannføring i Erdalselvi vil medføre negative virkninger for friluftsliv og reiseliv. Fylkesmannen stiller spørsmål om den omsøkte minstevannføringen er tilstrekkelig for å ivareta opplevelsesverdiene og viser til at den om sommeren vil ligge langt under 5-persentil vannføring.

Turlaget peker på at den nedre delen av Erdalen først og fremst er viktig for lokale friluftslivsaktiviteter. Lenger oppe i dalen, fra Vardahaug bru og oppover, er Erdalen regionalt og trolig også nasjonalt viktig for friluftsliv. Sogndal Turlag og Luster Turlag har hatt fellesturer i det området. For reiseliv er hele Erdalen, også den nedre delen, både nasjonalt og internasjonalt viktig. Turlaget mener det er viktig å opprettholde en levende elv av hensyn til opplevelsesverdiene, spesielt i sommerperioden når turisttrafikken er størst. Turlaget foreslår slipp av minstevannføring som ligger betydelig over det som er omsøkt.

Enkelte av høringspartene mener utbyggingen indirekte også kan ha positive effekter på friluftsliv- og reiselivsinteressene, ved at utbyggingen vil bidra

til å styrke næringsgrunnlaget i Erdal. Dette gjør at gårdsdriften og kulturlandskapet i Erdal kan opprettholdes, noe som er viktig for opplevelsen knyttet til friluftsliv og reiseliv.

NVE merker seg at nedre deler av Erdalselvi benyttes som nærfriluftsområde av dem som bor i dalen og enkelte hytteeiere. I reiselivssammenheng er det først og fremst ferdselen langs Aurlandsvegen som har betydning. Virkningene av tiltaket for friluftsliv og reiseliv synes i hovedsak å være knyttet til redusert vannføring i Erdalselvi og Kolda på de strekningene som blir berørt av utbyggingen. Fritidsfisket på utbyggingsstrekningen vil kunne bli negativt påvirket, men aktiviteten er i utgangspunktet relativt beskjeden. NVE mener slipp av tilstrekkelig minstevannføring i Erdalselvi, i tillegg til tilsig fra restfeltet, vil kunne bidra til å opprettholde opplevelsesverdiene både i forhold til det lokale friluftslivet og i forhold til reiselivet knyttet til Aurlandsvegen. Ved en overføring av Kolda, vil denne imidlertid bli mer eller mindre tørrlagt nedenfor inntaket. I tillegg vil de planlagte fysiske inngrepene i forbindelse med overføring av Kolda bli lett synlige fra turistvegen og således redusere opplevelsesverdiene. Virkningene av disse inngrepene i dette området vil etter NVEs oppfatning være vanskelig å avbøte på en tilfredsstillende måte av hensyn til friluftsliv og reiseliv.

Vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser

Vannkvaliteten i Erdalselvi vurderes å ha god tilstand i henhold til SFTs miljøkvalitetskriterier for ferskvann. I følge konsekvensutredningen foreligger det ingen kilder til forurensning av Erdalselvi i dag, med unntak av noe sig av forurenset overflatevann fra jordbruksarealer inntil vassdraget. Denne tilførselen er vurdert som svært liten, og er lokalisert til nedre deler av den berørte strekningen. Elva er ikke benyttet som drikkevannskilde i verken offentlig eller privat forsyning. Hagebruket i Erdalen er opphørt, men flere bønder i nedre deler av Erdalen har jordvanningsanlegg og legger ut en slange i hovedelva eller i en sideelv i tørre perioder. Erdalselvi er videre vurdert til å være uten betydning som resipient for antropogene utslipp. Utbyggingen forventes ikke å påvirke disse interessene i nevneverdig grad.

Flere grunneiere opplyser at elva blir brukt som reservevannkilde for gårdsbruk og husstander i dalen. Elva er også en viktig vannkilde for beitedyr.

Fylkesmannen forutsetter at vannforsyningen i området blir opprettholdt. Fylkesmannen viser ellers til at utbyggingen kan føre til endret grunnvannstand.

Når det gjelder mulige virkninger av utslipp i anleggsfasen, viser Fiskeridirektoratet til at det finnes

en låssettingsplass ved Erdalselvis utløp som det bør tas hensyn til ved utbyggingen.

Fylkesmannen påpeker i den sammenheng at det ikke må være avrenning fra deponiene til vassdraget som påvirker vannkvaliteten og økologiske forhold i elva. Fylkesmannen forutsetter at standard vilkår for forurensning vil følge en eventuell konsesjon.

NVE oppfatter at tiltaket ikke vil få større negative virkninger på vannkvalitet og vannforsyning. Slipp av minstevannføring sammen med tilsig fra restfeltet nedenfor kraftverksinntaket bør sikre at det er nok vann til at elva kan fungere som reservevannkilde i tørre perioder, samt for uttak til jordbruksvanning. Vi antar at slipp av tilstrekkelig minstevannføring også vil bidra til å opprettholde grunnvannstanden omkring vassdraget på utbyggingsstrekningen. Tiltak for å forhindre forurensende utslipp i anleggsfasen vil inngå i detaljplanleggingen av kraftverket. Det kreves utslippstillatelse fra forurensningsmyndigheten i anleggsfasen, eventuelt også for driftsfasen.

Næringsliv og sysselsetting

Mork kraftverk vil kreve investeringer på ca. 280 mill. kr. Byggefase vil kreve ca. 50 årsverk. En del av bemanningen vil bli rekruttert lokalt. Mye av arbeidet i hovedentreprisen vil bli utført av underentreprenører og virksomheter fra distriktet vil kunne delta i konkurransen om oppgavene. I anleggssperioden vil kommunen få noe høyere skatteinntekter, men totalvirkningen blir liten.

I driftsperioden forventes bare få, eventuelt ingen, nye arbeidsplasser. Lærdal kommune vil få skatteinntekter i størrelsesorden 1,5 – 2,0 mill. kr pr. år etter at naturressurskatten er faset inn. Det skal også betales konsesjonsavgift til stat og kommune og inntekts- og grunnrenteskatt til staten.

NVE legger til grunn at Mork kraftverk trolig vil føre til positiv verdiskapning i anleggsfasen og at kraftverket på sikt vil gi årlige merinntekter til kommune og stat.

Andre forhold

I anleggsfasen vil trafikken i området øke betydelig både i forbindelse med transport av personell, og i forbindelse med masse- og materialtransport.

I anleggsfasen vil anleggsaktiviteten generere en del vanlig forbruksavfall.

Enkelte av høringsinstansene har påpekt mulige problemer med støy fra kraftverket.

NVE viser til at anleggstrafikk, avfallshåndtering og støyreduserende tiltak skal avklares nærmere gjennom detaljplanleggingen av prosjektet i henhold til gjeldende regleverk, grenseverdier mv.

Konsekvenser av kraftlinjer - nettkapasitet

Det planlegges bygget en ny 66 kV linje som skal erstatte eksisterende 22 kV linje fra Erdal til Lærdal. I tillegg vil det bli bygd en tilknytningslinje fra kraftstasjonen til linjen på østsiden av elva.

Turlaget mener nedre del av Erdal preges av mange kraftlinjer og mener det bør gjennomføres en opprydding med kabling av alle linjer med lavere spenningsnivå enn 66 kV.

Advokatene Hove og Winjum er på vegne av 5 grunneiere, av samme oppfatning som Turlaget og mener linjen bør legges i jordkabel, eventuelt sjøkabel, mellom Erdal og Lærdal. Dette vil også bidra til et sikrere nett på de mange rasutsatte plassene på denne strekningen.

NVE kan ikke se at en planlagt oppgradering av eksisterende kraftlinje vil medføre negative konsekvenser av betydning. Normalt skal kraftlinjer med spenningsnivå 66 kV eller høyere bygges som luftlinjer. Kabling er kun aktuelt i spesielle tilfeller, for eksempel på grunn av sterke verneinteresser eller store estetiske ulemper. Dette vil bli vurdert i forbindelse med behandlingen etter energiloven etter at det eventuelt er gitt tillatelse til bygging av kraftverket.

Tiltaket utløser forsterkning av nett i Lærdal gjennom anleggsbidrag for å få transportert kraften ut av området.

I følge Lærdal Energi AS som innehar områdekonsesjonen (BKK Nett er regional kraftsystemansvarlig) er det i dag kun 22 kV distribusjonsnett i Erdal. Det er derfor nødvendig å forlenge regionalnettet fra Lærdalsøyri til Erdal ved en ca. 4,2 km ny 66 kV ledning. Fra Lærdalsøyri går det en 12,2 km lang 66 kV ledning til Stuvane kraftverk. Denne har kapasitet til å ta produksjonen fra Mork kraftverk alene, men det er flere andre kraftverksinteresser på denne strekningen. Det er derfor nødvendig å forsterke denne linjen for å sikre tilstrekkelig kapasitet for den samlede produksjonen fra området. Fra Stuvane kraftverk går det en 10,7 km lang 66 kV linje som ender i Borgund kraftverk (sentralnettet). Denne linjen har ikke kapasitet til å motta mer produksjon enn den gjør i dag, og må derfor forsterkes.

Det er sendt søknad til Statnett om utvidelse av trafokapasiteten i sentralnettpunktet i Borgund. Søknad om forsterkning av regionalnettet er under utarbeidelse. Søknaden er planlagt fremmet omkring årsskiftet.

Sumvirkninger

NVE har ikke kjennskap til andre eksisterende eller planlagte tiltak i influensområdet til Mork kraftverk som vil kunne føre til spesielle sumvirkninger som ikke er fanget opp gjennom konsekvensutredningen.

Forholdet til annet lovverk

Forurensningsloven

Bygging og drift av Mork kraftverk forutsetter nødvendig tillatelse etter forurensningsloven. I forbindelse med behandlingen av konsesjonssøknaden blir det vurdert om det kan gis tillatelse for driftsperioden. Ved en eventuell utbygging må det tas kontakt med fylkesmannen om utslippstillatelse og legges fram en plan som viser hvordan en vil håndtere forurensning i anleggsperioden. Dette gjelder særlig tilslammet vann fra tunneldriving, anleggsdrift med maskiner og bruk av kjemikalier.

Kulturminneloven

Av høringsuttalelsen fra fylkeskommunen fremgår det at det ikke finnes registreringer av automatisk fredete kulturminner innenfor områdene som vil bli berørt av en eventuell utbygging. I konsekvensutredningen er det gjort vurderinger av funnpotensialet i berørte områder. Mellom deponiområdene peker område 5 seg ut med middels potensiale for funn. De øvrige deponiområdene har et lavere potensiale for funn. Når det gjelder vegalternativene, vurderes planlagt anleggsveg fra Aurlandsvegen og gjennom i nordre del av kulturmiljøet Kvigno å ha et klart potensiale for funn av automatisk fredete kulturminner. Undersøkelsesplikten i medhold av kulturminnelovens § 9 må oppfylles for de aktuelle områdene etter at det eventuelt blir gitt tillatelse til utbygging.

Oppsummering - anbefaling

Mork Kraftverk AS har søkt om tillatelse til å bygge Mork kraftverk i Erdalselvi i Lærdal kommune, Sogn og Fjordane. Kraftverket er beregnet å produsere inntil 91,5 GWh pr. år. I driftsfasen vil utbyggingen gi inntekter til eierne av produksjonsselskapet og til kommune og stat gjennom skatter og avgifter. Anleggsfasen vil kreve ca. 50 årsverk, mens driftsperioden ikke vil føre til økt sysselsetting. Utbyggingen antas også kunne bidra til å styrke næringsgrunnlag og bosetning i Erdal.

Kraftverket forventes ikke i særlig grad å påvirke temperatur, isforhold eller lokalklima. Videre antas en utbygging ikke å medføre konsekvenser av betydning for grunnvann, flom eller erosjon. Det forventes små negative konsekvenser for naturmiljø og biologisk mangfold forutsatt slipp av tilstrekkelig minstevannføring.

Når det gjelder landbruk vurderer NVE at den planlagte utbyggingen vil kunne medføre både positive og negative virkninger. Bruk av masser for arrondering og jordforbedring kan være positivt for enkelte jordbrukseiendommer. Samtidig vil massedeponiene kunne påvirke kulturhistoriske verdier og endre det spesielle kulturlandskapet i Erdalen.

Utbyggingen vil også få relativt små konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø, selv om enkelte elementer vil kunne bli noe visuelt og fysisk berørt.

De negative virkningene av utbyggingen synes i hovedsak å berøre landskap og reiseliv, og til dels også friluftsliv. Nedre deler av Erdalen representerer en delstrekning av Aurlandsvegen som trolig vil få status som nasjonal turistveg. Om sommeren er det betydelig turisttrafikk langs denne vegen. Nedre del av Erdalselvi benyttes også som nærfriluftsområde av dem som bor i dalen og enkelte hytteeiere.

Sterkt redusert vannføring i elva på utbyggingsstrekningen vil påvirke verdien av elva som landskapselement og redusere landskapsopplevelsen.

Utbyggingsalternativet med planlagt overføring av sideelva Kolda vil medføre terrenginngrep som vil bli svært synlige fra Aurlandsvegen og som av mange oppfattes som kontroversielle.

Planlagt adkomstveg til kraftverksinntaket fra Hestevollen over Koldeli og trasé for rørgate for overføring av Kolda til inntaket i Erdalselvi, samt plassering av massedeponier i Erdal vil også fremstå som betydelige arealinngrep.

NVE mener derfor det må legges avgjørende vekt på valg av planalternativer og avbøtende tiltak som bidrar til å redusere omfanget av inngrepene til et akseptabelt nivå.

For å avbøte de negative virkningene av redusert vannføring på utbyggingsstrekningen, mener vi det bør slippes en tilstrekkelig minstevannføring i sommermånedene når turisttrafikken og friluftslivsaktiviteten er størst, dersom det blir gitt tillatelse til utbygging.

Overføringen av Kolda utgjør 1,6 GWh (1,7 %) av samlet produksjon på 91,5 GWh i kraftverket, noe NVE anser som en relativt liten andel. Fordele- ne med overføringen oppveier etter NVEs oppfatning således ikke de ulemper som er påvist, spesielt i forhold til landskaps- og reiselivsinteressene. NVE vil derfor anbefale alternativet uten inntak av Kolda.

Når det gjelder adkomstveg til kraftverksinntaket anbefaler vi fremføring på nordvestsiden av Erdalselvi. Hovedalternativet i søknaden med anleggsveg fra Hestevollen over Koldeli vil medføre et betydelig landskapsinngrep i sårbart terreng, og vi vil derfor fraråde dette. Også terrenget på nordvestsiden av elva er svært bratt og utgjør en relativt smal sone mellom elveløpet og Aurlandsvegen. I alternativ 2 vil vegen gå svært nær elveløpet på ca. 60-70 % av strekningen. I alternativ 3 vil vegen gå noe lenger opp i skråningen med tunnelføring gjennom de vanskeligste partiene. Alternativene 4 og 5 viser to tunnelalternativer med parallell adkomstveg og tilløpstunnel. NVE ser det som viktig at vegbyggingen ikke skader eller endrer elveløpet, noe som kan vise seg vanskelig i alternativ 2. Alternativ 3 virker i så måte å være en bedre løsning, men antas å by på an-

leggstekniske utfordringer. Ved tunnelføring som i alternativ 4 og 5 vil inngrep nær elvestrengen unngås, men vil på den annen side generere overskuddsmasser som må håndteres. Vi mener likevel at alternativ 5 samlet sett fremstår som det beste alternativet.

Foreslått deponering av overskuddsmasser fra tunneldrift mv. i selve Erdal mener vi vil kunne medføre større ulemper enn fordeler. Deponiene vil fremstå som fremmedelementer i det spesielle kulturlandskapet i dalen. I tillegg vil transport av massene medføre en betydelig belastning på de gamle vegene i Erdal.

Vi anbefaler derfor at massene transporteres ut av dalen. I følge søknaden har Lærdal kommune garantert for å ta i mot og bruke all masse til nyttige formål i kommunen bl.a. for nødvendig næringsareal, tomteareal og eventuelle gangveger. Eventuelt kan deler av massene deponeres i det eksisterende grustaket ved Sjøbakken. Gjenfylling av grustaket vil være positivt for landskapet i nedre del av Erdal. Bruk og deponering av massene må avklares nærmere i detaljplanene for kraftverket.

NVE legger i sin samlede vurdering særlig vekt på at utbyggingen av Mork kraftverk vil gi en årlig produksjon på inntil 91,5 GWh, noe som tilsvarer strømforbruket til ca. 4550 husstander, samtidig som de negative konsekvensene av utbyggingen synes å bli relativt begrensede. Vurderingen legger til grunn utbyggingsalternativet uten inntak av sideelva Kolda.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene, finner NVE at fordelene og nytten ved bygging av Mork kraftverk er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser og at § 25 i vannressursloven dermed er oppfylt. NVE anbefaler at Mork Kraftverk AS får tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging og drift av Mork kraftverk på de vilkår som følger vedlagt. Det anbefales ikke å gi tillatelse til overføring av sideelva Kolda som omsøkt.

Det vises til bestemmelser i vassdragsreguleringsloven om byggefrister, alminnelig revisjon av konsesjonsvilkår, næringsfond m.m., jf. vannressursloven § 19.

Kraftverket utløser ikke plikt om ervervskonsesjon da innvunnet kraftmengde er mindre enn 4000 naturhesterkrefter pr. år, jf. industrikonsesjonsloven § 1 andre ledd. Av vannressursloven § 19 andre ledd fremgår det imidlertid at konsesjonsavgifter skal fastsettes i medhold av industrikonsesjonsloven selv om en utbygging ikke behøver ervervskonsesjon.

I NVEs helhetsvurdering inngår også konsekvensene av elektriske anlegg som er nødvendig for å gjennomføre bygging av Mork kraftverk. Etter vår vurdering medfører ikke de elektriske anleggene

skader av et slikt omfang at det har avgjørende betydning for om det omsøkte tiltaket kan tillates eller ikke. NVE vil sluttbehandle søknaden etter energiloven om bygging og drift av de elektriske anleggene når spørsmålet om tillatelse etter vassdragslovgivningen er avgjort.

Merknader til forslag til konsesjonsvilkår

I forslag til vilkår for bygging og drift av Mork kraftverk har en tatt utgangspunkt i standardvilkårene etter vannressursloven og vassdragsreguleringsloven så langt disse passer.

Post 1: Vannslipping og driftsbegrensninger

Nedbørfeltet til Mork kraftverk er på 117 km² og årlig middelvannføring er beregnet 4,62 m³/s. Alminnelig lavvannføring er oppgitt til 140 l/s, mens 5-persentil sommer- og vintervannføring er henholdsvis 1120 l/s og 110 l/s. Kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 12,0 m³/s, mens minste slukeevne er satt til 1,2 m³/s. I gjennomsnitt vil 71 % av tilslaget bli utnyttet i kraftverket, mens 29 % tilsvarende ca. 1,4 m³/s vil gå forbi inntaket, i hovedsak som flomtap. Restfeltet mellom inntak og utløp vil gi bidrag til en økende vannføring nedover på utbyggingsstrekningen, beregnet til ca. 0,5 m³/s ved utløpet fra kraftstasjonen.

Det er søkt om etablering av Mork kraftverk med slipp av minstevannføring på 300 l/s i perioden 1.5-30.9 og 140 l/s i perioden 1.10-30.4. I tillegg til hovedalternativet er det fremlagt to alternative forslag til vannslipp som innebærer økt vannslipp i sommerperioden og også noe større vannslipp i overgangen mellom henholdsvis vår og sommer og sommer og høst. I følge alternativ 2 skal det slippes 140 l/s i perioden 1.9-15.6, 300 l/s i perioden 16.6-30.6, 600 l/s i perioden 1.7-31.7 og 300 l/s i perioden 1.8-31.8. Alternativ 3 er i hovedsak identisk med alternativ 2, men om sommeren fra 1.7-31.7 skal det slippes 1000 l/s.

Kommunen mener det bør være et absolutt krav at det slippes minstevannføring. Fylkesmannen stiller spørsmål om forslått minstevannføring på 300 l/s i sommerhalvåret og 140 l/s i vinterhalvåret er tilstrekkelig for å ivareta miljø- og landskapsmessige hensyn. Det påpekes at foreslått minstevannføring er langt under nivået for 5-persentil vannføring. Turlaget mener den foreslåtte minstevannføringen er altfor lav og at dette i kombinasjon med svært høy slukeevne i kraftverket vil medføre uheldige virkninger for friluftsliv og reiseliv. Turlaget mener minstevannføringen bør være på minimum 1120 l/s om sommeren, eventuelt 1000 l/s dersom Koldaoverføringen tas ut av prosjektet. Minstevannføringen i vinterperioden bør også vurderes å settes noe høyere enn foreslått i søknaden, for eksempel 200 l/s. Advokatene Hove og Winjum på vegne av 5 grunneiere i

området mener det bør slippes minimum 600 l/s i sommersesongen, blant annet for å sikre leveforholdene for fisk i elva, for jordbruksvanning og beitedyr, samt av hensyn til reiselivet.

Søker viser i sine kommentarer til at det i tillegg til foreslått minstevannføring vil være et vesentlig bidrag med tilslag i nedenforliggende restfelt, herunder Hellandsgrovi, Stegagjeli og Vetlagjeli, i et normalår beregnet til i gjennomsnitt over 500 l/s. Dette innebærer et tilslag på >1100 l/s i sommerperioden og >140 l/s i vinterperioden, noe som utgjør 35 % av naturlig vannføring ved kraftstasjonsutløpet.

NVE mener at slipp av minstevannføring skal være tilstrekkelig for å opprettholde viktige biologiske funksjoner, og for å ivareta viktige verdier knyttet til landskap, reiseliv og lokale friluftsinnteresser i Erdalselvi. Tiltakshavers omsøkte forslag til minstevannføring i sommerperioden på 300 l/s ligger betydelig under 5-persentilen på 1120 l/s, mens det i alternativ 2 og 3 er foreslått høyere alternative minstevannføringer på henholdsvis 600 l/s og 1000 l/s i juli måned av hensyn til friluftsliv og reiseliv. Et vannslipp på 300 l/s i sommerperioden under ferie- og turistsesongen er etter NVEs oppfatning langt under det nivå som er tilstrekkelig for å ivareta disse interessene. Vi vil vise til at den naturlige vannføringen i juli og august i et år med middels nedbør er betydelig høyere enn dette, i hovedsak over 3 m³/s. Søknaden er vedlagt foto av ulike vannføringer i elva. NVE mener at en må opp i en vannføring på omkring 1000 l/s før elva fremstår med en viss mektighet i landskapet. Videre mener vi det bør være økt minstevannføring også i deler av august, siden mye av friluftslivet i fjellet foregår i denne perioden. Det er ikke tellepunkt for trafikk over Aurlandsvegen, men det opplyses at trafikken er på det høyeste i juli og begynnelsen av august. Etter 15. august synker turisttrafikken raskt. I vinterperioden er det ikke spesielle forhold som skulle tilsi behov for økt slipp av minstevannføring ut over det som er foreslått i søknaden.

NVE anbefaler følgende påslipp av minstevannføring fra inntaksdammen:

1. september – 15. juni:	140 l/s
16. juni – 30. juni:	300 l/s
1. juli – 15. august:	1000 l/s
16. august – 31. august:	300 l/s.

Vi mener dette regimet for slipp av minstevannføring, sammen med overløp og lokaltilslag på inngrepsstrekningen, vil sikre de viktigste biologiske funksjonene knyttet til elva, samt hensynet til landskap, friluftsliv og reiseliv og andre registrerte interesser, innen rammen av det som må anses som akseptabelt i forbindelse med vannkraftutbygging.

Det anbefalte vilkåret om slipp av minstevannføring medfører at kraftproduksjonen vil bli redusert

fra 89,9 til 88,7 GWh, dvs. et krafttap på 1,2 GWh. Dette gjelder for planalternativet som NVE anbefaler uten inntak av sideelva Kolda. Utbyggingsprisen vil øke fra 3,06 til 3,16 kr/kWh. NVE anser ikke vilkåret om slipp av minstevannføring som avgjørende for prosjektets økonomi eller realiserbarhet.

Turlaget mener det bør lages et forbislippingsarrangement (omløpsventil) ved Mork kraftstasjon, slik at utfall ikke fører til dramatisk reduksjon av vannføringen nedstrøms kraftstasjonen som vil kunne skade fisken på den anadrome strekningen i nedre deler av vassdraget. Turlaget legger i den forbindelse vekt på at forskjellen mellom maksimal slukeevne og foreslått minstevannføring, og mellom minimal slukeevne og foreslått minstevannføring, er svært stor. Dette kan føre til at vannføringen i sommerperioden nedstrøms kraftstasjonen kan gå fra 12 m³/s til 0 ved et eventuelt utfall i kraftverket. Utbyggingsstrekningen er på ca. 4,4 km og det vil ta tid før overløp i dammen igjen bidrar til å øke vannføringen.

NVE er enige i Turlagets vurdering om at et utfall i kraftverket vil kunne føre til plutselige endringer i vannføringen nedstrøms kraftstasjonen, noe som kan få uheldige virkninger for fisken. Samtidig mener vi restfeltet på utbyggingsstrekningen og nedenfor kraftverksutløpet vil bidra til å opprettholde tilstrekkelig vannføring i Erdalselvi selv ved et utfall av kraftverket. Restfeltet har et midlere avløp på 0,65 m³/s ved utløpet i fjorden. I vår vurdering av behovet for omløpsventil legger vi også til grunn at Erdalselvi ikke er registrert som lakseelv, for sjørret er elven registrert å ha ikke selvreproduserende bestand. Det blir lokalt opplyst om at det tidligere ble fanget en og annen sjørret i elven, men at det ikke har vært slike fangster siden slutten av 1990-tallet. NVE mener på dette grunnlag at det ikke er nødvendig å stille krav om omløpsventil av hensyn til viktige eller spesielt sårbare fiskeinteresser.

Post 2: Konsesjonsavgifter

NVE foreslår at konsesjonsavgiftene for Mork kraftverk settes til kr 8 pr. nat.hk. til staten, og kr 24 pr. nat.hk. til kommunen. Dette er på nivå med de satser som NVE har foreslått i sine seneste innstillinger.

Post 3: Byggefrister

De vanlige byggefristene ved tillatelser etter vannressursloven gjelder.

Post 4: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn, mv.

Detaljplanene for utbyggingen skal godkjennes av NVE og sendes NVEs regionkontor i Førde i god tid før arbeidet settes i gang.

Planene for kraftverket omfatter bygging av inntaksdam på ca. kote 410 i Erdalselvi. Inntaksdammen vil få en kronelengde på ca. 25 m og maksimal høyde på 5-6 m. Dammen skal gjøres minst mulig synlig gjennom utforming, materialbruk og terrengtilpasning. Det kreves at inntaksdammen har flomavledningskapasitet tilsvarende dagens forhold.

Vannveien mellom inntaket og kraftstasjonen skal gå i tunnel. Fra kraftstasjonen skal vannet føres i en kort kanal eller kulvert tilbake til elva.

Det skal bygges ny veg til inntaksdammen fra Aurlandsvegen. NVE anbefaler at vegen bygges på nordvestsiden av Erdalselvi. Ved valg av trasé bør det legges vekt på å unngå at elveløpet blir skadet eller endret, samt at vegen bør være minst mulig synlig i terrenget. Vi mener alternativ 5 med fremføring av vegen i tunnel er å foretrekke, da dette synes å være det minst konflikthylte alternativet. Videre skal det bygges ny veg til kraftstasjonen. Begge vegene er forutsatt å bli permanente.

Tunneldriften i forbindelse med vannveien vil medføre ca. 125 000 m³ overskuddsmasser. Dersom adkomstvegen frem til inntaksdammen også legges i tunnel vil dette ytterligere generere overskuddsmasser. NVE anbefaler at overskuddsmassene deponeres i eksisterende grustak ved Sjøbakken (deponiområde nr. 11). Øvrige masser skal transporteres ut av dalen og nyttes som ressurs for nærmere angitte formål i kommunen som skal fremgå av detaljplanene for kraftverket.

Det er søkt om kraftstasjon i dagen, alternativt i fjell. Alternativet med kraftstasjon i fjell vil i følge tiltakshaver bli noe dyrere og være mer upraktisk enn et anlegg i dagen. Fylkesmannen mener kraftstasjonen bør ligge i fjell av sikkerhetsmessige grunner siden området er potensielt sårbart for skredfare. Forslaget om å bygge kraftstasjonen i fjell støttes også av advokatene Hove og Winjum på vegne av 5 grunneiere i området. Grunneierne mener kraftstasjonen vil medføre støyproblemer for bolighus i nærheten og for Erdal ungdomshus. Fylkesrådmannen peker også på at kraftstasjonen vil bli synlig fra Aurlandsvegen og fra nærliggende bebyggelse. Stens landbruksforvaltning mener på sin side at kraftverket vil bli lite synlig fra vegen. Tiltakshaver peker på at grunnforholdene i området kan gjøre det vanskelig å etablere fjellanlegg, men vil eventuelt gjøre nærmere geotekniske undersøkelser for å få klarlagt dette nærmere.

NVE mener det ikke er fremkommet tilstrekkelig tungtveiende grunner for å kreve kraftstasjonen bygd i fjell. Ved tilpasning av stasjonsbygget til terrenget og lokal byggeskikk, mener vi den vil bli lite synlig i landskapet. Siden kraftstasjonen vil bli liggende nær boligbebyggelse, må støynivået overholde grenseverdiene som er fastsatt for slike områder. Dette kan oppnås ved å bruke tunge byggemateria-

ler og montere lydfeller i utløp for driftsvann og ventilasjonsluft.

NVE forutsetter ellers at alle arbeider med inntak, tunnel, kraftstasjon, veier, massedeponering, og kraftlinje utføres så skånsomt som mulig i terrenget slik at de fysiske inngrepene ikke blir større enn nødvendig. Eventuelle terrengskader etter transport skal utbedres så raskt som mulig. For øvrig må utbyggingen skje slik at det blir minst mulig tilslamming i vassdraget og naturen for øvrig.

Post 5: Naturforvaltning

Standard vilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen. Eventuelle pålegg i medhold av vilkårene må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Vilkårene gir blant annet fylkesmannen adgang til å pålegge konsesjonæren avbøtende/kompenserende tiltak for å opprettholde eller kompensere for redusert verdi/tap av lokale badeplasser og fiskeplasser som eventuelt blir direkte berørt av utbyggingen, forutsatt at dette anses som nødvendig.

Post 6: Automatisk fredete kulturminner

Merknadene fra fylkeskommunen om automatisk fredete kulturminner kommer inn under dette vilkåret. NVE forutsetter at utbygger tar den nødvendige kontakt med fylkeskommunen for å klarere forholdet til kulturminneloven § 9 før innsendelse av detaljplan. Vi minner videre om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jf. kulturminneloven § 8 (jf. vilkårenes pkt. 3).

Post 8. Terskler mv.

I elveløpet er det flere naturlige terskler og NVE mener det ikke er påvist forhold som tilsier spesielle behov for å vurdere etablering av kunstige terskler. Det er videre gitt vilkår om slipp av minstevannføring på 1000 l/s i juli og frem til 15. august og henholdsvis 300 l/s og 140 l/s resten av året. I tillegg vil restfeltet bidra til vannføringen i elva på utbyggingsstrekningen. Foreslåtte minstevannsslipp reduserer behovet for terskler. Det er ikke fremsatt forslag eller krav om terskler i noen av høringsuttalelsene.

NVE presiserer imidlertid at vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler eller gjøre andre biotopjusterende tiltak dersom dette skulle vise seg ønskelig/nødvendig på et senere tidspunkt.

Andre merknader

Forholdet til plan- og bygningsloven

NVE viser til ny planlov som trådte i kraft 1. juli 2009. Ved eventuelle konflikter mellom et konsesjonsvedtak og kommunens arealplan kan Olje- og

energidepartementet la konsesjonsvedtaket få virkning som statlig plan. I følge reglene kan kommunen fortsatt velge å utarbeide reguleringsplan, men kan ikke pålegge konsesjonæren å lage en slik plan.

Forholdet til forurensningsloven

Det må søkes spesielt til fylkesmannen om eventuell utslippstillatelse i anleggsperioden. Utbyggingen må skje på en skånsom måte slik at det blir minst mulig tilslamming i vassdraget og naturen for øvrig.

Forholdet til vegloven

NVE minner om at det må søkes om nødvendige tillatelser etter vegloven.

Vann til husholdninger

Vann til husholdninger må erstattes både i anleggs- og driftsfasen dersom utbyggingen påvirker vannforsyningen, herunder brønner og andre vannkilder.

Privatrettslige spørsmål

Privatrettslige spørsmål som angår de enkelte eiendommer som blir berørt av utbyggingen må løses direkte mellom utbygger og de respektive grunneiere.

Forslag til vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8 for Mork Kraftverk AS til bygging av Mork kraftverk i Erdalselvi i Lærdal kommune, Sogn og Fjordane

1. Vannslipping og driftsbegrensinger

Det skal slippes en følgende minstevannføringer over inntaksdammen til kraftverket:

1. september – 15. juni:	140 l/s
16. juni – 30. juni:	300 l/s
1. juli – 15. august:	1000 l/s
16. august – 31. august:	300 l/s.

Hvis tilsiget er mindre enn minstevannføringen, slippes hele tilsiget.

Ved inntaksdammen skal det etableres måleanordning for registrering av minstevannføring. Dataene skal forelegges NVE ved forespørsel.

Kraftverket skal kjøres jevnt og i takt med tilsiget. Alle vannføringsendringer skal skje med myke overganger og typisk start-/stoppkjøring skal ikke forekomme.

2. Konsesjonsavgifter

Det skal betales en årlig avgift på kr 8 pr. nat.hk til staten og kr 24 pr. nat.hk til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer, beregnet etter den økning av vannkraften som er innvunnet ved kraftverket. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal reg-

nes som innvunnet økning av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntreer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

3. Byggefrister mv.

Konsesjonen faller bort hvis ikke arbeidet er satt i gang senest 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år jf. vannressursloven § 19 og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1 tredje ledd. NVE kan forlenge fristen med inntil 5 nye år. I fristene regnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

4. Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

5. Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for anleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å

gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget. Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

5. Naturforvaltning

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å sørge for at forholdene i Erdalselvi er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig, og om nødvendig utføre kompensierende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompensierende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

6. Automatisk fredete kulturminner

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

7. Ferdsl mv.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonæren bekostning. Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turstier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

8. Terskler mv.

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette. Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

9. Hydrologiske observasjoner, kart mv.

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er

nødvendige for å ivareta det offentliges interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

10. Etterundersøkelser

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringsens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

11. Luftovermetning

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

12. Varslingsplikt

Konsesjonæren plikter å varsle NVE om navne- og/eller adresseendringer. Ved eventuell overdragelse av anlegget skal NVE godkjenne overdragelsen i forkant.

13. Kontroll med overholdelsen av vilkårene

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan dette straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven § 63 første ledd bokstav c.

NVEs vurdering av planendringssøknaden

I tilleggsinnstilling av 13. september 2011 til NVEs innstilling av 17. desember 2009 heter det:

Sammendrag

NVE viser til tidligere avgitt innstilling datert 17.12.2009 til Olje- og energidepartementet i forbindelse med søknad fra Mork Kraftverk AS om bygging av Mork kraftverk i Erdalselvi i Lærdal kommune, Sogn og Fjordane. NVE anbefalte at det ble gitt tillatelse til bygging og drift av Mork kraftverk på de vilkår som var vedlagt innstillingen.

Mork Kraftverk AS har i ettertid søkt om planendringer i kraftverket, jf. søknad datert 27.1.2011. NVE har behandlet planendringssøknaden i henhold til reglene i kapittel 3 i vannressursloven, og vår anbefaling gis som et tillegg til vår tidligere innstilling.

Planendringene i kraftverket omfatter økt høyde på inntaksdammen og større volum i inntaksbassenget, plassering av kraftstasjon i fjell med portalbygg og adkomsttunnel, og nettilknytning via en kort luftledning fra koblingsstasjon ved portalbygget frem til eksisterende nett. Planlagt kraftstasjon i fjell med adkomsttunnel vil generere ca. 40 000 m³ med overskuddsmasser.

Høringsinstansene er gjennomgående positive til lokalisering av kraftstasjonen i fjell. Et fjellanlegg vil gi færre inngrep i landbruksområder, mindre trafikkbelastning i byggeperioden, samt redusert støy i forhold til kraftstasjon i dagen. Nytt portalbygg og adkomsttunnel til kraftstasjonen vil imidlertid bli et synlig inngrep, og vil bli liggende i nærheten av en registrert lokalitet med hasselkjuke som er en rødlistet soppart. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane påpeker viktigheten av god planlegging slik at den registrerte lokaliteten ikke blir skadet. Lærdal kommune vektlegger god utforming og plassering av portalområdet ut fra estetiske og landskapsmessige hensyn. Enkelte høringsinstanser er kritiske til økt dimensjon på inntaksdammen. Fylkesrådmannen mener inngrepene ved inntaksområdet må minimaliseres mest mulig gjennom terrengtilpasning og materialbruk.

NVE registrerer at bygging av kraftstasjon i fjell og adkomsttunnel nede fra fjorden samlet sett vil gi en bedre planløsning enn den som opprinnelig var omsøkt. Vi legger til grunn at det vil være mulig å unngå skader på den registrerte lokaliteten med hasselkjuke i nærheten av planlagt påslag for adkomsttunnelen. Dette kan oppnås gjennom god detaljplanlegging og eventuelt forebyggende tiltak for å hindre utrasing og erosjon i overkant av portalbygget. Søker har inngått avtale med kommunen for anvendelse av overskuddsmasser fra tunneldriften. Planendringene vil ikke medføre endringer i kraftproduksjonen i forhold til de opprinnelige planene, men vil gi noe økte utbyggingskostnader.

NVE kan ikke se at de omsøkte planendringene vil medføre virkninger eller konsekvenser av avgjørende betydning for konsesjonsspørsmålet.

NVE konkluderer med at fordelene ved de endrede utbyggingsplanene vil være større enn skadene og ulempe for allmenne og private interesser. NVE anbefaler at Mork Kraftverk AS får tillatelse etter vannressursloven § 8 til å foreta de omsøkte planendringer i kraftverket.

Søknad om planendring

NVE har mottatt følgende søknad om planendring fra Mork Kraftverk AS datert 27.1.2011:

I henhold til lov av 24. november 2000 om vassdrag og grunnvann søkes det om planendring for Mork kraftverk, jf. NVEs innstilling i brev av 17. desember 2009 til Olje- og energidepartementet og Mork Kraftverks søknad av 27.6.2008, samt Olje- og energidepartementets brev av 13.10.2010 til Mork kraftverk.

Det søkes om planendring for plassering av adkomst til kraftverket, kraftstasjon i fjell og for økt damhøyde. Mork kraftverk ønsker å plassere kraftstasjonen i fjellhall og søker om å få plassert portalen/adkomsten fra fjorden ved Vindalsvegen. Det er behov for et inntaksbasseng med økt volum ift. det som var omsøkt i konsesjonssøknaden. Mork kraftverk søker derfor om å øke damhøyden fra 5-6 meter til 10-12 meter.

Det vises videre til lov av 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, omsetning og fordeling av energi for tillatelse for å føre kraft fra kraftstasjon og koblingsanlegg for nettilknytning til eksisterende kraftlinje i Erdal, som passerer adkomstområdet til Vindedal (en linje som planlegges oppgradert til 66 kV linje fra Erdal til Lærdalsøyri).

Etter lov om vern mot forurensning og om avfall av 13. mars 1981 søkes det også om nødvendige utslippstillatelser for gjennomføring av tiltaket.

Det er utført oppdatering av konsekvensutredningene for relevante tema. Etter Mork kraftverks syn innebærer endringene samlet sett fordeler for miljø og samfunn og få ulemper for miljø eller berørte parter. Planendringssøknaden følger ny NVE-mal for søknad med konsekvensutredning (Veileder 3/2010).

Sammendrag

Mork kraftverk søker med dette om planendring for Mork kraftverk. Det vises til NVEs innstilling i saken av 17. desember 2009 og Olje- og energidepartementets brev av 13.10.2010.

I konsesjonssøknaden ble det søkt om kraftstasjon i dagen, eventuelt i fjell. NVE fant i sin innstilling ikke grunnlag for å kreve at kraftstasjonen skulle ligge i fjell eller i dagen, men åpnet for begge deler i sin innstilling. NVE satte imidlertid krav om tilpasning av stasjonen til terrenget og lokal byggeskikk. Mork kraftverk ønsker

nå å plassere kraftstasjonen i fjellhall og søker om å få plassert portalen/adkomsten fra fjorden ved Vindedalsvegen.

Når det gjelder inntaket skrev NVE i sin innstilling i merknader til forslag til konsesjonsvilkår: "Planene for kraftverket omfatter bygging av inntaksdam på ca. kote 410 i Erdalselvi. Inntaksdammen vil få en kronelengde på ca. 25 m og maksimal høyde 5-6 m."

På grunn av krav til et inntaks funksjonalitet er det ønskelig med et romslig vannvolum, som gir lav hastighet på vannet inn mot inntaket og tilstrekkelig dybde til selve inntakskonstruksjonen. Det er viktig å unngå problemer sugende virvler og problemer med tilstopping av grind på grunn av rask og ising. For at inntaket skal kunne fungere godt, må vannvolumet og dybden i inntaket økes i forhold til det som var planlagt tidligere og omsøkt i konsesjonssøknaden. Mork kraftverk søker derfor om å øke damhøyden til 10-12 meter for inntaksdammen med kronelengde på ca. 40 meter.

Det er utført oppdatering av konsekvensutredningene for endringene for relevante tema. Konklusjonen er at endringene i all hovedsak medfører mindre negative konsekvenser. De negative konsekvensene av en løsning med kraftstasjon i fjell med portal ved fjorden, er mindre enn for opprinnelig omsøkt anlegg i dagen, særlig med hensyn til kulturminner, kulturmiljø og (kultur-) landskap.

Etter Mork kraftverks syn er justeringene i prosjektet av mindre karakter, og innebærer samlet sett fordeler for miljø og samfunn og få ulemper for miljø, naturressurser eller berørte parter.

Lærdal kommune og Fylkesmannen i Sogn og Fjordane er orientert om omsøkte endringer.

Presentasjon av tiltakshaveren

Det er ingen endringer i forhold til tidligere søknad med vedlagt konsekvensutredning.

Informasjon og medvirkning

Lærdal kommune er orientert om planendringene, blant annet i Kommunestyremøte 9. desember 2010. Berørte grunneiere er orientert muntlig og i brev av 8. desember 2010. Lærdal Energi er i forbindelse med sin konsesjonssøknad for nettutvikling for Lærdal gjort kjent med planene høsten 2010, og i møte 9. desember 2010. Eri sameige er blitt orientert om planene høsten 2010 og videre i møte med sameiet 9. desember 2010. Det er inngått avtale med grunneier Ragnar Bjørkum om å kunne ta i bruk areal langs veien ved fjorden både i anleggsfasen og permanent for adkomst og portalbygg.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har fått den nye kartleggingen for biologisk mangfold og utkastet til planendringssøknad til gjennomsyn, og vurderer at "saka er tilstrekkeleg opplyst når det gjeld biologisk mangfald".

Det planlegges ikke for å utgi informasjonsbrosjyre i forbindelse med planendringssøknaden.

Bakgrunn for endringene

Endringene er i hovedsak knyttet til at kraftstasjonen legges i fjell. Videre har det vist seg at inntaksmagasinet for prosjektet som beskrevet i konsesjonssøknaden er litt for liten for å garantere sikkert drift.

Kraftverk i fjell

I NVEs innstilling heter det i merknadene til konsesjonsvilkår post 4:

"... Det er søkt om kraftstasjon i dagen, alternativt i fjell. Alternativet med kraftstasjon i fjell vil i følge tiltakshaver bli noe dyrere og være meir upraktisk enn et anlegg i dagen. Fylkesmannen mener kraftstasjonen bør ligge i fjell av sikkerhetsmessige grunner siden området er potensielt sårbart for reiselivet..." "Forslaget om å bygge kraftstasjon i fjell støttes også av advokatene Hove og Winjum på vegne av 5 grunneiere i området. Grunneierne mener kraftstasjonen vil medføre støyproblemer for bolighus i nærheten og for Erdal ungdomshus. Fylkesrådmannen peker også på at kraftstasjonen vil bli synlig fra Aurlandsvegen og fra nærliggende bebyggelse. Statens landbruksforvaltning mener på sin side at kraftverket vil bli lite synlig fra vegen. Tiltakshaver peker på at grunnforholdene i området kan gjøre det vanskelig å etablere fjellanlegg, men vil eventuelt gjøre nærmere geotekniske undersøkelser for å få klarlagt dette nærmere. NVE mener det ikke er fremkommet tilstrekkelig tungtveiende grunner for å kreve kraftstasjon bygd i fjell..."

I påvente av endelig konsesjonsvedtak for Mork kraftverk, har Mork kraftverk gjennomført teknisk verifisering/prosjekttdesign av prosjektet og visse grunnundersøkelser. I dette arbeidet er det blitt tydelig at vår omsøkte løsning med kraftstasjon i dagen ikke tilfredsstillende de krav som settes til en effektiv anleggsteknisk utbygging. Videre er det flere forhold av teknisk (og økonomisk) karakter som peker mot en anbefaling av kraftstasjon i fjellhall. I konsesjonsprosessen har adkomst til kraftstasjon i fjell ikke vært løftet fram som eget tema. I og med at fjellhall nå er anbefalt, vil det være anleggsteknisk og driftsteknisk best med en tilkomst til fjellhallen fra et område ved fjorden og ikke fra jordet ved Ungdomshuset.

Inntak

I NVEs innstilling heter det i merknadene til konsesjonsvilkår post 4 om inntaksområdet:

”... Planene for kraftverket omfatter bygging av en inntaksdam på ca. kote 410 i Erdalselvi. Inntaksdammen vil få en kronelengde på ca. 25 meter og maksimal høyde på 5-6 m. Dammen skal gjøres minst mulig synlig gjennom utforming, materialbruk og terrengtilpasning”.

I påvente av endelig konsesjonsvedtak for Mork kraftverk, har Mork kraftverk gjennomført teknisk verifisering/prosjektdesign av prosjektet. I dette arbeidet har det blitt tydelig at vår omsøkte løsning med en 5-6 m høy dam ikke tilfredsstillende ønskede krav til et inntaks funksjonalitet.

Geografisk plassering av tiltaksområdet om omtale av vassdraget med eksisterende inngrep og teknisk plan

Kraftstasjon i fjell og endret adkomst

Endringen innebærer at kraftstasjonen blir lagt i fjell. Bjørkums jorde ved Ungdomshuset vil kun i liten grad benyttes til anleggsområde og vil i stor grad framstå som i dag, kun med en mindre adkomsttrasé ned til et bjelkestengsel ved avløpstunnelen. Derfor blir arealet nær ungdomshuset bare berørt i liten grad.

Inngrepet blir redusert til utløpskonstruksjonen med bjelkestengsel. Vannveien blir liggende i fjell og blir drevet fra kraftstasjonen og nedover, slik at ingen masser blir tatt ut ved utløpet.

Adkomsttunnelen er nå planlagt fra Vindalsvegen, nær Lærdalsfjorden.

Portalområdet er delvis et gammelt nedlagt jorde med gras og bringebær, dels en fjellskråning med noe ur med krattskog. Området som skal tas i bruk er om lag 100 m langt og opp mot 50 m bredt og ligger på innsiden av veien, og vil ikke komme over ca. kote 30. Området vil delvis være parkeringsareal/ transportområde, selve portalbygget og areal for koblingsanlegg/elektriske anlegg. Området som tas i bruk vil være vesentlig mindre enn ved en løsning med kraftstasjon i dagen. Området som ved påhugg til adkomstportalen er på om lag 2-4 daa, inkludert skråninger. Området regnes ikke for å være utsatt for skred. Området på ytre siden av veien mot fjorden eller strandsonen vil ikke berøres av tiltaket. Nye berørte parter vil i hovedsak være grunneier Ragnar Bjørkum som bor ca. 150 m fra portalområdet og delvis beboerne på Sanden som vil merke anleggstrafikk og bor ca. 400 m fra portalområdet.

Inntaksområdet

På grunn av krav til et inntaks funksjonalitet er det ønskelig med et romslig vannvolum som gir lav hastighet på vannet inn mot inntaket og tilstrekkelig dybde til selve inntakskonstruksjonen. Det er viktig å unngå problemer sugende virvler og problemer med tilstopping av grind på

grunn av rask og ising. For at inntaket skal kunne fungere må vannvolumet økes i forhold til det som var planlagt tidligere. Det kan enten skje ved nedspregning eller ved å øke damhøyden. Da nedspregning er kostnadskreven, anleggsteknisk og driftsteknisk vanskelig, ønsker vi å øke høyden på dammen og på den måten oppnå tilfredsstillende funksjon på inntaket.

I konsekvensutredningene ble det lagt til grunn en 5-8 m høy inntaksdam. NVEs innstilling har 5-6 m høyde som utgangspunkt. Dammen er nå planlagt med 10-12 meters høyde og med mulighet for en kronelengde på om lag 40 meter (det kan være aktuelt med en buedam, som har noe lengre kronelengde enn en massiv gravitasjonsdam). Plasseringen av dammen vil være i samme område som tidligere omsøkt (damfot noe nedenfor kote 410, jf. NVEs innstilling). Vannstanden i inntaksbassenget vil kunne komme opp mot ca. kote 415.

Øvrige tekniske endringer

Koblingsanlegg

Det lokale strømmettet til Erdal vil forsterkes som følge av utbyggingen av Mork kraftverk. Nettet vil følge eksisterende linjetrasé fra Erdal til portalområdet, men forsterkes fra 22 til 66 kV. Det vil etableres et koblingsanlegg ved portalområdet på ca. 15 x 20 og ny luftledning på 15 m fra forbipasserende eksisterende ledningstrasé. Innmating av kraft på nettet vil skje på koblingsanlegg/elektrisk anlegg i området ved adkomst/portalen og ikke via koblingsanlegg og luftledning over Erdalselva ved Ungdomshuset. Det er Lærdal energi som er ansvarlig for utbyggingen av nettet, og Lærdal energi er gjort kjent med planendringene. Lærdal energi har konsesjonssøknad for nettutvikling under oversendelse til NVE.

Redusert anleggstrafikk

En annen viktig konsekvens er at man vil unngå en del anleggstransport og stor belastning på Aurlandsvegen på strekningen fra Ungdomshuset til fjorden. Aurlandsvegen har bevaringsverdige kvaliteter som kulturminne på denne strekningen. Videre vil større synlige kraftverksanlegg ikke berøre Aurlandsvegen ved det nye alternativet.

Masser

En tredje konsekvens er at etablering av en adkomsttunnel vil øke uttaket av steinmasser med ca. 40 000 m³ løs masse. Avtalen med Lærdal kommune om anvendelse av massene vil omfatte også disse massene.

Annet

For øvrig er det ingen endringer i forhold til tidligere søknad og NVEs innstilling.

Hydrologi

Det er ingen endringer i forhold til tidligere søknad med vedlagt konsekvensutredning.

Manøvreringsreglement

Det er ingen endringer i forhold til tidligere søknad med vedlagt konsekvensutredning.

Arealbruk og eiendomsforhold

Arealet som skal tas i bruk ved fjorden til adkomst er dels gjengrodd eng, fjellskråning og ur med krattskog. Arealet er på 2-4 daa. Det vises til arealtegninger under kapittel 5. Når det gjelder området med adkomst fra portal ved fjorden med tilhørende anlegg, er det inngått avtale med grunneier Ragnar Bjørkum (gnr./bnr. 39/9) om benyttelse og erverv av nødvendig areal på hans eiendom.

Lærdal kommune eier Vindedalsvegen til Revsnes, og har signalisert en positiv holdning til løsningen med adkomst fra fjorden i brev av 9. august 2010. Veien til Vindedal/Revsnes er det svært lite trafikk på.

Inntaksdammen vil nå kunne berøre Eri sameiges grunn og rettigheter. Dersom Eri sameiges eiendom og rettigheter vil berøres av inntaksdammen, vil en søke å oppnå minnelig avtale om erverv av grunn og rettigheter. Det søkes ikke om ekspropriasjon om Eri sameiges rettigheter.

Kostnadsoverslag

Nytt kostnadsoverslag for kraftverksutbyggingen er 306 mill. kr (2010), en økning fra konsesjonssøknaden fra 255 millioner kr (2007). Årsaken er i hovedsak prisstigning og høyere kostnader til adkomst til inntaket.

For øvrig er det ingen endringer i forhold til tidligere søknad med vedlagt konsekvensutredning.

Produksjonsberegninger

Det er ingen endringer i forhold til tidligere søknad med vedlagt konsekvensutredning.

Andre samfunnsmessige fordeler

Det er ingen endringer i forhold til tidligere søknad med vedlagt konsekvensutredning.

Forholdet til offentlige planer

Det er ingen endringer i forhold til tidligere søknad med vedlagt konsekvensutredning.

Nødvendige tillatelser fra offentlige myndigheter

Det er ingen endringer i forhold til tidligere søknad med vedlagt konsekvensutredning.

Framdriftsplan og saksbehandling

Planendringssøknaden vil bli kunngjort av NVE og sendt på høring med en høringsfrist på mini-

mum 3 måneder. På bakgrunn av søknad om planendring og innkomne høringsuttalelser, vil NVE utarbeide en anbefaling til Olje- og energidepartementet. Anbefalingen vil inngå som et tillegg til NVEs tidligere innstilling i saken. Konsesjonsspørsmålet blir avgjort av Kongen i Statsråd.

Mål for byggestart er 2012.

Omtale av konsekvenser for miljø og samfunn i de områdene tiltaket får følger for

Når det gjelder vurderingen av miljøkonsekvenser av endringene er det tatt utgangspunkt i NVEs utredningsprogram av 20. september 2007 med tilhørende miljøkonsekvensutredninger.

Som forutsetning for miljøkonsekvensutredningene ble det oppgitt en damhøyde på 5-8 meter, jf. fastsetting av utredningsprogram i brev fra NVE av 20. september 2007.

Miljøkonsekvenser av endringene er vurdert for de beskrevne endringene i kapittel 2:

- Økning av damhøyde fra 5-8 meter til 10-12 meter
- Bygging av kraftstasjon i fjell med adkomst fra Vindedalsvegen på gnr./bnr. 39/9

Vurdering av endringer for miljøkonsekvenser er utført av utrederne av fagrapportene for konsekvensutredningene som er gjengitt i kursiv, se ellers fotnotene. For mange utredningstema innebærer ikke endringene i prosjektet noen endring i konsekvenser.

Hydrologi

Det er ingen endringer i forhold til tidligere søknad med vedlagt konsekvensutredning.

Vasstemperatur, isforhold og lokalklima

Det er ingen endringer i forhold til tidligere søknad med vedlagt konsekvensutredning.

Grunnvann, flom og erosjon og sedimenttransport

Det er ingen endringer i forhold til tidligere søknad med vedlagt konsekvensutredning.

Naturmiljø og biologisk mangfold

Planendringen medfører inngrep på ei gjengrodd eng og dels i en nordøstvent fjellskrent/ur ved Lærdalsfjorden på 2-4 daa. Det er utført supplerende kartlegging av biologisk mangfold for området. En større forekomst av hasselkjuke (NT) ble observert, men utenfor influensområdet. En forekomst i utkanten av lokaliteten kan bli påvirket. Se for øvrig vedlagt notat fra Aurland naturverkstad.

I kartleggingen av biologisk mangfold i portalområdet er det identifisert følgende rødlistede arter: Hasselkjuke (NT). Funn av denne og andre arter kan indikere potensial for flere interessante og rødlistede arter. Influensområdet

blei imidlertid grundig undersøkt, og trolig er det meste av interessante lav på stein og trær og vedboende sopp fanga opp.

Både en større inntaksdam og inngrep knyttet til tunnelpåhugg for kraftstasjonen representerer negative konsekvenser sammenlignet med det opprinnelige utbyggingsalternativet. Disse tiltakene berører ikke kjente, spesielt verdifulle naturforekomster, men de innebærer at naturmark som ikke har vært berørt av større fysiske inngrep går tapt. Konsekvensene kan likevel ikke sies å være så store at de forsvarer en høyere konfliktgrad.

Når det gjelder konsekvenser av nettanlegg, er utrederne for natur og biologisk mangfold ikke kjent med at det finnes kvaliteter langs fjorden mv. som tilsier særlige endringer i konsekvensene her. Det vil særlig være fugl som kan være utsatt ved anleggelse av nye kraftledninger, og utrederne har ingen data eller indikasjoner som tilsier forekomsten av fuglearter som er spesielt sårbare for kollisjoner med kraftledninger i og nær nedre delen av Erdalen. De 15 m med ny ledning vil ikke få konsekvenser for biologisk mangfold.

Med hensyn til naturmiljøet, er det for øvrig grunn til å merke seg at det kom ny nasjonal rødliste i november 2010. Når det gjelder potensial, så vurderer fagutrederne at det er et visst potensial for flere rødlistearter i området innenfor ulike organismegrupper, men det kan ikke betraktes som spesielt stort, dvs. en bør forvente få nye arter, lave tettheter og primært arter i lave trusselkategorier. Ny informasjon medfører iht. fagutrederne ingen vesentlige endringer av tidligere vurderinger.

Fagutrederne mener at utredningen av planendringene ikke påvirker samlet konsekvensgrad. Tidligere konsekvensgrad opprettholdes: Liten negativ konsekvens.

Når det gjelder forslag til avbøtende tiltak, så mener fagutrederne at funnene av biologisk mangfold ved tunnelpåhogget tilsier at det er viktig at arealet som blir berørt av tiltaket blir minst mulig. Ikke minst er det trolig viktig å unngå utrasinger og fysiske inngrep i overkant av tunnelpåhugget.

Inngrepsfrie naturområder (INON)

Det er ingen endringer i forhold til tidligere søknad med vedlagt konsekvensutredning.

Landskap

Planendringene medfører økt dimensjon på inntaksdammen og at kraftstasjonen bygges i fjell. Som beskrevet i 2006, så er ikke synligheten av inntaksdammen det som skaper de største virkningene. Det er veien og dimensjon/traséføring i forhold til de estetiske kvalitetene i kulturlandskapet på Kvigno som er utfordringen. Dammen, enten den er 5-6 m høy eller 10-12 m høy,

representerer et teknisk inngrep i et område som har karakter av urørt.

Ved å bygge kraftstasjonen i fjell vil ikke kraftverket med stasjonsbygg, rørgate i dagen og støy fra kraftverket i vesentlig grad påvirke opplevelsen av kulturlandskapet i nedre del av Erdalen. Dette er en forbedring i forhold til tidligere planer. Adkomsttunnel fra Vindedalsvegen er ikke problematisk.

Overskuddsmassene vil i henhold til de nye planene bli transportert ut av influensområdet. Dette er en positiv avklaring.

De negative konsekvensene for Landskap av Mork kraftverk er redusert som følge av planendringforslaget.

NY SAMLET KONSEKVENSGRAD: Liten/middels negativ konsekvens.

Kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap

For kraftstasjon i fjell

Kraftstasjon i fjell like ovenfor fjorden vil redusere de negative konsekvenser for kulturmiljøene Aurlandsvegen og Bjørkum. Veggen blir mindre trafikkert og kulturlandskapet på Bjørkum blir mindre berørt ved at beslaglagt areal reduseres. Kun en adkomsttrasé fram til et bjelkestengsel ved avløpstunnelen står igjen. Også visuelt er planendringen positiv ved at det medfører færre inngrep i kulturlandskapet. Potensialet for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner er vurdert å være lavt så nært elven.

Det er ikke kjent kulturminner, verken nyere tids eller automatisk fredete i eller ved portalområdet ved Vindedalsvegen. Det er derfor ikke grunnlag for å definere et separat kulturmiljø eller -landskap i dette området. Potensialet for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner vurderes å være lite/ubetydelig i selve fjellskråningen. På det gamle nedlagte jor-det kan det imidlertid ikke utelukkes at en faglig undersøkelse vil avdekke ikke-kjente automatisk fredete kulturminner.

Vurdering før planendring: Kraftstasjon med rørgate: Liten/middels negativ konsekvensgrad. Anleggsveg til stasjonsområdet: Liten negativ konsekvensgrad.

Vurdering etter planendring:

NY SAMLET KONSEKVENSGRAD (for kraftstasjon i fjell): Ubetydelig/liten negativ konsekvens (<opprinnelig plan).

Forhøyet inntaksdam

Damhøyden økes fra 5-8 meter til 10-12 meter, til ca. kote 415. Dette vil ikke fysisk berøre kjente automatisk fredete kulturminner eller nyere tids kulturminner. Inngrepet vil sannsynligvis heller ikke være synlig fra Aurlandsvegen eller fra Kvigno.

Vurdering før planendring: Inntaksdam: Ubetydelig konsekvensgrad.

Vurdering etter planendring:

NY SAMLET KONSEKVENSGRAD: (for inntaksdam): Ubetydelig konsekvens (=opprinnelig plan).

Ferskvannsressurser, vannkvalitet, vannforsynings- og resipientkvalitet/utslipp

Det antas at sprengning av adkomsttunnel i området og anleggelse av kraftstasjon i fjell ikke vil ha noen konsekvenser for eksisterende vannforsyning.

Dersom bygging/sprengning av adkomsttunnel fra fjorden gir konsekvenser for vannforsyning eller grunnvannsforsyning, vil vannforsyning til husholdninger erstattes, jf. NVEs innstilling side 148.

Planendringene medfører økt dimensjon på inntaksdammen og at kraftstasjonen bygges i fjell. Disse planendringene påvirker ikke konsekvensvurderingene fra 2006. En mindre del av anleggsvirkosomheten vil imidlertid skje i nedslagsfeltet til Erdalselvi, og risikoen for utilsiktede utslipp i vassdraget vil bli tilsvarende redusert.

De negative konsekvensene for Ferskvannsressurser/vannforsyning/utslipp av Mork kraftverk er ikke endret som følge av planendringforslaget.

NY SAMLET KONSEKVENSGRAD: Liten negativ konsekvens.

Brukerinteresser: Friluftsliv/reiseliv

Planendringene medfører økt dimensjon på inntaksdammen og at kraftstasjonen bygges i fjell. Som beskrevet i 2006, så er inntaksdammen lite eksponert i terrenget, og vanskelig å se fra Aurlandsvegen (Nasjonal Turistveg). Nærheten til kulturlandskapet på Kvigno vil fremdeles medføre potensielt negative konsekvenser, men det er samtidig mest sannsynlig at det er partiet omkring Aurlandsvegen som vil være mest i fokus hos de reisende.

Ved å bygge kraftstasjonen i fjell vil ikke kraftverket med stasjonsbygg, rørgate i dagen og støy fra kraftverket oppleves fra dalrommet. Det var særlig rørgata i dagen som gav utslag i de negative konsekvensene da planene ble vurdert i 2006. Disse virkningene er fjernet med det siste planendringforslaget. De negative konsekvensene for Friluftsliv/Reiseliv av Mork kraftverk er noe redusert som følge av planendringforslaget.

NY SAMLET KONSEKVENSGRAD: Liten/middels negativ konsekvens.

Samfunnsmessige virkninger: Næringsliv og sysselsetting

Anleggsfasen vil gi anslagsvis 40.000 m³ mer løsmasse som følge av planendringene, noe som øker potensielle ressurser tilgjengelig for utnytting av lokalt næringsliv og/eller Lærdal kom-

mune. Det er for øvrig ikke nevnt noe i planendringene angående bemanning, og det antas at den vil bli om lag som tidligere anslått. Driftsfasen ser ikke ut til å medføre endringer som berører temaet i nevneverdig grad.

De positive konsekvensene for næringsliv og sysselsetting av Mork kraftverk er endret noe i positiv retning som følge av planendringforslaget.

NY SAMLET KONSEKVENSGRAD: Midtels positiv konsekvens.

*Samfunnsmessige virkninger: Landbruk**Relevante planendringer*

Planendringene medfører økt dimensjon på inntaksdammen og at kraftstasjonen bygges i fjell. Inntaksdammen vil bli ca. 5 meter høyere enn tidligere planlagt og vannspeilet på inntaksbassenget vil heves tilsvarende. Bjørkums jorde ved ungdomshuset vil kun i liten grad benyttes til anleggsområde og i stor grad fremstå som i dag, kun med en mindre adkomsttrasé ned til et bjelkestengsel ved avløpstunnelen. Derfor blir arealet nær ungdomshuset bare berørt i liten grad. Adkomsttunnelen er planlagt fra Vindalsvegen, nær Lærdalsfjorden med portalområde delvis i fjellskråning og delvis i ur. Vannvegen vil bli liggende i fjell og massene vil tas ut ved kraftstasjonen og ført ut gjennom adkomsttunnelen ved fjorden.

Endring i konsekvensvurderingen

Endringene ved inntaksdammen vurderes ikke å påvirke tidligere vurderinger.

Det at kraftstasjonen legges i fjell betyr at arealbeslaget ved Bjørkum bortfaller, med unntak av en adkomsttrasé ned til et bjelkestengsel ved utløpet fra kraftstasjonen nede ved elva. Hele vannveien blir dessuten lagt i fjell, noe som innebærer at landbruksområder liten grad.

Ny konsekvensvurderingstabell:

	Alternativ 0	Alternativ Mork kraftverk
Inntaksdam med veg	0	+
Overføring Kolda	0	0
Kraftstasjon og avløpstunnel	0	–
Redusert vannføring	0	--
Samlet konsekvens	0	–
Rangering	1	2
Beslutningsrelevant usikkerhet	Nei	Noe

De negative konsekvensene for landbruk av Mork kraftverk er redusert som følge av planendringforslaget.

NY SAMLET KONSEKVENSGRAD: Liten negativ konsekvens.

Samfunnsmessige virkninger: Støy

Det er ingen endringer i forhold til tidligere søknad med vedlagt konsekvensutredning, jf. alternativet med kraftstasjon i fjellhall.

Konsekvenser av elektriske anlegg og kraftledninger

Se kapittel om naturmiljø og biologisk mangfold og om kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap. Det er ingen endringer i konsekvensvurdering.

Konsekvenser av brudd på dam og trykkrør

Det er ingen endringer i forhold til tidligere søknad med vedlagt konsekvensutredning, jf. alternativet med kraftstasjon i fjellhall og at dam er omsøkt i klasse 2.

Samlet vurdering av mulige avbøtende tiltak

Det er ingen endringer i forhold til tidligere søknad med vedlagt konsekvensutredning ut over at Mork kraftverk vil minimere arealbeslaget av skogsmark ved adkomstportalen. Se omtalen av avbøtende tiltak under kapittel 15 om naturmiljø og biologisk mangfold.

Samlet vurdering av endringenes konsekvenser

Planendringene som er vurdert er:

- Økning av damhøyde fra 5-6 meter til 10-12 meter
- Bygging av kraftstasjon i fjell med adkomst fra Vindedalsvegen

Fagutrederne for konsekvensene konkluderer med at de negative konsekvensene av kraftverksutbyggingen er blitt mindre negative enn ved tidligere plan, se endringer i konsekvensgrad i tabellen under:

Utredningstema	Før: Tidligere konsekvensgrad	Nå: Konsekvensgrad etter planendring
Landskap	Middels negative	Liten/middels negativ
Kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap for kraftstasjon i fjell	Liten/middels negativ	Ubetydelig/liten negativ
Friluftsliv og reiseliv	Middels negativ	Liten/middels negativ
Landbruk	Liten negativ konsekvens	Liten negativ konsekvens

For øvrige konsekvensutredningstema framkommer det ikke endringer i forhold til tidligere konsekvensutredninger og i konsesjonssøknad, og således ingen endring i konsekvensene.

Tiltakshavers anbefaling

Mork kraftverk anbefaler at det gis tillatelse til alternativene med kraftverk i fjell og endret plassering av adkomst fra Vindedalsvegen, samt for økning av damhøyden fra 5-6 meter til 10-12 meter.

Etter Mork kraftverks sitt syn gir planendringene samlet sett fordeler for miljø, naturressurser og samfunn.

Forslag til program for nærmere undersøkelser og overvåkning

Det er ingen endringer i forhold til tidligere søknad med vedlagt konsekvensutredning.

Uttalelser til planendringssøknaden

NVE har mottatt følgende høringsuttalelser til planendringssøknaden (det viktigste innholdet er gjengitt):

Lærdal kommune, uttalelse datert 19.5.2011:

Kort samandrag

Det er tidlegare søkt om å få byggja Mork kraftverk i Erdalsvassdraget. Denne søknaden er til handsaming hjå Olje- og energidepartementet,

og det er ikkje teke endeleg avgjerdsle. Mork kraftverk AS søker no om planendring av Mork kraftverk i Erdal, og NVE har sendt planendringa til kommunen for uttale.

Rådmannen si tilråding:

Kommunestyret stiller seg positiv til framlegg om planendring av Mork kraftverk, og finn ikkje store negative konsekvensar med endring av søknaden.

10.05.2011 FORMANNSKAPET

Formannskapet sluttar seg samrøystes til tilrådinga frå rådmannen.

19.05.2011 KOMMUNESTYRET

Tilrådinga frå formannskapet vart samrøystes vedteken.

Saksutgreiing

Mork kraftverk AS har tidlegare søkt om å få byggja Mork kraftverk i Erdalsvassdraget, i brev datert 27.06.2008. Denne søknaden har vore handsama av kommunen og NVE, og er no til endeleg handsaming hjå Olje- og energidepartementet. Mork kraftverk AS søkjer no om ei planendring av kraftverksprosjektet. Endringane gjeld auka damhøgde (frå 5-6 m til 10-12 m), kronelengde (frå 25 m til 40 m), vassvolum i inn-taksdammen, plassering av kraftstasjonen i fjell med portal og tilkomst frå Vindedalsvegen ved

fjorden, samt etablering av koplingsanlegg ved portalområdet. Planlagt tilkomsttunnel til kraftstasjonen vil auka uttaket av steinmassar med om lag 40 000 m³. Me syner til nærare skildring av planendringane og konsekvensar i søknaden.

Kulturvernkonsulenten og arealplanleggjaren har vore på synfaring i Erdal 28.04.11.

Vurdering

Når det gjeld plassering av kraftstasjonen i fjellhall nedst i Erdal ved Vindedalsvegen, i staden for i dagen på landbruksareal litt opp i dalføret, er administrasjonen samd med søkjar at dei negative konsekvensane er mindre, særleg med omsyn til kulturminne, kulturmiljø og kulturlandskap. Plasseringa av kraftstasjonen i fjellhall vil ha små negative konsekvensar, men portalområdet vil vera synleg frå Vindedalsvegen. Me meiner dette er av liten betydning, då trafikken på denne vegen er svært avgrensa. Uansett vil utforminga og plasseringa av portalområdet vera viktig, og det bør stillast krav om estetikk og landskapsmessige omsyn.

Søkjar ynskjer eit meir romsleg vatnvolum, som gir lågare hastigheit på vatnet inn mot inntaket og tilstrekkeleg djupne til sjøve inntakskontruksjonen. Då det er viktig å unngå problem med sugande virvlar og tilstopping av grind på grunn av rask og ising, er det ynskjeleg å auka vatnvolumet og dybda i inntaket i forhold til det som tidlegare var søkt om.

I søknad om planendring er det framlegg om å auke damhøgda frå 5-6 m til 10-12 m. Kronelengda på dammen vil då bli om lag 40 m. Administrasjonen meiner at denne endringa ikkje vil ha større konsekvensar enn det tidlegare omsøkte damanlegget. Me meiner at dammen stort sett ikkje vil vera synleg frå vegen opp i Erdal, og at det er viktig at anlegget er så driftssikkert som mogleg.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, uttalelse datert 5.4.2011:

Vi viser til søknad datert 27.01.2011 om planendring for Mork kraftverk og Fylkesmannen sin vurdering datert 17.11.2008 av opphavleg konsekvenssøknad med konsekvensutgreiing.

Vurdering

Til søkjar opplyser vi at Fylkesmannen skal vurdere saka i høve til allmenne interesser, jf. § 8 i vassressurslova. NVE har avgjerdsrett etter vassressurslova. Prinsipp og føringar frå naturmangfaldlova skal leggjast til grunn ved handsaming og vurderingar/avgjerder etter særlovene.

Planendringane er vurdert i forhold til tidlegare skildra konsekvensutgreiing av dei same fagmiljøa som utarbeida konsekvensutgreiinga. Dette styrkjer dei samla vurderingane. Det er utført supplerande undersøkingar i dei nye lokalitetane som vert påverka av planendringane.

Undersøkingane av området ved tunnelpåhogget identifiserte ein lokalitet med den raudlista arten hasselkjuke (NT) på døde stammar av hasselbusk. Det vart ikkje identifisert raudlisteartar som vert påverka av endringane i inntaksområdet.

Større inntak

Auke av storleiken på inntaksdammen vil gje større negative konsekvensar for tema "Naturmiljø og biologisk mangfald" enn opphavleg plan, men endringa er vurdert å ikkje vere nok til å endre konsekvensvurderinga frå Liten negativ konsekvens. For tema "Landskap" vil endring av inntaket i mindre grad endre konsekvensvurderinga frå Liten/middels negativ konsekvens.

Ny kraftstasjonsplassering

Det nye tunnelpåhogget vil gje inngrep i ei delvis gjengrodd eng og delvis i ei nordvendt fjellskrent/ur kor det er identifisert den raudlista hasselkjuke (NT). Ein førekomst i utkant av lokaliteten kan bli påverka. Sjølv om endringane vil gje større negative konsekvensar for tema "Naturmiljø og biologisk mangfald", er ikkje konsekvensvurderinga endra. For tema "Landskap", "Kulturminne, kulturmiljø og kulturlandskap" og "Friluftsliv/reiseliv" er endring av planane vurderte som positive.

Tilråding

Fylkesmannen vurderer, som i høyringsfråsegna datert 17.11.2008, at det av tryggleikssyn er positivt at kraftstasjonen no er planlagt i fjell. Tunnelpåhogget vil kunne påverke ein lokalitet med den raudlista hasselkjuka, men dette vil kunne avgrensast gjennom god planlegging. Elles fører planendringane berre til små endringar av konsekvensane av ei utbygging. Fylkesmannen vurderer at søknaden tilfredsstillar krav til kunnskapsgrunnlaget som ligg i naturmangfaldlova § 8-12. Det er viktig at prosjektet tek omsyn til lokaliteten ved nytt tunnelpåhogget slik at verknaden på naturmangfaldet vert minst mogleg, jf. § 12 i naturmangfaldlova.

Val og utforming av tilkomstveg, eventuell overføring av Kolda og vassføringa i Erdalselvi er, som skildra i høyringsfråsegn frå Fylkesmannen datert 17.11.2008, viktigare for dei samla konsekvensane av Mork kraftverk. Dette samsvarar med NVE si innstilling til OED datert 17.12.2009.

Sogn og Fjordane fylkeskommune, uttalelse datert 10.6.2011:

Fylkesutvalet i Sogn og Fjordane handterte denne saka 08.06. 2011 som sak 74/11 og det vart gjort slikt vedtak:

Sogn og Fjordane fylkeskommune rår til bygging av Mork kraftverk i tråd med planend-

ring ut frå at fordelane ved tiltaket vil vere større enn venta ulemper for allmenne og private interesser.

Fylkesrådmannens vurdering:

Det vert foreslått å bygge ein høgare inntaksdam enn planlagt tidlegare og å bygge kraftstasjonen som eit fjellanlegg i staden for som tidlegare planlagt med kraftstasjonsbygning i dagen. Tilkomsttunnel til fjellanlegget er planlagt bygt frå vegen langs Lærdalsfjorden.

Automatisk freda kulturminne

For automatisk freda kulturminne, vert det vist til tidlegare uttale, jf. undersøkingsplikta § 9 i Lov om kulturminne.

Kulturminne frå nyare tid

For kulturminne frå nyare tid, vert det vist til tidlegare uttale.

Samla vurdering

Det vert vist til konsekvensvurderinga som er gjort og som viser at for ulike tema kjem det nye utbyggingsforslaget enten betre ut enn det tidlegare forslaget eller så er det ikkje nemnande endringar. Fylkesrådmannen held difor fast på tidlegare tilråding om at konsesjon vert gitt.

Fylkesrådmannen vil i tillegg peike på at det må leggjast vekt på å minimere inngrepa ved inntaksområdet gjennom terrengtilpassing og materialbruk.

Fylkesrådmannen rår til bygging av Mork kraftverk i tråd med planendring ut frå at fordelane ved tiltaket vil vere større enn venta ulemper for allmenne og private interesser.

Statens vegvesen Region vest, uttalelse datert 18.3.2011:

Den planlagte endringen fører blant annet til at tilkomsten til kraftstasjonen går fra kommunal veg til Vindedal. Dette gjør at kraftverket blir mindre synlig fra fylkesveg 243 som er nasjonal turistveg. Etter det vi kan se vil planendringen være positiv sett fra vår side.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, uttalelse datert 17.2.2011:

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard har ingen kommentarer til omsøkte planendring.

Fiskeridirektoratet, Region Vest, uttalelse datert 18.2.2011:

Vi viser til uttale frå oss datert 10.10.2008 til tidlegare søknad frå Mork Kraftverk AS. Til denne søknaden uttalte vi følgjande:

”Som det går fram av vedlagte kart er der lokalisert en låssettingsplass like ved Erdalselvi sitt utløp. Det omsøkte kraftverket vil neppe få konsekvenser for denne låssettingsplassen når anlegget er satt i drift, men i utbyggingsperioden kan utslipp av mineralstøv blant annet få alvorlige konsekvenser for fisk (brisling) som står i steng.

Fiskeridirektoratet Region Vest anmoder om at de ansvarlige for utbyggingen av Mork Kraftverk AS tar hensyn til dette ved utslipp i elva. Skal det foretas større utslipp bør fiskerne som ev. har stengsatt fisk på omtalte låssettingsplass bli varslet.

Uttalelsen er gitt på grunnlag av våre opplysninger om fiskeri- og akvakulturinteresser i området.”

Ut over det som er sett fram i sitatet over, har vi ingen merknader til endring av byggeplanen til Mork Kraftverk AS.

Sogn og Fjordane Turlag, uttalelse datert 10.5.2011:

Vårt generelle syn på bygging av Mork kraftverk:

Vi held fast ved vårt generelle syn frå høyringsfråsegna vår av 17.11.2011: “Sogn og Fjordane sitt syn er at heile Erdalselvi bør vernast, ikkje berre dei øvre delane slik det no er vedteke.” Mork kraftverk bør altså ikkje byggast, etter vårt syn. Vi vil likevel kome med synspunkt på planendringssøknaden i tilfelle kraftverket skulle bli bygd likevel.

Synspunkt på “Kraftstasjon i fjell og endret adkomst”:

Denne delen av endringssøknaden synest vi er svært fornuftig, og vi vil gje utbyggarane ros for å ha kome med denne delen av tillegssøknaden. Vi støttar den fullt ut! Endringa vil etter vårt syn redusere dei negative konsekvensane av utbygginga ein heil del. Særleg i byggefasen, men også, i noko mindre grad, i driftsfasen.

I byggefasen vil anleggstrafikken på den gamle, verdfulle vegen oppe i Erdalen bli kraftig redusert, og overført til den gamle riksvegen, som er bygd for å tole tungtrafikk. Inngrepa i den nedre delen av Erdalen vil bli betydeleg reduserte i byggefasen. Vi forstår det også slik at det no er fullstendig uaktuelt med lagring av steinmassar oppe i Erdalen, og det er bra! Mellomlagring av steinmassar i den eine køyrebana (den lengt borte frå sjøen) frå avkøyrsla for det nye tilkomstområdet til kraftstasjonen og nordvestover langs vegen i retning Refsnes, slik vi har kome med framlegg om tidlegare, er etter vårt syn akseptabelt fordi trafikken på denne vegen no er så liten. Dette er sjølsagt avhengig av at det blir trong for det, og at Lærdal kommune samtykker.

Også i driftsfasen vil bygging av kraftstasjonen i fjell og tilkomst frå den gamle riksvegen til

Refsnes vere ein fordel, og føre til reduserte permanente inngrep i den nedste delen av Erdalen.

Det må – sjølvsagt - takast gode nok omsyn til biologisk mangfald i samband med bygginga av den nye tilkomsten.

Inntaksområdet – auke av damhøgda:

Sett frå vår synsstad, har utbyggarane ikkje kome med noko godt framlegg her. Vi synest ein dam på 10 – 12 m vil bli altfor høg, og føre til at inntaks-“magasinet” går altfor langt oppover elva. Vårt syn er at dammen i alle fall ikkje må vere meir enn 8 m høg, helst 1 – 2 m lågare. Vi har forståing for at utbyggarane ønskjer å ha eit inntak som fungerer godt og at dei ønskjer å “roe ned vatnet” før det går inn i inntaket. Vi har også forståing for at det blir dyrt å lage inntaksbassenget djupare gjennom å sprengje ned botnen. Men etter vårt syn kan målsettingane oppnåast utan å auke høgda på dammen så mykje som omsøkt, og utan å sprengje ned botnen! Våre framlegg er følgjande:

1. Botnen inne i inntaket kan senkast ein del gjennom å grave vekk dei truleg ganske betydelege lausmassane i form av stein, grus og sand som er på oppsida av den planlagde damstaden. I dei periodane då vassføringa i elva er lita, er dette ein enkel operasjon. Problemet er at den mest finkorna delen av lausmassane vil ureine elva nedstrøms, men det problemet får ein uansett, i noko mindre grad, i samband med bygginga av dammen.
2. Vatnet kan “roast ned” inne i den første delen av vass tunnelen nedover mot kraftstasjonen. Dette kan gjerast gjennom at tunnelen vert laga heilt flat, utan fall, det første stykket, (og kanskje med ein låg terskel der tunnelen går over til å få fall?) så langt innover i fjellet det er ønskjeleg for å “roe vatnet”. Kanskje må tverrsnittet for tunnelen aukast litt på denne strekninga? Vidare må det vere opplegg for at luft kan sleppe ut, slik at ikkje lufta (i for stor grad) vert dregen med vatnet nedover mot kraftstasjonen. Detaljert korleis dette skal gjerast, har både NVE og utbyggarane mykje meir kunnskapar om enn det vi har. Vi ber NVE gå mot at utbyggarane får løyve til å bygge ein så høg inntaksdam som no omsøkt!

Koplingsanlegg – tilknytning til nettet:

Etter vårt syn er informasjonen i planendrings-søknaden om det nye koplingsanlegget og tilknytninga til nettet, mangelfull. Så mangelfull at det for oss er vanskeleg å vurdere konsekvensane. Vi ber NVE vurdere å be om tilleggsopplysningar. Men uansett meiner vi at den nye plasseringa er betre enn den gamle i nærleiken av ungdomshuset.

Minstevassføring:

Viss det skulle bli gitt konsesjon til denne utbygginga, bør minstevassføringa etter vårt syn vere 1.000 l/s i heile perioden frå 16. juni til 31. august!

Sumverknader av mange utbyggingar:

NVE gjer jamt over ein god jobb i enkeltsaker (dermed ikkje sagt at vi alltid er einige med NVE), men når det gjeld vurdering av sumverknader av mange utbyggingar, og mange typar utbyggingar, har NVE framleis “mykje å gå på”, sjølv om ein del er gjort. Vi skal her ta for oss ei side av sumverknader av mange utbyggingar som NVE neppe har vurdert: Omsynet til nasjonale turistveggar.

Sogn og Fjordane har i alt 4 nasjonale turistveggar. (Delar av 2 av dei ligg i Oppland fylke.) 3 av desse 4 vegane er i dag i større eller mindre grad prega av kraftutbyggingsinngrep:

- Gamle Strynefjellsvegen har ein eldre dam med tilhøyrande reguleringsmagasin ved austenden av vegen, ved Grotli.
- Sognefjellsvegen er i stor grad prega av Norsk Hydro sine store utbyggingar for anslagsvis 50 år sidan. Og no er det i tillegg under konsesjonshandsaming i NVE 2 småkraftutbyggingar i Bergselvi på Sognesida av fjellet, utbyggingar som til dels vil føre til inngrep heilt i vegkanten. Vidare er utbygging av Døsjagrovi konsesjonssøkt, der er kraftstasjonen planlagd kloss ved vegen. Kva vil NVE gjere med desse søknadane?
- Gaularfjellsvegen er/blir også ganske sterkt prega av kraftutbyggingsinngrep. Vettefjordelvi var utbygd for 20 – 25 år sidan. I dei siste åra har NVE gitt konsesjon til Holsen kraftverk, der dei finaste fossane ved den vestlegaste delen av vegen vert utbygde. Ved den austlege delen av vegen er Sværefjordelvi, som er svært viktig i landskapet, alt utbygd. Ygleelvi, som ikkje er så viktig, sett frå vegen, har fått konsesjon. Det er også minst ei anna mindre utbygging ved vegen.

Fjellvegen mellom Lærdal og Aurland er enn så lenge den einaste av dei 4 nasjonale turistvegane i Sogn og Fjordane som ikkje er prega av kraftutbyggingsinngrep. Slik bør det også bli i framtida!

Vårt syn er altså at denne eine av dei nasjonale turistvegane i fylket også i framtida bør vere fri for skjemmaende kraftutbyggingsinngrep. Vi meiner også at dei 2 konsesjonssøkte utbyggingane i Bergselvi ved Sognefjellsvegen, bør få avslag. Sognefjellsvegen er meir enn nok prega av skjemmaende kraftutbyggingsinngrep frå før! Nok er nok for den vegen!

Harald Bruflot og Gro Bruflot, uttalelse datert 5.4.2011:

Som hytteeier i Erdal i området mellom inntaksdam og kraftverk stiller undertegnede seg positiv til den omsøkte planendringa, og vi har således ingen innvendinger til endret utbyggings-søknad.

Andre uttalelser:

Etter at høringsfristen var utløpt, mottok NVE en uttalelse fra Ingrid Bjørkum datert 30.6.2011. Bjørkum mener det ikke er gjort tilstrekkelig undersøkelser av virkninger av et eventuelt dambrudd, og ber om at det blir gjort en ny risikovurdering/konsekvensutredning før det eventuelt blir gitt konsesjon til bygging av en større dam som planlagt. Bjørkum mener også at en større dam vil kunne brukes til aktiv regulering noe som vil kunne komme i konflikt med planer om bygging av kraftverk nedstrøms, og som vil kunne påvirke vannføringen på anadrom strekning ved en eventuell stans i kraftverket. Videre er Bjørkum kritisk til deponering av 50 000 m³ overskuddsmasser og mulig etablering av knuseverk i det eksisterende grustaket nede ved Vindedalsvegen, da dette blant annet vil være svært negativt for turistvegen og planer om utvikling av Sagøyna med turisme, båthavn og feriehus. Bjørkum mener det vil være bedre å bruke litt av massene til gjenfylling av grustaket og plante til og etablere rasteplass. Bjørkum opplyser om at Sagøyna har en brønn som blir fylt opp gjennom direkte tilsig fra elva. Når det er svært lite vannføring i elva er det ikke nok vann i brønnen til kontinuerlig vannforsyning.

Søkers kommentarer til høringsuttalelsene

Søker har kommentert de innkomne høringsuttalelsene på følgende måte.

Vi konstaterer at fleirtallet av fråsegnene er positive eller ikkje har noko negative syn på planendringa. Både Lærdal kommune og Fylkesmannen i Sogn og Fjordane er positive til planendringane.

Kommentarar til dei einskilde fråsegnene

Lærdal kommune har handsama planendringssøknaden i Formannskapet, og i Kommunestyret 19. mai 2011, og fatta vedtak om å stille seg positiv til framlegg om planendring av Mork kraftverk. I saksutgreiinga heiter det at det for utforming og plassering av portalområdet bør stillast krav til estetikk og landskapsmessige omsyn. Det er Mork kraftverk einige i.

Vi er særst nøgd med at Statens vegvesen meiner at planendringa er positiv for fylkesveg 243 som er nasjonal turistveg.

Vi er og nøgd med at hytteeigar i området Harald og Gro Bruflot er positiv til planendringa.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane meiner i si fråsegn at søknaden tilfredsstillar krav til kunnskapsgrunnlaget som ligg i naturmangfaldlova § 8-12. Dei meiner at det er viktig å ta omsyn til lokaliteten av den raudlista hasselkjuka ved portalområdet, slik at verknaden på naturmangfaldet vert minst mogeleg. Det er Mork kraftverk einig i. Fylkesmannen sin konklusjon er at det er positivt at kraftstasjonen er planlagt i fjell.

Mork kraftverk er nøgd med at Sogn og Fjordane fylkeskommune er samd i forslaga i planendringa, og rår til at kraftverket blir bygd i tråd med søknaden.

Sogn og Fjordane Turlag held fast på sitt syn om at Mork kraftverk ikkje bør få konsesjon. Dei meiner likevel at planendringa for kraftstasjon i fjell er svært fornuftig. Turlaget har forståing for at dammen må ha ein storleik som er tilpassa kraftverket, men har forslag til tekniske justeringar og konkluderar med at dei går mot ei auke i damhøgda, "fordi inntaks-"magasinet" går alt for langt oppover elva". Grunnen til at ein har søkt om ei auka damhøgde går fram av planendringssøknaden. Det er viktig at vi får auka volumet i inntaksdammen, slik at vi kan drive inntaket og kraftverket utan unødige stopp. Beste måten å sikre dette på i dette tronge gjelet er auka damhøgde. Vi syner til fagutredninga som seier at miljøkonsekvensane er dei same som for ein lågare dam. Når det gjeld koplingsanlegg syner vi til planendringssøknaden og Lærdal Energi sin konsesjonssøknad for nettutbygging av 22.2.2011 som er koordinert med Mork kraftverks konsesjonssøknad og planendringssøknad. Vi meiner konsekvensane er utgreidd for koplingsanlegg. Turlaget meiner at den nye plasseringa av koplingsanlegg i alle tilfelle er betre enn den gamle. Når det gjeld turlagets syn på minstevassføring og sumverknader, er dette ikkje eit tema for vurdering i denne planendringa.

Fråsegnene frå Fiskeridirektoratet og Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard har ikkje nye synspunkt som krev kommentarar.

NVEs vurdering av tilleggsutredninger

I forbindelse med søknaden om planendring har søker fått utført en oppdatering av konsekvensutredningene for relevante tema. Det er også utført en supplerende kartlegging av biologisk mangfold for de nye områdene nede ved Lærdalsfjorden som blir berørt av adkomsttunnel og portalbygg i forbindelse med bygging av kraftstasjon i fjell.

Det har gjennom høringen av søknaden ikke fremkommet krav eller forslag om andre tilleggsutredninger. Sogn og Fjordane Turlag mener imidlertid søknaden er mangelfull når det gjelder det nye

koblingsanlegget for nettilknytning av kraftverket, og ber NVE vurdere om det er nødvendig å innhente tilleggsopplysninger. Ingrid Bjørkum (uttalelse som kom inn etter høringens utløp) mener det bør gjøres en risikovurdering/konsekvensutredning av et eventuelt dambrudd.

NVE er informert om at planene for nettilknytning av kraftverket er koordinert med søknad fra Lærdal Energi datert 24.2.2011 om etablering av ny forsterket 132 kV/66 kV kraftledning Borgund - Stuvane - Lærdal - Mork kraftverk. Søknaden omfatter også bygging av ny trafostasjon. Det legges opp til plassering av transformator i fjell og med 66 kV kabel gjennom tunnelen til Mork kraftstasjon, mens bryteranlegget plasseres utendørs på portalområdet. Bryteranlegget antas å legge beslag på et areal på ca. 0,4 daa. Virkningene av kraftledning og transformatorstasjon er beskrevet i søknaden fra Lærdal Energi og vil bli vurdert i forbindelse med behandlingen av søknaden. Grensesnittet mellom Lærdal Energi og Mork kraftverk AS vil bli avklart senere i forbindelse med en eventuell anleggskonsesjon etter energiloven, og når detaljplanene for kraftverket foreligger.

Med hensyn på vurderinger av risiko og konsekvenser av mulig dambrudd, viser NVE til at dammer skal klassifiseres i henhold til damsikkerhetsforskriften. Tilsynet med sikkerheten for dammer og andre vassdragsanlegg blir ivaretatt av NVE.

NVE mener tilleggsutredningene sammen med informasjonen som er gitt i søknaden er tilstrekkelig for å kunne gi anbefaling i saken.

NVEs vurdering av planendringssøknaden

NVE har gjennomgått søknaden om planendringer i Mork kraftverk. Våre merknader og anbefalinger fremgår av de enkelte punkter under.

Bakgrunn for søknaden

Formålet med planendringssøknaden er primært å bedre funksjonaliteten av kraftverket. Mork kraftverk mener i tillegg at de foreslåtte planendringene samlet sett innebærer fordeler for miljø og samfunn og få ulemper for miljø eller berørte parter.

Fallrettigheter og grunneierforhold

Mork Kraftverk AS har inngått avtale med vedkommende grunneier som vil bli berørt av planendringene. Tiltakshaver mener derfor det ikke er behov for å søke om samtykke til ekspropriasjon i medhold av oreigningsloven.

Omsøkte planendringer

De omsøkte planendringene omfatter:

- Økt høyde på inntaksdammen til 10-12 m og med kronelengde på 40 m. Vannstanden i inn-

taksbassenget vil kunne komme opp mot ca. kote 415.

- Kraftstasjon bygd i fjell med portalbygg og adkomsttunnel fra et område på oversiden av Vin-dedalsvegen som går mellom Lærdalsøyri og Revsnes på sørsiden av Lærdalsfjorden.
- Koblingsanlegg ved portalområdet på ca. 15 x 20 m og ny luftledning på 15 m fra forbipasserende eksisterende ledningstrasé som forutsettes forsterket fra 22 kV til 66 kV. Lærdal Energi har sendt søknad om konsesjon etter energiloven for forsterkning av ledningen og etablering av transformatorstasjon og koblingsanlegg. Søknaden er koordinert med planendringssøknaden fra Mork kraftverk AS.

Planlagt adkomsttunnel til kraftstasjonen vil øke ut-taket av steinmasser med ca. 40 000 m³ løs masse. Mork kraftverk AS opplyser at eksisterende avtale med Lærdal kommune om anvendelse av masser fra utbyggingen også vil omfatte massene fra adkomst-tunnelen.

Produksjon og utbyggingskostnader

Det vil ikke bli produksjonsmessige endringer som følge av planendringene.

Utbyggingskostnadene etter planendringene er estimert til 306 mill. kr, mot tidligere ca. 250 mill. kr. I følge søker skyldes dette i hovedsak prisstigning og økte kostnader i forbindelse med adkomst til inntaksområdet.

NVE registrerer at utbyggingsprisen vil øke noe som følge av økte utbyggingskostnader. En utbyggingspris på 2,99 kr/kWh vurderes likevel ikke som spesielt høy.

Forholdet til Samlet Plan for vassdrag

Direktoratet for naturforvaltning har gitt unntak fra Samlet Plan for Mork kraftverk. I vedtaket ble det lagt til grunn at en ordinær behandling sannsynligvis ville resultert i en plassering i kategori I i Samlet Plan.

NVE kan ikke se at planendringene medfører nye eller endrede forutsetninger i forhold til vedtaket om å gi unntak fra Samlet Plan.

Ressursutnyttelse

Planendringene påvirker ikke ressursutnyttelsen sammenlignet med opprinnelig søknad.

Saksgang og merknader fra høringen

Planendringssøknaden ble sendt på høring 1.2.2011 til de høringsinstanser og privatpersoner som hadde avgitt uttalelse i forbindelse med høringen av den opprinnelige søknaden. Høringsfristen var 10.5.2011. I løpet av høringsperioden kom det inn 8

høringsuttalelser. Uttalelsene har vært forelagt søker for kommentarer.

NVEs oppsummering av høringsuttalelsene:

Lærdal kommune har behandlet søknaden i kommunestyret. Kommunestyret stiller seg positivt til de planendringer som er foreslått og ser ingen store negative konsekvenser, men peker på betydningen av god plassering og utforming av portalområdet av landskapsmessige hensyn.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane mener det er positivt at kraftstasjonen nå er planlagt i fjell i stedet for i dagen, bl.a. av sikkerhetsmessige hensyn. Planlagt tunnelpåhugg til kraftstasjonen vil kunne påvirke en lokalitet med hasselkjuke som er en rødlisteart, og det er derfor viktig at en gjennom planlegging og gjennomføring av prosjektet søker å unngå inngrep i dette området. Fylkesmannen mener de øvrige planendringene bare vil føre til små endringer i konsekvensene ved utbyggingen.

Sogn og Fjordane fylkeskommune behandlet saken i fylkesutvalget 8.6.2011 som tilrår bygging av Mork kraftverk med omsøkte planendringer. Fylkesrådmannen peker på at det må legges vekt på å minimere inngrepene ved inntaksområdet gjennom terrengtilpassning og materialbruk.

Statens Vegvesen Region vest mener de foreslåtte planendringene vil føre til at kraftverket blir mindre synlig fra fylkesveg 243 som er nasjonal turistveg, og ser derfor positivt på planendringene.

Direktoratet for mineralforvaltning har ingen kommentarer til omsøkte planendringer.

Fiskeridirektoratet Region Vest viser til sin tidligere uttalelse i forbindelse med den opprinnelige søknaden, og har ingen merknader ut over denne.

Sogn og Fjordane Turlag står fast på sitt standpunkt om at hele Erdalselvi bør vernes. Turlaget vil likevel komme med en del synspunkter i tilfelle Mork kraftverk likevel skulle bli bygd. Turlaget ser positivt på bygging av kraftstasjon i fjell som vil bidra til å redusere inngrepene i nedre deler av Erdalen og i forhold til den gamle verdifulle vegen. Når det gjelder foreslått heving av damhøyden, mener turlaget dette vil føre til at dammen vil strekke seg for langt oppover i elva. Turlaget vurderer at behovet for en høy dam kan reduseres ved å senke bunnen i inntaksbassenget eller ved redusert fall på tiløpstunnelen på det første stykket etter inntaket. Videre mener turlaget at søknaden er mangelfull når det gjelder beskrivelse av hvordan kraftverket skal kobles til strømmettet.

Harald Bruflot og Gro Bruflot, hytteeiere i området, stiller seg positive til de foreslåtte planendringene og har ingen innvendinger mot søknaden.

Andre uttalelser: Etter at høringsfristen var utløpt, mottok NVE en uttalelse fra Ingrid Bjørkum som har flere kritiske innvendinger mot utbygging av Mork kraftverk, herunder mulige konsekvenser

av et eventuelt dambrudd, konflikter i forhold til utbyggingsplaner nedstrøms, virkninger for anadrom strekning ved eventuell stans i kraftverket, virkninger av massedeponering i grustaket ved Vindedalsvegen og for planer for utvikling av turisme på Sagøyna, samt virkninger for vannforsyning.

Vurdering av konsekvenser av foreslåtte planendringer

I det følgende vil NVE drøfte og vurdere ulike konsekvenser av de omsøkte planendringene. Dette, sammen med en vurdering av aktuelle avbøtende tiltak, legger grunnlaget for NVEs konklusjon og anbefaling til OED.

Hydrologi

I følge søknaden er det ikke forventet ytterligere hydrologiske konsekvenser av de foreslåtte planendringer.

NVE oppfatter at et dypere/større inntaksbasseng for å bedre funksjonaliteten av inntaket ikke vil ha særlig betydning for de hydrologiske forholdene, men vannspeilet på bassenget vil strekke seg lenger oppover i elva opp til ca. kote 415, i forhold til det som opprinnelig var planlagt.

Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

I følge søknaden forventes ingen spesielle endringer i vanntemperatur, isforhold og lokalklima som følge av planendringene.

Grunnvann, flom, erosjon, sedimenttransport og skred

Virkningene av planendringene i forhold til flom, erosjon, sedimenttransport og skred vurderes som ubetydelige. Planlagt portalområde for adkomst til kraftstasjonen vurderes ikke å være utsatt for skred.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane peker i sin uttalelse på at kraftstasjonen i fjell vil gi bedre sikkerhet i forhold til mulig skredfare.

NVE har ingen merknader ut over dette.

Naturmiljø og biologisk mangfold

I følge søknaden vil et større inntaksbasseng båndlegge noe mer areal, men vil ikke berøre spesielle verdier knyttet til naturmiljø og biologisk mangfold.

Planlagt portalbygg og tunnel vil medføre inngrep på en gjengrodd eng og dels i en nordøstvendt fjellskrent/ur ved Lærdalsfjorden på 2-4 daa. Oppover i ura, i et område som antas å ligge utenfor influensområdet for utbyggingen, står en del gamle styvede bjørkestrær med gamle hasselbusker i undersjiktet (høstingsskog). Her ble også en større forekomst av hasselkjuke (NT) observert. På kalkrike bergvegger vokste muslinglav, grynfiltlav, stiftfiltlav og bergfrue. Vegetasjonstypen høstingsskog er sterkt truet (EN).

Konsekvensutredningen peker på viktigheten av å redusere arealinngrepene mest mulig i det ak-

tuelle området for portalbygget. Ikke minst er det viktig å unngå utrasinger og fysiske inngrep i overkant av tunnelpåhugget.

I sin uttalelse fremhever Fylkesmannen i Sogn og Fjordane hensynet til lokaliteten med hasselkjuke for å unngå skader på denne. Dette bør skje gjennom god planlegging når det gjelder lokalisering og utførelse av tiltaket.

Ingrid Bjørkum mener en større inntaksdam vil kunne utnyttes til regulering av vannstanden. Hun påpeker også at en eventuell stans i kraftverket med påfølgende reduksjon i vannføringen kunne medføre uheldige virkninger for anadrom strekning.

NVE merker seg at planendringene i forbindelse med portalbygg og tilkomst til kraftstasjon i fjell vil bli liggende i nærheten av en større forekomst av hasselkjuke som er en rødlistet soppart. Det synes å være liten mulighet for at forekomsten vil bli direkte fysisk berørt av utbyggingen, men det er viktig å unngå utrasing og erosjon i overkant av tunnelpåhugget som kan påvirke forekomsten. Vi forutsetter at dette kan løses gjennom god detaljplanlegging av tiltaket og eventuelt forebyggende tiltak.

Med hensyn på vannstanden i inntaksbassenget, så er det ikke lagt opp til noen aktiv regulering eller intermitterende drift i kraftverket. Planendringene innebærer ikke noen endring i planlagt kraftverksdrift eller produksjon. Når det gjelder merknader knyttet til virkninger av en eventuell stans i kraftverket, viser vi til vurderingene i vår tidligere innstilling.

Landbruk

I følge søknaden med konsekvensutredning vil planendringene med å legge kraftstasjon i fjell medføre at landbruksarealer i tilknytning til gården Bjørkum ikke lenger vil bli båndlagt permanent. Kun en mindre del av arealene vil bli benyttet i anleggsprioriteten.

NVE registrerer at de foreslåtte planendringene med kraftstasjon i fjell vil gi færre inngrep i landbruksarealer enn kraftstasjon i dagen.

Landskap og INON

En høyere inntaksdam vil innebære et større fysisk inngrep i landskapet i dette området. I følge konsekvensutredningen vil en høyere dam likevel ikke bli særlig synlig fra Aurlandsvegen eller fra kulturmiljøet på Kvigno.

Statens Vegvesen Region vest mener de foreslåtte planendringene vil føre til at kraftverket samlet sett blir mindre synlig fra Aurlandsvegen, og ser derfor positivt på planendringene.

Sogn og Fjordane Turlag mener på sin side at et større inntaksbasseng vil strekke seg for langt oppover i elva. Turlaget har vurdert ulike tiltak for å redusere behovet for økt damhøyde, herunder å senke bunnen av magasinet og redusere fallet på til-

løpstunnelen på den første strekningen for blant annet å unngå problemer med turbulens.

Når det gjelder kraftstasjonen i fjell isteden for stasjonsbygg og rørgate i dagen, mener søker at dette vil bidra til å redusere landskapsvirkningene i nedre deler av Erdalen. Flere av høringsinstansene stiller seg positive til dette.

Portalbygget nede ved Vindedalsvegen og fjorden vil bli et synlig inngrep sett fra Vindedalsvegen. Lærdal kommune vektlegger derfor betydningen av god plassering og utforming av portalområdet av landskapsmessige hensyn.

De foreslåtte planendringene vil ikke medføre endringer i forhold til inngrepsfrie naturområder (INON).

NVE ser at planlagt økt dimensjonering på inntaksdammen vil innebære et noe større inngrep i et tilnærmet uberørt område i forhold til de opprinnelige planene. Turlagets forslag om å senke bunnen i magasinet med 5-6 meter isteden for å øke damhøyden mener vi ikke er noe godt alternativ da dette vil innebære et betydelig fysisk inngrep og en permanent endring av elveløpet. Innsynet til inntaksområdet er dessuten begrenset siden elva er nedskåret i terrenget og på grunn av tett vegetasjon langs elva. Vi antar derfor at en større dam ikke vil få noen avgjørende betydning for landskapsopplevelsen. Miljø- og terrengtilpasning av damanlegget vil være en del av detaljplanleggingen av tiltaket. Vi registrerer videre at høringsinstansene mener at bygging av kraftstasjon i fjell vil være positivt av hensyn til landskapet sammenlignet med å legge kraftstasjonen i dagen. Vi er ellers enig med kommunen i at det ut fra landskapsmessige og estetiske hensyn bør legges vekt på god utforming av portalbygget som vil bli liggende på sørsiden av Vindedalsvegen nede ved Lærdalsfjorden. Dette vil inngå i godkjenningen av detaljplanene for kraftverket.

Kulturminner og kulturmiljø

Sogn og Fjordane fylkeskommune viser til tidligere uttalelse vedrørende kulturminner og kulturmiljø og har ingen ytterligere kommentarer til planendringene.

Lærdal kommune (administrasjonen) mener plassering av kraftstasjon i fjell vil gi færre negative konsekvenser, særlig i forhold til kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap. Fylkesrådmannen legger særlig vekt på god terrengtilpasning og utforming av inntaksområdet.

NVE viser til at undersøkelsesplikten i kulturminneloven § 9 skal være oppfylt før tiltaket iverksettes. Utforming av inntaksdam m.m. vil inngå i detaljplanleggingen av tiltaket.

Friluftsliv og reiseliv

Søker viser til at en større inntaksdam ikke vil bli særlig mer synlig fra turistvegen eller fra Kvigno, si-

den dammen vil bli liggende bra skjermet i terrenget. Det går ingen stier langs elva i dette området.

Planlagt bygging av kraftstasjonen i fjell isteden for i dagen vil redusere landskapsinngrepene i den nedre del av Erdalen som i dag nyttes som nærfri-luftsområde av lokalbefolkningen. Eventuell støypåvirkning fra kraftstasjonen vil også bli eliminert.

Sogn og Fjordane Turlag mener kraftstasjon i fjell er positivt da dette vil medføre betydelig reduksjon i anleggstrafikk langs Aurlandsvegen i byggeperioden, samtidig som det blir færre permanente inngrep i de nedre deler av Erdalen. Turlaget er på den annen side kritisk til at det skal bygges en 12-14 m høy inntaksdam.

Ingrid Bjørkum peker på negative virkninger av deponering av masser i grustaket nede ved Vinde-dalsvegen, blant annet i forhold til planer om utvikling av turisme på Sagøyna.

NVE oppfatter at de foreslåtte planendringene samlet vil medføre færre inngrep i områder som nyttes til friluftsliv. Området hvor dammen skal bygges er lite synlig fra Aurlandsvegen og det går ikke turer eller ferdselsveger langs elva i dette området. Den planlagte inntaksdammen vil derfor neppe påvirke opplevelsesverdiene i noe særlig omfang. Når det gjelder håndtering av overskuddsmasser, viser søker til at det er inngått avtale med Lærdal kommune om disponering av massene.

Vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser

I følge søknaden vil virkningene for vannkvalitet, vannforsyning og resipientforhold ikke bli påvirket av planendringene. Det antas at sprengning av adkomsttunnel i området og anleggelse av kraftstasjon i fjell ikke vil ha noen konsekvenser for eksisterende vannforsyning. Planendringene vil imidlertid skje i nedslagsfeltet til Erdalselvi, og risikoen for utilsiktede utslipp i vassdraget vil bli tilsvarende redusert.

Ingrid Bjørkum mener redusert vannføring vil kunne påvirke tilsiget til deres brønn på Sagøyna.

NVE viser til tidligere innstilling i saken hvor det fremgår at vann til husholdninger må erstattes både i anleggs- og driftsfasen dersom utbyggingen påvirker vannforsyningen, herunder brønner og andre vannkilder.

Næringsliv og sysselsetting

De foreslåtte planendringene vil i følge søknaden ikke medføre endrede virkninger for næringsliv og sysselsetting.

Konsekvenser av kraftlinjer - nettkapasitet

NVE mener omsøkte planendringer i nettilknytning ikke vil medføre konsekvenser ut over de som allerede er omtalt i tidligere innstilling. Omsøkte løsning med koblingsstasjon ved portalbygget og

kort luftledning til eksisterende nett antas å redusere landskapsvirkningene i forhold til opprinnelig planløsning hvor det var forutsatt koblingsanlegg og luftledning over Erdalselva ved Ungdomshuset i Erdal.

Samlet belastning

Sogn og Fjordane Turlag peker i sin uttalelse på at 3 av 4 nasjonale turistveger i fylket allerede er sterkt preget av kraftutbygging. Aurlandsvegen er den siste nasjonale turistvegen som ikke er berørt. Det er turlagets syn at hensynet til turistvegen bør gå foran planene om bygging av Mork kraftverk.

NVE viser til tidligere innstilling i saken når det gjelder vurderinger i forhold til reiselivsinteressene og Aurlandsvegen. Vi mener det vil være mulig å gjennomføre tiltaket på de anbefalte vilkår uten avgjørende virkninger for reiselivsinteressene. De omsøkte planendringene med kraftstasjon i fjell vil etter vårt skjønn bidra til å redusere virkningene av tiltaket ytterligere i forhold til ferdsel og opplevelse knyttet til Aurlandsvegen, samtidig som en større inntaksdam ikke vil bli særlig synlig fra ve-gen.

Vi har ellers ikke kjennskap til andre eksisterende eller planlagte tiltak i influensområdet til Mork kraftverk som vil kunne føre til økt samlet belastning på naturmiljøet eller spesielle sumvirkninger som ikke er fanget opp gjennom konsekvensutredningen og de tilleggsutredninger som er gjennomført i forbindelse med planendringssøknaden.

Forholdet til annet lovverk

Forholdet til naturmangfoldloven

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane vurderer at søknaden tilfredsstiller krav til kunnskapsgrunnlaget som ligger i naturmangfoldloven § 8-12. Fylkesmannen viser videre til § 12 i naturmangfoldloven og påpeker viktigheten av at prosjektet tar hensyn til lokaliteten med hasselkjuke ved nytt tunnelpåkugg, slik at virkningene på naturmangfoldet blir mist mulig.

NVE mener hensynet til lokaliteten med hasselkjuke, som er en rødlistet soppart, kan ivaretas gjennom vilkårene til konsesjonen hvor det kan stilles krav i forbindelse med miljøtilpasning og detaljplanlegging av tiltaket.

Forholdet til kulturminneloven

Sogn og Fjordane fylkeskommunen viser til tidligere uttalelse i forbindelse med opprinnelig søknad.

Som det fremgår av NVEs tidligere innstilling i saken, må undersøkelsesplikten i medhold av kulturminnelovens § 9 oppfylles for de aktuelle områdene etter at det eventuelt blir gitt tillatelse til utbygging.

Forholdet til øvrig lovverk fremgår av vår tidligere innstilling.

Oppsummering

Mork Kraftverk AS søker om planendring av kraftverket. Planendringene omfatter økt høyde på inntaksdammen og større volum på inntaksbassenget, plassering av kraftstasjon i fjell med portalbygg og adkomsttunnel, og nettilknytning via en kort luftledning fra koblingsstasjon ved portalbygget frem til eksisterende nett. Planlagt kraftstasjon med adkomsttunnel i fjell vil generere ca. 40 000 m³ med overskuddsmasser.

Høringsinstansene er gjennomgående positive til lokalisering av kraftstasjonen i fjell. Et fjellanlegg vil gi færre inngrep i landbruksområder, mindre trafikkbelastning i byggeperioden, samt redusert støy i forhold til kraftstasjon i dagen. Nytt portalbygg og adkomsttunnel til kraftstasjonen vil imidlertid bli et synlig inngrep, og vil bli liggende i nærheten av en registrert lokalitet med hasselkjuke som er en rødlistet soppart. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane påpeker viktigheten av god planlegging slik at den registrerte lokaliteten ikke blir skadet. Lærdal kommune vektlegger god utforming og plassering av portalområdet ut fra estetiske og landskapsmessige hensyn. Enkelte høringsinstanser er kritiske til økt dimensjon på inntaksdammen. Fylkesrådmannen mener inngrepene ved inntaksområdet må minimaliseres mest mulig gjennom terrengtilpasning og materialbruk.

NVE registrerer at bygging av kraftstasjon i fjell og adkomsttunnel nede fra fjorden samlet sett vil gi en bedre planløsning enn den som opprinnelig var omsøkt. Vi legger til grunn at det vil være mulig å unngå skader på den registrerte lokaliteten med hasselkjuke i nærheten av planlagt påslag for adkomsttunnelen. Dette kan oppnås gjennom god detaljplanlegging og eventuelt forebyggende tiltak for å hindre utrasing og erosjon i overkant av portalbygget. Planlagt økt dimensjonering av inntaksdammen vil medføre et noe større inngrep i dette området, men dammen antas likevel å bli lite synlig i landskapet på grunn av terrengets utforming og på grunn av vegetasjonen langs elva. Vi er likevel enig med høringsinstansene i at inngrepene i inntaksområdet må minimaliseres og innpasses best mulig i terrenget. Dette vil bli ivaretatt i detaljplanfasen.

Søker har inngått avtale med kommunen for anvendelse av overskuddsmasser fra tunneldriften. Planendringene vil ikke medføre endringer i kraftproduksjonen i forhold til de opprinnelige planene, men vil gi noe økte utbyggingskostnader.

NVE kan ikke se at de omsøkte planendringene vil medføre virkninger eller konsekvenser av avgjørende betydning for konsesjonsspørsmålet.

NVEs konklusjon

NVE konkluderer med at fordelene ved de endrede utbyggingsplanene vil være større enn skadene og ulemperne for allmenne og private interesser. NVE anbefa-

ler at Mork Kraftverk AS får tillatelse etter vannressursloven § 8 til å foreta de omsøkte planendringer i kraftverket.

Vår anbefaling er gitt på grunnlag av de vilkår som følger vedlagt. Innholdet i vilkårene er uendret i forhold til vår tidligere innstilling, men det er rettet opp feil i nummerering av poster.

I vår vurdering inngår også konsekvensene av elektriske anlegg som er nødvendig for å gjennomføre bygging av Mork kraftverk. NVE vil sluttbehandle søknaden etter energiloven om bygging og drift av de elektriske anleggene når spørsmålet om tillatelse etter vassdragslovgivningen er avgjort.

De foreslåtte planendringene i Mork kraftverk medfører ikke noen produksjonsøkning i kraftverket og innvunnet kraftmengde vil fortsatt være under 4000 naturhestekrefter. Kraftverksplanene utløser således ikke plikt om ervervsconsesjon i medhold av industrikonsesjonsloven § 1 andre ledd.

Merknader til forslag til konsesjonsvilkår

Nye merknader gjelder post 5 i vilkårene. Andre merknader fremgår av vår tidligere innstilling.

Post 5: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn, mv.

Detaljplanene for utbyggingen skal godkjennes av NVE og sendes NVEs regionkontor i Førde i god tid før arbeidet settes i gang.

Planene for kraftverket omfatter bygging av inntaksdam på ca. kote 410 i Erdalselvi. Inntaksdammen vil få en kronelengde på ca. 40 m og maksimal høyde på 10-12 m. Dammen skal gjøres minst mulig synlig gjennom utforming, materialbruk og terrengtilpasning. Det kreves at inntaksdammen har flomavledningskapasitet tilsvarende dagens forhold.

Kraftstasjonen skal bygges i fjell. Vannveien mellom inntaket og kraftstasjonen skal gå i tunnel. Fra kraftstasjonen skal vannet tilbake til elva ikke lavere enn kote 45. Adkomst til kraftstasjonen skal skje gjennom tunnel med portalbygg som etableres i skråningen på sørsiden av Vindedalsvegen nede ved Lærdalsfjorden.

Det skal bygges ny veg til inntaksdammen fra Aurlandsvegen. NVE anbefaler at vegen bygges på nordvestsiden av Erdalselvi. Ved valg av trasé bør det legges vekt på å unngå at elveløpet blir skadet eller endret, samt at vegen bør være minst mulig synlig i terrenget. Vi mener alternativ 5 med fremføring av vegen i tunnel er å foretrekke, da dette synes å være det minst konfliktylte alternativet. Vegen er forutsatt å bli permanent.

Tunneldriften i forbindelse med vannveg, kraftstasjon og adkomst i fjell vil medføre ca. 165 000 m³ overskuddsmasser. Dersom adkomstvegen frem til inntaksdammen også legges i tunnel vil dette også generere overskuddsmasser. NVE anbefaler at en del av overskuddsmassene deponeres i eksisterende

de grustak ved Sjøbakken (deponiområde nr. 11). Øvrige overskuddsmasser skal transporteres ut av dalen og nyttes som ressurs for nærmere angitte formål i kommunen. Håndteringen av overskuddsmasser skal fremgå av detaljplanene for kraftverket.

Ved anlegg av portalbygg og adkomsttunnel til kraftstasjonen i fjell, skal det tas spesielt hensyn til forekomsten av hasselkjuke, som er registrert i nærheten av området, for å unngå skader på denne. Det må eventuelt iverksettes forebyggende tiltak for å unngå utrasing og erosjon i overkant av tunnel-påhugget som kan påvirke forekomsten.

NVE forutsetter ellers at alle arbeider med inntak, tunneler, utløp, veier, massedeponering og elektriske anlegg utføres så skånsomt som mulig i terrenget slik at de fysiske inngrepene ikke blir større enn nødvendig. Eventuelle terrengskader etter transport skal utbedres så raskt som mulig. For øvrig må utbyggingen skje slik at det blir minst mulig tilslamming i vassdraget og naturen for øvrig.

Vedlagte forslag til vilkår erstatter vilkårene som fulgte vår tidligere innstilling.

Forslag til vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8 for Mork Kraftverk AS til bygging av Mork kraftverk i Erdalselvi i Lærdal kommune, Sogn og Fjordane

1. Vannslipping og driftsbegrensinger

Det skal slippes følgende minstevannføringer over inntaksdammen til kraftverket:

1. september – 15. juni:	140 l/s
16. juni – 30. juni:	300 l/s
1. juli – 15. august:	1000 l/s
16. august – 31. august:	300 l/s.

Hvis tilsiget er mindre enn minstevannføringen, slippes hele tilsiget.

Ved inntaksdammen skal det etableres måleanordning for registrering av minstevannføring. Dataene skal forelegges NVE ved forespørsel.

Kraftverket skal kjøres jevnt og i takt med tilsiget. Alle vannføringsendringer skal skje med myke overganger og typisk start-/stoppkjøring skal ikke forekomme.

2. Konsesjonsavgifter

Det skal betales en årlig avgift på kr 8 pr. nat.hk. til staten og kr 24 pr. nat.hk. til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer, beregnet etter den økning av vannkraften som er innvunnet ved kraftverket. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet økning av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntretr etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

3. Byggefrister mv.

Konsesjonen faller bort hvis ikke arbeidet er satt i gang senest 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år jf. vannressursloven § 19 og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1 tredje ledd. NVE kan forlenge fristen med inntil 5 nye år. I fristene regnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

4. Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

5. Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for anleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjjemende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget. Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

6. Naturforvaltning

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å sørge for at forholdene i Erdalselvi er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig, og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

7. Automatisk fredete kulturminner

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete

te kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

8. Ferdsl mv.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonæren bekostning. Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turstier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignjengelige.

9. Terskler mv.

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette. Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

10. Hydrologiske observasjoner, kart mv.

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

11. Etterundersøkelser

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

12. Luftovermetning

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

13. Varslingsplikt

Konsesjonæren plikter å varsle NVE om navne- og/eller adresseendringer. Ved eventuell overdragelse av anlegget skal NVE godkjenne overdragelsen i forkant.

14. Kontroll med overholdelsen av vilkårene

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan dette straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven § 63 første ledd bokstav c.

III. Høring av NVEs innstilling

Ved brev av 15. januar 2010 sendte departementet NVEs innstilling på høring til Lærdal kommune og Sogn og Fjordane fylkeskommune. I brev av 8. mars 2010 slutter Lærdal kommune seg til NVEs innstilling. Sogn og Fjordane fylkeskommune har ikke uttalt seg til innstillingen.

Planendringssøknaden ble av NVE sendt på høring til berørte instanser og privatpersoner. Lærdal kommune og Sogn og Fjordane fylkeskommune stilte seg positive til de foreslåtte planendringer. Departementet fant derfor ikke grunnlag for å sende NVEs innstilling til planendringssøknaden på høring til kommunen og fylkeskommunen.

Departementet var på befaringsområde 17. april 2012. I den forbindelse ble det arrangert et åpent møte der de som hadde avgitt høringsuttalelse til konsesjonssøknaden eller planendringssøknaden ble invitert.

IV. Departementets merknader

1. Innledning

Mork Kraftverk AS har søkt om nødvendige konsesjoner og tillatelser for utbygging av Mork kraftverk i Lærdal kommune.

Mork Kraftverk AS er et aksjeselskap under stiftelse som forutsettes stiftet formelt og endelig når det foreligger konsesjon. Aksjonærer i Mork Kraftverk AS er grunneiere på den aktuelle fallstrekningsen, som vil eie 33 % av aksjene, og E-CO Vannkraft AS, som vil eie 67 % av aksjene.

E-CO Vannkraft AS eies 100 % av E-CO Energi AS som igjen eies 100 % av Oslo kommune.

2. Saksbehandlingen

I departementets vurdering av om konsesjon skal gis etter vassdragslovgivningen må fordelene og ulempe ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. I henhold til vannressursloven § 19 er elvekraftverk med årlig produksjon over 40 GWh i stor grad undergitt de samme regler, blant annet konsesjonsvurderingen etter vassdragsreguleringsloven § 8, som utbygginger med reguleringer. Det som primært skiller denne bestemmelsen fra tilsvarende regel i vannressursloven § 25, er bestemmelsen i annet punktum om at det i tillegg til fordels- og ulempevurderingen for allmenne eller private interesser, bør tas hensyn til skade- og nyttevirkninger av samfunnsmessig betydning.

Bevaring av naturmangfoldet inngår i skjønnsutøvingen ved saksbehandling etter vassdragslovgivningen. Det innebærer at prosjektet om bygging av Mork kraftverk og miljøkonsekvensene av tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakets bidrag til den nasjonale satsingen på forbybar energi og hensynet til kraftforsyningen avveies mot tapet eller forringelsen av naturmangfoldet.

Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter vassdragslovgivningen. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departemen-

tets behandling av søknaden når det skal fattes vedtak etter vassdragslovgivningen.

Departementet bemerker i den sammenheng at prinsippet om bærekraftig utvikling er lagt til grunn som et hovedprinsipp bak vannressurslovens regler, og er gitt en synlig forankring i lovens formålsbestemmelse.

3. Utbyggingsløsninger

Det er søkt om ett hovedalternativ for kraftverket med inntak på kote ca. 410 i Erdalselvi og avløp på kote ca. 45. Vannveien mellom inntak og kraftstasjon skal gå i tunnel. I hovedalternativet inngår overføring av sideelva Kolda. Alternativt søkes konsesjon uten overføring av Kolda. Tiltakshaver har i planendringssøknaden prioritert bygging av kraftstasjon i fjell med portalbygg og adkomsttunnel fra et område på oversiden av Vindedalsvegen som går mellom Lærdalsøyri og Revsnes på sørsiden av Lærdalsfjorden. Følgende alternative planløsninger er skissert:

1. Utbygging av kraftverket med og uten inntak av sideelva Kolda.
2. Kraftstasjon i dagen eller i fjell.
3. 5 alternative traseer for adkomstveg til inntaksdammen.

Mork kraftverk er beregnet å produsere ca. 91,5 GWh pr. år. Overføringen av sideelva Kolda utgjør av dette ca. 1,6 GWh pr. år.

4. NVEs innstilling og høringsinstansenes merknader

Etter en helhetsvurdering finner NVE at fordelene og nytten ved bygging av Mork kraftverk er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser og at § 25 i vannressursloven dermed er oppfylt. NVE anbefaler at Mork Kraftverk AS får tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging og drift av Mork kraftverk på de vilkår som følger vedlagt innstillingen. Det anbefales ikke å gi tillatelse til overføring av sideelva Kolda som omsøkt. NVE har vurdert planendringssøknaden, og anbefaler at Mork Kraftverk AS får tillatelse etter vannressursloven § 8 til å foreta de omsøkte planendringer i kraftverket.

Lærdal kommune sluttet seg til NVEs opprinnelige innstilling. Kommunen har også stilt seg positiv til planendringene. Kommunen peker på betydningen av god plassering og utforming av portalområdet av landskapsmessige hensyn.

Sogn og Fjordane fylkeskommune tilrår bygging av Mork kraftverk med omsøkte planendringer. Fylkesrådmannen peker på at det må legges vekt på å minimere inngrepene ved inntaksområdet gjennom terrengtilpasning og materialbruk.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane mener bygging av Mork kraftverk vil være akseptabel på visse vilkår og ved gjennomføring av avbøtende tiltak.

5. Olje- og energidepartementets vurdering

Innledning

Hovedalternativet vil gi en produksjon på om lag 91,5 GWh pr år. Mer utbygging av vannkraft er viktig for å bidra til den nasjonale satsingen på fornybar energi og hensynet til kraftforsyningssikkerheten. I driftsfasen vil utbyggingen gi inntekter til eierne av produksjonsselskapet og til kommune og stat gjennom skatter og avgifter. Utbyggingen antas å kunne bidra til å styrke næringsgrunnlag og bosetning i Erdal. Departementet er kjent med at tiltakshaver har inngått avtale med Lærdal kommune om mottak og bruk av all masse til formål i kommunen.

Kunnskapsgrunnlaget

I tråd med naturmangfoldloven § 8 første ledd om kunnskapsgrunnlaget bygger departementet på følgende for sin vurdering og innstilling:

- Søknad av 27. juni 2008 fra Mork Kraftverk AS og søknad om planendring av 27. januar 2011
- Supplerende kartlegging av biologisk mangfold for nye områder som blir berørt som følge av planendring
- NVEs innstilling av 17. desember 2009 og tillegg til innstilling av 13. september 2011
- Høringsuttalelser og søkers egne merknader til innstillingene
- Møte og befaringsrapport 17. april 2012
- Oppdaterte registreringer i Naturbase og Artsdatabankens artskart

Etter departementets syn utgjør den samlede dokumentasjon i saken et faktagrunnlag som er tilstrekkelig til å drøfte og vurdere virkningene av kraftutbyggingen på naturmangfoldet slik naturmangfoldloven § 8 krever, og for å fatte vedtak i saken, jf. forvaltningsloven § 17.

Virkninger på naturmangfold

Naturtyper og vegetasjon

Det er ikke registrert viktige naturtyper langs utbyggingsstrekningen. Åtte naturtypelokaliteter av henholdsvis middels og liten verdi er kartlagt i nærheten av området. Røddlistearten alm (NT) finnes i fire av naturtypelokalitetene, tildels som dominerende treslag. Det fremgår av konsekvensutredningen at lokalitetene ikke vil bli direkte berørt.

Nær utløpet av sidebekken Stega til Erdalselvi ble det funnet to rødlistede, noe fuktighetskrevende lavarter på berg, henholdsvis olivenfiltlav (nær truet) og kort trollskjegg (nær truet). Redusert vannføring i Erdalselvi mellom inntaksdammen og utløpet

vil påvirke luftfuktigheten negativt. Konsekvensen for de to rødlistede lavartene er satt til liten negativ. Av utredningen følger at dette er forholdsvis utbredte, steinboende arter som sannsynligvis vil overleve en redusert vannføring.

Planlagt portalbygg og tilkomst til kraftstasjon i fjell vil bli liggende i nærheten av en større forekomst av den rødlistede sopparten hasselkjuke. Ifølge NVEs innstilling er det liten mulighet for at forekomsten vil bli direkte berørt av utbyggingen. NVE uttaler imidlertid at det er viktig å unngå utrasing og erosjon i overkant av tunnelpåhugget, slik at forekomsten ikke blir påvirket. Departementet forutsetter at forekomsten hensyntas i detaljprosjekteringen, og at forebyggende tiltak vurderes og eventuelt iverksettes.

Av konsekvensutredningen for naturmangfold fremgår at det viktigste avbøtende tiltaket vil være å fastsette en minstevannføring i Erdalselvi og Kolda som er tilstrekkelig til å bevare livsmiljøet for flora og fauna tilknyttet elvestrengen og de nære omgivelsene. Departementet viser i den sammenheng til det regimet for minstevannføring som fastsettes. Departementet viser for øvrig til at konsekvensutredningen angir at utbyggingen vil gi liten negativ konsekvens for naturmangfoldet. Hensynet til flora er ikke til hinder for at det gis konsesjon til utbyggingen.

Fauna

Fugle- og pattedyrfaunaen i influensområdet karakteriseres som ordinær. Det er registrert en hekkebestand av strandsnipe langs Erdalselvi. Etter at konsekvensutredningene ble gjennomført har strandsnipe fått klassifiseringen nær truet på norsk rødliste 2010. Av konsekvensutredningen følger at en pålagt minstevannføring trolig vil være tilstrekkelig til at bestanden kan opprettholdes.

Ifølge konsekvensutredningen kan det ikke utelukkes at hvitryggspett og dvergspett forekommer i dalføret, men området er ikke særlig godt egnet for slike kravfulle gammelskogsarter. Etter revisjon av rødlista i 2010 er disse artene nå regnet som livskraftige. Departementet viser til at eventuelle negative virkninger i form av anleggsforstyrrelser vil være av forbigående karakter.

Det følger av utredningen at elvestrekningen har potensial som hekkeplass for fossefall, men at det ikke ble gjort registreringer av arten. Fossefallet er avhengig av rennende vann for hekking og næringssøk. Fraføring av vann kan redusere antall egnede hekkeplasser og næringstilgangen for fossefallet. Minstevannføringer kan i noen grad avbøte de negative virkningene. Undersøkelser NVE har foretatt tilsier imidlertid at fossefallet krever en viss minimumsvannføring for at mindre vassdrag skal være egnede biotoper. Foreløpige vurderinger tilsier at det går en grense rundt 200 l/s som årlig

middelvannføring. Departementet viser til at det i tillegg til foreslått minstevannføring vil være et vesentlig bidrag med tilsig i nedenforliggende restfelt. Tilsiget i et normalår er beregnet til i gjennomsnitt over 500 l/s. Av den årsak legger departementet til grunn at det fortsatt kan være potensial for hekkende fossefall langs Erdalselvi.

Konsekvensen er vurdert som liten/ingen for fisk. Erdalselvi har en stedegen brunaurestamme, mens sjøaure går ca. 200 m opp i elva fra fjorden. Av konsekvensutredningen følger at en pålagt minstevannføring trolig vil være tilstrekkelig til at brunaurestammen kan opprettholdes.

Det er en god bestand av hjort i området. Av konsekvensutredningen følger at det forventes at hjortevilt forventes å trekke bort fra områdene i anleggsperioden. Departementet bemerker at denne virkningen vil være av forbigående karakter. Jerv registreres jevnlig i nedbørfeltet. Jerven er kategorisert som sterkt truet på norsk rødliste 2010. Utredningen nevner ingen negative virkninger for jerv.

Av konsekvensutredningen for naturmangfold fremgår at det viktigste avbøtende tiltaket vil være å fastsette en minstevannføring i Erdalselvi og Kolda som er tilstrekkelig til å bevare livsmiljøet for flora og fauna tilknyttet elvestrengen og de nære omgivelsene. Departementet viser i den sammenheng til regimet for minstevannføring som fastsettes. Departementet viser for øvrig til at konsekvensutredningen angir at utbyggingen vil gi liten negativ konsekvens for naturmangfoldet. Departementet kan ikke se at hensynet til fauna er til hinder for at det gis konsesjon til utbyggingen.

Virkninger på landskap

Landskapet i influensområdet er vanlig og typisk for regionen.

NVE har anbefalt at ny veg til inntaksdammen fra Aurlandsvegen bygges i tunnel på nordvestsiden av Erdalselvi. Inngrepet vil ifølge utredningen isolert sett medføre middels negativ konsekvens. Kvigno er en fjellgård med helhetlig kulturlandskap hvor bygningsmiljø og kulturlandskap utfyller hverandre og utgjør samlet en verdi for blant annet reiselivet. Området er registrert som et prioritert typeområde i kulturlandskapssammenheng. Veggen blir liggende i ytterkant av kulturmarka på Kvigno, og bryter etter utreders vurdering i beskjeden grad med disse kvalitetene.

Ifølge NVEs innstilling til planendringssøknaden vil planlagt økt dimensjonering av inntaksdammen medføre et noe større inngrep i dette området, men dammen antas likevel å bli lite synlig i landskapet på grunn av terrengets utforming og på grunn av vegetasjonen langs elva. Departementet slutter seg til NVEs vurderinger.

Av utredningen fremgår at Erdalselvi, som i dag fører mye vann, vil tape mye av sitt ville uttrykk. De-

partementet er innforstått med at utbyggingen vil redusere verdien av elven som landskapselement grunnet sterkt redusert vannføring. Departementet bemerker imidlertid at elven for det meste renner skjult av vegetasjon og dypt nedsenket i terrenget, slik at den bare er synlig fra begrensede områder. Departementet peker videre på at minstevannføring og restvannføring vil bidra til å opprettholde inntrykket av rennende vann. Departementet kan derfor ikke se at utbyggingen er avgjørende for det generelle inntrykket av landskapet i området.

Departementet har merket seg at overføringen av Kolda vil medføre tydelige terrenginngrep i form av traseen for den nedgravde rørgaten mellom inntakspunktet for Kolda og inntaksdammen i Erdalselvi, samt av planlagt adkomstveg til inntaket over Koldeli. Departementet viser til at flere av høringsinstansene har anført at inngrepene i tilknytning til Koldaoverføringen vil bli lett synlige fra turistvegen på motsatt side av dalen.

Ved en overføring av Kolda vil inngrepsfrie naturområder sone 1 og 2 reduseres med 0,2 km². Dersom Kolda tas ut av prosjektet vil tiltaket ikke redusere inngrepsfrie naturområder.

Departementet viser for øvrig til at konsekvensutredningen angir at utbyggingen samlet vil gi middels negativ konsekvens for landskap, og finner at påvirkningen av landskapet ikke er til hinder for at det gis konsesjon.

Virkninger på friluftsliv og reiseliv

Konsekvensutredningen angir den samlede konsekvensen for friluftsliv og reiseliv til middels negativ. Departementet har merket seg at nedre deler av Erdalselvi benyttes som nærfriluftsområde av dem som bor i dalen og enkelte hytteeiere. I reiselivssammenheng er det først og fremst ferdselen langs Aurlandsvegen som har betydning. Virkningene av tiltaket for friluftsliv og reiseliv synes i hovedsak å være knyttet til redusert vannføring i Erdalselvi og Kolda på de strekningene som blir berørt av utbyggingen. Fritidsfisket på utbyggingsstrekningen vil kunne bli negativt påvirket, men det er opplyst at aktiviteten i utgangspunktet er relativt beskjedent.

Departementet viser til at slipp av tilstrekkelig minstevannføring i Erdalselvi, i tillegg til tilsig fra restfeltet, vil kunne bidra til å opprettholde opplevelsesverdiene både hensett til det lokale friluftslivet og til reiselivet knyttet til Aurlandsvegen. Etter departementets vurdering vil de omsøkte planendringene med kraftstasjon i fjell ytterligere bidra til å redusere virkningene av tiltaket for ferdsel og opplevelsesverdier knyttet til Aurlandsvegen. En større inntaksdam som beskrevet i planendringssøknaden vil etter departementets vurdering ikke bli særlig synlig fra veien.

Ved en overføring av Kolda, legger departementet til grunn at elven vil bli mer eller mindre tørrlagt

nedenfor inntaket. Departementet viser videre til at de planlagte inngrepene i forbindelse med overføring av Kolda i tillegg vil bli lett synlige fra turistvegen, og slik redusere opplevelsesverdiene.

Departementet finner at hensynet til friluftsliv og reiseliv ikke er til hinder for at det kan gis konsesjon til utbyggingen. Departementet viser til tilrådingen om å holde Kolda utenfor.

Virkninger på kulturminner og kulturmiljø

Av høringsuttalelsen fra fylkeskommunen fremgår at det ikke finnes registreringer av automatisk fredete kulturminner innenfor områdene som vil bli berørt av en eventuell utbygging. I konsekvensutredningen er det gjort vurderinger av funnpotensialet i berørte områder. Deponiområde 5 peker seg ut med middels potensiale for funn. De øvrige deponiområdene har et lavere potensiale for funn.

Nyere tids kulturminner utgjør en viktig visuell del av landskapet i Erdal. På eiendommen Kvigne-Kvigno, oppstrøms inntaksdam og riggområde, finnes ruiner etter flere bygninger fra 1600-tallet. Området er registrert som et prioritert typeområde i kulturlandskapssammenheng. (Se også omtale under landskap). I tilleggsutredning om anleggsveger og massedeponi vurderes de 11 foreslåtte deponiområdene å gi stor negativ konsekvens for kulturlandskapet. Departementet legger til grunn at foreslåtte deponiområder vil fremstå som fremmedelementer i det spesielle kulturlandskapet i Erdalen.

NVE har anbefalt at overskuddsmassene transporteres ut av dalen, dersom de ikke deponeres i eksisterende grustak ved Sjøbakken (deponiområde nr. 11). Departementet slutter seg til denne vurderingen. Departementet viser til at tiltakshaver har inngått avtale med Lærdal kommune om mottak og bruk av all masse til nyttige formål i kommunen. Departementet forutsetter at all overskuddsmasse transporteres ut av Erdalen, dersom den ikke deponeres i eksisterende grustak ved Sjøbakken. Håndteringen av overskuddsmasser skal fremgå av detaljplanene for kraftverket.

6. Økosystemtilnærming og samlet belastning

Naturmangfoldloven § 10 fastsetter prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning. I departementets vurdering er det tatt hensyn til andre allerede eksisterende inngrep og forventede framtidige inngrep og påvirkninger.

Energianlegg og infrastruktur

Flere vannkraftverk er allerede bygget i Lærdal kommune. En rekke vannkraftverk er meldt og konsesjonssøkt i Lærdal kommune. Verken eksisterende eller meldte/konsesjonssøkte vannkraftverk vil berøre samme influensområde som Mork kraftverk.

Innen influensområdet for Mork kraftverk går en eksisterende 22 kV luftledning fra Lærdal sekundærstasjon langs Lærdalsfjorden til Erdal opp til Helland og videre til Vindedal.

NVE har til behandling søknad fra Lærdal Energi om bygging av ny forsterket 132/66 kV ledning Borgund-Stuvane-Lærdal-Mork kraftverk. I følge søknaden planlegges eksisterende ledning mellom Lærdal og Vindedal erstattet med en ny 66 kV ledning som vil gå i tilnærmet samme trasé. Den eksisterende 22 kV-ledningen forutsettes fjernet. For nettilknytning av Mork kraftverk er det søkt om en 66 kV kabel fra kraftverket til Lærdal sekundærstasjon i felles grøft med en ny 22 kV kabel. Tillatelse til nettilknytningen vil bli gitt av NVE etter at det eventuelt er gitt tillatelse til bygging av kraftverket. Departementet kan, uavhengig av løsning for nettilknytning, ikke se at de elektriske anleggene medfører skader av et slikt omfang at dette har avgjørende betydning for hvorvidt det skal gis tillatelse til bygging og drift av Mork kraftverk.

Sommervegen mellom Erdal og Aurland går langs vestsiden av Erdalselvi. Veggen er mye brukt av turfolk og bilturister.

I de lavereliggende områdene finnes bosetting på begge sider av elva.

7. Tiltaket vurdert etter vannforskriften

Etter vannforskriften § 12 kan nye fysiske inngrep gjennomføres i en vannforekomst selv om miljøtilstanden svekkes dersom

- alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i tilstanden, jf. annet ledd litra a,
- samfunnsnyttene av de nye inngrepene eller aktiviteten er større enn tapet av miljøkvalitet og hensikten med de nye inngrepene er større enn miljøtapene, jf. litra b og
- formålet med de nye inngrepene ikke med rimelighet kan oppnås kostnadseffektivt/teknisk på andre miljømessige bedre måter, jf. litra c.

Formålet med utbyggingen er å øke produksjonen av fornybar elektrisitet. Departementet bemerker at forringelsen av naturmangfoldet på sikt som følger av inngrepene, må ses i sammenheng med dette formålet. Samfunnsnyttene av tiltaket må anses betydelig, og den fordel utbyggingen medfører kunne etter departementets mening ikke vært kostnadseffektivt oppnådd på miljømessig bedre måter. Med planlagt minstevannføring og restvannføring vil det være godt grunnlag for opprettholdelse av vannøkologi på utbyggingsstrekningen. Departementet finner at utbyggingen av Mork kraftverk gir beskjedne tap i miljøkvalitet samtidig som det gir en betydelig kraftproduksjon, og finner at vilkårene etter vannforskriften § 12 er oppfylt.

8. Departementets oppsummering og konklusjon

Flere høringsparter mener Kolda bør tas ut av utbyggingsplanene. NVE har anbefalt utbygging uten overføring av Kolda. Overføringen av Kolda utgjør 1,6 GWh (1,7 %) av samlet produksjon på 91,5 GWh i kraftverket. Hvorvidt denne delen av prosjektet bør tillates, må baseres på den avveining av fordeler og ulemper som følger av vassdragsreguleringsloven § 8. Departementet bemerker at overføringen av Kolda utgjør en liten andel av samlet produksjon. Departementet har merket seg ulempene ved denne overføringen, særskilt knyttet til landskaps- og reiselivsinteressene. Etter departementets vurdering oppveier de samlede fordelene ved overføringen ikke de ulemper overføringen medfører. Departementet vil derfor tilrå utbygging uten inntak av Kolda.

I planendringssøknaden er det søkt om bygging av kraftstasjon i fjell med portalbygg og adkomsttunnel fra et område på oversiden av Vindedalsvegen som går mellom Lærdalsøyri og Revsnes på sørsiden av Lærdalsfjorden. Departementet viser til at bygging av kraftstasjonen i fjell vil redusere landskapsinngrepene i den nedre del av Erdalen, som i dag nyttes som nærfriluftsområde av lokalbefolkningen. Departementet bemerker at eventuell støvpåvirkning fra kraftstasjonen også vil bli redusert. Departementet vil derfor tilrå utbygging med kraftstasjon i fjell som beskrevet i planendringssøknaden.

Det må bygges ny veg til inntaksdammen fra Aurlandsvegen. NVE anbefaler at veggen bygges på nordvestsiden av Erdalselvi. NVE anbefaler alternativ 5 med fremføring av veggen i tunnel, da dette synes å være det minst konfliktfylte alternativet. Veggen er forutsatt å bli permanent. Departementet er innforstått med at veg i tunnel vil generere overskuddsmasser som må håndteres. Departementet bemerker imidlertid at inngrep nær elvestrengen og synlig vei i terrenget unngås ved fremføring av veggen i tunnel. Departementet vil derfor tilrå at ny veg til inntaksdammen fra Aurlandsvegen bygges etter alternativ 5.

Departementet legger til grunn at utbyggingen vil redusere verdien av Erdalselvi som landskapslement da vannføringen i elven vil bli redusert.

Nødvendige eller ønskede tiltak som tillates med vektlegging på samfunnsnyttige hensyn som kraftforsyningssikkerhet og fornybar energi, vil ofte innebære negative virkninger for biologisk mangfold ved tap av inngrepfri natur eller en viss negativ påvirkning av enkelte naturtyper og arter. Departementet legger til grunn at det omsøkte tiltaket kun i beskjeden grad vil ha negative virkninger for naturmangfoldet. Departementet viser i den forbindelse til fastsatt pålegg om minstevannføring, som i stor grad vil avbøte eventuelle negative virkninger.

Hekkebestanden av strandsnipe langs Erdalselvi forventes å kunne opprettholdes med de foreslåtte pålegg om minstevannføring. Også lokalitetene med olivenfyllav og kort trollskjegg er forventet å overleve en redusert vannføring. Det er ikke påvist andre arter eller naturtyper av regional eller nasjonal betydning som kan bli berørt. Departementet vurderer det slik at påvirkningen på naturmangfoldet først og fremst er av lokal karakter.

Med de ulike avbøtende tiltak som her er fastsatt og avbøtende tiltak som kan fastsettes i henhold til konsesjonsvilkårene, finner departementet at de negative konsekvenser for natur, landskap og miljø ikke er til hinder for at det gis tillatelse til den omsøkte utbyggingen.

Departementet viser for øvrig til at fagrapporten om naturmangfold konkluderer med at utbyggingen samlet sett vil få begrensede konsekvenser for kjente forekomster. Departementet slutter seg til denne vurderingen og finner at hensynet til naturmangfold ikke er til hinder for at det kan gis konsesjon til utbyggingen.

Olje- og energidepartementet har merket seg distriktets positive holdning til utbyggingen. I tillegg til et betydelig bidrag i utbyggingen av fornybar energi, kan denne utbyggingen gi verdiskapning og positive ringvirkninger i lokalsamfunnet med økning av lokale investeringer og av aktiviteten for det lokale næringslivet i anleggsfasen.

Departementet finner at fordelene ved utbyggingen uten inntak av Kolda klart overstiger de skader og ulemper etablering og drift av anlegget kan innebære i henhold til vassdragsreguleringsloven § 8 første ledd, jf. vannressursloven § 19. Departementet tilrår at det gis tillatelse etter vannressursloven § 8. Tiltaket omfatter bygging av Mork kraftverk på de vilkår som følger vedlagt.

Ekspropriasjon

Mork Kraftverk AS har opplyst at det foreligger avtaler med berørte grunneiere om overdragelse av alle rettigheter til fall og grunn som er nødvendig for å gjennomføre prosjektet. Mork Kraftverk AS har derfor ikke funnet behov for å søke om samtykke til ekspropriasjon i medhold av oreigningsloven.

Departementet vil bemerke at for elvekraftverk med en midlere årsproduksjon over 40 GWh gjelder vassdragsreguleringsloven § 16 nr. 1 første ledd, jf. vannressursloven § 19 andre ledd, andre punktum. Dette innebærer at utbyggingstillatelsen etter vannressursloven innbefatter ekspropriasjonstillatelse for avståelse av nødvendig grunn og rettigheter for anlegget dersom avtaler ikke inngås. Ekspropriasjon av fallrettigheter omfattes ikke.

Tillatelse til forurensning

Departementet tilrår at det blir gitt tillatelse etter forurensningsloven § 11 for drift av kraftverket. Det må søkes fylkesmannen om tillatelse til forurensning i anleggsperioden.

V. Departementets merknader til vilkårene

Post 1 – Vannslipping

Tiltakshavers omsøkte forslag til minstevannføring i sommerperioden er på 300 l/s. 5-persentil sommervannføring er på 1120 l/s. I alternativ 2 og 3 er det foreslått høyere alternative minstevannføringer på henholdsvis 600 l/s og 1000 l/s i juli måned av hensyn til friluftsliv og reiseliv.

Etter NVEs oppfatning er et vannslipp på 300 l/s i sommerperioden under ferie- og turistsesongen langt under det nivå som er tilstrekkelig for å ivareta disse interessene. NVE viser til at den naturlige vannføringen i juli og august i et år med middels nedbør er betydelig høyere enn dette, i hovedsak over 3000 l/s. NVE foreslår at det bør være økt minstevannføring også i deler av august, da mye av friluftslivet i fjellet foregår i denne perioden. Det er opplyst at trafikken over Aurlandsvegen er på det høyeste i juli og begynnelsen av august. Etter 15. august synker turisttrafikken raskt. I vinterperioden er det etter NVEs vurdering ikke spesielle forhold som skulle tilsi behov for økt slipp av minstevannføring ut over det som er foreslått i søknaden.

Departementet viser til at NVEs anbefalte pålegg om slipp av 1000 l/s minstevannføring i tiden 1. juli til 15. august medfører at kraftproduksjonen vil bli redusert fra 89,9 (uten overføring av Kolda) til 88,7 GWh, dvs. et krafttap på 1,2 GWh. Etter departementets vurdering vil NVEs forslag til minstevannføring bidra til betydelig reduksjon av de negative virkningene for landskap, friluftsliv og turisme og biologisk mangfold. Viktige biologiske funksjoner blir dermed ivaretatt. Med minstevannføringspåleggene og restvannføringen sikres det etter departementets syn en god vannføring i Erdalselvi. Departementet slutter seg til NVEs forslag til slipp av minstevannføring.

Post 2 – Konsesjonsavgifter

NVE anbefaler at avgiftene settes til kr 8 pr. nat.hk. til staten og kr 24 pr. nat.hk. til kommunen. Departementet viser til at dette er i samsvar med praksis i de senere konsesjoner og tilrår avgifter i samsvar med NVEs anbefaling.

Post 3 – Byggefrister

Når det gjelder byggefrister reguleres dette av vassdragsreguleringslovens bestemmelser, dvs. 5 års frist, jf. vannressursloven § 19 og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1.

Post 5 – Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Departementet viser til at det i detaljplanleggingen skal tas spesielle hensyn for å unngå skader på has-selkjuke. Overskuddsmasser skal transporteres ut av dalen og nyttes som ressurs for nærmere angitte formål i kommunen som skal fremgå av detaljplane-ne for kraftverket. Eksisterende grustak ved Sjøbak-ken (deponiområde nr. 11) kan benyttes som depo-niområde. For øvrig viser departementet til NVEs merknader til denne posten, som departementet slutter seg til.

Post 7 – Automatisk fredete kulturminner

Undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9 må være oppfylt i god tid før tiltaket iverksettes.

Ny post 15 – Revisjon

Konsesjonen kan tas opp til revisjon etter 30 år, jf. vassdragreguleringsloven § 10 nr. 3.

Departementet slutter seg for øvrig til NVEs merknader til vilkårene.

Øvrige merknader

Det er pekt på at Erdalselvi i dag fungerer som ef-fektivt stengsel for vandring fra ene siden av elven til den andre for beitedyr, og at redusert vannføring i Erdalselvi kan medføre at elvens funksjon som stengsel reduseres.

Det er videre pekt på usikkerhet vedrørende mulig bortfall av drikkevannskilder for beitedyr.

Departementet viser til at ovennevnte er privat-rettslige forhold, som eventuelt må løses gjennom avtaler mellom tiltakshaver og berørte grunneiere eller i skjønn.

Olje- og energidepartementet

Tilråd:

1. I medhold av lov om vassdrag og grunnvann av 24. november 2000 nr. 82 § 8 gis Mork Kraftverk AS tillatelse til bygging og drift av Mork kraft-verk.
2. Tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt Olje- og energidepartementets foredrag av 14.12. 2012.
3. I medhold av lov om vern mot forurensning og om avfall av 13. mars 1981 nr. 6 § 11 gis Mork Kraftverk AS tillatelse til utbyggingen.

Vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8 for Mork Kraftverk AS til bygging av Mork kraftverk i Erdalselvi i Lærdal kommune, Sogn og Fjordane

1.

Vannslipping og driftsbegrensinger

Det skal slippes følgende minstevannføringer over inntaksdammen til kraftverket:

1. september – 15. juni:	140 l/s
16. juni – 30. juni:	300 l/s
1. juli – 15. august:	1000 l/s
16. august – 31. august:	300 l/s.

Hvis tilsiget er mindre enn minstevannføringen, slippes hele tilsiget.

Ved inntaksdammen skal det etableres målean-ordning for registrering av minstevannføring. Data-ene skal forelegges NVE ved forespørsel.

Kraftverket skal kjøres jevnt og i takt med tilsiget. Alle vannføringsendringer skal skje med myke overganger og typisk start-/ stoppkjøring skal ikke forekomme.

2.

Konsesjonsavgifter

Det skal betales en årlig avgift på kr 8 pr. nat.hk. til staten og kr 24 pr. nat.hk. til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer, beregnet etter den økning av vannkraften som er innvunnet ved kraftverket. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet økning av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurde-ring etter tidsintervaller som loven til enhver tid be-stemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntreer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsels-loven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

3.

Byggefrister mv.

Arbeidet må påbegynnes innen fem år fra konsesjo-nens dato og fullføres innen ytterligere fem år jf. vannressursloven § 19 og vassdragsreguleringslo-ven § 12 nr. 1. Fristen kan forlenges av Olje- og energidepartementet. I fristene regnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

4.

Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

5.

Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for anleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget. Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

6.

Naturforvaltning

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å sørge for at forholdene i Erdalselvi er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig, og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av fylkesmannen å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

7.

Automatisk fredete kulturminner

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

8.

Ferdsel mv.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turstier og kloppe som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utligningelike.

9.

Terskler mv.

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette. Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

10.

Hydrologiske observasjoner, kart mv.

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

11.

Etterundersøkelser

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med

tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

12.

Luftovermetning

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utføre anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

13.

Varslingsplikt

Konsesjonæren plikter å varsle NVE om navne- og/eller adresseendringer. Ved eventuell overdragelse av anlegget skal NVE godkjenne overdragelsen i forkant.

14.

Kontroll med overholdelsen av vilkårene

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstatte det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan dette straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven § 63 første ledd bokstav c.

15.

Revisjon

Konsesjonen kan tas opp til revisjon etter 30 år, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3.

25. Statkraft Energi AS

(Bygging av Ringedalen kraftverk i Mosdalselven i Odda kommune i Hordaland)

Kongelig resolusjon 14. desember 2012.

I. Innledning

Statkraft Energi AS ønsker å utnytte en større del av det energipotensiale som finnes i Tyssovassdraget innenfor de tidligere regulerte områdene og har søkt om tillatelse til bygging av Ringedalen kraftverk i Mosdalselven. Ringedalen kraftverk vil ha utløp i i det regulerte Ringedalsvatnet, og kan kobles opp mot nettet i den nærliggende Åsen transformatorstasjon.

Det foreligger en rammeavtale med AS Tyssefaldene om et tidsbegrenset medeierskap i kraftverket på 30 %. Statkraft eier i overkant av 90 % av fallrettighetene. Selskapet er i forhandlinger med grunneierne om en avtale.

I søknaden er det beskrevet 3 alternative utbyggingsløsninger for Ringedalen kraftverk. For alle alternativene vil vannveien gå i tunnel og kraftstasjonen vil bli bygd i fjell. Produksjonen varierer mellom ca. 64 og 56 GWh for de ulike alternativene.

II. Søknaden og NVEs innstilling

I NVEs innstilling til departementet datert 29.6.2010 heter det:

”NVE har mottatt følgende søknad fra Statkraft Energi AS datert 15.10.2008:

1. Etter vannressursloven, jf. § 8, om tillatelse til:

Bygging og drift av Ringedalen kraftverk gjennom utnyttelse av fallet mellom inntaket i Mosdalsbekken og eksisterende magasin Ringedalsvatnet til nivå som beskrevet i vedlagte prosjektbeskrivelse.

2. Etter Energiloven, jf. § 3-1, om tillatelse til:

Bygging og drift av Ringedalen kraftverk med tilhørende koblingsanlegg og jordkabel som beskrevet i vedlagte prosjektbeskrivelse,

3. Etter forurensningsloven, jf. kap. 3, om tillatelse til:

Forurensning som følge av endringer i vannføring i berørte vassdrag.

4. Etter oreigningsloven, jf. § 2 nr. 19 og nr. 51 og § 25:

Erverve nødvendig grunn og rettigheter for bygging og drift av kraftstasjon og kraftledninger med hjelpeanlegg/infrastruktur, i tilfelle det ikke skulle lykkes å få til nærmere avtale med samtlige grunneiere og rettighetshavere. Det vi-

ses her til nærmere omtale i vedlagte prosjektbeskrivelse.

Tillatelse til å ta i bruk arealer og rettigheter før skjønn er holdt eller avtale er inngått med grunneiere og rettighetshavere (forhåndstiltredelse).

Hovedinnholdet i søknaden refereres (figurer, foto, vedlegg og enkelte tabeller er ikke tatt med):

“0. Sammendrag

Statkraft planlegger å bygge et kraftverk med en installert effekt på ca. 23 MW ved Ringedalsvatnet i Odda kommune. Kraftverket planlegges lagt i fjell og vil ha inntak i Mosdalsbekken nedenfor Mosdalsvatnet, ca. 980 moh., og utløp i Ringedalsvatnet. Ringedalsvatnet er i dag regulert mellom 373 og 465 moh., en reguleringshøyde på vel 90 m.

Det er vurdert i alt tre alternative lokaliseringer av selve kraftverket (alt. 1, 3 og 4).

Alternativ 1 har inntak i Mosdalsvatnet, ca. 993 moh. (alt. 1), mens de to øvrige har inntak i Mosdalsbekken. Det konsesjonssøkte alternativet er omtalt som alternativ 4 i utredningene.

Det planlegges bygget ny veg i forlengelsen av eksisterende veg ved Åsen hyttefelt ved Ringedalsdammen til kraftverket. Netttilknytning er planlagt som kabel i veg fram til transformatorstasjon ved Åsen.

Utbyggingen av Ringedalen kraftverk har et begrenset omfang og konsekvensene for miljøet og brukerinteressene vurderes av fagutrederne, for de fleste virkningstema, til å være små eller ubetydelige. Det knytter seg størst konsekvenser til alternativ 1, mens alternativ 4 vurderes som det minst konfliktfylte. Statkraft har derfor valgt å omsøke alternativ 4. Dette alternativet berører landskapet og friluftslivet til en viss grad, men er utredet til å medføre små/middels negative konsekvenser for disse temaene. For naturmiljøet og andre brukerinteresser er konsekvensene ubetydelige/små.

Hydrologi

Den planlagte utbyggingen vil gi redusert vannføring i Mosdalsbekken på strekningen ned til Ringedalsvatnet. En minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring (50 l/s) sluppet fra inntaksdammen, samt tilløpet fra Einsetbekken vil imidlertid sikre en viss vannføring i tørre perioder. Nedstrøms samløpet med Einsetbekken vil en også få en viss naturlig variasjon i vannføringen.

Vannføringen vil være uendret i lange perioder vinterstid, særlig i tørre og kalde vintre, da tilsiget går under nedre slukeevne i kraftstasjonen. I et normalår vil dette skje i 169 døgn.

Ved snøsmelting og god tilrenning fra nedbørfeltet vil det gå relativt mye vann i bekken og i et normalår vil vannføringen i 47 døgn være større enn kraftverkets slukeevne.

Naturfaglige forhold

Bygging av inntaksdam i Mosdalsbekken og redusert vannføring vil ikke berøre kjente verdifulle naturtyper eller rødlistede plantearter. Økt turbiditet som følge av deponering av tunnelmasser i Ringedalsvatnet, kan imidlertid gi en tidsbegrenset negativ effekt på fiskebestandene i nærområdene.

Den planlagte vegtraseen går nær verdifulle biotoper for hakkespetter. Her vil en ta hensyn til sårbar vegetasjon ved anleggsgjennomføringen.

I detaljplanleggingen av vei og kabelgrøft vil det bli lagt vekt på å unngå spesielt viktige landskapselementer som bekkefar og gamle trær.

I den grad det er praktisk mulig vil en legge anleggsperioden utenom hekketiden og yngelperioder, slik at eventuell forstyrrelse av sensitive arter unngås.

Støy og forurensning

Anleggstrafikk ved Ringedalsvatnet vil medføre noen ulemper med støy og støv for hytteområdet ved Åsen. En vil imidlertid ikke passere området med anleggsmaskiner og steintransport, da tippet vil bli lagt direkte i Ringedalsvatnet. Anleggsperioden forutsettes å vare ca. 1,5 år.

Friluftsliv og landskap

De øverste par hundre meterne av Mosdalsbekken er visuelt sårbar for redusert vannføring. Plassering av tippmassene godt under HRV reduserer de negative visuelle konsekvensene når magasinet ligger nedtappet. Ved å legge adkomstveien lavt på fylling, vil man unngå at veien blir en visuell barriere mellom hyttene og Ringedalsvatnet. Veien vil videre bli søkt trukket inn i skogen slik at det dannes en vegetasjonsbuffer (20-30 m) som er bred nok til å gi en visuell skjermingseffekt. Inntaksdammen i Mosdalsbekken vil bli utformet slik at den får en god visuell forankring i terrenget og vil ikke være synlig fra turstien over utløpet til Mosdalsvatnet.

Kulturminner

Ingen kjente fornminner vil bli direkte berørt av den planlagte utbyggingen. Ved Ringedalsvatnet vil vegen kunne få indirekte, visuell innvirkning for Ringedalsdammen, turistveien og Mågelibanen.

I anleggsfasen vil en beskytte murverket på Ringedalsdammen slik at den ikke blir påført skade. Det samme vil gjelde for turistveien i Skjeggedal. Kulturminnene knyttet til vannkraftutbyggingen har verdi, fordi det er lagt stor vekt på den arkitektoniske utformingen. Dermed en gjør tilsvarende med omsøkte utbygging, kan dette tilføre området nye verdier.

Landbruk og naturressurser

I anleggsperioden vil tettheten av vilt i influensområdet bli noe redusert. I denne fasen vil en søke unngå forstyrrelser under sauesankingen som foregår i begynnelsen av september. Et ferdigbygget kraftverk vil ikke påvirke disse interessene.

Forurensning og avfallsbehandling

De negative konsekvensene er i hovedsak knyttet til anleggsfasen. Blakking av vann i de vestre delene av Ringedalsvatnet kan oppstå under deponering av masser i vannet. Ev. forurensning ved søl av drivstoff og forsøpling kan unngås ved god planlegging og miljøoppfølging.

Samfunnsmessige virkninger

Kommunen vil få en viss inntekt i form av skatter og avgifter i driftsfasen. Det er også positive konsekvenser knyttet til salg av varer og tjenester i anleggsfasen.

Små negative konsekvenser i anleggsfasen er knyttet til planområdets synlighet fra turistatraksjonene Trolltunga, Preikestolen og Skjeggedal.

1. Innledning og begrunnelse for tiltaket

1.1 Kort om utbygger

Statkraft Energi AS er sammen med AS Tyssefaldene konsesjonssøker og tiltakshaver for prosjektet. Statkraft Energi er et datterselskap under Statkraft AS. Staten v/Næringsdepartementet eier 100 %. Statkraft er Norges største produsent av elektrisk kraft og konsernet disponerer kraft fra 139 kraftverk i Norge. Konsernet har en samlet årlig produksjon på 42 TWh og er den nest største produsent av fornybar energi i Europa. Konsernet har ca. 2000 ansatte, inklusive selskapene Skagerrak Energi og Trondheim Energiverk. Statkraft er også medeier i Agder Energi, BKK og Fjordkraft. Konsernet hadde i 2007 en omsetning på ca. NOK 17 milliarder og er Norges største landbaserte skatteyder.

Aktieselskabet Tyssefaldene eies av de to store lokale industribedriftene DNN Industrier AS og Boliden Odda AS samt Statkraft. Selskapet produserer, distribuerer, omsetter og overfører elektrisk energi for disse. Det leveres også konsesjonskraft til Odda kommune, Ullensvang Herad og Hordaland fylkeskommune. Snittproduksjon siste 20 år (1986 - 2005) er 2206 GWh. Selskapet har i dag 15 ansatte.

1.2 Begrunnelse for tiltaket

Bakgrunnen for denne søknaden er at Statkraft ønsker å utnytte en større del av det energipotensialet som finnes i Tyssovassdraget i Odda kommune innenfor de regulerte områdene. Et Ringedalen kraftverk vil ha utløp i Ringedalsmagasinet og lett kunne kobles opp mot Åsen trafostasjon og eksisterende nett.

En utbyggingsløsning basert på et inntak i Mosdalsbekken og med et kraftverk i fjell, vil ha små og begrensede effekter på naturmiljøet og for andre brukerinteresser. Omsøkte utbyggingsforslag har færre negative virkninger enn tidligere meldte planer.

1.3 Geografisk plassering av tiltaket

Ringedalen kraftverk ligger i Odda kommune i Hordaland fylke. Kraftverket utnytter energipotensialet i Mosdalsvassdraget, en sidegrein til Tyssovassdraget, som renner ut i Ringedalsvatnet. Det regulerte Ringedalsvatnet har avløp til i elva Tysso med utløp i Sørfjorden ved Tyssedal. Vassdraget er en del av vassdragsområde 049 Tysso/Sørfjorden Øst.

2. Eksisterende kraftverk og reguleringer

2.1 Kraftverkene

Utbyggingen av Tyssovassdraget startet i 1906 og Tysso I kraftverk, som ligger nede i Tyssedal og utnyttet nedre del av vassdraget, ble satt i drift i 1908. Dette kraftverket er senere i 1980 erstattet av Oksla kraftverk. Oksla kraftverk ligger i fjell med 200 MW installasjon og 865 GWh midlere årsproduksjon.

Skjeggedal kraftverk var ferdig i 1939 og ligger rett nedenfor Ringedalsdammen med en maks ytelse på 11 MW. Skjeggedal ble i 1988 bygd om til pumpe (2 x 2,65 MW) og løfter vannet fra Vetlevatnet (undervann for Mågeli kraftverk) opp i Ringedalsvatnet.

Tysso II, som ligger i fjell ved Ringedalsvatnet og utnytter øvre del av vassdraget, var ferdig i 1967 og har en ytelse på 180 MW og 890 GWh midlere årsproduksjon.

Mågeli kraftverk ved Vetlevatnet ble satt i drift i 1957 og utnytter en nordlig gren av Tyssovassdraget. Kraftverket har inntak i Nedre Bersåvatn og gir med en fallhøyde på 610 m og 5,8 m³/s vannføring, 29 MW ytelse og en produksjon på 160,5 GWh pr. år. Etter oppgradering i 1999 er kapasitet og ytelse økt til 7,5 m³/s og 2x16 MW.

Øvre Bersåvatn kraftverk ligger i dagen ved Øvre Bersåvatn og utnytter fallet fra Store Vendeavatnet. Kraftverket stod ferdig i 2004 og har en ytelse på 5,5 MW og en årlig produksjon på 23 GWh.

Nedre Bersåvatn kraftverk ligger i dagen ved Nedre Bersåvatn og utnytter fallet fra Øvre Bersåvatn. Kraftverket stod ferdig i 2004 og har en ytelse på 4 MW og en årlig produksjon på 19,5 GWh.

Håvardsvatn kraftverk (AS Tyssefaldene) utnytter fallet mellom magasinet Nedsta Håvardsvatnet og Øvra Nybuvatnet. Kraftverket var i drift i 2006 med en ytelse på 5 MW og en produksjon på 20 GWh.

2.2 Magasin og reguleringer

Ringedalsvatnet reguleres med ca. 92 m, med HRV 463,9 og LRV 372,0. Magasinvolum er 407 Mm³. Andre reguleringsmagasin i Tyssovassdraget er Øvre Tyssevatn, Håvardsvatnet, Breiavatnet, Nibbehølen, Langevatnet, Store Vendeavatnet og Øvre og Nedre Bersåvatn.

Adkomst til Ringedalsvatnet går langs eksisterende anleggsvei ca. 8 km nordøstover fra riksvei 13 gjennom Tyssedal. Videre går det en ca. 1 km lang vei vestover over dammen til hyttefeltet på vestsiden av Ringedalsvatnet og en ca. 3 km lang vei østover langs nordsiden av vannet.

2.3 Kraftlinjer

Ved Åsen trafo i vestenden av Ringedalsvatnet er det et konglomerat av kraftlinjer. De viktigste er 300 kV Åsen – Røldal som passerer gjennom nedbørfeltet til Mosdalsvatnet, 300 kV Åsen - Oksla, 66 kV Odda smelteverk – Mågeli kraftverk, 66 kV Tysso - Kvitur, 66 kV Tysso - Stanavegen og 66 kV Sengjane - Mågeli. Utover dette finnes det også noen 22 kV linjer i området.

3. Utbyggingsplanene

3.1 Alternative utbyggingsløsninger

I det følgende er beskrevet 3 alternative utbyggingsløsninger som er utredet fullt ut, også i forhold til plan – og bygningslovens konsekvensutredningsbestemmelser. Et av alternativene som er beskrevet i meldingen er fjernet (alternativ 2) og to lagt til (alternativ 3 og 4). Det vises for øvrig til kapittel 3.3.15 for nærmere omtale.

Alternativ 1: Meldingen beskriver alternativ 1 med inntak i Mosdalsvatnet kt. 992 og utløp i Ringedalsvatnet i nærheten av Mosdalsbakkens utløp. Utløpet er lagt såpass langt øst for å unngå en stor ur langs bredden av Ringedalsvatnet. Alternativet forutsetter bygget en terskel i utløpet av Mosdalsvatnet som vil gi et magasin med dempningsvolum 0,2 mill. m³. Magasinet er tenkt utnyttet innenfor naturlig vannstandsvariasjon, dvs. ± 30 cm.

Alternativ 2: Meldingen beskriver et alternativ 2, hvor også Einsetbekken blir tatt inn. Pga. miljøhensyn og tildels teknisk/økonomiske forhold, ansees ikke dette alternativet lenger som aktuelt og vil heller ikke bli ytterligere omtalt.

Alternativ 3: Denne løsningen er ikke beskrevet før. Inntaket er plassert i Mosdalsbekken på ca. kt. 980. Dette er gjort av miljøhensyn, da inntaket med denne løsningen vil bli liggende over 100 m nedstrøms en populær tursti med hengebru ved utløpet av Mosdalsvatnet. I dette alternativet gjør traseen for vannveien/inntakstunnelen en knekk mot øst, for å oppnå raskest mulig nødvendig fjelloverdekning og derved kortest mulig rørtunnel. Utløpet er valgt i nærheten av utløp alternativ 1.

Alternativ 4: Denne løsningen er heller ikke beskrevet før. Inntaket er valgt som for alterna-

tiv 3. Traseen går sydvestover, med en knekk mot vest for at vannveien raskest mulig skal få nødvendig overdekning og derved kortest mulig rørtunnel. Utløpet er plassert i fjellmassiv vest for den store ura. Fordelen med denne løsningen er at fjellets formasjon er slik at vannveien relativt raskt kommer inn til nødvendig fjell-overdekning. Derved blir det også en kortere rørtunnel. Videre unngår en å måtte legge adkomstveien i et rasfarlig område med store muligheter for steinsprang. Sist og ikke minst, blir adkomstvei og ny linje/kabeltrasé over 1 km kortere enn for de øvrige alternativene.

0-alternativet

Dagen situasjon vil fortsette. Forholdene for naturmiljøet og andre brukerinteresser vil bli som før. Potensialet i fallet mellom Mosdalsvatnet og Ringedalsvatnet blir ikke utnyttet og samfunnet mister 56 GWh ny fornybar energi.

Hoveddata for de 3 alternative løsningene.

<i>Hoveddata for Ringedalen kraftverk</i>		Alt. 1	Alt. 3	Alt. 4
<i>1. Tilløpsdata</i>				
Nedbørfelt	km ²	18,1	18,1	18,1
Årlig tilsig til inntaket	mill. m ³	57	57	57
Spesifikk avrenning	l/s/km ²	100	100	100
Middelvannføring	m ³ /s	1,81	1,81	1,81
Alminnelig lavvassføring	m ³ /s	0,05	0,05	0,05
5 % persentil sommer (1/5-30/9)	m ³ /s	0,36	0,36	0,36
5 % persentil vinter (1/10 - 1/4)	m ³ /s	0,036	0,036	0,036
Magasin	mill. m ³	0,2		
<i>2. Stasjonsdata</i>				
Inntak	moh.	993	980	980
Avløp	moh.	465	465	465
Lengde på berørt elvestrekning	m	1650	1500	1500
Brutto fallhøyde	m	525	513	513
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	1,222	1,195	1,198
Maksimal slukeevne	m ³ /s	5	5	5
Minimal slukeevne, antatt	m ³ /s	0,5	0,5	0,5
Maksimal ytelse	MW	22,9	22,4	22,5
Brukstid (fullasttime ekvivalenter)	timer	2777	2494	2489
<i>3. Produksjon</i>				
Årlig produksjon	GWh	63,6	55,9	56,1
Vinter	GWh	16,4	10,8	10,8
Sommer	GWh	47,2	45,1	45,1
<i>4. Økonomi</i>				
Utbyggingskostnad	mill. kr	175	171	171
Utbyggingspris	kr/kWh	2,75	3,06	3,11
<i>5. Elektriske anlegg</i>				
Generator				
Ytelse	MVA	25,4	24,9	25
Spenning	kV	10	10	10

3.1.1 Valg av alternativ

De teknisk faglige utredningene, sammen med de miljøfaglige konsekvensutredningene, utpeker alternativ 4 som det klart beste. I utbyggingskostnad og produksjon er det ikke vesentlige forskjeller, selv om alternativ 1 fremstår med lavest utbyggingskostnad. Statkraft har derfor valgt å søke om utbyggingstillatelse for alternativ 4.

3.2 Hoveddata for de 3 alternative løsningene

På neste side er det gjengitt hoveddata for det planlagte kraftverket samt de to andre alternativene som er fullt utredet og konsekvensvurdert. Endelig valg av rørdimensjon, antall aggregater, slukeevne, turbintype- og turbineffekt vil bli optimalisert og bestemt etter at tilbud fra aktuelle tilbydere er innhentet og på grunnlag av vannføringsmålinger. Oppgitt slukeevne, effekt og produksjon kan derfor bli noe endret.

Transformator				
Ytelse	MVA	25,4	24,9	25
Omsetning	kV/kV	10/66	10/66	10/66
Nettilknytning (jordkabel)				
Lengde	km	2,2	2,2	1,1
Nominell spenning	kV	66	66	66

3.3 Teknisk plan for alternativ 4

Alternativ 4 er det valgte og omsøkte utbyggingsalternativet. I det følgende gis en beskrivelse av de hydrologiske forhold som er grunnlaget for dimensjonering av kraftverket og videre detaljer knyttet til tekniske løsninger, inntak, vannvei, veg og linjefremføring, tippområdet samt økonomiske forhold.

For de øvrige alternativene er bare beskrevet tekniske løsninger og inngrep som har vært vesentlige for vurderingen av konsekvensene for naturmiljøet og andre brukerinteresser i kapittel 3.3.15.

3.3.1 Hydrologi og tilsig

Utbyggingsfeltet ligger relativt høyt og vil ha et hydrologisk regime med lavt vintertilsig og høyt tilsig fra starten av vårfloppen og utover sommeren og høsten. Tilsiget på sensommeren vil i stor grad være bestemt av snømagasinets størrelse og temperaturen.

Særlig etter snørike vintre vil tilsiget kunne være høyt hele sommeren og høsten fram til temperaturene synker. Fra september og utover vil hyppige regnflommer (ev. kombinert med snøsmelteflommer) prege tilsigsforholdene fram til permanent snølegging. Vinterstid er det vanligvis mye snø i feltet og tilsiget er lavt.

På grunn av høyden og det betydelige snømagasinet skal det en langvarig og intens mildværsperiode til for å generere betydelig tilsigsoppgang vinterstid. Sjøarealet i feltet til Mosdalsvatnet (inklusive Mosdalsvatnet) er ca. 0,56 km², slik at vinternedbør som snø direkte på vannene, vil gi et noe høyere vintertilsig i perioder med nedbør.

Arealet til Mosdalsbekken ved utløpet av Mosdalsvatnet er ca. 18 km², og midlere tilsig er i henhold til NVEs avrenningskart (1961-1990) for området ca. 57 Mm³/år eller 1,81 m³/s.

I Mosdalsbekken er det en viss selvregulering, da Mosdalsvatnet vil gi noe avdempede variasjoner i vannføringen i vassdraget nedstrøms. Ellers er det verd å nevne at de aktuelle sammenligningsfeltene er vesentlig større enn utbyggingsfeltet, slik at selvreguleringen kan bli noe overestimert ved bruk av serier som også har høy effektiv sjøandel. Serien 50.1 Hølen har tydelig minst selvregulering, og mest intens vårflopp, selv om sesongfordelingen for seriene er meget lik. De lavestliggende områdene av feltet til 50.1 Hølen ligger vesentlig lavere enn i utbyggingsfeltet, men utstrekningen av disse områdene er begrenset.

På grunnlag av at 50.1 Hølen trolig har mest sammenlignbar selvregulering med utbyggingsfeltet, er denne benyttet som grunnlag for å generere tilsigsdynamikken til Mosdalsvatnet og som vannføringsserie for restfeltet med Einsetbekken. Riktig nok er effektiv sjøprosent for Hølen liten, men det betydelig større feltarealet er vurdert å kompensere for dette. I begge tilfeller er serien skalert med forskjell i feltareal og i middeltilsig fra NVEs avrenningskart 1961-90. Det er benyttet data med døgnoppløsning.

3.3.2 Karakteristiske lavvannføringer

I tabell 3.2 under er det listet opp alminnelig lavvannføring og 5-persentiler for vinter og sommer for de tre sammenligningsseriene. Verdiene er beregnet på grunnlag av alle år med data i de observerte seriene. Da utbyggingsfeltet ligger høyt og er vesentlig mindre enn sammenligningsfeltene, er det liten grunn for å anta at lavvannføringene om vinteren er høyere enn for noen av sammenligningsseriene, selv om et høyere middeltilsig i Mosdalsfeltet kan trekke noe i motsatt retning. Når det gjelder sommerverdiene, så gjenspeiler de høye verdiene i feltene til Reinsnosvatnet og Sandvenvatnet et større bredt tilsig i disse feltene.

Ettersom midlere tilsig i Mosdalsfeltet er en god del høyere enn i feltet til Hølen, ligger samtidig 5-persentil sommer mest sannsynlig noe høyere. Spriket mellom de observerte seriene på denne verdien er forholdsvis stort, men serien Reinsnosvatnet, som ligger forholdsvis høyt i feltet til Sandvenvatnet, indikerer at sommerverdien er lavere for et mindre og høyereliggende felt. Forklaringen på dette ligger nok i at kjølig vær sommerstid vil gjøre at snøsmeltingen i høyfjellet kan bremses betydelig i kortere perioder i forhold til i et større felt. Varigheten av perioder om sommeren, med temperaturer vesentlig under det normale, vil stort sett være av begrenset og dermed vil ikke vannføringen i et større felt gå like lavt, relativt sett, på grunn av ulike transporttider fra de ulike delene av feltet. Basert på dette er Mosdalsvatnet, som ligger en del høyere en Reinsnosvatnet, og samtidig er et mindre felt, vurdert å ha en noe lavere 5-persentil sommer enn Reinsnosvatnet.

På bakgrunn av dette vurderes alminnelig lavvannføring til ca. 2,5 - 3 l/(s*km²), svarende til 50 l/s, mens 5-persentiler vinter og sommer vurderes til hhv. 2 og 20 l/(s*km²), svarende til 36 og 360 l/s i utbyggingsfeltet.

3.3.3 Flomforhold

Ut fra størrelse og beliggenhet på utbyggingsfeltet, vil det ikke være urimelig å anta at store flommer i vassdraget er på over 20 m³/s. Vår og tidlig sommer er dominerende flomsesong, hvor kombinasjonen intens snøsmelting og nedbør vil gi de største flommene. Kraftig regnvær på høsten kan imidlertid også gi betydelige flommer, også da mulig i kombinasjon med snøsmelting.

3.3.4 Magasinvolym/fyllingsberegninger

Kraftverket har ikke magasin og vil bli drevet på det tilsig som kommer til enhver tid innenfor maks og min. slukeevne for kraftverket. Inntaksdammen har et volum på bare ca. 150 m³.

3.3.5 Inntaket

Inntaket er planlagt med overvann ca. på kote 980. Det etableres et lite inntaksbasseng ved hjelp av en ca. 3 m høy betongdam med overløp, som sikrer tilstrekkelig dykking, samt at inntaket blir frostfritt. Dammen blir anslagsvis 15 m lang. Det bygges et inntak med et lite lukehus på vestsiden av elva, som utstyres med varegrind.

3.3.6 Vannvei

Fra kraftstasjonen i fjell sprenges det en tilløpstunnel på ca. 1780 m. I de nederste ca. 580 meterne av tunnelen vil det gå en frittliggende rørgate med svakt fall mot stasjonen, så her vil det være nødvendig med et tunnelverrsnitt på minimum 20 m². Tunnelverrsnittet oppstrøms konusen vil være et minimumstverrsnitt, avhengig av entreprenørens tilgjengelige utstyr på det aktuelle tidspunktet. Trykktunnelen vil gå på fall 1:6 mot stasjonen.

Fra inntaket i Mosdalsbekken drives trykksjakten ved boring av et pilothull og opprømming til endelig diameter. Trykksjaktens lengde vil være ca. 450 m og diameter ca. 1,9 m. Trykkrøret vil være et stålføret trykkrør med diameter ca. 1,2 m fritt opplagt på rørfundamenter.

Avløpstunnel på ca. 100 m vil ha utløp ved HRV i Ringedalsvatnet. Tunnelene sprenges fra Ringedalsvatnet og vil ha et minimumstverrsnitt avhengig av entreprenørens tilgjengelige utstyr på det aktuelle tidspunktet. I utløpet vil det bli bygget et bjelkestengsel.

Området ved utløpet er preget av mye løsmasser og bergblotninger med varierende grad av oppsprekning og forvitring, men her er det muligheter for å finne påhugg/utslag for tunneler.

Det omsøkte utbyggingsalternativet vil få en trasé for anleggsvei og permanent adkomst som blir relativt kort, og en vil unngå problemstillinger knyttet til bygging og sikringsarbeider i den store ura langs Ringedalsvatnet.

3.3.7 Kraftstasjonen

Kraftstasjonen plasseres i fjell med en ca. 80 m lang adkomsttunnel. Stasjonen legges på vestsiden av Ringedalsvatnet vest for ura. I stasjonen installeres en vertikal Pelton turbin med slukeevne 5 m³/s og nominell effekt på ca. 22,5 MW. Generatoren blir på ca. 25,0 MVA og spenning 10 kV. Transformatoren blir på ca. 25,0 MVA og omsetning 10 kV/66 kV.

Det etableres en rigg i nærheten av påhugg adkomsttunnel, eventuelt i området rett nord for påhugg for adkomsttunnelen. Det må også etableres en mindre rigg ved inntaksområdet i Mosdalsbekken. Denne vil antagelig bli plassert på et flatere område sør for utløpet av Mosdalsvatnet.

3.3.8 Veier

Adkomsten til Ringedalsvatnet går langs eksisterende anleggsvei ca. 8 km nordøstover fra riksvei 13 gjennom Tyssedal. Deretter kjøres det ca. 1 km sydvestover over dammen til hyttefeltet på nordsiden av vannet. Fra enden av denne veien, som slutter ved inntakslukehuset til Oksla kraftverk, vil det i forlengelsen bli bygget en adkomstvei til Ringedalen kraftverk. Lengde ny vei blir ca. 0,6 km.

3.3.9 Nettilknytning

I sin vurdering av nettilknytning og valg av kabel eller luftledning mellom kraftverket og Åsen trafostasjon sier Jøsok Prosjekt AS:

”Luftledning som nettilknytning av Ringedalen kraftverk er vurdert som en dårlig driftteknisk løsning av følgende årsaker:

Det må uansett benyttes kabel i begge ender.

Området mellom alt. 3 og alt. 4 er så bratt og rasutsatt at en luftledning ikke kan regnes å bli driftsikker.

En kort innskutt luftledning medfører økte kostnader. Herunder nevnes økte kostnader pga. 2 kabelendemaster med tilhørende utstyr (6 overspenningsavledere, bruk av dobbelt så mange endeavslutninger (12 kontra 6) samt kostnader ved utførelse av 2 endemaster.

En innskutt luftledning på så korte overføringslengder som i dette tilfelle, er ikke en optimal driftteknisk løsning.

Konklusjonen blir da: Det bør benyttes kabel som nettilknytning av Ringedalen kraftverk. Ved bruk av kabel ligger det også inne synergieffekter i forbindelse ved etablering av vei. Dette er ikke tilfelle ved bruk av luftledning.”

Permanente linjer

Det etableres en tilknytning til eksisterende nett ved å legge en jordkabel i grøft i forbindelse med ny adkomstvei til stasjonen og langs eksis-

terende vei til Åsen trafostasjon. Kabelen blir ca. 1100 m lang. Videre inn gjennom adkomsttunnel, fram til kraftverkets transformator, legges kabelen i grøft eller i sandfylt kabelkanal av betong. Lengden på adkomsttunnelen vil være ca. 80 m.

Forbindelsen mellom Ringedalen kraftverk og Åsen trafostasjon utføres som en 66 kV jordkabel, TSLF, tverrsnitt 3x1x240 mm² Al.

Anleggskraft

Det opprettes samtidig stasjonsforsyning til Ringedalen kraftverk. Kapasiteten til stasjonsforsyningen gjøres sterk nok til å kunne brukes som anleggskraft i anleggsperioden. Det legges i samme grøft som stasjonsforbindelsen en 12 kV (22 kV) kabel, SNODD TSFL 3x1x50 mm² Al. Stasjonstrafoen vil være 12kV/240V, 500 kVA.

Koblingsanlegget

Det er ikke 66 kV koblingsanlegg i Åsen i dag, men trafostasjonen kan bli ombygget. I fremtiden må da Ringedalen kraftverk tilknyttes et nytt 66 kV bryterfelt. Det er imidlertid usikkert hvor dette bryteranlegget vil bli lokalisert.

Ringedalen kraftverk kan idriftsettes midlertidig mot Åsen i dag, ved å bruke en kompakt 66 kV bryter (kombinert effekt og skillebryterfunksjon med jordkniv og strøm trafo) koblet direkte mot Åsen trafo. Denne løsningen, som må godkjennes av AS Tyssefaldene som er områdekonsesjonær, kan kun brukes som en midlertidig løsning.

På lang sikt antas det at Ringedalen kraftverk må bygge/etablere et eget fullverdig 66 kV

bryterfelt, inkludert skillebrytere, effektbrytere, strøm og spenningstrafoer.

I tillegg kan det bli nødvendig med en ny 300/66 kV, 150 MVA trafo i Åsen, da dagens trafo begynner å bli fullastet. Hvor stor andel av disse kostnadene som vil bli liggende på Ringedalen kraftverk vites ikke, men den vil sannsynligvis være i størrelsesorden 10 -15 %. Antatte kostnader med disse tiltakene er tatt med i de samlede byggekostnader i prosjektet.

Systemmessig begrunnelse

Utbyggingen vil ikke forårsake kapasitetsproblemer i regional- eller sentralnettet.

3.3.10 Deponi/massetak

Steinmassene fra sprengningsarbeidene foreslås deponert i magasinet i Ringedalsvatnet. Hvis det antas at tilløps- og avløpstunnel har et tverrsnitt på 20 m², vil totalt deponert volum bli ca. 80 000 m³.

Tippen vil bli synlig når vannstanden er under NV, derfor vil den bli formet til slik at den vil fremstå best mulig tilpasset terrenget og innsjøbunnen.

Det vil i begrenset grad bli behov for uttak av masser.

3.3.11 Kjøremonster og drift av kraftverket

Kraftverket har ikke magasin og kjøres på tilsig.

3.3.12 Kostnadsoverslag

Følgende kostnadsoverslag er basert på kostnadsnivået pr. januar 2007. Her er tatt med kostnadene også for de øvrige alternativene.

Ringedalen kraftverk	Alt. 1 mill.NOK	Alt. 3 mill.NOK	Alt. 4 mill.NOK
Reguleringsanlegg	0,96		
Inntak/dam	3,35	4,84	4,84
Driftsvannveier	37,00	34,74	45,24
Kraftstasjon, bygg	17,47	17,47	17,47
Kraftstasjon, maskin	43,01	41,40	37,81
Kraftstasjon, elektro	24,81	24,81	24,81
Kraftlinje	7,96	7,96	5,48
Transportanlegg	4,54	4,54	1,03
Uforutsett	13,91	13,58	13,67
Planlegging/adm./erstatninger/tiltak	15,91	15,58	15,67
Finansieringsutgifter og avrunding	8,45	8,26	8,30
SUM UTBYGGINGSKOSTNADER	177,40	173,20	174,31

3.3.13 Tidsplan

Byggetiden er vurdert til ca. 18 måneder. Av klimatiske årsaker er det fordelaktig at arbeidene oppstartes på våren/ sommeren.

3.3.14 Produksjonsberegninger

Produksjonsberegningene er basert på tilsig fra NVEs avrenningskart 1961-1990. I produksjonsberegningene er tilsiget estimert som døgnverdier i perioden 1961-2004 skalert i forhold til vannmerke 50.1 Hølen.

Produksjon, vinter (1/10 – 30/4): 10,8 GWh

Produksjon, sommer (1/5 – 30/9): 45,3 GWh
Produksjon, årlig middel: 56,1 GWh

Prosjektet gir ingen økning i kraftgrunnlaget (eller "antall naturhestekrefter") som grunnlag for konsesjonsavgifter mv. (se kap 6.3.2 Kommuneøkonomi).

3.3.15 *Beskrivelse av alternative utbyggingsløsninger*

I dette kapitlet er omtalt utbyggingsløsninger som er utredet til samme nivå som omsøkte løsning (alternativ 4). Alternativ 1, med inntak i Mosdalsvatnet, har vært mye omdiskutert lokalt, mens alternativ 3, med inntak i Mosdalsbekken, er en variant av omsøkte løsning med plassering av kraftverket nærmere utløpet av Mosdalsbekken.

Det er to vesentlige argumenter for at alternativ 1 og 3 er forlatt:

- Miljømessige forhold ved alt.1, der særlig virkningene for Mosdalsvatnet blir sett på som negative.
- Hensynet til friluftslivsinteressene og kulturlandskapet er særlig blitt vektlagt.

Sikkerhet og merkostnader ved veifremføring til kraftstasjonen i alt. 1 og alt. 3.

Adkomst til utløp/påhugg langs ura ved Ringedalsvatnet er beheftet med usikkerhet på grunn av stabilitet og rasrisiko. Det antas at deler av ura ligger omtrent med rasvinkel, og at graving i skråningsfoten kan utløse ras lenger oppe. Sikker vei til stasjonen vil bli kostnadskrevede.

Tekniske løsninger

Ved alternativ 1 bygges det en inntakskonstruksjon med lukehus og varegrind i Mosdalsvatnet ca. 180 m vest for utløpet.

Det legges opp til etablering av et inntaksmagasin med mulighet for å regulere vannstanden innenfor ± 30 cm i forhold til naturlig vannstand. Dette er antatt å være innenfor naturlig vannstandsvariasjoner. Magasinet vil da utgjøre et vannvolum på ca. $0,2 \text{ Mm}^3$. I utløpet bygges det en ca. 12 m bred terskel.

Utgangspunktet for disponering av inntaksmagasinet er at variasjoner i vannstanden etter utbygging vil ligge innenfor naturlig vannstandsvariasjon. Hovedsakelig vil vannstandsendingene i Mosdalsvatnet merkes ved at vannstanden vil være noe lavere i perioder med moderat høyt tilsig. Dette er fordi vannstanden i inntaksmagasinet vil bli søkt holdt lavt, så lenge tilsiget er lavere enn øvre slukeevne pluss minstevannføringen. Dette skyldes ønsket om å utnytte den beskjedne flomdempingseffekten som er i inntaksmagasinet. Start-stopp-kjøring

for å utnytte lave tilsig på god virkningsgrad vil kunne gi kortvarige variasjoner i vannstanden utover det som fremkommer i kurvene. Dette gjelder særlig vinterstid, når tilsiget er lavt.

Ved alternativ 1 drives det trykksjakt fra inntaket i Mosdalsvatnet ved boring av et pilothull og opprømming til endelig diameter. Fra kraftstasjon i fjell sprenges det en tilløpstunnel med stigning ca.1:6 mot inntaket. Stasjonen legges ca.100 m vest for utløp Mosdalsbekken, mellom Mosdalsbekken og en stor ur enda lenger vest. Området er markert på fotoet på neste side. I stasjonen installeres en vertikal Pelton-turbin med slukeevne $5 \text{ m}^3/\text{s}$ og nominell effekt ca. 22,9 MW. Generatoren blir på ca. 25,4 MVA og spenning 10 kV. Transformatoren blir på ca. 25,4 MVA og omsetning 10 kV/66 kV.

Ved alternativ 3 vil kraftstasjonen bli plassert i fjell med samme beliggenhet som alternativ 1. I stasjonen installeres en vertikal Pelton-turbin med slukeevne $5 \text{ m}^3/\text{s}$ og nominell effekt ca. 22,4 MW. Generatoren blir på ca. 24,9 MVA og spenning 10 kV. Transformatoren blir på ca. 24,9 MVA og omsetning 10 kV/66 kV.

Det sprenges en tilløpstunnel på ca. 1035 m med stigning ca. 1:6 mot inntaket. Fra inntaket i Mosdalsbekken drives trykksjakten ved boring av et pilothull og opprømming til endelig diameter.

Ved begge alternativene vil det bli bygget en ny adkomstvei langs Ringedalsvatnet mot kraftverkets adkomsttunnel. De siste 0,9 km langs foten av ura er beheftet med usikkerhet på grunn av stabilitet og rasrisiko. Det må i utgangspunktet antas at deler av ura ligger omtrent med rasvinkel og at graving i skråningsfoten kan utløse ras lengre opp. Av samme grunn kan deler av ura være usikker mht. fylling. Stabiliserende tiltak, eventuelt støttemur vil sannsynligvis være påkrevd langs deler av veien. Det antas også at skredrisikoen er til stede langs deler av strekningen og at forebyggende tiltak er nødvendig dersom helårs adkomst med terengkjøretøy skal sikres. Total lengde ny adkomstvei vil være ca. 1500 m.

Tilknytningen til nett vil skje via jordkabel i grøft i forbindelse med ny adkomstvei til stasjonen og eksisterende vei mellom Åsen trafostasjon og ny adkomstvei, ca. 2200 m.

Utsprengte masser vil bli plassert i tipp i Ringedalsvatnet. For alternativ 1 dreier det seg om ca. 60.000 m^3 og for alternativ 3 om ca. 55.000 m^3 .

4. *Arealbruk og områdedisponering*

Ved utbyggingen vil en nytte den infrastruktur som allerede finnes i form av bl.a. veier og strømtilførsel. Det vil i begrenset grad være behov for å nytte arealer som til nå har vært uberørt. En arealdisponeringsplan for området er vist i vedlegg 6.

4.1 Bygg og installasjoner

Inntaksdam

Det bygges en ca. 3 m høy betongdam i Mosdalsbekken med planlagt overvann på ca. kote 980. Dammen antas å bli ca. 15 m lang. Vannvei og kraftstasjon legges i fjell.

Vei og kabel

Det bygges en ca. 0,6 km ny adkomstvei. Jordkabel legges i grøft i forbindelse med eksisterende/ny vei.

Tipp

Tippen er planlagt lagt i magasinet i Ringedalsvatnet i umiddelbar nærhet av adkomst- og utløpstunnelen. Arealbehovet er anslått til ca. 10-15 daa avhengig av hvilket tunneltverrsnitt som blir valgt. Tippen vil bli arrondert og vil ligge under NV.

4.2 Arbeidssteder og riggområde

Det skilles mellom hovedarbeidssted og mindre arbeidssteder. Åsenområdet ved Ringedalsvatnet planlegges å være hovedarbeidsstedet for kraftverk og vannveier. Dette vil medføre at det etableres midlertidige brakkerigger for innkvartering og kontor, samt teknisk rigg for tunnelarbeidene. Ved bekkeinntaket i Mosdalsbekken vil det bli foretatt en mindre, midlertidig tilrigging.

Riggområdet er planlagt ut fra at arbeidsstedet i stor grad skal være selvstendig med hensyn til administrasjon, drift, vedlikehold, innkvartering, osv. Riggområder og fasiliteter må etableres og vedlikeholdes i samsvar med de lov- og avtalemessige krav som myndigheter og arbeidsorganisasjoner stiller. Nedrigging og landskapspleie ved avslutning av arbeidene skal utføres ut fra krav fra myndigheter og utbygger. Typiske funksjoner innen et hovedriggområde er:

- Verksted
- Lager
- Betongblandeanlegg
- Ventilasjonsanlegg
- Anleggskontor
- Hvilebuer
- Slam- og oljeutskilleranlegg
- Drikkevannsforsyning
- Rense- og avløpsanlegg
- Parkeringsplass
- Landingsplass for helikopter. Her vil en nytte eksisterende landingsplass.
- Brakkerigg for innkvartering

Tilriggingen forutsettes holdt innenfor de områdene som er vist på arealdisponeringsplanen. Riggene vil kreve i størrelsesorden 5-10 daa. Områdene som er avmerket, er noe større for å oppnå en viss frihetsgrad for den endelige anleggsplanleggingen.

4.3 Grunneiere og fallrettigheter

I det følgende er vist en liste over grunneierne. Når det gjelder fallrettighetene, er det ennå litt uklart hvem som eier de øverste ca. 10 meterne, men alle parter er enig om at Statkraft eier mer enn 90 %. Det pågår forhandlinger om en minnelig overenskomst, der fallrettighetene og eiendomsgrenser endelig bestemmes.

Gnr.	Bnr.	Eier
64	2	Jakob Eitrheim
64	3	Sigmund Reidar Tokheim
64	4	Jakob Eide
64	5	Kristen Daniel Eitrheim
64	294	Sigmund Reidar Tokheim (1/3), Jakob Eitrheim (1/3), Kristen Daniel Eitrheim (1/3)
75	1, 2	Statkraft SF

5. Forholdet til offentlige myndigheter

5.1 Nødvendige offentlige og private tiltak for prosjektet

Odda kommune har et godt utbygd lokalsamfunn, der vannkraftutnyttelsen er velkjent og viktig for den offentlige økonomien. I driftsperioden vil utbyggingen bare gi ca. ett årsverk i økt sysselsetting. Det er derfor ikke behov for ny infrastruktur knyttet til veg, skole, barnehage, kollektivtransport mv. Tiltaket krever heller ikke utbygging av permanent avløpsanlegg eller elektrisitetsforsyning. Det vil bli etablert nødvendige anlegg for behandling av drensvann fra tunneler og sanitæravløpsvann fra brakkerigger mv. i anleggsperioden.

De av anleggsstedene som blir liggende lang unna offentlig vei, vil bli betjent med helikopter. I forbindelse med utbyggingen vil det heller ikke bli etablert nye, provisoriske eller permanente anleggsveier med unntak av en kort forlengelse av eksisterende vei.

5.2 Forholdet til kommunale og fylkeskommunale planer

5.2.1 Kommunale planer

I arealdelen til kommuneplanen i Odde er det meste av plan- og influensområdet til Ringedalen kraftverk markert som et LNF-område med prioritet friluftsliv.

Gjennom kommunedelplanen for idrett og friluftsliv har Odde kommune et uttalt mål om å satse på friluftsliv og folkehelse i bred forstand. Rydding/merking av turstier, etablering av hyttenett for barnefamilier, turstier med universell utforming og fiskekultivering er satsningsområder.

5.2.1 Fylkeskommunale planer

Ved kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder i Hordaland fylke, ble området rundt Rin-

gedalen og Mosdalen registrert som et viktig og verdifullt friluftslivsområde. Folgefonna nasjonalpark i vest og Hardangervidda nasjonalpark i øst er eksempler på områder i Odda kommune som ble gitt høyeste verdi og dermed registrert som svært viktige friluftslivsområder.

Prosjektet kommer ikke i konflikt med fylkeskommunale planer.

5.2.3 Samlet Plan

For Samlet Plan ble det i 1984 utarbeidet en vassdragsrapport for utbygging av Mosdalsbekken under betegnelsen Mosdalen, 214 Tyssø. Prosjektet ble plassert i gruppe 5, kategori 1. Planløsningen den gang var imidlertid et inntak i Mosdalsvatnet med en råsprenget tunnel øverst, frittliggende rørgate deretter og en kraftstasjon i dagen ved Ringedalsvatnet.

5.2.4 Navnebruk

Som et utgangspunkt er nyttet navn på 1:50.000 kartene i M711 serien.

5.3 Nødvendige tillatelser fra myndigheter

I forbindelse med utbyggingsplanene for byggingen av Ringedalen kraftverk med installasjoner, vil det bli søkt om tillatelse og godkjenning etter følgende lovverk:

Vannressursloven

Det vil bli søkt om konsesjon for inntak av Mosdalsbekken med utløp i Ringedalsvatnet.

Forurensningsloven

Det vil bli søkt om nødvendige tillatelser ved bygging og drift av anleggene.

Oreigningsloven

Det vil bli søkt om tillatelse til å ekspropriere nødvendig areal, dersom dette skulle bli aktuelt. Det vises til nærmere beskrivelse i kapittel 10. Statkraft innehar det meste av fallrettighetene og er selv den største grunneieren i området.

Kommuneplan/reguleringsplan

Dersom det blir nødvendig, vil det bli søkt om dispensasjon fra krav til reguleringsplan for riggområdet ved Ringedalsvatnet.

6. Naturmiljø, ressurser og samfunnsinteresser

6.1 Innledning

Planområdet ligger nord i Odda kommune og omfatter de to innsjøene Ringedalsvatnet og Mosdalsvatnet som ligger henholdsvis 465 og 992 meter over havet. Ringedalen kraftverk skal utnytte fallet (ca. 535 m) mellom Mosdalsvatnet kote 992 og Ringedalsvatnet. Mosdalsvatnet er i dag uberørt av vannkraftutbygging, mens Ringedalsvatnet er magasin for Oksla kraftverk og har en stor reguleringshøyde (92 m).

Av de 3 utredete utbyggingsalternativene har ett inntak i Mosdalsvatnet nær utløpet og de to andre i Mosdalsbekken ca. 100 m nedstrøms utløpet. Kraftverket plasseres i fjell med kort adkomsttunnel og med en inngangsportal mot Ringedalsvatnet. Det anlegges vei i strandsonen og i skogen like bak fra eksisterende vei opp til Ringedalsdammen og inn til kraftverket. Strømmen føres i kabel fram til eksisterende trafo på Åsen.

Driftstunnelen består av en rørtunnel/trykkunnel fra kraftverkshallen fram til inntaksjakten. Det er ingen bekkeinntak underveis. Einsetbekken blir følgelig urørt. Avløpet føres i tunnel ut i Ringedalsvatnet. Tunnelmassene vil ev. bli nyttet til veiformål og for øvrig plassert i Ringedalsvatnet.

Mosdalsvatnet ligger oppe på fjellplataet sør for Ringedalen og er et lite vann på 0,33 km². Områdene rundt Mosdalen er skogløse og har et typisk lavalpint preg. Jordsmonnet er tynt med bart fjell i dagen flere steder og vegetasjonen er relativt fattig. Det ligger et sel i området som er sentral ved samlingen av sau om høsten. Området her er kraftig beitepåvirket og naturlig gjødslet fra alle beitedyrene.

Planområde ligger innfor et stort fjellområde med en rekke reguleringsanlegg og magasiner. Utbyggingen av Tyssøvassdraget startet i 1906 og omfatter i dag 6 kraftverk og én pumpestasjon: Oksla kraftverk, Skjeggedal pumpe, Tyssø II, Mågeli, Nedre Bersåvatn og Øvre Bersåvatn samt Håvardsvatn med en samlet produksjon på nær 2 TWh. I nedbørfeltene til kraftverkene finnes i alt 9 reguleringsmagasin.

Ved Åsen trafo i vestenden av Ringedalsvatnet er det et konglomerat av kraftlinjer. Den viktigste (i forhold til konsekvensene av prosjektet) er 300 kV Åsen – Røldal som passerer gjennom nedbørfeltet til Mosdalsvatnet og ganske nær innsjøen.

6.1.1 Influensområdet

De synlige, permanente arealinngrepene som skal vurderes, vil i hovedsak bestå i:

- Etablering av inntaksdam i Mosdalsbekken
- Forlengelse av veien forbi Åsen hytteområde og fram til inngangsportal til kraftverket
- Redusert vannføring i Mosdalsbekken, særlig mellom bekkeinntaket og ned til samløpet med Einsetbekken.

6.1.2 Viktige spørsmål som er utredet

Hva vil utbyggingsplanene ha å si for det biologiske mangfoldet langs Mosdalsbekken og i veitraseen langs Ringedalsvatnet?

I hvor stor grad vil friluftinteressene og landskapet/kulturlandskapet i Mosdalen – Ringedalsområdet bli berørt av utbyggingsplanene?

De undersøkelser og utredninger som inngår i konsekvensutredningen bygger på det utredningsprogram som er fastsatt i brev fra NVE

av 5. mars 2008 og er utført under ledelse av uavhengige konsulenter i Ask Miljørådgivning AS. De faglige utredningene er baserte på bestemmelsene om konsekvensutredning i Plan- og bygningsloven og NVE sin Veileder for konsekvensbehandling av vannkraftsaker, 1/98 samt DN's håndbøker og Vegvesenets Håndbok 140. Det er lagt vekt på de interessene som utbyggingsplanene får mest å si for, og som nå er identifiserte gjennom kontakter og møter i forbindelse med melding og konsekvensutredningsarbeidet.

Omfanget av de enkelte utredningene er utført i forhold til de virkningene en ventet at inngrepene vil medføre, og den kjensgjerningen at det finnes en rekke vassdragsinngrep i området. Det er tatt utgangspunkt i rapporter og ellers relevant grunnlagsmateriale/informasjon som er fremskaffet hos bl.a. miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Hordaland, Hordaland fylkeskommune, Odda kommune, Odda/Ullensvang Turlag og lokale instanser med interesser i eller kunnskap om fagfelt/næring. Grunneierne har her bl.a. vært behjelpelige med detaljkunnskap om området.

De utdrag fra fagrapportene som her er foretatt er utført av Statkraft selv. Det fokuseres på de viktigste faglige, ressursmessige og samfunnsmessige verdier i tiltaksområdet og de antatt vesentligste virkninger av utbyggingsplanene. For videre detaljert beskrivelse vises til fagrapportene.

En rekke fagpersoner har bidratt til utredningsarbeidet. En liste over bidragsyterne finnes i vedlegg 2. Det er gjennomført et relativt omfattende arbeid med egne registreringer og målinger. Bl.a. kan nevnes at undersøkelsen av kulturminner er foretatt i henhold til kulturminnelovens § 9 som bl.a. innebærer prøvestikk i marken.

Feltarbeidet ble i hovedsak utført i perioden juli – august 2007. En oversikt over personer med ansvar for de ulike miljø og samfunnsfaglige områdene følger på neste side.

6.1.3 Arealinngrep og reguleringsplan

Det er utarbeidet en arealdisponeringsplan for tipp og riggområdet ved Ringedalsvatnet og en skisse for liten rigg ved Mosdalsvatnet.

6.1.4 Forholdet til Samla Plan for vassdrag og verneplaner

Prosjektet ble behandlet i Samlet Plan i 1984 under betegnelsen Mosdalen, 214 Tyssø og plassert i gruppe 5, kategori 1. Det er i foreliggende prosjekt gjort flere miljømessige tilpasninger som har redusert konflikter med naturmiljø og brukerinteresser.

Planene berører ikke verna vassdrag.

6.2 Dagens situasjon

Beskrivelsen i det følgende er i hovedsak hentet fra fagrapportene. Det vises derfor til disse for

mer detaljerte beskrivelser og vurderinger samt til en sammenfattende rapport for alle fagutredningene.

6.2.1 Hydrologi

Overflatehydrologi

Nedbørfeltet til Mosdalsbekken ved utløpet av Mosdalsvatnet er ca. 18 km², og midlere tilsig er i henhold til NVEs avrenningskart for området ca. 57 Mm³/år eller 1,8 m³/s.

Utbyggingsfeltet ligger relativt høyt, og har et hydrologisk regime med lavt vintertilsig og høyt tilsig fra starten av vårfloppen og utover sommeren og høsten. Tilsiget på sensommeren vil i stor grad være bestemt av snømagasinets størrelse og temperaturen. Særlig etter snørike vintre vil tilsiget kunne være høyt hele sommeren og høsten frem til temperaturene synker.

Karakteristiske lavvannføringer

Som nevnt ligger utbyggingsfeltet høyt og er vesentlig mindre enn sammenligningsfeltene. Det er derfor liten grunn for å anta at lavvannføringene om vinteren er høyere enn for noen av sammenligningsseriene, selv om et høyere middeltilsig i Mosdalsvatnfeltet kan trekke noe i motsatt retning.

På bakgrunn av dette vurderes alminnelig lavvannføring til ca. 2,5-3 l/(s*km²), svarende til 50 l/s, mens 5-persentiler vinter og sommer vurderes til hhv. 2 og 20 l/(s*km²), svarende til 36 og 360 l/s, i utbyggingsfeltet.

Grunnvann

I følge NGUs grunnvannsdatabase finnes det ikke grunnvannsressurser/brønner i verken fjell eller løsmasser i området.

6.2.2 Is, vanntemperatur og lokalklima

Det foreligger ikke målinger av vanntemperatur og isforhold i det aktuelle vassdraget. Vurderingene av vanntemperatur og isforhold er derfor gjort ut fra områdets terreng, høyde over havet, innsjøenes størrelse, vannføringsberegninger, beskrivelser av utbyggingen samt bilder fra befaringer. Erfaring fra tilsvarende bratte vassdrag i andre deler av landet har vært benyttet. Siden det er knyttet stor usikkerhet til dagens vanntemperatur, er det lagt vekt på å anslå mulige endringer i temperaturen. Disse vil også bære preg av usikkerhet, omtrent i samme størrelsesorden som endringen selv.

Mosdalsvatnet er uregulert. Vanntemperatur og isforhold følger derfor en naturlig syklus som livet i vannet er tilpasset. Det samme gjelder Mosdalsbekken. Den er dominert av vannmassene fra Mosdalsvatnet og har litt lavere vanntemperatur på forsommeren og litt høyere vanntemperatur på høsten enn elver som ikke har innsjøer oppstrøms. Mosdalsbekken ender i Ringedalsvatnet som allerede er kraftig påvirket

av reguleringer med hele 92 høydemeters reguleringssoene.

6.2.3 *Flom, løsmasser, erosjon og sedimenttransport*

Flomforhold

Ut fra utbygningsområdets størrelse og beliggenhet vil det ikke være urimelig å anta at store flommer i vassdraget kan være på over 20 m³/s. Vår og tidlig sommer er dominerende flomseong, hvor kombinasjonen intens snøsmelting og nedbør vil gi de største flommene. Kraftig regnvær på høsten kan imidlertid også gi betydelige flommer, i mulig kombinasjon med snøsmelting.

Løsmasser

Berggrunnen i området mellom utløpet av Mosdalsvatnet og Ringedalsvatnet består av granitt, mens Mosdalsvatnet ligger i en forkastningssone med glimmerskifer og noen vulkanske bergarter. Inntaket for alle tre utbyggingsalternativene ligger i et område hvor det hovedsakelig er bart fjell og lite løsmasser.

Langs nedre del av Mosdalen og langs Ringedalsvatnet er det stedvis betydelige løsmasseavsetninger i form av urmasser og skred med til dels grov blokk.

Erosjon og sedimenttransport

Berggrunnen mellom Mosdalsvatnet og Ringedalsvatnet består som nevnt av granitt, og Mosdalsbekken renner stort sett på bart fjell på denne strekningen. Det er derfor liten erosjon og sedimenttransport på denne elvestrekningen i dag.

6.2.4 *Vannforsyning, vannforurensning og avfallsbehandling*

Vannkvalitet omtales under kapittelet om fisk og vannkvalitet. Vurderingene i foreliggende fagrapport er basert på tiltakshavers utbyggingsplaner, tilgjengelig kartmateriale og kommunale planer. Odda kommune ved VAR-avdelingen har bistått i vurderingen av konsekvenser for vannkilder. Det er videre tatt kontakt med et lokalt avfallselskap i vurderingen av motaksmuligheter og kapasitet til å ta imot byggingssavfall i de ulike fraksjoner. I oppsummeringen av konsekvenser er det gjort en tilpasning til Vegvesenets håndbok 140 for at aspektet knyttet til forurensning kan sammenstilles med resultatene fra de øvrige fagrapportene.

Status forurensning

Forurensningssituasjonen i området er i dag moderat i de lavereliggende områdene, hvor potensielle kilder til forurensning er eksisterende kraftinstallasjoner, avrenning fra hyttefeltet og tungmetaller fra vollene på skytebanen. I Mosdalen er eneste kilde til forurensning eventuell avrenning fra utedoene i tilknytning til turistfor-

eningshytta samt næringsstoffer og bakterier fra beitedyr og fuglebestandene i området.

Avfallshåndtering i Odda kommune

Kommunens avfallsmottak ligger på Lindenes to kilometer sør for Tyssedal mot Odda. Mottaket håndterer alle typer avfall og fraksjoner. Mottaket behandler ikke avfallet, men sorterer og sender det videre til resirkulering, forbrenning, deponering eller annen sluttbehandling. Ved store avfallsmengder kan det være hensiktsmessig å levere avfallet direkte til sluttmottakere i stedet for å ta veien innom Lindenes avfallsmottak. Bioplan Norge AS som er samlokalisert med avfallsmottaket på Lindenes har ansvar for transport og henting av avfall, og driver i tillegg med utleie av containere.

Vannkilder og sårbare lokaliteter

Det er totalt to sårbare lokaliteter samt tre ulike vannkilder som kan bli påvirket av tiltaket. Den ene lokaliteten er Mosdalen som er et viktig friluftsområde hvor det blant annet ligger en turistforeningshytte. Den andre lokaliteten er Åsen hyttefelt hvor det finnes et 30-talls hytter med relativt høy standard og bruksfrekvens. Av vannkilder er Vetlevatnet som ligger rett nedenfor Ringedalsmagasinet vannkilde for Tyssedal sentrum. De andre vannkildene er Mosdalsvatnet som er et naturlig sted å hente vann for turistforeningshytta i Mosdalen og Mosdalsselet, og bekker i området rundt Åsen hyttefelt hvor hyttefolk henter vann.

6.2.5 *Naturmiljøet og biologisk mangfold*

Statusbeskrivelse og verdivurdering

Mosdalsvatnet ligger oppe på fjellplatået sør for Ringedalen og er et lite vann på 0,33 km². Områdene rundt Mosdalen er skogløse og har et typisk lavalpint preg. Jordsmonnet er tynt med bart fjell i dagen flere steder og vegetasjonen er relativt fattig. Det ligger et sel i området som er sentral ved samlingen av sau om høsten. Området her er kraftig beitepåvirket og naturlig gjødslet fra alle beitedyrene. Lokaliteten kan beskrives som en kalkfattig, stedvis fuktig beitemark som muligens kan kategoriseres som en biologisk viktig naturbeitemark i henhold til DN-systemet. Det er ingen indikasjon på at det finnes særlige truede og sjeldne arter på lokaliteten.

Mosdalsbekken

Fra Mosdalsvatnet går bekken i bratte kast nedover fjellsiden til Ringedalsvatnet. Et stykke ned i fjellsiden møter Mosdalsbekken Einsetbekken, og sammen renner de videre ned til Ringedalsvatnet gjennom et skogområde. Fossen i Mosdalsbekken har verken høyt nok fall eller stabil nok vannføring til at fossesprutsoner etableres. Vegetasjonen langs Mosdalsbekken er ikke særlig avhengig av elvens tilstedeværelse.

Bart berg er vanligste elvebredd, og i områder hvor det er grunnlag for vegetasjon, går skogen helt ned til bekken. Langs elven nederst, hvor skogen tetner til, dominerer blåbærskog med furu, bjørk og selje. Marksjiktet består av trivielle arter.

Ringedalsvatnet

Ringedalsvatnet ligger 530 meter lavere enn Mosdalsvatnet og er omgitt av bratte fjell- og luser på alle kanter. Området er sterkt påvirket av kraftutbygging og Ringedalsvatnet har en reguleringsone på hele 92 meter.

Områdene fra utløpet av Mosdalsbekken og vestover mot eksisterende trafostasjon består av en mektig steinur i midten med skogområder på begge sider. Steinura ligger vendt mot nordvest og er stedvis bevokst med bjørk og furu. Ura er et spesielt og mektig landskapselement, men har trolig liten verdi i biologisk sammenheng. Mellom Mosdalsbekken og ura går en bred tunge av skog med tilsvarende verdier som skogen beskrevet i Mosdalsbekken nedre del.

I områdene fra ura og bort mot eksisterende trafostasjon og hyttefelt ligger et fint skogområde opp mot Åsen hyttefelt. Stedvis er det plantet inn gran, men her finnes også forekomst av grove ospetrær som er viktig for fuglelivet.

Langs et bekkedrag er det frodig løvskog med potensial for biologiske kvaliteter. Influensområdet dekker en gradient fra rolige landskapsformer med myr og vier rundt Mosdalsvatnet, via bratte skrenter med rogn og vier ned langs Mosdalsbekken til blandingsskog nede ved Ringedalsvatnet. Dette gir grunnlag for en relativt rik fuglefauna. Det er registrert nesten 100 ulike fuglearter i denne delen av Odde kommune, deriblant flere truede arter som er oppført på den norske rødlista. Særlig interessant er forekomsten av hvitryggspett som observeres jevnlig ved Åsen hyttefelt.

Jaktbart vilt

De øvre delene av influensområdet inngår i et større område som er avmerket som beiteområder for villrein. I luserne rundt Ringedalsvatnet jantes det både hjort og elg, og det meldes om at det er i ferd med å etablere seg rådyr i området. Se for øvrig opplysninger om jaktaktivitet under "utmarksressurser".

Inngrepsfrie områder og verneinteresser

Ringedalen er fra før sterkt påvirket av kraftutbygging og det finnes ikke lenger inngrepsfri natur etter INON-kriteriene i denne delen av influensområdet. Mosdalen ligger i ytterkanten av et større sammenhengende inngrepsfritt område, men en kraftledning som krysser forbi her har ført til bortfall av det meste av inngrepsfri natur også her. Totalt vil inngrepet føre til bortfall av omtrent 0,62 km² inngrepsfri natur i laveste INON-kategori.

Det er ingen vernede områder innenfor tiltaks- eller influensområdet.

Grensen til Hardangervidda nasjonalpark er ca. 5 km innover fjellet øst for inntaksalternativene i Mosdalen. Tiltaket vil ikke ha noen påvirkning på nasjonalparken.

Fisk og vannkvalitet

I forbindelse med konsekvensutredningen har det vært utført prøvafiske med garn, og fiske med elektrisk fiskeapparat i Mosdalsvatnet ved inn- og utløpsbekker. I tillegg ble det tatt en stikkprøve av vannkvaliteten den 12. september 2007 nær utløpet av Mosdalsvatnet. Vannprøvene ble analysert for parametere som har betydning for fisk; pH, alkalitet (bufferkapasitet), kalsium og total aluminium. Analysen ble utført av Hardanger Miljøsester AS i Odde.

Det har ikke vært gjennomført feltundersøkelser i Ringedalsvatnet i forbindelse med dette arbeidet, men vurderingene er basert på data fra tidligere undersøkelser i vatnet. Det er også innhentet informasjon fra ressurspersoner som har god kjennskap til både Mosdalsvatnet og Ringedalsvatnet.

Statusbeskrivelse og verdivurdering

Prøvefisket viste at Mosdalsvatnet har en middels tett bestand av ørret. Totalt ble 41 ørreter fanget ved prøvefisket, og av disse var tre fettfinneklippet, hvilket betyr at de har vært satt ut av Tyssedal jakt- og fiskelag. Gjennomsnittsstørrelsen til kjønnsmoden hunnfisk var ca. 30 cm, noe som kan regnes som middels størrelse og indikerer middels vekstforhold. Noe lav kondisjonsfaktor, hvit kjøttfarge og fravær av store næringsdyr i dietten, underbygger at næringstilgangen er noe begrenset sett i forhold til antall fisk i vannet. Rekrutteringen synes å være god. Ved el-fiske ble det noe overraskende fanget få ørreter både i utløpsbekken og den største innløpsbekken. De mindre bekkesigene rundt vannet har imidlertid en funksjon i rekrutteringen. Det ble fanget et stort antall årsyngel i strandsonen, noe som kan indikere innsjøgyting.

I Mosdalsvatnet ble det målt en pH på 6,34. Bufferkapasiteten eller alkaliteten ble målt til 0,02 mmol/l. Kalsium og aluminium ble målt til henholdsvis 520 µg/L og <10 µg/l.

Vannprøvene viste en tilfredsstillende pH, men lav bufferkapasitet gjør at Mosdalsvatnet er følsomt for forsurening. Tidligere registrert fiske-død kan skyldes surstøt-episoder med giftige, labile aluminium-ioner. Dette er ioner som reagerer med fiskens gjeller og setter disse ut av funksjon.

Mosdalsbekken

En kort strekning på ca. 150 m fra Mosdalsvatnet og nedover synes godt egnet som leveområde for ørret, da særlig som gyte- og oppvekstområde for ørreten i Mosdalsvatnet. Likevel ble det fanget svært få ørreter på denne strekningen

ved el-fiske. Videre nedover mot Ringedalsvatnet er Mosdalsbekken preget av stort fall og få kulper, og den er dermed lite egnet som leveområde for ørret. Antagelig har ikke bekken noen egen bestand av ørret.

Ringedalsvatnet

Ringedalsvatnet har en tett og småvokst bestand av naturlig rekrutterende ørret. Gjennomsnittlig lengde hos kjønnsmoden hunnfisk er her godt under 25 cm, noe som viser at vekstforholdene er dårlige. Kun enkelte store fiskespisende ørreter har blitt fanget de senere årene. Få tilløpselver eller bekker som egner seg til gytting, gjør at det er innsjøgytting som opprettholder rekrutteringen til vannet. Tyssedal jakt- og fiskelag har de senere årene samlet inn småørret fra Ringedalsvatnet og føret disse opp til størrelser på 500 -1000 g, før utsetting i andre vann i Tyssedalsfjellene.

6.2.6 Kulturminner og kulturmiljø

Datagrunnlaget

Utredningen baserer seg på den generelle kunnskap som allerede finnes om området. Slik kunnskap finnes i ulike kilder herunder: Askeladden - databasen for kulturminner, SEFRAK registeret, bygdebøker og annen litteratur, kommunale oversikter, litteraturstudier, andre relevante utredninger og verneplanarbeider, verneplan for vassdrag, kulturminneavdelingen i Hordaland fylkeskommune, lokale ressurspersoner, museumspersonale, historielag m.m.

§ 9 registrering

I tillegg er det gjennomført en befarings- og registrering i planområdet. En § 9 registrering i henhold til Lov om kulturminner ble gjennomført parallelt med befarings- og konsekvensutredningen og det er utarbeidet en egen enkel rapport fra disse registreringene. Befaringen ga grunnlag for vurdering av influensområde, definering av kulturmiljøer, samt verdivurdering av kulturminner og kulturmiljø.

Statusbeskrivelse og verdivurdering

Planområdet grenser mot Hardangervidda, hvor det er rike funn etter jakt, fangst og beitebruk i tidligere tider. Det er færre funn i de vestlige delene av Hardangervidda. Det er kjent oppmurte ledegjerder sør for utløpsosen fra Ringedalsvatnet, og mange stedsnavn viser til reins- og rypejakt. Det er et spørsmål om hvorvidt fangst- og jegerfolket, som vi finner spor etter ved Sørfjorden, også benyttet jaktområdene på vidda. Også i senere tid kan det ha vært drevet jakt og fangst her, og det har vært et utbredt beitebruk og setring i nyere tid.

I tiden etter hundreårsskiftet endret Odda seg fra å være et idyllisk turiststed til det største industristedet i Hordaland. Tyssedal er tettstedet like nord for Odda sentrum og er i dag et

klassisk vestnorsk industrisamfunn. De viktigste kulturminneverdiene er derfor knyttet til Tyssedal som industristed. Kraftverkene og industriutviklingen er svært sentral i videreutviklingen av Oddas og Tyssedals identitet og betydning som sted. Tyssedal kraftverk med tilhørende installasjoner og anlegg ble fredet iht. Lov om kulturminner i 2000. I tillegg til den fredete kraftstasjonen er Ringedalsdammen fra 1918, ved vestenden av Ringedalsvatnet, også vurdert å ha nasjonal verdi, selv om den ikke inngår i fredningen. Tekniske anlegg i Skjeggedal som Mågelibanen og den gamle turistvegen, er også sentrale kulturminner for forståelsen av en større helhet som stedet Tyssedal representerer, og vurderes å ha stor verdi.

I Mosdalen ligger en støl og stølsvoll i nordvestenden av vannet. Disse er et viktig element i det landskapsrommet som Mosdalen utgjør. Stølen var i drift i første halvdel av 1800-tallet og igjen på begynnelsen av 1900-tallet fram til slutten av 1920-tallet. Det har opprinnelig stått tre sel på stølen. Selet som står i dag er restaurert på 1990-tallet. Stølen er vurdert å ha middels til stor lokal verdi.

Vurdering av potensial for automatisk fredete kulturminner

Langs Ringedalsvatnet vurderes potensialet for automatisk fredete kulturminner som svært lite. Det er ur, blokkrik mark, fjell i dagen og tynt løsmassedekke i tiltaksområdet. I Mosdalen vurderes potensialet som noe større. En registrering langs vannet resulterte i funn av en mulig husuft. Ellers ble ingen kulturminner registrert.

6.2.7 Landbruk og naturressurser

Statusbeskrivelse og verdivurdering

Utmarksressurser

I Mosdalen og oppover i høyden finnes et 30 km² stort beiteområde hvor det slippes 250-300 sauer. Det er ikke beiteaktivitet i områdene ned mot Ringedalsvatnet. Ved innsanking benyttes et gjerde ved Mosdalsselet for å sperre sauene inne.

Mosdalen inngår i et storvald og er tellende areal ved tildeling av reinskvote for reinstammen på Hardangervidda. Dalsidene rundt Ringedalsvatnet inngår i jaktvald både for elg og hjort. I 2007 ble det gitt fellingsstillatelse for syv hjort og en elg. Fiske og småviltjakt administreres av Tyssedal Jakt og fiskelag. Kombinert årskort for fiske og småviltjakt koster 200 kr og årlig selges det om lag 180 kort. Mosdalsvatnet er et populært fiskevann lokalt. Her finnes en noe tett bestand av ørret og vanlig størrelse ligger fra 100-300 g.

Ringedalsvatnet inneholder en tett bestand av småvokst ørret, i tillegg til noen svært få store fiskespisende ørret. Bruken av vannet er beskjeden. Samlet vurderes utmarksressursene i området til å ha middels verdi.

Skogbruksressurser

Det finnes enkelte granplantefelt i området og mindre grupper med hogstmoden naturskog. Boniteten er imidlertid lav og tilgjengeligheten vanskelig. Dette gjør at skogressursene har liten verdi.

Mineral- og masseforekomster

Det er ingen kjente mineral- eller masseforekomster i tiltaksområdet.

*6.2.8 Landskap og friluftsliv**Statusbeskrivelse og verddivurdering*

Planområdene ligger i region 15 Lågfjellet i Sør-Norge og underregion 15.6 Vestvidda. Dette er en samlegruppe for snaufjellsområder opp til ca. 1500 moh. inklusive enkelte smådaler og topper med høyfjellskarakter. Vest for Langfjella preges landskapet mange steder av bart fjell og tynt og usammenhengende løsmassedekke. På Vestlandet er det ofte korte vassdrag og bratte relieffer.

Tradisjonelt har områdene i stor grad vært brukt til fiske, jakt og stølsdrift. Plan- og influensområdet kan deles i to distinkte deler: Ringedalen og Mosdalen.

Ringedalen

Ringedalen utgjør et svært velavgrenset landskapsrom rundt Ringedalsvatnet, med bratte kanter rundt på alle sider. Området er sterkt påvirket av kraftutbyggingen. Deler av kraftanleggene, inkludert Ringedalsdammen, har kulturhistorisk verdi i kraftutbyggingssammenheng.

Mosdalsbekken og Einsetbekken er de to mest spektakulære uregulerte bekkestrengene ned mot magasinet i den sørvestre delen av Ringedalsvatnet, men det er Einsetbekken som er mest synlig fra de områdene der folk i hovedsak ferdes og oppholder seg. I nordvestenden av Ringedalsvatnet ligger det en god del hytter.

Mosdalen

Mosdalen ligger på "neste plata" i landskapet, ca. 500 m ovenfor Ringedalsvatnet. Også Mosdalen har en ganske velavgrenset gryteform, men relieffet er langt mykere. Vannet er også mindre i arealmessig utstrekning og området oppleves som å ha en intim karakter. I nordvestenden er det en fin gammel stølsvoll og nord for vannet ligger det en turisthytte (Mosdalsbu).

Turstien fra Ringedalen opp mot Mosdalbu følger i større og mindre grad eksisterende kraftledningstrasé, men oppe ved selve Mosdalsvatnet skiller disse lag, og turstien videre østover mot Reinaskorsbu går over en hengebru på nordsiden av vannet, mens kraftledningen fortsetter sørover på vestsiden av vannet.

300 kV-ledningen som går gjennom Mosdalen gjør at området ikke har en inngrepsfri karakter, men fordi kraftledningen ligger såpass godt tilbaketrukket fra den nordre og mest sen-

trale delen av området og med bakgrunnsdekning i fjellformasjonene bak, oppleves området likevel som å ha en nokså uberørt karakter, ikke minst rundt utløpsosen til Mosdalsbekken. Ut-synsretningen fra det restaurerte Mosdalsselet er vendt mot Mosdalsvatnet. Området rundt Mosdalsvatnet vurderes derfor som sårbart overfor inngrep. Det er ikke registrert landskapsområder eller enkeltforekomster med verneverdi i influensområdet.

6.2.9 Samfunn

Opplysninger om innbyggertall, næringsliv, reiseliv, sysselsetting, skatter og avgifter er hentet fra kommuneplan for Odda kommune, Statistisk Sentralbyrå, OED, NVE og andre relevante kilder tilgjengelige på internett. Utredningen bygger også på intervjuer med ansatte i kommunen.

Geografisk beliggenhet

Odda kommune ligger sørøst i Hordaland fylke, omkranset av nasjonalparkene Folgefonna i vest og Hardangervidda i øst. Store deler av kommunen er høyfjell og isbre og 90 % av arealet ligger høyere enn 600 meter over havet.

Næringsliv og sysselsetting

Odda er kjent som en industri- og vannkraftkommune. Kommunen er rikt utstyrt med naturressurser som har gitt et godt grunnlag for næringsvirksomhet. Etter at smelteverket ble nedlagt er kommunen inne i en omstillingsperiode for å skape ny sysselsetting. De dominerende og kraftbaserte bedriftene Boliden Odda AS og Tinfos Titan & Iron er svært viktige arbeidsplasser. Et stort omfang av underleverandører av varer og tjenester har nytte av de store bedriftene, og de lange industritradisjonene i Odda har gjort at kommunen har opparbeidet seg solid kompetanse innen mange fagfelt. Kjøp av varer og tjenester fra det lokale næringslivet er svært aktuelt i forbindelse med utbyggingen av Ringedalen kraftverk.

Reiseliv og turisme

Odda er også godt kjent som turiststed, på grunn av sin storslagne natur med isbreer, fosser og fjord konsentrert på et lett tilgjengelig område. Besøkende kommer ofte fra Tyskland og Holland, og fra de fleste deler av Norge. Gode overnattingsmuligheter finnes på alt fra hotell og gjestehus til hytter og fjellgarder.

Kjente turistattraksjoner er nasjonalparkene Hardangervidda og Folgefonna med brearmen Buarbreen, beliggende på hver sin side av Odda sentrum. Trolltunga og Preikestolen over Ringedalsvatnet, samt Røldalsfjellet er også viktige attraksjoner. Skjeggedal og Tyssedal har stort potensial, og opprustningen av kraftstasjonen Tyssø I til museum er et pågående prosjekt. Selve utbyggingsområdet for Ringedalen kraftverk utpeker seg ikke som spesielt i turistsam-

menheng, men er likevel noe besøkt av tilreisende friluftslivsentusiaster i sommerhalvåret.

Befolkningsutvikling

Per 1.1. 2007 var det 7154 innbyggere i kommunen. Siden 1993 har folketallet sunket med gjennomsnittlig 0,8 % hvert år. En viktig årsak til denne nedgangen har vært fraflytting i forbindelse med nedleggelsen av hjørnesteinsbedriften Odda smelteverk. Kommunen ønsker å snu denne utviklingen ved å skape nye arbeidsplasser i flere sektorer.

6.3 Virkninger av utbyggingsplanene

6.3.1 Anleggsfasen

Overflatevann

Det vises til omtale under driftsfasen.

Grunnvann

Tunneldrift kan påvirke drenering av overflatevann og grunnvann. For alle tre alternativene er avrenningsforholdene gode og bergmassene generelt kompakte og tette. Enkelte av svakhetssonene vist i figuren over kan imidlertid være av en slik karakter at vannlekkasjer kan inntreffe under tunneldriften. Erfaringer fra utbyggingen av Tyso II tilsier riktignok at risikoen for større lekkasjer er liten, men at en må ta høyde for noe lekkasjeproblem i den videre planleggingen og prosjekteringen.

Det anbefales å gjennomføre en grundigere feltkartlegging for å vurdere type og omfang av sikringstiltak ved tunneldrift.

Is, vanntemperaturforhold og lokalklima

Anleggsfasen innebærer ingen spesielle konsekvenser for vanntemperatur-, isforhold og lokalklima.

Vannkvalitet, vannforsyning, forurensning, støy og avfallsbehandling

Utbyggingen av Ringedalen kraftverk representerer en beskjeden risiko for forurensning. Alle påpekte kilder til forurensning skal kunne unngås ved en fornuftig planlegging og en hensynsfull framferd. Alvorlige skader kan oppstå ved ekstraordinære uhell som at anleggsmaskiner velter ut i Ringedalsvatnet eller vannkilden Vetlevatnet, men faren for at dette skal skje er så vidt liten at det ikke er rimelig å regne dette som en konsekvens av anleggsutbyggingen. Når også de beskrevne tiltak mot forurensning gjennomføres, vil alle påvirkninger på miljøet fra forurensning og avfall få ubetydelig omfang.

Vannkilder

Vannkilden til Tyssedal sentrum, Vetlevatnet, vil ved normale driftsforhold ikke kunne påvirkes av anleggsperioden. Anleggsarbeidene kan til en viss grad påvirke vannkvaliteten i Ringedalsvatnet i de vestre deler av vannet med blant

annet blakking i anleggsperioden. Vannet fra Ringedalsvatnet renner imidlertid ikke ned til Veslevatn med mindre ekstreme nedbørsmengder gir overløp over damkrona eller nødslipp gjennom bunnlukene i dammen. Ved normalsituasjoner vil alt vannet fra Ringedalsvatnet gå i tunnel ned til Sørfjorden. I anleggsperioden er det en forutsetning med lav vannstand i magasinet og faren for overløp er derfor neglisjerbar.

Anleggsveien som er planlagt inn til kraftverket vil gå nedstrøms alle lokale vanninntak i området Åsen hyttefelt. Tiltaket vil derfor ikke kunne medføre forurensning av disse.

Vannet i deler av Mosdalsvatnet kan ved valg av inntak i selve vannet bli blakket i en kortere periode i forbindelse med sprengning. Valg av inntak i Mosdalsbekken vil forhindre dette. I tillegg vil eventuelle akutte utslipp av kjemikalier og drivstoff kunne gjøre Mosdalsvatnet uegnet som drikkevann. Faren for slike utslipp vil være svært liten.

Åsen hyttefelt

Anleggsperioden i området vil vare i ca. 1,5 år og vil kunne medføre støy og støvplager for brukere av området. Adkomstveien frem til den planlagte kraftstasjonen og tunnelutslaget ved Ringedalsvatnet vil komme nært på hyttene som ligger lengst nede i hyttefeltet. Transporten forbi hyttefeltet vil imidlertid begrense seg til transport av utstyr og personell da overskuddsmasse skal dumpes i nærheten av tunnelutløpet. I tørre perioder kan støving fra anleggsveien medføre noe plager.

Mosdalen

Mosdalen har betydning for friluftslivet. Området er sårbart for vegetasjonsskader, forurensning og forsøpling. Områdets verdi er tett knyttet til estetiske kvaliteter og opplevelse av fin natur. Virksomhet i anleggsperioden og tydelige spor etter anleggsvirksomhet vil kunne forringe disse verdiene dersom en ikke tar tilstrekkelig hensyn. Ved hensynsfull framferd og god orden på byggeplassen vurderes faren for forurensning og forsøpling ved Mosdalsvatnet som liten.

Naturmiljø og biologisk mangfold

I anleggsfasen vil det være vesentlig mer aktivitet i området enn hva som er vanlig, og utbyggingen vil derfor i en begrenset periode medføre økt forstyrrelse av dyrelivet. Områdene oppe ved Mosdalsvatnet er avmerket som beiteområder for villrein. Dette er en art som er svært sensitiv for forstyrrelse og later til å sky områder med menneskelig aktivitet og installasjoner. Anleggsperioden her oppe vil være en begrenset periode og konsekvensene for villrein vil være moderate.

Nede ved Ringedalsvatnet vil anleggsperioden kunne vare i 1,5 år. Anleggsveien går gjennom et område som har en forholdsvis rik fuglefauna. Særlig knytter det seg verdier til fore-

komsten av hvitryggspett i områdene rundt Åsen hyttefelt. Transporten på denne veien vil allikevel være begrenset til transport av utstyr og personell. Så fremt en unngår å felle store osper og gjøre inngrep i eventuelle områder med død lauvskog vurderes forstyrrelsen fra anleggsarbeidet i seg selv til å ha en liten negativ konsekvens for fuglelivet.

Vegetasjonen i området rundt Mosdalsvatnet er karrig og sårbar for terrenginngrep. Det er ikke registrert prioriterte naturtyper eller annen verdifull vegetasjon i de aktuelle riggområdene, men naturen utgjør mye av rammen for de friluft- og opplevelsesverdiene som er i området. Sår i vegetasjonen vil trenge lang tid på å leges og konsekvensene av eventuelle terrengskader vurderes til å være store.

Fisk

Inntaket i Mosdalsbekken bygges nedenfor potensielt leveområde for ørret.

Siden Mosdalsbekken mest sannsynlig ikke har en egen bestand av ørret og rekrutteringen i Mosdalsvatnet uansett er mer enn god nok, vil konsekvensene i anleggsfasen for Mosdalsbekken være ubetydelig.

Under anleggsperioden vil mye av tunnelmassene bli deponert i Ringedalsvatnet. Dette kan føre til høyere turbiditet og lavere produksjon av plankton, derav redusert vekst og overlevelse hos fisken. Størst vil imidlertid dette problemet være nær stedet for deponering. I tillegg vil det være en fare for utslipp og lekkasjer av drivstoff. Avrenning av steinstøv og steintipper kan generelt resultere i dårligere vannkvalitet og giftvirkninger hos fisk, men da som oftest i mindre vannvolumer.

Anleggsfasen er vurdert å ha en liten negativ konsekvens for fisken i Ringedalsvatnet.

Kulturminner

I anleggsfasen vil det bli en del anleggstrafikk på vegen over Ringedalsdammen. Det er viktig her å ta hensyn til demningen som et kulturminne, og ta nødvendige forholdsregler slik at ikke murverket blir skadet eller skjemmet. Det samme vil gjelde for turistvegen i Skjeggedal.

Naturressurser

Utmarksressurser

Hvis en unngår anleggsvirksomhet i Mosdalen under sankeperioden for sau, vil trolig konsekvensene i anleggsperioden være ubetydelige for sauene på beite. I anleggsperioden vil både jaktoplevelsen og vilttettheten (hjort, elg, hare, rype) i influensområdet bli noe redusert. Anleggsfasen vil imidlertid ikke ha betydning for reinsjakta siden Mosdalen sjelden benyttes av rein, og dyrene dermed har blitt tatt ut i andre deler av storvaldet. Bygging av inntak i Mosdalsvatnet og terskel i utløpet (alternativ 1) vil påvirke fiskeinteressene noe. I Ringedalsvatnet

vil deponering av tunnelmasser, samt støy og forstyrrelser i anleggsperioden, kunne være noe negativt for fisket.

Samlet vurderes anleggsfasen til å ha en liten negativ konsekvens for utmarksressursene i området.

Skogbruksressurser

Tiltaket vil medføre tap av et mindre skogareal med lav bonitet i området for adkomstvei og kraftstasjon. Samtidig vil ny anleggsvei, særlig ved alternativ 1 og 3, i noe grad bedre tilgjengeligheten og lette skogsdriften. Anleggsfasen vurderes å ha en ubetydelig konsekvens for skogressursene.

Landskapet og friluftslivet

Konsekvensene for landskapet er ubetydelige i anleggsfasen. For friluftsliv er konsekvensene for hytte- og friluftsområdet nede ved Ringedalsvatnet store negative, og vil være under hele anleggsperioden. De negative konsekvensene er i første rekke knyttet til støy og anleggstrafikk. Ved Mosdalsvatnet vil konsekvensene være relativt begrenset i tid og omfang.

Næringsliv og sysselsetting

Investering og sysselsetting

Anleggsfasen vil være i om lag ett og et halvt år og man regner med at arbeidet vil starte tidligst våren 2010. Totale investeringer for Ringedalen kraftverk er beregnet å være ca. 150 mill. kr. Tallet inkluderer ikke planleggings- og finanskostnader.

Den lokale og regionale andelen vil kunne utgjøre ca. 13 % av de totale investeringene, dvs. ca. 20 mill. kr. Denne kan trolig økes gjennom god planlegging og tilrettelegging i forkant av utbyggingen. I Odda er det et aktivt industrielt miljø som kan posisjonere seg for aktuelle oppdrag. Man antar vanligvis at ca. halvparten av den lokale andelen vil gå til innkjøp og den resterende halvdel til sysselsetting. Dette medfører lokale innkjøp til ca. 10 mill. kr, og lokal sysselsetting på ca. 20 årsverk.

Sett i forhold til befolkningsmengde og antall sysselsatte i kommunen per utgangen av 2006 vurderes bygging av kraftverket å ha liten/middels positiv konsekvens for samfunnsøkonomien i anleggsfasen.

Reiseliv og turisme

Bruken av selve utbyggingsområdet er relativt beskjedent i turistsammenheng. Fra turistattraksjonene Trolltunga, Preikestolen og Skjeggedal, vil imidlertid planområdet være godt synlig. For de turistene som reiser hit til anleggsarbeidet kunne virke forstyrrende på turopplevelsen.

Det er ikke forventet at dette vil innebære noen store negative konsekvenser for reiselivsnæringen som helhet. På den annen side vil

overnattingsstedene kunne få flere besøkende i forbindelse med anleggsarbeidene.

Sosiale og helsemessige forhold

Noe anleggsstøy og trafikk vil merkes ved hyttefeltet Åsen i anleggsfasen. Det forventes ellers ingen negative sosiale eller helsemessige konsekvenser av utbyggingen i anleggsfasen.

6.3.2 Driftsfasen

Overflatehydrologi

Konsekvensene av en utbygging på de hydrologiske forholdene er redusert vannføring i Mosdalsbekken på strekningen ned til Ringedalsvatnet. I fagrapporten og vedlegg 9 er dette fremstilt i kurver for våte, normale og tørre år. I dette sammendraget vises kurvene bare for normale år.

Vannstanden i Mosdalsvatnet vil være uendret. Vannføringen vil også være uendret i lange perioder vinterstid, særlig i tørre og kalde vintre, da tilsiget er mindre enn slukeevne i kraftstasjonen. Antall døgn med vannføring over eller under kraftverkets slukeevne er vist i tabellen på neste side. Her har en også sett på situasjonen for et vått og et tørt år. Restvannføringen blir i snitt ca. 19 % av normalvannføringen.

Vannføring nedstrøms inntaket og ved utløp i Ringedalsvatnet

Ved utløpet i Ringedalsvatnet vil tilsiget i restfeltet nedstrøms Mosdalsvatnet bidra i tillegg til slipp av minstevannføring og flomoverløp ved inntaket, slik at det fortsatt vil være en viss naturlig variasjon i vannføringen her. Restvannføringen blir ca. 32 %.

Grunnvann

Vannføringen blir redusert på strekningen mellom Mosdalsvatnet og Ringedalsvatnet, men det er ikke forventet at dette gir seg utslag i merkbart endrede grunnvannsforhold.

Flomforhold og erosjon

Flomforhold

Etter utbygging vil flommene reduseres tilsvarende kraftverkets slukeevne for begge utbyggingsalternativene, men det vil fortsatt være betydelige flomvannføringer i vassdraget.

Erosjon og sedimenttransport

Vannføringen på utbyggingsstrekningen reduseres etter utbygging, noe som vil gi redusert vannhastighet. Det forventes derfor ingen endringer i erosjons- eller sedimentasjonsforholdene i vassdraget. Vannstandsvariasjonene i Mosdalsvatnet er forutsatt å være innenfor naturlig variasjon. Det kan ikke utelukkes at bruk av inntaksmagasinet til start-stopp-kjøring kan gi en viss økning i utvasking av finsedimenter i

strandsonen, men da innenfor den naturlige strandsonen. Ved legging av inntaket nedstrøms Mosdalsvatnet vil situasjonen i Mosdalsvatnet være uendret.

Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

Mosdalsbekken nedstrøms inntaket

Det er tatt utgangspunkt i en minstevannføring på 50 l/s. I tillegg er det betydelig overløp under snøsmeltingen. Det ventes derfor generelt små temperaturendringer i Mosdalsbekken. På sensommeren, når det meste av snøen er smeltet, ventes det litt høyere daglige temperatursvingninger i de øvre delene av vassdraget, anslagsvis 2 grader høyere på de varmeste dagene.

Lenger ned i vassdraget vil døgnvariasjonene være omtrent de samme som før utbyggingen. Det forventes rundt 1°C høyere temperaturer i juni/juli, når det ikke er overløp og det blir en mindre andel "kaldt" innsjøvann i elva. I september/oktober er innsjøvannet varmere enn elvene, og overføring av innsjøvann gir da rundt 1°C lavere temperaturer i Mosdalsbekken. Alle temperaturendringene avtar nedover mot Ringedalsvatnet.

Ringedalsvatnet

Ringedalsvatnet har allerede dårlige isforhold. Stor reguleringshøyde gir oppsprukket is langs land som er farlig å passere. Så godt som hele vannet har en bratt strandlinje. Det gir ofte tynn is langs land fordi den grunnstøtte isen "skliir" nedover skråningen og presser ned isen langs land. Ved kraftverkets utløp må en forvente litt dårligere isforhold, men trolig begrenset til ca. 100 m radius. Ved lav vannstand vil det bli åpen bekk fra utløpet.

Det ventes ingen nevneverdige temperaturendringer i Ringedalsvatnet.

Mosdalsvatnet

Det ventes ingen endringer i vanntemperatur- og isforholdene i Mosdalsvatnet, men det blir usikker is ved inntaket. Også i dag er det usikker is så nær Mosdalsbekken.

Lokalklimaet

Utbyggingen innebærer ingen endringer i magasinert vannvolum som kan påvirke lokalklimaet. Den eneste lille påvirkningen kommer fra endringen i isfrie områder. Om vinteren forventes en liten råk ved kraftverksutløpet, i stedet for ved Mosdalsbekkens utløp i Ringedalsvatnet som i dag. Den moderate frostrøykeeffekten som er knyttet til utløpsråken vil derfor avta ved dagens utløp av Mosdalsbekken, og øke ved utløpet av kraftverket. Frostrøyken vil svært sjelden nå vesentlig utenfor dette området, og dermed ikke berøre noe bebygde område. Utbyggingens virkning på lokalklimaet vurderes som ubetydelig.

Erosjon, sedimentasjon og skredfare

Utbyggingen innebærer noe reduserte flommer, og ingen endringer av betydning for erosjon og sedimenttransport.

En viss risiko for skred er knyttet til etablering av adkomstvei for alternativ 1 og 3 langs ura ved Ringedalsvatnet.

Vannkvalitet, vannforsyning og forurensning

Forurensningsfaren i driftsperioden vil i alminnelighet være betydelig mindre enn i anleggsperioden. Det viktigste faremomentet i driftsperioden vil være spill av drivstoff og søl av olje og kjemikalier som benyttes i vedlikehold av anlegget. Det forutsettes at det etableres tilfredsstillende ordninger for disponering av sanitærvløpsvann i tråd med gjeldende forskrifter og at det etableres ordninger for håndtering av avfall.

Fauna, flora og biologisk mangfold

Konfliktene mellom utbyggingen og naturverdier i området knytter seg særlig til de seks følgende momentene:

Redusert vannføring i Mosdalsbekken

Mosdalsbekken med vegetasjonen langs bekkefare er en grønn lunge i et ellers karrig landskap. Ut fra foreløpige undersøkelser later det til at topografiske forhold er en vel så viktig årsak til dette som at vegetasjonen er særlig avhengig av vann fra bekken. Einsetbekken kommer etter hvert inn i samme løp som Mosdalsbekken. Til tross for lavere og mer variabel vannføring sørger denne, sammen med eventuell restvannføring i Mosdalsbekken, for at nedre del av bekken også etter tiltaket vil ha en brukbar vannføring.

Plassering av kraftstasjonen

Kraftstasjonsplasseringen medfører et tunnelutslag vest for ura og nær eksisterende infrastruktur. Lokaliseringen vil føre til arealbeslag i et fint skogterreng, men kan ikke sies å "ta hull på" uberørte områder.

Plassering av adkomstvei

Uavhengig av hvilket kraftstasjonsalternativ som velges, må det anlegges en adkomstvei fra der veien i dag slutter og frem til ny kraftstasjon. På denne strekningen krysses et hyttefelt med enkelte bemerkelsesverdige gamle, store trær, triviell skogsnatur med innslag av grove osper og et fint bekkedrag. To ulike løsninger er diskutert: Den ene følger en visuelt eksponert rute i størst mulig grad i den utvaskete og vegetasjonsløse strandsonen, den andre legges i skjul for innsikt på en brink litt inne i skogen. Det knytter seg i liten grad naturverdier til strandsonen, mens en vei inne i skogen vil medføre inngrep i et skogområde som i hovedsak er trivielt,

men som også innehar visse verdier knyttet til særlig bekkedrag. En veitrasé i strandsonen er derfor å foretrekke.

*Fisk og vannbiologiske forhold**Mosdalsbekken*

Det er kun en strekning på 150 meter øverst i Mosdalsbekken som er potensielt leveområde for ørret. Trolig har ikke Mosdalsbekken en egen bestand av ørret. Ørret som ufrivillig havner lenger ned i bekken overlever antagelig ikke vinteren. Etableringen av kraftverket vil følgelig ikke ha noen konsekvenser for fisken her. Inntaksdammen i Mosdalsbekken kan skape et nytt leveområde for fisk, noe som vil være positivt.

Ringedalsvatnet

Driften av Ringedalen kraftverk vil ikke ha påvirkning på fisk eller vannkvalitet i Ringedalsvatnet.

Landskap og friluftsliv

Konfliktene i forhold til landskaps- og friluftsinteressene kan deles i to forskjellige virkningsområder:

- A. Konflikter knyttet til plassering av inntaket i Mosdalsbekken og redusert vannføring på nedenforliggende bekkestrekninger.
- B. Konflikter knyttet til plassering og adkomst til kraftverket ved Ringedalsvatnet.

Redusert vannføring i Mosdalsbekken vil forringe bekkens verdi som landskapselement i det store, markante landskapsrommet rundt Ringedalsvatnet. Imidlertid ligger mesteparten av bekken i en delvis skjermet dalforsenkning sett fra de sentrale delene av Ringedalen, slik at den visuelle virkningen av redusert vannføring dempes en del. For turgåere vil inntaksområdet i Mosdalsbekken kunne være synlig fra utsiktsområdet rett på oversiden av inntaket. Utsiktspunktet må imidlertid oppsøkes aktivt, og er ikke en del av stinettet og nærområdene rundt Mosdalsvatnet.

I forhold til hytte- og friluftsinteressene ved Ringedalsvatnet vil konsekvensene i driftsfasen være begrenset. De visuelle konsekvensene er tilsvarende for landskap.

Kulturminner og kulturmiljø

Tiltaket vil ikke komme i direkte konflikt med kulturminner. Det vil heller ikke ha innvirkning på stølen i Mosdalen. Helhetsopplevelsen av Mosdalen kan allikevel bli noe redusert ved anleggelse av inntak og redusert vannføring nedenfor inntaket i Mosdalsbekken. Det vil også kunne få noe visuell innvirkning for Ringedalsdammen, Mågelibanen og turistvegen.

Naturressurser

Utmarksressurser

I driftsfasen vil anlegget ikke ha noen konsekvenser for beitedyr i området ved Mosdalen. Kraftig redusert vannføring i Mosdalsbekken har ingen betydning for sauebeitet, siden bekken likevel ikke har noen gjerdeeffekt. Tiltaket blir heller ikke så omfattende at det vil medføre omdefinering av tellende areal eller endring i fellingstillatelser. Nærområdet til kraftstasjonen vil derimot kunne miste noe av sin verdi som egnet jaktterreng. Fisket i Mosdalsvatnet påvirkes ikke. Samlet konsekvens for utmarksressurserne i driftsfasen vurderes til å være ubetydelige.

Skogbruksressurser

Tilgjengeligheten til skogområdene kan bli noe bedret som følge av etablering av anleggsvei fram til kraftverket. Lisidene i Ringedalen er imidlertid så bratte at tilgjengeligheten uansett er begrenset, samtidig med at skogen er av lav bonitet.

Samfunn

Næringsliv og sysselsetting

Opptil 100 % av drift- og vedlikeholdsutgiftene vil være lokale, og det forventes at disse utgiftene fordeler seg med ca. 50 % på arbeidskraft og 50 % på innkjøp. Årlige utgifter til drift og vedlikehold av Ringedalen kraftverk er beregnet til om lag 850.000 kr. Lokale innkjøp vil dermed utgjøre ca. 425.000 kr i året, og lokal årlig sysselsetting vil utgjøre ca. 1 årsverk.

Gitt en så beskjeden økning i lokale innkjøp og sysselsetting, vurderes den positive effekten i driftsfasen som små for samtlige alternativer. De sosiale, kulturelle og befolkningsmessige konsekvensene av utbyggingen vurderes som ubetydelige.

Reiseliv og turisme

I driftsfasen vil landskapet i området endres noe som følge av utbyggingen, men inngrepene i et allerede regulert område vurderes å være av relativt beskjeden karakter. Turiststrømmen til utbyggingsområdet og til Odda generelt forventes derfor å være uendret, og konsekvensene for reiselivsnæringen vurderes som ubetydelige.

Befolkningsutvikling, boligbygging og kommunalt tjenestetilbud

Utbyggingen av Ringedalen kraftverk innebærer kun en beskjeden økning i lokal sysselsetting i driftsfasen. Tiltaket vil derfor ikke ha noen befolkningsmessige konsekvenser, det vil ikke være behov for ny boligbygging, og kommunens tjenestetilbud vil ikke bli påvirket i noen grad. Konsekvensene av utbyggingen vurderes som ubetydelige.

Kommuneøkonomi - skatter og avgifter

Odda kommune har innført eiendomsskatt for verker og bruk, og kraftverk verdsettes til likningsverdien.

Naturressursskatten beregnes med 1,1 øre/kWh til kommunen og 0,2 øre/kWh til fylkeskommunen av gjennomsnittlig produksjon av kraftverket de siste 7 årene. Beregnet årlig produksjon for Ringedalen kraftverk er ca. 56,6 GWh. Hvis en går ut fra at dette er gjennomsnittlig produksjon i løpet av 7-årsperioden, vil kommunen få en skatteinntekt på ca. 622.600 kr, og fylkeskommunen en skatteinntekt på 113.200 kr i året.

Utbyggingen vil ikke medføre konsesjonskraft. Konsesjonsavgift for kraftverk over 40 GWh beregnes ut fra reglene i industrikonsesjonsloven (inkl.) § 2 fjerde ledd nr. 13, jf. vannressursloven § 19 annet ledd. Regulert vannføring etter inkl. er median årsregulert vannføring uten fradrag av alminnelig lavvannføring, men med fradrag av eventuell minstevannføring. Det er ingen reguleringer eller overføring av vann for Ringedalen kraftverk, og økningen i kraftgrunlaget etter inkl. må da beregnes ut fra alminnelig lavvannføring med fradrag av minstevannføringen. Ved minstevannføring lik alminnelig lavvannføring som omsøkt, blir det dermed ingen økning i kraftgrunlaget som kan gi grunnlag for konsesjonsavgift.

Sosiale og helsemessige forhold

I driftsfasen vil de sosiale og helsemessige konsekvensene være ubetydelige.

Utbyggingen av Ringedalen kraftverk vurderes samlet å ha små positive konsekvenser for samfunnsøkonomien som helhet.

Andre forhold

Arealbruk

Den permanente arealbruken vil være svært begrenset. Inntaksdammen i Mosdalsbekken, kraftverksportal, utløpskanal og en ny veistump inn til adkomsttunnelen for kraftverket vil sammenlagt utgjøre mindre enn 5 daa.

Kraftlinjer

Tilknytningen til nettet vil skje via nedgravd kabel i veigrøft. En utvidelse av Åsen trafostasjon vil kreve mindre enn 0,5 daa.

Tipp og tippmasser

Steinmassene vil bli plassert i Ringedalsvatnet og bare være synlig ved lavere vannstander. Tippen vil her bli arrondert slik at den tilpasses formen på innsjøbunnen.

6.3.3 En sammenstilling av virkningene

I tabellen under er forsøkt oppsummert virkningene av det omsøkte tiltaket og de to andre utredete, alternative utbyggingsløsninger.

Tabell 6.3.2 Konfliktgrad i driftsfasen for ulike fagtemaer

Fagtema	Konfliktvurdering		
	Alt. 1	Alt. 3	Alt. 4
Hydrologi	Liten negativ	Liten/ubetydelig negativ	Liten/ubetydelig negativ
Flom, erosjon og sedimenttransport	Liten/ubetydelig negativ	Ubetydelig/liten negativ	Ubetydelig
Is, vanntemp., og lokalklima	Liten/ubetydelig negativ	Ubetydelig	Ubetydelig
Ferskvannsekologi og vannkvalitet	Liten negativ	Ubetydelig	Ubetydelig
Biologisk mangfold	Liten/middels negativ	Liten negativ	Ubetydelig/liten negativ
Landskap og friluftsliv	Stor/middels negativ	Middels negativ	Liten/middels negativ
Kulturminner	Middels/liten negativ	Liten negativ	Liten/ubetydelig negativ
Landbruks- og naturressurser	Liten negativ	Ubetydelig	Ubetydelig
Forurensning og avfallsbehandling	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig
Samfunnsmessige virkninger	Liten positiv	Liten positiv	Liten positiv

Det fremgår her ganske tydelig at det omsøkte alternativ 4 samlet resulterer i en begrenset negativ påvirkning på miljø og andre brukerinteresser. Konfliktvurderingen er av utrederne beskrevet som fra ubetydelig til liten/middels negativ (landskap og friluftsliv).

En kan også merke seg at ingen av utbyggingsalternativene i sum kommer ut med store negative konsekvenser. Alternativ 1, med inntak i Mosdalsvatnet, har imidlertid en klar konflikt med landskap og friluftslivsinteresser.

7. Forslag til avbøtende tiltak

I det følgende er sammenstilt de avbøtende tiltak slik de er beskrevet i fagrapportene. I Statkrafts kommentarer i kapittel 9 er disse vurdert.

Minstevannføring

Det er planlagt slipp av minstevannføring i Mosdalsbekken tilsvarende alminnelig lavvannføring, ca. 50 l/s hele året.

Is og vanntemperatur

Slipp av minstevannføring forbi inntaket vil redusere vanntemperaturendringene i Mosdalsbekken.

Ved kraftverkets inntak og utløp må det plasseres skilter som advarer mot usikker is og dragsug.

Fauna og flora

Det er viktig at det utarbeides en miljøoppfølgingsplan (MOP) som følger opp miljøhensyn i anleggs- og driftsfasen. Særlig oppe i Mosdalen

er vegetasjonen sårbar, og sår i landskapet vil bruke lang tid på å leges. Ved nennsom utvelgelse av riggområde og andre arealer som benyttes i anleggsfasen, vil en kunne redusere terrengskadene i området til et minimum.

Anleggstomten for rigg ved Mosdalsvatnet bør videre skånes med duk, og sprengning og planering bør unngås.

I detaljplanleggingen av vei og kabelgrøft kan en utrette mye ved å unngå spesielt viktige landskapselementer som bekkefar og gamle trær. Slike objekter bør merkes godt i terrenget for anleggsperioden tar til.

Ved å legge anleggsperioden utenom hekketiden og yngleperioder, vil eventuell forstyrrelse av forstyrrelsessensitive arter unngås.

Landskap, friluftsliv og kulturminner

Anleggsperioden ved Mosdalsvatnet bør være avsluttet innen 1. oktober, da småviltjakta starter.

Det er ønskelig at tippmassene plasseres godt under HRV ettersom magasinet ofte ligger nedtappet. Massene bør doses ut slik at de ikke fremstår med bratte tippkanter når magasinet ligger nede.

Plasseringen av adkomstveien i tverrprofilen er landskapsmessig utfordrende på deler av strekningen, selv om den viste prinsipielle traseen er fornuftig. Forbi hyttefeltet er det nødvendig å legge veien lavt på fylling i magasinkanten, dersom man vil unngå at veien blir en visuell barriere mellom hyttene og Ringedalsvatnet. Dersom en velger at veien skal trekkes inn i skogen videre mot adkomsttunnelen til kraftverket, må gjenstående vegetasjonsbuffer være bred

nok til at den har en visuell skjermingseffekt. Den bør ikke være mindre enn 20-30 meter.

I anleggsfasen kan en vurdere å beskytte murverket på Ringedalsdammen så den ikke blir påført skade. Det samme vil gjelde for turistvegen i Skjeggedal. Det er tradisjon for bygg og anlegg knyttet til utnyttelse av vannkraft i Tysse-dal. Kulturminnene knyttet til vannkraftutbyggingen har verdi fordi det er lagt stor vekt på den arkitektoniske utformingen. Dersom en gjør tilsvarende for nye utbygginger kan de tilføre området nye verdier. Ved en ny utbygging er det viktig å ta hensyn til de eksisterende og fre-dete anleggene, når det gjelder fysisk utfor-ming, tilpasning til landskap og topografi, samt materialvalg. Dette kan bidra til å redusere eller fjerne den negative innvirkningen.

Vannkvalitet og forurensning

I anleggsfasen bør det treffes tiltak for å reduse-re utslipp av boreslam og sprengstoffrester. Midlertidige sedimentasjonsbasseng må dimen-sjoneres slik at de kan motta uventede mengder av vann fra eventuelle vannårer, når boring og sprengning foregår. Slike hendelser kan også motvirkes ved å gjøre kjerneboringer og initiere tetningsmidler i forkant av utspregningen av tunnelen. Oppsamlet vann bør renses for bore-slam.

For å hindre at forurensning oppstår, må miljøhensyn legges inn i planleggingen av ut-byggingen, og det må utarbeides et eget miljø-oppfølgingsprogram (MOP). I programmet skal forurensningshindrende tiltak beskrives, og det skal stilles konkrete krav til entreprenører og le-verandører. En naturlig del av denne miljøopp-følgningen er at det føres kontroll med anleggs-virksomhet som en del av miljøoppfølgingspro-grammet. Det vises til kapittel 8 for en foreløpig beskrivelse.

Ved støvflukt langs anleggsveien i eventuel-le tørkeperioder, bør veidekket saltes.

Jord- og skogbruk

Hvis det er mulig, bør en unngå forstyrrelser un-der sauesankinga i begynnelsen av september.

Adkomstveien til kraftverket kan stilles til rådighet for grunneiere i området som kan nytte denne til skogbruksformål.

8. Miljøoppfølgingsprogram og oppfølgende undersøkelser

Forslagene i det følgende er utarbeidet av de uavhengige utrederne og vil være viktig innspill til Statkrafts egen MOP som vil basere seg på mer detaljerte utbyggingsplaner.

8.1 Anleggsfasen

Det anbefales at tiltakshaver utarbeider et miljø-oppfølgingsprogram som definerer miljømål og stiller krav til miljøhensyn under anleggsgjen-nomføringen. Programmet bør innarbeides i

kontraktene med entreprenør og følges aktivt opp med kontroller under bygging. Program-met kan for eksempel ha følgende hovedstruk-tur:

- Vedtatte miljømål for prioriterte tema
- Konkrete krav fra myndigheter og bygg-herre
- Tiltak og hensyn som skal tas for å nå opp-satte mål og imøtekomme krav
- Rutiner for oppfølging, kontroll og bered-skap.

Det anbefales at miljøoppfølgingsprogrammet utformes i samråd med lokale og regionale myn-digheter.

Noen tema som bør være sentrale i et miljø-oppfølgingsprogram for Ringedalen kraftverk er:

Begrensning av terrenginngrep, unngå sær-skilt sårbare vegetasjonstyper og verdifulle fri-luftsområder. Krav til istandsetting.

Utforme trasé for anleggsveien slik at en unngår skade på skogholt av verdi for hakke-spetter.

Ta hensyn til hyttebebyggelsen ved Åsen, unngå unødig støy og støvplager knyttet til an-leggstrafikk, særlig i perioder da hyttene er mye brukt.

Forebygging av forurensning til grunn og vann generelt, herunder sikre mot forurensning av drikkevandet Vetlevatnet og Mosdalsvatnet. Beredskapsplan ved uhell.

Utarbeide avfallsplan som sikrer forskrifts-messig og god avfallshåndtering.

Personell med fagkunnskap innen land-skapsforming og revegetering bør medvirke ved utarbeiding av detaljplanene og kvalitetssi-kre utførelsen ved oppfølging i anleggsfasen.

8.2 Driftsfasen

De viktigste konsekvensene i driftsfasen vil være knyttet til redusert vannføring i Mosdals-bekken og synlige inngrep ved inntaksdam i Mosdalsbekken og adkomstveg til ny kraftsta-sjon.

Liksom i anleggsfasen vil det også under drift av anlegget være viktig å sikre god håndte-ring av drivstoff, kjemikalier og avfall for å unngå forurensning og forsøpling.

Det er ikke påvist store naturfaglige verdier i området som blir vesentlig berørt av tiltaket. Det vurderes derfor heller ikke å være behov for å gjennomføre oppfølgende naturfaglige un-dersøkelser. Det samme gjelder innenfor kultur-minner.

9. Statkrafts kommentarer til KU

Konsekvensutredningsarbeidet etter plan- og bygningslovens bestemmelser har etter Stat-krafts vurdering vært omfattende og grundig. Utredningsarbeidet viser at det i hovedsak er små konflikter med naturmiljøet og andre bru-

kerinteresser i vassdraget ved utbyggingsalternativ 3 og 4. Selv for utbyggingsalternativ 1 er konsekvensene relativt små med unntak for landskap og friluftslivet.

De foreslåtte avbøtende tiltak i fagrapportene vil bli søkt fulgt opp og gjennomført innenfor en akseptabel teknisk/økonomisk ramme. Bare der tiltaket fører til vesentlige tilleggskostnader eller er teknisk komplisert vil en måtte se på alternative løsninger. Først når detaljplanleggingen er gjennomført og de praktiske konsekvensene er kjent, vil en kunne beskrive tiltakene slik de blir gjennomført.

Miljøoppfølgingsprogrammet (MOP)

Statkraft vil i tråd med de anbefalinger som er gitt utarbeide et miljøoppfølgingsprogram som skal være førende for alle entreprenører, leverandører o.a. som blir engasjert i anleggsfasen. MOPen skal også være forpliktende for Statkraft som byggherre og skal også omfatte driftsfasen for kraftverket.

10. Eiendomsforhold og fallrettigheter

Oversikt over berørte eiendommer finnes i vedlegg 8 (eiendomskart). Det fremgår her at Statkraft har det alle meste av fallrettighetene, med ev. unntak av de øverste meterne. Statkraft er i forhandlinger med grunneierne om eier- og rettighetsspørsmål med tanke på å klarlegge disse, inkludert sikring av rett til å nytte et areal ved Mosdalsvatnet som riggområde.

Dersom disse forhandlingene ikke fører fram, vil Statkraft søke om ekspropriasjonstillatelse for de ev. begrensede antall meter av fallet som en ikke måtte eie. Disse fallmeterne vil for øvrig separat ikke kunne utnyttes til energiproduksjon. Også for det arealet som skal nyttes til bygging av inntaksdam og for midlertidig bruk som riggområde, vil en søke om ekspropriasjonstillatelse. Det dreier seg her om ca. 2 daa.

Uttalelser til søknaden

NVE har mottatt følgende høringsuttalelser til søknaden (det viktigste innholdet i uttalelsene er referert):

Odda kommune, kommunestyrets vedtak av 20.5.2009:

- Odda kommunestyre rår til at det blir gitt konsesjon til bygging av Ringedalen kraftverk i samsvar med søknadsalternativ 4 med følgende vilkår:
- Alle naturinngrep gjøres så skånsomme som mulig og tilsåing skjer så raskt som mulig med naturlig vegetasjon.
- Deler av steinmassene fra anleggsdriften brukes til anleggelse av båtøppteck og planering av lysløyper.
- Som avbøtende tiltak i forbindelse med bygging av det siste urørte vassdraget i området rundt Ringedalen, framforhandles en

utbyggingsavtale (skal omfatte midler til friluftstilbudet og fiskeforvaltning i nevnte område) mellom Statkraft og Odda kommune.

- Statkraft betaler for kommunens utgifter til å få på plass en utbyggingsavtale.
- Avbøtende tiltak for øvrig blir gjennomført som beskrevet i søknaden.

Rådmannens vurdering gjengis:

I vedtatte kommuneplan er det disse føringene for utnyttelse av vannkraftressursene: "Kommunen bør være restriktiv i forhold til det verna Opo-vassdraget, i randsonene til nasjonalparke- ne og rundt hyttefelt."

I OK - 042/08 ble kommunedelplan for energi og vassdrag vedtatt. Som del av vedtaket er Mosdalsbekken i grønn sone. Grønn sone betyr: Få interesser knyttet til vassdraget, lavt konfliktnivå og kommunen ønsker bygging av vassdraget.

I "Føring for bygging av småkraft i Fylkesdelplan for energi for Hordaland" leser vi:

A1. Hordaland skal satse på utnytting av miljøvennlige og fornybare energikilder uten store konsekvenser for verdifulle natur-, friluft- og kulturlandskap og større sammenhengende inngrepsfrie naturområder.

A2. Nye anlegg for produksjon og overføring av energi må ikke lokaliseres i områder som er verna etter naturvernlova, kulturminneloven, i nasjonalpark eller i verna vassdrag."

Statkraft Energi søker etter vannressursloven, jf. § 8, om tillatelse til bygging og drift av Ringedalen kraftverk gjennom utnyttelse av fallet mellom inntaket i Mosdalsbekken og eksisterende magasin Ringedalsvatnet. Søknader etter nevnte lov gir ikke rett til konsesjonskraft.

Rådmannen viser til kommunale planer hvor friluftsliv er et viktig satsingsområde. Området for den aktuelle kraftutbyggingen samt tilliggende områder ("Ringedalen Rundt") er friluftsområder av lokal, regional og nasjonal verdi og er mye brukt.

Prosjektet "Ringedalen Rundt" hvor Mosdalsbua, Langavassbu (nyrestaurert steinbu finansiert blant andre av Statkraft med solide kr 100.000) og Reinaskorsbu inngår, er et samarbeidsprosjekt mellom Odda kommune og andre friluftsfaktører - m.a. Odda/Ullensvang Tur-lag. Trallebanen (Mågelibanen) er en viktig del av dette prosjektet /friluftstilbudet.

Utbygging av Ringedalen kraftverk markerer bygging av siste urørte vassdragsnatur rundt Ringedalsbassenget. For å bøte på den skade nettopp dette kan gi for Odda kommunes renommé som reiselivskommune, og friluftskommune hvor "Ringedalen Rundt" er et spesielt satsingsområde, må det opprettes en varig

avtale med utbygger om midler til friluftsliv- og naturforvaltningsoppgaver i dette området.

Det har gjennom hele vannkraftens historie vært tverrpolitisk enighet om at kommuner som avstår sine naturressurser til storsamfunnet, skal gis vederlag for dette i form av skatter mv. Disse vederlag må være like varige som de naturinngrepene som følger av kraftutbyggingar av en viss størrelse.

Konklusjon:

Rådmannen mener at Statkraft som har store kraftinteresser i området Ringedalen Rundt som ved utbygging av Ringedalen Kraftverk også inkluderer Mosdalen som kraftkilde, må bidra til vedlikehold og videreutvikling av friluftstiltak/naturforvaltning (fiskekultivering) i dette området.

Samlet vurderer for øvrig rådmannen denne utbyggingen til å være skånsom og går inn for at vassdraget kan bygges ut.

Fylkesmannen i Hordaland, uttalelse datert 27.2.2009:

Fylkesmannens vurdering av prosjektet

Området har lokal og regional verdi for friluftslivet. Det ligger et hytteområde i vestenden av Ringedalsvatnet og det går fleire stier gjennom tiltaksområdet. De planlagte tiltakene er hovedsaklig lokalisert ved Ringedalsvatnet og i Mosdalsbekken. Inngrepene ved Ringedalsvatnet vil ligge i et allerede modifisert landskapsrom. Dersom disse blir utført som beskrevet i søknaden, har ikke fylkesmannen ytterligere merknader å komme med her.

Når det gjelder Mosdalsbekken er Fylkesmannen enig i den vurderingen som er gjort ved å plassere inntaksdam i bekken og ikke i Mosdalsvatnet. Dette minimerer innsynet til anlegget for turgåere. Når det gjelder bygging av dammen vil Fylkesmannen anbefale at denne får en utforming som estetisk lett kan gli inn i terrenget.

Etablering av nytt kraftverk i Mosdalsbekken vil redusere vannføringen på elvestreknningen. Dette vil redusere bekken sin verdi som landskapselement i området rundt Ringedalsvatnet. Men som tiltakshaver peker på er bekken skjermet i en forsenkning i terrenget, slik at den visuelle virkningen av redusert vannføring blir dempet. Bekken ligger videre ikke i tilknytning til turstiene i området og vil av den grunn i liten grad redusere landskapsbildet for turgåere.

Mosdalsvannet blir ikke berørt av denne utbyggingen og fiskebestanden i dette vannet blir derfor ikke skadelidende. Ørretbestanden i Ringedalsvatnet vil etter Fylkesmannen sin oppfatning i liten grad ta skade av utbyggingen selv om overskuddssteinen fra prosjektet plasseres som omsøkt.

Området mellom inntaket i Mosdalsbekken og Ringedalsvatnet er LNF-område i gjeldende kommuneplan for Odda kommune. Det vil si at alle nye inngrep (inntaksdam, ny vei m.m) som ikke har tilknytning til jord- og skogbruk, enten må ha dispensasjon fra gjeldende kommuneplan eller egen reguleringsplan må utarbeides.

Konklusjon

På bakgrunn av ovennevnte vil fylkesmannen ikke motsette seg at det gis konsesjon til bygging av Ringedalen kraftverk. Fylkesmannen vil anbefale NVE å pålegge konsesjonæren en minstevannføring i Mosdalsbekken lik eller større alminnelig lavvannføring nedstrøms inntaket.

Hordaland fylkeskommune, fylkesutvalgets vedtak 18.2.2009:

1. Fylkesutvalet i Hordaland finn ikkje at utbygging av Ringedalen kraftverk etter det omsøkte alternativ vil vere i vesentleg konflikt med viktige regionale omsyn.
2. Konsekvensutgreiinga for tema kulturminne er tilfredsstillande og undersøkingsplikta etter § 9 i Kulturminnelova er oppfylt. Alternativ 4 er minst konfliktfylt for kulturminne.
3. Konsesjonen bør ta utgangspunkt i alternativ 4 og stille krav om dei avbøtande tiltaka som er foreslåtte i fagrapporten.
4. Fylkesutvalet i Hordaland rår i frå at det vert gjeve konsesjon etter alternativ 1, som vil ha store til middels negative konsekvensar for landskap, friluftsliv og kulturmiljø.
5. I samsvar med fylkesdelplan for energi vil ein be om at utbyggjar må vurdere alternativ bruk av tunnelmassar framfor tipp i terrenget.

Det refereres fra Fylkesrådmannens vurdering:

Statkraft planlegg å byggje eit kraftverk med ein installert effekt på om lag ca. 23 MW ved Ringedalsvatnet i Odda kommune. Kraftverket er planlagt lagt i fjell og vil ha inntak i Mosdalsbekken nedanfor Mosdalsvatnet, ca. 980 moh., og utløp i Ringedalsvatnet. Ringedalsvatnet er i dag regulert mellom 373 og 465 moh., ei reguleringshøgde på vel 90 m. Det er vurdert i alt tre alternative plasseringar av kraftverket (alt. 1, 3 og 4). Alternativ 1 har inntak i Mosdalsvatnet, ca. 993 moh., medan dei to andre har inntak i Mosdalsbekken. Det konsesjonssøkte alternativet er omtalt som alternativ 4 i utgreiingane. Det er planlagt byggja ny veg frå eksisterande veg ved Åsen hyttefelt ved Ringedalsdammen til kraftverket. Netttilknytning er planlagt som kabel i veg fram til transformatorstasjon ved Åsen. Det er størst negative konsekvensar knytt til alternativ 1, medan alternativ 4 vert vurdert som det minst konfliktfylte. Statkraft har difor valt å søkje om alternativ 4.

Inntaket er planlagt med overvatn om lag på kote 980. Det vert etablert eit lite inntaksbaseng ved hjelp av ein om lag 3 m høg betongdam med overløp. Dammen blir om lag 15 m lang. Det vert byggja eit inntak med eit lite lukehus på vestsida av elva. Frå kraftstasjonen i fjell vert det sprengd ein tillaupstunnel på om lag 1780 m. Avlauptunnel på om lag 100 m vil ha utlaupt ved HRV i Ringedalsvatnet. Tunnelen vert sprengd frå Ringedalsvatnet og vil ha eit minimumstverrsnitt.

Kraftstasjonen vert plassert i fjell med ein om lag 80 m lang tilkomsttunnel. Stasjonen vert lagd på vestsida av Ringedalsvatnet. I stasjonen installerast ein turbin med slukeevne 5 m³/s og nominell effekt på om lag 22,5 MW. Det etablerast rigg i nærleiken av påhogg til tilkomsttunnel. Det må også etablerast ein mindre rigg ved inntaksområdet i Mosdalsbekken. Denne vil truleg verte plassert på eit flatare område sør for utløpet av Mosdalsvatnet. Tilkomsten til Ringedalsvatnet går langs eksisterande anleggsveg ca. 8 km nordaustover frå riksveg 13 gjennom Tyssedal. Deretter om lag 1 km sørvestover over dammen til hyttefeltet på nordsida av vatnet. Frå enden av denne vegen, som sluttar ved inntakslukehuset til Oksla kraftverk, vil ein byggja ein tilkomstveg til Ringedalen kraftverk. Lengd på ny veg blir ca. 0,6 km. Nettilknytning vert ved kabel i veg.

Verknad for miljø, ressurs og samfunn

Samla Plan for vassdrag:

Tiltaket er tidlegare handsama i Samla Plan for vassdrag og plassert i kategori I, som inneber at det er høve til å søke konsesjon for tiltaket. Samla Plan prosjektet er noko meir omfattande og det er føretatt fleire miljømessige tilpassingar for å redusera konflikt i høve til naturmiljø og brukarinteresse.

Vassdraget er ikkje verna. Det ligg føre konsekvensutgreiingane som byggjar på det utgreiingsprogrammet som vart fastsett frå NVE.

Vassføring

Vassdraget har dominerande vår- og tidleg sommarflaumar. Tilsiget er på om lag 1,81 m³/s. Ålmennt lågvassføring er rekna til om lag 50 l/s ved inntaket. I eit middels år vil tilsiget vere større enn største slukeevne i 47 dagar. Tiltaket vil føre til vesentleg reduksjon av vassføringa om lag 1,5 km av elva på strekninga mellom inntak og kraftverk. Redusert vassføring vil auke faren for tidvis turrlegging av elva og delvis tilfrysing på vinterstid.

Biologisk mangfald og verneinteresser

Mosdalsbekken ligg i eit område med mindre viktige naturtypar. Når det gjeld raudlistearter innanfor tiltaket sitt nærrområde, er det registrert kvitryggspett som er klassifisert som sårbar. Ingen av raudlisteartane er knytt til elve-

nært habitat, men kvitryggspetten vil kunne verte ramma av anleggsverksemd i samband med anleggsveg og bygging av kraftstasjon.

Øvre del av anleggsområdet kjem i kontakt med villreinen sine leveområde. I det omsøkte alternativet er inntaket trekt litt ned frå Mosdalsvatnet og dermed litt lenger unna potensielle beiteområde. Bortsett frå i anleggsperioden er det lite truleg at villreinen sine leveområde vil verte påverka i nemneverdig grad.

Elva er bratt på store delar av utbyggingsstrekninga, og det er ikkje opphaldsplassar for fisk her. I Mosdalsvatnet er det aure, men denne vert ikkje ramma. Langs Mosdalsbekken er det bart berg eller skog, hovudsakeleg furu, bjørk og selje. Floraen i området er triviell. Tilhøva ligg ikkje til rette for førekomst av fosserøykvegetasjon.

Landskap, friluftsliv og inngrepsfri natur

Ved kartlegging og verdsetting av friluftslivsområde i Hordaland fylke, vart området rundt Ringedalen og Mosdalen registrert som eit viktig og verdifullt friluftslivsområde. I søraust grensar området opp til eit av få attverande større samanhengjande inngrepsfrie område i Hordaland. Totalt er det inngrepsfrie området som vert ramma av utbygginga rekna til 0,49 km² i sone 2.

Elva vil få synleg mindre vassføring, og i vesentleg større grad enn tidlegare vere turrlegd i periodar. Boring av trykksjakt gjer at vassvegen til kraftverket ikkje vert synleg i terrenget. Kraftstasjonen vert også lagd i fjell. Tilkomstvegen vert prøvd tilpassa terreng og nærmiljø.

Vanskeleg terreng gjer at sjølve elvestrekninga er lite nytta i friluftssamheng. Det er fleire turstigar i området der Turistforeininga har hytte ved Mosdalsvatnet. Inntaket er plassert slik at det ikkje skal vere synleg frå hytta eller turstigen, men inntaksdammen vil vere synleg frå eit nytta utsiktspunkt over Ringedalen.

Kulturminne

Konsekvensutgreiinga skildrar det kulturmiljø ved Tyssedal kraftverk med 15 enkeltelement som er freda. I tillegg til den freda kraftstasjonen, utgjer Ringedalsdammen frå 1918, Mågelibanen frå 1956 og den gamle turistvegen i Skjeggedal, eit kulturmiljø av stor nasjonal verdi. Stølsvollen med selet ved Mosdalsvatnet er godt synleg frå hele Mosdalen og er eit kulturmiljø med middels til stor lokalverdi. Ein tuft som truleg er forhistorisk og dermed freda vart funne på austsida av Mosdalsvatnet.

Konsekvensen ved val av alternativ 1 for utbygging vil ha middels negativ konsekvens for Mosdalen og stølsvoll ved Mosdalsvatnet og liten til middels negativ konsekvens for kulturminne ved Ringedalsvatnet. Det omsøkte alternativet vil ha liten til inga negativ konsekvens for Mosdalen og stølsvoll ved Mosdalsvatnet og for kulturminne ved Ringedalsdammen. Den

forhistoriske tufta ved Mosdalsvatnet vert ikkje påverka av nokon av alternativa og ingen av alternativa er i direkte konflikt med freda kulturminne.

Avbøtande tiltak for kulturminne er drøfta i konsekvensutgreiinga. Ringedalsdammen og turistvegen i Skjeggedal har stor verneverdi og bør sikrast i anleggsfasen slik at dei ikkje vert påført skade. Nye bygg og tiltak må ta omsyn til eksisterande og freda anlegg når det gjeld fysisk utforming, tilpassing til landskap, topografi, samt materialval for å redusere eller fjerna negativ verknad.

Landbruk og andre samfunnsinteresser

Sjølve elva vert ikkje nytta til vassforsyning. I anleggsfasen kan Ringedalsvatnet verta lokalt noko tilslamma, men vasskvaliteten vil ikkje verta påverka i driftsfasen.

Øvre del av området er brukt til beiting, men det er ikkje truleg at dette vil bli ramma av utbygginga. Området vert nytta også til jakt og fiske. Anleggsfasen kan skape negativ verknad i samband med jakt og fiske, men som avbøtande tiltak vil ein søkja å gjere anleggsfasen ferdig før småviltjakta tek til.

Tiltaket vil gje noko lokal sysselsetting i anleggsfasen og skatteinntekter i driftsfasen. Tiltaket vil ikkje gje nye arbeidsplassar.

Alternativ og avbøtande tiltak

Det ligg føre tre alternativ til utbygging. I omtalen av verknadene er det teke utgangspunkt i alternativ fire som ein søker konsesjon for. Dei andre alternativa vil i alle forhold nemnd over gje meir negative konsekvensar. Søknaden har forslag til ei rekkje avbøtande tiltak, inklusiv minstevassføring.

Vurdering

Då Fylkesutvalet handsama melding om bygging av Ringedalen kraftverk i møte 22.06.06 ble det fatta følgjande vedtak om fråsegn:

I samsvar med fylkesdelplan for energi 2001-2012 er fylkesutvalet positiv til planar om ny energiproduksjon som ikkje fører til vesentleg konflikt med miljø eller anna arealbruk. Prosjektet har eit potensiale for konflikt med friluftslivsinteresser, og i dialog med kommunen, turlag og andre brukarar må utbyggjar gjere ein oppdatert omtale av området sine kvalitetar for friluftsliv. Utgreiinga bør vere supplert med kart over hytter og turløyper i området. I samsvar med retningslinene i fylkesdelplan for energi bør større inngrep visualiserast og kartunderslag vise verna område og verknadene for inngrepsfri natur. Alternativ bruk av tunnelmassar bør også vurderast. I tillegg oppsett gjennomgang av SEFRAK og tilgjengelege rapportar om kulturminne, må det greiast ut om dei ulike inngrepsområda har potensiale for kulturminne utan overflatemarkering.

I utbyggingssakar er det fylkesdelplan for energi 2001-2012 med mål og fylkespolitiske retningslinjer som vert viktigaste rettesnor for sakshandsaming. Følgjande mål og retningslinjer frå energiplanen er aktuelle:

Aktuelle mål frå fylkesdelplan for energi:

Ny produksjon og bruk av energi i Hordaland må ta omsyn til miljø og arealkonfliktar.

Tilgangen på energiressursar skal gje verdiskaping i fylket og danne grunnlag for næring.

Aktuelle retningslinjer frå fylkesdelplan for energi:

A1. Hordaland skal satsa på utnytting av miljøvenlege og fornybare energikjelder, utan store konsekvensar for verdifulle natur-, friluftsliv- og kulturlandskap og større samanhengande inngrepsfrie naturområde.

A2. Nye anlegg for produksjon og overføring av energi må ikkje lokaliserast i område som er verna etter naturvernlova, kulturminnelova, i nasjonalpark eller i verna vassdrag. Ein bør vere varsam med plassering av nye anlegg tett opp til verna område.

A3. Nye anlegg for produksjon og overføring av energi bør lokaliserast slik at dei ikkje kjem i vesentleg konflikt med viktige natur- og kulturlandskap, kulturmiljø, større inngrepsfrie område, strandsona og viktige område for friluftsliv. Det vert her vist til eigne fylkesdelplanar for kulturminne, friluftsliv og kystsona.

A4. Samlokalisering med tekniske inngrep og etablert arealbruk er ønskeleg for å samle inngrep, og det er ønskeleg at etablering av nye energianlegg skjer nær eksisterande infrastruktur.

A5. Undersøkingssplikta etter kulturminnelova bør oppfyllest i samband med konsekvensutgreiing, og før iverksetting av tiltak i marka.

A6. I samband med konsekvensutgreiing bør:

- større inngrep visualiserast.
- kartunderlag synleggjere område som er omfatta av vern, område med nasjonal og regional verdi og tiltaket sine konsekvensar for "inngrepsfrie område".

A12 Alternativ bruk av tunnelmassar skal vurderast framfor etablering av tippar i terrenget.

Utbygginga er planlagd i eit område der det allereie er fleire store tekniske inngrep i naturen som følgje av kraftutbygging. Prosjektet det vert søkt om har enno eit potensiale for konflikt med miljø og friluftslivsinteresser, men det omsøkte alternativ 4 er nedtona og tilpassa for å imøtekomma desse interessene. Verknadene på miljø og landskap er utgreia og synleggjort på kart og bilete. Det same med forholdet til verna område og inngrepsfri natur. Verknadene vert utgreia som lite til middels negative. Tiltaket vil føre til noko tap av inngrepsfri natur som er svært uheldig.

dig, men åleine ikkje nok til at ein vil rå frå tiltaket.

Når det gjeld kulturminne er undersøkingsplikta, jf. Kulturminnelova § 9, oppfylt i samband med konsesjonshandsaminga. Dette har gjeve eit betre grunnlag for å vurdere utbygginga i høve til kulturminneverdiar i området. Det er gjeve forslag til avbøtande tiltak for å sikre Ringedalsdammen og turistvegen i Skjeggedalsbu for å syte for at nye bygg og tiltak tek omsyn til eksisterande og freda anlegg når det gjeld fysisk utforming, tilpassing til landskap, topografi samt materialval.

Tunellmassane vert foreslått plassert i tipp i Ringedalsvatnet under HRV. Grunna stor reguleringshøgde i vatnet, vil desse bli liggjande synleg i store periodar og det bør vurderast alternativ bruk av massane.

Oppsummering

Utbygginga er relativt stor i forhold til mange av dei utbyggingane ein har gitt løyve til dei seinare åra. Tiltaket inneber både tunnelsprenging, vegbygging og tipp i terrenget. I underlagsrapporten vert likevel verknadene vurdert til lite negative konsekvensar for dei ulike tema som er vurdert. I følgje rapporten er det ingen store brukarinteresser som står på spel. Konklusjonen føreset at det vert gjeve løyve til utbygging etter alternativ 4 slik det vert søkt om. Vidare føreset ein at alle forslag til avbøtande tiltak frå søknaden vert tatt inn i konsesjonsvilkåra. Under desse føresetnadane finn ein det vanskeleg å rå frå utbygginga av regionale omsyn. I samsvar med retningslinene i fylkesdelplan for energi vil ein be om at alternativ til tipp i terrenget vert vurdert for tunnelmassane.

Villreinnemnda for Hardangerviddaområdet, uttalelse datert 17.2.2009:

Saken er oversendt villreinnemnda i brev av 5.12.2008, frist for uttale er satt til 31.3.2009.

Saken gjelder:

Villreinnemnda skal uttale seg vedrørende søknad om bygging av Ringedalen kraftverk i Mosdalsbekken, Odda kommune.

Tiltakshaver: Statkraft Energi AS.

Fakta:

Saken er behandlet i samråd med arbeidsutvalget. Det planlagte kraftverket omfattar i hovudsak Mosdalsvatnet, Mosdalsbekken og Ringedalsvatnet i Odda kommune.

Kraftverket vil utnytte et fall på ca. 513 meter mellom Mosdalsvatnet og Ringedalsvatnet. Det vil bli bygd en liten inntaksdam i Mosdalsbekken og herfra vil vannet bli ledet i tunnel ned til kraftstasjon i fjell. Avløpet fra kraftstasjonen vil gå til Ringedalsvatnet som er tidligere regulert med 90 meter. Det må bygges ny vei til kraftsta-

sjonen i forlengelse av eksisterende veg ved Ringedalsdammen, mens adkomsten til inntaket vil skje med helikopter.

Vurdering:

Villreinnemnda skal uttale seg i forhold til villreininnteressene i området, og vektlegger i sin vurdering området sin betydning som leveområde og området sin følsomhet overfor inngrep.

Man vurderer også tiltaket i forhold til om det vil generere økt bruk og mer ferdsel i området. I det omsøkte alternativ 4 vil terskel, inntaksdam i Mosdalsbekken ligge på kote 980 moh.

Mosdalsvatnet og øverste del av Mosdalsbekken ligger innenfor villreinsens leveområde i følge Direktoratet for Naturforvaltnings naturbase.

Det er saksbehandlers vurdering at det omsøkte tiltaket vil ha liten/ingen betydning for villreinsens bruk av området utover anleggsfasen, da tiltaket ikke medfører reguleringsendring av Mosdalsvatnet og særlig økning av menneskelig aktivitet i området.

I anleggsfasen tilknyttet inntaket vil det derimot være økt aktivitet som kan forstyrre villreinen i området.

Villreinen på Hardangervidda utnytter dette området i liten/ingen grad forsommer, sommer og sensommer, mens reinen igjen utnytter nærliggende områder i jaktperioden (20.08-30.09) viser NINA rapport 131, Reinsens bruk av Hardangervidda.

Uttalelse:

Villreinnemnda for Hardangerviddaområdet har ingen særlige merknader til bygging av Ringedalen kraftverk i Mosdalsbekken, men anleggsfasen ved inntaket i Mosdalsbekken bør foregå over en begrenset periode, og helst da i sommerperioden når reinen i liten/ingen grad utnytter dette området.

Riksantikvaren, uttalelse datert 19.1.2009:

Riksantikvaren vil ikkje gje høyringsfråsegn til denne saka. Fråsegn frå Hordaland fylkeskommune vil ivareta kulturminneforvaltninga sine merknader.

Bergvesenet, uttalelse datert 17.12.2008:

Søknaden med tilhørende konsekvensutredning er gjennomgått og Bergvesenet har ingen kommentarer i saken.

Statens Vegvesen Region Vest, uttalelse datert 16.1.2009:

Som det fremgår av meldinga, vil ikke utbygginga berøre riks- eller fylkesvei. Statens vegvesen har av den grunn ikke merknader til søknaden.

BKK Nett, uttalelse datert 23.3.2009:

BKK Nett er utredningsansvarlig for det angjel-dende område. BKK Nett forutsetter at regional-nettseier og sentralnettseier vurderer nettkapa-sitet og eventuelt iverksetter nødvendige tiltak basert på vurderingen dersom kraftverket tillat-tes nettilknytning. BKK Nett har ikke kommentar-er til høringen utover forannevnte forutset-ning.

Norsk Ornitologisk Forening – Hordaland, uttalelse datert 27.3.2009:

NOF-Hordaland har sett på søknaden og har føl-gende kommentarer:

Det fremgår av kunngjøringen at søknaden er tilgjengelig på NVE sine nettsider med konse-kuensutredning. Det har ikke lykkes oss å finne selve søknaden på nettsidene, kun selve kunn-gjøringen. Dersom konsekvensutredning fore-ligger er vi interessert i få opplyst hvor denne ligger.

Vi i NOF Hordaland er opptatt av at det fore-tas grundige undersøkelser av det biologiske mangfoldet i hele influensområdet ved slike ut-bygginger. Vår erfaring med disse er at de base-rer seg på eksisterende data som ofte er lite opp-datert. Det foregår en omfattende utbygging av småkraftverk og den samlede innvirkning dette kan ha på enkelte fuglearter som fossekall og vinterlerle er derfor en reell bekymring.

Dersom det også her er mangelfulle opplys-ninger om disse artenes mulige forekomst i om-rådet ber vi om at dette undersøkes før ev. søk-naden innvilges. Det er også behov for å se på ev. andre rødlistearter i området for å avdekke mulige skadevirkninger ved utbyggingen.

Vi beklager at vårt innspill kommer noe sent med tanke på at vi ikke har vært i stand til å finne søknaden på nettstedet og håper vi likevel får anledning til å gi ev. ytterligere kommentarer dersom vi finner det nødvendig etter at konse-kuensutredningen er gjennomgått.

FNF Hordaland og Bergen Turlag, uttalelse datert 5.10.2009:

Vi viser til tilsendt kopi av søknad om konsesjon for Ringedalen kraftverk i Mosdalsbekken i Odda kommune, og takker for utsatt hørings-frist.

Forum for natur og friluftsliv i Hordaland (FNF Hordaland) er et samarbeidsforum for na-turvern- og friluftslivorganisasjonene i Horda-land. De største foreningene som er med er Ber-gen Turlag, Norges Jeger- og Fiskerforbund Hordaland og Naturvernforbundet i Hordaland. Bergen Turlag er Vestlandets største friluftsliv-organisasjon med over 22.000 medlemmer. Tur-laget har 6 lokallag tilsluttet, driver 23 fjellhytter og er tilsluttet Den Norske Turistforening (DNT). Norges Jeger- og Fiskerforbund Horda-

land har 6000 medlemmer og 26 lokallag fordelt rundt i fylket. Naturvernforbundet i Hordaland har 2500 medlemmer. Til sammen representer disse organisasjonene 30.500 medlemmer i Hordaland.

Kort om prosjektet

Statkraft Energi AS har levert søknad med konse-kuensutredning, datert 15.10.2008, om tillatel-se til å bygge Ringedalen kraftverk i Mosdals-bekken i Odda kommune.

Odda kommune ligger sørøst i Hordaland fylke, omkranset av nasjonalparkene Folgefona i vest og Hardangervidda i øst, med det kjen-te og viktige fjordlandskapet Sørfjorden i mel-lom. Odda er kjent som industrialisert og for sin fantastiske natur og dynamiske landskap.

Kraftverket vil utnytte et fall på 513 meter mellom Mosdalsvatnet og Ringedalsvatnet med inntak på kote 980 med en inntaksdam. Inntaks-dammen får en høyde på 3 m, en lengde på ca. 15 m og skal bygges tvers over Mosdalsbekken. Dammen får et volum på ca. 150 m³. Det skal bo-res tunnel fra kraftstasjon i fjell ved Ringedals-vatnet på kote 467. Tunnelmasser er planlagt lagt i nærheten av tunnelmunningen i Ringedals-vatnet. Eksisterende vei må bygges på frem til kraftstasjonen. Tilkomst til inntaket vil bli med helikopter. Nettilknytning er planlagt som kabel i vei frem til transformatorstasjon ved Åsen. Det er søkt om minstevannføring på 50 l/s.

Navnebruk

Noen kart oppgir Mosdalstjørnnet som navnet på Mosdalsvatnet. Mosdalsvatnet er i vanlig bruk og vi mener dette er mer dekkende da størrelsen klart tilsier at dette er et fjellvann og ikke noe tjern. Vannet som renner fra Mosdalsvatnet til Ringedalen kalles på Statens Kartverk sine kart for Mosdalsbekken. Mosdalselven hadde nok vært et mer passende navn da vannføring tilsier at dette er en elv og ikke noen bekk. En vanlig oppfatning er at bekker er såpass små at det er mulig å hoppe over. Mosdalsbekken har så stor vannføring at den må utvilsomt betegnes som en liten elv. En beregnet kraftsum på 56 GWh sier også at det ikke er en bekk, men en elv vi snakker om.

Tørrelgging av Mosdalsbekken

Som beskrevet ovenfor så er Mosdalsbekken en liten elv og er det dominerende landskapsele-mentet i området der utbygging er søkt. Elven oppleves fra to ulike landskapsrom. Det øvre landskapsrommet med øvre del av elven (de første 75 m fall) og Mosdalsvatnet er det ene. Det andre landskapsrommet er Ringedalsvatnet med omgivelser. Fra Ringedalsvatnet sine omgi-velser inkludert hyttefeltet på Åsen er Mosdals-bekken og Einsetbekken viktige for opplevelsen også i et avstandsperspektiv, da den bringer liv til et ellers statisk landskap. Mosdalsbekken har med sin middelvannføring på 1810 l/s, stor land-

skapsmessig betydning der den renner ned fjellsida, over svaberg og sammen med bekken fra Einseten skaper liv i landskapet. Med en søkt minstevannføring på 50 l/s betyr det en tilnærmet tørrlegging av Mosdalsbekken.

Friluftsliv og landskap

Landskapet og naturen rundt Ringedalen er dramatisk og inntrykkssterk. Tyssestrengene og Ringedalsfossen er etter NVE sin definisjon av fosser rangert som landets høyeste sammen med tre andre like høye fosser. Som kjent er både Tyssestrengene og Ringedalsfossen i dag utbygde. Foruten fjellnaturen generelt er det i området også kjente attraksjoner og utfartssteder som Trolltunga og Preikestolen; to fjellformasjoner som stikker ut over Ringedalsvatnet 350 meter nedenunder. På slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet var Odda og fossene i Ringedalen Norges fremste turistmål. Skjeggedal Hotel ble bygd i 1887 og Den norske Turistforening (DNT) bygde en ridevei til Skjeggedal som var ferdig i 1904. Turistene strømte til for å oppleve denne dramatiske og inntrykkssterke naturen.

Mens det for 100 år siden stort sett var turister som besøkte Ringedalen, har økt fritid, levestandard, behovet for rekreasjon og interesse for friluftsliv, gjort både Ringedalen og fjellområdene rundt vannet til et allment, aktivt brukt friluftsområde med høy frekvens og status. Med ferdsel i utmark som ikke er knyttet til næring, har det for allmennheten stor betydning hvordan det visuelle landskap og de nære ting tar seg ut, erfares og oppleves. Bortfall av Mosdalsbekken, som den siste og eneste gjenværende elv i området, vil oppleves som sårt og unødvendig, i et sårbart høyfjellsområde av stor verdi. Sistnevnte er dokumentert i Fylkeskommunen i Hordaland sitt høringsutkast for "Fylkesdelplan for små vasskraftverk i Hordaland 2009 – 2021", som er relevant også i denne sammenheng. Vi ber om at NVE bruker høringsutkastet i denne saksbehandlingen da det bl.a. omhandler kartlagte verdier i Hordaland, innenfor de syv fagtemaene landskap (sårbart høyfjell og fjordlandskap), biologisk mangfold, inngrepsfrie naturområder (INON), fisk, kulturminne, friluftsliv og reiseliv, i tillegg til sumvirkninger for de ulike delområdene. Sørfjorden inkl. Ringedalen og Mosdalsbekken inngår i "Delområde 9 Sørfjorden". Det vises til alle høringsdokumenter som ligger på <http://www.hordaland.no/templates/Page.aspx?id=8629>

Mosdalsvatnet og Mosdalsbekken er en viktig grønn plett ("det grønne gull") i dette storlagne landskapet som fremdeles er uberørt. Selve Mosdalsvatnet ligger som et lite plata opppe over Ringedalsmagasinet, og er et unikt område og en fredelig plass. Naturen rundt vannet er vakker og lett tilgjengelig. Turen fra Skjeggedal går på god merket sti og tar 1,5 til 2

timer og brukes av folk i alle aldre, inkludert barnefamilier.

- Friluftsbrukerne av området er blant annet:
- Hyttefolk særlig fra hyttefeltet Åsen
- Lokale brukere fra Tyssedal og Odda
- Fiskere og jegere tilknyttet den lokale jakt- og fiskeforeningen
- Folk fra Odda kommune som besøker de populære toppturmålene Einseten, 1446 moh., og Møyfallsnuten, 1466 moh. Disse toppene er to av fem som inngår i en lokal årevisst toppturtrim
- Fotturister som overnatter på Mosdalsbu, som driftes av Bergen Turlags lokallag Odda/Ullensvang Turlag
- Fotturister som skal videre til andre hytter i områder som DNT-hyttene Reinaskor og Kvanntjørnbu
- Fotturister som benytter Ringedalen som oppstart - nedkomst område for vandring på Hardangervidda
- Turister fra Norge og utlandet (i hovedsak tyskere, dansker, engelskmenn og nederlendere)
- Foruten den lokale bruken besøkes området av regionale, nasjonale og internasjonale friluftslivbrukere.

Kommunale planer og fremdrift

Odda kommune har avsatt området til LNF – område Landbruk – Natur – Friluftsliv med prioritet Friluftsliv gjennom Arealdelen av Kommuneplanen for Odda. Arealdelen ble godkjent i kommunestyret 18. 12 2007, altså etter at Tyssedalene, senere Statkraft kunngjorde sine planer om å utnytte Mosdalsbekken til kraftproduksjon.

I kommuneplanen for Odda 2007 – 2019 er folkehelse – forebyggende arbeid – en av hovedsatsningene i kommuneplanen, med friluftsliv som en av de prioriterte oppgaver. Der inngår tilrettelegging/styrking av det kommunale tur- og hyttenettet og samarbeid med aktive frivillige lag om friluftaktiviteter.

De vedtatte kommunale planene representerer en kommunal garanti og forpliktelse på å følge opp en allerede bevisst og planlagt politikk fra kommunens side. Ringedalen, Mosdalen og fjellområdene rundt har i denne forbindelse blitt spesielt prioritert. I samarbeid med velvillige grunneiere er det blitt lagt til rette for allmenn bruk av Mosdalen. Lokalbefolkningen har i alle år drevet småviltjakt, reinsdyrjakt og fiske i fjellområdene inn mot Hardangervidda og i mesteparten av etterkrigstiden har Tyssedal Jakt- og Fiskelag fått disponere grunneierens sel i Mosdalen.

Odda kommune gikk i 1993 inn i aktivt samarbeid med grunneierne og restaurerte selet deres mot en festeavtale på 25 år. I tillegg fikk kommunen i 1994 lov til å bygge Mosdalsbu som det første prosjektet i en større visjon på

langsiktig planlegging av et hyttenettverk i fjellområdene åpen for allmennheten. I 1997 overtok Odda/Ullensvang Turlag (DNT) driften av Mosdalsbu som Odda kommune eier. Denne konstruktive planleggingen med aktivt friluftsliv for allmennheten er senere fulgt opp i samarbeid med Odda/Ullensvang Turlag (DNT) som i 2001 startet opp med driften av Reinaskorbu på østsiden av Ringedalsvatnet, og samme år også Kvanntjørnsbu. Den sistnevnte hytta ligger syd for Mosdalsbu, i cirka 3 timers gangavstand. Statnett er eier og leier ut hytta til Odda kommune mens turlaget står for tilsyn og drift. Lenger øst, omtrent midtveis mellom Mosdalsbu og Kvanntjørnsbu, ved nordenden av Langavatnet, restaurerte Odda kommune en gammel steinbu til opphold og overnatting. Tiltaket ble støttet med midler fra Statkraft. Bua ble åpnet så sent som i fjor. Også Odda Fjellstyre har nylig bygget en hytte til disposisjon for allmennheten i motsatt ende av Langavatnet.

Disse hyttene inngår i rutenettet Ringedalen Rundt som har sitt utgangspunkt i nettopp i Ringedalen.

Som start- og slutt punkt på turer på Hardangervidda anbefaler Odda kommune spesielt Skjeggedal ved siden av Valldalen i Røldal. Hyttene som inngår i Ringedalen Rundt åpner Hardangervidda vest og Hardangervidda nasjonalpark for turgåere. Det omsøkte området har således betydning for det nasjonale friluftslivet.

Tyssedal Turn- og Idrettslag arrangerer årvisst turen Ringedalsmarsjen.

I 1984, i forbindelse med Samlet Plan og vassdragsrapporten om utbygging av Mosdalsbekken, vedtok et samlet kommunestyre følgende: "Odda kommune ønsker absolutt ikke utbygging".

Dette vedtaket sammen med kommuneplanen og kommunedelplanene og den godt planlagte og offensive satsningen på området og naboområdene som et aktivt brukt friluftsområde gjennom lengre tid, viser en langsiktig planlegging med et bevisst ønske om å ta vare på Mosdalsbekken og områdene rundt som et attraktivt fellesgode for befolkningen.

FNF og Bergen Turlag har ikke sett noen høringsuttalelse fra Odda kommune og vet derfor ikke hvilket vedtak de har fattet i denne omgang. Vi håper og tror at dagens politikere står fast ved sine forgjengeres visjoner. NVE som nasjonalt overordnet forvaltingsorgan må være ansvarlig for å se sakskomplekset i det riktige tidsperspektiv. NVE bør be Odda kommune til å dokumentere kommunens og lokalmiljøets fordeler av dette prosjektet, og vurdere dette mot ulempene vi her påpeker.

Nasjonale verdier og nasjonale føringer

FNF og Bergen Turlag vil prøve å sette søknaden om Ringedalen kraftverk inn i en større sammenheng over fortidig, nåtidig og fremtidig utvikling i søknadsområdet, hvor man forfølger

den nasjonale erkjennelse om bærekraftig utvikling, kulturminner og det forvaltningsregelverket som har utkrystallisert seg i tråd med bevisstheten om at inngrep må skje på vilkår og innenfor tålegrensene av det som er en heilskapelig og samfunnsansvarlig utvikling.

Påfølgende tema og avsnitt er derfor tatt med i høringen.

Norsk Vasskraft- og Industrimuseum og Tyssedal Kraftanlegg Tyssø I

I Tyssedal ligger Tyssedal Kraftanlegg, Tyssø I, det første freda norske kraftverk. Kraftanlegget er et av de fremste tekniske og industrielle kulturminnene Norge har i dag. Kraftstasjonen forteller historien om vannkraftutbyggingen og om fremveksten av det moderne Norge.

Anlegget er tatt vare på og administrert av Norsk Vasskraft- og Industristadmuseum. Museet skal samle inn og formidle historien som omhandler elver og vann, vannkraftproduksjon, elektrisitet, kraftkrevende industri og industri-staden.

I forbindelse med den moderne forståelsen av at den enkelte del henger sammen med en større helhet, går fredningen av Tyssedal Kraftverk ut over det tradisjonelle bygningsvernet. Kraftstasjonen, med tilhørende anlegg og produksjonsutstyr i et helhetlig industrimiljø, gir en forståelsessammenheng med helheten som gjør kulturminnearven meningsfull.

Det er kraftstasjonen med tilhørende anlegg og produksjonsutstyr i et helhetlig industrimiljø som gjør Tyssedal kraftverk til et unikt fredningsobjekt i lokal, regional og nasjonal sammenheng.

Ringedalsdemningen i Skjeggedal er ikke fredet, men inngår i den forståelsessammenheng som gir kunnskap og bevissthet. Den er bygget i håndmeislet granitt og er Norges største håndmeislede demning. Den er et stykke vakkert arkitektonisk vitnesbyrd fra begynnelsen av det forrige århundre.

Den europeiske landskapskonvensjonen

Norge har sluttet seg til Den europeiske landskapskonvensjonen. Konvensjonen trådte i kraft 1. mars 2004 og skal iverksettes i alle land som har ratifisert eller stadfestet den.

Formålet med den europeiske landskapskonvensjonen er å verne, forvalte og planlegge landskap og organisere europeisk samarbeid på disse områdene.

Konvensjonen skal hjelpe oss til å ta bedre vare på kvalitetene i landskapet. Dette skal vi gjøre gjennom vern og god skjøtsel og ved å sette i stand landskap som er blitt ødelagt. Konvensjonen handler i liten grad om landskapsvern etter naturvern- eller kulturminneloven, men des- to mer om planer og tiltak etter plan- og bygningsloven.

Konvensjonen slår fast at et landskap er et område som er et resultat av påvirkningen fra

og samspillet mellom naturlige og/eller menneskelige faktorer. Dette er positivt og er i tråd med norsk landskapsforvaltning. Konvensjonen bygger bro mellom natur og kulturarven og understreker landskapets betydning som rammer for våre liv og livsutfoldelse, og som arena for næringsutvikling.

Konvensjonen legger stor vekt på lokalsamfunnenes medvirkning i forhold til landskapet og bruken av den. Lokalbefolkningen, de som lever og bor i landskapet, skal være med på å definere bruken og utviklingen av landskapet.

Vanndirektivet

Vannforskriften er den norske gjennomføringen av EUs rammedirektiv for vann (Vanndirektivet). Dette er et av EUs viktigste miljødirektiver, og er banebrytende for norsk vannforvaltning.

Hovedmålet er å sikre god miljøtilstand (tilnærmet naturtilstand) i vann, både vassdrag, grunnvann og kystvann når det gjelder vannløp og vannmengde, kvalitet og økologi.

Det er miljødirektiv, ikke et vernedirektiv, med fokus på at miljømålene skal være konkrete og målbare. Forvaltningen av vann skal være helhetlig fra fjord til fjell, samordnet på tvers av sektorer, systematisk, kunnskapsbasert, og tilrettelagt for bred medvirkning. Det skal praktiseres langsiktig tenkning gjennom regionvise planer og direktivet skal gjelde for både eksisterende og nye inngrep.

Naturmangfoldloven

Den nye naturmangfoldloven som blir iverksatt om kort tid vil legge stor vekt på kunnskapsbasert forvaltning og sikre at forvaltningen av norsk natur gjøres på et vitenskapelig grunnlag og foregår på bærekraftige premisser i et langsiktig perspektiv. Det skal blant annet legges større vekt på at naturlige økologiske prosesser ivaretas og at alle naturlig tilhørende arter og deres leveområder bevares. Loven skal sikre at både det spesielle og det generelle bevares gjennom vern og biologisk basert bruk av naturen. Det fastslås en klar vurderingsplikt om utviklingen går i uønsket retning. Samtidig tydeliggjøres føre-var-prinsippet, prinsippet om samlet belastning, tiltakshavers plikter samt håndheving og sanksjoner. Loven skal brukes slik at den samlede belastningen på naturen reduseres.

Den nye Naturmangfoldloven er ikke en ny lov om vern, det er en lov om bærekraftig bruk av all norsk natur. Her knesettes viktige prinsipper for forvaltningen - kunnskapsgrunnlag, økosystembasert forvaltning, føre-var-prinsippet og prinsippet om samlet belastning.

Vilkårsrevisjon

En rekke eldre vannkraftkonsesjoner vil bli gjenstand for vilkårsrevisjon i de nærmeste årene. En vilkårsrevisjon gir anledning til å fastsette tiltak som kan avbøte miljøskader som følge av eldre utbygginger. Slike avbøtende tiltak kan

virke positivt for berørte miljø- og brukerinteresser i vassdragene, og rette opp miljøkonsekvenser som er oppstått som følge av utbyggingene.

FNF og Bergen Turlag er ikke sikker på når vilkårsrevisjonen for Tyssø II skal opp til revisjon. Men ser vi på oversikt over konsesjoner etter vassdragsreguleringsloven som kan komme til revisjon frem mot år 2022, ser det ut til å være revisjonsadgang i 2021. Det er altså små 12 år til.

En tapt verdensarv tilbake

Fossene inne i Skjeggedal, Tyssøstrengene og Ringedalsfossen, og det dramatiske og sterke landskapet de er satt inn i, er spektakulære naturfenomener.

Enhver historisk tid har sine utfordringer og problemstillinger. Det som på et gitt tidspunkt var riktig og nødvendig å gjøre kan på et annet tidspunkt vise seg å være forhastet eller overdrevet. Ut i fra dagens situasjon og kunnskap er vi overbevist om at disse to kjente fossene i dag aldri ville fått konsesjon.

Nå skal det allikevel produseres strøm fra Tyssø II i all overskuelig fremtid. Men med det erfaringsmaterielle som ligger bak oss siden den tid og det lovverk som er utarbeidet på grunnlag av denne erfaringskunnskap og revisjonsadgangen, er det mulig å gjenskape noe av opprinneligheten som eksisterte tidligere.

Det betyr i praksis at både Tyssøstrengene og Ringedalsfossen må få noe overløp i sommerseongen og Ringedalsvatnet må få et strengere høyde-lavvann reguleringsreglement. Dette er selvsagt fullt mulig selv om Statkraft vil sette seg i mot. Det vil være god butikk for Statkraft uansett.

Setter man frigjøringen av noe av vannmassene i Tyssøstrengene og Ringedalsfossen i sammenheng med det industrielle kulturlandskapet i Tyssedal og Skjeggedal, vil det representere kulturminner fra nasjonens felles arv i et natur- kulturhistorisk landskap uten sidestykke, mens man samtidig ivaretar og forvalter naturarven etter de nye moderne og erfaringsbaserte prinsipper.

Et naturlig spørsmål vil være hvorfor FNF og Bergen Turlag setter konsesjonssøknaden til Ringedalen kraftverk inn i en større sammenheng med vilkårsrevisjon og moderne lovverk. Det er fordi vi mener at en må tenke og planlegge langsiktig i et overordnet perspektiv til nasjonens og samfunnets beste. Uansett hva som skjer med vilkårsrevisjonen vil Mågelibekken være den eneste uberørte elva igjen i Skjeggedal. Det i seg selv har stor verdi og i det scenariet vi har skissert her vil det selvfølgelig ha enda større betydning. Det vil være utilgivelig grådighet og kortsiktig nytteprofitt å insistere på å få bygge ut de siste tilgjengelige og uberørte vannressursene i et nasjonalt landskap som kan rehabiliteres tilbake til noe av sitt opprinnelige utseende og samtidig være en historiebok

om det moderne Norge og industrireisingsens historie.

Odda og nasjonen kan få en tapt verdensarv tilbake og samtidig være nasjonens bevissthet og hukommelse om vannkraftutbyggingens historie i Norge og tidligere generasjoners samfunn.

En modernisering av konsesjonsvilkårene må gjenspeile denne kjensgjerningen og oppta i seg Mosdalsbekken som et vitenskapelig og pedagogisk, historisk og dokumentarisk element.

Det er mulig vi ikke har klart å formidle hvilket storslagent natur- og kulturhistorisk landskap Ringedalen utgjør. Saksbehandlerne i NVE har sannsynligvis vært i området og er inneforstått med situasjonen. Om ikke må de absolutt gjøre seg kjent. FNF og Bergen Turlag anbefaler også NVE om å studere de historiske fakta og den imponerende billedkatalogen til fotograf Knut Knudsen (1835 – 1915) med bilder fra Ringedalen.

Begrepene Skjeggedalen og Ringedalen har gått litt om hverandre i denne fremstillingen. FNF og Bergen Turlag ber om overbærenhet for det.

Oppsummering og sluttkommentar

Mosdalsbekken er et synlig og vitalt landskapselement i et natur- og kulturhistorisk landskap i et sårbart høyfjellsområde av lokal, regional og nasjonal verdi. Mosdalsbekken og nærområdet med Mosdalsvatnet har som uberørt natur stor betydning for verdisetningen av det lokale, regionale og nasjonale friluftslivet.

Hvis revisjonsvilkårene åpner for minstevannføring i Tyssestrengene og Ringedalsfossen vil de sammen med Mosdalsbekken igjen skape et levende vannrike i Skjeggedalen med noe av fordums storhet over seg.

Som konsernprinsipper for miljø har Statkraft som første prioritet at:

”1. Miljøhensyn skal prege all virksomhet, og vi skal etterstrebe fremragende miljøprestasjoner.”

FNF og Bergen Turlag kan ikke se at Statkraft selv etterlever sine miljøkrav når de er villige til å ofre den siste gjenværende elva i et landskap som de allerede henter tilnærmet maksimal profitt ut av. Alle omsøkte utbyggingalternativ, også alternativ 4, har etter vårt syn klar konflikt med landskap og friluftslivsinnteresser.

Avslutningsvis kommenteres at det omsøkte prosjektet for øvrig har stor motstand lokalt, både fra grunneiere, hytteeiere og turgåere/trimmere i området.

Konklusjon

FNF Hordaland og Bergen Turlag mener at ulempene for de allmenne interesser etter vann-

ressursloven overstiger fordelene ved tiltaket og rår NVE til å avslå søknaden.

Åsen Vel, uttalelse datert 30.3.2009:

Åsen Vel har på sitt årsmøte 14. februar 09 gjort følgende vedtak angående utbygging av Ringedalen Kraftverk.

Som tidligere mener vi at den miljømessige siden av slik utbygging er stor. Dette er det eneste partiet i området som er uberørt, blant annet. Vi mener derfor at 0-alternativ, ingen utbygging, er det rette alternativet.

Dersom det likevel vil bli søkt om konsesjon, synes vi at alternativ 4 er en løsning som tar mest hensyn til de innvendinger Åsen Vel har, blant annet til inngrep rundt Mosdalsvatnet.

Forslag til avbøtende tiltak, kap. 7 i konsesjonssøknad- og konsekvensutredning for denne utbygging, tar for seg flere områder som vi mener bør gjennomføres.

Vi legger stor vekt på minstevannføring på 50 l/s hele året blir gjennomført.

Utforming av lukehus og inntak på en natur- og miljøtilpasset måte.

Videre ser vi at det er ønskelig å legge tippmassene godt under HRV for magasinet. Etter vår mening bør det ligge under laveste gjennomsnittlige vannstand for mai-juli, eller lavere.

Tilkomstveien bør bli lagt minst skjemmen- de for omgivelsene i de områdene der det lar seg gjøre.

Under anleggsperioden vil hytteeierne langs tilkomstveien bli belastet med støy og støvplager. Med en snarlig asfaltering vil støvplagene bli kraftig redusert. Det er i dag etablert flere parkeringsplasser langs veien for hytteeiere. Vi forutsetter at disse også blir etablert i den nye traseen.

Åsen Vel har sett på løsninger til å få etablert et båtopptrekk i Ringedalsvatnet tidligere. Ved å bruke ev. noen tippmasser kan en få til en tilfredsstillende løsning på et opptrekk.

Også bruk av finere tippmasse til forbedring av sti og skiløyper er noe vi er interessert i.

Vil minne på at området blir brukt som rekreasjonsområde for både hytteeiere og andre.

Vi håper på en dialog mellom utbygger og Åsen Vel i saker som angår begge parter i forbindelse med utbyggingen.

Jakob H. Eitrheim, Sigmund Tokheim, Kristen D. Eitrheim, uttalelse datert 29.3.2009:

Nei til utbygging

Vi ber om at det vert sagt nei til søknaden. Hovedgrunngevinga vår er:

- Mosdalen er eit vakkert fjellområde – alle som har vore der, er samstemte om dette.
- Mosdalen er det einaste urørte fjellområdet ved Ringedalen.

- Mosdalen er eit mykje brukt turområde.
- Mosdalen er lett tilgjengeleg for dei fleste turgåarar.
- Mosdalen er eit LNK-område.

På s. 17 i søknaden står det: "For turgåere vil inntaksområdet i Mosdalsbekken kunne være synlig fra utsiktsområdet rett på oversiden av inntaket. Utsiktspunktet må imidlertid oppsøkes aktivt, og er ikke en del av stinettet og nær-områdene rundt Mosdalsvatnet". Til dette har vi to merknader. For det fyrste er ein del av det å gå på tur, også å kunna gå utanom oppmerka stiar. For det andre må det leggjast til grunn ein svært snever definisjon av "nær-områdene" dersom ein stad som ligg i fint turterreng rett nedom Mosdalsvatnet, ikkje skal reknast som del av "nær-områdene".

Nærare grunngjeving av standpunktet vårt mot utbygging finst i "Fråsegn til melding om utbygging av Ringedalen kraftverk", datert 19. august 06.

Merknader/krav – i tilfelle Statkraft skulle få medhald i søknaden

Søknaden viser at prosjektet ikkje legg nok vekt på å redusera skadeverknadene ved ei eventuell utbygging. Dette i seg sjølv bør også vera eit moment for å avslå søknaden. Her vil vi koma med merknader til innhaldet i søknaden. I det fylgjande har vi som føresetnad at alternativ fire er det einaste aktuelle alternativet. Merknadene våre gjeld difor i tilfelle det vert vurdert å gje Statkraft konsesjon til utbygging:

1. Av konsesjonssøknaden kan vi ikkje sjå at det er nemnt noko om kva som skal skje med dei steinmassane som vert sprengt ut/tekne ut i Mosdalen. At det vert teke ut massar, kan lesast på s. 17 i søknaden. Her står det dette om massar: "Fra inntaket i Mosdalsbekken drives trykksjakten ved boring av pilothull og opprømming til endelig diameter". I tillegg må det naturlegvis sprengjast for å få eit fast fundament til dammen som skal støypast og kanskje det òg må sprengjast for å kunna plassera lukehuset på tenkt stad.

Primært krav er at Statkraft vert pålagd å fjerna desse massane frå Mosdalen ved hjelp av helikoptertransport. Det er også i samsvar med det Statkraft sjølv skriv, m.a. på s. 55: "Steinmassene vil bli plassert i Ringedalsvatnet (...)".

Sekundært må massane lagrast, etter avtale med grunneigarane, på ein stad dei viser minst moegeleg. I tillegg må dei dekkast til.

2. All sprenging må skje med skikkeleg tildekking av matter, slik at stein ikkje vert spreidd rundt i terrenget.
3. Alt utstyr må transporterast til og frå Mosdalen med helikopter. Flytting i Mosdalen må

skje slik at terrenget/vegetasjonen ikkje vert skadd. Bruk av helikopter er truleg den einaste løysinga også for intern flytting. At det er naudsynt å stilla strenge krav, går fram av s. 45 i søknaden. Her står det at: "Området er sårbart for vegetasjonsskader, forurensning og forsøpling".

4. I søknaden står det at dammen vert om lag 3 m høg, jf. m.a.s. 17 i søknaden. Kravet må vera at høgda skal reknast frå lågaste punkt i elvelauget.
5. Ein betongdam vil vera skjemmande sjølv om han eventuelt vert malt. Maling vil det dessutan vera vanskeleg å sikra jamt og godt vedlikehald av. Vi ber difor om at Statkraft vert pålagd å blenda dammen med naturstein. Dermed vil dammen harmonera betre med den vakre naturen i Mosdalen.
6. Lukehuset må få ein arkitektur som samsvarer med vestnorsk byggeskikk – m.a. med skifer på taket. Statkraft må påleggjast å mala lukehuset i ein farge som gjer at lukehuset går mest moegeleg i eitt med vegetasjonen rundt.
7. For beitande sauer vil det verta eit stort problem i periodar det skjer sprenging i Mosdalen. Lyd frå anleggsmaskiner vil likeins verka forstyrrende. Alt Statkraft sjølv har tenkt å ta omsyn til i denne samanheng, er ved samling av sauer i september, jf. s. 5 i søknaden.
8. På s. 54 i søknaden står det: "Kraftig redusert vannføring i Mosdalsbekken har ingen betydning for sauebeitet, siden bekken likevel ikke har noen gjerdeeffekt." Dette er ikkje rett. Saueeigarane ynskjer ikkje at alle saueane skal kunna beita på begge sider av Mosdalselven. Ved turlegging av elvelauget, vert gjerdeeffekten borte. Statkraft må difor påleggjast å setja opp eit gjerde nedom dammen. Det må vera eit gjerde i tre, og Statkraft må ha plikt til å halda gjerdet i stand så lenge elvekraftverket er i drift.
9. Seinast eitt år etter anleggsarbeidet er ferdig, må det gjennomførast synfaring av NVE, Statkraft og grunneigarane. Dei skal kontrollera at det ikkje er gjort skade, at det er rydda opp etter anleggsarbeidet m.m. Statkraft må påleggjast å ordna opp dersom noko ikkje er i orden.
10. Kartet, i vedlegg 8, viser eigedomsgrenser som vi ikkje kan godta som rette. Dammen er plassert i fjellsameiga vår.
11. Statkraft ber i søknaden om førehandsløyve til oreigning, jf. s. 60. Dersom Statkraft får dette løyvet alt ved eventuell godkjenning av konsesjonssøknaden, er det å ta grunnleggjande rettar ifrå grunneigarane.
12. I søknaden er det både skrive Mosdalsbekken og Mosdalselven. Sjølve har vi også vakra litt i namnebruken, men vi vil be om at det for framtida vert skrive Mosdalselven. Grunngjevinga, for dette standpunktet, er at gardbrukarar på Eitrheim, i brev av 10. janu-

ar 1914 til høgfjellskommissjonen for Hardangervidda, skreiv Mosdalselven. Dette må difor utan tvil ha vore det opphavlege namnet.

13. På s. 38 står det ein del feil opplysningar om stølen i Mosdalen. Her vil vi berre peika på at det har vore fem sel i Mosdalen. I tillegg kom eldhus. Selet som står att i dag, reknar vi med er frå 1700-talet.
14. For friluftinteressene i Mosdalen er det viktig at det ikkje vert anleggsarbeid i helgane.

Stein Harald Aksnes, Nils Magne Hagen, Knut Morten Eikeland, Magnhild Tømmernes, og Pål Tømmernes, uttalelse datert 21.4.2009:

I utgangspunktet har Odda bidradd med svært mye verdifull vassdragsnatur til fellesskapet. I området rundt Ringedalen er det kun Mosdalsområdet som gjenstår før alt er regulert. Odda kommune har fått "låne" Mosdalen med fiske- og jaktretter av grunneierne, til fri benyttelse for lokalbefolkningen. Slik vi har tolket det, var avtalen en del av en forpliktelse om at Mosdalsområdet skulle skånes for kraftutbygging.

Om det skulle bli gitt tillatelse til utbygging, vil også alternativ 4, elvekraftverk med inntak nedenfor Mosdalsvatnet gi for store negative konsekvenser.

- Bortfall av nær hele vannføringen ned til Ringedalen.
- Høy og bred betongdam i elveleiet oppe på Mosdalsplataet.
- Førre til brudd på avtale mellom grunneiere og Odda kommune?
- Turistkommunen Odda vil miste enda et område som kan markedsføres som urørt.

Det er ikke riktig slik Statkraft hevder at inntaksanlegg må oppsøkes aktivt. Dammen er planlagt nær turlagshytten(e), altså i det naturlige nærrområde for brukere av området.

Den foreslåtte minstevannføring (= "ålmenn lågvassføring") på bare 2-3 % av normalvannføring, viser igjen at utbyggere ikke har noen som helst ambisjon om å ivareta verken visuelle eller natur og biologiske verdier i og rundt et vassdrag. Sporadiske små overløp fra inntaksdam rettferdiggjør heller ikke ivaretagelse av natur og miljøverdier.

I denne, og som i de fleste andre utbyggingssaker, kommer natur og miljø på agendaen etter at "utbyggingsingeniørene" har designet det nær maksimale tekniske anlegg som vassdraget kan huse. I forhold til det bildet kraftbransjen ønsker å skape når det gjelder dagens "små elvekraftverk", savner vi realismen i forhold til at de hevder å "låne litt vann". (Ikke fredda vassdrag).

Om det i utbyggingssaker ble balanse mellom uttak og restvannføring, kunne utbyggere hatt mulighet til igjen å oppnå tillit i forhold til det feilaktige glansbildet som nå er skapt.

På møtet i Odda kommunestyre angående planene for Mosdalsutbygginga innrømmer NVEs representanter at NVE feilaktig har brukt alminnelig lavvannføring som mal for restvannføring (minstevannføring) i alt for mange utbyggingssaker. "Dette er en praksis vi nå er på vei bort fra", ble det sagt. Vi regner med at dette er tilfellet for fremtidige utbygginger, og vi mener også at å bruke såkalte "5 persentilverdier" vil gi et alt for stort tap av vannføring. Selv om det er snakk om rein, fornybar energi, etterlyser vi balanse i uttak og restvannføring, og realisme i forhold til det naturvennlige bildet som kraftbransjen nå skjuler seg bak for økonomisk gevinst.

De nåværende utbyggingsplanene i Modalen er vi imot av ovennevnte grunner.

Søkers kommentarer til høringsuttalelsene

Bergvesenet

Bergvesenet har i sin høringsuttalelse ingen merknader til søknaden eller konsekvensutredningen.

Fylkesmannen i Hordaland

Etter en gjennomgang av områdets verdi for friluftslivet, landskapsforhold og naturmiljøkvaliteter, konkluderer fylkesmannen med at en ikke vil motsette seg at det gis konsesjon til byggingen av Ringedalen kraftverk. Fylkesmannen anbefaler at konsesjonæren pålegges en minstevannføring i Mosdalsbekken lik eller større enn alminnelig lavvannføring.

I fylkesmannens begrunnelse fremgår det bl.a. at en betrakter tiltaksområdet å ligge i et allerede modifisert landskapsrom og at inntaket blir liggende godt skjermet i terrenget utenfor synsvidde for turstier og turgåere.

Hordaland fylkeskommune

Fylkesutvalget skriver i sin uttalelse at "en ikkje finn at utbyggingen av Ringedalen kraftverk etter det omsøkte alternativ 4 vil vere i vesentlig konflikt med viktige regionale omsyn." Det pekes også på at temaet kulturminner er tilfredsstillende utredet og at undersøkelsesplikten etter § 9 i Kulturminneloven er oppfylt. Det forutsettes at de avbøtende tiltakene som er beskrevet i søknaden gjennomføres, og at utbygger vurderer alternativ bruk av tunnelmassene fremfor plassering i tipp.

Odda kommune

Kommunen tilrår at det blir gitt konsesjon til utbygging av Ringedalen kraftverk i samsvar med søknadsalternativet 4 på følgende vilkår:

- a. Alle naturinngrep gjøres så skånsomme som mulig og tilsåing skjer så raskt som mulig med naturlig vegetasjon.
- b. Deler av steinmassene fra anleggsdriften brukes til anleggelse av båtøpptrekk for hytteeierne i Åsen.
- c. Som avbøtende tiltak i forbindelse med utbygging av det siste urørte vassdraget i området rundt Ringedalen, framforhandles en utbyggingsavtale (skal omfatte midler til friluftstilbudet og fiskeforvaltning i nevnte område) mellom Statkraft og Odda kommune.
- d. Statkraft betaler for kommunens utgifter til å få på plass en utbyggingsavtale.
- e. Avbøtende tiltak for øvrig blir gjennomført som beskrevet i søknaden.

Riksantikvaren

Riksantikvaren viser i sitt brev til at det er Hordaland fylkeskommune som skal ivareta kulturminneforvaltningens interesser.

Statens vegvesen har ingen merknader til konsesjonsøknaden og konsekvensutredningen og viser til at utbyggingen ikke berører riks- eller fylkesvei.

Villreinnemda for Hardangerviddaområdet

Nemnda har ingen særlige merknader til byggingen av Ringedalen kraftverk i Mosdalsbekken, men anbefaler at anleggsfasen ved inntaket i Mosdalsbekken foregår over en begrenset periode. Helst i sommerperioden, når reinen i liten/ingen grad utnytter dette området.

Bergen Turlag

Forum for natur og friluftsliv (FNF Hordaland) og Bergen Turlag mener at ulempene for de allmenne interesser etter vannressursloven overstiger fordelene ved tiltaket og rår NVE til å avslå søknaden. I turlagets begrunnelser legges det vekt på de store friluftslivsinteressene og landskapsmessige kvalitene i området. Det pekes på at Mosdalsbekken som eneste gjenværende elv i området blir tilnærmet tørrlagt, og at Odda kommune har utpekt området som et LNF-området i kommuneplanen. Videre trekkes inn i begrunnelsen nasjonale verdier og føringer samt den europeiske landskapskonvensjon, vanddirektivet og naturmangfoldloven. Vilårsrevisjon for Tysseverkene blir også brukt som et argument.

BKK Nett

BKK Nett forutsetter at regionalnettseier og sentralnettseier vurderer nettkapasitet og eventuelt iverksetter nødvendige tiltak basert på vurderingen, der-

som kraftverket tillates nettilknytning. BKK Nett har ikke kommentarer til planene utover forannevnte forutsetning.

Norsk Ornitologisk forening

Foreningen er opptatt av at det foretas grundige undersøkelser av det biologiske mangfoldet i hele influensområdet og den samlede innvirkning utbyggingen kan ha på enkelte fuglearter som fossekall og vintererle. Det nevnes også behov for å se på ev. andre rødlistearter i området.

Åsen Vel

Åsen vel mener at den miljømessige siden av slik utbygging er stor og at dette er det eneste partiet i området som er uberørt. En går derfor inn for 0-alternativet; ingen utbygging. Dersom det skulle bli en utbygging, blir alt. 4 vurdert som det beste. Ved siden av de avbøtende tiltak som er nevnt i søknaden ønsker en at tippmassene i Ringedalsvatnet legges under laveste gjennomsnittlige vannstand for mai-juni og at deler av massene nyttes til å få etablert et båtøpptrekk. Under anleggsperioden foreslår en at anleggsveien asfalteres, slik at støvplagene reduseres og at det etableres nye parkeringsplasser for hytteeierne som har det i dag, langs ny veitrasé. Åsen Vel håper på en god dialog med tiltakshaver i forbindelse med utbyggingen.

Jakob D. Eide

Denne grunneieren mener at en utbygging etter alternativ 4 har liten innvirkning på Mosdalsområdet, og går inn for en utbygging.

Jakob H. Eitrheim, Sigmund Tokheim og Kristen D. Eitrheim

Disse grunneierne går imot en utbygging av følgende hovedgrunner:

- "Mosdalen er eit vakkert fjellområde - alle som har vore der, er samstemte om dette.
- Mosdalen er det einaste urørte fjellområdet ved Ringedalen.
- Mosdalen er eit mykje brukt turområde.
- Mosdalen er lett tilgjengeleg for dei fleste turgåarar.
- Mosdalen er eit LNK-område".

Dersom Statkraft skulle få tillatelse til å bygge Ringedalen kraftverk, har grunneierne en rekke kommentarer til bl.a. plassering av sprengstein, utforming av inntaksdam og lukehus m.m. De hevder videre at det er behov for et gjerde for sau nedstrøms inntaksdammen som følge av at sjølgjerdeeffekten blir borte med en tørrlagt elv.

Pål Tømmernes m.fl.

(Tiltakshaver er usikker på om dette er et eget høringsbrev eller et innspill til Odda kommune i forbindelse med behandlingen av søknaden her).

Brevskriverne hevder bl.a. at:

"Odda kommune har fått "låne" Mosdalen med fiske- og jaktretter av grunneierne, til fri benyttelse for lokalbefolkningen. Slik vi har tolket det, var avtalen en del av en forpliktelse om at Mosdalsområdet skulle skånes for kraftutbygging. Om det skulle bli gitt tillatelse til utbygging, vil også alternativ 3, med et elvekraftverk med inntak nedenfor Mosdalsvatnet, gi for store negative konsekvenser:

- Bortfall av nær hele vannføringen ned til Ringedalen.
- Høy og bred betongdam i elveleiet oppe på Mosdalsplataet.
- Førre til brudd på avtale mellom grunneier og Odda kommune?
- Turistkommunen Odda vil miste enda et område som kan markedsføres som urørt.
- Den foreslåtte minstevannføring (= "ålmenn lågvassføring") på bare 2-3 % av normalvannføring, viser igjen at utbyggere ikke har noen som helst ambisjon om å ivareta biologiske verdier i og rundt et vassdrag. Spora-diske små overløp fra inntaksdam rettferdiggjør heller ikke ivaretagelse av natur og miljøverdier."

Statkrafts kommentarer

Statkraft registrerer innledningsvis at ingen offentlige instanser har gått imot utbyggingsplanene og at det heller ikke foreligger innsigelser mot at utredningsplikten og konsekvensutredningsprogrammet er oppfylt.

I sine uttalelser går Åsen Vel, Bergen turlag, 3 av grunneierne og 6 privatpersoner imot en utbygging av Ringedalen kraftverk. I begrunnelsene gis det etter Statkrafts oppfatning, en beskrivelse av bl.a. forholdet til friluftsliv og landskap og vannføringsforhold som rimer dårlig med det de miljøfaglige rapportene beskriver. Dette krever kommentarer fra vår side og vi vil først ta for oss synspunktene på landskap og friluftsliv.

Landskap og friluftsliv

I Fylkesmannen i Hordalands kommentarer til landskap og friluftsliv heter det at: "Inngrepene ved Ringedalsvatnet vil ligge i et allerede modifisert landskapsrom. Dersom disse blir utført som beskrevet i søknaden, har ikke fylkesmannen ytterligere merknader å komme med her."

"Etablering av nytt kraftverk i Mosdalsbekken vil redusere vannføringen på elvestrekningen.

Dette vil redusere bekken sin verdi som landskapselement i området rundt Ringedalsvatnet. Men som tiltakshaver peker på, er bekken skjermet i en forsenkning i terrenget, slik at den visuelle virkningen av redusert vannføring blir dempet. Bekken ligger videre ikke i tilknytning til turstiene i området og vil av den grunn i liten grad redusere landskapsbildet for turgåere."

Statkraft er enig i Fylkesmannens vurderinger og viser til fagrapporten som har en liknende konklusjon:

"Redusert vannføring i Mosdalsbekken vil forringe bekkens verdi som landskapselement i det store, markante landskapsrommet rundt Ringedalsvatnet. Imidlertid ligger mesteparten av bekken i en delvis skjermet dalforsenkning sett fra de sentrale delene av Ringedalen, slik at den visuelle virkningen av redusert vannføring dempes en del. For turgåere vil imidlertid inntaksområde i Mosdalsbekken kunne være synlig fra utsiktsområdet rett på oversiden av inntaket. Utsiktspunktet må imidlertid oppsøkes aktivt, og er ikke en del av stinettet og nærområdene rundt Mosdalsvatnet."

Vannføringsforhold

Flere av høringsinstansene som går imot at det gis konsesjon, omtaler Mosdalsbekken som tørrlagt eller delvis tørrlagt etter en utbygging. Vi vil her vise til fagrapporten om hydrologi og kurvene som viser vannføringen før og etter en utbygging. Kort kan her nevnes at vannføringen i bekken ved utløpet i Ringedalsvatnet vil være ca. en tredjedel av det normale. Dette skyldes ikke minst at Einsetbekken vil renne som før og sørge for at det blir naturlige vannføringssvingninger i den nedre del av Mosdalsbekken.

Når det gleder bekkestrekningen rett nedstrøms inntaket, vil en her naturlig nok i perioder bare ha foreslått minstevannføring. Men siden dette er et bekkeinntak, vil en regelmessig i sommerhalvåret ha overløp. I et middelår vil dette skje i 47 dager, mens en i ett vått år vil ha 79 dager med overløp.

Kommuneplan for Odda — LNF områder

I noen høringsuttalelser blir det pekt på at Mosdalsområdet er avsatt som et LNF område i kommuneplanen og at vannkraftutnyttelse derved ikke er aktuelt. Det disse høringsinstansene imidlertid unnlater å opplyse om er at Odda kommune i vedtak i sak 042/08 høsten 2008 i sin kommunedelplan for energi og vassdrag, plasserte Mosdalsbekken i "grønn sone". Grønn sone betyr: Få interesser knyttet til vassdraget, lavt konfliktnivå og et ønske om en utbygging av vassdraget.

Forslag til avbøtende tiltak

Fylkesmannen i Hordaland, Odda kommune og Hordaland fylkeskommune tar spesielt opp forslagene til avbøtende tiltak som nevnes i søknaden. Odda kommune har dessuten spesifisert tiltakene i 5 punkter de kaller "vilkår". Statkraft har som klar målsetting og gjennomføre disse tiltakene innenfor en teknisk/økonomisk forsvarlig ramme.

Statkraft håper med dette å ha svart på de viktigste temaene som er kommet frem gjennom høringsrunden. Dersom det er behov for ytterligere kommentarer, står vi gjerne til rådighet.

NVE arrangerte befarings i utbyggingsområdet 16.9.2009. Tilleggsuttalelser etter befaringsen:

FNF Hordaland og Bergen Turlag/DNT, uttalelse datert 5.10.2009:

"Prosjektets utforming

Statkraft Energi AS må bedre visualisere omfanget av inntaksdammen i Mosdalsbekken. NVE bør etterspørre et kart med inntegnet vannflats utstrekning bak dammen, planlagte sikringstiltak og planlagt riggområde med utstrekning. Planlagte tiltak for nedrigging og reetablering av terreng bør dokumenteres. Området har flere naturlige utsiktspunkter hvor turfolk oppholder seg, både under lengre og kortere hvilepauser og også under opphold på turisthytten Mosdalsbu like ved. Bruken av nærområdet til prosjektert dam er etter vårt syn sterkt undervurdert og vi mener NVE må legge større vekt på dette i sin saksbehandling.

En visualisering av hvilken betydning en eventuell utbygging vil få å si for vannføringen i Mosdalsbekken må også fremskaffes. En midlervannføring på 1810 l/s i sammenligning med en foreslått minstevannføring på 50 l/s, alternativt 5-persentil som er på 360 l/s er en dramatisk reduksjon av elvas vannføring. Det burde selvfølgelig vært gjort i forkant av høringen, men søknaden skal uansett videre til OED og Stortinget og vil derfor være et forstandig begrepsverktøy for den videre behandling.

Når det gjelder planlagt anleggsveg og kabeltrasé fra Åsen trafo til planlagt sted for Ringedal kraftverk, mener vi at denne bør ligge i strandsonen, som allerede er ødelagt av neddemming, men over høyeste reguleringshøyde på 465 moh., istedenfor å lage et nytt sår inne i skogen lengre oppe.

Kommunens vedtak og kommunale planer

Som tidligere nevnt, også under befaringsmøtet, har Odda kommune i arealdelen av kommuneplanen avsatt området til LNF – område med prioritert friluftsliv. Videre er folkehelse, forebyggende arbeid, en av hovedsatsningene i kommuneplanen, med friluftsliv som en av de prioriterte oppgaver. Der inngår tilretteleg-

ging/styrking av det kommunale tur- og hyttenettet og samarbeid med aktive frivillige lag om friluftaktiviteter.

Vi ber NVE om å se nærmere på relevante kommunale planer før det gis innstilling i saken. Odda kommune har en overordnet målsetting om å bevare området og tilrettelegge for aktivt friluftsliv. Gjennom de vedtatte, langsiktige kommunale planene fra både samfunns- og arealdelen, representerer de en kommunal garanti og forpliktelse på å følge opp en allerede bevisst og planlagt politikk fra kommunens side. I planen har bl.a. Ringedalen, Mosdalen og fjellområdene rundt fått spesiell oppmerksomhet, når det gjelder tilrettelegging for allmenn bruk. Bergen Turlag og FNF Hordaland mener fortsatt at en eventuell utbygging av Mosdalsbekken vil forringe kvaliteten til denne bruken. Mosdalsbekken og nærområdet med Mosdalsvatnet har som uberørt natur med tilknytting til Hardangervidda vest og nasjonalparken og rutenettet Ringedalen Rundt, stor betydning for verdsettingen av det lokale, regionale og nasjonale friluftslivet.

Vi ønsker at NVE ber Odda kommune om å dokumentere kommunens og lokalmiljøets reelle fordeler av dette prosjektet, da den lokale økonomiske gevinsten etter vår vurdering er betydelig lavere enn det som fremkommer i saksdokumentene. Samtidig må kommunen vurdere om deres vedtak om utbygging står i samsvar med de overordnede kommunale planene og de retningslinjer de selv har valgt som langsiktig strategi.

Turisme

Turisme har vært, er og kommer i fremtiden til å bli en stadig mer viktig næring i Odda. Opplev Odda er en nystartet aktivitetsbedrift, som satser på turisme basert på naturopplevelser i Tysedal, Ringedalen og fjelltraktene omkring. Vedlagt dette brev er utdrag fra bedriftens hjemmeside: <http://www.opplevoddacom/>, som bl.a. beskriver deres tilbud og med nyheter for 2010 når det gjelder tur-, natur- og aktivitetsopplevelser i Ringedalen. Vi viser dessuten til utdrag fra VG NETT 10.08.2009, med uttalelser fra daglig leder Jostein Soldal i Opplev Odda:

Jostein Soldal håper at turistene igjen kan innta naturen rundt.

Her er det historie nesten i hver eneste knaus. Du kan oppleve gamle vannkraftanlegg og en stor og flott demning - i tillegg til naturen, skryter Jostein Soldal.

Av hjemmesiden fremgår det også at Opplev Odda arrangerer turer inn til Trollunga og Preikestolen i Ringedalen, to av Norges mest unike naturattraksjoner.

Firmaet Opplev Odda har nylig, i samarbeid med andre aktører, utarbeidet en prosjektbeskrivelse av planlagte tiltak spesielt i Skjeggedal, men også tiltak som omfatter omkringliggende geografi. Beskrivelsen er vedlagt.

Andre ideer og skisser som er fremkastet er at ved vilkårsrevisjonen vil det bli mulig å slippe minstevannføring om sommeren i Tyssestregene og Mågelifossen og forhåpentligvis også unngå den store vannstandsvariasjonen som i dag er tillatt. Spesielt Tyssestregene vil oppnå gammel status uten at det går for mye ut over produksjonskapasitet. Som i turismens glansdager kan det bli båtføring med turister inn til de berømte fossene innerst i Ringedalsvatnet. Ved Båtaneset ved Ringedalsvatnet er det utsikt tvers over vatnet til Mosdalsbekken i hele lengderetningen, fra eggen ned til vatnet. Pr. i dag er Mosdalsbekken den eneste gjenværende uberørte elven igjen rundt Ringedalsvatnet.

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven er iverksatt siden forrige høringsrunde og NVE, om de ikke allerede har gjort det, må vurdere utbyggingsprosjektet i forhold til den nye loven.

Konklusjon

FNF Hordaland og Bergen Turlag mener at ulempene for de allmenne interesser langt overstiger fordelene ved tiltaket og råder fortsatt NVE til å avslå søknaden.

Stein Harald Aksnes, Nils Magne Hagen, Knut Morten Eikeland, Magnhild Tømmernes, og Pål Tømmernes, uttalelse datert 4.10.2009:

På befaring onsdag 16. sept. ble det gjort kjent at det pågår et arbeid med å kartlegge villreinens arealbruk og potensielle leveområder i Norge.

I den forbindelse er det under utarbeidelse et kart som skal vise de naturlige grensene.

På et kart datert 02.12.2008 utarbeidet av Norsk Villreinsenter v/Anders Mossing (vedlegg 2) ligger området fra utfallsosen ved Mosdalsvatnet, og nedover Mosdalselven mot floget ned mot Ringedalen naturlig nok inne på kartet over villreinens potensielle leveområder. Dette er helt i tråd med de faglige retningslinjer som er gitt for utarbeidelse av kartet.

På et senere utkast av kartet (som er sendt til grunneiere) er det laget en trekant helt inn mot utfallsosen i Mosdalsvatnet, og området langs elva er på denne revisjonen lagt på utsiden av villreinens potensielle leveområde. Ut fra kriteriene for utarbeidelse av kartet, er det ingen logikk i dette. Områdene vest og øst for elva ligger inne på kartet, og ut fra terrengets topografi og beskaffenhet, vil området langs elva være et ideelt beiteområde for rein. (Rimelig flatt og med mye reinlav/mose). Med bakgrunn i denne ulogiske grenseendringen på kartet, har vi tatt kontakt med Johan Danielsen i Direktoratet for Naturforvaltning. Danielsen har slik vi kjenner til, hatt ansvar for at de samme faglige retningslinjer skal følges i alle kommuner ved utarbeidelse av kartet. På telefon, og senere på møte i Trondheim (25.09), bekrefter Danielsen at det i

området ved Mosdalen på beklagelig vis er lagt inn feil grenser, og at han vil sørge for at kartet blir rettet opp slik at grensene tegnes som opprinnelig (Vedlegg 1). NVE må derfor vurdere konsesjonssøknaden ut fra de bestemmelser som gjelder for inngrep inne i villreinens leveområder, og basert på at Norge har et særlig ansvar i Europa for å ivareta den norske villreinstamma. Vi minner om at menneskelig aktivitet er den største trusselen for villrein, og ellers om at alt tap av biologisk mangfold skal, i følge våre myndigheter, opphøre innen 2010.

På befaringen ble det fra NVE stilt spørsmål om man kunne se Mosdalselven fra turstien inn til Trolltunga. Et spørsmål Morten Eikeland og jeg svarte ja på. Fra en av grunneierne (han som er positiv til utbyggingen) ble det sagt at: "man da gikk bak fjellet og kunne ikke se elva. Dette er feil.

Ved å studere kartet m/turstien vil man se at elva er synlig fra store deler av den turstien som det for tiden i Odda/Tyssedal arbeides sterkest med å markedsføre som en opplevelsestur (vedlegg 3, utklipp fra Informasjonsbrosjyre) fra Odda kommune. Ellers viser vedlagte bilder (vedlegg 4-5) som er tatt fra stien, tydelig dette. Også helt inne fra området ved Trolltunga (vedlegg 6) kan man se elveleiet, og ved passe stor vannføring se deler av Mosdalselven.

NVE er også gjort kjent med at da saken var oppe til behandling i Odda kommunestyre, var kun den ene part i saken (Statkraft) innkalt for å tale sin sak.

Vi mener NVE med dette har fått nye viktige faktorer i saken som bør vektlegges før endelig avgjørelse tas.

Advokatfirmaet Harris på vegne av Jakob Eitrheim, Sigmund Reidar Tokheim og Kristen D. Eitrheim, uttalelse datert 9.10.2009:

I INNLEDNING

Undertegnede representerer Jakob Eitrheim (gnr. 64, bnr. 2), Sigmund Reidar Tokheim (gnr. 64, bnr. 3) og Kristen D. Eitrheim (gnr. 64, bnr. 5). Disse eier i tillegg gnr. 64, 294 sammen.

Det vises til befaring 16.09.2009. Vi er gitt frist til 12. oktober med å inngi merknader i saken.

Utover å vise til tidligere merknader fra mine parter av 29.03.2009 og 16.06.2009, vil mine parter stille seg bak de merknader som er kommet fra Forum for natur og friluftsliv i Hordaland (FNF)/Bergen Turlag av 02.10.2009 samt merknad fra Pål Tømmernes m.fl. sendt 4. oktober 2009.

Mine parter er fortsatt mot alle inngrep i Mosdalen. Det er fremkommet nye opplysninger i saken knyttet til villrein, jf. pkt. 2 nedenfor. Inntaket for kraftutbyggingen ligger inne i villreinens leveområde på Hardangervidda. Dette er opplysninger som er fremkommet oss etter befaringen 16.09. og som ikke er hensyntatt i

konsesjonssøknaden og konsekvensutredningen. Ei heller i den kommunale behandling av saken. Å gi konsesjon til Ringedalen kraftverk vil skape svært uheldige presedensvirkninger, og undergrave vern av villreinens leveområde.

II VILLREIN

Hardangervidda har den største villreinstammen i Norge.

I 2008 ble det startet opp et arbeide for å kartlegge villreinens leveområder på Hardangervidda. Dette arbeidet er nå fullført. Undertegnede har vært i kontakt med Johan Danielson ved Direktoratet for Naturforvaltning. Han skriver følgende til undertegnede;

”Til Advokatfirmaet Harris v/Pedersen
Oversender med dette utsnitt av kart med grense for villreinens leveområde slik den nå er levert fra Norsk Villreinsenter på Skinnarbu for området rundt Ringesdalvannet ved Odda. Her ser en at Mosdalsvannet med bremmen ut mot dalen er med innenfor de nå offisielle yttergrensene for Hardangervidda villreinområde. Dette er grensene slik de framkommer etter kriterier som er valgt som enhetlige for hele villreinområde av ei prosjektgruppe. Prosjektgruppa var bredt sammensatt med lokale ressurspersoner og bygde sine konklusjoner på lokal kunnskap forent med nyere kvantitative data framskaffet gjennom ulike forskningsprosjekter. Prinsippene som er lagt til grunn er at leveområdegrensa skal følge skoggrensa eller avgrenses mot terreng brattere enn 38 grader. Se for øvrig vedlagt rapport til kartet.”

Fra rapporten hitsettes fra s. 2;

”Bakgrunn

I forbindelse med oppstart av regionale planprosesser for å ta vare på villreinens leveområder i nasjonale villreinområder, jf. bestillingsbrev fra Miljøverndepartementet (MD) til fylkeskommunene av 12.04.07, fikk Direktoratet for Naturforvaltning (DN) i oppdrag fra MD å sørge for et tilstrekkelig villreinfaglig grunnlag for planprosessene. Norsk Villreinsenter Sør (NVS Sør), som ble etablert på Skinnarbu 01.10.07, ble av DN bedt om å være ansvarlige for gjennomføringen av dette arbeidet for Hardangervidda. NVS Sør tok oppdraget som er klart innenfor kjerneområdet i mandatet til senteret.

Mål

Utarbeide biologisk fundert temakart til bruk i den regionale planprosessen (fylkesdelplan).

Oppdatere villreindataene i DN's Naturbase, slik at de blir sammenhengende over kommune- og fylkesgrenser og faglig oppdatert i tråd med aktuell kunnskap (dataene

publiseres på innsynsløsninger i Naturbasen og Villreinklienten, se: *www.dir-nat.no*.)”

Kartet er nå endelig

Det fremgår ingen steder i konsekvensutredningen eller konsesjonssøknaden at utbyggingen av Mosdalen er vurdert i forhold til ovenstående.

I den sammenheng må også nevnes at det er iverksatt en egen fylkesdelplan for Hardangervidda.

Det fremgår her bl.a.;

”Sentralt...står både forutsetningen om å ivareta villreinstammen og å legge til rette for næringsutvikling basert på ressursgrunnlaget i bygdene rundt Hardangervidda.”

Ovenstående kartlegging er en viktig del av dette arbeidet.

Det må også nevnes at klimaendringene gjør at villreinflokkene trenger større leveområder enn før.

Jeg vedlegger også brev fra Miljøverndepartementet av 13.04.2007 der det fra siste side hitsettes;

”Planprogram for planer som kan komme i konflikt med de nasjonale føringene i dette brevet, skal forelegges Miljøverndepartementet. Departementet vil da kunne uttale seg om behov for alternativvurderinger, tilpasninger, utredninger med mer.”

En vil på denne bakgrunn hevde at de foreliggende planer om utbygging i Mosdalen, med tilhørende konsesjonssøknad og konsekvensutredning, ikke har hensyntatt det faktum at utbyggingen ligger innenfor grensene for villreinens leveområde på Hardangervidda. Videre kreves det at problemstillingen forelegges Miljøverndepartementet og Fylkesmannens miljøvernavdeling.

III TILTAKETS BETYDNING

3.1 Natur og friluft

Det vises her i det alt vesentlige til merknad Forum for natur og friluftsliv i Hordaland (FNF)/Bergen Turlag av 02.10.2009 samt merknad fra Pål Tømmernes m.fl. sendt 4. oktober 2009.

Ulempene for nærområdet er sterkt undervurdert i konsesjonssøknaden og konsekvensutredningen. Inntaksdammen ligger svært tett på stien og er en del av det naturlige nærområdet for Mosdalsbu og turgåere i Mosdalen. Fra det utkikkspunkt som også Statkraft har med på s. 40 i konsesjonssøknaden/konsekvensutredningen illustrerer dette meget godt. Inntaksdammen vil her dominere det i dag meget flotte utsyn over Ringedalsvatnet. Dammen vil være synlig fra stort sett alle utkikkspunkt til Ringe-

dalsvatnet rundt Mosdalsbu. Dette er meget sjenerende.

Området rundt Mosdalsvatn er svært naturskjønt, og en perle i et område som ellers er svært sterkt preget av kraftutbygging. Dette burde gjøre terskelen for utbygging svært høy. Den utsprenning inntaksdammen vil medføre, er også et tiltak som ikke kan la seg reversere. Dette f.eks. i motsetning til de kraftlinjer som går gjennom Mosdalen i dag.

Som det fremgår av merknad fra Pål Tømmernes mfl. er det også uriktig lagt til grunn at en ikke ser Mosdalselven fra turstiene på den andre siden av Ringedalsvatnet. Elven er i dag meget godt synlig, noe den ikke vil være om utbygging tillates. Det vises til de bilder som er vedlagt merknad fra Pål Tømmernes mfl.

3.2 Sauebeiting

Det vedlegges uttale fra Mosdalen beitelag, der de "på det sterkeste vil fraråde utbygging i eit så flott naturområde".

IV LNF-OMRÅDE

Utbyggingen skal skje i et område avsatt til LNF-område i kommuneplanen. Det er prioritert for Friluftsliv. Normalt skal tiltak i LNF-område kun tillates om det foreligger særlige grunner, jf. plan og bygningsloven § 7, jf. § 17-2. Det vil si det må kvalifisert interesseovervekt til for at utbygging skal tillates. Når vi i dette tilfellet i tillegg ligger innenfor grensene for villreinens leveområde, er det åpenbart at det skal svært mye til for å tillate utbygging som går på tvers av friluftsinnteressene, når det er tale om en perle som det er i dette tilfelle.

Jeg vedlegger 1 eksempel fra Miljøverndepartementet der en nekter påbygg av 14 m² og 7 m² terrasse på en hytte. Dette da det ikke foreligger særlige grunner for slik utbygging i villreinområde;

"Miljøverndepartementet fant at det ikke forelå særlige grunner og tok ikke klagen til følge. Departementet viste til de nasjonale og internasjonale interesser som ligger bak behovet for vern av villreinstammene i Sør-Norge, samt at allmenne interesser generelt tilsier en restriktiv praksis."

Selv om det er forskjeller fra vår sak, sier dette noe om hvor strengt det er med utbygging i villreinområder. Jeg vil også vise til Miljøverndepartementets uttale i en motsegnssak i Vinje kommune av 12. april 2007;

"Miljøverndepartementet godkjenner ikkje hyttefeltet på Bossbøen. Hardangervidda er foreslått som nasjonalt villreinområde. Utviklinga av dette fjellområdet med randsoner skal avklarast gjennom regional planlegging der det vert fastsett eit overordna utbyggingsmønster som ikkje svekker

moglegheitene for å sikre ei livskraftig villreinstamme på lang sikt. Det er ikkje aktuelt å godkjenne ny utbygging nær opp til potensielle trekkområde før Fylkesdelplan for Hardangervidda aust av 24.04.98 er revidert og heile Hardangervidda villreinområde vert sett i ein samanheng. Motsegna frå fylkesmannen er med dette teken til følgje."

I brevet står også bl.a.:

"Miljøverndepartementet legg stor vekt på det ansvar Noreg har for at våre villreinstammer skal få eit best mulig vern. Vi viser i den samanheng til kva som er uttala om villreinpolitikken i St.meld. nr. 21 (2004-2005) "Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand." I meldinga og handsaminga av den i Stortinget legg ein opp til ein generelt høg prioritering av leveområde til villreinen.

Villreinområde som er spesielt viktige for arten si framtid i Noreg skal få status som nasjonale villreinområde. Hardangervidda er eit slik område. Avgrensinga og innhaldet skal avklarast gjennom regionale planprosessar. Dei regionale planane skal sikre at leveområda er store nok, av god nok kvalitet og at villreinen har nok moglegheiter for vandringar. Det er ein føresetnad at planane skal avklare det overordna utbyggingsmønsteret på tvers av kommunegrensene, og at tiltak som vinterbrøyting av vegar, utfartsparkering og preparering av løyper/stiar skal inngå i planane."

Tilsvarende bør også gjelde i denne sak. Som nevnt er ikke forholdet til at utbyggingen skal skje i leveområdet for villrein vurdert i det hele.

V KOMMUNAL SAKSBEHANDLING

Det vises her til brev av 9. juni 2009 fra mine parter. Som det fremgår her var innstillingen i utviklingskomiteen 8 mot og 1 for.

I kommunestyret var 15 for utbygging og 12 mot. Som det fremgår av sakspapirene synes mye av debatten å gå på forhold som ikke hadde noe med selve utbyggingen å gjøre, men hva kommunen kunne få i motytelser fra Statkraft.

Det er også en mangel ved saksbehandlingen at kun Statkraft fikk presentere sin side av saken i kommunestyremøtet, og herunder komme med økonomiske lovnader.

Videre synes kommunestyret i liten eller ingen grad å ha vurdert utbyggingen i forhold til at utbyggingen skal skje i et LNF-område, prioritert for friluft m.m. Jf. pkt IV over.

Det vises videre til vedtaket/innstillingen fra Utviklingskomiteen som viste et meget klart flertall mot utbygging, og kommunestyrets knappe flertall for. Dette er meget illustrerende

i forhold til den betydning Statkrafts presentasjon i kommunestyret kan ha hatt.

Denne side stiller seg for øvrig bak de argument som er opplistet i vedtaket/innstillingen fra Utviklingskomiteen. Det er påfallende at disse meget sterke argument ikke vinner frem også i kommunestyret. Noen god begrunnelse for hvorfor disse argument ikke lenger er holdbare, gis heller ikke i kommunestyrets vedtak.

Videre vil jeg vise til gjennomgangen knyttet til villrein i pkt. 2 over. Dette er nye opplysninger i saken som tilsier at Odda kommune må behandle saken på nytt. Det vises her til bilag 4 ovenfor "Kartlegging av villreins arealbruk på Hardangervidda" v/Anders Mossing, Norsk Villreinsenter Sør, 2009. Her står det på s. 5:

"Proessen

Kartleggingen ble påbegynt i slutten av 2007, med å skaffe en oversikt over tilgjengelige kvantitative data og innsamling av disse. Lokal forankring og deltakelse har vært en viktig del av arbeidet. Lokal, erfaringsbasert kunnskap er gjerne fremskaffet gjennom generasjoner, og fremstår som meget viktig i denne prosessen. Gjennom første halvdel av 2008 ble det derfor gjennomført lokale møter i alle kommunene. Vi tok kontakt med kommunenes administrasjon, og ba de kalle inn til møte med de som ble ansett som lokale ressurspersoner. Vi ba i møtene om navn på andre personer som var viktig å få innspill fra, men som ikke hadde mulighet til å delta. I møtet ble tidligere kartgrunnlag diskutert nøye."

Det ble m.a.o. avholdt møte med Odda kommune første halvdel 2008 om denne saken. Fra dette tidspunkt må Odda kommune ha kjent til at det ble arbeidet med kartlegging av villreins sitt leveområde. Det er en alvorlig saksbehandlingsfeil at Utviklingskomiteen og Odda kommunestyre ikke fikk informasjon om at Mosdalen er innenfor villreins leveområde.

Det må også nevnes at på tross av at kommunene ble bedt om å komme med "navn på andre personer som var viktig å få innspill fra", har grunneierne ikke blitt kontaktet i denne saken.

VI AVSLUTNING

På bakgrunn av ovenstående, og i særdeleshet de nye opplysninger om at utbyggingen ligger innenfor leveområdet for villrein, kreves det at saken sendes Miljøverndepartementet, Fylkesmannens miljøvernnavdeling, samt Direktoratet for Naturforvaltning for uttale. De foreliggende opplysninger gjør også at saken bør behandles på nytt av Odda kommunestyre.

Videre konsesjonsbehandling bør videre samordnes med den pågående Fylkesdelplan for Hardangervidda der hensynet til villreinen er helt sentralt.

Å gi konsesjon til Ringedalen kraftverk vil skape svært uheldige presedensvirkninger, og undergrave vern av villreins leveområde. Vi ber med dette NVE om å bli holdt orientert om den videre saksbehandling og at undertegnede får kopi av alle merknader som er innkommet i saken, med unntak av de merknader som er omtalt i dette brev."

NVEs vurdering av konsekvensutredningen

I forbindelse med utarbeidelse av konsekvensutredningen (KU) har tiltakshaver fått utarbeidet egne fagrapporter for temaene: Hydrologi, vannstands- og vannføringsforhold, Hydrologi, temperatur, isforhold og lokalklima, Sedimentasjon og erosjon, Ingeniørgeologi, Flora, fauna og biologisk mangfold, Vannforsyning og forurensning, Friluftsliv og landskap, Jord- og skogbruk, Kulturminner og kulturmiljø, Samfunn, inkl. reiseliv og turisme, Nettilknytning.

Ved høringen av søknad med KU har det kommet synspunkter på manglende utredninger når det gjelder villrein og det er fremmet krav om tilleggsutredning.

Ved vår vurdering av krav om tilleggsutredninger legger NVE vekt på om vi anser at eventuelle nye utredninger vil være beslutningsrelevante.

Kommentarer og krav i høringsuttalelsene

Advokatfirmaet Harris på vegne av Jakob Eitrheim, Sigmund Reidar Tokheim og Kristen D. Eitrheim viser i sin tilleggsuttalelse til at det har fremkommet nye opplysninger om villreins leveområder etter at den ordinære høringen av søknaden var avsluttet og som ikke inngår i konsekvensutredningen. Dette blir også påpekt i tilleggsuttalelsen fra Pål og Magnhild Tømmernes, Morten Eikeland, Stein Harald Aksnes, Nils Magne Hagen.

I følge de oppdaterte kartene er Mosdalsvatnet med bredden ut mot dalen men innenfor de offisielle yttergrensene for Hardangervidda villreinområde. Inntaket til kraftverket vil således bli liggende innenfor villreinområdet. Det kreves derfor at saken sendes Miljøverndepartementet, fylkesmannens miljøvernnavdeling, samt Direktoratet for naturforvaltning for uttale. De foreliggende opplysninger gjør også at saken bør behandles på nytt av Odda kommunestyre. Videre opplyses det at det er iverksatt en egen fylkesdelplan for Hardangervidda hvor en sentral forutsetning er å ta vare på villreinstammen i området. Konsesjonsbehandlingen av Ringedalen kraftverk bør derfor samordnes med det pågående planarbeidet.

NVEs vurdering

Søknaden har vært oversendt Villreinnemda for Hardangerviddaområdet i forbindelse med høringen. Villreinnemda har i sin uttalelse til søknaden

lagt til grunn at Mosdalsvatnet og øverste del av Mosdalsbekken ligger innenfor villreinens leveområde. NVE mener dette tilsier at Villreinnemda har tatt hensyn til at villreinområdet vil bli direkte berørt av utbyggingen og at informasjonen som høringspartene viser til derved ikke endrer på forutsetningene som er lagt til grunn for nemdas vurdering.

Etter nemdas vurdering vil det omsøkte tiltaket ha liten/ingen betydning for villreinens bruk av området ut over anleggsfasen, da tiltaket ikke medfører reguleringsendring av Mosdalsvatnet og ikke vil medføre særlig økning av menneskelig aktivitet i området. Villreinen på Hardangervidda utnytter dette området i liten/ingen grad forsommer, sommer og sensommer, mens reien igjen utnytter nærliggende områder i jaktperioden (20.08-30.09). Dette fremgår av NINA rapport 131 om "Villreinens bruk av Hardangervidda" (Strand, O., Bevanger, K. & Falldorf, T. 2006: Villreinens bruk av Hardangervidda. Sluttrapport fra rv. 7 prosjektet).

Villreinnemda har således ingen særlige merknader til bygging av Ringedalen kraftverk i Mosdalsbekken. Anleggsfasen ved inntaket i Mosdalsbekken bør imidlertid foregå over en begrenset periode, og helst da i sommerperioden når reien i liten/ingen grad utnytter dette området.

NVE viser til at Villreinnemda er et statlig særorgan opprettet i medhold av § 4 i viltloven, og som er underlagt instruksjonsmyndighet fra Direktoratet for naturforvaltning. Av hjorteviltforskriftens § 3 fremgår det bl.a. at villreinnemda er ansvarlig for forvaltningen av villreinen i de enkelte villreinområdene. NVE mener således at Villreinnemda for Hardangerviddaområdet er ansvarlig myndighet når det gjelder å vurdere eventuelle konsekvenser på villrein av kraftverksplanene. Villreinnemda deltar også i referansegruppen i forbindelse med arbeidet med Fylkesdelplan for Hardangervidda og burde således være godt kjent med dette arbeidet. Videre viser vi til at søknaden med konsekvensutredning har vært oversendt Direktoratet for naturforvaltning, fylkesmannen i Hordaland og Hordaland fylkeskommune som er høringsinstanser i saken. Ingen av instansene har hatt spesielle merknader når det gjelder vurderingene av konsekvensene for villrein, og heller ikke i forhold til det pågående arbeidet med fylkesdelplanen for Hardangervidda. Av fylkesrådmannens innstilling til fylkesutvalget fremgår det imidlertid at øvre del av anleggsområdet vil komme i kontakt med villreinen sine leveområder, men siden inntaket er trukket litt ned fra Mosdalsvatnet og dermed litt lenger unna potensielle beiteområder, er det lite sannsynlig at villreinens leveområder vil bli påvirket i nevneverdig grad, med unntak av i anleggsperioden.

NVEs konklusjon

NVE mener at konsekvensutredningen for Ringedalen kraftverk, sammen med eksisterende kunnskap, tilleggsopplysninger, høringsuttalelser og tiltakshavers kommentarer til disse, gir tilstrekkelig informasjon til å kunne avgi innstilling i saken.

NVEs vurdering av søknaden

NVE har mottatt søknad fra Statkraft Energi AS dater 15.10.2008 om tillatelse til bygging av Ringedalen kraftverk i Mosdalsbekken i Odda kommune, Hordaland.

Om søker

Statkraft Energi er et datterselskap under Statkraft AS som er 100 % statlig eid. I søknaden opplyses det at det foreligger en rammeavtale med AS Tyssefaldene om et tidsbegrenset medeierskap i Ringedalen kraftverk på 30 %. Tyssefaldene eies av de lokale industribedriftene DNN Industrier AS, Boliden Odda AS, samt Statkraft.

Bakgrunn for søknaden

Statkraft Energi AS ønsker å utnytte en større del av det energipotensiale som finnes i Tyssovassdraget innenfor de tidligere regulerte områdene. Ringedalen kraftverk vil ha utløp i Ringedalsmagasinet og vil kunne kobles opp mot eksisterende nett via Åsen trafostasjon.

Om søknaden

Det søkes etter:

- Vannressursloven § 8 om tillatelse til bygging og drift av Ringedalen kraftverk
- Energiloven § 3-1, om tillatelse til bygging og drift av kraftverket med tilhørende koblingsanlegg og jordkabel
- Forurensningsloven, jf. kap. 3, om tillatelse til forurensning som følge av endringer i vannføring i berørte vassdrag
- Oreigningsloven § 2 nr. 19 og nr. 51 og § 25 om samtykke til å erverve nødvendig grunn og rettigheter for bygging og drift av kraftstasjon og kraftledninger med hjelpeanlegg/infrastruktur, i tilfelle det ikke skulle lykkes å få til nærmere avtale med samtlige grunneiere og rettighetshavere, samt tillatelse til å ta i bruk arealer og rettigheter før skjønn er holdt eller avtale er inngått med grunneiere og rettighetshavere (forhåndstiltredelse).

Fallrettigheter og grunneierforhold

Tiltakshaver opplyser at selskapet er i forhandlinger med grunneierne omkring vassdraget om en minnelig avtale. I følge søknaden er det til sammen

4 grunneiere i tillegg til Statkraft. Når det gjelder fallrettighetene eier Statkraft mer enn 90 % av disse. I følge søknaden er det uklart hvem som eier de øverste 10 m av fallstrekningen, men eiendoms-grenser mv. vil bli endelig fastsatt gjennom de for-handlinger som pågår.

Utbyggingsalternativer

Det er i søknaden beskrevet 3 alternative utbyg-gingsløsninger for Ringedalen kraftverk i tillegg til 0-alternativet.

Et av alternativene som opprinnelig var beskrevet i meldingen, og som omfattet inntak av Einset-bekken, er fjernet (alternativ 2), samtidig som to nye alternativer er lagt til.

Alternativ 1 omfatter inntak i Mosdalsvatnet på kote 922 og utløp i Ringedalsvatnet i nærheten av Mosdalsbakkens utløp. Det forutsettes bygget en terskel ved utløpet av Mosdalsvatnet.

Alternativ 3 får inntak i Mosdalsbekken ca. 100 m nedenfor hengebro ved utløpet av Mosdals-vatnet. Utløpet er planlagt i samme område som for alternativ 1.

Alternativ 4 får inntak samme sted som i alterna-tiv 3, ca. 100 m nedenfor utløpet av Mosdalsvatnet. Utløpet av kraftverket blir plassert i fjellmassiv vest for den store ura ned mot Ringedalsvatnet. I følge søknaden er fordelene med dette alternativet bl.a. kortere rørtunnel, adkomstveg og kabeltrasé sam-menlignet med de andre alternativene.

For alle alternativene vil vannveien gå i tunnel og kraftstasjonen vil bli bygd i fjell.

NVE registrerer at det primært søkes om tillatelse til utbygging etter alternativ 4, da dette alterna-tivet anses som det minst konfliktfylte. Vi har derfor vektlagt dette alternativet i de videre vurderingene.

Produksjon og utbyggingskostnader

De ulike utbyggingsalternativene innebærer noe ulik strømproduksjon i kraftverket. I alternativ 1 er årlig midlere produksjonen beregnet til 63,6 GWh; for alternativ 3 blir produksjonen ca. 55,9 GWh; og for alternativ 4 er produksjonen estimert til 56,1 GWh. For alternativ 4 er produksjonen fordelt på 10,8 GWh vinterkraft og 45,3 GWh sommerkraft. NVE har kontrollert søkers produksjonsberegninger og finner at de stemmer godt overens med våre egne resultater.

Utbyggingskostnadene er beregnet til Mkr 177,4 i alternativ 1, Mkr 173,2 i alternativ 3 og Mkr 174,31 i alternativ 4. Dette gir en utbyggingspris på kr 2,75 i alternativ 1, kr 3,05 i alternativ 3 og kr 3,11 i alternativ 4.

NVE viser til at det er en nasjonal målsetting at det skal satses på produksjon fra nye fornybare energikilder. Ringedalen kraftverk vil være et posi-tivt bidrag i den sammenheng. I følge en enkel nyt-tekostnadsberegning med en kalkulasjonsrente på

6,5 % og en kraftpris på 30 øre/kWh og en økono-misk levetid på 40 år, vil prosjektet bli samfunnsøko-nomisk lønnsomt. I tråd med energiloven er det ut-byggers eget ansvar å vurdere den bedriftsøkono-miske lønnsomheten.

Forholdet til Samlet Plan

Vassdraget inngår i Samlet Plan for vassdrag. Prosjektet "Mosdalsbekken" ble plassert i kategori I i St.meld. nr. 63 (1984-85). Prosjektet ble flyttet fra gruppe 3 til gruppe 5 på grunn av lokal motstand. Prosjektet innebærer en overføring av feltet øst for Mosdalsvatn. Skissert planløsning viser inntak i Mosdalsvatnet med råsprenget tunnel øverst, frittlig-gende rørgate og kraftstasjon i dagen ved Ringe-dalsvatnet.

NVE anser plassering av et kraftverksinntak i Mosdalsvatnet som konfliktfylt i forhold til landskap og friluftsliv, og derfor mindre aktuelt enn de andre foreslåtte alternativene i foreliggende søknad.

Ressursutnyttelse

NVE kan ikke se at det finnes åpenbart bedre alter-nativer enn det omsøkte prosjektet for å utnytte energiressursene i denne delen av Tyssovassdra-get. Vi kan heller ikke se at prosjektet vil komme i konflikt med andre planlagte eller eksisterende kraftverk.

Saksgang og merknader fra høringen

Søknaden ble sendt på høring 8.12.2008 til offentlige instanser og organisasjoner i henhold til NVEs van-lige prosedyrer. Søknaden har vært kunngjort to ganger i Haugesunds Avis og Hardanger Folkeblad. Høringsfristen var 31.3.2009. I løpet av høringsperi-oden har to eksemplarer av søknaden vært lagt ut til offentlig gjennomsyn på Tenestetorget i Odda kom-mune. Det ble arrangert folkemøte 12.2.2009. Ved fristens utløp var det kommet inn 14 høringsuttalel-ser. Uttalelsene har vært forelagt tiltakshaver for kommentarer. Det ble gjennomført befaring i områ-det 16.9.2009. Etter befaringen mottok NVE 3 til-leggsuttalelser.

NVEs oppsummering av høringsuttalelsene:

Odda kommune har behandlet søknaden i kom-munestyret som tilrår utbygging i samsvar med alter-nativ 4. Rådmannen anser utbyggingen for å være skånsom og går inn for at vassdraget kan byg-ges ut.

Fylkesmannen i Hordaland fremhever at influ-ensområdet til Ringedalen kraftverk har lokal og re-gional verdi for friluftsliv og at en utbygging vil re-dusere Mosdalsbakkens verdi som landskapsele-ment. De planlagte inngrepene vil imidlertid i ho-vedsak være lokalisert i et allerede modifisert land-skapsrom ved Ringedalsvatnet. Fylkesmannen vil

ikke motsette seg at det blir gitt konsesjon til utbygging, men vil anbefale slipp av en minstevannføring i Mosdalsbekken lik eller større enn alminnelig lavvannføring nedstrøms inntaket.

Hordaland fylkeskommune finner ikke at en utbygging av Ringedalen kraftverk etter det omsøkte alternativ (alternativ 4) vil være i vesentlig konflikt med regionale hensyn. Samtidig vil fylkesutvalget frarå at det blir gitt konsesjon etter alternativ 1 som vil ha store negative konsekvenser for landskap, friluftsliv og kulturmiljø. Når det gjelder kulturminner, mener fylkeskommunen at undersøkelsesplikten etter § 9 i kulturminneloven er oppfylt. Avbøtende tiltak som foreslått i søknaden bør gjennomføres. Fylkeskommunen ber om at utbygger vurderer alternativ bruk av tunnelmasser fremfor tipp i terrenget.

Villreinnemda for Hardangerviddaområdet har behandlet saken i samråd med arbeidsutvalget. Nemda vektlegger i sin vurdering områdets betydning som leveområde for villrein og områdets følsomhet for inngrep, samt om tiltaket vil medføre økt ferdsel i området som kan være uheldig for reinen. Mosdalsvatnet og øverste del av Mosdalsbekken ligger innenfor villreinsens leveområde, men det omsøkte tiltaket vurderes å ha liten/ingen betydning for villreinsens bruk av området utover anleggsfasen, da tiltaket ikke medfører reguleringsendring av Mosdalsvatnet og særlig økning av menneskelig aktivitet i området. Anleggsfasen ved inntaket i Mosdalsbekken bør foregå over en begrenset periode, og helst i sommerperioden når reinen i liten/ingen grad utnytter dette området.

Riksantikvaren viser til at Hordaland fylkeskommune vil ivareta kulturminneforvaltningens innspill i saken.

Bergvesenet har ingen kommentarer i saken.

Statens Vegvesen Region Vest har ingen merknader til søknaden.

BKK Nett forutsetter at regionalnettseier og sentralnettseier vurderer nettkapasitet og eventuelt iverksetter nødvendige tiltak basert på vurderingen dersom kraftverket tillates nettilknytning.

Norsk Ornitologisk Forening ber om at det foretas grundige undersøkelser av det biologiske mangfoldet i hele influensområdet, spesielt med hensyn på mulig forekomst av rødlistede fuglearter.

FNF Hordaland og Bergen Turlag mener Mosdalsbekken er et synlig og vitalt landskapselement i et natur- og kulturhistorisk landskap i et sårbart høyfjellsområde av lokal, regional og nasjonal verdi. Mosdalsbekken og nærområdet med Mosdalsvatnet har som uberørt natur stor betydning for verdisetningen av det lokale, regionale og nasjonale friluftslivet. Omsøkt minstevannføring på 50 l/s vil bety en tilnærmet tørrlegging av bekken. Bortfall av Mosdalsbekken, som den siste og eneste gjenværende elv i området, vil oppleves som sårt og unød-

vendig, i et sårbart høyfjellsområde av stor verdi. FNF Hordaland og Bergen Turlag mener at ulempe for de allmenne interesser overstiger fordelene ved tiltaket og tilrår NVE å avslå søknaden.

I en tilleggsuttalelse etterlyser FNF og turlaget bl.a. bedre visualisering av virkningene av redusert vannføring i Mosdalsbekken. Når det gjelder planlagt anleggsveg og kabeltrasé fra Åsen trafo til planlagt sted for Ringedal kraftverk, bør disse ligge i strandsonen, som allerede er ødelagt av neddemning, men over høyeste reguleringshøyde på 465 moh., istedenfor å lage et nytt sår inne i skogen lengre oppe.

Åsen Vel mener den miljømessige siden av slik utbygging er stor. Utbyggingsområdet er det eneste partiet i området som er uberørt. Området blir brukt som rekreasjonsområde for både hytteeiere og andre. Velforeningen mener derfor at 0-alternativet, ingen utbygging, er det rette alternativet. Dersom det likevel blir gitt konsesjon, mener Åsen Vel at alternativ 4 er en løsning som tar mest hensyn til de innvendinger foreningen har, blant annet til inngrep rundt Mosdalsvatnet. Foreningen legger stor vekt på at det blir sluppet en minstevannføring på 50 l/s hele året. Videre bør tippmassene i Ringedalsvatnet legges godt under laveste gjennomsnittlige vannstand for mai-juli.

Jakob H. Eitrheim, Sigmund Tokheim, Kristen D. Eitrheim sier nei til utbygging. Begrunnelsen er at Mosdalen er det eneste urørte fjellområdet ved Ringedalen og at området er lett tilgjengelig og mye brukt til turgåing. Dersom det blir gitt konsesjon, bør det stilles en rekke krav, bl.a. i forhold til håndtering av overskuddsmasser, forblending av dammen med naturstein mv. All transport til og fra Mosdalen må skje med helikopter for å unngå terrengskader i området.

I en tilleggsuttalelse sendt fra Advokatfirmaet Harris, fremheves også at utbyggingsområdet vil bli liggende innenfor et leveområde for villrein. Det fremgår ingen steder i konsekvensutredningen eller konsesjonssøknaden at utbyggingen av Mosdalen er vurdert i forhold til villreininteressene. Videre konsesjonsbehandling bør samordnes med den pågående Fylkesdelplan for Hardangervidda der hensynet til villreinen er helt sentralt. En eventuell konsesjon til Ringedalen kraftverk vil skape svært uheldige presedensvirkninger, og undergrave vern av villreinsens leveområde. I uttalelsen pekes det også på at den planlagte inntaksdammen vil være synlig fra stort sett alle utkikkspunkt til Ringedalsvatnet rundt Mosdalsbu, noe som vil være meget sjenerende.

Stein Harald Aksnes, Nils Magne Hagen, Knut Morten Eikeland, Magnhild Tømmernes, og Pål Tømmernes går i mot utbyggingsplanene. De viser til at Mosdalsområdet er det siste gjenværende området omkring Ringedalen som ikke er regulert. En ut-

bygging vil bl.a. føre til at turistkommunen Odda vil miste enda et område som kan markedsføres som urørt. Inntaksdammen vil bli liggende nær turlagshytten Mosdalsbu og innenfor det naturlige nærområdet for brukerne. Den foreslåtte minstevannføringen tilsvarende alminnelig lavvannføring vil på langt nær være tilstrekkelig for å ivareta verken visuelle verdier eller naturverdier i forbindelse med vassdraget.

I en tilleggsuttalelse vises det til at et område fra utfallsosen ved Mosdalsvatnet, og nedover Mosdalselven mot floget ned mot Ringedalen, skulle ha vært registrert som potensielt leveområde for villrein, men at området ved en feil ikke har blitt kartfestet. NVE må vurdere konsesjonssøknaden ut fra de bestemmelser som gjelder for inngrep inne i villreins leveområder, og basert på at Norge har et særlig ansvar i Europa for å ivareta den norske villreinstammen. Videre opplyses det at Mosdalsbekken er synlig fra store deler av den turstien som det for tiden i Odda/Tyssedal arbeides sterkest med å markedsføre som en opplevelsestur.

Vurdering av konsekvenser av kraftverket for miljø, naturressurser og samfunn

Konsesjonsbehandling etter vannressursloven innebærer en konkret vurdering av de fordeler og ulemper et omsøkt prosjekt har for samfunnet som helhet. I saker med kraftverk hvor planlagt installert effekt er over 10 MW, avgir NVE en innstilling til OED. NVE anbefaler at det blir gitt konsesjon til prosjekter som tilfredsstiller kravene i lovverket. Dette innebærer at prosjekter der fordelene ved prosjektet ansees som større enn ulempene blir anbefalt gitt konsesjon med tilhørende vilkår.

Det er kun noen konsekvenser av tiltaket som det er hensiktsmessig å tallfeste og som kan omtales som prissatte konsekvenser, for eksempel energiproduksjonen og ulike skatteinntekter. De aller fleste konsekvenser ved etablering av et vannkraftverk med tilhørende infrastruktur, er såkalte ikke-prissatte konsekvenser hvor effekten av tiltaket ikke tallfestes. Disse kan dermed ikke summeres opp for å få et positivt eller negativt resultat. Miljøkonsekvensene blir oftest synliggjort gjennom kvalitative vurderinger. Vurdering om det skal gis konsesjon til et omsøkt prosjekt eller ikke, er således i stor grad knyttet til en faglig skjønnsvurdering. Vi legger til grunn at de utredningene som er gjort og innkomne høringsuttalelser, vil gi opplysninger om verdier og konsekvenser ved gjennomføring av det omsøkte tiltaket.

I det følgende vil NVE drøfte og vurdere ulike forhold ved det omsøkte prosjektet. Dette, sammen med en vurdering av aktuelle avbøtende tiltak, legger grunnlaget for NVEs konklusjon og anbefaling til OED.

Hydrologi

Nedbørfeltet til Mosdalsbekken ved utløpet av Mosdalsvatnet er ca. 18 km² og midlere tilsig er ca. 57 Mm³/år eller 1,81 m³/s.

Utbyggingsfeltet ligger relativt høyt og har et hydrologisk regime med lavt tilsig om vinteren og høyt tilsig fra starten av vårfloppen og utover sommeren og høsten. Tilsiget på sensommeren vil i stor grad være bestemt av snømagasinets størrelse og temperaturen.

Alminnelig lavvannføring er beregnet til 0,05 m³/s. 5-persentil vannføring ved inntaket om sommeren er beregnet til 0,36 m³/s og om vinteren 0,036 m³/s.

Kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 5,0 m³/s, mens minste slukeevne er satt til 0,5 m³/s. For Ringedalen kraftverk er det i gjennomsnitt 45 dager pr. år med vannføring større enn kraftverkets største slukeevne og 163 dager pr. år med vannføring mindre enn minste slukeevne i et år med middels nedbør. For henholdsvis et tørt og et vått år, vil tilsvarende tall være 11 og 166 dager, og 79 og 79 dager.

I gjennomsnitt vil 80,6 % av tilsiget bli utnyttet i kraftverket i alternativene 4 (hovedalternativet) og 3, mens tilsvarende tall for alternativ 1 er 89,7 %. Restfeltet mellom inntak og utløp er på 3,9 km² og vil gi bidrag til en økende vannføring nedover på utbyggingsstrekningen, beregnet til ca. 0,34 m³/s ved kraftstasjonen.

Det er i søknaden foreslått slipp av en minstevannføring på 50 l/s hele året. Beregnet krafttap som følge av minstevannføringen er 2,7 % for alle alternativene.

NVE registrerer at den planlagte utbyggingen vil medføre at Mosdalsbekken i store deler av året og spesielt om sommeren vil få sterkt redusert vannføring over en strekning på ca. 1,5 km. Vi merker oss videre at det er foreslått slipp av minstevannføring hele året for å opprettholde en viss vannføring i vassdraget. Vi har ellers ingen øvrige merknader til de hydrologiske vurderingene.

Vanntemperatur, isforhold og lokalklima

Det foreligger ikke målinger av vanntemperatur og isforhold i Mosdalsbekken, men det er gjort en vurdering basert på erfaringer fra tilsvarende vassdrag andre steder.

Tiltakshaver viser til at Mosdalsbekken er dominert av vannmassene fra Mosdalsvatnet, og vil ha litt lavere vanntemperatur på forsommeren og litt høyere vanntemperatur på høsten enn elver som ikke har innsjøer oppstrøms. Det forventes generelt små temperaturendringer i Mosdalsbekken som følge av en eventuell utbygging. På sensommeren, når det meste av snøen er smeltet, ventes det litt høyere daglige temperatursvingninger i de øvre delene av

vassdraget, anslagsvis 2 grader høyere på de varmeste dagene. Lengder ned i vassdraget vil døgnvariasjonene være omtrent de samme som før utbyggingen.

Ringedalsvatnet har allerede usikre isforhold på grunn av eksisterende regulering. Ved kraftverkets utløp må en forvente litt dårligere isforhold, men trolig begrenset til ca. 100 m radius. Ved lav vannstand vil det bli åpen bekk fra utløpet.

Det antas at utbyggingen ikke vil medføre nevneverdige temperaturendringer i Ringedalsvatnet.

NVE har ingen spesielle merknader ut over dette.

Grunnvann, flom og erosjon

Det er ikke registrert grunnvannsressurser eller brønner i fjell eller løsmasser i området. Vannføringen blir redusert på strekningen mellom Mosdalsvatnet og Ringedalsvatnet, men det er ikke forventet at dette gir seg utslag i merkbart endrede grunnvannsforhold.

Når det gjelder flommer, antas det at store flommer i vassdraget kan gi vannføringer på over 20 m³/s. Dominerende flomsesong er vår og tidlig på sommeren, hvor kombinasjonen snøsmelting og nedbør vil kunne gi de største flommene. Kraftig regnvær på høsten kan også gi betydelige flommer, i mulig kombinasjon med snøsmelting.

Mosdalsbekken renner for det meste på bart fjell og det er lite erosjon og sedimenttransport. Det forventes ingen endringer i erosjons- eller sedimentasjonsforholdene i vassdraget som følge av en eventuell utbygging.

NVE kan ikke se at tiltaket vil kunne føre til spesielle problemer i forhold til grunnvann, flom og erosjon.

Naturmiljø og biologisk mangfold

Naturtyper

Det er registrert en kalkfattig, stedvis fuktig beitemark på nordvestsiden av Mosdalsvatnet som klassifiseres som den prioriterte naturtypen naturbeitemark. Området vil ikke bli berørt av det omsøkte hovedalternativet. Det er ikke registrert andre prioriterte naturtyper som vil kunne bli påvirket av tiltaket.

NVE registrerer at tiltaket ikke vil komme i konflikt med prioriterte naturtyper.

Vegetasjon

Områdene rundt Mosdalen er skogløse og har et typisk lavalpint preg. Jordsmonnet er tynt med bart fjell i dagen flere steder og vegetasjonen er relativt fattig. Mosdalsbekken renner i stryk før bekken snevres inn og fosser over kanten i et smalt gjel. Videre nedover dalen renner bekken i stryk og kulper, over sva og blokker ned mot Ringedalsvatnet, hvor

terrenget flater ut og skogen tetner til. Langs vassdraget er det ikke registrert fossesprutsoner med vegetasjon av spesiell verdi. Utløpet i Ringedalsvatnet er en vegetasjonsløs steinur uten floristiske kvaliteter. Områdene fra utløpet av Mosdalsbekken og vestover mot eksisterende transformatorstasjon består av en mektig steinur i midten med skogområder på begge sider. Steinura ligger vendt mot nordvest og er stedvis bevokst med bjørk og furu. I nærheten av denne ura er det registrert en forekomst av arten rynkevier i artsdatabanken. Kraftverket vil føre til arealbeslag i et fint skogterreng, men kan ikke sies å ta hull på uberørte områder. Eventuelle naturverdier knyttet til ura vil heller ikke bli påvirket av dette alternativet.

NVE oppfatter at det ikke er registrert konsekvenser av betydning for sjeldne eller truede vegetasjonstyper. Områdene ved det planlagte inntaket vurderes imidlertid som sårbare for vegetasjonsskader da jord- og vegetasjonsdekket her er svært tynt og utsatt for slitasje. I anleggsperioden bør det derfor tas spesielle hensyn for å unngå skader og varige sår i terrenget.

Fugl og pattedyr

Den planlagte anleggsveien til kraftstasjonen går gjennom et område som har en forholdsvis rik fuglefauna. Ved Åsen hyttefelt er det forekomst av osp som gjør området velegnet som leveområde for hakkespetter. I området er det dokumentert hekking av grønnspett og andre mer sjeldne hakkespetter som hvitryggspett (NT), dvergspett (VU), gråspett (NT) observeres jevnlig i området.

I anleggsfasen vil det være vesentlig mer aktivitet i området enn hva som er vanlig, og utbyggingen vil derfor i en begrenset periode medføre økt forstyrrelse av dyrelivet. Transporten på anleggsveien vil imidlertid være begrenset til transport av utstyr og personell. Så fremt en unngår å felle store osper og gjøre inngrep i eventuelle områder med død lauvskog vurderes forstyrrelsen fra anleggsarbeidet i seg selv til å ha en liten negativ konsekvens for fuglelivet.

Ringedalen kan være leveområde for rovdyr. Særlig gaupe (VU) er trukket frem, og det er mulig at denne arten kan finne egnede yngleområder i de uveisomme urområdene rundt Ringedalsvatnet. Det er i tidligere studier også opplyst at det har vært gode bestander av fjellrev (CR), rødrev, mår og mink i området.

Det er rapportert om et gammelt trekk av hjortevilt gjennom Mosdalen. I lisidene rundt Ringedalsvatnet jaktet det både hjort og elg, og det meldes om at det er i ferd med å etablere seg rådyr i området.

Villrein er omtalt i et eget punkt nedenfor.

NVE registrerer at tiltaket ikke vil medføre konsekvenser av avgjørende betydning for fugl og pat-

tedyr. Gjennom detaljplanleggingen av prosjektet bør en likevel legge vekt på å unngå inngrep og forstyrrelser i registrerte leveområder for fugl og pattedyr.

Fisk

Mosdalsvatnet har en tett bestand av ørret. Rekrutteringen synes å være god. Øvre del av Mosdalsbekken og flere av de mindre tilsigsbekkene antas å ha en funksjon i rekrutteringen.

En kort strekning på ca. 150 m i Mosdalsbekken nedenfor Mosdalsvatnet synes godt egnet som gyte- og oppvekstområde for ørret. Videre nedover mot Ringedalsvatnet er Mosdalsbekken preget av stort fall og få kulper og dermed lite egnet som leveområde for ørret. Bekken antas å ikke ha noen egen bestand av ørret.

Inntaket i Mosdalsbekken er planlagt nedenfor det potensielle leveområdet for ørret. Siden Mosdalsbekken mest sannsynlig ikke har en egen bestand av ørret og rekrutteringen i Mosdalsvatnet uansett er mer enn god nok, konkluderer konsekvensutredningen med at konsekvensene i driftsfasen vil være ubetydelige.

Ringedalsvatnet har en tett og småvokst bestand av naturlig rekrutterende ørret, men vekstforholdene karakteriseres som dårlige. Under anleggsperioden vil mye av tunnelmassene bli deponert i Ringedalsvatnet. Dette kan føre til høyere turbiditet og lavere produksjon av plankton, derav redusert vekst og overlevelse hos fisken. Størst vil imidlertid dette problemet være nær stedet for deponering.

NVE kan ikke se at utbyggingen vil medføre konsekvenser av betydning for fisk.

Villrein

Av konsekvensutredningen fremgår det at områdene rundt Mosdalsvatnet er en del av et større beiteområde for villrein. Villreinen er svært sensitiv for forstyrrelse og later til å sky menneskelige installasjoner. Nye installasjoner i beiteområder for villrein medfører ofte at beitebruken i området reduseres eller opphører.

I følge utredningen synes områdene rundt Mosdalen i liten grad å bli oppsøkt av rein. Om vinteren ligger det svært mye snø i området og reinen har vanskelig for å finne beite her vinterstid. Heller ikke sommerbeitene er særlige rike i området og i tillegg er det mye ferdsl i området som kan forstyrre reinen. Til en viss grad former også Ringedalsvatnet og Langavatnet en trakt i terrenget som reinen må passere. Det har kun vært enkelte episoder de siste årene hvor rein har blitt observert i Mosdalen - ved et enkelt tilfelle noen år tilbake passerte en flokk på 2-300 dyr igjennom området. Norsk institutt for naturforskning har i en femårsperiode frem til 2005 fulgt et utvalg gps-merkede villrein for blant annet å studere artens områdebruk på Hardangervidda. Re-

sultatene viser at Mosdalen i liten grad har blitt brukt de siste årene. Det er et svært tynt jordsmonn på denne delen av Hardangervidda og beiteressursene er svært begrenset. Det går fremdeles mange gps-merkede villrein på Hardangervidda og i perioden fra 2005 til i dag har heller ikke dyrene benyttet områdene ved Ringedalen.

Konsekvensutredningen konkluderer med at inntaket ved Mosdalsvatnet, uavhengig av hvilket alternativ en velger, trolig ikke vil stå frem i forhold til eksisterende inngrep i området, dvs. i forhold til kraftledningen, selet, turstien og turisthytta. Det er heller ikke rimelig å anta at den endrede sumeffekten vil medføre noen ytterligere negativ konsekvens for villreinen.

Villreinnemda for Hardangerviddaområdet har ingen særlige merknader til bygging av kraftverket. Villreinnemda anbefaler imidlertid at anleggsarbeidet ved inntaket i Mosdalsbekken bør foregå over en begrenset periode, og helst da i sommerperioden når reinen i liten/ingen grad utnytter dette området.

NVE mener det er gjort en tilstrekkelig utredning og vurdering av konsekvensene for villreinen på Hardangervidda. Kraftverket antas å ikke få negative virkninger av betydning for villreinstammen etter at det er satt i drift. Forstyrrelser i anleggsperioden kan unngås ved at det stilles krav om at arbeidet legges utenom de perioder når villreinen søker til området.

Jord- og skogbruk

I Mosdalen og oppover i høyden finnes et 30 km² stort beiteområde hvor det slippes 250-300 sauer. Det er ikke beiteaktivitet i områdene ned mot Ringedalsvatnet. Ved innsanking benyttes et gjerde ved Mosdalsselet for å sperre sauene inne.

Grunneierne i området peker i sin høringsuttalelse på at beitende sauer kan bli forstyrret under anleggsperioden, spesielt under sprengningsarbeid etc. Videre vises det til at gjerdeeffekten som Mosdalsbekken har i forhold til beitedyr kan forsvinne siden vannføringen blir sterkt redusert.

Tiltaket vil ellers medføre tap av et mindre skogareal med lav bonitet i området for adkomstvei og kraftstasjon. Anleggsfasen vurderes å ha en ubetydelig konsekvens for skogressursene.

NVE vurderer at den planlagte utbyggingen vil medføre relativt små konsekvenser for landbruksinteressene. Forstyrrelser på sau kan reduseres ved å unngå anleggsvirksomhet i Mosdalen under sankeperioden. Redusert gjerdeeffekt på grunn av lavere vannføring i elva kan kompenseres gjennom oppsett av gjerde dersom det oppstår behov.

Landskap og friluftsliv

Ringedalen utgjør et avgrenset landskapsrom rundt Ringedalsvatnet med bratte kanter rundt på alle si-

der. Området er sterkt påvirket av kraftutbygging. Deler av kraftanleggene, inkludert Ringedalsdammen, har kulturhistorisk verdi i kraftutbyggings-sammenheng. Mosdalsbekken og Einsetbekken er de to mest spektakulære uregulerte bekkestrengene ned mot magasinet i den sørvestre delen av Ringedalsvatnet, men det er Einsetbekken som er mest synlig fra de områdene der folk i hovedsak ferdes og oppholder seg. I nordvestenden av Ringedalsvatnet ligger det en god del hytter.

Mosdalen ligger på "neste platå" i landskapet, ca. 500 m ovenfor Ringedalsvatnet. Også Mosdalen har en ganske velavgrenset gryteform, men relieffet er langt mykere. Vannet er også mindre i arealmessig utstrekning og området oppleves som å ha en intim karakter. I nordvestenden er det en fin gammel stølsvoll, og nord for vannet ligger det en turisthytte (Mosdalsbu). Turstien fra Ringedalen opp mot Mosdalsbu følger i større og mindre grad eksisterende kraftledningstrasé, men oppe ved selve Mosdalsvatnet skiller disse lag, og turstien videre østover mot Reinaskorsbu går over en hengebru på nordsiden av vannet, mens kraftledningen fortsetter sørover på vestsiden av vannet. 300 kV-ledningen som går gjennom Mosdalen gjør at området ikke har en inngrepsfri karakter, men fordi kraftledningen ligger såpass godt tilbaketrukket fra den nordre og mest sentrale delen av området, og med bakgrunnsdekning i fjellformasjonene bak, oppleves området likevel som å ha en nokså uberørt karakter - ikke minst rundt utløpsosen til Mosdalsbekken. Utsynsretningen fra det restaurerte Mosdalsselet er vendt utover Mosdalsvatnet. Området rundt Mosdalsvatnet vurderes derfor som sårbart overfor inngrep. Det er ikke registrert landskapsområder eller enkeltforekomster med verneverdi i influensområdet.

Både i forhold til landskapsopplevelsen og friluftinteressene i området rundt Mosdalsvatnet er det i følge konsekvensutredningen langt mer konfliktfylt å plassere inntaket i Mosdalsvatnet (alternativ 1) enn i Mosdalsbekken på ca. kote 980 (alternativ 3 og 4). Dette både fordi det er lite ønsket med anleggsinngrep i kjerneområdet for turbruk og landskapsopplevelse ved Mosdalsvatnet, og fordi de øverste par hundre meterne av Mosdalsbekken, rett etter utløpet fra Mosdalsvatn er de visuelt mest sårbare overfor redusert vannføring.

Av konsekvensutredningen fremgår det videre at det visuelle inntrykket av rennende vann på den ca. 1 km lange bekkestrekningen fra utløpet av Mosdalsvatnet til samløpet med Einsetbekken vil bli sterkt redusert ved en minstevannføring tilsvarende alminnelig lavvannføring. Bekken faller stort sett i et bratt stryk på den synlige strekningen, og går i hvitt som et bånd ned langs dalsiden i Ringedalen på normale uregulerte vannføringer. Denne effekten vil forsvinne eller i hvert fall bli sterkt redusert. På den annen side ligger Mosdalsbekken litt

tilbaketrukket sett fra de mest sentrale delene av Ringedalen, noe som demper de negative virkningene en god del. Innsyn fra Åsen hyttefelt til Mosdalsbekken er relativt begrenset. Fra samløpet med Einsetbekken vil minstevannføringen sammen med det uregulerte feltet gjøre at vannføringsreduksjonen ikke vil bli så markant, men en viss visuell effekt vil det også bli på denne strekningen.

FNF Hordaland, Bergen Turlag og flere andre høringsinstanser fremhever områdets verdi for friluftsliv og mener Mosdalsbekken er et synlig og vitalt element i et verdifullt landskap. Mosdalsbekken er den siste elva i området som ikke er utbygd. En utbygging med slipp av omsøkt minstevannføring på 50 l/s vil bety en tilnærmet tørrlegging av bekken. Det pekes også på at den planlagte inntaksdammen vil være synlig fra stort sett alle utkikkspunkt til Ringedalsvatnet rundt Mosdalsbu, noe som vil være meget sjenerende. Det er også merknader til plassering av tippmassene i Ringedalsvatnet. Åsen Vel peker på at det er ønskelig å legge tippmassene godt under HRV for magasinet og under laveste gjennomsnittlige vannstand for mai-juli. Fylkeskommunen mener det må vurderes alternativ bruk av tunnelmassene fremfor tipp i terrenget.

Det er også NVEs oppfatning at tiltaket vil ha negative virkninger på landskap og landskapsopplevelse. Redusert vannføring i Mosdalsbekken og bygging av inntaksdam synes å være de største og mest synlige inngrepene. Samtidig oppfatter vi at de øvre delene av Mosdalsbekken ligger skjernet i en forsenkning i terrenget, slik at den visuelle virkningen av redusert vannføring blir dempet. Vi registrerer videre at en vesentlig del av tiltaksområdet blir liggende i et allerede modifisert landskapsrom og at inntaket blir relativt godt skjult i terrenget ved at det er lagt ca. 150 m nedenfor Mosdalsvatnet.

Turstien fra Ringedalen til Mosdalsbu går ikke i tilknytning til Mosdalsbekken og bekken har derfor ikke spesiell betydning for opplevelsen av denne turen. NVE mener kraftverksinntaket vil bli lite synlig fra områdene omkring Mosdalsbu og turstien som krysser Mosdalsbekkens utløp ved Mosdalsvatnet. Vi viser i den sammenheng til vurderingene i konsekvensutredningen. Av utredningen fremgår det at inntaksområdet i Mosdalsbekken vil kunne være synlig fra utsiktsområdet rett på oversiden av inntaket. Utsiktspunktet må imidlertid oppsøkes aktivt, og er ikke en del av stinettet og nærområdene rundt Mosdalsvatnet. Under befaringen i området ble det heller ikke registrert spor i terrenget som tyder på at områdene i direkte tilknytning til det planlagte kraftverksinntaket er særlig mye brukt. Når det gjelder håndtering av overskuddsmasser fra tunneldriften, mener NVE at massene primært bør utnyttes som en ressurs til aktuelle formål. Dersom massene må deponeres i Ringedalsvatnet som omsøkt, vil NVE kunne stille krav om at massene plasseres

slik at de blir minst mulig synlig ved lave vannstander i magasinet.

Inngrepsfrie områder (INON)

Utbyggingsområdet ligger i ytterkanten av et større sammenhengende naturområde, men eksisterende kraftledning har ført til bortfall av det meste av det tidligere INON-området. Ringedalen kraftverk vil i følge søknaden medføre ytterligere bortfall av ca. 0,62 m² INON i sone 2.

NVE registrerer at inngrepene i forbindelse med det planlagte kraftverket vil føre til bortfall av inngrepsfri natur. Området som blir berørt er imidlertid lite i areal og i den laveste INON-kategorien. NVE mener bortfallet er såpass beskjedent at det ikke bør tillegges noen avgjørende vekt i den samlede vurderingen.

Kulturminner og kulturmiljø

Det er registrert et kulturmiljø ved Tyssedal kraftverk med 15 enkeltelementer som er fredet. I tillegg til den fredete kraftstasjonen, utgjør Ringedalsdammen fra 1918, Mågelibananen fra 1956 og den gamle turistvegen i Skjeggedal, et kulturmiljø av stor nasjonal verdi. Stølsvollen med selet ved Mosdalsvatnet er synlig fra hele Mosdalen og er et kulturmiljø med middels til stor lokal verdi. En tuft som trolig er forhistorisk og dermed fredet ble funnet på østsiden av Mosdalsvatnet.

Det omsøkte utbyggingsalternativet forventes å få liten til ingen negativ konsekvens for Mosdalen og stølsvollen ved Mosdalsvatnet, og for kulturminnene ved Ringedalsdammen.

Fylkeskommunen peker i sin uttalelse på at Ringedalsdammen og turistvegen i Skjeggedal har stor verneverdi og bør sikres i anleggsfasen slik at de ikke blir påført skade. Nye bygg og tiltak må ta hensyn til eksisterende og fredete anlegg når det gjelder fysisk utforming, tilpasning til landskap, topografi, samt materialvalg for å redusere eller fjerne negative virkninger.

Den planlagte utbyggingen vil etter NVEs skjønn ikke føre til negative konsekvenser av betydning for kulturminner og kulturmiljø forutsatt gjennomføring av avbøtende tiltak. Vi ser det som særlig viktig at det tas hensyn til verdiene knyttet til Ringedalsdammen og turistvegen i Skjeggedal under anleggsperioden slik at det ikke oppstår skader.

Vannkvalitet, vannforsynings- og resipientinteresser

Det er ikke gjennomført analyser av vannkvaliteten i de berørte vannforekomstene annet enn for Mosdalsvatnet. Analysene er gjort i forbindelse med utredningen på fisk. Vannprøvene viste en tilfredsstillende pH, men lav bufferkapasitet gjør at Mosdalsvatnet er følsomt for forsuring.

I de lavereliggende delene av tiltaksområdet finnes det en rekke tynge kraftinstallasjoner, kraftledninger og veier. Disse vil i følge konsekvensutredningen neppe føre til forurensning av betydning. Hyttene i Åsen hyttefelt er ikke tilknyttet kommunalt avløp og har trolig utedoer. I begrenset grad kan dette medføre tilførsel til Ringedalsvatnet via bekker og sig i området. I nærheten av hytteområdet ligger en skytebane som Tyssedal Skytterlag administrerer. Skytevollene er potensielle kilder til avrenning av tungmetallene bly, kobber, antimon og sink.

I Mosdalen er eventuell næringsavrenning fra sanitæranlegg ved turistforeningshytta og søppel fra turfolket eneste menneskeskapte forurensningskilder. Ut over dette tilføres området luftforurensninger som utfelles gjennom nedbøren, samt næringsstoffer og bakterier fra beitedyr og fuglebestandene i området.

Det er ikke forventet at Ringedalen kraftverk vil føre til forurensning av betydning i Mosdalsvatnet og Mosdalsbekken i driftsfasen. Eneste risiko vil være spill av drivstoff og søl av olje og kjemikalier som benyttes i vedlikehold av anlegget. Det forutsettes at det etableres tilfredsstillende ordninger for disponering av sanitæravløpsvann i tråd med gjeldende forskrifter og at det etableres ordninger for håndtering av avfall.

Anleggsarbeidene kan til en viss grad påvirke vannkvaliteten i vassdraget og bl.a. føre til blakking av vannet i de vestre deler av Ringedalsvatnet.

Vetlavatnet som er vannkilde for Tyssedal sentrum antas å ikke bli påvirket av utbyggingen.

Anleggsveien som er planlagt inn til kraftverket vil gå nedstrøms alle lokale vanninntak i området Åsen hyttefelt. Tiltaket vil derfor ikke medføre risiko for forurensning av disse.

NVE mener det omsøkte utbyggingsalternativet for Ringedalen kraftverk ikke vil påvirke eksisterende vannforsyning eller føre til forurensning av betydning i driftsfasen. I anleggsperioden vil imidlertid Mosdalsbekken og vestre del av Ringedalsvatnet kunne få redusert vannkvalitet som følge av økt partikkelavrenning.

Næringsliv og sysselsetting

Totalt investeringer for Ringedalen kraftverk er beregnet til ca. 150 mill. kr.

I følge konsekvensutredningen vil den lokale og regionale andelen kunne utgjøre ca. 20 mill. kr, fordelt på innkjøp og sysselsetting. I Odda er det et aktivt industrielt miljø som kan posisjonere seg for aktuelle oppdrag.

Årlige utgifter til drift og vedlikehold av Ringedalen kraftverk er beregnet til om lag 850 000 kr. Lokale innkjøp vil utgjøre ca. halvparten, og lokal årlig sysselsetting vil utgjøre ca. 1 årsverk.

De sysselsettingsmessige, sosiale, kulturelle og befolkningsmessige konsekvensene av utbyggingen vurderes som ubetydelige.

Kraftverket vil medføre inntekter til Odda kommune i form av skatter og avgifter. Kommunen har innført eiendomsskatt for verker og bruk, og kraftverk verdsettes til likningsverdien.

Årlige inntekter fra naturressursskatt er beregnet til ca. 622 600 kr for Odda kommune, og i tillegg 113 200 kr til Hordaland fylkeskommune.

Kraftverkseier plikter å betale konsesjonsavgift til kommunen. Konsesjonsavgiftene blir beregnet av NVE.

NVE legger til grunn at Ringedalen kraftverk trolig vil føre til positiv verdiskapning i anleggsfasen og at kraftverket på sikt vil gi årlige merinntekter til kommune, fylkeskommune og stat.

Reiseliv og turisme

Odda er godt kjent som turiststed på grunn av sin storslagne natur med isbreer, fosser og fjord konsentrert på et lett tilgjengelig område. Kjente turistattraksjoner er nasjonalparkene Hardangervidda og Folgefonna med brearmen Buarbreen, beliggende på hver sin side av Odda sentrum. Trolltunga og Preikestolen over Ringedalsvatnet, samt Røldalsfjellet er også viktige attraksjoner.

Av konsekvensutredningen fremgår det at bruken av selve utbyggingsområdet er relativt beskjedent i turistsammenheng. Fra turistattraksjonene Trolltunga og Preikestolen vil imidlertid planområdet være godt synlig. For de turistene som reiser hit vil anleggsarbeidet kunne virke forstyrrende på turoplevelsen. For driftsfasen vurderes inngrepene i et allerede regulert område å være av relativt beskjeden karakter. Turiststrømmen til utbyggingsområdet og til Odda generelt forventes å være uendret, og konsekvensene for reiselivsnæringen vurderes som ubetydelige.

Enkelte av høringsinstansene peker på at Mosdalsbekken er synlig fra store deler av turstien som Odda/Tyssedal i turistsammenheng fremhever som en opplevelsestur. En utbygging vil føre til at turistkommunen Odda mister enda et område som kan markedsføres som urørt.

NVE registrerer at den planlagte utbyggingen vil bli synlig fra viktige turistattraksjoner i området. Området vil kunne fremstå som mindre attraktivt under anleggsfasen. I driftsfasen vil redusert vannføring i Mosdalsbekken bidra til redusert opplevelsesverdi. Samtidig vil utbyggingen foregå i et landskap som fra før er betydelig påvirket av kraftutbygging. Vi tror derfor ikke utbyggingen vil føre til at områdets karakter blir endret i vesentlig grad. Vi forutsetter at Odda kommune har gjort en avveining av tiltakets betydning i forhold til kommunens sat-sing på turisme.

Andre forhold

Anleggstrafikk ved Ringedalsvatnet vil medføre noen ulemper med støy og støv for hytteområdet ved Åsen. En vil imidlertid ikke passere området med anleggsmaskiner og steintransport, da tippen er planlagt i Ringedalsvatnet.

I anleggsfasen vil anleggsaktiviteten generere en del vanlig forbruksavfall.

NVE viser til at anleggstrafikk, avfallshåndtering og støyreduserende tiltak skal avklares nærmere gjennom detaljplanleggingen av prosjektet i henhold til gjeldende regleverk, grenseverdier mv.

Nettkapasitet og konsekvenser av kraftlinjer

Nettkapasitet

I forbindelse med planleggingen av Ringedalen kraftverk, har det vært sett på ulike alternativer for å få koblet kraftverket til 66 kV regionalnett i Skjeggedal. I følge AS Tyssefaldene er trafokapasiteten fra 66 kV til 300 kV pr. i dag presset ved eksisterende nett. Det står i dag to stk. 150 MVA, 66/300 kV trafoer i nettet. Disse er plassert i Mågeli og Tysso II kraftverk. Samtidig kjøres nettet delt på grunn av ovnen til Tinfos Titan og Iron (TTI) i Tyssedal, slik at den ene trafoen er koblet mot denne alene.

Med tanke på at produksjonen fra Tysso II og Mågeli tilsammen er på ca. 300 MVA, og den lokale lasten på ca. 150 MW, betyr det at en er avhengig av både last og produksjon i ulike driftssituasjoner.

Mange småkraftverk under planlegging i området vil kunne medføre en økning både i produksjon og last i fremtiden. I denne sammenheng er det utarbeidet en nettanalyse for å se på hvilke tiltak som bør gjennomføres i nettet. Denne rapporten konkluderer med at det bør etableres ny trafokapasitet mot sentralnettet for å dekke de økningene som vil komme.

Ringedalen kraftverk vil føre til et enda mer presset nett med tanke på trafokapasitet til sentralnettet. Det vil imidlertid bli mulig å kjøre slik i en kort periode, men en ny trafo vil uansett måtte etableres innen kort tid. I utgangspunktet er det ønskelig at overføringen fra Ringedalen kraftverk skal komme inn i ett koblingsanlegg, da dette gjør det lettere å drive vedlikehold, samt man oppnår en sikker driftssituasjon med tanke på vern etc.

Det har tidligere vært vurdert å fysisk skille nett og produksjon i Tysso II kraftverk. Et alternativ kan da være å etablere en ny koblingsstasjon i Åsen, og dermed flytte nettanleggene ut av kraftstasjonen. Det er utarbeidet planer for dette alternativet, og Ringedalen kraftverk er da tenkt ført inn i dette nye anlegget.

Konsekvenser av kraftlinjer

Nettilknytningen av Ringedalen kraftverk til Åsen trafostasjon er planlagt ved en ca. 1100 m lang 66 kV

jordkabel. Kabelen er planlagt i grøft i forbindelse med ny adkomstveg til kraftstasjonen og videre gjennom planlagt adkomsttunnel frem til kraftverkets transformator.

I søknaden er det gjort en konkret vurdering av fordeler og ulemper med kabel versus luftlinje. Kabel er vurdert å være et rimeligere alternativ og en bedre driftsteknisk løsning i forhold til luftlinje.

Spørsmålet om kabel versus luftlinje er ikke kommentert i noen av høringsuttalelsene.

NVE har ingen spesielle innvendinger til valg av kabel for nettilkobling av kraftverket ut fra de opplysninger som søker har gitt. Det er ikke registrert spesielle virkninger knyttet til den foreslåtte kabeltraseen. NVE viser til at linjetilknytningen vil bli nærmere vurdert i forbindelse med behandlingen etter energiloven etter at det eventuelt er gitt tillatelse til bygging av kraftverket.

Sumvirkninger

FNF Hordaland og Bergen Turlag peker på mulige sumvirkninger av den planlagte utbyggingen. Instansene mener "Fylkesdelplan for små vasskraftverk i Hordaland 2009 – 2021", også er relevant i sammenheng med Ringedalen kraftverk og at NVE bør bruke høringsutkastet i saksbehandlingen da det blant annet omhandler kartlagte verdier i Hordaland innenfor en rekke fagtemaer.

Fylkesdelplanen for små vannkraftverk i Hordaland ble godkjent av fylkestinget 9.12.2009. NVE merker seg at inntaket til Ringedalen kraftverk vil bli liggende i et område som i planen er klassifisert som sårbart høyfjellsområde av stor verdi, og at utbyggingsområdet inngår i et regionalt friluftområde av middels verdi.

Det fremgår av retningslinjene i planen at en skal være restriktiv med vannkraftanlegg som fører til varige sår i naturen i sårbart høyfjell av stor verdi. Avbøtende tiltak kan være tunneldrift og vegløs utbygging som kan redusere konfliktgraden.

Fylkesutvalget i Hordaland sier i sin høringsuttalelse til prosjektet at det omsøkte alternativet, alternativ 4 i søknaden, ikke vil komme i vesentlig konflikt med viktige regionale hensyn forutsatt at de avbøtende tiltak som er foreslått blir gjennomført.

NVE forutsetter at vannveien til Ringedalen kraftverk vil bli bygget som tunnel slik som omsøkt, og at transport i forbindelse med bygging av inntaksdammen vil skje med helikopter. Dette er i tråd med fylkesdelplanens forslag til avbøtende tiltak når det gjelder inngrep som berører sårbare høyfjellsområder.

Vi har ellers ikke kjennskap til andre eksisterende eller planlagte tiltak i nedbørfeltet til Ringedalen kraftverk som vil kunne føre til spesielle sumvirkninger som ikke er fanget opp gjennom konsekvensutredningen.

Forholdet til annet lovverk

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven trådte i kraft den 1. juli 2009, og skal erstatte blant annet naturvernloven. Loven omfatter all natur og alle sektorer som forvalter natur eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen.

Lovens formål er å ta vare på naturens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser gjennom bærekraftig bruk og vern. Loven skal gi grunnlag for menneskers virksomhet, kultur, helse og trivsel, både nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur. Loven fastsetter alminnelige bestemmelser for bærekraftig bruk, og skal samordne forvaltningen gjennom felles mål og prinsipper.

Loven fastsetter forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper, blant annet "føre-var" prinsippet og prinsippet om økosystemforvaltning og samlet belastning.

Etter NVEs syn blir formålet i naturmangfoldloven i praksis ivaretatt gjennom de grundige prosessene og vurderingene som ligger til grunn for et konsesjonsvedtak eller en innstilling til OED, herunder høringer av meldinger og søknader, konsekvensutredninger, fastsettelse av avbøtende tiltak etc. Et positivt vedtak eller innstilling fattes kun der hvor fordelene og nytten av å gjennomføre et tiltak vurderes å være større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. Tiltakets virkning for naturmangfoldet er et sentralt tema i denne vurderingen.

Forurensningsloven

Bygging og drift av Ringedalen kraftverk forutsetter nødvendig tillatelse etter forurensningsloven. I forbindelse med behandlingen av konsesjonsøknaden blir det vurdert om det kan gis tillatelse for driftsperioden. Ved en eventuell utbygging må det tas kontakt med fylkesmannen om utslippstillatelse og legges fram en plan som viser hvordan en vil håndtere forurensning i anleggsperioden. Dette gjelder særlig tilslammet vann fra tunneldriving, anleggsdrift med maskiner og bruk av kjemikalier.

Kulturminneloven

Av høringsuttalelsen fra fylkeskommunen fremgår det at undersøkingsplikten i forbindelse med kulturminner, jf. kulturminneloven § 9, er oppfylt i forbindelse med konsesjonsbehandlingen.

Vannforskriften

NVE har ved vurderingen av om konsesjon skal gis etter vannressursloven § 8 foretatt en vurdering av kravene i vannforskriften (FOR 2006-12-15 nr. 1446) § 12 vedrørende ny aktivitet eller nye inngrep. NVE

har vurdert alle praktisk gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene eller ulempene ved tiltaket. Den valgte utbyggingsløsningen er etter vår oppfatning den miljømessig mest skånsomme av de alternativer som har vært vurdert. Det er satt vilkår i konsesjonen som anses egnet for å avbøte en negativ utvikling i vannforekomsten. Vilkårene omfatter slipp av minstevannføring for å opprettholde de biologiske funksjonene i elva, og hjemmel for kunne pålegge ulike miljøtiltak. NVE har vurdert samfunnsnyttene av inngrepet til å være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Videre har NVE vurdert at hensikten med inngrepet i form av ny energi-produksjon ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Både teknisk gjennomførbarhet og kostnader er vurdert.

Oppsummering - anbefaling

Ringedalen kraftverk i Mosdalsbekken vil produsere inntil 56,1 GWh pr. år, hvorav 10,8 GWh er vinterkraft og 45,3 GWh er sommerkraft. I driftsfasen vil utbyggingen gi inntekter til eierne av produksjonsselskapet, og til kommune og stat gjennom skatter og avgifter.

Høringsinstansene er delt i synet på utbyggingen. Lokale og regionale myndigheter mener en utbygging vil være akseptabel forutsatt at det blir gjennomført avbøtende tiltak. FNF Hordaland, Bergen Turlag og flere av grunneierne er på sin side svært negative til utbyggingsplanene.

De negative virkningene av den planlagte utbyggingen er i hovedsak knyttet til landskap og friluftsliv, og til dels også reiseliv og turisme. Redusert vannføring i Mosdalsbekken og bygging av inntaksdam vil fremstå som de største inngrepene i landskapet. En vesentlig del av tiltaksområdet ligger imidlertid i et allerede modifisert landskapsrom, og kraftverksinntaket blir relativt godt skjult i terrenget ved at det er lagt ca. 150 m nedenfor Mosdalsvatnet. NVE mener inntaket vil bli lite synlig fra områdene omkring Mosdalsbu og turstien som krysser Mosdalsbakkens utløp ved Mosdalsvatnet. Fra turistattraksjonene Trolltunga og Preikestolen vil inngrepene imidlertid være synlige på avstand.

Flere av høringsinstansene har også trukket frem mulige konflikter med villreinstammen på Hardangervidda. Av konsekvensutredningen fremgår det at områdene rundt Mosdalsvatnet er en del av et større beiteområde for villrein, men det har kun vært enkelte episoder de siste årene hvor rein har blitt observert i Mosdalen. Beiteressursene er svært begrenset på denne delen av Hardangervidda. Villreinnemda for Hardangerviddaområdet mener utbyggingen ikke vil medføre særlige konsekvenser for villrein. Anleggsarbeidet bør imidlertid legges utenom sommersesongen når reinen eventuelt benytter området.

NVE mener de påviste konsekvensene av det omsøkte utbyggingsalternativet ikke er større enn at det vil være mulig å redusere disse til et akseptabelt nivå ved gjennomføring av avbøtende tiltak som slipp av tilstrekkelig minstevannføring, miljøtilpassning av fysiske inngrep, og innføring av standardvilkår.

Konklusjon etter vannressursloven

NVE legger i sin samlede vurdering særlig vekt på at utbyggingen av Ringedalen kraftverk vil gi en årlig middelproduksjon på inntil 56 GWh, noe som tilsvarer strømforbruket til ca. 2800 husstander, samtidig som de negative konsekvensene av utbyggingen synes å bli relativt begrensede. Vår vurdering forutsetter at anbefalte planløsninger blir valgt og at avbøtende tiltak gjennomføres.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene, finner NVE at fordelene og nytten ved bygging av Ringedalen kraftverk er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. § 25 i vannressursloven dermed er oppfylt. Vår vurdering legger til grunn omsøkte alternativ 4 i søknaden og forutsetter gjennomføring av avbøtende tiltak. NVE anbefaler at Statkraft Energi AS får tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging og drift av Ringedalen kraftverk. Vi anbefaler at tillatelsen gis på de vilkår som følger vedlagt.

Kraftverket utløser ikke plikt om ervervskonsesjon da innvunnet kraftmengde er mindre enn 4000 naturhestekrefter pr. år, jf. industrikonsesjonsloven § 1 andre ledd. Av vannressursloven § 19 andre ledd fremgår det imidlertid at konsesjonsavgifter skal fastsettes i medhold av industrikonsesjonsloven selv om en utbygging ikke behøver ervervskonsesjon.

I NVEs helhetsvurdering inngår også konsekvensene av elektriske anlegg som er nødvendig for å gjennomføre bygging av Ringedalen kraftverk. Etter vår vurdering medfører ikke de elektriske anleggene skader av et slikt omfang at det har avgjørende betydning for om det omsøkte tiltaket kan tillates eller ikke. NVE vil sluttbehandle søknaden etter energiloven om bygging og drift av de elektriske anleggene når spørsmålet om tillatelse etter vassdragslovgivningen er avgjort.

Vurdering av søknad etter oreigningsloven

Det er søkt om samtykke til ekspropriasjon etter lov om oreigning av fast eiendom (oreigningsloven). Det er i den sammenheng også søkt om forhåndstiltredelse. Formålet med søknaden er vannkraftproduksjon, jf. oreigningsloven § 2 nr. 19 og nr. 51 og § 25.

Tiltakshaver opplyser at bygging av Ringedalen kraftverk medfører behov for ekspropriasjon av areal i forbindelse med planlagt inntak i Mosdalsbekken, samt i forbindelse med planlagt riggområde og

helikopterlandingsplass. Arealbehov for inntaksdam og riggområde er anslått til ca. 20 daa.

Videre vil det kunne være behov for ekspropriasjon av en kort fallstrekning like nedstrøms inntaket. Den nøyaktige plasseringen av eiendomsgrensen i bekken er ennå ikke helt klarlagt, men vil i følge Statkraft Energi AS bli fastsatt ved oppmåling i 2010.

Grunneiere og fallrettseiere som vil bli berørt er oppgitt i søknaden.

NVE viser til § 19 i vannressursloven hvor det er henvist til ekspropriasjonshjemmel i vassdragsreguleringsloven § 16. I følge lovhjemmelen vil en konsesjon til vassdragsregulering utløse plikt for eiere og andre rettighetshavere til å avstå nødvendig grunn mot at det blir gitt erstatning. Det er derfor ikke nødvendig å søke om samtykke til ekspropriasjon i medhold av oreigningsloven av arealer til kraftverksinntak, riggområde og helikopterlandingsplass.

Dersom det skal gis samtykke til ekspropriasjon av fallrettigheter må tiltaket utvilsomt være til større gagn enn til skade for samfunnet, jf. oreigningsloven § 2. Før det gis samtykke til ekspropriasjon skal det være forsøkt oppnådd minnelige avtaler med den eller dem det skal eksproprieres rettigheter fra, jf. oreigningsloven § 12.

Statkraft Energi AS opplyser om at selskapet gjennom lang tid har kommunisert med grunn- og fallretteiere om eiendomsgrenser og fallretter. Det har også vært avholdt møter der en konkret har drøftet en minnelig avtale. Det har imidlertid ikke lyktes å oppnå en avtale.

NVEs anbefaling etter oreigningsloven

NVE har vurdert at fordelene med Ringedalen kraftverk vil være større enn ulempene, og har gitt anbefaling om konsesjon for bygging av kraftverket etter vannressursloven. Kraftverket er beregnet å gi ca. 56,1 GWh fornybar energi pr. år, noe som tilsvarer årlig strømforbruk til ca. 2800 husstander. Den planlagte utbyggingen vil i hovedsak medføre negative konsekvenser i forhold til landskap og friluftsliv, og til dels også reiseliv og turisme, mens det bare i mindre grad forventes negative virkninger på andre interesser. NVE mener likevel det vil være mulig å avbøte de påviste konsekvensene til et akseptabelt nivå ved gjennomføring av avbøtende tiltak som slipp av minstevannføring og god miljøtilpasning av de ulike inngrepene.

Fallstrekningen i Mosdalsbekken som er søkt ekspropriert utgjør ca. 5 % av samlet brutto fallhøyde. Vi har ikke registrert vannuttak på denne strekningen eller at det foreligger konkrete planer for alternativ utnyttelse. NVE mener således at et inngrep i eiendomsretten som følge av et eventuelt samtykke til ekspropriasjon vil være av relativt beskjedent omfang.

NVE oppfatter at tiltakshaver har gjort gjentatte forsøk på å få til en minnelig avtale med de aktuelle grunn- og fallrettseiere, men uten at dette har lyktes. NVE oppfatter videre at samtykke til ekspropriasjon er nødvendig for gjennomføring av det planlagte tiltaket.

NVE konkluderer på dette grunnlag med at tiltaket utvilsomt vil være til mer gagn enn til skade for samfunnet, slik at vilkåret i oreigningsloven må anses som oppfylt, og vi anbefaler at det gis samtykke til ekspropriasjon.

Det er også søkt om tillatelse til å ta eksproprierede rettigheter i bruk før skjønn er avholdt (forhåndstiltredelse). Etter oreigningsloven kan det gis tillatelse til forhåndstiltredelse før det foreligger rettskraftig skjønn. Når skjønn ikke er krevd, kan samtykke til slik forhåndstiltredelse bare gis i særlige tilfeller. Det avgjørende i denne sammenheng er om det vil føre til urimelig forsinkelse for eksproprianten å vente til skjønnskravet er fremsatt. NVE kan ikke se at det i dette tilfellet er anført tilstrekkelige grunner som tilsier at det kan gis tillatelse for forhåndstiltredelse samtidig med eventuell konsesjon. Søknad om forhåndstiltredelse kan eventuelt behandles av Olje- og energidepartementet etter at det er krevd skjønn.

Merknader til forslag til konsesjonsvilkår

I forslag til vilkår for bygging og drift av Ringedalen kraftverk har en tatt utgangspunkt i standardvilkårene etter vannressursloven og vassdragsreguleringsloven så langt disse passer.

Post 1. Vannslipping og driftsbegrensninger

Nedbørfeltet til Ringedalen kraftverk er på 18,1 km² med en spesifikk avrenning på 100 l/s/ km². Årlig tilsig til det planlagte kraftverksinntaket er 57 mill. m³ og middelvannføringen i Mosdalsbekken er beregnet til 1,81 m³/s. Alminnelig lavvannføring er oppgitt til 50 l/s, mens 5-persentil sommer- og vintervannføring er henholdsvis 360 l/s og 36 l/s. Kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 5 m³/s, tilsvarende 276 % av middelvannføringen. Minste slukeevne er satt til 0,5 m³/s.

Tilsig fra restfeltet nedstrøms inntaksdammen, inklusive Einsetbekken, er beregnet for sommerperioden: mai: 300 l/s, juni: 1200 l/s, juli: 750 l/s, august: 440 l/s, september: 340 l/s.

Statkraft Energi AS har i søknaden foreslått slipp av minstevannføring på 50 l/s hele året.

Fylkesmannen i Hordaland anbefaler i sin høringsuttalelse at konsesjonæren pålegges en minstevannføring i Mosdalsbekken lik eller større alminnelig lavvannføring nedstrøms inntaket.

Åsen Vel legger stor vekt på at slipp av minstevannføring på 50 l/s hele året blir gjennomført.

FNF Hordaland og Bergen Turlag mener omsøkt minstevannføring på 50 l/s vil medføre tilnærmet tørrlegging av Mosdalsbekken.

Stein Harald Aksnes, Nils Magne Hagen, Knut Morten Eikeland, Magnhild Tømmernes, og Pål Tømmernes mener den foreslåtte minstevannføringen på bare 2-3 % av normalvannføringen viser at utbygger ikke har noen ambisjon om å ivareta verdien i og rundt vassdraget.

Tiltakshaver opplyser at det har vist seg vanskelig å få tatt foto av vassdraget som illustrerer situasjonen ved et minstevannføringslipp. Vannføringen svinger raskt og det finnes heller ingen målestasjon i feltet. Under feltarbeidet i forbindelse med konsekvensutredningsarbeidet ble det tatt mange foto, men alle med betydelig høyere vannføring enn omsøkt minstevannføring. Tiltakshaver har vedlagt foto tatt i oktober når vannføringen er relativt lav, anslagsvis tilsvarende 5-persentil sommervannføring.

I brev av 10.11.2009 har tiltakshaver foreslått nytt alternativ for slipp av minstevannføring der det tas utgangspunkt i 5-persentiler for sommer- og vintervannføring. Sommerperioden foreslås avgrenset til månedene juli og august, noe tiltakshaver mener vil samsvare godt med bruken av Mosdalen i friluftslivssammenheng. Resten av året foreslås det å slippe 36 l/s. Dette slippet av minstevannføring vil medføre et produksjonstap på 1,4 GWh/år i forhold til det som opprinnelig var foreslått. Dersom det slippes 50 l/s istedenfor 36 l/s resten av året vil det samlede produksjonstapet øke til 3,9 GWh/år.

NVE mener at slipp av minstevannføring må vektlegge hensynet til viktige interesser i området som landskap, reiseliv og friluftsliv. Et påslipp på 50 l/s som foreslått i den opprinnelige søknaden, vil etter vår oppfatning være alt for lite til å kunne opprettholde elvas funksjon som landskapselement i den perioden hvor bruken av områdene er størst. Vi mener vannslippet i denne perioden bør tilsvare 5-persentil vannføring beregnet for sommerperioden. Dette vannslippet vil sammen med tilsig fra restfeltet bidra til at elva fortsatt vil være bra synlig i landskapet, selv om mektigheten vil være redusert. Resterende del av året kan det slippes en lavere minstevannføring som vil være tilstrekkelig for å opprettholde viktige biologiske funksjoner på utbyggingsstrekningen.

Vi anbefaler følgende påslipp av minstevannføring fra inntaksdammen:

Perioden 1.7-31.8: 360 l/s, og perioden 1.9-30.6: 36 l/s.

Det anbefalte vannslippet er i samsvar med det som tiltakshaver selv har foreslått som et alternativ. Det anbefalte vilkåret medfører at kraftproduksjo-

nen vil bli redusert fra 56,1 til 54,7 GWh. Utbyggingsprisen vil øke fra 3,11 til 3,19 kr/kWh. NVE anser ikke vilkåret om slipp av minstevannføring som avgjørende for prosjektets økonomi eller realiserbarhet.

Post 2. Konsesjonsavgifter

NVE foreslår at konsesjonsavgiftene for Ringedalen kraftverk settes til kr 8 pr. nat.hk. til staten, og kr 24 pr. nat.hk. til kommunen. Dette er på nivå med de satser som NVE har foreslått i senere innstillinger.

Post 3. Byggefrister

De vanlige byggefristene ved tillatelser etter vannressursloven gjelder.

Post 5. Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn, mv.

Detaljplanene for utbyggingen skal godkjennes av NVE og sendes NVEs regionkontor i Førde i god tid før arbeidet settes i gang.

Planene for kraftverket omfatter bygging av inntaksdam på ca. kote 980 i Mosdalsbekken. Inntaksdammen vil bli ca. 3 m høy. Dammen skal gjøres minst mulig synlig gjennom utforming, materialbruk og terrengetilpasning. Det kreves at inntaksdammen har flomavledningskapasitet tilsvarende dagens forhold.

Vannveien mellom inntaket og kraftstasjonen skal gå i en 1780 m lang tunnel. Fra kraftstasjonen skal vannet føres i en avløpstunnel på ca. 100 m til Ringedalsvatnet.

Kraftstasjonen plasseres i fjell på vestsiden av Ringedalsvatnet vest for ura. Det bygges en ca. 80 m lang adkomsttunnel til stasjonen. I stasjonen installeres en Pelton-turbin med nominell effekt på 22,5 MW.

Plassering av hovedrigg planlegges i nærheten av Åsenområdet. Ved inntaket i Mosdalsbekken planlegges i tillegg en mindre rigg i forbindelse med anleggsarbeidet i dette området. Riggene vil fysisk båndlegge et areal på ca. 5-10 daa i anleggsperioden.

Tunneldriften i forbindelse med vannveien vil medføre ca. 80 000 m³ overskuddsmasser. Massene er planlagt tippet i Ringedalsvatnet. Tippene vil bli synlige ved lave vannstander i magasinet. NVE mener at alternativ bruk av tunnelmasser bør vurderes fremfor etablering av tipper. Dette er i samsvar med retningslinjene i fylkesdelplanen for energi i Hordaland. Det bør avklares med kommunen om massene kan brukes som ressurs til aktuelle formål. Odda kommune ønsker at deler av steinmassene fra anleggsdriften skal nyttes til anleggelse av båtoppbygg og planering av lysløyper. Åsen Vel har foreslått at deler av massene nyttes til anleggelse av båtoppbygg i tilknytning til hyttefeltet.

Det skal bygges ny adkomstveg til kraftstasjonen på ca. 0,6 km fra enden av eksisterende veg til inntakslukehuset til Oksla kraftverk.

Transport i forbindelse med etablering av kraftverksinntaket skal foregå med helikopter. Vegetasjonen ved inntaksstedet er svært sårbar for slitasje og påvirkning. Det bør vurderes særskilte tiltak for å beskytte vegetasjonen slik at skader begrenses mest mulig, for eksempel tildekking av terrenget med duk.

Anleggsarbeidet ved inntaket i Mosdalen bør av hensyn til villreininteressene foregå over en begrenset periode, og helst i sommerperioden når reinen i liten/ingen grad utnytter området. Videre bør anleggsarbeid i dette området unngås i sankeperioden for sau. I de nedre delene ved Ringedalsvatnet bør anleggsarbeidet i størst mulig grad legges utenom hekketida for fugl, dvs. fortrinnsvis i perioden august-februar. Ved fremføringen av anleggsvei til kraftstasjonen bør det legges vekt på å bevare ospeholtene i området som er viktige for fuglelivet.

Ringedalsdammen og turistvegen i Skjeggedal har stor verneverdi og nødvendige tiltak bør eventuelt iverksettes for å unngå skade på anleggene under byggingen av kraftverket.

NVE forutsetter ellers at alle arbeider med inntak, tunnel, kraftstasjon, veier, massedeponering, og kraftlinje utføres så skånsomt som mulig i terrenget slik at de fysiske inngrepene ikke blir større enn nødvendig. Eventuelle terrengskader etter transport skal utbedres så raskt som mulig. For øvrig må utbyggingen skje slik at det blir minst mulig tilslamming i vassdraget og naturen for øvrig.

Post 6. Naturforvaltning

Standard vilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen. Eventuelle pålegg i medhold av vilkårene må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Post 7. Automatisk fredete kulturminner

Merknadene fra fylkeskommunen om automatisk fredete kulturminner kommer inn under dette vilkåret. Vi minner videre om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på automatisk fredete kulturminner i byggefasen, jf. kml. § 8.

Post 9. Terskler mv.

Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler eller gjennomføre andre biotopjusterende tiltak dersom dette skulle vise seg å være nødvendig på et senere tidspunkt.

Andre merknader

Forholdet til plan- og bygningsloven

NVE viser til ny planlov som trådte i kraft 1. juli 2009. Ved eventuelle konflikter mellom et konsesjonsvedtak og kommunens arealplan kan Olje- og energidepartementet la konsesjonsvedtaket få virkning som statlig plan. I følge reglene kan kommunen fortsatt velge å utarbeide reguleringsplan, men kan ikke pålegge konsesjonæren å lage en slik plan.

Forholdet til forurensningsloven

Det må søkes spesielt til fylkesmannen om eventuell utslippstillatelse i anleggsperioden. Utbyggingen må skje på en skånsom måte slik at det blir minst mulig tilslamming i vassdraget og naturen for øvrig.

Forholdet til vegloven

NVE minner om at det må søkes om nødvendige tillatelser etter vegloven.

Privatrettslige spørsmål

Privatrettslige spørsmål som angår de enkelte eiendommer som blir berørt av utbyggingen må løses direkte mellom utbygger og de respektive grunneiere.”

NVEs forslag til vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8 for Statkraft Energi AS til bygging av Ringedalen kraftverk i Mosdalsbekken i Odda kommune, Hordaland

1.

Vannslipping og driftsbegrensinger

Det skal slippes følgende minstevannføringer forbi inntaket til kraftverket:

360 l/s i perioden 1.7 – 31.8, og
36 l/s i perioden 1.9 – 30.6.

Dersom tilsiget er mindre enn kravet til minstevannføring, skal hele tilsiget slippes forbi. Kraftverket skal i slike tilfeller ikke være i drift.

Kraftverket skal til enhver tid kjøres etter tilsiget, alle endringer skal skje gradvis, og typisk start-/stoppkjøring skal ikke forekomme.

Ved inntaksdammen skal det etableres måleanordning for registrering av minstevannføring. Dataene skal forelegges NVE ved forespørsel.

2.

Konsesjonsavgifter

Det skal betales en årlig avgift på kr 8 pr. nat.hk. til staten, og kr 24 pr. nat.hk. til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer, beregnet etter den økning av vannkraften som er innvunnet ved kraftverket. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet økning av vannkraften avgjøres

med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntretr etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

3.

Bortfall av konsesjon

Konsesjonen faller bort hvis ikke arbeidet er satt i gang senest 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år jf. vannressursloven § 19 og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1 tredje ledd. NVE kan forlenge fristen med inntil 5 nye år. I fristene regnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

4.

Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

5.

Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for anleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjæmmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget. Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

6.

Naturforvaltning

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen

- a) å sørge for at forholdene i Mosdalsbekken er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b) å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c) å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d) å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig, og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser, samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

7.

Automatisk fredete kulturminner

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

8.

Ferdsel mv.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige vegger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turstier og kløpper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

9.

Terskler mv.

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorrek-

sjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette. Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

10.

Merking av usikker is

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

11.

Hydrologiske observasjoner, kart mv.

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

12.

Etterundersøkelser

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

13.

Luftovermetning

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere probleme-

ne, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

14.

Varslingsplikt

Konsesjonæren plikter å varsle NVE om navne- og/eller adresseendringer. Ved eventuell overdragelse av anlegget skal NVE godkjenne overdragelsen i forkant.

15.

Kontroll med overholdelsen av vilkårene

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan dette straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven § 63 første ledd bokstav c.

III. Høringsuttalelser til NVEs innstilling

Olje- og energidepartementet sendte NVEs innstilling til kommunen og fylkeskommunen for uttalelse. I brev fra *Hordaland fylkeskommune* datert 28.10.2010 heter det:

”Vi viser til brev dagsett 4.10.2010 der Hordaland fylkeskommune er bedent om å kome med merknad til NVE si innstilling til OED om konsesjonssøknad for Ringedalen kraftverk i Odda.

Fylkesutvalet gjorde vedtak om følgjande fråsegn i sak 39/09 då konsesjonssaka var på høyring frå NVE i februar 2009:

1. Fylkesutvalet i Hordaland finn ikkje at utbygging av Ringedalen kraftverk etter det omsøkte alternativ 4 vil vere i vesentleg konflikt med viktige regionale omsyn.
2. Konsekvensutgreiinga for tema kulturminne er tilfredsstillande og undersøkingsplikta etter § 9 i Kulturminnelova er oppfylt. Alternativ 4 er minst konfliktfylt for kulturminne.
3. Konsesjonen bør ta utgangspunkt i alternativ 4 og stille krav om dei avbeita tiltaka som er foreslåtte i fagrapporten.
4. Fylkesutvalet i Hordaland rår i frå at det vert gjeve konsesjon etter alternativ 1, som vil ha

store til middels negative konsekvensar for landskap, friluftsliv og kulturmiljø.

5. I samsvar med fylkesdelplan for energi vil ein be om at utbyggjar må vurdere alternativ bruk av tunnelmassar framfor tipp i terrenget.

Innstillinga frå NVE i saka etter høyring ligg no føre, og tilrådinga er å gje løyve til utbygging etter alternativ 4 med visse vilkår. Utbyggjar sitt framlegg til minstevassføring var opprinneleg 50 l/s lik ålmenn lågvassføring heile året. I etterkant er dette endra til 5-persentilverdiar (360 l/s) for månadene juli og august då området er i størst bruk i friluftssamanheng. For resten av året vert det rådd til 5-persentilverdi for vinter (36 l/s). Minstevassføring i NVE sitt framlegg til vilkår er lik utbyggjars endra utkast til minstevassføring. I samsvar med fylkesutvalet si innstilling rår NVE til at alternativ bruk av tippmassar vert vurdert framfor tipp i magasinet.

NVE si innstilling i saka er i tråd med høyringsfråsegna frå fylkesutvalet i februar 2009. Når det gjeld tiltaket sin eventuelle verknad på villrein, vil vi vise til det pågåande arbeidet med Regional plan for Hardangervidda villreinområde. Installasjonane ligg i yttergrensa av leveområdet til villreinen og periode for anleggsarbeid må verte avklara med kommunen og Villreinemnda for Hardangervidda i høve til reinen sin bruk av området.

Utover dette har Hordaland fylkeskommune ingen merknader når det gjeld NVE si innstilling i saka.”

I *Odda kommunestyre* ble det fattet følgende vedtak den 24.11.2010:

”OK-118/10 Vedtak:

Vedtaket er:

1. Odda kommune vil tilrå at det gis konsesjon for utbygging av Mosdalsbekken forutsatt oppfyllelse av de vilkårene som er satt av NVE etter at disse har skiftet ordet bør med skal for å forsterke kravene til utbygger. Dette gjelder spesielt i forhold til minstevassføring, utnyttelse av overskuddsmasser og tiltak for å unngå skade på kulturminnene Ringedalsdammen og turistvegen i Skjeggedal.
2. Odda kommune foreslår navneendring for utbygginga og kraftverket til Mosoutbygginga og Moso kraftverk.
3. Statskraft Energi as og Tyssefaldene as skal ha alt ansvar for veggen mellom Tyssedal og Skjeggedal både når det gjeld vedlikehald og drift. Veggen skal haldast i stand og vera open og fritt tilgjengeleg for alle.”

Advokat Olav Pedersen hos Advokatfirmaet Harris har på vegne av *grunneierne Jakob H. Eitrheim, Sig-*

mund Reidar Tokheim og Kristen D. Eitrheim kommet med følgende uttalelse datert 12.11.2010:

I. INNLEDNING

Undertegnede representerer Jakob H. Eitrheim (gnr. 64 bnr. 2), Sigmund Reidar Tokheim (gnr. 64 bnr. 3) og Kristen D. Eitrheim (gnr. 64, bnr. 5). Disse eier i tillegg gnr. 64 bnr. 294 sammen. Til sammen eier klientene mine ca. 90 % av fjellsameiet til gnr. 64. Fjellsameiet til gnr. 64 eier nærmere 10 % av fallet nedenfor inntaksdammen.

Det er inngitt merknader av hhv. 09.10.2009 og 16.12.2009. Det vies i det alt vesentlige til dette.

NVEs innstilling foreligger nå. På denne bakgrunn inngis følgende tilleggskommentarer:

II. GRUNNEIERNE ER STERKT IMOT UTBYGGINGEN

2.1 Innledning

Mine parter er sterkt mot utbyggingen grunnet de meget negative konsekvenser utbyggingen har for naturen i området. Både inntaksdammen og lukehuset vil sterkt forringe området rundt Mosdalsvatnet som naturområde. Likeså vil elvestrengen bli sterkt redusert. Dette også med de krav til minstevannføring som er satt.

Grunneierne fastholder for øvrig at det korrekte navnet på elven er *Mosdalselven*, ikke *Mosdalsbekken*.

2.2. Saksbehandlingen – Manglende uttalemulighet – Manglende vurdering fra Miljøverndepartementet

Grunneierne reagerer på at de ikke har fått oversendt NVEs innstilling og formell mulighet til å kommentere denne. Heller ingen av de andre som har uttalt seg kritisk eller negativt om utbyggingen, har fått mulighet til å kommentere innstillingen. Det finner vi merkelig og kritikkverdigg.

Grunnet opplysningene om villreinens leveområde, og det faktum at dette er et pågående arbeid, må også Miljøverndepartementet bli koblet inn i denne saken. Det anses svært uheldig, og i strid med føringene fra Miljøverndepartementet, at NVEs innstilling kun hviler på den lokale villreinnemndens uttale i denne saken. Villreinnemnden bekrefter for øvrig at utbyggingen skjer i villreinens leveområde på Hardangervidda. Det vises her til tidligere vedlagte brev fra Miljøverndepartementet av 13.04.2007 der det fra siste side hitsettes;

”Planprogram for planer som kan komme i konflikt med de nasjonale føringene i dette brevet, skal forelegges Miljøverndepartementet. Departementet vil da kunne uttale seg om behov for alternativvurderinger, tilpasninger, utredninger med mer.”

Som nevnt i tidligere merknader kan utbyggingen her få negative presedensvirkninger også.

2.3 Uriktig faktum

a. Eierskap til fallet

Det fremgår en rekke steder at grunneierne eier ca. 5 % av fallet. Det har vært avholdt jordskifte, hvor grunneierne i det vesentlige vant frem. Grunneierne er eiere av nærmere 10 % av fallet etter jordskifterettens avgjørelse.

b. Mosdalselven som gjerde

Det fremgår på s. 54 i søknaden at ”*Kraftig redusert vannføring i Mosdalsbekken har ingen betydning for sauebeitet, siden bekken likevel ikke har noen gjerdeeffekt.*”

Dette er ikke riktig. Den kraftig reduserte vannføringen vil medføre at gjerdeeffekten forsvinner. Dette er svært uheldig. Se for øvrig nærmere nedenfor om avbøtende tiltak.

c. Opplysninger om stølen i Mosdalen

Det har opprinnelig vært 5 sel i Mosdalen, med tillegg av et eldhus. Det selet som står i dag regner en å være fra 1700-tallet.

2.4 Manglende vurdering av LNF – mangel ved rettsanvendelsen og saksbehandlingen

Utbyggingsområdet ligger i LNF område med prioritet friluftsliv. En utbygging krever derfor dispensasjon fra plan og bygningsloven.

Søknaden fra Statkraft er datert 15.10.2008.

Den nye plan og bygningsloven var på dette tidspunkt ikke trådt i kraft. NVEs fremstilling på s. 88 må derfor være feil så langt undertegnede kan se. Det er den gamle plan og bygningsloven av 1985 som regulerer forholdet.

Manglende vurdering av dispensasjon iht. plan og bygningsloven må for øvrig være en saksbehandlingsfeil.

2.5 Manglende hensyntaken til villrein, natur og friluftsinnteresser i vurderingen iht. vannressursloven og oreigningsloven

Grunneierne er uenig i den vurdering som er gjort iht. vannressursloven § 25 og oreigningsloven § 2 fra NVEs side.

Det er i alt for liten grad hensyntatt at en er i villreinens leveområde og at dette er et svært viktig natur og friluftsområde. I dette anføres at det er en saksbehandlingsfeil, jf. forvaltningsloven § 17, at Miljøverndepartementet ikke er trukket inn, jf. over pkt. 2.2, samt tidligere innsendte merknader.

Det er det eneste uberørte området igjen i et område som er blitt svært skjemmet av kraftutbygging opp igjennom årene. De positive samfunnsmessige virkningene av utbyggingen utover selve kraften er helt marginale, noe konsekvensutredningen viser. Samtidig er de negative effektene grundig dokumentert.

IV. FOR DET TILFELLE AT KONSESJON BLIR GITT – AVBØTENDE TILTAK

For det tilfellet at konsesjon blir gitt, kreves det at følgende avbøtende tiltak blir pålagt Statkraft:

- Massene fra sprengningen i Mosdalen må fraktes med helikoper til Ringedalsvatnet og plassert der. Søknaden er uklar på dette punkt. Det fremgår ikke direkte hva som skal skje med disse massene. Det vises imidlertid til s. 55 i søknaden: "Steinmassene vil bli plassert i Ringedalsvatnet (. . .)".
- All sprengning må skje med forsvarlig tildekking av matter slik at stein ikke blir spredt rundt i terrenget.
- All transport må skje med helikopter. Undertegnede tolker søknaden som dette også vil skje. Dette må imidlertid presiseres uttrykkelig.
- Dammen må være 3 meter høy målt fra laveste punkt i elveløpet. Dette er ikke presisert i søknaden eller i innstillingen fra NVE.
- Dammen vil bli skjæmmende. Maling av denne vil bli problematisk mht. vedlikehold m.m. Statkraft må pålegges å blende dammen med naturstein. Dette vil gjøre at dammen i større grad harmonerer med naturen omkring. Det er på det rene at dammen vil bli meget synlig fra områdene rundt Mosdalsvatnet. Dammen ligger også i nærområdet til turisthytta Mosdalsbu og til den mye brukte turiststien til det viktige turmålet Einseten. Dette ble også påvist på befaringen.
- Lukehuset må bygges i vestnorsk byggeskikk med skifer på taket m.m. Kledning må gå mest mulig i ett med naturen.
- Det er svært mange sauer i området. Statkraft må pålegges konkrete tiltak som avbøter på ulempene i hele anleggsfasen, ikke bare i forbindelse med sauesankingen.
- Som påvist over mistes gjerdeeffekten Mosdalselven har i dag. Problemet dette medfører er at sauer på beite lett kan krysse Mosdalselven. Det er samme grunneiere på begge sider, men saueeierne finner det hensiktsmessig å dele beitet inn i ulike sektorer bl.a. for å ha styring på hvor sauer av ulike eiere befinner seg. Statkraft må derfor pålegges å bygge gjerde til erstatning for den naturlige gjerdeeffekten elva har hatt, dvs. fra dammen og nedover så langt sauene kommer. Gjerdet må bygges av tre, slik at det ikke blir skjæmmende i naturen. Gjerdepplikten gjelder så lenge elvekraftverket er i drift.
- Det må innen ett år etter anlegget er ferdigstilt, avholdes befaring med Statkraft, miljøvernaveilinga til fylkesmannen i Hordaland og grunneierne for å kontrollere at det ikke er gjort skade og at det er ryddet skikkelig opp. Statkraft har ansvar for å kalle inn til synfaring og for å rette opp det som blir på-

vist av mangler. Dersom det er uenighet om hvorvidt det er nødvendig å foreta mer opprydding eller om det må treffes andre tiltak, er det miljøvernaveilinga til fylkesmannen i Hordaland som tar avgjørelsen. Statkraft må bære kostnaden med befaringen.

- Mosdalen er som kjent et meget brukt friluftsområde. Statkraft må pålegges kun å arbeide i ukedagene (mandag – fredag).

IV AVSLUTNING

Det bes med dette om at Olje- og energidepartementet gjør en grundig vurdering av villreinens leveområde, herunder tar kontakt med Miljøverndepartementet i den forbindelse.

For øvrig bes det om en grundig gjennomgang av de vurderinger som er gjort fra NVEs side knyttet til vannressursloven og oreigningsloven. Denne side er av den oppfatning at det ikke foreligger tilstrekkelig interesseovervekt i denne saken, og at konsesjon av den grunn skal nektes.

Det vises her de betydelige natur- og friluftsinnteressene som er gjeldende i området. Se pkt. 2.2.4 over.

Forholdet til plan og bygningsloven og det faktum at tiltaket ligger i et LNF-område er ikke vurdert. Det er så langt denne side kan se plan og bygningsloven av 1985 som regulerer dette, ikke 2008 loven.

For det tilfellet at konsesjon blir gitt, bes departementet besørge avbøtende tiltak som beskrevet i pkt. III over."

IV. Departementets bemerkninger

1. Innledning

Statkraft Energi AS har søkt om tillatelse til bygging av Ringedalen kraftverk i Mosdalselven i Odda kommune. Statkraft Energi er et datterselskap under Statkraft AS. Det opplyses at det foreligger en rammeavtale med AS Tyssefaldene om et tidsbegrenset medeierskap i Ringedalen kraftverk på 30 %. Statkraft har for øvrig en eierandel på 60 % i Tyssefaldene AS.

Statkraft Energi ønsker å utnytte en større del av energipotensialet som finnes i det regulerte Tyssovassdraget. Ringedalen kraftverk vil ha utløp i det regulerte Ringdalsvatnet. Området rundt Ringdalsvatnet er sterkt påvirket av kraftutbygging. Mosdalen ligger ca. 500 m ovenfor Ringdalsvatnet.

2. Saksbehandlingen

I departementets vurdering av om konsesjon skal gis etter vassdragslovgivningen, må fordelene og ulempene ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. Elvekraftverk med produksjon over 40 GWh undergis mange av de samme regler som utbygginger med reguleringer. Både skade- og nyttevirkninger ved en utbygging kan være like store

enten det er tale om en regulering eller ikke. En av bestemmelsene som gjelder for store elvekraftverk er derfor konsesjonsvurderingen etter vregl. § 8. Det som primært skiller vregl. § 8 fra vannressursloven § 25 er bestemmelsen i annet punktum om at det i tillegg til den vanlige fordels- og ulempevurderingen for allmenne eller private interesser bør tas hensyn til skade- og nyttevirkninger av *samfunnsmessig* betydning.

Bevaring av naturmangfoldet inngår i skjønnsutøvingen ved saksbehandling etter vassdragslovgivningen. Det innebærer at utbygging av Ringedalen kraftverk og miljøkonsekvensene av tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakets bidrag til den nasjonale satsingen på fornybar energi og hensynet til kraftforsyningen avveies mot tapet eller forringelse av naturmangfoldet.

Bestemmelsen i naturmangfoldloven § 8 og prinsippene i samme lov §§ 9 til 12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter vassdragslovgivningen. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departementets behandling av søknaden når det skal fattes vedtak etter vannressursloven.

3. Utbyggingsalternativ

Vassdraget inngår i Samlet Plan for vassdrag. Dette prosjektet innebærer en overføring av feltet øst for Mosdalsvatn, inntak i Mosdalsvatnet med råsprenget tunnel øverst, frittliggende rørgate og kraftstasjon i dagen ved Ringedalsvatnet. Samlet Plan-alternativet anses som konfliktfylt i forhold til landskap og friluftsliv og mindre aktuelt enn alternativene i nærliggende søknad.

I søknaden er det beskrevet 3 alternative utbyggingsløsninger for Ringedalen kraftverk.

- *Alternativ 1* omfatter inntak i Mosdalsvatnet på kote 922 og utløp i Ringedalsvatnet i nærheten av Mosdalsbekkens utløp.
- *Alternativ 3* får inntak i Mosdalsbekken ca. 100 m nedenfor hengbro ved utløpet av Mosdalsvatnet – utløp i samme område som alt 1.
- *Alternativ 4* får inntak samme sted som alt 3. Utløpet av kraftverket blir plassert i fjellmassiv vest for stor ur ned mot Ringedalsvatnet.

For alle alternativene vil vannveien gå i tunnel og kraftstasjonen bli bygd i fjell.

Fordelene med alternativ 4 er bl.a. kortere rørtunnel, adkomstveg og kabeltrasé sammenlignet med de andre alternativene. Dette alternativet anses som minst konfliktfylt. NVE har vektlagt dette i sine vurderinger, og har innstilt på alternativ 4.

De ulike alternativene vil resultere i noe ulik strømproduksjon. For alternativ 4 er produksjonen anslått til 56,1 GWh (10,8 GWh vinterkraft).

4. Høringsinstansenes merknader til NVEs innstilling

Både Odda kommune og Hordaland fylkeskommune er positivt innstilt til NVEs innstilling på utbyggingsalternativ 4.

Grunneierne Jakob H. Eitrheim, Sigmund Reidar Tokheim og Kristen D. Eitrheim er sterkt imot utbyggingen grunnet de negative konsekvenser utbyggingen har for naturen i området.

5. Fordeler ved utbyggingen

Prosjektet er et godt alternativ til å utnytte energiresursene i et allerede sterkt utbygget vassdrag. Kraftutbyggingen vil gi om lag 56 GWh ny, fornybar kraft årlig. Om lag 20 prosent vil være vinterkraft.

Ringedalen kraftverk vil føre til positiv verdiskapning for lokalsamfunnet. Skatter og avgifter vil også gi årlige merinntekter til kommuner og stat.

6. Virkninger på naturmangfold og landskap

6.1 Kunnskapsgrunnlaget

Det følger av lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 8 første ledd at offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

I samsvar med naturmangfoldloven § 8 første ledd bygger departementet på følgende kunnskapsgrunnlag:

- NVEs innstilling av 29. juni 2010 med høringsuttalelser til søknaden
- Søknad av 15. oktober 2008 med konsekvensutredning fra Statkraft
- Fagrapporter om landskap og friluftsliv, naturmiljø, kulturminner og kulturmiljø, naturressurser, samfunn, vannkilder og forurensning, virkninger på vanntemperatur og isforhold, fisk og vannkvalitet
- Høringsuttalelser til NVEs innstilling
- Departementets befaringsrapport av prosjektområdet september 2011.

Søknad med utredninger, sammen med foreliggende kunnskap fremkommet blant annet gjennom NVEs innstilling, høringen og befaringer av prosjektområdet, gjør at det etter departementets vurdering foreligger tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag til å kunne fatte vedtak i saken. Materialet antas å gi den kunnskap som kreves om arters bestandssitua-

sjon, utbredelse av naturtyper og den økologiske tilstanden i området. Med det foreliggende kunnskapsgrunnlag kan ikke departementet se at føre – var vurdering etter naturmangfoldloven § 9 må iakttas særskilt. Naturmangfoldloven §§ 4 og 5 og 10 – 12 er vurdert og tatt hensyn til i departementets behandling av søknaden.

6.2 Biologisk mangfold

Områdene rundt Mosdalen er skogløse og har et typisk lavalpint preg. Jordsmonnet er tynt med bart fjell i dagen flere steder og vegetasjonen er relativt fattig. Området her er kraftig beitepåvirket av sau og naturlig gjødslet fra alle beitedyrene. Lokaliteten kan muligens kategoriseres som en biologisk viktig naturbeitemark. Det er ingen indikasjon på at det finnes særlige truede og sjeldne arter på lokaliteten.

Fra Mosdalsvatnet renner Mosdalselven (-bekken) nedover fjellsiden til Ringedalsvatnet. Et stykke ned i fjellsiden møter Mosdalsbekken Einsetbekken, og sammen renner de videre ned til Ringedalsvatnet gjennom et skogområde. Fossen i Mosdalsbekken har verken høyt nok fall eller stabil nok vannføring til at fossesprutsoner etableres. Vegetasjonen langs Mosdalsbekken er ikke særlig avhengig av elvens tilstedeværelse. Langs elven nederst, hvor skogen tetner til, dominerer blåbærskog med furu, bjørkog selje. Marksjiktet består av trivielle arter.

Den planlagte anleggsveien til kraftstasjonen går gjennom et område som har en forholdsvis rik fuglefauna. Ved Åsen hyttefelt er det forekomst av osp som gjør området velegnet som leveområde for *hakkespetter*. I området er det dokumentert hekking av grønnspett og andre mer sjeldne hakkespetter som hvitryggspett (NT), dvergspett (VU), gråspett (NT) observeres jevnlig i området. Ett eldre funn (1983) er gjort av bergirisk (NT) og ett nyere funn (2010) av fiskemåke (NT) og hønsehauk (NT), jf. Artsdatabanken.

I anleggsfasen vil det være vesentlig mer aktivitet i området enn hva som er vanlig, og utbyggingen vil derfor i en begrenset periode medføre økt forstyrrelse av dyrelivet. Transporten på anleggsveien vil imidlertid være begrenset til transport av utstyr og personell. Så fremt en unngår å felle store osper og gjøre inngrep i eventuelle områder med død lauvskog, vurderes forstyrrelsen fra anleggsarbeidet i seg selv til å ha en liten negativ konsekvens for fuglelivet.

Den samlede konsekvensen for *fisk* er i fagutredningen angitt som "ubetydelig til liten negativ" for dette tiltaket. Prøvefisket viste at Mosdalsvatnet har en middels tett bestand av ørret. Næringstilgangen antas å være noe begrenset sett i forhold til antall fisk i vannet. Rekrutteringen synes å være god. En kort strekning på ca. 150 meter fra Mosdalsvatnet og nedover synes godt egnet som leveområde

for ørret, da særlig som gyte- og oppvekstområde for ørreten i Mosdalsvatnet. Trolig har ikke bekken noen egen bestand av ørret. Videre nedover mot Ringedalsvatnet er Mosdalsbekken preget av stort fall og få kulper, og den er dermed lite egnet som leveområde for ørret. Da det kun er strekningen øverst i Mosdalsbekken som er potensielt leveområde vil etablering av inntak i Mosdalsbekken ikke ha noen konsekvenser for ørreten i Mosdalsvatnet. Etableringen av kraftverket vil følgelig heller ikke ha noen konsekvenser for fisken. Inntaksdammen i Mosdalsbekken kan skape et nytt leveområde for fisk, noe som vil være positivt.

Ringedalsvatnet har en tett og småvokst bestand av naturlig rekrutterende ørret og vekstforholdene er dårlige. Få tilløpselver eller bekker som egner seg til gyting, gjør at det er innsjøgyting som opprettholder rekrutteringen til vannet. Selve anleggsfasen vil kunne ha en liten negativ konsekvens for ørretbestanden i Ringedalsvatnet. På lengre sikt vil utbyggingen ikke ha noen konsekvenser for fisk.

Områdene rundt Mosdalsvatnet er del av et større beiteområde for villrein. Villreinen er sky og sensitiv for menneskelig forstyrrelse. Områdene rundt Mosdalsvatnet og Ringedalsvatnet synes imidlertid i liten grad å bli oppsøkt av rein, jf. observasjoner av gps-merkede dyr de senere årene.

Ved vurdering av forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer og arter bygger konsesjonsmyndigheten på at tiltaket synes å ha relativt begrensede negative effekter på biologisk mangfold og departementet anser ikke disse konsekvensene avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

6.3 Landskap og friluftsliv

Det er ingen vernede områder - verken registrerte landskapsområder eller enkeltforekomster med verneverdi - innenfor tiltak- og influensområdet. Grensen til Hardangervidda nasjonalpark er om lag 5 km innover fjellet og tiltaket vil ikke ha noen påvirkning på nasjonalparken. Fra både Trolltunga og Preikestolen – to store turistattraksjoner i kommunen, samt fra nordsiden av Ringedalsvatnet vil planområdet være godt synlig, og for de turistene som reiser hit vil anleggsarbeidet kunne virke forstyrrende på turopplevelser.

Plan- og influensområdet kan deles i to deler: *Ringedalen* og *Mosdalen*. Konfliktene i forhold til landskaps- og friluftsjinteressene på lengre sikt (driftsfasen) vil være ulike for området ved Mosdalsvatnet og ved kraftstasjonsområdet ved Ringedalsvatnet.

Ringedalen utgjør et avgrenset landskapsrom rundt Ringedalsvatnet, med bratte kanter rundt på alle sider. Området er sterkt påvirket av kraftutbyggingen. Ringedalsvatnet har en betydelig reguleringszone - hele 91 meter. Deler av kraftanleggene, inkludert Ringedalsdammen, har kulturhistorisk

verdi i kraftutbyggingssammenheng. Det finnes ikke lenger inngrepsfri natur etter INON-kriteriene i denne delen av influensområdet. Mosdalsbekken (også brukt Mosdalselven) og Einsetbekken er de to mest spektakulære uregulerte bekkestrengene ned mot magasinet i den sørvestre delen av Ringedalsvatnet, men det er Einsetbekken som er mest synlig fra de områdene der folk i hovedsak ferdes og oppholder seg. Einsetbekken berøres ikke av dette prosjektet.

Redusert vannføring i Mosdalselven vil forringe bekkens verdi som landskapselement i landskapsrommet rundt Ringedalsvatnet. Imidlertid ligger mesteparten av bekken i en delvis skjermet dalforsenkning sett fra de sentrale delene av Ringedalen, slik at den visuelle virkningen av redusert vannføring dempes en del.

For friluftsliv er det negative konsekvenser for hytte- og friluftsområdet nede ved Ringedalsvatnet knyttet til støy og anleggstrafikk som vil være under hele anleggsperioden. På lengre sikt vil konsekvensene være begrenset forutsatt at tilknytningen fra kraftverket til Åsen transformatorstasjon blir via kabel i adkomstveien. De visuelle konsekvensene er tilsvarende på landskap.

Mosdalen ligger på "neste platå" i landskapet, ca. 500 meter ovenfor Ringedalsvatnet. Området oppleves som å ha en "intim" karakter. I den nordvestre enden er det en gammel stølsvoll, og nord for vannet ligger det en turisthytte (Mosdalsbu). Turstien fra Ringedalen opp mot Mosdalbu følger i større og mindre grad eksisterende kraftledningstrasé, men oppe ved selve Mosdalsvatnet skiller disse lag. Turstien går over en hengebru på nordsiden av vannet østover mot Reinaskorsbu, mens kraftledningen fortsetter sørover på vestsiden av vannet. Mosdalen ligger i ytterkanten av et større sammenhengende inngrepsfritt område, men 300 kV-ledningen som går gjennom Mosdalen gjør at området likevel ikke har en inngrepsfri karakter. Kraftledningen ligger imidlertid godt tilbaketrukket fra den nordre og mest sentrale delen av området. Området rundt Mosdalsvatnet vurderes som sårbart overfor inngrep. Det planlagte inntaket vil ikke bli synlig fra turstien som går forbi Mosdalsvatnet, men når en forlater stien og går ut på en liten bergnabb like ved, ser man rett ned på punktet der terskelen og inntaket er planlagt. Utsiktspunktet må imidlertid oppsøkes aktivt, og er ikke en del av det oppmerkede stinettet.

6.4 Landbruksinteressene

I Mosdalen og oppover i høyden er det et 30 km² stort beiteområde for sauer, men de fysiske inngrepene dette tiltaket medfører nedenfor Mosdalsvatnet, vil foruten noe redusert gjerdeeffekt, ikke ha større betydning for beitedyr. Det er ikke beiteaktivitet i områdene ned mot Ringedalsvatnet. Den

planlagte utbyggingen vil medføre relativt små konsekvenser for landbruksinteressene. Konsekvensene under anleggsperioden kan reduseres med avbøtende tiltak og begrenset aktivitet i sankeperioden.

6.5 Prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning

Naturmangfoldloven § 10 fastsetter prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning. Dette fordrer kunnskap også om andre tiltak og påvirkninger på økosystemet slik at en kan identifisere den samlede belastningen. I vurderingen av samlet belastning skal det både tas hensyn til allerede eksisterende inngrep og forventede framtidige inngrep. I vassdragsforvaltningen har prinsippet om samlet belastning blitt vektlagt i stadig sterkere grad, og har stor betydning ved vurderingen av om konseksson bør gis. Vassdragsforvaltningen vektlegger at en helhetlig tilnærming skal ivareta miljøverdiene på best mulig måte, samtidig som det kan sikres god ressursutnyttelse.

Kraftverket kobles opp mot Åsen trafostasjon med en 100 meter lang kabel. Tilknytning til Åsen transformatorstasjon blir som kabel i veitraseen på hele strekningen fra kraftstasjon til koblingsanlegget på Åsen.

I nordvestenden av Ringedalsvatnet ligger Åsen hytteområde. Ved hytteområdet ligger en skytebane som Tyssedal Skytterlag administrerer. Hvilket omfang bruken av skyttebanen har er usikkert, men det foregår noe treningsskyting her.

I en vurdering av den samlede belastningen vil fylkesdelplanen for små vannkraftverk, som ble godkjent av fylkestinget i Hordaland desember 2009, kunne trekkes inn også for en større utbygging som den omsøkte. Inntaket til Ringedalen kraftverk vil bli liggende i et område som i fylkesdelplanen er klassifisert som *sårbart høyyfjellsområde av stor verdi*. Fylkesutvalget i Hordaland har imidlertid uttalt at det omsøkte alternativet, alternativ 4, ikke vil komme i vesentlig konflikt med viktige regionale hensyn, forutsatt at de avbøtende tiltak som er foreslått blir gjennomført.

Departementets vurdering

De negative virkningene av den planlagte utbyggingen er i hovedsak knyttet til landskap og friluftsliv, og til dels også reiseliv og turisme. Redusert vannføring i Mosdalselven og bygging av inntaksdam vil fremstå som de største inngrepene i landskapet. En vesentlig del av tiltaksområdet ligger imidlertid i et allerede modifisert landskapsrom. Tyssovassdraget og området rundt Ringedalsvatnet er sterkt påvirket av kraftutbygging. Mosdalselven er den siste elva i området som ikke er utbygd. Utnyttelsen av og utvidet bruk av allerede regulert område bidrar imidlertid i større grad til god ressursutnyttelse i et allerede sterkt regulert vassdrag og med utløp i et eksis-

terende magasin – Ringedalsmagasinet. Da utbyggingen vil foregå i et landskap som fra før er betydelig påvirket av kraftutbygging, vil ikke utbyggingen føre til at områdets karakter vil bli endret i noen vesentlig grad.

Både i forhold til landskapsopplevelsen og friluftinteressene i området rundt Mosdalsvatnet er det langt mer konfliktfyllt å plassere inntaket i Mosdalsvatnet enn i Mosdalselven. Alt. 4 som tilrådd av fylkeskommunen, kommunen og NVE medfører alt i alt relativt små og konsentrerte inngrep utenom de effektene som skyldes redusert vannføring i Mosdalselven. Departementet legger vekt på at samlet konsekvensgrad i fagrapporten er vurdert som "små til middels negative konsekvenser" for landskap og friluftsliv. Valg av utbyggingsalternativ 4 harmonerer etter departementets mening godt med prinsippet om "best lokalisering" i naturmangfoldloven § 12. Med de tilpasninger og forbedringer som følger av alternativ 4 og med de muligheter som foreligger til ulike avbøtende tiltak, finner departementet at innvirkning på natur og landskap ikke kan være avgjørende for konsesjonsspørsmålet i denne saken. Departementet kan heller ikke se at det er mulig å finne tekniske løsninger som med mindre inngrep gir samme energiproduksjon, jf. naturmangfoldloven § 12.

Når det gjelder kraftverksinntaket blir dette relativt godt skjult i terrenget ved at det legges om lag 150 m nedenfor Mosdalsvatnet.

Departementet kan ikke se at utbyggingen vil medføre særlige konsekvenser for villreinen i tråd med vurderingen fra Villreinnemnda for Hardangerviddaområdet. Beiteressursene er svært begrenset på denne delen av Hardangervidda.

Det må vektlegges å opprettholde en helårlig minstevannføring. Pålagt slipp av minstevannføring hele året ivaretar allmenne interesser som er knyttet til vassdraget, slik som hensynet til landskapsopplevelse, utøvelse av friluftsliv og opprettholdelse av biologisk mangfold. I Mosdalselven bør det av hensyn til disse allmenne interessene slippes minstevannføring hele året for å opprettholde viktige biologiske funksjoner i elva dersom konsesjon gis.

Statkraft Energi AS ønsker å utnytte en større del av det energipotensiale som finnes i Tyssovassdraget innenfor de tidligere regulerte områdene. Prosjektet vil ikke komme i konflikt med andre planlagte eller eksisterende kraftverk. Det finnes ikke åpenbart bedre alternativer enn det omsøkte prosjektet for å utnytte energiressursene i denne delen av Tyssovassdraget. De påviste konsekvensene av det omsøkte utbyggingsalternativet er etter departementets mening ikke større enn at det vil være mulig å redusere disse til et akseptabelt nivå ved gjennomføring av avbøtende tiltak som slipp av tilstrekkelig minstevannføring, miljøtilpasning av fysiske inngrep, og innføring av standardvilkår.

Departementet finner at en utbygging av Ringedalen kraftverk vil gi en heller begrenset økning i den samlede belastningen på naturmangfold og økosystemer i regionen. Etter departementets oppfatning vil utbyggingen ikke medføre eller forsterke ulemper av særlig betydning i regionen.

6.6 Tiltaket vurdert etter vannforskriften

Ved vurderingen av om konsesjon skal gis har departementet foretatt en vurdering av kravene i vannforskriften (15.12.2006 nr. 1446) § 12 om ny aktivitet eller nye inngrep. Gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene eller ulempene ved tiltaket er vurdert. Det skal settes vilkår i konsesjonen for å avbøte en negativ utvikling i vannforekomstene – slipp av minstevannføring og hjemmel for å kunne pålegge ulike miljøtiltak.

Etter vannforskriften § 12 kan nye fysiske inngrep gjennomføres i en vannforekomst selv om miljøtilstanden svekkes dersom:

- alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i tilstanden for vannforekomsten,
- samfunnsnyttene av de nye inngrepene eller aktivitetene er større enn tapet av miljøkvalitet og,
- formålet med de nye inngrepene ikke med rimelighet kan oppnås kostnadseffektivt på andre miljømessig bedre måter.

Etter departementets syn viser vurderingen av tiltaket i forhold til prinsippene i naturmangfoldloven at inngrepet har små konsekvenser for vannmiljøet. Det vil bli fastsatt pålegg om avbøtende tiltak for å redusere virkningene det er redegjort for. Fagrapporten konkluderer med at utbyggingen av Ringedalen kraftverk representerer en beskjeden risiko for *forurensning*. Når også de beskrevne tiltak mot forurensning gjennomføres, jf. fagrapporten, vil alle påvirkninger på miljøet fra forurensning og avfall få ubetydelig omfang.

Formålet med utbyggingen er å øke produksjonen av fornybar elektrisitet og bidra til lokal sysselsetting og bosetting. Departementet vurderer samfunnsnyttene av inngrepet til å være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Departementet har kommet til at den fordel (ny fornybar kraft) denne utbyggingen medfører, miljømessig sett ikke kunne vært oppnådd så kostnadseffektivt på andre måter. Departementet anser vilkårene i vannforskriften § 12 som oppfylt.

6.7 Konklusjon

Etter departementets vurdering foreligger et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag til å fatte vedtak i saken. Naturmangfoldloven §§ 9 til 12 er vurdert og hensyntatt i departementets behandling av søknaden.

Etter en helhetsvurdering er Olje- og energidepartementet kommet til at fordelene ved tiltaket er større enn ulempene for allmenne og private interesser herunder virkninger av samfunnsmessig betydning, jf. vassdragsreguleringsloven § 8 og vannressursloven § 19. Departementet tilrår at det gis tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Ringedalen kraftverk etter omsøkt alternativ 4 på de vilkår som følger vedlagt.

Utbyggingen vil ikke medføre forurensning i driftsperioden. Departementet finner det derfor ikke nødvendig å gi tillatelse etter forurensningsloven til bygging av kraftverket. Om nødvendig må det søkes fylkesmannen særskilt om tillatelse etter forurensningsloven for utslipp i forbindelse med anleggsarbeidene.

6.8 Ekspropriasjon og forholdet til oreigningslova

Statkraft har søkt om ekspropriasjonstillatelse etter oreigningslova § 2 til nødvendig grunn og rettigheter til utbyggingen. Det er også bedt om samtykke til forhåndstiltredelse etter oreigningslova § 25.

Ved konsesjon etter vannressursloven til vannkraftprosjekter med en middelproduksjon på over 40 GWh kommer ekspropriasjonshjemmelen i vassdragsreguleringsloven § 16 til anvendelse, jf. vannressursloven § 19. Det er derfor ikke nødvendig med eget ekspropriasjonsvedtak etter oreigningslova når det gjelder rettigheter til grunn for bygging og drift av kraftverket.

Det er søkt ekspropriert en kort fallstrekning i Mosdalselven. Tiltakshaver har ikke lyktes med å få til en minnelig avtale med de aktuelle fallrettseierne. Fallrettigheter kan eksproprieres med hjemmel i oreigningslova § 2 nr. 51.

Forutsetningen for at ekspropriasjon kan tillates er at fordelene ved det tiltaket det eksproprieres for utvilsomt er større enn de skader det kan medføre, jf. oreigningslova § 2 annet ledd. Departementet viser til konsesjonsavveieningen ovenfor der departementet finner at fordelene ved tiltaket overstiger de skader og ulemper utbyggingen kan medføre. Departementet finner det klart at vilkårene for å gi ekspropriasjonstillatelse er til stede.

Ekspropriasjonstillatelsen faller bort dersom det ikke kreves skjønn innen ett år, jf. oreigningslova § 16.

Etter oreigningslova § 25 kan det gis samtykke til forhåndstiltredelse før skjønn er gjennomført. Forhåndstiltredelse før skjønn er begjært kan bare gis i særlige tilfeller der det ville medføre urimelige forsinkelser å avvente skjønnsbegjæringen. I likhet med NVE finner departementet ikke grunnlag for tillatelse til forhåndstiltredelse før skjønn er begjært, jf. oreigningslova § 25 første ledd annen setning.

V. Departementets merknader til vilkårene

Post 1 Minstevannføring og produksjonstap

Alminnelig lavvannføring i Mosdalselven er oppgitt til 50 l/s, mens 5-persentil sommer- og vintervannføring er henholdsvis 360 l/s og 36 l/s. Kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 5 m³/s, tilsvarende 276 % av middelvannføringen.

Statkraft Energi AS har i søknaden foreslått slipp av minstevannføring på 50 l/s hele året. I tillegg kommer restfeltet nedstrøms inntaksdammen, inklusive Einsetbekken.

I brev av 10.11.2009 har tiltakshaver foreslått nytt alternativ for slipp av minstevannføring der det tas utgangspunkt i 5-persentiler for sommer- og vintervannføring. Sommerperioden foreslås avgrenset til månedene juli og august, noe tiltakshaver mener vil samsvare godt med bruken av Mosdalen i friluftslivssammenheng. Resten av året foreslås det å slippe 36 l/s. Dette slippet av minstevannføring vil medføre et produksjonstap på 1,4 GWh/år i forhold til det som opprinnelig var foreslått.*

NVE mener at slipp av minstevannføring må vektlegge hensynet til viktige interesser i området som landskap, reiseliv og friluftsliv og at vannslippet i den perioden hvor bruken av områdene er størst bør tilsvare 5-persentil vannføring beregnet for sommerperioden. Dette vannslippet vil sammen med tilsig fra restfeltet bidra til at elva fortsatt vil være bra synlig i landskapet, selv om mektigheten vil være redusert. Resterende del av året kan det slippes en lavere minstevannføring som vil være tilstrekkelig for å opprettholde viktige biologiske funksjoner på utbyggingsstrekningen.

NVE anbefaler slipp av minstevannføring fra inntaksdammen i perioden 1.7-31.8 på 360 l/s, og i perioden 1.9-30.6 på 36 l/s.

Det anbefalte vilkåret medfører at kraftproduksjonen vil bli redusert fra 56,1 til 54,7 GWh.

Post 2 Konsesjonsavgifter

Den årlige konsesjonsavgiften settes på **kr 8** pr. nat.hk. til staten, og **kr 24** pr. nat.hk. til kommuner.

Post 3 Byggefrister

Byggefrister reguleres av vassdragsreguleringslovens bestemmelser, dvs. 5 års frist, jf. vannressursloven § 19 og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1.

Ny post 16 Revisjon

Konsesjonen kan tas opp til revisjon etter 30 år, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3.

*. Dersom det slippes 50 l/s istedenfor 36 l/s resten av året vil det samlede produksjonstapet øke til 3,9 GWh/år.

Departementet slutter seg for øvrig til NVEs merknader til vilkårene.

Olje- og energidepartementet

Tilrår:

1. I medhold av lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann § 8, gis Statkraft Energi AS tillatelse til bygging av Ringedalen kraftverk i Mosdalselven i Odda kommune.
2. Tillatelsen gis på de vilkår vedlagt Olje- og energidepartementets foredrag av 14.12.2012.
3. I medhold av lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eiendom § 2 nr. 51 gis Statkraft Energi AS samtykke til ekspropriasjon av de nødvendige fallrettigheter for bygging av Ringedalen kraftverk mv. i Mosdalselven.

Vedlegg:

Vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8 for Statkraft Energi AS til bygging av Ringedalen kraftverk i Mosdalselven i Odda kommune, Hordaland

1.

(Vannslipping og driftsbegrensninger)

Det skal slippes følgende minstevannføringer forbi inntaket til kraftverket:

360 l/s i perioden 1.7 – 31.8, og
36 l/s i perioden 1.9 – 30.6.

Dersom tilsiget er mindre enn kravet til minstevannføring, skal hele tilsiget slippes forbi. Kraftverket skal i slike tilfeller ikke være i drift.

Kraftverket skal til enhver tid kjøres etter tilsiget, alle endringer skal skje gradvis, og typisk start-/stoppkjøring skal ikke forekomme.

Ved inntaksdammen skal det etableres måleanordning for registrering av minstevannføring. Dataene skal forelegges NVE ved forespørsel.

2.

(Konsesjonsavgifter)

Det skal betales en årlig avgift på kr 8 pr. nat.hk. til staten, og kr 24 pr. nat.hk. til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer, beregnet etter den økning av vannkraften som er innvunnet ved kraftverket. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet økning av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntreer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er

tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdelsesloven kap. 7.

Etter forfall påløper rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

3.

(Byggefrister mv.)

Arbeidet må påbegynnes innen fem år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år, jf. vannressursloven § 19 og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1. Fristen kan forlenges av Olje- og energidepartementet. I fristene regnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

4.

(Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

5.

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for anleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen

må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget. Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

6.

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen

- a) å sørge for at forholdene i Mosdalsbekken er slik at de stedeagne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b) å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c) å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d) å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig, og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Fylkesmannen å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser, samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

V

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

7.

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

8.

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonæren bekostning. Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turstier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utilgjengelige.

9.

(Terskler mv.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette. Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

10.

(Merking av usikker is)

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av reguleringene og overføringene må merkes eller sikres etter nærmere anvisning av NVE.

11.

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

12.

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

13.

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

14.

(Varslingsplikt)

Konsesjonæren plikter å varsle NVE om navne- og/eller adresseendringer. Ved eventuell overdragelse av anlegget skal NVE godkjenne overdragelsen i forkant.

15.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan dette straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven § 63 første ledd bokstav c.

16.

(Revisjon)

Konsesjonen kan tas opp til revisjon etter 30 år, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3.

26. Hisvatn Kraftlag AS

(Samtykke til overføring av vassdragsreguleringskonsesjon)

Olje- og energidepartementets samtykke 17. desember 2012.

Det vises til Deres brev datert 29.11.12 hvor det på vegne av Hisvatn Kraftlag AS anmodes om at meddelt tillatelse til regulering av Hisvatn overføres fra Hisvatn Kraftlag til Hisvatn Kraftlag AS.

Hisvatn Kraftlag fikk ved kronprinsregentens resolusjon 2. august 2002 tillatelse til bygging av Hisvatn kraftverk og regulering av Hisvatn i Hisåna i Kvinavassdraget. Hisvatn kraftverk eies nå av Hisvatn Kraftlag AS.

En reguleringskonsesjon kan ikke overdras uten i forbindelse med samtidig overdragelse av vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget, jf. vassdragsreguleringsloven § 14 nr. 2. Hisvatn Kraftlag AS har ved avtale av 2005 og 2012 bruksrett til vannfallet fra Hisvatn.

Olje- og energidepartementet gir med dette samtykke til at konsesjonen til regulering av Hisvatn gitt ved kronprinsregentens resolusjon 2. august 2002, overføres til Hisvatn Kraftlag AS.